COLLECTANEA DOCTORVM TAM VETERVM, QVAM RECENTIORVM,

In Ius Pontificium vniuersum.

TOMVS III.

In quo continentur Collectanea super quinque libros Sexti Decretalium, Clementinas, & Extrauagantes tùm viginti Ioannis Papæ XXII. tùm etiam Communes.

AVCTORE AVGVSTINO BARBOSA I.V.D. LVSITANO, Prothonotario Apostolico.

ROMAE. Ex Typographia R.Cameræ Apost. M.DC.XXIX.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

SANCTISSIMO,
AC BEATISSIMO PATRI
VRBANO VIII
PONT. OPT. MAX.

AVGVSTINVS BARBOSA LVSITANVS.

OCTORVM Collectanea in Ius vniuersum, quæ in XII. Tomos tanquam in totidem riuulos, dieiuè horas effundere anno seculari proximo sub felicissimis tuis, Beatissime Pater, auspicijs cæperam, cursum intermittere, aut diuertere Te annuente, mouente, & approbante, non poterant, quin à te inciperent, atque in te tandem desinerent. Si namquè riuuli ad vniuersum suum salem vnde saporem, soporemque inueniant, dilabuntur, diesque ad solem vnde calorem, & colorem duxerant, reuocantur. Ita mearum ego lucubrationum horas ad te luminum & aquarum fontem iure optimo dirigo. Quis enim Christiani te mundi salem & solem, quis oculum, & Oceanum non suspiciat,

agnoſcat, prædicet. Solem inquam vnde veritas quicquid in ſacrarum Sanctionum, legumque mole perplexum hæret, obſcurum latet, reconditum fugit, ſereno clareſcens vultu, id omne prorſus eliminat, & eluminat. Præterea Solem quòd inter omnes prudentes, & ſapientes viros inuentus es vnus, vnus ille apud Salomonem prudens, & ſapiens, cuius oculi in capite excubias, & vigilias agunt, quibus totum Iuriſprudentiæ corpus illuſtras, moderaris, & dirigis. Cur etiam ſalem, aut Oceanum non appellem, vnde omnia deriuantur, atque eòdem reuertuntur Iura, & tamen (quæ tanta eſt Tuæ Beatitudinis ſapientiæ fœcunditas) vt mare non redundas. Quæ cum ita ſint vt caput totum hoc Iuris Canonici corpus iam abſolutum excipere, vt ſol diei huius horas fouere, tandemq. vt Oceanum riuulos protegere, ac tueri ne deſinas. Ita Deus Opt. Max. Te vniuerſæ Eccleſiæ corypheum & parentem diutiſsimè, & feliciſsimè ſeruet. Vale.

INDEX
TITVLORM V LIBRORVM
SEXTI DECRETALIVM

secundum ordinem alphabeti.

✠ 3 Litis

Finis Indicis Titulorum Sexti Decretalium.

INDEX
OMNIVM CAPITVLORVM
SEXTI DECRETALIVM

secundum ordinem alphabeti.

Dispen-

Nullus

Si

FINIS.

VRBANVS VIII.

SERVVS SERVORVM DEI

AD FVTVRAM REI MEMORIAM.

ROMANVM decet Pontificem personas literarum scientijs præditas, ac maximis, longis, immensisq; laboribus in componendis, & edendis libris; ex quibus Respubl. Christiana incrementum suscipiat, indefessas, prærogatiuis, & gratijs singularibus cohonestare, quò feruentiùs in eisdem laboribus persistant, atque alij eorum exemplo ad huiusce generis virtutes perampliùs excitentur. Cum itaque, sicut accepimus, dilectus filius Augustinus Barbosa Presbyter Bracharensis, Iuris vtriusque Doctor spatio plurium annorũ ad Catholicæ Fidei propagationem, Sedisq; Apost. exaltationem libellum de dictionibus, & clausulis, deinde tractatum, cui titulus est, Pastoralis solicitudinis, siue de Officio, & potestate Episcopi tripartita descriptio, & nouissimè opus quoddam vniuersæ Christianæ Reipub. vtile, & necessarium nuncupatum, Collectanea Doctorum tàm veterum, &c. super quinque priores Decretalium libros duobus tomis distincta sub nostris auspicijs hac in Vrbe in lucem ediderit. Nunc verò alia opera, videlicet Selectas Iuris Canonici interpretationes addendas dictis Collectaneis Doctorum super quinque priores Decretalium libros, necnõ additiones quasdam ad dictum tractatum de Officio, & potestate Episcopi, ac etiam prædictorum Collectaneorum tomum Tertium super Sextum, Clementinas, & Extrauagantes, ac selectiora Decreti Capitula, & successiuè Quartum, Quintum, & Sextum Tomos super Ius Ciuile vniuersum, necnon tractatum de Clauiũ potestate, & denique Canoniearum quæstionum libros quinque, ad publicam omnium, & præsertim Iuris studiosorum vtilitatem, & commoditatem imprimi facere intendat, in quibus componendis multum laboris, & expensarum impendit. Verùm dubitat, ne alij ex alieno labore lucrum quærentes volumina, tractatus, & opera huiusmodi, tàm edita, quàm edenda imprimere, seu reimprimere præsumant in magnum sui præiudicium. Nos idcircò prædicti Augustini indemnitati, vt par est, hac in parte prouidere, eumque intuitu, & contemplatione tot laborum specialis gratiæ fauore prosequi volentes, & à quibusuis excommunicationis, suspensionis, interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à Iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existat, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harũ serie absoluentes, & absolutum fore censentes, MOTV PROPRIO non ad ipsius Augustini, vel alterius pro eo super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera voluntate, & certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine eidem Augustino pro se, & hæredibus, ac successoribus suis quibuscunque, vt ad viginti annos quoad iam edita à data præsentium, quò verò ad alia supra expressa, dummodo tamen priùs iuxta formam Sacri Concilij Tridentini examimata, & approbata fuerint, edenda in lucem opera ab eorum etiam cum annotationibus, & additionibus impressione numerandos, nemo prorsus tàm in Statu Ecclesiastico mediatè, vel immediatè subiectus, quàm etiam citra, vel vltra Montes existens prædicta omnia, & singula volumina, tractatus, & opera in toto, vel in parte etiã cum additionibus, vel annotationibus, aut aliàs quouis modo sinè speciali dicti Augustini, eiusq; hæredum, & successorum eorundem, vel ab eis ius habentium, licentia in scriptis habita imprimere, seu reimprimere, aut ab alijs imprimi, seu reimprimi facere, aut impressa, seu reimpressa vendere, vel venalia habere, proponere, aut aliàs edere, vel euulgare, aut etiam pro vsu proprio habere, vel tenere possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea omnibus, & singulis typographis, bibliopolis, & librorum impressoribus, alijsq; quibusuis personis quauis auctoritate, licentia, & facultate fulgentibus, tàm in Statu Ecclesiastico mediatè, vel immediatè subiectis, quàm etiam citra, & vltra Montes existentibus sub excommunicationis, à qua contrauenientes nisi à Romano Pontifice præterquàm in mortis articulo constituti, absolui nequeant, & quingentorum ducatorum auri de Camera & amissionis librorum pœnis, toties quoties contrauentum fuerit, ipso facto, & absque delaratione vlla incurrendis pro vna Augustino, eiusque hæredibus, & successoribus prædictis, ac Ius ab eis habentibus huiusmodi, pro altera verò Cameræ Apostolicæ applicandis, & irremissibiliter exigendis ne durante tempore viginti annorum vt supra computandorum huiusmodi tractatus, volumina, seu opera, aut eorum quoduis, in toto, vel in parte, etiam cum additionibus, & annotationibus, aut aliàs quouis modo, seu mutato titulo absque speciali Augustini, eiusque hæredum, & successorum, vel ab eis ius habentium prædictorũ licentia in scriptis habita imprimere, seu reimprimere, vel imprimi, seu reimprimi facere, aut venalia habere, proponere, seu aliàs edere, vel euulgare, seu quouis modo clam, vel palam distrahere, aut pro vso proprio tenere quoquo modo audeãt, seu præsumant. Mandantes insuper vniuersis, atque etiam singulis Legatis, & Vicelegatis dictæ Sedis, eiusque ditionis Gubernatoribus, & alijs Iustitiæ ministris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vbique existentibus, vt quoties pro Augustini, ac hæredum, & successorum, iusque ab eis habẽtiũ prædictorum parte requisiti fuerint, vel eorum aliquis requisitus fuerit illis efficacis defensionis præsidio assistentes præmissa omnia ad omnem Augustini, & hæredum, ac successorũ, iusque ab eis habentium prædictorum requisitione cõtra inobedientes, & rebelles pœnas prædictas irremis-

sibili-

sibiliter exequantur, implorato, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, ordinationibus, statutis, & consuetudinibus, etiam iuramentis, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis; priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & forma, ac cum quibuscunque clausulis, & decretis in contrarium forsan quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis; quibus omnibus, etiamsi pro eorum sufficienti derogatione de illis, eorumq. totis tenoribus specialis, specifica, indiuidua, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hæc seruanda foret, ipsis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, & expressè MOTV SIMILI DEROGAMVS, cæterisq. contrarijs quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes litteras ad quælibet loca deferri. Volumus autem, & similiter Apostolica Auctoritate decernimus, quod illarū transumptis, etiam in ipsis voluminibus, & operibus, ac eorum quouis impressis, eadem in iudicio, & extra illud fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, concessionis, indulti, inhibitionis, mandati, & derogationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentesimo vigesimo sexto, quintodecimo Kalendas Septembris, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Locus ✠ sigilli plumbei

Registr. lib. 1. fol. 4.

APPROBATIO OPERIS.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo P. Magistro Sacri Palatij Apostolici.

A. Episc. Bellicastren. Vicesg.

Ego Felix Contelorius perlegi D. Augustini Barbosæ Lusitani I. V. D. &c. opus, quod inscribitur, Collectanea Doctorum tam veterum quàm recentiorum, &c. super quinq; libros Sexti Decretalium, & nihil in eis reperi quod Fidei, & bonis moribus aduersetur, & ideo opus hoc summo ingenio, & industria elaboratum ad Reip. vtilitatem typis mandari posse censeo. In quorum fidem me propria manu subscripsi. Romæ hac die 21. Ianuarij 1629.

Felix Contelorius I. V. & S. Theol. Doctor protonotarius Apostolicus.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Rodulfius Sacri Palatij Apost. Mag. ac totius Ord. Præd. Vicarius Generalis.

Priuilegij Summa pro Impressore Camerali, & Vaticano.

CLemens Papa VIII. Diplomate sanxit, ne quis citra voluntatem Dominici Basæ, olim in Typographia Vaticana Impressoris, sacram Bibliam, Concilia generalia, Epistolas decretales, libros ad Ecclesiasticum munus pertinentes, ac etiam Sanctorum Patrum volumina, libros etiam cuiuscunque generis, vel nouiter ab ipso edendos, vel nouis additionibus auctos, per decennium ab editione cuiusque voluminis imprimat, vel impressa venalia habeat. Quod Priuilegium Paulus Papa V. peculiari Chirographo in fauorem Hieremiæ Guelphi I. V. D. ac Impressoris Cameralis transtulit, indulsitque. Id idem Gregorius Papa XV. Literis expeditis, ratum, firmumq; haberi voluit. Violatores excommunicationis latæ sententiæ pœna puniuntur. Quòd si in Terris S. R. E. subiectis id contigerit, confiscatione etiam librorum, ac quingentorum ducatorum auri solutione mulctabuntur, vt latius patet in Literis ipsius Gregorij Papæ, datis Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub anulo Piscatoris die 18. Octobris 1621. Pontificatus sui anno primo. Quæ omnia Sanctiss. D. N. Vrbanus Papa VIII. in fauorem Andreæ Brogiotti Typographi Cameralis & Vaticani translata & indulta haberi iussit, datis Literis apud S. Petrum sub anulo Piscatoris die 23. Martij 1628. Pontificatus sui anno quinto.

Signat. M. A. Maraldus.

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Libri Sexti Decretalium ex professo, vel incidenter scripserunt.

SVMMARIVM.

1 Sextus Liber Decretalium à quibus compilatus, ostenditur.
2 Bonifacius VIII. fuit natione Hernicus, patria Anagninus, familia Caietanus.
3 Papa quare Episcopū se nominet, remissiuè.
4 Seruus seruorum Dei cur Papa se dicat, & quis se ita incœperit nominari, remissiuè.
5 Papa appellat Episcopos fratres, alios verò filios.
6 Priuilegia scholasticis omnibus concessa competunt etiam Grammaticis.
7 Salutandi vsus antiquissimus est.
8 Compilatores Sexti vnde originem traxerint remissiuè.
9 Præsumptio bona oritur ex bono nomine.
10 Papa cum ad summum Apostolatus apicem euebitur quare mutet nomen.
11 Electus & confirmatus ante consecrationem dicitur Episcopus, & Abbas electus dicitur Abbas ante benedictionem.
12 Ordines sunt nouem, & est contra Theologos, qui dicunt esse septem.
14 Papa nullus est maior.
15 De modico non est curandum.
16 Studiosus licèt scholas non frequentet, sed domi repetendo studeat, gaudet priuilegijs scholarium.
17 Sacramentalia quibus venialia remittuntur, quæ sint, remissiuè.
18 Vicecancellarius quis sit.
19 Rubricæ allegari possunt ad decisionem causarum, si orationem perfectam contineāt.
20 Argumentum à rubrica est optimum, & validum.
21 Numerus septenarius est perfectus, & plura de eo, remissiuè.
22 Infantia durat vsque ad septimum annum.
23 Pueritia incipit à septennio, & durat vsque ad pubertatem.
24 Senectus dicitur ab anno 50. perfecto vsque ad 70.

In Prooemium Libri Sexti Decretalium.

1 CVM post compilationem factam à Gregorio IX. diuersæ Summorum Pontificū Constitutiones editæ à tēpore dicti Gregorij vsque ad Bonifacium VIII. extra volumina vagarentur, ideò Bonifacius ipse per Gulielmum Archiepiscopum Ebrudunen͂, & Berengarium Episcopum Briteren͂, ac magistrum Richardum de Senis S.R.E. Vicecācellarium fecit illas redigi in vnum volumen, quas censuit in futurum in iudicijs, & scholis fore vtiles, aliquas adijciens etiam de suis, reliquas verò, quas superfluas existimauit, omnino resecauit, præcipiens vt in iudicijs & scholis omnes his Decretalibus vterentur.

2 *Bonifacius* Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, familia Caietana, anno 1294. Pontifex Max. creatus est. Compilatio ista fuit facta anno Domini 1300. *Platina in vita ipsius Bonifacij, & Fr. Iacob. Philip. Eremitanus in sua Cronologia.*

3 *Episcopus.* Quare Papa Episcopū se nominet dixi *in collectan. ad proœm. Decretal. à num. 7. cum seqq.*

4 *Seruus seruorum Dei.* Quod caussæ cur Pontifex Max. se dicat seruus seruorum Dei, & quis se ita incœperit nominari dixi pariter *ad d. proœm. Decretalium num. 13. cum multis seqq.*

5 *Dilectis filijs.* Multis iam retro seculis inoleuit vsus ille, vt S. D. Papa cum Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, & Cardinalibus scribit, fratres appellet tanquàm in officio coadiutores, cum autem alijs, filios: & quidē optima ratione vt quemadmodum, inquit *Rebuff. ad formam mandati*

 verbo

verbo dilectis filijs, Deus Opt. Max. pater est, & creator omnium, ita eius in terris Vicarij filij sumus, cura & honore, quia curam omnium gerit, vt ostendit *Bonifac. ad proœm. Clement. col. 2. not. 4.* atque hæc scribendi forma nisi seruata fuerit, præsumitur rescriptum falsum, *cap. quam graui, de crimine falsi, Alciat. in l. inter claras C. de summa Trinit. Flamin. Paris. de resignat. benef. tom. 2. lib. 8. q. 7. nu. 104.*

6 *Vniuersis scholaribus.* Notatur ad hoc, quod priuilegia scholasticis omnibus concessa competunt etiam Grammaticis, & literarum studiosis, vt per *Rebuff. de priuileg. scholastic. priuil. vlt.*

7 *Salutem.* Vsus iste salutandi non modo Christianis iam diu receptus est, vt constat *ad Philip. c. vlt. 1. Thessal. c. vlt. 2. cap. vlt.* & alibi, verum etiam Ethnicis ipsis, qui etiam post nomina illam adijciebant, licet interdum isti omitterent, præsertim Reges, quasi per maiestatem. Quod *Plutarchus* notat *in Phocione* dum scribit Alexandrum victo Dario abstulisse ab epistolis illud Saluete, exceptis quas Phocioni scribebat quem vnum, sicut Antipatrum compellebat post salutem dictam. Verum Romani Pontifices Christi discipulos etiam in hoc sequuti hoc salutandi more semper vsi sunt, vt licet videre in hoc proœmio, & Clementinarum, nam vt benè scribit *Rebuff. ad formam mandati Apostol. verbo salutem* producit salus, actus charitatis, pietatis, largitatis, fidelitatis, sedulitatis, tranquillitatis, iucunditatis, & necessitatis. Hinc in primitiua Ecclesia præter salutem, gratiam imprecabantur, id quod Ignatium & successores Antiochenses Episcopos fecisse narrat *Baron. annal. Ecclesia anno Christi 45.* & procedente tempore post salutem, Apostolicam benedictionem subiecerunt.

8 *Gulielmum Archiepisc. Ebrudunen. & Berengarium, &c.* Vide *Barreir. in sua chorographia in descript. ciuitatis Ebrudunensis. fol. 180. verso, Paul. Comitol. responsl. moral. lib. 1. q. 26. num. 1.*

9 In glos. [Bonifacius] ibi (*& vere est consonans nomen rei, &c.*) Ex bono nomine oritur bona præsumptio, quia à nomine, & cognomine multoties sumitur & permissa est argumentatio, de quo vide Doctores citatos *in collect. ad cap. 1. nu. 2. & 3. de deposito.*

10 In ead. glos. ibi (*præterea æquum fuit mutationem fieri, &c.*) Causam quare Romani Pontifices ad summum Apostolatus apicem euecti proprijs suis nominibus, quo appellabantur, exinde non vocentur, sed aliud assumant recensui *ad d. proœm. Decretal. num. 5.* vbi *num. 6.* ostendi quis primus è Romanis Pontificibus cœperit nomen mutare.

11 In glos. (Episcopus) ibi (*ante consecrationẽ & coronationem, &c.*) Ergo electus & confirmatus ante consecrationem, dicitur Episcopus, vt latè probaui *de officio, & potestate Episcopi par. 1. alleg. 36. nu. 6. & 7.* sic etiam Abbas electus dicitur Abbas ante benedictionem, vt per citatos *à Brunor. à Sole in locis communib. verbo Abbas num. 2.* vbi subdit quod potest vti Baculo Pastorali, & Mitra.

12 In ead. glos. ibi (*dic nouem Ordines in Ecclesia*) scilicet Primam Tonsuram, Ostiariatum, Exorcistatum, Lectoratum, Acolytatum, Subdiaconatum, Diaconatum, Presbyteratum, & Episcopatum, vt per *Nauar. in man. cap. 22. nu. 17. & consl. 12. de tempor. ordinat. Velasq. de Auendan. l. 29. Tauri glos. 3. nu. 9. & 10. Mendez à Castro in l. cum oportet num. 166. C. de bonis, quæ lib. Cou. in cap. quia nos num. 4. de testamen. & lib. 1. vari. cap. 10. nu. 10. Flamin. de resignat. lib. 4. q. 2. n. 56. & lib. 5. q. fin. n. 179. Marta in votis nouiss. decis. voto 14. num. 2. cum seqq. Ceuall. commun. contra commun. q. 524. Card. Tusch. lit. O. conclus. 189. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rubr. 2. nu. 7. metipsum de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 2. num. 17.*

13 In ead. glos. ibi (*Et est contra Theologos, qui dicunt solum esse septem Ordines*) Ex quorum numero sunt *Magistr. in 4. dist. 24. lit. B. Martin. de Ledesma 2. 4. q. 39. art. 2. Viuald. in candelab. aureo tit. de Sacramento Ordinis nu. 9. Ioseph Angles in floribus Theolog. tit. de Sacramen. Ordinis in definit. concl. 2. Fr. Ludou. Lop. in instruct. Conscien. tom. 2. par. 1. c. fin. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 2. cap. 9. à nu. 11. Henriq. lib. 10. cap. 2. Bartbol. Ledesma in sum. de Sacramento Ordinis difficult. 5. Petr. de Ledesma in sum. par. 1. de Sacram. Ordinis cap. 1. Vega en espejo de Curas cap. 14. num. 4. Nuno par. 3. in addit. q. 37. & 40. art. 2. Valent. tom. 4. disp. 19. q. 1. puncto 2. Sayr. de Sacram. in genere lib. 1. cap. 2. q. 3. art. 5. vers. de consecratione, Azor. institu. moral. par. 2. lib. 3. cap. 27. q. 3. Vasq. in 3. par. S. Thomæ tom. 3. disp. 236. & 240. Aegid. de Coninck*

Coninck de Sacrament. & censur. tom. 2. disput.20. n. 5. Balduin. Iuni. super opera construct. Bellarm. par.1. lib.4. cap.10. vers. denique, Paul. Comitol. respons. moral. par. 1. q.48. num.11 Bonacin. de Sacram. disputat. 8. q. vnica puncto 1. num.6. Molfes. in summ. Theologiæ moralis tract. 2. c. 1. num. 31. & c. 3. à nu.14. Filliuc. tom. 1. tract. 9. nu.13.

14 In ead. glos. ibi (*quia nullum ipso est inuenire maiorem*) Vide *Cassan. in catalogo gloriæ mundi par. 4. consid.25. Anastas. Germon. de indultis Cardin. verbo Episcopus*, & quæ ad ornatum dixi *de offic. & potest. Episcopi par.2. alleg. 1. num.1. cum seqq.*

15 In glos.[Filijs] Ibi (*nec est curandum de medico*) Vide *Doctores*, quos citaui *in collect. ad d. proœm. Decretal. nu. 50. & seq.*

16 In glos.[Commorantibus] ibi (*multi morantur qui parum student*) Vnde studiosum, licet non interet scholas, sed domi repetendo studeat, gaudere priuilegijs scholarium docent *Rebuff. de priuileg. schol. priuileg. 165. D. Barbosa in l. 1. ff. solut. matrimon. par. 7. nu. 61.* Scholares vero, qui vagantur non studendo, nec scholas ad audiendas lectiones ingrediendo his priuilegijs minime gaudere asserunt *Duen. reg.213. vers. limita secundo, D. Barbosa d. nu. 61.*

17 In glos.(Benedictionem) Vide *Azor. instit. moral. par.1. lib.4. cap.11. q. 5.* vbi nouem enumerat Sacramentalia, quibus venialia remittuntur.

18 In glos.[Vicecancellarium] De Vicecancellario, & quare Cardinalis ille, qui est Cancellariæ Apost. præfectus, dicatur Vicecancellarius, & non Cancellarius, vide *Azor. instit. moral. par.2. lib.5. cap.36.*

19 In glos. [Titulis] ibi (*nota rubricas esse authenticas.*) Collige rubricas siue titulos statutorum æque ad causas decidendas allegari posse sicut ipsa statuta, aut constitutiones si orationem perfectam contineant, vt per *Mich. Graff. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit.17. num.245. pag.232. colu.2. Cott. in memorab. verbo Rubrica pag.740.*

20 Argumentum enim à rubrica optimũ est, & validũ sicut docet *Euerard. in topicis legal. lib. loco 45. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali lib.2 loco 7. Mandos. ad reg.13. Cãcel. q.1. nu. 2. & reg.20. q.4. n.8. Menoch. conf. 3. n.15. & conf. 485. num.2.11. & 12. Monet. in tract. de opt. canon. cap.2. num.4. Aldouin. conf.101. num.6. Cabed. Lusit. decis. 1. n.15. par.1. Cened. canonic. lib.1. q.21. nu.16. Ferrer. ad constitut. Cathalon. glos.1. nu.118.* Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta, ac non indiget aliqua suppletione *Alderan. Mascard. de generali statuto interpretando concl.2. nu.202. cum seqq. Anton. Monach. Florent. decis.46. nu.78.*

21 In glos.[Senarium] ibi (*alibi dicitur septenarius numerus esse perfectus*) Vide quæ diximus *in collect. ad cap.1. n.17. de celebrat. Missarum.* Multa circa vim numerorum tradunt *Raban. Maurus de institut. cleric. lib.3. cap.22. vers. vnde ratio, Baptista Paulian. in tract. de Iubileo super cap. cum ex eo, de Pœniten. & remiss. lib.1. cap.3.* latè *Petr. Bungus de mystica numerorum significat.* vbi de omnibus ferè numeris ex abditis disciplinarum fontibus haustas vites ac significationes patefecit. De vi autem quaternarij numeri latissimè egit *Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.11. cum seqq.*

22 In glos.[Perfectus] ibi (*infantia, quæ durat vsque ad septimum annũ.*) Ita *Duen. reg.259. ampl.2. Menoch. de arbitr. lib.2. casu 57. nu.2. & nu.7. cum seqq. & de præsumpt. lib. 4. præsump.47. nu.3. Farin. in praxi crimin. par. 2. q.58. nu.6. & par.3. q.92. num.3.*

23 In ead. glos. ibi (*pueritia vsque ad 12. vel 14. annum.*) Notatur ad hoc, quod pueritia incipit à septennio, & durat vsque ad pubertatem, videlicet in masculos vsque ad annos 14. & in fœmina vsque ad annos 12. vt per *Menoch. de arbitr. casu 57. num.2. & de præsumpt. lib.4. præs. 157. nu.38. Farinac. d. par.3. q.92. nu.6.* vbi *num. 17.* dicit quod pubertas in masculo incipit ab anno 14. in fœmina ab anno 12. & *num. 20.* resoluit quod pubertas plena dicitur vsque ad annum 18. inchoatum, & 17. completum.

24 In ead. glos. ibi (*Senectus vsque ad 70.*) Senectutem dici ab anno 50. perfecto vsque ad annum 70. colligit *Farin. d. par.3. q.92. n.22.*

In Librum Primum Sexti Decretalium.

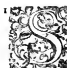
De Summa Trinitate, & Fide Cathol. Tit. I.

S V M M A R I V M.

1 *Spiritus Sanctus æternaliter à Patre, & Filio tanquàm ab vno principio, & vnica inspiratione procedit.*

2 *Inclusio vnius non est alterius exclusio quãdo per exclusionẽ asserens peccatũ cõmitteret.*
3 *Filius à Patre est inseparabilis.*
4 *Superfluitas & repetitio toleratur cum sit, vt quod ante dictum est, clarius enarretur.*

Cap. Fideli. Vnic. *Greg. X.*

1 Piritus Sanctus æternaliter à Patre & Filio tanquàm ab vno principio, & vnica inspiratione procedit, & præsumentes contrariũ dicere damnat Gregor.X. in Concilio Lugdunẽsi.

Colligunt ex Ordinat. *Lapus Abbas, Archid. Geminian. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rationali Iuris Pontif. lib.1. pag.11. Alagona in compendio Iuris Canonici pag. 4.* remissiuè *Ximen. in concordan. par.1. & 2.* Theologi *lib.1. distinct.11. & 12. S.Thom. par.1. q.36. art.2. & 4.*

2 In glos. [Et Filio] ibi *(quod expressio Patris non concludit Filium.)* Notatur ad hoc quod inclusio vnius non est alterius exclusio quando per exclusionem asserens peccatum committeret, vt per *Menoch. cons. 82. num.42. cum seqq.*

3 In ead. glos. ibi, *(cum ipsorum opera inseparabilia sunt.)* Notatur ad hoc quod Filius à Patre est inseparabilis, vt per *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap.1. nu.3.*

4 In ead. glos. ibi *(sed obijcitur ad hanc Constit. quod sit superflua, &c.)* Notatur ad hoc quod superfluitas, & repetitio toleratur, cum sit vt quod ante dictũ est, clarius, apertius, & dilucidius enarretur, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 21. glos. . nu.5. Strach. de mercatura par.1. nu.45.* De superfluitate vide quæ diximus *ad proœmium Decretalium n.28. cũ seqq.*

De Constitutionibus. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Papa reuocat primam constitutionem per secundam, licet de prima non faciat mentionem, nisi sit specialium locorum, vel singularium personarum.*
2 *Papa dicitur habere peritiam totius Iuris in suis scrinijs reconditam.*
3 *Iurisdictionum omnium fons est apud Principem, à quo fluunt, & refluunt.*
4 *Lex prima derogatur per secundam, licet de illa mentionem non faciat.*
5 *Consuetudo generalis tollit legem præcedẽtem, secus si fuerit specialis.*
6 *Consuetudines locorum speciales non censentur sublatæ per legem generalem à Principe statutam.*
7 *Consuetudo est quid facti, & probari debet.*
8 *Ignorantia præsumpta est in priuilegijs extraordinarijs, & non clausis in corpore Iuris.*
9 *Ignorantes non ligantur excommunicatione lata per statutum alicuius prouinciæ speciale.*
10 *Princeps non præsumitur voluisse tollere statutum ciuitatis.*
11 *Consuetudo immemorialis nunquam intelligitur derogata nisi expressè de ea fiat mentio.*
12 *Consuetudine præterita damnata censetur quoque futura damnata.*
13 *Princeps, vel eius successor potest reuocare donationem, & concessionem puram, & simplicem etiam sine causa.*
14 *Iussio secunda debet expectari, vbi non constat de certa scientia.*
15 *Rescriptum contra Ius commune non valet nisi faciat mentionem de Iure.*
16 *Rescriptum contra legem, etiam non habentẽ clausulam derogatoriam, non valet.*
17 *Statuta Iuri communi consona Ius commune censentur.*
18 *Statutorum verba secundum Iuris dispositionem intelligi debent.*
19 *Statuta si aliquid disponant contra Ius commune intelligi omnino debent vt minus quàm fieri possit illud lædant.*
20 *Ordinationes Regiæ Lusitanorum illius Regni incolis Ius commune sunt.*
21 *Leges Castellæ Ius commune constituunt apud Castellanos.*
22 *Partium ex connentione vbi aliquid fieri iubetur secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, non secundum leges Imperiales.*
23 *Statutum speciale quãdo derogetur per aliud simile posterius, ostenditur.*

Cap. Licet. I. *Bonifac. VIII.*

1 APA cum censeatur habere omnia Iura in scrinio pectoris sui, primam Constitut. reuocat per secundam, licet de prima non faciat mentionem. Cum tamen specialium locorum, & singularium perso-

personarum statuta, & consuetudines ignoret illa non reuocat si sint rationabilia, nisi expressè in ipsa caueatur. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Butr. Monach. Franc. Ludo. Gom.* & inter repetentes *tom.* 5. *Marc. Anton. Marscottus de Caluis Viuian. in rationali lib. 1. pag. 25. Alagon. in compend. pag. 4.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Qui Iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere.* Collige ex tex. quod Romanus Pont. dicitur habere peritiam totius Iuris in suis scrinijs reconditam, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 20. num. 41. & cap. 31. num. 537. Valasc. consil. 51. num. 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 4. proœm. nu. 85.* quamuis principaliter ob mirabilem illam sibi à Deo concessam auctoritatem id ipsum intelligatur, sunt tamen viri graues, ac Catholici, qui eam etiam extendunt, intelliguntq; propter viros doctos Papæ consilio assistentes, vt speculatus fuit *Abb. in cap. cum ex litteris, num. 4. versic. quinto nota, de restit. in integ. Bellencin. de charit. subsid. in q. 66. Ludou. Gom. in repet. huius textus, num. 100. Lancel. Conrad. in templo omn. Iud. lib. 1. c. 1. § 3. nu. 12. & 13. Thom. Acti. de ludo scachor. q. 6. nu. 6. & 7.*

3 Vnde per hunc tex. apud Principem esse fontem omnium iurisdictionum, à quo fluunt & refluunt, asserunt *Grammat. decis. 46. num. 1. & voto 28. num. 12. Capic. decis. 9. num. 15. Vincent. de Franch. decis. 517. num. 2. a Ponte decis. 2. nu. 6. Camil. de Curte, par. 1. diuers. Iuris feud. verbo potest. num. 4. Mastril. de Magistratib. lib. 5. cap. 6. nu. 140.*

4 *Constitutiones condendo, &c.* Notatur ad hoc, quod lex prima derogatur per secundam, licet de illa mentionem non faciat, vt per *Spin. in speculo testam. glos. 30. princ. nu. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. num. 51.*

5 *Quia tamen locorum specialium, &c.* Ergo consuetudo generalis, hoc est vbique introducta, tollit legem præcedentem, vt per *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 18. quæst. 3.* secus si est specialis alicubi, & non vbique locorum recepta, idem *Azor. d. lib. 5. c. 16. q. 4.*

6 Notatur etiam ad hoc quod per legem generalem à Principe statutam non censentur sublatæ cõsuetudines locorum speciales, quæ ante ipsam legem vim consensu populi habebant, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 4. ad finem.*

7 *Cum sint facti, & in facto consistant.* Notatur ad hoc quod consuetudo est quid facti, & probari debet, vt per *Roderic. Xuar. in proœm. fori, nu. 10. Mascard. de probation. concl. 508. nu. 2. Menoch. cons. 8. nu. 16. & de præsumpt. lib. 2. præs. 8. nu. 7. Surd. cons. 371. nu. 1. Valasc. cons. 162. nu. 9.*

8 *Potest probabiliter ignorare.* Notatur ad hoc quod in priuilegijs extraordinarijs, & non clausis in corpore Iuris, præsumpta est ignorantia, vt per *D. Barbos. in l. 1. ff. soluto matrim. p. 1. nu. 7.*

9 Notatur etiam ad hoc quod ignorantes non ligantur excommunicatione lata per statutum alicuius prouinciæ speciale, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 16. nu. 6. col. 6.*

10 Notatur etiam ad hoc quod Princeps non præsumitur voluisse tollere statutum ciuitatis, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 39. num. 1.*

11 *Nisi expresse caueatur in ipsa.* Notatur ad hoc quod consuetudo immemorialis nunquã intelligitur derogata nisi expresse de ea fiat mentio, vt per *Flores de Mena vari. lib. 2. q. 10. num. 44. Girond. de priuilegiorum explicat. num. 1118.*

12 Notatur etiam ad hoc quod damnata cõsuetudine præterita censetur quoque futura damnata, vt per *Tiraq. in præfat. retract. n. 18.* de quo vide, quæ late scripsi *in meo nouissimo tract. de clausulis vsufreq. claus. 87. nu. 11. cum seqq. secundum Lugdun. impress.*

13 Notatur etiam ad hoc quod Princeps, vel eius successor potest reuocare donationem, & concessionem puram & simplicem, etiam sine causa, vt per *Menoch. cons. 112. nu. 1.* & faciunt quæ *Glorit. resp. 6. nu. 3.*

14 In glos. [Noscantur] ibi, (*vnde expectari solet secunda iussio.*) Notatur ad hoc quod vbi non constat de certa scientia debet expectari secunda iussio, vt per *Roder. Xuar. alleg. 12. nu. 49. & 50.*

15 In ead. glos. ibi (*& si rescriptum concedit aliquid cõtra Ius, &c.*) Notatur ad hoc quod rescriptum si sit contra Ius commune non valet nisi faciat mentionem de Iure, vt per *Xuar. alleg. 28. num. 17.*

16 Notatur etiam ad hoc quod rescriptum contra legem etiam non habentẽ clausulam

derogatoriam non valet, vt per *Bernard. reg. 648.*

17 In glos.[Facti]ibi(*immo sit Iuris, & consistat in Iure*) Notatur ad hoc quod statuta Iure communi consona, censentur esse Ius commune, vt per *Tiraquel. de retractu lignag.* §. *9. glos. 2. nu. 54.*

18 Statutorum enim verba secundum Iuris dispositionem intelligi debent, *Hieron. Portoles in tract. de consortib. cap. 5. nu. 5. Tiraq. in tract. le mort par. 2. declar. 2. nu. 2. D. Barbosa in l. 1. ff. soluto matrim. par. 1. num. 61. Valasc. cons. 42. nu. 7.* Et si forte aliquid contra ipsum Ius disponant, intelligi omnino debent, vt

19 minus quam fieri, possit illud lædant, *Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 7. §. 3. in fine, nu. 2. pag. 237. Tiraquel. de retract. lign. §. 9. glos. 1. nu. 55. Menoch. remed. 15. recup. nu. 278. & de arbitr. casu 321. nu. 13. & cons. 4. n. 8. & cons. 5. nu. 3. & cons. 88. nu. 30. Surd. de alimen. tit. 8. priuil. 90. n. 4. cum seqq.*

20 Vnde Ordinationes Regias Lusitaniæ illius Regni incolis Ius commune esse asserunt *Gam. decis. 50. nu. 5. & decis. 350. nu. 6. Valasc. cons. 103. num. 8. Cald. Pereira de empt. cap. 1. num. 5. Cabed. par. 1. decis. 211.*

21 Sic etiam leges Castellæ apud Castellanos Ius commune constituere docent *Perez in proœmio Ordin. q. 3. Azeued. ad tit. 1. lib. 2. noua Recop. pag. 122. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 1. q. 16. nu. 13. versic. apud.*

22 Illud denique aduertere oportet, quod quando ex partium conuentione aliquid fieri iubetur secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, non secundum leges Imperiales, vt resoluunt *Marta in votis nouiss. decis. voto 154. n. 4. & Steph. Gratian. discept. forens. cap. 99.* Nisi dicatur secundum Ius cõmune, tunc enim intelligeretur Ius commune Romanorum, non vero commune municipale ex *Caualc. de tutore n. 98. in fine, Ceuall. commun. contra communes q. 238. in fine, Stephan. Gratian. d. cap. 99. nu. 14.*

23 In ead. glos. ibi(*nũquid & sublatũ erit, &c.*) Notatur ad hoc quod si statuto speciali esset cautum idem, quod Iure communi sancitum erat, & deinde conditum est nouum speciale statutum illi antiquo repugnans, hoc casu illud antiquum censetur mutatum & correctum, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 38. nu. 37.*

24 In glos. [Rationabilia]ibi.(*vtrum consuetudo sit rationabilis, tunc relinquendum est Iudici.*) Vide quæ dixi *in collect. ad cap. vltim. num. 11. de consuetud.* adde *Ceuall. communem contra commun. q. 359. in med.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutio Episcopi, vel alterius non ligat ignorantes probabiliter, nisi ignorantia fuerit crassa & supina, nec ligat subditos extra suam diœcesim.*

2 *Constitutio regulariter non ligat ignorantes.*

3 *Ignorantia excusat ab excommunicatione per constitutionem Ordinariorum lata.*

4 *Excommunicatio generalis pro futuris culpis valide ferri, & pronunciari potest.*

5 *Statutum vbi simpliciter excommunicationẽ infligit pro futuris culpis minime eo ligatur subditus statuentis delinquens extra ipsius territorium.*

6 *Censuras per statutum non potest ferre superior contra existentes in alieno territorio.*

7 *Ignorantia crassa & supina in quo distinguatur ab ignorantia vincibili, ostenditur.*

8 *Ignorantia vincibilis & culpabilis facti, vel Iuris, quæ crassa est, & non excusat à culpa mort. non excusat ab incurrendis censuris.*

9 *Pœna cum ipso iure infligitur ea non imponitur delinquenti extra territorium.*

10 *Iurisdictio adhæret territorio.*

11 *Consuetudo non ligat subditos extra territorium.*

12 *Sententiarum nomine non solum excommunicatio, sed omnes aliæ pœnæ, saltem spirituales comprehenduntur.*

13 *Ignorantia supina est ignorare quod omnes sciunt.*

14 *Ignorantia alia facti, alia Iuris.*

15 *Episcopus potest facere statuta.*

16 *Statuta, seu ordinationes factæ in Synodo Prouinciali, seu diœcesana sunt perpetuæ, & non expirant morte conditoris.*

Cap. Vt animarum. II.

1 Constitutio Episcopi, vel alterius non ligat ignorantes probabiliter nisi ignorantia fuerit crassa, & supina; nec ligat subditos extra suã diœcesim. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Butr. Franch. Ludou. Gomez, Marc. Ant. Marscottus de Caluis tom. 5. repet. Iuris Canon. Vtuian. in ration. lib. 1. pag. 26. Alagon. in compend. pag. 4.* remissiuè *Casal. in annotat.* & *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Ligari

2 *Ligari nolumus ignorantes.* Notatur ad hoc quod constitutio regulariter non ligat ignorantes, vt per *Duen. regul.* 129. *Azor. instit. mral. par. 1. lib. 5. cap. 3. q. 9. Ricc. in collect. decis. par. 5. collect. 1580. Farin. fragment. crimin. par. 1. lit. C num. 685. cum seqq. & par. 4. consil 65. in addit. lit. C.*

3 Vnde ab excommunicatione per Constitutionem Ordinariorum lata excusabit ignorãtia, vt per *Nau. in man. c. 23. nu. 47. & cap. 27. nu. 16. Cou. in cap. alma mater, par. 1. §. 10. n. 6. Vgolin. de censur. tab. 1. c. 9. §. 8. Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 32. nu. 8.* vbi secus dicit si excommunicatio sit lata Iure communi, latè *Bonacin. de censuris disp. 1. q. 2. puncto 1. nu. 6.* vbi ait Ignorantiam probabilẽ tàm Iuris communis, quàm particularis excusare ab incurrendis censuris, & *à nu. 8.* resoluit ignorantiã probabilem facti, aut qualitatis facti excusare à censuris incurrendis.

4 *Qui furtum cõmiserint, &c.* Notatur ad hoc quod generalis excommunicatio valide pro futuris culpis ferri, & pronuntiari potest, vt per *Cou. in cap. alma mater, par. 1. §. 10. num. 1.* vbi intelligit de sententia excommunicationis à Canone, vel statuto prolata, non autem ab homine: vide tamen dicta ad *cap. Romana 5. §. caueant, inf. de sent. excom.* & tradita per *Cened. ad Sextum collect. 8.*

5 *Extra ipsius Diæcesim, &c.* Notatur ad hoc quod vbi simpliciter statutum excommunicationem inflixerit pro futuris culpis minime ea ligabitur subditus statuentis delinquens extra ipsius territorium, vt per *Cou. in cap. alma mater, par. 1. §. 10. nu. 3. Clar. §. fin. q. 85. nu. 4. Ioseph Ludou. Perus. decis. 80. nu. 15. Spin. in speculo testam. glos. 11. rub. nu. 51. Cened. d. collect. 8. num. 2. Soar. tom. 5. disp. 5. sect. 4. nu. 4. Bonacin. de censur. disp. 1. q. 1. puncto 11. num. 6.* vbi addit quod licet Episcopus intendat per statutum ligare sibi subditos existentes extra proprium territorium, re vera non ligat. Vn-
6 de Superiorem non posse ferre censuras per statutum extra existentes in alieno territorio, itaut delinquens extra proprium Episcopatũ, vel territorium incurrat censuram latam per modum statuti, resoluit idẽ *Bonacin. d. n. 6. in princip.* contra *Vasq. in tract. de excommun. dub. 12. n. 21. & Ioan. de Salas de legib. disp. 14. sect. 7. num. 89. ad finem.*

7 *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, & supina.* Licet ignorãtia crassa, & supina appelletur *à Soar. de censur. disp. 4. sect. 8. nu. 5.* ignorantia vincibilis, tamen vna ab altera distinguitur, omnis enim ignorantia crassa, & supina est vincibilis, sed non omnis ignorantia vincibilis est crassa, & supina. Ignorantia vincibilis, quatenus distinguitur à crassa, & supina, contingit quando quis non adhibuit mediocrem diligentiam morali, & humano modo ad sciendum id, quod scire tenetur; ignorantia vero crassa, & supina dicitur illa, quæ procedit ex lata culpa ignorantis, seu ex summa negligentia, vt accidit quando quis nullam, vel modicam adhibuit diligentiam ad cognoscendum id, quod scire tenetur, postquam de illo habuit aliquam cognitionem, vel dubium: ita *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 23. §. 2. Auila de censur. par. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 8. Sanch. d. disp. 32. nu. 33. Bonacin. d. disp. 1. q. 2. puncto 1. nu. 4.*

8 Vnde ignorantiam vincibilem, & culpabilem facti, vel iuris, quæ crassa est, & non excusat culpa mortali, non excusare ab incurrendis cẽsuris resoluunt per *text. in præsenti Molin. de Iustit. tom. 4. disp. 53. num. 4. Sanch. d. disp. 32. nu. 31 Auila citato loco, Salas de legib. disp. 15. sect. 9. nu. 111. Bonacin. d. puncto 1. num. 10.* vbi etiam ait non improbabiliter defendi posse cum *Nauarro* & *Sanch.* censuram non incurri, quando ignorantia est vincibilis motaliter, sed non est crassa, & supina; additque ignorantiam affectatam non excusare ab incurrendis censuris.

9 *Cum extra territorium, &c.* Notatur ad hoc quod cum pœna ipso iure infligitur, ea non imponitur delinquenti extra territorium, vt per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur nu. 440. C. de reuocandis donat. D. Ascan. Tamburin. in suo nouissimo tract. de Iure Abbatum tom. 1. disp. 16. quæst. 1. nu. 7.*

10 Iurisdictio enim adhæret territorio, sicut nebula in rota palude, vt per *Greg. l. 1. glos. fin. tit. 4. part. 3. Cabed. Lusitan. decis. 10. nu. 9. p. 2. Paris. consil. 16. num. 21. vol. 4. Curt. iun. consil. 41. nu. 9. & consil. 158. nu. 24. & consil. 184. nu. 8. Octau. Glorit. resp. 3. nu. 9. & resp. 10. nu. 50.*

11 Notatur etiam ad hoc quod consuetudo non ligat subditos extra territorium, vt per *Menchaq. controu. frequent. cap. 3. num. 19.*

12 In

11 In glos.[Sententijs] ibi (*sed idem in alijs sententijs.*) Nomine sententiarum non solum excommunicationem, sed omnes alias pœnas saltem spirituales comprehendi ex hac glos. colligit *Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 32. n. 17. & 31.*

13 In glos.[Supina] ibi (*quæ est ignorare, quod omnes sciunt.*) Vide *Sanch. de Matrim. lib. 9. disput. 32. nu. 32. Cardos. in praxi Iudicum, verbo ignorantia nu. 8.* late *Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. I. à nu. 161.*

14 In ead. glos. ibi (*ignorantia ergo alia facti, alia iuris.*) Vide *Cordub. in suo quæst. lib. 2. q. 1. Soar. tom. 5. disp. 4. sect. 10. num. 10. Sayr. in claui Regia lib. 2. cap. 2. a num. 15. & cap. 9. a num. 3.*

15 In glos. [Statuto] ibi (*nota Episcopum posse facere statuta.*) Vide *Daen. reg. 245. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 47. quæst. vlt.* nouissime *Massob. de Synodo Episcopi c. 4. dub. 1. num. 5. versic. 18. & dub. 41. num. 1. & dub. 42. n. 1.* ampliat etiam extra Synodum, *& dub. 43. num. 2.* extendit extra territorium, ac die feriato, *metipsum de officio, & potestate Episcopi, par. 3. alleg. 93. num. 23. cum seqq.*

16 In ead. glos. ibi (*& sunt alia statuta perpetua.*) Notatur ad hoc quod statuta, seu ordinationes factæ in Synodo Prouinciali, seu diœcesana sunt perpetuæ, & non expirant morte conditoris, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo edicta versic. ad tertium*, quem refero *Ego ipse d. alleg. 93. nu. 24.*

17 In glos.[Diœcesim] ibi (*& in quolibet ipsius loco non exempto potest pro tribunali sedere.*) Multipliciter declarabis iuxta per me dicta *de officio, & potest. Episcopi, par. 3. alleg. 80.*

De Rescriptis. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum stricte, & in specie sumptũ dicitur illud, quod emanat ad obseruantiam Iuris communis.*

2 *Rescriptum in hoc tit. accipitur large, & sic continet omnem Principis concessionem quocunque modo fiat.*

3 *Priuilegium dicitur illud, quod emanat cõtra Ius commune in fauorem aliquarum personarum, & dicitur priuilegium quasi priuata lex.*

4 *Priuilegium dici non potest illud, quod nihil specialiter concedit.*

5 *Priuilegium tribus modis potest considerari contra Ius commune, vel in substantia, vel secundum modum, vel quoad aliquos particulares effectus.*

6 *Priuilegium, & beneficium longe inter se differunt.*

Ad Rubricam.

1 CIRCA materiam glossæ huius rubricæ aliqua sunt notanda, in quantum enim asserit rescriptum stricte, & in specie sumptũ dici illud, quod emanat ad obseruantiam Iuris cõmunis, recipitur ab *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 22. quæst. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 35. num. 19.* & in rescriptis Iustitiæ agnoscit *Soar. de legib. lib. 8. cap. 2. num. 8.* Non obstat quia nihil fere operarentur rescripta si ad Iuris communis obseruãtiam emanarẽt iuxta *reg. l. 1. C. de thesaur. lib. 10.* nam respondetur illa vltra Ius commune concedere iurisdictionem extraordinario Iudici, quæ non ex eo sic dicitur extraordinaria quod detur contra Ius, sed quia non datur secundum id, quod solitum, & regulare est.

2 In isto autem titulo (vt verbis glossæ huius rub. vtar) rescriptũ accipitur large, & sic continet omnem Principis concessionem quocunque modo fiat, vt notant omnes in præsenti, & post *Staphilæum*, obseruat *Marchesan. de commission. par. 1. cap. 6. nu. 17.*

3 Priuilegium vero dicitur illud, quod emanat contra Ius commune in fauorem aliquarum personarum, & dicitur priuilegium quasi priuata lex: ita *glos. huius rub. Abb. in cap. olim, num. 7. de verb. signif. Medic. de definit. q. 17. Reuard. tom. 1. ad leges duodecim tabularum, cap 2. Petr. Gregor. de Iuris arte cap. 7. n. 14. Henric. Canis. in sum. Iuris Canon. lib. 1. tit. 2. §. duplex genus placitorum, Gonzal. d. glos. 35. num. 5. cum seqq. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 7. art. 1. Fr. Anton. de Sousa in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, cap. 23. disp. 99. nu. 2. Azor. d. c. 22. à princ. Card. Tusch. tom. 6. lit. P, concl. 727. D. Ascan. Tamburin. in suo nouissimo tract. de Iure Abbatum cæterorumq; Prælatorum tam secularium quàm Regularium Episcopis inferiorum tom. 1. disput. 16. q. 1. nu. 2.*

4 Vnde colligitur priuilegium dici non posse illud, quod nihil specialiter concedit, sed illud tantum, quod Iure communi concessum est,

est, id enim euincit particula illa definitionis, contra Ius, iuxta illud principium vulgare, cui non conuenit definitio non conuenit definitum, *l. 1. §. dolum ff. de dolo, Euerard. in topicis legal. loco 44.* & secundum aliud, quod dictat frustra precibus impetrari, quod à Iure communi conceditur *l. 1. ff. ad municip. l. 1. C. de thesaur. lib. 10.* cum vulgaribus, facit *text. opt. in cap. vlt. 25. q. 1.* ibi, *neque priuilegia concederetur nisi, &c.* Non obstant *cap. 1. hoc tit. in antiq. cap. licet 32. de prabend. cap. tua, de clericis non resid. l. 1. C. de Sacrosf. Eccles. cap. etsi Christus, in fine, de iureiur.* in quibus videntur per modum priuilegij & indulgentiæ concedi ea, quæ Iure communi licita & con-
5 cessa esse noscuntur, quia pro responsione aduertere oportet tribus modis posse priuilegium considerari contra Ius commune, vel in substantia, vel secundum modum, vel quoad aliquos particulares effectus: in substantia quando concedit vt quis licite faciat, quod Iure communi sibi prohibitum est, videlicet vt intestabilis faciat testamentum, vel ne quis excommunicatos euitet, nec decimas soluat, & similia. Secundum modum quando etsi Iure communi licitus sit actus, qui geritur, modus tamen non ita, veluti vt milites testari valeant non seruatis Iuris solemnitatibus, iuxta totum *tit. ff. Cod. & Instit. de militari testam.* vel etiam vt sine illis ad pias causas faciat testamentum iuxta *cap. cum esses, & cap. relatum, de testam.* vel inter liberos *l. hac consultissima §. ex imperfecto C. illo tit.* Conceditur etiam quoad aliquos particulares effectus veluti ad sedandos scrupulos, quia impetrantes putant sibi non licere, quod Iure communi licitum est, notat *Nau. consil. 3. num. 3 de statu monach.* sequuntur *Azor. d. cap. 23. q. 3. Salas de legib. disput. 17. sect. 1. n. 4.* iuxta quam distinctionem facile intelligi possunt supradicta Iura in contrarium adducta.
6 Denique glos. huius rub. insinuat priuilegium & beneficium (si vtrumque strictè accipiatur) longe inter se differre, nam priuilegium, vt supra diximus, est lex priuata, seu Ius singulare contra Ius commune indultum, beneficium vero est gratia, quę præter Ius fit, ita *Bart. & Ias. in l. 3. ff. de constit. Princip. Selu. de benefic. par. 1. q. 1. nu. 4. Rebuff. in praxi tit. quid sit beneficium, Azor. d. lib. 5. cap. 22. q. 5.* Si vero beneficium in specie Iuris late sumatur comprehendit concessionem præter Ius, & priuilegium, & rescriptum, vt aduertit *Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 40. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 Rescriptum delegatorium impetratum ab excommunicato, & processus inde sequutus sunt ipso iure nulla, nisi in causa excommunicationis vel appellationis, & n. 2.
3 Rescriptum impetrare nomine proprio impeditur excommunicatus siue occultus, siue publicus sit.
4 Rescriptum impetratum ab excommunicato in causa indiuidua simul cum non excommunicato est nullum.
5 Procuratoris mediante persona rescriptum impetratum ab excommunicato est nullū.
6 Rescriptum non solum ad lites, sed quodcunque aliud impetratum ab excommunicato est nullum.
7 Rescripta Prælatorum inferiorum ab excommunicato impetrata sunt nulla.
8 Rescripti appellatione non minus venit rescriptū Principis secularis, quā Pontificis.
9 Rescriptum siue sit in possessorio siue in petitorio impetratum ab excommunicato est nullum.
10 Rescriptum impetratum ab excommunicato etiam pro alio est nullum.
11 Rescriptum ab excommunicato impetratum est nullum, etiamsi pars contra quam impetratur, consentiat impetrationi.
12 Rescriptum per quod excommunicato conceditur indultum vel indulgentia Motu proprio Principis est nullum ipso iure.
13 Rescriptum per excommunicatum impetratum non est validum etiam ad inducendam litis pendentiam.
14 Sententia vigore rescripti impetrati ab excommunicato contra illum lata est nulla.
15 Excommunicatus non potest præsentare rescriptum ante excommunicationem impetratum.
16 Absolutio ab excōmunicatione superueniens non reualidat rescriptum impetratum ab excommunicato.
17 Cap. 1. de except. lib. 6. procedit in excommunicato post impetrationem.
18 Excommunicatus non potest concordare de Iudice, nec conuenire quod causa pro ipso, vel contra ipsum committatur alicui.
19 Rescripta quæ hodierno tempore emanant à Sede Apostol. possunt ab excommunicato impetrari.

20 Infe-

20 *Inferior à Papa non potest derogare dispositioni huius tex.*

21 *Excommunicatus in illis casibus in quibus potest esse in iudicio in eisdem potest impetrare rescriptum.*

22 *Excommunicatio, quæ procedit ex dolo, & industria excommunicantis, non impedit rescriptum impetrari.*

23 *Excommunicatus potest impetrare rescriptum per quod impetratur vt causa committatur in Rota respectu processus vsque ad sententiam.*

24 *Excommunicatus potest impetrare rescriptum super consequutiuis causæ principalis.*

25 *Excommunicatus pendente articulo appellationis potest impetrare rescriptum, licet interim non possit illo vti tanquam actor.*

26 *Excommunicatus excommunicatione minori potest rescriptum impetrare.*

27 *Excommunicatus sub conditione pendente illa potest valide impetrare rescriptum.*

28 *Excommunicatus potest impetrare rescriptum super gratijs concessis ab Ordinario.*

29 *Licentia assumendi Ordines à quocunque obtenta ante excommunicationem non inualidatur per excommunicationis superuenientiam.*

30 *Consensus tacitus partis non firmat actum nullum ipso iure.*

31 *Rescripti vigore ab excommunicato impetrati non potest idem excommunicatus reconueniri. Intellige vt nu. 32. & 33.*

34 *Iurisdictio Ordinaria fauorabilis est, extraordinaria vero odiosa.*

35 *Rescriptum si impetretur per promotorem inquisitionis publicæ vel priuatæ, & talis promotor sit excommunicatus, non poterit Iudex vigore talis rescripti formare processum etiam ex officio, quamuis excommunicatus præbuerit in impetratione nudum ministerium.*

Cap. Ipso iure. *Greg. IX.*

1 Rescriptum delegatorium impetratum ab excommunicato, & processus inde sequutus sunt ipso iure nulla, nisi in causa excõmunicationis, vel appellationis. Colligunt ex Ordin. *Arbid. Ioan. Andr. Butr. Lap. Abbas, Anch. Gemin. Crot. Franch. Dominic. Monach. Ludou. Gomez, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 58. Alagona in compend. pag. 23.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eãdem conclusionem ex hoc tex. desumunt *Felin. in cap. dilectus filius, sub nu. 1. de procurat. Viui. decis. 96. num. 1. Fr. Emman. in explicat. Bullæ Cruciatæ in addit. §. 1. nu. 10. fol. mihi 2. verso. Aloys. Ricc. in collectan. decis. par. 4. collect. 1184. Valdes. ad Xuar. alleg. 13. num. 12. par. 2.* latissime *D. Anton. Ricciul. Episcopus Bellicastren. & Illustrissimi, ac Reuerendissimi Vrbis Vicarij Vicesgerens in suo tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib. 4. cap. 38. cum duobus seqq.*

3 Primo amplia, vt procedat siue excommunicatus sit publicus, siue occultus, nam vtroque casu impeditur impetrare nomine proprio, vt per *Gemin. hic sub num. 5. Abb. in cap. fin. num. 11. de probat. Felin. in cap. Rodulphus col. vlt. de rescript. & in cap. fin. sub n. 9. versic. si pro se ipso, de except. Roman. consil. 506. sub num. 2. versic. prout etiam, & sing. 718. incip. Iura faciunt, Cassad. decis. 1. de præbend. Franc. Marc. decis. 969. par. 1. Ricciul. d. c. 38. nu. 8.*

4 Secundo amplia in excommunicato impetrante rescriptum in causa indiuidua simul cũ non excommunicato, tunc enim ex parte vtriusque rescriptum erit nullum, in causa vero diuidua si impetratio simul cum excommunicato est facta ignoranter vitiabitur pro parte excommunicati, si vero scienter erit nulla ex parte vtriusque, vt per *Anchar. hic n. 1. Crot. num. 21. & Gom. à num. 45. vsque ad 49. Roman. sing. 506. & 726. D. Ricciul. d. cap. 38. num. 15.*

5 Tertio amplia vt excommunicatus non solum sit inhabilis ad impetrandum rescriptum per se ipsum, sed neque mediãte persona procuratoris, *cap. fin. de procuratorib. Anchar.* hic *col. fin. versic. septimo iuxta prædicta, D. Ricciul. d. cap. 38. num. 2.* vbi *num. 3.* per *d. cap. fin.* hoc extendit siue mandatum ad impetrandum sit datum ab excommunicato nomine proprio, siue ratione officij publici, quod gerit in vniuersitate.

6 Quarto amplia non solum in rescripto ad lites, sed generaliter in quocunque alio, vt per *Franch. hic nu. 3. & Ricciul. d. cap. 38. n. 3. versic. extenditur tertio*; siue contineat donationem *Franch. citato loco*, siue dispensationem *Roman consil. 506. num. 13.* siue sit ad beneficia, *cap. postulastis, de clerico excom. minist.* vbi late dixi.

7 Quinto amplia in rescriptis Prælatorum inferiorum, vt per *Franch. in præsenti num. 6. versic. in ea glos. & num. 18. Mar. Alter. de censur lib. 2. disp. 7. cap. 1. in 1. q. Ricciul. d. lib. 4. cap. 39. per totum*. Contra *Nauar. consil. 28. aliàs*

aliàs 44. in l. quæſt. de ſenten. excommunic. quem ſequitur *Soar. de cenſur. tom 5. diſp. 17. ſect. 1. ſub nu. 67.* atteſtantes conſuetudinem huic parti fauere.

8 Sexto amplia in reſcriptis Principum ſecularium, quia diſpoſitio huius tex. loquitur ſimpliciter de reſcripto, cuius appellatione non minus venit reſcriptum Principis ſecularis, quã Pontificis, *l. 1. & toto tit. C. de diuerſis reſcript. l. quoties C. de precib. Imp. offer.* ita *Nau. conſ. 28. aliàs 44. ſub nu. 2. & 6. de ſent. excommun. D. Ricciul. d. lib. 4. cap. 40 per totum*, quicquid dubitet *Soar. d. ſect. 1. num. 3.*

9 Septimo amplia ſiue reſcriptum ſit in petitorio, ſiue in poſſeſſorio, vt per *Innoc. in cap. paſtoralis circa fin. de appellat. Capell. Tholoſ. deciſ. 172. D. Ricciul. d. lib. 4. cap. 38. num. 16. verſ. extenditur* 16.

10 Octauo amplia ſiue reſcriptum fuerit impetratum per excommunicatum pro ſe, ſiue pro alio non excommunicato, *Butr. num. 32. & Gemin. ſub nu. 17. in præſenti. Felin. in c. fin. nu. 3. de except. Rot. deciſ. 20. de procurator. in antiq. Ricciul. d. cap. 38. nu. 7.*

11 Nono amplia reſcriptum ab excommunicato impetratum eſſe nullum etiamſi pars, contra quam impetratur, conſentiat impetrationi, quia habilitare impetrantem incapacẽ dependet à poteſtate Papæ, non à poteſtate partium, vt per *Gemin.* hic *ſub nu. 12. verſ. hoc dictum eſt, Butr. in cap. cæterum nu. 21. hoc tit. in antiq. Soccin. in c. ſacris à nu. 192. de ſenten. excommun. Ricciul. d. cap. 38. nu. 6.*

12 Decimo amplia etiã in reſcripto per quod excommunicato conceditur indultum, vel indulgentia motu proprio Principis, nam hoc caſu eſt nullum ipſo iure, vt per *Butr.* hic *nu. 17. & Crot. nu. 31. verſ. hac limitatio non placet, D. Ricciul. d. cap. 38. nu. 13.* Contra *Soccin. in d. cap. Sacris nu. 197. cum ſeq.*

13 Vndecimo amplia vt huiuſmodi reſcriptũ ab excommunicato impetratum neque ſit validum ad inducendam litis pendentiam, *Card. in Clem. fin. q. 4. vt lite pend. Gom.* hic *ſub n. 31. verſ. nota regulã, Ricciul. d. c. 38. n. 16.*

14 Duodecimo amplia vt procedat etiamſi vigore reſcripti impetrati feratur ſententia contra excommunicatum, nam nihilominus erit nulla, vt per *Gemin.* hic *nu. 13. & Franch. nu. 5. Soccin. in d. cap. Sacris num. 218. & 219. Mar. Alter. de cẽſur. tom. 1. lib. 2. diſp. 7. cap. 1. ſub lit. E verſic. ſed poſtulabat, D. Ricciul. d. c. 38. nu. 18.*

15 Decimo tertio amplia vt non ſolum excommunicatus non poſſit impetrare reſcriptum, ſed neque præſentare impetratum ante excommunicationem, vt per *Pute. deciſ. 128. incip. In vna Florentina lib. 3. Mar. Alter. d. lib. 2. cap. 1. q. 5. D. Ricciul. d. c. 38. num. 20.* quia diſpoſitio huius tex. inualidat non ſolũ reſcriptum, ſed etiam proceſſum, cuius pars eſt reſcripti præſentatio *cap. quoniam contra, de probat.*

16 Decimo quarto amplia adeo reſcriptum impetratum ab excommunicato eſſe nullum vt ſuperueniens abſolutio illud non validet, vt per *Anchar.* hic *num. 6. verſ. quaro, Abb. in cap. bona ſub nu. 6. verſ. præterea, de ætate, & qualit. & in cap. prudentiam §. ſexta nu. 10. de officio deleg. Rebuff. in cap. poſtulaſtis n. 50. de cleric. excommun. min. D. Ricciul. d. cap. 38. nu. 17.* Contra *gloſ. in d. §. ſexta, & Cald. Pereira de poteſt. eligendi cap. 10. nu. 40.* Nam tex. *in cap. 1. de except. hoc lib.* procedit in ex-

17 communicato poſt impetrationem, tunc enim ab eo actu valent quando non opponitur exceptio, vt aduertit *Soccin. in d. c. ſacris n. 168. & ſeq.*

18 Decimo quinto amplia vt neque excommunicatus poſſit concordare de Iudice, nempe conuenire quod cauſa pro ipſo vel contra ipſum committatur alicui, neque dare liſtam confidentium, dummodo tamen ſit oppoſitum de tempore conuentionis, vt per *Soccin. in d. cap. Sacris nu. 226. D. Ricciul. d. cap. 38. num. 9.*

19 Limita primo ſupradictam huius tex. concluſionem ne procedat in reſcriptis, quæ hodierno tempore emanant à Sede Apoſt. nam cum in illis ex Curiæ ſtylo ſoleat apponi abſolutio à cenſuris, illa quidem operatur validitatem reſcripti non obſtante excommunicatione, vt per *Cou. in cap. alma par. 1. §. 7. nu. 3. ad fin. Boer. deciſ. 290. Rebuff. in praxi par. 1. tit. de forma noua prouiſ. num. 1. & ſeq. D. Ricciul. d. c. 38. num. 22.* quod quidem procedit tantum in reſcriptis impetratis à Papa,

20 non autem in alijs conceſſis ab inferiore ab illo, nam iſte inferior non poteſt derogare diſpoſitioni huius tex. per quam excommunicatus prohibetur impetrare reſcriptum, vt per *Franch.* hic *num. 19. & Gemin. ſub n. 14. verſ. tamen videtur, Soccin. in d. c. Sacris n. 195 verſ. ſecus ſi fieret.*

21 Limita ſecundo ne procedat in caſibus in quibus excommunicatus poteſt eſſe in iudicio, nam in illis poteſt etiam impetrare reſcriptum

scriptum, ex reg. *l. oratio ff. de sponsalib.* vt per *Gemin. nu. 11. versic. credo quod opinio*, *Butr. num. 5. & 6. & Franch. num. 3. versic. ex his*, *D. Ricciul. d. c. 38. num. 24. cum seqq.* vbi n. 32. idem dicit de actibus respicientibus legitimam defensionem.

22 Limita tertio quando excommunicatio procedit ex dolo & industria excommunicantis, vt per *Gemin. hic num. 4. & 5. Felin. in cap. fin. n. 5. de except. Soccin. in d. cap. Sacris, n. 231. Ricciul. d. cap. 38. num. 40.*

23 Limita quarto ne procedat in rescripto per quod impetratur vt causa committatur in Rota respectu processus vsque ad sententiam, dummodo distributio fiat simpliciter per Vicecancellarium, & non apponantur in commissione aliqua verba per quæ videatur velle facere illum delegatum etiam quoad cognitionem, ita *Gemin. sub num.* 18. *Crot. num. 39. Rot. decis. 13. num. 2. de officio deleg. in nouis*, *Soccin. in d. cap. Sacris nu. 200. & 206. D. Ricciul. d. c. 38. nu. 42. cum seqq.*

24 Limita quinto ne procedat in impetratione facta super consequutiuis causæ principalis, vt per *Gemin. hic num. 8. Soccin. in d. cap. Sacris, num. 191 in fin.* Contra *Anchar. etiam in præsenti num. 5. Butr. num. 21. Franch. n. 15. & Crot. nu. 42. & seq.*

25 Limita sexto in excommunicato post appellationem legitimam, nam is pendente articulo appellationis potest impetrare rescriptum licet interim non possit illo vti tanquam actor, vt per *Gemin. hic num. 15.* vbi subdit dicti rescripti validitatē pendere à futuro euentui, *Soccin. in d. c. Sacris num. 228. D. Ricciul. d. cap. 38. num. 51.*

26 Limita septimo in excommunicato excommunicatione minori, quia tex. in præsenti loquitur de excommunicatione simpliciter, quo casu intelligitur de maiori iuxta tex. *in c. pen.* & ibi notata, *de sentent. excom.* Ita *Gemin. hic sub num. 12. versic. item procedit, & Gom. n. 4. D. Ricciul. d. cap. 38. nu. 56.*

27 Limita octauo in excommunicato sub conditione, nam pendente conditione posse valide impetrare rescriptum, ac proinde in eo nō habere locum dispositionem huius *cap.* tenent *Anchar. consil. 158. incip. Ex narratis in facto num. 20. Viui. decis. 65. sub num. 1. versic. quod quidem, Mar. Alter. de censur. tom. 1. lib. 2. disp. 7. cap. 1. pag. 254. versic. quinto non extenditur, D. Ricciul. d. c. 38. nu. 53.*

28 Limita nono in gratijs concessis ab Ordinario, vt per *Nau. Henriq. & Soar.* quos refert & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 13. nam. 21.*

29 *Si ab excommunicato.* Ante impetrationem, nō vero post, vt per *Anchar. hic num. 16. versic. & per prædicta*, & *Franch. num. 21. & Crot. num. 63. versic. ex quorum dictis, Nau. consil. 28. aliàs 44. n. 1. de sentent. excom.* vbi propterea tenet quod licentia assumendi Ordines à quocunque obtenta ante excommunicationem non inualidatur per excommunicationis superuenientiam, quamuis durante excommunicatione impediatur vsus, sequitur *Mar. Alter. d. disp. 7. cap. 1. post q. 49. versic. quid si rescriptum.*

30 In glos. [Ipso iure.] Notatur ad hoc quod tacitus consensus partis non firmat actum nullum ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 347. C. de reuocand. donat.*

31 In glos. [Rescriptum.] Notatur ad hoc quod vigore rescripti ab excommunicato impetrati non potest idem excommunicatus reconueniri, referunt & sequuntur in præsenti *Anchar. nu. 6. versic. conclude ergo, Butr. n. 24.*

32 *& Crot. num. 62.* Intellige dummodo exceptio excommunicationis tendat contra rescriptum, nempè quia illud sit impetratum tempore, quo impetrans erat excommunicatus, secus si tendat contra personam, videlicet quia sit impetratum ante excommunicationem, quia tunc excommunicatus licet nequeat cōuenire, ex eo quia non potest agere, potest tamen conueniri, vt per *Anchar. dicto loco, Gemin. num. 19. & Crot. num. 63.* Deinde in-

33 telligc casu quo reus opposuit exceptionem excommunicationis contra actorem, a quo fuit impetratum rescriptum, & ille succubuit, nam hoc casu poterit actorem conuenire coram Iudice impetrato, cum exceptio sit iam reprobata, vt declarant *Anchar. hic sub nu. 6. versic. quod si succumbat, Franch. nu. 6. & Crot. n. 66. Mar. Alter. d. disp. 7. c. 1. in 4. quæst.*

34 In glos. [Processus] in fine ibi (*item iurisdictio Ordinaria fauorabilis est, extraordinaria odiosa*) Vide *Sanch. de Matrim. lib. 3. disput. 35. num. 9.*

35 In glos. [Alio] Collige ex glos. quod si rescriptum impetretur per promotorem inquisitionis publicæ, vel priuatæ, nempe per eum, qui litteras impetrauit super inquisitione facienda, & talis promotor sit excommunicatus non poterit Iudex vigore talis rescripti formare processum etiam ex officio, quamuis excommunicatus præbuerit in impetratione nu-

dum

dum ministerium sequuntur hic *Anch. num.7. Butr. num.30.& Crot. num 77.& 79* quos refert *Ricciul. d. cap.38. num. 10.* vbi dupliciter declarat.

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, quidam alij, *in rescripto delegatorio posita, non intelligitur vltra tres, vel quatuor, quos impetrans in actis, vel in primo citatorio debet omnes nominare, aliàs citatio est nulla, & nu. 2.*
3 *Intellige expressè specificando illorum quatuor nomina.*
4 *In Romana Curia locum non habet hic tex.*
5 *Personas speciali nota dignas non comprehendit clauf.* quidam alij, *& nu.9.*
6 *Priuilegiatos specialiter non comprehendit clauf.* quidam alij.
7 *Pauper, qui propter paupertatem se defendere non potest, non comprehenditur sub clauf.* quidam alij.
8 *Vniuersitatem, Collegium, seu Capitulum non comprehendit clauf.* quidam alij.
10 *Infinitas est vitanda, nisi verba contrahentium apta fuerint ad significandam infinitatem.*
11 *Fœmininum sub masculino intelligitur in rescriptis.*
12 *Masculinum in quacunque dispositione positum regulariter concipit fœmininum.*
13 *Verbum vbi potest duo tempora significare, veluti præteritum, & futurum, solum de eo tempore intelligitur, quod magis naturæ rei conuenit.*
14 *Doctores referuntur de quaternario numero agentes.*
15 *Exceptio iurisdictionis non reijcitur per processum ad vlteriora, sed requiritur pronunciatio expressa super exceptione iurisdictionis.*

Cap. Cum in multis. II.
Innoc. IV. in Conc. Lugd.

1 Clausula, *quidam alij*, in rescripto delegatorio posita, non intelligitur vltra tres, vel quatuor, quos impetrans in actis, vel in primo citatorio debet omnes nominare, aliàs citatio est nulla. Colligunt ex Ordin. *Ar. chid. Lap. Abb. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Butr. Ludou. Gomez, Viuian. in rational lib.1. pag.59. Alagona in compend. pag.23.* remissiue *Ximen. in concord. p.1.& 2.*

2 Hoc idem ex hoc tex. desumunt *Vital. de Camban. in tract. clausul. pag.55. num.3. Escob. de ratiocin. cap. 18. num.4. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 600. num.30. Cald. Pereira de potest. eligendi cap.3. nu.18. Valasc. consil.51. nu.29 & de partitionib. cap.9. nu.50. & 51. Marchesan. de commissionib. tom.1. pag. 205. cum seqq. secundum vlt. impress. Ego ipse in meo nouissimo tract. de clausulis vsufreq. clauf. 94. nu.6. iuxta Lugdunen. impress.*

3 Vt autem fraudibus occurratur debet rescripti impetrator illorum quatuor nomina expressè specificare, secundum *Rot. decis. 18. num. 2. de dolo, & contum. in nouis. Vest. in praxi lib.4. cap.2. num.2. Abb. in cap. pastoralis §. quoniam autem, num. 4. de rescript.* vbi *Felin.* ait Iudicem ante citandorum per partem declarationem, eorum nominationem in aere, & incertam habere. Hinc *Rot. decis. 2. de rescript. in antiq.* dubitauit an vigore huius clauf. Romæ alij vltra quatuor conueniri possint, resoluit tamen prædicta locum non ha-
4 bere in Romana Curia, quia Commissiones, & sic iurisdictio, quæ illis mediantibus exercetur in Rota, nõ est arctatoria ratione Ordinariæ, & Superioris iurisdictionis, quam Papa præsens super causis deuolutis, & alias in Curia tractandis habet, quæ non veniunt restringendæ ad aliarum causarum instar, quæ extra Curiam coram Iudicibus delegatis agũtur, quia ad iurisdictionis Ordinariæ diminutionem tendunt, subdens eadem *Rota* vbi proxime, quod verba illa, *quatuor citandi*, quoad actorem in principio citationis intelligi possunt, quia ratio infinitatis, & vexationis euitandæ venit, sed non quoad alios non citandos ad eius instantiam, qui dando de eorum proprio interesse ad causam venire vellent, nam, vt in prædicta decisione ibi ad multos extenderetur, quę omnia refert *Marchesan. d. tom.1. pag.207. num.121.*

5 Illud aduertere oportet huiusmodi clausulam non comprehẽdere personas speciali nota dignas, de quibus specialis mentio facien-
6 da erit, & in specialiter priuilegiato firmant *Roman. consil.400. num.4. Franch. hic num. 3. Marches. d. tom.1. pag.205 num.105. Ego ipse d. clauf. 94. nu.8.* Et in paupere, qui propter
7 paupertatem se defendere non potest, notant *Bald. in cap. Sedes num.5. de rescript. Felin. in cap. significantibus 38. num.6. in 4 priuilegio paupertatis, de officio deleg. Ego ipse d. clauf.94.*
8 *num.9.* Et in vniuersitate, Capitulo, aut Collegio resoluunt *Gom. hic nu.68. Mandos. su-*

*per commiss.causar.benef. versic. omnesq;alios, Marches.d.tom.1.pag.207.num.118.& seq.*vbi subdit sub hac clausula expressa sub nomine
9 clerici laicum non comprehendi. Et in Principe,illustri,qualificata aut maiori alia persona exemplificant *Imol.in d.cap.Sedes num.12.* vbi *Felin.num.1. Mandos.vbi proxime versic. secundo quaero, Marches. d. tom. 1. pag. 207. num.120. Ego ipse d.claus.94.nu.11.& 12.*

10 *Infinitas reprobetur.* Vide *Cald.Pereira in l.si curatorem vrbo sua facultate num.72.C. de in integ.rest. minor.* quam quidem esse vitandam docent *Vital. de Cambanis tract. clausular. num. 3. pag.56.Escob. de ratiocin.cap.18.nu.4 Girond. de priuileg seu exempt. explicat.nu.1392. Stephan. Gratian. discept.forens.tom.3. cap. 600. num.30. Cald.Pereira de potestate elig. cap. 3. num.18. Valasc.consil.51. num.49.& de partitionib.cap.9.num.50.& 51.* Limita tamen cum verba contrahentium apta sunt significare infinitatem, quia tunc infinitas admittitur, vt per *Tiraq.de retractu tit.2.§.1. glos.2.nu.19.*

11 *Quae frequenter, &c.* Notatur ad hoc quod in rescriptis foemininum sub masculino intelligitur,vt per *Tiraq.de retractu lig.§.1.glos.9.num.206.* Et regulariter masculinum in quacunque dispo-
12 sitione positum cōcipit foemininum, *Tiraq.d. glos.9.num.200.Card.Mantic.de coniect vltim. volunt.lib.6.tit.7.nu.18.& lib.11.tit.14.n.2. Cost.in cap.si pater par.1. verbo si absque liberis num. 24.Gam. Lusit.decis.337.num.5. Pereg.de fideicom.art.25.num.2* late *Franc.Molin.de ritu nuptiar.lib.3.q.16.à princip.*

13 In glos. [Vel quatuor] ibi *(quia potuit restringi ad plus, vel minus)* Notatur ad hoc quod vbi verbum sui natura potest duo tempora significare,veluti praeteritum &futurum, solum de eo tempore intelligitur,quod magis naturae rei conuenit, vt per *Menoch. consil. 97.num. 62.*

14 De quaternario numero vide *Cal. Rhodog. lib.12.lect.antiq. cap.9.Cassan. in catal. gloriae mundi par.12.consid.37.in princ.versic.de laude vero quaternarij, Thom. Act. in tract. de ludo scaccborum, q.6.à num.103. Ludon.Gom. bic num.74. cum seq. & num.95.* late *Dyonis. Paul.de vera quatuor Patriarch.Sedium erect. cap.11.num.5. cum seqq.*

15 In glos. [Quorum] ibi *(postea mutat vnā ex personis.)* Notatur ad hoc quod exceptio Iurisdictionis non reiicitur per processum ad vlteriora, sed requiritur pronunciatio expressa super ipsa exceptione iurisdictionis, vt per *Hippol. in l.si quis ne quaestio num.82. ff. de quaestion.*

SVMMARIVM.

1 *Actor si contra reum super pluribus quaestionibus personalibus litteras impetrat ad diuersos Iudices non valent litterae, nec processus earum, & reus condemnabitur in expensis.*
2 *Reus si contra actorem impetrat litteras de reconuentione in eodem iudicio, vel de conuentione ad eosdem Iudices eandem poenam incurrit,nisi eos suspectos recuset.*
3 *Verbum, careat, importat latam sententiam.*
4 *Reconuentio potest fieri etiam post litem contestatam,& in quacunque parte iudicij,sed tunc non ambulat pari passu.*
5 *Infirmatio actus est poena.*
6 *Poena computatio fit à fine dioecesis.*
7 *Verbum, valere, positum negatiue non intelligitur ipso iure.*
8 *Exceptio defectus iurisdictionis quando fuit opposita non censetur declinatoria reiecta cum requiratur expressa pronunciatio.*

Cap. Dispendia. III.

1 ACTOR si contra reum super pluribus quaestionibus personalibus litteras impetrat ad diuersos Iudices, non valent litterae, nec processus earum, & reo condemnabi-
2 tur in expensis. Similiter reus si contra actorem impetrat litteras de reconuentione in eodem Iudicio,vel de conuentione ad eosdem Iudices, eandem poenam incurrit, nisi eos suspectos recuset.Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic. Monach. Butr. Ludou.Gomez, Viuian. in ration.lib.1.pag.59. Alagona in compend.pag.24.* remissiue *Casal.in annot.& Ximen.in concord. par. 1. & 2.*

3 *Omni commodo careat.* Id est ipso iure, nam illud verbum, *careat,* importare latam sententiam resoluunt *Corset.in sing.verbo careo,Tiraq.in l.si vnquam verbo reuertatur, num. 161. C. de reuoc.donat.Vezin.tom.2.commun.opinion.lib.9. tit.34.num.354. Anton. Gama de Sacrament. praestandis vltimo supplicio damnatis quaest.5. nu.17.Sayr. in claui Regia lib.3.cap.8. nu. 26. Card.Tusch. verb.priuatio concl.719.n.19. Farinac.fragment.crimin.par.2.verbo lex n.129.*

4 Reus

4 *Reus quoque, &c.* Notatur ad hoc quod reconuentio potest fieri post litem contestatam & in quacunque parte iudicij, tunc verò non dicitur vera reconuentio, quia non ambulat pari passu, nec per eam retardatur causa conuentionis, vt per *Marant. de ordine iudic. par. 4. distin. 6. num. 5. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 2. q. 13. num. 13.*

5 *Simili poena, &c.* Ergo infirmatio actus est poena, vt per *Mench. controuer. illustr. cap. 28. nu. 3. & 5. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 4. nu. 8.*

6 In glos. [Personales] ibi *(computantur à finibus diœcesis, vbi habet domicilium, &c.)* Notatur ad hoc quòd non tantum in personali, verum etiam in reali actione computatio dictæ fit à fine diœcesis in qua reus habitat, domiciliumque habet, licet res alibi existat, vt per *Abb. num. 4. & Felin. nu. 13. in cap. dilectus 29. hoc tit. in Decretal. Rebuff. in concord. tit. de friuolis appellat. § si quis vero, versic. secundo*, latè *Hieronym. Fernandez de Ottero Romanarum lucubrat. disp. 33. à n. 7.* vbi *nu. 10. & 11.* contrarijs respondet.

7 In glos. [Processus] ibi *(nunquid valebit sententia, vel processus, &c.)* Notatur ad hoc quod verbum *valere* positum negatiuè non intelligitur ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num 236. C. de reuocand. donat.*

8 Notatur etiam ad hoc quod quando fuit opposita exceptio defectus iurisdictionis, sicque declinatoria non censetur reiecta, cum requiratur expressa pronunciatio, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 64. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Receptus per litteras Apostol. facultatis in Canonicum supranumerarium, si receptio aliàs pertinebat ad Canonicos, dicitur auctoritate Canonicorum receptus, nisi in litteris expresse dicatur auctoritate Papæ, secus si receptio non spectabat ad eos.*
2 *Priuilegium secundum quando deroget primo, ostenditur.*
3 *Priuilegium pecunia obtentum vim obtinet contractus onerosi, ac proinde per Principem absque iusta causa reuocari non potest, intellige vt numeris seqq.*
4 *Merita debent æquipollere concessioni.*
5 *Actus iudicatur secundum illud de quo magis participat.*
6 *Iuspatronatus quando dicatur ex causa onerosa, ostenditur.*
8 *Actus tribuitur ordinati, & non exequenti.*

Cap. Cum aliquibus. IV. *Bonif. VIII.*

1 Receptus per litteras Apostol. facultatis in Canonicum supranumerariũ, si receptio aliàs pertinebat ad Canonicos, tunc dicitur auctoritate Canonicorum receptus, nisi in litteris expresse dicatur auctoritate Papæ, si vero receptio non spectabat ad eos, sed virtute litterarum recipitur, tunc est receptus auctoritate Apost. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Butr. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 60. Alagona in compendio pag. 24.*

2 *Non obstantibus eiusdem Ecclesiæ priuilegijs.* Plura de hac clausula dixi *in tractat. de clausulis clausf. 83.* & ibi dictis addendum duxi quòd quotiescunque priuilegium secũdum habet clausulam derogatoriam cum illis verbis, *etiamsi talia forent de quibus mentionem fieri oporteret de verbo ad verbum*, tunc per hoc censetur primum reuocatum, ita *Gabr. lib. 6. communium tit. de clauf. clauf. 5. nu. 12. Federic. de Senis consil. 43. nu. 3.* optimè *Crauet. consf. 126. num. 2. Ceuall. communium contra communes q. 611. Monet. de commutat. vlt. volunt. cap 8. nu. 539. Erasm. à Cochier de iurisdict. Ord. in exemptos par. 3. q. 9. nu. 6. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 26. n. 23. Menoch. de præsump. lib. 6. præs. 40. n. 22. Card. Tusc. lit. P. concl. 751.*

3 Priuilegium pecunia obtentum vim obtinet contractus onerosi, *Roland. consf. 13. nu. 11. vol. 3. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 3. num. 38. Surd. consf. 419. n. 53. volum. 3.* ac proinde per Principem absque iusta causa reuocari non potest *Menoch. consf. 461. nu. 12. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 33. nu. 3.* Ego ipse *in collect. ad cap. 1. num. 9. de probat.* & me citato nouissimè *Ascan. Tamburin. in tractat. de iure Abbatum tom. 1. disp. 16. q. 12. num. 10.* Intellige vbi per illud priuilegium oneroso titulo comparatũ sit aliquid de Iure gentium, nempe dominiũ alicuius rei & ita Ius perfectum, & irreuocabile acquisitum, secus vero si Princeps iurisdictionem suam concesserit, quia tunc potest

sine causa illud reuocare, *Felin. in cap. nouit, de iudic. nu. 8. vers. limita primo*, vbi exemplificat in priuilegio exemptionis, & immunitatis, *Nau. in c. cum contingat, de rescrip. except. 20. nu. 10. Natt. cons. 657. num. 6. Pereg. d. tit. 3. nu. 31. Sanch. d. disp. 33. nu. 6. Ioan. Vicent. de Anna alleg. 50. nu. 4. Rodolphin. de absoluta Principis potest. cap. 6. n. 167.* Intellige deinde supradictam conclusionem quatenus habet concessionem priuilegij factam pretio mediãte transire in contractum, & onerosum parere titulum, quando illud æquipollet rei concessæ, & sic habet, secundum *Bald. in l. qui se patris C. vnde liberi*, cum ea perpetuam commẽsurationem, nam sicut merita debent æquipollere concessioni *Natt. cons. 188. n. 2. & cõs. 511. nu. 8. & cons. 600. nu. 37. Rimin. iun. cons. 289. nu. 20. vol. 3.* sic pariter debet æquipolle-
4 re pretium, quod datur pro re concessa, *Pereg. d. tit. 3. nu. 29. Roland. cons. 13. num. 12. vol. 3. Menoch. cons. 981. n. 1. Ozasc. decis. 189. n. 10.* sentientes quòd quando concessio præponderat est gratia, nec per priuilegij nomen amittit, quia actus iudicatur secundum illud
5 de quo magis participat arg. *l. quæritur ff. de statu homin. l. fundi partẽ ff. de contrab. empt.*
6 Vnde euenit ad hoc vt iuspatronatus sit ex causa onerosa spectare debere quod expensũ fuerit, an scilicet æquiualeat concessioni, quia vbi nõ æquiualet concessio ipsa iuridicari po. tius debet gratiosa quàm onerosa, *Rot. decis. 58. nu. 8. & decis. 88. n. 4. par. 1. recent. & in vna Cæsaraugustana de Mella 31. Ianu. 1618. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano*, vbi expresse habetur quod quando augmentum non est commensuratiuum ad concessionem iurispatronatus nõ desinit esse ex priuilegio, nec priuilegij nomen amittit, refero *Ego ipse in tract. de clausulis vsufreq. claus. 83. n. 12.* & me citato *Tamburin. d. loco nu. 13.*

7 *Auctoritate Apostolica.* Id est tãquam delegatus, vt exponit *D. Barbosa in l. cum prætor §. 1. nu. 33. ff. de iudic.*

8 *Sed recipientium censetur auctoritate receptus.* Notatur ad hoc quod actus tribuitur ordinanti, non exequenti, vt per *Surd. de alimentis tit 8. priuil. 56. n. 88. & priuil. 65. n. 47. & decis. 292. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum Papale, quo conceditur promoto retentio beneficiorum vsq; ad beneplacitũ Papæ, expirat illo mortuo, secus si ibi dicatur* vsque ad beneplacitum Sedis Apost. *nisi reuocet; nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non canonice detentis.*
2 *Gratia ad beneplacitum Papæ, vel Regis, morte illorum expirat.*
3 *Officia notariorum siue scribarum concessa cum claus.* vsque ad beneplacitum Regis *an censeantur reuocata per mortem ipsius.*
4 *Dictio, vsque, regulariter stat inclusiuè.*
5 *Claus.* Ad beneplacitum Sedis Apost. *facit concessionem perpetuam.*
6 *Verba, eo ipso, denotant latam sententiam.*
7 *Papa potest beneficiorum collationibus conditionalibus vti.*
8 *Priuilegium siue gratia concessa à Papa ita quidem vt ad voluntatem Papæ perseueret, morte illius finita censetur.*
9 *Concessio in dubio nunquam videtur facta nomine Sedis Apost. vel dignitatis in abstracto, nisi id exprimatur.*
10 *Dictio,* perpetuo, *refertur aliquando ad vitam illius, cui fit concessio.*

Cap. Si gratiose. V.

1 Rescriptum Papale, quo conceditur promoto retentio beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, expirat mortuo Papa, secus si ibi dicatur vsque ad beneplacitũ Sedis Apost. nisi reuocet, quia Sedes non moritur. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non canonice detentis; Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franc. Vtuian. in ration. lib. 1. pag. 61. Alagona in compend. pag. 24.* remissiuè *Casal. in annot. & & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Gratiam ad beneplacitum Papæ, vel Regis morte illorum expirare colligunt ex hoc tex. *Valasc. de iure emph. q. 34. n. 7. Hẽriq. in sum. lib 7. cap. 21. §. 5. Gutier. pract. lib. 3. q. 11. n. 19. Gonz. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. n 9. cũ seqq. & glos. 12. à princip. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neap. decis. 51. par. 2.* nouissimè *Cald. Pereira de manu Regia cap. 6. n. 19. Rot. decis. 489. nu. 4. apud Farin. par. 1. recent.* Et huius conclusionis veritatem ex professo suo cũ necessario apparatu multis ampliationibus, & limitationibus examinãt *Menoch. de arb. lib. 1. q. 69. per totam, Mascard de probat. concl. 188. Bernard. Graua. ad practicam Cameral Imper. lib. 2. concl. 60. consid. 3. nu. 2. Farinac. fragm. crimin. par. 1. verbo bannum nu. 103. cũ seqq.* Sanch.

Sanch.de Matrimon.*lib.8.disp.27. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 3. collect. 510.*

3 Verum officia notariorum siue scribarum deputatorum ad illa, iurisdictionem Ordinariam annexam habentia si concedantur cum clausula, *vsque ad beneplacitum Regis*, non censeri reuocata per mortem ipsius resoluit in hoc limitans decisionē huius tex. *D. Barbosa in l. quia tale n.85. cum seqq. ff. soluto matrim.* faciunt quæ notāt *Boer. decis.* 149.*n.*11.

4 *Vsque*. Hæc dictio regulariter stat inclusiue, non autem exclusiue, vt tenent plures DD. *citati* per me *in tract. de dictionib. & clauf. dict.* 379.*nu.*1.

5 *Durabit perpetuò*. Notatur ad hoc quod clausula, *Ad beneplacitum Sedis Apost.* facit concessionem perpetuam, vt per *Martam de clausulis par. 2. claus. 1. nu. 1. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 68. nu. 4. in 1. edit. aliàs resol. 54. in 2. edit Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 28. num. 51.*

6 *Eo ipso expirat*. Verba, *eo ipso*, denotare latam sententiam notāt *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n.35. C. de reuocand. donat.* & citati per me *de dict. & clausulis dict. 90. secundum nouam impress.*

7 In glos. [A Romano] ibi *(qui solus sub conditione, &c.)* Notatur ad hoc quod Romanus Pontif. potest beneficiorum collationibus conditionalibus vti, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 16. nu. 2.*

8 In glos. [Suæ] ibi *(scilicet Romani Pontif.)* Notatur ad hoc quod priuilegium, gratiaue concessa à Summo Pontif. ita quidem vt ad voluntatem Romani Pont. perseueret, morte concedentis finita censetur, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 15. nu. 1. col. 2.*

9 In ead. glos. ibi *(non intelligitur dignitas, sed persona scribentis)* Notatur ad hoc quod in dubio nunquam concessio videtur facta nomine Sedis Apost. vel dignitatis in abstracto, nisi id exprimatur, & ita vbi exprimitur hoc verbum, *ad beneplacitum*, siue ad voluntatē Summi Pontif. magis persona quàm dignitas videtur considerata; vel saltem dignitas in concreto, quæ morte Summi Pont. expirat, vt per *D. Barbos. in d. l. quia tale nu. 90. ff. soluta matrim.*

10 In glos. [Perpetuo] ibi *(idest donec vixerit ille, cui fuit gratia concessa.)* Notatur ad hoc quod dictio, *perpetuo*, refertur aliquando ad vitam illius, cui fit concessio, vt per *Petr. Enriq. respons. opusc. 2. nu. 30. D. Barbosa in d. l. quia tale nu. 10. prope finem, Franc. à Sousa in repet. §. actionum Instit. de actionib. par. 4. art. 2. nu. 7.* Plura vero de hac dictione dixi in meo *tract. de dictionib. & clausul. dict. 216. secundum Lugdunen. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt diuersa, & ideo in literis ad beneficia impetratis vno expresso non venit aliud, & nu. 2. & ratio expenditur num. 6.*

3 *Vacandi vnus modus quando exprimitur non venit alius.*

4 *Vacare dicitur Ecclesia seu beneficium per translationem, vel renunciationem.*

5 *Beneficium vacat per obitum.*

7 *Clauf.* siuè alio quouis modo, &c. *inuenta est ad tollendas dubitationes, quæ in hac materia oriri solent.*

8 *Clauf.* Siue quouis alio modo, &c. *includit vacationem apud Sedem Apost.*

9 *Beneficium vacans per obitum in Curia capit clauf.* Siue alio quouis modo, &c.

10 *Vacationem etiam per priuationem capit clauf.* Siue alio quouis modo, &c.

11 *Clauf.* Siue alio quouis modo, &c. *capit vacationem per resignationem ea probata.*

12 *Vacationem inductam per reg. de infirmis nō capit clauf.* Siue alio quouis modo, &c. *obtenta à resignatario.*

13 *Clauf.* Siue alio quouis modo, &c. *non se extendit ad personam non expressam.*

14 *Modus vacandi expressus quando est omnino falsus nihil operatur Clauf.* Siue alio quouis modo, &c.

15 *Beneficium quod vacauit de futuro non capit clauf.* Siue alio quouis modo, &c.

16 *Vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur.*

17 *Mors ciuilis naturali non æquiparatur nisi in casibus expressis in Iure.*

18 *Verba, quæ accipi possunt & naturaliter, & ciuiliter, debent in dubio naturaliter potius quàm ciuiliter accipi.*

Cap. Susceptum. VI.

1 PApa quando mandat alicui vt prouideat v.g. Titio de beneficio resignato si vacet per obitū nō potest de illo prouidere, nisi Papa explicauerit de beneficio vacāte quocūque modo. Item si duo impetrant vnum benefi-

cium, vnus vt vacans per resignationem, vel adeptionem alterius, alter per mortem, primus præfertur, si beneficium vacauit cessione. ita Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 62, Alagona in compendio Iuris Canonici pag. 25.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordan. par. 2.*

2 *Cum non per resignationem vacauerit, sed per mortem.* Ergo vacatio per resignationem, & vacatio per mortem differunt, vt per *Pute. par. 2. decis. 49. in antiq. Cald. Pereir a de renouat. em phyt. q. 6. nu. 1. cum seq.*

3 Notatur etiam ad hoc quod quando vnus vacandi modus exprimitur, alter non continetur, vt per *Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 201. num. 103. cum seqq. Mascard. de probation. concl. 1081. num. 3. Nicol. Garc. de benef. par. 11. cap. 1. à num. 8.*

4 *Per cessionem eiusdem, &c.* Notatur ad hoc quod Ecclesia, seu beneficium per translationem, vel renunciationem dicitur vacare, vt per *Flamin. de resignation. benefic. lib. 1. q. 4. n. 1. & q. 5. num. 10.* & citatos à *metipso de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 72. nu. 9.*

5 *Morte vacauerit.* Notatur ad hoc quod per obitum vacat beneficium, vt per *Gōzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 5. cum seq.* Nicol. *Garc. de benefic. par. 11. cap. 2. à princip.* & citatos per me *d. alleg. 72. num. 7. & alleg. 57. nu. 199. Massobr. in praxi babendi concursum req. 1. dub. 2. num. 2.*

6 *Adimplere non potes, &c.* Quare autem sub vacatione per resignationem non comprehendatur vacatio per mortem cum tamen in vtroque euentu, vel facilius in priori casu, vel saltem æque facile, ac in posteriori Pontifex cōcederet? Resp. in hoc tex. esse mandatum, cuius fines diligenter & ad vnguem seruandi sunt. Ratio est quia quando gratiæ taxationis adijcitur qualitas, limitat gratiam ad rem qualitate illa affectam, ac proinde si illa non afficiatur deficit gratia defectu voluntatis cōcedentis, non enim potest gratia trahi ad beneficium ea qualitate destitutum, licet id à Pōtifice facilius cōcessum foret: Vide *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 21. num. 35. & 36.*

7 In glos. [Expresse] ibi (*quocunque modo vacauerit*) Hæc clausula quocunque modo vacauerit, siue alio quouis modo, &c. inuenta est ad tollendas dubitationes, quæ oriri solent in hac materia, vt refert *Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num. 26.* Est enim larissima, vt dicit *Flamin. de resigna. benefic. lib. 8. quæst. 7. num. 134.* & includit omnem modum vacandi, idem *Flamin. lib. 8. q. 7. nu. 64.*

8 Primo amplia, vt includat vacationē apud Sedem Apostolicam, sicut docent *Garz. decis. 43.* quem refert *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 355. versic. amplia primo, Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 142.* & illis citatis *Ego ipse in tract. de clausul. vsufreq. claus. 172. n. 3. secundum Lugdunen. impress.*

9 Secundo amplia, vt capiat beneficium vacans per obitum in Curia, *Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 141. Ego ipse d. claus. 172. num. 4.*

10 Tertio amplia, vt capiat vacationem etiam per priuationem, *Rot. decis. 1. de rescript. in nouis, Flamin. d. lib. 8. quæst. 7. nu. 156. Ego ipse d. claus. 172. num. 5.*

11 Quarto amplia, vt capiat etiam vacationem per resignationem, *Mohedan. decis. 2. de offic. deleg. Pute. decis. 5. in fine de reg. de mense, Rot. decis. 309. nu. 2. & 3.* apud *Farin. par. 2. recent.* probata scilicet resignatione, secus illa minime probata, quia tunc hæc clausula nihil operatur, *Pute. decis. 268. lib. 3. Aloys. Ricc. d. collect. 355. versic. secundo amplia Ego ipse d. claus. 172. nu. 6. & 7.*

12 Limita primo, vt hæc clausula, quouis modo, &c. obtenta à resignatario non capiat vacationem inductam per *reg. de infirmis, Flamin. de resignat. lib. 12. quæst. 14. nu. 23. Ego ipse d. claus. 172. nu. 10.*

13 Limita secundo, vt non se extendat ad personam non expressam, *Nauar. in cap. si quando except. 2. num. 3. hoc tit. Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 144. cum seqq. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori eccles. par. 2. cap. 3. num. 85.* nam hæc clausula nihil operatur si beneficium vacat ex alterius persona, tunc enim oportet addere illam aliam clausulam, vel ex alterius cuiuscunque persona, *Anton. Fab. decis. 2. de Sacros. Eccles.* quem refert *Aloys. Ricc. d. collect. 355. versic. limita secundo, Rot. decis. 605. nu. 9. par. 2. recent.*

14 Limita tertio, vt non operetur quando expressus sit omnino falsus vacādi modus, idem *Fab. sub eod. tit. de Sacros. Eccles. decis. 4.* quem refert *Aloys. Ricc. d. collect. 355. in fine. Ego ipse d. claus. 172. nu. 14.*

15 Limita quarto, vt non capiat beneficium, quod vacauerit de futuro, bene autem quod vacat de præsenti, vt per *Flamin. d. lib. 8. q. 7. num. 143.*

num.143. nam solum capit vacationem tempore datæ idem *Flamin. lib.11.quæst.7.nu.16.*

16 In glos. [Non morte] ibi (*sed nonne renuncians,&c.)* Notatur ad hoc quod vacatio per mortem,& per resignationem æquipatantur,vt per *Flamin.de resignat.benefic.lib.1.q.5. num.4.& q.6.num.15.Gonzal.ad reg.8.Cancel. §.5.proœm.num. 25.*

17 In ead. glos. ibi (*nunquam mors ciuilis naturali comparatur, nisi in casibus expressis in Iure)* Vide *Cassan.in consuet.Burgund.rub.4. §.4.Pelaez de maioratu p.2.q.3.num.36.Costa in §.& quid si tantum par.2. num. 13. Xuar. alleg.20, num.20. Molin.de primogen. lib. 1. cap.13.nu.94.Menoch.consil.980. lib.10. Surd. consil.90.num.23.cum seqq.Auendan.l.4.Tauri glos.4.nu.2.& 3.Gutier.practic.lib.3. q.71. num.10. & canon.lib.2.cap.1.nu.44.& nu.60. cum seqq.Fr.Emman.quæstion.Regular.tom.2. q.78.art.12. versic.nec minus, Flamin.de resignat.benef.lib.1.q.4.num.6.& lib.9.q.32.n.2. Card. Tusch.tom.6.lit.M.concl.393. num. 24. & 25. Ceuall. communium contra commun. q.63.num.1.D.Barbos. in l.2. in princip. par.1. num.154. ff. soluto matrim. Gonzal. ad reg.8. Cancel.§.5.proœm.num.26. Stephan. Gratian. discept.forens.cap.102.num.7. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 15. num. 34.* late *Castil. quotid.lib. 1.de vsufructu cap. 64. num. 2. & cap.67.num.18.& lib.3.cap.12. num. 23. cum multis seqq.* cum alijs per me citaris in *tract. de appellat.verborum signif.verbo Mors.*

18 In ead. glos. ibi (*intelligimus stricte de morte naturali, &c,)* Notatur ad hoc quod verba,quæ accipi possunt, & naturaliter & ciuiliter,debent in dubio natutalitet potius quã ciuiliter accipi,vt pet *Tiraq. in l.si vnquam, verbo donatione largitus num.17. & 44. & in tract.de primog. q. 1. num.10. Ricciul. de iure personarum lib.4.c.49.num.15.*

SVMMARIVM.

1 Beneficium sibi collatum ignorans licet in impetratione alterius illius mentionem non fecerit,valent litteræ, alterum tamen eligetsi de Iure simul teneri nõ possunt,& n.2.

3 Beneficium impetrans non tenetur facere mentionem de beneficijs obtentis, quando ignorat habere alia benefiia.

4 Gratia est vitiosa quando in impetratione beneficij subticetur aliquod beneficium, nisi adiecta esset clauf.quod obstantiæ beneficiales, &c.

5 Ignorantia probabilis absque simplicitate excusat in beneficialibus in materia subreptionis.

6 Beneficia simplicia an hodie plura obtineri possint, ostenditur.

7 Consuetudinis vigore possunt redditus beneficij ab absentibus percipi.

8 Impossibilia reputantur ea, quæ absque dispensatione fieri non possunt.

9 Electo vno beneficio ex pluribus simplicibus re integra an elector pænitere poterit, & aliud eligere, remissiue;

Cap. Gratia. VII.

1 Beneficium quando confertur ignoranti, idest absenti, & ipse nesciens aliud impetrat non facta mentione primi, gratia est valida, sed si beneficia sunt incompatibilia, eligere potest quod magis vult. Colligunt ex Ordin. *Lap.Abbas, Archid.Gemin.Ioan.Andr. Anch.Dominic.Monach.Butr.Franc.Viuian. in rationali lib.1. pag. 63. Alagona in compendio pag. 25.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc quoque conclusionem ex hoc tex. desumunt *Menoch.de arbitrar. lib.2.casu 201. num.52.& 138.Sanch.de Matrimon. lib.8. disput. 21. num.60. Balb. decis.22.* quem refert *Aloys.Ricc.in collectan.decis. par.4.collect.968. in princip.*

3 *Et ignoranti collato, &c.* Ergo impetrans beneficium non tenetur facete mentionem de beneficijs obtentis, vbi ignorat habere alia beneficia, vt per *Rip. in cap. ad aures num. 12. supra hoc tit. Mil. in repert. verbo gratia, Felin. in cap. super litteris nu. 6.* & ibi *Bero. hoc tit.Selu.de benefic. par. 3. q. 12.à nu. 23. aliàs 89. Nicol. Garc. in simili tract. par. 1. cap. 3. num.125.*

4 In glos. [Vitiosa] ibi (*est enim gratia vitiosa quando in impetratione beneficij subticetur aliquod beneficium,&c.*) latè *Flamin.Paris. de resignat. benefic.lib.10. q. 2. à n.67.* vbi *num.69.* ampliat quamuis primum beneficiũ esset tenue,& *à nu. 73.* etiamsi primum re ipsa consequutum non sit,sed litteræ habeantur, & *à num. 75.* etiamsi primum violenrer occupauerit. Notabiliter vero hæc limitantur quando in impetratione secundi beneficij adiecta esset clausula, *Quod obstautiæ beneficiales, &c.* quia tunc non tenetur prouisus exprimere obtenta,vt per *Cassad. decis.6. nu.8.*

n.8.de præben.Achil.de Grassis decis.6. & 14. eod. tit. & fuit dictum in *Calaguritana dimidiæ portionis 16. Martij 1590. coram Orano*, & propterea operatur vt gratia nõ dicatur subreptitia, & obreptitia *Rot. decis. 171. par.2.diuers.* & fuit resolutum in *Cæsaraugustana pensionis 19. Februarij 1590. coram Gypsio.*

5 In glos. [Ignoranti] Notatur ad hoc quod ignorantia probabilis absque simplicitate excusat in beneficialibus in materia subreptionis, sicut ipsa simplicitas, quando ea, quæ debent exprimi, tacentur per ignorantiam, vt per *Bernard. reg.* 324.

6 In glos. [De iure teneri] ibi *(quam sequitur consuetudo, quam Papa scit, & tolerat, &c.)* Attenta noua dispositione Concilij Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 17.* plura simplicia beneficia obtineri non possunt, sed vnum tantum singulis conferendum, quod quidem si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustẽtandam non sufficiat, licitum est nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumq; personalem residentiam non requirat, eidem conferri, quem textum multis exorno *Ego ipse de offic. & potest. Episcopi par.3. allegat.62. per totam*. Refert tamen *Moscon. de maiest. militantis Ecclesiæ lib.1. par.3.cap.3.pag.452. in fine* quod hodie de consuetudine non datur dispensatio ad plura beneficia simplicia, sed Prælatis inferioribus videtur quod conferre possunt, & de facto conferunt nulla habita ratione an sint pinguia, vel tenuia, & sic in Hispania quotidie fieri refert *Nicol. Garc. de benefic.par.11.cap.5.num.323.* quæ (secundum ea, quæ habentur in *Concil. Trident. d. cap.7.*) non esse satis laudabilia obseruo *d. alleg.62.nu. 10.in fine.*

7 Notatur etiam ad hoc quod vigore consuetudinis possunt redditus beneficij ab absentibus percipi, vt per *Duen. reg. 134. in princip. Cou.lib.3. var. cap.13. nu.9.*

8 In glos. [Non potes] Notatur ad hoc quod ea, quæ absque dispensatione fieri non possunt, impossibilia reputantur, de quo vide *Tiraq.de retractu lig.§.23. glos.1.nu.59.*

9 In glos. [Eligas] ibi *(sed nunquid electo vno re integra pœnitere poterit, & aliud eligere?)* Vide *Gregor. l. 25. verbo arrepentir tit 9. part. 6. Tiraquel. de retractu lig. §.24. nu.7. & in l. boues §.hoc sermone nu.17.& 51. ff. de verbor. signific.*

SVMMARIVM.

1 *Restitutus intelligitur sine alterius præiudicio qui ad gratiam reuocatam restituitur, vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet, & nu. 2.*
3 *Restitutio facta à Principe intelligitur sine præiudicio Iuris alteri spe tantum quæsiti.*
4 *Restitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius.*
5 *Princeps non videtur in dubio tertio præiudicare circa ius illi quæsitum per simplicem delicti remissionem.*
6 *Tertio nunquam intendit Princeps præiudicium inferre.*
7 *Restitutio est prioris status reparatio.*
8 *Episcopus inuito patrono restituere non potest Presbyterum per se depositum.*

Cap. Quamuis. VIII.

1 PRiuatus expectatiua, quam ad primum beneficium vacaturum in certa Ecclesia obtinebat, si ad eandem expectatiuam restituatur, non debet anteferri illi, qui ante restitutionem similem expectatiuam obtinuit. Colligunt ex Ordin. *Iap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aneh. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration.lib.1. pag.64. Alagona in compendio pag.26.* remissiue *Ximen.in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandẽ conclus. firmant *Rebuf.in tract. nominat.quæst.21.n.21.& Menoch.consil.186. num. 5.*

3 *Intelligatur fieri sine iuris præiudicio alieni.* Notatur ad hoc quod restitutio facta à Principe intelligitur sine præiudicio iuris alteri spe tantum quæsiti, vt per *Tiraq.de iure mariti glos.2.num. 41.* nam restitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius, idem *Tiraq. de iure primog. quæst. 34. num.9.*

5 Notatur etiam ad hoc quod per simplicem delicti remissionem, & veniam in dubio Princeps non videtur voluisse tertio nocere circa ius illi acquisitum, vt per *Cald.Pereira in l.si curatorem,verbo implorare num.19. C.de in integ. restit.* Tertio enim nunquam intendit Princeps præiudicium inferre, *l.2.§.merito,& §.si quis à Principe, ff.ne quid in loco publ. Felin.in cap.causam quæ, verbo interpretatio, de rescript.Dec.consil.11.num.4.& consil.271.& consil.606.num. 17. Curt.iun.consil.88.num.8.*

Hippol.

Hippol. sing. 440. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præs. 11. Rimin. iun. consil. 6. num. 68. vol. 1. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 9. num. 11. à Ponte consil. 59. num. 35.

7 In glos. [Cum talis] ibi (*quia restitutio est prioris status reparatio*) Vide *Menoch. in prælud. recup. à num. 4. Tiraq. de retractu lig. §. 32. glos. 1. num. 69. Maurit. de restitut. in integrum cap. 1. Sfort. in simili tract. par. 1. q. 1. num. 44. Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo implorare nu. 3. Gail lib. 1. obseruat. 14. n. 2. Morl. in emporio Iuris Ciuilis par. 1. tit. 5. n. 3.*

8 In ead. glos. ibi (*an scilicet Episcopus inuito patrono restituere possit Presbyterum per se depositum, &c.*) Negatiue cum glossa in præsenti resoluit *Gig. de pension ib. q. 23. nu. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Datæ tempus inspicitur in litteris ad beneficia impetratis, & ideo per illas beneficiũ curatum obtinere non poterit, qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat.*

2 *Subreptio in vno articulo non vitiat capitula separata & diuisa. Intellige vt ibi.*

3 *Beneficiorum appellatione regulariter Curata non veniunt.*

4 *Is, cui prouideri mãdatur de beneficio Curato, non potest illud consequi si tempore datæ non sit legitimæ ætatis, quamuis tempore collationis eam ætatem nactus sit.*

5 *Declaratur tex. in cap. ei cui 29. versic. sed aliam, de præbend. hoc lib.*

6 *Habilitas superueniens post receptam supplicationem, & expeditionem litterarum, non conualidat collationem, seu resignationem ab initio nullam.*

7 *Capacitas de tempore datæ, seu præsentationis in beneficijs attenditur.*

8 *Beneficium ecclesiasticum nullus ante 14. annum inceptum obtinere potest.*

9 *Episcopus non potest cuiquam indulgere, vt ante 14. annum inceptum beneficium simplex obtinere valeat.*

Cap. Si eo tempore. IX.

1 Litteræ quando dantur, vt prouideatur alicui de beneficio cum cura, vel sine cura, & tempore datæ non habet ætatem pro cura, si deinde peruenit ad ætatem, non potest prouideri de Curato, quia attenditur tempus datæ; potest tamen prouideri de beneficio sine cura, quia tempore datæ erat in ætate. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viui. in ration. lib. 1. pag. 64. Alagona in compend. pag. 26.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Ex hoc tex. colligunt communiter Doctores subreptionem in vno articulo non vitiare capitula separata, & diuisa, vt per *Tiraq. de pœnis temper. causa 44. num. 41. Perez l. 5. ver. sic subreptitio tit. 12. lib. 3. Ordinam. pag. 692. col. 2. Azeued. l. 3. nu. 14. tit. 14. lib. 4. nouæ Recopil.* intelligentes id procedere in subreptione per ignorantiam, vel simplicitatem commissa in aliqua parte, vel articulo rescripti, secus resoluentes vbi interuenit malitia, vel dolus impetrantis, quia tunc quoad omnes partes etiam distinctas corruunt litteræ, quo casu procedunt tex. *in cap. super litteris 20. sup. hoc tit.* ibi, *nullum ex litteris commodum, &c.* vbi memini *num. 4. & in l. etsi legibus C. si contra ius*, ibi, *careat penitus impetratis*: & ita conciliant præter supra citatos textum in præsenti cum *d. cap. super litteris, & d. l. & si legibus, Franch hic num. 4. Abb. in d. cap. super litteris num. 5. & in cap. sedes num. 2. sup. hoc tit.* vbi *Felin. num. 2. Gutier. canon. lib. 2. cap. 15. nu. 45.* quos refert *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 21. nu. 61.* sed *num. 71.* cum *Dec. in d. cap. super litteris not. 1. num. 7. & 18. in noua edit.* verius existimat textum in præsenti esse intelligendum quando partes rescripti sunt omnino separatæ, quia cum diuersæ gratiæ absque vlla connexione in eodem rescripto conceduntur, sunt virtute duo rescripta, ac omnino per accidens, & materialiter vnum, nihil ergo confert subreptio circa vnam gratiam ad alterius irritationem; at vero quando vna gratiæ pars connexionem habet cum altera, quia eandem causam, eundemque finem respiciunt, tunc procedunt *d. cap. super litteris, & d. l. etsi legibus.*

3 *Cum cura, vel sine cura.* Ergo beneficiorum appellatione regulariter Curata non veniunt, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 2.* & alios per me citatos in *tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signif. verbo beneficium.*

4 *Cum tempore datæ, &c.* Notatur ad hoc quod is, cui prouideri mandatur de beneficio Curato, non potest illud consequi si tempore datæ non sit legitimæ ætatis, quamuis tempore collationis eam ætatem nactus sit, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. quæst. 1. à num. 10.*

Sanch.

Sanch. de Matrimon. lib. 8. disput. 30. num. 41.

5 Verum obstat fortiter *tex. in cap. ei, cui 29. in verf. sed aliam, de præbend. hoc lib.* ex quo colligitur eum, qui tempore datæ litterarum habilis non erat propter ætatis defectum ad Sacerdotalem præbendam, posse nihilominus eandem obtinere si tempore vacationis ipsius ad legitimam peruenerit ætatem.

Sed ego, saluo meliori iudicio, & ijs, quę diximus super *d. cap. ei cui*, pro conciliatione distinguendum puto inter mandatum, quo exprimitur qualitas beneficij conferendi, prout quando cauetur, vt conferatur Sacerdotalis præbēda, vel beneficium Curatum; & inter illud, quod simplex, ac indefinitum est, ex eo quia in ipso nomine exprimitur qualitas beneficij conferendi, sed simpliciter iniungitur, vt beneficium indeterminate cōferatur, quod in priori necessariò ad validitatem talis mandati requiritur, vt tempore datæ ipsius impetrans habeat ætatem requisitam ad tale beneficium, itaut si ei deficiat, licet ex post facto tempore, quo ipsum beneficium vacat, in ea iam constitutus sit, tamen illud obtinere nequibit iuxta *reg. non firmatur, de regul. Iuris lib. 6.* cum multis adductis per *Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 10. num. 5. Mench. de success. §. 10. nu. 34.* In secundo autem casu quando scilicet gratia simpliciter concipitur, nec qualitas beneficij conferendi exprimitur, tunc is, cui mandatum est prouideri, potest consequi illud beneficium ad quod tempore vacationis legitimam habet ætatem, licet tempore datæ litterarum in ea constitutus non fuerit, ea videlicet ex causa, quia, vt supponimus, mandatum ita indefinite, ac generaliter conceptum à principio vires est sortitum, & ex postfacto solum agitur de ipsius exequutione, sane in ijs, quæ exequutionem rescripti respiciunt, non datæ tempus, sed præsentationis, & prouisionis inspicitur. Et ideo cum in hoc tex. fuerit expressa qualitas beneficij conferendi, scilicet Curati, vt patet ibi, *de beneficio cū cura*, & impetrans tempore datæ litterarum legitimam non habuerit ætatem ad tale beneficium obtinendum, nunquam (iuxta prædicta) illud obtinere poterat, vt tex. in præsenti decidit, sicut in simili rescriptum obtentum ab excommunicato, vel collatio beneficij ipsi facta etiam sequuta absolutione, & ita habilitate interueniente valere non potest ex *d. reg. non firmatur, de regulis Iuris lib. 6.* resoluunt post alios *Selu. de benefic. par. 3. quæst. 6. Cald. citato loco.* At vero *in d. cap. ei cui*, fuit indefinite iniunctum, vt fieret prouisio de præbenda, vnde nihil mirum si is, cui gratia facta est, possit expectare, & obtinere etiā Sacerdotalem si tempore ipsius vacationis in ætate ad ipsam requisita constitutus sit, licet aliàs tempore datæ adhuc eam non habuerit, quia in propositis terminis non agitur de viribus mādati, sed de eius exequutione, respectu cuius non tempus datæ, sed præsentationis, ac prouisionis inspicitur, iuxta prædicta.

6 In gloſ. [Effectus] ibi (*Spectamus ergo initium, &c.*) Notatur ad hoc quod si post receptam supplicationem, & expeditionem litterarum superueniat habilitas, vt quia tunc quis fecisset se clericali charactere insigniri, tunc collatio, vel resignatio ab initio nulla nō conualescit, vt per *Flamin. d. lib. 4. quæst. 2. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. nu. 66.*

7 nam in beneficijs attenditur capacitas tempore datæ, seu præsentationis, *Rot. decis. 69. par. 3. diuersor. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 19. num. 1. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 72. nu. 78.*

8 In gloſ. [Aetatem] ibi (*septennes autem, & maiores septennio, dicuntur idonei, &c.*) Licet olim secundum hanc glos. pueris septem annorum conferri potuissent beneficia simplicia; hodie tamen attenta noua dispositione Concilij Trid. *sess. 23. de reformat. cap. 6.* nullus ante decimum quartum annum incæptum beneficium potest obtinere, vt obseruant *Menoch. de arbitrar. casu 427. num. 13.* & plures citati per me *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 60. nu. 73. & 76.*

9 In ead. glos. ibi (*an hodie dispensent Episcopi in ætate, &c.*) Episcopum non posse indulgere cuiquam, vt ante decimum quartum annum incæptum beneficium simplex obtineat, resoluunt *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 5. q. 9. vers. si quæras, Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiastici decis. 392. in 1. edit.* aliàs *resol. 331. num. 2. in 2. edit.* vbi etiam tenent Episcopum conferentem beneficium minori quatuordecim annorum peccare mortaliter, & collationem esse nullam, refero *Ego ipse d. alleg. 60. num. 75.*

SVMMARIVM.

1 *Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, consuetudine, vel statuto.*

2 *Causa vna aliā non absorbet cum in vnū tēpus concurrit ordinatim vna post aliam.*

3 Epi-

3 *Episcopus an statuere possit quod fructus beneficiorum vacantium debeantur fabricæ, remissiue.*

4 *Possidere aliud est, & aliud fructus percipere.*

5 *Vassallus vbi moritur, ad quem pertineant fructus illius anni ex feudo prouenientes, ostenditur.*

6 *Fructus collecti, & à solo separati ante obitum Prælati ad hæredem eius pertinent, pendentes vero ad Ecclesiam, vel successorem.*

7 *Vsufructuarius tunc solum fructus suos facit quando fuerint separati à solo, & in horreis, sellarijs, seu apotechis reconditi.*

8 *Dispositio censetur odiosa, aut fauorabilis ex principali intentione disponentium.*

9 *Mense bissextili duo dies pro vno cedunt in fauorabilibus, secus in odiosis.*

10 *Vacatio successoris non minus contingit per renunciationem, quàm per mortem.*

Cap. Si propter. X.

1 SI Episcopo de gratia speciali concessum sit, vt fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi possit per quinquennium percipere non obstantibus, &c. talis concessio nō derogat particulari statuto per quod huiusmodi fructus fabricæ Ecclesiæ, vel vsui alterius personæ debeantur, nisi hoc fuerit expressum; Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1 pag. 65. Alagona in compend. pag. 26.* Et ex alijs *Gig. de pensionib. q. 89. in princip.*

2 Notari solet ad hoc quod vna causa aliam non absorbet cum in vnum tempus concurrunt ordinatim vna post aliam, vt per *Tiraq. de retractu tit. 2 §. 2. glos. 1 nu. 29.*

3 *Si fructus huiusmodi Ecclesiæ tuæ fabricæ, &c.* Notatur ad hoc quod Episcopus statuit quod fructus beneficiorum vacantium debeantur fabricæ, vt per additionē marginalē hic, de quo tamen vide *Franch.* & alios *in præsenti, Rebuff. in praxi tit. requisita ad collat. à nu. 8. Botta de Synodo p. 3. art. 1. num. 288. Lambert. de iurepatron. lib. 3. quæst. 2. art. 8. Greg. Lop. l. 5. glos. pen. & vlt. tit. 16. part. 1.*

4 In glos. [Fructus.] Notatur ad hoc quod aliud est possidere, & aliud fructus percipere, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 34. n. 122.*

5 In glos. [Primi anni] ibi *(quod si vassalus decedat post Augustum, &c.)* Notatur ad hoc quod si vassalus moriatur ante Kalendas Martias omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes ad dominum pertinent; si vero post eius Kalendas vsque ad Augustum decedat, omnes fructus ad hæredes ipsius vassali pertinent, si post Augustum omnes quoque habebit dominius, vt per *Tiraq. de retractu tit. 2. §. 5. glos. 4. nu. 3.*

6 In ead. glos. ibi *(Sed credo quòd à die vacationis. &c.)* Notatur ad hoc quod fructus collecti & à solo separati ante obitum Prælati ad hæredes eius pertinent, pendentes vero ad Ecclesiam, vel successorem, vt per Doctores, quos plena manu citaui ad *cap. vlt. post nu. 26. vers. verum, sup. de confirmat. vtili,* & ibi citatis addo *Ioseph Ludou. Perus. decis. 3. num. 1.* & nouissime *Bonacin. vari. tractation. disp. 4. de obligat. beneficiariorum puncto 3. nu. 6.*

7 In ead. glos. ibi *(vsufructuario, qui fructus separatos, & reconditos suos facit)* Notatur ad hoc quod vsufructuarius tunc solum fructus suos facit quando fuerint separati à solo, & in horreis, sellarijs, seu apothecis reconditi, vt per *Valasc. de partition. cap. 33. nu. 9. & c. 36. num. 11.*

8 In ead. glos. ibi *(sed illud in pœnis, vel odijs, quæ sunt mollienda)* Notatur ad hoc quod dispositio censetur odiosa, aut fauorabilis ex principali intentione disponentium, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 30. glos. 1. num. 5. Flamin. de resignat. benefic. lib. 10. q. 7. nu. 10. & lib. 12. q. 2. nu. 10. cum seqq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 1. nu. 4.*

9 In ead. glos. ibi *(& si esset bissextus illi duo dies cedunt sibi pro vno)* Notatur ad hoc quod in fauorabilibus in mense bissentili duo dies pro vno cedūt, secus in odiosis, vt per *Dominic. hic super banc glos. Anchar. nu. 6. vers. sed quid si, & Franch. num. 6.* Idem tenent etiam in *cap. quæsiuit, de verb. signif.* vltra *glos.* ibi *verbo quasi, Henric. num. 6. & 7. Butr. num. 7. Card. in fine,* & *Abb. num. 6. Angel. verbo bissextus, nu. 1.* quos refert, & sequitur *Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 24. num. 18.*

10 In glos. [Vacabunt.] Notatur ad hoc quod per renunciationem non minus vacatio successionis contingit quàm per mortem, vt per *Auendan. l. 45. Tauri glos. 2. num. 4.* & alios citatos ad *cap. susceptum 6. supra hoc eodem tit.*

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Causæ ab Apostolica Sede, vel eius Legato committi debent dignitatem obtinentibus, vel Canonicatum in Cathedrali, nec tractari debent nisi in ciuitatibus, vel locis insignibus, & num. 2. & 3.*

4 *Delegatus Apostol. non potest subdelegare causas litterarum Sedis Apost. vel Legatorum eiusdem, nisi personis in dignitate constitutis.*

5 *Vicarius generalis Episcopi habet dignitatem.*

6 *Conseruator, & executor gratiarum beneficialium, quæ expediuntur in Romana Curia, potest esse Vicarius generalis Episcopi.*

7 *Vicarius generalis à Capitulo Sede vacante potest esse conseruator, & executor gratiarum, quæ expediuntur in Romana Curia.*

8 *Vicarius nominatus à Prælato inferiore habente iurisdictionem Episcopalem, an possit esse delegatus Papæ ostenditur.*

9 *Vicarius Episcopi electi, & confirmati, sed non dum consecrati, potest esse delegatus Papæ.*

10 *Collector, & Subcollector habent dignitatem cum iurisdictione, & possunt esse delegati Papæ.*

11 *Priores, Guardiani, & Rectores, ac alij Mendicantium Præfecti, qui toti Conuentui præsunt, possunt esse delegati Papæ.*

12 *Commendatarius perpetuus potest esse delegatus Papæ.*

13 *Cancellarius Academiæ Pontificis auctoritate approbatæ potest esse delegatus Papæ.*

14 *Canonicus Ecclesiæ Cathedralis potest esse delegatus Papæ.*

15 *Canonicus minor Ecclesiæ Cathedralis dispensatus per Papam super ætate non potest esse delegatus Papæ.*

16 *Canonicus Regularis Ecclesiæ Cathedralis non potest esse delegatus Papæ.*

17 *Canonicus Collegiatæ Ecclesiæ etiam doctor peritissimus non potest esse delegatus Papæ.*

18 *Qualitas Canonicatus in Cathedrali, vel Dignitatis, quæ in Delegato Summi Pont. requiritur, debet à principio adesse tempore commissionis.*

19 *Tempore impetrationis rescripti Pont. sufficit Canonicatum, aliamue dignitatem obtineri, quamuis tempore præsentationis iam cessauerit.*

20 *Canonicus, cui causa committitur per Sedem Apostolicam, si post acceptationem litterarum desinat esse Canonicus, potest nihilominus esse Iudex in causa illa.*

21 *Personatus ex propria significatione distinguitur à dignitate.*

22 *Tex. in præsenti loquitur tantum de causis ecclesiasticis, non verò de profanis.*

23 *Tex. in præsenti non procedit in meris executoribus gratiarum, nisi dati essent cum clausula,* vocatis vocandis, *nec in iudicibus datis in litteris compulsorialibus, vt num. 24.*

25 *Papa licet dispenset cum minore septennio, vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali, non ob id censetur cum eo dispensare, vt in ea ætate possit esse Iudex delegatus.*

26 *Papa si dispenset in ætate cum Canonico vt fiat Subdiaconus, an talis habeat vocem in Capitulo, remissiuè.*

27 *Verbum,* sufficit, *vbi apponitur in aliqua dispositione non requiritur alias qualitates adesse, quàm expressas.*

29 *Audientia alicuius articuli, vel mera executio causæ Apostolicæ potest committi cuilibet Clerico.*

30 *Papa si ex certa scientia committat causam simplici Clerico, nominando eum sic in commissione, valebit commissio.*

31 *Inhabilitas quando non fuit expressa in ipsis litteris promotionis, sed fuit adiecta clausula,* Ex certa scientia, *præsumitur dispensatio.*

32 *Ex certa scientia Principis aliquid esse factum probatur quando ipse fatetur se id facere ex certa scientia.*

33 *Clausula,* Ex certa scientia, *nunquam præsumitur, maximè contra Ius, nisi posset colligi ex verbis rescripti.*

34 *Decretum irritans annullat actum contra factum ipso iure.*

35 *Peritus vt quis sit pro dignitate & loco præsumitur.*

36 *Locus insignis quis dicatur arbitrio Iudicis relinquitur.*

37 *Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus causa committi non debet extra illam, nisi causa esset contra Episcopum, Capitulum, vel Vniuersitatem.*

38 *Declaratur tex. in cap. vt officium, vers. denique, de hæret. hoc lib.*

39 *Dispositio huius tex. procedit tantum in Iudicibus datis ad lites, non autem in executoribus, & alijs datis ad sumendam informationem.*

40 *Scholares possũt suos debitores corã suis Cõseruatoribus vsq; ad quatuor diætas cõuenire.*

42 Domi-

42 *Domicilia multa si habet citandus, inspiciendum est illud, quod frequentiùs habitare consueuit.*

43 *Iuramentum proprium vbi requiritur, illud præstari non potest per procuratorem etiam habentem speciale mandatum.*

44 *Iuramento asserentis probatur qualiter non potest consequi iustitiam in partibus ad effectum deuoluendi causam ad* Curiam, *quæ aliàs non erat in* Curia *cognoscenda.*

45 *Metus quandoque probari potest per iuramentum.*

46 Statuto *fieri potest, vt credatur iuramento damnum passi.*

47 *Iuramentum vbicunque ex legis, vel statuti dispositione defertur, poterit nihilominus aduersarius contrarium probare.*

48 Ciuium *appellatione veniunt etiam incolæ Iure cõmuni saltem lato sumpto vocabulo.*

49 Ciuium *appellatione comprehenduntur etiã ciues ex priuilegio.*

50 *Reus vbi Iure communi, non speciali habet duos Iudices, potest actor vnũ ex ijs, quem maluerit, eligere ad actionem prosequendã.*

51 *Bonus quis non præsumitur quando agitur de præiudicio tertij.*

52 *Verbum,* potest, *quando affirmatiue ponitur in lege, vel alia dispositione facultatem significat, & non necessitatem.*

54 *Forus domicilij tanquam fortior & magis naturalis præfertur foro originis.*

55 *Domicilij vbi fit mẽtio in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis.*

56 *Iusiurandum probatio est.*

57 *Actor contra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum, vel in diœcesi* Rei, *vel in alia non propria, nec vltra vnam diatam distante.*

58 *Dict.* Autem, *est aduersatiua in Iure, & in facto, dum aliud ex dispositionis mente non colligitur.*

59 *Iudex à partibus, vel de earum consensu electus non potest ab eis recusari, nisi ex noua causa.*

60 *Delegatus extra locum commissionis nihil agere potest nisi de consensu partium, nec vices suas committere valet nisi personis designatis superiùs.*

61 *Consensus expressus partium requiritur ad prorogationem inducendam de loco ad locum.*

62 *Delegatus non potest causas auctoritate litterarum Sedis Apost. sibi commissas personis nõ constitutis in dignitate subdelegare.*

63 *Citatus nulliter si compareat non potest censeri contumax.*

64 *Citatus an teneatur ire priuilegium, vel defensionem allegaturus, ostenditur, & num. 65. & 66.*

67 *Forum incompetens tripliciter potest considerari, etiam quoad processus nullitatem.*

68 *Consensum expressum vbi lex, vel statutum exigit nuncupatim, non sufficit tacitus.*

69 *Delegatus Apost. nihil debet à partibus recipere nisi esculentum, & poculentum liberè oblatum, quod paucis possit consumi diebus, & moderatas expensas.*

70 *Dict.* Insuper, *importat diuersa, & principalia, non autem partem.*

71 *Esculenta & poculenta recipere licet delegato in modica quantitate.*

72 *Iudici licet recipere poculenta & esculenta, quando illa dantur mera dantis liberalitate, secus autem si aliquo modo directè, aut indirectè à Iudice petantur, seu affectentur.*

73 *Esculenta & poculenta à delegato acceptari non licet, nisi ea, quæ paucis diebus consumi possunt.*

74 *Delegatus vbi exit domum consequitur sumptus.*

75 *Iudices à pauperibus expensas non debent accipere etiam quando peregre proficiscuntur.*

76 *Doctores referuntur de sportulis agentes.*

77 *Verbum,* præsumat, *denotat vitium.*

78 *De expensis, quæ soluendæ sunt victori, debet deduci id, quod domi esset consumpturus ex suo.*

80 *Delegatus ad vniuersitatem causarum non est Ordinarius, sed Ordinario similis.*

81 *Doctores citantur plura paupertatis priuilegia referentes.*

82 Paupertas *nocet quando ob propriam culpam, vel vitium prouenit.*

83 *Ecclesiæ duæ propter paupertatem vniuntur.*

84 Delegatus *non assumit assessorem, seu consiliarium, nisi in* Conscientia *indigeat, qui neutri parti sit suspectus, & tunc partes soluent moderatum salarium.*

85 *Iudex potest laboris mercedem, cum salariũ non habet, iuste recipere.*

86 *Assessor potest recusari vt suspectus.*

87 *Aduocatus non potest esse assessor Iudicis in causa clientuli.*

88 *Conscientiæ & prudentiæ alicuius quoties aliquid committitur eius dicto fides adhibetur*

betur, & tunc non potest moueri quæstio quòd male egerit, nec requiritur citatio, aut aliqua probatio.

89 *Delegatus limitare debet salarium notariorum in sua causa, non participando tamen in lucro cum ipsis, vel assessoribus.*

90 *Doctores referuntur de salarijs notariorum agentes.*

91 *Expensæ ministrantur secundum qualitatem personæ.*

92 *Delegatus non debet vocare testes nisi quando status causæ requiritur, & tunc producens soluere tenetur testibus competentes expensas pro discessu, statu, & accessu.*

93 *Testis potest exigere, & recipere iustam mercedem pro labore, & expensis factis in ferendo testimonio.*

94 *Testes sunt vocãdi, et alimentãdi sumptibus producentis, qui petere debent moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerunt facere domi suæ.*

95 *Nobiles, illustres, & egregiæ personæ lautiori mensa, & delicatiori cibo excipiendi, & tractandi sunt quàm humilioris conditionis homines.*

96 *Testi nobili, & egregio equus suppeditandus est, non autem rustico, & alij inferioris conditionis homini.*

97 *Artistis, qui aliquid, si domi suæ essent, lucrarentur, non solum sumptus, sed etiam salarium solui debet, habito respectu ad illud, quod ex suis artibus omiserint.*

98 *Testem si contigerit in itinere morbo corripi quis suppeditabit sumptus, ostenditur.*

99 *Expensæ litis sunt soluendæ, & taxandæ auctoritate Iudicis.*

Cap. Statutum. XI.

1 Causæ litterarum Sedis Apostolicæ, vel Legatorum eiusdem committi debent habentibus dignitatem, personatum, vel Canonicatum in Cathedrali, nec tractari debent nisi in ciuitatibus, vel locis insignibus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Butr. Ludou. Gomez, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 65. Alagona in compend. pag. 26.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Innouatur per *Concil. Trid. sess. 25. de reformat. cap. 10. in princip.* & declaratur per *Arcbiep. Bononien. par. 4. pag. 271. cum seqq. Zypæum in analytica postremi Iuris ecclesiast. enarrat. sub hoc tit. à princip. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 65. art. 4. & 5. Marchesan. de commissionib. tom. 1. pag. 142. & 329. Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 4. num. 8. Massobr. de Synodo diœcesana cap. 4. dub. 9. cum seqq. secundum Romanam impress. Monet. de Conseruat. cap. 5. Laurent. de Peirinis in Const. sui Ordinis Minimor. tom. 2. Constit. 5. Gregorij XV. §. 2. num. 7. cum seqq.*

3 *Nisi dignitate præditis, &c.* Collige ex tex. causas auctoritate litterarum Sedis Apost. vel legatorum eiusdem debere committi personis existentibus in dignitate, vt per *Duen. reg. 83. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 69. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 104. in 1. edit.* alias *resol. 89. in 2. edit.*

4 Itaut nec ipse delegatus Apost. possit eas subdelegare personis non constitutis in dignitate, vt per *Aloys. Ricc. in d. praxi decis. 622. in 1. edit.* aliàs *resol. 410. & resol. 89. num. 4. in 2. edit. Massob d. dub. 13. num. 53.*

5 Primo amplia in Vicario generali Episcopi, qui cum in dignitate sit constitutus ex late traditis per me *de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 54. num. 132.* potest esse Conseruator, & executor gratiarum beneficialium, quæ expediuntur in Curia Romana, ac

6 delegatus in causis, quas committere, & mandari solent Summi Pontifices ijs, qui sunt in dignitate constituti, vt per *Sbroz. de officio Vicarij lib. 2. q. 23. num. 6. Flores de Mena varilib. 1. quæst. 4. num. 6. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 13. quæst. 8. & cap 43. quæst. 8. Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 65. art. 3. Massobr. d. cap. 4. dub. 13. à num. 10. metipsum d. alleg. 54. num. 136. Erasm. à Cochier. de*

7 *iurisdict. Ordinar. in exemptos par. 1. quæst. 39. num. 4.* Subamplia etiam in Vicario electo à Capitulo Sede vacante cum *Sbroz. d. quæst. 23. num. 4. Massobr. d. dub. 13. num. 16.* & metipso *d. alleg. 54 num. 137.* Dummodo non sit foraneus, vt obseruant *Flores d. quæst. 4. num. 6. Massobr. d. cap. 4. dub. 13. num. 21.* nisi illi fieret delegatio ex certa scientia Summi Pont. *Sbroz. d. quæst. 23. nu. 9. Massob. d. dub. 13. num. 22.*

8 Vtrum autem Vicarius nominatus à Prælato inferiore habenre iurisdictionem Episcopalem possit esse Papæ delegatus? affirmant *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disput. 27. nu. 34. & Flores de Mena d. quæst. 4. à nu. 14.*

contra

contra quos scripsi *d. alleg.* 54. *nu.* 141. fultus auctoritate *Sbroz. d. q.* 23. *nu.* 8.

9 Vtrum vero Vicarius Episcopi electi, & confirmati, sed non dum consecrati, possit esse delegatus Papæ affirmat *glos. verbo Episcopi in Clem. 2. de rescriptis*, vbi citantur Doctores.

10 Secundo amplia in Collectore & Subcollectore, quia habent dignitatem cum iurisdictione, vt per *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 51. num.* 79. *Massob. d. dub.* 13. *num.* 32. vbi *num.* 33. ex eodem *Gonzal.* colligit huiusmodi Subcollectores deberet habere qualitates requisitas in hoc tex.

11 Tertio amplia in Prioribus, Guardianis, & Rectoribus, ac alijs Mendicantium Præfectis, qui toti Conuentui, siue Collegio Religiosorum præsunt, *Rota decis. 8 hoc tit. in antiq.* quam refert *Aloys. Ricc. in collectan. decis. parte 2. collectan.* 363. *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 13. num.* 78. *Azori. d. par. 2. lib. 3. cap. 13. quæst. 7. Flores de Mena d. quæst.* 48. *num.* 18. *Massob. d. dub.* 13. *num.* 40. Ego ipse *d. p. 3. alleg.* 106. *num.* 15. vbi aduerto ex decisione Sac. Congregationis illos in Conseruatores nullatenus posse deputari, contra plures Doctores, quos ibi refero.

12 Quarto amplia in Commendatario perpetuo, vt per *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. glos. 5. §. 8. num.* 10. *Massob. d. dub.* 13. *num.* 38. vbi *num.* 39. cum *Rebuff. de pacificis possess. num.* 41. asserit posse delegari causas Commendatario Abbatis, sicut Abbati titulati.

13 Quinto amplia in Cancellario Academiæ Pôtificis auctoritate approbatæ, vt per *Azor. d. cap.* 13. *q.* 9.

14 *Seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis.* Collige ex tex. Canonicos Ecclesiæ Cathedralis posse esse delegatos Papæ, vt per *Gomez* hic *à num.* 24. *Gonzal. ad regul.* 8. *Cancel. glos.* 2. *num.* 39. *Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. q. 1. num.* 102. *Aloys. Ricc. in praxi fori ecclesiast. resolut.* 90. *num.* 3. *&* 10. *in 2. edit. Massobr. d. dub.* 13. *num.* 23. *cum seqq.*

15 Limita primo in Canonico minori Cathedralis Ecclesiæ super ætatem per Papam dispensato, vt latè resoluit *Massobr. d. cap. 4. dub.* 11. nam licet Papa dispenset cum minore, vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali, non ob id censetur cum eo dispensare, vt in ea ætate possit esse Iudex delegatus, prout obseruat *D. Barbosa in l. cum prætor §. vlt. nu.* 60. *ff. de Iudic.*

16 Limita secundo in Canonico Regulari Ecclesiæ Cathedralis, illum enim non posse esse delegatum Papæ sicut Canonicos seculares asserunt *Duen. reg.* 78. *Stephan. Gratian. discep. forens. cap.* 270. *nu.* 6. *Massob. de Synodo Episcopi cap. 4. dub.* 13. *nu.* 30. Vide latius *in Clem. 2. de rescript.*

17 Limita tertio in Canonico etiam peritissimo Doctore Ecclesiæ Collegiatæ, illum etiam non posse esse delegatum Papæ, nec Iudicem synodalem constitui resoluunt *Marc. Anton. Genuen. in practicab. Ecclesiast. q.* 612. *num.* 2. *Massobr. d. cap. 4. dub.* 10. vbi refert sibi ita fuisse responsum per Sacram Congreg. Concilij Triden. licet contra teneant *Aloys. Ricc. d. praxi fori ecclesiast. decis.* 637. *in 1. edit.* aliàs *resolut.* 575. *in 2. edit.*

18 Obseruandum maxime est qualitatem Canonicatus in Cathedrali, vel dignitatis, quæ in delegato Summi Pontif. requiritur, debere à principio adesse tempore commissionis, vt per *Flamin. de resignat. lib. 4. q. 1. nu.* 17. *Cardin. Tusch. lit. D. concl.* 145. *num.* 15. *Massob. d. dub.* 13. *nu.* 47. *Gig. de pensionib. q.* 22. *nu.* 19.

19 Vnde infertur sufficere Canonicatum Cathedralis, aliamuè dignitatem obtineri tempore impetrationis rescripti Pontificij, quãuis tempore præsentationis eius cessauerit iam dignitas illa, secus si tempore impetrationis non aderat dignitas, non enim sufficeret eã adesse postea tempore præsentationis; ita *Tiraq. in tract. cessante causa limit. 4. nu. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 3. proœm. num.* 75. *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp.* 27. *nu.* 28. *Massob. d. dub.* 13. *num.* 48.

20 Deinde infertur quod si Canonicus, cui causa committitur per Sedem Apost. post acceptationem litterarum desinat esse Canonicus, potest nihilominus esse Iudicẽ in causa illa, ita *Azeued. l. 7. n. 60. tit. 18. lib. 4. nouæ Recop. & ad Curiam Pisanã lib. 4. cap. 6. n. 66. Garc. Gironda de priuileg. explicat. num.* 510. *cum seqq. Massob. d. dub.* 13. *num.* 49. *Stephan. Gratian. discep. forens. cap.* 92. *Flamin. d. lib.* 1. *q.* 11. *num.* 9. *&* 14. *in fine*, *Ceuall. communium contra commun. q.* 667. *num.* 10. *in fine*, *Galet. in margar. casuum Conscientiæ verbo delegatus 3. & verbo renuntiare vltim. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 616. *in 1. edition. aliàs resolut.* 414. *in 2. edition.*

C 2 *Aut*

21 *Aut personatum*, Ergo personatus in propria significatione distinguitur à dignitate, vt per *Monet. de Conseruat.cap.5.q.7.à num.84.& Laurent.de Peirinis d.§.2. num.8.* obseruantes quod dignitatem habere dicitur is, qui habet aliquã præeminentiam, seu administrationem rerum Ecclesiasticarũ cum iurisdictione; personatus vero est quędam prerogatiua in Ecclesia sine iurisdictione, vt qui habet stallum horificum in choro præ alijs Canonicis etiam antè receptis, minorem tamen dignitatibus.

22 *Causæ auctoritate litterarum, &c.*

Loqui tantum de causis ecclesiasticis, non vero de profanis resoluit *Marc. Anton.Genuen. in practicab.ecclesiast.q.751. num. 2.*

23 Non procedere in meris executoribus gratiarum tenent *Rot.decis.31. de rescript. in antiq.* quam refert *Aloys.Ricc.incollect.dec.par.2. collect.363.* vbi sublimitat nisi executores dati essent cum clausula, vocatis vocandis, quia operatur vt sint veri Iudices, ex *Rot. decis. 32. eod.tit.in antiq.* Vide *Marchesan. de commission.par.1.pag.251.n.39.* late *Flores de Menavari. quæst.lib.1. q. 4. per totam.*

24 Similiter non procedere in Iudicibus datis in litteris compulsorialibus obseruant *Achil. decis.3.de offic. deleg.* quem refert *Aloys. Ricc. d.collect.363.Pute.decis.192.par.3.in antiq.*

25 In glos.[Canonicis] ibi (*maior septennio*) Notatur ad hoc quòd licet Papa dispenset cũ minore septennio vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali non ob id censetur cum eo dispensare, vt in ea ætate possit esse Iudex delegatus, vt per *D. Barbos.in l. cum prætor §.vlt. nu.60.ff.de iudic.Stephan. Gratian. discept.forens.cap.270.nu.7.Massobr.de Synodo diœcesana cap. 4. dub. 11. per totum*. Quid autem si

26 Pontifex dispenset in ætate cum Canonico, vt fiat Subdiaconus, an talis habeat vocem in Capitulo? vide quæ dixi in *Clem. 2. de ætat.& qualit.*

27 In ead. glos. ibi (*quod hoc sufficiat, &c.*) Notatur ad hoc quod vbi in aliqua dispositione apponitur verbum, *sufficit*, non requiritur alias qualitates adesse, quàm expressas, vt per *Tiraq. de retractu lig.§.7.glos.1. nu.1.* Et de varijs huius verbi significationibus vide *Rebuff. ad l.sæpe 53.vers.sufficit, ff.de verbor. significat.pag.276.col.2.*

28 In ead. glos. ibi (*& si tempore datæ quis esset Canonicus , &c.*) Vide quæ dixi supra hoc eod.cap.num.18. *cum seqq.*

29 In glos. [Causæ] ibi (*non ergo prohibet, quin audientia alicuius articuli, vel mera executio rei cuilibet clerico committi possit*) Cõmuniter recipitur, vt per *Nau.in cap.cum contingat 2.causa nullitatis, versic.30.pag.112. Alex.consil.77.num.5.lib.2.Card.Tusch.lit.D. concl.145. nu.2.& concl.150.num.10.Massobr. d.cap.4.dub. 13. num. 55.*

30 In glos. [Litterarum] ibi (*ex quo Papa sciẽter committit, &c.*) Notatur ad hoc quod si Papa ex certa scientia committat causam simplici clerico, nominando eum sic in commissione, valebit commissio, vt per *Xuar. alleg.12.num. 24.*

31 Notatur etiam ad hoc quòd quando inhabilitas non fuit expressa in ipsis litteris promotionis, sed fuit quidem adiecta clausula, ex certa scientia, præsumitur dispensatum, vt per *Menoch.de præsumption.lib.2.præsumpt. 20. num. 2.*

32 In ead. glos. ibi (*cum hoc ex certa scientia facit, quod intelligo si id in litteris exprimitur*) Notatur ad hoc quòd probatur aliquid esse factum ex certa scientia Principis, quando ipse fatetur se id facere ex certa scientia, vt per *Mascard. de probation. conclus. 282. num. 6. Xuar. d. alleg. 12. num. 34. Auendan. l.42.*

33 *Tauri glos.3. num.6.* hæc enim clausula nunquam præsumitur maxime contra Ius, nisi posset colligi ex verbis rescripti, vt per *Xuar. d. alleg.12.num. 28.* nam licet minime sit expressa, sufficit tamen de ea tacite constare, *D. Barbos. in l. si quis posteaquam num. 126. de iudic.* Multa de hac clausula dixi *de dictionibus, & clausulis claus. 25.secundum Lugdunen. impress.*

34 In glos. [Committuntur] ibi (*vbi innuitur quod ipso iure est irritum, & inane, quod contra aliquod istorum fit*) Notatur ad hoc quòd decretum irritans annullat actum contra factum ipso iure, vt per *Mart. de clausul. parte 1. claus. 191. num. 6. Flamin. de resignat. lib. 4. quæst. 9. num. 29. Marescot.variar.resolut.lib. 2. cap. 38. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 75. num.3. par. 2. Ferrer. in Constit. Cathaloniæ glos. 1. num. 151. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap.283. num. 3. & cap. 415. num. 22. & cap.440. num. 10. & cap. 517. num. 19. & cap. 574. num. 5. & cap. 730.num. 44. & cap. 791. num. 13.* Alia plura de vi, & effectu decreti irritantis dixi in *tract. de clausulis vsufreq.clausul.40.secundum Lugdunen.impress.*

35 In

35 In glos. [Ciuitatibus] ibi *(quia in eis præsumuntur esse periti.)* Notatur ad hoc quod pro dignitate, & loco præsumitur vt quis sit peritus, vt per *Marc. Anton. Genuen. in practicab. ecclesiast. q. 612. num. 1.*

36 In glos. [Copia] ibi *(recurrendum ad arbitrium Iudicis.)* Notatur ad hoc quod arbitrio Iudicis relinquitur quis locus dicatur insignis, vt per *Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 158. Massob. de Synodo Episcopi cap. 4. dub. 14. nu. 10.* vbi *numeris seqq.* latè ostendit ex quibus qualitatibus huiusmodi Iudicis arbitrium sit regulandum.

§ *Cum vero.*

37 Actor, & reus quando sunt eiusdem ciuitatis, vel diœcesis, actor impetrare non debet delegatum vltra ciuitatem, vel diœcesim, nisi causa esset contra Episcopum, Capitulum, vel Vniuersitatem. Colligunt doctores citati *in princ. tex.*

38 *Vltra vnam diætam.* Obstat *tex. in cap. vt officium versic. denique, de hæretic. hoc lib.* vbi extēdit ad duas diætas. Verum respondetur in illo tex. de causa speciali, nempe de crimine hæresis agi, at vero in hoc text. loqui generaliter, ideo nil mirum si per hanc legem generalem, illa noua casus specialis non reuocetur; ita *Spin. in speculo testam. glos. 30. princip. num. 14.*

39 Dispositio huius tex. *de vllo non conueniendo vltra vnam diætam à fine sua diœcesis*, procedit tantum in Iudicibus datis ad lites, non autem in executoribus & alijs datis ad sumendam informationem, vt per *Cardin. Tusc. lit. C conclus. 44. nu. 3.* vbi *nu. 4.* aduertit non habere locum quando Papa dat duos Iudices scienter, qui distant vltra diætā, quia cum vterque possit esse Iudex videtur dispensasse.

40 Scholares possunt suos debitores coram suis Conseruatoribus vsque ad quatuor diætas conuenire, vt per *Rebuff. de priuileg. scholast. priuil. 161.*

41 Cætera de diætis dixi late in *collect. ad cap. nonnulli 28. sup. hoc tit. in Decretalib.*

42 *Valeat conueniri.* Notatur ad hoc quod si citandus habet multa domicilia in quibus habitet, nunc hic, nunc illic, inspiciendum est illud, quod frequentius habitare consueuit, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 9. glos. 2. nu. 26.*

43 *Saltem per proprium iuramentum.* Ergo iuramentum hoc debet præstari in persona, & non per procuratorem, etiamsi habeat speciale mandatū, de quo tamē vide *Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 3. §. 2. verbo faire hommagge & sumant num. 2. Gig. de pensionib. quæst. 11.*

44 Notatur ad hoc quod probatur per iuramentum asserentis se non posse consequi iustitiam in partibus ad effectum deuoluendi causam ad Curiam, quæ aliàs non erat in Curia cognoscenda, vt per *Mascard. de probation. concl. 958.*

45 Sic etiam metus quandoque probari potest per iuramentum proprium ex eodem *Mascard. concl. 1052. nu. 8.*
46 Iuramento damnum passi vt credatur, statuto fieri potest, vt per *Phanue. in tract. de iureiur. in litem cap. 2. post nu. 10. ante med. Farinac. fragm. crimin. par. 2. verbo Iuramentum nu. 1137. cum seqq.* Verum-
47 tamen vbicunque ex legis, vel statuti dispositione defertur iuramentum, potest nihilominus aduersarius probare contrarium, etiamsi lex ipsa, aut statutum diceret stari iuramento, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 4. glos. 1. num. 1.*

48 In glos. [Eiusdem ciuitatis] ibi *(quia domicilium habent in eadem ciuitate)* Notatur ad hoc quod appellatione Ciuium veniunt etiā incolæ Iure communi saltem lato sumpto vocabulo, vt per *D. Barbos. in l. hæres absens, §. proinde, ff. de iudic. in art. de foro ratione originis*
49 *num. 49.* Nam Ciuium appellatione comprehenduntur etiam Ciues ex priuilegio, *Brunor. à Sole in locis communib. verbo Ciuis num. 7. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 186. n 84. Garc. Gironda de priuilegiorum explicat. n. 825. Ego ipse in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo Ciuis.*

50 In ead. glos. ibi *(& inde intelligo cùm plura domicilia habent)* Nam licet actor sequi debeat forum Rei, si tamen ipse Reus Iure communi non Iure speciali habeat duos Iudices, videtur posse actorem vnum ex illis, quem maluerit, eligere ad actionem prosequendam, de quo tamen vide *Cou. lib. 1. vari. cap. 18. nu. 6.*

51 In glos. [Ab aliquo] ibi *(vix enim inuenerit actor in ciuitate Episcopi Iudicem, qui non faueret Episcopo)* Notatur ad hoc quod quando agitur de præiudicio tertij quis non præsumitur bonus, vt per *Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 85. num. 49.*

52 In glos. [Possit] ibi *(non dixit debeat)* Notatur ad hoc quod quotiescunque verbum, *possit*, ponitur affirmatiue in lege, vel in alia dispositione, facultatem significat, & non necessitatem, vt per *Melchior. Phœbum Lusit. decis. 9. n. 6. tom. 1. Vincent. Carot. decis. seu casu 36. num. 3.*

num.3. & plures per me citatos in *tract. de dictionibus, vsufreq. dict.268. num. 1. secundum Lugdunen. impress.*

53 In glos. [Vnam diætam] ibi *(sed quid dices si agatur actione reali nunquid fiat computatio à fine diœcesis, vbi sita est res, &c.)* Vide quæ diximus in *collect. ad cap. dilectus 29. n. 2. hoc tit. in Decretalib.*

54 In ead. glos. ibi *(quod habeatur respectus loci domicilij, non rei, vel originis.)* Notatur ad hoc quod forus domicilij tanquam fortior, & magis naturalis præfertur foro originis, vt per *D. Barbos. in l. hæres absens §. fin. num. 40. ff. de iudic. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 431. num. 12.* Subditus enim magis dicitur ratione domicilij quàm originis, si pluribus annis domicilium contraxit in aliquo loco, *Cald. Pereira in resp. pro Ferdinando Pereira nu. 3.*

55 Notatur etiam ad hoc quod vbi fit mentio domicilij intelligitur de domicilio habitationis, & non originis, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 2. nu. 21. Brunor. à Sole in locis communib. verbo domicilium 1. Ioseph. Sessè Aragoniæ decis. 59. nu. 9. D. Barbos. in d. l. hæres absens §. fin. nu. 45. Sanch. de Matrim lib. 3. disp. 23. nu. 7.*

56 In glos. [Per proprium iuramentum] ibi *(Iuramentum est legitima probatio.)* Notatur ad hoc quod iusiurandum probatio est, vt per *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 19. n. 24.*

§. *Cum autem.*

57 Actor contra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum vel in diœcesi Rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam diætam distante. Colliguntur *Doct. sup. in principio tex. citati.*

58 Dictio, *autem*, est aduersatiua in iure, & in facto, secundum suam naturam, dum aliud ex disponentis mente non colligitur, implicat diuersitatem casuum, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 78. num. 20. Cened. post canonicas quæst. sing. 7. num. 1. Petr. Enriq. responsi. opusc. 2. num. 3. Bursat. cons. 421. num. 4. par. 3.* & alios citatos per me *de dictionibus, vsufreq. dict. 47. num. 1. secundum Lugdunen. impress.*

59 In glos. [Recuset] ibi *(quia tunc actor non recusat, &c.)* Notatur ad hoc quod Iudex à partibus, vel de earum consensu electus, non potest ab illis recusari nisi ex noua causa, vt per *Sanch. de Matrimonio lib. 7. disp. 113. n. 8. Marant. de ordine iudic. par. 6. actu 2. num. 76. pag. mihi 427. Mascard. de probat. concl. 952. num. 42. Azeued. l. 7. num. 62. tit. 8. lib. 4. nouæ Recopilat. Velasc. de partitionib. cap. 9. nu. 23. & 24.*

§. *In nullo quoque.*

60 Delegatus extra locum commissionis nihil agere potest nisi de consensu partium, nec vices suas committere valet nisi personis designatis superiùs. Colligunt Doctores in *princip. tex. citati.*

61 *Nisi ad id expressus accesserit earundem assensus.* Notatur ad hoc quod ad prorogationem inducendã de loco ad locum requiritur expressus consensus partium, vt per *Boer. decis. 283. num. 4. D. Barbos. in l. 1. ff. de Iudic. art. 2. nu. 5. & 6.*

62 *Et personis dumtaxat designatis superiùs.* Notatur ad hoc quod delegatus non potest causas auctoritate litterarum Sedis Apost. sibi commissas personis non constitutis in dignitate subdelegare, vt per *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 622. in 1. edit. aliàs resol. 89. num. 2. & resol. 420. in 2. edit. Massobr. de Synodo Episcopi, seu diœcesana cap. 4. dub. 13. num. 53.*

63 In glos. [Citet partes] ibi *(& si citauerit non tenetur ire, &c.)* Notatur ad hoc quod nulliter citatus si non compareat non potest censeri contumax, vt per *D. Barbos. in l. alia §. eleganter num. 6. ff. soluto matrim.*

64 In ead. glos. ibi *(An autem citatus teneatur ire priuilegiũ, vel defensionẽ allegaturus?)* Glossa in præsenti nihil determinat. Pro illius tamẽ quæstionis resolutione dico Iudicẽ, qui citationẽ decernit tripliciter posse considerari. Vel enim notoriè est incompetens; vel notoriè cõpetens; vel res est hinc inde æqualiter dubia. Primo casu extra controuersiam est vocatum ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notorie ad vocantis officium non spectant, minime teneri venire; ratio est quia data notoria incompetentia notoriè deficit iurisdictio, & potestas de publico introducta, & consequenter Iudex notoriè reputatur priuata persona *l. 3. ibi, nam si excesserit priuatus est, de officio Præsid. cap. conquerente 7. de restit. spoliat.* ac proinde notoriè constat de nullitate citationis, & ita non proponitur aliquod factum superioris, cui obtemperandum sit, *arg. l. factum 132. ff. de regul. Iuris,*

Iuris, & reg. ea quæ 26. eodem tit. lib. 6. cum concord. Sic à fortiori procedunt Iura, quæ nullam parendi necessitatem partibus imponunt *Clem. pastoralis* §. *notorium, &* §. *cæterum de re iudic.l.vlt.ff.de Iurisd. cap.at si 4.in princip. de iudic. cap.vlt.*§.*statuto sup.de const it.hoc lib.* per totum *C.si à non competenti Iud.* resoluunt *Dec. in cap. inter cæteras 9. per tex.* ibi, iuncta *glos.vlt.&* ibi *Abb. nu.10. de senten. & re iudic. glos. verbo congrueret in cap. conuenior 23.q.8. glos.verbo nisi cognouerit in cap. si duobus 7.* vbi *Dec. nu.7. de appellat.Abb.in cap.2.à num.16. de dilat.* & ibi *Innoc.nu.3.Cou.lib.1.var.cap.1.nu.10. in princip. & pract.cap.25.nu.2. Maran. de ordin.iudic. par.6.cap.de sententia n.116. Hippolyt.in rub. de probat. nu.115. Sot.lib.5. de Iustit.q.7. art. vlt. in fine, Menoch. remed.9.recup. a num.8. Cordub. lib.3. quæstion. q. 43. col.3. Caphal. consil 442.nu 47 Surd.cons.223.nu.6.Fr.Emman. quæst. Regul. tom.2.q.59.art.5.in princ. & tom. 1. q.36. art. 4. col.3.in princip.Sanch. de Matrimon. lib.7. disput.33. num.23. post princip.*

65 In secundo vero casu nemo dubitat teneri vocatum venire, *l.1. in princip. ff. si quis ius dicenti, l.2.* vbi *glos.2. & per totum ff. si quis in ius vocatus, Abb.nu.17.*& *Doct.* communiter *in cap.2. de dilation.* post *Innoc.* ibi *nu.3.*

66 In tertio denique casu, vbi notoria non est Iudicis incompetentia, sed sumus in dubio, citatus omnino tenetur comparere allegaturus priuilegium, vel causam incompetentiæ, aliter vt contumax iustè punietur,*l. 2.* §. *sed etsi dubitetur ff. de iudic. glos verbo conuocari in fine,in cap. si Episcopus 3 q 2. glos.d. verbo nisi cognouerit,& Doct.* communiter ibidem, *Hippolyt. citato loco,Menoch d.remed.5.n.15. Surd.d cons.286.à num. 11. Sanch. d.disp.33. num. 23.*

67 In ead.glos.ibi *(non tenet processus.)* Verū circa hoc quoad nullitatem processus obseruandum duxi forum incompetentem dupliciter posse considerari, vel quatenus est improrogabilis,vel quatenus prorogabilis de partium consensu fieri potest; in primo casu non est dubium processum tam super contumacia, quàm super causa principali esse nullum, exemplum fit in clerico vocato ad seculare iudicium in terminis in quibus tale forum est omnino incompetens & improrogabile, tunc enim indistinctè resoluendum est processum quoad vtrumque esse omnino nullum arg. *c. at si clerici 4.in princip.de iudic.c. significasti 18. de foro compet.* obseruant in effectu *Abb.in cap.si diligenti nu.33.illo tit.de foro compet.& in cap 2. nu. 16. de dilat. Bero. in d.cap si duobus nu.39. Auend.de exequendis mand.cap.22.nu.2.Cou. pract. cap.33. nu.2.* In secundo vero casu quando forus licet incompetēs, partium tamen consensu prorogabilis est, in Iudice valida erunt gesta, ratio est quia supposito quod partes vocantur, & cum possent exceptionem declinatoriam opponere, tacuerunt, contumaciamque saltem præsumptam contraxerunt, censentur forum, quamuis incompetentem prorogabilem tamen, prorogasse ad casum super quo ad iudicium vocantur,iuxta *tex.* & communem *in l. 1. & 2. ff. de iudic. glos.verbo incboata in princip.* iuncto *tex. in l 1.C. vbi de crimine,* & ideo ex vi prorogatæ iurisdictionis facta sustinetur,quicquid aliter resoluant Doctores *in d.cap. si duobus* vbi *Dec.à nu. 14.*

68 In gloss.[Expressus]ibi*(quod licet interueniat tacitus consensus, &c.)* Notatur ad hoc quod si lex, vel statutum exigat consensum expressum nuncupatim, tunc tacitus non sufficit,vt per *Tiraquel. de Iure mariti glos.7. nu.7.& nu. 69. Gonzal. ad regul.8.Cancellar glos.47. num. 20.*

§. *Insuper.*

69 Delegatus Apostolicus nihil debet à partibus recipere nisi esculentum, vel poculentum ex mera dantis liberalitate quod possit paucis diebus consumi. Sed si contingat propter causas commissas proficisci extra suum domicilium, moderatas expensas accipere potest, nec plus ab vna quàm ab alia parte, & si litigantes fuerint pauperes etiam pro expensis nihil accipere debet. Colligunt *Doctores citati in princip. text.*

70 Dictio, insuper, importat diuersa & principalia, non autem partem, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic.lib.11. q.11.num. 18. Martam de clausulis par.4 claus.24. num. 4.* & alios per me citatos *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 146.*

71 *Nisi forsan esculentum,vel poculentum, &c.* Notatur ad hoc quod in modica quantitate licet delegato esculenta,vel poculenta recipere,vt per *Greg.l.6. verbo no reciban tit.6. part.4. Tiraq.in tract. de iudicio in rebus exig. vers.82. Azeued.l. 1. num. 18. titul. 6. lib. 3. noua Recop. Perez l.fin.*

fin. glos. 2. tit. 3. lib. 2. Ordin. & l. 40. glos. 1. tit. 14. eod lib. 2. & l. 5. glos. 1. pag. 363. col. 1. tit. 19. lib. 8. Morla in emporio Iuris Ciuilis par. 1. tit. 2. q. 10. à princip. Cened. ad Decretum collect. 28. num. 2.

72 *Mera liberalitate oblatum.* Notatur ad hoc quod licet Iudici recipere poculenta, & esculenta, quando illa dantur mera danris liberalitate, secus autem si aliquo modo directe, aut indirecte à Iudice petantur, seu affectentur, vt per *Boer. decis. 153. num. 29. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 111. num. 252*

73 *Quod paucis consumi posit diebus.* Notatur ad hoc quod acceptare non licet esculenta, & poculenta nisi ea, quæ paucis diebus consumi possunt, vt per *Farin. d. q. 111. num. 256. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 56. num. 48.*

74 *Extra suum domiciliũ proficisci, &c.* Notatur ad hoc quod vbi delegatus exir domicilium consequitur sumptus, vt pet *Surd. de aliment. tit. 1. q. 79. num. 1. Segur. Daualos in direct. Iudic. Eccles. fori p. 1. cap. 14. num. 45. Cened. ad Decretal. collect. 134. num. 3. in fine.*

75 *Sed & vbi notabiliter fuerint pauperes litigantes, &c.* Notatur ad hoc quod Iudices à pauperibus expensas non debent accipere etiam quando peregrè proficiscuntur, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 29. num. 40. Perez l. 2. glos. 1 pag. 259. vers. decimotertio, tit. 5. lib. 2. Ordin.*

76 De Sportulis vide *Alciat. lib. 1. dispunct. cap. 13. & 17. Kircou. Viui. Soar. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 2. pag. 397. Carot. de locato tit. de sportulis fol. 10. Guid. Pancirol. in thesauro vari. lect. lib. 2. cap. 195. Mart. de Iurisdict. p. 4. cent. 2. casu 103. Cald. Pereira in comment. ad l. 2. C. ex delictis defunct. par. 4. num. 22. cum multis seqq. Petr. Greg. de Republ. lib 2. cap. 6. à num. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 561.*

77 In glos. [Præsumtar] ibi *(hoc verbum denotat vitium)* Vide *Hippol. in l. de minore, in princip. num. 39. ff. de quæstion. Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 32. num. 38.* quos refero *in tract. de dictionibus vsufreq. dict. 278.*

78 In glos. [Moderatas] ibi *(quas domi facturus esset, secundum quod dicere consueuimus in victore.)* Notatur ad hoc quod de expensis, quæ soluendæ sunt victori, debet deduci id, quod domi esset consumpturus ex suo, vt per *Surd. de aliment. tit. 4. q. 25. num. 3. & 5. cum seqq. Sayr. in claui Regia lib. 12. cap. 13. num. 16. & 17. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 33. num. 35.* D. *Barbosa in l. eum, qui temere, num. 221. cum seqq. ff. de iudic.*

79 In ead. glos. ibi *(& testis integre expensas percipit, &c.)* de quo infra hoc eod. *cap. à num. 92. cum seqq.*

80 In ead. glos. ibi *(dic quod si est delegatus ad vniuersitatem causarum, &c.)* Notatur ad hoc quod delegatus ad vniuersitatem causarum non est Ordinarius, sed Ordinario similis, & ei æquiparatur, instarque Ordinarij habetur, vt per *Azeued. l. 1. num. 6. tit. 9. lib. 3. nouæ Recop.*

81 In glos. [Pauperes] Vide *l. 7. tit. 12. lib. 4. for. leg.* vbi *glos. 4. Perez l. 1. glos. 3. à princip. tit. 1. & l. 2. glos. 4. tit. 16. lib. 3. Ordinam.* Quãplurima paupertatis priuilegia referunt *Rebuff. de priuileg. Scholast. priuil. 90. Cornel. Benincas. in speciali tract. de priuileg. paupertatis, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. num. 35. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 7. num. 9.* & plures, quos plena manu refert *Cened. ad Decretum collect. 27. num 2.*

82 In ead. glos. ibi *(paupertas non est de genere malorum)* Nocet tamen quando ob propriam culpam, vel vitium prouenit, vt per *Couar. lib. 2. vari. cap. 16. num. 3. vers. sed si quis, Tiraq. in l. si vnquam verbo bona, nu. 5. Mexi. in tract. tassæ panis concl. 1. num. 10. cum seq. Baec. de inope debit. cap. 16. num. 25. Lar. in l. si quis à liberis §. idem rescripsit à num. 100. & §. sed si filius à num 88. ff. de liberis agnosc. Cornel. Benincas. de priuileg. paupert. q. 4. à num. 46. Matien. l. 15 glos. 3. nu. 2. tit. 10. & l. 6. glos. 3. num 32. ad mea. tit. 7. lib. 5. nouæ Recopil. Menoch. de arbitrar. casu 96. num. 10. Azeued. l. 7. num. 4. tit. 2. lib. 1. nouæ Recopil.* D. *Barbos. in l. maritum num. 73. ff. soluto matrim.* & plures, quos refert *Cened. ad Decretal. collect. 2. num. 4.*

83 In ead. glos. ibi *(propter paupertatem duæ Ecclesiæ vniuntur.)* De quo nouè *Concil. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 5. & sess. 24.* etiam *de reformat. cap. 13.* vbi latè diximus.

§. *Assessorem.*

84 Delegatus non assumat assessorem, seu con-

consiliarium nisi in conscientia indigeat, qui neutri parti sit suspectus, & tunc partes soluant moderatum salarium. Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

85 *Et de competenti salario, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex potest laboris mercedem, cum salarium non habet, iuste recipere, vt per *Cou. in reg. peccatum par. 2. §. 3. nu. 2. col. 2.* Et ideo potest Iudex delegatus quid capere pro visione processus, vt per *Boer. decis. 15. num. 1.*

86 *Neutri parti suspectum.* Ergo assessor potest recusari vt suspectus, de quo *Modern. de cognit. per viam violentiæ par. 2. q. 14. num. 41.* quem refert *Parens meus in comment. ad Ordin. Regias Lusit. lib. 3. tit. 21. statim in princip. num. 14. pag. 270. Menoch. de arbitrar. lib.*
87 *1. q. 73. num. 4.* Vnde aduocatum non posse esse assessorem Iudicis in causa clientuli resoluunt *Stephan Gratian. discep. forens. cap. 4. num. 5. Carrasc. in explicat. ad aliquas leges noua Recopil. cap. 9. num. 291.*

88 In glos. [Relinquatur] Notatur ad hoc quòd quoties aliquid committitur Cōscientiæ, & prudentiæ alicuius, eius dicto fides adhibetur, vt per *Mascard. de probation. concl. 414.* Et tunc non potest moueri quæstio quod male egerit, *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 10. num. 13.* Nec requiritur citatio, immo absque ea procedere poterit, *Tiraq. in tract. res inter alios acta vers. limita quinto.* Nec est necessaria probatio, *Sanch. d. lib. 3. disp. 8. num. 4.* Et denique denegatur appellatio *Tiraq. de retract. lig. § 4. glos. 1. num. 11. Boer. decis. 284. num. 17. Menoch de arbitrar. lib. 1. q. 70. num. 7. Aldrete de religiosa disciplina tuenda lib. 2. cap. 28. num. 23.* Vide quæ dixi *ad glos. verbo oneramus in Clem. 1. de iurepatron.* quia ex diametro pugnat cum hac glossa.

§. *Notarium.*

89 Delegatus limitare debet salarium notariorum in sua causa, non participando tamen in lucro cum ipsis, vel assessoribus. Colligunt *Doctores in princip. textus citati.*

90 De Salatijs notariorum vide *Ordin. Regiam Lusitan. lib. 1. tit. 90.* vbi *Parens meus, Boer. decis. 258. num. 11. in fine, & num. 12. & 16.*

91 In glos. [Officium] ibi (*& in hoc inspiciet conditionem personarum*) Notatur ad hoc quòd secundum qualitatem personæ ministrantur expensæ, vt per *Afflict. in cap. 1. in princ. num. 73. ex quibus causis feudum amit. lib. 3. Lar. in l. si quis à liberis §. sed si filius num. 46. ff. de liber. agnosc. Surd. de aliment. tit. 4. q. 21. num. 9. D. Barbos. in l. eum, qui temere num. 232. ff. de iudic.*

§. *Pro ferendo.*

92 Delegatus non debet vocare testes, nisi quando status causæ requirit, & tunc producens soluere tenetur testibus competentes expensas pro discessu, statu, & recessu. Colligunt *Doctores in princ. text. citati.*

93 *Nisi à producente, &c.* Notatur ad hoc quòd pro labore, & expensis factis in ferendo testimonio iustam mercedē potest testis exigere, & recipere, vt per *Cou. in reg. peccatum par. 2. §. 3. num. 2. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 310. num. 10. Surd. de aliment. tit. 1. q. 62.*

94 Testes esse euocandos, & alimentandos sumptibus producentis obseruant *Azin. in praxi Florent. §. 21. cap. 5. casu 2. Nicol. de Lescurt. de examine testium cap. 16. num. 1. Cacheran. decis. 49. num. 9. Rutg. Ruland. de Commissar. par. 1. lib. 3. cap. 13. num. 3. Monter à Cueua Aragoniæ decis. 36. num. 25. Camill. Borrel. consil. 21. sub num. 16.* Qui tamen petere debent moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerint facere domi suæ, *Greg. l. 21. verbo* que coma *tit. 2. part. 3. Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 13. num. 61. pag. 257. Rutg. Rulan. d. part. 1. lib. 3. cap. 23. à princip. Surd. de alimen. tit. 4. q. 25 sub num. 3. Stephan. Gratian. discept. forens*
95 *cap. 57. num. 4.* Lautiori vero mensa, & delicatiori cibo illustres, nobiles, & egregię personę excipiendi & tractandi sunt, quàm humilioris conditionis homines, vt per *Surd. tit. 4. q. 18. num. 8. 12. 13. & 14.* faciunt notata per *Fulu. Pacian. de probation. lib. 2. cap. 26. à num. 123.*

96 Vnde testi nobili & egregio equum, vel vecturam suppeditandam esse tenent *Surd. d. tit. 4. q. 21. num. 7. & 10. Stephan. Gratian. d. cap. 57. à num. 6.* Alij autem rustici & inferioris conditionis nō debent ire equites, ideoq; non repetunt expensas, si quas fecerunt in equis, ex notatis per *Tiraq. de nobilit. cap. 20. num. 75. Lara in l. si quis à liberis §. non tantum num. 26. cum seq. ff. de liberis agnosc. Cabed. Lusit. decis. 73. num. 14. ad finem part.*

2. *Surd.*

2. *Surd. d. tit. 4. q. 21. num. 10. Rutg. Ruland. d. par. 1. lib. 3. cap. 13. num. 10.* Sed quando extra patriam ducuntur illis solui debet antequam pedem de domo moueant *Surd. d. tit. 4. q. 8. num. 3. & 9. Stephan. Gratian. d. cap. 57. nu. 6.*

97 Artistas, qui aliquid, si domi suæ essent, lucrarentur, non solum sumptus, sed etiam solatium solui debet, habito respectu ad illud, quod in suis artibus omiserunt. ex *Cacheran. Pedam. dec. 46. Camill. Borrel. cons. 21. n. fin. Francisc. Marc. Delphin. decis. 178. num. 3. par. 1.*

98 Et si contigerit teste in itinere morbo corripi, sumptus in curatione impendendos suppeditare habeat necesse, donec commodè, hoc est sine periculo sanitatis, proprios lares inuisere possit, auctoritate Bart. tradit *Rutg. Ruland. par. 2. lib. 7. cap. 12. num. 4.* vbi *num. 17. vers. quod tamen*, resoluit producentem teneri suppeditare expensas pro restituendis ablatis aduersus depredantes.

99 Denique huiusmodi expensas auctoritate Iudicis esse soluendas, & taxandas obseruant *Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 13. num. 61. pag. 257. Rebuff. de reprobat. testium num. 408. cum seqq. Surd. d. tit. 4. q. 21. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Præsentatio sola præuenta & receptio in Canonicum secundi impetrantis in eadem Ecclesia non excludit primum impetrantem à prabenda vacante tempore sua receptionis, vel postea vacante ante suam receptionem, vel præsentationem, & hoc si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta exstiterat, nisi dolo, vel negligentia excluderetur ab eadem.*

2 *Mandata de prouidendo, & expectatiuæ hodie sunt sublatæ per Concil. Trid.*

3 *Executores habent iurisdictionem delegatam.*

Cap. Tibi, qui. XII.

1 Impettans priùs admitti in Canonicum & præbendam primò vacaturam, est præferendus secundo impetranti, licet secundus priùs præsentauerit, & fuerit receptus in Canonicum, dummodo antequam vacet præbenda prior præsentet, quia erat prior in data. Immo etiamsi prior præsentet postquam præbenda prior nondum collata secundo, si executor primi fecerit processum, immo ante processum executoris, etiamsi præbenda vacans fuerit secundo collata, primo debetur, si in primis litteris fuit positum decretum irritans, quicquid in præiudicium primæ gratiæ fiat, dummodo in his non possit imputari dolus, vel notabilis negligentia primo. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominicus, Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 75. Alagona in compendio Iuris Canon. pag. 28. & Alex. de Antilla tom. 5. repet Iuris Canonici.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen in concord. par. 2.*

2 *Alioquin de vacatura proxime.* Hodie mãdata de prouidendo, & expectatiuas omnino substulit *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 19.* de quibus *Rebuff. in praxi benefic. tit. de rescriptis ad beneficia vacatura, Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 27. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. num. 57. cum seqq. Massob. in praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes prælud. 23. in princip. n. 10. secundam Romanam impress.*

3 In glos. [Certo] ibi *(habet enim delegatam Iurisdictionem, &c.)* Notatur ad hoc quod executores habent iurisdictionem delegatam, ex quo de eis agitur sub *tit. de officio deleg.* vt per *Mascard. de probation. concl. 1284. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Primo si prouideri mandatur sub conditione & secundus pure impetrans priusquam veniat conditio, à Papa vel executore suo Canonicatum obtineat, in assecutione præbendæ primo præfertur.*

2 *Collatio non retrotrahitur in præiudicium aliorum.*

3 *Gratia conditionalis est imperfecta, & illius effectus stat in suspenso.*

Cap. Si pro te. XIII.

1 Primo quando prouideri mandatur sub conditione v. g. si assentiatur Episcopus, & secundus simpliciter impetrat, si ante adimpletam conditionem primi secũdus obtineat Cãonicatũ in assecutione præbẽdæ primo præfertur, licet interim cõditio primi fuerit adimpleta. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas Archid.*

Archid.Gemin.Ioan.Andr. Ancbar. Dominic. Butr.Monacb Franc.Viuian.in ration. lib. 1. pag.75.Alagona in compendio pag.28. remissiue *Casal.in annot. & Ximen.in concord.par. 1. & 2.*

2 ***In præbenda vacante tibi meritò anteferturo.*** Notatur ad hoc quòd collatio non retrotrahitur in præiudicium aliorũ,vt per *Tiraq.de retract lig.§.1.gl.10.n.17.*

3 In glos. [Si ad id] Notatur ad hoc quòd gratia conditionalis est imperfecta, & illius effectus stat in suspenso, vt per *Menocb. cons. 38. num. 15. & 16. Cald. Pereira de resolut. emphyt.cap.6. num. 36.*

SVMMARIVM.

1 *Prioritas vbi inter duos impetrantes non apparet quid statuendum, ostenditur.*
2 *Duobus simul cum litteris Apost. concurrentibus in præsentatione, præfertur ille, qui electus est per illum, seu illos ad quos Canonicorum receptio & collatio præbendarum spectauerit.*
3 *Rescriptorum ex data quando constat de prioritate, & posteritate, illud præfertur, quod prius concessum fuit.*
5 *Gratificationi locus est in expectantibus idem beneficium Ecclesiasticum, cum illud diuidi non possit.*
6 *Rescriptum dicitur anterius altero ratione vnius horæ.*
7 *Prioritas tituli probari potest confessione aduersary.*
8 *Electio eorũ,qui semel elegerũt,cõsumpta est, nec in electi præiudicium variare possunt.*
9 *Duo quando æquali electorum numero ad beneficium electi sunt, superior est adeundus, vt terminum electoribus præscribat.*

Cap. Duobus. XIV.

1 DVobus Papa concedens vt prouideantur de Canonicatu & præbenda, qui habet datã priorem, saltem in vna hora, præfertur alteri. Si sint æquales, & vnus habeat Canonicatũ à Papa, alter remittatur ad Episcopum, præfertur ille, qui habet Canonicatum à Papa, licet alter priùs præsentauerit litteras; Si vterque remittitur, vel vterque habet à Papa, præfertur qui prius præsentat; Si vterque simul præsentat, tunc Capitulum, vel maior pars eliget, quem vult. Alter vero nõ electus careat impetratis, nisi in litteris appareat quod vterque mãdauerit prouideri, v.g. dicendo, non obstãte quòd pro alijs scripserimus. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic. Monacb. Butr. Fran. Viuian. in rationali lib. 1. pag.76. Alagona in compendio pag. 28.* remissiue *Ximen.in concordant. pag. 1. & 2.*

2 ***Quòd si forsan, &c.*** Collige ex tex. quòd duobus simul cum litteris Apost. concurrentibus in præsentatione, præfertur ille, qui electus est per illum, vel per illos ad quos Canonicorum receptio, & collatio præbendarum spectauerit, ita *glos. verbo eligere, Franch. num 4. Domin. num. 2. & alij* in præsenti, *Staphil. de litteris gratiæ tit. de formis mandat. num. 6. Selu. de benefic. par. 3. quæst. 35. Tiraq. de primog. q. 17. nu. 12.* Non obstat quod actus incertitudo illum vitiare solet, itaut effectum non sortiatur, iuxta tex. *in l. duo sunt Titij ff. de testam. tutel.* quia respondetur incertitudinem, & ambiguitatem hic non reperiri in dispositione, vnusquisque enim ex impetrantibus habebat suum mandatum de prouidendo, in quo nulla incertitudo reperiebatur, sed tantum erat dubium circa ius prioritatis in assecutione præbendæ, quod quidem ius supposita paritate in data consistit in prioritate temporis, quæ sine probatione non prçsumitur ex reg. *tex. in l. in bello §. facta ff. de captiuis.* Vnde cum circa temporis prioritatem solum dubium versetur, merito locus est gratificationi, vt tex. habet. Ad *tex.* verò in *d. l. duo sunt Titij* respondendum est non dicere inualidam esse dispositionem, sed solum probationem deficere, immo dum constituit ius non deficere, manifeste denotat dispositionem in rigore validam esse. Insuper resp. tex. in prçsenti agere de incertitudine, qua stante vterque actus valere potest, putà quia proponuntur mandata de prouidendo, quorum vno adimpleto aliud sustinetur, & manet vt adimpleatur; non sic est dicendum si incertitudo in collatione duobus facta reperiatur, tunc enim actus vitiatur, vtpote quia vtraque collatio simul effectum habere non potest, & ita in specie aduertunt *Domin. num. 3. Ancb. num. 1. in cap. quia sæpe, hoc eod. tit.* qui in hac specie limitant *tex.* in prçsenti. Sic similiter cessat decisio *tex. in l. si duobus, C. communia de legatis*, procedit enim in suo casu, vt aduertit *Gom. tom. 2. variar. cap. 10. num. 11. & in l. 38. Tauri, & in l. 40. num. 68.* faciunt

quæ

quæ tradit *Alciat. lib. 5. parerg. cap. 22.*

3 *Si non appareat quis primò, &c.*

Ergo cum ex data rescriptorum constat de prioritate, & posteroritate, illud præfertur, quod priùs concessum fuit, vt per *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 48. & Rebuff. de priuileg. Scholast. priuil. 82.*

4 *Is eorum, cui Canonicatum contulimus, &c.* Circa præferentiam inter prouisos vna die à Papa, & ab Ordinarijs; & quando, & qui debeant præferri, dicam commodiùs *ad cap. Si à sede, de præbend. hoc lib.*

5 *Ex eis alterum, quem voluerint, &c.*

Notatur ad hoc quòd in expectantibus idem beneficium ecclesiasticum, quoniam illud diuidi non potest, locus est gratificationi, vt per *Cald. Pereira de extinct. emphyt. q. 18. num. 25. cum seqq.* & de gratificatione *Ceuall. q. 248. num. 27.*

6 In glos. [Si non appareat] ibi *(data die tali ante tertiam)* Notatur ad hoc quòd ratione vnius horę rescriptum dicitur anterius altero, & illi anteponitur, licet sint eiusdem datę, vt per *Tiraq. in tract. de iudicio in rebus exig. vers. 7. pag. mihi 82.* nam prius, & posterius dicitur ratione vnius horę, vt per eund. *Tiraq. de iure primog. q. 2. num. 2.* & per vnam horam acquiritur antiquitas, *Azeued. l. 77. num. 11. tit. 5. lib. 2. noua Recop. & cons. 12. num. 15.*

7 In ead. glos. ibi *(vel per confessionem partis)* Notatur ad hoc quòd prioritas tituli probari potest confessione aduersarij, vt per *Menoch. remed. 3. retin. nu. 737. Boer. decis. 293. num. 4. Rebuff. in tract. nominat. q. 1. num. 13.*

8 In glos. [Eligere] Notatur ad hoc quòd ij, ad quos electio, & collatio pertinet, si semel eligerunt, consumpta est eorum electio, nec in electi pręiudicium variare postea poterunt, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone in princip num. 52. ff. de verbor. significat.*

9 In glos. [Teneantur] ibi *(credo agendum coram superiore, &c.)* Notatur ad hoc quòd cùm duo ęquali electorum numero ad beneficium electi sunt, superior est adeundus, vt terminum electoribus pręscribat, & eo transacto electio ad eum deuoluitur, vt per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 38. num. 74.*

10 In glos. [Expresse] ibi *(Clausula nō obstante si pro alio scripserimus)* De qua dixi late *de dictionib. & clausulis vsufrequen. claus. 167. secundum impress. Lugdunen.*

SVMMARIVM.

1 *Indulgentiæ omnes concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de præcipiendis perpetuò fructibus suorum beneficiorum in absentia, sunt reuocatæ, & num. 3.*
2 *Beneficium datur propter officium.*
4 *Legis de essentia non est vt sit perpetua.*
5 *Actus in dubio iudicatur perpetuus, & non temporalis.*
6 *Distributiones quotidianæ interdum manualia beneficia dicuntur, nonnunquam victualia nuncupantur, vt num. 7.*
8 *Priuilegium alicui concessum de percipiendis fructibus suorum beneficiorum in absentia, non continet distributiones quotidianas.*
9 *Priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur, cum sit eius sequella.*

Cap. Quia per ambitionem. XV. & vlt.

1 Reuocat omnes perpetuas indulgentias vt absentes percipiant fructus exceptis quotidianis distributionibus, si non sint concessæ Ecclesijs, vel dignitatibus, sed personis, & indicat in futurum non concedendas. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 77. Alagona in compendio Iuris Canonici pag. 29.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Propter quod beneficium ecclesiasticum datur.* Notatur ad hoc quòd beneficium datur propter officium, quod in laudibus diuinis consistit, vt per *Tiraq. in tract. cessante causa par. 1. limit. 23. nu. 10. Cabed. Lusitan. decis. 91. num. 4. part. 2. Gonzal. ad reg. 7. Cancel. glos. 5. n. 8. Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 2. nu. 60. & par. 7. cap. 11. n. 1. Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 2. num. 40.* & hinc tenetur beneficiarius ad diuini Officij recitationem, vt per citatos in *collect. ad cap. dolentes, num. 3. de celebrat. Missarum.*

3 *Indulgentias perpetuas, &c.* Reuocantur igitur indulgentię perpetuæ de percipiendis fructibus beneficiorum in absentia, etiamsi in scholis sint, non verò temporales, putà ad quin-

ad quinquennium, vel aliud certum tempus sunt sublatæ, vt intelligit *Monet. de distrib. quotid. par. 2. quæst. 10. num. 13.*

4 *Nostris volumus exulare temporibus.* Non est ergo de essentia legis, vt sit perpetua, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. num. 5.*

5 In glos [Perpetuas] Notatur ad hoc quòd in dubio actus iudicatur perpetuus, & non temporalis, vt per *Palat. in repetit. rub. de donat. inter virum, §. 69. num. 35. Flamin. de resignat. benefic. lib. 11. q. 5. nu. 42.*

6 In glos. [Distributiones] ibi (*quæ interdum manualia beneficia*) Vide *Monet. de distribut. quotid. par. 1. q. 2. à nu. 9.* vbi *num. 15.* obseruat distributiones dici manualia beneficia, siue quia ad manum dantur ijs, qui Diuinis horis in choro intersunt, siue quia tanquam denarij diuini, ac merces in fine diei redduntur ijs, qui suis manibus quodammodo laborauerint, & operati fuerint in Ecclesia, sicut in vinea Domini.

7 In ead. glos. ibi (*interdum victualia nuncupantur*) Vide *Monet. d. q. 2. n. 4. cum seqq.* vbi reddit rationem quia ad quotidianum victum ijs, qui horis, ac diuinis Officijs intersunt, tribuuntur.

8 In glos. [Exceptis] Notatur ad hoc quòd priuilegium alicui concessum de percipiendis fructibus suorum beneficiorum in absentia, non continet quotidianas distributiones, vt per *Con. lib. 3. vari. cap. 13. nu. 2.* late *Monet. de distribut. quotid. par. 1. cap. 6. num. 10. cum seqq.* vbi multipliciter declarat.

9 In glos. [Datur] ibi (*Vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur*) Vide *Perez l. 1. vers. in oppositum tit. 1. lib. 5. Ordinam. Gutier. canon. lib. 1. cap. 5. nu. 9. Tiraq. in tract. cessante causa par. 1. num. 49. Azeued. l. 6. num. 2. tit. 5. lib. 3 nouæ Recopil. Sanch. de Matrim lib. 3. disp. 51. num. 12.*

De Consuetudine. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ prætextu non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum Canonia & præbenda in aliqua Ecclesia absque dispensatione Sedis Apost. obtinere, vel iam obtenta tenere.*

2 *Personatus & dignitas an differant.*

3 *Consuetudo immemorialis, quæ est irrationabilis, minime excusat à peccato, & ideo non est obseruanda.*

4 *Episcopus dispensare potest, vt quis habeat in vna eademq. Ecclesia dignitatem, siue personatum, & Canonicatũ cum præbenda.*

5 *Dignitatem simul & Canonicatum potest quis hodie de consuetudine in vna eademq. Ecclesia habere.*

Cap. Consuetudinem. I. *Bonif. VIII.*

1 ONSVETVDO non valet, qua quis habeat in eadem Ecclesia duas dignitates, vel Personatus, seu Præposituras, vel administrationes, vel duo officia, vel eorum alterum cũ reliquo, etiamsi esset consuetudo immemorialis, & iurata, quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 88. Alagona in compendio pag. 55.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Personatus, aut dignitates.* Ergo Personatus, & dignitas non sunt idem; de quo vide *Boer. de. cis. 286. num. 11. Selu. de benefic. par. 2. quæst. 2. nu. 23. Azori instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 13. quæst. 5. Massobr. in praxi habendi concursum in præl. vbi de personatu.*

3 In glos. [Non existit] Notatur ad hoc quòd consuetudo immemorialis, quæ est irrationabilis, minime excusat à peccato, & ideo non est obseruanda, vt per *Flamin. de resignat. lib. 5. q. 6. nu. 124.*

4 In glos. [Nisi vnicum] ibi (*ergo videtur quod de dispensatione inferioris à Papa, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus dispensare potest, vt quis habeat in vna, eademque Ecclesia dignitatem siue personatum, & canonicatum cum præbenda, vt per *Kyrchou. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 9. num. 8. pag. mihi 182. col. 2.* & alios plures, quos refert *Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. nu. 231.*

5 In ead. glos. ibi (*vel consuetudine Ecclesiæ*) Notatur ad hoc quòd hodie de cõsuetudine, quæ valet, potest quis in vna eademq. Ecclesia, dignitatẽ simul & Canonicatũ habere, vt per *Duen. reg. 71. vers. amplia quinto, Azor. d. par. 2. lib. 3. c. 11. q. 18. Filliuc. tom. 3. tract. 41. c. 1. nu. 18. vers. sextum,* & dixi in *collect. ad cap. eam te num. 7. de rescript.*

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo non valet quod ab Officiali Episcopi ad Episcopum appelletur, & nu. 2. & 12. ratio præstatur.*
3 *Appellatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum non solum si iudicialiter, sed etiam si extraiudicialiter prouocetur.*
4 *Supplicatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum.*
5 *Appellatio impeditur de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum.*
6 *Appellatio per viam recursus à grauamine interponitur de Vicario Episcopi ad Episcopum.*
7 *Episcopus de nullitate sententiæ sui Vicarij cognoscere potest.*
8 *Appellatio à Vicario foraneo ad Episcopum non prohibetur, declarando vt num. 9.*
10 *Appellatio à Vicario in ciuitate tantummodo constituto ad Episcopum non prohibetur.*
11 *Appellatio à Vicario ad Episcopum non prohibetur in ijs, quæ ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt.*
13 *Consuetudine induci non potest vt alicuius actus substantia mutetur.*
14 *Dict.* quantocunque, *derogat cuicunque consuetudini etiam immemoriali.*
15 *Episcopi & Vicarij an idem auditorium sit quoad recusationem.*

Cap. Non putamus II.

1 CONsuetudo non valet quòd appelletur ab Officiali Episcopi ad Episcopum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 89. Alagona in compend. pag. 35.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem præter supradictos classicos ex hoc tex. colligunt *Beroi, cons. 22. num. 13. vol. 1. & cons. 249. num. 3. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellat. à num. 380. Greg. in l. 2. glos. 1. post. med. tit. 4. part. 3. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. q. 22. num. 8. & lib. 3. quæst. 2. Segur. in direct. Iudicum ecclesiast. part. 2. cap. 16. num. 3. Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicario Episcopi num. 6. & 40. Lancellot. in instit. Canon. sub tit. de officio Vicar. §. fin. iuncta glos. verbo Vicarium generalem, Petr. Greg. in cap. conquirente, de officio Ordinar. cap. 11. num. 22. Menoch. cons. 51. num. 12. cum seqq. & cons. 52. num. 17. 108. & 160. Soar. de Pa. c in praxi tom. 2. prał. 3. num. 4. Anastas. Germon. lib. 1. animaduers. Iuris cap. 7. per totum, Pute. decis. 94. in fine lib. 1. Mohedan. decis. 5. de appellat. Rot. decis. 3. de offic. Vicar. in antiq. alias decis. 350. in nouis, & decis. 1131. part. 3. diuers. Anton. Cucb. lib. 2. instit. maior. tit. 8. de Vicar. Marches. de commission. part. 1. cap. 6. num. 67. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 28. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo Vicarius num. 8. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 43. q. 6. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1166. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi. cap. 4. §. 9. nu. 2. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 8. num. 28. & 29. D. Barbos. in l. cum prætor §. 1. num. 215. & num. 223. cum seqq. ff. de iudic. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 10. num. 1. Card. Tusc. pract. conclus. lit. V. concl. 186. num. 1. & 2.* late *Scacc. de appellat. q. 8. à. num. 35. vsque ad num. 85.* plene, & eleganter *Narbona in speciali tract. de appellat. à Vicario ad Episcopum, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 64. nu. 46. cum seqq.*

3 Amplia primò non solum prohibitam esse appellationem de Vicario Episcopi ad Episcopum quoties iudicialiter appellatur, verum etiam si Episcopus extraiudicialiter prouocetur, vt per *Rot. decis. 7. num. 2. de offic. Vicar.* alias *371. in nouis, Nicol. in concord. glos. num. 83. Sbroz. de officio Vicarij lib. 3. q. 2. nu. 10. Narbona d. tract. de appellat. à Vicar. ad Episcopum num. 167.*

4 Amplia secundo in supplicatione, vt post *Innoc.* & *Host.* defendunt. *Archid. in cap. Romana num. 2. & Gemin. num. 6. de appellat. Capel. Tholos. decis. 379. Sbroz. lib. 3. q. 12. Narbon. vbi sup. num. 168.* quicquid dicat *Pauin. de potest. Capituli Sede vacante par. 2. princ. q. 10. num. 14. & Franc. Marc. Delphin. decis. 322. num. 8. part. 1.*

5 Amplia tertiò etiam de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum appellationem impediri, vt per *Pauin. de officio, & potest. Capituli Sede vacante 2. p. princ. q. 10. num. 14.*

6 Limita primò & declara vt tunc demum de Vicario ad Episcopum appellatio impediatur quoties à sententia diffinitiua appellari contigerit, non verò si ab interlocutoria, quia tunc nihil impedit quominus ad Episcopum appellatio per viam recursus à grauamine interponatur, vt per

glos.

glos. in præsenti verbo officiali, Lap. num. 1. Gemin. num. 3. & Franc. num. 4. Rota decis. 503. lib. 2. Marches de commiss. par. 1. cap. 4. n. 67. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. num. 12. Narbona d. tract. num. 175.

7 Limita secundò, & declara vt similiter Episcopus de nullitate sententiæ sui Vicarij cognoscere possit, etsi ipse à diffinitiua sententia appellari interdicatur, vt per *Domin. in præsenti nu. 3. Franc. nu. 10. Cuch. lib. 2. instit. maior. tit. 8. de Vicar. num. 126. Vant. de nullit. sent. tit. coram quo nullitas proponi possit, num. 20. Sbroz. lib. 3. q. 10. num. 1. Iacob. de Laurent. d. cap. 4. num. 12. ad finem.*

8 Limita tertiò hanc prohibitionem locum non habere in Vicario foraneo, vt per *Ioan. Andr. Innoc. Archid. Anchar. Gemin. & Franc. in præsenti. Alex. cons. 12. nu. 3. vers. nec etiam prædictis lib. 6. Guid. decis. 436. nu. 42. Franc. Marc. decis. 281. nu. 6. part. 1. Mandos. reg. 24. Cancel. q. 6. num. 6. Marant. de ordin. iudic. 4. part. 5. dist. princ. num. 14. & 15. Rot. decis. 3. de Officio Vicar. aliàs decis. 350. in nouis, & decis. 297. num. 1. part. 2. diuers. Cou. practic. cap. 4. num. 8. Sbroz. d. lib. 2. q. 62. num. 6. & 7. & lib. 3. q. 6. num. 24. & 25. Zerola in praxi Episcop. part. 1. verbo vicarius §. 2. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 3. cap. 45. q. 12. Auila de censur. part. 2. cap. 6. disp. 6. dub. 4. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 4. §. 9. num. 2. Card. Tusch. lit. A. concl. 350. num. 43. & lit. V. concl. 183. num. 9. & concl. 186. num. 6. Marchesan. de commission. part. 1. cap. 6. num. 67. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 29. num. 10. & 12. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. num. 14. in fine, meipsum d. allegat. 64. à num. 21. Nicol. Garc. d. cap. 8. num. 29.* quicquid dicat *Anastas. Germon. lib. 1. animaduers. cap. 7. & de Indultis Cardin. verbo tibi quoad vixeris num. 88.*

9 Declara tamen vt de vicario foraneo ad Episcopum appellari possit cum Iudex delegatus sit, in quem Episcopus non omnem suam iurisdictionem transfert, sed aliquas causas terminandas committit, vt eleganter obseruat *Cou. d. num. 8.* nisi fraudulenter Episcopus vicario foraneo causas committat ea mente vt ad se, non ad Metropolitanum Archiepiscopum appellatio deferatur, quia tunc omisso eo ad Metropolitanum prouocabitur, ne huiusmodi fraus, & cautela aliquantulum sibi patrocinentur; vt docuerunt *Specul. tit. de appellat. §. nunc tractemus num. 6. Franc. in præsenti num. 6. & Dominic. num. 3. Sbroz. d. lib. 2. q. 131. num. 4. & lib. 3. q. 2. num. 23. ex Abb. & Bertachin.* deducens huiusmodi fraudem per coniecturas probari & probata per Metropolitanum excommunicari Episcopum posse, *Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo Vicarius §. 7.*

10 Limita quartò in Vicario in ciuitate tantummodo constituto, nam à Vicario generali ad Episcopum solummodo prouocari non potest, vt docent *Card. Tusch. lit. A. concl. 352. num. 91. & lit. V. concl. 186. num. 4. Nicol. Grac. d. part. 5. cap. 8. num. 27. & Sanch. lib. 3. disp. 29. n. 9. & 11.* ille autem Vicarius in ciuitate tantum constitutus vere generalis non est, nisi generaliter ad totius diœcesis causas deputetur, ex *Nicol. Garc. d. cap. 8. num. 27. & 33.* Igitur &c. quamuis *Sbroz. lib. 3. quæst. 2. num. 5. cum Calder. cons. 2. de appellat.* ampliet prohibitionem appellandi de Vicario Episcopi ad Episcopum, vt procedat etiam in Vicario generali in ciuitate tantum constituto, itaut de eius sententia ad Episcopum appellatio interponi non valeat.

11 Limita quintò, & declara à sententia Vicarij ad Episcopum ijs tantùm in causis proclamari prohibitum, quæ in generali vicariatus commissione continentur, in quibus Vicarius Ordinariam iurisdictionem habere dicitur, secus verò in ijs, quæ ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt, nam in ijs cum vicarius delegatam habeat iurisdictionem, & non Ordinariam, ab eo ad Episcopum prouocabitur, vt perspicuè adnotarunt *glos. verbo officialem in cap. 2. de offic. vicarij hoc lib.* vbi *Lap. num. 12. Anch. num. 2. Dominic. num. 9. Franc. num. 4. in fine, Rot. decis. 7. de offic. vicar. in antiq. alias decis. 371. in nouis, Marant. de ordine iudic. part. 4. dist. 5. princ. num. 16. Anton. Cuch. lib. 2. instit. maior. tit. 8. de vicar. num. 112. cum seqq. Sbroz. lib. 2. quæst. 55. num. 33. cum seqq. Iacob. de Laurent. d. tract. de Iudice suspecto cap. 4. num. 12. Sanch. d. lib. 3. disp. 29. num. 6. Nicol. Garc. d. cap. 8. nu. 40.*

12 *Consuetudinem quantocunque tempore, &c.* Notatur ad hoc quod consuetudinem induci non potest quantocunque tempore fuerit seruata quòd de officiali Episcopi ad Episcopum appelletur; quia cum huiusmodi

prouocatio appellationis naturam, & essentiam subuertat, cuius substantia in eo potissimùm consistit, vt de inferiori ad superiorem Iudicem deferatur *cap. anteriorum* §. *illo videlicet*, *& cap. hoc etiam* 2. *quæst.* 6.

13 *glos. verbo appellari in præsenti*. Vnde cum non valeat consuetudine induci, vt alicuius actus substantia mutetur, vt obseruant *Franc. in præsenti num.* 7. *Rebuff. tom.* 3. *ad leges Galliæ tract. de appellat. in præfat. num.* 4. *&* 5. *Tiraq. in præfat. le mort declar.* 6. *num.* 4. *& de iure mariti glos.* 5. *num.* 96. *Anton. Burg. in repet. cap. cum omnes. num.* 319. *de constit. Tiber. Decian. tom.* 5. *cons.* 2. *num.* 12. *Surd. cons.* 47. *num.* 13. *& cons.* 106. *num.* 10. ideo cum Episcopus sui Officialis respectu eadem persona, vnum tribunal, & Auditorium reputetur, nil mirum, si secus fiat, idest si de Officiali Episcopi ad Episcopum appellatio deferatur, tanquam substantiæ appellationis repugnans nullo temporis suffragio coadiuuari per hunc tex. resoluunt *Sbroz. lib.* 3. *quæst.* 2. *num.* 2. 3. *&* 4. *Marches. de commission. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 67. *Soar. de Pace in praxi tom.* 2. *prælud.* 3. *num* 3.

14 In glos. [Quantocunque] Notatur ad hoc, quòd hæc dictio vniuersalis, *quantocunque*, non tantùm derogat consuetudini 20. aut 30. vel centum annorum, sed etiam immemoriali, vt per *Henriq. in sum. lib.* 7. *cap.* 27. § 5. *in glos. lit. L.*

15 In glos. [Videtur, vlt.] Collige, Episcopi & Vicarij idem auditorium non esse quoad recusationem, vt per *Archid. hic num.* 2. *ad med. & Franc. num.* 10. *Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap.* 4. *num.* 6. *ad finem*, quod tamen *Narbona* vbi supra *num.* 130. intelligendum esse asserit quoad causam recusationis Vicarij coram Episcopo discutiendam, quo casu ait, vnum tribunal vtriusque non reputari, quia Vicarij recusatio eius personæ cohæret, atque eandem personam concernit, non iurisdictionem.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo præscripta, quòd Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus sui Capituli consilium requirere teneatur, valida est.*

2 *Consuetudo legitime præscripta quæ dicatur semissiuè.*

3 *Allegans & dicens aliquid id probare debet.*

4 *Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus: nisi specialiter ab Episcopo ei committatur.*

Cap. non est. III.

1 Consuetudo, dummodo canonice præscripta sit, qua Episcopus non tenetur requirere consilium sui Capituli, dum inquirit, punit, corrigit excessus subditorum, non est reprobanda. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franc. Viuian in ration. lib.* 1. *pag.* 89. *Alagona in compend. pag.* 36.

2 *Dum tamen aliàs sit præscripta canonicè*. Quæ dicatur consuetudo legitimè præscripta, dixi *in collect. ad c. vlt. nu.* 12. *hoc tit. in Decretalib.*

3 In glos. [Quam allegat.] Notatur ad hoc, quòd allegans & dicens aliquid id probare debet, vt per *Mascard. de probation. concl* 78.

4 In glos. [Corrigendis] Notatur ad hoc, quòd Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus, nisi specialiter ab Episcopo ei committatur, vt per *Bero. in rub. de officio Vicar. num.* 2. *&* 26. *& cons.* 23. *num.* 4 *vol.* 1. *Ferret. cons.* 214. *vol.* 1. *Cuch. in instit. maior. tit.* 8. *de Vicar. num.* 17. *Lancel. in instit. Canon. tit. de officio Vicar.* §. *per Vicarium, Rebuff. in addit. ad reg.* 13. *Cancel. verbo aut Vicarios, vers. notandum est, & in praxi benefic. in forma vicariatus num.* 166. *Clar. in* §. *fin. q.* 40. *num* 3. *Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap.* 4. §. 7. *num.* 2. *vers. septimo inquirere, Sanch. de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 29. *num.* 16. *in princip.* quorum plures refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par.* 3. *alleg.* 54. *num.* 117.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum si fiat à Papa vt quis prouideatur de præbenda primò vacatura in tali Ecclesia, & in illa est consuetudo, vt antiquiores possint optare antiquiores præbendas, huiusmodi Consuetudo valet, & est seruanda intra* 20. *dies, & quæ remanet est pro prouidendo, nisi vacauerit in Curia.*

Cap. Cum in tua. IV. & vlt.

1 Rescriptum si fiat à Papa, vt quis prouideatur de præbenda primò vacatura in tali Ecclesia, & in illa est consuetudo vt antiquiores possint optare antiquiores præbendas, huiusmodi consuetudo valet, & est seruanda intra viginti dies, & quæ remanet est pro prouidendo, nisi vacauerit in Curia, quia tunc non valet consuetudo. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Butr. Monacb. Franc. Alagona in compend. pag. 36. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 90.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *In qua consuetudo habetur, &c.* Notatur ad hoc quod ius optandi non à Iure communi, sed potius consuetudine inductum est, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 11. Monet. de optione canon. cap. 2. q. 1. num. 1.*

3 *Quod antiquiores.* Notatur ad hoc quod antiquiores regulariter priùs optare debent quàm iuniores, vt per *Monet. d. tract. cap. 4. q. 1. num. 15.* vbi cum *Bellem. decis. 229.* hoc ait ita procedere vt huius-

huiusmodi antiquiores vigore statuti, aut consuetudinis de oprando non semel dumtaxat, seu pro prima vice, sed quoties casus euenerit, modo aliud non obstet, optare possint, cum hic actus sua natura reperibilis, seu iterabilis sit.

4 Si Canonicus antiquior differt optare intra legitimum tempus, itaut sit periculum ne illud labarur ad damnum iuniorum, poterit iunior sequens optare præbendam, quam ille optare debebat, & renebit optio iunioris in euentum, quo senior, siue antiquior intra tempus statutum non optauerit, vt per *Tiraq. de retractu conuent. §. 2. glos. 1. num. 66. Zerol. in praxi Episcop. verbo Canonia §. 7. concl. 4. Gonzal. d. glos. 34. num. 76. Monet. d. tract. cap. 5. q. 1. num. 3.*

5 Antiquior non censetur ille, ac proinde præferendus non est, qui cum prius esset Canonicus, postea mutauit prębendam, & Canonicatum per impetrationem, & collationem, sed præferri debet is, qui post primam illius receptionem, ante tamen secundam, recetus fuit in Canonicum, vt post *Paris.* resoluit *Monet. d. cap. 5. q. 1. num. 12.*

6 Antiquior num sit ille, qui per Cameram possessionem cæpit, ijs, qui eam postea cæperunt per se ipsos, vel procuratorem? vide *Monet. d. cap. 5. num. 12. & 13.*

7 *Gradatim.* Optio ita quoque gradatim fit vt antiquiore optante vacantem cum Canonicatu præbēdam, sequens optet præbendam, quā antiquior dimittit, & ab hoc dimissam optet alter, qui mox sequitur, & sic de cæteris, vt per *Gonzal. d. glos. 34. num. 15. Monet. d. tract. cap. 5. q. 1. num. 15.* vbi à *num. 16.* disputat an optio semper fiat intra eumdem ordinem, & gradum.

8 *Per se, &c.* Etiamsi excommunicatus sit vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 4. Gig. de pensionib. q. 63. num. 15. Gemin. hic in fine, & Franch. num. 6. Gom. de expectat. num. 60. Rot. decis. 5. in fine, de concess. præb in nouis, & decis. 8. de sent. excom. in antiq. Vgolin. de censuris tab. 2. cap. 13. §. 2. num. 15. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 6. num. 13. Monet. d. cap. 4. à nu. 20.* limitantem post *num. 30.* vbi ex speciali statuto, vel consuetudine optandus sit titulus, veluti quando portionarius optar Canonicatum, vel Canonicus dignitatem, aut aliàs vbi requiratur in optione noua collatio, quod etiam tenent *Gonzal. d. glos. 34. num. 65. & à num. 72. Soar. tom. 5. de censur. disp. 13. sect. 1. nu. 19.* optime *D. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap. 11. per tot.* & plures alij, quos refert & sequitur *Nicol. Garc. de benefic par. 7. cap. 13. num. 48. cum seqq.*

9 Vbi antiquus propter aliquod corporis virium repellitur ab Ordinibus annexis alicui præbendæ, vel beneficio in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, non poterit quoque in ea Ecclesia optare vacantem præbendam, aut portionem, vt resoluit *Monet. d. cap. 4. q. 6. à num. 109. & à num. 117.* obseruat clericum, qui cęcus factus est postquam beneficium in Ecclesia aliqua Cathedrali, vel Collegiata obtinuit, non ideò excludēdum esse ab optione, quæ deinceps facienda occurrat, *& num. 126.* idem quoque dicendum putat de surdo, muto, & alijs similibus corpore vitiatis, *& à num. 128.* ait peccatorem etiam notorium regulariter vt sic non esse arcēdum ab optione, *& à num. 136.* tenet irregularitatem præcedentem receptionem Ordinis, aut beneficij

10 impedire quoque optionem. An autem coadiutor, vel coadiutus optare possit late disputat idem *Monet. vbi supra à num. 139.* vbi *nu. 158.* firmat dignitatem, Canonicatum, vel portionem in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia obtinentem perinde optare posse acsi non haberet coadiutorem cum futura successione, *& num. 163.* dicit coadiutorem minime optare posse, de quo tamen vide quæ latè scribunt *Gonzal ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 97. Nicol. Garc. de benefic. par. 4. cap. 5. num. 118. cum seqq.*

11 *Vel per alios.* Absens optare posse resoluit *Monet. d. tract. cap. 4. q. 3. à num. 31.*

12 Notatur ad hoc quòd optio potest fieri per procuratorem vt per *Gonzal ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 123. Monet. d. cap. 4. num. 52. cum seqq.* vbi *num. 55.* dicit quòd potest fieri optio etiam à procuratore non habente speciale mandatū, qui tamen constitutus sit cum libera, *& à nu. 58.* subdit quod si procurator habeat generale mandatum, vel negotiorum gestor optet nomine meo, & ego ratam habeam optionem, valebit optio.

13 *Optare præbendas.* Vbi autem præbenda habet annexum aliquod perpetuum officium, putà Pœnitentiarij, non potest, qui eam habet, alteram optare, vt tenet in specie *Nau. cōs. 14. de rebus Eccles. nō alien.* aliàs *cōs. 22. de præbēd.* sequitur *Gōzal. d. gl. 34. n. 78. cum seqq.* vbi nō solum in Pœni-

Pœnitentiario, sed etiam in Theologo, Doctore, seu Magistro hoc admittit, quicquid dicat *Monet.d.tract.c.3.q.1.à nu.* 11.

14 *Cum præbenda vacabit.* Ad optionem igitur ex simplici consuetudine, aut statuto faciendam, expresse requiri vacationem notat *Monet.d tract.cap.3.nu.*151.*&* 152.obseruat ex speciali consuetudine super hoc inducta posse etiam præbendam non vacantem optari.

15 *In præbendis vero apud Sedē Apost.* Notatur ad hoc quòd optio locum non haber in beneficijs, seu præbendis in Curia, seu apud Sedem vacantibus, vt per *Rot.decis.4.de consuetud.in nouis, Gig. d. q.63. Simonet.de reseruat.benefic. q.45. nu. 3. Falcon. in simili tract.q.4.effectu 1.Azor.instit. moral. par. 2. lib.6 .cap.26.q.13. Monet. d. tract. cap.3.q.3. à nu.12. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2.q.20.nu.7.*

16 Similiter optio locum non habet in beneficijs quomodocunque reseruatis, siue generaliter, siue specialiter, vt per *Rot. decis.1.n. 4. de rerum permut.in nouis, Franc. Marc. Delphin.decis.1271.nu.2. par. 1. Flamin.de resignat.lib.2.q.20.n.3.Azor.d.par.2.lib.6. c.26. q.13, Anastas. Germon. de indult. Cardin. §. etiam ex eo,nu.12.Gonzal.d. glos.34. num. 2. Nicol.Garc.de benefic,par.5.cap.1. num.452. Monet.d.c.3.q.3.à nu. 41.*

17 Sic etiam optio locum non habet in mensibus Apost. seu beneficijs reseruatis per *reg. 8. Cancell. de alternatiua*, vt in specie tradunt *Paul. Granut.in addit. ad Simonet.de reseruat.benef.q.45.verbo superfluum,Gōzal. d.glos.34.à nu.1.Monet.d.q.3.nu.78.*

18 Optio tamen locum habet in ijs præbendis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in non conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis, vt per *Frāc. Marc.Delphin.decis.*1259.*nu.2.par.*1. *Gonzal.d.glos.34 num.75.Azor.d.q.13.Monet. d. q.3.nu.106.*

19 An in beneficijs iurispatronatus locum habeat optio, vide late *Monet. d. cap.3.q.3.à nu.112.* vbi respondet quod non. An etiam

20 in beneficijs, & præbendis, quæ permutantur, & resignantur, siue in ipsa permutatione, & resignatiane locum habeat optio? respondetur etiam quod non cum *Petr. Greg. de benefic.cap.39.nu.4.Azor. par. 2. lib.7. cap.30 quæst.7.Flamin.lib.2. quæst.20. num.2.Gonzal.d.glos.34.n.35.&seq.*Monet.d.q.3.à n.124

21 *Per viginti dies dumtaxat, &c.* Notatur ad hoc quòd optio regulariter fieri debet intra viginti dies, vt per *Franc. Marc. Delphin.decis.1258.num.5. Gonzal.d.glos.34. nu.75.Monet.d.tract.q.4.à nu.1.* Minui potest hoc tempus per Capitulum ipsum ex *Franc. hic ad finem*, & *Paris. cons.10. num 17. vol 4.* & *Monet.d.c.4.nu.3.* sicut & prorogari valet vt tenēt *Zerol.in praxi Episcop. verb.Canonia vers. ad septimum, Monet.d. cap.4.à num.7.* Cæteta vide *ad glos. verbo dumtaxat inf. num. 38.*

22 *Quibus elapsis, &c.* Notatur ad hoc quòd cum alicui datur electio intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat transit electio ad alium, siue detur à Iure, siue à statuto, vt per *Tiraquel. de retractu lignag. §. 24. glos.... num. 9.*

23 In glos. [Consuetudo] ibi (*tunc sufficere spatium decem annorum.*) Notatur ad hoc quòd consuetudo optandi est prætet Ius, & rationabilis, ideoque induci potest spatio decem annorū, vt per *Archid.hic n.1.Ioan. Andr. num.4. Franc.num.5.& 7.Gemin.nu.6.Duenreg.139.* de veritate tamen huius notabilis vide *Gonzal.d. glos.34. nu.12.& 13. Monet.d. tract.cap.2. q.2. à nu.15.*

24 In ead. glos. ibi (*& non contra Ius sufficit si sit longæua.*) Notatur ad hoc quòd consuetudo, quæ prętet ius est, inducitur spatio decem annorum, vt per *Curt.de consuet.sect.3. n. 28. Cou.lib.1.var.cap.17.nu.8.vers. quarto, Soar. in thes. recept. sent.lit.C.n.279.Villalob.lit.C. nu.183.Monet d. cap.2.nu. 6.*

25 In ead. glos. ibi (*quod antiquior Canonicus possit mutare domum,&c.*) Notatur ad hoc quòd domus canonicalis potest optari, vt per *Gemin.Archidiac.Butr.* & alios in præsenti, *Rebuff.de pacif. possess. num. 140. Monet. d. tract.c.3.à nu. 7.*

26 In ead. glos. ibi (*puto verum etiam in statuto.*) Notatur ad hoc quòd ius optandi statuto induci potest, vt per *Mil. in suo repert. verbo consuetudo, & statutum optandi, Gig. de pensionib. q.63. num.8. Monet. d.tractat. cap.2.à nu.49.*

27 In glos. [Antiquiores] ibi (*non ætate, sed tempore,&c.*) Notatur ad hoc quòd Ius optādi spectat ad antiquiores non ętate, sed receptione, vt per *Rot. decis. 6.nu.2. de consuet. in antiq. & decis. 411. num. 2. par. 1. diuers. Falcon.in tract.de reseruat. benefic.effectu 49.*

Mil.

Mil. in suo repert. verbo consuetudo per quam disponitur il 1. Zerol. d. verbo Canonia vers. ad septimum concl. vlt. Azor. d. par. 2. lib. 6. c. 26. q. 13. Gonzal. ad reg. 8. Canc. §. 3. proœm. à num. 22. Monet. d. tract. cap. 4. q. 1. à nu. 15.

28 Ille enim dicitur maior in optione præbendæ, qui diutius in Ecclesia militauit, *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 124. num. 5.* quicquid dicat *Tiraq. in præfat. primog. num. 110. 129. & seq. & num. 151.* Sic etiam antiquior ad effectum optionis dicitur ille, qui fuit prior in possessione, licèt sit in prouisione posterior, cum sit antiquior in seruitio Ecclesiæ, ex *Gonzal. d. glos. 34. num. 49.*

30 In ead. glos. ibi (*idem si esset consuetudo, &c.*) Notatur ad hoc quòd consuetudine induci potest, vt in optione præferantur antiquiores ætate, vel maiores ordine, vt per *Monet. d. tract. cap. 4. q. 1. à num. 18.*

31 In ead. glos. ibi [*Nota quod consuetudo ista innititur æquitati canonicæ*] Ita *Franc. Marc. Delphin. decis. 1258. num. 2. part. 1. Azor. d. cap. 26. quæst. 13. Monet. d. tract. cap. 2. quæst. 1. num. 1.*

32 In glos. [Meliores] Notatur ad hoc quòd antiquiores Canonici possunt, si velint, meliores præbendas cum vacant, suis relictis optare, vt per *Tiraquel. in præfat. primog. num. 187.*

33 In eadem glos. ibi (*quod si in tali Ecclesia, &c.*) Notatur ad hoc quòd fieri potest optio de minori præbenda, vbi ex aliqua causa sit magis grata, vt per *Franc. Marc. d. decis. 1258. num. 4. Roman. cons. 227. Rot. decis. 5. vers. præterea, de consuet. in nouis, Nauar. cons. 4. de rebus Eccles. non alien. Monet. d. tract. cap. 3. q. 7. à num. 135.* quicquid dicat *Gonzal. d. glos. 34. à num. 23.*

34 In glos. [De Iure] ibi (*consuetudo est enim ius quoddam.*) Notatur ad hoc quòd id de Iure simpliciter dicitur fieri, quod per consuetudinem fit, vt per *Tiraq. in tract. le mort. declar. 7. in præfat. num. 5.*

35 In glos. [Non fuerit] Notatur ad hoc quòd per optionem regulariter vacat, saltem aliquo modo, præbenda, quam in Ecclesia optans habebat, vt per *Monet. dict. tract. cap. 4. q. 5. num. 55.*

36 In glos. [Ordinatur] ibi (*Cum Papa de ipsis non prouidebit infra mensem*) Notatur ad hoc quòd optio locum habet in beneficijs vacantibus in Curia, si intra mensem à die scientię vacationis per Romanum Pontificem non conferantur, vt per *Aen. Falcon. de reseruat. benefic. q. 4. effectu 6. num. 2. Gig. de pensionib. q. 63. num. 11. Zerol. d. verbo Canonia vers. ad septimum concl. 6. Monet. d. tract. cap. 3. q. 3. à num. 70.*

37 In glos. [Viginti dies] ibi (*à tempore scientiæ*) Notatur ad hoc quòd optio fieri debet infra viginti dies à die verisimilis scientię vacationis, vt per *Zerol. d. vers. ad septimum, Gonzal. d. glos. 34. num. 75.* Et ita tempus optandi præbendas non currit ignorantibus, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 35. glos. 4. num. 14. Monet. d. tract. cap. 6. à num. 18.* vbi *nu. 21.* notat quòd ad hoc vt currat hoc tempus ad optandum, non sufficit ficta illa notitia, de qua in *Clem. vnic. §. cæterum, de concess. præb.* & idem *Monet. d. loco nu. 39.* firmat probabile esse quòd si ij omnes, qui optare debebant, iustè impediti fuerint, durante tali impedimento, illud tempus ijs non currat, & *à num. 43.* ait quod vbi etiam ipso iure currit illud tempus optandi, adhuc competet tam minoribus ex causa ętaris, quàm absentibus, alijsue iuste impeditis in integrum restitutio.

38 In glos. [Dumtaxat] ibi (*& sic de singulis inter omnes, &c.*) Notatur ad hoc quod tempus viginti dierum currit simul omnibus optare volentibus, & vnicum tempus omnibus datur, vt per *Franc. Marc. d. decis. 1258. num. 5. Tiraq. de retractu tit. 2. §. 2. glos. 1. nu. 66. Gonzal. d. glos. 34. num. 76. Monet. d. tract. cap. 6. num. 11.*

De Postulatione Prælatorum. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Electio nulla est si quis eligat postulando, vel postulandum, vel postulet eligendo, vel eligendum, aut in eligendo, & num. 2.*

3 *Electio incerta est nullius momenti, etiamsi adsit clausula,* omni meliori modo.

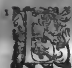
4 *Verbum*, carere, *denotat latam sententiam.*

5 *Beneficium vnum semel eligens non potest aliud eligere, nec in electi præiudicium variare.*

6 *Peritiores consulere debemus.*

Cap.

Cap. Perpetuo. Vnic. *Bonif. VIII.*

1
ELIGENS sub hac forma. Eligo postulando, vel postulo eligendo, vel eligo postulandum, seu postulo eligendum, vel eligo in postulandum, vel postulo in eligendum, facit omnia irrita & vatia. Item prohibitum,& inualidum est eligere sub hac forma. Eligo, & postulo prout meliùs de Iure valere potest,nisi quando probabiliter dubitatur, an quis sit eligendus, vel postulandus, & tunc ille,de quo agitur,tenetur in tempore consensus eligere viam electionis, vel viam postulationis, nec potest vna electa ad aliam ampliùs redire. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 95. Alagona in compend. pag. 39.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt nouissime *Paul. Laymann in quæstion. Canonic. de Prælat. ecclesiast. elect. cap. 1. q. 11. Iul. Lauor. tom. 1. vari. lucubrat. tit. 4. de elect. cap. 14. num. 1.*

3 *Prout potest meliùs de Iure valere*, Notatur ad hoc,quod electio incerta nullius momenti est, quamuis adsit clausula, omni meliori modo,vt per *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 3. num. 16.*

4 *Viribus omnino carere*. Verbum, carere, denotare latam sententiam dixi *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 53. secundum Lugdunen. impress.*

5 *Redeundi ad aliam, &c.* Notatur ad hoc, quod si quis semel vnum beneficium elegerit,aliud eligere non poterit,nec in electi præiudicium variare, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone num. 50. cum seqq. ff. de verb. significat.*

6 In glos. [Probabiliter] ibi *(peritiores consulere debuerunt)* Vide *Sayr. in claui Regia lib. 1. cap. 8. num. 2.*

De Electione, & electi potestate. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Appellatum vbi fuerit ad Papam propter oppositionem contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel Canonicatum, tunc appellans, & se defendens, & quorum interest, infra mensem a die obiectionis ad Sedem Apost. iter arripere debent.*

2 *Prouisio propriè differt ab electione.*

3 *Procurator alicuius si in termino sibi præstituto obiecerit crimina aduersùs electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, nihil ei obstabit, mandatum non fuisse exhibitum.*

4 *Dict. A. vel Ab regulariter excludunt, & denotant terminum à quo.*

5 *Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendunt fœmininum.*

6 *Prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, ac continet omnes modos, per quos Ecclesiæ prouidetur.*

7 *Appellationis in causa procedi debet vbi post aduentum vnius partis ad Sedem Apost. opponentis, & appellantis contra electionem, &c. altera pars intra viginti dies non comparuerit.*

8 *Hospitale comprehenditur sub dispositione huius tex.*

9 *Iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendū de rato, si dubitetur de mandato.*

10 *Non probans, quod in forma opponit, condemnabitur parti alteri in expensis.*

11 *Verbo futuri temporis quando iungitur participium præteriti temporis tunc est lata sententia.*

12 *Verbum, fit, an & quando denotet latam sententiam, remissiuè.*

13 *Expensæ, in quibus victus victori condemnatur, taxandæ sunt à Iudice secundùm qualitatem litigantium ex proprio arbitrio.*

14 *Expensarum condemnatio non fit, dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit.*

Cap. Statuimus. I. *Innoc. IV.*

1
SI quis in electione, prouisione, seu postulatione alicuius dignitatis, personatus, aut Canonicatus, aliquid obiecerit, ac proinde fuerit ad Papam appellatum, tam appellans, & se defendens, quàm cęteri, quorum interest, infra mensem à die obiectionis per se, vel per procuratores ad Sedem Apost. iter arripiant. Colli-

Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 153. Alagona in compend. Iuris Canonici pag. 59.* remissiue *Casal. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Vel prouisionem.* Ergo prouisio proprie differt ab electione, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone, limit. 6. nu. 14. & 15. ff. de verb. signif.*

3 *Vel per procuratores.* Notatur ad hoc quòd si aliquis tāquam procurator alterius in termino sibi præstituto obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, quia forte non recordabatur, nihil ei obstabit mandatum non fuisse exhibitum, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 10. num. 94.*

4 *A die obiectionis.* Notatur ad hoc quòd dictiones A, vel Ab regulariter excludūt, & denotāt terminū à quo, & suapte natura sunt exclusiuę, & separatiuæ, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 11. nu. 51. 52. & 53. Cosm. in pragm. Sanct. tit. de collation. §. videlicet verbo A. pag. 231. Rebuff. ad l. 125. versic. ab eo ff. de verbor. signif. Rot. decis. 710. num. 4. par. 1. diuers. & decis. 705. num. 2. par. 2. etiam diuers. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 389.* Magon. *Florent. decis. 8. num. 7. vers. & maxime si terminus. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 124. num. 4. & discept. forens. cap. 161. num. 5.*

5 In glos. [Si quis] ibi (*vel si qua*) Notatur ad hoc quòd Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendūt fœmininum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 214*

6 In glos. [Prouisionem] ibi (*quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit, & confirmat*) Notatur ad hoc quòd prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, vt per *Boer. decis. 117. n. 3.* Continet enim omnes modos per quos Ecclesiæ prouidetur, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus num. 5. Mandos. in reg. 32. Cancellar. quæst. 4. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 17. per tot. Rot. decis. 791. nu. 9. par. 1. diuersor.*

§. *Sed si pars.*

7 Et si post aduentum vnius partis altera pars intra viginti dies non compareat, procedatur in causa appellationis. Colligunt Doctores citati in principio text.

8 *Hæc autem in dignitatibus, &c.* Procedere etiam in hospitali resoluit *Mascard. de probationib. concl. 869. num. 24.*

9 In glos. [Absentia] ibi (*credo tamen ne iudex, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendū de rato, si dubitetur de mandato, vt per *Duen. reg. 264. vers. & vna hanc reg. Mascard. de probation. concl. 693. nu. 4. Mench. quæst. vsufreq. cap. 16. nu. 2. Soar. de Pace in pract. in initio annot. 4. nu. 3.*

§. *Adijcientes.*

10 Qui vero obiecerit contra formam electionis, & plene non probauerit, condemnabitur ad expensas partis contrariæ, si obiecerit contra electi personam, & plene non probauerit, erit per triennium suspensus à beneficijs ecclesiasticis, ad quæ si temerè in illo triennio se ingesserit, erit ipso iure perpetuò priuatus, sine vlla spe indulgentiæ, nisi forte cōstaret quòd causa probabilis ipsum excusauit à calumnia. Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

11 *Triennio nouerit se suspensum, &c.* Obseruandum est quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur nu. 70. & 71. C. de reuocandis donat.*

12 *Perpetuo sit priuatus.* Verbum, *sit*, an & quando denotet latā sententiam, vide Doctores per me citatos *in tract. de diction. vsufreq. dist. 374.*

13 In glos. [Docuerit] Notatur ad hoc quod expensæ in quibus victus victori condemnatur taxandæ sunt à Iudice secundum qualitatem litigantium ex proprio quidem arbitrio, vt tandem præmissa taxatione victor iuramentum præstet se vere impendisse quantitatem illam, quæ per Iudicem fuerit definita, vt per *Cou. practic. cap. 27. nu. 6.*

14 Aduertere oportet expensarum condemnationem non fieri dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit, vt per *Iafred. Lanfranc. decis. 171. incip. Quando actor, & decis. 334. incip. Actor, Caualcan. Fiuiz. decis. 15. nu. 32. lib. 1. Camill.*

Borrel.

Borell. in sum.omnium decis.tit.54. de Iuram. supplet. nu.61. vbi *num.63.* limitat si ille, cui iuramentum delatum est, plusquam semiplenè probasset, & aduersarius nihil.

SVMMARIVM.

1 *Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & recidunt in pure consentientes, & nu.2.*

2 *Electores non possunt sub conditione, vel alternatiuè eligere.*

4 *Collatio, & institutio fieri non potest sub conditione, vel alternatiuè.*

5 *Beneficium Ecclesiasticum debet pure, & sine aliqua extrinseca conditione conferri.*

6 *Præsentatio non solum alternatiua, sed etiam conditionalis, & dubia fieri potest, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, & dubietas certificetur.*

7 *Consensus voce, & non scripto, est exprimendus.*

8 *Episcopus etiam ignorans mortem potest conferre beneficia sub conditione si vacant.*

9 *Beneficium conferre alicui cum onere legendi Sacram Scripturam, vel docendi quando non sit simonia, ostenditur.*

10 *Electio facta sub conditione* si vacat, *vel similis non valet.*

Cap. In electionibus. II.

1 VOta conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus, postulationibus, & scrutinijs, sunt nulla, & tota potestas eligendi deuoluitur ad alios, qui purè elegerunt. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic, Monach. Franch. Butr. Viuian. in rationali lib.1. pag.155. Alagona in compend. Iuris Canon. pag. 60.* remissiuè *Ximen. in concordan, par.1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmat *Fr. Ludou. Mirand. in man. Prælat. tom.2. q.23. art. 17. concl. 2.* vbi intelligit de conditionibus, quæ reddunt electionem incertam, perplexam, & dubiam, non vero de alijs, quæ nihilominus sunt ex natura actus.

3 Vnde colligitur electores non posse sub conditione, vel alternatiue eligere, vt per *Siluest. in sum. verbo electio 2. num. 6. Ripa lib.2. resp. 32. Roch. de Iurepatron. verbo honorificum q. 8. num. 29.* Idem in collatione, & institutione resoluunt *Mohedan. decis. 30. n.2. de præbendis, Cassad. decis. 15. num. 3. eod. tit. Caputaq. decis. 198. nu. 5. par. 2. & decis. 241. nu. 3. par. 3. Put. decis. 396. par. 3. Mari. Anton. var. resolut. lib. 1. resol. 112. casu 60.* Nam

5 beneficium ecclesiasticum debet pure, & sine aliqua extrinseca conditione conferri, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. requisita ad collationem bonam nu. 2. & 3. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 5. num 15. Nicol. Garc. de benefic. par 8. cap. 2. à nu. 1.*

6 In præsentatione tamen non procedit hic tex. & supradicta resolutio, sed præsentatio non solum alternatiua, sed etiam conditionalis, incerta, dubia, & obscura procedet, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, incertitudo, dubietas, & obscuritas certificetur, & si conditio, vel incertitudo venit purificanda, vel certificanda per habentem instituere, statim dicitur purificata & certa præsentatio, *Rebuff. in concord. in forma mandati verbo innodatus in fine, Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 3. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 8. cap. 6. nu. 24. in vlt. impress.*

7 *Voce illorum.* Ergo voce, & non scripto est consensus exprimendus, vt per *Boer. decis. 1. nu. 49.*

8 In glos. [Incerta] ibi *(confero tibi talem Ecclesiam, vel præbendam si vacat, &c.)* Notatur ad hoc quòd Episcopus etiam ignorans mortem, potest conferre beneficia sub conditione si vacant, vt per *Dominic. hic num. 10. & Franch nu 4 l ap. alleg. 6. nu. 2. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 26. q. 3. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 2. Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 2. nu 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo beneficia vers. secundum dubium, Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 8. cap. 6. num. 25. in vlt. impress.*

9 Notatur etiã ad hoc quòd cõferre beneficiũ alicui cũ onere legendi Sacram Scripturam, vel Sac. Theologiam, vel docendi Clericos in Seminario, non est simonia quando illud onus fuit impositum illi beneficio antequam conferretur, vel alicui beneficio vnito alteri, secus si non habebat prius illud onus, & nunc Episcopus vellet illud ei imponere & conferre, quia tunc esset simonia, vt per *Thom. Zerol. d. par. 1. verbo simonia vers. duodecimum.*

10 In ead. glos. ibi *(contrarium posset dici, &c.)* Notatur ad hoc quòd non valet electio facta sub conditione si vacat, vel simili, & quod in ea

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo non valet quod ab Officiali Episcopi ad Episcopum appelletur, & nu. 2. & 12. ratio præstatur.*

3 *Appellatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum non solum si iudicialiter, sed etiamsi extraiudicialiter prouocetur.*

4 *Supplicatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum.*

5 *Appellatio impeditur de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum.*

6 *Appellatio per viam recursus à grauamine interponitur de Vicario Episcopi ad Episcopum.*

7 *Episcopus de nullitate sententiæ sui Vicarij cognoscere potest.*

8 *Appellatio à Vicario foraneo ad Episcopum non prohibetur, declarando vt num. 9.*

10 *Appellatio à Vicario in ciuitate tantummodo constituto ad Episcopum non prohibetur.*

11 *Appellatio à Vicario ad Episcopum non prohibetur in ijs, quæ ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt.*

13 *Consuetudine induci non potest vt alicuius actus substantia mutetur.*

14 *Dict.* quantocunque, *derogat cuicunque consuetudini etiam immemoriali.*

15 *Episcopi & Vicarij an idem auditorium sit quoad recusationem.*

Cap. Non putamus II.

1 Consuetudo non valet quòd appelletur ab Officiali Episcopi ad Episcopum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 89. Alagona in compend. pag. 35.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem præter supradictos classicos ex hoc tex. colligunt *Beroi, consi. 22. num. 13. vol. 1. & consi. 249. num. 3. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellat. à num. 380. Greg. in l. 2. glos. 1. post. med. tit. 4. part. 3. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. q. 22. num. 8. & lib. 3. quæst. 2. Segur. in direct. Iudicum ecclesiast. part. 2. cap. 16. num. 3. Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicario Episcopi num. 6. & 40. Lancellot. in instit. Canon. sub tit. de officio Vicar. §. fin. iuncta glos. verbo Vicarium generalem, Petr. Greg. in cap. conquirente, de officio Ordinar. cap. 11. num. 22. Menoch. consi. 51. num. 12. cum seqq. & consi. 52. num. 17. 108. & 160. Soar. de Pa. c in praxi tom. 2. præl. 3. num. 4. Anastas. Germon. lib. 1. animaduers. Iuris cap. 7. per totum, Pute. decis. 94. in fine lib. 1. Mohedan. decis. 5. de appellat. Rot. decis. 3. de offic. Vicar. in antiq. aliàs decis. 350. in nouis, & decis. 131. part. 3. diuers. Anton. Cucb. lib. 2. instit. maior. tit. 8. de Vicar. Marches. de commission. part. 1. cap. 6. num. 67. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 28. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo Vicarius num. 8. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 43. q. 6. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1166. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi. cap. 4. §. 9. nu. 2. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 8. num. 28. & 29. D. Barbos. in l. cum prætor §. 1. num. 215. & num. 223. cum seqq. ff. de iudic. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 10. num. 1. Card. Tusc. pract. conclus. lit. V. concl. 186. num. 1. & 2.* late *Scacc. de appellat. q. 8. à. num. 35. vsque ad num. 85.* plene, & eleganter *Narbona in speciali tract. de appellat. à Vicario ad Episcopum,* Ego *ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 64. nu. 46. cum seqq.*

3 Amplia primò non solum prohibitam esse appellationem de Vicario Episcopi ad Episcopum quoties iudicialiter appellatur, verum etiam si Episcopus extraiudicialiter prouocetur, vt per *Rot. decis. 7. num. 2. de offic. Vicar.* alias *371. in nouis, Nicol. in concord. glos. num. 83. Sbroz. de officio Vicarij lib. 3. q. 2. nu. 10. Narbona d. tract. de appellat. à Vicar. ad Episcopum num. 167.*

4 Amplia secundo in supplicatione, vt post *Innoc.* & *Host.* defendunt. *Archid. in cap. Romana num. 2. & Gemin. num. 6. de appellat. Capel. Tholos. decis. 379. Sbroz. lib. 3. q. 12. Narbon. vbi sup. num. 168.* quicquid dicat *Pauin. de potest. Capituli Sede vacante par. 2. princ. q. 10. num. 14. & Franc. Marc. Delphin. decis. 322. num. 8. part. 1.*

5 Amplia tertiò etiam de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum appellationem impediri, vt per *Pauin. de officio, & potest. Capituli Sede vacante 2. p. princ. q. 10. num. 14.*

6 Limita primò & declara vt tunc demum de Vicario ad Episcopum appellatio impediatur quoties à sententia diffinitiua appellari contigerit, non verò si ab interlocutoria, quia tunc nihil impedit quominus ad Episcopum appellatio per viam recursus à grauamine interponatur, vt per *glos.*

glos. in præsenti verbo officiali, *Lap. num.* 1. *Gemin. num.* 3. & *Franc. num.* 4. *Rosa decis.* 503. *lib.* 2. *Marchesi. de commiss. par.* 1. *cap.* 4. *n.* 67. *Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap.* 4. *num.* 12. *Narbona d. tract. num.* 175.

7 Limita secundò, & declara vt similiter Episcopus de nullitate sententiæ sui Vicarij cognoscere possit, etsi ipse à diffinitiua sententia appellari interdicatur, vt per *Domin. in præsenti nu.* 3. *Franc. nu.* 10. *Cuch. lib.* 2. *instit. maior. tit.* 8. *de Vicar. num.* 126. *Vant. de nullit. sent. tit. coram quo nullitas proponi possit, num.* 20. *Sbroz. lib.* 3. *q.* 10. *num.* 1. *Iacob. de Laurent. d. cap.* 4. *num.* 12. *ad finem*.

8 Limita tertiò hanc prohibitionem locum non habere in Vicario foraneo, vt per *Ioan. Andr. Innoc. Archid. Anchar. Gemin. & Franc. in præsenti. Alex. conf.* 12. *nu.* 3. *vers. nec etiam prædictis lib.* 6. *Guid. decis.* 436. *nu.* 42. *Franc. Marc. decis.* 281. *nu.* 6. *part.* 1. *Mandos. reg.* 24. *Cancel. q.* 6. *num.* 6. *Marant. de ordin. iudic.* 4. *part.* 5. *dist. princ. num.* 14. & 15. *Rot. decis.* 3. *de Officio Vicar. aliàs decis.* 350. *in nouis*, & *decis.* 297. *num.* 1. *part.* 2. *diuers. Cou. practic. cap.* 4. *num.* 8. *Sbroz. d. lib.* 2. *q.* 62. *num.* 6. & 7. & *lib.* 3. *q.* 6. *num.* 24. & 25. *Zerola in praxi Episcop. part.* 1. *verbo vicarius* §. 2. *Azor. instit. moral. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 45. *q.* 12. *Auila de censur. part.* 2. *cap.* 6. *disp.* 6. *dub.* 4. *Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap.* 4. §. 9. *num.* 2. *Card. Tusch. lit. A. concl.* 350. *num.* 43. & *lit. V. concl.* 183. *num.* 9. & *concl.* 186. *num.* 6. *Marchesan. de commission. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 67. *Sanch. de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 29. *num.* 10. & 12. *Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap.* 4. *num.* 14. *in fine, metipsum d. allegat.* 64. *à num.* 21. *Nicol. Garc. d. cap.* 8. *num.* 29. quicquid dicat *Anastas. Germon. lib.* 1. *animaduers. cap.* 7. & *de Indultis Cardin. verbo tibi quoad vixeris num.* 88.

9 Declara tamen vt de vicario foraneo ad Episcopum appellari possit cum Iudex delegatus sit, in quem Episcopus non omnem suam iurisdictionem transfert, sed aliquas causas terminandas committit, vt eleganter obseruat *Cou. d. num.* 8. nisi fraudulenter Episcopus vicario foraneo causas committat ea mente vt ad se, non ad Metropolitanum Archiepiscopum appellatio deferatur, quia tunc omisso eo ad Metropolitanum prouocabitur, ne huiusmodi fraus, & cautela aliquantulum sibi patrocinentur, vt docuerunt *Specul. tit. de appellat.* §. *nunc tractemus num.* 6. *Franc. in præsenti num.* 6. & *Dominic. num.* 3. *Sbroz. d. lib.* 2. *q.* 131. *num.* 4. & *lib.* 3. *q.* 2. *num.* 23. *ex Abb.* & *Bertachin.* deducens huiusmodi fraudem per coniecturas probari & probata per Metropolitanum excommunicari Episcopum posse, *Zerol. in praxi Episcop. part.* 2. *verbo Vicarius* §. 7.

10 Limita quartò in Vicario in ciuitate tantummodo constituto, nam à Vicario generali ad Episcopum solummodo prouocari non potest, vt docent *Card. Tusch. lit. A. concl.* 352. *num.* 91. & *lit. V. concl.* 186. *num.* 4. *Nicol. Grac. d. part.* 5. *cap.* 8. *num.* 27. & *Sanch. lib.* 3. *disp.* 29. *n.* 9. & 11. ille autem Vicarius in ciuitate tantum constitutus vere generalis non est, nisi generaliter ad totius diœcesis causas deputetur, ex *Nicol. Garc. d. cap.* 8. *num.* 27. & 33. Igitur &c. quamuis *Sbroz. lib.* 3. *quæst.* 2. *num.* 5. *cum Calder. conf.* 2. *de appellat.* ampliet prohibitionem appellandi de Vicario Episcopi ad Episcopum, vt procedat etiam in Vicario generali in ciuitate tantum constituto, itaut de eius sententia ad Episcopum appellatio interponi non valeat.

11 Limita quintò, & declara à sententia Vicarij ad Episcopum ijs tantùm in causis proclamari prohibitum, quæ in generali vicariatus commissione continentur, in quibus Vicarius Ordinariam iurisdictionem habere dicitur, secus verò in ijs, quæ ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt, nam in ijs cum vicarius delegatam habeat iurisdictionem, & non Ordinariam, ab eo ad Episcopum prouocabitur, vt perspicuè adnotarunt *glos. verbo officialem in cap.* 2. *de offic. vicarij hoc lib.* vbi *Lap. num.* 12. *Anch. num.* 2. *Dominic. num.* 9. *Franc. num.* 4. *in fine*, *Rot. decis.* 7. *de offic. vicar. in antiq. alias decis.* 371. *in nouis*, *Marant. de ordine iudic. part.* 4. *dist.* 5. *princ. num.* 16. *Anton. Cuch. lib.* 2. *instit. maior. tit.* 8. *de vicar. num.* 112. *cum seqq. Sbroz. lib.* 2. *quæst.* 55. *num.* 33. *cum seqq. Iacob. de Laurent. d. tract. de Iudice suspecto cap.* 4. *num.* 12. *Sanch. d. lib.* 3. *disp.* 29. *num.* 6. *Nicol. Garc. d. cap.* 8. *nu.* 40.

12 *Consuetudinem quantocunque tempore, &c.* Notatur ad hoc quod consuetudinem induci non potest quantocunque tempore fuerit seruata quòd de officiali Episcopi ad Episcopum appelletur; quia cum huiusmodi

prouocatio appellationis naturam, & essentiam subuertat, cuius substantia in eo potissimùm consistit, vt de inferiori ad superiorem Iudicem deferatur *cap. anteriorum* §. *illo videlicet*, *& cap. hoc etiam 2. quæst. 6.*

13 *glos. verbo appellari in præsenti*. Vnde cum non valeat consuetudine induci, vt alicuius actus substantia mutetur, vt obseruant *Franc. in præsenti num. 7. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ tract. de appellat. in præfat. num. 4. & 5. Tiraq. in præfat. le mort declar. 6. num. 4. & de iure mariti glos. 5. num. 96. Anton. Burg. in repet. cap. cum omnes. num. 319. de constit. Tiber. Decian. tom. 5. cons. 2. num. 12. Surd. cons. 47. num. 13. & cons. 106. num. 10.* ideo cum Episcopus sui Officialis respectu eadem persona, vnum tribunal, & Auditorium reputetur, nil mirum, si secus fiat, idest si de Officiali Episcopi ad Episcopum appellatio deferatur, tanquam substantiæ appellationis repugnans nullo temporis suffragio coadiuuari per hunc tex. resoluunt *Sbroz. lib. 3. quæst. 2. num. 2. 3. & 4. Marches. de commission. part. 1. cap. 6. num. 67. Soar. de Pace in praxi tom. 2. prælud. 3. num 3.*

14 In glos. [Quantocunque] Notatur ad hoc, quòd hæc dictio vniuersalis, *quantocunque*, non tantùm derogat consuetudini 20. aut 30. vel centum annorum, sed etiam immemoriali, vt per *Henriq. in sum. lib. 7. cap. 27. § 5. in glos. lit. L.*

15 In glos. [Videtur, vlt.] Collige, Episcopi & Vicarij idem auditorium non esse quoad recusationem, vt per *Archid. hic num. 2. ad med. & Franc. num. 10. Iacob. de Laurent. de Iudice suspecto cap. 4. num. 6. ad finem*, quod tamen *Narbona* vbi supra *num. 130.* intelligendum esse asserit quoad causam recusationis Vicarij coram Episcopo discutiendam, quo casu ait, vnum tribunal vtrusque non reputari, quia Vicarij recusatio eius personæ cohæret, atque eandem personam concernit, non iurisdictionem.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo præscripta, quòd Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus sui Capituli consilium requirere teneatur, valida est.*

2 *Consuetudo legitime præscripta quæ dicatur remissiuè.*

3 *Allegans & dicens aliquid id probare debet.*

4 *Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus; nisi specialiter ab Episcopo ei committatur.*

Cap. non est. III.

1 Consuetudo, dummodo canonicè præscripta sit, quà Episcopus non tenetur requirere consilium sui Capituli, dum inquirit, punit, corrigit excessus subditorum, non est reprobanda. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franc. Viuian in ration. lib. 1. pag. 89. Alagona in compend. pag. 36.*

2 *Dum tamen aliàs sit præscripta canonicè.* Quæ dicatur consuetudo legitimè præscripta, dixi *in collect. ad c. vlt. nu. 12. hoc tit. in Decretalib.*

3 In glos. [Quam allegat.] Notatur ad hoc, quòd allegans & dicens aliquid id probare debet, vt per *Mascard. de probation. concl. 78.*

4 In glos. [Corrigendis] Notatur ad hoc, quod Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus, nisi specialiter ab Episcopo ei committatur, vt per *Bero. in rub. de officio Vicar. num. 2. & 26. & cons. 23. num. 4 vol. 1. Ferret. cons. 214. vol. 1. Cuch. in instut. maior. tit. 8. de Vicar. num. 17. Lancel. in instit. Canon. tit. de officio Vicar. §. per Vicarium, Rebuff. in addit. ad reg. 13. Cancel. verbo aut Vicarios, vers. notandum est, & in praxi benefic. tit. forma vicariatus num. 166. Clar. in §. fin. q. 40. num 3. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi cap. 4. §. 7. num. 2. vers. septimò inquirere, Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 29. num. 16. in princip.* quorum plures refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 54. num. 117.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum si fiat à Papa vt quis prouideatur de præbenda primò vacatura in tali Ecclesia, & in illa est consuetudo, vt antiquiores possint optare antiquiores præbendas, huiusmodi Consuetudo valet, & est seruanda intra 20. dies, & quæ remanet est pro prouidendo, nisi vacauerit in Curia.*

Ius

2 *Ius optandi non à Iure communi, sed potius consuetudine inductum est.*
3 *Antiquiores regulariter prius optare debent quàm iuniores.*
4 *Canonicus antiquior si differat optare intra legitimum tempus, poterit iunior sequens optare præbendam, quam ille optare debebat.*
5 *Antiquior Canonicus quis dicatur ad effectū optandi, ostenditur, & num. 6.*
7 *Optio gradatim fieri debet.*
8 *Excommunicatus potest optare temporalitatem absque titulo.*
9 *Optare non potest vacantem præbendam aut portionem, qui propter aliquod corporis vitium repellitur ab Ordinibus illi annexis.*
10 *Coadiutor, aut coadiutus an possit optare?*
11 *Absentes optare possunt.*
12 *Optio potest fieri per procuratorem.*
13 *Pœnitentiarius non potest optare.*
14 *Vacatio requiritur ad optionem ex simplici consuetudine, aut statuto faciendam.*
15 *Optio locum non habet in beneficijs, seu præbendis in Curia, seu apud Sedem vacantibus.*
16 *Optio locum non habet in beneficijs quomodocunque reseruatis.*
17 *Optio locum non habet in mensibus Apostol. seu beneficijs reseruatis per reg. 8. Cancel.*
18 *Optio locum non habet in ijs præbendis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in non conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis.*
19 *Optio an locum habeat in beneficijs iurispatronatus, remissiue.*
20 *Optio an locum habeat in ipsa permutatione, & resignatione.*
21 *Optio regulariter fieri debet intra 20. dies.*
22 *Electio cum alicui datur intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat transit electio ad alium siue detur à Iure, siue à statuto.*
23 *Consuetudo optandi est præter Ius, et rationabilis, ac proinde induci potest spatio decem annorum.*
24 *Consuetudo, quæ præter Ius est, inducitur spatio decem annorum.*
25 *Domus canonicalis potest optari.*
26 *Ius optandi statuto induci potest.*
27 *Optandi ius spectat ad antiquiores non ætate, sed receptione.*
28 *Maior in optione præbendæ dicitur ille, qui diutius in Ecclesia militauit.*
29 *Antiquior ad effectum optionis dicitur ille, qui fuit prior in possessione, licet sit posterior in prouisione.*
30 *Consuetudine induci potest vt in optione præferantur antiquiores ætate, vel maiores Ordine.*
31 *Consuetudo optandi innititur æquitati Canonicæ.*
32 *Canonici antiquiores possunt, si velint, meliores præbendas cum vacant suis relictis optare.*
33 *Optio fieri potest de minori præbenda vbi ex aliqua causa sit magis grata.*
34 *Iure simpliciter fieri dicitur, quod fit per consuetudine.*
35 *Præbenda, quam in Ecclesia optans habebat, per optionem aliquo modo vacare censetur.*
39 *Optio locum habet in beneficijs vacantibus in Curia si intra mensem à die scientiæ vacationis per Papam non conferantur.*
37 *Optio fieri debet infra 20. dies à die, verisimilis scientiæ vacationis.*
38 *Tempus viginti dierum currit simul omnibus optare volentibus, & vnicum tempus omnibus datur.*

Cap. Cum in tua. IV. & vlt.

1 Rescriptum si fiat à Papa, vt quis prouideatur de præbenda primò vacatura in tali Ecclesia, & in illa est consuetudo vt antiquiores possint optare antiquiores præbendas, huiusmodi consuetudo valet, & est seruanda intra viginti dies, & quæ remanet est pro prouidendo, nisi vacauerit in Curia, quia tunc non valet consuetudo. Colligunt ex Ordinar. *Iap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Butr. Monach. Franc. Alagona in compend. pag. 36. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 90.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *In qua consuetudo habetur, &c.* Notatur ad hoc quod ius optandi non à Iure communi, sed potius consuetudine inductum est, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 11. Monet. de optione canon. cap. 2. q. 1. num. 1.*

3 *Quod antiquiores.* Notatur ad hoc quod antiquiores regulariter priùs optare debent quàm iuniores, vt per *Monet. d. tract. cap. 4. q. 1. num. 15.* vbi cum *Bellem. decis. 229.* hoc ait ita procedere vt

 huius-

huiusmodi antiquiores vigore statuti, aut consuetudinis de optando non semel dumtaxat, seu pro prima vice, sed quoties casus euenerit, modo aliud non obstet, optare possint, cum hic actus sua natura repetibilis, seu iterabilis sit.

4 Si Canonicus antiquior differt optare intra legitimum tempus, itaut sit periculum ne illud labatur ad damnum iuniorum; poterit iunior sequens optare præbendam, quam ille optare debebat, & tenebit optio iunioris in euentum, quo senior, siue antiquior intra tempus statutum non optauerit, vt per *Tiraq. de retractu conuent.* §. 2. *glos. 1. num. 66. Zerol. in praxi Episcop. verbo Canonia* §. 7. *concl. 4. Gonzal. d. glos. 34. num. 76. Monet. d. tract. cap. 5. q. 1. num. 3.*

5 Antiquior non censetur ille, ac proinde præferendus non est, qui cum priùs esset Canonicus, postea mutauit prębendam, & Canonicatum per impetrationem, & collationem, sed præferri debet is, qui post primam illius receptionem, ante tamen secundam, receptus fuit in Canonicum, vt post *Paris.* resoluit *Monet. d. cap. 5. q. 1. num. 12.*

6 Antiquior num sit ille, qui per Cameram possessionem cæpit, ijs, qui eam postea cæperunt per se ipsos, vel procuratorem? vide *Monet. d. cap. 5. num. 12. & 13.*

7 *Gradatim.* Optiò ita quoque gradatim fit vt antiquiore optante vacantem cum Canonicatu præbẽdam, sequens optet præbendam, quã antiquior dimittit, & ab hoc dimissam optet alter, qui mox sequitur, & sic de cæteris, vt per *Gonzal. d. glos. 34. num. 15. Monet. d. tract. cap. 5. q. 1. num. 15.* vbi à *num. 16.* disputat an optio semper fiat intra eumdem ordinem, & gradum.

8 *Per se, &c.* Etiamsi excommunicatus sit vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1.* §. 7. *num. 4. Gig. de pensionib. q. 63. num. 15. Gemin. hic in fine, & Franch. num. 6. Gom. de expectat. num. 60. Rot. decis. 5. in fine, de concess. prab. in nouis, & decis. 8. de sent. excom. in antiq. Vgolin. de censuris tab. 2. cap. 13.* §. 2. *num. 15. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 6. num. 13. Monet. d. cap. 4. à nu. 20.* limitantem post *num. 30.* vbi ex speciali statuto, vel consuetudine optandus sit titulus, veluti quando portionarius optat Canonicatum, vel Canonicus dignitatem, aut aliàs vbi requiratur in optione noua collatio, quod etiam tenent *Gonzal. d. glos. 34. num. 65. & à num. 72. Soar. tom. 5. de censur. disp. 13. sect. 1. nu. 19.* optime *D. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap. 11. per tot.* & plures alij, quos refert & sequitur *Nicol. Garc. de benefic par. 7. cap. 13. num. 48. cum seqq.*

9 Vbi antiquus propter aliquod corporis vitium repellitur ab Ordinibus annexis alicui præbendæ, vel beneficio in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, non poterit quoque in ea Ecclesia optare vacantem præbendam, aut portionem, vt resoluit *Monet. d. cap. 4. q. 6. à num. 109. & à num. 117.* obseruat clericum, qui cęcus factus est postquam beneficium in Ecclesia aliqua Cathedrali, vel Collegiata obtinuit, non ideò excludẽdum esse ab optione, quæ deinceps facienda occurrat, *& num. 126.* idem quoque dicendum putat de surdo, muto, & alijs similibus corpore vitiatis, *& à num. 128.* ait peccatorem etiam notorium regulariter vt sic non esse arcẽdum ab optione, *& à num. 136.* tenet irregularitatem præcedentem receptionem Ordinis, aut beneficij

10 impedire quoque optionem. An autem coadiutor, vel coadiutus optare possit late disputat idem *Monet. vbi supra à num. 139.* vbi *nu. 158.* firmat dignitatem, Canonicatum, vel portionem in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia obtinentem perinde optare posse acsi non haberet coadiutorem cum futura successione, *& num. 163.* dicit coadiutorem minime optare posse, de quo tamen vide quæ latè scribunt *Gonzal ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 97. Nicol. Garc. de benefic. par. 4. cap. 5. num. 118. cum seqq.*

11 *Vel per alios.* Absens optare posse resoluit *Monet. d. tract. cap. 4. q. 3. à num. 31.*

12 Notatur ad hoc quòd optio potest fieri per procuratorem vt per *Gonzal ad reg. 8. Cancel. glos. 34. num. 123. Monet. d. cap. 4. num. 52. cum seqq.* vbi *num. 55.* dicit quòd potest fieri optio etiam à procuratore non habente speciale mandatũ, qui tamen constitutus sit cum libera, *& à nu. 58.* subdit quod si procurator habeat generale mandatum, vel negotiorum gestor optet nomine meo, & ego ratam habeam optionem, valebit optio.

13 *Optare præbendas.* Vbi autem præbenda habet annexum aliquod perpetuum officium, putà Pœnitentiarij, non potest, qui eam habet, alteram optare, vt tenet in specie *Nau. cõs. 14. de rebus Eccles. nõ alien.* aliàs *cõs. 22. de præbẽd.* sequitur *Gõzal. d. gl. 34. n. 78. cum seqq.* vbi nõ solum in

Pœni-

Pœnitentiario, sed etiam in Theologo, Doctore, seu Magistro hoc admittit, quicquid dicat *Monet.d.tract.c.3.q.1.à nu.11.*

14 *Cum præbenda vacabit.* Ad optionem igitur ex simplici consuetudine, aut statuto faciendam, expresse requiri vacationem notat *Monet.d tract.cap.3.nu.151.& 152.* obseruat ex speciali consuetudine super hoc inducta posse etiam præbendam non vacantem optari.

15 *In præbendis vero apud Sedē Apost.* Notatur ad hoc quòd optio locum non habet in beneficijs, seu præbendis in Curia, seu apud Sedem vacantibus, vt per *Rot.decis.4.de consuetud.in nouis, Gig. d. q.63. Simonet.de reseruat.benefic. q.45. nu. 3. Falcon. in simili tract.q.4.effectu 1.Azor.instit. moral. par. 2. lib.6.cap.26.q.13. Monet. d. tract. cap.3.q.3. à nu. 12. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2.q.20.nu.7.*

16 Similiter optio locum non habet in beneficijs quomodocunque reseruatis, siue generaliter, siue specialiter, vt per *Rot. decis.1. n. 4. de rerum permut.in nouis, Franc. Marc. Delphin.decis.1271.nu.2. par. 1. Flamin.de resignat.lib.2.q.20.n.3.Azor.d.par.2.lib.6.c.26.q.13, Anastas. Germon. de indult. Cardin. §. etiam ex eo, nu.12.Gonzal.d. glos.34.num. 2. Nicol.Garc.de benefic.par.5.cap.1.num.452. Monet.d.c.3.q.3.à nu. 41.*

17 Sic etiam optio locum non habet in mensibus Apost. seu beneficijs reseruatis per *reg. 8. Cancell. de alternatiua*, vt in specie tradunt *Paul. Granut.in addit. ad Simonet.de reseruat.benef.q.45.verbo superfluum, Gōzal. d.glos.34.à nu.1.Monet.d.q.3.nu.78.*

18 Optio tamen locum habet in ijs præbendis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in non conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis, vt per *Frāc. Marc.*Delphin.*decis.1259.nu.2.par.1. Gonzal.d.glos.34 num.75.Azor.d.q.13.Monet. d. q.3.nu.106.*

19 An in beneficijs iurispatronatus locum habeat optio, vide late *Monet. d. cap.3.q.3.à nu.112.* vbi respondet quod non. An etiam

20 in beneficijs, & præbendis, quæ permutantur, & resignantur, siue in ipsa permutatione, & resignatiane locum habeat optio? respondetur etiam quod non cum *Petr. Greg. de benefic.cap.39.nu.4.Azor. par. 2. lib.7. cap.30 quæst.7.Flamin.lib.2. quæst.20. num.2.Gonzal.d.glos.34.n.35.& seq.*Monet.d.q.3.à n.124

21 *Per viginti dies dumtaxat, &c.* Notatur ad hoc quòd optio regulariter fieri debet intra viginti dies, vt per *Franc. Marc.* D*elphin.decis.1258.num.5. Gonzal.d.glos.34. nu.75.Monet.d.tract.q.4.à nu.1.* Minui potest hoc tempus per Capitulum ipsum ex *Franc. bic ad finem,*& *Paris. cons.10. num 17. vol 4.* & *Monet .d.c.4.nu.3.* sicut & prorogari valet, vt tenēt *Zerol.in praxi Episcop. verb.Canonia vers. ad septimum, Monet.d. cap.4.à num.7.* Cætera vide *ad glos. verbo dumtaxat inf. num. 38.*

22 *Quibus elapsis, &c.* Notatur ad hoc quòd cum alicui datur electio intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat transit electio ad alium, siue detur à Iure, siue à statuto, vt per *Tiraquel. de retractu lignag. §. 24. glos.... num. 9.*

23 In glos. [Consuetudo] ibi(*tunc sufficere spatium decem annorum.*) Notatur ad hoc quòd consuetudo optandi est præter Ius, & rationabilis, ideoque induci potest spatio decem annorū, vt per *Archid.hic n.1.Ioan. Andr. num.4. Franc.num.5.& 7.Gemin. nu.6.Duenreg.139.* de veritate tamen huius notabilis vide *Gonzal.d. glos.34. nu.12.& 13.* Monet.*d. tract.cap.2. q.2. à nu.15.*

24 In ead.glos.ibi(*& non contra Ius sufficit si sit longæua.*) Notatur ad hoc quòd consuetudo, quæ pręter ius est, inducitur spatio decem annorum, vt per *Curt.de consuet. sect.3. n. 28. Cou.lib.1.var.cap.17.nu.8.vers. quarto, Soar. in thes. recept. sent.lit.C.n.279.Villalob.lit.*C. *nu.183.Monet d. cap.2.nu. 6.*

25 In ead.glos ibi (*quod antiquior Canonicus possit mutare domum,&c.*) Notatur ad hoc quòd domus canonicalis potest optari, vt per *Gemin. Archidiac. Butr.* & alios in præsenti, *Rebuff.de pacif. possess. num. 140. Monet. d. tract.c.3.à nu. 7.*

26 In ead.glos. ibi(*puto verum etiam in statuto.*) Notatur ad hoc quòd ius optandi statuto induci potest, vt per *Mil. in suo repert. verbo consuetudo, & statutum optandi, Gig. de pensionib. q.63. num.8. Monet. d.tractat. cap.2.à nu.49.*

27 In glos.[Antiquiores] ibi (*non ætate, sed tempore,&c.*)Notatur ad hoc quòd Ius optādi spectat ad antiquiores non ętate, sed receptione, vt per *Rot. decis. 6.nu.2. de consuet. in antiq. & decis.411. num. 2. par. 1. diuers. Falcon.in tract.de reseruat. benefic.effectu 49.*

Mil.

Mil.in suo repert. verbo consuetudo per quam disponitur il 1. Zerol. d. verbo Canonia vers. ad septimum concl.vlt. Azor.d. par. 2. lib. 6.c. 26.q.13. Gonzal.ad reg.8.Canc.§.3. proœm. à num.22. Monet.d tract.cap.4. q.1. à nu. 15.

28 Ille enim dicitur maior in optione præbendæ, qui diutius in Ecclesia militauit, *Menoch.de arbitr. lib. 2. casu 124. num. 5.* quicquid dicat *Tiraq.in præfat.primog.num.110.*

29. *129. & seq.& num.151.* Sic etiam antiquior ad effectum optionis dicitur ille, qui fuit prior in possessione,licèt sit in prouisione posterior,cum sit antiquior in seruitio Ecclesiæ, ex *Gonzal.d.glos.34.num.49.*

30 In ead. glos. ibi (*idem si esset consuetudo, &c.*) Notatur ad hoc quòd consuetudine induci potest, vt in optione præferantur antiquiores ætate, vel maiores ordine, vt per *Monet..d.tract.cap.4.q.1.à num.18.*

31 In ead. glos. ibi [*Nota quod consuetudo ista innititur æquitati canonicæ*] Ita *Franc.Marc. Delphin.decis.1258.num.2.part.1. Azor.d.cap. 26. quæst.13. Monet. d. tract. cap.2. quæst. 1. num.1.*

32 In glos. [Meliores] Notatur ad hoc quòd antiquiores Canonici possunt, si velint, meliores præbendas cum vacant, suis relictis optare, vt per *Tiraquel. in præfat. primog. num.187.*

33 In eadem glos. ibi (*quod si in tali Ecclesia, &c.*) Notatur ad hoc quòd fieri potest optio de minori præbenda, vbi ex aliqua causa sit magis grata, vt per *Franc. Marc.d. decis.1258.num.4.Roman.cons.227.Rot.decis. 5.vers. præterea, de consuet.in nouis, Nauar. cons. 4. de rebus Eccles. non alien. Monet. d. tract. cap. 3. q. 7. à num.135.* quicquid dicat *Gonzal.d.glos.34.à num.23.*

34 In glos. [De Iure] ibi (*consuetudo est enim ius quoddam.*) Notatur ad hoc quòd id de Iure simpliciter dicitur fieri,quod per consuetudinem fit,vt per *Tiraq.in tract. le mort.declar.7.in præfat.num.5.*

35 In glos. [Non fuerit] Notatur ad hoc quòd per optionem regulariter vacat, saltem aliquo modo, præbenda, quam in Ecclesia optans habebat, vt per *Monet. dict. tract. cap.4.q.5.num.55.*

36 In glos. [Ordinatur] ibi (*Cum Papa de ipsis non prouidebit infra mensem*) Notatur ad hoc quòd optio locum habet in beneficijs vacantibus in Curia, si intra mensem à die scientię vacationis per Romanum Pontificem non conferantur, vt per *Aen.Falcon.de reseruat. benefic. q. 4. effectu 6.num.2. Gig.de pensionib.q.63. num.11. Zerol. d. verbo Canonia vers. ad septimum concl.6.Monet. d.tract. cap.3.q.3.à num.70.*

37 In glos. [Viginti dies] ibi (*à tempore scientiæ*) Notatur ad hoc quòd optio fieri debet infra viginti dies à die verisimilis scientię vacationis, vt per *Zerol. d. vers. ad septimum,Gonzal.d.glos.34. num. 75.* Et ita tempus optandi præbendas non currit ignorantibus, vt per *Tiraq.de retractu lig.§.35. glos.4. num.14.Monet. d. tract. cap. 6. à num.18.* vbi *nu.21.* notat quòd ad hoc vt currat hoc tempus ad optandum, non sufficit ficta illa notitia, de qua in *Clem.vnic.§.cæterum,de concess. præb.* & idem *Monet.d.loco nu.39.* firmat probabile esse quòd si ij omnes, qui optare debebant, iustè impediti fuerint, durante tali impedimento, illud tempus ijs non currat,& *à num.43.* ait quod vbi etiam ipso iure currit illud tempus optandi, adhuc competet tàm minoribus ex causa ętatis,quàm absentibus, alijsue iuste impeditis in integrum restitutio.

38 In glos. [Dumtaxat] ibi (*& sic de singulis inter omnes, &c.*) Notatur ad hoc quod tempus viginti dierum currit simul omnibus optare volentibus, & vnicum tempus omnibus datur, vt per *Franc. Marc. d. decis.1258. num.5.Tiraq.de retractu tit.2.§.2. glos.1. nu. 66.Gonzal. d.glos.34.num.76.Monet. d. tract. cap.6.num.11.*

De Postulatione Prælatorum. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Electio nulla est si quis eligat postulando,vel postulandum, vel postulet eligendo, vel eligendum, aut in eligendo,& num.2.*

3 *Electio incerta est nullius momenti, etiamsi adsit clausula,* omni meliori modo.

4 *Verbum, carere, denotat latam sententiam.*

5 *Beneficium vnum semel eligens non potest aliud eligere, nec in electi præiudicium variare.*

6 *Peritiores consulere debemus.*

Cap.

Cap. Perpetuo. Vnic. *Bonif. VIII.*

1
ELIGENS sub hac forma. Eligo postulando, vel postulo eligendo, vel eligo postulandum, seu postulo eligendum, vel eligo in postulandum, vel postulo in eligendum, facit omnia irrita & varia. Item prohibitum, & inualidum est eligere sub hac forma. Eligo, & postulo prout meliùs de Iure valere potest, nisi quando probabiliter dubitatur, an quis sit eligendus, vel postulandus, & tunc ille, de quo agitur, tenetur in tempore consensus eligere viam electionis, vel viam postulationis, nec potest vna electa ad aliam ampliùs redire. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 95. Alagona in compend. pag. 39.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt nouissime *Paul. Laymann in quaestion. Canonic. de Praelat. ecclesiast. elect. cap. 1. q. 11. Iul. Lauor. tom. 1. vari. lucubrat. tit. 4. de elect. cap. 14. num. 2.*

3 *Prout potest meliùs de Iure valere*, Notatur ad hoc, quod electio incerta nullius momenti est, quamuis adsit clausula, omni meliori modo, vt per *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 3. num. 16.*

4 *Viribus omnino carere.* Verbum, carere, denotare latam sententiam dixi *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 53. secundùm Lugdunen. impress.*

5 *Redeundi ad aliam, &c.* Notatur ad hoc, quòd si quis semel vnum beneficium elegerit, aliud eligere non poterit, nec in electi praeiudicium variare, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone num. 50. cum seqq. ff. de verb. significat.*

6 In glos. [Probabiliter] ibi *(peritiores consulere debuerunt)* Vide *Sayr. in claui Regia lib. 1. cap. 8. num. 2.*

De Electione, & electi potestate. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Appellatum vbi fuerit ad Papam propter oppositionem contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel Canonicatum, tunc appellans, & se defendens, & quorum interest, infra mensem a die obiectionis ad Sedem Apost. iter arripere debent.*

2 *Prouisio propriè differt ab electione.*

3 *Procurator alicuius si in termino sibi praestituto obiecerit crimina aduersùs electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, nihil ei obstabit, mandatum non fuisse exhibitum.*

4 *Dict. A. vel Ab regulariter excludunt, & denotant terminum à quo.*

5 *Constitutiones poenales loquentes de masculino comprehendunt foemininum.*

6 *Prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, ac continet omnes modos, per quos Ecclesiae prouidetur.*

7 *Appellationis in causa procedi debet vbi post aduentum vnius partis ad Sedem Apost. opponentis, & appellantis contra electionem, &c. altera pars intra viginti dies non comparuerit.*

8 *Hospitale comprehenditur sub dispositione huius tex.*

9 *Iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendū de rato, si dubitetur de mandato.*

10 *Non probans, quod in forma opponit, condemnabitur parti alteri in expensis.*

11 *Verbo futuri temporis quando iungitur participium praeteriti temporis tunc est lata sententia.*

12 *Verbum, sit, an & quando denotet latam sententiam, remissiuè.*

13 *Expensae, in quibus victus victori condemnatur, taxandae sunt à Iudice secundùm qualitatem litigantium ex proprio arbitrio.*

14 *Expensarum condemnatio non fit, dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit.*

Cap. Statuimus. I. *Innoc. IV.*

1
SI quis in electione, prouisione, seu postulatione alicuius dignitatis, personatus, aut Canonicatus, aliquid obiecerit, ac proinde fuerit ad Papam appellatum, tam appellans, & se defendens, quàm caeteri, quorum interest, infra mensem à die obiectionis per se, vel per procuratores ad Sedem Apost. iter arripiant.

Colli-

Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 153. Alagona in compend. Iuris Canonici pag. 59.* remissiue *Casal. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Vel prouisionem.* Ergo prouisio proprie differt ab electione, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone, limit. 6. nu. 14. & 15. ff. de verb. signif.*

3 *Vel per procuratores.* Notatur ad hoc quòd si aliquis tãquam procurator alterius in termino sibi præfstituto obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, quia forte non recordabatur, nihil ei obstabit mandatum non fuisse exhibitum, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 10. num. 94.*

4 *A die obiectionis.* Notatur ad hoc quòd dictiones A, vel Ab regulariter excludũt, & denotãt terminũ à quo, & suapte natura sunt exclusiuę, & separatiuæ, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 11. nu. 51. 52. & 53. Cosm. in pragm. Sanct. tit. de collation. §. videlicet verbo A. pag. 231. Rebuff. ad l. 125. versic. ab eo ff. de verbor. signif. Rot. decis. 710. num. 4. par. 1. diuers. & decis. 705. num. 2. par. 2. etiam diuers. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 389. Magon. Florent. decis. 8. num. 7. vers. & maxime si terminus. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 124. num. 4. & discept. forens. cap. 161. num. 5.*

5 In glos. [Si quis] ibi (*vel si qua*) Notatur ad hoc quòd Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendũt fœmininum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 214*

6 In glos. [Prouisionem] ibi (*quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit, & confirmat*) Notatur ad hoc quòd prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, vt per *Boer. decis. 117. n. 3.* Continet enim omnes modos per quos Ecclesiæ prouidetur, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus num. 5. Mandos. in reg. 32. Cancellar. quæst. 4. num. 3. Gonzal. ad reg 8. Cancell. glos. 17. per tot. Rot. decis. 791. nu. 9. par. 1. diuersor.*

§. *Sed si pars.*

7 Et si post aduentum vnius partis altera pars intra viginti dies non compareat, procedatur in causa appellationis. Colligunt *Doctores citati in principio text.*

8 *Hæc autem in dignitatibus, &c.* Procedere etiam in hospitali resoluit *Mascard. de probationib. concl. 869. num. 24.*

9 In glos. [Absentia] ibi (*credo tamen ne iudex, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendũ de rato, si dubitetur de mandato, vt per *Duen. reg. 264. vers. & vna hanc reg. Mascard. de probation. concl. 693. nu. 4. Mench. quæst. vsufreq. cap. 16. nu. 2. Suar. de Pace in pract. in initio annot. 4. nu. 3.*

§. *Adijcientes.*

10 Qui vero obiecerit contra formam electionis, & plene non probauerit, condemnabitur ad expensas partis contrariæ, si obiecerit contra electi personam, & plene non probauerit, erit per triennium suspensus à beneficijs ecclesiasticis, ad quæ si temerè in illo triennio se ingesserit, erit ipso iure perpetuò priuatus, sine vlla spe indulgentiæ, nisi forte cõstaret quòd causa probabilis ipsum excusauit à calumnia. Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

11 *Triennio nouerit se suspensum, &c.* Obseruandum est quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur nu. 70. & 71. C. de reuocandis donat.*

12 *Perpetuo sit priuatus.* Verbum, *sit*, an & quando denotet latã sententiam, vide Doctores per me citatos *in tract. de diction. vsufreq. dist. 374.*

13 In glos. [Docuerit] Notatur ad hoc quod expensæ in quibus victus victori condemnatur taxandæ sunt à Iudice secundum qualitatem litigantium ex proprio quidem arbitrio, vt tandem præmissa taxatione victor iuramentum præstet se vere impendisse quantitatem illam, quæ per Iudicem fuerit definita, vt per *Cou. practic. cap. 27. nu. 6.*

14 Aduertere oportet expensarum condemnationem non fieri dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit, vt per *Iafred. Lanfranc. decis. 171. incip. Quando actor, & decis. 334. incip. Actor, Caualcan. Fiuiz. decis. 15. nu. 32. lib. 1. Camill.*

Borrel.

Borell. in sum. omnium decis. tit. 54. de Iuram. supplet. nu. 61. vbi *num. 63.* limitat si ille, cui iuramentum delatum est, plusquam semiplenè probasset, & aduersarius nihil.

SVMMARIVM.

1 *Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & recidunt in pure consentientes, & nu. 2.*

2 *Electores non possunt sub conditione, vel alternatiuè eligere.*

4 *Collatio, & institutio fieri non potest sub conditione, vel alternatiuè.*

5 *Beneficium Ecclesiasticum debet pure, & sine aliqua extrinseca conditione conferri.*

6 *Præsentatio non solum alternatiua, sed etiam conditionalis, & dubia fieri potest, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, & dubietas certificetur.*

7 *Consensus voce, & non scripto est exprimendus.*

8 *Episcopus etiam ignorans mortem potest conferre beneficia sub conditione si vacant.*

9 *Beneficium conferre alicui cum onere legendi Sacram Scripturam, vel docendi quando non sit simonia, ostenditur.*

10 *Electio facta sub conditione* si vacat, *vel simili non valet.*

Cap. In electionibus. II.

1 Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus, postulationibus, & scrutinijs, sunt nulla, & tota potestas eligendi deuoluitur ad alios, qui purè elegerunt. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Butr. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 155. Alagona in compend. Iuris Canon. pag. 60.* remissiuè *Ximen. in concordan. par. 1. & 2.*

2 . Hanc eandem conclus. firmat *Fr. Ludou. Mirand. in man. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 17. concl. 2.* vbi intelligit de conditionibus, quæ reddunt electionem incertam, perplexam, & dubiam, non vero de alijs, quæ nihilominus sunt ex natura actus.

3 Vnde colligitur electores non posse sub conditione, vel alternatiue eligere, vt per *Siluest. in sum. verbo electio 2. num. 6. Ripa lib. 2. resp. 32. Roch. de Iurepatron. verbo honorificum q. 8. num. 29.* Idem in collatione, & institutione resoluunt *Mohedan. decis. 30. n. 2. de præbendis, Cassad. decis. 15. num. 3. eod. tit. Caputaq. decis. 198. nu. 5. par. 2. & decis. 241. nu. 3. par. 3. Put. decis. 396. par. 3. Mari. Anton. var. resolut. lib. 1. resol. 112. casu 60.* Nam

5 beneficium ecclesiasticum debet pure, & sine aliqua extrinseca conditione conferri, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. requisita ad collationem bonam nu. 2. & 3. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 5. num. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 2. à nu. 1.*

6 In præsentatione tamen non procedit hic tex. & supradicta resolutio, sed præsentatio non solum alternatiua, sed etiam conditionalis, incerta, dubia, & obscura procedet, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, incertitudo, dubietas, & obscuritas certificetur, & si conditio, vel incertitudo venit purificanda, vel certificanda per habentem instituere, statim dicitur purificata & certa præsentatio, *Rebuff. in concord. in forma mandati verbo innodatus in fine, Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 3. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 8. cap. 6. nu. 24. in vlt. impress.*

7 *Voce illorum.* Ergo voce, & non scripto est consensus exprimendus, vt per *Boer. decis. 1. nu. 49.*

8 In glos. [Incerta] ibi *(confero tibi talem Ecclesiam, vel præbendam si vacat, &c.)* Notatur ad hoc quòd Episcopus etiam ignorans mortem, potest conferre beneficia sub conditione si vacant, vt per *Dominic. hic num. 10. & Franch nu 4. Lap. alleg. 6. nu. 2. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 26. q. 3. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 2. Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 2. nu. 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo beneficia vers. secundum dubium, Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 8. cap. 6. num. 25. in vlt. impress.*

9 Notatur etiã ad hoc quòd cõferre beneficiũ alicui cũ onere legendi Sacram Scripturam, vel Sac. Theologiam, vel docendi Clericos in Seminario, non est simonia quando illud onus fuit impositum illi beneficio antequam conferretur, vel alicui beneficio vnito alteri, secus si non habebat prius illud onus, & nunc Episcopus vellet illud ei imponere, & conferre, quia tunc esset simonia, vt per *Thom. Zerol. d. par. 1. verbo simonia vers. duodecimum.*

10 In ead. glos. ibi *(contrarium posset dici, &c.)* Notatur ad hoc quòd non valet electio facta sub conditione si vacat, vel simili, & quod in

ea

ea nihil adijci potest quod sonet in conditionem, etiam de preterito, seu de presenti, vt per *Rebuff. in concord. in forma mandati verbo innodatus vers. intellige, Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 2. Domin. hic n. 10. & 11. & Franch. n. 5. Rip. lib. 2. resp. 32.* vbi ait electionem factam sub illa conditione, si placuerit Summo Pontif. irritam fore, *Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 9.* Contra *Fr. Emman. quaest. Regul. tom. 2. q. 51. art. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Papa de electione vbi nonè tractetur.*
2 *Excommunicationem nemini reseruatam incurrunt mittentes scripturas, vel nuncios alicui Cardinali in Conclaui existenti ad electionem Romani Pont. vel cum eo secrete loquentes, & Officiales, qui non seruant contenta in hoc tex.*
3 *Periculum vbi maius est, ibi cautius est agendum.*
4 *Papa est super omnia Concilia.*
5 *Verbum, incurrat, denotat canonem latae sententiae.*
6 *Ciuitatis appellatione venit portus.*
7 *Forma quoties non potest adimpleri specifice, debet adimpleri in casu aequipollenti, & sufficit.*
8 *Mare, seu pars maris dicitur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui magis appropinquat.*
9 *Cardinales ad electionem Papae secundum tex. in praesenti non debent citari, sed tantum intra decem dies expectari.*
10 *Electio Papae si fiat communi Cardinalium omnium praesentium, vel duarum partium eorum consensu, alijs non expectatis intra decem dierum tempus absentibus an valida sit, remissiue.*

Cap. Vbi periculum. III. *Greg. X.*

1 IN hoc tex. cum suis §. §. agitur de modo & forma eligendi Pontificem, de quo aliqua dixi in *collectan. ad c. licet de vitanda, hoc tit. in Decretalib.* & de ea est noua Constitutio *Gregorij XV.* incip. *Aeterni Patris sub Dat. 17. Kalend. Decembris. 1621.* & alia nouissima *S. D. N. Vrbani VIII.* incip. *Ad Romanum sub dat. 5. Kalend. Februarij 1625.*

2 Excommunicationem nulli reseruatam incurrunt mittentes scripturas, vel nuncios, alicui Cardinali in Conclaui existenti ad electionem Romani Pont. vel cum eo secrete loquentes, & Officiales, qui non seruant contenta in hoc cap. vel circa ipsum fraudem committunt, vt per *Nau. in man. c. 27. num. 111. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. 1. & num. 54. metipsum de officio Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 201. in vlt. impress. Rainer. in Catalogo censurarum extra Bullam cap. 7. excom. 5. & cap. 9. excom. 45.* vbi aduertit recipientes, vel mittentes litteras, nuncium, notam, aut signum aliquod iisdem, dum sunt in Conclaui, contrahere excommunicationem Papae reser. uatam in *Constit. Pij IV. 80.* incip. *In eligendis.*

3 *Procul dubio, &c.* Notatur ad hoc quod periculum vbi maius est, ibi cautius est agendum, vt per *Stephan. Gratian. Marchiae decis. 133. num. 19. Farin. in praxi crimin. par. 4. consf. 65. nu. 115.*

4 In glos. [Concilio] ibi (*cum sit Papa super omnia Concilia*) Vide *Turrec. in sum. de Ecclesia lib. 3. cap. 64. in fine, Cou. de sponsal. par. 2. cap. 6. §. 9. num. 6.*

5 In glos. [Incurrat] ibi (*nota canonem latae sententiae*) Vide *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 114. C. de reuocandis donat. Sayr. in Claui Regia lib. 3. cap. 8. nu. 21. vers. fallit,* & plures alios per me citatos *de dictionibus vsufreq. dict. 156. secundum Lugdunen. impress.*

§. *Porro.*

6 *Extra ciuitatem, &c.* Notatur ad hoc quòd appellatione ciuitatis venit portus, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 5. n. 10. vers. non obstat, Rebuff. ad l. portus 59. vers. & ista sunt vtilia, ff. de verbor. signif. pag. 303. col. 1.*

7 *Quo casu in alia, &c.* Notatur ad hoc quòd quoties forma non potest adimpleri specifice, debet adimpleri in casu aequipollenti, & sufficit, vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 11. q. 13. n. 37*

8 In glos. [Territorio] ibi (*quod si moriatur in mari, &c.*) Notatur ad hoc quòd mare, seu pars maris dicitur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui magis appropinquar, vt per *Xuar. alleg. 17. num. 1. Cabed. Lusit. decis. 46. num. 1. par. 2. Cald. Pereira consil. 23. nu. 7. Melchi. Phaebus Lusit. decis. tom. 1. Aresto 29.*

9 In glos. [Decem diebus] ibi (*nota quod constitutio ista non iubet eos citari, sed tantum expectari*) Ita *Bald. in margarita verbo electio*

ctio Papæ, Mandos. in reg. 32. Cancel. quæst. 8. num. 8. Boer. decis. 31. num. 7. Iul. Lauor. var. lucubrat. tom. 1. tit 4. c. 8. num. 8.

10 In ead. glos. ibi (*vel ante lapsum horum decem dierum, &c.*) Vtrum aurem si electio fiat communi Cardinalium omnium præsentium, vel duarum partium eorum consensu non expectatis intra decem dierum tempus absentibus, valida sit? vide *Azori. institut. moral. par. 2. lib. 4. cap. 2. vers. Sed dubiæ quæstionis,* Lauor. *d. cap.* 8. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Appellantes contra electiones, vel prouisiones omnia, quæ obijcere intendunt contra personã, vel formam, tenentur exprimere, & iurare quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare, & num.* 2.

3 *Tex. iste non habet locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem.*

4 *Culpa vbi agendo, vel excipiendo alicui obijcitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet.*

5 *Doctores referuntur de vi, & effectibus dict.* Alioquin *agentes.*

6 *Ignorãtia, vel scientia aliunde quam per proprium iuramentum probari non potest, & num.* 7.

8 *Iuramento probari possunt ea, quæ consistunt in animo.*

9 *Ignorantia in verisimilibus non probatur illius iuramento, qui eam allegat.*

10 *Canonicatus collatio habet vim electionis.*

11 *Indefinita æquipollet vniuersali.*

12 *Electionis impugnatio competit cuilibet de populo.*

13 *Claus.* Omnia & singula, *vis & effectus, remissiue.*

14 *Expressio quando requiritur per verba geminata tunc non sufficit expressio in genere.*

15 *Verba,* omnia, & singula, *includunt prorsus omnia absque vlla limitatione.*

16 *Iuramentum vbi exigitur tactis scripturis, non satisfit si præstetur illis præsentibus.*

17 *Episcopi cum iurant non tangunt scripturas.*

18 *Appellationi adhærere quis debet intra tempora appellationis.*

Cap. Vt circa. IV.

1 Appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, vel contra personas eligentium, aut electi tenentur exprimere in instrumento publico, seu litteris super appellatione confectis omnia, & singula, quæ obijciunt contra formam, vel personam, & simul iurare quòd credunt ea esse vera, & se posse illa probare. Alioquin opponentes non poterunt nec tempore appellationis interpositę, vel postea, obijcere aliqua in huiusmodi litteris non contenta, nisi forsan essent aliqua de nouo emersa, vel quæ licet antiqua, verisimiliter tamen constet quod tempore appellationis potuerunt ignorari, teneantur autem appellantes hanc ignorantiam per iuramentum probare. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 160. Alagona in compendio pag. 61. & 62.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Laurent. de Peirinis de subdito Relig. tom. 1. quæst. 1. cap. 31. §. 11. vers. noto tamen, Fr. Sigism. de elect. dub. 48. num. 11. cum seqq.*

3 *Appellantes in instrumento, &c.* Non habere locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem, asserit *Card. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 44. num. 18.* vbi *num. 19.* dicit quod etiam non procedit in eo, qui electus prosequitur ius suum non per viam appellationis, & *num. 20.* ait procedere nedum in appellante, sed etiam in adhęrente appellationi per alium interpositę.

4 *Omnia, & singula exprimant, &c.* Vbi enim agendo, vel excipiendo alicui culpa obijcitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 3. num. 137.*

5 *Alioquin.* De hac dict. vide Doctores per me citatos in *tract. de diction. vsufrequent. dict. 17. secundum Lugdunen. impress.*

6 *Super huiusmodi autem ignorantia, &c.* Notatur ad hoc quòd ignorantia, vel scientia aliunde quàm per proprium iuramentum probari non potest, vt per *Sayr. in Claui Regia lib. 3. cap. 5. num. 4.*

num. 4. & latiùs infra ad *cap. nulla* 8. *hoc eod. tit.*

7 *Per proprium, &c.* Notatur ad hoc quòd ignorantia probatur proprio iuramento, ita *Anchar. conf.* 174. *num.* 4. *Roman. conf.* 54. *num.* 3. *verf. contrarium, Crau. conf.* 201. *num.* 33. *Mandel. conf.* 18. *num.* 5. *Rot. in Romana legitimæ.* 9. *Iunij* 1614. *coram Card. Sacrato*, impressa *per Fa-*
8 *rin. decis.* 621. *n.* 4. *part.* 1. *recent.* ea enim, quæ constituunt in animo, probari possunt iuramento, vt per *Cordub. de Lara in l. si quis à liberis* §. *si mater nu.* 64. *ff. de liber. agnosc. Brunor à Sole in locis communib. verbo animus* 2. & 4. vbi plures refert Doctores.

9 *Hoc adijciendo, &c:* Notatur ad hoc quòd in non verisimilibus ignorantia non probatur illius iuramento, qui eam allegat, vt per *Tiraq. in l. si vnquam in præfat. n.* 36. *C. de reuoc. donat.*

10 In glos. [Electiones.] ibi (*qui eo ipso quòd prouident confirmant*) Notatur ad hoc quod collatio Canonicatus habet vim electionis, & confirmationis, vt per *Boer. decis.* 117. *nu.* 3.

11 In glos. [Aliorum] ibi (*indefinita æquipollet vniuersali*) De hoc principio, & Iuris axiomate vide *Menoch. de præsumpt. lib.* 4 *præs.* 21. *nu.* 5. & *præs.* 62. *n.* 7. *Mascard. de probat. concl.* 1181. *n.* 38. *cum seqq. Cou. var. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 6. *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.* 3. *tit.* 4. *n.* 12. & *lib.* 7. *tit.* 5. *n.* 1. & 10 *Surd. de aliment. tit.* 5. *q.* 1. *n.* 13. & 16. & *tit.* 8. *priuil.* 27. & *tit.* 9. *q.* 13. *n.* 10. 13. & 17. & *dec.* 188. *n.* 4. & *conf.* 216. *n.* 25. & *conf.* 244. *n.* 21. & *conf.* 308. *n.* 48. *Negreiros de introduct. vltim volunt. lib.* 1. *tit.* 11. *n.* 37. *Farin. in praxi crim. p.* 4. *decis.* 69. *n* 8. & *decis.* 358. *n.* 1. plene *Card. Tusch. tom.* 4. *lit. I. concl.* 86. & 87. *Sanch. de Matrim. lib.* 3. *disp.* 44. *nu.* 2. *Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p.* 1. *c.* 9. *n.* 24. *Morl. in emporio Iuris tit.* 11. *in prælud. n.* 55.

12 In glos. [Aliqui.] Notatur ad hoc quòd impugnatio electionis de aliquo officiali ad inseruiendum Reipubl. competit cuilibet de populo, vt per *Auendan. de exequendis mandatis par.* 1. *cap.* 19. *n.* 27. *Azeued. l.* 1. *num.* 6. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recop. Burg de Pace conf.* 10. *num.* 20. *Matien. l.* 1. *glos.* 8. *tit.* 14. *lib.* 5. *nouæ Recopilat. Bobadil. in sua politica lib.* 3. *cap.* 8. *nu* 17. *Cabed. par.* 1 *decis.* 112. & *par.* 2. *decis.* 84. *num.* 16. *cum seq.*

13 In glos. [Omnia, & singula.] De hac clausula egi in *tract. de clausulis vsufreq. claus.* 96. *secundum Lugdunen. impress.*

14 In ead. glos. ibi (*aliàs quare fieret hæc verborum geminatio, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando requiritur expressio in verbis geminata, tunc non sufficit expressio in genere, vt per *Hippol. conf.* 2. *num.* 62. *Tiraq. de iure mariti glos.* 7. *num.* 117.

15 Notatur etiã ad hoc quòd verba illa, *omnia & singula*, includũt prorsus omnia absque vlla limitatione, vt per *Surd. decis.* 268. *nu.* 14. *Mar. Alter. de censuris tom.* 1. *lib.* 5. *disp.* 5. *cap.* 2. *lit.* D. & *disp.* 13. *cap.* 1. *lit.* C. Et idem operantur ac si expressim, specifice, & in indiuiduo de aliqua re ageretur, vt per *Menoch. conf.* 20. *num.* 21.

In glos. [Corporali] ibi (*quod si iurat præ-*
16 *sente textu Euangeliorum, & non tangat, &c.*) Notatur ad hoc quòd non satisfit statuto exigenti iuramentum tactis scripturis si illud præstetur præsentibus scripturis, sed non tactis, vt per *Tiraq. de iure mariti glos.* 7. *nu.* 98. *Sanch. de Matrimon. lib.* 7. *disp.* 108. *num.* 14. An autem in iuramento desideretur tactus alicuius rei Sacræ, vel Euangeliorum? Vide *Sanch. in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 3. *Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib.* 18. *cap.* 1. *num.* 10.

In ead. glos. ibi (*quod Episcopi tangere*
17 *non tenentur, &c.*) Speciale enim est in Episcopo, alij autem Clerici tangunt, vide *l.* 24. *tit.* 11. *part.* 3. *Hippol. sing.* 606. *Tiraq. de pœnis temper. cap.* 51. *num.* 136. *Viui. tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *de probationib. num.* 133. & *tit.* 10. *de testib. num.* 314. *Menoch. conf.* 114. *num.* 3. & 17. *cum seq.* & *consil.* 118. *num.* 30. & 31. *Sayr. in claui Regia lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 12. *versic. imo vero, Farin. in praxi crimin. q.* 74. *num.* 24. *Christoph. de Pace in scholijs ad leges Styli l.* 240. *à num.* 1.

18 In glos. [Adhærentes] ibi (*& scias quod non admittentur ex virtute appellationis adhærentes, &c.*) Notatur ad hoc quòd debet quis adhærere appellationi intra tempora appellationis, vt per *Tiraq. de retract. lig.* §. 1. *glos.* 10. *num.* 89. *Gutier. de Iuram. confir. par.* 1. *cap.* 49. *num.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem sub quocunque colore, qui contrafecerint ipso facto priuati sunt iure ex electione quæsito, & num.* 2.

3 *Non*

3 *Non habet locum in prouisionibus* Apostol. *in quibus non proceditur per viam confirmationis.*
4 *Institutio nulla ex errore facti excusat à pœna huius tex.*
5 *Malitijs hominum non est indulgendum.*
6 *Electus, vel præsentatus ante confirmationem administrare non debet.*
7 *Electus, qui solemniter benedixit populum, non incurrit pœnam huius tex.*
8 *Pœnalis est dispositio huius tex.*
9 *Obedientiæ præstatio facit incurrere in pœnas huius tex.*
10 *Collationem canonicam absque possessione habens si administrare velit, poterit id facere, dummodo alius non sit in possessione.*
11 *Pœna huius tex. incurritur per vnicũ actum perfectum & consumatum.*
12 *Pœna huius tex. non ligat* Papam, *& Imperatorem.*

Cap. Auaritiæ. V.

1 ELectus ante confirmationem administrare nõ præsumat in Ecclesia vt œconomus, vel procurator, vel sub alio quæsito colore in spiritualibus, vel temporalibus per se, vel per alium, in totum, vel in partem; si secus faciat eo ipso priuatur omni iure acquisito per electionem. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 161. Alagona in compend. pag. 62.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandẽ conclus. ex hoc tex. desumunt *Tabien. verbo electio 1. num 27. Iacob. de Graff. tom. 2. consl lib. 1. sub tit. de elect. consl. 2. num. 3. Laurent. de Peirinis de* Religioso *subdito tom. 1. q. 1. c. 31. §. 11. vers. dico quinto,* late *Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 13. à princip.* Ego ipse *de officio Episcopi par. 3. alleg. 57. num. 214. Lauor. var. lucub. tom. 1. tit 4. c. 45. num. 6.*

3 Intellige de electis ingerentibus se in administratione beneficiorum non curando de confirmatione, ne se submitterent periculo cassationis, secus autẽ in prouisionibus Apostol. in quibus nõ proceditur per viam confirmationis, cum prouisio vnico actu habeat validam electionem, & confirmationem, ideoq; in prouisionibus, quæ fiunt à Curia Romana non est seruanda Constitutio *cap. fin. infra hoc eod. tit.* ita *Lambertin. de iurepatr. lib. 2. par. 2. q. 6. princ. art. 3. num. 4.* quare ita fuit dictum in *Rota in Bracharen. Parochialis de Moreira 13. Iunij 1605. coram Ottembergo.*

4 *Exquisitis fraudibus, &c.* Ergo tex. in præsenti requirit dolum, & ideo institutio etiam nulla ex errore facti excusat ab illius pœna, vt per *Mil. in repert. verbo pœna decretalis auaritiæ,* & fuit dictum in *Cassalen. Parochialis 13. Maij 1586.* coram *Robusterio,* & in d. *Bracharen. Parochialis,* quin etiam ab huiusmodi pœna excusat qualibet causa quamuis iniusta & fatua, vt fuit dictum in alia *Cassalen. Parochialis coram Seraphino.*

5 *Non sit malitijs hominum indulgendum.* Vide *Escobar. de ratiocin. cap. 15. num. 3. Flamin. de confident. q. 32. n. 61.* Nec malitijs est via aperienda, *Cæs. Argel. de contradict. legitimo q. 13. nu. 90. & Flamin. de confident. q. 35. n. 70.*

6 *Administrationem dignitatis, &c.* Notatur ad hoc quòd electus ante confirmationem administrare nõ debet, vt per *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 403.* itaut dicatur intrusus, qui post electionem ante tamẽ confirmationem administrare præsumpserit, iuxta tradita per *Mascard. de probat. concl. 936. nu. 7.* & non solum obtinet in electione, de qua expresse loquitur, & in postulatione, vt in *c. bonæ memoriæ Maguntinen. hoc tit. in* Decretal. notatque *Roman. cons. 330. nu. 21.* sed etiam in præsentatione, personaquè ipsius præsentati, secundum *Franch. hic n. 2. Calderin. cons. 8. de elect. Lap. alleg. 8. sub num. 4. vers. sic & pœna, Gabr. cons. 199. n. 3. lib. 1. Flamin. de resignat. benef. lib. 12. q. 3. n. 26. Marescot. vari. lib. 2. c. 35. à n. 45. Lotter. d. q. 13. n. 3. & 4.*

7 Non habet locum in electo, qui non solemniter benedixit populum, secundum *Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 44. nu. 22.*

8 Dispositio enim huius tex. est pœnalis, vt ait *Massobr. in praxi habendi concursum req. 1. dub. 27. n. 15. & req. 9. dub. 1. n. 15.*

9 Procedit in præstatione obedientiæ, quia per illam dicitur quis administrasse, & incidisse in pœnam huius tex. vt per *Pute. dec. 45. par. 3. in correctis.*

10 *Priusquam celebrata de ipso electio confirmetur.* Ergo habens collationem Canonicam absque possessione si administrare velit, poterit id facere optimo iure, dũmodo alius non sit in possessione, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 6.*

11 *Aut illis se immiscere*. Per vnicum nāque actum perfectum tamen, & consumarum incurri pœnam de qua in hoc tex. probant late *Crescent. d. decis. 6. num. 17. & 18. de iurepatron. Lotter. d. quæst. 13. num. 6.* Dicitur autem in proposito actus perfectus, & consumatus non ex instrumentali possessione, sed ex actuali perceptione fructuum siue temporalium, siue spiritualium, cui præstitum est iuramentum, vt pet *Gabr. d. cons. 199. num. 4. lib. 1. Pute. decis. 45. lib. 3. Rot. decis. 83. nu. 4. & 6. par. 3 lib. 3. diuers.*

12 In glos. [Ecclesiarū.] ibi (*nisi in Papa, &c.*) Notatur ad hoc quòd decisio & pœna huius tex. non ligant Papam, & Imperatorem, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 4. n. 5. Rendin. in prompt. recept. sentent. tit. 84. à nu. 1. Lauor. var. lucub. tom. 1. tit. 4. cap. 25. num. 24.*

13 In glos. [Latius.] ibi (*idest late*) Vide *Surd. decis. 65. num. 12.*

14 In glos. [Priuatos.] ibi (*idest ipso iure*) Ita *Crescent. decis. 6. nu. 15. 19. & 20. de iurepatron. Lotter. d. q. 13. num. 5.* Verbum, *priuetur*, an & quando significet latam, vel ferendam sententiam, vide Doctores, quos plena manu citaui *in tractat. de dictionib. vsufrequen. dict. 285. secundum Lugdunen. impressionem.*

SVMMARIVM.

1 *Eligentes, quàm cito commode possunt, electionem electo præsentent, electus infra mensem consentiat, aliàs priuatus est iure quæsito nisi conditio personæ ipsum excuset: post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur.*

2 *Electio intimanda est electo antequam ad superiorem deferatur, vt appareat an consentire, vel repudiare velit.*

3 *Electus si intra mensem à tempore electionis ei præseutatæ, vel à tempore sibi præstituto non consenserit electioni, vacat Prælatura.*

4 *Electus in Episcopum debet petere confirmationem infra tres menses post consensum electioni præstitum.*

5 *Electus si intra tres menses post consensum electioni præstitum non petierit confirmationem ipso facto priuatur iure per electionem quæsito.*

6 *Mensis vbi conceditur à lege, vel statuto disponente à quo tempore incipere debeat, tunc accipitur mensis secundum quod accidit in Kalendario.*

7 *Mensis debet habere triginta dies.*

8 *Præscriptio nunquam currit ignoranti cum quis ipso facto priuatur iure propro ob lapsum temporis.*

9 *Dict.* Ex tunc, *extremum tempus significat.*

10 *Verba*, eo ipso, *latam sententiam important.*

11 *Electi amicus si eius nomine confirmationem petat sine mandato, satis est modò electus ratum habeat infra illos tres menses.*

12 *Ratihabitio fieri omnino debet intra terminum datum ad acceptandum.*

Cap. Quam sit. VI.

1 ELectores electionem ipsam quàm citius commodè poterunt electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent, electus autem teneatur illum infra mensem à dicta præsentatione præstare, aliàs priuatur ipso facto iure acquisito, nisi forsan electus esset subditus, nec posset consentire sine licentia superioris; tunc enim quamprimum debet illam petere, & si infra tempus pro absentia superioris ponderandum non petierit, electores alium eligant. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 163. Alagona in compend. pag. 63.* remissiue *Ximen. in concordan. part. 1. & 2.*

2 *Electo præsentare, &c.* Notatur ad hoc quòd electio intimanda est electo antequam ad Superiorem deferatur, vt appareat vtrum consentire, aut repudiare velit, ita *Paul. Laymann in quæst. Canonic. de Prælatorum ecclesiast. elect. c. 2. q. 14.*

3 *Electus vero, &c.* Notatur ad hoc quòd si electus intra mensem à tempore electionis ei præsentatæ, vel à tempore sibi præstituto, non consenserit electioni, tunc vacat Prælatura, vt per *Rot. decis. 7. de elect. in nouis, Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 5. casu 477. per totum, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 50. Massobr. in praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes requis. 1. dub. 2. num. 11. secundum Romanam impressionem.*

4 Cete-

4 *Cæterum quiuis electus infra tres menses, &c.* Notatur ad hoc quòd in Episcopum electus debet petere confirmationem intra tres menses post consensum electioni præstitum, ita *Menoch. de arbitr. casu* 477. *Azor. instit. moral. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæst.* 10. quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, par.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4. *num.* 1. quibus addo *Miranda in man. Prælat. tom.* 2. *quæst.* 23. *art.* 9. *concl.* 4.

5 *Electio eadem eo ipso viribus vacuetur.* Notatur ad hoc quòd si electus intra tres menses post consensum electioni præstitum non petierit confirmationem, ipso facto priuatur iure sibi per electionem quæsito, vt per *Petr. Greg. de re benefic. cap.* 25. *nu.* 12. *Gonzal. ad reg.* 9. *Cancel. glos.* 15. *num.* 51. quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, par.* 3. *alleg.* 57. *nu.* 213.

6 In glos. [Mensem] ibi (*subaudi computandum, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando lex, vel statutum concedens mensem, disponit à quo tempore mensis incipit, vt à die electionis, vel à die per Iudicem assignanda, tunc accipitur mensis secundum quod accidit in Kalendario, & quod ex vno mense deficit, accipitur de sequenti, vt per *Menoch. de arbitr. casu* 50. *num.* 21. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 11. *num.* 7. *Sanch. de Matrim. lib.* 2. *disp.* 24. *num.* 15. *Nicol. Garc. de benefic. par.* 10. *cap.* 2. *num.* 42. *cum seqq.* quos refero *Ego ipse d. cap.* 4. *nu.* 2.

7 Sub ead. glos. in addit. ibi (*mensis debet* 30. *dies habere*) Ita tradunt *Gregor. l.* 5. *tit.* 6. *part.* 6. *Menoch. de arbitr. casu* 50. *num.* 8. *cum seqq. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap.* 14. *num.* 2. *& de empt. cap.* 4. *num.* 21. *Melch. Phabos Lusit. decis.* 51. *num.* 24. *tom.* 1. *Alexand. Trentasinq. vari. resolut. lib.* 2. *tit. de dilat. resol.* 2. *num.* 4.

8 In glos. [Distulerit.] ibi (*quod si impeditus fuerit non currit ei tempus, &c.*) Notatur ad hoc quòd cum quis ipso iure priuatur iure quopiam ob lapsum temporis, nunquam ei currit præscriptio ignoranti, sed tum demum cum sciuerit, vt per *Tiraq. de retractu lig.* §. 35. *glos.* 4. *num.* 25.

9 In glos. [Ex tunc] ibi (*extremum tempus significat*) Ita *Tiraq. de retractu lig.* §. 1. *glos.* 11. *nu.* 39. *Matien. l.* 14. *glos.* 1. *n.* 44. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil. Flamin. de resignat. benefic. tom.* 2. *lib.* 11. *quæst.* 2. *num.* 15. *Cald. Pereira quæst. forens. lib.* 1. *q.* 6. *num.* 74. & alij citati per me *in tract. de dictionibus vsufreq. dict.* 408. *num.* 1. *secundum Lugdunen. impress.*

10 In glos. [Eo ipso] ibi (*nec requiritur alia priuationis sententia.*) Notatur ad hoc quòd verba illa, *Eo ipso*, latam sententiam importat, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n.* 142. *Roland. consil.* 62. *num.* 32. *lib.* 2. *Salas de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 16. *sect.* 8. *post nu.* 29. *vers. propria verba sunt, Soar. in simili tract. lib.* 5. *cap.* 7. *sub n.* 4. *& cap.* 8. *num.* 2. *Farinac. fragm. crimin. par.* 2. *lit. L. verbo lex num.* 95.

11 In glos. [Petere.] ibi (*sed pone quod amicus, &c.*) Notatur ad hoc quòd satis est si electi amicus eius nomine confirmationem petat sine mandato, modo electus ratum habeat infra illos tres menses, vt per *Tiraq. de pœnis temper. casu* 22. *nu.* 37. *Azor. d. cap.* 29. *quæst.* 11. quos refero Ego *ipse d. cap.* 4. *num.* 4.

12 In ead. glos. ibi (*& intelligas quod debet ratum habere ante lapsum, &c.*) Notatur ad hoc quòd ratihabitio fieri omninò debet intra terminum datum ad acceptandum, vt per *Cou. vari. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 5.

Cap. Perpetuo. VII.

1 Indignum in scrutinio eligēs si electio non habet effectum, licet peccet, non tamen priuatur potestate eligendi. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib.* 1. *pag.* 164. *Alagona in compendio pag.* 63. remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordan. par.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concl. firmant *Nau. in cap. pœnæ num.* 22. *de Pœnit. dist.* 1. *Sayr. de censuris lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 11. §. *quanto, Fr. Sigism. à Bonon de electione dub.* 61. *nu.* 10. *Paul. Laymann in quæst. Canon. de Prælatorum ecclesiast. elect. quæst.* 77.

SVMMARIVM.

1 *Eligens vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare, & nu.* 2.

3 *Eligentes per se, vel per alios tenentur sub mortali habere notitiam morum illius in quem suffragium ferre volunt.*

4 *Ignorantia cum sit quid in animo consistens iuramento probatur.*

Cap. Nulli. VIII.

1 ELigentes, vel consentientes electioni non possunt postea electo opponere contra electionem, nisi de nouo aliquid oriatur, vel nesciuerint præcedentes defectus, quā ignorantiam tenentur iuramento probare. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Ioan. Andr. Gemin. Ancb. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 166. Alagona in compendio pag. 63.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Laurent. de Peirinis de Relig. subdito tom. 1. q. 1. cap. 31. §. 12. in princip. Lancel. instit. canon. lib. 1. tit. 7. de elect. pag. 16. Paul. Laymann. in quæst. Canonicis de Prælatorum ecclesiasticorum electione q. 116. in princip.*

3 *Vel nisi ei morum ipsius ante celata, &c.* Nam eligentes per se, vel alios tenentur sub mortali habere notitiam morum illius, in quem suffragium ferre volunt, iuxta tradita per *Ioan. Andr. & Panorm. in cap. bonæ il 2. de postulat. Prælat. & in cap. scriptum, hoc tit. Abulen. in cap. 22. Matthei q. 119. Armil. in sum. verbo Electio nu. 22. Sigism. à Bononia de election. dub. 35 num. 3.*

4 *De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.* Notatur ad hoc quòd ignorantia, cum sit quid in animo consistens, iuramento probatur, vt per *Gail. lib. 2. obseru. 48. num. 23. Sebast. Medic. de casu fortuito par. 1. q. 3 num. 14. Cephal. conf. 242. nu. 17. lib. 2. Villal. commun. opin. lit. I. num. 4. Menoch. de arbitrar. casu 186. num. 2. cum seq. Honded. conf. 55. num. 61. cum seqq. tom. 1. Mascard. de probat. concl. 638. num. 1. & 2. & conclus. 881. num 1. & 2. Sfort. Odd. de restitut. in integ. par. 1. q. 38. num. 52. Boui. de statutar. præscrip. glos. 19. nu. 13. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil 4. nu. 1. cum seqq. Bauer. de Iuram. effectu 53. vers. octauo principaliter, Mancin. in tractat. de iureiuran. effectu 103. num. 1.*

Cap. Si quando. IX.

1 QVando pars maior duplo eligit vnum, & minor pars alterum, non potest minor opponere aliquid, quod extenuet vota maioris, vel quod minor pars sit maioris auctoritatis, vel zeli, vel electus à minori sit dignior, sed bene potest opponere aliquid, quod votum maioris partis annullet. Colligunt ex Ordinar. *Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 166. Alagona in compend. pag. 64.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

Cap. Quamuis. X.

1 CAusæ electionum Episcoporum, & superiorum computantur inter maiores spectantes ad Sedem Apostol. verum vt ad illam deuoluantur debet fieri appellatio in scriptis, in quibus ponatur causa appellationis, quæ sit legitima, & non friuola. Si vero appellans antequam appellatio præsentetur Sedi Apost. renuntiat appellationi Iudex à quo appellatum est, inquirat an huiusmodi renunciatio fuerit ex prauitate, et si eam intercessisse reperiat, præfigat terminum in quo renuncians cum omnibus actis se Apost. Sedi præsentet. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Io. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 167. Alagona in compend. pag. 64.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Defectus scientiæ, vel personæ euidens si obijciatur inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, illa ante omnia examinari debebit, & si falsus reperiatur, opponens à prosequutione negotij repelletur, & punietur perinde ac si defecisset in probatione omnium obiectorum.*

2 *Dict.* Forte, *est nota assertionis.*

3 *Litteratura de stylo regulariter solet probari per examen personæ.*

4 *Confirmare debens in ipso actu petitæ confirmationis electionis potest ex officio inquirere etiam oppositore deficiente, vel renunciante.*

5 *Bonus quilibet præsumitur.*

6 *Litteratura non præsumitur nisi probetur.*

7 *No-*

7 *Nobilitas non præsumitur nisi probetur.*
8 *Confirmans vbi ex officio inquirit de electo tenetur ipse electus probare habilitatem suam non solum de ætate, litteratura, & legitimitate, verum etiam de vita, & moribus.*
9 *Electo opponens tenetur probare inhabilitatem per ipsum obiectam.*

Cap. Si forte X I.

1 QVando quis contra electum, vel postulatum ad aliquam dignitatem, opponit euidentem defectum scientiæ, vel personç, & alia impedimenta, prius inquiratur de defectu personæ, aut scientiæ, & si probentur tales defectus, declarabitur ineligibilis, si autem non probentur, objiciens condemnabitur in expensis, & punietur, nec debebit admitti ad alias obiectiones probandas. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 169. Alagona in compend pag. 65.* idem ex hoc tex desumit *Fr. Sigism. à Bononia de electione dub. 48. num. 8.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Forte.* Nota est assertionis hęc dict. in hoc tex. iuxta ea, quæ resoluunt *Rebuff. in comment. ad tit ff. verbor. signif. ad l. ostentum 38. vers. forte, pag. mihi 208. Menoch. consl. 25. num 14. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 10. num. 10. &* alij plures per me citati *in tract. de dictionibus vsufreq. dict. 127. num. 6. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Subijciatur examini, &c.* Notatur ad hoc quòd litteratura de stylo regulariter solet probari per examen personæ, vt per *Flamin. de resignation. benefic. tom. 2. lib. 10. q. 3. num. 66.* & faciunt quæ dixi *de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 60. sub num. 91. vers. vtrum autem.*

4 In glos. [Euidentem] ibi (*sed nunquid Iudex ex suo officio &c.*) Notatur ad hoc quòd confirmare debens in ipso actu petitæ confirmationis electionis potest ex officio inquirere etiam oppositore deficiente, vel renunciante, vt per *D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 18. num. 49.* vbi subdit quòd tunc debebit ipse electus probare habilitatem suam iuxta doctrinam *Felin. in cap. in præsentia sub num. 28. vers. & ideo volens, de probat. Ioan. Andr. ad reg. infamibus vers. ad contrarium num. 8. & 9. de regul. Iuris in 6. Butr. in cap. bonæ il. 1. num. 58. ad fin. vers. si autem non interdiceret, de elect.*

5 In glos. [Scientiæ] ibi (*Sed nota quod est quædam intrinseca qualitas cum qua homo nascitur, &c.*) Notatur ad hoc quòd bonus quilibet præsumitur, vt per *Bernard. reg. 65. Duen. reg. 75. Soccin. reg. 39. Tiraq. de præscrip. §. 1. glos. 2. vers. sed quod pag. mihi 87. Petr. Alphons. de Vasconcellos in harmonia rubricarum Iuris Canon. sub rub. de scrutin. in Ordine facien. num. 3 cum seqq Mench. illustr. cap. 70. nu. 3. Mascard. de probat concl. 222. & seq. & concl. 878. & concl. 1003. Menoch. de præsumpt. li. 5. præs. 1. n. 15. Flamin. de resign. benefic. lib. 10. q. 3. n. 63. Brunor. à Sole in locis communib. verbo bonus, Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 5. cap. 1. num 64.* & alios, quos refert *Cened. ad Sextum collect. 29. num. 1.*

6 In ead. glos. ibi (*est quædam intrinseca, vt litteratura, & talis qualis non præsumitur nisi probetur*) Ita *Mascard. de probation. concl. 989. per totam, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 91. num. 18. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina cleric. § 4. num. 39.*

7 Vnde nobilitatem non præsumi nisi probetur resoluunt *Tiraq. de nobilit cap. 10. num. 13. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 60. & consl. 321. num. 11. Mascard. concl. 1090. Gam. Lusit. decis. 322. num. 3. Valasc. consl. 191. n. 21. Cabed. decis. 73. num. 10 par. 2.*

8 Contra hanc glos. resoluendũ est quod vbi confirmans ex officio inquirit de electo, tenetur ipse electus probare habilitatem suam, non solum de ætate ac litteratura, & legitimitate, vt sentit hęc glos. verum etiam de vita & moribus, quicquid ipsa repugnet, quia præsumptio illa bonitatis in hoc nihil suffragatur, & ab illa in promotionibus, & alijs actibus spiritualibus receditur, ita *Ludou. Gom. in tract. de expectat. n. 78. & 150. Aleiat. de præsumpt. reg. 3. præs. 2. sub num. 2. vers. quarto limitatur,* & quòd ideo omnino probari hæc debeant docuit *Card. in Clem. vnica num. 2. de conceß. preb.* vbi ait quòd quia nascimur filij iræ, & procliues ad peccandum, violenter pręsumitur contra quemlibet vbi agitur de ipso promouendo.

9 In glos. [Defectum] ibi (*dic quod opponens probat*) Notatur ad hoc quòd opponens electo tenetur probare inhabilitatem per ipsum obiectam, vt per *D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 18. num. 47.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Grauantes aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, aut Ecclesias, seu bona pro eo quod eum pro quo rogabantur, eligere noluerunt, ipso facto excommunicati sunt, & n. 2.*

3 *Metus illatus consanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori.*

4 *Paria sunt aliquem vexare, opprimere, & grauare, aut consanguineos ipsius.*

5 *Excommunicatus est non solum percutiens clericum, sed consanguineum clerici.*

6 *Consanguinei vocantur qui sese sanguine contingunt.*

7 *Fauor potius est considerandus, quàm odium.*

8 *Dispositio censetur fauorabilis, aut odiosa ex principali intentione disponentis.*

9 *Lex quantumuis pœnalis lata principaliter in fauorem animarum, & ad peccatum vitandum, est fauorabilis, & extendenda ex identitate rationis.*

10 *Constitutiones pœnales ex identitate rationis sunt extendendæ fauore piæ causæ.*

Cap. Sciant cuncti. XII.

1 PRæsumentes grauare personas ecclesiasticas, vel earum consanguineos, Ecclesias, seu monasteria, vel ipsorum bona, per se, vel per alios, ex eo quòd noluerunt eligere illum, pro quo rogabantur, sunt ipso iure excommunicati. Colligunt ex Ordinar *Arebid. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 170. Alagona in compend. pag 65.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Nau. in man. cap. 27. num. 122. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 3. Sayr. de censuris lib. 3. cap. 34. num 7. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. 2. & num 55.* & alij citati per me *in tract. de officio, & potestate Episcopi par. 3. allegat. 50. num. 202. secundum Lugdunen. impress. Rainer. in catalogo censur. tit. de excom. extra Bullam cap. 9. excom. 43 & 45. Iul. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 23. num. 22.*

3 *Vel consanguineos.* Notatur ad hoc quòd metus illatus consanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 4. num. 8.*

4 Nam paria sunt aliquem vexare, opprimere, grauare, aut consanguineos ipsius, quia iniuria facta alicui censetur facta omnibus, qui sunt eiusdem generis, siue consanguinitatis, vt per *Tiraquel. de pœnis temper. causa. 51. nu. 67. cum seqq.*

5 Vnde infert *Duen. reg. 99. vers. amplia vndecimo*, quod excommunicatus est non solùm percutiens clericum, sed consanguineum clerici, de quo tamen vide citatos per *Cened. ad* Decretum *collect. 24. num. 15.*

6 Consanguinei vocantur, qui se se sanguine contingunt, ac veluti eiusdem sunt sanguinis, vt per *Tiraq. de retract. lig. § 1. glos. 9. num. 4. & 5.* & qui illorum appellatione veniant dixi latè *in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signif. verbo Consanguineus.*

7 In glos. [Alios] ibi *(nec est ob hoc odiosa, immo fauorabilis Ecclesiarum fauore)* Notatur ad hoc quòd potius est considerandus fauor, quàm odium, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 6. proœm num. 37.*

8 Idem ad hoc quòd dispositio censetur fauorabilis, aut odiosa ex principali intentione disponentium, vt per *Tiraq de retractu lig. §. 30. glos. 1. num. 5. Sanch. de Matrim. lib. 1. disput. 1. num. 4.*

9 Item ad hoc quòd lex quamuis pœnalis lata principaliter in fauorem animarum, & ad peccatum vitandum, est fauorabilis, & extendenda ex identitate rationis, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 4 num. 7. vers. tertio, & lib. 1. var. cap. 11. num. 5. Marc. Anton. Genuens. in practicab. ecclesiast. q. 541. Aym. de antiquit. temp. par. 4. §. videamus num. 10. Villag. de extens. legum rub. de extens. legis correctoriæ & pœnalis simul num. 80. Menoch. remed. 6. recup num. 15. Flamin. Paris. de resignat. lib. 12. q. 2. num. 17. Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 39. num. 5. Farinac. fragm. crimin. par. 1. lit. E. num. 111.*

10 Item ad hoc quòd Constitutiones pœnales ex identitate rationis sunt extendenda fauore piæ causæ, vt per *Tiraquel. de priuilegijs piæ causæ priuil. 161. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 10. num. 206. Aym. de antiquit. temp. par. 4. §. videamus num. 17. Euerard in loco à ratione legis larga num. 68. Farin. d. lit. E. num. 110.* vbi *num. 114.* limitat si agatur de præiudicio alterius piæ causæ.

SVMMARIVM.

1 *Vsurpantes de nouo custodiam vacantium Ecclesiarum, clerici, & monachi hoc fieri procurantes, nec non clerici se talibus non opponentes, quas pœnas incurrant, ostenditur, & num. 2.*
3 *Vsurpantes de nouo sibi Iuspatronatus à locis pijs vacantibus, sunt excommunicati.*
4 *Verbum*, Subiacere, *non denotat latam sententiam.*
5 *Ius præsentandi potest præscribi per laicos etiam in Ecclesia libera.*
6 *Iuspatronatus acquiritur præscriptione immemoriali cum multiplicatis præsentationibus & continuis per annorum L. spatium.*
7 *Masculinum concipit fœmininum in fauorabilibus, secus in odosis.*
8 *Sylua cadua quæ dicatur.*
9 *Sylua non cadua in fructu non venit.*
10 *Verbum*, reditus, *est nomen generale.*
11 *Verbum* fructus *à verbo* reditus, *in quo differat, ostenditur.*

Cap. Generali. XIII.

1 Occupantes de nouo custodiam, regalia, vel guardiam alicuius Ecclesiæ, vel loci pij, & vsurpantes bona Ecclesiarum vacantium, & clerici, vel monachi hoc fieri procurantes, sunt ipso facto excommunicati. Item illi, qui, vt debent, non se opponunt talia facientibus, non possunt pro eo tempore de prouentibus Ecclesiæ participare. Item qui ex fundatione beneficiorum, vel antiqua consuetudine & approbata sibi vendicant tale Ius, non vsurpent per se, vel per ministros ea, quæ non pertinent ad redditus, seu fructus tempore vacationis, sed ipsorum custodiam habeant, & in bono statu conseruent. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 171. Alagona in compend. pag. 65.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hac eandē cōclus. ex hoc tex. desumūt *Memor. clericorum e. 9. excom. 42. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. 3. & num. 56. & num. 99. vers. 4. & num. 106. Gambar. de casibus reseruat. cap. 10. num. 2. in fine, & num. 3. Rainer. in catalogo censurarum extra Bullam cap. 9. excom. 44.* vbi cum *Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 6.* notat occupationem bonorum cum effectu & simul vsurpationis conatum requiri ad contrahendum hanc censuram, refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 203. in vlt. impres. Lugdunen.*

3 *Seu quibuslibet alijs pijs locis, &c.* Notatur ad hoc quòd vsurpantes de nouo sibi Iuspatronatus à locis pijs vacantibus sunt excommunicati, vt per *Nau. in man. cap. 27. num. 123. Clar. recept. sentent. lib. 5. §. fin. q. 77. num. 29.*

4 *Eo ipso excommunicationis sententiæ, &c.* Notatur ad hoc quòd verbum, subiacere, non denotat latam sententiam, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 149. C. de reuocan. donat.*

5 *Ex antiqua consuetudine, &c.* Ergo Ius præsentandi potest præscribi per laicos etiam in Ecclesia libera, vt per *Cou. in reg. possessor §. 10. num. 2. prope finem, Camill. Borrel. in sum. omnium decis. tit. 32. num. 91. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 9. num. 82.* Acqui-
6 ritur enim perscriptione immemoriali cum multiplicitatis præsentationibus, & continuis per quinquaginta annorum spatium, vt notant *Perez l. 1. titul. 6. lib. 1. Ordin. pag 137. & 143. Ceuall. commun. contra communn. q. 614. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 19. q. 11. Rot. decis. 520. num. 2. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, aliàs part. 4. diuers.*

7 In glos. [Vniuersos] ibi (*in fauorabilibus masculinum concipit fœmininum, in odiosis non*) Ita *Palat. in repet. rub. de donation. inter virum, & vxorem §. 69. nu. 25. & seq.* Veluti in testamentis iuxta tradita per *Costam in cap. si pater, de testam. hoc lib. part. 1. verbo si absque liberis num. 24.*

8 In glos. [Reditus] ibi (*vt sunt sylua cadua*) Dicuntur autem, quæ diuidi, & scindi possunt, vt ex bonis Auctoribus probaui *in meo Dictionario Lusitanicolatino verbo deuesa pag. 390.*
9 Et solet hæc glossa notari ad hoc quòd sylua non cædua in fructu non venit, vt per *Boer. decis. 51. num. 1.*

10 In ead. glos. ibi (*nota quod omnis fructus consistit in redditu*) Ergo verbum, *Reditus*, est nomen generale, & plus est in reditu, quam in fructu, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 6. in princip. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 594.* cum alijs per me citatis *in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signif. verbo Reditus.*

11 In quo autem differat verbum, *Fructus*, à verbo,

verbo, Redditus, vide D. *Barbos. in l. fructus num. 63 ff. soluto matrim.* & citatos à *Valdes. ad Soar. part. 2. ad l. 1. tit. de las ganancias lib. 3. fori num. 63. pag. 25. col. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Parochialis Ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate, & si conferatur non attingenti XXV. annum non valet collatio, ille autem, cui talis Ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter, infra annum Sacerdos fieri, si autem promotus non fuerit elapso anno priuatus est ipso iure.*

2 *Beneficia habentia curam iurisdictionalem non comprehenduntur sub dispositione huius tex.*

3 *Morum probitas requiritur ad beneficia.*

4 *Beneficium Curatum nemini concedi potest, qui non attigerit XXV. ætatis suæ annum.*

5 *Parochus tenetur in sua Ecclesia residere.*

6 *Parochus cogendus est habitare in domo Ecclesiæ, aut si illam non habeat Ecclesia, in propinquiori intra limites Ecclesiæ.*

7 *Prouisus de beneficio Curato tenetur infra annum promoueri in Sacerdotem, aliàs vacat ipso iure, si canonice possideat, vt num. 9.*

8 Parochialem obtinens *si Sacerdos non fiat, potest in vltima die anni eam resignare in fauorem.*

10 *Licentia ad discedendum vbi Parocho conceditur, debet esse in scriptis expressa.*

11 *Ordinarijs non est hodie sublata facultas ita & taliter quod non possint iuxta formam Concilij Trid. aliquibus iustis de causis licentiam concedere recedendi à Parochiali ad aliquod tempus breue.*

12 *Parochus sine licentia Episcopi iusta causa an possit abesse ad duos menses continuè vel diuisim, ostenditur & num. 13.*

14 *Pœna huius tex. non habet locum in Decanis Præpositis, Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris curam animarum, sed non Parochialem Ecclesiam, habentibus.*

15 *Pœna huius tex. non afficit eos, qui præficiuntur Ecclesijs Collegiatis, quæ aliàs Parochiales quoque sunt.*

16 *Parochiali Ecclesia habitu tantum, & non actu Parochianos habenti qui præficitur non tenetur infra anni spatium Presbyter fieri.*

17 *Parochialis habitu respectu populi non obligat ad residentiam, nec ad Sacerdotium, nec inducit incompatibilitatem.*

18 *Parochiales Ecclesiæ accessorie vnitæ non obligant ad residentiam nec ad Sacerdotium.*

19 *Iudex appellationis non tenetur quoad ordinem iudiciarium seruare leges illius fori à quo appellatum est, sed potius proprij tribunalis instituta.*

21 *Verbum, esse, denotat nullitatem ipso iure.*

Cap. Licet canon. XIV.

1 NVllus ad regendam parochiam assumatur nisi sit idoneus moribus, scientia, & ætate. Prouisio de Parochiali facta non habenti viginti quinque annos, est nulla: & prorsus tenetur personaliter residere: potest tamen Ordinarius dispensare super residentia ad tempus cum causa rationabili. Item infra annum à tempore commissi regiminis ordinetur Sacerdos, aliàs est ipsa Ecclesia priuatus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 172. Alagona in compend. pag. 66.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Vt nullus ad regimen Parochialis Ecclesiæ.* Ergo beneficia habentia curam iurisdictionalem, cum impropriè & large dicantur curata secundum Doct. citatos *in collect. ad cap. dudum 54. num. 12. hoc tit.* non comprehenduntur sub dispositione huius tex. vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 133. num. 33.*

3 *Nisi sit idoneus moribus, &c.* Notatur ad hoc quòd ad beneficia requiritur morum probitas, vt per *Filliuc. tom. 3. tract. 4. cap. 5. num. 40.* & faciunt quæ dixi *in collect. ad cap. cum in cunctis num. 9. hoc tit. in Decretalib.*

4 *Qui non attigerint vigesimum quintum annum.* Notatur ad hoc quòd beneficium Curatum nemini concedi potest, qui non attigerit vigesimum quintum ætatis suæ annum, vt per Doctores, quos citati *ad d. cap. cum in cunctis num. 34.* quibus adde *Nau. in man. cap. 25. num. 116. Gutier. lib. 1. canon. cap. 26. num. 3. Hoied.*

Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 24. num. 19. Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 30. num. 12. Filliuc. tom. 3. tract. 41. cap. 5. num. 29. Ioan. Anton. Massob. in sua praxi habendi concursum prælud. 3.

5 *Residere personaliter teneatur, &c.* Collige ex tex. Parochum teneri in sua Ecclesia residere, de quo & pluribus alijs ad materiam residentiæ spectantibus vide *Concil. Trident. sess. 6. de reform. cap. 1. & 2. & sess. 23. de reformat. cap. 1. Nau. in man. cap. 25. num. 121. Mandos. in praxi signaturæ in verbo dispensat. de non residen. Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 9. Rebuff. in praxi tit. de non residendo num. 20. & 66. Selu. de benefic. part. 4. q. 2. à num. 2. Gallet. in margarita casuum Conscientiæ verbo Residentia, Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. sub tit. Sed an Parochi debeant residere in suis Curatis, Cened. ad Sextum collect. 30. n. 2. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo Parochus differ. 3. metipsum de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 53. num. 75. cum seqq.* Super residentia Prælatorum, & aliorum curam animarum habentium & residere debentium emanauit *Constit. Pij. IV.* incip. *In suprema sub Dat. Kalend. Decemb. 1564.*

6 Parochum cogendum esse habitare in domo Ecclesiæ, vel si Ecclesia nō habeat illam, in propinquiori intra limites Ecclesiæ, referunt decisum *Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 2. num. 179. in 22. declar. Armendar. citato loco num. 150. Sanctarel. var. resolut. q. 4. num. 46.*

7 *Et infra annum, &c.* Notatur ad hoc quòd prouisus de beneficio Curato tenetur infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, promoueri in Sacerdotem, aliàs vacat beneficium ipso iure, vt per *Nau in man. cap. 25. num. 117. vers. octauo, Rebuff. in praxi benef. tit. de non promouen. intra annum, à princip. Hoied. de incompatib. benef. part. 1. cap. 24. num. 19. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia, vers. dico quarto principaliter, Spin in speculo testam. gloss. 4 princip. num. 65. Azeued. cons. 9. num. 25. Morl. in emporio Iuris part. 1. q. 9. num. 45. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 55. secundum nouiss. impress. Azori. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 2. Cened. d. collect. 30. num. 1. vers. & quidem, Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1988.* vbi ait quod Parochialis Ecclesia si conferatur non Sacerdoti, tenet collatio, sed infra annum tenetur ad Sacerdotium promoueri, *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 57.* vbi subdit quod quando obtinens aliquam Ecclesiam Parochialem non promouetur intra annum ad Sacerdotium, tunc elapso anno vacat d. Paro-
8 chia ipso iure. Vnde in fine anni, & vltima die poterit Parochialem resignare in fauorem alicuius, vt tenet *Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 3. q. 2. & q. 5. num. 4.* vide latius infra ad *cap. commissa 35. hoc eod. tit.*

9 Procedit huius tex. dispositio, & intelligitur quando prouisus de Parochiali eam canonice possedit vltra annum, & non se promouerit in futurum, secus verò si non canonice, quo casu non vacat, vt per *Mascard. de probation. concl. 885. num. 16.* Erit sane Parochus à prædicta pœna immunis in casu decisionis à Sacra Congregatione Concilij emanata, his verbis. Pœna Canonis præscripta eis, qui intra annum Sacerdotium non susceperunt, non habet locum in Rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis pacificæ, vel infra tempus comparuit, & se promoueri petijt, offerens quantum in eo est se paratum ad suscipiendum Sacerdotium, sed Ordinarius noluit eum propter illiteraturam, vel aliam causam promouere, refert *Salzed. d. cap. 55. in princ.*

10 *Super residentia verò, &c.* Attenta dispositione *Concil. Trid. sess. 23. de reformat. cap. 1. prope finem*, discedendi licentia in scriptis, gratisque concedenda vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, Parochis non datur per Episcopum; vnde non sufficere licentiam tacitam, sed oportere expressam resoluunt *Nicol. Garc. d. part. 3. cap. 2. num. 35. Armendar. d. loco num. 164. Ego ipse d. allegat. 53. num. 95. & 99. Sanctarel. vari. resolut. q. 4. num. 16.*

11 Per Motum proprium Pij V. publicatum mense Iunij 1568. super residentia Canonicorum habentium Parochiales, non fuisse ablatam Ordinarijs facultatem, ita & taliter quòd non possint iuxta formam Concilij Trid. aliquibus iustis de causis licentiam concedere recedendi à Parochiali ad aliquod tempus, modo ea vtantur intra limites præscriptos à *Concil. Trid. d. cap. 1.* referunt decisum *Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 179. Armendar. d. loco num. 87.*

12 Quæstio est dubia an Parochus sine licentia Episcopi ex iusta causa possit abesse ad duos menses continue, vel diuisim? Affirmatiuam

tiuã opinionẽ tenẽt *Salzed. ad Bernard. cap. 54. lit. C. vers. illud vero, Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo priuatio* §. 4. *dub.* 3. *& verbo Parochus* §. 2. *Lali. Zech. de casibus reseruatis casu* 3. *& de Republ. tit. de beneficiat. num.* 6. *Paul. Comitol. responsor. moral. lib.* 1. *q.* 59. *num* 3. *Fr. Emman. in sum. tom.* 2. *cap.* 36. *in fine*, *Azori. instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *q.* 9. *&* 10. *Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. par.* 3. *cap.* 1. *nu.* 19. *&* 21. *Sanch. de Matrimonio, lib.* 3. *disp.* 31. *num.* 11.

13 Verum probabilius est Parochos etiam ex iusta causa non posse abesse primo bimestri sine Episcopi facultate, vt resoluunt *Lessi. de Iustit. lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 29. *num.* 159. *Vgolin. de potest. Episcopi cap.* 15. §. 5. *num.* 2. *Anton. Gom. in explicat. Bullæ Cruciata cap.* 7. *in.* 4. *claus. num.* 22. *Posseuin. de officio Curati cap.* 1. *num* 11. *Nicol. Garc. d. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 23. *Sanctarel. vari. resolut. q.* 4 *num.* 12.

14 In glos. [Parochialis] ibi (*sed nunquid erit idem in Decanatu, & alijs dignitatibus, &c.*) Notatur ad hoc quòd huius tex. pœna vires, & locum non habet in Decanis, Prępositis, Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris curam animarum quidem, sed non Parochialem Ecclesiam habentibus, vt per *Boer. decis.* 119. *num. fin. Azor. institut. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *q.* 3.

15 In ead. glos. ibi (*non habet locum hæc Constitutio in Parochialibus Collegiatis, &c.*) Notatur ad hoc quòd pœna huius tex. non afficit eos, qui præficiuntur Ecclesijs Collegiatis, quæ aliàs Parochiales quoque sunt, vt per *Azori. instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *q.* 4.

16 In ead. glos. ibi (*Quid si Ecclesia olim habuit Parochianos, &c.*) Notatur ad hoc quod qui Ecclesię Parochiali habitu tantum, & non actu Parochianos habenti præficitur, non tenetur lege, quæ lata est in hoc tex. nempe quòd debeat intra anni spatium Presbyter fieri, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de promotis intra annum num.* 34. *Federic. de Senis cons.* 183. *Nau. cons.* 4. *de prabend. in antiq. Azori. instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *q.* 9. *& lib.* 9. *cap.* 3. *q.* 14. *vers. quæstionis dubia est, Rota apud Farin. par.* 4. *sua praxis crimin. decis.* 112. *Anton. Ricciul. de iure personarum extra grenium Ecclesia existent. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 2. vbi *num.* 4. *&* 5. subdit huiusmodi Paro-

17 chialem habitu respectu populi non obligare ad residentiam, nec ad Sacerdotium, neque inducere incompatibilitatem.

18 Et dispositionem huius tex. non habere locum in Parochialibus Ecclesijs accessorie vnitis resoluunt *Rebuff. d. tit. de non promot. intra annum num.* 29. *vers. ideo, qui possedit, Boer. decis.* 119. *num.* 7. *Azor. d. lib.* 6. *cap.* 8. *quæst.* 8.

19 In glos. [De cætero] ibi (*si autem Constitutio loquitur, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudex appellationis nõ tenetur quoad ordinẽ iudiciarium seruare leges illius fori à quo appellatum est, sed proprijs potius tribunalis instituta vt per *Cou. vari. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 5.

20 In glos. [Carere] ibi (*ipso iure*) Vide quæ de hoc verbo dixi *in tract. de dictionibus vsufrequent. dict.* 53. *secundum Lugdun. impres.*

21 In glos. [Priuatus] ibi (*ipso iure*) Vide *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 32. *num.* 36. vbi quod verbum, esse, denotat nullitatem ipso Iure, de quo *Ego ipse d. tract. de dictionibus vsufreq. dict.* 108. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Parochialis Ecclesia cõmẽdari nõ debet, nisi cõstituto in ætate legitima, & Sacerdotio, & cum euidenti Ecclesiæ vtilitate, & vnã solum, & per sex menses tantùm, quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure.*

2 *Ordo vbi requiritur de tempore prouisionis non sufficit sola aptitudo.*

3 *Parochialis Ecclesia non potest per Episcopum commendari nisi clerico ætatem legitimam & Sacerdotium habenti.*

4 *Commendare ad sex menses potest Episcopus Parochiales Ecclesias, & alia beneficia, quibus inest cura animarum.*

5 *Episcopus, qui ad sex menses parochialem commendauit, non potest ante semestre tempus nutu suo cõmendationem reuocare.*

6 *Commendatarius fit depositario similis.*

7 *Commendatarius temporalis non facit fructus suos, nisi quatenus ad congruam sustentationem sibi & suis ministris opus sit.*

8 *Beneficia iurispatronatus non possunt dari in commendam sine consensu patroni.*

9 *Ecclesia finito vno semestri, si adhuc durat eadem necessitas, vel vtilitas, poterit per aliud semestre commendari*

Cap. Nemo deinceps. XV.

1 Parochialis Ecclesia commendari non debet nisi habenti legitimam ætatem, & Sacerdotiũ, & cum euidenti Ecclesiæ vtilitate,

tate, & vna solum, & per sex menses tantùm, itaut quicquid contra factum fuerit, irritum sit. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 175. Alagona in compend. pag. 67.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *In ætate legitima, & Sacerdotio.* Ergo vbi requiritur Ordo de tempore prouisionis non sufficit sola aptitudo, & sic ætas ad Ordinem necessaria, vt per *Abb. in cap. cum in cunctis §. inferiora, hoc tit. in Decretal. sub nu. 10. ad fin. vers. sed secundo casu, & ibi Dec. sub num. 21. ad fin. vers. secunda conclusio, & num. 22. & cons. 127. num. 5. Paris. cons. 50. à num. 12. lib. 4. Roch. de iurepatron. in verbo honorificum q. 4. num. 26. Lambertin. in simili tract. lib. 2. part. 1. q. 2. art. 22. num. 8. & 29. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. in princ. n. 105. Melch. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 47. num. 10. Rot. decis. 216. nu. 1. apud Farin. part. 2. recent.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd Parochialis Ecclesia non potest per Episcopum commendari nisi clerico ætatem legitimam, & Sacerdotium habenti, vt per *Azori. institut. moral. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 7. metipsum de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 59. num. 23.*

4 *Declaramus vltra semestris temporis spatium non durare.* Notatur ad hoc quòd Parochiales Ecclesias, & alia beneficia, quibus inest animarũ cura, potest Episcopus ad sex menses commendare, vt per *Lambert. de iurepatr. lib. 2. part. 3. q. 7. art. 1. & par. 2. q. 1. art. 29. & 30. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 10. nu. 378. Filliuc. tom. 3. tract. 41. cap. 3. num. 132.* quos refero *Ego ipse d. alleg. 59. num. 15.*

5 In ead. glos. [Commendare] ibi (*Sed quæro an per Ordinarium reuocari poterit, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus, qui ad sex menses Parochialem commendauit, non potest ante semestre tempus nutu suo commendationem reuocare, vt per *Rebuff. in praxi tit. de commendis num. 58. Azor. par. 2. lib. 6. cap. 31. q. 6. vers. quæres.* Verius tamẽ credo huiusmodi commendatarium, cum nec in re, nec ad rem ius habeat, posse ad libitum reuocari, vt per *glos. in cap. si constiterit de accusat. & in cap. qui plures 21. q. 1. Mandos. reg. 39. q. 3. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 8. num. 35. & 37. Nicol. Garc. de benefic. part. 4. cap. 4. à num. 53.* vbi destinguit *a num. 54.* refero *Ego ipse d. alleg. 59. num. 18.*

6 In eadem glos. ibi (*idem est quod deponere*) Notatur ad hoc quòd cõmendatarius sit depositario similis, vt per *Menoch. remed. 15. recuper. n. 38. eũ seqq.* refero *Ego ipse d. alleg. 59. nu. 10.*

7 In ead. glos. ibi (*sed nunquam facit iste fructus suos, &c.*) Notatur ad hoc quòd commendatarius temporalis non facit fructus suos nisi quatenus ad congruam sustentationẽ sibi & suis ministris opus sit, reliquũ, quod superest, in vtilitatẽ Ecclesiæ conuertendo, vt per *Gonz. ad reg. 8. Canc. glos. 5. §. 8. n. 39.* vbi *nu. 5.* secus dicit in commendatario perpetuo.

8 In ead. glos. ibi (*nunquid ad talem commendam vocabitur patronus, &c.*) Notatur ad hoc quòd beneficia Iurispatronatus non possunt dari in commendam sine consensu patroni, vt per *Flamin. de resign. benefic. lib. 2. q. 4. num. 13.* vbi *num. 14.* subdit quod secundum magis communem opinionem constitui potest pensio in beneficio iurispatronatus sine consensu patroni, de quo tamen vide per me dicta citata *alleg. 59. num. 6. & 15.*

9 In glos. [Durare] Notatur ad hoc quòd Ecclesia finito vno semestri, si adhuc duret eadẽ necessitas, vel vtilitas illius, potest per aliud semestre cõmendari, vt per *Gonz. d. glos. 5. §. 8. n. 35.* quã refero *Ego ipse d. alleg. 59. n. 14. in fine*

SVMMARIVM.

1 *Tempora ad expeditionem litterarum vtilia statuit, & confirmat hæc Decretalis.*
2 *Episcopalium Ecclesiarũ prouisionem summus Põt. sibi reseruauit, vt tolleretur discordiæ, quæ quotidie oriebãtur in electionibus Episcoporũ à Capitulo, & Canonicis faciendis.*
3 Regibus *Coloniæ, Galliæ, Hispaniæ, atque Lusitaniæ potestas nominãdi Episcopos data est*
4 *Dictio,* Quod si, *est aduersatiua in iure, & in facto.*
5 *Actorum productio non sufficit nisi integrè facta fuerit.*
6 *Expensæ necessariæ, quas facit* Capitulum *pro electione Prælati, de bonis Prælaturæ fieri, vel reddi debent.*
7 *Verbum,* priuentur, *importat sententiam ferendam, nisi præcedat Dictio,* ipso facto.
8 *Dictio,* Ex tunc, *si adijciatur verbo futuri temporis, habet vim latæ sententiæ.*
9 *Retractio, & cassatio actus est pœna.*
10 *Electores, qui electionem non præsentant electo, et eius consensum petũt intra octo dies, quam pœnam incurrant, ostenditur.*

11 *Vacatio per mortem, & vacatio per resignationem æquiparantur.*

12 *Cessante causa impulsiua non cessat effectus.*

13 *Calumnijs, mendacio, vel falsitate contra aduersarium vti nulli licet in iudicio quamuis iuste litiganti.*

14 *Causã iustã fouens potest aduersariũ decipere.*

15 *Resignãs vt cõstituatur in mala fide, nõ requiritur intimatio litterarũ sed sufficit scire, vel esse plene informatũ renũciationẽ admissã fuisse per superiorẽ iuxtã formam mãdati.*

16 *Notitia certa est, & indubitata eius rei, quam à fide dignis accepimus.*

17 *Dies vna pro quiete in qualibet septimana dari debet.*

18 *Dies festi, quibus iter confici non licet, è præstituto tempore ad iter conficiendum sunt subducendi.*

19 *Moræ purgatio non admittitur cum quid sit ipso iure.*

20 *Legum correctio non inducitur per subauditos intellectus.*

21 *Nuncium, qui misit ad proponendum, ipseq; nuncius impeditus fuerit, & hoc constet, non nocebit mittenti.*

22 *Impeditus actum facere in termino statuto, non excusatur nisi protestationem faciat.*

23 *Protestatio alia necessaria non est quando quis. fecit ex parte sua, quod potuit.*

24 *Protestari semel sufficit.*

25 *Oblatio, interpellatio, aliauè denunciatio fieri debet in loco cõgruo, cõpetenti, & opportuno.*

26 *Appellari nõ potest à pœna legis, à pronũciatione tamẽ et declaratione ipsius bene potest appellari, si cõstat eũ nõ incidisse, vel est dubiũ*

27 *Electio concors non dicitur nisi cum omnes consentiunt nemine discrepante.*

28 *Delictũ vbi à pluribus cõmittitur, et certũ sit vnũ ex illis cõmisisse illud, nec tamẽ cõstet quis eorũ fecerit, quis puniẽdus, remissiue.*

29 *Episcopus non potest absoluere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à Iure, siue temporalis, siue perpetua sit.*

30 *Iudex potest impertiri officium non petitum vbi vertitur animæ periculum.*

31 *Sententia lata contra electum, vel contra præsentatum ex defectu iuris præsentandi, aut eligendi, præiudicat præsentãti, & eligenti.*

32 *Sẽtẽtia si semel fuit lata cõtra opponẽtẽ nõ poterit amplius alius eundẽ defectũ opponere.*

Cap. Cupientes. XVI.

1 OLim hæc Decretalis erat valde vtilis suo tẽpore, antequam Papa electionẽ Episcopatuum sibi reseruasset, nam statuit, & confirmat tempora ad expeditionem Ecclesiarũ vtilia, super quibus ex Ordinarijs in præsenti scripserunt *Lap. Abbas, Arch. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 176. Alagona in comp. p. 67.* remissiue *Xim. in cõcord. par. 1. & 2.*

2 Vt tollerentur discordiæ magnæ, quæ quotidie oriebantur in electionibus Episcoporũ à Capitulo & Canonicis faciendis, cępit Romanus Pont. sibi reseruare Ecclesias Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales in *Extrauag. ad regimen, de præbend.* addita clausula, ibi, *nunc apud Sedem vacantes, vel infuturum vacaturas,* quę reseruatio postea facta fuit simpliciter, & generaliter quoad omnes Ecclesias Episcopales tã apud Sedem Apost. quàm extra Curiam *in reg. 3. Cancellariæ*, vt refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi. par. 1. tit. 1. cap. 3. num. 27.* vbi *num. 28.* obseruo in
3 Regnis Coloniæ, Gallię, Hispaniæ, atque Lusitaniæ potestatem nominandi Episcopos eorum Regibus datam fuisse.

4 *Quod si per viginti, &c.* Collige dict. *Quod si*, in hoc tex. esse aduersatiuam in Iure, & in facto si ponatur sine copula, vt per *Cened. post. lib. pract. & canon. quæst. sing. 94. num. 4.*

5 *Personaliter præsentauerint.* Notatur ad hoc quòd non sufficit productio actorum, nisi integre facta fuerit, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 121. num. 27. cum seq.*

6 *De bonis ad Prælatum, &c.* Notatur ad hoc quòd expensæ necessariæ, quas facit Capitulum pro electione Prælati, de bonis Prælaturæ debent fieri, vel reddi, vt per *Boer. decis. 134. num. 7. Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. num. 129. cum seq.*

7 *Priuentur.* Verbum hoc importat sententiam ferendam, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. n. 22. Cardos. in praxi Iudicum verbo verbum n. 21.* Secus si præcedat dict. *ipso facto*, quia tunc latam sententiam importaret, ex traditis per *Melch. Phæbos Lusit. decis. 88. nu. 12. tom. 1.*

8 *Ex tunc.* Hæc dictio si adijciatur verbo futuri temporis habet vim latæ sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 141. C. de reuocand. donat. Rebell. de obligat. Iustit. part. 1. lib. 1. quæst. 6. num. 37. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 27.*

9 *Poena plectenda, &c.* Notatur ad hoc quòd retractatio, & cassatio actus est poena, vt per *Boer. decis. 1. num. 16.*

10 *Caeterum si eligentes, &c.* Notatur ad hoc quòd post electionem factam tenentur electores electionem praesentare electo, & petere consensum eius infra octo dies postquam commode potuerint, alioquin negligentes excluduntur à prosequutione processus, & sunt suspensi per tres annos ab omnibus beneficijs ipsius Ecclesiae, vt per *Mirad. in man. Praelat. tom. 2. q. 23. art. 10. concl. 3.*

11 In glos. [Vacationibus] Notatur ad hoc quòd per renunciationem non minus vacatio successionis contingit, quam per mortem, vt per *Auendan. ad l. 45. Tauri glos. 2. num. 4.* nam vacatio per mortem, & vacatio per resignationem aequiparantur, *Flamin. de resignat. benef. lib. 1. q. 5. num. 4. & q. 6. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. § 5. proaem. num. 25.*

12 In glos. [Periculosis] ibi (*non cessat constitutio, &c.*) Notatur ad hoc quòd cessante causa impulsiua non cessat effectus, & sic dispositio, vt per *Gig. de pensionib. q. 22. num. 2. Tiraq. in tract. cessante causa limit. 1. num. 2. Ludou. Rodolphin. quaest. vari. lib. 2. q. 35. n. 10.*

13 In glos. [Malignantium] ibi (*Non autem malitiosas, & falsas, &c.*) Notatur ad hoc quòd nulli, quamuis iuste litiganti, seu iustam causam defendenti, licitum est in iudicio calumnijs, mendacio, vel falsitate contra aduersarium vti, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 2. Sot. de Iustit. lib. 5. q. 6. art. 2. Syluest. in sum. verbo accusatio num. 11. Boss. in pract. crim. tit. de responsionib. à reo faciendis num. 18. Cou. lib. 1. vari. cap. 2. num. 1. ad fin.* & alij citati per *Cened. ad Decretum collect. 43. n. 11.* nec etiam ad repellendas, & effugiendas aduersae partis cauillationes, & fraudes licitum est mendacio, calūnia, vel falsitate vti, vt tenēt *D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 3. & Cou. citato loco.*

14 In ead. glos. ibi (*consueuit dici quòd qui habet ius in principali, &c.*) Notatur ad hoc quòd pars fouens iustam causam potest aduersarium decipere, vt per *Tiraq. de retractu lig. in praefat. num. 71. Perez l. 2. vers. sed dubitatur tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 402. & l. 1. vers. & in primis tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 542.*

15 In glos. [Notitiam] ibi (*certam & indubitatam*) Ex hac glossa colligit *Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 1. num. 134.* quod ad constituendum resignantem in mala fide non requiritur intimatio litterarum, sed sufficit scire, vel esse plene informatum renunciationem admissam fuisse per superiorem iuxta formam mandati.

16 In ead. glos. ibi (*vel homines fide digni referunt pro certo*) Notatur ad hoc quòd notitia certa est, & indubitata eius rei, quam à fide dignis accipimus, vt per *Tiraq. de poenis temperandis causa 51. n. 31. & de retractu lig. § 36. glos. 2. num. 30. & 31.*

17 In glos. [Commodè] ibi (*pro illa dabitur vna dies*) Notatur ad hoc quòd debet dari vna dies pro quiete in qualibet septimana, vt per *Greg. l. 4. verbo non perdiesen tit. 16. par. 2.*

18 Notatur ad hoc quòd festi dies, quibus iter confici non licet, ex praestituto tempore ad iter conficiendum sunt subducendi, vt per *Menoch. de arbitrar. casu 2. num. 17.*

19 In glos. [Expectati] ibi (*quod cum haec sententia lata sit à Canone, &c.*) Notatur ad hoc quòd morae purgatio non admittitur cū quid fit ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 310. C. de reuocandis donat.* Tempus enim à lege praestitutum ita demum tantùm inducit priuationem Iuris absque morae purgatione, si sit canon latae sententiae, secundum *Tiraq. de retractu lig. § 3. glos. 4. in princip.*

20 In glos. [Petere] ibi (*Iura reuocanda non sunt, &c.*) Notatur ad hoc quòd legum correctio non inducitur per subauditos intellectus, vt per *Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 2. cap. 2. num. 14. ad fin. Menoch. de praesumpt. lib. 6. praes. 38. num. 3.* & dicit hanc glos. singularem *Perez l. 1. glos. 3. tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 111. in princ.*

21 In glos. [Proposita] ibi (*si misit nuncium ad proponendum, & nuncius impeditus fuerit, & de hoc constet, non nocebit ei*) Idem tenet *Tiraq. de retractu lig. § 12. glos. 3.* Et sufficit tantum probare impedimentum, vt obseruat *Boer. decis. 40. num. 5.*

22 In ead. glos. ibi (*protestatur, &c.*) Notatur ad hoc quod protestationem nisi faciat impeditus actum facere in termino statuto non excusatur, & ita debet protestari per se non stare, vt per *Bernard. reg. 615. Rebuff. in tract.*
23 *de pacif. possess. num. 310. Gutier. practic. lib. 1. q. 55. n. 2.* Verū Rota sequitur opinionē quòd quando quis fecit ex parte sua, quod potuit, non est necessaria alia protestatio, *Crescent. decis. 5. de except. Verall. decis. 73. part. 2.* in impressis, & fuit dictum *in Tullen coadiutoria 17. Februarij 1614.* coram *Card. Sacrato*, im-

pressa per *Farinac. decis. 567. n. 7. par. 1. recent.* & resoluunt *Ludou. Gom. super reg. de annali q. 76. ad fin Lancellot. de attent. par. 2. cap. 12. ampl. 1. num. 65. cum seq.*

25 In ead. glos. ibi (*coram hostiariis*) Notatur ad hoc quod oblatio, interpellatio, aliaue denunciatio fieri debet in loco congruo, competenti, & opportuno, vide *Tiraquel. de retractu lig. ad fin tit. num. 84.*

26 In glos. [Priuatos.] ibi (*quia à pœna legis, vel canonis non appellatur*) Notatur ad hoc quòd licet à pœna legis non appelletur, à pronunciatione tamen, & declaratione ipsius bene potest appellari, si constat eum non incidisse, vel est dubium, vt per *Gutier. practic. lib. 1. q. 50. num. 2.*

27 In glos. [Concordem] ibi (*nemine discrepante*) Notatur ad hoc quòd concors electio non dicitur nisi cum omnes consentiunt nemine discrepante, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 10. cap. 4. q. 2. vers. obijcies.*

28 In glos. [Qui culpabiles.] ibi (*si hoc ignoretur quid erit? videtur quod nullus incidat in pœnam, &c.*) Ergo si certum sit vnum ex pluribus aliquem interfecisse, vel aliud delictum commisisse, nec tamen constet quis eorum fecerit, nullus puniendus est, de quo tamen, cum sit valde cõtrouersum, vide *Plac. in epithome delict. c. 12. in princ. Clar. §. homicidium vers. alia etiam est defensio, Anton. Thesaur. Pedam. decis. 31. nu. 3. Menoch. de arbitr. casu 362. Tiraquel. de pœnis temperan. causa 63. à princip.* late *Farin. in praxi crim. par. 4. quæst. 95. num. 13. cum seqq.*

29 In glos. [Suspensos.] ibi (*& si quaeratur, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus non potest absoluere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à Iure, siue temporalis, siue perpetua sit, vt per *Gutier. canonic. quæst. lib. 1. cap. 5. nu. 4. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 52. nu. 2.*

30 In glos. [Contumacia.] ibi (*sicut & vbicunque, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudex potest impertiri officium non petitum vbi vertitur animæ periculum, vt per *Tiraquel. de priuileg. piæ causæ priuil. 152.*

31 In glos. [Nullum præiudicium] Notatur ad hoc quòd sententia lata contra electum, vel contra præsentatum ex defectu Iuris præsentandi, aut eligendi, præiudicat præsentanti, & eligenti, vt per *Cou. pract. cap. 14. nu. 1. & 2.*

32 Notatur etiã ad hoc quòd si semel lata fuit sententia contra opponentem, non poterit amplius alius eundem defectum opponere, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta vers. limita vigesimosexto.*

SVMMARIVM.

1 *Vrbis ad Regimen qui eligi non possunt, ostenditur, & nu. 2.*
4 *Constantini de donatione vbi tractetur, remissiue.*
5 *Roma prima Sedes, & vniuersalis Ecclesiæ primatus Iure diuino est collocatus.*
6 *Cardinalium officium est assisters Papæ.*
7 *Marchio quis dicatur, remissiue.*
8 *Dux quis dicatur, & de eius origine, remissiue.*
9 *Comes quis, & vnde dicatur, remissiue.*
10 *Baro quis vocetur.*
11 *Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut possessio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet.*
12 *Verbum duplex siue geminatum futuri temporis quando est in eadem constitutione, tunc est lata sententia.*
13 *Satrapæ dicuntur sapientes.*
15 *Princeps dicitur ille, qui primũ locum obtinet.*
16 *Paulus cur ciuis Romanus dicatur.*
17 *Roma vnde dicatur.*
18 *Ethymologia, & allusio in quo differant.*

Cap. Fundamenta. XVII.

1 NVllus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, vel dignitatis, nec eorum frater, filius, vel nepos, ad tempus, vel in perpetuum eligatur in Vrbis Senatorem, Capitaneum, patritium, Rectorem; seu quocunque alio nomine vocetur, ad Vrbis regimen, absque speciali Sedis Apost. licentia; cæteri vero eligantur tantùm ad annum, alioquin tam ipsi, quàm eligentes, & dantes auxilium, consilium, fauorẽ sunt excommunicati excommunicatione reseruata Papæ, & priuantur bonis feudalibus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 180. Alagona in compend. pag. 69.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandẽ conclus. firmant *Rainer. in catalogo censurarũ tit. de excommunicat. extra Bullã c. 9. excom. 8.* vbi subdit hanc excõmunicationem hodie parum esse in vsu, quia Senator

Senator à Papa eligitur, *Filliuc. tract. 15. n. 57 vers. prima, & num. 58. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 21. num. 17. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 91. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Isti sunt, qui vna die, &c.* Refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 3. cap. 2. nu. 9. cum seqq.*

4 *Sibi Romanam cõcedendo Vrbē, &c.* De Constantini donatione latissime egi *d. c. 2. nu. 68. cum multis seqq.*

5 *Quæ ore diuino, &c.* Quòd Romæ prima Sedes, & vniuersalis Ecclesiæ Primatus Iure diuino sit collocatus, probaui *Ego ipse d. cap. 2. num. 12.* vbi *num. 13.* ostendi an licitum sit Apostolicam Sedem è Roma aliò transferre.

6 *Qui sibi in executione officij Sacerdotalis coadiutores assistunt.* Notatur ad hoc quòd Cardinalium officium est assistere Papæ vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. q. 1. nu. 34. & lib. 7. q. 12. nu. 14. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 11. col. 401. Monet. de decimis cap. 9. q. 3. num. 114.* & ideo apud Summum Pont. residere tenentur, *Flam. lib. 1. q. 10. nu. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 24. nu. 123. Camill. Borrel. in sum. omnium decis. tit. 10. nu. 8.*

7 *Marchio,* De Marchione vide *l. 11. tit. 1. part. 2.* vbi dicitur Marquez tanto quiere dezir como señor de alguna grande tierra, que esta en comarca de Reinos, *Tiraq. de retractu lig. ad finem tit. num 66. Andr. Resend. in sua Lusitania pag. mihi 137. Cassan. in catalogo gloriæ mundi par. 8. consid. 15. Fr. Ioseph. à Seguença in historia S. Hieronymi hispanica lingua composita par. 3. lib. 1. cap. 11. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 48. §. 3. num. 69. Fr. Hieron. Roman. lib. 4. de Republ. Gentilica cap. 14. fol. mihi 130. verso, Gardiola de la nobleza de Hespaña cap. 47. Menoch. consil. 301. num. 8. cum multis seqq. Sebastian. de Orozco en el thesoro de la lengua Española verbo Marquez pag. mihi 540.*

8 *Dux.* De Duce, & eius origine vide *Andr. Resend. d. pag. 137. Gardiol. vbi supra cap. 46. Sebast. Orozco citato loco verbo Duque fol. 331. verso, Fr. Hieron. Roman. d. lib. 4. c. 13. fol. 29. Menoch. cōs. 302. n. 49. cū multis seqq. Cabed. Lusit. decis. 105. n. 1. p. 2.*

9 *Comes.* De Comite vide *Andr. Resend. vbi supra pag 136. cum seq. Gardiol. citato loco cap. 41. & 42. Sebast. de Orosco dicto loco verbo Conde fol. 230. verso, Gudiel en la historia de los Girones cap. 2. fol. 4. verso, Garibay in compendio historiali lib. 7. cap. 17. & 47. & lib. 10. cap. 4. Ambros. de Morales par. 2. de la chronica de Hespaña cap. 31. fol. 145. verso, Fr. Hieron. Roman d. lib. 4. cap. 15. fol. 131. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 11. cap. 8. & 9. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 16. n. 25. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 291. nu. 17. Cabed d. decis. 105. nu. 2. & 3.*

10 *Baro.* De Baronibus vide *Cassan. in catalogo gloriæ mundi par. 8. consid. 15. Gardiol vbi supra cap. 45. Sebast. Orozco citato loco verbo Baron fol 122. verso, Cabed. Lusit. decis. 104. par. 2. Cornel. Kbelian. in diction. Theutonicolatino verbo Bander,* vbi sic ait: Baro autem vulgo vocatur, qui inter nobiles opibus, & potentia antecellit, homo generosus, & insignis, merum, mixtumque imperium in aliquo castro, aut oppido consensu Principis habens, &c.

11 *Irrita prorsus ex nunc, & vacua nunciamus.* Notatur ad hoc quod lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita & inanis actio, aut passio, quę in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

12 Notatur ad hoc quòd quando in eadem Constitutione est duplex siue geminatum verbum futuri temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 46. & 47. C. de reuocandis donat.*

13 In glos. [Satrapis. ibi *(idest sapientibus)* Vide *Cassan. in catalogo gloriæ mundi par. 11. consid. 8.*

14 In glos. [Contingeret.] Vide *Mascard. de probation. concl. 262. num. 56.*

15 In glos. [Princeps.] Notatur ad hoc quòd Princeps dicitur ille, qui primum locum habet, vt per *Azor. instit. moral par. 2. lib. 11. cap. 7. q. 1.*

16 In glos. [Perlantur] ibi *(Vnde Paulus aduersus iniuriosos se Romanum ciuem testabatur)* Quia eius pater societatem cum Romanis contraxerat, & in illius signum data ei fuerat pænula, vt refert *Boer. decis. 260. num. 22.*

17 In glos. [Gens Sancta.] In codicibus adhuc

huc non correctis sub hac glos. inuenlebatur Romam appellari quasi rodat manus, quam merito reprehendit *Alphons.de Mendoça,q.4.Scholastica* §.1.licet olim preceptor colendissimus non abs re dixerit glossam prædictam non respexisse ad ethymologiam nominis,quæ verborum origines perquirit, eorumque veritatem notificat, vt ostendit multis exemplis *Fonsec.in dialect.lib. 5. cap.2.* de consule, qui sic dicitur quia consulit Reip. de abstemio,quia abstinet à temeto, idest vino; sed tantùm ad allusionem, quæ ad solius vocis sonum, & similitudinem tantum respicit,vt optimo exemplo sic Iustinianum vendicans à morsu,seu potius calumnia *Laurentij valla* circa appellationem testamenti, quod *Iustin.* dixit testationem mentis, *in princ. Instit. de testam.* aduertit *Alciat. de verb.signif.lib.4.num.21.* quem laudat *Cou.in rub.de testam.n.2.Aurel.de verb. signif.c.6. à num. 33.* Vnde inter ethymologiam, & allusionem illud consequitur descrimen, quòd ethymologia quoad originem vocabuli veritatem præ se fert, & ideo in definitionibus ei locus assignatur, & ab ea saltem negatiue valet argumentum vt nos docet *Iureconf.in l. 2.S. appellata ff. si certum pet.* ex allusione autem cum veram originem vocabuli non respiciat, minime necessarium est argumentum,immo allusionem damnant antiqui omnes,vt ostendit *Rip.in l. 1. num. 18. ff. de nouat.Cuiac. lib.11.obseru.37.*

SVMMARIVM.

1 *Canonicis Cathedralis Ecclesia ipso iure vel per sententiam, præterquam in casu negligentia,eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi, in inferioribus verò Ecclesijs semper ad proximum superiorem.*

2 *Eligentes scienter indignum priuantur ipso iure electione, & ius eligendi amittunt, secus si ignoranter, vt num. 3.*

4 *Ecclesiarum diæcesis dispositio pertinebat ad Episcopum ex dispositione antiqua.*

5 *Episcopus Iure Ordinario collator est omnium beneficiorum, qua sunt propria diæcesis.*

Cap. Quamquam. XVIII.

1 QVando electores Cathedralis Ecclesiæ priuati sunt ipso iure potestate eligendi ob electionem scienter indigni, vel debent priuari per sententiam ob non seruatam formam electionis præscriptam à Concilio,electio deuoluitur ad Papam, non ad superiorem immediatum, secus verò in inferioribus Ecclesijs, vel quando Canonici Cathedralis fuerunt solum negligentes in eligendo, tunc enim deuoluitur potestas ad superiorem immediatum. Colligunt ex Ordinar.*Archid.Gemin.Ioan. Andr. Anc b.Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 180. Alagona in compendio pag.69.*remissiue *Ximen.in cōcordan.p.1.& 2.*

2 *Eligendi potestate priuentur, &c.* Ad illud, quod scienter eligentes indignum priuantur ipso iure electione, & ius eligendi amittunt, citaui plures Doctores *in collect. ad cap.cum in cunctis num.35.hoc tit.*quibus adde *Filliuc.tom.3. tract. 41. cap. 4. num. 173. Azori institut.moral.part.2.lib.6.cap. 14.q.8. Fr.Ludou. Miranda in manu. Prælat.tom.2.q. 23.art. 8. Paul. Laymann in quæst. Canon. de Prælatorum ecclesiast.elect.q.70. Fr.Sigism. à Bononia de elect dub.61. num. 4.* vbi *num. 10.* limitat si non fuerit sequuta electio, *& num 13.* etiam limitat quando ipsi electores compromiserunt absolutè in aliquem,qui compromissarius elegit indignum, nisi tamen ipsi cōpromittentes talē electionē ratā habuerint.

3 In glos. [Scienter]ibi (*secus si ignoranter*) Refert & sequitur *Fr. Sigism. à Bononia d. dub. 61. num. 5.* vbi subdit idem Iuris esse de illis electoribus, qui eligunt dignum credentes eum indignum, quia conatus non habet effectum,& electio tenet,& citat *Felin. in cap. si vero 2.de Sent. excom. ante fin. vers. & ad tertiam quæst.Gemin. in cap. perpetuo n. 4. sup.hoc eod. tit.*

4 In glos.[Secus] ibi (*ad Episcopum enim ex dispositione antiqua pertinebat Ecclesiarum sua diæcesis dispositio*) Vide *Gonzal.ad. reg.8. Cancel.glos.45.num.49.& metipsum de officio, & potest.Episcopi part.3.alleg.57.num.1.* Vnde colligit *Cou.lib.3.var.cap.20.num.9.vers.*
5 *cæterum*, quod Episcopus Iure Ordinario collator est omnium beneficiorum, quæ sint propriæ diæcesis.

Cap. Is, qui contra. XIX.

1 DE electione ad Sedem Apost.appellans si iurat quòd ea, quæ in appellatione sunt posita, de ipsis,quæ deberent sufficere, esse

esse vera credebat, & se posse probare, non est audiendus, quia non iurat secundum Constitutionem Gregorij X. idest omnia credere, & posse probare, sed indeterminate, vel aliqua. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancb Butr. Domin. Monacb. Franch. Viuian. in ration. l.* 1. *pag.* 182. *Alag. in cōp. pag.* 70. remissiue *Ximen in concord. par.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex desumit *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub.* 48. *n.* 12. & vide quid circa hunc tex. notat *Boer. decis.* 339. *num.* 4. *col.* 2.

Cap. Qui contra. XX.

1 SI quis contra certam, & nominatam personam, ne ab alijs eligatur, ad Sedem Apost antequam fiat electio, duxerit appellandum, debet per omnia in appellando obseruare formam Constit. Gregorij X. acsi electione iam facta contigerit appellare, alioquin non obseruans pœnæ constitutionis eiusdem se nouerit subiacere. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancb. Butr. Domin. Monacb. Franc. Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 182. *Alagona in compend. Iuris Canon. pag.* 70.

2 Hāc eandē conclus. ex hoc tex. desumit *Fr. Sigis. à Bononia in tract. de elect. dub.* 48. *n.* 13

SVMMARIVM.

1 *Electio quando fit per scrutinium, vel per compromissum vnus nomine omnium dicere debet, Ego eligo talem, licet aliqui discrepent, aliàs electio non valet. & n.* 2.

3 *Scrutinium facere aggredientes aliqui ad hoc non electi alijs videntibus, & non contradicentibus tacite consentire, eosque ad hoc officium assumere censentur.*

4 *Scrutinij de forma est vt eo publicato & facta collatione mox per vnum nomine Capituli electio fiat, siue præcedat mandatum Capituli, siue sequatur ex tacito consensu, qui ex non reclamatione deducitur.*

Cap. Sicut. XXI.

1 ELectio quando fit per scrutinium, vel per compromissum, vnus nomine omnium dicat. *Ego eligo talem*, licet aliqui discrepent, aliter electio non valet. Colligunt ex Ordin. *Arcbid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monacb. Franc. Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 183. *Alagona in compend. pag.* 70.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumit *Paul. Laymann in quæst. Canonic. de Prælator. ecclesiast. elect. dub.* 85. *lib. E.*

3 In glos. [Per vnum] ibi (*sed si Capitulum, &c.*) Notatur ad hoc quòd si aliqui ad scrutinium faciendum non electi, scrutinium facere aggrediantur alijs videntibus, & non contradicentibus, tacite consentire, eosque ad hoc officium assumere censentur, vt per *Paul. Laymann in quæst. de Prælatorum ecclesiast. elect. q.* 72.

4 In ead. glos. ibi (*& quod dicit vnum, &c.*) Notatur ad hoc quòd de forma scrutinij est eo publicato, & facta collatione vt mox per vnum nomine Capituli electio fiat siue præcedat mandatum Capituli siue sequatur ex tacito consensu, qui ex non reclamatione deducitur, vt per *Abb. in cap. quia propter nu.* 11. *hoc tit. in Decretalib. Franc. Marc. decis.* 922. *num.* 2. *lib.* 2. *Melch. Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.* 19. *num.* 39. vbi *num.* 40. *post Petr. de Biax. in director. election. part.* 3. *cap.* 33. *num.* 4. & 5. subdit quòd publicatio ista si omnes consentiant potest etiam fieri per extrāneum.

SVMMARIVM.

1 *Parochialis quando est Collegiata electus non tenetur ordinari Sacerdos intra annum, quia cap. licet canon, supra hoc tit. non extenditur ad istum casum, cum sit pœnale, & num.* 2.

3 *Dispositio cap. licet canon, sup. hoc tit. est fauorabilis.*

4 *Declaratur tex. in d. cap. licet canon.*

5 *Lex pœnalis regulariter restringitur.*

6 *Lex pœnalis patitur extensionem quando datur eadem ratio.*

7 *Beneficiorum sub generali dispositione qualificata beneficia sæpe non includuntur.*

8 *Casus qualificatus non comprehenditur sub dispositione simplici.*

9 *Qualitas noua adueniens enti reponit illud in diuersam naturam, & speciem.*

10 *Mixtum nunquam sub simplici continetur in odiosis, nec in pœnalibus, exorbitantibus, & correctorijs, vt num.* 11.

12 *Iura loquentia de Parochialibus non habent locum in Collegiatis curatis.*

13 *Collegiata quibus signis cognoscatur.*

14 *Ecclesia si auctoritate superioris destructa sit, non comprehenditur nomine Ecclesia.*

Cap.

Cap. Statutum. XXII.

1 PArochialis quando est Collegiata electus non tenetur ordinari Sacerdos intra annum, quia *cap. licet canon*, *sup. eod.* non extenditur ad istum casum, cum sit pœnale. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 184. Alagon. in compend. pag. 70.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. quaest. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 7. num. 12. Selu. de benefic. part. 1. q. 3. num. 6. Rebuff. in praxi benefic. tit. de non promotis num. 27.*

3 Sed obstat quia decisio *d. cap. licet canon* continet dispositionem fauorabilem, puta in fauorem Ecclesiæ factam, siquidem fauor Ecclesiæ in eo versatur quod clericus statim ordinetur, ne alias à statu clericali retrocedere valeat, docet eleganter *tex. in cap. cum ex eo 34. inf. hot tit.* iuuat doctrina *glos. verbo alios in cap. sciant cuncti, sup. hoc tit. & lib.* recepta communiter ex *Cou. de sponsal. part. 2. cap. 6. in princ. num. 12.* & ex multis relatis à *Tiraquel. de pia causa priuil. 161.* & à *Menoch. de succeß. creat. §. 10. num. 45.*

4 Quapropter nonnulli intelligunt propterea hic Ecclesiam Collegiatam non contineri in dispositione *d. cap. licet canon*, quia vnum mixtum, quale est Ecclesia Collegiata parochialis, non continetur appellatione simplicis, quale est parochialis, de qua fit mentio *in d. cap. licet*, arg. *tex. in l. si ita scriptum ff. de liberis, & posthum.* & ita in specie *Abb. in c. bonæ il 1. in princ. de postulat. Prælat. Selu. & Rebuff. dictis locis, Domin. vbi supra.* Qui quidem intellectus refellitur si aduertas id totum esse quod quærimus. Alij igitur melius aduertunt quòd *in d. c. licet canon* non agitur generaliter de Ecclesia parochiali, sed restrictè de mere parochiali, & in qua principaliter parochia existit, à qua appellatur, patet quia agit de illa parochiali in qua datur Rector, vt constat ex verbis tex. ibi, cuius Rector, &c. Vnde cũ Ecclesia Collegiata, licet parochialis, mere parochialis nõ sit, nec à parochia appelletur, sed à collegio tanquã à principali, de quo cõstat, merito dispositio *d. c. licet canon*, in Collegiata parochiali locũ habere nõ potuit, vt tex. hic dixit, cum in pœnalibus, qualis est dispositio *d. cap. licet canon*, extensio non admittatur.

5 *Cum sit poenale.* Notatur ad hoc quòd lex pœnalis regulariter restringitur, vt per *Farin. in praxi crimin. part. 4. consil. 65. num. 132. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo lex num. 23.* vbi *nu. seq.* asserit quòd patitur extensionem quando 6 datur eadem ratio, & si non sit correctoria extenditur ex identitate, vel maioritate rationis, idem tenet *Brunor. à Sole in locis commnunib. verbo lex 16.*

7 *Declaramus ad Collegiatas, &c.* Notatur ad hoc quòd in generali dispositione beneficiorũ qualificata beneficia sæpe non includuntur, vt per *Gonz. ad reg. 8. Canc. glos. 9. n. 2.*

8 Nam sub dispositione simplici non comprehenditur casus qualificatus, vt citato hoc tex. resoluit *Valasc. consult. 51. num. 51.*

9 Et qualitas noua adueniens entitate reponit illud in diuersam naturam, & speciem, vt per *Menoch. remed. 6. recuper. poßeß. nu. 8. & consil. 35. num. 13.* & alios citatos per *Surd. decis. 2. & consil. 321. num. 12. cum seq.*

10 Et mixtum nunquàm sub simplici continetur in odiosis, vt per *Alex. in l. 2. num. 2. ff. de verbor. oblig.* vbi *Ias. num. 5. Alciat. in repet. num. 10. & 20. Galiaul. num. 16. cum seqq. Herculan. de cautione de non offendendo cap. 17. num. 2. Cephal. consil. 26. num 24. cum seqq. lib. 1. Mandos. ad reg. 11. Cancel. q. 16. num. 2. & reg. 32. q. 30. num. 8. Aym. consil. 276. col. fin. vers. iam causa, Surd. consil. 430. nu. 14. lib. 4. Tiraq. de iure mariti glos. 5. n. 71.* nisi sit eadem ratio ex eod. *Tiraq. d. glos. 5. n. 76. & in tract. le mort part. 2. declar. 4. num. 8.*

11 Sic etiam mixtum non continetur sub simplici, nec dispositio loquens de simplici habet locum in mixto, quando eadem dispositio est pœnalis, sicuti docent *Afin. in practic. in princ. c. 4. n. 8. Bertazzol. consil. 126. nu. 13. in fine, Polyd. Ripa in tract. de nocturno tempore c. 4. n. 9. & n. 109. cum seqq.* quod etiam in materia exorbitanti, seu correctoria admittunt *Natt. consil. 463. n. 18. Cassad. decis. 5. n. 4. de rescript. Mand. in reg. 10. Cancel. q. 3. n 6. & reg. 33. q. 7. n. 3. vers. quinto & vlt. & reg. 11. q. 16 n. 2. & reg. 32. q. 30. n. 8. vers. amplius, Polyd. Rip. d. c. 4. n. 48. Card. Tusch. lit. M. concl. 244. n. 26. & n 33.* declarat nisi essemus in statuto correctorio, sed fauorabili, *& n. 34.* pariter declarat nisi identitas rationis contrarium suaderet.

12 In glos. [Collegiatas] ibi *(in primo casu locum habebit hæc Decretalis, in secundo non)* Notatur ad hoc quòd iura loquentia

de

de Parochialibus, non habent locum in Collegiatis curatis, vt per *Flamin. de resignat. signat. lib. 8. q. 9. num. 94.*

13 In ead. glos. ibi (*si quaratur quomodo hoc cognoscatur, &c.*) Collegiata quibus signis cognoscatur ostendũt *Zabarel. in Clem. 2. n. 10. de ætate, & qualit. Panormit. in cap. nobis n. 8. de iurepatron. Roman. consil. 436. nu. 6. & 7.* late & eleganter D. *Lotter de re benefic. lib. 1. q. 14. num. 55. cum seqq. Rot. in Nolana Primiceriatus 4. Maij 1615.* coram Card. *Verospio*, impressa *per Farin. decis. 673. par. 1. recent. Gregor decis. 482. nu. 4. cum seqq.* vbi late adden. *Mantic. decis. 215. num. 1. vers. vnde cum hæc Ecclesia.*

14 In ead. glos. ibi (*si autem destruatur collegium superioris auctoritate, &c*) Notatur ad hoc quòd si Ecclesia auctoritate superioris destructa sit, non comprehenditur nomine Ecclesiæ, nec priuilegijs illi concessis gaudet, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 15. n. 37.*

SVMMARIVM.

1 *Compromissarius si eligat secundum traditam sibi metam, (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum illum eligat in quem non maior pars Capituli, sed plures aliorum comparatione consenserint) non tenet electio, cum prater formam Concilij fuerit celebrata, & nu. 2.*

2 *Compromissi vsitatior forma illa est, vt scilicet compromissarij votis omnium secretò inquisitis eum eligere adstringantur, in quem maior pars Capituli consenserit.*

3 *Scrutinio publicato vbi electus ius non habet, electores variare poterunt.*

4 *Valere verbum positum cum aliqua dict. vniuersali negatiua, semper denotat sententiam latam.*

Cap. Si cui. XXIII.

1 Comptomissario quando datur hæc forma, vt facto scrutinio vocum, eligat illum, in quem plures consenserint partium comparatione minorũ, licet maiorem totius Capituli partem non attingant; si ita eligat, electio est nulla, quia non seruat formã Concilij. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 184. Alagona in compend. pag. 71.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Paul. Laymann de Prælatorum ecclesiast. elect. quæst. 85. paulo post princip. lit. E.* & de hac materia late egi in *collect. ad cap. quia propter, de elect.* & ibi dictis addendum duxi vsitatiorem compromissi formam illam esse, vt scilicet compromissarij votis omnium secretò inquisitis eum eligere adstringantur in quem maior pars Capituli consenserit, vt notant *Petr. Greg. de elect. cap. 2. num. 4.* & alij citati à *Fr. Sigismundo à Bononia in simili tract. dub. 2. num. 9. & 10.* vbi *dub. 21* disputat qui & quot eligendi sint compromissarij in electione celebranda per compromissum, & an & quando possint reuocari, & dubio sequenti alia ad hãc materiam pertinentia tractat.

3 *Ipseq; facto huiusmodi scrutinio, &c.* Notatur ad hoc quòd publicato scrutinio, vbi electus ius non habet, electores variare poterunt, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limit. 23. nu. 3. ff. de verb. significat.*

4 In glos. [Non valere] ibi (*ipso iure*) Notatur ad hoc quòd verbum, *Valere*, positum cum aliqua dict. vniuersali negatiua, quæ illud afficit, semper denotat sententiam latam, etiamsi tale verbum ponatur in futuro tempore, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur, nu. 235. C. de reuocandis donat. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Mendicantes Religiosi etiam de licentia superiorum ius aliquod acquirere non possunt in electione, seu postulatione ad aliquam Prælaturam extra suum Ordinem in discordia de se facta, & nu. 2.*

3 *Religio, quæ est prior in institutione, & approbatione, præcedere debet minus antiquam.*

4 *Prædicatores præferuntur Minoribus.*

5 *Mendicantes qui dicantur, ostenditur.*

6 *Mendicantium Religionum nomine qua veniant, remissiue.*

Cap. Quorundam. XXIV.

1 Religiosi Mendicantes etiam de licentia Superiorum consentire non possunt, aut ius aliquod acquirere in electione, seu postulatione, &c. ad aliquam Prælaturam extra suum ordinem in discordia de se facta, nec alij Religiosi non Mendicantes præ-

stare

stare possunt consensum electioni cuicunque ad quamlibet Prælaturam de se factæ à minori patte numero. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monacb. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag.* 184. *Alagona in compend. pag.* 71.

2 - Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumũt *Nau. commen. 4. de Regular. n. 24. vers. oct. uo, Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 58. ar. 1. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 44. num. 11. & 12.* vbi declarat, *Paul. Laymann in canon. quæst. de Prælator. eccles. elect. quæst. 192. cum seqq. Mirand. in man. Prælator. tom. 2. quæst. 23. art. 14. concl. vnica.*

3 In glos. [Prędicatorum.] ibi *(quia antiquior fuit ipsorum institutio)* Notatur ad hoc quòd Religio, quæ est prior in institutione, & approbatione, pręcedere debet minus antiquam, vt per *Cassan. in catalogo gloriæ mundi par. 4. consid. 52. vers. ego modo, Tobi. Non. consil. 71. num. 35. metipsum de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 78. num. 36. Rot. decis. 718. num. 1.* apud *Farin. in 1. collect. nouissimarum,*

4 aliàs *par. 4. diuers.* Et quod Prædicatores preferantur Minoribus tradit *Cassan d. par 4. consid. 69.*

5 In glos. [Mendicantium.] ibi (*Mendicantes, qui certas possessiones, vel redditus habere non possunt, &c.*) Notatur ad hoc quòd Mendicantes dicuntur, quibus regula, vel constitutiò interdicit possessiones, siue redditus ad propriam sustentationem, & incerta mendicitas solet eis prębere victum per publicum quæstum, vt per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 49. art. 2. & q. 52. art. 15. ad finem, Saneb. in præcepta Decalogi tom. 2. lib 6. cap. 7. num. 113.* vbi *num. 115.* extendit quamuis illicite contra prohibitionem illa habeãt, vel licite ex Pontificis dispensatione, sicut hodie in *Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 3.* dispensatum est cum omnibus Mendicantibus, præter Minores de Obseruantia, & Capuccinos, vt habeant redditus, & possessiones in communi.

6 Mendicantium Religionum nomine quæ veniant, vide *Cassan. d. par. 4. consid. 68. cum duobus seqq. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Mendicantes, Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 23. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 2. art. 1. cum seqq. & tom. 3. q. 49. art. 1. & 4. Gal. ganet. de iure publico lib. 3. tit. 41. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælatorum tom. 1. quæst. 11. art. 6. Erasm. à Cocbier. de Iurisd. Ordinarij in exemptos par. 1. q. 17. num. 16. metipsum in Collect. ad Conc. Trid. sess. 23. de reform. cap. 18.* & late dixi *in meo tract. de appellatiua verbor. vtriusque Iuris significat. verbo Mendicantes.*

SVMMARIVM.

1 *Electus non potest duas electiones prosequi petendo confirmationem ex illis, etiamsi protestetur se contentum altera per quam consequi possit suæ intentionis effectum; & si vnam eligat, non potest ad alteram redire.*

2 *Tex. iste an procedat in præsentatione.*

3 *Protestatio contraria facto non suffragatur,*

4 *Appellatio alternatiua quando valeat, ostenditur.*

5 *Præsentatus habens duas præsentationes non arctatur alterutram eligere, sed vtramq; potest prosequi.*

6 *Actio edita potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contestatam.*

7 *Actor potest desistere ab vno libello alium formando.*

Cap. Vt quis. XXV.

1 PLures electiones quando fiunt de vno, electus nõ potest ambas electiones prosequi, etiamsi protestetur se altera contentum esse, sed vnam eligat, & si ista non habet effectum, non potest habere regressum ad aliam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancb. Butr. Domin. Monacb. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 185. Alagona in compend. pag. 71.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Electiones.* An procedat in præsentationibus? Vide *Lap. alleg. 8. num. 4. Lambertin. de Iurepatron. lib. 2. par. 2. q. 5. art. 3. num. 6. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 13. num. 90.*

3 In glos. [Protestetur.] ibi *(per contrarium enim factum protestationi videtur obuiare)* Protestatio enim contraria facto non suffragatur, vt per *Surd. consil. 371. num. 67. vol. 3. & decis. 70. num. 8. & decis. 246. num. 4. Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 185. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resol. 55. num. 9.*

4 In glos. [Vagetur.] ibi *(an valeat alternatiua appellatio, &c.)* Affirmatiuam partem,

dum-

dummodo intra decem dies nominatim Iudex ad quem ex duobus, ad quos alternatiue appellatum esset, specificetur, tenent *Franc. Marc. Delphin decis. 270. num. 2. par. 1. Lancellot. de attentat. cap. 12. limit. 50. num. 230. Soar. recept. sentent. lit. A. num. 202. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 276.* quos refert *Parens meus in commment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 70* §. 2.

5 In glos. [Eligere.] ibi *(sed sufficit quod alteram eligat, &c.)* Notatur ad hoc quòd præsentatus habens duas præsentationes non arctatur alterutram eligere, sed vtranque potest prosequi, probauit *Rot. in Lunen. Sarzanen. Capellæ 20. Iunij, & 5. Decembris 1601.* coram *Card. Sacrato*, cuius meminit *Lotter. d. q. 13. num. 91.*

6 In glos. [Renunciare.] ibi *(edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut places vsque ad litem contestatam, &c.)* Ita *Rebuff. ad l. 8. vers. decimo ff. de verb. significat. Mascard. de probation. conclus. 347. n. 18. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 118. nu. 52. & 58. Bernard. Muscatel. in sua praxi aurea Ciuili Neapol. par. 1. glos. Petitur num. 50.* D. *Barbos. in l. non potest videri num. 28. ff. de iudic. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 49. de libello*

7 *à num. 95.* Imò posse actorem desistendo ab vno libello alium formare resoluunt *Felin. in cap. significantibus num. 17. de libelli oblat. Ceuall. commun. contra commun. q. 815. num. 5. D. Barbos. in d. l. non potest videri nu. 32.*

SVMMARIVM.

1 *Electus si non consentit, vel post consensum renunciat, aut moritur, seu propter occultum sui vitium electio cassatur, eligentes ad eligendum ex tunc integrum tempus habebunt, nisi circa id egerint fraudulēter.*

2 *Tex. iste procedit in præsentatione.*

3 *Beneficium non vacat per mortem præsentati, qui non fuit institutus, sed per mortem primi.*

4 *Electio si effectum non habuit, elector poterit iterum eligere.*

5 *Electus an post consensum sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se factæ, ostenditur.*

6 *Superior si Iure deuoluto elegit, & electus dissentit, vel renunciat, aut moritur, non poterit iterum eligere, sed ad Canonicos redit electio.*

7 *Restitutus ipso Iure sine ministerio Iudicis, ad integrum tempus restituitur.*

8 *Electus in officialem ad certum tempus, si impediatur seruire, an debeat sibi aliud tantum reintegrari, remissiuè.*

Cap. Si electio. XXVI.

1 Electio quando non habet effectum, quia electus non consensit, vel postea renunciat, vel moritur, vel propter occultum eius vitium irritatur, electores habent integrum tempus ad eligendū, acsi esset noua vacatio, dummodo non præcesserit fraus, vel dolus. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 187. Alagona in compend. pag. 71.* remissiue *Ximen. in concordan. part. 1. & 2.*

2 Habere locum etiam in præsentatione tradunt *Rot. decis. 269. aliàs 8. de iurepatr. in nouis, Roch. de Iurepatr. verbo honorificum q. 42. Pute. decis. 207. aliàs 194. in correctis*

3 *lib. 1.* vbi fuit dictum beneficium non vacare per mortem præsentati, qui non fuit institutus, sed per mortem primi, & potuisse patronos de nouo præsentare, *Seraphin. decis. 1007. num. 3.*

4 *Tempus integrum ad electionem aliam celebrandam, &c.* Notatur ad hoc quòd si electio effectum non habuit, elector poterit iterum eligere, vt per *Tiraquel. in l. boues §. hoc sermone nu. 4. cum seqq. ff. de verb. signif. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. nu. 38. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 28. q. 17. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. §. 3. nu. 6.*

5 In glos. [Renunciat.] ibi *(an electus post consensum sine superioris auctoritate possit renūciare electioni de se factæ, &c.)* Affirmatiue, dummodo sit ante confirmationem, respondent hic *Ioan. Andr. & Gemin. n. 5. ac Franch. nu. 3. Rot. decis. 6. n. 1. de elect. & decis. 8. nu. 3. de iurepatron. Cuch. instit. maiorum lib. 4. tit. de potestate electi nu. 33. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. q. 1. nu. 78.* nouissime *Paul. Laymann in quæstion. Canon. de Prælat. ecclesiast. elect. cap. 2. q. 15 in fine, Fr. Sigism. à Bonomia de elect. dub. 41. num. 8. & 9.* vbi *num. 15.* subdit quod si negotium ad Antistitem confirmatorem sit iam delatum, & contra electum aliquid opponatur, quod electionem infirmet, electoresquè eligēdi potestate priuet, tunc quamuis electus possit eam electionem quoad

quoad se repudiare, nihil tamen ea renunciatio confirmatori obedit quin super oppositis veritatem inquirere, eisque compertis eligere, & prouidere non secus possit, quàm si nulla renunciatio facta esset. Ratio autem supradictæ resolutionis est, quia renunciatio illorum, qui habent ius ad rem, non est necesse vt fiat in manibus superioris iuxta tradita per *Flamin. Parisf. de resignat. lib. 2. quæst. 23. num. 17.*

6. In glos. [Integrum] ibi *(quia secus si ex iure deuoluto.)* Notatur ad hoc quòd si superior iure deuoluto elegit, & electus dissentit, vel renunciat, aut moritur, non poterit iterum eligere, sed ad Canonicos reddit electio, vt per *Tiraq. in l. boues § hoc sermone limitat. 1. nu. 49. ff. de verbor. signif.*

7 In glos. [Fraudulenter] ibi *(quod si vna die quis fuerit impeditus, &c.)* Notatur ad hoc quòd si quis restituatur ipso iure sine ministerio Iudicis, ad integrum tempus restituitur, & si vno tantum die fuerit impeditus, vbi tamen illi succurritur per viam restitutionis, & ministerio Iudicis, tunc non habet nisi tantum tempus, quantum amisit, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 421. C. de*

8 *reuocand. donat.* Vtrum autem electus in officialem ad certum tempus si impediatur seruire, & tempus illud labatur, debeat sibi reintegrari aliud tantum tempus, quo impeditus fuit seruire? Vide *Vincen. de Franch. decis. 419. num. 2. & 3.* benè *Valasc. consultat. 155. nu. 4. & 5. tom. 2.* quos refert *Parens meus in comment. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 67. in rub. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosus si non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium non valet consensus, & irrita est electio, & nu. 2.*

3 *Religiosus quomodo dicatur non habere velle, vel nolle, remissiuè.*

4 *Religiosus electus in proprio monasterio potest consentire electioni de se factæ absque alicuius licentia.*

5 *Licentia vbi requiritur simpliciter sufficit tacita.*

6 *Actus licet factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens.*

7 *Contractus factus contra legem licet non valeat quantum ad commodum contrahentium, valet tamen quantum ad eorum incommodum, & in vtilitatem tertij.*

8 *Actus annullatio est pœna.*

Cap. Si Religiosus. XXVII. Bonifac. VIII.

1 Religiosus quando consentit sine licentia superioris electioni de se factæ extra suum monasterium, consensus est nullus, & si præsumpserit consentire, electio ipso facta est nulla. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag 188. Alagon. in compend. pag. 72.*

2 Hanc eandem conclus. firmãt *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 58. art. 1. Paul. Laymann in quæst. Canon. de Prælatorum eccles. elect. q. 189.*

3 ***Cum velle, vel nolle non habeat.*** Declara cum *Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 41. num. 13.*

4 ***Extra suum monasterium.*** Ergo Religiosus electus in proprio monasterio potest consentire electioni de se factæ absque alicuius licentia, vt per *Archid. Ioan. Andr. Anchar. & Franch.* in præsenti, *Franc. Marc. Delphin. decis. 1115. nu. 6. par. 1.* quos refert *Fr. Sigism à Bonon. d. dub. 41. nu. 13. prope fin.*

5 ***Non petita licentia.*** Sufficit igitur tacita, vt resoluit *Caldas Pereira de resolut. emphyt. cap. 11. num. 15.*

6 ***Consensus sic præstitus non teneat.*** Notatur ad hoc quòd licet actus factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens, vt per *Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. glos. 2. num. 8.*

7 Notatur etiam ad hoc quòd licet contractus factus contra legem communem, vel municipalem, non valeat quantum ad commodum eorum, qui ita contrahunt, vel agũt, valet tamen quantum ad eorum incommodum, vt per *Tiraquel. de iure mariti glos. 8. num. 213.* & in vtilitatem tertij secundum *Ioan. de Salas de legib. q. 96. tract. 14. disp. 16. sect. 8. num. 21. Farin. fragm. crimin. par. 2. litter. L. nu. 202.*

8 ***Et in poenam præsumptionis, &c.*** Notatur ad hoc quod annullatio actus est pœna, vt per *Boer. decis. 1. num. 16. Menchac. contro-*

controuers. illustr. cap. 28. num. 3. & 5. Vanti. de nullit. in princip. tit. quid sit nullitas nu. 15. Sanch. de Matrimonio lib. 3. disp. 4. nu. 8. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 1. num. 15.

9 In glos. [Obtenta.] Vide *Tiraq. de iure mariti glos. 8. num. 128.*

SVMMARIVM.

1 *Monachus in Abbatem eligi non potest nisi sit expresse professus, ad dignitatem vero Episcopalem, & in seculari Ecclesia talis eligi poterit, & num. 2.*

3 *Nouitius eligi potest ad dignitatem Episcopalem.*

4 *Nouitio conferri potest beneficium seculare.*

5 *Episcopus Ecclesiæ Cathedralis Regularis, exceptis ijs, quæ concernunt instituta Regularia, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Cathedralis Regularis.*

Cap. Nullus. XXVIII.

1 AD Abbatiam, vel Prælaturam suæ, vel alterius Religionis nõ potest eligi Abbas nisi expresse professus. Ad Episcopalem vero dignitatem in Ecclesia seculari, vel Regulari potest eligi non professus. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 189. Alagona in compend. pag. 72.*

2 Hanc eandem concl. quoad primam eius partem firmant *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 180. Azor. institut. moral. par. 1. lib. 12. cap. 2. q. 12. Seraphin. decis. 647. Paul. Laymann in quæst. Canon. de Prælatorum eccl̃siast. elect. q. 190. in fine, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 8. nu. 78.* vbi subdit Sacram *Congregat. sub die 12. Decemb. 1585.* censuisse à nemine prætet Summum Pont. posse confer. ri Abbatias, & beneficia administrationem habentia nisi professis iuxta Canones, *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 52. art. 8.* vbi ait alumnos alterius Religionis non posse assumi ad Prælaturas illius Religionis, vbi non sunt professi nisi id auctoritate Apost. concedatur, *Soar. de Religion. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 3. num. 11. in fine,* vbi subdit procedere etiamsi dignus non reperiretur in illa Religione, qui possit eligi, *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 90. num. 2. cum seqq.* nouissime *Fr. Barthol. de Vecchijs in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 11. dub. 19*

3 *num. 1.* vbi *num. 2.* per tex. in præsenti addit nouitium eligi posse ad dignitatem Episcopalem, & vtrumque ex hoc tex. colligit *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 4. num. 20. in princ.*

4 Quo vero ad alias dignitates inferiores, & beneficia licet controuertatur inter Doctores an hæc licite conferri possint nouitijs, & negatiuam sustinuerint opinionem *glos. verbo conferendum in cap. beneficium, de Regularib. lib. 6.* & ibi *Monach. in fine, Domin. num. 6. & Anchar. num. 2. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. num. 95. Tapia in auth. ingressi verbo sua cap. 2. num. 11. iuncto num. 13. C. de Sacros. Eccles. Lancellot. in instit. Iuris Canon. lib. 1. tit. de Regularib. §. & si contigerit, verbo conferendum;* nihilominus veriùs credo posse conferri beneficium seculare nouitio, quia adhuc est sui iuris, & proprij habendi capax, & vere ac realiter non dum mutauit statum, sed est tantum in probatione: quare ita tenent *Franch. in d. cap. beneficium, Azori. d. par. 1. lib. 12. cap. 3. quæst. 1. Nicol. Garc. de benefic. par. 7. c. 10. nu. 5. Giouagnon. lib. 1. resp. 88. num. 21. Sanch. d. cap. 4. nu. 22. Fr. Barthol. de Vecchijs citato loco nu. 2.* vbi rationem reddit quia cum nouitius vere, & realiter nondum mutauerit statum, sed sit tantum in probatione, *c. ad Apostolicam, de Regular.* pendeatq; ab eius libera, & absoluta voluntate redire ad seculum, *c. statutum, de regular.* Igitur capax interim erit Iuris etiam secularis, si illud acceptare velit.

5 In glos. [Regularibus] ibi (*vt Episcopus etiam secularis immediate præsit monachis*) Notatur ad hoc quod Episcopus Ecclesiæ Cathedralis Regularis, exceptis his, quæ concernunt instituta Regularia, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Cathedralis Regularis, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 270. num. 4.* late *Lotter. de re beneficiar. lib. 1. quæst. 18. num. 7. cum seqq. Rot. decis. 69. & 121.* apud *Farin. par. 1 recentior. met ipsum de officio, & potestate Episcopi, par 3. alleg. 105. post n. 77. secundum Lugdunen. impres.*

SVMMARIVM.

1 *Forma electionis tradita per cap.* cum dilectis, *supra* hoc tit. *non est sublata per cap.* quia propter, sup. eod.

2 *Iurium correctio est vitanda.*

3 *Iurium correctio in dubio non est facienda.*

Cap. Cum expediat. XXIX.

1 *Cap. cum dilectis sup. hoc tit.* in quo statuitur licire in electione posse compromitti, vt compromissarij secrete, & sigillatim voluntatibus omnium requisitis, eligant illum in quem maior, & sanior pars Capituli consenserit, non est correctum per *cap. quia propter, sup. eodem*. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1 pag. 189. Alagona in compend. pag. 72.*

2 *Et eorum correctiones, &c.* Notatur ad hoc quòd Iurium correctio est vitanda, vt per *Surd. decis. 21. nu. 19. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 10 36. & seq. Pichard. ad princip. Instit. de lege falcid. num. 34. Cephal. cons. 323. à nu. 18. vol. 3. Armendar. in proœm. addit. ad recopilat. legum Nauarræ num. 51. Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 11. num. 29. Francisc. à Sousa in repet. §. actionum Instit. de actionib. par. 4. num. 125. Fr. Anton à Sousa in relect. de censuris Bullæ Cœnæ cap. 23. disp. 100. num. 3.*

3 Notatur ad hoc quòd in dubio Iurium correctio non est facienda, vt per *Franc. Becc. cons. 1. num. 13. Menoch. remed. 4. adipisc. n. 21.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 1. resol.* 18. *num.* 12. D. *Barbos. in l. 1. ff. soluto matrimon. par. 1. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 Accedens ad Sedem Apost. *pro instruendo negotio electionis per* cap. cupientes, *eundo hac de causa, stando, & redeundo integre, præter quotidianas distributiones, percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa Ecclesia residendo.*

2 *Conciliatur tex. in præsenti cum cap. vnic. §. qui vero, de clericis non resid. hoc lib. & nu. 3. & 4.*

5 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*

6 *Statuta iurata non tolluntur per generalem Canonum, vel Statutorum derogationem, etiam stante clausula, non obstantibus statutis Ecclesiæ.*

7 *Canonici aliqui si opponunt se, & contradicunt electionem factam a Capitulo, & litigatur super hoc, ipsi oppositores suam oppositionem prosequentes tenentur contribuere contra se ad expensas, quæ fiunt nomine Capituli.*

Cap. Cum non deceat. XXX.

1 Qui secundum *cap. cupientes* in causa electionum veniunt ad Sedem Apost. absentes recipiunt omnes fructus beneficiorum exceptis quotidianis distributionibus. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 190. Alagona in compend. pag. 72.* remissiuè *Ximen. in concordan. part. 1. & 2.*

2 Difficilis est hic *tex.* dum ex diametro aduersari videtur *cap. vnic. §. qui vero, de clericis non resid. hoc lib.* quatenus habet clericum Cathedralis scilicet, vel Collegiatæ Ecclesiæ, qui abest propter euidentem illius vtilitatem percipere debere quotidianas distributiones, ac si diuinis Officijs interesset. Relictis varijs solutionibus adductis à *glos. verbo vtilitas in d. cap. vnic.* quarum aliquas refert, & rescribit *Monet. de distribut. quoti. par. 2. q. 11. num. 12. 15. & 16.*

3 Distinguit *Cou. lib. 3. var. cap. 13. num. 8. vers. octauo*, an Canonicus, vel habens beneficium absens sit à loco, vel oppido ipso, in quo Ecclesia est, & tunc illi non debeantur distributiones quotidianæ pro vtilitate Ecclesiæ impedito, nisi hoc fuerit consuetudine obtentum, vt innuit tex. in præsenti; an vero præsens sit, & tunc ipso iure absque vlla consuetudine debeantur, vt videtur velle *d. cap. vnic.* Huic distinctioni non videtur longe dissimilis alia *Archid. in d. cap. vnic. num. 2. Anchar. num. 4. & Franch. num. 3. Hostied. de incompatibil. benefic. par. 1. cap. 17. nu 19. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 7. q. 14. Nicol. Garc. de benefic. par. 3. cap. 2. num. 360. iuncto num. 362.* asserentium *d. cap. vnicum*, procedere stante consuetudine quod absens propter Ecclesiæ vtilitatem percipiat distributiones quotidianas, *tex.* vero *in præsenti*, vbi nulla sit huiusmodi consuetudo. Aliter vero *Ioan. Monach. in præsenti*, quem sequi videtur *Boer. decis. 17. num. 15.* distinguit, videlicer, vt hic tex. loquatur de eo, qui tunc residere non posset, quia iam esset absens ex alia causa, eique postea commissum fuerit negotium Ecclesiæ vtile, at vero *d. cap. vnic.* agat de eo, qui residere posset, actuque perciperet distributiones quotidianas.

4 Verum

4 Verum his, & alijs solutionibus reprobatis *Monet. d. quaest. 11. à num. 22.* eam praestat, vt scilicet *text. in praesenti* loquatur in eo, qui prosequitur non illius Ecclesiae vtilitatem, cui specialiter adscriptus est, putà Cathedralis, vel Collegiatae Ecclesiae, cuius Canonicus est, sed vel specialis illius ciuitatis, vel vniuersalis; at vero *d. cap. vnic.* procedat in prosequente vtilitatem illius particularis Ecclesiae, cui adscriptus est, quam distinctionem multiplici ratione probat idem *Monet. d. q. 11. num. 24. cum multis seqq.* vt apud illum videre licet.

5 *Suum officium esse damnosum.*

Notatur ad hoc quod officium suum nemini debet esse damnosum, vt per *Surd. cons. 19. num. 12. Monet. d. q. 11. num. 8. Escob. de ratiocin. cap. 7. num. 57. & comput. 17. num. 5. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 94.*

6 In glos. [Effectus] ibi (*quid si talem consuetudinem, vel statutum iurauerint, &c.*) Notatur ad hoc quòd statuta iurata non tolluntur per generalem Canonum, vel statutorum derogationem, vt per *Bernard. regu. 693. Sayr. in claui Regia lib. 5. cap. 8. n. 11.* Et quòd clausula *Non obstante*, nunquam tollat actum iuratum, vel Constitutionem iuratam tradunt *Bernard. reg. 89. Fr. Emman. quaestion. Regular. tom. 1. q. 8. art. 11.* Et idem stante clausula, *Non obstantibus statutis Ecclesiae* resoluunt *Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 10. colum. 2. nu. 1. Mart. de clausul. par. 1. claus. 79. num. 21. in vltim. impress. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 58. num. 6. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 192.* refero *Ego ipse in tractat. de clausulis vsufreq. claus. 184. num. 2. secundum Lugdunen. impress.* Idem denique stante clausula, *Non obstantibus quibuscunque pactis*, adhuc enim non comprehendi pacta iurata resoluunt per me citati *d. tract. claus. 185. nu. 1.* Nulla enim dispositio simpliciter loquens trahitur ad actum iuratū, sed vis iuramenti, illiusque auctoritas semper excepta videtur secundum *Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 56. num. 49.*

7 In eadem glos. ibi (*Haec Decretalis facit bene ad quaestionem, &c.*) Notatur ad hoc quòd si aliqui ex Canonicis se opponunt, & contradicunt electionem factam à Capitulo, & litigatur super hoc, ipsi oppositores suam oppositionem prosequētes tenentur cōtribuere contra se ad expensas, quae fiunt nomine Capituli, vt per *Gregor. l. 3. verbo dellos tit. 9. part. 5. Io. Garc. de nobilit. glos. 22. n. 6*

Cap. Ab eo. XXXI.

1 DEfectum notorium qui opponunt in personam, vel sententiam electi, non possunt ab eo discedere, & si non probauerint, debent omnino à causae prosequutione excludi. Colligunt ex Ordinar. *Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 191. Alagona in compend. pag. 72.* remissiue *Ximen. Tolet. in concordan. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de electione, dub. 48. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Canonicus impubes ad electionem non vocatus non agit de contemptu, & nu. 2.*
3 *Furiosus caret discretione.*
4 *Furiosus professionem emittere non potest.*
5 *Pupillus patronus maior septem annorum si praesentat vnum, & tutor eius alium, praefertur praesentatus à pupillo.*
6 *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis electioni interesse non debent.*
7 *Regulares si tacite, vel expresse professionem non emittant, actiua, passiuaque voce carent.*
8 *Regulares laici carent voce actiua in electionibus eorum ordinum, in quibus sunt professi.*

Cap. Ex eo. XXXII.

1 CAnonicus impubes ante decimumquartum annum si non vocetur ad electionem Episcopi, non potest dici contemptus, nec impugnare electionem, quia non admittitur ad suffragium dandum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 191. Alagona in compend. pag. 73.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Tiraquel. de iure mariti glos. 9. num. 8. Guillelm. Mandagot. de elect. nouorum Praelat. cap. 7. Corras. de Sacerdot. par. 4. cap. 1.*

num. 14. Petr. de Biaxio in director. elect. par. 1. cap. 16. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 1. cap. 3. nu. 19.

3 In glos. [Discretione] ibi (*& per hanc litteram dico idem de Episcopo)* Vide late tradita per *Fr. Sigism. à Bononia dicto tract. de electione dub. 89. num. 4. cum seqq.* vbi à nu. 8. *de ebrijs*.

4 In ead. glos. ibi (*neque furiosus ad Religionem vocari*) Ita censuit *Rot. decis.* 107. *num. 13. & decis. 129. par. 2. diuers.* & tradit nouissime *Fr. Barthol. à Vechiis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 13. dub. 1. num. 10.*

5 In glos. [Suffragium] ibi (*quod si pupillus patronus maior septem annis præsentat vnum, & tutor eius alium, præfertur præsentatus à pupillo)* Ita resoluunt *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 17. num. 20. Roch. de Curte de Iurepatron. verbo competens num. 13. Tiraquel. de legibus connub. glos. 5. nu. 222. Azeued. ad Curiam Pisanam lib. 1. cap. 12. num. 25. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo cum non absimilis num. 34. & de renouat. emphyteusis cap. 12. num. 17. Cened. ad Decretal. collect. 5. num. 6.*

§. *In Ecclesijs*.

6 Regulares, qui non sunt professi, interesse non debent cum professis in electione, sicut nec laici conuersi cum clericis. Colligunt Doctores in principio tex. citati.

7 Quod Regulares, si tacite, vel expresse professionem non emittant, actiua, passiuaque voce careant, firmant in præsenti *Anchar. n. 3. Syluest. in sum. verbo electio 4. num. 5. Cuch. in Stit. maior. lib. 4. tit. de elect. n. 94. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 90. nu. 2.* vbi *num. 3.* post *Franch. hic num. 1. Petr. de Biaxio in direct. elect. par. 2. cap. 6. num. 2. & Soar. de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 4. num. 2.* hoc assumptum sic explicandum esse tradit, vt scilicet ad hoc vt quis possit eligere, sufficiat tacita professio, vt vero possit eligi necessariò requiratur expressa.

8 *Vel conuersi laici, &c.* Collige ex tex. laicos Regulares carere voce actiua in electionibus eorum Ordinum in quibus sunt professi, vt per *Petr. Gregor. de elect. cap. 7. num. 4. Cuch. instit. maior. lib. 4. tit. de elect. num. 114. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 51. art. 5. in fine, Cruz de statu Relig. lib. 2. cap. 3. in fine prima conclus. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 91.* qui secus esse dicendum affirmant si aliàs habeant vocem ex priuilegio, statuto, fundatione, vel consuetudine, vt tenet *glos. hic verbo electionibus.*

S V M M A R I V M.

1. *Appellatione pendente, quæ facta fuit in scriptis ex causa probabili ad Papam ab electione Cathedralis, vel Regularis Ecclesiæ, confirmatio facta per Ordinarium non valet, & num. 2.*
3. *Verbum*, euacuatur *sine dict.* eo ipso, *non indicat ipso iure, nec denotat latam sententiam.*
4. *Constitutio pœnalis extenditur ad casum ex mente ipsius, licet non ex verbis in ea comprehensum.*
5. *Abesse non dicitur qui statim est reuersurus.*
6. *Statutum in vno ex æquiparatis dicitur esse & in alio dispositum.*

Cap. Si postquam. XXXIII.

1 IN Ecclesia Cathedrali, vel Regulari quādo quis appellat canonice ab electione ad Papam si Ordinarius confirmat electionem, & appellans non recedit ab appellatione, confirmatio est nulla. Item si electus, qui Romam venit antequam finiat negotium sine licentia discedit, eius electio est nulla. Item si electus est confirmatus, & appellatur eodem modo, eundum est Romam, sicut in electione. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 192. Alagona in compend. pag. 73.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Laurent. de Peirinis de Religioso subdito tom. 1. quæst. 1. cap. 31. §. 11. vers. dico sexto.*

3 *Eo ipso viribus euacuatur omnino.* Ergo verbum, *Euacuatur*, sine dict. *eo ipso*, latam sententiam non denotat, ex adductis per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 25. C. de reuocand. donat.*

4 In glos. [Mente] ibi (*& ita punitur qui mentem offendit, sicut qui mentem, & verba*) Notatur ad hoc quod Constitutio pœnalis extenditur ad casum ex mente ipsius, licet non ex verbis in ea comprehensum, nec tunc dicitur extensio fieri, vt per *Tiraq.*

Tiraq. in l. si unquam verbo libertis num. 48. C. de reuocandis donat. & de retract. lig. §. 20. num. 3.

5 In ead. glos. ibi (*statim reuersurus, &c.*) Notatur ad hoc quòd non videtur recessisse, qui statim est reuersurus, *l. postliminium §. captiuus, l. nihil ff. de captiu. & postlim. reuers. Tiraq. in l. si unquam verbo susceperit liberos num. 9. C. de reuocand. donat. Rebuff. in prax. par. 3. tit. de permut. num. 12. & in concord. rub. de collation. §. 1. glos. in verbo & si residentiam deseruerit, Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 9. num. 31. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 53. num. 92.*

6 In glos. [Prouisione] ibi (*ut circa quid Iuris de uno, & de alio, &c.*) Notatur ad hoc quòd statutum in vno ex æquiparatis dicitur esse & in alio dispositum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 15. glos. 1. num. 11. & in l. si unquam verbo reuertatur num. 304. C. de reuocan. donat. Neguzant. de pignorib. par. 2. memb. 4. num. 23. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo hunc contractum num. 36. & verbo contractum num. 22. vers. sed an prædicta, & de nominat. emphyt. q. 12. num. 26. & de potest. eligendi cap. 7. num. 5. & de resolut. emphyt. cap. 9. num. 23. D. Barbos. in l. si constante, in princip. num. 99. ff. soluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Dispensare possunt Episcopi, & eis Superiores cum habentibus parochiales Ecclesias sibi subiectas quòd usque ad septennium studendo accepto Subdiaconatus Ordine infra annum, non teneantur ad Sacerdotium promoueri, quo durante septennio debet in illis Ecclesijs idoneus poni Vicarius de fructibus Ecclesiæ sustentandus, elapso vero septennio tenentur ij infra annum in Presbyteros promoueri, & num. 4.*

2 *Parochis causa studiorum licentia non datur post Concil. Trid.*

3 *Ecclesia indiget litteratis viris.*

5 *Vicarium deputare durante septennio, quo parochi causa studiorum cum dispensatione Episcopi abesse possunt, ad ipsum Episcopum, non autem ad parochum spectat.*

6 *Dispensandi in residentia facultas conceditur Episcopis, & alijs Episcopo Superioribus.*

7 *Episcopus, qui dispensauit cum parocho causa studij in septennio, ante illud tempus finitum dispensationem reuocare non potest.*

8 *Licentia de stando in scholis, non expirat morte concedentis.*

9 *Beneficiatis curam animarum non habentibus an, & quando Ordinarius licentiam concedere valeat, ut ratione studij abesse valeant, ostenditur.*

10 *Dict. Alioquin, denotat latam sententiam.*

Cap. Cum ex eo. XXXIV.

1 Episcopi, & eis Superiores possunt dispensare cum electis ad Parochias, vt accepto Subdiaconatus Ordine infra annum, per septennium studeant, quibus elapsis infra annum fiant Sacerdotes, nisi legitime fuerint impediti, aliter sunt priuati Parochijs, eo tamen tempore prouideant de Vicarijs idoneis Ecclesię assignata prouisione ex fructibus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 194. Alagona in compend. pag. 73.*

2 Hodie cum per Concil. Trid. non admittantur ad Parochiales Ecclesias nisi qui per concursum magis idonei fuerint iudicati, Parochis causa studiorum non esse dandam licentiam referunt à Sacra Congregat. decisum *Henriq. cons. 23. num. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 251. Armendar. in addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. sub tit. sed an parochi debeant residere in suis Curatis num. 122. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 502. in 1. edit.* aliàs *resol. 393. in fine in 2. edit. Sanctarel. vari. q. 3. num. 25. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 53. num. 77. & alleg. 56. nu. 30.*

3 *Viris litteratis.* Notatur ad hoc quòd Ecclesia indiget Viris litteratis, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 3.* late *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 6. proœm. n. 33. & glos. 4. num. 4. cum seqq.* & alios per me citatos *d. tract. par. 2. alleg. 46.*

4 *Dispensare possint libere, &c.* Notatur ad hoc quòd quamuis habens beneficium Curatum teneatur infra annum ad Sacrum Presbyteratus Ordinem promoueri, Episcopus tamen poterit fauore studij cum studentibus dispensare vsque ad septem annos, vt per *Rebuff. de priuileg. scholar. priuil. 36. Monet de distrib. quotid. par. 2. q. 10. num. 4.* Et talis Parochus, cum quo sic dispensat ne intra annum promoueatur, minime incurrit pœnam amissionis beneficij, de qua in hoc tex. secundum

Sanch. de Matrim. lib. 8. disput. 1. num. 24.

5 *Vt per bonos, & sufficientes Vicarios, &c.* Notatur ad hoc quòd deputare Vicarium illo septennio, non ad Parochum, sed ad Prælatum spectat, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3 disp. 31. nu. 11.*

6 In glos. [Episcopi] ibi (*hoc tamen casu non dispensabunt minores Episcopis*) Notatur ad hoc quòd facultas dispensandi in residentia conceditur Episcopis, & alijs Episcopo Superioribus, vt per *Azori. instit. moralium par. 2. lib. 7. cap. 5. q. 4.*

7 In glos. [Septennium] ibi (*sed nunquid Episcopus, qui dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispensationem reuocare? puto quod non*) Ita *Rebuff. de priuileg. scholar. priuileg 37. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 33. nu. 12.*

8 Notatur etiam ad hoc quòd licentia destando in scholis non expirat morte concedentis, vt per *Perez l. 2. vers. sean tit. 2. lib. 2. Ordinam. pag. 199. col. 1. Roman. sing. 517. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. differ. 11. nu. 109.*

9 In glos. [Litteratum] ibi (*& caueant Episcopi ne dispensent cum his, qui dociles non sunt, &c.*) Hodie Sacra Congreg. Concilij censuit teneri Ordinarium dare licentiam beneficiatis curam animarum non habentibus, licet ad residentiam adstringantur, vt ratione studij abesse possint, dummodo id status Ecclesiæ patiatur, & in publico, celebrique gymnasio Theologiæ, vel Sacris Canonibus studeant, & minores sint triginta annis, prout referunt *Nicol. Garc. de benefic. par. 3. cap. 2. num. 82. & 86. Armendan. in addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. de absentia num. 121. Sanctarel. vari. resolut. quæst. 3. num. 23. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 56. num. 29. & in collect. ad cap. relatum 4. num. 7. de clericis non resid.* quæ quidem licentia non suffragatur vltra quinquennium à die, quo cæpit studere, vt tradunt *Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 105. Monet. de distribut. quotid. q. 10. num. 14. Armendar. d. loco nu. 99. & 102. Ego ipse d. allegat. 56. num. 31.* & me citato in illo loco *Sanctarel. dicta quæst. 3. num. 27.*

10 In glos. [Alioquin] ibi (*ex tunc*) Hanc dictionem denotare latam sententiam resoluunt *Rebell. de obligat. Iustitiæ par. 1. li. 1 quæst. 6. sect. 6. nu. 37. Sayr. in claui Regia li. 3. cap. 8. num. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Compendiatur tex. in præsenti.*

2 *Annus, infra quem de Parochiali Ecclesia prout ius Sacerdos fieri tenetur, si ex toto elapsus non sit, ius est penes illum, qui vult renunciare.*

3 *Parochialem Ecclesiam adeptus si infra annum ad Sacerdotium se promoueri non fecit tuta Conscientia potest suo cedere beneficio vltimo die anni.*

4 *Parochus si vltima die anni, quo tenebatur Sacerdos fieri, mortuus fuerit, vacabit beneficium per obitum.*

5 *Pœna huius tex. non incurritur si Prælatus prorogando terminum non dispenset.*

6 *Annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit ignoranti.*

7 *Parochus infra tempus, quo promoueri tenetur, legitime impeditus, cessante impedimento quoad vtrumque forum non alium annum integrum, sed tantum complementum partis anni, in qua legitime impeditus fuit, ad promouendum acquirit.*

8 *Parochus, qui intra annum Sacerdotium non suscepit, effugit pœnas contra tales statutas, si intra tempus comparuit, & se promoueri petijt, licet Ordinarius eum propter illiteraturam, aut aliam causam promoueri noluerit.*

9 *Beneficium Parochiale ipso iure vacat ex eo quòd quis infra annum ad Sacerdotium non promouetur.*

10 *Parochus, qui infra annum Sacerdotium non suscepit tenetur in animæ iudicio vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit.*

11 *Beneficium vacans per non promotionem ad Sacerdotium infra annum, licet possit per alium impetrari, possessio tamen in Conscientia non vacat quousque spolietur.*

12 *Annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit à tempore impetrationis beneficij, sed adeptæ possessionis.*

13 *Beneficium primum, vt vacet per assecutionem alterius incompatibilis, requiritur pacifica possessio de facto, & de Iure.*

14 *Lex non est imposita verbis, sed rebus.*

15 *Beneficio Curato priuatus eo quòd intra annum*

num

num ad Sacerdotium non se promoueri fecit, non poterit ea vice iterato id beneficium eidem conferri.

16 *Beneficium Parochiale obtinens absque animo assumendi intra annum Sacerdotium, tenetur fructus restituere.*

17 *Possessionem pacificam beneficij quis dicatur habere, ostenditur.*

18 *Possessionem pacificam beneficij non habet qui statim in ea fuit deturbatus, seu lis mota.*

19 *Tempus anni præstitutum ad promotionem Ordinis Sacerdotalis ei, qui beneficium Curatum obtinuit, non currit illi quandiu lis pendet super eo.*

20 *Prouisus de Parochiali si possessionem illius saltem per duos menses obtinuit sine litigio, tenetur infra annum ad Sacerdotium promoueri.*

21 *Cura liberum exercitium habens, & omnium bonorum, fructuum, & prouentuum possessionem licet in limine adepta possessionis huiusmodi mota lis fuerit per aliquem in petitorio, tenetur se promoueri facere intra annum lite pendente.*

22 *Annus promotionis ad Sacros Ordines non computatur quandocunque clericus legitime impeditur quominus Sacerdos creetur.*

23 *Impedimentum in fine anni superueniens an excusat* Parochum *à promotione Sacedotij si intra illud tempus non poterat ordinari, ostenditur.*

24 *Beneficiū Curatum recipiens animo assumēdi Sacerdotium intra annum non tenetur fructus perceptos eo tempore, quo sanam habuit mentem, restituere.*

25 *Restitutio debita censetur etiam in foro Conscientiæ si ex parte soluentis sit pœna, & ex parte accipientis sit restitutio damni accepti.*

Cap. Commissa. XXXV.

1 Nemo Parochiali Ecclesia priuatur ex eo quia non est ordinatus, nisi totus annus fuerit elapsus, & annus incipit post regimen Ecclesiæ, vel pacificam possessionem, vel si per ipsum stetit quominus eā haberet. Item si ex iusto impedimento ordinari non potest, annus ei non currit, sed si nullo obstante impedimento infra annum non est ordinatus (& sic Ecclesia vacat) non potest idem prouideri de eadem pro illa vice. Item qui non animo retinendi illam Ecclesiam accipit, sed vt fructus illius anni lucretur, restituat fructus, nisi animum mutet, & qui contulit Ecclesiam non credens electum fore ordinandum, seruet Ecclesiam indemnem. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. li. 1. pag. 196. Alagon in compend. pag. 74.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Nisi tunc demum cum ex toto fuerit ipse annus elapsus.* Ergo antequam annus sit ex toto elapsus ius est penes illum, qui vult renunciare, iuxta tradita per *Paris. de resignat. benefic. li. 3.*
3 *q. 2. n. 9.* Vnde qui Parochialē Ecclesiā adeptus infra annum Sacerdos factus nō est tuta Conscientia suo potest cedere beneficio vltimo die anni, cum adhuc ius in beneficio habeat, vt per *Rebuff. in practica benefic. tit. de non promotis intra annum num. 48. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 55. lit. A. in fine, vers. prædicta, secundum nouiss. impress. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 20. q. 4.* dummodo absque dolo, & fraude id faciat, per ea quæ tradit idem *Azori. d. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 10. vers.*
4 *quæres*, & ea ratione si clericus in vltima anni die mortuus fuerit beneficium vacabit per mortem *Paris. cons. 19. num. 24. vol. 4*

5 Hinc etiam si ante annum finitum dispenset Pręlatus in anno illo ad assumendos Ordines præfixo prorogando terminum, non incurritur pœna, vt per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 22. num. 25.*

6 *Tibi non currit si promoueri iusto impedimento, &c.* Notatur ad hoc, quòd annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutum ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit ignoranti, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 35. glos. 4. num. 14. & 22. Cald. Pereira de re-*
7 *nouat. emphyt. q. 6. num. 25.* Illud autem aduertere oportet quòd Parochus intra tempus, quo promoueri tenetur, legitime impeditus, cessante impedimento quoad vtrumque forum non alium annum integrum, sed tantū cōplementū partis anni, in qua legitimè impeditus fuit, ad promouendum acquirit, ita *Nau. cons. 1. de tempor. ordin. in antiq. ali à cons. 1. de in integ. restit. in nouis, Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. num. 120.*

8 Erit sane Parochus à pœna priuationis beneficij ob non promotionem ad Sacerdotium infra annum immunis in casu decisionis à

nis à S. Congregatione emanatæ his verbis. Pœna Canonis præscripta eis, qui intra annum Sacerdotium non susceperunt, non habet locum in Rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis pacificæ, vel infra tempus comparuit, & se promoueri petijt, offerens quantùm in eo erat, se paratum ad suscipiendum Sacerdotium, sed Ordinarius noluit cum propter illiteratutam, vel aliam causam promouere, refert *Salzed. ad Bernard. in pract. cap.55.in princip. secundum nouiss. impress.*

9 *Priuatus existit.* Notatur ad hoc quòd beneficium Parochiale ipso iure vacat ex eo quòd quis infra annum ad Sacerdotium non promouetur, vt per *Azori. d. par. 2. lib. 7. cap. 16. q. 11.* & ideo

10 tenetur in animæ iudicio vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit, secundum *Nau. in man. cap. 25. num. 117. & in tract. de orat. cap. 22. n. 46. Salzed. ad Bernard. d. cap. 55. in princip.*

11 Verum licet huiusmodi beneficium vacans per non promotionem ad Sacerdotium intra annum, possit per alterum impetrari, possessio tamen in Conscientia non vacat quousque spolietur, secundum *Henriq. in sum. lib. 10. cap. 23. §. 5. & in glos. lit. V.*

12 *Et possessionem eius pacificam habuisti.* Notatur ad hoc quòd annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit à tempore impetrationis, siue collationis beneficij, sed adeptæ pacificæ possessionis, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 113. iuncto §. 36. glos. 3. num. 5. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 5. num. 31. Azor. instit. moralium par. 2. lib. 7. cap. 16 q. 11.* prout

13 etiam, vt primum beneficium per assequutionem alterius incompatibilis vacet, requitur pacifica possessio de facto, & de iure, vt per *Nau. cons. 31. de præbend. in antiq. Mascard. de probat. concl. 183. num. 40. Flamin. de signat. lib. 3. q. 1. num. 130. Azor. d. cap. 16. q. 9.* late *Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. n. 105.* Quando autem dicatur quis pacifice possidere tradit *Rebuff. in tract. de pacificis possess. nu. 164. cum seqq.*

14 *Et non rebus, sed verbis.* Notatur ad hoc quòd lex non est imposita verbis, sed rebus, *Surd. de aliment. tit. 9. q. 21. num. 20. Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 10. num. 14. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 156. num. 17. Ferrer. in Constitut. Cathaloniæ glos. 5. num. 160. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. L. concl. 272. Armendar. in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ num. 104.*

15 *Nullatenus ea vice poterit iteratò conferri.* Notatur ad hoc quòd si quis fuerit priuatus beneficio Curato eo quòd intra annum ad Sacerdotium non se promoueri fecit, non poterit ea vice iteratò id beneficium eidem conferri, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 8. glos. 7. num. 16. & in l. boues §. hoc sermone limit. 1. nu. 31. ff. de verb. signif.*

16 *Cæterum si promoueri, &c.* Notatur ad hoc quòd obtinens beneficium Parochiale absque animo assumendi intra annum Sacerdotium, tenetur fructus restituere, vt per *Mexi. in tract. tassæ panis concl. 6. num. 108. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 10. vers. quæres, & cap. 9. q. 1. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 45. à princip.*

17 In glos. [Pacificam] ibi *(licet possessionem habeat etiam maioris partis bonorum, &c.)* Notatur ad hoc quòd ille dicitur habere pacificam possessionem, qui ne dum illam habet beneficij, & tituli, seu exercitij curæ, sed etiam bonorum & fructuum beneficij, seu maioris partis eorum, vt per *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 168. Menoch. remed. 3. retinen. num. 582. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. num. 123.*

18 In ead. glos. ibi *(quod si incontinenti in ipsa possessione lis sibi mouetur, &c)* Notatur ad hoc quòd non videtur adeptus fuisse pacificam beneficij possessionem, qui statim ex ea fuit deturbatus, seu lis mota, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo susceperit liberos num. 149. & 185. C. de reuocand. donat. Bellem. decis. 196. Cassad. decis. 9. de causa possess. Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 13. num. 40. & 80. Mascard. de probat. concl. 183. num. 42. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 1. num. 130.* vbi *num. 131.* asserit quòd relinquitur arbitrio Iudicis quomodo interpretetur illud verbum *incontinenti, Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. n. 118.*

19 In ead. glos. ibi *(primo verò non tenetur)* Notatur ad hoc quòd tempus anni præstitutum ad promotionem Ordinis Sacerdotalis ei, qui beneficium Curatum obtinuit, nō illi currit quandiu lis pendet super huiusmodi beneficio, vt per *Tiraq de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 27.*

In ead.

20 In ead. gloss. ibi (*si autem possessionem aliquandiu obtinuit sine litigio, &c*) Ergo si prouisus de Parochiali possessionem illius aliquandiu, idest saltem per duos menses, obtinuit sine litigio, tenetur infra annum ad Sacerdotium promoueri, & sufficit quòd semel cœperit pacifice possidere, quamuis postea lis ei moueatur, sequitur *Staphil. de litteris gratiæ tit. de qualitate & statu benefic. §. huiusmodi nu. 12. Sarnen. in reg. de triennali q. 53. vers. & ideo, Petr. Greg. de benefic. cap. 25. num. 10.* Contra *Nicol. Garc. d. par. 11. cap. 5. nu. 118.* vbi tamen *num. 141.* refert Sacram Congreg. Episcopo Veronen. sic respondisse. Obtinentes
21 Parochialem Ecclesiam per prouisionem Sedis Apost. habens liberum curæ exercitium, & omnium bonorum, fructuum, & prouentuum possessionem, licet in limine adeptę possessionis prædictæ mota lis fuerit per aliquem in petitorio, tenetur se promoueri facere intra annum lite pendente, & iterum sic ait. Quod si beneficium esset litigiosum, & curam animarum haberet, tenebitur obtinens Sacros Ordines suscipere, si modo liberum habeat curæ exircitium.

22 In gloss. [Iusto impedimento] Notatur ad hoc quòd annus promotionis ad Sacros Ordines non computatur quandocunque clericus legitime impeditur quominus Sacerdos creetur, prout impedimenta huiusmodi referentes tradunt *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 2. vers. annus hic, & lib. 7. cap. 16. q. 11. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 19. num. 100.*
23 Sed vtrum sufficiat quod huiusmodi impedimentum in fine anni superueniat ? dubium est non contemnendum, in quo *Bellem. decis. 83.* censet tale impedimentum minime excusare quando intra illud tempus non poterat promoueri, quem approbat *Nicol. Garc. de benefic. part. 11. cap. 5. num. 119.* Contra *Rebuff. d. tit. de non promotis intra annum num. 84. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 55. lit. C. secundum nouiss. impress.*

24 In gloss. [Non intendens] Notatur ad hoc quòd recipiens beneficium Curatum animo assumendi Sacerdotium intra annum, non tenetur fructus perceptos eo tempore, quo sanam habuit intentionem, restituere, quamuis postea mutata voluntate minime promoueatur intra annum ad Sacerdotium, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 8. q. 10. vers. quares, Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 79. num. 2. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 45. num. 1. cum seqq.*

25 In gloss. [Indemnem] ibi (*& hic loquitur non solum de obligatione in foro animæ*) Notatur ad hoc quòd si ex parte soluentis sit pœna, & ex parte accipientis sit restitutio damni accepti, vtique ea restitutio debita censetur etiam in foro Conscientiæ, vt per *D. Barbos. in l. si mora num. 44. ff. soluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Abbas exemptus eligitur in Episcopum, sed non potest sine licentia Papæ, vel legati de latere, & num. 2.*
3 *Exemptus à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij, non censetur exemptus à legato Papæ.*
4 *Prouisus à Nuncio dicitur prouisus Apostolicus.*
5 *Dict. Huiusmodi, est relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus.*
6 *Legatus simplex speciali commissione cognoscit inter exemptos.*
7 *Resignatio exempti non potest fieri coram Episcopo, & alijs Ordinarijs, sed coram Papa.*

Cap. Si Abbatem. XXXVI.

1 Abbas exemptus, & immediatè Papæ subiectus potest eligi in Episcopum, sed non potest deserere monasterium suum sine licentia Papæ, vel Legati à latere, non vero aliorum legatorum, qui non possunt confirmare electionem. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 198. Alagona in compend. pag. 74.* remissiue *Ximen. in concord. part. 2.*
2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. c. 20. q. 6. Paul. Laymann in quæst. Canon. de Prælatorum ecclesiast. elect. q. 191. Fr. Ludou. Mirand. in man. Prælator. tom 2. q. 23. art. 32. concl. 2.*

3 *Quam à nobis, vel ab Apostolicæ Sedis legato.* Notatur ad hoc quòd exempti à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non cēsentur exempti à Legatis à Papa, vt per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 63.*
4 *art. 4.* Vnde prouisum à Nuncio dici prouisum Apostolicum ex hoc tex. colligunt hic *Gemin. num. 5. & Franc. num. 4. Viuian. in praxi iurispatron. lib. 11. c. 4. n. 114. ante vers. vt cum autem, in vlt. impress. Rot. in Leodien. bene-*

beneficij 13. Iunij 1608. coram Ortembergo.

5 *Huiusmodi vero legatus.* Notatur ad hoc quòd dict. illa, *Huiusmodi*, est relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus iuxta resoluta per *Rebuff. ad l. 1. vers. huiusmodi stipulationes ff. de verb. signif. pag. 6. Nau. in cap. si quando remed. 6 num. 5. de rescriptis, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 40. nu. 4.* & alios per me citatos *in tract. de Dictionibus vsufreq. dict. 138. num. 1. secundum Lugdunen. impress.*

6 *Nisi id eis à Sede ipsa specialiter sit commissum.* Notatur ad hoc quòd simplex Legatus speciali commissione cognoscit inter exemptos, vt per *Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordinarij in exemptos par. 2. q. 2. num. 16.*

7 In glos. [Deferendi] Notatur ad hoc quòd resignatio exempti non potest fieri coram Episcopo, & alijs Ordinarijs, sed coram summo Pont. vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 11. num. 2.* vbi *num. 1.* subdit quod exemptus potest resignare beneficia, quæ obtinet, *Erasm. à Cochier. d. part. 4. q. 27.*

S V M M A R I V M.

1 *Compendiatur tex. in præsenti.*

2 *Electores non sunt priuati eligendi potestate, immo libere ad eosdem reuertitur, quando ipsi compromiserunt absolute in aliquem, qui elegit indignum siue scienter siue ignoranter.*

3 *Eligens indignum est pro ea vice potestate eligendi priuatus, & ad superiorem deuoluitur potestas conferendi.*

4 *Episcopus per collationem Vicarij indigno factam non est priuatus potestate conferendi.*

5 *Eligens Iure proprio si eligeret inutiliter, potest denuo eligere, nisi scienter indignum eligat.*

6 *Electus à compromissario quando electioni per illum de se factæ consentire recusat, tunc non ad ipsum compromissarium, sed ad compromittentes reuertitur electio.*

7 *Compromissarius malum eligens Prælatum venit puniendus.*

8 *Episcopi in nullam suspensionis sententiam incidunt nisi in ea expresse nominentur.*

9 *Electio quando est data alicui ab homine si semel elegerit, etiam qualitercunque, variare non licet.*

Cap. Si compromissarius. XXXVII.

1 Compromissarij si non eligunt intra tempus statutum, electio deuoluitur ad Superiorem; si eligunt indignum eligendi potestas reuertitur ad compromittentes, nisi ipsi scientes habuerint talem electionem ratam; idem si electus non vult consentire. Item compromissarius eligens indignum, & etiam Canonici si ratum habeant, suspenditur à beneficijs ecclesiasticis per triennium, quod vero non intelligitur de Episcopo compromissario, quia de Iure Episcopus non est suspensus, nisi de ipso fiat expressa mentio. Item pœna priuationis fructuum intelligitur in electione Episcoporum, & Prælatorum non inferiorum. Item ista pœna priuationis intelligitur de beneficijs, quæ habent in illa Ecclesia, quam offendunt, (sicut in casu illius, qui obijt in electione) & non de alijs beneficijs. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 199. Alagona in compend. pag. 75.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Si vero eligat, sed indignum, &c.* Notatur ad hoc quod electores non sunt priuati eligendi potestate, immo liberè ad eosdem reuertitur electio, quando ipsi compromiserunt absolute in aliquẽ, qui eligeret indignum siue scienter, siue ignoranter; Ratio est quia si scienter elegit dolus ipsius compromissarij non debet imputari compromittentibus, qui non sunt in culpa, si vero ignoranter elegit iam functus est officio suo; ita *Syluester in sum. verbo electio 2. q. 19. num. 26. Cucb. instit. maior. lib. 4. tit. de elect. num. 38.* quos refert, & sequitur *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 61. n. 13.*

3 Ad illud autem quòd eligens indignum est pro ea vice potestate eligendi priuatus, & ad superiorem deuoluitur potestas conferendi, vide quę dixi *in collect. ad cap. cum in cunctis nu. 35. cum seqq. hoc tit. in Decretal.*

4 Notari solet hic tex. ad hoc quòd per collationem Vicarij indigno factam non est Episcopus priuatus potestate conferendi, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus nu. 139. & seqq. Sbroz. de officio Vicarij lib. 3. q. 37.* quos refero *in collect. ad d. cap. cum in cunctis num. 38.*

5 Vnde colligitur quod qui potest eligere iure proprio si eligeret inutiliter, poterit denuo

denuo eligere, nisi scienter indignum elegerit, secus in eo, qui habet eam facultatem non iure proprio, sed ex potestate ei ab alio tributa, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limit. 1. num. 43. & seq. ff. de verb. signif.*

6 *Idem sit cum eligit idoneum, &c.* Notatur ad hoc quòd quando ille, in quem absolute compromissa est eligendi potestas ab electoribus, & electus ab eo consentire recusat, tunc non ad eum, sed ad compromittentes reuertitur electio, ita *Syluest. in sum. verbo electio 2. q. 19. num. 26. Cuch. instit. maior. lib. 4. tit. de elect. num. 38.* quos refert *Fr. Sigis. à Bononia. d. tract. de elect. dub. 61. nu. 3.*

7 *Iuxta Lateranense Concil. suspenditur.* Notatur ad hoc quòd Compromissarius malum eligens Prælatum venit puniendus, quia suspenditur à beneficijs, quæ obtinet in illa Ecclesia, quam sic eligêdo offendit, vt per *Palat. in repet. cap. per vestras de donation. inter virum & vxor. notab. 3. §. 26. num. 11. Rainer. in catalogo censur. tit. de suspens. cap. fin. susp. 10.*

8 *Cum de iure nullam sententiam suspensionis, &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopi in nullam suspensionis sententiam incidunt nisi in ea expresse nominentur, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 32. q. 8. vers. quæres, Sayr. de censur. lib. 1. cap. 8. num. 25. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de discip. cleric. §. 2. num. 47. Mari. Alter. de censuris tom. 1. disp. 10. lib. 3. cap. 5. vers. sed quæri potest, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 34. §. 2. lit. V. & cap. 43. §. 5. lit. I. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 65. art. 3. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 211. num. 1.* quorum plures refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 111. num. 1.*

9 In glos. [Consentire] ibi (*sed vbi ab homine, vnica electione consumitur potestas*) Notatur ad hoc quòd cum electio data est cuipiam ab homine si semel elegerit, etiam qualitercumque, variare non licet, vt per *Tiraq. in d. l. boues §. hoc sermone limit. 9. n. 9.*

10 In ead. glos. ibi (*distinxerunt quidam an detur potestas prouidendi, an eligendi, &c.*) Sequitur *Tiraq. in d. §. hoc sermone limit. 6. n. 11*

SVMMARIVM.

1 Procurator ad appellandum secundum formam cap. vt circa, non est idoneus nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur, & num. 2.

3 Mandatum vt exprimatur specialiter in indiuiduo requiritur, vbi agitur de fauore aduersarij.

Cap. Procurator. XXXVIII.

1 PRocurator ad appellandum contra electionem debet in procuratorio habere expressa omnia, quæ obijcit, & speciale mandatum iurandi in eorum animas, quorum est procurator, quod expresse putent obiecta esse vera, & quod possint probare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arch. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 202. Alagona in comp. pag. 75.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. colligit ex hoc tex. *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 48. num. 14.*

3 *Singulariter, & clare in eius procuratorio sint expressa.* Notatur ad hoc quòd vbi agitur de fauore aduersarij tunc requiritur vt mandatum exprimatur specialiter in diuiduo, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. 112.*

Cap. Si confirmationem. XXXIX.

1 COnfirmatione cassata & irrita ob defectum auctoritatis, vel ob Iuris solemnitates non seruatas, non intelligitur cassata electio. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 203. Alagona in compend. pag. 75.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Cuch. instit. Iuris Canon. tit. 9 de elect. n. .... Laurent. de Peirinis de subdito Religioso tom. 1. q. 1. cap. 31. §. 11. vers. dico 7. Iul. Lauor. vari. lucubrat. tom. 1. tit. 4. de elect. Canonica cap. 25. num. 71.*

SVMMARIVM.

1 Cathedrali, Regulari, vel Collegiata Ecclesia vacante, si singulares personæ Capituli, vel Conuentus occupent bona à Prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia donec plenè restituant ab officio, & qui-

& quibuscunque beneficijs sunt suspensi, non obstantibus, &c. & num. 2.

3 *Bona relicta à Prælatis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, seu obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent.*

4 *Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo prouenientes in vtilitatem Ecclesiæ expendere, vel futuris successoribus fideliter per oeconomum reseruari.*

5 *Locatio facta à Capitulo Sede vacante ligat successorem.*

6 *Clausula*, Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, *vis & effectus, remissiue.*

7 *Hic tex. non procedit in alijs Ecclesijs præter Cathedrales tam Regulares quàm seculares, ac Collegiatas pastore carentes.*

8 *Clerico ob contumaciam suspenso, aut deposito nihil præstandum est pro alimentis.*

Cap. Quia Sæpe. XL.

1 QVi in Sede vacante Cathedralium, Regularium, Collegiatarum bona relicta vel tempore vacationis collecta occupant, dissipant, consumunt, &c. sunt suspensi ab officijs, & beneficijs donec integrè restituant, non obstantibus consuetudinibus, statutis etiã iuratis, & à Sede Apost. confirmatis. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 204. Alagona in compend pag. 75.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hãc eand. cõclus. ex hoc tex. desumũt *Soar. de censur. tom. 5. disp. 28. sect. 3. nu. 6. Rainer. in catalogo censurarum & irregularit. tit. de suspens. cap. 4. suspens. 2.*

3 *Vel futuris deberẽt successoribus fideliter reseruari.* Notatur ad hoc quòd bona relicta à Prælatis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, seu obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent, vt per *Boer. decis. 340. num. 3. cum seqq. Cou. in cap. relatum il 2. n. 3. de testam. D. Barbos. in l. diuortio par. 2. nu. 58. cũ sequenti ff. soluto matrim. Azeued. cons. 9. n. 3*

4 *Quæ in vtilitatem dictarum Ecclesiarum, &c.* Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo prouenientes in vtilitatem Ecclesiæ expendi facere, & conuertere, vel futuris successoribus fideliter per oeconomum reseruari, vt per *Boer. decis. 340. nu. 1.*

5 & 2. Vnde locationem factam à Capitulo Sede vacante ligare successorem cum fine dubio fiat nomine Ecclesię, atque in eius non locantis vtilitatem resoluit *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 26. num. 14.*

6 *Nõ obstãtibus quibuslibet priuilegijs.* De hac clausula dixi late *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 83. secundum Lugdunen. impress.*

7 In glos. [Collegiatis] ibi (*in alijs non habet locum hac Decr. &c.*) Sequitur *Boer. decis. 340. num. 2.* vbi ait quod in alijs Ecclesijs præter Cathedrales tam Regulares, quàm seculares, ac Collegiatas pastore carentes non habet locum *hic tex.* sed *cap. præsenti, de officio Ordin. hoc lib.* quod loquitur generaliter in omnibus, & quibuscunque Ecclesijs alicui subiectis, seu ad collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam, &c.

8 In glos. [Beneficijs] ibi (*cum possit statim sibi prouidere restituendo, &c.*) Notatur ad hoc quòd clerico ob contumaciam suspenso, aut deposito nihil præstandum est pro alimentis, vt per *Surd. de alimen tit. 7. q. 36. n. 4. Farin. in praxi crimin. p. 1. lit. C. n. 440.*

Cap. Constitutio. XLI.

1 DEcretalis, *vt circa*, qua præscribitur forma seruanda in appellatione ab opponẽtibus seelectionibus, postulationibus, & prouisionibus, habet locum quando appellatur extra iudicium, non quando in iudicio. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1, pag. 205. Alagon. in compend. Iuris Can. pag. 76.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 48. num. 19.*

SVMMARIVM.

1 *Cathedralis Ecclesiæ plenam administrationem à Sede Apost. habens potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non potest quæ sunt Ordinis, nisi fuerit Episcopus.*

2 *Cathedrali Ecclesia vacanti datur à Papa quandoque Procurator cum libera potestate administrandi in spiritualibus, & temporalibus, & dicitur Visitator.*

3 *Administrationem Ecclesiæ Cathedralis nemo dare potest nisi Papa.*

Papa

4 *Papa solus curatorem dare potest Ecclesiæ Cathedralis, et eius bonis quoad effectũ agẽdi.*
5 *Mobilia etiam pretiosa potest Episcopus in casu licito alienare.*
6 *Papa ex eo quòd dat administratorem vel visitatorem Ecclesiæ Cathedrali si postea Canonici etiam ignoranter eligant Episcopum, non tenet electio.*

Cap. Is, cui. XLII.

1 CAthedralis Ecclesię plenam administrationem à Sede Apostolica habens, potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non potest, quæ sunt Ordinis, nisi fuerit Episcopus. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Vuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 206. Alagona *in comp. pag.* 76. remissiue X*imen. in concor. par.* 2.

2 *Administratio Cathedralis Ecclesiæ plena, et libera, &c.* Notatur ad hoc, quòd Ecclesiæ Cathedrali vacanti datur quandoquè procurator cum libera potestate administrandi in spiritualibus, & temporalibus, & hic solet à Papa dari, & dicitur visitator, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q.* 8. *num.* 29.

3 *Cui solo competit.* Notatur ad hoc quòd Ecclesiæ Cathedralis administrationem nemo dare potest, nisi Papa, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q.* 8. *nu.* 29. quem refero *Ego ipse de officio & potest. Episcopi par.* 3. *alleg.* 50. *n.* 7. *secundum Lugdun. impress.* & latius egi *ead. par.* 3. *alleg.* 133. *per totam*, & quòd solus Papa curatorem dare po-
4 test Ecclesiæ Cathedrali, & eius bonis quoad effectum agendi, tradit *Gig. de pension. q.* 65. *nu.* 5. *&* 6. *Ego ipse d alleg.* 50. *nu.* 7. *in fine.*
5 In glos. [Immobilium] ibi (*putà quod mobilia etiam pretiosa possit in casu licito alienare, &c.*) Sequitur *Tiraq. de retractu lig.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 100. *&* 102.
6 In glos. [Confirmatus] ibi (*notat etiam ibi quòd eo ipso quòd Papa dat administratorem, vel visitatorem Ecclesiæ Cathedrali, si postea Canonici etiam ignoranter eligant Episcopum, non tenet electio*) Vide Boer. *decis.* 2. *num.* 29. *&* 30.

S V M M A R I V M.

1 *Monialis non eligit nisi peregerit XII. annum, & sit tacitè, vel expressè professa, nec eligitur nisi peregerit xxx. annum & fuerit expressè professa.*
2 *Electio omnium Abbatissarum, cęterarumq; Monialium Præfectarum de Iure communi ad Conuentum spectat.*
3 *Moniales in abbatissarum seu Priorissarũ electionibus nõ habent vocem actiuã, nisi illę ad minus xii. ætatis suæ annum peregerint, fuerintq. tacitè vel expressè professæ.*
4 *Monialis nulla potest eligi in Abbatissã de Iure cõmuni, quę ad minus nõ habuerit xxx. suæ ætatis annum, et expressè professa fuerit regulam eius monasterij, cui præficitur; & circa hoc quid hodie seruandum sit attento Conc. Trid. ostenditur.*
5 *Episcopus non potest dispensare in ætate requisita à Concil. Trident. in eligenda in Abbatissam.*
6 *Electio Abbatissæ per scrutinium quomodo facienda, ostenditur, & num.* 7.
8 *Abbatissæ in electione ex tripartito numero Monialium debent concurrere duæ partes, nisi alia fuerit loci consuetudo, & si fuerint discordes potest Episcopus nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit.*
9 *Refertur Constitutio Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs.*
10 *Fœmina potest habere officium habens in se dignitatem, & administrationem.*
11 *Fœminæ possunt habere officia, & dignitates temporales, quæ eis per successionem perpetuam tanquam propria deferuntur.*
12 *Abbatissa, quæ à maiori parte, non tamen à duabus electa impugnaretur ne veniret cõfirmanda, interim potest administrare.*
13 *Illegitima non potest absque dispensatione Papę seclusis Religionum priuiligijs esse Abbatissa, vel Priorissa.*
14 *Cõstantia maior est in viro, quàm in fœmina.*
15 *Dict. quomolibet, omnem penitus modum includit.*
16 *Episcopus an possit exercere ea, quæ sunt iurisdictionis ante inductionem in possessionem, remissiue.*
17 *Abbatissa electa per compromissum quando possit administrare si pars Monialium se opponat, ostenditur, & num.* 18.
19 *Fœminæ propter sexus verecundiam aliquando parcitur.*
20 *Discordiam nutrientes in electione Abbatissæ Monialium sunt excommunicati.*
21 *Vocati, seu deputati ad dirigẽdas Moniales in electionibus, & nõ seperantes ea ex quibus discor-*

& quibuscunque beneficijs sunt suspensi, non obstantibus, &c. & num. 2.

3 *Bona relicta à Prælatis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, seu obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent.*

4 *Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo prouenientes in vtilitatem Ecclesiæ expendere, vel futuris successoribus fideliter per oeconomum reseruari.*

5 *Locatio facta à Capitulo Sede vacante ligat successorem.*

6 *Clausulæ*, Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, *vis & effectus, remissiue.*

7 *Hic tex. non procedit in alijs Ecclesijs præter Cathedrales tam Regulares quàm seculares, ac Collegiatas pastore carentes.*

8 *Clerico ob contumaciam suspenso, aut deposito nihil præstandum est pro alimentis.*

Cap. Quia Sæpe. X L.

1 QVi in Sede vacante Cathedralium, Regularium, Collegiatarum bona relicta vel tempore vacationis collecta occupant, dissipant, consumunt, &c. sunt suspensi ab officijs, & beneficijs donec integrè restituant, non obstantibus consuetudinibus, statutis etiã iuratis, & à Sede Apost. confirmatis. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 204. Alagona in compend. pag. 75.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hãc eand. cõclus. ex hoc tex. desumũt *Soar. de censur. tom. 5. disp. 28. sect. 3. nu. 6. Rainer. in catalogo censurarum & irregularit. tit. de suspens. cap. 4. suspens. 2.*

3 *Vel futuris deberẽt successoribus fideliter reseruari.* Notatur ad hoc quòd bona relicta à Prælatis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, seu obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent, vt per *Boer. decis. 340. num. 3. cum seqq. Cou. in cap. relatum il 2. n. 3. de testam. D. Barbos. in l. diuortio par. 2. nu. 58. cũ sequenti ff. soluto matrim. Azeued. consi. 9. n. 3*

4 *Quæ in vtilitatem dictarum Ecclesiarum, &c.* Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo prouenientes in vtilitatem Ecclesiæ expendi facere, & conuertere, vel futuris successoribus fideliter per oeconomum reseruari, vt per *Boer. decis. 340. nu. 1. 5 & 2.* Vnde locationem factam à Capitulo Sede vacante ligare successorem cum fine dubio fiat nomine Ecclesiæ, atque in eius non locantis vtilitatem resoluit *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 26. num. 14.*

6 *Nõ obstãtibus quibuslibet priuilegijs.* De hac clausula dixi late *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 83. secundum Lugdunen. impress.*

7 In glos. [Collegiatis] ibi *(in alijs non habet locum hic Decr. &c.)* Sequitur *Boer. decis. 340. num. 2.* vbi ait quod in alijs Ecclesijs præter Cathedrales tam Regulares, quàm seculares, ac Collegiatas pastore carentes non habet locum *hic tex.* sed *cap. præsenti, de officio Ordin. hoc lib.* quod loquitur generaliter in omnibus, & quibuscunque Ecclesijs alicui subiectis, seu ad collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam, &c.

8 In glos. [Beneficijs] ibi *(cum possit statim sibi prouidere restituendo, &c.)* Notatur ad hoc quòd clerico ob contumaciam suspenso, aut deposito nihil præstandum est pro alimentis, vt per *Surd. de alimen. tit. 7. q. 36. n. 4. Farin. in praxi crimin. p. 1. lit. C. n. 440.*

Cap. Constitutio. X L I.

1 DEcretalis, *vt circa*, qua præscribitur forma seruanda in appellatione ab opponẽtibus se electionibus, postulationibus, & prouisionibus, habet locum quando appellatur extra iudicium, non quando in iudicio. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 205. Alagon. in compend. Iuris Can. pag. 76.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 48. num. 19.*

S V M M A R I V M.

1 *Cathedralis Ecclesiæ plenam administrationem à Sede Apost. habens potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non potest quæ sunt Ordinis, nisi fuerit Episcopus.*

2 *Cathedrali Ecclesiæ vacanti datur à Papa quandoque Procurator eum libera potestate administrandi in spiritualibus, & temporalibus, & dicitur Visitator.*

3 *Administrationem Ecclesiæ Cathedralis nemo dare potest nisi Papa.*

Papa

4 *Papa solus curatorem dare potest Ecclesiæ Cathedrali, et eius bonis quoad effectũ agẽdi.*

5 *Mobilia etiam pretiosa potest Episcopus in casu licito alienare.*

6 *Papa ex eo quòd dat administratorem vel visitatorem Ecclesiæ Cathedrali si postea Canonici etiam ignoranter eligant Episcopum, non tenet electio.*

Cap. Is, cui. XLII.

1 CAthedralis Ecclesię plenam administrationem à Sede Apostolica habens, potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non potest, quæ sunt Ordinis, nisi fuerit Episcopus. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Vuian. in ration. lib. 1. pag. 206. Alagona in comp. pag. 76.* remissiue *Ximen. in concor. par. 2*

2 *Administratio Cathedralis Ecclesiæ plena, et libera, &c.* Notatur ad hoc, quòd Ecclesiæ Cathedrali vacanti datur quandoquè procurator cum libera potestate administrandi in spiritualibus, & temporalibus, & hic solet à Papa dari, & dicitur visitator, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 29.*

3 *Cui solo competit.* Notatur ad hoc quòd Ecclesiæ Cathedralis administrationem nemo dare potest, nisi Papa, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. nu. 29.* quem refero *Ego ipse de officio & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. n. 7. secundum Lugdun. impress.* & larius egi *ead. par. 3. alleg. 133. per totam*, & quòd solus Papa curatorem dare potest Ecclesiæ Cathedrali, & eius bonis quoad
4 effectum agendi, tradit *Gig. de pension. q. 65. nu. 5. & 6. Ego ipse d alleg. 50. nu. 7. in fine.*

5 In glos. [Immobilium] ibi (*putà quod mobilia etiam pretiosa posiit in casu licito alienare, &c.*) Sequitur *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 7. num. 100. & 102.*

6 In glos. [Confirmatus] ibi (*notat etiam ibi quòd eo ipso quòd Papa dat administratorem, vel visitatorem Ecclesiæ Cathedrali, si postea Canonici etiam ignoranter eligant Episcopum, non tenet electio*) Vide *Boer. decis. 2. num. 29. & 30.*

SVMMARIVM.

1 *Monialis non eligit nisi peregerit XII. annum, & sit tacitè, vel expresse professa, nec eligitur nisi peregerit xxx. annum & fuerit expressè professa.*

2 *Electio omnium Abbatissarum, cęterarumq; Monialium Præfectarum de Iure communi ad Conuentum spectat.*

3 *Moniales in abbatissarum seu Priorissarũ electionibus nõ habent vocem actiuã, nisi illę ad minus xii. ætatis suæ annum peregerint, fuerintq. tacitè vel expressè professæ.*

4 *Monialis nulla potest eligi in Abbatissã de Iure cõmuni, quę ad minus nõ habuerit xxx. suæ ætatis annum, et expressè professa fuerit regulam eius monasterÿ, cui præficitur; & circa hoc quid hodie seruandum sit attento Conc. Trid. ostenditur.*

5 *Episcopus non potest dispensare in ætate requisita à Concil. Trident. in eligenda in Abbatissam.*

6 *Electio Abbatissæ per scrutinium quomodo facienda, ostenditur, & num. 7.*

8 *Abbatissæ in electione ex tripartito numero Monialium debent concurrere duæ partes, nisi alia fuerit loci consuetudo, & si fuerint discordes potest Episcopus nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit.*

9 *Refertur Constitutio Gregorÿ XV. de exemptorum priuilegÿs.*

10 *Fœmina potest habere officium habens in se dignitatem, & administrationem.*

11 *Fœminæ possunt habere officia, & dignitates temporales, quæ eis per successionem perpetuam tanquam propria deferuntur.*

12 *Abbatissa, quæ à maiori parte, non tamen à duabus electa impugnaretur ne veniret cõfirmanda, interim potest administrare.*

13 *Illegitima non potest absque dispensatione Papę seclusis Religionum priuilegÿs esse Abbatissa, vel Priorissa.*

14 *Cõstantia maior est in viro, quàm in fœmina.*

15 *Dict. quomolibet, omnem penitus modum includit.*

16 *Episcopus an possit exercere ea, quæ sunt iurisdictionis ante inductionem in possessionem, remissiue.*

17 *Abbatissa electa per compromissum quando possit administrare si pars Monialium se opponat, ostenditur, & num. 18.*

19 *Fœminæ propter sexus verecundiam aliquando parcitur.*

20 *Discordiam nutrientes in electione Abbatissæ Monialium sunt excommunicati.*

21 *Vocati, seu deputati ad dirigẽdas Moniales in electionibus, & nõ tẽperantes ea ex quibus discor-*

discordię nasci, vel foueri possunt, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt.

23 *Verbum*, subiaceo, *in futuro tempore importat latam sententiam.*

Cap. Indemnitatibus. X L I I I.

1 MOnialis non eligat nisi agat annum decimum quartum, & sit professa tacitè vel expressè; non eligatur vero in Abbatissam nisi trigesimum annum expleuerit, & sit expressè professa. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arch. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dom. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 207. Alagona in compen. pag. 76.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Vt cum in eis fuerit, &c.* Ergo electio omnium Abbatissarum, cæterarumque Monialium Præfectarum de Iure communi ad Conuentum spectat, vt per *Ludou. Miranda in tract. de Sacris Monialib. q. 7. art. 1. concl. 2. in princip.*

3 *Nulla Monialis nisi duodecimum annum, &c.* Notatur ad hoc quòd Moniales in Abbatissarum electione non habent votum, siue vocem actiuam de Iure communi loquendo nisi illæ, quę ad minus duodecim suæ ætatis annum peregerint, fuerintque tacitè, vel expressè professæ, vt per *Ludou. Mirãda d. q. 7. art. 2. concl. 1.* vbi subdit quòd *glos. hic verbo duodecimum,* huius decreti rationem reddens inquit hoc ibidem fuisse statutum quia eo tempore mulieres efficiuntur puberes.

4 *Nec in Abbatissam, &c.* Notatur ad hoc quòd nulla Monialis potest eligi in Abbatissam, quæ ad minus non habuerit trigesimum suæ ætatis annum, & expressè professa fuerit regulam eius monasterij, cui præficitur, ac per aliquot annorum spatium laudabiliter vixerit, vt per *Mirand. post man. Prælat. in tract. de Sacris Monialib. q. 6. art. 6.* Verum hodie super hac re ita disponit *Concil. Triden. sess. 25. de Regular. cap. 7.* Abbatissa, & Priorissa, & quocunque alio nomine Pręfecta, vel Præposita appellatur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori qui electioni præest, videatur, ex ijs, quæ in eodem monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio superiore consentiente eligatur. De cuius Decreti materia vide *Fr. Emman. quęst. Regularium tom. 1. quæst. 15. art. 3. Zerol. in praxi Episcopal. part. 1. verbo Abbatissa vers. ad primum, Portel. in dubijs Regularib. verbo Abbatissa num. 3. cum seqq. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico tract. 12. cap. 3. q. 15. sup posit. 4. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 7. cap. 6. num. 89. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 4. num 42. & 71. Aloys. Ricc. in decision. Curiæ Archiepiscop. Neapol. part. 4. decis. 281. num. 3. & decis. 309. Iul. Lauor. variarum lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 24.*

5 Vtrum autem circa huiusmodi ætatem à Concil. Triden. citato loco pręscriptam, possit Episcopus dispensare, dubium est non contemnendum, in quo negatiuam tuentur partem *Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 7. Aloys. Ricc. d. decis. 309. num. 9. part. 4. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 5. q. 5. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarrę lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis nu. 102. Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 62. num. 6.*

§. *Sane.*

6 Electa per scrutinium à duabus partibus Monialium debet statim præmisso diligenti examine à Superiore confirmari nulla appellatione obstante, & benedici si sit Abbatissa. Quando vero publicato scrutinio nulla fuerit à duabus partibus electa, poterunt Moniales antequam ad alios actus diuertant, ad illam accedere, quæ maiorem partem habebat, & si addito hoc accessu ad duas partes perueniat, est confirmanda. Si vero Moniales noluerint ad illam accedere, vel si accedant, non perueniant tamen cum alijs in illa cõsentientibus ad duas partes, tunc superior sine strepitu iudicij antequam illam confirmet, inquirat de obiectis, & interim poterit electa in spiritualibus, & temporalibus ministrare, ita tamen vt nihil alienet, & nullam de nouo recipiat Monialem. Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

7 Hanc eandẽ conclus. firmat *Ludou. Mirãd. in tract. de Sacris Monialib. q. 7. art. 10. cõcl. 1.*

8 *Quæ à duabus partibus, &c.* Ex tripartito numero Monialium duas partes concurrere debere in electione Abbatissæ, nisi alia fuerit

fuerit loci consuetudo, & si fuerint discordes posse Episcopum nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit, refert à Sacra Congregatione Concilij decisum *Prasec. in praxi Episcop.par.2.cap.3.num.57. vers.in monasterijs*, quem citat *Zipæ. in analyt.postremi Iuris eccles.enarrat.sub tit.de elect.num.9.vers. Abbatissa,in fine*, nouissime *D.Lauor. vari.lucubrat.tit.4.cap.21.§.12.prope finem*, vbi addit *de anno 1618.* decisum fuisse à S. Congreg.in casu discordiæ inter Moniales non posse superiorem ipsarum,aut scrutatorem dare votum, in electione Abbatissæ, vel Priorissæ.

9 *Per Superiorem, &c.* Nouissime S.D. *Greg. XV.felic. record.* in sua *Constit. de exemptorum priuilegijs incip. Inscrutabili,sub Dat. Nonis Februarij 1622.*circà hanc materiam electionis Abbatissarum, sic statuit. Ac similiter possit Episcopus vnà cum superioribus Regularibus quarumcunque Abbatissarum, Priorissarum, Præfectarum, vel Præpositarum eorundem monasteriorum quorumcũque nomine appellentur,electionibus per se, vel per alium interesse,ac præsidere,absque vlla tamen ipsorum monasteriorum impensa. Hactenus d. Constit. super qua postea Sacra Congreg. Illustrissimorum Cardin. Concilij Trid. interpretum censuit ius confirmandi Abbatissas minime fuisse Episcopis per eiusmodi Constitutionem attributam,quam quidem decisionem originalem præ manibus habui, impressamque vidi in typographia R. Cameræ Apost. de anno 1624.

10 *In spiritualibus, & temporalibus libere administret.* Ergo fœmina potest habere officium habens in se dignitatem & administrationem,vt per *Flamin.Paris.de resignat.lib.3. q.12.nu.3.* vbi *n.9.* subdit quod Abbatissa in administratione æquiparatur Abbati,& *lib.12.q.4.n.29.*

11 Et quod fœminæ possint habere officia, & dignitates temporales, quæ eis per successionem perpetuam tanquam propria deferuntur, tradunt *Molin. de primogen. lib. 1. cap.13.num.14. Leceri. de primogen.lib.1.q.19. num. 6. Vant. de nullitat. tit.ex defectu iurisdict.deleg.nu.73. Card.Tusch. practic. conclus. tom.3.lit.F.concl.94.num.17.& tom.5.lit. M. concl.415.num.2.Card. Mantic.de tacitis & ambig.conuent.tom.2.lib.23.tit.14. num. 30. D.Barbos.in l. cum prætor §. vlt.num. 268. ff. de iudic.*

12 *Libere administret.* Notatur ad hoc quòd Abbatissa, quę à maiori parte, non tamen à duabus, electa impugnaretur ne veniret confirmanda, interim potest administrare, vt per *Petr. Greg.de elect. cap. 19. num. 5. Iul.Lauor. variar. lucubrat. tit. 4. cap. 24. num. 52. & cap. 25. num. 25.*

13 In glos.[Canonica] ibi (*si sit illegitime nata, &c.*) Notatur ad hoc quòd illegitima non potest absque dispensatione Papæ, seclusis Religionum priuilegijs, esse Abbatissa, vel Priorissa,vt per *Nauar.in man.cap.27.nu.201. Maiol. de irregularit.lib.10. cap. 10. in fine, Mandos. in signatura Gratiæ tit. de dispensat. super defectu natalium, in fine, Soar. tom. 5. disp. 50. sect. 5. num. 15. Flamin. de resignat. benefic.lib.3.q.12.num.11. Sayr.de censur.lib. 6.cap.11.num.3. in fine, Bellet. disquisit. clerical.par.1.tit.de disciplina cleric. §. 3. num. 50. Sanch.in præcepta Decalogi tom.2. lib.5.cap.5. num.19. & 20. Sanctarel.var. resolut. quæst. 40. num. 7. metipsum in collect. ad cap.1. num. 7. de filijs Presbyter.* quicquid dicat *Fr. Emman. quæst.Regular.tom.1. quæst. 13. art. 21.*

14 In glos. [Diuertant] ibi (*quia maior constantia est in viro,quàm in fœmina*) Refert, & sequitur *Tiraq. leg. 9. connub. glos. 1.part. 9. num. 132.*

15 In glos. [Quomodolibet] ibi (*quod est distributiuum modorum*) Dict. illa, *Quomodolibet*, omnem penitus modum includit, vt per *Menoch. remed. 6. recuper. possess. num. 15. Flamin.Paris.de resignat.benefic. lib. 9. q. 25. num.48.Valasc.consul.61.num.6. Cened.post. lib. pract.& canon.quæst.sing.95.num.1.* & plures alios,quos refero *in tract. de dictionibus vsufrequent. diction. 330. secundum Lugdunen. impress.*

16 In glos. [Auctoritate] ibi (*electa ante confirmationem administrat*) Episcopus an possit exercere ea, quæ sunt iurisdictionis ante inductionem in possessionem? vide *Perez l.2.tit. 6. lib. 1. Ordinamenti pag. 154. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 28. Cald.Pereira consil. 8. num.7.cum seqq. Nicol. Garc. in tract. de benefic. part. 5. cap. 4. num. 242.*

§. *Cæterum.* §. *Porro.*

17 Si contra electam per compromissum pars minor Monialium se opponat, adhuc confirmetur,si maior, non confirmetur, donec fuerit

obiectis satisfactum, interim tamen administret; si vero pars opponentium fuerit duplo maior non administret, sed litis euentum expectet. Item ab opponentibus in casibus præmissis obseruetur Constit. *cap. vt vice*; non tenentur tamen personaliter venire Romam, sed mittant procuratores. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

18 Hanc eandē cōclus. firmant *Ludou. Mirāda in tract. de Sacris Monialib. q. 7. art. 10. concl. 4.*

19 *Propter sexus verecundiam, &c.*

Vide quæ notat *Tiraq. l. 9. connub. glos. 1. par. 9. num. 178 & seq & l. 10. glos. 1. par. 10. n. 31.*

§. *Postremo, cum seqq.*

20 Ponentes, vel nutrientes discordiam in electione Abbatissæ monialium sunt excommunicati. Item hoc decretum valet in monialibus Regularibus, & in his, quæ viuunt vt Canonici seculares, quarum tamen statum per hoc non approbat, & non loquitur de electionibus virorum. Colligunt *Doctores in principio tex. citati*.

21 *Eo ipso excommunicationis sententiam, &c.* Notatur ad hoc quòd vocati, seu deputati ad dirigendas moniales in electionibus, & non temperantes ea, ex quibus discordiæ nasci, vel foueri possunt, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt, vt per *Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num 8. Memor. clericor. cap. 9. excom. 44. Iul. Lauor. de Indulgent. part. 2. cap. 23 nu. 21. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers quarta, & num. 57. Rainer. in cathalogo censur. cap. 9. excom. 46.* vbi cum *glos. & Caiet.* notat quod si quis non vocatus intersit, & perturbet, vel vocatus, sed post electionem iam factam perturbat, non incurrit censuram, secus si non vocatus superior esset, quia si iste perturbat dum interest, censura ligatur, refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 204. secundum Lugdunen impress.*

22 In glos. [Subiacere] ibi *(ipso iure)* Notatur ad hoc quòd verbum, *subiacere*, in futuro tempore importat latam sententiam, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n. 148. C. de reuocand. donat.*

Cap. Prouida XLIV. *Bonif. VIII.*

1 QVando quis in electione Episcopi, vel Superiorum appellauit ad Papam, & deinde recessit ab appellatione simoniace, sed procedit, confirmat, vel consecrat, tunc omnia prædicta sunt irrita, & ipse Ordinarius est suspensus per annum integrum à Confirmatione, & Consecratione Episcoporum. Colligunt ex Ordinat. *Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 216. Alagona in comp. pag. 77.* remissiue *Ximen. in concor. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Memor. Clericorum tit. de suspens. Episcopor. num. 7. Mari. Alter. de censuris tom. 1. disp. 16. cap. 2. vers. tertio, & vers. secundo*, quos refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 111. num. 24. Soar. de censur. tom. 5. disp. 31. sect. 5. num. 8. in fine, Rainer. in catalogo censurarum sub tit. de suspens. cap. 1. suspens. 7.* vbi aduertit non puniri pœna huius cap. alios Episcopos consecrationi assistentes, sed eum dumtaxat, cui causæ cognitio demādata erat.

SVMMARIVM.

1 *Papa si prouisionem Ecclesiæ Cathedralis sibi reseruauit, inhibuit, & decreuit, non est vitiata electio, quæ præcesserat, omnia tamen, quæ reseruationem sequuntur, erunt effectu.*
2 *Decreti irritantis vis & effectus, remissiue.*
3 *Reseruatio inficit titulum, & illum ipso iure annullat.*
4 *Prius & posterius dicitur ratione vnius horæ.*

Cap. Si eo tempore. XLV.

1 PApa quando reseruat sibi electionem, inhibens, electionem irritans, &c. quæ præcesserunt reseruationem, tenent, quæ sequuntur sunt nulla. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arebid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 217. Alagona in comp. pag. 78*

2 *Si secus super hoc à quoquam, &c.*

De decreto irritanti dixi late *in tract. de clausulis vsufrequent. claus. 40. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Afficiunt tamen, &c.* Notatur ad hoc quòd reseruatio inficit titulum, & illū ipso iure annullat, vt per *Menoch. remed. 15. recup. possess. n. 444*

4 In glos. [Iam] ibi *(de die, & hora &c.)* Notatur ad hoc quòd prius, & posterius dicitur ratione vnius horæ, vt per *Tiraq. de iure*

de iure primog. quaest.2.nu.2. Gonz. *ad reg.8. Cancel. §.3.proœm.n.44.* vbi *n.46.* subdit quod non solũ vnius horæ prioritas, sed etiã vnius puncti, vel momenti facit præuentionem.

SVMMARIVM.

1 *Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest in solidum, & nõ aliter, et in altero admittẽdo ponit tres gradus, et n.2.*
3 *Clausula,* In solidũ, *vis, & effectus, remissiue.*
4 *Canonico absente si simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & omnes concurrunt, is admittendus est, qui primò nominatus est in instrumẽto procuratorio.*
5 *Vltimi vacati censentur in subsidium priorum nominati.*
6 *Denominatio prior arguit ordinem charitatis, & maiorem dilectionem.*
7 *Paria sunt non facere, vel minus sufficienter facere intra tempus statutum.*
8 *Procuratori non creditur affirmanti medio iuramento super impedimento Capitularis non valentis ad electionem venire.*
9 *Procuratores duo in solidum constituti ad eligendum si semel alterum elegerunt ita consumpta est electio vt variare non possint.*
10 *Procuratores duo si fuerint dati in diuersis instrumentis eodem die confectis, & non appareat quis ex illis sit reuocatus, mutuò se confundunt.*
11 *Procurator de Collegio ab absente simpliciter constitutus, in electionibus non potest vnum suo, & altum procuratorio nomine eligere.*
12 *Vox simpliciter commissa Capitulari non potest diuidi.*
13 *Voces duas habens vnam nomine proprio, & alterã nomine alieno, nõ potest vnũ nomine proprio, alterũ vero alieno nomine eligere.*
14 *Merita duorũ vel triũ vbi adeo essẽt æqualia, vt discerni nõ possit ab electoribus, quis eorũ melior et idoneor cæteris esset, tunc poterit præfatus paocurator vnum suo, alterum procuratorio nomine eligere.*
15 *Procuratores legitime cõstituti cũ generali mã data ad eligendum, non excluduntur hodie dummodo non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona.*
16 *Capitulo nolente non licet extraneum procuratorem deputare ad electionem, etiamsi de Collegio nemo velit assumere vices absẽtis.*
17 *Votũ suũ per litteras exprimere nõ licet absẽti.*
19 *Eligere aliud est, & aliud promittere de eligendo, Promittere renunciare aliud est, & aliud renunciare de facto.*

Cap. Si quis iusto. XLVI.

1 Absens in casu electionis si legitime impeditur, potest plures procuratores constituere, sed in solidum tantum, & tunc erit melior conditio occupantis; sed si simul concurrant Capitulum, vel maior pars eligat vnũ ex procuratoribus, & si non concordant qui primò nominantur in instrumento, & si nullus nominatur in solidũ, nullus est admittendus, & illi imputetur. Itẽ constitutus procurator non potest in scrutinio nominare vnã personam suo nomine & alteram nomine domini sui, nisi dominus dedisset speciale mandatum de certa persona, & illam tantùm potest nominare. Item absens, si nullus de Capitulo vult esse eius procurator, & ipse non potest extraneum deputare sine consensu Capituli, non potest per litteras exprimere votum suum, quia non esset secretum. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancb. Butr.* Domin. *Monach. Franc. Viuian. in ration. lib.1. pag.217. Alagona in compend. pag.78.* remissiue *Ximen. in concordant. par.2.*

2 Hanc eandem conclusionem, seu conclusiones ex hoc textu desumunt *Lambert. de iure patron. lib.2. par.2. q.2. art.* .... *Cuch. instit. maior. lib.4. tit. de. elect. num. 214. cum seqq. Azor. instit. moralium par.2. lib.6. cap.14 q.7. Fr. Sigism. à Bononia in tract. de elect. dub. 14. à princip.*

3 *Eorum cuilibet det in solidum potestatem &c.* De claus. *In solidum,* dixi late *in tract. de clausulis vsufreq. claus.72. secundum Lugdunen. impress.*

4 *Is, qui primò in instrumento, &c.* Notatur ad hoc quòd si absente Canonico simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & omnes concurrant, is admittendus est, qui primò nominatus est in instrumento procuratorio, vt per *Tiraq. de iure primogen. q.17. in sexta opinion. nu.5.*

5 Vltimi enim censentur in subsidium priorum nominati ex *Anton. Monach. Lucensi decis. 64. num. 39.* Et ex priori denominatione arguitur ordo charitatis, & maioris dilectionis, ex *Tiraq. d. tract. de Iure primog. q.19. num.3.*

7 *Si autem nullus, &c.* Notatur ad hoc quòd paria sunt non facere, aut minus sufficienter facere

cere

cere intra tempus statutum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 10. n. 93. Gutier. de Iuramen. confirm. part. 1. cap. 49. n. 3.* Non fieri, vel inualide fieri paria sunt, *Surd. consil. 157. n. 13. Mari. Antonin. var. resolut. li. 2. resol. 11. n. 10.*

8 In glos. [Detentus] ibi *(& in hoc impedimento, &c.)* Notatur ad hoc quòd non creditur procuratori affirmanti medio iuramento super impedimento Capitularis non valentis ad electionem venire, vt per *Arcbid. hic n. 2. & Bellem. in cap. quia propter n. 4. ad fin. & n. 5. hoc tit. in Decretalib. D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 19. num. 25.*

9 In glos. [Elegerit] ibi *(nec credo quòd variare possint)* Notatur ad hoc quòd si duo procuratores in solidum constituti ad eligendũ semel alterum elegerint, ita consumpta est electio, vt variare non possint, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone n. 53. ff. de verbor. signif.*

10 In glos. [Nominatus] ibi *(Quid si non apparet, putà quia duo sunt instrumenta, &c.)* Notatur ad hoc quòd si duo procuratores fuerint dati in diuersis instrumentis eodem die confectis, & non appareat quis ex illis sit reuocatus, mutuò se confundunt, vt per *Boer. decis. 311. nu. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 95. num. 5.*

§. *Porro.*

11 *Si is vnum suo, & alium domini sui nomine, &c.* Notatur ad hoc quòd procurator de Collegio ab absente simpliciter constitutus in casu electionis non potest vnum suo, & alium procuratorio nomine eligere, vt per *Syluest. Angel. Tabien. & alios, quos refert Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 14 num. 7. Petr. Gregor. de elect. cap. 6. num. 11. Cuch. instit. maior. lib. 4. tit. de elect. num. 229.* Qui enim eligit, vnum, &

12 non plures debet eligere, & vox simpliciter commissa Capitulari non potest diuidi, per ea quæ tradunt *Perez ad tit. 2. vers. secundo li. 5. Ordinam. pag. 78. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 26. num. 22.*

13 Vnde si quis habeat duas voces, vnam nomine proprio, & alteram nomine alieno, non potest vnum nomine proprio, alterum vero alieno nomine eligere, secundum *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 5. num. 51. cum seqq.*

14 Vbi vero merita duorum, vel trium adeo essent æqualia, vt discerni non possit ab electoribus quis eorum melior, & idoneor cæteris esset, tunc posset præfatus procurator vnum suo, alterum procuratorio nomine eligere, vt tradunt *Molin. d. cap. 5. nu. 52. & 53. Gutier. canonic. quæst. lib. 1. cap. 11. nu. 9. Sigism. à Bononia d. dub. 14. num. 8.*

15 *Nisi de certa eligenda persona, &c.*

Probat hic tex. quòd vbi de aliquo certo denominãdo dominus speciale mandatũ dederit procuratori, tunc in illũ eius, & in aliũ suo nomine licite poterit consentire. At nunc de Iure nouo *Cõc. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 6.* præcipiẽtis vt electiones Regulariũ per vota secreta celebrentur, aliter dicendũ videtur, vt aperte censuit Sacra Cong. his verbis. Procuratores legitime constituti cum generali mãdato ad eligendum ab ijs, qui legitime impediti sunt, non excluduntur, dummodo non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona, quia tunc votum non posset esse secretum, prout decisum referunt *Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 4. n. 200. Fr. Sigism. à Bononia d. dub. 14. num. 9.*

§. *Absens.*

16 *Nec ipse nolente Capitulo extraneum valeat deputare.* Notatur ad hoc quòd si de collegio nemo velit assumere vices absentis, ipsi, nolente Capitulo, non licet extraneum deputare, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. li. 6. cap. 14. q. 7. vers. quæres, Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub. 14. num. 2.*

17 *Non poterit aliquatenus per litteras, &c.* Notatur ad hoc quòd absenti non licet vllo modo per litteras exprimere votum suum, vt per *Fr. Sigism. à Bononia d. dub. 14. num. 1.* Nam consensus eligentium non potest præstari per litteras, & in scriptis etiam volente Capitulo, vt per *Boer. decis. 1. num. 41. iuncto num. 37.*

18 In glos. [Exprimendum] ibi *(falsum est quod tunc exprimat votum, sed mandatum dat de voto exprimendo, &c.)* Referunt, & sequuntur *Anchar. cons. 78. sub num. 2. vers. sed his non obstant, & num. 3. Fr. Sigism. à Bononia d. dub. 14. num. 4. vers. nego, Rot. in Vallesoletana præeminentiarum 23. Ianu. 1604. coram Reuerendiss. D. Pamphilio.*

19 In ead. glos. ibi *(sicut aliud est, &c.)* Notatur ad hoc quòd aliud est eligere, aliud promittere de eligendo, vt per *Cald. Pereira*

20 *de resolut. emphyt. cap. 16. num. 84.* Et aliud est promittere renunciare, & aliud de facto renunciare, secundum *Boer. decis. 3. nu. 1.*

21 Quæ

21 Quæ autem sit differentia inter vẽdere, & promittere se venditurum vide *Bellatõb.tom. 2.cõmun.opinion.lib.9.tit* 34.n.339.*pag.583. Auil.ad cap.* 1. *Pratorum verbo promessa n.* 5. *fol.65. Auendan.ad l.44 Tauri glos.5.n.7.Menoch.cons.1.nu.229.& n.234.& cons.147.nu.10.& cons.178.n.1.& 18.& cons.122. nu 22.* vbi etiam de promissione iurata, *Surd.cons. 372.nu.1.Valasc.cons.153.n.6.& 7. Gasp. Roderic.de annuis redditib.lib.2.q.2.n.12.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt.c.1. nu. 36. & c.16. n.84.& de empt.& vend.cap.*8.nu. 6.

SVMMARIVM.

1 Electus, quando adsunt competitores, vel opponentes, non confirmatur, nisi fiant publice edicta, & num.2.

3 Tex. hic habet locum in præsentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, & nu. 10.

4 Constitutio huius tex. non est seruanda in prouisionibus, quæ fiunt in Romana Curia.

5 Tex. hic non adstringit Rom. Pont. nec eius legatum vbi ab ipso petenda est cõfirmatio.

6 Generalis Minorũ non tenetur in confirmandis electionibus Prouincialium seruare formam huius tex.

7 C*onfirmatio, & institutio facta ad electionem, seu præsentationem alterius, non potest fieri pendente termino ad appellandum, nec appellatione pendente, aliàs omnia erunt attentata, & nulla.*

8 Edictũ facta electione de beneficio est ponẽdũ.

9 Terminus competens, & peremptorius in edicto debet assignari.

11 Excommunicatus non potest præsentari ad beneficium.

12 Institutio facta non proposito edicto iuxta formam huius tex. est nulla.

13 Cõfirmatio facta sine causæ cognitione, & nõ vocatis vocãdis vim habet interlocutoriæ.

14 Confirmatus non vocatis vocandis, & sine causæ cognitione si administret, an incidat in pœnas.

15 Edicta in publico proponi debent, & de hac publicatione non statur simplici assertioni notarij sine testibus.

16 Edictum debet affigi, & constare quod fuerit lectum, atque ibi dimissum per congruum temporis spatium.

17 Edicti appositio nõ est necessaria in beneficijs simplicibus collatiuis.

18 Terminus competens peremptorius ad comparendum assignatur secundum locorum distantiam.

Cap. Quoniam. XLVII. & vlt.

1 Electus, quãdo adsunt competitores, vel opponentes, non confirmetur nisi fiant publice edicta quòd volentes opponere veniant peremptorio termino assignato, aliàs generaliter in Ecclesia in qua electio facta est, alioquin confirmatio est irrita. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb Archid. Geminian.Ioan. Andr. Anchar Butr. Domin. Monach.Franch. Viuian.in ration.li.1. pag.220. Alagon. in cõp. pag.78.* remissiue *Ximen in concord. par. 2.*

2 Hanc eand. conclus. firmant, materiamq. huius rex. late discutiunt *Lambertin. de iure patron. lib.2. par.2. q.6. Lotter. de re benefic. lib.2.q.13. à num. 20.* & quòd habeat locum
3 in præsentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, quam qui allegat debet probare, fuit decisum apud P*uteum decis.298 lib.1.in correctis, & decis.473.lib. 2.* ait quod iusta
4 causa excusat à pœna huius tex. Et quod in prouisionibus, quæ fiunt in Curia Romana, non est seruanda constitutio huius tex. resoluit *Lambertin.d.q.6.princ.art.3.nu. 4.* & fuit dictum in *Bracharen. Parochialis de Moreira 13. Iunij 1605. coram Ottembergo.*
5 Ratio est quia tex. hic non adstringit Romanum Pont. vbi ab ipso petenda est confirmatio, nec eius Legatum, sicuti docent *Cuch. instit. maior.tit.de.confirmat.num.36.Crauet. cons.177.col.2.num 3.& seq.* quos refert, & sequitur *Iul. Lauor. vari.lucubrat.tit.4. cap.25. num. 61.* vbi etiam post *Sigism. à Bononia in tract.de elect.dub.46.n.13.* subdit Generalem
6 Minorum nõ teneri in confirmãdis electionibus Prouincialiũ seruare formã huius textus.

7 *Confirmationes tales, &c.* Notatur ad hoc quòd confirmatio, & institutio facta ad electionem, seu præsentationem alterius, non potest fieri pendente termino ad appellandum, nec appellatione pendente, aliàs omnia erunt attentata, & nulla, vt per *Gonzal.ad reg.8.Cancel. glos.9.§.1.in annot. num.206.*

8 *Aliàs generaliter in Ecclesia, &c.*

Notatur ad hoc quòd edictum facta electione de beneficio est ponendum, vt per *Marant.de ordine iudic. par.6. verbo recte concipitur citatio num.92. Zerol. in praxi Episcop. par.1.verbo Iuspatronatus, §.3.pag mihi 180.* & in præsentatione idem afferunt *Villalob. tom.1.commun.opinion.lib.1. tit.4.num. 2. Florez de Mena vari.lib.1. q.3. num.55.*

Assi-

9 *Assignato peremptorio termino competenti.* Ergo in edicto debet assignari terminus competens, & peremptorius, vt per *Perez de Lara de capellan cap. 10. num. 40. Nicol. Garc. de benefic. par. 9. cap. 4. nu. 7.*

10 In glos. [Electione.] ibi (*Et idem puto in præsentatione*) Notatur ad hoc quòd tex. in præsenti habet locum in præsentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, vt per *Pute. decis. 306. aliàs 297. in correctis, & decis. 473. lib. 2. etiam in correctis Roch. de Curtes in verbo honorificū q. 38. n. 69. lib. 1. Crescent. decis 12. di iurepatron.* quem citat *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 1. collect. 117. Lambertin. de iurepatr. lib. 2. par. 2. q. 6. art. 2. Lotter. d. q. 13. n. 30. Viuian. in praxi iurispatron. lib. 9. cap. 1. nu. 2. in vltim. impress.*

11 Ex argumentatione deducta ab electione ad præsentationem, qua vtitur hæc glos. colligunt Doctores excommunicatum non posse præsentari ad beneficium, vt per *Cou. in cap. alma mater, par. 1. §. 7. num. 1. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 5. q. 6. num. 81. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 3. num. 19.*

12 Amplia procedere etiam in institutione, quę si facta fuerit non proposito edicto iuxta formam huius cap. erit nulla, vt per *Hieron. Gabr. consil. 199. num. 2. lib. 1. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 3. nu. 55. Perez de Lara de anniuers. & capellan. lib. 2. cap. 10. num. 32. & 39. Nicol. Garc. de benefic. par. 9. cap. 4. num. 1.* vbi *num.* 2. ampliat procedere etiam in Canonicatibus, & præbendis, alijsque simplicibus beneficijs.

13 In glos. [Inanes] ibi (*si autem fiat sine causa cognitione, & non vocatis vocandis vim habet interlocutoriæ*) Ita *Menoch. remed. 4. adipisc. possess. num. 802. Lotter. d. quæst. 13. num. 81.*

14 In ead. glos. ibi (*Quid si sic confirmatus administrat, &c.*) Vide *Card. consil. 31. sub n. 5. Marescot. vari. resol. lib. 2. cap. 35. num. 49. & 50. Seraphin. decis. 1238. num. 9. & 10. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 13. à num. 8.*

15 In glos. [Generaliter] ibi (*& publice, quia talia edicta in publico proponi debent*) De qua publicatione non statur simplici assertioni notarij sine testibus, *Pute. decis. 5. lib. 3.* de-
16 betque legitime constare non solum de lectione, & affixione, sed etiam de refixione, & sic quòd fuerit lectum, atque ibi dimissum per congruum temporis interuallum *Rot. decis. 325. num. 6. lib. 3. par. 3. diuers. & decis. 624. num. 10. par. 1. recent. Lotter. d. q. 13. à num. 47.*

17 In glos. [Obseruari.] Notatur ad hoc quòd appositio edicti non est necessaria in beneficijs simplicibus collatiuis, & non de iurepatronatus, vt per *Flores de Mena vari. lib. 1. q. 3. num. 54 Nicol. Garc. de benefic. par. 9. cap. 3. num. 3. Rota decis. 309. num. 2. par. 1. diuers.*

18 In glos. [Competenti.] ibi (*secundum locorum distantiam, &c.*) Ita *Rot. in Valentina beneficij* 31. *Ianu.* 1622. coram *Remboldo*, cuius meminit *Lotter. d. quæst. 13. num. 45.*

De Renunciatione. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Papa potest libere Papatui renunciare, & num. 2.*
3 *Papa renuncians Papatui non debet de necessitate id facere coram Cardinalibus, sed sufficit simplex voluntatis declaratio.*
4 *Prælati insufficientes debent deponi.*
5 *Papa Cardinales Episcopos fratres vocat tam quam in munere, & officio Episcopali adiutores.*
6 *Papa assertioni plene creditur etiam in ijs, quæ vidit ante Pontificatum.*

Cap. Quoniam. I. *Bonif. VIII.*

1 ROMANVS Pontifex potest libere Papatui renunciare, vt fecit Cœlestinus, præsertim cum se videt impotentem ad regimen. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 264. Alagona in compend pag. 91.* remissiue *Casal in annot. & Ximen. in concordan. par. 1.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. habentes iura fiscalia num. 10. & 11. Flamin. Paris. de resignat. benefic lib. 2. q. 1. num. 4. & nu. 19. cum seqq. & lib. 7. q. 5. num. 3. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 6. quæst. 1. Paul. Comitol. responsl. moral. lib. 1. quæst. 100. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. nu. 16.* vbi *num. 17. & 18.* Pontifices enumerat, qui Papatui renuntiarunt, & *num. 19.* subdit quòd Cælestinus Papa V. causam dedit vt hæc constitutio statueretur.

3 *Statuit*

3 *Statuit, & decreuit Romanum Pon. tif. posse libere resignare.* Notatur ad hoc quòd nõ requiritur de necessitate, vt Papa renunciet Pontificatui coram Cardinalibus, sed sufficit simplex declaratio voluntatis, ex qua constet ipsum velle esse priuatum administratione, ac dignitate, vt per *Flamin. Parif. lib. 5. quæst. 1. num. 13. & lib. 7. quæst. 5. num. 5. cum seqq. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 6. quæst. 2.*

4 In glos. [Insufficientem.] Notatur ad hoc quòd Prælati insufficientes debent deponi, vt per *Fichard. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 56. pag. 158. Clar. recept. sentent. lib. 5. §. fin. q. 73. num. 8.*

5 In glos. [Fratribus.] ibi (*Cardinales ergo fratres vocat.*) Romanus Pont. Cardinales Episcopos fratres appellat tanquam in munere, & officio Episcopali adiutores, vt per *Azori. institut. moral. par. 2. lib. 4. cap. 3. q. 20. vers. septimum.*

6 In glos. [Statuit.] ibi (*credendum est Papæ hoc referenti*) Notatur ad hoc quòd assertioni Papæ plenè creditur etiam in ijs, quæ vidit ante Pontificatum, vt per *Roman. sing.* 128. *Mascard. de probat. conclus. 139. num. 6. Farin in praxi crimin. par. 2. quæst. 63. à num. 79.* & præcipue *num. 96. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo testis differ. 5. vers. fallit in Papa.* vide quæ latè dixi *in Collect. ad Clem. litteris, vnic. de probation.*

SVMMARIVM.

1 *Renuncians tenuem probandam, quam habebat, in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximo crederetur pinguem vacare, tunc non tenetur expectans illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem, & si huic renuncianti illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.*

2 *Expectatiuæ hodie sublatæ sunt.*

3 *Fraus, dolus, & simulatio ex breuitate temporis præsumitur.*

4 *Fraus probatur præsumptionibus, & coniecturis.*

5 *Renunciatio fraudulenta non valet.*

Cap. Si te. I I. & vlt.

1 Dignitatem, vel præbendam primò vacaturam qui auctoritate Apost. expectabat in aliqua Ecclesia, & aliquis in fraudem ne expectans consequatur pinguiorem præbendam verisimiliter in proximo vacaturam, renunciat suæ præbendæ tenui, expectans relicta tenui renunciata potest expectare pinguiorem primò vacaturam. Item qui renunciauit tenui, si consequatur pinguiorem, carebit vtraque, quia intelligitur fraus eo ipso probata. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 265. Alagona in compend. pag. 91.* remissiue *Casal. in annot. Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hodie gratiæ, quæ dicuntur expectatiuæ, siue ad vacatura, omnino sublatæ sunt per *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 19.* & referunt *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. num. 57. cum multis seqq. Ioan. Anton. Massob. in sua praxi habendi concursum prælud. 23. in princip. num. 10. secundum Romanam impress.* nouissime D. *Lotter. de re benefic. lib. 1. in apparatu num. 16.*

3 *In proximo vacatura, &c.* Notatur ad hoc quòd ex breuitate temporis fraus, dolus, & simulatio præsumitur, vt per *Mascard. de probation. concl. 530. num. 127. & concl. 815. nu. 15. & concl 1057. num. 4. Gom. tom. 3. vari. cap. 14. num. 4. vers. quintus casus, Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 7. num. 77. Strach. tit. de decoct. par. 3. nu. 32. & 34.*

4 *Saltem per aliquas probabiles coniecturas.* Notatur ad hoc quòd fraus probatur præsumptionibus, & coniecturis, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 26. glos. 1. num. 35. & tit. 2. in præfat. num. 37. Gom. l. 9. Tauri num. 25. Menoch. cons. 334. num. 43 cum seqq. iuncto num. 39. Mascard. de probationib. concl 1170. num. 26. Valasc. cons. 56. n. 2. Farin. in praxi crimin. par. 3. quæst. 89. nu. 17. cum seqq.*

5 *Sic fraudulenter renunciata, &c.* Notatur ad hoc quòd renunciatio fraudulenta non valet, vt per *Boer. decis. 206. num. 2. Menoch. consil. 334. num. 26. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12. quæst. 1.*

De Supplenda negligentia Prælatorum. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio suffraganei excommunicati ad Metropolitanum non deuoluitur.*
2 *Archiepiscopus potest mittere edictum per totam prouinciam in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus.*
3 *Archiepiscopus non potest in prima instantia cognoscere de causis pertinentibus ad subditos suffraganei sui, etiamsi is ob excommunicationem in se latam impediatur vti Episcopali iurisdictione.*
4 *Archiepiscopus iurisdictionem in prima instantia non habet circa causas pertinentes ad subditos suffraganeorum suorum.*
5 *Erubescimus cum sine lege loquimur.*
6 *Pœna imponenda est secundum qualitatem delicti.*
7 *Dictio,* Forte, *multoties importat dubium, & ambiguum, aliquando vero ponitur assertiue, & decisiue.*
8 *Iurisdictio ex negligentia Episcopi an deuoluatur ad Archiepiscopum, ostenditur, & numeris seqq.*
10 *Declaratur tex. in cap. cum simus 9. quæst. 3.*

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

1 EPISCOPVS si ob aliquam culpam fuerit excommunicatus ipsius iurisdictio non deuoluitur ad Archiepiscopum, sed debet puniri alia pœna. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 270. Alagona in compend. pag. 94.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Edictum vero per Remensem prouinciam.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus potest mittere edictum per totam prouinciam in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus, vt per *Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 27. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Neapol. cap. 70. num. 14.* quos refero *Ego ipse in tract. de officio, & potest. Episcopi, par. 1. tit. 4. num. 38. secundum Lugdunensem impressionem.*

3 *Quia etiamsi tenerentur, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus non potest in prima instantia cognoscere de causis pertinentibus ad subditos suffraganei sui, etiamsi is ob excommunicationem in se latam impediatur vti Episcopali iurisdictione, vt per *Ioan. Andr. in cap. pastoralis in princip. sub num. 21. de offic. Ordin.* vbi *Anan. num. 3. in fine, Butr. num. 16. Panor. sub num. 10. Felin. num. 5. in fine,* Dec. *in cap. solicitudinem nu. 5. de appellat. Host. in sum. de offic. Ordin. §. quid pertinet sub num. 7. col. 3. post med. Siluest. in sum. verbo* Archiepiscopus *num. 3. Petr. Gregor. syntagm. Iuris par. 2. lib. 17. cap. 9. nu. 35.*
4 Archiepiscopus enim iurisdictionem in prima instantia non habet circa causas pertinentes ad subditos suffraganeorum suorum, vt per *Cou. practic. cap. 9. num. 2. cum seqq. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 3. num. 4. Spin. in speculo testament. glos. 15. num. 39. & 40. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 28. num. 3.*

5 *Cum id non inueniatur à Iure concessum.* Erubescimus enim cum sine lege loquimur, vt per *Tiraq. de pœnis temperan. causa 51. num. 86. Surd. con. sil. 158. num. 13. & cons. 388. nu. 3. & cons. 374. nu. 12. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E. concl. 331.*

6 *Sed alia forte pro illis poena, &c.* Quæ quidem pœna imponenda erit pro modo dispositionis Canonicæ, nam vbi pœna fuerit expressa in Canone tunc etiam imponenda erit arbitraria iuxta qualitatem culpę, vt bene resoluit *glos. vlt.* hic per tex. in *cap. sane il 2. de offic. deleg.* cui similis in *cap. de causis §. vlt. eod. tit.* vbi omnes prosequuntur, & in specie *hanc glos.* post *Archid.* sequuntur *Domin. Franch. & Anch. in presenti*, & *Monach. num. 10.* sic intelligentes hunc tex. cui intellectui non obstat quod in hoc tex arguitur de pœna canonica, proindeque videtur agi de illa solum, quæ in Canone expressa est, arg. *tex. in l. si qua pęna 244. vers. ex hoc ff. de verb. signif.* & perconsequens arbitraria videtur excludi, quia facile respondetur quod licet secundum strictam, & propriam significationem pœna Canonica sit illa, quæ in Canone expressa est, tamen interpretatiue loquendo arbitraria etiam pœna dicitur Canonica, dum scilicet à Iudice imponitur secundum considerationem & mentem Canonum,

& ab

& ab illis incipit, à Iudice autem suppletiuè compleatur, ita respondet *Anch. Dominic. & Monach.* vbi proxime. Si autem quæras cur
7 Pontifex hic vtatur aduerbio illo, *forte,* cum absque dubio certum sit huiusmodi pœnam pro culpis huius Episcopi fore imponendam: respondetur quòd licet aduerbium illud importet multoties dubium, & ambiguum, tamen aliquando ponitur assertiuè, & decisiuè, prout in hoc tex. & *in cap. tua, de procurat.* iuncta *glos. ibi verbo forsan, & in cap. super litteris, de rescript.* iuncta *glos. verbo forsitan,* vbi aliqua Iuris loca in idem citantur, & in *cap. tua ad nos, de sponsalib.* iuncto intellectu *glossæ* ibidem *verbo forte,* quam sequuntur communiter Doctores vt sentit *Monach. hic n.9.* exprimit *Prob. ad eund. n.8.* inde post *Bald. Alex. & Angel. in l. in substitutione.,* post tex. & addit. marginalem ad glos. ibid. *ff. de vulgari,* & post *Marian. cons. 93. col. 8.* subiungens consilium Doctorum præstitum per aduerbium, *forte,* non minus quæstionem decidere. Vide quæ dixi in *tract. de dictionib. vsuf. dict. 127. nu. 6. & 7. secundum Lugdun. impres.*

8 In glos. [Culpis.] ibi (*sed propter negligentiam bene transfertur iurisdictio*) Notatur ad hoc quòd ex negligentia Episcopi deuoluitur iurisdictio ad Archiepiscopū, ita similis *glos. verbo exceptis in cap. pastoralis, de officio, Ordin. & verbo Capitulum in cap. irrefragabili, eod. tit. & in sum. 9. quæst. 3. Host. in sum. de officio Ordin. §. quod pertinet sub num. 7. col. 3. in med.* cui adhæret *Anchar. hic sub num. 1. Franc. sub nu. 3. Dominic. sub num. 5. col. 3. post princ. Monach. sub nu. 1. & 2. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 34. q. 10. vers. quæres.*

9 Verum contraria sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, probatur apertè ex eo quia deuolutio potestatis, aut iurisdictionis alicui competens, non est ex eius negligentia inducenda nisi in casibus à Iure expressis, in quam rem est *tex.* meo iudicio clarus, & ineuitabilis in hoc *cap. vers. quia,* ibi, *cum id non inueniatur in Iure concessum;* at qui nullibi in Iure inuenitur concessum, vt per viam regulæ iurisdictio Episcopi ex eius negligentia deuoluatur ad Archiepiscopum. Igitur, &c. Vnde merito hanc partē tenuit *Archid.* prout eum hic refert *Domin. sub num. 5. col. 2. post med. Abb. in cap. si quis contra num. 4. de foro compet. & in cap. pastoralis num. 10. de officio Ordin.* vbi eandem regulam constituit in quolibet Iudice negligente, sequitur *Felin. sub num. 6. in cap. quoniam, in fine, eod. tit.* cum qua etiam residere videtur *Gregor. Lop. l. 11. tit. 5. part. 1. glos. 6.* & quoad causas iam cœptas coram Iudice negligente agnoscit *Gail. lib. 1. obseru. 28. num. 2. & 3.* & habetur inter communes opinion. *tom. 1. lib. 4. sub tit. de rebus creditis num 139. & tom. 2. lib. 7. sub tit. de appellat. num. 26.*

10 Nec pro hac *glos. Host.* & alijs supracitatis, facit *tex.* cui plurimum illa innititur, in *cap. cum simus 9. q. 3.* quia facile respondetur illum tex. procedere in suo casu, esseq; vnum ex illis, quibus in Iure expressum specialiter reperitur, vt iurisdictio Episcopi ex sui negligentia deuoluatur ad Archiepiscopum, qua etiam ratione procedunt *Authent. de quæstore vers. si vero, & cap. Romana, §. sane vers. notoria, de censib. hoc lib. cap. venerabilis, §. sane, de senten. excom. eod. lib. cap. ad reprimendam, de offic. Ordin. Concil. Trid. sess. 13. de reformat. cap. vlt. vers. quod si,* prout etiam ex eadem ratione specialitatis procedunt plurima alia Iura, in quibus specialiter expressum reperitur, vt de vnò ad alium Iudicem fiat deuolutio iurisdictionis ex negligentia, vt videre est in *cap. significauit, de offic. Ordin. & in cap. quanto eod. tit. & in cap. ex tenore, & in cap. ex transmissa, & in cap. licet 10. de foro compet. & in Clem. 1. vers. non igitur, de celebrat. Missar. et in cap. excommunicamus, §. volumus, de hæret.* cum alijs, quæ facilè colligi poterunt ex traditis per *Host. d. col. 3. in med.* & per *Gom. in epilogo casuum negligentię, post reg. de triennali posses.*

SVMMARIVM.

1 *Negligēs et remissus in gubernio vbi fuerit ille, qui regit, debet superior et dare coadiutorem sine ipsius, seu filiorum prejudicio.*
2 *Doctores referuntur de materia, & intellectu huius tex. agentes.*
3 *Sanctio Regi Portugaliæ datus fuit Alphōsus eius frater in coadiutorē, et Regni administratorem, non vero in proprium eius Regē.*
4 *Furiosus & prodigus priuantur bonorum suorum administratione, non vero eorum proprietate.*
5 *Declaratur tex. in c. alius, 15. q. 6.*
6 *Sanctius Rex Portugaliæ quare non fuit depositus, ostenditur.*
7 *Rex minor 25. annis Regnum per curatorem administrare debet, intelligendo vt nu. 8.*
9 *Rex adultus, licet minor sit, vt non teneatur recipere curatorem, qui teneant referuntur, sed eorum sententia reijcitur num. 10.*

11 Regis

11 *Regis coadiutor debet habere ius legitimę successionis, et sāguine proximior esse eidē Regi.*

12 *Declarantur l.1.vers.denique ff. vbi pupillus educari valeat, & l.vlt.C.eod.tit.*

13 *Masculus iunior præfertur fœminæ in successione Regni.*

14 *Fœminæ consanguineis gradu remotioribus, etiā masculis præferūtur in successione Regnorū in quibus id cōsuetudo introduxerit.*

15 Regni successio defertur iure sanguinis, & non hæreditario, sed contra tenent citati nu.16.

17 *Qualitas requisita in Regis coadiutore pertinet ad virtutes, quę in quolibet supremo gubernatore ad rectam Reipubl. gubernationem reperiri debent.*

18 *Regi adulto minori dandus est curator, & coadiutor ad Regni gubernationem.*

19 *Administratori honor est exhibendus sicut ipsi domino.*

20 *Regibus depositis an in præiudicium legitimi successoris possint alij noui constitui, ostenditur, & num.21.*

22 Legitimatus à Papa etiam plenissimè non censetur legitimatus ad Regni successionem in prœiudiciū alterius consanguinei, cui ius, & consuetudo succedendi defert Regni successionē decedente Rege sine legitima prole.

23 Curator Principis potest liberalitates exercere, & donationes facere.

24 *Plus est in redditu, quàm in fructu.*

25 *Redditiuum, & obuentionum appellatione venit etiam id, quod renascitur.*

Cap. Grandi. II.

1 NEgligens, & remissus in gubernio, vbi fuerit ille qui regit, debet Superior ei dare idoneum coadiutorem, vt fecit Papa Regi Portugalię, sine ipsius, seu filiorum præiudicio. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arcbidiacon. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic. Butr. Monacb. Francb. Viuian. in ration. lib.1.pag.* 271. *Alagona in compend. pag.*94. *Ant. Corset. Sicul. tom. 5. repet. Iuris Canon.* remissiuè *Ximen. in concor. par.1. & 2.*

2 Circa materiam, & intellectum huius tex, vide *Castald. de Imperat. q.*81.*à num.*13.*Ant. Gom. l.*40. *Tauri n.*9.*Nauar. in repet. cap. nouit. notab.*3.*nu.*106. *de iudic. Mencb. illustr. lib.*1. *cap.*8.*prope fin. Cald.* Pereira *in l. si curatorem, verbo hunc contractum in fine, Molin. de Iustit. tract.*2.*disp.*29.*vers. tertio, Mart. de Iurisd. par.*1. *cap.* 23. *Soar. de defensione Fidei lib.* 6. *cap.*4. *num.*17. & ex historiographis *Eduard. Nonium in chronica Regum Portugalię in vita Regis Sanctij II. Garib. in compedio historiali lib.*34. *cap.*18. *cum seqq.*

3 *Non intēdimus memorato Regi, etc.*

Ergò Sanctio Regi inutili datur Alphonsus eius frater in coadiutorem, & Regni administratorem, non vero in proprium eius Regem, & successorem Iure proprio, & ex persona sua gubernantem, vt obseruant *glos. hic verbo Regem*, *Franch. sub num.*6.*Anchar. sub nu.* 4. & *Dominic. sub num.*11.ac *Corset. in repet. huius tex. col.*34. *prope med.* qui eam esse rationem reddūt quia vbi agitur de negligētia, dissipatione, & de remissione circa bona, iutiū, quæ per successionem, vel alium titulum dominij translatiuum sunt propria ipsius negligentis, non est inducenda priuatio, sed solum dan-

4 dus est coadiutor, & curator ad instar furiosi, aut prodigi, qui proinde non priuatur bonorum suorum proprietate, sed sola eorum administratione assignato curatore, qui eius personam, & patrimonium custodiat, iuxta *tex. in l.*1. & *in l. consilio ff. de curatore furiosi*, satis enim per hanc solum prędictorum bonorum administrationem absq; alia proprietatis eorum priuatione, & amissione compescitur perniciosa negligentia, & dissipantium libertas, & profusio, & consulitur Reip. cuius interest ne quis re sua malè vtatur, iuxta *tex. in §. in potestate vers. sed & maior asperitas, Instit. de his qui sunt sui*, prosequitur post alios *Mench. illustr. par.*1.*lib.*1. *cap.*17. *num.*1. *cum seqq.* Rursus & satis benè cum eadem Republ. actum censeri debet, dum pro conseruandis singulorum diuitijs, opibus, & persona, quibus eadem opportunè vsa in difficillimis temporibus possit se ipsam defendere, & tueri, adimitur per supradictam bonorum administrationis interdictionem ingenuis licet prodigis hominibus libera eorum alienario, contra id, quod olim Romanorum leges ante huius interdictionis inuentum omnibus indiscriminatim concedebant, iuxta *text. in l.* 2. *ff. si à parente quis fuerit manum.* indicantes iniquum, & iniuriosum domino si ipsi auferretur facultas vtendi re sua, iuxta *tex. in l. iniuriarum actio* 3.§.1. *sub vers. si quis me ff. de iniur.* cum his quæ post *Balduin.* ad prædictam propriorum bonorum interdictionem non autem priuationem in prodigo à decem viris inductam cōgerit *Cald. Pereira in l. si curatorem verbo cum non absimilis sub nu.*79. *C. de in integ. restit. minor.* Vnde cum Regnum Portugalię Sāctio Regi per legitimam successionem

sionem delatum fuerit vt manifestè supponit hic tex.ibi, *Iure Regni*, & cum communi hic tradit post alios idem *Cald.Pereira in d.l.si curatorem verbo hunc contractum sub n.45.* non debuit ex sola negligẽtia, dissipatione, & inutilitate sua Regno suo priuari, sed solũ ei dandus erat, prout iustè datus fuit coadiutor, qui tanquã curator personã eius, & Regnũ custodiret, vt inquit hic tex.& obseruãt proximè citati Doctores post *gloſ.d.verbo Regis,* hoc idẽ post *Innoc.*& post *Io.Andr.*hic ex eadem successionis ratione resoluẽtes in reliquis dignitatibus secularibus, videlicet in Ducibus, Comitibus &.similib.*Cal.Pereira d.n.97.in prin.* vbi dationẽ coadiutoris de qua inhoc tex.inducit ad eam per quã prodigo curator datur.

5 Nec obstat quod Rex Sanctius erat negligens, dissipator,& inutilis, vt cõstat nõ solum ex Portugaliç Chronicis in vita eiusdẽ Regis, sed etiã ex verbis huius tex.semel atq; iterum repetitis, ibi, *ac deperditor,*& ibi, *eidẽ Regno destructioni exposito, &c.* ac proinde videbatur Regẽ ipsum fore deponẽdũ,& Regno penitus priuandum iuxta tex.*in c.alius 15.q.6.*respondetur enim tex. illũ procedere tãtũ in suo casu, videlicet quãdo Regni status in Repub. de qua ibi agitur, is erat, vt Regis inutilis depositio mediũ esset opportunũ ad vitãda & reparanda mala ex ipsius inutilitate resultantia, quale mediũ nõ dabatur in depositione Regis Sanctij, de qua hic tex.agit, quod cũ ita fuerit in *d.c.alius,*nõ verò in hoc tex.nihil mirũ si in illo non fuerit datus Regi coadiutor vt in hoc tex.sed potius fuerit ẽ regno depositus. Iuuat
6 etiã, vt legitur in eisdẽ Chronicis, quia si de Sanctij depositione ageretur, timebatur illius Regni Optimatum, Castrorum, Villarum, & Ciuitatum pertinacia, quod Lusitanorum plures, naturali erga suos Reges (quæ tamen tunc in indiscretam, & insanã trãsierat) fidelitate cõmoti à SãctioRege etiã inutili ita desistere ausi nõ sunt imò quòd & pertinaci animo cuiusuis alterius etiã fratris Alphõsi regimini obsistebant, ideo visũ fuit depositionẽ Regis Sanctij nõ esse mediũ in illo Regno tũc accõmodatum ad prædicta mala obuianda,& reparãda,& ad cõpescẽdã Regis negligentiam,& proteruã ipsius prodigalitatem, immò fortasse timeri poterat ne si ea fieret depositio maiora alia mala, videlicet hæreses, rebelliones, et similia insurgerẽt, ideo sufficiẽs visa fuit sola coadiutoris Alphõsi datio, nec processũ extitit ad Regis depositionẽ, vt *in d.c.alius.*
7 Quç quidẽ coadiutoris & curatoris datio, de qua in hoc tex.ampliatur vt locum habeat non solũ vbi Rex fuerit negligens,& remissus vt hic, sed etiã vbi fuerit minor 25.ãnis, itaut quamuis sit maior 14.nõ possit per se, sed per curatorẽ administrare Regnũ, quæ ampliatio probari videtur primò ex hoc tex.dũ ex defectu solicitudinis, prudẽtiç & iudicij SãctioRegi iudicat dandũ fuisse coadiutorẽ,& curatorẽ,& consequenter ostendit eundẽ dandũ minori 25.annis, quippè quod eundẽ defectum proportionabiliter patitur, vt in effectu arguũt *Domin.hic n.13.Anch.n.5.Franc.nu.4. Oldrad. consi.52.in fin.Abb.in c.cũ vigesimũ nu.3.de offic.deleg.Io.Andr.in addit. ad Speculator. super rub.de tutore in fine, Bart.in l.quidã consulebãt nu.13.de re iudic.*Probatur etiã in pluribus S.Scripturæ locis, vbi Dominus aliquibus peruersis regionibus Reges çtate minores pollicetur in earũ suppliciũ & ruinam, vt habetur *Isai.c.3.*ibi, *dabo pueros Principes eorũ,*& *Ecclesiast.c.10.*ibi, *Væ terræ, cuius Rex puer est:*consonant quãplura huius rei exẽpla nõ parũ deplorãda,& maiorũ tẽporibus deplorata,& cõgesta per *Cald.Pereira d. verbo hunc cõtractũ n.47.*quare Regi adulto minori dãdũ esse curatorẽ resoluunt *Io. Andr. super rub.de tutore col.2.vers.in cõtrariũ, Oldrad.d.cõs.52.n.2.Monac.in presẽti sub n.6.Felin. in d.c.cũ vigesimũ nu.4.*vbi *Barbat.n.5.Castald.de Imperat.q.13. n.25.Tiraq.de primog.q.40.n.207.Baec.de decima tutor.c.9.n.29.*& alij plures, quos referũt & sequũtur *Ant.Gom.l.40.Tauri.n.9.Cald.Pereira d.n.47.*ex quorũ relatione restatur hanc esse cõmunẽ sententiã, eãdẽ quorumdã Regũ exẽplis cõfirmãs, qui noluerunt nisi prouecta çtate per se gubernare, sic etiã *Gutier.de tutel. par.1.c.18.n.1.* refert cõiter tenere DD. sic limitantes reg.*tex.in S.inuiti, Instit.de curator.*
8 Intellige tamen prædicta nõ procedere de obligatione coactiua prouenientẽ ab extrinseco, hac enim via extra omnem controuersiam est Regem adultũ nõ teneri recipere curatorẽ iuxta ea, quç de Principis exẽptione à vi legũ humanarũ coactiua resoluunt cõmuniter DD. *in l. Princeps ff.de legib.et in l.digna vox C.eod,* quãtumuis adesset particularis lex, quç adultos minores cogeret ad recipiẽdũ curatorem, quãuis tũc fatendũ esset eũ ex vi eiusdẽ etiã legis supposito eius defectu obligatum esse quoad vim directiuã, idest in foro Cõsciẽtiç ad recipiẽdũ prędictũ curatorẽ casu quo recta gubernãdi ratio id efficaciter postulauerit, quinimo etiã quoad vim coactiuã teneretur Princeps, de quo agimus, si cõtingeret adeo grauis Reipub.

pub. pernicies resultans ex eo quòd ipse nolit recipere curatorẽ, & eò magis teneretur quò magis irreparabile est damnũ, quod cõsideratur Reipub obuenturũ si Rex minor propria auctoritate absque curatore gubernet, cũ non detur alius superior ad quem ab eo ordinaria via appelletur, vt benè considerat *Oldrad. d. cons. 52. in fin.* quæ tamen damni irreparabilitas nõ sic viget in Regis curatore cõ aduersus eũ, si malè rẽ gerat, possit Respub. experiri vt optimè resoluit *Cald. Pereira d. n. 47. in fi. Ant. Gom. sub d. n. 9.* & ideo pro Reip. indẽnitate ab eo explorandi, & exigẽdi sũt fideiussores idonei, quoad fieri potuerit, vt aduertit *Monac. in præsen. n. 6* quãuis fatendũ sit sufficere quales potuerint inueniri, ne alioquin propter moralẽ impossibilitatẽ, quę cernitur in inuentione fideiussorũ, qui ad rem tantam sint vndiq; idonei, nõ contingat Regem ipsũ adultũ minorẽ absq; curatore remanere, vt benè resoluit *Ant. Gom. d. n. 9. in fi.* per tex. *in l. vlt. §. fin autẽ non talis C. de curatore furiosi* post *Bald. Roderic. Xuar.* quos citat in eãdem resolutionẽ,

9 Cõtrariũ tamen, immo quod Rex adultus licet minor sit, nõ teneatur recipere curatorẽ proindeq; absq; illo possit Remp. in omnibus per se ipsũ gubernare tenent in præsen. *Imol. Domin. n. 13. & Frãch. sub n. 4. Cosm. in pragm. sanct. verbo susceptione, in med. in proœm. sub §. inscrutabilis*, refert vt probabilem *Cald. Pereira verbo hũc contractum sub num. 46.* sic limitantes regulam tex. in *l. ad Rempub. ff. de muner. & bonor.* vt videlicet procedat solum in dignitatibus & officijs, quę per viã electionis conferuntur, nõ vero in illis, quę iure successionis deferũtur, prout est Regnũ, & alia similia. Pro qua sẽtẽtia, facere vidẽtur plurima Regũ exẽpla, qui in minore ætate per se ipsos gubernare cæperũt, vt habetur tũ in sacris litteris *Paralip. c. 12.* vbi refertur Salomonẽ in tenera ætate regnasse, & *4. Reg. c. 12.* vbi Ioaz in septimo suæ ætatis anno, & Manasses in duodecimo, & Iozias in octauo regnare cęperunt, tum etiã apud nostros Lusitanos, vt refert *Cald. Pereira d. n. 46.* idẽ dicens de Sebastiano Rege infelicissimo, qui eodẽ exẽplo Lusitanum sceptrum apprehendens ante legitimam ætatẽ pubes factus cæpit absq; curatore gubernare, atq; etiã apud Hispanos, vt refert ex alijs *Azeued. l. 1. n. 8. tit. 3. lib. 2. noua Recop.* quin etiã apud Gallos vt per *Gutier. d. c. 18. n. 8. Cald. Pereira. d. n. 46.* vbi refert hãc sentẽtiã ex decreto Caroli V. Francorũ adeo probatam esse, vt ea apud illos nullum dubium habeat.

10 Sed his nõ obstãtibus à priori sententia nõ est recedendũ, & respondendum exempla illa processisse, pro rerũ & Regni statu ita ex ijs, aut ex illis circũstãtijs postulãte, vnde ab huiusmodi exẽplis non licet arguere ad casũ supradictæ nostrę resolutionis; vltra quam quod respõderi meliùs fortasse posset quod ea exẽpla apud nostros Lusitanos, Hispanos, & Gallos, processerũt secundũ opinionem Imolę, & sequaciũ, quæ tunc magis placuit, ijs nimirũ, qui iunioribus Regibus imperãdi siti plerũq; accensis assentiri gestientes curatoris auctoritatẽ excluserũt, apud Hebræos autem processerũt in eum solũ sensum, vt Salamon, Ioaz, & cęteri ibidem relati non quidẽ per se ipsos in ea ętate gubernauerint, sed solum coronati fuerint, vt benè aduertunt *Azeued. & Cald. Pereira* locis proximè citatis.

11 *Præfati Regis Portugaliæ, &c.* Dum Pontifex ad iustificandam personam coadiutoris de quo hic, expedit eum esse fratrem Regis coadiuti, & talem, qui durante sua proximitate deberet ei in Regno succedere, iam videtur alterã ex qualitatibus requisitis in Regis coadiutore postulare, vt ipse habeat ius legitimæ successionis, & sanguine proximior sit eidem Regi, vt notant in præsenti *Domin. nu. 3. Anchar. nu. 1. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo hunc contractum num. 48. col. 3. & 4.* quos etiã refert ibidem, licet non sequatur, *Gutier. de tutel. par. 1. cap. 18. nu. 12.* quorum sententia probatur tùm ex ratione tex. in *l. 1. in princip. vers. hoc demum ff. de legitim. tutorib.* secundum quam præsumitur quòd Regi proximior in Regni successione, vtpote eam sperans, tuebitur cæteris rectiùs bona Regni, ne dilapidentur, tùm etiã quia in eo potius quàm in extraneo sperari potest ille in Regnum, & subditos dilectionis affectus, quem in Regis curatore desiderat hic tex. post princip.

12 Non obstat reg. *l. 1. vers. deniq; ff. vbi pupil. educari valeat, & l. vlt. C. eod. tit.* quia respondetur illam cessare nõ quidem in fratre, prout est coadiutor, de quo in hoc tex. nam qualitas fraternitatis per se solum non excludit suspicionem sinistram insidiandi vitę fratris, cui in Regno successurus erat, vt contra *Menoch. de arbitrar. casu 168. n. 14. cum seqq.* resoluit benè *Surd. de aliment. tit. 4. q. 13. nu. 31.* sed cessate quoties ex alijs circumstantijs morum scilicet, bonæ famæ, & diuitiarum ipsius substituti, aut proximioris, & tenuitatis patrimonij pupillaris arbitrio Iudicis regulandis constiterit

stiterit eam suspicionem sufficienter excludi, nam tunc etiam illos, qui populo successuri sunt, admittendos ad eius non solum tutelam, sed etiam educationem efficaciter colligitur ex *d. l. 1. vers. denique*, & tradunt *Menoch.d.casu 168.num.1.& 14.cum seqq. & cons.62.nu.12.Surd.d q.13.n.1. iuncto n. 32.*

13 *Si absque legitimo decederet filio.*

Licet ex pluribus in eodem gradu existentibus masculis etiam iunior præferatur fœminæ in successione Regni, vt tradunt *Palat. in repet.rub.de donat.inter virum & uxor.§.69. n.24.Menoch.cons.435.à n. 14. & cons.496.à n.27.& cons.500.nu.7.& cons.482.n.7. Trentacinq.de substitut.p.4.à n.9.Tiraq.de iure primog.q.10.à n.18.Gam.Lusit.dec.337.Cou.var. lib.3.c.5.n.5.Cald.Pereira de nominat.emphyt. q.17.nu.36.Molin.de primogen. lib.3.c.4.n.1. cum seqq. Molin.Theologus de Iustit. tract. 2. disp.625.à princip.Burg. de Pace in proœm. legum Tauri n.66.Gom.l.40.Tauri nu.62.Card. Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.8. tit. 12.*
14 *nu. 8.* Tamen fœminæ consanguineis gradu remotioribus etiam masculis præferuntur in Regnis in quibus id consuetudo introduxerit, prout benetestatur omnes in hoc cõuenire *Tiraq. citato loco n.12.* vbi *n.3.cum seqq.* congerit plures fœminarum Regias successiones in varijs totius fere Orbis Regnis admissas, quas etiam cumulat *Card. Tusch.tom.6.lit. R. concl.88.n.5.cum seqq.* & tanquam indubitatũ cõstituit *Clar.§.feudum q.73.n.2.*& quoad Regna Hispaniæ tradit *Rojas in epitb. success. n.36.Burg.vbi proxime n.47. Pelaez de maioratu p.2.q.6.nu.2. Palat.de iusta obtentione Regni Nauarræ p. 6.§.10.vers. itaque.* Quæ quidem fœminarum prælatio in successione Regni contra masculos etiam remotiores colligi potest ex principijs Iuris communis, quippe quòd verbum, *filius*, de quo in hoc tex. etiam in numero singulari comprehendit de se non solum filios masculos, sed etiam fœminas, vbi aliud intentio disponentis, vel materia subiecta non postulauerit, iuxta reg. tex. *in l. filium, ff. de ijs, qui sunt sui, vel alieni Iuris, & in l. filij appellatione, iuncta glos. vlt. ff. de verb. signif.* atque ita pro regula constituunt plures, quos late refert, & sequitur *Tiraq. de retractu tit.1.§.1.glos.9.n.21. cum seqq.iuncto num.205. Cou.vari.lib.2. cap. 18. nu.1.Menoch.remed.4. adipisc. possess.num. 61. Valasc.de iure emphyt. quæst.41.num.3. Gam. Lusit. decis. 337. num. 5. & 9. cum seqq. Pinel. in l. 3. num. 33. C. de bonis matern.* & alij vt per *Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 15.num.17.* & per *Aluar. Valasc. in praxi partit. cap. 4. num. 5.*

15 *Iure Regni succederet.* Ergo iure sanguinis, & non hæreditario deferturRegni successio, sicut tradunt plures vt per *Tiraq. de iure primog. quæst. 35.num.2.Cordub.in l.si quis à liberis, §.idem rescripsit num.136. ff. de liberis agnoscen. Pelaez in tract.de maioratu par.4.nu.47. & 48. quæst.1. Molin. de primogen. lib.1.cap.3.nu.10. & cap. 8. num. 9. & lib. 3. cap. 6. num. 9. P. Molin. de Iustit. tom.3.disput. 626.num. 5. 6. & 8. & disp. 617.num.2. Matien. l.6.tit.7. glos.3.num.13.col.3.in princip. lib. 5. noua Recopil. Picbar. ad tit. Instit. de bæredit. quæ ab intestato deferuntur tract.de repræsent.§.2. num.28.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Castill.controuers.lib.3.c.19.n.17.cum seqq.*
16 Contra *Oldrad. consil. 94. num. 8. cum seqq.* & alios, quos refert, & sequitur *Tiraq. d. quæst. 35. num. 3. cum seqq. Cou. practic. cap. 1. num. 4. & 7. Valasc. de iure emphyt. quæst. 50. num. 2. & 12. Gom l. 40. Tauri num. 4. & 72.* vbi *Auendan. glos. 1. num. 22 23. & 24. & 81. Ioan. Garc. de expensis cap 16. num.15. 16. 31. & 32. Humad. l.9. glos. 2. nu. 3. tit.7. part.2.* vbi *Greg. Lopez col. 2. ante finem, Aguirre de successione Portugaliæ par. 1. num. 22. 69. & 104.* existimantes successionem in Regno de se non deferri iure sanguinis, sed potius iure hæreditario.

17 *Dilectionis affectu, &c.* Ex his verbis iunctis alijs ibi, *magnanimitate*, *ac potentia*, colligitur quod qualitas requisita in Regis coadiutore pertinet ad virtutes, quæ in quolibet supremo gubernatore ad rectam Reipubl.gubernationem reperiri debent, prout est deuotio, probitas, circunspectio, & in subditos dilectionis affectus, rursus & iustitia, animi fortitudo, constantia, prudentia, & liberalitas, ac potentia, vt obseruant *Tiraq. de nobilit.cap.17. num.40. cum seqq. Burg. in proœm. legum Tauri num.38. & 41. Molin. de primogen.lib.1.cap.3.à n.20.Greg.Lop. per tex. ibi in l.8.tit.5.part.2.Corset. in repet. huius tex. col. 16.in fine cum seqq. & in tract. de potest. Regis par. 2. quæst. 20. Bellug. in speculo Principum rub. 8. 11. & 12.* prosequitur eleganter *Iust. Lyps. de monitis, & exemplis politicorum lib. 1. cap. 2. 6. 7. & 8. & lib.2. c. 9. cum seqq.*

18 *Præsertim cum ad curam, &c.* Notatur ad hoc quòd Regi adulto minori dandus est curator, & coadiutor ad Regni gubernationem, vt per *Tiraq. de Iure primogen.q.23.n.2, cum seqq. & q.40.n.207. Gom. l.40. Tauri nu.9. & num.69. Rebuff. ad l. quibus 57. versic. præterea ff. de verbor. signif. pag. 292. colum. 2. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo hunc contractum num. 45. cum duobus seqq. C. de in integ. restit. minor. Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. num. 7. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. num. 30. & 31.* D. *Barbos. in l. cum prætor* §. *vlt. num. 119. ff. de iudic.* quæ quidem tutela, seu cura Regis durat vsque ad viginti annos ex adductis per *Greg. l. 3. verbo de vente años tit. 15. part. 2.* & per *Azeued. l. 1. num 8. tit. 3 lib. 2 noue Recopil.* contra *Gutter. de tutel. par. 1. cap. 18. num. 1.* existimantem durare vsque ad 25. annum.

19 *Debitum eis exhibentes honorem.* Notatur ad hoc quòd administratori honos est exhibendus, sicut ipsi domino, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 111. nu. 32.*

20 *Per hoc autem, &c.* Vnde colligitur Summum Pont. non posse Regibus sic depositis nouos constituere Reges in præiudicium legitimi successoris, vt resoluunt *Molin. de primog. lib. 4. cap. vlt. num. 37. Pat.* Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis Sotus*, Quicquid dicant *Palat. de obtentione Regni Nauarræ par. 5. §. 7. Anch. in cap. licet, de voto num. 17. Greg. Lop. l. 2. verbo non auiendo tit. 15 part. 2.*

21 Intellige tamen huiusmodi resolutionem non procedere, vbi ex circumstantijs in delicto Regis præsentis & successorum occurrentibus apparuerit expedire bono spirituali totius Regni, & conseruationi Religionis, vt Regni successio per Summum Pont. auferatur proportionabiliter ab vno, & à pluribus successoribus, vel ab omnibus, ac tandem extraneo adiudicetur, cum facultate Regnum debellandi, vt quia aliter cohiberi forte non potest hæresis possessoris, aut quia proximior hæreticus est, aut denique talis ex quo spiritualis boni notabile damnum resultaret, tunc enim posse Summum Pont. possessorem Regno priuare, aliumq. extraneum ab eius familia Regem constituere bene resoluit P. *Molin. d. disp. 29. vers. ex dictis Sot.*

22 Notatur etiam ad hoc quòd legitimatus à Summo Pont. etiamsi legitimetur plenissime, non censebitur legitimatus ad Regni successionem in præiudicium alterius consanguinei, cui ius & consuetudo succedendi defert Regni successionem decedente Rege sine legitima prole, vt per *Ioan. Garc. de nobilit. glos. 21. num. 45. Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. n. 7.*

23 In glos. [liberam] Notatur ad hoc quòd tutor, seu curator Principis potest liberalitates exercere, & donationes facere, vt per *Palat. in repet. rub. de donat. inter virum et vxor. §. 9. num. 5. Surd. cons. 5. num. 73. cum seq.*

24 In glos. [Redditibus] ibi (*generale nomen est, plus enim est in redditu, quàm in fructu*) Ita *Tiraq. de retr. lig. §. 1. glos. 6. in princ. Gonzal. ad reg. 8. Cancell §. 7. procem. num. 194.* In quo autem differat fructus à redditu? vide *Valdes. ad Roder. Suar. par. 2. ad l. 1. tit. de las ganancias lib. 3. fori num. 63. pag. 25. col. 1.* D. *Barbos. in l. fructus num. 33. ff. soluto matr.*

25 Notatur etiam ad hoc quod appellatione redditum, & obuentionum venit etiam id, quod non renascitur, vt per D. *Barbos. in l. diuortio §. si vir nu. 40. ff. soluto matrim.* & dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo Redditus.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopo à paganis, vel à schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed Capitulum administrat, nisi Papa quam citò hoc fieri poterit super hoc* Capitulum *consulendus aliter ordinaret.*

2 *Episcopus à paganis vel schismaticis bello captus fit seruus capientium.*

3 *Iurisdictio Episcopalis Episcopo capto à paganis, vel schismaticis pertinet ad Capitulum, non vero ad Archiepiscopum.*

4 *Vicarius creari debet in spiritualibus, & temporalibus.*

5 *Vacandi omnis modus venit vbi nullus expressus est.*

6 *Capitulū Sede vacāte potest dare licētiā alieno Episcopo Pōtificalia suo districtu exercēdi.*

Cap. Si Episcopus. III. *Bonif. VIII.*

1 Episcopus si fiat captiuus à paganis, vel schismaticis gubernabit Capitulū tanquam in Sede vacāte, & non Archiepiscopus, donec Papa quāprimùm consultus prouideat. Colligunt ex Ordin. *Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. li. 1. pag. 272. Alagon. in cōp. pag. 94.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *A pa-*

2 *A paganis, vel schismaticis capiatur.* Ex his verbis iunctis alijs ibi, *libertati restitui*, colligi videtur Episcopum à paganis, vel schismaticis bello captum fieri seruum capientium, vt tenent in præsenti *Franch. n. 3. in fine, Dominic. sub n. 7. Monach. n. 1. & Prob. ad eundem, Ias. in l. ex ea 121. §. in insulam sub nu. 3. ff. de verbor. obligat. Alex. cons. 110. incip. Adeo grauis à nu. 6. & 13. vol. 6. Marian. Soc. cons. 92. in princip. Alciat. in l. hostes num. 5. ff. de verb. signif. Pauin. de potest. Capituli prælud. 7. nu. 11.*

3 *Non Archiepiscopus, sed Capitulum, &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopo capto à paganis, vel schismaticis iurisdictio Episcopalis pertinet ad Capitulum, non vero ad Archiepiscopum; acsi Episcopalis Sedes per mortem vacaret, vt per *Pauin. de potest. Capituli q. 1. sub nu. 4. Paul. Laymann in quæst. Canon. de Prælator. ecclesiast. elect. quæst. 104. lit.* A.

4 *In spiritualibus, & temporalibus, &c.* Notatur ad hoc quòd in spiritualibus, & temporalibus Vicarius. Episcopi creari debet, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 15. & 16.*

5 § In glos. [Mortem.] ibi (*renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo*) Notatur ad hoc quòd vbi nullus est expressus modus vocandi omnis venit, vt per *Azeued. l. 11. n. 2. tit. 3. lib. 7. nouæ Recopil.* Itē quod procurator constitutus à Prælato sicut reuocatur per eius mortem ita per renunciationē, ex adductis per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. num. 25.*

6 In glos. [Debebit.] ibi (*quod Capitulum talem confirmabit*) Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante, quippe quod solum habet Episcopalem iurisdictionem, potest dare licentiam alieno Episcopo Pontificalia suo districtu exercendi, vt per *Flores de Mena. vari. lib. 2. q. 24. num. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia Cathedrali vacante solus Papa visitatorem deputat nisi Archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam Capituli administrationem cum causa cognitione deputaret, & nu. 2. 3. & 4.*

5 *Declarantur tex. in cap. is, cui 42. de elect. hoc lib. & in cap. obitum, & in cap. vlt. 61. dist.*

6 *Visitator Sede vacante deputatus eo ipso censetur habere generalem administrationem quamuis canon exprimatur in mandato.*

7 *Visitator Episcopali Sede vacante deputatus ab inferiori à Papa non potest conferre beneficia spectantia ad solam collationē Episcopi, secus si sit deputatus à Papa, & nu. 8.*

Cap. Ecclesiæ. IV. & vlt.

1 CAthedrali Ecclesia vacante solus Papa potest mittere visitatorem, nisi quando Capitulum ob negligentiam, vel malitiam male gubernaret, quia tunc Archiepiscopus vocato Capitulo, & præmissa cognitione causæ poterit deputare visitatorem, vel administratorem, & talis visitator, licet habeat administrationem in spiritualibus, & temporalibus, non potest conferre beneficia. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiac.* Gemin. *Ioan. And. Anch. Butr.* Dominic. Monach. *Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 272.* Alagona *in compend pag. 95.* remissiue *Ximen. Tolet. in concordant. par. 2.*

2 Ex hoc tex. colligi videtur Episcopali Sede vacante solum Summum Pont. posse deputare visitatorem, nec id permissum esse Capitulo, immo nec Archiepiscopo, nisi ob negligentiam, vel malitiam eiusdem Capituli, vt resoluunt *Monach. in præsenti n. 5. & 6. Imol. in c. 1. sub nu. 15. col. 2. in fine, & col. 3. post med. ne Sede vacante,* Paul. *Fusc. de visitat. lib. 1. c. 2. sub nu. 20. Boer. decis. 2. num. 29.* moti per tex. in *præsenti*, cui videtur consonare *tex. in c. is, cui 92. de elect. hoc lib.* & per tex. *in cap. obitum 61. dist. & in cap. vlt. ead. dist. & in cap. charitatem 12. q. 2.*

3 Contrarium tamen, immo quòd Capitulū Episcopali Sede vacante visitare possit per se, vel aliū, & ita visitatorē deputare, nec huiusmodi deputationē soli Sūmo Pont. cōpetere, tenuit *glos. verbo Capitula post med. in Clem. 1. §. 1. de hæret. Archid. in c. penn. n. 2. & 3. sup. hoc tit.* Abb. *in c. cum olim nu. 2. col. 3. post princip. de maiorit. & obed. Marian. Socin. de Visitat. q. 11. sub nu. 4.* Pauin. *de potestate Capituli p. 1. princip. q. 7. sub nu. 1. 2. & 3. Rebuff. in praxi benef. par. 1. tit. de deuolutionibus num. 65. Siluest. in sum. verbo Capitulum nu. 3. Molin. de Iustit. tom. 5. disp. 11. sub nu. 17.* Card. *Tusch. tom. 1. lit. C. conclus. 56. num. 12.* moti etiam auctoritate huius tex. *in vers. nisi forte,* dum ibi inquit ad Archiepiscopum deuolui potestatem deputandi visitatorem. Sede vacante

si Capitulum negligenter, aut perperam administrauit in Spiritualibus, & temporalibus consequenter probat eandem potestatem in eodem Capitulo originaliter comparatione Archiepiscopi residere, prout constat in quolibet negligente residere originaliter ea munera, quæ ex capite negligentiæ ad alium deuoluuntur iuxta *tex. in cap. 2. de concess. prebende, & in cap. 1. & per totum, hoc tit. in Decretalib.*

4 Verum posse Capitulum Episcopali Sede vacante constituere visitatorem, idest administratorem generalem, & etiam Vicarium generalem, & cæteros officiales necessarios pro administratione Episcopatus iure optimo resoluunt *Monach. in præsenti nu. 1. & Domin. in fine, Archid. in d. cap. pen. num. 1. Rebuff. d. tit. de deuolut. nu. 62. Pauin. de potest. Capituli par. 2. princip. q. 10. sub num. 2. Gutier. canon. quæst. lib. 2. cap. 17. num. 22. Cardos. in praxi Iudicum verbo Capitulum num. 3. Molin. de Iustit. tom. 6. tract. 5. disp. 11. sub num. 1. Card. Tusch. d. concl. 56. num. 5.* Ad *tex.* vero *in præsenti* respondetur eum non negare facultatem Capitulo iuxta supra dicta competentem Episcopali Sede vacante ad constituendum visitatorem, idest administratorem generalem Episcopatus antequam is constituatur à summo Pont. sed solum decidere quòd nec Archiepiscopus, nec quilibet alius superior excepto eodem Romano Pont. potest sine cognitione causæ de qua hic, videlicet negligentis, aut proteruæ Capituli administrationis visitatorem illum constituere; qui intellectus & responsio ad hunc tex. constat expressim ex littera eiusdem si totum eius principium attente legatur, & exceptio, quam facit *in versi. Nisi forte*, ad priora verba eiusdem tex. referatur cum promiscua terminorum relatione, prout est de natura exceptionis ad regulam, iuxta *tex. in l. nam quod liquide §. vlt. vers. sed si ita ff. de penu legata.* Iuxta quem intellectum tantum abest quòd tex. in præsenti intendat negare Capitulo hanc potestatem deputandi visitatorem generalem in Spiritualibus, & temporalibus Sede vacante, vt immo illud in eadem potestate defendat, & prohibeat turbari ab Archiepiscopo, vel quolibet alio superiore sine cognitione causæ legitimæ, quando Capitulum ea potestate vti voluerit, dum aliud ab ipso Summo Pont. circa eandem dicti visitatoris deputationem non fuerit ex plenitudine potestatis, & ex generali omnium Ecclesiarum cura sibi competente dispositum, prout ab eodem disponi potest ex verbis *tex. in d. cap. pen. sup. hoc tit.*

5 Deinde aduersus hanc eandem resolutionem non obstat *tex. in d. cap. is, cui*, quia respondetur eum tex. non negare quod Capitulum Sede vacante possit dictum generalem visitatorem deputare iuxta nostram resolutionem, sed solum intendere aliud longe diuersum, per quod modificari, & limitari debet eadem resolutio, vt legenti patebit. Ad *tex.* vero *in d. cap. obitum, & in d. cap. vlt. 61. dist.* vltra responsionem *Innoc. in cap. ad abolendã, de heret.* quam sequitur *Pauin. d. par. 1. q. 7. num. 2.* respondetur verum quidem esse in terminis horum Iurium deputatum fuisse à Summo Pont. visitatorem prædictum generalem, sed id non contigisse ex eo quòd Capitulum non posset illud constituere, si à Summo Pont. non esset constitutus, sed solùm ex eo, quia vel Capitulum deputationem huiusmodi indebite differebat, vt innuunt verba *tex. in d. cap. obitum*, ibi, *assiduis adhortationibus, &c.* vel quia Summus Pont. aliunde voluit in eadem deputatione præuenire ipsum Capitulum, prout potest ex plenitudine potestatis iuxta nostrum tex. in princip. iuncto eius intellectu, de quo supra, & ex cura vniuersali, quam ipse impendit, & impendere potest omnibus Ecclesijs iuxta *tex. in d. cap. pen. sup. hoc tit.* cum ibi adductis per Doctores.

6 *Administrationem legitimam, &c.*

Collige ex tex. quod visitator Sede vacante deputatus eo ipso censetur habere generalem administrationem, quamuis ea non exprimatur in mandato, vt post *Lap. & Ioan.* obseruant *Dominic. in præsenti num. 10. Anchar. sub num. 2. & Franch. sub num. etiam 2.* Non obstat *tex. in cap. cum nobis 19. in fine, de elect.* dum Pontifex in deputatione visitatoris de quo ibi, exprimit illa verba, *liberam administrationem, &c.* quasi in illis significans quòd absque huiusmodi expressione non censeatur ei commissa prædicta libera, & generalis administratio; quia respondetur hæc verba posita fuisse in eo tex. ad maiorem tantùm cautelam, non quod necessaria essent ad inducendam eam liberam, & generalem administrationem, quæ resultat ex sola deputatione procuratoris, idest visitatoris generalis de quo ibi, prout bene intelligit *Dominic. d. n. 10.* Nec obstat quod huiusmodi visitator videtur assumptus in procuratorem Episcopatus, & Eccle-

Ecclesiæ *d.cap.cum nobis*, ibi, *in procuratorem concedimus, &c.* & procurator non censetur habere liberam, & generalem administrationem nisi id in mandato exprimatur, iuxta *tex. in l. mandatum 60. in princip. ff. de procurat. & in cap. generaliter, in princip. eod. tit. hoc libro*, quia respondetur hoc procedere, & concludere solùm in procuratore priuati, aut ad negotia priuata, seu causas singulares, non vero, vt in casu nostro, in visitatore, idest administratore corporis cuiusdam mystici & vniuersalis, prout est Ecclesia, & Episcopatus in eum finem constituto, vt per eum expediatur vniuersitas omnium causarum, & negotiorum, quæ cadunt sub administratione costituentis, videlicet Capituli, aut similis, & ideo administratores vniuersitatum censeri habere administrationem cum libera resoluit *Dec. cons.* 204. incip. *Viso eleganti sub num. 5.* quem refert & sequitur *Card. Tusch. d. concl. 45. num. 12.*

7 *Conferre non potest.* Collige ex tex. Visitatorem Episcopali Sede vacante deputatum ab inferiore à Papa non posse conferre beneficia spectantia ad solam collationem Episcopi, ita obseruant *Domin. in præsenti num. 3. Franch. sub n. 2. Monach. sub n. 1. & 2.* post *glos. hic verbo Episcopi, Cardos. in praxi Iudicum & aduocat. verbo Visitatio num.* 14. Ratio est quia siue visitator generalis deputetur à Capitulo, prout deputari potest iuxta supra resoluta in principio huius textus, siue deputetur ab Archiepiscopo ex iure deuoluto propter negligentiam, vel malitiam eiusdem Capituli, iuxta hunc eundem *tex. in vers. Nisi forte*, nunquam habere potest maiorem potestatem, quam is, à quo deputatus est, ex *reg. tex. in c. Daibertum 1. q. 7. & in l. nemo plus Iuris ff. de reg. Iuris, Card. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 45. nu. 32.* at qui nec ipsum Capitulum, nec ipse Archiepiscopus vtens sola eius potestate ex capite dicti Iuris deuoluti potest Sede vere, vel fictè vacante conferre beneficia ad solam Episcopi collationem spectantia, iuxta *tex. in cap. 2. ne sede vacante*, cui similis est *in c. vlt. de Regularib. hoc lib. & in cap. 1. in princip. de institut. eod. lib.* & resoluta per *Pauin. de potest. Capituli par. 2. princ. q. 1. Rebuff. in praxi benefic. part. 1. tit. de deuolut. à num. 70. Molin. d. tract. 5. disp. 11. à num. 11.* Igitur, &c. quam rationem sequitur *Monach. in præsenti d. n. 2.*

8 *Quam à Romano Pont. &c.* Collige ex tex. visitatorem, idest administratorem generalem Sedis vacantis à Summo Pont. deputatum posse conferre beneficia etiam spectantia ad solã collationem Episcopi, obseruant omnes in præsenti, *Rebuff. d. tit. de deuolut. nu. 99.*

De Temporibus Ordinationum, & qualitate Ordinandorum. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus Italiæ Vltramontanum non ordinat nisi de speciali licentia Papæ, vel per patententes litteras Episcopi sui continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare, si secus factum fuerit ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus, ita quòd etiam à Pœnitentiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non possit, & num. 2.*

3 *Vltramontanus, qui domicilium acquisiuit in Italia potest Ordinibus donari ab eo, qui ratione domicilij eius est superior, vel ab altero de eius licentia.*

4 *Vltramontanos, qui non proprie ita appellantur sed medij sunt, minime ligat huius tex. dispositio.*

5 *Episcopus quando non potest suos subditos ordinare, ab eo dari debent litteræ dimissoria continentes excusationes ob quas ipse Ordines conferre non potest.*

6 *Apostata à Religione solo Iure communi attento excommunicationem non incurrunt.*

7 *Itali ab vltramontanis, & vltra Montes Ordinati sine licentia proprij Episcopi non comprehendũtur sub dispositione huius tex.*

8 *Extensio in lege correctoria admittitur ad omnes casus, quibus ratio expressa adaptari potest.*

9 *Ordinum Sacrorum appellatione non veniunt minores.*

10 *Suspensi si celebrent irregularitatẽ incurrũt.*

Cap. Sæpe. I. *Clem. IV.*

1 EPISCOPI Italiæ non ordinant Vltramontanos nisi de licentia Papæ, vel cum litteris dimissorialibus sui Ordinarij, in quibus exprimatur causa, quare nolint, vel nequeant eos ordinare; si secus fiat ordinatus est suspensus, à qua suspensione non potest absolui, neque à Pœnitentiarijs

tentiarijs Papæ absque illius speciali licentia, & careat spe illam obtinendi, ordinans vero punitur pœnitentia condigna. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 190. Alagona in compend. pag. 100.* remissiuè *Ximen. in concordan. part. 1. & 2.*

2 *Vt nullus Episcoporum Italiæ, &c.* Collige ex tex. prohiberi Episcopis Italis Ordines conferre hominibus Vltramontanis, præterquam si à Papa specialem habuerint facultatem, vel ab Episcopo, de cuius diœcesi traxerint originem, vel beneficium retinent, & huiusmodi Vltramontani ab Italis in Italia sic Ordines suscipientes declarantur suspensi ipso iure, eorumque dispensatio est reseruata Papæ, vt per *Henriq. in sum. lib. 10. cap. 12. §. 3. lit. S. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 9. cap. 1. à num. 8. metipsum de officio, & potest. Episcop. part. 2. alleg. 8. à num. 5.*

3 Vtrum autem Vltramontanus, qui domicilium acquisiuit in Italia, possit Ordinibus donari ab eo, qui ratione domicilij eius est superior, aut ab altero de eius licentia? quæstio est ad præsens institutum non contemnenda, in qua textum in præsenti haud excludere Antistitem domicilij indubitatè asserit *Ioan. Monach. in præsenti nu. 3. vers. sed quæro,* commendant *Philip. Prob. num. 3. vers. censetur, Archid. num. 3. vers. originem,* eam æquam esse adiungit *Gemin. num. 13. vers. credo,* amplexatur *Franch. num. 11. in fine,* prout eos refert *Campan. d. cap. 1. num. 10.* vbi *num. 11.* post *Franch. num. 10. & Gemin. num. 8.* subdit dispositionem huius tex. complecti Vltramontanum ordinatum in Italia ab Vltramontano Episcopo, non tamen eiusdem ordinati superiore, nec præcedentibus proprij Ordinarij dimissorijs.

4 Huius autem textus suspensio haud quaquam eos ligat, qui non propriè Vltramontani, aut Citramontani appellantur, sed medij, eo quòd non vltra, aut intra montes degunt, vt concludunt *Ioan. Monach. in præsenti n. 2. vers. dic contra, Franch. num. 4. Ioan. Andr. ante num. 1. vers. Vltramontanum, Gemin. num. 6. in fine, & Anchar. vers. tertio noto, Campan. d. cap. 1. num. 9. Ego ipse d. alleg. 8. num. 6.*

5 *Causam rationabilem continentes.* Notatur ad hoc quòd quando Episcopus non potest suos subditos ordinare ab eo dari debent litteræ dimissoriæ continentes excusationes ob quas ipse non potest Ordines conferre, vt per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 24. art. 3.*

6 In glos. [Apostatæ] ibi *(qui excommunicati non sunt, &c.)* Notatur ad hoc quòd apostatæ à Religione solo Iure communi attento excõmunicationẽ non incurrunt, vt per *Arag. 2. 2. q. 12. art. 1. in dub. de apostasia à Religione,* & ibi *Ban. dub. 1. post. 2. cõclus. Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 6. num. 1. Less. de Iustit. lib. 2. c. 41. dub. 15. num. 109. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. num. 20.*

7 In glos. [Italiæ] ibi *(quid è conuerso, si Episcopus Vltramontanus ordinet Italicum? &c.)* Collige Italos ab Vltramontanis, & vltramontes ordinatos sine licentia proprij Episcopi non comprehendi huius tex. dispositione, vt per *Anch. hic vers. circa hoc, Siluest. verbo irregularitas num. 11. Nau. cons. 33 num. 1. sub hoc tit.* vbi subdit hanc glossam communiter receptã esse per Iura in ea citata, & rationes adductas, refert *Campan. d. cap. 1. n. 12.*

8 In eadem glos. ibi *(credo per primam rationem, &c.)* Notatur ad hoc quòd si in lege correctiua ratio sit expressa, admittitur intentio ad omnes casus, quibus ea ratio adaptari potest, quasi tunc propriè non dicatur extensio, sed magis comprehensio propter identitatem rationis, vt per *Hippol. in l. si quis viduam num. 26. ff. de quæst. Tiraq. de retractu lig. §. 20. num. 3. & 8. & in tract. cessante causa par. 1. num. 142. Menoch. lib. 1. success. §. 6. num. 6. Pinel. in l. 1. part. 3. num. 64. C. de bonis mater. Mexi. in tract. taxæ panis concl. 4. n. 8. D. Barbos. in l. si constante 25. in princip. n. 102. ff. soluto matrim. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 1. num. 34. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo lex differ. 5.* vbi citat ad hoc quòd lex pœnalis in foro exteriori extenditur ad casus similes, & num. 2. subdit quod in foro interiori non extenditur, *Rot. decis. 537. num. 12 par. 1. recentior.*

9 In glos. [Clericum] ibi *(& licet proœmium de sacris loquatur, &c.)* Notatur ad hoc quòd appellatione sacrorum Ordinum non veniunt quatuor Ordines minores, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 159. num 11.*

10 In glos. [Suspensos] ibi *(in casu isto celebrans irregularitatem incurrit)* Ita *Siluest. verbo Irregularitas num. 11. Nau. conf. 33. num. 1. sub hoc tit. Campan. d. cap. 1. num. 8. in fine. Ego ipse d. alleg. 8. num. 6. in princip.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ordinantes scienter clericum alienum per annum à collatione Ordinum sunt suspensi, & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis Episcopis ordinari, & num. 2.*
3 *Episcopus non potest ordinare alienos subditos absque superioris ordinandorum licentia.*
4 *Suspensionem non incurrit ordinans ex probabili ignorantia subditum alterius sine proprij licentia.*
5 *Episcopus proprius ubi esset longo tempore suspensus ob eam causam quod alienos ordinauit, licebit subditis confugere ad viciniorem Episcopum.*
6 *Primam Tonsuram laico alienus Prælatus conferre non debet.*
7 *Scientia, & affectata ignorantia æquipollent.*
8 *Ignorantia affectata dicitur ex quo scire potuit, sed noluit, immo dissimulauit.*
9 *Probatio in contrarium admittenda est quoties ex lege standum est alicuius etiam iuratæ responsioni.*
10 *Episcopus alienus primam Tonsuram conferens sine proprij Episcopi licentia suspensionis pœnam incurrit.*

Cap. Eos, qui. II. *Greg. X.*

1 ORdinare sciêter, vel affectata ignorâtia præsumens alienum Clericum sine sui Ordinarij licentia, est suspensus per annum à collatione Ordinum, & Ordinatus incidit in pœnas Iuris; postquam vero suspensio Episcopi fuerit manifesta subditi ipsius sine licêtia possunt ordinari à vicinis Episcopis in eo anno. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Ar. hid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 287. Alagon. in compend pag.* 101. remissiue *Casal. in annot. Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. rûm ex *Concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 8.* firmant, & explicant *Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 5. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 48. num. 4. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 12. num. 13. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 9. cap. 1. num. 16. Valer. Reginald. in praxi fori pænitent. lib. 32. tract. 2. nu. 59. in princip. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 8. nu. 17.*

3 *Absque Superioris ordinandorum licentia.* Ergo Episcopus non potest ordinare alienos subditos absque Superioris Ordinandorum licentia, vt per *Henriq. in sum. lib. 3. cap. 38. §. 1. Azor. institut. moral par. 2. lib. 3. cap. 48. q. 3.*

4 *Seu affectata ignorantia.* Episcopus ergo ex probabili ignorantia subditum alterius sine proprij licentia ordinans suspensionem non incurrit, vt docent *Nau. cons. 40. in nouis, sub hoc tit. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 62. Vgolin. de potest. Episcopi par. 2. cap. 26. §. 22. num. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 297. in 1. edit.* aliàs *resol. 356. nu. 4. in 2. edit.* Plures alios casus, in quibus excusatur ordinans à censura in hoc tex. comminata referunt *Soar. tom. 5. disp. 31. sect. 1. num. 15. Valer. Reginald. d. lib. 32. tract. 2. nu. 69. vers. sicut autem, in fine,* vbi addit excusationem dandam quando vnus Episcopus ordinat subditũ alterius sub spe rationabili ratihabitionis.

5 *Clericis quoque, &c.* Notatur ad hoc quòd si proprius Episcopus esset longo tempore suspensus ob eam causam quod alienos ordinauit, licebit subditis confugere ad viciniorem Episcopum, vt per *Henriq. in sum lib. 10. cap. 21. §. 4.*

6 In glos. [Clericos] ibi (*de laicis dic, &c.*) Ne cuiquam laico alienus Prælatus audeat primam conferre tonsuram monuit *glos. verbo clericum in cap. cum nullus, inf. hoc eod. tit.* ad quam se refert *glos. in præsenti, Rebuff. cons. 1. num. 2. vers. & sic male, Nau. cons. 30. in antiq. alias 39. in nouis sub hoc tit. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 32.* vbi ait quod Episcopus laicum alterius diœcesis, qui sibi ratione beneficij, vel domicilij non subest iuste sine licentia Episcopi loci illius ordinare non potest, *Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 9. cap. 1. num. 1.* Si vero eadem prima Tonsura detur ab Episcopo non suo sine proprij consensu, seruata tamen forma Ecclesiæ, valere, & characterem imprimere resoluit *Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. num. 57.*

7 In glos. [Affectata] ibi (*æquipollent ergo scientia, & affectata ignorantia*) Ita *Tiraq. de retractu lig §. 35. glos. 4. num. 28. & 29. & de pœnis temper. causa 13. num. 22. Mascard. de probation. concl. 879. num. 31. cum seqq.* & ideo affectata ignorantia nullo pacto ignorantem excusat *Honded. cons. 87. num. 41. lib. 1. Seraphin. de priuilegijs iuram. priuil. 4. nu. 102. cum seqq. Card. Tusch. verbo ignorantia concl. 21. num. 3. Ioan. Baptist. Costa de facti scientia, & ignorantia inspect. 81. num. 9. cum seqq. Farin. fragm. crimin. part. 1. lit. I. num. 167.*

8 In

8 In ead. glos. ibi (*& dicitur affectata ex quo scire potuit, sed noluit, immo dissimulauit*) Ita *Cardos. in praxi iudicum verbo ignorantia num. 8. Sayr. in Claui Regia lib. 2. cap. 2. num. 18. & cap. 9. num. 5.*

9 In ead. glos. ibi (*altera pars habebit necesse probare scientiam, vel affectatam ignorantiam*) Notatur ad hoc quòd quoties ex lege standum est alicuius etiam iuratæ responsioni, probatio in contrarium admittenda est, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 13. num. 4.*

10 In glos. [Ordinare] ibi (*etiam ad primam Tonsuram*) Notatur ad hoc quòd Episcopus alienus primam tonsuram conferens sine proprij Episcopi licentia suspensionis pœnam incurrit, vt per *Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 26. lit. D. vers. & non solum*, vbi subdit sic promotum non posse ecclesiastica obtinere beneficia acsi Tonsura non esset initiatus.

11 In glos. [Statuunt] ibi (*sed non illa suspensione, quæ irregularitatem inducat*) Vide *Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 26. lit. D. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. cap 46. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad Ordines dare potest, inferiores Prælati non nisi ex priuilegio, nec officiales Episcoporum, sed hi, qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.*

2 *Episcopus ad quem spectat ordines, vel litteras dimissorias conferre, vel est originis, vel beneficij, vel domicilij.*

3 *Originis Episcopus quoad Ordines concedendos dicitur Episcopus loci in cuius diœcesi natus est ille, qui promoueri desiderat.*

4 *Paternæ originis ratione potest quis Ordines suscipere ab Episcopo loci in quo eius pater natus est.*

5 *Beneficij ratione efficitur quis subiectus Episcopo diœcesis, in qua illud habet, & potest ab eo ordinari.*

6 *Beneficium etiam exiguum, & quamuis residentiam non requirat obtinens potest ordinari ab Episcopo diœcesis in qua illud habet, & num. 7.*

8 *Amplia etiamsi beneficium spectaret ad alterius Episcopi prouisionem.*

9 *Beneficium etiam in commendam maxime perpetuam habens, potest ordinari ab Episcopo diœcesis in qua illud obtinet.*

10 *Præstimonium aliquod possidens potest ordinari ab Episcopo diœcesis in qua illud obtinet.*

11 *Beneficia plura habens in diuersis diœcesibus ab vno illarum Antistite promoueri potest.*

12 *Domicilium quando quis dicatur in aliquo loco habere, ostenditur.*

13 *Domicilij vbi fit mentio in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis.*

14 *Abbas Episcopalem iurisdictionem habens non potest concedere litteras dimissorias suis subditis.*

15 *Abbas an & quãdo suis subditis Regularibus minores Ordines conferre possit, ostẽditur.*

16 *Vicarius generalis Episcopi litteras dimissorias concedere non potest nisi Episcopo in remotis agente.*

17 *Episcopus quando dicatur in remotis agere, remissiue.*

18 *Capitulum Sede vacante absolute litteras dimissorias ad Ordines ab alieno Episcopo suscipiendos olim dare poterat, & quid attenta noua dispositione Concil. Trid. ostenditur, & num. 19.*

20 *Capitulum Sede vacante non potest infra annum concedere litteras dimissorias etiam ad primam Tonsuram.*

21 *Domicilium in pluribus locis potest quis habere.*

22 *Locus remotus quis dicatur est arbitrarium Iudici.*

23 *Religiosi promoueri debent ab Episcopo loci vbi degunt, vel ab alio eius accedente assensu, præcedentibus tamen litteris dimissorijs suorum superiorum.*

24 *Patres Societatis Iesu possunt à quocunque Catholico Antiste ordinari.*

25 *Nouitium alibi natum an valeat Episcopus loci vbi moratur infra annum probationis ordinare, ostenditur, & num. 26.*

Cap. Cum nullus. III. *Bonif. VIII.*

1 Episcopus originis, beneficij, vel domicilij dimissorias concedere potest. Inferiores vero Prælati vt Religiosi non possunt nisi habeãt indultum à Sede Apost. Episcopo autem agente in remotis potest ipsius Vicarius generalis in spiritualibus, & Sede vacante Capitulum, vel qui habet administrationem spiritualium. Sed Officiales Episcopi non possunt huiusmodi litteras dare. Item Prælati Religiosi possunt ordinari à locorum Ordinarijs in quibus habitant, licet non sint oriundi. Colligunt ex Ordin. Lap. *Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Ancbar. Dominic. Mo-*

nic. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 288. Alagon. in compend. pag. 101. remissiue Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 *Intelligitur hoc casu Episcopus, &c.* Notatur ad hoc quòd proprius Episcopus ad quem spectat Ordines, vel litteras dimissorias concedere, vel est Episcopus originis, vel beneficij, vel domicilij, vt per *Silu. in sum. verbo Ordo 3. num. 3. Rebuff. in praxi benefic. tit. de litteris remissorial. num. 6. Henriq. in sum. lib. 10. cap. 22. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 2. lib. 3. cap. 12. nu. 6. Stephan. Quarant. in sum. Bullarij verbo Ordo vers. quoad tertium, Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dubit. 19. num. 92. Fr. Ludou. Miranda in man. Prelat. tom. 1. q. 38. art. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerū fori ecclesiast. dec. 298. n. 1. in 1. edit. aliàs resol. 257. in 2. edit. & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 317. par. 4. Campan. in diuersorio iuris Canon. rub. 9. cap. 8. nu. 8. cum seqq. Vgolin. de officio, & potest. Episc. cap. 26. §. 1. metipsum in simili tract. par. 2. alleg. 4. à princip.*

3 *Oriundus.* Episcopus igitur Originis quoad Ordines concedendos dicitur Episcopus loci in cuius diœcesi natus est ille, qui promoueri desiderat, vt per *Henriq. d. lib. 10. c. 22. §. 1. Piasec. in praxi Episcopi par. 1. cap. 1. nu. 9. Bonacin. de Sacrament. disp. 8. q. vnica puncto 4. nu. 13. Campan. d. c. 8. num. 9. Vgolin. d. ca. 26. §. 1. nu. 3. Homobon. de Bonis in examine ecclesiastico part. 1. tract. 2. cap. 1. q. 5. num. 1. metipsum d. alleg. 4. num. 2.* Vbi etiam quis baptizatus est inde trahit originem, ac proinde per librum Baptismi illa probari potest ex adductis per *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 217. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. à num. 105.*

4 Origo patris inspicitur quoque ad Ordines suscipiendos, itaut quis ratione paternæ originis possit Ordines suscipere ab Episcopo loci in quo eius pater natus est, vt tenent *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo dimissoria Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 45. Vgolin. d. cap. 29. §. 1. num. 4. Gutier. de Matrimon. cap. 63. num. 29. Prosper. de Augustino in addit. ad Quarant. verbo Ordo, vers. quoad tertium, Campan. d. cap. 8. nu. 9. Aloys. Ricc. d. resol. 257. num. 4. & d. decis. 317. num. 2. part. 4. Ego ipse d. alleg. 4. num. 4.* vbi *num. 15.* obseruo non posse Ordinandum apud Episcopum originis suæ matris Ordines accipere nisi pater sit naturalis. Ex origine vero aui non dici nepotem ad Ordines suscipiendos originarium illius loci, in quo auus natus est, ex *Cou.* tradūt *Aloys. Ricc. d. resolut. 207. num. 5. Vgolin. d. cap. 26. §. 1. post num. 4. vers. exceptio, Ego ipse d. alleg. 4. num. 13.*

5 *Seu in cuius diœcesi beneficium obtinet, &c.* Notatur ad hoc quòd beneficij ratione efficitur quis subiectus Episcopo diœcesis in qua illud habet, & potest ab eo ordinari, seu ab alio de eius licentia, quamuis aliàs ei alio modo subditus non sit, ita tradunt *Piasec. d. cap. 1. num. 10. vers. ratione beneficij, Homobon. de Bonis d. q. 5. nu. 3. Mar. Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. fin. casu 28. Campan. dicta rubr. 9. cap. 8. num. 11. Molfes. in summa Theologiæ moralis tract. 2. cap. 2. num. 7. Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 4. à num. 1. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resolut. 258. in 2. edit. Vgolin. d. cap. 26 §. 3. Bonacin. de Sacrament. disp. 8. q. vnica puncto 4 nu. 14.* refert decisum *Armendar. in addit. ad recop. legum* Nauarræ *lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis num. 61. vers. proprius.* Intellige habita beneficij possessione, vt resoluit *Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 16.* quem refero Ego *ipse d. alleg. 4. num. 55.*

6 Primò amplia procedere quamuis beneficium esset exiguum, cum *Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 8. Henriq. d. lib. 10. cap. 22. §. 1. iuncto comm. lit. Q. Campan. d. cap. 8. nu. 12. & rub. 8. cap. 5. nu. 19.* Quicquid contradicant *Piasec. loco proximè citato, Prosp. de August. in addit. ad Quarant. in verbo Ordo, Vgolin. d. cap. 26. §. 3. in fine, & Aloys. Ricc. in d. praxi resol. 260.*

7 Secundò amplia etiamsi tale beneficium residentiam non requirat, vt obseruant *Henriq. d. cap. 22. §. 1. Piasec. d. cap. 1. num. 10. vers. secundo, Campan. d. cap. 8. nu. 21.* quicquid teneant *Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiep. Neapol. cap. 48. num. 3. Mascard. de prob. concl. 534. num. 5. Cald. Pereira de renou. emphyt. q. 6. num. 12. Farin. fragm. crimin. par. 1. lit. D. num. 226.*

8 Tertiò amplia procedere etiamsi beneficiū spectaret ad prouisionem alterius Episcopi, vt per *Campan. d. cap. 8. nu. 15. & Nicol. Garc. d. cap. num. 15. quos refero Ego ipse d. alleg. 4. num. 52.*

9 Quartò amplia procedere etiamsi beneficium non in titulum, sed in commendam maximè perpetuam habeat ordinandus, vt per *Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 10. metipsum d. alleg. 4. num. 50.*

10 Quintò amplia procedere si ordinandus præsti-

præstimoniorum aliquod possideat, vt per *Henriq.d.lib.10.cap. 22. §. 1. in commento lit. H.Campan.d.cap.8.nu.19.vers. & qui, Aloys. Ricc.in d.praxi resolut.258. in fine.*

11 Sextò amplia procedere etiam in habente plura beneficia in diuersis diœcesibus, ab vno enim illarum Antistite promoueri sine dubio posse resoluit *Campan. d.cap.8.num.14.* quem refero *Ego ipse d.alleg.4.num.51.*

12 *Domicilium in eadem.* Illum, qui non longo tempore degit in aliquo loco, dum tamē habuerit animum perpetuò in eo permanendi, posse ab illius Antistite, aut eius accedente consensu ab alio ordinari docent *Nau. cons. 10. in antiq. aliàs cons. 2.in nouis sub hoc tit. Aloys. Ricc. in d. praxi resol.263. Bonacin. d. puncto.4.nu. 4. cum seqq.Vgolin.d.cap. 26. §. 2. Nald. verbo Ordo num.10.Homobon.de Bonis d.tract.2. c.1. q.5.num. 2. Campan. d. rub. 9. cap.8.num.18. Armendar.in addit ad recopil. legum Nauarra lib.1. tit. 18.l.7.num. 49.Ego ipse d.alleg.4. num.26.* Qui quidem annus perpetuò ibi permanendi in dubio præsumitur si assidua probetur habitatio in aliquo loco non minore tempore decennij, vt resoluunt *Mascard.de probat.concl.534.num.7.Piasec. in praxi Episcop.part.1. cap. 1. num.9.vers. vel sui, Aloys. Ricc.d.resol.263.num.2.Bonacin. d puncto. 4. num.12. Campan.d.num.18.vers.quod si,* Ego *ipse d.alleg.4.num.28.* vbi *num.41.* teneo in domicilio mutando Episcopi originarij licentiam non requiri, sed ordinandum debere portare veritatis testimonium circa mores, sufficientiam, ac natalia, nisi à teneris annis domicilium fuerit translatum, & illic habitatio continuata vsque ad tempus promotionis.

13 Notatur hic tex.in præcitatis verbis ad hoc quòd vbi fit mentio domicilij in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis, vt per *Tiraq.de retractu lig.§. 9. glos. 2. num. 21. D. Barbos. in l. hæres absens §. fin. num.45.ff.de iudic. Sanch.de Matrimon.lib.3. disp.23.num.7.*

14 *Inferiores quoque Prælati, &c.* Notatur ad hoc quòd Abbas Episcopalem iurisdictionem habens non potest concedere litteras dimissorias suis subditis, vt per *Flores de Mena vari.resolut.lib.2.q.24.* Nec etiam

15 Primam tonsuram, & Ordines Minores conferre potest alijs Regularibus, qui dimissorias speciales suorum superiorum, & specialem licentiam Episcopi loci non habuerint, neque etiam alijs secularibus suorum superiorum dimissorias afferentibus, vt tenuit *Rot. apud Seraphin. decis. 985.* quam refero *Ego ipse d. alleg.3.num. 11.* & tradit *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat.tom 1.q.38.art.9. concl.2.* quicquid asserant *Quarant.in sum. Bullarij verbo Ordo prope fin.vers. Abbatibus, Vgolin.de officio, & potest. Episcopi cap. 26.§.19. Bonacin. de Sacram.disp.8.q.vnica puncto 4.num. 3.*

16 *Episcopo autē in remotis agēte, &c.* Notatur ad hoc quòd Vicarius generalis Episcopi litteras dimissorias concedere non potest nisi Episcopo in remotis agente, vt per *Sbroz.de officio Vicarij lib. 2.q.41. Gutier. canonic.lib.2.cap.17.num.20.Zerol.in praxi Episcop.part.2.verbo Vicarius §. 4. Azor. instit. moral.part.2. lib.3.cap.45.q.7.Vgolin. de officio Episcopi cap.4.§.7.vers. quinto dimissorias, Piasec. in praxi Episcop.part. 1.cap.1.num.13. vers.concedit, Narbon.de appellat.a Vicario ad Episcopum,par. 1. num.197. Campan. d.cap. 8. num.3. Molfes.tract.2.cap.2.nu.22.Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico par.1.tract.2. c.1.q 6.in fine,* quorum plures refero *Ego ipse d.par.2.alleg.7.num.9.*

17 *In remotis agente.* Episcopus quando dicatur in remotis agere ad hoc vt Vicarius possit impartiri litteras dimissorias ordinandis, tradit *Aloys.Ricc. in praxi aurea resol.18.per totam.*

18 *Vel Sede vacante Capitulum &c.* Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante absolutè litteras dimissorias ad Ordines ab alieno Episcopo suscipiendos dare poterat, vt per *Rebuff.in praxi benef.tit.de deuolut. nu. 67. Nau. cons. 31. sub hoc tit. in antiq. aliàs cons.7.de filijs presbyt.in nouis, Sayr. in floribus decis.sub hoc eod. tit. decis. 33. Iacob. de Graff.in aureis decis.part.1.lib.3.cap.12.nu.3. Steph. Quarant.in sum.Bullarij verbo Capitulum Sede vacante,vers.decimo quæro.*

19 Attenta vero noua dispositione *Conc. Trident.sess.7. de reformat. cap.10.* iam non licet Capitulis Ecclesiarum Sede vacāte infra annū à die vacationis numerandū ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, seu reuerendas, vt aliqui vocant, tam ex Iuris communis dispositione, quàm etiam cuiusuis priuilegij, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficij ecclesiastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere: si secus fiat Capitulum contrauenient ecclesiastico subiaceat

ceat interdicto, & sic ordinati, si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant; in maioribus vero ab executione Ordinum ad beneplacitū futuri Prælati sint ipso iure suspē-si, de cuius materia agunt plures per me citati *de officio, & potestate Episcopi part. 2. alleg. 7. num. 10. cum seqq* quibus adde *Raguf de voce Canonic q. 39. num. 2. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 106. & in decis. Curiæ Archiep. Neap. decis. 185. part. 4. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 10. num 164. cum multis seqq. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico part. 1. tract. 2. cap. 1. q. 6. prope fin.*

20 In glos. [Clericum] Nota quòd Capitulum Sede vacante non potest infra annum concedere litteras dimissorias etiam ad primam tonsuram, vt per *Quarant in summa Bullarij verbo Capitulum Sede vacante vers. decimo quarto, Maiol. de irregularit. lib. 4. cap. 2. nu. 3. Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 14. nu. 6. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 7. num. 90.*

21 In glos. [Domicilium] ibi (*potest quis habere domicilium in pluribus locis*) Vide *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disput. 24. num. 2.*

22 In glos. [Remotis] ibi (*satis crederem hoc arbitrarium Iudici quis locus dicatur remotus*) Ita *Menoch. de arbitrar. casu 222. num. 26.*

§. *Religiosi.*

23 Religiosos promoueri ab Episcopo loci vbi degunt, vel ab alio eius accedente assensu præcedentibus tamen litteris dimissorijs Superiorum suorum tradunt *Nau. conf. 22. in antiq. aliàs conf. 36. in nouis sub hoc tit. Sayr. in floribus decis. sub hoc eod. tit decis. 24 Maiol de irregul. lib. 4. cap. 20. num. 2. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 39 art. 3. Fran. Leo in thesauro fori ecclesiast. part. 1 cap. 4 num. 36 Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 2. lib. 3. cap. 12. num. 8. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 9. cap. 3. & rub. 12. cap 13. num. 33. cum seqq. Portel. in dub. Regularib. verbo Ordines sacri num. 2. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico part. 1. tract. 2. cap. 1. q. 2. in fine, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 2. alleg. 4. à nu. 60.* Ad quod tamen obseruandum est decre. tum à Sacra Congreg. Concilij de mandato felic. record. Clementis VIII. emanatum, cuius verba transcripsi *d. par. 2. alleg. 7. nu. 18.* & referunt etiam *Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. n. 37. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 28. art. 2. Molfes. in sum. Theologia. moralis tract. 2. cap. 2. num. 23.*

24 Patres vero Societatis Iesu ex indulto Gregor. XIII. possunt à quocunque Catholico Antistite ordinari, vt referunt *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 18. art. 6. Piasec. in praxi Episcop. part. 1. cap. 1. nu. 10. vers. quartò extende, Aloys. Ricc. in decis. Curia Archiep. Neapol. decis. 118. num. 3. part. 4.*

25 Vtrum autem valeat Episcopus infra annum probationis ordinare nouitium alibi natum si tamen in eius diœcesi moretur, & probationem faciat? in quo dubio *Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. num. 94. de Regular. Campan. d. rub 9. cap. 3. num. 3. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 21. Aloys. Ricc. d. decis. 118. num. 6. part. 4.* quos refero *Ego ipse d. alleg. 4. nu. 62. & 63.* tenent hoc spectare ad Episcopum in cuius diœcesi est nouitius in probatione.

26 Verum *Henriq. lib. 10. c. 23. §. 3. in commento lit. G. Soar. tom. 2. de Relig. li. 6. cap. 12. nu. 9. & tom. 3. lib. 5. cap. 16. num. 17.* censent probabiliùs esse id pertinere ad Episcopum in cuius diœcesi domicilium habebat, quando ingressus est Religionem, vtramque vero opinionem probabilem dicit *Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statutum nouitijs disp. 11. dub. 8. n. 2.* sed prima probabilior ex ijs, quę in eius confirmationem adducit *Sanch. citato loco.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, seu alius inferior primam Tonsuram infanti non confert, nisi Religionem intret, nec illiterato, nec homini alterius diæcesis absque sui Prælati licentia, nec etiam coniugato nisi Religionem intret, aut Sacris promoueatur legitime, si secus fiat Episcopus est suspensus per annum à collatione Tonsuræ.*

2 *Episcopus suspenditur per annum à collatione clericalis Tonsuræ si illam infanti conferat.*

3 *Episcopus illiterato Tonsuram conferens ab eius collatione per annum suspenditur.*

4 *Episcopus si conferre præsumat Tonsuram homini alienæ diæcesis sine licentia sui superioris ab eius collatione per annum suspenditur.*

5 *Coniugato Tonsuram conferens suspenditur per annum ab eius collatione, si huiusmodi coniugatus non ingrediatur Religionem.*

6 *Coniugatus ad primam Tonsuram promoueri non potest.*

K Cap.

Cap. Nullus. IIII. & vlt.

1 Episcopus primam tonsuram non det infanti, nisi Religionem ingrediatur, neque illiterato, nec alicui alterius diœcesis, sine licentia sui superioris, nec coniugato nisi velit ingredi Religionem, vel in Sacris promoueri, si secus fiat Episcopus est suspensus per annũ à collatione Tonsuræ. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 290. Alagona in compend. pag. 102.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Infanti.* Notatur ad hoc quòd Episcopus suspẽditur per annum à collatione clericalis tonsurę si illa infanti conferat, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 38. §. 2. lit. O. Valer. Reginald. in praxi fori pęnit. li. 32. tract. 2. num. 61. metipsum. de officio, & potest. Episcopi port. 3. alleg. 111. num. 4. & 5.*

3 *Seu illiterato.* Notatur ad hoc quòd Episcopus illiterato Tonsurã conferens ab eius collatione per annum suspenditur, vt per *Henriq. d. cap. 38. §. 3. lit. G. & metipsum d. alleg. 111. nu 9.* Illiterati enim non possunt ordinari *ex Rebuff. in praxi benef. tit. forma litt. tonsura num. 16. Flamin. de resignat. benef. lib. 5. q. 3. num. 70. cum seqq.*

4 *Sed nec absque sui superioris licentia homini diœcesis alienæ.* Notatur ad hoc quòd si Episcopus cõferre præsumat Tonsuram homini alienæ diœcesis sine licentia sui superioris ab eius collatione per annum suspenditur, vt dixi *dicta alleg. 111. num. 7.*

5 *Nec etiam coniugato.* Notatur ad hoc quòd Episcopus Tonsuram conferens coniugato non ingredienti Religionem suspenditur per annum ab eius collatione, vt tenent citati per *me d. alleg. 111.*
6 *num. 10.* Non potest enim coniugatus ad primam Tonsuram promoueri ex adductis per *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 38. num. 6. cum seqq.* cum his, quæ late dixi *ad Extrauag. antiqua, de Voto Ioan. XXII.*

De Aetate, & qualitate, & ordine præficiendorum. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus dispensat cum maiore XX. annis in dignitatibus, & personatibus non Curatis, si aliud non obstet.*

2 *Minores XXII. annis adsciscí non possunt ad dignitates in Cathedralibus, quibus nulla inest cura animarum, Archidiaconatu tantùm excepto.*

3 *Dispensare non possunt Episcopi super ætate ad Ordines, vel beneficia per Concil. Trid. statuta.*

Cap. Permittimus. I. *Bonif. VIII.*

1 EPISCOPVS potest dispensare, vt qui vigesimum annum compleuerit, si aliud non obstet Canonicum, possit obtinere dignitates, & personatus, quibus cura non imminet animarum. Colligunt ex Ordinar. *Arch. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 305. Alagona in comp. pag. 108.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2. Hodie attenta noua dispositione *Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 12. vers. ad cæteras,* ad dignitates in Cathedralibus, Archidiaconatu tantum excepto, qui oculus Episcopi dicitur, quibus nulla inest animarum cura, aut ex consuetudine, statuto, vel priuilegio, adsciscí non possunt minores viginti duobus annis, vt tradunt per me citati *de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 60. num. 65.* quibus addo, *Massob. in praxi habendi concursum requis. 10. dub. 11. nu. 24. secundum Romanam impress.* Et huiusmodi annos debere esse completos resoluunt *Nau. cons. 4. sub hoc tit. in vtraque edit. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 591. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 4. num. 70. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis num. 2. Mandos. in tract. de ætate minor. cap. 5. nu. 10. Ego ipse d. alleg. 60. num. 66. Massobr. d. requis. 10. dub. 13. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 34. num. 108.* vbi subdit illam formulam, vt non sit minor viginti duobus annis, insinuare annos 22. debere esse cõpletos, quãuis inceptos sufficere asserant *Emm. Sa verbo beneficium num. 31. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia §. 1. vers. ad dignitates, Azori. institut. moral. par. 2. lib. 6. cap. 5. quæst. 3. in fine, Henriq. in sum. lib. 14. cap. 8. §. 10. in fine.*

3 Vnde cum ætas illa XXII. annorum sit determinata à Concilio, super illa non possunt

ſunt Epiſcopi diſpenſare, iuxra ea quæ in ſimili tradunt *Azor. inſtit. moral. p. 2. l. 6. c. 5. q. 9 Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 4. num. 71. Aloyſ. Ricci. in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 309. num. 9. part. 4. Sigiſm. à Bononia de elect. dub. 62. num. 6.*

De Filijs Presbyterorum, & alijs illegitimè natis. Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſare poſſunt Epiſcopi cum illegitimè natis in minoribus Ordinibus, & beneficio ſine cura, dummodo ſit tale, in quo aliàs diſpenſare poſſint, in alijs vero diſpenſatio Papæ requiritur, & num. 2.*

3 *Capitulum Sede vacante ad Ordines minores & beneficium ſimplex, ſicut Epiſcopus, cum illegitimis diſpenſare poteſt.*

4 *Spurius diſpenſatus vt clericus fiat, & beneficium habeat, an eo ipſo factus ſit capax penſionis, remiſſiue.*

5 *Illegitimum poteſt Epiſcopus promouere ad beneficium ſimplex, cui eſt annexa acceſſoriè Parochialis.*

6 *Epiſcopi poſſunt ad Ordines minores, & beneficia ſimplicia diſpenſare cum illegitimis quibuſcunque, & ex quouis prohibito coitu procreatis.*

7 *Canonicatum in Eccleſia Cathedrali an poſsit illegitimus obtinere ex diſpenſatione Epiſcopi, oſtenditur, & nu. 8.*

9 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum illegitimis ad perſonatum, vel dignitatem etiam ſine cura.*

10 *Epiſcopi diſpenſare non poſſunt cum illegitimis ad obtinenda ſimplicia beneficia, quæ pater habuit.*

11 *Legatus non poteſt cum illegitimo diſpenſare ad beneficia Curata, niſi hoc ei ſpecialiter à Papa conceſſum fuerit.*

12 *Illegitimus, cum quo fuit diſpenſatum ad beneficium, non poteſt niſi vnicum obtinere.*

13 *Diſpenſatio eſt odioſa ac proinde ſtrictè interpretanda.*

Cap. Is, qui. I. *Bonif. VIII.*

1 EPiſcopus cum illegitime nato non habenre aliud impedimentum diſpenſat non ad Ordines Sacros, nec ad beneficia Curata, ſed ad Ordines minores, & beneficia ſimplicia, ſeu cui cura non immineat animarum, dummodo beneficium ſit tale, ſuper quo Epiſcopus poſſit diſpenſare, ideſt immediate non fuerit patris, vel ſi habeat Eccleſiam curaram annexam, vel ſi ex conſuetudine, priuilegio, aut ſtatuto requirat Ordinem ſacrum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 324. Alagon. in compend. pag. 115.* remiſſiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eand. concluſ. ex hoc tex. deſumunt Gig. *de penſion. q. 17. in princ. Rebuff. in praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natal. n. 8 Henriq. in ſum lib. 14. cap. 8. n. 10. lit. B. Azor. inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 50. quæſt. 8. Campan. in diuerſ. Iuris* Canon. *rub. 11. cap. 13. à n. 8.* & alij plures per me citati *de officio, & poteſt. Epiſcopi par. 2. alleg. 45. n. 19. cum ſeqq.*

3 *Ex diſpenſatione Epiſcopi.* Poſſe etiã Capitulũ Sede vacante ad Ordines minores, & beneficium ſimplex ſicut Epiſcopum cum illegitimis diſpenſare reſoluunt *Zerol. in praxi Epiſcop. par. 2. verbo* Capitulum *verſ. tertio, Quarant. in ſum. Bullar. verbo Capitulum Sede vacante verſ. ſecundo quæro,* Campan. *d. c. 13. nu. 81. Ego ipſe d. alleg 45. num. 25. cum ſeqq.*

4 *Et obtinere beneficium.* Seu penſionẽ in caſibus in quibus eam ipſe Epiſcopus valet aſſignare, vt reſoluit *Gig. d. q. 17.* An autem ſpurius diſpenſarns, vt clericus fiat, & beneficium habeat, eo ipſo factus ſit capax penſionis? Vide *Azori. d. part. 2. lib. 8. cap. 7. q. 8.*

5 *Cui cura non imminet animarum.*

Licere tamen Epiſcopo illegitimum ad ſimplex beneficium promouere, cui eſt acceſſoriè annexa Parochialis, vel alterum beneficium curæ animarum coniunctum, tradunt *Azor. d. part. 2. lib. 6. cap. 3. quæſt. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 5. §. 7. num. 18. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 273. n. 47.* Campan. *d. cap. 13. num. 83. Ego ipſe d. alleg. 45. num. 24.*

6. In gloſ. [Defectum] ibi (*ſiue ſit spurius, ſiue adulterinus, ſiue naturalis*) Notatur ad hoc quòd non tantum diſpenſationes ad Ordines minores, & beneficia ſimplicia obtinenda poterunt Epiſcopi concedere filijs illis illegitimis, qui proprie narurales dicuntur, ſed quibuſcunque, & quoquomodo natis, & ex quouis prohibito coitu, nempe adulterino, inceſtuoſo, ſpurio, & alijs procreatis, vt per *Ioan. Monach. n. 1. & 2. Gemin. ſub num. 5. &*

Cap. Nullus. IIII. & vlt.

1 Episcopus primam tonsuram non det infanti, nisi Religionem ingrediatur, neque illiteraro, nec alicui alterius diœcesis, sine licentia sui superiotis, nec coniugaro nisi velit ingredi Religionem, vel in Sacris promoueri, si secus fiat Episcopus est suspensus per annũ à collatione Tonsuræ. Colligũr ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 290. Alagona in compend. pag. 102.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Infanti.* Notatur ad hoc quòd Episcopus suspẽdirur per annum à collatione clericalis tonsurę si illa infanti conferat, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 38. §. 2. lit. O. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. li. 32. tract. 2. num. 61. metipsum. de officio, & potest. Episcopi port. 3. alleg. 111. num. 4. & 5.*

3 *Seu illiterato.* Notatur ad hoc quòd Episcopus illiteraro Tonsurã conferens ab eius collatione per annum suspendirur, vt per *Henriq. d. cap. 38. §. 3. lit. G. & metipsum d. alleg. 111. nu 9.* Illiterati enim non possunt ordinari *ex Rebuff. in praxi benef. tit. forma litt. tonsura num. 16. Flamin. de resignat. benef. lib. 5. q. 3. num. 70. cum seqq.*

4 *Sed nec absque sui superioris licentia homini diœcesis alienæ.* Notatur ad hoc quòd si Episcopus cõferre præsumat Tonsuram homini alienæ diœcesis sine licentia sui superioris ab eius collatione per annum suspenditur, vt dixi *dicta alleg. 111. num. 7.*

5 *Nec etiam coniugato.* Notatur ad hoc quòd Episcopus Tonsuram conferens coniugato non ingrediẽti Religionem suspendirur per annum ab eius collatione, vt tenent citati per *me d. alleg. 111.*
6 *num. 10.* Non potest enim coniugatus ad primam Tonsuram promoueri ex adductis per *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 38. num. 6. cum seqq.* cum his, quæ late dixi *ad Extrauag. antiqua, de Voto Ioan. XXII.*

De Aetate, & qualitate, & ordine præficiendorum. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus dispensat cum maiore XX. annis in dignitatibus, & personatibus non Curatis, si aliud non obstet.*

2 *Minores XXII. annis adsciſci non possunt ad dignitates in Cathedralibus, quibus nulla inest cura animarum, Archidiaconatu tantùm excepto.*

3 *Dispensare non possunt Episcopi super ætate ad Ordines, vel beneficia per Concil. Trid. statuta.*

Cap. Permittimus. I. *Bonif. VIII.*

1 EPISCOPVS potest dispensare, vt qui vigesimum annum compleuerit, si aliud non obstet Canonicum, possit obtinere dignitates, & personatus, quibus cura non imminet animarum. Colligunt ex Ordinar. *Arch. Gemin. Io. Andr. Ancb. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 305. Alagona in comp. pag. 108.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2. Hodie attenta noua dispositione *Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 12. vers. ad cæteras,* ad dignitates in Cathedralibus, Archidiaconatu tantum excepto, qui oculus Episcopi dicitur, quibus nulla inest animarum cura, aut ex consuetudine, statuto, vel priuilegio, adsciſci non possunt minores viginti duobus annis, vt tradunt per me citati *de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 60. num. 65.* quibus addo, *Massob. in praxi habendi concursum requis. 10. dub. 11. nu. 24. secundum Romanam impress.* Et huiusmodi annos debere esse completos resoluunt *Nau. cons. 4. sub hoc tit. in vtraque edit. Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 591. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 4. num. 70. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis num. 2. Mandos. in tract. de ætate minor. cap. 5. nu. 10. Ego ipse d. alleg. 60. num. 66. Massobr. d. requis. 10. dub. 13. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 34. num. 108.* vbi subdit illam formulam, vt non sit minor viginti duobus annis, insinuare annos 22. debere esse cõpletos, quãuis inceptos sufficere asserant *Emm. Sa verbo beneficium num. 31. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia §. 1. vers. ad dignitates, Azori. institut. moral. par. 2. lib. 6. cap. 5. quæst. 3. in fine, Henriq. in sum lib. 14. cap. 8. §. 10. in fine.*

3 Vnde cum ætas illa XXII. annorum sit determinata à Concilio, super illa non possunt

sunt Episcopi dispensare, iuxta ea quæ in simili tradunt *Azor. instit. moral. p. 2. l. 6. c. 5. q. 9 Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 4. num. 71. Aloys. Ricci. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 309. num. 9. part. 4. Sigism. à Bononia de elect. dub. 62. num. 6.*

De Filijs Presbyterorum, & alijs illegitimè natis. Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Dispensare possunt Episcopi cum illegitime natis in minoribus Ordinibus, & beneficio sine cura, dummodo sit tale, in quo aliàs dispensare possint, in alijs vero dispensatio Papæ requiritur, & num. 2.*

3 *Capitulum Sede vacante ad Ordines minores & beneficium simplex, sicut Episcopus, cum illegitimis dispensare potest.*

4 *Spurius dispensatus vt clericus fiat, & beneficium habeat, an eo ipso factus sit capax pensionis, remissiue.*

5 *Illegitimum potest Episcopus promouere ad beneficium simplex, cui est annexa accessoriè Parochialis.*

6 *Episcopi possunt ad Ordines minores, & beneficia simplicia dispensare cum illegitimis quibuscunque, & ex quouis prohibito coitu procreatis.*

7 *Canonicatum in Ecclesia Cathedrali an possit illegitimus obtinere ex dispensatione Episcopi, ostenditur, & nu. 8.*

9 *Episcopus non potest dispensare cum illegitimis ad personatum, vel dignitatem, etiam sine cura.*

10 *Episcopi dispensare non possunt cum illegitimis ad obtinenda simplicia beneficia, quæ pater habuit.*

11 *Legatus non potest cum illegitimo dispensare ad beneficia Curata, nisi hoc ei specialiter à Papa concessum fuerit.*

12 *Illegitimus, cum quo fuit dispensatum ad beneficium, non potest nisi vnicum obtinere.*

13 *Dispensatio est odiosa ac proinde strictè interpretanda.*

Cap. Is, qui. I. *Bonif. VIII.*

1 Episcopus cum illegitime nato non habente aliud impedimentum dispensat non ad Ordines Sacros, nec ad beneficia Curata, sed ad Ordines minores, & beneficia simplicia, seu cui cura non immineat animarum, dummodo beneficium sit tale, super quo Episcopus possit dispensare, idest immediate non fuerit patris, vel si habeat Ecclesiam curatam annexam, vel si ex consuetudine, priuilegio, aut statuto requirat Ordinem sacrum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 324. Alagon in compend. pag. 115.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eand. conclus. ex hoc tex. desumunt *Gig. de pension. q. 17. in princ. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natal. n. 8 Henriq. in sum lib. 14. cap. 8. n. 10. lit. B. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 50. quæst. 8. Campan. in diuers. Iuris* Canon. *rub. 11. cap. 13. à n. 8.* & alij plures per me citati *de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 45. n. 19. cum seqq.*

3 *Ex dispensatione Episcopi.* Posse etiã Capitulũ Sede vacante ad Ordines minores, & beneficium simplex sicut Episcopum cum illegitimis dispensare resoluunt *Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo* Capitulum *vers. tertio, Quarant. in sum. Bullar. verbo* Capitulum *Sede vacante vers. secundo quæro*, *Campan. d. c. 13. nu. 81. Ego ipse d. alleg 45. num. 25. cum seqq.*

4 *Et obtinere beneficium.* Seu pensionẽ in casibus in quibus eam ipse Episcopus valet assignare, vt resoluit *Gig. d. q. 17.* An autem spurius dispensatus, vt clericus fiat, & beneficium habeat, eo ipso factus sit capax pensionis? Vide *Azori. d. part. 2. lib. 8. cap. 7. q. 8.*

5 *Cui cura non imminet animarum.* Licere tamen Episcopo illegitimum ad simplex beneficium promouere, cui est accessoriè annexa Parochialis, vel alterum beneficium curæ animarum coniunctum, tradunt *Azor. d. part. 2. lib. 6. cap. 3. quæst. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 7. num. 18. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 273. n. 47. Campan. d. cap. 13. num. 83. Ego ipse d. alleg. 45. num. 24.*

6. In glos. [Defectum] ibi (*siue sit spurius, siue adulterinus, siue naturalis*) Notatur ad hoc quòd non tantum dispensationes ad Ordines minores, & beneficia simplicia obtinenda poterunt Episcopi concedere filijs illis illegitimis, qui proprie naturales dicuntur, sed quibuscunque, & quoquomodo natis, & ex quouis prohibito coitu, nempe adulterino, incestuoso, spurio, & alijs procreatis, vt per *Ioan. Monach. n. 1. & 2. Gemin. sub num. 5. &*

Anch. ante num. 1. in præsenti, Campan. d. cap. 13. num. 84.

7 In glos. [Beneficium] ibi *(etiamsi sit Canonia Ecclesiæ Cathedralis)* Notatur ad hoc quòd Episcopus potest cum illegitimis dispensare ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, sequuntur *Ioan. Andr. sub num. 3. vers. in glossa, Gemin. nu. 6. Anchar. num. 1. Franc. sub num. 6. vers. sed an dispensare, Calder. cons. vnic. sub hoc tit. Angel. in sum. verbo beneficium num. 19. Selu. de benefic. par. 3 quæst. 61. in fine, Nau. cons. 3. num. 4. de ætate, in antiq.* alias *cons. 4. sub hoc tit. in nouis, Gig. d. q. 17. num. 3. Campan. d. cap. 13. num. 82.*

8 Verum contrarium tenent *Ioan. Monach. hic nu. 7. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natal. num. 10. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Canonia, vers. ad tertium,* & insinuare videtur *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. num. 98. & 99.* quorum opinio recipienda venit attenta noua dispositione *Concilij Trid. sess. 24. de reform. cap. 12. vers. In omnibus,* secundũ quam in omnibus Ecclesijs Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habere debent annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, & Subdiaconatus, & ita sentiunt *Auil. de censur. part. 7. disp. 3. dub. 6. notab. 3. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. num. 86. Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 65.* & alij, quos secutus sum *d. alleg. 45. num. 33.*

9 In ead. glos. ibi *(quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura non credo quod dispensari possit)* De hoc dixi late *d. alleg. 45. n. 29.* vbi plures citaui Doctores.

10 In glos. [Tale] ibi *(quia non paternum immediate, super quo nõ potest Episcopus etiam cum legitimo dispensare)* Notatur ad hoc quòd Episcopi non valent dispensare cum illegitimis ad obtinenda simplicia beneficia, quæ pater habuit, vt per *Gemin. in præsenti num. 8. vers. in glos. Staphil. de litteris grat. tit. de qualitate, & statu benefic. vers. 1. Mand. in tract. de signatura Grat. sub. rub. de dispensat. ad beneficia in Ecclesia in qua pater, Campan. d. cap. 13. num. 87.*

11 In glos. [Sedis Apostolicæ] ibi *(nec sufficit dispensatio Legati, &c.)* Notatur ad hoc quòd Legatus non potest cum illegitimo dispensare ad beneficia Curata, nisi hoc ei specialiter à Papa concessum fuerit, vt per *Paris. cons. 136. num. 26. lib. 4. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natal. num. 45.* quos refert, & sequitur *Mantic. decis. 214. n. 3*

§. *Ille vero.*

12 Probat hic §. quod illegitimus, cum quo fuit dispensatum ad beneficium, non potest nisi vnicum obtinere, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 31. num. 6. & 11. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 2. num. 50. & part. 8. cap. 3. num. 4.* & alios per me citatos *de officio, & potest. Episcopi part. 2. alleg. 45. num. 28.*

13 *Quam exorbitantem à Iure oportet veluti odiosam restringi.* Notatur ad hoc quòd dispẽsatio est odiosa, ac proinde strictè interpretanda, vt per *Surd. decis. 268. num. 21. Cardos. in praxi Iudicum verbo dispensatio nu. 9. & 19. Brunor. à Sole in locis communib. eod. verbo num. 7. Monet. de distribut. quotid. part. 2. q. 14. num. 5. Sanch. d. lib. 8. disp. 1. n. 3.* & alios quos refero *Ego ipse de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 33. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio à Papa obtenta super pluralitate non valet, si dispensatus taceat defectum originis super quo ad Curatum beneficium cum illo iam fuit dispensatum.*

2 *Spurius, cui Papa concedit vt habeat beneficium Curatum, non potest eo dimisso secundum obtinere, nisi prius originis spuriæ facta mentione.*

3 *Dispensatio noua quoties priori additur, vt posterior valeat necessarium est quòd fiat mentio prioris.*

4 *Dispensatio non extenditur etiam ad casum maiorem, & habentem in se maiorem rationem, quam habeat casus concessus.*

5 *Rescripta gratiæ per subreptionem obtenta sunt ipso iure irrita.*

6 *Dispensatus ab Episcopo, & promotus ad minores Ordines, & simplex beneficium, si postmodum tacito defectu impetret dispensationem super pluralitate talium beneficiorum, dispensatio est nulla.*

7 *Filius sæpe solet similis esse patri.*

8 Dispensatio *cum illegitimo ad Ordines intelligitur de solis minoribus.*

9 *Verba,* nullius momenti, *inducunt nullitatem actus ipso iure.*

Cap. Si is. II. & vlt.

1 ILlegitimus quando ex dispensation Papæ obtinuit beneficium Curatum, & deinde impetrat

impetrat aliam dispensationẽ ad plura beneficia Curata, tacendo defectum natalium, talis dispensatio est nulla, & subreptitia. Colligunt ex Ordin. *Lap.* Abbas, *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 523. Alagona in comp. pag. 115.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Dispensationem aliam, &c.* Notatur ad hoc quòd spurius, cui Romani Pont. auctoritate concessum est, vt habeat beneficium, cui cura animarum inhæret, non potest eo dimisso secundum obtinere, nisi prius originis spuriæ facta mentione, vt per *Azori. instit. moral.*
3 *par. 2. lib. 6. cap. 3. q. 16.* Quoties enim noua dispositio priori additur vt posterior valeat, necessarium est quòd fiat mentio prioris, vt per *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. num. 50. cum seqq. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 22. num. 2. cum seqq.* vbi *num. 6.* subdit veram & germanam huius tex. intelligentiam in eo consistere, quòd quando prior, & posterior dispensatio sunt circa eandem rem, ac inter vtramque est dissonantia, & partialis quædam contrarietas, nempe, quia prior cum moderatione quadam concessa sit, posterior autem absolute, & absque illa, subreptitia est posterior, nisi prioris mentio Principi fiat.
4 Vnde solet hic tex. notari ad hoc quòd dispensatio non extenditur etiam ad casum maiorem, & habentem in se maiorem rationem, quàm habeat casus concessus, vt per *Bernard. reg. 195.*

5 *Veluti per subreptionem obtenta nullius penitus est momenti.* Notatur ad hoc quòd rescripta gratiæ per subreptionem obtentia sunt ipso iure irrita, vt per *Xuar. alleg. 12. num. 31. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 21. nu. 3. & num. 10. cum seqq.*

6 In glos. [Sedem] ibi (*idem credo in Episcopo*) Ita tradit *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 22. num. 7.*

7 In glos. [Defectu] ibi (*sæpe solet similis filius esse patri*) Referunt *Tiraq. l. 7. connub. glos. 1. pa. 7. num. 3.* & *Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. sub num. 62.*

8 In glos. [Ad omnes] Notatur ad hoc quòd dispensatio cum illegitimo ad Ordines intelligitur de solis minoribus, vt per *Sanch. d. lib. 8. disp. 1. num. 26. Soar. tom. 5. de censur. disp. 41 §. 3. à num. 3.* & plures alios, quos refero *de offic. & potest. Episcopi par. 2. alleg. 45. num. 5.*

9 In glos. [Momenti] ibi (*ipso iure non valere*) Notatur ad hoc quòd verba, nullius momẽti, inducunt nullitatem actus ipso iure, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur nu. 97. & num. 101. C. de reuocan. donat. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 57. num. 7. metipsum in tract. de dictionib. vsufreq. dict. 227. secundum Lugdunen. impress.*

De Bigamis. Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, & adstrictus seculari foro, nec valet consuetudo in contrarium, & prohibetur sub anathemate ne Tonsuram deferat.*
2 *Bigamus omni clericorum priuilegio censetur exutus, tamen per characterem impressum, & indelebilem habitu semper remanet clericus.*
3 *Bigamo tonsurato beneficium ecclesiasticum resignari non potest.*
4 *Bigamus ad beneficia ecclesiastica admittendus non est.*
5 *Verba,* sub interminatione anathematis, *non sunt latæ sententiæ.*

Cap. Altercationis. Vnic. *Greg. X.*

1 IGAMI sunt nudati omni priuilegio clericali, & foro seculari adstricti, non obstante contraria consuetudine, & sub pœna excõmunicationis percipitur ne deferant habitum vel tonsuram. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 339. Alagona in comp. pag. 121.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Bigamos omni priuilegio clericali declaramus esse nudatos.* Notatur ad hoc quòd bigamus omni clericorum priuilegio censetur exutus, vt per *Azori. institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 4. q. 12. Rot. in Ferrarien. pensionis 21. Martij 1627. coram R. P. D. Virili,*
3 vbi fuit etiam dictum quòd licet bigamus denudatus remaneat omni priuilegio clericali, tamen per characterem impressum, & indelebilem habitu semper remanet clericus,

ricus, stant enim simul quòd quis remaneat clericus, non tamen gaudeat priuilegijs clericorum, vt per *Abb. in cap. 1. nu. 6. de vita, & honest. cleric.*

4 Vnde bigamo etiam tonsurato beneficium ecclesiasticum resignari non posse tradit *Flamin. Paris de resignat. benefic. lib. 4. q. 4. nu. 17.* quia ad beneficia admittendus non est, ex eod. *Flamin. d. tract. lib. 5. q. 31. num. 192.*

5 In glos. [Anathemate] ibi (*non canon latæ sententiæ*) Notatur ad hoc quòd verba, *sub interminatione anathematis*, non sunt latæ sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n. 254. cum seq. C. de reuocand. donat.*

De Officio Vicarij. Tit. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Successor officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet, illa autem, quæ exercet, illo excommunicato manente non valent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit.*

2 *Archiepiscopus excommunicare potest vicarium, vel officialem Episcopi suffraganei subsistente causa rationabili.*

3 *Vicarij iurisdictio desinit quando is, qui illum constituit, est sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti deuinctus.*

4 *Excommunicatio in persona Iudicis ne dum iurisdictionem ipsius suspendit, sed etiam Vicarij, & omnium, qui ab eo iurisdictionem recipiunt.*

5 *Iurisdictio delegati quando non dependet ab eo, in cuius locum est facta delegatio, sed dependet à lege, vel à Principe, tunc per excommunicationem eius, in cuius locum est facta delegatio, non dicitur suspensa iurisdictio delegati.*

6 *Subdelegans vbi de tempore delegationis excommunicatus erat, tunc non transfundit in delegatum iurisdictionem in actu, nec in habitu.*

7 *Officialis Episcopi suffraganei cum peccat in his, quæ sunt iurisdictionis, potest ab Archiepiscopo excommunicari.*

8 *Vicarius Episcopi alium vicarium generalem sibi substituere non potest.*

9 *Vicarius generalis Episcopi potest vnam vel plures causas delegare.*

10 *Vicarij iurisdictio suspenditur excommunicato existente Episcopo.*

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

1 OFFICIALIS quando excommunicatur, & deinde substituitur alius, substitutus non est excommunicatus si non participat in crimine pro quo fertur excommunicatio: acta vero substituti si accepit iurisdictionem ab excommunicato non tenent, aliàs secus. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gem. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1 pag. 354. Alagona in compend. pag. 129.* remissiuè *Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *In officialem alicuius suffraganei sui, &c.* Ergo Archiepiscopus excommunicare potest Vicarium, vel Officialem Episcopi suffraganei subsistente causa rationabili, vt per *Sbroz. de officio Vicarij lib. 2. q. 59. num. 6. Steph. Quarant. in summa Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas num. 11.* optime *Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 22. nu. 100.* refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 1. tit. 4. de Archiepiscop. præstantia nu. 17. & part. 3. alleg. 54. nu. 181. secundum impress. Lugdunen.*

3 *Ea tamen, quæ ipsi gerendo, &c.* Notatur ad hoc quod Vicarij iurisdictio desinit quando is, qui illum constituit, est sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti deuinctus, itaut acta Vicarij tunc rata, & firma non sint, vt per *Azor instit. moral.* 4 *part. 2. lib. 3. cap. 6. q. 13.* Nam excommunicatio in persona Iudicis suspendit nedum iurisdictionem ipsius, sed etiam Vicarij, & omnium, qui ab eo iurisdictionem recipiunt, vt docent hic *Anch. num. 2.* & *Franc. num. 3. glos. verbo côtestata in Clem. fin. de procurat. Paris. cons. 89. num. 6. lib. 4. Rot decis. 4. nu. 2. de officio Vicarij in nouis, Selu. de benefic. part. 2. q. 14. nu. 6. Sbroz. de officio Vicarij lib. 3. q. 17. nu. 1. D. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent lib. 4. cap. 17. num. 11.*

5 *Si iurisdictionem recipiunt ab eodem.* Ergo quando iurisdictio delegati non dependet ab eo, in cuius locum est facta delegatio, sed depêdet à lege, vel à Principe, tunc per excommunicationem eius, in cuius locum est facta delegatio, non dicitur suspensa iurisdictio delegati, vt per *Anch. hic sub num. 1. Gemin. num. 4. & Franch. etiam nu. 4. D. Ricciul. d. lib. 4.*

*d lib.4.cap.19.num.1.*vbi *num.2.* hinc infert quod cum coadiutor,seu œconomus,& similes habeant iurisdictionem à lege non ab Episcopo *cap.volumus,& cap.quia 89.dist.* merito excommunicato Episcopo non prohibetur eius coadiutor, vel œconomus exercere iurisdictionem.

6 Quando vero iurisdictio subdelegati dependet à iurisdictione eius, in cuius locum facta est subdelegatio, & subdelegans erat excommunicatus de tempore delegationis,in tali casu non transfundit in delegatum iurisdictionem nec in actu, nec in habitu,quia cũ iurisdictio sit mortua penes ipsum excommunicatum, *Franch. hic num.* 7. eam in alium transfundere nequit,vt per *Soccin. in cap. sacris num.280.sup. de sent.excom.Sbroz. d q 18. sub num.8.D.Ricciul.d.cap.19.num.4.*vbi *n.6.* subdit quod vbi iurisdictio subdelegati dependet à iurisdictione delegantis, & excommunicatio superuenit post delegationem factam, sed est delegatus purus articulus consistens in exequutione facti tantum sine iurisdictione,tunc suspensa per excommunicationem iurisdictione delegantis erit etiam suspensa potestas delegati.

7 In glos. [Rationabili causa] ibi (*& potuit esse rationabilis causa, &c.*) Refero *Ego ipse d.par.1.tit.4.num.18.*

8 In glos. [Ipsius.] ibi (*nec putes quod Officialis alium officialem generalem dare possit*) Notatur ad hoc quòd Vicarius Episcopi aliũ Vicarium generalem sibi substituere nequit, vt per *Vant.de nullit.ex defectu iurisdict.delegata num.25. Auiles ad cap.4.Prator. verbo Iustitia num.7. Menoch.illustr.cap.31.nu.21. Sbroz.de Vicario Episcopi lib.2.quæst.66.n. 1. Azor.institut.moral.par.2.lib.3.cap.43.q. 3. Zecch.de Rep.ecclesiast.cap.13. de Vicario Episcopi, §. 2.num.4. vers.8. Zerol. in praxi Episcop. par.1.verbo Vicarius dub. 3. Iacob. Laurent.de Iudice suspecto cap. 4. num. 20. Nicol. Garc.de benefic.par.5.cap.9.nu. 148. cum seqq. Narbon de appellat.a Vicario ad Episcopum par.1.num.219.* Ex causa tamen ad modicum tempus bene potest vt per *Pauin.de potest.Capituli par.2.quæst.10.nu.19. Sbroz.d.quæst. 66. num. 11.& 17. Zerol.d. verbo Vicarius versic. quartum dubium.*

9 In ead. glos. ibi (*specialem causam delegare possit, &c.*) Notatur ad hoc quòd Vicarius generalis Episcopi potest vnam, vel plures causas delegare, ex *Sanch. de Matrimon.lib.3. disput.7. num.21.*

10 In ead.glos. ibi (*si vero Episcopus est excommunicatus, &c.*) Notatur ad hoc quòd Vicarij iurisdictio suspenditur excommunicato existente Episcopo, seu alio Iudice Ordinario, vt per *Anchar. hic num. 2. & Franch. num. 3. Soccin.in cap. sacris sub num.241.versic.talis enim,de sent.excom.Paris.cons.89.n.6. lib.4.Rot.decis.4.num. 2. de offic. Vicar. in nouis, Selu.de benefic. par. 2. quæst. 14. num.6. Sbroz.de Vicario Episcopi,lib.3.quæst.17.nu.1. Surd.cons.50.num.32.lib.1. Gutter.canon.lib.1. cap.1.num.83.cum seqq. Soar.tom.5. de censur. disp. 14. sect 1.num. 1. Sanch. d. lib. 3. disp.30. num.6. Zerol d.verbo Vicarius vers. octauum, Molin.de Iustit.tract.5. disp.10. num.2. Gonzal.ad reg. 8. Cancel.glos.5.§.9. num. 125.* & plures,quos refero *Ego ipse d alleg.54.n. 146. Iacob.Laurent.de Iudice suspecto cap.4.nu.10. Vgolin.de officio Episcopi cap.4 §.2.num.3. & §. 6 num.5. Narbon.de appellat. à Vicario ad Episcopum,par.1.num.118.Ricciul.de Iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.4.cap.17. num. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Officialis Episcopi non potest ex generali commissione inquirere, corrigere, deponere,& punire subditorum excessus, & nu.2.*

3 *Vicarius de criminibus inquirere non potest quoad eorum punitionem non vero ad effectum remittendi culpabiles ad Episcopum.*

4 *Vicarius non potest inquisitos crimine absoluere, secus ab inquisitione,si eos immunes, & innocentes inuenerit.*

5 *Iurisdictio quæ, & qualis fuerit translata, vbi dubitatur, semper est facienda interpretatio in minimo, quod tamen cum officio dato compatiatur.*

6 *Officiales Episcopi Ordinariam habent iurisdictionem.*

7 *Commendatitias litteras ad Ordines dare non possunt Vicarij Episcopi ex generali commissione.*

8 *Clausula in commissione Vicariatus apponi solita*, & ad omnia alia etiamsi speciale exigant mandatum, *quam vim habeat, ostenditur.*

Cap. Licet. II. *Bonifac. VIII.*

1 Officialis Episcopi cum commissione generali non potest inquirere, corrigere, vel punire excessus aliquorum, vel eos amouo-

amouere à suis beneficijs, officijs, administrationibus, nisi illi specialiter hæc committantur. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 355. Alagona in compend. pag. 192.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumūt *Bero in rub. huius tit. nu. 2. & 26. & cons. 23. nu. 4. vol. 1. Ferret cons. 214. vol. 1. Cuch. instit. maior. tit. 8. de Vicar. n. 17. Lancel. instit. Iuris Canon. tit. de officio Vicarij §. per Vicarium, Clar. §. fin. q. 40. nu. 3. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap. 4. §. 7. num. 2. vers. septimo inquirere. Ego ipse in simili tractatu par. 3. alleg. 54. num. 117. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 29. quæst. 2. num. 16. in princip. Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum par. 1. num. 91.* vbi alios refert Doctores.

3 *Inquirendi.* Intellige vt Vicarius de criminibus inquirere non possit quoad eorum punitionem, non vero ad effectum remittendi culpabiles ad Episcopum, quia eo casu ex generali mandato inquirere non prohibetur, vt per *Rot. decis. 2. alias 66. hoc tit. in nouis, Ioan. Monach. in præsenti, & Lap. num. 1. ac Dominic. num. 4. Soccin. in cap. qualiter, & quando quæst. 5. art. 14. num. 171. cum seqq. de accusat. Mil. in repert. verbo Vicarius versic. sexto, Soar. de Pace in pract. tom. 2. prælud. 3. num. 11. Narbona d. par. 1. num. 192. vbi num. 193. post eundem Soar. d. prælud. 3. nu. 11. Sbroz. lib. 2. quæst. 166. & Menoch. de arbitr.*

4 *lib. 1. quæst. 43. num. 28.* subdit Vicarium non posse inquisitos crimine absoluere, posse tamen ab inquisitione, si eos immunes, & innocentes inuenerit.

5 *Transferri volumus in eundem.*

Notatur ad hoc quòd si sumus in dubio quæ, vel qualis iurisdictio fuerit translata, semper est facienda interpretatio in minimo, quod tamen cum officio dato compatiatur, de quo late tractant *Gasp. Valasc. in l. imperium à num. 35. de iurisd. omni. Iud. Alciat. in c. quod sederit num. 17. de officio Ordin. Cou. pract. cap. 1. num. 10. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 97. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. de Iurisd. in prælud. à num. 9. Cabed. par. 2. decis. 11. num. 8. & decis. 40. à princip. Grillot. de Iurisd. & Imper. lib. 2. cap. 20. vol. 3. tractatuum Doctor.*

6 In glos. [Officialem.] ibi (*Officialis iste Ordinariam habet iurisdictionem*) Plures ac propemodum infinitos Doctores ad hoc refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, par. 3. alleg. 54. num. 26.* quibus addo *Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 5. num. 469. cum seqq. Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum par. 1. num. 78.*

7 In ead. glos. ibi (*vnde litteras commendatitias ad Ordines dare non possunt*) Ita *Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum par. 1. num. 197.* & alij citati ad *cap. cum nullus 3. num. 15. sup. de temporib. ordinat. hoc lib.*

8 In glos. [Committantur.] ibi (*secus clausula generali, & omnia alia quæ per nos possumus, etiamsi mandatum exigant speciale, &c.*) Notatur ad hoc quòd si Vicario simul cum commissione generali aliquæ causæ ex specialibus committantur clausula generali adiecta, *& ad omnia alia etiamsi speciale exigant mandatum*, veniunt omnia etiā non expressa, Ordinariamque in illis iurisdictionem habet, vt per *Host. Archid. Gemin. Bertachin.* & alios, quos refert & sequitur *Sbroz. de officio Vicarij lib. 1. quæst. 65. num. 5. & quæst. 67. num. 3. Lancel. instit. Iuris Canon. tit. de officio Vicar. §. per Vicarium verbo specialiter, Cou. lib. 1. vari. cap. 6. nu. 3. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 29. num. 8.* Quod ita temperandum est, vt Vicario non videatur concessa potestas in cæteris causis speciale mandatum requirentibus, sed in his tantum quæ æquales sunt, aut inferiores, secus si grauiora negotia sint, quia sub prædicta clausula non includuntur maiora expressis *cap. sedes, vbi Barbat. Felin. & Butr. de rescript. Clem. 2. de procurat. Soar. de Pace in pract. tom. 1. annot. 4. nu. 19. cum seqq. Azor. par. 2. lib. 3. c. 44. quæst. 11. Nicol. Garc. de benefic. par. 12. cap. 11. §. 1. num. 69.*

SVMMARIVM.

1 *Officialis Episcopi ex generali commissione beneficia conferre non potest, & nu. 2.*
3 *Vicarius generalis Episcopi non potest ex generali commissione Vicariam perpetuam conferre.*
4 *Iurisdictionis in generali concessione facta ab Episcopo suo Vicario, non comprehenditur potestas conferendi beneficia, nisi exprimatur.*
5 *Vicarius si conferat vidente & patiente Episcopo an valeat collatio, remissiue.*
6 *Procurator generalis licet donare non possit,*

sit, remunerationis causa bene potest.

7 *Tutores, & curatores, caterique administratores donare possunt minorum bona causa remunerationis.*

8 *Beneficium conferre quamuis sit pracisum, & necessarium, conferre tamen magis vni quàm alteri est voluntarium.*

9 *Vicarius Episcopi potest confirmare electos, & instituere præsentatos.*

10 *Vicarius ex sola generali commissione œconomum deputare potest Ecclesia patronata vacanti pro eiusdem fructuum custodia, si* Ecclesia *prouisio differatur.*

11 *Episcopus potest committere Vicario potestatem conferendi omnia beneficia, quorum conferendorum ius ad ipsum Episcopum pertinet, dummodo non concedat, aut promittat beneficium vacaturum, huic vel illi clerico.*

Cap. Cum in generali. III. & vlt.

1 OFficialis, vel Vicarius Episcopi non potest conferre beneficia si specialiter ei non committatur, quia in generali commissione non veniunt illa, quæ verosimiliter in specie quis non esset concessurus, & cui committitur bonorum administratio regulariter dare non potest. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Geminian. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 356. Alagon. in compend. pag. 129.* remissiue *Casal. in annotation. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem cõclusionem ex hoc tex. desumunt *Soccin. cons. 260. num. 17. vol. 1. Felin. in cap. licet 12. num. 1. de offic. Ordin. Cott. in memorab. verbo Vicarius pag. mihi 910. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 14 num. 27.* vbi subdit nec extra diœcesim beneficia conferre posse, *Franc. Marc. Delphin. decis. 86. num. 13. vol. 4. Petr. Greg. in c. conquerente c. 11. num. 2. de Officio Ordin. Anast. Germon. de indult. Cardin. §. tibi quoad vixeris num. 86. & 87. Roland. a Valle cons. 47. num. 19. & 21. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. quæst. 7. num. 11. & lib. 2. quæst. 71. nu. 1. Marant. consil.* 48. *nu. 6. Sabag. in rub. de officio deleg. num. 8. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. c. 44. quæst. 1.* plures, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. par. 5. c. 8. nu. 80. Gonzal. ad reg 8. Cancel. glos. 5. §. 3.*

3 *num. 25.* vbi ait quòd sicut Vicarius generalis Episcopi non potest conferre beneficia sine speciali facultate, ita nec potest conferre Vicariam perpetuam, *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 303. nu. 1.* vbi dicit quòd nec potest consentire collationi, *Filliuc. tom. 3. tract. 41. cap. 2. num. 48. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi, cap. 4. §. 7. num. 2.* quorum plures refero *Ego ipse in simili tract. par. 3. alleg. 54. num. 60. cum seqq.*

4 In generali enim concessione iurisdictionis facta ab Episcopo suo Vicario non comprehenditur potestas conferendi beneficia nisi exprimatur, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 4. proœm. nu. 34. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. quæst. 21. num 9. & quæst. 24. nu. 4. & nu. 52. & lib. 9. quæst. 7. nu. 32.*

5 Vtrum autem si Vicarius conferat vidente, & patiente Episcopo valeat collatio? Vide *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 35. num. 20. ad finem.*

6 In glos. [Nec regulatiter.] ibi *(vel si donare ei permissum sit, &c.)* Notatur ad hoc quòd licet procurator generalis donare non possit, remunerationis causa bene potest, vt per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus nu. 26. C. de reuoc. donat.* Prout etiam

7 tutores, & curatores, cæterique administratores donare possunt minorum bona causa remunerationis ex *Donat. à Fina tom. 1. commun. opinion lib. 5. tit. 23. nu. 11 pag. 760. col. 2.*

8 In glos. [Libera.] ibi *(in conferendis beneficijs est liberalitas, &c.)* Notatur ad hoc quòd licet conferre beneficium sit præcisum, & necessarium, conferre tamen magis vni quàm alteri est voluntarium, & gratiosum, ac est gratia, & liberalitas in cui dando, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 4. proœm. nu. 46.*

9 In glos. [Non possunt.] ibi *(sed quod possint confirmare)* Notatur ad hoc quod Vicarius potest confirmare electos, & instituere præsentatos, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 7. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 70. & quæst. 111. Roch. de Curte de iurepatron. verbo competens q. 31. num. 66. & 67. Lambertin. in simili tract. par. 3. lib 2. art. 5. q. 1. princ. Selu. de benefic. par. 2. q. 14. Staphil. de litteris gratiæ tit. de var. mod. vacat. num. 43. Boer. decis. 30. num. 4. Lancel. instit. Iuris Canon. tit. de instit. & iurepatron. §. dissimiles sunt, in fine, Roland. cons. 47. num. 45. vol. 1. Zerol. in praxi Episcop. verbo Vicarius, §. 14. Filliuc. d. tract. 41. cap. 1. nu. 49. Soar. de Pace in pract. tom. 2.*

10 *pral. 3. num. 7. & 8.* inde deducens Vicarium ex sola generali commissione œconomum deputare posse Ecclesiæ patronatæ vacanti

pro

pro eiusdem fructuum custodia, si Ecclesię prouisio differatur.

11 In glos. [Commissa.] ibi (*Episcopus non potest specialiter conferre collationem alicuius prabenda, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus potest committere Vicario potestatē conferendi omnia beneficia, quorum conferendorum ius ad ipsum Episcopum pertinet, dummodo non concedat facultatem conferendi beneficium, quod non vacat, aut promittendi beneficium vacaturum huic, vel illi clerico, vt per *Azori. institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 44. quæst. 1. vers. quæres.*

De Officio, & potestate Iudicis delegati. Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Conseruator à manifestis defendit iniurijs, & iudicialem indaginem non exercet, & n. 2.*

3 *Concil. Trid. quid disponat circa Conseruatores, refertur.*

4 *Conseruatoriæ litteræ conceduntur hodie sub ampliori forma quàm sit ea, quæ traditur in hoc tex.*

5 *Verbum, statuimus, est Iuris noui inductiuū.*

6 *Conseruatores sic dicuntur quia eis incumbit conseruare priuilegia vniuersitatibus, scholasticis, & alijs concessa.*

7 *Conseruator definitur, vt sit Iudex delegatus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, seu violentias iudiciali non vtens indagine.*

8 *Conseruatores non possunt procedere aduersus debitores ex causa ciuili, eosque ad soluendum compellere.*

9 *Conseruatores ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, habent iurisdictionem contra personas ecclesiasticas, & seculares.*

10 *Conseruatoria in Bulla quoties ampliori forma, quàm sit huius tex. à Summo Pont. fuerit concessa, tunc illa inspicienda erit.*

11 *Conseruator debet ante omnia summariè examinare an violentia seu iniuria, de qua agitur, notoria fuerit.*

12 *Recusatio non recipitur in notorijs.*

13 *Conseruator recusari potest si causa de qua agitur talis sit, in qua ipse valeat reum grauare.*

14 *Conseruator an, & quando inuocare possit auxilium brachij secularis, ostenditur.*

15 *Conseruatoribus concessa est potestas non solum aduersus illatas iniurias, seu violentias manifestas, sed etiam inferendas.*

16 *Causæ dubia cognitio, seu examinatio fit per modum iudicij ad inuestigandam veritatem, seu iustitiam causæ, de qua Iudices dubij sunt.*

Cap. Statuimus. I. *Innoc. IV.*

1 ONSERVATORES, verbi gratia Regularium, possunt solum defendere sibi commissos à manifestis iniurijs, & violentijs; & eorum potestas non extenditur ad alia, quæ indaginem iudiciariam exigunt. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. And. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 396. Alagona in compend pag. 145.* remissiue *Ximen. in in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem cōclusionem ex hoc tex. desumunt *Anton. de Butr. in tract. de notorio art. 4. nu. 4. Petr. Greg. syntagm. lib. 47. cap. 22. nu. 26. Perez l. 1. tit. 7. lib. 1. Ordin. Azeued. per tex. ibi in l. 1. tit. 8. lib. 1. nouæ Recop. Gutier. pract. lib. 3. quæst. 9. nu. 9. & n. Valasc. cons. 151. num. 1. & 2. Siluest. verbo Conseruator num. 3. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 3. versic. sed dubium, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 65. art. 11. Ceuall. commun. contra communes quæst 897. num. 696. cum seqq. tom. 4. Card. Tusch. tom. 2. lit. R. conclus. 760. num. 3. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. c. 34. quæst. 7. Molin. de Iustitia tom. 6. disp. 29. nu. 2.*

3 Hodie per *Concil. Trid. sess. 14. de refor. mat. cap. 5.* hoc vlterius restrictum est, dispositumque conseruatorias litteras concessas singularibus personis cuiuscunque dignitatis, vel conditionis, etiamsi Capitulum sit, & cum quibuscunque clausulis, aut decretis, non habere locum in causis criminalibus, seu mixtis, ex criminalibus scilicet, & ciuilibus, sed tantum in ciuilibus, & in istis vbi personæ, quibus concessę sunt, Rei fuerint, non Actores, & cum alijs limitationibus ibidem adductis: sub qua tamen restrictione idem Concil. declarat non comprehendi Conseruatores datos vniuersitatibus generalibus, Collegijs Doctorum, seu scholarium, Regularibus, necnon Hospitalibus actu hospitalitatē seruantibus; hi enim manent in dispositione Iuris cōmunis, de quo in hoc tex. & tenore litte-

litterarum sub quibus fuerint dati, vt in specie notant *Gutier.d.q.9.num.15.Molin.d.disp.29. num. 2. in fine*, *Fr. Emman. d. quæst.65. art.12. in princip.*

4 Verum aduertere oportet quòd licet hodie in casibus à Concil. Trid. exceptis plerumque concedi soleāt litteræ conseruatoriç sub ampliori forma quàm sit ea, quæ traditur in hoc *tex. & in cap. vlt. infra hoc tit.* vt per *Nau. in man. cap.27. num. 125.* traditque late *Fr. Emman. d. art. 12. per totum*, fatetur *Gutier. lib.4. practic. q.63. à nu. 3.* adeo vt dicant *Ioan. Andr.* hic in casus positione, *Archid.* & alij, *Fr. Emman. d. art.12. vers. nec*, hodie fere inutilem esse decisionem huius tex. *& d. cap. vlt.* cum amplior forma sit recepta, quç solum est attendenda arg. *tex. in cap. porro, de priuileg.* cum similibus. Quia tamen semper clausulæ illarum ad Ius commune, de quo hic, reducendæ sunt, & secundum illud, quoad fieri poterit, interpretandæ, nisi vbi in eis contrarium expresse fuerit dispositum, vt bene aduertit *Valasc.* reddens rationē *d. cons. 152. n.8 & 9.* iam apparet immerito citatos Doctores Iuris communis decisionem in hac materia superfluam asserere.

5 *Statuimus.* Hoc verbum esse Iuris noui inductiuum resoluūt *Rebuff. in concord. rub. de collat. §. 1. lit. A. Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 1. num. 9.*

6 *Vt Conseruatores.* Sic dicti quia eis incumbit conseruare priuilegia Vniuersitatibus, Scholasticis, & alijs concessa, & secundum illa de eorum causis iudicare, vt tradunt *Molin. d. tract. 5. disp. 29.*

7 *nu. 7. Valasc. d. cons. 152. num 4.* Definitur autem Conseruator vt sit Iudex delegatus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, seu violentias iudiciali non vtens indagine, secundum *Spieg. in Lexic. Iuris verbo Conseruator*, *Perez l.1. tit.7. lib. 1. Ordin. vers. quari potest*, *Azor. instit. moral. part. 2. li. 5. cap. 34. q. 1. Siluest. in sum. verbo Conseruator num. 1. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 2. q. 47. art 1. Monet. de Conseruat. cap. 1. num. 8. Laurent. de Peirinis in Constit. sui Ordinis Minim. tom. 2. Constit. S. Gregorij XV. num. 2.*

8 *A manifestis iniurijs, & violentijs.* Ergo non possunt Conseruatores procedere aduersus debitores ex causa ciuili, eosque ad soluendum compellere, cum talis processus iudicialem indaginem exigat, vt patet; & insuper debitum non soluere nequaquam violentiam, seu iniuriam manifestam importat in eo sensu, in quo in præsenti accipitur, quibus fundamentis hanc sententiam tenet expressè *Alciat. de præsumpt. reg. 1. præs. 23.* sequuntur *Gutier. pract. li. 3. q. 9. num. 8. cum seqq. Fusch. de visitat. li. 2. cap. 23. num. 5. Cabed. diuers. Iuris argum. li. 3. cap. 18. num. 4. Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. q. 897. num. 711. cum seqq.* Quamuis contrarium teneant *Guid. Papa decis. 18. num. vlt. Perez. l. 1. vers. Conseruatores. autem tit. 7. lib 1. Ordin. & Fr. Emman. quæst. Regular. tom 1. q. 65. art. 12.* cuius fundamentis respondit, ab eiusque impugnationibus se defendit idem *Gutier. pract. li. 4. q. 63.* quam totam in prædicta defensione consumpsit.

9 *Defendere possint, quos eis committimus defendendos.* Intellige siue causa agitetur contra personas ecclesiasticas, siue etiam contra seculares, nam cum in his terminis vbi videlicet solum tractatur de iniurijs, & violentijs manifestis, personis, seu rebus ecclesiasticis illatis, causæ hç natura sua tanquam sacrilegium inuoluētes ad forum ecclesiasticum etiam contra seculares spectent ex reg. *tex. in cap. cum sit generale, & in cap. conquestus*, cum ibi notatis *de foro compet.* merito super illis contra omnes etiam seculares potestas Conseruatoribus à Iure concessa intelligitur, cum non fiat præiudicium iurisdictioni seculari, cessetque proinde reg. *cap. nouit, in princ. de iudic. cap. per venerabilem, qui filij sint leg.* cum similibus, tradunt in terminis *Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 3. vers. nec minus aduersatur, Cabed. diuers. Iuris argum. li. 3. cap. 18. num. 6.*

10 In glos. positionis casus, ibi *(& ista vera sunt nisi in priuilegijs, &c.)* Notatur ad hoc quòd quoties in Bulla conseruatoria amplior forma quàm sit huius textus à Summo Pont. fuerit concessa, tunc illa inspicienda erit, vt obseruant *Salzed. ad Bernard in pract. cap. 3. vers. verius tamen, Ceuall. d. tom. 4. q. 897. nu. 722. cum seqq. Cabed. d. c. 18. n. 3. Fr. Emman. d. art. 12. vers. quantum ad primum.*

11 In glos. [Conseruatores] ibi *(dic quod bene probationes recipiet Conseruator an factum sit notorium, &c.)* Notatur ad hoc quòd Conseruator debet ante omnia summarie examinare an violentia, seu iniuria de qua agitur, notoria fuerit, & super eo probationes recipere ad fundandam suam iurisdictionem, ita ut si inueniat illam notoriam, procedat, aliàs se incompetentem pronunciet, vt per *Gail. li. 1. obseruat.*

obseruat.34. num.3. D. *Barbos.in l. si quis ex aliena num.112. & 148. ff. de iudic.* Itaut Conseruator non possit procedere contra iniurias, seu violentias, nisi constito sibi quòd manifestæ fuerint, seu nototiæ, & ita cõstito de qualitate nototij, vt obseruant *Ioan. Andr. to 3. & 4. Monach. num. 4. & 5. Domin nu. 6 cum seqq. Anchar. n. 5. Franch. num. 4. in præsenti, Siluest. verbo Conseruator nu. 3. Azori. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 34. quæst. 7. Molin d. tract. 5. disput. 29. num. 2. Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 65. art. 11. vers. aduertendum insuper*, & post *Coch. Ludou. Mirand.* & alios *Ego ipse de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 106. n. 18.*

12 In ead. glos. ibi (*quia in notorijs non admittitur recusatio*) Notatur ad hoc quòd in notorijs non est recipienda recusatio, vt per *Perez l. 1. vers. est dubium tit. 5. lib. 3. Ordin. pag. 573. col. 1.*

13 In ead. glos. ibi (*ergo recusari non poterit*) Quamuis *glos.* hæc referat *Bernardum* existimantem recusationem non admitti in Cõseruatoribus, & eam sequatur *Azori. instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 34. q. 11.* Contrarium tamen, si causa de qua agitur talis sit, in qua ipse valeat reum grauare, tenent *Gom. tom. 3. variar. cap. 1. num. 46. Bursat. cons. 21. num. 25. lib. 1. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 21. nu. 130.* & probat exprefsè *Concil. Trid. sess. 14. de reformat. cap. 5. vers. quod si*, vbi præscribit formã secundum quam procedi debeat si Cõseruator suspectus esse dicatur, & per illud ita tenet in terminis *Ceuall. d. tom. 4. quæst. 897. num. 779. cum seqq.*

14 In ead. glos. ibi (*inuocare posse auxilium brachij secularis*) Notatur ad hoc quòd Conseruator inuocare potest auxilium brachij secularis, vt per *Azori. instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 34. q. 10. Ceuall. d. tom. 4 q. 897. nu. 718.* quorum doctrina absque dubio procedit vbi in litteris Conseruatorijs facultas inuocandi hoc auxilium fuerit expressa, prout ex stylo Curiæ exprimi solet, vbi verò non fuerit expressa adhuc huius glossæ sententia, procedere potest secundũ aliam communẽ Doctorum opinionem, quæ habet regulam *cap. 1. sup. de offic. Ordin. & cap. administratores 23. q. 5. cũ similibus*, vbi Iudicibus Ecclesiasticis potestas datur inuocandi hoc auxilium, locum habere etiam in delegatis, iuxta tex. *in cap. vt officium. §. compescendi, vers. denique, de hæret. hoc lib.* ex quo ita resoluunt *Innoc. nu. 3. Abb. num. 8.* & alij *in cap. significasti sup. hoc tit.* vbi *Bero. num. 24.* communis ex *Couar. practic. cap. 10. num. 1.* late *Nau. in cap. cum contingat remed. 1 à num. 1. de rescript. Menoch. remed. 3. retin. num. 360. Mandos. in reg. 17. Cancellariæ q. 2. num. 12.*

15 In glos. [Defendere] ibi (*intelligi potest de commissa, & committenda*) Notatur ad hoc quòd Conseruatoribus concessa est potestas non solum aduersus illatas iniurias, seu violentias manifestas, sed etiam inferendas, vt per *Molin. de Iustit. tom. 6. disp. 29. nu. 2. vers. potest tamen, in fine.*

16 In glos. [Indaginem] Notatur ad hoc quòd causæ dubiæ cognitio, seu examinatio fit per modum iudicij ad inuestigandam veritatem, seu iustitiam causæ, de qua Iudices dubij sunt, vt per *Siluest. in sum. verbo Conseruator num. 1. in fine, Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 34. quæst. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Pontificali dignitati defertur in constitutionibus, & poenis.*
2 *Episcopi multoties Pontifices nuncupantur.*
3 *Episcopatus dignitas est, Episcopusq. nomen est dignitatis, & potestatis.*
4 *Dignitati, seu nobilitati in iudicio est deferendum circa poenas, coactiones, & modum procedendi. Limita quando nimia extiterit eorundem contumacia, vt num. 14.*
5 *Conseruatores qualiter contra Episcopos procedere debeant, ostenditur.*
6 *Episcopi appellatione non venit electus, & canonicè confirmatus, nondum tamen consecratus in spectantibus ad Ordinem Episcopalem, secus tamen in spectantibus ad iurisdictionem.*
7 *Ingressus Ecclesiæ an sit censura, & quos effectus operetur, remissiue.*
8 *Interdictum specialiter prolatum ad vnam specialem actionem, ab illa tãtum priuat.*
9 *Interdictus ab officio Sacerdotali prohibetur solũ ab illis, quæ sunt proprie Sacerdotis.*
10 *Suspensus ab officio simpliciter fit suspensus ab omnibus, quæ competunt vel ratione Ordinis, vel ratione iurisdictionis, seu alterius administrationis ecclesiasticæ.*
11 *Episcopus ab officio simpliciter suspensus, manet etiam suspensus à Pontificalibus, quibus in exercitio officij sui vti potest.*
12 *Censura ecclesiastica quando dicatur aggrauari, ostenditur.*
13 *Interdictum propter culpam Episcopi ferri potest in terram, quæ eidem solum quoad iurisdi-*

iurisdictionem ecclesiasticam est subiecta.

15 *Suspensus à Pontificalibus tantum in illis celebrando an fiat irregularis, & nu. 16.*

17 *Episcopus à Pontificalibus suspensus nequaquã prohibetur celebrare Missam priuatã.*

18 *Iudex si non seruata forma huius Decretalis statim excommunicet, vel suspendat Episcopũ, aut Superiorẽ, tenet sententia, et n. 19.*

Cap. Quia Pontificali. II.

1 IVdices, vel Conseruatores Papæ, quando veniendum est ad coactiones, vel pœnas contra Episcopos, debent deferre eis, & honorare illam dignitatem, quare prius eis interdicant ingressum Ecclesiæ, vel Sacerdotale ministerium, deinde ab Officio suspendant, & tandem grauent censura ecclesiastica, nisi forte culpa, vel proteruia aliud persuaserit. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 396. Alagona in comp. pag. 145.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Pontificali dignitate præditis.* Idest Episcopis, nam & Pontifices multoties nuncupantur, vt probant tex. in *c. Pontifices, 7. quæst. 1. cap. Messana, de elect. cap. quod translationem, de tempor. ordin cap. qui periculosum*, ibi, *Pontificalis officij, de sent. excom. hoc lib.* immo *Isid. in c cleros, vers. Pontifex 21. dist.* vocat eos maximos Pontifices, hoc est maximos Sacerdotes, & *in vers. Presbyter*, addit eosdem Pontificatus apicem habere, vt notant *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. c. 27. quæst. 1. vers. quæres, Durãd. in ration Diuin. offic. lib. 2. c. 21. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, par. 1. tit. 1. cap. 2. num. 4.*

3 Notari etiam solet hic tex. ad hoc quòd Episcopatus dignitas est, Episcopusq; nomen est dignitatis, & potestatis, non officij tantũ, vt per *Henriq. in sum. lib. 10. cap. 32. §. 1. Azor. d. cap. 27. quæst. 2.* Vnde appellatione dignitatis in Iuris, vel hominis dispositione Episcopalis venit, secundum *Simonet. de reseruat. quæst. 11. per totam, Mandos. in reg. 32. Cancel. q. 15. Gamb. de potestate Legati lib. 2. nu. 41. cum seqq. & lib. 5. à n. 222. Hoied. de incompatibil. benefic. par. 1. c. 24. n. 64.* qui magis communiter distingunt inter materiam fauorabilem, & odiosam, itaut in illa, non vero in ista sub appellatione dignitatis comprehendatur Episcopalis.

4 *Gradus, & modestia in huiusmodi processu seruetur, &c.* Notatur ad hoc quod circa pœnas, coactiones, & modum procedendi in iudicio dignitati, seu nobilitati est deferendum, itaut mitius cum nobilibus, seu in dignitate constitutis agendum sit, & mitius quam alij inferiores, seu ignobiles puniantur, ita per tex. in *cap. fane 11* ibi, *temperate procedens, & in cap. pastoralis 28. in fine princip* ibi, *dignitati deferas, & personæ sup. hoc tit. & in c. vlt.* ibi, *volentes tamen nobilitati parcere, de pœnis, & in l. sacrilegij pœnam, in princip.* ibi, *pro qualitate personæ ff. ad leg. Iuliam pecul.* obseruant *Ioan. Andr. Domin. & Franc. hic nu. 2. Anch. nu. 1. Abb. n. 5. & nu 5. in d. c. pastoralis*, vbi *Imol. Felin. & Barbat.* late idem *Felin. in d. c. cum quidam n. 5. Tiraq. de nobilit. cap. 20 à n. 108. cum seqq. & de pœnis temper. causa 31. à princip. Cou lib. 2. vari. c. 9. n. 3.*

5 *Vt cum à Iudicibus, vel Conseruatoribus, &c.* Hic tex. præscribit Ordinem seruandũ, quem Iudices, vel Conseruatores Apostolici contra Episcopos debeant procedere, neque enim statim à principio sunt excommunicandi, sed seruata modestia, & reuerentia, quæ eorum dignitati debetur, veniunt prius coercendi per pœnas, de quibus hic, iuxta ordinem in tex. præscriptũ, ac demum postea si negotium postulauerit censura poterit contra eos ecclesiastica aggrauari, vt notant omnes hic, & in *c. sane il 2 vers. ita quod, sup. hoc tit. Siluest. in sum. verbo Conseruator nu. 4. vers. dico, Azori. instit. moral par. 2. lib. 5. cap. 34. quæst. 12.*

6 Intellige supradictam distinctionem huius tex. obtinere non solum in Episcopis consecratis, sed etiam in electis, & confirmatis tantũ, vt post *Ioan. Andr.* bene agnoscũt *Franch. n. 2. Domin n. 1. in præsenti* ex eo comprobãtes quia illius priuilegiũ Episcopis cõceditur ob reuerentiã eisdẽ debitã ratione dignitatis, & officij Episcopalis, non vero ratione Ordinis, vt patet in princip. ibi; *Pontificali dignitate præditis ob reuerentiã sacri officij, quod exercent, & e* plane Episcopus electus & canonice cõfirmatus nõ dũ tamẽ cõsecratus licet in spectãtibus ad Ordinẽ Episcopalẽ appellatione Episcopi nõ veniat, ex multis de quibus *Fel. in c. eã te n. 1. de rescript.* quod tamẽ attinet ad iurisdictionẽ, & officiũ Episcopale omnia valet exercere, quæ non fuerint Ordini annexa

L iuxta

iuxta tex. in *c. transmissam 15. c. nosti*, vbi *glos. e qualiter, de elect.* ac subinde simpliciter Episcopus appellatur *Clem. 1. iuncta glos. verbo Episcopus, de foro compet. Clem. 2. vbi glos. ver. bo Episcopi, de rescript. Fel. in d. c. eam te nu. 5. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. c. 29. quaest. 5.*

7 *Ingressus primo ipsis Ecclesiae, &c.*

Haec est prima censura à qua Iudices debent exordiri in poenis, seu coactionibus Episcopis inferendis, vt praecipit tex. in *c. sane il 2. vers. ita quod, hoc tit. in antiq.* de illaq; saepe alibi in Iure mentio fit, modo sub nomine interdicti, modo sub nomine suspensionis, vt in *c. vlt. vers. alioquin, de offic. Ordin. hoc lib. 6. c. Episcoporum, de priuileg. eod. lib. c. sacro 48. in princip. de sent. excom. c. 1. eod. tit. hoc lib. 6.* cum multis alijs. Quaerunt Doctores quae nam censura haec sit an scilicet interdictum, vel suspensio, & quos effectus in Iure operetur, quod quia non est proprium huius loci videre poteris per tex. vbi late scribentes omnes in *c. is, cui 20. inf. de sent. excom. hoc lib. 6.* tradunt *Archid. & Anch. hic num. 2. Doct. in d. c. sane, vbi Sicul* Dec. & alij, *glos. verbo interdictum in d. c. sacro*, & ibidem *Felin. nu. 8. Abb. nu. 10.* prosequuntur late *Nau. in man. c. 27. n. 170. Cou. in c. alma mater par. 2. §. 1. à nu. 3. Henriq. in sum lib. 13. c. 32. n. 2. Auil. de censur. par. 3. disp. 2. dub. 1. concl. 13. & par. 5. disp. 4. dub. 5 concl. 5. 6. & 7. Soar. tom. 5. de censur. disp. 35. sect. 4. Sayr. eod. tract. lib. 5. c. 9. à nu. 14. & lib. 4. cap. 7. a num. 21.*

8 *Vel Sacerdotale interdicatur ministerium.* Idem probat tex. in *c. sane il 2. ibi, vel Sacerdotale officiu interdicat, hoc tit. in Decretal.* Circa quod est aduertendu cum *glos. verbo officium in eod. c. sane*, interdictum hoc, quia absolute non ponitur, sed determinate, & specialiter fertur ad vnam specialem actionem, veluti ad officium, seu ministerium Sacerdotale, ab illo tantum priuare, & ab omnibus, quae in eo includuntur, vel sine illo exerceri non possunt, non tamen ab alijs, quae vel in eo non comprehenduntur, vel sine illo valent exerceri, arg. *c. significauit*, iuncta *glos. verbo officium, de corpore vit.* Cuius rei ratio est quia cum interdictum odiosum & poenale sit ad casum tantum expressum restringi debet iuxta vulgares regulas, *cap. odia, cap. in poenis, de regulis Iuris hoc lib.* tradunt in terminis agentes de interdictis *Nau. in man. cap. 27. nu. 170. Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 1. num. 4. Siluest. verbo interdictum 4. quaest. 4. Armil. eod. verbo §. 28. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 6. Auil. de censur. par. 5. disp. 4. dub. 5. concl. 4.* idem etiam notantes in suspensione, vt per *Henriq. d. lib. 13. cap. 32. §. 1.* late *Sayr. de censur. lib. 4. cap. 3. num. 15. cum seqq.* & haec species interdicti, vel suspensionis appellatur partialis ad differentiam totalis, quae simpliciter, & absolute fertur, ac subinde omnes effectus includit *Soar. tom. 5. de censur. disp. 32. sect. 2. num. 27. & disp. 25. sect. 2. num. 14.*

9 Vnde fit quod Episcopus, vel alius Sacerdos interdictus ab officio Sacerdotali, vt hic, prohibetur solum ab illis, quae sunt propria Sacerdotis, vt sunt ministerium Missae, & Sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum, iuxta *c. 1. vers. & hoc vtique de summa Trinit.* & alia, quae refert *glos. verbo officium in d. cap. significauit, de corp. vit. Sayr. d. lib. 4. cap. 3. num. 17.* ac denique ab eis, quae sine illo exerceri non possunt, veluti ab Officio Pontificali, quod sine Sacerdotali exerceri non valet, *cap. ex litteris, de excess. Praelat.* notarunt *glos. hic verbo Sacerdotale, Domin. num. 7. & Franch num. 3. Henriq. d. cap. 43. §. 6. Auila d. concl. 4.* sic explicantes quid importet interdici Sacerdotale ministerium, vel ab eo suspendi. Caeteros vero actus, qui Sacerdotale Officium non praerequirunt, administrare valet, vt circa suspensionem tradunt communiter Doctores cum quibus prosequuntur *Henriq. & Auil. vbi proxime, Sayr. d. lib. 4. cap. 4. à num. 6. & d. cap. 3. num. 16. & 17. Soar. d. tom. 5. de censuris disput. 26. sect. 4.*

10 *Ac deinde ab officio suspendantur.*

Cum tex. hic suspensionem hanc ab officio simpliciter, & absolutè ferendam decernat sine vlla nominatione talis, vel talis officij, omnia sine dubio includit, quae competunt vel ratione Ordinis, vel ratione iurisdictionis, seu alterius administrationis ecclesiasticae, vt generaliter deducitur ex proprietate verbi, *officium*, quod de se validè latum est, & in specie quoad officia competentia ratione Ordinis bene probatur ex textu in *cap. 1. in fine versic. sciturus*, iunctis verbis praecedentibus, *inf. de re iudic. hoc lib. 6.* & fortius iuxta inductionem, quam de eodem textu facit *Soar. in loco infra citando num. 5. & 6.* quoad ea vero, quae competunt ratione iurisdictionis ex *tex. in cap. quia diuersitatem, versic.*

versic. sic tamen, ibi, *& tunc si voluerit, non tamen valuerit, &c. de concess. prab.* & est communis, ac celebris doctrina *glossæ per tex.* ibi *verbo à suspensis, in cap. cum dilectus, de consuet.* vbi *Innoc. num.4. Abb. à num. 18.* & alij contra *glos.1. in cap. audiuimus, 24. quæst. 1.* tradunt vltra antiquiores in dictis Iuribus, *Domin. hic num.8. Anchar. not.5. Francb. nu. 3. Siluest. verbo suspensio num. 5. Henriq. lib.13. c.32. §.2. Auilà de censur. par. 3. disp. 2. dub. 1. concl. 5. Sayr. eod. tract. lib.4. c.5. à n.2. Soar. tom. 5. de censur. disp. 26. sect. 1. nu. 3. cum seqq.*

11 Illud solum in proposito, siquidem tex. loquitur de Episcopo, aduertere oportet Episcopum ab officio simpliciter suspensum manere etiam suspensum à Pontificalibus, quibus in exercitio officij sui vti potest, *Siluest. vbi sup. Tabien. verbo suspensio nu.4. Auila d. concl. 5. Sayr. d. cap. 5. nu. 4. & 5.* subdens tamen illum licet suspensum posse incedere in apparatu Pontificali si nullum actum Pontificalem, vel officium exerceat.

12 *Aggrauetur censura ecclesiastica contra eos &c.* Intellige, vel proferendo sententiam excommunicationis in eos, vel etiam interdicti in terras illorum, vt de interdicto est tex. in terminis in *c. sane il 2. in fine, vers. aut etiam, sup. hoc eod. tit.* cuius dum tex. noster non meminit sub aggrauatione censuræ de qua hic, necessariò includitur, sentiunt expresse *Francb. num. 4. Domin. nu. 7. in præsenti*, Doctores in eod. *cap.*

13 *sane*, disputantes an hoc interdictum propter culpam Episcopi ferri possit in terram, quæ eidem solùm quoad iurisdictionem ecclesiasticam est subiecta, vel requiratur quòd etiam temporalem ibidem obtineat, quod licet videatur insinuare tex. ibi *in verbo specialiter*, & sequantur *Vincent. Card. & Abb. nu. 7. Henriq. in sum. lib. 13. c. 50. §. 3.* sic intelligens illum tex. veriùs tamen est oppositum, nempe sufficere solam ecclesiasticam iurisdictionem, quemadmodum in dominis, seu Rectoribus secularibus sufficit sola secularis, iuxta reg. *tex. in c. si ciuitas*, ibi *domini, vel Rectoris*, *inf. de sentent. excom. hoc lib. 6.* tradunt *Dec. in eod. c. sane not. 7. Felin. nu. 2. Cou. in c. alma mater, par. 2. §. 1. n. 4. Vgolin. de censur. tab. 5. c. 20. §. 1. n. 2. Sayr. eod. tract. lib. 5. c. 11. nu. 9. Soar. d. tom. 5. disp. 36. sect. 3. nu. 7.* nec dictio, *specialiter*, de qua in *d. cap. sane*, quicquam facit, quia non construitur cum verbo, *pertinet*, quod præcedit, sed cum verbo, *supponat*, quod subsequitur, vt sentit *Dec. vbi sup.* & proba virgula ibidem interiecta.

14 *Nisi forte aliter fieri suaserit, &c.* Ponitur in hoc vers. notabilis quædam limitatio ad præcedentem textus decisionem, nempe ordinem, de quo supra circa coactiones, & pœnas Episcopis imponendas prætermitti posse si nimia fuerit eorum contumaciæ protentuitas, vt post *Monacb. num. 1.* & alios hic, notat *Sicul. num. 16. in cap. sane il 2. supra hoc tit. in Decretalib. Ioan. Andr. & Anton. in cap. ea, quæ, de statu monach. Felin. in cap. cum quidam num. 5. versic. quartus est, de iureiur.* similiter etiam aduertentes quòd licet aliàs nobilitati, seu dignitati in pœnis inferendis deferendum sit, illud tamen non procedit, quando nimia extiterit eorundem contumacia *Felin. in cap. pastoralis, in princip. num. 3. vers. quinto fallit, sup. eod. tit.* & alij de quibus *Tiraq. de nobilit. cap. 20. num. 131.*

15 In glos. [Sacerdotale.] ibi (*suspensus à Pontificalibus tantum in illis celebrando non fit irregularis*) Sequuntur *Innoc. in c. 1. verbo à diuinis, de sentent. excommunic. hoc lib. S. Antonin. par. 3. summæ tit. 28. cap. 4. vltra med. Cou. in Clem. si furiosus, par. 1. §. 1. num. 1. versic. secundum, Iacob. de Graff. in aureis decision. par. 1. lib. 4. cap. 25. num. 3.* qui in eo præcipue nituntur quod Pontificalia non sunt de substantia Ordinis, celebrationis, aut Officij, cum sine illis quodlibet Officium fieri possit.

16 Contrariam tamen sententiam tenuerunt *Calderin. in tract. de interdicto memb. 2. q. 3. Nau. in man. c. 27. nu. 163 vers. ex quo infertur primo, Viuald. in candel. tit. de suspens. num. 146.* moti ex eo quia cum Episcopatus per se Ordo sit, vt late probaui *de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 1. nu. 18.* celebrare in apparatu Episcopali, seu Pontificali est exercere actum proprium Ordinis Episcopalis, à quo Episcopus suspensus est, succeditq; proinde reg. tex. *in cap. 1. in fine vers. sciturus, inf. de re iudic. hoc lib.* Inter quas tamen opiniones elegantem distinctionem tradit *Vgolin. de censur. tab. 1. c. 14. §. 1. n. 2.* quã melius explicat *Sayr. eod. tract. lib. 4. c. 16. n. 27. cũ duobus seqq.* vbi plene videri poterit. Illud solũ adde Episcopũ à Pontificalibus suspensum nequaquã prohiberi celebrare Missam priuatam, vt ex reg. tex. *in cap. significauit, de corpore vit.* post *Siluest. & Nauar.* quos citat, docet

L 2 *Henriq.*

Henriq. d. lib. 13. cap. 32. §. 2. Auil. de censur. par. 3. disp. 2. dub. 2. concl. 10.

18 In glos. [Aliter, vlt.] ibi (*Quod si Iudex, &c.*) Probat hæc glos. quod si Iudex nõ seruata forma huius Decretalis statim excõmunicat, vel suspendit Episcopum, vel Superiorem, tenet sententia, idem probant *Domin. & Franch. hic nu. vlt.* vbi aliqua adducunt in confirmationem, vltra quæ id ipsum comprobari potest ex communi Doctorum resolutione, quam aduersus alios sequuntur *Cou. in cap. alma par. 1. §. 9. num. vlt. Nauar. in c. cum contingat 5. causa null. t. versic. neque num. 6. & 7. de rescript.* plures de quibus *Sayr. de censur. lib. 1. cap. 12. num. 26.* vbi docent quod licet excommunicatio secundum ordinem à Iure præscriptum in *cap. sacro 48. de sent. excom.* non debeat ferri nisi præcedente trina monitione, attamen absque illa etiam à delegato prolata mero Iure valida est, communis per textũ ibi in *eod. cap. sacro*, tex. vbi *glos. verbo iniustas in cap. Romana 5. illo tit. hoc lib.* facit etiam in confirmationem decisio *l. 1. C. de appellat.* iuncta *reg. l. ordinarij, C. de rei vendicat.* Et denique quia Ordo Iuris in his, quæ non sunt de substantia, sed de ordine Iustitiæ, vt Doctores vocant, qualis sine dubio videtur Ordo, de quo hic, etiamsi omittatur, vel præposteretur non annullat, quia solùm respicit ius litigatoris, vt est celebris doctrina *glos. in sum versic. hoc tamen scias 2. quæst. 1.* quam sequuntur *Abb.* & alij in *cap. exhibita num. 12. de iudic.* & per plura exempla prosequitur *Vant. de nullit. tit. ex defectu processus num. 15. & à num. 48.* Vnde benè notauit *Domin. in præsenti num. 7.* quod si Ordo de quo hic non seruetur à tali processu debet appellari.

19 Nec obstat illud, quod pungit idem *Domin.* hic, nempe textum loqui de Conseruatoribus, qui sunt Iudices delegati iuxta *c. 1. & vlt. hoc tit. & lib.* Vnde videbatur quod si pretermisso ordine huius tex. statim à principio Episcopos excommunicauerint, illorũ sententia non teneat tanquam iniusta, & lata contra ordinem, & intentionem Pontificis delegantis, de qua hic, iuxta doctrinam *glos. verbo ad talia in cap. vlt. de præbend.* per tex. ibi, & *in cap. in præsenti, verbo ad cautelam, inf. de sentent. excom. hoc lib.* quam sequuntur Host. & alij in eod. *cap. vlt. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 13. §. 18. num. 18. Sayr. eod. tract. lib. 1. c. 16. num. 15.* Respondetur enim falsum esse simpliciter, & absolute loquendo sententiam delegati iniustam siue excommunicationis, siue aliam nullam esse, vt post *Card. Abb. & Imol. in d. c. vlt.* tradit *Nau. in d. c. cum contingat 5. causa nullit. n. 7. Sayr. d. lib. 12. c. 12. n. 26.* vbi multos citant, solumque doctrina illarũ glossarum procedit, & intelligitur quando in delegatione, seu rescripto certa forma fuerit præscripta, tunc enim illa non seruata sententia nulla erit ex reg. *tex. in c. cum dilecta, de rescript. c. vlt. de restit. spol.* cũ similibus explicatis optime per *Nau. n. 7. & 8. vbi sup. Sayr. d. c. 12. n. 26. in fine, & d. c. 16. n. 15.* qui tamen in proposito huius tex. (in quo non agitur de forma, seu ordine in delegatione, seu rescripto expressa, sed tantum à Iure præscripta) nequaquam reperiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad Papam, non ad condelegatos appellari debet, & n. 2. amplia vt num. 6. 7. & 8.*

3 *Ordinarius, & delegatus vbi concurrunt in eadem causa, appellatio non ad Superiorem Ordinarij, sed ratione iurisdictionis delegatæ dignioris, ad delegantem interponitur.*

4 *Ecclesiasticus, & secularis vbi simul cognoscunt, appellatio de Iure ad ecclesiasticum deuoluitur.*

5 *Potentius, seu dignius trahit ad se naturam minus potentis, seu minus digni.*

9 *Vnus, vel duo ex delegatis si non simpliciter, aut in totum, sed aliquid sibi de iurisdictione reseruando, alteri collegæ subdelegauerint vices suas, tunc ad primum delegantem erit appellandum.*

10 *Commissionis vigore factæ à Papa, tribus cũ clausula, Quod si non omnes, &c. si duo ex illis subdelegauerint, tertio se excusante, tunc si ab illis appelletur, non ad primum delegantem, sed ad delegatos subdelegantes appellatio erit interponenda.*

Cap. Si duo. III. *Bonif. VIII.*

1 Delegati Iudices tres si sint, & duo ex illis, duobus alijs non in totũ subdelegauerint vices suas, ipsiq; subdelegati cũ delegato tertio, qui nõ subdelegauit, in causa procedant, & ab vtrisq; delegato videlicet, ac subdelegatis insimul appelletur, non ad delegatos, sed ad primũ delegantẽ prouocari debet. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Frãch. Viui. in ration. lib. 1. pag. 397. Alagon. in cõp. pag. 146.*

2 Cuius

2 Cuius decisionis ratio ea est quia cum in his terminis ex ratione & persona subdelegatorum appellatio ad delegatos esset interponenda iuxta *tex. in cap. si delegatus, vers. ad eam, inf. hoc tit.* ex ratione vero, & persona delegati tertij non ad illos vt pote æquales, sed ad primum delegantem deberet prouocari, ac subinde ex diuersis respectibus diuersa emergerent, & contraria, negligitur consideratio personæ subdelegatorum, licet duo sint, & ita numero excedant (quod rationem dubitandi faciebat) & attenditur potius persona, & iurisdictio vnius delegati, vt illius respectu ad Papam delegantem appelletur, tum quia est iurisdictio magis dignior, *c. sane il 2.* cum ibi notatis *sup. eod.* & quoties super eadem causa concurrunt plures Iudices habentes diuersam Iurisdictionem attenditur quoad appellationem iurisdictio dignior, vt est tex. elegans & similis *in l. præcipimus 32. in fine, vers. eodem C. de appellat.* tum etiam quia idem obseruatur quando in vna, & eadem persona concurrit iurisdictio delegata, & subdelegata, tex. sic intelligendus *in cap. super quæstionum §. si vero, vers. vnde, hoc tit.* tum denique quia hoc modo absurdum vitatur ne ab æquali, nempe delegato, ad æquales nempe condelegatos appelletur, iuxta reg. *tex. in l. 1. §. si quis ff. de appellat. cap. anteriorum vers. illo videlicet 2. q. 6.* cum adductis per *Surd. cons. 106. num. 10. lib. 1. Scacc. de appellat. q. 2. à num. 3. & 9.* tradunt, & explicant in specie *glos. 1. & vlt. hic, Ioan. Monach. nu. 1. & 2.* vbi additio *Probi num. etiam 2. Anch. notab. 3. in præsenti, Ioan. Andr. in addit. ad Specul. par. 2. tit. de appellat. §. nunc tractemus num. 11. Quintanad. de iurisdict. lib. 2. tit. de subdelegat. num. 30. Scacc. d. q. 8. num. 39. vers. confirmatur.*

3 Sic etiam vbi in eadem causa concurrunt Ordinarius, & delegatus, appellatio non ad superiorem Ordinarij, sed ratione iurisdictionis delegatę dignioris ad delegantem interponitur, vt in Inquisitoribus, & Ordinarijs simul procedentibus obseruar *Anchar. hic d. notab. 3. Abb. in d. cap. super quæstionum §. si vero nu. 5. &* in alijs exemplis tradunt *Alex. cons. 12. per totum lib. 6. Card. Tusch. lit. A concl. 352. num. 33. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 100. num. 50.*

4 Sic quoque vbi secularis, & ecclesiasticus simul cognoscunt appellatio de Iure ex eadem ratione ad ecclesiasticum deuoluitur iuxta doctrinam *Bart. in d. l. 1. §. si quis nu. 13 ff. de appellat. Felin. in cap. 1. num. 6. eod. tit. Bero. in rub. de appellat. num. 85. Ias. in l. imperium nu. 3. ff. de iurisd. omn. Iudic. Steph. Gratian. d. cap. 100. num. 51. Mart. de Iurisdict. part. 4. casu 118. num. 6. & casu 120. num. 10. cum seqq.*

5 Sic denique regulariter id, quòd est potentius seu dignius trahit ad se naturam minus potentis, seu minus digni cum simul permiscentur, licet minus potens numero excedat *cap. quod in dubijs, in fine, & ibi glos. de consecrat. Eccles. cap. 1. eod. tit. hoc lib. &* vtrobique scribentes, *Tiraq. &* ab eo citati *de retract. lig. §. 1. glos. 7. num. 82.* notans, & adducens ad id decisionem huius tex. vt etiam fecit *glos. in præsenti* in casus positione in fine, & posteam *Domin. num. 2. Anchar. notab. 3.*

6 Primò autem extende, & intellige decisionem huius tex. vt à fortiori procedat quando vel vnus tantum delegatus subdelegauit non in totum, vel duo illi non duobus, sed vni tantum simili modo vices suas commiserunt, militant enim in his terminis fundamenta modo adducta, & cessat ratio dubitandi dessumpta ex maiori numero subdelegatorum, vt bene notant *glos. 1. hic, Ioan. Andr. & Domin. num. 2. in fine, & num. 3.*

7 Secundò extende, & intellige decisionem huius tex. locū similiter habere quando fuerint duo tantum delegati, & vnus ex illis subdelegauerit vices suas in totum, alter vero pro parte reseruando sibi aliquid de iurisdictione, tunc enim si à subdelegatis appelletur, non ad istum delegatum, qui sibi de iurisdictione retinuit, sed ad primum delegantem erit appellandum, quasi in hoc casu ad effectum appellationis attendatur solum subdelegatio illius, qui totaliter subdelegauit ex rationibus de quibus supra, tradunt *Archid. et Franch. vers. in glos. 2. Domin. num. 3. in præsenti, Ioan. Andr. & Innoc. in d. cap. super quæstionum §. si vero, sup. hoc tit. Specul. 2. par. tit. de appellat. §. nunc tractemus num. 11. vers. sed pone, Scacc. d. q. 8. num. 36.*

8 Tertiò extende decisionem huius tex. vt etiam locum obtineat si ex omnibus delegatis duo, vt hic, vel ex duobus vnus tantum, *vt in d. cap. super quæstionum §. si vero*, vices suas non extraneis, sed alteri Collegæ commiserint, tunc etenim concurrente in persona illius delegata, & subdelegata iurisdictione, sola delegata attenditur, vt ita non ad condelegatos subdelegantes, sed ad primum delegatum appelletur, notat *glos. hic verbo duobus*, & est expeditum quando subdelegatio, vel expresse

in totum, vel saltem simpliciter, quòd idem est, alteri Collegæ facta fuit, ex reg. *tex. in d. cap. super quæstionum* §. *porro, & ex tex.* in specie *in d.* §. *si vero vers. vnde*, prout eum intelligit *glos. pen. & vlt.* ibi, *Bellemen. in princip. Imol. Host. & Bald. num. 3.* contendentes tex. loqui quando subdelegatio simplex fuit, vel totalis propter verba tex. in fine ibi, *propter rationem superius assignatam*, quasi tex. se referat ad distinctionem *d.* §. *porro*, comprobat *Scacc.* licet illius textus non meminerit, *d. quæst. 8. num. 37.*

9 In glos. [Duobus] ibi (*idem si subdelegarent illi Collegæ*) Notatur ad hoc quòd si non simpliciter, aut in totum, sed aliquid sibi de iurisdictione reseruando vnus vel duo ex delegatis alteri Collegę subdelegauerint vices suas, tunc ad primũ delegantẽ erit appellandum, quasi sola attendatur iurisdictio delegata, non subdelegata; & ampliatur in hoc casu decisio huius tex. ita etiam in specie tenent *glos.* sibi contraria *verbo si non possunt vers. sed pone in d.* §. *si vero*, quam sequitur *Abb.* ibi *num. 7.* dicens communem, *Felin. in d.* §. *porro nu. 15. fallent. vlt. Franch. in cap. dilecti il 3. num. 28. de appellat. Rot. decis. 16.* aliàs *387. num. 1. hoc tit. in nouis, Scacc d. q. 8. nu. 39* ampliantes hanc sententiam procedere siue in prima delegatione facta à Papa adsit clausula, *Quòd si ambo &c.* vt *in d.* §. *si vero*, siue etiam ex ratione, de qua *glos.* ibi *verbo si non possunt, in fine.*

10 In glos. [Cum delegato] ibi (*nota quia si in rescripto esset clausula, &c.*) Notatur ad hoc quòd si vigore commissionis factæ à Papa tribus cum clausula *Quòd si non omnes, &c.* duo ex illis subdelegauerint tertio se excusante, tunc si ab illis appelletur, non ab primũ delegãtẽ, sed ad delegatos subdelegantes appellatio erit interponenda à cessante ratione huius tex. iuncta reg. *cap. si delegatus, vers. ad eum, in sexto.* cum ibi resolutis, intendit manifeste tex. hic dũ conditionaliter requirit vt subdelegati cũ delegato tertio procedant, notant *Ioan. Andr. Domin. & Franch. hic in fine, Petr. Greg. partit. Iuris Canon. lib. 5. tit. 5. cap. 8. n. 2. iuncta lit. K.* Dixi si in cõmissione esset adiecta clausula, *Quòd si non omnes, &c.* quia si causa simpliciter commissa fuisset, omnes necessario definire tenebantur, nec tertio se excusante, vel impedito reliqui procedere valent iuxta text. *in cap. causam 56. ad fin. cap. cum causa 22. vers. tum quia, cap. vno 42. sup. hoc tit. l. si duo ff. de re iud.* Menoch. *cons. 340.* à *num. 1. lib. 4. D. Barbos. in l. cum prætor, in princip. num. 2. cum seqq. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Suspicionis causa coram arbitris non tractatur vbi vnus ex delegatis datur cum claus.* Quòd si non omnes, &c. *vel quando recusatur delegatus, seu officialis Episcopi.*

2 *Clausula,* Quòd si ambo, &c. *quam vim & effectum habeat, remissiue.*

3 *Suspicionis legitimæ causa quæ sint ad recusandum iudicem siue delegatum, siue Ordinarium, remissiue.*

4 *Recusato vno ex iudicibus delegatis datis cũ claus.* Quòd si ambo, &c. *debet alter condelegatus non recusatus, si fuerint duo, vel alij si plures extiterint, de suspicione cognoscere, nec ad arbitros est adeundum.*

5 *Episcopus debet cognoscere de suspicione proposita contra ipsius delegatum, vel Vicarium generalem, nec tunc ad arbitros est adeundum.*

6 *Episcopus à delegato suo, vel Vicario generali potest causam reassumere.*

7 *Vicarius constitutus à* Capitulo *Sede vacante si suspectus allegetur, debet ipsum Capitulum, non vero arbitri de suspicione cognoscere.*

8 *Episcopus si in remotis existat de suspicione obiecta eius delegato cognoscit illius Vicarius generalis.*

9 *Vicarius generalis quando vt suspectus recusatur, & Episcopus est in remotis, tunc arbitri assumuntur, qui de suspicione cognoscant.*

10 *Recusationis causa contra Vicarium vel delegatum Episcopi deducta quando eundem Episcopum concerneret, tunc de illa ipse Episcopus nullo modo poterit cognoscere, sed arbitri erunt assumendi.*

11 *Episcopo suspecto an ipsius Vicarius generalis ex eo solum absque alia causa suspectus reddi valeat, ostenditur.*

12 *Episcopus suspectus non redditur ex eo solum quòd ipsius Vicarius suspectus sit.*

13 *Appellari nequit à Vicario ad Episcopum.*

14 *Recusationis causam sufficit coram ipso Iudice recusato proponere, & coram arbitris probare.*

15 *Recusatio quando proponitur contra vnum ex pluribus delegatis cum claus.* Quòd si ambo, &c. *non est satis causam recusationis coram recusato exprimere, sed*

oportet

oportet eam coram omnibus proponere.
16 *Recusationis probatione pẽdente corã collega, nõ potest ipse collega in principali procedere.*
17 *Recusationis obiectæ subdelegato cognitionem habet delegatus non in totum subdelegans.*

Cap. Si contra vnum. IV.

1 DVo quando sunt delegati à Papa cum clausula *Quòd si ambo nõ possunt, vnus cognoscat*, & opponitur causa legitima suspicionis contra vnum, alter cognoscet, & expediet causam suspicionis, & non arbitrer. Si vero non est clausula, *Quòd si ambo*, &c. recurrendum est ab arbitros. Item si delegatus Episcopi, vel eius Officialis recusatur, recusationis causa probabitur corã Episcopo. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gem. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1 pag. 397. Alagona in compend. pag. 146.* remissiuè *Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 De vi, & effectibus clausulæ *Quòd si ambo, &c.* dixi late *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 125. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Suspicionis causa legitima proponatur, &c.* Quæ sint legitimæ causæ suspicionis ad recusandum Iudicem siue delegatum, siue Ordinatium vltra *glos. hic verbo causa*, vbi *addit. Anch. notab. vlt. Franch. num. 4. in fine*, prosequuntur *glos. vlt. in cap. causam quæ 17. glos. verbo cum sint in cap. cum R. 35 sup. hoc tit. glos. verbo subesse in cap. accedens il. 1 vt lite non contest. glos. verbo consanguineus per tex. ibi in cap. postremo 36. de appellat. Doct. in l. apertissimi* vbi plene *Ias. a num 6. C. de iudic.* & post *Specul.* & alios antiquos relatos per *addit. glossæ hic*, *Abb. in cap. cum super num. 3. & 4. sup. hoc tit.* late *Franch. in d. cap. postremo num 20. Lanfranc. in cap. quoniam contra §. recusationes à num. 19. de probation. Perez ad leges Ordinam. lib. 3. tit. 9. l. 1. q. 10. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellat. num. 27. cum seqq. vsque ad nu. 73. Aufrer. in tract. de recusation. à princip. Rebuff. ad leges Galliæ tom. 3. tit. de recusat. art. 9. glos. vnica à num. 9. Donell. comment. Iuris Ciuilis lib. 17. cap. 25. Menoch. de arbitr. casu 152. cum seqq.*

4 *Coram non recusato coniudice, &c.* Collige ex tex. recusato vno ex Iudicibus delegatis datis cum clausula, *Quòd si ambo, &c.* vel cum clausula, *Quòd si non omnes, &c.* debere alterum condelegatum non recusatum si fuerint duo, vel alios si plures extiterint, de suspicione cognoscere, nec ad arbitros esse eundum, sic limitata reg. *tex. in cap. suspicionis 39. sup. hoc tit.* notant omnes in præsenti, *glos. 2.* & ibi Doctores *in cap. 2. inf. de appellat. hoc lib. Alex. de Neuo in cap. cum inter num. 6. & 8. de excep. Imol. in cap. suspicionis causa num. 1. vers. vel quando* vbi *Ioan. de Anania nu. 4. vers. nota quod si causa committitur, hoc tit. Iacob. de Laurent. in tract. de iudice suspecto c. 4. num. 13. Farinac. fragmen. crimin. part. 2. verbo Iudex num. 772. Cou. practic. cap. 26. num. 5. Soar. de Pace in pract. tom. 2. partis 1. cap. 6. num. 16. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 24. num. 3. vers. in secundo.* Cuius conclusionis ratio ea est quia constat ex dictis per me dicta *clausula 125.* ex vi prædictæ clausulæ iurisdictionis vsum ad alterum vel alteros coniudices in solidum pertinere casu, quo alius, seu alij condelegati insimul in causa procedere non valeant, cum vero per recusationem obiectam contra vnum ex delegatis nequeat ipse si probata fuerit in causa vlterius procedere ex reg. *cap. secundo requiris § 1. in fine, de appellat.* cum similibus, & ita in impedimento recusationis conditio clausulæ verificetur, vt est *tex.* sic intelligendus *in cap. cum super 23.* iuncta *glos. & Abb. ibidem num. 1. & 6. sup. hoc tit.* meritò ad cæteros condelegatos non recusatos suspicionis cognitio debet pertinere, vt ita per hoc cognoscant an sua sit iurisdictio, & an conditio clausulæ adimpleatur ex reg. *tex. in l. 2. ff. si quis in ius vocatus, c. super litteris, in fine, de rescript* cum similibus, quam rationem videtur assignare tex. in præsenti *in vers. ad quem*, sic explicandus, & intendit optime *glos. 3. vers. sed cognoscit*, sic respondens difficultati, quam à principio excitauerat ibi, principali, vnde non videbatur quod de impedimento, &c.

5 *Cum autem ipse delegatus Episcopi, &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopus debet cognoscere de suspicione proposita contra ipsius delegatum, vel Vicarium generalem, nec tunc ad arbitros est eundum, vt per *glos. 2.* & ibi communem *in cap. 2. inf. de appellat. hoc lib. glos. verbo coram in cap. super quæstionum §. quem vero hoc tit. in Decretal. glos. vlt. in cap. 2. sup. de consuet. hoc lib. Abb. in repet. cap. si quis contra num. 21. de foro compet. Ias. in l. apertissimi num 8. C. de iudic. Perez in l. 1. q. 12. in fine, tit. 5 lib. 3. Ordinam.*

Soar.

Soar. de Pace in pract. tom. 2. par. 1. cap. 6. n. 18
Stephan. Quarant. in sum. Bullarij verbo Ar-
chiepiscopi. auctoritas num. 19. Sbroz. de offic.
Vicarij lib. 3. q. 16. num. 1. Iacob. Laurent. de In-
dice suspecto cap. 4. sub n. 6. Molin. de Iustit.
tract. 2. disp. 23. num. 15. & illa ratione nititur
6 quia Episcopus à delegato suo, vel Vicario
generali potest semper causam reassumere, &
cōmissionem reuocare, ex reg. *l. iudiciū solui-*
tur ff. de iudic. docet *glos. verbo idem in c. Ro-*
mana, in princ. inf. de appell. hoc lib. Cou. pract.
c. 9. n. 1. versic. primo, Stephan. Gratian. discept.
forens. tom. 1. cap. 92. num. 9. ac subinde sem-
per superior eorum manet, vt de proposita
contra illos suspicione cognoscat; accedit &
ratio deducta ex reg. *tex. in d. cap. super quæ-*
stionum, §. vlt. vers. qui etiam, sup hoc tit.
7 Amplia procedere supra proximam reso-
lutionem etiam in Vicario, qui constituitur à
Capitulo Sede vacante iuxta formam *Concil.*
Trid. sess. 24. de reform. cap. 16. nam si suspectus
allegetur debet Capitulum tanquam supe-
rius, non vero arbitri de recusatione cogno-
scere ex decis. huius tex. neque poterit idem
Capitulum arbitros eligere ad cognoscendū
de causis suspicionum, quæ contra Vicarium
ab eo Sede vacante deputatum proponantur,
nisi eo modo, quo Episcopus potuisset, vt
vtrumque declarasse S. Concilij Congrega-
tionem refert *Nicol. Garc. de benefic. par. 5.*
cap. 7. num. 23.
8 Limita tamen supradicta non procedere,
quando Episcopus absens est, tunc enim quic-
quid contradicant *Innoc.* & *Host. in d. c. cum*
speciali, in princip. de appellat. verior videtur
resolutio *Ioan. Andr.* hic, quam sequuntur
Anchar. Franch. notab. 4. & Domin. num. 7.
hic, *Abb. in repet. d. cap. si quis contra num. 21.*
ad finem, de foro compet. Molin. d. tract. 5. disp.
23. num. 15. Vt si Episcopus sit intra diœce-
sim, vel in loco vicino debeat interim super-
sederi donec ipse adeatur, & sic procedat cō-
traria opinio *Innoc. & Host. vbi proxime*;
si vero in remotis existat tunc de suspicione
obiecta delegato Episcopi illius Vicarius ge-
neralis cognoscat, vt pote qui cum Episcopo,
qui aliàs cogniturus erat, vnum tribunal con-
stituit, *d. cap. 2. de consuet. hoc lib.* & factum
vnius censetur factum alterius ex doctrina
gloss. pen. in cap. vnic. de capellis monach. hoc
lib. facitque etiam decisio *tex. in cap. cum*
nullus, in princip. versic. Episcopo autem, cum
ibi notatis, *de tempor. ordin. hoc lib.* Ad suspi-
9 cionem vero eiusdem Vicarij generalis, vt

pote Iudicis aliàs Ordinarij, arbitri assumun-
tur ex reg. *d. cap. cum speciali, in princ. de ap-*
pellat. eo quod de facili non possit adiri su-
perior, qui de ea cognoscat, quemadmodum
ex eadem ratione arbitri eliguntur si Episco-
pus recusatur, vt eleganter notauit *glos. hic*
verbo Episcopi, versic. si autem, communiter
recepta teste *Molin. d. disput. 23. nu. 15. versic.*
secundus est.
10 Limita etiam locum non habere, quando
causa recusationis contra Vicarium, vel dele-
tum Episcopi deductæ eundem Episcopum
concerneret, tunc enim nullo modo de illa
poterit cognoscere, sed arbitri erunt assumen-
di, atq. *tex. in simili in cap. si à subdelegato it.*
inf. hoc tit. traduntque exemplum afferentes
Dominic. & Franch. hic nu. vlt. Oldrad. con-
sil. 70. aliàs 268. Sbroz. de Vicario Episcopi,
lib. 3. quæst. 16. num. 8. Iacob. de Laurent. de
Iudice susp. cap. 4. num. 6. ad med. ideo autem
ad effectum huius limitationis exigitur cau-
sam recusationis Vicarij eundem Episcopum
11 specialiter cōcernere debere, quia licet aliàs
controuersum sit an suspecto Episcopo ipsius
Vicarius generalis ex eo solum absque alia
causa suspectus reddi valeat, in quo verior vi-
detur opinio affirmatiua iuxta *tex.* qui id
probare videtur vbi *glos. 3.* reddit rationem,
& notat *Abb. num. 2. Felin. in princ. in cap. in-*
sinuante 25. versic. & aliter ipsorum, sup. hoc
tit. tradunt *Rip. in cap. 1. num. 43. de iudic. Ias.*
in l. apertissimi num. 9. Cod. eod. tit. Rebuff. in
praxi benefic. par. 1. tit. forma Vicariatus nu.
190. Scacc. de appellat. quæst. 8. num. 68. cum
seqq. Perez ad l. 1. q. 17. tit. 5. lib. 3. Ordinam.
Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepisco-
pi auctoritas num. 19. versic. vlterius quæro,
& copiose citati per me *de offic. & potestate*
12 *Episcopi, par. 3. alleg. 54. num. 149.* E conuer-
uerso tamen absque vlla controuersia certū
est Episcopum suspectum non reddi ex eo so-
lum quòd ipsius Vicarius suspectus sit, vt be-
ne deducitur ex hoc tex. vbi notant *Domin.*
& Franch. dictis locis, Rebuff. d. nu. 191. Scacc.
d. quæst. 8. num. 57. versic. septimo quia, Sbroz.
d. lib. 3. quæst. 15. Farin. d. lit. I. num. 755. ac
proinde necessarium erit vt causa recusatio-
nis etiam Episcopum concernat ad effectum,
vt nequeat de ipsa cognoscere.
13 *Nequeat appellari.* Notatur ad hoc
quòd à Vicario ad
Episcopum appellari nequit, vt per Docto-
res, quos plena manu citaui ad *cap. 2. de con-*
suet. hoc lib.

In

14 In glos. [Probari.] ibi *(quod coram omnibus sit proponenda, &c.)* Sentit glos. quod licet regulariter sufficiat recusationis causam coram ipso Iudice recusato proponere, & coram arbitris probare, *l. apertissimi*, ibi, *ei porrecto, l. fin.* ibi, *recusationis libellum ei, &c. C. de iudic. cap. secundo requiris, §. vlt. ibi, coram eo allegare, de appell. glos. 2.* vbi additio *in c. 2. inf. de appellat. hoc lib. 6.* declarando vt per *Abb. in d. cap. secundo requiris nu. 16. Perez in l. 1. q. 4. 12. & 14. tit. 5. lib. 3. Ordinam. Azeued. l. 1. num. 3. tit. 16. lib. 4. noua Recopil.* Iaf. in d. l.
15 *apertissimi nu. 15.* Vbi tamen recusatur vnus ex pluribus delegatis datis cum clausula, *Quod si ambo, &c.* de qua hic, vel simili, non est satis causam recusationis coram recusato exprimere, sed oportet eam coram omnibus proponere, idest corā ipso recusato, & Collegis, licet coram solis Collegis sit probanda, vt deducitur ex hoc tex. ibi, *proponatur*, & sequuntur *Domin. num. 8. Franch. num. 2. & 5.* post *Archid. in præsenti*; & ratio est quia vt cæteri condelegati soli valeant de suspicione cognoscere ex vi dictæ clausulæ vt tex. habet, necessarium est vt etiam corā eisdem impedimētū allegetur, & proponatur, donec enim id fiat nequit vnus procedere sine altero, vt sup.
16 In ead. glos. ibi *(sed nunquid medio tempore, &c.)* Quæstionem hanc plene disputauit Boatinus Doctor antiquus in suis reportatis ad *cap. prudentiam sup. hoc tit.* vt refert *Ioan. Andr. & Domin. num. 8. hic ad finem*, cuius tamen distinctionibus omissis verior est negatiua sententiæ huius glossæ, ex fundamentis ab eadem adductis, sequuntur ijdem *Ioann. Andr. & Domin.* vbi proxime, *Innoc. num. 2. in cap. cum super 23.* & ibi *Host.* sibi contrarius *hoc tit.* quibus adde *Lancellot. de attent. p. 2. cap. 6. num. 21. & 22.*
17 In glos. [Episcopi] ibi *(idem in subdelegato delegati Papæ, qui delegauit non in totum, &c.)* Idem vt de recusatione illi obiecta cognoscat delegatus subdelegans iuxta *tex.* ab hac *glos.* citatum *in cap. super quæstionum §. quem vero,* ibi, *coram eo, &c.* iuncta explicatione glossæ ibi, *Abb. num. 2. Sicul. num. 3. & in §. vlt. ibi, coram Iudice delegato, sup. hoc tit.* tradunt Doctores communiter ibi, *Ioan. Andr. hic in fine, Domin. num. 9. Franch. num. 5. Soar. de Pace in pract. tom. 2. cap. 6. num. 17. Perez in l. 1. q. 13. tit. 5. lib. 3. Ordin. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 23. num. 15.* Cuius rei ratio est quia cum delegatus non in totum subdelegans adhuc superior in causa maneat, coram eo suspicionis negotium tractari debet, vt sic facilius, & cum minori partium dispendio expediatur iuxta reg. *d. cap. super quæstionum §. porro in fine*,
18 notat *glos. verbo aliquid in cap. seq.* Secundo quia subdelegato suspecto iudicato ad eundem delegatum subdelegantem reuersura est iurisdictio; plane rationi consonum videtur quod vbi iurisdictio seu potestas in defectum alterius regressura est ad aliam coram eo, qui reassumpturus est iurisdictionem, suspicio probetur, vt satis expresse insinuat tex. in *d. cap. super quæstionum §. vlt. vers. qui etiam*,

SVMMARIVM.

1 *Iudex suspectus an & quando committere possit, ostenditur.*
2 *Iudex à supremo Principe delegatus potest ex legitima causa vt suspectus recusari.*
3 *Delegatus ante recusationem eidem propositā potest causam sibi commissam subdelegare.*
4 *Delegatus non potest post recusationem simpliciter eidem propositam vices suas alteri committere absque assensu recusatoris.*
5 *Ordinarius vbi recusatio non solum proposita, sed etiam probata iam fuerit, non potest causam committere, nisi de recusatoris assensu.*
6 *Ordinarius recusatus an statim inuitis etiam partibus possit causam committere si vel causa suspicionis notoria fuerit, vel ipse iudex litem exercens nolit ad arbitrorum electionem deuenire, ostenditur.*
7 *Iudex delegatus etiam de recusatoris assensu non potest causam subdelegare postquam suspectus fuerit iudicatus.*
8 *Processus non tenet si fiat per Iudicem recusatum post causam suspicionis eidem legitimè propositam.*

Cap. Iudex ab Apost. V.

1 IVdex antequam sit proposita recusatio potest committere, & si in totum commiserit, commissio facta impugnari non potest, secus si in parte commisisset, tunc enim posset impugnari. Item postquam est proposita recusatio, & non est pronuntiatum super ea, si recusator consentit, potest committere, secus non. Item postquam est pronuntiatum illum esse suspectum etiam volente recusatore committere non potest. Colligunt ex Ordin. *Arch. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. p. 399*

Alagona

Alagona in comp. pag. 146. remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Recusari valeat vt suspectus, &c.* Probat tex. Iudicem etiam à supremo Principe delegatum (qualis est datus à Sede Apost. vt hic) posse ex legitima causa suspectum recusari, consonat *tex.* ratione reddens *in l. apertissimi 16. vers. licet enim, & in l. vlt. in princ. C. de iudic.* notant *Franch. & Anchar. hic nu. 1.* plene *Roffred.* respōdens difficultatibus contrarijs *in tract. ordinis iudiciarij part. 1. sub tit. Vtrum recusetur Iudex delegatus,* quod tamen non procedit quando à Principe in ipsa delegatione fuerit prohibita recusatio, vt patet ex adductis per me *in tract. de clausulis vsufreq. clauf. 131. num. 2. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Potest licite vices suas committere antequam recusatio, &c.* Notatur ad hoc quòd delegatus ante recusationem eidem propositam potest causam sibi commissam subdelegare, vt per *Anchar. hic num. 2. Abb. in cap. si quis contra num 14. de foro compet. Franch. in cap. cum speciali num. 13.* & ibidem *Imol. n. 12. de appellat.* idem *Imol. in cap. secundo requiris num. 6. eod. tit. Cæpol. caut. 105. incip. Sæpissime Iudices, Farin. fragment. crimin. part. 2. lit. I. num. 921. Marant. de ordine iudic. part 4. dist. 5. num. 43. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 23. num. 14.*

4 *Post recusationem quoque propositam, &c.* Notatur ad hoc quòd non potest delegatus post recusationem simpliciter eidem propositam vices suas alteri committere absque assensu recusatoris, illo vero interueniente potest non solum vbi recusatio fuerit simpliciter proposita, sed etiam si iam probata extiterit, vt per *glos. vlt. in cap. cum speciali, in princip. glos. pen. in cap. secundo requiris §. vlt. de appellat.* tradunt *Franch. hic notab. 2. Anchar. 4. Domin. num. 3.* idem *Franch. in d. cap. cum speciali num. 13.* vbi *Imol. num. 12. Abb. in cap. si quis contra num. 14. de foro compet. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 5. num. 43. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 23. num. 14.* quicquid dicat *Soar. de Pace in pract. tom. 2. primæ partis cap. 6. nu. 14. & 24.*

5 Intellige autem, & amplia non solum procedere in delegato, de quo textus loquitur, & Doctores sine controuersia recipiunt, sed etiam in Ordinatio locum habere, circa quod magna inter eosdem Doctores pugna existit, nam in primis vbi recusatio non solum proposita, sed etiam probata iam fuerit, non posse Ordinarium causam committere nisi de recusatoris assensu, prout tex. hic in delegato constituit, est tex. expressus (qui cauillari non potest, & secundum omnium sententiam loquitur de Iudice Ordinatio) *in d. cap. cum speciali 61. in fine princip. de appellat.* ibi, & *ipsa probata legitime de recusatoris assensu persona idoneæ committat negotium recusatus, &c.* per quem *tex.* ita in hoc casu magis communiter tradunt Doctores ibi, vt per *Franch. num. 16. Imol. num. 12. Card. num. 17. Dec. num. 8. in fine in eod. cap. cum speciali, in princip. Innoc. Host. & alij antiqui in cap. si quis contra,* vbi *Felin. num. 3. Sicul. nu. 45. de foro compet. Villalob. in ærario commun. lit. E. verbo Episcopus nu. 142. Soar. in praxi tom. 2. 1. p. cap. 6. nu. 15.* quamuis in his terminis, & ita post probatam recusationem contrarium defendat *Abb. in d. cap. si quis contra num. 14. cum seqq.* quem sequitur *Soccin. ibidem num. 11. Molin. d. tract. 5. disp. 23. num. 17.* mordicus contendens consensum recusatoris non esse necessarium.

6 In alio vero casu vbi videlicet recusatio solum Iudici fuerit proposita, licet hoc magis dubium videatur, quia ijdem Doctores, qui supra, existimant posse Ordinarium recusatū statim inuitis etiam partibus causam committere, si vel causa suspicionis notoria fuerit, vel ipse Iudex litem execrans nolit ad arbitrorum electionem, & probationem suspicionis deuenire, sed statim committere, idque per tex. *in d. cap. si quis contra,* ibi, *exequutor ab eo deputetur, de foro compet.* quem Doctores sic accipiunt, & intelligunt quatenus facultatem committendi simpliciter indulget non requisito assensu recusatoris, quemadmodum docent *Felin. d. num. 3. Imol. num. 3. Aretin. nu. 6. Soccin. num. 8. Abb. in lect. num. 14. & in repet. num. 13. in eod. cap. si quis contra, Franch. n. 15. Imol. d. num. 12. in d. cap. cum speciali, in princip. Soar. d. cap. 6. num. 24.* licet non improbabilius defendi possit etiam in his terminis videlicet proposita tantùm suspicione recusatoris assensum exigi ad delegationem faciendam, vt alibi probabimus.

7 *Dummodo pronunciatum non fuerit supra ea, &c.* Notatur ad hoc quòd non potest Iudex delegatus etiam de recusatoris assensu causam subdele-

subdelegare pstquam suspectus fuerit iudicatus, vt per *glos.* & omnes in præsenti, *Doct. in d.c cum speciali, in princ.* vbi post alios *Franch. num. 14. & 18. de appellat. Abb. in cap. si quis contra num. 18. Marant. d part. 4. dist. 5. nu. 43. Molin. d tract. 5. disp. 23. num. 14.*

8 In glos. [Proponatur] ibi *(dum tamen non recusetur tenet eius processus, &c.)* Ergo à contrario sensu sentit manifeste glossa processum non tenere si fiat per Iudicem recusatum post causam suspicionis eidem legitimè propositam, eandemque sententiam, nempe processum esse ipso iure nullum probauit manifestè *glos. verbo appellent in cap. quoties il r. 2. q. 6. glos. verbo canonice in cap. quod suspecti, 3 q. 5.* sequuntur *Franch. num. 7. Domin. nu. 12 Anch. num. 3 in præsenti, Host in cap. cum speciali,* vbi *Abb. in princip. num. 12. cum duobus seqq. de appel.* Legistæ communiter cum *Bart. in l. quia poterat num. 3.* vbi *Alex. num. 6. ff. ad Trebell. Dec. cons 175 nu. 3. Cephal. cons. 241. num. 19. lib. 2.* probant ex multis *Rebuff. ad leges Galliæ tom. 3 tit. de recusat. art. 6. glos vnica num. 1. & 2. Perez ad l. 1 q. 6. tit. 5. lib. 3. Ordin. Bursat. cons. 21. num. 20. cum seq. lib. 1. Lancellot. de attent. part. 2. cap. 6. num. 4.* vbi multos refert ex quibus dicit communem, & magis communem, *Vanti. de nullit. tit. ex defectu iurisdict Ordinar. nu. 140. Kirchou. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 1. num. 168. Azeued. ad l. 1 nu. 8. tit. 16. lib. 4. noua Recop. Escou. de ratiocin. cap. 8. nu. 20. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 7. nu. 21. Camill. Borrell. in sum. decis. tit. 42. num. 31. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 2. cap. 7. Amat. Roder. in practic. c. 10 num. 54. cum seqq. Carrasc. in explicat. ad aliquas leges Recopilat. cap. 9. num. 337.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus subdelegans etiam in totum re integra causam reassumere potest, & num. 2. secus re non integra existente, vt num. 9.*
3 *Amplia procedere etiam attento Iure Decretalium.*
4 *Amplia etiam vt procedat non solum si ipse delegatus expresse reuocauerit, & sibi iurisdictionem reassumpserit, sed etiam si tacite hoc fecerit.*
5 *Delegatus vbi re integra, et Ordinarius quādocunque iurisdictionem à se commissam reuocarunt, si nihilominus sic reuocati procedant, corruunt omnino processus ab eis postea facti.*
6 *Delegatus quando vices suas non in totum commisit, tunc etiam re non integra existente poterit per eundem à subdelegato commissio reuocari.*
7 *Delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegatum à se in totum ad vnam causam datum etiam re non integra reuocare.*
8 *Subdelegato re integra mortuo potest delegatus iurisdictionem reassumere.*

Cap. Quamuis. VI.

1 Delegatus, qui subdelegauit causam in totum re integra, idest si subdelegatus non cæpit vel auctoritate saltem per citationem decretam, vel re integra mortuus est, eō. missionem à subdelegato reuocare potest, at vero si res integra non sit nequaquam idem delegatus causam reassumere valet. Colligūt ex Ordin. *l ap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 400. Alagona in compend. pag. 146.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc textu desumunt in præsenti *Franch. & Domin. num. 2. Anch. in princ. glos. verbo aliud, in cap. is, qui 3. de procuratorib. hoc lib. glos. verbo si non possunt, vers. sed quæritur in cap. super quæstionum §. si vero, sup hoc tit. glos. 1.* & Doctores *in cap. in litteris* vbi *Imol. num. 4. & 5. & in cap. significasti,* vbi *Bero. à num 19. eod. tit. l. 21. tit. 4 part. 3.* vbi *Greg. verbo reuoca el mandamiento, Paul in l. iudicium solutur nu. 3 ff. de iudic.* vbi etiam *Alberic. num. 2. & 3. Castill. lib 2. controuers. cap. 29. num 3. Molin. de Iustitia tract. 5. disp. 21. num. 1.*

3 Primò amplia, & declara supradictā resolutionem locum habere non solum post decisionem huius tex. sed etiam olim attento Iure Decretalium; nam licet aliqui ex mente *Card. opposit. 5. in cap. venerabili, hoc tit. in Decretal.* tenuissent attento Iure Decretalium ante tex. in præsenti obtinuisse opinionem illorum, qui asserebant per solam subdelegationem in totum factam, licet adhuc res integra foret, cessare omnino iurisdictionem delegati subdelegantis, itaut ille iam non valeat causam reassumere, & sicque procedere *d. cap. in litteris, & d. cap. venerabili,* at posteà per Bonifacium VIII. contrarium in hoc tex. fuisse decisum, nempe solam subdelegationem licet in totum factam non sufficere dum res integra existat quominus valeat delegatus causam

causam ad se iterum reuocare, nihilominus verius est tex. *in d. cap. in litteris, & in d. cap. venerabili, hoc tit.* procedere quia res ibi integra non erat, & subdelegati, iurisdictione vti cœperunt, vt obseruant *glos. 1. in d. cap. in litteris, glos. vlt. in eod. cap. venerabili* cum quibus pertranseunt *Anch. opposit. 1. et 2. Imol. n. 4. & 5. Abb. nu. 2. in d. cap. in litteris, Sicul. n. 11. Bero. n. 19. in d. cap. significasti*, & manifeste deducitur ex littera *d. cap. venerabili, vers. quia videlicet*, ibi, *eo non restituto processit, &c.* secundum quę verba intelligenda sunt alia sequentia, ibi, *dicto Abbati committendo in integrum vices suas, &c.* idest cum effectu, conuenit etiam litteræ *d. cap. in litteris*, intelligendo delegatum, qui sententiam executioni mandari præcepit functum esse officio suo, postquam subdelegatus exequi incæpit, ne aliàs omnino contradicat decisioni tex. in præsenti contra reg. *cap. cum expediat, de elect.* cum similibus.

4 Secundò amplia, vt in casibus in quibus delegato licet commissionem reuocare vt supra, non solum procedat si ipse delegatus expresse reuocauerit, & sibi iurisdictionem reassumpserit, sed etiam si tacite hoc faciat, veluti procedendo per se ipsum in causa subdelegata, vel etiam alteri subdelegando, vt post *Archid. & Ioan. Andr. super verbo reuocetur*, tradunt *Anchar. hic in princip. Franch. num. 2. Domin. nu. 3. vers. quæro, Card. Tusch. practic. conclus. lit. D concl. 155. num. 2.*

5 Tertio amplia vsque adeo licere tum delegato re integra, tum etiam Ordinario quandocunque iurisdictionem à se commissam reuocare, vt supra, vt si reuocent, & nihilominus delegati procedãt, corruant omnino processus ab eis postea habiti tanquam attentati reuocatione pendente ex reg *cap. Ecclesia il 2. vers. nos, vt lite pend. cap. vt nostrum 56. de appellat.* vbi Doctores, cum late traditis per *Lancellot. de attentat par. 2. cap. 10. nu. 1. cum seqq.* Ad prædictam vero nullitatem necessariũ erit vt reuocatio subdelegatis innotescar, vel intimetur, aliàs enim antea gesta ab eisdẽ veluti ab ignorantibus valida erunt omnino, vt per *Franch. in præsenti num. 2. vers. sed, Greg. l. 21. tit. 4 par. 3. Molin. d. tract. 5. disp. 21. num. 2. in fine.*

6 Quintò declara vt supradicta resolutio solum obtineat quando delegatus vices suas in totum commisit, iuxta tex. in præsenti, ibi, *in totum*, non ita si aliquid sibi de iurisdictione retinuerit, tunc enim etiam re non integra existente poterit per eundem à subdelegato commissio reuocari, & ratio est quia tũc semper superior manet iuxta reg. *cap. si delegatus vers. vlt. inf. hoc eod. tit.* ac subinde succedit decisio *l. iudicium soluitur ff. de iudic.* quæ sicut in Ordinario, ita etiam in his terminis in delegato locum habet, tradit *glos. verbo si non possunt in d. cap. super quæstionum §. si vero, glos. hic verbo in totum, Anchar. in princip. Franch. num. 2. in præsenti, Molin. d. tract. 5. disput. 21. num. 4.*

7 Quintò declara, seu potius limita vt non procedat in Iudice delegato ad vniuersitatẽ causarum, quasi hic possit subdelegatum à se in totum ad vnam causam datum etiam re non integra reuocare, quia Ordinario comparatur iuxta doctrinam *glos. verbo moderatas ad finem in cap statutum §. insuper, de rescript. hoc lib. glos. verbo delegare in d. cap. super quæstionum §. si vero*, communiter recepta ex multis de quibus *Cou. lib. 3. var. cap. vlt. nu. 11. D. Barbos. in l. cum Prætor §. 1. num. 154. ff. de iudic.* at vero Ordinarius cum semper superior maneat ex vi iurisdictionis Ordinariæ, quam in totum à se non abdicat ex *regul. l. pen. ff. de offic. Præsid.* potest siue in totum committat, siue pro parte, commissionem quandocunque reuocare, vt eleganter declarant *Paul. in d. l. iudicium soluitur num. 3. Greg l. 1. verbo reuoca tit. 4. part. 3. Cou. practic. cap 9. nu. 1. Molin. d. tract. 5. disp 21. num. 2. vers. quæ dicta sunt, Duaren in tit de iudic. cap. de ijs, qui Iudices dari possunt, ad med.*

8 *Vel eum rebus eximi contingat humanis.* Notatur ad hoc quòd mortuo subdelegato re integra potest delegatus iurisdictionem reassumere, vt per *Monach. num. 1. Franch. num. 5.* & alios in præsenti, *Castill. lib. 2. controuers. cap 29. num. 3.*

9 *Cum iurisdictio, &c.* Vnde per contrarium cum idem delegatus, vel subdelegatus vbi primum iurisdictione vti cœperunt, eam efficaciter acquisiuissent, & velut suam effecerint, iam neque à delegente, aut subdelegante reuocari, vt hic, neque illis mortuis expirare potest, vt *in cap. si delegatus inf. hoc tit. cap. licet, c. gratũ sup. hoc tit. in Decretal.* sentit *Monach. in præsenti*, & ex alijs antiquioribus declarat *Castill. d. cap. 29. num. 2. & 3.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus si subdelegauit quoties abesset, vel donec*

donec reuocaret, & mortuus ſit re non integra, ſubdelegatus procedit, & ſemper de ſubdelegato ad delegantem, qui ſibi aliquid iuriſdictionis reſeruauit, appellari debet etiam poſt ſententiam.

2 *Delegatio cauſa abſentiæ delegantis ſtatim expirat reuerſo delegante, niſi delegans ſtatim abiturus.*

3 *Vicarius conſtitutus vt poſſit conferre beneficia quandiu Epiſcopum abeſſe contigerit, non poterit conferre quando Epiſcopus erit præſens.*

4 *Actus quãdo ita conceditur vt libere valeat à cõcedẽte reuocari, ſeu donec voluntas, ſeu beneplacitũ à cõcedẽte reuocet, tũc talis actus ſeu cõceſſio nõ extinguitur morte cõcedẽtis.*

5 *Voluntas non dicitur per mortem reuocata.*

6 *Appellari debet à ſubdelegato, cui delegatus vices ſuas non in totum commiſit, ad eundem delegatum, non vero primum delegantem. Intellige vt num, 7. & 8.*

9 *Declaratur tex. in l. vnica in fine C. qui pro ſua iuriſdict.*

10 *Declaratur tex. in l. 1. §. 1. ff. quis & à quo.*

11 *Amplia procedere non ſolum attento Iure Canonico, ſed etiam Ciuili inſpecto.*

12 *Appellatio ad Principem ſeu Pontificem delegantem interpoſita ipſo iure non valet etiam nulla oppoſita partis exceptione.*

13 *Papa quando delegauit cauſam cum clauſ. Appellatione remota, vel ſine ea, delegatus vices ſuas non in totum commiſit, tunc à ſubdelegato appellandum eſt ad delegatum non vero ad Papam primum delegantem.*

14 *Subdelegatus vbi non in totum appellationi detulit ad ſummum Pont. interpoſitæ, tunc ad eundem Pont. negotium deuoluitur.*

15 *Commiſſio quando ſub ea forma fuerit facta donec reuocet ſi contigerit à ſubdelegato appellari, non ad primum delegantem, ſed ad delegatum erit appellandum.*

16 *Delegatus ſubdelegãdo totã cauſã an poſſit ſolã executionẽ ſententiæ ſibi reſeruare, eſt ẽditur*

17 *Delegatus quoties aliquid de medijs cauſæ ſibi retinuit, ad ipſum eſt appellandum, dũmodo tamẽ appelletur antequam actus illi per ſubdelegatũ ſint expediti, ſecus ſi poſtea.*

18 *Iuriſdictionis eſt reuocare.*

19 *Iuriſdictio delegata non perit morte delegantis re integra non exiſtente.*

Cap. Si delegatus. VII.

1 Delegatus quando ſubdelegat ſub hac forma, quoties eum abeſſe contigerit, vel donec duxerit delegationem reuocandam, & moritur, ſubdelegatus ſi cœpit vti iuriſdictione non amittit iuriſdictionem, ſed proſequi poteſt. Item ſi contigerit appellari, appellandum eſt ad ſubdelegantem ſi aliquid ſibi reſeruauit in ſubdelegatione, & non ad primum delegantem, idest Papam. Colligũt ex Ordin *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 401. Alagona in compend. pag. 146.* remiſsiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Quoties eum abeſſe contigerit, &c.* Notatur ad hoc quòd licet delegatio cauſa abſentiæ delegantis ſtatim expiret reuerſo delegante, hoc tamen intelligitur niſi delegans redijſſet rurſus ſtatim abiturus, quia interim delegatio non expirat tãquam redijſſe nõ videatur, vt per *Tiraq. in tract. de iudicio in rebus exig. verſ. ſeptuageſimo quinto.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd Vicarius conſtitutus vt poſſit conferre beneficia quandiu Epiſcopum abeſſe contigerit, nullatenus poterit conferre quando Epiſcopus erit præſens, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicarius num. 235.*

4 *Nequaquam morte committentis expirat.* Notatur ad hoc quòd quando actus ita conceditur vt libere valeat à concedente reuocari, vel donec voluntas, ſeu beneplacitũ à concedente reuocetur, tũc talis actus, ſeu conceſſio non extinguitur morte, nec cenſetur reuocatus, reuocataué per obitum concedentis, vt tradunt *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 69. nu. 23. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 12. in princ. nu. 56. cum ſeqq.* Per

5 mortem enim non dicitur reuocata voluntas iuxta reſoluta per *Cou. lib. 3. vari. cap. 15. nu. 3. Valaſc. de iure emphyt. q. 34. nu. 6. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 29. num. 74.*

6 *Ad eum quoque, &c.* Probat aperte hic tex. à ſubdelegato, cui delegatus vices ſuas non in totum commiſit, eundem delegatum non vero primum delegantem eſſe prouocandum, vt per omnes in præſenti, *gloſ. verbo non in totũ in c. ſi is cui 10. inf. hoc tit. gloſ. verbo non recte in l. Imperatores 21. ff. de appell. Alex. in l. 1. num. 10. & ibi Rip. num. 12. ff. de damno infecto Franch. in cap. dilecti il 3. num. 30. de appellation. Petr. Gregor. partit. Iuris Canonici lib. 5. tit. 5 cap. 8. num. 2. Fachin. controuerſ.* 1

Iuris lib.1.cap.78.Molin.de Iustit.tract.5.disp. 21,num.5.& 6. D.Barbos. in l. cum prætor §. 1 num.217.cum seqq.ff.de iudic.Sigism.Scacc. de appellat. quæst.7.num.63. & q.8. num.34. cum seqq.

7 Verum obstant maxime tex. *in l. præcipimus 32. vers. hac si appellatio C. de appellat.* vbi *glos. verbo iudicandas,l.vnic.in fine,*ibi,*ad eos,&c.C.qui pro sua iurisd.l.fin.in fine,& ibi glos.vlt.C.de iudic.l.1. in princ.l.vlt.ff.quis & à quo appelletur,d.l. Imperatores 21. vers. eidem,l.1.§. si quis ff.de appellat.* in quibus omnibus Iuribus generalis regula proponitur à delegato dato,vel subdelegato Iudice ad delegantem dantem, vel subdelegantem esse appellandum nulla facta distinctione an delegans vel delegatus in totum commiserit, vel aliquid sibi de iurisdictione retinuerit, & fortius vrget *d.l.1.§.1.ff.quis & à quo appelletur* vbi in nostris terminis simpliciter, & generaliter deciditur à subdelegato non ad ipsum delegatum subdelegantem, sed ad eum esse appellandum ad quem ab eodem delegato iure appellaretur,idest ad primum delegantē.

8 Pro quibus difficultatibus componendis, varias Doctores hac in re assignant resolutiones,vt videre est per *glos. verbo non ad eum in d.cap.super quæstionum §.porro, glos. verbo non recte in d.l. Imperatores, glos. vlt. in d. l. vnic.C.qui pro sua iurisd.& in d. l. 1. §. 1. ff. quis,& à quo appelletur,* vbi septem assignant intellectus, quos late prosequitur *Soccin.* ibi *à num. 7.* tradunt etiam scribentes vtrobique *Marant. de ordine iudic.part. 4. dist. 5. num. 28.Riminald.in rub. ff. de officio eius, à num. 164.* & ibi *Bolognet. num. 53. Longaual. in l. imperium part.2.num.9. ff. de iurisdict. omn. Iud. Fachin. d. lib. 1. cap. 78. D. Barbos. in d. l. cum Prætor §. 1. num. 211. cum seqq. ff. de iudic.*

9 Communis tamen obtinuit leges illas textui in præsenti, quinimo & sibi inuicem contrarias secundum distinctionem *d. §. porro* esse accipiendas, & conciliandas, itaut *d. l. vnic. in fine C. qui pro sua iurisdict.* cum similibus, dum probant ad ipsum delegatum esse appellandum, procedat quando ille non in totum commisit, sed aliquid sibi de

10 iurisdictione reseruauit; *Tex.* vero *in d. l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo;* dum decidit non ad delegatum, sed ad primum delegantem omisso medio esse appellandum, intelligi quando nihil sibi de iurisdictione retinuit; ita *glos. in d. §. porro verbo non ad eum,* quam communem dicit *Imol.* ibi *num. 21. in fine,* & subscribunt *Abb. num. 4.* & alij, *Franch. in d. cap. dilecti num. 30. de appellat. Fulgos.in d.l.vnic. C.qui pro sua iurisd. Alex. num.10. Rip.12.in d. l. 1. ff. de damno infecto, Marant.d.dist.5.num.28.Molin.d. disp. 21. num. 6.* Ratio potest esse quia quoties delegatus subdelegando causam aliquam, vel etiam plures (nihil enim interest quòd Iudex detur ratione vnius causæ, vel plurium *l. fin. in fine,*ibi, *vel si generaliter dati sint Iudices, &c.C.vbi & apud quem)* aliquid sibi in ea, vel in eis de iurisdictione reseruat, Iudicem solummodo dare censetur, in quem ad summum solum transfert iudicandi munus, vnde recte ab eo ipse tanquam superior prouocatur iuxta decisionem *d.l. 1. in princ.ff.quis,& à quo,*cum concordantibus; vbi vero ipse delegatus siue in pluribus causis, siue in vna, in subdelegatum iurisdictionem transfert totam, recte dicitur iurisdictionem mandare (quæ etiam in personas certas, & quoad vnam speciem, seu causam mandari solet *l. prætor ff. de iurisd. omnium iud.*) ac proinde non ipse, qui vel idem, vel æqualis cum subdelegato Iuris censura reputatur, sed primus delegans prouocabitur, iuxta decisionem eiusdem *l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo.*

11 Amplia primò regulam, & doctrinam supra proximam ex hoc tex.& ex *dicto cap.super quæstionum §.porro* desumptam locum habere non solum attento Iure Canonico,vt hic, sed etiam inspecto Ciuili, cum ex principijs illius desumpta videatur, vt bene agnoscunt magis communiter Doctores hic, & illic, illorum sententiam improbantes, qui differentiam in proposito inter vtrumque Ius constituebant, cuius opinionis meminit *glos. verbo ad eum in d. §. porro, & verbo non recte in l. Imperatores 21.ff.de appellat.*sequitur *Bart.in d.l.1.§.1.num.1.ff.qui,& à quo,Fachin.controuers.lib.1. cap. 78. vers. quod vero ad quæstionem,* nam cum Iura Ciuilia in hac materia nullibi derogata reperiantur quinimo recte intellecta cum Iure Canonico consentiant, recte sit secundum illud esse interpretanda, iuxta *reg. cap. 1. de noui operis nunciat.* cum similibus, tradunt in specie *Imol. in d. §. porro num. 9. Franch. in cap. dilecti 60. num. 30. de appellation. Soccin. in d. l. 1. §. 1. num. 8. ff. quis, & à quo, Alex. in d.l.1.num.9. & 10.* & ibi *Rip. num. 12. ff. de damno infecto, Marant. de ordine iudic.part. 4. dist. 5. num. 28. D.Barbos. in l. cum prætor §. 1. num. 217. cum*

cum seqq. ff. de iudic. Scacc. d. quæst. 8. num. 32. vers. extende.

12 Secundò amplia vsque adeo in terminis tex. in præsenti appellationem ad delegatum esse interponendam quando ipse subdelegando aliquid sibi de iurisdictione reseruauit vt nullo modo valeat omisso medio ad summum Pont. primum delegantem prouocari, ita probant tex. hic *in verbo debebit*, quod necessitatem importat ex adductis per me *in tract. de diction. dict. 77. n. 1.* notant omnes in præsenti, & in eod. §. *porro, Abb. in d. cap. dilecti num. 11. & num. 19.* & ibi *Franch. nu. 25. de appellat. Pract. Papien. in forma appellationis à sententia diffinitiua glos. 1. num. 10.* & alij relati per *Scacc. d. tract. de appellat. q. 7. nu. 63.* ampliantes talem appellationem ad Principem, seu Pontificem delegantem interpositam ipso Iure non valere etiam nulla opposita partis exceptione, vel allegatione, tradunt *Imol. num. 19. in d. §. porro, Rot. decis. 16. alias 387. hoc. tit. in nouis*, idem *Imol. & Innoc. in cap. cum te 18. sup. hoc tit.* refert *Franch. in d. cap. dilecti num. 25.* & probari videtur ex eodem *cap. cum te*, secundum primum intellectum, de quo *Abb. in d. cap. super quæstionum*, quamuis contrarium, immo si pars non opponat appellationem, & processum per eam habitum mero Iure valere, contendant post *Archid. Domin. num. 10. Franch. num. 8.* hic, idem *Franch. in d. cap. dilecti nu. 26. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellat. num. 370 Scacc. vbi sup. num. 65.* quorum sententia in rigore Iuris verior videtur, vt intuenti patebit.

13 Tertiò amplia decisionem huius tex. non solum locum habere quando prima delegatio facta fuit à Papa cum claus. *Appellatione remota*, in qua specie loquitur expressè tex. *in d. cap. super quæstionum §. porro in princip.* ibi, *si causa sit ei appellatione remota commissa, de officio deleg.* vbi obseruant *glos. & Abb. num. 5. Ioan. Andr. num. 47. ad fin. idem Ioan. Andr. & Doct.* communiter, vt per *Abb. in cap. cum Bertoldus num. 40. de re iudic. Paul. cons. 66. num. 9. lib. 1. Card. Tusch. lit. A. concl. 352. num. 41. Scacc. d. q. 7. num. 72.* Sed etiam eandem decisionem obtinere licet causa non fuisset commissa appellatione remota, vt bene ex hoc tex. deducitur, vbi nulla talis clausulæ mentio fit, accedit tex. *in cap. cum te 18.* qui etiam simpliciter loquitur, *sup. eod. tit.* tradunt *glos. verbo si causa in d. §. porro*, & ibidem *Innoc. n. 8. Anton. n. 11. Ioan. Andr. d. n. 47. Abb. d. n. 5. Domin. hic n. 9. Scacc. n. 73.* dictis locis.

14 Limita tamen huius tex. supra proximam conclusionem locum non habere quando nihilominus subdelegatus non in totum appellationi detulit ad Summum Pont. interpositæ, tunc enim ad eundem Pont. negotium deuoluetur, nec poterit amplius delegatus se in eo intromittere, vt notant *Anch. Domin. & Franch. hic num. vlt.* idem *Franch. in d. cap. dilecti il 3. num. 27. de appellat. Felin. in d. cap. super quæstionum §. porro num. 13. vers. sexto, Mohed. decis. vlt. de appellat. Scacc. d. q. 8. num. 42. & q. 7. num. 66. cum seqq.* ampliantes hoc procedere etiam casu, quo delegatus subdelegauerit cum clausula, *Donec duxerit reuocandum*, vt in præsenti, adhuc enim asserunt non posse illum delationem appellationis reuocare, postquam à subdelegato facta fuit.

15 *Qui vices suas committit donec reuocet, &c.* Intellige tex. procedere etiamsi delegatus vices suas in totum commiserit, nam si commissio sub ea forma facta fuerit, *donec reuocaret*, ad eum certe, & non ad primum delegantem erit appellandum, ratioque ea est, quia cum posse reuocare iurisdictionis sit *l. iudicium soluitur ff. de iudic.* vbi *Doct. Domin. hic num. 5. glos. verbo processum in fine, in cap. si à subdelegato, inf. eod.* retinendo sibi delegatus reuocandi potestatem aliquid de iurisdictione retinuit, iuxta doctrinã *glos. hic verbo reuocandas*, succeditq; proinde reg. huius *tex. & d. cap. super quæstionum §. porro hoc tit.* tradunt *Franch. in præsenti num. 6. Domin. num. 9. Scacc. de appellat. q. 8. num. 35.* ampliantes hoc procedere non solum vbi appellari contigerit ante diffinitiuam in casibus à Iure aliàs permissis, de quo non est dubitatio, sed etiamsi appelletur post sententiam ab ipsa diffinitiua, vt manifeste probat tex. in præsenti *vers. etiam*, qui non ad immediate præcedentes, sed ad hunc casum refertur, & cum eo coniungi debet, vt bene notant idem *Domin. d. num. 9. in fine, & Franch. num. 7. in fine.*

16 *Vel qui executionem sententiæ tantum, &c.* Per hunc *tex.* decisa est controuersia illa *Tancredi, Bernardi, & Innocentij*, quã refert *glos. 2. vers. sed nunquid in d. cap. super quæstionem §. porro*, dum tex. decidit posse delegatum subdelegando totam causam, solam executionem sententiæ sibi reseruare, quod *Tancredus* negabat, & virtute huius reseruationis ad eum si,

appelletur non ad primum delegnatem esse prouocandum, quod *Bernard.* & *Innocent.* inficiebantur, notant post *glos. vltim.* hic, *Franch. num. 6. vers. sed quæritur*, *Domin. nu 9. vers. secundo oppono, in præsenti*, *Sicul. num. 13.* dicens communem, *Abb. num. 3.* & alij in *d. cap. porro*, *Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. A. concl. 352. num. 47. Scacc. d. q. 8. num. 35. vers. contra*. Quòd tamen limitatur ne procedat quando delegatus post sententiam à se latam, à qua appellatum non fuit, illius executionem alteri simpliciter subdelegauit, tunc enim si a subdelegato appelletur, vel quia in exequendo modum excessit, aut merito sit suspectus, iuxta terminos *tex. in d. cap. super quæstionum, in princip. vers. nos autem*, & *in §. verum*, non ad delegatum, sed ad primum delegantem erit appellandum; ita post *Specul. part. 2. tit. de appell. §. nunc tractemus, vers. quod si lata sententia*, tradit *Domin. hic nu. 11.* & magis inclinat *Franch. n. 6.* quicquid dicat *Anchar. in præsenti num. 4.*

17 *Aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat, &c.* Ponunt Doctores hic exemplum quoties delegatus aliquid de medijs causæ, veluti litis contestationem, vel testium examinationem, aut aliud sibi retinuit, tunc enim asserunt ad ipsum esse appellandum, dummodo tamen appelletur antequam actus illi per delegatum sint expediti, secus si postea, quia tunc non ipse, sed primus delegans prouocabitur, & ratio est quia vt ad delegatum valeat appellari, requiritur reseruatio iurisdictionis iuxta hunc tex. hæc autem solum datur quousque actus illi expediuntur, postea vero omnino cessat, ex reg. *cap. in litteris, in fine, sup. hoc tit. cum similib.* tradunt, & explicant post *Ioan. Andr. Domin. num. 9. vers. sed pone*, Franch. *num. 7. in præsenti*, Felin. *in d. cap. super quæstionum §. porro num. 13. vers. fallit quarto*, Scacc *d. q. 8. num. 40.* vbi *num. 41.* intelligit ad effectum huius tex. necessario requiri, vt actus qui delegato in sublegatione facienda reseruantur, iurisdictionis sint, non vero quando delegatus consilium tantùm sibi retinuit.

18 In glos. [Reuocandas] ibi (*reuocare iurisdictionis est*) Ita *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disput. 28. num. 56.*

19 In glos. [Morte] Notatur ad hoc quòd iurisdictio delegata non perit morte delegantis re integra non existente, vt per *Sanch. d. disp. 28. num. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatorum plurium in solidum quilibet cognoscit, & vno cognoscente alij, nisi ex causa, se non intrommittunt, & perpetuatio vnius perpetuat quoad omnes.*

2 *Delegatis ex pluribus datis cum clausula,* Quod si non omnes, &c. *vel simili, quilibet, idest ij, qui præuenit, potest per se solum sine alijs in causa procedere.*

3 *Dictio,* liberè, *potestatem tribuit faciendi actum sua sponte, alterius voluntate non requisita.*

4 *Citatio inualida non perpetuat iurisdictionē.*

5 *Iurisdictio competens sub conditione, vel ex die prorogari non potest.*

Cap. Cum plures. VIII.

1 CAusa quando pluribus delegatur à Papa in solidum, quilibet per se solum potest procedere, & si vnus horum causam incæpit, alter non se immiscere potest in eadem, nisi primus sit impeditus iusta causa, vel nolit, vel malitiosè recuset procedere. Item si Papa mandans, & delegatus, qui incæpit, moriatur, potest vnus ex alijs prosequi, quia causa perpetuatur, licèt res videatur integra. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag 403. Alagon. in compend. pag. 147.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Ipsorum quilibet &c.* Notatur ad hoc quod ex pluribus Iudicibus delegatis datis cum clausula, *Quod si non omnes, &c.* vel simili, quilibet, idest is, qui præuenit, potest per se solum sine alijs in causa procedere, & eam definire, vt per *Alex. cons. 93. num. 2. lib. 7. Couar. practic. quæst. cap. 26. n. 5. Vant. de nullit. tit. ex defect. iurisd. Ordinariæ n. 179 Molin. de Iusti. tract. 5. disp. 24. num. 4. D. Barbos. in l. si quis posteaquam num. 6. ff. de iudic. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 4. n. 22.* & alios per me citatos *in tract. de clauf. vsufreq. clauf. 125. num. 6. secundum Lugdunen. impress.*

3 In glos. [Libere] ibi (*idest etiam non requisito collega*) Notatur ad hoc quòd dictio, *libere*, potestatem tribuit faciendi actum sua sponte, alterius voluntate non requisita, vt per *Rebuff. in concord. rub. de collation. §. præfatique in verbo, libera, vers. septimo, Gōzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 48. n. 3. & glos. 53. n. 3. Cald. Pereira de empt. cap. 20. num. 9. Cened. post lib. practic.*

practic.& canon quaest sing.58. nu. 1. & alios per me citatos *in tract.de dictionibus vsufreq. dict.* 190 *n* 2. *secundum impress.Lugdunen.*

4 In glos. [Quo potest] ibi *(perpetua)* Notatur ad hoc quòd citatio inualida non perpetuat iurisdictionem, vt per *Mench. quaest.frequent.cap.24.nu.7. Sanch.de Matrimon.lib.8. disp 28. num.16.*

5 In ead.glos. ibi *(in diem, vel sub conditione)* Notatur ad hoc quòd iurisdictio competens sub conditione, vel ex die prorogari non potest, vt per *D.Barbos.in l.1.art.1.num.45. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Executor super gratia facta datus à Papa mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur, & num.2.*

3 *Gratia principalis quando est nulla, datio quoque executoris tanquam accessoria, & pars ipsius gratiae, erit nulla.*

4 *Executor gratiae Apost. licet largo modo dicatur delegatus, tamen secus est in materia stricta, in qua delegati appellatione non venit executor.*

Cap. Si super gratia. IX.

1 SI super gratia facta alicui à Papa dentur executores, & antequam aliquid faciãt moriatur Papa, possunt adhuc executores officio fungi, quia gratia, quod est principale, non expirat, ergo neque potestas executorum, quae est accessoria. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abb. Arcbidiac. Gemin. Ioan, And. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational.lib.* 1. *pag.*402. *Alagona in compend pag.* 147. remissiue *Ximen. in concord.par.*1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus.ex hoc tex desumũt *Cou. in cap. cum in officijs, de testam. num. 8. vers. qua ratione, & practic.cap.*11. *à princip. & lib.3.vari.cap.15.à num.2. Medic.in tract. mors omnia soluit part.2.concl.64.à num.18. Rebuff. in praxi tit. de gratia rationi congruit à num.2. Vincent. de Franch. decis.* 405. *Perez l.2.vers. sean tit.2.lib.2.Ordin.pag.*199. *col.*1. *& l.6.q.36.tit.12.lib.3.pag.* 701. *Molin. de primogen.lib.2.cap.7.num.* 63. *&* 64. *Auend. l.43.Tauri glos.1.num.1. & glos.* 3. *Fr. Emm. quaestion. Regular.tom.1.q.9.art.1. & tom.* 2. *q.46.art.8.Gonzal.ad reg.8. Cancel.glos.12.in princip.num.33. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast.decis.109.& in collect.decis.par.2. collectan.* 394. plures, quos refert *Cened. ad Sextum collect.1.Rot. decis.* 203. *num.* 6. *apud Farin. in.* 1. collectione nouissimarum, *alias par.4.diuers. Gutier. pract.lib.2.q.* 74. *&* 75.

3 *Sic nec etiam re integra, &c.* Notatur ad hoc quòd quando gratia principalis est nulla datio quoque executoris tanquam accessoria & pars ipsius gratiae erit nulla, vt per *Gonzal.ad reg.8.Cancell.glos.9.§.1.in annot.n.278*

4 In glos. [Principalis] ibi *(sed executor habet delegatam)* Notatur ad hoc quòd licet executor gratiae Apostol. largo modo dicatur delegatus, tamen secus est in materia stricta, in qua delegati appellatione non venit executor, vt per *Gig. de pensionib. q.94.nu.5.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papae quando subdelegauit alicui non in totum vices suas, & moritur, vel excommunicatur, interim durante tali impedimento appellandum est ad Papam, & num.* 2.

3 *Appellatio non omisso medio, sed gradatim ad superiores immediatos est interponenda, nisi superior ille immediatus impeditus proponatur.*

4 *Delegatus subdelegans, aut alius immediatus superior quando excommunicatus proponitur, tunc non ad illum, sed ad primum delegantem seu alium legitimum superiorem erit prouocandum.*

5 *Idem dicendum si delegatus subdelegans esset mortuus, vel suspensus, aut haereticus, vt n.6. vel absens sit notabili distantia, vt n.7*

8 *Episcopus, seu alius Iudex Ordinarius si cum esset suspectus recusatus causam principalem delegauit, & contingat ab huiusmodi delegato appellari, tunc non ad ipsum Episcopum seu Ordinarium delegantem sed ad Archiepiscopum, vel alium superiorem immediatum erit prouocandum.*

9 *Iurisdictio quãdo est delegata, & res nõ integra tũc non suspẽditur iurisdictio delegati.*

10 *Appellatio alternatiua valet quando in appellante concurrit probabilis aliqua dubitatio Iuris vel facti ad quẽ sit appellandũ.*

Cap. Si is, cui. X.

1 DElegatus Papae quando subdelegauit alicui non in totum vices suas, &

 mori-

moritur, vel excommunicatur, interim durãte tali impedimento appellandum est ad Papam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas Arcbid. Gem. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Francb. Viuian, in ration. lib. 1. pag. 404. Alagona in compend. pag. 147.* remissiuè *Ximen. in concord. part. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumũt omnes in præsenti, latius *Anchar. num. 1. glos. pen. in fine, in cap. 1. de supplen. neglig. Prælat. hoc lib. Abb. num. 1. in cap. cum te 18. sup. hoc tit. Quintanaduen. de iurisdict. lib. 2. tit. de subdelegat. num. 31. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 21. num. 6.* sic limitantes reg. *cap. si delegatus vers. ad eum* cum ibi notatis, *sup. eodem tit.*

3 Estque etiam generalis limitato ad regulam Iuris, qua cauetur non omisso medio, sed gradatim ad superiores immediatos esse appellationẽ interponendã, de qua *in l. Imperatores 21. cum similibus ff. de appell. glos. & Doctores in cap. dilecti il 3. eod. tit.* prosequuntur post antiquiores à se relatos *Card. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 352. Scacc. de appellat. q. 7.* vt non procedat quando superior ille immediatus impeditus proponitur, vt hic, tunc enim eo omisso quasi deficiente gradu proximo poterit ad alium superiorem sequentem prouocari, vt bene explicat, & alijs exemplis cõfirmat *Anchar. hic d. num. 1.* notant omnes *in d. cap. dilecti*, vbi *Abb. num. 15. Soccin. reg. 23. fallent. 12. & 15. Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de appellation. num. 375. Gail. lib. 1. obseru. 119. num. 2.* cum alijs, de quibus *Scacc. d. q. 7. num. 37. cum seqq.*

4 Primò autẽ declara, & intellige conclusionem supradictã ex hoc tex. deductam, & limitationem in eo traditam rectè procedere in exemplo ab hoc eodẽ *tex.* adducto, ibi, *ipsum excommunicari, &c.* quando scilicet delegatus subdelegans, aut alius immediatus superior excommunicatus proponitur, tunc enim non ad illum, sed ad primum delegantem, seu alium legitimum superiorem erit prouocandum, vt ex hoc tex. ita post *glos. in præsenti* notant *Abb. Marant. Molin. Socin.* & alij proxime citatis locis, *Arcbid. in cap. anteriorum num. 17. 2. q. 6. Soar. tom. 5. de censur. disp. 14. sect. 1. num. 1. Scacc. d. q. 7. num. 38.*

5 Secundò declara, & intellige conclusionẽ huius tex. procedere in alio exemplo ab hoc eodẽ tex. adducto, ibi, *aut de medio tolli cõtingat, &c.* id est vbi delegatus subdelegans esset mortuus, &c. iuxta explicationem *glos.* ibi, *verbo de medio*, quæ deducitur ex sequentibus verbis textus, ibi, *vel successorem expectando, &c.* nam vbi delegatus mortuus est satis impeditus proponitur quominus de appellatione valeat cognoscere iuxta reg. *cap. si delegatus 7. in princip. sup. hoc eod. tit.* notant omnes hic, *Rebuff. ad leges Galliæ tom. 3. tract. de appellat. art. 2. glos. vnica num. 15. Scacc. d. quæst. 7. num. 40.*

6 Tertiò intellige, & amplia vt procedat etiam vbi delegatus subdelegans, seu alius immediatus superior, ad quem appellari debuissent, suspensus esset, vel hæreticus, procedit enim in vtroque ratio huius *tex.* cum supra resolutis, & ita in suspenso notat expresse *Abb. in cap. dilecti il 3. num. 15. de appellat. Scacc. d. q. 7. num. 41.* & in hæretico, seu alio non Catholico tradunt idem *Abb. vbi proxime, Francb. ibid. num. 20. & in cap. Romana §. 1. num. 4.* vbi *Domin. eod. num. inf. de appellat. hoc lib. Scacc. d. q. 7. num. 39.*

7 Quartò amplia, vt locum habeat si delegatus, seu alius ad quem erat appellandum, absens sit notabili distantia, seu longinqua, tunc enim ex ratione huius *tex. in vers. ne absolutionem*, ad primum delegantem, vel alium superiorem immediatum posse appellari notant omnes hic, *Francb. & Ancb. num. 2. & Domin. num 4.* ex reg. *cap. 2.* ibi, in *longum peregrinari, inf. de procurat. hoc lib. & l. licet 15. in fine ff. de arbitr.* cum alijs, in quibus habetur longam absentiam Iudicis sufficiens esse impedimentum non solum ad eum excusandum à munere iudicandi iuxta reg. *l. pen. ff. de vacat. munerum*, sed etiam ad iurisdictionem in alium transferendam, vt per *D. Barbos.* & alios ab eo citatos in *l. si longius num. 1. & 4. ff. de iudic.* & in terminis *tex. in cap. cum plures, vers. porro*, ibi, *vel alia iusta causa, sup. hoc eod. tit.* tradit eleganter *Federic. conf. 230. num. 2.* quem sequitur *Card. Tusch. lit. A. concl. 33. num. 10.*

8 Quintò amplia vt similiter locum habeat in appellatione, quæ interponitur à delegato Episcopi, seu alterius Iudicis Ordinarij, qui cum esset suspectus recusatus causam principalem delegauit iuxta terminos *cap. cum speciali 61. in fine princip. de appellation. cap. si quis contra, de foro compet.* tunc enim non ad ipsum Episcopum, seu Ordinarium deleganrem, vtpote qui ex suspicione impediti medium non faciunt, sed ad Archiepiscopum, vel alium superiorem immediatum esse prouocandum ex reg. huius tex. notauit *glos. pen. hic vers. bene autem*, & fuit

commu-

communis sententia antiquorum, quam tenuerunt *Specul. par. 2. tit. de appellat.§. nunc tractemus n.5.& 6. Vincent.Host.Ioan.Andr.* quos referr,&sequitur *Ancbar.in d.cap.si quis contra num.5.Sicul.num.53.Francb.in cap.di. lecti il 3.nu.20.de appellat.& in cap.Romana §.1.num.4.in sallo tit.*sequuntur *Marant.de ordine iudic. par.6.tit.de appellat.num.375.& nu.387.Gail.Mysing.* & alij de quibus *Scacc. de appellat.quæst.7.num.42.*

9 *Si delegatum ipsum excommunicari, &c.* Ergo quando est delegata iurisdictio,& res non est integra, nempe quia delegatus perpetuauerat suam iurisdictionem ante excommunicationem,tunc non suspendetur iurisdictio delegati, vt per *Ricciul. de iure personarum lib.4.cap.19. num.7.* vbi ait procedere siue delegario esset facta in totum, siue in parte.

10 In glos. [Durante.] ibi (*credo quod teneret appellatio alternatiua, &c.*) Sentit *glos.* appellationem alternatiuam valere, quando in appellante concurrit probabilis aliqua dubitatio Iuris, vel facti ad quem sit appellandum,aliàs vero non valere saltem attento Iure Canonico, quasi secus sit de Iure Ciuili, tradunt late *Franch.num.4.Dominic. num.5. in præsenti*, scribentes in rub. *de appellat.* vbi *Card.num.31.Franch.nu.8.& in d.cap.dilecti il 3.* vbi idem *Franch.à num.59.Card.nu.24. & 25.eod.tit.* Legistæ *in l. 1. §.si quis, vbi Paul.num.6.Aretin.num.15.ff.de appellat.Beroi.cons.7.à num. 16.cum seqq.lib. 1. Villad. in tract.de legato par.1.quæst. 8. à num.37. Gambar.in simili tract.lib.8.quæst.6.num.114. Lancellot.de attent.par.2.c.12.limit.50.n.124. & 125. Card. Tusch. tom. 1. lit. A. concl.352. num.60.cum seqq. Scacc. de appellat. quæst.9. per totam.*

SVMMARIVM.

1 Ab arbitris Iuris appellatur ad Papam, & num.2.& intellige,vt nu.7.& 9.

3 Arbitri Iuris illi sunt,qui ex necessitate iuxta formam Iuris in casibus ab eodem Iure expressis à partibus,vel ab alijs eliguntur.

4 Arbitri Iuris an habeant iurisdictionem Ordinariam, vel delegatam, vel mixtam ex vtraque, remissiue.

5 Appellari potest à sententia arbitri electi ex forma,& necessitate Iuris.

6 Arbitri Iuris tanquam veri Iudices iurisdictionem habent, eorumque sententia vera sententia est.

8 Lex magis fauet ei, qui necessariam satisdationem præstare debet, quam ei, qui voluntariam.

Cap. Ab arbitris. XI.

1 Delegatus Papæ, quando est suspectus, vel quando Iudices non concordant, eliguntur arbitri, secundum Ius, à quibus si grauata pars appellare vult,ad Papam,& non ad Iudices, est appellandum. Colligunt ex Ordinar.*Lap. Abb. Archid.Gem. Ioan. Andr. Anch.Butr.Dominic Monach.Franch. Viuian. in ration.lib.1. pag. 405. Alagona in compend. pag.147* remissiue *Ximen.in concord.par.2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *glos.verbo ad quos in cap.superioris cau. sa hoc tit.in Decretal.* vbi *Butr. num. 17. Abb num.7.Imol.nu 3.post med. & Zabarel.col.3. vers.secundo,Gail.lib.1.obseru.33.nu.18.Fulu. Pacian.de probat.lib.2.cap.45.num. 25. Scacc. de appellat.q.7.nu.109. cum seq.* vbi intelligit quando recusatus est vel delegatus Papę,vel Ordinarius, à cuius sententia esset appellandum à Papa, secus quando recusatur delegatus inferior, vel Ordinarius,à cuius sententia non appellatur ad Papam.

3 *Qui secundum formam Iuris, &c.* Arbitri Iuris illi sunt, qui ex necessitate iuxta formam Iuris in casibus ab eodem Iure expressis à partibus, vel ab alijs eliguntur, vt contingit in terminis huius tex. *& cap. si contra vnum 4. vers. vbi vero,sup.hoc eod.tit. cap.suspicionis 39.hoc tit.in Decretal.cap.cum specialt 61. in princ.de appellat.cap.2. eod. tit. hoc lib.l.apertissimi C. de iudic. cap.pastoralis de rescript.in princip.*tradunt *Corras.lib.4.miscel.cap.18,num.1.Alciat.in rub.de offic.Ordin. num.33,Blanc.de compromis.quæst. 6. num.1. Camill.Borrel.in simili tract.§.3.glos.1.nu.33. Azeued.l.4.à num.24.tit.21. lib. 4. noua Recop. Molin. de Iustit. tract.5.disp.23. num.10. & disp.31.num.2.*

4 Vtrum autem huiusmodi arbitri Iuris electi in casibus,de quibus in hoc tex.et alijs Iuribus supra relatis, habeant Iurisdictionem Ordinariam, vel delegatam, vel mixtam ex vtraque? Vide *Blanc. de compromis.quæst.6. num.4.Bart.in l. vlt.C. de iud.* vbi *Bald. notab.7.Ias.in l duo Iudices num. 7.ff. de re iud. Specul.tit.de arbitris,§.fin.nu.74.Abb.in cap. vlt.*

vlt.num.2 1.cum seq. & ibi *Felin. num. 12. de re iudic.Franch.num.2.vers. in glos.2.in praesenti,Borrell. de compromiss.§.3.glos.1.à n.61. Marant.de ordine iudic.par.4.dist.6.nu. 22.* qui omnes huiusmodi arbitros, vel simpliciter delegatam, vel saltem mixtam iurisdictionem habere opinantur, delegatae tamen magis, quàm Ordinariae accedentem.

5 *Si grauauerint, &c.* Collige ex tex. à sententia arbitri electi ex forma & necessitate Iuris, vt hic, appellari posse, consonant *tex. in l.arbitro 9.ff. qui satisd.cog.l.vlt.ff.à quibus appellare non licet, l. ex consensu 23. ff. de appellat.* tradunt *glos. vlt. in praesenti,* & ibid. *Ancbar.num.2. Franch n.3.glos.verbo sopiatur,*& ibi *Doctores in c.pastoralis 14. in princip.de rescript. Bart. in l.1.§.interdum num.8.ff. à quibus appellare non licet, Butr.in cap.Quintauallis num.38.de iureiur. Marant.de ordine iudic.par.6.tit.de appellat.num 272. Molin.de Iustit. tract.5. disp.23.num.10.Scacc.de appellat quaest.17. limit. 13. num 5.* eam assignantes rationem,

6 quia tales arbitri tanquam veri Iudices iurisdictionem habent, subindeque eorum sententia vera sententia est, pariens actionem iudicati,& exceptionem rei iudicatae, vnde ab ea indulgeri debet appellatio à cessente ratione *l.1.* ibi, *quia nec iudicati actio C. de recept. arbitr.* quo argumento eandem conclusionem Doctores admittunt in arbitris electis ex necessitate statuti, vt per *Ancb.hic in fine, Domin num.7.vers.& istam glossam, Bart.in l.diem proferre §.Stari ff. de arbitr.Soccin.reg. 24.fallent.10.in fine, Ceuall. commun. contra communes tom.3.quaest.840 num.23. Scacc.d.limit. 13. num.3.* comprobat late plures referens *Blanc.de compromiss. quaest.10.num.10. cum duobus seqq.* & est doctrina *glos. 1. vers. vel etiam in cap.à iudicibus 2. quaest. 6.*

7. *Ad Sedem Apostolicã appellandum.* Hic tex. dum probat appellationem ab arbitris Iuris esse interponendam ad Summum Pont.de plano, & absq; difficultate procedit, primò in arbitris electis cum de reuocatione ambigitur litterarum de quibus in praesenti in *vers.vel qui.* secundò in illis, qui assumuntur ad cognoscendum de suspicione obiecta delegato Apost. iuxta terminos *cap. suspicionis 39. sup.hoc tit.*cum enim hi sint veluti delegati ab ipso Summo Pont. vel Principe *l. apertissimi*, ibi, *quasi ab Imperiali culmine delegati, C.de iudic.* & insuper loco delegatorum ipsius subrogentur, rectè ab illis ad eũdem Pont. vel Principem est appellandum, sicut alias ab eisdem delegatis ad eundem appellaretur ex decisione tex. in *cap. super quaestionum §. porro sup. hoc tit.* juncta reg.*l.si eum §.qui iniuriarũ,ff.si quis caution.* facitq; etiam ratio *glos.1. in praesenti*, ibi, *& sic ad Papam, qui est lex animata in terris, &c.* cum qua videtur transire *Dominic.num.2,* hic, tradunt *Speculat.par.2.tit.de appellat.§.nunc tractemus, vers.sed ad quem,num.5.in fine, Abb. in d.cap.dilecti 13.nu.14. de appellation.Molin.de Iustit.tract.5.disp.23.nu.10.Scacc. de appellat.quaest 7. num.109.*

8 In glos. [Appellandum, vlt.] ibi (*sic etiam magis fauet lex, &c.*) Vltra Iura à glos. citata idem melius deducitur ex tex. in specie in *l.si dictum 56.§ si compromisero,ff.de euiction. l. tutor, ff.de negot.gestis,* tradit *Dominic. hic num.7.* exornat pluribus *Tiraq. de retractu lig.§.1.glos.10.num. 25.*

9 In ead. glos. ibi (*& hac ratione puto, &c.*) Notatur ad hoc quòd decisio huius tex. dum probat ad Sedem Apost. esse appellandum ab arbitris Iuris, procedit in illis arbitris, qui eliguntur quando Episcopus cum clerico sibi subdito causam habet in terminis *cap. si clericus, vers. vel certe 11. quaest.1.* sequuntur *Domin. in cap. Romana §. ab Archidiaconis num.4.*& ibi etiam *Franch.num.4.limit.4.de appellat.hoc lib.Soccin.reg.23.fallent.9. Marant.de ordine iudic.par.6. tit. de appellat.nu. 376.* cum alijs de quibus *Scacc. d.q.7.n.107.* Ratioque ea esse videtur, quia cum huiusmodi arbitri assumantur ex eo quia neque Episcopus, neque Archiepiscopus in ea causa Iudices esse possunt iuxta *tit. C. ne quis in sua causa,*& proinde ex eisdem rationibus appellatio ad illos interponi non valeat, nec enim Archiepiscopus potest adiri per viam appellationis, nisi quando ab Episcopo appellatur *d. cap. Romana,in princip.* Igitur quasi deficientibus Iudicibus necessariò Romanus Pontifex prouocari debet.

SVMMARIVM.

1 *Executor datus à Papa, vt prouideat personae, subdelegat, si detur vt prouideat Ecclesiae non expressa persona non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum, & causam reddat.*

2 *Executores gratiarum possunt alijs committere vices suas.*

3 *Indu-*

3 *Industria persona, vbi eligitur ad aliquod munus obeundum id delegari nequit.*

4 *Delegatus inferioris à Principe licet non possit subdelegare, poterit tamen si ad hoc habeat speciale mandatum.*

Cap. Is, cui XII.

1 PApa quando committit alicui, vt prouideat tali certę personæ de beneficio in tali Ecclesia, tunc iste potest demandare hoc munus alteri, quia sua industria non debet eligere personam; sed si mandat vt prouideat Ecclesię de persona, non exprimendo aliquã, non potest hoc demandare alicui, quia committitur eius industriæ ad eligendam personam, nisi in rescripto dicat per se, vel per aliũ. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac, Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 405. Alagona in comp. pag.* 147. remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concor. par.* 1.

2 *Potest alij cõmittere licite vices suas.*

Notatur ad hoc quòd executores gratiarum possunt alijs committere vices suas, vt per *Aloys Ricc. in collect. decis. par. 5. collect.* 1689. vbi infert ad illud quòd executores, maxime litteratum in forma dignum, possunt alteri subdelegare.

3 *Quia circa eligendam personam eius industriam, &c.* Notatur ad hoc quòd vbi eligitur personæ industria ad aliquod munus obeundum, id delegari nequit, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 7. n. 18.* & alios citatos per me in *collect. ad cap. vlt. num. 3. cum seqq. hoc tit. in Decretalib.* vbi late declarauimus.

4 In glos. [Per alium, vlt.] ibi *(Et credo quod sic)* Notatur ad hoc quod licet delegatus inferioris à Principe non possit subdelegare, poterit tamen si ad hoc habeat speciale mandatum, vt per *Marant. de ordine iudic. par. 4. dist. 5. num. 63. Caputaq decis. 167. nu. 2. par. 1. Nau. in c. placuit, de Pœnit. dist. 6. nu. 70. & 71. Azeued. ad rub. tit. 9. num. 14. & 19. lib. 3. noua Recopilat. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 8. nu. 3. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. quæst. 66. nu. 23. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 2. quæst. 10. num. 9. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 1. lib. 1. cap. 13. nu. 21. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 2. art. 11. concl. 2. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 31. n. 6. cum seqq.*

Cap. Statuimus. XIII.

1 PApa quando mandat alicui causam expedire in certo loco, delegatus si habet iustam causam potest eam expedire in alio loco. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 406. Alagona in compend. pag.* 148. remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par.* 2.

2 In glos. [Statuimus.] ibi *(fit ergo hoc de iure nouo)* Notatur ad hoc quòd verbum, *Statuimus*, est Iuris noui inductiuum, vt per *Seraphin. Rotæ decis. 510. nu. 4. Nicol. Garc. de benefic. par. 3. cap. 1. num. 9.* & alios citatos per metipsum in *tract. de dictionib. vsufreq. dict. 384. secundum Lugdunen. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio vbi proponitur à subdelegato non in totum, quia non admittit exceptionem per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem, ad primum delegantem appellabitur, & num. 2.*

3 *Delegata potestas mortuo delegante re integra non expirat ipso iure, sed ope exceptionis.*

4 *Integra vt res non dicatur sufficit quod qualitercunque caperit Iudex iurisdictione vti, exercens quemcunque actum iudicialem.*

5 *Contraria allegans non est audiendus.*

6 *Iudex delegatus si fuerit hæreticus non habet iurisdictionem.*

7 *Iurisdictio subdelegata vt non expiret per mortem primi delegantis, satis est delegatum ab eo, vel ab hoc subdelegatum cępisse vti iurisdictione ante dicti primi obitũ.*

8 *Subdelegatio est actus iurisdictionis.*

Cap. Si à delegato. XIV.

1 DElegatus quando subdelegauit non in totum, sed in partem, licet sit regulariter appellandum ad delegatum, tamen si excipitur quod re integra mortuus est delegans primus, & hæc exceptio non admittitur, appellandum est ad Papam. Similiter quando appellatur ex eo quia Iudex non habet potestatem, appellandum est ad Papam. Colligunt ex Ordinar. *Archidiac. Gemin. Ioann. Andr. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 406.*

Ala-

Alagona in compend. pag. 148. remissiue *Ximen. in concordan. par. 2.*

2 *Ex eo fuerit appellandum quia exceptionem, &c.* Per hunc tex. notabiliter limitatur generalis reg. de qua in *cap. si delegatus vers. ad eum, sup. hoc eod. tit.* qua habetur à subdelegato non in totum ad ipsum delegatum subdelegantē esse appellandum, vt non procedat quando à tali subdelegato ex eo appellatur quòd non admittit exceptiones concludentes defectum iurisdictionis in delegato subdelegante, vt in exemplo, de quo tex. in præsenti, ibi, *quod antequam. &c.* & in alijs relatis à *glos. verbo, in alijs*, tunc enim non ad ipsum delegatum, qui iurisdictionem negatur habere, sed ad primū delegantem erit appellandum, ne aliàs appellans appellando ad eundem, quem iurisdictionem negat habere, contraria deducere videatur, contra *reg. cap. solicitudinem 54. in fine, de appellat. l. 1. C. de furtis*, cum similibus, quam rationem assignat tex. *hic in fine*, & per eum ita notat *glos. Anch. nu. 4. ad finem, Ioan. Monach.* & omnes hic, *Abb. in cap. eum te 18. notab. 2. sup. hoc tit. Franch. in d. c. dilecti il 3. num. 28. de appellat. Molin. de Iustit. tract. 5. disp. 21. num. 6. Quintanad de iurisdict. lib. 2. tit. de subdelegat. num. 31. Stacc. de appellat. quæst. 7. num. 68.*

3 *Quod antequam per eum, &c.* Notatur ad hoc quòd potestas delegati mortuo delegante re integra non expirat ipso iure, sed ope exceptionis, ac proinde si pars aduersa non excipiat valent gesta ab eo delegato, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 28. n. 39. & 40.*

4 *In aliquo processum fuisset, &c.* Sufficit ergo, vt res non dicatur integra, quòd qualitercunque cæperit Iudex iurisdictione vti, exercens quemcunque actum iudicialem, vt per *Sanch. d. lib. 8. disp. 28. num. 8.*

5 *Contrarius sibi ipsi, &c.* Notatur ad hoc quòd cōtraria allegans non est audiendus, vt per *Domin. hic not. vlt. Greg. l. 11. verbo ninguna tit. 18. part. 3.* Doct. per tex. ibi in *l. 1. C. de furtis*; *Bernard. reg. 28. Mantu. in l. precibus lect. 1. num. 29. C. de impub. & alijs Bald. in l. 1. oppos. 9. col. 3. C. si seruus extero. Cou. variar. lib. 2. cap. 2. nu. 1. in fine, Menoch. de præsumpt. lib. 1. præs. 41. num. 2. & consil. 106. num. 520. Cabed. Lusit. decis. 34. num. 9. par. 1.* Stephan. Gratian. *Marchiæ decis. 54. num. 18. Cardos. in praxi Iudicum verbo Allegationum 4.*

6 *Idem fiet in alijs casibus, &c.* Hos casus plene enumerant *glos. verbo in alijs, & Archid. hic, vbi additio impressa Ioan. Andr.* alterum addit de hæretico, cum scilicet pars excipit Iudicem delegatum esse hæreticum, neque proinde iurisdictionem habere ex *reg. cap. audiuimus*, cum similibus 24. *q.* 1. in quo latius insistunt idem *Archid. Franch. & Anchar. num. 4. Domin. num. 5. in præsenti*, vltra quos vide *Azori. instit. moral. par. 1. lib. 8. c. 13. quæst. 7. Castr. de iusta hæreticorum punit. lib. 2. cap. 22. & 23.*

7 In glos. [Processum.] ibi *(Papa dedit delegatum, &c.)* Notatur ad hoc quòd, vt iurisdictio subdelegata non expiret per mortem primi delegantis satis est delegatum ab eo, vel ab hoc subdelegatum cæpisse vti iurisdictione ante dicti primi obitum, vt per *Sanch. d. lib. 8. disp. 28. num. 38.*

8 In cad. glos. ibi *(quia subdelegare est iurisdictionem delegare)* Ergo subdelegatio est actus iurisdictionis, vt per *Sanch. d. disp. 28. num. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Conseruatores qui possint esse ponitur hic, & vbi cognoscere valeant, & an, & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de talium expensis.*
2 *Conseruatores Societatis Iesu non comprehenduntur sub dispositione huius tex.*
3 *Conseruatores in forma de qua hic à solo Romano Pont. concedi possunt.*
4 *Conseruatores qui possint esse referuntur.*
5 *Vicarij generales Episcoporum quatenus tales Conseruatores esse non possunt.*
6 *Priores, seu Guardiani Mendicantium an posint esse Conseruatores, remissiuè.*
7 *Iurisdictio reciproca in Iudicibus non Conseruatoribus est iustissima causa recusationis.*
8 *Regibus propter eorum excellentiam semper defertur, & præseruati censentur.*
9 *Conseruatoris datio existentis sub iurisdictione, vel dominio petentis, est nulla ipso iure.*
10 *Archiepiscopus an possit habere in Conseruatorem subditum suffraganei sui, remissiue.*
11 *Districtus quid sit, & an differat à territorio,*

torio, seu iurisdictione, remissiue.

12 *Clerici, an dicantur esse de districtu dominorum temporalium, remissiuè.*

13 *Conseruatores extra ciuitates, siue diæceses in quibus fuerint deputati, procedere non possunt, nec reos ad suum iudicium trahere vltra vnam dietam à fine diæcesum eorundem, & num. 16. nisi aliud in tenore Bullæ Conseruatoriæ fuerit concessum, vt num. 14.*

15 *Conseruatores plures habenti, an licitum sit partes citare ad remotiorem, stante propinquiori, remissiuè.*

16 *Conseruatores in totum subdelegare non possunt, nisi quoad citationes, & sententiarum promulgationes, vel vbi ex beneficio litterarum id eisdem fuerit concessum.*

17 *Episcopi suspensionem non incurrunt nisi de illis expressa mentio fiat.*

18 *Ignorantia qualibet etiam crassa excusat à pœna.*

19 *Suspensio ab officio quoties à Iure, seu etiam ab homine præcisè, vel absolutè imponitur, si aliud non addatur, non includit suspensionem à beneficio.*

20 *Conseruatorem sibi datum incitantes, vt intromittat se in ijs, quæ non continent apertam violentiam, vel iniuriam, & exigunt altiorem indaginem, incurrunt excommunicatiorem Papæ reseruatam.*

21 *Pœna de qua in hoc tex. non incurritur ex sola procuratione, nisi effectus sequatur.*

22 *Absolui non potest pars ab excommunicatione huius tex. nisi prius alteri parti integraliter expensas resarciat, nec subinde cautio sufficit.*

23 *Delegata potestas expirat mortuo delegante re integra, secus quoad negotia iam cœpta.*

24 *Dictio, omnino, iuncta decreto irritanti omnimodam & totalem nullitatem ipso iure importat.*

25 *Canonicus Ecclesiæ Cathedralis potest esse delegatus, non vero Conseruator.*

Cap. Hac constitutione. XV. & vlt.

1 Conseruatores non possunt esse nisi Episcopi, & his superiores. Item Abbates, & habentes dignitatem, vel personatum in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata. Itẽ vnus Conseruator non potest habere pro Cõseruatore illum, quem conseruat. Item nullus potest habere pro Conseruatore suum subditum, vel eum, qui consistit in districtu ecclesiastico, vel temporali suo, excipiuntur Reges, & Reginæ. Itẽ Conseruatores non præsumant procedere extra ciuitatem, vel diœcesim, in quibus sunt constituti, contra quoscunque, neque aliquem trahant à fine diœcesis vltra vnam dietam. Item nisi exprimatur in rescripto, seu litteris non possunt committere suas vices alteri, possunt tamen citare, & denuntiare sententiam per alios, & quando hoc est concessum in litteris faciant intra ciuitatem, vel diœcesim, & personis habilibus vt supra. Item si Conseruatores scienter se intromittant in alijs, quam in manifestis iniurijs, & violentijs, seu in alijs, quæ iudicialem indaginem exigunt, eo ipso sunt suspensi per annum ab officio, & pars, quæ hoc procurauit, est excommunicata, & non absoluitur nisi prius integrè satisfecerit parti indebite fatigatę de expensis. Item officium Conseruatoris ipso iure expirat in negotijs non cœptis per mortem concedentis. Circa munera, expensas, assessores, notarios, & testes vocandos seruetur constitutio *de rescript. cap. statuimus, §. insuper*. Si quid contra præmissa fuerit attentatum est irritum, & inane. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 407. Alagona in compend. pag. 148.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 In Societatis Iesu Conseruatore locum non habere hunc tex. tradit *Aldrete pro omnimoda Regularium exempt. par. 3. cap. 5. num. 8. cum seqq.*

3 *A Sede Apost. conceduntur, &c.*

Notatur ad hoc quòd Conseruatores in forma de qua hic, à solo Romano Pont. concedi possunt, vt per *Siluest. in sum. verbo Conseruator num. 2. Fr. Emman. Roderic. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 65. art. 2. in princip. Azori. instit. moral. tom. 2. lib. 5. cap. 34. quæst. 6. Molin. de Iustitia tom. 6. disp. 29. num. 1.*

4 *De cætero deputari non possint nisi Episcopi, &c.*

Tex. hic vsque ad *vers. Conseruatores autem*, totus est in explicando quinam possint Conseruatores deputari, & in primis regulam constituit solos Episcopos, vel eorum superiores, aut Abbates, item eos, qui dignitates, vel personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs obtinuerint, Conseruatores eligi posse notant omnes in præsenti, *Petr. Greg. syntagm. lib. 47. cap. 22.*

cap.22.num.28.Siluest. verbo Conseruator nu. 2.Fr. Emman.quæst.Regular.tom.1.q.65.art. 2. Azor.d. tom.2.lib.5.cap. 34. q. 4. Molin. d.disp.29.num.3.

5 *Seu dignitates, vel personatus in Cathedralibus, &c.* Verba illa, *dignitates, vel personatus*, strictè accipiuntur, non prout important honorem cum aliqua iurisdictione, sed prout sunt beneficia ecclesiastica, sicut manifeste probant verba sequentia, ibi, in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs obtinêtes; vnde sequitur eosdem Vicarios generales Episcoporum quatenus tales Conseruatores esse non posse, licet enim habeant honorem, seu officium cum iurisdictione, nequaquam tamen obtinent dignitatem, seu personatum in aliqua Ecclesia, *Abb. in cap. de multa num. 23. de præbend. Selu. de benefic. part. 1. q. 2. num. 64. Menoch. consil. 51 nu. 33. lib. 1.* quam tamen dignitatem tex. hic requirit, & ita ex hoc & alijs fundamentis in specie defendunt *Cardin. in d. Clem. 2. q. 12.* & ibi *Bonif. à num. 36. Pauin. de potestate Capituli. par. 2. q. 10. num. 16. Fr. Emman. d. q. 65. art. 13. vers. ex his*. Quamuis contrarium intendant *glos. verbo delegatus in Clem. 2. de rescript.* quam sequuntur *Anchar an Paul. & Imola* ibi, & ex noua decisione illius tex. videtur tenere *Piccard. inter consilia Menoch. cons. 52. num. 33. cum seq. lib. 1. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. quæst. 27.* quorum sententiam etiam hodie locum habere poterit attentis specialibus priuilegijs Religionum, quibus similiter concessum est, vt possint Vicarios generales in suos Conseruatores eligere, vt per *Fr. Emman. d. art. 13.* Vtrum autem

6 Priores, seu Guardiani Mendicantium possint esse Conseruatores, prout delegati dari valent in terminis *d. Clem. 2.* vide eundem *Fr. Emman. d. art. 13. vers. secūdo est notandū.*

7 *Nullusque deputati sibi Conseruatoris, &c.* Intellige prohibitionē hāc procedere non solum ad effectum vt ex hoc capite valeat Conseruator recusari, sed insuper vt datio nulla sit, etiam non opposita exceptione, seu recusatione, iuxta decisionem huius tex. *in vers. vlt.* obseruat *glos. bic verbo Conseruator, & verbo edita vers. secundo*, cum qua transeunt *Monach. & Domin. in princ. n. vlt. & Anch. n. 1.* notantes quod licet aliàs hæc reciproca iurisdictio in cæteris Iudicibus sit iustissima causa recusationis iuxta doctrinam *Specul. in tit. de Iudice deleg. §. superest vers. item si vnus, Rebuff. ad leges Galliæ tom. 3. tract. de recusat. art. 9. glos. vnica num. 34.* intendit *glos. d. verbo Conseruator*, ibi, *saluo iure recusationis, &c.* in Conseruatoribus tamen sufficiens est vt ipsamet concessio nulla sit, iuxta hunc tex. tradūt *Petr. Greg. syntag. lib. 47. c. 22. n. 8. Azor. d. p. 2. lib. 5. c. 34. q. 4. Molin. d. tom. 5. disp. 29. n. 3. vers. item non possunt.*

8 *Regibus, & Reginis, &c.* Notatur ad hoc quòd Regibus propter eorum excellentiam semper defertur, & præseruati cēsentur, vt per *Ceuall. commun. contra communes q. 897. n. 491 tom. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 2. num. 36. Azeued. cons. 34. num. 6.*

9 *Qui sub ipsius iurisdictione, dominio, &c.* Intellige similiter ex hac causa Conseruatoris dationem nullam manere ipso iure, vt intēdunt *glos. verbo à tēporali, glos. verbo edita, vers. tertio* hic, iunctis supra resolutis. Ratio huius probationis desumitur ex decisione *tex. in cap. accedens il 1. vers. cū igitur*, & ibi *glos. verbo subesse, & ex c. accedens il 2. ibi & omnes sub districtu existant. &c. vt lite non contest.* cum alijs in quibus habetur non posse quem habere in Iudicem eū, cui valeat imperare, tradunt *Monach. in præsenti num. 1. Anchar. in princip. num. 6. Marant. de ordine iudic. par. 6. tit. de appellat. n. 40*

10 *& 41.* Vtrum autem Archiepiscopus possit habere in Cōseruatorem subditum Suffraganei sui supposita prohibitione huius tex? vide per *Dominic. bic in princip. tex. num. vlt. & Franch. num. 4. in fine.*

11 *Districtu ecclesiastico, vel temporali.* Quid sit districtus, & an differat à territorio, seu iurisdictione vt videtur probare tex. hic in illa particula, *vel?* vide *Anchar an. num. 6. Franch. n. 3. in præsenti, glos. verbo diœcesim in Clem. ne Romani §. sane, de elect.* cum alijs de quibus *Alex. in l. vlt. n. 11. & ibi Angel. ff. de iurisd. omn. Iud. Oldrad. cons. 167. Surd. decis. 129. num. 14.* plenè *Card. Tusch. tom. 2. lit. D. concl. 516. per totam.*

12 An autem clerici dicantur esse de districtu dominorum temporalium? vide *Domin. in princip. tex. num. 7. & 8. Franch. num. 3. & 4. Anchar. num. 6.* & tandem post *Bart.* & alios, quos citat, *Mart. de Iurisdict. par. 4. cent. 1. casu 1. n. 28. Surd. decis. 129. & cons. 301. n. 7. Soar. de legib. lib. 3. c. 20. n. 7. ad fine, Card Bellar. tom. 1. controu.*

controu.5.generali lib.1.c.28.verſ.ſecunda propoſitio, & plerique alij inde diſputantes an, & quando leges Ciuiles aliàs iuſtæ obligēt Clericos ad ſui obſeruantiam tanquam Ciues, ſeu membra Reipub.

13 *Conſeruatores autem, &c.* Probat tex. Iudices Conſeruatores de quibus in præſenti, extra ciuitates, ſiue diœceſes, in quibus fuerint deputati procedere non poſſe, nec reos ad ſuum iudicium trahere vltra vnam dietā à fine diœceſum eorundem, notant *Ioan. Andr. Dominic.& omnes hic, Silueſt.verbo Conſeruator n.4. Azori.inſtit.moral.par.2. lib.5. c. 34. q.8. Fr. Emman.tom.1.q.65.art.7. Molin.tom. 6.diſp.29.n.4. Ceuall. commun.contra communes q.897.n.730.cum ſeqq.tom.4.* quod ex eo procedit quia cum Conſeruatores ſint Iudices delegati, voluit Pontifex, vt in eis ſeruaretur deciſio *tex.in c.ſtatutum, §.cum vero, cum ſeq.ſup.de reſcript.hoc lib.* vbi id ipſum in cæteris delegatis conſtitutum inuenitur, vt bene notauit *glos.hic verbo non præſumant.* Vnde fit quòd ea omnia, quæ in computatione harum dietarum, illarum ſignificatione, ac cæteris omnibus in propoſito circa delegatos à Iure inducta, & à Doctoribus declarata reperiũtur, proportionabiliter in Conſeruatoribus locum habebunt, quæ cum non ſint præſentis loci videri poteris per ſcribentes *in d.§.cum vero, & ſeq.Doct. in c. nonnulli 28. in princip.* vbi late *Felin.à n.31. Mantu.* & alij *extra de reſcript.Dec.& Pariſ.in c.olim, de exception. Rebuff.de priuileg. ſcholar.priuil. 161. Ceuall. d. quæſt.897.à num.732. Card. Tuſch. tom.2. lit.D.concl. 405.cum ſeqq.*

14 Limita proxime reſolutã, vt non procedat, quando aliud in tenore Bullæ Conſeruatoriæ fuerit conceſſum, prout hodie Conſeruatoribus Religionum indultum reperitur, vt ſcilicet vſque ad tres dietas partes ad ſuum iudicium trahere valeant, ſicut referunt *Fr. Emman.d.art.7. Molin.diſp.29.n. 4.* & olim regulariter Conſeruatoribus quatuor dietæ cõcedebantur, vt tradunt *Domin. hic n. 4. verſ. quaro, Rebuff.& Fr.Emman.dictis locis*, quas ad duas tantum reſtrinxit Innoc.VIII in Bulla, quam refert *Azeued.l.20.n.30.tit.7.lib. 1. noua Recop.*

15 Vtrum vero habenti plures Conſeruatores licitum ſit partes citare ad remotiorem ſtante alio propinquiori? vide *Ioan. Andr.in addit.ad Speculat.tit.de Iudice deleg. verſ. ſed nunquid, Fr. Emman. d. quæſt. 65. art. 8. per totum.*

16 *Vices quoque ſuas, &c.* Licet ergo quilibet alius Sũmi Pont.delegatus in totum ſubdelegare valeat ex deciſione tex.*in c. ſi pro debilitate, & in cap.ſuper quæſtionum, in fine princip.cum ſimilibus, ſup.hoc tit.* Conſeruatoribus tamen id non permittitur niſi quoad citationes, & ſententiarum promulgationes, vel vbi ex beneficio litterarũ id eiſdem fuerit conceſſum, tradunt vltra *glos.& Ordinarios hic, glos.verbo ipſorum in Clem.2.de hæret.Petr.Greg. ſyntag.Iuris lib.47.cap.22.num.27. Quintanad. de Iuriſdict.& imperio lib.2.tit.de ſubdelegat. num.7. Azori. d.par.2. lib.5. cap.34. quæſt. 9. Fr.Emman.d.tom.1. quæſt. 65.art. 10. Molin. d.tract.5.diſp.29.num.5.* qui duo vltimi referunt ſpeciales conceſſiones factas Religionibus per quas earundem Conſeruatores in totum ſubdelegare valent. De ratione autem quare attento Iure Conſeruatores nequeant committere vices ſuas vt hic, inquit *glos.in d. Clem. 2.* eam reddens quia ſcilicet eorum induſtria prælecta videtur, ac ſubinde ſuccedit reg. *d. cap. is, cui, ſup. hoc tit. & lib.* aliã tradit *Petr. Greg d. num. 27.* Sed melior videtur, quam ſentit *glos.hic verbo nulli*, intendens textum hunc Ius ſpeciale conſtituere in propoſito circa Conſeruatores ſicut in multis alijs conſtituit ad eorum poteſtatem reſtringendam, vt quanto minus fieri poſſet Ordinariæ præiudicium afferret, agnoſcit communis hic, *Bellam.num 4.in d.cap.vlt.*

17 *Eo ipſo per vnum annum, &c.* Non intelligas pœnã hanc ſuſpenſionis referri ad Epiſcopos, ſeu eorum Superiores de quibus textus in principio loquutus fuit, ſi forte Conſeruatores deputentur, & limites ſuę poteſtatis excedant, vt enim clauſula hęc generalis ſit, nec in illa de ipſis expreſsa mentio fiat, ſuccedit deciſio tex. *in c. quia periculoſum, de ſentent. excom. hoc lib.* ad quem licet Doctores in præſenti non aduertant, obſeruauit tamen elegãter *Soar. tom.5.de cenſur.diſp. 31.ſect.3.n.17.* Nec etiam intelligas ſufficere ad eandem pœnã incurrendã Conſeruatores delinquere per ignorantiã Iuris craſſam, vel affectatã, vt male voluit *glos.hic verbo ſcienter*, cui ſimilis *in Clem.1.verbo ſcienter, de conſang.* ſequuntur in ſpecie *Franch.& Dominic. hic in verſ. Conſeruatores n. 2. Fr. Emman.d. tom.1.q.65.art.19.* arg.tex.*in c. eos, de tempor. Ordinat.hoc lib.* Verius enim eſt requiri, vt culpabiliter, & grauiter peccãdo id faciãt, cũ tex.

ſcientiā exigat,nec ſine cauſa verbum, *ſcienter*, in eo additum ſit ad excludendam ſcilicet quamcunque ignorantiam,vt in terminis defendit *Soar.* vbi proxime. Quod ex eo confirmatur, quia quælibet ignorantia etiā craſſa excuſat à pœna, licet non à culpa, quando lex pœnam imponens vtitur verbo *ſcienter*, vt arg.tex. *in l.igitur,ff.de liberali cauſa*, cum ſimilibus comprobat poſt alios *Nau.in man.*
19 *c.27.nu.141.* Denique non intelligas ſuſpenſionem hanc licet ex generalitate verborum includat ſuſpenſionem non tantum ab officio muneris Conſeruatorij, ſed etiam ab ipſo Officio clericali,iuxta doctrinā,quā ex *D.Thom.* & alijs à ſe citatis tradit *Soar. d. tom.5. disp. 26.ſect.1.à nu.3.* inuoluere etiā ſuſpenſionē à beneficio,vt male infert *gloſ.hic verbo officio*, cum qua poſt *Monach.n.4. & Archid.* tranſit *Domin.d.n.2*. Cōtrariū autem veriùs exiſtimo cum *Soar.d.disp.31.n.17.in fine*, quoties enim à Iure,ſeu etiam ab homine ſuſpenſio ab Officio præciſe, vel abſolute imponitur, ſi aliud non addatur,non includit ſuſpenſionem à beneficio,vt ex *tex.in c.cū inter,in princ.de purgat.canon.*& alijs fundamentis comprobat late idem *Soar.d.disp.26.ſect.3.à n.4.Hēriq. in ſum.lib.13.c.32.§.3.* quicquid alij diſtinguāt.

20 *Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, &c.*

Notatur ad hoc quod incitātes Cōſeruatorē ſibi datum,vt intromittat ſe in ijs, quæ non continent apertam violentiam, vel iniuriam,& exigunt altiorem indaginem, ſiue iudicialem diſcuſsionem, incurrunt excommunicationem Papæ reſeruatam, vt per *Gamb.de caſibus reſeruat.c.10.n. 6. in princip. Filliuc.tract.14.n.53.verſ. quinta, & nu. 58. Rainer.de cenſur.extra Bullam Cœnæ c. 9. excom.47.* quos refero Ego *ipſe de officio, & poteſt. Epiſcopi par.3. alleg.50.n.205.ſecundum Lugdunen. impreſſ.*
21 Nō eſt ergo intelligēdus tex.in hac pœna excommunicationis de quocunque procurante,ſed tantùm de eo,qui partem in iudicio ſiſtit,vt manifeſte probant verba illius, & bene notant, ac declarant *Dominic.hic n.2.Nau.in man.c.27.num.125.Azor.d.par.2.lib.5.c. 34. q.13.Soar.d.tom.5.de cenſur. disp. 23. ſect. 4. n.10.Fr.Emman d.tom.1.q.65.art.vlt.* aduertentes inſuper eandem pœnam non incurri ex ſola procuratione niſi effectus ſequatur.
22 Licet autem ab hac excommunicatione nequeat pars abſolui niſi prius alteri parti integraliter expenſas reſarciat, vt *tex.* ait, nec ſubinde cautio ſufficiat quemadmodū proſequuntur declarātes *Domin.hic n.3.Monach.n.4.Frāch.n.2.in fine, gloſ. verbo manifeſta in c.2.de ſent.excom. hoc lib.* iunctis traditis per *Doctores per tex.ibi in c.qua fronte,de appellat. Cou.in c. alma mater par.1.§.11.n.11.Henriq. in ſum.lib.13.c.28.* abſolutio tamen ab Ordinario præſtari poterit cum reſeruata non teperlatur ex regula tex. in *c. nuper verſ. in ſecundo,de ſent.excom.* obſeruatq; *Domin. Frāc. & Monach.dictis locis,Azor.d.c.34.q.13.in fin.*

23 *Officium autem, &c.* Notatur ad hoc quòd poteſtas delegata expirat ipſo iure mortuo delegante re integra, vt per *Sanch.de Matrim. lib. 8. disp.28.n.40.* quoad negotia vero cæpta non expirat morte concedentis, vt per *Fr. Emman.quæſt.Regular.tom.1.q.65 art.6.* vbi *art. 9.* reſoluit quòd non durat poſt quinquennium iuriſdictio Conſeruatoris quoad negotia iam cæpta.

24 *Omnino decernimus irritū, & inane.*

Notatur ad hoc quòd dictio, *omnino*, iuncta decreto irritanti omnimodam, & totalem nullitatem ipſo iure, & ſine ope exceptionis importat,ſecundum ea, quæ de natura decreti irritantis tradunt communiter Doct.de quibus *Gabr.commun.tit de clauſul.concl.3.num. 56.cum ſeq.Card.Tuſch.tom.2.lit.D.conc. 115.* & citati per me in *tract. de clauſulis vſufreq. clauſ. 40.* Et de dict. *omnino* vide quę late dixi in *tract. de dictionib. vſufreq. dict.240.*
25 In gloſ. [Obtinentes.] ibi (*quia delegatus poteſt eſſe Canonicus Eccleſiæ Cathedralis, Cōſeruator non*) Ita *gloſ.verbo Canonicis verſ. item ſcias in cap.ſtatutum,in princ.ſup. de reſcript.hoc lib. Sicul. in Clem.2.nu 34. eod.tit. Petr.Greg.d.lib 47.cap.22.num 28. Mandoſ. de ſignatura gratiæ tit.conſeruatoriæ verſ. ſed quo*, vbi teſtatur ita ſeruari de ſtylo Curiæ, *Fr.Emman d.quæſt.65.art. 2.* Quamuis contrarium defendat *Gom. in d. cap. ſtatutum num.110.* cuius opinio licet de Iure communi non procedat,ſatis tamen defenditur attentis ſpecialibus priuilegijs Religionum, quibus indultum eſt,vt etiam Canonicos Eccleſiarum Cathedralium in Conſeruatores eligere valeant, ſicut conceſſit Sixtus IV. Pius V.& Greg.XIII.vt referūt *Fr.Emman.d. quæſt.65.art.3.Molin. d.disp.29. num.3.*
26 In gloſ. [Non præſumant.] ibi (*quod in Conſeruatore non credo*) Notatur ad hoc quod Conſeruatores extra Ciuitatem, ſeu diœceſim in

sim in qua fuerint deputati etiam stante partium consensu procedere non possunt, nec reos ad suum iudicium trahere extra vnam dietam à fine diœcesum eorundem, sequitur *Molin.d.tract.5. disp.29.*

De Officio Legati. Tit. XV.

SVMMARIVM.

1 *Legati nō Cardinales sine speciali mādato iure legationis beneficia conferre nō possunt, sed Legati Cardinales hoc bene possunt.*

2 *Legati nati, seu missi non habent facultatem conferendi.*

3 *Legati de Latere omnia beneficia in prouincia sibi decreta conferre possunt.*

4 *Cardinales propter eorum prarogatiuas, & excellentias in generali dispositione non comprehenduntur nisi de eis specialiter fiet mentio.*

5 *Legatorum triplex species.*

6 *Papa cum promiscue de Cardinalibus loquitur vocat illos fratres.*

7 *Legatus Cardinalis potest conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam per Lateranense Concil.*

8 *Legatus Cardinalis vbi est in prouincia, vel alius habens speciale mandatum, possunt tres concurrere in collatione beneficij, Papa scilicet, Legatus, & Ordinarius.*

Cap. Officij. I. *Innoc. IV.*

1 Legati Cardinales solum beneficia conferre possunt, alij non possunt nisi de speciali licentia. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration lib. 1. pag. 417. Alagona in comp. pag. 152.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2. *Conferendi beneficia nullam habeāt potestatem.* Notatur ad hoc quòd Legati nati, seu missi non habent facultatem conferendi; vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 13. nu. 10. cum seqq.*

3 *Quod in Fratribus nostris, &c.* Notatur ad hoc quòd Legatus de Latere omnia beneficia in prouincia sibi decreta conferre potest, vt per *Gigan. de pensionib. q. 6. n. 18. cum seqq. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 70. Gambar. de officio, & potest. Legati de Latere lib. 3. num. 31.* vbi *num. 94.* subdit hoc procedere etiam in beneficijs exemptis, *Leli. Zecbi. de benefic. & pension. ecclesiast. c. 2. vers. Legati etiam, Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. c. 28. q. 1. Rot.* apud *Farin. decis. 624. in 1. collect. nouissimarum, alias par. 4. diuersor. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 23. num. 2. Azeued. ad rub. tit. 8. n. 2. lib. 6. noua Recopil.* Vnde coram illo renunciationem fieri posse resoluit *Flamin. dicto lib. 8. quæst. 13. nu. 15. cum seqq.*

4 *Quia sicut honoris prærogatiua tantur.* Notatur ad hoc quòd Cardinales propter eorum prærogatiuas, & excellentias in generali dispositione non comprehenduntur, nisi de eis specialiter fieret mentio, vt per *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 5. collect. 1724.* De Cardinalium prærogatiuis, & sublimitate; vide *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 24. num. 1. cum seqq.*

5 In glos. [*Legati.*] Notatur ad hoc quòd triplex est legatorum species, quidam enim dicuntur Legati nati, quidam vero sunt, qui appellantur missi, alij autem dicuntur Legati de Latere, sic sigillatim singulos Legatorum gradus percurrentes tradunt, & explicant *Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. q. 13. n. 1. cum seqq. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 27. quæst. 1. Molin. de Iustit. tom. 6. disp. 9. num. 2.*

6 In glos. [Fratribus nostris.] ibi (*nota quia cū Papa promiscue de Cardinalibus loquitur, vocat fratres illos*) Ita *Rebuff. de priuileg. scholar. priuil. 106. vers. 43. Azori. d. par. 2. lib. 5. cap. 27. quæst. 2.*

7 In glos. [Ampliori.] ibi (*sed quid dices, potest ne Legatus Cardinalis conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam per Lateranen. Concilium? videtur quod sic*) Sequuntur *Pute. decis. 266 lib. 2. Corras. de benefic. cap. 3. num. 4. Gambar. de officio, & potest.* Legati de Latere *lib. 3. num. 13. & nu. 624. Cuch. instit. maior. lib. 2. tit. 5. num. 79. Petr. Greg. de benefic. cap. 2. num. 4. Leli. Zecb. de Republ. eccles. tit. de statu* Legati *num. 4. vers. tertio potest, & de benefic. & pension. ecclesiast. cap. 2. vers.* Legati *etiam.*

8 In ead. glos. ibi (*& nota quod vbi est Legatus Cardinalis in prouincia, vel alius habens speciale mandatum, possunt tres concurrere in collatione beneficij, scilicet Papa, Legatus, & Ordinarius*) Ita *Cosm. in pragm. Sanct. tit. de collation. §. neque, verbo prauentionem, Aen. de Falconib. de reseruat. par. 2. prælud. 1. Corras. de benefic. cap. 3. num. 5. & 6. Caputaquen. decis. 287. n. 2. par. 1. Quintanad. lib. 1.* ecle-

ecclesiast. cap. 5. n. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 2. proœm. num. 54.

SVMMARIVM.

1 *Legati officium non expirat per mortem Papæ, & num. 2.*

3 *Legati Sedis Apost. sunt Iudices Ordinarij.*

4 *Legati Cardinalium delegatorum possunt sub delegare.*

Cap. Legatos. II. *Clem. IV.*

1 LEgati officium non expirat per mortem Papæ. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 418. Alagona in compend. pag. 152.* remissiuè *Ximen. in concord. part. 2.*

2 Hãc eãdẽ cõclus. ex hoc tex. deducũt *Mozz. de contract. lib. tit. quomodo annulletur mandatũ n. 20. Azeued. ad rub. tit. 8. n. 2. lib. 6. noua Recop. Pichar. in §. recte nu. 2. Instit. de mandato, Morl. in empor. Iuris p. 1. tit. 2. in prælud. n. 105.*

3 *Ordinarios reputantes.* Notatur ad hoc quòd Legati Sedis Apost. sunt Iudices Ordinarij, vt per *Nau. in c. cum contingat, de rescript. remed. 5. n. 2. & de Indulgent. notab. 28. n. 19. Gutier. canonic. lib. 1. c. 11. n. 4. cum seqq. Sãch. de Matrimon. lib. 3. disp. 28. n. 8. & lib. 8. disp. 28. nu. 4. Gonz. ad reg. 8. Cancel. glos. 21. n. 37. & glos. 24. n. 36. Molin. de Iustit. tom. 6. disp. 9. n. 3. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 27. quæst. 5.*

4 Vnde delegatos Cardinalium delegatorũ posse subdelegare resoluit *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 166. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Legatione finita expirant reseruationes Legatiũ, et omnis processus habiturus super illis, nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata.*

2 *Legatus potest etiam benefitia vacatura sua reseruare collationi.*

3 *Legatus non potest plura beneficia ad collationẽ vnius collatoris pertinentia simul reseruare, nisi pendente priori reseruatione super beneficio collatiuo legatus faciat aliam super beneficio electiuo, seu iuris ecclesiastici patronatus, vt num. 4.*

5 *Legatus non potest facere reseruationem etiamsi virtute prioris reseruationis beneficium reseruatum conferatur, si modo tamen lis super illo moueatur.*

6 *Reseruationes per Legatum factæ expirant finito officio.*

7 *Beneficium si collatum non sit, omnia, quæ ad reseruationem exequendam gesta fuerint in quocunq; statu reperiantur, finito legationis officio expirare dicuntur.*

8 *Legatus, aut Nuncius Apostol. potest apponere decretum irritans.*

9 *Reseruationes beneficiorum sunt odiosa.*

Cap. Præsenti, III.

1 BEneficiorum reseruatio facta à delegato Papę à Latere, & decreta super ipsis interposita, sicut denunciationes, inhibitiones, processus facti per se, vel per deputatos à se ad hunc effectum, si adhuc non est collatum beneficium, sunt irrita statim, ac expirat eius legatio. Item legatus, qui in aliqua Ecclesia reseruauit sibi aliquod beneficium, cuius collatio pertinebat ad aliquem, non potest ea pẽdente aliud reseruare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 418. Alagona in compend. pag. 152.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Reseruationes quorumcumque beneficiorum, &c.* Notatur ad hoc quòd Legatus potest etiam beneficia vacatura suæ reseruare collationi, vt per *Corras. de benefic. cap. 3. num. 4. Leli. Zecbi. de Republ. ecclesiast. cap. 2. de benefic. & pension. ver. sic. Legati, Simonet. de reseruat. quæst. 2. num. 7. & quæst. 94. Cucb. in instit. maior. lib. 2. tit. 5. à nu. 73. Aene. de Falconib. de reseruat. quæst. 2. Petr. Greg. de benef. cap. 24. num. 24.*

3 *Nec etiam postquam, &c.* Collige ex tex. Legatũ non posse plura beneficia ad collationem vnius collatoris pertinentia simul reseruare, ita *glos. verbo illa pendere, Domin. num. 1. Franch. num. 3.* & alij in præsenti, *Host. & Calderin. in cap. mandatum, de rescript.* Declara vt scilicet sortita priori reseruatione effectum facta de illa mentione possit Legatus aliam facere, minime vero si pendeat, quam quidem, etiamsi de illa mentio fiat, efficere nequit. Ratio est quia totaliter, & penitus facultas conferendi Ordinarijs aufertur, quandiu enim plures pẽdẽt reseruationes impossibile est vt cõferat Ordinarius, sicut quãdo vna tãtũ efficitur, qua finita, seu sortita effectũ, licet Lega-

Legatus possit conferre, aut reseruare, nihilominus tamen interim manet locus seu tempus, in quo præueniendo futuram collationem, seu reseruationem, potest Ordinarius beneficium conferre.

4 Intellige primo nõ procedere quando pẽdente priori reseruatione super beneficio collatiuo Legatus facit aliã super beneficio electiuo, seu Iuris ecclesiastici patronatus, vel similí. Patet si expendas in præsenti decisione solum tractari de beneficijs pertinentibus ad collationem, ibi, *ad collationem, &c.* vnde verificata respectu prioris beneficij collatiui est inconueniens quòd aliud diuersum per eũdem Legatũ reseruetur iuxta decisionem tex. *in c. cum in illis 16. de præbend. hoc lib.* Accedit quod decisio huius tex. à Iuris regulis exorbitare dicitur, patet ex verbo, *probibemus*, de quo hic, per quod quidem potestas alias competens videtur auferri, ac proinde cũ tãtum respectu beneficij collatiui auferatur, ad alia beneficia non debet fieri extensio, iuxta *reg. odia lib. 6.* prout in specie sentit *glos. verbo præsentare, in c. eum dilectis, de iurepatron.*

5 Intellige secundò nõ posse Legatum facere reseruationem etiamsi virtute prioris reseruationis beneficiũ reseruatũ cõferatur, si modo tamen lis super illo moueatur, cũ enim finalis sententia inspicienda sit iuxta reg. tex. *in c. fraternitatis, de frigid. & malef.* adhuc illa prior reseruatio dicitur pẽdere, prout aduertit *Domin. n. 2. & Francb. n. 1. in præsenti.*

6 *Eo ipso quod finitur legatio, &c.*

Collige ex tex. finito legationis officio reseruationes per Legatum factas expirare, vt per *glos. verb. finitur, Aneb. n. 1. Domin. n. 4. Frãcb. n. 3.* & alios *in præsenti, Rot. dec. 206. in antiq. Selu. de benef. par. 3. q. 66. à n. 4. Simonet. de reseruat. q. 2. Sanch. de* Matrim. *lib. 8. disp. 27. n. 11.* Ratio est quia reseruatio actus est nemini gratiosus, ex quo nulli Ius aliquod acquiritur, immo Ordinarijs maxime præiudicialis existit, ac proinde nil mirum si finito legationis officio veluti odiosa cessare debeat iuxta *reg. odia, de reg. Iuris hoc lib.* cum similib. Non obstat *reg. l. falso C. de diuersis rescript.* vbi habetur quod gratia maxime à Principe facta debet perpetuò permanere, quia tex. ille loquitur in rescriptis, & mandatis quibus Iudices delegãtur ad Iustitiam partibus ministrãdam, quæ quidem rescripta licet re integra finito committentis officio personaliter expirent, nihilominus adhuc perpetua dicũtur eo quòd ad certum aliquod tempus præfinita nõ sunt iuxta *tex.* vbi notatur in *c. si gratiose, de rescript. hoc lib.* Sic aliàs beneficium ecclesiasticum ea de causa perpetuum esse dicitur, vt est de eius definitione, licet per renunciationẽ, delictũ, seu alios modos à possidente auferatur, iuxta tex. *in d. cap. cum ad monasterium, vers. nec alicui, de statu monach.*

7 *Et decreta interposita super ipsis, &c.*

Notatur ad hoc quòd omnia, quæ ad reseruationem exequendam gẽsta fuerint, si beneficium collatũ non est quocunq; statu reperiãtur, finito legationis officio expirare dicuntur siue ab eodẽ Legato, siue ab illius executore processerint, vt tenent Doctores supra citati. Nec refragatur *tex in c. si super gratia 9. de offic. deleg. hoc lib.* vbi dicit potestatem executorum ad gratiam exequendam non expirare etiã re integra per mortẽ concedẽtis, siquidẽ tex. ille agit de gratia iã facta, in qua potestas executorialis data fuit, patet ibi, *ab Apostolica Sede facta*, quę quidẽ etiam re integra morte concedentis non expirat, iuxta supra resoluta, ac subinde nec illius potestas executorialis expirare debet tanquam accessorium illius, vt tex. ille habet.

8 *Quicquid autẽ cõtra præmissa, &c.*

Ergo Legatus, aut Nunicus Apost. potest apponere decretum irritans, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel glos. vlt. num. 20.*

9 In glos. [Finitur.] ibi (*sed reseruationes beneficiorum sunt odiosæ*) Ita *Nau. in c. accepta, de restit. spoliat. in solut. 10. opposit. n. 42. Bellem. de permut. benef. par. 3. q. 1. Cassad. decis. 3. n. 5. de reseruat. Mandos. cons. 11. nu. 9. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 67.*

SVMMARIVM.

1 *Cathedrales, vel Regulares, seu Collegiatas Ecclesias Legati reseruare, vel conferre non possunt, idem in dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, quæ sunt maiores post Episcopũ si ipsarũ Prælati per electionẽ debẽt assumi, & cõtra hoc factũ, est irritũ, et n. 2.*

3 *Maior, & minor altero non potest esse vnus vno, & eodem respectu, secus diuerso.*

4 *Legatus non potest committere alicui facultatem recipiendi resignationem benefi. ij siti in diœcesi extra suam legationem.*

5 *Dictio, ob, significat causam remotam.*

6 *Vicariatus valet si daretur potestas cõferẽdi beneficia per mortẽ tãtũ, vel per resignationẽ.*

 7 *Episco-*

7 *Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri quàm eius Vicario generali,*

Cap. Deliberatione. IV.

1 Legatus quicunque non sibi reseruet, nec se intromittat in Cathedralibus, vel Regularibus Collegiatis, seu dignitatibus maioribus Cathedralium post Episcopos, quorum Rectores per electionem assumuntur, neque aliquod ponat impedimentum quominus liberè eligantur, vel postulentur, & quicquid contra fecerit, sit irritum. Item Legatus non potest committere alicui, vt recipiat resignationem resignare volentium, & simul beneficia resignata alijs conferant. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar, Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib 1.pag. 419. Alag. in comp. pag. 153.* remissiue *Ximen. in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem cõclusionem quoad primam eius partem ex hoc tex. desumit *Azor. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 28. q. 16.*

3 In glos. [Electionis] ibi (*Circa administrationem, &c.*) Notatur ad hoc quòd licet vnus vno, & eodem respectu non possit esse maior, & minor altero, potest tamen esse diuerso, vt per *Nauar. commento 3. de Regul. n. 1.*

§. *Prohibemus*,

4 *Infra legationem eiusdem habentes.* Notatur ad hoc quòd Legatus non potest cõmittere alicui facultatem recipiendi resignationem beneficij fieri in diœcesi extra suã legationem, vt per *Rebuff. in praxi benefic tit. forma Vicariatus num 109.*

5 *Vel ob eam, &c.* Notatur ad hoc quòd dict. Ob, significat causam remotam, vt per *Tiraq. in tract. cessante causa limit. 20. num 27. Surd. cons. 223. num. 5.* cum alijs citatis *in meo tract. de dictionib. dict. 233. secundum Lugdunen. impress.*

6 In glos. [Cuicunque] ibi (*Puto tamen quod Legatus, &c.*) Notatur ad hoc quòd valet Vicariatus si daretur potestas conferendi beneficia per mortem tantum, vel per resignationem tantùm, vt tradit *Rebuff. d. tit. forma Vicariatus num. 7. & 8.*

7 In ead. glos. ibi (*non tamen alium quàm Officialem constitueres*) Notatur ad hoc quod Episcopus non potest potestatẽ cõferendi beneficia cõmittere alteri quàm eius Vicario generali, vt per *Cou. lib. 3. vari. c. 20. n. 6. ad finẽ.*

SVMMARIVM.

1 *Collatio Legati per taciturnitatem prioris beneficij vitiatur, & nu. 2.*
3 *Declaratur tex. in cap. si motu proprio, de prabend. hoc lib.*
4 *Amplia etiã in Legatis, qui de latere nõ sunt.*
5 *Legatus an possit conferre beneficium cum clausula, Motu proprio, absque eo quòd de alio in gratia mentio repertatur, ostenditur, & num. 6.*
7 *Claus. Motu proprio apposita à Legato in gratijs, & dispensationibus supplet vitium subreptionis.*

Cap. Collatio. V. & vlt.

1 Beneficij collatio facta à Legato ei, qui tacet se habere aliud beneficiũ, est subreptitia & nulla, sicut illa, quę fit a Papa. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 425 Alagona in compendio pag. 153.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Card in Clem. 2. de officio Ordinarij à num. 1. Staphil. de litter. Gratiæ tit. de officio, & potestate Legati à Latere nu. 38. Rebuff. in praxi tit. tertia pars Signaturę §. quod nu. 22. Xuar. alleg. 12. num. 34. Menoch. de arbitr. casu 20. num. 50.* & iuuat ratio quia Ordinarij magis deliberati sunt, & certi in beneficijs, quæ ad dispensationem suam spectãt, quàm Pontifex in beneficijs totius Orbis, vel Legati respectu totius Prouinciæ suæ, ac proinde in Ordinarijs subreptio non pręsumitur, sicut in Pontifice, & Legato, qui maioribus negotijs implicati, non sic omnes subditos notos habent, sicut Ordinarij intendentes Ecclesiæ, non vero personis prouidere, sic cessat difficultas ex *d. Clem. 2. vers. in alys, de officio Ordinar.*

3 Nec similiter refragatur *tex. in c. si motu proprio, de praben. hoc lib.* qui agens de nullitate collationis ob non factam alterius beneficij mentionem, solum loquitur in Romano Pont. non vero in Legato, satisfit enim si dicas textum illum, licet loquatur in Romano Pont. nõ tamẽ Legatum excludere, sic aliàs amplabis textum *in cap. constitutus, & in c. postulasti, de rescript. & in cap. gratia, illo tit. hoc libro.*

4 Intellige hũc tex. procedere nõ solũ in Legatis, qui de Latere dicuntur, verũ etiã in Legatis, qui tales non sunt, patet si expẽdas tales

les Legatos,non aliter cōferre posse beneficia quàm ex vi commissionis, & sic Apostolica auctoritate iuxta resoluta *in cap. si eum, de præbend. hoc lib.* ac proinde in illorum collationibus esse necessariò faciendam mentionem de beneficijs obtentis. Nec obstat textus *in d. Clem. 2. vers. in alijs*, quia illa particula, *alijs*, non respicit Legatos, sed Ordinarios, & alios ab eisdem potestatem habentes, prout aduertit *glos. ibi verbo habentibus*.

5 In glos. [Mentio] ibi (*Quid dices si Legatus Motu proprio &c.*) Dubium est vtrum Legatus possit conferre beneficium cum clausula, *Motu proprio*, absque eo quod de alio in gratia mentio reperiatur? In quo *Domin. n. 4. Anch. statim in princ. & in d. cap. si motu proprio, de præbend. hoc lib.* existimant non valere gratiam à Legato factam cum clausula, *Motu proprio*, pater ibi, *conferamus*, ac proinde videtur dicendum contrarium in Legato simili modo gratiā ad beneficium concedente, iuxta doctrinam *glos.* receptæ *verbo cum se facultas in cap. dilectus, 19. de præb.* tradit *Rebuff. in praxi tit. requisita ad collationem. num. 41. & tit. dispensat. ad plura beneficia num. 25.* & constat dari legem, quæ constituit non aliter valere gratiam ad beneficium factam à Legato nisi de beneficio obtento specialis mentio in gratia habeatur, prout est *text. in præsenti, & in dicta Clem 2. de offic. Ordin.*

6 Contrariam tamen sententiam tenuit *glos. hic verbo mentio*, quam sequitur *Abb. in cap. tuam, de ætate num. 1. Card. in d. Clem. 2. n. 3. Mandōs. in reg. 16. Cancell. q. 8. num. 3.* & est verior, pro qua facit tex. *in d. cap. tuam*, ibi, *Legatus clausula Motus proprij vsus est*, & à Romano Pont. approbatur. Facit rursus, quia non debet esse deterioris conditionis Legatus, quàm alius Ordinarius inferior, iuxta *tex. in cap. 2. sup. hoc eod. tit.* & constat alios Ordinarios posse beneficia conferre illis personis, qui alia obtinent beneficia; vnde cum per clausulā *Motu proprio*, nihil aliud ostendatur, quàm quòd vult beneficium conferre, licèt aliud obtineatur, meritò dicendum est Legatum cum tali clausula posse gratiam ad beneficium concedere. Non obstant in contrarium supra adducta, ad primum enim de tex. *in d. cap. si motu proprio*, dicendū est, quòd licet tex. ille in Pontifice loquatur, non tamē Legatum excludere censetur, qui similiter per prædictam clausulam, vel aliā potest suā voluntatem ostendere. Ad secundum de *d. Clem. 2.* dicendum est verum quidem esse, quòd in collatione Legati mentio desideratur, eo quod sicut Papa ita Legatus ob negotiorum multitudinem notitiam habere non censetur, quæ quidem notitia datur quando in gratia prædicta clausula illa continetur, eo quod stante illa concedit, licet aliud obtineatur beneficium.

7 In ead. glos. ibi (*sed contrariam credo, &c.*) Notatur ad hoc quòd si clausula, *Motu proprio* apponatur à Legato in gratijs, & dispensationibus supplet vitium subreptionis, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 21. num. 48.*

De Officio Ordinarij. Tit. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus non potest sibi constituere Officiales in diœcesibus Suffraganeorum suorū etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat, & tunc etiam tales Officiales inhibere non possunt priusquam fuerit appellatum, & num. 2.*

2 *Metropolitanus si est in quasi possessione constituendi Vicarium in diœcesi Suffraganei sustinetur processus coram illo gestus, ac sententia ab eo prolata.*

3 *Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos Suffraganeorum.*

4 *Archiepiscopus in subditos Suffraganeorum nullam habet potestatem nisi in casibus à Iure expressis.*

5 *Iniuria fit domino territorij, si alter in eo vteretur contentiosa iurisdictione absque illius licentia.*

6 *Metropolitanus non potest dare Ordines intra diœcesim Suffraganeorum ipsius Suffraganei subditis, nec exercere Pontificalia intra suam Prouinciam.*

7 *Dictio, Circa, respicit locum, & accipitur pro* Prope.

8 *Vicarius Archiepiscopi illo præsente non potest Suffraganeum suspendere, interdicere, seu excommunicare.*

9 *Vicarius Archiepiscopi non habet iurisdictionem in Episcopos Suffraganeos.*

10 *Archiepiscopus potest Suffraganeum Episcopum suspendere, & excommunicare.*

Cap. Romana. I. *Innoc. III.*

1 METropolitanus non potest constituere forаneos Officiales in diœcesibus Suffra-

suffraganeorum pro citationibus, & inhibitionibus in causis futuris appellationum, quamuis in causis appellationum iam deuolutis ad ipsum possit committere vices suas alijs. Quod si in aliqua diœcesi vigeret consuetudo constituendi officiales in diœcesi suffraganeorum pro causis futuris appellationum si quæ nascantur, tunc isti officiales constituti non possunt inhibere ne procedatur in causis antequam sit appellatum in Curia Metropolitani. Item Archiepiscopus non potest intrare in diœcesim suffraganei, vt aliquid agat sua propria auctoritate. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 448. Alagona in compend. pag. 159.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. §. 2. num. 21.* vbi *num. 22.* post *Mobedan. decis. 5. num. 3. vers. quoad secundam partem, de appellat.* subdit quod si Metropolitanus est in quasi possessione constituendi Vicarium in diœcesi suffraganei, sustinetur processus coram illo gestus, ac sententia ab eo prolata.

3 *Quia in causis per appellationem, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, vt per *Cou. practic. cap. 9. num. 2. Petr. Greg. de appellat. lib. 4. cap. 2 sub num. 1. vers. ab Episcopis, Quarant. in summa Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 18. Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiep. Neapol. cap. 70. num. 7. Sigism. Scacc. de appellat. q. 8. num. 86. & seqq.* cum ampliationibus, & limitationibus refero *Ego ipse in tract. de officio, & potestate Episcopi par. 1. tit. 4 num. 61. cum multis seqq. in Lugdun. impres.*

4 *Non sic autem in alijs, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus in subditos suffraganeorum nullam habet potestatem nisi in casibus à Iure expressis, vt per *Marc. Anton. Genuens. d. cap. 70. num. 7. Quarant. d. verbo Archiepiscopi auctoritas num 12. Scacc. d. q. 8. sub num. 98. metipsum d. tit. 4. num.* 2.

5 Notari etiam solet hic tex. ad hoc quod sit iniuria domino territorij si alter in eo vteretur contentiosa iurisdictione absque illius licentia, vt per *D. Barbos. in l. 1. ff. de iudic. art. 1. num. 185.*

6 In glos. [Agant] ibi (*conferendo Ordines, Sacramenta, &c.*) Notatur ad hoc quod Metropolitanus non potest dare Ordines intra diœcesim suffraganeorum ipsius suffraganei subditis, vt per *Cou. practic. cap. 9. num. 2. col. 2* Nec potest exercere Pontificalia intra suam prouinciam, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Archiepiscopus vers. ad secundũ.*

§. *Officiales.*

7 *Vel circa illam.* Dict. *Circa*, in hoc tex. respicit locum, & accipitur pro, *Prope*, vt per *Rebuff. d. l. cæterorum 160. vers. interdum ff. de verb. signif. Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing. 8. n. 3. metipsum in tract. de dictionib. vsufrequen. dict. 233. secundum Lugdunen. impress.*

8 *In suffraganeos interdicti, &c.* Notatur ad hoc quod Vicarius Archiepiscopi illo præsente suffraganeum suspendere, interdicere, seu excommunicare non potest, vt per *Bertachin. de Episcopo par. 7. lib. 4. tit. de Vicario Episcopi q. 10. Pichard. inter consilia Menoch. consil. 52. num. 187. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 58. num.* 3. quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 1. tit. 4. num. 46. secundum Lugdun. impress.* vbi etiam post *Archid. Domin. & Franch. in præsenti, & Cuch. instit. canon. lib. 4. tit. de consecrat. Episcopi num. 6. & tit. de Vicario Episcopi num. 123.* addo hoc limitari si Episcopus suffraganeus non fuerit consecratus, quia tunc à Vicario etiam præsente Archiepiscopo excommunicari poterit.

9 Vnde notari solet hic tex. ad hoc quòd Vicarius Archiepiscopi non habet iurisdictionem in Episcopos suffraganeos, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus nu. 164. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 111. num. 18. & num.* 44.

10 Archiepiscopus vero potest suffraganeum Episcopum suspendere, interdicere, & excommunicare, vt per *Lancel. Conrad. in templo omnium Iudic. lib. 2. cap. 4. sub n. 17. Quarant. d. verbo Archiepiscopi auctoritas num. 8. vers. 13. Marc. Anton. Genuens. d. c. 70. n.* 5. quos refero *Ego ipse d. tit. 4. num.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Tex. in præsenti compendium refertur.*
2 *Cessatio à Diuinis est suspensio organorum ecclesiasticorum, seu silentium ministrorum ecclesiasticorum.*

Littera

3 *Litteræ patentes differunt ab instrumentis.*
4 *Clerici sine rationabili causa à Diuinis cessare non debent.*
5 *Canonicis, & Clericis tenetur is, cuius culpa cessatio indicta fuerit, ad id, quod eorum interfit ex eo quòd omnino cessantes à celebratione* Diuinorum *Officiorum quotidianas distributiones amiserint, aut sane non acquisierint.*
6 *Canonici cessatione durante non recipiunt ab Ecclesia distributiones quotidianas.*
7 *Imaginum Sanctarum contemptores, & illis iniuriam inferentes qualiter puniantur, remissiue.*
8 *Canonicus Regularis propriè appellatur Canonicus.*
9 *Irregularis non efficitur celebrans tempore cessationis à diuinis.*
10 *Clerici quibus ex causis à Diuinis cessare possunt, remissiue.*
11 *Iniuria remissa non censentur remissa damna, & expensæ.*
12 *Iniuriæ æstimatio qualiter facienda, ostenditur.*
13 *Interdicto ciuitatis, vel alicuius castri occasionem præbens tenetur ad restitutionem damnorum.*
14 *Imaginum Sanctarum quis vsus, & adoratio, remissiue.*
15 *Adorationis triplex genus, latria, hyperduliæ, & dulia.*

Cap. Canonici. II. *Greg. IX.*

1 CAnonici, qui ex consuetudine, vel alia via cessationem indicere possunt ante cessationem exprimant causam cessationis in instrumento publico, vel in litteris patentibus munitis cum proprijs sigillis, vel cum alio authentico, & illud instrumentum, vel illas litteras tradant ei, contra quem cessare intendunt, si secus fecerint, vel causa expressa non fuerit Canonica, restituant quicquid acceperint tempore cessationis de fructibus Ecclesiæ in qua cessatum est, eidem Ecclesiæ, neque aliquid accipiant de prouentibus illius Ecclesiæ quod debeatur Canonicis tempore cessationis, & teneantur etiam satisfacere de damnis, & iniurijs ijs contra quos cessatum est. Si vero causa inuenta est Canonica superior arbitrariè condẽnet eũ, qui fuit causa cessationis ad certam quantitatem pecuniæ conuertendam in augmentum diuini cultus pro interesse Canonicorum, & Ecclesiæ in qua fuit substractum officium diuinum. Item consuetudo, seu abusus tempore interdicti prosternendi imagines, & cooperiendi spinis, & vrticis penitus tollatur, & qui contra faciunt, grauiter puniantur. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas Archidiac. Gemin. Ioan. And. Ancb. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational lib. 1. pag. 449. Alagona in compend pag. 149.* remissiue *Ximen. in in concord. par. 1. & 2.*

2 *A Diuinis cessare.* Est autem cessatio à Diuinis suspensio organorum ecclesiasticorum, seu silentium ministrorum ecclesiasticorum, vt tradunt *Sot. in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. in princip. Cou. in cap. alma mater part. 2. §. 2. num. 1. Curiel in suis opusculis tract. de cessatione vers. secundo probatur, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 52. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 115. art. 2. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 37. à num. 8.*

3 *Instrumento publico, vel patentibus litteris.* Ergo litteræ patentes differunt ab instrumentis, vt per *Gonzal. ad reg. 8.* Cancel. *glos. 59. num. 18.*

4 *Cessationis ipsius causam exprimant, &c.* Notatur ad hoc quòd Clerici sine rationabili causa à Diuinis cessare non debent, & ob id sunt pœna plectendi, vt per *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 180. num. 1.*

5 *Occasionem cessationi dederat, &c.* Notatur ad hoc quòd, is, cuius culpa cessatio indicta fuerit, tenetur Canonicis, & Clericis ad id, quod eorum intersit ex eo quòd omnino cessantes à celebratione Diuinorum Officiorum quotidianas distributiones amiserant aut sane non acquisierint, vt per *Cou. in c. alma mater par. 2. §. 4. nu. 7. vers. tertio eandem,*
6 *Fr. Emman. d. q. 115. art. 4.* Vnde damna, quæ talis debet auctoritate huius tex. atque etiam ex obligatione iustitiæ intrinseca reficere dictis Canonicis, & alijs, sunt etiam distributiones quotidianæ, quas cessatione durante non recipere ab Ecclesia tradunt *Henriq. lib. 13. cap. 52. §. 3. & cap. 53. §. 2. circa med. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 19. num. 17. Alphons. Vega in sum. par. 1. cap. 103. casu 6. Gom. in explicat. Bullæ Cruciatæ ad 5. clauf. in vltimis verbis, Anton. de Campos de cessatione à Diuinis nu. 98. vers. si autẽ, Monet. de distribut. quotid. p. 2 q. 16. n. 36. Auil. de cẽsuris. par. 2. disp. 2. dub 3. concl. 3. Cened. practic. quæst. lib 1. q. 1. num 55.*
Cæterum

7 *Cæterum detestabilem abusum, &c.* Qualiter autem puniantur imaginum Sanctarum contemptores, & illis iniurias inferentes, vide *Azeued. l. 3. num. 5. cum seqq. tit. 1. lib. 1. nouæ Recopil. Iacob. Gretserum de sancta Cruce tom. 1. lib. 2. cap. 98. ad finem*, & plures citatos à *Cened. ad Sextum collect. 22 n. 1. & 2.*

8 In glos. [Canonica] Notatur ad hoc quòd Canonicus Regularis propriè appellatur Canonicus, vt per *Nauar. comm. 1. de Regul. n. 4.*

9 In glos. [Cessare] ibi (*potest ibi Episcopus, & alij celebrare sine irregularitatis pœna*) Notatur ad hoc quòd qui celebrauerit tempore cessationis à Diuinis non efficitur irregularis, vt resoluunt *Salzed. ad Bernard. cap. 33. vers. sed quæstionis est, iuncta lit. B. Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 2. num. 4. vers. ad quæstionem*, *Gutier. canonic. lib. 1. cap. 10. num. 4. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 54. §. 3. iuncta lit. M. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 17. num. 9. Soar. in simili tract. disp. 59. sect. 1. à num. 9. Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 19. nu. 8.*

10 In glos. [Causa] Has causas de quibus agit hæc glossa, ob quas clerici à Diuinis cessare possunt, referunt, & explicant *Menoch de arbitrar. lib. 2. casu 180. num. 5. cum seqq. Henriq. d. lib. 13. cap. 52. §. 2. lit. T.*

11 In glos. [Damnis] ibi (*& ideo vna non impedit aliam*) Notatur ad hoc quod remissa iniuria non censentur remissa damna, & expensæ, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 10. num. 7. vers. quarto, Xuar. alleg. 23. nu. 10. Menoch. remed. 1. recuper. possess. num. 370.*

12 In ead. glos. ibi (*dico autem secundum Gulielm. &c.*) Notatur ad hoc quòd iniuriæ æstimatio fit ad certam quantitatem iuratam ab ipso actore affectionis iuramento, salua semper ipsius Iudicis taxatione, ex qua quantitatis iuratæ moderatio fit, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 10. num. 7. vers. sic iniuriam.*

13 In glos. [Occasionem] ibi (*not arg. quod qui occasionem præbet interdicto ciuitatis, vel alicuius castri tenetur ad restitutionem damnorum, &c.*) Ita *Hippol. cons. 115. num. 21. & 22.*

14 In glos. [Indeuotionis] ibi (*nam imagines propter reuerentiam illorum, quos imago figurat, adorare debemus*) Ita *Azeued. l. 3. num. 1. tit. 1. lib. 1. nouæ Recopil.* & habetur antiquissimis illis versiculis.

Nam Deus est quod imago docet, sed non Deus ipsa.
Hanc videas, sed mente colas, quod cernis in ipsa.

Quos ex *Sabellico lib. 8. Aeneidos* referunt, & videri incisos Venetijs in Aede aurea opere antiquissimo testantur *Stephan. Durant. de ritibus Ecclesiæ lib. 1. cap. 5. num. 11. & Thom. Bossi. de signis Ecclesiæ tom. 2. lib. 15. cap. 16.* De vsu Sanctarum imaginum pictarum, earumq. adoratione vide *Durand. in rationali Diuin. lib. 1. c. 3. Maiol. in tract. de Sacris Imaginib. Alphons. à Castro lib. 8. aduersus hæreses verbo Imago, Sebast. Medic. in sum. omniũ hæresum par. 1. verbo Imago, Simãch. de Catholicis institut. c. 33. à princ. Fusch. de visitat. lib. 1. c. 9. Card. Bellarm. in controuers. Cathol. controu. 7. lib. 2. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 11. puncto 6. Vasq. de adorat. imaginum lib. 3. disp. 5. à num. 8. Fr. Hieron. Roman. lib. 4. de Repub. Christiana c. 7. Fr. Emman. quæst. Regular tom. 3. q. 55. art. 1.*

15 In ead. glos. ibi (*ne dulia in latriam conuertamus, etc.*) De triplici genere adorationis nẽpe latriæ, hyperduliæ, & duliæ, vide *Magist. et Theologos in 3. sent. dist. 9. S. Thom. 2. 2. q. 84. art. 1. ad 1. argum. & q. 103. art. 3. Azeued. d. l. 3. nu. 3.* Azori. *instit. moral. part. 1. lib. 9. c. 5.*

16 In glos. [Vltrix] De duplici pœna spirituali, & temporali agit *Boer. decis. 301. num. 18.*

17 In ead. glos. ibi (*vel Iudicis arbitrio*) Ita *Menoch. de arbitrar. casu 376. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 Compendium *huius tex. refertur.*
3 *Possessor etiam pacificus beneficij tenetur probare, & ostendere titulum cum superior ex officio inquirit.*
4 *Ordinarius non obstante reg. de triennali potest possessorem compellere ad ostendendam dispensationem.*
5 *Tituli beneficiorum ecclesiasticorum non acquiruntur præscriptione.*
6 *Beneficiarius plura beneficia possidens cõpelli potest per Ordinarium exhibere titulum suum, ac etiam per patronum.*
7 *Beneficiarius non potest cogi ad ostendendum titulum sui beneficij per impetrantem, vel alium, qui prætendat ius in eo.*
8 *Ordinarius, aut patronus si faciat se partem non poterit cogere beneficiarium exhibere suum titulum.*
9 *Beneficium vacat ipso iure per non ostensionem tituli, seu dispensationis coram Ordinario postquã beneficiatus monitus fuerit.*
10 Di*spensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm.*
11 *Verba*, nullius penitus sit momenti, *latam sententiam importans.*

Ordi-

12 *Ordinarij vbi fit mētio in aliquo decreto intelligitur non tantum Episcopus, sed etiam omnes habentes iurisdictionem Ordinariā nisi subiecta materia aliud exposcat.*
13 *Dispensatio est odiosa, & stricte interpretāda.*
14 *Dictio*, libere, *idem importat quod non obstante contradictione.*

Cap. Ordinarij. III.

1 ORdinarij compellāt suos subditos ostēdere dispensationem quomodo retineant plura beneficia Curata, vel personatus, & dignitates, vel Ecclesias cum cura, & si intra certum tempus arbitrio Ordinarij assignatum nullo impedimento iusto interposito non ostendant dispensationem, conferant prædicta beneficia liberè personis idoneis per eos, ad quos spectat collatio, si ostendunt dispensationem eos amplius non molestent circa prædicta beneficia; prouideant tamen vt nec cura animarū, nec beneficia debitis obsequijs defraudentur. Si dispensatio est dubia deferatur ad Sedem Apost. Item in conferendis similibus beneficijs ea non conferant habenti similia Curata nisi ostendant dispensationē circa obtenta, & etiam vt cum obtentis possint ista obtinere; aliter facta collatio non tenet, vel nisi resignent, quæ habent. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag.* 452. *Alagon. in compend. pag.* 160. remissiue *Ximen. in concord. par.* 2.

2 *Plures dignitates, vel Ecclesias, &c.* Vide quæ dixi in *collect. ad cap. de multa, sup. de præbend.*

3 *Districtè compellant dispensationem, &c.* Notatur ad hoc quòd possessor etiam pacificus beneficij tenetur probare, & ostendere titulum cum superior ex officio inquirit, de quo vide *Felin. in repert. verbo Episcopus, aut alius Prælatus, Cosm. in pragmat. sanct. tit. de pacificis possess. in S. Ordinarij in glos. verbo inquirant, Gou. in reg. possessor. par.* 2. *S.* 10. *nu.* 9. *vers. hinc, & illa, Bernard. reg.* 2 36. *&* 763. *Selu. de benefic. part.* 3. *q.* 25. *vers. & concludendo, Mascard. de probat. concl.* 1372. *à num.* 18. *Menoch. de præsumpt. lib* 3. *præs.* 132. *num.* 46. *cum seqq. Flamin. Paris. de resignat. benefic. tom.* 2. *lib.* 11. *q.* 14. *num.* 35. *cum seqq. Zerol. in praxi Episcop. part.* 1. *verbo Bullæ vers. ad quintum, Aloys. Ricc. in collect. decis. part.* 4. *collectan.* 889. *Cened. ad Sextum collectan.* 18. *num.* 2.

4 Vnde posse Ordinarium non obstante regula de triennali possessorem compellere ad ostendendum dispēsationem per hunc tex. tradit *Flores de Mena var. lib.* 2. *q.* 23. *num.* 61. *cum seqq.* licet enim per regulam de triennali possessore excludatur tertius inquietans in beneficio, non tamen excluditur Ordinarius, vt resoluit *Perez l.* 3. *tit.* 16. *lib* 8. *Ordin. pag.* 327. quem refert *Cened. d. collect.* 18. *num.* 3.

5 Non enim acquiruntur præscriptione tituli beneficiorum ecclesiasticorum ex traditis per *Cald. Pereira de renouat. emphyt. q.* 15. *num.* 22.

6 Quamuis beneficiarius plura beneficia possidens cōpelli possit per Ordinarium exhibere titulū suū, vt probat hic tex. & per illum tenent *Abb. in cap. cum nostris sub num.* 24. *ad fin. vers. & ibi beneficia, de concess. præb. Felin. in cap. licet Heli num.* 17. *de simon.* quos refert & sequitur *Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.* 46. *num.* 37. ac etiam per patronum, vt hic tradunt *Franc. sub num.* 5. *vers. quid autem, & Prob. ad Monach. num.* 22. & alij, quos sequuta est *Rot.* coram *Reuerendiss. D. meo Coccino*
7 inter eius decisiones impressas *decis.* 191. *n.* 1. tamen per impetrantem, vel alium, qui pertendat ius in beneficio, hoc casu cogi non poterit, sicut sentit hic *Franch. sub d. num.* 5. *vers. aliquando, & quarto*, quem refert, & sequitur *Lotter. d. q.* 46. *num.* 36. Ratio est quia huiusmodi indago potius pertinet ad extraiudicialem inquisitionem ex officio, quàm ad
8 iudicium aliquod formale, & ideo si Ordinarius, aut patronus faciat se partem non poterit cogi beneficiarius etiam prætextu simplicis inquisitionis ad formam huius tex. titulum suum exhibere, vt per *Franch. hic sub d. num.* 5. *vers. limita primo, Felin. in d. cap. licet Heli num.* 9. *& Ioan. de Anan. num.* 33. *Cassador. decis.* 8. *num.* 1. *ad fin. & num.* 2. *super reg. Lotter. d. q.* 46. *num.* 42. vbi *num.* 43. subdit tunc censeri Ordinarium se constituere partem quando aut iniuste procedit, aut si etiam iuste, iudicialiter tamen coràm superiore, & *num.* 44. subijcit quod de iniustitia satis liqueret eo ipso quòd possessio non esset recens, veluti si fuisset saltem per triennium in ea quis toleratus, quia in beneficialibus propter præsumptionem, quæ est pro Episcopo, qui tenetur quolibet anno visitare Ecclesias suæ diæcesis, & inquirere de titulis, iuxta *tex. in præsenti*, præsumitur eum non permissum possidere nisi habuisset canonicum titulum

lum, etiamsi appareat de titulo inualido, quia adhuc præsumitur dispensationem interuenisse, & citat *Hier. Gab. cons. 181. num. 59. & 60. lib. 2. Greg. decis. 57. num. 7.*

9 *Quod si forte iusto impedimento cessante, &c.* Notatur ad hoc quòd vacat ipso iure beneficium per nō ostensionem tituli seu dispensationis coram Ordinatio postquam beneficiatus monitus fuerit, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 62 Massob. in praxi habendi concursum req. 1. dub. 2. num. 23.* quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 57. num. 222.*

10 *Vel si ea, quæ sic obtinet, &c.* Notatur ad hoc quòd dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantum, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone, in princip. num. 28. & limit. 14. num. 1. ff. de verb. significat.*

11 *Nullius penitus sit momenti.* Hæc verba latam sententiam importare dixi *in tract. de diction. vsufreq. dict. 227. secundum Lugdun. impress.*

12 In glos. [Locorum] ibi *(facere possunt quicunque inferiores, &c.)* Notatur ad hoc quòd vbi mentio fit Ordinarij in aliquo decreto, intelligitur non tantum Episcopus, sed etiam omnes habentes iurisdictionem Ordinariam, nisi subiecta materia aliud exposcat, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 29. n. 5.* & alios per me citatos *in tract. de appellatiua verb. vtriusq; Iuris significatione verb. Ordinarius.*

13 In glos. [Dispensationes] ibi *(in quibus velut ambitiosis stricte debet fieri interpretatio)* Notatur ad hoc quòd dispensatio est odiosa, & strictè interpretanda, vt per *Surd. decis. 268. num. 21. Brunor. à Sole in locis communib. verbo dispensatio nu. 7. Cardos. in praxi Iudicum eod. verbo num. 9. & 19. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. nu. 3. & 4. Monet. de distribut. quotid. part. 2. q. 14. num. 5.*

14 In glos. [Libere] ibi *(idest non obstante contradictione)* Ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 53. n. 18. Ludou. Rodolphin. de absoluta Principis potest. voto vnico num. 55. Valasc. cons. 123. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 5. num. 976.* & citati per me *in tract. de dictionibus vsufreq. dict. 190. num. 3. secundum Lugdunen. impress.*

Cap. Quia plerique. IV. *Bonif. VIII.*

1 Prælati si prohibeant sub pœna suspensionis, excommunicationis, vel interdicti, aut ipso iure, & exigant iuramentum ne subditi manifestent status Ecclesiarum, monasteriorum, & locorum suorum, ac personarum superioribus, vel Legatis Papæ, vel Inquisitoribus, puniantur condigna pœnitentia ab ijsdem superioribus Legatis, Inquisitoribus imposita, & omnia facta, vt sententiæ, iuramenta, promissiones, sint nullius roboris, nec promissæ pœnæ à subditis possint exigi. Colligunt ex Ordinar. *Archidiac. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 455. Alagon. in comp. pag. 161.* remissiuè *Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio Archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in alijs non prodest.*

2 *Archiepiscopus de consuetudine potest causas audire, vel committere extra suam prouinciam.*

3 *Ordinarius poterit cognoscere de causa in loco subiecto alteri Ordinario, dū tamen interueniat cōsēsus illius, cui locus subiectus est.*

4 *Consuetudo contra Ius requirit tēpus 40. annorum non solum quando est contra Canones, sed etiam quādo est contra rationem.*

Cap. Vt litigantes. V.

1 Archiepiscopus debet cognoscere, vel delegare causas appellationum, quæ ad ipsum deferuntur Iure Metropolitanico in sua, vel in illius diœcesi à quo est appellatum, & non potest alibi, nisi de consuetudine hoc illi competat. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 457. Alagona in compend. pag. 161.* remissiuè *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Nisi aliud de consuetudine, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus de consuetudine potest causas audire, vel committere extra suam prouinciam, vt per *Palat. in repet. cap. per vestras notab. 2. §. 1. num. 29. de donat. inter virum, & vxorem.*

3 In glos. [Expensis] ibi *(dummodo ipse, vel delegatus eius habeat licentiam Episcopi illius diœcesis, &c.)* Notatur ad hoc quòd Ordinarius poterit cognoscere de causa in loco subiecto alteri Ordinario, dum tamen interueniat consensus illius, cui locus subiectus est,

ctus est, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 19. n. 8. D. Barbos. in l. 1. ff. de iudic. art. 2. nu. 11.*
4 In glos. [Statuimus] ibi (*scilicet spatio 40. annorum, &c.*) Notatur ad hoc quod consuetudo contra Ius requirit tempus 40. annorum non solum quando est contra Canones, sed etiam quando est contra rationem Canonis, vt per *Soccin. reg. 101. vers. amplia.*

Cap. Si Episcopus. VI.

1 EPiscopus vbi licitè visitat per alium, visitati prouidebūt de victualibus tantum visitanti, & Episcopus prouidebit de reliquis necessarijs, nec Episcopus accipiat procurationem à visitatis. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 457. Alagona in compend pag. 161.*
2 De hac materia dixi late *de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 73. à num. 46. & in collect. ad cap. cum instantia 17. & ad cap. venerabili 24. de censib.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus in quolibet loco suæ diæcesis non exempto potest per se vel per alium sedere pro tribunali, & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium, & num. 2.*
3 *Episcopis regulariter competit in tota sua diæcesi iurisdictionem ecclesiasticā tam voluntariam quàm contentiosam exercere exceptis illis, quæ maiori potestati reseruantur.*
4 *Ordinarius habet territorium.*
5 *Episcopus potest erigere tribunal in qualibet parte suæ diæcesis, & ius ibi dicere partib.*
6 *Locus quando valde distat, & causa est modica possunt partes ab Episcopo petere causam committi in loco propinquo.*
7 *Episcopus pro Tribunali sedere non potest in loco exempto.*
8 *Paria sunt esse extra territorium, vel in loco exempto.*
9 *Episcopis permissum est per se, vel per alios iurisdictionem ciuilē vel criminalē exercere.*
10 *Episcopus potest clericos, qui dubio procul sunt ecclesiasticæ iurisdictionis capere, & in carcerem mittere, etiamsi non habeat in loco temporalem iurisdictionem.*

Cap. Cum Episcopus. VII.

1 EPiscopus in quolibet loco suæ diæcesis non exempto potest per se, vel per alium sedere pro tribunali, audire causas sui fori, personas ecclesiasticas carcerare, & reliqua sui officij exercere. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 458 Alagona in compend. pag. 161.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Bellencin. in tract. de charitatiuo subsidio q. 32. num. 3. Bertach. in tract. de Episcopo lib. 4. part. 5. num. 70. & 71. Gamb. de officio Legati de Latere lib. 2. tit. de var. Ordin. nomin. num. 168. Cuch. instit. Iuris Canon. lib. 1. cap. 12. vers. cū Episcopus, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 80. n. 4. Rot. in Calciaten. iurisdictionis 10. Maij 1624. coram Remboldo.*

3 *In tota sua diæcesi iurisdictionem Ordinariam, &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopis regulariter competit in tota sua diæcesi iurisdictionem ecclesiasticam tam voluntariam, quàm contentiosam exercere, exceptis illis, quæ maiori potestati reseruantur, vt per *Conar. in cap. alma mater part. 1. §. 12. nu. 3. Ledesm. 2. 4. q. 24. art. 1. Soar. de Pace tom. 2. prælud. 1. num. 4. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 63. art. 1. col. 2.*
4 Habet enim regulariter Ordinarius territorium, vt per D. *Barbos. in l. cum prætor §. 1. nu. 46. ff. de iudic.*

5 *In quolibet loco ipsius diæcesis.* Notatur ad hoc quòd Episcopus potest erigere Tribunal in quolibet parte suæ diæcesis, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 2. proæm. num. 35. &* in quolibet loco sibi subiecto ius dicere potest ex *Nau. cons. 3. sub hoc tit. in antiq.* aliàs *cons. 4. eod. tit. in nouis, Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 3.* vbi intelligunt dummodo locus honestus sit, & litigantes sine magno in-
6 commodo eo loci venire possint. Verum si Episcopus habeat amplam diæcesim, & vellet causam cognoscere in loco multum remoto à partibus, possunt ipsæ partes petere causam committi in loco propinquo, aliàs eis appellare licebit, vt per *Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas num. 20.* & dixi *de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 80. num. 5.* quod tamen *Rot. in d. Calciaten. iurisdictionis* intellexit procedere tantummodo quando locus valde distat, & causa est modica.

7 *Non exempto.* Ergo in loco diæcesis exempto Episcopus pro Tribuna-

tribunali sedere non potest, vt resoluit *Gonz. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. num. 180. cum seqq. Stephan. Gratian. Marebia. decis. 113. num. 3. in addit. Campan. in diuers. Iuris Canonici rub. 11. cap. 23. num. 151. vers. limitatur, Ego ipse d. alleg. 80. num. 7. cum seqq.* Paria enim sunt esse extra territorium, vel in loco exempto, vt ex hoc textu colligunt *Henriq. in sum. lib. 7. cap. 15. §. 4. vbi glos. lit. F. Azeued. l. 1. n. 104. tit. 16. lib. 8. noua Recopil. Gonzal. d. glos. 43. n. 182.*

9 *Per se, vel per alium possit, &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopis permissum est per se, vel per alios iurisdictionem ciuilem, & criminalem exercere, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 4.*

10 *Capere, ac carceri deputare, &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopus potest clericos, qui dubio procul sunt ecclesiasticæ iurisdictionis, capere, & in carcerem mittere, quoties eidem hoc Iure visum fuerit, etiamsi non habeat in loco temporalem iurisdictionem, vt per *Cou. practic. cap. 10. num. 2. vers. quarto*, vbi subdit hoc casu non teneri auxilium brachij secularis implorare, nisi quando eius potestas minime sufficeret ad capiendum clericum, maxime rebellem, & contumacem.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur, & de materia illius Doctores citantur num. 2.*
2 *Verba*, cuiuscunque dignitatis, *comprehendunt personas, quę aliàs minime comprehenderentur.*

Cap. Quamuis. VIII.

1 Capitulum, Collegium, vel Conuentus Ecclesiæ secularis, vel Regularis quando volunt imponere cessationem vocent absentes de Capitulo, vt fieri solet in electione, deinde requirant ab eo, qui fecit offensam, propter quam est ferenda cessatio an velit emendare iniuriam vel offensam, & si emendationem habent, vel per eos stet quin habeant non inducant cessationem, & si his servatis nec data satisfactione cessare faciant, tunc statim vtraque pars intra spatium vnius mensis accipiat iter Romam versus tam ij, qui cessant, quam ij, quorum causa cessatur, & offerant acta coram Papa vel per se, vel per alios vt Papa iudicet, & castiget culpabilem; si vero concordauerint, & ita cessauerit cessatio non veniant, nec mittatur Romam. Item si hæc non seruentur, nec seruetur cessario. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 459. Alagon. in compend. pag. 162.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc textu desumunt *Siluest. in sum. verbo cessatio q. 1. Henriq. lib. 13. cap. 52. §. 1. & 2. Soar. de censur. tom. 5. disp. 39. sect. 3. num. 13. Sayr. eodem tract. lib. 5. cap. 18. Bonacina in simili tract. disp. 6. puncto 2. num. 2. cum seqq.*

3 *Cuiuscunque dignitatis, &c.* Sub his verbis comprehendi personas, quæ aliàs minime comprehenderentur tradit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel glos. 38. num. 1. & 2.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. ponitur.*
2 *Fructus omnes beneficiorum obuenientes tempore vacationis pertinent ad successores.*
3 *Bona Ecclesiæ vacantis qui sibi ex priuilegio, vel consuetudine competere prætendit, ea capere debet, quæ solutis expensis, & salarijs famulorum, atque oneribus supersunt.*
4 *Fructus Ecclesiæ sunt deputati pro oneribus incumbentibus toto anno vsque ad nouos fructus.*
5 *Prælatus tenetur soluere debita sui prædecessoris realia.*
6 *Successor in beneficio tenetur ad soluendam pensionem decursam non solutam.*
7 *Beneficiarius non habens administrationem potest ad libitum dispensare de fructibus ex tali beneficio perceptis.*
8 *Beneficiarius dum viuit comparatur vsufructuario, cum vero incipit infirmari comparatur vsuario, vt num. 9.*

Cap. Præsenti. IX. & vlt.

1 Episcopi, seu quiuis alij Regulares, vel seculares Prælati non præsumant occupare, aut in proprios vsus conuertere bona, quæ inuenta sunt dum vacant, vel colliguntur in tempore vacationis Ecclesiarum, dignitatum, personatuum, prioratuum, sibi subiectorum, seu pertinentium ad eorum collationem, ordinationem, præsentationem vel custodiam, quæ debent expendi in vtilitatem eorum, vel conseruari futuris succes-

successoribus mortuorum nisi ex priuilegio, vel legitima, & præscripta consuetudine, vel alia causa rationabili eis hæc competant; alioquin qui contra fecerint Episcopi, & eorum superiores ab ingressu Ecclesiæ, cæteri ab officio, & beneficio eo ipso sunt suspensi donec prædicta restituant. Item si ex priuilegio, consuetudine, vel rationabili causa alicui competerunt hæc bona intelliguntur solutis debitis, si quæ sunt, & seruitoribus, & ministris, ac oneribus vsque ad nouos redditus, mox quæ supersunt accipiant. Item per hanc non derogatur Constitutioni, *quia sæpe, de elect. hoc lib.* scilicet vt priuilegia, statuta, consuetudines non valeant. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib 1. pag. 462. Alag. in compend pag. 162.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Debēt successorib. fideliter reseruari.* Notatur ad hoc quòd omnes fructus beneficiorum obuenientes tempore vacationis pertinent ad successores, vt per *Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia vers. quoad secundam, Boer. decis. 340. num. 1. & 2.*

3 *Quæ solutis debitis, &c.* Notatur ad hoc quòd si quis ex priuilegio, vel consuetudine sibi prætendat cõpetere bona Ecclesiæ vacantis, debet intelligi de ijs tantum, quę solutis expensis, & salarijs famulorum, atque oneribus supersunt, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 15. glos. 1. num. 6. & 7. Menoch. cons. 64. num. 20. & 21. Azeued. ad rub. tit. 20. n. 6. lib. 6. noua Recopil.*

4 Fructus enim Ecclesiæ sunt deputati pro oneribus incumbentibus toto anno vsque ad nouos fructus quia ad omnia onera tenetur qui fructus percipit, vt per *Gig. de pensionib. q. 39. num. 7. & q. 72. num. 1. Cou. lib. 1. var. cap. 15. num. 12. in fine, Cald. Pereira de extinct.*

5 *emphyt. cap. 4. num. 25.* Et ita Prælatus tenetur soluere debita sui prædecessoris realia ex *Boer. decis. 204. num. 48. & Gig. de pensionib.*

6 *q. 43. num. 5. &* Successor in beneficio tenetur ad soluendam pensionem decursam non solutam, vt tradunt *Gig. d. tract. q. 39. num. 5. Cald. Pereira de resolut. emphy. cap. 4. num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 94. nu. 56.* Intelligendo tamen iuxta ea, quæ dixi *de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 120. per totam, secundum Lugdunen impress.*

7 In glos. [Reseruati] ibi *(inter clericum habentem administrationem, &c.)* Notatur ad hoc quòd beneficiarius non habens administrationem, idest curam animarum, potest ad libitum disponere de fructibus ex tali beneficio perceptis, minime vero si huiusmodi beneficio administratio incumbat, vt per *Nau. de spolijs clericor. §. 6. num. 4. Kircobou. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. n. 91. pag. 159. Clar. §. testamentum q. 27. nu. 8. D. Barbos. in l. diuortio in princip. part. 3. num. 59. ff. soluto matrim.*

8 In ead. glos. ibi *(comparantur enim vsufructuario)* Notatur ad hoc quòd beneficiarius comparatur vsufructuario, vt per *Menoch. cons. 66. n. 32. & de arbit. lib. 2. casu 433. n. 35 Surd de alimentis tit. 9. q. 12. num. 18. Molin. de primogen lib. 2. cap. 10. num. 33. & 43. Valasc. de partition. cap. 36. num. 2. & 4. D. Barbos. in l. diuortio in princ. part. 2. num. 27. & 53 ff. soluto matrim. Azor. instit. moral. par. 2. lib 7. cap. 8. q. 1.* remissiue *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 74. art. 4. vers. quinta ratio*, plures apud *Cened. ad Decretal. collect. 12. num. 5.*

9 In eadem glos. ibi *(cum incipit infirmari comparatur vsuario)* Ita *Molin. d. cap. 10. nu. 37. Caldas Pereira de extinct. emphyt. cap. 15. num. 43. & de empt. & vendit. cap. 16. num. 1.*

10 In ead. glos. ibi *(intelligendũ est de perceptis & recõditis, &c.)* Vide quę dixi *ad glos. verbo primi anni in c. 1. propter, de rescript. hoc lib.*

De Maioritate, & obed. Tit. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum, vel is ad quem administratio pertinet vacante Sede, eos absoluet, quos absoluere posset Episcopus si viueret, nisi à Sede Apostolica id fuerit interdictum, & num. 3.*

2 *Sedes multipliciter dicitur in Iure, & quomodo hic accipiatur, ostenditur.*

4 *Capitulum Sede vacante succedit in omni iurisdictione, quæ Episcopo competebat.*

Cap. Episcopali. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 CApitulum Sede vacante, vel qui pro eo tẽpore habet Episcopalem iurisdictionẽ, potest absoluere ab excommunicatione eos, quos poterat Episcopus nisi Papa hoc eis interdicat. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Io. Andr. Anch Butr. Domin. Monach. Franch Viuian. in ration. lib. 1. p.* 481. *Alag. in*

comp.p. 169. remissiuè *Ximen. in concord.p.2.*

2 *Sede*, Licet aliàs Sedes multipliciter dicatur in Iure, vt per *Pauin. de potest. Capituli Sede vacante prælud. 6.* hic tamen, sicut & alibi, accipitur pro Ecclesia, in qua est locus Prælati cuiuscunque etiam inferioris *cap. auditis*, ibi, *Ecclesia vacante*, *de in integ.restit.cap.1.vbi glos. verbo Ecclesia, de rebus Eccles.hoc lib. 6. cap.2.vbi glos.1.de excess. Prælat.Innoc. Anton. & Imol.nu.14.in cap.1. ne sede vacante*; *Abb.in cap. bis quæ num. 2. hoc tit.* prosequitur late *Pauin.d. prælud.6.n.6.*

3 *Potest Capitulum, &c.* Collige ex tex. quòd vacante Sede potest Capitulum ab excommunicationis sententia siue Iuris, siue hominis illum absoluere, cui Episcopus si viueret posset idem absolutionis beneficium impertiri, resoluunt *glos.antepen. Petr. Anch. Domin. Franch.* & omnes in præsenti, *glos. magistra vlt.* vbi optime *Abb.nu. 3. in d.cap. bis quæ*, *glos.verbo in collationibus*, vbi idem *Abb.num. fin.in cap. 2. ne Sede vacante*, *Siluest. in sum. verbo Capitulum §. 2. Rebuff.in praxi benefic. tit. de deuolutionib. num. 63. Soar. de censuris disp. 7. sect. 2. num. 4.* & generaliter quòd

4 Capitulum Sede vacanre succedat in omni iurisdictione, quæ Episcopo competebat, probat *d.cap.bis quæ, vers. quando autem, cap.cum olim, vbi glos.verbo Capitulo, sup. hoc tit. cap. ad abolendam vbi glos. verbo Sede vacante, de hæret.cap.pen.vbi glos.verbo capitulum, & cap. vlt.de supplend.neglig.hoc lib.c.1. vers. præsentatos, vbi glos.vlt.de institut. hoc lib. cap. quia sæpe, vbi glos.verbo reseruari, de elect. eod.lib. cap.cum nullus, in fine princip.de tempor.ordin. eod lib.6. Clem.1.§.1. vbi glos. verbo Sede vacan.cum seqq.de hæret.* Felin.*in cap. cum omnes nu.10 de constitut.Rebuff.d.loco à nu.57.Pauin. de potest.Capituli Sede vacante par.1.q.1. Selu. de benefic.par.2.num.2. Anton.de Prettis de iurisd.Episcop.cap.5.num.4.Gutier.canon.lib.1 cap. 11.num.10.Flamin.Paris.de resignat.benefic.lib.7.q.23.nu.11. cum seqq. &* & plures alij citati *per me de offic io, & potest.Episcopi part. 2.alleg 36.num.9.& alleg.45.num.26. & in collect.ad cap. 1. ne Sede vacante, in Decretal.*

De Pactis. Tit. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Regulares habentes priuilegium à Papa sepeliendi quoscunque in sua Ecclesia, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis Parochianis Ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum, nec illos sepelire poterunt.*

2 *Pactum vel tacita renunciatio Prælati potest præiudicare Ecclesiæ quando per hoc redditur ad Ius commune.*

3 *Confessio Episcopi an, & quando præiudicet Ecclesiæ? remissiue.*

4 *Pactum de eligenda sepultura, vel electa non mutanda minime arctat, si fuerit ad suggestionem alicuius maxime Regularis, vel clerici factum, secus si liberum.*

Cap. Pactum. I. *Bonif. VIII.*

1 Egulares habentes priuilegium à Papa sepeliendi quoscunq; in sua Ecclesia, si pactum faciunt cum parocho non sepeliendi certos, vel omnes de Parochia, debent seruare pactum, quia per pactum derogatur indulto. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioann. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franc.Viuian.in ration.lib.1.pag.496. Alagona in compend. pag. 174.* remissiue *Casal.in annotat.& Ximen. in concordant.par. 1. & 2.*

2 *Omnino seruare debetis.* Notatur ad hoc quòd pactum, vel tacita renunciatio Prælati potest præiudicare Ecclesiæ quando per hoc redditur ad Ius commune, vt per *Palat. in repet.cap.per vestras, de donation. inter virum, & vxor.§. 9.num.5.Tiraq.de iureprimogen.q.24. num.7. & seq.* Et Episcopi confessio an, & quando præiudicet Ecclesiæ dixi late *de offic.& potest. Episcop.p.3.alleg.125. secundũ Lugd.impress.*

3 *Cum per dictum pactum, &c.* Notatur ad hoc quòd pactum de eligenda sepultura, vel electa non mutanda minime arctat, vt per *Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep.Neapol.cap.74.num.3.in 1. edit.* aliàs *cap.61 annot.1.in 2.edit. Aloys. Riec. in praxi rerum fori ecclesi.decis.662.in 1.edit.* alias *resol. 563.in 2.edit.Lauor var. Lucubrat.tom.1.tit.2 cap.11.nu.3.* Intellige si pactum fuerit ad suggestionem alicuius maxime Regularis, vel clerici factum, secus vero si fuerit liberum, sicuti docent *Cæsar.de Grassis decis.2.à.n.12. sub hoc tit. Marc. Anton.Genuens.Aloys.Ricc.& Lauor. citatis locis, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 210. num. 19. & seq.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia omnino seruare tenebitur.*

2 *Pactum factum à filia de non succedendo patri, improbat Ius Ciuile.*

3 *Pactum de succedendo, quando scilicet quis promittit alteri se eum heredem institutu-rum, reprobatur à Iure Ciuili.*

4 *Pactum factum à filia de non succedendo patri valet si adsit iuramentum.*

5 *Iuramentum de non succedendo an noceat nepotibus quando prius auo decessit pater, qui Sacramento successioni renuntiauit? remissiue.*

6 *Filia renuntians etiam cum iuramento bona paterna an possit petere legitimam, seu alimenta? remissiue.*

7 *Mulier, quæ cum Iuramento renuntiauit bonis paternis, & maternis propter dotem potest data enormi læsione contrauenire contractui.*

8 *Renunciationem factam à filia cum iuramento de non succedendo, &c. non potest illa impuguare ex capite læsionis etiam enormissimæ, præsertim si aliunde fuerit competenter dotata.*

9 *Renunciationem factam in fauorem etiam fratris super hæreditate paterna, & materna iam delata, comprehendit textus in præsenti, & num. 10. vbi declarantur contrarium tenentes.*

11 *Filia dote contenta si renuntiauerit hæreditati paternæ ad fauorem patris seu fratris cum iuramento, valet talis renunciatio siue ante, siue post nuptias, & constitutam dotem facta fuerit.*

12 *Filia renuntians cum iuramento successioni hereditatis paternæ, & maternæ non potest renunciationem impugnare etiamsi nomine dotis nihil consequuta fuerit.*

13 *Filia inducta vi ad renuntiandum etiam cum iuramento potest talem renunciationem rescindere.*

14 *Renunciatio facta cum iuramento per vim, & metum est omnino nulla.*

15 *Iuramentum metu præstitum obligat donec absolutio fuerit petita.*

16 *Iuramentum metu præstitũ si accedat cõtractui Iure Ciuili prohibito, qui vt valeat in diget iurisiurandi religione, nulla tũc absolutio necessaria est ad rescindẽdũ contractũ.*

17 *Metus reuerentialis patris vel mariti incussus filiæ ad renuntiandum, &c. non est sufficiens per se solum ad recusandam renunciationem.*

18 *Metus reuerentialis vt contractum infringat requirit. quod probẽtur minæ, vel verbera.*

19 *Metus reuerentialis non præsumitur ex sola patris, aut mariti præsentia, nisi minæ, vel verbera probentur.*

20 *Metus reuerentialis sufficiunt ad recusationem contractus, vbi simul cum eo concurreret læsio enormissima.*

21 *Dolus vbi in renunciatione à filia facta patri interuenit, potest ipsa renunciatio etiam per filiam infringi.*

22 *Filia maior renuntians hæreditati delatæ, vel deferendæ si fuerit enormissime, & supra modum læsa ex æquitate petita saltem absolutione poterit renunciationem rescindere.*

23 *Filia minor renuntians, & iurans si fuit enormissime læsa, tunc nulla requiritur absolutio à iuramento vt renunciationem rescindere possit.*

24 *Iuramentum confirmat contractum nullum, & Iure irritum.*

25 *Iuramentum non confirmat contractum quoties in vtilitatem publicam principaliter prohibetur.*

26 *Iuramentum minorum contractibus, dotisq; alienationi adiectum est omnino seruandum.*

27 *Iuramentum seruandum est, cuius obseruantia non vergit in dispendiũ salutis æternæ.*

28 *Iuramentum non est obseruandum cum vergit in damnum, & præiuditium tertij.*

29 *Dispositio huius textus cum agat de vitando periurio obseruanda est in iudicijs, & tribunalibus Imperij, & Regum.*

30 *Quicquam dicitur in detrimentum alterius redundare quando principaliter redundat, non item quando secundariò.*

31 *Renunciatio hæreditatis paternæ præiudicat nepotibus.*

Cap. Quamuis pactum. II.

1 PActum factum patri à filia dum traditur nuptui quòd dote contenta non habebit regressum ad bona paterna secundum leges non valet, & reprobatur, sed si est iuratum sine vi, & dolo, & detrimento alterius, tenet, & est seruandum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Butr. Anchar. Dom. Monach. Frãch. Viui. in ration. lib. 1. p. 496*

Alagona in compend. pag. 174. & peculiares repetitiones edidere Didac. Couarruuias, & Ioannes Gutierez, ac Georg. Natta tom. 5. repet. Iuris Canon. remissiue Casal. in annotat. & Ximen in concord. part. 1. & 2.

2 Quamuis pactum factum à filia de non succedendo patri improbet Ius Ciuile in l. pactū dotale C. de collat. sicuti tradunt l. 33. tit. 11. part. 5. & ibi glos. 2. in princip. Duen. reg. 80. Alphan. collect. 465. Afflict. decis. 350. Gozadin. cons. 75. num. 20. Grat. cons. 109. num. 2. lib. 1. Cou. hic part. 3. in princip. Anton. Gom. tom. 1. vari. cap. 11. num. 14. post princ. & l. 22. Tauri num. 1. Mench. de success. creat. §. 17. num. 47. & §. 18. nu. 89. Tiraq. de iureprimog. q. 6. num. 18. & q. 7. à princip. & q. 29. num. 9. Viui. tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 3. n. 81. pag. mihi 302. Lara in l. si quis à liberis §. parens nu. 88. ff. de liber. agnosc. Gutier. de Iuram. confirmat. part. 1. cap. 59. Seraphin. de priuileg. Iuram. pruil. 21. Cened. ad Sextum collect. 10.
3 num. 1. Sicut & improbat pactum de succedendo, quando scilicet quis promittit alteri se eum hæredem instituturum, vt tradunt Gom. l. 22. Tauri à num. 17. cum seq. Conan. comment. lib. 6. cap. 4. post princip. Cou. hic p. 2. in princip. num. 3. Mench. d. § 18. à num. 191 & quæst. frequent. cap. 43. Valasc. consul. 130. num. 12. Cabed. Lusit. decis. 164. part. 1. Cald. Pereira de empt. cap. 30. num. 4. cum seqq.

4 Tamen si in eo pacto additum sit iuramentum, valet tale pactum, vt probat tex. in præsenti, & per illum ita tradunt Fusch. lit. F. sing. 101. & 103. Auend. resp. 27. Gom. l. 22. Tauri n. 6 cum seqq. Cened. d. n. 1. Valasc. de partit. cap. 16. num. 3. cum seqq. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. c. 28. q. 1. vbi q. 5. subdit textum in præsenti procedere etiam in filio si hæreditatis paternę iure cedat causa dotis, vel donationis propter nuptias, vel ob aliam rationem iustā atque legitimam. Renunciatio enim facta de hæreditate seu bonis patris viuentis ob vim iuramenti non potest nec debet rescindi, vt per Menoch. cons. 335. in fine quando vero cum iuramento fit absque voluntate patris de cuius hæreditate agitur, non valet, vt per Xuar. in l. quoniam in prioribus limit. 5. nu. 3.

5 Vtrum autem iuramentum de non succedendo noceat nepotibus quando priùs auo decessit pater, qui Sacramento successioni renuntiauit? Vide Xuar. in d. l. quoniam in prioribus ampl. 10. n. 62. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 16. num. 65.

6 Et an talis filia renuntians etiam cum iuramento bona paterna possit petere legitimam? Vide Afflict. decis. 178. num. 3. Peralt. in l. cum patronus num. 8. ff. de legat. 2. Aquilin. in l. Gallus §. & quid si tantum part. 1. num. 247. ff. de liber. & posth. Menes. in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 47. num. 1. & 3. Cou. in cap. Rainaldus §. 2. n. 3. de testament. & hic part. 3. §. 3. num. 3. Mench. success. creat. §. 17. num. 40. & §. 21. num. 127. & 247. Gutier. d. part. 1. cap. 19. à princip. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 70. à num. 10. Fusc. lit. F. singul. 111. Gabr. lib. 6. commun. tit. de legitima concl. 8. Maraut. disp. 10. num. 19. Cened. d. collect. 10. num. 2. Et an possit petere alimenta si egeat? Vide Anton. Gom. l. 22. Tauri num. 12. Ioan. Rojas de success. cap. 21. n. 78. Gutier. de iuram. confirm. part. 3. cap. 3. num. 7.

7 Data vero enormi læsione mulier, quæ cū Iuramento renuntiauit bonis parternis, & maternis propter dotem, potest contrauenire contractui, quia præsumitur decepta, & ignorasse vires patrimonij, ita Ceph. cons. 142. n. 25. lib. 1. Gabr. commun. lib. 3. tit. de iure dot. concl. 1. Mench. d. §. 17. à num. 122. Afflict. decis. 80. num. 5. cum seqq. Roland. cons. 7. num. 43. cum seqq. lib. 3. & cons. 60. à num. 62. lib. 4. Osasch. Pedam. decis. 41. nu. 1. & 2. Seraphin. de priuil. iuram. priuil. 61. num. 22. Anton. Gom. tom. 2. vari. cap. 14. num. 20. Mascard. de probat. concl. 1076. num. 7. cum seqq. Cened. d. collect. 10. nu. 3. Valasc. consult. 130. num. 25. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 93. num. 15. Mancin. de Iuramento effectu 1. q. 11. num. 12. Farin. fragm. crimin. part. 2. lit. I. num. 1282.

8 Ex vi tamen iuramenti videtur huiusmodi mulierem non posse impugnare renunciationem ex capite læsionis etiam enormissimæ, præsertim si aliunde fuerit competenter dotata, vt per Corn. cons. 11. num. 20. vers. nec supradictis lib. 3. Paris. cons. 26. num. 81. cum seqq. lib. 3. Decian. cons. 6. num. 5. lib. 1. Siluest. Aldobrandin. cons. 26. num. 110. cum pluribus seqq. plenè, innumerosque alios congerit, & sequitur Castill. quotid. controuers. part. 3. cap. 2. num. 65. cum seqq. vbi reprobat Couar. contrarium tenentem, & Galerat. tract. de renunciat. lib. 3. cap. 2. num. 57. vers. altero casu, prout eos refert Rot. in Ferrarien. bonorū 21. Aprilis 1627. coram R. P. D. Merlino.

9 *Patri factum à filia.* Quamuis responsum Pontificis in præsenti tex. contigerit in renunciatione facta per filiam patri, attamen cum ratio in eo expressa in Religione iuramenti tota posita sit,

fit, vt scilicet illud seruetur omnino quotles non vergat in æternæ salutis dispendium, vel in alterius detrimentum, neque vi, neque dolo extortum sit, eaq; ratio æquè conueniat siue renunciatio fuerit ad fauorem patris, siue fratris, & aliorum, siue super hæreditate delata, seu deferenda, iure merito concludendum est dispositionem huius tex. ex identitate rationis comprehendere renunciationē factam in fauorem etiam fratris super hæreditate paterna, & materna delata, vt tradiderunt *Bald. in auth. Sacramenta puberum col. fin. num. 14. C. si aduersus vendit. & in l. pactum dotale* vbi *Dec. colu. 2. vers. & ex hac ratione, & Corn. num. 8. C. de collat. Roman. in l. fin. num. 55. C. de pactis, & in l. qui superstitis num. 2. limit. 6. ff. de acquiren. hæred. Beroi. cons. 51. per tot. lib. 1. Federic. de Senis cons. 136. Capell. Tholosan. q. 458. Viui. decis. 316. num. 4. lib. 2. Surd. cons. 355. num. 9. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 89. num. 2. & q. 93. num. 2. cum seqq. Rot. in Ferrarien. pratensæ legitimæ 12. Ianuarij 1626. coram bonæ mem. Buratto*, vbi *D. Florentillus in annot.* allegar concordantem decisionem *in dicta Ferrarien. bonorum 21. Aprilis 1627. coram* R. P. D. *Merlino.*

10 Et quamuis hæc opinio videatur improbata à *Fulgos. in d. l. pactum quod dotali num. 2. vers. attendite, & à Socin. iun. in l. stipulatio hoc modo concepta num. 63. circa med.* & ibi *Crot. num. 48. ff. de verbor. obligat.* attamen certe est vberiori Doctorum numero fulcita, & rationi expressæ in hoc textu plurimum consenranea, illaquè opinio *Fulgosij* fortasse posset locum obtinere quando renunciatum fuisset hæreditati paternæ, & maternæ in fauorem fratris viuente adhuc patre & matre, & illis non consentientibus, tunc enim renunciatio non sustinetur, quia super hæreditate viuentis non potest pacisci, *l. fin. C. de pactis*, & ita declarat *Galltrat. de renunciat. lib. 3. cap. 2. num. 58. cum seqq. par. 2.* & idem videtur sentire *Gutier. in repet. huius tex. num. 2. cum seqq.* & censuit *Rot. in d. Ferrarien. bonorum.*

11 *Dum nuptui tradebatur.* Idem si post nuptias, nihil enim referr an post, vel ante nuptias, & constitutam dotem filia renuntiet in fauorem patris, seu fratris, cum ratio decidendi, de qua in hoc tex. innitatur iuramento, ita explicant in præsenti *Franch. in princ. Ioan. Monach. etiam in princ. vers. idem si post, & Gemin. num. 3. Natt. in repet. num. 15. vers. & intellige, Couar. hic par. 3. §. 2. num. 1. Surd. cons. 355. num. 9. Rot. in d. Ferrarien. bonorum coram R. P. D. Merlino.*

12 *Vt dote contenta, &c.* Procedit dispositio huius tex. etiam in ea, quæ nihil nomine dotis consecuta fuit, nec tunc enim illa poterit renunciationem impugnare, & ad successionem hæreditatum, quibus renunciauit, aspirare, quia semper viget Sacramentum iuramenti, & illius religio, ita *Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta num. 9. ff. de verb. obligat. Anton. Gabr. commun. tit. de iure dotium concl. 1. nu. 24. Cou. hic par. 3. §. 2. num. 6. Cephal. cons. 405. num. 4. Menoch. de succession. lib. 2. §. 18. num. 103. & 104. Fachin. controuers. Iuris lib. cap. 24.* vbi dicit veriorem, *Crass. in §. successio ab intestato q. 10. num. 5. Siluest. Aldobrandin. cons. 26. nu. 101. cum seqq. Franc. Molin. dict. lib. 3. q. 89. nu. 4. & 5. & q. 7. num. 7.* vbi affirmat hanc opinionem esse communiter receptam, *Rot. in d. Ferrarien. pratensæ legitimæ coram bo. mem. Buratto, & in d. Ferrarien. Bonorum coram* R. P. D. *Merlino.*

13 *Non vi.* Notatur ad hoc quòd vi inducta filia ad renunciandum proculdubio renunciationem rescindere potest, vt per *Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 98. à num. 1.* itaut ipsa renunciatio vi, & metu incusso filiæ non obstante iuramento nulla sit omnino, vt per *Cou. hic p. 3. §. 4. n. 2.* licet enim iuramentum metu præstitum obliget donec absolutio fuerit petita, *cap. verum*, vbi *Panorm.* & omnes *sup. de iuretur. Sayr. in claui Regia lib. 5. cap. 6. à nu. 14. Paul. Comitol. resp. moral. lib. 2. q. 2. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. c. 11. à num. 13. Menoch. cons. 1. nu. 30 2 Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 13. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 35. à num. 7.* tamen si iuramentum metu præstitum accedat contractui Iuri Ciuili prohibito, qui vt valeat indiget iurisiurandi religione, nulla tunc absolutio necessaria est ad rescindendū contractum, vt tradunt *Panorm. in cap. cum contingat, de iurtiur. Cou. citato loco, & de sponsalib. par. 2. cap. 3. §. 5. & lib. 1. variar. cap. 4. num. 7. Menoch. de success. creat. §. 18. nu. 185. M. Anton. Eugen. cons. 12. num. 57. tom. 1.* Sed in hoc etiam casu iuramentum obligationem parere, & relaxatione indigere saltem secundum Canonistas docent *Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 8. num. 174. Card. Tusch. verbo absolutio conclus. 58. num. 3. 8. 11. 12. 17. & 35. Virgil. Boccac. in constitutionibus Piceni lib. 5. cap.*

cap.25.num.117. vers. verum, Setser. de Iurament.lib.1. cap.19. num. 13. Sanch.d. cap.11. à num.19. & de Matrimon.lib 4. disp. 20. n.4. Molin.de Iustit.tract.2.disp.149.vers. quatuor Iuribus,Less.in simili tract.lib.2. cap.17. dubit.7.num.51.Camill.Borrell. in summa omnium decis.tit.60.nu.99.Farin.fragm. crimin. par. 2.verbo Iuramentum num. 1273.

17 Vtrum autem solus metus reuerẽtialis patris, vel mariti rescindat renunciationem ? in quo dubio solum reuerentialem non sufficere, resoluunt *Panorm.Butr.Imol.*& cæteri in *cap. causam Matrimonij, de offic. deleg.idem Pa-*
18 *nor.in cap.cum contingat, de iureiur.* vbi *Alciat.num.1.Gutier.in auth. Sacramenta puberum num 94.C.si aduersus vendit.Sanch. de Matrim.lib.4.disp.6.nu. 13.* vbi subdit quòd licet renunciatio hæreditatis paternæ facta metu reuerentiali patris absque minis non rescindatur in foro exteriori, in foro tamen Conscientiæ tenetur pater restituere hæreditatem sic renunciatam. Nam vt metus reuerentialis contractum infringere possit necesse est quòd probentur minę,vel verbera, ex late adductis per *Greg.l.10.verbo todo tit.1.par.4. Cephal.cons.4.à nu.44.Cou.de sponsal. par.2. cap.3.§.6.num.7.& 8.Gom.tom.2.vari. c. 14. num.27.Xuar.alleg.24 nu.5.Capic. decis.159. num.32.in fine, & 33. Grammat decis. 103. num.49.& 50.Roland.cons.95. nu. 29. & seq. lib 1.Cephal.cons.91.num. 45.cum seqq. Mandel.cons.4.num.36.& cons. 77. num. 5. cum seqq.lib.1.Boer.decis.100. num. 11. & 12. Tiraq.de legib.connub.glos.5. num.39. Mascard. de probat.concl.1051. num. 16. & 17. Menoch. de præsumpt.lib.3.præs 127.num.1. cum seqq. Gutier.in d.auth.Sacramenta puberum n. 94. & de Iuram. confirm.par.1.cap.1.num.15.Molin.de primogen.lib.2. cap. 3. num.9. Azeued. l.9.num.28.tit.1.lib.5. nouæ Recop. Flamin. de resignat benefic.lib.13.quæst.1. nu. 172. & seq. Matien.l.11.glos.3.num.2.tit.1.lib. 5. noua Recop.Ioan. Garc.de nobilit.glos. 17.num. 11. & 19.Henriq.in sum.lib.11.cap.9.num.5.D.Barbos.in l.2.§.fin.num. 7.ff. soluto matr. Mendez à Castro in praxi Lusitan. lib. 3. cap. 22. num.25.prope finem,Cald.Pereira in l. si curatorem verbo læsis num. 40 & de renouat. emphyt.quæst.16.nu.59.Farin. fragm. crimin. par.2.lit.M.à num.125. Ceuall.commun. contra commun.quæst.727 num.21.cum seqq.Castill.lib.3.quotid cap.1.num.147. Rebell. de obligat.Iustit.par.2.lib.1.quæst.5. num. 10. cum seqq.Sanch.de Matrim. lib. 4. disp. 6. num.7. Franc.Molin.d.lib.3.quæst.98.num.11. & 12.*
19 plures citatos à *Cened.d. collect.10.nu.6.* Itaut non præsumatur metus reuerentialis ex sola patris,aut mariti pręsentia nisi minę, vel verbera probentur, vt post *Soccin. iun. cons. 67. nu.39.lib.2.Boer.decis.100.nu.11.* tradit *Franc. Molin.d.quęst.98.num.12.* vbi *num 13.* post *Menoch.de præsumpt lib.3.pres.126.nu.1.* subdit oportere vt metus aperte probetur.

20 Verum solus metus reuerentialis sufficit ad rescissionem contractus, vbi simul cum metu illo concurreret lęsio enormissima, inducitur enim ex læsione, & reuerentia simul iustus metus ad rescindendum actum sufficiens, ita *Aym.cons.11. num.12. & cons. 192.num.11. & seq.& cons.114. num.1. Mandel.cons.77.num.21.Roland.cons.100. nu.131. lib.4. Capic.decis.159.num.32.vers.nam stante metu, & num. 34. vers. responderi potest, Cephal.cons.142. num.38. cum seqq. lib. 1. & cons. 34. num. 31. cum seqq. eod. lib. 1. Sebast. Medices de casibus fortuit. par. 1.quæst.7.n.7. vers.23. Osasch. Pedam.decis.177. num.5. & seq. Mascard.dict.conclus.1051.num. 15. Menoch.d.lib.3.præs.127. num. 14. Cou. de sponsalib. par. 2.cap.3. §.6. num.4. & in præsenti par.3.§.4 num.7. vers.nona conclusio, Alciat. in cap. cum contingat,num.2.& 81.de iureiur. Salzed. ad Bernard.reg.530. Burg. de Pace cons.3.num.20. Mench. d.§.18.nu.189. Marc. Anton. Eugen.d.consil.12. num.59. & 60.Gutier. in d. auth.Sacramenta puberum num 93. & 94. Franc. Molin.d.q.98. num.14.* Quamuis contrarium teneant *Alex.cons.83.num.8. lib.6. Crauet.cons. 114.num.9.& 10.& Burg. de Pace* sibi contrarius *cons.5.num.7.*

21 *Nec dolo.* Notatur ad hoc quòd dolus vbi in renunciatione filię interuenit potest ipsa renunciatio etiam iurata per filiam infringi, vt per *Cou. hic par.3.§.4. num.2. ad med.Marc. Anton.Eugen. d.cons.12. num.5. & 6. Molin.de primogen.lib. 2. cap.3. num.2.*latè *Franc.Molin.d.quæst.98. num. 15.* vbi *num.16.cum seqq.* subdit idem esse resoluendum si dolus non ex proposito, sed re ipsa contigerit data enormissima lęsione, & *num. 19.* addit sufficere dolum aduersarij absque culpa, vel negligentia minoris. Nam
22 vbi filia maior renuntiaret hęreditati delatę, vel deferendæ enormissimè, & supra modum lęsa,sane ex ęquitate petita saltem absolutione rescindere renunciationem posset, vel ad lęsionis compensationem, quia non est verisimile filiam iurantem si sciuisset

uisset in tam enormi læsione consensum fore adhibituram, vt tradunt *Mench.d.§.18. num. 128.Gutier.in d. authen. Sacramenta puberum nu.91.Franc. Molin. d.lib.3. q.96. n.18.& 19.*
23 *& q. 97. n.11.* subdit quod quando filia minor renuntiauit, & iurauit, fuit ne dum enormiter, sed enormissime læsa, tunc nulla requiritur absolutio à Iuramento, vt rescindere renunciationem posit.

24 *Omnino seruari debebit.* Ergo Iuramentum, confirmat contractum nullum, & Iure irritum, vt per *Tiraq.de retractu tit.2 .in præfat.n. 16. Camill.Borrell.in summa omnium decis.tit.60. num.99.* latè *Azor.instit.moral.part.1.lib.11. cap.7.Ceuall.commun.contra commun. tom. 4. q.900.num.1.& 29. Cened.d.collect.7. num. 4. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. cap. 12. num. 11.*
25 Et iuramentum non confirmat contractum quoties in vtilitatem publicam principaliter prohibetur, vt per *Ceuall. d. q. 900. num. 8. Sanch.d.cap.12.num.43. & de Matrimon. lib. 1.disp.32.num.8.* vbi *num.6.* ex hoc tex.colligit quod si contractus firmetur iuramento nõ licet ampliùs contrauenire, nec peti potest absolutio, nec facta solutione datur repetitio, sed contractus omnino firmus, & irreuocabilis manet.
26 Vnde Iuramentum minorum contractibus, dotisque alienationi adiectum esse omnino seruandum resoluunt *D. Barbos. in l. 1. ff. soluto mat.part. 5. num. 44. Sanch. d. disp. 32. num.12.& lib.4.disp.20.num.5. & lib.6.disp. 38.num.13.cum seqq.Soar.de Relig.tract. de Iuramen.lib.2. cap. 11. num. 13. cum. seqq. & cap.28. Paul.Comitol.respons. moralium lib. 2. q.2. Bernard.Graua ad pract.Camera Imper. lib.2.conclus.41.*

27 *Cum non vergat in æternæ salutis dispendium.* Noratur ad hoc quòd seruandum est iuramentum, cuius obseruantia non vergit in dispendium salutis æternæ, vt per *Sanch. de Matrim.lib.1.disp.32*
28 *num. 1.* Sic etiam non est obseruandum iuramentum cum vergit in damnum, & præiudicium tertij, proindeque in ipsius præiudicium non firmatur contractus iuramento, ex adductis per *Tiraq.in l. si vnquam Cod. de reuocand.donat.in præf.num.92. & 164. Sanch. de Matrimon.lib.6.disp.34. n.2. Cald.Pereira de renouat.emphyt q.11.n.25.& 26.Franc.Molin.de ritu nupt. lib. 1. comp. 19. nu.72.& 91.*

29 In glos. [Seruari] ibi *(& compelli debebunt per censuram,&c.)* Notatur ad hoc quòd cum dispositio huius rex. agar de vitando peccato,& periurio, obseruanda est in iudicijs, & tribunalibus Imperij, Regum, & supremorum Principum, vt per *Gutier. hic verbo improbet lex Ciuilis num.4. Franc Molin. de ritu nupt.lib.3.q.vlt. num. 48.*
30 In glos. [Detrimentũ] ibi *(scil.principaliter)* Notatur ad hoc quòd tunc demum quicquam dicitur in detrimentum alterius redundare quando principaliter redundat, non item quando secundariò, vt per *Palat. in repet. cap.per vestras,de donat.inter virum,& vxor. §. 27. num. 14. Tiraq. in tract. res inter alios acta,vers. sed hæc, prope fin. Cou. in cap. Raynuntius de testament.§.10. num.9. ad fin.*
31 In ead. glos. ibi *(filijs)* Notarur ad hoc quòd renunciatio hæreditatis paternæ præiudicat nepotibus, vt per *Xuar. in l. quoniam in prioribus ampl.10.num.62. & limit.4.num. 8.* latè *Ant.Gom.l.22.Tauri.num.10.*

SVMMARIVM.

1 *Pacta inita per Fratres Prædicatores, vel Minores, seu alios Mendicantes cum Rectoribus Parochialium Ecclesiarum super Parochialibus iuribus, si facta sunt per Priores vel Guardianos de suorum Conuentuum ipsorum locorum consensu (licet auctoritas Sedis Apost. nõ interueniat, vel licentia Prioris, aut Ministri generalis, seu Magisteri, aut Prouincialis Ministri, vel Capituli Prouincialis,) seruanda sunt, dummodo aliàs sint licita, & honesta.*
2 *Pacta à Mentalibus Ordinis Mendicantium etiam sine consensu, & auctoritate Superioris possunt celebrari.*
3 *Prædicatorum Ordo præfertur alijs Ordinibus Mendicantium.*
4 *Ordo prius institutus, & approbatus per Sedem Apost. est præferendus.*
5 *Ordines Mendicantes Iure, & propriè sunt quatuor, Prædicatores scilicet, Minores Eremita S. Augustini, & Carmelitani.*
6 *Serui B.Mariæ.*
7 *Minimi S.Francisci de Paula.*
8 *Iesuati Congreg.S.Hieronimi.*
9 *Patres Societatis Iesu.*
10 *Carmelitani discalceati.* } *Inter Mendicantes annumerãtur.*
11 *Mendicantes vere dicuntur non solum quatuor primi, sed etiam alij posteriores, qui postea à Sede Apost. tales instituti sunt.*

12 Fra-

12 *Fratres, quibus concessa est facultas transeundi ad non Mendicantes, si Mendicantes admittere volentes non inuenirent, non satisfaciunt si apud Mendicantes olim instituto tos non admittantur, nisi admitti quoque tentent apud denuo tales ereatos.*
13 Canonici Regulares *Lateranenses.*
14 Canonici Regulares S. Saluatoris *Bononien.*
15 *Canonici Regulares* S. Crucis Co*nimbricensis.*
16 *Canoniei seculares* S. *Georgij in Alga.*
17 Monachi *Cassinenses.*
18 Monachi *Vallis Vmbrosæ.*
19 Monachi Camaldulenses.
20 Monachi Cistercienses.
21 Monachi Cistercienses *reformati.*
22 Monachi Cælestini.
23 Monachi Siluestrini.
24 *Monachi* Congreg. B. *Virginis* Mon*tis Virginis.*
25 *Monachi S. Basilij.*
26 *Monachi Præmonstratenses.*
27 *Fratres S. Spiritus in Saxia.*
28 *Fratres S. Hieronymi in Hispania.*
29 *Fratres Eremitæ* S. *Hieronymi de Pisis.*
30 *Fratres S. Hieronymi de Fesulis.*
31 *Fratres Ordinis Sanctiss. Trinitatis redemptionis captiuorum.*
32 Fratres Cruciferi.
33 Fratres S. *Mariæ* de Mercede.
34 Fratres Militiæ *Iesu Christi.*
35 Clerici *Theatini.*
36 Clerici Regulares Minores.
37 Clerici Regulares *de Sommaschia.*
38 Clerici Regulares *ministrantes infirmis.*
39 Clerici Regulares *pauperum* Matris *Dei.*

Participant de priuilegijs Mendicantium.

Cap. Quia ex eo. III.

1 PActa Mendicantium, & compositiones factæ à Prioribus, vel Guardianis cum consensu suorum Conuentuum cum Prælatis, Capitulis, vel Rectoribus Ecclesiarum super iuribus Parochialibus, vel alijs quibuscunque articulis, sunt seruanda à successoribus etiamsi non sint confirmata à Prouincialibus, vel generalibus, vel à Sede Apost. si fuerint licita & honesta. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 497. Alagona in compend. pag. 174.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 Notatur ad hoc quòd pacta à Monialibus Ordinis Mendicantium etiam sine consensu, & auctoritate Superioris possunt celebrari, vt per *Menoch. cons. 73. num. 13.*

3 In glos. [Prædicatores.] ibi *(hi proponuntur quia antiquior ipsorum Religio)* Notatur ad hoc quòd Ordo Prædicatorum præfertur alijs Ordinibus Mendicantium, ita *glos. similis verbo Prædicatorum in cap quorundam, 24. §. volentes, de elect. Ioan. Andr. in cap. Ioannes num. 3. de testam. Anchar. cons. 214. in princ. Gemin. in cap. Episcopus num. 2. ad fin. vers. aut sunt Regulares 17. dist. Felin. in rub. de maiorit. & obedient. nu. 5. vers.* Fratres *Prædicatores,* Colleg. *Bononien. cons. 1. num. 2. post consilia* Card. Zabarellæ, *& ibidem* Collegium *Paduanum num. 36. vers. aut sunt Regulares, Petr. de Monte de potest. Pontific. tit. Ordo assistentium* Concil. *num. 2. Nauar. cons. 5. num. 1. de statu monach. in nou. Iacob. Philip. Port. consil. 164. nu. 2. vers. vnde qualitas,* refert, & sequitur nouissime *D. Fælix Contelor. quæst. 1. de præcedentia num. 11.*

4 Notatur etiam ad hoc quod Ordo prius institutus, & approbatus per Sedem Apost. est præferendus, vt tradunt *Tobi. Nonius cons. 71. n. 35. Cassan. in cathalogo gloriæ mundi, par. 4. consid. 52. vers. ergo,* Fælix Contelor. *d. quæst. 1. num. 2. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, par. 3. alleg. 78. nu. 36. Rot. in Oriolen. præcedentiæ 10. Martij 1600. coram bonæ mem.* Litta, *& in Romana præcedentiæ 24. Maij 1600. coram* Card. Lancellotto, *& in* Campanien. *Prioratus* 18. Maij *1618. coram Reuerendissimo Seleucien. & 10.* Maij *1619. coram Reuerendissimo D. meo* Coccino *Decano.*

In gos. [Mendicantes.] ibi *(vt sunt* Ere*mitani S. Augustini, vel quiuis alij)* Quatuor esse Ordines Mendicantes vere, & proprie, videlicet Prædicatores, Minores, Eremitanos S. Augustini, & Carmelitanos declarauit *Pius V. sua Constit.* quæ incipit, *Romanus Pōt. sub Dat. 1. Octob. 1568.* quæ est *44. eiusdē* Pont. *in Bullario nouo Laertij Cherubini pag.* 240. & referunt *Isidor. Moseon. de maiest. militantis Ecclesiæ lib. 1. par. 4. cap. 1. de Regularib. pag. 514. versic. Mendicantes, Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo Mendicantes pag. 67. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 23. q. 2 Galganet. de iure publico lib. 3. tit. 41.* Ludou. *Miranda in man. Prælat. tom. 1. quæst. 11. art. 6.* Ego *ipse de officio & po-*

& potest. Episcopi part. 3. alleg. 77. num. 16. secundum Lugdun. impress. & in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo Mendicantes, appell. 146.

5 Præter quatuor illas Religiones, quæ vere & proprie Iure communi inspecto Mendicantium nomen sortitæ sunt, aliæ plures per specialia priuilegia inter Mendicantes annumerantur, quædam vero de priuilegijs Mendicantium participiant.

6 Inter Mendicantes igitur annummerantur Serui B. Mariæ eadem Pij V. Constitutione, vt referunt *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 55. art. 3. Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exemptos part. 1. q. 17. num. 16.*

7 Minimi S. Francisci de Paula similiter inter Mendicantes annumerantur ab eodem *Pio V. in sua Constit.* incip. *Apostolica Sedis benignitas sub Dat. Romæ die 9. Nouembr. 1567.* quę est 49. inter constitutiones eiusdem Pont. *in Bullario nouo tom. 2. pag. 344.*

8 Iesuatos Congregationis S. Hieronimi comprehendi inter Ordines Mendicantium, eorumque perfrui gratijs, & indultis voluit idem *Pius V. sua Const.* incip. *Romanus Pont. sub Dat. Romæ die 18. Nouemb. eiusdem anni 1567.* quę est 50. inter Constitutiones eiusdem Pont. in *Bullario nouo tom. 2. pag. 245.* vt referunt *Fr. Emman. d. tom. 1. q. 55. art. 4. & Azor. d. lib. 12. cap. 23. q. 2.*

9 Societatis Iesu Patres etiam inter Mendicantes annumerauit idem *Pius V. sua Constit.* incip. *Dū indefessa, sub Dat. Romæ 7. Iulij 1571.* vt referunt *Hieron. Gabr. cons. 27. lib. 1. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 55. art. 5. & tom. 3. q. 49. art. 2. Azor. d. part. 1. lib. 13. cap. 7. Muta decis. 2. num. 18.*

10 Carmelitas Discalceatos inter Ordines Mendicantes annumerandos esse, eorumque gratijs omnibus perfrui declarauit *Clemens VIII. sua Constit.* incip. *Romanum Pontificem decet, sub Dat. Romæ 20 Augusti 1603.* quę est 101. inter constitutiones eiusdem *Pont. in Bullario nouo tom. 3. pag. 147.*

11 Qui omnes Mendicantes Ordines, non solum quatuor priores, sed etiam alij posteriores, qui postea à Sede Apost. tales instituti sunt, vere Mendicantes dicuntur, vt docet *Azor. d. par. 1. lib. 12. cap. 14. q. 12. vers. quæres,* & ideo optime tradunt *Nauar. comment. 4. de Regular. num. 13. vers. secundo, & Fr. Emman.*

12 *d. tom. 3. q. 52. art. 23.* Fratres quosdā, quibus concessa est facultas transeundi ad non Mendicantes, si Mendicantes admittere volentes non inuenerint, non satisfacturos si apud Mendicantes olim institutos non admittantur nisi admitti quoque tentent apud denuo tales creatos; & *Soar. tom. 5. in 3. part. disp. 31. sect. 6. num. 7.* docet suspensionem latam *in cap. non solum, & in cap. constitutionem, de Regular. hoc lib.* in superiores Ordinum Mendicantium admittentes ad professionem ante annum nouitiatus, extendi ad Mendicantes postea creatos, & idem *Soar. eod. tom. disp. 22. sect. 5. num. 16.* ait excommunicationem latam in *Extrauag. viam, de Regularib.* contra Mendicantes transeuntes ad alium Ordinem, quàm Carthusianum extendi ad Religiosos Societatis Iesu.

Participantes de priuilegijs Mendicantium sunt ij, qui sequuntur.

13 Canonici Regulares Lateranenses participant de priuilegijs Mendicantium, vt in *Bulla Pij V. incip. Ex superna dispositionis arbitrio sub* Dat. *17. Kalend. Septemb. 1567. Pontificatus sui anno II.* quę est 41. in ordine inter Bullas eiusdem Pont. *tom. 2. Bullarij noui pag. 228.*

14 Canonici Regulares S. Saluatoris Bononien. vt in *Bulla Iulij II. incip. Inter cæteras sub Dat. 4. Nonis Aprilis 1512. Pontificatus sui anno IX.* quæ est 30. in ordine Bullarum eiusdem Pont. *in Bullario nouo tom. 1. pag. 450*

15 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis *per d. Bullam Pij V. incip. Ex superna dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232. & seq.*

16 Canonici seculares S. Georgij in Alga, vt in *Bulla Pij V. incip. Ex incumbenti nobis, sub Dat. 3. Id. Decembris 1569. Pontificatus sui anno IV.* quę est *92. in Bullario nouo tom. 2. pag. 294.*

17 Monachi Cassinenses aliàs S. Iustinæ de Padua, vt in *Bulla Iulij II. incip. Super Cathedram sub* Dat. *10. Kalend. Septemb. 1503. Pontific. sui anno I. in Bullario nouo tom. 1. pag. 402*

18 Monachi Vallis Vmbrosę participant per viam communicationis de omnibus priuilegijs Mendicantibus concessis *ex d. Bulla Pij V. incip. Ex superna dispositionis arbitrio.*

19 Monachi Camaldulenses, vt *in Bulla Gregorij XIV. incip. Ex iniūcto nobis, sub Dat 24. Septembris 1591. Pontificatus sui anno I.* quæ est 8. in ordine *tom. 2. Bullarij noui p. 710.*

20 Monachi Cistercienses Congregationis S. Bernardi in Italia Regularis obseruantię, vt in

vt in *Bulla Gregorij XIV.* incip. *Romanus Pont. sub Dat. 28. Iunij 1592. Pontificatus sui anno I.* quę est in ordine *16. tom. 2. Bullarij noui pag. 704.*

21 Monachi Cistercienses reformati Congregationis B. Marię Fulienfis, vt in *Bulla Sixti V.* incip. *Super specula, sub Dat. Idibus Nouembris 1587. Pontificatus sui anno III.* quæ est *70.* in ordine in *Bullario nouo tom. 2. pag. 600. & in alia Bulla Pauli V.* incip. *Diuina disponēte clementia sub Dat. 5. Idus Iulij 1606. Pontificatus sui anno II.* quæ est *23.* aliàs *18. in ordine Bullarum eiusdem Pont. tom. 3. Bullarij noui*, & in alia sequenti, quæ incip. *In supereminentis sub Dat. 21. Nouembris 1607. Pontificatus sui anno III. in Bullario nouo tom. 3. pag. 206.*

22 Monachi Cęlestini, vt in *Bulla S.D.N.D. Vrbani VIII. sub Dat. 14. Augusti 1624. Pontificatus sui anno II.*

23 Monachi Syluestrini, vt in *Bulla Pauli V. sub die 23. Nouembris 1606.* sicut refert *Laert. Cherubin. tom. 1. Bullarij noui in rub. Bulla 38. Pauli III. pag. 676.*

24 Monachi Congregationis B. Marię Montis Virginis, vt in *Bulla Pauli V. sub Dat. 19. Maij 1611. Pontificatus sui anno VI.* quę est *in appendice Bullarij noui Laertij Cherubini consist. 1. tom. 3. pag. 46.*

25 Monachi S. Basilij, vt colligitur ex *Bulla Gregorij XIII. sub Dat. Kalend. Nouembris 1579. Pontificatus sui anno VIII.* quæ refertur à *Fr. Emman. in noua collect. priuileg. Mendicant. & non Mendicantium Bulla 12. inter Bullas dicti Pontificis.*

26 Monachi Pręmonstratenses habent communicationem omnium priuilegiorum, tàm spiritualium, quàm temporalium, tàm in genere, quàm in specie concessorum Congregationi S. Bernardi Ordinis Cistercien. Regnorum Hispanię, vt in *Bulla Clementis VIII. sub Dat. 20. Septembris 1593. Pontificatus sui anno II.* quam refert *Fr. Emman. vbi supra Bulla 20. eiusdem Pontificis.*

27 Fratres S. Spiritus in Saxia participant de priuilegijs Mendicantium, vt in *Bulla Sixti V.* incip. *Exigit, sub die 13. Augusti 1586. Pontificatus sui anno II.*

28 Fratres S. Hieronymi in Hispania, vt colligitur ex dicta *Bulla Pij V.* incip. *Ex supernæ dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232.* & ex alijs relatis à *Fr. Emman. d. tom. 1. quæst. 55. art. 9.*

29 Fratres Eremitę S. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pisis perfruuntur omnibus priuilegijs Ordinum Mendicantium, vt in *Bulla Pij V.* incip. *Religionis zelus sub Dat. 30. Martij 1571. Pontificatus sui anno VI.* quæ est *125. in ordine Bullarum eiusdem Pont. tom. 2. Bullarij noui pag. 337.*

30 Fratres S. Hieronymi de Fesulis habent participationem, & communicationem omnium priuilegiorum, prærogatiuarum, immunitatum, & gratiarum, quibus Fratres Religiosi Conuentuum quorumcunque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium vbique existentium, vt in *dicta Bulla Pij V.* incip. *Ex superna dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232.*

31 Fratres Ordinis Sanctissimę Trinitatis Redemptionis Captiuorum prouinciarum Castellę, Leonis, ac Bethicæ, ex priuilegijs *Leonis X. & Adriani VI.* fruuntur omnibus priuilegijs concessis quatuor Ordinibus Mēdicantium, quibus gratijs, & exemptionibus concessis, & concedendis per Sedem Apost. locis, & personis Ordinis Sanctissimę Trinitatis dictarum prouinciarum fruuntur loca, & personę eiusdem Ordinis in Regno Portugalię per *Bullam Pauli III.* incip. *Inter curas, sub Dat. Romæ Idib. Nouembris 1534. in Bullario nouo tom. 1. pag. 615.*

32 Fratres Cruciferi communicant in priuilegijs cum Ordinibus Mendicantium, tàm concessis, quàm concedendis, vt in *Bulla Gregorij XIV.* incip. *Romanus Pont. sub Dat. Romæ die 12. Iulij 1591. Pontificatus sui anno I. in Bullario nouo tom. 2. pag. 701.*

33 Fratres S. Marię de Mercede gaudent priuilegijs Mendicantium, vt in *Bulla Leonis X. sub Dat. 5. Kalend. Augusti 1516.* de qua meminit *Fr. Emman. d. tom. 1. q. 55. art. 12.*

34 Fratres Militię Iesu Christi Regni Portugalię reformati nuncupati participant per viam communicationis de omnibus priuilegijs Mendicantibus concessis per *d. Bullam Pij V.* incip. *Ex supernæ dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 232.*

35 Clerici Theatini gaudent priuilegijs Mendicantium per *Bullam Clementis VII.* incip. *Dudum pro parte vestra sub Dat. 7. Martij 1533.* quę est *in ordine 38. §. 12. Bullarum eiusdem Pont. tom. 1. Bullarij noui pag. 605.*

36 Clerici Regulares minores communicant cum priuilegijs Theatinorum per specialem *Bullam Gregorij XIV.* incip. *Romanus Pont. sub die 18. Februarij 1561. Pontificatus sui anno I. in Bullario nouo tom. 2. pag. 687.*

37 Clerici

37 Clerici Regulares de Sommaschia retinent communicationem priuilegiorum Mendicantium, vt *in Bulla Pauli V.* incip. *Ex quo diuina maiestas sub Dat. 9. Nouembris 1607. Pontificatus sui anno III.* quæ est *in ordine 37. §. 1. inter Bullas eiusdem Pont. tom. 3. Bullarij noui pag. 226.*

38 Clerici Regulares ministrãtes infirmis omnium priuilegiorum, facultatum, libertatum, indultorum, fauorum tam Mendicantibus quàm non Mendicantibus concessorum communicationem habent, vt *in Bulla Gregorij XIV.* incip. *Illius, qui pro gregis §. 26. sub Dat. Romæ apud S. Marcum vndecimo Kalend. Octobris 1591. in Bullario nouo tom. 2. pag. 706. cum seqq.*

39 Clerici Regulares pauperum Matris Dei scholarum piarum habent communicationem omnium gratiarum, immunitatum, libertatum, &c. Ordinibus Mendicantium concessarum, vt *in Bulla Gregorij XV. Sub Dat. Romæ apud S. Mariam Maiorem 15. Octobris 1622. Pontificatus sui anno II.*

De Procuratoribus. Tit. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Laicus potest esse procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus, & num. 2.*

3 *Laicus potest constitui procurator ad acceptandum beneficium.*

4 *Laicus nõ potest tractare negotia ecclesiastica vel spiritualia si proprio nomine id faceret.*

5 *Procurator post litem contestatam potest dare seu substituere alium procuratorem, & num. 6.*

7 *Procurator quando dicatur fieri dominus litis ostenditur.*

8 *Procurator ad lites ante litis contestationem nequit alium substituere nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi.*

9 *Substituendi potestas data non censetur quamuis in mandato dicatur quòd eius procuratorem, seu substitutum releuat.*

10 *Procurator in rem suam quam habeat potestatem, remissiue.*

11 *Substituere non potest procurator si dominus prius fuerit litem contestatus, & deinde procuratorem constituat, nisi specialiter hoc in mandato contineatur.*

12 *Procurator incertus substitui potest si data fuerit substituendi potestas.*

13 *Procurator ad negotia potest dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque.*

14 *Procurator constitutus ad vendendum rem aliquam non potest substituere nec valet venditio per alium facta nisi in mandato explicetur pretium, & forma venditionis.*

Cap. Non indiscrete. I. *Bonif. VIII.*

1 LAICVS potest esse procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus. Colligunt ex Ordinar. *Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 522. Alagona in compend. pag. 183.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen in concord. part. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 9. q. 3*

3 *num. 14.* vbi *num. 19.* subdit quod laicus potest constitui procurator ad acceptandum beneficium, *& num. 20.* quod laicus potest ministerialiter tractare negotia ecclesiastica.

4 *Procuratorem Laicum ad agendum, &c.* Notatur ad hoc quòd laicus non potest tractare negotia ecclesiastica vel spiritualia si proprio nomine id faceret, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 5. num. 178.*

§. Licet.

5 Procurator post litem contestatam potest dare, seu substituere alium procuratorem, ante litem contestatam non potest nisi hoc habeat in mandatis à domino, & nisi in rem suam fit factus procurator. Colligunt Doctores *in princip. tex. citati.*

6 Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc tex. desumunt *Boer. decis. 285. num. 1. & D. Barbos. in l. cum prætor §. 1. num. 104. cum seqq. ff. de iudic.* quoad reliquas vero partes hæc conclusio ex infra scriptis declarabitur.

7 *Cum dominus sit litis effectus.* Vt procurator fiat dominus litis requiritur quod cum eo lis fuerit contestata, *l. neque tutores C. de procurator. l. si procuratorem §. si quis mãdauerit*, & ibi *Bart. n. 5. ff. mandati*, & hoc quidem locum habet in causis in quibus litis contestatio est necessaria, in alijs autem

P procu-

procurator intelligitur factus dominus litis cum primum cæperit tractari de meritis causæ, & negotium principale discutitur, *Bart. in l. ab executore*, §. *si procurator num. 2. ff. de appellation. Bald. in l. ante diem num. 2. in fine, ff. de procurat. & in l. nulla num. 3.* vbi *Paul. Castrens. num. 4. & Alex. num. 2. C. eod. tit. Roman. consil. 174. num. 5. Aretin. consil. 30. num. 10. vers. sed posito, Coru. cons. 89. num. 4. lib. 1.* refert *Mantic. decis. 204. num. 1. & 2.*

8 *Ante tamen non potest, &c.* Notatur ad hoc quòd procurator ad lites ante litis contestationem nequit alium substituere nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi, vt per *Marant. de ordine iudic. par. 4. dist. 16. num. 21. & 28. Vant. de nullitatib. tit. ex defectu mandati num. 109. Soar. de Pace in pract. tom. 1. in init. annot. 4. num. 5.* quos refert, & sequitur *Parens meus in comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 48. §. 28. num. 2.*

9 Et quamuis in mandato constituens dicat quòd procuratorem suum releuat, non tamen per hoc dicitur datam esse substituendi facultatem, de quo tamen vide *Menoch. cons. 175. num. 12. Surd. decis. 195.*

10 *Nisi in rem suam sit datus, &c.* De procuratore in rem suam dato vide *Bertazol. de clausulis instrum. clausf. 29. glos. 1. & seq.* & late dixi in *meo tract. de clausulis vsufrequentib. claus. 72. num. 9. secundum Lugdunen. impress.*

11 In glos. [Ab eo.] ibi *(si ergo dominus contestatus litem, &c.)* Notatur ad hoc quòd si dominus prius fuerit litem contestatus, & deinde procuratorem constituat, tunc procurator non potest alium substituere, nisi specialiter hoc in mandato contineatur, vt per *Soar. de Pace in pract. tom. 1. in initio annot. 4. num. 6.*

12 In gos. [Certa non expressa persona.] Notatur ad hoc quòd substitui potest incertus procurator si data fuerit substituendi potestas, vt per *Boer. decis. 274. num. 7.*

§. *Procurator.*

13 Procurator ad negotia potest dare alium procuratorem liberè, & etiam quandocunque. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

14 *Datus ad negotia, &c.* Ex hoc tex. colligit *Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 2. c. 1. n. 7.* quod si fuerit procurator constitutus ad vendendũ rem aliquam non potest substituere, nec valet venditio per alium facta, nisi in mandato explicetur pretium, & forma venditionis.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ante litem contestatam, etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam, non sine rationabili causa, dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.*

2 *Procurator in rem suam, non potest reuocari.*

3 *Procuratorem eo inuito dominus non potest post litis contestationem reuocare nisi adsit iusta causa.*

4 *Procurator constitutus ab Episcopo, vsufructuario, vel maioratu potest etiã post litem contestatam à successore reuocari.*

5 *Procurator in beneficialibus morte Rectoris, seu beneficiati reuocatur etiamsi dominus litis fuerit effectus.*

6 *Procurator post litem contestatam, nisi volens per dominum reuocari non potest.*

7 *Mandatum dicitur reuocatum, quando orta est inimicitia inter dominum ipsum, & procuratorem.*

8 *Causa rationabilis ob quam potest procurator etiam post litis contestationem reuocari, cum non possit sub certa regula tradi, arbitrio Iudicis relinquitur.*

9 *Tertius oppositor potest in defensionem allegare, & probare omnia, quę principalis nec allegauit, nec probauit si ea sint ad causę defensionem inducibilia.*

Cap. Quamuis. II.

1 Dominus ante litem contestatam etiam sine causa liberè procuratorem poterit reuocare, postea vero ipso nolente nequibit, nisi fiat inimicus domini, vel suspectus, vel affinis aduersarij, aut hæres, seu ingrediatur religionem, vel diu peregrinetur, aut carceratus, seu ægrotus, vel alia rationabili causa subsit. Verum licet aliter reuocare eum non possit dominus, poterit tamen adesse suæ causę, maxime si timeat de collusione. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioann. Andr. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 524.*

Alagon.

Alagon. in compend. pag. 183. remissiue Ximen. in concord. par. 1. & 2.

2 *Liberè à domino reuocari.* Limita in procuratore in rem suam, qui non potest reuocari, vt per *Castrens. in l. fin. num. 2. vers. & sic facta procuratio, ff. de donat. Bertazol. de clau. sul. instrum. clausf. 29. glos. 2. num. 4. Cald. Pereira de empt. cap. 24. num. 22. & 23.* & fuit dictum in *Mediolanen. pensionis 5. Martij 1607. coram* Card. *Marquemontio, & in Parisien. pecuniaria 5. Decembris 1612. coram Reuerendissimo* D. *meo Coccino Decano*, impressa per *Farin. decis. 443. num. 4. par. 1. recent.* & ideo non intelligitur reuocatus morte mandantis ex *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 342. num. 1.*

3 *Postea tamen, &c.* Notatur ad hoc quòd dominus non potest post litis contestationem procuratorem reuocare ipso inuito nisi adsit iusta causa, vt per *Boer. decis. 285. num. 4. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 1132. Rot. decis. 172. num. 1. & decis. 194. num. 1.* apud *Farin. par. 1. recent.* & ideo procuratorem dominum litis effectum non posse reuocari censuit eadem *Rota decis. 386. num. 3. d. par. 1. recent.* declarans cum *Casad. decis. 2. num 4. & 5. de appellat.* hoc procedere quando expresse reuocatur, non quando tacite.

4 Limita si dominus, qui dedit mandatum si Episcopus, vsufructuarius, aut habeat maioratum, quia eius morte expirat mandatum, & sequens in dignitate, velmaioratu poterit alium nominare, vt per *Roderic. Xuar. cons. 10. num. 13. Azeued. ad l. 4. num. 6. & 7. tit. 25. lib. 4. noua Recop.* vbi subdit quod potest talis procurator reuocari etiamsi adsit pactum de non reuocando, *Pute. decis. 182. num. 3. lib. 2. in correctis, Mantic. decis. 213.*
5 *num. 5.* vbi ait quod in beneficialibus procurator morte Rectoris, seu beneficiati reuocatur, etiamsi dominus litis fuerit effectus.

6 *Ipso nolente requibit.* Ergo procurator post litem contestatam nisi volens per dominum reuocari non potest, & sic requiritur consensus expressus, vel tacitus, ita quod absens, & ignorans reuocari non possit secundum *Franch. in cap. si quem, §. secus, in fine col. 1. hoc tit. & lib.* quem refert, & sequitur *Pute. decis. 303.* alias *decis. 295. lib. 2. in correct.* vbi subdit quod in praeiudicium domini reuocantis tenet reuocatio absque consensu procuratoris per *glos. verbo reuocari in praesenti textu.*

7 *Inimicum fieri, &c.* Notatur ad hoc quòd mandatum dicitur reuocatum, quando exorta est inimicitia inter dominum ipsum, & procuratorem, vt per *Menoch. de praesumpt. lib. 2. praes. 36. num. 7.*

8 *Seu alia rationabilis causa subsit.* Haec rationabilis causa cum non possit sub certa regula tradi, relinquitur arbitrio Iudicis, vt per *Afflict. in cap. 1. num. 24. ex quibus causis feud. amit. Bald. in l. 1. num. 8. C. de aduocat. diuers. iud. Ias. in l. properandum, §. sin autem alterutra, num. 8. C. de iudic.* quos refert, & sequitur *Rot. in Oueten. mercedis 5. Maij 1606. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, impressa per *Farinac. decis. 172. num. 1. par. 2. recentior.* vbi subdit iustam reuocandi procuratorem causam esse quando procurator incaepit litigare cum suo principali, & *num. 2.* ostendit nunquid causae cognitio requiratur, vt procurator reuocari possit post litem contestatã.

9 In glos. [Adesse.] ibi *(sed quid sibi proderit adesse, &c.)* Notatur ad hoc quòd tertius oppositor potest in defensionem allegare, & probare omnia, quae principalis nec allegauit, nec probauit, si ea sint ad causae defensionem conducibilia, vt per *Cou. practic. cap. 13. num. 1. vers. primum.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiamsi eo non sit vsus, reuocare non potest, nisi & potestatem habeat reuocandi, si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in alijs remanet procurator.*

2 *Procurator non dicitur ante mandatum sibi praesentatum.*

3 *Procurator cum potestate substituendi non potest alium substituere antequam mandatum procurae acceptet.*

4 *Procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, si alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, neq; alium substituere.*

5 *Mandati reuocatio probatur ex eo quod dominus alium in locum procuratoris suffecerit habilem, & acceptantem.*

 6 Dele-

6 *Delegatus Principis potest subdelegare, siue vniuersalitèr, siue generalitèr causæ delegentur alicui.*

Cap. Is, qui. III.

1 PRocurator habens potestatem substituēdi si aliquem substituit, non potest reuocare substitutum nisi habeat etiam potestatem reuocandi post mandatum acceptum, etiamsi substitutus non sit vsus mandato; si vero erat procurator ad plures causas, & in vna substituit, in alijs remanet procurator. Colligunt ex Ordinar. *Archid.* Gemin. *Ioann. Andr. Anchar.* Dominic. *Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib.1.pag.525. Alag.in comp.pag.183.* remissiue Ximen.*in concord.p.2.*

2 *Post mandatum susceptum, &c*

Ergo procurator non dicitur ante mandatum sibi presentatum, vt per *Boer.decis.274.à princip.* & ideo procurator cum potestate substi-
3 tuendi non potest alium substituere antequā mandatū procuræ acceptet, secundū *Vestr. in praxi lib.4.c.5.nu.5. Rot.decis.45.nu.1. par.2. recent.* vbi *n.2.* intelligit quando procurator antequam ad eum perueniāt litteræ mandati, substituit, cum eo casu non possit exercere facultatem, quam ignorabat, secus vero quando ad eum peruenit mandatum, quia tunc dicitur mandatum acceptasse, & rursus de suo iure potuisse substituere.

4 *In vna tantum substituerit, &c.*

Notatur ad hoc quòd si procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, alium substituerit, in eum transferre videtur omnē suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituere, vt per *Tiraq. in l.boues §.hoc sermone, limit.6.num.5.ff.de verb signif.*

5 Notatur etiā ad hoc quòd reuocatio mādati probatur ex eo quòd dominus alium in locū procuratoris suffecerit habilē, & acceptātē, vt per *Mascard.de probation.cōcl.1013.n.35*

6 In glos. [Exercere.] ibi *(sic & delegatus, &c.)* Notatur ad hoc quòd siue vniuersalitèr, siue generalitèr causæ delegentur alicui poterit delegatus Principis subdelegare, vt per *Azeued. ad rub. tit. 9 num. 14. lib.3. noua Recopil.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate.*

2 *Lex si requirat expressionem pro forma non sufficit expressio generalis per quacunque verba.*

3 *Mandatum habens ad quędam speciale mādatum requirentia, adiecta clausula generali, Et ad omnia etiam requirentia mandatum speciale, potest agere etiam in omnibus alijs causis mandatum speciale exigentibus, licet de expressis non fuerint.*

4 *Procuratorem constituens ad omnia excepto casu aliquo requirente speciale mandatum, illud non ampliabitur ad alios similes casus.*

5 *Iurare non potest procurator sine speciali mandato.*

6 *Transigere, vel pacisci non potest procurator sine speciali mandato.*

7 *Procurator cum libera administratione expedire potest omnia, quæ speciale exigunt mandatum.*

8 *Mandatum cum libera æquiparatur mandato speciali.*

9 *Restitutionem in integrum petere.*
10 *Rescriptum impetrare.*
11 *Beneficiorum possessionē acquirere saltem in indiuiduo.*
12 *Matrimoniali in causa agere.*
13 *Instrumēti exemplationem petere.*
14 *Compromittere.*
15 *Excōmunicationis absolutionē petere* } *Procurator sine speciali mandato nō potest.*

Cap. Qui ad agendum. IV.

1 PRocurator ad agendum, & defendendū, & generaliter ad omnia, quæ requirunt speciale mandatum, nō debet ex vi huius generalitatis admitti ad aliquem articulum in quo requiritur specible mandatum, sed si aliquis articulus exigens speciale mandatum fuit expressus cum clausula generali admittetur etiam ad non expressos. Item procurator sine speciali mandato non potest deferre iuramentum, transigere, vel pacisci nisi ei sit liberè concessa administratio bonorum, vel causę, idest in rem suam, vel propriam vtilitatem, vel si tanquam dominus esset præsens. Colligunt ex Ordinar. *Lap.Abb.Archidiac.Gemin.Ioan.Andr. Anchar. Butr.* Dominic.*Monach.Franch.Viuian.in ration.lib.1. pag. 527. Alagona in compend. pag. 184.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 In

2 *In quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet.* Notatur ad hoc quòd si lex requirat expressionē proforma nō sufficit expressio generalis per quęcunq; verba, vt per *Tiraq. de iur. mar. glos. 7. n. 99. Flam. de resig. benef. lib. 9. q. 7. n. 31.*

3 *Sed si aliquis, &c.* Notatur ad hoc quòd habens mādatum ad quædam speciale mandatum requirentia adiecta clausula generali, *Et ad omnia etiam requirentia mandatum speciale*, potest agere etiam in omnibus alijs causis mandatum speciale exigentibus, licet de expresis non fuerint, vt per *Cou. lib. 2. vari. c. 5. num. 8.* Sat enim est in mandato aliqua exprimi, quę mandatum exigunt speciale adiecta clausula generali in hunc sane modum, *& ad omnia alia requirentia mandatū speciale. &c.* vt per *Cou. lib. 1. vari. c. 6. n. 2. vers. quarto.*

4 Verum quando quis constituit procuratorem ad omnia præterquam ad iurandum, vel ad vendendum, licet excipiat vnum casum requitentem speciale mandatum, tamen mandatum non ampliabitur ad alios casus requirentes speciale mandatum, vt tradunt *Tiraq. de retractu lig. ad finem tit. nu. 94. & seq. Rebuff. in tract. exceptionum num. 24.*

5 *Iuramentum deferre.* Notatur ad hoc quòd procurator iurare non potest sine speciali mandato, vt per *Surd. decis. 159. nu. 1. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo procurator nu. 24.* & in iuramento fidelitatis resoluit *Camill. Borrel. in sum. omnium decis. tit. 57. num. 35. & tit. 66. nu. 197.* quos refero *Ego ipse in tract. de clausulis vsufreq. claus. 35. nu. 19. secundum Lugdunen. impress.*

6 *Transigere, vel pacisci.* Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mandato non potest trāsigere, vel pacisci, vt per *Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo procurator nu. 25.* Plures casus in quibus speciale requiritur mandatum in procuratore cumulaui *d. claus. 35. num. 16. cum multis seqq.*

7 *Nisi ei bonorum, vel causæ administratio liberè, &c.* Ergo procurator cum libera administratione expedite potest omnia, quæ speciale mandatum exigunt, vt per *Gregor. Lop. l. 19. verbo quādo tit. 5. part. 3. Cou. lib. 1. vari. c. 6. n. 3. vers. quinto, Soar. de Pace in pract. tom. 1. in initio annot. 4. n. 17.* Nam mandatum *cum libera, etc.*

8 æquiparatur mandato speciali, vt resoluit citati per me *d. claus. 35. nu. 10.*

9 In glos. [Vel pacisci.] ibi (*nec in integrū restitutionem pro alio petere*) Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mādato nō potest petere restitutionē in integrū, vt resoluūt plures Doctores per me citati *d. claus. 35. n. 31.*

10 In ead. glos. [ibi (*item in rescriptorum impetratione*) Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mandato non potest impetrare rescriptum, vt per *Cardos. d. verbo procurator num. 32. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 63. n. 17. Perez l. 6. vers. quaero 28. tit. 12. lib. 2. Ordinam. pag. 700.* vbi secus asserit in rescriptis gratię, refero *Ego ipse d. claus. 35. n. 21.* credetē tamen non requiri in indiuiduo mandatum ad impetrandum tale rescriptum, sicut non requiritur ad acquirendam possessionem talis beneficij, secundum *Alex. in l. 1. S. per procuratorem, ff. de acquir. possess. Ferret. cons. 220. num. 12. in fine lib. 1. Rot. in Auersana beneficij 1. Iulij 1620. coram Vbaldo.*

12 In ead. glos. ibi (*item in causa Matrimoniali*) Vide Doctores citatos per me *d. claus. 35. n. 23. & in collect. ad cap. vlt. inf. hoc eod. tit.*

13 In ead. glos. ibi (*instrumentorum exemplatione*) Notatur ad hoc quòd procurator sine speciali mandato non potest petere exemplationem instrumenti, vt per *Cardos. d. verbo procurator num. 35.* quem refero *d. claus. 35. num. 22.*

14 In ead. glos. ibi (*in compromisso*) Notatur ad hoc quod procurator sine speciali mandato non potest compromittere, vt per *Cardos. d. verbo procurator num. 26. Camill. Borrel. in sum. decis. tit. 66. num. 176.* metipsum *d. claus. 35. num. 27.* quicquid contrarium teneant *Viuius tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. mandati num. 50. pag. 604. Menoch. vsufreq. cap. 68. num. 9. Camill. Borrell.* sibi contrarius *tit. 63. num. 27.*

15 In ead. glos. ibi (*item in absolutione petenda ab excommunicatione*) Notatur ad hoc quòd ad absolutionem excommunicationis petendam requiritur speciale mandatum, vt per *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 21. num. 14. Rot. decis. 36. de procurat.* quam refert *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 313.*

16 In glos. [Concessa.] Plura de procuratore in rem suam dixi in *tract. de clausulis vsufrequentib. claus. 72. secundum Lugdunen. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatum generale ad negotia etiam ad iudicia se extendit.*
2 *Procurator generalis ad lites, non potest interpellare, protestari, & denuntiare.*
3 *Mandatum speciale in quibus casibus requiratur, remissiue.*
4 *Filiusfam. potest esse procurator etiam absque patris consensu.*
5 *Filiusfam. non potest pro se stare in iudicio sine consensu patris.*
6 *Filiusfam. sine patris consensu in iudicio stās si agat vtiliter, an valeat negotiū? remissiue.*
7 *Filiusfam. an possit in iudicio proponere publicam accusationem sine consensu patris? remissiue.*
8 *Consensus à patre praestandus, vt filius pro se in iudicio stare possit, vtrum debeat praecedere, & esse expressus, & an per procuratorem praestari possit? remissiue.*
9 *Procurator ad negotia potest quis esse post 16. annum, ad iudicia vero, & lites non potest nisi post 25. annum.*
10 *Hic tex. in §. Licet non procedit in beneficialibus, & in causa momentanea possessionis.*

Cap. Qui generaliter. V.

1 PRocurator generaliter constitutus ad negotia potest agere, & experiri, idest defendere exceptis casibus, qui exigunt mandatum speciale. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abbas, Archidiac. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 528. Alagon. in compend. pag. 184.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *Agere, & experiri potest, &c.* Ergo procurator generalis ad lites non potest interpellare, protestari, & denuntiare, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 97.*

3 *Exceptis his, qui mandatum exigunt speciale.* Qui sint isti casus in quibus requiritur speciale mandatum ostendi *Ego ipse in tract. de clausulis vsufreq. claus. 35 num. 16. cum seqq. secundum Lugdunen. impress.* & aliquos notaui *supra cap. proximo.*

§. Ne dum.

4 Filiusfam. potest fieri procurator ad negotia, & ad iudicia etiam sine consensu patris. Colligunt Doctores in princip. tex. citati, & ex eo desumit *Tiraq. de iur. mariti glos. 5. n. 174*

5 In glos. [Filiusfamil.] ibi (*quia pro se non admittit, &c.*) Collige ex glos. filiumfam. regulariter non posse pro se stare in iudicio sine consensu patris, vt per *Socin. reg. 195. Vant. de nullit. tit. ex defectu mandati num. 39. Cassan. in consuet ud. Burgund. rub. 4. §. 5. verbo le marisans, & rub. 6. §. 3. nu. 5. Roland. consil. 46 n. 3. lib. 2. Marant. de ordine iudic. par. 4. dist. 16. n. 30. Menoch. remed. 15. recup. n. 305.* vbi *n. 275 cum seqq.* agit quando stat in iudicio pro recuperanda possessione, à qua fuit deiectus. *decis. Perus. 13. in prin. par. 1. Sour. de Pace in pract. tom. 1. par. 1. temp. 2. num. 15. Castill. controu. lib. 1. de vsufruct. cap. 3. num. 13. Cardos. in praxi Iudicum verbo filius num. 50. Alduin. consil. 37. nu. 5. &* D. *Barbos. in l. 2. §. quod si in patris nu. 19. ff. soluto matrim.* vbi multipliciter limitat, *Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 228. vers. hoc vero*, vbi agit quando lis est super bonis castrensibus, aut quasi, & in *vers. tertio excipitur*, disputat quid dicendum vbi pater fuerit absens, de quo etiam *Azeued. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. n. 13. cum seq.* vbi *n. 16.* quid si pater sit in iudicio, & non contradicat, *Rebuff. de priuilegijs scholar priuil. 155.* vbi quid in scholari, *Ceuall. commun. contra commun. q. 327. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 9. num. 13.* vbi an filia in potestate patris constituta possit pro aduentitia dote sine eius cōsensu agere. Quid si filius agit vti-
6 liter sine patris consensu an valeat negotiū? Vide *Alciat. lib. 8. Parerg. cap. 8. Tiraq. de iure mariti glos. 8. n. 72. Rebuff. ad leges Galliae in prooem. glos. 5. n. 72. & in tract. except. n. 439* Et
7 quid vbi filiusfam. proponit publicam accusationem, an requiratur patris consensus? Vide *Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 4. n. 10. vers. & consequenter, Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. p. 532. Clar. lib. 5. §. fin q. 14. n. 5. Azeued. d. l. 10. n. 5. cum seqq.* D. *Barbos. in l. 2. §. fin. n. 19. cum seq. & l. 3. n. 8. ff. soluto matr. Farin. in praxi crim. p. 1. q. 12. n. 10. Thom. Valasc. allegat. Iuris tom. 1. alleg. 20. à n. 4.* Cōsensus à patre praestādus in casibus in quibus requiritur, an debeat praecedere? Vide *Anton. Gom. l. 42. Tauri nu. 1. col. 1. Menoch. remed. 15. recup. nu. 39. Cott. in memor. verbo filius 12. Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Azeued. d. l. 10. à nu. 15.* Et an debeat esse expressus? Vide D. *Barbos. d. l. 2. §. fin. nu. 17. & nu 28. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 11. num. 2. Tiraq. de iure mariti glos. 7. nu. 10. & 16.* vbi *n. 24.* quid si pater, & filius simul agāt an tūc requiratur cōsēsus, & *glos. 5.*

glos.5.n.197. tractat an sufficiat generalis consensus, *& glos.6.num.28.* an possit per procuratorem consentire. Et quid si nolit consentire? Vide *Azeued.d.l.10.num.23.decis. Perus. 16.num.3. Alaouin.cons.37.nu. 11. Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos 47.num.37.*

§. *Licet*.

9 Post decimum sextum annum potest quis esse procurator ad negotia, sed ad iuditia, & lites non potest nisi post 25.annum, ita tradunt *Tiraq.de Iure marit i glos.5.num. 179. Cou. in cap.tua num.4 de testament. Gutier.de iuram. confirm.part.3.cap.11.Sanch.de Matrim.lib.3. disp. 41. num. 8.* & obseruat *Pute. decis. 155.* alias *151. in correctis lib.1.* non habere locum tex.in præsenti in beneficialibus, & quod in
10 illis minor potest esse procurator etiamsi fuisset oppositum, & secundo limitat hunc §. in causa momentaneæ possessionis, in qua minor potest esse procurator.

SVMMARIVM.

1 *Procuratores duo si simul simpliciter constituantur alter solus admitti non debet, si vero in solidum, qui primò contestatur litem admittitur altero totaliter excluso nisi adiectum fuerit quod non sit melior conditio occupantis, quo casu altero non prosequente, nec alium substituente reliquus admittitur, & num.2.*
3 *Procuratores in solidum videntur constituti in causis spiritualibus.*
4 *Tutoribus, seu syndicis pluribus datis quilibet in solidum potest administrare.*
5 *Procuratoribus ex pluribus in solidum ad causam datis illius erit melior conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupabit.*
6 *Mandatum primum dicitur reuocatum per secundum etiamsi secundus procurator nollet recipere procurationem.*
7 *Procuratores duo si simul simpliciter creentur in causis spiritualibus Iudex ex illis eligere debet magis idoneum, & alius non admittitur nisi primo legitime excluso.*
8 *Executor vnus sine altero litigare potest in indicio ad pias causas si interueniat auctoritas Iudicis.*
9 *Clausula* In solidum, *quam vim, & effectum habeat, ostenditur.*
10 *Procuratores insolidum per qua verba videantur constituti, remissiue.*

Cap. Si duo. VI.

1 PRocuratores duo si constituantur simul simpliciter vnus sine alio admitti non debet, sed si sunt creati in solidum præoccupans ita admittitur vt alius non possit se intromittere; si vero fuit oppositum quod non sit melior conditio occupantis, tunc si primus non prosequitur, nec alium substituit, secundus admittitur, & si cessat impedimentum primi, primus non potest iterum se intromittere nisi secundus sit impeditus, vt in §. *caterum*. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib.1.pag.429. Alagona in comp pag. 152.* remissiue *Casal.in annotat. Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc tex. desumunt *Mascard. de probat. concl. 1308. num. 3. cum seqq. Aloys. Ricc. in collect. decis. p.4. collect. 1444. Stephan. Gratian. discep. forens. cap. 201. nu. 3. cum seqq.*
3 vbi *n.46. cũ seqq.* subdit quod in causis spiritualibus procuratores videntur in solidum
4 constituti. Vnde pluribus tutoribus, seu syndicis datis quemlibet in solidum posse administrare resoluit idem *Stephan. Gratian. vbi supra cap.86.nu.10. cum seqq.*

5 *Negotium primitus occupabit.*

Notatur ad hoc quòd inter plures procuratorem insolidum ad causam datos illius erit melior conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupabit, vt per *Tiraq. de retract. lig. §.11.glos.10. num. 2. Gonzal. ad reg.8.Cancel. §.3.proœm.num. 15.*

6 In glos. [Simul] ibi (*nisi exprimat se nolle primum reuocare*) Notatur ad hoc quòd mãdatum primum dicitur reuocatum per secundum etiamsi secundus procurator nollet recipere procurationem, vt per *Mascard. de probat. concl. 1013. num. 23.*

§. *Sane*.

7 In causis spiritualibus si duo procuratores creentur non in solidum, Iudex ex illis eligere debet magis idoneum, & alius non admittitur nisi primo legitime excluso. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.* Et §. iste notari
8 solet ad hoc quòd vnus executor sine altero litigare potest in iudicio ad pias causas si interueniat auctoritas Iudicis, vt per *Greg. Lop. l.6. glos. vlt. in fine. tit.10. part.6.*

In so-

9 *In solidum*. De vi, & effectibus huius claus. late egi *in tract. de clausulis claus. 72. secundum Lugdun. impress.*

10 Et procuratores in solidum per quæ verba videantur constituti ostendunt *Mascard. de probation. concl. 1308. num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 201. num. 2. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator qui renuit acceptare mandatum pœnitere potest quandiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate, & num. 2.*

3 *Electioni de se factæ consentire renuens potest mutata voluntate eandem acceptare electoribus in priori voluntate persistentibus.*

4 *Mandatum semel acceptare recusans non potest amplius illud suscipere.*

Cap. Licet. VII.

1 Absens si quis me constituit procuratorem, & ego dixi me nolle acceptare mandatum mihi præsentandum, si absens perseuerat in eadem voluntate, adhuc possum acceptare. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gem. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 531. Alagona in compendio pag. 185.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Sanch. de Matrimon. lib. 5. disp. 7. num. 8.*

3 Vnde infertur quod renuens consentire electioni de se factæ potest mutata voluntate eandem acceptare electoribus in priori voluntate persistentibus, vt per eundem *Sanch. eod. tract. de Matrim. lib. 8. disp. 32. num. 2.*

4 In glos. [Quandiu] Notatur ad hoc quòd semel recusans mandatum acceptare non potest amplius illud suscipere, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 92. num. 32.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus dans procuratorem quoties contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare, secus si simpliciter, nisi expressè protestetur quòd ipsum reuocare non intendit, vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis.*

2 *Procurator reuocatur per comparationem principalis, qui causam reassumit, & tractare incipit.*

3 *Procurator etiam expressè reuocatus si aliquid agat, & dominus sciat iterum concessa videtur facultas agendi.*

Cap. Si quem. VIII.

1 Dominus quando creat procuratorem pro tempore, & est absens si veniens dominus prosequatur causam inceptam, non intelligitur reuocare procuratorem, sed si creauit simpliciter, & deinde ipse personaliter sequitur causam, intelligitur reuocasse, nisi protestetur eum non reuocare vel alliunde constet intentio quòd eum non reuocet. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 1. pag. 531. Alagona in comp. pag. 185.* remissiue *Ximen. in in concord. par. 1. & 2.*

2 *Licet tractes eam postmodum per te ipsum.* Notatur ad hoc quòd procurator reuocatur per comparationem principalis, qui causam reassumit, & tractare incipit, vt per *Boer. decis. 285. num. 5. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus n. 122. Mascard. de probation. concl. 1013. nu. 32. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 36. num. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 22. n. 12. cum seqq.*

3 Si vero procurator etiam expressè reuocatus aliquid agat, & dominus sciat, iterum concessa videtur facultas agendi, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 9. glos. 3. num. 5. Cott. in memorab. verbo procurator falsus pag. 711. Meneb. vsufreq. cap. 23. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator ad contrahendum Matrimonium debet habere speciale mandatum, & non substituit nisi hoc in mandatis habeat, & si reuocatus etiam ignoranter contrahat, non tenet Matrimonium.*

2 *Mandatum ad contrahendum Matrimonium debet esse speciale cum expressione personæ, cum qua est contrahendum.*

3 *Forma contrahendi Matrimonium per procuratores vbi reperiatur, ostenditur.*

4 *Matrimonium per procuratorem contractum est Sacramentum conferens gratiam.*

5 *Procurator ad Matrimonium dicitur ad negotia constitutus.*

6 *Procurator cum speciali mandato ad contrahendum Matrimoniū non potest substituere nisi expressè hoc in mandato contineatur.*

Procu-

7 *Procurator constitutus ad Matrimonium contrahendum non potest illud contrahere post mandatum reuocatum, quamuis reuocatio ipsa ad notitiam procuratoris non perueniat.*
8 *Procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione.*
9 *Procurator constitutus in qualibet materia cum iuramento de non reuocando, potest non obstante iuramento reuocari.*

Cap. Procurator. IX. & vlt.

1 Procurator ad contrahendum Matrimonium debet habere mandatum speciale ad hoc, aliter non est idoneus. Item talis procurator ad contrahendum non potest substituere alium, nisi hoc simpliciter habeat in mandatis. Item si dominus reuocat procuratorem, & procurator postea contrahit, Matrimonium est nullum, licet ipse procurator, vel sponsi nescirent reuocationem. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Vtuian. in rationali lib. 1. pag. 532. Alagona in compend. pag. 185.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Quam si ad hoc mandatum habuerit speciale.* Notatur ad hoc quòd mandatum ad contrahendum Matrimonium debet esse speciale cum expressione personæ, cum qua Matrimonium contrahi debet, & non sufficit mandatum generale ad contrahendum cum quacunque, vt per *Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 4. à num. 8. Viuald. in candel. aureo tit. de Matrimon. num. 44. vers. secundum, Gom. de Leon resp. 84. Rolan. cons. 26. nu. 21. vol. 2. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opinion. tit. de mandato concl. 1. vers. duodécimo pag. mihi 513. Tiraq. de iure mariti glos. 3. num. 111. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 17. art. 13. Cald. Pereira in l. si curatorē verbo implorandum num. 6. vers. facit, Cod. de in integ. restit. minor. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 8. n. 53. Cardos. in praxi iudicum, & aduocat. verbo procurator num. 33. Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 11. num. 3. & 4. Cened. ad Sextum collect. 3. num. 2. Rebello de obligat. Iustit. part. 2. lib. 2. q. 5. num. 1. Camill. Borrell. in summa decis. tit. 66. num. 162. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 1. compar. 25. num. 5. cum seqq.* vbi à *num. 24.* subdit hodie nouo Iure *Sacri Concilij Trid. sess. 24. de reformat. Matrim. cap. 1.* sublata non fuisse Matrimonia per procuratorem, & *num. 65.* addit speciale esse in contractu Matrimonij vt constitutio procuratoris ad illud contrahendum
3 libera esse debeat. Formam autem cōtrahendi Matrimonium per procuratorem ponunt *Gregor. l. 5. verbo con mandado tit. 2. part. 4. San. b. d. disp. 11. num. 6. Rebell. d. q. 5. num. 16.*
4 Matrimonium sic per procuratorem contractum esse Sacramentum, & conferre gratiam tradunt *Cou. d. part. 2. cap. 1. §. vnic nu. 5. Viuald. d. tit. de Matrim. num. 43. Perez lib. 5. Ordinam. tit. 1. pag. 2. Angl. in floribus Theolog. quæst. de essentia Matrimon. fol. mihi 317. Matien. in rub. tit. 1. glos. 1. nu. 133. lib. 5. noua Recopilat. Sanch. d. disp. 11. num. 27. Rebell. d. q. 5. num. 3. Franc. Molin. d. compar. 25. num. 61.*

5 *Et quamuis aliàs is, qui constituitur ad negotia, &c.* Ergo procurator ad Matrimonium dicitur ad negotia constitutus, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 41. num. 8.*

6 *Non poterit deputare alium, &c.* Notatur ad hoc quod procurator cum speciali mandato ad contrahendum Matrimonium constitutus non potest substituere, nisi expresse hoc in mandato contineatur, vt per *Mozz. de contractib. tit. mandati §. venio ad 4. num. 11. ad medium Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 11. num. 5. Rebell. de obligat. Iustit. part. 2. lib. 2. q. 5. num. 1. Franc. Molin. d. compar. 25. num. 60.* Ratio est quia in grauibus, & arduis censetur electa industria personæ in qua specie substitutioni locus non est, vt obseruat *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 38. à princip.*

7 *Si ad negotia, &c.* Notatur ad hoc quòd procurator constitutus ad Matrimonium contrahendum non potest illud contrahere post mandatum reuocatum, quamuis reuocatio ipsa ad notitiam procuratoris non perueniat, vt per *Felin. in cap. ex parte Decani num. 9. cum seqq. de rescript. Mozz. de contract. tit. de Matrimon. §. de naturalibus Matrimon. num. 32. Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 4. nu. 9. Burg. de Pace cons. 6. num. 8. Cened. d. collect. 3. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 63. nu. 37. cum seqq. Franc. Molin. d. compar. 25. à num. 13.*
8 Quod quidem speciale est in Matrimonio contra Iuris regulam, quæ dictat procuratorem cōstitutum ad negotia certiorem faciendum esse de reuocatione, vt ea prosit, *Clem. vnic. de*

vnic.de renunciat.d.cap. ex parte , de rescript. l. si mandassem ff.mandati, l.1.§.fin ff.contrah. empt. Capr. tom.1. commun. opin. lib. 2. tit. 8. num.90.& num.100. Flamin.de resignat.lib.9 q.25.num.12.Gonzal.ad reg.8. Cancel.glos.63. num.51.Stephan.Gratian.discept. forens.cap.18 à num.37.& cap.191.nu.vlt. Camill. Borrel. in sum.decis.tit.66.à nu. 379. Ratio vero specialitatis est quia in cæteris contractibus potest ius supplere consensum contrahentium, illisque renitentibus dominium transferre, in Matrimonio autem minime potest, namcum ex reuocatione plane colligatur deficere consensum constituentis, sine quo Matrimonium consistere nullo modo potest *cap. Gemma, cap.cum locum , de sponsalib.* consequens fit Matrimonium postea subsequutum nullius esse momenti,vt optime obseruant *Sanch. de Matrim.lib.2.disp.11.num.6.Rebell.de obligat. Iustit.part.2.lib.2.q.5.num.1. Franc. Molin.d. compar.25.num.16.cum.seq.& num.19.* subdit sibi veram videri rationem quod Matrimonium consensu vero , & proprio contrahentis perficiatur, & quoties concurrunt consensus procuratori datus,& consensus proprius, quo quis contrahit Matrimonium, proprius hic domini constituentis vt verus prævalere debet alteri procuratoris ficto, prævalet enim fictioni veritas *l. filio, quem pater ff. de liberis , & posthum.*

9 In glos.[Reuocatus] ibi *(quod si iurauerat dominus non reuocare &c.)* Notatur ad hoc quòd procurator constitutus in qualiber materia cum iuramento de non reuocando , potest non obstante iuramento reuocari , vt per *Boer. decis. 207. num. 1. & 2. Rot. Bononien. decis. 49. num. 2. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num.193. Nau. in tract. de alienat.rerum eccles. num. 14. Tiraq. de iure primogen.q.78. Spin. in speculo testam. glos. 4. princip. num. 76. Flamin. de resignat. benefic. lib.9.q.31.num.2.Fr.Emman.in explicat.Bullæ Cruciatæ par.2.in addit.ad §.9. pag. 163. Gutier. de iuram.confirmat.part.1.cap.1.num. 80. & 84. Cald. Pereira de empt.cap.30.num.35. Sanch.de Matrimon. lib.2.disp.11. num. 8. & lib. 6. disp. 13.* infinitos propemodum refert *Cened.d.collect.3. num.4.*

De his , quæ vi, metusue causa fiunt. Tit. XX.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis , suspensionis vel interdicti absolutio , vel reuocatio per vim extorta non tenet,et extorquens excommunicatus est ipso iure,& num. 2.*

3 *Dominus temporalis si iniusto metu compellat Iudicem vt absoluat denunciatos de interdicto,aut vt relaxet interdictum loci, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam .*

4 *Metus annullat sententiam Iudicis,qui propter metum illam tulit .*

5 *Metus est trepidatio mentis instantis vel futuri periculi causa.*

6 *Metus debet esse præsens licet futurum sit periculum .*

7 *Metus vt excuset , vel rescindat actum debet esse iustus , cadens scilicet in constantem virum , & non vanus .*

Cap. Absolutionis . Vnic. Greg. X.

1 REVOCATIO , vel absolutio ab excommunicatione , suspensione , vel interdicto per vim , vel metum extorta non valet , & qui inferunt vim sunt excommunicati . Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration.lib.1.pag.542. Alagon.in comp.p.189*

2 Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc textu desumunt *Henriq. in sum.lib.13.cap.30. §.1. lit. G. Soar. tom. 5. disp.4.num.11.Gamb.de casibus reseru.cap.10. num.7. in princip. Rainer. de censuris extra Bullam cap.9.excom.48.Filliuc.tract.14.n.53 vers. sexta,& num.59. Ego ipse de offic. & potest.Episcopi part. 3.alleg.50. num. 206.secundum Lugdunen.impress.*

3 *Seu etiam interdicti , &c.* Notatur ad hoc quòd si dominus temporalis iniusto metu compellat Iudicem vt absoluat denunciatos de interdicto , aut vt relaxet interdictum loci,incurrit excommunicationem reseruatam Papæ , vt per *Henriq.d.lib.13.cap.43.§.3. lit.G.*

4 *Ab excōmunicationis sententia, &c.* Ergo metus annullat etiam sententiam Iudicis,qui propter metum illam tulit , ex allegatis per *Bart. cons.60.num.5.lib.1. Sebast. Medices de casibus fortuitis part.1. q.7.nu.7.vers. his præmissis,*quos refert *Farin. fragment.crimin.part. 2.lit.M.num. 44.*

5 In glos. [Vim] ibi *(metus autem est trepidatio*

datio mentis instantis, vel futuri periculi causa) Hanc metus definitionem referunt, & sequuntur *Calderin.cons.108.num.2.in fine* aliàs *cons.1. quod metus causa, Soccin.iun. cons. 77. num.67.lib.1.Couar.de sponsalib.part.2.cap.3.* § *4.num. 1. Sebast. Medic. in tract. de casibus fortuitis part.1.q.7.num.3. & 4. Mascard. de probat.concl.1952.num.6. Sanch. de Matrim. lib.4.disp.1.num.7.* vbi huius diffinitionis verba explicat, & declarat.

6 In ead. glos. ibi *(& exigitur quod præsens sit metus, licet futurum sit periculum)* Ita *Sebast. Medices d.q.7.num.2.ad fin.*

7 In glos. [Subiacere] ibi *(quid si compulit per vanum metum, &c.)* Notatur ad hoc quòd vt metus excuset, vel rescindat actum, debet esse iustus, cadens scilicet in constantẽ virum, & non vanus, vt per *Dec. in l. in omnibus causis num.2.ff.de regulis Iuris, Ias.in l.interpositas num.3.vers.non ergo quilibet metus, C.de transact.* vbi etiam *Curt.iun. num.15. & Ioan.Sichard. num. 2. vers. debet autem esse talis metus, Boer.decis.100.num.2.Sebast. Medices d.q.7.num.4.Sanch.d.lib.4.disp.1.num.9* vbi propterea dicit metum cadentem in virum constantem in Iure quandoque vocari iustum, & è contra iniustum, quandoque probabilem, & è contra improbabilem siue vanum, & latissime *Farin. fragm.crimin. part.2. lit.M.n.63.cum multis seqq.* vbi late quando metus dicatur iustus, & cadens in constantem virum.

De Restitutione in integ. Tit. XXI.

SVMMARIVM.

1. *Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa suadeat.*
2. *Ecclesiæ competit remedium restitutionis in integrum.*
3. *Ecclesiæ appellatione in proposito veniunt generaliter omnes etiam inferiores, & non Cathedrales.*
4. *Pia loca, & Ecclesia quoad Iuris effectus æquiparantur.*
5. *Hospitalia, & confraternitates in quibus opera charitatis, & pietatis exercentur, dicuntur opera pia.*
6. *Ecclesia potest in integrum restitui aduersus sententias quascunque tam diffinitiuas quàm interlocutorias contra se latas.*
7. *Ecclesia seu maior potest restitui aduersus sententiam latam in possessorio iudicio.*
8. *Ecclesia restituitur etiam contra sententiam, quæ aduersus Prælatum in causa, vel nomine ipsius Ecclesiæ lata fuerit.*
9. *Instrumentorum de nouo repertorum prætextu potest Ecclesia aduersus sententiam in integrum restitui.*
10. *Restitutione in integrum pendente aduersus sententiam contra Ecclesiam, seu minorem latam, non debet huiusmodi sententia interim executioni mandari, nisi restitutio malitiose fuerit implorata ad protelandam executionem sententiæ, vt num.11.*
12. *Restitutio in integrum conceditur Ecclesiæ aduersus contractus.*
13. *Restitutio in integrum competit Ecclesiæ, & minori aduersus emptionem, & venditionem etiam factam sub hasta publica.*
14. *Restitutio in integrum competit Ecclesiæ, & minori aduersus quasi contractus, & obligationes ex illis descendentes.*
15. *Prælatus Ecclesiæ nomine restitutionem in integrum petere debet, vel alius de Ecclesia si ipse Prælatus ex aliqua causa repellatur.*
16. *Prælati Ecclesiæ, seu alij de Ecclesia tunc demum ad restitutionem in integrum impetrandam nomine Ecclesiæ admittuntur, quando illa in se, aut in bonis suis læsa fuerit, secus si ipsi Prælati in se lædantur, aut in bonis proprijs.*
17. *Restitutio competit Ecclesiæ, sicut & minori intra quadriennium.*
18. *Quadriennij spatium concessum Ecclesiæ, & minori ad restitutionem petendam, lapsum esse tenetur in dubio probare aduersarius, nisi Ecclesia vel minor contendant illud de Iure non potuisse currere.*
19. *Quadriennium Iure statutum ad causam restitutionis in integrum solum currit negligentibus, non vero legitime impeditis.*
20. *Tempus continuum quod dicatur, ostenditur.*
21. *Quadriennium restitutionis est vtile à principio, continuum vero in progressu.*
22. *Quadriennium restitutionis non currit Ecclesiæ seu minori probabiliter ignoranti, sed tantum à die scientiæ numerari debet.*
23. *Quadriennio elapso ad restitutionem petendam non est Ecclesia ad illam admittenda etiam per viam exceptionis, vel replicationis.*
24. *Restitutio Ecclesiæ non conceditur aduersus quadriennij lapsum, & etiamsi agatur de causa beneficiali, vt num.25.*

26 *Restitutio in integrum post quadriennium concedi potest à Iudice ex rationabili causa.*
27 *Causa rationabilis, & iusta ad restitutionem petendam post quadriennium quæ sit, relinquitur arbitrio Iudicis.*
28 *Restitutio indulgetur post quadriennium stante enormissima læsione, & infra quod tempus prætextu huiusmodi læsionis concedenda sit, ostenditur num. 29.*
30 *Ecclesia fungitur iure minoris.*
31 *Præscriptiones temporales breuis vel longi temporis aduersus Ecclesiam currunt cum remedio restitutionis.*
32 *Ecclesiæ competit restitutio in integrum Iure minoris aduersus præscriptiones longissimi temporis.*
33 *Ecclesiæ competit restitutio aduersus contractus, licet in illis Prælati iuramentum interueniat de non contraueniendo, & quid in minore, ibid.*
34 *Ecclesia est audienda omni tempore aduersus sententiam nullam.*
35 *Quadriennium restitutionis est statutum non solum ad inchoandam sed etiam ad finiendam litem restitutionis.*
36 *Quadriennij lapsus non nocet si per Iudicem vel aduersarium steterit quominus causa intra illud finiatur.*
37 *Tempus nullum præfinitum esse Ecclesiæ ad restitutionem petendam quidam male existimarunt.*
38 *Ecclesia restituitur omni casu in quo læsa fuerit.*
39 *Dictio*, semper, *idem significat quod omni casu.*
40 *Declaratur tex. in cap. cum ex litteris, hoc tit. in Decretalib.*
41 *Præuaricator quis dicatur, ostenditur.*
42 *Dolum, qui allegat probare debet cum non præsumatur.*
43 *Commentum vnde dicatur, ostenditur.*
44 *Commentitium aliquando idem importat quod recens, nouum, & excogitatum, non tranlatitium.*
45 *Quadriennium restitutionis non currit Ecclesiæ quandiu viuit Prælatus à quo ipsa læsa fuit.*
46 *Quadriennium restitutionis non computatur Ecclesiæ quando illa interea frequentes, & repentinas Prælatorum mutationes passa fuit.*

Cap. Ecclesia. I. *Greg. IX.*

1 ECCLESIA post quadriennium non admittitur ad petitionem beneficij restitutionis in integrum, nisi rationabilis causa Iudici hoc persuadeat, vt si manifeste probetur fraus, vel præuaricatio super hoc. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 552. Alagona in compend. pag. 193.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *Ecclesia.* Probat ergo tex. hic Ecclesiæ competere remedium restitutionis in integrum, in idem sunt tex. *in cap. 1. & in c. auditis, cum alijs sup. hoc tit. Clem. vnic. inf. eod. glos. 2. in l. Respubl. C. ex quibus causis maior. glos. verbo annorũ in auth. de ecclesiast. tit. §. pro temporalibus collat. 9.* tradunt vtrobique Doctores communiter, *glos. 4. & omnes in d. cap. 1. sup. hoc tit. in Decretalib.* vbi post alios *Beroi. num. 1. & 3. Mantu. num. 3. & 4. Mench. vsufreq. cap. 9. num. 1. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo minoribus nu. 60. Morl. in emporio Iuris tit. 5. in prælud. num. 9. vers. sexto, Molin. de Iustit. tom. 2. disp. 574. num. 1. & 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 601. num. 35. cum seqq.* estque indubitata conclusio ex citatis à *Sfort. in tract. de restitut. in integ. q. 3. art. 4. per totum.*

3 Ecclesiæ appellatione in proposito veniunt generaliter omnes etiam inferiores, & non Cathedrales, vt per *Card. in d. cap. auditis q. 4. Fab. in d. l. Respubl. C. ex quibus causis maior.* Item earundem Ecclesiarum capitula, vt per *Abb. in d. cap. 1. num. 15. vbi Beroi. num. 142.* optime declarat *Sfort. d. q. 3. num. 22.* Ac denique comprehendi cætera loca pia, de quibus licet non reperiatur specialiter in Iure cautum, prout in Ecclesia, militat tamen in illis eadem ratio, & insuper quia priuilegia Ecclesiarum, quale hoc censetur, cæteris locis pijs communicata dicuntur iuxta tex. *in l. om-*
4 *nia priuilegia 34. C. de Episcop. & cler.* Vnde quoad Iuris effectus pia loca, & Ecclesiæ æquiparantur, vt bene deducitur ex tex. *in cap. requisisti vers. secus autem*, ibi, *aut alijs pijs locis, de testam.* tradunt in specie Doctores communiter, vt per *Abb. & Beroi. vbi proxime n. 141. Franch. bic num. 4. Anch. num. 4. Roman. sing. 272. Tiraq. de priuilegijs piæ causæ priuil. 138. Cost. in cap. si pater 2. par. verbo*

ipsis

ipsis pauperibus à num.4. Molin.d. disp. 574. num.2. plures de quibus Cald. *Pereira d. verbo Minoribus num.63.Sfort.d.q.3.art 4.n.26.* idem ex prædictis rationibus admittentes in hospitalibus, confraternitatibus laicorum, & alijs similibus Communitatibus, in quibus opera charitatis,& pietatis exercentur, si fuerint Episcopi auctoritate constructæ, quia
5 tunc proprie dicuntur loca pia,iuxta *tex.in cap. 4. de Relig. domib. glos. verbo altaria in Clem.quia contingit, eod. tit.* multis comprobant *Gutier.canon.lib.1.cap. 35. num. 29. Vasc. consult. 105. nu.5.Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 4. lit. H. concl.159. à num. 1. & concl. 163. num.6.*

6 *Ad retractandam sententiam, &c.*

Notatur hic tex.iunctis verbis sequentibus ad hoc quod Ecclesia potest restitui aduersus sententias contra se latas, consonant *tex. in cap.tum ex litteris 5.& in cap.sustitata 6.sup. eod.* tradunt *Sfort. in tract. de restitut.in integ. q.72.per totam, Morl.d. tit.5.q. 3. Gam. Lusit.decis.110.num.6.Rebuff.tom.2. ad leges Gallia tit.de restit.art. 1. à num.20. Anton. Gom. var.to.2.c.14.n.5.vers.vndecimo,Cald.Pereira in l. si curatorem verbo implorandum, à num. 17.* qui quidem licet pro indubitato hoc admittant in sententia diffinitiua, in interlocutoria tamen controuersum est an aduersus illam restitutio Ecclesiæ seu minori concedatur,vt per *Sfort.q.68.art. 1. per totum*; nam *Innoc.in cap.coram sup. hoc tit.* vbi *Card.q.3. Imol.num.* 8. simpliciter tenuerunt nequaquam concedi, eo quod talis sententia leuis sit præiudicij, succedatque proinde *reg. l.scio 4.ff hoc tit.l.si ex causa 10. in fine princ. l. pen. ff. de minorib. l. 1. C.si aduersus vendit. pign.* iuncta resolutione *glos. 2. in cap. 1. sup. eod.* quam sequuntur plures congesti *per Gab. commun. sub hoc tit.concl.1.num.1. Cald. Pereira verbo vel aduersarij dolo num.7. Pinel.in l. 2.C.de rescind.vendit.part.1.cap. 1. num. 26.* contendentes pro modica læsione restitutionem denegari, quibus adde plures alios citatos à *Sfort.q.4.num.105. vers.in contrarium*. Verum contrariam opinionem, immo quòd aduersus interlocutoriam competat etiam restitutio probarunt *glos.1. ad finem in l. vlt. C.si minor se maiorem dix.* vbi sequuntur Doctores communiter, *Bart.in l.diuus num.6. ff. hoc tit. Alber.in l.minor autem num.4. ff. de minor.* & satis *Domin. in præsenti num. 5. Franch.& Anch. num. 4. Sfort.* qui inter magnū,& modicum præiudicium distinguit,*d.q. 68.à nu.4.* expressèq; probatur in *d.cap.coram* ibi,interlocuti fuimus, & confirmatur quia etiam in illa potest cōsiderari læsio,quæ qualiscunq; sit etiam modica sufficit ad restitutionem iuxta *reg.l.minoribus 6,*ibi, *aliquid ff. de minorib.l.si proprietarius 22.in fine princip.ff. de damno inf.*& sententia *glos.3.in l.2.C.si aduersus vendit.pign.* receptam communiter ex Legistis secūdum *Cost.in* §.*& quid si tantum part.2.ex num.76.Cou.lib.1.vari.cap.3.num.11 Pinel.d.num.26.*& alios de quibus *Sfort.d.q.4 num.105.vers.tertio,Donel.comment.Iuris Ciuilis lib.21.cap.9.col.pen.&* cap. 12. *vers. nono*, qui omnes constanter defendunt ad restitutionē concedendā nihil referre vtrum magnū vel paruum sit minoris, seu Ecclesię præiudicium,rectè interpretantes tex.*in d.l. scio*, vt non simpliciter in modicis restitutionem neger, sed in satis minimis, nec etiam in his absolutè, sed ita demum quando maiori summę prędiudicatur,quod quid valeat explicat idem *Donel.d. vers. nono*. Cætera vero Iura facile intelliguntur si aduertamus aliquas nihilominus reperiri species exceptas, in quibus ob speciales rationes non aliter restitutio conceditur quàm si magna interueniat læsio,quarum prima est in pignore iudiciali distracto propter auctoritatem magistratus,de qua intelligenda est *d.l.si ex causa 9.*Secunda in pignore conuentionali, quod creditor iure creditoris distraxit de qua loquitur *d.l.1.C.si aduersus vendit. pignor.* Tertia denique in venditione rei minoris, quę seruando seruari nequit,de qua intelligendus est *tex. in d. l. pen.* vbi optime *glos. 1. in 2.intellectu ff. de minor iuncta l. ait prætor 7.aliàs l.etsi sine* §. *quæsitū in fine,eod.tit.*sentit Donel.*d.cap.9. col. vlt.ad finem,*quamuis aliter ratiocinetur *Anton.Fab. in rationali vtriusque legis*.

7 Primò amplia Ecclesiam vel minorē posse restitui aduersus sententiā latam in possessorio iudicio,quę interlocutoria est iuxta *tex. in c. vlt.vers.de possessione 2.q.6.*nam quamuis talis sententia propter decisionē *l.vnica C.si de moment.poss.*leuis prężiudicij dicatur,quod procedit habito respectu ad causā dominij,cuius respectu momēti solet appellari,*c.1.*ibi,*tā momenti quàm proprietatis,de causa poss.*nam quoad se magni momenti censetur ex reg. §. *commodum Instit. de interdict.* atque ita in illa locum habere debet regula generalis nostri *tex.* cum similibus; ex quibus prędictam resolutionem respondens fundamentis

Q contra-

contrarijs probauit optime *glos. vlt. in d. l. vnic. C. si de mom. possess.* vbi. *Bart. Bald. Alberic. num. 3. Salicet. col. 3.* sequuntur *Domin. in præsenti num. 6. Franch. & Anch. num. 4. Zuchard. in l. fin. num. 450. C. de edicto D. Adriani, Rebuff. tom. 2. ad leges Galliæ tract. de restitut. art. 2. glos. 1. in fine, Molin. de primog. lib. 3. cap. 13. nu. 64. Gutier. practic. lib. 2. q. 88. num. 2.* & in possessorio retinendæ amplectitur latissime disputans *Menoch. remed. 3. retin. ex num. 851. vsque ad num. 806.* & in iudicio adipiscendæ idem *Menoch. remed. 4. adipisc. num. 906.* eleganter *Sfort. d. quæst. 68. art. 6. per totum.*

8 Secundò amplia Ecclesiam non modo esse restituendam contra sententiam aduersus se latam, sed etiam contra illam, quę aduersus Prælatum in causa vel nomine ipsius Ecclesiæ lata fuerit, vt probat expresse *tex. in l. vlt. C. si aduersus rem iudic.* iuncta æquiparatione, quę inter minorem, & Ecclesiam, tutores, & Pręlatos Iure constituta reperitur, notant *glos. vlt. Bart. & Paul. ibi nu. 1. Duaren. eod. tit. col. 2. Maurit. de in integ. restitut. cap. 201. Sfort. q. 72. num. 20.*

9 Tertiò amplia etiam prætextu instrumentorum de nouo repertorum posse Ecclesiam aduersus sententiam in integrum restitui, vt vltra generalem *reg.* huius tex. deduci videtur *ex cap. cum olim il 2. vers. nos igitur, iuncta glos. verbo de gratia, de priuileg.* notantque Doctores communiter post *glos. verbo publico in l. Imperatores ff. de re iudic. & verbo graue in l. sub specie C. eod. tit. Domin. in præsenti num. vlt. Anton. in d. cap. cum olim. num. 45. & 58. omnes in d. l. Imperatores* vbi *Iason. num. 8. Donel. col. 2. Sfort. quæst. 75. num. 7. Ceuall. communium contra communes tom. 3. quæst. 840. num. 43.*

10 Quartò amplia adeo Ecclesię seu minori restitutionem in integrum contra sententiam Iure concedi, vt illa opposita, & pendente non debeat interim sententia executioni mandari, vt bene deducitur ex æquiparatione, quàm inter appellationē, & restitutionē facit *tex. in l. si causa cognita 32.* vbi in specie post alios *Padil. n. 5. C. de transact.* iūcta *reg. l. 1. ff. nil nouari appellat. pend.* & ex decisione tex. *in l. vnic. C. in integ. restit. postul. ne quid noui fiat,* cuius argumēto ita originaliter docuit *gl. ibi verbo restitutione, & verbo debere,* probat *tex. in l. pen. iuncto Summario Bart. ff. de auctor. tutor. Cou. pract. cap. 25. num. 7. Franc. Marc. decis. 53. num. 7. cum seqq. part. 2. Lancellot. de attentat. part. 2. cap. 18. num. 10. cum sequent. Morl. in emporio Iuris part. 1. tit. 5. quæst. 3. num. 17. cum sequen. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo per quod pristinum num. 18. cum seqq. Sfort. de restit. q. 43. à num. 1. Valasc. de partit. cap. 39. num. 43. cum. seqq.*

11 Limita tamen vt supradicta non procedant casu, quo restitutio malitiose fuerit implorata ad protelandum executionem sententiæ, tunc enim per illam nequaquam suspenditur, vt est *tex.* qui in hoc casu procedit, & quem Doctores magis communiter sic intelligunt, *in cap. suscitata vers. nos, hoc tit.* vbi *glos. verbo pensata,* & ibi omnes *glos. verbo tenebit in cap. super eo, de offic. deleg. Cald. Pereira d. verbo per quod pristinum à num. 27. Lancel. d. cap. 18. num. 55. cum sequent. Sfort. d. quæst. 43. à num. 69. & 76. Valasc. d. cap. 39. à num. 49. Morl. d. quæst. 3. num. 18.*

12 *Vel contractum.* Collige ex tex. non solum contra sententiam, sed etiam aduersus contractus restitutionem in integrum Ecclesiæ concedi, vt notant *Host. hic num. 5. Franc. & Domin. num. 2. glos. verbo restituimus in fine, in cap. auditis sup. hoc tit. Redoan. de rebus Eccles. non alienan. tit. de restitut. in integ. in princip. num. 11.* & vltra *tex. in cap. 1. sup. hoc tit.* vbi optime *Beroi. num. 1. Mantu. num. 4.* deducitur ex generali reg. Iureconsulti *in l. ait prætor 7. in princip.* ibi, *siue contractus sit, ff. de minor.* vbi in minore ita agnoscunt *Bart. Fulgos. Eguinar. Cuiac.* & alij.

13 Primò igitur ex dictis infertur aduersus cōtractū emptionis, & vēditionis Ecclesiæ, sicut & minori restitutionē in integrū competere, notat in Ecclesia *glos. hic verbo contractum, in princ. tex.* secundum intellectum *glos. 1. ibi in c. 1. sup. hoc tit.* vbi post alios *Beroi. n. 1. Redoan. d. t. t. de restitut. in integ. in princ. n. 11.* Et in minore *d. l. ait prætor, in princip. vers. proinde, l. patri 28. §. si pecuniam vers. prædium cum sequentib. l. si in emptione 36. l. penult. ff. de minorib. l. vlt. C. si aduersus vendit.* tradunt *Gom. tom. 2. vari. cap. 14. num. 1.* latè *Sfort. de restitut. quæst. 57. per totam* ampliantes procedere non solum quando Ecclesia, & maior læsi fuerunt in emenda, seu vendenda re ipsa, quam scilicet emere, aut vendere non expediebat, iuxta terminos *tex. in l. si sine §. interposito, vbi* notat *Bart. ff. de adminis. tutor.* sed etiam vbi tantummodo in pretio seu valore rei lęsio interuenit, iuxta *tex. in d. §. si pecuniam vers.*

præ-

prædium, & verſ. item ex diuerſo, cum ſimili. Ampliant quoque vt procedat etiam in emptionbus, & venditionibus factis ſub haſta publica aduerſus quas minorem, & Eccleſiam poſſe reſtitui deducunt *ex l. ſi in emptionem 36. ff. de minorib. & ex tex.* expreſſo *in l. ait prætor 7. §. bodie, verſ. quæſitum, aliàs l. etſi ſine 8. in princip. ff. eod. tit.* vbi poſt antiquiores norant *Cuiac. & Eguinar.* eſtque doctrina *Bart. in l. ſi tempora num. 7.* vbi *Rebuff. Plat.* & alij *C. de ſide, & iure baſtæ fiſc. lib. 10.* quem refert & ſequitur *Sfort. q. 57. num. vlt.* cum alijs, quæ in propoſito congerunt *Cald. Pereira verbo vel aduerſarij dolo num. 3. Valaſc. conſ. 109. per totam, Morl. d. tit. 5. quaſt. 1. num. 46. Auil. ad cap. 32. Prætorum num. 11.*

14 . Secūdo infertur quòd aduerſus quaſi contractus, & obligationes ex illis deſcendentes Eccleſiæ, & minori in integrū reſtitutio competit, vt bene deducitur ex generali *reg. l. ait prætor, in princ. ibi, ſiue contractus ſit, ſiue quid aliud, l. non omnia 45. ff. de minor.* notat *Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 21. cap. 8. verſ. ſic ergo*, & proſequitur vltra alios latè *Sfort. q. 61. per totam* vbi *num. 25.* ponit exemplum in Eccleſia, quæ aduerſus electionem de ſuis Canonicis non factam poterit reſtitui.

15 *Poſtulat ſe admitti.* Intellige per Prælatum, qui appellatione Eccleſiæ in propoſito continetur, quia cum illa tanquam perſona ficta hoc per ſe facere non poſſit, Prælatus ipſius nomine reſtitutionem petere debet, vel ſi illa ex aliqua cauſa repellatur, vt quia inhabilis, aut quod lis cum ipſo vertatur, per alium de Eccleſia, ſeu curatorem peti debet, vt bene declarant *gloſ. hic poſt caſus poſitionem notab. vlt. gloſ. 2. in Clem. vnica, inſ. hoc tit. Franch. hic num. 1. Hoſt. 6. Anchar. notab. 3. Domin. num. 1. & 6. verſ. quaro per quem, Sfort. q. 31. num. 19. cum ſeqq. Redoan. de rebus Eccleſ. non alienan. quaſt. de reſtitution. in integ. §. 1. num. 2.* addentes Prælatum ad hanc reſtitutionem impetrandam admitti etiam ſine ſpeciali mandato, vt vltra *gloſ. 2.* & modo citatos concludunt *Specul. hoc tit. §. 2. num. 22. Abb. in cap. ſuſcitata num. 6. & ibi Card. quaſt. 2. ſup. hoc tit. Cou. lib. 1. var. cap. 6. num. vlt. verſ. 9. Maurit. in tract. huius tit. cap. 27. num. 3. cum ſeqq. Sfort. d. loco num. 33.* Ad quam quidem reſtitutio-

16 nem in integrum impetrandam nomine Eccleſię Prælati, ſeu alij de Eccleſia tunc demum admittitur quando illa in ſe, aut bonis ſuis læſa fuerit, ſecus ſi ipſi Prelati in ſe lędantur, vel in bonis proprijs, tunc enim prædicto beneficio non gaudere docet nōtabiliter *d. gloſ. 2. in d. Clem. vnic. inf. hoc tit.* vbi *Card. num. 14. Abb. num. 10. cum ſeqq. Beroi. in cap. 1. ſup. eod. num. 142. Redoan. d. §. 1. num. 9. Cou. d. lib. 1. cap. 4. num. 3. Sfort. quaſt. 3. art. 8.*

17 *Si quadriennij ſpatium, &c.* Notatur ad hoc quòd reſtitutio competit Eccleſiæ, ſicut & minori intra quadriennium, vt per *Gregor. l. 8. verbo quatro annos tit. 19. part. 6. Vincent. de Franch. Neapol. deciſ. 206. num. 20. Surd. deciſ. 136. Sfort. part. 1. q. 20. Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 21. cap. 5. col. fin. & cap. 9. Cald. Pereira quaſt. forenſ. lib. 1. q. 22. num. 20. Bernard. reg. 653. Maſcard. de probat. concl. 1276. Morl. d. tit. 5. q. 5. Baptiſt. Coſta de facti ſcientia & ignor. cent. 2. diſt. 59. num. 6. Cardoſ. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo Reſtitutio num. 5.*

18 *Poſtea ſit lapſum.* Quod quidem quadriennij ſpatium lapſum eſſe tenetur in dubio probare aduerſarius, neque Eccleſia, aût minor adſtringuntur oſtendere ſe eſſe adhuc intra tempora reſtitutionis, vt bene deducitur *ex l. ſi minorem, verſ. & tempora C. hoc tit.* per quem ita eſt magis communis Doctorum ſententia ex pluribus de quibus *Sfort. q. 39. art. 1. verſ. in contrarium, Maſcard. de probat. concl. 1276. num. 2. & concl. 1282. per totam, Cald. Pereira in d. l. ſi curatorem, verbo infra legitimum num. 19. verſ. ſed contrariam, Morl. d. tit. 5. q. 10. num. 3.* ex quibus *Sfort. d. art. 1. & Maſcard. d. concl. 1282.* eleganter aduertunt quod ſi à parte rei conſter quadriennium lapſum eſſe, Eccleſia autem, vel minor contendant illud de Iure non potuiſſe currere propter impedimentum, quod ſuberat, vel ſi currit ex aliqua tamen rationabili cauſa adhuc poſt illud reſtitutionem concedendam eſſe, onus probandi hoc iiſdem incumbere, vt tenuit *Card. in cap. tum ex litteris oppoſit. 2. in fine ſup. hoc tit.* ſecundum quæ declarandus erit *tex. noſter in verſ. niſi*, ibi, *probetur*, intelligendo ſcilicet per Eccleſiam, vt ſentit *gloſ. ibi*, & expreſſe *Monach. num. 4.*

19 *Et negligentes omiſerit, &c.* Notatur ad hoc quòd quadriēniū Iure ſtatutū in cauſa reſtitutionis in integrū ſolū currit negligentibus nō vero legi-

legitime impeditis, qui negligentes nequaquam dici valent, vt per *glos. verbo quadriennij, & verbo causa, in præsenti*, & ibidem *Host. num. 6. Domin. num. 9. Franch. nu. 8. & 9. Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 23. de restit. in integ. §. 1. a num. 10. Cald. Pereira in l. si curarem verbo infra legitimum num. 3. cum seqq. Sfort. q. 19. num. 36. cum seqq. & q. 20. à n. 32.*

20 Non obstat quòd huiusmodi quadriennium est continuum ex *l. vlt. C. de tempor. in integ. restituen. & Clem. vnic. inf. eod.* & continuum tempus illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitime impeditis, & in hoc à tempore vtili discriminatur quod neque tempore impedito, neque impeditis cedit, iuxta tex. *in l. 1. ff. de diuers. & temp. præscript. & in l. vlt. C. de præscript. longi temp.* notant in specie *glos. verbo continuum in d. Clem. vnic.* vbi *Imol. num. 16. cum duobus seqq. & verbo superuacuam in d. l. vlt. C. de tempor. in integ. restituen.* eandemque differentiam recipiunt communiter Doctores vt post antiquiores tradunt *Bard. de tempore vtili, & continuo cap. 2. num. 6. cum seqq. Sfort. d. q. 19. à num. 13. Balb. de præscript. 1. part. 4. q. 6. num. 3. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 8.*

21 *lit. T. concl. 33.* Quia respondetur quadriennium restitutionis esse quidem vtile à principio, itaut non incipiat currere nisi omni impedimento cessante, postquam vero incepit, & ita in progressu continuum esse, vt vtrumque probat tex. sic intelligendus *in d. l. vlt. C. de tempor. in integ. restituen.* ibi, *continuum* & ibi, *ex die ex quo annus vtilis currebat*, iuncto *vers. & quemadmodum*, vsque ad finem, *Fab. in ration. l. intra vtile in princip. ff. de minorib. Cald. Pereira d. verbo infra legitimum num. 3. Card. Tusch lit. R. concl. 298. n. 9. & 16.* & in hoc sensu accipi debet *tex. in d. Clem. vnica*, ibi, *continuum*, vbi *Card. n. 28. et 30.* quamuis *glos. eodem verbo in fine* contrariũ incante dixerit.

22 Vnde quadriennium huiusmodi non currit Ecclesiæ, seu minori probabiliter ignorãti, licet per centum aut plures annos steterit absque eo quòd restitutionem implorauerit, sed tantum à die scientiæ numerari debet, vt satis deducitur ex decisione huius *tex.* ibi, *negligenter omiserit*, vbi *Prob. ad Monach. num. 8. & 12.* & fuit originaliter celebris sententia *Baldi in l. falsam nu. 3. C. s'ex falsis instrum.* quam sequuntur *Menoch. remed. 15. recuper. num. 115. cum seqq. Cald. Pereira d. verbo infra legitimum num. 3. Card. Tusch. d. concl. 298. num. 9. 19. & 43. Simoncel. de decretis lib. 3. tit. 9. num. 6.* & infiniti alij relati per *Sfort. q. 20. num. 37. vers. in contrarium*, inde aduertentes nullo etiam longissimo tempore præscribi huic iuri petendi restitutionem si per totum illud tempus probabilis durauerit ignorantia læsionis, nec aliàs postea eueniat necessarium esse dare restitutionem huic ignoranti ex capite iustæ ignorantiæ aduersus lapsum quadriennij, & ita concedere restitutionem in integrum petendam contra *reg. l. interdum*, iuncta *glos.* magna ibi *ad med. ff. de minorib.* quamuis in hoc contrarium voluerit *Cou. in cap. alma mater part. 3. §. 3. in fine, & num. 4. Corn. consil. 244. num. 3. lib. 4.* & alij de quibus *Sfort. vbi proxime num. 38.* quorum sententia confunditur ex prædicta ratione, & ex eo quia si tempus non incipit currere ignoranti quomodo præscriptio locum habere potest.

23 *Non est ad beneficium huiusmodi admittenda.* Primò intellige, & amplia etiamsi Ecclesia ad huiusmodi beneficium restitutionis postulet se admitti per viam exceptionis, vel replicationis, iuxta terminos *l. nam postea §. si minor. ff. de iuretur. l. nec nõ 28. § exemplo ff. ex quibus causis mai.* cum similibus, adhuc enim in his terminis elapso quadriennio audienda non est, vt vltra generalem regulam huius tex. *& Clem. vnic. inf. eod.* probat expresse tex. *in d. §. si minor vers. præterea*, vbi post *glos. vlt.* notant *Paul. num. 1. Ias. num. 5. & 6. Curt. iun. 4. Signar. 10. cum seqq. Anch. num. 2. Franch. num. 7. hic, Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 23. de restitut. in integ. §. 1. num. 14. Cou. pract. cap. 25. num. 4. vers. vnde minor*, comprobat late *Cald. Pereira verbo infra legitimum num. 15. Card. Tusch. lit. R. concl. 298. nu. 88.* sequuntur *Sfort.* cum pluribus à se citatis *q. 19. num. 50. & q. 35. nu. 41.*

24 Amplia secundo vt nec per viam restitutionis in integrum possint Ecclesia, vel minor post lapsum huius quadriennij audiri, vt benè notauit *Franch. hic num. 7. vers. & aduerte primo, Card. in d. Clem. vnic. nu. 13. inf. eod* licet enim vetum sit illos posse restitui aduersus lapsum temporis, in quo se læsi affirment iuxta *tex. in d. Clem. vni. glos. bi. verbo contractum*, vbi notatur, nunquam tamen aduersus lapsum huius quadriennij restitutio erit cõcedenda, vt satis deducitur ex *d. Clem. vnic.* ibi, *& causa restitutionis huiusmodi, &c.* ex eoque confirmatur quia alias daretur restitutio ad restitutionem implorandam, & ita sequeretur processus in infinitũ cõtra doctrinã *glos. vlt.*

glos.vlt. ad finem in l.interdum ff. de minorib. Morl.d.tit.5.in prælud.num.15. vers. minus obstat,& q.5.n.vlt. vers.neque obstat nouum.

25 Tertiò amplia vt etiamsi agatur de causa beneficiali adhuc post quadriennium restitutio concedenda non sit, vt per *Cassad. decis.2. hoc tit. Anton. ad cap. audientiam col. 2. de rescript. Pute.decis.63.lib.1. in antiq. Flamin. de resignat.lib.3.q 7.num.83.cum seqq.* quamuis per contrarium aduersus sententiam latam in causa matrimoniali, vel simili, quæ non transit in rem iudicatã, quocunque tempore etiamsi lapso quadriennio possit implorari, vt docent *Felin. in cap. lator col. 5. in fine, de re iudic. & in cap. accepimus col. 2. de fide instr. Anton. in cap ex parte, de restit. spoliat.* quos sequitur *Cald. Pereira d.verbo infra legitimũ num.6.* sentit *Sfort.d.q.19.num.58.* vbi *à n.31.* plures limitationes cumulat.

26 *Aut alia rationabilis causa, &c.*

Verba huius *vers.* non reperiri *in Extrauag. antiqua Gregorij IX.* sed addita fuisse à Bonifacio putat *glos. hic verbo aut alia*, quicquid autem sit, hic textus expresse probat posse Iudicem ex rationabili causa restitutionem in integrum post quadriennium concedere, vt notant communiter Doctores in præsenti, *& in l.vlt.C.de tempor. in integ. rest.* vbi *Alberic.num.3.* & post alios *Menck. illustr. lib.1.cap.31.num.25.Sfort.q.19.num.65.& 82 Card.Tusch.lit.R.concl.298.num. 73.& 79.*

27 Quæ autem sit rationabilis & iusta causa, quæ superiorem mouere debeat, licet certa regula tradi non possit, subindeque ipsius arbitrio sit relinquenda, cum in Iure expressa non inueniatur *l. 1. ff. de iure deliber. cap. de causis, de offic.deleg.* necessariò tamen huiusmodi arbitrium ad illas tantum causas erit restringendum, quæ iustum importent impedimentum propter quod Ecclesia, vel maior non potuerunt debito tempore restitutionem implorare, vt aduertit *Sfort.d.q.19.num.83.* & exemplificat optime *glos. vlt.* hic, vbi inter alias causas numerat eminentissimum dam-

28 num, idest enormissimam læsionem, qua stante post quadriennium restitutionem indulgeri cum eadem *glos.* notant *Prob. ad Monach.hic num.10.cum seqq.* Doctores communiter *in c.ad nostram per tex.* ibi, *de rebus Eccles.non alien. & in c.tũ ex litteris*, vbi post *Io. Andr.Bellem.n.2.* & alios *sup.hoc tit.Cou.lib.1. var.c.3.n.10.Cost.in §.& quid si tantũ p.2. n. 80.cũ seq.Io.Garc.de expẽsis c.18.n.36.Cald.Pereira in d.l.si curatorẽ verbo infra legitimũ n. 9.Sfort.q.19.n.66.Card.Tusch.d.cõcl.298.n.75*

29 Circa tempus vero infra quod elapso quadriennio sit cõcedenda restitutio prætextu læsionis enormissimæ variant Doctores, alijs aliud tantummodo quadriennium concedentibus vt *Xuar.alleg.21.n.4.* Alijs quadraginta annos, vt facit *Io. Garc d.c.18.n.37.* alijs denique triginta, eo quod restitutio hęc officio Iudicis expediatur, vt sentiunt *Cald. Pereira d. verbo infra legitimũ n.10.Bero. consi.177.n.40 lib.4.Cou.d.c.3.n.11. Cost.d.p.2.à n.83. Morl.d. tit.5.in prælud.n.16.in fine, Sfort.d.q.19.n.92.* vbi agit quando prætextu alterius causæ restitutio post quadriennium fuerit concedẽda, *& à n.89.* tractat an sufficiat in proposito manifeste constare de læsione ad effectũ vt Iudex post quadriennium possit restitutionem indulgere, *& à nu. 86.* quid dicendum tradit si ex consensu partium quadriennium prorogetur.

30 In glos. [Ecclesia] ibi (*quæ fungitur iure minoris*) Hanc regulam ponunt *Bernard.* vbi *Salzed.reg.219.Garc.Falcon.reg.316. Sfort.de restit.in integ.p.1.q.3.art.1.& 4.* Vnde à maiore ad Ecclesiam ponit etiam argumentum *Euerard.in sua centur.legal. pag.mihi 341.* vbi aliquas refert doctrinas ex quibus vtraque restitutio minoris scilicet, & Ecclesiæ à pari procedunt, suntque omnia fere communia vtriusque tam in iudicijs, quàm in cõtractibus, quãuis non ignorem aliquas etiam inter vtrumq. reperiri differentias nota dignas, ex quibus fit huiusmodi regulam non esse perpetuã, quinimo minorem, & Ecclesiam haberi in proposito tanquam excedentia, & excessa.

31 In glos.[Cõtractum]ibi (*vel contra lapsum temporis, &c.*) Licet verum sit illas præscriptiones breuis, vel longi temporis, quę olim contra minores mero Iure currebant cum spe tamen restitutionis, hodie ipso iure non currere post decisionem *l. vlt. C. in quibus causis in integ. restit.* nihilominus tamen hoc in Ecclesia non ita se haber; in illa enim locum non habere dispositionẽ *d.l.vlt.* quoad istas temporales pręscriptiones, quinimo illas aduersus Ecclesiam currere cum remedio restitutionis videtur aperte probare tex. *in d. Clem.vnic.* ibi, *aduersus lapsum temporis*, iuncto, ibi, *& si minus quadriennio, &c.* voluit *glos.verbo durantibus in auth.quas actiones C. de sacrosanct. Eccles.* vbi *Bart. n. 1.* & cum ea Doctores omnes pertransire testatur *Beroi. in cap. 1. num. 125. sup. hoc tit.* sentit expresse *glos.* agens de præscriptione triennij

in cap. placuit il 2. verbo pertineant 16. quæst. 3. sequuntur *Ioan. Andr. Host. Anch. Card.* & alij citati à *Sfor. q. 88. num. 35. Mench. de success. creat. §. 10. num. 63.* rationem differentiæ assignantes, nam cum Ecclesia nunquam desinat esse talis, semperque priuilegio minoris fruatur, nunquam præscriptiones istæ aduersus illam possent incipere, quod quidē maximum erat inconueniēs, neque ita cernitur, imo cessat in minoribus contra quos etsi durante minori ætate tales præscriptiones non possent currere, illa tamen finita bene valent incipere, vt aduersus *Beroi. d. num. 125.* post alios dicentes hunc esse vnum ex casibus in quibus Ecclesia circa restitutionem minori non parificatur.

32 Circa præscriptiones vero temporis longissimi triginta vel quadraginta annorum quicquid tenuerint *glossa supra citata* verius est Ecclesiæ aduersus illas restitutionem in integrum competere Iure minoris, in quam sententiam magis videtur inclinare *glos. 2. in d. auth. quas actiones,* & sequuntur ibi *Bart. Paul.* & alij, *Prob. ad Monach. num. 9. hic, Card. num. 17. Imol. nu. 13. in d. Clem. vnica, Bellem. num. 9. Anton. num. 26. in d. cap. auditis, Redoan. de rebus Eccles. non alienand. q. 23. de restitut. §. 2. num. 7. Beroi. in d. cap. 1. num. 156.* cum multis alijs de quibus *Sfort. q. 90. art. 3. Cou. in reg. possessor part. 3. §. 3. num. 4. Fachin. controuers. lib. 10. cap. 1. Card. Tusch. lit. R. concl. 297. num. 7.*

33 In ead. glos. ibi (*Nota tamen quod quando Ecclesia, &c.*) Circa restitutionem Ecclesiæ competentem aduersus contractus notabilem ampliationem, & declarationem ponit *glos. in præsenti,* vt scilicet illa concedenda sit licet in ipsis contractibus Prælati iuramentum interim ueniat de non contraueniendo, sic limitata in Ecclesia decisione *tex. in l. 1. et in auth. Sacramēta puberū C. si aduersus vendit.* qua attenta licet in contractibus minorum cesset restitutio si ipsi iurauerint non contrauenire, non ita tamen in contractibus cum Ecclesia celebratis, quamuis à Prælato iurati proponantur, notant post *glos. Host. & Franch. nu. 5. vers. in ea glos. Domin. num. 9. hic, Ias. in d. auth. Sacramenta puberum num. 62. & 64.* vbi *Paul. num. 4. & Gutier. num. 141.* ac alij de quibus *Gabr. communium tit. de minorib. concl. 5. num. 11. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuileg. 88. num. 76. Morl. in emporio tit. 5. q. 1. num. 53. Card. Tusch. tom. 4. lit. I. concl. 528.* varias assignantes differentiæ rationes inter quas licet *Bart.* citatus *à Morl. vbi proxime* hoc tribuat speciali fauori Ecclesiæ, verius tamen est id procedere secundum ordinarias Iuris regulas, secundum quas cum ipsa Ecclesia iurare non possit, quia est corpus fictū, fit vt ex iuramento Prælati iurantis non contrauenire nullatenus obligetur si læsa existat, vtpote facto contra illius vtilitatem, quo casu non valet tale iuramentum, nec obligat *cap. sicut 27. cap. intellecto 33. de iureiur. cap. 1. in fine, de his quæ fiunt à maiori parte Capit. Card. Tusch. d. lit. I. concl. 509.* quod secus est in minore, qui cum ipse iurare possit *cap. pueri,* ibi, *ante annos quadraginta, 22. q. 5. Soar. de Relig. tom. 2. lib. 1. de Iuram. cap. 14. nu. 5. Sayr. in claui Regia lib. 5. cap. 3. num. 8.* iuramentum à se præstitum de non contraueniendo tanquam ipsius solum continens præiudicium neque vergens in dispendium salutis æternæ, tenetur obseruare ex reg. *cap. cum contingat, de iureiur.* sentiunt *Host. Franch. & Morl. citatis locis.*

34 In glos. [Per beneficium] ibi (*quia si per viam Iuris communis secus, vt si diceret sententiam nullam, &c.*) Tunc enim non tantum intra quadriennium, sed omni tempore Ecclesia esset audiēda iuxta tradita per *Vant. de nullitatib. tit. quoties, & intra quod tempus num. 8. Afflict. decis. 178. num. 5. Tiraq. de retract. lig. §. 36. glos. 2. num. 38.* cum quibus declara. An autem si Ecclesia, vel minor agant de nullitate sententiæ, vel contractus pendente iudicio nullitatis currat quadriennium restitutioni statutum disputat *Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo infra legitimum nu. 13. & 14.*

35 In glos. [Quadriennij spatium] ibi (*infra quod oportet quod assumat, & finiat causam*) Vult *hæc glos.* quadriennium de quo hic esse statutum non solum ad inchoandam, sed etiā ad finiendam litem restitutionis, vt per *Anch. hic num. 2. Bernard. reg. 653. in princip. Mascard. de probat. concl. 1282. num. 1. Sfort. q. 19. num. 38. & 94. Redoan. de rebus Eccles. non alienandis quæst. 23. de restitut. §. 1. num. 1. Duaren. ad tit. C. de temporib. restitutionum. col. 2.*

36 In ead. glos. ibi (*nisi per Iudicem, &c.*) Notatur ad hoc quod si per Iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra quadriennium finiatur, lapsus illius nullatenus nocebit, vt per *Cyn. num. 3. & Bart. num. 9. in d. l. vlt. C. de temporib. in integ. restitut. Paris. cons. 65. num. 60. lib. 3. Cassad. decis. 2. sub hoc tit. Abb. in d. cap. tum ex litteris num. 13.*

num.13. Afflict. decis. 210. num.4. & 5. Donell. commentar. Iuris Ciuilis lib. 21. cap. 10. §. pen. Cald. Pereira in d.l.si curatorem, verbo infra legitimum num. 2.

37 In glos. [Admittenda.] ibi (reprobata est ergo, &c.) Refert hęc glos. improbari in pręsenti quorundam antiquorum opinionem, qui verborum cortici inhærentes existimabant nullam Ecclesiæ præfinitum esse tempus ad restitutionem, quasi semper pupilla sit, per tex. in cap.1.sup.hoc tit. ibi, debeat semper illæsa seruari, cuius etiam opinionis meminit glos.4. ibidem, ad quam sententiam reijciendā tex. hic pręcipue emanauit, vt tradunt Specul.par. 2. sub hoc tit. §. intra quantum tempus num.2. Sfort. quæst. 19. num.22.

38 Non obstat d. cap.1. ibi, semper, quia illic idem importat quod, omni casu, quasi Ecclesia restituatur omni casu, in quo læsa fuerit, prout bene vltra d glos.4.& Specul.citato loco, intellexere Redoan. d.q.23. de restit.in princip.num.9.& 10.Morl.d.tit.5.in prælud. n.15. vers.neque obstat; dictio enim, sēper, aliquan-
39 do idem significat quòd, omni casu, vt tradunt per me citati in tract. de dictionib. dict. 361. n.2. secundum Lugdunen.impress.

40 Neque etiam obstat text. quo ijdem antiquiores mouebantur in d. cap. tum ex litteris hoc tit.in Decretalib. vbi Ecclesia fuit audita ad restitutionem in integrum contra sententiam postulandam, & prosequendam multo post quadriennium, vt pungit, & prosequitur glos.2. ibidem, nam cum sententia de qua ibi lata fuerit per Eugenium Papam, qui octo annis vixit, vt constat ex Platina, & Illescas in eius vita, toto illo tempore restitutio non fuit petita, sed postea coram Anastasio successore Eugenij, vt tex. ait, quinimo nec ab ipso Anastasio, sed postea à Cælestino concessa, & tandem corā Innocētio VIII. auctore textus ventilata, inter quorum Pontificū tempora plusquam quinquaginta annos transijsse ex multis Ecclesiasticæ historiæ auctoribus certum est. Quare d.glos.2. Innoc.nu.1. Abb. à nu.8. cum seqq. plures assignant intellectus, & refert Morl.d.tit.5.q.3.num.33. cum seqq. Inter quos veriùs videtur tex. procedere secundum Iuris regulas in hac materia de quibus in hoc tex. ideo enim Ecclesia audita fuit impetrans restitutionem tempore Anastasij contra sententiam latam ab Eugenio, & ita post quadriennium, quia per eam non simpliciter, sed enormiter læsa erat, vt idem tex.in princip. dicit. Deinde ideo postulata restitutione tempore Anastasij à Cælestino postea cōcessa, & ab Innocentio an dāda esset, vel non, ventilatum fuit, cum tamen tantum tempus effluxerit vltra quadrienniū absque eo quod causa illa finiretur contra decisionem text. in l. vlt. C. de tempor. in integ. restit. quia per Ecclesiam non stetit, sed per Iudices quominus causa tanto tempore protraheretur, vt constat ex commissionibus varijs in eadem causa factis, de quibus in tex. quę quidē duo, nempe lęsio enormissima ad impetrandam restitutionem post quadrienniū & impedimentum ex parte Iudicum ad ipsius decisionem vltra illud tempus prorogandam Iure sufficiunt iuxta tex. in præsenti, ibi, aut alia rationabilis causa, iunctis his, quæ ibi notaui.

41 In glos. [Præuaricationis.] ibi (præuaricator est, &c.) Vltra Iura à glos. citata consonant l.1.ff.de præuaricator. l.præuaricatores 212.ff.de verb.signific.l. athletas, §.item præuaricator, ff.de his, qui not.infam. & post Host. num.9. & 10. Monach. num.3. hic, explicat Duaren.tit.de præuaricator. Cuiac. lib. 9. obseruat.cap. 40. Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 18. cap.3. vers. porro, & cap.8. vers. atque hæc, Menoch.de arbitrar.casu 323.à princip. Farin. in praxi crimin. par. 1. tit. de inquisit. q.4.num.14. cum seqq. ex quorum dictis colligitur præuaricatoris, sicut & præuaricationis verbum non solum accipi in duplici sensu de quo glos. hic, sed & tertio magis generaliter prout importat illū, qui ab officij sui præscripto deflectit, & aberrat secundum Iodocū in pract.crimin.tit.de crimine læsæ maiest.cap. 61.num.37. Vall.lib.6.elegant.cap.50. Thesaur. linguæ latinæ verbo prçuaricator, in qua tertia significatione generali, quicquid aliter glossa explicet, puto verbum hoc in proposito huius tex. præcipue esse accipiendum.

42 In glos. [Probetur.] ibi (quia qui dolum allegat, &c.) Idest illum probare debet cum non præsumatur, l.merito, ff pro socio, cū multis congestis à Tiraq.de retractu tit. 1. §. 26. glos.1.num.35. probant l.quoties, §.qui dolo, ff. de probat. prosequuntur late Mascard. de probat.concl.532.à princip. & concl.814. cum seq. Card.Tusch lit.D. concl.573.

43 In glos. [Commentum.] ibi (idest deceptionem, &c.) Seu fictionem, deriuatur enim à verbo, comminiscor, quod frequentius significat fingere in mente, quę non sunt, vnde & cōmentitius idem quod fictitius, vt bene explicant Monach. hic num.5. Host. num.10. in cap. 1. sup. hoc tit. & ex bonis latinæ linguæ Aucto-

Auctotibus obseruat *Thesaur. eiusdem lingue verbo commentum*, & Ego ipse *in meo diction. Lusitanicolatino, verbo fingimento*; licet aliquando commenritium idem importet quod
44 recens, nouum, & excogitatum, non translatirium, nec aliunde sumptum, indeque commenritium ius appellarur in *l. si pęna 20. ff. de pęnis, Gell. lib. 6. noctium Attic. cap. 14.*

In glos. [Causa, vlt.] ibi *(vel vixit ille*
45 *Prælatus male contrahens, &c.)* Noratur ad hoc quòd quadriennium non currit Ecclesiæ quandiu viuit Prælarus à quo ipsa læsa fuit, creditur enim interim legitime impedita ex quo lex verosimilirer prȩsumit illum non vẽturum contra id, quod temere fecit, sequuntur hic *Monach. num. 6. &* ibi *Prob. in num. 20. & 24. Franch. & Domin. nu. 9. Abb. in cap. tum ex litteris nu. 10. sup. hoc tit.* vbi *Card. opposit. 2. Redoan. d. q. 23. in princip. num. 15. Bernard. reg. 653. vers. tertio fallit*, *Morl. in emporio Iuris tit. 5. in prȩlud. num. 15. vers. minus obstat, Sfort.* & plures ab eo citati, *q. 19 nu. 75. vers. in contrarium, & q. 20. num. 32. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo infra legitimum nu. 5.*

46 In ead. glos. ibi *(vel multas mutationes Prælatorum habuit Ecclesia)* Notatur ad hoc quòd non est Ecclesiæ computandum quadriennium quando illa interim frequentes, & repentinas Prælatorum mutationes passa fuit, ex his etenim præsumitur iusta ignorantia eorum, quȩ à prædecessoribus male gesta sũt, vt per *Monach. hic num. 5. vers. vel pone, Dec. cons. 36. num. 9. Redoan. d. q. 23. num. 15. Ioan. Andr. Imol.* & alij vbi *Bero. num. 18. in d. cap. 1. hoc tit. Cald. Pereira dicto verbo infra legitimum nu. 5. vers. quod idem*, & lare declarans, ac limirans *Sfort. quæst. 19. art. 9. per totum, & quæst. 20. num. 72.*

SVMMARIVM

1 *Ecclesia cõtra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum, postea non, nisi per viam Iuris communis.*
2 *Ecclesiæ aduersus confessionem restitutio in integrum est concedenda.*
3 *Confessio etiam iuramento firmata si falso per imprudentiam ab Ecclesia facta fuerit, poterit non obstante iuramento per restitutionem in integrum reuocari.*
4 *Restitutio in integrum aduersus confessionem delicti per imprudentiam ab Ecclesia emanatam eidem Ecclesiæ conceditur.*
5 *Ecclesiæ, aut minori ad restitutionem implorandum non sufficit se esse tales, sed necessariò requiritur insimul læsos proponi.*
6 *Ecclesia, vel minor probato iusto errore possunt confessionem suam reuocare.*
7 *Error facti siue alieni, siue proprij qualis sufficiat ad reuocandam confessionem & remissiue.*
9 *Ecclesia, seu minor quando veritatem fassi sunt, restitutio ex defectu læsionis danda non est, nisi in illis casibus in quibus veritatem fateri non tenebantur, vt n. 10.*
11 *Veritatem in quibus casibus quis fateri non teneatur, sed licitum et sit ob occurrentes circumstantias eandem celare? remissiue.*
12 *Confessio falsa quando absque dolo minoris, seu Ecclesiæ per errorem, siue ignorantiam emanauit, restitutio conceditur.*
13 *Restitutio non competit Ecclesiæ, vel minori si per dolum, vel malitiam falsum confitantur.*
14 *Confessionis extraiudicialis plures sunt effectus, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus.*
15 *Læso etiam modica sufficit ad restitutionem.*
16 *Negotium finitum non dicitur. nisi per sententiam, quȩ transierit in rem iudicatam, vel per transactionem post confessionem celebratam.*
17 *Confessio in prima instantia emissa potest reuocari in causa appellationis.*
18 *Confessio prætextu erroris an licitum sit reuocare post conclusum in causa, ostenditur, & num. 19.*

Cap. Si aduersus. II. & vlt. *Bonif. VIII*

1 Prælatus Ecclesiæ, quando in lite est aliqua confessus contra Ecclesiam, Ecclesia infra quadriennium computandum à tempore confessionis potest petere beneficium restitutionis in integrum, sed si in quadriennio negligenter omitrar petere, nõ potest deinde nisi ex rarionabili causa. Item tanquam priuarus per viam communem semper porest errorem facti reuocare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 552. Alagona in compend. pag. 193.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.* Probat
2 *Aduersus confessionem, &c.* hic tex. Ecclesiæ aduersus confessionem in integrum restitutionem esse concedendã, vt per *Anch. hic*

hic in princip. Francb. num. 4. Domin. *num. 1. glos. verbo restituimus.* ibi, *in confessione in cap. auditis, sup. hoc tit* & ibidem *Butr. nu. 20. & 31. Bellem. num. 6. vers. secundo oppono*, plures citati à *Sfort. de restit. q. 65. num. 15. vers. in contrarium*, *Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 112. num. 17.* & in specie aduersus confessionem Prælati Ecclesiam restituendam tradit *Card. Tusch. lit. C. conclus. 669. num. 43.*

3 Primò amplia procedere etiam in confessione iuramento firmata, hæc enim si falsò per imprudentiam facta fuerit, poterit, non obstāte iuramento, per restitutionem in integrum reuocari, vt ex sententia *Baldi*, qui late confirmat *in cap. vlt. num. 5. in fine, cum seqq. de confess. & in l. vnic. num. 55. cum seqq. C. eod. tit.* plene *Beroi. q. 135. per totam, Roland. cons. 51. num. 37. lib. 1. & cons. 31. num. 10. eod. lib. Gutier. in auth. Sacramenta puberum nu. 132. C. si aduersus vendit.* late *Sfort. de restit. q. 65. num. 19. cum seqq.*

4 Secundò amplia procedere siue in ciuili, siue etiam in criminali causa cōfessio per imprudentiā, facilitatem, vel aliam causam emanauerit, adhuc enim, etiamsi criminale sit negotium, aduersus confessionem delicti restitutioni locus erit, vt ex generali *reg.* huius tex. & *in l. certum §. vlt. ff. de confessis*, deducunt Doctores magis communiter adducentes etiā in confirmationem primò decisionem *tex. in l. si ex causa §. nunc videndum vers. sed si ff. de minorib.* arguendo de negatione ad confessionem, quasi contrariorum eadem sit disciplina, iuxta vulgarem *reg. l. 1. in princ. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni Iuris*, ex quibus hanc ampliation. ita originaliter docuit *Angel. in d. l. certum §. vlt.* cuius sententiam vltra alios antiquiores, quos ipsi referunt, sequuti sunt *Hippol. in d. l. 1. in princip. num. 18. & in §. vlt. num. 96. & in l. de minore, num. 57. ff. de quæst. Afflict. decis. 208. num. 5. Carrer. in praxi §. circa 4. num. 10. Menoch. de arbitr. casu 268. num. 3. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo, vel aduersarij dolo à nu. 39. Gutier. in d. auth. Sacramenta puberum num. 131. Morl. in emporio Iuris tit. 5. q. 7. num. 12. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 112. num. 17.* & alij innumeri, quos referunt, & sequuntur *Sfor. q. 65. num. 37. Farinac. in praxi crimin. part. 3. quæst. 81. num. 374. cum seqq.*

5 *Læsa Ecclesia.* Ergo ad restitutionem implorandam non sufficit Ecclesiæ aut minori se esse tales, sed necessariò requiritur insimul læsos proponi, vt per *Dec. cons. 564. num. 18. Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 21. cap. 9. & 10. in princip. Sfort. q. 4. art. 1. cum seqq. Morl. in emporio Iuris p. 1. tit. 5. in prælud. num. 7. Cald. Pereira verbo sui facilitate, & verbo vel aduersarij dolo à nu. 1.* Nec sufficit læsionem allegare, sed insimul probari debet ex traditis per *Dec. d. cons. 564. num. 18. Ruin. cons. 35. lib. 1. Mascard. de probat. concl. 1279. num. 5. Sfort. q. 36. art. 2. cum seqq. Morl. d. num. 7. Pichard. in §. extraneis num. 63. & seqq. Instit. de hæredum qualit.* non solum in ciuilibus, vt tenent *Specul. hoc tit. §. 1. vers. sed nunquid Ecclesia nu. 36. Abb. in cap. auditis in fine sup. hoc tit. Card. in Clem. vnica nu. 19. inf. eodem*, plene *Natt. cons. 558. per totum, Bald. Salicet.* & plures alij, quos refert, & sequitur *Sfort. d. q. 65. num. 30. vers. in contrarium*; *Mascard.* late confirmans *concl. 1279 num. 19* sed etiam in criminalibus, vt est de mente *Cyni in l. clarum num. 4. C. de auctor. præst.* vbi *Alberic. num 2. Foler. in pract. verbo etsi confitebuntur part. 1 num. 19.* defendit late *Gom. tom. 3. vari cap. 1. num. 66. vers. sed his non obstantibus, Clar. §. fin. q. 60. in fine princip. Farin. d. q. 81. num. 378.*

6 *Vbi vero per viam communem, &c.*

Notatur ad hoc quod Ecclesia, vel minor, probato iusto errore possunt confessionem suam reuocare, vt per *Gutier. de iuram. confirmat. part. 3. cap. 8. Sfort. de restitut. q. 8. n. 16 cum seqq. Card. Tusch. tom. 2. lit. C. concl. 649.* & in confessione criminis siue spontanea, siue per torturam emanata admittunt plene citati per *Farinac. in praxi crimin. part. 3. q. 81. num. 315.*

7 *Erroris, quē in facto prætendit, &c.*

Qualis error facti siue alieni siue proprij ad reuocandam confessionem sufficiat post *glos. 1. in l. 2. ff. de vsuris* vbi *Bart. à num. 6 & in l. error*, vbi omnes, *C. de iuris, & facti ignorant.* tradunt *Padil. ibi à num. 31. Ioas. ex nu. 21.* cum late adductis circa ignorantiam facti proprij vel alieni per *Mascard. de probat. concl. 638. 735. & 879. num. 40. cum seqq. Gutier. de Iuram. confirm. par. 3. cap. 18.*

8 In glos. [Confessionem] ibi (*Ergo contra confessionem datur restitutio*) Plures solutiones ad difficultates per hanc *glos.* excitatas referunt *Specul. hoc tit. §. 1. col. antepen. Sarmient. select. lib. 3. cap. 13. num. 6. cum seqq.* vbi *nu. 8.* specialiter hunc tex. intelligit, & denique *Sfort. q. 65. num. 17.*

9 In ead.

9 In ead. glos. ibi *(sed contra, aut confessa est veritatem, &c.)* Notatur ad hoc quòd quando Ecclesia, seu minor veritatem fassi sunt, restitutio ex defectu læsionis danda non est; vt per *Gom. tom. 3. cap. 1. num. 66. Sarmien. d. cap. 13. num. 6. Sfort. quæst. 65. num. 17.*

10 Si verò in illis casibus in quibus veritatem fateri non tenebantur, eam fassi sunt, tunc restitutio illis concedenda erit, siquidem negati non potest illum esse læsum, qui cùm possit verum celare, nihilominùs confessus fuit, & ex tali confessione præiudicium fuit sequutus; neq; tunc contra veritatem detectam minor, aut Ecclesia restituuntur, sed aduersus damnum, quod illis ex tali confessione resultauit facientes illud quando facere non tenebantur, vt aduertit eleganter *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 112. num. 17.*

11 Plures enim sunt termini in quibus pars veritatem fateri non tenetur, sed licitum ei est ob occurrentes circumstantias eandem celare, iuxta doctrinam *D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. & q. 100. art. 3. & q. 111. art. 1. Salon. de Iust. q. 62. art. 2. controu. 15. Cou. lib. 1. var. cap. 2. à num. 2. Cordub. lib. 1. sui quæstion. q. 43. Nau. Sot.* & plures alij de quibus *Gutier. canon. lib. 1. cap. 11. num. 39. & 40. Fr. Ludou. Beia, respons. casuum Conscientiæ p. 1. casu 32. Sayr. in claui Regia lib. 12. cap. 2. num. 5. cum seqq. & cap. 16. num. 4. Cened. ad Decretum collect. 43. num. 11.*

12 In ead. glos. ibi *(aut falsitatem, &c.)* Notatur ad hoc quòd si per errorem, ignorantiam, imprudentiam iuuenilem, aut aliam causam bona fide absque dolo minoris, seù Ecclesiæ falsa confessio emanauit, restitutio, competere debet, cum licet falsum dixerint, mendacium tamen formale ibi non reperiatur iuxta reg. *cap. his autem, & cap. Beatus Paulus 22. q. 2.* & quæ tradit *D. Thom. 2. 2. q. 110 art. 1.* cum alijs de quibus *Sayr. in claui Regia lib. 12. cap. 2. à num. 1.* læsi enim omnino proponuntur in eo quod sic falsum per imprudentiam, aut errorem confessi sunt, vt benè agnoscunt *Sarmien. lib. 3. select. cap. 13. num. 6. vers. tertio vero casu, Sfort. q. 65. num. 17. in princip.*

13 Si vero per dolum, vel malitiam falsum confiteantur, restitutio illis non competit, vt per *Sarmien. d. num. 6. vers. quarto igitur, Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo læsis num. 7. Cuiac. tom. 1. lib. 1. quæst. Pauli super l. minor 32. ff. de minorib. Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 2. cap. 10. §. vt minor.*

14 In glos. [In iudicio] ibi *(quia extra iudicium non nocet)* Falsam rationem assignat hæc glos. plures enim confessionis extraiudicialis in Iure sunt effectus tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis, vt per *tex. in l. generaliter, ad fin. C. de non numer. pecun. l. quæro §. vlt. ff. de adilit. edicto, l. Publia § fin. ff. deposti* notant scribentes vtrobiq; disputantes an, & quando plene, vel semiplene probet si fiat parte præsente, vel absente, vel faciat indicium ad torturam, prosequuntur *glos. verbo confessus vers. quandoq; tamen in cap. vlt. de confessis; glos. verbo confitentem per tex. ibi in cap. vlt. de success. ab intest. glos. 1. in l. cum probatio ff. de probation.* & post *Bart. in l. admonendi num. 48.* vbi *Ias. in repet. num. 158. cum seq. ff. de iureiur.* ac alios antiquiores, quos ipsi referunt, plenè *Gutier. de iuramento confirmat. p. 1. cap. 54. Mascard. de probat. concl. 346. cum seq. & concl. 350. Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. de confess. à num. 2. vsq; ad num. 20. Clar. in pract. §. fin. q. 21. num. 31. & ibi addit. Baiardi à num. 121. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 37. num. 47. & par. 3. q. 81. à princip.* cum quibus videbis.

15 In glos. [Læsa] ibi *(quia pro leui læsione non datur restitutio)* Contrarium vero, immo quod læsio etiam modica sufficiat ad restitutionem, videtur tenere *glos. 3. in l. 2. C. aduersus vend. pignor.* recepta communiter ex Legistis secundum *Cou. in l. Gallus §. & quid si tantum par. 2. num. 76. cum seq. Cou. lib. 1. var. cap. 3. nu. 11. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 1. cap. 1. num. 26.* & alios de quibus *Sfort. de restit. q. 4. num. 105. vers. tertio, Donel. lib. 21. commentar. Iuris Ciuilis cap. 9. col. pen. & cap. 12. vers. nono*, qui omnes constanter defendunt ad restitutionem concedendam nihil referre vtrum magnum, vel paruum sit minoris, seu Ecclesiæ præiudicium, rectè interpretantes *tex. in l. scio ff. de minorib.* de quo *glos. hic*, vt non simpliciter in modicis restitutionem neget, sed in satis minimis, nec etiam in his absolute, sed ita demum quando maiori summæ præiudicatur.

16 In glos. [Finitum, vlt.] ibi *(putà sententia, vel transactione)* Notatur ad hoc quòd finitum non dicitur negotium nisi per sententiam, quæ transierit in rem iudicatam, vel per transactionem post confessionẽ celebratam, vnde in causa appellationis posse confessionem reuocari in prima instantia emissa

17 ex *Bart.* & alijs tradunt *Padil in l. error n. 41.*

in

in l. error num. 41. C. de iuris & facti ignor. Gutier. de iuram. confirmat. p.3. cap.8. nu.4. & seq. & Sfort. q. 8. num. 34. D. Barbos. in l. si debitori num. 133. ff. de iudic.

18 In addit. eiusd. glos. ibi *(si est conclusum, &c.)* Notatur ad hoc quòd post conclusionem in causa iam non est licitum reuocare confessionem prætextu erroris, quasi negotium finitum dicatur, vt per *Padil. in d. l. error num. 39. Sfort. q.8. num.38.* iunctis traditis per *Azon.* & alios citatos à *Farin. in praxi crimin. p.2. q.77. à num. 257. cum seqq.*

19 Verumtamen etiam post conclusum in causa, quandiu sententia lata in rem iudicatam non transierit, confessio reuocari poterit, solumq; interim pendente conclusione error probari non valet iuxta doctrinam *glos. verbo conclusum in cap. cum dilectus, de fide instrum. &* reg. *cap. pastoralis, vers. si vero, de causa possess.* cum similibus, atq; ita verius est dicere eo tempore non tam tolli facultatem reuocandi confessionem, quàm solum suspendi, vt ex *Afflict.* notat *Gutier. de iuramento confirmat. p.3. cap.8. num. 2. Sfort. d. q. 8. num. 38. in fine.*

De Arbitris. Tit. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri duo ex tribus quando concordant in summa tenet illorum sententia, si omnes discordant tenet sententia de minori summa, & num. 2. & ratio præstatur num. 3.*

4 *Amplia procedere etiamsi duo illi arbitri protestentur se in minori summa de per se consentire.*

Cap. Si ex tribus. I. *Bonif. VIII.*

1 QVANDO ex tribus Arbitris duo concordant in summa, v. g. triginta soluendorum, & vnus non, standum est sententiæ duorum; si non concordant, sed vnus te condemnat in triginta, secundus in viginti, tertius in decem standum est minori, idest decem, quia in ea omnes conueniunt. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. *Viuian. in ration. lib. 1. pag. 552. Alagona in compend. pag. 193.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 Eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc tex. desumunt *Felin. in cap. cum inter num. 19. de re iudic. Roman. in l. 1. §. si stipulanti col. 2. ff. de verb. oblig. Fulgos. per tex. ibi in l. diem 32. §. si plures ff. hoc tit. Cou. lib. 1. variarum cap. 2. nu. 6. & practic. cap. 25. num. 6. vers. vndecimo, Vincent. de Franch. decis. 356. num. 1. Valasc. de partitionibus cap. 9. num. 12. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 167. num. 6.* In maiori enim summa inest minor, *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 906. Card. Tusch. tom. 7. lit. S. concl. 885. Pichard. ad §. præterea num. 8. Instit. de inutilib. stipulat. Card. Seraph. Rotæ decis. 267. num. 4.*

3 Ratio decisionis est quia inter pares Iudices eligenda est sententia quæ reo fauet *l. inter pares ff. de re indic.* idem præcipue in summis, in quibus sententia, quæ in minori summa condemnat est eligenda iuxta tex. in *d. l. inter pares, vers. fin.* tum quia licet de per se in illa non consentiant Iudices, attamen in ea consentiunt tanquam in parte totius, itaut sit verum dicere omnes in casu concordasse, & quoad excessum discordasse, sicut intendunt *Dec. in l. in eo quod plus nu. 9. ff. de reg. iur. Butigel. nu. 5. & Ferret. nu. 6. in d. §. stipulanti.*

4 Amplia procedere quamuis duo illi Arbitri protestentur se in minori summa de per se non consentire, quia cum prædictus consensus in minori summa procedat ex Iuris dispositione, & ab ipsa lege sit inductus, nihil operatur protestatio hominis, iuxta *reg. l. 3. ff de legat. 1.* tum etiam quia protestatio contra ea, quæ pendent à Iuris dispositione, & non à voluntate partium, prout in hoc tex. & in *d. §. si plures*, nullum habet effectũ iuxta *glos.* receptam in *l. alimenta C. de negot. gestis Ias. in §. fuerat num. 106. Instit. de actionib.* & ita tenet *glos. vlt. ad fin. in præsenti*, quam probat, & communiter receptam testatur *Ias. in d. l. inter pares num. 9.* contra plures, quos refert, & sequitur *Cou. d. nu. 6. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Arbiter vnus ex tribus si nolit examinando, vel difiniendo negotio interesse duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset, circa Iudices autem antiqua Iura seruentur, & num. 2.*

3 *Princeps non subijcitur alicui necessitati.*

4 *Collatio quando est libera potest exerceri sine alicuius consilio.*

5 Di-

5 Dictio, libere, omnem obligationem excludit.
6 Res eadem diuersis respectibus diuerso iure censetur.
7 Leges etiam quoad laicos non sunt seruandæ in locis Ecclesiæ subiectis quoad temporalia, sed Canones.
8 Canonum auctoritate deficiente si reperiantur leges Ciuiles contrariæ Sanctorum dictis, an sit standum potius legibus, aut Sanctorum Patrum sententijs, ostenditur.

Cap. Vt quæstionibus. II. & vlt.

1 Arbitros tres quando partes eligunt, & vnus ab alijs duobus legitime vocatus non vult interesse, vel non curat venire cessante impedimento legitimo, illi duo possunt examinare, & definire, acsi ille, qui malitiose non vult adesse, esset præsens, & non consentiret, circa Iudices vero est standum antiquis Iuribus. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Butr. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 565. Alagona in compend. pag. 198.* remissiue *Ximen. in concordant. p. 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumit *Anton. Gom. l. 38. Tauri num. 4.*

3 *Licet lex Ciuilis, &c.* Notatur ad hoc quòd Princips nõ subijcitur alicui necessitati, vt per *Cass. in cathalogo gloriæ mundi p. 5. consid. 24. ver. 133.*

4 *Et libere diffinire.* Notatur ad hoc quòd quãdo collario est libera potest exerceri sine alicuius consilio, vt tradunt *Curt. Iun. cons. 2. num. 3. & Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. num. 2.* nam di-

5 ctio, *libere*, in hoc tex. omnem obligationem excludit, vt per *Valasc. cons. 123. num. 8.* cum alijs per me citatis in *tract. de clausul. vsufreq. claus. 190. num. 6. secundum Lugdunen. impress.*

6 In glos. [Lex Ciuilis] ibi *(Et sic diuerso respectu vtriusq; &c.)* Notatur ad hoc quòd diuersis respectibus eadem res diuerso Iure censetur, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 18. num. 23. & de nobilit. cap. 28. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 6. proem. nu. 69. cum seqq. Monach. Florent. decis. 28. nu. 12.*

7 In ead. glos. ibi *(dic quod non in locis, quæ non sunt in temporali iurisdictione Ecclesiæ)* Notatur ad hoc quòd in locis Ecclesiæ subiectis quoad temporalia leges non sunt etiam quoad laicos seruandæ, sed Canones, vt per *Cou. de sponsalib. p. 2. cap. 7. §. 7. num. 15. Ioan. Garc. reg. 57. num. 12. Cardin. Tusch.*

8 *tom. 4. lit. I. concl. 380.* Verum autem deficiente Canonum auctoritate si reperiantur leges Ciuiles contrariæ Sanctorum Patrum dictis, veluti Hieronymi, Augustini, & similium, standum sit potius legibus, aut Sanctorum Patrum sententijs, solet ab aliquibus in dubium reuocari, quod quidem ad vtrãq; partem late disputauit *Luc. de Pena in l. medicos col. 2. C. de profess. & med. lib. 10.* cuius verba transcripsit *Cassan. in cathalogo gloriæ mundi p. 10. consid. 23.* laudat *Perez ad leges Ordin. in proœm. q. 11. Burg. de Pace ad l. 1. Tauri num. 620. ad fin. Azeued. ad tit. 1. in princ. à num. 20* cum quibus videtur resoluendum sub distinctione, aut enim agitur de materia spirituali, & ad Fidem spectante, seu de interpretatione sacræ Scripturæ, & tunc Sanctorum Patrum dicta legibus Ciuilibus esse preferenda probat tex. *in c. de libellis, iuncta glos. verbo illorum 20. dist.* Aut agitur de materia absolute temporali, videlicet de testamentis, hæreditatibus, & similibus, & tunc potius legibus Ciuilibus standum est, quia à Summis Pont. approbantur in huiusmodi materijs, & dicuntur per ora Principum diuinitus promulgatæ in *cap. vlt. 16. q. 3.* quã tamen approbationem non habent dicta Sanctorum Patrum *cap. noli, cap. ego solis 9. dist.* comprobat *Can. de locis Theolog. lib. 7. cap. 3. cum seqq. Albertin. de assertion. Catholic. q. 15. a num. 7. & 13.*

IN LIBRVM SECVNDVM Sexti Decretalium.

De Iudicijs. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Legatus Apostolicus secundum Ius non potest cogere partem coram se personaliter comparere nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vel nisi necessitas Iuris hoc exigat.*
2 *Causa debet exprimi in citatione, vt quis personaliter veniat.*
3 *Procurator non admittitur in causis criminalibus.*
4 *Pars per procuratorem in criminalibus quando excusari possit.*
5 *Procurator non admittitur ad allegandas exceptiones, quæ tangunt crimen.*
6 *Procurator in causis criminalibus admittitur*

tur ad allegandam exceptionem incompetentiæ.

7 *Procurator si admittatur in causa criminali valent, quæ sunt facta cum eo si non opponatur.*

Cap. Iuris esse. I. *Innoc. IV.*

1 LEGATVS Apostolicus secundum Ius non potest cogere partem coram se personaliter comparere, nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vel nisi necessitas Iuris hoc exigat, v. g. si causa sit criminalis, vel pro veritate dicenda, vel pro iuramento calumniæ præstando. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Butr. Ludou. Gomez, Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 16. Alagon. in compen. pag. 205.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Vel alia iuris necessitas, &c.* In citatione igitur, vt quis personaliter veniat, debet exprimi causa, cum sit contra Ius commune, vt per *Tiraquel. de pœnis temper. in præfat. num. 59. Cardos. in praxi Iudicum verbo citatio num. 14. Azeued. l. 3. num. 41. tit. 3. lib. 4. noua Recopil. Mench. vsufrequent. cap. 24. à num. 10. Camil. Borrel. in summa omnium decis. tit. 44. num. 38.*

3 In glos. [Criminalis] ibi (*si autem criminaliter intentetur procurator non interuenit*) Notatur ad hoc quòd procurator non admittitur in causis criminalibus, vt per *Boss. in praxi crimin. tit. an in criminalibus iudicijs quis pro absente interuenire possit, Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 12. Clar. §. fin. q. 32. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 80. Brunor. à Sole in locis communibus verbo procurator num. 2. & 4. Parlad. lib. 1. rerum quotidian. cap. 20. num. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1305. Perez ad l. i. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Mench. vsufreq. cap. 39. num. 24. Hortens. Caualcan. de brachio Regio par. 1. num. 49. vers. septimo, Ceuall. commun. contra communes quæst. 237. num. 1. & 2. Farinac. in praxi crimin. par. 3. quæst. 99. Cald. Pereira quæst. forens. in comment. ad l. vnica C. ex delictis defunct. par. 2. à num. 50.*

4 Poterit tamen pars per procuratorem excusari propter iustam causam impedimenti, seu absentiæ ob non comparendum, vt tradunt *Robert. lib. 2. sentent. cap. 3. Franc. Marc. decis. 626. Clar. dicto §. final. quæst. 34. num. 5. Marant. de ordine iudic. par. 4. princip. dist. 1. num. 58. cum seq. Rebuff. in tractat. exception. num. 305. & in declarat. arboris except. num. 20. Menchaq. vsufreq. cap. 17. num. 3. Parlad. d. cap. 20. à num. 5. Anton. Gabr. commun. tit. de malefic. concl. 9. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæst. 8. num. 48. & 49. Aloys. Ricc. d. collect. 1035. vers. limita secundo, Sebast. Naeui. in remission. ad l. pen. §. crimen ff. de publ. iud. Farinac. dicta quæst. 99. num. 211. cum sequentibus, Valasc. cons. 66. num. 14.* Pro absente enim admittitur defensor, ex *Farinac. par. 4. consil. 35. num. 2.*

5 *& 3.* Ad allegandas vero exceptiones, quæ tangunt crimen procurator non admittitur, vt per *Farinac. dict. quæst. 99. num. 48. cum sequentibus,* vbi *num. 214.* secus resoluit si crimen non tangant, & *num. 215.* & *268.*

6 subdit quòd admittitur procurator ad allegandam exceptionem incompetẽtiæ Iudicis.

7 In eadem glos. ibi (*sed quærebat hic Ber. si admittatur procurator in causa criminali an valeant quæ facta sunt cum eo? & videtur quod sic si non opponitur exceptio*) Sequuntur *Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 16.* Perez *l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Clar. § fin. q. 32. num. 24. Mench. vsufreq. cap. 21. Mich. Graff. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 1. num. 36. pag. 433. col. 2. Farin. d. q. 99. num. 242. cum seqq. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 17. num. 10. & quæst. forens. in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunctor. p. 2. num. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Mulieres personaliter ad iudicium, quacunque causa in Iure non expressa inuitæ trahendæ non sunt, sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, Iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet, & Iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres Religiosæ etiam volentes extra Monasterium suum ex aliqua causa personaliter, ad iudicium trahi non possunt, quod contra prædicta fit, est irritum.*

2 *Mulieres non sunt cogendæ venire ad iudicium pro testimonio dicendo, vel alterius rei causa.*

3 *Conciliantur tex. in præsenti, & in cap. 3. de testib.*

4 *Mulieres non solum illustres, sed etiam aliæ*

licet nobiles non sint, ad iudicium trahi non debent.

5 *Mulieres in causis Fidei cogi possunt ad iudicium venire.*

6 *Mulieres sua propria voluntate, ad Iudicem accedere possunt causa ferendi testimoniũ.*

7 *Mulieres pro debito ciuili etiam fiscali carcerari non possunt, quamuis renunciarent priuilegio ne in carcerem detrudantur pro debito ciuili.*

8 *Mater, seu auia pro debito ex administratione tutelæ proueniente incarcerari non potest.*

9 *Mulier egregia quando examinatur in eius domo, tunc in tali examine non est citanda pars.*

10 *Iudex ad recipiendos testes legitime impeditos potest mittere non solum alium Iudicem, & qui habet iurisdictionem, sed etiam tabellionem, vel aliam personam omni iurisdictione carentem.*

11 *Excommunicationem Papæ reseruatam incurrit ille, qui fingit casum, vel fraudem aliquam facit, quo Iudex ipse vadat ad accipiendum testimoniũ alicuius fœminæ.*

12 *Verbum futuri temporis duplex, seu geminatum vbi est in eadem Constitutione, tunc denotat latam sententiam.*

13 *Alimenta sunt exhibenda Iudici, vel Notario, quando ipse iudex accedit, vel Actuarium mittit ad examinandos testes.*

Cap. Mulieres. II. *Bonif. VIII.*

1 MVlieres inuitas ad comparendum personaliter quacunq; ex causa in Iure non expressa nemo trahere potest, & si necessarium est testimonium earum, Iudex mittat tabellionem expensis partis producentis eas, & si receptio testium alteri committi non possit, ipsimet Iudex accedat personaliter. Quod si non deceat ire Iudicem, quia v.g. est Episcopus, vel non potest quia infirmus; mittat tabellionem, vel alias personas idoneas, & si Iudex fingat casum, vt ex fraude personaliter eat, sit ipso iure excommunicatus. Item fœminæ Religiosæ non vocentur extra Monasterium, vel Clausuram ad iudicium, etiamsi ipsæ velint; tandem omnia, quæ tentantur contra prædicta sunt irrita, & nulla ipso iure. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arebid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Butr. Franch.* Ludou. *Gomez, Domin. Monach. Franc. Viu. ration. lib. 2, pag. 17. Alagona in compend. pag. 206.* remissiue *Ximen. in concordant. p. f. & 2.*

2 *Ad iudiciũ personaliter euocari, &c.* Collige ex tex. non esse cogendas mulieres venire ad iudicium pro testimonio dicendo, vel alterius rei causa, vt per *glos. verbo prohibemus*, Franch. *num. 1. Domin. num. 2. Anchar. num. 1. Gem. num. 10.* & alij in præsenti, *Abb. notab. 3. Imol. num. 2.* & communis *in cap. 3. de test. lib. Bald. num. 5. in l. fin. C. de procurator. Felin. in cap. si qui testium num. 3. de test. lib. l. 3. tit. 7. par. 3. Marian. de citation. art. 20. num. 35. Tiraquell. de iure mariti glos. 5. num. 212. & l. 10. connub. glos. 1. part. 10. nu. 33. & seq. Rebuff. ad leges Galliæ tit. de inquisition. art. 15. glos. 1. num. 6. Cou. in cap. quamuis pactum p. 1. in initio nu. 8. Io. Garc. de nobilit. glos. 48. §. 2. D. Barbos. in l alia §. eleganter num. 10. ff. soluto matrimon.*

3 Non obstat *d. cap. 3. de test. lib.* ibi, *huc festines adducere*, quibus verbis manifeste tex. probare videtur posse mulieres inuitas adduci ad Iudicem causa ferendi testimonium, quia reiecta sententia *Io. Andr.* & aliorum in præsenti existimantium hunc tex. esse legem extrauagantem, & particularem ordinatam ad partes Italiæ tantummodo, & illic solum obseruari debere, dicendum est tex. illum in *d. cap 3.* procedere Iure antiquo, quo tempore regula hæc, seu constitutio non ita generaliter cognita erat, nec statuta simpliciter, & absolute, prout hic de nouo statuitur per verbum *prohibemus*, de quo in præsenti, licet enim ex ratione huius tex. in nonnullis casibus fuisset receptum id, quod modo per hunc tex. de nouo statutum est, vt patet ex *l. 2. C. de ijs, qui ven. ætatis, & in l. maritus 21. C. de procurator. & in l. 2. §. fin autem C. de iureiur. propter calum. & in cap. mulieres, in princ. de sententia excom.* cum multis alijs, vt per *Alberic. in l. principales num. 1. C. de iuretur. propter calumn.* nihilominus tamen in ferendis testimonijs per mulieres, vel alio respectu generalis, & absoluta prohibitio solum per Bonifacium VIII. in præsenti facta est, ne venirent ad Iudicem, ad quem antea venire tenebantur, iuxta tex. in *d. cap. 3.* sic similiter Moniales, quas tex hic prohibet venire ad Iudicem, antea de Iure antiquo per se, vel per procuratorem coram illo stare poterant, vt colligitur ex *tex. in cap. cum dilecta, in princip. de rescript.* vbi notat *Abb.* & tradit in specie *Ludouic. Gom. in præsenti num. 37.*

4 Primo

4 Primò intellige hunc tex. procedere non solum in mulieribus illustribus, seu nobilibus, prout iam constituerat *Iurisconf. in l. ad egregias 15. ff. de iureiur.* & colligitur ex tex. *in auth. sed Iudex C. de Episcop. & Cleric. & in l. 1. C. de offic. diuers. Iudic.* verum etiã in alijs etiamsi nobiles non sint, vt per *Bart. in d. l. ad egregias num. 3. Marant. de ord. iudic. p. 6. cap. de citat. num. 27.* iuuant resoluta per *Mench.*
5 *de success. creat. §. 6. num. 38.* nisi in causis Fidei propter illius fauorem, & Iudicum auctoritatem, vt aduertit *Simanch. de Cathol. institut. cap. 44. num. 12.* vbi *num. 13.* subdit vrbaniùs, & modestius esse potius rogari per Inquisitores, quàm compelli.

6 Secundò intellige textum non procedere quando mulieres sua propria voluntate sine coactione ad Iudicem accedunt causa ferendi testimonium, tunc enim coram iudice debent dicere testimonium, traduntur in specie *glos. verbo inuitos*, & alij in præsenti, *Roman. & Aretin. vbi Ias. nu. 1. in d. l. ad egregias, Felin. num. 24. in cap. si diligenti, de foro compet. Soccin. reg. 316. Cou.* qui plures refert in *cap. quamuis pactum p. 2. in initio nu. 8. Perez ad l. 1. tit. 2. lib. 4. Ordin.* plures, quos refert, & sequitur *D. Barbos. in l. alia §. eleganter nu. 11. ff. solut. matrim.* Quamuis contrariam sententiam teneant *Cyn. in l. neque honorem C. de Episc. & Cleric. Roman. sing. 169. Gom. in præsenti nu. 2. & 4. & in §. pœnales Instit. de actionib. nu. 30. Mench. de success. creat. §. 22. num. 83.* Pro quibus non facit tex. hic ad finem *vers. cæterum*, ibi, *etiamsi ad hoc voluntas accesserit earumdem*, siquidem tex. in *d. vers. cæterum*, loquitur in Monialibus, quæ quidem etiam volentes propter clausuram ex vi præcepti, seu voti ob bonum Religionis conseruandæ necessariam pro quacunq; alia causa à claustris Monasterij saltem tempore huius tex. exire nequeunt, iuxta tex. in *cap. indemnitatibus 43. §. porro, de elect. hoc lib.* in specie considerat *Felin. in d. cap. si qui testium num. 3. de testib.* Vnde cum *tex.* iste prædictis Monialibus priuilegium non concedat ratione dignitatis personæ, sed quia ratione voti, & Religionis, quam profitentur, à clausura exire nequeunt, merito illis etiam volentibus renunciatio non permittitur, & facta valere non debet iuxta reg. *tex. in l. pacta, quæ contra C. de pactis*, ac proinde cum respectu Monialium ex prædicta consideratione tex. specialiter procedat in illis, iam ex eo aperte colligitur differentia inter illas, & reliquas fœminas, de quibus egerat in principio, & consequenter retorquetur idem tex. contra supracitatos Doctores, tantum abest, vt pro illorum sententia aliquod faciat fundamētū.

7 Tertiò intellige vsque adeo mulieri prohiberi in iudicium venire cum non deceat illas vagari, vt etiam pro debito ciuili carcerari non possint, ex adductis per *Duen. reg. 312. Tiraq. l. 10. connub. glos. 1. p. 10. nu. 30. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 88. num. 10. Mench. illust. lib. 3. cap. 97. num. 2. Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 3. num. 19. Gutier. pract. lib. 2. q. 25. Soar. de Pace in praxi tom. 1. p. 4. cap. 2. nu. 34. Farin. in praxi crim. p. 1. q. 27. num. 42. & 56. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 15. num. 30. Pradil. in summa legum pœnalium p. 2. casu 16. n. 5. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 332. vers. secundo, Bernard. Graue. ad pract. Camer. Imper. lib. 1. concl. 26. nu. 7. & 8. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 320. nu. 16. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo sine curatore, nu. 108. Cardos. in praxi Iudicum, verbo carcer nu. 6. Benedict. Aegid. in tract. de Iure, & priuileg. honestatis art. 3. de carceris exceptione honestatis causa.* Amplia primò etiamsi tenūciarent priuilegio ne in carcerē detrudantur pro debito ciuili, vt per *Mench. d. q. 88. nu. 1. D. Barbos. in l. alia §. eleganter nu. 24. ff. soluto matr. Bened. Aegid. d. art. 3. nu. 7.* Amplia secundo, vt nec etiam pro debito fiscali carcerari possint, secundum *Duen. d. reg. 312. vers. amplia secundo, Farinac. d. q. 27. nu. 43. Benedict. Aegid. d. art. 3. nu. 3.* licet secus pro collectis, tributis, & gabellis asserat *Flores de Mena var. lib. 2. q. 21. num. 152.* Amplia ter-
8 tio, vt nec mater, seu auia pro debito ex administratione tutelæ proueniente incarcerari possit, sicut docent *Duen. d. reg. 312. vers. secundo limita, Gom. hic nu 22. Cou. lib. 2. var. cap. 1. nu. 3. Mench. de success. creat. lib. 3. §. 22. limit. 18. nu. 82. & illustr. lib. 3. cap. 97. num. 1. Placa de delictis lib. 1. cap. 34. nu. 12. Menoch. d. q. 88. num. 12. Matien. l. 10. glos. 1. nu. 3. tbi Azeued. nu. 3. tit. 3. lib. 5. nouæ Recopil. Gutier. de tutel. p. 1. cap. 8. num. 33. & 34. Cald. Pereira d. verbo sine curatore num. 108. vers. cæterum, Farin. d. p. 1. q. 27. num 62. & 63. Baec. de inope debit. cap. 15. nu. 13. & de decima tutor. cap 4. num. 46. & 78. Bernard. Graue. ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. conclus. 90. consid. 1. num. 2. D. Barbos. in d. §. eleganter num. 24. vers. quod etiam, Benedict. Aegid. dicto art. 3. num. 5.* Quicquid contrarium teneant *Greg. l. 3. verbo personalmente tit. 7. part. 3.*

Anton. Gom. l. 62. Tauri num. 2. vbi Palat. num. 3. Rebuff. ad leges Galliæ tit. de litter. obligation. art. 2. glos. 3. num. 32. Pradil. d. casu 16. num. 5. Cardos. d. verbo carcer nu. 6.

9 *Sed cum necessarium, &c.* Notatur ad hoc quòd quando examinatur mulier egregia in eius domo, tunc in tali examine non est citanda pars, vt per *Farinac. d. p. 2. quæst. 72. num. 68. & 69.*

10 *Tabellionem, aut aliam personam idoneam, &c.* Collige ex tex. posse Iudicem ad recognoscendos testes legitime impeditos mittere non solum alium Iudicem, & qui habet iurisdictionem, sed etiam tabellionem, vel aliam personam omni iurisdictione carentem, ita in specie tradunt *Salicet. in auth. sed Iudex C. de Episcopis, & Cleric. Bald. in l. hac consultissima §. si quis autem num. 1. vbi Alex. num. 4. C. de testament. Hippol. in l. de minore §. plurimum num. 16. ff. de quæstionibus, Abb. in cap. quoniam contra num. 30. de probat. Felin. in cap. cum causam à num. 21. & 28. Gom. in præsenti à num. 30. Cou. lib. 2. var. cap. 13. num.* 10. Ac proinde posse notarium examinare testes sine præsentia Iudicis, si illi Iudex talem examinationem committat, tradunt *Hippol. in l. de minore §. plurium nu. 16. 17. & 18. ff. de quæst. Scar. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 10. nu. 325. vers. testium examinationem pag. 553. Rot. decis. 552. nu. 2.* apud *Farin. collect. 1. nouiss. alias p. 4. diuers.* vbi subdit de consuetudine Hispaniæ testium examinationem committi notarijs.

11 *Alioquin fictor huiusmodi, &c.* Notatur ad hoc quòd ille, qui fingit calum, vel fraudem aliquam facit, quo Iudex ipse vadat ad accipiendum testimonium alicuius fœminæ, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam, vt per *Suar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 15. Gambar. de casib. reseruat. cap. 10. num. 8. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. septima, & num. 70. Iul. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 13. num. 20.* quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. num. 207. secundum Lugdun. impress.*

12 *Ipso iure sit irritum, & inane.* Vbi enim in eadem constitutione est duplex, seu geminatum verbum futuri temporis, tunc denotat latam sententiam, vt per *Tiraquell. in l. si vnquam, verbo reuertatur num. 46. & 47. C. de reuocand. donat.*

13 In glos. [Accedat] ibi *(expensis producentis)* Notatur ad hoc quòd quando negotio exigente Iudex ipse accedit, vel actuarium mittit ad examinandum testes, tunc sibi, vel notario alimenta sunt exhibenda, vt per *Surd. de aliment. tit. 1. q. 63. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 57. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Maior 14. annis per se, & per procuratorem potest agere, & defendere causam spiritualem, minor vero 14. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate Ordinarij Ecclesiastici Iudicis, & etiam delegati dati ad causas illas; Filiusfam sine patris assensu agit causam spiritualem.*

2 *Beneficialibus, & spiritualibus causis maior 14. annorum, & minor 25. sine curatoris, aut patris consensu habet legitimam personam standi in iudicio, tam per se, quàm per procuratorem.*

3 *Minor 25. annorum restituitur si fuerit læsus in actibus iudicialibus causarum etiam spiritualium, & beneficialium.*

4 *Minor 14. annorum in causis beneficialibus, & spiritualibus non potest per se in iudicio stare, sed debet procuratorem constituere.*

5 *Filiusfam. regulariter non potest stare in iudicio sine consensu patris.*

6 *Consensus patris filio præstandus ad standum in iudicio, an debeat esse expressus, remissiue.*

7 *Pater si sit absens, vel filius agat vtiliter, an possit esse in iudicio sine consensu patris? remissiue.*

8 *Pater in spiritualibus non admittitur pro filio sine mandato tanquam coniuncta persona, etiamsi vellet cauere de rato.*

9 *Patri non quæritur vsusfructus de eo, quod filius ordinatus acquirit ratione beneficij, vel alio modo.*

10 *Filiusfam. in causis beneficialibus, & spiritualibus potest esse in iudicio sine patris consensu, & procuratorem constituere.*

11 *Filia etiam minor in causa dotis potest esse in iudicio sine consensu patris.*

Cap. Si annum. III. & vlt.

1 QVi peregit decimum quartū annū suæ ætatis

ætatis poteſt in beneficialibus, ſeu ſpiritualibus cauſis, vel ab ijs dependentibus agere, vel defendere per ſe, vel per procuratorem à ſe deputatum. Qui eſt infra decimũ quartum annum per ſe non poteſt, ſed Epiſcopus det ei procuratorẽ ad litem, vel ipſemet cum auctoritate Epiſcopi eligat ſibi procuratorẽ. Delegatus, vel ab eo ſubdelegatus poteſt illi dare procuratorem ad lites tractandas coram ipſis. Item in litibus huiuſmodi ſpiritualibus filiusfam. poteſt litigare ſine conſenſu ſui patris. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 18. Alagon. in compend. pag. 206.* remiſſiue *Caſal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *In beneficialibus, & alijs, &c.*

Notatur ad hoc quòd maior 14. annorum, & minor 25. ſine curatoris, aut patris conſenſu habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio tam per ſe, quàm per procuratorem in cauſis ſpiritualibus, & beneficialibus, vt per *Flamin. Pariſ. de reſign. benef. lib. 4. q. 9. n. 49. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 220. num. 6.* In ijs enim pro maiori habetur, vt notant *Boer. deciſ. 350 num. 1. & ſeq. Flamin. d. tract. lib. 3. q. 7. num. 3. cum ſeqq. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 74. nu. 11.*
3 Non excluditur tamen à reſtitutione ſi fuerit læſus in actibus iudicialibus, ſecundum *Sfort. de reſtitut. par. 2. q. 60. num. 21. Cald. Pereira in l. ſi curatorem verbo, vel aduerſarij dolo, num. 42. Stephan. Gratian. citato loco.*

4 *Si vero infra quartum decimũ, &c.*

Notatur ad hoc quòd in cauſis beneficialibus, & ſpiritualibus minor 14. annorum non poteſt per ſe in iudicio ſtare, ſed debet procuratorem conſtituere, vt per *Flamin. d. lib. 4. q. 9. num. 4. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 5. collect. 1629.*

5 *Nec aliàs abſq; ipſius aſſenſu, &c.*

Notatur ad hoc quòd filiusfam. regulariter non poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu patris, vt per *Soccin. reg. 195. Caſſan. in conſuet. Burg. rub. 4. §. 5. verbo le mariſans, & rub. 6. §. 3. num. 5. Roland. conſ. 46. num. 3. lib. 2. Marant. de ordine iudic. p. 4. diſt. 16. nu. 30. Menoch. remed. 15. recuper. num. 385. Soar. de Pace in praxi tom. 1. p. 1. temp. 2. num. 15. D. Barboſ. in l. 2. §. quod ſi in patris num. 19. ff. ſolut. mat. Aldouin. conſ. 37. num. 5. & 6. Cardoſ. in praxi Iudicum verbo filius num. 50. Caſtil. controuerſ. lib. 1. de vſufructu cap. 3. num. 13.*

6 Vtrum autem huiuſmodi aſſenſus debeat eſſe expreſſus? vide *Mantu. lib. 3. locorum cap. 59. Tiraquell. de Iure mar. gloſ. 7. nu. 10. & 16. D. Barboſ. in l. 2. §. fin. num. 27. & 28. ff. ſolut. matrim. Cald. Pereira de reſolut. emphyt. cap. 11. num. 2. Azeued. l. 10. num. 16. tit. 17. lib. 4. noua Recopil.* vbi quid ſi pater ſit præſens in iudicio, & non contradicat. Et de quo tempore debeat præſtari huiuſmodi aſſenſus? vide *deciſ. Peruſ. 13. nu. 2. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo, ſua facilitate num. 3. col. 6.* Et an neceſſariò debeat præcedere? vide *Gom. l. 42. Tauri num. 1. col. 1. Menoch. remed. 15. recup. num. 309. Cott. in memorabil. verbo filius 12. Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Caſtil. d. lib. 1. cap. 3. num. 16. Azeued. d. l. 10. num. 15.* Et quid ſi pater nolit conſentire? conſule *deciſ. Peruſ. 16. num. 3. Azeued. d. l. 10. num. 23. Aldouin. conſ. 37. num. 11. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 47. num. 37.*

7 Quid ſi pater ſit abſens? vide *Azeued. d. l. 10. num. 13. cum ſeq. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 228. verſ. tertio excipitur, Thom. Valaſc. tom. 1. allegation. Iuris alleg. 20. nu. 7.* Quid ſi filius agit vtiliter? vide *Alciat. lib. 8. Parerg. cap. 8. Rebuff. ad leges Galliæ in proœm. gloſ. 5. num. 72. & in tract. exceptiõn. num. 439. Tiraquell. de iure mariti gloſ. 8. num. 72.* vbi *gloſ. 7. num. 24.* tractat quid ſi pater, & filius ſimul agant, an tunc requiratur conſenſus.

8 *Cũ de his ſe intromittere nõ habeat.*

Notatur ad hoc quòd pater in ſpiritualibus non admittitur pro filio ſine mandato tanquam coniuncta perſona; etiamſi pater vellet cauere de rato, vt per *Marc. Anton. Genuen. in practicab. eccleſiaſt. q. 763.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd patri non quæritur vſusfructus de eo, quod filius ordinatus etiam prima tonſura acquirit ratione beneficij, vel alio modo, vt per *Valdeſ. ad Xuar. p. 1. ad l. 4. tit. de las iuras lib. 2. fori §. diſputatio quaſt. num. 31. pag. 150. & par. 2. l. 9. tit. de los pleitos §. hanc tamen legem limita num 21. pag. 61. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo, læſis num. 132. ad fin. Stephan. Gratian. diſceptation. forenſ. cap. 365. num. 6.*

10 *Nequaquam requiri debebit assensus.* Notatur ad hoc quod in causis beneficialibus, & spiritualibus potest filiusfam. esse in iudicio sine patris consensu, & constituere procuratorem suo nomine, vt per *Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 4. vers. item quando agit pag. 382. Saccin. reg. 195. num. 2. & 6. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & uxor. §. 42. num. 10. & in repet. cap. per vestras, eod. tit. §. 28. num. 2. & 3. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 6. §. 3. num. 14. Menoch. remed. 15. recuper. num. 319. Perez l. 1. vers. prouenit etiam tit. 3. lib. 1. Ordinam. pag. 65.* Soar. *de* Pace *in pract. tom. 1. par. 1. temp. 2. num. 20.* D. *Barbos. in l. 2. §. quod si in patris num. 19. ff. solut. matrim.* in spiritualibus enim filiusfam. potest agere aduersus patrem, vt per *Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 9. num. 3. pag. 325. Carald. de Lara in l. si quis à liberis in princip. nu. 16 ff. de liber. agnosc.*

11 In glos. [Dependentibus] ibi (*vt dote, quæ dependet à Matrimonio*) Notatur ad hoc quod in causa dotis filia etiam minore potest esse in iudicio sine consensu patris, vt per *Boer. decis. 130. num. 7. Palat. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter virum notab. 2. nu. 10. & 11. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 9. num. 13. D. Barbos. in l. 1. ff. soluto matrim. par. 1. num. 44. & 45.*

12 In glos. [Regulariter] ibi (*sicut in Castrensi peculio, in quo etiam contra patrem egit*) Vide Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 228. vers. hoc vero*,

De Foro competenti. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ de causa subditorum suffraganeis etiam ipsis consentientibus, non cognoscit.*

2 *Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum.*

3 *Iudex inferior, qui de causa appellationis cognoscendi ius habet, non potest vigore appellationis ab interlocutoria, nisi ea fuerit iustificata, retinere cognitionem negotij principalis, nec de eo poterit tractare, etiam ex consensu litigantium.*

4 *Archiepiscopus in causis ad se deuolutis non potest cogere subditos suffraganeorum, vt suscipiant delegationem, vel exequantur sententiam, vel vt sint testes, nisi in contrarium sit consuetudo.*

5 *Archiepiscopus non potest compellere subditos sui suffraganei ad suscipiendam delegationem, si noluerint.*

6 *Iudex sæpe non eandem iurisdictionem habet in accessorio quàm in principali.*

7 *Archiepiscopus nõ potest subditos suffraganeorum cogere coram se respondere circa salaria aduocatorum, & procuratorum in causis ad se deuolutis nisi consuetudo sit in contrarium.*

8 *Archiepiscopus potest iurisdictionem exercere in prouincia consuetudine sibi permittente.*

9 *Causam, qui tractauit in iudicio, non potest in loco iudicij conueniri pro salarijs aduocatorum, vel procuratorum.*

10 *Contrahens cum aliquo si sciat eum statim recessurum esse, non poterit illum conuenire in loco contractus.*

11 *Contraxisse inibi quis videtur vbi solutionem destinauit.*

12 *Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes alterum diæc. in sua propria coram se respondere nisi ibi inueniantur, sed si citati nolunt comparere, vel malitiose se occultant ne citentur, in bonis ipsorum suæ diæc. potest missionem facere, vel in alia decernere per Ord. faciendam.*

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

1

RCHIEPISCOPVS, vel eius Officialis prætermisso articulo appellationis tãquam Iudices non cognoscant sine voluntate suffraganeorum causas subditorum etiam ipsis subditis consentientibus. Colligitur ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. And. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. in ration. lib. 2. pag. 35. Alagona in comp. pag. 214. Aegid. de Bellem. & Iacob. de Beluis. tom. 5. repet. Iuris Canonici, remissiue Casal. in annotat. Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Appellationis articulo prætermisso.* Ego Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, vt per *Cou. pract. c. 9. nu. 2. Quarant. in sum. Bull. verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 18. Marc. Ant. Genuen. in pract. Archiep. Neap. c. 70. n. 7. Sigism. Seacc. de appellat. q. 8. nu. 86. cum seqq. metipsum de offic. & potest. Episc. p. 1. tit. 4. de*

Ar-

Archiep. pręſt. n. 61. ſecundum Lugdun. *impreſſ.*

3 Notatur etiã ad hoc quòd Iudex inferior, qui de cauſa appellationis cognoſcendi ius habet, non poteſt vigore appellationis ab interlocutoria, niſi ea fuerit iuſtificata, retinere cognitionem negotij principalis, nec de eo poterit tractare etiam ex conſenſu litigantium, vt per *Cou. d. cap. 9. num. 6.* Sigiſm. *Scacc. d. tract. de appellat. q. 17. limit. 47. memb. 3. num. 9. & 11.*

In gloſ. [Prætermiſſo] Vide *Zerol. in praxi Epiſcop. part. 1. verbo appellatio verſ. ad quintum pag. 30.*

§. Neque ſuffraganeorum.

4 Archiepiſcopus in cauſis ad ſe deuolutis nõ poteſt cogere ſubditos ſuffraganeorum, vt ſuſcipiant delegationem, vel exequantur ſententiam, vel vt ſint teſtes, niſi in cõtrarium ſit conſuetudo. Colligunt Doctores *in principio huius tex. citati.*

5 *Ipſorum delegationem ſuſcipere.*

Notatur ad hoc quòd Archiepiſcopus non poteſt compellere ſubditos ſui ſuffraganei ad ſuſcipiendum delegationem, ſi noluerint, vt per *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 169. n. 10.*

6 In gloſ. [Suſcipere] ibi (*Et not. quod non eandem iuriſdictionem habet Iudex in acceſſorio, quàm in principali*) De hoc vide *Stephan. Gratian. d. cap. 169. num. 2.*

§. Nec etiam.

7 Archiepiſcopus non poteſt ſubditos ſuffraganeorum cogere coram ſe reſpondere circa ſalaria aduocatorum, & procuratoris in cauſis ad ſe deuolutis, niſi conſuetudo ſit in contrarium. Colligunt Doctores *in principio huius textus citati.*

8. *Dummodo aliud eis contraria conſuetudo non tribuat.* Ergo Archiepiſcopus poteſt iuriſdictionem exercere in prouincia conſuetudine ſibi permittente, vt per *Marc. Anton. Genuenſ. in pract. Archiep. Neapol. cap. 70. nu. 23. Quarant. in ſumma Bullarij verbo Archiepiſcopi auctoritas verſ. 15.* quos refero *Ego ipſe de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 1. tit. 4. de Archiepiſcop. præſtantia num. 36. ſecundum Lugdunen. impreſſ.*

9 *Super ſalarijs aduocatorum, &c.*

Aduertit *D. Barboſ. in l. heres abſens §. proinde num. 103. ff. de iudic.* quod ille, qui tractauit cauſam in iudicio, non poteſt in loco iudicij conueniri pro ſalarijs aduocatorum, vel procuratorum, *& nu. 128.* ſubdit tex. in præſenti ſpecialiter procedere in Archiepiſcopo, qui de cauſis ſubditorum Epiſcoporum ſuffraganeorum cognoſcit in loco ſuæ iuriſdictionis, qui non poteſt cogere prædictos ſubditos ſuffraganeorum aduocatis ſoluere ſalaria.

10 In gloſ. [Reſpondere] ibi (*vel dic verius quod de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non poſſit*) Notatur ad hoc quòd ſi contrahens cum aliquo ſciat eum ſtatim receſſurum eſſe, non poterit illum conuenire in loco contractus, vt per *D. Barboſ. in d. l. hęres abſens §. proinde num. 94. & num. 103.*

11 In ead. gloſ. ibi (*ibi enim contrauenire videtur, vbi ſe ſoluere obligauit*) Notatur ad hoc quòd inibi contraxiſſe quis videtur, quo ſolutionem deſtinauit, vt per *Cou. pract. cap. 10. num. 5. verſ. ſexto.*

§ Contrahentes.

12 Archiepiſcopus non compellit inuitos cõtrahentes aliarum diæceſum in propria corã ſe reſpondere niſi ibi inueniantur. Sed ſi citati nolunt comparere, vel malitioſe ſe occultant, ne citentur, in bonis ipſorum ſuæ dięceſis poteſt miſſionem facere, vel in alia decernere per Ordinarios faciendam. Colligunt Doctores *in principio huius tex. citati.*

13 *Super contractibus initis, &c.*

Notatur ad hoc quòd forum quis ſortitur ratione contractus ſi ibi inueniatur, vt per *Cou. pract. cap. 10. num. 3. in princip. & num. 4. & lib. 1. vari. cap. 4. num. 1. Bernard. reg. 146. & 642. Bellug. in ſpeculo Principum rub. 11. §. viſum eſt,* & ibi latè Camill. *Borrell in addit. lit. A. Auiles ad cap. 27. Prætorum verbo entreguen num. 16. cum ſeqq. Gutier. de Iuram. confirmat part. 3. cap. 16. Menchaq. vſufrequent. cap. 52. Cened. ad Sextum collect. 33. num. 1.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & aduocat. verbo forus num. 2. Ceuall. commun. contra commun. q. 154. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 2. collect. 339.* D. *Barboſ. in l. hæres abſens §. 1. nu. 7. cum ſeqq. & §. proinde à nu. 4. & §. vlt. nu. 50. cum ſequentib. ff. de iudic.* Sic etiam ratione diſtractus ſortitur quis forum, vt tradunt *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 14. num. 22. Tiraq. de iure maritt gloſ. 5. num. 8.* vbi *nu. 117.* idem aſſerit de quaſi contractu.

§. *Nec*

§. *Nec clericos*.

14 Archiepiscopi non mittant suos clericos in alienas diœceses ad ineundum contractus vt cognoscatur coram ipsis, nec subditos aliorum possunt cogere coram se Iuri stare, nec illos excommunicare. Colligunt Doctores *in principio huius tex. citati*.

15 *Vel recognoscendis, &c.* Notatur ad hoc quòd Vicario solet committi vt partes ad recognoscendum scripta sua, & chyrographa cogere possit, vt per *Rebuff. in praxi benef. tit. forma Vicariatus num. 165.*

Cap. Seculares. II. *Bonif. VIII.*

1 IVdices seculares volentes compellere clericos ad soluenda debita etiam liquida, sunt compescendi censuris ecclesiasticis ab Ordinarijs, vt desistant. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 2. pag. 38. Alagona in compend. pag. 214. Aegid. Bellem. tom. 5. repet. Iuris Canon.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *A temeritate huiusmodi, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex ecclesiasticus potest inibere seculari ne procedat, vt per *Surd. cons. 424. num. 28. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti ratione laicus vt illud seruet, coram Iudice ecclesiastico conuenitur, & n. 3.*
2 *Fideiussori an satis sit probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris sine alia probatione numerationis vt possit agere aduersus debitorem, qui illum promisit seruare indemnem.*
4 *Hæres iurantis defuncti coram ecclesiastico Iudice ad Iuramenti obseruantiam conueniri non potest.*
5 *Iuramentum personale est, ac proinde eius obligatio non transit ad hæredem.*
6 *Lex humana secularis an iuste possit prohibere in contractibus Iuramēti delationē, ipsiusque iuramēti vinculū remittere ēremissiue.*

Cap. Cum Laicus. III. & vlt.

1 LAicus ratione iuramenti vt illud seruet, conuenitur coram Iudice ecclesiastico. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 38. Alagona in compend. pag. 214. Aegid. Bellem. tom. 5. repet. Iuris Canon.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Pro quo soluisti, &c.* Vtrum fideiussori satis sit probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris sine alia probatione numerationis, vt possit agere aduersus debitorē, qui illum promisit seruare indemnem? Vide *Tiraq. de retractu tit. 1. §. 1. glos. 18. num. 84. & tit. 2. § 4. glos. 6. nu. 17. Francisc. Viui. commun. lib. 2. opin. 113. Afflict. decis. 91. num. 3. & decis. 94. num. 3. & decis. 150. à num. 34.* & alios citatos per *Cened. ad Sextum collect. 2. num. 1.*

3 *Ad cuius forum ratione iuramenti, &c.* Notatur ad hoc quòd laicus ratione iuramenti conuenitur coram Iudice ecclesiastico, vt per *Cou. lib. 1. vari. cap. 4. num. 8. in med. & in cap. quamuis pactum par. 1. §. 5. num. 6. Marant. de ordine iudic. part. 4. cap. iudicium seculare, vel ecclesiasticum num. 14. pag. 173. Perez l. 6. tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 475. & l. 1. col. 4. vers. infertur secundo, tit. 6. lib. 8. etiam Ordinam. pag. 185. Rebuff. in tract. de except. num. 235. Gutier. de Iuramento confirm. part. 3. cap. 12. num. 2. cum seqq. & in auth. Sacramenta puberum C. si aduersus vendit. num. 16. & 20. Seraphin. de priuilegijs Iuram. priuileg. 67. à num. 1. Camill. Borrel. in addit. ad Bellug in Speculo Principum rub. 12. §. quadam lit. C. Paul. Fuscb. de visitat. lib. 2. cap. 21. num. 48. Pradil. in sum. legum poenalium part. 2. casu 13. num. 2. D. Barbos. in l. 1. ff. solutio matrim. p. 1. nu. 72. Cened. ad Sextum collect. 2. num. 2.*

4 Hæredem vero iurantis defuncti coram ecclesiastico Iudice ad Iuramenti obseruantiam conueniri non posse resoluunt *Cou. in d. c. quamuis pactum part. 1. §. 5. num. 6. Hyppol. sing. 219. incip. Tu habens, Aufrer. de potest. secul. super ecclesiasticas person. reg. 4. fallent. 4. num. 6. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit part. 2. concl. 58. num. 164. Anton. Gom. vari. tom. 2. cap. 14. num. 21. Gutier. de Iuram. confirm. part. 3. cap. 12. num. 3. Seraphin. d. priuil. 67. num. 22. Bernard. Graue. ad practicam Cameræ Imp. lib. 1. concl. 27. consid. 1. D. Barbos. ad l. hæres absens, in princip. prope finem ff. de iudic. & citati à Cened. d. collect. 2. num. 3.* Iuramen-

ramentum enim perſonale eſt, ac proinde eius obligatio non tranſit ad hęredem, vt tradunt *Cou.d.§.5.num.4. & part. 2.§.1. num. 7. Anton.Gom.d.cap.14 num.19.Menoch.conſ.24, num.1.& 2.Azeued.ad Curiam Piſanam lib.4 cap.5. Lar.in l. ſi quis à liberis §. parens num. 119 ff.de liberis agnoſc.Surd.deciſ.148.num.6. & conſ.399.num.18.Sayr.in claui Regia lib.5. cap. 6. num.18. Soar. de Relig.tom. 2. de Iurament.lib.2.cap.31.num.14. Sanch.in præcepta Decalogi lib.3.cap.13.à princip.Bernard.Græue.d.concl.27.D.Barboſ.in l.proponebatur n. 34 ff. de Iudic.*

6 Vtrum autem lex humana ſecularis iuſte poſſit prohibere in contractibus Iuramenti delationem,ipſiuſque iuramenti vinculum remittere,vt effugiat huius tex. inſtitutum, & de intellectu *Ordin.Regię Luſitan.lib.4.tit.73 & apud Caſtellanos l.11.tit.1.lib.4. nouæ Recopil.*ſuper hac re ſtatuentium,vide ex noſtris Luſitanis *Gamam deciſ. 247. num. 2. Pinel. in l.2. C.de reſcind.vendit.part.3.cap.1.num. 11. & 12. Valaſc.conſ. 16. num. 14. & conſ.99 Cald. Pereira in l. ſi curatorem verbo minoribus num.4.& 6. & quæſt. forenſ. lib.1.q.23. num.12.& de empt.cap.30. num.40. Rebell. de obligat.Iuſtitiæ p.2. lib.1.q.9.* nouiſſime *Gabr. Pereira in tract.de manu Regia*. Et ex Caſtellanis,& alijs Hiſpanis *Cou. in d. cap. quamuis pactum p.1.§.3.n.7. Greg.l.2.verbo per no pueſta tit.4 part.6. Salzed. ad Bernard.reg. 386. verſ.hodie vero,Palat.in repet.cap.per veſtras de donat.inter virum, & vxor.notab.6. §.fin. à num.30.Auendan.de exequend.mand.part. 2.cap.27.num.14.Perez l.6.in gloſ. defeudemos tit.1.lib.3. Ordin. Ioan. Martin .de Olano in antinom.lit.I.num.78.Azeued.l.11.à princip. tit.1.lib. 4.noua Recopil. Matien, l.2. gloſ. 3. num.12.tit.2.& l.22.gloſ.8.tit.11.& l.1.gloſ.5. tit.18.lib. 5. nouæ Recopil. Gom. de Leon alleg. 49. num. 3. Gutier. in d. authent.Sacramenta puberum à num. 46. & num. 151. Pradil. in ſumma legum pœnal. part.2. caſu 13. & caſu 54 num.10. Cened.d.collect.2.num.4. Morl. in emporio Iuris Ciuilis par.1.tit.9.q.vlt.num. 7. verſ.quarta,Molin.de Iuſtit.tract.2.diſp.271. verſ.addidimus , Soar.de Relig.tom.2.tract.5. lib. 2.cap.38.nu. 15.*& latiſſime ex Italis commendo *Anton. Nig.* latè diſputantem *in nouiſſimo tract.de Laudemio quæſt. 17. art.1. num. 60. cum ſeqq.* vbi ad partes hanc quæſtionem bene examinat.

De Litis conteſtatione. Tit.III.

SVMMARIVM.

1 *Peremptoria litis conteſtationem non impedit niſi ſit de re ſemel finita.*

2 *Exceptionis peremptoriæ vis, & effectus, remiſſiue.*

3 *Exceptio rei iudicatæ impedit litis ingreſſum.*

4 *Exceptio rei iudicatæ vt poſſit impedire curſum cauſæ tria in ea concurrere debent,nẽpe identitas rei,identitas perſonarum, & identitas cauſæ agendæ.*

5 *Sententia nulla non poteſt producere exceptionem rei iudicatæ.*

6 *Exceptio tranſactionis impedit litis ingreſſum, ac proinde opponi poteſt ante litis conteſtationem.*

7 *Exceptio litis finitæ impedit litem conteſtari.*

8 *Reſcriptum minime redditur ſubreptitium non narrata tranſactione, quæ ad merita cauſæ opponitur.*

9 *Litteras à Papa obtinens ante omnia tenetur verificare, & iuſtificare omnia in eis narrata.*

10 *Peremptoria exceptio eſt, quæ intentionem agentis perimit.*

11 *Iuramenti de non agendo exceptio, eſt peremptoria.*

12 *Lis finem accipere non dicitur niſi per ſententiam in iudicatum tranſactam.*

Cap. Exceptionis.I. *Innoc. IV.*

1 EXCEPTIONIS peremptoriæ obiectio ante litem conteſtatam non impedit conteſtationem,niſi excipiat de re iudicata,tranſacta , & definita . Colligunt ex Ordinar.*Lap.Abb.Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Dominic. Monacb. Franch.Viuian. in ration.lib.2.pag. 48. Alagona in compend.pag.* 217. remiſſiue *Caſal.in annot.& Ximen.inconcord.par.1.& 2*

2 *Exceptionis peremptoriæ.* De exceptionibus peremptorijs vide *Marant. de ordine iudic. part.6. memb.9.à num. 12.Rebuff. in tract.exceptionum num. 425. cum multis ſeqq. Soar. de Pace in tract.tom.1.part.1.temp.7. Bernard. Muſcatel.in praxi aurea ciuili Neapol.part. 4.verbo peremptorias,Curi Pbilip.part.1.§.15. peremptorias, Fr.Ludou. Miranda de ordine iudic.quæſt.20.art.6. Amat. Roderic.in pract. cap. 5.*

cap. 5. à num. 28. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 3. cap. 4.

3 *Nisi de re iudicata.* Notatur ad hoc quòd exceptio rei iudicatæ impedit litis ingressum, vt per *Bellacomb. tom. 2. communium opin. lib. 8. tit. 20. num. 188. pag. 358. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 3. num. 17. & num. 21. Crauet. cons. 207. num. 7. volum. 1. Soar. de Pace d. temp. 7. num. 2. Burg. de Pace cons. 40. num. 22. Rebuff. d. tract. de exception. à nu. 503. Surd. cons. 312. n. 1. & de aliment. tit. 1. q. 126. n. 2. Muscatel. in d. praxi part. 4. glos. finita pag. mihi 479 & glos. iudicata pag. 489. cum seqq.* D. Barbos.

4 *in l. diuortio §. fin. part. 2. num. 62. ff. soluto matrim.* qui etiam tenent quòd exceptio rei iudicatæ vt possit impedire cursum causæ tria in ea debent concurrere, nempe identitas rei, identitas personarum, identitas causæ agendæ, & actionis, quod etiam vltra citatos tradunt *Rot. decis. 100. num. 3. part. 1. diuers. Port. Imolen. cons. 6. num. 74. & cons. 102. num. 21. Honded. cons. 30. num. 50. vol. 1. Surd. cons. 114. num. 21. & cons. 165. num. 11. & cons. 312. num. 1 Menoch. cons. 828. num. 2. Intrigl. sing. 56. n. 1. Ioan. Vincent. de Ann. alleg. 8. num. 6. Didac. de Marino in suis communib. opin. lit. E. verbo*

5 *exceptio.* Vnde sententiam nullam non posse producere exceptionem rei iudicatæ per *l. vnic. C. de latina libert. tollen.* tradit *Rebuff. in tract. de except. num. 508.*

6 *Transacta.* Notatur ad hoc quòd exceptio transactionis impedit litis ingressum, ac proinde opponi potest anante litis contestationem, vt per *Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 20. num. 20. Menoch. de arbit. casu 202. num. 60. Soar. de Pace d. temp. 7. num. 2. Don Christophor. de Pace in scholijs ad leges styli l. 236. num. 5. Bernard. Muscatel. d. part. 4. glos. transactionis pag. 601. cum seqq. Alex. Trentasinq. vari. resol. lib. 2. tit. de exception. resol. 1. num. 12. Mendez à Castro d. cap. 4. num. 3.*

7 *Seu finita.* Notatur ad hoc quòd exceptio litis finitæ impedit litem contestari, vt per *Vezin. d. tit. 20. n. 19. p. 350. Flamin. d. q. 3. num. 14.* vbi ait quod per renunciationem finitur lis; & de præscriptione tradunt *Mendez à Castro d. cap. 4. nu. 4. Alex. Trentasinq. d. tit. de except. resol. 3. Camill. Borrell. in summa omnium decision. tit. 50. de litis contestat. num. 62.* Quibus autem modis dicatur lis finiri tradit late *Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. L. num. 393. cum multis seqq.*

8 *Licet dicat, &c.* Notatur ad hoc quòd rescriptũ minimè redditur subreptitium non narrata transactione, quæ ad merita causæ opponitur, vt per *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 202. num. 60.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd obtinens literas à summo Pont. tenetur ante omnia verificare omnia in eis narrata, vt per *Valasc. consult. 163. num. 2.*

10 In glos. [Peremptoriæ] ibi *(& est peremptoria, quæ intentionem agentis perimit, &c.)* Ita *Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 2. cap. 21. n. 8. Ioseph. Cumia in ritibus Siciliæ cap. 25. nu. 36. Camill. Borrel. d. tit. 48. de except. num. 16.*

11 In ead. glos. ibi *(& iuramentum de non agendo)* Vide *Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 11. §. 12. verbo ou par le ferment num. 10. fol. 346. Soar. de Pace d. temp. 7. num. 2.* late *Bernard. Muscatel. d. par. 4. glos. periurij.*

12 In glos. [Finita] Notatur ad hoc quòd non dicitur lis finem accipere nisi per sententiam in iudicatum transactam, vt per *Flamin. d. q. 3. num. 21. Stephan. Gratian. discept forens. cap. 114. num. 34. & seq.* de quo late dixi in *collect. ad Clem. 2. vt lite pend.*

SVMMARIVM.

1 *Contestatio litis non fit per exceptionem peremptoriam.*
2 *Doctores de libello agentes referuntur.*
3 *Contestatio litis quando, & quibus modis fieri dicatur, remissiue.*

Cap. Si oblato. II. *Bonif. VIII.*

1 Si oblato ab actore libello reus excipiat peremptoriè per hanc exceptionem non contestatur lis, sed est contestandã, nisi exceptio sit ex his tribus, quæ impediunt. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 49. Alegona in compendio pag. 218.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Ab actore libello.* De libello late agunt *Marant. de ordine iudic. part. 6. tit. de libelli oblat. Curi. Philip. p. 1. §. 11. Soar. de Pace in pract. p. 1. tom. 1. temp. 4. Cardos. in praxi Iudicium verbo libellus, Amat. Roderit. in pract. cap. 5. de libello actoris, Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 49. de libello.*

3 *Litis cõtestatio intelligitur esse facta.* Quan-

Quando, & quibus modis litis conteſtatio fieri dicatur vide *Viui.Neapol.deciſ.*310.*nu.*2 *Menoch.de præſumpt. lib.*2.*præſ.* 30. *à num.* 1. *Camill.Borrel.in ſum.omnium deciſ.tit.* 50. *de litis conteſtat. num.* 6. *&* 7. *Mendez à Caſtro in praxi Luſit. lib.* 3. *cap.* 6. *Melch. Phabos Areſto* 84.*tom.* 1.

De Iuramento Calumniæ. Tit.IV.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ non eſt de ſubſtantia quòd ſtatim poſt litem conteſtatam præſtetur, & num.* 2.

3 *Iuramentum calumniæ ſi tacite omittatur non propter hoc annullatur proceſſus legitime factus, & num.* 4.

5 *Iuramento calumniæ ſtatuto tolli non poteſt, nec Principis reſcripto niſi expreſſis verbis deroget.*

6 *Iuramentum calumniæ, & de veritate dicenda præſtatur in ſpiritualibus.*

7 *Iuramentum calumniæ præſtari debet in cauſis criminalibus.*

Cap. Si de calumnia. I. *Bonif. VIII.*

1 IVRAMENTVM de calumnia, vel de veritate dicenda non eſt neceſſe vt fiat initio litis, poteſt enim fieri in qualibet parte litis. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib.*2. *pag.* 64. *Alagona in comp. Iuris Canon. pag.* 222. remiſſiue *Caſal.in annot.& Ximen. in concor. part.*1. *&* 2.

2 Hanc endem concluſ. firmant *Tiraq. de retractu lig.*§.2.*gloſ.*2.*num.*1. *Marant. de ordine indic.part.*6. *ad ſecundam Iudicij partem de Iurament.num.*3.*Mencbaq.vſufreq. lib.* 2. *cap.*25. *num.* 7. *Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil.*12.*num.*2.*Anton.* Del *Re de Iuram. calumniæ cap.*1. *num.*19. *Amat. Roder. in pract. de modo, & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.*11.*num.* 24.

§. *Propter.*

3 Iuramentum calumnię ſi in tota cauſa tacite omittatur, proceſſus legitime factus non eſt nullus, neque annullandus. Colligunt *Doctores in principio huius tex. citati.*

4 Hanc eandem concluſionem, cui aduerſari videtur *l.* 2. §. *ſed quia veremur, Cod. hoc tit.* firmant, & intelligunt *Marant. d.loco num.* 2. *Menchaq.vſufreq. lib.*2.*cap.*25.*Kirchou. tom.* 1.*commun. opinion.lib.*2.*tit.* 28. *num.* 18. *pag.* 360.*Tiraquel. de iure mariti gloſ.* 7. *num.* 80. *Grauat.ad Veſtr.in pract.Romana Curia lib.*5 *tit.*2.*num.*11. *&* 12. *Math. Coleri. deciſ.* 117. *num.*4. *&* 5.*Ioſeph.Cumia in ritibus Siciliæ in prælud.num.*14.*Bernard.Graua ad pract.Cameræ Imper. lib.*1. *concl.* 84. *à princip. Gutier. practic.lib.*1.*q.*99. *D.Barboſ.in l. maritum nu.* 97.*ff. ſolutio matrim. Morl. in emporio Iuris Ciuilis part.*1 .*tit.*11.*in prælud.num.*23. *verſ. vnde, Camill. Borrel.in ſumma omnium deciſ. tit.*51. *de Iuram. calumn. à num.*9. *Anton. del Re in tract.de Iuram. calumn. cap.* 7. *num.* 3. *cum ſeqq.Stephan.Gratian.diſcept. forenſ. cap.* 208.*à num.*15.*Rot.deciſ.*1.*num.*4. *& deciſ.*51. *& deciſ.*52.*nu.*3. *& deciſ.* 117. *apud* Farin.*in collect.* 1. *nouiſſimarum, aliàs part.*4.*diuerſ.*ex quorũ dictis colligitur Iuramentum calumnię non poſſe remitti à partibus, quia introductũ fuit ob publicam vtilitatem, & ita procedere *tex.in d.l.*2.§.*ſed quia veremur*; ſi vero omittatur proceſſum ſine eo geſtum valere, quia pertinet ad ordinem iudicij accidentalem, & procedere *tex.in præſenti, & Ordin. Regiam Luſit.lib.*3.*tit.*63.*in princip.*ibi, *ou ſe nam foſſe dado Iuramento de calumnia as partes.* Quando vero ab altera partium exactum ſit, tunc de ſubſtantia proceſſus eſſe reſoluunt *Viui.Neapol.deciſ.*109.*nu.*9. *Vant.de nullitat. tit. ex defectu proceſſus num.* 29. *Vincent. Carot.de Iuram.litis deciſorio q.*13.*num.* 6. *Anton.Del Re d.cap.*7. *num.* 7. *Bernard. Græu. d. concl.*84. *num.* 5.

5 Vnde Iuramento calumniæ ſtatuto tolli nõ poſſe tradunt *Viui.d.deciſ.*109. *nu.* 5. *Vincent. Carot.d.q.*13. *princip.num.* 7. *Anton. De Re cap.*13.*nu.*1.*Surd.deciſ.*18.*n.*8. Nec conſuetudine *Viui.d.deciſ.*109.*num.*3.*Carot.d.q.*13.*n.*7. *Anton.* Del *Re cap.* 15. *num.* 4. Nec Principis reſcripto, niſi expreſſis verbis deroget, vt per *Anton. De Re d.cap.*13. *num.*21. *Ludou. Rodolphin. de ſuprema, ſeu abſoluta Principis poteſt.cap.*6.*num.*43.

§. *Quamuis.*

6 In cauſis ſpiritualibus iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda. Colligunt *Doctores in princip.tex.citati.*

7 In gloſ. [In eiſdem] ibi *(nunquid in criminalibus iuretur de calumnia?)* Notatur ad hoc quod

hoc quòd in causa criminali præstari debet iuramentum calumniæ, vt tradunt *Perez l. 1. tit. 3. lib. 3. Ordin. pag. 523. Bernard. Graeuæ. ad practic. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 84. num. 6. Farin. in praxi crimin. part. 1. q. 16. num. 28. Stephan. Gratian discept. forens. cap. 208. num. 26. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 51. num. 34. Aloys. Ricc. in decis.* Curiæ *Archiep. Neapol. decis. 56. num. 10. part. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Appellationis in causa iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda, & nu. 2.*
3 *Procurator deputatus post iuramentum calumniæ factum à principali, debet etiam ipse iurare de calumnia.*
4 *Procurator exigente aduersario non solum tenetur iurare in animam domini, sed etiam in animam propriam.*
5 *Heres, vel successor an teneatur iurare ex quo defunctus iurauerat, remissiue.*

Cap. In appellationis. II.

1 IN causa appellationis est iurandum de calumnia, & de veritate dicenda, etiamsi in principali sit iuratum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 65. Alagona in compend. pag. 222.* remissiue *Ximen. in concord. part. 2.*
2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt, multipliciterque declarant *Mysing. cent. 1. obseru. 1. Franc. Marc. Delphin. decis. 1182 num. 23. part. 1. & decis. 706. par. 2. Menchaq. quæst. frequent lib. 2. q. 25. num. 30. Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 7. nu. 22. Bredend. in tract. de appellation. part. 2. tit. 30. de litis contestat. Camill.* Borrell. *in summa omnium decis. tit. 50. de litis contestat. num. 29.*

§. *Procuratores.*

3 Procurator deputatus post Iuramentum calumniæ factum à principali debet etiam ipse iurare de calumnia. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*
4 In glos. [Ab ipsis] ibi (*Sacramentum tamen calumniæ, &c.*) Notatur ad hoc quòd procurator exigente aduersario non solum tenetur iurare in animam domini, sed etiam in animam propriam, vt per *Gail lib. 1. obseru. 89. num. 47. Anton. del Re de Iuram. calumniæ cap. 16. num. 45. Surd. decis. 18. num. 3. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 51. num. 19.*
5 In glos. [Iuramentum] ibi (*an hæres, vel successor teneatur iurare ex quo defunctus iurauerat?* Vide *Soar. de Relig. tom. 2. lib. 2. de Iuram. cap. 31. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator habens speciale mandatum iurat de calumnia, & num. 2.*
3 *Mandatum speciale ad iurandum de calumnia sufficit, licet expressa non sit in eo causa in qua iurandum sit.*

Cap. Nullam sibi. III. & vlt.

1 PRocurator constitutus cum speciali mādato ad iurandum de calumnia ad tale iuramentum præstandum admitti potest. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar.* Dominic. *Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 67. Alag. in compend. pag. 223.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*
2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Cou. lib. 1. var. cap. 6. num. 2. & in cap. quamuis pactum part. 10. §. 5. à num. 8. Cott. in memorabil. verbo procurator pag. mihi 709. Franc. Marc. Delphin. decis. 687. num. 1. par. 2. Math. Coler. German. decis. 115. nu. 1. & 2. Anton. Gabr. tom. 3. communium opin. tit. de mandato concl. vnica vers. quarto requiritur, Peregr. Iannim de citat. reali lib. 3. cap. 25. num. 161. Fulu Pacian. de probationib. lib. 2. cap. 48. num. 12. Anton. Del Re Tiburtin. de Iuramento calumniæ cap. 16. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 111. num. 4. Mench. vsufrequent. cap. 25. num. 16. Gutier. practic. lib. 1. q. 62. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo implorandum nu. 6. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo procurator num. 36. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 105. num. 21. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 51. de Iuram. calumniæ num. 16. & tit. 66. de procuratorib. num. 181. Aloys. Ricc. decis. 52. num. 2. apud* Farin. *part. 4. suæ praxis crimin. & decis. 117. num. 2. apud eundem in 1. collect. nouissimarum* aliàs *par. 4. diuers.* resoluentes quod procurator ad iurandum de calumnia speciale mandatum habere debet.
3 Et sufficit speciale mandatum licet non sit expressa in eo causa in qua iurandum sit, vt docet *Anton. del Re d. c. 16. n. 17 Stephan. Gratian d. c. 105. nu. 23.* quamuis contrarium sequatur *Mench. d. cap. 25. num. 17.*

De

De Restitut. spoliatorum. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Spoliationis exceptio facta ab alio quàm ab actore in ciuilibus non admittitur, in criminalibus vero facta à tertio admittitur dummodo sit de tota substantia vel parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies, aliàs fit condemnatio expensarum.*
2 *Spoliationis exceptio dicitur dilatoria.*
3 *Exceptio spoliationis necessariò ante litem contestatam proponenda est.*
4 *Exceptio spoliationis factæ ab alio, quàm ab actore non potest opponi in causa ciuili ad effectum litem, & iudicium differendi.*
5 *Spolij exceptio repellit spoliatorem agentem à iudicio etiam super alia re, nec auditur donec restituat rem per spolium subtractam.*
6 *Spolij actio repellit agentem etiam actione aliqua priuilegiata, qualis est actio depositi.*
7 *Spolij exceptio repellit etiam agentem super alio spolio.*
8 *Attentatorum via si quis egerit pro spolio sibi facto lite pendente, non repelletur per exceptionem alterius spolij etiam rei diuersæ, quod non sit factum lite pendente.*
9 *Actor agens de spolio potest conueniri à reo de alio spolio.*
10 *Conuentus ex causa ciuili non potest repellere agentem proposita exceptione spoliationis factæ à tertio, tamen accusatus criminaliter virtute talis exceptionis potest suum accusatorem repellere.*
11 *Spoliatio debet esse omnium vel saltem maioris partis bonorum ad hoc vt impediatur accusatio contra spoliatum proposita.*
12 *Excipiens tenetur probare suam exceptionem intra spatium quindecim dierum, aliàs in expensis actori condemnabitur.*
13 *Declaratur tex. in præsenti.*
14 *Dies termini non computatur in termino.*
15 *Excipiens de spoliatione facta à tertio infra certum tempus à Iudice statuendum, debet restitutionem petere, aliàs accusabitur exceptione non obstante.*
16 *Iudex debet quantum potest obuiare ne iudicium coram se agitatum sit elusorium.*
17 *Iudex ex officio debet nulliter agentem repellere.*
18 *Declaratur* tit. C. vt nemo inuitus agere, etc.
19 *Exceptio spoliationis priuatarum rerum non obstat agenti super rebus ecclesiasticis, & è contra.*
20 *Ecclesiæ res publici Iuris censentur.*
21 *Declaratur* tex. in cap. 2. de ordine cognit.

Cap. Frequens. I. *Innoc. III.*

1 POLIATIONIS exceptio posita ab alio quàm ab auctore in ciuilibus non impedit quin Iudex in principali procedere possit, in criminalibus vero à quocunque posita impedit, dummodo sit de tota substantia vel maiori parte, quæ tamen exceptio probari debet infra quindecim dies, aliàs fit condemnatio expensarum præhabita Iudicis taxatione, & si æquũ illi visum fuerit, punitione minime relicta. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag.* 103. Alagona *in compend. pag.* 235. remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Causas ecclesiasticas impedit, & perturbat.* Ergo exceptio spoliationis dicitur dilatoria, vt notant *glos. verbo perimitur in præsenti glos. 2. in cap. 1. 2. q. 2. glos. 3. in cap. ex conquestione*, vbi Abb. *num. 5. & Doct. sup. hoc tit.* idem *Abb. in cap. 2. nu. 2. de ordine cognit. Ias. in* §. *nihil commune num. 138. Bonifac. in Clem. vnica nu. 66. de causa possess. & prop. Greg. l. 5. verbo le deue tit. 10. part. 3. Perez ad l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. vers. præterea, Menoch. de arbit. casu 240. nu. 4. & remed. 15. recuper. num. 382. & 491. & remed. 3. retin. nu. 666. Viui. tom. 2. cõmun. opin. lib. 7. tit. 1. n. 334. & nu. 339. Bernard. Muscatel. in praxi aurea ciuili Neapol. p. 3. gl. actorẽ n. 38.* itaut talis ex-
3 ceptio sit necessariò ante litem contestatam proponenda, sicuti quæcunque alia, vt resoluunt *addit. ad gl. verbo perimitur in præsenti, Bart. in d.* §. *nihil commune n. 24. cum seqq. & ibi Ias. à n. 137.* & plures de quibus *Cou. lib. 1. var. c. 16. nu. 13. in princip. & vers. quod si, Menoch. remed. 1. recup. à n. 174. et remed. 15. n. 382 Mẽch. illust. c. 88. à n. 27. Perez in d. vers. præterea*, intẽdunt *Innoc.* & alij *in c. 2. de ord. cognit.* quod scilicet *reg. c. inter monasteriũ, cũ similib. de re iudic.* secundũ quã exceptio dilatoria regulariter ante litẽ proponi debet, obtinet etiã in exceptione spolij, de qua agimus, itaut post litẽ in petitorio cõtestatã nõ possit spoliatus excipere de spolio, vt petitoriũ suspendat. Statui-

4 *Statuimus, vt in ciuilibus negotijs, &c.* Collige ex tex. exceptionem spoliationis factæ ab alio quàm ab actore in causa ciuili non posse opponi ad effectum litem, & iudicium differendi, immo ea non obstante Iudex de causa principali cognoscere, & eandem definire tenetur, vt notant *Domin. Franc. Anchar.* & omnes *in præsenti, Abb. in cap. olim il 2. nu. 6. de restit. spoliat.* Paul. Alex. *& Ias. in l. si te bonis C. de iure deliber. Afflict. decis.* 150. *num.* 8. post alios *Baec. de inope debitore c. 4. nu.* 4. quod intelligendum est etiamsi reus fuerit tota sua substantia spoliatus, vt aperte colligitur ex hoc tex. qui dum distinguit inter causas ciuiles, de quibus agimus, & criminales, & ait in criminalibus exceptionẽ spoliationis omnium, vel maioris partis bonorum factæ à tertio specialiter impedire litis ingressum, aperte docet secus esse dicendum in ciuilibus, vt optime expendit *Abb. d. loco*.

5 *Sed in ciuilibus ab actore, &c.* Colligε ex tex. exceptionem spolij repellere spoliatorem agentem à iudicio, etiam super alia re, nec audiri donec restituat rem per spolium subtractam, idem probat tex. *in cap. 2. vers. sed quoniam, de ordine cognit.* resoluunt *Dom. Franc. Anch.* & omnes *in præsenti, Abb. in d. cap. 2. n. 3. & 4. Specul. tit. de citat. n.* 11. *Afflict. decis.* 19 *Ias. & Doct. in d. l. si te bonis, Socc. cons. 12. col. 4. vol. 1.* post alios *Marant. de ord. iudic. part. 4. dist. 7. num. 48. & seq.*

6 Amplia prædictam exceptionem spolij repellere agentem etiam actione aliqua priuilegiata, qualis est actio depositi, vt tenet *gl.* verbo *in modum*, ibi, *bene obstat exceptio, in d. c. 2. de ord. cognit.* quam sequuntur *Anton.* & communis ex *Abb. ibi num. 22. Sicul. in cap. 2. num. 4. de deposito, Ias. in §. in bonæ fidei nu. 11. Instit. de actionib. Perus. in præsenti §. fin. in princ. Menoch. remed. 1. recuper. num. 388.*

7 Amplia deinde repellere etiam agentem super alio spolio, vt probat *c. vlt. vers. quamquam, de ordine cognit.* dũmodo exceptio fuerit proposita de spolio rei diuersæ ex *Valasc. cons. 88. nu. 3.* & dummodo actor non agat de spolio magis priuilegiato, quòd si agat non repellitur per exceptionem alterius spolij, fauor enim Rei, qui in hac exceptione consideratur, solum viget vbi omnia paria sunt *ex reg.*
8 *cum sunt partium, de reg. Iuris lib. 6.* Vnde infertur quod si quis egerit via attentatorum pro spolio sibi facto lite pendente non repellitur per exceptionem alterius spolij etiam rei diuersæ, quod non sit factum lite pendente, vt tenent *Abb. in cap. bonæ n. 20. de appellat. Dec. cons. 200. num. 3. vol. 1. Afflict. decis. 98. num. 4 Rip. in cap. sæpe num. 10. de restit. spol. Corras. in §. nihil commune num. 52. Menoch. remed. 1. recuper. num. 388. Valasc. d. cons. 88. num. 10.*

9 Intellige tandem vt non solum exceptio spolij possit opponi contra agẽtem de alio spolio iuxta supradicta, sed etiam vt actor agens de spolio, possit conueniri a reo de alio spolio, vt expresse probat *tex. in d. c. fin. in princ.* ibi, *nisi super quæstione, &c.* vbi *Abb. notab. 1. Marant. d. p. 4. dist. 6. n. 32. & 37. Valasc. d. cons. 88. n. 3.*

10 *In criminalibus autem, &c.* Collige ex tex. quod licet conuentus ex causa ciuili non possit repellere agentem proposita exceptione spoliationis factæ à tertio iuxta *vers. statuimus*, tamen accusatus criminaliter virtute talis exceptionis potest suum accusatorem repellere, vt per *Ioan. Andr. & Ancharan. notab. 3. Dominic. num. 6.* & omnes *in præsenti, Abb. in cap. olim il 3. num. 6. hoc tit. Marant. p. 4. dist. 7. n. 48. Beroi. in c. itẽ cum quis n. 6. hoc tit. Afflict. decis. 19. Tiraq. in l. si vnquã verbo omnia, vel partem nu. 12. C. de reuoc. donat. Menoch. remed. 1. recup. num. 324. cum sequen.*

11 Intellige tamen quòd ad hoc vt impediatur accusatio contra spoliatum proposita requiritur quòd spoliatio sit omnium vel saltem maioris partis bonorum, vt docet Pontifex in præsenti in *vers. illum autem*, nec immerito prædicta declaratio ita fuit facta, regulariter enim in Iure nostro æquiparantur omnia bona, & maior eorum pars, sicuti docent *Duen. reg. 383. vers. amplia secundo, Tiraquel. d. verbo omnia, vel partem num. 12.* & ideo metum amissionis maioris partis bonorum cadere in constantem virum asserunt *Cou. de sponsalib. p. 2. c. 3. §. 4. n. 18. Mascard. de probat. concl. 1051. n. 54. Menoch. de arbitr. lib. 2. c. 135 n. 9. Car. Tusch. lit. M. concl. 215. n. 5. & cõcl. 217 n. 8. & 9. Sãch. de Matr. lib. 4. disp. 5. n. 20. cum seqq. Farin. fragm. crimin. par. 2 lit. M. nu. 89.*

12 *Infra quindecim dierum spatiũ, &c.* Notatur ad hoc quòd excipiens tenetur probare suam exceptionem infra spatium quindecim dierum, aliàs in expensis actori condemnabitur, vt per *Dominic. in cap. 1. §. si vero num. 3. de except. hoc lib.* Intellige autem hoc tempus esse continuum, & currere ipso iure statim quòd exceptio fuerit admissa, cum sit dilatio

dilatio legalis secundum *Ioan. Andr.* & com-
munem *in dict. cap. 1.* & probatur ex ijs, quæ
tradunt *Anton. Gomez tom. 3. vari. cap. 1.
num. 3. Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 7.
num. 21.* Perez *ad l. 1. verbo basta tit. 8. lib. 3.
Ordin. Gutier. canon. lib. 1. c. 12. n. 24.* Azeued.
l. 3. num. 7. tit. 1. lib. 4. nouæ Recopil.

13 *Per violentiam.* Secus ergo si per dolū, vel alio modo intra-
vim expulsiuam destitutum se affirmet etiam
omni substantia sua, secundum *Io. Andr. Do-
min.* Franc. *§ 1. notab. 3.* & communem in prę-
senti, & ita secundum illos ratio infra expres-
sa in tex. ibi, *quia neque nudi, &c.* non est fina-
lis, neque vnica huius decisionis, quoniā tex.
etiam vltra illam visus est habuisse respectum
ad grauitatem causarum criminalium, & fa-
uorem simul spoliati per vim, vnde licèt etiā
hoc casu militet ratio in nostro tex. expressa,
non tamen militat alia fauoris spoliati.

14 In glos. [Proponitur] ibi (*quia dies illa nō
computabitur, &c.*) Notatur ad hoc quòd dies
in quo prędictus quindecim dierum terminus
assignatur in ipso termino minime computa-
tur, & in quocunq; alio termino idē esse resol-
uendū tradunt *gl. vlt. in c. super eo 12. de appel-
lation. Afflict. ad constitut. lib. 1. rub. 90. nu.
8. Cassan. in consuet.* Burgund. *rub. 1. §. 8. num. 8
Duen. reg. 196. à princip. Tiraquel. de retra-
ctat. lig. §. 1. glos. 11. num. 18. cum sequen. Vanti.
de nullitat. tit. ex defectu iurisdiction. Ordin.
num. 160. Perez l. 2. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag.
494. & l. 22. vers. sed est dubium in med.
tit. 2. lib. 7. pag. 408. Fichard. tom. 2. commun.
opinion. lib. 7. tit. 14. num. 131. pag. 274. Aze-
ued. ad* Curiam *Pisanam lib. 4. cap. 6. num. 50.*
Flamin. *Paris. de resignat. benefic. lib. 12. quæst.
8. num.* 8. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.
161. à princip. Cardos. in praxi Iudicum, &
aduocat. verbo dies n. 5. & 6. Alex. Trentacinq.
vari. resolut. lib. 2. tit. de dilat. resol. 1. Rot. decis.
333. apud* Farin. *in 1. col. nouiss. aliàs p. 4. diuers.*

§. *Solet autem.*

15 Accusatus. si criminaliter probauerit ex-
ceptionem spoliationis factę à tertio itaut re-
pellat suum accusatorem iuxta hunc tex. *in
princip.* ibi, *in criminalibus autem*, potest ni-
hilominus Iudex ipsi accusato terminum pręfi-
ficere infra quem agat contra spoliatorem, &
petat restitutionē spolij, qui terminus si elap-
sus fuerit non obstante prædicta exceptione
poterit accusari. Colligunt *Doctores in prin-
cip. tex. citati.*

16 Qui quidē terminus indulgēdus est à Iudi-
ce accusationis, vt satis tex. in prętenti signi-
ficare videtur, ibi, *excipiat,* iuncto ibi, *à Iudice
&c.* & communis in præsenti magis probat,
cuius rei ratio esse potest, quia cum Iudex
debeat in quantum potest obuiare ne iudi-
cium coram se agitatum sit elusorium *cap. bo-
næ il 2. §. nec obstabat,* vbi *glos. verbo eluderent,*
Iura similia citat, *de postulat. Prælator.* iuuant
17 quę *Roman. cons. 467.* vbi dicit quod Iudex ex
officio debet nulliter agentem repellere ne
elusorij actus coram eo fiant, & per prædictā
exceptionem accusatio criminalis contra spo
liatum proposita, & ita iudicium elusorium
inutile reddi possit, iuxta hunc tex *in princ.* ibi
*& plerumque perimitur causę cognitio princi-
palis*, recte fit vt ad eundem spectet his frau-
dibus obuiare, ac perconsequens prædictum
terminum statuere; quæ quidem resolutio ve-
rissima est ad hunc videlicet effectum, vt intra
illud tempus excipiens teneatur quantum in
se fuerit, causam ad finem perducere, & nihil
supersit quòd sit in eius potestate, aliter sta-
tim vbi lapsus fuerit poterit accusari, non ta-
men præscribit prædictum terminum ad hoc
vt aliquo modo arctetur Iudex restitutionis,
quia respectu ipsius nihil poterit statuere iux-
ta *reg. cap. innotuit 20.* ibi, *par in parem non
habet imperium, de elect.*

18 In glos. [Aestimamus] ibi (*& sic compelli-
tur aliquis agere, &c*) Colligit ergo *glos.* posse
quem compelli ad agendum, contra *tit. Cod.
vt nemo inuitus agere, vel accusare cogatur*,
tam in *rub.* quàm in *tex.* & quæ tradunt *glos.
pen. & Doctores in c. licet 14. de accusat. Boer.
decis. 255. à princ. Mench. illust. cap. 16. in princ.*
Respondetur enim *d. tit. Cod. vt nemo inuitus*
cum similibus, procedere regulariter, idest vt
absque respectu ad aliquam certam causam
& ad aliquem effectum, & ita sine causa, &
effectu non sit aliquis agere compellendus, &
in hunc sensum est explicanda *hæc glos.* dum
ait præcise non compelli quem ad agendum,
idest præcindendo ab omni causa, seu effectu,
cui similis est *glos. vlt. vers. item ad hoc in l. à
quo 45. ff. de damno infecto*; at vero causatiue,
idest propter aliquas certas causas, & ad ali-
quos effectus assequendos recte potest ali-
quis cogi ad agendum, prout in specie huius
tex. vbi ad hoc vt spoliatus possit excipere
de spoliatione, cogitur agere cōtra spoliatorē.

§. *Ad hoc. vlt.*

19 Exceptio spoliationis, quę à Iudicio repel-

lit agentẽ,iuxta hunc tex. *in princip.* ibi, *sed si in ciuilibus*, *&c.* non habet locum quando talis exceptio opponitur de rebus priuatis ad ecclesiaſticas, & è contra. Colligunt ex Ordinar. *Doctores in princip. tex. citati*, tradunt *Abb.num.24.Butr.nu.16.Ioan.Andr.col.4.in c.2.de ordine cognit. Rot.decis.20.de restit.spol. in nouis,Lap.alleg.67.col.pen. Afflict. decis.19*

20 Ratio vero huius deciſionis ex noſtro text. deſumptæ illa reddi poteſt, quia res Eccleſiæ publici Iuris cẽſentur *arg.l.1.§.huius studij ff. de Iustit.l.fin.in princ.C.de sacros.Eccles.* Conſtat autem quòd de publico ad priuatum non admittitur compenſatio *ex l.1 & 3. C.de compensat.* Igitur ſimiliter exceptio de publico ad priuatum, ac perconſequens de re eccleſiaſtica ad temporalem, vel è contra reijcienda eſt, iuxta hunc tex. quam rationem aſſignat *glos. in præsenti*, ibi, *sunt publici Iuris*, vbi, *Monach.num. 10.* & eam frequentiùs probare videntur *Ioan.Andr.num. 6.& Franc.col.fin. in præsenti*, dum dicunt res Eccleſiæ publicas eſſe,& earum dominium non ſpectare ad priuatas perſonas.

21 Non obſtat *d. cap. 2. de ordine cognit.* vbi Abbas quidam nomine monaſterij agebat ſuper quibuſdam rebus eccleſiaſticis contra nobiles de quibus ibi, qui tamen contra Abbatem ſpoliationis exceptionem cuiuſdam caſtri oppoſuerunt,& ita rei priuatę,quę quidem admiſſa fuit, quia omiſſa *Ioan. Andr.col. 4.in d. cap. 2. & Rota vbi supra*,ac eorum reſolutione exiſtimantium tex. in præſenti de nouo introducere ne in ſpecie de qua agit exceptio admittatur, quæ tamen tempore *d. cap.2.* admittebatur ex verbo *sancimus*, hîc poſitum, facilius reſpondetur *tex. hunc* agere de rebus omnino priuatis, vt quia nullo modo pertinent ad Eccleſiam, ſed propriè ſunt in dominio ſingulorum, & ita ſunt merè temporales,quarum ſpoliationem in vim exceptionis noſter text negat poſſe opponi contra agentem de rebus eccleſiaſticis, & è contra, at verò *tex. in d. cap. 2.* agẽte de exceptione ſpolij rei ad Eccleſiam quoad dominium directum pertinentis, cuiuſmodi erat caſtrum de quo ibi,ipſi enim nobiles aſſerebant caſtrũ ad ius, & proprietatem monaſterij pertinere, quod fieri potuit reſpectu dominij directi manente vtili penes illos ex aliquo contractu feudali, vel emphyteutico, vt ibi notat *Imol. num.8.Bald.num.4.Bellem.num.9.* & ita in eo tex. fuit oppoſita exceptio ſpoliationis rei etiam eccleſiaſticæ contra agentem ſuper re eccleſiaſtica, quem intellectum probauit *Archid. hic ad fin.* & illum reiectis gloſſæ intellectibus magis probare videtur *Anch. not. 10. Domin.col.pen. & fin.& Franch.*quem vide in præſenti, dicens illum eſſe verum, & meliorem cęteris, ſecundum quos verbum, *ecclesiasticis*, de quo in hoc §. accipiendum eſt de omnibus rebus, quę aliquo modo ad Eccleſias pertineant, etiamſi res ſpirituales non fuerint, ſiue poſſideantur à laicis, ſiue à clericis, quicquid *glos. Monach. Hostiens.* hic aliter ſenſerint. Vnde *tex. hic* indiſtinctè intelligendus eſt prout loquitur ſiue cauſa vertatur inter laicos,ſiue inter clericos, ſiue inter vnum clericum, & alium laicum ſecundum *Franc.in præsenti nu.1. in fine*, quicquid *glos. in principio* aliter ſentiat, dum ait ſolum procedere quando agitur inter perſonas eccleſiaſticas. Neque verbum, *sancimus*, de quo hic, aliquid noui inducit, licet enim multoties Ius nouum inducat, aliquando tamen ex materia ſubiecta contrarium ſuadente nouum non inducit,ſed antiquũ declarat,vnde cũ hic agatur de exceptione rei eccleſiaſticę, & ita publicę ad priuatã, ſatis apparet illã de Iure etiã antiquo inepte proponi iuxta ſupradicta.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia,quæ petit restitutionem decimarum, quas se dicit infra Parochiam alterius possedisse, non auditur nisi probet possessionem legitimam,& num. 2.*

3 *Spoliatus vbi resistit Ius commune non est restituendus, tam in causis spiritualibus quàm temporalibus vt num.14.*

4 *Adducitur in contrarium* tex. in cap. cum Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſ.

5 *Conciliantur diuersimode* textus in pręſenti, & d.cap.cum Eccleſia,*& nu.6. sed verius num.7.& 8.*

9 *Declaratur tex.* in c.licet Epiſcopus 28.de pręb.hoc lib.*& num.10.*

10 *Declaratur tex.* in cap. conſtitutus 8. & in c. quoniam 10.de filijs Presbyt.*& num.11.*

12 *Iudex potest sine citatione priuare possessione illum, quem constat notorie non competere defensionem.*

13 *Spoliato lite appellatione pẽdente si ei Ius cõmune resistat,& assistat spoliatori, non est facienda restitutio, quamuis per viam attentatorum agat nisi de titulo doceat.*

14 *Spoliatus decimis,beneficio,vel alia quacunq. re spirituali nõ est restituẽdus si aduersus eum*

eum obijciatur notorius proprietatis defectus, & num. 16.

17 *Exceptio donec probetur pro regula Iuris præsumitur.*

18 *Laici spoliati decimis agentes interdicto vnde vi an sint ante omnia restituendi, ostenditur.*

19 *Laicus quando spoliatur fructibus ipsis tẽporalibus, qui decimarum nomine ipsi nomine proprio soluuntur ex aliquo titulo temporali manente Iure spirituali decimandi penes spiritualium ministros, an restituatur, ostenditur, & num. 20.*

Cap. Ad decimas. II. & vlt. *Bonif. VIII.*

1 Canonici spoliati decimis prædialibus, quas in aliena Parochia percipiebant, non sunt restituendi nisi euidenter docuerint Iuris decimandi possessionẽ legitime assequutos fuisse, ac perconsequens ostenderint titulum, vel causam ex qua possessio instituitur, quia præsumitur iniuste occupasse cum prędia in aliena parochia de Iure communi ad eandem pertineant, nisi aliud ostendatur. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arbid. Gemin. Io. And. Ancb. Butr. Domin. Monacb. Francb. Viu. in ration. lib. 1. pag. 160. Alagona in comp. pag. 236.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hoc idem ex hoc tex. desumunt *glos. magna in cap. 1. de præscript. hoc lib. Rip. num. 77. & Ias. nu. 47. in* §. *nihil commune, idem Rip. in c. cum Ecclesia Sutrina col. pen. de causa possess. Felin. in cap. ad petitionem num. 7. de accusat. Dec. cons. 115. col. vlt. Cou. lib. 1. vari. cap. 17. num. 6. & de sponsalib. part. 2. cap. 7. §. 5. nu. 10 Corras. lib. 2. miscelan. cap. 2. à nu. 4. Rebuff. de decim. q. 13. n. 83. Nauar. in c. accepta oppos. 11. num. 7. & 21. Mencb. illust. cap. 86. à princip. & num. 18. vers. 14. Anton. Gabr. commun. sub tit. de restitut. spoliat. concl. 1. nu. 107. Menocb. remed. 1. recuper. à num. 367. Gutier. canon. lib. 2. cap. 21. num. 74.* & cæteri in discursu citati.

3 Vnde ex hoc text. iam colligunt Doctores spoliatum quando resistit Ius commune non esse restituendum, concludentes ideo in præsenti restitutionem non dari quia Canonici spoliati percipiebant prædictas decimas ex prædijs intra spoliantis parochiam constitutis, ac subinde Ius commune, vel eius præsumptio erat pro parocho spoliante, quo attento prædictum Ius decimandi solis Parochis intra fines suæ parochiæ competit *cap. vlt. de paroch.* & insimul erat contra Canonicos spoliatos, & sic hic est vnus celebratissimus casus ad probandum deficere *reg.* illam, spoliatus est ante omnia restituendus, de qua in *cap. 1. sup. hoc tit. in Decretalib.* non enim procedit quando Ius commune fauet spoliatori, & resistit insimul spoliato.

4 Obstat tamen maxime *tex. in d. c. cum Ecclesia Sutrina 3. de causa poss. & propr. in vers. Non igitur*, dum clericos spoliatos iudicat reducendos esse ad eandem possessionem Iuris eligendi, cum habeant contra se Iuris communis præsumptionem, secundum quam electio Episcoporum pertinet ad Canonicos, & non ad clericos, vnde denegandam esse restitutionem decidere debebat Pōtifex *in dict. cap. cum Ecclesia* iuxta *reg. tex. in præsenti*, & quæ eius argumento resoluūt Doctores communiter supra in principio citati.

5 Quare *Paul. de Castro in l. seruitutes nu. 9. vers. breuiter ff. de seruitut.* & alij de quibus *Mencb. d. c. 86. n. 1.* & plures, quos refert, & sequitur D. *Barbos. in d. l. si de vi à n. 133.* distingunt inter causas ecclesiasticas seu spirituales, velut decimas, in quibus inquiunt procedere textum in præsenti, & inter res profanas esse faciendam differentiam, in his vero admittunt restitutionem esse concedendam vtroque Iure quamuis spoliato Ius commune, vel eius præsumptio resistat §. *recuperandæ, Instit. de interdict.* & in hunc sensum interpretantur etiam tex. *in d. cap. cum Ecclesia*; quæ differentia non probatur, quia in illo textu de quasi possessione rei spiritualis, nempe Iuris eligendi Episcopum agebatur, quod inter spirtualia computari non est dubium *ex cap. Messana, & cap. Sacrosancta, cum simil. de elect.*

6 Alij autem secundo loco distingunt vtrum Ius commune resistat spoliato, & assistat spoliatori, quo casu resoluunt procedere tex. *in præsenti*, & restitutionem esse denegandam, vel vtrum solum resistat spoliato, non tamen assistat spolianti, quo casu admittunt faciendā esse restitutionem non obstante illa Iuris communis resistentia, & procedere tex. *in cap. licet Episcopus, de præbend. hoc lib. & in d. cap. ex insinuatione, de procurator.* ita ex *Ioan. Andr. Monacb. Domin.* & alijs magis communem testatur, & sequitur *Nau. in cap. accepta, de restitut. spoliat. opposit. 10.* & post eum *Cou. lib. 1. vari. cap. 17. num. 6. Mencb. d. cap. 86. num. 18. in fine. Gutier. lib. 2. canon.*

cap. 21. nu. 74. & multis late adductis à *D. Barbos. in d. l. si de vi, à num. 130.* Verum licet hæc distinctio valde notanda sit, minime tamen tollit difficultatem *d. c. cum Ecclesia Sutrina*, in quo Ius commune non solum resistebat, & aduersabatur clericis spoliatis, volentibus interesse Episcoporum electionibus, sed expresse assistebat, & fauebat Canonicis spoliantibus, quibus solis competit interesse huiusmodi electionibus, vt decidit expresse tex. *in dicto cap. cum Ecclesia*, & tamen nullo probato, vel allegato titulo ait restitutionem esse faciendam.

7 His igitur, & alijs reiectis dicendum puto multa concurrere *in d. cap. cum Ecclesia*, quę faciunt valde diuersam hypothesim, & casum ipsius à casu huius tex, quæ licet separatim considerata efficaciter non concludant, simul tamen iuncta efficacem reddunt præsumptionem tituli ad eneruandam, & elidendam contrariam Iuris communis præsumptionem, nam *in d. cap. cum Ecclesia*, vltra longissimum temporis spatium, & multiplicatas illas trium Episcoporum electiones, de quibus ibi, interuenit non solum simplex Canonicorum patientia, sed factum quoque positiuum eorum; constat si aduertas clericos ab eisdem Canonicis ad tres illas electiones admissos fuisse, vocando eosdem ad electionem faciendam cum reliquis, ad quos de Iure pertinet vel consuetudine facultas eligendi, recipiendo eorum voces, easque inter alias numerando, sicut moris est, iuxta formam *tex. in cap quia propter*, iuncta *glos. verbo debent, de elect.* cum similibus.

8 Per contrarium vero *in hoc tex.* non ita proponitur longissimum tempus, & antiqua possessio, sed recens possessio, & breuius tempus, vt deducitur ex verbis, quibus Pontifex vtitur, ibi, *possedisse aliquandiu*, notant differentiam *Abb. num. 24. Imol. 25. in fine*, & plures alij, ex quibus verissimum intellectum tradit *Menoch. num. 2. cum seqq. d. loco*. Deinde in hoc tex. nullus actus cooperationis ex parte aduersarij interuenit, sed solum ex parte spoliati proponitur actus ille perceptionis decimarum, quare manifestissima apparet differentia inter hunc tex. & *d. cap. cum Ecclesia*, & totum discursum colliges ex *Abb. ibi num. 49. cum seqq.*

9 Non obstat *tex.* difficilis *in cap. licet Episcopus 28. de præbend. hoc lib.* vbi habens duas Ecclesias Parochiales si priori per Episcopum spolietur, statim restituitur licet non ostendat titulū, aut dispensationem, per quam plures insimul retinere possit, & tamen contra illum adest manifesta Iuris communis resistentia, de qua *in cap. quia nonnulli, de cleric. non resid.* & *in cap. de multa, de præbend.* & insimul idem Ius commune fauet Episcopo spolianti, ad quem de Iure communi pertinet collatio Ecclesiarum *ex cap. omnes Basilicæ 16. q. 7.* nonnulli enim respondent in specie illius tex. non esse faciendam restitutionem beneficij spoliato priusquam ostendat sibi ius competere in alio, quod priori loco obtinebat, ita *Rot. decis. 2. de restit. spoliat. in antiq.* & alij, quos refert, & sequitur *Menoch. remed. 15. recup. num. 467. Felin. in cap. ad petitionem num. 16. de accusat. Beroi. in cap. in litteris num. 87. hoc tit.* secundum quos tex, tantum dicit possessionem duarum Ecclesiarum incompatibilium minime citatum non esse spoliandum, ex ratione, quam subdit, quia forsan poterat ei aliquod Ius competere, non tamen exinde sequitur illum spoliatum esse restituendum, cum ipsi resistat Ius commune prohibens ne quis plures Ecclesias obtineat, & insimul faueat Episcopo spolianti iuxta supra dicta: ac subinde succedit regula nostri tex. quod spoliatus, cui Ius commune resistit, & insimul fauet spoliatori non est restituendus, nisi de causa legitima doceat, & ratio *d. cap. licet*, adijcitur tantum ad effectum ne Episcopus beneficiarium inauditum, & inuocatum spoliet, non autem habebit locum post spolium commissum, quia non debet fieri restitutio, sicque prędicta ratio non potest applicari terminis nostri tex. vbi non agitur de non spoliando, sed de iam spoliato restituendo, quam responsionem *ad d. cap. licet* in disputatione publica se bis præstitisse asserit *Nau. in cap. accepta opposit. 10. à num. 2. hoc tit.*

10 Verum licet hic intellectus satis defendi possit, longè tamen verius, & receptius est in specie *d. cap. licet*, beneficiarium per Episcopum spoliatum non facta citatione esse restituendum, & illi aduersus Episcopum competere interdictum vnde vi, prout resoluunt *Franch. num. 3. in d. cap. licet*, *Abb. num. 24. in d. cap. in litteris*, dicit communem *Nau. vbi proxime, à num. 6.* tenet *Cassad. super reg. Cancel. decis. 14. num. 7. Gou. lib. 1. vari. cap. 17. num. 6.* qui omnes expendunt *d. cap. licet*, iuncta ipsius ratione. Facit deinde *c. conquerente sup. hoc tit.* vbi iniuste spoliatus à Iudice restituitur per interdictum vnde vi, quod conceditur contra Iudicem spoliantem

sicut contra priuatum, quemcunq; idem probat *tex. in cap. referente*, vbi *Dec. notab. 2. de præbend. Nau. in cap. cum contingat 7. causa nullit. pag. pen. de rescript.* Menoch. remed. 8. recup. à num. 8. Constat autem quod spoliatus beneficio à priuata persona debet statim ad illud restitui antequam de canonica institutione doceat iuxta *d. cap. in litteris*, igitur similiter spoliatus prætermisso Iuris ordine ab Episcopo statim est restituendus ad illud iuxta *d. cap. licet*. Nec obstabit quod Ius commune resistit ei, qui obtinet duas Ecclesias, licet enim id verum sit iuxta *d. cap. de multa*, cum similibus, non tamen est verum, quod idem Ius commune assistit Episcopo spolianti in beneficij obtentione, seu retentione, illud enim sibi retinere non potest, arg. *cap. si tibi concesso, de præbend. hoc lib.* sed tantum in eo quòd vacans beneficium conferat, sic assistentia Iuris communis pro Episcopo respicit solam collationem, resistētia vero contra spoliatum, acquisitionem, & retentionem, quæ quidem sunt admodum diuersa, ac subinde cum Ius commune non assistat spolianti Episcopo in eo in quo resistit Canonicis spoliatis, fauet parocho spolianti, & perconsequens standum est reg. *d. cap. in litteris, & d. cap. conquerente*, iuxta quam debet fieri restitutio.

11 Si verò contra huiusmodi doctrinam replicetur de *tex. in cap. constitutus 8. de filijs Presbyt.* vbi filius presbyteri spoliatus a milite quadam Ecclesia, in qua pater eius secundum quod ei ab eodem milite obiectum fuit, immediate ministrauerat, cogitur ostendere titulum beneficij antequam restituatur, quia ei resistit Ius commune, secundum quod filius etiam legitimus remouetur ab Ecclesia in qua immediate patri successit, *cap. ad extirpandas, de filijs Presbyterór.* quamuis idem Ius commune non assisteret militi spolianti, nec eius intentionem fundaret. Item si replicetur de *cap. quoniam 10. eodem tit.* vbi tex. ait quod si prohibitum, & manifestum fuerit filios clericorum Ecclesias parētum immediate tenere omnino per Episcopum expellantur ab eis, vnde probat text. quod si spoliantur per Episcopum restituendi non sunt, arg. *cap. quemadmodum, vers. quia turpius, de iureiuran.* si inquam de prædictis Iuribus replicetur post alios nititur respondere *Nau. d. oppos. 10. num. 17.* ideo spoliationem fieri, & denegari restitutionem in specie illorum Iurium quia Ius commune fortiter resistebat spoliatis, idest tale Ius resistebat in quo Papa rarò, vel nunquam dispensare solet, quale est Ius prohibens filium habere beneficium patris immediate, & ideo verosimile non est filio sic spoliato competere aliquod Ius retinendi beneficium, quemadmodum potest competere in *d. cap. licet*, in quo Ius leuiter resistit, idest solet per Papam, vt plurimùm, dispensari iuxta *cap. Sanctorum 70. dist. cap. de multa, in fin. de præbend.* Sic etiam ex sententia multorum, quos refert, & sequitur *Couar. d. cap. 17. nu. 7. in fine*, in nostro *cap. ad decimas*, ideo restitutio denegatur, quia Ius fortiter resistit, & vrgenter prohibet decimas ab extraneis clericis percipi cum sint institutæ, & soluantur Parochis in alimenta, congruamque clericorum substentationem eisdem spiritualia ministrantium. Verum hæc distinctio inter Ius fortiter, aut leuiter resistēs nullo Iure, aut efficaci ratione probatur, & nimis difficile, & captiosum foret inquirere, aut cognoscere quando fortiter, aut leuiter Ius resistit, aut quando frequens, aut rara daretur dispensatio.

12 Quare reiectis his, & alijs intellectibus de quibus per *Abb. hic num. 4. & in d. cap. in litteris num 24.* vbi *Bero. num. 87.* dicendum est spoliatum beneficio in specie *d. cap. constitutus*, statim non restitui, quia non tantum possessorium, sed etiam petitorium iudicium intentauit, vt colligitur ex illis verbis, ibi, *canonice fuisset adeptus*, quæ referuntur ad petitorium, & ita ad titulum Canonicum, & ex illis, *miles ipsū ea sine iudicio spoliauit*, quæ ad possessionem recuperandam referuntur, & ita vtrumque fuit in iudicium deductum, aliàs si simpliciter petijsset restitutionem statim absque vlla cunctatione restituendus foret, iuxta reg. *d. cap. in litteris*, quem sic intellexit *glos. 2.* ibi, quam alij sequuntur, intendunt *Abb. d. num. 24. & Berò d. num 87. Nauar. d. oppos. 10. nu. 15.* Ad *tex.* vero in *d. cap. quoniam*, respondetur ideo ibi spoliatum beneficio non esse restituendum quia fuit spoliatus à Iudice secundum Iuris ordinem, iniunxit enim Pontifex Archiepiscopo, & illius suffraganeis, vt omnes filios clericorū spoliaret si publicum, & manifestum esset eos obtinere Ecclesias, quas eorum parentes in titulum immediate habuerunt, & ita licitum fuit Episcopis prædictos clericos non citatos, & inauditos spoliare, & à fortiori spoliatos non restituere, quia in notorijs ordo Iuris postulat nullum ordinem obseruari *cap. cum sit Romana §. fin. ad fin.*

ad fin. de appellat. cap. bona 23. de elect. cap. cū olim, in fine, vbi late *Felin. num. 11. de re iudic. Hippol. in rub. de probat. num. 219.* & in specie
12 quod possit sine citatione priuari à Iudice possessione ille, quem notorie constat non competere reo defensionem tenent *Ruin. cons. 31. num. 98. vol. 3. Paris. cons. 1. num. 23. vol. 1. Brun. cons. 19. num. 12.* testatur communem *Aretin. cons. 163. nu. 7.* & generaliter non requiri citationem vbi notorie cōstat non competere reo defensionem tradunt *Innoc.* & alij, vt per *Anton. Gabr. commun. tit. de citat. concl. 1. num. 2. vers. contrariam*, Menoch. *remed. 15. recuper. num. 259.* Pereg. *de iure fisci tit. habentes iura fisci num. 57.* licet in alijs notorijs, quæ talia sunt quoad ipsum factum, non tamen est notorium nullam reo competere excusationem, citatio requiratur, quamuis alius ordo iudiciarius nō sit necessarius, & ita procedat opinio illorum, qui in notorijs requirūt citationem, prout est communis, vt per *Gabr. d. num. 2. Duen. reg. 47. limit. 1. Gom. tom. 3. cap. 1. num. 43. vers. secundus*, Perez *ad l. 3. tit. 14. lib. 3. Ordin.* & ante eos *glos. verbo in dicenda in cap. cum dilecti, de purgat. canon. & verbo non obstantibus vers. & sic ex his, in Extrauag. 1. de dolo, inter communes*, cum alijs. Cum igitur Episcopi iuste procederent, & possessores notoriè iniustos iuste excluderēt, restitutio eisdem expulsis concedi nō debuit, iuxta *d. cap. quoniam*, quippe quæ non conceditur ijs, qui à Iudice legitime spoliātur iuxta notata in *d. cap. conquerente*, probat *glos. vlt. in fine in cap. præsentium 7. q. 1.* vt per *Gabr. commun. sub hoc tit. de restit. spoliat. conclus. 1. num. 108. cum sequentibus.*

13 His, quæ in contrarium adduci poterant, sic compositis, iam primò amplia principalem huius tex. decisionem, vt procedat etiam quando lite, vel appellatione pendēte aliquis fuit spoliatus, & per viam attentatorum agat, vt in statum pristinum reponatur, & omnia penitus reuocentur, iuxta *cap. bona, de appell. tex. opt. in cap. non solum, illo tit. hoc lib.* huic enim sic spoliato si Ius commune resistit & assistat spoliatori non est restitutio facienda nisi de titulo doceat iuxta supradicta. Cuius rei ratio est quia si in his terminis spoliato fieret restitutio foueret lex peccatum, quod procedit ex notorie iniusta rei alienæ occupatione contra domini spoliatoris voluntatem ad quem res præsumptiue pertinet, ac subinde cum in hoc etiam casu vigeat, rectè illius decisio in illo locum habebit, quam sententiam tenent *Rot. decis. 2. hoc tit. in nouis, & decis. 13. eod. tit. in antiq. Paris. cons. 12. n. 5. lib. 4. Casiad. decis. 3. num. 4. hoc tit.* sequuntur plures, quos refert *Cou. practic. cap. 23. nu. 4. prope fin. Nau. in d. cap. accepta oppos. 2. nu. 15. Menoch. remed. vlt. recup. num. 32. cum seq.* & est communis ex *Anan. in cap. si constiterit, num. 8. de accusat.* qui Doctores existimant dato solo notorio defectu proprietatis contra spoliarum non esse ei restitutionē faciendam, licet spolium commissum sit lite, vel appellatione pendente, satis à fortiori docent quòd data resistentia Iuris, & ita notorio defectu tituli contra spoliatum, & assistentia pro spoliatore non esse faciendam restitutionem, quod libenter admittimus, & eam in terminis multis citatis probat *Cabed. Lusit. decis. 15. nu. 6. & 18. par. 2.* Quamuis contrarium immo tex. in præsenti esse limitandum quando agitur remedio attentatorum pro reponēdo spolio lite pendente commisso teneant *Dominic. num. 9. Franc. in præsenti, Rube. in §. nihil commune num. 301.* Menoch. *d. loco, Lancellot. de attent. p. 2. cap. 12. ampl. 3. & cap. 3. num. 171.*

14 Amplia secundò huius tex. decisionem procedere non solum in Iure decimandi, in quo speciatim loquitur, sed etiam in omnibus alijs causis spiritualibus, beneficialibus scilicet, Matrimonialibus, & similibus, quinimmo etiam in temporalibus. Ratio enim, quam tex. reddit in *vers. quia eas*, iuncto *vers. sitquè manifestum*, generalis est, & æquè concludit in hoc ac in alijs casibus in quibus datur resistentia contra spoliatū, & assistentia pro spoliatore; datur insuper eadem peccati occasio: & ita hanc sententiam tenent omnes fere Doctores in princip. huius tex. citati, dum inter res spirituales, & temporales non distinguunt, licet contrarium intendant *Rip. num. 35. Fab. nu. 46. in d. §. nihil commune, Bald.* quem refert *Mencbaq. illustr. cap. 86. num. 15.*

15 *Quia eas occupasse, &c.* Ex his verbis colligunt Doctores communiter in præsenti, quod spoliatus decimis, beneficio, vel alia quacunque re spirituali non est restituēdus si aduersus eum obijciatur notorius proprietatis defectus, quinimmo ad hoc vt restitutionē assequatur, teneatur docere se fuisse possessionē rei spiritualis per spolium subtractæ legitime assequutum, licet Ius commune non assistat spoliatori, resoluunt Doctores, vbi *Innoc. in cap. constitutus, de fil. Presbyt. Imol. & Abb. n. 11. & 28. in cap. in litteris sup. hoc tit.* vbi *Bero: num. 76.*

num. 76. & seq. affirmat id esse communiter receptum, *Rot. decis. 54. & 160. in nouis, aliàs decis. 7. in antiq. sub hoc tit. Cassad. decis. 3. n. 3. eod. Gom. in reg. de annali q. 58. Cou. de sponsal. par. 2. cap. 7. §. 5. n. 10. Nau. in d. cap. accepta oppos. 10. à princip. Villalob. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. nu. 303. pag. 217. col. 1. Anton. Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 1. num. 100. cum seqq. Hoied. de incompatibilit. benefic. par. 1. cap. 13. à num. 34. Menoch. remed. 1. recuperan. à num. 215. vsque ad num. 238. Anton. Gomes. l. 45. Tauri num. 18. col. 2. D. Barbos. in l. si de vi num. 178. ff. de iudic.*

16 Pro qua communi sententia vltra tex. in præsenti facit *d. cap. quoniam, de filijs Presbyt.* ibi, *penitus excludatis*, vbi patiens notorium proprietatis, & tituli defectum circa beneficium spoliatur, & spoliatus non restituitur; facit deinde *cap. 1. de eo, qui mittitur in possess. hoc lib.* vbi probatur non esse dandum vitiosum ingressum in Ecclesiam Dei, planè si dato notorio defectu tituli beneficiũ, vel aliud spirituale restituatur, vt illicite occuperur, iam datur in Ecclesia Dei vitiosus ingressus arg. *reg. 1. de reg. Iuris hoc lib.* & insuper cum notorio peccato fit restitutio contra reg. *cap. vlt. de consuet. & cap. vlt. de præscript.* Tandem facit *tex. in cap. significasti, de diuort.* vbi mulieri à marito spoliatę cohabitatione coniugali agẽti possessorio recuperandæ obstat notoriũ adulterium, & ita notorius proprietatis defectus, idem probat *tex. in cap. pen. eod. tit. de diuor.*

17 *Eas de Iure communi, &c.* Notatur ad hoc quòd pro regula Iuris præsumitur donec exceptio probetur, vt per *Cou. lib. 2. var. c. 12. num. 4.* de quo plures citaui Doctores ad *rub. de regulis Iuris hoc lib.*

18 In glos. [Præsumuntur] Disputat hæc *glos.* an laici spoliati decimis agentes interdicto vnde vi, sint ante omnia restituendi, quod quidem apud Doctores est valde controuersum. Ego vero dicendum puto quòd si laici sint spoliati decimis, id est iure decimandi, & petendi decimas, & agant prædicto interdicto nequaquam restituendi sunt, ex eo quia cum necessariũ sit possessionẽ probare, iuxta *cap. consultationibus, in fine, de offic. deleg.* & laici prędictum Ius decimandi nullo modo possidere possint *cap. causam quę, de præscript.* iuxta communem intellectum, quinimmo illius iuris sint omnino incapaces, quia depẽdet à spiritualibus, scilicet ab administratione Sacramentorum, & officio spirituali, vbi tanquam accessorium inseparabiliter adhęret, *cap. 1. ibi, iure Sacerdotum, 16. q. 7. cap. quamuis 17. de decim. cum similib.* rectè fit, vt laicis spoliatis tanquam omnino prædicti Iuris incapacibus nullatenus competat restitutio, & circa hunc casum nulla potest esse difficultas.

19 Tota vero controuersia versatur quando laicus spoliatur fructibus ipsis temporalibus, qui decimarum nomine ipsi nomine proprio soluuntur ex aliquo titulo temporali manente Iure spirituali decimandi penes spiritualiũ ministros, in qua distinguẽdi sunt duo casus. Primus est quãdo laicus spoliatur decimis ab alio laico, & contra illum agit interdicto vnde vi, in quo resoluendum contra illum restituẽdum esse, vt tenet *Brixien.* relatus à nostra *glos. in præsenti, glos. 1. in cap. 1. 14. q. 1.* sequuntur alij, vt per *Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 1. à num. 71. Bero. in cap. item cum quis, à nu. 45. sup. hoc tit.* obseruat praxis Galliæ, ex *Guid. Papa decis. 288.* Doctores communiter, vt per *Mench illustr. cap. 89. num. 5. Cou. lib. 1. var. cap. 17. num. 6.* remissiue Monet. *de decimis cap. 5. num. 82.* Cuius rei ratio est, quia cum laicus proponatur spoliatus decimis, quas possidebat, necessariò sequitur illum esse restituendũ si agat interdicto vnde vi, iuxta vulgares regulas, quicquid contrariũ teneãt *glos. hæc statim in princip.* & alia *verbo commodo in cap. ex parte, sup. hoc tit.* & frequentiùs videantur probare Doctores reste *Franc. nu. 10. in præsenti, Abb. num. 19. in d. cap. ex parte*, & alij citati à *Cou. d. nu. 6. in princ.* & à *Mench. d. cap. 89. num. 4.* debebant enim considerare non esse necessarium, quòd laicus probare possit possessionem decimarum specialiter ei prohibitã quãdo ipse laicus spoliatur ab alio laico cõtra quem etiam est Iuris pręsumptio, idq; ex eo, quia prohibitio legis antea, & post Conc. Lateranense respectu possessionis decimarum aduersus laicos operabitur ne habeãt ciuilem, & iustam earum possessionem, & talem, quæ sufficiat ad prædictas decimas præscribẽdas, non tamen exinde sequitur laicum non posse habere naturalem, & iniustam decimarum possessionẽ, qualem habet quicunq; prædo, quæ sufficiens sit, vt spoliatus restituatur, iuxta *cap. in litteris, sup. hoc tit.*

20 Alter casus est, quando laicus spoliatur ab eo, cui Ius commune assistit, veluti à parocho intra suam parochiam, iuxta terminos tex. in præsenti, in quo secute resoluimus restituendum non esse nisi euidenter docuerit se vel ex priuilegio Romani Pontif. vel ex concessione

sione feudali ante Lateranen.Concil.vel alio simili modo probauerit se possesionem decimarum fuisse legitime assequutum. Cuius rei ratio est quia si Canonicis spoliatis decimis à spoliatore intra suam parochiam restitutio denegatur,nisi euidenter docuerint se illorum possessionẽ legitime assequutos iuxta nostrum tex. quia scilicet Ius commune resistit illis,& insimul assistit huic,à fortiori multò magis id ipsum locũ habebit si à parocho intra suam parochiam laicus spolietur decimis,cui multo magis resistit Ius commune, & iuxta hunc casum possunt intelligi Doctores, quos citat *Cou.d. num.6. in princip.*

De Dolo, & contumacia. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Actor contumax condemnatur in expensis, nec citatur vlterius ad sui petitionem reus nisi caueat de veniendo, & comparendo, & num.* 2.

3 *Actor post citatum reum si non compareat in iudicio circumducitur edictum citationis.*

4 *Contumax antequam expensas reficiat exaudiri non debet in quacunque causa.*

5 *Actoris non venientis contumacia maior est, quam Rei.*

6 *Actor contumax est puniendus in expensis primæ citationis.*

Cap. Actor. I. *Innoc. IV.*

1 CTOR si non curat venire in termino ad quem fecit citare aduersarium, cõdemnatur in expẽsis factis à reo. Colligũt ex Ord. *Lap. Abb. Arch.Gem. Ioan. Andr. Butr. Anch. Dominic. Monach. Franc.& Viuian.in ration. lib.2. pag. 114. Alagon. in compend. pag. 240.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in. concordant. part: 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Perez li. 4. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 498. Peregrin. Var. lib.2. ad cap. consultationibus à num.48. de off. sic deleg.Ord.Reg.Lusitan.lib.3. tit.14.*

3 *Qui ad terminum venire, &c.* Notatur ad hoc quòd si post citatum reum actor non compareat in iudicio, circumducitur edictum citationis, vt per *Tiraquel. de retract. lig.§.8.glos.2.num.8.Marant.de ordine iudic.par.6.cap.de contumacia num.1. Grauat. ad Octauian.lib.4.cap.4.num. 14. Cur. Philip. par.1.§.12.nu.13.Perez l.2.tit.1. lib.3. Ordin. pag.491.D.Barbos.in l.ad peremptorium, ff.de iudic.à num.5.& à num.32.& à num. 144.*

4 *Reo in expensis, &c.* Notatur ad hoc quòd contumax antequam expensas reficiat exaudiri non debet in quacunque causa, vt per *Azeued.l.5. à num.4.tit.3.lib.4.nouæ Recopil.*

5 In glos. [Ad terminum] ibi *(maior autem est contumacia actoris non venientis quàm Rei)* Ita *Tiraq.de retractu lig.§.8. glos.2. nu. 10.Stephan.Gratian.discept. forens.tom.3 cap. 535.num. 18. Emman. Barbos.pater meus in comment. ad Ord.Reg.Lusit.lib.3.tit.14. nu.2.*

6 In ead glos. ibi *(condemnatur in expensis, &c.)* Notatur ad hoc quòd actor contumax est puniendus in expensis primæ citationis, vt per *Cou.pract.cap.27 num.3.vers. idem, Perez l.4.tit.2.lib.3.Ordin.pag.498.*

7 In glos.[Non curauit] Vide *Duen. reg.153. vers. secundo limita.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex appellantem, & recedentem citare vlterius non tenetur si vult in causa procedere,nisi forsitan appellationi renuntiet,n.2.*

3 *Verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem,nec licet ab eis arguere.*

4 *Allegatio partis non facit Ius.*

5 *Contumax in vno actu non sibi præiudicat in sequentibus.*

Cap. Eum, qui. II. & vlt. *Bonif. VIII.*

1 APpellans à Iudice in sententia interlocutoria, vel grauamine, non est amplius citandus ad ea,quæ post sunt facienda in iudicio, vel ad sententiam audiendam, nisi sponte renuntiet appellationi. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monac. Franc. Viuian. in. ration. lib.2. pag. 115. Alagon in compend. pag. 240.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem, alla;notabilia ex hoc text. collecta firmant *Menoch. cons. 2.num.353.cum seqq. Marches. de commission. par.3.§.2.num.52.pag.346.in 2. impres.*

3 In glos.[Non teneris] ibi *(dic quod ibi factum narratur, non ius ponitur)* Notatur ad hoc

hoc quòd verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere, vt per *Bernard. reg. 781.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd partis allegatio non facit ius, vt per *Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & vxorem* §. *17. num. 22. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 5. §. 7. num. 107. metipsum Axiom. 20. num. 1.*

5 In ead. glos. ibi *(sed quid dicemus de contumace nunquid qui in vno actu iudicij fuit contumax ad alios actus citabitur? dic quod sic)* Notatur ad hoc quod contumax in vno actu non sibi præiudicat in sequentibus, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 162.*

De Eo, qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij Ecclesiastici causa quando agitatur ob contumaciam Rei non fit missio in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur.*

2 *Beneficiorum appellatione venit hospitale.*

4 *Beneficij possessio titulo non viso nulli debet adiudicari.*

Cap. Eum, qui. Vnic. *Innoc. IV.*

1 IN beneficijs ecclesiasticis propter contumaciam absentis, nō mittitur quis in possessionem causæ, sed diligēter examinato negotio etiā lite non contestata fertur sententia, & terminatur debito fine. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Butr. Io. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 120. Alagon. in compend. pag. 244.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Beneficio Ecclesiastico.* Procedere in hospitali tradit *Mascard. de probation. conclus. 89. num. 23.* An autem, & quando beneficij appellatione veniat hospitale, dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusq; Iuris significatione, verbo Beneficium*, & ibi citatis addo *Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 3. cap. 2. num. 12. cum seqq. in vltima impression.*

3 *Ne per hoc, &c.* Notatur ad hoc quòd titulo non viso nulli debet adiudicari possessio beneficij, vt per *Boer. decis. 89. num. 1.*

Vt lite pendente nihil innouetur. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Electus vnus ex duobus litigantibus electis si decedat, renunciet, vel à prosequutione causæ excludatur, si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.*

2 *Iurispatronatus in beneficijs habet locum tex. in præsenti.*

3 *Variatio à patronis lite pendente facta est nulla.*

4 *Beneficiarius mortuus non minus dicitur per cessum quàm per decessum.*

5 *Beneficium remanet litigiosum etiam per mortem beneficiati.*

6 *Verbum, statuimus, inducit Ius nouum.*

7 *Litigiosa res est de cuius dominio quæstio vertitur inter petitorem, & possessorem.*

Cap. Dispendijs. I. *Bonif. VIII.*

1 DVO electi si litigant de Ecclesia super electione, & vnus moritur, vel cedit iuri suo, vel cadit, seu excluditur à prosequutione, lite pendente non fiat alia electio, & si fiat est nulla, donec constet an superstes sit legitime electus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Butr. Anchar.* Dominic. *Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 123. Alagon. in compend. pag. 246.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Super electionibus.* Idem super præsentatione, de qua licet text. mentionem non faciat, tamen ob pariformem rationem habet locum in beneficijs iurispatronatus, vt per *Flamin. de resignat. lib. 12. quæst. 3. num. 27.* Et ideo variatio à pa-
3 tronis lite pendente facta est nulla, *Lambert. de iurepatron. lib. 2. par. 1. q. 6. princ. art. 12. num. 10. Lancellott. de attent. lite pend. par. 2. cap. 4. in præfat. num. 579. Caualcan. decis. 10. num. 62. par. 3.* vbi dicit nec licere cumulatiue, & *decis. 33. nu. 7 par. 5.* quos refert *Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 104. num. 14.*

4 *Mori, vel suo Iure renunciare*; Non minus dicitur mortuus beneficiarius per cessum,

cessum, quàm per decessum, vt per *Cald. Pereira de empt. cap. 15. num. 33. in med.* & faciunt quæ notaui *ad cap. susceptum 6. de rescript. hoc lib.*

5 Notatur etiam ad hoc quòd beneficium remanet litigiosum etiam per mortem beneficiati, vt per *Rot. decis. 656. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, alias par. 4. diuers.*

6 In glos. [Statuimus] ibi (*Constitutio est noua*) De verbo, *statuimus*, quod inducat Ius nouum dixi in *tract. de dictionibus dict. 384. secundum Lugdunen. impression.*

7 In glos. [Litigantibus] ibi (*litigiosa est res de cuius dominio quæstio vertitur inter petitorem, & possessorem, &c.*) similis *glos. verbo litigiosæ in cap. 1. de confirmat. vtili, in Decretal.* vbi late dixi *num. 2. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, si cedit, vel decedit, & alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio. Si vero aliqui, quorum interfit, ad defensionem litis vellent admitti, in eo statu, in quo erat causa, admittentur.*

2 *Lis si pendet coram Ordinario, & moritur vnus ex collitigantibus, vtique ipse Ordinarius non potest prouidere de beneficio.*

3 *Beneficium in fauorem alterius lite pendente cedi non potest.*

4 *Resignatio, quæ fit lite pendente, videtur fieri in fraudem.*

5 *Decretum irritans contra prouidentes beneficia litigiosa inficit quoque possessionem.*

6 *Tertius oppositor, & litis defensor ad coadiuuandum admissus propter proprium interesse assumere debet litem in terminis, in quibus eam inuenit tempore, quo offert se ad defendendum.*

7 *Clericus homicida potest renunciare beneficium etiam inquisitione, seu accusatione pendente.*

8 *Beneficium primum quando non vacat ipso iure, sed est possessor priuandus ob incompatibilitatem, vel ob non residentiam per sententiam Iudicis, tunc possessor ipse potest resignare in fauorem alterius etiam cum reseruatione pensionis.*

Cap. Si hi contra. II. & vlt.

1 SI quis litem mouet contra possidentem beneficium super possessione, vel proprietate, & possidens cedit, vel moritur, patronus, vel cuius est conferre, non potest præsentare, vel conferre alteri, dum talis lis pendet, & si secus fiat factum est nullum, & si aliquis ad quem spectat, vult admitti ad beneficium defendendum, admittatur in eo statu in quo est lis. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Anch. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 124. Alagon. in compend. pag. 246.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Alijs nullatenus conferantur, &c.*

Notatur ad hoc quòd si lis pendet coram Ordinario, & moritur vnus ex collitigantibus, vtiq; ipse Ordinarius non potest prouidere de beneficio, aliàs collatio esset nulla, vt per *Flamin. Paris. de resig. benef. lib. 2. q. 3. num. 105. Gonzal. ad reg 8. Cancell. glos. 6. num. 146.*

3 *Donec contra superstites lis finita fuerit.* Notatur ad hoc quòd lite pendente cedi non potest beneficium in fauorem alterius, vt per *Put. par. 3. decis. 362. in vtraque edit. num. 6. vbi à princip.* disputat an tex. in præsenti locū habeat vbi est lis quoad

4 actorem tantum, & nullus est reus. Resignatio enim, quæ fit lite pendente, videtur fieri in fraudem, ex *Flamin. d. q. 3. num. 2.*

5 *Quod si secus actum fuerit, &c.*

Notatur ad hoc quòd decretum irritans contra prouidentes beneficia litigiosa, inficit quoque possessionem, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. vlt. num. 37. cum seqq.*

6 *Eos in illo statu, &c.* Notatur ad hoc quòd tertius oppositor, & litis defensor ad coadiuuandum admissus propter proprium interesse, assumere debet litem in terminis, in quibus eam inuenit tempore, quo offert se ad defendendum, vt per *Franc. Marc. decis. 161. num. 4. par. 2. Crauet. consil. 997. num. 225. Menoch. cons. 319. & de arbitrar. lib. 2. casu 18. Surd. decis. 60. nu. 6. & decis. 147. nu. 6. Barnab. Cornaz. Lucens. decis. 215. nu. 8. Cou. pract. cap. 13. à nu. 1. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 26. nu. 3 & nu. 25. Cabed. Lusitan. decis. 97. num. 14. par. 2. D. Barbos. in l. si alienam à num. 17. & in l. maritum num. 84. ff. soluto matrimon.*

7 In glos. [Finita] ibi (*Pone enim quod clericus, &c.*) Notatur ad hoc quòd clericus homicida potest renunciare beneficium etiam inquisitione, seu accusatione pendente, vt per *Cou.*

Cou. in Clem. si furiosus par. 2. §. 3. num. 7. Gonzal ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 147. Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 119. nu. 74.

8 Notatur etiam ad hoc quòd quando beneficium primum non vacat ipso iure, sed est possessor priuandus ob incompatibilitatem, vel ob non residentiam, per sententiam Iudicis, tunc possessor ipse potest resignare in fauorem alterius etiam cũ reseruatione pensionis, vt per *Flor. de Men. var. lib. 1. q. 13. nu. 8.*

De Confessis. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Positio est admittenda super facto negatiuo per parte improbabili, si Iudici videbitur.*
2 *Negatiua probatur per confessionem partis.*
3 *Petitio hæreditatis, & quodlibet aliud remedium adipiscendæ nunquam competit postquam hæres semel apprehenderit possessionem, licet postea ceciderit ab ea.*
4 *Doctores referuntur qui de positionibus scripserunt.*
5 *Negatiua regulariter est improbabilis, nisi sit coarctata.*
6 *Negatiua probatur ex inspectione actorum, & productione scripturæ.*
7 *Appellationi locus est quoties aliquid committitur alicuius arbitrio.*

Cap. Statuimus. IV. *Innoc. IV.*

1 POSITIO negatiua, quæ probari non potest nisi per cõfessionem aduersarij, est admittenda, si Iudex æquum, & expediens iudicauerit. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Butr. Ioan Andr. Ancbar. Domin. Monacb. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 134. Alagon. in compend. pag. 251.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Quæ probari non possunt nisi per confessionem aduersarij.* Notatur ad hoc quòd probatur negatiua per cofessionem partis, vt per *Mascard. de prob. concl. 1087. n. 11. Flam. de resign. benefic. lib. 11. q. 14. nu. 70. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo probatio num. 31. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 53. § 10.*

3 In glos. [Statuimus] ibi (*Caueat autem ponens a positionibus, &c.*) Notatur ad hoc quòd petitio hæreditatis, & quodlibet aliud remedium adipiscendæ nunquam competit postquam hæres semel apprehenderit possessionem, licet postea ceciderit ab ea, vt per *Anton. Gom. l. 45. Tauri num. 164.*

4 De positionibus multa scripserunt *Lanfr. de Oriano, & Curt. in spec. tract. Marant. de ordine iudic. par. 6. actu 4. Mascard. de probat. concl. 1176. cum seq. Soar. de Pace in pract. par. 1. tom. 1. temp. 8. à nu. 71. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 258. & 268. Bernard. Moscatel. in sua praxi aurea Ciuili Neapol. par. 5. glos. legaliores pag 694. Amat. Roderic. in practic. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum cap. 7. à num. 62. Mendez à Castro in praxi Lusitan. lib. 3. c. 12. nu. 23. cũ seqq.*

5 In glos. [Negatiuas] ibi (*negatiuę quadam probari non possunt*) Notatur ad hoc quòd regulariter negatiua est improbabilis, vt per *Don. à Finat. tom. 1. commun. opinion. lib. 4 tit. 9. num. 35. Anton. Gabr. tom. 3. commun. tit. de probationib. concl. 6. Mascard. de probat. concl. 1087. Fulu. Pacian. in simili tract. lib. 1. cap. 38 Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 50. nu. 8. cum seqq. Vincent. Carot. in tract. de locato, & conducto tit. de negatiua probanda par. 3. Rebuff. de except. num. 160. cum seqq. Cardos. in praxi Iudicum verbo probatio nu. 29.* Nisi sit coarctata, ex *Flamin. de resignat. benefic. lib. 11. q. 14. num. 68. Mascard d. concl. 1087. num. 8. Rebuff. de except. num. 172. Ordin. Reg. Lusit. lib. 3 tit. 53. §. 10.*

6 Vel probetur ex inspectione actorum, & per productionem scripturæ, vt per *Flamin. d. q. 14. nu 55. Surd. decis. 300. nu. 11. Menoch. consil. 25. nu. 23. Mascard. concl. 968. & concl. 1318. num. 18.* Farin. *in praxi crim. q. 65. num. 218. cum seqq.* Cald. Pereira *de empt. cap. 34. num 41.*

7 In glos. [Possint] ibi (*quod optioni Iudicis relinquatur*) Notatur ad hoc quod quoties aliquid cõmittitur arbitrio locus est appellationi, vt per *Sãcb. de Matr. lib. 3. disp. 10. n. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Reus iussus positionibus respondere, si recusat vel contumaciter recedit hãbebũtur pro cõfessatis, secus si priusquam sit iussus esset contumax fuerat, nam tunc proceditur contra eum tanquam contra contumacem.*
2 *Positionibus contumaciter non respondens habetur pro confesso.*
3 *Positionibus semel respondens si iterum interrogatus contumaciter non respondeat, habetur pro confesso.*

4 *Respondens obscure, & non explicite similis est nihil respondenti.*

5 *Verbum*, credo, *licet in teste non affirmet, veritatis tamen est expressiuum in responsione positionum.*

6 *Moræ purgatio non conceditur effluxo termino præfixo per Iudicem ad respondendum positionibus.*

7 *Positiones quãdo essent notoriè falsæ, illis contumaciter non respondens minime habetur pro confesso.*

8 *Articuli quando sibi inuicem contriantur tūc positionibus respondere quis cogi non potest.*

9 *Positionibus respondere recusans in criminalibus non habetur pro confesso.*

10 *Libellus vbi esset ineptus, & positiones de Iure non fuissent admittendæ, tunc positionibus respondere quis non cogitur.*

11 *Pacis fractæ in causis quis non cogitur respondere positionibus.*

12 *Maritus nolens deponere in causa vxoris non habetur in ea pro confesso.*

13 *Minori aduersus confessionem in positionibus factam conceditur restitutio.*

14 *Contumax in non respondēdo positionibus, vt habeatur pro confesso, non sufficit procuratorem monitum esse de respondendo, sed requiritur personaliter citatus, & monitus ipse principalis.*

15 *Dictio*, Aut, *in hoc tex. ponitur pro*, Et, *& accipitur copulatiue.*

16 *Positionibus respondere nolens, vt habeatur pro confesso necesse est quod ab ipso Iudice personaliter coram tabellione interrogetur, vt respondeat.*

17 *Debitor minoris summæ si conueniatur pro maiori non tenetur fateri minorem, sed simpliciter potest totam negare, quasi non teneatur quis diuidere positionem, sed contrarium num. 19.*

18 *Qualitas vbi ponitur licet in parte vera, & in parte vera non sit, tota negari potest.*

20 *Procurator suis expensis non vero ponentis principalem de respondendo in persona certiorem facere tenetur.*

21 *Sententia declaratoria requiritur ad hoc, vt positiones contumacium pro confessatis haberi cum effectu possint.*

Cap. Si post. II. & vlt. *Bonif. VIII.*

1 SI post præstitum iuramentum veritatis, aut calumniæ reus, vel eius procurator interrogatus, & iussus à Iudice non vult sine causa rationabili respondere positionibus ab aduersario sibi factis, vel non se præsentat, habebitur circa illas pro confesso; si vero antequam sit iussus respondere, contumaciter se absenter, non habetur pro confesso, sed potest procedi contra eum tanquam contra contumacem. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Anch. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 135. Alagon. in compend. pag. 251.* remissiue *Casal. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Haberi debet super his, &c.* Notatur ad hoc quòd positionibus contumaciter non respondens habetur pro confesso, vt per Ferrar. *Montan. de iudic. præexercit. lib. 2. cap. 3. ver. porro, vt positiones, Nicol. Reusner. Senen. decis. 15. n. 27. lib. 3. Bellacomb. & Don. à Fina tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 20. nu. 285. cum seqq. Soar. de Pace in pract. par. 1. tom. 1. temp. 8. num. 80. Gasp. Anton. Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 6. num. 1. Surd. consil. 360. num. 44. Bernard. reg. 565. Camill. Borrell. in summa omnium decisionum tit. 48. de contumac. nu. 26. Ord. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 53. §. 13. & apud Castellanos l. 2. tit. 7. lib. 4. nouæ Recop.* An autem non obstante hac ficta confessione posit probari cōtrarium? vide *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 70. n. 9. Seraph. de priuil. iuram. priu. 11. n. 3. Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 1. nu. 10. Fariu. q. 11. nu. 7.*

3 Amplia primò etiamsi semel fuerit responsum, iterum enim interrogatus non respondendo habetur pro confesso, vt per *Rot. decis. 2. de confess. in antiq.* quam refert *Aloys. Ricc in collect. decis. par. 2. collect. 258. in med.*

4 Amplia secundò si obscure, & non explicite respondeat, quia similis est nihil respondenti, de quo vide *Soar. tom. 2. comm. opinion. lib. 7. tit. 19. nu. 139. pag. 293.* vbi *Bellacomb. nu. 285. Anton. del Re Tiburtin. de iuram. calumn. cap. 14. num. 73.* Et licet verbum, *credo*,
5 in teste non affirmet, vt dixi *in trac. de dictionib. dict. 72. n. 3. in vlt. impres.* tamen ad præsentem tractatum veritatis est expressiuum, vt referunt Doctores, quos citaui *d. dict. 73. n. 6.* & antea tetigit *Parens meus in comment. ad Ord. Regiã Lusitan. lib. 3. tit. 53. §. vlt. n. 3.*

6 Amplia tertiò, vt nec huic, cui per Iudicem terminus ad respondendum præfixus esset, moræ purgatio concedatur effluxo illo termin, vt per *Soccin. reg. 331. incip. Mora vers. fallit tertio, Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 20. num. 285. in fine pag. 302.*

7 Limita primò quãdo positiones essent notoriè

toriè falsæ, vt post *Curt.* resoluit *Mascard. de probat. concl.* 1177. *nu.* 75. seu captiosæ *Surd. decis.* 22. *num.* 3. *& decis.* 196. *num.* 9. *Fulu. Pacian. de probat lib.* 1. *cap.* 53. *num.* 52.

8 Limita secundò quando articuli sibi inuicem contrarientur, tunc enim positionibus respondere quis cogi non posset, vt per *Ordin. Reg. Lusitan. lib.* 3. *tit.* 53. §. 5. *Bellem. in cap. imputari num.* 18. *de fide instrum. Cou. lib.* 1. *var. cap.* 2. *nu.* 3. *Surd. decis.* 17. *à princ.* vbi tamen *decis.* 196. *num.* 12. notat quod quando positiones non sunt ita contrariæ quin aliqua distinctione iuuari, & concordari possint, illis tunc est respondendum.

9 Limita tertiò in criminalibus, in quibus respondere positionibus recusans non habetur pro confesso, vt per *Mysing. resp.* 21. *nu.* 10. *Anton. Capic. decis.* 60. *num.* 2. *Camill. Borrell. d. tit.* 46. *de contumacia nu.* 31. Positioni enim criminosæ non tenetur quis respondere, ex *Ias. in l.* 1. *num.* 2. *ff. de offic. assess. Mysing. cent.* 6. *obseru.* 62. *Franc. Marc. Delphin. decis.* 789. *num.* 3. *&* 5. *vol.* 2. *Nau. ad rub. de iudic. vers.* 13. *n.* 60. *Mascard. concl.* 1177. *n.* 60.

10 Limita quartò quando libellus esset ineptus, & positiones de iure non fuissent admittẽdæ, vt per *Mascar. d. concl.* 1177. *n.* 76. *cũ seqq.*

11 Limita quintò in causis tractæ pacis, vt per *Mysing. cent.* 3. *obseruat.* 52.

12 Limita sextò quoad vxorem si maritus noluit deponere in causa super bonis immobilibus, quia confessio mariti non præiudicat vxori, ex *Surd. decis.* 55. *num.* 2.

13 Limita septimò in minore, cui aduersus huiusmodi confessionem conceditur restitutio, vt per *Gutier. prac. lib.* 1. *q.* 48. *n.* 3. *& lib.* 3. *q.* 32. *à n.* 5. *Steph. Grat. d. cap.* 109. *n.* 52. Immo non habetur pro confesso cum sit in dolo vero seu præsumpto, ex *Roland. cons.* 68. *num.* 31. *vol.* 2. *Camill. Borrell. d. tit.* 46. *num.* 34.

14 *Interrogatus, iussusq; &c.* Nota quòd vbi ipse principalis responsurus esset, personaliter citari debet, non vero ipsius procurator, ad hoc enim vt contumax in non respondendo habeatur pro confesso, non sufficit ipsum procuratorem monitum esse de respondendo, sed requiritur citatus, & monitus ipse principalis, vt per *Rot. Genuen. decis.* 161. *sub num.* 11. *&* 12. *Marc. Anton. de Amatis Marchia decis.* 74. *num.* 2. *Monald. cons.* 4. *num.* 6.

15 *Aut nolit.* Nota quod dictio, *Aut*, in hoc tex. exponitur pro, *Et*, & accipitur copulatiue, seu coniunctiue, & requirit concursũ vtriusq; maxime quando ponitur inter personas, vt per *Cened. post lib. practic. & canon. quæst. sing.* 6. *num.* 2. *Franc. Galleti. in margarita casuum Conscientiæ verbo Dictio.*

16 In glos. [Iussusq; à Iudice] ibi (*& ne credat aliquis quod talis iussus factus per nũciũ, etc.*) Notatur ad hoc quòd nolens positionibus respondere vt habeatur pro confesso necesse est quòd ab ipso Iudice personaliter corã tabellione interrogetur, vt respondeat, & non sufficit si à notario ex Iudicis commissione interrogetur, & positionibus nolit, prout debet, respondere, vt per *Perez l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *Ordin.* quem refert *Soar. de Pace d. temp.* 8. *num.* 86. *Amat. Roder. d. cap.* 7. *nu.* 66. Intellige tamen, vt hoc non obtineat quando Iudex non comparente parte geminatam emiserit citationem sub comminatione, vt nisi comparuerit responsurus positionibus pro confesso haberi debeat, vt declarat *Surd. cons.* 360. *num.* 29.

17 In glos. [Absq; rationabili] ibi (*vel poterit simpliciter positionem negare, etiamsi alterum verũ sit*) Notatur ad hoc quòd si debitor minoris summæ conueniatur pro maiori, non tenetur fateri minorem, sed simpliciter potest totam negare, quasi nõ teneatur quis diuidere positionem, vt per *Hippol. in rub. de fideiuss. nu.* 339. *Cou. lib.* 2. *var. cap.* 2. *n.* 3. *&* 5. *Azor. inst. mor. p.* 1. *lib.* 11. *cap* 4. *q.* 5. *reg.* 2. *in med. Rebuff. in tract. de excep. nu.* 148. *Surd. decis.* 58. *nu.* 3. *Steph. Grat. discept. for. cap.* 109. *n.* 20. Vnde si Titius mutuò accepit à Caio cẽtum, & ea integre soluit, inique tamen in iudicio conuenitur, & rogatur simpliciter acceperit ne mutuo à Caio centũ, iurare potest absolute se non recepisse, ita *Cou. & Azor. cit. loc. Perez l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *Ord. pag. mihi* 544. *Sayr. in claui Regia*

18 *lib.* 12. *cap.* 2. *n.* 21. Qualitas enim vbi ponitur licet in parte vera, & in parte vera non sit, tota negari potest, vt per *Soar. lit. T. n.* 288. *Gab. cõ. lib.* 2. *tit. de exceptis cõcl.* 2. *n.* 20. de cuius tamẽ veritate late disputat *Gut. pract. lib.* 1. *q.* 61.

Quamuis sententia huius *glos.* cui similis *verbo sigillatim in cap.* 2. *de testib. hoc lib.* communis sit, contrarium tamen immo reum teneri agnoscere partem, vel quãtitatem debitam voluit *Bart. in l.* 1. §. *si stipulanti ff. de ver. sign.* quem sequuntur magis cõmuniter Doctores, vt per *Cou. vbi sup. n.* 5. *post princ. Bernard. reg.* 564. & ita seruatur in praxi secundũ *Rebuff. in proœm. ad leg. Gall. glo.* 5. *n.* 53. quæ opinio verior videtur, is enim interrogatus an debeat centũ, vel fundum, si simpliciter neget ex rigore verborum non negat se debere 50. vel par-

tem, quia non sequitur non debeo centũ, ergo nec 50. tamen quia mens, & actoris, & Iudicis interrogantis ea videtur esse, vt reus respondeat an aliquid debeat ex ijs, quæ petuntur, ad effectum ferendæ sententiæ iuxta hanc mentem responsurus *cap. quacunque 22. q. 5.* non potest simpliciter positionem negare.

20 In ead. glos. ibi *(bene habebit procurator inductas ad cõsulẽdũ dominũ, &c.)* Et ita procurator suis expensis, non vero ponentis principalem de respondendo in personã certiorem facere tenetur, vt per *Beninten. Bono. decis. 24. n. 1. Ant. Thes. Ped decis. 17. n. 1.* Ad partẽ enim ipsam, quæ abest, pertinent expensæ, quia ipsa est causa quòd illę fiant, vt tradũt *Marans. in repet. l. si actor n. 64. ff. de procur. Boer. decis. 303 n. 5. Ioseph. Lud. Perus. decis. 74. n. 10. Perez l. 1. ver. quaro 5. post. princ. tit. 5. lib. 5. Ordin. pag. 565. Parlad. lib. 2. rerum quot. cap. fin. part. 5. §. 10. num. 28. Gutier. pract. lib. 1. q. 63.*

21 In glos. [Pro confesso] ibi *(videtur quod per sententiam)* Notatur ad hoc quòd requiritur sententia declaratoria ad hoc vt positiones contumacium pro cõfessatis haberi cum effectu possint, vt per *Mascard. d. concl. 1177. n. 71. Camill. Borrell. d. tit. 46. num. 35. Ordin. Reg. Lusitan. d. tit. 53. §. vltim. in fine.*

De Testibus, & attestation. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Socius in crimine simoniæ, admittitur in testem si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter, & num. 2.*
3 *Testes inhabiles faciunt præsumptionem.*
4 *Proxenetæ regulariter testes esse nõ possunt in negotijs in quibus fuerunt mediatores.*
5 *Socius criminis, & muneris non probat contra simoniacum.*

Cap. Mediatores. I. *Greg. IX.*

1 MEDIATORES simoniæ si ex hoc non sunt assequuti emolumentum, & non agatur criminaliter, admittũtur in testes cõtra auctores sceleris, & hoc in detestationem huius criminis. Colligũt ex *Ordin. Io. Andr. Gemin. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuia. in ration. lib. 2. pag. 182. Alagon. in compend. pag. 274.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumũt *Boer. decis. 319. num. 2. Beniatend. Bonon. decis. 61. Mascard. de probat. concl. 1311. num. 25. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 474. nu. 31. Rebuff. in tract. de reprob. testium nu. 339. cum seqq. Flam. Paris. de resig benef. to. 2. lib. 14. q. 10. n. 9.*

3 In glos. [Ad testimonium] ibi *(nota quod ad præsumptionem faciendam bene admittuntur, sed non ad probationem)* Notatur ad hoc quòd testes inhabiles faciunt præsumptionem, vt per *Farin. in prax. crim. par. 2. q. 62. num. 264.*

4 In glos. [Mediatores] ibi *(qui proxenetæ dicuntur)* Tales enim regulariter testes esse non possunt in negotijs, in quibus fuerunt mediatores, de quo vide *Tiraq. de retract. in præfat. nu. 26. Gabr. commun. tit. de testib. concl. 20. n. 1. Magon. Lucen. decis. 95. n. 14. Rebuff. in tract. de reprob. testium n. 431. Kirchou. tom. 1. cõmun. opinion lib. 4. tit. 10. n. 91. pag. 521. & Viu. pag. 524. Mascard. de probat. concl. 1036. & concl. 1311. n. 25. Menoch. v. sufreq. cap. 33. Flam. Paris. de resignat. benefic. lib. 14. q. 10. nu. 9. Bobadil. in sua politica lib. 5. cap. 2. nu. 52. Bernard. Greuę. ad practic. Cameræ Imperial. lib. 1. concl. 100. consid. 3. Farin. d. p. 2. q. 60. à num. 406.*

5 In glos. [Affectus] ibi *(criminis, & muneris, &c.)* Notatur ad hoc quod socius criminis, & muneris non probat contra simoniacum, vt per *Flamin. d. q. 10. num. 28.*

SVMMARIVM.

1 *Positionibus qualiter responderi debeat, & quomodo testes probatorij reprobentur, ostenditur.*
2 *Positionibus simpliciter, & non qualificatè est respondendum.*
3 *Iudex ex æquitate responsionem qualificatam potest admittere pro personæ respondentis qualitate.*
4 *Causa possessoria, etiamsi summatim sit expedienda, nihilominus admittuntur obiectiones, & earum probatio contra testes.*
5 *Probatio testium expectanda non est vbi illis obijcitur.*
6 *Testes super interrogatorijs non minus, quàm ipsis probatorialibus articulis a producente datis examinandi sunt.*
7 *Opponere contra testes non sufficit nisi opponatur specialiter.*
8 *Repulsam obijciens contra testes debet præmisso iuramento subijcere in scripto repulsarum se id non facere ex malitia.*
9 *Possessionis appellatione venit quasi possessio.*
10 *Absentes non sunt vocandi nisi in casibus à iure expressis.*

11 *Actor*

11 *Actor vbi petit plus debito poterit reus licite totum negare, licet in eo concludatur aliquid, quod ipse re vera debebat.*

Cap. Præsentium. II.

1 IVdex in causis spiritualibus assumpto iuramento de calumnia, & veritate ab vtraque parte faciat reum respondere sigillatim positionibus sibi traditis, & si altera pars vult producere testes reprobatorios contra testes productos in principali ab altera parte eos recipiat, & examinet, & si altera pars vult substentare primos testes super principali productos, illos etiam recipiat, & examinet secundum articulos, & interrogatoria partium. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 182. Alagona in compend. pag. 275. Aegid. Bellem. tom. 5. repet. Iuris Canon.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Sigillatim super quolibet articulo, &c.* Sic etiam positionibus simpliciter, & non qualificate est respondendum, vt per *Galganet. de condit. & demonstr. par. 2. cap. 1. q. 73. num. 6. Amat. Roderic. in pract. cap. 7. num. 65. Menoch. de arbitr. casu 251. à princip.* 3 vbi *num. 6.* subdit Iudicem ex æquitate responsionem qualificatam posse admittere pro personæ respondentis qualitate, vtpote in idiota, & rustico, qui cum non nouerint quid sit simpliciter, vel qualificate respondere, eorum responsio, sicut profertur, recipienda est, ex *Galgan. d. q. 73. num. 7. Menoch de arbitrar. casu 93. num. 21.* vbi *num. 24.* dicit quod si quis respondeat positionibus, & vnâ fateatur aliqua cum qualitate, illa responsio in totum debet à ponente acceptari, vel in totum reijci, quando qualitas interuenit tempore actus celebrati, quia tunc non potest qualitas separari à confessione, quod etiam tenent idē *Menoch. cons. 320. n. 22. Galgan. d. q 73. n. 9. & 22.*

4 *Testes etiam, &c.* Notatur ad hoc quòd etiamsi causa possessoria sit summatim expediēda, nihilominus admittuntur obiectiones & earum probatio cōtra testes, vt per *Cou. prac. c. 17. n. 8. ver. quod si.*

5 *Primo tamen in personã, &c.* Notatur ad hoc quod publicatio testium expectanda non est, vt illis obijciatur, vt per *Menoch. de arbitr. casu 239. num. 2.*

6 *Examines secundum partis aduersæ interrogatoria.* Notatur ad hoc quòd testes super interrogatorijs non minus quàm ipsis probatorialibus articulis à producente datis examinandi sunt, vt notat *Bernard. Geræue. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. conclus. 95. num. 7. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 1044.*

7 *Facta sigillatim specificatione.* Notatur ad hoc quòd non sufficit opponere contra testes, nisi opponatur specialiter, vt per *Tiraq. l. 9. connub. glos. 1. part. 9. num. 24. Perez l. 1. vers. repulsam proponens tit. 4. lib. 3. Ordinam. pag. 558. col. 2.*

8 *Quod ad hoc ex malitia nō procedat.* Notatur ad hoc quòd repulsam obijciēs contra testes debet præmisso iuramento subijcere in scripto repulsarum se id non facere ex malitia, vt per *Perez l. 1. vers. repulsam autem tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 558. col. 2.*

9 In glos. [Possessione] ibi *(idest quasi possessione)* Ergo quasi possessio venit appellatione possessionis, vt per *Tiraq. de iure const. limit. 1. num. 10.*

10 In glos. [Ipsorum] ibi *(speciale ergo videtur in electionibus &c.)* Notatur ad hoc quòd vocandi absentes non sunt nisi in casibus à Iure expressis, vt per *Azeued. l. 2. nu. 8. tit. 1. lib. 2. noua Recop. & ad Cur. Pisan lib. 2. cap. 5. nu. 1.*

11 In glos. [Sigillatim] ibi *(quia positio habēs plura membra, &c.)* Notatur ad hoc quod vbi actor petit plus debito poterit reus licite totum negare, licet in eo cōcludatur aliquid, quod ipse re vera debebat, vt per *Surd. decis. 58. nu. 3. D. Barbos. in l. eum qui temere ff. de iudic. num. 141. cum sequentibus,* de quo vide quæ dixi ad *glos. verbo absque rationabili in cap. 2. sup. de confess.*

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus, vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione facientе pro appellante) sibi deferri non debet, nisi Iudici videatur.*

2 *Aduocatus, qui fuerat in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis.*

3 *Aduocatus in causa in qua patrocinatur, testimonium ferre non potest.*

4 *Aduocatus admittitur ad testificandum contra eum, pro quo patrocinatus fuit.*

5 *Procurator in causa in qua procuratur an, & quando testis esse possit, remissiue.*

Cap. Romana, III. & vlt. *Innoc. IV.*

1 ADuocatus qui fuit, vel procurator in causa principali non potest esse testis in causa appellationis. Item appellanti cum præsumptio faciat pro eo, non datur indistincte iuramentum nisi Iudex consideratis circumstātijs causæ, & personarum iudicet dandum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 2. pag. 185. Alagon. in compend. pag. 275.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *In appellationis causa, &c.* Notatur ad hoc quòd aduocatus, qui fuerat in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis, vt per *Mascard. de probat. concl. 66. nu. 4. Farinac. in praxi crim. par. 2. tit. de opposit. contra personas testium q. 60. num. 161.*

3 Nam propter præsumptam affectionē aduocatus in causa in qua patrocinatur, testimonium ferre non potest, vt tradunt *Nell. de testib. num. 31. Campeg. in simili tract. reg. 58. à princip. Soar. recept. sentent. lit. A. num. 96. & lit. T. num. 193. Anton. Fab. in suo Codice sub tit. de testib. diffinit. 19. Vincent. de Franch. decis. 222. Put. part. 3. decis. 56. in antiq. Rebuff. de reprobat. testium nu. 38. cum seqq. Hect. Aemil. in tract. de testib. par. 1. verbo Aduocatus, Perez l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 403. Mascard. de probat. concl. 66. num. 1. & 2. & concl. 1232. & concl. 1357. num. 2. Gutier. cons. 24. nu. 8. & 9. Surd. decis. 219. Menc. quæst. frequent. cap. 33. nu. 4. Bobadil. in sua politica lib. 5. cap. 2. nu. 55. Aennæ. Robert. rerū iudicat. lib. 2. cap. 19. par. 1. Anton. Scapp. de iure non scripto lib. 5. cap. 112. num. 13. Cam. Borrell. in summa omnium decis. tit. 65. de aduocatus à n. 74. Hier. Treutler disp. select. p. 1. disp. 8. thesi 2. Garc. Mastril. Sicil. decis. 151 num. 39. Farinac. dicta q. 60. num. 155. cum sequentibus, & num. 156.* subdit procedere etiam finita aduocatione, & patrocinio.

4 In glos. [In testem] ibi (*nam pro appellatio bene recipitur*) Notatur ad hoc quòd aduocatus admittitur ad testificandum contra eum pro quo patrocinatus fuit, vt per *Vincen. de Franch. d. decis. 222. Surd. decis. 190. nu. 1. Aennæ. Robert. d. lib. 2. cap. 19. Put. d. decis. 56. Mastril. d. decis. 151. num. 40.*

5 In ead. glos. ibi (*quid de procuratore, &c.*) An & quando procurator in causa, in qua procuratur testis esse possit? vide *Grammat. decis. 73. num. 16. Hect. Aemil. de testib. par. 1. verbo Aduocatus num. 4. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 73. num. 5. Menchaq. frequent. cap. 33. num. 5. Mascard de probat. concl. 1357. num. 35. & conclus. 1232. a num. 1. Farinac. d. q. 60. num. 196. cum seqq.* vbi *num. 24.* subdit quod procurator in causa proprietatis non prohibetur esse testis in causa possessoria.

De Iureiurando. Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci, vel Ecclesiæ seruare, prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia Ecclesiasticæ libertati, nec ad ea debet intētio sua referri.*
2 *Occasio est causa iniusta, & insufficiens.*
3 *Iuramenta secundum intentionem præstantis accipienda sunt.*
4 *Iurans obseruaturus consuetudines, & statuta non præsumitur ad iniquas, & iniustas se obligasse.*
5 *Interpretatio stricta facienda est vbi tractatur de obligatione contrahenda.*

Cap. Contingit. I. *Nicol. IV.*

1 PRAELATI, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines scriptas, & non scriptas Ecclesiæ, seu loci se inuiolabiliter seruaturos, prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia Ecclesiasticæ libertati, nec ad ea debet intentio sua referri. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Io. Andr. Gemin. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian in ration. lib. 2. pag. 236. Alagon. in compend. pag. 301.*

2 *Peccandi occasio præbeatur.* Ergo occasio est causa iniusta, & insufficiens, vt per *Tiraq. in tract. cessante causa limit. 13. num. 3.*

3 *Ea intentione facienda, &c.* Notatur ad hoc quòd iuramenta secundum intentionem præstantis accipienda sunt, vt per *Cou. in cap. quamuis pactum par. 1. §. 5. num. 2.*

4 De-

4 *Decernimus in huiusmodi illicitis, etc.* Notatur ad hoc quòd iurans obseruaturus consuetudines, & statuta non præsumitur ad iniquas, & iniustas se obligasse, vt per *Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 36 num. 17.*

5 *Sub huiusmodi generalitate, &c.* Notatur ad hoc quòd vbi tractatur de obligatione contrahenda, stricta interpretatio facienda est, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 1. disput. 9 num. 11.*

6 In gl. [Declaramus] ibi *(declaratio igitur antiqui Iuris est, &c.)* Vide quæ dixi *in tract. de dictionib. dict. 80 in vlt. impress. Lugdunen.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis per ecclesiasticum Iudicem Ordinarium loci ecclesiastica censura compellitur, Ius Canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, obseruare.*
2 *Contractus quilibet quamtumuis inualidus iuramento firmatur.*
3 *Iuramentum dolo seu metu extortum iurantem non obligat.*
4 *Iudex ecclesiasticus laicum cogere potest ad seruandum iuramentum licitum.*
5 *Mulier si iurauerit non alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramento, nihil vales alienatio iurata propter iuramentum primum, intelligendo vt num. 6.*

Cap. Licet mulieres. II. *Bonif. VIII.*

1 Iudex ecclesiasticus Ordinarius potest, & debet compellere Iudicem laicum, vt seruet Ius Canonicũ quamuis sit contra Ius Ciuile, quando interuenit peccatum v. g. si vir vendat rem dotis, val datum propter nuptias, vxor consentit, & iurat non contrauenire huic alienationi, & hoc sine vi, & dolo, de Iure ciuili porest contrauenire, de Iure Canonico nō potest, in causa Iudex est compellendus vt seruet Ius Canonicum. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioann. Andr. Ancbar. Domin. Butr. Monach. Francb. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 236. Alagona in compendio pag. 301* remissiue *Casal. in annotation. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *De Iure Canonico teneantur.* Notatur ad hoc quòd contractus quilibet quantumuis inualidus iuramento firmatur, vt per *Cou. in c. quamuis pactum part. 2. §. 1 num. 6. Surd. de aliment tit. 8. priuil. 56. num. 42. Gutier de iuram confirmat. part. 2. cap. 21. num. 14. Franc. Molin. de ritu. nupt lib. 1. comp. 19. num. 75.* nisi sit in tertij præiudicium, idem *Franc. Molin. d. comp. 19. num. 72. & à nu. 91.* quia Iuramentum tertio non nocet ex *Menoch. cons. 39. nu. 73. Cald. Pereira de potest. eligendi c. 2. num. 36.*

3 *Non vi, nec dolo.* Notatur ad hoc quod Iuramentum dolo, seu metu exortum iurantem non obligat, vt per *Neuizan. cons. 21. per tot. Boer. decis. 100. num. 14. Roland. cons. 2. num. 76. cum seqq lib. 1. Simoncel. de decret. lib. 3. cap. 8. num. 172. & 174. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 61. num. 19. Setser. de iuram lib. 1. cap. 19. n. 1. cum seqq. & cap. 23. à nu. 1. Mancin. in simili tract. part. 4. effectu 1. q. 1. num. 1. & 2. & q. 12 à num.* 8. & alios, quos citaui *ad cap. quamuis pactum, de pactis hoc lib.*

4 *Nos animarum periculis, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex ecclesiasticus laicum cogere potest ad seruandum iuramentum licitum, vt per *Cou. lib. 1. vari. cap. 4. num. 5. vers. verum.*

5 In glos. [Compellendos] ibi *(quid dices si mulier iurauit non alienare, &c.)* Notatur ad hoc quòd si mulier iurauit non alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramẽto, nihil valet alienatio iurata propter iuramentum primum, vt per *Bernard. reg. 479 Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 1. num. 52. pag. 437. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & vxorem §. 54. num. 6. Cou. in cap. quamuis pactum part. 2. §. 2. num. 2. Mascard. de probation. concl. 1242. num. 17. Cordub. in l. si quis à liberis §. parens num 103. ff. de liberis agnosc. Guillelm. Benedict. in cap. Rainuntius verbo duas habens filias num. 290. de testament. Cassan. in consuet. Burgundiæ rub. 4. §. 16. in princ. n 3. Gutier. de Iuram. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 79. Azor. instit. moral part. 1. lib. 11. cap. 6. q. 2. Soar. de Relig. tom. 2. lib. 2. de Iuramento cap. 30. num. 1. Sanch. de* Matrimon. *lib. 6. disp. 13. n. 2. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 1. num. 26.*

6 Verum quatenus *hæc glos.* resoluit Iuramẽtum minime confirmare alienationem dotis contra prius Iuramentum eam non alienandi, expresse contrariatur alteri *glos. verbo reuocatus in cap. fin. sup. de procurator. hoc lib.* vbi ait

ait cõstituentem procuratorẽ iuramento præstito de non reuocando, periurum esse si reuocet, at valide reuocare. Quare reiecta conciliatione, quam adducunt *Cou.d. §.2.num.4. & Gutier.d.cap.1.n. 81.* illa mihi placet, quam tradit *Sanch.d.disp.13.num.5.* vt scilicet quoties actus Iure validus est, ac licite fieri potest, sicque eius valor ab agentis voluntate pendet, adhuc valeat licet sit contra prius Iuramentum, vt reuocatio procuratoris de se licita est, & contractus Matrimonij, potestque valide fieri ex sola contrahentium, vel reuocantis voluntate nullo desiderato iuramento vim, & valorem illi actui tribuente, & ita valent licet fiant contra prius Iurametum, quia id Iuramentum solum efficiet, vt illud frangens sit periurij reus, non autem vim habet reddendi nullum posteriorem contractum. At vero quãdo actus est Iure inualidus, nec pendens ab agentis voluntate, obstante prohibitione Iuris illum irritantis, soloque iuramento confirmandus erat, ac validus efficiendus, vt contingit in donatione inter coniuges *l.1.ff.de donat.inter virum*, & in alienatione rei dotalis *l.Iulianus ff.de fundo dotali*, tunc si iuret quis se non facturum id, si postea faciat, iuramentoque confirmet, hic posterior actus contra prius Iuramentum inualidus est.

SVMMARIVM.

1 *Electus post Sacramentum ponens, vel respondens contraria directe nisi rationabiliter excusetur, velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procuratore ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante.*

2 *Dominus si sciat, & patiatur procuratorem suum delinquere in iudicio, ex quo venit pœna inferenda, ipsum male gestum à procuratore redditur validum.*

3 *Ratihabitio habet locum in ijs, quæ mandatum speciale exigunt.*

4 *Testis in parte falsus, vel mendax in totum reputatur falsus.*

5 *Positiones, & responsiones ad positiones in continenti reuocari possunt.*

Cap. Cum in positionibus. III. & vlt.

1 ELectus ad Prælaturam si ante confirmationem orta lite iurat de calumnia, & postea ponit duas positiones inter se contrarias manifeste, seu duas responsiones inter se contrarias præstat oppositionibus obiectis à parte aduersa nisi iusta causa, & rationabilis excuset, eijcitur ab electione, & beneficio vt periurus, prout etiã eijcitur si illius procurator eius nomine huiusmodi contrarias positiones, vel responsiones fecerit electo ipso expresse mandante, vel sciente, & ratum habente, seu non recusante. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib.2.pag.237. Alagona in compend. Iuris Canon. pag. 302.* remissiue *Ximen. in concord.part. 2.*

2 *Idem fiet si te expresse mandante, etc.* Notatur ad hoc quòd licet procurator generalis constitutus non censeatur habere mandatum ad delinquendum, nec ad obligandum dominum ad pœnam, si tamen dominus sciat & patiatur procuratorem suum delinquere in iudicio, ex quo venit pœna inferenda, ipsum male gestum à procuratore redditur validum, vt per *Palat. in repet. rub. de donation. inter virum, & vxor.§. 68.num. 25.*

3 *Ratum habente.* Notatur ad hoc quòd in ijs, quæ mandatum speciale exigunt habet locum ratihabitio, vt per *Tiraq.de retractu lig.§.1.glos.10.num.64. & num.99.Cou.lib.3.var. cap.16.num.5. Flamin.Paris.de resignat.benefic.lib.10.q.8.nu.38.*

4 In glos.[Periuro] ibi *(nec ad testimonium admittuntur)* Quia testis in parte falsus, vel mendax in totũ reputatur falsus, vt per *Clar. in pract.§.fin.q.53.vers. sed quæro, Soar.in thesauro recept.sent.lit.T. num.135. Magon. Lucensi decis.46.num.22.& decis. 79.num.10. Mascard.de probat.concl. 743. & concl. 1039. num.9.Viui. tom.1.commun.opinion.lib.4.tit.9 num.356.pag.557. Menoch.de præsumption. lib.5.præs.22. Bobadil.in sua politica lib.5.c.2. nu.57.Farin.in praxi crimin.q.67. n. 111. cum seqq.& part.4.consl.39.num.12.*

5 In glos.[Iusta causa]ibi *(si in continenti se corrigat, &c.)* Notatur ad hoc quòd positiones, & responsiones ad positiones in cõtinenti reuocari possunt, vt per *Tiraq.in l. boues §.hoc sermone num.99. ff. de verbor.signif. & de retractu tit.2.§.1. glos.5.num.15.*

De Exceptionibus. Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

Prace-

2 *Preceptum de euitandis seu repellendis à Iudicio excommunicatis Iuris humani est.*

3. *Priuilegium Apost. quod quis non teneatur vitare excommunicatum valet non solum in actionibus ciuilibus, sed etiã Diuinis.*

4 *Declaratur* tex. in cap. nulli, de sent. excom.

5 *Excommunicationis exceptio potest opponi in quacunque parte iudicij.*

6 *Excommunicationis exceptio an sit dilatoria.*

7 *Excommunicationis exceptionem obijciens contra aliquem tenetur exprimere speciem excommunicationis an sit maior, vel minor, & etiam nomen excommunicatoris.*

8 *Fama non sufficit vt quis repellatur ab agendo tanquam excommunicatus, sed talis debet probari apertissimis documentis.*

9 *Iuramentum in supplementum probationis non defertur ad effectum vt aliquis repellatur ab agendo tanquã excommunicatus.*

10 *Excommunicatus licet non possit esse in iudicio, attamen si comparuit, & nihil ab aduersario fuit oppositum, valet iudicium cum eo tractatum.*

11 *Exceptio, quæ vel proposita vel probata non est, post elapsum terminum a Iudice assignatum admitti debet.*

12 *Exceptio dilatoria si de nouo superueniat etiã post terminum à Iudice statutum, atque etiam post contestationem, admittitur.*

13 *Excommunicationem de nouo emergere, vel superuenire probationem eius, quæ antea præcesserat, a part procedit.*

14 *Excommunicatus no potest petere quòd exequatur sententia ad eius fauorem lata ante excommunicationem etiamsi illa transiuisset in iudicatum.*

15 *Excommunicatio potest opponi non solum in foro ecclesiastico, sed etiam in seculari.*

16 *Excommunicatus nec etiam coram exequutore comparere valet.*

17 *Nominatio non probat excommunicationem si de graui agatur præiudicio.*

18 *Tempus statutum ad probandam exceptionem excommunicationis etiam ex causa prorogari non potest à Iudice.*

Cap. Pia. I. *Innoc. IV.*

1 EXCIPIENS de excommunicatione contra actorem debet in publica notione exprimere speciem excommunicationis, & nomen excommunicatoris. Debet etiam apertissimis documentis infra octo dies, non computando diem in quo excipit, probare hanc exceptionem, quam si non probauerit, Iudex condemnabit illum in expensis, quas actor fecerit his diebus, & procedat in causa. Si vero postea durante iudicio iterum excipiatur de eadem excommunicatione, vel de alia, & probetur, actor in sequentibus excludatur donec absoluatur, sed prius acta tenent. Item vltra duas vices hæc exceptio excommunicationis non amplius opponatur nisi emergat noua excommunicatio, vel superuenerit noua, & euidens probatio de antiqua. Item si talis exceptio proponatur post rem iudicatam tantum impediet executionem, sed sententia habebit suum robur. Item si actor sit publice excommunicatus Iudex quãdocunque ex officio suo illum repellat, etiãsi reus de hoc non excipiat. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Dom. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 247. Alagona in compend. pag. 307.* remissiue *Casal. in annotation. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Statuit mater Ecclesia, &c.* Notatur ad hoc quòd preceptum de euitandis seu repellendis à iudicio excommunicatis, Ecclesiæ, atque ita humani Iuris est, seu, vt alij dicunt, prohibitio communicãdi cum excõmunicato siue in humanis siue in Diuinis actibus est de Iure ecclesiastico positiuo, sicut ex auctoritate S. *Thomæ in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. in addit. q. 23. art. 3. ad 2.* tenent *Abb. in cap. nulli nu. 4. de sentent. excom. Soar. tom. 5. de censur. disp. 15. sect. 2. asser. 4.* late *Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap 42. nu. 6. cum seqq.* vbi multis probant hanc opinionem, & præcipue ex *Extrauag. ad euitanda* edita in Concilio Constantien. in qua Ecclesia ad consulendum Conscientijs timoratis statuit quòd nemo deinceps à communione alicuiusin Sacramentorũ administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunque Diuinis, vel extra, prætextu cuiuscunque sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à Iure generaliter promulgatę, teneatur abstinere, vel aliquem vitare nisi censuræ fuerint à Iudice publicatæ, seu denunciatæ, aut fuerint ita notoriæ quòd nulla possint tergiuersatione celari, aut aliquo modo Iuris suffragio excusari; ergo si huiusmodi præceptum esset de Iure Diuino, illud Ecclesia non substulisset in alijs

casibus

casibus præter expressos in *d. Extrauaganti* per *tex. in cap. sunt quidam 25 q. 1. & arg. c.* 3 *cum inferior, de maiorit.* Vnde valere priuilegium Apost. quòd quis nō teneatur vitare excommunicatum non solū in actionibus ciuilibus, sed etiam Diuinis tradunt *Soar. d. sect. 1. assert. 4. num. 11. Alter de censur. tom. 1. disp. 3. lib. 1. cap. 2. pag. 27. vers. vnde & in his, Ricciul. d. cap. 42. num. 12.* vbi *num. 13.* respondet 4 ad *tex. in d. cap. nulli*, quod scilicet Papa ibi non loquatur de priuilegio specialiter concesso quòd non teneatur vitare excommunicatos, sed de priuilegio generalis exemptionis, cuius vigore aliqui Religiosi pertendebāt se exemptos à iurisdictione Ordinariorum, adeo vt nec quidem excommunicatos ab eis vitare tenerentur, ad quorum prætensionem supprimendam emanauit dispositio *d. c. nulli*.

Quare reijcienda venit opinio *Felin. in d. cap. cum nulli num. 5.* existimantis obligationem vitandi excommunicatos esse de Iure Diuino, pœna autē Iuris positiui; & alia *Cou. in c. alma mater part. 1. §. 1. n. 2.* distinguentis inter communicationē in Diuinis, & inter illā, quę fit in actionibus humanis, vt scilicet illa sit Iuris Diuini, hæc vero Iuris ecclesiastici; & demum alia *Nau. in cap inter verba 11 q. 3. prælud. 3. nu. 4. & de orat. miscel. 47. nu. 5.* existimantis quòd licet potestas excommunicandi sit de Iure Diuino, forma tamen vitandi, & effectus ad quos facienda est vitatio, non fuit præscripta Iure Diuino, sed relicta præscriptioni Ecclesiæ.

5 *In quacunque parte iudiciorum opposita.* Notatur ad hoc quòd exceptio excommunicationis potest opponi in quacunque parte iudicij, vt per *Soar. à Pace tom. 1. part. 1. temp. 5. nu 59. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 11 num. 14. Muscatel. in praxi ciuili Neapol. part. 3. glos. similes num. 2. Ricciul. de iure personarum extra gremium Eccles. exist. lib. 4. cap. 31. num. 24.* Etiam post conclusum in causa, *Surd. de alim. tit. 8. priuil. 83. num. 4. Amat. Roderic. in pract. examinandi processum cap. 5. num. 72. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 7. num. 6. cum seqq.*

6 *Lites differat.* Ergo exceptio excommunicationis dilatoria est, consonant *tex. in cap. exceptionem sup. hoc tit. Clem. vnica eod.* Immo duobus modis opponi potest, vel tanquam peremptoria, vel tanquam dilatoria, prioris exemplum est quādo opponitur ad effectum annullandi electionem, vel collationem beneficij factam excōmunicato iuxta *cap. postulastis, de clerico excom. minist.* & quæ ibi notaui. Posterioris vero exemplum proponitur in hoc tex. & in cæteris Iuribus concordantibus, quando scilicet opponitur actori quòd in iudicio stare non potest, quia maiori excommunicatione ligatus est, sicque merito *tex. in d. Clem. vnic.* se restrinxit ad hunc modum, per illam particulā, *dilatorie*, notat *glos. ibi, & Imol. n. 4. gl. verbo differat, & verbo opponat, in præsenti*, quas sequuntur Doctores communiter, vt per *Anchar. num. 3. Monach. nu. 1. Felin. in d. cap. exceptionem num. 12.* notantes vbi ponitur in vim peremptoriæ non posse poni in quacunque litis parte, neque procedere dilationem octo dierum, quos ad probationem hic tex. præfinit; hoc igitur casu cum excommunicatio non perimat, sed tantum differat causam, vt de ea non cognoscatur donec excommunicatus absoluatur, merito illa inter dilatorias connumeratur. Neque obstat quod possit opponi in quacunque parte iudicij, vt supra dictum est contra regulam in dilatorijs certissimam quòd debent opponi ante litem contestatam de qua per *Rebuff. de except. nu. 365. Mascard concl. 690. Surd. decis. 44. nu. 20. Ludou. Mirand. de ordine iudic. q. 20. art. 1. concl. 3. Amat. Roderic. d. cap. 5 num. 56. & 60. Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 49. §. 2.* Respondetur enim quòd licet speciali ratione in excommunicatione fuerit introductum ex statim dicendis, hoc tamen non efficit quominus inter dilatorias ponenda sit cum in ea reperiatur essentialis, & specifica differentia per quam dilatoriæ exceptiones cognoscuntur, quòd scilicet litem non perimit, sed differt; quod vero ex ratione speciali in quacunque parte litis admittatur, effectus est extrinsecus, & accidentarius, qui rei naturam non immutat iuxta vulgarem *reg. l. pacta conuenta*, & quæ ibi notantur, *ff. de contrahenda empt.* cum similibus.

7 *Speciem illius, & nomen excommunicatoris.* Notatur ad hoc quòd objiciēs exceptionem excommunicationis contra aliquem tenetur exprimere specie excommunicationis an sit maior, vel minor, & etiam nomen excommunicatoris, vt per *Perez l. 1. vers. infertur tertio tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 535. Soar. de Pace in practica tom. 1. part. 1. temp 5. num. 63. & 64. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 2. cap. 7. in fine.*

Proba-

8 *Probare valeat apertissimis documentis*. Notatur ad hoc quòd vt quis repellatur ab agendo tanquã excommunicatus non sufficit fama, sed debet talis probari apertissimis documentis, vt per *Cou. in cap. alma mater part. 1. §. 3 nu. 1. Mascard. de probat. concl. 691. & concl. 701. & concl. 753. num. 4. Perez l. 1. tit. 5. lib. 8. Ordin. pag. 177. in fine, Sayr. de censuris lib. 2. cap. 7. num. 16. Farinac. in praxi crimin. part. 1. quaest. 47.*
9 *num. 71.* Nec defertur Iuramentum in supplementum probationis ex *Mascard. d. conl. 691. num. 3. Seraphin. de priuileg. Iurament. priuil. 33. num. 180.*

10 *Si vero, &c.* Notatur ad hoc quòd licet excommunicatus nõ possit esse in iudicio, attamen si comparuit, & nihil ab aduersario fuit oppositum, valet iudicium cum eo tractatum, vt per *Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 17. num. 10. vers. infero 24. Pereg. de iure fisci lib. 2. tit. 11. num. 17. Contard. ad l. diffamari cap. 4. nu. 82. Rot. decis. 27. de rescript. in antiq.* late *Anton. Ricciul de iure personarum lib. 4. cap. 31. num. 36.* vbi etiam ait quòd procedit siue versemur in causa ciuili, siue in criminali, *& num. 37.* extendit etiam quando excommunicatus esset publicus, & siue iudicium sit ventilatum cum persona excommunicati, siue cum eius procuratore.

11 *De eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum*. Nota ergo quod licet regula sit quòd post elapsum terminũ à Iudice assignatum, multoque minus post sententiam, admitti debeat exceptio, quæ vel proposita, vel probata non est, *cap. pastoralis sup. hoc tit.* cum alijs de quibus *Perez l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. verbo fatta vente dias, Menoch. de arbitr. casu 240. Cou. pract. cap. 26. num. 2.* & alij, de quibus *Garc. Falcon. reg. 136.* in exceptione tamen excommunicationis hoc est speciale, vt post lapsum termini, & post sententiam interlocutoriam, per quam ex defectu probationis repulsus est, admittatur iterum reus eandem proponens, vel aliam excommunicationem, *Clem. 1. eod. tit.* faciunt quæ *Ricciul. d. cap. 31. à num. 27.*

12 *Si excommunicatio noua emerserit*. Merito in excõmunicationis exceptione hoc expressit Põtifex in qua periculũ viget cõmunionis, & propterea in quacũq; parte litis licite opponitur ex Doctoribus supra citatis. Licet enim in excommunicatione hoc sit speciale, vt supra dixi, illud tamen commune habet cum reliquis exceptionibus dilatorijs, quòd in omnibus pro regula receptissimum est vt si de nouo superueniat etiam post terminum à Iudice statutum, atque etiam post contestationem admittatur *cap. pastoralis 4. hoc tit. cap. insinuante, de offic. deleg.* cum multis alijs de quibus *Cou. pract. cap. 26. num 2. Padil. in l. error nu. 34. C. de Iuris, & facti ignorant. Soar. de Pace in pract. tom. 2. cap. 6. à num. 6. Garc. Falcon. reg. 136.*

13 *Vel euidens, & prompta probatio superuenerit, &c.* Notabiliter probat tex. à pari procedere excommunicationem de nouo emergere, vel superuenire probationem eius, quæ antea præcesserat, consonat *tex. in cap. vt circa, vers. alioquin, de elect. lib. 6.* Vnde quemadmodum post terminum admittitur exceptio, quæ de nouo emersit, vel ad notitiam partis peruenit, ita etiam admittendam esse antiquam, cuius probatio de nouo superuenit resoluit *Abb. in cap. pastoralis num. 4. vers. adde quartum, sup. hoc tit.* commendat *Xuar. alleg. 5. num. 4.*

14 *Sed si post rem iudicatam, &c.* Notatur ad hoc quòd excommunicatus non potest petere quod exequatur sententia ad eius fauorem lata ante excommunicationem etiã si illa transiuisset in iudicatũ, vt per *Guid. Papæ decis. 215. num. 5. Azin. in praxi §. 31. cap. 2. limit. 17. Lancel. de attentat. part. 3. c. 24. num. 6 Ricciul. d. lib. 4 cap. 34. num. 9.*

15 In glos. [Opponit] ibi *(secularis)* Notatur ad hoc quòd cum excommunicatio non sit Iuris Canonici inuentum, non mirum videri debet si & in foro quoque seculari ne dum ecclesiastico siue Canonico, proponi, & allegari possit, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 281. Ricciul. d. cap. 31. nu. 15. in fine.*

16 In glos. [Executionem] ibi (*Nota quòd merus executor debet admittere exceptionẽ excõmunicationis*) Quia excõmunicatus nec etiã coram executore comparere valet, vt tenent *Gemin. hic num. 6. vers. ex glos. igitur habens, Rot. in Pacen. pensionis 9. Octobris 1609. coram Card. Marquemontio,* quam refert *Ricciul. d. cap. 31. num. 17.*

17 In glos. [Nomen] Notatur ad hoc quòd nominatio non probat excommunicationem si de graui agatur præiudicio, veluti si agere-tur

tur de amittendo beneficium, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 1. num. 14.*

18 In glos. [Octo dierum] ibi (*ideo restringenda fuit potius, quàm taxanda*) Notatur ad hoc quòd tempus statutum ad probandam exceptionem excommunicationis etiam ex causa prorogari non potest à Iudice, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 8. glos. 2. num. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum Iudicem admitti debet in foro seculari, et è conuerso, & num. 2.*

3 *Iudex laicus non debet examinare processum ei remissum ad exequendum per Iudicem ecclesiasticum.*

4 *Iudex ecclesiasticus potest compellere Iudicem secularem non admittentem exceptionem rei iudicatæ per ecclesiasticum.*

5 *Iudex ecclesiasticus an debeat admittere exceptionem rei iudicatæ ortam ex sententia lata à Iudice seculari quando ex obseruatione talis sententiæ periculum animæ non inducitur, ostenditur, & num. 6. 7. & 8.*

9 *Sententia lata in seculari iudicio secundum leges Ciuiles, quæ sunt per Canones abrogatæ, nō est obseruanda in foro ecclesiastico.*

10 *Consuetudo dat iurisdictionem.*

11 *Exceptio rei iudicatæ vt obstet tria requiruntur, identitas scilicet causę, personarum, & rerum.*

Cap. Cum quidam. II. & vlt. *Bonif. VIII.*

1 IVdex secularis quando coram se agitatur causa, & excipitur de re per Iudicem ecclesiasticum iudicata, debet admittere talem exceptionē, alioquin cogi potest ab Ordinario. Similiter Iudex ecclesiasticus admittet exceptionem de re per Iudicem laicum iudicata si non est contra animam, alioquin castigetur à suo superiore. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Butr. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach.* Franc. *Viuian. in ration. lib. 2. pag. 249. Alagon. in compend. pag. 308.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumūt *Dec. in cap. at si clerici nu. 14. de iudic. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu. 439. Valasc. cons. 48. nu. 9. & cons. 95. num. 1. cum seqq. Mart. de Iurisdict.*

3 *part. 4. casu 176. num. 13.* vbi ait non procedere in criminalibus. Vnde Iudicem laicum non debere examinare processum ei remissum ad exequendum à Iudice ecclesiastico tradit *Burg. de Pace cons. 40. nu. 13.*

4 *A locorum Ordinarijs, &c.* Ergo Ordinarius, seu Iudex ecclesiasticus potest compellere Iudicem secularem non admittentem exceptionem rei iudicatæ per ecclesiasticum; idem in simili probant *tex. in cap. 2. de foro compet. hoc lib. & in cap. licet, de iureiur. eod. lib. & in cap. decernimus, de sent. excom. eod. lib.* licet potestates ecclesiasticæ, & temporales sint omnino distinctæ, & separatæ, iuxta *cap. nouit*, ibi, *non putet aliquis, &c. de iudic.* vbi *Nauar. notab. 7. num. 19.* ac proinde videbatur Iudices seculares in præsenti potius à suis superioribus secularibus, quàm ab ecclesiasticis Iudicibus compelli debuisse. Reiecta tamen responsione quorundam existimantium tex. in præsenti intelligendū fore casu, quo superiores seculares nolunt cogere inferiores Iudices admittere exceptiones de re per ecclesiasticos iudicata, aut quando ipsi superiores eas non admitterent, & aliorum, qui putant propterea hic compelli seculares per Ecclesiasticos quia Summus Pont. habet potestatem temporalem in habitu, & potentia quamuis eam actu non habeat, idest actualiter nō exerceat; Ego vero dicendū puto quòd cum in hoc tex. exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticū nō admitteretur per Iudices seculares in cōtemptū, & derogationē iurisdictionis ecclesiasticæ, vt ex tex. constat, recte potuit Pontifex illos cōpellere ad eam admittendam cum id valde necessarium sit ad conseruandam iurisdictionem, & dignitatem potestatis ecclesiasticæ, sicque Pontifex vtendo sua speciali iurisdictione dictos Iudices cogit ad talem exceptionem admittendam, sicut in simili facit *in d. cap. licet, & in d. c. decernimus, cum similib.*

5 *In his, quæ animarum periculum non inducunt.* Manifestè probat tex. quòd tunc demum Iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionem rei iudicatæ ortam ex sententia lata à Iudice seculari quando ex obseruatione talis sententiæ periculum animę non inducitur, ita omnes in præsenti.

6 Verum obstat maxime quòd vel sententia lata in foro seculari fuit valida, vel fuit nulla, priori casu quantuncunque iniusta sit, & periculum animæ contineat obseruanda est in foro ecclesiastico postquam in foro seculari ia

tem

rem iudicatam transiuit, quia non solum attento Iure Ciuili, sed etiam Canonico sententia iniusta, valida tamen, ius facit, & omnes alios Iuris effectus producit, posteriori vero casu si sententia fuit nulla neque etiam in foro seculari, in quo lata est, parit exceptionē, cum sententię nullę nulli communicentur effectus rei iudicatę iuxta *cap. 1. de re iudic. l. 1. quæ sentent.* iuuat *reg. l. 4. §. condemnatum ff. de re iudic.* Igitur periculum animę non debuit in specie huius tex. exceptionem impedire. Confirmatur hoc fundamentum quia nulla sententia lata in foro seculari exceptionem pariet in ecclesiastico, semper enim pars de iniustitia sententiæ opponet, quòd autem sententia iniusta animę periculum afferat satis constat, licet enim in foro exteriori Ius faciat, non ita in foro Conscientiæ, in quo iniusta sententia vim non habet, vnde tam is, qui per iniustam sententiam condemnatoriā aliquid obtinuit, quàm ille, qui per absolutoriam alienum retinet, in peccato sunt, & ad restitutionem tenentur iuxta *reg. peccatum, de regul. Iuris lib. 6.* & tenent *Innoc. in cap. quia plerique num. 3. de immun. Eccles.* vbi *Abb.* & alij, idem *Abb. num. 8 in cap. cum inter, de re iudic. & consl. 60. num. 2. lib. 2.* communis ex *Cou. de sponsal. par. 2. cap. 8. §. vlt. num. 19. Nauar. in man. cap. 25. num. 31.*

7 Quare *Abb. d. consl. 60.* intelligit textum in præsenti procedere quando periculum animæ tale est, quòd non potest remitti à partibus, & ita continet sententiæ vitium per partes irremissibile, prout contingit in causis Matrimonialibus, v. g. si sententia pronunciet Matrimonium non esse contractum, vel non esse legitimum, cum in rei veritate, & contractum, & legitimum sit, vel si dicat Matrimonium contrahi posse, vbi Iure contrahi prohibetur stante impedimento aliquo legitimo, in his enim consensus partium non potest tollere, neque remittere huiusmodi vitiū iuxta *reg. cap. litteras vers. porro, de restitut. spoliat. c. inquisitioni 44. vers. in primo, de sententia excom.* Si ergo sententia lata in seculari huiusmodi vitium, & animæ periculum contineat, non seruabitur in ecclesiastico iuxta *tex. in præsenti:* si autem periculum, & vitium possit remitti à partibus, v. g. si condemnatio, vel absolutio contingat circa rem pecuniariam, vel aliam quamcunque, cuius remissio sit in illarum potestate, verba huius tex. non habebunt locum, immo sententia lata in seculari seruabitur in ecclesiastico, cum tunc lex pręsumat vitium sententię ratione cuius insurgit peccatum à partibus remitti, quam *Abb.* doctrinam sequuntur *Felin. nu. 6. & Dec. n. 10. in c. nouit, de iudic.* Verum huiusmodi intellectus defendi non potest ex multis, & pręcipuè ex eo quia in causis, quę continent periculum per partes irremissibile, prout sunt Matrimoniales, de quibus supra, beneficiales, & similes, non potest dari sententia lata in foro seculari, ex qua obijciatur exceptio in foro ecclesiastico, quia illę causę mere ecclesiasticę sunt, constat autem textū in pręsenti procedere in causis, quarū cognitio ad seculare forū spectat.

8 Resoluendum igitur est quòd sententia in foro seculari secundum leges Ciuiles, erit obseruanda in foro ecclesiastico, etiamsi Canones disponant contrarium, vt patet in specie *c. vlt. de arbitr. hoc lib. & l. si in tres 20. ff. de recept. arbitr. & in cap. super eo 12. de appellat. et in l. pen. C. quorum appellat. et in c. cum esses, de testam. & in l. hac consultissima C. eod.* cum similibus, quia vtraque lex suo fine, & respectu iusta est, ac subinde quælibet in suo foro erit obseruanda iuxta *gl. verbo lex ciuilis in c. vlt. de arbitr. hoc lib.* communē vt per *Dec. n. 6 in c si duobus, de appell. Cou. de sponsal. p. 2. c. 7. §. 7. n. 15. Felin. in c. causam Matrimonij n. 8. de offic. deleg. Gom. l. 38. Tauri n. 4. Marc. Anton. de compromissis q. 9. n. 53.* quòd adeo verū est vt idem dicendum sit etiamsi sentētia contra Canones lata peccatum contineat, aut toleratum à lege Ciuili, vt contingit in specie *c. 1. de pactis, & c. sæpe de restit. spoliat. & c. vlt de sepult.* cum talis lex sit iusta, nam dum in foro exteriori per coactiones, pœnas, & alia Iuris remedia nō occurrit, sed dissimulat, vtitur peccatis volūtarijs subditorū in bonū cōmune, id quòd licet, iuxta *c. mouet vers. ac per hoc 23. q. 1*

9 Quòd si sententia lata in seculari sit lata secundum leges Ciuiles, quæ sunt per Canones abrogatæ tanquam peccatum approbantes, non erit talis sententia obseruanda in foro ecclesiastico, huiusmodi sunt leges Ciuiles, quæ peccata non dissimulant, nec impunita relinquunt, sed fouent, auctoritatē pręstant, & prœmijs ad delinquendū inuitant, prout contingit in specie *c. vlt. de præscript. & Clem. 1. de vsuris, et c. cum haberet, in fine, de eo, qui duxit, abrogantis auth. ex complexu C. de incest. nupt.* & in his terminis verificātur verba huius tex. ibi, *periculū animarū non inducant*, ideſt non afferāt peccatū approbatū à lege Ciuili. Cuius rei ratio est quia in hoc vltimo mēbro leges Ciuiles iniustę sunt, & inualidę, neque possūt

obseruari etiã in foro seculari cũ sint per Canones abrogatæ, & si de facto seruentur sententiæ latæ non parient exceptionem in foro ecclesiastico, iuxta *cap. 1. de re iudic.* & docet *tex. in præsenti.*

10 In glos. [Consuetudine] ibi (*nota quòd consuetudo dat iurisdictionem*) Ita *Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxorem notab. 2. §. 1. num. 27. Cardos. in praxi Iudicum verbo consuetudo num. 6.*

11 In glos. [Admitti] ibi (*vbi est idem corpus, &c.*) Notatur ad hoc quòd vt exceptio rei iudicatæ obstet, tria requiruntur, identitas scilicet causæ, personarum, & rerum, vt per *Rebuff. in tract. de exception. n. 505. cũ seqq. Burg. de Pace cons. 40. num. 22. Surd. cons. 312. nu. 1. & de aliment. tit. 1. q. 126. nu. 2. D. Barbos. in l. diuortio §. fin. par. 2. num. 62. ff. soluto matrimon.* Quòd procedere in exceptione litis pendẽtis tradũt *Rebuff. d. tract. de excep. n. 522 Azeued. l. 1. num. 2. tit. 5. lib. 4. nouæ Recopil. D. Barbos. in l. si quis posteaquã n. 277. ff. de iudic.*

De Præscriptionibus. Tit. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides sufficit in præscriptionibus vbi Ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari, nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extet memoria.*

2 *Episcopo præscribenti decimas in aliena diœcesi necessarium est allegare, & probare præscriptionis titulum.*

3 *Tituli præsumptio oritur ex longissimi temporis cursu.*

4 *Conciliatur* tex. in præsenti *cum* c. cum Ecclesia, de causa possess. & *num. 5.*

6 *Præscriptionẽ obijciens eam probare tenetur.*

7 *Præscriptio non præsumitur in dubio nisi probetur.*

8 *Titulus necessarius non est in præscriptionibus longissimi temporis nisi Ius commune, vel eius præsumptio sit contra præscribentem; etiamsi aduersario, contra quem præscribitur, non assistat, vt num. 9.*

10 *Ecclesiæ bona cursu tẽporis immemorialis præscribũtur, quæ alioquin alio temporis lapsu præscribi nõ possũt sine titulo, & bona fide.*

11 *Claus.* Non obstante quacũq; præscriptione, *non tollit præscriptionem immemorialem.*

12 *Præscriptio immemorialis, & centenaria an idem sint, remissiue.*

13 *Præscriptionem immemorialem quoties lex requirit præscriptio 40. annorum cum titulo sufficiens est.*

14 *Verbum, oportet, necessitatem importat.*

15 *Bona fides requiritur in præscriptione immemoriali.*

16 *Præscriptio immemorialis obtinet vim priuilegij.*

17 *Immemorialis præscriptio quomodo, et quibus requisitis probanda ostenditur.*

18 *Immemorialis præscriptio vt probetur sufficit memoria 40. annorũ, et quòd de reliquo tẽpore deponat secundũ auditũ & famam.*

19 *Testis ad probandam immemorialem debet esse saltem 54. annorum.*

20 *Testibus duobus affirmantibus magis credendum est, quàm pluribus negantibus, secus in criminalibus.*

Cap. Episcopum. I. *Bonif. VIII.*

1 IN præscriptione etiam rei ecclesiasticæ sufficit bona fides, sed si Ius commune, vel præsumprio esset contra eum, requiritur etiam titulus, qui tribuat possessori causam præscribendi, nisi allegetur præscriptio, cuius cõtrarij non extet memoria. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Dom. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. p. 262. Alag. in comp. pag. 314.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Se legitime præscripsisse allegare oportet.* Probat hic tex. Episcopo præscribenti decimas in aliena diœcesi necessariũ esse allegare, & probare præscriptionis titulum ea sola ratione quòd Ius cõmune contra eundem faciat, seu resistat, quod etiam Doctores solent colligere *ex tex. in l. cõperit C. de præscript. 30. & ex l. vlt. C. ne rei dominicæ;*
3 Verũ obstat quia ex longissimi temporis cursu, id est 30. vel plurium annorum, de quo in illis Iuribus agitur, etiamsi Ius commune, vel eius præsumptio resistat possidẽti, oritur tituli præsumptio, *c. peruenit, de empt. Bart. in l. solent §. 1 ff. de offic. Procons. Cou. in reg. possessor p. 2. §. 4. n. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 131. à n. 51. Mascard. de probat. concl. 1377. à nu. 91. Gileben. de præscript. p. 2. mẽb. 1. c. 11.* At qui in hoc tex. agitur de præscriptione longissimi temporis, patet quia agebatur de præscribendis decimis vnius Ecclesiæ aduersus alteram, atque ita quadraginta annos necessarios fuisse constat *ex c. auditis, de præscript. cum similibus.*

In qua

4 In qua difficultate ſoluenda laborant non leuiter ſcribentes, præcipue *Abb. à num. 43. & Rip. à num. 120. in cap. cum Eccleſia 3. de cauſa poſſeſ. Mench. illuſt. quæſt. cap. 87. per totum, Gilchen. d. par. 2. memb. 1. cap. 9. à n. 17. & cap. 11. à num 6.* varios afferentes intellectus, quorum aliqui dicunt titulum fuiſſe allegatū in *d. cap. cum Eccleſia*; alij vero diſtingunt vtrum agatur de leui, vel graui præiudicio, vtrum leuis ſit, aut vehemens Iuris præſumptio, vtrum de corporalibus, vel incorporalibus agatur; alij vtrum contra Eccleſias, vel priuatos currat præſcriptio, alij aliter, atque aliter.

5 Ego vero dicendum puto præſumptionem tituli non oriri ex ſolo longiſſimi temporis curſu, ſed ex pluribus ſimul concurrentibus, prout in ſpecie *d. cap. cum Eccleſia*, vbi factum poſitiuum interuenit Canonicorum admittentium clericos ad tres illas continuatas, & immediatas trium Epiſcoporum electiones quemadmodum conſideratur *in l. cum de in rem verſo ff. de vſuris*, factum illud inferentium ad annuas præſtationes per lõgum tempus. At vero in hoc text. non proponitur factum Epiſcopi contra quem præſcribitur, ſed ſola ſimplex eius patientia, dum patiebatur quòd alius decimas perciperet in aliena diæceſi, ſicut etiam in *d. l. comperit, & d. l. vlt.* cum ſimilibus ſola proponitur poſſeſſio ex parte præſcribentis publicas penſitationes, ex parte vero Principis, contra quem præſcribitur, nullum omnino factum poſitiuum, & ideo nihil mirum ſi in illis Iuribus titulus requiratur, nõ vero in *d. cap. cum Eccleſia*, quia factum Canonicorum, de quo ibi, per tempus longiſſimum vim tituli habet ad iuſtificandam clericorum poſſeſſionem.

6 *Allegare oportet.* Ergo præſcriptionem obijciens eam probare tenetur, vt per *Maſcard. de probat. concl. 1212. num. 1.* in dubio enim non præſumitur
7 niſi probetur ex *Maſcard. concl. 1213. & Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſ. 33. num. 2.*

8 *Nam licet ei, &c.* Probat tex. in hoc *verſ.* quòd licet in præſcriptionibus longiſſimi temporis, quadraginta ſcilicet annorum, quam in rebus eccleſiaſticis locum obtinere certum eſt, regulariter titulus neceſſarius non ſit, requiritur tamen in eiſdem præſcriptionibus ſi Ius commune, vel eius præſumptio ſit contra præſcribentem, conſonat in hunc ſenſum *tex. in cap. ſi diligenti, ad finem, hoc tit. in Decretal.* quem intelligunt *gloſ. vlt.* ibi, & Doctores communiter teſte *Pariſ. ibidem num. 46. & Cou. in reg. poſſeſſor part. 2. §. 5. num. 2. & lib. 1. vari. cap. 17. num. 6. Maſcard. de probat. concl. 1377. à num. 108. Gilchen. de præſcript. part. 2. memb. 1. c. 9. & 11. Molin. de Iuſtit. tom. 2. diſp. 75. Card. Tuſch. lit. P. concl. 535. à num. 22. Pinel. in auth. niſi nu. 10. in fine C. de bonis matern. Benedict. Aegid. in repet. l. ex hoc Iure ff. de Iuſtit. & iure cap. 8. num. 74. par. 1.*

9 Amplia huiuſmodi titulum neceſſarium eſſe non ſolum in præſcriptionibus, in quibus Ius commune, & eius præſumptio reſiſtit præſcribenti, & ſimul aſſiſtit aduerſario, contra quem præſcribitur, vt in hoc tex. in quo Epiſcopus præſcribere intendebat decimas contra alterum Epiſcopum, in cuius diœceſi exiſtebant, ſed etiam quando Ius commune, vel eius præſumptio reſiſtit ſolum præſcribenti, etiamſi aduerſario, contra quem præſcribitur, non aſſiſtat, veluti quando inter duos Epiſcopos, vel parochos contentio eſt ſuper decimis, quę non in ipſorum, ſed in tertia alterius Epiſcopi, vel parochi diæceſi, vel parochia conſiſtunt. Ratio eſt quia quando Ius commune præſcribenti reſiſtit ſi titulum non oſtẽdit, præſumitur rem ipſam iniuſte occupaſſe, quę ſane ratio militat, & concludit non ſolum quando Ius commune reſiſtit præſcribenti, & aſſiſtit aduerſario ſed etiam quando ſolum reſiſtit præſcribenti quamuis alteri non aſſiſtat, idque etiam aperte ſignificant verba huius tex ibi, *cum Ius commune contra ipſum faciat*, & rurſus, ibi, *vbi tamen eſt rei Ius commune contrarium, &c.* quibus manifeſtiſſime Pontifex ſignificat ad hoc vt titulus præſcribenti neceſſarius ſit ſatis eſſe quòd Ius commune contra eum faciat, minime vero exigit quòd alteri aſſiſtat contra quem præſcribitur; quibus fundamentis ita tenuerunt *Ioan. Andr. Anton. Abb. num. 35. Bobic nu. 10. ad finem, Felin. num 7 ampl. 2. in d. cap. ſi diligenti, ſup. hoc tit. Franch. num. 7. in d. cap. cum Eccleſia*, teſtatur communem *Cou vari. lib. 1. cap. 17. num. 6.* & eſt de mente reliquorum omniũ, de quibus *Card. Tuſch. tom. 6. lit. P. concl. 535 à nu. 22. Molin. d. diſp. 75. verſ. nota... imè.*

10 *Niſi tanti temporis allegetur præſcriptio, &c.* Notatur ad hoc quòd curſu temporis immemorialis præſcribũtur Eccleſię bona, quę alioquin alio tẽporis lapſu præſcribi non poſſunt ſine titulo, & bona fide, vt per *Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 131. n. 39. cum ſeq.* Præſcriptio enim immemorialis

moralis est titulus indecunque legitimus ex *Ioan.Garc. de expensis cap.9.à n.17.cum seqq.* & par est priuilegio Principis *Cou. lib.1.vari. cap 10.num.14.in fine*.

11 Notatur ad hoc quòd per clausulã *Non obstante quacunq; præscriptione*, non tollitur præscriptio immemorialis, vt per *Balb. de præscript.2.p.3.q.6.n.21.Tiraq.de retract.cõuent.§.1.gl.2.n.23.& 25.Flores de Mena vari.lib.1 q.10.n.44.* Card. *in praxi Iudiciũ verbo clausula n.6.Nicol.Garc.de benefic.p.3.c.2.nu.192.*

12 *Cuius contrarij memoria nõ existat*.

Vtrum autem præscriptio, & centennaria idẽ sint? vide *Perez.l.1.tit.13.lib.3.Ord.pag.718. Molin de Iustit. tom. 2.disp.76.Gutier.pract. lib.3.q 62.nu.10.*qui id negare videntur,cõtra *Molin.de primog.lib.2.c.6.n.61.Rot.decis.583. num.1.* apud *Farin. collect. 1. nouissimarum, aliàs part.4. diuers.*

13 In glos.[Legitime]ibi (*scilicet spatio quadraginta annorũ*) Notatur ad hoc quòd quoties lex immemorialẽ præscriptionẽ requirit, præscriptio 40.annorum cum titulo sufficiens est,vt per *Molin.de primogen.lib.2.c.6.nu.52.*

14 In glos.[Oportet] ibi (*necessitatem importat*) Ita *Sayr.in claui Regia lib.3. c. 7.nu.20. Melch.Phebos Lusit.decis.9 num.5.tom.1.Rotæ decis. 50. nu.2.* apud *Farin.in 1.collect.nouissimarum,aliàs part.4. diuers.*

15 In glos.[Nisi] ibi (*quia non prodesset talis præscriptio cum mala fide*) Notatur ad hoc quòd in præscriptione immemoriali requiritur bona fides, vt per *Mascard. de probat. concl. 225.num.5.cum seqq.& concl.1213.n 46. Menoch. de arbitr. casu 225. à princip. Cou. in reg. possessor p.2. §. 8.nu.4. Mench. illustr. q. 81.n.10.Pinel.in auth.nisi num.14.cum seqq. C. de bonis mater.Molin.de primogen.lib.2.c.6.n. 68.Mexi.in tract.taxæ panis concl.1.n.135.Valasc.consf.8.n.25.& cons.95.n.9. & de iure emphyt.q.8.num.25.* Cald.*Pereira in responso pro monasterio de Ossera num. 4.*

16 Notatur ad hoc quòd præscriptio immemorialis obtinet vim priuilegij, vt per *Balb. de pr*[illegible]*pt.in 2.p.5.p.princ.q.6.nu.6. Cephal. cõs.468.n 61.Menoch.cõs.90.n.63.etcõs.66.n.38 Decian.tract.crimin.tom.1.lib 4.c.9.sub n.14. Paul.Aemil.de excep.lib.1.p.1. except.1.nu.30.* cum alijs citatis *ad c.super quibusdam §. præterea, sup. de verb. signif.* & ideo quę priuilegio sunt acquisibilia acquiruntur pariter præscriptione immemoriali *Pereg.de iure fisci lib. 1.tit.2. num. 61. Rodulphin. de absoluta Princip. potestat. cap. 2. num. 13.*

17 In glos.[Memoria] ibi (*quòd semper viderunt, & audierunt ita esse, nec vnquam viderunt, vel audierunt contrarium, & quòd communis est fuit semper opinio quòd sic fuerit, & quod non extat contrarij, vel initij memoria*) Circa hęc requisita in probãda immemoriali vide *Molin.de primog.lib.2.c.6.n.31. Garc.de expens.c.9.nu.9.Sanctar.var.q.15.nu.1.* Rota passim hãc glossam sequitur, & signãter apud *Seraph.decis.1102.n.2.& decis.1450.nu.2.* & apud *Gregor.decis.196.nu.1.& in Romana seruitutis 15. Martij 1619. coram Vbaldo*. Illud vero requisitum quòd maiores non viderint, nec audiuerint contrarium nõ esse necessariũ censuit eadem *Rota in Concben. decimarũ de Grauana 31. May 1617. corã Patriarcha Mãzanedo*, quòd etiam non expresse requiri ab hac glossa obseruauit *Cou. in reg.possessor p. 2. §.3. sub num.7.vers. hoc autem*,

18 Et quòd ad hoc vt possessio, & præscriptio immemorialis probetur, sufficiat memoria 40 annorum, & quòd de reliquo tempore talis deponat secundum auditum,& famam tradũt *Balb.de præscript.2.p.5.partis princ. q.6.n.34. Cou.d.n.7.Molin.de primog.lib.2.c.6.nu.31.Rebuff.de decimis q.13.nu.94.cum seqq.Auend.de exequend.mand.p.2.c.6.nu. 6. Mascard. de probat.concl.1038.Ioan.Garc.de expens.c.9.nu.9. Molin.de Iustit.tom.2.disp.76.n.5. Monet.de decim. c. 5.n.77. Rot decis.557.ad finem* apud *Farin.in 1.collect. nouissimarum* aliàs *p. 4. di-*

19 *uers.* Et huiusmodi testes debere esse saltẽ 54. annorum resoluunt *Rebuff. d.q. 13.nu.99.Brunor.à Sole in locis communib. verbo testis n.20. Flores de Mena d.q.10.num.44.*

20 In ead.glos. ibi (*deberent præferri cum alij satagant negatiuam*) Notatur ad hoc quòd magis credendũ est duobus testibus affirmãtibus,quàm longe pluribus negantibus,vt per *Gabr.commun.lib.1.tit.de testib.concl.4.Farin. in praxi crimin.p.2.de testib.quæst.65.n.200. cum seqq.* quòd locum non habet in criminalibus,& ad defensionẽ reorũ,quia tunc nõ magis creditur affirmantibus,quã negãtibus,immo plus negãtibus,sicuti docent *Boss.in pract: crim.tit. de defens.reorũ n. 32. Mascar.de probat.concl.1091.n.8. Pacian.in simili tract. lib. 2.c.47.n.172. Farin.d.q.65.n.154.& nu.234.* late *Buccaron.de different. inter iudic.ciuilia & crimin. differ.64.*

SVMMARIVM.

1 *Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ*

quæ tenet à Romana vel alijs Eccleſijs illa minori ſpatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra aliàs nō præſcribit. Filij autem hæreticorum, qui Catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias Eccleſias præſcribunt ſpatio 40. annorum, & idem in extraneis.

2 *Tempus centum annorum neceſſariò requiritur ad præſcribendum contra Eccleſiam Romanam.*

3 *Tempus quadraginta annorum neceſſariò requiritur ad præſcribendum contra Eccleſiam, & alia pia loca venerabilia.*

4 *Bona hæreticorum præſcribuntur per filios, vel hæredes, ſeu alios poſſeſſores ſpatio 40. annorum.*

5 *Bona priuatorum ipſo iure an poſſint ab eiſdem præſcribi, oſtenditur.*

6 *Pœna quæcunque in Conſcientia non debetur ſiue ante ſententiam ſiue poſt, antequam exigatur.*

7 *Bona fides requiritur in præſcribendis per filios bonis hæreticorum, quæ tunc conſideratur quando recipiens putabat* Catholicum *eſſe eum, à quo bona illa accepit.*

Cap. Si quis. II. & vlt.

1 BOna Eccleſiæ Romanæ, vel aliarum Eccleſiarum quando quis habet v. g. in feudum, & ob ſua ſcelera bonis priuatur per ſententiam, vel ipſo iure, ipſa bona, ſi ſint Romanæ Eccleſiæ, præſcribi non poſſunt niſi per cētum annos, ſi aliarum Eccleſiarum per quadraginta. Item ſi aliquis hæreticus, qui videtur Catholicus, moritur, & eius hæredes Catholici per 40. annos bona fide poſſidēt hæreditatem; Eccleſia, ad quam bona ſpectabant, non poteſt illos moleſtare, qui iam præſcripſerunt. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration lib. 2. pag. 262. Alagona in compend. pag. 315.* remiſſiue *Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *Niſi contra ipſam Romanam Eccleſiam centenaria.* Notatur ad hoc quòd ad præſcribendam contra Eccleſiam Romanam tempus centū annorum neceſſariò requiritur, vt per *Guid. Papa decif. 161. Afflict. decif. 67. Balb. de præſcript. 1. p. 5. à n. 16. Boer. decif. 264. n. 25. & 26. Cuiac. lib. 5. obſeru. 5. Cou. in reg. poſſeſſor p. 2. §. 2. n. 3. Pinel. in auth. niſi n. 57. C. de bonis matern. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 72. verſ. ſecūda.* Qudi in fiſco Eccleſiæ Romanæ? vide *Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 52. num. 5.* vbi *num. 6.* diſputat an ſtante Bulla in Cœna Domini ſolita publicari interrumpatur præſcriptio, *Pereg. de iure fiſci lib. 6. tit. 8. num. 42.* vbi *num. 4.* quærit quid in mobilibus.

3 *Vel contra Eccleſias aliàs quadragenaria.* Notatur ad hoc quòd ad præſcribendum contra Eccleſiam, & alia pia loca venerabilia tempus 40. annorum neceſſariò requiritur, vt per *Balb. d. p. 1. 5. princ. à princip. Cou. d. §. 2. nu. 3. verſ. imo, Garc. reg. 367. Padil. in l. 2. à n. 45. C. de ſeruit. Azeued. l. 10. n. 28. tit. ... lib. 4. noua Recop. Molin. d. tract. 2. diſp. 42. verſ. hoc vero priuilegium, Leſſi. de Iuſtit. lib. 2. cap. 6. dub. 8. num. 51. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 12.*

4 *Si poſt mortem hæreticorum, &c.* Notatur ad hoc quòd bona hæreticorū præſcribuntur per filios, vel hæredes, ſeu alios poſſeſſores ſpatio 40. annorum, vt per *Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 10. n. 82. & q. 25. n. 159. cum ſeqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 22. nu. 40.* vbi *nu. 41.* ſubdit per hunc tex. quòd ad præſcribendum bona hæretici vltra quadragenariū tempus requiritur, vt hæretici, quorum bona præſcribuntur, fuerint tēpore ſuæ viræ reputati Catholici, additq; *eod. num. 41.* quòd ad præſcriptionem bonorum hæretici requiritur vt toto eo quadragenario tempore non detegatur hæreticus, ad verba huius tex. ibi, *nunc detegātur hæretici extitiſſe.*

5 Dum in hoc tex. non aliter permittitur præſcriptio filijs parentū hæreticorū quoad bona confiſcata quàm ſi bona fide eadē poſſideāt, nēpe ignorantes criminis paterni, videtur probare quod ſi detur ſciētia delicti, quę ſemper datur in ipſo delinquēte, & in facto proprio ex conſequenti etiam ante ſententiam declaratoriam datur mala fides, & iniuſta retentio, quę impedit præſcriptionem, ac proinde obligationem reſtituendi inducere videtur ſi credimus *Caſtro de iuſta hæreticorū punit. c. 6.*

6 *& de lege pœnali c. 4 cum ſeqq.* Sed veritas eſt in contrarium, cum apud omnes compertū ſit pœnam quamcunq; in Coſcientia non deberi ſiue ante ſententiā ſiue poſt antequā exigatur ex *gl.* communiter recepta *in c. fraternitas 12. q. 2.* iunctis traditis per *Cou. de ſpōſal. p. 3. c. 9. §. 8. n. 10. &* eſt communis ſecundū *Tiraq. in l. ſi vnquam verbo reuertatur à nu. 236.* ſequitur *Nau. in man. cap. 23. à num. 66.* late *Simanch. de ca-*

de cathol. instit. cap. 9. nu. 21. licet enim delinquens ante sententiam declaratoriam iam sit debitor pœnæ, & retineat alienum, non tamen iniuste, sed iuste retinet; & sine peccato, quia deficit voluntas legis, quæ non intendit obligare ad restitutionem ante sententiã, vt probat *tex. in cap. cum secundum, vers. confiscationis, de hæret.* dum disponit ne occupentur bona hæreticorum, vel in illis fiat executio ante sententiam declaratoriam, vnde ex consequenti concluditur tales, vel similes interim habere retentionem. Nec obstat *tex. in præsenti*, quia procedit in filijs præscribentibus bona parentum hæreticorum per 40. annos, & ita minori spatio centum annorum, quòd solum datur contra Ecclesiam Romanã, ad quam bona pertinebant, *vt in princip. tex.* iuncta *auth. quas actiones C. de sacros. Eccles.* Vnde non aliter lex voluit illis communicate peculiare priuilegium vt possint præscribere prædicto spatio 40. annorum, quam si haberent bonam fidem non solum quæ consistit in iusta retentione, & sine peccato, sed bonam fidem, hoc est ignorantiã criminis parentum, ne aliàs ex malitia in non denunciandis, & deferendis parentibus hæreticis ad iudicium Inquisitionis commodum reportarent contra *reg. cap. intelleximus, in fine, de iudic.* & ita non negat tex. quòd etiam pro eo tempore tales filij habeant iustam, & sine peccato retentionem, interim dum sententia declaratoria non profertur quinimo si spatium centum annorum interueniat præscriptio legitime dabitur etsi filij scientiam habeant criminis paterni iuxta regulas generales, quibus attentis Iure Canonico bona fides desideratur quoties iusta datur retentio, & absque peccato, licet detur scientia rei alienæ.

7 In glos. [Catholicis] ibi (*bene dicit quia secus si essent hæretici*) Ita *Sanch. d. c. 22. n. 41.*

8 In glos. [Bona fide] ibi (*credebant patrem, vel testatorem fuisse Catholicum, &c.*) Notatur ad hoc quod ad hanc præscriptionem requiritur bona fides, quæ tunc consideratur quando recipiens putabat Catholicum esse eum, à quo bona illa accepit, vt per *Sanch. d. cap. 22. num. 41.*

De Sentent. & re iudicata. Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui contra iustitiam, & contra Conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis per gratiam, vel per sordes, condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuò si medio tempore ingerat se Diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset.*

2 *Iudex secundum allegata, & probata non vero propriam Conscientiam iudicare debet.*

3 *Iudex per sordes iudicare dicitur quando iudicat pecunia corruptus.*

4 *Iudices ecclesiastici, qui contra Conscientiam, & iustitiã in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes vltra æstimationẽ litis parti faciendam pœnam suspensionis ab officio per annum incurrunt atque etiam irregularitatis si suspensione durante Diuinis se ingesserint.*

5 *Pœna suspensionis ab officio per annum in hoc tex. imposita Iudicibus, qui contra Conscientiam, et iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes, non trahitur ad Iudices seculares.*

6 *Participium præteriti temporis quando iungitur verbo futuri temporis, tunc lata est sententia.*

7 *Irregularis efficitur Iudex Ecclesiasticus, qui à iure suspensus remanet à Diuinis per annum, si anno suspensionis durante in Diuinis se ingesserit.*

8 *Papa solus potest tollere irregularitatem prouenientem ex eo quòd quis suspensione durante in Diuinis se ingesserit.*

9 *Iudicibus pretio, aut alias per sordes male iudicantibus non substulit hic tex. alias pœnas tam Canonicas, quam legales.*

10 *Iudices per sordes iudicantes quas pœnas incurrant, ostenditur, & nu. 11.*

12 *Iudex male iudicans, qui parte læsæ damnum soluit, an possit hoc repetere ab altera parte in cuius fauorem iniustam protulit sententiam? ostenditur.*

13 *Iudicis corrupti pœna quæ sit, & an teneatur ad restitutionẽ muneris accepti etiam non petitiue.*

14 *Suspensio beneficij per annum de qua in hoc tex. non extenditur ad beneficium, sed tantũ intelligitur de Ordinibus, & beneficijs.*

Cap. Cum æterni. *Innoc. IV.*

1
IVDEX ecclesiasticus siue ordinarius, siue delegatus, si contra Conscientiam, & iustitiam per sordes, vel per gratiam quicquam facit in iudicio in grauamen partis, est suspensus ab executio-

quutione officij per annum, & condemnabitur ad æstimationem litis parti læsæ, & si durante suspensione se ingerat Diuinis, fit irregularis; à qua nisi per Papam liberari non potest, & hæc vltra alias pœnas Iuris. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. And. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. in ration. lib. 2. pag. 282. Alagona in comp. pag. 321.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Contra Conscientiã.* Ergo Iudex secundum propriam Conscientiam iudicare debet, vt per *D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2.* vbi *Salon col. 5. Sot. de Iustit. lib. 5. q. 4. art. 2. Cou. vari. lib. 1. cap. 1. num. 6. Menoch. illustr. quæst. cap. 13. num. 2. Pinel. ad l. 2. C. de rescind. vendit. part. 3. cap 3. num. 33. Mascard. de probat. concl. 950. num. 2.* In quo tamen communis recentiorum tenet quòd Iudex secundum allegata, & probata, non vero propriam Conscientiam iudicare debeat, vt firmant *Viui. Neapol. decis.* 178. *Clar. §. fin. q. 8. num. 5. & q. 66. num. 2. Tiber. Decian. in tract. crimin. lib. 2. cap. 14.* Menoch. *cons. 92. num. 80. cum seqq. & cons. 786. num. vlt. Mascard. de probat. concl 948. Caualcan. decis. 25. nu. 5. part. 1. & decis. 19. nu. 61. & decis. 23. num. 10. part 3.* Fr. Ludou. *Miranda de ordine iudic. q. 28. art. 3. Seraphin. de priuileg. Iurament. priuil. 2. in princip. Sayr. in clau. Regia lib. 12. cap. 8. num. 6. cum seqq. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 29. dub. 10. num. 84. Farinac. in praxi crimin. part. 1. q. 21. num. 163. cum seqq.* & alij de quibus *Cened. ad Decretal. collect. 101. n. 11.*

3 *Vel per Sordes.* Iudicare per sordes quis dicitur, quando iudicat pecunia corruptus, vt post alios explicant *Menoch. de arbitr. casu. 342. num.* 18. & plenè *Decian. in tract. crimin. lib. 8 cap. 33. à num 3. Farin. in praxi crimin. part. 3 q. 111. num. 361.* vbi subdit quòd per sordes iudicare dicitur quando quis ad iudicandum mouetur, vel ex pretio, seu prœmio, vel ex prece, seu gratia, vel ex odio, seu inimicitia, aut ex timore.

4 Probat igitur hic tex. quòd Iudices ecclesiastici, qui contra Conscientiam, & iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes vltra æstimationem litis parti faciendam, pœnam suspensionis ab officio per annum incurrunt, atque etiam irregularitatis, si suspensione durante Diuinis se ingesserint, vt per *Nau. in man. cap. 27. nu. 157. vers. decima Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 32. tract. 2. num. 67. vers. præterea Henriq. in sum. lib. 13. c. 39. §. 4. iuncta lit. M. Viuald. in candel. aureo part. 4. cap. 9. num. 50.*
5 & post *Syluest. Tolet.* & alios *Sayr. de censur. lib. 4. cap. 13. num. 3. Iacob. de Graff. in decis. aureis part. 1. lib. 3. cap. 6. num. 13.* latè *Farin. d. q. 111. à num. 71.* vbi *num. 78.* subdit quòd illa pœna suspensionis ab officio per annum non trahitur ad Iudices seculares; notantes huius tex. decisionem procedere tribus concurrentibus; primò quòd per sordes, vel gratiam, secundò quòd contra iustitiam, tertiò in grauamen partis Iudex ecclesiasticus iniustam proferat sententiam.

6 *Nouerit se suspensum.* Notatur ad hoc quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc lata est sententia, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 74. C. de reuocand. donat. Farin. d. q. 111. num. 71.* vbi ait hæc verba textus denotare ipso iure.

7 *Irregularitatis laqueo se inuoluet.* Notatur ad hoc quòd Iudex ecclesiasticus, qui à Iure suspensus remanet a Diuinis per annum, si anno suspensionis durante in Diuinis se ingresserit, irregularis efficitur, vt per *Cou. in cap. alma mater part. 1. §. 6. num. 9. & part. 2. §. 2. num. 4. Cened. ad Decretal. collect. 25. num. 1. Farin. d. q. 111. num. 72. cum seqq. & q. 138. num. 58.*

8 *Non nisi per Summum Pont. &c.* Notatur ad hoc quòd solus Papa potest tollere irregularitatem prouenientem ex eo quòd quis suspensione durante in Diuinis se ingesserit, vt per *Farin. d. q. 111. num. 72.*

9 *Saluis alijs Constitutionibus, &c.* Non tollit igitur hic tex. aliàs pœnas tàm legales, quàm Canonicas Iudicibus pretio, aut aliàs per sordes male iudicantibus inflictas, vt obseruat *Farin. d. q. 111. num. 93.*

10 Puniuntur autem tales Iudices sic per sordes iudicantes vel pœna capitali, vel deportationis cum alijs iuxta varietatem facti
11 secundum Iudicis arbitrium tam ex lege Iulia repetundarum iuxta *l. 1. & 3.* vbi *glos. ff. illo tit. ad leg. Iul. repet.* vel ex lege Cornelia de falsis, iuxta *l. 1. §. 1. vers. & per Iudicem ff. ad leg. Cornel. de falsis, Farin. d. q. 111. à num. 15.* atque etiam ex edicto de calumniatoribus, iuxta *l. 1. ff. illo tit.* atque etiam ex lege Cornelia

nelia

nelia de Siccarijs si pro necando homine, seu pœna mortis innocenti insligenda pecuniam accipiat *l. 1. §. 1. & l. lege Cornelia ff. ad legem Cornel. de Siccar. Farin. d. q. 111. num. 21.* Præterea imponitur eodem casu contra Iudicem per sordes iudicantem pœna priuationis dignitatis *l. 2. ff. de dignit. lib. 12.* ibi, *ablatis codicillorũ insignibus, auth. nouo Iure C. de pœna Iudicis, qui male iudic.* ibi, *dignitate sua, & cingulo amisso,* vt per *Menoch. d. casu. 342. nu. 13. Farin. d. q. 111. num. 27.* & tandem indistincte Iudex pecunia corruptus iniustam proferens sententiam Iure antiquiori in quadruplum condemnabatur *l. 1. C. ad legem Iuliam repet.* explicat *Farin d. q. 111. à num. 59.* sed iam nouo Iure de quo *in d. auth. nouo iure,* distinguitur, nam si causa sit pecuniaria, dat triplum, promissi duplum Iudex corruptus refundit, si criminalis causa sit omnia amittit bona, explicat *Farin. d. q. 111. num. 69.*

Supradictæ pœnæ cumulatiue ponuntur,
11 & vna cum alia, vel alijs non confunditur, sed in Iudicis est arbitrio, vel omnes, vel vnã, quã maluerit imponere, itaur Iudex per sordes iudicans in causa ciuili parti damnum resarcire debeat, fisco in triplum dari condemnetur, & arbitrio Iudicis, vel deportationis, vel capitali pœna, atq; etiam vsque ad mortem in criminali, bònis omnibus confiscatis, & notetur infamia, & dignitate priuetur, vt satis innuit *d. auth. nouo iure,* & ex doctrina *Bart. in l. sanctio legum, ff. de pœnis,* prosequitur *Decian. d. cap. 39. num. 18. Menoch. d. casu 342. à num. 15.* plenè *Farin. d. q. 111. à nu. 80.*

12 Vtrum Iudex male iudicans, qui parti læsæ damnum soluit, possit hoc repetere ab altera parte in cuius fauorem iniustam protulit sententiam? varias opiniones refert *Auiles ad cap. 1. Prætorum verbo fiel num. 47. Burg. de Pace in proœm. legum Tauri num. 212. D. Barbos. in l. si filiusfam. 15. à num. 52. ff. de iudic.* cum quo distingue, nam si per dolum iniustam protulit sententiam repetere non potest, quod soluit in pœnam proprij delicti, si vero per imperitiam iudicauit repetere ab alio non prohibetur, tum ex reg. generali, quod non debet alius cum ipsius iactura locupletari de qua in *l. nam hoc natura ff. de condit. indeb. cap. locupletari, de reg. iur. lib. 6.* tum ex optimo tex. in *l. missi C. de exactorib. tribut. lib. 10.* ibi, ipsis aduersus obnoxios repetitione seruata.

13 De pœna autem corrupti Iudicis, & an teneatur ad restitutionem muneris accepti? Vide *Clar. §. fin. q. 73. num. 2. Auiles ad cap. 1. Prætor. verbo no lleuaron, & verbo dadiuas, Boer. decis. 153. Sot. de Iustit. lib. 4. q. 7. art. 2. Decian. tract. crimin. lib. 8. cap. 33. & 34. & cap. 55. à num. 6. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 84. cum seqq. F. Emman. in sum. tom. 2. cap. 40. nu. 6. & 7. & quæst. Regul. tom. 2. q. 34 art. 8. Farin. d. q. 111. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 14. nu. 64. cum seqq. Sayr. in claui Regia lib. 10. tract. 5. cap. 3. Cald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. par. 5. num. 16. & cons. 34. Aloys. Riec. in collect. decis. par. 4. collect. 1150. Hortens. Canalcan. de brachio Regio part. 5. num. 34. cum multis seqq.* plures, quos plena manu refert *Cened. ad Decretal. collect. 134.*

14 In glos. [Officij] ibi (*hoc ad beneficia non extẽditur*) Notatur ad hoc quòd suspensio officij per annum, de qua in hoc text. non extenditur ad beneficium, sed tantum intelligitur de Ordinibus, & Diuinis, vt per *Farin. d. q. 111. num. 75. & 76.*

SVMMARIVM.

1 *Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis, & num. 4.*
2 *Delictum nouum est eiusdem criminis ex interuallo iteratio.*
3 *Subreptitia dicitur Principis venia non facta mentione de iterato crimine.*
5 *Papa est supra Concilium, & ab eo Concilia omnia suam auctoritatem, & confirmationem accipiunt.*
6 *Anathema idem est, quod excommunicatio maior quoad vim, & vinculum, & solum differt in solemnitate.*
7 *Cardinalis Legati de Latere attestatio plenam probationem facit, dummodo ipse asserat se Legatum.*
8 *Papæ assertioni, & testimonio plenè creditur.*
9 *Imperij electores sunt Archiepiscopus Moguntin. Colonien. Treueren. & quatuor laici, scilicet Palatinus, Comes Rheni, Dux Saxoniæ, & Marchio Brandeburgen.*
10 *Bohemiæ Rex ad Imperatoris electionem de necessitate vocandus non est nisi cum alij discordant.*
11 *Papa an possit eligere Imperatorem priori Imperatore deposito? remissiue.*

Cap. Ad Apostolicæ. II.

1 PApa ex certis causis potest deponere Imperatorem, & Reges, vt hic deponit Fi-

Fidericum Imperatorem, & Regem Siciliæ. Sicilia est patrimonium S. Petri, & fuit data in feudum Fiderico. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 283. Alagona in compend. pag. 322.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Deierauit enim multoties, &c.* Notatur ad hoc quòd eiusdem criminis ex interuallo iteratio, nouum est delictum, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 10. nu. 8. vers. quod vero,*

3 Vnde subreptitia dicitur Principis venia non facta mentione de iterato crimine, vt per *Tiraq. de pœnis temper. causa 10. nu. 4. Padil. in l. transigere num. 63. C. de transact. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 30. §. 1. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 6. num. 49. Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 3. num. 28. Cened. ad Decretal. collect. 34. num. 4.*

4 *Et nihilominus sententiando priuamus, &c.* Notatur ad hoc quòd Papa Imperatorem deponere potest, vt per *Garc. Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 2. num. 8. Cardin. Bellarmin. controu. 3. generali de Romano Pont. lib. 5. cap. 8. Soar. de defensione* Fidei *Catholic. contra Anglicanæ secta errores lib. 2. cap. 23. num. 14.*

5 In glos. [Ad Apostolicæ] ibi *(& sine sententia, vel licentia Concilij, &c.)* Notatur ad hoc quòd Papa est supra Concilium, & ab eo Concilia omnia suam auctoritatem, & confirmationem accipiunt, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 10. num. 6.*

6 In glos. [Anathematis] ibi *(idest excommunicationis cum solemnitate facta)* Notatur ad hoc quòd anathema idem est quod excommunicatio maior, quoad vim, & vinculum, solum differt in solemnitate, vt per *Spin. in specul. testam. glos. 11. rub. n. 11. Gott. in memorabil. verbo Anathema, Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 8. n. 6. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 20. §. 2. lit. C. Auil. de cẽsur. par. 2. cap. 1. disp. 1. dub. 1. fol. 15. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 22. nu. 8. Cened. ad Decretum collect. 24. num. 4. Sayr. de censur. lib. 1 cap. 3. num. 5. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bulla Cœnæ cap. 2. num. 5. Emman. do Valle de incantat. & ensalmis sect. 3. cap. 6. num. 15.*

7 In glos. [Proponi] ibi *(quia Cardinales, &c.)* Notatur ad hoc quòd attestatio Cardinalis Legati de Latere plenam probationem facit, dummodo ipse asserat se legatum, vt per *Mascard. de probation. concl. 260. num. 1.*

8 In glos. [Promisissent] ibi *(credendum est Papæ hoc referenti)* Notatur ad hoc quòd plenè creditur assertioni, & testimonio Pontificis, vt per *Farin. in praxi crimin. par. 2. q. 63. num. 79* etiam de eo, quod vidit ante Pontificatum, ex *Mascard concl. 129. num. 6.*

9 In glos. [Illi autem] ibi *(scilicet Archiepiscopus Mogunt. Colon. Treueren. & quatuor laicis, scilicet Palatinus, Comes Rheni, Dux Saxoniæ, Marchio Brãdeburgen.)* Vide Azori. *instit. moral. par. 2. lib. 10. cap. 3. q. 4.* et quę dixi in *collect. ad cap. venerabilem 34. num. 2. de elect. in Decretalib.*

10 In ead. glos. ibi *(Rex Bohemiæ de necessitate vocandus non est, nisi cum alij discordant)* Ita *Azori d. cap. 3. q. 4. vers. quæres.*

11 In glos. [Eligant.] An Papa possit eligere Imperatorem priori Imperatore deposito? Vide *Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. nu. 15. Octau. Glorit. resp. 6. num. 42.*

SVMMARIVM.

1 Certam rem qui petit causa expressa si illam causam non probat, succumbit, licet aliam probet, maxime post modum emergentem.

2 Rex potest modice, vel etiam non modice ex iusta tamen causa in ordine ad Regni vtilitatem donare de bonis Regiæ Coronæ.

3 Principem decet vti liberalitate.

4 Princeps regulariter non potest Iura Regni diminuere quando diminutio tenet in magnam Principatus læsionem.

5 Bona, quæ sunt apud hostes, propter recuperationis spem donari, & largiri possunt.

6 Donatio facta pro Ecclesia construenda non valet, cum non adsit persona, quæ acceptet illam.

7 Donatio facta nomine Regni, vel Regiæ dignitatis obligat successorem in Regno.

8 Rex succedens in Regno tenetur seruare, & adimplere donationes factas per prædecessores.

9 Causa si in libello sit generaliter expressa tunc super iure proueniente ex noua causa potest ferri sententia in eodem iudicio.

10 Libellus alternatiuus admittitur de iure Canonico.

11 Ius superueniens actori ex causa de præterito post litem contestatam sibi prodest.

12 Loci mentio in quo fit contractus, debet fieri in instrumentis publicis.

13 *Bona fides in dubio præsumitur.*
14 *Allegatio partis non facit ius.*

Cap. Abbate sane. III.

1 QVi in iudicio petit aliquam rem sibi deberi, exprimat certam causam, si illam causam non probat, succumbit, licet aliàs producat, & probet, si vero non expresit causam, si illam non probat, non succumbit, sed sufficit probare vnam iustam causam. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 283. Alagona in compend. pag. 322.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordan. part. 1. & 2.*

2 *Ex largitione Regis, &c.* Notatur ad hoc quòd Rex potest modicè, vel etiam non modice ex iusta tamen causa in ordine ad Regni vtilitatem donare de bonis Regiæ Coronæ, vt per *Castald. de Imperat. q. 104. à princip. Gabr. lib. 3. commun. tit. de iure quæsito concl. 5. num.* 48. *Cou. in cap. quamuis pactum part. 2. §. 2. num. 4. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 3. nu. 18. Mench. illustr. lib. 1. cap. 4. num. 6. Valasc. consil. 132. num. 2. Cabed. Lusit. decis. 30. num. 1. & decis. 40. à num. 16. & decis. 19. num. 2. par. 2. Molin. de Iustit. tom. 2. disp. 25. col. 1. vers. cum autem, Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo Rex num. 14.* Decet enim Principem
3 vti liberalitate, *Innoc. in cap. grandi, de suppl. negl. Prælat. Bero. consil. 65. n. 11. vol. 1. Crauett. consil. 889. num. 6. Becc. consil. 129. num. 108. vol. 2.*
4 Nam regulariter non potest Princeps iura Regni diminuere quando diminutio tendit in magnam Principatus læsionem, sicuti tradunt *Petr. Gregor. Tholosan. de Republ. cap. 20. nu. 61. vers. aut ratio, Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 3. num. 74.* Nec refragantur tradita per *Luc. de Pena in l. quicunq; C. de omni agro des.* qui videtur sentire quòd nec modica concessio fieri potest, ne propter multas modicas concessiones decrescant Iura Regni, nam ipse non dicit quòd concessio, quæ modicè lædit, fieri non potest, sed tunc non valent concessiones si plures modicæ fiunt alienationes de Iure Regni, quibus coaceruatis resultat grauis diminutio coronæ, & sic loquitur in casu enormis læsionis, siue illa resultet ex vna concessione, siue ex pluribus, licet singulariter modicis, vt declarat *Afflict. in rub. quæ sint Regalia num. 65.* prout ab experientia illud probat *Neuiz. consil. 12. num. 66.* & de Regno Austriæ quod ita paulatim mutilatum perdidit nomen Regni, testatur *Robert. Gagui. in chron. Fran. in vita Loth. lib. 5. cap. 6.* cuius verba transcribit *Menoch. consil. 1003. sub nu. 19.*

5 *Allegabatur etiam, &c.* Notatur ad hoc quòd bona quæ sunt apud hostes propter recuperationis spem donari, & largiri possunt, vt per *Xuar. alleg. 8. num. 1. cum seqq.*

6 *Nec pro eo quòd voluit, &c.* Notatur ad hoc quòd nō valet donatio facta pro Ecclesia cōstruenda, cum non adsit persona, quæ acceptet, vt per *Menoch. consil. 92. nu. 58. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 7 num. 98.*

7 *Sed ad hæc pars vestra, &c.* Notatur ad hoc quòd donatio facta nomine Regni, vel Regię dignitatis obligat successorem in Regno, vt per *Xuar. alleg. 8. num. 3. & num. 8. & alleg. 9. num. 9. & alleg. 10. num. 3. D. Barbos. in l. quia tale num. 9. ff. soluto matrimon.* itaut
8 Rex succedens in Regno teneatur seruare, & adimplere donationes factas per prædecessores, vt per *Tiraq. de iure primog. q. 35. n. 19.*

9 *Præfatus igitur Cardinalis, &c.* Notatur ad hoc quòd si in libello causa sit generaliter expressa, tunc super iure proueniente ex noua causa potest ferri sententia in eodem iudicio, vt per *D. Barbos. in l. non potest videri num. 41. cum seqq. ff. de iudic.* Et ideo
10 ex hoc text. colligit *Marc. Ant. Genuens. in practicab. ecclesiast. q.* 748. quod de Iure Canonico admittitur libellus alternatiuus.

11 *Ex his, quæ post litis contestationem accidunt, &c.* Notatur ad hoc quòd ius superueniens actori ex causa de pręterito post litem contestatam sibi prodest, vt per *Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 17. num. 5. pag.* 286.

12 *Et necessariò adesse debent, veluti locus, &c.* Notatur ad hoc quòd in instrumētis publicis debet fieri mentio loci in quo fit contractus, vel actus ipse, qui in instrumento continetur, vt per *Cou. pract. cap. 20. num. 3. vers. quinto, Donat. à Fina tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 11. num. 63. Cald. Pereira de empt. cap. 5. num. 9.*

13 In glos. [Dominij] ibi (*ad hoc autem, vt actus, &c.*) Notatur ad hoc quòd bona fides in du-

in dubio præsumitur, vt per *Mench. illustr. quæst. lib. 2. cap. 70. num. 2.*

14 In glos. [Iudicio] ibi (*vel dic quod hæc verba sunt allegatio partis, nec ponunt ius*) Notate ad hoc quòd allegatio partis non facit Ius, vt per *Felin. in cap. 1. num. 18. de constit. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & uxor. §. 17. num. 22. & 23. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. glos. 5. §. 7. num. 107. metipsum Axiom. 20. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Arbiter, vel Iudex vnus ex pluribus datis si per verba pluralis numeri ferat sententiam alijs præsentibus, & mandantibus, tenet sententia, electio autem pronuncianda est per verba singularia.*

2 *Verbum*, oportet, *necessitatem importat.*

3 *Verbum*, statuimus, *habet vim, siue firmitatem sententiæ diffinitiuæ.*

Cap. Cum ab vno. IV.

1 ARbitri plures, vel Iudices quando sunt dati si vnus alijs præsentibus, & mandantibus recitat sententiam scriptam vtendo numero plurali, Nos, &c. sententia valet, ac si ab omnibus esset recitata. In electione vero secus fit, quia siue procedatur per compromissum, siue per scrutinium, electio est pronuncianda per verba numeri singularis. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Dominic. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 284. Alagon. in compend. pag. 322.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 In glos. [Oportet] ibi (*necessitatem importat*) Ita Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 7. num. 20. Melch. Phœb. Lusit. decis. 9. num. 5. Rota decis. 50. num. 2. apud Farin. collect. 1. nouissimarum, Ego ipse in tract. de dictionibus vsuf. dict. 241 num. 2. in vlt. impress.*

3 In glos. [Statuimus] ibi (*habet vim, siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ*) Refero *Ego ipse in tract. de dictionib. vsuf. dict. 384. nu. 2.* vbi *num.* 1. quod verbum, *statuimus*, est Iuris noui inductiuum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia diffinitiua si nō ponatur in scriptis, & ab ipsomet Iudice, & non ab alio nisi sit Episcopus, & sedendo non stando, vel deambulando proferatur, est nulla, nec est necesse ab ea appellare.*

2 *Sententia diffinitiua in scriptis proferēda est.*

3 *Declaratur text. in cap. si quis cum aliquo 11 quæst. 1.*

4 *Sententia interlocutoria non requiritur, vt proferatur in scriptis.*

5 *Sententia debet legi per Iudicem illam pronunciante.*

6 *Verba*, nullius penitus sit momenti, *important ipso iure.*

7 *Illustres quæ personæ dicantur relinquitur arbitrio Iudicis.*

8 *Causa quæ dicatur parua, magna, vel leuis, relinquitur arbitrio Iudicis.*

9 *Arbiter potest de voluntate litigantium procedere simpliciter, de plano, & Iuris ordine prætermisso.*

10 *Sententia lata à Iudice non sedendo pro tribunali licet sit nulla ipso iure, tamen si Iudex habeat tale impedimentum, aut dolorem, quod sedere non possit, recte tenet.*

Cap. Et si sententia V. & vlt.

1 SEntentia diffinitiua si non ponatur in scriptis, & ab ipsomet Iudice, & non ab alio, & sedendo non stando, vel deambulando proferatur, est nulla, nec est necesse ab ea appellare, sed potest Episcopus per alium sententiam recitare, quia propter prærogatiuam dignitatis est honorandus ad instar illustrium personarum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 285. Alagona in compend. pag. 324.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Postquam scripta fuerit.* Ergo sententia diffinitiua in scriptis proferenda est, *l. 2. ibi, scriptas, l. 3. C. de sentent. ex breuil. recitan.* tradunt *Bart. in l. 1. §. fin. num. 2. ff. de hæred. instit. Innoc. in cap. suborta, sup. hoc tit. Perus. in cap. quoniam contra num. 24. de probat. vbi Abb. num. 5. Felin. num. 7. Dec. num. 15. Rip. in rub. de constit. num. 44. Bellem. decis. 339. de consuetud. num. 1. Boer. decis. 258. num. 60. Marant. de ord. iudic. par. 6. cap. de sententia num. 17. & 22. Vant. de nullitat. tit. ex defectu processus à num. 94. Menoch. de arbitr. q. 60. Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 8. num. 32. pag. 244. Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 62. § 6. D. Barbos. in l. si debitor num. 139. ff. de iudic.* vbi ampliat in interlocutoria habente vim diffinitiuæ *Alexand. Trentasinq. var. resolut.*

resolut.lib.2.tit. de sentent. resolut. 2. à num.1. vbi *à num. 4.* subdit quod hæc solemnitas in causa graui, & ponderosa à partibus remitti non potest, secus in causis vilis, & modici
3 momenti. Non obstat tex. in *cap.si quis cum clerico*, ibi, *sententia ab eo sine scriptis feratur, 11. q. 1.* quia specialiter procedit in Episcopo, qui est persona illustris, cui circa proferendas diffinitiuas sententias à Iure fauor conceditur iuxta *text.in l.2.vers.sed nec C.de sentent.ex breuil.* aduertit *Bellem.num.4. in cap. Albericus 43.de testib.* Nec etiam obstat *d.cap.Albericus*, dum supponere videtur sententiam non fuisse prolatam in scriptis, quia non agit vtrum sententia cum scriptis, vel sine scriptis sit proferenda, sed supposito (quando sunt termini habiles) quod in scriptis profertur illius publicatio redigenda sit in actis per notarium publicũ, quæ reductio facienda est ad hoc, vt ea actis iudicalibus publicam fidem faciat, idq; colligitur ex verbis eiusdem tex. ibi, *redacta non fuit*, quibus non significat in scriptis prolatam non fuisse, sed licet in illis esset prolata in actis scriptis per notarium non fuisse redactam ad prædictum effectum faciendum, iuxta text. *in cap. quoniam contra, de probationib.*

4 Limita non procedere in sententia interlotoria, quę quidem proprie sententia est quantuncunque absque scriptura à Iudice proferatur; patet si expendas tex. in præsenti tantummodo ius speciale inducere in sententia diffinitiua, patet ibi, *& si sententia diffinitiua, &c.* & vti talis eum à regulis Iuris exorbitet extra casum de quo loquitur, trahi non debet iuxta *reg.odia,in 6.* ac subinde quantuncunque scriptura requiratur in appellatione, quæ interponitur ab interlocutoria sententia, vt probat *tex.in cap.1.de appellat.hoc lib.* resoluit *Nau.in cap.cum contingat,causa 6. nullit. de rescript.* nequaquam tamen in illius prolatione scriptura desideratur prout in specie tradit *glos.verbo diffinitiua, Franch.nu.4. Anchar. in princip.* & alij hic, *glos.in l. 2. ff. de appellat.* post alios *Ias. à num.58.in l.ne quicquam ff. de offic. Procons. glos. verbo interlocutiones in d.cap.quoniam contra.* Non refragatur idem *cap.quoniam contra*, quia satisfit si dicas tex. illum non constituere ipsam sententiam interlocutoriam in scripris à Iudice esse proferendam, sed à notario in actis scripris esse redigendam, patet ex verbo, *scribat*, de quo ibi, de qua reductione tantummodo agit ibidem Summus Pont. quinimmo talis reductio in actis scriptis non est necessaria ad validitatem, sed solum ad probationem, vt colligitur ex eodem tex. in fine, ibi, *nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus, &c.* & ex ratione, quam tex ille. reddit in princip.

5 *Debeat à Iudice, &c.* Notatur ad hoc quòd sententia debet legi per Iudicem illam pronunciantem, vt per *Bernar.reg.679.Socc. reg. 249.Azeued. l.10.num.74.cum seqq.tit.17.lib.4. nouæ Recopilat.* quod tamen hodie obseruari tradunt *Viu.tom.2.commun.opinion.lib.7.tit.8. nu.32. vers. vnde pag. 245. Azeued. citato loco, Menoch.d.casu 66.& cons.45.nu.3.& consil. 100. num.258.Gam.Lusit.decis.57.num.1. Bonacos. commun.criminal.par. 1. verbo sententia fol. 151.Gutier. pract. lib.1.q.99.num.4.*

6 *Nullius penitus est momenti.* Idest ipso iure, iuxta ea, quæ tradit *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 101. C. de reuocandis donation.*

7 In glos.[Illustrium] ibi *(& relinquatur Iudicis arbitrio)* Notatur ad hoc quòd Iudicis arbitrio relinquitur quæ personæ dicantur illustres, vt per *Menoch. de arbitrar.lib.2.casu 68.à princip.* Sicut etiam relinquitur arbitrio
8 Iudicis quæ causa dicatur parua, magna, vel leuis, vt per eundem *Menoch.dicto lib.2. casu 72. num.10. Flamin. de resignat. benefic. lib.3.quæst.1.num.144.*

9 In ead. glos. ibi *(quod partes bene possent iudiciario ordini renuntiare)* Notatur ad hoc quòd arbiter potest de voluntate litigantium procedere simpliciter, de plano, & Iuris ordine prætermisso, vt per *Soar.tom.1.commun. opin.lib.2.tit.26.num.21.pag.350.*

10 In glos.[Sedendo] ibi *(quod si ita doleret, quod sedere non posset, &c)* Notatur ad hoc quòd quamuis sententia lata à Iudice non sedendo pro tribunali sit ipso iure nulla, tamen si Iudex habeat tale impedimentum, aut dolorem quòd sedere non posset, recte tenet quamuis non sedeat, vt per *Gonzal.ad reg.8. Cancel.glos.60.nu.48.cum seq.* vbi citat *Bart. in l.1.num.3.C.de sentent.ex breuil.recitan.*

De Appellationibus. Tit. XV.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Appellatio ab interlocutoria, vel à diffinitiua ex in-*

ex interuallo sēper in scriptis proponēda est.
3 *Appellationis causa quòd nominatim exprimatur pro forma in appellatione requiritur.*
4 *Papa omisso articulo appellationis potest cognoscere de causa principali prout sibi visum fuerit.*
5 *Appellatus si pūcto appellationis renūciet appellationis Iudex super principali cognoscere potest prætermisso appellationis articulo.*
6 *Apostoli vnde dicantur.*

Cap. Cordi nobis. I. *Innoc. IV.*

1 PPELLANS ad Papam in iudicio, vel extra super interlocutoria, vel grauamine, debet causam appellationis assignare in scriptis, & petere apostolos, quos Iudex à quo tenetur exhibere, in quibus exprimat causam appellationis, & cur causam non admiserit, etsi detulerit ei ob reuerentiam superioris. Item ad prosequēdum præscribat terminum conuenientem habita ratione personę, loci, & negotij. Item si appellatus vult, & petat, debet Romam ire per se, vel per idoneos procuratores cum omnibus scripturis, & monimentis causæ non solum ad prosequēdam appellationem, sed etiā causam principalē, si ita iudicauerit Papa; immo potest tractari causa principalis omisso articulo appellationis de cōsensu tamen partiū, & si appellās prēmissa nō obseruet, reputabitur nō appellās, & redibit ad priorē iudicē, & condemnabitur ad expensas legitimas. Si appellatus præfata contemnat, procedatur in eum tanquam contumacē tum in expēsis, tum in causa, prout de Iure. Iustum est enim, vt in eum Iura insurgant, qui Ius, & Iudicem, & partem eludit. Item per hæc nō mutantur ea, quæ statuta sunt antiquo Iure in appellatione à diffinitiuis sententijs. Colligunt ex Ord. *Lap. Abb. Archid Gemin. Io. And. Anch. Domin. Monach. Franch. Viu. in ration lib. 2. pag. 138. Alagona in comp. pag. 342.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Causā appellationis in scriptis, &c.*

Notatur ad hoc quòd appellatio ab interlocutoria, vel à diffinitiua ex interuallo semper in scriptis proponenda est, vt per *Mich. Graff. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 21. nu. 93. pag. 307. Cald. Pereira de emption. & vendition. cap. 6. num. 18. in med.*

3 *In quibus appellationis causā, &c.*

Notatur ad hoc quòd in appellatione requiritur pro forma quòd causa appellationis nominatim exprimatur, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 6. n. 120. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 14. num. 37.*

4 *Finito appellationis articulo, vel de partium, &c.* Speciale nanq; est in Papa, vt omisso articulo appellationis possit cognoscere de causa principali prout sibi visum fuerit, vel de partium voluntate, vt per *Cou. pract. cap. 9. nu. 6. Steph. Grat. discept. forens. cap. 6. nu. 12. cum seqq. D. Barbos. in l. 1. ff. de iud. n. 24. cū seqq.* vbi ait hoc ipsum inferiori Iudici permissum esse quando ad id accedit Papæ confirmatio, siue approbatio.

5 Notatur etiam ad hoc quòd si appellatus puncto appellationis renunciet, appellationis Iudex super principali cognoscere potest prętermisso appellationis articulo, vt per *Bern. Graeu. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. conl. 136. consid. 1. nu. 1.* Quando enim appellatus impetrat commissionem per quam totum negotium demandatur, tunc indistinctè Senatus cognoscit de meritis, etiamsi appellatio non deuolueretur, vel esset male appellatum, ex *Surd. decis. 175. num. 10.*

6 In glos. [Petat Apostolos] in addit. ibi *(dicuntur Apostoli ab Apostolo quod est de, & stolon, quod est missio, quasi missio, quam facit vnus Iudex ad alium)* Ita *Grauat. ad praxim Vestrij lib. 7. cap. 3. num. 60. Marchesan. de commission. par. 1. de commiss. appellat. cap. 1. num. 15.* latè *Sigism. Scacc. de appellationibus quæst. 13. à princip.* vbi docet qui dicantur Apostoli conuentionales, testimoniales, dimissorij, reuerentiales, & refutatorij.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, qui recusatur, statuit competens terminū arbitris ad finiendam causam, quo elapso si finita non fuerit in principali procedit, & num. 2.*
3 *Arbitrorum, vel aduersarij culpa quando intra terminum præfixum non fuit terminata suspicio an Iudex possit in negotio principali procedere, remissiue.*
4 *Recusatio in scriptis est proponenda.*
5 *Arbitri Iuris recusari possunt.*

Cap. Legitima. II.

1 IVdex allegatus suspectus assignet arbitris iam electis competentem terminum intra

X quem

quem terminent negotium suspicionis, alioquin Iudex ex tunc procedat in negotio principali. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 340. Alagon. in comp. pag. 343* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

3 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Cou. practic. cap. 26. num. 5. Soar. de Pace in practic. tom. 2. par. 1. cap. 6. num. 10.*

3 *Per Iudicem competens terminus præfigatur, &c.* Quid si culpa arbitrorum non fuit terminata suspicio intra terminum? Vide *Bart. in l. fin. nu. 2. ff. de var. & extraord. cognit. Farin. in praxi crim. p. 3. q. 111. nu. 538. & 555.* Quid si recusans aduersarij facto fuit impeditus? Vide quę resoluũt *Cassad. decis. 9. de appell. Tiraq. de retract. lig. §. 12. glos. 2. n. 1. & 2. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo læsis nu. 16. Mascar. de probat. cõcl. 1229. n. 88 cũ seqq. & cõcl. 1236. n. 40.*

4 In glos. [Iudicem] ibi *(& coram Iudice, qui recusatur, dandus est libellus recusatorius)* Ac proinde recusatio in scriptis proponenda, vt per Auendan *par. 2. Prætor cap. 23. n. 12. in fi. Perez l. 1. vers. 14. tit. 5. lib. 3. Ordin. pag. 565. & pag. 568. col. 2. Rebuff. in tract. de except. n. 179. Ruland. de commiss. lib. 2 cap. 15. ante nu. 9. p. 1. Soar. de Pace d. cap. 6. nu. 26. Azeued. l. 1. n. 3. tit. 16. lib. 4. noua Recopil. Cur. Philip. p. 1. §. 7. n. 2. Cardos. in praxi Iudic. verb. recusatio n. 5. Lud. Mirãda de ord. iudic. q. 20. art. 2. cõcl. 3. Amat. Roder. in pract. videndi seu examinãdi processum cap. 10. nu. 47. Modern. de cognit. per viam violent. par. 2. q. 14. num. 37. Melch. Phœbos Lusit. decis. tom. 1. Aresto 82.*

5 In glos. [Formam Iuris] ibi *(non debent esse suspecti, &c.)* Notatur ad hoc quòd arbitri Iuris recusari possunt, vt per *Garc. Mastril. Siciliæ decis. 91. num. 7. Cæs. Barz. Bononien. decis. 63. num. 18. & 19. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 63. de compromissi num. 394. Carrasc. in explicat. ad aliquas leges Recopilat. cap. 9. num. 32.* quos refert Parens meus *in comment. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 21. ante princip. num. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio de officiali Episcopi non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum iuterponi debet, & num. 2.*

3 *Appellatio ab Archidiacono interponenda est ad Episcopum.*

4 *Consuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato nullam penitus iurisdictionem habẽti*

5 *Inhibitio vt dicatur legitima, & Canonica necesse est vt citẽtur partes, quarũ interest.*

6 *Inhibitio quibus casibus fieri possit, remissiue.*

7 *Appellatio est interponenda infra legitima tempora appellationi facienda constituta, quæ decem præfiniuntur diebus.*

8 *Appellationem interpositam probans debet etiam probare infra decem dies appellasse.*

9 *Attentata pendente appellatione sunt omnino reuocanda per ipsum Iudicem ad quem fuerit prouocatum.*

10 *Archiepiscopus antequã suffraganeo inhibeat, considerare debet an per appellationem sit deuolutum negotium, & causa, & an appellatio sit legitime interposita.*

11 *Inhibitio canonica dicitur quoties ea facta fuit præuia causæ cognitione, ad hoc vt appellatio sit recipienda ex causa probabili.*

12 *Inhibitor am decernere potest Iudex ad quem appellatum est in casibus a Iure prohibitis, statim postquam cognoscere cœperit an recipienda sit appellatio.*

13 *Confessus tantum etiamsi testibus conuictus non sit nec in ciuilibus, nec in criminalibus regulariter ad appellandum admittitur.*

14 *Appellatio non datur in notorys tam in ciuilibus, quam in criminalibus, in quibus non obstante appellatione Iudex potest ad executionem suæ sententiæ deuenire.*

15 *Appellatio vbi à Iure prohibita est nihilominus admittenda est si causa iusta expressa fuerit in appellatione.*

16 *Attentatorum remedium non datur contra tertium.*

17 *Appellatio interponitur ab Episcopis ad Archiepiscopum in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, nisi speciale ius aliud inducat.*

Cap. Romanæ. III.

1 AB officiali Episcopi non est appellandum ad Episcopum, quia sunt idem tribunali, sed ad Archiepiscopum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. p. 341. Alagon. in comp. pag. 344.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant plures Doctores citati *in collect. ad cap. 2. de consuet. hoc lib.* vbi late dixi, & faciunt per me tradita *de of-*

de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 4. de Archiepiscop. præstantia num. 61. cum sequentib. secundum Lugdunen impress.

3 §. *Ab Archidiaconis.* Notatur ad hoc quòd ab Archidiacono appellatur ad Episcopum, vt per *Sigismund. Scacc. de appellation. q. 8. num. 52.*

4 In glos. [Consuetudine] ibi (*quæ dat iurisdictionem, &c.*) Notatur ad hoc quòd cõsuetudo tribuit iurisdictionẽ etiam priuato nullam penitus iurisdictionem habẽti, vt per *Palat. in repet. cap. per vestras notab. 2. §. 1. n. 27. Natt. conf. 98. nu. 4. Crauett. conf. 238. num. 6. & 7. Decian. tract. crimin. lib. 4. cap. 27. sub num. 6. Paris. conf. 25. num. 36. vol. 1. Schrad. de feudis par. 10. sect. 5. num. 5. cum seq. Surd. conf. 465. num. 4. Biag. de consuetudin. quæst. 8. nu. 17. Stephan. Gratian. disceptationum forens. cap. 184. num. 25.*

§. *Si vero.*

5 *Vocatis partibus.* Notatur ad hoc quòd vt inhibitio dicatur legitima, & canonica necesse est, vt citentur partes, quarum interest, vt per *Mich. Graff. tom. 2. commun opinion. lib. 7. tit. 14. num. 159. pag. 270. Vant. de nullitat. tit. ex defectu Iurisdict. Ordin. num. 55. Auendan. de exequendis mandat. par. 1. cap. 22. num. 10. Cou. practic. cap. 24. num. 3. Mysing. cent. 3. obseru. 87. Bernard. reg. 376. Surd. conf. 424. num. 41. Garc. reg. 169. Gutier. de Iuram confirm. par. 1. cap. 2. n. 31. Gabr. Pereira de manu Regia, cap. 10. n. 9.*

6 De inhibitione, & quibus casibus fieri possit? Vide *Ioseph. de Sesse in speciali tract. de inhibit. Cou. pract. cap. 35. nu. 4. vers. sic etiã, Parlad. rer. quot. lib. 2. cap. fin. par. 5. §. 11. num. 23. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 5. num. 10. & quæst. forens. lib. 1. q. 25. num. 27. D. Barbos. in l. Titia ff. solut. matr. nu. 38. & nu. 54. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 2. cap. 11. à nu. 13. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 144. & seq. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 1. collect. 204. Farinac. fragment. crim. par. 2. lit. I. à num. 312. vsque ad num. 339.*

7 *Aut non infra decem dies.* Notatur ad hoc quòd appellatio est interponenda infra legitima tempora appellationi faciendæ constituta, quæ decem præfiniũtur diebus, vt per *Vincent. Honded. conf. 83. nu. 85. vol. 1. Alex. Raud. resp. 23. num. 518. vol. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 95. n. 1. Mascard. de probat. concl. 114. nu. 6. & 7. Fr. Lud. Mirand. de ord. iudic. q. 30. art. 7. concl. 2. Surd. conf. 5. nu. 38. & conf. 278. nu. 10. Cardos. in praxi Iudicum verbo appellatio nu. 3. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 2. tit. de appellat. resol. 4. à nu. 3.* late *Ignat. del Villar in sylua respons. lib. 1. respons. 15. q. 4.*

8 Vnde probans appellationem interpositam debet etiam probare infra decem dies appellasse, vt per *Mascard. d. concl. 114. n. 6. & concl. 1351. nu. 10. Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 16. n. 8.*

9 *Surd. conf. 5. n. 36.* Et ad hoc vt attentata pendente appellatione sint omnino reuocanda per ipsum Iudicem ad quem fuerit prouocatum, prius omnino constare debet ipsam appellationẽ intra decem dies fuisse interpositam, vt tenet *Cou. pract. c. 23. nu. 1. ver. secundo.*

10 *Nisi prius ipsis constiterit, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus antequam suffraganeo inhibeat, considerare debet an per appellationem sit deuolutum negotiũ, & causa, & an appellatio sit legitime interposita, vt per *Steph. Quar. in summ. Bull. verbo Archiepiscopi auctoritas n. 18. ver. secũdo principaliter*

§. *Quod si obijciatur.*

11 *Nisi prius, &c.* Notatur ad hoc quòd Canonica inhibitio dicitur quoties ea facta fuit prę quia causæ cognitione ad hoc vt appellatio sit recipienda ex causa probabili, vt per *Cou. pract. cap. 24. num. 3. vers. tertio.*

§. *Si autem.*

12 Probat hic §. Iudicem ad quem appellatum est in casibus à Iure prohibitis posse inhibitoriam decernere statim postquam cognoscere cœperit, vtrum recipiẽda sit appellatio, Innouatur per *Conc. Trid. sess. 22. de reform. cap. 7.* tradunt *Abb. in cap. cum speciali §. porro nu. 6. hoc tit. Octau. Vestr. lib. 7. cap. 3. num. 11.*

13 *Vel de quo quis in Iure cõfessus extitit.* Notatur ad hoc quòd confessus tantum, etiã si testibus conuictus non sit, nec in ciuilibus, nec in criminalibus regulariter ad appellandum admittitur, vt per *Cou. pract. cap. 23. num. 5. vers. secunda conclusio, Fichard. & Bonacos. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 24. num. 5. pag. 320. Gutier. pract. lib. 1. q. 49. num. 3.*

14 In glos. [Notorio] Notatur ad hoc quòd in notorijs nõ datur appellatio, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, in quibus non obstante appellatione Iudex potest ad exequutionẽ suæ sententię deuenire, vt per *Duen. reg. 42.*

vers. duodecimo fallit, Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 21. nu. 17. cum seqq. & p. 3. q. 101. nu. 164.

15 In glos. [Mandetur] ibi (*nisi exprimeret causam rationabilem &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi à Iure prohibita est appellatio nihilominus est admittenda si causa iusta expressa fuerit in appellatione, vt per *Cou. practic. cap. 15. num. 1. & cap. 23. nu. 5. vers. secunda conclusio.*

§. *In alium*.

16 *Aliquid post eorum inhibitionem attentat*. Notatur ad hoc quòd remedium attentatorum non datur contra tertium, vt per *Afflict. decis. 354. num. 20. Put. decis. 74. lib. 2. in antiq. Lancel. de attent. par. 1. cap. 3. nu. 4. cum seqq. Menoch. de interdict. remed. 1*°*. recup. num. 44. Flamin. Paris. de resig. benefic. lib. 1. q. 16. num 44. Bernard. Graua ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 72. consid. 1. Cabed. Lusit. decis. 120. num. 18. par. 1.*

§. *Debet*.

17 Probat hic §. ab Episcopis in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, appellandũ esse ad Archiepiscopum, nisi ex consuetudine, priuilegio, siue alio iure speciali ad alium sit appellandum, vt per *Soar. de Pace in pract. tom. 2. par. 5. cap. vnico num. 4. ad fin.*

SVMMARIVM.

1 Iudex requisitus si non tradit apostolos, & postea procedit in causa, nõ valet processus, nisi renunciatum fuisset appellationi.

2 Iudex tenetur petitos apostolos appellanti exhibere.

3 Iudex à quo quando expresse denegat dare apostolos, vel in termino Iuris illos non exhibet, & postea procedit, processus est ipso iure nullus.

Cap. Vt super. IV.

1 IVdex à quo si requisitus non tradit apostolos iuxta *cap. cordi*, & procedit, eius processus est nullus, nisi fuerit antea appellationi renunciatum. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Anch. Franc. Viu. in ration. lib. 2. pag. 347. Alagon. in comp. pag. 345.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Apostolos appellanti, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex tenetur petitos apostolos appellanti exhibere, vt per *Sigismund. Scacc. de appellat. q. 13. à num. 42.* vbi subdit quod non tenetur statim, sed intra triginta dies.

3 *Si vero non exhibuerit, &c.* Notatur ad hoc quòd quando Iudex à quo expresse denegat dare apostolos, vel in termino Iuris illos non exhibet, & postea procedit, processus est ipso iure nullus, vt per *Sigismund. Scacc. dicta q. 13. num. 91. in fine.*

SVMMARIVM.

1 Iudex appellationis inique appellantem ante sententiam remittere debet ad Iudicem principalem, & in expensis condemnare, et hoc si principalis Iudex non detulerit appellationi, sed si detulit non fiet remissio de necessitate.

2 Appellatio friuola non est admittenda, & quę talis dicatur, ostenditur.

3 Appellatio friuola, & calumniosa potest regulariter à Iudice reijci, & ea non obstante ad vlteriora procedi absque vitio attentatorum.

4 Appellationi deferens censetur à se omnem iurisdictionem abdicare.

5 Iudex prouocatus non tenetur remittere causam principalem quando Iudex à quo appellationi detulisset.

Cap. Cum appellationibus. V. *Clem IV.*

1 IVdex appellationis inique appellantem ante sententiam eodem die remittit ad Iudicem principalem, & condemnat in expensis, si vero prior Iudex detulit appellationi, quia à se consequenter abdicauit causam, Iudex appellationis non tenetur remittere causam ad priorem, sed potest si vult cognoscere de tota causa, vel potest remittere, si vult. Si vero sit appellatum post sententiam seruentur Iura antiqua. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arch. Gem. Io. Andr. Domin. Monach. Anch. Fran. Viu. in rat. lib. 2. pag. 348. Alagon. in comp. pag. 345.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Nec sit à Iudice deferendum.* Notatur ad hoc quòd appellatio friuola non est admittenda, vt per *Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo appellatio vers. ad nouum*. Et illa dicitur friuola appellatio, quę sine legitima causa interponitur, vt per *Fr. Emman. quæst. Reg. to. 2. q. 53. art. 10.* Et Iudicis arbitrio relinqui quę dicatur friuo- appellationes asserit *Meno. de arb. cas. 197. n. 7.*

3 *A su-*

3 *A superiore valeant refutari.* Notatur ad hoc quòd appellatio friuola, & calumniosa potest regulariter à Iudice reijci, & ea non obstante ad vlteriora procedi absq; vitio attentatorum, vt per *Ozasc. decis. 5. num. 8. Mascard de probation. concl. 148. num. 31. Farin. in praxi crimin par. 1. q. 38. num. 23.*

4 *A se iurisdictionem abdicauit, &c.* Notatur ad hoc quòd appellationi deferens censetur à se omnem iurisdictionem abdicare, & causam transferre in superiorem, vt per *Anton. Gom. variar. tom. 3. cap. 13. num. 32. Surd. consil. 424. num. 53.*

5 *Nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda.* Notatur ad hoc quòd Iudex prouocatus non tenetur remittere causam principalē, quando Iudex à quo appellationi detulisset, vt per *Bernard. Graeu. ad practic. Camera Imper. lib. 1. concl. 131. consid. 1. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Appellans si infra 30. dies constanter nō petit apostolos appellationi renuntiat. Si Iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus, & num. 2.*

3 *Iudex non tenetur in continenti tradere apostolos, qui habet 30. dies vt intra eos possit deliberari an debeat admittere, vel reijcere appellationem.*

4 *Dies trigiata, intra quos Iudex tenetur tradere apostolos, currunt à die interposita appellationis.*

Cap. Ab eo. VI. *Bonif. VIII.*

1 Appellans si intra triginta dies non petit instanter apostolos à Iudice, intelligitur renunciare appellationi, etiamsi vadat, vel mittat ad eam prosequendam. Item illud quod dicitur in *cap. vt super*, quod Iudex requisitus si non tradit Apostolos, & procedit in causa, processus est nullus, intelligitur si non est requisitus cum debita instantia, idest iteratis vicibus, & loco, & tempore congruo, & exprefse deneget malitiose, vel negligenter illos dare permittat intra tempus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 349. Alagon. in compend. pag. 345. remissiue Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem cōclus. ex hoc tex. desumunt *Soar. de Pace in pract. tom. 2. part. 5. cap. vnic. num. 6. & 11. Sigismund. Scacc. de appellation. q. 13. num. 24. Mantic. decis. 92. num. 1.* vbi ampliat quamuis appellans pro apostolis reuersus fuerit.

3 *Et eidem infra dictum tempus à Iudice exhiberi.* Ergo Iudex non tenetur incontinenti tradere apostolos, quia habet 30. dies, vt intra eos possit deliberari an debeat admittere, vel reijcere appellationem, *Mandos. de commission. commis. 17. appellationis in prima instantia in verbo termino Iuris, Lancellot. in tract. de attent. par. 2. cap. 12. de attent. & innou. appell. pend. in praefat. vers. secundo ob non reditionem nu. 53. Scacc. d. q. 13. num. 42. vers. sed tamen.*

4 In glos. [Triginta dies] ibi (*& currunt isti dies à die sententiae*) Ita *Mysing. cent. 4. obser. 36.* Verum quòd incipiant currere à die interpositae appellationis obseruat praxis, prout referunt *Marchesan. de commission. in commiss. appellat. in prima instantia in vers. termino Iuris pag. 104. Lancellot. de attent. par. 2. cap. 13. de attent. pend. temp. apost. num. 2. & 3. Sigismund. Scacc. d. q. 13. num. 83.*

SVMMARIVM.

1 *Innouata per Iudicem post diffinitiuam sententiam à qua appellatum extitit, reuocantur statim per Iudicem appellationis, etiamsi ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam non reuocantur, nisi primò de veritate constiterit, & dummodo post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent.*

2 *Attentata appellatione pendente ante omnia sunt reuocanda per Iudicem ad quem fuerit prouocatum, intelligendo vt ibi.*

3 *Attentata post appellationem ab interlocutoria non reuocantur nisi ea, quae facta sunt post inhibitionem superioris.*

4 *Appellatio in omni casu permissa est, nisi expresse reperiatur prohibita.*

5 *Attentata appellatione pendente sunt ipso iure nulla, parte scilicet volente, & permittente.*

6 *Excōmunicatio lata ante appellationē valet, & non*

& non reuocatur attentatorum remedio, etiamsi lata sit intra terminum datum ad appellandum.

7 *Attentata post appellationem ab interlocutoria non sunt reuocanda donec probetur vera causa appellandi.*

8 *Attentata ante omnia non sunt reuocanda in casibus, in quibus appellatio Iure non est admittenda.*

9 *Attentata reuocari petens tria probare debet, videlicet fuisse sententiatum, appellatum, & attentatum.*

10 Executio *sententiæ fieri non debet durante tempore ad appellandum.*

11 *Iudicatum proprie dicitur quando infra illud appellari non potest.*

12 *Tertius non dicitur attentare, nec potest contra eum attentatorum remedio vti.*

13 *Attentata pendente appellatione extraiudiciali non sunt reuocanda.*

14 *Attentare non dicitur, qui possessionem suam continuat, & vtitur illa, qua antea vtebatur.*

15 *Inhibitioni cõtrauenire non dicitur, qui suam possessionem continuat.*

16 *Innouare, seu attentare non dicitur is, qui non inhibitus lite pendente suam continuat possessionem.*

17 *Nunciatus si procedit in opere post præceptum Iudicis nulliter agit, & omnia sunt reuocanda.*

18 Appellans *si innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis, & in causa principali procedi potest appellatione non obstante.*

19 *Inhibitioni contraueniens non excusatur ex eo, quòd dicat se suam possessionem continuare quando eadem possessione vteretur non eo modo, quo ante litem vtebatur, sed diuerso.*

Cap. Non solum. VII.

1 IVdex ad quem non solùm omnia attentata ante appellationem, & post definitiuam sententiam reuocare potest exceptis casibus in quibus Iura prohibent appellare post sententiam, sed etiam omnia attentata post sententiam diffinitiuam, & ante appellationem in decennio, acsi fuissent innouata post appellationem. Illa vero, quæ sunt innouata post appellationem, siue ante diffinitiuam sententiam non poterit reuocare nisi prius constiterit causam appellationis esse veram, secus quando Iudici appellationis constat negotium esse sibi deuolutum per appellationem ex causa probabili, qui inhibuit canonice ne procedat, tunc enim sunt hæc ante omnia in statum pristinum reducenda. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Io. Andr. Gemin. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 350. Alagon. in compend. pag.* 345. remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Innouata post appellationem, &c.* Notatur ad hoc quòd attentata pendente appellatione ante omnia sunt reuocanda per Iudicem ad quem fuerit prouocatum, vt per *Duen. reg. 42. Afflict. decis* 98. *Cou. pract. cap. 23. nu. 1. vers. prima igitur, vbi nu. 2. in princ.* subdit quod innouata intra tempus datum ad appellandum reuocari debent ante omnia, *Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 21. num. 182. pag. 313. & nu. 187. pag. 315. Ozasc. decis. 5. num. 1.* Cald. *Pereira de nominat. emphyt. q. 5. num. 25. col. 5. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 277.* Gonzal *ad reg.* 8. Cancel. *glos. 9. §. 1. in annot. nu. 203. cum seqq. Cott. in memorabil. verbo* Appellatione *pendente, vel interposita, Brunor. à Sole in locis communib. verbo* Appellatio 31. *Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 2. cap. 11. à num. 16. Rota decis. 656. num. 1. apud Farinac. par. 1. recent. & decis. 682. num. 1. & 4. eadem part. 1. recent.* Et procedit quantuncunque notorium sit friuolè, & iniuste appellasse, vt resoluit *D. Barbos. in l. si de vi nu. 144. ff. de iudic.* cessat vero vbi notorie constat spoliatũ nõ habere ius, ex resolutis per *Cabed. Lusit. decis. 15. n. 18. par. 2.*

3 *A diffinitiua sententia.* Ergo attentata post appellationem ab interlocutoria non reuocantur, nisi ea, quæ facta sunt post inhibitionem superioris, ex *Bellacomb. d. tit. 21. num. 40. pag. 304. Cald. Pereira citato loco,* quicquid dicat *Cou. pract. cap. 24. num. 2.*

4 *Exceptis casibus in quibus Iura post sententiam prohibent appellare.* Qui sint isti casus enumerat *Parens meus in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 70. in princ. nu. 2. cum seqq.* Regulariter vero in omni casu appellatio permissa est nisi expresse reperiatur prohibita, vt tradunt per *l. & in maioribus C. de appellation. Tiraquel. de priuileg. piæ causæ priuil. 153. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 60. num. 1.*

num.1.& consf.271.num.17.& decis.27.num.4. Azeued.l.1.num.71.tit.18. lib. 4. noue Recopil. Marc. Anton. Genuen. in practicab. eccles. q.319.num. 2. Melch. Phabos Lusit. decis.tom. 1. Arestò 62.

5 *Penitus reuocari.* Licet attentata appellatione pendente sint ipso iure nulla, vt tex. insinuat, hoc tamen intelligitur parte volente, & permittente, vt obseruat *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 56. num.63.cum seqq.*

6 *Sed etiam ea omnia, quæ medio tempore, &c.* Limita in excommunicatione, quæ lata ante appellationem valet, & ligat, nec reuocatur attentatorum remedio, etiamsi lata sit intra terminum datum ad appellandum, vt per *Cou. in c. alma mater part.1.§.2.num.2.col. pen.*

7 *Illa vero, quæ post appellationem, &c.* Notatur ad hoc quòd attentata post appellationẽ ab interlocutoria nõ sunt reuocanda donec probetur vera causa appellandi, vt per *Cou.practic.c.24.à princip. Aloys. Ricc.in collect.decis.par.5.collect. 1745.*

8 In glos. [Casibus] Notatur ad hoc quòd attentata ante omnia non sunt reuocanda in casibus in quibus appellatio Iure non ast admittenda, vt per *Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 21. num. 183. pag.315.& Mich. Graß.ibidem nu. 192. pag.316.*

9 In glos. [Ante] ibi (*scias tamen quòd de hoc, &c.*) Notatur ad hoc quòd attẽtata reuocari petens tria probare debet, videlicet fuisse sententiatum, seu diffinitum, fuisse appellatum, & fuisse attentatum, vt obseruat *Mascard. de probat.concl.1278. num.1.*

10 In glos.[Innouata fuissent]ibi (*sic nec pendente Iure quòd competit condemnato ad appellandum, idest vsque ad decem dies*) Notatur ad hoc quòd executio sententiæ fieri non debet durante tempore ad appellandum, vt per *Duen.reg. 273.* Potest tamen fieri in omnibus casibus in quibus appellatio est prohibita, vt per *Cou.practic.cap.23.num.7. Mascard.de probat.concl.148.num. 32. & 33.*

11 In ead. glos. ibi (*Tunc enim proprie dicitur iudicatum quando infra illud appellari non potest*) Refert, & sequitur *Cou.practic.c.23.n.2. vers. illud tamen.*

12 In glos. [Reducendum] ibi (*si autem aliquid attentaretur à tertio, &c.*) Notatur ad hoc quòd tertius non dicitur attentare, nec potest contra eum remedio attentatorum vti, vt per *Cou.practic.cap.24.num.4. Lancellot.de attent.part.1.cap.3. num.4. cum seqq. Menocb. remed.17.recuper.num.44. Pute.decis.74. part. 2. in antiq. Flamin. Paris.de resignat. benefic. lib.1.q.16.num.44. Bernard. Graue.ad pract. Cameræ Imper.lib.1. concl.72. consid.1. Cabed. Lusit.decis.120.n.14.& 18.p.1.*

13 In ead. glos. ibi (*si extraiudicialis fuit appellatio, &c.*) Notatur ad hoc quòd attentata pendente appellatione extraiudiciali non sunt reuocanda, vt per *Mich. Graß. tom.2. comun.opinion.lib.7.tit.21.num.195.pag.316. Rebuff. in tract.nominat.q.17.num.28.*

14 In ead. glos. ibi (*quis vtitur possessione eo modo, quo ante, &c.*) Notatur ad hoc quòd attentare non dicitur, qui possessionem suam continuat, & vtitur illa, qua antea vtebatur, vt per *Bertrand. cons.137.nu.3.lib.5. Menocb. remed.17.recuper. possess.num.49. & 50. Lancellot.de attent.part.2.in præfat. a num.84. & limit.26.& cap.4.limit.1.à num.2. & part.3. cap.24.q.20. Mascard.de probat. concl. 148.nu. 24. Surd.de aliment.tit.9.q.32.n. 66. & decis. 16.num.13 & decis.45.num.79. Flamin. Paris. de resignat.benefic.lib.2.q. 3. num. 29. & 72. Valasc.cons.156.num.6. Flores de Mena vari. lib.1.q.10.num.67. Gabr.Pereira in tract.de Manu Regia tom.1. cap.21, n.154. in fine, Rot. decis.653.nu.2.& decis.693.nu.3.* apud *Farin. in 1.collect.nouissimarum*, aliàs *part. 4.diuers.*

15 ac proinde inhibitioni contrauenire non dicitur, qui suam possessionem continuat, *Mandos.de inhibit.q.9. sub num.3.& q.23. Hieron. Gabr.cons.57.num.17. lib.1.*

16 In ead. glos. ibi (*nisi probibitio Iudicis, &c.*) Collige ex *gl.* quòd innouare, seu attẽtare nõ dicitur is, qui non inhibitus, lite pendente suam continuat possessionem, *Anton. Gabr. commun.lib.5.tit.de acquir.possess.concl. 6.in princ. Capic.decis. 72. sub num.2. Bellem. cons. 18.num.24.& seq. Nat.cons.606. num.16.lib. 3. Menocb.remed.17.recuper.q.17.nu.49. Lancel.de attent.part.2.cap.4.limit.2.num.2. Honded.cons.100.num.85.lib.2.*

17 Notatur etiam ad hoc quòd si nunciatus procedit in opere post præceptum Iudicis nulliter agit, & omnia sunt reuocanda eodem priuilegio, quo gaudent attentata pendente iudiciali appellatione, vt per *Stephan. Gratian.discept.forens.cap.84. num.4.*

18 In ead. glos. ibi (*Vnde nouum scias, &c.*) Notatur ad hoc quòd appellans si innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio

neficio appellationis, & in causa principali procedi potest appellatione non obstante, vt per *Bonacos. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 21. num. 2 pag. 303.*

19 In ead. glos. ibi (*Dic tamen, &c.*) Notatur ad hoc quòd inhibitioni contraueniens non excusatur ex eo quòd dicat se suam possessionem continuare quando eadem possessione vteretur non eo modo, quo ante litem vtebatur, sed diuerso, vt per *Beroi. consf. 118. nu. 7. & seq. & nu. 24. lib. 3. Lancel. de attent. part. 2. cap. 4. limit. 1. num. 70.*

SVMMARIVM.

1 *Appellare volens extra iudicium infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet, & postea per remedium Iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium.*

2 *Collationes, et prouisiones beneficiorum regulariter sunt actus extraiudiciales.*

3 *Appellare omittens an, & quando videatur sententia acquieuisse, remissiue.*

4 *Decennium ad appellandum currit de momento ad momendum.*

5 *Appellationis terminus currit à tẽpore scictię.*

6 *Facti alicuius scientiã habere non sufficit vbi agitur de aliquo graui praiudicio, nisi etiam quis sciat eiusdem facti omnes qualitates, & circumstantias.*

7 *Scientia explicita, & indubitata requiritur in praiudicialibus.*

Cap. Concertationi. VIII.

1 PVtans se grauatum in actibus extraiudicialibus, vt in electione, postulatione prouisione, si vult potest appellare intra decẽ dies, post quos licet non possit appellare, potest tamen vti alijs Iuris remedijs, vt debite contradicendo, dummodo interim non consenserit electioni. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Anch. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 351. Alagon. in compend. pag. 346.* remissiue *Casal. in annot. Ximen. in concord par. 1. & 2.*

2 *Prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus, &c* Notatur ad hoc quòd regulariter collationes & prouisiones beneficiorum sunt actus extraiudiciales, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 9. §. 1. in annot. num. 15.*

3 *Post decendium vero, &c.* An, & quando omittens appellare videatur sentẽtiæ acquieuisse vide *Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 12. num. 18. Mascard. de probat. concl. 117 num. 28 & concl. 1263. num. 23. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 94. Rot. decis. 64.* apud *Farin. collect. 1. nouissimarum, alias part. 4. diuers.*

4 In glos. [Sciuerit] ibi (*& sit de momento ad momentum computatio*) Notatur ad hoc quod decennium ad appellandum currit de momento ad momentum, vt per *Honded. consf. 83. num 86. tom. 1. Viui. Neapol. decis. 266. nu. 2. Hieron. de Laurent. Auenionen. decis. 53. sub num. 10. Ignat. de Villar. in sylua responsor. lib. 1. resp. 15. cap. 4. num. 16. Alex. Trentacinq. vari. resol. sub. tit. de appellationib. resolut. 6. num. 4. Sigism Scacc. de appellationib. q. 12. num. 49.*

5 In ead glos. ibi (*à die scientiæ*) Notatur ad hoc quòd appellationis terminus currit à tẽpore scientiæ, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 35. glos. 4. num. 9. & de iure mariti glos. 8. num. 183. Burg. de Pace consf. 12. num. 13. Menoch. consf. 120. num. 4. Cou. practic. cap. 15. num. 2. Mascard de probat. concl. 1200. num. 6. Surd. decis. 265. num. 19. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 161. num. 4. & cap. 529. num. 27. & cap. 625. num. 10. & cap. 631. nu. 3. & cap. 633. n. 22. Alex. Trentasinq. vari. resolut. lib. 2. tit. de appellat. resol. 4. n. 3. & resol. 6. n. 3. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q 6. nu. 24. & de resolut. emphyt. cap. 13. nu. 8. Gabr. Pereira in tract. de Manu Regia cap. 22. num. 19. Ignat. del Villar in sylua responsf. lib 1. resp. 15. q. 4. num. 14.* vbi *num. 15.* subdit quòd omnes dies feriati etiam in honorem Dei computantur.

6 In ead. glos. ibi (*& intelligendo sciuerit non solum actum illum factum, sed per illum se grauatum*) Ergo vbi agitur de aliquo graui præiudicio non sufficit alicuius facti scientiam habere, nisi etiam quis sciat eiusdem facti omnes qualitates, & circumstantias, vt per *Tiraq de retract. lig. §. 36. glos. 2. num. 30. & seqq. Bertaz. consf. 357. num 40. & 46. Hippol. consf. 310. nu. 24. Card. Tusch. verbo scientia concl. 66. à num. 1. Surd. consf. 325. num. 41. Seraph. de priuileg. Iuram. priuil. 4. num. 143. & seqq. Ioan. Baptista Cost. de facti scientia, & ignor. inspect. 63. n 10. 13. & 14. & inspect. 76. Farinac. fragment. crimin part. 2. lit. I. n. 233.*

7 Et ideo solet ex hac *gl.* colligi quòd in præiudicialibus scientia explicita, & indubitata requiritur, vt per *Geminian. hic num. 15. Paris. consf. 47. num. 9. lib. 1. Crauet. consf. 93. num. 8.*

Becc.

Becc.conf.111.num.2 o.Rot.decif.621.nu-t. apud *Farinac.part.1. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio valet in scriptis porrecta licet coram Iudice non legatur.*
2 *Nominationum litteræ coram collatore necessariò legendæ non sunt.*
3 *Retractus oblationem tanquam procurator consanguinei faciens sufficit ostendere siue porrigere instrumentum mandati, & non est necesse vt legat, aut legendum præbeat.*
4 *Appellandum est coram Iudice, & si illius copia non detur, protestari debet.*
5 *Appellatio quando in scriptis interponitur necesse non est vt libellus appellatorius seu schedula appellatoria corā Iudice legatur.*

Cap. Appellatio. IX.

1 Appellatio in scriptis porrecta licet à Iudice non fuerit lecta, valet. Colligunt ex Ordin. *Archid.Gemin.Io.Andr.Anch.Butr. Dominic.Monach. Franch.Viuian.in ration. lib.2. pag.352. Alagona in compend. pag.346.* remissiue *Ximen.in concord par.* 2.

2 *Ex quo coram ipso lecta non fuerit, &c.* Notatur ad hoc quòd litteræ nominationum non est necesse quòd coram collatore sint legendæ, vt per *Tiraq.in tract.nominat.quæst.* 14. *num.*120.

3 Et ad hoc quòd satis est eum, qui tanquam procurator consanguinei facit oblationem retractus, ostendere siue porrigere instrumentum mandati, & non est necesse vt legat, aut legendum præbeat, notat *Tiraq.de retract.lig.* §.1.*glos.* 10. *num.*102.*&* 103.

4 In glos. [Iudici] ibi (*Nota appellandum coram Iudice, &c.*) Ita *Gutier.practic. lib.1.q. 101.num.1.Menoch.conf.466.num.* 36. *Honded.conf.27.num.22.vol.*1. Si vero non detur Iudicis copia debet protestari, vt tradunt *Felin.in cap.venerabilis num.6.de iudic.Viui.decis.266.num. 6. Surd.conf.228.num.8. cum multis seqq. Lancellot.de attentat. part.2. cap. 12.limit.50.num.205.*

5 In glos. [Lecta] ibi (*sed non tanta solemnitas, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando appellatio in scriptis interponitur necesse non est vt libellus appellatorius, seu schedula appellatoria coram Iudice legatur, vt per *Bernard. Graue. ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.119.consid.1.num.34.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius reuocationem audiendam, qua facta in causa procedere poterit eius contumacia non obstante, acsi nunquam appellasset.*
2 *Citans vbi notoriè nullam habet iurisdictionem in citato, tunc licet non compareat, minime potest citans contra eum tanquam contra contumacem procedere.*
3 *Vocatus ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minime tenetur venire.*
4 *Sententia diffinitiua non potest amplius à Iudice reuocari.*
5 *Verba cum effectu sunt accipienda.*
6 *Verborum substantia, ac effectus, et non sonus attendi debet.*

Cap. Si à Iudice. X.

1 Appellans ab illato grauamine si Iudex à quo præfigit terminum ad docendū se fuisse grauatum, non tenetur adire, & veritatem grauaminis probare. Si vero datur terminus appellanti ad audiendam causam grauaminis, & appellans non comparet, & Iudex à quo in termino cum effectu, & re ipsa reuocat grauamen, tunc potest Iudex à quo libere in causa procedere, acsi non fuisset interposita appellatio. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid.Gemin. Ioann.Andr. Anchar.Domin. Butr.Monach.Franch.Viuian in ration. lib.2. pag. 353. Alagona in compendio pag. 346.* remissiue *Casal. in annotation. & Ximen.in concordant.par. 1.*

2 *Nec etiam coram Iudice, &c.* Colligc ex tex. quòd quando certum, & notorium est citantem nullam habere iurisdictionem in citato, tunc licet non compareat, minime potest citans contra eum tanquam contra contumacem procedere, vt per *D. Barbos.in l. si quis ex aliena, num.* 11. *ff. de iudic.* Vocatus

3 enim ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minime tenetur venire, ratio est quia data notoria incompetentia notoriè deficit iurisdictio, & potestas de publico introducta, & cōsequenter Iudex notoriè reputatur priuata persona, *l.3.* ibi, *nam si excesserit priuatus est, ff.de offic.Præsid.c.conquerēte 7.de restit.spoliat.* ac su-

ac subinde nototiè constat de nullitate citationis,& ita non proponitur aliquod factum superioris,cui obtemperandum sit,*arg l.factū 132.ff.de regul.Iuris*; sic à fortiori procedunt Iura, quæ nullam parendi necessitatem partibus imponunt,*Clem. pastoralis §. notorium & §. cæterum, de re iudic.l.vlt. ff.de iurisd. omn. Iud.cap.vlt.§.statuto,de constit. hoc lib.* per totum *Cod.si à non competēti Iud.*resoluunt *DD. in cap.inter cæteras,per tex. ibi, iuncta gl. vlt. & ibi* Abb.*num.10.de sentent.& re iudic.* idem *Abb in cap.2. à n. 16.de dilation.&* ibi *Innoc. num.3.Cou.lib.1.vari.cap.1.num.10.in princ. & practic.cap.25. num.2.* Marant.*de ordine iudic.par.6.cap. de sententia nu. 116. Hippolit. in rub.de probation.num. 115. Sot.de Iustit. lib. 5.q.7 art.vlt.in fine,*Menoch.*remed.9. recuper. à n.8.Cephal.cons.442.n.47. Surd.cons.223.n. 6.Fr.Emman.quæst.Regular.tom.1.q.36.art.4 col.3.in princ.tom.2.q.59 art.5.in princ.Sāch.* de Matrimon. *lib.7. disp.33. nu.23.post princ.*

4 In glos[Grauamen] ibi (*quam Iudex reuocare non potest, &c.*) Notatur ad hoc quòd sententia diffinitiua non potest amplius à Iudice reuocari, vt per *Ordin.Reg.Lusit.lib.3.tit. 65 in princ.*late *Cald.Pereira quæst.forens.lib. 1.q.9 à nu.10.Aloys.Ricc.in collect. decis.par.5. collect. 1474.* secus vero in interlocutoria, vt per *Cardos. in praxi Iudicum verbo Iudex n. 66.& 67.Stephan. Gratian.discept. forens.cap. 147.num.11.& cap.155.num.16.cum seqq.*

5 In glos. [Cū effectu] ibi (*effectualiter enim intelligenda sunt verba*) Ita *Surd.cons.3.n.25. & cons.179.num.49.Ignat. de Villar in sylua respons.resp.1.num.25.Fr.Anton.à Sousa in relect. Bulla Cœnæ cap.4.disp.26.num.2. & c. 11.*
6 *num.6.& cap.12.disp.63.num.2.* Et verborum substantia, ac effectus, & non sonus attendi debet,vt per *Surd.decis.303.num.5. & de aliment.tit.9.q.16. num. 22. Flamin. de resignat. lib.8.q.8.num.134. Pinel. in rub. C.de rescind. vendit. p.2.c.1. n.3.in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Capituli à collatione appellatur ad Episcopum, si vt Canonicus interfuit, secus si vt Prælatus, & num.2.*

3 *Collatio simultanea Episcopi, & Capituli ad effectū regulæ vt nō intret alternatiua nō solum dicitur quando Episcopus confert pro dimidia tanquam Prælatus cum Capitulo, sed etiā quando Episcopus cōcurrit in collatione vti priuatus, seu tanquā Canonicus.*

4 *Episcopus, qui est Canonicus in aliqua Ecclesia, debet in ea sedere vti Canonicus, non vt Episcopus.*

Cap. A Collatione. XI.

1 A Collatione facta à Capitulo, & Episcopo non potest quis appellare ad eundem Episcopum si ipse interuenit vt Prælatus, secus vero vt Canonicus. Colligunt ex Ordin.*Io. Andr.Gemin. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc.Viuia. in ration. lib. 2. pag.354. Alagon. in compend. pag.346.* remissiue *Ximen.in concordant.par.1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus.ex hoc tex. desumit *Sigism.Scacc.de appellationib.q.8.num. 60.*

3 *Quam communiter per Episcopum, & Capitulum, &c.* Ego non solum dicitur collatio simultanea Episcopi,& Capituli ad effectum regulæ vt non intret alternatiua, quando Episcopus confert pro dimidia tanquam Prælatus cum Capitulo, sed etiam quando Episcopus concurrit in collatione vti priuatus, seu tanquam Canonicus,& vnus de Capitulo, vt per *Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.45.nu.67.*

4 In glos. [Prælatus] ibi (*sed quando sedet, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus,qui est Canonicus in aliqua Ecclesia, debet in ea sedere vti Canonicus, non vt Episcopus, ita *Menoch.de arbitr.casu 68. num. 23. & 24. & cons.51.num.43.Zerol.in praxi Episcop.part.1. verbo Episcopus, vers. septimo,* Stephan. Gratian *discept.forens.c.111.n.14. Ego ipse de offic. & potest. Episc.p.3 alleg.73. post n.16. secundū Lugdun. impress. Hieron. Venero & Leyua in examine Episcoporum lib.4.cap.29.num.27.*

SVMMARIVM.

1 *Interlocutoria principali negotio præiudicans per appellationem interpositam à diffinitiua reuocari potest, aliàs non.*

2 *Grauamen etiam illatum per interlocutoriam ex nouis causis, & probationibus potest reparari in appellatione à diffinitiua.*

3 Appellatio est licita ab interlocutoria *continente grauamen, quamuis à diffinitiua prohiberetur appellari.*

4 *Appellatio licita est ab interlocutoria vbi grauamen reparari non potest in diffinitiua, aut posset sed non ex toto, vel cum difficultate, & præiudicio partis.*

Cap.

Cap. Licet. XII. & vlt.

1 SEntentia interlocutoria si feratur per quam reijcitur exceptio præiudicans negotio principali, vel reddẽs iudicium nullum, & reus ab ea non appellauit, si deinde appellet à diffinitiua, quæ post decem dies promulgatur, tunc Iudex appellationis potest etiam emendare grauamen illatum per illam interlocutoriam, secus si interlocutoria non parit præiudicium negotio principali, oportet enim tunc ab ea etiam appellasse. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Butr.* Ancbar. Domin. Monach. *Franch. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 355. Alagon. in compend. pag.* 347. remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Potest in appellationis causa, &c.* Notatur ad hoc quòd in appellatione à diffinitiua potest reparari grauamen etiam illatũ per interlocutoriam ex nouis causis, & probationibus ex quo non directò appellatur ab interlocutoria, vt per *Duen. reg. 47. vers. quarto fallit.*

3 *Vbi vero interlocutoria, &c.* Notatur ad hoc quòd appellatio est licita ab interlocutoria continente grauamen, quamuis à diffinitiua prohiberetur appellari, vt per *Stephan. Gra-*
4 *tian. discept. forens. cap. 74. num. 14.* Vbi enim grauamen reparari non potest in diffinitiua licita est appellatio ab interlocutoria *l. 1. §. quæsitum ff. hoc tit. Menoch. de arbitr. casu* 490. *num. 3.* Fr. *Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 30. art. 8. concl. 4. Amat. Roder. de modo, et forma videndi seu examinãdi processũ c. vlt. p. 1. nu. 4. vers. verumtamen, Decian. resp 62. nu. 21. vol. 5. Petr. Gregor. in tract. de appellat. lib. 2. cap.* 4. *Sigism. Scacc. in simili tract. q. 17. limit. 47. num.* 85. *Surd. decis. 36. num. 13. Stephan. Gratian. Marchia decis. 202. num. 5. Modern. de cognit. per viam violentiæ part. 1. glos. 6. num. 10. & part. 2. q. 49. à nu. 1.* Etiamsi tale grauamen posset reparari, sed non ex toto, vel cum difficultate, & præiudicio partis, vt tradunt *Scacc. d. q. 17. limit. 47. num. 86. Surd. d. decis. 36. num. 14. & 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. in annot. num. 177. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 74. num. 12. & 13. & cap. 77. nu. 9. Bernard. Greua. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 129. num. 5. & 6.*

IN LIBRVM TERTIVM Sexti Decretalium.

De Vita, & honestate clericorum. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, qui se faciunt ioculatores, goliardos, seu buffones si per annum hoc exerceant, sunt ipso iure omni priuilegio clericali priuati, si minus anno ter admonentur ab Ordinario, & si non desistunt priuantur per sententiam omni priuilegio clericali, et n. 2*
3 *Clerici in artibus sordidis, & minime honestis versari prohibentur.*
4 *Tempus vbi Ius apponit intelligitur de continuo.*
5 *Ioci aliquid facere non reprobatur in occulto, vel honestæ rei causa.*
6 *Histriones à testimonio quando repellantur.*

Cap. Clerici. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 CLERICI, qui se faciunt ioculatores, goliardos, seu buffones si per annum hoc exerceant, sunt ipso iure omni priuilegio clericali priuati, si minus anno ter admonentur ab Ordinario, & si non desistunt priuantur per sententiam omni priuilegio clericali. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 12. Alagona in compend. pag.* 357. remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordan. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Tabien. in sum. verbo excommunicatio il 5. n. 26. Bernard. in pract. cap. 68. alias cap. 71. in nouiss. impres. Clar. §. fin. §. 36. num. 23. Anton. Scapp. de iure non scripto lib. 1. cap. 14. Camill. Borrell. in addit. ad* Bellug. *in speculo Princip. rub. 11. §. videndum lit. H.*

3 *Se ioculatores, &c.* Notatur ad hoc quòd clerici in artibus sordidis, & minime honestis versari prohibentur, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 32. num. 3.* vbi *cap. 31. num. 406.* subdit hoc intelligi de clericis etiam simplicibus.

4 *Per annum, &c.* Notatur ad hoc quòd vbi Ius apponit tempus intelligitur de continuo, vt per

per *Gutier. canon. lib. 1. cap. 12. num. 25.*

5 In glos. [Ioculatores] ibi (*in occulto tamen, vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur*) Ita *Tiraq. de nobilit. cap. 34. num. 18.* Vnde histriones à testimonio repelli quãdo causa quęstus in publico spectaculum sui corporis facerent, secus si causa recreationis, quamuis in publico, resoluit *Rebuff. in tract. de reprobat. testium nu. 225.* & faciunt quæ *Mascard. de probationib. concl. 1356. num. 46. Farin. in praxi crimin. q. 56. num. 439.*

De Clericis coniugatis. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Clericus coniugatus cum vnica, & virgine si ferat habitum, & tonsuram clericali priuilegio gaudet, aliàs non, & num. 2. & quid vltra desideretur à Concil. Trid. osten. ditur num. 3.*

4 *Clerici coniugati si sine habitu, & tonsura incedentes delictum committant, & habitum ac tonsuram postea reassumant an priuilegium retineant clericale? remissiue.*

5 *Vestes clericales minoribus Ordinibus congruentes quæ dicantur? remissiue.*

6 *Priuilegium huius tex. restringitur ad clericos, qui cũ vnica, & Virgine contraxerũt.*

7 *Priuilegio fori non vero canonis gaudent clericorum coniugatorum vxores.*

8 *Clerici coniugati gaudent priuilegio fori tantum in criminalibus, non vero in ciuilibus, vt num. 9.*

10 *Clericus coniugatus pro debito ciuili capi, & detineri potest per Iudicem laicum.*

11 *Clericus cõiugatus nõ est exẽptus à tributis.*

12 *Beneficiorum incapax est clericus coniugatus, etiam ex Episcopi dispensatione.*

Cap. Clerici. Vnic. *Bonif. VIII.*

1

CLERICVS coniugatus cum vnica, & Virgine deferens tõsuram, & vestes clericales gaudet priuilegio *can. si quis suadente*, ac etiam fori, vt scilicet pro delictis non possit trahi ad tribunal laicale nec criminaliter, nec à seculari valeat condemnari in persona, nec in bonis; Verum cætera priuilegia non habet, immo & supradicta amittit si coronam, & vestes nõ deferat clericales. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arbid Gemin. Ioan. And. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 28. Alagona in compend. pag. 366.* remissiue *Ximen, in concord par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumunt *Cou. pract. cap. 31. num. 6. & 7. vers. tertio, Bertran. consil. 144. num. 2. lib. 9. Paris. cons. 40. num. 21. lib. 4. Duen. reg. 99. vers. amplia 5. Alciat. resp. 40. num. 26. lib. 9. Anton. Gom. tom. 3. vari. cap. 10. nu. 4. Clar. §. fin. q. 36. nu. 7. cum seqq. Mench. de success. creat. lib. 3 §. 21. num. 62. Iacob. de Graff. in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 49. num. 29. Burg. de Pace cons. 22. num. 1. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 9. num 50. Soar. de Pace in pract. tom. 5. cap. 22. num. 6. Tiber. Decian. tract. crimin. tom. 1. lib. 4 cap. 9. num. 40. D. Barbos. in l. Titia à num. 33. ff. soluto matrim. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. à princip. Carol. de Graffis de effect. lib. clerical. effectu 1. num. 84. Thom. Valasc. alleg. Iuris tom. 1. alleg. 44. à princ. Bernard, Graue. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 37. consid. 1. Curi. Philip. part. 3. §. 1. nu. 6. Cardos. in praxi Iudicum verbo Clericus nu. 96. Farin. in praxi crimin. part. 1. q. 8. à num. 6. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 8. num. 1. & 2. Ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 2. alleg. 12 num. 25. cum seqq.*

3 Nouè *Concil. Trid. sess. 23. de reformat. c. 6.* iubet obseruari textum in pręsenti, illo addito quòd huiusmodi clerici alicuius Ecclesiæ seruitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ seruiant, vel ministrent, & clericali habitu, & tonsura vtantur, vt obseruant *Soar. de Pace tom. 2. prælud. 2. num 7. Io. Garc. d. glos. 9. nu. 50. Salzed. ad Bernard. c. 62. nu. 13. Læli. Zechi. de Republ. eccles. tit. de cleric. vers. similiter, Henriq. in sum. lib. 10. cap. 15. §. 2. D. Barbos. in d. l. Titia num. 36. Camill. Borrel. d. tit. 8. num. 4. Soar. de Relig. tom. 2. lib. 4. de orat. cap. 10. num. 11. Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp 46. num. 1.*

4 *Si Tonsuram, & vestes deferant clericales.* Vtrum autem clerici coniugati si sine habitu, & tonsura incedentes delictum committant, & habitum, ac tonsuram postea reassumant, priuilegium retineant clericale? dixi *d. alleg. 12. num. 28.* Quę autem dicantur vestes clericales Ordinibus congruentes dixi quoq; *d. tract. de offic. & potest. Episcopi part. 2. alleg. 9. à num. 5.* Si autem controuersum fuerit super probatione habitus clericalis, an scilicet ille in quo fuit reper-

repertus sit clerico conueniens, an cognitio pertineat ad ecclesiasticum dicam commodicus *ad e.si Iudex laicus, 12. de sent. excõ hoc lib.*

6 *Cum vnica, &c. Virgine.* Restringitur ergo priuilegium huius tex. ad clericos, qui cum vnica, & virgine contraxerint, vt per *Ordin. Reg. Lusitan. lib. 2. tit. 1. §. 27. Anton. Gom. tom. 3. vari. c. 10. n. 4 Farin. d. q 8. n. 8. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. num. 1. Carol. de Grassis d. effectu 1. num. 8. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 8. de clericis coniug. num. 24.* vbi ampliat etiamsi postea ipsa adulterium committat, refero *Ego ipse d. alleg. 12. num. 26*

7 *Huiusmodi clericos coniugatos.* Sic, & eorum vxores fori priuilegio gaudere resoluunt *Auiles ad capita Pratorum in princip. procem. num. 28. Curia Philip part. 3. § 1. num. 7.* Priuilegium vero Canonis non communicari vxori tradit *Perez l. 1. vers. est & aliud tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 58.*

8 *Vel delictis.* Ergo fori priuilegio gaudent clerici coniugati solũ in criminalibus, vt per *Cou pract. cap. 31. nu. 6 Farin d. q. 8. num. 7. metipsum d. alleg. 12. nu. 25.* quicquid dicat *Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol part. 4. decis. 320.*

9 *In cæteris autem, &c.* Ergo clerici coniugati in causis ciuilibus fori priuilegio non gaudent, vt per *Cou. d. cap. 31. num. 7. Curi. Philip. part. 3. §. 1. num. 5. Sanch. de Matrim. lib. 7 disp 46 num. 21. cum seqq. Farin. d. q. 8. nu. 7. Camill Borrel. d. tit. 8. nu. 5. Bernard. Græue. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 37. consid. 1. num. 3. D. Barbos. in l si quis posteaquam num. 207. ff.*
10 *de iudic.* Vnde pro debito capi, & detineri poterit per Iudicẽ, vt tenet *Gutier. de Iuram. confirmat. part. 1. cap. 17. num. 11.* & à tributis
11 exemptum non esse tradunt *Cou. d. cap. 9. n. 9. Garc. Gironda de gabel. p 2. n. 37. & 38. Sanch. d. lib. 7. disp. 46. num. 16.* & alij citati per me *d. tract. de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 13. à princip.* ac denique illum incapacem
12 beneficiorum esse referunt *Lambert. de iurepatron. par. 1. lib. 2. q. 7. art. 3. Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. vlt. num. 76. & 77. Flamin de resignat. benef. lib. 4. q. 2. à num. 27. & 99. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 21.* Camill. *Borrel. d. tit.* 8. *num.* 29. itaut nec ex Episcopi dispensatione beneficium quantumuis simplex obtinere possit ex *Selu. de benefic. part. 1. quæst. 7. num 18. Lambert. d. art. 3. num. 8. Hoied. d. num. 77. Flamin. d. quæst. 2. num. 29. Henriq. in summa lib. 13. cap. 14. §. 1. & in commento lit. K. Sanch. d. lib. 7. disp. 42. num. 18.*

De Clericis non residentibus in Ecclesia, vel præbenda. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt Diuinis, dari debent consuetudine non obstante, & qui aliter illas receperint, non faciunt eas suas, & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum.*
2 *Distributiones quotidianæ cur ita appellentur, ostenditur.*
3 *Consuetudo indici non potest vt distributiones quotidianæ ab illis, qui* Diuinis *Officijs personaliter non intersunt percipiantur.*
4 *Consuetudo etiam immemorialis non excusat à residentia in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus.*
5 *Consuetudo inualida est, qua introductum dicitur quòd is, qui habet Canonicatus in diuersis Ecclesijs percipiat distributiones in vtraque.*
6 *Consuetudo inualida est quod mortuo beneficiario distributiones primi anni dentur eius heredibus.*
7 *Consuetudo inualida est vt Canonici, qui vna hebdomada intersunt* Diuinis *Officijs possint lucrari distributiones sequentis etiam hebdomadæ, quamuis illis non intersint.*
8 *Infirmi qui personaliter Diuinis Officijs adesse non possunt, quotidianas percipiunt distributiones in absentia.*
9 *Debilis in cruribus, seu tibijs, qui ad Ecclesiam se conferre non potest quotidianas percipit distributiones in absentia.*
10 *Cæcus in absentia quotidianas percipit distributiones.*
11 *Podraga laborans in absentia quotidianas percipit distributiones.*
12 *Canonicus, qui medicinam sumit, aut sanguine minuitur, distributiones quotidianas percipit in absentia.*
13 *Canonicus, qui sanitatis causa balnea, aut alium locum petit, distributiones quotidianas in absentia percipit.*

Y *Lepra,*

14 *Lepra, aut alio morbo contagioso coactus ab Vrbe discendere, distributiones quotidianas in absentia percipit.*

15 *Infirmus distributiones quotidianas percipit quamuis propria culpa in infirmitatem inciderit, dummodo sanus consueuerint interesse* Diuinis *Officijs, & nu. 16.*

17 *Impedimentum corporale, quod per se fert iustam, & rationabilem aliquam necessitatem, excusat à residentia.*

18 Senex, *qui residere, & interesse Diuinis non potest, percipere debet quotidianas distributiones in absentia, modo aliàs interesse consueuerit.*

19 Carceratus *iniuste distributiones lucratur quotidianas.*

20 *Absens pro euidenti Ecclesiæ vtilitate, praeipue stante consuetudine, percipit distributiones quotidianas.*

21 *Archidiaconus, vel* Canonicus *visitans Ecclesiam, iura, vel redditus sui Archidiaconatus, vel præbendæ, non amittit distributiones quotidianas.*

22 Canonici *veri sunt domini quotidianarum distributionum, quas iuste acquisierunt.*

23 *Distributiones pro anniuersarijs defunctorum absentes iuste percipiunt.*

24 *Residentia sola absque ministerio personali non sufficit ad lucrandas quotidianas distributiones.*

25 Canonici *absentes tuta* Conscientia *distributiones præteritas retinere possunt, si eas ipsi ceteri remittant.*

26 *Episcopus, aut* Capitulum *non potest donare, aut remittere amissionem distributionum ob non residentiam.*

27 *Canonicorũ consensus non potest facere vt qui nõ interfuit* Diuinis *babeat distributiones quotidianas, etiamsi statuto cautum sit.*

28 Canonici, *qui principaliter propter lucrum quotidianarum distributionum in Ecclesia conueniunt, peccant quidem, & simoniam mentalem cõmittunt, declarando, vt n. 29.*

30 *Tex. in præsenti respectu restitutionis non comprehendit eos, qui ante illum distribunes male perceperunt.*

Cap. Consuetudinem. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 DISTRIBVTIONES, quæ manualia beneficia, seu victualia vocantur, dari non debent nisi Canonicis, beneficiatis, & clericis, qui diuinis Officijs in ipsis Ecclesijs intersint secundum distributionem rationabilem factam, vel faciendam pro horis Canonicis. Qui vero absens aliquid distributionum accipit totum debet restituere, nisi infirmitas, vel iusta, & rationabilis corporis necessitas, vel euidens Ecclesiæ vtilitas excuset. Item idem seruandum est pro distributionibus, & anniuersarijs defunctorum. Colligunt ex Ordinar. *Archid.* Geminan. *Ioann. Andr. Ancbar.* Domin. *Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 41. Alagona in compendio pag. 371.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Quæ aliàs manualia beneficia.* Ita appellantur quotidianæ distributiones, vel quia ad manum dantur ijs, qui Diuinis horis in choro intersunt, vt resoluit *Prob. ad Monach. hic num. 3. &* Franch. Duaren. *in tract. de benefic. lib. 7. cap. 4. paulo ante med.* siue quia pendent, & tribuuntur à manu eas distribuen-
3 tis illis dumtaxat, qui Ecclesiæ inseruiunt, & pro ratione seruitij, prout censuit *Stephan. Durant. de ritibus Eccles. lib. 3. cap. 15. num. 3.* quem refert *Monet. de distribution. quotid. part 1 quæst. 2. num. 15.*

4 *Penitus improbantes.* Expressè probat hic tex. cõsuetudine indici non posse vt distributiones quotidianæ ab absentibus, & qui diuinis Officijs personaliter non intersunt, præcipiantur, vt per *glos. vlt. in cap. de cætero, sup. boc tit. & verbo integræ in cap. vlt. de magistris, & verbo exceptis in cap. vlt. de rescript. boc lib. Selu. de benef. part. 4. q. 2. num. vlt.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. 1. verbo distributiones, Duen. reg. 134. in fine, & reg. 206. à princip. Cassad. decis. vn boc tit. Cosm. in pragm. tit. quo tempore quis debeat esse in choro verbo distributiones, Paris. cons. 32. & seqq. lib. 4.* Cou. *lib. 3. vari. c. 13. à nu. 2. Hoied. de incompatibil. benef. part. 1 cap. 17. num. 5. Nau. de boris canon. cap. 5. num. 19. & cap. 18. num. 10.* Cabed. *diuers. Iuris argum. lib. 1. cap. 9. num. 17 &* 20. & demum non licere vigore cuiuslibet consuetudinis absentes distributiones quotidianas percipere statuit *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 12.* Vnde consuetudinem etiam immemorialem non excusare à residentia in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, referunt decisum *Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 2. num. 197. Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarræ lib. 2. tit. 23. de residentia num. 20. Sanctarel. vari. resolut. q. 4. num. 33.* vbi citat metipsum *de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 53. nu. 115.* ob-

115. obseruantes in Collegiatis non insignibus posse excusare immemorialem consuetudinem si Ecclesiæ sint rurales prorsus destitutę, aut in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut in quibus adeo tenues redditus essent, vt Canonicos aliunde non habentes vnde viuerent, alere non possent.

5 Hinc etiam fit inualidam esse consuetudinem, qua introductũ dicitur quòd is, qui habet Canonicatus in diuersis Ecclesijs percipiat distributiones in vtraque, cum tamen in vna tantùm resideat, vt tenent *Monet. d. tract. de distribut. quotid. part. 2. q. 12. nu. 40. Sanctarel. vari. resolut. q. 10. num. 20.*

6 Hinc pariter euenit inualidam esse consuetudinem quòd mortuo beneficiario distributiones primi anni dentur eius hæredibus, vt notant *Auch. hic num. 2. & Franch. etiam num. 2. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 7. q. 5. Cened. pract. quæst. lib. 1. q. 1. num. 41. Sanctarel. d. q. 10. num. 21. Bonacin. de horis Canonic. disp. 2. q. 5. puncto. 6. num. 11.*

7 Sic etiam ex dictis colligitur inualidam esse consuetudinem vt Canonici, qui vna hebdomada intersunt diuinis Officijs, possint lucrari distributiones sequentis etiam hebdomadæ, quamuis illis non intersint, vt tradunt *Azori. d. cap. 7. quæst. 5. Sanctarel. d. quæstion. 10. num. 23.*

8 *Exceptis illis, quos infirmitas, &c.*

Notatur ad hoc quòd infirmi, qui personaliter diuinis Officijs adesse non possunt, quotidianas percipiunt distributiones in absentia, vt per *Selu. de benefic. part. 4. q. 6. nu. 9. Duen. reg. 206. limit. vlt. Cou. lib. 3. vari. cap. 13. nu. 8. Nau. cons. 2. num. 3. de cleric. non resid. & in tract. de horis Canon. cap. 11. num. 10. Selu. de benefic. part. 4 q. 6. num. 9. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 15. num. 25. vers. & infirmo, & cap. 20. n. 26. Thom. Acti in tract. de infirmit. part. 1. cap. 50. num. 25. Hoied. de incompatibilit. benefic. part. 1. cap. 17. num. 15. Ludou. Gomez in reg. de infirmis resignãt. q. 9. vers. 47. Gutier. canonic. lib. 1. cap. 1. num. 140. Spin. in speculo testam. glos. 9 princip. num. 30. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. part. 3. cap. 2. num. 2. Piasec. in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. num. 9. vers. infirmus, Carol. de Grassis de effectibus Clerical. effectu 1. num. 1172. Armendar. sub. d. tit. de residentia Canon. num. 75. Cened. d. q. 1. num. 7. Azor. d. lib. 7. cap. 7. q. 10. Nicol. Garc. d. part. 3. cap. 2. num 363. Monet. d. part. 2. q. 5. num. 48. & q. 6. à num. 1. metipsum d. alleg. 53. nu. 166. me citato in illo loco Sanctarel. vari. resolut. q. 8. à princip. Bonacin. d. q. 5. puncto 1.*

9 Veluti si ad Ecclesiam se conferre non possit, quia est debilis in cruribus, seu tibijs, vt per *Menoch. de arbitrar. casu 60. num. 14. & sequentib. Monet. d. quæst. 6. num. 16. Cened. d. q. 1. num. 13.*

10 Vel cęcus, idem *Monet. d. q. 6. num. 16. Cened. d. q. 1. num. 13. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 397.*

11 Vel podraga laborans, *Monet. d. quæst. 6. n. 18. Cened. d. q. 1. num. 13.*

12 Vel quia medicinam sumit, aut sanguine minuitur, *Iacob. de Graff. in decision. aureis part. 2. lib. 3. cap. 15. num. 10. Monet. part. 2. q. 6. num. 8. Cened. d. quæst. 1. num. 7. Ego ipse d. alleg. 53. num. 169.* me citato *Sanctarel. d. quæst. 8. num. 4.*

13 Vel quia sanitatis causa ad balnea, vel alium locum iret, *Monet. d. q. 6. num. 10. Cened. d q. 1. num. 11. Sanctarel. d. q. 8. nu. 4. Ego ipse d. alleg. 53. num. 169.*

14 Vel quia lepra, aut alio morbo contagioso cogitur ab Vrbe discedere, *Monet. d. q. 6 num. 11. Cened. q. 1. num. 12. Ego ipse d. alleg. 53. nu. 170.* & me citato *Sanctarel. d. q. 8. nu. 5.*

15 His omnibus infirmatibus detenti possunt distributiones quotidianas percipere, quamuis propria culpa in eas inciderint, vt per *Cou. d. cap. 13. num. 8. Azor. d. cap. 7. q. 11. Monet. d. q. 6. num. 12. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo distributiones §. 3. vers. sexto, Gutier. d. cap. 1. num. 138. Cened. d. q. 1. num. 8. Ego ipse d. alleg. 53. num. 168.* & me citato *Sanctarel. d. q. 8. num. 6.*

16 Intellige si cum erant sani consueuerant interesse diuinis Officijs, alias secus, vt per *Monet. d. q. 6. num. 21. Azor. d. cap. 7. quæst. 11. Cened. d. quæst. 1. num. 9. Ego ipse d. alleg. 53. num. 167.* me citato *Sanctarel. d. quæst. 8. num. 8. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 13. §. 4. in fine in comment. lit. I. Cald. Pereira de renouat. emphyt. quæst. 5. num. 23. vers. vnde si Canonicus.*

17 *Et rationabilis corporalis necessitas.*

Hic est secundus casus in quo absentibus distributiones debentur, vbi non quodlibet impedimentum corporale excusabit, sed illud tantùm, quod præsefert iustam, & rationabilẽ aliquam necessitatem, veluti si iniuste quis in carcerẽ mittatur, vel inique excommunicetur, vel sine culpa à ciuitate sit elapsus, vel alijs

similibus casibus, de quibus late egi *d. alleg. 53. à n. 1.* Quòd senio ita cõfectus, vt residere, & interesse Diuinis non possit, percipere debeat quotidianas distributiones in absentia, modo aliàs interesse consueuerit, resoluunt per me citati *d. alleg. 53. num. 164.* quibus addo *Sanctarel. d. q. 8. num. 12.* vbi *num. 13.* subdit Iudicis arbitrio standum esse cum quis propter senectutem excusatur quominus possit in choro interesse Diuinis Officijs, & tamen possit lucrari distributiones quotidianas.

19 De carcerato iniustè quòd distributiones lucretur egi *d. alleg. 53. num. 178.* & ibi citatis addo *Nald. verbo distributiones num. 10. Sanctarel. d. quæst. 9. num. 5. Bonacin. d. quæst. 5. puncto 2. §. 1.*

20 *Aut euidens Ecclesiæ vtilitas excusaret.* Notatur ad hoc quòd absens pro euidenti Ecclesiæ vtilitate præcipuè stante consuetudine, percipit distributiones quotidianas, & hic est tertius casus in quo diuinis Officijs non interessentibus distributiones debentur, vt per *Duen. reg. 206. vers. limita sexto, Hoied de incompatib. benefic. part. 1. cap. 17. num. 19 & part. 2. cap. 10. num. 16. Cou. lib. 3. vari. cap. 13. num. 8. vers. octauo, Azor. d. cap. 7. q. 14. Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. nu. 144. Monet. d. part. 2. q. 11. à num. 11. Aloys. Ricc. in praxi fori Eccles. resol. 389. in 2. edit. Seraph. decis. 1239. part. 2. Nicol. Garc. d. cap. 2. nu. 362 Armendar. d. tit. de residentia Canonicor. n. 73. & 95. Ego ipse d. alleg. 53. num. 171. vbi nu. 172.* resoluo absenti à seruitio Ecclesiæ pro defensione Iurium ipsius Ecclesię, vel sui bene-
21 ficij deberi fructus, & distributiones. Vnde Archidiaconum, vel Canonicum visitantem Ecclesiam, Iura, vel redditus sui Archidiaconatus, vel prębendæ non amittere distributiones quotidianas, cum sic visitando seruiat ecclesiæ in re vtili, tenent citati per me *d. alleg. 53. num. 163 & 129.* vbi *num. 127.* idem obseruo in incumbentibus animarum curæ imminẽti suę dignitati, vel Canonicatui, dum sunt in actu administrandi Sacramenta, vel alia exercendi, quæ spectant ad ipsam Curam.

22 *Dominium non acquirat, &c.* Ergo Canonici veri sunt domini quotidianarum distributionum, quas iustè acquirunt, libereque de illis, sicut de patrimonialibus, disponere possunt, vt per *Azor. d. lib. 7. cap. 9. q. 10. & lib. 8. cap. 3. quæst. 9. Cened. ad Sextum collect. 15. num. 2. & 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 165. Monet. par. 3. q. 1. nu. 81. Stephan. Gratian. discept. foreñ. c. 381. n. 11.*

23 *De distributionibus etiam pro defunctorum, &c.* Vide *Azori. d. lib. 7. cap. 7 q. 4.* Apertissime probat tex. omnia supradicta circa distributiones quotidianas esse quoque intelligenda circa distributiones pro anniuersarijs defunctorum largiendas, ac proinde quemadmodum in tribus casibus hic exceptis quotidianas licitè absens lucrantur distributiones, ita etiam in eisdem casibus istas pro anniuersarijs absentes iustè percipient, vt per *Rebuff. de congrua port. num. 83. & 86. Staphil. de litteris gratia tit. de formis expectatiu. §. 9. num. 45. Valasc. cons. 14. num. 6.* quicquid *Nau. cons. 13. in nouis. sub hoc tit.* inter illos, & istos differentiam constituat.

24 In glos. [Adfuerint] ibi *(faciet eum reputari pro præsente, sed non pro in[t]eressente diuinis Officijs, &c.)* Notatur ad hoc quòd licet ad percipiendos, & assequendos fructus beneficij sola residentia absque ministerio parochiali, & pręsentia in diuinorum Officiorum celebratione sufficiat, non tamen sufficit ad obtinendas quotidianas distributiones, quæ nisi interessentibus dantur, vt per *Cou. lib. 3 vari. cap. 13. num. 3.*

25 In glos. [Suas] ibi *(quod si illi, quorum lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid est Canonicus absolutus? satis videtur, &c.)* Notatur ad hoc quòd Canonici absentes tuta Conscientia distributiones præteritas retinere possunt si eas ipsi cæteri remittant, & donent, vt per *Azor. d. lib. 7. cap. 7. q. 9. Sanctarel. vari. resolut. q. 13 num. 6.*

26 Non potest vero Episcopus, aut Capitulũ remittere, aut donare amissionem distributionum ob non residentiam, *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 12.* ibi, *quauis collusione, aut remissione exclusa, Nau. de horis Canon. cap. 22. miscel. 14 num. 48. & cons. 7. nu. 1. de cleric. non resid. Menoch. de arbitr. casu 429. num. 6. Piasec. in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. num. 8. in fine pag. 124. Armendar. d. tit. de residentia Canonicorum num. 90. & 91. Gallet. in margarita casuum Conscient. verbo distributiones 4. Rot. in Hispalen. distributionum 2. Maij 1603* coram *Reuerendis. D. meo Coccino,* quæ est prima inter impressas post *tract. de distribut. quotid. Moneta, Ego ipse d. alleg. 53. num. 140.* & me citato in hoc loco *Sanctarel. d. q. 13. num. 7.*

Cano-

27 Canonicorum enim assensus non potest facere, vt qui non interfuit Diuinis habeat distributiones quotidianas etiamsi statuto cautum sit, vt per *Nau. de horis Canon. cap. 5. nu. 20. & cap. 21. num 63. Menoch. in addit. ad d. cas. 429. n. 6. Mendez de Cabed. diuersor. Iuris argum. lib. 1. cap 9. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesi. decis. 493. in 1. edit. alias resol. 384. num. 7. in 2. edit.* itaut nec vi consuetudinis hoc ipsum possit Capitulum introducere, ex resolutis per *Rot. in d. Hispalen. distributionum* tradunt *Aloys. Ricc. d. resol. 384. n. 8. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 166. num. 31.*

28 In glos. [Receperit] ibi (*sed quid dices ordinatio est in Ecclesia, &c.*) Notatur ad hoc quòd illi, qui principaliter propter lucrum quotidianarũ distributionum in Ecclesia conueniunt, peccant quidem, & simoniã mentalẽ committũt, sin autem ad Ecclesias accedũt vt principaliter suo muneri satisfaciant, & minus principaliter propter illa temporalia, sunt tuti in Conscientia, vt per *Nau. in man. c. 23. num. 101. & de orat. & horis Canon. cap. 6. n. 12. & 16. & cap. 18. num. 10. 18. & 15. & in tract. de finibus human. actuum num. 39. Cou. lib. 1. vari. cap. 20. num. 5. Abb. num. 3. Anan. nu. 1. & omnes in cap. suam, de simon. Siluest. verbo simonia q. 9. Hieron. Gig. cons. 144. n. 29. Vgolin. tab. 4. de censur. cap. 7. §. 2. num. 5.* latè *Monet. de distribut. quotid part. 2. q. 18. num. 32.* vbi subdit non teneri ad aliquam earundem distributionum restitutionem, *Ioan. Valer. de different. inter vtrumq; forum verbo simonia different. 10.* vbi subdit in foro exteriori nullum super hoc fieri scrupulum, quòd valdè deplorandum esse ait.

29 Intellige tamen sententiam huius *gl.* dum in posteriori casu beneficiarios tutos reddit in Conscientia, verissimam esse, dum vero in priori asserit simoniam committi censura indigere, etenim quamuis aliquis ad Diuinas horas recitandas propter distributiones principaliter moueatur non ideo simoniam committit, quia non pro ipsis, & ita non pro pretio temporali, sed propter ipsas id facit, planè causa impulsiua licet ea semota quis non esset facturus, & dicatur causa sine qua non multum tamen à proximo fine seu à causa distat, vt explicant *Mai. in 4. dist. 25. q. 29. Nau. in cap. inter verba corol. 4. n. q. 3. Cou. d. cap. 20. num. 2.* id quod exemplo manifestum fit, si enim aliquis petat ab aliquo vt pium opus in indigentem exerceat, vel parochus pro viuis, aut defunctis orationes fieri iubeat, certum est illum non esse facturum illa pia opera nisi ea ab ipso alius peteret, & ob eam petitionem principaliter mouetur, & tamen falsum est finem ipsius operis pij esse petitionem, sed potius charitatem, & Dei obsequium, finalis vero causa est non quæ agentem mouet, sed in quam eius intentio principaliter dirigitur, iuxta ea, quæ tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. & q. 18. art. 6. Nau. d. corol. 4. Cou. d. nu. 2.* atque ideo beneficiarius licet ob distributiones principaliter moueatur, si tamen in illas eius intentio tanquam in pretium dirigatur, nulla datur culpa cum actus humani non ex causis impulsiuis, sed ex causis finalibus, in quas intentio fertur, speciem sortiantur, iuxta supradicta, quòd si per contrarium beneficiarius in distributiones tanquam in proximum, & immediatum operis finem suam dirigat intentionem, & ita ex pretio velut ex causa finali moueatur, simoniam incurrit, quià iam spiritualia pro temporalibus commutantur, & hoc modo explicanda est hæc *glos.* cum *D. Thom.* & cæteris ibidem citatis.

30 In ead. glos. ibi (*sed contrarium credo, &c.*) Collige ex *gl.* hunc tex. respectu restitutionis non comprehendere eos, qui ante illum distributiones male receperunt, quam vltra Doctores in præsenti sequuntur *Domin. & Franch. in cap. 1. de postulat. Prælat. hoc lib. Felin. in cap. vlt. num. 5. & 6. de constit.* Non obstat quòd cum ex rei natura huiusmodi distributionum restitutio esset facienda, videbatur dicendum teneri ad restitutionem etiã illos, qui eas ante hunc tex. receperunt, quia respondetur quòd licet ex rei natura sit restitutio facienda, tamen aliquando occurrente legitima causa talis restitutio circa præterita ex mente legislatoris remissa censetur; constat autem in hoc tex. legitimam causam adesse, nempe contrariam consuetudinem, quæ communi errore licita reputabatur, & ea induxit Pontificem vt solummodo vteretur verbis futurum tempus denotantibus, cuiusmodi sunt illa, *contra huiusmodi nostram constitutionem receperit.*

De Præbendis, & dignitat. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Religiosorum etiam exemptorum ad præsentationem non debent in Ecclesijs ipsorum Rectores institui, nisi primò tantum eisdẽ*

assignetur vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet contraria consuetudo.

2 *Episcopus potest repræsentatum recusare, intelligendo vt ibi.*

Cap. Suscepti, I. *Clem. IV.*

1 D præsentationem Religiosorum etiam exemptorum non debent in Ecclesijs ipsorum Rectores institui nisi prius illis assignetur vnde possint sustentari, Episcopalia Iura soluere, & alia onera pottare non obstante consuetudine in contrarium. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 96. Alagona in compend. pag. 383.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Tam exemptos, &c.* Collige ex tex. Episcopum posse recusare repræsentatum per Religiosos exemptos absque congrua sustentatione; ita *gl. Domin. Anch. num. 1. Franch. & reliqui in præsenti, Abb. in cap. extirpandæ §. qui vero, & in cap. de monachis*, vbi *Dec. num. 1. sup. hoc tit. Cardin.* per tex. ibi *in Clem. 1. de Iurepatron. Rot. noua decis. 24. de præbend. Rebuff. in praxi tit. de Vicarijs perpetuis num 21. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 16. num 12.* Intellige vt procedat in exceptis illis Ecclesijs, in quibus exempti solum Iuspatronatus retinere solent, non vero in illis quæ in totū, & pleno iure ad ipsos pertinere dicuntur, de primo patet si expendas præsentatum omnes Ecclesiæ prouentus habiturum fore, nullosque Religiosis præsentantibus esse applicandos; de secundo idē patet constat nāque in talibus Ecclesijs Episcopum nullam habere iurisdictionem, per donationem enim tali modo factam huiusmodi Ecclesiæ à iurisdictione Episcopi exemptæ reperiuntur, putà quia per illam tā quoad Iura parochialia, quàm quoad Episcopalia, & sic quoad iurisdictionem monastetio subijciuntur *Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 11.* ac proinde stante illa donatione Ordinarius nullam in exemptos iurisdictionem valet exercere iuxta *d. cap. 1. de priuileg. hoc lib.* sic venit intelligendus tex. *in cap. graui, de offic. Ordin.* non sic dicas de alijs Ecclesijs, in quibus non obstante donatione facta Religiosis Episcopus in illis ius retinet Episcopale, & licet ad Religiosos quantuncunque exemptos dicātur pertinere, adhuc tamen ratione illarum in ipsos non obstante exemptionis priuilegio quoad congruam sustentationem præsentatis designandum exercere potest iurisdictionem *arg. l. 1. ff. de auctorit. tutor.* eum in effectu repellendo aliter præsentatos non in ipsos præsentantes saltem directè, sed in Ecclesias dicatur iurisdictionem exercere, & ita tenent in effectu *Domin.* & alij hic, sentit *Panor. in cap. de monachis num. 6. hoc tit. Fusc. loco citato.* Amplia tex. procedere etiam in alijs ad quos Iure aliquo speciali pertinet institutio Ecclesiarum, vt addidi *ad d. cap. de monachis.* Limita non procedere in Vicarijs temporalibus, vt dixi *ad Clem. 1. de Iurepatron.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficia vacantia in Curia alius quàm Papa conferre non potest, & si secus fiat factum est irritum.*

2 *Papa est dominus beneficiorum, itaut ad libitum de illis disponere possit.*

3 *Verba, libera dispositio, significant potestatem omnibus vinculis solutam.*

4 *Beneficia ecclesiastica sunt inducta à Iure positiuo.*

5 *Beneficia ecclesiastica inter bona Ecclesiæ computantur.*

6 *Papa in beneficiatis quicquid voluerit priuare, mutare, & extinguere potest.*

7 *Papa potest præuenire ceteros collatores inferiores.*

8 *Papa potest sub conditione etiam de futuro, & quæ non insit, alternatiuè, copulatiuè, & ad tempus collationem facere.*

9 *Doctores tenentes Papā non esse dominum beneficiorum, sed dispensatorem referuntur.*

10 *Ordinarius, seu alius præter Papā nō potest prouidere, seu cōferre beneficiū vacās in Curia.*

11 *Ordinarius si prouideat de beneficio, quod vacauit in Curia, prouisus non habebit titulum coloratum.*

12 *Reseruatio statuta in hoc tex. de beneficijs vacantibus in Curia non comprehendit beneficia iurispatronatus laicorum.*

13 *Beneficia regularia non veniunt in reseruatione beneficiorum in Curia.*

14 *Reseruatio de beneficijs vacantibus apud Sedem non habet locum in beneficijs de Vrbe.*

15 *Statutū seu municipalis lex idē disponēs, quod ius commune, addit speciale vinculum.*

16 *Beneficia electiua comprehenduntur sub reseruatione huius text.*

Curia

17 *Curia Romana, seu Papa ibi dicitur esse vbi est Papa, & non vbi est audientia, seu Concilium Papæ.*
18 Dictio, specialis, *non est idem quod* expressim.
19 *Episcopatus, & Abbatiæ non comprehenduntur sub vacatione reseruationis in Curia.*

Cap. Licet Ecclesiarum. II.

1 Beneficiorum omnium, quę vacant in Curia, collatio pertinet ad Summum Pont. & si secus fiat factum est irritum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Anch. Butr. Ioan. Andr. Dom. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 69. Alagon. in compend. pag.* 383. remissiue *Casal. in annot.* Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Plenaria dispositio, &c.* Collige ex text. Papam esse dominum beneficiorum, itaut ad libitum de illis disponere possit, vt per *glos. verbo veri Dei in cap. quanto, de translat.* Prælati, *glos. verbo ex quauis in cap. si eo tempore, de elect. hoc lib. glos. verbo à Romano Pont.* vbi *Domin. nu. 16. in cap. si gratiose, de rescript. eod. lib. Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum nu. 39. de constit. Dec. ibid. num. 26. & in cap. vlt. num. 8. de confirm. vtili, & cons. 640. num. 5. & cons. 439. num. 14. Abb. in suis quæst. q. 1. nu. 3. Mant. dial. 10. Ias. in l. quoties num. 13. C. de rei vendicat. Duen. reg. 72. Card. num. 11.* & reliqui scribentes *in Clem. 1. vt lite pendente*, *Anton. Burg. in rub. de empt. & vēd Hipp. sing. 25. & 634. incip. Credo te scire, Gom. in reg. de non tollēdo iure quæsito q. 1. verf. illud tamen*, vbi *Mandos. q. 4. n. 3. Simonet. de reseruat. q. 2. n. 3. cum seqq. Gig. de pension. q. 10. à nu. 4. & q. 37. col. 1. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. nu. 2. & par. 8. cap. 2. nu. vlt Roias in epithome success. cap. 23. num. 14. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 9. num. 3. Gabr. tit. de lure quæsito concl. 1. à num. 9. Flamin. de resignat. lib. 2. quæst. 4. num. 34. & lib. 5. quæst. 6. num. 128. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proæm. num. 33. cum seqq.*

3 Pro quibus vltra prædicta verba huius tex. perfectam, & absolutam potestatem significantia, cui nil desit arg. *tex. in cap. si omnia 6. q. 1. & in l. si arborem 16. ff. de de seruit. vrban.* facit primò tex. *in d. Clem. 1. in fine*, ibi, *libera dispositio*, quæ verba significant potestatem omnibus vinculis solutam, ex doctrina *Bart. in l. 1. C. de sacros. eccles.* & exemptam ab aliquo impedimento, iuxta doctrinam *glos. verbo libere in Clem. dudum, de sepult.* resoluunt *Tiraq in l. si vnquam verbo reuertatur n. 135. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 8. num. 10.* & constat dominum illum dici, qui de re li-
4 beram habet dispositionem. Facit præterea quod beneficia Ecclesiastica sunt inducta à Iure positiuo, ex *can. Ecclesiæ 13 q. 1.* tradunt *Marsil. de reddit. part. 1. cap. 8. à princ. Selu. de benef par. 1. q. 4. Moscou. de maiestate militantis Ecclesiæ lib. 1. par. 3. cap. 1. pag. 418. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 9. cap. 1. q. 1.* & constat Papam Iuris positiui constitutiones ad libitum posse tollere, ex *cap. posuit, de concess. præb. Abb. in cap. post translationem num. 26. de renunc. & in cap. litteras à num. 13. de restit. spol. Nau. in man. cap. 12. nu. 75. Albertin. de agnosc. q. 23. à n. 32. Borgas. de irregul. tit. de homicid. à n. 30.* fatētur omnes supra citati, vnde beneficia ad libitum eo modo tollere posse dicendum est.
5 Tertiò facit quia beneficia Ecclesiastica inter bona Ecclesiæ computantur, iuxta resoluta in *reg. beneficium, de reg. iur. lib. 6.* & constat bona Ecclesiæ à libera Pontificis dispositione pendere, ex tex. in *cap. cuncta per mundum 9. quæst. 3.* quæ quidem nequaquam faciunt nisi domini. Postremo facit, quia Christus Dominus potestatem, quam habebat, Petro, & successoribus tradidit, patet ex illo *Ioan. 20. sicut me misit pater, &c.* & propterea vices Dei in terris gerunt, docet *Concil. Trid. sess. 6. cap. 1. de reform. Card. in d. Clem. 1. nu. 3. Gom. in cap. 1. à num. 36. de constitut. hoc lib. Fusc. de visit. lib. 1. cap. 2. num. 2.* & constat Christum Dominum dominium habuisse, & habere in rebus Ecclesiæ iuxta illud *Apocalyp. c. 17. Rex Regum*, & ex il'o *Psalm. 21. Regnum ipsius dominabitur omnibus, tex. opt. in cap. qui Christi 12. q. 2. & in cap. cum secundum*, ibi, *de patrimonia Christi, hoc tit. & in cap. cum ex eo 34. de elect. hoc lib. glos. verbo solis, & ibi Abb. Cou. in c. cū in officijs nu. 3. de testam. Marsil. de reddit. p. 3.*
6 *cap. 23. n. 92.* sic alias prædicti aiūt posse Pontificē in beneficiatis quicquid voluerit priuare, mutare, & extinguere, prout in specie tradunt *Simon. vbi sup. q. 2. nu. 6. Gig. d. q. 10. n. 6. Dec. in cap. vlt. num. 8. de confirm. vtili*, multi, quos refert *Pinel. in rub. de rescind. vend. par. 1. cap. 2. num. 29.* quæ quidem nisi dominus esset non fecisset.
7 Effectus huius plenariæ potestatis Papæ in beneficialibus sunt quamplures. Primò potest præuenire cęteros collatores inferiores, *Clem. dudum §. verum, de sepultur.* Roman. *cons. 298. num. 2. Flamin. de regn. lib. 1. q. 10. à num. 53. & lib. 7. q. 11. à num. 6. Menoch. cons. 183.* plures,

plures, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. nu. 8. Azeued. cons. 7. nu. 8. & à num. 14. Lara de anniuersar. & capell. lib. 2. cap. 10. nu. 24. Azor. d. lib. 6. cap. 25. q. 1.*
8 *& 30.* Secundò potest sub conditione etiam de futuro, & quæ non insit, alternatiuè, copulatiuè, & ad tempus collationem facere *cap. pastoralis 7. q. 1. cap. veniens, de Presbyt. non baptiz. Selu. d. q. 20. nu. 2. & 5. Azor. d. cap. 26. quæst. 1.* plures, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. par. 8. cap. 2. num. vlt.*

9 Verũ contrariũ, immo Papam nõ esse dominũ absolutũ beneficiorũ tenuerũt *S. Thom. 2. 2 q. 100. art. 1. & q. 63. art. 2. Emman. Soar. lit. B. n. 20. Nau. de spolijs §. 3. Sot. de Iust. lib. 3. q. 6. art. 2. Selu. de benefic. par. 2. q. 1. num. 26. Pinel. in rub. C. de rescind. vend. par. 1. cap. 2. nu. 30. Corras. de benefic. par. 1. cap. 1. à nu. 2. Gambar de officio Legati lib. 10. nu. 385 & seq Sarmien lib. 1. select. cap. 8. num. 25. Salzed. ad Bernard. reg. 209. ampl. 5.* ob expressam *B. Pauli auctoritatem 1. ad Corinth. cap. 4.* ibi, *sic nos existimet homo, &c. & 7. ad Corinth. cap 9.* ibi, *dispensatio mihi tradita est*, & *2. ad Corinth. c. 6. & c. vlt.* ibi, *secundum potestatem mihi traditam*, & facit illud *Lucæ 12.* ibi, *quis putas est fidelis dispensator*, propter quæ hæc sententia non caret probabilitate, sed prima receptior.

10 *Præter Romanum Pontificem*: Collige ex tex. Ordinarium seu alium præter Papam non posse prouidere, seu conferre beneficium vacans in Curia, idem probat *reg. 5. Cancel. glos. verbo siue ad nos in Clem. pen. de prebend. Anch. num. 1. Franch. num. 3. Domin.* & reliqui scribentes in præsenti, *Rot. noua decis. 1. nu. 5. de rerum permut. Card. in Clem. 1. vt lite pend. in princ. & n. 17 Rebuff. de nomin. q. 15. num. 27. Simon. in tract. de reseruat. q. 30. nu 1. idem Rebuff. in praxi tit. de reseruat. n. 2. Cou. practic. cap. 36. nu. 7. Gom. in reg. de triennali q. 31. Flamin. de resignat. lib. 2. q. 16. nu. 18. Valasc. cons. 163. nu. 8. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7 cap. 30. q 9. Prax. Episcop. par. 1. verbo beneficia vers. ad secundum pag. 38. Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. à nu. 68. Ego ipse de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 57. nu. 22.* Vnde si
11 Ordinarius prouideat de beneficio, quod vacauit in Curia, prouisus non habebit titulum coloratum, vt per *Valasc. cons. 79. nu. 7. & seq.*

12 Limita primò in beneficijs iurispatronatus laicorum, nam licet reseruatio hæc Iure communi statuta de beneficijs vacantibus in Curia comprehendat beneficia Iurispatronatus Ecclesiastici clericorum, non tamen afficit, nec includit beneficia Iurispatronatus laicorum, vt per *glos. in præsenti verbo collatio*, tradunt *Lap. alleg. 96. Ioan. Lup. in tract. de beneficijs vacant. in Curia §. 11. Rebuff. de nominat. q. 7. num. 21. Roch. de Iurepatron. verbo competens q. 24. num. 54. Cou. pract. cap. 36. num. 2. post princip. Spin. in speculo testament. glos 4. princip. num. 44. Azeued. l. 5. num. 3. tit. 6. lib. 1. nouæ Recopil. Cald. Pereira in resp. pro Pennaranda num. 1. Perez l. 2. vers. dubium etiam tit. 6. lib. 1. Ordinam. pag. 150. Ceuall. commun. contra commun. tom. 4 q. 897 num. 452. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8 Cancell. glos. 17. nu. 2. Cened. d. collect. 21. n. 2. Ego ipse d. alleg. 57. num. 26.*

13 Limita secundo in beneficijs Regularibus, quæ non veniũt in reseruatione beneficiorum in Curia, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Canc. glos. 8. n. 11. quem refero Ego ipse d. alleg. 57. num. 29.*

14 Limita tertiò in beneficijs de Vrbe in quibus locum non habet reseruatio de beneficijs vacantibus apud Sedem, vt per *Gonzal. ad d. reg. 8. Cancel. glos. 13. nu. 14. quem refero Ego ipse d. alleg. 57 num. 32.*

15 *Nos itaque laudabilem, &c.* Notatur ad hoc quòd statutum, seu municipalis lex idem disponens, quod Ius commune, addit speciale vinculum, & maiorem vim Iuri communi, vt per *Cou. practic. cap. 27. num. 4.*

16 *Ipsorum electio, &c.* Ego beneficia electiua comprehenduntur sub reseruatione huius cap. vt tenent *Cosm. in pragm. Sanct. tit. de elect. cap. licet. §. statuit verbo staculo, Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 1. num. 119.*

17 *In Curia Romana* Curia Romana, seu Papæ ibi dicitur esse vbi est Papa, & non vbi est audientia, seu Concilium Papæ, vt docent *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 13. §. 1. à num 2. D. Barbos. in l. 2. § legatis num. 36. ff de iudic.* Quicquid dicant *Perez l. 39. tit. 19 lib. 5 Ordin. pag. 389. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. à num. 387.* & relati à *Cened. ad Sextum collect. 21. num. 4.*

18 *Specialis, & expressa* Ergo non omnino idem est specialis, & expressim, vti per *Tiraquel. de iure mariti glos. 7. num. 149.*

19 In glos. [Dignitatum] ibi (*Quid de Episcopatibus nunquid comprehendantur hac Constitutione, &c.*) Notatur ad hoc quòd sub reseruatione vacationis in Curia non comprehenduntur Episcopatus, & Abbatiæ, quia

sunt

sunt speciali nota digna, vt per Monach. n. 1. & Prob. ad eum num. 41. & 48. in præsenti, Lap. alleg. 48. vbi Mandos. lit. B. Cosm. in pragmat. Sanct. tit. de elect. cap. licet §. statuit, verbo obstaculo, Franc. Marc. decis. 1112. à num. 3. par. 3. Petr. Greg. de re benefic. cap. 24. num. 1. In Abbatijs tamen contrarium tenent Dom. hic num. 10. Simonet. q. 11. Gonzal. glos. 9. à nu. 35. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 114.

SVMMARIVM.

1 *Papa si beneficia vacantia in Curia non confert infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.*
2 *Tex. in præsenti an sit sublatus per Extrauag. 1. de prabend. inter communes, ostenditur,*
3 *Capitulum non potest conferre beneficia vacantia in Curia Romana, quæ Papa intra mensem non contulit.*
4 *Claus.* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, *non tollit statuta per Papam edita, seu confirmata.*
5 *Dies termini non computatur in termino si lex ipsa tempus statuens declaret non computeri.*
6 *Ordinarius post lapsum mensem potest beneficia in* Curia *vacantia conferre.*
7 *Papæ nullum tempus est præfixum ad conferendum, nisi in beneficijs vacantibus in Curia.*
8 *Iurisdictione voluntaria, quæ competat Iure speciali, vel priuilegio, nullus vti valet extra territorium.*
9 *Dictio*, apud, *pro* In *accipitur.*
10 *Beneficium vacare in Curia, & apud Sedem an differat.*
11 *Mensis de quo in hoc tex. currit à die vacationis, non notitiæ.*
12 *Tempus præfixum in negligentium odium non currit ignoranti, vel impedito, secus quando non in odium negligentis, sed in alterius fauorem præscribitur.*
13 *Fauorabilis, & extendenda materia, quamuis correctoria, dicitur vbicunq; agitur de redeũdo ad Ius primæuum, siue commune.*
14 Dies *termini non computatur in termino quando adiungitur numero dierum, vel mensium cum dict. A. vel Ab.*
15 *Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi beneficia potest ea conferre extra propriam diœcesim.*
16 *Episcopus extra suam diœcesim existens potest beneficia vacantia in sua diœcesi conferre.*
17 *Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri, quàm eius Vicario generali.*

Cap. Statutum. III.

1 Episcopi per se, vel si in remotis degunt per suos Vicarios Generales existentes in diœcesibus, possunt post mensem conferre dignitates, & beneficia vacantia in Curia si non fuerint prius per Papam collata, numerando mensem à die vacationis, dummodo Vicarijs hoc sit legitimè cõmissum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arch. Gem. Io. Andr. Butr. Domin. Monach. Anch. Fran. Viu. in rat. lib. 3. pag. 70. Alagon. in compen. pag. 384.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Textum in præsenti sublatum esse per *Extrauag. 1. de prabend. inter communes*, quæ incip. *Piæ solicitudinis*, vbi statuitur quòd beneficia vacantia apud Sedem etiam post lapsum mensis sint Papæ reseruata, tradunt *Rot. decis. 12. ante num. 1. de prabend. in nouis, Miles in repert. verbo beneficia reseruata vacantia in Curia, Lap. alleg. 96. in princ. Simon. de reseruat. q. 30. num. 3. Gom. in reg. de trienn. q. 31. num. 5. vers. & ideo ob eam causam, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. à nu. 148.* Verum *Aene. de Falconib. q. 4. princ. effectu 6. n. 2.* ait non esse magnum peccatum tenere quòd text. in præsenti non sit derogatus per *d. Extrauag.* eo quòd Bonifacius voluit inseri hũc tex. in hoc libro sexto Decretalium, & si esset abrogatus non insereretur, vt dicit idem Bonifacius in proœmio huius libri in fine, ibi, *nullas alias præter illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur in eo Decretales, aut Constitutiones à quibuscunque nostris prædecessoribus* Romanis *Pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri*, præsertim quia *d. Extrauag. 1.* est eiusdem Bonifacij de anno primo sui Pontificatus, & longè postea fuerit compilatus hic liber sextus, videlicet anno quarto, nonis Martij, & ideo cum in hoc libro non reperiatur inserta dicta Extrauagans, sed hic tex. dicit ille auctor quòd ipse Bonifacius ex aliqua causa motus voluit tex. hunc obseruari, dubitant etiam de dicta reseruatione *Zerol. in praxi Episc. par. 1. verbo beneficium §. 3. dub. 4. & par. 2. verbo reseruatio §. 7. Nic. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. nu. 99.*

3 Vt

3 *Vt ij ad quos, &c.* Notatur ad hoc quòd capitulum non potest conferre beneficia vacantia in Curia Romana, quæ Summus Pont. intra mensem non contulit, vt per *Azori.institut.moral. part. 2. lib. 3. cap. 28. quæst. 7.*

4 *Statuto non obstante prædicto.* Notatur ad hoc quòd clausf. *Non obstantibus statutis Ecclesiæ*, non tollit statuta per Papam edita, vel confirmata, vt per *Brunor. à Sole in locis communibus verbo clausula num. 31.* & alios per me citatos in *tractat.de clausul.vsufreq. clausul. 84. num. 1. in vltim. impression.*

5 *A die, quo dignitates, &c.* Notatur ad hoc quòd dies termini non computatur in termino si lex aut Constitutio ipsa tempus statuens declaret non computari, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §.1. glos. 11. num. 42.*

6 *Ea conferre valeant, &c.* Notatur ad hoc quòd si Papa non conferat post lapsum mensem potest Ordinarius conferre beneficia in Curia vacantia, vt per *glos. Ancbar. Dominic.* & reliquos *in præsenti, Gom.de expectat. num. 21. & in reg.de triennali q.31. Simon.de reseruat. q.30. Rebuff. in praxi benefic. tit. de reseruat. num. 2. Stapbil. de litteris gratiæ in prælud. nu.20.& tit. de vi, & effectu clausul. §. sexto sequitur num.7.Massob. in praxi habendi concursum req.7.dub.48.* vbi ait hodie litteras de beneficijs vacantibus in Curia datari sub die obitus, *Aloys.Ricc in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol.decis. 37. num.3.part.2. Ioan. à Cochier super reg.1.Cancel. uum.22.verf.pri-*
7 *ma igitur, Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 1. num. 96.* non operatur tamen hæc restrictio ad mensem, vt post mensem omnino excludatur Papa, vt conferre non possit, sed ad hoc tantùm, vt post hunc mensem manus Ordinarij vlterius non censeantur ligatæ, & ideo potest Papa moram purgare in conferendo beneficia vacantia in Curia, quæ intra mensem non contulerat, si tamen res sit integra; ita *Massobr. in praxi habendi concursum requis.7.dub.49. secundum Romanam impres.* quem refero *Ego ipse de officio Episcopi part.3. alleg.57. sub num. 24.iuxta Lugdun. impress.* & hoc habet tantum locum in reseruatis propter vacationem in Curia, in cæteris autem nullum tempus est Papæ præfixum ad conferendum, vt per *Franch. hic num. 6. Granut. ad Simonet. q. 47.num 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel.§.5.proœm.à num. 143. Nicol. Garc. d. cap.1. num.97. Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi par. 3. alleg.57. sub num.24.*

8 *In eorum diœcesibus existentes.* Notatur ad hoc quòd nullus extra territorium vti valet voluntaria iurisdictione, quæ competat Iure speciali, vel priuilegio, vt per *Cou.lib.3. var. cap. 20. num. 9. vers. cæterum.*

9 In glos. [In Curia] ibi (*& sic idem est dicere in Curia quòd apud Sedem*) Ergo dictio, Apud, pro *In*, accipitur iuxta tradita per *Cened. post lib.pract. & canon. quæst. sing. 19. uum 6. &* per me *in tract. de diction. vsufreq. dict. 40. num.5. secundum* Lugdunen. *impress.*

10 Notatur etiam ad hoc quòd idem est vacare beneficium in Curia, & apud Sedem Apost. vt per *Cou. pract.cap.36. num.4. vers. cæterum*. Sed an hoc verum sit, & quæ detur differentia inter vnum, & alterum modum dixi *de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 57. post num. 24. secundum Lugdunensem impression.*

11 In glos. [Numerandum] ibi (*est ergo expressum illud tempus non à tempore scientiæ, sed vacationis currere*) Notatur ad hoc quòd mensis, de quo in hoc tex. currit à die vacationis, non notitiæ, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par.2. verbo reseruatio vers. decimo.*

12 Licet autem tempus præfixum in negligentium odium non currat ignoranti, vel impedito, tamen secus est quando non in odium negligentis, sed in alterius fauorem præscribitur, vt per *Sanchez de Matrimon. lib. 7. disput. 37. num. 19.*

13 In ead. glos. ibi (*Item per hanc reditur ad Ius commune, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando agitur de redeundo ad Ius primæuum, siue commune, etiamsi materia correctoria sit, semper dicitur fauorabilis, & extendenda; vt per *Nicol. Euerard. in loco à ratione legis larga num. 29. Curt. Iun. cons. 99. num. 3. Osasch. Pedam. decis. 147. num. 20. Villag. in tract. de extens. legum. rub. de extens.legis correctoriæ num.9 & rub. de extens. legis correct. & pœnalis simul à num. 72. Cou. lib.3. var.cap.6.num.4. Tiraq. de Iure primog. q.24.num.6. Menoch. cons.187.num.16. Surd. de aliment.tit.2. q.15. num. 193. Gutier. cons. 1. num.37. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo, vel aduersarij dolo num.82. & de resol.emphyt. cap.13.num.21.& cap. 14.num.25.& de empt. cap.9.num.8.& cap. 33. num. 53. Sanch. de Matrim. lib. 1. disput. 12. num. 2. Farinac. fragm.*

fragm. criminal. par. 1. lit. E. num. 86.

14 In ead. glos. ibi (*Tertium quod non sit computatio de momento ad momentum, &c.*) Notatur ad hoc quòd dies termini non computatur in termino quando adiungitur numero dierum, vel mensium cum dict. A, vel Ab. vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 11. num. 51. Steph. Grat. discep. forens. cap. 161. num. 1. & 2.*

15 In glos. [Per se ipsos] ibi (*qui statim cum vacabant beneficia, etc.*) Notatur ad hoc quòd Vicarius Episcopi habens potestatem conferendi beneficia, potest ea conferre extra propriam diœcesim, vt per *Boer. decis. 30. Cou. lib. 3. var. cap. 20. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 62. num. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 127. num. 1. cum seqq.*

16 In glos [In remotis] ibi (*& dixerunt quidam per hanc litteram quòd quis extra suam diœcesim existens, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus extra suam diœcesim existens potest conferre beneficia vacantia in sua diœcesi, vt per *Cou. d. cap. 20. num. 8. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo beneficia vers. ad nonum pag. 53.*

17 In glos. [Id canonice] Notatur ad hoc quòd Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri, quàm eius Vicario generali, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 20. num. 6. ad finem.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Prouisio facienda est non in pensione, sed in beneficijs vbi mandatur prouideri vsque ad certam summam.*
3 *Pensio in dispositionibus odiosis non venit appellatione beneficij.*
4 *Cathedralis Ecclesia non continetur in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum diœcesis, vel Ciuitatis.*
5 *Canonicatum, vel præbendam habere in Ecclesia* Cathedrali *est magnus honor, & præeminentia.*
6 *Declaratur tex. in cap. pro illorum 22. hoc tit. in* Decretalib.
7 *Cathedralis Ecclesia continetur in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum prouinciæ.*
8 *Dictio,* vsque, *vbi ponitur in litteris, venit ascensiuè.*
9 *Nomen* Sancti *exprimi non solet in Cathedralibus Ecclesijs, sed in inferioribus sic.*

Cap. Quamuis. I V.

1 Papa quando scribit alicui Prælato, vt prouideat alicui vsque ad certam summam v. g. centum aureorum, Prælatus non potest prouidere de hac summa in pensione super beneficio, nisi in litteris fiat expressa mentio de pensione, sed debet prouidere in beneficio. Litteræ tamen super obtinendis beneficijs debent strictè interpretari, quia sunt ambitiosę, & odiosę, & Papa mandans quòd quis prouideatur de beneficio in aliqua Ecclesia Ciuitatis, vel diœcesis, non intelligitur in Ecclesia Cathedrali, licet aliàs sub nomine Ecclesiarum Ciuitatis intelligatur Cathedralis. Cum vero mandat aliquem prouideri in aliqua Ecclesiarum prouinciæ, tunc intelligitur etiam Cathedralis, & Metropolitana. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 71. Alagon. in compend. pag. 384.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *Nō in persona, sed in beneficijs, &c.* Collige ex text. quod in mandato de prouidendo vsque ad certam summam non in pensione, sed in beneficijs prouisio facienda est ita *glos. verbo in pensione, Domin. Anchar. & Franch. num. 2. in præsenti, Cardin. in Clem. per litteras num. 5. in fine, hoc tit. Gom. in tract. de expectatiuis num. 91. Gig. de pensionib. q. 28.* Intellige vt procedat in litteris, seu mandatis, quę ad impetrantis petitionem conceduntur, patet si expendas huiusmodi litteras esse quidem odiosas, nam licet solius liberalitatem concedentis nullius tertij contineant prę iudicium, & sic fauorabiles videantur, meritò tamen odiosę sunt censendę ob ambitionem, quàm continent ex parte impetrantis, iuxta reg. tex. *in l. si quemquam 30. vers. tantum C. de Episc. & Cleric.* fatetur tex. *in præsenti*, ibi, *ambitiosè impetrantes*, ac proinde ad pensiones non esse extendendas, vt text. habet: licet

3 enim verum sit in dispositionibus odiosis venire ea, quę ex lata verbi significatione continentur, tamen pensio cum nullo modo sit beneficium Ecclesiasticum, appellatione beneficij Ecclesiastici nec ex lata significatione, nec aliquo modo continetur per ea quę resoluunt *Rebuff. in tract. de pacificis possess. q. 114. & in tract. de nomin. q. 9. n. 36. Azeued. l. 1. num. 5. tit. 4. lib. 1. noua Recopil. Flamin. de resignat. benef. lib. 1. q. 10. nu. 69. & lib. 2. q. 15. à num. 11.*

num.11.& lib.11.q.4.num.31.& seq. Quintanad.ecclesiast.lib.1.cap.3.nu.13.Gonzal. ad reg. 8.Cancel glos.5.§.5.num 2. Azori.instit.moral. par.2.lib.3.cap.5.q.2.& lib.8.cap.5.q 4. Suar. tom.5. de censuris disp.15. sect.1.num.7. Aloys. Ricc.*in collect.decis.par.2.collect. 425. & in decis Curiæ Archiep Neapol. decis. 71. num.4. par.2.Flores de Mena var.lib.3.q.23.nu.35. Ricciul.de Iure personarum lib.5.cap.19.nu.6.* & cóstat textum in præsenti agere de beneficijs ecclesiasticis,patet ex aduersatiua,*tamen,* de qua hic. Amplia procedere in beneficijs Curatis,in illis enim virtute litterarum prouisio nó est faciéda sicut in pensionibus vt tex. dicit, de quo vide dicta ad *cap.cum in illis 16. in princ.inf.hoc tit.* Limita tex. non procedere quando litteræ Motu proprio conceduntur, de quo vide posita ad *cap. si pluribus 24. infra hoc eodem tit.*

4 *Quamquam sub nomine Ecclesiarum, &c.* Collige ex tex.quod in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum diœcesis,vel Ciuitatis,non continetur Ecclesia Cathedralis, ita *glos.verbo includit, Domin.num.2. Franch.num.5. & reliqui in præsenti,* Abb.*in cap.postulasti num.2.vbi Dec. num.6.de rescript.idem Abb.in cap.vlt.num.6. hoc tit.Cardin.num.8.in* Clem.*1. de suppl.negl. Præl.* Staphil. *de litteris gratiæ tit. de forma expectatiuarum §. nona forma à num. 32. Simon.de reseruat.q.11.num.7. Cou. in cap. alma mater par.2.§.1.nu 4.Gonzal. ad reg.8. Cancel.glos.9. num.5. & glos.10. num. 3.* Habere
5 enim Canonicatum, vel præbendam in Ecclesia Cathedrali est magnus honos, & præeminentia,vt ex hoc tex.colligunt *Gom.in cap. statutum à num.24. de rescript. & Gonzal. ad reg.8. Cancel.glos.2.num.39.* Non obstat text. *in cap.pro illorum 23.hoc tit. in Decretal.* quia omissis varijs intellectibus,quos adducit *Staphil.vbi sup.nu.32.* respondetur textum agere de mandato de prouidendo, quod secundum verba ibi prolata, & intentionem concedentis, comprehendebat Ecclesiã Cathedralem.

7 *Secus autem, &c.* Collige ex text. in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum prouinciæ contineri Ecclesiam Cathedralem, ita *glos.verbo prouinciæ, Domin.num.9. Anch.nu. 4. Franch. num.8.* & reliqui in præsenti, sic limitatur hic text. in vers. præcedenti propter rationem de qua hic. Amplia tex. procedere quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesia Patriarchatus Regni, tunc enim non solum in Cathedrali, verum etiam in Metropolitana est facienda prouisio, ita *Domin. & Franch. dictis locis.*

8 In glos [Vsque ad certam] ibi *(et cum istud vsque ponitur in litteris, intelligo quòd veniat ascensiue)* Vide quę dixi in *tract.de dictionibus dict.436.secundum Lugdunen.impress.*

9 In glos.[Non extendit] ibi *(quia in Cathedralibus Ecclesijs nó solet exprimi nomen Sancti,sed in inferioribus sic)* Ita Menoch.*de arbitr. casu 201.num.134. Rendin. in prompt. recept. sentent.tom.1.tit 7.num.18.* vbi late disputat, *Rebuff.in tract.nominat.q.9.num.6.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium seculare impetranti prouidetur de beneficio per seculares clericos vsque ad præscriptionem legitimam possesso.*

2 Clerico *seculari Prioratum impetranti simpliciter non prouidetur de consueto per* Re*ligiosos gubernari.*

3 *Possessionem continuam habere oportet ad inducendam præscriptionem circa statum, & qualitatem beneficij.*

4 *Beneficium Ecclesiasticum præscriptionem recipit.*

5 *Beneficij status vt præscribatur requiritur tempus quadraginta annorum.*

6 Beneficium *seculare, quod antea per clericos seculares administrabatur, si per 40.annos continuè, & pacificè ab vno, vel pluribus Monachis in eo institutis fuit gubernatum, in Regulare transformatur.*

7 *Beneficia Regularia dicuntur illa, quæ per 40.annos, consueta sunt regi per viros Regulares, & quæ per Regulares regi debent, vt num.13.*

8 *Beneficium Regulare obtentum per seculares spatio 40. annorum efficitur seculare.*

9 *Tempus 40.annorum sufficit, vt prædium assumat qualitatem rei liberæ.*

10 *Beneficium de sui natura manuale potest ex consuetudine effici perpetuum.*

11 Actus *quis sufficiens iudicetur ad confirmandam, & inducendam consuetudinem, ostenditur.*

12 *Beneficium Regulare non potest concedi clericis secularibus, nec è conuerso.*

14 *Beneficia omnia secularia in dubio præsumuntur, nisi* Regularia *probentur.*

Cap.

Cap. Cum de beneficio. V.

1 Papa quando mandat aliquem prouideri de beneficio consueto assignari clericis secularibus si legitimè, & pacificè clerici seculares possiderunt beneficium Regulare, itaut compleuerint legitimam præscriptio-
2 nem, idest quadraginta annorum, potest de illo prouideri. Item si scribatur aliquem clericum secularem prouideri de Prioratu, non potest prouideri de Prioratu solito gubernari per Regulares, nisi hoc in litteris caueatur expressè. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 72. Alagon. in compend. pag. 384.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

3 *Continuè.* Ego ad inducendam præscriptionem circa statum, & qua litatē beneficij oportet continuā habere possessionem, vt per *Balb. de præscrip. 3. p. 6. princip. in princ. Cou. in reg. possess. p. 1. §. 12. à princ.*

4 *Vt præscriptio legitima, &c.* Colligе ex tex. beneficium Ecclesiasticum præscriptionem recipere, vt per *glos. verbo legitima, Dom. Anch. notab. 4. Franch. & omnes in præsenti, Selu. de benefic. par. 3. q. 11. nu. 127. Gom. de expectat. nu. 68. Staphil. tit. de formis expectatiuarum super 8. forma num. 4. Rebuff. in praxi benefic. tit. Regularia beneficia.*

5 Et ad præscribendum statum beneficij requiri tempus quadraginta annorum tradunt *Anchar. in princ. Franch. num. 5. in præsenti, Staphil. d. §. 8. forma num. 4. Rebuff. d. tit. Regularia beneficia num. 1. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 16. num. 14. Cald. Pereira in resp. pro monasterio de Ossera num. 1. Gutier. practic. lib. 3. q. 18. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 7. nu. 8. & glos. 8. nu. 32. Valasc. consi. 99. nu. 4.*

6 Vnde beneficium seculare, quod antea per clericos seculares administrabatur, si per 40. annos continuè, & pacificè ab vno, vel pluribus Monachis institutis in eo fuit gubernatum, in Regulare transformatur, & regulare dicitur, secundum *Nau. cons. 8. à num. 1. hoc tit. Cald. Pereira de renouat. q. 15. num. 20. cum seq. Gonzal. d. glos. 7. num. 8. cum seqq.* nam

7 Regularia beneficia dicuntur illa, quæ per 40. annos consueta sunt regi per viros Regulares, ex *Rebuff. de nominat. q. 15. num. 23. & in praxi benefic. tit. Regularia beneficia num. 1. Gonzal. dicta glos. 8. num. 31.* Sic è
8 conuerso beneficium Regulare obtentum per seculares per annos 40. & vltra efficitur seculare *Felin. in cap. in nostra num. 43. de rescrip. Achil. de Grassis decis. 8. nu. 3. de restit. spoliat. Cephal. cons. 358. nu. 16. cum seq. & n. 20. lib. 3. Mascard. de probat. concl. 172. nu. 2. 10. & 20. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 20. n. 5.*

9 Tempus enim quadraginta annorum sufficit, vt prædium assumat qualitatem rei liberæ, ex *Valasc. cons. 95. num. 4. & 11.*

10 Et beneficium de sui natura manuale potest ex consuetudine effici perpetuum, & vice versa, vt per *Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. num. 34. & 38.*

11 *Ab vno, vel pluribus.* Notatur ad hoc quòd quamuis in consuetudine regulariter binus actus requiratur, si tamen vnicus tantùm occurrerit, isque habuerit tractum successiuum, ac continuationem per tempus requisitum ad consuetudinem inducēdam, is actus solus ad confirmandam, & inducendam consuetudinem sufficiens erit, vt per *Molin. de primogenis lib. 2. cap. 6. num. 26. Gutier. practic. lib. 2. quæst. 73. num. 2.*

12 *Non potest de Prioratu, &c.* Notatur ad hoc quòd beneficium Regulare non potest cōcedi clericis secularibus, vel è conuerso seculare Regularibus, vt per *Ancharan. num. 1. Franch.* & reliquos scribentes in præsenti, *Concil. Tridentin. sess. 14. de reformat. cap. 10. & sess. 25. de Regularibus cap. 21. Selu. de benefic. part. 3. quæst. 11. num. 130. & quæst. 58. Gomes. de expectat. num. 68. Cosm. in pragmatic. Sanct. tit. de collat. §. illi vero, verbo Religiosis, Borgas. de irregular. par. 1. quæst. 6. num. 23. Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensation. cum Regular. & in tract. de pacific. possess. num. 259. Corras. de benefic. par. 3. cap. 5. num. 13. Cou. in cap. 2. num. 2. & 3. de testament. Hoied. de incompatibilitat. benef. in cap. final. num. 92. Nau. cons. 3. hoc tit. Flamin. de resignation. benefic. lib. 4. quæst. 5. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 34. art. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 7. à num. 3. & glos. 8. Cardinal. Tusch. lit. B. concl. 67. Aloys. Ric. in collect. decis. p. 4. collect. 763. Steph. Grat. discep. for. cap. 574.*
13 *num. 15. cum seqq.* Regularia enim beneficia sunt, quę per Regulares, seu Religiosos regi debent, *Nicol Garc. de benef. p. 1. cap. 6. nu. 13.*

14 *Nisi hoc in litteris, etc.* Notatur ad hoc quòd secularia præsumuntur in dubio, omnia beneficia, nisi

nisi Regularia probentur, vt per *Nau.consf.8. num.1.sub hoc tit. Mascard.de probat. concluſ. 171.Zerol.in praxi Episcop. par.1. verbo beneficium verſ. decimoſecundo, Cou.in reg. poſſeſſor par.2. §. 1. num. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ.7. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Perſonatum habere cum cura, & prębendam, cui annexa eſt Parochialis Eccleſia, non eſt contra Concilium generale, & nu.2.*
3 *Dignitas aliquando eſt ſine cura, & adminiſtratione ſpiritualium.*
4 *Cura annexa non eſt facienda mentio.*
5 *Vicarius Eccleſiæ Parochialis vnitæ præbendæ an habeat illius curam, vel potius præbendarius? remiſſiue.*
6 *Reſidere tenetur quis in Eccleſia principali, non autem in annexa.*
7 *Beneficia plura etiam incompatibilia poſſunt ratione vnionis ab vno obtineri.*

Cap. Super eo. VI.

1 PErſonatum habens, poteſt habere ſimul & præbendam, cui ſit annexa Eccleſia Parochialis cum cura animarum ſine diſpenſatione. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Gemin. Io. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 73. Alagon. in compend. pag. 385.* remiſsiue *Ximen. in concordant. par. 1.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *Abb. in cap. expoſuiſti num. 3. & in cap. extirpandæ §. quia vero in 2. lect. num. 27. hoc tit. in Decretalib. Rebuff. in praxi beneſ. tit. forma, & declaratio nouæ prouiſ. verbo cum annexis, Hoied. de incompatibil. beneſ. par. 1. cap. 13. num. 50. & par. 2. cap. 3. à princip. Fuſc. de viſitatione lib. 2. cap. 7. num. 8.*

3 *Simul cum perſonatibus*, Notatur ad hoc quòd dignitas aliquando eſt ſine cura, & adminiſtratione ſpiritualium, vt per *Boer. deciſ. 286. n. 6.*

4 *Quibus Parochiales Eccleſiæ ſunt annexæ, &c.* Notatur ad hoc quòd de cura annexa non eſt facienda mentio, vt per *Card. in Clem. vnic. num. 6. quæſt. 9. de offic. vicar. & conſ. 30. ante num. 1. verſ. ex hoc videtur, Felin. in cap. poſtulaſti num. 1. verſ. ſi enim cura, de reſcript. Gutier. allegation. 8. nu. 9. Menoch. de arbitrar. caſu 201. num. 67. Rebuff. in tract. nominat. quæſt. 9. num. 14.*

5 In gloſ. [Annexæ] ibi (*ſed an ipſe Vicarius, vel ipſe præbendarius curam animarum illius Parochiæ habeat, &c.*) Hanc quæſtionem latè diſputaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi par. 1. tit. 2. gloſ. 17. à num. 41. & in collect. ad cap. vlt. de offic. Vicar. in Decretalib.*

6 In gloſ. [Non obuiet] ibi (*quia in Eccleſia annexa præbendæ non tenetur reſidere*) Notatur ad hoc quòd in Eccleſia principali non vero in annexa tenetur quis reſidere, vt per *Rebuff. in repet. cap. extirpandæ §. qui vero notab. 4. ſup. hoc tit. Nicol. Garc. de beneſic. par. 12. cap. 2. num. 23.*

7 In ead. gloſ. ibi (*Ergo Conſtit. de multa hic locum non habet*) Notatur ad hoc quòd ratione vnionis poſſunt obtineri ab vno plura beneficia etiam incompatibilia, vt per *Flamin de reſignat. beneſic. lib. 3. quæſt. 1. num. 119. Gutier. allegat. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 5. §. 7. num. 21.*

8 In gloſ. [Diſpenſatio] Vide quæ dixi in *collect. ad cap. eam te, de reſcrip. in Decretal.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorum in impetratione inſpicitur data, non præſentatio, vel receptio.*
2 *Prioritas Iuris in beneficijs conſiderantur ex tempore vtili, non vero ex tempore traditionis.*
3 *Datæ tempus, non vero præſentationis in litteris Apoſtol. inſpicitur, ſi gratia ſit perfecta, vt num. 4.*
5 *Declaratur* tex. in cap. dilectus, hoc tit.
6 *Declaratur* tex. in cap. ſuper eo, de appell.
7 *Limitatur, & declaratur* tex. in præſenti.
8 *Canonicatus abſque præbenda conferri poteſt.*

Cap. Eum, cui, VII.

1 DAta, & non præſentatio, vel receptio in beneficijs aſſequendis conſideratur, & is præfertur alij, qui prius habuit datam. Colligunt ex Ordinar. *Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rat. lib. 3. pag. 73. Alagon. in compend. pag. 385.*

2 *Licet non dum ſit in ea receptus.* Collige ex text. quòd prioritas Iuris in beneficijs conſideratur ex tempore tituli, non vero ex tempore traditionis, ita *gloſ. verbo primò,*

primò, Franch. num. 1. Anchar. num. 2. Dominic. num. 3. in præsenti, glos. communiter recepta *verbo collatio in cap. penult. hoc tit.* tradunt omnes *in cap. si tibi absenti, inf. hoc eodem tit.* resoluunt *Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 1. & in cap. quamuis pactum par. 2. § 4. num. 15. Gom. in reg. de non tollendo iure quæsito quæst. 1. pag. 34.* Probatur quia talis prioritas iuris, & prælatio non aliter considerarur quàm ex dominij translatione, ex reg. *tex. in l. quoties C. de rei vendic.* vbi omnes norant, & constat dominij translationem in beneficijs Ecclesiasticis non fieri ex traditione ipsius beneficij, sed solo titulo à superiore legitimè obtento *cap. si tibi absenti, inf. hoc tit. cap. 1. de eo, qui mittitur in possess. hoc lib.* ideo prioritas iuris in beneficijs Ecclesiasticis non ex traditione, sed ex titulo considerari dicendum est.

3 *Licet isti, &c.* Collige ex text. quod in litteris Apost. inspicitur tempus datæ, non vero tempus præsentationis, id enim probant *text. in cap. eam te, de rescript. & in cap. si eo tempore, & in cap. tibi qui, eod. tit. hoc lib.* tradunt *Domin. Anchar. & alij in præsenti, glos. verbo tempore in cap. 2. de decimis hoc lib. glos. verbo Canonicus in cap. statutum, de rescript. Innoc. in cap. mandatum, eodem tit. Abb. in cap. dilectus num. 7. hoc tit. Dec. num. 5. Felin. num. 18. in d. cap. eam te, Molin. de primog. lib. 2. cap. 7. num. 58. Cuch. instit. maior. lib. 1. de rescript. tit. 4. num. 26. Flamin. Paris. de resignation. benef. lib. 1. q. 6. num. 31. & lib. 8. q. 8. num. 112. Mar. Ant. var. resolut. lib. 1. resol. 24. num. 12.*

4 Intellige in gratia perfecta, nõ vero quando gratia proponitur imperfecta, patet si expendas data gratiæ perfectione statim acquiri ius impetranti, vt probat *tex. in cap. si postquam, & in cap. quia sæpe 25. & in cap. pen. inf. hoc tit.* aduertunt *Mandos. reg. 12. Cancel. q. 5. num. 2. Franch. in cap. quia sæpe, inf. hoc eodem tit. num. 2. & in d. cap. pen.* in quo Iure omnibus alijs præferendus est ille, qui litteras impetrauit, non sic si gratia imperfecta proponatur, in qua ius statim non quæritur, sed postquam executioni mandarur, iuxta ea, quæ resoluunt *Staphil. de litteris gratiæ tit. de mandatis de prouidendo §. octaua forma, Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 33. num. 9.* idque colligitur ex verbis huius tex. ibi, *collatus est*, quæ concludunt perfectam esse gratiam de qua hic agitur.

5 Non obstat *cap. dilectus 27. hoc tit.* quia agit de gratia imperfecta, idest de mandato de prouidendo, in quo non constat dari clausulam decreti irritantis, nec executorem ad prouidendum, qui data intimatione affectam faciant præbendam, iuxta *text. in dicto cap. tibi qui, & in cap. si à Sede Apostolica, inf. hoc eodem tit.*

6 Nec obstat *cap. super eo 12. in fine, de appellat.* quia respondetur textum illum, & Iura similia procedere quoad vsum, & exercitium potestatis, ad quod necessaria est præsentatio, vt docent *Felin. in dicto cap. eam te num. 21. Molin. dicto cap. 7. num. 58. Gom. in cap. 1. de rescript. hoc. lib. num. 31. Stapbil. de litteris gratiæ tit. quibus modis expirent litteræ ad beneficia, in princ. num. 5.*

7 Limita primò text. in præsenti non procedere quando secundo impetranti virtute litterarum debetur dignitas, quæ habet annexam præbendam illam vacantem, per ea, quæ notaui ad *cap. quia sæpe, hoc eodem tit.*

Limita secundò non procedere si præbenda esset Sacerdotalis, & secundus impetrans haberet ætatem requisitam, non vero primus, de quo vide posita ad *cap. si eo tempore, de rescript. hoc. lib.* Vtrum autem text. procedat quando non constat quis prius litteras Apostolicas obtineat, vide notata ad *cap. duobus, de rescript. hoc. lib.*

8 *Canonicatus.* Collige ex text. quòd Canonicatus conferri potest absq; præbenda, idem probat *tex. in cap. dilectus, & in cap. relatum 9. & in cap. pro illorum 22. hoc tit. & in cap. vlt. in prin. & in vers. in illis, inf. de concess. præb.* tradunt *glos. verbo receperunt*, vbi *Abb. num. 16. Dec. num. 3. in cap. cum M. de constit.* vbi communis.

Cap. Si pro Clericis. VIII.

1 Papa si scribit alicui Ordinario quòd prouideat alicui de beneficio etiam Curato, & talis prouidendus non habet Ordinem requisitum, potest Episcopus illi prouidere de beneficio eriam Curato, sed prouisus tenetur primis temporibus à Iure statutis accipere Ordines, quos beneficium requirit, quamuis in litteris non fuerit facta mentio quòd Ordinem non habet. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas Gemin. Ioan. Andr. Archid. Ancharan. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 74. Alagon. in compend. pag. 385.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmat *Azori.instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 5. quaest. 9. vers. nec obstat, & cap. 8. quaest. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Mandato alterius super prouisione facienda per Papam impleto prouisio auctoritate Papae intelligitur esse facta, & num. 2.*
3 *Intellige quando Papa adiecit in rescripto,* auctoritate nostra, *vel apposuit in mandato de prouidendo verbum*, praecipimus, *vt num. 4.*
5 *Receptio in Canonicum facta per Legatum à Latere non censetur fieri auctoritate Apost.*

Cap. Si eum. IX.

1 Legatus quando mandat quod aliquis prouideatur de beneficio, vt de Canonicatu primò vacaturo, & deinde Papa dicit quòd secundum litteras sui Legati illum recipiant, recipitur tunc Apost. auctoritate, & Legati, & est praeferendus in praebenda alijs receptis auctoritate Legati, vel alia auctoritate. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 75. Alagona in compend. pag. 387.*
2 Hanc eandem conclus. probat *tex. in cap. si Apostolica 22. inf. hoc eod. tit. glos. verbo concedimus, vbi Domin. num. 5. & Franc. num. 4. in cap. cum aliquibus, de rescript. hoc lib. glos. vlt. in cap. bi qui inf. eod. Cassad. decis. vnic. de confirm. vtili, Gom. in cap. 1. num. 12. de iudic. hoc lib.* Intellige vt procedat quando Papa adiecit, prout hic, in rescripto verbum, *aucto-*
3 *ritate nostra*, secus si tale verbum non addatur, patet si expendas in casu huius text. tractari de suscitanda, & confirmanda potestate Legati, ad quem aliàs attento Iure praedicta potestas competebat, vnde necessarium fuit dictum verbum adijcere, vt prouisio Apost. censeretur iuxta supra resoluta, aduertit *Domin. num. 3. in d. cap. bi qui*, sic aliàs si mandatum de quo hic processerit à Legato, qui de Latere non esset, tunc cum talis Ordinarius non sit in collatione beneficij, ex *d. c. 1.* quantuncunq; verbum, *auctoritate nostra*, de quo in tex. non apponeretur, adhuc receptus virtute mãdati, auctoritate Apost. recipi diceretur, siquidē etiam semota cõfirmatione Pontificis ipsa prouisio à tali Legato facta Apostolica dicebatur, vt probat *text. in dicto cap. bi qui, in 2. parte.*
4 Vnde ex his infertur decisionem huius tex. procedere similiter quando Pontifex verbum *praecipimus*, in mandato de prouidendo apponit, tunc enim eo modo prouisio de qua in tex. non Ordinaria, sed Apostolica reputatur ex *glos. verbo concedimus in cap. cum aliquibus, de rescript. hoc lib. Gom. in cap. 1. nu. 12. de iudic. hoc eod. lib.* & constat ratione siquidem, stante mandato de prouidendo certae personae Episcopus praecise tenetur ad ea, ad quae aliàs non tenebatur, ex reg. *tex. in l. non quicquid ff. de iudic.* quicquid dubitent nonnulli, vt per *Abb. num. 8. Felin. num. 3. in d. cap. licet. Dec. in cap. relatum num. 3. sup hoc tit.*
5 *Non Legati.* Collige ex tex. quòd receptio in Canonicum facta per Legatum Sedis Apost. scilicet de Latere, non censetur fieri auctoritate Apostol. idem probat *tex. in d. cap. bi qui, & in cap. si à sede inf. hoc tit.* tradit *glos. verbo legationis in cap. si Apostolica 22. inf. eodem*, intendit *glos. vlt. in cap. litteris, de rescript. & verbo deputatus in Clem. auditor, eodem tit. & verbo Apostolicae in Clem. quia contingit, de Relig. domib.* tradunt *Specul. tit. de Legato § nunc tractemus in princip. Cosm. in pragmat. tit. de collation. § item voluit, ad verbum Romanus, in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatum alternatiuè plures collatores includens verificatur in primo vacante, insimul vero vacantibus ordo scripturae seruatur.*
2 *Mandatum de prouidendo à Papa concessum tenetur Episcopus executioni mandare vbi scandalū, vel aliquod malū nō proponitur.*
3 *Ordo scripturae seruandus est in mandato de prouidendo plures collationes alternatiuè concludente pluribus beneficijs vacãtibus.*
4 *Mandatum de prouidendo adimpletur statim in primo beneficio vacante.*
5 *Verbum simpliciter prolatum de prima vice intelligitur.*
6 *Clausula*, Quod duxerit acceptandum, *addita in mandato de prouidendo operatur vt in primo beneficio vacante non sit necessariò prouisio facienda, sed aliud beneficium expectabitur.*
7 *Prouisio an sit facienda in beneficio vacante ad alterius collationem pertinente virtute mandati de prouidendo.*

Cap-

Cap. Mandato. X.

1 Papa quando mandat tibi Episcopo vt prouideas de beneficio pertinente ad tuam, vel alterius iurisdictionem, intelligitur de primo vacaturo, si vero plura simul vacent, est spectandum in litteris quæ collatio primò nominetur, & illi beneficium est dandum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monach. Butr. Franch. Viuian. in ration. lib. 3 pag. 75. Alagon. in comp. pag. 386.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Prouidere debebis.* Collige ex tex. quod Episcopus tenetur executioni mandare mandatum de prouidendo à Romano Pont. concessum, fatentur omnes in præsenti, tradunt *Abb. num. 2.* per tex. ibi *in cap. pastoralis §. quia vero, de officio deleg.* resoluunt omnes *in cap. si quando, de rescript.* vbi *Nau. remed. 2. & in cap. cum teneamur, de præbend. Cou. lib. 1. var. cap. 1. à nu. 4. & num. 10. Marant. disp. 1 nu. 4.* in specie *Cou. in reg. peccatum par. 2. in princip nu. 8. & præctic. cap. 35. nu. 6.* Intellige vt procedat quando in executione mādati de prouidēdo scandalum, vel aliquod malum non proponitur contra bonum publicum, patet si expendas mandatum à Pontifice Romano esse mandatum superioris arg. *tex. in cap. dudum vers. nos quia, inf. hoc tit.* ac proinde non posse ab inferiori suspendi nisi aliquid proponatur ex quo verisimilis mens superioris colligatur, quæ quidem reperitur si scandalum in executione mandati immineat, vel malum aliquod contra bonum publicum, cum superior mandans non videatur intēdere aliquid iniustum cum scandalo, vel contra bonum publicum, aduertunt *Dec. n. 3. Abb. nu. 2. in d. cap. cum teneamur*, facit *tex. in c. nihil de præscrip.* immò in dubio potius per importunitatem, quàm ex animo mandasse præsumitur, vt significat *text. in dicto cap. si quando, in fine.*

3 *Si vero, &c.* Collige ex tex. quòd in mandato de prouidendo plures collationes alternatiuè concludente pluribus beneficijs vacantibus scripturæ ordo seruandus est, tradunt *glos. verbo scripturæ, Domin. & Franc. nu. 2. Anch.* & alij in præsenti, idem tradit *glos. in reg. in alternatiuis, de reg. Iuris lib. 6.* Intellige vt procedat in alternatiua ordinis, patet si expendas prædictam alternatiuam ordinis induci ex coniectura voluntatis disponentis iuxta *tex. in l. heredes mei §. vlt. ff. ad S. C. Trebell.* sic aliàs si mandatum de prouidendo ordine conuerso concipiatur, videlicet ad alterius, vel ad tuam collationem, eodem modo scripturæ ordo seruandus est, itaut pluribus simul vacantibus beneficijs prouisio fiat de beneficio pertinenti ad collationem alterius, aduertit *glos. verb. à te in præsēti.*

4 In glos. [Ad illius] Vult *glos.* quod mandatum de prouidendo, de quo hic, adimpleatur statim in primo beneficio vacāte, itaut de illo virtute mādati fiat prouisio, idem probat text. in præsenti, ibi, *de beneficio, quod primò vacabit, &c.* tradunt *Domin. nu. 1. Anchar. Franch.* & alij hic, *Domin. n. 2. in cap. vlt. de renunciat.*

5 *hoc lib.* & iuuat quia verbum simpliciter prolatum de prima vice intelligitur *l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif. Soccin. cons. 147. n. 5. lib. 5. Ias. cons. 36. col vlt. lib. 3. Alex cōs. 16. n. 9.*

6 *lib. 4.* Secus quando clausula in mandato de prouidendo additur, *quod duxerit acceptandum*, tunc enim virtute mandati in primo beneficio vacante nō est necessariò prouisio facienda, sed aliud beneficium expectabitur, vt tradit *hæc glos. in fin. & Staphil. de litteris gratiæ tit. quibus modis expirent littera §. 3. nu. 3.*

7 In glos. [Ad te] ibi *(dico tamen, &c.)* Dubium est an prouisio sit facienda in beneficio vacante ad alterius collationem pertinente virtute mandati de prouidendo, quod concipitur sub hac forma, *ad tuam, alioquin ad cuiuscunque collationem pertinente?* In quo *Franch num. 2. & 3. Domin. num. 2.* hic existimant in primo beneficio ad alterius collationem pertinente non esse faciendam prouisionem virtute mandati, quod sub tali forma concipitur. Contrarium tamen tenet *Archidiac.* quem refert, & sequitur *Anchar. in præsenti*, quas contrarias opiniones ad concordiam reduci posse veriùs sentio, vt scilicet posterior intelligatur quando mandatum de prouidendo ad Episcopum, prior vero quando ad alium dirigitur, ad quem potestas conferendi virtute alicuius priuilegij, consuetudinis, aut præscriptionis spectat.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primò vacante, si negligit petere præbendam sibi debitam extincta est gratia, si autem sibi collatus fuerit Canonicatus, tunc habebit præbendam cum nullus est ibi expectans auctoritate Apost.*

2 *Papa si simpliciter mandat alicui prouideri de be-*

de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de alijs.
3 *Mandatarius potest præbendam, quam neglexerat, petere si iterum vacet.*
4 *Iudex dicitur vir bonus.*
6 *Gratia extinguitur per negligentiam.*

Cap. Si Clericus. XI.

1 PApa quando mandat alicui prouideri de præbenda primò vacatura, & postea eundem recipi in Canonicum, si ipse est negligens in petenda prima præbenda, gratia expirat, & non potest secundam petere, quia non est Canonicus. E contra vero si Papa ei confert Ius Canoniæ, & factus est Canonicus auctoritate Apost. & mandat Canonicis, vt conferant præbendam primò vacaturam, & ille fuit negligens in ea petenda, potest adhuc aliam petere, quia gratia non est extincta, & præfertur alijs (non tamen auctoritate Pontificia expectantibus) aliàs facta collatio alteri in illius præiudicium eo ipso non valet. Colligunt ex Ordinar. *Arebid. Lap. Abb. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 76. Alagona in compend. pag. 386.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Aliam postmodum, &c.* Notatur ad hoc quòd si Papa simpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo, & non de alijs, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone num. 27. & 39. ff. de verbor. signif.*

3 *Verum si præfatus clericus, &c.* Notatur ad hoc quòd mandatarius potest præbendam, quam neglexerat, petere si iterum vacet, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 162.*

4 In glos. [Negligenter] ibi (*arbitrio boni viri, idest Iudicis*) Ita *Tiraquel. de retractu lig. §. 9. glos. 3. num. 26.*

5 In glos. [Aliam] Vide *Tiraquel. de retractu lig. ad finem tit. num. 41.*

6 In glos. [Extincta] Notatur ad hoc quòd per negligentiam extinguitur gratia, vt per *Stapbil. de litteris gratiæ tit. quibus modis expirent litteræ, vers. tertio expirat num. 1. cum seq. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 24. nu. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Receptus auctoritate Papæ etiā ad mādatum alterius, præferēdus est alijs in præbendis.*
2 *Recepti à maiori, seu digniori præferuntur cęteris receptis ab inferiori, etiamsi illi sint tempore posteriores.*
3 *Actus vt dicatur prorogatus oportet in eo eandem interuenire formam, & qualitatem, quam habebat actus, qui prorogatur, aliàs magis dicetur nouus actus.*

Cap. Hi qui. XII.

1 REceptus in Canonicū auctoritate Apostolica est præferendus in pręběnda alijs receptis etiam auctoritate Legati. Quòd si Legatus habeat speciale mandatum tūc dicitur receptus auctoritate Apost. & præfertur. Colligunt ex Ordin. *Gemin. Ioan. Andr. Archidiac. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 76. Alagon. in compend. pag. 383.*

2 *Cæteris anteferri, &c.* Notatur ad hoc quòd recepti à maiori, seu digniori pręferuntur cæteris receptis ab inferiori, etiamsi illi sint tempore posteriores, vt per *Tiraquel. de nobilit. cap. 6. num. 8.*

3 In glos. [Specialiter] ibi (*auctoritate Legati prorogata receptus videtur*) Notatur ad hoc quòd vt actus dicatur prorogatus oportet in eo eandem interuenire formam, & qualitatem, quam habebat actus, qui prorogatur, àliàs magis dicetur nouus actus, vt per *Gutier. de Iuram. confirmat. par. 1. cap. 49. nu. 8. D. Barbos. in l. 1. art. 1. num. 74. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Papa vbi confert Canonicatum alicui, & mandat prouideri de præbenda primò vacatura si Canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt postea vacantem, non tenet collatio.*
2 *Ius ad rem acquiritur dumtaxat ex mandato de prouidendo.*
3 *Dictio, Vacatura, in materia reseruationis, capit tunc vacantia.*

Cap. Si postquam. XIII.

1 PApa quando confert Canonicatum alicui, & mandat prouideri de præbenda primò vacatura, & nulli alij de iure debita, si Canonici ignorantes mandatum conferunt præbendam primò vacantem alteri ignoranti etiam mandatum, collatio non tenet,

tenet, quia Canonicus auctoritate Apost. factus habet ius ad primam præbendam, quam iustè potest perere, & non potest alteri confer. ri, licet ignorãti mandatũ. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 77. Alagona in compend. pag. 387.* remissiue *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Ius ad obtinendum præbendam, etc.* Notatur ad hoc quòd ius ad rem acquiritur dumtaxat ex mandato de prouidendo, vt per *Gom. in reg. de non tollendo iure quæsito q. 21. num. 33. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. §. 2. nu. 56.* vbi dicit sic fuisse resolutum in *vna Burgen. Canonicatus 18. Aprilis 1597. coram Card. Pamphilio.*

3 In glos. [Vacaturam] ibi (*multò fortius ergo vacantem*) Notatur ad hoc quòd *dict. vacatura*, in materia reseruationis capit tunc vacantia, vt per *Dec. consi. 333. Viso tenore sub n. 4 vers. & videmus, Simonet. de reseruat. q. 74. Gonzal. ad d. reg. 8. §. 5. proœm. num. 66. Mandos. in reg. 26. de vacaturis post promot. in proœm. num. 3. & 4.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Papa concedendo alijs potestatem eandemmet, sibi reseruat, & maiorem.*
3 *Iurisdictionem alicui Papa committens eandem, & maiorem sibi retinet.*
4 *Princeps licet concedat alicui iurisdictionem priuatiuè, tamen cum illis concurrere potest, quia semper maiorem potestatem videtur apud se retinuisse.*
5 *Princeps non dat tantam potestatem alteri quin plus sibi retineat.*
6 *Principis auctoritas semper censetur præseruata in concessionibus.*
7 *Præuentioni locus est inter Papam, & Ordinarium.*
8 *Papa, & Episcopo concurrentibus in collatione beneficij in mense Ordinario vacantis illius prouisio præualet, quæ præcessit.*
9 *Gratia, & dispensatio tacita veritate vitiatur quando est gratia finalis concessionis, secus quando est solum causa impulsiua.*
10 *Mandatum de prouidendo speciale derogat generali mandato præcedenti, licet de illo nulla expressa mentio habeatur.*
11 *Priuilegio generali de conferendis beneficijs derogatur per speciale gratiã alteri factã.*
12 *Clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*
13 *Certans de beneficio quærendo de lucro simpliciter tractare videtur.*
14 *Dispensatio quamuis odiosa sit ac strictè intelligenda, attamen potestas dispensandi commissa alicui est latè interpretanda.*
15 *Beneficia Curata possunt conferri vigore facultatis data ad conferendum.*
16 *Argumentum ex sequella absurditatis bonum est.*

Cap. Dudum. XIV.

1 Papa quando concedit suo Legato facultatem acceptandi resignationes beneficiorum, & illa conferendi, si Papa deinde facit aliquem Canonicum Ecclesiæ legationis, & mandat executoribus deputatis vt prouideatur hic de præbenda primo vacatura si vacar per resignationem, & interim Legatus illam confert alicui, collatio non tenet, quia stat pro Canonico creato à Papa, licet in mandatis nullam fecerit mentionem de potestate concessa Legato, quia sufficit decretum irritans quicquid attentatur contra decretum Papæ, cum agitur de lucro electi ab Episcopo, & non de præiudicio Episcopi. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 77. Alagona in compend. pag. 387.* remissiue *Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 *Penes nos tamen nihilominus remansit maior.* Notatur ad hoc quòd Papa concedendo alijs potestatem eandemmet sibi reseruat, & maiorem, vt per *Grammat. voto 28. n. 4. Roland. cons. 1. num. 135. vol. 2. Pereg. cons. 1. nu. 13 vol. 1. Gonzal ad reg. 8. Cancel. §. 2. proœm. num. 2. cum seqq.* asserentes ad hoc esse textum hunc singularem, peregrinum, & optimum.

3 Vnde Papa committens alicui iurisdictionem aliquam, eandem, & maiorem sibi retinet, *Bald. cons. 326. in fine vol. 1. Grammat. decis. 30. num 4. Menoch. cons. 479. num. 9. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 35. num. 59.* vbi ait quod licet Princeps concedat alicui iurisdictionem non ideo eam à se abdicat, sed semper maior apud ipsum remanet, *D. Barbos. in l. 1. ff. de Iu-*
4 *dic. art. 4. n. 109.* vbi dicit quod licet Princeps cõcesserit aliquibus iurisdictionem priuatiuè, tamen cũ illis concurrere potest, quia semper maiorẽ potestatẽ videtur apud se retinuisse,

Et

5 Et Princeps non dat tantam potestatem alteri quin plus sibi non remaneat, vt per hūc tex. tradunt *Afflic. in cap. 1. verbo potestas n. 16. & in cap. 1. §. iterum si quis in 3. notab. quibus modis feud. amit. Natt. conf. 387. nu. 24. vol. 3.*

6 Et in concessionibus Officiorum semper Principis auctoritas cēsetur præseruata *Bald. in l. qui se patris vers. item in concessis C. vnde vi, Natt. conf. 580. num 4. vers. nam prædictis, Mench. de success. creat. lib. 2. §. 17. à num. 88. Surd. conf. 152. num. 16. Camill. Curt. part. 1. diuers. Iuris feud. §. potest num. 5. fol. 28.*

7 *Propter quod nostra, &c.* Notatur ad hoc quòd inter Papam, & Ordinarium est locus præuentioni, vt per *Cosm. in pragm. Sanction. tit de collation. §. volens verbo præuentionem, Corras. de benefic. part. 2. cap. 1. num. 7. Simonet. de reseruat. q. 2. nu. 5. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 28. num. 30. Anastas. Germon. de indultis Cardinal. §. per quæ sublatis num. 80. & 81.* Menoch. conf. 183. lib. 1. Flamin. *de resignat. benefic. lib. 1. q. 10. à num. 53. & lib. 7. q. 11. à num. 6. Leli. Zechi. de benefic. cap. 2. nu. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 3. proœm. num. 1.* vbi

8 per hunc tex. tradit quod Papa, & Episcopo concurrentibus in collatione beneficij in mense Ordinario vacantis illius prouisio præualet, quæ præcessit.

9 *Non habita mentione de ipsa, &c.* Notatur ad hoc quòd solum vitiatur gratia, & dispensatio tacita veritate, quando est gratiā finalis concessionis, secus quando est solum causa impulsiua, vt per *Tiraq. in tract. cessante causa limit. 1. nu. 16. Sanch. de Matrim. lib 8. disp. 21. num. 11.*

10 *Per speciem generi derogatur, &c.* Notatur ad hoc quòd mandatum de prouidendo speciale derogat generali mandato præcedenti, licet de illo nulla expressa mentio habeatur, idem probat *tex. in cap quamuis 38. inf. hoc tit. & in c. pastoralis 14. §. quoniā, de rescript.* tradunt *glos. verbo sanctionis, Domin. num. 6. Franch. num. 7. Anch* & alij in pręsenti, *glos in sum. 25. q. 2. glos.* vbi DD. communiter *in reg. generali de regulis Iuris hoc lib.* resoluūt Abb. *à num. 10. vbi Innoc. num. 5.* Dec. *à num. 4.* Felin. *num. 3. Rip. num. 75. in cap. 1. de rescript. Innoc. num. 2. vbi glos. verbo non facta in cap. cum ordinem eod. tit. de rescript. Alex. conf. 156. num. 1. lib. 6. Xuar. alleg. 38. num. 10.* communis ex Dec. *conf. 147. à nu. 2. vol. 5. & in d. cap. pastoralis §. quoniam num. 2, Rot decis. 17. hoc tit. Rebuff. in concord. tit. forma mandati verbo data in princ. Gom. in cap. 1. de constit. hoc lib. num 59. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit. 6. num. 22. Cephal. conf. 394. à n. 19. lib. 3. Valasc. conf. 72. n. 2.*

11 Et quod priuilegio generali de conferendis beneficijs derogatur per specialem gratiam alteri factam tradit *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 4. num. 10.*

12 *Statim ignorantes ligauerat.* Notatur ad hoc quòd clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes, vt per Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de clausulis, clauf. 40. à nu. 12 secundum Lugdun. impress.*

13 *Vbi de lucro dicti G. tantum agitur, &c.* Notatur ad hoc quòd certans de beneficio quærendo de lucro simpliciter tractare videtur, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1 glos. 10. num. 126. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. q. 9. num. 46.*

14 In glos. [Beneficia] ibi (*sumitur hic beneficium largè, & c.*) Notatur ad hoc quòd quāuis dispensatio odiosa sit, ac strictè intelligenda, attamen potestas dispensandi commissa alicui est latè interpretanda tanquam fauorabilis, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 8.*

15 *disp. 2. num. 1.* Et per hanc *gl.* tenet *Gozal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 24.* quòd Curata beneficia possunt conferri vigore facultatis datæ ad conferendum, de quo etiam plures citati per *Nicol. Garc. de benef. p. 1. c. 6. num. 41.*

16 In glos. [Absurdum] ibi (*nota bonum modum argumentandi ex sequella absurditatis*) Vide Euerard. in topicis legalib. loco 8. *Menoch. conf. 12. nu. 31. & conf 37. nu. 118. & conf. 76. num. 12. & conf. 84. num. 23. & conf. 95. nu. 76. Surd. conf 116. num. 45. Seraphin. de priuileg. Iuram priuil. 30. num. 12. Flamin. de confident. q. 26. num. 20. Mari. Anton. vari. resolut. lib. 2. resolut. 32. n. 12. & resol. 59. casu 19*

SVMMARIVM.

1 *Secundus, qui impetrauit dignitatem, & prębendam præfertur priori, qui solum præbendam impetrauerat, si prębēda dignitati est annexa, & præstatur ratio num. 2.*

3 *Vnio beneficiorum non præsumitur, sed est probanda ab allegante.*

4 *Vacatio successionis non minus contingit per renunciationem quàm per mortem.*

Cap.

Cap. Quia sæpe. XV.

1 PApa si mandat prouideri de præbenda, deinde mandat prouideri secundò de præbenda & dignitate in eadem Ecclesia, si præbenda, quæ vacat, est annexa dignitati, prȩfertur secundus, cui danda est, secus si est sola præbenda. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas Archid. Geminian. Ioan. Andr. Ancbar, Butr. Domin. Monach.* Franc. *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 78. Alagona in compend. pag. 388.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Ratio decisionis est quia præbenda annexa alicui dignitati, officio, vel personatui regulatur secundum dignitatem, officium, vel personatum, cui annectitur ex *reg. l. eum principalis ff. de regulis Iuris, & reg. accessorum eod. tit. lib. 6.* & constat primum non esse prouisum de dignitate, præbenda vero, quę vacat ob vnionem sequitur naturam dignitatis, ergo merito secundus in ea præfertur, non vero primus, qui de dignitate prouisus non fuit, sic aliàs limitabis *reg. tex. in cap. eum cui 29. hoc eod. tit.* iunctis ibi resolutis. Intellige tamen quòd si secundus aliam obtinebat præbendam per adeptionem istius vacare dicetur, quam primus impetrans virtute rescripti obtinebat, iuxta ea quę tradit *Franch. in dict. cap. ei cui num. 3. Ancbar. num. 4.* ibi, si in eadem Ecclesia præbenda non sit, *ex cap. duobus in fine de rescript. hoc lib.* vbi notatur. Dubium tamen est an ille, cui mandatur prouideri de præbenda, & dignitate, & sic copulatiuè virture rescripti possit prouideri de prębenda tantum, vel de dignitate tantum, si vna sine alia vacauerit? in quo respondendum est virture rescripti posse præbendam, vel dignitatem tantum obtineri, nisi alius prior offeratur, ita *Domin. num. 5. Anch. num. 2. Franch. num. 5. in præsenti,* apud quos etiam videbis quid dicendum sit si verba proferantur, vt fiat prouisio de dignitate cum præbenda.

3 Notatur ad hoc quòd vnio beneficiorum non præsumitur, sed est probanda ab allegante, vt per *Mascard. de probat. concl. 1411. nu. 2.*

4 In glos. [Vacat] ibi *(morte, renunciatione, &c.)* Notatur ad hoc quòd per renunciationem non minus vacatio successionis contingit quàm per mortem, vt per *Auendan. l. 45. Tauri glos. 2. num. 4. Gutier. pract. lib. 3. q. 71. num. 3. Azeued. l. 11. num. 2. tit. 3. lib. 7. noua Recopil.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatum prouideri de dignitatibus, vel beneficijs alijs ecclesiasticis Curata non includit non expressa cura.*

2 *Rescripta sunt stricti Iuris.*

3 *Qualitas Curati beneficij si tacetur impetratio est ipso iure nulla.*

4 *Prouisio non est facienda in beneficijs Curatis quando alicui simpliciter prouideri mandatur.*

5 *Beneficiorum appellatione regulariter beneficia Curata, & dignitates non veniunt.*

6 *Electiuus modus non includitur in beneficij prouisione si alij modi prouidendi exprimantur.*

7 *Beneficij electiui in litteris beneficialibus mentio fieri debet si beneficium huius qualitatis sit.*

8 *Beneficiales littera vnum modum exprimentes alium non includunt.*

9 *Collationis appellatione non venit institutio.*

10 *Tituli vnius appellatione non venit alius.*

11 *Mandatum simpliciter duos includens alterum solum non adstringit, & è conuersa directum vni duos non afficit.*

12 *Gratia ad collationem Episcopi non comprehendit collationem simultaneam Episcopi, & Capituli, nec è conuerso.*

13 *Nominationes directa Capitulo non comprehendunt singulares Canonicos nisi vice Capituli conferrent.*

14 *Commune quod est mei, & alterius, non est proprie meum.*

15 *Alternatiua non intrat in beneficijs simultanea collationis.*

16 *Mandatum de prouidendo diuisim conceptum non comprehendit beneficia, qua ad simultaneam collationem pertinent, sed contrarium veriùs, vt num. 18.*

17 *Alternatiua natura est vt in altera verificetur tantum.*

Cap. Cum in illis. XVI.

1 PApa quando mandat aliquem prouideri de personatu, dignitate, vel alijs beneficijs quibuscunque, non intelligitur de Curatis, nisi mentionem faciat de habentibus curam animarum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Anch. Franc. Viu. in ration. lib. 3. pag. 79. Alagon. in comp. pag. 388.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

Inten-

2 *Intentionis nostræ nequaquam extitit, &c.* Notatur ad hoc quòd rescripta sunt stricti Iuris, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo libertis num. 55. C. de reuocand. donation.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd qualitas Curati beneficij si taceatur impetratio est ipso iure nulla, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. num. 64. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. c. 6. num. 49.* De Cura autem annexa non esse faciendam mentionem resoluunt per me citati *supra in collect. ad c. super eo 6. n. 4. hoc eod. tit.*

4 *Possit, aut debeat prouideri.* Collige ex tex. quòd quando alicui prouideri mandatur prouisio non est facienda in beneficijs Curatis, ita *glos. verbo prouideri, Anch. n. 3. Domin. Franch. num. 4. hic, idem Franch. num. 5. Domin. etiam num. 5. in cap. quamuis sup. hoc tit. Abb. in cap. vlt. num. num. 3. hoc tit. & in cap. postulasti n. 2.* vbi *Dec. num. 6. de rescript. Card. in Clem. 1. in princ. nu. 8. de suppl. negl. Præl. Staphil. de literis gratiæ tit. de modo, & forma impetrandi in princ. & tit. de formis expectatiuarũ §. sexta forma num. 1. & §. noua forma num. 31. Gig. de pensionib. q. 19. num. 5. Rebuff. in praxi tit. de clausulis mand. num. 34. & tit. de dispensat. ad plura beneficia nu. 66. & tit. tertia pars signa-*

5 *turæ verbo qualitatum num. 3.* Regulariter enim beneficiorum appellatione Curata beneficia, & dignitates non veniunt, vt per hunc tex. tradunt *Gig. de pensionib. quæst. 28. num. 9. Corras. de benefic. part. 1. cap. 5. num. 4. Franc. Marc. Delphin decis. 525. part. 1. Petr. Greg. de benefic. cap. 6. num. 4. Aloys. Ricc. in. collect. decis. part. 4. collect. 1217. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. ex n. 1.* Sicut etiam collatio facta de Ecclesia ab Ordinario non comprehendit Ecclesiam Curatam, vt per *Pute. decis. 301. 307. & 308. lib. 1. in antiq.* Tamẽ veritas est quòd licet appellatione beneficij ecclesiastici ex proprietate sermonis Curatum comprehendatur, vt patet ex definitione, nihilominus si defectus intentionis reperiatur appellatione beneficij ecclesiastici Curatum nequaquam in dispositione continetur; constat namque in concessionibus, sicuti in reliquis actibus, vltra intentionem non dari operationem ex *reg. tex. in l. non omnis ff. si certum petatur*, colligitur vero huiusmodi defectus intentionis nõ solum ex verbis concessionis, verum etiam ex materia subiecta, hoc supposito patet declaratio ad tex. in præsenti quatenus dicit prouisionem non esse faciendam in beneficijs Curatis virtute litterarum, quæ ad beneficia conceduntur, vt procedat quando litteræ ad impetrationem prouisi conceduntur, patet si expendas in huiusmodi litteris ob ambitionem, quam continent, dari defectum intentionis, vt fatetur Pontifex in præsenti, quo defectu prædicta beneficia excluduntur, vt in specie aduertit *Dec. in d. cap. postulasti num. 6. Staphil. d. tit. de modo, & forma impetrandi, in princ.* sic aliàs si litteræ Motu proprio concedantur, quia cessat prędicta ambitio, ac proinde defectus intentionis, de quo supra, meritò beneficia Curata comprehendunt, vt in illis prouisio fieri possit, cum talia in rei veritate sub proprietate beneficij ecclesiastici contineantur, aduertit in specie *Stapbil. vbi proxime num. 6.*

§. *Illis vero* . . .

6 Mandatum de prouidendo de personatibus, seu dignitatibus, etiamsi curam habeant animarum ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionẽ alicuius spectantibus non extenditur ad beneficia electiua, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cãcel. glos. 19. n. 4. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 6. nu. 47. Paris. cons. 3 1.*

7 *nu. 4. lib. 4.* Fieri enim debet mentio in litteris beneficij electiui si beneficium huius qualitatis sit, vt per *Menoch. de arbitr. casu 201. num. 84. Flamin. de resignat. lib. 10. quæst. 2. num. 35.*

§. *Cum autem* .

8 Cum collatio, præsentatio, institutio maximè differant, si Papa mandat prouideri de beneficio spectante ad collationem alicuius, non extenditur mandatum ad beneficium spectans ad præsentationem, vel institutionem. Colligunt *Doctores in princ. tex. citati.*

9 *Inter collationẽ, præsentationẽ, &c.* Notatur ad hoc quòd collationis appellatione non venit institutio, nec confirmatio, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 16. num. 10.*

10 nã appellatione vnius tituli non venit alius, ex *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num. 57.*

§. *Si vero* .

11 Si Papa mãdat prouideri de beneficio spectante ad collationem, vel præsentationem aliquorum, non extenditur ad beneficium spectans ad collationem, vel præsentationem alterius illorum, nisi addatur communiter, vel

vel diuisim, & è contra. Si vero mandatur prouideri de beneficio spectante ad collationem vnius, non extenditur ad spectans ad collationem plurium. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

12 Vnde notari solet hic §. ad hoc quòd gratia ad collationem Episcopi spectans non comprehēdit collationem simultaneam Episcopi, & Capituli, nec è conuerso, vt per *Gemin. num. 2. & 5. Franch. nu. 2. 3. & 5. in præsenti, Simon de reseruat. q. 71. Caputaq. decis. 88 num. 4. part. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9.*
13 *num. 15. & glos. 45. num. 29.* Et ad illud quòd nominationes directæ Capitulo non comprehendunt singulares Canonicos, nisi vice Capituli conferrent *ex Rebuff. in tract. nominat. quæst. 8. num. 31.*

14 Ratio est quia illud, quod est commune mei, & alterius, non est propriè meum, sed impropriè, *glos. 1. in cap. pen. 12. q. 1. l. illud ff. de ritu nup. Ioan. Monach. in præsenti nu. 4. Prob. num. 2. & 5. & Gemin. ac Franch. citatis locis, Cagnol. in l. id, quod nostrum 13. num. 20. ff. de reg. Iuris.*

15 Vnde in beneficijs simultaneæ collationis non intrat alternatiua vt fuit dictum *in Pistorien. Canonicatus 17. Iunij 1615. coram bonæ mem. Cardin. Caualerio, inter eius* impressas *decis. 359. n. 7. & 15.* & in eadem *Aprilis 1616. coram eodem decis. 390. num. 1.* vbi allegat *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. in princip. num. 1. & sequentib.*

16 *Adimpleri non posset, &c.* Collige ex tex. mandatum de prouidendo diuisim conceptum non comprehendere beneficia, quæ communiter ad collationem pertinent, idem probat *tex. in cap. vlt. inf. hoc tit.* tradunt *Anch. num. 2 Franch. n. 3. in præsenti*, idem *Anch. post. princ. Franch. n. 3. in fine, Domin. nu. 4. & alij in cap. in mandato, sup. hoc tit.* asserentes in mandato de prouidendo sub hac forma, *ad tuam vel alterius collationem*, non contineri beneficia ad vtriusque collationem pariter spectantia. Pro quibus facit quòd mandatum de prouidendo alios casus quàm expressos non comprehendit, sed in specifica forma debet obseruari, vt expresse probat *tex. in cap. de non Sacerdotali 27. hoc eod. tit.* resoluunt *Rebuff. in praxi tit. de dispensat. ad plura beneficia à nu. 65. Rot. decis. 14. de præbend. in nouis, Gom. de expectat. num. 49. Staphil. de litteris gratiæ tit. de modo, & forma impetrandi nu. 2. Hoied. de incompatib. benefic. part. 1. cap. 24. num. 61.* vnde cum beneficium ad vtriusque collationem simul spectans non sit casus in tali mandato de prouidendo expressus, merito in illo nō comprehendatur *arg. tex. in l. 4. §. totus* vbi notat *Paul. ff. de dāno infecto*, & quę tradit *Gu.*
17 *tier. cons. 1. num. 1.* Deinde facit quod natura alternatiuæ ea est vt in altero verificetur tantùm, & in hoc à copulatiua differre dicitur iuxta *tex. in cap. inter cæteras, de rescript.* resoluunt *Roland. cons. 58. num. 4. Cephal. cons. 134. num. 1. lib. 1.* ac proinde si tale beneficium pertinens ad vtriusque collationem in tali mandato de prouidendo contineretur, nulla esset differentia inter coniunctiuam, & disiunctiuam contra decisionem *tex. in l. si hæredes plures 5. ff. de condition. instit.*

18 Contraria tamē sententia verior esse videtur, pro qua adduci solet illud, quòd Papa in tali mandato grauans vnumquemquam in solidum, à fortiori pro dimidia parte grauare intendit *ex tex. cap. in toto, & in cap. plus semper, de regulis Iuris hoc lib.* facit etiam *tex. in l. si ita scriptum ff. de liberis, & posth.* vbi dispositio in casibus distinctis habet locum si simul ambo illi casus eueniant; facit tandem quia alternatiua respiciens personas in coniunctiuam resoluitur *l. cum quidē C. de verbor. signif.* ac proinde in mandato de quo in tex. magis comprehenduntur beneficia, quę ad vtriusque collationem spectant. Qua retenta opinione ad *tex. in d. cap. vlt.* respondetur procedere quando vnusquisque per se non grauatur, sed tantum communitas Capituli, prout patet ex littera ibi in principio, tunc enim ait tex. non censeri grauatum Canonicū in eo beneficio, quod peculiariter ratione alicuius rei ad illum pertinet nisi clausula addatur de qua in tex. Iuuatque quòd illa, quæ in communi competūt non dicuntur esse propria singulorum iuxta *tex. in cap. ratio nulla 3 sup. hoc tit. l. sed si §. qui manumittitur ff. de in ius vocando*, sic aliàs pro obligatione communitatis singuli non conueniuntur iuxta *tex. in l. sicut 7. in princip. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine*. Ad illam vero Doctorum rationem quòd mandata non debet extendi ad alios casus quàm expressos, respondetur veram quidem esse, nihilominus tamen non esse negandum prędictum casum esse expressum, siquidem eo ipso quòd vtrumque alternatiuè grauare intendit in solidum, itaut prouisio sit facienda siue in beneficio, quod ad Episcopum spectauerit, siue in alio, cuius collationem alius habuerit, statim expressus repe-

reperitur casus, quo beneficiũ,& ad Ordinarij,& ad alterius spectauerit collationem. Ad vltimum denique fundamentum satisfit si dicas non esse in conueniens quòd alternatiua in coniunctam conuertatur si tamen personas respiciat ex tex. *in d.l. cum quidam C. de verbor. signif.* sicut in tali mandato reperitur, in quo tam Episcopus quàm alius grauatus est circa beneficij collationem, & sic verificari in casu, qui in huiusmodi alternatiua expressus est.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium mihi collatum ante dissensum meum, alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus.& tunc etiam post terminum, antequam alteri conferatur, potero consentire.*

2 *Beneficium absenti, & ignoranti conferri potest.*

3 *Ius in beneficium collatum absenti non requiritur donec acceptet.*

4 *Ius in re in beneficio acquiritur per collationem acceptatam etiam ante adeptam possessionem.*

5 *Ius plenum transfertur in spiritualibus ex solo titulo absque traditione.*

6 *Ius ad rem dat collatio facta absenti ante eius acceptationem.*

7 *Beneficium vacare non dicitur per eum, cui facta fuit in absentia collatio, ante acceptationem.*

8 *Episcopus non potest variare re integra antequam absens beneficium acceptet.*

9 *Episcopus valet terminum præfigere intra quem absens acceptet beneficium, & eo elapso potest Episcopus alij prouidere.*

10 *Beneficium post terminum elapsum re integra potest acceptari.*

11 *Beneficij acceptatio fieri potest non tantum ab ipso, cui collatum fuerit beneficium, sed etiam ab alio eius nomine, modo is habeat speciale mandatum.*

12 *Resignatio beneficij non potest fieri à procuratore sine speciali mandato.*

13 *Mandatum speciale semper requiritur in beneficialibus.*

14 *Mandatum speciale requiritur in possessionis beneficij apprehensione.*

15 *Emptor secundus si mala fide eandem remerit, licet eidem tradita sit, mihilominus per primum emptorem res ab eo reuocabitur, & euincetur.*

16 *Beneficij collationi sibi absenti factæ dissentiens potest re integra mutare voluntatem, permanente conferente in eadẽ voluntate.*

Cap. Si tibi absenti. XVII.

1 Episcopus si conferat beneficium absenti licet non acquirat ius in beneficio nisi ratum habeat, tamen Episcopus non potest alteri conferre, nisi & notificet collationem, & det terminum consentiendi, qui si non consentit, potest elapso termino alteri conferre,& si adhuc non contulit, potetit ille absens consensum præstare, licet terminus sit elapsus, & Episcopus non poterit tunc alteri conferre. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas Archid.* Geminan. *Ioann. Andr. Ancbar.* Domin. *Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 80. Alagona in compendio pag. 389.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Probat igitur hic tex. beneficium absenti, & ignoranti conferri posse, itaut reuocatio collationis per Episcopum facta non admittatur, idem probant *tex. in cap. gratia, de rescript. hoc lib.* vbi *glos. verbo ignoranti, & in c. accedens 24. sup. hoc tit. glos. 3. Domin. Anch. num. 1. Franc.* & alij *in præsenti, glos. verbo debitum in Clem. auditor, de rescript. Abb. & Innoc. in princip. in d. cap accedens, Gom. in reg. de non tollendo Iure quæsito q. 1.* Mandos. *in reg. 5. Cancel. q. 5. num. 6. Cou. lib. 3. vari. cap. 16. nu. 1 Menoch. de arbitr. casu* 185. *num. 47.* Non obstat quòd collatio beneficij donatio censetur *cap. consultationibus 4. de donat.* & constat donationem absenti factam ante acceptationem non sortiri effectum, & posse reuocari ex *tex. in l. absenti* vbi omnes, *& in l. 2. §. sed si quis ff. de donation. & in l. qui absenti, in princip. ff. de acquir. possess.* quia respondetur prædicta Iura, & similia procedere in illis actibus, qui non ex necessitate, sed ex mera liberalitate procedunt, veluti in donatione de qua agunt, vnde licita est reuocatio ante partis acceptationem, cũ adhuc alicuius Iuris acquisitio nõ reperiatur, at vero collatio beneficij, de qua agunt tex. in præsenti, & similia Iura, cum sit de actibus, quos Episcopus ex officio, & sic ex necessitate facere tenetur, *arg. tex. in cap. 3. de iurepatron.* notatur *in cap. nemo deinceps, de elect. hoc lib.* statim suum habet effectum, itaut ante partis declarationem reuocatio non admittatur iuxta Doctores supra citatos. Non refragatur collationem continere donationem, satisfit enim si dicas quòd licet ex parte

parte beneficiatij emolumentum contineat, non proinde ex parte concedentis donatio reputatur cum non ex voluntate, sed ex officio, & sic ex necessitate procedat iuxta supra dicta, sic aliàs ex ingratitudine reuocari non potest vt donatio, *ex tex. in cap. vlt. de donat.* prout in specie aduertit *Dec. in cap. relatum nu. 6. hoc tit.* Nec obstat *tex. in cap. 1. verſ. nec obstaret, inf. de conceſſ. præb.* ibi, *ad illorum quibus conceduntur*, dum dicit quod gratiæ, & priuilegia non acquiruntur, nec tribuunt Ius aliquod absenti, vel ignoranti, sed esse necessariam notitiam, & acceptationem, prout etiã dicit *gloſ. 1. in l. vlt. C. de conſulib. lib. 12.* quia procedit quoad efficacem acquisitionem priuilegij, vsum, & exercitium eiusdem, non vero quoad effectum vt gratia sustineatur, nec amplius reuocetur.

3 *Donec eam ratam habueris.* Notatur ad hoc quòd Ius in beneficium collatum absenti non acquiritur donec acceptet, at interim collatio reuocari non potest quousque absens certior factus nolit acceptare, vt per *Flamin. de reſignat. benefic. lib. 10. q. 8. num. 5. cum ſeqq. Sanch. de Matrim. lib. 1. diſp. 7. nu. 20. & lib. 3. diſp. 36. num. 4.* vbi *num. 2.* per hunc tex. resoluit quòd priuilegium tantum sortitur suum effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui conceditur.

4 *Ius in ipſo beneficio, &c.* Ergo per collationem acceptatam ius in re in beneficio acquiritur etiam ante adeptam possessionem, vt per *Rebuff. in praxi ſuper reg. de non tollendo iure quæſito gloſ. 6. num. 38. Corraſ. de benefic. parte 4. cap. 1. num. 14. Simon. de reſignation. quæſt. 55. & 56. Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 3. & 5. Flamin. de reſignation. benefic. lib. 2. quæſt. 16. num. 2. & lib. 10. quæſt. 6. num. 2. & num. 55. & quæſt. 8. num. 5. Molin. de Iuſtit. tom. 1. tract. 2. diſp. 2. verſ. dixi ſuperiùs, & diſp. 3. in fine, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 15. §. 1. num. 15. & 33. Aloyſ. Ricc. in collectan. deciſ.*
5 *part. 5. collectan. 1658.* Vnde notari solet ad hoc quòd in spiritualibus ex solo titulo absque traditione plenum ius transfertur, vt per *Tiraq. de iureprimog. quæſt. 17. in 11. opinion. num. 5. & opinon. 12. num. 2. D. Barboſ. part. 2. rub. ff. ſoluto matrim. nu. 83.*
6 Ius tamen ad rem dat collatio facta absenti ante eius acceptationem ex *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 26. num. 14.* vbi *num. 13.* per hunc tex. tradit quod gratia beneficij con-
7 cessa absenti non est perfecta donec absens acceptet. Vnde notat idem *Gonzal. gloſ. 15. §. 2. num. 6.* quòd vacare non dicitur beneficium per eum, cui facta fuit in absentia collatio ante acceptationem.

8 *Ipſe tamen Epiſcopus, &c.* Notatur ad hoc quòd re integra antequam absens beneficiũ acceptet, non potest Episcopus variare, vt per *Cald. Pereira de poteſtat. eligendi cap. 6. num. 14. Gonzal. ad d. reg. 8. Cancel gl. 26. ſub n. 14.* vbi post *Cou. lib. 3. var. c. 16. n. 1. ante fin.* dicit quod ideo in hoc casu non est locus pœnitentiæ quia Episcopus confert ex necessitate cũ sibi retinere nõ possit, & iam functus est officio suo, secus asserens in donatione, & alijs actibus, qui ex mera voluntate fiunt.

9 *Ad conſentiendum terminum competentem aſſignet.* Notatur ad hoc quòd valet Episcopus terminum præficere intra quem absens accepret beneficium, & eo elapso potest Episcopus alij prouidere, vt per *Tiraquel. in l. boues §. hoc ſermone nu. 56. ff. de verb. ſignif. Sanch. de Matrim. lib. 5. diſp. 7. nu. 8.*

10 *Antequam tamen, &c.* Notatur ad hoc quòd lapsus termini ad acceptandum beneficium non nocet re integra, quin post terminum lapsum possit acceptari, vt per *Maſcard. de probationib. concl. 1229. num. 2. Zerol. in praxi Epiſcop. par. 1. verbo beneficia verſ. quartum.*
11 In glos. [Habueris] ibi *(vel procurator, &c.)* Notatur ad hoc quòd acceptatio beneficij fieri poterit non tantum ab ipso, cui collatum fuerit beneficium, sed etiam ab alio eius nomine, modo is habeat speciale mandatum, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 4. & 5. Villalob. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 24. num. 15. pag. 611. Brunor. à Sole in locis communib. verbo mandatum num. 14. Maſſob. in ſua praxi habendi concurſum ad Parochiales Eccleſias vacantes prælud. 25. dub. 8. ſecundum Romanam impreſſ. Ego ipſe in tract. de clauſul. vſufrequent. clauſ. 35. num. 41. ſecundum Lugdun. impreſſionem Flamin. de reſignation. benefic. lib. 10. quæſt. 8. num. 34. Camill. Borrell. in ſumma omnium deciſ. tit. 66. num. 165. Azori. inſtitut. moral. par. 2. lib. 7. cap. 23. q. 5.* Sic etiam resignatio beneficij nõ potest fieri à procuratore sine speciali mandato ex *Flamin. d. tract. lib. 9. q. 7. num. 9. Cardoſ. in praxi Iudicum verbo procurator nu. 40.* vbi

vbi *num. 39.* subdit idem esse dicendum in collatione siue inuestitura beneficij, & in præsentatione nuncupatim tradunt Cardin. *Mantic. de taci tis, & ambiguis conuent. tom. 1. lib. 7 tit. 16. num. 39. Cald. Pereira de empt. cap. 15. n. 11. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decis. 189. n. 193.* Nã in beneficialibus semper requiritur speciale mandatum, vt per *Stephan. Gra-*
14 *tian. discept. forens. c. 66. n. 35.* Et in possessionis beneficij apprehensione per procuratorē requiri speciale mandatum, & non sufficere generale tradunt *Cou. d. cap. 16. num. 19. Flamin. dict. lib. 10. quæst. 6. num. 13.* non requiritur tamen in indiuiduo mandatum ad acquirendam possessionem talis beneficij *Alex. in l. 1. §. per procuratorem ff. de acquir. possess. Ferret. cons. 220. num. 12. in fine, Rot. in Auersana beneficij 1. Iulij 1620. coram bonæ mem. Vbaldo.*

15 In glos. [Non acquiras] ibi (*in secundo sit*) Notatur ad hoc quòd si secundus emptor mala fide, idest non ignarus primæ venditionis, eandem rem emerit, licet eidem tradita sit, nihilominus per primum emptorem res ab eo reuocabitur, & euincetur, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 19. num. 5. Gutier. de Iuram. confirmat. part. 1. cap. 30. nu. 8. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 369. vers. septimum, nū. 9. Lessi. in simili tract. lib. 2. cap. 21. dub. 20. num. 142. Rebell. de obligat. Iustitiæ part. 2. lib. 9. q. 17. sect. 1. à nu. 26. Ioan. Salas de contract. lib. tract. de empt. dub. 46. num. 6. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8 cap. 18. quæst. 3.*

16 In glos. [Eo lapso] ibi (*quod adhuc re integra possit consentire, &c.*) Notatur ad hoc quòd dissentiens collationi beneficij sibi absenti factæ, potest re integra mutare voluntatem, & consentire, conferente permanente in eadem voluntate, vt per *Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 32. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium secundum Curatum qui vi, vel iniuste occupat, priuatus est primo, qui autem vi beneficium aliquod occupat est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat.*
2 *Intrusus ille dicitur qui absque diœcesani, alteriusue superioris consensu, vel auctoritate possessionem beneficij apprehenderit.*
3 *Beneficij possessionem propria auctoritate, & vi occupans, eo ipso perdit ius, quod ad illud habebat, & vacat ipso facto, secus si se intrudat in possessione alicuius prædij ipsius beneficij, vt num. 4.*
5 *Audax est qui contra Ius facit.*
6 *Beneficij sibi collati possessionem quis sua auctoritate ingredi non debet, sed auctoritate sui superioris.*
7 *Beneficium secundum impetrans debet exprimere primum, quod de facto tenet.*

Cap. Eum, qui. XVIII.

1 Beneficium Curatum habens, si vi aliud Curatum occupat, vel scienter se iniuste introducit in eo, ipso iure est priuatus primo. Item qui non verentur occupare vi, & propria auctoritate dignitates, personatus, & alia quæcunque ecclesiastica beneficia, amittunt ius, quod habebant ad illa beneficia, vel eis competebant. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Gemin. Io. Andr. Archid. Anch. ar. Butr. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 81. Alagona in compendio pag. 389.* remissiue *Casal. in annotationib. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Seu se scienter iniuste intrudit in eo.* Notatur ad hoc quòd ille dicitur intrusus, qui absque diœcesani, alteriusue superioris consensu, vel auctoritate possessionem beneficij apprehenderit, vt per *Mascard. de probation. concl. 936. num. 5. Spec. in speculo tit. lam. glos. 4. princip. num. 91. Flamin. de resignat. benefic. lib. 7. q. 1. num. 114. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 7 c. 35. q. 10.* Vnde quod intrudens se in possessione absque ministerio executoris incurrat pœnas huius tex. censuit *Rot. in Mutinen. Canonicatus 13. Iunij 1614. corā bo. mem. Vbaldo.*

3 *Decernimus ipso iure fore priuatum, &c.* Notatur ad hoc quòd si quis propria auctoritate, & vi capiat possessionem beneficij, eo ipso perdit ius quod ad illud habebat, & vacat ipso facto, vt per *Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 6. Aufrer. ad Capell. Tholosan. q. 444. num. 4. Pontan. de spol. lib. 1. cap. 9. num. 91. eum seqq. Menoch. remed. 9. recuperandæ possess. num. 277. cum seqq. & n. 306. Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo possessio beneficij vers. ad secundum pag. mihi 86. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 58. & gl. 57. num. 46. Farinac. in praxi crimin. part. 6. quæst. 175. num. 64. eum seqq. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 34. num. 187. Aloys. Ricc. in collectan. decis. parte 5. collectan. 1475. Rot. decis.*

decis.66.num.1.cum seqq. apud Farin. part. 4. suæ praxis criminalis, Massobr. in praxi habendi concursum requisi.1.dub.2. num. 18. quos refero *Ego ipse de offio.& potest. Episcopi par.3 alleg.57. num.200.secundum Lugdun.impress.*

4 Intellige in intrudente se in beneficio, non autem in se intrudente in possessione alicuius prædij ipsius beneficij cum sint diuersa, ad tradita per *Tiraquel.de retractu lig. §.36.glos. 2.num.5.Rot.decis.19.num.10. part.2.diuers.* & ita declarauit ipsa *Rot. in Mutinen. Canonicatus 14. Martij 1603. coram Cardinali Lancellotto.*

5 *Suæ temeritatis audacia.* Ergo audax est qui contra ius facit, vt per *Rebuff. in auth. habita C. ne filius pro patre verbo tam audax pag.mihi 603.* vbi alia adducit de audacia.

6 In glos. casus positionis, ibi (*nota quod sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati, sed auctoritate sui superioris*) Ita *Rebuff. in praxi benefic. tit. de immissione in possessionem num. 3. Menoch. de interdict. remed. 9. recuper. possess. num. 227. cum sequentib. Cou. lib.3. var. cap.16.num.7. Petr.Greg.rei benefic.cap. 40. num. 13. & 15. Flamim. de resignat. benefic. lib. 8. cap. 9. à num. 55. & lib. 10 quæst. 6. num. 27. cum sequentib.* Vnde passim conceditur à Summo Pontifice Breue, quod executoriale dicitur, pro executoribus, qui prouisum mittant in possessionem beneficij, de quo multa tradunt *Marchesan.de commissionib.part.1. cap. 13. à princip. Nicol. Garc. de benefic. part. 6. cap. 3. à princip. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 4. per totam.*

7 In glos. [Obtinebat] ibi (*quod si aliquis iniustè detinens beneficium, &c.*) Notatur ad hoc quòd impetrans secundum beneficium debet exprimere primum, quod de facto tenet, vt per *Menoch.de arbitrar.casu 201. n. 45.*

SVMMARIVM.

1 *Potestatem Apostolicam habens persona idoneæ de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti ad duo tantum refertur, & contra factum est nullum.*

2 *Prouideri quando mandatur alicui vsque ad certam summam, non in vno (dummodo sufficiens non sit, aut personalem residentiam non requirat) sed in pluribus beneficijs est prouisio facienda.*

3 *Beneficij æstimatio quomodo sit facienda, ostenditur.*

Cap. Is, cui. XIX.

1 PApa quando dat facultatem alicui executori conferendi beneficium personæ idoneæ, non potest conferre habenti aliud etiam simplex, sed sufficiens. Sed si in litteris ponatur vt prouideat de beneficio etiam habenti aliud, tunc si illud est vnicum, & non habet curam animarum debet prouidere, si in litteris dicatur vt prouideat de beneficio habenti plura, non extenditur nisi ad duo sine cura, prouisio autem aliter facta non valet. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin.* Franc. *Viuian.in ration. lib. 3. pag. 82. Alagon. in compend.pag.389.* remissiue *Ximen.in concord. par.2.*

2 *Beneficium sufficiens.* Collige ex tex. quod si alicui personæ prouideri mandatur eidem beneficium habenti, prouisio est facienda si beneficium sufficiens non fuerit, vnde iam probare videtur, quòd si alicui vsque ad certam summam prouideri mandatur non in vno (dummodo sufficiens non sit, aut personalem residentiam non requirat, vt explicat Pontifex in præsenti) verum etiam in pluribus beneficijs est prouisio facienda, vt per *glos. Domin.num.5 Franch.num.4.in cap. quamuis sup.hoc tit.& lib* citato *à Cou. lib.1. vari. cap. 20. num. 7. vers. solet;* Pro quibus facit *dict. cap.quamuis*, ibi, *sed in beneficijs ecclesiasticis*, vbi proponitur vnus tantum impetrans, patet ibi, *alicui, &c.* & tamen inquit tex. prouisionem esse faciendam in beneficijs ecclesiasticis, quę verba saltem de duobus sunt intelligenda ex *reg. pluralis locutio 45. de reg. Iuris lib.6.* Quamuis contrariam sententiam teneat *Host.* quem refert, & defendit *Gom. de expect.nu.6. Staphil.de litteris gratia tit. formis expectat.§. sexta forma num.8.*

3 Quomodo autem sit facienda æstimatio beneficij an in fructibus grossis, an vero in distributionibus quotidianis? dic quod in fructibus dumtaxat grossis, non vero in distributionibus quotidianis, quæ non numerantur in valore beneficij, *arg. textus in cap. vnic. de Cleric. non resid. lib. 6.* iuncta communi

muni opinione, de qua *in cap. eum adeo, de rescript.* aduertit *Staphil. dict. tit. formis expectatiu. vers. non in forma num. 44. Cou. dict. num. 7. Monet. de distribut. quotid. part. 1. q. 8. num. 1. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium prius reseruatum, vel alteri collatum per Papam si quis ignorans recipiat & vbi primum hoc sciuerit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non, & num. 2.*

3 *Verbum,* tenere, *aliquando accipitur pro possidere.*

4 *Beneficia dimissa non autem resignata recuperat qui recepit beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam, & vbi primum hoc sciuit sine difficultate dimisit.*

5 *Ignorantia iusta causa non releuat Episcopum si postquam fuerit de reseruatione certioratus insistit in contrauentione.*

6 *Beneficium permutans potest redire ad suum altero sibi euicto.*

Cap. Si beneficia. XX.

1 Ordinatius si confert beneficium reseruatum per aliquod decretum Sedi Apostolicę, & qui accipit ignorat talem reseruationem, vel collationem factam à Papa alicui, & accepto secundo renunciat primo, quod forte habebat incompatibile, si postquam sciuit fuisse reseruatum, vel collatum à Papa statim dimittit secundum, recuperat primum sine noua collatione. Idem faciunt alij, qui hac occasione renunciarunt, sed si difficultatem adhibent in dimittendis secundis non possunt reuetti ad prima. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas Arcbid. Geminian. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monacb. Franc. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 83. Alagona in compendio pag. 390.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conluſ. ex hoc text. desumit *Tiraq. in l. boues §. boc sermone limit. 21. nu. 7. ff. de verb. signif.* Et habere locum etiamsi appelletur à prouisione, quia non deuoluitur causa ad Curiam ait *Card. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 44. num. 23.*

3 *Quæ illi tenebant antea.* Verbum, *Tenere,* aliquando accipi pro possidere ex hoc text. colligit *Rebuff. de nominat. q. 9. num. 11.*

4 *Dimissa per eos, &c.* Procedit igitur in dimissione, nō autem in resignatione, prout intelligit *Rebuff. in tract. de pacificis possessorib. num. 147. & num. 150.*

5 *Ne talis ignorantia, &c.* Notatur ad hoc quòd causa iusta ignorantiæ non releuat Episcopum, si postquam fuerit de reseruatione certioratus, insistit in contrauentione, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 56. num. 142.* vbi *num. 146.* ex hoc text. colligit quod regressum habens ad suum beneficium vigore huius rex. vtitur remedijs possessorijs.

6 *Ad beneficia sua priora, &c.* Notatur ad hoc quòd permutans beneficium potest redire ad suum altero sibi euicto, vt per *Rebuff. in tract. de pacif. possess. num. 290.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficij etiam modici taciturnitas vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitimè super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur 3 Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante quòd aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit.*

2 *Dispositio ad beneficia intelligitur de duobus tantùm.*

3 *Episcopus si alicui concesserit facultatem intrandi monasterium Monialium, intelligitur de prima vice.*

4 *Triennij vbi fit mentio, intelligitur de primo.*

5 *Obtentorum simplex narratio facta in postrema Apostolica prouisione non inducit dispensationem ad plura beneficia obtinenda.*

6 *Declaratur reg.* l. quoniam consulebant ff. de re iudic.

7 *Beneficia duo curam animarum habentia vbi alicui retinendi potestas data fuerit à Papa, non videtur ex hoc dispensatus vt in neutro resideat, sed debet in altero tantum, vel in vtroque alternatiuis vicibus residere.*

8 *Dictio,* Dummodo, *non habet vim conditionis, sed potius admonitionis.*

Cap.

Cap. Non poteſt. XXI.

1 Diſpenſationem ſuper pluralitate beneficiorũ impetrans ſi tacet aliquod beneficiũ licet modicum, diſpenſatio non valet. Item ſi diſpenſatur vt poſſit retinere duo beneficia Curata, ſi canonicè cõferantur eidem, intelligitur de duobus primis, quæ contingit habere poſt dictum indultum, ideſt ſi poſtquam ſemel habuit duo Curata vnum dimittit non poteſt habere ſecundum. Item quando prouidetur vt quis poſſit habere aliquod beneficium non obſtante quòd aliud obtineat, non eſt diſpenſatum vt duo beneficia habeat, ſed solũ quòd gratia facta valeat, & non iudicatur ſubreptitia. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Io. Andr. Gem. Arch. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3 pag. 84.* Alagon. *in compend. pag. 390.* remiſſiue *Ximen. in concordant. par. 1.*

2 *Intelligitur de duobus primis beneficijs.* Notatur ad hoc quòd diſpenſatio ad beneficia intelligitur de duobus tantum, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc ſermone nu. 28. & ſeq. & limit. 14. num. 1. & limit. 26. nu. 1. Rebuff. in praxi benef. tit. de diſpenſat. ætatis verſ. illaſque ſimul dimittere, Hoied. de incom-*
3 *patibil. benef. part. 2. cap. vlt. num. 73.* Vnde ſi Epiſcopus conceſſerit alicui facultatem intrandi monaſterium Monalium, intelligitur de prima vice tantùm, vt per *Tiraq. d. §. hoc ſermone n. 73. Fr. Emman. quæſt. Regular. tom. 3. q. 6. art. 1.* Et facta mentione de triennio in-
4 telligere debemus de primo ex *Surd. deciſ. 189. num. 1.*

5 *Non intelligitur diſpenſatum, &c.* Collige ex tex. ſimplicem narrationem obtentorum factam in poſtrema Apoſt. prouiſione non inducere diſpenſationem ad plura beneficia obtinenda, ſed excuſationem tantum ſubreptionis, quę ex non expreſſione prodiret, ita *gloſ. Franch. num. 2. Anchar. Domin.* & reliqui *in præſenti, Nau. in tract. de orat. cap. 22. miſcel. 16. num. 64. & 65.* vbi ſubdit in hoc decipi plures credentes ex tali narratiua diſpenſatos remanere, *Hoied. de incompatib. benefic. part. 2. cap. vlt. num. 72. Mil. in repet. verbo diſpenſatio verſ. diſpenſare non intelligitur, Rebuff. de nomin. quæſt. 9. num. 18. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 48. aliàs 49. lit. C. in nouiſſ. edit. verſ. circa quod admonendi ſunt,* Fr. *Emman. in ſumm. tom. 1. cap. 31. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. gloſ. 15. nam. 27.* hinc colligit *Flamin. Pariſ. de reſignat. lib. 4. quæſt. 9. num. 34.* quòd Papa admittendo renunciationem, & conferendo per clauſulas ſolitas in prouiſione, non videtur diſpenſare, quamuis *Mandoſ. ad Lap. deciſ. 117. addit. 2.* exiſtimet eum tutum eſſe, qui obtentorum meminerit in ſupplicatione Papæ porrecta.

6 Non obſtat quòd in gratia conceſſa à Principe data certa ſcientia cenſetur diſpenſatum ex *tex. in l. quidam conſulebant ff. de re iudic.* cum alijs citatis per *Xuar. alleg. 12. à princip.* quia reſpondetur regulam dictæ *l. quidam conſulebant*, procedere quando aliàs gratia ex dicta certa ſcientia facta valere nequit, ſine eo quòd talis diſpenſatio inducatur, non vero quando gratia ex certa ſcientia facta abſque tali diſpenſatione valere poteſt, conſtat autem gratiam ad beneficium validam eſſe, licet impetretur ab illo, qui aliud obtinet beneficium, dummodo de tali beneficio obtento in gratia mentio reperiatur.

7 In gloſ. [Retinere] ibi (*nunquid per talem indulgentiam videatur conceſſum quòd in neutro reſidere teneatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd ſi alicui data fuerit à Summo Pontifice poteſtas retinendi duo beneficia curam animarum habentia, non ex hoc indultum eſſe videtur vt in neutro reſideat, ſed debet in altero tantum, vel in vtroque alternis vicibus reſidere, vt per *Tiraquel. de iure primogen. q. 17. opin. 5. num. 4 Sanch. de Matrim. lib. 8. diſput. 1. nu. 19.*

8 In ead. gloſ. ibi (*illud enim*, dummodo, *non habet vim conditionis, ſed potius admonitionis*) Ita Bertachin. *in repertor. Iuris verbo dummodo, Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 63. Rebuff. ad l. maiore parte 156. verſ. dummodo ff. de verbor. ſignific. pag. 544. Menoch. conſ. 134. num. 36. Azeued. l. 11. num. 39. tit. 6. lib. 5. nouæ Recopil. Molin. de primog. lib. 2. cap. 15. nu. 28. Cened. poſt lib. practic. & Canon. quæſt. ſing. 11. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatum Legati ſuper facienda prouiſione per Papam confirmatum, Papalis gratia eſt cenſenda.*

2 *Confirmatio ex certa ſcientia facta dicitur ſi Principem eorum, quæ animum ſuum poſſent mouere, etiam extraiudicialiter inſtructum fuiſſe conſtiterit.*

3 *Confirmans videtur actum facere, actusquè confirmanti tribuitur.*
4 *Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur.*

Cap. Si Apostolicæ. XXII.

1 PApa quando confirmat mandatum Legati super prouisione facienda de aliquo Canonicatu vacaturo, censetur illud mādatum esse Papæ, & si Papa mandaret alios prouidendos in eadem Ecclesia, primus esset præferendus. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 85. Alagon. in comp. pag. 391.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Plena de his facta narratione, &c.* Ergo confirmatio ex certa scientia facta dicitur si Principem eorum, quæ animum suum possent mouere, etiam extraiudicialiter instructum fuisse coustiterit, vt per *Auendan. ad l. 42. Tauri glos. 3. num. 5.*

3 *Auctoritate nostra procedant.* Notatur ad hoc quòd confirmans videtur actum facere, actusquè confirmanti tribuitur, vt per citatos à *Melch. Phœbos Lusit. dec. 28. n. 12. tom. 1. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 15. num. 54.*

4 *Nostra censeatur effecta.* Notatur ad hoc quòd omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartitur, vt per *Boer. decis. 151. num. 5. Gom. l. 40. Tauri nu. 89. vers. tertio Melch. Phœbos d. decis. 28. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficij obtenti licet modici taciturnitas obstat, nisi constet prouisionem factam proprio Motu Papæ, qui demum intelligitur si hoc in litteris exprimat.*
2 *Clausu. Motus proprij vis, et effectus, remissiue.*
3 *Motu proprio dicitur gratia concessa quando Pontifex expressit in litteris se Motu proprio concedere, quamuis constet huiusmodi gratiam Motu proprio fuisse ab impetrante petitam.*
4 *Dispensatio Motu proprio concessa est latè interpretanda.*
5 *Rescriptum in dubio præsumitur ad postulationem partis, & nō Motu proprio cōcessū.*
6 *Subreptio ita vitiat vt obreptio in beneficialibus, & rescriptis gratiæ.*
7 *Verba,* Vires nolumus obtinere, *latam à Iure sententiam continent.*
8 *Clausu. Motu proprio adiecta in rescripto eius tollit subreptionem, licet de beneficio obtento nulla mentio reperiatur.*
9 *Gratia ad beneficium impetrata nullius est momenti de beneficio obtento etiam modico non habita mentione.*
10 *Declaratur tex. in c. gratia, de rescript. hoc lib.*
11 *Exprimenda in litteris sunt etiam ea ex quibus superior non redderetur facilior ad concedendum, vel denegandum.*
12 *Rescriptum impetrare potest alius pro alio.*
13 *Clausu. Motu proprio in gratia adiecta non inducit dispensationem.*
14 *Clausu. Motu proprio alias subreptiones non tollit, quæ dispensatione indigent.*
15 *Taciturnitas qualitatis, quā Iura specialiter exprimi iubēt, reddit gratiā subreptitiam, etiamsi ignorāter ea qualitas tacita fuerit.*
16 *Testibus probari non potest gratiam esse concessam Motu proprio.*

Cap. Si Motu proprio. XXIII.

1 PApa quando habenti beneficium confert aliud Motu proprio nulla facta mētione de primo, gratia valet, & cognoscitur contulisse Motu proprio tunc quando hoc exprimitur in litteris. Quando vero Papa confert ad petitionem alicuius si non fiat mentio beneficij obtenti, licet sit modicum, gratia est subreptitia, & nulla. Colligūt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Gemin. Ioan. Andr. Butr. Arch. Domin. Monach. Anch. Fran. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 86. Alagona in compend. pag. 391.* remissiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Motu proprio.* De hac clausula late egi *in tract. de clausul. vsu-freq. claus. 79. secundum Lugdun. impress.* vbi *in princ.* plures citaui Doctores de eius vi, & effectibus agentes.

3 *Motu quoque proprio tunc solum gratia, &c.* Notatur ad hoc quòd tūc solū diceturgratia Motu proprio cōcessa quādo Pōtifex expressit in litteris se Motu proprio cōcedere, vt per *Sāch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 6. in princ. Monet. de cōmutat. vlt. volunt. cap. 6. nu. 168.* vbi post *Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausul. concl. 2. num. 102.* obseruat huiusmodi clausulam debere esse scriptam manu

manu propria Principis, seu concedentis. Quod quidem procedit etiamsi constet huiusmodi gratiam Motu proprio fuisse ab impetrante petitam, quia hæc non repugnant, sed significant illis verbis Pontificem non illa petitione, sed proprio Motu ductum, vt per *Dec. in cap. 2. num. 23. de rescript. & cons. 51. num. 3. vol. 1. & cons. 602. num. 2. vol. 5. Rebuff. in concord. in forma mandati Apostol. super verbo Motu proprio vers. notandum quod hæc clausula, & in praxi benefic. tit. de mandatis Apost. in clausul. mandat. num. 21. Anastas. Germon. de indultis Cardinal. §. nos itaque num. 5. Menoch. de arbitr. casu 201. num. 79. Seraphin. decis. 365. nu. 1. & 2. Rot. in Asten pensionis 11. Martij 1615. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano*, impressa per *Farin. decis. 656. num. 1. part. 2. recentior.* quos refero *dicta clausul. 79. num. 6.*

4 *Quæ de nostra mera liberalitate processit.* Notatur ad hoc quòd dispensatio Motu proprio concessa est latè interpretanda, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disputat. 1. num. 5.*

5 *Secus si ad petitionem, &c.* Notatur ad hoc quòd in dubio præsumitur rescriptum ad postulationem partis, & non Motu proprio concessum, vt per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus num. 52. C. de reuocandis donat. Valasc. consult. 25. num. 18.* nunquam enim præsumitur clausula Motu proprio, ex *Mascard. de probation. conclus. 1075.* quem refero *dicta claus. 70. num. 9.*

6 *Ipsam veluti subreptitiam, &c.* Ergo in beneficialibus, ac proinde in rescriptis gratiæ, ita vitiat subreptio, vt obreptio, vt per *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 201. num. 161.*

7 *Vires nolumus obtinere.* Verba hęc cõtinere sententiam à Iure latam, tradũt *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. nu. 26. Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 231. cum seqq. C. de reuocand. donat. Virgil. Boccac. in constitut. Piceni glos. 6. num. 134. Farinac. fragment. crimin. part. 2. lit. I. num. 144.*

8 *Inualidam volumus reputari.* Collige ex tex. clausulam Motu proprio adiectam in rescripto eius tollere subreptionem, licet de beneficio obtento nulla mentio reperiatur, idem probat *text. in Clem. si Romanus Pontifex 4. hoc tit. glos. verbo beneficium, Domin. & Franc. num. 1. Anch. in princ.* & reliqui scribentes hic, tradunt *glos. vlt. in cap. vlt. de offic. Legati hoc lib. Abb. in cap. ad aures nu. 5.* vbi *Felin. num. 16. de rescript. idem Abb. in cap. cum nostris 19. de concess. præb. & in cap. quia circa num. 7. de consang. & affin. Cardin. in d. Clem. si Romanus, à princip. Rot. decis. 7. hoc tit. in nouis Cassador. decis. 3. de pension. num. 4. Mandos. in reg. Cancel. 16. q. 4. num. 3. Gom. in cap. 1. num. 19. & 65. de rescript. hoc lib. & in reg. de non tollendo Iure quæsito q. 13. in fine, Gig. de pensionib. q. 9. num. 4. & q. 22. num. 7. Rebuff. in praxi 3. p. signaturæ num. 17. & tit. de clausulis mandatorum num. 21. Staphil. de litteris gratiæ tit. de vi, & effectu clausularum §. subsequenter, à princip. Anton. Gabr. commun. tit. de clausulis concl. 2. in princ. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 7. num. 10.* Ratio, est quia stante illa clausula Motu proprio non deficit intentio in concedente, vt gratia suum sortiatur effectum, licet de beneficio mentio nõ fiat. Intellige tex. procedere etiam præcedẽte aliqua partis petitione, vt fatentur *Gom. in d. cap. 1. de rescript. hoc lib. num. 19. Rebuff. in concord. tit. forma mandati verbo Motu proprio, Cou.* qui communem dicit in *cap. alma par. 1. §. 7. num. 2. Menoch. de arbitr. casu 201. à num. 81. Gabr. lib. commun. tit. de clausulis conclus. 2. à num. 4.* Intellige etiam stante clausula non obstante subreptione, vel clausula, habentes pro expressis ea, quæ tacita sunt, de quo vide posita ad *Clem. si Romanus Pontifex hoc tit.*

9 *Tunc enim quantumcunque modicum, &c.* Collige ex tex. quod gratia ad beneficium impetrata nullius est momenti de beneficio obtento etiam modico non habita mentione, ita *glos. verbo taceat, Domin. num. 7. Anch. num. 5. Franch. num. 10.* & reliqui scribentes in pręsenti, *Abb. num. 3. Dec. num. 1.* vbi *Innoc. in cap. cum teneamur, hoc tit.* idem *Innoc. in cap. postulasti*, vbi *Abb. num. 1. de rescr ipt. glos. verbo de hoc*, vbi *Abb. num. 1. in cap. si proponente, de rescript. glos. vlt. in cap. non potest 5. hoc eodem tit.* resoluunt *Dec. cons. 156. Selu. de benefic. par. 3. q. 12. col. 2. Staphil. de litteris gratiæ tit. de vi & effectu clausularum §. sunt & aliæ num. 2. Rebuff. de nominat. q. 6. Cou. var. lib. 1. cap. 20. à princip. Menoch. de arbitr. casu 201. num. 42. & 43. Bursat. cons. 351. nu. 12. lib. 4. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 2. num. 73.*

num.73. & 74. Nicol. Garc. de benefic. par.1. cap. 2. à num. 122. Intellige, vt procedat de Iure nouo, non vero de Iure antiquo Decretalium, idque patet ex verbis huius text. ibi, *vires nolumus obtinere*, quæ quidem verbalus nouum inducere censentur iuxta doctrinam *glos. vltim. in Clem. 1. de rerum permut.* iunctis resolutis per *Fortun. in l. iuregentium in princip num. 13. de pactis*, *Staphil. de litteris gratiæ tit. de varijs modis §. modo num. 11.*

10 *Cou. lib. 1. var. cap. 5. num. 5.* Non obstat text. in *cap. gratia, de rescript. hoc lib.* quia reiectis ijs, quæ tradunt *Abb nu. 5. Felin. nu. 6. Dec. nu. 7. in d. cap. super litteris, de rescript. Selu. de benefic. par. 3. q. 12. à num. 29. Menoch. d. cas. 201. à num. 52.* Satisfit si dicas in eo text. gratiam valere data ignorantia, quia potest reduci ad terminos Iuris communis inter quos Papa aliàs cognita veritate concessurus fuisset, idque ex eo quia si impetrans ibi facta mentione beneficij impetraret adijciens ad effectum dimittendi alterum, si vtrumque attento Iure esset incompatibile, Pontifex huiusmodi gratiam difficiliùs saltem notabiliter non concessisset. Vnde prædicta gratia ad illos terminos Iuris communis reducitur, prout probat *text. in dicto cap. gratia in fine*, secus si ignorantia non posset reduci ad terminos Iuris communis iuxta supra dicta.

11 *Quantumcunque modicum.* Ergo in litteris sunt exprimenda etiam ea, ex quibus superior non redderetur facilior, vel difficilior ad concedendum, vel denegandum, vt per *Rebuff. in tract. nominat q. 9. num. 50. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 10. q. 3.*

12 *Vel alterius pro eodem.* Collige ex tex. quòd potest aliquis pro alio rescriptum impetrare, idem probat *tex. in l. vniuersis C. de precibus Imp. offerendis*, tradunt *glos. 1. in cap. ad aures, glos. pen. in cap. nonnulli §. sunt & alij*, vbi omnes, *de rescript.* fatentur scribentes in *cap. si tibi absenti, sup. hoc eod. tit. Abb. in cap. ex ore sedentis num. 2. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli, & in d. cap. nonnulli §. sunt & alij num. 3. Alex. conf. 135. num. 3. Nau. in cap. si quando pag. 2. de rescript.* Intellige ad effectum vt gratia suum habeat effectum, secus ad effectum inquisitionis, tunc enim mandatum necessariò requiritur.

13 In glos. [Beneficium] ibi *(cum per hoc secum dispensatum non sit)* Dum *glos.* constituit clausulam Motu proprio in gratia adiectã non inducere dispensationem, de quo *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 2. Menoch. dicto casu 201. nu. 80. Mart. de clausul. par. 1. clausul. 72. nu. 15.* & alij per me citati *dicta clausul. 79.*

14 *num. 51.* iam probat prædictam clausulam Motu proprio alias subreptiones non tollere, quæ dispensatione indigent, idem probat *glos. verbo validam in Clem. si Romanus Pont. hoc tit.* resoluunt *Franc. num. 5. & alij in præsenti, Gom. in cap. 1. num. 19. & 65. de rescript. hoc lib. Rebuff. in praxi tit. tertia pars signaturæ num. 15. & in concord. tit. forma mandati, verbo motu, vers. decimo, Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 2. Gabr. communium tit. de clausulis concl. 2. à nu. 40. Menoch. d. casu 201. à num. 81.* & iuuat ratio quia clausula Motu proprio non inducit dispensationem, iuxta *text. in cap. non potest sup. hoc eodem tit.* quæ dispensatio requiritur ad tollendas alias subreptiones inhabilitatem personæ concludentes. Quicquid contradicat *Dominic. in præsenti nu. 5. & in cap. 1. nu. 14. de rescript. hoc lib.*

15 In glos. [Taceatur] Notatur ad hoc quòd taciturnitas qualitatis, quam Iura specialiter exprimi iubent, reddit gratiam subreptitiam, etiamsi ignoranter ea qualitas tacita fuerit, vt per *Sanchez de Matrimon. lib. 8. disputat. 21. num. 14.*

16 In glos. [Expressè] ibi *(ex quo non exprimitur in litteris)* Notatur ad hoc quòd non potest testibus probari gratiam esse concessam Motu proprio, vt per *Gabr. tom. 3. commun. opinion. lib. 6. tit. de clausulis concl. 2. num. 103. Mascard. de probation. concl. 1075. num. 25. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disput. 1. num. 6. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 6. num. 168. Ego ipse d. clausul. 79. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Collatio facta Motu proprio Papæ pluribus beneficijs in eadem Ecclesia vacantibus simul intelligitur facta de pinguiori, sed si beneficia sunt æqualia ad eum spectat electio, cui gratia est concessa.*

2 *Gratia Motu proprio concessa recipit ampliationem.*

3 *Gratia ad beneficia si Motu proprio facta fuerit virtute illius poterit fieri prouisio in pensione.*

4 *Electio cum alicui datur intra certum aliquod tempus faciẽda, si id non faciat, transit electio ad alium.*

5 *Mandatum de prouidendo obtinens, habet electio-*

electionem casu quo plura proponantur beneficia vacantia, intelligendo vt ibi.
6 *Maioritas consistit in multis.*
7 *Auaritia excæcat homines.*

Cap. Si pluribus. XXIV.

1 BEneficia plura nulli de iure debita, si vacant simul, & Papa confert vni beneficium in genere; si contulit Motu proprio intelligitur de pinguiori; si sunt æqualia beneficiatus intra decem dies eligat quod vult, si non Motu proprio, sed ad petitionem, intelligitur quod est minoris valoris, & si sunt æqualia is ad quem de Iure spectabat conferre, intra decem dies eligat, & si non eligit electio deuoluitur ad alium. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dom. Monach. Butr. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 88. Alagon. in comp. pag. 392.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Si Motu proprio eam fecerimus, etc.* Notatur ad hoc quod licet gratia ad beneficia obtenta præcedente petentis impetratione restringatur *cap. quamuis hoc tit. & lib.* tamen si Motu proprio concedatur recipit ampliationem, secundum *Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausul. concl. 2. num. 601. 603. & 607. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. n. 79.* quos refero *Ego ipse de clausul. 76. num. 25.* vnde licet talis gratia ad petitionem concessa non verificetur in pensione, iuxta *dictum cap. quamuis*, facta ta-
3 men Motu proprio virtute illius in pensione poterit fieri prouisio, vt per *Felin. num. 7. in cap. causam quæ, de rescript. Rebuff. in concordat. forma mandati verbo Motu proprio vers. 1.* Vnde etiam priuilegium cōcessum Motu proprio late esse interpretandum resoluunt *Natt. cons. 340. num. 5. Surd. cons. 140. num. 59. cum seq. Camil. Borrel. de præstantia Regis Catholici cap. 33. nu. 19. Ociau. Glorit. resp. 1. par. 2. num. 71. Ego ipse d. clausul. 79. num. 26.*

4 *Ad alium ex tunc electio, &c.* Notatur ad hoc quòd cum alicui siue à Iure siue à statuto datur electio intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 24. nu. 9.*

5 *Ad eam, quam is cui conferimus, etc.* Collige ex text. illum pro quo conceditur mandatum de prouidendo habere electionem casu, quo plura proponantur beneficia vacantia, ita *glos. verbo elegerit. Domin. num. 2. Franch. num. 3. Anch.* & alij in præsenti relati à *Cassad. decis. 3. de pensionib. num. 4. Rebuff. in praxi tit. de deuolution. nu. 2.* Vnde iam videtur probare quòd beneficijs simul collatis ille, qui habet mandatum de prouidēdo cum clausula ad tuam, vel alterius collationē pertinente, quodcunque voluerit repetere poterit. Intellige quando prædicta beneficia simul vacant eo quod per mortem alicuius plura beneficia habentis vacauerunt, secus vero si de prioritate vacationis constiterit, tūc enim cum Ordinarius teneatur in primo beneficio vacante collationē facere illi, qui prædictum habet mandatum iuxta *tex. in cap. mandato, hoc eodem tit. ibi, de beneficio, quod primò vacauit, &c.* ac subinde aliter facta collatio nullius sit momenti, meritò facta alij collatione beneficium repetetur. Intellige rursus quando mandatum de prouidendo habuerit clausulam decreti irritantis, vel aliquid, quod Ordinario auferat potestatem conferendi, iuxta *tex. in cap. si soli inf. de concess. præb.* Intellige denique siue mandatum de prouidendo ad beneficium vacans dirigatur, siue ad beneficium vacaturū, vtroq; enim casu si simul vacauerint beneficia plura, idem dicendum est, prout aduertit *glos. hic verbo vacantibus*, facit quod tradit *Staphil. de litteris gratiæ tit. de vi, & effectu clausul. §. 5. num. 2.*

6 In glos. [Maioris] ibi *(maioritas consistit in multis)* Ita *Tiraq. de iure primogen. q. 1. nu. 10.*

7 In ead. glos. ibi *(excæcantur ergo auaritia)* Vide *Guillelm. Benedict. in cap. Rainūtius §. & vxorem decis. 1. num. 251. & decis. 2. num. 156. & seq. Crauet. cons. 10. num. 16. Alciat. in l. cum in testamento 202. ff. de verborum significat. Boer. decis. 236. num. 6. Mascard. de probation. conclus. 150. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Præbenda, quæ per Episcopi præbendarij mortem vacat non debetur expectanti.*
2 *Episcopus vbi assistit in Capitulo tanquam Canonicus habet in eo vocem, & suffragium vnum.*
3 *Beneficia qualitatibus annexa in nominationibus non veniunt.*

Cap. Cum in Ecclesia. XXV.

1 PApa quando habenti beneficium confert aliud Motu proprio cum ex consuetudine

tudine Episcopus habet præbendam canonicalem in Capitulo, si quis prouideatur de præbenda primò vacatura, & interim moriatur Episcopus, non intelligitur prouidendus de illa præbenda, quia Papa non intendit priuare successorem Episcopum, nec augere numerum Canonicorum, nec derogare consuetudini. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. But. Domin. Monach. Franeb. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 88. Alagona in compend. pag. 392.*

2 *Vocem habeat in Capitulo tanquam Canonicus, &c.* Notatur adhoc quòd Episcopus vbi assistit in Capitulo tanquam Canonicus habet in eo vocem, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 106. à nu. 9. Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 16. num. 104. & seq.* D. *Hieron. Venero in exami. Episcoporum lib. 4. cap. 29. num. 28.* vbi *nu. 30.* subdit quòd tunc habet vnum suffragium sicut vnus de Capitulo, licet magis ponderatiuum propter eius auctoritatem, refero *Ego ipse de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 73. num. 18. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Præbendam, quæ per mortem Episcopi, &c.* Notatur ad hoc quòd in nominationibus non veniunt beneficia qualitatibus annexa, vel ex statuto, aut consuetudine, seu alio quouis modo, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q. 15. num. 29.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium primum non vacat per adeptionem secundi Curati, cuius fructus alius ex causa percipit.*
2 *Beneficium non dicitur obtinere ille, qui ex eo fructus percipere nequit.*
3 *Impetrans tenetur facere mentionem de beneficio, cuius fructus loco pensionis alteri reseruantur.*
4 *Mentio facienda est de proprio beneficio, quod ab alio extiterit occupatum.*
5 *Beneficij primi vacatio vt inducatur per adeptionem secundi incompatibilis requiritur pacifica possessio ne dum beneficij, & curæ, sed etiam bonorum, & fructuum, seu maioris partis.*
6 *Tex. iste non est coarctatus per Extrauag. exe. crabilis, de præbend.*
7 *Beneficia priora vt vacent per adeptionem secundi incompatibilis, satis erit adipisci possessionem totius, vel maioris partis rerum temporalium.*

Cap. Si tibi concessum. XXVI.

1 Beneficium Curatum habens quando acquirit aliud Curatum, dum alius accipit fructus secundi ex causa, v. g. Episcopus ex concessione Papæ ad tempus, non tenetur relinquere primum. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Dominic. Monach. Anch. Franc. Viu. in ration. lib. 3. pag. 89. Alagon. in comp. pag. 392.* remissiue *Ximen. in concord. par. 1.*

2 *Quādiu fructus ipsius perceperis, etc.* Notatur ad hoc quòd in effectu beneficium non dicitur obtinere ille, qui ex beneficio fructus percipere nequit, ita *gloss. verbo vacare, Domin. & Franch. num. 4. Anch.* & alij in præsenti, tradit *Staphil. de litteris gratiæ tit. de statu beneficiatorum §. huiusmodi num. 14.*
3 Vnde iam videtur probare quòd gratia valeat ad beneficium in qua non fit mentio de beneficio, cuius fructus loco pensionis sunt alteri reseruati, prout in specie tradit *Bald. in l. si is qui § eum qui ff. de excusat. tutorum.* Contraria tamen sententia verior est, immo impetrantem teneri facere mentionem etiam de beneficio, cuius fructus loco pensionis alteri reseruantur, prout aduertit *Dec. in cap. cum teneamur num. 1. de præben.* Nec refragatur *tex. in præsenti*, quia procedit ad effectum ne pęna amissionis incurratur, & hoc ex æquitate introducit, quasi innuens de rigore contrarium esse dicendum, vnde retorqueri po-
4 test pro ista sententia. Ex quibus colliges impetrantem teneri facere mentionem de beneficio ex quo nulli fructus percipiuntur, putà de beneficio in habitu, in quo ob hostium incursus non potest beneficiarius inseruire, nec fructus ex illo percipere, constat nanque beneficiarium adhuc habere beneficium. Sic aliàs erit mentio facienda de proprio beneficio, quod ab alio extiterit occupatum, communis ex *Felin. num. 7. in cap. in nostra, de rescript. Selu. de benefic. par. 3. q. 11. num. 1. Rebuff. in concord. tit. forma mandati Apostolici verbo pro expressis num. 6.*

5 *Primum nō debeat reputari vacare.* Collige ex his verbis quòd ad hoc, vt inducatur vacatio primi beneficij per assecutionē secūdi incōpatibilis requiritur quod habeat pacificam

cificam possessionem ne dum beneficij, & tituli, seu exercitij curæ, vel officij annexi beneficio, sed etiam bonorū, & fructuum beneficij, seu maioris partis eorum, vt per *Villad. de Legato par.1.q.14. num.95. Cassad. decis.9. de causa possess. num.2. Corras. de benefic. par.1. cap.10.nu.8. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 13.num.48. & nu.80. vers. declaratur*, *Azor. inst. moral. par.2. lib.7. cap.16. q.9. Nicol. Garc. de benefic. par.11. cap.5. num.122.* vbi *num.125. ex Oldrad. cons.152. num.3.* subdit decisionem huius tex. non esse correctam per *Extrauag. execrabilis*, quod etiam tradit Cardin. *Tusch. practic. concl. tom.1. lit.C. conclus.44. num.17.*

7 In glos.[Vacaret] ibi *(sed quæro nūquid ille teneatur infra annum promoueri, &c.)* Notatur ad hoc quòd requiritur pacifica possessio beneficij, seu tituli, & liberū curæ exercitium, vt prouisus teneatur ad Sacerdotium intra annum promoueri, vt per *Cassad. citato loco*, *Rebuff. in praxi benefic. tit. de non promotis intra annum à num.11. Iacob. de Graff. in aureis decis. lib.2. cap.97. num.49. Nicol. Garc. d. cap. 5. num.123. & 126.* & supra dixi *ad cap. commissa 35. num. 17. de elect.*

8 Notatur etiam ad hoc quòd vt priora beneficia vacent per adeptionem secundi incompatibilis satis erit adipisci possessionem totius, vel maioris partis rerum temporalium, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap.206. num.38.* Vide quæ dixi ad *d. cap. commissa*.

SVMMARIVM.

1 *Præbenda non Sacerdotalis, vel integra, aut certi valoris, cum mandatur alicui conferri, præbenda Sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.*
2 *Præbenda Sacerdotalis si vacet, & ex fundatione requiratur quod nominatus sit Sacerdos, tunc non debebitur nisi Sacerdoti.*
3 *Præbendarum sub nomine non comprehenduntur dimidiæ præbendæ.*
4 *Papa si mandauerit prouideri de beneficio certi valoris non potest prouideri de beneficio minoris etiam volente eo, cui prouidendum est.*
5 *Mandati fines sunt diligenter obseruandi.*
6 *Argumentum à maiori in mãdato nõ valet.*

Cap. Cui de Sacerdotali. XXVII.

1 MAndata Papa non debent extendi ad alios casus quàm ad expressos, ideo cum mandatur alicui prouideri de præbenda non Sacerdotali non potest prouideri de Sacerdotali etiam volenti. Ita si mandatur de integra prębenda non potest prouideri de dimidia etiam volenti. Item si de præbenda certi valoris non potest de minori etiam volenti. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Lap. Abb. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib.3. pag. 89. Alagona in compend. pag. 392.* remissiuè *Casal. in annotation. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Sibi etiam volenti Sacerdotalis, &c.* Ergo si Sacerdoralis præbenda vacet, & ex fundatione requiratur quod nominatus sit Sacerdos, tunc non debebitur nisi Sacerdoti, vt per *Rebuff. in tract. nomination. q.15. nu.30.* Capellania, seu præbenda Sacerdotalis quando dicatur, vide quæ dixi *de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg.24. num. 37. cum seqq.*

3 *Similiter in Ecclesia in qua integræ, ac dimidiæ, &c.* Ergo sub nomine præbendarum non comprehenduntur dimidiæ præbendæ iuxta ea, quæ post *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. in princip. à num. 39.* resoluo *Ego ipse dicto tractat. de officio, & potestat. Episcopi par.1. tit.2. glos. 17. num.31. secundum Lugdunen. impress.*

4 *Idem cum iniungitur prouideri alicui, &c.* Notatur ad hoc quòd Pontifex, mandans prouideri de beneficio certi valoris, non potest prouideri de beneficio minoris, etiam volente eo, cui prouidendum est, vt per *Menoch. cons.72. num.1. & 14. Sanch. de Matrimon. lib.8. disp.21. num. 35. & 36. vers. vnde textus*, vbi reddit rationem huius decisionis, quia sic mandatum fuerit, cuius fines strictissime seruandi sunt, & ita hoc est speciale in mandato, vt notant *Dec. in reg. in eo quod plus est num.14. ff. de regulis Iuris, Pelaez del Maioratu part. 1. quæst. 4. num.3. in 1. edit.*

5 *Quorum fines diligēter seruari, &c.* Notatur ad hoc quòd mandati fines sunt diligenter obseruandi, & custodiendi, vt per *Menoch. cons. 134. nu.3. Ioseph Ludou. Perus. decis. 37. num.5. & decis.117. à num.12. Tiraq. in l. si vnquam verbo libertis num.59. C. de reuocand. donat. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decis. 309. num.1. in 1. edit. Camil. Borrel. in sum-*

in summa omnium decis. tit. 66. num. 437. Et
6 ideo non valet argumentum à maiori in mandato, cuius fines diligenter obseruandi sunt, vt per Cald. *Pereira de emption. & vendition. cap. 13. num. 55.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficio secundo Curato effectualiter adepto primum consimile eius possessore irrequisito conferri, non autē eius possessio dari potest.*
2 *Beneficij primi incompatibilis vt indueatur vacatio per assecutionem secundi non sufficit collatio sola, & eius acceptatio, sed requiritur adeptio possessionis secundi pacificæ, vel quod per prouisum stet quominus eam adipiscatur.*
3 *Possessio secundi beneficij incompatibilis vt indueatur vacatio primi, debet esse pacifica non solum de facto, sed etiam de Iure.*
4 *Beneficiarius duo beneficia obtinens non vocatus priuari non debet possessione primi, ac proinde si spolietur est restituendus, & num. 5. & 6. respondetur contrarijs.*
7 *Beneficium detinens etiam iniuste non debet expelli non citatus.*
8 *Intrusus lite pendente non debet expelli non citatus nisi constet ex actis ipsum esse talem, & habere causam à litigante, & nullam et prorsus defensionem competere.*
9 *Vsufructu finito non potest dominus fructuarium expellere propria auctoritate, sed debet illum ab eo vendicare per Iuris remedia.*

Cap. Licet Episcopus. XXVIII.

1 Curatus aliquis postquam accepit aliud beneficium simile, & est in pacifica possessione, vel per ipsum stat, tunc Episcopus potest primum beneficium alteri conferre, sed non potest dare corporalem possessionem non vocato primo Curato, quia adhuc posset illi competere ius retinendi. Colligunt ex Ordinar. *Arbid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 89. Alagona in compend. pag. 393.* remissiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Ac ipsius possessionem pacificā, &c.*
Notatur ad hoc quòd ad inducendam vacationem primi beneficij incompatibilis per assecutionem secundi, non sufficit collatio sola, & eius acceptatio, sed requiritur adeptio possessionis secundi pacificæ, vel quod per prouisum stet quominus eam adipiscatur, vt per *Corras. de benefic. par. 1. cap. 10. num. 4. & 5. Nau. cons. 14. & 18. sub hoc tit. de antiq. Caputaquen. decis. 294. par. 2. Bursat. cons. 353. lib. 4. Masc*ard *de probation concl. 183. Flamin.*
3 *de resignat. lib. 3. q. 1. num. 129.* Requiritur igitur possessio secundi pacifica nō solum de facto, sed etiam de Iure, idest non litigiosa, sed absq; controuersia Iuris, & facti iudicialis, & extraiudicialis, vt per *Villad. de Leg. p. 1. q. 14. nu. 96. Cosm. in pragm. Sanct. tit. de collation. §. item quod vniuersitates verbo possederint, Rebuff. de pacificis possess. num. 164. Cassad. decis. 9. nu. 1. de causa possess. Mandos. in reg. 34. Cancel. q. 26. Hoied. de incomp. benefic. cap. 13. n. 80. Mascard. dicta conclus. 183. num. 40. Quintanad. ecclesiast. lib. 4. nu. 77. Flam. d. q. 1. nu. 130. Azori instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 16. q. 9.*

4 *Non debebit te non vocato, &c.*
Probat hic text. beneficiarium duo beneficia obtinentem non vocatum priuandum nō esse possessione primi, ac proinde esse restituendum, nam licet cum quis priuatur beneficio ipso iure statim id beneficium conferri possit nulla expectata sentententia, & sine vlla citatione possidentis de facto, non tamen potest priuari possessione inauditus, vt resoluunt *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 335. & 337. C. de reuocand. donat. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 17. nu. 24. Gonzal. ad reg. 8. Cancel gloss. 15. §. 1. num. 39. & seq. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 26. num. 12.* quia nullus sine citatione, & actu iudiciali à sua possessione amouendus est, vt per *Bald. cons. 135. num. 1. lib. 2. Menoch. remed. 1. recup. possess. num. 111. Flamin. de resignation. benefic. lib. 11. q. 10. num. 10. cum seqq. Mantic. decis. 309. num. 4.*

5 Obstare tamen videtur quia Ius commune resistit ne plura beneficia incompatibilia quis obtineat *cap. de multa, hoc tit. in* Decretalib. & assistit Episcopo ad quem pertinet prouisio Ecclesiarum vacantium *cap. ex frequentibus, sup. de institut.* & succedit reg. *cap. ad decimas, de restitut. spoliat. hoc lib.* Communiter responderi solet Ius commune, quod in hoc casu assistit Episcopo spolianti, non resistere in eisdem terminis beneficiario spoliato, nam spoliato resistit ne beneficia incompatibilia accipiat, & retineat, Episcopo vero assistit non vt eadem retineat, sed tantum vt

prius

prius quod ipso iure vacauit, possit conferre ; vnde resistentia respectu spoliati acquisitionem, & retētionem vtriusq; beneficij respicit, assistentia vero respectu spoliātis solam conferendi potestatem, qui termini sunt longè diuersi à decisione text. in *d.c. ad decimas*, ibi, *Ius commune, quod spoliato resistit ne decimas retineat, assistit spolianti in eodem, vt eas consequatur, & retinere valeat*.

6 Verū non incongruè considerari potest tex. in præsenti solum asserere beneficiarium plura incompatibilia retinentem non vocatum spoliari minime debuisse, ex quo non sequitur quòd si spolietur statim restituendus sit, tum ex generali regula multa fieri prohibentur, quæ facta tenent, *cap. ad Apost. sup. de Regul.* & iuxta illud *turpius eijcitur, &c.* de quo in *cap. quemadmodum, de iureiur.* tum etiā, quia illæ regulæ sunt longè diuersæ quòd non vocatus nemo priuetur sua possessione *cap. 1. de causa possess.* quod à Iure prouenit naturali, *Clem. pastoralis §. verum, de re iud.* & vix admittit limitationem, illa vero quòd statim restituatur reiectis exceptionibus proprieratem respicientibus à Iure Ciuili procedit in *l. si quis ad se fundū C. ad l. Iuliam de vi*, multasq; patitur limitationes, de quibus latissime *Menoch. remed.* 1. *& 15. recuper. possess.* patet instantia in terminis *d. cap. ad decimas*, in quo cautum est Ecclesiām Parochialem auctoritate propria spoliare non debuisse clericum, qui decimas intra eius Parochiam percipiebat, iuxta reg. *l. nō est singulis ff. de reg. iur.* & tamen spoliatus nō restituitur, sed vide quæ sup. dixi in *collect. ad d.c. ad decimas*, vbi late de eius intellectu.

7 In glos. [Te non vocato] ibi *(ex quo titulo possides licet iniusto)* Notatur ad hoc quòd beneficium detinens etiam iniustè nō debet ex-
8 pelli non citatus, vt per *Bernar. reg. 62.* Amplia quamuis sit intrusus lite pendēte, nisi cōstet ex actis ipsum esse talem, & habere caussam à litigante, & nullam ei prorsus defensionem competere, vt per *Franc. in cap. ex parte n. 29. de appel. Hieron. Gabr. cons. 31. n. 20. lib. 2.* & fuit dictū in *Bracharen. Archidiaconatus 31. Martij 1628. corā Reuerēdiss. Coccin. Decano.*

9 In ead. glos. ibi *(Hinc est quod vsufructuarius vsufructu finito, &c.)* Notatur ad hoc quòd finito vsufructu nō potest dominus fructuariū expellere propria auctoritate, sed debet illum ab eo vendicare per Iuris remedia, vt per *Cald. Pereira de resolution. emphyteus. cap. 17. nu. 17. & 41. D. Barbos. in l. si de vi, ff. de iudic. num. 363. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotalis præbenda per simplex mandatum de prouidendo non nisi apto ad Sacerdotium est conferenda.*

2 *Aetas requiritur ad Ordinem sacrum, quem habet annexum ex fundatione, statuto, vel priuilegio beneficium, aliàs prouisio de illo aliter facta est nulla.*

3 *Ordo quando est annexus præbendæ, seu beneficio, ex consuetudine, &c. non est facienda mentio ab impetrante quod sit in ætate ad talem Ordinem requisita.*

4 *Habilitas impetrantis an attendatur secundum tempus data, & num. 5.*

6 *Concordatur text. in præsenti*, cum cap. si eo tempore, de rescript. hoc lib.

7 *Declaratur* tex. in cap. si pro clericis 8. sup. hoc eodem tit.

8 *Declaratur* tex. in cap. statutum, in princ. de rescript. hoc lib.

9 *Præbenda Sacerdotalis non est danda ei, qui factus est Sacerdos ante legitimam ætatē.*

Cap. Ei, cui. XXIX.

1 QVando simpliciter mandatur, vt quis prouideatur non potest prouideri de præbenda Sacerdotali si non est in ætate ad suscipiendos Ordines, sed debet expectare aliam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arch. Io. Andr. Gemin. Anch. Butr. Dom. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 90. Alagon. in compend. pag. 393.* remissiuè *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Sacerdotalis præbenda conferri, &c.*

Notatur ad hoc quòd in beneficijs habentibus Ordinem sacrum annexum ex fundatione, statuto, vel priuilegio, requiritur ætas ad eundem Ordinem annexum requisita, vt per *Rot. decis. 1. num. 3. hoc tit. in nouis, Rebuff. in praxi benefic. tit. requisita ad collationem bonam num. 33. & in repet. cap. extirpandæ §. qui vero notab. 2. hoc tit. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 4. num. 20.* ita ut prouisio aliter facta etiam ex causa permutationis nulla sit, ex *Pute. decis. 331. & 338. lib. 1. in antiq. Mohed. decis. 7. de concess. præbend. Flamin. de resign. benefic. lib. 4. quæst. 9. num. 31. & 42.* Amplia procedere nō solùm in beneficijs habentibus annexum Ordinem Presbyteratus, sed etiam in habētibus annexum Diaconatū, vel Subdiaconatum, vt pariter requiratur ætas ad talem Ordinem requisitum, ex *Lambert. de*

Iurepatron.par.1.lib.2.q.7.art.27.nu.8. Petr. Greg.de benefic.cap.37. num.2. Et ideo quan-
3 do Ordo est annexus beneficio, seu præbendæ ex consuetudine, &c. non est facienda mentio ab impetrante quòd sit in ætate ad talem Ordinem requisita, vt per *Selu.de benef. par.3.q.11.nu.42.Corras.eod.tract.par.4.cap.4 n.56. Azor. inst.moral.p.2.lib.6.c.33.q.2.*

4 *Si non dum, &c.* Dum text. supponit data legitima ætate posse obtineri præbendam, iam probat habilitatem impetrantis non attendi secundũ tempus datæ, idem probat *text. in cap.is, cui, hoc eod. tit.* tradunt *glos. verbo non dum, Dominic. num.3. Franch. num.8.* & reliqui in præsenti, *Stapbil. de litteris gratiæ tit. de vi & effectu clausul. §. post prædictas num. 1. Rebuff. in praxi tit. requisita ad collationem à num. 32.*

5 Verum obstat maxime *tex.in cap.si eo tempore, de rescript. hoc lib.* vbi habilitas à tempore datæ consideratur. Pro quorum Iurium declaratione, & concordia præmittendum est quasdam esse inhabilitates, vel defectus, qui Iure communi, vel stylo Curiæ attento impetrationi litterarum repugnant tàm ad beneficia obtinenda, quàm ad lites, veluti si impetrans excommunicatus existit, ex *cap.1.de rescrip.hoc lib.* alias vero esse inhabilitates, seu defectus, qui solum beneficij collationem respiciunt, vt si defectus sit minoris ætatis, iuxta *tex in cap.cum in cunctis §.inferiora, de elect.* Inter vtrasq; inhabilitates illud maxime interest, quia in prioribus considerandum, & inspiciendum est tempus datæ, constat namque data tali inhabilitate rescriptum non valere, non ita dicendum est in posterioribus inhabilitatibus, in quibus tempus præsentationis, vel collationis inspicitur dummodo in litteris Apost. vitium subreptionis non detur, si enim tale vitium subreptionis in impetratione reperiatur non tempus præsentationis, vel collationis inspicitur, sed tempus datę consideratur, patet si expendas in hac specie dari odium impetrantis, qui expressit, vel suppressit aliquod necessarium, ex reg. *text. in cap. ex tenore, de rescript.*

6 Ex quibus colliges primò concordiam ad tex in pręsenti cum tex.*in d. cap.si eo tempore*, vt procedat ille text. quando in forma impetrationis vitium subreptionis reperitur; text. vero in pręsenti quando tale vitium in forma impetrationis non datur, & ita *Abb.num.8. in cap. dilectus sup. hoc tit. Felin in cap. eam te, de rescript.* communis secundum *Nau.in cap. si quando pag. 21.* Et probatur intellectus ex eo quia impetrans *in d.cap.si eo tempore*, non simpliciter, & in genere impetrauit beneficium, sed facta mentione de Curato, patet ex alternatiua, de qua ibi, vnde aduertere, & exprimere debebat se tunc temporis non habere illam ętatem, quæ ad tale beneficium requiritur. Contra vero in hoc tex. simpliciter, & in genere nulla facta mentione de Sacerdotali impetrans prębendam postulauit; vnde potuit probabiliter non aduertere Sacerdotalem primò vacaturam, & nõ est imputandum, sicut illi, quòd ætatis defectum non expresserit. Nec refragatur quòd sub nomine beneficij in impetratione Curatum beneficium non veniat, ac proinde videtur dicendũ quòd nec appellatione præbendæ Sacerdoralis contineatur ex *cap. cum in illis, in princ.sup.hoc tit.* quia respõdebis cũ *Frãc.n.2.& Dom.n.4 hic.*

7 Secundò collige intelligentiam ad text. in *cap.si pro clericis 8.sup.hoc eod tit.* dũ dicit valere impetrationem beneficij Curati licet impetrans tempore datæ sacrorum Ordinum defectum patiatur, constat namq; attento Iure communi data ętate sufficienti illum esse idoneum ad Curatum beneficium, qui in minoribus Ordinibus, vel in prima Tonsura constitutus est, ex *cap. 2. de instit. & ex cap.licet canon, de elect. lib.6.* communis, vt per *Roch. de iurepatr. verbo honorificum num.24. Rebuff. in praxi tit.requisita ad bonam collat.num.34.* ac proinde suppresio deficientium Ordinum sacrorũ in impetratione Curati subreptionẽ nõ inducit, nec vitiat, vt tex. habet. Vnde fit vt in terminis *Conc.Trid.sess.24.de reform. cap.12.* ad consequendã præbendã necessaria sit ætas saltem requisita ad Subdiaconatũ, vt resoluit in specie *Hoied.de incomp. benef. p.1.cap.vlt. num.16.* sic aliàs si beneficium ex statuto, vel consuetudine sacros Ordines requirat ad hoc vt collatio eiusdẽ fieri possit, limitabitur text. in *d.cap.si pro clericis*, tradit *Dec.in cap.cum in cunctis §.inferiora n.vlt.de elect.Gutier.consi.1.*

8 Tertiò collige intelligẽtiam ad tex. in *cap. statutũ, in princ.de rescrip.hoc lib.* vt procedat etiamsi Iudex delegatus post tempus datę desinat esse Canonicus si modo talis erat tẽpore impetrationis, cõstat namq; habilitatẽ requiri tempore datæ, in quo saltem in habitu iurisdictio conceditur, ac proinde si tempore datæ Canonicus existat, cum tunc habilis sit, meritò delegatus esse potest, licet ex postfacto non sit Canonicus, ita *glos. verbo Canonicis in d.c.statutum, glos.verb.principalis in Clem.*

Clem. etsi principalis, de rescript. & verbo reeeperit in cap. dilectus hoc eod. tit. Dec. in c. quoniã, vbi Abb. n. 6. de offic. deleg. Quod intellige non procedere quando ille tempore datæ habens qualitatem requisitam desinat illam habere ob aliquem defectum, vel incapacitatem superuenientem, quæ repugnet iurisdictioni commissæ, veluti si post prædictum tempus matrimonium celebrauerit arg. *tex. in cap. vnic. de cleric. coniug. hoc lib.* & eorum, quæ notantur in cap. *decernimus, de iudic.* non sic dicas si tempore datę Canonicus nõ existens tempore præsentationis sit effectus Canonicus, vt similiter si tẽpore datæ existat excommunicatus impetrans beneficium, & tempore collationis sit ab excõmunicatione absolutus.

9 In glos. [Aetate] ibi *(sed quid dices si iam erat Sacerdos licet non esset in ætate legitima)* Notatur ad hoc quòd præbenda Sacerdotalis non est danda ei, qui factus est Sacerdos ante legitimam ætatem, vt per *Nau. cons. 7. num. 6. sub tit. de ætate, & qualit. in antiq. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 23. art. 12. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 6. q. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Pauperi Sacerdoti nõ habenti beneficiũ si mãdatur Episcopo prouidere, & interim obtineat vnũ, Episcopus nõ tenetur prouidere.*
2 *Pauperibus clericis prouidendum est de beneficijs vnde se valeant sustentari.*
3 *Pauper quis dicatur, remissiuè.*
4 *Mandati causa cessante cessat mandatum.*
5 *Expectatiua gratia amittitur per assecutionem incompatibilis.*
6 *Beneficium pauperi clerico conferre potius dicitur iustitia, quàm gratia.*

Cap. Si pauper. XXX.

1 Episcopo si mandatur prouidere Sacerdoti pauperi non habenti beneficium, & interim obtineat vnum, Episcopus non tenetur prouidere. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Anch. Butr. Franch. Viu. in ration. lib. 3. pag. 90. Alagon. in compend. pag. 393.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Pauper clericus, &c.* Notatur ad hoc quòd pauperibus clericis prouidendum est de beneficijs vnde se valeant sustentari, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. num. 2. eum seqq.*

3 Quis autem dicatur pauper, dixi in *tract. de clausulis vsufreq. clau. 30. num. 7. cum seqq. secundum Lugdunen. impression.*

4 *Cum cesset causa mandati.* Notatur ad hoc quòd mandati causa cessante cessat mandatum, vt per *Tiraquel. in tractat. cessante causa part. 1. num. 180.*

5 *De cætero non tenetur.* Ergo gratia expectatiua amittitur per assecutionem incompatibilis, vt per *Flamin. Paris. de resignation. benefic. lib. 1. q. 1. num. 19.*

6 In glos. [Pauper] ibi *(hæc enim Decretalis loquitur de forma, quæ prouidet necessitati pauperum)* Notatur ad hoc quòd conferre beneficium pauperi clerico potius dicitur Iustitia, quàm gratia, cũ illi sit debitum, & propterea rescripta in forma pauperum dicuntur rescripta Iustitiæ, vt per *Stapbil. de litteris gratiæ §. nona forma pauperum sub num. 5. Cassador. decis. 8. num. 9. de concess. præb. Gonzal. dicta glos. 2. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficij pluribus collati prioritas vbi non apparet primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur, & num. 2.*
3 *Collatio facta ab Episcopo tanquam maiore præualet factæ ab ipsius Vicario.*
4 *Collatio quando est facta duobus à diuersis eodem die nec apparet cui prius fuerit facta, potior est conditio possidentis.*
5 *Prouisus à Papa præfertur prouiso à Legato, vel Nuncio.*
6 *Legatus de Latere concurrere potest cum Ordinarijs.*
7 *Ordinarij collatio præualet quando in ea apposita est hora, & in collatione Papæ, vel Legati non.*
8 *Prius, et posterius dicitur ratione vnius horæ.*
9 *Beneficij in collatione vbi est dubium quis debeat præferri, tunc præfertur qui priùs adeptus est possessionem, & in ea est.*

Cap. Si à Sede. XXXI.

1 Papa, vel eius Legatus quando cõfert beneficiũ vni, & Ordinarius alteri eodem die, itaut nõ possit constare de prioritate collationis, tunc erit potior cõditio possidẽtis, & si neuter possidet, pręfertur electus à Papa, vel Legato propter ampliorẽ prærogatiuã. Colligũt ex Ord. *Lap. Abb. Arcb. Gem. Io. And. Ancb.*

 Butr.

Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 91. Alagon. in compend. pag. 393 remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem cōclus. ex hoc tex. desumunt *Gig. de pensionib. q. 6. nu. 21. Cott. in memorabil. verbo Hora, Mascard. de probat. concl. 314. Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 11. num. 67. vers. & hoc idem pag. 568. col. 2. Aloys. Riee. in collect. decis. par. 4. collect. 1442.*

3 Vnde collationem factam ab Episcopo tanquam à maiore præualet, & factam ab ipsius Episcopi Vicario, qui inferior est, prorsus submouere tradunt per hunc tex. *Mascard. d. conclus. 314. nu. 2. Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 121. & 123. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 12. num. 16.*

4 *Erit potior conditio possidentis.* Notatur ad hoc quòd quando collatio est facta duobus à diuersis eodem die, nec apparet cui prius fuerit facta, potior est conditio possidentis, vt per *Menoch. de interd. remed. 4. adipis. possess. num 797. & de arbitr. lib. 2. casu* 48. *num. 10. cum seqq. Rebuff. de pacific. possess. nu. 297. cum seqq. Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 11. nu. 1. & opin. 12. nu. 2. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo beneficium vers. secundo pag. mihi 20. D. Barbos. in l. 1. ff. solut. matrim. par. 2. nu. 4. Puteo decis. 120. lib. 1. in correct.* vbi dicit decisum habere locum siue possessio eodem die, siue ex interuallo capta fuerit.

5 In glos. [Legato] ibi *(Quid dices si Papa contulit vni, & Legatus alteri, &c.)* Notatur ad hoc quòd prouisus à Papa pręfertur prouiso à Legato, vel Nuncio, vt per *Gonzal. ad reg. 8* Cancel. *§. 3. proœm. num. 119.* Nam Lega-
6 tus de Latere concurrere potest cum Ordinarijs, vt per *Rebuff. in tract. nominat q. 17. num. 16. vers. secundo, Gonzal ad reg. 8. Cancel. §. 2. proœm. num. 54. & §. 3. proœm. nu. 7.* ait quod Legatus pręuenire potest Episcopum, & quoslibet Ordinarios.

7 In glos. [Nec appareat] ibi (*vel in ipsis litteris dicitur de hora*) Notatur ad hoc quòd quando in collatione Ordinarij est apposita hora, & in collatione Papæ, vel Legati non, tunc collatio Ordinarij præualet, vt per *Cassador. decis. 20. de prabend. Anton. Gomes. l. 45. Tauri num. 148. Rebuff. in tract. de pacific. possessor. num. 299. Tiraq. de iure primogen. q. 17. opin. 11. num. 3. & de retractu lig. §. 11. glos. 1. num. 10. D. Barbos. in l. 1. ff. soluto matrimon. par. 2. num. 10. vbi Rip. num. 7. & Ias. num. 4. vers. secundo singulariter, & Soccin. num. 11. vers. tertio limita, Rot. in Salamantina præstimonij vlt. Ianuarij 1614. coram Buratto decis. 514. num. 1. par. 2. recentior.*

8 Vnde notari solet ad hoc quòd prius, & posterius dicitur ratione vnius horæ, vt per *Tiraquel. de iure primogen. q. 2. num. 2.*

9 In glos. [Neuter] ibi *(vel vterque nec apparet quis tunc primo, &c.)* Notatur ad hoc quòd vbi est dubium quis debeat præferri in collatione beneficij præfertur qui prius adeptus est possessionem, & in ea est, vt per *Tiraquel. de iure primogen. quæst. 17. opin. 12. num. 2. Menoch. consil. 51. num. 40.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosus habens Prioratum, vel Ecclesiam Curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ ipso iure vacat primum, quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque, & num. 2.*
3 *Officia duo nemo potest exercere.*
4 *Officia duo quando vnus ex gratia Principis seruit, vtriusq; debet habere salarium.*
5 *Prælatus non potest Regularem sibi subditum habilem facere ad duo beneficia etiam sui Ordinis, & Monasterij.*
6 *Beneficium vnitum non causat incompatibilitatem.*
7 *Connexa habentur pro vno.*
8 *Beneficij principalis capta possessione aliorum illi vnitorum capta intelligitur.*
9 *Legis promulgatæ notitiam habentes ante lapsum duorum mensium ad legis obseruantiam tenentur.*
10 Prioratus, *Eccles. vel administrationes vnius Monasterij solita per ipsius Monachos gubernari absque Sedis Apost. licentia alterius Monasterij Monachis non debent committi, nec commissa dimitti.*
11 Prælatus *non potest suum Regularem cogere ad accipienda beneficia alterius Monasterij eiusdem Ordinis.*
12 *Ecclesia prima vacat per translationem Prælati ad aliam.*
14 *Religiosus vt transeat ad strictiorem Religionem requiritur licentia Pręlati sui, quamuis non obtineatur.*
15 Papa *solus dispensat vt Religiosus sine causa transeat ad laxiorem religionem.*
16 Religiosus *ad parem religionem ex causa transire poterit de licentia Abbatis, & Conuentus.*

Cap-

Cap. Cum singula. XXXII.

1 Religiosus sine auctoritate Sedis Apost. non præsumat habere duos Prioratus, vel Ecclesias curam animarum habentes, etiamsi cura debeat exerceri per Presbyteros à se præsentatos, & ab Episcopo institutos, nisi vnum beneficium ab alio dependeat, vel adinuicem sint connexa. Et si habens vnum alterum recipit, primum statim dimittere tenetur, quo ipso iure est priuatus, quod si non fecerit repelli debet ab vtroque, & efficitur ineligibilis. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 91. Alagon. in compend. pag. 394.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 22. num. 3. Campanil. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 7. num. 17.* subijcientes text. in præsenti non modo explicandum esse de Monacho, sed de Religioso quocunque.

3 *Cum singula officia sint singulis committenda personis.* Notatur ad hoc quòd nemo potest duo officia exercere, vt per *Tiraq. de constit. par. 3. limit. 30. num. 38.* Auiles *ad cap. 1. Prætorum*
4 *nu. 1. fol. 29. verso.* Quando vero vna persona ex Principis gratia duo officia seruit, vtriusq; debet habere salarium, vt per *Auil. ad d. cap. 1. Prætor. fol.* 30. *Azeued. ad Curiam Pisan. lib. 2. cap. 22. num. 9. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 7. q. 13. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo distributiones, vers. primum pag. mihi 116.*

5 *Absque Sedis Apost. auctoritate.* Ergo Prælatus non potest Regularē sibi subditum habilem facere ad duo beneficia etiam sui Ordinis, & Monasterij, vt per *Nau. comment. 4. de Regularib. num. 23. vers. quarto.*

6 *Nisi forte vnus ex eis ab alio, &c.* Notatur ad hoc quòd beneficium vnitum non causat incompatibilitatem, vt per *Gonzal. ad reg. 8.* *Cancel. glos. 5. §. 7. num. 21.* Nam
7 connexa habentur pro vno ex *Surd. decis. 78. nu. 13.* itaut per collationem principalis habeatur vtrumq; *glos. verbo de iure in cap. gratiæ, de rescript. hoc lib. Rot. in Verdunen. Decanatus 9. Martij 1590. coram Card. Lancellot. sen.* impressa per *Nicol. Garc. de benefic. par. 5.*
8 *cap. 1. nu. 270.* Et capta possessione Ecclesiæ, seu beneficij principalis, aliorum illi vnitorum capta intelligitur, vt per *Ferret. consil. 36. num. 8. Gonzal. d. glos. 5. §. 7. num. 6.*

9 In glos. [Peruenerit] ibi (*& sic si perueniat ante duos menses à tempore publicationis, etc.*) Notatur ad hoc quòd habentes notitiam, & scientiam legis promulgatę ante lapsum duorum mensium ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur, vt per *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. quæst. 8. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 5. num. 10.*

§. Prohibemus.

10 Prioratus, Ecclesia, administratio, vel officia vnius monasterij consueta gubernari per Monachos eiusdem monasterij non committantur Monahis alterius monasterij, & commissa reuocentur, qui secus fecerint, & commissa non reuocauerint ea vice sunt priuati potestate ordinandi, & si loca non sint exempta ordinet Episcopus, si exempta Papa. Recipientes, & eligentes sunt ineligibiles ipso iure. Colligunt *Doctores citati in princ. text.*

11 Ex principio huius §. colligitur Prælatum non posse suum Regularem cogere ad accipienda beneficia alterius monasterij eiusdem Ordinis, vt per *Nau. comment. 4. de Regularibus num. 23. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 2. num. 51.*

12 *Nisi canonice transferatur, &c.* Notatur ad hoc quòd per translationē Prælati ad aliā Ecclesiā vacat prima Ecclesia, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 48.*

13 In glos. [Canonice] De materia huius gl. late egi *in collec. ad c. licet, de Regul. in Decretal.*

14 In ead. glos. ibi (*vt si transeat ad strictiorem Religionē sufficiat licentia sui Prælati etiamsi nō obtineatur*) Ità *Menoch. de arb. cas. 421. n. 37. Fr. Emm. qq. Regul. tom. 3. q. 52. art. 3. Sanch. in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 7. nu. 32.*

15 In ead. glos. ibi (*sed si transiret ad laxiorē sine causa solus Papa dispensat*) Ita *Sanch. d. lib. 6. cap. 7. n. 67. Menoch. de arbitr. casu 421. nu. 16. Fr. Barth. de Vecch. in praxi obseruāda in admittend. ad Relig. stat. nouit. disp. 15. dub. 5. n. 1.*

16 In ead glos. ibi (*si ad parem ex causa transire poterit de licētia Abbatis, & Conuentus*) Referunt, & sequuntur *Monach. hic nu. 4. & Anch. nu. 2. Rebuff. in praxi benef. tit. de translat. Monach. nu. 7. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 107. vers. dico secundo, Sanch. d. cap. 7. num. 49. Miranda tom. 1. q. 31. art. 5. concl. 2. Fr. Bartbol. de Vecchis d. dub. 5. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Monachi, vel Canonici absentes si non vocentur ad receptionem, vel collationem possunt dicere de contemptu nisi consuetudo habeat eos non vocari.*
2 *Canonici non eliguntur, sed recipiuntur.*
3 *Canonicus si est in loco vnde vocari debet, & non vocatur, potest facere cassare electionem factam eo absente.*

Cap. Cum in Ecclesijs. XXXIII.

1 CAnonici quando in Ecclesia accipiendi sunt, vel conferenda beneficia, præsentes Canonici, si commodè fieri potest, debent vocare absentes, nisi consuetudo sit in contrarium. Et vbi non est talis consuetudo si absentes non vocati instant, omnia attentata sunt reuocanda. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 394.* remissiuè *Ximen in concord. par. 2.*

2 *Canonicorum receptio.* Ergo Canonici nō eliguntur, sed recipiuntur, vt per *Boer. decis. 123. nu. 6.*

3 *Alioquin quod in eorū absētia, &c.* Notatur ad hoc quòd Canonicus si est in loco vnde vocari debet, & non vocatur, potest facere cassare electionem factam eo absente, vt per *Raguf. de voce Canon. in Capitulo quaest. 30. à princip.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficia morientium etiam in loco vicino Curiæ Romanæ per duas diætas legales, vel Sede ipsa vacante ibi causam, domicilium, vel originem non habentium, sed Curialium, & ibi causa Romanæ Curiæ morantium, vel trāslata Curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit Curia, in quo remanserant infirmi, conferri nequeunt per alium, quàm per Papam.*
2 *Beneficia resignata coram* Papa *in Curia sunt reseruata reseruatione Iuris.*
3 *Beneficium illud dicitur vacare apud Sedem, vt sit reseruatum, quod vacauit in locis vicinis ipsi Sedi Apost. & Rom. Curiæ.*
4 *Reseruatio quoad beneficia Vrbis non habet locum in ijs, qui in Vrbe degunt ratione originis, vel domicilij, nisi etiam Curiam sequantur.*
5 *Subditus quis dicitur magis ratione domicilij quàm originis.*

Cap. Præsenti. XXXIV.

1 BEneficium vacans apud Sedem per solum Papam est conferendum, quod locum habet in Curialibus, seu Nuncijs, qui ineundo, vel redeundo moriuntur in locis vicinis Curiæ, idest intra duas diætas legales. Idem si Sede vacante Curialis peregrinarionis, infirmitatis, recrearionis, seu alia causa in loco vicino moriatur, dummodo ibi domicilium, vel domus propria non exiftat. Irem si quis habet domum, vbi degit in Curia, & ibi moriatur beneficia non conferentur per solum Papam, quia non dicuntur vacare in Curia. Si vero Curia recedit ab vno loco, & aliquis Curialis officialis ibi remanet, vel dum sequitur Curiam moriatur, licet in loco distanri, collatio spectat ad Papam, quia dicuntur vacare in Curia. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archidiac. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 394.* remissiuè *Ximen. in concordant. part 1. & 2.*

2 *Ab ipsa obtinere noscuntur, &c.* Notatur ad hoc quòd beneficia resignata coram Papa in Curia sunt reseruata reseruatione Iuris, qua beneficia vacantia in Curia dispositioni Sedis Apost. reseruantur, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 5. nu. 54.*

3 *Si eos in locis vicinis ipsi Curiæ, etc.* Notarur ad hoc quòd illud beneficium dicitur vacare apud Sedē vt sit reseruatum, quod vacauit in locis vicinis ipsi Sedi Apostol. & Romanæ Curiæ, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. num. 45. cum seqq. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 34. q. 6. vers. porro, Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 1. num. 70. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 4. cap. 1. num. 13. in vltim. impression.*

4 *Sane si quis in loco, &c.* Notatur ad hoc quòd reseruatio quoad beneficia Vrbis non habet locum in ijs, qui in Vrbe degunt ratione originis, vel domicilij, nisi etiam Curiam sequantur, & Curiales existant, vt per *Rot. decis. 616. nu. 1. in 1. collect. nouissimarum, alias part. 4. diuers.* & fuit resolutum in *Romana beneficiatus*

tiatus S.Petri 27. Ianuarij 1593. coram Card. Blanchetto, refert *Nicol.Garc.de benefic.par.5. cap.1. num.* 83.

5 In glos. [Originis] ibi *(certe satis idem puto, &c.)* Notatur ad hoc quòd quis dicitur subditus magis ratione domicilij, quàm originis, vt per *Tiraq.de retractu lig. §.9. glos. 2. nu.22. Cald.* Pereira *in responso pro Ferdinando* Pereira *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Papæ mors tollit ne Parochiales Ecclesiæ in Curia vacare dicantur, & num.* 2.
3 *Tex. hic corrigit extrauag. piæ, boc tit. inter commun.*
4 *Tex. in præsenti procedit tantum in Parochialibus in Curia vacantibus, & non reseruatis alia ratione.*
5 *Dictio, libere, idem importat hic, ideft fine aliquo reseruationis obstaculo.*

Cap. Si Apostolica Sede. XXXV.

1 PArochi quando moriuntur Romæ Sede Apost. vacante, vel ante mortem Papæ, sed vacante Sede huiusmodi Parochiales Ecclesiæ non sunt adhuc prouisæ, prouisio illarum spectabit ad Ordinarios non obstante dispositione *cap. licet 2. eod.* Colligũt ex Ordinar. *Lap. Abbas Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anchar.* Domin. *Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 95. Alagona in compendio pag. 395.* remissiue *Ximen. in concordant. par. 2.*
2 Hanc eandem conclusionem firmant *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma noua prouis. verbo dummodo tempore data præsentium num. 14. Paul.* Granut. *ad Simon. q. 47. nu. 12. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. num. 125. cum seqq. & glos. 24. num. 111. & 117. Ioan. Anton. Massob. in sua praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes requis. 7. dub. 43. & 44. secundum Roman. impress. Piasec in praxi Episcop. part. 2. cap. 5. num. 12. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 1. à num. 101.*
3 vbi *num. 102.* subdit quod cum tex. in præsenti sit posterior *Extranag. piæ 1. de prabend. inter communes*, illam quantum ad hoc correxit, *& num. 106.* ait quòd quamuis per *Extrauag. Clem. V. Etsi in temporalium 3. de prabend. inter communes*, quæ est posterior, sit derogatum huic tex. tamen illa Extrauag. erat temporalis, & cum suo conditore expirauit, vt apparet ibi.

4 Tex. in præsenti videtur solum procedere in Parochialibus in Curia vacantibus, & non in reseruatis alia ratione, vt per *Franc. in cap. statutum num. 6. sup. hoc eod. tit. Gasp. de Perus. de reseruat. q. 5. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 103.* quicquid dicant *Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficium §. 3. dicto. 10. & par. 2 verbo reseruatio §. 5. Gonzal. d. §. 5. proœm. à num. 137.* Vtrum autem quoad Parochiales viuente Papa vacantes sit derogatum huic *cap.* vide *Nicol. Garc. d. cap. 1. n. 107. cum seqq.*
5 *Libere.* Idest sine aliquo reseruationis obstaculo intelligit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 53. nu. 25.*

SVMMARIVM.

1 *Gratia alicui concessa vt prouidere possit personis idoneis in certa Ecclesia personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis, secus si personæ essent expressæ, & num. 2.*
3 *Declaratur tex. in cap. si super gratia, 9. de officio deleg. hoc lib.*
4 *Clausulæ contradictores, &c. vis, & effectus, remissiuè.*
5 *Dispensandi potestas est latè interpretanda quando ea conceditur ad dispensandum cum personis non expressis, at stricte intelligitur vbi exprimuntur personæ cum quibus est dispensandum.*
6 *Delegati potestas expirat ipso iure mortuo delegante re integra.*

Cap. Si cui nulla. XXXVI.

1 GRatia concessa alicui vt conferat beneficia reseruata Sedi Apostol. personis idoneis, si re integra concedens moriatur, gratia non expirat si personæ prouidendæ non erant expressæ, secus vero si expressæ erant. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anch.* Domin. *Monach. Butr. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 95. Alagon. in comp. pag. 395.* remissiuè *Ximen. in concord. part. 2.*
2 Hanc eandem conclusionem firmant *Fr. Emman. quæst. Regulari. tom. 1. quæst. 9. art. 1. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 28. num. 64. 81. & 86. Nicol. Garc. de benefic. par. 6. cap. 2. num. 301.* vbi intelligit.
3 Non obstat *tex. in cap. si super gratia 9. sup. de officio deleg. hoc lib.* dum indistinctè habet gratiã non expirare morte cõcedentis etiã re integra,

integra, quia distinguere oportet quando gratiæ rescriptum refertur ad eum, cui gratia fit, etiamsi causæ delegationem contineat alteri directam, quia tunc mortuo concedente gratia non expirat *arg. cap. decet, de regulis Iuris hoc lib.* & procedit *d. cap. si super* quod obtinet etiamsi gratia alterius fauorem, vel vtilitatem includat, & intelligitur tex. hic in primo responso. Quando vero rescriptum gratiæ non refertur ad eum, in cuius fauorem gratia fit mortuo concedente expirat si res integra sit vel fuerit, quia si quis mandat seruum in genere emi inspicitur scientia ementis, si in specie inspicitur mandantis, sic gratia in genere facta primo responso huius tex. mēsurato ex persona donatarij, idest Episcopi, an expiret, vel non, & gratia in specie facta in secundo responso huius tex. ex persona donantis, idest Papæ, cuius morte expirauit, & sic procedit tex. in *vers. secus si super*. Colligitur hæc concordia ex *Morla in emporio Iuris par. 1. tit. 2. in prælud. num. 108.*

4 *Cōtradictores eadem auctoritate, etc.* De vi, & effectibus huius *clauf.* egi late *in tract. de clausulis vsufreq. clauf. 33. secundum Lugdun. impress.*

5 *Non expirat, &c.* Notatur ad hoc quòd potestas dispensandi est latè interpretanda quando ea conceditur ad dispensandum cum personis non expressis, at strictè intelligitur vbi exprimuntur personæ cum quibus est dispensandum, vt per *Pute. decis. 39. num. 2. lib. 3. in correctis, Sanch. de* Matrimon. *lib. 8. disp. 2. num. 6. Cou. de sponsalib. p. 2. cap 8. §. 8. sub num. 9.*

6 *Illa quidem expirat omnino.* Notatur ad hoc quòd potestas delegata expirat ipso iure mortuo delegante re integra, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 28. nu. 40.* vbi citat *Marant. de Ordine iudic. par. 4. dist. 5. an iudicium sit Ordinarium num. 61. Bellem. decis. 542. nu. vnic. Mandos. ad reg. 10. Cancel. de annali q. 2. num. 4. Ceuall. commun. contra communes q. 424. in fine*, & alios.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad Sacros Ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere, si vero dedit licentiam suis vt à quocunque ordinentur, tenetur ille, qui dedit licentiam.*

2 *Ordinans non habentem titulū an, & quando teneatur prouidere sic ordinato, remissiuè.*

3 *Ordinans non tenetur alere ordinatum sine titulo quādo de alterius mādato ordinauit.*

4 *Patrimonium non est necessarium in ordinatis ad minores Ordines.*

5 *Expressio relatiua non sufficit cum quid certum, & expressum requiritur.*

6 *Transactio valet super præteritis alimentis, non autem super futuris.*

Cap. Si Episcopus. XXXVII.

1 Diœcesanus si dat facultatem alteri Episcopo ordinandi, quos vult in sua diœcesi nullis expressis, & ille non habentem titulum ordinat, ordinās tenetur ministrare necessaria vitæ donec obtineat beneficium, si expresit personas tenetur diæcesanus. Si vero dedit licentiam suis vt à quocunque ordinentur, tenetur qui dat licentiam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Io. Andr. Gem. Arch. Ancb. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 96. Alagon. in compend. pag. 396.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Tenebitur vitæ necessaria ministrare.* An, & quando ordinantes non habentem titulum teneantur prouidere sic ordinato de sufficienti beneficio, illique interea subministrare vitæ necessaria, dixi late *in tract. de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 20.*

3 *Non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam, &c.* Notatur ad hoc quòd ordinans non tenetur alere ordinatum sine titulo quando de alterius mandato ordinauit, vt per *Surd. de alimentis tit. 7. q. 37. num. 51.*

4 In glos. [Ad Sacros] ibi *(ideo dicit quia pro ordinatis ad minores, &c)* Ita *Fr. Emman. in sum. c. 15. concl. vlt. tom. 2. Flam. Paris. de resignat. benef. lib. 2. q. 6. n. 5. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 18. num. 5.*

5 In glos. [Certas] Notatur ad hoc quòd expressio relatiua non sufficit cum quid certum & expressum requiritur, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. 198.*

6 In glos. [Ad pręmissa] ibi *(& alimēta pacto alimentarij non tolluntur, &c)* Notatur ad hoc quòd valet trāsactio super pręteritis alimētis, non autem super futuris, vt per *Gig. de pension. q. 51. n. 27. Menoch. de arbitr. casu 170. Lar. in l. si quis à liberis §. parēs n. 52. et n. 75. ff. de liberis agnosc.*

agnosc. Gutier. de Iuram. confirmat. part. 3. cap. 3. Surd. de aliment. tit. 5. q. 1. num. 40. & tit. 6. q. 10. num. 1. & tit. 8. priuil. 56. num. 4. Morl. in emporio Iuris part. 1. tit. 4. in prælud. à nu. 40. Aldouin. consf. 73. num. 1. D. Barbos. in l. 1. part. 4. num. 9. ff. soluto matrim. Rebell. de obligat. Iustit. part. 2. lib. 16. q. fin. num. 2. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 26. tit. 3.

SVMMARIVM.

1 *Papa si dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, & deinde aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet, species generi derogat, ita quod secundo beneficium debetur.*
2 *Gratia specialis derogat generali in litteris gratiæ.*
3 *Resignans non potest amplius se intromittere in beneficio resignato.*
4 *Resignās post expletā resignationē habetur pro mortuo quoad illud beneficium resignatū.*

Cap. Quamuis. XXXVIII.

1 Papa si dat facultatem v. g. conferendi beneficia in genere, vel beneficia deuoluta ad Sedem Apost. si antequam Episcopus conferat, Papa alicui certæ personæ confert, vel mandat alicui conferri, tenet collatio Papæ, non Episcopi, quia posterior specialis derogat primæ gratiæ generali, licet in speciali non fiat mentio de generali. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dom. Monach. Butr. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 97. Alagon. in comp. pag. 396.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 2.*

2 *Nam primæ generali gratiæ, &c.*

Notatur ad hoc quòd in litteris gratiæ specialis gratia derogat generali, & ei præfertur, vt per *Valasc. consult. 72. num 3.*

3 In glos. [Cedentium] ibi *(quod cedens esset mortuus quoad beneficium, cui cessit)* Notatur ad hoc quòd resignans non potest amplius se intromittere in beneficio resignato, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. quæst. 16. num.* 8. nam post expletam resignatio-
4 nem habetur pro mortuo quoad illud beneficium resignatum, *Campanil. in diuersorio Iuris Canonic. rub. 11. cap. 27. num. 60. vers. alterum quod in dicta*, abdicauitque à se propterea omne ius teste *Crescent. decis. 95. aliàs 6. de iudic.* omnemquè perdidit possessionem, ita quod in ea perdurando diceretur intrusus ad instar alterius cuiuscunque, qui esset titulo beneficij priuatus *Paris. consf. 143. num. 18. vol. 4. Crauet. consf. 341. num. 3. Gig. consf. 20. num. 9.* A quo tempore autem resignans beneficium desinat lucrari fructus late agit *Nicol. Garc. de benef. par. 2. cap. 1. num. 125. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum sed quærendum, nisi ius annexionis aliud induceat, nec tamen tollit ius quærendum annexum Iuri digniori iam quæsitum.*
2 *Gratia re integra non extinguitur per mortem Papæ eam concedentis.*
3 *Consuetudine introduci potest quod quis habeat dignitatem, & canonicatum in eadem Ecclesia.*

Cap. Si is, cui. XXXIX.

1 Reuocatio gratiæ non tollit ius acquisitum, sed acquirendum, quod non est connexum cum digniori acquisito, nec tollit acquirendum, quod non est connexum cum digniori acquisito, v. g. fuit facta gratia alicui de acquirendo Canonicatum, præbendam, dignitatem, acquisiuit Canonicatum, & non dignitatem, & reuocatur gratia, si Canonicatus erat coniunctus dignitati non reuocatur gratia pro dignitate, si non erat annexus admittitur, idem de præbenda. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Gemin. Io. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 95. Alagona in compen. pag. 396.* remissiuè *Ximen. in concor. par. 2.*

2 *Prædecessorum nostrorum, &c.*

Ergo per mortem Papę concedentis gratiam, non extinguitur gratia etiam re integra, vt per Doctores, quos citaui *in collect. ad c. relatum 19. nu. 5. de offic. deleg.*

3 *Non sic autem si Canonicatum, &c.*

Notatur ad hoc quod consuetudine introduci potest quòd quis habeat dignitatē, & Canonicatum in eadē Ecclesia, vt per Doctores quos citaui *in coll. ad c. eā te n. 7. de rescriptis.*

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio gratiæ obest expectanti præbendam*

bendam, & decreti interpositio etiam ignoranti

2 *Clauf.* Anteferri, *quam vim, & effectum habeat, remissiuè*.

3 *Clauf. decreti irritatis ligat etiam ignorãtes.*

4 *Ius ad rem facilius tollitur, quàm ius in re.*

5 *Clauf. decreti irritantis annullat actum contra factum ipso iure.*

6 *Dictio*, penitus, *denotat nullitatem actus ipso iure*.

7 *Collatio Canonica per se solum absque traditione possessionis, eiusq. apprehensione ius in re tribuit.*

8 *Beneficium non dicitur vacare per habentem solum ius ad rem*.

Cap. Quodam. XL.

1 SI tibi detur canonia cum expectatione præbendæ vacaturæ, & mihi eadem gratia concedatur cum clausula *Anteferri*, deinde vacat præbenda, & tibi confertur ignoranter, interim reuocatur gratia, & mox eadem præbenda mihi confertur. Quæritur cui debeatur? Resp. quod nulli, non tibi propter clausulam *Anteferri*, nec mihi quia est reuocata gratia. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 98. Alagon. in comp. pag. 397.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Voluit anteferri*. De vi, & effectibus clausulæ *Anteferri*, egi latè in *tract. de clausulis vsufreq. clauf. 8. secundum Lugdunen. impress.*

3 *Licet ab ignorantibus, &c.* Ergo clausula decreti irritantis ligat etiam ignorãtes, vt per Doctores citatos in *collect. ad cap. si eo tempore, de elect. hoc lib. & d. tract. clauf. 40. num. 7.*

4 *Ius vero, &c.* Notatur ad hoc quod ius ad rem facilius tollitur quàm ius in re, vt per *Menoch. conf. 36. n. 5.*

5 *Penitus est sublatum.* Notatur ad hoc quòd clausula decreti irritantis annullat actum contra factũ ipso iure, vt per *Menoch. conf. 83. n. 7. cum seq. Flamin. Parif. de resignat. benefic. lib. 4. q. 9.*

6 *n. u. 29.* Nam dictio illa, *penitus*, denotat nullitatem actus ipso iure, vt tradunt *Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 21. num. 75. Nicol. Garc. de benefic. p. 8. c. 1. n. 5.* & plures citati à *Cened. ad Sextum collect. 25 num. 3.*

7 In glos. [Collatio] ibi (*quia si præcessisset collatio ius habuisset non ad rem, sed in re:*) Notatur ad hoc quòd sola canonica collatio absque traditione possessionis, eiusq; apprehensione ius in re tribuit, vt per *Couar. lib. 3. vari. cap. 16. n. 1.* Vacare enim non dicitur be-

8 neficium per habentem solum ius ad rem, vt aduertit *Gonz. ad reg. 8. Cancel. gl. 15. §. 2. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem Capituli pertinente non tangit ius singularis, & num. 2.*

3 *Mixtum nunquam comprehenditur sub simplici nisi simus in materia fauorabili, & latè interpretanda.*

4 *Beneficia per vices mensium, vel alternis temporibus à pluribus conferri possunt.*

Cap. Mandatum. XLI. & Vlt.

1 MAndatum Papæ, vt prouideatur quis de beneficio pertinente ad collationẽ Capituli, non extenditur ad beneficia, quæ Canonicus aliquis vt singularis solet conferre. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 99. Alagon. in compend. pag. 397.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem cõclusionem ex hoc text. desumunt *Rot. decis. 3. & 4. de concess. præben. in antiq. Felin. in cap. eam te num. 13. vers. aliud singuli, & n. seq. de rescript. Rebuff. in tract. nomination. q. 8. nu. 31. & 32. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. nu. 18. & 19.*

3 Ratio est quia sub simplici nunquam comprehenditur mixtum, & è conuerso, nisi simus in materia fauorabili, & latè interpretanda, *Mandos. in reg. 10. Cancel. q. 3. num. 9. & 10. Surd. conf. 453. num. 49. Farinac. fragm. crim. p. 2. lit. M. num. 241.*

4 In glos. [Statuto] ibi (*est forte consuetudo vel statutum quòd beneficia vacantia primo mense, &c.*) Notatur ad hoc quòd beneficia per vices mensium, vel alternis temporibus à pluribus conferri possunt, vt per *Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 5. num. 2.*

De Clerico ægrotante. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Coadiutorum Episcoporum, & suorum Superiorum*

riorum datio est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam, potest tamen Episcopus senior, vel infirmitate perpetua impeditus de consensu maioris partis sui Capituli sibi auctoritate Apostol. vnum, vel duos coadiutores assumere, & si demens fuerit Capitulum, aut duæ partes ipsius hoc facient.

2 *Papæ solius est coadiutores Episcopis, vel eorum superioribus dare.*

3 *Delegata magis quàm Ordinaria videtur concessa iurisdictio quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit.*

4 *Mente captus dicitur ille, qui interrogatus ad rem non respondet, et mentis suæ sensum nescit explicare.*

5 *Statutum loquens de infirmis, habet locum in senibus.*

6 *Episcopo senio confecto ita licet coadiutorem sibi assumere, quemadmodum & ægroto.*

7 *Aetas LX. annorum requiritur quando coadiutoria conceditur propter ingrauescentem ætatem coadiuti.*

8 *Coadiutoria quando conceditur propter corporis debilitatem narratam, debet talis debilitas verificari, quæ per se aggrauat corpus sine spe futuræ prosperitatis.*

9 *Coadiutor datus Episcopo, vel alteri collatori infirmo, vel aliàs impedito potest conferre beneficia.*

10 *Præscriptio immemorialis non sufficit aduersus Principi reseruata.*

11 *Alienatione immobilium prohibita censetur & mobilium pretiosorum prohibita.*

12 *Immobiliū loco habētur res mobiles pretiosæ.*

Cap. Pastoralis. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 COADIVTORES Episcopis, vel eorum superioribus dare spectat ad Papam, quia est de causis maioribus, non obstante Constitutione contraria. Item conceditur facultas Episcopo, qui ob senium, vel aliud impedimentum perpetuū suum officium nequit exercere, vt possit de sui consilio, & assensu Capituli, vel maioris partis vnum vel plures coadiutores assumere ad officium exercendum; & si Episcopus fuerit demens, vel nequit exprimere quod velit, Capitulum, vel duæ partes eligant prædictos, & si in vtroque casu Episcopus renuat coadiutores, & dicat se illis non egere, Capitulum nil innouet, sed omnia notificet Pontifici. Item coadiutores Prælatorum recipiant sumptus moderatos ab eorum Ecclesijs. Item nihil alienent de bonis Ecclesiæ, & reddant rationem eisdem Prælatis si sunt sanę mentis, & Capitulo, & si adhuc non reddiderint, reddant successoribus Prælatorū. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 115. *Alagon. in compend. pag.* 405. remissiue *Ximen. in concord. par.* 1. *&* 2.

2 *Et referendam ad Sedem Apostol.* Notatur ad hoc quòd solius Papæ est coadiutores Episcopis, vel eorum superioribus dare, vt tradunt *Gamb. de officio, & potest. Legati de Latere tit. de coadiutorib. num.* 4. *Flamin. de resign. benefic. lib.* 7. *q.* 20. *num.* 14. *Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas num.* 9. *Campan. in diuers. Iuris Canonici rub.* 7. *cap.* 6. *num.* 105. *vers. est tamen,* quos refero *Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi part.* 3. *alleg.* 50. *num.* 8.

3 *Auctoritate Apostol.* Notatur ad hoc quòd quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit, magis delegata, quàm Ordinaria hoc casu videtur concessa iurisdictio, vt per *D. Barbos. in l. cum prætor* §. 1. *nu.* 33. *ff. de iudic.*

4 *Demens fuerit, & quid velit, aut nolit exprimere nesciat.* Ergo mente captus dicitur ille, qui interrogatus ad rem non respondet, & mentis suæ sensum nescit explicare, aut memoriam non habet ordinatam, vt per *Xuar. alleg.* 1. *num.* 4. *Mascard. de probationib. concl.* 1045. *num.* 5.

5 *Senio, aut incurabili morbo.* Ergo statutum loquens de infirmis, in senibus locum habet, vt per *Menoch. de arbitrar. lib.* 2. *casu* 60. *num.* 7.

6 Notatur ad hoc quòd Episcopo senio confecto ita licet coadiutorem sibi assumere, quemadmodum & ægroto, vt per *Menoch. de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 46. *num.* 3. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 5. §. 9. *num.* 21. *cum seqq.* vbi *num.* 84. *cum seqq.* tenet quòd ætas sexaginta annorum requiritur quando coadiutoria conceditur propter ingrauescentem ætatem coadiuti.
7 Et quando propter corporis debili-

debilitatem narratam conceditur coadiutoria, debet talis debilitas verificari, quæ per se aggrauat corpus sine spe futuræ prosperitatis
9 ex *Gonzal.d.§.9.num.88.& 89.* Et coadiutor datus Episcopo, vel alteri collatori infirmo, vel aliàs impedito potest conferre beneficia, vt per *Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.23.nu. 12.* remissiuè *Zerol.in praxi Episcop.par. 1. verbo coadiutor pag.100.* quamuis ex *Selu.* distinguat *Azori.instit.moral.par.2.lib.6.cap.25.q.15.* quòd quando coadiutor datur Episcopo ob perpetuam amentiam tunc potestatem habet conferendi beneficium, secus vero quando datur adiutor Episcopo ob senium, aliumuè corporis morbũ, qui vsum mentis nõ adimit, quia hic non habet ius conferendi beneficia.

10 In glos. [Non obstante] ibi (*in his, quæ sibi in signum, &c.*) Notatur ad hoc quòd præscriptio immemorialis non sufficit aduersus Principi reseruata, vt per *Valasc.de Iure emphyt.q.8.num.36.*

11 In glos. [Abstinentes] ibi (*& intellige de alienatione immobilium, vel mobilium pretiosorum*) Notatur ad hoc quòd prohibita alienatione immobilium, censetur & mobilium pretiosorum prohibita, vt per *Tiraq.de retractu lig.§.1.glos.7.nu.100. & seq.* Nam res mobiles pretiosæ loco immobilium habentur ex traditis per *Molin.de primog.lib.2.c.10.nu.8.*

De Institutionibus. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum Sede vacante licet beneficia ad Episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest, & num.2.*

3 *Potestas instituendi præsentatos à patronis ad Capitulum Sede vacante deuoluitur.*

4 *Beneficiorum ad Episcopum spectantium collatio quare ad Capitulum non pertineat, at institutio, & confirmatio sic, ostẽditur.*

5 *Vicarius generalis ex generali commissione beneficia vacantia conferre non potest, sed potest instituere præsentatos.*

Cap. Etsi. I. *Bonif. VIII.*

1
CAPITVLVM Sede vacante non potest conferre illa beneficia Iurispatronatus, quorum collatio spectat ad Episcopum, sed potest præsentatos a patronis admittere si sint idonei, & instituere eos in beneficijs. Colligunt ex Ordin. *Archid.Gemin.Ioan.Andr.Butr.Dominic.Monach.Anch.Franc.Viu.in ration.lib.3.pag.121. Alagon.in comp.pag.407.* remissiue *Ximen. in concord.par.2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Azori.instit.moral.par.2.lib.3.c.38. q.1. & 2. Gonzal.ad reg.8.Cancel.§.4.proœm.n.35.et gl.9 §.1.num.77. Stephan. Quarant. in summa Bullarij verbo Capitulum Sede vacante vers. nono quaero, & vers. qua conclusio, Nicol.Garc. de benefic.part.5.cap.7.num.51.& 54.*

3 *Præsentatos tamen à patronis, &c.*

Expresse probat hic tex. potestatem instituendi præsentatos à patronis ad Capitulum Sede vacante deuolui, vt per *Abb.num.6.& omnes in cap.2.ne Sede vac. & in cap. cum olim, de maiorit.& obed. Rebuff.in praxi tit. de deuolut.à num.87.& tit.forma Vicariatus num. 132.Selu.de benefic.p.2.q.11.nu.4. Nicol.Garc. d.cap.7. num. 54.*

4 Quare autẽ collatio beneficiorum ad Episcopum spectantium ad Capitulum non pertineat iuxta hunc tex. *in princ.& d.cap. 2. Ne Sede vac.* at institutio, & confirmatio sic, dubitatur ab aliquibus; sed omissa solutione *Ioan.Andr.in cap. quamquam, de elect. lib. 6.* asserentis beneficiorum collationem non esse proprie iurisdictionis Episcopalis iuxta *cap. conquerente,16.de offic.Ordinar. cap.cum ex iniuncto,ad fin.de haeret.* quam optime conuincit *Abb.in d.c.cum olim, & Selu.d.n.6.* post alios resoluentes beneficiorum collationem in Ecclesia libera de Iure communi ad Episcopum spectare iuxta *cap omnes 16. q. 7.* & ita esse propriè iurisdictionis Episcopalis, sicq; inferiores hanc potestatem sibi vendicare non possunt, nisi eis aliquo priuilegio, seu legitima consuetudine competat iuxta *cap.cum olim, & cap.auditis, de præscript.* Omissa inquam hac solutione vera differentię ratio ex eo prouenit, quia cum ex confirmatione electionis, seu ex institutione præsentationis nullum futuro Prælato præiudicium generetur, quia nulla ei aliquam donationem, seu liberalitatem exercendi occasio aufertur, quippequi electum confirmare, & præsentatum instituere, si digni sint, tenetur, iuxta *cap. postquam 3. de elect.cap.decernimus 16.q. 7.* rectè fit quòd Capitulum huiusmodi actus vtpote non pręiudiciales futuro Episcopo exercere possit, quamuis conferre, vtpote illius præiudicium continens, nõ valeat, & sic licet collatio inter

fructus

fructus Episcopatus computetur, non tamen confirmatio,& institutum, quam ratione assignat *Abb.dictis locis, Selu.d.n.6.*& reliqui supra citati.Sic aliàs quamuis Vicarius generalis ex generali cõmissione beneficia vacantia conferre non possit *cap.vlt.de offic. Vicarij hoc lib.gl.per tex.ibi verbo per se ipsos in cap.statutum, de præbend. hoc lib.Rot.antiq.decis. 1. de renunciat. Rebuff. in praxi tit. de Vicar. in princip.& tit.forma Vicariatus n.53.Stapbil. de litteris gratiæ tit. de modo vacat.* §. *modo, Cou.var.lib.3.c.20.n.6.in fine,& n.7.Flamin. de resign.lib.7.q.24.nu.*5.cum alijs citatis per me *de officio,& potest.Episcopi.par.3.alleg.54. num. 6*0. potest tamen instituere præsentatos, vt per *glos.pen.in.d.cap.vlt.Roland.cons.47.n. 45.lib. 1. Flamin.d.quæst.24.num.7.*

Cap. Si is. II. & Vlt.

1 PRæsentatus si aliàs est idoneus licet non sit ordinatus si intra tempus,idest annũ Iuris, possit ordinari, non est repellendus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin.Ioan.Andr.Ancb.Butr.Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib.3. pag.121. Alagona in comp. pag.* 408. remisſiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus.ex hoc tex.desumũt *Rebuff.in praxi.benefic. tit.de requis. ad collat. bonam nu.34.* Azori*.instit.moral.part.2.lib.6. cap.* 8. *quæst.* 13.

3 *Dummodo aliàs sit idoneus.* Vide quæ late dixi in *tract. de claus. vsufreq. claus.* 151.*secundum Lugdunen. impress.*

De Concesſione præbendæ, & Ecclesiæ non vacan. Tit.VII.

SVMMARIVM.

1 *Prouideri quando mandatur alicui de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem Ordinarius confert, tenet ipsius collatio, etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionẽ, & processus super prima vacante.*

2 *Beneficij non vacantis collatio facta non valet.*

3 *Priuilegium requirit scientiam respectu personæ priuilegiatæ, nam respectu alterius in cuius damnũ est nõ desideratur eius notitia.*

4 *Lex seu constitutio Principis regulariter non ligat ignorantes.*

5 *Clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*

6 *Episcopus depositus à Papa in Consistorio non potest conferre beneficia à die depositionis quamuis illam ignoret, & habeatur pro vero Episcopo.*

7 *Priuilegiũ suum tãtum sortitur effectum à tẽpore,quo certior de illo fit is, cui cõceditur.*

8 *Priuilegium concessum non dicitur perfectum, nec habet vires, donec is, cui conceditur, si absens sit, illud acceptet.*

9 *Præbendæ concessio prodest ei, cui conceditur, postea quam is de ea notitiam habuit.*

10 *Beneficium aliquod si quis vi gratia Apostolicæ elegerit siue acceptauerit, consummata est gratia, nec poterit, etiam hoc dimisso, aliud petere.*

Cap. Quia. I. *Innoc. IV.*

1 CVM mandatur prouideri alicui de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationẽ Ordinarius confert, tenet collatio, etiamsi executor impetrantis fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacatura. Ratio est quia per mandatum non tollitur Ordinario potestas conferendi nisi post acceptationẽ, ante quam nihil potest executor. Colligunt ex Ordinar. Lapus *Abbas, Archid.Gemin.Io.Andr. Ancb.Butr.Domin.Monach. Franc. Viuian. in ration. lib.3. pag.131. Alagon.in comp. pag.* 412.

2 *Quod cum dicta Præpositura dum vacabat, &c.* Notatur ad hoc quòd collatio beneficij non vacantis facta nõ valet,vt per *Boer.dec.308.n.1.in princ.*

3 *Licet id forsitan suus ignoret Episcopus, &c.* Notatur ad hoc quòd priuilegium requirit scientiam respectu personæ priuilegiatæ, nam respectu alterius in cuius damnum est, non desideratur eius notitia, vt per *Sanch.de Matrimon. lib.3. disp.36.num.* 5.

4 *Nisi postquam ad notitiam peruenerit, &c.* Notatur ad hoc quòd lex, seu Constitutio Principis regulariter non

rer non ligat ignorantes, vt per *Azori. instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 3. q. 9. Aloys. Ricc. in coll. decis. p. 5. coll. 1580. Farin. fragm. crimin. p. 1. lit. C. à n. 685. cum seqq. & par. 4. cons. 65. in addit. lit.* C. vbi plures referr.

5 *Adijciebantur insuper, &c.* Notatur ad hoc quòd clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes, ad quod plures citaui Doctores *in tract. de clausul. vsufreq. claus. 40. n. 7. et in coll. ad cap. si eo tempore, 45. de elect. hoc lib.*

6 *Collatio, quam idem Episcopus, &c.* Notari solet ad hoc quòd Episcopus depositus à Papa in Consistorio non potest coferre beneficia à die depositionis quamuis illam ignoret, & habeatur pro vero Episcopo, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 127. nu. 27.*

7 *Ex parte vero tua, &c.* Notatur ad hoc quòd priuilegium suum tantum sortitur effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui conceditur, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 36. n. 2. Azori. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. q. 5.*

8 Priuilegium enim concessum non dicitur perfectum, nec habet vires, donec is, cui conceditur, si absens est, illud acceptat, vt ex hoc tex. colligunt *Sanch. d. tract. de Matrim. lib. 1. disp. 6. num. 29. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos. 26. num.* 11.

9 Notatur etiam ad hoc quòd concessio præbendæ prodest ei, cui conceditur, posteaquam is de ea notitiam habuit, vt per *Menoch. de arbitr. casu* 185. *num.* 31.

10 *Vel ea omissa ex aliqua causa, &c.* Notatur ad hoc quòd si quis vi gratiæ Apostolicæ elegerit siue acceptauerit aliquod beneficium consummata est gratia, nec poterit, etiam hoc dimisso, aliud petere, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limit. 21. num. 1.*

Cap. Detestanda. II. *Bonif. VIII.*

1 PRomissio de beneficio cum se facultas obtulerit, non valet non obstante decisione *tex. in cap. accedens sup. eod.* sicut non valet quæcunque alia promissio per quam directè, vel indirectè aperiri via valet ad beneficia vacatura. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Dom. Monach. Franch. Viu. in ration. lib. 3. pag. 131. Alagon. in cõp. pag. 413.* remissiue Ximen. *in concor. p. 1. &* 2

2 Plura, quæ ad ornatum huius text. adduci possunt dixi *in collect. ad cap. 2. & vlt. hoc tit. in Decretal.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Pactum de succedendo etiam in pijs causis reprobatur.*

3 *Lex vel statutum vbi requirit aliquid esse certum, & expressum, quod fit in genere non dicitur certum, & expressum, etiamsi genus non possit verificari nisi in vna specie.*

4 *Gratia alicui à Sede Apost. concessa, vt ei prouideatur de prabenda, dignitate, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is, cui ea gratia concessa est, admittitur ad secundum nisi ex causa.*

Cap. Ne captandæ. III.

1 LItteras Sedis Apost. habens super primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non potest, sed primum, quod vacabit, vel ex causa, secundum, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 132. Alagon. in compend. pag.* 413. remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. &* 2.

2 *Mortis alienæ occasio, &c.* Notatur ad hoc quòd pactum de succedendo etiam in pijs causis reprobatur, vt per *Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuileg. 105.*

3 *Licet in genere primum, &c.* Notatur ad hoc quòd quando lex, vel statutum requirit aliquid esse certum, & expressum, quod fit in genere non dicitur certum, & expressum, etiamsi genus non possit verificari, nisi in vna specie, vt per *Tiraq. de iure mariti gl. 7. n. 147.*

4 In glos. [Causa subdit] Notatur ad hoc quòd gratia alicui à Sede Apost. concessa, vt ei prouideatur de præbēda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is, cui ea gratia cõcessa est, admittitur ad secundum nisi ex causa, vt per *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone in princip. num. 34. & limit. 6. num. 4. & limit. 21. num. 1.*

Cap.

Cap. Executor. IV.

1 EXecutor super prouisione alicuius de vacaturo, non potest per generales litteras inhibere Ordinarijs generaliter ne procedant ad collationem beneficiorum donec illi, pro quo scribitur, prouideatur, nisi expresse hoc habeat in mandatis, potest tamen specialiter pro primo, vel secundo, vel terrio vacaturo inhibere si hoc habet in mãdatis, & quicquid contra factum fuerit, irritum est. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Dominic. Monach. Anch. Butr. Franch. Viu. in ration. lib. 3. pag.* 133. *Alagon. in compen. pag.* 413. remissiuè *Ximen. in concordant. par.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Capitulo si mandetur vt me recipiat in Canonicum, & præbendam conferat, cum id pertineret ad illud, dato executore ad prouidendum per solam præsentationem factam* Capitulo *infra terminum per eum statutũ me recipere, & præbendã conferre non vocato Capitulo id exequi poterit.*

2 *Collatio, seu præsentatio si spectat ad duos simul in mandatis Apostolicis, sufficit vni illorum insinuare.*

3 *Præsentatio mandati Apost. si quis impedit ne sibi fiat, tunc ea pro facta habetur.*

4 *Morosus non dicitur qui impeditur facto aduersarij.*

5 *Præsentatio mandati Apostolici de prouidendo alicui de beneficio facta vni ex duobus collatoribus adimitur vtriq. potestas conferendi alteri.*

6 Citatio, *quæ fit ad congregandas vniuersitates, quomodo fieri debeat, remissiuè.*

7 Citatio *debet fieri Capitulo capitulariter congregato.*

Cap. Si Capitulo. V.

1 SI mandatur Capitulo Ecclesiæ, ad quod spectat præsentatio, vt me recipiat in Canonicum, & præbendam, quæ vacat, vel primò vacaturam, & ego præsento litteras, licet meus executor nõ intimauerit ei, iam beneficium est affectum, & si vacat, Capitulum non potest alteri conferre, & si post administrationem executoris intra certũ tempus mihi non conferunt, executor potest exequi, & mihi conferre sine Capitulo. Colligũt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Gemin. Ioan. Andr. Butr. Archid. Domin. Monach. Anch. Fran. Viuian. in ration. lib.* 3. *p.* 134. *Alagona in comp. p.* 413.

2 *Per solam illorum præsentationem Capitulo, &c.* Notatur ad hoc quòd in mandatis Apost. si collatio, vel præsentatio spectat ad duos simul, videlicet ad Episcopum, & Capitulum, sufficit vni illorum insinuare, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q.* 14. *nu.* 80. vbi *num.* 74. subdit, quòd quando diriguntur nominationes Capitulo, illi tunc debent insinuari cõgregatis Canonicis, vel Monachis, nõ autẽ sufficeret si separatim in domo cuilibet litteræ præsentarentur.

3 In glos. [Factam] ibi *(si autem se includerẽt, vel impedirent ne fieret citatio, &c.)* Notatur ad hoc quòd si quis impedit ne sibi fiat præsentatio mandati Apost. ea pro facta habetur, vt per *Tiraq. de retractu lig. §.* 2. *glos.* 1. *num.* 8.

4 *& §.* 36. *glos.* 2. *nu.* 47. Morosus enim non dicitur, qui impeditur facto aduersarij, ex *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. §.* 3. *proœm. nu.* 41. *Cald. Pereira post quæst. forens. consi.* 11. *nu.* 2. *&* 12.

5 In ead. glos. ibi *(dic quod sufficit præsentare Decano, &c.)* Notatur ad hoc quòd per solam præsentationem mãdati Apost. de prouidendo alicui de beneficio factam vni ex duobus collatoribus, adimitur vtrique potestas conferendi alteri, vt per *Tiraq. de retract. lig. ad finem tit. num.* 63.

6 In ead. glos. ibi *(in dictis enim citationibus, &c.)* Qualiter autem fieri debeat citatio, quę fit ad congregandas vniuersitates latè ostendit Cald. *Pereira post quæstiones forens. consi.*

7 11. *per totum*, & nũcupatim quod citatio debeat fieri Capitulo capitulariter congregato censuit *Rot. decis.* 36. *num.* 4. *apud Farin. in* 1. *collect. nouissim.* & quod citatio aduersus moniales nulla sit, si contra eas non congregatas Capitularirer est exequuta, fuit dictum in eadem *Rot. decis.* 389. *num.* 2. *apud Farin. collect.* 1. *nouissimarum, alias p.* 4. *diuers.*

Cap. Si soli. VI.

1 MAndatum si dirigatur Episcopo soli, & Episcopo ac executori, vel soli executori, vt tibi faciat prouideri de beneficio in certa Ecclesia, & pręsentatur mandatũ, per talem pręsentationem non aufertur Ordinario potestas conferendi, quia collatio facta tenet, licet Episcopus si non obediat sit puniendus, sed si in mandato ponitur quòd quidquid fit contra ipsum fit irritũ, vel executor cum interpositione decreti interdicat Ordinario ne alteri conferat, vel si tu esses vi mãdati rece-

prus in Canonicũ, & expectares prębendã, tũc Episcopus non posset alteri conferre, & collatio esset nulla. Colligunt ex Ordin. *Gemin. Io. Andr. Arch.* Anch. Butr. Domin, Franch. Viuia. *in ration. lib. 3. pag. 135. Alagona in compen. pag. 414.* remissiuè *Ximen. in concor. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. in parte ex hoc tex. desumit *Rebuff. tom. 1. ad leges Galliæ tract. de euocationib. art. 1. num. 101. pag. 270.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Papa si alicui confert Canonicatum, & mandat executori vt illi prouideat, mortuo Papa talis gratia, & auctoritas executoris non expirat, quin præbendam postmodum vacantem illi assignare possit.*

3 *Vincens vincentem te multò magis vincit te.*

4 *Vniones, et gratię Apost. potius æquiparantur vltimis voluntatibus, quàm contractibus.*

Cap. Auctoritate. VII.

1 QVando pręcedens Papa dat expectatiuam primæ vacaturæ alicui, & sequens Papa dat secundo, ac deinde tertio, in cuius litteris ponit vt pręferatur prouisis à prædecessore Pontifice, non à se, tunc præbenda est danda secundo, secunda tertio, & tertia primo, sicut in successione adoptati ab intestato. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 136. Alagon. in comp. pag. 414.* remissiuè *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Et tertiam primus debet obtinere præbendam.* Notatur ad hoc quòd si Papa alicui confert Canonicatum, & mandat executori vt illi prouideat, mortuo Papa talis gratia, & auctoritas executoris non expirat, quin prębendam postmodum vacantem illi assignare possit, vt per *Gig. de pensionib. q. 91. nu. 3.*

3 *Qui primum superat illam habet.* Notatur ad hoc quòd vincens vincentem te multò magis vincit te, vt per *Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 95. & 96. & cons. 125. nu. 14. & cons. 138. num. 18. & 19. & cons. 416. nu. 2. & 25. Menoch. cons. 126. num. 25. Rauden. de success. Regni Portug. resp. 2. n. 117. Card. Tusch. tom. 8. lit. V. concl. 208. per totã*, vbi multipliciter ampliat, & limitat. Procedit vero hæc regula vbi victus vincitur ex eodẽ iure, non autem ex diuerso, vt censuit *Rot. decis. 59. n. 2. in fine apud Farin. p. 1. recent.* Vtrum autẽ, & quomodo procedat in successione, & aliorum actuum materia? Vide *Cou. lib. 1. var. c. 7. nu. 3. vers. item aduersus principalẽ, Menoch. cons. 4. n. 33. & cons. 234. n. 16. Gabr. lib. 4. cõmun. tit. de success. ab intestato concl. 4. Molin. de primog. lib. 3. c. 5. n. 16. Philip. Port. lib. 3. reg. 27. Card. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 10. tit. 7. n. 6. Decian. cons. 13. n. 38. lib. 3. & cons. 58. n. 20. lib. 5.* latè *Castil. lib. 3. quotid. cap. 30. per totum.*

4 *Sicut contingit in successione, &c.* Notatur ad hoc quòd vniones, & gratię Apostolicæ potius æquiparantur vltimis voluntatibus, quàm contractibus, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 7. num. 100.*

SVMMARIVM.

1 *Reuocatoria gratiarum includit receptos in Canonicos præbendam distinctam expectantes, etiamsi perciperent distributiones quotidianas, secus si prębendã distinctã nõ expectabãt, sed augmentũ portionis, includit etiam habentes ius ad vacaturam si non dum est deuentum ad collationem.*

2 *Prastimonia dicuntur beneficia ecclesiastica.*

3 *Ius ad rem acquiritur per acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ ad beneficium acceptatum ante collationem.*

4 *Augmentum est eiusdem naturæ ac id, quod additum est.*

5 *Papa quando mandat aliquem recipi in Canonicum non obstante certo Canonicorum numero ibidem statuto, talis recipiendus est licet in eadem Ecclesia nullus sit certus Canonicorum numerus.*

Cap. Quoniam. VIII. & Vlt.

1 PApa quando reuocat gratias, & expectatiuas includit Canonicos receptos expectantes distinctam præbendam etiamsi perciperent distributiones quotidianas, includit etiam habentes ius ad vacatura beneficia si non dum fuit facta collatio, sed non extenditur ad eos Canonicos receptos vltra numerum, qui tanquam de numero per mortem aliorum non expectant nisi augmentum distributionum, seu partium suarum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Anch. Dom. Monach. Butr. Franc. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 137. Alagon. in compend. pag. 414.*

Prasti-

2 *Præstimonij.* Ergo præstimonia dicuntur beneficia ecclesiastica, ita *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 1. num. 140. Azori. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 2. nu. 7.* & plures, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benef. par. 1. cap. 3. num. 117.*

3 *In quibus ius non esset quæsitum in re licet ad rem.* Notatur ad hoc quòd per acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ acquiritur ius ad rem ad beneficium acceptatum ante collationem, vt per *Cassad. decis. 3. num. 3. sub tit. de præbend. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 23. num. 15. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Ius ad rem §. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1662. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 26. num. 20.*

4 *Seu partium suarũ augmentũ, &c.* Notatur ad hoc quòd augmentum est eiusdem naturæ ac id, quod additum est, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 18. num. 51. 52. & 53. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 555. à num. 1. Rot. decis. 72. num. 4. & decis. 94. num. 3. part. 2. recentior. Fusar. de substitut. quæst. 652. num. 6.* & plures, quos refero *Ego ipse in tract. Axiomatum Iuris vsusfreq. Axiom. 34.* vbi multipliciter declaro.

5 In glos. [Distinctio] ibi (*quod etiamsi non sit certus numerus Canonicorum, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi Romanus Pontifex mandauerit Titium recipi in Canonicum Ecclesiæ v. g. Salmanticensis non obstante certo Canonicorum numero ibidem statuto, idem Titius recipiendus est, licet in eadem Ecclesia nullus sit certus Canonicorum numerus statutus, vt per *Cou. lib. 1. vari. cap. 20. num. 3. vers. septimo.*

Ne Sede vacante aliquid innouetur. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Collatione communiter ad Episcopum, & Capitulum pertinente vno ipsorum effecto inhabili alter confert.*

2 *Collatio præbendarum Ecclesiæ Cathedralis Iure communi attento non est liberæ collationis Episcopi, sed potius simultaneæ cum Capitulo, nisi aliter ex consuetudine, seu concordia dispositum sit.*

3 *Capitulum mortuo Episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso, potest conferre si ad ipsum, & Episcopum simul collatio spectabat.*

4 *Capitulum Sede vacante auctoritatem præstat in beneficiorum permutationibus, quorum collatio ad ipsum, & Episcopum simul spectat.*

5 *Beneficiorum in collationibus, quæ communiter spectant ad Episcopum, & Capitulum vno deficiente, vel inhabili existente alter confert.*

6 *Excommunicatus denunciatus, aut notorius Clerici percussor non potest solus, vel cum alijs electoribus eligere.*

7 *Collatione spectante ad Episcopũ de cõsilio, seu assensu Capituli, Episcopo existẽte inhabili, nisi sit in mora, non confert Capitulum.*

8 *Collatio quando spectat ad Episcopum cum consilio, & consensu Capituli, Episcopo tamen nominationes dirigi debent.*

9 *Canonici si tenebantur conferre cum consensu Episcopi non poterit Capitulum conferre non habito consensu Episcopi.*

10 *Beneficia solum ad prouisionem, & collationem Episcopi spectantia non transferuntur in Capitulum Sede vacante, sed Episcopo reseruantur.*

11 *Beneficia omnia vacantia Sede Episcopali vacante reseruantur dispositioni Summi Pont. ex Constit. Pij V. & reg. Cancel.*

12 *Consensus non solum est habendus, sed etiam sequendus, aliàs actus erit nullus.*

13 *Iudicis arbitrio relinquitur quando quis dicatur esse in mora.*

14 *Morosus non dicitur qui impeditur facto aduersarij.*

15 *Collatio beneficij si ad aliquem pertineat cum consilio Episcopi sine illo conferre poterit morte Episcopi, seu remota eius absentia interueniente.*

Cap. Si ad Episcopum. Vn. *Bonif. VIII.*

1 BENEFICII collatio si pertinet ad Episcopum etiam vt Prælatum, & ad Capitulum simul, & vna pars fiat inhabilis, altera potest conferre, v. g. mortuo Episcopo, vel suspenso à collatione beneficij, Capitulum conferre potest præbẽdas, & si Capitulum sit suspensũ à collatione beneficij, vel singuli Canonici

sint excõmunicati Episcopus conferre valet. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gem. Io. Andr. Ancb.* Butr. *Dom. Monach. Franc. Viu. in rational. lib. 3. pag. 141. Alagona in compendio pag. 417.* temissiuè *Ximen. in concord. par. 2.*

2 *Ad Episcopum, & Capitulum communiter, &c.* Ergo Iure communi attento collatio præbendarum Ecclesiæ Cathedralis non est liberæ collationis Episcopi, sed potius simultaneæ, cum Capitulo, itaut Episcopus, & Capitulum insimul debeant conferre, & non vnus sine alio, vt per *Cassad. decis. 22. de præbend. Aloys. Ricc. in coll. decis. par. 4. collect. 1388. Rot. decis. 232. nu. 2. apud Farin. par. 1. recent.* vbi *n. 3.* subdit quòd ex consuetudine vel concordia potest liberè ad solum Episcopum spectare sine Capitulo.

3 *Poterit Capitulum vacantes, &c.* Notatur ad hoc quòd mortuo Episcopo, vel à beneficiorũ collatione suspenso potest Capitulum conferre si ad ipsum, & Episcopum simul collatio spectabat, vt per *Abb. in cap. 2. nu. 4. hoc tit. Rebuff. in praxi benef. tit. de deuo-*
4 *lut. à n. 74.* Et ideo Capitulũ Sede vacãte auctoritatẽ præstat in beneficiorũ permutationibus, quorũ collatio ad ipsum tãtùm, vel ad ipsũ & Episcopũ simul spectat, vt per *Bellacom. tom. 1. cõmun. opin. lib. 1. tit. 9. num. 11. pag. 183.*

5 *Idem poterit Episcopus, &c.* Notatur ad hoc quòd in beneficijs, quæ cõmuniter spectãt ad collationem Episcopi & Capituli, vno deficiente, vel inhabili existente alter confert, vt per *Steph. Quarant. in sum. Bullarij verbo Capitulũ Sede vac. vers. quæ cõclusio pag. mibi 138*
6 In glos. [Maioris] ibi (*vel maiori excõmunicatione, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatus denunciatus, aut notorius clerici percussor, non potest solus, vel cum alijs electoribus eligere, vt per *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 5. num. 4.* nec beneficium conferre secundum *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 9. Soar. tom. 5. de censur. disp. 14. sect. 2. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 11. q. 1. num. 16.*

§. *Cum vero.*

7 Collatione spectante ad Episcopũ de cõsilio seu assensu Capituli illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert Capitulũ. Colligunt ex Ordin. *Doctores in princip. tex. citati.*
8 Ex hoc §. colligit *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 35.* quod quando collatio spectat ad Episcopum cum consilio, & consensu Capituli, Episcopo tantum nominationes di-
9 rigi debent. Si enim Canonici tenebantur conferre cum consensu Episcopi non poterit Capitulum conferre non habito Episcopi consensu, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. forma Vicariatus num. 91. cum seqq.*

10 *Capitulum se non potest intromittere, &c.* Notatur ad hoc quòd beneficia solum ad prouisionem, & collationẽ Episcopi spectantia non transferuntur in Capitulum Sede vacante, sed Episcopo reseruãtur, vt per *Perez l. 2. vers. nota tamẽ tit. 6. lib. 1.*
11 *Ordinam. pag. 155.* Hodie tamen beneficia omnia vacantia Sede Episcopali vacante reseruantur dispositioni Summi Pont. ex Bulla Pij V. de qua meminerunt *Flamin. de resignat. lib. 2. q. 16. num. 3.* & alij citati per me *de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 57. nu. 35. & nu. 90.* vbi quod reseruantur *in reg. 3. Cancel. in nouiss.*
12 In glos. [Assensu] ibi (*inter ista autem duo scilicet consilium, & assensum est magna differentia, &c.*) Notatur ad hoc quòd consensus non solum est habendus, sed etiam sequendus aliàs actus erit nullus, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cãcel. gl. 46. n. 8. & gl. 47. n. 8. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 192. n. 3. p. 1.*
13 In glos. [In mora] ibi (*arbitrabitur ergo hic bonus Iudex.*) Notatur ad hoc quòd arbitrio Iudicis relinquitur quando quis dicatur esse in mora, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 9. glos. 3. num. 26.*
14 In ead. glos. ibi (*si autem malitiosè impediatur, &c.*) Notatur ad hoc quod non dicitur morosus, qui impeditur facto aduersarij, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 3. proœm. num. 41. Cald. Pereira post lib. quæstion. forens. cons. 11. num. 2. & 12.*

§. *Vbi vero.*

15 Collatio beneficij si ad aliquem pertineat cum consilio Episcopi sine illo conferre poterit, morte Episcopi, seu remota eius absentia interueniente. Colligunt ex Ordin. *Doctores in princip. tex. citati*, & eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Tiraq. de iure marit. glos. 8. num. 13. cum seqq.*

De Rebus Ecclesiæ nõ alien. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio perpetua facta de rebus Ecclesiæ vacantis*

vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta causa non valet.

2 *Episcopus etiam de consensu Capituli sui non potest partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut præbendæ non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti.*

3 *Tractatus Prælati cum Capitulo suo in alienationibus rerum Ecclesiæ debet necessariò interuenire.*

4 *Tractatus Prælati cum Capitulo suo in alienationibus rerum Ecclesiæ vnius tantum sufficit, & in perpetuis alienationibus rerum Ecclesiæ, non tamen temporalibus requiritur, vt num. 5.*

6 *Alienationis rerum Ecclesiæ ad substantiam non pertinent tractatus, et reliquæ solemnitates ad illam requisitæ, sed ad extrinsecam quandã, & accidentalẽ solemnitatem.*

7 *Solemnitas essentialis, seu substantialis vniuscuiusq; actus est illa sine qua nullus actus eiusdem speciei secundum naturam suam, & institutionem potest in esse produci.*

8 *Solemnitates accidentales sunt illæ sine quibus, aut omnes, aut saltem aliquis actus eiusdem speciei possunt in esse produci.*

9 *Tractatus non requiritur in facienda vnione per Episcopum quemadmodum desideratur in alijs rerum Ecclesiæ donationibus.*

10 *Solemnitas, & causa copulatiuè in alienatione rerum Ecclesiæ requiruntur, nec vnum sine altero sufficit.*

11 *Alienatio solemniter facta præsumitur ex diuturnitate temporis.*

12 *Solemniter omnia interuenisse præsumuntur ex antiquitate temporis.*

13 *Alienari non debent Ecclesię bona quando adsunt fructus beneficij pro satisfactione.*

14 *Consensus, auctoritas, decretum, & licentia differunt.*

15 *Consensus Prælati in alienatione rei Ecclesiasticæ expressus esse debet.*

16 *Solemnitas si in alienatione requiritur non sufficit vtilitas nisi simul solemnitas per legem requisita interueniat.*

Cap. Dudum. I. *Innoc. I V.*

1 EPISCOPVS dum vacat aliqua Ecclesia sua nõ potest alienare perpetuò bona illius, quia caret defensore. Similiter sine tractatu solemni, & diligenti alienatio perpetua non valet, præsertim vbi deficit necessitas, vel euidens vtilitas. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 162. Alagon. in compend. pag. 425.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Quia vero in concessione, &c.* Colligé ex tex. non posse Episcopum etiam de consensu Capituli sui partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut præbendæ, non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti, vt colligunt *glos. hic verbo defensore,* & Doctores supra citati. Verum ex diametro obstat fortiter *tex. in Clem. 2. hoc tit.* vbi Ecclesia vacans nullo ipsi dato defensore potest alteri Ecclesiæ in totum vniri dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat: facit etiam in contrarium *tex. in cap. significatũ 11. de præben.* vbi Prælatus, & Capitulum prębendæ vacanti nullo ipsi dato defensore certum quoddam onus speciale de quo ibi imposuerunt, ad quod futurus præbendatius teneretur, patet ibi, *ita quòd Missam, &c.* quod quidem onus vacante beneficio rectè potuit adijci, vt *glos. 1. ibi vers. sed capitulum* adnotauit, quam testatur communem *Dec. ibidem num. 10.* sequuntur *Innoc. in cap. 3. ad fin. ne Prælati vices suas, Abb. in cap. Iacobus num. 3. de simon. D. Thom. in 4. dist. 25. q. 3. art. 2. ad 5. Siluest. verbo simonia q. 9.* Sed retento huius tex. notabili ad contraria respondetur prout diximus in *collect. ad d. Clem. 2.* vbi latè.

3 *Quia etiam tractatus solemnis, &c.*

Collige concessionem decimarum Ecclesiæ vacantis factam Archidiaconatui de quo hic vltra defectum defensoris de quo supra, inualidam item fuisse ex eo quòd in tali concessione non interuenit tractatus Pręlati cum Capitulo suo, qui in alienationibus rerum Ecclesiæ debet necessariò interuenire, iuxta *cap. sine exceptione 12. q. 2. ibi,* & cum totius Cleri tractatu, *cap. cum Apostolica 7. vers. ne quis Episcopus, & cap. tua 8. de his, quæ fiunt à Prel.* resoluunt *glos. & Doctores* vtrobiq; *Rebuff. in compend. alienat. num. 11. cum seqq. & à nu. 81. Cou. lib. 2. var. cap. 17. nu. 1.* latè multis citatis *Redoan. de rebus Eccles. rub. de tractatu, per tot.* qui quidem priùs requiritur quàm consensus iuxta *d. cap. sine exceptione,* argum. deducto ab ordine scripturæ, quod est validum, iuxta *cap. mandato, de præbend. hoc lib.* facit *tex. in l. cum pater 79. §. à te peto ff. de legat. 2. Anton. Gomes. tom. 1. var. cap. 2. num. 4. vers. secundo.*

4 Primò

4 Primò intellige quòd quamuis vtile ſit plu-
res tractatus circa vnum, idemq; negotium
fieri, vt per *gloſ. verbo tractatus in præſenti*,
non tamen eſt neceſſarium cum vnicus tan-
tum ſufficiat, vt ex hoc tex. colligitur, qui in
ſingulari loquitur, *& d.cap.ſine, & d.cap.tua*,
quam ſententiam ſequuntur *Specul. tit. de lo-
cato §. ſequitur verſ. ſcias, Ioan. Andr.* Arcbid.
num.2. Domin.num.8. & Franc. *num. 9.* in
prçſenti, citati à *Cou.d. num. 1. Redoan. vbi
ſupra à num.26. Rebuff. d.loco nu.80.* nec con-
trarium probat *cap. tertio loco, de probat.* ibi,
quoties, vbi tex. innuit multoties fuiſſe tra-
ctatum de huiuſmodi alienatione, & ita plu-
res requiri in rebus Eccleſiæ alienandis, quia
reſpondetur id factum fuiſſe, quia eſt vtile
fieri, nō autem neceſſarium, iuxta ſupra dicta.
5 Secundò intellige huiuſmodi tractatum re-
quiri in perpetuis alienationibus rerum Ec-
cleſię, non tamen in temporalibus, in quibus
tacitus poſtea Capituli conſenſus ſufficit, vt
probat *tex.in præſenti*, ibi, *conceſſionibus per-
petuis*, vbi optime notauit *gloſ.* reſoluunt *An-
char. Archid. Domin. & Franch. vterq; nu.26.
in præſenti Abb. in cap.1. num.3. & in cap.2.
num.6. de his quæ fiunt à Præl. idem Abb. in
dicto cap. tua num. 5.*
6 Tertiò intellige huiuſmodi tractatum, ſicut
& reliquas ſolemnitates in alienationibus re-
rum Eccleſię requiſitas, quamuis ad ipſius
validitatem omninò requirantur, iuxta ſupra
dicta, & expreſsè probat *tex. in præſenti*, ad
ſubſtantiam tamen alienationis minime per-
tinere, ſed ad extrinſecam quandam, & ac-
7 cidentalem ſolemnitatem. Conſtat enim
ſolemnitatem eſſentialem, ſeu ſubſtantialem
vniuſcuiusq; actus eſſe illam ſine qua nullus
actus eiuſdem ſpeciei ſecundum naturam
ſuam, & inſtitutionem poteſt in eſſe produci,
prout in venditione certum pretium, iuxta
*l.1. & l.pacta conuenta ff. de contrab. empt. l.
pretium, Inſtit. de empt.* in locatione merces
pro patientia vtendi *l. 2. ff. locati*, in fideiuſ-
ſione ſtipulatio, *l.blanditus C.de fideiuſs.* & ſic
de reliquis; ſunt enim iſta adeo intrinſeca his
actibus vt nullus abſq; eis in eſſe produci va-
8 leat, aut exiſtere. Per contrariū verò ſolemni-
tates accidentales eſſe illas ſine quibus, aut
ſaltem aliquis actus eiuſdem ſpeciei poſſunt
in eſſe produci, prout in Matrimonio publicæ
denunciationes, de quibus in *tit. de clandeſt.
deſponſ.* Concil. *Trid. ſeſſ.24. de reformat.ma-
trim. cap.1.* in alienationibus rerum minoris
auctoritas curatoris, & decretum Iudicis, de
quibus in *l.1.ff.de rebus eorum*, in iudicijs iu-
ramentum calumniæ *cap. vnic.§.1. de iuram.
calumn. hoc lib.* in teſtimonio iuramentum te-
ſtis *cap.tuis 39.de teſtib.* in teſtamentis teſtes,
*l.1.ff. de milit. teſtam. l.hac conſultiſsima §.ex
imperfecto, l.omnium C. de teſtam.* quibus
conſtat teſtamenta militum inter liberos, ad
pia, & quæ coram Principe fiunt, teſtium ſo-
lemnitatem non requirere. Vnde cum rerum
Eccleſiæ alienationes aliquando licitè fiant
ſine tractatu, & reliquis ſolemnitatibus iuxta
cap.per tuas, cap.cæterum, cum alijs, *de donat.*
rectè fit illas potius eſſe accidentales, quàm
ſubſtantiales ipſarum alienationum.

9 *Non fuit habitus in eadem.* Notatur ad hoc
quòd in facienda vnione per Epiſcopum non
requiritur tractatus, quemadmodum deſide-
ratur in alijs rerum Eccleſię donationibus,
vt per *Boer. deciſ. 345. num. 2.* Rebuff. *vbi
ſupra num. 14.*

10 *Præſertim cū euidens neceſſitas, etc.*

Notatur ad hoc quòd in alienatione rei Ec-
cleſiaſticę duo copulatiuè requiruntur, ſo-
lemnitas, & cauſa, nec vnum ſine altero ſuffi-
cit, vt per *Roland.conſ.33.num.12. vol.1.Cou.
lib.2. var.cap.17. à num.1. Alphonſ.de Villa-
gut. in tract. de rebus Eccleſ. non rite alien.re-
cuper.lib.1.cap.3.Spin. in ſpeculo teſtam.gloſ.8.
princip.num.45.Kirchou. tom.1.commun.opin.
lib.1.tit.1.num. 56. pag.152. Maſcard.de pro-
bat.concl.75. nu.15.* Brunor. *à Sole in locis com-
munib.verbo Eccleſia num. 10. Ioſeph. Ludou.
Peruſ. deciſ. 93.num.15.cum ſeqq.Card.Tuſch.
tom.1. lit. A concl.271.Rot.deciſ.203. & deciſ.
222. num. 2. & deciſ. 596. apud Farin. in 1.
collect. nouiſsimarum, alias par. 4.diuerſ.*
11 Verum alienatio ſolemniter facta pręſumi-
tur ex diuturnitate temporis, ſecundum *Ma-
ſcard.deprobat.concl.1316. nu.13. Gam. Luſit.*
12 *deciſ.325.nu.3.* quia ex antiquitate temporis
omnia ſolemniter interueniſſe pręſumuntur,
vt tradunt Capic. *deciſ. 16. num.1. Grammat.
deciſ.79.num.1.Gam.* Luſit. *deciſ. 49. num.3.
& deciſ. 83. nu.2. Brunor. à Sole in locis com-
munib. verbo ſolemnitas nu.3.* Charian.*tom.1.
commun. opin.lib.1.tit.1.nu.38.pag.150. Mich.
Graſſ.eod.tom.1.lib.4.tit.9.num.348.pag.511.
Mench.controuerſ. illuſtr.cap.63.num.1.Ma-
ſcard.d.concluſ.75.num.14.& d.concluſ.1316.
Surd.deciſ.231.num.19. Auendan.l.42.Tauri,
gloſ. 2.nu.7. Quarant. in ſuma Bullarij verbo
Alienatio rerum Eccleſiæ nu.46.pag. mihi 34.*

Flores

Flores de Mena lib. 3. variarum quæst. 23. num. 40. & num. 89.

13 In glos. [Defensore] ibi (*an de fructibus satisfieri possit, &c.*) Notatur ad hoc quòd alienari non debent Ecclesiæ bona, quando adsunt fructus beneficij pro satisfactione, vt per *Soccin. cons. 29. num. 16. vol. 1. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. post decis. 103. in notabilib. alienationis rei Ecclesiast. vers. alienari, aliàs resolut. 88. in 2. edit.*

14 In glos. [Tractatus] ibi (*inter decretum, auctoritatem, &c.*) Ergo consensus, auctoritas, decretum, & licentia differunt, vt per *Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo contractu num. 22. vers. & quia.*

15 In glos. [Perpetuis] ibi (*in perpetuis expressus*) Notatur ad hoc quòd consensus Prælati in alienatione rei Ecclesiasticæ expressus esse debet, nec sufficit tacitus, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. 13. & num. 69.*

16 In glos. [Præsertim] Notatur ad hoc quòd si solemnitas in alienatione requiritur, non sufficit vtilitas, nisi simul solemnitas per legem requisita interueniat, vt per *D. Barbos. in l. 1. ff. soluto matrim. par. 5. num. 9.*

S V M M A R I V M.

1 *Compendium tex. refertur, & num. 2. Doctores citantur de eius materia agentes.*
3 *Incorporalia alienari non possunt.*
4 *Iuspatronatus ex concessione, & priuilegio Episcopi alicui competere non potest.*
5 *Episcopi auctoritas aliquando vocatur licentia.*
6 *Confessio appellatione contractus continetur.*
7 *Titulus illegitimus, qui ex errore Iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitq; longissimi temporis præscriptionem.*
8 *Verbum, incurrit, denotat ipso iure.*
9 *Legis promulgatæ qui notitiam habuerunt ante lapsum duorum mensium, ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur.*

Cap. Hoc consultissimo. II. & Vlt.

1 PRælati Ecclesias sibi commissas, vel eorum bona immobilia, vel Iura sine consensu Capituli, & expressa licētia Papæ laicis submittere non possunt, cognoscendo se ab illis tanquam à superioribus retinere, aliàs Prælati ipsi cōtra facientes sunt ipso facto suspensi ab officio, & administratione. Clerici vero qui sciunt aliquod esse præsumptum, & negligunt denunciare superiori per triēnium suspensi sunt à beneficio, si quod in Ecclesia grauata habent. At laici, qui compellunt clericos ad faciendā talem submissionem sūt excommunicati, & qui aliquid accipiunt nisi restituant, & resipiscant, vltra excommunicationem eorum terræ ecclesiastico interdicto supponi poterunt. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Io. Andr. Gem. Arch. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 163. Alagon. in compend. pag. 426.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partē ex hoc text. desumit *Valer. Regin. in praxi fori pœnitent. lib. 32. tract. 2. nu. 63. vers. item,* quoad secūdam vero partem firmant *Filliuc. tract. 14. nu. 53. vers. octaua, & nu. 61. Gamb. de casibus reseruat. cap. 10. num. 9. Iul. Lauor. de Indulgen. par. 2. cap. 23. num. 23. Ego ipse de officio, & potestat. Episc. par. 3. alleg. 50. num. 208. secundum Lugdunen. impression.*

3 *Seu iura.* Ergo incorporalia alienari non possunt à Prælato, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 5. num. 2.*

4 *Ecclesias sibi commissas.* Ergo iuspatronatus ex concessione, & priuilegio Episcopi alicui competere non potest, vt per *Rebuff. in praxi in 3. par. Signaturæ vers. necnon iuripatron. Staphil. de litteris gratiæ tit. de modo, & forma impetr. §. 1. de iurispatron. prærogat. num. 3. & 4. Viuian. in praxi iurisp. lib. 11. cap. 5. num. 112.*

5 *Consensu, & Apostol. Sedis licentia.* Notatur ad hoc quòd auctoritas Episcopi aliquando vocatur licentia, vt per *Rebuff. in compend. alienat. num. 52.*

6 *Seu profitendo ab illis.* Notatur ad hoc quòd confessio appellatione contractus continetur, vt per *Tiraquel. de iure mariti glos. 5. num. 117.*

7 *Nec præscribendi etiam causam, etc.* Notatur ad hoc quòd titulus illegitimus, qui ex errore Iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitq; longissimi temporis præscriptionem, vt per *Molin. de primog. lib. 2. c. 6. n. 68. vers. cōtrariū.*

8 *Incurrat.* Idest ipso iure, sine alia sententia, ex adductis per *Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur num. 145. C. de reuocand. donat. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 21. vers. fallit.*

9 In-

9 In glos. [Hactenus] Notatur ad hoc quòd ij,qui legis promulgatę notitiam,scientiamq; habuerint ante lapsum duorum mensium, ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur, vt docent *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 185. num. 14. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. q. 8. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 5. num. 10. Paul. Comitol. respons. moralium lib. 1. q. 109.*

De Rerum permutatione. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio fieri potest non obstantibus expectationibus beneficiorum.*

2 *Permutatio solum fieri potest de beneficijs proprijs.*

3 *Reseruatio generalis concessa in fauorem expectantium non comprehendit ex æquitate beneficia vacantia per viã permutationis.*

4 *Beneficia vacant renunciatione facta ex causa permutationis.*

5 *Resignatio vera est illa, quæ fit ex causa permutationis.*

6 *Resignatio beneficiorum libera fieri potest in manibus Episcopi.*

7 *Permutatio impedit, & excludit litteras Pontificias eorum, qui expectant beneficium primò vacaturum.*

8 *Gratia expectatiua non capit beneficium resignatum in fauorem.*

9 *Diœcesis appellatione regulariter venit ciuitas quando profertur à lege.*

10 *Beneficij appellatione largè sumpto vocabulo, seu in generali significatione omnia cõprehenduntur beneficia tàm maiora, quàm minora, tàm Curata quàm simplicia, &c.*

11 *Consensus illorum ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet, in permutatione requiritur.*

12 *Verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere.*

Cap. Licet. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 BENEFICII vacantiam quando quis expectat ex gratia Principis, non impedit quin permutent aliqui sua beneficia renunciando liberè, ac sine fraude in manibus Episcopi. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arbid. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 192. Alagon. in compendio pag. 436.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Sua beneficia.* Ergo de beneficijs proprijs permutatio solum fieri potest, vt per *Petr. de Perusio de permut. benefic. par. 1. num. 1. & 2. Bellemer. in simili tractat. par. 2. q. 1. Roffin. eodem tractat. cap. 35. Nau. in man. cap. 23. num. 100. vers. tertio quod, & cons. 43. de simonia num. 2. Capr. tom. 1. commun. opinion. tit. 42. num. 22. Boer. decis. 205. num. 3. Vgolin. de simon. tab. 1. cap. 27. §. 1. num. 5. Lel. Zech. de benefic. lib. 2. q. 22. num. 4. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 25. tit. 9. à num. 2.* Vnde de iure ad rem non posse fieri permutationẽ tradunt *Zech. d. num. 2. vers. nono, Flamin. d. lib. 2. quæst. 21. & 23. Zerol. in praxi Episc. par. 2. verbo renunciatio §. 1. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 29. quæst. 22.*

3 *Beneficia proxime vacatura, &c.* Procedit in reseruatione generali concessa in fauorem expectantium, quam declarat Summus Pont. non extendi ex ęquitate ad beneficia vacantia, per viam permutationis, ne per indirectum auferatur alicui libertas disponendi de rebus suis modo licito, & honesto, & debito, vt ait *Flores de Mena var. lib. 1. quæst. 13. num. 20.*

4 *Permutare volentes, &c.* Notatur ad hoc quòd beneficia vacant renunciatione facta ex causa permutationis, vt per *Bellem. de permut. benefic. par. 9. q. 1. Petr. de Perusio eod. tract. par. 2. num. 21. 23. & 42. Staphil. de literis gratiæ tit. de varijs modis vacationis à n. 10. Selu. de benefic. par. 3. q. 24. Boer. decis. 2. nu. 2. Lambert. de iurepatron. par. 1. lib. 2. q. 6. art. 3. & art. 6. num. 2. & 16. Petr. Gregor. de benefic. cap. 31. num. 2. Mascard. de probation. conclus. 1395. Flamin. de resignat. lib. 11. q. 5. num. 20.*

5 Vera enim resignatio est illa, quæ fit ex causa permutationis ex *Flamin. d. q. 5. num. 19. & lib. 12. q. 5. num. 19. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 29. q. 30. & cap. 30. q. 10.*

6 *In manibus tuis ipsa resignent.* Ergo libera beneficiorum resignatio fieri potest in manibus Episcopi, ex *Flamin. de resignation. lib. 7. quæst. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 14. num. 32. & sequentibus,* vbi etiam quod coram Ordinario fieri potest in omnibus mensibus.

7 No-

7 *Nolumus occasione præmissa, &c.* Notatur ad hoc quòd permutatio impedit, & excludit litteras Pontificias eorum, qui expectant beneficium primò vacaturum, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 30. q. 8.*
8 Nam gratia expectatiua non capit beneficium resignatum in fauorem ex *Put. decis. 273. lib. 1. Flamin. lib. 1. q. 4. num. 28.*
9 In glos. [Diæcesi] ibi *(non excludit, immo includit ciuitatem)* Notatur ad hoc quòd appellatione diæcesis regulariter venit ciuitas quando profertur à lege; vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. nu. 195. & glos. 51. nu. 74. Nicol. Garc. de benef. par. 1. cap. 6. à num. 76.*
10 In glos. [Beneficia] ibi *(hic large intellige, &c.)* Notatur ad hoc quòd appellatione beneficij large sumpto vocabulo, seu in generali significatione omnia comprehenduntur beneficia tam maiora, quàm minora, tam Curata quàm simplicia, dignitates, & præbendæ, & tam Regularia, quàm secularia, vt tradunt *Selu. de benefic. par. 1. q. 3. Rebuff. in praxi benefic. tit. quòd sit beneficium num. 10. & tit. de vnionib. num. 3. & in reg. Cancel. de vnion. glos. 2. & in tract. de nominat. q. 9. num. 5. & 6. Medic. de definition. par. 2. cap. 16. num. 5. Sabag. in cap. fin. de sequest. possess. num. 20. Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 6. num. 37.*
11 In glos. [Collationem] ibi *(Item quid si pertinent ad collationem sui, & alterius, &c.)* Notatur ad hoc quòd requiritur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet, vt per *Bellem. de permut. benefic. par. 1. q. 7. & par. 2. q. 4. num. 5. & par. 4. q. 1. 2. 3. & 4. Pet. de Perus. in simili tract. par. 2. q. 9. & vlt. & par. 3. q. 1. vsque ad 6. ex num. 55. Rebuff. in praxi tit. de permut. num. 20. & 21. Lali. Zecbi. de benefic. & pensionib. cap. 10. nu. 2. Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 8. Perez l. 1. vers. offert se tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 144. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 34. num. 198. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 29. q. 6. & 32. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. cap. 32. num. 12. Nicol. Garc. de benef. par. 11. cap. 4. num. 65. & 66.* vbi dicit hanc glos. esse communiter receptam.
12 In ead. glos. ibi *(Vnde per illa verba potiùs factum videtur narrari, quàm Iuris diuersitas)* Notatur ad hoc quòd verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere, vt per *Bernard. reg. 78.*

De Testamentis, & vltimis voluntatibus. Tit. X I.

SVMMARIVM.

1 *Quartarum deductio locum habet in fideicommissarijs substitutionibus, non vero in directis, & num. 2.*
3 *Legatum inter virum, & vxorem valet.*
4 *Successio filiorum defertur etiam de Iure naturali adinstar, & similitudininem liberorum, quibus illa Iure naturali debetur.*
5 *Substitutio pupillaris expressa excludit matrem à successione filij.*
6 *Substitutio directa à patre facta filio pupillo, excludit matrem etiam à legitima ipsius filij.*
7 *Aetas certa vbi requiritur à Iure ad intellectum, & discretionem, non potest suppleri malitia, nec præcoci iudicio.*
8 *Legitima est relinquenda filio titulo institutionis.*
10 *Eleemosyna relicta quando non fuit declaratum inter quos pauperes diuidenda esset, diuidi debet inter pauperes illius loci in quo testator habitabat, & domicilium habebat.*
11 *Compendiosa substitutio quibus verbis fiat, ostenditur.*
12 *Substitutio facta hoc modo,* quandocunque decesserit filius, vel sine filijs decesserit, filiam substituo, vel volo quòd ei filia succedat, *licet directè non valeat, valet tamen indirectè iure fideicommissi.*
13 *Falcidia non potest deduci ex legatis ad pias causas.*
14 *Trebellianica non deducitur ex legato ad pias causas.*

Cap. Si pater. I. *Bonif. VIII.*

1 IN substitutionibus semper est interpretandum quòd potiùs sit directa, quàm obliqua, dummodo conueniat personis, & earum verbis. Colligũt ex Ord. *Lap. Abb. Arbid. Gem. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. & tom. 5. repet. Iuris Can. Emm. à Cost. Lusit. Viu. in ration. lib. 3. pag. 232. Alagon. in compendio Iuris Can. pag. 453.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*
2 Hanc eand. conclus. ex hoc text. desumunt *Tiraq.*

Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n. 253. C. de reuocan. donat. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 407. n. 19. & cap. 528.

3 *Et vxori aliqua in suo testamento legauit.* Ergo legatum inter virum, & vxorem valet, vt per *Costam hic verbo legauit, Sanch. de Matrim. lib. 6. disp. 1. n. 12.*

4 *Filius testamento suo matrem, &c.* Notatur ad hoc, quod etiam de Iure naturali defertur parentibus filiorum successio ad instar, & similitudinem liberorum, quibus illa Iure naturali debetur, vt per *Anton. Gom. to. 1. var. resolut. c. 4. nu. 7. col. 1. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 19. n. 1*

5 *Pater tamen in testamento, &c.* Notatur ad hoc quod substitutio pupillaris excludit penitus matrē à successione filij, vt per *Greg. l. 7. verbo del moro tit. 5. par. 6. Afflict. Neapol. decis. 38. n. 3. Magon. Florent. decis. 144. nu. 21. Ceuall. communium contra commun. quæst. 70. Menoch. lib. 4. præs. 80. Tiraquel. de iure mariti glos. 7. n. 61. Viui. tom. 1. comm. opin. lib. 3. tit. 16. num. 57. pag. 411. & tom. 2. lib. 6. tit. 16. nu. 19. pag. 98. Surd. decis. 273.* plures refert *Fusar. de substit. q. 156. n. 1.* & à legitima, vt per *Menoch. de success. progressu lib. 2. §. 11. num. 24. Crass. §. substitutio q. 30. nu. 2. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 5. tit. 11. num. 14. & tit. 15. nu. 37. Thesaur. Pedam. decis. 200. nu. 8. Surd. cons. 212. num. 1. Fusam. d. q. 156. nu. 14. Anton. de Amato resol. 25. n. 1. Rot. decis. 639. n. 4. par. 1. recent.*

6 Directa enim substitutio à patre facta filio pupillo excludit matrem etiam à legitima ipsius filij, vt per *Menoch. cons. 144. n. 1.*

7 In glos. [Impuberes] ibi *(licet quoad Matrimonium non inspiciamus solum annos, &c.)* Notatur ad hoc quòd vbi certa ætas ad intellectum, & discretionem requiritur à Iure, non potest suppleri malitia, nec præcoci iudicio, vt per *Couar. de sponsalib. p. 1. cap. 2. n. 1.*

8 In glos. [Instituit] Notatur ad hoc quòd legitima est relinquēda filio titulo institutionis, vt per *Greg. l. 5. tit. 8. par. 6. Molin. de primogen lib. 2. cap. 15. n. 15. Perez l. 1. vers. est dubium tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 66. Menoch. de arbitrar. casu 149. n. 29. Surd. decis. 293. num. 4. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 9. num. 15. Valasc. de partit. cap. 17. num. 28.*

9 In glos. [Eidē] Vide *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 20. per totam.*

10 In glos. [Pauperes] ibi *(& de pauperibus loci proprij domicilij, &c.)* Notatur ad hoc quod si testator non declarauerit inter quos pauperes sit diuidēda eleemosyna, diuidi debet inter pauperes illius loci, in quo testator habitabat, & domicilium habebat, non vero inter alios ab illo loco extraneos, vt tenent Doctores citati à *Cened. ad Decretal. collect. 114. num. 8.* quibus adde *Surd. de aliment. tit. 1. q. 93. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. nu. 59.* Et legatum relictum Ecclesiæ vel pauperibus, cui, & quibus debeatur si scire cupias consule *Abb. in cap. indicante num. 4. & Cou. num. 2. hoc tit. eund. Abb. cons. 99. num. 5. vol. 2. Paris. cons. 38. nu. 28. vol. 3. Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuileg. 56. num. 1. Ias. in §. ex maleficis nu. 46. cum seqq. Instit. de actionib. Troil. Malu. in tract. de oblation. in 3. & 4. dub. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 5. à n. 2.*

11 In glos. [Absque deductione] ibi *(compendiosa, quæ fit his verbis, quandocunque filius meus decesserit, vel si sine filijs decesserit)* Ita *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 51. num. 7. Surd. decis. 37. num. 8.*

12 In eadem glos. ibi *(si autem testator sic dixisset, quandocunque decesserit filius, vel sine filijs decesserit filiam substituo, vel volo quod ei filia succedat, tunc licet directè non valeat, valet tamen indirectè iure fideicommissi.)* Ita *Stephan. Gratian. discept. forens. c. 407. n. 1.*

13 In glos. [Trebellianicæ] ibi *(licet ergo cesset falcidia, &c.)* Notatur ad hoc quòd quarta falcidia non potest deduci ex legatis ad pias causas, vt per *Cost. hic verbo Trebellianica num. 13. cum seqq. Tiraquel. de priuileg. piæ causæ priuil. 26. Couar. in cap. Raynaldus §. 3. num. 7. hoc tit. Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 8. cap. 27. §. vtrum autem, Surd. de alimen. tit. 8. priuileg. 18. à num. 2. Pereg. de fideicom. art. 3. à num. 62. Flores de Mena var. lib. 2. quæst. 21. num. 190.*

14 In ead. glos. ibi *(secus videtur in Trebellianica, &c.)* Notatur ad hoc quod Trebellianica deducitur ex legato ad pias causas, cuius tamen contrarium tuentur *Cost. d. verbo Trebellianicæ num. 21. Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuil. 21. vers. sunt tamen, Fusar. de substitut. quæst. 299. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosus non potest suscipere officium executoris testamenti nisi petita, & obtenta licentia à superiore, & num. 2.*

3 *Testamenti executio facta à Religioso absq; licentia superioris, quamuis nihil oppositum fuerit*

fuerit inualida est, secũdum probabilẽ sententiã, sed contraria est probabilior, vt n.4.

5 Licentiam acceptandi officium executoris testamenti potest quilibet superior etiam immediatus Conuentus concedere Religioso.

6 *Religiosus ex sola Episcopi licentia Abbate suo contradicente munus executoris suscipere non potest.*

7 Licentia, quam Religiosus à suo Superiore habere debet ad acceptandum officium executoris testamenti, non sufficit obtineri post illud susceptum, sed ad illud quoque acceptandum prærequiritur.

8 *Fratres Minores munus executoris testamenti obire non possunt.*

9 *Fratres Minores possunt facere electiones pauperum.*

10 *Dicta de Fratribus Minoribus non extenduntur ad alios Mendicantes.*

11 *Religiosi, qui extra claustra sunt, vt beneficijs perpetuis præsint, possunt absque superioris licentia munus executoris obire.*

12 *Mulier non potest esse executrix testamenti.*

13 *Executoribus pluribus datis vno mortuo, vel in remotis existente, vel exequi nolente, alius potest liberè exequi testamentum, nisi testator aliud expresserit, & nu. 14.*

14 *Executor testamentarius non potest officium suum alteri committere, nisi in legatis ad pias causas.*

16 *Executorem testamenti quando quis reliquerit amicum suum sub nomine dignitatis, videtur non dignitatem, sed amicitiam considerasse.*

Cap. Religiosus. II. & Vlt.

1 Religiosus executor testamẽti ab aliquo deputatus non potest suscipere hoc officiũ nisi perita, & obtenta licentia à Superiore. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arch. Gemin. Io. Andr. Domin. Monac. Anch. But. Franc. Viu. in ration. lib. 3. pag. 233. Alagon. in compen. pag. 454.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Nau. cõmento 2. de Regularib. n. 64. Matien. l. 14. glos. 1. n. 2. tit. 4. lib. 5. noua* Recopil. *Azori. institut. moral. p. 1. lib. 12. c. 11. q. 1.* latè *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. c. 11. à princip.*

3 *Non potest huiusmodi officium suscipere, &c.* Ergo executio testamenti facta à Religioso absque licentia Superioris, quamuis nihil oppositũ fuerit, inualida est, ex illo verbo, *nõ potest*, quod præcisam importat necessitatẽ, & adeo priuat potentia, vt actũ contra gestum irritet: quare ita tenent *Rimin. iun. cons. 403. n. 13. vol. 4. Perez l. 4. dub. 8. tit. 2. lib. 5. Ordin. Mench. de success. creat. lib. 2. §. 11. n. 178. Molin. de Iust. tract. 2. disp. 247. vers. Religiosus tamen*, *Fr. Emman. quæst. Reg. to. 1. q. 65. ar. 3. & tom. 3. q. 70. art. 1.*

4 Verùm licet hæc sententia sit valdè probabilis, contraria tamen est probabilior, eamque sequuntur *Roland. cons. 24. nu. 82. vol. 1. Fului. Pacian. to. 1. cons. 162. n. 79. cum seqq. Menoc. de præsumpt. lib. 2. præs. 46. n. 14. Hippol. cons. 19. nu. 12. Azori. d. c. 11. q. 1. vers. quæres, Matien. l. 14. glos. 1. n. 14. tit. 4. lib. 5. noua Recopilat. Ceuall. commun. contra communes q. 88. nu. 1. & q. 404. in fine, Cald Pereira de resolut. emphyt. c. 17. n. 10. vers. infero decimo octauo, Sanch. d. c. 11. n. 44.* vbi respondet verbũ illud, *non potest*, minimè poni hic respectu valoris facti, seu respectu Iuris, sed respectu ipsius monachi tale officium suscipientis, vel exequentis, eum nec velle nec nolle habeat.

5 *Nisi à Superiore suo, &c.* Licentiã acceptandi officium executoris testamenti posse quẽlibet superiorẽ etiam immediatũ Cõuentus cõcedere Religioso tradunt in præsenti *Io. Andr. n. 1. Arch. n. 1. Anch. n. 3. notab. 2. Domin. in princ. n. 2. & Franc. nu. 5. Molin. d. disp. 247. col. pen. Sanch. d. c. 11. n. 15.* vbi *n. 16.* hoc temperat nisi consuetudine illius Religionis obtinuisset, aut eius Constitutiones præscriberẽt, vt hæc licẽ-

6 tia à solo Superiore mediato obtinenda sit, *& n. 19.* obseruat nõ posse Religiosum ex sola Episcopi licẽtia Abbate suo cõtradicente munus hoc suscipere, quia plus subditur ratione suæ professionis Abbati, *& n. 20.* quærit quis Superiore mortuo hanc licentiã cõcedere valeat, *& nu. 5.* resoluit ipsum Religionis Superiorum etiã Conuentualem posse absque alicuius sui Superioris licentia hoc munus obire, & citat *Molin. d. disp. 247. col. pen. ac Fr. Emman. d. tom. 3. q. 70. art. 1.*

7 *Petita super hoc licentia, & obtenta.* Non sufficit igitur licentia obtineri post susceptum executoris officium ad illud exequendum, sed ad illud quoque acceptandũ prærequiritur, vt docet *Sanch. d. c. 11. n. 10.* vbi *n. 11.* subdit quod non sufficit tacita Superioris licentia, quæ habetur ex ratihabitione de præsenti, aut de præterito ad hoc munus acce-

ptandum, & *n. 12.* disputat vtrũ licentiã hanc semel cõcessam possit superior reuocare ad libitum quando res non est integra, quia cœpit Religiosus hoc munere vti? Aduertit bene idem *Sanch. d. c. 11. n. 8.* licentiã huiusmodi non requiri quando Religiosus ille executor esset testamenti quoad sola legata pia, & *n. 9.* etiã qñ executio illa cedit in monasterij vtilitatẽ.

8 In glos. [Religiosus] ibi (*intellige indistincte, &c.*) Additio marginalis ad hanc glo. subdit, saluo quod de Fratribus Minoribus dicitur *Clem. de verb. sign. exiui* §. *proinde*, ex quo text. colligunt Doctores Fratres Minores etiã obtenta suorũ Superiorum licentia minime posse vltimæ voluntatis executores esse, de quo latè *Sanch. d. c. 11. n. 24. cum seqq.*

9 Licet autẽ Fratribus Minoribus interdictũ sit munus executorũ testamenti obire, illis tamen permissum est pauperũ electionẽ facere, veluti si testator suis executoribus præcipiat pecunias aliquas pauperibus distribui eligendis per Fratres Minores, vel cũ eorũ cõsensu, quia hoc non est executoris munus obire, tũ quia hæc electio est quid facti potius, quã Iuris ex *l. cũ pater 79. §. hæreditatẽ il. 1. ff. de legat. 1.* & ideo ita tenent *Cou. in c. tua nos n. 1. ad finem, de testa. Quesad. in suis varijs quæst. c. 22. n. 10. Mench. lib. 3. illustr. c. 98. Spin. in speculo testam. glos. 18. princ. nu. 32. Fr. Emman. q. Regul. to. 3. q. 70. art. 2. Ceuall. commun. contra cõmunes q. 88. in fine, Flam. Paris. de resign. benef. lib. 5. q. 3. n. 25. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 6 n. 3. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 123. n. 25. Sanch. d. c. 11. n. 32. Fr. Bart. de Vecchis in praxi obseruanda in admittẽdis ad Religionis statum nouitijs disp. 8. dub. 13. n. 1. et 2.* Contra *Dilect. de arte testandi tit. 7. caut. 7. in fine, Nat. cons. 408. nu. 4. vol. 1. Duen. reg. 381. ampl. 6. in fine, Perez l. 4. dub. 7. ti. 2. lib. 5. Ord. Moli. de Iust. to. 1. disp. 247. vers. illud est obser.*

10 In ead. glos. ibi (Mendicans) Ergo dicta de Fratribus Minoribus non extendũtur ad alios Mendicãtes, quia id genus paupertatis nõ vouent, vt per *Domin. hic in princ. n. 4. Perez l. 4. dub. 7. tit. 2. lib. 5. Ord. Sanch. d. c. 11. n. 25.*

11 In ead. glos. ibi (*& de Claustralibus intelligo*) Qui enim extra claustra sunt vt beneficijs perpetuis præsint, possunt absque Superioris licẽtia munus hoc obire, quia huiusmodi Religiosi non sunt sub Abbatis obedientia, ac proinde cessat in eis ratio prohibitionis, vt per *Domin. hic n. 6. & Franc. n. 5. Greg. Lop. l. 2. verbo frailes tit. 10 par. 6. Fulu. Pacian. cons. 161 num. 181. tom. 1. Sanch. d. c. 11. n. 4. Rot. in Interamnen. bonorũ 5. Maij 1603. corã Greg. XV.* impressa per *Farin. decis. 87. n. 2. p. 2. recent.*

12 In ead. glos. ibi (*Item de fœmina, &c.*) Notatur ad hoc quod mulier non potest esse executrix testamenti, vt per *Bened. Capr. to. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 21. n. 16. pag. 140.* vbi resoluit contrarium verius esse, & consuetudine obseruari.

§. *Sanè*.

13 Executores plures quando deputãtur à testatore simpliciter, & vnus vel moritur, vel est in remotis, vel nõ vult, alter potest liberè exequi testamentum, nisi testator aliud expresserit. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

14 Hanc eandem conclus. ex hoc §. desumunt *Bellacomb. to. 2. commu. opin. lib. 6. tit. 21. nu. 5. pag. 139. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 51. to. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 522. n. 2. Perez ad tit. 2. lib. 5. Ordinam. pag. 141*, nam quando omnes adsunt executores vnus sine alio regulariter testamentum exequi non potest, vt per *Greg. Lop. l. 6. tit. 10. par. 6. Charian. d. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 21. n. 39. pag. 141.*

15 *Officium executionis iniunctæ, &c.* Notatur ad hoc quòd executor testamentarius non potest suum officium alteri committere vt per *Bernard. reg. 269. Tiraq. de priuil. piæ causæ priuil. 31.* vbi secus asserit in legatis ad pias causas.

16 *Vel in remotis*, Quando quis dicatur in remotis esse vide *Aloys. Rice. in praxi aurea resol. 18.*

17 In glos. [Expresserit] ibi (*quid si Abbas, &c.*) Notatur ad hoc quòd si quis reliquerit executorem testamẽti amicum suum sub nomine dignitatis, videtur non dignitatem, sed amicitiam considerasse, ideo mortuo ipso executore non transit officium in successorem in dignitate, vt per *Tiraq. de poenis temper. causa 22. num. 25.*

De Sepulturis. Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 Pactum de sepultura eligenda prohibetur, & illo non obstante sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliendus, & nu. 2.

3 Sepulturam ad eligendam sub voto vel iuramento non potest quis induci à Religiosis & secularibus clericis.

4 Promissio sub fide quoad obseruantiam idem operatur quod iuramentum.

5 Lex

5 *Lex seu statutum vbi aliquid mandat fieri, intelligitur si petatur, licet verba sint præcisa, & necessatiua.*

Cap. Animarum. I. *Bonif. VIII.*

1 RELIGIOSI, vel clerici seculares non possunt inducere aliquem ad vouendum, vel iurãdum, vel promittendũ, vt apud eorum Ecclesias eligant sepulturas, vel electas non mutent, si secus fiat electio est nulla, & mortuus sepeliri debet vbi de Iure sepeliendus esset si sepulturam non eligisset; & tales Religiosi, & Clerici si præsumant sepelire prædictum in suis Ecclesijs, tenentur intra decem dies restituere corpus si petatur, & omnes prouentus occasione sepulturæ habitos, alioquin Ecclesia, & cæmiterium, vbi est sepultus, sit interdictum, donec fiat integra restitutio vltra peccatum mortale. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin.* Franc. *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 244. Alagon. in compend. pag. 459.* remissiuè *Casal. in annot. et Ximen. in concor. p. 1. et 2*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Iul. Lauor. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 2. de prisco, & recenti funerandi more cap. 11. num. 3.*

3 *Prohibemus ne aliquos ad vouendum, &c.* Notatur ad hoc quòd non potest quis induci à Religiosis, & secularibus Clericis ad eligendam sepulturam sub voto, vel promissione de non mutando illam electionem, vt per *Gutier. de Iuram. confirm. p. 2. c. 4. n. 11. cũ seqq. Lar. in l. si quis à liberis* §. *parens n. 96. & seq. ff. de liberis agnos. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 58. art. 7. Melch. Phebos Lusit. decis. 8. in fine tom. 1.*

4 *Iuramento, vel fide interposita, &c.* Ergo quoad obseruãtiam idem operatur promissio sub fide, quod iuramentũ, vt per *Surd. decis. 225. num. 1. & de aliment. tit. 9. q. 24. nu. 2.*

5 *Quam nisi fecerit, &c.* Notatur ad hoc quòd lex seu statutum vbi aliquid mandat fieri, intelligitur si petatur, licet verba sint præcisa, & necessatiua, vt per *Tiraquel. de retractu lig.* §. *1. glos. 10. num. 109. Surd. decis. 57 nu. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia dimissa non debetur canonica portio sed parochiali, & pluribus si sunt plures.*

2 *Domicilium in duobus diuersis locis quis habere potest.*

3 *Vagi dicuntur qui sunt sine domicilio, & iter faciunt quærentes quò se collocent.*

Cap. Cum quis. II.

1 QVando aliqui consueuerũt sepeliri non in Parochiali Ecclesia, sed in alia, & illa alia dimissa eligant deinde tertiã, illa tertia soluet quartã, seu portionẽ canonicã non Ecclesię relictę, sed Parochiali. Qui vero habet duo domicilia, & in vtroque se locat æqualiter, & eligit sepulturam in tertia Ecclesia, quarta est diuidenda inter Ecclesias domiciliorum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Dom. Monach. Franch. Viu. in ration. lib. 3. pag. 246. Alagon. in cõp. pag. 459.* remissiue *Ximen. in concor. par. 2.*

2 *Qui duo habet domicilia.* Ergo potest quis domicilium in duobus diuersis locis habere, vt per *D. Barbos. in l. hæres absens* §. *vlt. n. 61. ff. de iudic.*

3 In glos. [Domicilio] ibi (*itẽ posset quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget, vel iter facit quærẽs quò se collocet*) Tales enim dicũtur vagi, vt per *Sãch. de Matrim. lib. 3. disp. 25. n. 2*

SVMMARIVM.

1 *Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, Ecclesiæ ius sepulturæ non aufert.*

2 *Domicilium quando quis in aliquo oppido tenet, & aliud petit ad proprium domicilium breuiter rediturus, dicitur illius Parochianus, & non alterius ad quod accedit.*

3 *Parochianus dicitur, qui totum annum, partemuè illius maiorem habitat in aliqua Parochia, ibique audit Diuina, & percipit ecclesiastica Sacramenta.*

4 *Parochus proprius non dicitur ruralis.*

5 *Sepeliri potest vnusquisque in sepultura, qua Maiores sui sepeliri consueuerunt, vel aliam eligerunt.*

6 *Filius sepeliendus est in sepulchro Maiorum licet in alia Ecclesia pater sepultus sit.*

7 *Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur, & num. 8.*

9 *Vxor per contractum Matrimonium sortitur forum viri.*

Cap. Is, qui. III.

1 QVi egreditur de sua Parochia recreationis animo, vel causa negotiandi, & moritur non electa sepultura, sepeliendus est

dus est in sua Parochiali, vel in ea potius in qua Maiorũ ipsius ab antiquo sepultura extitit, si commodè potest. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Butr. Fran. Viuia. in ration. lib. 3 pag. 247. Alagon. in compend. pag. 459.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2*

2 *Non in Ecclesia dictæ Villæ, sed in sua Parochiali, &c.* Notatur ad hoc quòd quando quis domicilium in quodam oppido tenet, & petit aliud breuiter ad proprium domiciliũ rediturus, vt si causa creationis, vel ad ruralia exercenda aliquò tẽdat, tũc est Parochianus prioris oppidi, & nõ illius ad quod accedit, vt per *Sanc.*
3 *de Matrim. lib. 3. disp. 23. num. 9.* Parochianus enim is dicitur, qui totum annum, partẽuè illius maiorẽ habitat in aliqua Parochia, ibiq; audit Diuina, & percipit ecclesiastica Sacramenta, vt per *Menoch. de præsumption. lib. 6. præs. 88. Fr. Emman. q. Regul. to. 3. q. 46. art. 3.*

4 *Vel vt ruralia exerceat.* Ergo proprius Parochus non dicitur ruralis, vt per *Menoch. cons. 398. n. 51.*

5 *In qua Maiores sui ab antiquo, etc.* Notatur ad hoc, quod sepeliri potest vnusquisque in sepultura, qua Maiores suĩ sepeliri consueuerunt, vel aliam eligere, vt per *Spin. in speculo testam. glos. 2. princip. à n. 38. Gutier. de Iuram. confir. p. 2. c. 4. à princ. Io. Garc. de expens. c. 8. n. 4. Card. Tusch. to. 7. lit. S. concl. 194.*

6 In glos. [Ab antiquo] Notatur ad hoc quod si in vna Ecclesia est sepultus pater, in alia reliqui Maiores, filius sepeliendus est in sepulchro Maiorum, vt per *Fr. Emman. Roderic. quæst. Regul. to. 3. q. 58. art. 8.*

§. *Mulier*.

7 Mulier, quæ habuit plures viros, si non electa sepultura moritur, est sepelienda in sepultura vltimi viri. Colligunt *Doctores in principio text. citati*.

8 Hanc eandem concl. firmat *Lauor. var. lucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 11. n. 136. cum seqq.*

9 *Cuius domicilium retinet.* Ergo vxor per cõtractum Matrimoniũ sortitur forum viri, vt per *Duen. reg. 377. Io. Garc. reg. 499. Tiraq. de nobilit. cap. 18. n. 5. cum seqq. D Barbos. in l. exigere dotem num. 12. cum seqq. ff. de iudic. Bern. Graue. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. conclus. 80. consid. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Pater impuberi ex consuetudine eligere potest sepulturam, pubes autem eligit per se ipsum, & num. 4. & 5.*

2 *Filiusfam. pro anima non legat sine consensu patris bona non castrensia.*

3 *Minor 14. annorum non potest sibi eligere sepulturam.*

6 *Filiusfam. potest testari ad pias causas cum consensu patris.*

7 *Dictio, liberè, interpretatur sine quacunque obligatione.*

Cap. Licet pater IV.

1 Filijs impuberibus, qui nequeunt eligere sepulturã, eligere potest pater si cõsuetudo terræ id habeat, si vero non sit, sepeliri debet in sepultura Maiorum. Pro anima tamen
2 filiusfam. non legat sine consensu patris bona non castrensia. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anch. Butr. Domin. Monac. Franc. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 247. Alagona in compen. pag. 460.*

3 *Qui nequeunt, &c.* Notatur ad hoc quòd minor 14. annorum non potest sibi eligere sepulturam, vt per *Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo sepultura §. 1. Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuileg. 9. vers. contrarium tamen, Lauor. var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. c. 11. n. 117. cum seqq.*

4 *Eligere sepulturam possit.* Notatur ad hoc quòd pater potest eligere sepulturam pro filio impubere, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 94. num. 79.*

5 *Si consuetudo terræ, &c.* Ergo pater sepulturam filio suo impuberi eligere non valet si consuetudine non obseruetur, vt per *Nauar. cons. 1. sub hoc tit. in antiq. aliàs 2. in nouis.*

6 *Quamuis autem Filiusfamil. &c.* Notatur ad hoc quod filiusfam. potest testari ad pias causas cũ consensu patris, vt per *Socc. reg. 200. vers. primo fallit, Tiraq. de priuil. piæ causæ priuil. 78. à princ. & de iure mariti glos. 8. n. 108. Cou. in rub. de testam. p. 3. n. 23. Menoch. de success. creat. §. 22. n. 8. Clar. §. testam. q. 5. n. 6 Crass. eod. verbo q. 17. n. 12. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo læsis n. 153. vers. licet, Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 138. vers. dubium, Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 668. num. 1. in 1. edit. aliàs resolut. 569. in 2. edit.*

Libere.

7 *Libere*. Ideſt ſine quacunque obligatione, vt per *Valaſc.conſ.12 3.num.8.* vbi hunc text. allegat, & ſic intelligit.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi niſi multum remoti à monaſterio nequeunt alibi eligere ſepulturam, & n.2.*
3 *Regulares extra clauſtra decedentes poſſunt ad eorum Eccleſias deferri etiam* Parochis *inconſultis.*
4 *Religioſus ſi moriatur ita remotus à monaſterio non electa ſepultura ſepeliendus eſt in Eccleſia Parochiali in qua deceſſit inſtar ſecularium in itinere morientium.*
5 *Religioſus poteſt ſibi eligere ſepulturam quãdo moritur ita remotè à monaſterio, vt ad illud commodè portari nequeat.*

Cap. Religioſi. V. & Vlt.

1 RElígioſi ſunt ſepeliendi in proprijs monaſterijs, niſi ſint ita remoti, vt commodè portari nequeant, quia tunc poſſunt eligere ſepulturam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gem. Ioan. Andr. Ancb.* Butr. Dom. *Monach.* Franc. *Viuan. in rational. lib. 3. pag. 248. Alagona in compen. pag. 460.* remiſſiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *Fr. Emman. quaeſt.* Regular. *tom. 3. q. 60. art. 1. & 2. Iul. Lauor. var. lucubration. tom. 1. tit. 2. cap. 11. nu. 91. & 93.* late *Sancb. in praecepta Decalogi tom. 2. lib. 6. c. 14.*

3 Et quod Regulares extra clauſtra decedẽtes poſſint ad eorum Eccleſias deferri etiam Parochis inconſultis cenſuit S. *Congreg. Illuſtriſſ.* Cardin. S. Concilij *Trid. interpretum, ſub die 2. Iulij 1620.* vt refert *Laurent. de Peirinis in Conſtit. ſui Ordinis Minimor. tom. 2. Conſtit. 7. Pij V. n. 13. verſ. ad 10. pag. 194.*

4 In gloſ. in caſus poſitione, ibi *(ſed quid ſi moriatur non electa ſepultura? reſpondet quidam quod ſepeliendus eſt, &c.)* Notatur ad hoc quod ſi Religioſus moriatur ita remotus à Monaſterio non electa ſepultura, ſepeliendus eſt in Eccleſia Parochiali in qua deceſſit, inſtar ſecularium in itinere morientium, vt per *Domin. Ancbar. & Franc. hic in fine, Sancb. d. cap. 14. num. 4.* ſubdens contra hanc gloſ. ſepeliendum adhuc in Eccleſia Parochiali quã. uis ibi ſit monaſterium aliud ſui Ordinis, niſi ibi fuerit cauſa perpetuae reſidentiae, & *nu. 5.* ſubdit quod tenetur expenſas factas in monachi ſepultura ſoluere.

5 In gloſ. [Sepulturam, vlt.] Notatur ad hoc quod Religioſus poteſt ſibi eligere ſepulturã quando moritur ita remotè à monaſterio, vt ad illud commodè portari nequeat, vt per *Nauar. commento 2. de Regular. num. 43. Fr. Emman. d. q. 60. art. 2. verſ. aduertendum tamen eſt, Sancb. d. cap. 14. num. 3.*

De Decimis. Tit. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Populus vt Eccleſiis iura debita perſoluat eſt in praedicationibus, & alibi exbortandus.*
2 *Iudex poteſt ex officio procedere contra non ſoluentem decimas tanquam contra notoriè delinquentem.*
3 *Decima an debeãtur de* Iure *diuino, remiſſiue.*
4 *Decimarũ in ſolutione cõſideratur cõſuetudo.*

Cap. Diſcretioni. I. *Greg. IX.*

1 PRAEDICATORES, & alij Fratres in ſermonibus hortẽtur populum ad ſolutionem decimarum ſeu aliarum rerũ Eccleſijs debitarum. Colligũtur ex Ordi. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Io. Andr. Ancb. Dominic. Monac. Fran. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 276. Alagona in compend. pag. 472.* remiſſiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Immo verbo, & opere, &c.* Iudex igitur poteſt ex officio procedere contra non ſoluentẽ decimas, tanquam contra notoriè delinquẽtem, vt per *Monet. de decimis c. 8. n. 76. Rot. in Conchen decimarum dell'Infantado 2. Iunij 1614. coram Andraea*, prout etiã poterat Epiſcopus in viſitatione, vel viſitator ab eo deputatus ex iuſta cauſa, iuxta tradita per *Fuſc. de viſitat. lib. 2. c. 2. n. 26. Lel. Zecb. de Epiſcopo c. 6. n. 2. & 7. Pauin. in tract. de viſit. p. 1. q. 2. n. 44. cũ ſeqq. & p. 2. q. 5. n. 96. cum ſeqq.* Monet. d. c. 8. *nu. 77.*

3 In gloſ. [Decimarum] An autem decimae debeantur de Iure Diuino? vidi quae dixi *in collect. ad cap. Parocbianos, boc tit. in Decretal.*

4 In ead. gloſ. ibi *(vigore conſuetudinis, &c.)* Notatur ad hoc quòd in decimarũ ſolutione conſideratur cõſuetudo, illaq; ſtante diminui poſſunt, vt per *Cou. lib. 1. variar. c. 17. n. 2. verſ. praeterea, Rebuff. de decim. q. 13. nu. 46. Soar. de Relig. to. 1. tract. de decimis, lib. 1. c. 12. Azori. inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 37. q. 2. Perez l. 3. tit. 5. lib. 1. Ordinam. pag. mibi 133. Monet. de decimis c. 5. q. 1. n. 87.* plures, quos refert *Cened. ad Decretum collect. vlt. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium decimas noualium concedens non includit decimas noualium per alios possessas tempore impetrationis, & loca tantum includit vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam, & num.2.*

4 *Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquorum non potest vltra dimidiam includere, fallit in Cisterciensibus, & Carthusiensibus, & nu.5.*

6 *Priuilegium si quis habeat percipiendi decimas intra alterius confinia non satis est vt percipere possit noualium decimas, nisi & quoad noualia priuilegium speciale fuerit assequutus.*

7 *Dispositio fauorabilis, & odiosa attenditur ex primario fine.*

8 *Priuilegiati super decimis recipiendis, Ecclesijs Parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportãdis.*

9 *Decimas per Laicos ante Lateran. Concil. in feudum receptæ à Religiosis per eos recognitæ in feudum, non possunt ipsis Religiosis concedi sine Diæcesanorum consensu.*

10 *Religiosæ personæ non possunt de manu Laici sine Episcopi consensu decimas accipere.*

11 *Laici etiam in Laicos accedente saltẽ Episcopi consensu transferre possunt decimas, quas iustè obtinuerunt ante Lateranen. Conciliũ.*

12 *Decimæ postquam in Laicos licite fuerunt alienatæ efficiũtur de ipsorum patrimonio.*

13 *Laici quamuis iustè possideant decimas sibi in feudum ante Concil. Lateranen. concessas à Prælatis, non tamen iustè possident illas, quæ post illud sibi concessæ sunt.*

14 *Decimæ si ante Lateranense Concil. Laicis fuerint in feudũ, vel emphyteusim concessæ, & finita generatione ad Ecclesiã reuertantur an possit Prælatus eas iterum Laicis dare in feudũ, vel emphyteusim, ostenditur.*

15 *Diæcesani compellunt Religiosos exemptos soluere decimas Parochialibus Ecclesijs si non agatur de rebus exemptis.*

16 *Decimas habentes ex donatione Laicorum antiquas nouales superuenientes in eodem loco non percipiunt.*

Cap. Statuto. II. & Vlt. *Alex. IV.*

1 QVando aliqui, veluti Monachi, obtinent priuilegium habendi decimas noualium secundum proprietatem decimarum, quas aliquo modo possident, tale priuilegium non extenditur ad decimas noualium, quas tempore impetrationis alij de Iure possidebant, nisi fiat expressa mentio; similiter nec valet nisi pro illis locis in quibus Monachi habebant antiquas decimas. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 276. Alagona in compend. pag. 472.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumũt *Rebuff. in tract. de decimis q. 14. nu. 34. Xuar. alleg. 28. n. 9. Monet. de decimis cap. 4. num. 70.*

3 *Quas tempore illo, &c.* Si tamen probarent se possedisse per tempus immemoriale mediam, vel aliam partem veterum, & adhuc se possidere, tunc præsumeretur quòd tempore indulti illam partem possedissent, vt per *Rebuff. d. q. 14. num. 35. Monet. d. cap. 4. num. 71.*

§. *Statuimus.*

4 Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum non extenditur vltra dimidiam partem decimarum, etiãsi amplius in veteribus haberentur, quia non est verisimile quòd si tunc de plena, & integra perceptione veterum fuisset expressum, Apostolica Sedes pariter noualium decimas in tam graue Parochialium Ecclesiarum dispendium indulsisset. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

5 Hanc eandem conclus. ex hoc §. desumunt *Rebuff de decim. q. 14. num. 36. Monet. eodem tract. cap. 4. q. 3. nu. 72.* vbi *num. 73.* subdit hoc non habere locum in Monachis Cisterciensibus, & Carthusiensibus, prout excipit Pontifex in præsenti, hi enim si percipiant integram vel plusquam dimidiam decimarum antiquarum vigore talis indulti, tantundem quoque habebunt in noualibus, vt adnotarunt *Ioann. Andr. & Gemin. in præsenti.*

6 *Non possit in noualibus, &c.* Notatur ad hoc quòd non satis est quòd quis habet priuilegium percipiẽdi decimas intra alterius confinia, vt percipere possit noualium decimas, nisi & quoad noualia priuilegiũ speciale fuerit assequutus, vt per *Cou. lib. 1. var. c. 17. n. 13.*

7 *Cum non sit dicendum asperũ, &c.* Notatur ad hoc quòd dispositio fauorabilis, & odiosa attenditur ex primario fine, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 1. num. 4.*

§. *vbi*

§. *Ubi autem.*

8 Vbi per huiusmodi decimarũ concessiones Parochiales Ecclesiæ adeo grauantur quod earum Rectores de ipsarum redditibus congruè sustentari, & Iura Episcopalia exhibere non possunt, debent locorum Ordinarij prouidere quod eisdem Rectoribus tantum de illorum prouentibus relinquatur, quod exinde competentem sustentationem habere, & Episcopalia Iura soluere aliaque onera debita supportare valeant. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*, & Monet. *de decimis cap. 4. quæst. 3. num. 74.*

§. *Sanè.*

9 Religiosi si decimas dederunt laicis in feudum, ijdemquè laici sic per eos præstitas recognoscant, non possunt illas de manibus laicorum ipsorum acquirere, vel recipere absque Diœcesanorum Episcoporum assensu. Colligunt *Doct. citati in principio tex.*

10 *Absq; Diœcesanorum Episcoporum assensu.* Ergo Religiosæ personæ non possunt de manu laici sine Episcopi consensu decimas accipere, vt per *Rebuff. de decimis q. 10. num. 31. Menoch. illustr. cap. 89. à num. 2. Gutier. practic. lib. 1. q. 14. & 15. Lambert. de Iurepatron. par. 2. lib. 1. q. 1. art. 9. & 10. Fachin. controuers. lib. 7. cap. 72. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 36. q. 13. D. Barbos. in l. Titia num. 46. ff. solut. matr. Soar. de Relig. tom. 1. tract. de decim. lib. 1. c. 26. nu. 7.*

11 *Quæ ante Lateranen. Conciliũ, &c.* Ergo licet in Religiosos cum Episcopi consensu laici decimas transferre possint, non tamen in laicos id videri permissum tuentur *Azor. d. cap. 36. q. 13. D. Barbos. in d. l. Titia, num. 45. vers. non obstat secundo.* Verum accedente saltem Episcopi consensu posse laicos etiam in laicos transferre decimas, quas iustè obtinuerunt ante Lateranense Concil. à Prælatis inferioribus, resoluunt *Menoch. illust. cap. 89. num. 2. Gutier. d. q. 15. num. 6. Gilchen. de præscript. par. 3. cap. 8. à num. 6. Garc. de expens. cap. 9. à nu. 97. Ceuall. commun. contra commun. q. 367. Soar. d. cap. 26. num. 7. Cabed. Lusit. decis. 63. num. 8. par. 2.* quia postquam
12 in laicos licite fuerunt alienatæ efficiuntur de ipsorum patrimonio, & vt profana bona censeri debẽt, ex *reg. l. pater filium 36. §. quin. decim ff. de legat. 3. & ex cap. 2. de feudis*, cum alijs de quibus *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 54. à num. 24. Molin. de primog. lib. 4. cap. 1. à num. 31. Lara in l. si quis à liberis §. item rescripsit num. 56. ff. de liber. agnosc.*

13 Notari solet hic tex. ad hoc quod quamuis laici iustè possideant decimas sibi in feudum ante Concilium Lateranense cõcessas à Prælatis, non tamen iustè possidẽt illas, quæ post illud sibi concessæ sunt, vt per *Cou. lib. 1. var. cap. 17. num. 5. vers. olim sane, Azor. d. cap. 36. q. 12. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 86. nu. 2. Monet. de decim. cap. 5. q. 3. nu. 66. Rot. in Placentina decimarum 31. Iun. 1589. corã Bubalo.*

14 *In feudum perpetuo, &c.* Vtrum si decimæ ante Lateranense Conc. laicis fuerint in feudũ, vel emphyteusim concessæ, & finita generatione ad Ecclesiam reuertantur, possit Prælatus eas iterum laicis dare in feudum, vel emphyteusim? Partem affirmatiuam tuentur *Bursat. cons. 127. nu. 122. vol. 2. Gilchen. d. cap. 8. à n. 10.* Negatiuam vero tenent *Beroi. cons. 21. nu. 12. cum seqq. vol. 1. Cou. d. num. 5. vers. præter hæc, Menoch. dicto lib. 6. præsumpt. 86. à num. 3.* latè *Fachin. controuers. lib. 7. cap. 72.*

§. *Diœcesani.*

15 Diœcesani compellunt Religiosos exemptos soluere decimas Parochialibus Ecclesijs, si non agatur de rebus exemptis. Colligunt *Doctores in principio text. citati, & Rebuff. de decimis quæst. 10. num. 5.*

§. *Nec pro eo.*

16 Religiosi etiam exempti in aliquibus Parochijs decimas antiquas, aut earum partem habentes ex donatione laicorum, non possunt pro eadem vel simili portione nouales superuenientes sine alia rationabili causa percipere, aut petere. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati, & Monet. de decimis cap. 4. q. 3. num. 75.* Priuilegium enim concessum monasterio, vel alijs etiam laicis vt recipiant decimas alicuius Parochiæ non extenditur ad noualia, vt per *Rebuff. de decim. q. 14. num. 29.*

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem. Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 15. refertur*

fertur, & Doctores citantur de eius materia agentes.

3 *Professiones tacitæ non tolluntur per Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 15.*

4 *Professio tacita per habitus professorum delationem vt inducatur quæ requirantur, ostenditur, & num. 5. 6. & 7.*

8 *Habitus nouitiorum vbi non distinguitur ab habitu professorum per delationem illius tunc inducitur tacita professio quando nouitius eum desert per annum.*

Cap. Is, qui. I. *Innoc. IV.*

1 RELIGIONEM qui ingreditur ante decimum quartum annum, vt Monachus fiat, si in decimo quinto non fecit professionem, & si quam fecit in decimo quarto non habuit ratam, nec in 15. accepit habitum professorum, liberè potest reuerti ad seculũ infra 15. Si vero in toto 15. anno mansit in monasterio, vbi professorum, & nouitiorum non est distinctus habitus, videtur per hoc fecisse professionem, vel ratam habuisse si quam prius fecerat, nisi habitus esset ita indistinctus, vt communis etiam laicis, & clericis secularibus videretur, tunc enim non præsumitur tacita professio. Ar quãdo ingrediens monasterium est maior 14. & gestat habitum Religionis per annum, præsumitur professus licet habitus sit indistinctus à professis, vel laicis cohabitantibus, quia iam habet annos discretionis. Colligunt, ex Ordin. *Lap. Abb. Io. Andr. Gem. Arch. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 298. Alagon. in compend. pag. 480.* remissiuè *Casal. in annot. Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Innouatur hic tex. per *Conc. Trid. sess. 25. de Regul. cap. 15.* in hęc verba. *In quacũq; Religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionẽ admittatur. Professio autem antea facta sit nulla, nullamq; inducat obligationẽ ad alicuius Regulæ, vel Religionis, vel Ordinis obseruationem, aut ad alios quoscũq; effectus.* Hactenus Concil. de cuius intellectu, & materia vide *Nau. cons. 23. de Regularib. in nouis, quod deest in antiq. Sayr. in floribus decis. sub illo tit. decis. 97 Zerol. in praxi Episc. par. 1. verbo Moniales* §. 2. *Petr. de Ledesm. in sum. part. 2. tract. de las Religiones en comm. cap. 7. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. par. 2. cap. 1. nu. 36. Ioan. à* Cruce *de statu* Religion. *lib. 1. cap. 8. dub. 2. & 4. Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 24. num. 22. & in præcepta* Decalogi *tom. 2. lib. 5. cap. 4. à princip. Campan. in diuers. Iuris Canonici rub. 12. cap. 11. num. 1. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 2. tit. 17. l. 7. de Relig. num. 11. cum seqq. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 24. art. 2. D. Hier. Venero, & Leyua in exam. Episcopor. lib. 6. cap. 15.* quorum plures tefero *Ego ipse de offic. & potest.* Episcop. *par. 3. alleg. 101. num. 3. cum seqq.*

3 *Quod si per totũ sequentẽ annũ, &c.*

Agit hic tex. quomodo, & quando tacitę professiones inducantur, quæ non tolluntur per *Concil. Trid. d. cap. 15.* nec alibi, sed in suo pristino valore manent, illo tamen superaddito ex eodem Concil. vt non inducantur nisi expleto nouitiatus anno, & etiam cõpletis sexdecim annis profitentis; ita docent *Nau. cons. 28. num. 5 sub hoc tit. in nouis,* Sayr. *in floribus decis. sub eodem tit. decis. 42. Fr. Emm. quæst.* Regul. *tom. 3. q. 17. art. 1. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 4. q. 6. Honded. cons. 78. num. 22. lib. 2. Armendar. loco citato nu. 6. & 8. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 640. num. 34. adden. ad* Greg. *decis. 385. num. 6.* Fr. *Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad* Religionis *statum nouitijs disp. 13. dub. 8. D. Hieron. Venero, &* Leyua *d. cap. 15. num. 5. Rota decis. 579. num. 2. par. 1. recent. & in Vlixbonen professionis* 10. Decemb. 1621. *coram R. P. D. Merlino.*

4 Poterat olim sicut & hodie professio tacita duplici modo emitti, primò per habitus professorum delationem, secundò per exercitium actuum, qui ad professos tantum spectent. Ad hoc autem vt per habitus professorum delationem professio tacita inducatur quatuor requiruntur; primum, vt sic habitum deferens illum susceperit coram Priore, siue Superiore, & omnibus alijs simul, vt per *Decian. cons. 18. num. 11. lib. 3.* Menoch. *de præsump. lib. 6. præs. 83. num. 9. cum seqq. adden. ad d. decis. 385.* Greg. XV. *Steph. Gratian. d. cap. 640. num. 37. & 38. Fr.* Barthol. *de Vecchis dicto dub. 8. num. 4.* nam aliàs si quis ex se ipso assumeret habitum professorum non se obligaret Religioni, *Calderin. cons. 5. col. 2. vers. reassumptio autem, de Regularibus, Stephan. Gratian. dicto cap. 640. num. 39.*

5 Secundum est vt sic susceptus habitus deferatur in ipso monasterio, secundum *Menoch. d. præs.*

d.praf. 73. num. 15. & Azor. d. lib. 12. cap. 5. q. 3. Rot. in Meten. professionis 25. Maij 1615. coram Vbaldo, ob delationem enim habitus Religionis extra monasterium per quodcunquè etiam magnum temporis spatium non induci tacitam professionem ex alijs obseruat *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 8. nu. 4. in fin.*

6 Tertium, vt hi actus, per quos inducitur tacita professio, fieri debeant non solum sponte, sed etiam scienter, itaut sciat illis vtens ad solos professos illius Religionis pertinere, ita supra citati, qui ferè omnes subiungunt vtentem ijs actibus non debere etiam ignorare per illos tacitam induci professionem, quia ratione huius ignorantiæ deesset consensus tacitè profitendi.

7 Quartū vt oporteat vtentē ijs actibus animum emittendi professionē habere nec satis est se habere negatiue non habendo scilicet animum non profitendi, nec faciendo vllam determinationem emittendi professionem, vt bene aduertit *Nau. commento 4. de Regular. num. 75. vers. quoniam autem*, & post illum *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 8. num. 7.*

8 *Vbi professorum, & nouitiorum sunt habitus indistincti, &c.* Notatur ad hoc quòd in Religionibus, vbi habitus nouitiorum non distinguitur ab habitu professorum, per delationem illius tunc inducitur tacita professio quando nouitius eum defert per annum (integrum scilicet, & continuum, ac expleto decimo sexto suæ ætatis anno ex noua decisione *Concilij Trid. cit. loco*) vt per *Nau. cōmento 4. de Regul. nu. 74. Honded. d. cons. 78. nu. 19. Mascard. de probat. concl. 1237. nu. 15. Menoch. de præsump. lib. 6. præs. 83. num. 25. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 32. & 33.* vbi subdit tex. in præsenti non esse correctum per *Clem. fin. hoc tit.* immo dictam Clem. intelligendam esse iuxta distinctionem factam in hoc text. *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 8. nu. 10.* vbi subdit statim impleto anno, sicut dictum est, induci tacitam professionem concurrentibus quatuor requisitis, de quibus supra, *& num. 12.* dicit quòd in Religionibus, vbi patenter distinguitur habitus nouitiorum ab habitu professorum, tunc inducitur tacita professio per exercitium actus proprij professorum, quando concurrentibus enarratis quatuor requisitis nouitius expleto de momento ad momentum sextodecimo suæ ætatis anno, & etiam completo probationis anno continuò se ingerit actui Iure, vel consuetudine professis tantum competenti, & perseuerat in hoc proposito per triduum.

SVMMARIVM

1 *Prædicatores, & Minores infra annum probationis quemquam ad sui Ordinis professionem recipere non possunt, quod si fecerint, receptus obligatus non est eorum Ordini, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi, & num. 2.*

3 *Professionem in aliqua Religione qui facere voluerit, olim maior 14. hodie 16. annis existere debet.*

4 *Professus ante 14. annum hodie ante 16. completum potest liberè redire ad seculum.*

5 *Ordinarius potest professionem ante 16. annum emissam nullam declarare.*

6 *Nouitios in Religionibus quibuscunq; ad professionem admittentes ante expletum probationis annum peccant mortaliter.*

7 *Suspensio de qua hic non incurritur nisi intercedat dolus in admittendo ad professionem quempiam ante expletum probationis annum.*

8 *Suspensionem de qua hic incurrit ne dum Prælatus recipiens ad professionem ante expletum probationis annum, sed etiam singuli Religiosi, qui in tali receptione suffragium dederunt.*

9 *Suspensio de qua in hoc tex. an habeat locum, etiam post Concil. Tridentin. sess. 25. de Regular. cap. 15. ostenditur.*

10 *Verba*, sub pœna, *continet sententiam ferendam.*

11 *Nouitijs integrum est de bonis suis testari etiam attenta dispositione Concil. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 16.*

Cap. Non solum. II. *Alex. IV.*

1 PRædicatores, & Minores ante elapsum annum probationis quemquā ad sui Ordinis professionem, vel renunciationem in seculo faciendam sub pœna excommunicationis non possunt recipere, nec impedire si infra hunc annum voluerit ad aliam Religionem vel seculum trāsire, nisi euidenter constet clara probatione, vel indicijs competentibus illum voluisse vitam mutare; si verò præsumpserint aliquem admittere contra talem Constitutionem, admissus non erit obligatus, & admit-

admittentes sunt ipso facto suspensi à receptione quorumlibet ad professionem, & puniendus erit pœnis, quę in Religione solent infligi pro culpis grauioribus. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 300. Alagon. in comp. pag. 481.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumũt *Sayr. de censuris lib. 4. cap. 13. num. 13. & 14. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 11. dub. 6.*

3 *Maior tamen 14. annis existens, etc.* Hodie ex noua dispositione *Concilij Trid. sess. 25. de Regular. cap. 15.* maior decimo sexto anno existere debet, vt obseruat *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 15. art. 12.*

4 *Omnino ad seculum redeat.* Ergo professus ante 14. annum hodie ante 16. completum potest liberè redire ad seculum, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 6. cap. 5. num. 5.* nam Ordinarius poterit professionẽ ante illud tẽpus emissam nullam declarare, prout refert decisum *Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 2. tit. 17. l. 7. de Religionib. num. 11.* quem refero *Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi par. 3. alleg. 101. num. 1.*

6 *Quod si fortè contra hanc nostrã, etc.* Transgredientes prohibitionem hic contentã lethaliter delinquere resoluit *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 6. num. 3. in princip.* ac generaliter recipientes in Religionibus quibuscunq; nouitium ad professionem ante expletum probationis annum labe lethali se commaculare cum faciant contra præceptum *Concil. in d. cap. 15.* resoluit *Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dubit. 7. num. 59.*

7 *Recipere præsumpseritis.* Ergo pœna suspensionis de qua hic nõn incurritur nisi intercedat dolus in admittendo ad professionem quempiam ante expletum probationis annum, vt per *Fr. Bartholom. de Vecchis d. dub. 6. num. 3. vers. secundo,* & faciunt quæ de verbo, *præsumere,* dixi in *tract. de diction. vsufreq. dict. 278.*

8 *Vosq; à receptione quorumlibet, &c.* Notatur ad hoc quòd huiusmodi suspensionem incurrit ne dum Prælatus recipiens ad professionẽ, sed etiam singuli Religiosi, qui in tali receptione suffragium dederunt, vt per *Pute. decis. 103. lib. 1. in correctis Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 6. num. 6. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 6. num. 3. vers. cui pœna,* vbi post *Domin. hic num. 10. Syluest. verbo Religio 3. q. 17.* & alios, subdit non incurri à memoratis irregularitatem si non obstante hac suspensione admitterent aliquem ad professionem, quia irregularitas solum incurritur quando suspensus ab Ordinis actu illum exercet, admissio autem ad professionem non est actus Ordinis.

9 Vtrum autem præfata suspensio habeat locum etiam post *Concil. Trid. d. cap. 15.* quæstio est dubia; nam adhuc illam in suo robore esse insinuat *Pute. decis. 95. num. 1. aliàs decis. 90. in correct. lib. 1.* dum ait tales Religiosos suspẽsos posse absolui, atque rehabilitari vigore priuilegiorum à suis superioribus. Nihilominus probabiliùs est nunc post Tridentinum hanc suspensionem ablatam esse, vt bene probant *Sanch. in præcepta Decalogi lib. 5. cap. 4. nu. 10. Fr. Barthol. de Vecchis dict. dub. 6. num. 7.*

10 In glos. [Sub pœna] Hæc verba continere sententiam ferendam, & non latam tradit *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 19.*

11 In glos. [Indicijs] Notatur ad hoc quòd nouitijs integrum est de bonis suis testari, vt per *Tiraquel de retractu lig. §. 1. glos. 8. nu. 29. Cou. in cap. 2. num. 7. de testament. Nau. commento 2. de Regularib. num. 49. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. in fine, Thesaur. lib. 2. quæst. forens. q. 56. nu. 2. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 139. col. 5. vers. his ita constitutis, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 84. num. 12. latè Fr. Barthol. de Vecchis in d. praxi disp. 8. dub. 10. nu. 1.* Amplia procedere etiam attenta dispositione *Concilij Trid. sess. 25. de Regularib. c. 16* vt docent *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 27. art. 10. & tom. 3. q. 16. art. 1. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 4. num. 40. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 587. nu. 30.*

Cap. Constitutionem. III.

1 PRæcedentem textum de Prædicatoribus & Minoribus tantum agentem extendit ad omnes Mendicantes. In alijs vero Religionibus potest fieri professio expressa vel tacita infra annum probationis si adsit ætas, sed expressa obligat illi Religioni pręcisè, quam profitens est professus, tacita vero facta intra annum probationis per susceptionem habitus professorum obligat tantum Religioni in communi

muni si est in ætate, & sciens, ac voluntarius, & perseueret in triduo. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 301. Alagon. in compend. pag. 481.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc tex. desumunt *Nau. commento 2 de Regular. num. 5. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 1. art. 2. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 4. q. 3. & q. 5. Sanch.* de *Matrim. lib. 7. disp. 25. nu. 22. & in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 18. & 24. Fr. Barthol.* de *Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 13. dub. 8. num. 8. & 9.*

3 In glos. [Prærogamus] Notatur ad hoc quòd si duo inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex disponens in vno non censetur idem disponere in alio, vt per *D. Barbos. in l. si constante, in princip. num. 44. ff. solut. matrimon.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium ingredientis Religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic exceptis) non est alteri conferendum, interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata eidem substituto congrua portione, vnde viuere possit.*

2 *Beneficij appellatione in præsenti text. continentur quæcunque beneficia siue maiora sint, siue minora, ac etiam pensiones.*

3 *Nouitius iustè priuari non potest suo beneficio infra annum probationis.*

4 *Nouitius si velit intra probationis annum beneficio suo renunciare an hoc efficere debeat seruata solemnitate Concilij Trid. sess. 25. de Regular. cap. 16. ostenditur.*

5 *Votum solemne censetur propositum mutandi vitam cum habitus susceptione.*

6 *Beneficium vacat post emissam professionem.*

7 *Patres Societatis Iesu non amittunt beneficia, & pensiones nisi per solemnem professionem, & vota coadiutorum formatorum.*

8 *Nouitius dum in anno probationis existit ex fructibus beneficij, quod obtinet, congrua portio Vicarij ipsius beneficij assignari debet.*

9 *Minore 14. annis ingrediente Religionem non potest eius beneficium conferri donec 15. & hodie 16. annum expleuerit, quo tempore profiteri potest.*

10 *Nouitius non tantum retinet ea beneficia, in quibus obtinet ius in re, sed & illa in quibus ius ad rem tantum habet.*

11 *Beneficium non potest conferri constituto in probatione.*

12 *Nouitius gaudet priuilegio fori, & non potest collectari.*

13 *Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, qui est in probationis anno ad electionem Episcopi vocandus non est.*

14 *Consentiens vt beneficium suum alteri conferatur videtur illud renunciare.*

Cap. Beneficium. IV.

1 Beneficium ingredientis Religionem non est alij conferendum, nisi de consensu illius, vel constet voluisse vitam mutare, vel emiserit professionem tacitam, aut expressam, sed interim seruiatur eidem beneficio per alium assignata congrua portione de fructibus illius. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancb. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 302. Alagona in compend. pag. 482.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Beneficium.* Intellige de quibuscunque beneficijs siue maiora sint siue minora, eo quòd tex. indistinctè de beneficio loquatur, ita *Gig. de pension. q. 57. num. 5. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 4. num. 3.* vbi *num. 13.* id extendit ad pensiones.

3 *Non est infra probationis annum alicui conferẽdum.* Notatur ad hoc quòd nouitius iustè priuari non potest beneficio suo infra probationis annum, vt per *Maiol. de irregularit. lib. 3. cap. 6. num. 2. Mandos. in casibus annalib. casu 192. num. 63. ad finem, Gig. de pensionib. q. 57. nu. 7. & 8. Soar. tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 12. Fr. Bartol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 8. dub. 7. num. 4. vers. immo,* vbi subdit non-
4 nullos ex citatis Doctoribus hoc intelligere etiamsi nouitius pluribus annis duraret, prout intellexit *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 4. num. 6.* Quod adeo verum est, vt si nouitius velit infra huiusmodi probationis annum beneficio renunciare, hoc possit validè efficere etiam non seruata solemnitate *Concil. Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 16.* prout cum *Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 9. num. 12. & 13.* resolui *Ego ipse de officio,*

officio, & potest. Episcopi part. 3. allegat. 99. num. 19. licet communis Doctorum opinio sit in contrarium resoluens dispositionem dicti decreti vendicare sibi locum in renunciatione beneficij, quia illud in vniuersum agit de renunciatione, quodquè tuentur *Maiol.d. cap.6. post num. 1. Veg. in sum. tom. 2. cap.10. casu 3. Flamin. de resignation. benefic. lib. 3. q.* 13. *à nu.4. Azor. instit. moral. par.2. lib.7. cap.20. q.6. Molfes. tom.1. ad consuetud. Neapol. par.4. tit. de renunciat. q.16. num.34. & 35. & in sum. moralis Theologiæ tract. 6. cap. 12. num.18. in fine*, vbi duobus numeris seqq. respondet contrarijs, *Ceuall. commun. contra communes q.121. num.4. & 5. Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub.12. cap.3. num.10. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælatorum tom. 1. q.23. art.5. Mar. Antonin. var. resolut. lib.1. resol. 112. casu 62. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum lib.5. q.181. Soar. citat. loco Sanch. in præcepta Decalogi lib.7. cap.5. num.38. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub.7. num.4.*

5 *Aut constet quòd vitam voluerit absolute mutare.* Ergo propositum mutandi vitam cum habitus susceptione censetur votum solemne, vt per *Sayr. in claui Regia lib.6. cap.1. num.7.* Ad votum enim duo tantum sufficiunt, deliberatio, & propositum, ex *Azor. instit. moral. part.1. lib. 11. cap. 13. q. 5.*

6 *Vel professionem expressam fecerit,* Ergo post emissam professionem vacat beneficium, vt per *Henriq. in sum. lib. 12. cap.5. §.4. in commento lit. X. Flamin. de resignat. lib. 5. q.6. à num.64. & lib.7. q.14 num.28. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo implorare nu. 27. Fr. Emman. quæst. Regular. tom.1. q. 37. art.1. Sayr. in claui Regia lib.6. cap.5. nu. 25. Sanch. de Matrim. lib.9. disp.33. num.19. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos. 15. num. 45. Nicol. Garc. de benefic. par.11. cap.9. à princip. Molfes. in sum. moralis Theologiæ tract.5. cap. 12. nu. 18. Maßob. in praxi habendi concursum requis.1. dub.2. num.9. secundum Romanam impress.* quorum plures refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcop. par.3. alleg.57. nu.208. Rot. decis. 543. num.4. par.2. recent. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub.7. nu.4. post med.* vbi subdit cum Rota citato loco statim post professionem integrum esse ei ad quem spectat collatio, illud liberè conferre; quod etiam procedere in pensione tenent *Gig. de pensionib. q.96. num.11. in fine, & num. 12. Mantic. decis. 104. num.7. Sanch. d. cap. 5. num.13.*

7 Circa Religiosos Societatis Iesu aduertendum est possessionem beneficiorũ ab eis prius obtentorũ amitti post emissam solemnẽ professionem, vel vota coadiutorũ formatorum per quæ redduntur omnino incapaces bona, & iura quæcunque acquirendi, & retinendi, non autem per emissionem simplicium votorum biennij, per quæ iuxta dictæ Societatis constitutiones à Sede Apost. approbatas tales Religiosi non sunt incapaces retinendi dominium bonorum, & beneficia, quę in seculo habebant, vt habetur in *dictæ Societatis constitutionibus par.4. cap.4. §.5. in declarat. lit. E. & par.6. cap.2. §.11. in declarat. lit. E. & in Const. Gregorij XIII. incip. Ascendente Domino, sub Dat.8. Kalend. Iunij 1584. vers. & licet qui ad gradus professorum*. Idem dicendum est de pensionibus, quæ per dicta biennij vota non extinguuntur, sed durant vsque ad professionem solemnem sicut de beneficijs dictum est, quia *tex. in præsenti*, intelligitur de omnibus beneficijs, secundum *Archid. hic in princip. Monald. consil.159. num.22. vol.2.* & ideo ita resoluit *Sanch. in præcepta Decalogi lib.7. cap.4. num.7. & cap.27. num.32. & cap.29. num.10.* & fuit dictum in *nullius, seu Caputaquen. pensionis 18. Aprilis 1616. coram bonæ mem. Martino Andræa.* Tenentur tamen idem Religiosi finito probationis biennio antequam vota simplicia emittant beneficia prius obtenta resignare, pensiones tamen retinent vsque ad solemnem professionem, vel vota coadiutorum formatorum, vt obseruatur in praxi, de qua testatur *Sanch. d. cap.29. num.10.*

8 *Assignata sibi congrua, &c.* Notatur ad hoc quòd ex fructibus beneficij nouitij, dum in anno probationis existit, congrua portio Vicario ipsius beneficij assignari debet, vt per *Fr. Emman. quæst. Regul. tom.1. q. 37. art. 1. Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 7. num. 5.* obseruantes huiusmodi portionem per Ordinarium taxandam esse; residui vero fructus sunt ipsius nouitij, vt docent *Mandos. citato loco, & Sanch. d. cap. 5. num.18.*

9 In glos. [Probationis] Notatur ad hoc quòd minore 14. annis ingrediente Religionem non potest eius beneficium conferri donec 15. annum, & hodie 16. expleuerit, quo tempore profiteri potest, vt per *Gig. de pension. quæst. 58. num.7. Lancel. Institut. Iuris Canon. lib. 1. tit. de Regularibus §. etsi contigerit*

tigerit

tigerit verbo probationis.

10 In glos. [Conferendum] ibi (*sed quid dices si non habeat ius in re sed ad rem, &c*) Notatur ad hoc quòd nouitius non tantum retinet ea beneficia in quibus habet ius in re, sed & illa in quibus ius ad rem tantum habet, vt per *Tiraquel. de retract. lig.* §. 1. *glos.* 8. *num.* 28. *Gemin. hic num.* 6. *Giouag lib.* 1. *resp.* 88. *num.* 18. *& 19. Sayr. in claui Regia lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 25. *Tapia in auth. ingressi C. de sacros. Eccles. verbo sua cap.* 2. *num.* 8. *Fr. Barthol. de Vecchis dict. dub.* 7. *num.* 4. *in princip. Sanch. dict. lib.* 7. *cap.* 4 *num.* 5.

11 In ead. glos. ibi (*sed nunquid constituto in probatione poterit conferri beneficium? puto, quod non.*) Ita *Azori. instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 3. *q.* 1.

12 In ead. glos. ibi (*quoad priuilegium immunitatis*) Notatur ad hoc quòd nouitius vt Religiosus iudicatur, & gaudet priuilegio fori, ac proinde non potest collectari, vt per *Flores de Mena vari. lib.* 2. *quæst.* 21. *num.* 198. nec conueniri nisi coram Iudice ecclesiastico pro delicto ante professionem commisso, vt tenent hic *Franc. num* 4. *& Geminian. num.* 7. *Stephan. Gratian. Marchia decis.* 35. *num.* 1. *in addit. Caball. resolut. crimin. casu* 108. *num.* 20. *Farinac. in praxi crimin. parte* 1. *quæst.* 8. *num.* 16. *Fr. Barthol. de Vecchis in d. praxi disp.* 11. *dub* 11. *num* 2.

13 In ead. glos. ibi (*sed nunquid Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, qui est in probatione habitus, & regulæ in aliquo monasterio, vocari debeat ad electionem Episcopi, &c.*) Negatiuè respondet hæc *glos.* quia talis hac religionis causa rite, & legitimè abesse censetur, vt per *Carol. Tapi. in auth. ingressi verbo sua cap.* 2. *num.* 8. *C. de sacros. Eccles. Leli. Zechi. de Republ. ecclesiast. tit. de Regular. cap.* 3. *num.* 10. *Azori. instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 3. *quæst.* 1. quos refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part.* 3. *alleg* 99. *num.* 31. Contra *Archidiac. hic nu.* 1. *verbo assensus, Card. in Clem. fin. num.* 8. *quæst.* 1. *hoc tit. Bertachin. de gabell. part.* 7. *in princ. num.* 56. *Mandos. in casibus annalibus nu.* 66. *casu* 197.

14 In glos. [Assensu] Notatur ad hoc quòd consentiens vt beneficium suum alteri conferatur, videtur illud renunciare, vt per *Flamin. de resignat. benefic. lib.* 1. *q.* 1. *num.* 23.

SVMMARIVM.

1 *Votum secundum solemne Religionis derogat priori simplici, & num.* 2.

3 *Votum solum habens ingrediendi Religionem strictiorem, immunis est à peccato ingrediens laxiorem animo perseuerandi in ea.*

4 *Votum ingrediendi Religionem qui emisit, ne dum tenetur ad ingressum Religionis, sed etiam ad profitendum in ea, nisi superueniat aliqua iusta seu rationabilis causa egrediendi.*

5 *Professio emissa in laxiori Religione ab eo, qui votum strictioris emisit, non est reuocanda, quamuis sic vouens in ea emittenda crimen lethale non effugiat.*

Cap. Qui post votum. V.

1 VOtum simplex ingrediendi aliquam Religionem faciens, deinde aliam laxiorem ingreditur, & in ea profiteatur, licitè potest in illa manere, quia votum solemne derogat simplici, sed pœnitentia pro non obseruato simplici voto ei imponi debet. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abb. Arch. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monac. Anch. Franc. Viuian. in rationali lib.* 3. *pag.* 302. *Alagona in compen. pag.* 482.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Nau. in man. cap.* 12. *num.* 48. *& cons.* 26. *num.* 1. *sub tit. de voto, in nouis, Azori. instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 22. *quæst.* 12. *Sayr. in claui Regia lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 14 *Sanch. in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 16. *cum seqq.* latè *Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp.* 10. *dub.* 1.

3 Limita quoad eum, qui solum votum habet ingrediendi Religionem strictionem, quia immunis est à peccato ingrediens laxiorem animo perseuerandi in ea, vt per *Nau. d. cap.* 12. *nu.* 75 *Valent.* 2. 2 *disp.* 6. *q.* 6. *puncto.* 7. *col.* 10. *Sayr. d. lib.* 6. *cap.* 12. *num* 5. *Sanch. d. lib.* 4. *cap.* 49. *num.* 2. *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub.* 1. *n.* 3. *vers. limitatur*, quicquid dicat *Soar. tom.* 3. *de Religione lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 2.

4 *Ingreditur, & profitetur in ipsa.* Ergo ille, qui votum ingrediendi Religionem emisit, tenetur ne dum ad ingressum Religionis, sed etiam ad profitendum in ea, vt per *Nauar. dict. cap.* 12. *num.* 47. *in fine, Tiraquel. de retractu lig.* §. 1. *glos* 8. *num.* 33. *Azori. dict. lib.* 11. *cap.* 22. *quæst.* 6. *Fr. Barthol. de Vecchis dict. disp.* 10. *dub.* 2. *num.* 1.

nisi intercedat aliqua iusta, seu rationabilis causa egrediendi, aut expellatur ob infirmitatem, vel aliud huiusmodi temporale impedimentum, quia tunc per ingressum tantummodo votum suum impleuit, nec sic egressus cessante impedimento tenetur redire ad eam, vt docent *Nau. dict. cap. 12. num. 47. vers. quocirca, Azori dict. cap. 22. quæst. 6. ad finem, Less. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 5. num. 46. vers. quarto, Sanch. dict. lib. 4. cap. 16. num. 105. Soar. dict. tom. 3. lib. 4 cap. 3. n. 21. Bonacin. de legib. disp. 4. quæst 2. puncto 5. §. 6. num. 22. Fr. Barthol. de Vecchis dict. dub. 2. num.* 7. vbi tamen limitat in eo, qui voto perseuerandi in Religione est ligatus.

5 *Manere licitè in eadem.* Notatur ad hoc quòd emissa professione in laxiori ab eo, qui votum strictioris Religionis emisit, talis professio non est reuocanda, quamuis in ea emittenda crimen lethale non effugiat, vt per *Sanch. d. cap. 16. num. 21. & Fr. Barthol. de Vecchis dict. dub. 1. num. 3. in fine*, addunt vterque *numeris seqq.* huiusmodi voto nõ satisfacere qui ingreditur Religionem laxiorem penè collapsam quoad substantialia, nisi spes esset proximæ reformationis, nec ille, qui Religionem Militarem ingreditur.

SVMMARIVM.

1 *Conuentus monasterio vacante nouum non recipit monachum si de consuetudine, vel priuilegio id spectet ad solum Abbatem, aliàs poterit si spectat insimul ad vtrumq.*
2 *Monachorum creatio quando pertineat ad Abbatẽ, & quando ad Conuentũ, ostenditur.*
3 *Abbas adhibito, & sequuto maioris partis Conuentus consilio potest monachum recipere, vbi ex priuilegio, consuetudine, seu regula id ad solũ Abbatẽ non spectat, & n. 4.*
4 *Consilium sequi non tenetur obligatus ad illud petendum, nisi ab alio tanquam à collega, & participe officij petendum sit.*
5 *Monachorum creatio attento Iure communi spectat ad Abbatem, & Conuentum, nedum quando nouitij ad probationis habitum recipiuntur, sed etiam quando admittuntur ad professionem.*

Cap. Si ad Solum. VI. & Vlt.

1 MOnachum creare, si de consuetudine, vel priuilegio spectat ad solum Abbatem, non potest Conuentus, aliàs poterit si spectat insimul ad vtrumque. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 3. pag. 303. Alagona in compendio pag. 482.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Ex hoc tex. iuncta *glos. verbo, pertineat*, colligunt Doctores communiter creationem Monachorum spectare ad solum Abbatem, quando Religio habet ad hoc talem consuetudinem, aut priuilegium; vbi vero non adest talis consuetudo, aut priuilegium, seu regula penes Abbatem adhibito Conuentus consilio residere huiusmodi facultatem, vt per *Panor. in cap. ad Apostolicam num. 11. ad fin. hoc tit. Felin. in cap. quoniam num. 2. de simon. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. de Regularib. num. 56. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 7. dub. 4. nu. 4. & disp. 12. dub. 1. n. 8. Rot in nullius iurisdictionis 10. Ianu. 1620. coram Card. Caualerio* quæ reperitur nouissimè inter eius impressas *decis. 525. nu. 3.* vbi ex *Oldrad. cons. 97. num. 1. vers. sed contrarium*, subdit quod eo ipso quod Abbas se probauit Abbatem dicitur constitutus in quasi possessione ratione tituli vniuersalis corrigendi monachos, & eijciendi illos, qui sine licentia monasterium suum occuparunt.

3 Vtrum autem in his terminis teneatur Abbas sequi Conuentus consilium quæstio est dubia; nonnulli negant, ex quorum numero sunt *Panorm. & Felin citatis locis, Syluest. in summa verbo Religio 3. q. 13. & q. 18. dicto 4. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 5. quæst. 3.* obseruantes suo valore carere professionem, quam recipit Abbas non adhibito præfato consilio, & è contrario validam esse si audito Conuentus consilio illud non sequatur.

4 At veriùs est Abbatem teneri ad præfatum consilium, seu consensum maioris partis Conuentus sequendum, vt docent *Anch. bic notab. 2. Spin. in speculo testament. glos. 12. princip. num. 2. & 3. Lorich. in suo thesauro tit. de Regular. §. 13. vers. tertio, Less. de Iustitia lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 60 vers. quarto, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 83. num. 12. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. quæst. 24. art. 4. Nau. cons. 9. à num. 19. sub tit. de constitut. in nouis, Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. quæst. 17. art. 7. Sanch. in præcepa Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 4. nu. 65. in fine, Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 1. num. 10.* ex quo-

ex quorum quatuor vltimo loco citati attestantur sic habere consuetudinem omnium.

5 Religionum. Nam quamuis Regulariter obligatus ad consilium petendum non teneatur illud sequi, hoc tamen fallit si ad id ab alio tanquam à collega, & participe officij petendum sit, vt docent *Bart. in l. 1. §. si plures num. 7. ff. de execut. act. Nau d. consf. 9. n. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. num. 76.*

6 In glos. [Pertineat] ibi (*aliàs de Iure pertinet simul ad vtrumque*) Notatur ad hoc quòd creatio monachorum attento Iure communi spectat ad Abbatem, & Conuentum, vt per *Nau. consf. 9. num. 12. sub tit. de constitut. in 1. edit. alias consf. 17. num. 2. de voto in 2. edit. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad* Religionis statum *nouitijs disp. 6. dub. 2. num. 2.* vbi etiam post *Lap. alleg. 31. num. 1.* subdit creationem monialium spectare ad Abbatissam, & moniales. Quod quidem intelligitur ne dum quando nouitij admittuntur ad professionem, sed etiam quando ad probationis habitum recipiuntur, sicuti docent *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 15. art. 1. & 2. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 16. nu. 52. Fr. Barthol. de Vecchis vbi supra* & latius *disp. 7. dub. 4. à num. 2.*

De Voto, & voti redempt. Tit. XV.

SVMMARIVM.

1 *Votum solemne solemnizatum per susceptionẽ sacri Ordinis, vel per professionem factam alicui de Religionibus per Sedem Apost. approbatis, dirimit Matrimonium post contractum, aliàs solũ impedit, & non dirimit.*

2 *Votum solemne appellatur, cui additur solẽnis aliqua Iuris formula, qualitas, siue cõditio.*

3 *Voti solemnitas ex solo statuto, & constitutione Ecclesia introducta est.*

4 *Matrimonium postea initum dirimitur per Ordinem Sacrum.*

5 *Votum solemne factum per professionem expressam, vel tacitam Religionis approbatæ impedit Matrimonium contrahendum, & contractum dirimit.*

6 *Clericum post Sacrum Ordinẽ Matrimonium contrahens ipso iure suspensionem incurrit.*

7 *Professio tacita eundem valorem, & omnes effectus habet, quibus gaudet expressa.*

8 *Votum simplex castitatis impedit Matrimonium licite iniri, non tamen dirimit contractum.*

9 *Matrimonium in Paradiso, & ante peccatum institutum fuit.*

10 *Matrimonium de præsenti non dissoluitur per susceptionem Sacrorum Ordinum.*

11 *Subdiaconatum si quis recipiat ab eo, quẽ credebat Episcopum, sed non erat, si postea contrahat Matrimonium, bene tenet.*

Cap. Quod votum. I. *Bonif. VIII.*

1
VOTVM solemne, quod dirimit Matrimonium deinde cõtractum, est illud, quod fit per susceptionem Ordinis sacri, vel per professionem expressam, aut tacitam in aliqua Religione approbata à Sede Apostol. Alia vero vota impediunt contrahendum non dirimunt contractum, & talibus tanto grauior pęnitentia est iniungenda, quanto manifestius vouerint propter scandalum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 325. Alagona in comp. pag. 494.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 ***Debeat dici solemne, &c.*** Notatur ad hoc quòd votum solemne appellatur, cui additur solemnis aliqua Iuris formula, qualitas, siue conditio, nimirum, vel Sacri Ordinis susceptio, vel approbatæ Religionis professio, vt per *Greg. Lop. l. 2. verbo per rason tit. 10. part. 4. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 1. art. 2. Azori. inst. moral. p. 1. lib. 11. cap. 14. in princip.*

3 ***Voti solemnitas ex sola Constitutione Ecclesiæ, &c.*** Notatur ad hoc quòd voti solemnitas siue celebritas ex solo statuto, & Constitutione Ecclesiæ introducta est, vt per *Azor. d. p. 1. lib. 2. cap. 9. in 1. præcept. vers. animaduertendum est, & lib. 12. c. 6. q. 2. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 25. n. 2. & in præcepta Decal. tom. 2. lib. 5. c. 1. nu. 9. Sayr. in claui Regia lib. 6. c. 2. nu. 3. Ribadeneir. in lib de statuto Societ. Iesu c. 18. §. però para responder, Gabr. Vasquez 1. 2. q. 96. art. 4. disp. 165. c. 6. e. 7*

4 ***Per susceptionem Sacri Ordinis, &c.*** Notatur ad hoc quòd per Ordinem Sacrum dirimitur Matrimonium postea initum, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 28. num. 2.*

5 ***Aut per professionem, &c.*** Notatur ad hoc quòd votum solemne factum per professionem ex-

 pressam

pressam, vel tacitam Religionis approbatæ impedit Matrimonium contrahendum,& contractum dirimit, vt per *Barthol. à S. Fausto in thesauro Religios.lib.5.q.254. Azori d.lib.12.c.5.q.4. Sanch.d.lib.7.disp.26.num.* 1. per solum enim votum Religiosi Matrimonium postea contractum dirimitur sola Ecclesiæ auctoritate,vt per Azori.*d.lib.12.c.6.q.3. vers. deinde*; 6 qui etiam *lib.13.c.13 q.6.*subdit clericum post Sacrum Ordinem Matrimonium contrahentem ipso Iure in suspensionem incurrere.

7 *Expressam,vel tacitam,&c.* Ergo professio tacita eũdem valorem,& omnes effectus habet, quibus gaudet expressa,eo quòd cõstituit hominem verè, & propriè religiosum tribus votis solemnibus obligatum, vt per *Fr. Emman. quæst.Regular.tom.3.q.17.art.1. Giouagn.respons.39.in fine lib.2.Fr.Bartholom.de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit.disp.14.dub.8.n.1.*

8 *Reliqua vero vota,&c.* Notatur ad hoc quòd votum simplex castitatis impedit Matrimonium licitè iniri, non tamen dirimit contractum,vt per *Sanch.d.lib.7.disp.11. num.* 4.

9 In glos.[In statu] ibi (*in paradiso,& ante peccatum institutum fuit,& per illa verba protoplasti, hoc nunc os ex ossibus meis,&c. Genes.* 2.) Vide *Sanch.de Matrim.lib.2.disp.4.num.*2

10 In glos. [Sacri Ordinis] Notatur ad hoc quòd Matrimonium de præsenti non dissoluitur per susceptionem Sacrorum Ordinum, vt per *D. Barbos. part.2. rubricæ ff. soluto Matrim.nu.* 87.

11 In glos.[Approbatis] ibi (*recipit quis Subdiaconatum ab eo,quem credebat Episcopum, sed non erat, si postea contrahat Matrimonium bene tenet*) Ita *Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 27. num.* 13.

De Statu Regularium. Tit. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Moniales tacitè,vel expressè professæ clausuras monasterij exire non possunt,nec alij ad illas intrare, nisi causa legitima, & superioris licentia interueniente,& nu.*2.

3 Constitutionem de clausura, & reformatione Monialium cuiuscunque Ordinis fecit *Pius V.*

4 Constitutionẽ aliã edidit *Pius V. contra* Moniales *exeuntes à clausura nisi in quibusdã casibus,easq;comitantes,& receptantes,etc.*

5 *Gregorius XIII. circa loca, & alia clausuræ pertinentia multa edidit.*

6 *Licentias quascunque ingrediendi monasteria, & loca Monialium reuocat Gregorius XIII. & prohibet vti licentijs ab Episcopis, vel superioribus concessis pro casibus necessarijs,nisi in necessitatibus vrgentibus.*

7 *Prælati, & alij Monialium curam habentes vt non possint earum monasteria ingredi nisi in casibus tantum necessarijs declarauit Gregorius XIII.*

8 *Reuocationem generalem licentiarum, & quorumcunque priuilegiorum ingrediendi monasteria Monialium fecit Gregorius XIII.*

9 *Licentiarum quarumcunque ingrediendi monasteria Monialium, & ibi permanendi concessarum mulieribus secularibus etiam Marchionissis, Ducissis, &c. reuocationem fecit Sixtus V. & Paulus V. vt num.* 11. *& S. D. N. Vrbanus VIII. vt num.* 12.

10 *Licentijs à Romanis Pontificibus concessis ingrediendi monasteria Monialium quomodo quis vti possit statuit Paulus V.*

13 *Monasteria exire quibus ex causis liceat Monialibus,ostenditur.*

14 *Moniales an possint è monasterio exire ex alijs casibus similibus, vel vrgentioribus vltra expressos in Constitutione Pij V. ostenditur, & num.*15.

16 *Belli tempore possunt Moniales è monasterio exire, seque in locum tutum recipere, dum periculum est vt nisi egrediantur graui damno afficiantur.*

17 *Moniales de licentia Superioris possunt transire ad vno monasterio ad aliud, vel causa nouæ fundationis, vel correctionis, vel reformationis, vel perfectionis.*

18 *Moniales possunt ad perfectiorem religionem transire.*

19 *Moniali licitus est exitus,quæ dum in proprio monasterio aliqua de causa commodè corrigi non potest, ad aliud monasterium correctionis gratia transfertur.*

20 *Moniales e suis monasterijs egredientes extra casus exceptos,& Prælati quicunque licentiam eis concedentes, comitantes, &c. ipso iure sunt excommunicati excommunicatione maiori Summo Pont. reseruata.*

21 *Monialium claustra ex quibus causis, & in quibus casibus licitum sit ingredi, remissiuè.*

22 *Episcopus, aut eius Vicarius generalis speciale*

ciale mandatum habens potest in monasterijs sibi subiectis auctoritate Ordinaria facultatem ingrediendi monasteria Monialium concedere, auctoritate vero delegata in monasterijs Summo Pontifici subiectis.

23 Licentiam concedere ad ingrediendum *monasteria Monialium* Regularibus *subiectarum pertinet ad earum* Superiores Regulares, *quorum est* Monialibus *clausuram indicere.*

24 *Licentia generalis non sufficit ad ingrediendum monasteria* Monialium.

25 *Licentia ingrediendi monasteria* Monialium *extenditur ad socium.*

26 *Licentia ingrediendi monasteria Monialium primo actu finitur.*

27 *Licentia ad ingrediendum monasteria* Monialium *nullatenus sufficit tacita, nec oretenus, sed in scriptis concessa.*

28 *Religiosi accedentes ad monasteria Monialium quas pœnas incurrant, ostenditur.*

29 *Mendicantium in monasterijs tot sorores sumantur quæ sine pecunia possint sustentari, & si secus quid fiat est irritum, & nu. 30.*

31 *Mendicantium Monialium in monasterijs si sumantur sorores vltra numerum earum, quæ ex redditibus monasterij absque penuria sustentari valerent, hodie talis receptio non irritatur.*

32 *Commodè viuere, & absque penuria sustentari in quo differant, remissiuè.*

33 *Abbatissæ Principibus secularibus ad fidelitatis* Sacramentum *præstandum adstrictæ si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo monasteriū iurabūt absq; dilatione ad monasteriū reditura, & n. 34.*

35 *Vasalus ex consensu domini iuramentum fidelitatis ipsi domino feudi præstare potest per procuratorem habentem ad id speciale mandatum.*

36 *Iuramentum quantuncunque personale sit ex parte iurantis potest præstari per procuratorem.*

37 *Episcopi, si opus sit, cogant per censuras dominos temporales, vt in suis tribunalibus, & Curijs causæ Monialium tractentur per procuratores speciales.*

38 Causa, *& occasio differunt.*

39 Papa *si quid roget præcepti vim habet.*

40 Ordinarij *locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostol. auctoritate clausuram procurare debent, & num. 41.*

42 *Episcopus potest & debet videre an clausura seruetur non solum in monasterijs sibi subiectis sed etiam in monasterijs Monialium, quæ Regularibus subijciuntur, & nō potest à Regularibus impediri, contra citatos n. 43.*

44 *Episcopus habet iurisdictionem in Moniales quæ priuilegio, vel indulto* Papæ *sunt immunes, in ijs, quæ ad clausuram, & spiritualium rerum curam pertinent.*

45 *Moniales exemptæ possunt toties visitari ab Episcopo quoad obseruantiam clausuræ, quoties ei videbitur expedire.*

Cap. Periculoso. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 ONIALES quæcunq; tacitè, vel expressè professæ è monasterijs egredi non possunt, nisi cōstet eas laborare tali morbo euidenti, quòd non possint cum alijs absque graui periculo, siue scandalo commorari; Nulliquè detur facultas ingrediendi prædicta monasteria nisi cum rationabili, & manifesta causa, & de licentia superioris, ad quem spectat. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. Andr. Anch.* Domin. *Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 341. Alagona in compendio pag.* 498. remissiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Innouatur hic tex. per *Concil. Trid. sess. 25. de* Regular. *c. 5.* his verbis. *Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire è monasterio etiam ad breue tempus quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda; indultis quibuscunq; & priuilegijs non obstantibus. Ingredi autem intra septa monasterij nemini liceat cuiuscunq; generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel* Superioris *licentia in scriptis obtētā, sub excōmunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessarijs, neque alius vllo modo possit etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* De cuius Decreti materia latè agunt *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 2. art. 7. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 12. cap. 16. num. 18. Galazza in opusculo de clausura monialium, D. Hieron. Venero, & Leyua in examine Episcoporum lib. 6. cap. 22 Armendar. in addit. ad recopilationem legum Nauarræ lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religionibus num.* 100. *cum multis sequentib. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 15. Be-*

nacin. de clausura, & pœnis eam violantibus impositis quæst. 4. *Laurent. de Peirinis in constit. sui Ordinis Minimor. tom. 1. Constit. 6. Pÿ V. à nu. 1.* plures, quos refero *Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi part. 3. alleg.* 102. *per totam.*

3 Pius V. in sua Constit. incip. *Circa pastoralis sub Dat. 4. Kalen. Iunÿ 1566.* super clausura, & reformatione Monialium cuiuscunque Ordinis, textum in præsenti, & dictum Concilij Trid. Decretum renouauit, quam Constit. refero *Ego ipse d. alleg. 102. num. 13.* & nouissimè *Laurent. de Peirinis d. Constit. 6. Pÿ V.*

4 Idem Pius V. aliam edidit Constit. incip. *Decori sub Dat. Kalend. Februarÿ 1569.* contra Moniales exeuntes à clausura nisi in quibusdam casibus, easque comitantes, vel receptantes, & contra superiores exeundi licentiã concedentes, nisi in casibus in ea expressis, est *in Bullario nouo tom. 2. Constit. 8. eiusdem Pont. pag. 185.* refert *Quarant. in summa Bullarÿ verbo Monasteria Monialium, & Ego ipse d. alleg. 102. nu. 14.*

5 Gregorius XIII. sua Constit. incip. *Deo sacris sub Dat. 3. Kalend. Ianuarÿ 1572.* circa loca, & alia clausuræ pertinentia multa edidit, quam refert *Quarant. d. verbo monasteria Monialium*, & de illa meminit *Sanch. dict. lib. 6. cap. 15. num. 6.*

6 Idem Gregorius XIII. alia sua Constit. incipien. *Vbi gratiæ sub Dat. Idibus Iunÿ 1575.* reuocat quascunq; licentias ingrediendi monasteria, & loca Monialium, & virorum cuiuscunque Ordinis, & prohibet vti licentijs ab Episcopus, vel superioribus concessis pro casibus necessarijs, nisi in necessitatibus vrgentibus, vt in *Bullario nouo tom. 2. Constit. 28. eiusdem Pontif. pag. 392.* refert *Quarant. citato loco, & Ego ipse d. alleg. 102. num. 33.*

7 Idem Gregorius XIII. in alia Constit. incip. *Dubÿs sub Dat. 23. Decemb. 1581.* declarauit quod etiam Prælati, & alij Monasterium curam habentes earum monasteria ingredi non possint, nisi in casibus tantum necessarijs, est *in Bullario nouo tom. 2. Constit. 28. eiusdem Pontif.* refert *Quarant. d. verbo Monasterium Monialium pag. 447.*

8 Idem Gregorius XIII. in alia Constit. incip. *Quæ sanctimonialium sub Dat. 8. Septemb.* 1584. generalem prædictarum licentiarum, & quorumcunque priuilegiorum reuocationem fecit, quam refero *d. alleg. 102. nu. 34.*

9 Sixtus V. in sua Const. incip. *Sanctimonialiũ sub Dat 5. Ianuarÿ 1589.* generalem reuocationem fecit omnium licentiarum quarumcunque ingrediendi monasteria, & ibi permanendi mulieribus secularibus cuiuscunque status, & conditionis existentibus etiam Comitissis, Marchionissis, & Ducibus concessarũ.

10 Paulus V. in sua Constit. incip. *Facultatum, de qua in Bullario nouo tom. 3. Constit. 52. eiusdem Pont.* statuit circa modum vtendi facultatibus concessis à Romanis Pont. ingrediendi monasteria Monialium, ac declarauit, & ordinauit quòd nulla persona cuiuscunque gradus, & conditionis existat, vigore licentiarum plura monasteria pluribus vicibus ingrediendi, possit ingredi aliqua vel singula monasteria pluribus vicibus, sed quod licentiæ huiusmodi respectu vniuersorum, non autem aliquorum, vel singulorum monasteriorum suffragentur, itaut cuibis in anno seu amplius plura monasteria ingredi conceditur, bis vel amplius tantum vniuersa, non autem eorum aliqua, vel singula ingredi licet, etiamsi prædicta monasteria in diuersis Ciuitatibus, Terris, Diœcesibus, ac locis existant.

11 Idem Paulus V. in alia sua Constit. incip. *Monialium sub Dat. 10. Iunÿ 1612.* reuocauit omnes licentias ingrediendi monasteria Monialiũ concessas secularibus mulieribus etiam Marchionali, & Ducali dignitate fulgentibus, est *in Bullario nouo tom. 3. Constit. 74. eiusdem Pont.* & de illa meminit *Memor. Clericorum cap. 9. num.* 12.

12 S. D. N. Vrbanus VIII. in suo Motu proprio incip. *Sacrosanctum Apostolatus ministerium sub Dat. 27. Octobris 1624.* similes edidit reuocationes.

13 *Nisi fortè tanto ac tali morbo, &c.*

Ad causas expressas in hoc textu respexit *Concil. Trid. d. cap. 5. vers. nisi ex aliqua legitima causa, &c.* vt aduertit *Sanch. d. lib. 6. cap. 15. num. 31. in fine*, & eas clariùs exprimere curauit *Pius V. in sua Constit. incipien. Decori*, de qua supra, in hæc verba *Ordinarius nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarumuè Monialium de cætero etiam infirmitatis, seu aliorum monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum parentum, aliorumuè consanguineorum visitandorum, aliaue occasione, & prætextu, nisi ex causa magni incendÿ, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ, &c. à monasterÿs exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare liceat.*

14 Quæstio est dubia an Moniales possint è monasterijs exire ex alijs casibus, vel vrgentiori-

tioribus? Affirmant *Nau.comm.4. de Regularib.num.48.& in cap.statuimus 19.q.3.nu.49. Fr.Emman.tom.1.q.34 art. 3. paulo post princ. & art.5.Azori.part.1.lib. 12. cap. 8. q. 1. vers. tertio,Llam. in methodo Curat.in append.* §.10. *Ioan.à Cruce de statu Relig.lib.1.cap.5. dub. 4. Sanch.d.lib.6.cap.15.num. 37. Ego ipse d. alleg. 102.à num. 16.* & me citato in illo loco *Bonacin.de clausq.1.puncto 9. num. 6.*

15 Quamuis contrarium, immo casus exceptos *in d. Constit. Pij V.* non extendi ad casus similes,& vrgentiores, teneant *Collect. compend. Mendicant. verbo clausura Monialium num.5. vers. quaritur vtrum minister generalis,Fusc. de visitat.lib.2.cap.18.num.17. Boll.in œconom.Canon.classe 3.cap.4. num. 10. Gutier. canon.lib.1.cap.14.Cened.ad Sextum collectan. 31.num.2.Zerol.in praxi Episcop.part.1..verbo Moniales §.16.vers.secundo,& part.2.eod.verbo in fine,addit.ad Nauar.conf.70.in fine, de Regularib. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast.decis.545.in 1.edit.aliàs resolut.541.in 2.edit.Fr.Ludou. Miranda de sacris Monialib. q.3.art.4.Campan.d.rub.12.cap.16.num.22.*

16 Vnde tempore belli possunt moniales è monasterio exire, seque in locum tutum recipere, dum periculum est vt nisi Moniales è monasterio egrediantur,graui damno afficiantur,vt resoluunt *Azori.d.part.1 lib.13.cap.8.q. 1.ad fin.vers.tertio quæres,Gutier.d.cap.14.nu. 9.Nauar.d.commento 4,num.48.Sanch.d.c.15. nu.44.Bonacin.d.q.1.puncto 9.nu.7.*

17 Sic etiam possunt Moniales de licentia superioris transire de vno monasterio ad aliud, vel causa nouæ fundationis, vel correctionis, vel reformationis,seu professionis, vt tradunt *Nau.in d.cap.statuimus num. 48. & cons. 57. num.6.de Regularib.Fr.Emman. tom. 1. q. 49. art.5.Sanch.d.cap.15.à num.46. Armendar. d. l.7.de Religionib.num.101.Zerol. part. 1. verbo Moniales §.16.& part.2.eod.verbo dub.8.& 12 Anton.Ricc.de iure personarum lib. 5.c. 5.nu.11. Bonacin.d. puncto 9. num. 10. Ego ipse d. alleg. 102.num.25.* obseruantes ad hoc tutiùs esse recurrere ad Sedem Apost.

18 Sic etiam Moniales possunt ad perfectiorem Religionem transire, vt tenet *Tap. Zerol, Fr.Emm.*& alij,quos refert,& sequitur *Sanch. d.lib.6.cap.7.num.6*,quibus adde *Barthol.à S. Fausto in thesauro Religios.lib.5.q.327.Anton. Ricciul.d.lib.5.cap.5.à princip.Bonacin. d.q.1. puncto 9.nu.11.metipsum in collect.ad c. licet 18. num.3. de Regularib.*

19 Sic pariter licitus est exitus Moniali, quæ dum in proprio monasterio aliqua de causa commodè corrigi non potest, ad aliud monasterium correctionis gratia transfertur, iuxta resoluta per *Sanch.d.lib.6 cap.15.num.47. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q. 3.art.2. vers.quartus casus,& art.3.Bonac.d.q.1.puncto 9.num 13.Ego ipse in collect.ad cap.vlt.de Regularib.num.16.*

20 Moniales è suis monasterijs egredientes extra casus exceptos ipso iure excommunicatas esse excommunicatione maiori latæ sententiæ Summo Pont.reseruata,& in eãdem incurrere Prælatos eisdem exeundi licentiam quocunq; modo cõcedẽtes,nec non & ipsas comitantes, ac personas illarũ receptatrices cẽsuit *Pius V. in d. sua Constit.incip.Decori*,& docet *Nau.in d.cap.statuimus num. 52. Zerol. part. 1. verbo Moniales §.16.dub.1.Azori.part.1.lib.13.cap.8 q.1.vers.tertio quæres,Fr.Ludou. Miranda d.q. 3.art.6.Sanch.d.cap.15.num 72.Bonacin.d.q.1 puncto 8.num.6.Ego ipse d.alleg. 102. num. 29. & 30.* obseruantes supradictam pœnam contra recipientes, & concomitantes prædictas Moniales egredientes è suis monasterijs non videri comprehendere illos, qui compassione quadam naturali in extrema, vel graui necessitate id faciunt.

21 *Nisi rationabilis,&c.* Ex quibus autẽ causis,& in quibus casibus licitum sit claustra Monialium ingredi referunt *Fr.Emman d.tom 1.q.46.art.4 cum seqq. Fr.Ludou.Miranda de sacris Monialib.q.2.art.7. cum seqq. Sanch. d. lib. 6.cap.16. Bonacin. quæst. 4. puncto 4. Ego ipse dict. allegat.102. à num. 48.*

22 *Ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia.* Episcopus, aut eius Vicarius generalis speciale mãdatum habens potest in monasterijs sibi subiectis auctoritate Ordinaria facultatem ingrediendi monasteria Monialium concedere,auctoritate vero delegata in monasterijs Summo Pont.subiectis, prout referunt decisum *Armendar.d.l.7.de Religionib.n.109. Bonacin. d.q.4.puncto 2.num.2.Ego ipse d.alleg 102. nu. 38.*

23 In alijs vero monasterijs Regularibus subiectis hoc pertinet ad earum superiores Regulares, quorum est Monialibus clausuram indicere,vt per *Nau.d.commento 4 de Regularib.nu.60. Llam.in methodo Curat. in append.* §.5.& 6.*Iacob.de Graff.in aureis decis. part.1. lib.4.cap.23.num.6.Azor.part.1.lib.13. cap. 8. q.7.Fr.Emman.tom.1.q.46. art.2. Ludou. Miranda*

randa d.q. 2. art. 2. Campan. d. rub. 12. cap. 16. num. 31. Sanch. d. lib. 6. cap. 16. num. 13. Soar. tom. 4. de Religione tract. 1. lib. 1. cap. 10. nu. 12. Peirin. in Constit. sui Ordinis Minimor. Const. 6. Pij V. nu. 29. Ego ipse d. alleg. 102. nu. 40. & 41. & me citato in illo loco *Bonacin. d. q. 4. puncto 2. num. 3.* Quicquid dicant *Lel. Zecb. de Repub. Ecclesiast. tit. de Regularibus cap. 3. num. 5. & Zerol. par. 1. verbo Moniales §. 8. vers.* 4. existimantes Episcopum posse hanc facultatem concedere in monasterijs, quę Regularibus subiecta sunt.

24 *Speciali licentia.* Non sufficit igitur generalis, vt etiam attenta noua Concilij Trid. dispositione resoluunt *Sanch. d. lib. 6. cap. 16. num. 28. Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q. 2. art. 2. ad fin. Bonacin. d. q. 4. puncto 3. num. 1.* Et extendi ad

25 socium obtinentis obseruant *Galet. in margarita casuum Conscient. verbo licētia 2. Fr. Emman. tom. 3. q. 6. art. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerū fori eccles. decis. 649. in 1. edit. alias resol. 632.*

26 *in 2. edit.* Et primo actu finiri asserunt *Aloys. Ricc. in d. praxi resol. 545. in 2. edit. Vgolin. de officio Episcopi par. 1. cap. 21. §. 3. Ego ipse d. allegat. 102. num. 59.*

27 Nullatenus sufficit tacita superioris licentia, quæ ex scientia, & patientia eorum facile contradicere potentium colligitur, nec oretenus, & verbis expressa, vt statuit *Conc. Trid. d. cap. 5.* ibi, *in scriptis obtenta,* resoluunt *Confect. in priuileg. Mēdicant. tit. 20. cap. 6. Sanch. d. cap. 16. nu. 29. cum seqq. Bonacin. d. q. 3. pūcto 3. num. 2.* Itaut non euadat lethalem culpam, & pœnas contra ingredientes sine licentia impositas, qui eam etiam stante causa ingressus legitima à superiore legitimo oretenus concessam habuerit, vt aiunt *Sanch. d. cap. 16. num. 31. Bonacin. d. puncto 3. num. 3.* quicquid teneat *Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q. 3. art. 2. ad finem,* dum existimat scripturam necessariam non esse quando causa ingressus clara est.

28 In glos. [Honestæ] ibi (*vnde nec Monachi ad eas accedere debent, nec cū eis colloqui*) Contra Religiosos accedētes ad monasteria Monialium imposita est pœna priuationis officiorum, vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrenda *in decreto S. Congreg. iussu Sixti V. edito de anno 1590.* quod refert *Bonacin. de clausur. q. 4. puncto 4. num. 3.* vbi *num. 4.* subdit prædictum decretum sub mortali obligare, & *nu. 5.* tenet Religiosum præfatis pœnis affici vnico accessu, & *nu. 6.* resoluit Religiosum teneri in Conscientia pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ sponte subire ante sententiam Iudicis declaratoriā. Nouissime tamen per *S. Cong. Conc. Trid. sub Dat. 12. Kalend. Decemb. 1623.* de mandato S. D. N. Vrbani VIII. concessum fuit Episcopis vt licentiā dare valeant Religiosis alloquēdi Moniales seruatis certis regulis, & conditionibus ibi expressis.

§. *Sane.*

29 In monasterijs Ordinum nō Mēdicantium tot sorores sumātur quæ sine penuria possint sustentari, & si secus quid fiat est irritum. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

30 Innouatur à *Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 3. vers. is tātum numerus constituatur, &c.* & per *Constit. Pij V.* incip. *Circa pastoralis officij, sub Dat. 4. Kalend. Iunij 1566.* statuentis ne plures Moniales in earum monasterijs recipiantur, & admittantur quàm ex proprijs redditibus ipsorum monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commodè sustentari possint. Vide *Quarant. in summa Bullarij verbo monasteria Monialium pag. 359. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 48. art. 1. Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 55. & 56. Zerol. in simili praxi par. 1. verbo Moniales §. 6. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 13. cap. 9 q. 1. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 16. nu. 7. & 14. Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialib. q. 8. art. 6. Aloys. Ricc. Neapol. decis. 219. par. 4. Ego ipse de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 98.*

31 *Si secus actum fuerit, &c.* Obseruat *Sanch. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 23. num. 4. vers. secunda conclusio,* quod quamuis attento Iure huius §. professio monialis receptæ in monasterio non Mendicantium vltra numerum eorum, quæ ex redditibus monasterij, & consuetis eleemosynis absq; penuria sustentari valerent, esset irrita, hodie tamen hoc locum non habet, quia cōsuetudine abrogatum est, cum compertum sit plures sæpe admitti, nec vnquam nostris temporibus auditum sit in controuersiam verti valorem professionis, ne dum illam irritari.

32 In glos. [Absque penuria] Quę autem sit differentia inter commodè viuere, & absque penuria sustentari *dixi de officio, & potestat. Episcopi par. 2. alleg. 19. num. 10.*

§. *Verum.*

33 Abbatissa, vel Priorissa, quæ propter feudum tenetur pręstare iuramentum fidelitatis alicui

alicui domino seculari, si per procuratorem illud præstare nequit, potest cum honesta societate exire, modo statim præstito iuramento reuertatur. Colligũt *Doct. in princ. tex. cit.*

34 Hanc eand. conclus. firmant *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 15. num. 51. Bonacin. de clausur. q. 1. puncto 9. num. 9.* aduertentes in hoc casu superioris licentiam petendam esse, quod si nulla causa ductus illam deneget, hoc constito posse auctoritate Iuris Abbatissam egredi.

35 *Nisi quòd per procuratorem, &c.* Ergo potest vassallus ex consensu domini iuramentum fidelitatis ipsi domino feudi præstare per procuratorem habentem ad id speciale mandatum, vt per *Mascbr. de Synodo Episcopi cap. 4. dub. 40. secundum Romanam impress. Sanch. in præcep. Decalogi tom. 1. lib. 3.*

36 *cap. 13. num. 21.* vbi *num. 17.* subdit quod iuramentum quantumcunq; personale sit ex parte iurantis potest præstari per procuratorem.

§. *Porro.*

37 Episcopi, si opus sit, cogant per cẽsuras dominos temporales, vt in suis tribunalibus, & Curijs causæ Monialium tractentur per procuratores, vt spirituales. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

38 *Causam, seu occasionem.* Ergo causa, & occasio differunt, vt per *Tiraquel. in tractat. cessante causa limit. 13. num. 5.*

39 *Cẽsura Ecclesiastica cõpellatur, etc.* Notatur ad hoc quòd si Papa quid roget præcepti vim habet, vt per *Tiraquel. de pœnis temper. causa 35. num. 4.*

§. *Et quoniam.*

40 Ordinarij locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent, nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictio in excẽptos illis attributa. Colligunt *Doctores in princ. tex. cit.*

41 Innouatur, & ampliatur per *Conc. Trid. sess. 25. de Regularib. c. 5. in princip.* in hęc verba. *Bonifacij VIII. Constitutionem, quę incip. Periculoso, renouans sancta Synodus vniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æterna pręcipit, vt in omnibus monasterijs sibi subiectis, ordinaria, in alijs vero, Sedis Apost. auctoritate, clausuram Sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi inuiolata est, conseruari maxime procurent, inobedientes, atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasq; pœnas quacunque appellatione postposita compescentes, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Quod auxilium vt præbeatur omnes Christianos Principes hortatur sancta Synodus, & sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda omnibus; Magistratibus secularibus iniungit.* Hactenus *Concil. Tridentin.*

42 Vnde colligitur Episcopum posse, & debere videre an clausura seruetur non solum in monasterijs sibi subiectis, sed etiam in monasterijs Monialium, quę Regularibus subduntur, & non posse ab ipsis Regularibus impediri quominus ad hunc effectum ea visitet, quoties id expedire iudicauerit, ita referunt à S. Congreg. Concilij decisum *Galet. in margarita casuum Conscient. verbo Clausura 1. Zerol. par. 1. verbo Moniales §. 4. & § 8. vers. 4. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcop. num. 44. Ego ipse d. par. 3. alleg. 102. num. 7.*

43 Quamuis *Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialibus q. 2. art. 14. num. 3. Sanch. d. lib. 6. cap. 15. nu. 21. & Bonacin. d. q. 1. puncto 6* existimauerint non posse Episcopum ad clausuram cogere Moniales exemptas ab eis, nec illis licere intrare huiusmodi monasteria exempta, Prælatisq; Regularibus subiecta etiam prætextu videndi an violata ibidem fuerit clausura, nisi solummodo in casu, quo publicè constaret illam esse violatam.

44 Hinc etiam infertur Episcopum habere iurisdictionem in moniales, quæ priuilegio, vel indulto Papæ sunt immunes in ijs, quæ ad clausuram, & spiritualium rerum curam pertinent, vt per *Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 2. tit. 18. l. 7. de Relig. num. 95.* quem refero *Ego ipse d. alleg. 102.*

45 *nu. 4.* Et huiusmodi Moniales exemptas posse toties visitari ab Episcopo quoad obseruantiam clausuræ, quoties ei videbitur expedire asserit *Galet. in margarita casuum Conscien. verbo Moniales 3. & Ego ipse d. alleg. 102. nu. 5.* & faciunt quę *Armendar. in d. addit. lib. 1. tit. 6. l. 3. de visit. quoad Canonicos num. 18.*

46 *Inuocato ad hoc, si opus fuerit, &c.* Vide *Sanch. d. lib. 6. cap. 15. num. 22. Bonacin. dicta quæst. 1. puncto 6. num. 2. & puncto 7. num. 4. in fine.*

De Religiosis domibus. Tit. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Ordinem nouum, aut Religionem vel habitum nouæ Religionis creare, & assumere non licet, & reuocati sunt Ordines Mendicantium per Papam non approbati creati post Concil.*
2 *Papæ solius est sacros Religiosorum hominum Ordines, & instituta approbare.*
3 *Religiosi Mendicātes per Papam post Concil. approbati, & instituti non possunt aliquem ad professionem recipere, domum, vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, Confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere, & contra factum non tenet.*
4 *Mendicantes exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capuccinorum, & eorum, qui Minores de Obseruantia vocantur, bona immobilia possidere possunt.*
5 *Congregatio Societatis Iesu cessit Iuri prouenienti ex concessione Concilij Tridentini sess. 25. de Regularib. cap. 3. quoad habenda bona immobilia in communi in domibus professorum, vel eorum Ecclesiis.*
6 *Mendicantes Religiosi approbati post Concil. Lugdunen. qui de nouo domos ad habitandum recipiunt, vel receptas mutant, sine licentia Sedis Apost. incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam.*
7 *Mendicantes possunt capere etiam immobilia sibi relicta non quidem ad retinendum, sed ad vendendū illa, & eorum pretio vtendū.*
8 *Prohibitus habere prædia in territorio non vetatur si illico sit venditurus.*
9 *Mendicantium Ordinum appellatione quæ contineantur remissiuè.*
10 *Prædicatorum Ordo præfertur aliis Minorū.*

Cap. Religionum. Vnic. *Greg. X.*

1 NEMINI nouum Ordinem, vel Religionem inuenire licet, aut habitum nouæ Religionis creare, & assumere, & reuocati sunt omnes Ordines & Religiones Mendicantium post Concil. Lateranen. sub Innocen. III. sine Sedis Apost. facultate facti. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anch. Domin. Monac. Franc. Viuia. in ration. lib. 3. pag. 354. Alagona in compen. pag. 502.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Ne aliquis de cætero nouum Ordinem, &c.* Notatur ad hoc quòd solius Romani Pontificis est Sacros Religiosorum hominum Ordines, & instituta approbare vt per *Azor. instit. moral p. 1. lib. 11. cap. 23. q. 5. & p. 2. lib. 5 cap. 7. q. 1. Laurent. de Peirinis in Constit. sui Ordinis Minim. tom. 1. Constitut. 1. Archiepiscopi Pirrhi, Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 48. art. 3. Valer. Reginal. in praxi fori pœnitent. lib. 18. n. 364. vers. accedit, metipsum de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 47. secundum Lugdunen. impress.*

§. *Confirmatos.*

3 Ordines illi Mendicantium post Concil. Lateranen. sub Innoc. III. confirmati, qui nequeunt per regulam habere redditus, possessiones, &c. recipere non possunt in posterum aliquos ad professionem, nec de nouo domū, vel aliquem locum acquirere, nec acquisita alienare valent, & illis extinctis Sedes Apost. de bonis disponere poterit, & quicquid secus factum fuerit, sit irritum, & cōtrafacientes excommunicationem incurrant, & personæ talium Ordinum prædicare, Confessiones audire, vel sepelire non possint, ad alios tamen Ordines transire poterunt. Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

4 *Quibus ad congruam sustentationem, &c.* *Concil. Trid. sess. 25. de Regularib. c. 3. in princip.* cōcedit omnibus Monasteriis, & Domibus tam virorum quàm mulierum etiā Mendicantium, exceptis domibus Fratrum S. Frācisci Capuccinorum, & eorum, qui Minores de Obseruātia vocantur, etiam quibus, aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apost. non erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat: de cuius materia tractāt *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 29. ar. 14. Io. à Cruce de statu Religionis lib. 1. c. 4. Fr. Ludou. Miranda in manual. Prælat. tom. 1. q. 11. ar. 6. & q. 28. ar. 1. D. Hieron. Venero & Leyua de examine Episcoporū lib. 6. c. 13. à princip.* Cui
5 tamen Iuri prouenienti ex concessione Concilij dicto loco cessit Congregatio totius Societatis Iesu de anno 1566. quoad habenda bona immobilia in cōmuni in domibus professorum, vel eorum Ecclesiis, vt refert *Sanc. in præcepta Decalogi to. 2. lib. 6. cap. 18. nu. 11.*

6 Sen-

6 *Sententiam excommunicationis incurrant, &c.* Notatur ad hoc quod Religiosi Mendicãtes, approbati post Concil. Lugdunẽse, qui de nouo domos ad habitandum recipiunt, vel receptos mutant, sine licentia Sedis Apostol. incurrunt excommunicationem Papæ reseruatã, vt per *Nau. in Man. c. 27. n. 127. virs. 20. Soar. de censur. disp. 23. sect. 4. n. 19. Sayr. in simili trac. lib. 3. c. 34. n. 5. Filliuc. tract. 14. n. 130. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 13. n. 29.* quos refero Ego *ipse de officio, & potestat. Episcopi p. 3. alleg. 50. nu. 209. secundum Lugdunen. impres.*

7 In glos. [Domum] ibi (*& si legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere)* Ergo Fratres Mendicantes possunt capere etiã immobilia sibi relicta non quidem ad retinẽdum, sed ad vendendum illa, & eorum pretio vtendum, de quo *Nauar. commento 2. de Regularib. n. 54. Duen. reg. 381. vers. amplia octauo, ad med. Mench. illustr. cap. 32. n. 13. Pute. decis. 286. lib. 1. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 14. nu. 2. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 125. art. 1.*

8 Notatur etiam ad hoc quod prohibitus habere prædia in territorio, non vetatur si illicò sit venditurus, vt per *Menchd. d. c. 32. nu. 3.*

§. *Sanè.*

9 De quatuor Ordinibus Mendicantiũ, scilicet Prędicatorũ, Minorũ, Eremitarũ S. Augustini, & Carmelitan. eorũq. origine agũt *S. Antonin. in sum. p. 3. tit. 6. c. 1. §. 8. & tit. 19. c. 3. & tit. 23. & 74. Cassan. in cathalogo gloria mundi p. 4. consid. 68. 69. & 70. Fr. Emman. quæst. Regul. to. 1. q. 2 art. 1. cũ sequ. et q. 4. art. 1 et to. 3 q. 49. ar. 1. & ar. 4. Azor. instit. mor. p. 1. lib. 12. c. 23. Zerol. in praxi Episc. p. 2. verbo* Mendicãtes.

10 *Sane ad Prædicatorum, & Minorum Ordines, &c.* Ergo Ordo Prædicatorum præfertur alijs Minorum, secundum, ea quæ latè resoluit dominus meus *Foelix Contelorius* olim in Romana Curia aduocatus, nunc vero Vaticanæ Bibliothecæ custos vigilantissimus, & S. D. N. Vrbani Octaui Cubicularius honorarius *in quæst. 1. de præcedentia num. 11.*

De Capellis Monach. Tit. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Instituti in Ecclesijs monachorum ad curam populi per Episcopum ad ipsorum præsentationem, per eundem, si causa subsit, amoueri poterunt.*

2 *Vicarij quãdo debeãt esse perpetui, remissiue.*

3 *Episcopi nomine vbi nõ excluditur Vicarius, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, intelligitur etiam eius Vicarius generalis.*

Cap. Presbyteri, Vnic. *Bonif. VIII.*

1 RESBYTERI, qui à Monachis præsentantur pro cura populorum in Ecclesijs sibi subiectis, & ab Episcopo sunt instituti, debent esse perpetui, nec possunt à monachis amoueri non obstante quocunque priuilegio, vel consuetudine. Sed si subsit causa rationabilis vt amoueantur, debent amoueri ab Ordinario. Colligunt *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. And. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 366. Alagon. in compend. pag. 505.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Cum debeant esse perpetui.* Vide quæ dixi *in col lect. ad cap. vlt. n. 2. & 3. de offic. Vicarij, in Decretalibus.*

3 In glos. [Per Episcopos] ibi (*quando per Vicarios, &c.*) Notatur ad hoc quòd nomine Episcopi, vbi non excluditur Vicarius, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, intelligitur etiam eius Vicarius generalis, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 29. nu. 16.* de quo vide quæ latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo Episcopus.*

De Iurepatronatus. Tit. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Donatio Iurispatronatus laici facta loco ecclesiastico etiam sine cõsensu Episcopi tenet, nõ tamen præiudicat iuri Episcopi, & n. 2.*

3 *Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum, Ecclesia vero semestre licet à laico acquisierit iuspatronatus, & num. 4.*

5 *Iuspatronatus Ecclesiasticum illud est, quod licet originem habuerit ex patrimonio laici, fuit tamen quouis titulo in Ecclesiam translatum.*

6 *Conditione personæ mutata, & bonorum conditio mutata videtur.*

7 *Priui-*

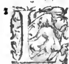
7 *Priuilegiata res efficitur illa, quæ cum non esset priuilegiata ad priuilegiatam peruenit.*

8 *Legatus an possit conferre, seu reseruare suæ prouisioni beneficium, in quo iuspatronatus mixtum reperitur, ostenditur.*

9 *Patroni clerici non solum habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa compatroni laici.*

10 *Iuspatronatus mixtum assumit naturam ecclesiastici.*

Cap. Si laicus. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 LAICVS potest sine consensu Episcopi dare suum Iuspatronatus eidem, vel alteri Ecclesiæ, seu loco religioso, non tamen præiudicat iuri Episcopi. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 385. Alagon. in compend. pag. 514.* remissiuè *Casal. in annot. et Ximen in concor. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex desumit *Roch. de iurepatron. verbo pro eo quod q. 2. à num. 2. & q. 3. à num. 6. Lambertin. in simili tract. lib. 1. par. 2. q 6. art. 4. num. 3 & q. 1. art. 10. à princip. Siluest. in sum. verbo Iuspatronatus num. 4. Viu. tom. 1. commun opin. lib. 1. tit. 4. num. 9. pag. 167. Azor. instit. moral. par. 2 lib. 6 cap. 20. q. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 177. n. 3. Perez de Lara de anniuers. & capellan. lib. 2. cap. 9. in principio.* Vide quæ dixi *in collect. ad cap. illud 8. de iurepatron.*

§. *Verum.*

3 Laicus patronus licet ad præsentandum tempus habeat quadrimestre, Ecclesia tamen habet semestre etiamsi ab illo acquisiuerit iuspatronatus, quia Ecclesia quantum ad præsentandum reputatur patronus non laicus, sed Ecclesiasticus. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

4 *Patronus laicus ad præsentandũ, etc.*

Notatur ad hoc quòd patronus laicus habet quadrimestre ad præsentandum, Ecclesiasticus vero semestre, vt per *Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam. pag. 59. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 1. collect. 119 & Neapol. decis. 228. nu. 14. & 15. par. 2. Cardos. in praxi iudicum verbo Iuspatronatus num. 15. & 16. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap 9. num. 209.* vbi *num. 210.* subdit quòd quando sunt ecclesiastici, & laici simul omnes habent semestre etiam laici ratione communionis.

5 *Et omninò quantum ad præsentandum, &c.* Notatur ad hoc quòd illud est iuspatronatus ecclesiasticum, quod licet originem habuerit ex patrimonio laici, fuit tamen vel ab initio, vel fundatione, testamento, donatione, aut alio quouis titulo in Ecclesiam translatum, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, seu secularium, vel in aliquã personam Ecclesiasticam ratione Ecclesiæ, dignitatis, aut beneficij, vt per *Roch. de iurepatr. verbo Ius q. 7. num. 14. Lambert. in simili tract. lib. 1. q. 1. art. 1. Rebuff. in praxi tit. de præsentat. num. 5. & 7. & par. 3. signaturæ verbo necnon iurispatronatus num. 8. Cou. pract. cap 36. num. 2. & 5. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2 q. 4. num. 39. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 18. nu. 5. Valasc. cons. 163. nu. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 553. Seraphin. decis. 1420. nu. 1. Rot. in Forolivien. capellæ 16. Martij 1615. coram bonæ mem. Buratto, & decis. 41. num. 4. par. 2. recent.* Illud tamen aduertere oportet quòd Iuspatronatus spectans ad laicorum confraternitates laicale cẽsetur, *Rot. in Romana beneficiatus S. Laurentij in Damaso 7. Februarij 1628. coram R. P. D. Duran.*

6 Notatur etiam ad hoc quòd mutata conditione personæ, & bonorum conditio mutata videtur, vt per *Valasc. de iure emphyt. quæst. 17 num. 15. col. 2.*

7 Notatur etiam ad hoc quòd quando res non priuilegiata peruenit ad priuilegiatum amittit naturam antiquam, & efficitur res priuilegiata, vt per *Tiraq. de iure primogen. in præfat. num. 133 D. Barbos. in l. hæres absens in princip. num. 176. ff. de iudic.*

8 In glos. [Ecclesiasticus] ibi *(vnde legatus posset illas conferre, &c.)* Sentit glos. Legatum non posse conferre, seu reseruare suæ prouisioni beneficium, in quo iuspatronatus mixtum reperitur, vt per *Felin. in tract. quando litteræ Apostolicæ noceant, ampl. 6. Abb. in cap. vlt. num. 9. hoc tit. Lambertin. de iurepatron lib. 2. 3. par. q. 8. art. 4.* Intellige stante laici patroni repugnantia, secus vero si laicus cõsentiat vt Legatus in præiudicium suæ præsentationis conferat beneficium, vel reseruet, tunc enim Legatus poterit conferre, vel reseruare, siquidem dato tali cõsensu Legatus

vtitur

vtitur Iure clerici, quo veluti suo vti potest, & ita in specie aduertit *Abb. dicto num. 9. Lambertin. vbi sup. num. 1.*

9 In ead. glos. ibi (*quid dices si Ecclesia, & patronus, &c.*) Notatur ad hoc quòd non solum patroni clerici habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa compatroni laici, vt per *Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 59. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 9. nu. 210. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 458. Ego ipse de offic. & potest. Episc. par. 3 alleg. 72. nu. 131.* & me citato *Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 7. cap. 1. nu. 9. in vlt. impress.* vbi *nu. 10.* post me *d. alleg. 72. num. 131.* ampliat etiamsi laicus

10 habeat maiorem partem. Iuspatronatus enim mixtum assumit naturam ecclesiastici, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 4. num. 50.*

De Censibus, exactionibus, & procurationibus. Tit. XX.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus volens Prouinciam visitare, prius debet visitare Ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos, & laicos eorundem, & num. 2.*

3 *Archiepiscopus visitata sua diœcesi in parte, vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum, & populum Prouinciæ, procurationem à visitatis recipiendo.*

4 *Hospitale pium, & Religiosum potest ab Episcopo visitari.*

5 *Dictio, libere, idem importat quod contradictione, præscriptione, vel appellatione non obstante.*

6 *Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam ad primam redire non potest, nisi de nouo reiteret in tota Prouincia.*

7 *Fraus in dubio non præsumitur.*

8 *Dolus in dubio non præsumitur, & ideo per allegantem probari debet.*

9 *Visitatione Prouinciæ expedita non reiterat illam Archiepiscopus sine consilio Suffraganeorum, & diffinitione in scriptis prius facta, debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerunt visitati.*

10 *Scriptura in quibus casibus requiratur, remissiuè.*

11 *Priuilegij ad probationem necessaria est scriptura.*

12 *Professio vt emittatur necessaria est scriptura.*

13 *Scriptura requiritur in contractu emphyteutico.*

14 *Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & pertinentibus ad Diuinum Officium, absque iuramento infamatos Ordinarijs denunciet, & notoria crimina puniat.*

15 *Episcopus dum visitat debet sẽper pascere gregem suum prædicationibus, & sermonibus.*

16 *Episcopi in visitatione quoad mores inquirere, & interrogare debent sigillatim singulos clericos, vt quisq; deponat circa vitam alterius etiam cum iuramento.*

17 *Visitator non in pecunia, sed in victualibus recipere debet procurationem moderatam, nec familia sua aliquid etiã oblatum munus recipere potest etiam prætextu officij.*

18 *Victualia tantum ab Ecclesijs ministranda sunt Visitatoribus, qui ex iniuncto sibi munere visitare tenentur.*

19 *Victualium expensarum appellatione comprehenduntur illa, quæ consistunt in victu, non autem illa, qua concernunt alia necessaria personæ.*

20 *Victualia ministranda visitatoribus debent esse moderata secundũ facultatem Ecclesiæ.*

21 *Procurationes an, quando, & à quibus recipere possunt visitatores, remissiuè.*

22 *Munera accipere non potest in visitatione præter procurationẽ ab Ecclesijs Episcopus, aut quisquam suorum sub grauibus pœnis.*

23 *Munera qualiacunque etiam comestibilia non potest Episcopus a visitatis ratione visitationis accipere.*

25 *Visitandi ius, & potestatem habet omnis Prælatus Ecclesiasticus, cui iurisdictio, & administratio conuenit.*

Cap. Romani. I. *Innoc. IV.*

1 ARCHIEPISCOPVS, qui vult visitare prouinciam, prius debet plenè visitare Capitulum suæ Ecclesiæ, ciuitatẽ, & diœcesim propriam, clericos, & laicos eorundem, & si commodè ipse non potest ad vnamquamque accedere, de pluribus locis ad vnum congruum clericos, & laicos studeat conuocare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 408.*

7 *Priuilegiata res efficitur illa, quæ cum non esset priuilegiata ad priuilegiatam peruenit.*

8 *Legatus an possit conferre, seu reseruare suæ prouisioni beneficium, in quo iuspatronatus mixtum reperitur, ostenditur.*

9 *Patroni clerici non solum habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa compatroni laici.*

10 *Iuspatronatus mixtum assumit naturam ecclesiastici.*

Cap. Si laicus. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 AICVS potest sine consensu Episcopi dare suum Iuspatronatus eidem, vel alteri Ecclesiæ, seu loco religioso, non tamen præiudicat iuri Episcopi. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 385. Alagon. in compend. pag. 514.* remissiuè *Casal. in annot. et Ximen in concor. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex desumũt *Roch. de iurepatron. verbo pro eo quod q. 2. à num. 2. & q. 3. à num. 6. Lambertin. in simili tract. lib. 1. par. 2. q. 6. art. 4. num. 3 & q. 1. art. 10. à princip. Siluest. in sum. verbo Iuspatronatus num. 4. Viu. tom. 1. commun opin. lib. 1. tit. 4. num. 9. pag. 167. Azor. instit. moral. par. 2 lib. 6 cap. 20. q. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 177. n. 3. Perez de Lara de anniuers. & capellan. lib. 2. cap. 9. in principio.* Vide quæ dixi *in collect. ad cap. illud 8. de iurepatron.*

§. *Verum.*

3 Laicus patronus licet ad præsentandum tempus habeat quadrimestre, Ecclesia tamen habet semestre etiamsi ab illo acquisiuerit iuspatronatus, quia Ecclesia quantum ad præsentandum reputatur patronus non laicus, sed Ecclesiasticus. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

4 *Patronus laicus ad præsentandũ, etc.*

Notatur ad hoc quòd patronus laicus habet quadrimestre ad præsentandum, Ecclesiasticus vero semestre, vt per *Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam. pag. 59. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 1. collect. 119. & Neapol. decis. 228. nu. 14. & 15. par. 2. Cardos. in praxi Iudicum verbo Iuspatronatus num. 15. & 16. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap 9. num. 209. vbi num. 210.* subdit quòd quando sunt ecclesiastici, & laici simul omnes habent semestre etiam laici ratione communionis.

5 *Et omninò quantum ad præsentandum, &c.* Notatur ad hoc quòd illud est iuspatronatus ecclesiasticum, quod licet originem habuerit ex patrimonio laici, fuit tamen vel ab initio, vel fundatione, testamento, donatione, aut alio quouis titulo in Ecclesiam translatum, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, vel secularium, vel in aliquã personam Ecclesiasticam ratione Ecclesiæ, dignitatis, aut beneficij, vt per *Roch. de iurepatr. verbo Ius q. 7. num. 14. Lambert. in simili tract lib. 1. q. 1. art. 1. Rebuff. in praxi tit. de præsentat. num. 5. & 7. & par. 3. signatura verbo necnon iurispatronatus num. 8. Cou. pract. cap. 36 num. 2. & 5. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2 q. 4. num. 39. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 18. nu. 5. Valasc. cons. 163. nu. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 553. Seraphin. decis. 1420. nu. 1. Rot. in Forolíuien. capellæ 16. Martij 1615. coram bonæ mem. Buratto, & decis. 41. num. 4. par. 2. recent.* Illud tamen aduertere oportet quòd Iuspatronatus spectans ad laicorum confraternitates laicale cẽsetur, *Rot. in Romana beneficiatus S. Laurentij in Damaso 7. Februarij 1628. coram R. P. D. Duran.*

6 Notatur etiam ad hoc quòd mutata conditione personæ, & bonorum conditio mutata videtur, vt per *Valasc. de iure emphyt. quæst. 17 num. 15. uol. 2.*

7 Notatur etiam ad hoc quòd quando res non priuilegiata peruenit ad priuilegiatum amittit naturam antiquam, & efficitur res priuilegiata, vt per *Tiraq. de iure primogen. in præfat. num. 133 D. Barbos. in l. hæres absens in princip. num. 176. ff. de iudic.*

8 In glos. [Ecclesiasticus] ibi *(vnde legatus posset illas conferre, &c.)* Sentit glos. Legatum non posse conferre, seu reseruare suæ prouisioni beneficium, in quo iuspatronatus mixtum reperitur, vt per *Felin. in tract. quando litteræ Apostolicæ noceant, ampl. 6. Abb. in cap. vlt. num. 9. hoc tit. Lambertin. de iurepatron. lib. 2. 3. par. q. 8. art. 4.* Intellige stante laici patroni repugnantia, secus vero si laicus cõsentiat vt Legatus in præiudicium suæ præsentationis conferat beneficium, vel reseruet, tunc enim Legatus poterit conferre, vel reseruare, siquidem dato tali cõsensu Legatus

vtitur

vtitur Iure clerici, quo veluti suo vti potest, & ita in specie aduertit *Abb. dicto num. 9. Lambertin. vbi sup. num. 1.*

9 In ead. glos. ibi (*quid dices si Ecclesia, & patronus, &c.*) Notatur ad hoc quòd non solum patroni clerici habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa comparront laici, vt per *Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 59. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 9. nu. 210. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 458. Ego ipse de offic. & potest. Episc. par. 3 alleg. 72. nu. 131.* & me citato *Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 7. cap. 1. nu. 9. in vlt. impress.* vbi *nu. 10.* post me *d. alleg. 72. num. 131.* ampliat etiamsi laicus
10 habeat maiorem partem. Iuspatronatus enim mixtum assumit naturam ecclesiastici, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 4. num. 50.*

De Censibus, exactionibus, & procurationibus. Tit. XX.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus volens Prouinciam visitare, prius debet visitare Ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos, & laicos eorundem, & num. 2.*

3 *Archiepiscopus visitata sua diœcesi in parte, vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum, & populum Prouinciæ, procurationem à visitatis recipiendo.*

4 *Hospitale pium, & Religiosum potest ab Episcopo visitari.*

5 *Dictio, libere, idem importat quod contradictione, præscriptione, vel appellatione non obstante.*

6 *Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam ad primam redire non potest, nisi de nouo resteret in tota Prouincia.*

7 *Fraus in dubio non præsumitur.*

8 *Dolus in dubio non præsumitur, & ideo per allegantem probari debet.*

9 *Visitatione Prouinciæ expedita non reiterat illam Archiepiscopus sine consilio Suffraganeorum, & diffinitione in scriptis prius facta, debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerunt visitati.*

10 *Scriptura in quibus casibus requiratur, remissiuè.*

11 *Priuilegij ad probationem necessaria est scriptura.*

12 *Professio vt emittatur necessaria est scriptura.*

13 *Scriptura requiritur in contractu emphyteutico.*

14 *Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & pertinentibus ad Diuinum Officium, absque iuramento infamatos Ordinarijs denunciet, & notoria crimina puniat.*

15 *Episcopus dum visitat debet sẽper pascere gregem suum prædicationibus, & sermonibus.*

16 *Episcopi in visitatione quoad mores inquirere, & interrogare debent sigillatim singulos clericos, vt quisq; deponat circa vitam alterius etiam cum iuramento.*

17 *Visitator non in pecunia, sed in victualibus recipere debet procurationem moderatam, nec familia sua aliquid etiã oblatum munus recipere potest etiam prætextu officij.*

18 *Victualia tantum ab Ecclesijs ministranda sunt Visitatoribus, qui ex iniuncto sibi munere visitare tenentur.*

19 *Victualium expensarum appellatione comprebenduntur illæ, quæ consistunt in victu, non autem illæ, quæ concernunt alia necessaria personæ.*

20 *Victualia ministranda visitatoribus debent esse moderata secundũ facultatem Ecclesiæ.*

21 *Procurationes an, quando, & à quibus recipere possunt visitatores, remissiuè.*

22 *Munera accipere non potest in visitatione præter procurationẽ ab Ecclesijs Episcopus, aut quisquam suorum sub grauibus pœnis.*

23 *Munera qualiacunque etiam comestibilia non potest Episcopus a visitatis ratione visitationis accipere.*

25 *Visitandi ius, & potestatem habet omnis Prælatus Ecclesiasticus, cui iurisdictio, & administratio conuenit.*

Cap. Romani. I. *Innoc. IV.*

1 ARCHIEPISCOPVS, qui vult visitare prouinciam, prius debet plenè visitare Capitulum suæ Ecclesiæ, ciuitatẽ, & diœcesim propriam, clericos, & laicos eorundem, & si commodè ipse non potest ad vnamquamque accedere, de pluribus locis ad vnum congruum clericos, & laicos studeat conuocare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 408.*

Alagon.in compend.pag.523. remissiuè *Casal. in annot.& Ximen.in concord.p.1.& 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo visitatio vers. ad tertium*, Perez *l.4. in princip. tit.3.lib.1.Ordin.& l.3.glos.1. tit.4. lib.8. pag. 129. col.2.*

§. *Deinde*.

3 Archiepiscopus visitata sua diœcesi visitare debet vel totã, vel partem Prouinciæ visitando dioeceses, ciuitates, Suffraganeos, eorũ subditos, Capitula Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum Monasteria, Ecclesias, alia loca pia, Religiosa, clericos, populos, & accipere procurationes tantum à locis visitatis. Colligunt *Doct.in princip.tex.citati.*

4 In glos.[Pia loca] ibi (*hospitalia.&c.*) Notatur ad hoc quòd hospitale pium, & religiosum potest ab Episcopo visitari, vt per *Mascard.de probationib.concl.869.num.30. Azor. instit.moral.p.2.lib.9.c.14 q.6.vers.si roges.*

5 In glos [Libere] ibi (*scilicet contradictione, præscriptione, vel appellatione non obstante*) Ita *Gonzal.ad reg.8.Cancel glos.53.num.11.*

§. *Ex quo*.

6 Archiepiscopus si coeperit visitare vnam dioecesim suæ Prouinciæ, non poterit illam dimittere, & mox ad eãdem reuerti, nisi prius visitauerit omnes dioeceses Prouinciæ vel in toto, vel in parte, quas securè poterit visitare, & etiam suam visitauerit. Sed si aliqua dioecesis, vel aliqua Ecclesia indigeat visitatione plus alijs, si à Dioecesano illius Ecclesiæ, vel à communi consensu maioris partis Suffraganeorum fuerit requisitus, tunc intermissa visitatione aliarum reuertatur ad eandem, sed si hoc malitiosè difficultant, tunc Archiepiscopus petere debet licentiam à Sede Apostol. confidenter, Colligunt ex Ordinar. *Doctores in princip. text. citati.*

7 In glos.[Malitiosè] ibi (*qui allegat fraudem probare debet*) Fraus enim in dubio non præsumitur, vt per *Farin.in praxi crim.p.3.q.89. n.4.& 5.& à n.17.* quod probatur per indicia,
8 præsumptiones, & coniecturas, de quo etiam *Mascard.de probat.concl.530.Valasc.cons.56. n.2.* Sic etiam dolus in dubio nõ præsumitur, & ideo per allegantẽ probari debet *l. merito. ff.pro socio*, cum multis adductis per *Tiraq. de retractu lig.§.26.glos.1.n.35.Mascard. de probation.concl.531.a princip. & concl.814. cum seq.Card.Tusch lit.D.concl.573.Menoch. de præsumpt.lib.5.præs.3.n.42. Surd. de aliment. tit 4. q. 15. num. 51. Sesse Aragon.decis.109. num. 8. tom. 1.*

. *Postquam*.

9 Si Archiepiscopus finita visitatione Prouinciæ vellet denuò visitare, debet prius requirere consensum Suffraganeorum, & corã eis dare suam definitionem in scriptis, vt possit etiã esse nota alijs, & mox eandem visitationem iterare modo prædicto etiam sine consensu Suffraganei, & incipiat visitare illas Ecclesias, vel populos, qui non fuerunt visitati in prima, nisi opportuniùs esset alios visitare. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati.*

10 In glos. [In scriptis] De casibus scripturã requirentibus in hac glos. enumeratis vide *Roman.cons.397.Guid.q.583.Perez l.3.vers. sexto facit tit.8. lib.3.Ordinam.pag.612.Auiles ad cap.1. Prætorum verbo cartas pag. 25.* vbi alios plures refert, remissiue *Cald Pereira de empt.& vendit.cap.19.num.12* latè *Erasm. à Cochier de iurisd. Ordin. in exemptos p. 1. q. 7. à princ.*

11 In ead.glos.ibi (*Tertius in priuilegijs*) Notatur ad hoc quòd ad probationem priuilegij necessaria est scriptura, vt per *Mascard. de probat.concl.528.nu.19. Azeued.l.22.& 23. tit.14.lib 6 nouæ Recopil. Molin.de primogen. lib.2.cap.8.à nu.8.Auendan.l.41.Tauri glos.2. à nu.14.Rot.decis.529.num.5.apud Farin. collect.1.nouissimarum, alias p.4.diuers.*

12 In ead.glos.ibi (*Sextus in profitente*) Notatur ad hoc quòd ad emittẽdam professionem necessaria est scriptura de Iure communi, vt post *Alex.de Neuo in cap. rursus nu. 14.* & ibi *Præpos.n.8.qui clerici vel vouentes, Zanard.in direct.Theolog.p.2.c.26. nu.14. Panor. Armill. Syluest.* & alios, resoluit *Fr.Barthol.de Vecchis in praxi obseruãda in admittendis ad* Religionis *statum nouitijs disp.13.dub.2.n.3.* quicquid dicat *Sãch.in præcepta Decal.to.2.li.5.c.3.n.5.*

13 In ead.glos.ibi (*Octauus in emphyteusi*) Notatur ad hoc quòd scriptura requiritur in cõtractu emphyteutico, vt per *Menoch.cons.708 n.2.Ruper. Rutland. in thesauro Iuris emphyt. q.7.n.1.& 2.Surd.decis.10.n.1.Aldouin.cons.80. n.25.Molin.de Iustit.tract.2.disp.447.Azori. instit. moral. p.3.lib.10.cap.5. q.3. Steph.Gratian.discept.forens.cap.188.n.1.cum seqq.Cardin.Mantic.de tac.& ambig.conuen.lib.22.tit. 2.n.8.& tit.6.n.12.cũ seqq.Valasc.de iure emphyt.q.7.n.3.cum seqq.Cald. Pereira de potest. elig. c.7.n.16.& de renouat.emphyt. q.2. nu.2.*

§. Sane.

§. *Sanè*.

14 Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, quærere de vita, & conuersatione ministrantium in Ecclesijs, & alijs locis deputatis Diuino seruitio, & de cæteris spectantibus ad officium ipsum absque coactione iuramenti, intendens ad emendationem ipsorum per salubria monita, siue leuia, siue aspera prudenter. Si vero contra eos orta fuerit infamia de aliquibus denunciet Ordinatio, vt inquirat solemniter super his si iudicauerit expedire; sed notoria crimina, quæ examinatione non indigent, libere corrigat infligendo pœnam debitam, quia præsumitur negligentia Ordinatij. Colligunt *Doctores citati in princip. text.*

15 *Proposito verbo Dei*. Notatur ad hoc quòd Episcopus debet per se, vel per alium alioquin idoneum proponere verbum Dei, & semper dum visitat pascere gregem suum prædicationibus, & sermonibus, vt per *Zerol. in praxi Episco. par. 1. verbo visitatio vers. ad quintum*.

16 In glos. [Coactione] Notatur ad hoc quòd Episcopi quoad mores inquirere, & interrogare debet sigillatim singulos clericos, vt quisque deponat circa vitam alterius etiam cum iuramento, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo visitatio §. 5. vers. secundo*.

§. *Procurationes*.

17 Visitator, aut famulus non debet accipere procurationem in pecunijs, sed in moderatis expensis victualium, item nec ipse, nec quisquam suorum quodcunque munus accipere præsumat, qualitercunque sit oblatum, & si quis acceperit non absoluatur nisi duplum restituat, & euitetur qualibet fraus. Colligunt *Doctores in princip. text. citati*.

18 *Sed in victualibus expēsas tantū, etc.*

Notatur ad hoc quòd visitatoribus deputatis ad Ecclesiarum visitationem, vt sunt Episcopi qui ex iniuncto sibi munere ad hoc tenentur, alia expensa ab Ecclesijs non est ministranda præter victualia, vt per *Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 22. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. quæst. 9. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo visitatio §. 6. Bellet. disquisit. cleric. tit. de clerico debitore §. 11.*

19 Victualium expensarum appellatione comprehenduntur illæ, quæ cōsistunt in victu, non autem illæ, quæ concernunt alia necessaria personæ, vt per *Zerol. d. §. 6. dub. 1.* quem refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 73. num. 57.*

20 Debent autem esse moderata secundum facultatem Ecclesiæ, non autem indebitè grauandus est clericus, vt resoluit *Bellet. d. §. 11. num. 6.* ad illum tantum diem, quo visitat Episcopus pro ipso, & suo moderato comitatu, vt tradit *Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 64. in princip.*

21 An autem, quando, & à quibus procurationes recipere possint Visitatores, latè dixi *de offic. & potest. Episcop. par. 3. alleg. 73.*

22 *Caueant insuper, &c.* Notatur ad hoc quòd in visitatione præter procurationem ab Ecclesijs non solum Episcopus, sed quisquam suorum nihil muneris accipere potest sub pœna maledictionis, & interdicti ingressus Ecclesiæ, ac restituendi duplum infra mensem non obstante remissione partium, ita *Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 3. vers. interimq; caueant, & vers. nec munus, Surd. de aliment. tit. 1. q. 64. num. 6. & tit. 4. q. 22. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. q. 9. Marc. Anton. Genuen. in man. Pastorum cap. 35. nu. 2. Ego ipse d. alleg. 73. n. 44.*

23 Et quod munera qualiacunque etiam comestibilia non potest Episcopus à visitatis ratione visitationis accipere resoluunt *Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 73. Marc. Anton. Genuen. d. cap. 35. num. 7*

§. *Hanc autem*.

24 Visitandi supradicta forma est etiam seruanda ab omnibus Episcopis, & Prælatis visitantibus suos subditos, saluis tamen rationabilibus, & approbatis Religiosorum consuetudinibus, & Regularibus institutis. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

25 *Alijsque Prælatis, &c.* Notatur ad hoc quòd omnis Prælatus Ecclesiasticus, cui iurisdictio, & administratio conuenit, ius, & potestatem habet visitandi, vt per *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4 collect. 1228. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 40. quæst. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Victualium nomine non veniunt equorum vecturæ, ac proinde illæ visitatoribus præstandæ non sunt, nisi essent à Summo Pont. delegati.*

3 *Visitator ratione officij sui aliquid male accipiens*

cipiens quam pœnam incurrat, ostenditur.
4 *Clerici non possunt etiam volentes, & sponte gabellas, & collectas, seu alia munera soluere sine licentia Papæ.*

Cap. Exigit. II. *Greg. IX.*

1 VIsitationis ratione exigens pro procuratione pecunias etiam à volente, vel recipiens munera, vel à nō visitatis recipiens procurationem, vel aliud cum præsumptione tenetur infra mensem reddere duplum accepto illi Ecclesiæ à qua acceperat. Et si non restituent infra mensem Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi sunt interdicti ab ingressu Ecclesię, inferiores vero sunt suspensi à beneficio, donec plenariè restituant Ecclesiæ, nec possunt iuuari remissione, liberalitate, vel gratia dantium. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 407. Alagon. in compend. pag. 525.*

2 *In victualibus.* Victualium nomine nō veniūt equorum vecturę, ac proinde illæ visitatoribus præstandæ non sunt, vt docent *Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo visitatio* §. *6. dub. 3. Piasec. in simili praxi par. 2. cap. 3. num. 63. in fine, Marc. Anton. Genuen. in manuali* Pastorum *cap. 35. num. 9. in fine, & num. 10. Bellet. disquisit. clerical. tit. de clerico debitore* §. *12. num.* 4. Nisi Visitator esset Prælatus à Summo Pontif. delegatus, tunc ei deberi mercedes equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possit per *glos. verbo si voluerit in Clem. 2. de censib.* tenet *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. q. 8.* quem refero *Ego ipse de offic. & potest. Episcop. par. 3. alleg. 73. n. vlt.*

3 *Duplum eius, quod receperit, &c.* Notatur ad hoc quòd Visitator ratione officij sui aliquid malè accipiēs ipso iure suspensionem incurrit, ab ea tamen absolui potest dummodo intra mensem duplum eius, quod receperit, Ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, restituat, vt consuluit *Nau. cons. 11. in antiq. aliàs 2. in nouis sub tit. de censib. Sayr. in floribus decis. sub eodem tit. decis. 11.*

4 In glos. [Volente] Notatur ad hoc quòd clerici non possunt etiam volentes, & spontè soluere gabellas, & collectas, seu alia munera subire sine licentia, vt per *Viuia. in praxi Iurispatron. lib. 6. cap. 1. n. um. 190. in vlt. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Visitator recipere potest procurationem in pecunia volentibus visitatis, sed vna die vltra vnam procurationem non recipiet, licet plura visitauerit loca.*
2 *Visitatis liberum est, si velint, pecunia redimere procurationē, & tunc Visitator tenetur recipere in ea specie, qua fuerit oblatū.*
3 *Visitator non potest in pecunia tenere id, quod per victum sibi necessarium contingebat.*
4 *Episcopo visitanti clerum ciuitatis vbi sita est Cathedra, nulla debetur procuratio.*
5 *Episcopus si vna die duas parochias visitaret vnam tantum portionem habere debet.*

Cap. Felicis. III.

1 VIsitans ex officio potest recipere procurationem in pecunia volentibus visitatis, sed in vna die vltra vnam procurationem recipere nequit, licet plura visitauerit loca. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 408. Alagona in compendio pag. 526.*

2 *Pecuniam licite recipere valeant.* Hodie ex dispositione *Concilij Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. vers. sit tamen in optione,* liberum est visitatis, si velint, pecunia redimere procurationem, & tunc Visitator tenetur recipere in ea specie, quæ fuerit oblata, vt tradit *Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 33.*
3 *num. 64. in fine.* Non potest tamen Visitator in pecunia taxare id, quod per victum sibi necessarium contingebat, vt ait *Zerol. in simili praxi part. 2. verbo visitatio,* §. *6. dub. 2.* quem refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 73. num. 55. & 56.*

4 *Diebus, quibus visitationis officium personaliter exercebunt.* Ergo Episcopo visitanti clerum Ciuitatis, vbi sita est Cathedra, nulla debetur procuratio, vt tenent *Marc. Anton. Genuens. in manuali Pastorum cap. 35. num. 9. Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 65. Ego ipse dicta allegat. 73. num. 46* quicquid dicant *Surd. de aliment. tit. 4. q. 22. num. 9. & Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. q. 4. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de clerico debitore* §. *11. num. 2 & 3.*

5 *Nisi vnam procurationem, &c.*

Nota.

Notatur ad hoc quòd si Episcopus vna die duas parochias visitaret vnam tantum procurationem habere debet, vt obseruat *Zerol. dicto S. 6. dubio 6.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas, vel singularis persona, qua Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, aut exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis, singulares sunt excõmunicati, & Vniuersitas interdicta, nec prodest contraria consuetudo.*

2 *Exemptio clericorum quoad forum est Iuris Diuini.*

3 *Clerici immunes sunt à tributis, & gabellis.*

4 *Clerici res suas negotiationis causa deferentes immunes sunt à solutione gabella.*

5 *Clerici quando dicantur negotiationis causa res deferre, vel emere, ostenditur.*

6 *Clerici quando deferunt, vel vẽdunt fructus, & redditus suorum beneficiorum non dicuntur negotiari, ac proinde gabellam soluere non tenentur.*

7 *Ecclesiasticas personas compellentes ad pedagia, &c. siue per se, siue per alium exigentes, incurrunt excommunicationem nulli reseruatam.*

Cap. Quamquam. IV.

1 Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ pro se, & pro rebus suis proprijs, quas nõ causa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, vel transmittunt, non tenentur soluere pedagia, vel guidagia, qui ergo pro personis, vel rebus exigit, vel extorquet per se, vel alium, suo, vel alieno nomine, vel compellit ad soluendum, si sit persona singularis cuiuscunque dignitatis, conditionis, vel status, sit excommunicatus, si Collegium, vel Vniuersitas, eius locus sit interdictus ipso facto, nec absoluatur, vel relaxetur ab interdicto, nisi plenè restituerit exacta, & competenter satisfecerit de transgressione, non obstante quacunque consuetudine contraria, quæ potius corruptela dicenda est. Colligunt ex Ord. *Lap. Abb. Arcb. Gem. Ioan. Andr. Ancb. Domin. Monacb. Franc. Vtuian. in ration. lib. 3. pag. 408. Alagon. in compend. pag. 526. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Quinimmo, & Diuino, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptio clericorum est Iuris Diuini, vt per citatos *in collect. ad cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ 10. de constit. num. 19.* quibus addo *Flamin. de resign. benefic. lib. 7. q. 9. nu. 5. Perez l. 1. tit. 3. lib. 3. Ordin. pag. 55. & l. 2. vers. quaero vtrum Papa tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 466. Anast. Germon. de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 15. num. 15. cum seqq. D. Sabag. in cap. fin. de sequest. possess. num. 52. vers. primam sententiam, Castil. lib. 2. quotid. cap. 5. num. 29. cum seqq. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 92. Mart. de Iurisd. par. 4. casu. 64. num. 1. Cabed. Lusit. decis. 83. num. 10. par. 2. Fr. Anton. de Sousa in relect. Bullæ in Cœna Domini cap. 19. disp. 91. Cened. practic. & Canonic. quæst. lib. 1. q. 4.* latè *D. Ascan. Tamburin. in tract. de Iure Abbatum tom. 1. disp. 15. quæst. 19. & seq.*

3 *Et personas Ecclesiasticas, &c.* Notatur ad hoc quòd clerici immunes sunt à tributis, & gabellis, vt per *Cou. practic. cap. 31. num. 9. Lazarte de decima vendit. cap. 19. à n. 18. Azeued. ad Curiam Pisanam lib. 2. cap. 21. & l. 2. nu. 1. tit. 4. lib. 1. noua Recopil. Olan. in antinom. Iuris, verbo Clerici num. 23. Girond. de gabell. par. 7. num. 4. Matien. l. 11. glos. 1. num. 4. tit. 4. lib. 5. noua Recopil. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opin. tit. de gabellis concl. vnica vers. infertur 10. pag. mihi 479. Gutier. pract. lib. 1. q. 8. Barthol. Humad. l. 49. verbo franquezas tit. 6. p. 1. Zerol. in praxi Episc. p. verbo 1. clericus ver. ad nonũ pag mihi 69. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. tit. de Iure fisci resolut. 5. à num. 7. cum seqq. Mart. de Iurisd. par. 4. cent. 1. casu 1. num. 6. Quarant. in sum. Bullar. verbo vectigal, Ceuall. communium contra commun. tom. 4. q. 899. à num. 153. Cardos. in praxi Iudicum verbo clericus num. 74. & verbo gabella num. 5. Valasc. consl. 131. Christoph. de Pace in scholijs ad leges Styli l. 212. num. 2. & 3. Flores de Mena var. lib. 2. q. 21. nu. 174. cum seqq. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 6 cap. 1. à num. 186. in vlt. impress.* quorum plures refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 13 per tot.* vbi disputo quid dicendum si sint clerici in minoribus tantum attentis Regijs Ordinationibus Hispaniæ, de quo etiam nuncupatim agunt *Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 110. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 671. num. 5. Flores de Mena dicta quæst. 21. num. 199. Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 46. num. 16. Gutier. de gabell. q. 91. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 3. cap. vnic. q. fin. Nicol. Garc. de benefic. par. 2. cap. 3. à num. 5.*

4 *Quas non causa negotiãdi deferunt.*

Ergo si deferant causa negotiationis immunes non sunt à solutione gabellæ, vt resoluunt *Duen. reg. 100. vers. fallit. 11. Lazarte d. cap. 19. nu. 65. & 66. Girond. de gabell. par. 7. nu 8. Foler. ad Marant. de ordine iudicior. par. 4. num. 30. pag. 184. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opinion. tit. de gabellis conclus. vnic. vers. infertur decimo*, *Matien. d. l. 11. glos. 1. nu. 3. Bobadil. in sua polit. lib. 2. cap. 18. num. 123. lit. E. & num. 124. Ioan. Garc. de nobilit. cap. 9. nu. 53. Mex. in tract. tassa panis concl. 5. num. 22. Cened. ad Decretum collect. 37. num. 2. Cabed. Lusit. decis. 89. par. 1. & Aresto 45. par. 2. Quarant. in summa Bullarij, verbo vectigal vers. tertio quatenus, Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. tit. de Iure fisci resol. 5. num. 8. Gu-*

5 *tier. de gabellis q. 93.* Quando autem dicantur clerici negotiationis causa res deferre, vel emere? Vide *Lazart. d. cap. 19 num. 51. Girond. d. par. 7. num. 31. Sot. de Iustit. lib. 6. q. 2. art. 2. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 341. ex vers. secundum*, *Mart. d. par. 4. casu 3. nu. 10. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 25. nu. 325. vers. quarta, Ioan. de Salas de contract. lib. tractat. de empt. dub. 2. num. 1. Cened. d. collect. 37. num. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 375. in 1. edit. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 7. de Clericis à nu. 68. Ceuall. commun. contra commun. quæst. 810. num. 16. & 17. & in tractat. de cognit. per viam violentiæ par. 2. q. 64. num. 21.*

6 Quando clerici deferunt, vel vendunt fructus, & redditus suorum beneficiorum non dicuntur negotiari, ac proinde gabellam soluere non tenentur, vt resoluunt *Bonacos. commun. crimin. par. 2. verbo gabella pag. 32. versa, Greg. l. 49. verbo las franquezas tit. 6. par. 1. Iosep. Ludouic. d. concl. vnic. vers. infertur 10. Mex. d. conclus. 5. nu. 29. Cabed. d. par. 2. Aresto 45. Gutier. de gabell. q. 93. num. 35. Marta d. d. casu 3. num. 9.* faciunt quæ *Aloys. Ricc. d. decis. 375. num. 8. Cened. d. collect. 37. num. 2. in fine, Valasc. consult. 131. à num. 6.*

7 *Qui vero contra fecerint, &c.* Compellentes Ecclesiasticas personas ad pedagia, guidagia, &c. siue per se, siue per alium exigẽtes excommunicationem nulli reseruatam incurrunt, vt per *Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. nu. 21. Iul. Lauor. de Indulg. par. 2. cap. 13. num. 17. Filliuc. tract. 14. nu. 53. vers. nono, & nu. 62.* & alios, quos refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. allegat. 50. nu. 213. secundum Lug lunen. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus visitare potest Prouinciam, atq; etiam iterare, licet Suffraganei nõ sint negligentes, & tunc Confessiones omnium audire, absoluere, & pœnitentias imponere.*

2 *Archiepiscopi hodie non possunt diœceses suorũ Comprouincialium visitare, nisi causa cognita, & probata in Cõcilio Prouinciali.*

3 *Archiepiscopus dum actu visitat Prouinciam potest Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & absoluere confitentes, & ipsis pœnitentias iniungere salutares tam per se, quàm per alios.*

Cap. Perpetuo. V. & Vlt.

1 Archiepiscopus liberè potest suam Prouinciam visitare licet eius suffraganei non sint negligentes, & reiterare visitationem eandem, & accipere procurationes à locis visitatis, non obstante contraria consuetudine. Item potest dum visitat audire Confessiones subditorum suffraganeorum, & absoluere cum salutari pœnitentia, ac per Prouinciam dare litteras Indulgentiarum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 409. Alagon. in compend. pag. 526.*

2 *Suã Prouinciam visitare, &c.* Hodie vero attenta dispositione *Conc. Trid. sess. 24. de refor. c. 3. in princ.* nõ possũt Archiepiscopi diœceses suorum Comprouincialium visitare, nisi causa cognita, & probata in Concilio Prouinciali, vt referunt *Henriq. in sum. lib. 6. c. 14. §. 9 in comm. lit. Z. Sanc. in præcept. Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 6. in fin. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 4. num. 50. in fine.*

3 *Potest etiam, &c.* Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus dum actu visitat Prouinciam potest Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & absoluere confitentes, & ipsis pœnitentias iniũgere salutares, vt per *Paul. de visit. p. 2. q. 4. Quarant. in sum. Bull. ver. Archiepiscopi auctoritas vers. 33. Henriq. in sum. lib. 11. c. 3. §. 5. Marc. Ant. Gen. in pract. Archiep. Neap. c. 70. n. 9.* tam per se, quàm per alios, secundum *Soar. tom. 4. de Pœnit. disp. 25. sect. 1. n. 14. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 1. num. 34. Molses. in summa moralis Theologiæ tract. 7 cap. 14. nu. 75.* quos refero *Ego ipse d. tit. 4. num. 47. & 48. Ioan. Valer. de different. inter vtrumq; forum verbo iurisdictio differ. 4.*

De

De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris. Tit. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia polluta pollutum est cœmiterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio cœmiterij Ecclesiam non polluit licet cõtigua existat, polluto vno cœmiterio aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de vno in aliud detur ingressus.*

2 *Ecclesia polluitur, & violatur sanguinis humani effusione.*

3 *Ecclesia polluitur propter voluntariam humani seminis effusionem intra illam contingentem.*

4 *Cœmiterio polluto non polluitur Ecclesia, secus è conuerso.*

5 *Dignius, & potentius trahit ad se naturam minus digni, seu minus potentis.*

6 *Ecclesia vt polluatur per sanguinis effusionem requiritur quòd effusio sanguinis publica sit.*

7 *Sanguinis hominis viuentis, et non brutorum animaliũ effusio in Ecclesia illam polluit.*

8 *Sanguinis effusio debet esse iniuriosa, vt per illam Ecclesia polluatur.*

9 *Vulneratus extra Ecclesiam si ad eam fugiat, & ibi sanguinem spargat, non reconciliatur Ecclesia, secus è contrario.*

10 *Ecclesia non polluitur ex effusione sanguinis, aut seminis supra tectum contingente.*

11 *Ecclesia polluitur ex martyrio alicuius sãcti.*

12 *Ecclesia polluitur si quis sua mentis compos ex ira, vel desperatione intra illam se occidat, vel iniuriosè percutiat.*

Cap. Si Ecclesia. Vnic. *Bonif. XVIII.*

1 ECCLESIA si polluatur effusione sanguinis vel seminis, censetur etiam pollutum cœmiterium, si est illi cõtiguum, & in eo non potest quis sepeliri antequam sit reconciliatum, secus si est remotum ab ea. Si vero polluatur cœmiteriũ contiguum non ideo censetur Ecclesia polluta, quia minus dignum non trahit maius. Verum quando sunt plura cœmiteria contigua vno pariete diuisa, licet ex vno in aliud per portam eatur, tamen si vnum polluatur, non censetur pollutum aliud. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abb. Archidiac. Geminian. Ioan. And. Anch. Domin. Franch.* Monach. *Viu. in ration. lib. 3. pag. 417. Alagona in compend. pag.* 532. remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Sanguinis, aut seminis effusione, etc.* Notatur ad hoc quod Ecclesia polluitur, & violatur sanguinis humani effusione; qualis autem debeat esse hæc effusio, & alia circa hanc materiam tradunt *Siluest. in sum. verbo Consecratio il 2. num. 5. vers. secundus casus, Sot. in 4. dist. 13. q. 2. art. 13. vers. ait quartò, Abb. in cap. cum illorum n. 12. de sentent. excom. Sebast. Medic. in tract. de regul. Iuris in reg. 5. ampl. 179. et in sum. peccat. p. 2. tit. 9. q. 10. Nau. in man. cap. 27. num. 251. vers. dixi effunditur, Læli. de Zanchis de priuileg. ecclesiastic. priuil. 5. à num. 1. & priuil. 127. num. 8. in pincip. Alphons. de Castro de potest. legis pœn. lib. 1. cap. 7. vers. ex eadem ratione infero, Læli. Zech. de casibus reseruat. casu 11. Viuald. in candel. aureo tit. de interdicto à num. 54. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 48. num. 22. Henriq. in sum. lib. 9. cap. 27. §. 5. Auil. de censur. p. 5. disp. 7. Sayr. eod. tract. lib. 5. cap. 16. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta præc. 1. lib. 3. c. 14. n. 14 late Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 28. à n. 30. cum seqq.*

3 *Aut seminis.* Notatur ad hoc quòd polluitur Ecclesia propter voluntariam humani seminis effusionem intra illam contingentem, vt vltra citatos numero præcedenti tradunt *Gambar. de casibus reseruatis cap. 15. casu 6. nu. 11.* Mari. *Alter. de censuris tom. 2. disp. 3. de interdicto cap. 1. vers. tertio, Vgolin. de officio, & potest. Episcopi c. 29. §. 3. Fr. Ludou.* Miranda *in man. Prælat. to. 2. q. 39. art. 5. concl. 1. vers. secundus casus,* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 5. q. 3. Fagundez. d. cap. 14. num. 20. cum seqq. Ego ipse d. alleg. 28. nu. 42. cum sequentibus.*

4 *Si contiguum sit eidem censetur esse pollutum, &c.* Notatur ad hocquòd cœmiterio polluto non polluitur Ecclesia, licet è conuerso polluta Ecclesia polluatur cœmiterium, vt per *Henriq. in sum. lib. 9. cap. 27. §. 5. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 26. q. 13. vers. quinto est, Sayr. de censuris lib. 5. c. 16. n. 28. Cened. ad* Sextũ *collect. 11. n. 7.*

5 *Ne minus dignum, &c.* Notatur ad hoc quòd dignius, & potẽtius trahit ad se naturã minus digni, seu minus potentis, vt per *Anton. Gom. uari. to. 3. c. 10. n. 6. Sanc. de* Matrim. *lib. 3. disp. 29. num. 8. Monet. de decimis cap. 9. q. 5. n. 158.*

Benedict.

Benedict. Aegid. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. par. 3. §. 1. num. 14.

6 In glos. [Pollui] ibi *(quod si pollutio fuerit occulta non debet reconciliari, &c.)* Notatur ad hoc quòd vt Ecclesia polluatur per sanguinis effusionem requiritur quòd effusio sanguinis publica sit, nam si occulta fuerit, recõciliatione non indigebit Ecclesia, vt per *Soar. tom. 3. disp. 81. sect. 4. vers. secundo dubitari solet*, *Sayr. de censur. lib. 5. cap. 16. num. 10. Sanch. de* Matrimon *lib. 9. disp. 15. num. 10. Fagund. dict. cap. 14. à num. 33. metipsum dict. alleg. 28. num. 37.*

7 In glos. [Sanguinis] ibi *(humani)* Notatur ad hoc quòd vt Ecclesia per sanguinis effusionem polluatur, seu violetur, requiritur quòd sanguis hominis viuentis effundatur, & non sufficit quod sanguis sit brutorum animalium, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 6. Raguſ. de Missa in Ecclesia quaest. 60. num. 2.* & plures, quos refero *d. alleg. 28. num. 31.*

8 In ead. glos. ibi *(iniurosi)* Notatur ad hoc quòd vt Ecclesia per sanguinis effusionem polluatur, seu violetur, requiritur quòd effusio sanguinis iniuriosa sit, nam si homicidium, aut vulnus casu contingat, aut in necessariam defensionem, aut quia sanguis naturaliter fluit, nulla iniuria infertur loco sacro, & consequenter pollutus censeri non debet, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 14. Nau. in man. cap. 27. num. 256. vers. dixi effunditur, Fr. Ludou. Lop. in instruct. Conscient. part. 1. cap. 33. vers. sed certè secundum, Azori. instit. moral. part. 1. lib. 6. cap. 26. q. 13. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 125. num. 22.*

9 In ead. glos. ibi *(& si extra Ecclesiam vulneratus ad Ecclesiam fugiat, & ibi sanguinem spargat, non reconciliatur Ecclesia, secus è contrario)* Ita *Vgolin. de officio, & potestat. Episcopi cap. 29. §. 1. vers. tertio non polluitur, Fagundez d. cap. 14. num. 89. Ego ipse d. part. 2. alleg. 28. num. 23. & 26.*

10 In ead. glos. ibi *(si autem supra tectum pone cum sagitta homo interficiatur, &c.)* Notatur ad hoc quòd ex effusione sanguinis, aut seminis supra tectum cõtingente non polluitur Ecclesia, vt per *Sanch. d. disp. 15. à num. 21. Mari. Alter. d. cap. 1. vers. requiritur*, *Fagundez d. cap. 14. à num. 37.* quos refero *Ego ipse dict. alleg. 28. num. 45.*

11 In ead. glos. ibi *(sed quid si sanctus vir ibi occidatur, &c.)* Notatur ad hoc quòd Ecclesia polluitur ex martyrio alicuius Sancti, vt per *Iacob. de Graff. d. loco num. 24. Sayr. d. cap. 16. num. 14. vers. item, Vgolin. d. §. 1. statim in princip. vers. id quod locum habet*, *Mari. Alter. d. cap. 1. vers. verum*, *Fagund. in quinque Ecclesiae praecepta praec. 2. lib. 4. cap. 4. n. 17.* quos refero *Ego ipse d. alleg. 28. nu. 29.*

12 In ead. glos. in addit. ibi *(si vir sanae mentis se ipsum occidat, &c.)* Notatur ad hoc quòd si quis suae mentis compos ex ira, vel desperatione se ipsum occidat, vel iniuriosè percutiat, censebitur Ecclesia violata, & reconciliatione indigebit, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 4. in fine.*

13 In glos. [Seminis] ibi *(vnde si vir cognoscit vxorem in Ecclesia non reconciliabitur, &c. sed ipse Ioan. quod verum puto)* Notatur ad hoc quòd per coitum coniugalem factum in Ecclesia polluitur Ecclesia, ac indiget reconciliatione, vt per *Cou. de sponsal. lib. part. 2. cap. 7. § 2. num. 3. Perez tit. 1. lib. 5. Ordinam. pag. 12. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 28. num. 9. & lib. 2. cap. 25. num. 6. Cened. ad Sextum collect. 11. nu. 2 Raguſ. de Missa in Ecclesia quaest. 58. Sayr. d. cap. 16. à num. 19. Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 15. à num. 7. Gambar. d. casu 6. num. 11. in fine, Vgolin. d. cap. 29. §. 3. vers. tertio locum habet, Ludou. Miranda d. q. 39. art. 5. concl. 1. vers. secundum est*, & plures per me citatos *d. alleg. 28. num. 47.* vbi *num. 48.* intelligo de coitu coniugali intra Ecclesiam contingente illicito, & peccaminoso.

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum. Tit. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Festa XII. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor* Doctorum, *& Confessorum Ecclesiae, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub Officio duplici debent solemniter celebrari.*

2 *D. Hieronymus an fuerit* Cardinalis? *remissiuè.*

3 *Papa solus potest Sanctos canonizare.*

4 *Papa errare non potest in canonizatione Sanctorum.*

5 *Preces solemnes, aut publicas fundere non licet defuncto non canonizato, seu non Beatificato.*

6 *Preces licet in secreto porrigere alicui defuncto, quem Sanctum credit aliquis, vt pro ipso ad Deum intercedat.*

Cap.

Cap. Gloriosus. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 FESTAS duodecim Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor Doctorum, Sanctorum Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi præcipitur annis singulis in perpetuum per vniuersas mundi Ecclesias sub duplici Officio solemniter celebrari. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Dom. Monach. Franc. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 248. Alagona in compend. pag.* 543.

2 *Ac Hieronymum Sacerdotij præditum titulo.* An D. Hieronymus fuerit Cardinalis? Vide *Thesaur. linguæ latinæ verbo Cardinalis, Fr. Ioseph. à Seguenca, in vita eiusdem Sancti lib. 3. cap. 6. Illesc. in chronica Pontificali part. 1. lib. 4. cap. 30. pag. mihi 193. Cardin. Cæs. Baron. annalium Ecclesiæ tom. 4. anno Christi 382. pag. 342.*

3 In glos. [Sedis Apostolicæ] ibi *(sed etiam eos canonizare)* Notatur ad hoc quòd solus Romanus Pont. potest Sanctos canonizare, vt per *Doctores*, quos citaui *in collect. ad cap. 1. num. 3. huc tit. in Decretal.*

4 In ead. glos. ibi *(& si Ecclesia in canonizatione erraret, &c.)* Quod Papa errare non possit in canonizatione Sanctorum tenent *Doctores*, quos plena manu citaui *in collect. ad d. cap. 1. num. 5.*

5 In ead. glos. ibi *(licet solemnes preces publicè emittere, vel solemne officium publicè dicere nequeat)* Notatur ad hoc quòd non licet solemnes preces, aut publicas fundere defuncto non canonizato, seu non beatificato, vt resoluunt *in cap. 1. sup. hoc tit. Innoc. num. 3. in fine Host. num. 11. Abb. num. 3. notab. 2. vers. & hoc intellige, S. Antonin. in sum. part. 3. tit. 12. cap. 8. §. 1. Carl. in summa summarum tom. 3. lib. 1. cap. 17. vers. tertium dictum, Bertrand. consil. 285. vol. 3. part. 2. seu vol. 6.*

6 In ead. glos. ibi *(Dicimus enim quòd cuilibet licet in secreto alicui defuncto, quem Sanctum credit, preces porrigere, vt pro ipso ad Deum intercedat)* Ita *Innoc. in cap. 1. in fine, & Host. num. 11. sup. hoc tit. Zabarel. in cap. 2. num. 2. vers. quarto, & Anchar. num. 2. sup. eod. Iacob. Castellin. de canonizat. sanctorum quæst. 9. art. 1.*

7 In ead. glos. ibi *(quærendum etiam est de miraculis, &c.)* Vide quæ dixi *de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 97. nu. 9.*

De Immunit. Ecclesiarũ. Tit. XXIII.

Cap. Quia nonnulli. I. *Alex. IV.*

1 IVRISDICTIONEM, vel iustitiam temporalem obtinẽtibus siue exercentibus non licet imponere collectas, tallias, vel quascunque exactiones Ecclesijs, seu personis Ecclesiasticis, vel exigere ab eisdem pro bonis legitimè acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiamsi huiusmodi bona sint in ipsorum districtu, nec licet eis coarctare Ecclesias, vel ecclesiasticas personas ad distrahendum, vel alienandum, vel extra manum suam ponendum dicta bona iam acquisita, vel acquirenda. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monac. Fran. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 460. Alagona in compend. pagin.* 550. remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Scabini.* Dicuntur consules, qui eo nomine in Gallia appellantur, vt per *Cassan. in catbal. gloriæ mundi par. 11. consid. 7.*

3 *Nec etiam liceat illis, &c.* Vtrum valida sit cõsuetudo siue statutum cauens ne certa bona immobilia à laicis possessa in Ecclesias alienentur, aut ab eisdem retineri possint, vide *Tiraq. de iure mariti glos. 8. num. 171. & de retractu lig. §. 1. glos. 13. num. 5. Couar. in reg. possessor part. 2. §. 4. num. vlt. vers. tertio, Mexi. in tract. tassæ panis concl. 5. num. 27. cum seqq. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 140. vers. quin de Iure, Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. quæst. 899. num. 175. cum seqq. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 66. art. 4. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 2. quæst. 27. art. 7. D. Barbos. in priuatis schol. ad l. filiusfam. ff. de legat. 1. vers. ad Ordin. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo venundedisti num. 2. C. de in integ. restit. minor. & de empt. cap. 8. num. 27. 33. & 43. & lib. 1. quæst. forens. quæst. 23. num. 92.* latè *Bened. Aegid. in repet. l. 1. C. de sacros. Ecclesijs part. 5. §. 2. num. 3. cum sequent.*

SVMMARIVM.

1 Ecclesijs dato humili ingressu debet orationibus insisti exclusis clamoribus, & seditionibus, consilijs vniuersitatis laicorum, & eorum publi-

publicis parlamentis, vanis colloquijs, negotiationibus, & nundinis, & num. 2.

3 *Repræsentationes in Ecclesijs fieri non est permittendum.*

4 *Cæmiterium gaudet immunitate sicut Ecclesia.*

5 *Iudicium seculare etiam* Ciuile *non potest in Ecclesia fieri.*

6 *Citatio non potest fieri in Ecclesia.*

7 *Verba,* omni careat robore firmitatis, *important ipso iure.*

8 *Contractus in Ecclesia celebrati valent.*

9 *Argumentum à contractibus ad iudicia, & è conuerso, facit cessare ratio diuersa.*

10 *Pœna vbi apposita est in quasi contractu, non debet extendi ad verum contractum, nec è conuerso.*

11 *Annullatio actus est pœna.*

Cap. Decet. II.

1 AD Ecclesias debet esse humilis, & deuotus ingressus, in eis quieta conuersatio, Deo grata, hominibus placita, reuereatur nomen IESV quando nominatur in Missa saltem capitis inclinatione, & oretur, in illis nemo excitet seditionem, conclamationem, impetum, cessent ibi vniuersitatum consilia, & parlamenta, vana colloquia, confabulationes, & omnia, quæ possunt turbare diuina Officia, vel Deum offendere. In Ecclesijs, & cœmiterijs cessare debent negotiationes, nundinæ, & tumultus fori, strepitus iudicij secularis, & omnis causa maxime criminalis, itaut processus Iudicum secularium, & sententiæ sint nullæ. Quæ omnia supradicta Ordinarij obseruari faciant per alios deputatos, vt contrafacientes timeant vltra peccatum mortale, pœnas, & censuras ecclesiasticas. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration lib. 3. pag. 460. Alagona in compend. pag. 551.* remissiuè *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Id ipsum ex hoc text. colligentes firmant *Nau. de orat. cap. 5. num. 22. & 31. cum sequentib. & in miscel. de oration. miscel. 56. Soar. de Religion. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 9. cum seqq. & cap. 6.*

3 *Cessent vana, &c.* Repræsentationes in Ecclesijs fieri nō esse permittendum multis comprobant *Nau. de orat. cap. 5. num. 25. Petr. Gregor. Syntagm. Iuris par. 3. lib. 39. cap. 11. Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo repræsentationes pag. mihi 302.* quos refert Parens meus *in comment. ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 5. nu. 4.*

4 *Cessēt in Ecclesijs, earūq; coemiterijs.* Ergo cœmiteriū gaudet ecclesiastica immunitate, sicut Ecclesia, vt per *Remig. de immun. ecclesiast. ampl. 4. Valasc. cons. 81. in princ. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 14. n. 80. Soar. de Relig. tom. 1. tract. de locis sacris lib. 3. cap. 9. num. 6.* Fr. *Raph. de la Torre in 2. 2. S. Thomæ tom. 2. q. 99. art. 3. disp. 8. § octauus gradus, vers. singula, Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 3. de ijs, qui ad Ecclesias confugiunt à nu. 41.*

5 *Secularium iudiciorum strepitus, etc.* Notatur ad hoc quòd seculare iudicium etiā Ciuile non potest in Ecclesia fieri, vt per *Rebuff. in comment. ad tit. ff. de verborum signif. ad l. appellatione 72. vers. item sicut, pag. 350. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 9. cap. 9. q. 1.*

6 Notatur etiam ad hoc quòd citatio non potest fieri in Ecclesia, vt per *Tiraq. de retract. lig. ad finem tit. num. 82. Valasc. cons. 81. num. 1. cum seqq.* Azeued. *ad Cur. Pisan. lib. 1. cap. 5. num. 4. lit. E.*

7 *Omni careant roboris firmitate.* Ergo ipso iure, iuxta ea, quæ de his verbis tradunt *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 86. C. de reuocand. donat. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26. Farinac. fragment. crimin. par. 2. lit. L. num. 129.*

8 In glos. [Processus] ibi *(tamen contractus tenent)* Notatur ad hoc quòd contractus in Ecclesia celebrari valent, vt per *Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. num. 67. & 73. pag. 153*

9 In ead. glos. ibi (*nam eum tantum processus, &c.*) Notatur ad hoc quòd ratio diuersa facit cessare argumentum à contractibus ad iudicia, & è conuerso, vt per *Tiraq. de iure mariti*

10 *glos. 5. num. 214.* Et vbi pœna apposita est in quasi contractu non debet extendi ad verum contractum, nec è conuerso, vt per *Abb. in cap. qua fronte nu. 3. de appellat. Mandos. reg. 19. Cancel. q. 3. num. 11. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo pœna differ. 1. nu. 1 vers. facit.*

11 In ead. glos. ibi *(& pœnalis sit constitutio, &c.)* Ergo annullatio actus est pœna, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 4. num. 8.*

Cap.

Cap. Clericis. III.

1 Papa dolenter refert quòd nõnulli Ecclesiarum Prælati, ecclesiasticæq. personæ timentes vbi non erat timendum, & quærentes pacem temporalem, acquiescût laicis imponẽtibus tallias, & alia onera ecclesiasticis; omnes igitur ecclesiastici, qui talia soluunt, vel promittunt, aut consentiunt se soluturos sub prędictis, vel alio quouis titulo, prætextu, & colore, necnon etiam laici, qui ista imponunt, exigunt, vel recipiunt, aut faciunt arrestari vel occupari, & dantes auxilium, consilium, vel fauorem, eo ipso excommunicationem incurrunt Papæ reseruatam. Vniuersitates vero ecclesiastico supponuntur interdicto sine licentia speciali Papæ non tollendo, non obstantibus quibuscunque priuilegijs sub quacunque forma, &c. Colliguntur ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Domin. Monac. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 462. Alagona in compen. pag. 551.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant, & ex hoc tex. desumũt *Filliuc. tract. 15. n. 57. vers. quinta, & num. 70. & 71. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 92. secundum Lugdunen. impres.* vbi aduerto hanc excommunicationem esse sublatam quoad clericos soluentes *in Clem. quoniam, hoc tit.* quo vero ad imponentes talia onera clericis, & ipsorum bonis non solum non esse sublatam, sed reperiri innouatam *in Bulla Cœna Domini casu 18.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de Iure, vel de consuetudine pertinent, litteras à Sede Apost. impetrari, vel super ipsis coram Ordinarijs, vel delegatis ecclesiasticis litigari, & num. 2.*

3 *Balliuus vox vulgaris apud Gallos, qua Iustitiarios, seu locorum Rectores significãt.*

4 *Cautio seu pignus non sufficit vbi requiritur satisfactio.*

Cap. Quoniam. IV.

1 Excommunicati sunt qui in causis ecclesiasticis, vel ad forum ecclesiasticum ratione personæ negotij, vel rei pertinẽtibus de Iure, aut antiqua consuetudine, impediunt ne quis impetret litteras Apostol. vel litiget coram Iudice Ecclesiastico vel delegato tam indirectè quàm directè per se, vel per alium, necnon dantes auxilium consilium, vel fauorem, donec Iudici ecclesiastico, & parti impeditæ satisfecerint. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 463. Alagona in comp. pag. 552.*

2 Hanc eãdem concl. firmant, & ex hoc text. desumunt *Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam c. 9. excom. 66. Lauor. in suo tract. de Iubileo, & Indulg. p. 2. cap. 13. n. 18. Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 211. secundum Lugdunen. impres.*

3 *Balliuorum.* Vox est vulgatis apud Gallos, qua iustitiarios, seu locorum Rectores significant, vt per *Peni. in Director. Inquisitor. p. 2. q. 53. comment. 78. lit. C. pag. mihi 372.*

4 In glos. [Satisfactum] Ibi (*ergo non sufficit cautio, &c.*) Notatur ad hoc quòd cautio seu pignus non sufficit, vbi requiritur satisfactio, vt per *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 92. num. 53.*

Cap. Eos, V. & vlt.

1 Domini temporales prohibẽtes suis subditis ne cum personis ecclesiasticis cõtrahant, vel communia obsequia exhibeant, sunt excommunicati ipso Iure. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 463. Alagona in compendio pag. 552.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant, & ex hoc text. desumunt *Nau. in man. cap. 27. num. 130. vers. 23. Iuli Lauor. in tract. de Indulgen. p. 2. cap. 23. num. 16. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 93. & 212. secundum Lugdunen. impress.*

Ne Clerici, vel Monachi secularibus negotijs se immisceant. Tit. XXIV.

SVMMARIVM.

1 Cap. super specula, *probibens audientiam Legum, vel Physica, non includit habentes Parochiales Ecclesias, nisi sint Plebania, qua sub*

sub se capellas habent in quibus clerici perpetuò instituantur.

2 *Plebanus quis dicatur, ostenditur.*

3 *Matrix Ecclesia vocatur Plebania.*

4 *Duo si inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex exorbitans disponens in vno, non censetur idem disponere in casu æquiparato in diuersa materia, non autem in ea de qua ipsa disponit.*

Cap. Statutum. I. *Bonif. VIII.*

1 AP. *Super specula*, *hoc tit.* in Decretalib. prohibens audientiam Legum, vel Physicæ clericis habentibus personatus, &c. non extenditur ad habentes parochiales Ecclesias, nisi sint plebanię sub se capellas habentes ad quas clerici sint perpetuò instituti, itaut sine rationabili causa ab illis amoueri non possint. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. And. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 471. Alagon. in compendio pag. 555.*

2 *Nisi eædem Ecclesiæ sint plebaniæ, &c.* Notatur ad hoc quòd Plebanus vocatur is, qui est prefectus Ecclesię siue plebis habentis in sua iurisdictione, & potestate capellas, seu minores Ecclesias, quibus Vicarij in perpetuum, vel ad tempus præficiuntur, vt per *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 21.* vbi multa refert de Plebanis, *Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Statutum vers. ad*
3 *quartum pag. mihi 323.* Et ideo Matrix Ecclesia vocatur Plebania secundum *Rebuff. de decimis q 6. nu. 7.*

4 In glos. [Declaramus] ibi *(quia Constitutio illa pœnalis erat, &c.)* Notatur ad hoc quòd si duo inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex exorbitans disponens in vno, non censetur idem disponere in casu æquiparato in diuersa materia, non autem in ea de qua ipsa disponit, vt per *D. Barbos. in l. si constante, in princ. n. 99. ff. soluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus est ipso facto Religiosus professus habitum temerariè dimittens, vel ad quæcunque studia accedens non obtenta licentia Prælati, & Conuentus. Item similiter excommunicationem incurrunt Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad Leges, vel Physicam tales Religiosos, & num. 2.*

3 *Episcopus Regularis omittens habitum, & assumens illam albam, & candidam vestem, quæ ab Episcopis exterius defertur, incurrit excommunicationem latam in hoc tex. sed contrarium veriùs, vt num. 4.*

5 *Habitus temeraria dimissio dicitur quando absque causa fit, secus si ex iusta causa.*

6 *Religiosus dimittens temerè habitum etiam absque apostatandi animo incurrit excommunicationem latam in hoc tex.*

7 *Habitum dimittens Religiosus non statim incurrit excommunicationē latā in hoc tex. sed quando eò peruenerit vt vagetur, vel sic se hominum conspectui exhibeat.*

8 *Habitus vbi dimittitur à Religioso ex aliqua apparenti causa postea assumendus, quamuis illa causa non omnino honesta sit, nec excusans, non erit locus excommunicationi latæ in hoc tex.*

9 *Habitum dimittens Religiosus ex causa turpi eo breui tempore non incurrit hanc excommunicationem.*

10 *Religiosus accedens ad quæcunq; studia etiam permissa non obtenta licentia Prælati & Conuentus, incurrit excommunicationem latam in hoc tex. Intellige si extra suæ Religionis claustra sint, secus si intra, vt n. 11.*

12 *Consilium Cōuentus sui, quod Prælatus requirere debet ad concedendam licentiam Religioso accedendi ad studia, non sufficit si audiatur, sed debet à Prælato sequi.*

13 *Conuentum totum ad consilium petendum pro concedenda licentia Religioso accedendi ad studia non est opus cogere, sed satis est maior eius pars.*

15 *Magister, & Doctor an idem sit.*

16 *Doctores siue Magistri docentes quamuis non retineant in suis scholis Religiosos incurrunt excommunicationem de qua in hoc textu, & è contra si retinent quamuis non doceant.*

18 *Ignorantia quamuis culpabilis excusat Doctores ab excommunicatione de qua in hoc tex.*

19 *Doctores seu Magistri non incurrunt excommunicationem de qua in hoc tex. si Religiosus habitu retento Medicinam, vel Leges audiat.*

20 *Monasterium obligatur ex contractu pro expensis necessarijs inito à Religioso existente in scholis, vel in alio negotio extra*

mona-

monasterium ex legitima superioris licentia.

21 *Magistri docentes non incurrunt excommunicationem huius tex. quamuis sciant Religiosos in domo propinqua audire.*

22 *Monachus si non vult exire scholas an, & quando Magister ob hoc effugiat excommunicationem huius tex. ostenditur.*

Cap. Vt periculosa. II.

1 Religiosus professus, qui temerè habitum relinquit, vel sine licentia sui Prelati vnà cum consensu sui Conuentus, vel maioris partis eiusdem ad quæcunque studia accedit, est ipso facto excommunicatus. Item Doctores seu Magistri, qui scienter docent, aut in solitis suis scholis præsumpserint retinere Religiosos suo habitu dimisso, audientes Leges, vel Physicâ eo ipso excommunicationem incurrunt. Colligunt ex Ordin. *Lapus Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dom. Monac. Fran. Viuian. in rationali lib. 3. pag. 471. Alagona in compend. pagin. 556.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Clar. §. fin. q. 77. num. 16. Fichard. tom. 1 commun. opinion. lib 1. tit. 6. num. 16. pag. mihi 173. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 17. & 28. Nau. in man. cap. 27. num. 131. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 76. art. 6. Azori. instit. moral part. 1. lib. 12. cap. 6. q. 6. & cap. 17. q. 4. 6. & 8. & cap. 13. q. 16. Iacob. de Graff. in aureis decis. part. 1. lib. 3. cap. 5. num. 17. & part. 2. lib. 3. cap. 18. Sayr. de censuris lib. 3. cap. 33. num. 7. Aldret. de Relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 18. à num. 12. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 8. num. 6. Mart. de Iurisdict. part. 4. casu 168. n. 7. Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam in Cœna Domini cap. 3. excom. 12. & cap. 8. excom. 6. Valent. 2. 2. disp. 1. q. 12. puncto 1. ad fin. Ban. 2. 2. q. 12. art. 1. vbi de apostasia à Religione*, latè, & eleganter *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. num. 37. cum multis seqq. Laurent. de Peirinis de Religioso subdito tom. 1. cap. 26. §. 1. Iuli. Lauor. de Indulgent. p. 2. c. 13. nu. 32. Filliuc. tract. 14 nu. 53. vers. 10. Ego ipse d. offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 210. secundum Lugdun. impress.*

3 Immo & Episcopum Regularem omittentem habitum, & assumendo illam albâ, & candidam vestem, quę ab Episcopis exterius defertur, incurrere excommunicationem latam in hoc tex. contra monachos omittêtes habitû tradunt *Card. in Clem. 1. in princ. n. 9. q. 6. de statu monach. & ibi Imol. n. 17. Maiol. de irregul. lib. 2. c. 1. n. 13. Cuch. instit. maior. lib. 3. tit. 1. n. 157 Rim. cõs. 6. n. 7. vol. 1. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 79. n. 10. Fulu. Pacian. cõs. 132. n. 42. vol. 1.* & videtur sentire *Henriq. in sum. lib. 10. cap. 33. in fine* dum ait hoc esse apostasiam.

4 Verum cõtrarium optimo iure suadetur ex eo quia nullo Iure est excommunicatio indicta Monacho, qui prætextu Episcopalis dignitatis habitum dimittit, & Episcopalem induit, quia tex. in præsenti loquitur de Religioso sub Abbatis obedientia manente, eiusque regulis adstricto, atque ita eam rationem reddit ne detur monacho materia vagandi dimisso habitu, eo quòd à nemine cognosceretur quæ in Episcopo Religioso deficiût, vt pote qui nõ est sub regulæ obedientia, & induens Episcopalẽ habitum, minus aptus est ad vagandum. Quare ita tenent *Bonif. in d. Clem. 1. §. rursus n. 33. & 34. Cou. in c. 1. n. 18. de testam. Tapia in auth. ingressi verbo sua c. 6. n. 61. C. de sacros. Eccles. Fr. Emm. d. to. 2. q. 58. art. 3. Azor. d. lib. 12. c. 7. q. 4.*

5 *Temerè habitum suæ Religionis dimittat, &c.* Temeraria habitus dimissio dicitur quando absque causa fit, secus si ex iusta causa, vt si Religiosus per loca Turcarum, aut hæreticorum, seu aliorum Religiosi habitus hostium transiturus esset, & oporteret ad se tuendû habitum dimittere, vel ex alia iusta causa; ita docent *Soar. d. disp. 23. sect. 4. n. 27. & 29. Sãch. d. lib. 6. c. 8. n. 41.* vbi *n. 42.* differit qualis ignorantia excuset ne dicatur temeraria transgressio.

6 Amplia decisionem text. procedere quamuis Religiosus dimittat temerè habitum absq; apostandi animo, vt docent *Nau. cons. vnic. n. 6 sub tit. de apost. Fr. Emm. quæst.* Regular. *tom. 1. q. 30. art. 1. Valent. 2. 2. disp. 1. q. 12. puncto 1. ad fin. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 1. num. 109. Sanch. d. cap. 8. num. 15.*

7 Intellige tamen dimittentem habitum non statim incurrere hanc excommunicationem, sed quando eò peruenit vt vagetur, vel sic se hominum conspectui exhibeat, nec incurrere si ante hunc euentû mutata intentione induat habitum, vt per *Tabien. verbo excommunicatio 2. casu 23. quæst. 1. num. 2. Soar. d. disp. 23. sect. 4. num. 3. Sayr. de censur. lib. 3. c. 33. num. 11. Sanch. d. cap. 8. num. 54. in fine.*

8 Quando vero ex aliqua apparẽti causa habitus dimittitur postea assumẽdus etsi illa causa nõ omnino honesta sit, nec excusans, nõ erit

locus huic excommunicationi, vt si Religiosus habitum deponat, quo expeditiùs currat, aut saltet, aut lapidem proijciat, quia huiusmodi dimissio, etsi non omnino careat culpa, at nō est adeo temeraria, vt culpa mortalis sit, nec merito temeraria dici potest, vtpote quę causam apparentem habet, ita docent *Sayr. d. c. 33. n. 13. & 14. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 76. ar. 6. notab. 2. Azori. d. lib. 12. c. 13. q. 5. casu 16. & c. 17. q. 9. Soar. d. sect. 4. n. 27. & 29. Sanch. d. c. 8 n. 55.* vbi *nu. 56.* subdit dimittentem ex causa
9 turpi habitum eo breui tempore non incurrere hanc excommunicationem, *& num. 60.* resoluit quòd non est opus ad hanc excommunicationem vt Religiosus recedat absque superioris licentia, habitumquè deponat, sed quantuncunque obtentā licentiā habeat, incurret deponendo habitum, *& num. 61.* docet satis esse si intra priuatos monasterij parietes Religiosus habitum temerè deponat, vt huic excommunicationi subdatur, *& num. 68.* tradit hanc excommunicationem non incurri quando assumitur habitus alterius Religionis ad illam transeundo contra Iura.

10 *Ad quæuis studia.* Etiam permissa, vt intelligunt *Archid. hic n. 2. Anch. n. 1. & Io. Andr. statim in princ. Domin. n. 7. Franc. in princ. num. 3. Nau. d. cap. 27. num. 133. Sanch. d. cap. 8. num. 73.*

11 *Nisi à suo Prælato cum consilio sui Conuentus, etc.* Intellige de adeunte studia, quę extra suæ Religionis claustra sunt, nam vbi intra sunt, non exigitur licentia nisi proprij superioris inconsulto Conuentu, *Azor. d. casu 16. vers. de altera excommunicatione, Soar. d. sect. 4. n. 35. Sayr. d. c. 33. n. 21. Sanch. d. c. 8. n. 75.* vbi *nu. 77.* ait decisionē huius tex. non procedere in his Religionibus in quibus licentia proficiscendi ad habitādū extra claustrū nō pēdet ab immediato Conuētus Prælato, sed à sola Prouincialis, vel Generalis facultate, tūc enim adiēs studia ex sola huius superioris facultate inconsulto Cōuentu nō incurret, *et n. 85.* tenet hanc censurā non incurrere ipsum monasterij Prælatum adeuntem studia absque sui superioris licentia.

12 *Cū consilio sui Conuentus.* Nō sufficere illud audire, ac proinde nō esse liberū Prælato illud non sequi docent *Nau. d. c. 27. nu. 133. Sayr. d. cap. 33. num. 20. Sanch. d cap. 8. num. 82.* Quicquid dicant *Franc. hic in fine num. 3. & 5. & Soar. d. sect. 4. num. 37.*

13 *Vel maioris partis eiusdem.* Ergo non est opus totum Conuentum ad consilium petendum cogere, sed satis est maior eius pars, vt per *Soar. d. sect. 4. num. 37. Sanch. d. cap. 8. nu. 80.*

14 *Si quis autem horum, &c.* Intellige disiunctiue, cum satis sit alterius partis ex illis violatio, vt per *Soar. dict. sect. 4. num. 26. Sanch. dict. cap. 8. num. 39.*

15 *Doctores quoque siue Magistri, &c.* Ergo non oportet retinentem in scholis fungi munere docēdi, sed satis est Doctoris eius Academię gradū obtinuerit, vt tenet *Soar. d. sect. 4 n. 41.* subdens nō intelligi idē nomine Magistri & Doctoris, sed Magistri nomē ad officiū docēdi referri, Doctoris autē ad gradū. Verū idē importare vtrumq; nomē, atque ita Doctores appellari Magistros docentes tenet *Sāch. d. c. 8 num. 96.* hinc inferens huiusmodi Doctores si hoc munere non fungantur minime incurrere hanc censuram, quamuis Doctoris gradu insigniti sint, retinendo in scholis prædictos Religiosos.

16 *Docere, aut in scholis, &c.* Ergo Doctores siue Magistri docentes quamuis non retineant in suis scholis huiusmodi Religiosos, incurrunt hanc censuram, & è contra si retinent quamuis non doceant, vt per *Soar. d. sect. 4. nu. 40. & 41. Sanch. d. c. 8. nu. 93.*

17 *Retinere.* Est concurrere positiuè siue rogādo, siue consulendo, siue defendēdo sua auctoritate, & fauore, vel violentia aliqua vt bene docent *Soar. d. sect. 4. n. 41. Sāch. d. c. 8. n. 97.* obseruantes non dici retinere quando adesset sola negatio, idest non expellere, nisi Magister ille esset Rector Vniuersitatis, cui ex officio incumberet expellere.

18 *Scienter.* Ergo excusabit ignorantia quāuis culpabilis sit, vt per *Soar. d. sect. 4. n. 39. Sanch. d. cap. 8. nn. 100.* vbi ampliat etiamsi sit crassa, & supina dummodo non affectata, aut adeo crassa sit, vt possit dici ingens temeritas, *Sanctar. de apostas. c. 2. dub. 2. n. 13.*

19 In glos. [Dimisso] Contra hanc *glos.* videtur tenendum Doctores siue Magistros non incurrere hanc excommunicationem si Religiosus habitu retento Medicinam, vel Leges audiat, vt docent *Nau. in man. c. 27. num. 134. Soar. d. sect. 4. num. 36.* post *Caiet. & Tabien.* tenet *Sanch. dict. cap. 8. num. 90.* vbi optime declarat *Sanctar. de apostas. c. 2. dub. 2. nu. 11.*

20 In

20 In glos. [Licentia] in addit. ibi *(pro necessitate Monachi monasterium obligari, &c.)* Notatur ad hoc quòd monasterium obligatur ex contractu pro expensis necessarijs inito à Religioso existente in scholis, vel in alio negotio extra monasterium ex legitima superioris licentia, vt per *Io. Andr. num. 4. Archid n. 6. Domin. num. 9. & Franc. num. 6 Nau. comm. 2. de Regul. num. 65. ad fin. Horat. Lut. de priuil. scholar. priuil. 87. Carol. Tapia in auth. Ingressi C. de sacros. Eccles. verbo sua cap. 13. num. 6. 7. & 8. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 11. q. 11. Ceuall. q. 446. num. 15.*

21 In glos. [Retinere] ibi *(quod licet Doctor sciat Monachum habentem domum iuxta scholas Doctoris, &c.)* Notatur ad hoc quòd Magistri docentes non incurrunt excommunicationem de qua in hoc tex. quamuis sciant Religiosos in domo propinqua audire, vt docent in præsenti *Io. Andr.* in fine, *Archid. prope fin. Monach. num. 4. Domin. in §. Doctores num. 3. & ibi Franc. ad finem, Sanch. dicto cap. 8. num. 95.*

22 In ead. glos. ibi *(Quid si monachus non vult exire scholas, &c.)* In hac quæstione *glos.* tenet Magistrum posse ac debere vi expellere nolentem exire, sequuntur *Archidiac. & Ioan. Andr. in fine, Domin. §. Doctores num 3. Franc. eod. §. in fine, Armil. verbo excommunicatio casu 53. in fine, Syluest. eod. verbo 9. casu 26. num. 57. q. 3.* Attamen veriùs videtur non integrum esse Magistro eam vim inferre, nisi Rector sit Vniuersitatis, aut aliunde iurisdictione hac præditus, quia hoc publicæ potestatis est, quali non fungitur magister ex solo docendi officio, vt docent *Soar. d. sect. 4. num. 40. Sanch. d. cap. 8. num. 98.*

Cap. Episcopus. III. & Vlt.

1 EPiscopus, seu quicunque alius Prælatus, seu clericus habens iurisdictionem temporalem si in sua iurisdictione committatur delictum dignum morte, & ipse deleget, seu iniungat alicui, vt veritatem inquirat, & iustitiam exequatur, si delegatus ad pœnam sanguinis processerit, non fit Prælatus, seu clericus irregularis, eo quia licet ille non possit agitare causam sanguinis, tamen in sua iurisdictione temporali potest illam delegare sine irregularitate. Colligunt ex Ordin. *Lapus Abbas, Archidiac. Gemin. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 3. pag. 472. Alagona in compend. pagin. 556.* remissiuè *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumũt *Cou. in Clem. si furiosus part. 2. §. 5. num. 8. & lib. 3. vari. cap. 20. num. 3. vers. tertio, Henriq. in sum. lib. 14. cap. 12. §. 6. lit. K. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 62. art. 9. Sayr. in claui Regia lib. 7. cap. 11. num. 3. & de censur. lib. 6. cap. 18. num. 17. Bonacin. de censur. disp. 7. q. 4. puncto 1. nu. 25. & 26. Auil. in simili tract. par. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 4. Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 74. num. 9.*

IN LIBRVM QVARTVM Sexti Decretalium.

De Sponsalibus, & Matrimonijs. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia pura, & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quæ dirimit sequentia sponsalia, sed non præcedentia.*

2 *Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus incertis.*

3 *Sponsalia incerta non sunt propriè, & perfectè sponsalia, sed potius conditionata, ad eligendum scilicet in futurum vnum ex illis, quibus sub disiunctione facta est promissio.*

4 *Impedimentum publicæ honestatis oritur ex quibuscunque sponsalibus cum determinata persona initis, quamuis ea irrita essent etiam ratione impotentiæ, non tamen ex defectu consensus.*

6 *Consensus defectus ob quem sunt irrita sponsalia, debet esse externus, qualis est in furioso, & infante.*

7 *Impedimentum publicæ honestatis oritur ex sponsalibus initis cum consanguineo, affine, frigido, Sacris initiato, Religioso, aut alio impedimento dirimenti laborante, licet illa irrita sint.*

8 *Impedimentum publicæ honestatis est perpetuum, itaut nec morte alterius sponsi extinguatur.*

9 *Matrimonium de præsenti si sponsus post sponsalia de futuro cum certa persona, contrahat cum eius consanguinea in gradu probibito, illudque consumauerit, cum neutra posset validè illud inire.*

10 *Impedimentum publicæ honestatis non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum, & num.11.*

11 *Impedimentum publicæ honestatis non contrahitur ex sponsalibus impuberis ante septennium, quæ pro filio ineunt parentes, nisi expressè, aut tacitè impleta ætate consenserint.*

13 *Impedimentum publicæ honestatis oritur ex sponsalibus conditionatis quando conditio est de præsenti, aut de futuro.*

14 Conditio de futuro *si sit impossibilis, aut turpis, taliter vt non sit contra Matrimonij substantiam oritur statim publicæ honestatis impedimentum.*

15 *Sponsalia conditionata dicuntur sub hac conditione, si Deo, & Ecclesiæ placuerit.*

16 *Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus sub conditione, etiam quæ à Iure inest contractibus.*

Cap. Ex sponsalibus. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 IMPEDIMENTVM publicæ honestatis oritur ex sponsalibus puris, & certis, licet illa sponsalia essent nulla ex alio capite, v.g. consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, Religionis, seu professionis, non tamen defectu consensus. Item, qui conttahit sponsalia cum vna purè, & determinatè, & postea conttahit cum eiusdem consanguinea, debet accipere primam, quia ex secundis non oritur impedimentum publicæ honestatis contra primam. Colligunt ex Ordinat. *Arcbid. Gemin. Ioann. Andr. Anch. Domin. Monach.* Franch. Viuian. *in rationali lib.* 4. *pag.* 21. *Alagona in compendio pag.* 567. remissiuè *Casal. in annotationib. & Ximen. in concordant. parte* 1. & 2.

2 *Et certis.* Notatur ad hoc quod ex spōsalibus incertis non oritur impedimentum publicæ honestatis, vt per Sanch. *de* Matrim. *lib.* 7. *disp.* 69. *nu.* 1. *Bonacin. in simili tract. q.* 3. *puncto* 10. *num.* 2. *vers. dixi ex sponsalibus certis.*

3 Nam sponsalia incerta non sunt propriè, & perfectè sponsalia, sed potius conditionata ad eligendum scilicet in futurum vnam ex illis, quibus sub disiunctione facta est promissio, vt per *Chamerot. de* Matrim. *cap.* 2. *dub.* 3. & 6. *Gutier. in simili tract. cap.* 16. *Bonacin. in eod. tract. disp.* 1. *q.* 1. *puncto* 3. *num.* 2.

4 *Dummodo non sint nulla, &c.*

Ex quibuscunque sponsalibus certis, ideſt cū determinata persona initis, & absolutis, hoc est absque conditione suspendenti, quæ nondum impleta est, contractis, quamuis ea irrita essent ex quacunque causa, oritur impedimentum publicæ honestatis dummodo non essent irrita ex defectu consensus, veluti si contracta essent ab infante, vel furioso, qui consensus incapaces sunt, quia tunc huiusmodi impedimenium minimè oriretur, at si ratione impotentiæ, Ordinis, aut voti, aut alterius impedimenti dirimentis essent irrita, orietur vtique, vt per *Sanch. de Matrimon. lib.* 7. *disp.* 68. *num.* 5. vbi *num.* 7. intelligit siue conttahentes scirent siue ignorarent impedimentum contra *Anch. hic num.* 3. *Verac. in speculo coniug. part.* 1. *art.* 52. *concl.* 3. & *Veg. tom.* 2. *sum. cap.* 34. *casu* 13. ac alios existimantes textum in præsenti intelligi quando conttahentes sciebant impedimentum, secus quando id ignorabant.

5 In glos. [Puris] ibi (*conditionalia non inducunt publicæ honestatis iustitiam*) Vide infra *num.* 10. & *seq.*

6 In glos. [Consensus] ibi (*putà contracta ab infante, vel furioso*) Notatur ad hoc quòd defectus consensus, ob quem sunt irrita sponsalia, debet esse externus, qualis est in furioso, & infante, vt docent in præsenti *Arcbid. num.* 9. 10. *Andr. num.* 5. *Franc. num.* 8. *ad finem, Domin. in princip. num.* 12. *Cou. de sponsal. part.* 2. *cap.* 6. §. 2. *num.* 3. *Sanch. d. lib.* 7. *disp.* 68. *nu.* 14.

7 In glos. [Dissoluendum] ibi (*impedire omnes consanguineos, &c.*) Notatur ad hoc quòd si consanguineus, affinis, frigidus, Sacris initiatus, Religiosus, aut alio impedimento dirimenti laborans, sponsalia cum aliqua ineat, quamuis ea prorsus irrita sint, eum tamen habebunt effectum, nempè impedire proptios consanguineos vsque ad qunrtum gradum ne possint validè eam fœminam ducere propter impedimentum illud publicæ honestatis ex illis sponsalibus irritis cōsurgens, vt per *Sāch. d. lib.* 7. *disp.* 68. *n.* 6. subdens non esse audiendū *Cald. in c. ad audientiā, sup. hoc tit.* dum negat sponsalia à Monacho inita hoc impedimentū producere, eo quòd hic nec velle, nec nolle habeat *cap. si Religiosus, de elect. in* 6.

8 In glos. [Publicæ] ibi (*ex quo consanguineus meus viuens, vel mortuus, etc.*) Ergo hoc impedimentū publicæ honestatis est perpetuum, itaut nec morte alterius sponsi extinguatur, vt docent

docent in præsenti *Ioan. Andr. num. 5. Franc. n. 6. & Dom. in fine principij, Gaeta in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 203. n. 485. Fr. Emm. in sum. to. 1. c. 234. n. 1. Sāch. d. lib. 7. disp. 68. n. 20*

9 In glos. [Idem fecit] ibi *(vnde aduerte si cū prima contraxerit, &c.)* Notatur ad hoc quòd si post sponsalia de futuro cum certa persona contrahat sponsus Matrimonium de præsenti cum secunda consanguinea in prohibito gradu, illudque consumauerit, cum neutra posset valide illud inire, non cum priori ob impedimentum affinitatis consurgens ex copula cum eius consanguinea in gradu prohibito habita, non cum posteriori propter impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus valide contractis cum prædicta eius consanguinea, vt per *Nau. in man. cap. 22. nu. 57. Ludou. Lop. in instruct. Conscient. p. 2. vbi de Matrim. cap. 50. fol. 1147. Sanch. d. lib. 7. disp. 68. num. 24.*

§. *Ille vero.*

10 Sponsalia contrahens cum aliqua sub conditione, & ante impletam conditionem contrahit sponsalia de præsenti cum consanguinea primæ, est Matrimonium cum secunda, quia ex sponsalibus conditionalibus non nascitur impedimentum publicæ honestatis. Colligunt Doctores *in princip. tex. citati.*

11 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumūt *Barthol. à Ledesma de Matrim. dub. 43. cōcl. 2. Fr. Emm. in sum. to. 1. c. 234. cōcl. 3. n. 3. in fine. Sāch. de Matrim. lib. 7. disp. 69. n. 2. Gutier. eod. tract. c. 103. n. 19. & 20. Bonac. in simili tract. q. 3. puncto. 11. nu. 5. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 129. Ego ipse de officio, & potest. Episc. part. 3. alleg. 51. nu. 185.*

12 Vnde *Henriq. in sum. lib. 12. c. 10. §. 2. lit. D.* docet ex sponsalibus impuberis ante septennium, quę pro filio ineunt parentes, non contrahi impedimentum nisi expresse, aut tacitè impleta ætate consenserit, vel nisi iam discreti præsentes sint absque cōtradictione, vel absentes dū id sciūt cōsenserint externo signo.

13 *Ante conditionem extantem.* Intellige igitur quando conditio est de futuro, si enim sit conditio de præsenti, aut de præterito, oritur statim impedimentum publicæ honestatis, si eæ conditiones veræ sint, quia quando conditio est de præsenti, aut præterito, & est vera, iam extat, nec consensum suspendit, ac proinde sunt vera, & absoluta sponsalia, vt per *Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 6. §. 2. num. vlt. Gaet. in repet. cap. ad limina. 3. quæst. 1. §. 4. quæst. 203. num. 486. Anton. Cucb. instit. maior. lib. 5. tit. 10. num. 5. Sanch. d. lib. 7. disp. 69. num. 4.*

14 In glos. [Conditionis] ibi *(& intellige de conditione honesta, &c.)* Notatur ad hoc quòd si conditio de futuro sit impossibilis, aut turpis, taliter vt non sit contra Matrimonij substantiā, orietur statim publicæ honestis impedimentum, quia cum ea conditio habeatur pro non adiecta, manent sponsalia omnino absoluta, ita post multos à se relatos docet *Sāch. d. lib. 7. disp. 69. num. 6.* vbi *num. 7.* subdit quòd nihil refert si adijciantur tales conditiones impossibiles, aut turpes ioco, & absque consensu interno absoluto, nisi iocus ille patens sit, aut defectus consensus.

15 In ead. glos. ibi *(quod si quis tali conditione, &c.)* Notatur ad hoc quòd sunt sponsalia conditionalia contracta sub hac conditione, si Deo, & Ecclesiæ placuerit, atque ita reperto impedimento, ob quod ea sponsalia sunt nulla, non oritur publicę honestatis iustitia, vt per *Sanch. eod. tract. de Matri. lib. 5. disp. 1. n. 8.*

16 In ead. glos. ibi *(conditiones enim tacitæ, &c.)* Notatur ad hoc quòd publicæ honestatis impedimentum non oritur ex sponsalibus sub conditione, etiam quæ à Iure inest, contractis, vt per *Cou. de sponsal. p. 2. c. 6. §. 2. nu. 4.*

De Desponsat. impuberum. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia amborum infantium, vel alterius tantùm per superuenientiam maioris ætatis non validantur, nec publicam honestatem inducunt, nisi fuerint ratificata tacitè, vel expresse, & num. 2.*

3 *Sponsalia ante septennium completum non contrahuntur.*

4 *Impedimentum publicæ honestatis non oritur cum puella minori septem annorum.*

5 *Spōsalia per verba de præsenti cōtracta inter impuberē, & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati valent vt sponsalia de futuro, & inducūt publicā honestatē.*

6 *Matrimoniū contractū inter impuberes per verba de præsenti nō valet in vim Matrimonij, sed tātū in vim spōsaliorū de futuro.*

7 *Sponsalia de futuro Iuris interpretatione in Matrimoniū trāseunt quando ætate perfecta superuenit copula, vel alius modus copulæ adequatus, secus de Iure Cōcilij Trid.*

8 *Potentia impuberis ad copulam probatur si fœmina impubes ab alio fuerit cognita, vel*

 puer

puer impubes aliam fœminam cognouerit.

9 *Sponsalia pro absentibus filijs non tenent nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacitè, vel expresse ex postfacto.*

10 *Sponsalia contracta per parentes pro filijs præsentibus, & tacentibus valida sunt.*

11 *Sponsalia si parentes contrahant pro filijs absentibus, vel infantibus, qui capaces non sunt, satis non est si postmodum nouerunt, & tacendo non reclamauerint, nisi certiores facti tacitè, vel expresse ratificauerint.*

12 *Sponsalia si quis contrahat pro extraneo non sufficit præsentia, & taciturnitas, sed desideratur aliud signum consensum internum exprimens, vt illa valeant.*

Cap. Si infantes. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 VANDO infantes duo, vel vnus saltem minor septennio contrahunt sponsalia sunt nulla, & quamuis deinde veniant ad ætatem non conualescunt, nec inducunt impedimentum publicæ honestatis, nisi septennio exacto cognoseatur de nouo consensisse expresse vel tacitè, veluti verbo, seu facto, aut cohabitatione. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monac. Anch. Franc. Viuian. in rationali lib.* 4. *pag.* 32. *Alagona in compen. pag.* 571. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Franc. Molin. de ritu nuptiar lib.* 1. *comparat.* 14. *Sanch. de Matrimon. lib.* 1. *disp.* 16. *num.* 5. vbi *nu.* 6. subdit quod facto consentur ratificare, vt quia post septennium simul iacent, vel se osculantur vt sponsi, aut si alter alterius domum petat, vel mittat munuscula à sponsis mitti consueta; additquè tacitæ ratificationis etiam signum esse si adueniente legitima ætate contrahentes mutuam habeant habitationem in domo viri, vel mulieris, vel cuiuscunque.

3 *Maior septennio, &c.* Ergo ante septennium completum non contrahuntur sponsalia, vt per *Greg. l.* 3. *verbo sete annos tit.* 1. *par.* 4. *Cou. de sponsalib. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 2. *Henriq. in sum. lib.* 11. *cap.* 13. *§.* 9. *lit. I. Mandos. de ætate minori cap.* 14. *num.* 11. *Sanch. de Matrimon. lib.* 1. *disput.* 16. *num.* 2.

4 *Et alter minor, &c.* Notatur ad hoc quòd ex sponsalibus contractis cum puella minore septem annorum non oritur impedimentum publicæ honestatis, vt per *Veracruc. in specul. coniug. p.* 1. *ar.* 52. *vers. secunda conclusio, Steph. de Gaet. in repet. cap. ad limina* 30. *q.* 1. *§.* 4. *ex n.* 485. *Cened. ad Decretal. collect.* 19. *num.* 3.

§. *Idem quoque.*

5 Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem, & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro, nec in Matrimonium transeūt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter probentur, inducunt tamen publicam honestatem. Colligūt *Doctores in princip. text. citati.*

6 *In Matrimonium nō transeunt de præsenti, &c.* Notatur ad hoc quòd Matrimonium contractum inter impuberes per verba de præsenti non valet in vim Matrimonij, sed tantum in vim sponsaliorum de futuro, vt per *Cou. de sponsal. p.* 1. *cap.* 3. *à nu.* 1. *cum seqq. Boer. decis.* 22. *n.* 37. *Fr. Emman. in sum. tom.* 1. *cap.* 220. *n.* 2. *Perez l.* 1. *vers. dubitatur, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam. Spin. in speculo testam. glos.* 15. *princip. n.* 78. *Henriq. in sum. lib.* 11. *cap.* 13. *§.* 2. *& cap.* 5. *§.* 4. *Cald. Pereira de empt. & vendit. cap.* 3. *nu.* 10. *Sanch. de Matrim. lib.* 1. *disp.* 21. *n.* 2. *Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib.* 1. *comparat.* 11. *num.* 27.

7 *Nisi per carnis copulam, &c.* Notatur ad hoc quòd sponsalia de futuro Iuris interpretatione in Matrimoniū transeunt quādo ætate perfecta superuenit copula, vel alius modus scilicet copulæ adæquatus, vt per *Ruin. cons.* 203. *lib.* 1. *Cou. d. p.* 1. *cap.* 4. *§.* 2. *num.* 3. *Mascard. de probat. concl.* 1029. *n.* 3. *&* 4. *Menoch. de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 1. *n.* 60. *cum seqq. Spin. d. glos.* 15. *nu.* 61. *ad med. Franc. Molin. d. lib.* 1. *comp.* 11. *n.* 28. *& compar.* 14. *num.* 31. vbi *num.* 38. declarat primò, vt procedat quoties signa illa fuerunt emissa ætate iam perfecta, secus imperfecta, etsi proxima pubertati, & licet malitia ætatem suppleret, *& nu.* 42. declarat secundò quando sponsalia fuerunt cōtracta à minoribus septennio, nam hac adueniente maiori ætate ex signis anterioribus non transeunt in Matrimonium, *& num.* 43. declarat tertiò, vt hæc procedant attento Iure veteri, secus inspecto nouo Concil. Trid. nā licet impuberes sponsalia in eum modum cōtraherent, licet etiam consensum tunc coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus iuxta

S. Con-

S. Concilij decretum interponerent, adhuc adueniente pubertate, sequuta copula, & alijs signis non esset verum Matrimonium, nisi per verba de præsenti denuo contraherent, & mutuum consensum ostenderent coram Parocho, & testibus.

8 In glos. [Supplebat] ibi *(quod si puer minor, &c.)* Notatur ad hoc quod satis probatur potētia impuberis ad copulam si fœmina impubes ab alio fuerit cognita, vel puer impubes aliam foeminam cognouerit, vt per *Sanch. de Matrim. lib. 7. dup. 104. num. 25.*

§. *Porrò*.

9 Sponsalia pro absentibus filijs non tenent, nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacitè, vel expressè ex postfacto. Colligunt *Doctores in princip. text. citati*.

10 *Vt si præsentes fuerint, &c:* Notatur ad hoc quòd sponsalia contracta per parentes pro filijs præsentibus, & tacentibus valida sunt, vt per *Villalob. commun. opinion. lit. M n. 60. Nauar. in man. cap. 22. nu. 58. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 1. cap. 4. vers. filij, Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 23. n. 3.* vbi *n. 4.* post *Brunel. de sponsalib. Felin. & Verac.* limitat nisi filius metu reuerentiali parentum taceat, & faciunt quę eleganter tradit idem *Sanch. eod. tract. de Matrimon. lib. 4. disp. 9. num. 12.*

11 *Post scientes ratificauerunt tacitè, vel expressè, &c.* Ergo quando parentes contrahunt sponsalia pro filijs absentibus, vel infantibus, qui capaces non sunt, satis non est si postmodum nouerunt, vel facti sunt doli capaces, idque norunt, taceant non reclamantes, quia text. in præsenti manifestè constituit differentiam inter sponsalia à parentibus nomine filiorum pręsentium, & tacentium contracta, quo casu dicit valere si non contradixerunt; & inter contracta filijs absentibus, quo casu dicit nō valere nisi certiores facti ratificauerint tacitè vel expresſè, ergo in hoc casu vltra taciturnitatem petit alia expressa, aut tacita signa consensus; quare ita docent in pręsenti *Ioan. And. n. 2. Dom. & Franc. n. 4. Brunel. de sponsa. lib. concl. 11. n. vnico, Vega lib. 6. sum. c. 31. Sanc. d. lib. 1. disp. 24. num. 16. vers. verius*, subdens in fine in hoc casu nullum esse discrimen siue parentes contrahant pro filijs, siue extranei. Quicquid teneant hic *Imol. & Anchar. nu. 3. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 13. §. 5. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 234. n. 5. & alij* per Sanch. vbi supra citati.

12 In glos. [Sponsalia] ibi *(sed verius videtur quòd dicit Host. &c.)* Tenet hæc *glos.* non esse speciale dum parentes pro filijs contrahunt, vt sufficiat pręsentia, & taciturnitas, sed idem dicēdum esse de quocunque extraneo, sequuntur *Domin. hic in fine*, *Fr. Emman. d. c. 234. num. 4.* Contrarium tamen multò probabilius est, videlicet speciale esse in parētibus, vnde si alij respondeant desiderabitur aliud signum consensum internum exprimens, vt valeant sponsalia, quia in hoc text. tanquam quid speciale hoc de parentibus statuitur, vt docent in præsenti *Archid. prope fin. Io. Andr. in fine, Franc. in hoc §. num. 3. & 4. & Anchar. n. 3. Greg. l. 10. verbo no las puede tit. 1. part. 4. Matien. in rub. tit. 1. glos. 1. nu. 25. & 26. lib. 5. noua Recopil. Sanch. d. lib. 1. disp. 23. n. 7. Franc. Molin. d. lib. 1. compar. 11. num. 38.*

De Cognatione spirituali. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio spiritualis contrahitur inter baptizatum, & leuantem filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, ac patrem, & matrem suscepti, et similiter de baptizante.*

2 *Doctores referuntur agētes de materia Conc. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. c. 2.*

3 *Cognatio spiritualis non contrahitur inter ipsosmet patrinos.*

4 *Cognatio spiritualis contracta à viro non transfunditur in vxorem, nec è contra.*

5 *Vir et vxor minimè peccant suscipientes alienum puerum in Baptismo.*

6 *Cognatio spiritualis contrahitur inter suscipientem, & parentes carnales suscepti, non vero adoptantis.*

7 *Cognationem spiritualem non contrahit suscipiens in Baptismo non solemni.*

8 *Cognationem spiritualem non contrahit suscipiens in Ecclesia, vbi seruatæ fuerunt solemnitates, domi baptizatum.*

9 *Baptizans etiam laicus in extremo necessitatis articulo contrahit cognationem perfectam spiritualem dirimentem subsequens Matrimonium.*

10 *Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut Baptismum.*

Cap.

Cap. Ne dum. I. *Bonif. VIII.*

1 INTER baptizatũ, ac suscipientem, ipsiusq; filios, & vxorem ante susceptionem carnaliter cognitam, & inter suscipientem, patremq; baptizati, ac matrem, est impedimentum dirimens contrahendum, & contractum, eisdem modis contrahitur cognatio spiritualis in Confirmatione. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiac. Ioan. Andr.* Geminian. *Ancharan. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 4. pag.* 68. *Alagona in compend. pag.* 584.

2 Innouatur à *Concil. Trid. sess.* 24. *de reform. Matrim. cap.* 2. in hæc verba, *statuit vt vnus tantum siue vir, siue mulier iuxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum vnus, & vna baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantẽ, & baptizatum, baptizatiq; patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahitur.* Hactenus Concil. super cuius declaratione *Pius V. in sua Constit. incip. Cum illius vicem, sub* Dat. *Romæ* 4. *Kalend.* Decemb. 1566. decernit, & declarat nullum amplius impedimentum ratione cognationis huiusmodi subesse quominus inter maritum, vel vxorem suscipientis, & baptizatum, baptizatiq; patrem, & matrem, & quascunq; alias personas tam ex parte suscipientis, quàm baptizantis, & baptizati in Concilio Trid. nominatim non expressas matrimonium liberè, & licitè contrahi possit. Vnde Sacra Concilij Trid. Congregatio censuit liberè, & licitè posse Matrimonium iniri inter personas nominatim non expressas in *d. cap.* 2. *eiusdem Concilij*, vt refert *Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib.* 4. *tit.* 5. *l.* 1. *de* Matrimon. *num.* 78.

3 Cognatio igitur spiritualis non contrahitur inter ipsosmet patrinos, vt docent *Lop. in instruct. Conscient. par.* 2. *cap.* 51. *de Matrimon. col.* 2. *Galleg. de cognat. spirit. cap.* 9. *nu.* 8. *Veg. tom.* 1. *sum. cap.* 33. *casu* 40. *Galet. in margarita casuum Conscientiæ verbo* Matrimonium *pag.* 165. *col.* 1. *Sanch. de Matrim. lib.* 7. *disput.* 54. *num.* 12. *Valer. Reginald. in praxi fori pænit. lib.* 31. *num.* 150. *Bonacin. de Matrim. q.* 3. *puncto* 5. *§.* 2. *num.* 4. *Armendar. d. l.* 1. *de Matrimon. num.* 84. *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par.* 2. *alleg.* 30. *num.* 55.

4 Nec etiã cõtracta à viro eo quòd aliquem tenuerit in Baptismo, vel Cõfirmatione transfunditur in vxorem, vel è contra, vt post *Petr. de Ledesm. Soar. Fr. Emman.* & alios tenet *Sanch. d. lib.* 7. *disp.* 54. *num.* 11. *Henriq. in sum. lib.* 12. *cap.* 11. *§.* 2. *Valer. Reginald. d. lib.* 31. *num.* 149. *Aegid. de Coninck. tom.* 2. *disp.* 32. *nu.* 24. *vers. inter fœminam, Armendar. d. l.* 1. *de Matrimon. num.* 84. *Ego ipse d. alleg.* 30. *nu.* 56.

5 Ex quibus colligitur virum, & vxorem minime peccare suscipientes alienum puerum in Baptismo, vt tradunt *Nau. in man. cap.* 22. *nu.* 39. *Armendar. d. nu.* 84. *Sanch. d. lib.* 7. *disp.* 57. *num.* 5. *Bonacin. d. §.* 2. *num.* 5. *Ego ipse d. alleg.* 30. *num.* 57. potest enim patrinus contrahere Matrimoniũ cum ea cum qua simul alienum filium suscepit, vt declarauit *sanct. me. Pius V. in d. Constitution. incip. Cum illius vicem*, vt referunt *Sanch. d. lib.* 7. *disp.* 54. *num.* 12. *&* Bonacin. *d. §.* 2. *num.* 6.

6 *Patremq; baptizati, ac matrem, etc.*

Intellige carnales, vt tradunt *Galleg. de cognat. spirituali cap.* 7. *num.* 12. *Sanch. d. lib.* 7. *disput.* 54. *num.* 16. *Valer. Reginald. d. lib.* 31. *num.* 150. *vers. cæterum, Ego ipse dicta allegat.* 30. *num.* 54.

7 *Qui eundẽ suscepit de Baptismo, &c.*

Intellige si solemnis sit, quia cum adhibere susceptorem sit cœremonia ab Ecclesia instituta pro Baptismo solemni, ideo vbi hic non est, non dicitur propriè, & verè susceptor, qui tenet, ac proinde cognationem spiritualem non contrahit, vt resoluunt *Soar. in* 3. *part. q.* 67. *art.* 8. *dub. vlt. Fr. Emman. in sum. tom.* 1. *cap.* 226. *num.* 2. *concl.* 2. *Bonacin. d. puncto* 5. *§.* 2. *num.* 11. *Sanch. d. lib.* 7. *disp.* 62. *nu.* 14. quicquid dicant *Gutier. de Matrim. cap.* 100. *nu.* 7. *Nau. Sa, & Viuald.* quos refert, & sequitur *Aegid. de Coninck. d. disp.* 32. *num.* 39. *concl.* 5.

8 Verum suscipientem in Ecclesia, vbi seruatæ fuerunt solemnitates, domi baptizatum nullam cognationem spiritualem contrahere cũm ipso baptizato, vel cum suis parentibus docent *Nau. in man. cap.* 22. *num.* 40. *Petr. de* Ledesm. *in sum. par.* 1. *vbi de Baptismo cap.* 13. *concl.* 4. *dub.* 2. *Bonac. d. §.* 2. *nu.* 9. *Sanch. d. lib.* 7. *disp.* 10. *nu.* 13. *Valer. Reginald. d. lib.* 31. *num.* 154. *vers. secundum, Armendar. d. l.* 1. *de Matrim. nu.* 81. *Ioan. Valer. de different. inter vtrumq; forum, verbo Baptismus, differ.* 2. *n.* 2.

9 *Sunt etiam de baptizante censenda.*

Baptizans etiam laicus in extremo necessitatis articulo contrahit cognationem perfectam spiri-

spiritualem dirimentem subsequēs Matrimonium cum baptizato, eiusq; parentibus, vt docent *Cou. de sponsalib par.2.cap.6.§.4.n.4. Nau.in man.cap.16. num.34. in fine, & cap. 22.num.40. in fine, & cons.53. num.2.sub tit. de sponsalib. in antiq. aliàs cons.5.num.2. de cognation. spiritual. in nouis Matien. ad rub. tit. 1. glos. 1. num. 170. lib.5. nouæ Recopilat.* Sanch. *d.lib.7.disp.62. num.10.*

§. *Ex Confirmatione.*

10 Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut Baptisma. Colligunt *Doctores in principio tex. citati.*

Innouatur à *Concil.Tridentin. sess.24.de reformat.Matrimon.cap.2.* vbi in hæc verba. *Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur confirmantem, & confirmatum, illiusq; patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur,* & ita docent Sanch. *d.lib.7.disp.57.nu.9.* Rebello *de obligat. Iustit. par.2.lib.3.q.6.nu.6. ad finem, Bonacin. de Matrim. q.3. puncto.5.* §.2. *num.31.Piasec. in praxi Episcop. par. 1. cap.3. num.4. in fine pag. 73. Fernand. in examine Theologiæ moralis par.3.cap.3.§.6.*

SVMMARIVM.

1 Compaternitas per catechismum contracta impedit Matrimonium, sed non dirimit, & num.2.

3 Catechismi impedimentum prorsus sublatum est per Concil.*Trid. sess.24.de reform.* Ma*trimon. cap.2. in fine.*

Cap. Per catechismum. II.

1 Cognatio contracta per catechismum impedit Matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. Colligunt ex Ordinar. *Arcbid. Gemin.Io.Andr.Ancharan. Dominic. Monach.* Franch. *Viuian. in ration. lib.4. pag.69. Alagon in compend. pag.585.* remissiuè *Ximen. in concord. par.1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmat *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp.10. à num. 2.* vbi num. 7. ampliat etiāsi catechismus Baptismo præuius sit, respondetq; ad hunc tex. dum habet, ibi, *per catechismum, qui præcedit Baptismum,* vt intelligatur frequentioris vsus gratia.

3 Vtrum autē hoc catechismi impedimētum sublatum sit prorsus per *Conc. Trid. sess.24.de reform.Matrim.cap.2.in fin.* poterat dubitari, sed omnino sublatum esse tuētur plures quos refert, & sequitur *Sanch.d.lib.7.disp.10.nu.12.* quibus addo *Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib.31. num.190. Rebello de obligat. Iustit. par.2.lib.3.q.18.num.20.cum seqq. Gutier.de Matrim.cap.84.per totum, Bonacin.in simili tract.q.3.puncto 5.§.2.num.3.Molfes.in sum.Theologia moralis tract.4. cap.10. nu.121.* latè Ioan. *Valer. de different. inter vtrumque forum, verbo Baptismus, diff.2.nu.2.cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte, vel Chrismatione frontis, tamen si plures interueniunt cognationem contrahunt spiritualem. Et ex alijs Sacramentis cognatio non contrahitur.

2 Concil. Tridentini decretum hac de re editum refertur.

3 Patrinos designare ad parentes pertinet, vel illis non designantibus ad Parochos.

4 Patrini plures quando designantur à parentibus, an, & quando cognationem spiritualem contrahant, ostenditur.

5 Parochus si non admittat designatum à parentibus baptizandi, sed alium casu in Ecclesia ingredientem vocauerit, cum eo spiritualis contrahitur cognatio.

6 Compaternitas non contrahitur deficiente contactu.

7 Filiam Confessionis spiritualem carnaliter cognoscens, debet hoc in Confessione detegere, quia est circumstantia necessariò confitenda.

Cap. Quamuis. III. & Vlt.

1 Quamuis vnus solus vir, vel vna mulier debeant accedere ad suscipiendum in Baptismo, vel Confirmatione, si tamen plures accedant eodem modo contrahitur cognatio spiritualis. Colligunt ex Ordinar. *Lap.Abb. Arcbid.Gem.Ioan. Andr.Anchar. Domin. Monach.* Franch. *Viuian. in ration.lib.4.pag.69.Alagon.in compend.pag.585.* remissiuè *Ximen. in concord. par.1.& 2.*

2 Innouatur à *Concil. Trid. sess.24.de reform. Matrim. cap.2.* in hæc verba. *Parochus antequam ad Baptismum conferendum accedat diligenter ab ijs, ad quos spectabit, sciscitetur quem vel quos elegerint, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, et in libro eorum nomina describat, doceatq; eos quā cognationem* con-

contraxerint nec ignorantia vlla excusari valeant. Quod si alij vltra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, Constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus. Hactenus Concil.

3 Ad parentes igitur pertinere patrinos designare, vel illis non designantibus ad Parochos aduertunt *Posseuin. de officio Curati c. 6. n. 33. Bonac. de* Matrim. *q. 3. punct. 5. §. 2. n. 27. Ego ipse de offic. & potest. Episcop. p. 2. alleg. 30. n. 46.* Si verò nullus specialiter designatus est patrinus ex negligentia, aut obliuione parentum, seu Parochi, & multi simul tenendo tangerēt baptizatum, aut de fonte ij æquè susciperent, omnes fieri cognatos resoluunt *Nau. in man. c. 22. nu. 39. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 85. n. 4. Petr. de Ledesma de Matrim. q. 56. art. 3. vers. est aliud dubium annexū, & in sum. p. 1. de Sacram. de Sacramento* Matrimon. *cap. 17. concl. 6. dub. 2. Viuald. in cādel. aureo p. 1. vbi de impedim.* Matrimon. *n. 5. vers. cognatio spiritualis, Henriq. in sum. lib. 11. cap. 11. §. 3. Aegid. de* Coninck. *tom. 2. q. 32. n. 37. Rebell. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 3. q. 6. n. 5. & in appēd. ad lib. 4. nu. 95. Valer. Reginal. in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 152. vers. secundo, Bonacin. d. §. 2. n. 24. Ego ipse d. alleg. 30. n. 48. Sanch. d. lib. 7. disp. 57. nu. 12. Gutier. de Matrim. cap. 100. nu. 7.*

4 Quando plures designati à parentibus, vel ab alijs curam infantis habentibus tangunt, omnes contrahere cognationē modo tangant simul, si verò tāgant successiuè solum primū, qui baptizatum suscipit, vel ad sūmum duos, si fuerint masculus, & fœmina, contrahere cognationē asserunt *Aegid. de Coninck d. q. 32. n. 39. Valer. Reginald. d. lib. 31. n. 152. Sanch. d. lib. 7. disp. 57. n. 14. Bonac. d. §. 2. n. 25.* vbi *n. 26.* dicūt quòd quādo plures designati sunt à parentibus, sed Parochus admittit vnū, & vnam tantum, cognatio contrahitur tātummodo ab ijs, qui fuerunt à Parocho admissi, & *nu. 27.* tenet cognationē contrahi à designatis à parentibus, non vero à cæteris, qui fuerunt admissi à Parocho, quando parentes designarūt tātummodo duos, sed Parochus plures admisit, & *nu. 28.* resoluit cognationem contrahi à designatis à parentibus, quamuis suscipiant puerum contra Parochi voluntatem, & *n. 30.* asserit eum, qui tangit baptizaum cū non sit designatus à parētibus, vel saltem à Parocho, quando Parochus potest designare, non contrahere cognationem si adsint alij designati à Parocho, vel à parentibus.

5 Si Parochus nō admittat designatum à parentibus baptizandi, & aliū casu in Ecclesiam ingredientem vocauerit, vt baptizatum puerum susciperet, ac tangeret, cum eo spirituale contrahi cognationem affirmat *Ludou. Beia respons. casuum Conscient. p. 2. casu 4. vers. alterū*, vbi à princip. illius casus probare intendit Parochū in hoc euētu peccare mortaliter.

6 Requiritur semper contactus, itaut eo deficiente compaternitas, non contrahatur, qui enim tātummodo assistit baptizato, vel confirmato, ipsumq; non tangit, vel tangit tantum extremitate digiti, non contrahi cognationem, eo quòd vere non dicitur tenere, vel suscipere, docent *Henriq. lib. 12. cap. 11. §. 3. Verall. decis. 164 p. 1. Valer. Reginald. d. lib. 31. n. 151. Sanch. d. lib. 7. disp. 56. n. 5. Bonacin. d. §. 2. n. 14. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. fin. casu 33. Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarræ lib. 4. tit. 15. l. 1. de Matrim. nu. 83. Ego ipse d. alleg. 30. nu. 47.*

7 *Ex datione verò aliorum Sacramentorum, &c.* Ergo non est cur accedere ad filiam Confessionis, sit circumstantia necessariò confitenda, vt tenent *Emman. Sa verbo Confessio nu. 26. & Petr. de Ledesma de Matrim. q. 56. art. 2. dub. vlt. col. antepen.* Verum hanc circumstantiam esse necessariò in Confessione detegenda tenent *Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 209. n. 1. Henriq. lib. 11. c. 11. nu. 1. Sanch. d. lib. 7. disp. 55. n. 3* vbi *nu. 5.* respondet ad hūc tex. quod licet huiusmodi cognatio in hoc casu non contraheretur, sufficeret tamen specialiter hoc prohiberi in reuerentiam Sacramenti.

IN LIBRVM QVINTVM Sexti Decretalium.

De Accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Confessus postquam aliquis est certa crimina coram Iudice inquirente, non potest se excusare dicendo, quòd non fuit diffamatus in illis, vel quòd Iudex non tradidit capitula super quibus erat inquirendus, sed condemnandus est.*

2 *Iudex potest procedere contra confessum proprium crimen.*

3 Con-

3 *Confessio sponte facta absque tormentis, vel tormentoru metu etiam nullis indicijs præcedentibus, vel non data indiciorum copia, probat.*

Cap. Postquam. I. *Bonif. VIII.*

1 POSTQVAM aliquis est confessus certa crimina corā Iudice inquirente non potest se excusare dicendo, quòd non fuit diffamatus in illis, vel quòd Iudex non tradidit capitula super quibus erat inquirendus, sed cōdemnabitur. Colligūt ex Ordin. *Arch. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration lib. 5. pag. 20. Alagona in compend. pag. 615.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 *Eadem crimina fuisti confessus, &c.*

Ergo potest Iudex procedere contra confessum propriū crimen, vt per *Sayr. in claui Re-*
3 *gia lib. 12. cap. 11. n. 15.* Nam confessio spontè facta absque tormentis, vel tormentorum metu, etiam nullis indicijs præcedentibus, vel non data indiciorum copia probat, & sufficit sine ratificatione ad condemnandum confitentem, vt per *Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 19. num. 62. pag. 290. Mascard. de probatio. concl. 353. num. 34.*

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio facta super veritate criminum omissa inquisitione infamiæ valet si reus præsens tacuit.*
2 *Inquisitio tunc valet, & tenet quando fit parte præsente, & non opponente de præcedenti infamia.*
3 *Præsens, & tacens in iudicialibus consentire censetur etiam in sibi præiudicialibus.*
4 *Inquisitio quando formatur ex Motu proprio Principis non ad postulationem partis, nullis præcedentibus indicijs firmari potest.*

Cap. Si is, cui II. & Vlt.

1 IVdex quando omissa inquisitione infamiæ inquirit de criminibus coram reo præsente, & tacente, non potest amplius impugnari processus ex eo, quòd prius non fuit quæsitū de infamia. Colligunt ex *Arbid. Gemin. Ioan. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 21. Alagon. in comp. pag. 615.*

2 *Te præsente, nec reclamante. &c.*

Notatur ad hoc quòd inquisitio tunc valet, & tenet quando fit parte præsente, & non opponente de præcedenti infamia, vt per *Duen. reg. 298. vers. limita primò.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd in iudicialibus præsens, & tacens cōsentire censetur etiā in sibi præiudicialibus, vt per *Tiraq. de iure mariti glos. 7. n. 37. D. Barbos. in l. diuortio* §. *ob donationes num. 14. ff. soluto matrim.*

4 In glos. [Fuerat] ibi *(quia si Papa proprio Motu, &c.)* Notatur ad hoc quòd quando inquisitio formatur ex Motu proprio Principis non ad postulationem partis, nullis præcedentibus indicijs, talis inquisitio formari potest, vt per *Duen. reg. 298. vers. limita septimo, Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 1. num. 42.*

De Hæreticis. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Clericum in quibuscunque Sacris Ordinibus constitutum propter crimen hæresis solus eius Episcopus degradare potest.*
2 *Decretum Conc. Trid. hac de re agēs, refertur.*
3 *Episcopi duodecim si degradebatur Episcopus, sex si Presbyter, tres si Diaconus, vel Subdiaconus olim in degradationibus à Canonibus requirebantur.*
4 *Episcopus proprius hodie solus per se ipsum potest ad actualem clerici in Sacris degradationem procedere.*
5 *Episcopus electus, & confirmatus ante consecrationem non potest clericum actualiter degradare.*
6 *Prælati Religiosorum non habent facultatem deponendi, uel degradandi suos subditos, nisi illis concessum sit per priuilegiū, vel consuetudinem à Romano Pont. toleratam.*

Cap. Quoniam. I. *Greg. IX.*

1 CLERICVS in Sacris quādo pro crimine hæresis est tradēdus brachio seculari, vel perpetuò murandus, sufficit solus eius Episcopus ad eum degradandum, conuocatis Abbatibus, & alijs Prælatis, & Religiosis, ac personis litteratis suæ Ecclesiæ si ita expedire iudicauerit. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arebid. Io. Andr. Gemin. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian.*

Viuian. in ration. lib. 5. pag. 84. Alagona in compend. pag. 648. remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hodie super hoc obseruabitur noua dispositio *Concil. Trid. sess. 13. de reformat. cap. 4.* in hæc verba. *Propterea statuit, & decreuit Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem contra clericū in Sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constitutum etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualē, atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus, et gradibus Ecclesiasticis in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero à* Canonibus *præscripto requiritur, etiam absque illis procedere liceat; adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus vsum Mitræ, & Baculi ex priuilegio Apost. habentibus, si in ciuitate, aut diœcesi reperiri, & commodè interesse possint, alioquin alijs personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac Iuris scientia commendabiles existant.* Hactenus Concil.

3 *Episcoporum numerus, &c.* Videlicet duodecim Episcopi si degradetur Episcopus, sex si degradetur Presbyter, tres si Diaconus, vel Subdiaconus, vt *ex cap. si quis tumidus, & c. Felix. 15. q. 7.* tradunt *Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 143. vers. non tamen, ad finem,* Mar. *Alter. de censur. tom. 2. disp. 2. cap. 7. à princip. Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum personali §. 10. num. 7. Piasec. in praxi Episcop. p. 2. c. 4. n. 93. in fine, Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 110. num. 22.*

4 *Suus solus possit Episcopus degradare.* Notatur ad hoc quòd solus proprius Episcopus per seipsum potest ad actualem clerici in Sacris degradationem procedere, vt per *Spin. in speculo testam. glos. 12. rub. n. 47. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 5. Soar. de censur. disp. 30. sect. 1. nu. 19. Auila eod. tract. p. 3. disp. 5. dub. 1. conclus. 3. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 20. nu. 18. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. p. 1. cap. 4. n. 47. & 48. Aldrete de relig. disciplina tuenda lib. 1. cap. 3. nu. 18. Piasec. d. c. 4. n. 93. in fine, Bellet. d. § 10. nu. 7. Seraphin. de Freitas in addit. ad tract. de solicitantibus mulieres in Confessione Illustrissimi* D. *mei Roderici à Cunha q. 24. nu. 107. Ego ipse d. alleg. 110. num. 23.* obseruantes Vicarium generalem proprij Episcopi posse contra clericum in Sacris etiam Presbyteratus Ordinem insignitum ad illius condemnationem, & verbalem depositionem procedere ex noua Concilij Trid. decisione citato loco.

5 Episcopus electus, & confirmatus ante cōsecrationem non potest Clericum actualiter degradare, quia huiusmodi degradatio videtur quidam actus Ordinis dependens ab ipsa consecratione, potest tamen verbaliter deponere etiam in ordine ad actualem degradationem, quia est actus solius iurisdictionis, non Ordinis, vt resoluit *Mar. Alter. d. tom. 2. disp. 2. c. 7. vers. quærunt Doctores,* quem refero *Ego ipse d. alleg. 110. num. 24.*

6 Prælati verò Religiosorum non habent facultatem deponendi, vel degradādi suos subditos, nisi illis concessum sit per priuilegium, vel consuetudinem à Romano Pont. toleratā, vt tenent *Sayr. d. c. 20. n. 28. Auil. d. disp. 5. dub. 4. Bonacin. de censur. disp. 4. puncto vnic. nu. 8. Ego ipse d. alleg. 110. num. 25.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora, locus vero priuatur sepultura.*

2 *Sepelientes hæreticorum credentes, receptatores, defensores, vel fautores puniuntur pœna, qua punirentur sepelientes ipsos hæreticos.*

3 *Credentes, & receptatores hæreticorum qui dicantur, remissiuè.*

4 *Ignorans quem esse hæreticum si quis illum sepelierit, non incurrit excommunicationē.*

5 *Sepulturam Ecclesiasticam dantes hæreticis, eorumque credentibus, receptatoribus, defensoribus, vel fautoribus, excommunicati sunt.*

6 *Hæreticum si quis sepelire curauerit non ex causa hæresis, sed ne illius cadauer putredine aerem corrumpat, vel ob amicitiam, aut consanguinitatem nullam excommunicationem incurrit.*

7 *Verba,* excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, *inducunt* Canonem *latæ sententiæ.*

8 *Sepelientes hæreticos, eorumq; credentes, &c. ab excommunicatione, quam incurrunt, non absoluuntur, nisi sepultorum ossa exhumauerint, quando possent ab aliorum ossibus discerni, vt num. 12.*

9 *Hæreticum si plures sepeliuerint, & vnus tantum*

tantum ex illis, aut alius extraneus illius ossa extumulauerit, omnes absolui possunt.
10 Sepultura, in qua hæreticus sepultus fuit, perpetuò aliorum sepultura carere debet.
11 Industria personæ electa censetur vbi proprijs manibus aliquid fieri iubetur.
13 Laici, qui publicè, vel secretè disputant de Fide Catholica, sunt excommunicati, & num. 14.
15 Clericus quamuis indoctus si de rebus Fidei disputet, licet peccet mortaliter, nullam tamen incurrit excommunicationem.
16 Disputare in scholis ad acuenda ingenia bene possunt laici absque incursu excommunicationis.
17 Laicis interdictum est de Fide disputare, etiam quod sint persona docta, & litterata, nisi in casu magnæ necessitatis.
18 Excommunicatio, quam incurrunt laici disputantes de Fide Catholica non imponitur ipso iure, sed opus est citatione, monitione, & sententia.
19 Hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, promotio, nec non filiorum suorum vsque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica non valet.
20 Filij hæreticorum propter suorum parentum hæresim sunt inhabiles ad omnia officia, & beneficia ecclesiastica obtinenda.
21 Filij nati ante hæresim patris an inhabiles sint ad beneficia obtinenda, remissiuè.
22 Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet.
23 Filij hæreticorum sunt inhabiles ad pensiones acquirendas, & obtentis priuantur.
24 Verbum, beneficium, accipitur largo sumpto vocabulo in materia hæresis.
25 Incapaces beneficiorum sunt etiam incapaces pensionis.
26 Beneficium aliquod qui ad preces alicuius hæretici adeptus fuerit, priuatur acquisito, & si illud scienter recipit, fit inhabilis ad alia, & num. 27.
28 Emancipatio filiorum, quorum parentes deteguntur fuisse hæretici ante emancipationem, est nulla.
29 Filij eximuntur à patria potestate propter hæresim paternam, & efficiuntur sui Iuris.
30 Filij vt fiant sui iuris propter hæresim paternam non requiritur sententia declaratoria.

Cap. Quicunq; II. *Alex. IV.*

1 Sepulturæ ecclesiasticę qui scienter præsumpserit dare hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores, est excommunicatus donec satisfecerit idoneè, nec meretur absolutionem nisi proprijs manibus publicè extumulet, & proijciat huiusmodi corpora damnatorum, & ille locus debet carere perpetuò sepultura. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abbas, Archidiac. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 84. Alagon. in compend. pag. 649.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Hæreticos, credẽtes, receptatores, &c.* Ego pari pœna puniuntur sepelientes hęreticorum credentes, receptatores, defensores vel fautores, qua puniuntur sepelientes ipsos hæreticos, vt resoluit *Farinac. de hæresi*
3 *quæst. 182. num. 50.* Qui autem dicantur credentes dixi in *collect. ad cap. excommunicamus 13. num. 20. cum seqq. hoc tit. in Decretalibus*, vbi *num. 33. cum sequentib.* de fautoribus. Et qui dicantur receptatores, vide citatos per me ad *cap. sicut 8. n. 3. & 4. eod. tit.*

4 *Scienter præsumpserint, &c.* Ergo secus si ignorantes quem esse hęreticum sepelierint, vt per *Nauar. cons. 11. de hæret. Vgolin. in tract. de censuris Pontifici reseruatis in glos. fautores, in princip. num. 18.* vbi loquitur ad effectum non incurrendi excommunicationem Bullæ in Cœna Domini, refert, & sequitur *Farin. de hæresi q. 92. num. 51.*

5 *Excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere.* Notatur ad hoc quòd excommunicati sunt dantes sepulturam ecclesiasticam hæreticis, eorumque credentibus, receptatoribus, defensoribus, vel fautoribus, vt per *Alphons. de Castro de iusta hæreticorum punit. cap. 18. vers. at cum nullus possit, Sil. uest. in sum. verbo hæreticus* §. 1. *num. 14. vers. decimatertia, & num. 16. vers. clerici quoque, Vmbert. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo clericus num. 8. & in verbo pœna num. 9. Carrer. in praxi tit. de hæretic. §. nunc de pœnis num. 6. fol. 277.* Paul. Griland. *de hęret. quæst. 9. num. 2. Ioan. Roias sing. 181. Simanch. de Cathol. instit. tit. 18. à num. 7. & in enchirid. tit. 62. num. 2. cum seqq. Perez l. 3. vers. est pręterea alia pœna tit. 4. lib. 8. Ordinam. pag. 93.*

pag.93. Eymer. in direct. Inquisit. par.3.q.40. & ibi Penia commento 89. fol. mihi 611. col.2. & commento 102. vers. sed alterum iam caput, *Spin. in speculo testament. glos. 2. princ. num. 17. Henriq. in sum. lib.13. cap. 11. §. 3. Azor. instit. moral. par.1. lib. 8. q. 8. vers. sexta*, *Decian. in tractat. crimin. lib. 5. cap. 41. num. 6. Cened. ad* Sextum *collect. 16. num. 1*, Filliuc. *tract. 14. num. 3. vers. vndecima*, *Iul. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 30.* Farin. *de hæresi q. 92. §. 3. num. 45.* San*ctarel. in simili tract. cap. 28. num. 12. cum seqq.* quorum plures refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 214. secundum Lugdunen. impress.* Limitatur tamen in eo, qui hereticum sepelire curauit, non ex causa heresis, vel fauore heresis, sed ne illius cadauer putredine aerem corrumpat, vel ob amicitiam, aut consanguinitatem, vt ex alijs aduertit *Farin. d. q. 92. nu. 50.*

7 Et quod verba precitata huius text. inducunt canonem latæ sententie, resoluunt *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 149. C. de reuocandis donat. & Perez tit. 4. lib. 8. Ordinam. pag. 95. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 21.*

8 *Nec absolutionis beneficium, &c.* Notatur ad hoc quòd sepelientes hæreticos, eorumque credentes, &c. ab excommunicatione, quam incurrunt, non absoluuntur, nisi sepultorum ossa exhumauerint, vt tenent in presenti *Archid. num. 7. ad med. & num. 8. & 9. & Franch. num. 3. Penia in direct. Inquisit. par. 3. quæst. 40. comment. 86. vers. quod si quandoque de facto*, Decian. *d. lib. 5. cap. 41. num. 6.* Farin. *d. quæst. 92. §. 3. num. 41. vbi num. 43. post* Geminian. *num. 15. &* *Franch. num. 3. in præsenti*, subdit quod si
9 plures fuerint, qui hereticum sepeliuerint, & vnus tantum illius ossa extumulauit, vel eadem ossa fuerint ab aliquo alio extraneo extumulata, omnes absoluuntur.

10 *Et locus ille perpetuò careat sepultura.* Notatur ad hoc quòd sepultura, in qua hereticus sepultus fuit, perpetuò aliorum sepultura carere debet, vt per *Archid. hic num. 9. in verbo locus, & verbo perpetua, & verbo careat*, *Geminian. num. 3. vers. nota quod quando, & Franch. ante num. 1. vers. locus vero, Roias sing. 102. Decian. dicto lib. 5. cap. 41 num. 6. Farinac. dicta quest. 92. §. 3. num. 41.*

11 In glos. [Proprijs manibus] ibi (*nota casum, &c.*) Ergo censetur electa industria personæ vbi proprijs manibus aliquid fieri iubetur. Vide *Perez tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. 96. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 21. num. 7.*

12 In glos. [Extumulent] ibi (*hoc verum intelligo quando ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni, alias secus*) Ita *Franc. Penia in direct. Inquisit. part. 3. quæst. 40. comment. 89. vers. quod si quandoque, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 25. §. 2. lit. H. Farinac. dicta quæst. 92. §. 3. num. 42.*

§. *Inhibemus.*

13 Laici, qui publicè, vel secretè disputant de Fide Catholica sunt excommunicati. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

14 Hanc eadem conclus. ex hoc §. desumunt *Siluest. in sum. verbo disputare num. 1. Vmbert. Locat. in iudic. Inquis. in verbo disputare num. 1. & 2. & in verbo laicus num. 4. & 6. Alphons. de* Castro *de iusta hæreticorum punit. lib. 1. cap. 19. Albertin. de agnoscendis assert.* Cathol. *q. 13. num. 4. Simanch. de catholicis instit. tit. 20. num. 1. cum seqq. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordinam. pag. 97. col. 1. vers. quo fit quod etiam, & pag. 114. vers. quæritur etiam octauo, Bannes 2. 2. q. 100. art. 7.* Penia *in director. Inquisitor. par. 1. q. 10. commento 25. vers. laicis etiam, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 32. §. 5. lit.* N. *Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 18. vers. 46. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Cened. ad Sextum collect. 20. num. 1. Farin. de hæresi q. 78. §. 5. num. 111. cum seqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 6. num. 3.* vbi *num. 6.* subdit procedere in vere laico, secus in clerico prime Tonsure, *Sanctarel. de hæresi cap. 8. num. 5.*

15 *Laicæ personæ.* Ergo nō includitur clericus quamuis indoctus, si de rebus Fidei disputet contra prohibitionem factam in hoc tex. peccabit tamen contra legem naturalem exponendo se periculo errandi in multis, ita *Becan. de Fide cap. 15. disp. 7. num. 7. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Sanch. d. cap. 6. num.* 8. *Sanctarel. d. cap. 8. dub. 2. num. 8. in princ.*

16 *Disputare.* Intellige de disputatione formali, que fit ad Fidei veritatem persuadendam, & non de disputatione materiali, que suscipitur in scholis ad acuenda ingenia, vt per *Petr. de Ledesm. in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 9. conclus. 13.*

Valent.

Valent. 2. 2. disp. 1. q. 10. puncto 4. concl. 2. Soar. de Fide disp. 20. sect. 1. in princ. Sanctarel. dicto cap. 8. dub. 2. num. 9.

17 In glos. [Laicæ] ibi (*& doctor Decretorum, &c.*) Notatur ad hoc quòd laicis interdictum est de Fide disputare etiam quòd sint personæ doctę, & litteratæ, vt per *Gemin. hic nu. 1. vers. glos. & n. 3. ac Franch. n. 1. Albertin. d. q. 13. num. 12. Valent. 2. 2. disp. 1. q. 10. puncto 4. post 2. conclus. Penia d. q. 10. commento 25. lit. I. vers. laicis autem, cum seqq. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1. Farin. d. q. 178. nu. 112. Sanctarel. d. cap. 8. nu. 6. Sanch. d. lib. 2. cap. 6. num. 5. & num. 7.* declarat nisi in casu magnæ necessitatis, vel vtilitatis, veluti quando in aliquo loco adesset aliquis hæreticus, qui fideles peruerteret, nec ibi adessent ecclesiastici docti, qui Fidei partes susciperēt, tunc enim laico docto non solum non est prohibitū disputare cum illo hæretico, sed etiam tenerur, vt proximorum spirituali saluti consuleret, quod etiam tradunt *Turrian. in tractat. de Fide quast. 10. art. 7. disp. 50. Becan. eodem tractat. cap. 15. q. 7. num. 6. Soar. etiam tract. de Fide disp. 20. sect. 1. num. 11. Sanctarel. d. cap. 8. num. 7.*

18 In glos. [Innodetur] ibi (*est igitur benignius vt intelligamus, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio, quam incurrunt laici disputantes de Fide Catholica, non imponitur ipso iure, sed opus est citatione, monitione, & sententia, vt per *Nauar. consi. 25. nu. 1. sub hoc tit. Azor. d. cap. 26. q. 1. in fine vers. postremò quares, Tiraquel. in l. si vnquam, verbo reuertatur num. 246. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. 98. col. 1. post med. Sanch. d. cap. 6. nu. 3. Farinac. d. q. 178. nu. 120. Becan. d. q. 7. nu. 7. Sanctarel. d. cap. 8. sub num. 8.*

§. *Heretici.*

19 Hæretici, credentes, receptatores, defensores, fautores eorum, & ipsorum filij vsque ad secundam generationem non possunt admitti ad aliquod beneficium ecclesiasticum, vel officium publicum, si secus fiat, factum est irritum, & inane. Colligunt *Doctores in princip. text. citati.*

20 *Ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium, &c.* Notatur hic text. ad hoc quòd filij hęreticorum propter suorum parentum hæresim sunt inhabiles ad omnia officia, & beneficia ecclesiastica obtinenda, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 8. à num. 2. Castr. de iusta haret. punit. lib. 2. cap. 10. Simaneh. de Cathol. instit. tit. 9. & 29. Roias de haret. par. 2. assert. 42. à num. 336. & sing. 66. Hoted. de incompatibil. benefic. par. 1. cap. 23. à num. 97. & cap. 24. num. 6. Penia in addit. ad direct. Inquisit. par. 3. commento 63. vers. in hac breui quæstiuncula, Farin. de haresi q. 191. num. 48. & fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 348. Garc. de benefic. par. 11. cap. 10. num. 72. Cened. ad Sextum collect. 28. num. 11. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 22. num. 21. Ricciul. de iure personarum lib. 5. cap. 29. nu. 2. & cap. 20. num. 6. Sanctarel. de haresi cap. 34. dub. 2. num. 12. cum seqq. Sanch. in pręcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 27. nu. 2. & cap. 28. nu. 4. cum sequentibus.*

21 Vtrum autem sub pœnis in hoc text. contentis comprehendantur tantum filij nati antequam patres in hęresim laberētur, an etiam filij postea nascituri? dixi ad *glos. verbo quia lapsi in cap. statutum il 2. inf. hoc eod. tit.*

22 *Decernimus irritum, & inane.*

Notatur ad hoc quod lex in qua ponuntur verba per quę redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quę in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

23 In glos. [Beneficium] ibi (*large sumitur, &c.*) Ergo sicut filij, & nepotes hęreticorum sunt inhabiles ad beneficia in posterum obtinenda, & priuantur obtentis, sic etiam sunt inhabiles ad pensiones acquirendas, & obtentis priuantur, vt per *Sanch. in pracepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. nu. 35. & 36. Farin. de haresi q. 191. §. 2. num. 9. Sanctarel. in simili tractat. cap. 34. dub. 2. num. 15. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 10. §. 1.*
24 *num. 74.* quia in materia hæresis verbum *beneficium*, accipitur largo sumpto vocabulo, vt docent *Ricciul. de iure personarum*
25 *lib. 5. cap. 19. num. 7.* tum quia incapaces beneficiorum, sunt etiam incapaces pensionis *Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 44. num. 9. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo irregularitas §. 8. & verbo pensio §. 6. Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 5. num. 121.*

§. *Ad hac.*

26 Ecclesiasticus, qui ad preces alicuius hæretici aliquod beneficium ececlesiasticum adeptus est, priuatus acquisito, & si illud scien-

scienter recipit fit inhabilis ad alia, vel similia beneficia. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

27 Hanc eandem conclus. firmat *Azor. instit moral. par. 1. lib. 8. cap. 13. q. 8. vers. octaua, pœna, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. nu. 68, Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 57. num. 230.*

§ *Illorum*.

28 Emancipatio filiorum, quorum parentes deteguntur fuisse hæretici ante emancipationem, est nulla, quia statim ac pater est hæreticus, filij sunt sui iuris, nec indigent emancipatione. Colligunt *Doctores in princip. tex. cit.*

29 *Filij esse in parentum hæreticorum desierint potestate.* Notatur adhoc quòd propter hæresim paternam filij eximuntur à patria potestate, & sui iuris fiunt, vt per *Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 9. vers. ab hac regula, & disp. 229. vers. tertius modus, Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 9. num. 30. & lib. 9. cap. 7. nu. 7. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 3. dub. 5. num. 23. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 2. cap. 22. q. 6. Rebell. de obligat. Iustitia par. 1. lib. 1. q. 7. sect. 2. num. 23. Sanch. in præcepta* Decalogi *lib. 2. cap. 16. num. 18. & cap. 24. à num. 5. Sanctarel. de hæresi cap. 37. nu. 9.* quorum plures citaui in *collect. ad cap. vlt. nu. 3. hoc tit. in Decretalib.* vbi *num. 5.* post multos à me relatos resoluo mancipia Christiana ob dominorum hæresim libertatem consequi.

30 In glos. [Desierint] ibi (*etiam antequam per Ecclesiam fuerit declaratum, &c.*) Notatur ad hoc quod vt filij fiant sui iuris propter hæresim paternam non requiritur sententia declaratoria, vt per *Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 44. num. 28. vers. & nota, Azor. d. par. 2. lib. 2. cap. 22. q. 6, Less. de Iustitia lib. 2. cap. 3. dub. 5. num. 23. in fine, Molin. de Iustit. tom 1. disp. 9. vers. ab hac regula, & disp. 229. ver. tertius modus, Sayr. in claui Regia lib. 9. cap. 7. num. 7. Sanch. dicto lib. 2. cap. 24. num. 9. Farin. de hæresi q. 197. num. 29.*

Cap. Filij. III.

1 Filij, vel hæredes illorum, qui dum in lecto decumbunt, vocant hæreticos, vt ab ipsis consolentur, nō admittuntur ad probandum quòd tunc eorum parentes iam defuncti non erant sanæ mentis quando petierunt illam consolationem, si dum viuebāt erant diffamati de hæresi, vel suspecti, vel legitimè cōstiterit, quòd quando petierunt hæreticos erāt sanæ mentis. Si vero secus fuerit admittuntur ad probandum præmissa, non tamen per vxores, filios, familiares, vel aliquos ex suis, sed per alios testes fide dignos specialiter Fidei zelatores. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 86. Alagon. in compend. pag. 649.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam.* Ergo nō est sanæ mentis, qui non habet memoriam ordinatam, vt per *Xuar. allegat. 1. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Relapsi in hæresim sunt tradendi Curiæ seculari licet pœniteat eos, & ad Fidem redeant, non tamen deneganter ei Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, & num. 2.*

3 *Relapsis indulgentia concessa non proficit nisi quoad pœnam spiritualem, secus quoad temporalem.*

4 *Receptus ad gremium Ecclesiæ dicitur receptus ad pœnitentiam, receptus verò ad perceptionem Sacramentorum dicitur receptus ad misericordiam.*

5 *Relapsis si postea pœniteant Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ denegāda nō sunt.*

6 *Absolutio data relapso in foro pœnitentiæ proficit ad remissionem peccati tantum.*

Cap. Super eo. IV.

1 Relapsi, ideſt qui abiurarunt errorem, vel se purgarunt in examinatione proprij Antistitis, & iterum reincidunt in abiuratam hæresim sine audientia seculari iudicio relinqui debent, etiamsi conuertātur, quia tamen Ecclesia non claudit suum gremium redeunti, non debet illis petita Sacramēta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ denegari, Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 87. Alagon in compend. pag. 649.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Cou. lib. 2. var. cap. 1. num. 11. Gam. in tract. de Sacrament. præstandis vltimo supplicio damnatis q. 1. n. 9.* Relapsi autem qui dicantur dixi in *collect. ad c. ad*

c. ad abolendā 9. n. 15. cū seqq. hoc tit. in Decret.

3 *Nos itaq; inquisitioni &c.* Notatur ad hoc quòd indulgentia erga relapsum non proficit nisi quoad pœnam spiritualem, secus quoad temporalem, vt per *Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 56. nu. 7. Ludou. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 5. q. 9. nu. 159. Azor. instit. moral p. 1. lib. 8. cap. 14. q. 7. vers. obijcitur*; vnde benè *Farin. de hæresi q. 93. §. 2. n. 35. ad fi-*
4 *nē*, tradit quod is, qui recipitur ad gremium Ecclesiæ, dicitur recipi ad pœnitentiam, qui verò recipitur ad perceptionem Sacramentorum dicitur recipi ad misericordiam, prout eum refert *Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 5. cap. 30. n. 37.*

5 *Si tamen postea poeniteant, &c.* Notatur ad hoc, quòd relapsis si postea pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, Sacramēta Pœnitentiæ & Eucharistiæ deneganda non sunt, vt per *Siluest. in sum. verbo hæreticus 1. nu. 14. & 17. Squillacen. in tract. de Fide Cathol. cap. 27. n. 4. Sanctarel. de hæresi cap. 42. dub. vnic. n. 17. in fine.*
6 In glos. [Deneganda] ibi (*intelligitur in salute animæ*) Notatur ad hoc quòd absolutio data relapso in foro Pœnitentiæ proficit ad remissionem peccati in foro interiori, quæ nihil suffragatur, in foro iudiciali, vt per *Thom. Triuisan. decis. 36. nu. 16. & 17. par. 2. Ricciul. d. cap. 30. nu. 36.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati participes, & socij criminis admittuntur in testes contra hæreticos si sciuntur verisimiliter veritatem deponere, & num. 2.*
3 *Excōmunicatus produci valet in testem aduersus hæreticum, qui aliàs non est idoneus testis.*
4 *Socij, & participes criminis possunt esse testes aduersus hæreticos, defensores, receptatores, & cæteros suspectos de Fide.*
5 *Testes alterius hæresim testificātes si sunt criminosi & infames etiam concurrentibus adminiculis duo non sufficiunt.*
6 *Testes singulares in crimine hæresis an plenā faciant probationem, ostenditur, & nu. 7.*
8 *Testes inhabiles in crimine hæresis tunc demum admittuntur quando proceditur per viam inquisitionis, secus per viam accusationis.*
9 *Lex exorbitans non est extendenda ex identitate rationis.*
10 *Statutum non extendēdum ex simili ratione.*

Cap. In Fidei fauorem. V.

1 Excommunicati, participes, & socij criminis admittuntur ad testificandum contra hæreticos, credētes, fautores, receptatores, & defensores, si ex coniecturis verisimilibus, ex numero, & qualitate personarum, & ex alijs circumstantijs præsumantur non dicere falsa. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioann. Andr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 88. Alagon. in compend. pag. 650.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*
2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Zanchin. in tract. de hæret. cap. 13. à n. 1. Carrer. eod tract. n. 104 & 118. Simanch. de Cathol. instit. tit. 64. num. 79. & 80. Eymer. in direct. Inquis. p. 3. q. 65. & q. 66. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 35. à princip.* plures, quos refert *Farinac. de hæresi q. 166. num. 67. cum multis seqq. Sanctarel. in simili tract. cap. 38. dub. vnic. à num. 6.*

3 *Excommunicati.* Notatur ad hoc quòd excōmunicatus produci potest in testem aduersus hæreticum, qui aliàs non est idoneus testis, vt per *Felin. in cap. veniens il 2. nu. 4. de testib. Philip. Port. lib. 4. com. opin. concl. 16. Roias sing. 58. Mascard. de probation. concl. 705. nu. 14. Cened. ad Sextum collect. 23. num. 2. Scacc. de iudic. caus. ciuil. crimin. cap. 82. num. 1. Farin. in praxi crimin. par. 2. q. 56. num. 273.*

4 *Et participes, vel socij criminis, etc.* Notatur ad hoc quòd possunt esse testes socij, & participes criminis aduersus hæreticos, defensores, receptatores, & cæteros omnes suspectos de Fide, vt per *Repert. Inquisit. verbo testis vers. circa prædicta, Nau. in man. cap. 18. num. 58. Corras. lib. 5. miscel. cap. 20. Boss. in praxi tit. de hæretic. à num. 2. Ioan. Roias de hæretic. par. 2. assert. 7. à num. 153. & sing. 84. 189. & 192. Simanch. de Catholic. institut. cap. 64. à num. 36. & in enchirid. cap. 35. à num. 17. & in tractat. contra Zanchin. cap. 2. Palat. Rube. in allegat. de hæresi §. 15. Tiraq. de pœnis temper. causa 49. num. 24. & seq. Villadieg. de hæret. q. 13. Gig. de crimine lesæ maiest. lib. 2. q. 5. vers. tertio fallit, Menoch. de arbitr. casu 474. num. 28.*

Spin. in speculo testament. part. 12. rub. num. 35. & glos. 7. in princ. nu. 23. Mascard. de probation. concl. 857. & concl. 1311. num. 22. Cened. *d. collect. 23. nu. 1. Ludou. à Paramo de origene Inquisit. lib. 3. q. 6. num. 97. cum seqq. Sanctar. de hæresi cap. 38. dub. vnic. num. 8. cum seqq.*

5 *Et ex numero testium, &c.* Notatur ad hoc quòd testes alterius hæresim testificantes si sunt criminosi, & infames etiam concurrentibus adminiculis duo nõ sufficiunt, vt per *Azeued. l. 1. num. 109. tit. 3. lib.* 8. *nouæ Recop.* Tres enim testes requiruntur ad probandum quem esse hæreticum, vt docent *Azeued. d. l. 1. num. 108. cùm seqq. Menoch. consil. 149. nu. 12. & 13.*

6 Vtrum autem testes singulares in crimine hęresis plenam faciant probationem? quæstio est dubia, cuius pars affirmatiua suadetur ex eo quia in hoc crimine hæreticę prauitatis per hunc tex. probationes minus legitimæ requiruntur, tum quia maius præiudicium reperitur adhibere plenam fidem personis inhabilibus, & reprobatis per leges, vt sunt excommunicati, & socij criminis, quàm personis, qui singulariter deponunt, tum quia crimen hæreticæ prauitatis cum singularibus personis committi solet, & ita occultè, vt de illo cõstare commodè non possit, tum denique quia omnes hæreses in sua substantia conueniunt, eo quòd omnes ipsa Catholica Fide impugnátur, vnde licet de diuersis testes singulares deponant, in fine tamen rei de qua agitur, censentur conuenire; & ideo hanc sententiam tenent *Iacob. Butrig. in l. Arriani C. de haret. Guid. Papæ q. 44. Boer. decis. 23. nu. 44. Franc. Curt. in tract. de testib. concl. 37. à nu. 77. Viui. commun. opin. verbo Testes singulares*, *Caccialup. in repet. l. admonendi à num. 84. vbi Ias. n. 256. Hippol. cons. 1. n. 41. 46. & 58. & cons. 39. num. 22. ad fin. Anton. Gom. vari. tom. 3. cap. 12 num. 12. Albertin. de agnoscend. assert. cap. 1. q. 16. num. 51. Monticel. in rub. testes in crimine hęresis vers. 1. cum seqq. Lanchin. in tract. de haretic. cap. 16. num. 6. Mench. de success. creat. lib. 2. §. 4. num. 45.* plures refert *Farin. in praxi crimin. part. 2. q. 64. num. 201.*

7 Contrariam tamen sententiam affirmatiuã (quæ attento rigore Iuris verior videtur) sequuntur *Nell. de testib. num. 213. vers. ad probandum certũ crimen hæresis*, Palat. *in allegat. hæresis §. 12. Simanch. in tract. de haret. tit. 64 rub. de testib. à num. 69. Brun. eod. tract. lib. 4. c. 9. Roias p. 2. assert. 6. nu. 134. cum seqq. & sing. 204. num. 2. Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 72 num. 1. vbi Penia commento 121. col. 1. vers. primũ est,* Mascard. *de probat. concl. 856. Menoch. cons. 82. num. 139. & cons. 149. num. 17. & 44. Delri. disquis. magic. lib. 5. q. 9. & 10. col. mihi 448. cum seqq. Sayr. in claui Regia lib. 12. c. 21. num. 16. Ludou.* Miranda *de ordine iudic. q. 23. art. 4. concl. vnica in fine, Ceuall. commun. contra commun. q. 721. Morl. in emporio Iuris p. 1. tit. 11. in prælud. num. 51. Ignat. del Villar. in sylua respons. lib. 1. resp. 9. num. 38. cum seqq. & num. 40.* ampliat etiamsi cum testibus singularibus concurrat fama publica, *Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 30. dub. 4. num. 33. Sanctarel. de hęresi cap. 39. dub. 1. nu. 4.*

8 In glos. [Inquisitionis] ibi *(Quid si non procedat per modum inquisitionis, sed accusationis, &c.)* Notatur ad hoc quòd in crimine hæresis tunc demum Inhabiles testes admittuntur quando proceditur per viam inquisitionis, secus per viam accusationis, vt per *Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 62. nu. 86.*

9 In ead. glos. ibi (*contrarium credo, &c.*)
Notatur ad hoc quòd lex exorbitans non est
extendenda ex identitate rationis, vt per *Ti-
raq. in tract. cessante causa p. 1. n. 162. & de pri-*
10 *priuil. piæ causæ priuileg. 160.* Et statutum
non est extendendum ex simili ratione, vt per
Tiraq. de iure mariti glos. 2. num. 22.

Cap. Præsidentes. VI.

1 Officiales alicuius Regni, Prouinciæ, vel loci, licet sint excommunicati, & de facto tantùm, & non de Iure habeant iurisdictionem, possunt tamen, & debent licite requisiti ab Ordinarijs, vel Inquisitoribus, vel delegatis contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores, exercere iustitiam, & suum officium, quando sine periculo moræ vel negotij ad superiores legitimos recurri nõ potest. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gem. Io. And. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 88. Alagon. in compendio pag. 650.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Palat. in repet. cap. per vestras, de donation. inter virum, & vxorem notab. 2. §. 1. num. 22.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hæreticus, & num. 2.*

Annus

3 Annus de quo in hoc tex. debet esse continuus.

4 Perseuerantia per annum in excommunicatione ad hoc, vt suspectus quis de hæresi habeatur, debet esse cum animi pertinacia, quæ includat contemptum Clauium.

5 Pœna corporalis imponenda non est quando ex præsumptione solum proceditur ad condemnationem.

6 Contumax in excommunicatione per annum insordescens suspectus habetur de hæresi, beneficijsq; priuatur, vbi esset excommunicatus pro crimine.

7 Contumax iudicio Ecclesiæ habetur tanquam conuictus, & verè pertinax velut hæreticus.

Cap. Cum contumacia. VII.

1 SVspectus de hæresi vocatus ab Inquisitoribus, vt de Fide respondeat, & ob id quòd fuit contumax non parendo, vel se absentando, excommunicatur, si per annum talem excommunicationem pertinaci sustinuerit animo, ex tunc condemnatur tanquam hęreticus. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monacb. Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 89. Alagon. in compend. pag. 650.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Clar. in §. hæresis nu. 21. vers. hac autem conclusio*, *Simancb. de* Cathol. *tit. 2. num. 9. & tit. 24. num. 2. Menocb. de arbitr. casu 374. num. 10. Bursat. cons. 7. num. 23. Sigismund.* Scacc. *de iudic. cap. 98. num. 4. & 6. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 20. vers. illud tamen, & num. 24. & cap. 38. num. 8. & cap. 48. num. 43. Ludou. à* Paramo *de origine* S. *Inquisit. lib. 3. q. 4. num. 21. & 22. Farin. de hæresi q. 192. num. 14. cum. seqq.* Roias *sing. 2. num. 4. & 5. & sing. 60. num. 3. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 10. num. 11. Cened. pract. lib. 1. q. 15. Sanctarel. de hæresi cap. 4. num. 5. Menocb. de arbitrar. casu* 416. & plures per me citati in *collect. ad cap. excommunicamus 13. num. 10. cum seqq. hoc tit. in* Decretalib. vbi latè à *nu. 11.* teneo quod ille, qui ex alio delicto præter hæresim fuit excommunicatus, & in excommunicatione illa permansit per annum non est habendus tanquam hæreticus, sed solum vt suspectus de hæresi, & à *num. 13.* quę requirantur ad hoc, vt quis dicatur insordescens in excommunicatione ad effectum vt suspectus habeatur de hæresi, priueturq; beneficijs.

3 *Per annum.* Significat annum debere esse continuum, vt docent in præsenti *Gemin. num. 9. & Francb. num. 2. Seraphin. decis. 1285. num. 4. cum seqq. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 8. num. 5. Sanctarel. de hæresi cap. 4. num. 6. in fin. Sayr. de censuris lib. 2. cap. 10. num. 5.*

4 *Animo sustineat pertinaci.* Ergo perseuerātia per annum in excommunicatione ad hoc vt suspectus quis de hęresi habeatur, debet esse cum animi pertinacia, quæ includat contemptum Clauium, ita *Rot. decis. 196. nu. 5.* apud *Farin. tom. 2. consil. & decis. 838. num. 1. apud eundem in 1. collect. nouissimarum, alias part. 4. diuers. & decis. 132. num. 7. apud eundem part. 1. recent.*

5 In glos. [Vehementer] Notatur ad hoc quòd non est imponenda pœna corporalis quando ex præsumptione solum proceditur ad condemnationem, vt per *Tiraq. de pœnis temper. causa 27. nu. 10.* vbi intelligit de præsumptione hominis, & non de præsumptione legis.

6 In glos. [Hæreticus] ibi *(sic & in alijs criminibus, &c.)* Notatur ad hoc quòd contumax in excommunicatione per annum insordecens suspectus habetur de hęresi, beneficijsq; priuatur quandocunque esset excommunicatus pro crimine, secus si pro causa ciuili, vt per *Duen. reg. 153. vers. quarto amplia*, Cou. *in cap. alma par. 1. §. 7. num. 10. vers. tertio, Menocb. de arbitr. casu 416. num. 6. Farin. fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 289. Sayr. dicto cap. 10. num. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 101. cum seqq.*

7 In ead. glos. in addit. ibi *(licet habeatur pro conuicto, &c.)* Notatur ad hoc quòd iudicio Ecclesiæ habetur contumax tanquam conuictus, & verè pertinax velut hæreticus, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 27. num. 19.*

SVMMARIVM.

1 Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem si iteratò labitur, licet non fuisset probatum plenè, relapsus dicitur, secus si leuis erat præsumptio.

2 Relapsus hęreticus dicitur is, qui de vehementi suspicione hæresis abiurauit, etiamsi de primo lapsu per plenas probationes non fuerit conuictus si post abiurationem de vehementi in hæresim incidat.

3 Re-

3 *Relapsus haereticus probatur ex eo, quòd post haeresim abiuratam in eandem incidisse conuictus est.*

4 *Suspicio etiam vehemens non sufficit ad condemnandum de haeresi.*

5 *Relapsus non est ille, qui primò de leui abiurauit, quamuis post huiusmodi abiurationem de haeresi fuerit conuictus.*

6 *Culpabilis in vno articulo haeresis, generaliter postea abiurando, relapsus dicitur si committit etiam in alium articulum separatum, & num.7.*

8 *Abiurans primò non simpliciter, aut generaliter, sed vnam tantum haeresis speciem, non habetur pro relapso si in diuersam speciem haeresis inciderit.*

9 *Debitorum liberatio facta pro sorte extenditur ad omnia accessoria.*

10 *Religiosus dicitur qui post abiurationem haeresis, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, facto, vel verbis haereticis communicat, & num.11.*

12 *Fautores haereticorum non dicuntur illi, qui haeretico in extrema, vel graui necessitate constituto ob Dei amorem eleemosynam praebent.*

13 *Testis in causa haeresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium, dum tamen ex indicijs constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere, & num.14. & declaratur num.17.*

15 *Testimonij correctio ex interuallo interuenientibus coniecturis de quibus in hoc S. admittitur, in quo Fidei fauor consideratus consistit.*

16 *Text. in praesenti limitat regulam* cap. praeterea, de testib. cogend.

19 *Inquisitores super haeresi deputati non se intromittũt de diuinationibus, vel sortilegijs non sapientibus haeresim manifestam, & num. 19.*

20 *Diuinationes quae, & quot sint eius species, remissiuè.*

21 *Doctores referuntur de sortilegijs agentes.*

22 *Daemones inuocare, & eos consulere etiam sine adoratione, & exhibitione honoris, est haereticale sortilegium.*

23 *Sortilegium est haereticale, quando aliquis puer rebaptizatur.*

24 *Inquisitores non possunt se intromittere ad cognoscendum an sortilegia sapiant haeresim manifestam.*

25 *Inquisitores haeresis de quaestionibus vsurarum se intromittere non possunt, & n.26.*

27 *Inquisitores possunt compellere haeredes fautorum haereticorum, qui tamen haeretici non erant, ad implendam poenitentiam iniunctam in bonis tẽporalibus, secus si mortui sint antequam fuerit poenitentia iniuncta.*

29 *Bona verè haereticorum, non autem de haeresi suspectorum, sunt publicanda.*

30 *Haereticum quem fuisse potest declarari post ipsius mortem ad finem confiscationis, & num. 31.*

32 *Haeresis in crimine post mortẽ haeretici infra 40. annos potest procedi etiam ad confiscationem bonorum.*

33 *Clerici instruentes haereticos ne Inquisitores veritatẽ inuestigent, puniri possunt per eos, & Religiosi grauiùs puniuntur, & n.34.*

35 *Inquisitionis Officium impedientes in punitione haereticorum dicuntur eorundem haereticorum fautores.*

36 *Haereticos instruentes ad celandam veritatem quando fuerint examinati, & ad negandam haeresim, quam tenent, dicuntur eorum fautores, & poena arbitraria puniuntur.*

Cap. Accusatus. VIII.

1 Abiurans in iudicio haeresim propter vehementem praesumptionem, si iteratò labitur (licet non fuisset plenè probatum) censetur relapsus ex quadam Iuris fictione, & punitur poena relapsorum. Si autem suspicio fuit leuis, & modica non censetur relapsus, sed lapsus, & licet sit grauiter puniendus, non tamen debet relapsorum poena puniri. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 89. Alagona in compend. pag. 651.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Magna, & vehemens suspicio, &c.* Notatur ad hoc quòd haereticus relapsus dicitur is, qui de vehementi suspicione haeresis abiurauit, etiamsi de primo lapsu per plenas probationes non fuerit conuictus, si post abiurationem de vehemẽti in haeresim incidat, vt per *Siluest. in sum. verbo haereticus 1. n. 15. Mascar. de prob. con. 863. n. 3. & 4. Martin. Delrio. disquisit. magic. lib. 5. sect.* 12. quos refert, & sequitur *Sanctarel. de haeresi cap. 42. dub. vnico num. 6. in princip.*

3 *Et postea committit in ipsa.* Ergo relapsus haereticus

reticus quis probatur ex eo quòd post hæresim abiuratam in eandem incidisse conuictus est,vt per *Peniam in direct. Inquisit.p.2.q.55. n.4.Aloys.Rice.in collect.decis. p.1. collect.123. Mascard.de probat.concl.863.à n.1.Azor.inst. moral.p.1.lib.8.cap.14.q.2.Sanctarel.de haresi cap.42.* & citatos *in collect. ad cap. ad abolendam 9.num.15.cum seqq. hoc tit. in Decretal.* Hæreticus enim non auditur de correctione si geminata vice cecidit, secundum *Mascard. conclus. 838. num. 9.*

4 *Licet ante,&c.* Notatur ad hoc quòd suspicio etiam vehemens non sufficit ad condemnandum de hæresi, vt docent in præsenti *Arcbid.ante nu.1.vers.vehementis,Gemin.num.1.vers.nota quod propter vehementem,& Franch.n.1.& 2.Paris.cons.2. nu.91. & 99. lib.4. Simanch. de Cathol.tit.50. num.3. Menoch.de præsumpt. lib.1.pres.100. num.11.* & alios citatos per *Riccius. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib.5.cap.11.num.21.Farin. de haresi q. 187. §. 3. num. 38.*

5 *Si autem leuis, &c.* Notatur ad hoc quòd relapsus nō est ille, qui primò de leui abiurauit, quamuis post huiusmodi abiurationem de hæresi fuerit conuictus,vt per *Carrer. in tract. de haret. n.159.Squillac.de Fide Catholica cap.31.nu.2. Rojas sing.1.num.26. Hieron. Gabr.cons.160. num.23.& seq.lib.1.Sanctarel. d.cap.42. dub. vnic. num. 6. in fine.*

§. *Eum verò.*

6 Hæreticus in vna specie hæresis, vel secta, vel in vno articulo, vel Sacramento, & deinde specialiter, & generaliter abiurat hæresim,si postea in aliam speciem hæresis,vel sectam incidit,vel alio articulo, aut Sacramento,iudicatur vt relapsus in hæresim.Colligunt *Doctores in principio tex. citati.*

7 Hanc eandem concl.ex hoc tex.desumunt *Roias sing.172.n.3.in fine,& n.7.Bursat. cons. 7.n.40.lib.1.Simanch.de Cathol.instit.tit.57. num.4.& in enchir.tit.60.nu.2.Mascard. de probat.conclus.863.num.5.Decian.tract.crim. lib.5 cap.56.n.2.& num.13.& 14. Eymer.in direct. Inquisit. p.2. q.40.nu.5.in princ. & q. 55.num.13.vers.cum vero, & nu.14.& q.57. num.4.Farinac. de haresi q.195. §.1. n.42.*

8 In glos. [Simpliciter] ibi *(per hac verba puto quod si abiurasset, &c.)* Notatur ad hoc quòd si quis primò non simpliciter aut generaliter,sed vnam tantum hæresis speciē abiurauerit, tunc non habetur pro relapso si specialiter abiurans in diuersam speciem hæresis inciderit, vt per *Eymeric. in direct. Inquisit.p.2.q.40. num.5.vers.secus si tantum, vbi Penia commento 65.lit.D.Decian. d.lib.5. cap. 47. num. 10. vers. quod quidem, Menoch. cons.82.num.156.cum seqq. Farinac. de haresi q.195.§.1.n.43.* vbi *num.44.* plures contrariū tenentes refert,& *nu.45.* subdit hodie disputationem hac de re factam cessare; quia semper hæretici pœnitentes abiurant generaliter etiam quòd in vnam tantum hæresim incidetint, idem refert *Sanctarel. de haresi cap. 42. dub.vnico num. 2.*

9 In glos. [Iudicari] ibi *(illa locum habent in non connexis, &c.)* Notatur ad hoc quòd liberatio debitorum facta pro sorte extenditur ad omnia accessoria, vt per *Surd. de aliment.tit.6.q.3.num.33.*

§. *Ille quoquè.*

10 Ille,de cuius lapsu in hæresim ante vel post abiurationem constat, si postea hæreticos recipiat,deducat, visitet, vel associet, aut dona vel munera eis donet,vel mittat, vel fauorem impendat, qui excusari non posit,etiamsi sine adoratione,vt dicunt, merito iudicatur vt relapsus, quia id fit ex consequentia probati erroris.Colligunt *Doct. in princ. tex.citati.*

11 Hanc eandem conclus. firmant *Bursat. cons. 7.nu.36.lib.1.Menoch.cons.82.num.148.Sanctarel.de haresi cap.42. dub.vnico n.3.Mascar. de probat.concl.863.num.6.Azor.instit.moral. p.1.lib.8.cap.14.q.3. Penia in direct. Inquisit. p.2.q.55.schol.81.& 83.*

12 In glos.[Non possit] ibi *(puta propter necessitatem famis, &c.)* Notatur ad hoc quòd fautores hæreticorum non dicuntur illi, qui hæretico in extrema, vel graui necessitate constituto ob Dei amorem eleemosynam præbent,nō vt illi in hæresi faueant,vt per *Nau. in man.c.27.n.55.Decian.in tract. crim. lib.5. c.51.n.39.Sanctarel. de haresi c.41.dub.2.n.18.*

§. *Licet.*

13 Testis periurius licet post pœnitentiam repellatur,tamen in causa hæresis si vult corrigere suum periurium deponendo contra se, vel alios suos cōplices si manifestis indicijs appareat talem non ex leuitate animi vel fomite odij, vel corruptione pecuniæ, sed solo Fidei Catholicæ zelo suum dictum corrigere, nisi aliud obsistat, in fauorem Fidei admittitur.Colligunt *Doctores in principio tex.citati.*

Hanc

14 Hanc eandem conclus.ex hoc tex.desumũt *Felin.in cap.cum in tua num. 7.de testib. & in cap.per tuas il 1.num.9.de simonia, Villadieg. de haret.prauitate q.13.num.12.Cou.lib.2.var. cap.13.num.9.vers.ex his, Simanch. de cathol. instit.cap.64. à num. 56.cum seqq.* Roias *de haret.part.2. assert.9. num. 110. & sing 194. vers.sed speciale est in crimine hæresis, & sing. 206.vers. sed in causis haretica prauitatis,* Rebuff. *in tract. de reprobat. testium num. 143. vers.fallit primo,* Menoch.*de arbitr. casu 108. num.13. Mascard.de probat.concl.857.num.5. Decian.tract.crim.lib.5.cap.35.num.3. Cened. ad Sextum collect.5.num.2.Sayr.in claui Regia lib.12.cap.21.num.8.* Camill.Borrel.*in summa omnium decis.tit.62.nu.62.Farin.in praxi crimin. p.2. q.66.n.157.cum seqq. & de hæresi q.* 188. *num.* 86.*cum seqq.* obseruantes datam repugnantiam in duplici vnius testimonio in causa hæresis non priori, sed posteriori credendum esse:

15 Vnde infertur primo fauoré Fidei consideratum in hoc tex. non cõsistere in eo vt periurij in causa hæresis ad testimonium dicendum admittãtur,sed in eo quòd in eadem causa hęresis admittatur correctio testimonij ex interuallo interuenientibus coniecturis de quibus in hoc §. quæ ad talem effectum requiruntur; patet si expendas verbum, *postmodum*, de quo hic,interuallum, & temporis dilationem importare iuxta doctrinam *Bart.in l.1.§.diuus ff. de quæstionib.* tradit communis ex *Cou. citato loco,* ac proinde quocunque tempore posterius testimonium proferatur, si coniecturæ supradictę interueniant, reuocabitur prius,cui necessariò standum erit, iuxta quam considerationẽ decisio tex. in præsenti nõ procedit in crimine læsæ maiestatis, vel in alijs exceptis criminibus, in quibus fauor Fidei non apparet, nec zelus illius, qui fundamentum est istius decisionis,ita in specie aduertit *Felin.in cap.per tuas il 1.num.3. de simonia, Aym.cons. 6.num.58.*licet contradicat *Gig. de læsa maiestate tit.quomodo, & qualiter probetur q.11.*

16 Secundò infertur textum in præsenti solũmodo limitando corrigere regulam *tex. in c. præterea,de testib.cogendis,*quæ in causa hæresis per hunc tex.limitatur,non vero limitare regulam *tex.in cap.testimonium de testib.*dum periurus inhabilis redditur ad testificandum, quæ quidem regula in prædicta causa hæresis salua manet, si expendas causam hæresis in qua propter illius grauissimum præiudicium cautius quàm in alijs proceditur, requirere probationem concludentem ad veritatem rei de qua agitur concludendam, & ita illam non admitti,quæ talis non est, & ex qua oppositũ resultat, constat autem talem probationem ex testimonio periurij non resultare, sed magis oppositum, propter quod in reliquis causis periurus omnino redditur à Iure inhabilis ad testimonium dicendum. Vnde nil mirum si in causa hæresis testimonium periurij quatenus tale est nequaquam recipiatur, prout in effectu explicat *Simanch. de Cathol.c.64.n.83. & c.51.Corras.lib.5.miscel.cap.20.* Palat.*in alleg. hæresis* §.12.*ad fin.*ac proinde cũ in hac specie de qua agimus, non consideretur periurum simpliciter propter correctionem, quę in hac specie permittitur, meritò in fauorem Fidei tale testimonium posterius recipitur.

17 Tertiò infertur textum in præsenti solum esse intelligendum casu, quo per posterius dictum crimen proprium, & sociorum,quod dicens tacuerat, reuelatur, secus vero si posterior testificatio negaret culpam, quę antea per priorem erat reuelata. Patet si expendas in priori casu ex cognitione propriæ culpæ,& confessione eius apud Iudicem maximam resultare veritatis præsumptionem, & ostendi verum pœnitentem,minime vero in posteriori casu,ac subinde considerata Christianæ Religionis pernicie, quæ in occultando tali crimine consistit, non erit mirum si posteriori casu priori testimonio stetur, prout in specie resoluunt plures, quos refert, & sequitur *Cou. vbi supra num.9.in fine,Simanch.d.cap.64.num.60 & in praxi cap.36.num.4.* Pro quibus expendi possunt verba huius tex. ibi,*cõtra se,et alios suos complices deponendo*, iunctis verbis præcedentibus, *tam de se, quàm de alijs super facto hæresis, &c.* quæ quidem verba maximum mihi faciunt fundamentum ad supradictam differentiam constituendam,licet aliud teneat *Simanch.* vbi proxime; nec refragatur *tex. in cap.litteras,vers.quamquam verosimilibus, de præsumpt.* satisfit enim si aduertas text. illum procedere quando dictum extraiudiciale est & ex coniecturis probabile videtur,nec vnum nec alterum dictum esse verosimile.

§. *Sane.*

18 Inquisitores non debent se intromittere, nec punire exercentes diuinationes, & sortilegia,nisi manifestè sapiant hæresim, sed relinquant eos puniendos suis iudicibus, Colligunt *Doctores in princ.tex.citati.*

19 Hanc eandem conclus.ex hoc tex. desumsit

Pa u

Paul. Griland. de sortileg. lib. 2. q. 11. Eymeric. in direct. Inquisitor. p. 2. cap. 42. vbi Penia comm. 67. Simanch. de Cathol. instit. cap. 62. Perez l. 9. tit. 1. lib. 8. Ordin pag. 11. remissiuè Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 107. aliàs no. lit. A. vers. & generaliter, in nouiss. impress. Azeued. l. 5. n. 14. cum seqq. tit. 1. lib. 8. nouæ Recopil. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1378. Mart. de Iurisdict. par. 2. cap. 12. Azori. instit. moral. per. 1. lib. 9. cap. 26. q. 4. Soar. de Religione tom. 1. lib. 2. de superstit. cap. 19. num. 11. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 20. num. 79. cum seqq. & in tract. de hæresi quæst. 181. à num. 91. Emman. de Valle de incant. & ensalmis opusc. 1. section. 3. cap. 1. num. 2. & 3. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 38. num. 92. Martin. Delri. disquisit. magic. lib. 5. sect. 2. sub. vers. septimo requiritur.

20 *Diuinationibus.* De Diuinationibus, quæ ; & quot sint eius species? Vide Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 34. cap. 3. de generali diuinationis prohibitione, & cap. 15. Petr. Binsfel. de confess. malef. prælud. 15. causa 3. vers. diuinatio, & in rub. C. de malefic. & mathem. notab. 9. Lel. Zechi in summa tit. de Fide cap. 15. de superstit. diuinatiua, & cap. 21. de diuinat. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 1. lib. 2. cap. 3. à num. 6. Card. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 4. cap. 15. Auiles ad cap. 53. Prætorum in glos. adeuinos, Greg. de Valentia 2. 2. quæst. 95. disp. 6. quæst. 12. Azori. instit. moral. part. 1. lib. 9. cap. 24. Raph. de la Torre in 2. 2. tom. 2. quæst. 95. art. 1. cum sequentib. Martin. Delri. disquisit. magicar. lib. 4. cap. 2. q. 1. 4. 5. 6. & 7. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 2. de superstit. cap. 7. 8. & 10. Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 43. dub. 3. Sanch. d. lib. 2. cap. 38. à nu. 12.

21 *Sortilegijs.* De ijs latè Paul Griland. in speciali tract. de sortileg. Petr. Greg. dicto lib. 34. cap. 1. cum sequentib. Bossi. in praxi tit. de sortileg. Lancel. Conrad. in templo omnium Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 3. de obligat. imperat. verbo sortilegia euitare à nu. 1. Martin. Delri. disquisit. magic part. 1. lib. 3. quæst. 1. cum sequentib. & lib. 4. cap. 4. quæst. 1. Azor. dicto lib. 9. cap. 21. Soar. dicto lib. 2. cap. 38. à num. 56. Fr. Raph. de la Torre dicto tom. 2. quæst. 95. art. 8. pag. mihi 330. Lessi. dicto lib. 2. cap. 43. dub. 9. Hortens. Caualcan. de brachio Regio parte 1. num. 84. Farinac. dicto quæst. 20. à num. 72. & de hæresi quæst. 181. Emman. do Valle dicto opusc. 1. sect. 3. cap. 1. num. 2. & cap. 3. num. 28. & cap. 5. num. 31. & 32. & cap. 6. num. 5. 10. & 32. Sanch. dicto cap. 38. à num. 56. plures ex antiquioribus, quos refert Cened. ad Decretum collect. 21. num. 1.

22 In glos. [Saperent] ibi (dæmones consulere) Notatur ad hoc quòd inuocare dæmones, & eos consulere etiam sine adoratione, & exhibitione honoris est hæreticale sortilegium, vt per Martin. Delri. dicto lib. 5. sect. 15. in fine vers. dico sexto, Azori. part. 1. lib. 9. cap. 23. in princip. Farinac. dict. quæst. 181. §. 2. num. 72. cum sequentib. vbi latè disputat.

23 In ead. glos. ibi (puerum rebaptizant, &c.) Notatur ad hoc quòd hæreticale est sortilegium quando aliquis puer rebaptizatur, vt per Simanch. de Cathol. tit. 30. num. 15. Decian. lib. 5. cap. 17. vers. item quando interueniret rebaptizatio, Martin. Delri. dict. sect. 15. vers. dico quarto, Farin. d. q. 181. num. 23.

24 In glos. [Manifestè] ibi (in dubio enim hoc casu non habent iurisdictionem, &c.) Notatur ad hoc quòd Inquisitores non possunt se intromittere ad cognoscendum an sortilegia sapiant hæresim manifestè, vt per Simãch. de Catholicis instit. tit. 30. num. 20. Nau. consil. 2. incip. Verum Inquisitores num. 4. sub hoc tit. Eymeric. in direct. Inquisitor. part. 2. quæst. 42. num. 7. Decian. lib. 5. cap. 23. num. 9. Roias sing. 110. num. 1. & 2. Iacob. do Graffis d. lib. 2. cap. 3. num. 21. Martin. Delri. disquisit. magic. lib. 5. sect. 15. Emman. do Valle dict. opusc. 1. section. 3. cap. 6. num. 1. Farin. de hæresi quæst. 181. §. 4. num. 95.

§. De Quæstionibus.

25 Inquisitores non possunt se intromittere in causis vsurarum, etiamsi sint contra illos, quibus pro crimine hæresis iniunxerunt restitutionem vsurarum, & illi obligarunt se, & sua bona. Colligunt Doctores in principio text. citati.

26 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Simanch. de Cathol. instit. tit. 66. de vsuris num. 3. & in enchirid. tit. 8. num. 6. Syluest. verbo hæreticus §. 2. num. 5. Perez l. 1. tit. 2. lib. 8. Ordinam. pag. 38. col. 2. Zanchin. de hæretic. cap. 35. num. 1. Carrer. in simili tract. num. 76. Decian. tract. criminal. lib. 5. cap. 23. num. 4. Farinac. de hæresi quæst. 186. §. 2. num. 42. cum sequentib.

§. Si vero.

27 Fautor hæreticorum non tamen hæreticus quando promisit Inquisitoribus, & obligauit sua

sua bona ad faciendam pœnitentiam, quam Inquisitores Iniungere vellent, si moritur antequam iniungatur ei pœnitentia hęres mortui non potest cogi ad satisfaciendum, si vero antequam moreretur fuit pœnitentia iniuncta, non dum tamen peracta, & pœnitentia erat complenda in bonis temporalibus, tunc hęres debet cogi ad explendam talem poenitentiam, quia iam bona transierunt cum hoc onere. Colligunt *Doctores in principio tex. cit.*

28 *Quam Inquisitores ipsi iniungere vellent.* Vide Simanch. *de Catholicis instit. cap. 4. num. 4.*

29 *Eius hæredibus, &c.* Notatur ad hoc quòd bona verè hęreticorum non autem de hęresi suspectorum sunt publicanda, vt per *Menoch. consl. 159. num. 16. cum seqq.*

§. *In eo verò casu.*

30 Aduersus hęreticos iam demortuos potest per sententiam declaratotiam ad confiscationem bonorum procedi. Colligunt *Doctores in principio text. citati.*

31 Hanc eand. conclus. ex hoc text. desumunt *Simanch. de Catholicis instit. cap. 4. nu. 4. Gondisalu. in tract. de haeret. q. 22. per totam*, Clar. *§. haeresis nu. 21. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 57. Cou. de sponsalibus p. 2. cap. 6. §. 8 nu. 6. Bursat. cons. 43. nu. 2. lib. 1. Roland. cons. 8. n. 41. & 58. lib. 3.* vbi verum dicit quamuis ante mortem non fuerit accusatus, *Sanctarel. de hęresi cap. 20. dub. vnico num. 2.*

32 In glos. [Post mortem] ibi (*intellige hoc vsque ad 40. annos, &c.*) Notatur ad hoc quòd infra quadraginta annos potest in crimine hæresis post mortem hæretici procedi etiam ad confiscationem bonorum, nō autem vltra, vt per Simanc. *de Cathol. instit. c. 17. n. 7. Brun. de hęret. lib. 5. c. 17. Gom. de delictis c. 1. à n. 81.* Decian. *d. cap. 57. n. 12 Farin. in praxi crimin. p. 1 q. 10. n. 82. & q. 25. à num. 159. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 22. nu. 40.*

§. *Sacerdotes.*

33 Clerici, qui impediunt instruendo citatos hęreticos, vel eorum credentes de veritate celanda, vel dicenda falsitate, vel eos indebite liberando, possunt ab Inquisitoribus castigari debita poena, vt incarceratione, vel alia prout culpa exigit; si verò sint Religiosi sunt immurandi, vel grauiori poena puniendi quā laici, si inuenti sint deliquisse in hęresi, vel consimilibus. Colligunt *Doctores in principio textus citati.*

34 Hanc eandem conclus. ex hoc §. desumunt *Vmbert. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo clericus num. 9. & in verbo fautores n. 7. & in verbo suspicio n. 13. Campeg. in addit. ad Zanchin. de haeret. cap. 20. lit. A. verbo suspecti in 4. casu, Eymer. in direct. Inquisit. p. 2. q. 56. num. 4. vbi Penia comment. 81. lit. A. in fine, vers. in quarto casu,* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 51. nu. 56.* Farin. *de haeresi q. 182. §. 1. num. 8.*

35 *Seu eos indebitè liberando, &c.* Notatur ad hoc quòd impedientes sanctum Inquisitionis Officium in punitione hęreticorum dicuntur eorundem hęreticorū fautores, vt per *Eymer. in direct. Inquisit. p. 1. q. 54. n. 5. Vgolin. de censuris Pont. reseruatis p. 2. in glos. fautores in princip. nu. 5. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 15. q. 6. latè Farin. de haeresi. q 182. §. 5. num. 69. cum seqq.* vbi multipliciter ampliat, & limitat.

35 *In fauorem hæreticæ prauitatis, etc.*

Notatur ad hoc quod instructes hęreticos ad celandum veritatem quando fuerint examinati, & ad negandam hęresim, quam tenent, dicuntur eorum fautores, & poena arbitraria puniuntur, vt per *Siluest. in sum. verbo haereticus §. 2. nu. 16. vers. tertium Sacerdotes, Eymer. in direct. Inquisit. p. 2. q. 56. num. 4. vbi Penia comment. 81. lit. A. in fine, vers. in quarto casu, Decian. d. lib. 5. cap. 51. num. 56. Farinac. de haeresi q. 182. §. 1. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta nō valēt per quæ Inquisitorū haeresis officium impeditur, vel retardatur, & n. 2.*

3 *Inquisitionis officium impedientes puniuntur ab Inquisitoribus.*

4 *Iudex secularis tenetur celeriter exequi litteras, & mandata Inquisitorum haereticæ prauitatis, & illorum officium nullatenus impedire.*

5 *Inquisitionis officium directè impediri dicitur quando statutum mandat ne aliquis ciuis accusari, aut inquiri possit in crimine haeresis, vel quòd nullus contra alium de crimine haeresis testificari audeat.*

Cap. Statutum. IX. *Vrb. IV.*

1 STatuta loci, quæ directè, vel indirectè impedire, vel retardare possunt Inquisitorē ne pro-

ne procedat, non valent; & Rectores censuris compelli valent, vt statutum deferant Inquisitori, & si tale reperitur est reuocandum, vel moderandum ne impediatur, vel retardetur processus inquisitionis aliquo modo. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Ancharan.* Dominic. Monach. *Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 94. Alagona in compend. pag. 652.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Siluest. in sum. verbo hæreticus §. 2. num. 8. vers. quartum domini, Vmbert. Locat. in iudic. Inquisit. in verbo domini temporales, num. 3. & in verbo ordinatio num. 1. Zanchin. de hæretic. cap. 31. num. 6. Eymeric. in direct. Inquisit. par. 3. q. 34. vbi Penia commento 83. fol. mihi 605. & seq.* vbi quod omnia huiusmodi statuta, seu leges directè, vel indirectè officium Inquisitionis impedientia sunt ipso iure nulla, & ibi recensentur Summorum Pont. rescripta super hoc expresse disponentia, teste Farin. *de hæresi q. 182. §. 5. num. 76.*

3 *Per censuram Ecclesiasticam, &c.* Ergo impedientes Sanctum Inquisitionis Officium puniuntur ab Inquisitoribus, vt per *Zanchin. d. cap. 31. à num. 1. Carrer. in tract. de hæret. cap. 93. vers. & potest punire, Eymer. in direct. Inquisit. par. 2. q. 64. num. 5. & par. 3. q. 36. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 51. num. 57. Farin. d. q. 182. §. 5. num. 77.*

4 *Quod per illud Inquisitionis processus nō impendiantur, &c.* Tenetur enim secularis Iudex litteras, & mandata Inquisitorum hæreticæ prauitatis celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire, vt per *Lucern. Inquisit. verbo impedientes num. 1. Simanch. de Cathol. institut. tit. 23. num. 9. Azeued. l. 15. num. 7. tit. 1. lib. 4. nouę* Recopilat. *Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 81. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 2. c. 1. n. 16.*

5 In glos. [Directe] ibi *(putà ne aliquis ciuis, &c.)* Notatur ad hoc quòd Sanctum Inquisitionis Officium directe impediri dicitur quando statutum mandat ne aliquis ciuis accusari, aut inquiri possit in crimine hęresis, item quando mandaret quod nullus contra alium de crimine hęresis testificari audeat, vt per *Eymer. in direct. Inquisit. par. 2. q. 54. nu. 1. & 3. vbi Penia comment. 79. lit. A. vers. primo, Farin. d. q. 182. §. 5. num. 75.*

SVMMARIVM.

1 *Inquisitoris officium non expirat morte concedentis, & num. 2.*
3 *Inquisitores contra hæreticam prauitatem an sint Iudices delegati, vel Ordinarij, remissiuè.*
4 *Citatio partis non est necessaria, vt res dicatur non integra, sed sufficit qualitercunq; cæperit Iudex iurisdictione vti.*

Cap. Ne aliqui. X. *Clem. IV.*

1 INquisitoris officium non expirat morte concedentis, v.g. Papę, &c. nec quoad negotia, quę non dum erant cępta, vel orta. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 652.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Simanch. de Cathol. instit. tit. 34. num. 14. Carrer. in tract. de hæret. num. 65. vers. & morte delegantis, Eymeric. in direct. Inquisitor. par. 4. quæst. 7. & 8. vbi Penia comment. 56. & 57. Decian. tractat. crimin. lib. 5. cap. 20. num. 8. & cap. 22. num. 5. & 29. Sigism. Scacc. de iudic. cap. 67. num. 8. Roias sing. 114. num. 3. Farinac. de hæresi quęst. 186. §. 2. num. 20.* vbi *num. 21.* limitat in delegato ad beneplacitum Pontificis, secus ad beneplacitum Sedis Apost. *Azor. instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 18. quæst. 7. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 28. num. 34.*

3 Vtrum autem Inquisitores contra hęreticam prauitatem Iudices sint delegati, an vero Ordinarij? vide quę dixi *ad cap. per hoc 17. infra, hoc eodem tit.*

4 In glos. [Incæpta] ibi *(etiam præter citationem iurisdictio perpetuatur, &c.)* Notatur ad hoc quòd non est necessaria partis citatio, sed sufficit vt res dicatur non integra, sed cæpta, qualitercunque cęperit Iudex iurisdictione vti, exercens quemcunque actum iudicialem, vt per *Sanch. d. disp. 28. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores quando sunt plures, singuli, vel coniuncti simul possūt cognoscere de causis, & in condemnandis, vel absoluendis reis secundum Canones anteponere debent timorem Dei respectibus humanis.*

2 *Inquisitores sunt Iudices delegati ad vniuersitatem causarum ad Fidei cognitionem pertinentium.*

3 *Inquisitores hæresis si in vna Prouincia plures deputati fuerint à Sede Apostol. possunt ex speciali fauore omnes simul, vel singuli separatim procedere, nisi aliquis eorum esset in speciali causa specialiter deputatus.*

4 *Inquisitores possunt recipere hæreticos pœnitentes, illosq; iniuncta pœnitentia Ecclesiæ reconciliare, & talis absolutio prodest in vtroque foro.*

5 *Inquisitores quomodo instruendi in modo examinationis testium, & in personis, quæ testificata scribere debeant.*

6 *Testium in examine in crimine hæresis vltra notariū adhibendæ sunt duæ Religiosæ, & discretæ personæ, & deficiēte notario ipsius loco adhibendi sunt alij duo idonei viri.*

7 *Episcopi cum procedunt contra hæreticos non habent necesse conuocare personas Religiosas ad examinationem testium.*

8 *Inquisitores contra hæreticam prauitatem ideo subdelegare possunt, quia sunt delegati Principis.*

9 *Monachus, qui in seculo erat tabellio, potest in causis Fidei id munus obire.*

10 *Monachus effectus post assumptum tabellionatus officium non potest illud exercere.*

11 *Monachus, qui in seculo erat tabellio, si contra prohibitionem conficiat instrumentum, illud valebit.*

12 *Monachus, qui in seculó erat tabellio, potest implere post professionem, & signare instrumenta, quæ in seculo confecerat.*

13 *Inquisitores quomodo instruendi circa personas per quas impediri possit, vel differri Inquisitionis negotium, ostenditur.*

14 *Inquisitionis officium impedientes compescendi sunt ad desistendum per censuras Ecclesiasticas, etiam inuocato brachio seculari.*

15 *Iudices delegati possunt inuocare auxilium brachij secularis.*

16 *Magistratus, qui non obtemperat Inquisitorum mandatis, & præstare auxilium recusat, potest prehendi, & iurisdictione sua priuari, & est suspectus de hæresi.*

Cap. Ne aliqui. X. *Clem. IV.*

1 INquisitores plures quando sunt, singuli, vel coniunctim simul possunt cognoscere causas, & in condemnandis, vel absoluendis reis secundum Canones anteponant timorem Dei respectibus humanis, sed solerter considerent in absoluendo, ne simulate, & fraudulenter conuertantur absoluendi, & se, & Inquisitores decipiant. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 94. Alagon. in compend. pag. 652.* remissiue *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Officium est commissum, &c.* Ergo Inquisitores sunt Iudices delegati ad vniuersitatem causarum ad Fidei cognitionem pertinentium, vt per *Spin. in speculo testam. glos. 1 a. rub num. 37. Emman. do Valle de incantat. & ensalm. sect. 3. cap. 1. num. 6.*

3 *Simul, vel separatim, &c.* Notatur ad hoc quòd si in vna Prouincia deputati fuerint à Sede Apost. plures Inquisitores hæreticæ prauitatis, possunt ex speciali fauore Fidei omnes simul, vel singuli separatim, prout eis magis expedire videbitur, procedere, vt per *Siluest. in sum. verbo hæreticus, §. 2. nu. 10. vers. tertium in aliquibus prouincijs, Io. à Roias sing. 27. à num. 3. & in tract. de hæret. par. 1. num. 439. Simanch. de Cathol. institut. tit. 34. num. 26. Eymeric. in direct. Inquisit. par. 3. q. 46. vbi Penia commento 95. fol. 623. col. 1. Decian. in tractat. crimin. lib. 5. cap. 22. num. 7. Sigismund. Scacc. in tractat. de iudic. cap. 67. num. 9. Farinac. de hæresi q. 186. §. 2. num. 24.* vbi *num. 25.* limitat non procedere quando in aliqua speciali causa esset à Papa deputatus aliquis Inquisitor specialiter, nam tunc cum per hanc specialem delegationem censeatur alijs habentibus generalem iurisdictionem interdicta potestas procedendi in illa causa, hoc ideo omnes alij silere debent, & solum procedet Inquisitor specialiter in illa causa delegatus.

4 *Absolutionis beneficium impendatis.* Notatur ad hoc quòd Inquisitores possunt recipere hæreticos pœnitentes, illosque iniuncta pœnitentia Ecclesiæ reconciliare, & talis absolutio prodest in vtroque foro, ita docent in præsenti *Ioann. Andr. ante num. 1. Geminian. sub num. 2. ad finem, & Franch. num. 2. Zanchin. de hæretic. cap. 34. Simanch. de Cathol. institut. tit. 3. num. 1. Mar. Anton. Genuen. in praxi Archiepiscop. Neapol. cap. 67. num. 10.*

num. 10. *Farinac. de hæresi q.* 192. §. 4. *nu.* 52. *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 3. *cap.* 414. *num.* 24. quos refert, & sequitur Reuerendissimus D. *Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 1. & *cap.* 15. *num.* 1.

§. *Verum*.

5 Testes quando sunt excipiendi super crimine hæresis, vel ipsum tangentibus, debent coram publico notario accipi, adhibendiq; sunt duæ personę Religiosę, & discretę, & si notarius commodè haberi non potest, depositiones testium per duos viros idoneos scribendæ sunt. Item Inquisitores possunt cogere ad scribendum testimonia loco notarij Religiosos, qui in seculo exercuerunt officium notarij non obstante Iure, vel regula in contrarium, sic & clericos seculares, & alios etiam, quibus est à Sede Apost. commissum. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

6 *Duas Religiosas, & discretas personas, &c.* Notatur ad hoc quòd in examine testium in crimine hæresis vltra notarium adhibendæ sunt duæ Religiosæ, & discretæ personæ, & deficiente notario ipsius loco adhibendi sunt alij duo idonei viri, vt per *Simancb. de Cathol. instit. tit.* 64. *nu.* 9. 21. & 22. *Gundisal. in tract. de haeret. q.* 13. *num.* 18. *Eymer. in direct. Inquisitor. par.* 3. *tit. quot personæ esse debent in examine testium, &c. à num.* 81. vbi *Penia comment.* 20. *Roias sing.* 187. *Menocb. conf.* 149. *num.* 18. vbi ait quòd testes contra inquisitum de hęresi, vt probent, examinari debent coram duobus Religiosis, *Decian. in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 35. *num.* 4. & *cap.* 24. *num.* 26. *Sigism. Scacc. de iudic. cap.* 87. *num.* 16. *Ludou. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib.* 3. *q.* 4. *à num.* 5. *Farin. de hæresi q.* 188. §. 1. *num.* 33. vbi *num.* 34. li-
7 mitat non procedere in Episcopis, qui cum procedunt contra hæreticos non habent necesse conuocare personas Religiosas ad examinationem testium, sed sufficit eos solos cum notario testes examinare.

8 Notatur etiam ad hoc quòd Inquisitores contra hæreticam prauitatem ideo subdelegare possunt, quia sunt delegati Principis, vt per *D. Barbos. in l. cum prætor* §. 1. *num.* 395. *ff. de iudic.*

9 *Ad conscribendas, &c.* Notatur ad hoc quòd in causis Fidei potest Monachus, qui in seculo erat tabellio, id munus obire, vt post alios resoluit *Sancb. in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 46.

10 In glos. [Præmissa] ibi (*tabellio factus Monachus non potest exercere, &c.*) Notatur ad hoc quòd Monachus effectus post assumptum tabellionatus officium, non potest illud exercere, vt per *Farinac. fragment. crimin. par.* 1. *lit.* C. *num.* 216. *Sancb. d. cap.* 13.
11 *num.* 46. Si tamen aduersus hanc prohibitionem Monachus, qui in seculo erat tabellio, conficiat instrumentum, valebit, quia nullibi inuenitur verbum tale instrumentum irritans, vt docent *Siluest. in sum. verbo tabellio, q.* 3. *dict.* 5. *Cou. pract. cap.* 19. *num.* 8. *vers. quod si Sacerdos, Sancb. d. cap.* 13. *num.* 48.

12 In ead. glos. ibi (*Quod veteres rogationes complebit, &c.*) Notatur ad hoc quòd Monachus, qui in seculo erat tabellio, potest complere post professionem, & signare instrumenta, quæ in seculo confecerat, vel in suo protocollo breuiter, & succinctè conscripserat, vt postea per otium, quoties opus sit, latius extenderet, quia complere vetera instrumenta, non est instrumenta denuo conficere, sed executio, atque consummatio instrumenti tempore habili confecti, ita docent in præsenti *Franc. in* §. *ad conscribendas, in fine*, & *Domin. ibid. Bernard. in pract. cap.* 58. *alias* 61. *num.* 3. *vbi Salzed. lit. E. in nouiss. impress. Marian. Soccin. de oblation. libello* 8. *num.* 61. *Nau. commento* 2. *de Regularib. num.* 42. *Cou. dicto cap.* 19. *num.* 8. *vers. Monachus, Fr. Emman. quæst. Regular. tom.* 3. *q.* 8. *art. vlt. Sancb. d. cap.* 13. *num.* 49. vbi *num.* 50. subdit ad hoc exigi licentiam superioris, & *num.* 51. quòd potest monasterium conueniri, vt Monachus ante notarius hæc instrumenta perficiat.

§. *Compescendi*.

13 Inquisitor potest inhibere prædicationem quæstoribus, & alijs quando ipse vult facere aliquem actum inquisitionis, vel vult prædicare hæreticis: potestq; inuocare auxilium brachij secularis ad capiendum hæreticum, vel impedientes capturam remota appellatione non obstantibus priuilegijs sub quacunque verborum forma conceptis. Item potest facere, vt Magistratus, vel Officialis iuret seruare, & facere seruari à suis subditis omnes Constitutiones à Sede Apostol. promulgatas, ac probatas contra hæreticos, & si nolint iurare, vt infames, & fautores, ac suspecti de hæresi priuari debent officio, & regimine, nec

in posterum ad officium publicum assumantur. Colligunt *Doctores in princip. text. citati*.

14 *Coërctionis expedita, &c.* Notatur ad hoc quòd impedientes quomodolibet S. Inquisitionis Officium compescendi sunt ad desistendum à præstito impedimento per censuras Ecclesiasticas etiam inuocato brachio seculari, vt per *Archid. hic n. 9. Ioan. Andr. num. 3. & Franch. in § denique num. 1. Farin. de hæresi quæst. 182. S. 5. num. 81. Sanctarel. in simili tract. cap. 11. dub. 1. num. 15. vers. item impedientes*.

15 *Inuocato auxilio brachij secularis, &c.* Ergo delegati Iudices possunt inuocare auxiliũ brachij secularis, vt per *Cou. pract. cap. 10. num. 1. Nau. in cap. cum contingat, de rescript. remed. 1. num. 1. cum seqq. Menoch. remed. 3. retin. num. 360. Mandos. reg. 17. Cancel. quæst. 2. num. 12. Autles ad cap. 20. Prætorum glos. vsurpan num. 27. Azeued. l. 15. num. 3. tit. 1. lib. 4. nouæ Recopil. Bernard. Græuæ. in pract. Cameræ Imper. lib. 1. conclus. 115. consid. 1. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 179. Farinac. in praxi crimin. quæst. 97. num. 86. Brunor. à Sole in locis communib. verbo brachium seculare 1. Mart. de Iurisdict. par. 1. cap. 50. num. 25. Ludou. Rodolphin. in tract. de brachio seculari num. 30.*

16 *Ac de Fide suspectus, officio, &c.* Notatur ad hoc quòd Magistratus qui non obtemperat Inquisitorum mandatis, & præstare auxilium recusat, potest appræhendi, & iurisdictione sua priuari, & est suspectus de hęresi, vt per *Rebuff. tom. 2. ad leges Galliæ tit. de litteris requisit. in princip. num. 20. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 6. num. 31.* Tenetur enim litteras, & mandata Inquisitorum hęreticæ prauitatis celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire, vt resoluunt *Simanch. de Catholicis institut. tit. 23. num. 9. Lucern. Inquisit. verbo impedientes nu. 1. Azeued. ad l. 15. n. 7. & 9. tit. 1. lib. 4. noua Recopil. Penia in direct. Inquisit. par. 3. commento 85*.

17 *Statuimus insuper, &c.* Vide *Sanctarel. de hæresi cap. 11. dub. 1. num. 15. vers. item in cap.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Sententia contra hæreticos proferenda est de consilio peritorum.*
3 *Inquisitores non tenentur præcisè requirere consilium peritorum, sed tantum si expedire visum fuerit eorum arbitrio.*
4 *Assessores, seu Consultores S. Officij ab Inquisitoribus conuocantur, vt in causis Fidei consilium eis præbeant.*
5 *Assessores seu Consultores S. Officij debent esse personæ qualificatæ, prudentes, boni, in Theologia, vel Iure Canonico periti.*
6 *Inquisitor in crimine hæresis citare potest hæreticum absentem etiam extra territorium.*
7 *Assessores S. Officij an salarium petere possint, remissiue.*
8 *Inquisitores hæresis non tenentur assessorum, & consultorum consilium necessariò sequi.*
9 *Inquisitores hæreticæ prauitatis, & Episcopi ex iusta causa possunt minuere pœnas etiam post sententiam.*
10 *Hæretici priuati sunt ipso iure à die commissi criminis omnibus beneficijs ecclesiasticis ante hæresim adeptis.*
11 *Episcopus punitur conferens scienter beneficium hæretico, aut hæreticorũ fautoribus.*

Cap. Vt commissi. XII. *Bonif. VIII.*

1 INquisitoribus, vel eorum singulis facultas concessa est committendi citationes, & denunciationes sententiarum, quas ferent contra hęreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, vocandi quoslibet peritos, vt eis assistant dum sententiam ferunt, & consilium dent prout iudicauerint expedire, & iniungendi ipsis peritis in virtute obedientię, vt super his pareant: conuocandi clerum oppidi, vel ciuitatis, prout expedierit negotio Fidei, procedendi contra illos, de quibus constat quòd deliquerunt in Fide in prouincia talis Inquisitoris, licet deinde se transtulerint in aliam; faciendi vt eis assignentur libri, & scripta in quibus contineantur inquisitiones, & processus contra hęreticos facti per quoscunque auctoritate Apostolica, vel legatorum; mitigandi vel mutandi poenas illorum, qui humiliter obedientes suis mandatis sunt in carcere, vel muro reclusi, si ita expedire iudicauerint, quod quidem faciendum est simul cum Prę-latis, quorum iurisdictioni subsunt; priuandi, & priuatos declarandi dignitatibus, & beneficijs ecclesiasticis de consilio Dioecesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorum, & officijs publicis, ac honoribus quibus-

quibuſcunque eoſdem hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, & eorum filios, & nepotes. Sunt autem Dioeceſani in priuando tales, vel nunciando priuatos beneficijs huiuſmodi requirendi, ſi non conſtet eos legitimè, & ſcienter talibus eadem beneficia contuliſſe, tunc enim in his non requirendi, ſed à ſuo Iudice erunt puniendi. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franc. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 97. Alagona in compend. pag. 653.* remiſſiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Aduocandi quoquè, &c.* Notatur ad hoc quòd ſententia contra hæreticos proferenda eſt de cõſilio peritorum, vt per *Arch. n. 1, Io. Monac. nu. 1. Ioan. Andr. nu. 2. Gem. nu. 2. Franch. etiam num. 2. in 2. notab. in præſenti, Conrad. Brun. in tract. de heretic. lib. 4. cap. 10. Zanchin. in ſimili tract. c. 15. n. 1. & 3. Gondiſaluo. eod. tract. q. 15. num. 1. Simanch. de* Catbol. *inſtit. tit. 41. nu. 11. Roias ſing. 99. Eymer. in direct. Inquiſit. p. 3. q. 77. vbi Pena commento* 126. *verſ. cur autem Inquiſitoribus, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap 24. num. 10. & cap. 38. n. 10. Ludou. à Paramo de origine S. Inquiſitionis lib. 3. q. 4. n. 55. cum ſeqq. Farin. de hereſi q. 185. §. 12. nu. 188.*

3 *Prout expedierit.* Ergo Inquiſitores non tenẽtur præcisè requirere conſilium peritorum, ſed tantum ſi expedire viſum fuerit eorum arbitrio, de quo vide *Farin. d. q. 185. §. 12. num. 195.* vbi *n. 196.* an dictis peritis conſultoribus dandus ſit integralis proceſſus.

4 *Peritos quoquè vt vobis aſſiſtãt, etc.*

Qui quidem periti, ſiue aſſeſſores, ſeu conſultores vulgò nominati, ab Inquiſitoribus conuocantur, vt in cauſis Fidei conſilium eis præbeant, vt per *Lucer. Inquiſit. verbo Inquiſitor num. 21. & verbo aduocatus num.* 2. quem refert *Cened. ad Sextum collect. 27. num. 1.* & de-
5 bent eſſe perſonæ qualificatæ *Simanch. d. tit. 41. n. 11. & 12.* vbi quod eligendi ſunt ad hoc nunus viri prudentes, boni, & periti, *Decian. d. cap. 24. n.* 10. vbi quòd vel in Theologia, vel in Iure Canonico, vel in Iure Ciuili periti eſſe debent, & vlterius viri probatæ vitæ, vt corruptionis periculum tollatur, *Roias de heret. p. 1. num.* 404. vbi quòd conſultores poſſunt eligi etiam laici coniugati, qui tamen ſint in Iure Canonico, & Ciuili periti, honeſti, & prouidi viri, *Direct. Inquiſit. p. 3. q. 77. n. 2.* vbi quod periti conuocandi erunt Theologi, Canoniſtæ, & Legiſtæ.

6 *Et contra illos, &c.* Notatur ad hoc quòd in crimine hęreſis poteſt Inquiſitor citare hæreticum abſentem etiam extra ſuum territorium, vt per *Arch. n. 3. Ioan. Andr. num. 3. col. 2. Gemin. num. 1. & 2. Farin. d. q. 185. num. 104.*

7 Vtrum autem huiuſmodi aſſeſſores ſalarium petere poſſint? examinant *Eymer. d. p. 3. q. 77. Zanchin. de heretic. cap. 15. num. 3. Lucern. Inquiſit. d. verbo aduocatus num. 3. Simanch. de Catbolic. inſtit. cap. 41. num. 13. & in enchirid. tit. 19. num. 4. Roias ſing. 15. Decian. d. cap. 24. num. 10.* vbi quod iſti conſultores periti non poſſunt exigere ſalarium, ſed bene illud recipere.

8 *Præbeant conſilium opportunum.*

Non vero tenentur Inquiſitores illud neceſſariò ſequi, iuxta tradita per *Lucern. Inquiſit. d. verbo aduocatus 4. Arnald. Albertin. de agnoſ. aſſertion. q. 26. num. 11. cum ſeqq. Simanch. d. cap. 41. num. 14.* Roias *de heretic. p. 1. nu. 409. cum ſeqq. & p. 2. aſſert. 11. num. 166. & ſing. 99. verſ. Inquiſitores, Azeued. ad Curiam Piſan. lib. 4. cap. 6. num. 116.* Pena *in direct. Inquiſit. p. 3. ſchol. 132. Cened. d. collect. 27. n. 2.* Farinac. *d. q. 185. §. 12. n. 192. & ſeq.*

9 *Poenam vnà cum Prælatis, &c.*

Notatur ad hoc quòd ex iuſta cauſa poſſunt Inquiſitores hæreticæ prauitatis, & Epiſcopi minuere poenas etiam poſt ſententiam, vt per *Clar. §. hereſis num. 8. Mench. illuſtr. cap. 31. num. 3. Penia in direct. Inquiſitor. par. 2. q. 47. ſchol. 72.*

10 *Priuandi prætereа, &c.* Notatur ad hoc quòd hęretici priuati ſunt ipſo iure à die commiſſi criminis omnibus beneficijs eccleſiaſticis ante hæreſim adeptis, vt per *Cou. lib. 2. vari. cap. 8. num. 4. Penia in direct. Inquiſit. par. 3. commento 162. Flamin. Pariſ. de reſignatio. benefic. lib. 3. quæſt. 1. num. 31. & 32. Fr. Emman. in ſum. tom. 1. cap. 129. num. 3. Petr. de Ledeſma in ſum. par. 2. tract. 1. cap. 4. concluſ. 14. Azori inſtitut. moral. par. 1. lib. 8. cap. 13. quæſt. 3. & 8. & par. 2. lib. 7. cap. 17. in princip. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloſ. 15. num. 65. Farinac. fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 335. cum. ſequent. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 26. nu. 5. cum ſequentib. Anton. Ricciul. de iure perſonarum*

extra gremium Eccles. existent. lib. 5. cap. 19. n. 8 latè *Farin. de hæresi quæst. 189. §. 4. num. 69. cum multis sequentib.*

11 *Sed potius à suo Iudice puniendos.* Notatur ad hoc quòd punitur Episcopus conferens scienter beneficium hęretico, aut hęreticorum fautoribus, vt per *Lambertin. de iurepatron. lib. 2. part. 1. q. 6. art. 6. Peni. in direct. Inquisit. p. 3. commento 162. vers. secunda vero assertio, Rieciul. dict. lib. 5. c. 19. n. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Christiani ad Iudaismum transeuntes, & redeuntes hęretici reputantur.*

2 *Iudęi sponte facti Christiani si à Fide apostatantes redeũt ad Iudaismũ, reputãtur hęretici, & cõtra illos vti hęreticos proceditur.*

3 *Iudęi facti Christiani dum erant infantes si ad Iudaismum redeunt, hęretici reputantur, nec excusantur ex eo quòd ignorantes, & infantes Baptisma susceperunt.*

4 *Iudęi facti Christiani non sponte, sed coactè si ad Iudaismum redeant non excusantur, nisi coactio fuerit præcisa, & absoluta.*

5 *Iudęi, & infideles receptatores, fautores, & defensores Christianorum ad Iudaismum transeuntium, vel redeuntium puniuntur adinstar receptatorum, & defensorum hęreticorum.*

6 *Iudęus in testimonium admittitur contra Christianum quando agitur de illo conuincendo reuersum fuisse ad infidelitatem.*

7 *Hęretici testimonium admittitur contra alios hęreticos.*

Cap. Contra Christianos. XIII.

1 CHristiani, qui transeunt, vel redeunt ad Iudaismum, licet in infantia fuerint baptizati, vel metu mortis, non tamen absolutè, & pręcisè coacti, veniunt tanquam hęretici puniendi, si sint cõfessi, vel per Christianos, vel per Iudæos conuicti, & contra talium fautores, receptatores, & defensores est procedendum sicut contra fautores, receptatores, & defensores hęreticorum. Colligunt ex Ordinar. *Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 97. Alagona in compend. pag. 654.* remissiuè *Ximen. in concord. part. 2.*

2 *Qui ad ritum redierint Iudæorũ, etc.* Notatur ad hoc quod Iudęi sponte facti Christiani si à Fide apostatantes redeunt ad Iudaismum, reputantur hæretici, & contra illos vti hęreticos proceditur, vt per *Simanch. de Cathol. instit. tit. 35. num. 12. & in enchirid. tit. 17. num. 3. Gundisal. in tract. de hęretic. q. 5. nu. 8. Eymer. in direct. Inquisitor. part. 2. q. 44. n. 1. & num. 4.* vbi *Penia comment. 69. vers. ac de his, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 10. nu. 21. & cap. 15. num. 1. Farinac. de hęresi quęst. 178. §. 6. num. 136.*

3 *Etiamsi huiusmodi redeuntes dum erant infantes, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudæi facti Christiani dum erant infantes si ad Iudaismũ redeunt, hęretici reputantur, nec excusantur ex eo quòd ignorantes, & infantes Baptisma susceperint, vt per *Syluest. in summa verbo hęreticus §. 2. num. 4. vers. secundum, Penia ad Eymer. in direct. Inquisit. part. 2. q. 44. com. 69. vers. iamque*, vbi subdit mitiùs esse agendum cum Iudęis infantibus factis Christianis, quàm cum baptizatis in maiori ętate, refert *Farin. d. q. 178. §. 6. num. 140.*

4 *Etiamsi huiusmodi redeuntes mortis metu, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudęi facti Christiani, non sponte, sed coactè si ad Iudaismum redeant, non excusantur, nisi coactio fuerit pręcisa, & absoluta, secus si non pręcisa, & absoluta, sed conditionalis, vt per *Syluest. d. verbo hęreticus §. 2. num. 4. vers. secundum, Decian. d. lib. 5. cap. 10. n. 21. & cap. 40. num. 6. vers. 6. Penia vbi proxime, Farin. d. quęst. 178. num. 141.*

5 *Et sicut contra fautores, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudęi, & infideles, & receptatores, fautores, & defensores Christianorum ad Iudaismum transeuntium, vel redeuntium puniuntur adinstar receptatorum, fautorum, & defensorum hęreticorum, vt per *Hippol. Rimin. consi. crim. diuers. 83. num. 4. lib. 2. Roias de heret. par. 1. nu. 557. cum seqq. Decian. d. lib. 5. cap. 22. num. 16. & 17. Azori. instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 22. q. 12. Eymer. part. 2. q. 44. n. 2. & 3. Farin. d. q. 178. n. 143.*

6 *Seu Iudæos conuicti.* Collige ex tex. Iudęum in testimonium admitti contra Christianum quando agitur de illo conuincendo reuersum esse ad infidelitatem, vt per *Felin. nu. 2. & Mysyng. num. 3. in cap. Iudai, de testibus in Decretal.*

Simanch.

Simanch.de Cathol. institut. cap.64. num.42. Mascard. de probat. concl. 857.num. 9. & 10. Sanctarel.de hæresi cap.38.dub. vnic.num.17. Ratio est quia cum per transitum ad ritus Iudaicos Christianus baptizatus transiens dicatur esse infidelis iuxta resoluta per *D.Thom.2. 2.q.10.art.5.& q.11.art.1.* & infidelis contra alium infidelem à testimonio non repellatur, vt latè dixi in *collect.ad d. cap. Iudæi*, merito effectum est, vt in specie huius text. Iudæi testes esse possint cōtra Christianos ad ritus Iudæorum reuertentes. Confirmatur hæc explicatio ex eo quia licet crimen apostasiæ grauissimum sit,& vti tale maximum inferens præiudicium illi, qui accusatur propter infamiam, bonorum confiscationem, & alias pœnas,quæ timeri possunt, nihilominus tamē tale crimen,vt plurimum,occultè,& cum aliis similibus delinquentibus fieri solet, ac proinde satis consonum seu consentaneum rationi lex putauit esse vt neglecto particulari iudicio propter bonū publicum, quod illi particulari anteponitur,Iudęi aliàs inhabiles ad prædictū testimonium ferendum habilitarentur, vt sic facilius,& melius crimen apostasię detegatur, prout in crimine lęsę maiestatis agnoscit *Mascard.de probat.concl.857.num.9.*

7 His consequens est textum in præsenti sic explicatum procedere etiam in hæreticis,contra quos alii hæretici in testimonium admitti debent, constat siquidem in hoc casu agi de causa hominis infidelis iuxta *tex. in c. 1. sup. de hæret.* ac subinde nil mirum si contra illum alius infidelis testis esse possit iuxta *text. in c. si hæreticus,in princip.2.q.7.* Accedit quod hęreticus testis vt plurimum tanquam socius delinquentis deponit, qui quidem socius, licet illius testimonium reprobetur,in causa tamen hęresis ad testificandum admittitur,vt probat *tex. in cap.in fidei fauorem,hoc eod.tit.& lib.*

8 In glos.[Procedendum] Vide *Tiraq. de retractu lig.§.1.glos.14.num.102. & in l. si vnquam in præfat.num.119.C.de reuocand.donat.*

SVMMARIVM.

1 *Dotes vxorum innocentium non confiscantur propter hæresim maritorum, & num.2.*
3 *Pœna huius tex.an extendatur ad alia bona vltra dotes, ostenditur.*
4 *Dotes ob hæresim vxorum confiscari possunt.*
5 *Matrimonium inter Christianum, & hæreticum an, & quando sit validū,remissiuè.*
6 *Catholicus vir. Matrimonium scienter cum hæretica contrahens non incurrit pœnam amissionis bonorum.*
7 *Vxor contrahens Matrimonium scienter cum viro hæretico priuatur dote, & applicatur fisco.*
8 *Matrimonij tempore si maritus erat Catholicus,postea vero in crimen hæresis incidit, tunc dos,seu alia quæcunq;bona vxoris Catholicæ non confiscabuntur.*
9 *Mulier contrahens Matrimonium cum hæretico ignorans illum esse hæreticum, non amittit dotem suam quamuis post contractum Matrimonium cognoscat maritum esse hæreticum.*
10 *Leges, & Canones punientes incestas nuptias locum habent vbi ab initio scienter contracta fuerunt.*
11 *Ignorans præsumitur quod quis Matrimonium contraxerat cum hæretico.*

Cap. Decreuit. XIV.

1 Catholicorum vxorum dotes non confiscantur propter hæresim maritorum, si quando contraxerunt Matrimonium nesciebant illos esse hæreticos. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib.5. pag. 98. Alagon.in compend. pag.654.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex.desumsit *Repert. Inquisit. verbo dotes, Simanch. de Cathol.instit.tit.9.num.66.cum seqq.& tit.40. n. 24.Villadieg.de hæretic.q.15.nu.9. Zanch.eod. tract.cap.25.ad finem*, vbi *Campeg. in addit. lit.A.Quanter.in quæst.criminal.cap.1.nu. 22. vers.aut contraxit ignoranter,& nu. 24. vers. aut mulier ignorabat maritum, Cassan.in consuetud.Burgund.rub.2.§.2. in princip. Perez. l. 1.vers.vlterius dubitatur,tit.2.lib.1.Ordinam. pag.22.Hieron.Portoles de consortib. cap. 37. à num.18.Palat.in repet. rub. de donat.inter virum,& vxor.§.66.num.23.cum seqq. Corduba de Lara in l. si quis à liberis §. si quis ex his num. 48. ff. de liberis agnosc. Penia in direct. Inquisit.part.3. schol.153.Decian.in tract.crimin.lib.5.cap.45.num.*10. *Sanch.in præcepta Decalogi lib.2.cap.17.nu.3. cum seqq. Sanctar. de hæresi cap.9. dub. 3. num.11. Cenci. ad Sextum collect.13.num. 2. Farin. in praxi crimin, par.1.q.25.nu.111.cum seqq.& de hæresi q.190.*
3 *§.3.num. 43.* vbi *num. 44. cum seqq.* ampliat ad bona paraphernalia vxoris,ad donationes propter nuptias,ad quæsita ab vxore constante Ma-

te Matrimonio,& ad res donatas vxori à consanguineis viri,nisi expresse fuerit tempore donationis dictum,vt marito acquiratur. Verum *Sanch.d.cap.17. num. 22.* obseruat non esse tutum extendere pœnam huius tex. ad alia bona, qui in dote tantum agit, in qua est maior ratio,cum fuerit causa contrahendi, & cuius intuitu Matrimonium cum hæretico celebratum est, & ita conueniens fuit vt vxor in illius amissione puniretur, quæ ratio cessat in bonis paraphernalibus, quę sunt extra dotem,& in alijs bonis, quæ postea constante Matrimonio ex accidenti acquisita sunt, nec fuerunt causa Matrimonij turpiter contracti, sequitur *Sactarel.d.cap.9.dub.3.nu.*14.

4 *Propter hæresim maritorum*. Ob hęresim tamen earundem vxorum dotes confiscari posse resoluunt *Cou. de sponsal. p.2.c.7.S.5. nu.5.Simanch.de Cathol.instit.c.9ä nu.87.Gom. l. 78. Tauri à princ.Clar.S.fi.q.78.n.15.D.Barbos.in l si constante S.fin.in princip.ff. soluto matrim. Sanch.d.cap.17.num.25.cum seqq.*vbi *num 31* post alios,quos refert, subdit hoc casu dotis confiscationem statim & absolutè fieri, nec relinquendam viro ad vitam vxoris fruendam ad sustinenda onera Matrimonij.

5 *Nisi forte mulieres,&c.* Matrimonium inter Christianum,& hæreticum an,& quando sit validum? Vide *Nau.in man.cap.22.num.49. vers.tertio Decian.tract.crimin.lib.5.cap.41.nu. 12. vers. quarto matrimonium, Cou. de sponsal. part. 2. cap.6.S.11.num.4. Roias sing.128. Simanch. de Cathol.institut.tit.40.num.17.cum seqq.Moz. de contract.tit.de matrimon. S.qui possunt contrahere Matrim.nu.27.Petr. Bullo in œconom. Canon.classi 2.cap.4. S.7. vers. disparitas cultus,Matten.in rub.tit.1.glos.1. num.161. lib. 5. noua Recopil.Cened.ad Sextum collect.13. num. 3.Ludou. Beia respons.casuum Conscient.par.4. casu 30.Azori.instit.moral.p.1.c.11.q.5.& p.2. lib.5.c.2.q.2.Sanch.de Matrim.lib.10.disp.15.* remissiuè *Farin.de hęresi q.190.num.* 51.

6 *Mulieres ipsæ, &c.* Ergo non viri,quia quamuis vir, & vxor sint correlatiua,& dispositum in vno cor relatiuorum censeatur etiam in alio dispositum iuxta *l.1.C.de cupress.lib.10.* id tamen obtinet quando in vtroque datur eadem ratio, secus si diuersa vigeat,vt in hoc casu, & ideo virum Catholicum Matrimonium scienter cum hęretica contrahentem non incurrere similem pœnã amissionis bonorum resoluunt *Sanch.d.c.17.n.23.& Sanct.d.c.19.dub.3.n.15*

7 *Quos hæreticos,&c.* Notatur ad hoc quòd si vxor scienter contraxit Matrimonium cum viro hęretico,tũc in delicti pœnã priuatur dote, & applicatur fisco,vt per *Peniã in direct.Inquisit. p.3.cõmẽto 160.Sot.in 4.dist.39.ar.fin.in princ. Palat.in repet.c.per vestras, de donat.inter virum S. 9.n.n.cum seqq.Simanch. de Catbol.instit.cap.9. num. 73.Sanch.d.cap.17. à nu. 17.*

8 *Tunc sciebant*. Ergo si tempore Matrimonij maritus erat Catholicus,postea vero in crimen hęresis incidit,tunc dos,seu alia quęcunque bona vxoris Catholicę non confiscantur, vt docent *Palat.in repet. d.rub.S.66.num. 23. Simanch. de Cathol.instit.cap.9.num.66.Segura de bonis lucratis num.13.& à nu.243.Cou.lib. 2. vari. cap.8.num.2.& 7. Clar. S.fin. q. 78. num. 15. Cabed.Lusit.decis.183.nu.8.part.1.* latè *Sanch. d.cap.17.à num.1.vsque ad num.16.*vbi *n. 17.* subdit cum *glos.hic verbo,tunc*,quod exigitur vt vxor tempore contractus sciat virum esse hęreticum ad hoc vt in delicti pœnam eius dos publicetur, secus si postea sciret.

9 In glos.[Tunc]ibi *(ergo si tunc ignorabant licet postea sciuerint non habet locum pœna,etc.)* Notatur ad hoc quòd fœmina contrahens Matrimonium cum hæretico ignorans illum esse hęreticum,non amittit dotem suam quãuis post contractum Matrimonium cognoscat maritum esse hęreticum,vt per *Franc. num.2. Gemin.etiam num.2. Io. Andr. Dom. & Anch. in fine hic,Penia in direct. Inquis. part.3. comment.160 vers.in hac tractatione,Lęli.Zech.in sum.tit.de Fide rub.de haresi cap.11.nu.16.vers. quarto ampliatur, Farin. de hæresi q. 190.S.3. n.52.Sanctarel.in simili tract.c.19.dub.3.n.16.*

10 nam Leges punientes incestas nuptias,& etiã Canones locum habent vbi ab initio scienter contractæ fuerunt,secus tamen si ab initio bona fide contractis nuptijs postea detecto impedimento vir & fœmina in eodem coniugali cõtractu perseuerant,vt per *Cou.de sponsal.p.2 c.6.S.8.n.19.Duen.reg.150.vers.secundo limita.*

11 In ead. glos. ibi *(præsumuntur autem ignorare nisi probentur scire)* Notatur ad hoc quòd in dubio pręsumitur quòd ignorans contraxerit cum hęretico, & ad fiscum volentem vt dos publicetur,pertinet probare quòd scienter contraxerit, vt per *Syluest. in summa verbo hæreticus S.1.num. 13. Repert. Inquisit. in verbo dotes vers primo,Farin.num.53.& Sanctar.num.16. proxime citatis locis.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Filij hæreticorum vſque ad ſecundam lineam paternam, ad primam vero maternam ſunt inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum, vel officium ſeculare ſi patres ante mortem Eccleſię reincorporati non fuerint, & num. 2.*

3 *Intellige tam de natis poſt hæreſim, quàm etiam de natis ante hæreſim patris.*

4 *Generationis appellatione comprehenduntur filiæ fœminæ, & nepotes.*

5 *Sententia condemnans parentes hæreticos non exigitur, vt filij, ac nepotes incurrant pœnas irregularitatis, ac inhabilitatis ad beneficia.*

6 *Statutum loquens de nepotibus hæreticorum, ſeu reconciliatorum non habet locum in reconciliato ſponte confeſſo promiſſa ſibi venia.*

7 *Hæreſis aſcendentium non nocet deſcendentibus, quandocunque illi aſcendentes fuerint Eccleſiæ reincorporati.*

8 *Filij hæretici pœnitentis, & ad Fidem redeuntis non priuantur beneficijs, nec ad alia obtinenda inhabiles redduntur.*

9 *Statutum inhabilitans filios hæreticorum ad beneficia comprehendit filios hæretici, etiam pœnitentis, & ad Fidem redeuntis.*

10 *Filij hæretici relapſi, & traditi Curiæ ſeculari ſunt inhabiles ad beneficia eccleſiaſtica, & officia, quamuis ille pœniteat, & cedat Catholicus.*

11 *Pœna contra filios hęreticorum à Iure ſtatuta locum habent propter hęreſim matris.*

12 *Filius non debet portare arma familiæ maternæ, ſed paternæ.*

13 *Maſculinum concipit fœmininum in materia poenali, & odioſa.*

14 *Poenæ omnes contra hæreticos, eorumque fautores, &c. ſtatutę, habent locum etiam in quibuſcunque filijs, etiam illegitimis, & ſpurijs.*

Cap. Statutum. XV.

1 Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, defenſorum, & fautorum, ex paterna linea vſque ad ſecundum gradum, ex materna vſq; ad primum non poſſunt habere beneficia, vel officia, & intelligitur quando parentes vt tales, ideſt hæretici, mortui ſunt, ſecus quando conſtat eos fuiſſe emendatos, & reincorporatos Eccleſiæ, & ad mandatum Eccleſiæ poenitentiam pro culpa egiſſe, vel paratos ad eam recipiendam fuiſſe. Colligunt ex Ordin. *Lapus Abbat, Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 98. Alagon. in compendio pag. 654.* remiſsiuè *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt *Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 2. nu. 4. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 5. in fin. verſ. & hoc intellige, Molin. de Iuſtit. tom. 3. diſp. 658. num. 19. verſ. filij tamen, Azor. inſtit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 13. poſt q. 8. in poena 8. hęreticorum, & par. 2. lib. 6. cap. 4. in princip. Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 43. ſect. 3. num. 1. Farinac. fragment. crimin. par. 1. lit. C. num. 350. & de hęreſi q. 191. num. 51. Sanctarel. in ſimili tract. cap. 34. num. 12. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 27. num. 2. cum ſeqq.*

3 *Ipſorumq; filij.* Intellige tam de natis poſt hæreſim, quàm etiam de natis ante hæreſim patris, vt tenent *Perez tit. 7. lib. 8. Ordin. pag. 197. Menoch. de pręſumpt. lib. 5. præſ. 33. num. 24. Farin. in tractat. de hæreſi q. 91. §. 2. num. 57. & 58.* cenſuit Rot. *in Conchen. penſionis* 9. Martij 1598. *coram Peregrino*, vbi argumentis contrariæ partis ſigillatim reſpondet, prout eam refert *Ricciul. de iure perſonarum extra gremium Eccleſię exiſtent. lib. 5. cap. 30. num. 27.*

4 *Vſque ad ſecundam generationem.* Ergo generationis appellatione comprehenduntur filiæ foeminæ, & nepotes, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. gloſ. 9. num. 241. Menoch. de pręſumpt. lib. 4. pręſumpt. 84. nu. 26. & conſ. 331. num. 12. Cald. Pereira de poteſt. eligendi cap. 15. num. 27. & 28. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori eccleſ. deciſ. 127. num. 5. in prima editione.*

5 *Qui tales eſſe, vel tales eſſe deceſsiſſe probantur.* Ergo non exigitur ſententia condemnans parentes hæreticos, vt filij, ac nepotes incurrant poenas irregularitatis, & inhabilitatis ad beneficia, ſed ſatis eſſet ſi vel per euidentiam facti, vel per propriam confeſsionem parentum in iudicio conſtet parentes fuiſſe hęreticos, vel fautores, defenſores, aut receptatores hæreticorum, vt per *Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 43. ſect. 3. num. 2. Sayr. de cenſur. lib. 6. cap. 10. num. 40. Sanct. de hæreſi c. 34. dub. 2. nu. 13. Sanch. in præcep. Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 27. nu. 28.*

6 *Quos*

6 *Quos emendatos esse constiterit, &c.* Notatur ad hoc quòd statutum loquens de nepotibus hæreticorum, seu reconciliatorum, non habet locum in reconciliato sponte confesso promissa sibi venia, vt per *Put. decis. 526.*
7 *lib. 2.* Nam hæresis ascendentium non nocet descendentibus quandocunque illi ascendentes fuerint Ecclesiæ reincorporati, vt citato hoc text. censuit *Rota in Colimbrien. Canonicatus 13. Iunij 1616. coram Card. Sacrato*, vbi etiam fuit dictum non esse faciendam distinctionem inter sponte confessum, & condemnatum, de qua *Caputaquen. decis. 69. nu. 6. par. 2.* & eadem *Rot. decis. 105. part. 3. lib. 2. diuers.* qui loquũtur in terminis statuti Ecclesię Hispalen. inhabilitãtis nepotes reconciliatorum, & concludũt statutum esse intelligendum strictè, & sic de nepotibus tantum illorum, qui fuerunt reconciliati post condemnationem, quapropter dictæ decisiones coarctant statutum Hispalen. emanatum contra descendẽtes reconciliatorum, non autem ampliant pœnas Iuris communis cõtra eosdem.
8 Vnde filius hæretici pœnitentis, & ad Fidem redeuntis non priuatur beneficijs, nec ad alia obtinenda inhabilis redditur, etiamsi eorum parentes ante peractam pœnitentiam obierint, dummodo tamen parati essent ad eam recipiendam, resoluunt *Carrer. de haeretic. num. 241. vers. limita nisi pater, Gundisalu. eodem tractat. q. 23. Paris. cons. 2. nu. 185. lib. 4. Surd. cons. 368. num 14. Didac. Quanter. in quaest. crimin. tit. de hęretic. cap. 1. num. 11, vers. quod supradictum est, Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 5. vers. limita tertio, Sanch. d. lib. 2. cap. 27. num. 26. Ricciul. d. lib. 5. cap. 30. nu. 41.* vbi etiam post *Verall. decis. 96.*
9 *num. 7. par. 2.* subdit illos tamen comprehendi sub statuto inhabilitante filios hæreticorum ad beneficia, *Farinac. de haeresi quaest. 191. §. 2. num. 64.*
10 Vtrum autem pœna, de qua in hoc text. & alibi, locum habeant in filijs hæretici relapsi, & traditi Curię seculari, qui tamen pœnituit, & decessit Catholicus? Ex dictis videbatur dicendum talium filios pœnas huiusmodi effugere, quod tanquam æquius probant hic *Ioan. Andr. & Gemin. in §. hoc iane num. 2. vers. dicit, Repert. Inquisit. verbo filij §. nunc, Alphons. Montalu. ad leges Castellæ l. 2. tit. 26. par. 7. vers. est ergo conclusio, Surd. conclus. 346. num. 24.* & alij citati per *Sanctarel. de haeresi cap. 34. dub. 2. num. 17. in princip.* Verum licet hæc sententia probabilitate non careat, contraria tamen receptior est, illamque expresse tenent in præsenti *Anchar. num. 1. in fine, Ioan. Andr. num. 5. & Franc. num. 4. vers. in glos. verbo reincorporatus, Simanch. de Cathol. instit. tit. 29. num. 17. vers. sed re attentius perpensa, Bursat. cons. 289. num. 16. & seq. lib. 3. Pena in direct. Inquisit. par. 3. q. 115. vers. circa secundum, & vers. quamuis prior, Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 3. vers. amplia etiamsi parentes, Azor. instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 13. q. 8. in 8. haereticorum pœna, vers. quod autem, & par. 2. lib. 6. cap. 4. q. 3. vers. dubiæ etiam quaest. Soar. de censur. tom. 5. disp. 43. sect. 3. num. 4. Autl. in simili tract. par. 7. disp. 4. dub. 3. Farinac. d. q. 191. num. 65. Param. de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 9. num. 209. Sanch. d. lib. 2. cap. 27. num 23. Ricciul. d. lib. 5. cap. 30. num. 32. cum seqq.* id probantes ex hoc tex. vbi ad dictum effectum duo requiruntur, nempe quod pater fuerit emendatus, & reincorporatus Ecclesiæ vnitati, at relapsus non potest dici reincorporatus, quia Ecclesia illi denegat audientiam, *cap. super eo, hoc eodem tit.*
11 In glos. [Inane] ibi *(item si mulier aliqua est haeretica, &c.)* Notatur ad hoc quòd pœnæ contra filios hæreticorum à Iure statutę locum habent propter hęresim matris, vt per *Zanch. in tract. de haeretic. cap. 28. num. 8. & 10. Decian. d. lib. 5. cap. 45. num. 3. & 5. Ricciul. dicto cap. 30. num. 29. Farinac. de haeresi quaest. 191. num. 63.*
12 Notatur etiam ad hoc quòd filius non debet portare arma familię maternæ, sed paternæ, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 18. nu. 21.*
13 In ead. glos. ibi *(Cum mulier committit, &c.)* Notatur ad hoc quòd in materia pœnali, & odiosa masculinum concipit fœmininum, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1 glos. 9. num. 213. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 6. tit. 7. num. 18. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 16. à princip.*
14 In glos. [Volumus] ibi *(an filij illegitimi includantur hac prohibitione, &c.)* Notatur ad hoc quòd pœnæ omnes contra hęreticos, eorumque fautores, defensores, & receptatores statutæ habent locum etiam in quibusuis filijs illegitimis, & spurijs, vt docent in præsenti *Ioan. Andr. sub num. 4. Anchar. num. 2. Franc. num. 4. Gemi. etiam num. 4. Cou. var. lib. 1. cap. 8. num. 3. Menoch. de praesumpt. lib. 5. praes. 33. num. 11. Surd. cons. 386. num. 6. Soar. tom. 5. de censuris disp. 43. sect. 3. num. 11.*

Surd.

Surd. consf. 386. num 6. Soar. *tom. 5. de censuris disp. 43. sect. 3. num. 2. Iacob. de* Graff. *in aur. decis. lib. 2. cap. 11. num. 19. Azor. d. q. 8. in* 8. *bereticorum pœna, & par. 2. lib. 6. cap. 4. q. 3. Sanch. d. lib. 2. cap. 27. num. 1.* Ricciul. *d. lib. 5. cap. 30. num. 1. cum seqq.* vbi *à num.* 7. disputat quid dicendum de filijs adoptiuis, *Sanctarel. de heresi cap. 36. dub. 1. num. 5.* vbi *num. seq.* de filijs etiam adoptiuis, *Farinac. in simili tract. q. 191. num. 54.*

S V M M A R I V M.

1 *Inquisitor Papæ super heresi sine speciali mandato non inquirit contra Episcopum, sed si eum culpabilem sciuerit, nunciabit Papæ, & num. 2.*

3 *Causa heresis in Episcopo reseruatur Sedi Apost.*

4 *Episcopi electi, & confirmati quamuis non dum consecrati causa heresis reseruatur* Sedi Apost.

5 *Inquisitor contra Episcopum hereticum illo tantum casu procedere poterit quando sic procedendi potestas ipsi à* Papa *fuerit expressè concessa.*

6 *Inquisitores debent habita notitia de heresi alicuius* Episcopi *illam Papę nunciare.*

7 *Episcopi, & alij Prælati inferiores debent nunciare* Papæ *hereses, & hereticos, qui sunt in territorijs suis.*

8 Dictio, expresſè, *requirit expressam mentionem, non autem quę deprehenditur ex verbis quantumcunque generalibus.*

9 *Expressum aliquando dicitur quod continetur sub generalitate verborum.*

10 *Commissio specialis procedendi contra Episcopum Inquisitori facta, debet prouenire ab ipsa* Sede *Apost.*

11 *Inquisitor potest de heresi* Episcopi *cognoscere, vt mittat negotium instructũ ad* Papam.

Cap. Inquisitores. XVI.

1 INquisitor deputatus à Sede Apost. vel ab alio non potest inquirere de hæresi, vel procedere contra Episcopos nisi in litteris commiſsionis Sedis Apost. expreſsè ponatur. Si tamen Inquisitor sciuerit, vel inuenerit Episcopum, vel eo superiorem commisisse crimen hęresis, aut esse diffamatos, vel suspectos de hoc, tenetur denunciare Sedi Apost. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 99. Alagon. in compendio pag. 655.* remiſsiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc tex. desumunt *Locat. in opere iudic. verbo Episcopus, Villadieg. de heretic. q. 7. num 15. Simanch. de* Cathol. *institut. tit. 25. num. 7. Roias sing. 55. num. 2. Penia in direct. Inquisit. par. 3. commento 76. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 55. §. 2. lit.* P. *Fr. Emman. quęst. Regular. tom. 2. q. 81. art. 1. Isidor. Moscon. de maiestate militantis Ecclesię par. 1. cap. 11. de Inquisit. pag. 277. vers. item ne procedant,* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 21. num. 5. & cap. 23. num. 2.* Farinac. *de heresi q. 186. §. 5. à num. 114.* vbi *num. 119.* limitat quando Episcopus esset suspectus de fuga, & *num. 120.* pariter limitat quando Episcopus aliquid in manifestum Fidei detrimentum, & fidelium perniciem moliretur, quia tunc potest capi, & custodiri donec Summus Pont. certior redderetur, *Molin. de Iustit. tract. 5. disp.* 28. *num.* 19. *Farinac. de heresi q. 186. num. 113. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 112. num. 14. Illustriss. D. meus Roderic. à Cunha de Confessoribus solicitantibus mulieres in Confessione q. 12. num. 6*

3 Vnde causam hæresis in Episcopo reseruari Sedi Apost. statuit etiam *Concil. Tridentin. sess. 24. de reform. cap. 5.* & per illud tenent *Penia d. par. 3. commento* 77. & *Fr. Emman. d. art. 1. vers. aduertendum tamen.* Et procedere etiamsi Episcopus sit titularis post *Molin. d. disp. 28. num. 19.* obseruat *Illustriss. D. meus Roderic. à Cunha d. q. 12. num. 7. in*
4 *princip.* vbi *num.* 11. subdit pariter procedere in Episcopis electis, & confirmatis, licet non dum consecratis, per ea quæ tradunt *Molin. dicta disput.* 28. *num. 19. & Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 2. num.* 11.

5 *Nisi in litteris, &c.* Notatur ad hoc quòd Inquisitor contra Episcopum hæreticum illo tantum casu procedere poterit quando sic procedendi potestas ipsi à Papa fuerit expreſsè conceſsa in tantum quòd sub commiſsione, seu delegatione facta procedendi contra quascunque personas cuiuscunque dignitatis, & quibuscunque generalibus verbis concepta, Episcopi non comprehendantur nisi expresse, & specialiter de Episcopis facta fuerit mentio, vt per *Gondisalu. in tract. de heret. q. 7. nu. 15. Carrer. in simili tract. num. 74. vers. nisi specialiter, Simanch. in enchirid. tit. 8. nu. 1.*

Decian.

Decian.d.lib.5.cap.21. num.5. Farinac.*dicta quaest. 186. §. 5.num.117.*

6 *Tenebuntur Sedi Apost. nunciare:*

Notatur ad hoc quòd licet Inquisitores non possint contra Episcopum pro hæresi procedere, debent tamen habita notitia de hęresi alicuius Episcopi illam Papæ nunciare, vt per *Simanch. d.tit.25.nu.7.& 10. Zanchin. de haeretic.cap.8.num.9.vers.sed possunt*, *Carrer. in simili tract.nu.74.Petr.Greg. syntagm.lib.37. cap.7.num.3.vers.in persona*, *Decian. d. lib.5. cap.21.num.3.vers. item quando*, *Farin. d.q. 186.§.5. num. 121.* Episcopi etiam, & alij
7 Prælati inferiores debent nunciare Papę hęreses, & hæreticos, qui sunt in territorijs suis, vt per *Nau. cons.1.de for.comp. in antiq.*
8 In glos. [Expresse] Notatur ad hoc quòd dict.*expresse*, requirit expressam mentionem, non autem quę comprehenditur ex verbis quantuncunque generalibus, vt docet *Cabed. Lusit.decis.12.num.7.par.2.* licet aliàs dicatur
9 expressum, quod continetur sub generalitate verborum,vt per *Flamin.Paris.de resignat.benefic.lib.6.q.2.num.54.& lib.8.q.10.num.23. Brunor.à Sole in locis communib.verbo expressum 4.Flores de Mena var. lib.2.q.21.nu.26.*
10 In glos. [Apostolicæ] ibi (*ab alio quàm à Papa, &c.*) Notatur ad hoc quòd specialis commissio procedendi contra Episcopum Inquisitori facta debet prouenire ab ipsa Sede Apost.non autem ab alio superiore, *Farin.d. q.186.§. 5.num.117.in fine.*
11 In ead. glos. ibi (*Etiam vt instructam remittant causam, &c.*) Contra hanc glos. tenet communis quod Inquisitor potest de hæresi Episcopi cognoscere vt mittat negotium instructum ad Papam, ita *Simanch. de Cathol. instit.tit.25.num.8.& in enchirid.tit. 8.nu.2. Penia ad direct. Inquis. par.3.q.27. comment. 76. vers. monendi tamen sumus, Decian.d.lib. 5.cap.23.nu.2.Farin.d.q.186.§.5. nu.116.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinarijs non derogatur super processu haereticorum licet Papa generaliter alteri deleget, & super eodem facto Episcopus, & Inquisitor possunt procedere communiter, vel diuisim, vel proferre sententiam, in qua si discordent debent Papae referre.*
2 *Episcopi qualitercunque procedant in causa haeresis debent seruare modum Inquisitoribus impositum.*
3 *Potestas ampla, quam Episcopi de Iure communi habebant ad cognoscendum de crimine haeresis, restricta est hodie quoad forum exterius ad Tribunal S. Officij.*
4 *Inquisitores contra haereticam prauitatem sunt Iudices delegati, & non Ordinarij, si attendamus primaeuam eorum institutionem, vt num. 10.*
5 *Ordinarius Iudex dicitur ille, qui iure sui officij,dignitatis, vel magistratus iurisdictioni, se iuridicundo praeest.*
6 *Inquisitores non habent iurisdictionem principaliter ratione Officij, cui illa adhaereat, sed magis eam obtinent ex speciali commissione, seu delegatione.*
7 *Ordinaria censetur iurisdictio,quae à lege,vel à Principe ad vniuersitatem causarum, vel ad certum genus earum alicui vniuersaliter committitur.*
8 *Verba,*auctoritate Apost procedat, *indicant iurisdictionem commissam esse delegatam, & num. 9.*
11 *Inquisitores contra haereticam prauitatem hodie possunt dici Ordinarij.*
12 *Inquisitores in Regnis Hispaniarum immediatè à Summo Pont. iurisdictionem accipiunt, mediante sola nominatione facta personarum per Inquisitorem generalem ex commissione Pontificis sibi indulta.*
13 *Iurisdictio Inquisitoribus delegata non praeiudicat iurisdictioni Episcopi cum censeatur concessa cumulatiue, non priuatiuè.*
14 *Inquisitor, & Episcopus in crimine haeresis, & in eadem causa, eodemque facto possunt insimul diuisim,vel coniunctim procedere.*
15 *Inquisitore, & Episcopo discordantibus in prolatione sententiae, seu in alio actu,quem quisque solus expedire non potest, debent Sedem Apost. consulere.*

Cap. Per hoc. XVII.

1 Papa quando delegat generaliter negotium hęreticorum alicui in aliqua diœcesi, nó derogat Diœcesano quin possit procedere in eodem negotio auctoritate Ordinaria, vel delegata si eam habet, & de eodem facto Ordinarius, & Inquisitor communiter, vel diuisim inquirere possunt, & si diuisim procedant, tenentur inuicem communicare processus, vt veritas melius inueniatur,& nisi in tali casu alter alteri iudicauerit deferendum,sententia proferatur simul per vtrosque, & si non conueniunt, mittatur ad Sedem Apost.

2 Apost. negotium sufficienter instructum per vtrosq; Item Episcopus siue Ordinaria siue delegata potestate procedat, seruet in procedendo illum modum, quem Inquisitores per Iura communia, vel speciales cõcessiones, seu ordinationes Sedis Apost. debent seruare. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arch. Gem. Io. And. Anch. Domin. Monac. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 99. Alagon. in comp. pag. 655.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

3 Potestas autem illa ampla, quã Episcopi de Iure communi habebant ad cognoscendum de crimine hæresis in vtroque foro, & in quacunque parte, & loco suarum diœcesum, restricta est hodie quoad forum exterius ad tribunal & domum Sancti Officij Inquisitionis, vbi omnes Episcopi, qui sunt in destrictu cuiusq; domus Inquisitionis assistunt per se, vel per suos delegatos ad decidendum causas Fidei suarum diœcesum, vt docent Marc. *Anton. Genuens. in pract. Archiep. Neapol. cap. 66. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo hæresis differ. 3.*

4 *Ab Apostolica Sede generaliter, &c.*

Ergo Inquisitores contra hæreticam prauitatem Iudices sunt delegati, non Ordinarij, vt docent *Dec. in cap causam nu. 10. de offic. deleg. Alciat. in rub. nu. 19. de offic. Ordin.* Simanch. *de Cathol. tit. 34. num. 13. director. Inquisit. par. 3. q. 4. & ibidem* Penia *commento 53. Param. de origine Officij* S. *Inquisitionis lib. 3. q. 2. num. 37. Molin. de Iustit. tom. 6. disput. 28. num. 1.* D. *Barbos. in l. cum prætor* §. 1. *num. 44. & num. 51. cum seqq ff. de iudic.*

5 Non obstat quod Inquisitoribus non sine officio, magistratuuè, sed magis Iure, & ratione officij Inquisitoris iurisdictio mãdata est, vt probat *tex. in c. ne aliqui,* ibi, *officium, cap. vt officium 11. cap. vt commissi, 12.* ibi, *officij, sup. hoc eod. tit. & lib.* ac proinde Iudex Ordinarius dicẽdus uidetur, cum talis dicatur ille, qui iure sui officij, dignitatis, vel magistratus iurisdictioni, seu iuridicundo præest, secũdum *Morl. in emporio Iuris tit. 2. in prælud. nu. 88.* Molin. *d. tom. 6. disp. 8. n. 2. & 3.* D. *Barbos. in d. l. cum prætor.* §. 1. *à n. 15.* quia respõdetur Inquisitores non habere iurisdictionẽ principaliter ratione officij, cui illa adhæreat, nec sub illius ratione eisdem datam esse, vt cõtingit in Ordinarijs, sed magis eam obtinere ex speciali commissione, seu delegatione, ratione cuius delegationis officium inquirendi, & iudicandi exercere dicuntur, sicut aliàs quilibet delegatus ratione iurisdictionis sibi delegatæ officium habere dicitur iuxta verba *rub. de offic. & potest. Iudic. deleg.* & in hoc sensu intelligẽda sunt omnia Iura supra citata, quæ de Inquisitoribus loquentia officij mẽtionẽ faciũt.

7 Nec etiam obstat quod eisdem Inquisitoribus intra prouinciã, vel destrictũ, ad quem sunt destinati, acquiritur cognitio vniuersalis negotiorum ad Fidem pertinentium, vt ita secundum cõmunem dicantur constituti ad vniuersitatẽ causarum; vel (vt alij nec impropriè loquuntur) si non ad vniuersitatem causarum, quia ad certũ, & speciale negotium hereticorum deputantur, saltẽ contra vniuersitatẽ personarũ, nempe hæreticorũ, sunt cõstituti, itaut eorum iurisdictio respectu personarũ vniuersalis sit, vt probat *tex. in præsenti,* ibi, *generaliter,* post alios *Albert. in c. 1. q. 7. n. 6. hoc tit. Penia. d. com. 53. vers. illud tamen,* & vbi ad vniuersitatem causarum, vel ad certum genus earum vniuersaliter tãtum iurisdictio à lege, seu à Principe cõmittitur, Ordinaria censetur, vt per *tex. in l. 1. vers cũ Vrbẽ, ff. de offi. Præfecti Vrbis,* resoluunt *Menoch. de arb. lib. 1. q. 12. n. 9.* D. *Barbos. in l. cum prætor* §. 1. *à n. 37. 40. & 54.*

8 *cum seqq. ff. de iud.* Quia respondetur ideo Inquisitores delegatos cẽseri, etiamsi illis hæreticorũ negotiũ, & ita certum genus causarum generaliter à Papa committatur, vt insinuat *tex. in præsenti,* ibi, *generaliter,* ex eo quia in tali cõmissione adiectum requiritur, vt auctoritate Apost. procedant, & iudicẽt, *d. c. vt officium,* in princ. ibi, *auctoritate Apost. &c. sup. hoc eod tit.* ac subinde succedit regula *tex. in c. cum aliquibus vers. nisi quod, de rescript. hoc lib.* vt eleganter aduertit *Menoch. de præsump. lib. 2. præsump. 16. nu. 31.*

9 Cui considerationi non obstat illud, quod aduersus eam adducit D. *Barbos. d.* § 1. *nu. 60.* dicens *d. c. vt officium,* non asserere quod Inquisitores cognoscant auctoritate Apost. sed potius quòd habeant officium inquirendi auctoritate Apost. quod est lõgè diuersum, siquidem omnes Ordinarij officia sua auctoritate Principis obtinent; Replicatur enim si attentè legatur aperte dicere Inquisitores cognoscere auctoritate Apost. verba enim illa, *auctoritate Apost.* nõ construuntur cũ præcedentibus, ibi, *officium est cõmissum,* quasi dicat quod habeant officiũ auctoritate Apost. (nã inter vna, & altera verba virgula adiecta reperitur) sed magis cũ sequentibus, ibi, *auctoritate Apost. possitis efficacius adimplere,* idest exequi, & procedere, vt infra idẽ tex. ait, ibi, *procedatis,*

sic docēs Pōtifex officiū Inquisitionis auctoritate Apost. ab Inquisitoribus exequi, seu adimpleri, quo admisso necessariò delegati censendi sunt, iuxta reg. *d. cap. cum aliquibus*.

10 Licet autē omnia supradicta procedāt attenta illa primæua Inquisitorū institutione secundū quam à principio quidā destinabantur ad certas personas, alij ad certas causas, & nonnunquam ad certas prouincias, prout necessitas exigebat, ac Summo Pontifici necessarium videbatur, nec officium eorum perpetuò erat stabilitum, vt constat ex ijs, quæ circa illorum originem ex alijs tradūt *Param. lib. 2 tit. 1. cap. 1. 2. & 5. & Molin. d. disp. 28. num. 4.*

11 Nihilominus tamen quia postea in Regnis Castellæ, Lusitaniæ, Siciliæ, & alijs locis ita suadente necessitate, & vtilitate ad Catholicæ Fidei puritatem, & synceritatem conseruandam officium Inquisitorum perpetuò est constitutum sub vno Inquisitore generali, & cum generali illius senatu, ac alijs particularibus Tribunalibus, cum diuisione diœcesum, & denique cum vniuersali iurisdictione, circa omnes Fidei causas eidem officio veluti cohærentes, quæ quidem omnia propria sunt Iudicum Ordinatiorū, ac Iurisdictionis Ordinariæ. Nec in hoc videtur admittenda differentia inter Inquisitorem generalem, & cæteros Inquisitores, quam in specie tradit D. *Barbos. d. §. 1. num. 65.* ex eo ductus quòd cæteri Inquisitores sunt remouibiles ad nutum Inquisitoris generalis; confunditur enim ex eo quòd sicut isti ad nutum Inquisitoris generalis, ita & ille ad nutum Summi Pont. amouibilis est, nec verum est dicere cæteros Inquisitores esse delegatos eiusdem Inquisitoris ge-

12 neralis, & ab eo iurisdictionem accipere, omnes enim immediatè à Summo Pont. iurisdictionem accipiunt mediante sola nominatione personarum facta per Inquisitorem generalem ex commissione Pontificis sibi indulta vt post *Direct. p. 3. q. 3.* & ibidem *Penia commento 52.* comprobat latè *Param. lib. 3. q. 2. n. 37. cum seqq. Molin. d. disp. 28. n. 7.* qui difficultatibus in contrariū satisfaciunt; quę sententia, nempe Inquisitiores esse Iudices Ordinarios sine dubio amplectenda foret, si, prout hodie sunt, fuissent à principio à Sūmo Pont. instituti, quia tamen ab initio officium hoc delegatum incæpit vt supra, modo vero omnes fere Ordinarij muneris, ac iurisdictionis qualitates, & effectus habent, vt proxime, cōstanter dici potest illorū iurisdictionem in se quidē delegatam esse, habereq; omnes excellērias delegatæ iurisdictionis, ad Ordinariam tamen valde accedere, & cū illa ferè in omnibus conuenire, itaut careat imperfectionibus delegatæ, vt eleganter in proposito tradit, & prosequitur *Molin. d. disp. 28. nu. 1. & 4.*

13 *Dioecesanis Episcopis, &c.* Notatur ad hoc quòd iurisdictio Inquisitoribus delegata non præiudicat iurisdictioni Episcopi, cū censeatur cōcessa cumulatiuè, nō priuatiuè, vt per *Siluest. in sum. verbo hæreticus §. 2. nu. 10. vers. quando negotium hæresis, Roias sing. 28 nu. 2. Gondisalu. in tract. de heret. q. 7. nu 9. Carrer. in simili tract. nu 67 vers. & operabitur, Simancb. de Cathol. instit. tit. 25. num. 4. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 21. num. 10. Sigism. Scacc. de iudic. cap. 67. num. 9. Farin. de hæresi q. 186. §. 3 n. 58.* vbi *n. 59.* intelligit vt non censeatur derogatum iurisdictioni Episcoporum Ordinariæ per commissionem, seu delegationem factam Inquisitori generaliter de procedendo in omni crimine hæresis, secus si commissio esset restricta ad certa crimina, & certas personas specialiter, quia tunc etiam Ordinarię Episcoporum auctoritati censetur derogatum. Sed hodie obseruatur quod supra dixi *nu. 3.*

14 *Concedimus quod per Episcopos, etc.* Notatur ad hoc quòd Inquisitor, & Episcopus in crimine hæresis, & in eadem causa, eodemque facto possunt insimul diuisim, & coniunctim procedere, vt per *Zanchin. in tract. de hæretic. cap. 8. nu. 4. in princ. Gondisal. in simili tract. q. 8. num. 3. Carrer. eod. tract. n. 70. Clar. §. hæresis num. 5. vers. sed quis, Roias sing. 44. num. 12. & de hæretic. par. 1. nu. 439. Simancb. d. tit. 25. num. 5. Decian. d. lib. 5. cap. 22. num. 8. Farin. d. q. 186. §. 3. num. 56.*

15 *In qua ferenda, &c.* Notatur ad hoc quòd discordantibus Inquisitore, & Episcopo in prolatione sententię, seu in alio actu, quam cuiusque solus expedire non potest, debent Sedē Apost. consulere, vt per *Roias d. p. 1. nu. 437. Simancb. d. tit. 25. num. 4. vers. si vero concordes, Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 50.* vbi *Penia comm. 99. Decian. d. lib. 5. cap. 21. num. 3. vers. item quando, & num. 22. & cap. 23. num. 18. Farin. d. q. 186. §. 3. num. 64.* vbi *num. 65.* ait quid faciendum si Episcopus, & Inquisitor discordant in tormentando inquisitum de hęresi.

SVMMARIVM.

1 *Episcopis, et Inquisitoribus hæresis nō resistāt, sed*

sed omnino pareāt domini tēporales, & de eo crimine non cognoscant, aliàs puniutur.

2 *Principes seculares, eorumque Iudices tenentur litteras, & mandata Inquisitorum contra hæreticam prauitatem celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire sub pœna excommunicationis.*

3 *Incarceratus pro quibuscunq; delictis, etiam atrocibus apud Iudicem secularem statim remittendus est ad Tribunal Sancti Officij quandocunq; petatur ob negotium Fidei.*

4 *Iudex secularis in causa hæresis est merus executor, itaut nec de mandato Inquisitoris nec de crimine illo cognoscere possit.*

5 *Iudex secularis tenetur punire, & morti, tradere hæreticum sibi ab Inquisitoribus traditum, & ad id per censuras ecclesiasticas compelli potest.*

6 *Appellatio non datur à sententia lata contra hæreticos, eorumq; credentes, fautores, &c. sed limitatur aliquibus modis.*

7 *Hæresis cognitio nullo pacto spectat ad Iudices seculares.*

8 *Hæresis crimen est mere ecclesiasticum.*

9 *Dictio*, quoquo modo, *quid denotet, ostēditur*

10 *Inquisitionis Sanctum Officium impedientes puniuntur non solum si directè impediant, sed etiam si indirectè.*

11 *Officium S. Inquisitionis impediens excommunicationis vinculo est innodatus.*

Cap. Vt Inquisitionis. XVIII.

1 PRincipes & Rectores seculares obedire debent Episcopis, & Inquisitoribus, & intendere in captione, inuestigatione, & diligenti custodia hęreticorum, & fautorum cum fuerint requisiti, vt trudantur in carceres Episcoporum, & Inquisitorum, vel alibi in destrictu, vbi Episcopus, vel Inquisitor mādauerit, ac custodiantur arctè per viros Catholicos deputandos per Episcopum, vel Inquisitorem, donec eorum negotium terminetur per Iudicem Ecclesiasticum, & quandò condemnati de hæresi ipsis relinquuntur, statim eos accipere debent, & sine dilatione punire, non obstante appellatione, vel proclamatione eorum, quia hęc sunt illis interdicta à legibus. Item prohibetur dominis, & officialibus prædictis, vt non cognoscant, vel iudicent de crimine hæresis, quia est Ecclesiasticum, nec liberent è carcere captos pro hæresi sine licentia, vel mādato Episcopi, aut Inquisitoris, nec executionem sibi iniunctam prompte facere, vel adimplere detractent, nec præsumant directè, vel indirectè impedire sententiam, vel processum Iudicum, Inquisitorum, vel Episcopi. Si quis prædictorum pręsumpserit cōtrafacere, vel se opponere, seu impedire, & qui scienter in prædictis dederit auxiliū, consilium, vel fauorem, est excommunicatus, & si per annum pertinax in excōmunicatione permanserit, ex tunc condemnabitur, vt hęreticus. Colligunt ex Ord. *Arch. Gemin. Io. And. Anch. Domin.* Monach. *Fran. Viu. in ration. lib. 5. pag. 100. Alagona in compendio pag. 655.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Pareant, & intendant, &c.* Notatur ad hoc quòd Principes seculares, eorumq; Iudices tenentur litteras, & mandata Inquisitorum contra hęreticam prauitatem celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire sub pœna excōmunicationis, vt per *Carrer. in praxi tit. de hæret. §. circa secundum n. 56. Lucern. Inquis. verbo impedientes n. 1. Simanch. de Cathol. instit. tit. 23. n. 9. Azeued. l. 15. nu. 7. tit. 1. lib. 4. nouę Recopil.* & ad hoc possūt Inquisitores prędicti eos compellere censuris, & pœnis, vt docent *Decian. in tract. crim. lib. 5. c. 22. n. 21. Bobadil. in sua polit. lib. 2. cap. 1. num. 16. Parens meus in comment. ad Ordinat. Reg. Lusit. lib. 2. tit. 6. in princip. num. 1.*

3 *In potestatem, seu carcerē, &c.* Incarceratū pro quibuscūq; delictis etiam atrocibus apud Iudicem secularem statim remittēdum esse ad Tribunal S. Officij quandocunq; petatur ob negotium Fidei statuit sanct. me. *Pius V. in sua Constit. incipien. Sanctissimus Dominus*, cuius meminere *Simanch. in fin. tract. de Cathol. inst. & Penia in addit. ad tract. de Strigijs, quem inseruit in fine direct. Inquis. Ioseph. Sesse de inhib. cap. 30. num. 52. cum seqq.*

4 *Statim recipiant indilate &c.* Iudex ergo secularis in causa hæresis est merus executor, nec de processu, nec de sententia, aut de mandato Inquisitoris, nec de crimine illo cognoscere potest, etiamsi mortis pœna imponenda sit hæretico, quia totum hoc Inquisitoris prudentiæ relinquitur, itaut locus non detur reuisioni, vt docent *Campeg. in addit. ad Zanch. in tract. de hæretic. c. 8 lit. A. Villadieg. in simili tract. q. 19. vers. an Iudex secularis, Simanch. de Cathol. institut. cap. 36. à num. 4. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 21. num. 8.* Roias de priuil. *Inquisit. nu. 450. Lucern. Iquisit. verbo executio contra damnatos, Bellug. in speculo Principum*

rub. 11. §. viso nu. 1. vbi Borrel. in addit. lib. B. Palat. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter virum notab. 2. §. 1. nu. 22. Azeued. d. l. 1. n. 125. Penia in direct. Inquisit. par. 3. schol. 99. vers. ex hac assertione, Cencd. ad Decretal. collect. 55. nu. 2. Soar. de Pace in pract. tom. 2. pralud. 2. nu. 30. Fr. Ludou. *Miranda de ordine iudic. q. 1. art. 5. concl. 5. Curi. Philip p. 3. §. 3. num. 19. Farin. in pract. crimin. p. 3. q. 97. num. 103. Sanctarcl. de haresi cap. 40. dub. 4. nu. 24. Mendez à Castro d. lib. 2. cap. 1. num. 16. Aloys. Ricc. in praxi rerũ fori eccl. decis. 330 in 1. edit.*

5 Itaut teneatur ipse Iudex secularis punire, & morti tradere hæreticum sibi ab Inquisitoribus traditum, ad idquè per censuras ecclesiasticas compelli possit, quamuis dicat liquidò sibi constare sententiam esse iniustam, secundum *Farinac. d. q. 97. num. 105. cum seqq. & in tract. de hæresi q. 186. num. 162.*

6 *Nõ obstãtibus appellationibus, &c.*

Notatur ad hoc quòd à sententia contra hæreticos, eorumque credentes, fautores, defensores, & receptatores lata non datur appellatio, vt per *Siluest. in sum. verbo hæreticus nu. 4. vers. octaua, Zanchin. in tract. de hæret. cap. 20. nu. 1. Carrer. in simili tract. nu. 129. Simanch. de Cathol. instit. tit. 6. nu. 2. & & in Enchirid. tit. 65. nu. 1. Ioan. Roias sing. 19. num. 1. cum seqq. & sing. 179. num. 2. Decian. in tract. crimin lib. 5. cap. 20. num. 26. & cap. 58. num. 1. Ludouic. à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 4. num. 58. Farinac. de hæresi q. 185. §. 15. num. 227. cum sequentib.* vbi *num. 230.* addit quod sicut hæreticus, à sententia contra se lata appellare non potest, ita nec etiam appellare possunt illius heredes, & *nu. 232.* limitat in appellatione à sententia interlocutoria grauaminis illati ante diffinitiuam, & *num. 235.* limitat pariter in appellatione à decreto torturę, & *num. 240.* declarat quòd in casu limitationum supradictarum si Episcopus sit ille, qui grauat, & grauatus est de exemptis, à tali grauamine appellatur ad Papam, si vero grauatus non est de exemptis, tunc appellatur ad Metropolitanum, vel etiam ad Papam omisso medio, at verò si Inquisitor esset Religiosus, non appellatur ad Prouincialem, seu Generalē ipsius Inquisitoris superiorem, sed ad Papam.

7 *Prohibemus quoque, &c.* Notatur ad hoc quòd cognitio criminis hæresis nullo pacto spectat ad Iudices seculares etiam contra laicos, nec in eo Iudex secularis se intromittit nisi à Iudice ecclesiastico fuerit requisitus, & si se intromiserit ipso iure est excommunicatus, vt per *Alphons. de Castro de iusta hæret. punit. lib. 1. cap. 23. Simanch. de Cathol. institut. tit. 36. num. 1. & in enchirid. tit. 6. num. 1. & tit. 66. num. 1. Albertin. de agnoscend. assert. q. 25. num. 43. Zanchin. de hæret. cap. 8. nu. 1. & 2. Gondisalu. in tract. de hæret. q. 7. num. 20. & q. 20. num. 3. Carrer. in eodem tractat. num. 61. & 64. ante fin. Clar. §. hæresis num. 4. vers. hoc crimen hæresis, Petr. Greg. syntagm. lib. 33. cap. 7. num. 2. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 25. num. 1. & 2. Sigismund. Scacc. de iudic. cap. 15. num. 2. Ludouic. à Paramo de origine S. Inquisit. lib. 3. q. 7. num. 30. in fine, Sanctarel. de hæresi cap. 40. dub. 4. nu. 22. Farinac. in simili tractat. q. 186. §. 9. nu. 153. cum sequentib.* vbi *num. 154.* ampliat, vt secularis Iudex non cognoscat de crimine hæresis non solum principaliter, sed nec etiam incidenter, & *num. 158.* subdit quod licet Iudex secularis non possit se intromittere in cognitione hæreticæ prauitatis, non tamen prohibetur hæreticos carcerare ad effectum illos remittendi Iudici ecclesiastico.

8 *Cum mere sit ecclesiasticum.*

Notatur ad hoc quòd crimen hæresis merè est Ecclesiasticum, vt per *Carrer. in practic. tit. de hæretic. num. 61. Brun. de hæretic. lib. 4. cap. 1. Clar. in §. hæresis à num. 4. & §. fin. q. 96. num. 7. Palat. in repet. dicti cap. per vestras §. 23. num. 16. Greg. l. 7. verbo Catholicos tit. 7. part. 6. Villalob. commun. opin. verbo hæresis, num. 42. Petr. Greg. syntagm. lib. 33. cap. 7. num. 2. Param. de origine S. Inquisitionis lib. 3. q. 7. num. 30. in fine, Castro de iusta hæretic. punit. lib. 1. cap. 23. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. 86. cum seq. Duen. reg. 145. limit. 2. Decian. in tractat. crimin. lib. 5. cap. 53. Azeued. l. 1. num. 116. tit. 3. lib. 8. noua Recopilation. Marta de Iurisdict. par. 1. cap. 51. num. 3. cum sequentib.* optime *Ignat. de Villar in sylua respons. lib. 1. resp. 12. num. 18. Peregrin. de iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 29. vers. huiusmodi vero crimen, Farinac. in tractat. de hæresi quæst. 186. §. 9. num. 152. cum sequentib.*

9 *Quoquo modo.* Denotat hæc dictio, vt seculares non se intromittant in causis hæresis, neque in Iure, neque in facto consistentibus, vt obseruat D. *Barbos. in l. Titia num 37 ff. solut. matr.*

10 Di.

10 *Directè, vel indirectè, &c.* Notatur ad hoc quòd impedientes Sanctum Inquisitionis Officium puniuntur non solum si directè impediant, sed etiam si indirecte, vt per *Vmbert. Locat. in iudic. Inquisit. verbo fautores num. 2. & verbo suspicio num. 11. Eymeric. in direct. Inquisit. par. 2. q. 54. à num. 1. Farinac. de hæresi q. 182. §. 5. num. 74.*

11 *Si quis vero de prædictis, &c.* Notatur ad hoc quòd impediẽs S. Inquisitionis Officium, excommunicationis vinculo est innodatus quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc violenta suspicione conuictus, est vt hæreticus condemnandus, vt docet *Eymeric. in direct. Inquisit. par. 2. q. 56. nu. 2. pag. mihi 380.*

12 In glos. [Percussum] ibi *(nota canonem latæ sententiæ)* lta Tiraq. in *l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 72. C. de reuocand. donation.*

SVMMARIVM.

1 *Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata, sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem nisi prius pronunciatum fuerit super crimine per Iudicem ecclesiasticum.*
2 *Bona cõtrahentium incestas nuptias fisco ipso iure à die commissi criminis adiudicãtur.*
3 *Hæreticorum bona confiscantur ipso iure.*
4 *Hæretici, & alij, quorum bona ipso iure publicantur, retinent rerum suarum dominium, donec per sententiam declarentur.*
5 *Hæreticus non censetur priuatus bonis suis ante sententiam Iudicis declaratoriam.*
6 *Sententia declaratoria hæresis incursæ requiritur vt priuatio suum plenarium habeat effectum, nec ante poterit hæreticus remoueri à possessione.*
7 *Hæreticus habet rerũ suarum possessionẽ antequam feratur sentẽtia declaratoria contra illum, ita ut si de facto occupentur contra occupantẽ potest agi ad restitutionem.*
8 *Sententia declaratoria necessaria est in casibus in quibus lex ipso iure pœnam inducit, vt amoueri possit reus à possessione.*
9 *Hæretici, & alij, quorum bona ipso iure confiscantur, minime tenentur ante Iudicis sententiam ea fisco restituere.*
10 *Sodomiæ vitium quod, & qua persona incurrant illud exercentes, remissiue.*
11 *Pœna imposita per legem raptoribus, qua cum raptis, parentibus suis non consentientibus, Matrimonium contrahunt, habent locum, & seruantur de Iure Canonico.*

Cap. Cum secundum. XIX.

1 Hæreticorum bona sunt ipso iure confiscata, executio vero confiscationis, vel occupatio bonorum non debet fieri ante sententiam promulgatam ab Episcopo, vel à persona ecclesiastica habente potestatem, nec mirum, quia qui contrahit incestuosas nuptias, vel raptores contradicentibus parentibus, vel qui prohibita transuehunt, priuantur ipso iure, multò magis hic. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 5. pag. 101. Alagona in compend. pag. 656.* remissiuè *Casal. in annotation. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Incestas nuptias contrahentes eo ipso, &c.* Notatur ad hoc quòd bona contrahentium incestas nuptias fisco ipso iure à die commissi criminis adiudicantur, vt per *Duen. reg. 150. Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 6. §. 8. num. 6.*

3 *Bona hæreticorum, &c.* Notatur ad hoc quòd bona hæreticorum confiscantur ipso iure, vt per *Clar. in §. hæresis num. 13. Menoch. remed. 1. recuper. num. 308. & cons. 99. num. 163. cum seqq. & cons. 195. nu. 2. & cons. 185. num. 8. & cons. 289. nu. 10. Mench. de success. progres. lib. 1. §. 4. num. 166. Gail. de pace publica lib. 1. cap. 19. num. 18. Bursat. cons. 7. nu. 30. & cons. 14. nu. 3. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 56. §. 2. lit. Z. Surd. decis. 247. num. 1. & de aliment. tit. 8. priuileg. 35. & tit. 9. q. 32. Peregrin. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 166. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 12. q. 1. Roland. cons. 8. lib. 3. Carpan. ad statuta Mediolan. tit. de bonorum confiscat. num. 610. Franc. Torreblanc. in epith. delict. lib. 3. cap. 21. num. 7. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 4. cap. 1. Sayr. in claui Regia lib. 9. cap. 11. num. 3. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 29. dub. 8. Farinac. in praxi crimin. par. 1. q. 25. num. 13. & in tract. de hæresi q. 190. §. 1. num. 1. cum sequentib. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 14. à num. 1. Reuerendiss. D. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exist. lib. 5. cap. 31. nu. 3. Sanctarel. de hæresi cap. 21. dub. 1. à princip.*

4 *Eo ipso suarum dominium, &c.*

Notatur ad hoc quòd hæretici, & alij, quorum bona ipso iure publicantur, amittunt bonorũ suorum dominium à die commissi criminis, illudque in fiscum transfertur, vt docent *Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 59. num. 7. & 8. & tit. 9. q. 32. num. 5.* Menoch. *cons. 185. num. 8. Pereg. d. tit. 1. num. 166. Lessi. d. cap. 29. dub. 8. num. 64. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 9. num. 30. Azor. d. part. 1. lib. 5. cap. 7. q. 2. & lib. 8. cap. 12. q. 2. Ricciul. d. cap. 31. num. 6.* Contrariam tamen sententiam, quæ forsan sicut receptior ita probabilior videtur, videlicet quod ij omnes retinent rerum suarum dominium, donec per sententiam declarentur, probant S*imanch. de Cathol. institut. tit. 9. num. 173. 187. & à num. 229. Vasq. 1. 2. q. 96. art. 5. disp. 170. toto cap. 3.* Franc. Becc. *cons. 57. sub num. 15. Molin. de Iustit. tom. 1. disp. 95. col. 11. vers. dubium vero est, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 56. §. 2. paulo ante finem, Anila de censur. par. 1. dub. 7. col. 3. Sanch. d. lib. 2. cap. 22. num. 2. & 3.* plures, quos refert, & sequitur *Sanctar. d. q. 21. dub. 1. num. 2.*

5 *Vel bonorum ipsorum occupatio, &c.*

Notatur ad hoc quòd hæreticus non censetur priuatus bonis suis ante sententiam Iudicis declaratoriam, vt per *Menoch. cons. 99. num. 168. cum seqq. & cons. 185. n. 7. & cons. 301. n. 20. & de arbitrar. casu 416. num. 63. Menoch. vsu freq. cap. 7. num. 3. & 14. Mexi. in tract. tassæ panis concl. 6. num. 68. cum seqq. Henriq. d. lib. 13. cap. 56. §. 2. lit. F. Surd decis. 247. n. 2. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo priuatio vers. ad quintũ, Fr. Emm. quæst. Regul. tom. 2. q. 83. art. 1.*

6 Priuatio enim vt suum plenarium sequatur effectum requiritur sententia declaratoria hæresis incursæ, nec ante poterit hæreticus remoueri à possessione, vt docent *Sarnen. in reg. de annali q. 52. num. 5. vers. secunda ratio est, Bursat. cons. 14. num. 18. & 19. lib. 1.* Surd. *decis. 247. nu. 2. Sanch. d. lib. 2. cap. 26. num. 12.* Ricciul. *d. lib. 5. cap. 19. num. 12.*

7 Antequam enim feratur sententia declaratoria contra hæreticum, habet ille veram rerum suarum possessionem S*imanch. de Cathol. instit. tit. 9. nu. 173. & seqq. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 32. num. 24. Ricciul. d. lib. 5. cap. 31. num. 10.* itaut si de facto occupentur ab aliquo contra occupantem possit agi ad restitutionem, prout resoluunt *Bursat. consil. 43. nu. 22. vers. crederem, lib. 1.* Molin. *d. disp. 95. in solut. ad 3. Vasq. 1. 2. q. 96. art. 5. disp. 170. cap. 4. num. 5.* Sanch. *d. lib. 2. cap. 22. n. 18. Ricciul. d. c. 31. n. 11.*

8 Nam sententia declaratoria necessaria est in casibus in quibus lex ipso iure pœnam inducit, vt amoueri possit reus à possessione, vt tradunt *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 400. cum seqq.* C. *de reuocandis donat. Menoch. remed. 5. recuper. num. 69. Capic. decis. 112. num. 2.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 25. nu. 73. & seqq.* Pereg. *de iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 8. cum seqq. Aloys. Ricc. in collectan. decis. part. 2. collect. 303. Bernard. Graue. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 51. num. 3.* Cald. Pereira *de resolut. emphit. cap. 17. num. 25. & 29. & quæst. forens. lib. 1. q. 23. num. 49. & cons. 2. num. 24.*

9 Vnde hæreticos, & alios, quorum bona ipso iure publicantur, minime teneri ante Iudicis sententiam restituere fisco ea bona sustinent *Anton. Gom. vari. tom. 3. cap. vlt. num. 3. Simanch. d. tit. 9. à num. 161. Penia in direct. Inquisit. part. 3. commento 158.* Azened. *in rub. tit. 1. num. 24. lib. 2. & l. 1. num. 189. tit. 3. lib. 8. nouæ* Recopil. Molin. *de Iustit. tom. 1. disp. 95. vers. contrariam sententiam, Henriq. d. cap. 56. §. 2. paulo ante fin. Sayr. d. lib. 3. cap. 9. num. 30. Lessi. d. cap. 29. dub. 8. num. 64. Emman. Sa verbo fiscus num. 4.* & plures alij citati à *Cened. ad Decretum collect. 2. num. 3. &* à Sanch. *d. lib. 2. cap. 22. num. 6. & à Sanctar. d. cap. 21. dub. 1. n. 4.*

10 In glos. [Naturæ contrarias] De sodomiæ vitio, & de pœnis contra illud exercentes egi latè *de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 44.*

11 In glos. [Certoque casu] ibi (*sed nunquid de Iure* Canonico *habebit locum hac pœna, etc.*) Notatur ad hoc quòd pœnæ impositę per Legem raptoribus, quæ cum raptis, parentibus suis non consentientibus, Matrimonium contrahunt, habent locum, & seruantur de Iure Canonico, vt per G*utier. practic. lib. 2. q. 1. nu. 13. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 12. num. 27.*

12 In glos. [Ipso iure] ibi (*& puto confirmationem hanc locum habere, etiamsi ille Catholicos filios habeat, etc.*) Vide *Ricc. d. lib. 5. c. 28. n. 7*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Hæreticorũ in causis proceditur simpliciter & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij.*
3 *Clausula,* simpliciter, & de plano, &c. *in crimine hæresis non tollit solemnitates iuris gentium, vel* Diuini, *nec per illam sublata sunt substantialia, & necessaria causę.*
4 *Aduocatus seu procurator non admittitur quando contra hæreticum proceditur.*
5 *Citatio partis vt videat iurare testes non requiritur, nec illorum, & accusatorum nomina*

mina publicantur in causis hæreticalibus, quod an procedat solum si immineat graue testium periculum, ostenditur nu. 6. 7.
8 *Specialitas huius tex. in quo cõsistat, ostēditur.*
9 *Citatio partis est facienda, & testium nomina sunt publicanda non dato graui testium periculo, sed timore tantū alicuius leuis dāni.*
10 *Periculum an sit graue, vel non Iudicum Conscientiæ, & arbitrio relinquitur.*
11 *Citatio, & publicatio testium hodie indistinctè denegatur in crimine hæresis.*
12 *Hæreticalibus in causis post publicationē, vel aperturā testiū possūt iidē, vel alij testes recipi.*
13 *Clausu.* simpliciter, & de plano, &c. *quam vim, & effectum habeat, remissiuè.*
14 *Clausu.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt ordo iudiciarius sit sublatus.*
15 *Clausula* simpliciter, & de plano, &c. *non possunt vti inferiores à Papa.*
16 *Legatus de Latere nō potest cōmittere causam sine strepitu, & figura iudicij definiendam.*
17 *Inferior non potest tollere legem inferioris.*

Cap. Statuta. XX. & VIt.

1 IN inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi potest simpliciter, & de plano, & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu, & figura. Item si propter potentiam reorum timetur imminere graue periculum accusatoribus, testibus, vel deponentibus, si publicentur nomina, tunc eorum nomina nō publicè, sed secretè coram Episcopo, vel eo absentè coram Vicario quando Inquisitores procedunt, si vero procedit Episcopus coram Inquisitoribus si haberi commodè possit copia eorundem, & semper etiam coram alijs personis, prouidis, honestis, & iurisperitis, quibus serio manifestetur, & explicetur totus processus, & de eorum consilio procedatur ad sententiam, & condemnationem, & ad cognitionem Iudicis instruendam adhibeatur plena fides depositionibus talium testium, non obstante quod deponentium, vel testium nomina non fuerint eis ostensa. Item consultoribus prædictis possunt indicere secretum de præmissis, & si opus fuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, si violent secretum, sed Inquisitores Episcopum, vel Episcopus Inquisitores hac de causa non excommunicet, sed in virtute sanctæ obedientiæ tenentur ad secretum. Item præcipitur Episcopis, & Inquisitoribus, vt vbi est securitas non dicant esse periculum, & sic nomina supprimant, nec vbi est periculum dicant esse securitatem, & sic nomina vulgentur. Item decreta, & responsa Pontificum circa inquisitionem, quæ hic non contradicunt, maneant in suo robore. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abbas, Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach.* Franch. *Viuian. in rationali lib. 5. pag. 102. Alagona in compend. pag. 657.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Procedi possit simpliciter, & de plano, &c.* Notatur ad hoc quod in causis hæreticorum proceditur simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, vt per *Syluest. in summa verbo hæreticus* §. *2. n. 10 in princ, Simanch. de Cathol. instit. tit. 5. n. 1. & tit. 44. num. 30. Zanchin. de hæretic. cap. 9. in princip. Gondisalu. in simili tract. q. 21. num.* 1. *Carrer. eod. tract. num. 93. in fine, vers. item procedere possunt, & nu. 103. & 108. Roias sing. 145. num. 3. Eymen. in direct. Inquisit. part. 3. q. 54.* vbi *Pena* cōmento 103. *Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 34. num. 1. Sigism. Scacc. de iudic. causarum ciuil. crimin. hæret. cap. 52. num. 2. Ludou. à Paramo de origine* S. *Inquisitionis lib. 3. q. 9. num. 45. Farin de hæresi q. 184.* §. *2. numa 3. cum seqq.* vbi *num. 16.* declarat clau-
3 suram prædictam *simpliciter, & de plano, &c.* in crimine hæresis non tollere solemnitates Iuris gentium, vel Diuini, nec per illam sublata esse necessaria, & substantialia causę, illa, scilicet sine quibus nec iustè, & rectè, nec cōmodè negotium tractati potest, *& num. 18.* subdit quod in causis hęreticalibus requiritur etiam legitimatio personarum, aliàs processus redderetur nullus.

4 *Et absque aduocatorum, &c.* Notatur ad hoc quòd in crimine hæresis quando contra hęreticum proceditur, aduocatus, seu procurator non admittitur, vt per *Syluest. in sum. verbo hæreticus* §. *1. n. 14. in fine vers. decima quarta, Carrer. in tract. de hæret. n. 114 Simanch. de Cathol. instit. tit. 5. n. 1. Clar. in* §. *hęresis n 17. vers. vltimus,* Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 51. nu. 13. in princ.* latè *Farin. de hæresi q. 197.* §. *3. n. 54. cū seq.* vbi *n. 64.* dicit quod nō solū aduocate, sed etiā supplicare pro hęreticis prohibitū est, *& n. 65.* ampliat quamuis sint accusati de alio crimine, vel de alia causa.

5 *Iubemus tamen, &c.* Notatur ad hoc quòd in causis hæreticalibus non requiritur citatio partis vt videat iurare testes, nec illorū, & accusatorū nomina publicantur vbi grauè nō immineret pericu-

periculum, vt per *Soccin. reg. 523. limit. 4. Afflict. lib. 1. constit. rub. 31. à nu. 18. Roman sing. 369. Zanchin. de haeret. c. 9. n. 6. vers. si tamē inquirens, Decian. in tract. crimin. lib. 5. c. 35. n. 16. & c. 34. n. 2. Nau. in cap. inter verba n. 711. Simanch. de Catholicis institut. tit. 44. num. 25. cum seqq. & tit. 64. n. 18. et 28. & in praxi haereseos cap. 35. à num. 13. Roias sing. 440. vers. sed quando, & sing. 207. & sing. 196. nu. 6. Menoch. de arbitr. casu 37. n. 5. & cons. 383. Paris. cons. 2. num. 154 cum seqq. vol. 2. Rebuff de reprobat. testium nu. 74. vers. septimo, Greg. l. 11. verbo conducho tit. 17. par. 3. Clar. §. fin. q. 49. nu. 3. Repert. Inquisit. §. nomina, vers. nunc videndum est, vbi Mandos. in addit. litt. B. Villadieg. de haeret. q. 14. à princip. Azeued. l. 13. n. 3. vers. primo in causa haeresis tit. 7. lib. 3. nouae Recopilat. Peña in direct. Inquisit. p. 3. commento 29. nu. 119. & commento 124. pag. 679. cum seqq. Rendin. de maiest. Princip. §. sed etiam per legitimos tramites n. 150. Segura Daualos in direct. Iudic. Ecclesiast. p. 2. cap. 14. nu. 11. & 16. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 131. lit. D. vers. cum equidem, in nouiss. impres. Cened. ad Sextum collect. 6. num. 1. Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 2. q. 15. art. 1. Mascard. de probat. concl. 682. num. 36. Farinac. de haeresi q. 188. §. 1. num. 7. cum seqq.*

6 Plures ex citatis Doctoribus existimāt textum in praesenti à Iuris regulis deuiare in *d. c. 2. de testibus, & c. qualiter 24. vers. debet igitur, de accusationib.* quod non inconuenit propter potentiam delinquentium in plerisque facere, iuxta *tex. in cap. contingit, de dolo*; & ita specialiter procedere quando graue testium imminet periculum, patet ibi, *videant Episcopi, vel Inquisitores graue periculum imminere.* Ratio autem specialitatis fundatur in bono communi, & vtilitate Reipubl. quod quidem bonum commune, & vtilitas tolleretur si praedicta citatio, & publicatio fieret, siquidem testes timentes praesentiam delinquentis data notitia proprij testimonij ad vitandū damnum à testimonio facillime desisterent; vnde ne copia testium subtraheretur existimant fere omnes supracitati legem occurrendo huic malo communi, & incommodo Reipubl. cum quali quali delinquentis praeiudicio voluisse citationem partis, & testium publicationem denegare, auferendo medium ad defensionē ordinatum, quod non est inconueniens, vt ex iusta causa fiat propter aliquod maius bonum publicum consequendum, praesertim si alijs modis praedicta defensio manet conseruata prout manet hic interuenientibus alijs requisitis necessarijs.

7 Verum licet praedicta ratio specialitatis in se vera sit, & concludat scilicet imminēti graui testium periculo citationem partis, & testium publicationem non esse faciendam secundum *Farin & ab eo citatos, in tract. de haeresi q. 188. §. 1. num. 9.* nihilominus tamen ad tex. in praesenti non videtur rectè accommodata, siquidem talis ratio licet sit specialis respectu regulae generalis, de qua in *d. c. 2. & in d. §. debet*, non tamen specialis est respectu criminis, de quo in hoc tex. eo quòd dato tali imminenti periculo in omnibus alijs criminibus, praesertim vbi agitur de periculo animae, vel Reipub. detrimento, eadem citatio, & publicatio delinquentibus denegatur, vt melius tuetur *Anton. per tex. ibi in cap. praeterea il 2. de sponsalib.* intendit *Felin. d. n. 13.* fatetur expressè *Nau. vbi supra n. 711.* dicit receptā sententiam in praxi *Clar. in §. fin. q. 49. nu. 3.* cum in omnibus supradictis criminibus ratio boni publici supra considerata concludat. Licet contrarium (quod forsan verius mihi in puncto Iuris videtur) resoluant *Franc. hic n. 1. Villadieg. de haeret. prauit. q. 14. vers. occurrit dubitatio, Reper. Inquisit. verbo nomina col. vlt. Roias d. sing. 196. nu. 7. & sing. 140. in princip. Martin. de Olano in antinom. lit. T. n. 26. Segura d. cap. 14. à num. 20. Gom. d. cap. 13. num. 21. Salzed. d. cap. 131. lit. D. vers. sed silentio*, latè *Cened. d. collect. 6. num. 2. cum seq.*

8 Vndè aduertimus specialitatem huius tex. in eo consistere, quia licet in alijs criminibus imminenti graui periculo citatio partis, & testium publicatio saltem eo modo, quem refert *Clar. d. nu. 3.* cessare debeat ex ratione de qua supra, & in hoc casu cesset *reg. tex. in d. §. debet*, tamen in crimine haereticae prauitatis contrarium dicendū videbatur, itaut ab alijs in illa specie exceptum adhuc maneret in reg. de qua in *tex. in d. cap. 2. & in d. §. debet*, eo quòd cum sit aliorum omnium criminum nefandissimum, & Reipub. maximè nociuum, in illo agitur de maiori damno delinquentis quàm in alijs criminibus, nempe de bonis illius, de fama propria, & honore suorum, quae quidem omnia in testibus non proponebantur sicut in delinquentibus, in quibus praedictorum omnium defensio periclitabatur. Quibus tamen non obstantibus lex ista sanctissime specialiter constituit, vt propter graue testium periculum praedicta citatio, & publicatio non fieret, nō obstante grauissimo damno delinquen-

delinquentis, quod quidem minus reputauit quàm illud, quod ex citatione, vel publicatione resultare videbat, eo quòd datis illis cessabat accusatio hęresis,& ostensio seu manifestatio illius, quibus cessantibus tota Respubl. corrumpebatur,& penitus destruebatur, quòd quidem esse multò maius damno delinquentis, immo omnium malorum maximum nemo est qui ignoret, iuuat doctrina *Abb. in d. cap. præterea num.* 4.

9 Ex his igitur colliges nō dato graui testiū periculo, sed timore tantū alicuius leuis damni esse faciendam citationem partis, & testiū nomina esse publicanda. Constat nanque in hac specie cessare rationem specialitatis de qua supra,& vigere rationem *tex. in d. c. 2. & in d. §. debet*, prout in specie probat tex. *in præsenti vers. cessante*, communis ex *Parisi. consi. 1. num.* 164 *lib. 4. Villadieg. de hæretica prauit. q.* 14. *Simancb. in praxi hæreseos cap.* 35. *a n.* 13.

10 Et an periculum sit graue, vel non, Iudicum Conscientiæ,& arbitrio relinquitur, *Eymer. in direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 76. *& ibi Penia commentar.* 125. *Farin. d. q.* 188. *§.* 1. *num.* 11. Sic aliàs cessante prædicto periculo in crimine læsæ maiestatis talis citatio, & publicatio non denegatur, vt obseruat *Bart. in extrauag. ad reprimēdam verbo publicationē, & verbo figura n.* 26. Hodie tamen inspecta Extrauag. Innocen. VI. in praxi indistinctè denegatur prædicta citatio,& publicatio in hoc crimine, nec procedit

11 *text. in præsenti in d. vers. cessante*, refert *Simancb. d. c.* 35 *num.* 15. idque meritò effectum est ad euitanda pericula, & scandala, quæ licet imminéant, sequi tamen possunt, & aliquando sequūtur. Quamuis Inquisitores etiā hodie aliquando soleant Reo publicare non solum dicta, verum etiam quandoque nomina testium, quinimo ipsosmet testes confrontare, idque facere solent quando ex circumstantijs illud esse necessarium vel vtile ad conuincendum delinquentem,& probabiliter non appareat periculum, vel scandalum de quo supra, ex *Simancb. d. cap* 35. *num.* 16.

12 Hinc etiam ex hoc tex. colligit *Angel. in l. per hanc C. de temporib. appellat.* quod in causa hæreticæ prauitatis post publicationem, vel aperturam test:um possint ijdem, vel alij testes recipi, sequūtur *Dominic. in c. vt officium §. verum num.* 7. *sup. hoc eod. tit. Felin. in c. fraternitatis num.* 10. *de testib. Albertin. in cap.* 1. *sup. hoc eod. tit. & lib.* plures, quos refert, & sequitur *Simancb. de Cathol. institut. c.* 64. *n.* 50. *Roias sing.* 203. Etenim cum in hoc crimine ante fiat secretè publicatio, & stante illa reus in carcere detentus subornare nequeat, quinimo hodie indistinctè illi denegetur propter quod subornationis timor, & periculum non apparear, & cessante tali timore, & periculo prohibitio cessare debeat, ex *reg. tex. in l. cum cessante, in princip. de appellat.* rectè fit vt in hoc crimine post testium publicationem, vel denegationem illius ijdem, vel alij testes recipiātur. Accedit quia Reip maximè interest, vt veritas in iudicio S. Inquisitionis quocunque tempore manifestetur, vel ne hæresis impunita maneat, vel ne per iniutiam puniatur innocens, sic aliàs sententia in tali causa hęresis prolata in rem iudicatam non transit, vt fatetur *Roias sing.* 203. *post med* Facit tandem, quod Iudex in hoc crimine nō tantum ad instantiam partis, sed ex officio pro bono publico recipit testes tam contra reum, quàm pro illo,& constat recipiendos esse testes post publicationem factam quando Iudex ex officio in causa procedit, eo quòd in illo sic procedente non datur timor, & periculum subornationis, sicut nec illum, sed tārum litigantes prohibitio comprehendit, prout in specie probat tex. *in c. cū clamor*, vbi Doctores, *de testib.* tradit *Bellem. in d. c. fraternitatis num.* 9. *& antea Bart. in l ex lege §. si publico num.* 17. *ff. de adulter.* communis ex *Claro § fi. q.* 6 1. *n.* 2. *Menocb. de arbit. lib.* 1. *quæst.* 34. *in fine, Roias d. sing.* 203.

13 In glos. [Figura] ibi *(simpliciter, & de plano, & sine iudiciorum strepitu)* De hac clausula egi latè in *tract. de clausulis vsus. clausu.* 176. *secundum Lugdunen. impres.*

14 In ead. glos. ibi *(nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur)* Notatur ad hoc quod claus. *Simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt ordo iudiciarius sit sublatus, secundum *Brunor. à Sole in locis communib. verbo claus.* 48. *Mart. de clausul. p.* 1. *claus.* 180. *num.* 5. *in vlt. impres. Ludou. Rodolphin. de absoluta Principis potest lib.* 2. *q.* 29. *num.* 1.

15 In ead. glos. ibi *(sed dubitari potest an inferior à Papa, &c.)* Notatur ad hoc quòd inferiores non possunt vti claus. *simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij*, vt per *Perez tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 452. *Mencb. tit. de testatoris potentia lib.* 1. *§.* 6. *n.* 12. *Azeu. l.* 2. *nu.* 58. *tit.* 14. *lib.* 4. *nouæ Recopil. metipsum d. claus.* 176. *num.* 2.

16 Notatur etiam ad hoc quòd Legatus de Latere non potest cōmittere causam sine strepitu, & figura iudicij definiendam, vt docent *Mencb.*

Mench. illustr. cap. 31. num. 23. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 300. num. 50. Ego ipse d. clausi. 176. num. 2. in fine.

17 In ead. glos. ibi *(absurdum enim esset dicere, &c.)* Notatur ad hoc quòd inferior non potest tollere legem Superioris, vt per *Surd. cons. 58. num. 6. Mench. illustr. c. 35. nu. 10. cum seqq. Brunor. à Sole in locis commun. verbo inferior 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. §. 1. num. 69.*

18 In glos. [Iudicijs] Vide *Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 33. num. 3. Clar. §. fin. q. 49. n. 3.*

De Schismaticis. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Posterorum, & posteritatis appellatione regulariter fœminæ, & nati ex eis continentur.*

4 *Cardinales non comprehenduntur in nominationibus nisi exprimantur.*

5 *Verba, omnino priuamus, denotant latam sententiam.*

6 *Collegium Cardinalium Sede Apostol. vacante an Pontificis iurisdictione gaudeat sicut Capitulum Episcopali Sede vacante? remissiuè.*

Cap. Ad succindẽdos. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 PONTIFEX Bonifacius VIII. deponit in hoc tex. à Cardinalatu Iacobum, & Petrum Columnẽses, & imponit alias pœnas, & filios etiam ac posteros Ioannis, qui fuit frater Petri de Columna, inhabilitat ad Cardinalatum, & dignitates perpetuò in Ecclesia Romana, alibi vero vsque ad quartam generationem, & qui prædictos Petrum, & Iacobum pro Cardinalibus habuerit, &c. excommunicationis Sedi Apost. reseruatæ sententia duxit innodandum. Colligunt ex Ordinarijs *Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 111. Alagon. in compend. pag. 663.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1.*

2 *Et posteros, &c.* Notatur ad hoc quòd posterorum, & posteritatis appellatione regulariter fœminæ, & nati ex eis continentur, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 242. & num. 249.* subdit quòd posterorum appellatione descendentes tam ex masculis, quàm ex fœminis continentur, de quo etiam *Pereg. de fidei commiss. art. 22. num. 37. Surd. consil. 140. num. 8. & 57.*

3 *Bonis, & iuribus publicatis,* Vide *Tiraq. in l. si vnquam verbo bona num. 10. C. de reuocand. donat.* latè *Finel. in rub. de bonis maternis p. 1. num. 26. cum seqq.*

4 *Cuiuscunque fuerit præeminentiæ, conditionis, &c.* Ergo in nominationibus non comprehenduntur Cardinales nisi exprimantur, vt per *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 8. num. 6.* quicquid dicat *Monet. de decimis cap. 9. quæst. 3. num. 122.* Vide plura quæ cumulat *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 24.*

5 *Omnino priuamus.* Hæc verba denotant latam sentẽtiam iuxta ea, quæ tradunt *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 25. & à num. 75. C. de reuocand. donat. Ioan. de Salas de legib. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 7. sub num. 79. & disp. 16. sect. 8. num. 29. in fine, Farinac. fragm. crimin. p. 2. lit. L. num. 121.*

6 In glos. [Sede vacante] Collegium Cardinalium Sede Apostol. vacante an Pontificis iurisdictione gaudeat, sicut Capitulum Episcopali Sede vacante? Vide *Henriq. in sum. lib. 14. de irregular. cap. 18. §. 2. in fine, Sanchez in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 44. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 5. num. 186.* & dixi latè ad *Clem. ne Romani 2. num. 4. cum seqq. de elect.*

De Homicidio. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Assassinorum manu faciens vel mandans aliquem Christianum interfici tamquam ab omnibus diffidatus absque alicuius probatione sententias incurrit excommunicationis, & depositionis ab officio, & beneficio.*

2 *Assassini crimen ne dum atrocissimum, & grauissimum in Iure reputatur, sed etiam crudele, inhumanum execrabile, & horrendum nuncupatur.*

3 *Assassinium committi dicitur à quacunque persona cuiuscunque gradus, seu dignitatis.*

4 *Pœna contra assassinos ne dum contra personas*

nas seculares, sed etiam contra quascunque alias ecclesiasticas exequi debent.

5 *Assassinus vt proprie quis dicatur quoad pœnas huius tex. requiritur vt interfectus sit Christianus.*

6 *Assassinus dicitur mandans, & assassini pœna punitur, idem in mandatario, vt n. 7.*

8 *Assassinij pœna locum habet etiamsi mors non sequatur.*

9 *Assassinij pœnâ punitur siue publicè siue secretè quis assassinos recipiat.*

10 *Assassinum defendẽs assassinij pœna punitur.*

11 *Excommunicationem incurrunt illi, qui per assassinos interficiunt aliquem Christianum, aut mandant interfici, quamuis non sequatur mors, aut illos receperint, defenderint, &c.*

12 *Depositionis pœnam statim incurrit delinquens in crimine assassinij.*

13 *Assassinus clericus nõ degradatur actualiter.*

14 *Degradatio actualis non impenditur clerico pro crimine læsæ Maiestatis.*

15 *Assassinus priuatur omni honore, dignitate, officio, ac beneficio.*

16 *Verba*, incurrat sententias ipso facto, *inducunt canonem latæ sententiæ.*

17 *Beneficia assassini vacant ipso iure.*

18 *Assassini bona occupantibus conceduntur.*

19 *Assassinus à quolibet priuato impunè offendi, & occidi potest.*

20 *Argumenta probabilia sufficiunt ad probationem criminis assassini, non modo ad pœnam extraordinariam, sed etiam ad pœnam ordinariam, & capitalem.*

21 *Argumenta probabilia quæ dicantur, ostenditur.*

22 *Pœnæ vbi ipso iure est imposita in casu contrauentionis debet super dicta contrauentione præcedere sententia Iudicis declaratoria facti, parte citata.*

23 *Conatus punitur in crimine assassinij, etiamsi effectus sequutus non fuerit.*

24 *Assassini propriè qui dicantur, ostenditur.*

25 *Pœna contra assassinos statuta exequi possunt etiam contra Prælatum, Episcopum, vel Archiepiscopum.*

26 *Assassini in crimine sola cogitatio si non fuerit ad aliquem actum producta, nulla pœna punitur.*

27 *Assassini incurrunt excommunicationem à qua poterit Ordinarius reum absoluere.*

28 *Dictio*, liberè, *interpretatur idest nemine non vocato.*

Cap. Pro humani I. *Innoc. IV.*

1
PER assassinos faciens interficere aliquem Christianum, vel mandauerit, licet mors non sequatur, vel eos receperit, defenderit, vel occultauerit, incurrit ipso facto excommunicationem, & depositionem à dignitate, honore, Ordine, officio, & beneficio, itaut alijs conferri possint ab eo, ad quem spectat collatio, & est etiam cum suis mundanis bonis perpetuò diffidatus à Christiano populo. Et postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiritur. Colligunt ex Ordinarijs *Lapus Abbas, Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 128. Alagon. in compendio pag. 675.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Scelus tam execrabile, &c.* Assassinij igitur crimen ne dum atrocissimum, & grauissimum in Iure reputatur, sed etiam crudele, inhumanũ, execrabile, & horrendum nuncupatur, vt tradunt *Cou. var. lib. 2. cap. 20. num. 10. Monticel. reg. crimin. 6. num. 2. & 3. Roland. cons. 14. num. 14. lib. 4. Decian. cons. 82. post num. 4. lib. 2. & cons. 115. num. 14. lib. 3. & in tract. crimin. lib. 9. cap. 30. num. 4. & nu. 45. Farin. in praxi crim. par. 5. q. 123. num. 6. & 7.*

3 *Vt quicunq. Princeps, Prælatus, etc.* Notatur ad hoc quòd assassinium committi dicitur à quacunque persona cuiuscunque gradus, seu dignitatis existat, etiam quod sit Princeps, vt tenent in præsenti *Host. num. 19.* vbi ampliat siue Princeps sit maior siue maximus, cum hic tex. sit fauorabilis, & medicinalis Reipubl. idcirco extendendus, & latè interpretandus, *Archid. post num. 2. in verbo Princeps, Gemin. nu. 5. & Franch. nu. 3. Capic. decis. 155. num. 23. & sequen. Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 39. num. 6.* vbi ampliat etiam in Imperatore *Farinac. d. quæst. 123. num. 23.* Et extendi ad personas maximi gradus etiam Cardinales tradit *Mart. de Iurisdict. p. 4. casu 85. num. 11. & casu 129. num. 3.*

4 *Seu quæuis alia Ecclesiastica, &c.*

Ergo

Ergo pœnæ contra assassinos statutæ ne dum contra personas seculares, sed etiam contra quascunque alias ecclesiasticas exequi debent, vt per *Farin. d. q. 123. num. 24.* vbi ex *Host. sub.num. 19. Ioan. Andr. nu.4 col. 3. post med. in verbo secularis, Gemin. in §. Sacri n. 6.* ac omnes *in præsenti*, extendit etiam ad Laicos Religiosos.

5 *Quempiam Christianorum.* Ergo vt quis dicatur propriè assassinus, & consequenter in eo locum habeat dispositio huius text. requiritur quòd interfectus sit Christianus, vt docent *Clar. §. assassinum num. 2. Gutier. practic. lib. 3. q. 7. num. 8. Cou. var. lib. 2. cap. 20. nu. 10. vers. hinc apparet, Plac. in epitome delict. lib. 1. cap. 19. num. 29. Peguer. crimin. decis. 5. nu. 29. ad med. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo assassini, vers. hinc oriuntur, Farin. d. q. 123. nu. 133. cum seqq. Aloys. Riec. in praxi aurea resol. 38.*

6 *Interfici fecerit, vel etiã mandauerit.* Ergo mandans assassinus dicitur, & assassinij pœna punitur, vt per *Gram. voto 9. Math. de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. rub. 12 num. 16, Vincent. de Franc. Neapol. decis. 176. Menoch. de arbitr. casu 360. à n. 39. Salzed. ad Bernard. cap. 96. aliàs 100. vers. primus est casus, in nouiss. impress. Mascard. de probat. concl. 138. n. 1. Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap 9. nu. 79. Gutier. practic. lib. 3 q. 7. num. 23. Cardos. in praxi Iudicum verbo assassinus num. 1. Farin. d. q. 123. num. 26. & 27.*

7 Amplia procedere etiam in mandatario, vt docent *Gutier. d. q. 7. nu. 18. Farin. d. q 123. num 19. & par. 4. consl. 101. num. 3. Salzed. d. c. 100. vers. secundus casus*, vbi in *vers. tertius casus*, subdit quod quando mandans tentauit mandatarium vt pecuniam acciperet, & occideret, & mandatarius recusauit, hoc casu solum mandans punitur extraordinaria pœna, cũ talis conatus remotus sit ab ipso effectu.

8 *Quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur.* Notatur ad hoc quòd assassini pœna locum habet etiamsi mors non sequatur, itaut mandans aliquem per assassinum interfici, etiam morte non sequuta, pati debeat easdem pœnas impositas in hoc text. vt per *Bernard. Diaz d. cap. 100. num. 6. & Salzed.* ibi *lit.* D. *Anton. Gom. de delict. cap. 3. rub. de homicid. num. 10. in princ. Monticel. reg. crimin. 7. nu. 77. & reg. crimin. 8. nu. 11. & seq. Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 36. nu. 2. & 4. Greg. l. 3. verbo mandandole matar tit. 27. par. 7. Gutier. d. q. 7. nu. 26. Brunor. à Sole in locis communib. verbo assassinum num. 1. & 2. Farin. d. q. 123. à nu. 79.* vbi multiplicitet declarat.

9 *Aut eos receptauerit, &c.* Notatur ad hoc quòd siue publicè, siue secrete quis assassinos recipiat assassinij pœna punitur, vt per *Farin. d. q. 123. n. 29. Bernard. Diaz in prac. c. 100. n. 1. in nouiss. impress. Ant. Gabr. com. lib. 7. concl. 1. nu. 33. Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 30. n. 42.*

10 *Et defenderit.* Notatur ad hoc quòd qui assassinum defendit assassinij pœna punitur, vt per *Host. num. 26. Ioan. Monach. in princ. & nu. 6. vers. quartus, Gemin. in §. Sacri nu. 2. hic, Bernard. Diaz d. cap. 100. num. 1. Farin. d. q. 123. nu. 30. cũ seqq.*

11 *Excommunicationis, &c.* Notatur ad hoc quòd illi, qui per assassinos interficiunt aliquem Christianum, aut mandant interfici, quamuis non sequatur mors, aut assassinos receperint, defenderint, vel celauerint, excõmunicationem incurrunt, vt per *Soar. tom. 5. disp. 23 sect. 4 n. 46. Rainer. de censuris extra Bullam cap. 9. excomm. 52. Iul. Lauor. de Indulgent. part. 2. cap. 13. num. 15. Farin. d. q. 123 num. 11. Filliuc. tract. 14. num. 52. vers. duodecima, & num. 65.* quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 3. alleg. 50. num. 216. secundum* Lugdun. *impress.*

12 *Et depositionis, &c.* Collige ex text. delinquentem in crimine assassinij statim incurrere pœnam depositionis, vt per *Barbat. in cap. at si clerici in princ. num. 129. de iudic. Boer. decis. 69. n. 18. Cou. lib. 2. var. cap. 20. num. 10. Clar. §. fin. q. 36. à num. 29. Bernard. in pract. cap. 100. n. 3. in nouiss. impress. Farin. d. q. 123. num. 12.*

13 Intellige tex. non procedere in depositione prout ordinatur ad actualem degradationem, vt talis clericus Curiæ seculari tradatur, paret si expendas talem depositionem non fieri nisi in casibus à Iure expressis, vt dixi *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 100.* è quorum numero non est crimẽ assassinij, neque tex. in præsenti hoc dicit, siquidem tantum asserit depositionem ipso iure à lege esse impositam, quę depositio huiusmodi verbis, vel similibus à lege constituta, non est depositio, sed potius irregularitas censetur, vt alibi diximus; si autem dicatur text. in præsenti etiam imponere pœnam diffidationis, respõdendum occur-

occurrit pœnam illam esse constitutam respectu secularium, quibus etiam prohibitio de qua hic facta fuit, vt colligitur ex illis verbis, ibi, *cum suis bonis mundanis*, iuncta *reg. odia lib. 6.* Accedit quod crimen læsæ maiestatis grauius est quàm crimen assassini iuxta text. in *l. quisquis C. ad legem Iuliam Maiest.* &
14 tamen pro illo regulariter non imponitur depositio in ordine ad actualem degradationem vt clericus Curiæ seculari tradatur, vnde de rigore Iuris idem dicendum videtur in crimine assassini prout in effectu videtur sentire *Guillelm. post repet. cap. Ramnuntius in quæst. de homicidio num. 3.* quicquid contrarium teneant plures relati à *Bernard. d. cap. 100. nu. 4.* vbi dicit communem, *Gutier. d. q. 7. num. 23. Zerol. d. verbo assassini vers. hinc oriuntur, Cardos. verbo assassinus num. 9.* & citati à *Cened. ad Decretal. collect. 37. num. 11.* quorum sententia in praxi seruari testatur *Clar. q. 36. num. 30.* quæ si in praxi obseruatur, vt illi aiunt, temperanda est dummodo circa crimen prius procedat sententia declaratoria per ecclesiasticum antequam à seculari Iudice clericus delinquens capi, & puniri possit, arg. *tex. in cap. cum secundum, de hæret. hoc lib.* obseruant *Salzed. ad Bernard. d. cap. 100. lit. B. vers. notabis, Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 11. num. 70. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 8. num. 85. & 86. Bellet. disquis. cleric. par. 1. tit. de fauore clericor. personali §. 7. nu. 6. vers. tamen.*

15 *A dignitate, honore, Ordine, &c.* Notatur ad hoc quòd assassinus priuatur omni honore, dignitate, officio, & beneficio, vt per *Farin. d. q. 123. num. 13.*

16 *Incurrat sententias ipso facto.* Notatur ad hoc quòd pœnæ contra assassinos constitutæ ipso iure incurruntur absq; alia Iudicis sententia, vt per *Decian. d. cap. 30. in fine, Masc. concl. 138. nu. 16. Farin. d. q. 123. nu. 15.* vbi *num. 17.* subdit quod requiritur sententia declaratoria, nam supradicta verba huius tex. inducunt canonem latæ sententiæ, vt tradunt *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur nu. 146. C. de reuoc. donat. Farin. d. q. 123. n. 15. Monet. de distribut. quot. p. 3. q. 7. n. 35. Franc. Leo in thes. fori eccles. p. 1. cap. 15. nu. 31. & p. 4. cap. 2. nu. 183.*

17 *Ad quos eorum collatio pertinet, etc.* Notatur ad hoc quòd assassini beneficia vacat ipso iure, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 76. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 17. q. 1. vers. octauum est, Massobr. in praxi habendi concursum requis. 1. dub. 2. nu. 34. secundum Rom. impress.* quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcop. par. 3. alleg. 57. nu. 238.*

18 *Sit etiam cum suis bonis, &c.* Notatur ad hoc quòd assassini bona occupantibus conceduntur, ac præsertim illis ad quos temporalis successio spectat, vt per *Capic. decis. 155. num. 5. Decian. d. cap. 30. num. 42. Farin. d. q. 123. num. 9. & num. 10.* post *Marsil. cons. 105. num. 26. Anton. Gom. de delictis cap. 3. rub. de homicid. num. 10. ad fin. vers. pen. & seq.* & alios subdit quod si bona assassini possunt à quolibet occupari, multò magis poterunt apprehendi à fisco, & sic confiscari.

19 *A toto Christiano populo perpetuò diffidatus.* Notatur ad hoc quòd assassinus à quolibet priuato impunè offendi, & occidi potest, vt per *Couuar. lib. 2. cap. 20. nu. 10. vers. tertio, Ant. Gabr. com. lib. 7. concl. 1. num. 31. Hippol. Riminald. cons. 685. num. 1. & seq. lib. 6. Gutier. d. q. 7. num. 11. Cardos. d. verbo assassinus num. 3. Sayr. in claui Regia lib. 7. cap. 11. num. 12. Farinac. par. 4. cons. 101. & d. q. 123. num. 8.*

20 *Et postquam probabilibus constiterit argumentis.* Notatur ad hoc quòd in crimine assassinij ad illius probationem sufficiunt probabilia argumenta, vt per *Greg. l. 3. verbo como los otros tit. 27. par. 7. Boer. decis. 164. num. 5. Roland. cons. 27. num. 4. lib. 1. Clar. §. fin. q. 20. vers. scias tamen, Bernard. d. cap. 100. num. 2. Mascard. de probat. concl. 137. Gutier. d. q. 7. num. 21. Cardos. d. verbo assassinus num. 8. Farinac. par. 3. q. 86. num. 41. cum seqq. & d. q. 123. num. 46. cum seqq. Aloys. Ric. in praxi aurea resol. 36. num. 1.* Intellige nō modo ad pœnam extraordinariam, sed etiam ad pœnam ordinariā, & capitalem, sicuti docent *Flaca in epithome delictor. lib. 1. cap. 19. n. 16.* vbi dicit id esse constitutissimum, refert, & sequitur *Clar. in §. assassinium vers. quamuis, Monticel. in reg. crim. 8. n. 23. & reg. 11. nu. 24. in 3. lim. Ioseph. Lud. concl. 45. in 1. ampl. Decian. in tract. crim. lib. 9. cap. 38. n. 22.*

21 Quæ autem dicantur in proposito probabilia argumenta non bene constat inter Doctores, quos in quatuor sententias diuisos inuenio. Prima tenet probabilia argumenta aliud non esse quàm Iuris præsumptiones, secundum *Simanch. in tract. de hæretic. tit. de præsumpt. cap. 50.*

cap. 50. num. 6. Secunda ait quod probabilia argumenta videntur esse semiplenæ probationes, ex *Mascard. de probation. concl.137. num.1.* Tertia firmat probabilia argumenta esse veras, & plenas probationes, vt per *Hieron.Gabr.consf.170. nu.26. lib 1.* qui in crimine assassinij loquitur. Quarta (cui tanquam magis probabiliori,& receptiori adhæreo) tenet probabilia argumenta esse illa ex quibus oritur probatum indicium, sicuti tradunt *Grammat.voto 11.n.22.Carrer.in pract. in 3.tract.de homicid. & assass. §. circa igitur tertium verbo de homicidio commisso nu. 20. & seq. Placa d.cap.19.num.14. Farinac. in praxi crimin. q.86. num. 43.& 48.*

Ex his verbis colligunt Doctores commu-
22 niter quòd vbi pœna ipso iure est imposita in casu contrauentionis debet super dicta contrauentione præcedere sententia Iudicis declaratoria facti causa cognita, & sic parte citata, vt per *Ioan.Andr.Archid.& alios in præsenti*, Felin.*in cap.cum non ab homine num. 9. & 10. de iudic. & in cap. Rodulphus num. 35. de rescript.*Grammat. *decis. 105. num.60.* Magon.Florent. *decis.16. num. 33. Hieron. Gabr. consf.88.num.23. lib.1.& consf.67. nu.17.lib.1. Afflict.decis.97.num.2. & 3.*& fuit dictum in Romana de Arronijs 15. *Ianuar.1614. coram Vbaldo, impressa per* Farinac. *decis. 555. nu. 8.par. 1. recent.*

23 In glos.in figurat. casus,In fine, ibi *(& sic punitur affectus, &c.)* Notatur ad hoc quòd in crimine assassinij punitur conatus etiamsi effectus sequutus non fuerit, vt docent plures citati à *Cened. ad Sextum collect. 26. per totum*, quibus adde Menoch. *de arbitr. casu 360.num.39. Mascard. de probation. conclus. 138.num. 5. cum seqq. Brunor. à Sole in locis communib. verbo assassinus num.1.* Gutier. *d. q.7. num.27. cum seqq.* Cardos. *d.verbo assassinus nu.7. Aloys.Ric.in collect.decis. par.5. collect.1867.Farin.d.q.123.num. 77. cum seqq.*

24 In glos. [Formidantes] in addit.ibi *(sunt illi sui serui,&c.)* Assassini proprie dicebantur quidam infideles sub Principe pariter infideli,à quo ita edocti,& instructi erát,vt quos ille occidi iusserit, facillimè occidant, arbitrantes ex hoc mortem non esse timendam, nec vllam pœnam ob istud crimen post obitum passuros, immo se obsequium præstare Deo opinabátur, vt obseruant *Cou. lib.2.var. cap.20. num. 10. Zerol. d.verbo assassinus in princip. Gutier.d.q. 7. num. 2.& 3. Cardos. d. verbo assassinus nu.1. Farin. d.q.123. nu. 21.* vbi *num.22.* subdit communi Doctorum interpretatione, & in praxi receptum esse, vt assassini iam dicantur quicunque pecunia, aliouè pretio conducti homines occidunt, petentiuntuè nihil tale ab iis præcauentes.

25 In glos. [Prælatus] ibi *(etiam Episcopus)* Notatur ad hoc quòd pœnę contra assassinos statutæ exequi possunt etiam contra Prælatum, Episcopum, vel Archiepiscopum, vt per *Clar.§.assassinium nu.2.vers. quaero nunquid etiam Episcopus, Decian. in tract. crimin. lib.30. cap. 30. num. 15. Farinac. dicta quæst.123. num. 25.*

26 In glos. [Mandauerit] ibi *(ergo cogitatio, &c.)* Notatur ad hoc quòd in crimine assassinij sola cogitatio si non fuerit ad aliquem actum producta nulla pœna punitur, vt per *Petr. Plac. in epith. delict. lib. 1. cap.19. nu. 10.in fine, vers. quod si mandatum*, Farin. *d.q.123.num.11.cum duobus seqq. Brunor. à Sole in suis quæst. legal.q.34.num.35.*

27 In glos. [Excommunicationis] ibi *(ex quo Papa non reseruauit absolutionem, puto quòd Ordinarius posit absoluere)* Ita tenent in præsenti *Host.num.1.& 13.& num. 26. in fine, Archid.col.2.in verbo excommunicationis*, Monach. *num.4. Ioan.* Andr. *etiam num. 4. ante fin.Farin. d. q. 123. num. 11.* & faciunt quæ *Ego ipse de officio,& potest. Episcopi par. 3. alleg.50.nu.281. secundum Lugdunum impress.*

28 In glos. [Liberè] ibi*(etiam illo non vocato)* Ita Gonzal.*ad reg.8.Cancel. glos. 53.num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici sine irregularitatis incursu de suis malefactoribus coram Iudice seculari conqueri possunt etiam de criminibus ex quibus debetur poena sanguinis, expressè protestando quod ad poenam sanguinis non intendunt, & num.2.*

3 *Accusans alterum de iniuria illata personis extraneis,aut etiam consanguineis fit irregularis sequuta mutilatione, vel morte, etiamsi premiserit protestationem.*

4 *Clericus absq; irregularitatis incursu potest accusare,detinere, & Iudici tradere iniustum damnificatorem bonorũ suæ Ecclesiæ.*

5 *Clericus indicans furem, qui fuit comprehensus, & furca suspensus an & quando incurrat irregularitatem,ostenditur.*

6 *Irregularitas incurritur à laicis accusantibus delinquentes etiam ad cõsulendum sibi & rebus suis si inde sequatur mutilatio, vel mors non præmissa protestatione.*

7 Pro-

7 *Protestatio per clericum accusantem malefactorem in rebus suis facienda, non sufficit tacita.*
8 *Protestationis huiusmodi forma ponitur.*
9 *Irregularitatem an incurrat ille, qui iuste denunciat præmittendo protestationem ficto animo, & interius desiderat vindictam, & sanguinem, ostenditur.*
10 *Accusatio quando ponitur per clericum coram Iudice Ecclesiastico non est necessaria protestatio, etiamsi delictum enormissimum sit.*
11 *Offensus ab altero tenetur omnino sub mort. criminis reatu in animę iudicio rancorem, & odium illi remittere, non tamen ius accusandi apud Iudicem.*
12 *Clericus accusando aliquem pro delicto, quo pœna sanguinis non imponitur præmissa protestatione citra vindictam sanguinis, si Iudex pœnam sanguinis imposuerit contra iustitiam ab irregularitate excusatur.*
13 *Prælatus etiam Episcopus temporalem iurisdictionem habens non incidit in irregularitatem quamuis alteri committat causã in qua postea ingeratur pœna sanguinis.*

Cap. Prælatis. II. *Bonif. VIII.*

1 PRælati, & Clerici de suis malefactoribus possunt deponere querelam coram Iudice seculari, & petere emendam sibi fieri, & prouideri ne contra eos de cætero talia fieri pręsumãt, etiamsi in tali casu pœna sanguinis à Iudice irrogari debeatur, licet deinde ille mortem inferat secundum Iura, tunc enim non fiunt irregulares, dummodo expresse protestentur quòd non intendunt ad vindictam, vel pœnam sanguinis, alioquin si timore irregularitatis non auderent conqueri daretur occasio alijs ipsos trucidandi, & ipsorum bona deprædandi. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration lib. 5. pag. 128. Alagon. in compend. pag. 675.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Tiraq. de iure mariti glos. 7. num. vltim. Felician. de censur. tit. de irregul. cap. de secunda specie irregular. quæ contrahitur extra bellum, vers. Prælati, vel Clerici, Cou. in Clem. si furiosus part. 2. §. 5. Sot. de Iustit. lib. 5. quæst. 1. art. 9. vers. & pari Iure etiam Clerici, & quæst. 5. art. 1. in fine, vers. de clericis, Ant. Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 33. Syluest. in sum. verbo homicidium il 2. nu. 7. vers. octauo, Bann. 2. 2. q. 33. art. 8. vers. dubitatur septimo, Clar. lib. 5. §. fin. q. 14. nu. 3. Petr. à Nauar. tom. 1. de restit. lib. 2. cap. 4. nu. 229. Maiol. de irregular. lib. 2. cap. 7. num. 2. Viuald. in candelabro aureo tit. de irregul. ex homicid. volunt. n. 242. Lel. Zecchi. de casibus reseruatis casu 1. nu. 34. vers. fallit in eo, qui, Soar. de Pace in practic. tom. 1. par. 5. cap. 3. in princ. n. 21. cum seq. Salzed. ad Bernard. etiam in pract. cap. 101. num. 8. cũ seqq. in nouiss. impress. Cencd. ad Sextum collect. 12. nu. 1. Henriq. lib. 14. cap. 11. nu. 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo accusatio vers. sexto, Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. nu. 85. Farin. fragment. crimin. lit. C. n. 423. cum seqq. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 531. in 1. edit. Vgolin. de irregul. cap. 6. §. 4. Molin. de Iustit. tom. 2. tract. 3. disp. 8. nu. 3. & tom. 4. eod. tract. 3. disp. 74. Soar. de censur. disp. 47. sect. 2. nu. 10. & sect. 4. nu. 9. Bonac. in simili tract. disp. 7. q. 4. puncto 2. à princip.*

3 *Suis malefactoribus.* Ergo accusans alterum de iniuria illata personis extraneis, aut etiam consanguineis fit irregularis sequuta mutilatione, vel morte, etiamsi præmiserit protestationem, vt per *Nau. in man. cap. 27. num. 213. Salzed. d. cap. 101. num. 7. Vgolin. d. cap. 6. §. 9. Molin. d. disp. 8. num. 8. Bonac. in d. puncto 2. nu. 4.* vbi *num. 5.* subdit clericum posse accusare iniu-

4 stum damnificatorem bonorum suæ Ecclesiæ, additq; excusari non solum quando accusat, sed etiam quando detinet, & Iudici tradit, modo præmittat protestationem cum ipsa accusatione, aut post accusationem, sed ante prolationem sententiæ, & *num. 7. vers. quartus*, limitat supradictam resolutionem quando non accusat de iniuria illata extraneis, sed inferenda, nec ipse potest aliter illa damna impedire, quàm accusando, & denunciando.

5 *Petunt emendam, &c.* Clericus etiam protestando coram Iudice laico de fure se nolle eum pœna sanguinis puniri, sed tantum vt cogatur ad damnum illarum restituendum, & iniuriarum emendam faciendam, si postea indicat locum vbi fur comprehendi posit, & fur ibi comprehensus, & postea suspensus sit, irregularis erit si fur non erat fugitiua persona, secus autem si fugitiuus erat, ita quod probabiliter crederetur quod sententia cõtra eum lata parum profuisset, nisi persona detineretur, cum in hoc posteriori casu captura necessaria sit ad effectum sententiæ, etiam ciuiliter latæ, non autem in priori, & ideo in priori cuentu irregularis erit, non autem in posteriori, ita

ita *Nau. conf. 9. in 1. edit. aliàs conf. 12. dub. 4. in 2. edit. sub hoc tit. Sayr. in floribus decisionum sub eod. tit. decis. 10. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 105. art. 4.*

6 *Vel clericis quibuscunque.* A Laicis accusantibus delinquentes etiam ad consulendum sibi, & rebus suis irregularitas incurritur, si inde sequatur mutilatio, vel mors non præmissa protestatione, vt per *Vgolin. dict. cap. 6. §. 4. Molin. d. tom. 4. disp. 74. num. 9. Bonacin. dict. quæst. 4. puncto 2. num. 12.*

7 *Protestando expressè.* Ergo non sufficit quod tacitè fuerit protestatus, vt per *Salzed. d. cap. 101. nu. 9,* obseruans praxim iam recipere quòd protestatio in limine querelæ, vel accusationis fiat,
8 & formam protestationis ponit *Bonacin. d. puncto 2. num. 9.* in hunc modum. *Domine peto cures mihi satisfactionem, vel restitutionem exhiberi à Titio, qui mihi damnum intulit, protestorque me nulla ratione intendere pœnam sanguinis, mutilationem, vel mortem,* additque ex *Vgolin. d. c. 6. §. 7.* non esse necessarium potestationem fieri in scriptis, quia nullo Iure probatur scripturam requiri.

9 Vtrum autem qui iustè denuntiat præmittendo protestationem ficto animo, & interius desiderat vindictam, & sanguinem, incurrat irregularitatem? In qua *quæst.* sunt qui teneāt hoc casu talem incurrere irregularitatē, quia huiusmodi protestatio mendax, & fallax est, nec talis qualem Ius Canonicum requirit ad irregularitatis labem excusandam, ita *Naud. cap. 27. num. 226. Salzed. d. cap. 101. num. 15. vers. sed opinio, Sim. Maiol. de irregularit. lib. 5. cap. 48. §. 6. num. 4. Vivald. d. tit. de irregular. & homicid. volunt. à num. 242. Cened. d. collect. 12. num. 2.* Verum contraria sententia affirmatiua sicut verior, ita receptior est, multisque rationibus fulcitur, videlicet quia protestatio ficta tantum valet apud Iudicē ignarum fictionis, quantum valeret si ex animo, & non fictè fieret, tum quia Ecclesia non imponit irregularitatem ob intentionem, & actum internum, sed propter omissionem protestationis, tum denique quia versamur in materia pœnali, in qua benignior pars est accipienda *arg. cap. in pœnis, de regulis Iuris lib. 6.* Quare merito hanc partem sustinent *Cou. d. §. 5. n. 1. Vgolin. d. cap. 6. §. 8. Henriq. d. lib. 14. c. 3. Molin. d. disp. 8. num 4. Bonacin d. puncto 2. num. 11.* vbi *num 8.* subdit quod omittens protestationem ex obliuione in causa criminis incurrit irregularitatem, additque ab irregularitate excusari illum, qui accusauit reum de leui crimine, sed postquam reus in carcerem coniectus fuit, accesserunt alij accusationem præbentes aliorum criminū, propter quæ reus iustè adiudicatur morti. Sic pariter nō poterit clericus ab irregularitate excusari, qui protestationem omisit, eo quòd in animo nō habuit quod Iudex ad mortem, vel membrorum mutilationem procederet, sed potius contrariam voluntatem, quæ voluntas eum in animo retenta fuerit nihil operari potest, cum actus exterior directè contrarius sit, vt ex *Cou.* resoluit *Salzed. d. cap. 101. num. 16.* vbi *num. 6,* ait quod si protestatione omissa non sequeretur effectus accusationis criminalis, nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset clericus irregularis, etiamsi alia sanguinis vindicta imponeretur.

10 In glos. [Laicis] ibi *(coram Iudice laico conquereretur.)* Quando autem accusatio coram Iudice ecclesiastico proponitur non est necessaria protestatio, etiamsi delictum enormissimum sit, vt tenet *Salzed. d. cap. 101. nu. 14.*

11 In glos. [Emendam] ibi *(licet iniuriam passus rancorem dimittere teneatur)* Notatur ad hoc quòd offensus ab altero tenetur omnino sub mortalis criminis reatum in animæ iudicio, rancorem, & odium illi remittere, non tamen ius accusandi apud Iudicem, & auctoritatę publica vendicandi propriam iniuriam, vt per *Cou lib. 2. vari. cap. 10. num. 7. Anton. Gom. tom. 3. vari. cap. 1 num. 29. in fine, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 5. nu. 12. Paul. Comitol. responsor. moral. lib. 4. quæst. 32. num. 10.* & plures citatos à *Cened. ad Sextum collectan. 12. num. 5.*

12 In glos. [Iustitia] ibi *(idem si contra iustitiam, &c.)* Notatur ad hoc quòd clericus accusando aliquem pro delicto, quo pœna sanguinis non imponitur, præmissa protestatione citra vindictam sanguinis, si Iudex pœnam sanguinis imposuerit contra iustitiam, ab irregularitate excusatur, vt per *Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. C. num. 412. cum seqq.*

13 In ead. glos. ibi *(quod similiter modo prouidit Prelatis temporalem iurisdictionem habentibus, &c.)* Notatur ad hoc quòd Prælatus etiam Episcopus temporalem iurisdictionem habens non incidit in irregularitatem quamuis alteri committat causam in qua postea ingeratur pœna sanguinis, vt per *Farin. dict. lit. C. num. 385. Bonacin. de censur. disp. 7. q. 4. puncto 1. num. 25.* vbi plures refert.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Mandans aliquem verberari licet expresè prohibeat ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedendo mutilet, vel occidat, fit irregularis, & n. 2.*
3 *Mandans an, & quando puniatur eadem poena, qua mandatarius, remissiuè.*
4 *Irregularis non fit mandans verberari discipulum, filium, aut seruum causa correctionis, & disciplinę, si mandatarius excedendo mandatum occidat.*
5 *Irregularitas contracta dicitur si aliquis mandatum tacitum dederit ad occidendum, vel mutilandum.*
6 *Mandatarius si occidatur, vel mutiletur mandans incurrit irregularitatem.*
7 *Mandatum, seu consilium homicidij non facit quem irregularem, nisi sequatur mutilatio seu homicidium.*
8 *Irregularitas non incurritur à mandante ubi mandatarius sine alicuius mandato occisurus erat.*
9 *Irregularitatem non incurrit mandans fieri homicidium quando ille reuocauit mandatum, & post reuocationem huiusmodi mandatario intimatam, & notificatam committitur homicidium.*
10 *Irregularitas non incurritur ex homicidij sequuti ratificatione.*
11 *Membri appellatione quæ veniant, remissiuè.*

Cap. Is, qui III. & Vlt.

1 MAndans aliquem verberari licet expresè prohibeat ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedendo mutilet, vel occidat, fit irregularis, quia mandando fuit in culpa, & debuit cogitare hoc posse euenire. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Io. Andr. Ancb. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 128. Alagona in compendio pag. 676.* remissiuè *Casal. in annotationib. & Ximen. in concordant. parte 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *S. Anton. par. 3. tit. 29. de irregul. cap 2. §. 1. Syluest. in sum. verbo homicidium prim. q. 3. vers. tertium, Nau. in man. cap. 27. num. 233. & num. 240. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 4. & 5. in 7. ampl. Cou. in Clem. si furiosus par. 2. §. 1. num. 2. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 2. num. 7. Auil. in simili tract. par. 7. disp. 6. sect. 2. dub. 1. Anton. Gom. tom. 3. var. c. 3. nu. 18. Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 135. num. 166. & fragm. crimin. part. 2. lit. I. n. 568. cum seqq. Soar. tom. 5. disp 45. sect. 2. num. 3.*

3 An autem, & quando mandans puniatur eadem pœna, qua mandatarius, vide Doctores per me citatos *in collect. ad cap. sicut dignum num. 15. de homicid. in Decretal.* quibus addo *Bonacos. tom. 1. commun opinion lib. 4. tit. 24. num 44. pag. 612. & commun. crimin. par. 2. verbo Mandans, Clar. §. fin. q 89. num. 1. & 5. Farin d. q. 135. num. 1. & 172.*

4 Amplia primò vt conclusio huius text. procedat si percussio, & verberatio sit illicita, secus si licita, veluti quando magister, pater, vel dominus, correctionis, & disciplinæ causa mandat verberare discipulum, filium, aut seruum tunc enim si mandatarius excedendo mandatum occidat, mandans irregularis non est, vt per *Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 5. Nau. in manuali cap. 27. num. 233. vers. vigesimo, Soar. dicto tom. 5. de censur. disput. 45. section. 2. num. 4. vers. ex quibus, Sayr. in simili tract. lib. 7. cap. 2. num. 8.*

5 Amplia secundò vt procedat pariter non solum quando mandatum est expressum ad occidendum, vel mutilandum, sed etiam tacitum, puta quando pater, seu dominus, qui aliquam recepit iniuriam à Petro, dicat filio, seu seruo, non reuertaris domum donec aliquid noui sentiam de Petro, nam tunc occiso Petro ex parte patris, seu domini dicitur contracta irregularitas, etiam quod fuerit inhibitum ne Petrus occidatur, *Cou. in dict. clem. si furiosus parte 2. §. 1. num. 3. Nau. dict. cap. 27. num. 233. vers. 20. Maiol. dicto §. 2. num. 8. Soar. dict. sect. 3. num. 14. & sequent. Sayr. dict. cap. 2. num 9. Auil. dict. sect. 2. dub. 2. in 1. conclus. vers. quæ conclusio habet verum.*

6 Amplia tertiò vt procedat etiam casu, quo mandatarius occidatur, vel mutiletur, cum enim mandans homicidium sic mandando det operam rei illicitæ, ideo nihil refert si præter eius intentionem accidat mors mandatarij, quia cogitare debebat tale quid accidere posse, *Maiol. dict. §. 2. num. 4. Soar. dict. section. 3. à num. 17. Auil. d. sect. & dub. 5. vers. ex dictis sequitur, Sayr. d. cap. 2. num. 12.*

7 Limita primò mutilatione, seu homicidio non sequuto, quamuis mandatarius illud attentauerit, quia nullum mandatũ, seu consiliũ

Ll 3 homici-

homicidij facit quem irregularem antequam homicidium ipsum sequatur, vt per *Cou. in d. Clem. si furiosus p. 2. §. 2. num. 2. Soar. d. disp. 44. sect. 3. num. 6. vers. quari, Auila d. sect. 2. dub. 3. in fine principij*.

8 Limita secundò vbi mandatarius fine alicuius mandato occisurus erat, quia tunc irregularitas non incurritur à mandante, vt per *Auil. d. sect. 2. dub. 3. concl. 5. vers. sed inquiris*, vbi tamen testatur oppositum esse probabilius. Verum post *Cou. d. §. 2. n. 1.* sic distinguit *Sayr. d. cap. 2. num. 11.* Quando mandatarius non erat aliàs facturus tunc certum est mandantem irregularem esse sequuto effectu, si vero mandatarius erat aliàs facturus, & tunc si ex mandato dato citius occidit, pariter & mandans erit irregularis, cum sit causa propinqua accelerationis, si vero ex mandato non citius occidit, & sic mandatum non auxit voluntatem mandatarij, tunc non erit irregularis.

9 Limita tertiò quando mandans fieri homicidium reuocauit mandatum, & post reuocationem huiusmodi mandatario intimatam, & notificatam, commisit ille homicidium *Sayr. d. cap. 2. num. 13.* vbi *num. 14.* subdit censeri reuocatum mandatum per mortem mandantis re integra, & infecta, *Auil. d. sect. 2. dub. 4. conclus. 1. & 2.*

10 Limita quartò, vt homicidio, sequuto ex ratificatione nō incurratur irregularitas, quãuis homicidium commissum fuerit nomine ratificantis, *Cou. d. §. 1. num. 4. Soar. d. sect. 3. num. 24. Sayr. d. lib. 7. cap. 4. num. 17. cum seqq. Auil. d. sect. 2. dub. 6.*

11 *Vel membro aliquo mutiletur.* Appellatione membri quæ veniant dixi *de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 42. num. 11.* & latè in *tract. de appellat. verborum vtriusque Iuris signific. appell. 145. per tot.*

De Vsuris. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Hebræi an comprehendantur sub dispositione huius tex. ostenditur, & n. 3. & 4.*

5 *Domos locare vsurarijs an licitum sit ostenditur.*

6 *Nobiles, & alij in dignitate constituti antmitius puniantur quàm ignobiles, & plebei, remissiuè.*

7 *Excommunicationem incurrunt clerici, qui permittunt versari in terris suis fœneratores publicos alienigenas, vel qui non expellunt eos intra tres menses, & qui locant illis, vel alio prætextu concedunt domos ad fœnus exercendum.*

8 *Verba, ex tunc ecclesiastico subiaceant interdicto, important ipso iure.*

9 *Vsurarius manifestus est qui crimen ipsum confessus est in iudicio.*

Cap. Vsurarum. I. *Greg. X.*

1 INVIOLABILITER obseruari præcipit Pontifex *cap. quia in omnibus, sup. hoc tit.* & sancit vt nulla vniuersitas, vel singularis persona permittat alienigenas, & alios non oriundos de terris ipsorum publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare: & huiusmodi vsurarios manifestos intra tres menses expellant de terris suis, nec alios admittant, & nemo illis domos locet, vel sub alio titulo concedat ad fœnus exercendum. Qui cõtrafecerint, si sunt ecclesiastici, etiã Patriarchæ, & Archiepiscopi, suspensionis, si minores personæ singulares, excommunicationis, si collegium, vel vniuersitas interdicti sentẽtiam ipso facto incurrant, & si per mensem sunt obstinati ipsorum terræ sunt interdictæ, dum ibi habitant vsurarij, si fuerint laici compelluntur per censuram ecclesiasticam ab Ordinario ab huiusmodi excessu cessante omni priuilegio. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Io. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 152. Alagona in compend. pag. 688.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Vtrum autem dispositio huius tex. comprehendat etiam Hebræos? Affirmatiuam opinionem ante omnes probauit antiquus Doctor *Laurent. de Rodulphis. in cap. consuluit. q. 176. sup. hoc tit.* qui subdit ita fuisse consultum in Ciuitate Florentiæ, *Felin. in cap. quia col. fi. vers. & quia illa ratio, de Iudæis, Gemin. in præsenti num. 6. vers. vbi dubitari, Deci. in cap. 1. sub num. 90. vers. sed prædictis non obstantibus, de probation. & in l. 1. sub num. 13. ad finem, & nu. 14. C. de edendo, Alex. cons. 75. sub num. 8. lib. 5. Roland. cons. 35. n. 44. lib. 2.*

3 Contrariam tamen opinionem probarunt *Alex.*

Alex. sibì contrarius *consf.6.num.10.lib.6. Barbat.consf.16.num.17.lib.4.Soccin. consf.72. circa med. lib. 1.*

4 Verum D.*Ricciul.de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent.lib.2.cap.19.* ponderatis hinc indè prædictorum Doctorum rationibus, tandem concludit eas fore conciliandas, videlicet vt si versemur in partibus in quibus Iudæi ex specifica Principis permissione recepti sint, in illis quidem non vendicet sibi locum dispositio huius tex. quia si eos Princeps in ciuitate admittit, vtique per necessarium antecedens permissum videtur subditis eis domos locare, etiam ad fœnus exercendum ad exemplum Sinagogarum, & aliorum rituum, quę eis tolerantur *cap. 1. & cap. Iudæi, de Iudæis.* Si vero loquamur de Iudæis alienigenis, qui quamuis in ciuitate aliqua de causa versentur, tamen adhuc ibi à Principe non sunt admissi specialiter; & in tali casu credit sine dubio dispositionem huius cap. habere locum etiam in locantibus domos Hebræis, id probans ex verbis huius tex. ibi, *alienigenas, & alios non oriundos, &c.* quæ liquido demonstrant Summum Pontif. non loqui nisi de aduenis, & exteris, non autem de oriundis, vel de receptis.

5 *Et alios non oriundos.* Ergo videtur permittere locationem vsurarijs indigenis secundum *Nauar. in man. cap. 17. num. 195. vers. quinto in fine*, qui intelligit in foro exteriori, non in interiori. Verum probabilius mihi videtur id etiam licitum esse in foro interiori, quia hic agitur de locatione facta vsurarijs indigenis non quidem eo fine fœnerandi, quòd attinet ad intentionem locantis (quamuis talis finis detur ex parte vsurariorum ad quos referuntur verba tex. ibi, *ad hoc domos, &c.*) sed solum ex fine, & causa iusta percipiendi vtilitatem moralem ex ipsa locatione, vt tenet *Rebell. de obligation. Iustit. p. 2. lib. 14. q. 17. num. 8. & ex Valent. ac Azori.* docet *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 20.*

6 *Quia verò, &c.* Ergo nobiles, sicut & alij in dignitate consti tuti mitiùs puniuntur quàm ignobiles, & plebei, quod tamen an & quando verum sit resoluunt *Tiraquel. de nobilit. cap. 20. num. 108. & de pœnis temper. causa 31. à nu. 9. Cassan. in cathalogo gloriæ mundi p. 8. consid. 33. Cou. lib. 2. vari. cap. 9. à num. 3. vers. tertio, Lucern. Inquisit. verbo nobilis num. 1. Mandos. in glos. facultatum in proœm. in verbo personarum* acceptione *vers. quod hic dicitur*, *Clar. lib. 5. §. fin. quæst. 60. num. 24. Simanch. de Cathol. institut. cap. 46. num. 67 cum sequentib. Aluarus Pelag. de planctu Eccles. lib. 2. cap. 10. Penia in direct. Inquisit. par. 2. schol. 13. vers. volentes tamen, Rotas sing. 158. Grammat. decis. 23. nu. 9. & 10. & decis. 32. à nu. 2. Mexi. in tract. taxæ panis conclus. 6. num. 21. cum sequentib. Spin. in speculo testament. glos. 16. princip. nu. 72. cum sequentib. Auiles ad cap. 1. Prætorum in glos. de reclamante num. 26. Anton. Scap. de iure non scripto lib. 5. cap. 191. Perez l. 1. vers. corroboratur etiam tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 66. & l. 6. in glos. el hijodalgo morir tit. 9 lib. 4. Menoch. de arbitr. casu 392. num. 16. Iacob. Benni. de priuileg. Iurisconsult. p. 2. priuil. 41.*

7 *Excommunicationis.* Fertur in præsenti excõmunicatio contra clericos, qui permittunt versari in terris suis fœneratores publicos alienigenas, vel si non expellunt eos intra tres menses, qui locant illis, vel alio prętextu cõcedunt domos ad fœnus, exercendum, referunt *Nauar. in manual. cap. 27. num. 136. vers. 13. Soar. tom. 5. disput. 22. sect. 4 num. 42. Cardin. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 38. num. 21. Iuli. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 23. num. 13. Sayr de censur. lib. 3. cap. 32. num. 12. Filliuc. tom. 1. tract. 14. num. 108* quos refero *Ego ipse de officio, & potestat. Episcopi par. 3. allegat. 50. num. 217. secundum Lugdunensem impres.*

8 *Ex tunc Ecclesiastico subiaceant interdicto.* Idest ipso iure, ex latè adductis per *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 149. C. de reuocandis donat. Salas de legib. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect. 6 sub num. 78. Soar. in simili tract. lib. 5. cap. 6. sub num. 25. Farinac. fragmen. crimin. p. 2. lit. L. num. 146.*

9 In glos. [Manifestos] ibi *(Manifesti dicuntur illi, &c.)* Notatur ad hoc quòd manifestus vsurarius est, qui crimen ipsum confessus est in iudicio, vt per *Couarr. lib. 3. var. cap. 3. num. 4. Clar. S. vsura num. 15. Menoch. de arbitr. casu 235. Mascard. de probat. conclus. 1418. num. 4. Spin. in speculo testament, glos. 2. princip. num. 18.* vbi etiam agit de alijs modis, quibus dicitur vsurarius manifestus.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Vsura-*

2 *Vsurarius manifestus quamuis in testamento mandet restitutionem certæ, vel incertæ quantitatis, non est in loco sacro sepeliendus quousque fiat restitutio.*
3 *Parochus potest stipulari cum agitur de restitutione vsurarum.*
4 *Stipulatio alteri per alterum facta non valet de Iure Canonico.*
5 *Notarij solum possunt alijs stipulari.*
6 *Vsurarius manifestus non potest testari nisi præstita cautione de restituendo vsuras.*
7 *Pœnitentia in vsurario manifesto, vel signa contritionis non sufficiunt, sed actus etiam exteriores requiruntur.*
8 *Codicillos facere non potest vsurarius manifestus nisi præstita cautione de restituendo vsuras.*
9 *Donationem causa mortis facere non potest vsurarius manifestus.*
10 *Iudæos non comprehendit dispositio huius textus.*
11 *Testamentum vsurarij conualescit si ille postea caueat de vsuris restituendis.*
12 *Verbum, valeat, negatiuè positum denotat sententiam latam.*
13 *Vsurarius manifestus quis dicatur, ostēditur.*
14 *Notarij tum demum alteri stipulari possunt, si id fiat auctoritate Iudicis, non aliàs.*
15 *Cautio idonea dicitur cum pignora, vel fideiussores dantur.*

Cap. Quamquam. II. & Vlt.

1 Vsurarijs manifestis in vltima voluntate mandantibus, vt restituantur vsuræ acceptæ non datur sepultura ecclesiastica, siuè explicent quantitatem, siue non, donec fuerit satisfactum, prout patiuntur facultates eorum, vel nisi dent cautionem de restitutione facienda ipsismet dominis, vel alijs, qui dominis possunt eam acquirere, vel his absentibus Ordinario, vel eius Vices gerenti, vel Parocho suæ Parochiæ coram aliquibus fide dignis, & sic per hos acquiritur actio dominis, vel Notario publico de mandato Ordinarij, & si quantitas est certa, exprimenda est, si minùs arbitraria cum obligatione restituendi residuum. Qui autem contra prædictum modum tales in Ecclesia sepelire præsumunt, pœnas *cap. quia in omnibus, sup. hoc tit.* idest excommunicationis, & suspensionis incurrūt. Testari minimè possunt publici vsurarij, & factum testamentum non valet, & nullus eorum testamentis interesse potest, nisi satisfaciant, vel dent cautionem, vt suprà, nullusque admittere debet eos ad Confessionem, vel absolutionem nisi satisfaciant, vel prædictam cautionem præstent. Colligūt ex Ordin. *Lapus Abbas, Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 153. Alagon. in compendio pag 689.* reuisiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Ecclesiastica sepultura denegetur donec, &c.* Notatur ad hoc quòd vsurarius manifestus, etiamsi in testamento mandet restitutionem certæ, vel incertæ quātitatis, non est in loco sacro sepeliēdus, quousque fiat restitutio ipsis damnificatis, vel eorum hæredibus, aut loci Ordinario, aut cautio idonea recipiatur, & sic tandem defraudatis actio acquiratur, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 10. cap. 5. tract. 5. num. vlt.*

3 *Cautionem huiusmodi eorum nomine, &c.* Ergo Parochus potest stipulari cum agitur de restitutione vsurarum, vt per *Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 264. vers. Parochus, Sanch. de Matrimon. lib. 1. disp. 7. n. 10.* subdens fauore piæ causæ posse alterum alteri stipulari, respondens *text. in præsenti* procedere quia hic non tam agitur de causa pia, quàm de Conscientiæ exoneratione, quod ad officium Parochi pertinet.

4 *Seruo publico, &c.* Ergo etiam de Iure Canonico non valet stipulatio alteri per alterum facta, vt per *Gutier. in cap. quamuis pactum in princip. nu. 55. sup. de pactis hoc lib. in 2. edit.* vbi mutauit sententiam, quam prius tenuerat *in 1. impres. Anton. Gom. tom. 2. vari. cap. 9. num. 1. Molin. d. tract. 2. disp. 263. vers. operæpretium, Sanch. d. disp. 7. n. 21.*
5 Soli enim Notarij possunt alijs stipulari, vt docent *Greg. l. 7. verbo semeiante tit. 11. p. 5. Tiraq. de iure const. p. 3. limit. 30. n. 16.*

6 *Testamenta quoque, &c.* Notatur ad hoc quòd vsurarius manifestus non potest testari, nisi præstita cautione de restituendo vsuras, vt per *Clar. §. testamentum q. 26. nu. 1. Perez l. 3. tit. 2. lib. 8. Ordinam. pag. 27. Anton. Ricciul. de iure personarum lib. 4. c. 58. n. 22. Rot. decis. 169. n. 1. apud Farin. in 1. collect. nouissimar.* vbi *n. 2.* subdit quod pœnitentia in vsurario manife-
7 sto, vel signa contritionis non sufficiunt, sed actus etiam exteriores iuxta formam huius text. requiruntur.

Amplia

8 Amplia primò supra proximam resolutionem, & huius tex. decisionem procedere in codicillis, vt ducet *Cou. lib. 3. var. cap. 3. num. 9. vers. quinto.*

9 Amplia secundò habere locum in donatione causa mortis, illam enim facere non posse vsurarium manifestum tradunt *Clar. §. donatio q. 7. Menoch. cons. 11. nu. 21. & 22. Bonacos. commun. crimin. p. 1. verbo vsurarij pag. 186. verso, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 79. num. 17.* Quicquid dicant *Cald. Pereira in l. si curatorem verbo hunc contractum n. 22. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 356.*

10 Limita inter Iudæos, quos quidem huius tex. decisionem non comprehendere tradunt *Marsil. sing. 609. Marquard. de Iuda. par. 2. cap. 1. nu. 2. Clar. d. §. testamentum q. 26. nu. 5. Cou. d. cap. 3. nu. 9. vers. septimo, Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 14. num. 8. Anton. Gabr. commun. lib. 4. tit. de testam. concl. 3. nu. 8. Mich. Grass. de successio. verbo testamentum q. 36. num. 6. Cardin. Tusch. verbo Iudæus concl. 361. num. 16. Tiraq. de iure primogen. q. 66. num. 31. Perez l. 3. tit. 2. lib. 8. Ordin. pag. 49. Menoch. de arbitrar. casu 449. num. 20. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 8. cap. 22. q. 15.* Contra *Ludou. Peguera decis. crimin. 31. num. 11.*

11 Virum autem vsurarij testamentum conualescat, si postea caueat de vsuris restituendis? Affirmant *Surd. de aliment. tit. 7. q. 4. num. 20. Aloys. Ricc. d. collect. 365. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 79. num. 13.*

12 *Non valeant.* Verbum, *valeat*, negatiuè positum denotare sententiam latam, & intelligi ipso iure docent *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 237. C. de reuocand. donat. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

13 In glos. [Manifesti] ibi, (*Tamen quoad casum nostrum satis posset etiam dici manifestus vsurarius si coram Sacerdote, & testibus publicè fatetur se vsurarium, & vsuras restitui mandat*) Ita *Cou. lib. 3. var. cap. 3. num. 4. vers. tertio, Mascard. de probat. concl. 1418. num. 11. cum sequentib.*

14 In glos. [Mandato] ibi (*nisi eam faciat de Ordinarij mandato, &c.*) Ergo notarij tum demum alteri stipulari possunt si id fiat auctoritate Iudicis, non aliàs, vt per *Tiraq. de iure constituti par. 3. limit. 30. num. 20.*

15 In glos. [Idoneæ] ibi (*nomine idoneæ pignora, vel fideiussores intellige*) Notatur ad hoc quòd cautio idonea dicitur cum pignora vel fideiussores dantur, vt per *Bernard. reg. 75. Duen. reg. 89. Garc. reg. 192. Cou. lib. 3. var. cap. 3. nu. 6. Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. p. 2. num. 76. Menoch. de arbitrar. casu 142. nu. 3. Sanch. de Matrim. lib. 10. disp. 18. nu. 35. Gutier. in repet. l. nemo potest nu. 247. ff. de legat. 1. Ceuall. commun. contra communes q. 66. Stephan. Gratian. in discept. forens. cap. 147. num. 22. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 254. nu. 3. in 1. edit.*

De Excessibus Prælatorum. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare absq; speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem, in acquirentibus tamen loca pro Eremitica vita cessat prohibitio, & nu 2.*

3 *Episcopi loci auctoritas vltra Papæ licentiam requiritur in erigendis Regularium Monasterijs.*

4 *Monasterium sine Papæ, & Diœcesani licentia de vno in alium locum mutari non potest.*

Cap. Cum ex eo. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 MENDICANTES Religiosi non possunt recipere de nouo domos, vel loca quæcunque, seu recepta mutare, vel alienare in alios sine Papæ licentia de hac prohibitione specialiter mentionem faciente, si secus, irritum sit. Per hæc tamen non interdicitur vt qui de licētia suorum Superiorum voluerit agere vitam eremiticam, seu solitariam non possit eligere, seu acquirere, ac mutare domos in eremo, seu locis solitarijs, vbi non habitant seculares. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archidiac. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 5. pag. 150. Alagona in compend. pag. 709.* remissiuè *Casal. in annotation. & Ximen. in concordant. par. 1.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem huius tex. firmant *Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. par. 4. decis. 198. Ludou. Mirand. in man. Prælat. tom. 1. q. 33. art. 2. concl. 1. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 26. sub num. 4. secundum Lugdunen. impress.*

3 Neq;

3 Neq; *Concil. Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 3. in fine*, abrogauit dispositionem huius tex. petentis Summi Pontificis auctoritatem in erigendis Regularium monasterijs, quia preterea illud induxit vt altera quoq; adhiberetur Episcopi loci, sicuti declarauit Sacra Congregatio, & referunt *Zerol. in praxi Episc. par. 1. verbo Monachi §. 2. Campan. in diuersorio Iuris Canonici rub. 12. cap. 13. num. 80. in fine, Ego ipse d. alleg. 26. num. 4.*

4 *Seu hactenus recepta mutare.* Ergo Ecclesia, seu monasterium sine Papa, & Dioecesani licentia de vno in alium locum mutari non potest, de quo vide *Aloysi. Ricc. in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol. par. 4. decis. 168. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 33. art. 2. conclus. 2.* quos refero *Ego ipse d. alleg. 26. num. 8.*

De Priuilegijs. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Exemptus si extra locum exemptum delinquat, contrahat, aut alibi res sita sit, potest coram locorum Ordinarijs conueniri ratione delicti, contractus, aut rei sitæ, delarando vt num. 3.*

4 *Declaratur auth. qua in prouincia C. vbi de crimine.*

5 *Monasterio priuilegiato, vt eius Monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis Ordinariorum iurisdictio quoad illa, nisi illi Monachi mitterentur ad Prioratus subiectos Ordinarijs, & num. 6.*

7 *Beneficium manuale illud dicitur, quod non confertur in perpetuum, nisi ad nutum conferentis.*

Cap. Volentes. I. *Innoc. IV.*

1 EXEMPTI à iurisdictione Episcopi, & ex priuilegio immediatè subiecti Papæ si delinquant in dioecesi Episcopi in loco non exempto, poterit Ordinarius loci de causa cognoscere, & punire, sic de causa ratione contractus, vel rei in loco non exempto idem dicendum est. Sed si delictum, vel contractus, vel res sunt in loco exempto, licet qui conuenitur habeat domicilium in dioecesi Episcopi, tamen non potest conueniri coram Episcopo ratione priuilegij. Similiter si deliquit, vel contraxit, vel habet rem litigiosam in aliena dioecesi, sed domicilium in hac, non poterit cognoscere Ordinarius domicilij, nec ad se causam auocare. Et id ipsum procedit quandò quis obtinuit priuilegium, vt non possit conueniri, nec teneatur respondere nisi sub vno certo Iudice, nam si concurrit domicilium, & delictum, vel contractus, vel res, in loco non exempto, poterit conueniri coram Iudice domicilij, saluis alijs casibus, in quibus de Iure subijciuntur Episcopis. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 208. Alagona in compend. pag. 720.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Nihilominùs tamen ratione, &c.* Notatur ad hoc quòd si exemptus extra locum exemptum delinquat, contrahat, aut alibi res sita sit, potest coram locorum Ordinarijs conueniri ratione delicti contractus, aut rei sitæ, innouatur à *Concil. Trid. sess. 7. de reform. cap. 14.* & docent *Cou. practic. cap. 11. num. 5. Afflict. lib. 1. constit. rub. 41. num. 12. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 17. à princip. & cap. 20. à num. 7. Nau. cons. 2. de Regularib. num. 63. Henriq. in sum. lib. 7. de indulgent. cap. 25. num. 7. Azcued. l. 1. ex num. 18. tit. 16. lib. 8. noua Recopil. Decian. tract. criminal. lib. 4. cap. 17. à num. 13. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 74. num. 4. casu 1. & quæst. Regul. tom. 2. q. 74. art. 10. col. 2. Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 33. num. 23. Cabed. Lusit. decis. 86. num. 7. par. 2. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 244. & concl. 565. Cardos. in praxi Iudicum verbo exemptus num. 2. Franc. Molin. de brachio seculari Ecclesiæ cap. 31. num. 3. D. Barbos. in l. hæres absens §. 1. num. 41. & 42. ff. de iudic.*

3 Intellige secundum *Cou. d. num. 5.* quando priuilegium exemptionis certo loco circumscriptum est, quo casu si exemptus extra illum locum delinquat, vel contrahat, poterit in loco delicti, vel contractus conueniri, non ita si tale priuilegium ratione personæ concessum sit absque illius loci præfinitione, quia tunc vbicunque deliquerit, vel contraxerit eodem priuilegio potietur, vt neque in loco delicti vel contractus valeat conueniri. Vel secundum alios procedit vbi exemptio ita ampla,

pla, & abſoluta eſt, vt in omnibus, & per omnia conceſſa dicatur non obſtante quocunque Ordinariorũ præiudicio, itaut nulla detur coniectura, quę reſtrictionem aliquam concludat.

4 Non obſtat *auth. qua in prouincia C. vbi de crimine*, ibi, *omni priuilegio ceſſante*, quaſi omnia in vniuerſum excluſerit, reſpondetur enim primò textum illum in eo tantum caſu omne exemptionis priuilegium excluſiſſe, quo ambo actor & reus ſint in eadem prouincia, patet expreſsè ex tenore tex. Deinde reſpondetur, vt inſinuat *gloſ. ibi verbo illic*, omnia priuilegia excludi reſpectu loci, quaſi illis non obſtantibus eo loci, quo delictum commiſſum eſt, iudicari debeat, & puniri, interim tamen ſub ſuo delinquentis Iudice aliàs legitimo iuxta formam exemptionis, *ita d. gloſ. verbo illic verſ. ſolutio ſecundum quoſdam*. Vel potius reſponderi poterit tex illum ad terminos Iuris reducendum, vt ſcilicet non procedat in priuilegio exemptionis pleno, & abſoluto, ſed de reſtricto, vel ad certum locum, vel ad aliam ſimilem cauſam, quę in nihilo deuiat à regula *d. auth. qua in prouincia, & cap. vlt. de foro comp. in Decretalib.*

§. *In eos*.

5 Priuilegium habentes quod non poſſint interdici, ſuſpendi, vel excommunicari ab Ordinario, vt ſunt multi Religioſi, in quorum priuilegijs ponitur ne ſuorum monaſteriorum Monachi excommunicentur, ſi prædicti Monachi habitent in Prioratibus ſubiectis Ordinario locorum, vt ibi regant, vel reſideant, poſſunt excommunicari, ſuſpendi, vel interdici ab Ordinarijs dum ibi morantur. Colligunt *Doctores in princip. tex. citati*.

6 Hanc eandem concluſ. firmat *Sanch. de Matrim. lib. 7. diſp. 33. num. 23.*

7 *Etſi liberè poſſint ad eadem Monaſteria reuocari, &c.* Ergo manuale beneficiũ illud dicitur, quod non confertur in perpetuum, niſi ad nutum conferentis, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 5. §. 6. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Curia Romana habet ſtudium generale, & eius priuilegia.*

2 *Studentes Iuri Canonico, vel Ciuili in ſtudio generali in abſentia integros ſuorum beneficiorum prouentus percipere poſſunt.*

3 *Studium generale quod dicatur, remiſsiuè.*

4 *Diſtributiones quotidianas non percipit abſens cauſa ſtudij.*

5 *Papæ licentia ad non reſidendum non excuſat ab amiſsione diſtributionum quotidianarum niſi eas ſufficienter exprimeret.*

6 *Canonicorum ſtatutum vbi cauetur, vt ij, qui in ſtudio litterarum verſantur, beneficij fructus non percipiant, vim, & robur non habet ſi Theologiæ ſtudeant.*

Cap. Cum de diuerſis. II.

1 Prouidit vt in Curia Romana vigeat ſtudium Iuris Ciuilis, & Canonici, in eoq; ſtudentes gaudeant priuilegijs locorum, in quibus eſt ſtudium generale, & recipiant integros prouentus ſuos Eccleſiaſticos, vt illi. Colligunt ex Ordinat. *Lapus Abbas, Archidiac. Geminian. Ioann. Andr. Anchar. Domin. Monach.* Franch. *Viuian. in rationali lib. 5. pag. 210. Alagona in compend. pag. 721.* remiſsiuè *Caſal. in annot. & Ximen. in concord, part. 1. & 2.*

2 *Ac recipiant integros prouentus, &c.* Notatur ad hoc quòd ſtudentes Iuri Canonico, vel Ciuili in ſtudio generali in abſentia integros ſuos prouentus percipere poſſunt, vt per *Rebuff. in praxi tit. de diſpenſat. de non reſiden. num. 25. & in tract. de priuil. ſcholar. priuileg. 29. & 31. Horat. Lut. eod. tract. de priuileg. ſcholar. priuil. 89. & 100. Duen. reg. 389. Nau. in man. cap. 25. num. 120. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 17. num. 28. Fuſc. de viſitat. lib. 2. cap. 29. num. 10. Fr. Emman. in ſum. tom. 1. cap. 33. num. 2. & tom. 2. cap. 36. num. 2. Veg. in ſum. par. 1. cap. 36. caſu 41. Perez l. 1. tit. 10. lib. 1. Ordinam. Zerol. in praxi Epiſc. par. 1. verbo ſtudium §. 4. Flores de Mena var. lib. 2. q. 24. num. 19.* Azor. *inſtit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 5. q. 8.* late *Monet. de diſtribut. quotid. par. 2. q. 10. ex num. 5. cum ſeqq.*

3 *Vbi generale regitur ſtudiũ.* Ergo non ſufficit vt illud ſtudium, ad quod aliquis accedit cauſa ſtudij, qualecunque ſit, ſed debet eſſe generale, vt obſeruat *Monet. d. q. 10. num. 17.* Quale autem dicatur ſtudium generale vide *Coſm. in prag. ſanct. in proœm. §. quibus attente, verbo ſtudiorum, Perez, & Monet. citatis locis.*

4 In gloſ. [integre] *(quotidianis diſtributionis exceptus)* Notatur ad hoc quod abſens cauſa ſtudij non propter quotidianas diſtributiones, vt per *Cou. lib. 3. var. cap. 13. nu. 2.* Ho-

Horat. Lut. d. priuil. 100. *limit.* 1. *Petr. Greg. de re benef. cap.* 7 *num.* 12. *Monet. d. cap.* 10.
5 *num.* 23. vbi subdit id procedere etiam post Conc. Trident. & quod licentia Papæ non excusat ab amissione harum distributionum, nisi eas sufficienter exprimeret.

6 In eadem glos. ibi *(salua quod de sacra pagina dicimus, &c.)* Notatur ad hoc quod Canonicorum statutum vbi cauetur, vt ii, qui in studio litterarum versantur beneficij fructus non percipiant, vim & robur non habet si Theologiæ studeant; vt per *Azor. instit. moral. par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 5. *q.* 8. *vers. quartus.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Abbates exempti habent Ecclesias pleno iure sibi subiectas.*
3 *Abbates iurisdictionem quasi Episcopalem habentes quando possint benedictionem populo impertiri, ostenditur.*
4 *Abbates exempti habentes ius Baculum deferendi, & Mitram possunt minores Ordines subditis conferre, & num.* 5.
6 *Abbates exempti habentes ius Baculum deferendi, et Mitram, non possunt Tonsuram, et minores Ordines conferre alijs Regularibus, vel secularibus, qui suorum Superiorum dimissorias habuerint.*
7 *Abbates exempti vbi promouent subditos suos Regulares ad Ordines minores, in interstitijs cum illis dispensare possunt.*
8 *Ecclesiæ dicuntur ad aliquem pleno iure pertinere quando in spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ sunt.*
9 *Nouitios sui monasterij ad minores Ordines promouere non possunt Abbates habentes ius Baculum deferendi, & Mitram.*
10 *Abbates exempti possunt conferre suis subditis Regularibus minores Ordines, vsq; ad Lectoratum inclusiuè.*
11 *Abbates exempti benedicunt Calices, patenas, vestes, Sacerdotales, Cruces, & similia.*
12 *Abbas an possit benedicere ea, in quibus interuenit Sacra Vnctio, remissiuè.*

Cap. Abbates. III. *Alex. IV.*

1 ABbates, qui habent priuilegium dandi benedictionem super populum, possunt tantum benedicere solemniter populum in Ecclesijs sibi pleno Iure subiectis quando in eis celebrant diuina Officia, post solemnia Missarum, & Matutinum, Laudes, ac Vesperas, & non possunt alibi publice, vt per vias; Ciuitates, &c. nisi hoc expressè sit in priuilegio concessum. Nec eis licitum est conferre primam Tonsurã, sed cõuersis in monasterio, & in quibus habent quasi Episcopalẽ iurisdictionem, nisi aliter constet ex pleno indulto Apost. Colligunt ex Ordin. *Arch. Gemin. Ioan. And. Ancb. Domin. Monac. Francb. Viuian. in ration. lib.* 5. *pag.* 210. *Alagon in comp. pag.* 72 *t.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par.* 1. *&* 2.

2 *Quæ ad eos pertinet pleno Iure, &c.* Notatur ad hoc quòd Abbates exempti habent Ecclesias pleno iure sibi subiectas, & per hoc habent ius Episcopale, & iurisdictionem quasi Episcopalem, vt per *Flamin. Parisi. de resignat. benef. lib.* 7. *q.* 15. *nu.* 4. Quando autem dicantur Ecclesiæ pleno iure ad aliquem pertinere dixi infra *num* 8.

3 *Possunt post Missarũ solemnia, etc.* Notatur ad hoc quòd Abbas habens iurisdictionem quasi Episcopalem potest solemnem benedictionem populo impertiri in Ecclesijs ad ipsum pleno iure pertinentibus post Missarũ sacrificia, post Vespertinas preces, aut Matutinas decantatas, non autem alibi publicè, aut per vias, aut per Ciuitates, Castella, aut Villas, nisi ex priuilegio speciali hancpotestatem sit consequutus, vt per *Fr. Emman. quæst. Regul. tom.* 11. *q.* 18. *art.* 1. *Azor. instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 20. *q.* 7. *Renat. Chopin. Monast. lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 18. *Taburin. de iure Abb. tom.* 2. *disp.* 2. *q.* 7.

4 *Nec eis licitum sit, &c.* Notatur ad hoc quòd Abbates exempti habentes Ius Baculum deferendi, & Mitram, minores Ordines possunt conferre suis subditis non solum Monachis, verum etiam & laicis, in quos Ordinariam Ecclesiasticam habent iurisdictionem, vt per *Syluest. in sum. verbo Ordo il* 3. *n.* 2. *Cou. lib.* 1. *var. cap.* 10. *num.* 10. *Rodulph. Cupers in repet. cap. oportebat* 79. *distin. in* §. *Tonsura nu.* 6. *Rebuff. resp.* 2. *Fusc. de visitat. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 93. & alios citatos à *Cened. ad Decretal. collect.* 105. *num.* 1. quibus adde *Aloys. Rice. in collect. decis. par.* 4. *collect.* 955. *Flores de Mena var. lib.* 2. *q.* 24 *nu.* 14. *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælatorum tom.* 1. *q.* 38. *art.* 9. *concl.* 1.

5 Hodie ex noua dispositione *Conc. Trident. sess.* 23. *de reform. cap.* 10. non licet Abbatibus, & alijs quibuscunq; quantumuis exemptis in poste-

posterum intra fines alicuius diœcesis existen tibus etiamsi nullius diœcesis, vel exempta esse dicantur, cuiquam, qui Regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre, refert *Fr. Ludou. Miranda d. art. 9. concl. 2.* quem citaui *de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 3. nu. 11.* & tangit *Portel. in dubijs Regularib. verbo* Abbas 2.

6 Abbates huiusmodi Regulares habentes ius Baculum deferendi, & Mitram, etiam postquam Sacerdotalem Ordinem, & munus benedictionis susceperint, nō possunt Tonsuram, & minores Ordines conferre alijs Regularibus, qui dimissorias speciales suorum superiorum, & specialem licentiam Episcopi loci habuerint, neq; etiam aliis secularibus suorum superiorum dimissorias afferentibus, vt censuit *Rot.* apud *Seraphin. decis.* 985. cuius memini *Ego ipse d. alleg. 3. nu. 11.* & sustinet *Fr. Ludou. Miranda d. concl. 2.* quicquid dicant *Quarant. in summa Bullarij verbo Ordo, prope fin. vers. Abbatibus, Bonacin. de Sacrament. disp. 8. q. vnica puncto 4. num. 3. Vgolin. de officio, & potestate Episcopi cap. 26. §. 19.*

7 In casu vero, quo huiusmodi Abbates primam clericalem Tonsuram, minoresq; Ordines suis subditis Regularibus conferre possūt, illis licitum est in interstitijs dispensare, tradit *Sorb. ad compend. Mendicant. verbo Ordines sacri, vers. quando vero Abbates,* neq; tūc examinandos esse ab Episcopis, sed ab Abbatibus non obstante Concilij Trid. dispositione consuluit *Nau. cons. 13. num. 1. in antiq. alias cons. 14. in nouis sub hoc tit.*

8 In glos. [Pleno iure] ibi *(scilicet in spiritualibus, & temporalibus)* Dicuntur igitur Ecclesiæ ad aliquem pleno iure pertinere quando vtroqiiure, idest in spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ sunt, vt per *Rebuff. in concord. tit. forma mandati, verbo plenum, Azor. d. par. 1. lib. 12. cap. 20. q. 7. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 364. num. 3. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 6. num. 12.*

9 In glos. [Conuolauerint] ibi *(vt ibi conuertantur, & fiant Monachi)* Ex hac glos. iuncto tex. colligit *Soar. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 29. num. 12.* posse Abbates, qui facultate gaudent conferendi suis subditis Ordines minores, illos conferre nouitijs, & refert tenere expresse hanc opinionem *Rebuff. in praxi p. 1. tit. de clericis n. 18.* Verum probabilius censeo tali facultate non gaudere, præcipuè attenta dispositione *Conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 10.* vbi decernitur non licere in posterum suis Abbatibus conferre Tonsuram, vel minores cuiquam, qui Regularis subditus sibi non sit, cum ergo nouitius non possit strictè appellari Regularis, & cum pendente probationis anno non habeatur quoad Ordines suscipiēdos pro subdito Prælati Religionis, constat rutum non esse Abbatibus hos Ordines cōferre nouitijs; quare ita tenent *Henriq. in sum. lib. 10. cap. 23. §. 3. in commento lit. G. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælator. tom. 1. q. 38. art. 9. concl. 2. in fin. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 13. nu. 5. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 23. art. 2. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 11. q. 8. num. 4. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 3. num. 8.*

10 In glos. [Tonsuram] ibi *(possunt tales Abbates conferre etiam superiores Ordines, vsq; ad Lectoratum inclusiuè)* Ita *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 23. art. 2.*

11 In eadem glos. in addit. ibi *(Qui benedicunt Calices, Patenas, vestes Sacerdotales, Cruces, & similia)* Ita *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 36. art. 6.* & citati per me *de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 27. num. 36.* latè *D. Ascan. Tamburin. de Iure Abbatum tom. 1. disp. 22. & 23.*

12 In eadem glos. ibi *(A consecratione Calicis, &c.)* Vide *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 10. cap. 28. q. 2. D. Ascan. Tamburin. d. tom. 1. disp. 23. quæsit. 1.* vbi an Abbas possit benedicere ea, in quibus interuenit Sacra Vnctio.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Interdictum generale tenentur obseruare exempti etiamsi ab Ordinario latum sit.*
3 *Exemptis non licet ædificare Ecclesias in diœcesi Episcopi sine eius licentia, alioquin cederent dominio, & iurisdictioni Episcopi.*
4 *Episcopi consensus an, & quando requirendus sit in Ecclesiarum, & Monasteriorum ædificatione, remissiuè.*

Cap. Auctoritate. IV.

1 Exempti in locis exemptis non præsumant construere Oratoria, vel Capellas sine licentia Ordinarij loci, nec in sic constitutis celebrent, vel celebrare Diuina faciant, nec in tempore interdicti, nisi in casibus à Iure expressis, quod si

talia præsumpserint compescantur ab Ordinario,reuocatis sententijs,quas ipsorum exēptorum Conseruatores tulerint; inhibitoq; ne exempti in locis etiam exemptis audeant facere præmissa sine licentia, & priuilegio Papæ. Item exempti non accipiunt suo nomine tanquam actores, vel defensores causas, vel lites suorum hominum liberorum,etiamsi sint sui censuales, idest qui in possessionibus habeant dominium vniuersale,& soluant census exemptis,vt dominis directis,dummodo causæ ad ipsos homines liberos tantū pertineant. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 211. Alagona in compend. pag. 721.*

2 *Nec tempore interdicti, &c.* Notatur ad hoc quòd exempti tenentur obseruare interdictum generale etiamsi ab Ordinario latum sit, vt per *Sayr. de censur. lib. 5. cap. 3. num. 29.*

3 *Exēpti cōstruere non præsumāt, etc.* Notatur ad hoc quòd exemptis nō licet ædificare Ecclesias in diœcesi Episcopi sine eius licentia,alioquin caderet dominio, & iurisdictioni Episcopi, vt per *Specul. tit. de priuileg. par. 4. num. 3. Angel. in sum. verbo exemptus nu. 11. & seq. Ant. de Pratis de iurisd. Epise. cap. 1. num. 3. 4. & 7. Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exemptos par. 1. q. 36. nu. 1.*

4 Episcopi consensus an, & quando requirendus sit in Ecclesiarum, & Monasteriorum ædificatione latè dixi *de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 26. per tot.*

SVMMARIVM.

1 Priuilegium Papæ quod quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias Ordinariorum, nisi tale priuilegium sit concessum Regibus,Reginis, vel ipsorū filijs, aut Religioso loco,vel Ordini, & nu. 2. ampliatur nu. 3.

4 Priuilegium concessum Regi non censetur concessum Reginę, nec filijs,nisi id exprimatur,

Cap. Ne aliqui. V. *Clem. IV.*

1 PRiuilegium,seu indulgentia concessa cuicumq; ecclesiastico,vel seculari in quacunque dignitate quòd non possit excommunicari,vel interdici à quocunq;& quod ipsius terræ, vel Ecclesiæ non possint interdicto supponi,non intelligitur de sententijs latis ab Ordinario,& sic Ordinarius potest illos excommunicare,interdicere,&c. Excipiūtur Reges, Reginę, & eorum filij, & Religiosi non ratione personarum tantum, sed etiam Ordinum, vel locorum priuilegiatorum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 212. Alagon. in compendio pag. 722.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 25. §. 5. Sayr. de censuris lib. 5. cap. 10. num. 8. Erasm. à Cochier de iurisd. Ordin. in exemptos par. 4. q. 14. num. 8.*

3 Amplia etiamsi essent personæ Religiosæ, quibus ratione,seu intuitu personę, huiusmodi personale priuilegium cōcessum est, vt per *glos. hic verbo ratione, Erasm. à Cochier d. q. 14. num. 8. vers. quod ampliatur*, secus vero si priuilegium concessum esset ratione loci Religiosi, v.g. Monasterij,aut Ordinis, secundum *Henriq. lib. 7. cap. 24. §. 2. & lib. 13. cap. 24. §. 1.* quale priuilegium concessum esse Societati Iesu,Pędicatoribus,Minoribus,& Benedictinis testatur *Sayr. d. num. 8.*

4 *Per quæ Regibus, &c.* Ergo priuilegium concessum Regi, non censetur concessum Reginæ, nec filijs, nisi id exprimatur, vt per *Io. Andr. in præsenti, Tiraq. de iure primogen. q. 32. in princ. & q. 59. nu. 5. 9. & 11. & de iure mariti glos. 2. nu. 63. D. Barbos. in l. quia tale nu 8. & 22. vers. vltima ff. soluto matrimon. Saneh. de Matrim. lib. 7. disp. 47. num. 1. & 3. Soar. de legibus lib. 8. cap. 11. num. 1.*

SVMMARIVM

1 Prælati inferiores,quibus per priuilegiū conceditur vsus Mitræ,si sunt exēpti in Prouincialibus, & Episcopalibus Concilijs, vti possūt Mitris aurifrisiatis nō habentibus laminas,aut gemmas, & si non sunt exempti albis & planis vtentur,in alijs locis vtantur vt indulta permittunt, & nu. 2.

3 Abbates habentes populum, & territorium interesse possunt Concilio Prouinciali.

4 Exempti omnes,qui aliàs cessante exemptione synodo interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur,ad Synodum Diœcesanum accedere tenentur.

Cap. Vt Apostolicæ. VI.

1 ABbates,& alij Pręlati inferiores,quibus à Sede Apost. conceditur vsus Mitræ,si sunt exēpti quando intersunt Prouincialibus

Con-

Concilijs, & Episcopalibus synodis possunt vti Mitris aurifrisiatis, sed non habentibus gemmas, vel laminas aureas, vel argenteas: si vero non sunt exempti vti debent simplicibus albis, & planis, idest non aurifrisiatis. Sed in alijs locis exemptis vti possūt Mitris, prout indulta concessa à Sede Apostolica eis permittunt. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 212. Alagon. in compend. pag. 722.* remissiuè *Ximen. in concordant par. 1. & 2.*

2 Hanc eand. conclus. firmant *Ioan. Garc. de nobilit. glos.* 48. §. 3. nu. 62. *Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo Abbas vers. secundo, Tamburin. de iure Abbatum, caeterorumq; Praelatorum tam Regularium, quàm secularium Episcopis inferiorum tom. 1. disp. 20. q. 2. num. 12. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 93. num. 9. secundum impress. Lugdun.*

3 *In Prouincialibus Concilijs.* Ergo Abbates habentes populum, & territorium intersunt Concilio Prouinciali, vt tradūt *Aloys. Ricc. Neapol. decis.* 151. *num. 4. par. 4. Steph. Quarant. in sum. Bullarij verbo* Concilium Prouinciale *num. 3. vers. tertiò quaero, vbi Prosp. de Augustino post q. 3.* subdit huiusmodi Abbates tanquam locorū Ordinarios in Concilio Prouinciali habere vocem decisiuā, additq; illos teneri ad Concilium Prouinciale accedere etiamsi ab eorum sententijs immediatè ad Sedem Apostolicam, & non ad Archiepiscopum appelletur.

4 *Et Episcopalibus synodis.* Hodie ex noua dispositione *Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 2.* exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione synodo interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, ad synodum dioecesanam accedere tenentur, vt docent *Vgolin. de officio Episcopi cap. 48. §. 2. num. 1. Erasm. à Cochier de iurisd. Ordin. in exemp. par. 4. q. 19.* quos refero *Ego ipse d. alleg. 93. num. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Priuilegium non praesumitur, sed ab eo, qui allegat, probandum est.*
3 *Priuilegij probatio per scripturā est facienda.*
4 *Priuilegium allegans tenetur illud integraliter, & originaliter Iudici exhibere, nec sufficit quod legatur.*
5 *Priuilegium quādo nō est notoriū in titulo, & possessione, tenetur exēptus illud exhibere.*
6 *Ius commune quando resistit praescribenti, sufficit praescriptio 40. annorum cum titulo.*
7 *Ordinarij Iudices cognoscere possunt an sua sit iurisdictio, & vtrum concurrat qualitas necessaria ad fundamentum illius, & pronunciare super exceptionibus declinatorijs sui fori, seu incompetentiae.*
8 *Iudex in propria causa Ius dicere potest quando interesse non principaliter venit, sed in consequentiam.*
9 *Ordinarij ad euitandam manutentionem non sufficit exhibitio priuilegij, nisi vlterius adsit quasi possessio exemptionis.*
10 *Tex. in praesenti emanauit ad fauorem iurisdictionis Ordinariae.*
11 *Causa finalis colligitur ex narratiua prooemij*
12 *Ordinarius eo ipso quòd exercet iurisdictionem in vna parte suae dioecesis, videtur constitui in quasi possessione exercendi quoad omnes, in quibus alter non habet particularem exemptionem.*
13 *Priuilegij exemptionis sola exhibitio non impedit manutentionem.*
14 *Exemptionis in quasi possessione constitutus non dicitur subditus ex eo quod non appareat superiorem in illum exercuisse iurisdictionem, nisi probetur quòd venerit casus exercendi.*
15 *Exemptus si alleget priuilegium, & possessionem procul dubio erit manutenendus contra Episcopum nitentem sola Iuris communis dispositione.*
16 *Possessio nihil releuat contra eum, qui fundatam habet suam intentionem Iure communi quousque verus titulus demonstretur ex quo ipsa possessio sustineatur.*
17 *Possessionem rei quando quis habet, in ea defendi debet durante lite super proprietate.*
18 *Praescriptione se fundās eam probare tenetur.*

Cap. Cum personae. VII. *Bonif. VIII.*

1 HI, qui se asserunt exemptos per priuilegium, vel indulgentiam Sedis Apostol. requisiti ab Ordinario loci, illi in loco congruo, & securo, vel alijs prudentibus viris sine suspicione ab eo deputatis ostendere debent integraliter iusto impedimento cessante legēda priuilegia praefata, vel indulgentias intra terminū competentē pro qualitate facti ab ipso Ordinario, vel eius delegato moderādum, nec non de articulis de quibus controuersia fuerit, transumptū tradere tenetur.

Si autem super huiusmodi libertate solummodo præscriptionē canonicam duxerint opponendam, ipsi Ordinario, vel eius delegato prudenti non suspecto de tali pręscriptione fidem facere debent, & interim Episcopus in eos sua valet vti iurisdictioni, donec plenè probetur pręscriptio canonica, quia habet fundatam intentionem. At verò si tales priuilegio, & pręscriptione simul afferant se munitos, & exhibent priuilegium, vt in principio dictum est, si exhibitum non probat plenè libertatem, sed causam pręscribēdi, corā personis prudentibus præscriptionē annorū 40. tenētur probare, & quod nō fuerit violenta, clandestina, vel precario concessa, interimq; Episcopus iurisdictionem in eos exercere non valet. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. And. Anch. Domin. Monach. Fran. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 213. Alagon. in compend. pag. 723.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Huiusmodi priuilegia, vel indulgentias, &c.* Priuilegium enim non præsumitur, sed ab eo, qui allegat, probādum est, vt per *Monach. nu. 1. vers. etsi priuilegium, & Prob. ad eum in princ. Gem. nu. 2. & Anch. notab. 1. in præsenti Paris. consf. 95. nu. 8. & 9. vol. 4. Rot. decis. 145. nu. 6. p. 2. diuers. Fusc. de visit. lib. 2. cap. 18. à nu. 3. & cap. 20. num. 0. Mascard. de probation concl. 1200. n. 36. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 762. Menoch. de præsump. lib. 6. præs. 14. nu. 15. Cabed. Lusit. decis. 93. nu. 3. par. 2. Verall. decis. 306. nu. 7. par. 1. & decis. 201. par. 2. Seraph. decis. 1067. nu. 3.*

3 *Ac ad legendum integraliter, &c.* Ergo probatio priuilegij per scripturam est facienda iuxta doctrinam *glos. verb. volo in scriptis in cap. 1. de cens. hoc lib.* & quæ tradunt *Mascard. concl. 528. nu. 19. Azeued. ad l. 22. & 23. tit. 14. lib. 6. nouæ Recop.* Et qui allegat te-
4 netur illud integraliter, & originaliter Iudici exhibere, nec sufficit quòd legatur secundum *Henriq. in sum. lib. 7. c. 24. nu. 2. lit. h. Cou. prac. cap. 20. nu. 7.* vbi intelligit quando agitur de priuilegio exhibendo Iudici, quia tunc oportet quòd totum pręsente parte corā iudice legatur, & Iudici petenti exhibeatur, subdens quod si agatur de eo parti exhibendo, illud tantum capitulum, quod ad eum spectat, & subiectam tangit materiam exhiberi oportet, iuxta *tex. in cap. contingit, de fide instrum.* & longam distinctionem *glos. verbo die & consule in l. 1. §. editiones ff. de edendo.*

5 *Priuilegiū quidē ipsū exhibeāt, &c.* Notatur ad hoc quòd quando priuilegium non est notorium in titulo, & possessione, tenetur exemptus illud exhibere, vt per *Henriq. in sum. lib. 7. cap. 25. §. 6. lit. X.*

6 *Annorum quadraginta præscriptionem &c.* Notatur ad hoc quòd ad probandam exemptionem ab Ordinario in qua Ius commune resistit præscribenti, ac proinde requiritur tempus immemoriale, sufficit præscriptio 40. annorum cum titulo, vt per *Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 52. Gutier practic. lib. 3. q. 62. nu. 12. Erasm. à Cochier de iurisd. Ord. in exemptos p. 1. q. 6. n. 8.*

7 *Nec non de articulis, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudices Ordinarij cognoscere possunt an sua sit iurisdictio, & vtrum concurrat qualitas necessaria ad fundamentum illius, & pronunciare super exceptionibus declinatorijs sui fori, seu incompetentiæ, *Ias. nu. 6. per tex. ibi in l. 2. ff. si quis in ius, Simanch. de Cathol. instit. tit. 30. nu. 21. Gam. Lusit. decis. 340. nu. 3.* testatur ita iudicatum *Cabed. Lusit. decis. 41. n. 1. p. 1.* refert plures *Surd. consf. 286. n. 3.* quinimo in consequentiam huius cognitionis, & pronunciationis posse condemnare litigantes in expensis factis circa huiusmodi articulum resoluunt *Abb. in cap. dilectus 3. nu. 1. de præbend. & in cap. 1. nu. 20. de iudic. vbi Felin. nu. 4. Dec. consf. 241. in princip. Cassad. super regulis Cancel. decis. 2. nu. 3. Marant. de ordine iudic. par. 4. distin. 8. à num. 2. Perez ad rub. tit. 12. lib. 3. Ordin. q. 17.*

8 Non obstat quòd Iudex videatur in propria causa ius dicere, ex qua interesse prætendit, vt pro ratione dubitandi argumentatur *glos. 2. in princ. in d. l. 2. & glos. verbo Ordinarijs, in præsenti, iuncta regula l. vnic. C. ne quis in propria causa, & l. qui iurisdictioni 10. ff. de iurisdict. omnium Iud.* Respondetur enim cum *Bart. num. 3. & communi in d. l. 2.* quem sequitur *Cabed. d. decis. 41. num. 3.* interesse in proposito non principaliter venire, tunc enim ius dicere non posset, vt voluit *glos. 2.* necessariò sic intelligenda *in l. de iure 37. in princip. ff. ad municip.* sed in consequentiam quod negligi solet, vt in legatario, qui in testamento testis esse potest *l. qui testamento 20. ff. de testament. §. legatarijs Instit. eod. tit.* in furore *l. 1. ibi, prima enim ratio, ff. de auctorit. tutor. glos. vlt.*

vlt. in cap. quamuis pactum, de pactis lib. 6. recepta communiter, vt per *Hoied. de incompatib. benefic. par. 1. q. 23. num. 22.*

9 *Quia de priuilegio faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis possessione.*

Ergo ad euitandam Ordinarij manutentionem non sufficit exhibitio priuilegij nisi vlterius adsit quasi possessio exemptionis, si enim Papa mandat in hoc tex. eos non turbari in possessione, per necessarium antecedens præsupponit quòd possideant, quia priuatio præsupponit habitum iuxta notata in *in l. decem ff. de verbor. oblig.*

10 Et iste intellectus suadetur ex eo, quia tex. *in præsenti* emanauit ad fauorem iurisdictionis Ordinariæ, vt patet in princip. ibi, *Ordinariorum correctiones, & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes, nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi, qui se asserunt per priuilegia, seu indulgentias Apost. Sedis exemptos à locorum Ordinarijs requisiti,*

11 *&c.* ex qua narratiua procemij colligitur causa finalis *l. fin. ff. de hæred. instit. Oldr. conf. 103. num. 2. Roman. conf. 38. num. 1. Alex. conf. 106. nu. 10. lib. 6.* Si igitur allegantes priuilegium exemptionis per solam exhibitionem priuilegij antequam de illius viribus cognoscatur, liberarentur ab exercitio iurisdictionis Episcopi, dispositio huius tex. emanasset ad illorum fauorem, siquidem per regulas Iuris sola exhibitio priuilegij non tolleret exercitium iurisdictionis Ordinarij.

12 Nam eo ipso quod Ordinarius exercet iurisdictionem in vna parte suæ diœcesis videtur constitui in quasi possessione exercendi quoad omnes in quibus alter non habet particularem quasi possessionem, *Abb. conf. 71. col. fin. vers. tertio ad idem,* ibi, *nec alius erat in possessione, lib. 2. Felin. in cap. auditis num. 19. in 3. declarat. de præscript. Rebuff. in tract. de decimis q. 9. num. 4. Menoch. remed. 3. retin. num. 135. Cephal. conf. 369. num. 15. cum seqq. Rota in causa Oriolen. decimarum 19. Iunij 1591. coram Gyptio, & in Valentina decimarum 27. Octobris 1598. coram Seraph.* & in terminis iurisdictionis tradit *Innocent. in cap. dilectus num. 3. vers. possessorium ex eo, Host. num. 1. vers. ex prædictis etiam, Ioan. Andr. num. 8. Butr. num. 15. Boich. num. 11. de capellis monach. Verall. decis. 306. par. 1.*

13 Et proinde per istam exhibitionem priuilegij, quæ concernit petitorium, remaneret Episcopus priuatus sua quasi possessione, contra notata per *Abb. in cap. 1. nu. 4. & Butr. num. 2. vt lite pend. Lancell. de attent. part. 2. cap. 17. num. 16. & seq.* Et in specie quòd sola exhibitio priuilegij exemptionis non impediat manutentionem fuit decisum in causa *Chartaginen. decimarum 27. Iunij 1590. coram Gyptio.*

14 Nec potest subditus dici constitutus in quasi possessione exemptionis ex eo quòd non appareat superiorem in illum exercuisse iurisdictionem, nisi probetur quòd venerit casus exercendi, & volens exercere fuerit repulsus, & repulsioni acquieuerit, vel aliàs habuerit se pro spoliato, vt per *Innoc. Host. Ioan. Andr. Butr. Boich. & Verall. locis supra allegatis.*

15 Et licet *glos. verbo turbentur*, in hoc tex. innuat quòd sola exhibitio priuilegij sufficiat, attamen loquitur contra regulas Iuris, & patet ex prædictis, & ducit argumentum suum à contrario sensu, vt aduertit *Lap. Ancharan.* & alij infra allegandi, quod argumentum non valet ad inducendam correctionem Iuris, vt late per *Euerard. in loco a contrario sensu num. 8.* prout induceretur in proposito casu, & iste videtur communis intellectus huius tex. vt per *Lap. hic num. 4. vers. & hoc videtur, Franc. nu. 3. vers. & hoc procedit,* dum dicunt exhibentem priuilegium ita demum euitare manutentionē Episcopi, si ipse est in quasi possessione exemptionis; quibus rationibus ita censuit *Rota in Sipontina iurisdictionis 23. Maij 1613. coram Card. Sacrato decis. 491. num. 4. cum seqq. par. 1. recent.* Vnde si exemptus alleget priuilegium, & possessionem, procul dubio erit manutenendus contra Episcopum nitentem sola iuris communis dispositione, vt tenet *Rot. decis. 447. num. 3. par. 1. recent. & decis. 377. num. 3. par. 2. etiam recent.*

16 *Cum de Iure communi Ordinariorum intentio, &c.* Notatur ad hoc quòd possessio nihil releuat contra eum, qui fundatam habet suam intentionem Iure communi, quousq; verus titulus demonstretur, ex quo ipsa possessio sustineatur, vt per *Cou. practic. cap. 17. nu 9. Gutier. practic. lib. 3. q. 19. num. 11. cum seqq. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 63. art. 7.*

17 Notatur etiā ad hoc quòd quando quis est in possessione rei, iurisdictionis, census, vel

alterius iuris, debet in ea defendi, & nullo modo inquietari durante lite super proprietate, vt per *Anton. Gom. l. 45. Tauri num. 198. col. pen. Rot. in Valuen. iurisdictionis 4. Decemb. 1615. coram bonæ mem. Buratto*, vbi quod ex sola Iuris assistentia, qua Episcopus habet fundatam intentionem exercendo iurisdictionem in locis in sua Diœcesi existentibus in ea iurisdictione Episcopali manutenendus est.

18 In glos. [Munitos] Notatur ad hoc quòd in præscriptione se fundans eam probare tenetur, vt per *Burg. de Pace cons. 4. num. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Interdictus est ingressus Ecclesiæ Regularibus, uel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant, vel celebrari faciũt Diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis, nisi secundum permissionem Iuris, vel excommunicatos, aut interdictos publicè ad Diuina officia, Sacramenta, vel sepulturam admittunt, & num. 2.*

3 *Irregularis an fiat celebrans coram excommunicatis, vel interdictis, aut illis, quibus interdicitur ingressus Ecclesiæ, si postea celebret, ostenditur.*

Cap. Episcopum. VIII.

1 PRiuilegiatis siue secularibus, siue Regularibus qui sciẽter celebrant, vel celebrare faciũt Diuina in Ciuitate, vel loco interdicto ab Ordinario, vel delegato, vel à Iure, nisi in casibus à Iure cõcessis, & qui publicè excõmunicatos, vel interdictos ad Diuina Officia Ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittere præsumunt, præter aliàs pœnas Iuris, interdicitur ingressus Ecclesiæ, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, satisfaciãt competenter. Colligunt ex Ord. *Lap. Abb. Arch. Gemin. Io. And. Anch. Domin. Monach. Fran. Viu. in ration. lib. 5. pag. 214. Alagona in compendio pag. 724. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 6. in fine, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 8. §. 2. lit. O. Sayr. de censuris lib. 5. cap. 14. num. 11. & 34.*

3 *Ingressum Ecclesiæ, &c.* Vtrum autẽ celebrãs coram excommunicatis, vel interdictis, aut illis, quibus interdicitur Ecclesiæ ingressus, fiat irregularis si postea celebret, quæstio est dubia, & fieri irregularem tradunt *glos. hic verbo ingressum, glos. verbo nodatis in cap. is, cui, de sentent. excom. hoc libro*, citati per *Cou. d. p. 2. §. 6. num. 9. vers. qui vero*, tuetur *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 15. num. 6. & lib. 7. cap. 9. num. 16.* Ab hac tamen opinione recedit *Couar. citato loco*, ea ratione motus quia text. in præsenti solum procedit in exemptis, qui excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittunt Officia, vt colligitur ex princip. ibi, quantumcunque exemptionis, seu libertatis Sedis Apost. priuilegijs communiti, vnde ad alios pœna illa interdicti ingressus Ecclesię trahenda non est, & multò minus sequitur irregularitas, vt vltra *Couar.* contendunt *Nau. in man. cap. 25. n. 94.* & communem dicit *cap. 27. nu. 157. vers. vndecima, Vgolin. tab. 1. de censur. cap. 14. §. 1. num. 25.* & multis adductis *Henriq. lib. 14. c. 7. §. 3. lit. R. Soar. de censur. disp. 34. sect. 4. nu. 30.* Sed prior opinio in rigore Iuris longè verior est, littera enim huius tex. magis adaptatur, vt bene aduertit *Sayr. d. lib. 5. cap. 14. num. 11.* quia verba illa, *quantuncunque exempti*, non sunt restrictiua, sed magis ampliatiua; posterior tamen quia benignior, & grauissimorum auctoritate suffulta in praxi poterit defendi.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Ecclesia exempta, exempti quoque censentur Vicarius perpetuus, Prælatus, Canonici, & Clerici Ecclesiæ.*

3 *Exemptis Clericis alicuius Ecclesiæ tàm Canonici, quàm alterius cuiusuis Ordinis clerici exempti quoque censentur.*

4 *Canonicis exemptis neque Ecclesia, neque conuersi; vel alij clerici censentur exempti.*

Cap. Per exemptionem. IX.

1 ECclesia quando eximitur, intelliguntur etiam exempti eius Monachi, vel Canonici, & Clerici conuersi, & perpetuò oblati, sed non eius Ecclesiæ Parochus quoad pertinentia ad Parochiam, nec Parochiani. Quando verò eximuntur Canonici Ecclesiæ non est exempta Ecclesia, seu alij clerici illius. Si autẽ eximantur clerici, intelliguntur exempti tàm Canonici, quàm Clerici, sed non Ecclesia, nisi aliud In priuilegio exemptionis exprimatur. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 215. Alagon.*

Alagon. in compend. pag.724. remisiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Ipsa Ecclesia, & ipsius Monachi, &c.* Notatur ad hoc quòd exempta Ecclesia exempti quoque censentur Vicarius perpetuus, Prælatus, Canonici, & clerici Ecclesiæ, vt per *Rebuff in praxi benefic.p.1.tit.de Vicarijs perpetuis num. 16. Erasm. à Cochier de iurisdict.Ordin.in exemptos p.4.q.37.nu.1.* vbi *num.2.* id limitat si Prælatus, seu Vicarius non esset de corpore Ecclesiæ.

3 *Si autem clerici, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptis clericis alicuius Ecclesiæ tàm Canonici quã alterius cuiusuis Ordinis clerici exempti esse censentur, vt per *Erasm. à Cochier d. tract. p. 1. q. 13. num. 7.*

4 *Nec ipsi Parochiani etiam.* Notatur ad hoc quòd exempta Ecclesia non censetur exemptus populus, ideo Episcopus Ordinariam potestatem exercere poterit in Parochianos, vt per *Franc. hic num.3. vers. quinto, Angel. verbo exemptus n.1 vers. & exempta, Erasm. à Cochier d.q.13. nu.4. vbi nu.5.* subdit quod exẽpto populo non censetur Ecclesia exẽpta.

5 *Verum si Canonici, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptis Canonicis neque Ecclesia, neque conuersi, vel alij clerici censentur exempti, vt per *Erasm.à Cochier.d.p.4.q.37. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 Exemptio, *aut libertas non probatur quando priuilegium, sententia, aut scriptura non fiunt principaliter super exemptione, seu libertate, sed incidenter propter aliud.*
3 Exemptio *à potestate Ordinariorum probatur si in priuilegio contineatur, vt Ecclesia existat iuris B. Petri, vel sit libera, seu quòd potiatur libertate Ecclesia Romanæ, aut quod eius speciali prærogatiua gaudeat, & num.4.*
4 Exemptio *à potestate Ordinariorum an & quando probetur ex solutione facta Sedi Apost.& num.5. & 9.*
6 Exemptio *à potestate Ordinariorum probatur si Papa Ecclesiam priuilegio eximat ab Ordinarij potestate, vel si Papa dicat in priuilegio ne Episcopus audeat Cathedram suam collocare, &c. vt num. 7. vel si aliquos recipiat in proprios, & speciales subditos, vt num.8.*
10 *Verba narratiua habent vim dispositionis, et veritatis quando in illis fundatur intẽtio.*

Cap. Si Papa. X.

1 EXemptio in priuilegijs, quibus formis, modis, clausulis, vel verbis probetur declarat tex. in pręsenti, v. g. si Papa in priuilegio, vel scriptura facta non principaliter super sententia exemptionis narret aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesię, vel similia verba, non ideo probatur exemptio, nisi de libertate aliter doceatur: probatur verò si super Ecclesię exemptione sententiando, vel agendo negotium de exemptione, asserat ipsam Ecclesiam esse exemptã, vel esse Iuris Diui Petri, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, vel sine medio, vel simpliciter pertinere, quia cum omnes Ecclesię mundi pertineant ad Ecclesiam Romanam ista verba priuilegij aliquid operari debent. Idem procedit si dicatur in priuilegio, Ecclesia sit libera, vel potiatur libertate Ecclesię Romanę, vel soluat Ecclesię Romanę annuum censum ad indicium percepte libertatis, vel quod Ecclesiam illam eximit ab Ordinarij potestate, vel quod in ea non exerceat Episcopus iurisdictionem, seu si recipiatur in proprium, & specialem subiectum, secus si in specialem filium Romanę Ecclesię. Item si priuilegium alicui concedatur circa aliqua, vt quod non possit excommunicari, suspendi, vel quòd in specialem filium Romanę Ecclesię sit assumptus, etiamsi postea sequatur quod annuũ censum soluat Ecclesię Romanę, non dicitur exemptus, licet per prędicta non derogetalijs modis, & effectibus exemptionum, qui reperiuntur in litteris Ecclesiasticis. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag.215. Alagon. in compend. pag. 724.* remisiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem, &c.* Notatur ad hoc quòd exẽptio, aut libertas non probatur quando priuilegium, sententia, aut scriptura non fiunt principaliter super exemptione, seu libertate, sed incidenter propter aliud narrant aliquam Ecclesiam, vel personam esse Iuris B. Petri, vel ad Ecclesiam Romanam pertinere:

pertinere: constat enim ex generalibus principijs, quę docent verba narratiua, quæ non proferuntur principaliter propter se, plenam probationem non efficere, vt probat text. vbi notant omnes, *in l. ex hac ff. de donation. & in l. ex his verbis C. de testam. milit.* cum similibus, de quibus *Garc. reg. 165. & 483. Mascard. de probat. concl. 622.* Card. *Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 12. Menoch. de præsum. lib. 3. præs. 133. à princip.* & in verbis narratiuis Summi Pont. probat generaliter *text. in Clem. 1. de probat.*

3 *Aut eam Iuris B. Petri existere.* Notatur ad hoc quòd exemptio à potestate Ordinariorum probatur si in priuilegio contineatur, vt Ecclesia existat iuris B. Petri, aut ad Ecclesiam Romanam pertineat, quando scilicet Princeps priuilegium exemptionis cōcedendo, aut Iudex de exemptione ipsa sententiam proferens apponunt prædicta verba, vt illa aliquid operentur, & ne maneant sine effectu, quemadmodum remanerent, nisi concedendo quòd iuris B. Petri specialiter existat, concessa censeatur exemptio ab Ordinariorum potestate, & quod soli Papæ B. Petri successori subijciantur, quo casu accipienda est resolutio *Abb. num. 2. Soccin. num. 7. & 32. in c. recepimus 8. de priuil. Mascar. de probat. concl. 713. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 552. n. 11. Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exemptos p. 1. q. 9. num. 1. vers. in primis, Ego ipse de officio, et potest. Episcopi p. 3. alleg. 123. nu. 15. secundum Lugdun. impress.*

4 *Quòd Ecclesia sit libera, &c.* Notatur ad hoc quòd exemptio probatur, si in priuilegio dicatur locum siue Ecclesiam esse liberam, seu quòd potiatur libertate Ecclesiæ Romanæ, aut quod eius speciali prærogatiua gaudeat, vt per *Erasm. à Cochier d. q. 9. n. 1. vers. si dixeris*, quem refero *Ego ipse d. alleg. 123. n. 13.*

5 *Quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat ad perceptæ indicium libertatis.* Ergo ex solutione census facta Sedi Apostolicæ exemptio non probatur à potestate Ordinariorum nisi appareat, quòd fit in signum subiectionis, & perceptę libertatis, vt per *Soccin. n. 3. & Dec. n. 2. cum seqq. in d. cap. recepimus, Valasc. de iure emphyt. q. 32. n. 6. Felician. in tract. de censibus in proœm. n. 6. Erasm. à Cochier d. q. 9. n. 1. vers. item si indefinite. Ego ipse d. alleg. 123. à n. 21. et* ratione confirmatur, quia nomen, *census*, est æquiuocum varias habens significationes, ex traditis per *Valasc. & Felician.* citatis locis, & per *Gasp. Roderic. de annuis reditib. lib. 2. q. 22. nu. 66. cum sequentib. Brison. de verbor. Iuris significat. verbo census*, ac proinde propter suam generalitatem ex solutione census necessariò non probatur specialis subiectio, & exemptio ab Ordinariorum potestate iuxta vulgarem regulam, quòd probatio debet concludere per necesse, non per potest esse, vt colligunt *Doct. in l. neque natales C. de probation. & in cap. in præsentia, eodem tit.* cum similibus, de quibus *Mascard. de probat. conclus. 671. num. 11. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 765.*

Intellige autem regulam prædictam deficere vbi aliæ coniecturæ concurrunt cum solutione census, succedit enim vulgaris regula, quæ non prosunt singula, multa collecta iuuant, de qua *glos. verbo legitimis in l. 2. ff. de excusat. tutor.* recepta ex multis, quos latè adducit *Gabr. lib. 1. commun. tit. de probationibus conclus. 1. à princ.* Exemplum ad nostrum propositum adducunt Doctores veluti si Ecclesia soluens censum existat in Diœcesi Episcopi, cui soluitur, nam cum Episcopus in tota sua Diœcesi habeat Iure communi fundatam intentionem *cap. cum Episcopus, de offic. Ord. hoc lib.* meritò solutio census facta ab Ecclesia intra eandem Diœcesim existente concludit quòd fiat in signum subiectionis, vt consuluit *Feder. de Senis*, quem referunt, & sequuntur *Abb. per tex. ibi in cap. 1. nu. 4. de relig. domib. Dec. n. 6. in d. cap. recepimus.*

6 *Siue quod ipsam Ecclesiam eximit ab Ordinarij potestate.* Notatur ad hoc quòd exemptio probatur si Pontifex Ecclesiam priuilegio eximit ab Ordinarij potestate, vt per *Bellencin. de charitatiuo subsid. q. 32. nu. 8. Erasm. à Cochier d. q. 9. n. 1. vers. deinde, metipsum d. alleg. 123. n. 11.*

7 *Vel quod non audeat illic Episcopus cathedram collocare.* Notatur ad hoc quòd plena exēptio iudicatur si dicat Papa in priuilegio ne Episcopus audeat illic Cathedram suam collocare, vel quamlibet potestatem exercere, aut ordinationem aliquam quamuis leuissimā facere, vt per *Bellencin. d. q. 32. n. 3. Eras. à Cochier d. q. 9. n. 1. vers. si dicat ne audeat.*

Similiter

8 *Similiter si aliqui recipiantur in proprios, & speciales subiectos.* Vide *Erasm. à Cocbier d. q. 9. nu. 1. vers. si recipiat*, & quæ late scripsi *d. alleg. 123. num. 20.*

9 *Idem dicimus, &c.* Collige ex text. non probari exemptionẽ si circa aliquod specialiter libertas cõcedatur, veluti ne quis ab Ordinarijs excommunicari, aut interdici possit, & deinde adijciatur clausula, quòd in signum perceptę libertatis census annuus persoluatur, cum enim census pręstetur in signum illius libertatis, quę percepta est, hęc autem nõ simpliciter data sit, sed specialiter quoad certũ articulum, meritò quoad illum restringitur exemptio, & quoad alia Ordinarijs manet subiectus, nec duplex clausula cũ restricta sit, & limitata vltra expressa operatur iuxta generalem regulã *l. in agris ff. de acquir. rerum domin.* & ad nostrum propositũ consuluit *Bart. cons. 59.* quem sequuntur plures alij, de quibus *Dec. in d. cap. recepimus n. 9.* & magis ad nostros terminos; & intellectum *tex. in c. cum capella, hoc tit. in Decretalib.* censuit *Rot. decis. 744. p. 1. diuers.* quòd licet iuxta priuilegij sui formã excõmunicari nõ possint, vel suspendi ab Ordinario capellani, de quibus ibi, alijs tamen pœnis ab eo puniri valẽt.

10 *Vel consimilia verba narret.* Notatur ad hoc quòd verba narratiua habent vim dispositionis, & veritatis quando in illis fundatur intentio, vt per *Gutier. pract. lib. 3. q. 17. n. 65.*

11 *Cum verba aliquid operari debeant.* De quo principio vide *Surd. decis. 64. n. 19. & cõs. 127. n. 9. & cons. 218. n. 15. & cons. 270. n. 10. Burg. de Pace cons. 25. n. 21. Tiraq. de iure constituti p. 3. limit. 30. n. 36. & de retractu tit. 2. §. 1. glos. 2. n. 24. & 45. Gutier. pract. lib. 3. q. 15. num. 39. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 11. num. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 127. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 47. n. 17. & decis. 106. num. 19. Benedict. Aegid. in repet. l. ex hoc iure ff. de Iustit. & iure cap. 8. num. 2.*

12 In glos. [Probata] ibi *(in qua continetur de finibus Episcopatuum, licet ista sint facta ob alius)* Notatur ad hoc quòd verba enunciatiua emissa propter aliud probant in confinibus, vt per *Mascard. de probat. conclus. 393. num. 4.* Vide quę dixi *in collect. ad cap. cum causam, de probationib. in Decretal.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati vt tempore interdicti celebrare possint Diuina clausis Ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt; & si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata familiares suos admittit, secus in familia Conuentus taliter priuilegiati, & num. 2.*

3 *Priuilegium alicui concessum, eius familiaribus prodest, si aliàs inutile remaneret.*

4 *Familiarium nomine propriè illi veniunt, qui dominica, vel patria potestati subijciuntur, & expensis domini continuò aluntur.*

5 *Priuilegium audiendi Diuina tempore interdicti ad illos tantum familiares extenditur, qui priuilegiatum solent comitari.*

6 *Religiosus in Conuentu si vnus tantum reperiatur poterit tempore interdicti assumere familiarem, vt ei celebranti ministret.*

7 *Religiosis iam hodie ferè omnibus ex priuilegijs Romanorũ Pontif. licet tempore interdicti celebrare coram suis familiaribus.*

8 *Priuilegia concessa aliquibus, vt tempore interdicti Diuinis intersint, illis tantum prosunt, qui interdicto causam non dederunt, seu aliàs in eo culpabiles non sunt.*

Cap. Licet. XI.

1 PRiuilegiati, qui tempore interdicti ianuis clausis exclusis excommunicatis, & interdictis submissa voce celebrare Diuina possunt, ad ea aliquem nisi priuilegiatum recipere non valent. Si verò priuilegium particulari personę concessum fuerit, familiares suos domesticos admittere potest, dummodò non sint familiares alicuius Conuentus, vel Collegij, quia non admittuntur si non sunt priuilegiati. Prædicta tamen concessione non gaudet is, cuius causa, culpa, dolo, vel fraude fuit prolata sententia interdicti, sicut nec is, qui ad perpatrandum delictum, ob quod fuit positum interdictum, dedit consilium, auxilium, vel fauorem. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 216. Alagona in compend. pag. 725.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.* [illegible]

Eius

2 *Eius familiares domestici,&c.* Notatur ad hoc quòd quando priuatis personis, veluti Episcopis, Ducibus, Comitibus, vel alijs singularibus personis conceditur tempore interdicti celebrare, vel Diuinis interesse, eorum quoq; familiares ad Diuina audienda admitti possunt, secus vero in familiaribus Collegij, seu Conuentus; differentiæ autem rationem assignat *gl. hic verbo non debet*, quia in primo casu inutile esset priuilegium si priuata persona, cui conceditur, familiares, qui eum comitari solent, secum ducere non posset, immo credibile est nobiles non adituros Ecclesias si eos de more familiares non comitarentur, quæ ratio cessat in Collegijs, & Conuentibus, quia in illis conuenientius est, vt sine familiaribus celebrentur ge-
3 neraliter enim receptum est priuilegium alicui concessum eius familiaribus prodesse, si aliàs inutile remaneret, vt in famulis scholasticorum latè explicat *Rebuff. de priuileg. scholast. num.* 279. *aliàs priuil.* 100. atque ita glossę rationem sequuntur Doctores communiter, vt per *Nau. in man. cap.* 27. *num.* 181. *Fr. Emman. tom.* 2. *quæst. Regular. q.* 67. *art.* 1. *& in addit. ad Bullam Cruciatæ par.* 2. *pag.* 9. *Cabed. Lusitan. decis. pen. à num.* 11. *par.* 1. *Henriq. in sum. lib.* 13. *cap.* 48. §. 5. *Vgolin. de censuris tab.* 5. *cap.* 8. §. 4. *num.* 2. *Sayr. cod. tract. lib.* 5. *cap.* 5. *à nu.* 29. *Auila in simili tract. par.* 2. *disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 7. & in priuilegio, vt alicui liceat Sacrum facere post meridiem quòd procedat etiam respectu socij testatur *Soar. de legibus lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 7. cum quibus aduertunt contra alios recentiores quòd licet aliàs
4 familiarium nomine intelligi soleant omnes illi, qui dominicæ, vel patriæ potestati subijciuntur, & expensis domini continuè aluntur, indeq; cômensales dicuntur, vt explicat *tex. in cap. vlt. de verb. signif. hoc lib.* iunctis multis, quæ latè tradunt *Mascard. de probat. conclus.* 755. *cum seq. Card. Tusch. tom.* 3. *lit. F. conclus.* 72. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 51. *à nu.* 16. in proposito tamen priuilegium audiendi Di-
5 uina tempore interdicti illis tantum familiaribus prodest, qui priuilegiatum solent comitari, vt euincit ratio prædicta ne priuilegium maneat inutile, quę non adaptatur toti familiæ. Quare vno, vel pluribus ex famulis absentibus, aut infirmis totidem alios assumi posse, absque fraude tamen, notant *Nau.* & alij proximè citati, & ex *Ioan. Andr. in reg. qui sentit, hoc lib.* 6. pluribusq; alijs comprobat *Surdus consil.* 262. *num.* 35.
6 Ex eadem ratione si in Collegio, aut Conuentu vnus tantum reperiatur, posse celebrantem assumere familiarem, qui ei ministret, contra *Archid.* cum *Host.* post *glos. dicto verbo non debet* tenent Doctores communiter, vt post *Syluest.* & alios resoluit *Sayr. d. cap.* 5. *nu.* 30. *vers. si quaras, Henriq. d. cap.* 48. §. 5. *in fine, & Fr. Emman. quæst. Regular. tom.* 2. *q.* 114. *per tot.* Verum iam hodie Religiosis plenè
7 prouisum est priuilegijs Romani Pont. vt scilicet possint celebrare corã familiaribus suis, vt de singulis Religionibus prosequitur *Fr. Emman. vbi proxime*; quinimo generaliter in Bulla Cruciatæ nobilibus conceditur, & matronis, vt famulos, & consanguineos ducere possint, & quòd in Oratorio priuato celebrẽt, vel faciãt celebrari in sua pręsẽtia, & familiariũ, & consanguineorũ, de quo post *Fr. Emm. in cad. Bulla* §. 5. multa scribunt *Henriq. lib.* 7. *cap.* 13. §. 3. *&* 4. *Auila d. dub.* 7. *concl.* 3. *& seq. Sebast. Acosta in Bull. Cruciat. q.* 27. *per tot.*

8 *Huiusmodi quoque concessione,&c.* Notatur ad hoc quòd priuilegia concessa aliquibus vt tẽpore interdicti Diuinis intersint, illis tantum prosunt, qui interdicto causam non dederunt, seu aliàs in eo culpabiles non sunt, vt per *Nau. d. cap.* 27. *nu.* 180. *Henriq. d. lib.* 13. *cap.* 48. §. 5. *lit. A.* post alios *Sayr. d. lib.* 5. *cap.* 5. *nu.* 29. *&* 31. *& cap.* 53. *num.* 2. *vers. nota secundo, Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 27. *nu.* 33. *Erasm. à Cocbier de iurisd. Ordinarij in exemptos par.* 4. *quæst.* 14. *in fine.*
9 In glos. [Non debent] Recipitur à *Nau. in man. cap.* 27. *num.* 181. & ab alijs, quos refert & explicat *Sayr. de censur. lib.* 5. *cap.* 5. *à nu.* 29.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi cum Altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.*
2 *Episcopi debent singulis diebus dicere, vel audire Missam.*
3 *Priuilegium concessum Episcopo celebrandi cum Altari viatico, & sibi faciendi celebrare non est sublatum per Concil. Trid.*
4 *Episcopus in sua Diœcesi ante Concil. Triden. concedere poterat vt extra locum sacrum in Altari portatili quis posset celebrare, & an sit hoc illi licitum post Concil. Trid. vide numeris seqq.*

Cap.

Cap. Quoniam. XII. & Vlt.

1 Episcopi vbique possunt vti Altari portatili, vt in eo quotidie celebrent, vel celebrari faciant, vbi illis permittitur, modo seruent interdictum, quia eos non decet absq; causa rationabili transire aliquem diem sine Missa. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration lib. 5. pag. 217. Alagon. in compend. pag. 725.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Sine qua eos transire non decet absq; causa &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopi debent singulis diebus dicere, vel audire Missam, vt per *Syluest. in sum. verbo Missa 2. q. 1. Nau. in man. cap. 21. num. 2. prope fin. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 4. q. 3. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 203. nu. 6. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta, præcep. 1. lib. 2. cap. 2. num.* 11. obseruantes id intelligi de congruentia, & consilio, refero *Ego ipse de officio, & potest. Episc. par. 2. alleg. 24. num. 1 secundum Lugdunen. impress.*

3 *Vt Altare possint habere viaticũ, etc.* Notatur ad hoc quòd Episcopus cum Altari viatico celebrare potest, & sibi facere celebrari, vt per *Nauar. conf. 5. hoc tit. in nouis*, vbi licet dubitet an hoc priuilegium sublatum sit per *Concil. Trident. sess. 22. in decreto de obseruandis in sacrificio Missa*, tamen verius est non esse sublatum, vt docent *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 10. cap. 26. q. 4. Lud. Beia respons. casuum Conscien. par. 4. casu 33. fere per totum, Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo Missa differ. 2. vers. hac tamen regula, Fagundez in quinque Eccles. præcepta præc. 2. lib. 3. cap. 13. num. 19. Armendar. in addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis nu. 73. Ego ipse d. p. 2. alleg. 23. nu. 5.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd Episcopus in sua Diœcesi concedere potest, vt extra locum sacrum in Altari portatili quis valeat celebrare, & ante Trid. hanc fuisse receptam sententiam tradũt *Henriq. in sum. lib. 9. c. 27. §. 2. Gutier. canon. lib. 1. cap. 30. num. 25. Soar. tom. 3. disp. 81. sect. 3. vers. secundo obseruandum, Azor. instit. moral. par. 1. 10. cap. 26. q. 2. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A. conclus. 31. Fagundez d. præcepto 1. lib. 3. cap. 13. num. 6.* refero *Ego ipse d. par. 2. alleg. 23. num. 6.*

5 Quæstio est dubia an hæc facultas sit reuocata per *Concil. Triden. dicto loco?* Reuocatam esse absolute tradunt *Nau. in man. cap. 27. num. 81. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 21. num. 8. Gutier. d. cap. 30. num. 25. Cened. canon. & practic. quæst. lib. 1. q. 44. nu. 6. cum seqq. Azor. dicto cap. 26. q. 3. Fagundez d. præcepto 1. lib. 3. cap. 13. à num. 8.*

6 Verum per illud Concilij Trid. decretum prædictæ potestati concedendi has licentias Iure communi Episcopis competenti derogatum nõ esse tuentur *Emman. Sa verbo Missa n. 20. in fine, Henriq. d. cap. 27. §. 1. Beia d. c. 33. vers. tertio dico, Nau. conf. 5. nu. 2. sub hoc tit. in nouis*, plures relati à *Cened. d. q. 44. n. 4.* cum quibus consentire videtur *Soar. tom. 3. disput. 81. sect. 2. vers. addit vero, Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 43. art. 6.* & non dissentit *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 460. num. 2. Ragus. de Missa in Ecclesia q. 57. Ioan. Valer. de different. inter vtrumq; forum verbo Missa differ. 2. vers. vno tamen in casu, Bonacin. de Sacrament. disp. 4. quæst. vlt. puncto 9. nu. 10. Piacec in praxi Episcop. par. 1. cap. 5. num. 8. pag. 77. & par. 2. cap. 3. nu. 21. in fine.* Quas contrarias opiniones distinctione ad cõcordiã reduco *Ego ipse d. alleg. 23. n. vlt.* vt scilicet prior, quæ hãc potestatẽ negat Ordinarijs, procedat deficiente necessitate, vel iusta causa, posterior verò, quæ eandem illi impartitur, habeat locum illa stante.

De Iniurijs, & damno dato. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Represalias contra personas Ecclesiasticas concedi, vel concessas extendi non debent contra facientes, nisi reuocent intra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdicta, & num. 2.*

3 *Represaliarum materiam qui tractent, referuntur.*

4 *Excommunicati sunt illi, qui concedunt represalias contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem à concessione, vel extensione abstinuerint, & reuocauerint.*

5 *Sententia lata contra principalem debitorem potest mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu, & iudicio.*

6 *Lex vbi punit actum, & eius executionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro.*

Cap.

Cap. Etsi pignorationes. Vnic. *Greg. X.*

1 REPRESALIAE, quibus vnus pro alio grauatur, sunt legibus, & Iuri naturali cōtrarię, ac prohibitæ, si tamē cōcedantur in legibus non extenduntur ad personas Ecclesiasticas, vel bona ipsorum, non obstante consuetudine contraria, quæ potius est corruptela; & qui hæc concedunt, vel extendūt contra prędictas personas, si intra mensem non reuocant, si sunt personæ singulares sunt excommunicati, si vniuersitates sunt interdicti. Colligunt ex Ordin. *Lapus, Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan, Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 237. Alagona in compend. pag. 735.* remissiue *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumūt *Bart. in tract. de represal. in 7. q. num. 6. & 7. Math. Brun. in tract. de cess. bonor. in 3. q. prin. num. 3. Bertachin. in suo repert. verbo clerici pro represalijs, Carol. de Graff. de effectibus clerical. effectu 23. nu. 1.* vbi *nu. 2.* ampliat vt procedat in quibuscunque Religiosis, ac tam in maioribus, quàm in minoribus Ordinibus constitutis.

3 *Represalias nominat.* De materia represaliarū vide *Bart. & Io. Iacob. à Canibus, qui de illis faciunt peculiares tractatus, Greg. l. 15. verbo in otros tit. 10. part. 7. Victor. in relect. de iure belli nu. 41. Cou. in reg. peccatum par. 2. §. 9. num. 5. vers. bin: deniq; Syluan. cons. 34. ad finem, Peguera decis. 11. Bonacoss. cōmun. criminal. par. 2. verbo represalię pag. mihi 67. Hēriq. in sum. lib. 13. c. 43. §. 5. lit. G. Perez l. 6. tit. 16. lib. 8. Ordin. pag. 330. Azeued. l. 6. num. 1. tit. 12. lib. 8. noua Recopil. Valdes. ad Xuar. par. 2. pag. 93. Sebast. Naui. in auth. vt non fiant pignorationes collat. 5. num. 4. Mart. de Iurisdict. par. 4. casu 41. num. 13. Tiraquel. in l. si vnquam verbo susceperit liberos num. 147. C. de reuocand. donat.* & quo tempore duret ius agendi ad represalias vide eundem *Tiraquel. de retract. lig. §. 36. glos. 2. num. 41.*

4 *Sententiam excommunicationis incurrat, &c.* Notatur ad hoc quod sententiam excommunicationis incurrunt illi, qui concedunt represalias contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mēsem à cōcessione, vel extensione abstinuerint, & reuocauerint, si autem est vniuersitas supponitur interdicto; vt per *Syluest. verbo excommunicatio 9. num. 62. casu 32. Nau. in man. c. 27. n. 136. Rainer. in cathal. censurarum extra Bullam cap. 7. excom. 9. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 19. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. decima tertia, & nu. 66. Gamb. de casibus reseruatis cap. 10. & 17.* quos refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 218. secundum Lugdunen. impres.*

5 In glos. [Prægrauatur] ibi (*an condemnato debitore intelligatur condemnatus fideiussor &c.*) Notatur ad hoc quod sententia lata contra principalem debitorem potest mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu, vel iudicio, vt per *Anton. Gomez tom. 2. var. cap. 13. nu. 5. Mascar. de probation. conclus. 707. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 33. num. 7.*

6 In ead. glos. ibi (*quid si intra mensem istum processum fuit ad actum &c.*) Notatur ad hoc quod vbi lex punit actum & eius exequutionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro, vt per *Tiraquel. de iure primog. quæst. 43. num. 13.*

De Pœnis. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus, vel Metropolitanus dum visitat prouinciam, vel Concilium conuocat, aut iurisdictionem exercet, potest punire notorios iniuriantes sibi, nuncijs, & familiæ suæ, etiamsi per has iniurias minime impediatur sua iurisdictio.*

2 *Manifesta dicuntur illa quæ notoria sunt, & patentia, nullaq; probabili tergiuersatione celari possunt, & in quibus nulla probatione, seu examinatione opus est.*

3 *Manifestum, notorium, euidens, publicum, sunt synonima, & fere pro eodem in Iure accipiuntur, nisi materia subiecta, aut mens disponentis repugnent.*

4 *Prælatus in causa suæ Ecclesiæ, in qua vertitur ipsius commodum in quandam consequentiam potest esse Iudex.*

5 *Prælatus non potest remittere iniuriam factam Ecclesiæ.*

Cap.

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

1 ARCHIEPISCOPVS, vel Metropolitanus poteſt punire percutientes ſe, vel ſuos nuncios, vel familiam ſuam, dum viſitat prouinciam, vel ſuos ad viſitandum dirigit, vel dum Concilium conuocat, vel iuriſdictionem exercet, dummodo iniuria illata ſit notoria, & manifeſta, etiamſi per has iniurias non impediatur ſua iuriſdictio. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arbid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 243. Alagon. in compend. pag. 739.* remiſsiuè *Caſal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Manifeſtas.* Manifeſta intelliguntur illa, quæ notoria ſunt, & patentia, nullaque probabili tergiuerſatione celari poſſunt arg. *tex. in cap. vlt. de cohabit. clericor. cap. cum olim 24. de verbor. ſignific. cum ſimilibus*, & in quibus nulla probatione, ſeu examinatione opus eſt, iuxta *tex. in cap. manifeſta 2. q. 1. cap. euidentia*, cum ibi notatis, *de accuſat. cap. 1. §. ſane, verſ. notoria, de cenſib. hoc lib.* ſequuntur *Monach. num. 3. Ioan. Andr. col. 3. Hoſt. & Domin. num. 5. in fine, in cap. 1. de offic. deleg. hoc lib. Azor. inſtit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 34. quæſt. 7.* ſecundum quos licet aliàs manifeſtum in Iure aliquando pro eo tantum accipiatur, quod nec publicum, nec occultum eſt, ſed manifeſtari, & probari poteſt, & ita pro eo, cui licet probatio non deſit, eam tamen exigit *l. ciues 11. iuncta gloſ. 2. C. de appellat. l. iubemus 29. in princip.* ibi, *vt ſit manifeſtum C. de teſtam. cap. 1.* ibi, *manifeſte apparet, de in integr. reſtitut. gloſ. in d. cap. manifeſta, & verbo notorium in cap. veſtra, de cohabit. cler.*
3 notanrq; Doctores infra citandi, nihilominus tamen hic, ſicut & magis frequenter, manifeſtum idem ſignificat, atq; notorium, euidens, ſeu publicum, vt per citatos, nam hæc nomina velut ſynonima ſunt, & ferè pro eodem in Iure accipiuntur niſi materia ſubiecta, aut mens diſponentis repugnent, vt probant *tex. in d. cap. manifeſta*, cum ſupra adductis, *cap. ad noſtram il 3.* ibi, *manifeſta*, iuncto ibi, *manifeſtis, & notorijs, de iureiur.* melior *tex. in cap. ab eo 31. in princip. & ibi gloſ. verbo manifeſtum, de elect. hoc lib.* tradunt *dictæ gloſſæ in d. cap. manifeſta, & in d. cap. veſtra, Anton. de Butr. in tract. de notorio art. 1. nu. 13. & art. 2. à num. 18. vol. 4. tractatuum diuerſ. Bart. in l. heredes palam, ff. de teſtament. Caſtr. lib. 2. de lege pœnali cap. 15.* cum multis citatis à *Maſcard. de probation. concluſ. 1017. à num. 2. & 13. cum ſeqq. & concluſ. 1106. num. 1. Farinac. in praxi criminali par. 1. q. 21. num. 5. & 6.*

4 In gloſ. [Punire] ibi (*& ſic eſt Iudex in cauſa ſua, &c.*) Notatur ad hoc quòd Prælatus in cauſa ſuæ Eccleſiæ, in qua vertitur ipſius commodum in quandam conſequentiam, poteſt eſſe Iudex, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta, verſ. & idem pag. 5. Zerol. in praxi Epiſcop. par. 1. verbo Epiſcopus pag. 155. verſ. 34. Surd. conſ. 50. per tot.*

5 In ead. gloſ. ibi (*immo nec talem iniuriam remittere poſſet, &c.*) Notatur ad hoc quòd Prælatus non poteſt remittere iniuriam factam Eccleſiæ, vt per *Clar. §. vlt. q. 58. nu. 23. Azeued. l. 2. nu. 153. tit. 10. lib. 8. noua Recopil. Farin. in praxi crim. par. 3. q. 105. nu. 292.*

SVMMARIVM.

1 *Degradatio qualiter facienda.*
2 *Clericus præſens quando degradatur qua cæremonia, & ſolemnitate hodie vtendum ſit, remiſſiuè.*
3 *Concil. Trid. quid ſtatuat circa degradationem, refertur.*
4 *Degradatio verbalis, & depoſitio ſunt idem.*
5 *Crimina, quæ merentur verbalem degradationem, ſeu depoſitionem quot? remiſsiue.*
6 *Crimina quæ merentur actualem degradationem quot ſint, referuntur.*
7 *Clerici degradandi exui debent veſtibus ſacris, & auferri ab eis omnia per Epiſcopum, quæ in eorum ordinatione collata ſunt.*
8 *Clericus actualiter degradatus vtrumque priuilegium Canonis, & fori, & omne aliud eccleſiaſticum amittit.*
9 *Clericus verbaliter degradatus fruitur priuilegio can. ſi quis ſuadente 17. q. 4.*
10 *Sacerdos vtcumque ſolemniter degradatus conficit Eucharistiæ Sacramentum ſi vtatur debita materia, & forma cum intentione.*

Cap. Degradatio. II. *Bonif. VIII.*

1 DEgradandi modus in hoc tex. deſcribitur, v. g. quibus aſsiſtentibus fieri debeat degradatio, de quibus veſtibus, ornamentis, libris, & inſtrumentis in degradatione fiat

Cap. Etsi pignorationes. Vnic. *Greg. X.*

1 REPRESALIAE, quibus vnus pro alio grauatur, sunt legibus, & Iuri naturali cōtrariæ, ac prohibitæ, si tamē cōcedantur in legibus non extenduntur ad personas Ecclesiasticas, vel bona ipsorum, non obstante consuetudine contraria, quæ potius est corruptela; & qui hæc concedunt, vel extendūt contra prędictas personas, si intra mensem non reuocant, si sunt personæ singulares sunt excommunicati, si vniuersitates sunt interdicti. Colligunt ex Ordin. *Lapus, Abb. Arebid. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan, Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 237. Alagona in compend. pag. 735.* remisiue *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumūt *Bart. in tract. de represal. in 7. q. num. 6. & 7. Math. Brun. in tract. de cess. bonor. in 3. q. prin. num. 3. Bertachin. in suo repert. verbo clerici pro represalijs, Carol. de Grass. de effectibus clerical. effectu 23. nu. 1.* vbi *nu. 2.* ampliat vt procedat in quibuscunque Religiosis, ac tam in maioribus, quàm in minoribus Ordinibus constitutis.

3 *Represalias nominat.* De materia represaliarū vide *Bart. & Io. Iacob. à Canibus, qui de illis faciunt peculiares tractatus, Greg. l. 15. verbo in otros tit. 10. part. 7. Victor. in relect. de iure belli nu. 41. Cou. in reg. peccatum par. 2. §. 9. num. 5. vers. hin: deniq; Syluan. cons. 34. ad finem, Peguera decis. 11. Bonacoss. cōmun. criminal. par. 2. verbo represaliæ pag. mihi 67. Hēriq. in sum. lib. 13. c. 43. §. 5. lit. G. Perez l. 6. tit. 16. lib. 8. Ordin. pag. 330. Azeued. l. 6. num. 1. tit. 12. lib. 8. nouæ Recopil. Valdes. ad Xuar. par. 2. pag. 93. Sebast. Næui. in auth. vt non fiant pignorationes collat. 5. num. 4. Mart. de Iurisdict. par. 4. casu 41. num. 13. Tiraquel. in l. si vnquam verbo susceperit liberos num. 147. C. de reuocand. donat.* & quo tempore duret ius agendi ad represalias vide eundem *Tiraquel. de retract. lig. §. 36. glos. 2. num. 41.*

4 *Sententiam excommunicationis incurrat, &c.* Notatur ad hoc quod sententiam excommunicationis incurrunt illi, qui concedunt represalias contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mēsem à cōcessione, vel extensione abstinuerint, & reuocauerint, si autem est vniuersitas supponitur interdicto, vt per *Syluest. verbo excommunicatio 9. num. 62. casu 32. Nauar. man. c. 27. n. 136. Rainer. in cathal. censurarum extra Bullam cap. 7. excom. 9. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 19. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. decima tertia, & nu. 66. Gamb. de casibus reseruatis cap. 10. & 17.* quos refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 218. secundum Lugdunen. impres.*

5 In glos. [Prægrauatur] ibi (*an condemnato debitore intelligatur condemnatus fideiussor &c.*) Notatur ad hoc quod sententia lata contra principalem debitorem potest mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu, vel iudicio, vt per *Anton. Gomez tom. 2. var. cap. 13. nu. 1. Mascar. de probation. conclus. 707. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 33. num. 7.*

6 In ead. glos. ibi (*quid si intra mensem istum processum fuit ad actum &c.*) Notatur ad hoc quod vbi lex punit actum & eius exequutionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro, vt per *Tiraquel. de iure primog. quæst. 43. num. 13.*

De Pœnis. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus, vel Metropolitanus dum visitat prouinciam, vel Concilium conuocat, aut iurisdictionem exercet, potest punire notorios iniuriantes sibi, nuncijs, & familiæ suæ, etiamsi per has iniurias minime impediatur sua iurisdictio.*

2 *Manifesta dicuntur illa quæ notoria sunt, & patentia, nullaq; probabili tergiuersatione celari possunt, & in quibus nulla probatione, seu examinatione opus est.*

3 *Manifestum, notorium, euidens, publicum, sunt synonima, & fere pro eodem in Iure accipiuntur, nisi materia subiecta, aut mens disponentis repugnent.*

4 *Prælatus in causa sua Ecclesiæ, in qua vertitur ipsius commodum in quandam consequentiam potest esse Iudex.*

5 *Prælatus non potest remittere iniuriam factam Ecclesiæ.*

Cap.

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

1 ARCHIEPISCOPVS, vel Metropolitanus poteſt punire percutientes ſe, vel ſuos nuncios, vel familiam ſuam, dum viſitat prouinciam, vel ſuos ad viſitandum dirigit, vel dum Concilium conuocat, vel iurisdictionem exercet, dummodo iniuria illata ſit notoria, & manifeſta, etiamſi per has iniurias non impediatur ſua iuriſdictio. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monacb. Francb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 243. Alagon. in compend. pag. 739.* remiſsiuè *Caſal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 *Manifeſtas.* Manifeſta intelliguntur illa, quæ notoria ſunt, & patentia, nullaque probabili tergiuerſatione celari poſſunt arg. *tex. in cap. vlt. de cohabit. clericor. cap. cum olim 24. de verbor. ſignific. cum ſimilibus*, & in quibus nulla probatione, ſeu examinatione opus eſt, iuxta *tex. in cap. manifeſta 2. q. 1. cap. euidentia*, cum ibi notatis, *de accuſat. cap. 1. §. ſane, verſ. notoria, de cenſib. hoc lib.* ſequuntur *Monacb. num. 3. Ioan. Andr. col. 3. Hoſt. & Domin. num. 5. in fine, in cap. 1. de offic. deleg. hoc lib. Azor. inſtit. moral. par. 2. lib. 5. cap. 34. quæſt. 7.* ſecundum quos licet aliàs manifeſtum in Iure aliquando pro eo tantum accipiatur, quod nec publicum, nec occultum eſt, ſed manifeſtari, & probari poteſt, & ita pro eo, cui licet probatio non deſit, eam tamen exigit *l. ciues 11. iuncta gloſ. 2. C. de appellat. l. iubemus 29. in princip.* ibi, *vt ſit manifeſtum C. de teſtam. cap. 1.* ibi, *manifeſte apparet, de in integr. reſtitut. gloſ. in d. cap. manifeſta, & verbo notorium in cap. veſtra, de cobabit. cler.*

3 notantq; Doctores infra citandi, nihilominus tamen hic, ſicut & magis frequenter, manifeſtum idem ſignificat, atq; notorium, euidens, ſeu publicum, vt per citatos, nam hæc nomina velut ſynonima ſunt, & ferè pro eodem in Iure accipiuntur niſi materia ſubiecta, aut mens diſponentis repugnent, vt probant *tex. in d. cap. manifeſta*, cum ſupra adductis, *cap. ad noſtram il 3.* ibi, *manifeſta*, iuncto ibi, *manifeſtis, & notorijs, de iureiur.* melior *tex. in cap. ab eo 35. in princip. & ibi gloſ. verbo manifeſtum, de elect. hoc lib.* tradunt *dicta gloſſa in d. cap. manifeſta, & in d. cap. veſtra, Anton. de Butr. in tract. de notorio art. 1. nu. 13. & art. 2. à num. 18. vol. 4. tractatuum diuerſ. Bart. in l. hæredes palam, ff. de teſtament. Caſtr. lib. 2. de lege pœnali cap. 15.* cum multis citatis à *Maſcard. de probation. concluſ. 1017. à num. 2. & 13. cum ſeqq. & concluſ. 1106. num. 1. Farinac. in praxi criminali par. 1. q. 21. num. 5. & 6.*

4 In gloſ. [Punire] ibi (*& ſic eſt Iudex in cauſa ſua, &c.*) Notatur ad hoc quòd Prælatus in cauſa ſuę Eccleſię, in qua vertitur ipſius commodum in quandam conſequentiam, poteſt eſse Iudex, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta, verſ. & idem pag. 5. Zerol. in praxi Epiſcop. par. 1. verbo Epiſcopus pag. 155. verſ. 34. Surd. conſ. 50. per tot.*

5 In ead. gloſ. ibi (*immo nec talem iniuriam remittere poſſet, &c.*) Notatur ad hoc quòd Prælatus non poteſt remittere iniuriam factam Eccleſiæ, vt per *Clar. §. vlt. q. 58. nu. 23. Azeued. l. 2. nu. 153. tit. 10. lib. 8. noua Recopil. Farin. in praxi crim. par. 3. q. 105. nu. 292.*

SVMMARIVM.

1 *Degradatio qualiter facienda.*
2 *Clericus præſens quando degradatur qua cæremonia, & ſolemnitate hodie vtendum ſit, remiſſiuè.*
3 *Concil. Trid. quid ſtatuat circa degradationem, refertur.*
4 *Degradatio verbalis, & depoſitio ſunt idem.*
5 *Crimina, quæ merentur verbalem degradationem, ſeu depoſitionem quot? remiſsiue.*
6 *Crimina quæ merentur actualem degradationem quot ſint, referuntur.*
7 *Clerici degradandi exui debent veſtibus ſacris, & auferri ab eis omnia per Epiſcopum, quæ in eorum ordinatione collata ſunt.*
8 *Clericus actualiter degradatus vtrumque priuilegium Canonis, & fori, & omne aliud eccleſiaſticum amittit.*
9 *Clericus verbaliter degradatus fruitur priuilegio can. ſi quis ſuadente 17. q. 4.*
10 *Sacerdos vtcumque ſolemniter degradatus conficit Eucbariſtiæ Sacramentum ſi vtatur debita materia, & forma cum intentione.*

Cap. Degradatio. II. *Bonif. VIII.*

1 DEgradandi modus in hoc tex. deſcribitur, v.g. quibus aſsiſtentibus fieri debeat degradatio, de quibus veſtibus, ornamentis, libris, & inſtrumentis in degradatione fiat

explicatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans, quod latè prosequuntur ex Ordin. *Areb. Geminian. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Franeb. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 244. Alagon. in compend. pag. 739.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Item qua cæremonia, & solemnitate hodie vtendum sit cum clericus præsens degradatur, vide *Repert. Inquis. verbo degradatio, vers. forma autem, & ibi Mandos. lit. B. Direct. Inquis. par. 3. num. 215. & ibi Penia commento 49. lit. D. Marant. de ordine iudic. par. 4. distinct. 11. num. 71. & 72. Menoch. de arbitr. casu 415. num. 8. cum seqq.* nouissimè *Andr. Piscara Castaldo in praxi cæremoniarum lib. 2. sect. 15. cap. 9. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de fauore clericor. personali*

3 *§. 10. à num. 7.* & circa hoc *Concil. Trid. sess. 13. de reformat. cap. 4.* disponit in hæc verba. Cum vero tam grauia nonnunquam sint delicta ab ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem à Sacris Ordinibus deponendæ, & Curiæ sint tradendæ seculari, in quo secundum Sacros Canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficilè esset debita Iuris executio differretur; si quando autem interuenire possent, eorum residentia intermitteretur, propterea statuit, & decreuit, Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem contra clericum in Sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per se ipsum etiam ad actualem, atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis in casibus in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero à Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, vsum Mitrę, & Baculi ex priuilegio Apost. habentibus, si in Ciuitate, aut dioecesi reperiri, & commodè interesse possint; alioquin alijs personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac Iuris scientia commendabiles existant. Hactenus Concil. De cuius decreti, & huius tex. materia agunt *Locat. in opere iudic. verbo degradatio, Conrad. Brun. de heret. lib. 4. cap. 13. Simanch. de Cathol. instit. tit. 46. nu. 69. Roias sing. 48. Bernard. & Salzed. in pract. cap. 143. in nouiss. edit. Clar. §. fin. q. 74. Menoch. de arbitr. casu 415. Direct. Inquisit. par. 3. q. 46. vbi Penia commento 46. & 49. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 55. §. 2. Zerol. in praxi Episcop. verbo degradatio, Piasec. in simili praxi par. 2. cap. 4. num. 93. & 94. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 157. Mar. Alter. de censuris tom. 2. disp. 2. cap. 1. vers. degradatio, Carol. de Grassis de effectibus clerical. effectu 1. à num. 814. Monet. de distribut. quotid. q. 17. a princip. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de fauore clericorum personali §. 10. nu. 3. cum seqq. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. par. 1. cap. 4. à num. 47. Fernandez in examine Theologiæ moralis par. 2. cap. 14. §. 1. Illustriss. D. Roderic. à Cunha in tractat. de Confessoribus solicitantibus mulieres in Confessione q. 24. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 110.* & plures ex antiquioribus, quos plena manu refert *Cened. ad Decretal. collect. 65. num. 3.*

4 *Quod verbalis degradatio, seu depositio, &c.* Hinc igitur collige, quòd degradatio verbalis, & depositio sunt idem, vt per *Flamin. Carthar. in tract. de execut. sent. cap. bann. cap. 1. num. 289. Menoch. de arbitr. casu 415. num. 5. & 7. Scace. in tract. de iudic. par. 1. cap. 11. num. 71. Farinac. in praxi crimin. q. 8. num. 72. Carol. de Grass. de effectib. clerical. effectu 1. num. 816.*

5 Crimina autem quæ merentur verbalem degradationem, seu depositionem, referunt *Bertachin. de Episcopo par. 8. lib. 4. tit. de causa material. degradationis, Henriq. d. cap. 55. §. 5. Monet. d. q. 17. nu. 6. Ego ipse d. alleg. 110. nu. 10.*

6 *Actualis vero, &c.* Tria principalio. ra esse crimina, quæ merentur actualem degradationem, & Curiæ seculari traditionem, videlicet hæresis, falsi in litteris Apost. cõmissi, & conspirationis contra proprium Episcopũ tradidi *d. alleg. 110. n. 11.* quibus addenda duxi plura alia, videlicet crimen nefandum *ibid n. 19.* crimen abortus animati *n. 20.* item addo solicitãtes mulieres in Cõfessione si delicti grauitas petat, *num. 21.* non ordinatos celebrantes, vel Sacerdotalem Confessionem audientes, *nu. 18.* incorrigibiles, qui transierint in profundum omnium malorum, ac commiserint aliquod immane, & horrendum delictum, *num. 13.*

7 *Poterit autem Episcopus, &c.* Notatur ad hoc quòd clerici degradandi exui debent vestibus sacris, & auferri ab eis omnia per Episcopum, quæ in eorum ordinatione collata sunt, vt per *Fr. Emman. quæstionum Regula-*

gularib. tom. 2. quæst. 123. art. 3.

8 *Omni Ordine, beneficio, &c.*

Notatur ad hoc quòd clericus actualiter degradatus vtrumq; priuilegiũ Canonis, & fori, & omne aliud Ecclesiasticum amittit, vt per *Farin. in praxi crim. q. 8. n. 73. Rolan. cons. 4. n. 24. vol. 1. Clar. in §. fin. q. 36. à nu. 30. Bobadil. in sua politica lib. 2. c. 18. nu. 38. Carol. de Graff. de effectib. cleric. effectu 1. nu. 824. Sanctarel. de hæresi cap. 26. dub. 1. n. 5. Bellet. disquisition. clerical. par. 1. tit. de fauore clericorum personali* §. 6. *nu.* 4. itaut possit coram Iudice seculari conueniri absq; alia traditione, vt resoluunt *Clar. d. q. 36. nu. 37. Marant. par. 4. dist. 11. n. 71. Menoch. d. casu 415. nu. 6. Scacc. d. par. 1. cap. 11. nu. 58. Farin. d. q. 8. n. 73. Graff. d. effectu 1. n. 823. Bobadil. d. cap.* 18. *num.* 38. *& 74. Bellet. vbi supra* §. 10. *num.* 1.

9 In glos. [Priuilegio] ibi *(quę opinio adhuc forte est vera in verbaliter deposito, &c.)* Notatur ad hoc quòd clericus verbaliter degradatus fruitur priuilegio *can. si quis suadente* 17. *quæst.* 4. itaut qui illum percusserit incidet in excommunicationem, vt per *Abb. in cap. ad abolendam num. 11. de hæret. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 55. §. 3. Sanctarel. de hæresi cap. 26. dub. 1. num.* 4. Clericus vero actualiter degradatus priuilegium dicti can. amittit, *vt in collect. ad illum* late dixi.

10 In ead. glos. ibi *(qui dixerunt degradatum conficere verum Sacramentum Eucharistiæ)* Notatur ad hoc quod Sacerdos vtcunque solemniter degradatus conficit Eucharistiæ Sacramentum, si vtatur debita materia, & forma cum intentione, vt per *Cou. var. lib. 1. cap. 10. num. 8. Nau. comment. 2. de Regularibus nu. 36. Sayr. de Sacrament. in genere lib. 2. cap. 6. art. 5. vers. ad quintum, Cened. ad Decretal. collect. 65. num. 4. & pract. ac canon. quæst. lib. 1. q. 30. nu. 85. Perez l. 1. glos. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 62. col. 2. & l. 1. glos. 5. tit. 1. lib. 5. pag. 40. col. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Carceris inuentio licet fuerit ad custodiam, tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuò, & ad tempus, & num.* 2.

3 *Carcer est sepultura viuorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experientia amicorum.*

4 *Pœna carceris perpetui non est in vsu apud laicos.*

5 *Carcer virorum, & mulierum debet esse distinctus.*

Cap. Quamuis. III.

1 Carcer licet sit inuentus specialiter ad custodiam, tamen conuictis, vel confessis de criminibus potest dari in pœnam in perpetuum, vel ad tempus ad arbitrium, pensatis excessibus, personis, & circumstantijs. Colligunt ex Ordinar. *Archidiac. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 245. Alagona in compend. pag. 739.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 89. num. 10. Azeued. l. 15. num. 9. tit. 6. lib. 3. noua Recopil. Sayr. in claui Regia lib. 12. cap. 18. num. 6. Aldret. de relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 27. num. 14. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 22. art. 4.*

3 Carcer enim, vt vulgò dicitur, est sepultura viuorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experientia amicorum, vt referunt *Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 15. num. 133. Farin. in praxi crimin. q. 27. num. 2.*

4 *In perpetuum.* Hæc autem pœna carceris perpetui non est in vsu apud laicos, vt ait *Clar.* §. *vlt. quæst. 70. num. 4.* vbi subdit quòd apud clericos multum frequentatur; & quod de Iure Regio Hispaniç detur carcer perpetuus est *l. 2. tit. 4. lib. 4. Ordin. vbi Perez glos. 3.*

5 In glos. [expedire] ibi *(sicut in carcere quoad custodiam non debet fieri mixtio sexuum)* Notatur ad hoc quod carcer virorum, & mulierum debet esse distinctus, vt per *Bonacos. commun. crimin. par. 1. verbo mulieres fol. mihi 118. Gregor. l. 5. tit. 29. part. 7. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 88. num. 21. & 25. Azeued. per tex. ibi in l. 2. tit. 24. lib. 4. noua Recopil. Farin. dicta quæst. 27. num. 52. & 59. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 1. tit 33.* §. 4.

SVMMARIVM.

1 *Pœna alicui imposita, & eius posteris non extenditur ad posteros linea fœminina, nisi aliud in Iure, vel sententia sit expressum, & num.* 2.

Nn 2 3 Posse-

3 *Posterorum appellatione tàm descendentes ex masculis, quàm ex foeminis continentur*
4 *Filiorum appellatione in numero plurali masculus, & foemina comprehenditur.*
5 *Communis vsus loquendi proprietati praualet, & ab illo dubia dispositio interpretationem accipit.*
6 *Declaratur tex. in praesenti.*

Cap. Vbicunque. IV.

1 POena ab homine, vel à Iure imposita alicui, & eius filijs, vel posteris vsque ad certam generationem, non extenditur ad descendentes ex linea fœminina, sed tantum ex masculina, nisi aliud in Iure, vel sententia sit expressum. Colligunt ex Ordinar. *Arch id. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 245. Alagon. in compend. pag. 740.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Cou. in cap. Rainaldus in princ. num. 16. de testam. Gom. tom. 3. var. cap. 2. nu. 4. Azeued. l. 3. num. 30. in glos. verbo per linea feminina tit. 3. lib. 8. noua Recopil. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 4. vers. ex hoc intellige, Rebuff. in praxi tit. de modis amittendi beneficia num. 26.*

3 Intellige de pœna temporali secundum rationem medicinæ accepta, vt quis minori bono priuetur, vt in maiori augeatur, vel data iusta causa ad maiorem Reip. vtilitatē ex auctoritate legis contra verborum rigorem, qui dictabat posterorum appellatione descēdentes tam ex masculis, quàm ex fœminis contineri ex *l. cum acutissimi C. de fideicom. l. filiusfam. 114. §. diui ff. de legat. 1.* cum alijs adductis per *Dec. in l foemina num. 62. ff. de regul. Iuris, Peregr. de fideicom. art. 22. nu. 37. Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 9. num. 239. alias 249. Surd. cons. 140. nu. 8. & 57. D. Barbos. in l. quia tale num. 37. ff. soluto matrimon.*

4 Et filiorum nomine in numero plurali masculum, & foeminam comprehendi, probat *l. si quis ita 16. ff. testam. tutel. l. si ita scriptum 45. ff. de legat. 2. Ias. in l. qui filiabus nu. 14. ff. de legat. 1.* licet hoc non ex verbi proprietate procedere non immerito contēdant *Cost. in cap. si pater verbo vtrumque num. 1. de testament. hoc lib.* nec ex interpretatione extensiua deduci parum inepte opinentur *Peregrin. d. art. 25. num. 4. & Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 6. tit. 7. num. 18. & lib. 11. tit. 14. num. 12. Tiraq. d. glos. 9. nu. 180. & 181.* ac proinde videatur saltem ex communi vsu loquendi, vt experientia docet, diriuari, qui

5 proprietati præualet *cap. ex litteris 7. de sponsalib.* & à quo dubia dispositio interpretationem accipit ex *Valasc. consult. 146. nu. 2. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 58.*

6 Quare procedente huius tex. decisione ex auctoritate legis ita in poenis benigniorem faciens interpretationem contra verborum rigorem, quæ aliud dictabant, vt supra innuimus, iam colligitur verum non esse illorum sententiam, qui asserunt ex eo solum in terminis huius tex. descendentes ex foeminis non comprehendi nomine posterorum, quia in poenis strictior facienda est interpretatio, quasi censerint nullum fore legis adminiculum necessarium, sed totum id tribuendum esse materiæ poenali, aduertere nanque debuissent materiam poenalem per se solum ad hoc non sufficere cum alia reperiantur Iura in quibus de illa agitur, & tamen pœna imposita alicui, & posteris eius, descēdētes etiam ex fœminis afficit, vt in *cap. vnic. vers. contra natos, de schismat. hoc lib. & in cap. in quibusdam 12. prope fin.* secundum vnum intellectum, *hoc tit. in Decretalib.* prout etiam pōderari debuissēt finalia verba huius tex. ibi, *nisi aliud in Iure, vel sententia sit expresse*, per, quę verba limitatur regula in principio huius met tex. posita, sic planę ostendens hoc, quod est descendentes ex masculis, vel ex fœminis comprehendi per poenam alicui, & eius posteris impositam, non dependere ex materia poenali, sed ex legis auctoritate, quæ contra verborum rigorem in specie huius tex. statuit, vt nomine posterorum descendentes ex masculis tantum comprehendantur, ex ea scilicet ratione quia in poenis strictior facienda est interpretatio; iuxta quam resolutionem vti veriorem, & litteræ textus magis conformem, intelligi potest *text. in dicto cap. vnic. vers. contra natos*, dum enim in eo poena Ioanni de Columna, & eius posteris imposita comprehendit descendentes per lineam masculinam, & foemininam, vt patet ex verbis eiusdem, ibi. *ipsisq; posteris dicti Ioannis per masculinam, & foemininam lineam descendentibus, &c.* intelligendus est procedere secundum limitationem huius text. quia scilicet in eo ita expressum reperitur, sicuti etiam reperitur in *cap. statutum 15. de hæret. hoc lib.* cum similibus, in quibus pro crimine hæresis parentum puniuntur filij, filiæuè, & ex vtrisque nepotes, vt aduertunt *glos.*

glos. hic verbo Iudice, & verbo volumus in d. cap. statutum.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur, & de eius materia* Doctores *citantur num. 2.*

3 *Sacrilegiũ committit offendens* Cardinalem.

4 Cardinalem *hostiliter insequẽs, licet non ceperit.*

5 *Percutiẽs licet nõ vulnerauerit*

6 Capiens *reali captura sequuta, & num. 7.*

8 Socius *offendentis.*

9 Mãdans *offendi sequuto effectu.*

10 *Ratificans offensionem si eius nomine sit facta.*

} Pœnã *læsæ* Maiestatis *incurrit*

11 Consulens *fraudulenter.*

12 *Auxilium, & fauorem dolosum præstans vt* Cardinalis *offendatur punitur eadem pœna, qua ipse offendens.*

13 *Receptans eum, qui offendit* Cardinalem, *pari poena punitur vt ipse offendens, intellige vt num. 14.*

15 *Infamis perpetuò est Cardinalem offendens:*

16 Poena *imposita offendentibus* Cardinalem *ipso iure incurruntur.*

17 *Cardinalem offendens habetur pro bannito, & diffidato.*

18 *Testamenti factionem actiuam, & passiuam amittis offendens* Cardinalem.

19 *Domus offendentis* Cardinalem *diruitur, & deuastatur, quid si sit communis cum alijs, remissiuè num. 20. & quid si sit alicuius maioratus num. 21.*

22 *Domus heretici dogmantizantis quare dirui iubeatur, & sale conspergi, remissiuè, & an illam sic destructam liceat readificari, num. 23.*

24 Debitor *eius, qui* Cardinalem *offenderit, non tenetur illi soluere.*

25 *Bona offendentis* Cardinalem *confiscantur.*

26 *Locationibus, & feudis priuatur offendẽs Cardinalem, et liberè ad dominos reuertuntur.*

27 *Beneficijs, & officijs omnibus temporalibus, & spiritualibus priuantur offendentes* Cardinalem.

28 *Emphyteusis ecclesiastica, quæ nequit ad hæredes extraneos transire, non transfertur in fiscum ob emphyteutæ delictum, sed cum fructibus redit ad Ecclesiam habentem directum illius dominium.*

29 *Filij, & nepotes offendentium Cardinalem priuantur omnibus beneficijs, & dignitatibus ecclesiasticis, & ad illas in posterum obtinendas efficiuntur inhabiles.*

30 *Excommunicati ipso facto sunt offendentes* Cardinalem.

31 *Excommunicatus potest facere, & celebrare contractus, & ab eo facti, & celebrati valent.*

32 *Bona futura non comprehenduntur in confiscatione bonorum, sed à quo tempore computentur, ostenditur num. 33. & 34.*

35 Familiares *Papæ, aut Cardinalis offendentes sunt acrite puniendi.*

36 Cardinalem *offendens punitur non solum à Iudice ecclesiastico* canonicis *poenis, sed etiam legalibus à seculari.*

37 *Accusatus, & iudicatus de aliquo ex criminibus mixti fori in iudicio ecclesiastico an possit iterũ accusari, & puniri in seculari, & è conuerso, ostenditur, & nu. 38. & 39.*

40 *Declaratur tex. in l. places vers. si quis C. de sacrosanct. eccles.*

41 *Declaratur tex. in cap. 2. de maledic.*

42 *Declaratur tex. in l. 2. de sportul.*

43 Excommunicationis *sententiam ipso iure incurrunt omnes* Principes, *& alij domini, ac Iudices percutientes, vel hostiliter insequentes aliquem* Cardinalem.

44 Ciuitates, *quæ offendentibus* Cardinalem *consilium, auxilium, vel fauorem dederunt, puniuntur.*

45 Ciuitas *quomodolibet* Cardinalem *offendens remanet ipso iure interdicta.*

46 *Episcopũ offendẽs nõ tenetur poena huius tex.*

47 Cardinalem *offendens se defendendo non incurrit aliquam poenam si defensio fuit necessaria.*

48 *Bannitum, seu aliquem delinquentem consanguineum receptans punitur non ordinaria poena, sed mitiori.*

49 *Beneficijs Ecclesiasticis ipso iure priuantur offendentes* Cardinalem, *& à possessione eorum illis minime vocatis amoueri possunt.*

50 Clericum *insequens, & vibrans non tamen percutiens non est excommunicatus.*

51 *Vicina loca quæ dicantur relinquitur arbitrio Iudicis.*

Cap. Felicis. V.

1 CArdinalem S. R. E. qui fuerit hostiliter insequutus, vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facienti, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut consilium, auxilium, vel fauorem dederit, vel postea receptauerit, aut scienter defensauerit,

fit reus læsæ maiestatis, perpetuò infamis, diffidatus, & bannitus, nõ poteſt teſtari, nec ſuccedere etiam ab inteſtato, eius ædificia dari debent in ruinam nullo tempore reparanda, nullus ei obligatur reddere debitũ, vel reſpõdere in iudicio, eiuſque bona applicantur Fiſco: fit ipſo facto priuatus omni feudo, gubernatione, beneficio eccleſiaſtico, de quibus Rector Eccleſiæ diſponere poterit. Eius filios, nepotes, vel pronepotes per rectam lineam priuantur beneficijs ſine ſpe aſcenſionis ad dignitates, regimen, honores etiam mundanos, non ſunt apti ad Ordines, nec ad teſtificandum, nec ad actus legitimos, & prædictus atque alij tanti mali participes ſunt excommunicati, & ſingulis diebus feſtiuis vt tales publicari debent dum ſunt contumaces, nec abſolui poſſunt niſi à Papa præmiſsis fuſtigationibus in nudo ad cautelam, & vltra mare ad triremes relegari debent. Illum autem, qui fuit ſimpliciter conſiliarius, vel fautor, Iudex pro qualitate culpæ caſtigare poterit. Prædictæ item pœnæ per Papã extendi poterunt ad collaterales, fratres videlicet nepotes, & pronepotes talium. Contra verò offendentes familiares Papæ, vel Cardinalis pœna imponi poterit pro qualitate culpæ. Tamen contra occidentes Cardinalem, vel dantem cauſam mortis acrius etiam à laicis, & ſecularibus inſurgi debet, qui ſi non fecerint, hęc obſeruari intra menſem ſunt excommunicati, & eorum ciuitas priuatur Pontificalibus, & eſt interdicta. Colligunt ex Ord. *Lap. Abb. Archid. Gem. Io. And. Anch. Domin. Monach. Fran. Viuian. in ration lib. 5. pag. 246. Alagona in compend. pag.* 740. remiſſiuè *Caſal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 De materia huius text. latè agunt *Molin. de Iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 65. à princip. Fariuac. in praxi crimin. p. 5. q. 112. num. 75. cum multis ſeqq. Azeued. l. 1. nu. 7. cum ſeqq. tit. 18. lib. 8. noua Recopil.*

3 *In hoc ſacrilegij genus irrepſerit.* Ergo offendens Cardinalem committit ſacrilegium, vt per *Monach. num. 1. Archid. etiam num. 1. Gemin. in princ. num. 1. in 2. notab. in præſenti, Gig. de crimine læſæ maieſt. lib. 1. rub. qualiter, & à quibus crimen læſæ maieſtatis committ. q. 5. num. 1. & 11. Farin. d. q. 112. n. 107. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 5. num. 8. verſ. quinimmo & hos offendens.*

4 *Fuerit hoſtiliter inſecutus, &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalem hoſtiliter inſequẽs tenetur crimine lęſę maieſtatis, etiam quòd non cœperit, aut percuſſerit, vt per *Clar. §. fin. q. 77. num. 21. verſ. offendentes, Farin. d. q. 112. num. 81.* vbi dicit quòd concordat Bulla lecta in Cœna Domini, ibi, *vel hoſtiliter inſequẽtes.*

5 *Percuſſerit, &c.* Ergo percutiens Cardinalem fit reus læſæ maieſtatis, etiam quòd non occiderit, ſeu vulnerauerit, vt per *Gig. d. q. 5. num. 13. Clar. in §. fin. q. 77. num. 21. Farinac. d. q. 112. num. 76.* An autem pœna huius tex. procedat in percuſsione verbali, hoc eſt, an habeat locum contra illum, qui contra Cardinalem verba iniurioſa protulit, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari: in quo contra *Ananiam, & Felin.* negatiuè reſpondeht *Bernar. Diaz in pract. cap. 69. num. 3. in nouiſſ. impreſſ. Couar. lib. 1. var. c. 11. num. 5. Petr. Plac. de delict. lib. 1. cap. 2. nu. 28.* quia licet verbum, *percutere*, comprehendat verbalem iniuriam, non poteſt ex hoc inferri, quòd pœna grauis impoſita percutienti comprehendat verbis iniuriam inferentem, tùm quia non eſt crimen lęſę maieſtatis in Principem verba iniurioſa dicere, cum hæc vti diuerſa diuerſis titulis à Iuſtiniano explicentur *C. ad leg. Iuliam maieſt. & C. ſi quis Imp. maledixerit.*

6 *Cœperit, &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalem capiens, & carcerans committit crimen lęſę maieſtatis, vt per *Farin. d. q. 112. num. 80. Gig. d. q. 5. n. 13. Clar. d. q. 77. num. 21. verſ. offendentes.*

7 Intellige cum effectu, ideſt reali captura ſequuta, ſecundum *Sayr. de cenſuris lib. 3. c. 15. num. 6.* ſecus in claudentibus in aliqua domo animo illis verecundiam faciendi, *Viui. opin. 88. num. 6. & 7. Farin. d. q. 112. num. 130.*

8 *Vel ſocius fuerit fauentis.* Ergo ſocius offendentis Cardinalem eadem pœna punitur ac ipſe offendens, vt per *Farin. d. q. 112. nu. 99.* vbi citat *Monach. Gemin. & Afflictum.*

9 *Aut fieri mandauerit.* Notatur ad hoc quòd mandans offendi Cardinalem tenetur crimine lęſę maieſtatis, ſicut mandatarius, vt per *Gig. d. q. 5. num. 13. Farin. d. q. 112. nu. 91.* Intellige ſequuto effectu ſecundum *Sayr. d. cap. 15. n. 9. Fr. Anton. à Souſa in relect. de cenſuris Bullę Cœnæ cap. 12. diſp. 63.*

10 *Vel factum ratum habuerit, &c.* Notatur ad hoc quòd ratificans offenſionem Cardi-

Cardinali factam tenetur acsi ipse offenderit, vt per *Gig.d.q.5.nu.13.& 16. Decian. d.lib.7. cap.34.num.8.* Farin.d.q.112. *num.96.* Intellige si eius contemplatione, & nomine sit factum, aliàs ratum habere non posset secundũ *glos.verbo ratum habuerit, in præsenti. Gig.d. q.5.num.16. Decian.d.lib.7.cap.34.nu.8. Sayr. d.cap.15.nu.11.& Fr. Anton. à Sousa d. c. 12. disp.64. Farinac.d.q.112.num.97.*

11 *Aut consilium dederit.* Notatur ad hoc quòd consulẽs, vt Cardinalis offendatur, tenetur pœna lęsę maiestatis, vt per *Farin.d.q.112.num.85.* Intellige de cõsilio fraudulento, nõ nudo, iuxta ea, quæ tradunt *Sayr.d.c.15.nu.12. Fr. Anton. à Sousa d.cap.12.disp.62.nu.5.cum seqq. Menoch. de arbitr.casu 551.à princ. Farin. vbi sup.n.86.*

12 *Vel fauorem, &c.* Notatur ad hoc quòd auxilium, & fauorem prętans vt Cardinalis offendatur, punitur eadem poena, qua ipse offendens, vt per *Gig. d. q.5.num.13. Afflict.in tit. quæ sint regalia verbo, & bona committentium nu.105. Farin. d.q. 112. à num. 88.* Intellige de fauore doloso, qui aliquid operatur ad huiusmodi insecutionem, percussionem, &c. non vero de fauore nudo, & simplici, qui nihil adijcit ad peccandum, secundum *Sayr.d.cap.15.nu.13. Farin.d. q.112.num.90.* vbi per *glos. in præsenti*, declarat simplicem fauorem intelligi illius, qui ad maleficium faciendum nihil adijcit.

13 *Aut postea receptauerit, &c.* Notatur ad hoc quòd receptans eum, qui offendit Cardinalem, pari poena punitur vt ipse offendens, vt per *Gig.d.q.5.nu.17. Afflict. in tit. quæ sint Regalia verbo, & bona committentium n.105. Farin.d.q.112.à num.92.* vbi *num.93.* limitat nisi receptans fuerit cõsanguineus, vel affinis, qui tamen tunc non excusatur à totali poena.

14 Intellige quando ex eius receptione, & fauore, vel crimen committitur, vel in fieri conseruatur, ex traditis per *Fr. Anton. à Sousa d. cap.12.disp.65. nu.3.* Intellige etiam vbi quis receptauerit scienter hunc, qui Cardinalem offendit, *Menoch.de arbitr.casu 551.nu.5. Farinac.d.q.112.num.94.*

15 *Perpetuò sit infamis.* Notatur ad hoc quòd Cardinalẽ offendens est perpetuò infamis, vt per *Farin. d.q.112. num.109.* & hęc poena incurritur ipso iure, propter verbum, *sit*, quod est canon latę sententię, secundum *Azeued.l.11.num.9. tit.10.lib.5.noua Recop. Gutier.pract. lib.2.q. 118.nu.11. Ioseph.Sessę Arag.decis.230.n.18.* & alios per me citatos *in tract. de dictionibus vsufreq.dict.374.* & quod poenę impositę offendentibus Cardinalem ipso iure incurrantur tradit *Farinac.d.q.112.num.120.* vbi post *Clar. §.fin.q.77. num. 21. vers. offendentes*, subdit requiri declaratoriam.

16

17 *Diffidatus nihilominus, & bannitus. &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalẽ offendens habetur pro bannito, & diffidato, vt per *Archid. in præsenti sub n.13. verbo diffidatus, Clar.* vbi proximè *Farin. d. q.112. num.11.*

18 *Sit intestabilis, &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalem offendens amittit testamenti factionem actiuam, & passiuam, vt per *Farinac. d.q.112. num.112. Duen.reg.272.num.2. Anton.Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen.lib.4.cap.58. num.21.*

19 *Dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam, &c.* Notatur ad hoc quòd domus offendentis Cardinalẽ diruitur, & deuastatur, vt per *Farinac.d.p.5.q. 112.num.116.cum duobus seqq.& q.116.n.28. cum sequentib.*

20 Quid si domus sit communis cum alijs, vel alius habeat in ea ius hypothecæ? Vide *Stephan.Gratian.discept.forens.cap.117.num.73. cum seqq. Ignat. del Villar in sylua respons. lib.1.resp. 4. num.8.* vbi resoluit quod si domus communis propter delictum socij destruitur, pretium partis domus destructę soluì debet socio innocenti.

21 Quid autem si domus sit alicuius maioratus, qui debet deuenire ad alium an illa possit diruì? vide *Sanch. in præcepta Decalogi to.1. lib.2.cap.18.num.56.*

22 Quare domus hęretici dogmatizãtis dirui iubeatur, & sale conspergi? Vide *direct. Inquisit.p.3. q.43.ad fi.pag.mihi 575. Perez.l.2. tit.16 lib.8. Ordin. pag. 325. & seq. Bernard. Graue.ad pract.Camerę Imper.lib.2.concl.61. Cened.pract.& canonic.quæst.lib.1. q.16. n.18.* latè, & eleganter *Stephan. Gratian. vbi supra cap.179.num.1.cum seqq.* vbi subdit quòd domus delinquentis iubetur dirui in criminibus atrocissimis, & à *num.54.* multa adducit circa

23 salis aspersionem. An autem liceat prędictam domum sic destructam reædificare? vide *Perez l. 2.glos.1. pag.326.col.1. vers. dubium tit. 16. lib.8. Ordinam.*

Nullus

24 *Nullus ei debita reddere, &c.* Notatur ad quòd debitor eius, qui Cardinalem offenderit, non tenetur ei soluere, vt per *Farin. dicta q. 112. num. 119.*

25 *Quicquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, &c.* Notatur ad hoc quod con fiscantur bona offendentis Cardinalem, vt per *Farinac. d. q. 112. nu. 113.*

26 *Si quæ vero feuda, locationes, &c.* Notatur ad hoc quòd offendēs Cardinalē priuatur etiam locationibus, & feudis, si quæ habet, & liberè ad dominos reuertuntur, eorumque dispositioni, & voluntati reseruantur, vt per *Farin. d. q. 112. num. 114. Pereg. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 108.*

27 *Officium, vel beneficium spirituale, vel temporale, &c.* Notatur adhoc quòd Cardinalem offendentes priuantur omnibus officijs, & beneficijs spiritualibus, & temporalibus, vt per *Farin. d. q. 112. num. 113.* Er quod vacent ipso iure beneficia percutientis Cardinalem tradunr *Rebuff. in praxi tit. de modis amittendi beneficia num. 39. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 74. Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 10. num. 55. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 17. q. 1. vers. tertium, Maffobr. in praxi habendi concursum req. 1. dub. 2. num. 32. Ego ipse de officio Epis. par. 3. alleg. 53. num. 235.*

28 *Quæ sic liberè ad Ecclesiam reuertantur, &c.* Notatur ad hoc quod ob emphyteutæ delictum, emphyteusis ab Ecclesia accepta, quę ex sua institutione nequir rransire ad hęredes extraneos, non transfertur in fiscum, nec eius fructus publicantur, sed integrè cum emphyteusi redeunt ad Ecclesiam habentem directum illius dominium, vt per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 19. nu. 22. vbi num. 28. cum seq.* secus dicit in emphyteusi Ecclesiastica, quæ potest transire ad hæredes extraneos.

29 *Quod si quis prædictorum filium, etc.* Norarur ad hoc quòd filij & nepotes offendentium Cardinalem priuantur omnibus beneficijs, & dignitatibus Ecclesiasticis, & ad illas in posterum obtinendas efficiuntur inhabiles, vt per *Decian. in tract. crim. lib. 7. cap. 41. nu. 32. Farin. dicta q. 112. num. 121. & 122. Sanch. d. lib. 2. cap. 28. num. 20.* late *Menoch. de arbitr. casu 551. nu. 7. cum seqq.*

30 *Ipso facto excommunicationis sententiam, &c.* Notatur ad hoc quod Cardinalem offendentes, tantiq; mali participes ipso facto sunt excommunicati, vt per *Clar. §. fin. q. 77. nu. 21. Viu. opin. 88. num. 2. Farin. d. q. 112. num. 108.*

31 *Verum cum talis gratiam, &c.* Ergo excōmunicatus potest facere, & celebrare contractus, & ab eo facti, & celebrati valent, de quo vide *tom. 1. comun. opin. lib. 1. tit. 12. num. 26. pag. 199. Spin. in speculo testament. glos. 11. rub. num. 67. Mascard. de probation. concl. 705. num. 13. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 11. num. 28. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 9. nu. 11. cum seqq.*

32 *De postmodum acquisitis repetitio non negetur.* Ergo in consiscatione bonorum non comprehenduntur bona futura, vt per *Simanch. de Cathol. instit. tit. 9. num. 113. Anton. Gom. tom. 3. de delictis cap. 14. num. 1. Menoch. cons. 101. num. 13. & 14. vol. 1. Pinel. in rub. C. de bonis maternis in princ. num. 3. Pereg. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 132. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 5. num. 32. Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 25. à num. 138. Sanch. d. lib. 2. cap. 14. num. 7.*

33 Vtrum autem hęc bona futura computentur à tempore sententiæ criminis declaratoriæ, an potius à tempore delicti? quod à tempore sententiæ computentur tenent *Boss. in pract. crimin. tit. de publicat. bonorum num. 80. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 7. q. 8. Azeued. l. 10. num. 15. tit. 9. lib. 5. nouæ Recopil. Tell. l. 4. Tauri. num. 48.* refert plures, & sequirur *Vasq. 1. 2. quæst. 96. art. 5. disput. 169. cap. 1. num. 8.*

34 Verum quòd à tempore delicti computentur bona futura melius sustinent in hærerico *Bursat. cons. 14. num. 28. & cons. 43. num. 4. vol. 1. & cons. 289. num. 10. vol. 3. Matien. l. 3. glos. 7. num. 9. tit. 4. lib. 5. nouæ Recopil. Auendan. iun. l. 4. Tauri glos. 7. num. 17. in crimine sodomiæ Gutier. pract. lib. 2. q. 39. num. 6.* quos refert, & sequitur *Sanch. d. cap. 14. nu. 8.*

35 *Quamquam de Clericis, vel Religiosis nostræ familiæ, &c.* Notatur ad hoc quod offendentes familiares Papæ, aur Cardinalis sunt acriter puniendi, vt per *Farin. d. q. 112. num. 103. cum seqq.*

seqq. Fr. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bullæ Cœnæ cap. 12. disp. 66. num. 3. vbi obseruat offendentes clericos, aut Religiosos de familia Cardinalium etiam in eorum præsentia, & eorum intuitu, non esse excommunicatos per Bullam in Cœna Domini.

36 *Per hoc neque secularibus potestatibus, &c.* Notatur ad hoc quòd Cardinalem offendens punitur nō solum à Iudice Ecclesiastico Canonicis pœnis, sed etiam legalibus à seculari, vt per *Farinac. d. par. 5. q. 112. n. 125.* vbi citat *Bernard. & Clar. d. q. 77. nu. 27.*

37 Vnde inferunt Doctores communiter accusatum, & iudicatum de aliquo ex criminibus mixti fori (quale constat esse sacrilegium, de quo hic iuxta *cap. cum sit generale, de foro compet.*) in iudicio Ecclesiastico posse iterum in seculari accusari, & puniri, & è conuerso, idem probat *tex. in l. placet, vers. si quis C. de sacros. Eccl. Abb. n. 4. Felin. 13. in c. de his, de accusat. idem Abb. nu. 1. Felin. 21. Barbat. à nu. 39. in d. c. cum sit generale, Alciat. in cap. 1. n. 134. de officio Ordinar. Cou. lib. 2. var. cap. 10. num. 6. Clar. §. fin. quæst. 57. num. 11. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 1. nu. 40. Gutier. canon. lib. 1. cap. 12. num. 12. & 13.*

38 Contrariam tamen sentētiam immo semel in iudicio Ecclesiastico accusatū de crimine mixti fori, & pœna ordinaria iudicatum non posse amplius in seculari iudicio conueniri, & è conuerso, probant *glos. verbo audiuimus, in præsenti,* dum resoluit in hoc tex. ius speciale constitui, sic plane significans contrarium fore secundū regulas Iuris, quā sequuntur *Domin. et Frāc. bic. n. 3. Host. & Io. And. in d. c. 1. & fin. de offic. Ordin. Innoc. Anan. n. 6. & Beroi. n. 23. cū seqq. per tex. ibi in c. de his, de accusat. Soar. de Pace in pract. tom. 2. prælud. 2. n. 49. cū multis seqq. Bobadil. in sua polit. lib. 2. cap. 17. n. 98. & cap. 18. nu. 234. Curi. Philip. part. 3. §. 2. nn. 33. Ludou. Mirand. de ordine iudic. q. 1. art. 7. concl. 2. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 2. cap. 4. à num. 17.* & plures citati à *Cened. ad Decretal. collect. 126. num. 4.*

39 Qua vltima sentētia retenta non obstat tex. in præsenti, respōdetur enim per locum à speciali potius probare contrarium, nam si secundū Iuris regulas accusatus in foro Ecclesiast. poterat iterum puniri in seculari, necessarium non erat vt Sūmus Pont. protestaretur nō esse suæ intentionis per pœnas fori Ecclesiast. adimere pœnas fori secularis, cum igitur necessarium esse duxerit id exprimere, aptè sentit secundū Iuris regulas contrariū fore dicendum, & ita intelligit *d. glos. verbo audiuimus, in præsēti,* probat *Alciat. in d. c. 1. n. 83. de offi. Ordin.* alium intellectum præstat *Aretin. in d. cap. de his,* quem refert, & explicat licet non sequatur *Ant. Gom.* omnino videndus *d. nu. 40. col. 4.*

40 Ad *tex.* vero in *d. l. placet,* si verbum, *acrimonia, cum glos.* ibi, & cōmuni summatur pro excommunicatione, respondetur excommunicationem non esse pœnam ordinariam criminis ad publicam vindictam, sed magis censuram medicinalem ad emendationem iuxta *cap. 1. de sentent. excom. hoc lib.* ac subinde per eam non tollitur, nec impeditur accusatio criminis ad publicam vindictam, vt post *Bald. Paul.* & alios, intelligit *Gom. d. num. 40.*

41 Ad *cap. 2. de maledic. vers. per temporalem,* respondetur tex. illum varios habere sensus, vt per *Cardin. ibi opposit. 2. Anchar. num. 6. & Abb. num. 4.* inter quos ille videtur magis litteræ consentaneus, quod agat casu, quo blasphemus Ecclesiastico non vult obedire, & propterea inuocabitur ibi auxilium brachij secularis, non vt secularis Iudex iudicet, & cognoscat, sed vt condemnationem ab Ecclesiastico factam exequatur contra eum, qui

42 renuit obedire. Tandem ad *l. 2. de sportul.* vltra *Alciat. dicto num. 81.* dicendum est maiores pœnas ibi à maioribus Iudicibus non imponi pro ijs delictis de quibus Rei apud alios Iudices minores damnati, & puniti sunt ad minorem pœnam, sed pro his de quibus adhuc condemnati non fuerant, quia Iudices minores illas pœnas maiores imponere non poterant, & tunc crimen maioribus Iudicibus puniendum traditur, prout aduertunt *Bald. ibi num. 6. & Salicet. num. 2.*

43 *Quapropter si Princeps, &c.* Notatur ad hoc quòd omnes Principes, & alij domini, ac Iudices non obseruantes contenta in hoc tex. contra percutientes, vel hostiliter insequente aliquem Cardinalem eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt, vt per *Nauar. in man. cap. 27. num. 136. Rainer. in cathalogo de censuris extra Bullam cap. 7. excom. 4. Gambar. de casibus reseruat. cap. 10. in fine, Farin dicta quæst. 112. num. 123. cum seq. Filliuc. tract. 14. num. 53. in fine, & nu. 133. & 134. Lauor. de Indulg. par. 2. cap. 13. nu. 14.* quos refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 219. secundum Lugdunen. impress.*

44 Ci-

44 *Ciuitas vero quæuis, &c.* Notatur ad hoc quòd ciuitates, quæ offendentibus Cardinales consilium, auxilium, aut fauorem dederunt, puniuntur, vt per *Farin.d.q.112. num.101.* Et sic res inanimata punitur, vt ponderat *Perez l.3.glos.1. pag.97. col.1. tit.9.lib.8. Ordinam.*

45 *Et nihilominus remaneat interdicta.* Notatur ad hoc quòd ciuitas quomodolibet Cardinalem offendens, remanet ipso iure interdicta, vt per *Henriq. in sum.lib.13.cap.43. §.5. lit.H.*

46 In glos. [Cardinalē] Notatur ad hoc quòd offendens Episcopum non tenetur pœna huius tex. vt per *Zerol. in praxi Episc.p.2. verbo Episcopi vers. Dico secūdo, Farin.d.q.112. n.131.*

47 In glos. [Percusserit] ibi (*quia non se defendendo, &c.*) Notatur ad hoc quòd offendens Cardinalem se defendendo non incurrit aliquam pœnam si defensio fuit necessaria, vt per *Duen.reg.192.vers.primo amplia, & to.2. commun.opinion.lib.9.tit.6.num.11. pag. mihi 462. Clar.d. q.77. num.23. vers. percutientes, Gig.d.q.5.num.14. Viu.opin.78.nu.4. Sayr.de censuris lib.3. cap.15. num.5. Farinac. dicta quæst.112. num.129.*

48 In glos. [Receptauerit] ibi (*nisi essent consanguinei, vel affines.*) Notatur ad hoc quòd receptans bannitum, seu alium delinquentem consanguineum punitur nō ordinaria pœna, qua de Iure receptatores huiusmodi puniuntur, sed mitiori, vt per *Duen.reg.393.vers.amplia primo, Tiraq. de pœnis temper. causa 20. à princip. Farin. in praxi crim.p.1.q.30.nu.99.*

49 In glos. [Disponant] ibi (*illis non vocatis etiamsi de facto possiderent*) Notatur ad hoc quod offendentes S. R. E. Cardinales priuantur beneficijs ecclesiasticis ipso iure, & deijciuntur eis minimè vocatis *Flamin. Paris. de resignat.benefic.lib.3.q.1.num.55. & lib.11.q.10.num.1. & 24.* vbi intelligit specialiter procedere in hoc casu propter atrocitatem criminis.

50 In glos. [Insecutione] in addit. ibi (*quòd insequens, & vibrans non tamen percutiens clericum excommunicatus non sit*) Ita *Duen. reg.99.vers.limita primo.*

51 In glos. [Vicinarum] ibi (*quæ sint loca vicina dico Iudicis arbitrio quoad hoc relinquendum*) Ita *Menoch.de arbitrar. casu.222. n.26. Perez l.11.glos.fin.in med.tit.1.lib.3.Ordinam.* vbi tradit plura, quæ arbitrio Iudicis relinquuntur.

De Pœnitentijs, & Remissionibus. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Quæstores non citant aliquos licet eos monere possint.*

2 *Archiepiscopus in concedendis Indulgentijs statutum Concilij generalis excedere non debet.*

3 *Prædicatores quæstuarios omnino sustulit Concil. Trid.*

4 *Archiepiscopus in Prouincia sua potest Indulgentias concedere.*

Cap. Cum Romana. I. *Innoc. IV.*

1 QVAESTORIBVS, v.g. pro fabrica Ecclesiæ, dari nō debet ab Ordinario facultas citandi alios, sed satis est vt soleant 2 charitatiuè monere. In concedendis quoque Indulgentijs Archiepiscopus non excedat statutum Concilij generalis in *c.cum ex eo sup.hoc tit.* Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Fran. Viu. in ration. lib.5. pag.259. Alagona in compendio pag. 748.* remissiuè *Ximen. in concordant p.1. & 2.*

3 Prædicatores quæstuarios omninò sustulit *Concil. Trident. sess.5. de reform. cap. 2. in fine, & sess.21. de reformat. c.9.* sicut afferunt plura de illis referentes *Zerol. in praxi Episcop. p.1. verbo quæstores, Vgolin. de officio Episcopi c.8. §.4. nu.6. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 190. Quarant. in sum. Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas vers.26. in fine*, & multi per me citati *de officio, & potest. Episcopi p.3. alleg.109.*

4 *In concedēdis quoq; Indulgētijs, &c.* Dixi in *collect.ad cap.cum ex eo n.5. cum seqq. hoc tit. in Decretalibus.* Et quod Archiepiscopus in prouincia sua possit Indulgentias concedere resoluunt Doctores per me citati *in collect. ad cap. nostro 15. illo tit. & de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 4. nu. 44. secundum Lugdunen. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Confessoris concessio generalis non tangit Episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere Confessorem, & num.2.*

3 *Archi-*

3 *Archipresbyter est Parochus totius Diœcesis, & potest quæcunque Sacramenta in tota illa ministrare.*

4 *Casus quos Episcopis reseruentur, remissiuè.*

5 *Episcopo tantum, & non simplici Sacerdoti competit absoluere excommunicatos maiori excommunicatione.*

6 Episcopus *potest prohibere Confessario ne absque consilio suo absoluat eum, qui bona incerta non dum restituit, atque eorum absolutionem sibi reseruare.*

Cap. Si Episcopus. II. *Bonif. VIII.*

1 EPiscopus quando concedit suo subdito vt sibi posſit eligere idoneum Confessorem, electus non poteſt absoluere à casibus specialiter reseruatis Episcopo, quia in generali concesſione non veniunt illa, quæ verisimiliter in ſpecie non esſet quis concessurus. Nulla quoque poteſt cõsuetudine introduci quòd aliquis præter sui superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum posſit soluere, vel ligare. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Io. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 259. Alagona in compendio pag. 748.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1.*

2 Hanc eandem concluſ. quoad primam partem firmant Fr. *Emman. quæst. Regular. to. 1. q. 20. art. 27. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 28. num. 2.*

3 In gloſ. [Suo ſubdito] ibi *(vel Archipresbyterum Cathedralis Ecclesiæ, qui quoad hoc est Vicarius Episcopi, &c.)* Notatur ad hoc quòd Archipresbyter eſt parochus totius diœcesis, & poteſt quęcunque Sacramẽnta in tota illa miniſtrare, vt per *Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 27. num. 1.*

4 In gloſ. [Reſeruãtur] De casibus Episcopo reseruatis, & reseruari solitis latè egi in *tract. de offic. & potest.* Episc. *p. 3. alleg. 51. per totam.*

5 In ead. gloſ. ibi *(absoluere excommunicatos maiori excommunicatione non competit simplici Sacerdoti, sed* Episcopo*)* Ita *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 12. num. 5.*

6 In ead. gloſ. ibi *(Dispositio male ablatorum incertorum vel certorũ, &c.)* Notatur ad hoc quòd Episcopus poteſt prohibere Cõfessario ne absque consilio suo absoluat eum, qui bona incerta non dum restituit, atque eorum absolutionem sibi reseruare, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 10. tract. 5. cap. 2. num. 19. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 3. cap. 32. q. 6.*

Cap. Indulgentiæ. III. & Vlt.

1 INdulgentiæ, quæ ab vno, vel pluribus Episcopis in dedicationibus Eccleſiarum, vel alijs casibus conceduntur, non habent vires ſi excedunt ſtatutum Concilij generalis, de quo in *cap. cum ex eo, hoc tit. in Decretal.* Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 260. Alagona in compend. pag. 749.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc tex. desumũt *Nau. de Iubilæo not. 31. num. 16. Azor. institut. moral. p. 2. lib. 3. c. 55. q. 6. Bonacin. de Sacram. disp. 6. q. 1. puncto 3. num. 4. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 7. n. 120. Iuli. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 11. num. 41. Sanctar. de Iubilæo cap. 3. dub. 2. lit. G.* obſeruãtes Indulgentiam concessam vltra numerum taxatum esse ipso iure nullam quoad excessum, ac proinde valere vſque ad facultatem concesſam incluſiuè, quia numerus dictum eſt ſeparabilis, quo casu vtile per inutile non debet vitiari, tùm quia hæc eſt quædam liberalitas, & donatio, quæ valida eſt vſque ad legitimum modum.

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti. Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententię tradat infra mensem.*

2 *Excommunicatio medicinalis est nõ mortalis.*

3 Excommunicationis *sententia ferri debet in scriptis.*

4 *Excommunicationis causa exprimenda est in sententia.*

5 *Prælati sola voce absque scriptis excommunicantes suspenduntur.*

6 *Excommunicationis copia si petita fuerit pro parte excommunicati, dari debet petenti.*

7 *Lex vel statutum vbi aliquid mandat fieri, id intelligitur si petatur.*

8 *Verbo futuri temporis quando iungitur participium præteriti temporis, tunc est lata sententia.*

9 *Clericus excommunicatus, interdictus, aut suspensus celebrans, est irregularis.*

10 Con-

10 *Contemptus in quacunque praecepti materia mortalem culpam inducit.*
11 *Excommunicatio ligat etiamsi falsa sit causa.*
12 *Religiosus suspensus à temporalibus si contrauenіat an fiat irregularis, remissiuè.*

Cap. Cum medicinalis. I. *Innoc. IV.*

1 Excommunicatio cum sit medicinalis, & disciplinans, ideo qui excommunicat debet proferre excommunicationem in scriptis, in quibus expressè ponat causam excõmunicationis, & requisitus tradere debet infra mẽsem exemplum scripturę excommunicationis excõmunicato, super qua requisitione est faciendum instrumentum publicum, vel litteræ testimoniales signatæ sigillo authentico, & qui temere contra facit est suspensus ab ingressu Ecclesiæ, & à Diuinis officijs per vnum mensem. Superior verò ad quem recurritur sententiam ipsam sine difficultate relaxãs debet latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse condemnare, & condigna animaduersione punire; & hæc eadem in sententia suspensionis, & interdicti seruari debent. Excommunicans autẽ quia non seruauit prædicta est suspensus per mensem, & si infra mẽsem exequitur Diuina officia vt prius, fit irregularis, in qua non potest dispensari nisi à Papa. Colligũt ex Ord. *Lap. Abb. Arch. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 302. Alagon. in compendio pag. 773.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Medicinalis sit excõmunicatio, &c.* Notatur ad hoc quòd excommunicatio medicinalis est, non mortalis, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 1. in princip. nu. 9. Sayr. de censuris lib. 1. cap. 3. num. 9.*

3 *Excommunicationem in scriptis proferat, &c.* Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententia ferri debet in scriptis, vt per *Sayr. d. lib. 1. cap. 13. num. 1. cum seqq. Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. E. n. 15.* limitando cum *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 757.*

4 *Et causam excommunicationis expressè conscribat.* Notatur ad hoc, quòd excõmunicationis causa exprimenda est in sententia, vt docẽt *Sayr. d. c. 13. n. 6. & 7. Farin. d. lit. E. num. 13.*

5 *Si quis autem, &c.* Notatur ad hoc quòd Prælati sola voce absque scriptis excommunicantes suspenduntur, vt per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 20. art. 14. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 2. num. 5. Marc. Anton. Genuen. in practicab. ecclesiast. q. 739.* vbi ait procedere si non profetat ore, sed facit legi per Notarium ipso præsente.

6 *Exemplum verò huiusmodi scripturæ, &c.* Notatur ad hoc quòd excommunicationis copia si fuerit petita, pro parte excommunicati dari debet petenti, vt per *Gig. de pensionib. q. 77. num. 6. Sayr. d. cap. 13. num. 9. cum sequentib. Farinac. d. lit. E. num. 16. & 17.*

7 *Si fuerit requisitus.* Ergo vbi lex, vel statutum aliquid mandat fieri, id intelligitur si petatur, vt per *Surd. decis. 57. num. 2.*

8 *Nouerit se suspensum, &c.* Notatur ad hoc quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 74. C. de reuocand. donat.*

9 *Irregularitatem non effugient, &c.* Notatur ad hoc quòd clericus excommunicatus, interdictus, aut suspensus celebrans est irregularis, vt per citatos à *Cened. ad Decretal. collect. 25. num. 1.* quibus adde *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 15. num. 2. cum seqq. & lib. 5. cap. 14. num. 18. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 14. num. 13.*

10 In glos. [Nõn contemnat] ibi (*& tunc amplius ex contemptu ligatur*) Notatur ad hoc quòd contemptus in quacunque præcepti materia mortalem culpam inducit, vt per *Gutier. canon. lib. 1. cap. 30. nu. 16.* Contemnere autem quis dicatur vide *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 6. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 1. num. 7.*

11 In glos. [Propter quam] ibi (*& licet falsa sit causa ligat tamen excommunicatio*) Ita *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 11. num. 14. Cordub. in quæst. lib. 1. q. 43. Clar. §. fin. q. 77. num. 33. Ricciul. d. lib. 4. cap. 1. num. 8.* vbi declarat procedere dummodò Iudex intelligat causæ falsitatem, & hoc non obstante proferat excommunicationem, secus si credebat veram causam eam, quæ erat falsa, & si sciuisset non fuisset excommunicaturus, quia excom-

excommunicatio sumit etiam vires ab intentione excommunicantis.

12 In glos. [Obseruari]. Vtrum Religiosus suspensus à temporalibus si contraueniat, fiat irregularis? Vide *Fr. Emman. tom. 3. quæst. Regular. q.65. art.6.*

SVMMARIVM

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Excommunicationem fuisse nullam allegans, & petens absolutionem, absoluendus est non simpliciter, sed ad cautelam.*

3 *Absolutio ad cautelam potest dari in quocunque casu contingat excommunicationem impugnari ex capite ignorantiæ.*

4 *Iudex inuitus cogi potest ad dandam absolutionem ad cautelam cum allegatur excommunicationem fuisse nullam.*

5 *Sententia quando continet errorem patenter expressum conceditur absolutio ad cautelam.*

6 *Absolutionem ad cautelam petenti obijci potest de manifesta offensa.*

7 Excommunicationem pro manifesta offensa *excipiens ad impediendam absolutionem ad cautelam, debet talem exceptionem infra terminum octo dierum probare, quo elapso, & offensa manifesta non probata, absolutio huiusmodi datur, & obijciens condemnatur in expensis.*

8 *Delegatus* Papæ *an absoluat ad cautelam ex generali causæ commissione, ostenditur.*

9 *Auditores Rotæ sunt Iudices Ordinarij.*

10 *Offensa manifesta quæ dicatur, ostenditur.*

11 *Clericus excommunicatus si post appellationem credat bona fide suam appellationem tenere, & ea fiducia ductus celebret, non efficitur irregularis, licet postea apparuerit, & iudicatum fuerit appellationem non fuisse legitimam.*

Cap. Solet. II.

1 EXcommunicatus quando petit absolui à superiore ad cautelam dicens excommunicationem fuisse nullam, tunc est absoluendus, licet excommunicator vel aduersarius se opponat, nisi obijciat quòd sit excommunicatus pro manifesta offensa, & si hoc dictum infra octo dies probet, non absoluetur nisi prius sufficientem præstet emendam, seu competentem cautionem parendi Iuri, si offensa est dubia, proponat. Excommunicatus verò, qui in iudicio vult probare se post appellationem legitimam fuisse excommunicatum, vel continere intolerabilem errorem, pendente probatione in cæteris, quæ vt actor attentat, in iudicio est vitandus, sed extra iudicium in officijs, postulationibus, electionibus, & alijs actibus legitimis non est vitandus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib.5. pag.303.* Alagona *in compend. pag. 774.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Asserit esse nullam, &c.* Notatur ad hoc quòd qui allegat excommunicationem fuisse nullam, & petit absolutionem, absoluendus quidem est non simpliciter, sed ad cautelam, vt per *Couar. in cap. alma mater par.1. §.12. num. 7. Stephan. Quarant. in summa Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas num. 14.* Intellige procedere in quacunque specie nullitatis, licet enim tex. in præsenti loquatur tantum de duabus speciebus nullitatis, videlicet de nullitate insurgente ex eo quòd excommunicatio fuerit lata post interpositam appellationem legitimam, & propter errorem patenter expressum, nihilomi-
3 nus quòd illi sint expressi gratia exempli, & absolutio possit dari in quocunque casu contingat excommunicationem impugnari ex capite nullitatis, concludunt communi consensu in præsenti *Ioann. Andr. num. 1. vers. tu dic, Ancharan. num. 1. Geminian. num.6. Franc. num. 9. vers. immo quòd in quocunque,* Couar. *in cap. alma mater p. 1. §. 12. sub num. 7. vers. primum non tantum, Henric. Bott. in tract. de synodo Episcopi par.3. conclus. 13. num.112. D. Anton. Ricciul. in tract. de iure person. lib.4. cap.66. num. 7.* vbi *num. 8.* hinc infert quòd petens absolutionem ad cautelam ex capite nullitatis non tenetur in libello specificare speciem nullitatis, cum quælibet nullitas sufficiat, quamuis ad effectum vt absolutionem obtineat, nullitatem ad speciem deducere teneatur, & *num.9.* extendit vt procedat etiamsi nullitas prætendatur ex defectu iurisdictionis, quia nihilominus datur absolutio ad cautelam.

4 *Vt petenti absolutio non negetur.* Ergo potest Iudex in his terminis inuitus cogi ad dandam absolutionem ad cautelam,

quia illa citra iniuriam negari non potest, ita *Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 22. §. 1. num. 15. Ricciul. d. cap. 66. num. 18. vbi num. 19.* respondet ad tex. in *cap. venerabilibus, infra hoc eodem titulo.*

5 *Vel intolerabilem errorem, &c.* Notatur ad hoc quòd quando sententia continet errorem patenter patēter expressum conceditur absolutio ad cautelam, vt per *Abb. in cap. per tuas sub num. 11. vers. aut causa non est impossibilis, sup. hoc tit. Ricciul. d. cap. 66. num. 32.*

6 *Nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensa.* Ergo petenti absolutionem ad cautelam potest obijci de manifesta offensa, vt per *Ricciul. d. cap. 66. num. 50. vbi num. 51.* post *Gemin. hic num. 14. & Steph. Costa sub nu. 15.* subdit offensam propriè illam dici, quæ constar in faciēdo, veluti quādo monitus non dat vel nō facit illud, quod est obligatus dare, vel facere, quod si moneatur vt veniat, & non venit non diceretur offensa, sed contumacia.

7 *In quo casu terminus octo dierū, etc.* Requiritur ergo vt probatio fiat intra terminum octo dierum, quo elapso, & manifesta offensa non probata, absolutio ad cautelam datur, & obijciens condemnatur in expensis in articulo huius probationis factis; vt per *Ricciul. d. cap. 66. num. 58. vbi num. 59.* post *Gemin. nu. 14. vers. an isto termino, & Franch. num. 7. in præsenti* subdit hunc terminum incipere currere à die exceptionis propositæ, etiam nulla facta assignatione per Iudicem, & currere de momento ad momentum, computata die in qua fuit proposita exceptio, *& num. 60.* tradit huiusmodi terminum esse communem tum obijcienti offensam, tum etiam ipsi excommunicato, qui si velit probare offensam fuisse factam ad propriam tutelam, debet probare in eodem termino octo dierum, aliàs eo elapso licet non excludatur à facultate probandi, tamen interim non absoluitur ad cautelam.

8 In glos. [Per superiorem] ibi (*delegatus etiam Papæ non absoluit ad cautelam, ex generali causæ commissione, &c.*) Ita in præsenti *Gemin. num. 15. Franc. num. 4. & Steph. Costa n. 55.* dicit receptiorem *Couar. d. §. 12. col. pen. circa finem.* Contra tamen tenent *Archid. & Anch. hic, Nauar. in man. cap. 27. num. 278.* Ex consuetudine verò Iuris interpretatiua prima glossæ opinio habet locum in Curia ex quo facilis aditus ad Principem datur; secunda verò habet locum extra Curiam, vbi passim Iudices delegati absoluunt ad cautelam etiam sine speciali commissione; & ita has contrarias opiniones fœdere distinctionis componere nititur *Ricciul. d. cap. 66. num. 25. & 26.*

9 In ead. glos. ibi (*quasi Auditores habeant Ordinariam, &c.*) Ergo Rotæ Auditores sunt Iudices Ordinarij, vt per *D. Barbos. in l. cum prætor §. 1. num. 75. ff. de iudic.* & citatos *in collect. ad Clem. Auditor, de rescript.*

10 In glos. [Manifesta] ibi (*idest notoria*) Notatur ad hoc quòd offensa manifesta illa dicitur, quæ est notoria, nempe quæ constat per confessionem, vel probationem legitimè factam, vel per rei euidentiam, quæ nulla possit tergiuersatione celari, vt per *Ricciul. d. cap. 66. num. 52.* vbi post *Rot. decis. 1. de sent. excom. in nouis,* subdit quòd licet tempore, quo obijcitur non teneatur obijciens specificare in libello speciem offensæ, nihilominus tempore probationis tenetur specificare, aliàs non suffragatur, *& num. 53.* post eandem *Rot. decis. 6. illo tit.* etiam in nouis, asserit hinc deduci quòd obijcienti de iniuria manifesta non sufficit probare veritatem iniuriæ, nisi simul probetur notorium Iuris, vel facti, veluti quòd non paruerit rei iudicatæ insurgentis ex sententia lata per Iudicem, cuius iurisdictio est notoria.

11 In glos. [In officijs] ibi (*vnde ex quo de appellatione confidit securè celebrat*) Notatur ad hoc quòd si clericus excommunicatus post appellationem credat bona fide suam appellationem tenere, & ea fiducia ductus celebret, non efficitur irregularis, licet postea apparuerit, & iudicatum fuerit appellationem non fuisse legitimam, vt per *Spin. in speculo testament. par. 11. rub. n. 44. Rebuff. in rub. de excommun. non vitan. vers. is tamen, qui est excommunicatus, Lancellott. de attentat. par. 2. cap. 12. ampl. 8. num. 7. Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 7. num. 7. in fine,* & plures, quos refert, & sequitur *Concd. ad Decretal. collect. 25. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, & similibus, canonica monitione non præmissa, non tenet.*

2 Cen-

2 *Censuræ nonnisi præcedente citatione, seu canonica monitione ferri possunt.*
3 *Excommunicationis maioris pœna coerceri non potest ille, qui cum excommunicato participat in humanis, nisi fuerit ter admonitus.*
4 *Excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, salutatione, & similibus, absque canonica monitione nulla est ipso iure.*
5 *Verbum*, teneat, *negatiuè prolatum intelligitur ipso iure.*

Cap. Statuimus. III.

1 IVdex non potest excommunicare maiori excommunicatione participantes cum excommunicatis ab eo, nisi præmittat canonicam monitionem, saluis tamen Constitutionibus latis contra eos, qui præsumunt participare in crimine damnato, aliter autem in participantes excommunicatio lata non teneat, & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Stephan. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 304. Alagona in compend. pag. 774.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Ante monitionem canonicam, &c.* Notatur ad hoc quòd censuræ nonnisi præcedente citatione, seu canonica monitione ferri possunt, vt per *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 9. à num. 4. Nauar. in man. cap. 27. num. 11. Vgolin. de censuris tab. 1. cap. 18. à princip. Garc. Falcon. reg. 68. Card. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 3. Gabr. commun. opin. tom. 3. tit. de Citationibus conclus. 1. num. 165. & 168. Gutier. canon. lib. 2. cap. 16. à princip. Soar. tom. 5. de censur. disp. 3. sect. 8. à princip. Sayr. in simili tract. lib. 1. cap. 12. n. 5. Steph. de Auila eod. tract. disput. 1. cap. 5. dub. 7. cum seqq.*

3 *Quod si ex locutione, &c.* Notatur ad hoc quod non potest maioris excommunicationis pœna coerceri ille, qui cum excommunicato participat in humanis, nisi fuerit ter admonitus, vt per *Paul. Comitol. resp. moral. lib. 6. quæst. 29. num. 7.*

4 *Aliter autem in participantes, &c.* Notatur ad hoc quòd excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, salutatione, & similibus absque canonica monitione nulla est ipso iure, vt per *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 3. num. 6. Gutier. canon. lib. 1. cap. 4. num. 31. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 66. num. 33.* vbi refert ita respondisse Sacram Congreg. Episcoporum Episcopo Vestano sub die 30. Maij 1592. & iterum Episcopo Vmbriaticen. de anno 1619.

5 In glos. [Non teneat] ibi (*nota casum in quo non tenet ipso iure excommunicationis sententia*) Notatur ad hoc quòd verbum, *teneat*, negatiuè prolatum, intelligitur ipso iure, vt tradunt *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 231. C. de reuocand. donationibus, Virgil. Boccac. in constitut. Piceni glos. 6. num. 134. Farinac. fragment. crimin. par. 2. lit. L. verbo lex num. 144. per text. in l. si tutor Cod. in quibus causis in integrum restit. non est necessaria, & in l. non dubium C. de tutor. & curat.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopi nullam interdicti, vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi, & num. 2.*
3 *Episcoporum appellatione etiam in materia stricta, & pœnali veniunt regulariter Patriarchæ, & Archiepiscopi.*
4 *Ordo nullus superior est Episcopali.*
5 *Papa cur Episcopus nominetur.*

Cap. Quia periculosum. IV.

1 EPiscopi non incurrunt sententiam interdicti, vel suspensionis nisi in ipsa sit expressa mentio de Episcopis. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Stephan. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 305. Alagon. in compend. pag. 775.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 34. §. 2. lit. V. & cap. 43. §. 5. lit. I. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. quæst. 65. art. 3. Azor. institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 32. quæst. 8. vers. quæres, Perez l. 31. glos. 1. tit. 3. lib. 2. Ordinam. Alter. de censur. tom. 1. disp. 10. lib. 3. cap. 5. vers. sed quæri potest, Sayr. in simili tract. lib. 1. cap. 8. num. 25. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de disciplin. cleric. §. 2. num. 47. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 211. num. 1. Iul. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 23. num. 94.*

Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 111. num. 1.

3 In glos. [De Episcopis] ibi (*sed dic contra, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcoporum appellatione etiam in materia stricta, & poenali veniunt regulariter Patriarchæ, & Archiepiscopi, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 42. num. 19.*

4 In eadem glos. ibi (*quia non est superiorem Ordinem Episcopo reperire*) Ita *Cassan. in cathalogo gloriæ mundi par. 4. consider. 25. Anastas. Germon. de indultis Cardin. verbo Episcopus.*

5 In eadem glos. ibi (*& ob hanc causam Papa dicitur Episcopus*) Ita *Gambar. de casibus reseruatis cap. 1. num. 7. & 8.* quem refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 1. tit. 1. cap. 2. num. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Excommunicatio ferenda non est pro futuris culpis, nec etiam sub conditione potestatiua, si tale quid feceris, sed obycitur num. 3.*

4 *Censura qualibet principaliter ad correctionem instituta non aliter, quàm praecedente contumacia, & ad eam conuincendam præuia Canonica monitione ferri potest.*

5 *Monitio competens seu canonica quæ dicatur, ostenditur.*

6 *Excommunicatio tripliciter potest contingere, primò pro præteritis omnino culpis, secundò pro culpis preteritis habito respectu in tempus futurum, tertiò pro culpa futura omnino.*

7 *Excommunicatio lata pro præteritis omnino culpis non solùm iniusta, sed inualida omnino censeri debet, etiamsi culpæ notoria sint, vt num. 8.*

9 *Excommunicatio ferri potest pro culpis præteritis habito respectu in tempus futurum, dummodo ex parte subditi detur mora, seu negligentia in non satisfaciendo.*

10 *Monitio nulla requiritur vbi excommunicatio fertur existente mora, & negligentia notoria in non satisfaciendo.*

11 *Negligentia, & mora in non satisfaciendo si notoria non sit, tunc ad iustitiam excommunicationis trina monitio requiritur, ad validitatem vero vnica tantum, quæ inuoluitur sub præcepto de restituendo.*

12 *Excommunicatio pro culpis futuris omnino licet iniusta eo quòd deficiat trina monitio, valida tamen est cum detur saltem ea monitio, quæ sub præcepto inuoluitur.*

13 *Declaratur tex. in præsenti.*

14 *Excommunicationes latæ pro culpis præteritis vbi reperiuntur à Pontificibus approbatæ, debent intelligi de culpis præteritis modo aliquo pendentibus in futurum.*

15 *Declaratur text. in cap. ex parte, de verbor. signif.*

16 *Declaratur text. in cap. quidam maligni 5. quæst. 1.*

17 *Declaratur text. in cap. si quis Episcopus 27. quæst. 1. & in cap. eos, cum seqq. 36. q. 2.*

18 *Declaratur tex. in cap. vlt. 2. q. 1.*

19 *Declarantur text. in cap. Guilisarius 23. q. 4. & in cap. duo sunt, vers. nam si 96. dist.*

20 *Ciuitas, Vniuersitas, Collegium, seu Capitulum excommunicari non potest, quamuis singuli de illis possent excommunicari.*

21 *Monitio trina ad solam iustitiam excommunicationis necessaria est, non ita ad validitatem.*

22 *Tractus futuri temporis non spectat ad Iudicem.*

23 *Excommunicationis sententia ab homine non potest ferri pro futuris culpis.*

24 *Clerici si negligentes fuerunt in Diuinis Officijs dicendis poterit Iudex dicere, excommunico omnes, qui non interuenerunt horis Canonicis.*

25 *Excommunicationis sententia licet prohibeatur proferri in Vniuersitatem, vel Collegium, si tamen lata fuerit, tenet.*

Cap. Romana. V.

1 OFficiales Archidiaconorum, seu quilibet alij iurisdictionem habentes Suffraganeorum, quando excommunicant suos subditos, vel suspendunt, aut interdicunt, non potest Archiepiscopus relaxare sententias illis subditis antequam recurratur ad immediatos superiores, nisi sit consuetudo in contrarium. Item sententia excommunicationis Archiepiscopi etiam generaliter lata solum ligat subditos, qui sunt in iurisdictione Archiepiscopi, & non Suffraganeorum. Item sententia excommunicationis prolata siue in genere, siue in specie pro culpis, & offensis præteritis, vel præsentibus sine competenti monitione præmissa, est iniusta. Item sententia excommunicationis ferri non debet in vniuersitatē, vel Collegiū ne irritentur innoxij, sed so-

sed solum in culpabiles de Collegio, vel vniuersitate. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration lib. 5. pag. 306. Alagon. in compen. pag. 775.* remissiuè *Ca sal. in annot. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Caueant etiam ne tales, &c.* Probat hic tex. pro futuris culpis excommunicationem ferendam non esse, nec etiam sub conditione potestatiua si tale quid feceris, vt per *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 10. num 1. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 18. §. 6. lit. R. Gutier. canonic. lib. 1. cap. 4. à princip. Spin. in speculo testament. par. 11. rub. num. 17. cum sequent.* latè *Aloys. Ricc. in praxi aurea resol.* 45. *Cened. ad Sextum collect. 8. num. 1.*

3 Verum obstat maximè quia sententia excommunicationis, & quæuis alia censura non est propriè, & verè actus legitimus, quę conditionem non recipiat iuxta *reg. actus legitimi, de regulis Iuris hoc lib.* quippe quæ nec sub certa verborum forma concipitur, nec datur legis prohibitio conditionis impeditiua, immo approbatio, iuxta quam excommunicatio sub conditione potestatiua, nempe, excommunico te nisi intra vigintiquinque dies satisfeceris, valet, vt habetur in *cap. præterea* 40. *de appellationibus, cap. si quis suadente* 17. *quæst.* 4. *cap. quidam maligni* ibi, *nisi exierit* 5. *quæst. 1. cap. Salonitanæ,* ibi, quod *ei sub excommunicationis, &c.* 63. *distinct.*

4 Quare pro resolutione pręnotandum est primò excommunicationem, sicut & quamlibet aliam censuram principaliter ad correctionem institutam non aliter, quàm præcedente contumacia, & ad eam conuincendam præuia competenti, & canonica monitione ferri posse, *cap. certum vbi glos. pen. glos.* 1. recepta *in cap. Episcopi, cap. nemo Episcoporum,* ibi, *qui aliter non potuerunt corrigi* 11. *quæst.* 3. *cap. omnes decimæ* 16. *quæst.* 7. late *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. 4. Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 3.* iuncta auctoritate Christi Domini *Matth. 19. si peccauerit, &c.* refertur *in cap. nouit, de iudic.* ad cuius auctoritatis exemplum competens mo-
5 nitio, seu canonica regulariter dicitur quando ab homine fertur excommunicatio, & ad eiusdem excommunicationis iustitiam si trina concurrat de quo *in cap. Sacro, & in cap. contingit, hoc tit. in Decretal.* vbi dixi, secus ad validitatem ad quam vnica tantum sufficit, vt probat *glos. verbo iniusta,* hic, vbi notaui, quinimmo & ea sufficit quę sub præcepto Iudicis inuoluitur quando sub ea forma fertur, *si tale quid feceris, &c.* in qua specie licet iniusta sit, erit tamen valida, in quem sensum venit intelligendus *text. in præsenti* in supradicto *vers. caueant,* quod limitandum est præterquam in excommunicatione in participantes lata, in qua trina monitio pro validitate requiritur ex speciali prouisione *cap. statuimus 3. hoc eod. tit.* In excommunicatione verò lata à lege, seu statuto tàm quoad iustitiam, quàm etiam quoad validitatem, ea tantum sufficit monitio, quę sub pręcepto eiusdem legis, seu statuti inuoluitur de quo in *d. cap. si quis suadente, cap. 1. vers. statuto, de constitut. in sexto* idque ex eo quia lex seu statutum cum generalis, & in futurum concipiatur *cap. 2. de constitution.* perpetua est, & semper admonet.

6 Secundò pręnotandum est excommunicationem tripliciter posse contingere, primo pro pręteritis omnino culpis, quę nec habent tractum successiuum, nec reincidentię suspicionem, veluti siquis aliquem excommunicauerit pro adulterio, aut homicidio iam commisso sub hac forma, quia occidisti, aut adulterasti: Secundo modo pro culpis pręteritis habito tamen respectu in tempus futurum, vtpote quia crimen habet tractum successiuum, vel reincidentię suspicionem, veluti si quis aliquem excommunicat lattonem, vel aliter alienum detinentem, aut concubinatium ad affectum vt restituat, vt soluat, vt à peccato discedat, in quo persistit, quo casu licet Pontifex hic *in vers. caueant,* dicat talem excõmunicationem latam esse pro pręteritis culpis, verius tamen videtur latam pro futuris, quæ habent causam seu fundamentum de prætetito, non enim excommunicatio imponitur in ea specie pro furto pręterito, aut alio peccato, sed potius vt ab eo discedat. Tandem imponi potest excommunicatio pro culpa futura omnino nullam habente causam de pręterito, sed quę in totum ex futuro euentu pendet, veluti si Iudex aliquem excommunicet si furtum fecerit, vel
7 quoduis aliud crimen patrauerit. Inter has autem species ea est notabilis differentia, quòd excommunicatio lata priori modo non solum iniusta, sed inualida omnino cẽseri debet. Primò quia nulla in eadem ferenda pręcedit contumacia, aut monitio ad eandẽ conuincendam contumaciam necessaria, quę ali-

quo modo præcedens requiritur pro validitate excommunicationis iuxta supra notata. Secūdo quia de intrinseca ratione excommunicationis est vt ad correctionem, & sub ratione medicinæ, non verò ad vindictam feratur, *cap. 1. hoc tit. & lib. cap. inter hæc, in fine 33. q. 2.* quæ ratio correctionis & medicinæ considerari nequit, quando pro culpis iam præteritis excommunicatio imponitur. Vltimo quia contingere potest quod erogetur ei, qui per contritionem iam sit emendatus, & in gratia repositus; vt rectè considerat *Sot. in 4. distin. 22. q. 1. art. 2. col. 6.* atque ita tenet *Innoc.* receptus in *cap. 1. de excessib. Prælat.* constanter quidem quoad excōmunicationem, licet quoad cæteras censuras existimet in vindictam multories imponi posse, Doctores communiter, vt per *Abb. nu. 4. Dec.* & alios in *cap. reprehensibilis, de appellat.* idem *Abb. num. 33. per*
8 *tex. ibi in cap. tam litteris, de testib.* Quod ampliandum est etiamsi culpa, ratione cuius excommunicatio infertur, sit notoria, adhuc enim vigent supra positæ rationes, ob quas pro culpis præteritis hoc modo excommunicatio ferri non potest. Nec obstant *cap. illud,* ibi, *notorium &c.* iuncto *vers. ipse*, ibi *monitione non præmissa, de cleric. excom. cap. duo sunt 96. distin. cap. cum apud 11. q. 3. cap. quidam maligni 5. q. 1.* quorum & aliorum Iurium argumento nonnulli existimant excommunicationem pro præteritis culpis ferri posse prædicto modo si fuerint notoriæ, *Doct. in cap. 1. per tex.* ibi, *de iudic.* Retenta enim supradicta resolutione responderi potest præcitata Iura (de quibus infra latius agemus) procedere iuxta secundam speciem, de qua modo dicendum est, quando contumacia præcedens notoria est, itaut monitio necessaria non sit.

9 In secundo vero casu rectè, & legitimè excommunicatio fertur dummodo ex parte subditi detur mora seu negligentia in non satisfaciendo, & ita contumacia, (ad quam conuincendam præcedens monitio trina quidem pro iustitia excommunicationis, vnica vero, quę sub præcepto in excommunicatione contento inuoluitur pro validitate requiritur) quo pacto intelligendus est tex. hic *in d. vers. caueant,* ibi, *vel etiam pro iam commissis sub hac forma si de illis infra tale tempus minime satisfecerunt, proferre præsumant, nisi mora in exhibenda satisfactione, &c.* itaut iuxta di-
10 spositionem illius tex. mora, & negligentia prçcedens in non satisfaciēdo requiratur sub ea distinctione, vt si notoria sit, nulla alia monitio tàm ad iustitiam, quàm ad validitatem excommunicationis requiratur præter illam, quæ sub præcepto contento in eadem excommunicatione inuoluitur, tex. sic intelligendus *in cap. 1. de iudic. & in cap. Romana §. vlt. de appellat. hoc lib. d. cap. illud, de cleric. excom. minist.* quæ omnia, & similia Iura dum disponunt absque monitione excommunicationem latam fuisse, intelligenda sunt quando mora, & negligentia in non satisfaciēdo notoria est, *tex. opt. in c. venerabilibus §. porro vers. secus,* ibi, *quia forte, &c. hoc tit. & lib. d. cap. reprehensibilis vers. nisi forte, de appellat. iunctis* traditis per *Cou. d. loco*. Quamuis Doctores communiter varij existant circa præstandum intellectum prædictorum Iurium, vt videre est per *glos. & Abb. num. 8. ac Dec. num. 1. & 2. in d.*
11 *cap. reprehensibilis.* Si verò negligētia & mora in non satisfaciendo notoria non sit, tunc ad iustitiam quidem excommunicationis trina monitio requiritur, ad validitatem verò vnica tantum, quę inuoluitur sub præcepto de restituendo, seu satisfaciendo contento in eadem excommunicatione, secundum *glos. verbo iniusta, in præsenti, vbi Anch. num. 5. & Domin. num. 3.* obseruat *Abb. num. 8. in cap. à nobis il 1. hoc tit. in Decretalib.*

12 In tertio tandē casu similiter licet iniusta sit excōmunicatio, valida tamen censebitur siue generalis siue specialis à Iudice feratur, siquidem licet deficiet trina monitio, quinimo dari nequeat quando crimen, seu culpa est de futuro, nec habet causam de præterito, & ex cōsequenti iniusta sit excommunicatio, est tamen valida, cum detur saltem ea monitio, quæ sub præcepto inuoluitur imposito ad aliquid faciendum, vel non faciendum in futurum in cuius transgresione cum præuia consideratur contumacia, quæ ad excommunicationis validitatem requiritur, vt per *glos. Anch. Domin. & Abb. dictis locis* differentiam in eo constituentes inter excommunicationem, & illam, quæ fertur à lege, vel statuto, pro futuris omnino culpis semper iusta est, & valida, de qua in *dicto c. si quis suadente, d. c. vers. 2. statuto, sup. de constitut. hoc lib. d. cap. à nobis il 1.* Ratio differentię est quia non hominis, sed legis proprium munus est futura prospicere *arg. l. 1. ff. de vsuris, l. legis virtus ff. de legib.* & insuper quia in præcepto legis, quod generale est, non vnica tantum, sed continua, & perpetua datur monitio, cuius ignorantia non præsumitur, sicut in pręcepto Iudicis contingere potest, quod temporale est.

13 Ex

13 Ex quibus sic propositis infertur intellectus ad nostrum *tex. in d.cap.caueant*, si intelligatur quòd prohibitio illius non eo tendit, vt excludat conditionem potestatiuam ab excommunicatione, sed ad effectum ne excommunicatio feratur absque prçuia contumacia, quæ ex prçuia monitione conuincitur iuxtà supra resoluta, quç monitio et præuia contumacia non præcedit, qualis ad iustitiam excommunicationis requiritur, quando ab homine, & pro futura culpa excommunicatio imponitur, vel etiam pro præterita non data mora, seu negligentia in non satisfaciendo, qua interueniente non negat Pont. immo expressè statuit posse ferri sub prædicta conditione potestatiua, vt colligitur ibi, *vel etiam pro iam commissis sub hac forma. Si de illis infra tale tempus, &c.* iunctis verbis sequitur ibi, *nisi mora in exhibenda satisfactione, &c.* quinimmo apposita conditione prædicta quocunque modo, & ita pro futura culpa, etiamsi excommunicatio iniusta sit ex defectu monitionis præcedentis, est tamen valida iuxta proxime resoluta.

14 Infertur etiam intellectus ad plura Iura in quibus nostri Pôtifices admittunt, seu approbant excõmunicationes latas pro culpis præteritis, quia agunt de culpis præteritis modo aliquo pendentibus in futurum, vt in hoc tex. *in vers.porro*, vbi agitur de culpis præteritis pro quibus monitio adhuc necessaria erat, qua peccator moneatur à præsenti culpa recedere, vel à præterita, quç aliquo modo duret per impœnitentiam, vel propter debitam satisfactionem omissam.

15 Ad *tex.* vero *in cap.ex parte, de verborum signif.* idem respondetur vt colligitur ex illis verbis ibi, *vel etiam pro offensa*, quia scilicet iussus noluit maleficium emendare, quç verba ostendunt agere textum de culpa, quæ durabat per impœnitentiam.

16 Ad *tex. in d. cap. quidam maligni 5. q. 1.* variis modis respondent Doctores, *Caietan. 2.2.q.69.* intelligit textum ea ratione procedere quia Papa non excommunicat simpliciter malefactorem, sed sub conditione si non exierit. Aduertunt alii Pontificem non primò, & principaliter malefactorem illum excommunicasse pro culpa prçterita, sed primò prçcepisse vt si non exierit abstineat à participatione corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quod si non obediens corpus, & sanguinem Domini perceperit, anathemate, idest excommunicatione feriatur. Sed quia hæc solutio plenè non resoluit difficultates & præcipuè illam ex reg. *tex. in cap. quis aliquando §. non tibi dico, de Pœnit. dist. 1. et in c. officij, de Pœnitent.* quare scilicet potuerit Pontifex compellere illum infamatorem eum propriæ famç detrimento se prodere. Melius difficultas resoluitur posita distinctione quòd scilicet quamuis cum detrimento propriç vitæ, vel famæ nõ teneatur quis restituere debitũ pecuniariũ, neq; generaliter eum detrimento bonorum ordinis Superioris restituere bona ordinis inferioris, vt bene probat tex. *in dicto cap. officij*, si tamen bona sint eiusdem ordinis, & aliter restitutio fieri non possit, tenetur qui alterum iniustè læsit facere restitutionem, veluti si iniustè alium infamauit, & aliter famam læsam resarcire non potest, tenebitur publicè confiteri se falsum dixisse etiam cum propriç famç detrimento, vt docent *D. Thom. 2.2.q.62.art. 2. ad 2. Sot. de Iustit. lib. 5. q. 6. art. 2. vers. illud tamen Nau. in rub. de Iudic. num. 61. & in man. cap. 18. num. 45. Cou. in reg. peccatum part. 1. in princip. nu 6. vers. tertio, Fr. Ludou. Lop. in instruct. Conscient par. 1. cap. 116. concl. 1. Iacob de Graff. in aureis. decis. lib. 2. cap. 138. num. 5. par. 1.* cum ergo *in d. cap. quidam maligni* auctor libelli famosi debitor esset famæ Castorij iniustè læsç, eamque aliter resarcire non posset quàm se prodendo, bene sequitur excommunicationem iustè ferri non pro culpa prçterita, sed quia in futurum pendebat adhuc satisfactio, & peccatum versabatur in non restituendo debito famç iniustè læsç.

17 Ad *tex. in cap. si quis Episcopus 27. q. 1. & & in cap. eos. cum seqq. 36. q. 2.* respondetur non agere de excommunicatione pro culpa prçterita, sed percipere, vt excommunicentur illi, qui rapuerunt Virginem, vel cum monialibus mçchati fuerint, & per consequẽs non fertur ibi censura pro culpa prçterita, sed pro futura ferẽdam esse decernitur, quemadmodum etiam in multis aliis pro culpa futura fertur ipso iure excommunicatio *d. cap. si quis suadente, cum similibus*.

18 Ad *tex. in cap. vlt. 2. q. 1.* dupliciter respondetur, primò ibi necessariam fuisse satisfactionem pro scandolo publico cedando, quod ortum erat ex facto Regis turpissimo, cui Episcopi fauebant, patet ex tex. ibi *totius orbis vndiq;* & perconsequens non erat culpa omnino prçterita. Secundò respondetur non agere tex. ibi de excommunicatione propria, quç censura est ecclesiastica, sed magis de suspen-

suspensione perpetua ab officio Sacerdotali, quæ ex dictis censura ecclesiastica non est, vt patet ex tex. ibi, *depositi, & ab officio Sacerdotali excommunicati*, accipiendo verbum, *excommunicati*, in generali significatione, hoc est separati, & explicat ibi *Turrec.* & sentit *Soar. de censur. disp. 4 sect. 5. num. 25.*

19 Ad *tex. in cap. Guilisarius 23. q. 4. & in cap. duo sunt vers. nam si 96. dist.* respondetur culpam ibi non fuisse omnino præteritam, sed potius pendere in futurum, quia Senatores, qui Syluerium Papam in exilium miserunt, & Imperator, qui Chrysostomum à sua Sede expulsit, adhuc in sua culpa impoenitentes perseuerabant, eosq; ad dignitatem non restituebant.

20 *In vniuersitatem, &c.* Notatur ad hoc quòd Ciuitas, Vniuersitas, Collegium, seu Capitulum excommunicari non potest, quamuis singuli de Ciuitate, Collegio, seu Capitulo possint excommunicari, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 8. nu. 8. in fine, Nau. cons. 24. nu. 1. sub hoc tit. in antiq. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 25. §. 4. lit. B. Gonzal. ad reg 8. Cancel. glos. 37. n. 7. Auiles ad cap. 1. Prætor. glos. de ninguna persona n. 7. Felician. de censur tit. de excommun. cap. 26. vers. animaduertat, Lal. Zecbi. de casibus reseruatis casu 1. nu. 5. vers. præterea, Cened. ad Sextum collect. 25. n. 1. Cardos. in praxi Iudicum, verbo Ciuitas nu. 5. & verbo excommunicatio n. 47. Sayr. de censuris lib. 1. cap. 8. num. 15. Fr. Ant. de Sousa de censur. Bullæ Cænæ cap. 3. num. 2. & cap. 16. disp. 83. num. 8.*

21 In glos. [Iniustas] ibi (*ligat ergo excommunicatio lata non præmissa monitione*) Notatur ad hoc quod trina monitio ad solam iustitiam excõmunicationis necessaria est, non ita ad validitatem, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. 7. Gutier. canon. lib. 1. cap. 4. num. 4. & lib. 2. cap. 16. num. 18. vers. qua retenta, Vgolin. de censuris tab. 1. cap. 18. nu 4. Soar. in simili tract. disp. 3. sect. 12. à princip. Sayr. eodem tractat. lib. 1. cap. 12. num. 26. Auila eodem tractat. disp. 1. cap. 5. dub. 9. Farinac. fragment. criminal. part. 1. lit. E. num. 27.* Vnica tamen monitio, siue citatio ad eius substantiam, & validitatem requiritur, vt per *Sot. in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. conclus. 4. & 5. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 3. dub. 3. incip. sed hæsitabis, Nau. in man. cap. 27. num. 11. vers. quod adeo verum est, Henriq. d. lib. 13. cap. 16. §. 2. iuncta lit. N. & cap. 17. § 3. Gutier. d. cap. 16. à num. 1. Auil. d. cap. 5. disp. 1. dub. 10. Bonacin. de censuris disp. 1. q. 1. puncto 9. nu. 4.* quicquid dicat *Cordub. in suo quæst. lib. 2. q. 27. vers. ad secundam probationem.*

22 In glos. [Futuris] ibi (*quia tractus futuri temporis non spectat ad Iudicem*) De hoc principio agunt *Surd. decis. 120. num. 5. & cons. 340 num. 9. Ceuall. commun. contra commun. q. 899. num. 3. Cou. in in cap. alma mater par. 1. §. 9. num. 5. vers. trina, & §. 10. num. 1. Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 45. num. 1. in fine.*

23 In ead. glos. ibi (*aliud est statutum, &c.*) Notatur ad hoc quòd sententia excommunicationis ab homine non potest ferri pro futuris culpis, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 10. num. 1.*

24 In glos. [Culpa] ibi (*quia negligentes fuerunt clerici in diuinis Officijs dicendis, poterit Iudex dicere, excommunico omnes, qui non interuenerunt horis Canonicis, hic enim culpa præcessit casum*) Ita *Marc. Ant. Genuen. in prac. Elsicab. ecclesiast. q. 777.*

25 In glos. [Penitus] ibi (*quod si sententia fuit lata bene tenet, & hoc est tutius*) Notatur ad hoc quòd quamuis in hoc tex. penitus prohibeatur proferri sententia excommunicationis in Vniuersitatem, vel Collegium, si tamen lata fuerit tenet, vt per *Cened. d. collect. 25. num. 3. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo excommunicatio vers. septimo pag. mihi 49.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus contra potentiam temporalem etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiastica censura, se tueri potest.*
2 *Vim vi repellere licet.*
3 *Episcopus tanquam pars extraiudicialiter procedendo potest vti gladio spirituali non solum quando agit ad defensionem bonorum, & iurium Ecclesiæ, sed etiam si agat pro defensione iurium, & bonorum patrimonialium ipsius Prælati.*
4 *Defendere quis potest bona propria etiam vsque ad occisionem iniusti aggressoris, quando aliter illa defensio expedire non potuerit.*
5 *Prælatus non solum potest per censuras tueri bona, & iura Ecclesiæ suæ, ac bona patrimonialia, sed etiam propriam personam ab iniuria, siue violentia.*
6 *Excõmunicatio à Prælato ferri potest in aliquem absq; canonica monitione quoties ea pronuntiatur ad defensionem proprij Iuris.*

7 Laici

7 *Laici perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam fiunt de foro illius.*

8 *Episcopus pro tuitione suorum iurium potest vti gladio spirituali extraiudicialiter procedendo.*

9 *Defendere proximum tenetur quis ab offensa, & iniuria.*

10 *Iudex ecclesiasticus, & secularis mutuò sibi præstant, & præstare tenentur auxilium in exequendis mandatis.*

Cap. Dilecto. VI.

1 Prælatus contra nimiam potentiã illius, qui eum vult suis bonis mundanis iniuriosè spoliare, vel illa violenter occupare, potest si defensio temporalis sibi forte sufficiens non aderat, spiritualibus armis vti, idest excommunicatione, aut interdicto, quia omnia Iura permittunt singulis vim vi repellere, & se defendere, & vtroque gladio vti, immo etiam prębere tale auxilium cuilibet proximo ad repellendum ipsius iniuriam. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag.* 308. *Alagona in compend. pag.* 776. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Vim vi repellere, &c.* De hoc principio vide *Peritt. ad Extrauag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alienan. verbo infringere num. 38. Aloys. Ric. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 16. num. 10. par. 2. Vgolin. de officio Episcopi cap. 29. §. 1. vers. secundo non polluitur, Bellett. disquisit. clerical. par. 1. tit. de discipl. clericali §. 5. num. 103. pag. 67. Card. Tusch. tom. 8. lit. V. conclus. 213. Ioseph. Aldrete pro omnimoda Regularium exempt. par. 2. cap. 1. num. 2. Fr. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bulla Cœnæ cap. 12. disp. 62. num. 2. & cap. 15. disp. 78. num. 5. Thom. de Thomasset. reg. 306.* vbi subdit procedere quando vis vi repellitur ob necessariam defensionem sui corporis, & cum moderamine inculpatę tutelę, cui subscribit *Bellet. dicta par. 1. tit. de fauore clericorum canonis §. 2. num. 2.*

3 *Bonis suis mundanis iniuriosè spoliare, &c.* Notatur ad hoc quòd Episcopus tanquam pars extraiudicialiter procedendo potest vti gladio spirituali non solum quando agit ad defensionem bonorum, & iurium Ecclesiæ, sed etiam si agat pro defensione iurium, & bonorum patrimonialium ipsius Prælati, vt docent hic *Gemin. sub num. 2. & Stephan. Costa num. 12. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 61. num. 29.*
4 defendere enim quis potest bona propria, etiam vsque ad occisionem iniusti aggressoris, quando aliter illa defensio expedire non potuerit, vt per *Duen. reg. 191. Clar. §. homicidium num. 25. Cou. in Clem. si furiosus par. 3. §. vnic. num. 6. Sot. de Iustit. lib. 5. q. 1. art. 8. Nau. in man. cap. 15. num. 2. Menoch. illustr. cap. 2. num. 5. & cap. 18. num. 5. Soar. de censur. tom. 5. disp. 46. sect. 2. Sayr. cod. tractat. lib. 6. cap. 17. num. 24. & in claui Regia lib. 7. cap. 10. num. 30. Molin. de Iustit. tractat. 3. disp. 16. num. 1. vers. contrariam, Less. in simili tract. lib. 2. cap. 9. nu 66. cum seqq. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 4. q. 10. num. 17. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 2. cap. 1. q. 19. Beia respons. casuum Conscientiæ par. 2. casu 23. Cardos. in praxi Iudicum verbo homicidium num 4 & 8. Rebell. de obligation. Iustitiæ par. 1. lib. 3. q. 12. num. 2. Farinac. in praxi crimin. par. 5. q. 125. num. 168. cum seqq. & num. 228. cum seqq.*

5 *Potuit se etiã spiritualiter gladio, etc.* Notatur ad hoc quòd non solum Prælatus potest per censuras tueri bona, & iura Ecclesiæ suę, ac bona patrimonialia, sed etiam, & multò fortius potest tueri propriam personam ab iniuria siue violentia, vt per *Ricciul.*
6 *d. cap. 61. num. 30.* nam excommunicatio potest ferri in aliquem absque canonica monitione quoties ea pronunciatur ad defensionem proprij Iuris à Pręlato potius, vt priuato, quàm vt Iudice, nempe contra occupantem res Ecclesię, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 9. nu. 6.* & turbantem iurisdictio-
7 nem Pręlatorum, secundum *Mart. de Iurisdict. par. 3. cap. 1. num. 3.* laici enim perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam fiunt de foro illius, vt per *Bobadil. in sua politica*
8 *lib. 2. cap. 17. num. 87.* & ita posse Episcopum pro tuitione suorum iurium vti gladio spirituali extraiudicialiter procedendo, tradunt *Marant. de ordine iudic. par. 4. vers. seculare, vel ecclesiasticum nu. 26. Borgnin. decis. 28. nu. 40. par. 1. Ricciul. de iure person. lib. 4. c. 61. nu. 2.* vbi *à nu. 4.* declarat quę vtilitas resultet ex hac facultate procedendi extraiudicialiter.

9 *Liceat cuilibet suo vicino, &c.* Nota-

Notatur ad hoc quòd potest quilibet, & tenetur ab offensa, & iniuria proximum defendere, vt per *Cou. in Clem. si furiosus par. 3. §. vnic. num. 5. & in reg. peccatum par. 2. §. 3. num. 4. 5. & 6. Nau. in man. cap. 24. num. 16. cum seqq. Clar. §. homicidium num. 27. & 28. Syluest. in sum. verbo homicidium in 1. nu. 5. in fine, Greg. l. 3. glos. 1. tit. 8. part. 2. Ant. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 21, Soar. d. tom. 5. disp. 22. sect. 1. num. 39. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 137. Card. Tusch tom. 2. lit. D. conclus. 131. num. 1. Molin. d. tract. 3. disp. 18. num. 1. cum seqq. Less. d. lib. 2. cap. 9. num. 87. cum seqq. Rebello d. lib. 3. q. 12. num. 2. Farinac. d. q. 125. num. 301. cum seqq.* vbi num. 296. ex hoc tex. colligit licere occidere aggressorem etiam pro defensione sui vicini.

10 *Sicq; vtrumq; quodammodo gladio, etc.* Notatur ad hoc quòd Iudex ecclesiasticus, & secularis mutuò sibi præstant, & præstare tenentur auxilium in exequendis mandatis, & sententijs, vt per *Couar. pract. cap. 10. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatos à subditis Suffraganeorum Archiepiscopi non possunt absoluere, sed excommunicatos à Suffraganeis, vel Officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit.*
2 *Episcopus pro defensione etiam rerum incorporalium potest vti gladio spirituali tanquam pars extraiudicialiter procedendo.*
3 *Querela noua prætextu sententiæ erroneæ, aut similis proponenda est coram eo, qui adiri potest per simplicem querelam.*
4 *Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa, vel contumacia.*
5 *Metropolitanus ante litis ingressum probato prius quòd appellatio præcesserit, dat absolutionem ad cautelam in quantum opus sit præstita cautione de parendo mandatis* Ecclesiæ.
6 *Absolutionem ad cautelam petenti potest obijci de manifesta offensa.*
7 *Absolutionis ad cautelam in concessione citari debet pars, cuius interest.*
8 *Appellatio interposita ad Metropolitanum vbi non esset legitima, ac proinde admittenda non veniret, absolutionem ad cautelam minime operaretur.*
9 *Contumacia manifesta dicitur cum citatus fatetur in iudicio se contumacem, vel cum constat eum respondisse nolle ad iudicium, nec ad Iudicem accedere.*
10 *Offensa manifesta quæ dicatur, remissiue.*
11 *Excommunicatio lata post sententiam intra tempus datum ad appellandum, valet mero iure, & ligat.*
12 *Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili non statim pronunciatur nulla, sed fieri potest relaxatio ad cautelam etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere, & nu. 13.*
14 *Absolutio ab excommunicatione obtenta ab eo, qui potestatem habet absoluendi, valida est, etiamsi iniusta sit, & iniquè præstita.*
15 *Citationis defectus non annullat absolutionē.*
16 *Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere valet.*
17 *Excommunicatum se dicens post appellationem, vel eam sequuta fuerit si dubitetur, præsumendum est in dubio ipsam excommunicationem præcessisse.*
19 *Actus ad substantiam quod requiritur præsumitur præcessisse.*

Cap. Venerabilibus. VII.

1 Archiepiscopus non potest absoluere excommunicatos ab aliquibus, qui sunt subditi Suffraganeorum, sed excommunicatos ab ipsis Suffraganeis, si ad eos appellatum fuerit. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gem. Ioan. Andr. Auch. Dom. Monach. Francb. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 308. Alagon. in compend. pag. 776.* remissiuè *Cajal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Extra iudicium pro suorum defensione iurium.* Ergo Episcopus pro defensione etiam rerum incorporalium, & sic iurium potest vti gladio spirituali tanquam pars extraiudicialiter procedendo, vt per *Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 61. num. 28.*

3 *Neutra verò partium, &c.* Notatur ad hoc quòd noua querela prętextu sententiæ erroneæ, aut similis proponenda est coram eo Iudice, qui illam tulir, vel coram eo, qui adiri potest per simplicem querelam, non autem coram

coram Archiepiscopo Metropolitano, qui Iudex est solũ ex causa appellationis inter subditos Episcopi, vt per *Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 8. §. 12. num. 12. vers. tertio, & in vers. quarto,* subdit procedere etiamsi agatur contra sententiam ex eo quòd nulla fuerit, quia Archiepiscopus Metropoleos per viam hanc, qua sententia nulla dicitur, non est Iudex inter Episcopi subditos.

§. *Porro.*

4 Archiepiscopus debet absoluere excommunicatos à Suffraganeo antequam incipiat causam audire in casibus in quibus ei competit iurisdictio, vt quod quis post definitiuam fuit excommunicatus, & appellat, exceptis casibus in quibus Iura prohibent appellare. Sic si Suffraganeus extra iudicium, sed pro sua offensa, vel defensione sui Iuris, aliquem excommunicat, & super hoc illi querelam ponit, prius est absoluendus secundum formam Ecclesiæ, nisi Suffraganeus se offerat probaturum quod eum pro manifesta offensa excommunicauit. Sic si fuit excommunicatus ob cõtumaciam quia non comparuit in termino, siue causa sit contra partem, & appellauit, & pars contradicat absolui, siue causa sit cum Episcopo, & excommunicatus dicit, quod vere contumax reputari non debet, quia fuit in itinere captus, vel legitimè impeditus, est prius absoluendus iuxta formam Ecclesię, secus si fatetur se contumacem, vel constet de contumacia manifesta, vel offensa, tunc nõ est absoluendus nisi prius satisfaciat de expẽsis, & det cautionẽ de stando iudicio Ecclesiæ, mox absolui poterit, quare contumacia debet esse manifesta, & non præsumpta. Idem in similibus casibus vt si Iudex vocat aliquem ad certum locum, & ille dicit locum ei non esse tutum, quod non probat, & non comparet, si deinde appellat & non comparet, si deinde appellat est absoluendus, vt supra. Colligunt *Doctores in principio tex. citati.*

5 *Semper antequam audire causam incipiant, &c.* Notatur ad hoc quòd Metropolitanus ante litis ingressum probato solum quòd appellatio præcesserit, dat absolutionem ad cautelam in quãtum opus sit præstita cautione de parendo mãdatis Ecclesiæ, qua præstita litigatur super veritate rei, & si fuerit repertus culpabilis, cõpelletur satisfacere, aliàs absoluitur in totum, vt per *Rot. decis. 8. sub num 2. de sent. excom. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 66. num. 65. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo appellatio, vers. ad secundum.*

6 *Nisi Suffraganeus probaturum se offerat quod pro manifesta offensa, etc.*

Ergo petenti absolutionem ad cautelam potest obiici de manifesta offensa, vt per *Ric. ciul. d. cap. 66. num. 50.*

7 *Et ab aduersario proponatur quòd absoluendus non sit, &c.* Ergo in absolutione ad cautelam concedenda citari debet pars, cuius interest, videlicet is, ad cuius instantiam fuit lata excommunicatio, vel ipse excommunicator si fuit lata ex officio, nam cum talis absolutio possit impediri in casu offensæ manifestæ, necesse est partem citari, vt per *Ricciul. d. cap. 66. num 43.* & latius cum ampliationibus, & limitationibus *eod. lib. 4. cap. 70.*

8 *Exceptis casibus, &c.* Ergo in casu, quo appellatio non admittitur, vtique appellatio interposita non esset legitima, & consequenter non operaretur absolutionem ad cautelam, vt per *Ricciul. d. lib. 4. cap. 66. num. 29. vers. dixi.*

9 *Cum manifesta sit contumacia, &c.*

Notatur ad hoc quòd dicitur manifesta contumacia cum citatus fatetur in iudicio se contumacem, vel cum constat eum respondisse nolle ad iudicium, nec ad Iudicem accedere, vt per *Cou. in cap. alma mater part. 1. §. 11. num. 11. col. 3.*

10 *Et manifesta reputetur offensa,*

Quæ dicatur habes in *collect. ad cap. solet, supra hoc eodem tit.*

11 In glos. [Appellatum] ibi (*immo est necessaria absolutio*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio lata post sententiam intra tempus datum ad appellandum, valet mero iure, ac ligat, vt per *Cou. pract. cap. 23. nu. 2. vers. illud tamen.*

§. *Sed si, cum seq.*

12 Quando quis ex causa legitima vel probabili, v. g. quia locus non est tutus, appellat, & actu excommunicatur, superior ad quem fuit appellatum, non statim declarari debet excommunicationem nullam, sed

ad

ad cautelam relaxare ad tempus secundum formam Ecclesiæ. Item quando constat excommunicationem fuisse iustam Iudex superior remittat excommunicatum ad excommunicatorem, nec absoluat, nisi periculum sit in mora, vel nisi excommunicator requisitus malitiosè deneget illi absolutionem. Si verò constat esse iniustam non remittat, sed absoluat, si res est dubia, superior potest eum absoluere, nisi velit deferre excommunicatori, quod honestius, & conueniens est. Quando Archiepiscopus de excommunicatione cognoscere potest, si absoluit, absolutio tenet, licet sit iniusta, quia etsi contra ius litigatoris, non tamen constitutionis absoluit. Colligunt *Doctores in principio citati*.

13 *Ex causa legitima, seu probabili, etc.* Ergo excommunicatio post appellationem interpositam ex causa rationabili, & probabili est nulla, vt per *Federic. de Senis cons. 198. in princ. Ricciul. d. lib. 4. cap. 66. num. 29.* vbi *num. 19.* subdit ex hoc tex. non illico pronuntiare debere huiusmodi excommunicationis sententiam fore nullam, sed posse eam ad cautelam relaxare.

14 *Vbi autem Superiori, &c.* Notatur ad hoc quòd absolutio ab excommunicatione obtenta ab eo, qui potestatem habet absoluendi, valida est, etiamsi iniusta sit, & iniquè præstita, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 11.*
15 *num. 7.* Vnde defectum citationis non annullare absolutionem post *Roman. cons. 354. sub nu. 3. vers. veritas est*, & Ordinatios *in c. qua fronte, de appellat. in Decretalib.* resoluit *Ricciul. d. lib. 4. cap. 70. num. 12.*

§. *Deniq; cum seqq.*

16 Archiepiscopus in casibus in quibus potest excommunicare subditos Suffraganei, potest ab eis exigere emendas pecuniarias secundum consuetudinem regionis. Item quando excommunicatus dicit sententiam continere errorem intolerabilem, Episopus negat, tunc Archiepiscopus potest eum absoluere ad cautelam. Item similiter si dicat se excommunicatum ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extrà post legitimam appellationem potest Archiepiscopus eum absoluere ad cautelam iuxtà formam Ecclesiæ etiam antequam incipiat cognoscere de veritate causæ appellationis. *Colligunt Doctores in principio tex. citati*.

17 In glos. [Postquam] Notatur ad hoc quòd si quis dicat se excommunicatum post appellationem debet hoc probare, vt per *Rebuff. in tract. de nominat. q. 14. num. 16.*
18 Notatur etiam ad hoc quod in dubio quoties agitur an excõmunicatio præcesserit appellationem, vel eam sequuta fuerit, præsumendum est ipsam excommunicationem præcessisse, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2.*
19 *num. 4. col. 5.* In dubio enim illud præcessisse præsumitur, quod requiritur ad substantiam actus, vt per *Mascard. de probation. conclus. 1378. num. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus compellit Iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs sibi prohibitis, & num. 2.*
3 *Exceptio excommunicationis maioris non tantum in foro ecclesiastico, sed etiam in seculari actorem à iudicio excludit.*
4 *Aduocatus esse non potest in iudicio, qui fuerit excommunicatus.*
5 *Iudex secularis an cognoscere valeat de quæstione facti circa excommunicationem, remissiuè*
6 *Excommunicatus maiori excommunicatione testificari non potest.*
7 *Excommunicatus potest facere testamentum.*
8 *Instrumentum factum à Notario publicè excommunicato est nullum, valet tamen quandiu eius excommunicatio est occulta, vt num. 9.*
10 *Gesta per excommunicatum occultum existente communi errore valida sunt.*

Cap. Decernimus. VIII. *Alex. IV.*

1 IVdices Ecclesiastici compellere debent per censuram Ecclesiasticam Iudices seculares præmissa canonica admonitione, vt repellant excommunicatos ab agendo, patrocinando, testificando in suis Curijs, & iudicijs. Colligunt ex Ordinar. *Lapus Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monac. Fran. Steph. Costa, Viu. in ration. lib. 5. pag. 312. Alagona in compendio pag. 778.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Vt Iudices seculares, &c.* Notatur ad hoc quòd Iudex Ecclesiasticus cõpellit Iudicẽ laicum repellere excõmunicatũ ab actibus iudicialibus eidem

eidem prohibitis, vt per *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 1. collect. 214.*

3 *Repellere excõmunicatos ab agendo.* Notatur ad hoc quòd exceptio excommunicationis maioris non tantum in foro ecclesiastico, sed etiam seculari actorem à iudicio excludit, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 9. num. 281. Cou. var. lib. 1. cap. 18. num. 5.* vide quæ latè dixi in *collect. ad cap. intelleximus, de iudic. in Decretalib.*

4 *Patrocinando.* Ergo aduocatus esse nõ potest in iudicio qui fuerit excommunicatus, vt per *Abb. in d. cap. intelleximus num. 2. vbi Barbat. nu. 1. Dec. nu. 6. & 7. Soar. tom. 5. de censur. disp. 16. sect. 7. nu. 1. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 8. num. 5. Anton. Ricciul. de iure personarum lib. 4. cap. 21. nu. 1.* vbi *num. 6. post. Arch. in princip. Ioan. Andr. ante nu. 1. vers. repellere, in præsenti* extendit vt nisi excõmunicatus ab aduocationis exercitio se abstineat, possit, & debeat repelli à Iudice coram quo litigatur, siue sit Iudex ecclesiasticus, siue secularis, additq; stante notoria excommunicatione debere Iudicem repellere excommunicatum ex officio, nullo opponente, & etiam partibus inuitis, & contradicentibus, & *nu.* 8. similiter extendit per hunc tex. vt si Iudex secularis negligat repellere excommunicatum ab exercitio aduocationis, quod poterit ipse cogi à Iudice ecclesiastico per censuras ad repellendum.

5 Vtrum autem Iudex secularis cognoscere possit de quęstione facti circa excommunicationem, an scilicet comparens in iudicio fuerit declaratus pro excõmunicato per Iudicem ecclesiasticum, vel nõ fuerit, vel non pronunciata cõtra aliquem excommunicationis sententia. Vide *Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 2. in prælud. num. 133. D. Barbos. in l. Titia num. 26. ff. soluto matrimon.*

6 In glos. [Et testificando] ibi (*excommunicatus ergo maiori intelligas, testificari non potest*) Ità *Gabr. commun. tit. de testib. concl. 19. nu. 1. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. nu. 153. Mascard. de probat. concl. 705. n. 1. & concl. 1356. nu. 26. Rebuff. in tract. de reprob. testium nu. 202. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 8. n. 1. Amat. Roderic. in pract. de modo, & forma examinandi processum cap. 9. num. 40.* latè *Farin. in praxi crimin. par. 2. q. 56. num. 240. cum seqq.* vbi *num. 263.* subdit procedere in excommunicato maiori excommunicatione, & *num. 237.* limitat in crimine hæresis.

7 In ead. glos. ibi (*Sed nunquid excommunicatus poterit testari, &c.*) Tenet hæc glos. excõmunicatum non posse testamentum condere; sed contrariam sententiam quod immò testamentum valeat, sustinent *Duen. reg. 272. vers. licet, Roias sing. 61. Clar. in §. testamentum q. 24. Cou. in rub. de testament. par. 2. nu. 18. Ant. Gom. l. 3. Tauri n. 15. Spin. in speculo testament. par. 11. rub. num. 57. Soar. tom. 5. disp. 15. sect. 9. nu. 1. Sayr. d. lib. 2. cap. 6. nu. 2.* latè *Ricciul. d. lib. 4. cap. 58. à num. 17.* vbi numeris sequentibus multipliciter ampliat, & limitat.

8 In ead. glos. ibi (*Quid dices de tabellionatu, &c.*) Notatur ad hoc quòd instrumentum confectum à notario publice excommunicato est nullum, vt per *Gemin. nu. 8. vers. sed Innocent. & Franc. sub n. 8. Soar. d. tom. 5. disp. 16. sect. 5. nu. 2. Gam. Lusit. decis. 133. Sayr. d. lib. 2. cap. 8. nu. 4. Farin. d. q. 56. n. 268. Mar. Alter. de censur. lib. 2. disp. 3. cap. 4. vers. hac secunda responsio,* latè *Ricciul. d. lib. 4. cap. 30. num. 9.*

9 In ead. glos. ibi (*Quandiu eius excommunicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectum, vel si sit manifesta, nec potest probari*) Ità *Ricciul. d. lib. 4. cap. 30. num. 11.*
10 *vers. dixi autem.* Omnia enim gesta per excommunicatum occultum existente communi errore valida sunt, vt tradunt *Tiraquel. de iure mariti glos. 8. num. 150. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 22. num. 31.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata in participantes non valet nisi fuerint moniti nominatim.*
2 *Monitio canonica dicitur, quæ habet dierũ interualla, nisi necessitas facti aliud suadeat.*
3 *Monitione canonica requiritur quod nominatim exprimantur qui monentur.*
4 *Monitio vnica, quæ tres cõplectatur, sufficit vt feratur excommunicatio cõminatoria.*
5 *Monitiones illę tres, siue vna pro omnibus, quę faciendæ sunt in excõmunicatione comminatoria, continere debent congruum tempus per aliquot dierum interuallum.*
6 *Interuallum inter monitionem, & monitionem est Iudici arbitrarium.*
7 *Excommunicationem minorem incurrit quis mittendo nuncium, vel litteram excommunicato.*
8 *Nominatim id fieri dicitur cum vel nomen proprium exprimitur, vel alijs circumstantijs, quibus vice nominis vtimur.*
9 *Monitio dicitur nominatim facta ad hoc* vt pos-

vt possit excommunicari, qui participat cum excõmunicato si dicatur moneo filium Petri, si ipse Petrus vnicum filium habeat.

Cap. Constitutionem. IX. *Greg. X.*

1 PArticipantes cum excommunicato quando excommunicatur præmissa canonica monitione, & seruatis seruandis, debent etiam exprimi nominatim hi, qui monentur.
2 Iudices vero quando faciunt canonicas monitiones siue eitent tribus, siue vna pro tribus, interualla competentia aliquorum dierum obseruare debent, nisi necessitas facti suaserit aliter illa esse moderanda. Colligunt ex Ord. *Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Io. Andr. Ancb. Domin. Monacb. Francb. Stepban. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 312. Alagon. in compend. pag. 778.* remissiuè *Casal. in annot. Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

3 *Eos, qui monentur, exprimat nominatim.* Ergo requiritur in canonica monitione quòd nominatim exprimantur qui monentur, vt per *Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum canonis* §. 4. *nu. 42.*

4 *Siue vna pro omnibus, &c.* Sufficit igitur vnica monitio, quæ tres complectatur, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1.* §. *9. num. 5. Bellet. d.* §. *4. num. 21.*

5 *Obseruent aliquorum dierum competentia interualla.* Notatur ad hoc quòd illæ tres monitiones, siue vna pro omnibus, quæ faciendæ sunt in excommunicatione comminatoria, continere debent congruum tempus per aliquot dierum interuallum, vt per *Cou. d.* §. *9. num. 5. Grauat. ad Vestrium in pract. ciuili lib. 7. cap. fin. num. 29. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 12. nu. 32. & 33. Bellet. d.* §. *4. nu. 39.*

6 Huiusmodi autem tempus siue interuallum inter monitionem, & monitionem est arbitrarium Iudici, vt tradunt *Hostien. in cap. reprehensibilis num. 2. de appellat. Bellet. dicto* §. *4. num. 39. vers. huiusmodi, Tiraq. in l. si vnquam verbo susceperit liberos num. 256. C. de reuocand. donat.* vbi ait quòd licet textus hic loquatur in plurali de dierum interuallis, tamen non est necesse duos dies pro quolibet termino assignari, sed vel vnum, vel duos, vel plures vt iudici videbitur.

7 In glos. [Participatione] ibi (*incurrit quis minorem excommunicationem mittendo nuncium, vel litteram excommunicato*) Ita Cou. in cap. *alma mater par. 1.* §. *2. num. 1. Soar. tom. 5. de censur. disp. 15. sect. 1. num. 2. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 13. num. 2. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib. 4. cap. 46. num. 5.*

8 In glos. [Nominatim] ibi (*scilicet proprijs nominibus expressis, vel alijs indubitabilibus circumstantijs*) Notatur ad hoc quod nominatim id fieri dicitur cum vel nomen proprium exprimitur, vel alijs circumstantijs, quibus vice nominis vtimur, res designatur, vt per *Menocb. consl. 3. nu. 27. & 28.*

9 In eadem glos. ibi (*Item si dicat moneo filium Petri, &c.*) Notatur ad hoc quòd monitio dicitur nominatim facta ad hoc, vt possit excommunicari, qui participat cum excommunicato, si dicatur, moneo filium Petri, cum ipse Petrus vnicum filium haberet, vt per *Tiraq. de iure marsti glos. 7. num. 129.*

SVMMARIVM.

1 *Relaxatio ad cautelam in generali interdicto non babet locum, & nu. 2.*
3 *Excommunicatio non potest suspendi nisi in totum relaxetur.*
4 *Episcopi an interdictum suspendere possint ad tempus, vel ad certum effectum, remissiuè.*
5 *Excommunicationis sententia in quibus casibus dicatur ipso iure nulla, remissiue.*
6 *Excommunicatio nulla est quando lata fuit post interpositam appellationem legitimã.*
7 *Excommunicatio est nulla quando in sententia expressus est error intolerabilis.*
8 *Excõmunicationis sententia est nulla quando eam ferẽs est excõmunicatus denunciatus.*
9 *Excommunicatio nulla est, quæ fertur à suo Iudice, sed intruso.*
10 *Excommunicatio nulla est quando Iudex excommunicat exemptum, aut babentem priuilegium in contrarium.*
11 *Interdictum speciale potest bene ad cautelam relaxari.*
12 *Verbum*, habere, *negatiuè prolatum est latæ sententiæ.*

Cap. Præsenti. X.

1 INterdictum positum generaliter in ciuitates, castra, vel alia loca, seu terras, non relaxatur ad cautelam. Colligunt ex Ordinar. *Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbaran. Domin.*

Domin. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 312. Alago. in comp. pag. 778.

2 Hanc eand. conclus. firmat *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 51. §. 4. lit. R. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 15. num. 7. Bonacin. in simili tract. disp. 5. puncto vlt. num. 9. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap. 66. num. 13.* vbi subdit dari tamen absolutionem ad cautelam ab interdicto personali, & speciali.

3 In glos. [Declaramus] ibi (*excommunicatio non potest suspendi nisi in totum relaxetur*) Ita *Cou. in c. alma mater par. 1. §. 11. n. 6.*

4 In ead. glos. ibi (*interdictum potest suspendi, &c.*) Vtrum autem Episcopi, & alij inferiores Romano Pont. interdictum suspendere possint ad tempus, vel ad certum effectum latè disputaui *in tract. de offic. & potest. Episcopi par. 2. alleg. 38.* quam me tacito transcripsit *Aloys. Ricc. in decis. Curia Archiepisc. Neapol. p. 4. decis. 123.*

5 In glos. [Ad cautelam] Hæc glos. enumerat plures casus, in quibus excommunicationis sententia dicitur ipso iure nulla, quos percurrunt *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 7. nu. 7. conclus. 4. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 16. §. 1. lit. A. Farin. fragment. crimin. p. 1. lit. E. num. 35. Syluest. in sum. verbo excommunicatio il 2. n. 1. Viuald. in candel. aureo tit. de excommunicat. num. 58. Spin. in speculo testament. p. 11. rub. num. 29. vers. & plures casus, Cened. ad Decretal. collect. 25. num. 5. Sayr. de censur. lib. 1. c. 16. nu. 12. cum seqq. Anton. Ricciul. d. lib. 4. cap. 66. num. 29. cum seqq.*

6 In ead. glos. ibi (*vt si post appellationem legitimam*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio nulla est quando lata fuit post interpositam appellationem legitimam, nempe post appellationem interpositam ex causa rationabili, & possibili, vt per *Sayr. d. cap. 16. nu. 18. cum seqq. Ricciul. d. cap. 66. nu. 29.* vbi *n. 30.* extendit vt procedat siue quis ante excommunicationem appellauerit, siue adhæsisset appellationi interpositæ per alium, dummodò probet adhæsisse intra decem dies concessos ad appellandum, & appellationem Iudici debito tempore intimasse.

7 In ead. glos. ibi (*Secundo si continet intolerabilem errorem*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio est nulla quando in sententia expressus est error intolerabilis, vt per *Abb. in c. per tuas sub nu. 11. vers. aut causa non est impossibilis, hoc tit. Sayr. d. cap. 16. num. 31. cum seqq. Ricciul. d. cap. 66. num. 32.*

8 In ead. glos. ibi (*Quinto si à Iudice suo lata est, sed excommunicato*) Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententia nulla est quando qui eam fert est excommunicatus denunciatus, vt per *Sayr. d. c. 16. n. 12.*

9 In ead. glos. ibi (*Septimò si ab intruso, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio nulla est, quæ fertur quidem à suo Iudice, sed intruso, vt per *Sayr d. cap. 16. num. 13.*

10 In ead. glos. ibi (*Nonò vbicunque Prælatus subditum excommunicat contra priuilegij sui tenorem.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio nulla est quando Iudex excommunicat exemptum, aut habentem priuilegium in contrarium, vt per *Sayr. d. cap. 16. num. 17.*

11 In glos. [Generaliter] ibi (*quid si feratur non generaliter in loca, sed specialiter in personam, &c.*) Notatur ad hoc quòd interdictum speciale bene potest ad cautelam relaxari, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 2. nu. 6. Ricciul. d. cap. 66. num. 13.*

12 In glos. [Nõ habere] Notatur ad hoc, quòd verbum, *habere*, negatiue prolatum est latæ sententiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n. 223. C. de reuocandis donat.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur, & nu. 2. referuntur Doctores de eius materia agẽtes.*

3 *Consanguineum clerici offendens æque punitur ac si ipsum clericum offendisset.*

4 *Ordinarius Regis est is Episcopus in cuius Diœcesi domicilium habet.*

Cap. Quicunque. XI.

1 Excommunicati sunt omnes, qui dant licentiam molestandi, vel grauãdi in personis, vel in bonis illorum, qui excommunicauerunt, interdixerunt, vel quorum occasione hæ sententiæ sunt prolatæ, vel obseruãtes illas sentẽtias, vel eos, qui nolunt communicare cum prædictis nisi re integra licentiam teuocauerint, vel re non integra si occasione licentię sit processum ad bonorum captionem, nisi infra octo dies restituãt, vel satisfaciant. Item sunt excõmunicati, qui ausi sunt vti dicta licentia, vel qui sine licentia suo motu aliquid prædictorum prohibitorum committũt. Ille vero, qui in hac excommunicatione manserit per duos menses non poterit deinde absolui nisi per Sedem Apost. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dom. Monach.*

Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 313. Alagon. in compend. pag. 779.

2 Han eandem conclus. ex hoc rext. desumunt *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 3. lit. F. Sanch. de Matrimon. lib. 4. disp. 4. num. 8. Filliuc. tractat. 14. num. 54. vers. secundo, & num. 60. Iul. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 21. num. 16. Rainer. in cathalogo censurarum extra* Bullam *cap. 9. excom. 7.* vbi cum *Soar. tom. 5. disp. 22. sect. 3. num. 2. cum seqq.* obseruat huiusmodi grauamem debere esse per actionem iniuriosam, & contra iustitiam vt incurratur censura, siue illud fiat contra Iudicem, qui sententiam tulit, siue contra eum, qui dedit occasionem ferendæ censuræ, siue contra illum, qui talem sententiam obseruat, vel non vult communicare cum tali excommunicato, refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 50. num. 94. secundum* Lugdunen. *impress.*

3 *In bonis suis, vel suorum.* Paria ergo sunt aliquẽ vexare, opprimere, grauare, aut consanguineos ipsius, & æquè punitur offendens consanguineum clerici, acsi ipsum clericum offendisset, vt per *Tiraq. de pœnis temperand. causa 51. num. 67. & 74. Hippol. sing. 204. num. 1.* & alios citatos per *Cened. ad Decretum collect. 24. num. 15.*

4 In glos. [Reges] ibi (*est autem Ordinarius Regis is Episcopus in cuius Diœcesi domicilium habet*) Ita *Boer. decis. 69. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Clericus an quis sit primæ Tonsuræ, vel minorum* Ordinum, *deferatq; habitum, & cæteras qualitates obtineat necessarias, spectat ad Iudicem ecclesiasticum, & non ad secularem, & num. 3. reprobantur contrarium tenentes, nisi accedat* Papa *priuilegium.*

4 *Clericum quando notoriè constat per Iudicem secularem deprehensum esse beneficiatum, seu in* Sacris Ordinibus *constitutum, statim remitti debet ad Iudicem ecclesiasticum absque alia cognitione.*

5 *Iudex ecclesiasticus potest petere vt sibi remittatur clericus detentus à Iudice seculari etiam ipso clerico inuito, & contradicente.*

6 *Clericus coniugatus vt priuilegio fori fruatur, necessarium est vestes omnes induere clericales, & honestas.*

7 *Clericatus non probatur ex eo quòd quis incedat in habitu, et tõsura nisi doceat de titulo*

8 *Iudex ecclesiasticus dum cognoscit de clericatu debet secularis supersedere.*

9 *Clericatus probatur per famam, vel communem existimationem.*

10 *Clericatus qualitas non præsumitur, & propriè qui dicit se clericum probare debet.*

11 *Clericatus probatur per litteras* Episcopi *attestantis se contulisse* Ordines *illi, qui se clericum asserit.*

12 *Clericatus potest per testes probari deficiente seu deperdito* Ordinationis *instrumento.*

13 *Testis vnus probat clericatum si non agatur de alicuius præiudicio.*

Cap. Si Iudex laicus. XII. *Bonif. VIII.*

1 SI Iudex laicus detineat captum malefactorem, qui dicit se esse clericum, ideo petat remitti ad ecclesiasticum, vel Iudex ecclesiasticus illum repetat, & laicus neget esse clericum, cognitio huius causæ spectat ad Iudicem ecclesiasticum, idest an ille sit clericus, vocato tamen Iudice seculari. Verum si notorium sit, vel est fama publica quòd ille sit clericus, vel si pro clerico communiter habetur, tunc statim in continenti etiam ante cognitionem an ille sit clericus, debet reddi Curiæ ecclesiasticæ: similiter debet statim remitti si ante capturam reus non gerebat se vt laicum publicè, & fuit captus vt clericus, idest in tonsura, & vestibus, quia status alicuius videtur esse in quo ipse deprehenditur donec contrarium constet, sicut qui est in possessione ingenuitatis. Si vero antequam caperetur, publicè se pro laico gerebat, & pro tali communiter habebatur, quamuis in tempore capturæ fuerit inuentus in habitu clericali, tunc non est statim restituẽdus, quousq; ipse probet de titulo, est enim præsumptio contra ipsũ, tamen contra eum iterum nõ procedatur. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Arcbid. Gem. Io. Andr. Ancbar. Domin. Monac. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 313. Alagona in compendio pag. 779.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Probat hic tex. quòd quando reus per Iudicem secularem est captus, & controuertitur an sit clericus primę Tõsurę, vel minorum Ordinum, deferatq; habitum, cæterasq; qualitates obtineat necessarias, ad Iudicẽ ecclesiasticũ pertinet prædictorũ cognitio, & non ad secularem, vt docent *Clar. §. fin. q. 36. nu. 21. Cou-*

Cou.practic.cap.33.à num.1. Rebuff.in tractat. except.nu.200. & in declarat.arbor. excep.n.5. Menoch.de præsump.lib.6.præs.76.nu.34.Mascard.de probat. concl.689. num.7. Azeued. l.1. num.53. vers. debet tamen tit. 16. lib.8. noua Recopil. Gam. de Sacrament. præstandis vltimo suppl.damnatis q.5.num.26.& 29.D.Barbos. in l. Titia num.26.& 28.cum seqq. ff. soluto matrim.Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 190. num. 13. cum seqq. Zerol. in praxi Episcop.par.1.verbo clericus vers. ad tertium, Morl. in emporio Iuris par.1. tit.2. in prælud. num. 135. Ioseph. Sesse de inbibition.cap. 5. §. 6. num.78. Farin. in praxi crimin q. 8. num: 33. vbi *num. 34.* ampliat procedere non solum quando quæstio est super clericatu, an scilicet captus sit clericus, sed etiam quando est super vestibus, an scilicet in habitu incesserit, & tonsura.

3 Verum contra hanc resolutionem est *Ord. Regia Lusit. lib.2. tit.1.§.22. & 27.* quam defendunt *D.Barbos. in d.l. Titia nu.34. Thom. Valasc. allegat. Iuris tom.1.alleg.44.num.10. & 12.* Et apud Gallos contra illam communiter obseruari testantur *Guid. Papæ decis. 138.Rupelan. forens. instit. lib.4. cap. 6. ad finem,Rebuff.ad leges Galliæ tom.1.tit.de litteris oblig.art.11.glos.3.n.15.* Et apud Hispanos hoc ipsum esse praxi receptum asserunt *Cou.pract. cap.33.nu.1. Perez ad l.2. vers. item probatur tit.1.lib.3.Ordin.pag.466.* Et in Regno Neapolitano practicari referunt *Vincent. de Frãc. Neapol.decis.329.nu.9. Camil. Borrel. de præstantia Regis Catholici cap.71. à nu.304.& in summa omnium decis.tit.44. de citat. nu.425.* ea ratione cõprobantes,quia huiusmodi quæstio facti est, & in facto cõsistit cuius cognitio ab omni Iuris spiritualis cognirione remota est,& consequẽter cessat *reg.c.2.de iudic.*vnde recepta est conclusio Iudicem laicum de his quæstionibus facti circa ecclesiastica, seu spiritualia negotia posse cognoscere, veluti si circa filiorum legitimitatem dubium sit non de viribus Matrimonij,sed an de facto Matrimonium fuerit contractum, & in multis alijs similibus,quæ explicant *Bart.in l. omni nouatione C.de sacros.eccles.& in l.quoties C.de iud.* atq;alijs comprobat *D.Barbos.in d.l.Titia nu. 22. vers.secunda conclusio, Menoch. cons. 366. num.11.Ioseph. Sesse d.cap.8.§.1.n.23. Cabed. par. 1. decisionum Lusit. Aresto 202. Mart. de Iurisd.par.2.cap.8.nu.19.& cap.16.nu.8.& 10.* Quare omissis quamplurimis distinctionibus, quas refert,& comprobat *D.Barbos.in d.l.Titia à nu.26.* & citati per *Sanch. lib.7. de Matrimon. disp. 46.num. 7.* non est recedendum à supradicta decisione ex hoc tex. desumpta, & ad contrariam obseruantiam, si verum est quod adsit in Regnis supra adductis, responderi potest id fortasse tribuendum alicui speciali Summi Pont. priuilegio,vel cõsuetudini immemorabili,quam in hoc proposito tribuere posse iurisdictionem laico Iudici, contra *reg.cap.clerici,de iudic.* super criminibus clericorum in minoribus multis late adductis comprobat *D.Barbos.in d.l.Titia uum.32.*

4 *Et si notorium fuerit, &c.* Notatur ad hoc quòd quando notoriè constat clericum per Iudicem secularem deprehensum esse beneficiatum, seu in Ordinibus sacris constitutum, statim remitti debet ad Iudicem Ecclesiasticum absque alia cognitione, vt docent *Boss. de delict.tit.de foro compet.à num.151.Couar. pract.cap.33.num.3.vers. fortassis in hac materia,Decian.in tract.crimin.tom.1.lib.4. cap. 9.num.25.& 99. Fulu. Pacian. de probation. cap.34.n.21.Farin.in praxi crimin.q.8.nu.36.*

5 Etiam ipso clerico inuito, & contradicente, secundum *Sbroz.de officio Vicarij lib.2.q.191. nu.11.Decian.in tract. crimin. lib.4.cap.4. nu. 116.Carol. de Grassis de effectibus clerical. effect. 1. num. 329.*

6 *Idem esse censemus, &c.* Notatur ad hoc quòd vt clericus coniugatus priuilegio fori vtatur necessarium est vestes omnes induere clericales,& honestas,illas saltem, quæ facile videri possunt, vt per *Cou.practic.cap.31. nu. 7. vers. secundo.*

7 *Quousque fidem de titulo fecerit clericali.* Notatur ad hoc quòd clericatus non probatur ex eo quòd quis incedat in habitu, & tonsura, nisi doceat de titulo,vt per *Mascard.de probat.concl.302.*

8 *Contra eum tamen, &c.* Notatur ad hoc quòd dum Iudex ecclesiasticus cognoscit de clericatu debet secularis supersedere, vt per *Salzed. ad Bernard. in practic.cap. 62. num. 21. Farinac.d.q.8.num.35.*

9 In glos. [Cognitione] ibi (*scilicet cum est fama, vel communis existimatio*) Notatur ad hoc quòd clericatus probatur per famam, vel communem existimationem, vt per *Flamin. Paris.de resignat.benef.lib.4. q.2. num. 70. & lib.10.q.3.nu.34.Mart.de Iurisd.par.2. cap.31. num.7.*

num.7. Nicol. Garc. de benefic. par.7.cap.1. num. 140. Rot. decis. 257. nu.6. & decis. 613. nu. 4. par. 1. recent. & decis. 99. num. 4. & decis. 116. num. 3. & decis. 736. num. 4 par. 2. recent.

10 In glos. [Fecerit] ibi *(coram Iudice, &c.)* Notatur ad hoc quòd clericatus qualitas non præsumitur, & propterea qui dicit se clericum probare debet, vt per *Azeued. l. 10. nu. 1. tit. 1. lib. 4. noua Recopilat. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 76. num. 1. Mascard. de probation. concl. 302. num. 13. & concl. 963. num. 1.* Fului Pacian. *in simili tract. lib. 2. cap. 74. num. 9.*

11 In eadem glos. ibi *(Hanc autem fidem faciet per publicum instrumentum suæ ordinationis)* Notatur ad hoc quòd clericatus probatur per litteras Episcopi attestantis se contulisse Ordines illi, qui se clericum asserit, vt per *Mascard. concl. 305.* Flamin. *Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 3. num. 30. Farin. d. q. 8. num. 40. Rot. decis. 101. num. 1. & decis. 248. num. 2.* & *decis. 321. num. 5. & decis. 700. nu. 5. & decis. 715. num. 3. par. 1. recent. & decis. 17. num. 1. & decis. 312. num. 1. & decis. 401. num. 4. & decis. 523. num. 1. & decis. 699. num. 1. par. 2. recent.*

12 In eadem glos. ibi *(Per testes poterit etiam hoc probare)* Ergo deficiente, seu deperdito ordinationis instrumento clericatus potest per testes saltem duos probari, vt docent *Cou. practic. cap. 33. num. 3. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 62. à num. 16. Mascard. concl. 303. num. 6. Iacob. de Graff. in aureis decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 155. Farin. d. q. 8. num. 41. Mart. de Iurisdict. par. 2. cap. 3. num. 5. Rot. decis. 509. num. 2 par. 2. recent.* etiam singulares ex *Farin. in praxi crimin. part. 2. q. 64.*

13 *nu. 281.* Et sufficit vnus tantũ si non agatur de alicuius præiudicio, vt docent *Rebuff. in tract. nominat. q. 22. num. 14. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Bulla, vers. ad tertium, Mart. d. cap. 31. num. 6. Farin. in d. praxi crim. par. 3. q. 87. num. 42. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 7. num. 22.* qui deponant vidisse clericum celebrantem, & quod communiter, & publicè pro clerico habebatur *Mascard. d. concl. 303. nu. 1. & 2. Surd. cons. 369. num. 13. Flamin. d. q. 3. num. 33. Rot. decis. 629. num. 3. par. 1. recent. & decis. 252. num. 6. part. 2. recent.*

Cap. Statutum. XIII.

1 SVspensio, vel interdictum lata in participantes non tenet nisi præmissa monitione canonica. Colligunt ex Ordin. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 314. Alagon. in compend. pag. 780.* temissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Et interdicti sententijs, &c.* Notatur ad hoc quòd interdictum ecclesiasticum ferri non potest nisi canonica monitione præmissa, vt per *Vgolin. de censur. tab. 1. q. 13. cap. 18. in princip. num. 1. in fine, Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 11. num. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio post appellationem lata non conualescit per negligentiam non prosequentis illam debito tempore, sed, eo elapso est publicè denunciandus, & vitandus.*
2 *Contra conclusionem ex tex. desumptam opponitur.*
3 *Declaratur tex. in præsenti.*
4 *Respondetur obiectis.*

Cap. Licet. XIV.

1 EXcommunicatus post legitimam appellationem si per negligentiam non fuit eãdem appellationem prosequutus post tempus elapsum, non ideo conualescit excommunicatio lata, sed elapso tempore est publicè denunciandus excommunicatus, & est vitandus in iudicio, & extra illud, & remouendus ab actibus legitimis donec doceat quod fuit excommunicatus post appellationem, vel aliàs de nullitate excommunicationis. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 315. Alagona in compend. pag. 780. Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Tex. hic in prima eius parte reputatur difficilis à Doctoribus; difficultas autem ex eo oritur, quia ille, qui debito tempore appellationem non prosequitur proinde habetur acsi à principio non appellasset, vt probat *tex. in cap. personas 4. & in cap. cum sit Romana 5. de appellat.* sed non data appellatione excommunicatio absque dubio valet. Igitur, &c. Confirmatur hęc dubitatio quia sublato impedimento resistente actui nihil proponitur quod impediat illius validitatem, vt in proposito aduertit *glos. verbo prouocationis in l.*

in l. furti 6. ff. de his, qui notantur infam. cum ergo lex appellationem remouerit, quę impediebat excommunicationis validitatem, omnino debuit eonualescere. Sic aliàs damnatus furti si appellet, & postea appellationem deserat, retro infamis efficitur, *d. l. furti, vers. si autem, iuncta d. glos. verbo prouocationis*, quæ textum intelligit de tempore lapso ad prosequendam appellationem, ergo similiter excommunicatus, qui appellationem non fuit prolequuturus, retro excommunicatus debuit censeri, vt per *glos. hic verbo conualescat, & glos. verbo sententia in cap. sæpe 44. de appellat.* quæ sic contra tex. in præsenti opponunt.

3 Circa intellectum laborant glosșę proxime citatę, & Doctores ibidem, *Lap. alleg. 1. num. 10. & alleg. 47. num. 5. Dominic. cons. 99. nu. 4. Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 10. nu. 6. Nau. in cap. cum contingat, de rescript. remed. 2. n. 10.* Quare reiecta cõmuni, & *glos. d. verbo sententia* distinguēte inter excõmunicationē, & inter alias sententias, quę licet forsan sustineri posset, attamen rem non aperit, nec prædictas tollit difficultates; idcirco in proposito idem in excommunieatione, & in quacunque alia sententia datis paribus terminis dicendum esse arbitror, idque facile deprehenditur si consideremus per appellationem legitimè interpositam, de qua agitur in hoc tex. suspendi iurisdictionem Iudicis à quo, vnde durante ea suspensione actus quicunque ab eo Iudice gesti nullius sunt momenti iuxta doctrinam *glos. verbo suspecti in cap. cum bona 8. per tex. ibi, de ætate, & qualit. cap. cum dilectus 8. vers. quia nobis*, vbi *glos. verbo cessauimus, de consuetud.* ac subinde tam excommunicatio, vel quæuis alia censura, quàm cæteri actus gesti ab eodem valere non possunt, & perconsequens neq; ex postfacto conualescere, vt habetur in hoc tex. iuncta *d. reg. non firmatur*, & hic verus est sensus huius tex. absq; vlla speciali ratione, vt satis voluere *glos. hic d. verbo conualescat, & d. verbo sententia*, & Doctores communiter ibidem, *Lap. citato loco, Præpos. in d. cap. sæpe num. 36.* & est de mente *Nau. vbi proxime.* Quamuis *Cou. dicto num. 6.* alium esse velit intellectum affirmans ex eo ibidem excommunicationem nõ conualescere, quia excommunicatio sicut aliæ retrotrahi non possunt per fictionem, cum in spiritualibus sola veritas præualeat, neq; vlla fictio, aut retrotractio possit considerari. Conuincitur enim manifeste ex eo quia ibidem censura non valuit propter defectum iurisdictionis in excommunicante, vtpote lata à Iudice suspenso iuxta modo resoluta; quod autem censura non patiatur fictionem retro, vel patiatur, ad propositum non facit.

4 Neque iam adducta in contrarium multum obstant si respondeatur non esse sublatum impedimentum quando appellatio deseritur, quamuis enim sublatum fuerit respectu primę sententię, à qua appellatum est, non tamen respectu illorum, quæ Iudex à quo ex postfacto iam suspensus temerè gessit in pręiudiciũ appellationis, quam legitime interpositam fuisse supponimus. Similiter nobiscum non pugnat difficultas ex *d. l. furti*, fatemur enim damnatum furti si appellauerit, & postea appellationem deseruerit retro infamem fieri, qua infamia illa à principio simul cum ipsa condemnatione iniuncta est, in quibus terminis proinde habetur acsi non appellasset, ex eo quod appellationem deseruerit, in quibus terminis minime loquimur, sed in excommunicatione, quę non à principio, sed post appellationem legitimè interpositam ex post facto fuit prolata, vt habetur in hoc tex.

Cap. si Clericos. XV.

1 PRęlatus eapi faciens suos clericos propter excessus commissos etiamsi eapiat per laicos ne fugiant, & custodiant in carcere quamuis non dum constet illos esse incorrigibiles, non est excommunicatus, nec capientes sunt exeommunicati, quia nõ adest temeritas, nec iniuria nisi ex proposito excedant. Item si clerici dant cautionem fideiussoriam Episcopo de parendo Iuri, Pręlatus non debet eos detinere, nisi enormitas excessus, vel alia causa rationabilis persuaserit illos esse detinendos. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 316. Alagon. in compen. pag. 780* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Eosdem quoque clericos, &c.* Notatur ad hoc quòd clericus carceratus, vbi agitur de pœna corporali, non est fideiussoribus relaxandus, vt per *Duen. reg. 331. vers. tertio fallit, Farin. in praxi crimin. par. 1. q. 33. nu. 58.*

SVMMARIVM.

1 *Interdicto clero non est interdictus populus, nec*

nec è conuerso. Interdicta Ciuitate propter delictum domini ciues non interdicti extra ipsam audiunt Diuina. Interdicto populo singulares de populo censentur interdicti, & num. 2.

3 *Populi appellatione clerus non continetur in odiosis.*

4 *Interdictum ligat etiam non culpabiles.*

5 *Ciuitate interdicta singulares ex ea personæ interdictæ censentur.*

6 *Verba vt aliquid operentur debent potius ad impropriam trahi significationem quàm ... vt sint superflua.*

7 *Clero alicuius Ecclesiæ interdicto non propter hoc intelligitur Ecclesia interdicta.*

8 *Clerus sub interdicto generali populi non comprehenditur.*

9 *Interdictum si latum sit ob culpā domini, aut populi non ligando singulares illius personas, possunt nō culpabiles Diuinis interesse.*

Cap. Si sententia. XVI.

1 INterdicto Clero non intelligitur populus interdictus, nec è conuerso, quare alter potest interesse Diuinis. Cum propter delictum domini, vel Rectoris Ciuitas est interdicta, eiusquè non sunt culpabiles, nec interdicti, possunt extra Ciuitatem interesse Diuinis. At interdicto populo, singulares de populo sunt interdicti, nec possunt audire Diuina, vel accipere Sacramenta nisi in casibus à Iure concessis. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in rationali lib. 5. pag. 316. Alagona in compend. pag.* 781. remissiue *Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Nau. in man. cap. 27. num. 167. Vgolin. de censur. tab. 5. cap. 6. & cap. 12. Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 1. à num. 6. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 42. per totum, Sayr. de censur. lib. 5. cap. 2. num. 6. & 7. & cap. 3. à n. 2.*

3 *Nō intelligitur interdictus populus.* Ergo in odiosis appellatione populi Clerus non continetur, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 8. num. 32.*

4 *Qui culpabiles non existunt, &c.* Notatur ad hoc quòd interdictum non culpabiles etiam ligat, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 2. §. 1. à num. 6. & var. lib. 2. cap. 8. num. 10. Soar. tom. 5. de censuris disp. 36. sect. 3. à num. 2. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 4. num. 12. & cap. 10. num. 4. & 7.*

5 *Cum verò alicuius terræ, &c.* Notatur ad hoc quòd interdicta ciuitate singulares ex ea personę interdictæ censentur, vt per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 10.*

6 *Ne sententia effectu careat.* Notatur ad hoc quòd verba vt aliquid operentur debent potius ad impropriam trahi significationem, quàm vt sint superflua, vt per *Surd. de alimentis tit. 2. q 1. num. 39. & decis. 195. nu. 2. Cald. Pereira de resolut. emphyteusis cap. 7. nu. 33.*

7 In glos. [In clerum] ibi *(interdicto clero alicuius Ecclesiæ nō propter hoc intelligitur Ecclesia interdicta)* Ità *Sayr. d. lib. 5. cap. 4. nu. 24.*

8 In glos. [E conuerso] Notatur ad hoc quòd clerus sub interdicto generali populi non comprehenditur, vt per *Sayr. d. c. 4. nu. 15.*

9 In glos. [Domini] ibi *(nota quia secus si propter delictum ciuium)* Hæc glos. quatenus probat non culpabiles Diuinis interesse non posse si interdictum latum sit ob culpam populi, siue ciuium, displicuit *Angel. verbo interdictum 2. in princip.* quem sequitur *Sayr. d. lib. 5. cap. 2. num. 5.* nam si interdictum loci solius esse proponamus non vero populi, ita ut personas non liget, siue ob culpam domini siue ob culpam ipsius populi prolatum sit, semper culpabiles tantum comprehendit, vt concludūt expressa verba huius tex. ibi, *dummodo & ipsi propter dominum, &c. non fuerint interdicti.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Ciuitate interdicta intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia ædificia.*

3 *Arbitrium concessum in Ciuitate ex iusta causa ad suburbia extenditur.*

4 *Ciuitatis appellatione propriè non veniunt suburbia, sed id solum, quod murorum ambitu terminatur.*

5 *Ecclesia interdicta intelliguntur interdictæ capellæ, & cæmiteria contigua Ecclesiæ.*

Cap. Si ciuitas. XVII.

1 CIuitas, castrum, vel villa si interdicatur, intelliguntur etiam interdicta suburbia,

bia, & continentia ædificia, ideo enim hæc interpretatio fit latior ne contemnatur interdictum, si verò interdicatur Ecclesia, sunt interdictæ capellæ & cœmiteria contigua, & sic non potest in eis sepeliri, secus si non sunt contigua. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Geminian. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 317. Alagona in compend. pag. 781.* remissiuè *Casal. in annot, & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 *Illorum suburbia, & cōtinētia, &c.* Notatur ad hoc quòd interdicta ciuitate intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia ædificia, vt per *Fr. Emman. quæst. Regularium tom. 2. q. 108. art. 1. Bonacin. de censuris disp. 5. puncto 1. num. 20. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 3. num. 1.* vbi numeris seqq. explicat quid in hac materia suburbiorum, & continentium ædificiorum nomine intelligatur, pluraque alia adducit circa materiam huius textus.

3 Vnde arbitrium concessum in ciuitate ex iusta causa ad suburbia extendi tradit *Menoc. de arbitrar. lib. 1. q. 99. num. 10.* vbi *num. 11.* subdit quod morbo affecti prohibiti esse in ciuitate, prohibenrur etiam esse in suburbijs.

4 *Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari, &c.* Ergo ciuitatis appellatione propriè non veniunt suburbia, sed id solum, quod murorum ambitu terminatur, vt per *Cott. in memorab. verbo ciuitatis pag. mihi 107. Azeued. ad Curiam Pisanam lib. 2. cap. 5. num. 3.*

5 *Ratione quoque simili, &c.* Notatur ad hoc quòd interdicta Ecclesia intelliguntur interdictę capellæ, & cęmiteria contigua Ecclesię, vt per *Nau. d. cap. 27. num. 167. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 42. §. 4. Sayr. d. cap. 3. num. 16. Bonacin. d. puncto 1. n. 22.* vbi subdit quod cæmiterium dicitur contiguum Ecclesiæ quando inter parietem Ecclesiæ, & ipsum cæmiterium non interponitur aliquid aliud.

SVMMARIVM.

1 *Celebrans scienter in Ecclesia sanguinis, vel seminis effusione polluta irregularitatem non contrahit, & num. 2.*

3 *Celebrans scienter coram interdicto, vel excommunicato irregularitatem nō incurrit.*

4 *Irregularitas non incurritur nisi in casibus à Iure expressis.*

5 *Celebrans scienter coram excommunicato fit interdictus ab ingressu Ecclesiæ, & si iterum celebret fit irregularis.*

6 *Suspensio, qua à Confessario in foro pœnitentia infligitur, quamuis seruari debeat, contraueniendo tamen non incurritur irregularitas.*

7 *Celebrans scienter in loco interdicto in casibus non permissis irregularis, & ineligibilis est, & num. 8.*

9 *Laici priuilegium habentes possunt tempore interdicti Diuinis interesse dummodo interdicto causam non dederint.*

10 *Beneficium non potest conferri irregulari.*

11 *Irregularitas non incurritur ex celebratione in loco interdicto nisi per scientem locum esse interdictum.*

Cap. Is qui. XVIII.

1 Celebrans scienter in Ecclesia sanguinis, vel seminis effusione polluta, vel præsentibus maiori excommunicatione nodatis, licet temerariè agat, tamen irregularis non fit, quia hoc non est expressum in Iure. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Dom. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 317. Alagon. in compend. pag. 781.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem firmant *Cou. in Clem. si furiosus in initio par. 1. num. 3. Villadieg. de irregul. cap. 5. num. 25. vers. item quia irregularitas*, & plures citati per *Cened. ad Decretal. collect. 135. num. 5.* quibus addo *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 10. cap. 26. q. 16. Sayr. de censuris lib. 5. cap. 14. num. 36.*

3 *Præsentibus maiori excōmunicatione nodatis, &c.* Notatur ad hoc quod scienter celebrans coram interdicto, vel excommunicato irregularitatem non incurrit, vt per *Salzed. ad Bernard. in practic. cap. 33. lit. A. vers. clericus vero, in nouiss. impress. Vgolin. de censuris tab. 5. cap. 17. §. 1. num. 5. Henriq. in sum. lib. 14. cap. 7. §. 3. statim in principio Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 15. num. 6.*

4 *Cum id non sit expressum in Iure.* Nota-

Notatur ad hoc quòd irregularitas nō incurritur nisi in casibus à Iure expressis, vt per *Couar. in d. Clem. si furiosus par. 1. in initio à num. 3. Villadieg. de irregular. cap. 1. à num. 16. & cap. 2. à num. 11. Castr. de lege pœnali lib. 2. cap. vlt. Nau. in man. cap. 27. num. 192. & in c. si quis autem n. 39. de Pœnitent. dist. 7. Azeued. l. 2. vers. sexta regula tit. 1. lib. 2. noua Recopil. pag. 137. Henriq. in sum. lib. 14. cap. 1. §. 3. lit. Q. Soar. tom. 5. de censur. disp. 40. sect. 4. à num. 8. Cardos. in praxi Iudicum verbo irregularitas num. 2. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 2. num. 14.* Vnde pœnam priuationis beneficij non imponi nisi in casibus à Iure expressis resoluit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 136. cum seqq.* Quia casus omissus inducens pœnam nō debet extendi ad alias personas præter enumeratas in lege, vt ait *Perez l. 3. vers. sed est dubium tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 45.*

5 In glos. [Nodarus] ibi (*quia proximus est irregularitati*) Postquam quis coram excommunicato semel celebrauerit cum fiat interdictus ab ingressu Ecclesiæ per *c. Episcoporum, de priuileg. hoc lib.* si iterum celebret fieri irregularem notant *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 6. num. 9. vers. qui vero*, & constanter *Sayr. de censur. lib. 2. cap. 15. num. 6. & lib. 7. c. 9. nu. 16. Henriq. d. cap. 7. §. 3. lit. R.*

6 In glos. [In iure] Notatur ad hoc quòd suspensio, quæ à Confessario in foro pœnitentię infligitur, quamuis seruari debeat, contraueniendo tamen non incurritur irregularitas, vt per *Sayr. de censuris lib. 4. cap. 16. num. 4.*

§. *Is vero.*

7 Celebrans scienter in loco interdicto nisi in casibus permissis, vel ex priuilegio, fit irregularis, in quo nemo potest dispensare nisi solus Papa, & non potest eligere, nec eligi. Colligunt *Doctores in principio tex. citati.*

8 *Irregularitatem incurrit.* Notatur ad hoc quòd celebrans in loco interdicto fit irregularis, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 2. à num. 2. Salzed. ad Bernar. in pract. c. 33. lit. B. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 3. lit. V. Nau. cons. 2. sub hoc tit. in antiq. Vgolin. de censuris tab. 5. cap. 11. §. 1. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 14. nu. 18. cum seqq. & c. 17. nu. 9. Auil. in eod. tract. p. 5. disp. 5. dub. 4. concl. 3. Cardos. in praxi Iudicum verbo Interdictum num. 7.*

9 *Nisi super hoc priuilegiatus existat.* Notatur ad hoc quòd quamuis regulariter laici omnes tempore interdicti Diuinis Officijs interesse prohibeantur, qui tamen priuilegium habent (dummodò illi causam interdicto non dederint) eis licitè interesse possunt, vt per *Sayr. d. lib. 5. c. 5. num. 29.*

10 *Efficitur ineligibilis, &c.* Notatur ad hoc quòd irregulari non potest conferri beneficium, vt per *Flamin. Paris. de resignat. benefi. lib. 5. q. 3. num. 180. Sayr. d. lib. 5. cap. 14. num. 9.*

11 In glos. [Scienter] ibi (*secus ergo si ignoranter, &c.*) Notatur ad hoc quòd ex celebratione in loco interdicto non incurritur irregularitas nisi per scientem locum esse interdictum, vt per *Perez tit. 1. lib. 5. Ordinam. pag. mihi 27.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Sacramenta Baptismi, & Confirmationis licitè administrari possunt etiam adultis tempore interdicti iuxta ritum ab Ecclesia præscriptum.*
3 *Chrisma confici potest tempore interdicti in die Cœna Domini.*

Cap. Quoniam. XIX.

1 QVando terra est interdicta licitè potest fieri Chrisma in die Cœnæ Domini, quia est necessarium in Baptismo, & Confirmatione, quæ tempore interdicti licitè dantur pueris, & adultis. Colligunt ex Ordin. *Arch. Gemin. Ioan. Andr. Ancharan. Dominic. Monac. Franch. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 244. Alagon. in compend. pag. 782.*

2 *In Baptismum, &c.* Notatur ad hoc quod Sacramēta Baptismi, & Confirmationis licitè administrari possunt etiam adultis tempore interdicti iuxta ritum ab Ecclesia præscriptum, Baptismum scilicet cum exorcismo, vnctione, oleo, & Chrismate, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 2. §. 2. num. 7. Nau. in man. cap. 7. nu. 178. Henriq. in sum. lib. 2. c. 16. §. 3. et lib. 3. c. 6. §. 7. Vgolin. de censuris tab. 5. cap. 7. §. 4. & 5. Auila in simili tract. p. 5. disp. 4. sect. 1. dub. 4. Sayr. in eod. tract. lib. 5. cap. 7. Bonacin. disp. 5. puncto 2. §. 1. Soarez tom. 5. disput. 26. sect. 1. à num.* 7. cum alijs per me citatis *de officio & potestate Episcopi par. 2. allegat. 31. num. 22. & 23.*

Chrisma

3 *Chrisma die Coenæ Domini, &c.*

Notatur ad hoc quòd Chrisma confici potest tempore interdicti in die Cœnæ Domini, vt per *Cou.d.§.2.num.8.Fr.Emman. quæst. Regular.tom.2.q.109.art.3.Sayr.d.lib.5.c.6.n.5. Benzon. de iustitia Pontificij interdicti cap. 6. vers. præterea,cum seq.* vbi intelligit si Episcopus non sit interdictus specialiter, *Mari.Alte. de censuris to.2. disp.4. cap.2. vers.communis, Bonacin. in simili tract. disp. 5. puncto 2. §.1. num.2.* intelligendo tamen prout *Ego* intellexi *d.alleg.* 31. *num.*25.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus ab ingressu Ecclesiæ in ea Diuina celebrans est irregularis, & moriens impœnitens suspensione illa durante caret Ecclesiastica sepultura.*
2 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ, vel officio per appellationem sequentem non suspenditur.*
3 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ quos effectus operetur, remissiuè.*
4 *Ecclesiæ ingressus cui est interdictus poterit extra Ecclesiam celebrare Diuina Officia.*
5 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ nō prohibet omnem introitum in Ecclesiam, sed tantum eum, qui est ad celebrandū Diuina Officia.*
6 *Sacramenta in Ecclesia quando in ea non celebrantur Diuina Officia, potest recipere ille, cui est ingressus Ecclesiæ interdictus.*
7 *Suspensi ministrando fiunt irregulares.*
8 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ non potest in Ecclesia, vel cœmiterio sepeliri, nisi forte dederit signa contritionis.*
9 *Excommunicationis sententia non suspenditur per appellationem.*

Cap. Is cui. XX.

1 SVspensus ab ingressu Ecclesiæ cum sibi perconsequens censeatur in ipsa Diuinorum celebratio interdicta, fit irregularis si agens in suo officio, vt prius se ingetat Diuinis in illa Ecclesia, & si moriatur in tali suspensione non potest sepeliri in Ecclesia, vel cœmiterio Ecclesiastico nisi prius pœnitue-
2 rit. Et suspensio ab ingressu Ecclesiæ, vel officio sicut excommunicatio, per sequentem appellationem non suspenditur. Colligunt ex Ordinat. *Lap.Abb.Archid.Gemin.Ioan.Andr. Anchar.Domin.Monach.Franch.Steph.Costa, Viuian. in ration. lib.5.pag.*318. *Alagon.in compend.pag.*782.remissiuè *Ximen.in concordant.par.* 1.*&* 2.

3 *Est Ecclesiæ interdictus ingressus.* Suspensio ab ingressu Ecclesiæ quos effectus operetur differunt *Couar. in cap. alma mater par.2. §.1. num. 3. cum seqq. Nauar. in man. cap.27. num.170. Henriq.in sum. lib.13. cap. 32.§.2. Soar. tom. 5. de censuris disp. 35. sect.4. Auil.in simili tract. p.3. disp.2. dub.1. conclus. 13. & par. 5. disp.4. dub.5. conclus.5.6. & 7. Sayr. eod.tract. lib.4.cap.7.num.11.cum seqq. & lib.5.cap.9. à num.*14. latè *Bonacin. in eod. tract disp.5. puncto 4. à num.11.*

4 *Censeatur in ipsa Diuinorum celebratio interdicta.* Ergo is, cui est interdictus Ecclesiæ ingressus, poterit extra Ecclesiam celebrare Diuina Officia, vt per *Couar. in cap. alma mater par.* 2. *§.1. num.3. Fr.Emman.in explicat.Bullæ Cruciatæ in addit. ad §. 5. num.14. pag.20. verso, Auil. de censur.par.5. disp.4. dub. 5. conclus.5. vers. præterea, Bonacin.eod. tract. disp.5. puncto 4. num.13. vers. primò, Paul. Comitol. respons.moral.lib.6.q.49.*

5 *Si cōtra interdictum huiusmodi Diuinis in ea se ingerat.* Notatur ad hoc quòd suspensio ab ingressu Ecclesiæ, non prohibet omnem introitum in Ecclesiam, sed tantum eum, qui est ad celebrandum Diuina Officia, vt per *Fr.Emman. quæst.Regular.tom.1.q.20.art.14.*
6 & non prohibet quin recipiantur Sacramenta in Ecclesia quando in ea non celebrantur Diuina Officia, ex *Soar. d.sect.4.num.5.Bonacin.d.puncto 4. num.12.*

7 *Irregularis efficitur.* Notatur ad hoc quod suspēsi ministrando fiunt irregulares, vt per *Flamin.Par. risi.de resignat.benefic. lib.5. quæst. 6.num. 83. & num. 202. cum seqq.* Fr. Emman. *in sum. tom.2. cap.* 68. *num.* 5. & plures, quos refert *Cened.ad Decretal.collect.25. num.1.*

8 *Non debet in Ecclesia, vel cœmiterio, &c.* Notatur ad hoc quòd interdictus ab ingressu Ecclesiæ non potest in Ecclesia, vel cœmiterio sepeliri nisi forte dederit signa contritionis, tunc enim potest absolui, & sepeliri in loco sacro, vt per *Sayr. d.lib.4 cap.7.num.20.& cap.9.num.24. Soar. tom.5. disp. 38. sect. 1.num. 20. Auil.d. disp.4.*

disp.4.sect.3.dub.5.conclus.5. Bonacin.d.puncto 4.num.11. in princip.

9 *Sanè sicut excomunicatio, &c.* Notatur ad hoc quòd sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem, vt per *Capell. Tholos.decis.299.Rebuff. in concord. tit. de excomm.non vitan.vers. quinquagesima quarta, Humad.l.21.glos.1.à num. 1. tit. 9. partita 1. Garc.reg.173.Azeued.l.12.num.3.tit.5.lib.3. noua Recopilat. Cened. ad Decretal. collect. 42. num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosum clericum verberantem absoluit Episcopus eo casu,quo absoluerat clericum, & num. 2.*
3 *Nouitium Religionis percutiens est excommunicatus, & num.4.*
5 *Nouitius propriè Religiosus appellari non potest.*
6 *Nouitius non ligatur casibus in Religione ab Abbate, vel alijs Superioribus reseruatis.*
7 *Nouitius fori priuilegio, & alijs gratijs, & absolutionibus gaudet.*

Cap. Religioso. XXI.

1 Religiosus quando percutit clericum secularem potest Episcopus absoluere Religiosum in eo casu in quo posset clericum secularem, qui alium percussisset. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. And. Anch. Domin. Monach.* Franc. *Steph. Costa, Viuian. in ration. lib.5. pag. 319. Alagona in compend. pag. 782.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Fr. *Emman.quaest.Regular.tom.1. q.20. art.12. Soar. de censur. tom.5. disp.22. sect.1. num.74.* Ego *ipse de officio, & potest. Episcopi p.3.alleg. 41. num. 18.Bellet.disquisit. clerical. par.1.tit.de fauore Canonis §.3.num.7.Ascan. Tambur.de Iure Abbatum tom.2.disp.17.q.10. num. 3.*

§. Quamuis.

3 Nouitium Religionis percutiës est excommunicatus, licèt antequam fecerit professionem Religiosus censeri non possit. Colligunt *Doctores in principio tex.citati.*

4 Hanc eandem conclus. ex hoc §. desumunt *Duen. reg.99. vers. amplia nono, Tiraquel. de retractu lig.§.1.glos.8.num.21.& de iure mariti glos.2.num.9. Azori institut.Moral.par.1. lib.12. cap.3. quaest. 2.* Fr. *Bartholom. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp.11.dub.10.num. 1. in med.*

5 *Religiosus censeri cum effectu non possit.* Notatur ad hoc quòd nouitius propriè Religiosus appellari non potest, vt per *Honded.cons.94.à num.3.vol.1.Fr.Emman.in explicat.Bulla Cruciata §.9.pag.mihi 88.Magon.Florent.decis.141. num. 1. cum seqq. Fr.Barthol.de Vecchis citato loco.*

6 Intellige in oneribus, & odijs, & ideo non ligari casibus in Religione ab Abbate, vel alijs superioribus reseruatis resoluunt *Iacob. de Graff.in append. ad lib. 1. decis. aur. cap. 7. num.69. Fr. Emman.quaest.Regul.tom.1. q.21. art.11. Azor.d.lib.12.cap.2. q.10.Ioan. à Cruce de statu* Religion. *lib.1. cap.6. dub.10. concl. 2. Fr. Lud.Miranda in man. Pralat.tom. 2. q. 34. art.16.* Coriolan. *de casibus reseru. par. 1. sect.3. art.18.*quicquid dicat Fr. *Bartholom. à*
7 *Vecchis d.disp.9.dub.26. à nu.2.*gratijs etiam & priuilegijs Religionis concessis gaudere possunt,ex adductis per *Henriq.in sum. lib. 7. cap.22.§.7.Sayr.de censur.lib.7.cap.13.num.6. Molin.de Iustit. tract. 2. disp. 139. col.3.vers. prater hos,Azor.d.lib.12.cap.2.quaest.10.ad fin. Sanch.in pracepta Decalogi lib.4.cap.39.num. 17.& lib.6.cap.10.in fine, Soar. tom. 3. de* Re*lig.lib.5.cap.16.num.17. in fine,*Fr.*Bartholom. de Vecchis d. disp. 11. dub. 10.* quicquid dicant *Mandos.de priuileg.ad instar glos. 7. nu. 34.&* Fr. *Emman.quaest. Regul. tom.3. quaest. 51. art. 12.* Vnde pariter fori priuilegio gaudere resoluunt per me citati *de officio, & potest. Episc.par.2.alleg.12.num.37.*& alijs gratijs, & absolutionibus, quas latè prosequitur Fr.*Bartholom. de Vecchis in d. praxi disput.9. dub. 5. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Absolutus propter mortis periculum,uel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat, si cessante impedimento se non prasentat cum commodè potest ei à quo aliàs absolui debet, reincidit in eandem excommunicationem, & num. 2.*
3 *Mortis periculum, & articulus à pari procedunt.*

Cap.

Cap. Eos. X X I I.

1 QVi est in aliqua censura, à qua non potest absolui nisi à Papa, & propter mortis periculum, vel aliud impedimentum legitimum absoluitur ab alio, si deinde cessante periculo, vel impedimēto, quàm citò commode poterit, cōtemnit se præsentare illi, à quo erat absoluendus ad recipiendum mandatum, & satisfaciendum, reincidit in eandem censuram. Item qui absoluti à Sede Apost. vel ab eius Legato cum hoc vt se præsentent superiori immediato ad accipiendam poenitentiam, & satisfaciendam passis iniuriam, si hæc non implent cum commodè possunt, reincidunt in eandem poenam. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 320. Alagon. in comp. pag. 783.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 11. num. 6. col. 4. ad finem, Henriq. in sum. lib. 13. cap. 29. §. 9. lit. T. & V. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 13. num. 24. cum seqq. Soar. tom. 4. de Poenitent. disp. 30. sect. 3. Melchi. Zambran. in decis. pro mortis articulo cap. 4. de Poenit. dub. 4. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 25. num. 80. secundum Lugdunen. impressionem.*

3 *Propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum, &c.*

Ergo eadem est ratio de probabili periculo mortis, & de articulo, vt per *Henriq. lib. 6. cap. 11. §. 3. in commento lit. Q.* Articulus mortis quando dicatur dixi *d. alleg. 25. num. 81.*

4 *In eandem sententiā, &c.* Vide *Azeued. l. 1. nu. 151. cū seqq. tit. 5. lib. 8. noua Recopil.* vbi extendit ad quamcunque excommunicationem.

SVMMARIVM.

1 *Excōmunicationem incurro si percussionem in clericum sine meo mandato tamen nomine meo factam, ratam habeam, secus si meo nomine non sit facta, & num. 2.*

3 *Ratificans tunc punitur eadem poena, qua punitur delinquens dummodo delictū sit commissum nomine ratificantis, aliàs secus.*

4 *Ratificatio in criminalibus obligat ratificantem à die ratificationis, non à die commissi delicti.*

5 *Ratificatio delicti inducitur ex receptatione, & occultatione delinquentis, qui delictum nomine receptantis commisit.*

6 *Clericum percuti mandans si ante percussionem reuocat mandatum, licet reuocatio ad mandatarium non perueniat, non incidit in excommunicationem in foro animæ, bene tamen quoad forum exterius.*

7 *Clerici percussionem solo corde ratam habentes ligantur quoad Deum, etsi non quoad Ecclesiam.*

8 *Delicti ratificatio non inducitur ex receptatione delinquentis, & auxilij præstatione, quando delictum non est gestum nomine receptantis, & præstantis auxilium.*

Cap. Cum quis. X X I I I.

1 CLericum quando quis percutit nomine meo, sed sine meo mandato, si postea ego ratum habeo, sum excommunicatus, quia ratihabitio retrotrahitur, & debet mandato comparari. Si vero percussio non fuit facta meo nomine, & ego deinde ratum habeam, non sum excommunicatus, licet peccem, quia nullus potest habere ratum, quod suo nomine non est factum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Steph. Costa, Viuian. in ration. lib. 5. pag. 321. Alagon. in compend. pag. 783.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem firmant *Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 135. nu. 55. cum seqq. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 63. num. 4.* vbi ait; quod is, qui aut verbo, aut signo minime fallaci probauit scelus homicidij suo nominè facti, est irregularis: in delictis enim ratificatio æquiparatur mandato, secundum *Farinac. dicta quæst. 135. num. 43. cum seqq.*

3 *Cum quis ratū habere nequeat, etc.*

Notatur ad hoc quòd tunc demum ratificatio æquiparatur mandato, & ratificans punitur eadem poena, qua punitur delinquens, si delictum fuerit commissum nomine ratificantis, aliàs secus, vt per *Farinac. dicta quæst. 135. num. 84. cum seqq.*

4 In glos. figurationis casus, ibi. (*Sed quid in primo casu, &c.*) Notatur ad hoc quòd in criminalibus ratificatio obligat ratificantem à die ratificationis, non à die commissi delicti, vt per *Farinac. d. q. 135. num. 74.*

5 In ead. glos. ibi (*Quæritur de qua ratificatione,*

tione, &c.) Notatur ad hoc quòd ex receptatione, & occultatione delinquentis, qui delictum nomine receptantis commisit, eiusdem delicti inducitur ratificatio, vt per *Farinac. d.q. 135. num.* 48.

6 In glos. [Mandato] Notatur hæc glos. ad hoc quòd mandans clericum percuti si ante percussionem reuocat mandatum, licet reuocatio ad mandatarium non perueniat, non incidit in excommunicationem in foro animæ, bene tamen quoad forum exterius, vt per *Felin. in cap. sicut dignum nu. 14. fallent. 1. de homicid. Io. Valer. de differ. inter vtrumq; forum verbo mandatum differ. 1. nu. 1.* sicq; intelligenda est alia *glos. verbo auctoritate in cap. mulieres hoc tit.* vbi plura Iura allegat in argumentum ad probandum quod mandans incidit in excommnnicationem, nisi renocauerit mandatum, nam procedit quoad forū exterius, vt tradit *Hippol. sing. 181. incip. mandans,* quem refert *Io. Valer. d. differ. 1. nu. 1. in fi.* vbi *nu. 2.* subdit quòd irregularitatem incurrit in foro animæ, & dat rationem diuersitatis.

7 In glos. [Tuo nomine] ibi *(sed tamen in veritate ratum habuit in corde, &c.)* Notatur ad hoc quòd habentes solo corde ratam percussionem clerici, ligātur quoad Deum, quamuis non quoad Ecclesiam, quæ de occultis non iudicat, vt per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 8. nu. 1.*

8 In glos. [Non sit facta] Ex receptatione tamen delinquentis, & auxilij præstatione non inducitur ratificatio delicti, quando delictum non est gestum nomine receptantis, & præstantis auxilium, vt per *Farin. d. q. 35. nu. 49.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Interdicti ecclesiastici prohibitione per viā regulæ certis casibus exceptis Sacrificiū Missa, & alia Ecclesiæ Sacramēta continētur.*
3 *Pœnitentia Sacramentum tempore interdicti tam morientibus, & infirmis, quàm etiam sanis, & beneuolentibus concedi debet.*
4 *Declaratur tex. in præsenti in illis verbis,* dum tamen excommunicati non fuerint.
5 *Interdicto causam dantes, vel cōsilium, auxilium, seu fauorē delicto propter quod latum est, non debent admitti ad Pœnitentiæ Sacramentum nisi prius satisfecerint, vel de satisfaciēdo idoneam dederint cautionem.*
6 *Cautionis idoneæ appellatione nō venit nuda.*
7 *Missæ atq; alia Diuina Officia celebrari possunt tēpore interdicti generalis loci singulis diebus in Ecclesijs, & Monasterijs submissa voce, ianuis clausis, cāpanis non pulsatis, excōmunicatis, et interdictis exclusis.*
8 *Laici non interdicti an Diuinis Officijs possint interesse, eisq; præsētibus celebrari valeat tempore interdicti, ostenditur.*
9 *Clerici, & reliqui omnes priuilegiati tempore interdicti Missam audire tenentur sub peccato mortali.*
10 *Clerici omnes quamuis prima Tonsura etiam extranei admittendi sunt ad Diuina tempore interdicti localis generalis.*
11 *Cāpanæ tēpore interdicti pulsari non debent.*
12 *Campanas magnas, aut paruas pulsare non licet tēpore interdicti exceptis festiuitatibus, quibus publicè celebrare conceditur.*
13 *Interdicti tempore loco campanarum instrumento tabulę, aut simili vtendum est ad clericos conuocandos.*
14 *Campanæ laicorum pulsari possunt, ac etiam clericorum tempore interdicti, vt moneantur laici de horis, quibus ire solent.*
15 *Tex. in præsenti in* S. *Adijcimus solum procedit quando locus generaliter interdicitur, non in Ecclesia specialiter interdicta.*
16 *Cessationis a Diuinis etiam generalis tēpore licitum non est Diuina celebrare cum moderationibus* S. *Adijcimus, huius text.*
17 *Festiuitates, in quibus tantum pulsatis cāpanis, & ianuis apertis alta voce Diuina Officia solemniter interdicti tempore celebrari possunt, quot & quæ sint, ostenditur.*
18 *Festiuitates, quibus licet publice Diuina Officia tempore interdicti celebrare, incipiunt à primis vesperis, & finiūtur in secundis.*
19 *Cessatio à Diuinis suspenditur, & Diuina Officia celebrari possūt in festiuitatibus, quibus publicè, & solemniter Diuina Officia tempore interdicti celebrari possunt.*
20 *Interdicti prohibētur Altari appropinquari.*
21 *Sacramenta quę celebrari permittantur tempore interdicti, remissiuè.*
22 *Matrimoniū cōtractū tēpore interdicti tenet.*
23 *Chrismatis confectio permittitur tempore interdicti.*
24 *Missa non solum ordinaria, sed etiā extraordinaria in festiuitatibus exceptis in hoc tex. publicè celebrari possunt tempore interdicti.*
25 *Dies ecclesiasticus quantum ad Indulgentias, & cætera priuilegia constituitur à vesperis in vesperas inclusiuè.*
26 *Priuilegia Prædicatoribus, & Minoribus ad celebrandum tempore interdicti, ante hunc tex.*

tex. concessa hic reuocata sunt, non autem qua deinde concessa reperiuntur.

27 *Priuilegia Regularibus concessa post huius tex. decisionem ad celebrandum tempore interdicti, & ad admittendos laicos ad Diuina eodem tempore an reuocata sint per Concil. Trid. ostenditur.*

Cap. Alma mater. XXIV.

1 INterdicti tempore siue ab homine, siue à Iure omnes tam infirmi, quàm sani admittuntur ad Sacramentum Pœnitẽtiæ, dummodo non sint excommunicati, hi enim non admittũtur nisi in mortis articulo; nec etiam admittuntur hi propter quorũ culpã, dolum, vel fraudem fuit positum interdictũ, nec qui ad talem culpam interdicti dederunt consilium, auxilium, vel fauorem, nisi pro ipso delicto prius satisfaciãt, si possunt, vel dent idoneam cautionem de satisfaciendo, vel si non possunt, iurent quòd satisfacient quando poterint, & laborabũt pro posse dãdo consiliũ, auxilium, vt qui debent satisfaciant, non tamen ideo relaxatur interdictum, sed tantum conceditur eis Pœnitentia. Item tempore interdicti in Ecclesijs, & Monasterijs singulis diebus Missæ, & alia Diuina Officia celebrentur vt prius, submissa voce, ianuis clausis, exclusis excommunicatis, & interdictis, & non pulsatis campanis; itaut Canonici, & alij clerici, qui horis Diuinis non intersunt, amittant distributiones, sicut quando non est interdictum. In festiuitatibus verò Natalis Domini, Paschę, Pentecostes, Assumptionis B. Mariæ Virginis pulsentur campanę, & ianuis apertis, & alta voce solemniter celebrentur Diuina Officia exclusis excommunicatis, sed admissis interdictis, illi vero interdicti pro quibus expresse fuit positum interdictum nullatenus appropinquent Altari, cum derogatione Bullarum prædecessorum in hac materia, remanentibus cæteris circa obseruantiam interdictorum in suo robore, non obstantibus quibuscunque. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Steph. Costa, Cou.* qui amplam repetitionem super hunc tex. edidit, *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 321. Alagon. incompend. pag. 783.* remisiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 *Nulla Diuina celebrẽtur Officia, etc.* Notatur ad hoc quòd interdicti ecclesiastici prohibitione per viam regulæ certis casibus exceptis Sacrificium Missæ, & alia Ecclesiæ Sacramenta continentur, vt per *Nau. in man. cap. 27. nu. 171. Henriq. lib. 13. sum. cap. 45. per totum, Vgolin. de censur. tab. 5. cap. 7. Sayr. in simili tract. lib. 5. cap. 5. in princ. & cap. 7. Auila eod. tract. p. 5. disp. 4. sect. 1. in princ. & dub. 3. cũ seqq.* latè *Soar. tom. 5. disp. 33. sect. 1. à princ.*

3 *Concedimus quòd tempore interdicti, &c.* Notatur ad hoc quòd Pœnitentiæ Sacramentum tempore interdicti tam morientibus, & infirmis, quàm etiam sanis, & beneualentibus concedi debet, vt per *Cou. hic par. 2. §. 2. n. 7. Vgolin. d. cap. 7. § 7. Car. Tolet. in instruct. Sacer. lib. 1. cap. 53. Soar. tom. 5. disp. 34. sect. 1. à num. 13. Sayr. d. lib. 5. cap. 7. nu. 8. Fr. Emman. in addit. ad Bullam Cruciatæ §. 5. nu. 21. & quæst. Regular. tom. 2. q. 109. art. 3. Auil. d. par. 5. disp. 4. sect. 1. dub. 3.*

4 *Dum tamen excommunicati non fuerint.* Super intellectu horum verborum non mediocris est inter scribentes varietas. *Angel.* enim, *Syluest.* & alij Summistæ, quibus magis assentire videtur *Soar. d. sect. 1. nu. 16. in fine*, iuncto præcedenti, existimant intelligenda esse de solis excommunicatis propter causam interdicti. At vero *Vgolin. d. c. 7. §. 7.* quem sequitur *Sayr. d. cap. 7. n. 9.* contendunt textum generaliter esse intelligendum de excommunicatis quocunque alio nomine etiam extra causam interdicti ex generalitate text. qui violenter restringitur ad excommunicatos ob solam interdicti causam, & quia inquiunt absolutionem excõmunicati fieri non posse nisi adhibitis precibus, & orationibus, de quibus in *cap. à nobis 28. in fine, hoc tit. in Decretalib.* iunctis multis, quæ latè de hac absolutionis forma tradunt *Nau. in man. cap. 26. nu. 8. Vgolin. tab. 2. cap. 31. à princip. Sayr. lib. 2. cap. 17. nu. 17. Soar. tom. 5. disp. 19. sect. 2. à nu. 10.* quas preces, & orationes, cum Officium Ecclesiasticum importent, tempore interdicti prohiberi non est dubium. Verum hæc ratio *Vgolin.* minime cõcludit si aduertamus text. agere de absolutione excommunicati ad effectum consequẽdi Sacramentum Pœnitentię, ad quem effectum constat satis esse absolutionẽ præstitam in foro Conscientiæ, etiamsi nõ fiat in forma Ecclesiæ solemni, vt ijdem proximè citati Doctores fatentur. Quare verius cẽseo esse quod Auctores prioris sententiæ resoluunt, quod scilicet tex. hic vel debet intelligi de absolutione ex-

communicationis reseruatę, vel de absolutione solemni, vel quod magis litteræ textus adaptatur de excommunicatis ob causam interdicti, & secundum hunc sensum erit differentia inter hunc vers. & sequentem, in quo agitur de interdictis, qui causam interdicto dedetunt, vt hi admittantur si excommunicati non sint præstita cautione, vt statim explicandum est; si vero vltra interdictum sint excommunicati absolui nō possūt nisi in mortis articulo.

5 *Illis etiā propter quorū culpam, etc.*

Notatur ad hoc quòd interdicto causam dantes, vel consilium, auxilium, seu fauorem delicto, propter quod latum est, non debēt admitti ad Poenitentiæ Sacramentum nisi prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionē, vnde pignoratitiā, aut fideiussoriam necessariam esse, nec nudā sufficere recte notat *glos. hic verbo idoneam*; licet enim
6 quando cautionis simpliciter fit mētio, nuda sufficiat, iuxta tex. *in l. sancimus C. de verb. sig.* non ita tamē quādo idonea requiritur, vt per *tex. in l. si mandato 59. §. vlt. ff. mandati*, pluribusq; alijs post *glos. verbo idoneæ in cap. quamquam de vsuris hoc lib.* communiter receptum testatur *Cou. lib. 3. var. cap. 3. nu. 6.* & post *Bernard.* Diaz *reg. 73. Duen. reg. 86. Garc. Falcon. reg. 162.* plenè relati per *Sanch. de Matrim. lib. 10. disp. 18. à num. 35.*

7 *Adijcimus præterea, &c.* In hoc §. cōcessum est vt tēpore interdicti generalis loci singulis diebus in Ecclesijs, & Monasterijs Missæ celebrentur, atq; etiam alia Diuina Officia, sicut prius, cum modificationibus tamen de quibus hic, scilicet submissa voce, ianuis clausis, campanis non pulsatis, excommunicatis, & interdictis exclusis, de quibus omnibus explicandis agunt *Nau. d. c. 27. n. 173. cum seqq. Cou. d. par. 2. §. 4. Henriq. d. lib. 13. cap. 46. Vgolin. d. tab. 5. cap. 8. §. 1. cum seqq. Sayr. d. lib. 5. cap. 5. à nu. 18. Auil. d. disp. 4. sect. 2. dub. 2. cum seqq. Soar. d. tom. 5. disp. 34. sect. 1. nu. 3. cum seqq.*

8 *Excommunicatis, & interdictis exclusis.* Ergo à contrario sensu colligi videtur reliquos omnes non interdictos, nec excommunicatos, atq; ita etiam laicos Diuinis posse Officijs interesse, eisq; præsentibus posse celebrari tēpore interdicti, quod tamen est contra receptissimam omnium scribētium sententiam, & *glos. verb. interdictis, hic*, quam sequuntur *Domin. Anch. Franch. & alij in præsenti, & Cou. d. par. 2. §. 4. num. 4. Nau. d. cap. 27. nu. 174. Vgolin. d. §. 4. nu. 1. Henriq. d. cap. 46. §. 3. Sayr. d. lib. 5. cap. 5. nu. 24. Soar. d. sect. 1. à nu. 21. Auil. d. sect. 2. dub. 4. concl. 1.* amplian tes non solum ab integris Officijs Diuinis, sed etiam à qualibet eorum parte laicos esse excludendos, itaut nec ad faciendam oblationem in medio Missæ, nec extra Ecclesiam ad pacem sint admittendi tempore, quo in Missa dari solet; quorum sententia vera est; argumentum vero à contrario sensu ex hoc text. deductum non procedit quando contrarium Iure reperitur expressum, vt latè dixi in *tract. de locis communibus argument. Iuris*. Contrarium autem probat *tex. in cap. licet. 11. in princip. de priuil. hoc lib.* & expressiùs in *Cle. 3. hoc tit. de sēt. excom.* & deducitur ex hoc eodemmet text. nostro in illis verbis, *ianuis clausis, submissa voce, &c.* quę alium finem non respiciunt, nisi hūc vt laici non priuilegiati ad Diuina audienda minime admittantur, vt bene aduertit *Auil. d. disp. 4. sect. 2. dub. 4.* Nec otiosa manent verba supradicta, *excommunicatis, & interdictis exclusis*, operantur enim quoad excommunicatos, & interdictos, qui alias essent admittendi, vel quia super hoc habent priuilegium, vel clerici sunt, qui cum regulariter alias interdicti tempore Diuinis possint interesse, non ita admittentur si excommunicati, aut personaliter fuerint interdicti.

9 *Missæ celebrentur.* Quam sub precepto peccati mortalis audire tenentur clerici, & reliqui omnes priuilegiati tempore interdicti; vt tenent plures, quos refero Ego *ipse de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 38. num. 12. secundum Lugdunen. impress.* contra alios contendentes nullam culpam committere habentes priuilegium interessendi Diuinis tempore interdicti si Sacrum omittant diebus festis, quorum sententiam improbaui citato loco.

10 *Et alia dicantur Diuina Officia sicut prius.* Ergo omnes clerici etiam extranei admitti debēt ad Diuina tempore interdicti localis generalis, quia hoc est eorum officium, vt docet *Couar. dicto §. 4. nu. 4. vers. nono*, & consuetudine generali Hispanię, & Lusitanię receptum testatur *Nauar. dicto cap. 27. num. 174. Vgolin. dicta tab. 5. cap. 8. §. 5. num. 5. Henriq. dicto lib. 13. cap. 44. §. 6. lit. I. Auila dicto dub. 4. concl. 3.* multiplicíq; ratione confirmat *Sayr. lib. 5. cap. 5. num. 35. Soar. tom. 5. disp. 34. sect. 1.*

sect. 1. *num.* 16. qui omnes explicant hanc resolutionem procedere in omnibus clericis etiam minorum Ordinum, & primæ Tonsuræ, non ita si fuerint coniugati argum. *text. in cap. vnic. de clericis coniugatis lib. 6. & Concil. Tridentin. sess. 23. de reformat. cap. 6.* vt præ omnibus melius explicat *Sayr. dicto cap. 5. num. 34.*

11 *Et campanis etiam non pulsatis.* Notatur ad hoc quòd tempore interdicti campanæ pulsari non debent, cum enim pulsentur veluti signa, vt populus conueniat ad Diuina audienda, & interdicti tempore licet Missas fieri, & Diuina celebrari clericis permittatur, populum tamen, laicosq; omnes excludi oportet, vt supra diximus, merito sequitur campanas pulsandas non esse; quam rationem bene hic tradit *Steph. Costa num. 12. & Cou. par. 2. §. 4. nu. 5. vers. 13.* & post eum, *Nau. Vgolin.* latissime prosequitur *Sayr. de censur. lib. 5. cap. 9. à princip.* quibus addo *Auil. eod. tract. par. 5. disp. 4. sect. 2. dub.* 8. *Soar. tom. 5. disp. 34. sect. 1. à num.* 15. cum quibus ad-
12 uertere oportet exceptis festiuitatibus, quibus publicè celebrare conceditur, licitum non esse pulsare cāpanas magnas, aut paruas etiā cum eleuatur Hostia, vel etiam vt signum fiat clericis veniendi ad Horas, quibus interesse
13 tenentur, sed instrumento tabulæ, aut simili vtendum est ad clericos couocandos, vt bene probat *Soar. nu. 16. loco proxime citato*, licet cum *Vgolin.* & alijs contradicat *Sayr. d. cap. 9.*
14 *nu. 3.* quamuis *nu. 2.* rectè doceat pulsari posse campanas laicorum, atq; etiam clericorum, vt moneantur laici de horis, quibus ire solent, & debent ad sua exercitia, dummodo fraus cesset ex parte clericorum, qua etiam cessante fraude fieri posset ad denotandū interdictum prout Salamanticę fieri consueuit; duo tamen supersunt circa prædicta adnotanda.
15 Primò aduertere oportet concessionem huius §. *Adijcimus*, solum procedere quando locus generaliter interdicitur, non ita in Ecclesia specialiter interdicta, vt probatur ex littera huius *text. in princip.* ibi, *in terris, & locis*; & deinde quia rationes, quas subiungit in §. *quia vero*, vigent, & militant tempore interdicti generalis loci, non ita efficaciter in particulari interdicto, siquidem si in hac parte ciuitatis, quæ interdicta est, fideles Diuinis interesse non possint, in altera non ita, & consequenter nec indeuotio populi crescit, nec hæreses pullulant ex Sacramentorum, & Diuinorum omnimodo defectu, quemadmodum in generali considerat Pontifex, & experientia compertum fuisse notauit *glos. verbo insurgunt hic*, licet figmentum esse historiam, quam narrat in Marchia contigisse, post *Viuald.* scribat *Sayr. dicto cap. 5. num. 3.* ex quibus hanc declarationem quòd concessio *dicti* §. *Adijcimus*, non procedat in Ecclesia specialiter interdicta, notauit *glos. hic verbo Ecclesijs*, vt testatur *Cou. dicto* §. 4. *num.* 1. *Nau. dicto cap. 27. num. 175. in fine*, & post illos *Sayr. dicto cap. 5. num. 20. Soar. dicto tom. 5. disp. 34. sect. 2. num. 1. Auil. dicta disp. 4. sect. 2. dub. 3. concl. 2.*

16 Secundò obseruandum duximus tempore cessationis à diuinis etiam generalis licitum non esse Diuina celebrare cum illis moderationibus *d.* §. *Adijcimus*, prout respondit grauissima Congregatio Doctorum Salmanticensium facta hac de re anno 1566. vt paucis verbis expressit *Nau. d. cap. 27. num. 189.* & late disputans concludit *Cou. d. par. 2.* §. 2. *num.* 7. & post eum *Henriq. d. lib. 13. cap. 53. §. 2. Gutier. canon. lib. 1. cap. 10. per totum, Viuald. in candelab. aureo, tit. de cessatione à Diuinis nu. 6. Sayr. d. lib. 5. cap. 19. nu. 2. Auil. de censur. par. 6. disp. 1. dub. 3.* latè *Soar. d. tom. 2. disp. 39. sect. 2. à num. 3.*

17 *In festiuitatibus vero, &c.* Licet hic quatuor tantum festiuitates videlicet, Natalis Domini, Paschę, ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis numerentur, in quibus tantum pulsatis campanis, & ianuis apertis alta voce Diuina Officia solemniter celebrari possunt, nouiorum tamen Pontificum priuilegijs aliæ superadditæ reperiuntur, festum scilicet Corporis Christi cum suis octauis, per Martinum V. & Eugenium IV. & prædixerat *glos. verbo reuelatū in Clem. 1. de reliq. & venerat. Sanctor.* notant statim referendi, & præ cęteris *Vgolin. d. cap. 8. §. 6. nu. 2.* atq; etiam Conceptionis Immaculatæ Virginis cū sua octaua per Leon. X. vt testatur post alios antiquiores *Cou. d. §. 5. n. 5. cum seqq. Nau. d. c. 27. nu. 182. Henriq. d. lib. 13. cap. 47. §. 4. Auil. d. sect. 2. dub. 9. vers. secundo notandū, Soar. d. disp. 34. sect. 1. à n. 41. Sayr. d. lib. 5. cap. 13. à nu. 16.* vbi *à nu. 5.* explicat in
18 proposito incipere festum à primis Vesperis, & finiri in secundis, dicto tamen Completorio, licet aliqui cōtradixerint, quos refert *n. 8.* quos etiam improbat *Viuald. tit. de Interdict.* §. 5. *num.* 13. Sicut etiam idem *Sayr. dicto loco nu. 13.* contra *Sot.* & alios, quos sequitur *Auila*

vbi proximè, *verſ. in explicando*, benè reſoluit feſtiuitatem Natalis, Paſchatis, Pentecoſtes, & Aſſumptionis, intelligi de primis diebus tantum, non de duobus vel tribus ſequentibus, & hanc teſtatur eſſe communem ſententiam ex *Nau. Henriq. Vgolin.* & alijs, quos refert, & ſequitur *Soar. vbi proximè num. 38.* Quamuis autem *Palud.* vt refert *Viuald. d. §. 5. num. 12.* addant his feſtiuitatibus diem omnium Sanctorum, & dimidium omnium defunctorum, loquuntur ſine Iuris fundamento, vt ſentit *proximè citatus cap. 13. num. 20.* nec. *Palud.* affirmat quod ei imponit *Viuald.* ſed ſolum quod illum vehementer deſiderabat, interim tamen legẽ quamuis duram ſeruandam eſſe ſubdit ex reg. *l. proſpexit ff. qui, & à quibus.* Sicut etiam quod aliqui ſcribunt de primo Regis aduentu Iure non probari contra alios, quos refert *Henriq. dicto cap. 47. in fine lit. S.* bene aduertit *Vgolin. dicto §. 6. num. 2.* & fatetur *Sayr. dicto cap. 13. num. 19.* licet addat probabile eſſe non videri intentionem Pontificis in hoc caſu communem ciuitatis lætitiam velle turbare, aut impedire.

19 In feſtiuitatibus prædictis ceſſatio à Diuinis ſuſpenditur, & diuina Officia celebrari poſſunt, non ex conceſſione huius tex. qui ſolum de interdicto loquitur, & ideo ſecundum rigorem ad ceſſationem trahi non poterat, ſed ex conſuetudine, & auctoritate grauiſſimorum Doctorum Academiæ, & Religionum Salmaticen. & ſic practicatum fuiſſe in feſto Corporis Chriſti de anno 1584. teſtatur poſt *Cou. d. §. 5. nu. 3. Henriq. dicto lib. 13. cap. 53. §. 3. Viuald dicto tit. de ceſſat. à Diuinis nu. 9. Sayr. dicto lib. 5. cap. 19. num. 6. Auila par. 6. diſp. 1. dub. 6.* qui omnes fatentur hanc reſolutionem procedere ex vi conſuetudinis, non ex conceſſione aliqua Iuris ſcripti quia in hoc tex. reſpectu ceſſationis nihil conceſſum reperitur, & ad hæc reducenda ſunt omnia, quæ latè in hoc articulo ſcribit *Soar. d. diſp. 39. ſect. 2. à num. 12.*

20 *Altari nullatenus appropinquent.*

Vide *Sayr. de cenſuris lib. 5. cap. 13. num. 13. cum ſeqq.* vbi ait interdictos prohiberi Altari appropinquare, & eorum oblationes accipi.

21 In gloſ. [Sacramentis] ibi (*permittebatur enim Baptiſma paruulorum, Pœnitentia morientium, & viaticum, Confirmatio in fronte, &c.*) De his omnibus dixi *in collect. ad cap. nõ eſt vobis, de ſponſalib. & ad cap. quod in te, de Pœnit. & remiſſion.*

22 In ead. gloſ. ibi (*tenet etiam Matrimonium contractum tempore interdicti*) late probaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi par. 2. alleg. 32. à num. 198. cum ſeqq.*

23 In ead. gloſ. ibi (*permittebatur etiam confectio Chriſmatis*) Vide quæ notaui ſup. *in collect. ad cap. quoniam nu. 3. hoc eod. tit. & lib.*

24 In gloſ. [Sicut prius] ibi (*& per hoc dic quòd non ſolum Miſſæ ordinariæ, poterunt dici, ſed etiam peculiares.*) Notatur ad hoc quòd in feſtiuitatibus exceptis licet honeſtius, & iuſtius ſit ſaltem quantum ad principalem Miſſam, quæ in Eccleſia celebratur, vt de feſto ipſo proprio dicatur, nihilominus tamen alia quæcunque Officia diuina, tàm publica, quàm priuata, tàm ordinaria, quàm extraordinaria, ſiue coniunctæ ſint cum benedictionibus, ſiue abſque benedictionibus fiant, publicè celebrari poſſunt, vt per *Sayr. dicto lib. 5. cap. 13. num. 10.*

25 In gloſ. [Aſſumptionis] ibi (*ad veſperas, quia tunc quoad Officiorum celebrationem incipit dies*) Notatur ad hoc quòd dies Eccleſiaſticus quantum ad Indulgentias, & cætera priuilegia, conſtituitur à veſperis in veſperas incluſiuè, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloſ. 11. num. 13.*

26 In gloſ. [Conceſſis] ibi (*Erant Fratres Minores, Prædicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis ſuis feſtiuitatibus celebrari poſſint tempore interdicti, hæc & ſimilia priuilegia ſunt reuocata*) Intellige de priuilegijs, quæ ante hunc tex. non verò quæ poſtea conceſſa ſunt, ac proinde hic reuocata eſſe ſolum ea priuilegia celebrandi actiuè, non vero illa paſsiuè audiendi Diuina tempore interdicti, vt colligitur ex fine huius tex. ibi, *ſufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmiſſo diebus celebrent ſupradictis*, & ita explicant *Henriq. d. lib. 13. cap. 48. §. 1.* latè *Sayr. d. cap. 13. à num. 22. Fr. Emman. quæſt. Regular. tom. 2. q. 112. art. 1.* qui bene aduertunt Sixtum IV. & alios recentiores Pontifices poſt Bonifacium omnia priuilegia Prædicatoribus, & Minoribus antea conceſſa ad celebrandum tempore interdicti confirmaſſe, & de nouo, ſi opus eſſet, conceſſiſſe, vnde clauſ. *Non obſtantibus priuilegijs*, de qua in hoc tex. non operatur reſpectu ſequetium priuilegiorum quominus vel ipſe Pontifex, vel ſequentes ſucceſſores, per clauſulas ſpeciales, vel generales modo prædicto contrarium valeant concedere, neq; enim ipſe ſibi, nec etiam ſucceſſoribus ſuis potuit legẽ imponere à qua nõ poſſint recedere

iuxta

iuxta tex.in *l. l. si quis, in princip.* ibi, *nemo enim sibi potest eam legem dicere, &c.* iuncto *cap.innotuit, vers.quamuis, de elect.* cum mol tis,quæ post *Gabr.commun. tit. de iure quæsi-to concl.9.* tradit Gonzal.*ad reg.8. Cancel.glos. 35.à num.31.*

27 Vtrum autem hæc priuilegia Regularibus concessa post huius tex. decisionem ad celebrandum tempore interdicti, & admittendos laicos ad Diuina eodem tempore, reuocata sint per *Conc.Trid.sess.25.de Regularib.cap.12. & 22.* quæstio est dubia. Partem negatiuam, quòd scilicet non sint reuocata, tuentur *Henriq.d. lib.13. cap.48.§.1. Fr. Emman.d.tom.2. q.112.art.1.Sayr.d.cap.13. nu.14. & 25.* Contrariam tamen sententiam affirmatiuam constanter tuetur *Nau.dicto cap.27. num. 190. &* latius *cons.7.sub tit.de priuilegijs in nouis,* cuius sententiam verissimam esse contendit *Nicol.Garc.de benefic. par.3.cap.2.num.278.cum seqq.* & ita consulros ab Episcopo Abulensi respondisse Illustrissimos Card.S.Conc. Tridem.interpretes testis est ipse *Garc.par.5.cap. 8.num.87.vers.ad octauum.*

De Verborum signif. Tit. XII.

SVMMARIVM

1 *Compendium huius tex.refertur.*
2 *Papa non ideo videtur eximisse si aliquos recipiat in filios.*
3 *Exempti subiecti sunt iurisdictioni Legati de Latere.*
4 *Papa eximendo à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non videtur eximere à potestate Legati de Latere.*

Cap. Veniens I. *Innoc. IV.*

1 PER illa verba, posita in priuilegijs v. g. Hospitalariorum, *Recipimus vos in proprios filios Romanæ Ecclesiæ,* non fiût exempti à iurisdictione Ordinarij, tamen non possunt excommunicari, suspendi, vel interdici ab aliquo nisi à Papa, vel eius delegato. Quando autem datur priuilegium v.g. ædificandi Ecclesias sine licentia in locis desertis, per loca deserta intelliguntur illa, quæ non fuerunt culta à Christianis vltra hominum memoriam; per hanc tamen declarationem non intendit Papa derogare defensionibus,& alijs iuribus partium. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 340. Alagona in compend. pag. 794.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Dictos Fratres exemptos non intelligi, &c.* Notatur ad hoc quòd non ideo Pontifex videtur eximisse si aliquos recipiat in filios, vt docet *Erasm. à Cochier.de iurisd.Ordin.in exemptos p.1.q.9.n.2.*

3 *Vel Legato ab eius Latere, &c.* Ergo exêpti subiecti sunt iurisdictioni Legati de Latere, vt per *Felin. in cap. graue num. 3. de offic. Ordin. Abb. in cap. 1. num. 8. de offic. Leg. Roman.cons. 398. Villadieg. in tract. de Legato part.1. quæst. 8. num.20.* late *Paris. cons. 28. num. 31. cum seqq. vol.4. Erasm. à Cochier dicto tract.par.2.q.2.nu.7.*

4 Nam Papa eximendo à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non videtur eximere à potestate Legati de Latere, vt tradit *Nauar.de datis, & promissis pro Iustitia notab.4.num.10.vers.secundo per ea, quæ.*

De Constitutione. I I. *Nicol. III.*

1 IN *cap. si forte, de elect.* manifestum, & euidens sunt synonima. Item Canonici alicuius Ecclesiæ, qui statuunt non recipere in Canonicũ aliquem mandante Papa, sunt conspiratores, & coniuratores contra Sanctam Ecclesiam Romanam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipsius, & vt tales sunt puniendi secundum Ius. Item statutum de non recipiendo aliquem ad mãdatum Papæ est conspiratio, & coniuratio contra libertatem, & auctoritatem Sedis Apost. & est detestabile, & illicitum. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in rationali lib. 5. pag. 340. Alagona in compend. pag. 794.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Professores regulæ S. Francisci non ita Deo obligantur vt cõpellantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solum ad vota emissa seruanda.*
3 *Fratres Minores sunt incapaces bonorum in proprio, & in communi.*
4 *Fratribus Minoribus nullũ ius, aut obligatio pro*

pro re temporali acquiritur.

5 *Legari an possit Religioni Minorum ostenditur.*

6 Dominium *pecuniarum, quæ Franciscanis in eleemosynas dantur, remanet apud donãtem, aliorũ verò omnium apud Papam.*

7 *Donanti pecunias in vsum Fratrum Minorum integrum est illas libere, & absque vlla causa sibi reuocare antequam alienata in alium sint.*

8 *Reuocandi ius expirat donantis morte, nec transit ad eius hæredes.*

9 *Legatum factum Fratribus Minoribus valet quando in legando modum licitum testator expressit, & tunc res est vendenda, vt Fratribus æstimatio detur.*

10 *Legatum non valet quando Fratribus Minoribus legatur domus ad habitandum, aut ibi construendam Ecclesiam si non egeant ea domo.*

11 *Legatum rei immobilis quando sit absolutè Fratribus Minoribus, valet, & debetur æstimatio.*

12 *Legatum Fratribus Minoribus relictum non valet si in eo exprimatur modus non illis permissus.*

13 *Legatum annuorum redditũum Fratribus Minoribus relictum an valeat remissiuè.*

14 *Iudex tàm Ecclesiasticus quàm secularis potest ex suo mero officio nemine petente compellere hæredem vt adimpleat legatum Fratribus Minoribus relictum.*

15 *Fratribus Minoribus illicitum est denunciare Iudici vt ex officio compellat hæredem adimplere legatum ei relictum.*

16 *Verba in statuto debent fideliter sicut prolata sunt, & ad litteram exponi.*

17 *Nouitios ad professionem admittere in Religionibus Minorum est primariò, & originaliter apud Generalem, & secundariò apud Prouinciales.*

Cap. Exijt. III.

1 Constitutio hæc amplissima multa dubia declarat, quę possunt occurrere circa regulam S. Francisci, præcipuè an Fratres Minores illius Regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati, & vtrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legataq; sibi relicta agnoscere valeant, cum multis alijs hic luculentissimè resolutis.

2 *In primis quia, etc.* Notatur ad hoc, quòd professores regulę S. Francisci non ita Deo obligantur, vt compellantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solum ad vota emissa seruanda, & ad ea, quæ in regula tanquam præcepta, prohibita exprimuntur, vt docet *Azor. institution. moral. par. 1. lib. 12. cap. 24. quæst. 1.*

3 *Porro cum ipsa regula, &c.* Notatur ad hoc quòd Fratres Minores sunt incapaces bonorum in proprio, & in communi, vt per *Nau. commento 2. de Regularib. num. 3. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 14. num. 1. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 29. art. 8. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 2. cap. 9. col. mihi 107.*

4 *Si tamen ipse, &c.* Ex hoc verſ. ibi, *in ipsa pecunia nihil omnino Fratres iuris habeãt, etc.* colligitur pro re temporali nullum ius, aut obligatio Fratribus Minoribus acquiri, vt per *Bart. lib. 2. Minoritatum dist. 7. cap. 2. nu. 38. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 26. nu. 58.*

5 *Ad hæc quia Fratribus, &c.* Notatur ad hoc quòd potest Religioni Minorum legari, vt per *Sanch. d. cap. 26. num. 9.* vbi *num. 11.* limitat modo id legatum non sit tantę quantitatis, vt præsumatur fieri in fraudem, idest relinqui hæreditatem sub nomine legati.

6 *Cæterum cum in eadem regula, &c.* ibi, *ita tamen quod penes ipsum dantem dominio, &c.* Colligunt ex his verbis Doctores dominium pecuniarum, quę Franciscanis in eleemosynas dantur, remanere apud dantem aliorum verò omnium siue vnico, siue pluribus vsibus consumptibilium, & aliorum omnium vt domorum, & Ecclesiarum, quas Franciscani habent, dominium esse penes Põtificem. Ita *Sot lib. 4. de Iustit. q. 1. art. 1. col. antepen. verſ. hisce tamen minime obstantibus, Alcoz. lib. de ludo cap. 17. ad fin. Salon. 2. 2. q. 62. in init. tract. de dominio quæst. 1. art. 2. concluſ. 1.* quod infert ex concluſ. vnica, *Rebell. de obligat. Iustit. par. 1. lib. 1. quæst. 7. sect. 4. n. 33. Fr. Emman. quęst. Regular. tom. 2. quæst. 125. art. 6.* quos refert, & sequitur *Sanch. dicto tom. 2. lib. 7. cap. 18. num. 15.* Quamuis *Nauar. in apolog. de reditibus quæst. 1. toto mon. 17.* indistinctè tenuerit dominium rerum donatarum Franciscanis esse apud Pontificem, & quicquid *Mench. illust. lib. 1. cap. 17. num 10. & Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 24. quæst. 5.* dicant omnium rerum,

quæ

quæ in numero, pondere, & mensura consistunt, & vsu ipso consumuntur, dominium esse penes eos, qui eas donant, donec illas ipsi Franciscani consumpserint, donando, vendendo, & permutando, aliarum vero rerum dominium esse penes Sedem Apostolicam. Nec obstat Ioannem XXII. in Extrauag. *ad conditorem, de verb. signif.* abdicasse à se, & à Sede Apostolica dominium rerum Fratrum Minorum, quia postea Alex. VI. & alij Pontifices idem dominium recepere, vt habetur in priuilegijs Fratrum Minorum verbo paupertas.

7 Vnde deducitur integrum esse donanti pecunias in vsum Fratrum Minorum eas liberè, & absq; vlla causa sibi reuocare antequã alienatæ in aliũ sint, quia remanet verus illorum dominus, sicuti bene docent *Bar. in tract. Minoricarum lib. 2. dist. 3. cap. 2. Mench. d. cap. 17. Azor. d. lib. 12. cap. 24. q. 5.* ac proinde Pontifex poterit ad libitum reuocare omnia alia Fratrum Minorum bona, quorum dominium diximus supra ad Pontificem transferri, quia eadem est ratio cum sit verus eorum dominus, ita *Sotus, & Salon citatis locis, Lessi. de Iustit. lib. 2. cap. 4. dub. 5. nu. 19. vers. contra quia Sedes.*

8 *In eo vero casu, &c.* ibi, *non obstante concedentis morte.* Ex his verbis colligitur huiusmodi reuocandi ius expirare donantis morte, nec transire ad eius hæredes, itã *Cordub. in reg. Sancti Francisci cap. 6. q. 11. puncto 4. Cou. lib. 1. var. cap. 14. num. 16. immediatè ante vers. his equidem, Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 126. art. 1. Sanch. d. lib. 7. cap. 18. nu. 18.*

9 *Si vero modum licitum, &c.* Notatur ad hoc quòd quando modum licitum Fratribus Minoribus in legando testator expressit, tunc valet legatum, & res est vendenda, vt Fratribus æstimatio detur, vt per *Sanch. d. cap. 26. n. 16.* vbi *nu. 22.* post *Cordub. in reg. D. Francisci cap. 6. q. 11. puncto 2. dub. 1. ad finem*, resoluit

10 quòd non valet legatũ quando Fratribus Minoribus legatur domus ad habitandum, aut ibi construendam Ecclesiam, si Minores non egeant ea domo, vt propriam domum, aut Ecclesiam extendant, & vt cum illa continuent, vel vt inhabitent, aut Ecclesiam in ea ædificent, contra *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 126. art. 1. ad finem.*

11 *Absq; modi expressione, &c.* Notatur ad hoc quod quando legatum rei immobilis fit absolutè Fratribus Minoribus, nẽpe nullum explicando vsum, valet tale legatum, & debetur æstimatio, vt per *Bart. in tract. Minoricarum lib. 2. dist. in. 4. cap. 1. n. 19. Sorb. in compen priuil. Mendicant. verbo legata, in suis annot. vers. idem dicendum, Spin. in speculo testament. glos. 12. princip. nu. 39. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 126. art. 1. Sanch. d. cap. 26. nu. 28.*

12 *A tali legato, & eius receptione per omnem modum Fratres abstineant.*

Probat hic §. quòd si in legato Fratribus Minoribus relicto exprimatur modus non illis permissus, vt si legetur vinea, vt ab eis excolatur, vel alia res immobilis vt ab ipsis retineatur, debent per omnem modum abstinere à receptione talis legati, vt colligit *Sanch. dicto cap. 26. nu. 17.* vbi *num. 18.* post *Bart. d. lib. 2. dist. 2. cap. 1. num. 9. & Sorb. d. vers. idem dicendum*, ac *Fr. Emman. d. art. 1.* subdit tale legatum prorsus non valere, nec tunc deberi æstimationem, nec eam posse recipi à Fratribus tanquam debitam.

13 Vtrum autem & quando legatum annuorum redditũum Fratribus Minoribus relictum valeat late differit *Sanch. d. cap. 26. num. 33. cum seqq.* & diximus in *collect. ad Clem. exiui §. cumq; annui redditus, hoc tit.*

14 *Etiam Prælati, & seculares, &c.*

Notatur ad hoc quòd potest Iudex tam Ecclesiasticus quàm secularis ex suo mero officio nullo petente compellere hæredem, vt adimpleat legatum Fratribus Minoribus relictum, vt per *Bart. in tract. Minoricarum lib. 2. dist. 7. cap. 3. n. 41. Sanch d. c. 26. nu. 61.* non ideo illi-

15 citum est ipsis Fratribus denunciare Iudici vt ex officio compellat, quippe hoc non faciunt quasi habentes aliquid iuris in tale legatum, sed admonendo Iudicem extraiudicialiter vt ille ex officio suo cogat: ita *Syluest. in sum. verbo hæreditas 1. q. 7. dub. 1. num. 10. Redoan. de spolijs clericorum, q. 8. in princ. num. 47. Cordub. in reg. D. Francisci cap. 6. q. 11. puncto 4. Fr. Emman. d. q. 126. art. 4. in fine, Sanch. dicto cap. 26. num. 62.*

16 *Itaq; sub poena, &c.* Ex hoc tex. ibi, *sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram*, colligitur quòd in statuto verba debent fideliter sicut prolata sunt, & ad litterã exponi quadam grammaticali intelligentia, vt per *Cast. in memo-*

memoralib. verbo statuta pag. 786.

17 *Sed quoniam, &c.* Ex hoc tex. ibi, *licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes à seculo in Fratres recipere*, colligitur in Religionibus Minorum ius admittendi nouitios ad professionem esse primariò, & originaliter apud Generalem, & secūdariò apud Prouinciales, vt post multos à se relatos docet *Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disput. 12. dub. 1. num. 13.* vbi *num. 14.* ampliat ad Fratrem laicum in Ministrum electum.

Cap. Priuilegium. IV. *Bonif. VIII.*

1 Priuilegium quando conceditur vt Monachi, vel Fratres habitātes in cellis spectantibus ad monasteria non possint excommunicari ab Ordinario, nec cellæ interdici, nomine cellæ intelliguntur tantum loca solitaria, & secreta ab hominum conuersatione separata ad Deo vacandum, non Prioratus Ecclesiæ, nec capellæ, nec in eis commorantes. Colligunt ex Ordinar. *Archid. Gemin. Io. Andr. Ancharan. Dominic. Monac. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 341. Alagon. in compend. pag. 795.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum, appellatione clericorum suorum qui contineantur, ostenditur.*

2 *Familiares verè dicūtur illi, qui expensis alicuius cōtinuè domestici cōmensales existūt.*

3 *Familiaritas vt contrahatur requiritur mens, & dens.*

4 *Familiaris de præterito præsumitur familiaris in futurum nisi probetur contrarium.*

Cap. Sicut nobis. V. & Vlt.

1 Priuilegium quando conceditur alicui, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium, vel decedentium, tunc in hoc vel similibus casibus nomine suorum clericorum intelliguntur illi clerici, qui sunt familiares, & viuunt expensis priuilegiati continuè domestici commensales, etiamsi cōtingat aliquando aliquos ex illis abesse pro negotijs gerendis priuilegiati. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Arch. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 341. Alago. in compend. pag. 796.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 *Verè tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis, &c.* Notatur ad hoc quòd familiares verè dicuntur illi, qui expensis alicuius continuè domestici commensales existunt, vt per *Gom. in reg. de impetr. benef. vacant. q. 13. Boer. decis. 213. n. 13. & 15. Mascard. de probat. concl. 755. Fr. Emman. q. Regular. tom. 2. q. 67. art. 1. Surd. decis. 35. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 51. à num. 16.* Ad contrahendam enim

3 familiaritatem requiritur mēs, & dens, & sic præstatio victus, vt per *Menoch. de arbit. casu 552. num. 2. & 5. Rot. in Hispalen. portionis 2. Martij 1614. coram Andrea*, impressa per *Farinac. decis. 584. num. 3. par. 1. recent.* cuius memini *de officio Episc. p. 2. alleg. 5. num. 20.*

4 Et sic familiaris de præterito præsumitur etiam familiaris in futurum nisi probetur cōtrarium, vt per *Gom. d. q. 13. nu. 5. in fine vers. est tamen verum, Simonet. de reseruat. q. 36. num. 4. Gambar. de officio Legati lib. 3. n. 164. Rot. d. decis. 584. num. 2. vbi nu. 3.* subdit quòd familiaritas cessat vbicumque familiaris fuit licentiatus, & dimissus; & quòd familiaritas plene probetur per testes deponentes de sciētia, & communi reputatione censuit eadem *Rota decis. 116. num. 1. apud Farin p. 2. recent.*

DE REGVLIS IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Regulæ in dubio inhærendum est donec exceptio probetur.*

2 *Iudicandum est semper secundum regulam.*

3 *Intentionem suam fundatam habet, qui habet regulam pro se.*

Ad Rubricam.

1 IN glos. rub. ibi (*potior est eius causa pro qua facit regula, etc.*) Notari solet ad hoc quod regulæ in dubio inhærendum est donec exceptio probetur, sequuntur omnes hic, *glos. & Doctores in l. omnis definitio ff. eod. Bart. in l. quoties ff. si quis caution. Ias. in l. cætera num. 9. ff. de legat. 1. Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 9. num. 11. Paris. cons. 11. num. 17. lib. 2. Aym. cons. 25. num. 8. Roland. cons. 81. nu. 4. lib. 1. Molin. de primog.*

primog.lib.3.cap.4.num.33.Burg. de Pace l.3. Tauri num.84.Menoch.remed.14.recup. n.32. & consf.88.num.51.& consf.187. num.25. Cou. vari.lib.2.cap.12. num.4. Rimiuald.in §.vlt. nu.77. Instit. quibus alienare licet, Surd.decis. 355.num.2 & decis.322.num.40.tum seqq.& consf.356. n.18.Card.Mantic.de coniect. vltim. volunt.lib.5.tit.15.num.31.Brunor.à Sole in locis communib.verbo regula, Cald.Pereira de extinct.emphyt.cap.2.nu.26.Gonzal.ad reg.8. Cancel.glos.8.num.70.cum seqq.Monet.de distribut.quotid. par.1. q.9. num.56.& par.2.q. 10.n.25.Aloys. Ricc.in decision. Curia Archiep. Neapol. decis.138. num.1. par.2. & regulę est standum donec probetur limitatio, idē *Aloys. Ricc. d.par. 2. decis. 107. num. 2.*

2 Et secundum regulam semper est pronuntiandum, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §.1. glos.9.num.211. Mendez à Castro in praxi Lus.lib.3. cap.15. num.9.* itaut ab ea non sit recedendum nisi contrarium expresśè reperiatur in Iure, *Bertazol. in repet. l. si quis maior nu.604. C. de transact.*

3 Et qui habet regulam pro se, habet intentionem suam fundatam secundum *Gutier. de Iuram.confirmat.par.1.cap.1.nu.64.& pract. lib.3. q.4. num. 13. & q.76.num.8. Bernard. Graua.ad pract. Camerę Imper.lib.1.concl.36. consid.1.Card.Tusch.to.6.lit.R.concl.94.Mari. Antonin.var.resolut.lib.2.resolut.59. casu 12.* itaut ab onere probandi releuetur ex *Mascar. de probat. conclus.1261.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri.*

2 *Beneficium Ecclesiasticum qui sine canonica institutione obtinet an sit verus beneficij possessor, ostenditur, & num.3.& 4.*

5 *Beneficium largo modo sumptum comprehendit dignitates, personatus, & Ecclesias omnes cum cura, & sine cura.*

6 *Beneficium ecclesiasticum non præscribunt à principio canonicam institutionem non habentes, quamuis cum titulo colorato, & bona fide possideant.*

7 *Verbum, potest, negatiuè positum necessitatem importat.*

8 *Posse id dicimus quod licitè possumus.*

9 *Posse quis non dicitur, quod inhonestè potest.*

10 *Clericus possessor beneficij tenetur titulum suæ possessionis ostendere si requiratur ab Ordinario Superiore.*

11 *Ordinarius non excluditur per regulam de triennali possessore licet excludatur tertius inquietans in beneficio.*

12 *Princeps ad ostensionem titulorum cogere potest Magnates Regni obtinentes iurisdictionem, & alia Iura Regalia super quibus habet fundatam intentionem Iure communi.*

13 *Emphyteuta compellitur à domino directo ad ostendendum titulum.*

14 *Vassallus compelli potest à domino ad ostendendum titulum inuestitura.*

Regula I.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione Canonica obtineri.

1 DEsumitur *ex cap. 3.de instit. & ex cap. relatum 21. de iurepatron.* & tradunt multipliciter explicantes *Duen. reg.77. Ioan. Selu.de benefic.p.3.q.25.à princip.Rebuff. in c. postulastis in glos.verbo pertinere nu. 12.cum seqq.de cleric. excom.minist.Lambertin. de iurepatron.p.3.lib.2.in 2.art.3. quæstionis princip.à num.4.Brunor.à Sole in quæst. legalib.q. 38.à num.1. Aloys.Ricc.in collect.decis.p.5.collect.1814.* & ad beneficia Regularia ampliat *Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.8.nu.18.* vbi *glos. 15.§.1.num.14.* per hanc reg. tenet vacationem beneficij dici per obitum ius habentis,& non possessionem solam obtinentis.

2 Hinc illum, qui beneficium ecclesiasticum sine canonica institutione obtinet, verum beneficij possessorem dicendum non esse resoluunt *Oldrad.consf.1.num.4. Panorm.in cap. pastoralis n.27.de causa poss.Cosmas in pragm. sanct.tit.de pacificis poss. §. Ordinarij verbo inquirant col. 6. in paruis, & verbo possideat ad fin.* ex ea ratione quia vbi Ius resistit possessio dari non potest *l. qui vniuersas 30.§.1. vers. nanque locum ff.de acquir. poss.* at qui Ius resistit, & prohibet ne beneficium Ecclesiasticum sine canonica institutione obtineatur, patet ex hac reg.ibi, *non potest*, quod verbum manifestam denotat legis resistentiam, ex citatis infra *num.7.* Igitur,&c. Deinde probatur quia id, quòd non potest obtineri nisi habito respectu ad certam causam si sine illa obtineatur, verè, & propriè non possidetur, *cap.ex transmissa 8.vbi glos.verbo,& ab eo,de restitut.spoliat.* at qui beneficium ecclesiasticum non potest obtineri nisi habito respectu ad certam causam, nempe ad canonicam institutionem,

ſtitutionem, quæ nihil aliud eſt quàm prouiſio ſuperioris ex *Dyn.* hic *à n. 17. & Rebuff. in praxi tit. quot modis beneficia acquirantur, & tit. canonica inſtitutio.* Igitur, &c.

3 Verum contrariam ſententiam probarunt *Anch. in princ. Innoc. But. & Panor.* ſibi contrarius *num. 21. Beroi. nu. 86. in c. in litteris 5. de reſtit. ſpoliat.* Pro quibus facit quia regula eſt, quòd proprietas, & poſſeſſio lōgè differūt, & ita vnum ſine altero haberi poſſunt *l. naturaliter 12. ff. illo tit. in §. nihil commune,* ſed hæc regula in beneficio eccleſiaſtico immutata non reperitur, Ergo beneficium eccleſiaſticum ſine canonica inſtitutione verè, & propriè nō poſſideretur, nec daretur ſpoliato de illo reſtitutio niſi prius probaret canonicam inſtitutionem: patet quia ſpoliatus nō aliter reſtituitur ad beneficium quàm ſi probet ſe de illo tempore ſpoliationis poſſediſſe *c. conſultationibus 10. ad fin.* ibi, *poſſeſsionem, de offic. deleg.* at qui ſpoliato de beneficio datur reſtitutio abſque eo quòd probet canonicam inſtitutionem, *d. cap. in litteris,* ibi, *prius de violenta eiectione, quàm de canonica inſtitutione.* Igitur, &c. Iuuat *tex. in cap. cum noſtris verſ. auditor,* ibi, *quia talis poſſeſsio,* vbi expendit *Panor. n. 6. de conceſſ. præb.* tex. etiam in *cap. licet 28. iuncta gloſ. verbo te non vocato, de præbend. hoc lib.*

4 Qua ſententia retenta non obſtāt quæ pro prima ſupra expendimus, nam ad tex. in præſenti reſpondetur nō ſimpliciter reſiſtere cuicunque acquiſitioni beneficiorum, ſed reſiſtere tantum licitæ acquiſitioni, vt patet ex verbo, *licite,* quaſi ſit ſenſus, beneficium eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine canonica inſtitutione obtineri, non tamen negat Pontifex quòd illicitè etiam ſine canonica inſtitutione obtineri, & conſequenter poſſideri poteſt, vt conſiderant *Panor. d. num. 21. Coſm. d. verbo poſsideat, ad fi.* quicquid hoc non aduertat *gloſ. hic verbo licitè.* Ad ſecundum antequam reſpondeamus notanda eſt differentia inter ea, quæ ſimpliciter, & abſolutè obtineri poſſunt, & inter ea, quæ obtineri non poſſunt niſi habito reſpectu ad certam cauſam, quòd priora non ſint ſimpliciter, & abſolutè poſſibilia, vt ſic loquamur, ſi cum animo poſsidendi ſimpliciter, & ſine reſpectu ad illam cauſam apprehendātur, verè & proprie poſsidentur iuxta reg. *l. 6. § qui ad nundinas,* in fine, ibi, *intelligitur poſſidere ff. de acquiri poſſeſſ.* poſteriora vero non ita, ſed oportet quòd apprehendantur per reſpectum ad illam cauſam ex qua obtineri poſſunt; nam cū ſimpliciter, & abſolutè poſsidibilia nō ſint, *d. verſ. namque locum,* ſed tantum poſsideri poſsint per reſpectum ad aliquam cauſam iuxta ſupradicta, ſi abſque illo reſpectu apprehendātur nō dari poteſt animus poſſidendi rem eo modo, quo poſsideri poteſt, vt patet, ſubindeque deficit poſſeſsio *arg. l. 3. in princ.* ibi, *animo, & l. quemadmodum 8.* ibi, *niſi animo ff. eod. tit. de acquir. poſſeſ.* Ad argumentū igitur in forma negamus maiorē, nā etiāſi ea, quę non poſſunt obtineri niſi habito reſpectu ad certam cauſam ſi ſine reſpectu ad illam obtineantur, nō dicuntur verè, & propriè poſſideri iuxta modo dicta, ſi tamen per reſpectū, ad illam, hoc eſt habita ratione illius cauſa acquirantur etiam ſine illa cauſa, quia fortaſſe à parte rei nulla eſt, verè & propriè poſsidētur, nec contrarium probat *d. c. ex tranſmiſſa,* etenim tex. ille ad probandā mariti poſſeſsionem non requirit deſponſationem legitimam in particulari, ideſt validam, & canonicam in illo caſu, patet nam quamuis matrimonij de nullitate in illo caſu arguatur, nihilominus maritus dicitur verè, & propriè poſsidere *cap. ex conqueſtione 10. eod. tit.* ſed requirit deſponſationē legitimam, ideſt apparētem, ſeu coloratam, vt appellant, quæ legitima dicitur, quia ex ſe ſecundum leges in communi non conſideratis impedimētis in particulari valere poterat, & ſatis eſt ad oſtendendum, quòd maritus vxorem aliquando liberam, & vti talem ſimpliciter impoſſibilem per reſpectū ad cauſam, nempe matrimonium, & ita verè, & propriè poſsidebat iuxta ſupradicta.

5 In gloſ. [Beneficium] ibi *(ſumitur hic beneficium largo modo, vt comprehendat dignitates, perſonatus, Eccleſias omnes cum cura, et ſine cura)* Ita *Rebuff. in tract. nominat. q. 9. num. 5. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 6. num. 37.*

6 In ead. gloſ. ibi *(& ſic nota caſum in quo nō currit præſcriptio, &c.)* Notatur ad hoc quòd à principio canonicam inſtitutionem non habentes beneficium eccleſiaſticum nō præſcribunt, quamuis cum titulo colorato, & bona fide poſsideant, vt tenet *gloſ. magna ad med. in c. contingit, de dolo,* communis vt per *Balb. de præſcrip. 4. p. 5. princ. n. 8. Beroi. in c. cura n. 11. de iurepatron. Cou. in reg. poſſeſſor p. 2. §. 10. nu. 9. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 15. num. 22.* mouentur quia ſi beneficium eccleſiaſticum præſcriberetur, per præſcriptionem, & ita ſine canonica inſtitutione poſſet licitè obtineri; patet nam ea, quæ præſcribuntur poſt impletā præſcriptionem abſque vllo alio titulo ex vi præſcriptionis licitè obtinētur *gloſ.* verbo no-

uerit

uerit *in cap.vigilanti 5.de præscript.* & in *cap. vlt.* verbo nulla *eod.tit. Anton.Gom.l.3. Tauri num. 125. Mench. illustr. cap.74. à princip. Perez lib.5.Ordin.col.2.ad fin.pag.140.* At qui beneficium ecclesiasticum non potest sine canonica institutione obtineri, vt dicit hæc reg. Igitur, &c. Secundò pro hac parte adducitur *tex.in cap.vnic. de eo qui mittitur in possess.hoc lib.* vbi in beneficijs ecclesiasticis prohibetur missio in possessionem ex primo,& secũdo decreto propter contumaciam Rei absentis, ne (inquit Pont.) ad ea ingressus patere valeat vitiosus, at qui si præscriptio admittatur patebit vitiosus ingressus ad beneficia,vt palam est. Igitur, &c. Tertiò probari solet hæc sententia ex eo, quia Iura publica non præscribuntur *l.prescriptio* 5. ibi, *iuri publico non debet obsistere C. de operib. public.*

7 In glos. [Non potest] ibi (*hæc dict.potest, negatiuè posita,vt hic,necessitatem importat*) Ita *Auil.ad cap.3. Pretorum in glos. puedan, Lancel. Gallia in consuetud. Alexandr. in glos. non possit,in princip. Fusc.lit.P.sing.57.Molin. de primogen. lib.2. cap.11. num.12. Bernard. reg.487. Tiraquel.de iure mariti glos. 4. nu.1. & 11. Couar.in cap.quamuis pactum par.2.§. 4.num.4. Mench. quæst.frequent.cap.10.nu.3. Hippol.cons.65. num.17.vol.1. Azeued.l.1.n.1. tit.3.& l.4.num.1.tit.6. & l.8. num.1. tit.10. lib.3.noua Recopil. Gutier. in repet. l. nemo potest num.145.ff.de legat.1. Cald. Pereira de potest. eligendi cap.10.num.1.& num.42.& de resolut.emphyt.cap.3.num.1. Sanch. de Matrimon.lib.6.disp.38.num.20.Cened. ad Sextum collect.18.num.4.Petr.Enriq. respons. opusc.2. num.33.Franc.Molin.de ritu nupt.lib.3.q.41. num.31.Rot.decis.515.nu.3.par.1. recent.* quorum plures refero *Ego ipse in tract. de dictionib.vsufrequent.dict.267. num.3. secundum Lugdunen. impres.*

8 In glos.[licitè] ibi (*id enim dicimus posse quod licite possumus.*) Ita *Alciat. per tex.* ibi *in l.Nepos Proculo ff.de verbor. signif. Bertaz. de clausulis instrum.claus.27. glos.13. num.5. Ego ipse d. dict.267. num.7.* Hinc è contrario
9 posse quis non dicitur quòd inhonestè potest, *d.l.Nepos Proculo,Surd.cons.203. nu.44. Menoch.cons.901. num.61.*

10 In glos.[Obtineri, vlt.] ibi (*& nota quòd hæc regula est in argumen. contra clericum, qui est in quieta possessione beneficij sui, & petitur ab eo titulus possessionis, &c.*) Notatur ad hoc quòd clericus possessor beneficij tenetur titulum suæ possessionis ostendere si requiratur ab Ordinario superiore, vt per *Cou. in reg.possessor par.2.§.10. num.9. col.2.* Marant.*de ordine iudic. par.4.dist.13.num.4.Caputaquen.decis.116. par.3. Nau. consil. 4. sub tit.de Offic. Ordinar. Selu.de benefic. par.3.q. 25. vers. & concludendo, Cosm. in pragmat. Sanct.tit.de pacificis possessoribus in §.Ordinarij in glos.verbo inquirant,* Duen.*reg.77. Valasc.de iure emphyt.quæst.8. num.6. Bernard. reg.236.vbi* Salzed.*in addit.* Fusc. *lit. C. sing. 88. Menoch.de præsumpt.lib.3.præs.132. n.46.*
11 *cum seqq. Perez l. 3. tit.16. lib. 8. Ordin.pag. 327.* vbi ait quòd licet per regulam de triennali possessore excludatur tertius inquietans in beneficio, non tamen excluditur Ordinarius,*Mascar.de probation.concl.1372. Azeued. l.2. num.5. tit.1. lib. 4. nouæ* Recopil. *Zerol. in praxi* Episc.*par.1.verbo Bullæ, vers. ad quintum, Aloys.Ricc.in collect. decis. par. 5. collect. 1817.* Mar. *Antonin. vari.resolut. lib.1. resol. 90. num.7.*

12 Amplia in profanis, & primò vt possit Princeps ad ostensionem titulorum cogere Magnates Regni obtinentes iurisdictionem, & alia Iura Regalia super quibus habet fundatam intentionem Iure communi, vt post multos receptum asserit *Valasc. de iure em-*
13 *phyt.lib.1.q.8.num.21.* Secundò vt possit emphyteuta compelli à domino directo ad ostẽdendum titulum, secundum *Corbul.de iure emphyt.sub tit.de causa priuationis ex eo,quòd emphyteuta non ostendit domino instrumentum renouationis,Bellug. in speculo* Principum *rub. 28. §. preterquam durum num. 19. Stephan. Gratian.discept.forens.cap.188.num.31. cum seqq.* Tertiò amplia in vassalo ex *Mascard. d.concl.1372.num.36.Steph.Gratian. proximè citato loco,* quicquid dicat *Bernard. Greuę. ad pract.Camerę Imper lib.2.conclus.69. in considerat.*

SVMMARIVM.

1 *Possessor malæ fidei vllo tempore non prescribit, & num.2. & ratio prestatur num.3.*
4 *Possessor malę fidei nec immemoriali tempore prescribit.*
5 *Bona fides in dubio in omni prescriptione presumitur presumptione Iuris.*
6 *Bona fides in præscriptione immemoriali præsumitur præsumptione Iuris, & de Iure.*
7 *Præscriptione immemoriali mala fides probari non potest nisi illis modis, quibus ali-*

quid probatur contra præsumptionem Iuris, & de Iure.

8 *Leges Ciuiles præscriptionem cum mala fide admittentes sunt abrogatæ, ita quod etiam in foro Ciuili vim non habeant.*

9 *Iuri Canonico non vero legi Ciuili standum est in materia peccati.*

10 *Consuetudines iniustæ, & peccati nutritiuæ inter laicos, & in foro Ciuili ex Pontificum auctoritate per Canones abrogãtur.*

11 *Lex peccatis voluntarijs subditorum vti potest in bonum commune, nunquam tamen poterit ob aliquam causam boni publici præstare auctoritatem peccatis.*

12 *Præscriptione completa si quis incipiat habere malam fidem an teneatur rem restituere, remissiuè.*

Regula II.

Possessor malæ fidei vllo tempore non præscribit.

DE materia, & intellectu huius reg. vide Balb. de præscript. par. 3. quæst. 13. nu. 2. cum seqq. Couar. in reg. possessor par. 2. §. 8. num. 4. & §. 11. num. 3. cum seqq. Caballin. milleloq. 797. Bernard. reg. 578. Crauet. de antiq. tempor. par. 4. §. materia illa à num. 16. & cons. 146. à princip. Ludou. Mexia in tract. tassæ panis conclus. 1. à num. 134. Læli. de Zanch. de priuileg. ecclesiast. priuileg. 22. num. 10. & priuileg. 69. à princip. Anton. Gabr. commun. tit. de præscript. conclus. 1. num. 55. cum seqq. & conclus. 3. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 67. Gutier. canonic. lib. 1. cap. 34. nu. 68. cum seqq. Menoch. de arbitrar. casu 225. à princip. Cened. ad Decretal. collect. 50. n. 1. Valasc. consult. 8. n. 25. Bonacos. commun. criminal. p. 2. verbo præscriptio fol. 62. Mascard. de probationib. concl. 999. n. 1. & concl. 1213. n. 20. Benedict. Aegid. in comment. ad l. ex hoc iure ff. de Iustit. p. 1. c. 3. n. 24. Caputaq. decis. 24. n. 1. & 2. Rot. decis. 197. n. 6. & decis. 221. n. 7. apud Farinac. par. 1. recentior.

2 Licet autem circa rationem varient scribentes tam in cap. vlt. de præscript. quam hic, vbi Ioan. Andr. in mercurialib. quæst. 3. Dyn. Monach. & alij, Mench. illustr. cap. 32. nu. 8. tamen ex mente communis, & Soti lib. 4. de Iustit. quæst. 5. art. 4. & aliorum, præsertim ex mente d. cap. vlt. & cap. vigilanti eod. tit. dici potest rationem in hoc esse quia nullus delinquens per suum peccatum, & eius continuatione ex legis auctoritate acquirit præmium, vel commodum aliquod, vt colligitur tum ex reg. cap. intelleximus, de iudic. & cap.

3 ex tenore, de rescript. cum alijs, tum etiam quia absurdum, & omnino iniustum est præmia, quæ virtutis tantum propria sunt, & secundum omnem iustitiam constitui debent, vt boni, vel meliores efficiantur l. 1. ff. de Iust. ex legis auctoritate deferantur iniquis, qui supplicia promerentur, & ita quòd lex sit nutritiua peccatorum, quibus fauet, & ad quæ inuitat subditos, quibus pro supplicijs prȩmia, pro incommodis, quȩ promerabantur contra iustitiam, commoda defert contra reg. cap. erit autem lex 4. dist. & cap. quæ contra mores 8. dist. & cap. ex parte, de consuetud. iuuat l. bona fides vers. nam malæ ff. depositi, l. inficiando, §. 1. ibi, quid tam ridiculum ff. de furtis; constat autem quòd si malæ fidei possessor vllo tempore prȩscribat iam delinquens ipse per suam malitiam, nequitiam, & peccatum etiam continuatum, contra omnem iustitiam, retinens alienam rem, prȩmium, & commodum acquirit, scilicet dominium eiusdem rei, vel ius alienum, quòd prȩscribit, l. 3. ff. de vsucap. Igitur, &c.

4 *Vllo tempore.* Et ita nec immemoriali, vt intendit d. cap. vigilanti, ibi, nulla antiqua, & docent Couar. d. par. 2. §. 8. num. 4. Valasc. de Iure emphyt. quæst. 8. num. 25. & cons. 8. num. 25. Gabr. d. tit. de prȩscript. conclus. 1. num. 55. vers. contrarium, Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. num. 67. Pinel. in auth. nisi à num. 14. C. de bonis matern. Mench. illustr. cap. 81. num. 10. Menoch. remed. 15. recup. num. 417. & de arbitrar. lib. 2. casu 225. à princip. Mascard. de probationib. conclus. 1213. num. 45. cum seq. Et suadetur, quia ratio supra adducta, ob quam prȩscriptio cum mala fide prohibetur, multò magis in prȩscriptione immemoriali viget, in qua peccatum malȩ fidei possessoris eo grauius est, quo ille diutius alienum retinens commoratur cap. vlt. in princip. de consuetud. quamuis contradicant Salicet. in l. 2. num. 8. C. de seruitut. & alij citati per Couar. Gabr. & Mench. citatis locis. Verum ex mente Decij in l. traditionibus num. 11. C. de pactis, & Alciat. de præsumpt. par. 2. num. 14. ac aliorum prædictȩ opiniones ad concordiam reduci possent, itaut iuxta communem necessaria sit bona fides ad effectum vt si de mala constiterit, prȩscriptio etiã immemorialis locum non habeat; at verò iuxta sententiã Saliceti, & aliorũ huius-

huiusmodi bona fides in præscriptione etiam
immemoriali adeo Iure præsumitur, vt de il-
la tractandum non sit, hoc est nō sit probanda
ab eo, qui præscriptione nititur, quamuis ab
aduersario legitimè probata præscriptionem
5 inficiat, & impediat iuxta communem, licet
autem in omni prescriptione bona fides in
dubio presumatur, vt per *glos. pen. in cap. Sanctorum, glos. verbo bona in cap. si diligenti, de præscript. Tiraq. de præscript. glos. 2. vers. bona autem, Cou. in reg. possessor p. 2. §. 8. num. 2.* pre-
sumptione scilicet Iuris tantum, itaut mala fi-
des ex aduerso legitimis modis, vel etiam in-
dicijs probari possit iuxta tradita per *Gam. Lusit. decis. 290. num. 2. Menoch. de arbitr. casu 225. à princip.* nihilominus tamen in prescri-
6 ptione immemoriali præsumitur bona fides
præsumptione Iuris, & de Iure, vt intendit
Brutic. quem refert *Salicet. in l. 2. num. 8. C. de seruitut.* post alios *Alciat. d. num. 14. Bursat. cons. 41. num. 9. lib. 1. Gabr. d. tit. de præscript.*
7 *concl. 1. num. 50.* vnde consequitur in præscri-
ptione immemoriali malam fidem probari nō
posse, nisi illis modis, quibus aliquid proba-
tur contra presumptionem Iuris, & de iure,
iuxta *glos.* & communem *in cap. is, qui fidem, de sponsalib. & in l. in contractibus, verbo nullo modo C. de non numer. pecun. Tiraquel. de retract. lig. §. 4. glos. 1. à num. 37. Cou. de sponsal. p. 1. cap. 4. §. 1. num. 3.*
8 In glos. [Possessor] ibi (*nisi velis dicere leges esse correctas, &c.*) Iniuste igitur, & vt ta-
les merito abrogantur leges Ciuiles prescri-
ptionem cum mala fide admittentes, ita quòd
etiam in foro Ciuili vim non habeant, vt per
Cou. hic p. 2. §. 11. num. 3. & 5. Fortun. de vltimo fine illat. 2. à princip. Tiraquel. de præscrip. glos. 2. à princip. Padil. in l. 2. à num. 78. C. de seruitut. Perez ad rub. tit. 14. lib. 3. Ordinam. Auendan. de exequend. mandat. lib. 2. cap. 11.
9 *col. 2.* Etenim in materia peccati (de qua
hic agitur propter malam fidem prescriben-
tis) in vtroque foro standum est legi Cano-
nice, non vero Ciuili, quæ tanquam iniusta
etiam in suo foro per illam reprobatur, ex re-
solutis per *Surd. decis. 158. num. 9. & de aliment. tit. 7. quæst. 29. num. 11. Azeu. ad tit. 1. num. 17. lib. 2. noue Recopil. Rebuff. in proœm. ad leges Gallie glos. 5. num. 120. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 13. de legibus num. 82.* Sic decisio *authen. ex complexu C. de incestis nupt.* abrogata est per *cap. cum haberet, in fine, de eo qui duxit in Matrimon.*
Sic *l. eos C. de vsuris* cum similibus probans
vsuras, & ad illas actionem, & Iuris reme-
dia concedens, indistinctè in vtroque foro
abrogatur per *Clem. 1. de vsuris.* Sic similiter
10 etiam inter laicos, & in foro Ciuili consuetu-
dines iniuste, & peccati nutritiue ex Pontifi-
cum auctoritate per Canones abrogantur in
cap. ex parte, de consuetud. in cap. 2. de probation. & in cap. 1. de torneam. Non obstat quòd
vti iustæ in suo foro seruantur leges Ciuiles,
que publico bono prouidentes mala aliqua
permittunt, & subditorum peccata impunita
relinquunt ad vitanda maiora mala, sic de-
ceptio intra dimidiam iusti pretij ex *l. 2. C. de rescind. vendit. cap. cum dilecti, de empt.* Sic
etiam meretrices passim tolerantur, & per-
mittuntur impunè, ne adulreria, & grauio-
ra carnis peccata insurgant, iuxta ea, que di-
xi *in collect. ad cap. inter opera, de sponsalibus,*
quia respondetur legem humanam iustè pos-
se peccata aliqua permittere, impunita reli-
quendo, vt in prædictis exemplis, & alijs,
quia punitio neque semper, & indistinctè est
in precepto, sed ex causa pro loco, & tem-
pore attentis circumstantijs secundum prudē-
11 tiam iustè omittitur. Sic etiam potest lex pec-
catis voluntarijs subditorum vti in bonum
commune, nunquam tamen poterit ob ali-
quam causam boni publici præstare auctori-
tatem peccatis, & illa fouere premijs propo-
sitis ad delinquendum inuitando, quia hoc
semper, & omni casu, est illicitum, & con-
tra Iustitiam legis naturalis, & diuinæ, se-
cundum quam non licet facere malum, vt in-
de sequatur bonum, ex *D. Paulo ad Roman. 3.*
Sanè lex Ciuilis admittens prescriptionem
cum mala fide non permittit aut dissimulat,
neque peccatis voluntarijs subditorum vti-
tur, sed magis auctoritatem prestat, fouet, &
ad peccandum inuitat subditos aliena reti-
nentes, proprijs premijs, scilicet acquisitio-
ne rei, vel Iuris prescripti; vnde licet lex illa
bonum finem intenderet, medium tamen,
quo vtitur ad illum finem consequendum, est
omnino ineptū & illicitum, ac subinde omni-
no fugiendum, vtpote magis nociuum, & pe-
riculosum, quàm sint reliqua omnia, quæ
euitare intendit, vt in simili docet *tex. in cap. de hoc, de celebrat. Missar.*
12 In ead. glos. ibi (*si autem quæratur de eo, qui completa præscriptione incipit habere malam fidem an teneatur rem restituere?*) De
hac questione vide *Guid. Papæ sing. 836. Alciat. in cap. nouit, de iudic. num. 31. Sot. de Iust. lib. 4. quæst. 5. art. 4. Palat. in repet. rub. de*

donat. inter virum, & uxor. §. 65. num. 28. & l. 63. Tauri num. 39. Balb. de praescript. par. 3. quaest. 9. in princip. Tiraq. de praescript. §. 1. gloss. 2. num. 13. & in tract. cessante causa limitata 2. num. 16. cum seqq. Boer. decis. 211. num. 23. cum seqq. Medin. in Cod. de restitut. quaest. 18. Anton. Gom. l. 3. Tauri num. 125. Rebuff. in repet. cap. postulastis in glos. verbo retinere à num. 25. de cleric. excom. ministr. Couar. hic par. 3. §. 2. à princip. Menoch. illustr. lib. 2. cap. 74. Sarmien. lib. 2. select. cap. 10. à princ. Spin. in speculo testam. glos. 33. princ. num. 70. Gutier. pract. lib. 2. q. 1. à num. 24.

SVMMARIVM.

1 *Praescriptio non procedit sine possessione.*
2 *Possessio est corporalis rei detentio animo, & opinione domini, vel secundum alios, corporalis rei detentio corporis, & animi Iuris adminiculo concurrente.*
3 *Possessio duplex est naturalis, & ciuilis.*
4 *Possessio naturalis ad vsucapiendum non sufficit, quam habet ille, qui absentis, & ignorantis possessionem ingreditur, sed requiritur ciuilis, quam ipse absens animo retinet.*
5 *Possessionis verae ad similitudinem introducta est pro iuribus incorporalibus quasi possessio, quae eosdem, vel similes effectus operatur ac vera possessio.*
6 *Furiosi, infantes, & similes, qui intellectu carent, possessionem acquirere, seu incipere possidere non possunt.*
7 *Possessio uera non transfertur quoties res traditur ex causa, vel titulo non habili ad dominij translationem.*
8 *Locatio dominium non transfert.*
9 *Possessio non transfertur in eum apud quem res deponitur.*
10 *Possessio transit in sequestrem quando sequestratio fit voluntate, & consensu partium, secus verò si sit necessaria, iubente scilicet Iudice.*
11 *Creditores, quibus ad securitatem debiti res pignori traditur, minimè possident, sed potius debitor qui tradit.*
12 *Possidere verè non dicuntur illi, qui in possessionem mittuntur causa custodiae ex Iudicis decreto.*
13 *Precario rem decipiens verè, & propriè non possides.*
14 *Commodatarię rei possessio in commodatarium non transit.*
15 *Vsufructuarius rem, in qua habet vsumfructum, non possidet.*
16 *Possessio non acquiritur ex actibus, qui iure amicitiae, & familiaritatis fiunt.*
17 *Praescribi non possunt ea, quae consistunt in mera voluntate.*

Regula III.

Sine possessione praescriptio non procedit.

1 Desumitur ex *l. sine possessione ff. de vsucap.* cum alijs citatis à *glos.* hic, exornāt *Balb. de praescript. 2. par. 4. princip. num. 8. Honded. cons. 82. num. 4. lib. 1. Anton. Monach. Lucens. decis. 14. num. 59.* & hinc vulgò dicitur praescriptum tantum censetur, quantum possessum *l. 1. §. Si quis hoc interdicto ff. de itin. actuque priuato*, Abb. *in cap. accedentibus, in fine de priuileg. & cons. 101. nu. 7. vol. 1. Octau. Gloris. resp. 1. p. 3. n. 147. cum seq. Aufrer. ad Capell. Tholos. q. 323. Paris. cons. 27. nu. 150. vol. 1. & cons. 73. nu 13. vol. 4. Pute. decis. 307. lib. 1. Capic. decis. 209. num. 32. Boer. decis. 58. num. 6. Mascard. de probat concl. 14. num. 23. & conclus. 946. num. 8. Honded. cons. 79. num. 47. lib. 1. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 1. resolut. 70. num. 20. Anton. Monach. d. decis. 14. num. 56. Ioseph.* Aldrete *in allegat. pro omnimoda* Regularium *exempt. par. 2. cap. 4. num. 12.*

2 Possessio, quae secundum *Duaren. lib. 1. disputat. cap. 18. & ad tit. de acquiren. possess. cap. 1. Vuezembech. in paratitl. sub tit. de acquiren. possess. num. 2. & Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 5. cap. 6. col. 1. vers. sit ergo*, est corporalis rei detentio animo & opinione domini. Vel melius forsan corporalis rei detentio corporis, & animi Iuris adminiculo concurrente, vt definiunt *Canis. in reg. 3. lib. 6. §. is autem, Petr. Greg. syntagm. lib. 1. cap. 13. n. 4. Azor. instit. moral. tom. 3. lib. 1. cap. 31. Molin. de Iustit. to. 1. disput. 12. Lessi. eod. tract. lib. 2. c. 3. n. 40. Rebello de obligat. Iustit. par. 1. q. 8. sect. 3.* duplex est, naturalis scilicet, idest
3 quae corpore; & ciuilis, idest quae iure consistit, ita *glos. 1. Cuiac.* & alii in *l nemo 10. C. de acquirend. possess. glos. in l. 1. §. deijcitur ff. de vi, & vi arm. & in l. 1. verbo naturaliter, & verbo ait ff. de acquiren. possess. Anton. Gom. l. 45. Tauri num. 19. Couar. in reg. possessor par. 2. in initio num. 4. Vacon. declarat. 34. à prin. & declar. 36. in fi. Fachin. controuer. Iuris lib. 8. c. 5. Peregr. lib. 3. vari. à n. 22. & 41. Ant. Fab.*

Fab. in suo Codice lib. 7. tit. 7. definit. 24. nu. 8. Marescot. var. lib. 2. cap. 64. à nu. 6. Valasc. de iure emphyt q. 18. nu. 5. Ceuall. commun. contra commun. q. 640. vers. sed contrarium, *Gilchen. de præscript. par. 2. memb. 2. cap. 3. nu. 34.* qui omnes resoluunt possessionem ciuilem à naturali differre, quia hæc corpore tenetur in præsentia rei, illam tenet absens in ipsius rei absentia.

4 Circa materiam vsucapionis non sufficere dictam possessionem naturalem, quam habet ille, qui absentis, & ignorantis possessionem ingreditur, sed requiri ciuilem, quam ipse absens animo retinet, resoluunt *glos. magna in fine in l. 1. C. de seruis fugit. Gom. d. l. 45. Tauri num. 105. Balb. de præscript. 2. par. 3. princip. q. vlt. Cou. in reg. possessor par. 2. in initio num.* 7. & plures alij, quos refert, & sequitur *Gilchen. d. par. 2. memb. 3. cap. 2. num. 6.* arguentes ab absurdo, quia cum certum sit ciuilem sufficere, ex *tex. in l. 1. §. per seruum, qui in fuga ff. de acquir. possess.* dum probat seruum, qui in fuga est, à domino vsucapi posse, vnde dicere non possumus habentem naturalem etiam vsucapere propter absurdum, quod sequitur si vterque vsucapione eiusdem rei dominium acquirat contra vulgarem reg. *tex. in l. si vt certo §. si duobus ff. commodati*.

5 Ad similitudinem veræ possessionis introducta est pro iuribus incorporalibus quasi possessio, quę eosdē, vel similes effectus operatur, ac vera possessio, de qua facit mentionem *tex. in l. 3. §. vlt.* ibi, *quasi in possessione ff. de vi & vi armata*, *& in l. si quis diuturno*, ibi, *longa quasi possessione ff. si seruitus vend.* & docent *Couar. in reg. possessor. par. 2. in princip. num. 6. & 8. Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 1. cap. 13. n. 12. Gilchen. de præscript. par. 2. memb. 3. cap. 12. Fachin. controu. lib. 3. cap. 20. à n. 22.* Ideo pro hac quasi possessione tuenda interdicta velut, seu quasi possessoria cōstituta esse ait *tex. in l. pen. ff. de seruitut.* alias *l. vlt.* secundum *Anton. August. lib. 1. emendat. cap. 7. & lib. 3. cap. 1. ad med.* prosequuntur eandem materiam quasi possessionis multis adductis ex antiquioribus & recentioribus, *Castill. lib. 1. de vsufructu cap. 12. à princip.* & omninò *à num. 6. Pereg. var. lib. 3. à num. 48.*

6 Primò ex dictis infertur furiosos, infantes, & similes, qui intellectu catent, possessionem acquirere, seu incipere possidere non posse, vt per *text. in l. 1. § adipiscimur ff. de acquirend. possessione, & l. quamuis 32. §. infans ff. eod. tit.* docent *Conan. comment. lib. 3. cap. 8. num. 4. Donel. comment. lib. 5. cap. 11. Menoch. remed. 4. adipisc. à num. 296.*

7 Secundò infertur veram possessionem minime transferri quoties res traditur ex causa, vel titulo non habili ad dominij translationem, vt resoluunt *Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ tit. de materijs possessor. in præfat. à num. 29. Anton. Gom. l. 45. Tauri à num. 6. Pereg. lib. 4.*
8 *var. à num. 44.* Vnde euenit eo quòd locatio dominium nō transfert *l. non solet ff. locati*, per eam in conductorem non transire possessionem, sed illum à domino locante retineri, vt probat *tex. in l. qui vniuersas 30. §. vlt. ff. de acquir. possess.* comprobant *Donel. comment. lib. 5. cap. 13. vers. sed in hac*, *Menoch. remed. 3. retin. à num. 46. Valasc. de iure emphyt. q. 20. num. 10. Caroc. de locato par. 2. tit. vnde vi, pag. 173.* intellige procedere in locatione ad modicum tempus, non vero in ea, quæ fit ad vitam, vel ad longum tempus decennij, & vlta, vt docuit *glos. magna in d. l. si vt certo, §. si duobus, ff. commodati*, quam receptam testatur *Valasc. de iure emphyt. q. 18. num. 2.*

9 Tertiò infertur minimè transferri possessionem in eum, apud quem res deponitur, vt probat *l. licet 17. §. rei depositæ ff. depositi, l. qui vniuersas §. vlt. ff. de acquir. possess. Anton. Gomes tom. 2. var. cap. 7. num. 2. Petr. Greg. syntag. Iuris lib. 23. cap. 3. nu. 4. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ tit. de sequestris art. 1. glos. 1. nu. 13. Donel. comment. lib. 12. cap. 13. Caroc. de deposito par. 2. q. 60. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 7. tit. de deposito cap. 1. Rebello de obligat. Iustitiæ par. 2. lib. 16. q. vnica num. 1. pag. 830. Comitol. de contract. lib. par. 3. cap. 8. nu. 5.* Qui-
10 dam vero distingunt inter sequestrationem voluntariam, quæ scilicet fit volūtate, & consensu partium, in qua inquiunt possessionem transire in sequestrem iuxta *d. §. rei depositæ*, & necessariam, quę iubente Iudice fit, in qua negant possessionem transire in sequestrem, nisi id expressè actum sit, & procedere *tex. in l. interesse 39. ff. de acquir. possess.* ità distinguit *Bart.* & esse communem profitetur *Abb. in cap. examinata nu. 14. de iudic. Corras. lib. 3. miscel. cap. 2. num. 12. Greg. Lop. ad l. 1. glos. 2. tit. 9. par. 3.* & post *Card. Felin. Graua. & Menoch. d. remed. 3. retin. à num. 86.* & plures alios, quos refert, & sequitur *Caroc. de sequestro dicta par. 1. q. 4. à num. 2. Gam. Lusit. decis. 277. nu. 3. & decis. 331. nu. 3. Azeued. tit. 12. in princ. nu. 7. cum seqq. lib. 4. noua Recop.* & ab hac minime esse recedendum concludit *Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 21. nu. 3.*

 sequi-

sequitur Rota apud Seraph. decis. 756. num. 3.

11 Quarto infertur creditores, quibus ad securitatem debiti res pignori traditur, minimè possidere, sed potius debitorem, qui tradit, vt probat tex. in l. secundum 15. §. creditor ff. qui satisd. cogantur, & in l. qui pignoris 36. ff. de acquir. possess. docent Balduin. in tract. de pignorib. cap. 15. per totum, Anton. Fab. in ration. ad dictum §. creditor, distinguendo tamen cum Menoch. remed. 3. retin. num. 160. & Gilchen. de praescrip. par. 3. cap. 12. nu. 8. & 25.

12 Quinto infertur illos, qui in possessionem mittuntur causa custodiæ ex Iudicis decreto, vere possidere dici non posse, cum animo, & opinione domini rem non teneant, sed custodiæ causa l. cum legati 12. ff. quibus ex causis eatur, Neguz. de pignorib. par. 3. memb. 2. à num. 6 Anton. Gom. in d. l. 45. Tauri num. 9. & latissimè Menoch. remed. 3. retin. à num. 163. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 6. memb. 4. à num. 123.

13 Sextò infertur eum, qui precario rem accepit propriè, & verè non possidere, vt probat l. si seruus 22. §. 1. ff. de noxalib. action. l. certe 6. §. is, qui rogauit ff. precario, docent Conan. comment. Iuris Ciuilis lib. 3. cap. 10. nu. 6. Donel. comment. lib. 5. cap. 14. ad fin. Concinac. lib. 4. quæst. cap. 21. num. 8.

14 Septimò infertur rei commodatariæ possessionem in commodatarium non transire l. rei commodatæ 8. ff. commodati d. l. qui vniuersas §. vlt. ff. de acquir. possess. notant Anton. Gom. d. l. 45. Tauri num. 8. & tom. 2. var. cap. 7. nu. 1. Conan. lib. 7. cap. 3. num. 1. ad finem, Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 13. cap. 1. nu. 6. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 7. cap. 6.

15 Octauò infertur vsumfructuarium rem, in qua habet vsumfructum, nō possidere, vt probant l. sciendum § item qui ff. qui satisdare cog. l. 1. §. per eum ff. de acquir. possess. l. 1. §. quod ait Prætor ff. quorum legatorum, cum similibus, docent Cuiac. in l. naturaliter ff. de acquir. possess. & lib. 9. obseru. 33. Cou. in reg. possessor par. 2. in initio num. 5. Vacon. declar. 38. num. 4. Duaren. in l. 1. in princ. col. 3. ff. de acquir. possess. Iacob. Concenac. d. cap. 21. nu. 5. Fachin. lib. 8. controuers. cap. 18. Donel. comment. lib. 5. cap. 6. col. 2. vers. in omnibus; ac proinde ipsum vsumfructuarium non verè, neque sibi, sed domino proprietatis possidere, solamque habere possessionem non aliter quàm colonum, quem in eodē proposito vsufructuario æquiparat tex. in l. certe 6. §. is qui rogauit ff. precario, tradunt Valasc. de iure emphyt. q. 13. n. 3. Gilchen. de præscript. memb. 3. cap. 2. num. 3. & 4. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 12. vers. dubium. Quamuis contrariam sententiam, quòd vsufructuarius sibi, & nomine proprio naturalem, & veram possessionem habeat ipsius rei, in qua vsumfructum habet, teneant Ias. in d. l. naturaliter num. 5. cum seqq. Valasc. de iure emphyt. q. 18. num. 6. Anton. Gom. d. l. 45. Tauri num. 100. Menoch. remed. 1. recup. num. 7. Boer. Tiraquel. Villalob. Surd. Sfort. & plures alij, quos refert, & sequitur Castill. controuers. lib. 1. de vsufructu cap. 6. à num. 28. vsq; ad finem.

16 Nonò infertur ex actibus, qui iure amicitiæ & familiaritatis fiunt, possessionem non acquiri, vt in eo, qui hortum, aut fundum amici ingreditur, vel simile actum exercet leuandi animi causa & iure amicitiæ probat tex. in l. qui iure 41. ff. de acquirenda possess. simile exemplum de eo, qui hospitem iure amicitiæ sæpius recepit probat tex. in l. et habet §. hospites ff. precario, & in rustico, qui singulis annis solet ad amicum afferre par caponum tradit glos. verbo qualitatem in l. solet ff. de offic. Procons. multisquè alijs exemplis exornant Rip. in cap. 3. num. 39. cum sequentib. de causa possess. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ tit. de modis possess. in præfat. à num. 37. Tiraquel. in tract. le mort. par. 3. declar. 3. Cou. in reg. possessor par. 2. §. 4. num. 6. Menoch. de arbitr. casu 160. Mascard. de probationib. concl. 1184. num. 12. Cald. Pereira cons. 2. num. 17. cum sequen.

17 & ideo ea, quæ consistunt in mera voluntate præscribi nō possunt l. Proculus ff. de damno infecto, l. 1. §. deniq; & l. si in meo ff. de aqua pluuia arc. Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. glos. 2. nu. 21. Cou. lib. 1. var. cap. 9. num. 1. & 2. Menoch. de arbitr. casu 44. à num. 6. & cons. 143. num. 3. & 29. Menoch. vsufreq. cap. 4. num. 9. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 15. nu. 42. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. nu. 37. Steph. Gratian. discept. forens. c. 88. num. 15. & cap. 89. à num. 13. Monet. de option. Canon. c. 8. nu. 21.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.*

2 *Reatus ad pœnam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuæ, non aliter adimitur quàm si id quod vere, aut virtualiter ablatum est, restituatur.*

3. *Peccatum mortale duplicem cōtinet deformitatem, pro qua duplex quoq; pœna illi debetur.*

4 Pec-

4 *Peccatum quomodo dicatur in præsenti esse reatus ad pœnam æternam, ostenditur.*

5 *Peccatum, idest reatus pœnę æternæ de quo hic, non est simpliciter & absolutè quicunq; actus; sed est ille tantum, qui insurgit ex alicuius rei ablatione.*

6 *Iustitia commutatiua offenditur vbicunque aliquid vere aut virtualiter aufertur.*

7 *Anima defuncti propter dilationem restitutionis ab hærede faciendæ, in Purgatorio non detinetur.*

8 *Declarantur tex.* in cap. in litteris, de raptoribus.

9 *Peccatum, & delictum, & crimen inter se differunt.*

10 *Furto, vel rapina, seu alia iniusta acceptatione rem alienam acquirens, tenetur restituere, etiamsi res sic ablata periret casu fortuito, & etiam sine culpa eius leuissima.*

11 *Satisfactum intelligitur, si is, cui facienda erat restitutio, liberaliter remittat, nisi remissio aliquo modo inuoluntaria sit.*

12 *Restitutio facienda est expensis eius, qui iniustè rem accepit, & mittenda ad dominum vbicunque fuerit.*

13 *Restitutio vbi nescitur cui sit facienda, res sit iniustè possessa prouidentia Episcopi pauperibus debet erogari.*

14 *Restitutio non competit, sed pauperibus erogabitur vbi turpitudo versatur ex parte vtriusque.*

15 *Restituenda nō sunt danti sed pauperibus eroganda data ob turpem causam.*

16 *Verbum*, restitutio, *lato sumpto vocabulo acceptum satisfactionem comprehendit.*

Regula I V.

Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.

1 DEsumitur ex *S. Augustini epistola 54. ad Macedon.* cuius verba habentur in *cap. si res 14.q. 6. & in cap. cum tu 5. de vsuris*, latè de materia restitutionis agunt D. *Thom. 2.2.q.62.Medin. per aliquot quæstiones de rebus restituen. Sot. lib.4. de Iustit. q.6. & 7. D. Antonin. par. 2. tit.2. à cap. 1. vsque ad* 8. *Couar. in repet. huius reg. Nauar. in man. cap 17. num.6. cum seqq. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 4. de restitut. Gabr. Vasq. in opusc. moral. tract. de restitut. in foro Conscientiæ.*

2 Ratio decisionis est quia reatus ad pœnam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuæ, non aliter admittitur quàm si id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur, vt constat ex septimo præcepto Decalogi, de quo *Exodi* 20. non furtum facies, in eo etenim implicitè, & reductiuè continetur aliud præceptum licet formaliter sit distinctum, de restituendo ea, quæ contra iustitiam commutatiuam vere, aut virtualiter auferuntur, vt per *D. Thom. 2.2.q.66.art.3. Sot. de Iustit. lib.4. q.6. art.2. Ledesma 2.4.q.18.art. 2. post princ.* Sed hic agitur de reatu ad pœnam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuę. Igitur, &c. Ad probationem

3 minoris aduertendum est peccatum mortale duplicem continere deformitatem; altera est auersio à Deo summo atque incommutabili bono, in qua consistit ratio formalis peccati; altera est inordinata conuersio ad bonum cōmutabile, nempe ad creaturas: propter hanc duplicem deformitatem duplex quoque pœna peccato debetur; vna est, quæ respondet auersioni à Deo, & dicitur damni, nimirum carentiæ visionis diuinæ, altera est, quæ respondet inordinatę conuersioni ad creaturas, & dicitur pœna sensus, nimirum ignis, & cruciatus: colliguntur hæc ex *D. Thom. 1. 2. q. 78. art. 4. & par. 3. q. 86. art. 4.* Vtraque autem pœna quandiu peccator ad Deum non conuertitur est æterna, prior quia respondet culpæ infinitæ, nempe auersioni à Deo, & conueniens est, vt qui in bonum æternum peccauit, in æternum quoque puniatur, posterior vero, quia etiamsi respondeat culpæ finitę, nempe inordinatę conuersioni ad creaturas, quæ in vnoquoque vitio certos mali gradus habet, & ita ex parte obiecti & secundum se, sit pœna temporalis, nihilominus tamen ex parte peccātis quandiu ille ad Deum nō conuertitur, est ęterna, patet quia non solū respondet inordinatæ conuersioni ad creaturas, secundum se; sed etiā inordinatæ conuersioni ad creaturas prout est causa durationis prioris deformitatis, nempe auersionis à Deo. Vnde cum inordinata conuersio ad creaturas, prout est causa durationis prioris deformitatis, nēpe auersionis à Deo, quodammodo contineat culpam infinitam vt patet, meritò etiam pœna, quæ respondet huic culpę, quandiu peccator ad Deum non conuertitur, in hunc sensum ęterna est, & vti talis in inferno luenda iuxta illud *Math. 25.* discedite à me maledicti in ignem ęternum, significat *Concil. Trid. sess. 6. de Iustificat. can. 30.* & ad hæc reducenda sunt quę tradunt S. *Thom. d. q. 87. art. 6. Magist.* & communis *in 2. dist. 42.*

4 In

4 In hunc igitur sensum dicimus peccatum de quo hic esse reatum ad pœnam æternam. Probatur quia in hac reg. agitur de peccato, id est de macula, seu labe peccati ante dimissionem, & ita antequam peccator ad Deum conuertatur; constat ex verbis tex. ibi, *non dimittitur*, atque macula seu labes peccati ante dimissionem importat reatum ad pœnam æternam, scilicet damni, quæ æterna est, iuxta supradicta, Igitur, &c. Addimus postquam peccator ad Deum conuertitur, tollitur omnino reatus ad æternam pœnam damni, & reatus ad æternitatem pœnæ sensus. Patet, nam quemadmodum hæc per auersionem à Deo tanquam per malum infinitum incurruntur, & sunt veluti consequentia inimicitiæ Dei, in qua qui est necessariò pęnas ęternas luere debet, ita etiam per conuersionem, qua peccator reordinatur in Deum, tanquam per bonum quoddam infinitum, omnino tolluntur, & illorum sublatio est etiam veluti consequens amicitiæ Dei, cum qua non est compatibile vt quis sit reus pœnarum æternarum, quare in his terminis tantum manet in peccatore reatus ad pœnam sensus secundum se, & ita temporalem iuxta supradicta, qui compatibilis est cum conuersione, & cum amicitia Dei quousque in hoc seculo, vel in purgatorio per opera pœnalia luatur.

5 Peccatum nanq; idest reatum pœnæ æternæ de quo hic, non est simpliciter & absolutè quicunque actus, sed est ille tantum, qui insurgit ex alicuius rei oblatione, patet ex hac reg. ibi, *ablatum*, quod in hac materia dicitur omne illud, quod verè & virtualiter aufertur, verè vt si quid furto, rapina, & similibus auferatur, virtualiter vt si quid iniuste retineatur *cap. sæpe* 13. *de restit. spoliat.* vel si debitum putum & simplex non soluatur iuxta modos de quibus per *Nau. in man. cap.* 17. *à n.* 12. vel tandem si aliquod ius probabiliter speratur, & ita in re, vel ad rem impediatur, vt in *cap. vlt. de sepultur. & in cap. in litteris* 5. *de raptorib.* & in alijs speciebus, de quibus per *Nau. d. cap.* 17. *num.* 69. & 71. Vbicunque autem aliquid verè aut virtualiter aufertur, offenditur iustitia commutatiua, *Caiet.* 2. 2. *q.* 62. *art.* 6. *Sot. de Iustit. lib.* 4. *q.* 6. *art.* 1. *in corpore, Cou. in* 6 *præsenti p.* 2. *in princ.* Et ex tali offensione, seu violatione procedente ex alicuius rei ablatione insurgit peccatum, seu reatus ad pœnam æternam, quod non aliter deletur quàm si id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur: hæc vero restitutio dupliciter consideratur, scilicet, vel ratione iniustæ acceptationis, vt quia quis iniustè abstulit, vel ratione solius rei acceptę, vt quia quis rem ab alio ablatam possidet, inter vtramque vltra alias differentias illa principalis constituitur quòd restitutio, quæ fit ratione solius rei acceptæ, tantum est propriè restitutio, quando res ablata, quæ ad tertium peruenit, ad illum scienter & iniustè retinetur, & ita iam virtualiter aufertur ex dictis, vnde restitutio iam non est ratione solius rei acceptæ, sed ratione iniustæ acceptationis, seu retentionis vt patet; cæterũ si tertius ille quãprimum scit rem alienam esse statim domino restituit, nõ dicitur verè & propriè restituere, nec enim aliquid contra iustitiam cõmutatiuam cõmisit, sed potius dicitur rẽ reddere, vt etiã de eo, qui debitum statuto tẽpore soluit, quod scilicet propriè restituere nõ dicatur aduertit *Sot. de Iust lib.* 4. *q.* 6. *art.* 2.

7 *Nisi restituatur ablatum.* Intellige quoad hoc seculum, restitutio enim post mortem pœnitentis non liberat à pœna in alio sęculo purganda, nec propter ipsius restitutionis dilationẽ anima in purgatorio detinetur, ex multis, quæ adducit *Sot. lib.* 4. *de Iustit. q.* 6. *art.* 1. ad conuincendam ineptam vulgi opinionẽ contrarium sentientis, idem tenent etiam *Nau. in man. cap.* 17. *num.* 68. *Card. Bellar. de Purgator. lib.* 2. *cap.* 16. & est vulgaris Theologorũ traditio in 4. *dist.* 16. quicquid *Anan. Abb.* & alij ex nostris diuersum videantur sentire arg. *tex. in cap. in litteris, de raptorib.* ibi, vt *sic a peccato valeat liberari*, cum tamen satisfactio, prout est tertia pars Pœnitentiæ, & in hoc seculo, & in futuro, nempe in purgatorio, locum habeat, id quod euidenter patet, aliàs enim iniqua esset lex Diuina, quæ statueret animam defuncti in gratia decedentis ex culpabili mora hęredum in non restituendo in purgatorio detineri: insuper ex eadem mora culpabili poena purgatorij temporalis natura sua fieret ęterna, non ex propria defuncti, sed hęredum culpa, & consequenter purgatorium eidem animæ redderetur infernus, cum præcipua inter vtrumque differentia ex perpetua, vel temporali temporis diuturnitate, quod attinet ad poenalitatem, desumatur, vt est de fide, & colligitur ex *Conc. Trid. sess.* 6. *can.* 30. tradit *Bonauen. in* 4. *dist.* 20. *num.* 34. vbi *Quand. prop.* 4. & *dist.* 44. *prop.* 18. Hæc autem consideratio non solum obtinet in eum sensum ne restitutionis dilatio hęredibus iniũctæ animæ defuncti noceat, sed ad

ad effectum etiam vt nec prosit, quasi sit in causa, vt citius, vel tardius à poena purgatorij eripiatur. Aduertimus namque restitutionis opus ab hęrede pręstitum non posse considerari satisfactorium tanquam gestum à defuncto, cum defunctus sit extra viam merẽdi: vnde nullo modo ad hos terminos adaptari potest *reg. qui per alium*, *& reg. potest quis per alium, hoc tit. & lib.* quatenus vero restitutio opus consideratur ipsius hęredis, iustitię opus est, quod licet moraliter sit bonum, ac proinde habeat rationem meriti, hoc tamen quoad ipsum hęredem considerari debet, non vero quoad defunctum, cui in alio seculo existenti sola opera fidelium charitatis per modum suffragij opitulãtur iuxta illud *Machab. cap. 12.* sancta, & salubris cogitatio est pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, iuncto illo Danielis, peccata tua eleemosynis redime, *cap. medicina, de Pœnit. dist. 1.* in quem sensum Sacrificia, & oblationes pro defunctis continent satisfactionis rationem, de quo *Conc. Trid. sess. 25. in Decreto de purgat. & sess. 14. cap. 8. cap. animæ defunctorum* 13. *q.* 2. At dici nequit quòd restitutio cũ sit merus actus Iustitię ab hęrede gestus tendens in propriam ipsius deobligationem, per modum suffragij in commodum defuncti offeratur, tenetur enim hęres ciuiliter, & naturaliter ex delicto defuncti ad damnum datum etiamsi nihil ad ipsum ex delicto perueniat, nec lis cum defuncto fuerit contestata, inspecta ęquitate canonica, vt notant Doctores omnes in *dicto cap. in litteris, cap. fin de sepult. cap. tua nos, de vsuris, cap. Episcopus qui filios 12. q. 2.*

8 Ad tex. vero in *dicto cap. in litteris, de raptoribus*, respondetur dupliciter intelligi posse, primò legendo iuxta veriorem litteram prędicta verba non in numero singulari, nempe *valeat*, itaut ad defunctum, sed in plurali nempe *valeant*, itaut ad ipsos hęredes referantur, quibus Pontifex iubet, vt compellantur restituere, in quem sensum non impropriè accipitur verbum *peccatum*, pro reatu ad poenam ęternam, quo hęredes tenentur ex culpa mortali interim dum non restituunt, iuxta verba *D. August. in cap. si res aliena 14. q. 6.* & in hac nostra reg. quę similia sunt, & in eundem sensum accipienda, quam litteram tenendam esse efficaciter in originali, & antiquioribus codicibus contentam aduertit *Abb. in eodem cap. in litteris num. 4.* licet vulgarem magis communem dicat. Potest etiam intelligi tex. ille retenta vulgari littera referendo prędicta verba in numero singulari ad defunctum, itaut opus restitutionis prosit eidem, vt citius liberetur à reatu poenæ temporalis, non per se directè, & immediatè, sed per accidens, seu per indirectum, quia cum in eo tex. corpus defuncti si non de iure vt tex. indicat *in vers. mandamus*, saltem de facto careret ecclesiastica sepultura, idquè non sine colore fundamenti, cum agat tex. de defuncto incendiario manifesto, qui regulariter, absque pręuia satisfactione non absoluitur, nec potitur ecclesiastica sepultura, ex *tex. in cap. super eo, eodem tit.* iunctis notatis per *Doctores in cap. ex parte 13. de verborum signif. cap. venerabilibus §. porro, vers. secus autem, de sent. excom. hoc lib.* atque ita denegata interim ecclesiastica sepultura priuaretur precibus, suffragijs, & oblationibus in funere fieri solitis, & in posterum iuxta *d. cap. super eo, Clem. 1. de sepult.* meritò pręcipit Pontifex vt hęredes restituant, quia licet opus tertij per se directè ad satisfaciendum pro defuncto non tendat, est tamen in causa, vt corpus sepulturę restituatur, & ex consequenti anima defuncti suffragijs, & oblationibus iuuetur, quę continent rationem satisfactionis natura sua, atq; ita prosit vt citius anima à reatu poenę temporalis liberetur, vt text. habet

9 In glos. [Peccatum] ibi *(quid est peccatum, delictum, & crimen, inter hac secundum August. est differentia, &c.)* Vide *Iacob. de Graff. in aureis decision. par. 1. lib. 1. cap. 14. n. 2.*

10 In ead glos. ibi *(Etiamsi res illa casu perierit sine culpa sua, &c.)* Notatur ad hoc quòd ille, qui furto, vel rapina, seu alia iniusta acceptatione rem habuit alienam, cuius dominium non acquisiuit, tenetur eam domino restituere non tantum ratione rei acceptę, sed ratione iniustę acceptationis, adeo quod si res illa sic ablata pereat, etiamsi sine leuissima culpa eius, qui eam detinet, sed fortuitò, tenetur nihilominus restituere, quia qui sic accepit à die acceptationis dicitur esse in mora, vnde ei imputatur omnis casus fortuitus: ita docent S. *Thom. 2. 2. q. 62. art. 6. Sot. de Iustit. lib. 4. q. 7. art. 2. Syluest. in sum. verbo furtum q. 16. Medin. in Cod. de restitut. q. 6. Cou. hic par. 2. §. 6. num. 1. Nau. in man. cap. 17. num. 26. bene Vasq. in opuscul. de rest. cap. 5. §. 1. dub 11. num. 64. & 65.* vbi *num. 66.* subdit quod si res perijt eo modo, quo erat peritura apud dominum, & ita moraliter intelligeretur futurum, tunc non tenetur fur, vel alius, qui iniustè illam acceperat, & detinebat

tincbat

tinebat aliquid domino satisfacere pro re perempta.

11 In glos. [Restituatur] ibi (*quod dicit de restitutione intelligas, nisi is, cui facienda est restitutio, liberaliter remitteret, quia satisfactum intelligitur*) Ita *Mex.in tractat.tasia panis concl.6. num.59.Tiraq.de retractu tit.* 1. *ad fin.nu.*153.*Cou.hic par.*2. *in princip. nu.*5. & *par.*3.§.1.*nu.*2.Nau.*in man.cap.*17.*nu.*75. vbi *num.* 66. ampliat etiamsi pecunia, seu ablatum remittenti pręsentialiter non offeratur. Limita nisi remissio aliquo modo inuoluntaria sit, vt si quis fraudulenter paupertatem simulet, aut impotentiam, debitum neget, aut soluere recuset, nisi pars aliqua remittatur, tunc enim talis remissio tanquam non spontanea, sed quodammodo coacta à restitutione non excusat, vt per *Caiet.* 2.2.*q.* 62. *art.*6. *Sot.lib.*4.*de Iustit.quæst.*6.*art. vlt. Mercad. de contract. lib.* 1. *cap.* 12. *ante fin.* Sic sane remissiones, & pacta per quę decoctores foro cedentes conficta paupertate cum possint solidum, vel aliquid amplius soluere, partē debiti consequuntur, in foro Conscientię nihil prosunt, vt per *Mercad. vbi sup.* quinimmo & in foro exteriori detecta fraude ad partem taliter remissā agi potest, *Alex.* & *Ias. per tex. ibi in l.vlt.ff.de condict.ob turpem causam*, *Stracb. de mercat. tit. de decoctorib. par.*6. *num.*1. Pinel. *in l.*2. *C. de rescind. vendit. par.* 2. *cap. vlt. num.* 7. *Mench. vsufreq. cap.* 93. *num.* 13.

12 In ead. glos. ibi (*Cuius autem expensis mitti debeat ad eos si sint remoti, &c.*) In hac quęst. ex sententia Caiet.2.2.*q.*62.*art.*5.*circa solut.ad* 3. & *Sot.de Iustit. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 3. *circa solutionem tertij argum.* D. *Thom.* quos refert, & sequitur *Vasquez d. opuscul. de restit. cap.*10. *dub.* 10. *num.* 26. dicendum est quòd expensis eius, qui iniustè rem accepit, & detinet, restituenda est, & remittenda ad dominum vbicunque fuerit, additq; *Cou. hic par.*1. *in initio num.*7. quod in hac restitutione absenti facienda illud certum est quòd quando debitor è loco recessit, vbi creditor erat, & mansit, cui restitutio erat facienda, tunc simpliciter tenetur in omni euentu suis sumpribus debitor rem restituendam ad dominum mittere, cum ipse recesserit à loco vbi facere debuit restitutionem; sed quid dicēdum quando creditor ipse recessit è loco in quo res sublata est, & erat antea restituenda, distinctione rem componit *Vasq. dicto cap.* 10. *dub.*1.*num.*28.

13 In eadem glos. ibi (*si vero nescitur à quò, pauperibus erogabitur prouidentia Episcopi*) Ita *Cou. hic par.* 3.§.1.*num.* 2.

14 In ead. glos. ibi (*Item dico id verum cum turpitudo versatur ex parte recipientis tātum, si vero ex parte vtriusque, & transfertur dominium, nec restitutio competit, nec restituetur danti, sed pauperibus erogabitur.*) Ita *Paul. Comitol.respons.moral. lib.*3.*q.*5. Vnde data

15 ob turpem causam, veluti ob homicidium perpatrandum, &c. non esse danti restituenda, sed pauperibus eroganda tenent *Cou. hic par.*2.§.2.*num.*6.*vers.ex tertia*, *Sanch.de Matrimon.lib.*6.*disp.*20.*nu.*7.

16 In eadem glos. ibi (*quia satisfactum intelligitur qualitercunq; satisfaciat, &c.*) Notatur ad hoc quod verbum *restitutio* in hoc tex. & Iuribus similibus non propriè, sed lato sumpto vocabulo acceptum satisfactionem comprehendit, vt per *Cou.hic par.* 2. *in initio nu.* 2.*Nau.in man. cap.*17. *num.*11. *Ledesm. in* 2. 4.*q.*18.*in princ.Sot.de Iustit.lib.*4. *q.*6.*à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Peccati venia non datur nisi correcto.*
2 *Peccatum in hac reg. accipitur pro reatu ad pœnam ęternam.*
3 *Reatus ad poenam æternam, prouenit ex peccato actuali in terminis huius reg.*
4 *Peccatum originale non est voluntarium voluntate personæ, sed tantum voluntate primi parentis.*
5 *Reatus insurgens ex peccato originali saltem in adultis lapsis absque correctione, idest absque poenitentia, non remittitur.*
6 *Venia multipliciter accipitur.*
7 *Remissio culpæ, idest reatus ad poenam æternam, non datur sine gratiæ infusione.*
8 *Lapso necessaria est gratia actualis, excitans atque adiuuans.*
9 *Gratia gratis data, seu proueniens, & gratia excitans atq; adiuuans secundum suam essentiam non sunt plures, sed vna tantum, quæ distinguitur per diuersos effectus.*
10 *Gratia gratum faciens, est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quem grati sumus, vnimur, & quasi consubstantiamur Deo per charitatem.*
11 *Lapso nulla dari potest conueniens præparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad veniam seu remissionem culpæ consequendam, nisi ipsiusmet lapsi correctio.*

12 Culpa

12 *Culpæ venia, seu remissio non datur sine infusione gratię gratum facientis in qua nostra iustificatio consistit.*
13 *Correctio seu poenitentia duplex est, altera formata & perfecta, quæ appellatur cōtritio, altera informis, & imperfecta, quæ dicitur attritio.*
14 *Correctio seu pęnitentia quando charitate perficiatur, & ita quando sit contritio, & quando sine charitate sit, ac proinde sit attritio, ostenditur.*
15 *Contritio sine Confessione Sacramentali saltem in voto non sufficit ad consequendam veniam seu remissionem culpæ.*
16 *Baptismi copia vbi deest applicatio Passionis Christi in ordine ad remissionem culpæ originalis, quamuis sine Sacramento, non tamen sine voto Sacramenti, fieri potest.*
17 *Attritio cum aliquo impedimento seu obice ad gratiam ex parte poenitentis, adiūcta Confessione Sacramentali, an sufficiat ad remissionem culpæ, ostenditur, & num.* 18.

Regula V.

Peccati venia non datur nisi correcto.

1 DEsumitur *ex c. legatur 24. q. 2.* cū aliis, exornant *Sot. in 4. dist. 17. q. 2. art. 6. Vega in Concil. Trid. lib. 15. cap. 19. Ledesm. 1. par. q. 26. art. 5. col. antepen.* Ratio est quia venia reatus ad pœnam æternam insurgentis ex peccato actuali de quo hic, non datur nisi ei, qui ex sua parte conuenientem adhibet præparationem per motum liberi arbitrij, at solus correctus, seu pœnitens ex sua parte conuenientem adhibet præparationem per motum liberi arbitrij. Igitur &c. Probatur ex infra dicendis.

2 Pro totius igitur materiæ cognitione, & huius regulæ intellectu primò præmittēdum est, quòd peccatum in hac reg. accipitur pro reatu ad pœnam æternam, vt in reg. præcedenti notauimus. Patet nam reatus ad pœnam temporalē si insurgit ex peccato veniali absq; correctione de qua hic, idest absq; pœnitentia pro qua correctio accipitur in hac reg. ex infra dicendis, remitti potest, *D. Thom. 3. par. q. 83.* defendit, & declarat. *Sot. in 4. distin. 15. q. 2. art. 1.* Si verò insurgit ex ipsomet peccato mort. nec etiam per correctionem, idest per pœnitētiam semper remittitur, vt probant *tex. in cap. si peccatum, & in cap. nullus, & in cap. sicut, de Pœnit. dist. 1. Conc. Trid. sess. 6. de Iustificat. can.* 30. *D. Thom. vbi supra q. 86. art. 4. Sot. d. loco q. 1. art. 4. cum seqq. Vasq. de Poenit. q. 87. art. 3. Valent. tom. 4. disput. 7. quæst. 4. puncto* 2. alij apud *Bonacin. de Sacram. disp. 5. q. 6. sect.* 1.
3 *puncto* 4. Adde quod reatus ad pœnam ęternā de quo hic agitur iuxta supradicta, intelligendus est de reatu proueniente ex peccato actuali, nam reatus proueniens ex peccato originali, idest ex eo quod ex labe primi parentis per quandam regeneratiuam motionem in nos transit, *D. Thom. 2. 2. quæst. 81.*
4 *art.* 1. cum non sit voluntarium voluntate personæ, sed tantum voluntate eiusdem primi parentis per regenerationem, idest per Baptismum absque correctione, idest absque pœnitentia, de qua in hac regula, remittitur, *cap. firmissimè, cap. ex quo,* cum multis alijs *de consecr. distin.* 4. Nec ad rem facit quòd reatus insurgens ex peccato originali saltem
5 in adultis lapsis absque correctione, idest absque pœnitentia, non remittitur iuxta illud *Act.* 2. pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum, probat *tex. in cap. omnis, cum seq. ead. dist.* 4. resoluit *D. Thom. dicto loco q. 69. art. 7. Sot. vbi supra dist. 6. q. 1. art.* 7. respondetur enim id per accidens contingere quia scilicet implicat contradictionem quod reatus insurgens ex peccato originali remittatur, & maneat reatus ad pœnam æternam insurgens ex peccato actuali, vt egregia ratione ostendit *Pontif. in c. 3. §. sed adhuc, de Baptismo.* Vnde in ordine ad reatum ex peccato actuali quasi ad antecedens per accidens necessariò correctio seu pœnitentia requiritur, at verò per se & in ordine ad ipsū reatum, qui prouenit ex peccato originali, correctio, seu pœnitentia non requiritur, immo reatus ille sola virtute Sacramenti regenerationis, nempè Baptismi remittitur, *dict. cap. firmissimè, d. cap. 3. S. verum, Rosens. Castr. & Sot.* citati per *Cou. in c. alma mater p. 1. §. 10. nu. 15. Luys. Turrian. de Gratia opusc. 8. disput. 3. dub. vlt.* & alios, quos refert & sequitur *Bonacin. in suo nouissimo tract. de Gratia q.* 4.
6 Secundò præmittendum est quod licet venia multipliciter accipiatur, scilicet pro impunitione poenę in foro exteriori *in c. deniq. dist.* 4. de quo *glos.* 1. & Doctores hic, pro remissione reatus ad pęnam temporalem in hoc seculo, vel in purgatorio luendam *Extrauag.* 2. ibi, *plenissimam veniam, de Pęnitent. inter cōmunes,* & passim alibi, nihilominus tamen in præsenti accipitur pro remissione culpę, idest reatus ad pœnam ęternam; vt diximus supra.
Notan-

7 Notandum est autem quòd remissio culpæ idest reatus ad pœnam æternam, non datur sine gratiæ infusione, patet nam remissio culpę, idest maculæ, & reatus ad pœnam æternam, præsupponit eum, quem antea Deus oderat, & qui pœna æterna dignus erat, ex dictis in reg. præcedente, nūc ab ipso Deo iam diligi, et iam vita æterna dignum esse, vt inter omnes conuenit, at hoc nō potest esse nisi per gratiæ infusionem, per quam homo fit gratus Deo, & dignus vita æterna, vt statim explicabitur. Igitur, &c. atq; ita in specie *D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 4.* huiusmodi verò gratiæ infusio, quæ est iustificatio, seu reparatio lapsi quamuis sit opus Dei, non hominis iuxta illud *Pauli ad Roman. 3.* Vnus est Deus, qui iustificat, & rursus *cap. 9.* non volentis, nec percurrentis, sed miserētis est Dei, nihilominus tamen ex parte ipsius lapsi necessaria est conueniēs sui ipsius præparatio per modum liberi arbitrij, *Conc. Trid. sess. 6. cap. 5.* explicat *D. Thom. vbi supra q. 112. art. 2.* iuuat illud *Prouerb. 16.* hominis est animam reparare, & sententia *D. August. de verbo Apost. serm. 13.* qui fecit te sine te non iustificat te sine te.

8 Ad hanc conuenientem præparationem necessaria est ipsi lapso in primis gratia actualis, quæ est specialis quidam concursus, seu auxilium, & dicitur gratia gratis data, idest nullis meritis præcedentibus concessa, *D. Thom. vbi supra q. 111. art. 1.* dicitur etiam gratia proueniens, quia præparationem ipsam singulari Dei beneficio antecedit, *Concil. Triden. dicto loco, D. Thom. vbi proximè art. 3.* Deinde necessaria est ipsi lapso gratia excitans, atque adiuuans, quæ est etiam quidam concursus, seu auxilium, quod postquam à gratia proueniente moti sumus, voluntatem nostram confirmat, & facultatem operandi præbet. Dicitur gratia excitans atque adiuuans quia nos excitat, atque adiuuat ad progrediendum in dicta præparatione *Conc. Trident. vbi supra.* Dicitur etiā gratia cooperans quia nobiscum in ordine ad illum effectum cooperatur, idest

9 simul operatur. Hæc autem gratia gratis data, seu proueniens, & gratia excitans atque adiuuans secundum suam essentiam non sunt plures, sed vna tantum, quæ distinguitur per diuersos effectus percutiendi scilicet, & cooperandi, ex *D. Thom. d. art. 3. ad 2.* Post

10 hanc igitur præparationem, seu in ea ipsa infunditur gratia gratum faciens, quæ est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quē grati sumus, vuimur, & quasi consubstantiamur Deo per charitatem, *D. Thom. vbi supra art. 1. August. & Vega*, quos citat *Cou. in cap. alma mater 1. par. §. 4. num. 2.* & in hac consistit lapsi iustificatio, seu reparatio, quæ est venia, idest remissio culpæ, de qua hic, *Concil. Trident. dicta sess. 6. cap. 7. Coloniens. Concil. in tract. de Sacram. Poenit. fol. 91.*

11 Tertiò præmittendum est quòd nulla dari potest in lapso cōueniens præparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad veniam seu remissionem culpæ consequendam nisi ipsiusmet lapsi correctio. Patet, nam correctio in lapso per motum liberi arbitrij duo importat, scilicet detestationem peccatorum, & propositum amplius non peccandi. Sic aliàs correctio generaliter, & in quocunque actu importat status, qui corrigitur, improbationem, seu detestationem, & propositum amplius non faciendi, &c. vt patet, at qui nulla dari potest in lapso conueniens præparatio per motū liberi arbitrij in ordine ad veniam, seu remissionem culpæ consequendam, nisi

12 detestatio peccatorum, & propositū amplius non peccandi. Probatur quia venia, seu remissio culpæ non datur sine infusione gratię gratum faciētis, in qua nostra iustificatio consistit, ex dictis in pręmisso pręcedenti, & constat quòd nulla dari potest in lapso cōueniens præparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad infusionem gratię gratum facientis, quàm detestatio peccatorum, & propositum amplius non peccandi; patet, nam per peccatum lapsus ad creaturas inordinatè conuersus est, & à Deo auertit ex dictis reg. pręcedenti, & nullus est conueniens modus, vt per gratiam gratum facientē gratus fiat, vniatur, & quasi cōsubstantietur Deo, quàm si per detestationem peccatorum à creaturis auertat, & per propositum non peccandi ad Deum conuertatur, vt patet, & ex *August.* probat *D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 5.* Igitur, &c. Sic sane correctio de qua hic nihil aliud est quàm poenitentia, quippe cum poenitētia propriè nihil aliud sit quàm detestatio peccatorū cum proposito amplius non peccandi *cap. 1. de Pœnit. distinct. 3.* declarat *Sot. in 4. distinct. 14. quæst. 2. art. 1. col. 3.*

13 Correctio autem, seu poenitentia duplex est, altera formata, & præfecta, altera vero informis, & imperfecta. Formata, & perfecta dicitur illa, quæ charitate perficitur, & appellatur contritio, *cap. charitas, vers. item sine charitate, de Pœnit. dist. 2.* docet *Concil. Trid.*

Trid. ſeſſ.14. cap.4. Informis vero, & imperfecta dicitur illa, quæ ſine charitate eſt, & appellatur attritio, *Conc. Trid. d. loco, D. Thom. in 4. diſt. 17. q. 2. art. 1. & eo loco Sot. ead. q. art. 5. Caiet. ad 3. par. 1. q. de contrit. Victor. de Sacrament. n. 110. Bonacin. de Sacram. diſp. 5. q. 5. punct. 4. n. 11.* Ad cognoſcendum autem quando correctio ſeu pęnitentia charitate perficiatur, & ita quando ſit contritio, & quando ſine charitate ſit, & ita quando ſit attritio, quinq; differentię aſsignantur à *Sot. d. art. 5.* quatuor refert *Ledeſm. 1. p. q. 32. art. 3.* ſed duæ priores quę tantum noſtro propoſito deſeruiunt, non ſatis rem abſoluiſſe videntur, tertia dum ait attritionem ex viribus naturalibus elici poſſe eſt contra *Concil. Trident. vbi ſupra* expreſsè docens attritionem donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, duæ tandem poſteriores diſtinguunt contritionem, & attritionem circa ea, quæ ſunt ex parte Dei, nempe circa gratię infuſionem, nos verò agimus de diſtinguenda contritione ab attritione circa ea, quę sũt ex parte pœnitentis. Dicendum tamen nobis eſt quod correctio, ſeu pœnitentia formata, & ita contritio in eo differt à correctione, ſeu pœnitentia informi, & ita ab attritione, quòd contritio tres habet ſpeciales perfectiones, prima eſt circa deteſtationẽ peccatorum, hoc eſt circa dolorem cordis, vt ſcilicet ſit dolor maximus appretiatiuè, ita quod pœnitens ſuper omnia, quę ſunt odibilia ſua peccata deteſtatur D. T*hom. quodlib. 1. art. 9. Sot. vbi proxime art. 4. Vict. vbi ſupra n. 100. Nau. in man. cap. 1. n. 21.* Secunda eſt circa obiectum; vt ſcilicet ſit propter offenſam Dei, ita quod non metus pœnarum, non verecundia, aut peccati turpitudo, ſed ſola offenſa Dei ſit potiſsima cauſa illius doloris, *Adrian. in 4. de Pœnit. q. 1. verſ. ſublatum, Medin. de Pœnit. tract. 1. q. 4. Sot. d. art. 5. Victor. d. loco num. 118.* Tertia eſt circa propoſitum non peccandi, vt ſcilicet ſit fortiſſimum, ita quod pœnitens proponat ſe pro nulla re mundi peccaturum, *D. Thom. d. art. 9. Nau. dicto loco.* Per contrarium vero correctio ſeu pœnitentia, quę charitate non perficitur, & ita attritio non habet illas tres perfectiones, nam etſi pręſeferat deteſtationem peccatorum, & ita dolorem cordis iuxta ſupradicta, non tamen eſt appretiatiuè, ideſt ſuper omnia odibilia, nec eſt potiſsimum propter offenſam Dei, ſed propter inferni pœnas, vel alia incommoda, rurſus etiamſi importet propoſitum non peccandi iuxta ſupra reſoluta, non tamen ita firmum, vt pro nulla re mundi, &c. ſicut omnes fatentur. Hinc fit quod licet correctio, pœnitentia, ſeu contritio in communi definiatur quod ſit deteſtatio peccatorum cum propoſito amplius non peccandi vt ſupra notauimus, particulariter tamen correctio, pœnitentia, ſeu contritio formata, & perfecta definiri poteſt, vt ſit deteſtatio peccatorum maximè appretiatiuè propter offenſam Dei cum firmiſsimo propoſito non peccandi, correctio vero, pœnitentia, ſeu contritio informis, & imperfecta, quamuis ſit deteſtatio peccatorum, non tamen maxime appretiatiuè, propter pœnas inferni, vel alia incommoda cum propoſito, licet non ita firmo, &c.

15 Ex quibus conſequitur correctionẽ, ſeu pęnitentiam formalem, & ita contritionem ſine
Confeſſione Sacramẽtali ſaltem in voto, non
ſufficere ad cõſequendã veniam ſeu remiſſionem culpæ, nã quãdo Cõfeſsio cõmode adhiberi non poteſt, quamuis applicatio Paſsionis
Chriſti in ordine ad veniá ſeu remiſsionẽ culpę, de qua hic, per correctionẽ, pœnitẽtiã, ſeu
contritionẽ formatã ſine Sacramẽto in re fieri
poſſit, fieri tamen nõ poteſt ſine Sacramẽto in
voto, hoc eſt ſine voluntate, ſeu deſiderio Cõfeſſionis Sacramentalis, ſecundũ *S. Thom. 3. p.*
16 *q. 85. art. 5. Sot. vbi proximè cõcl. 1.* docet *Cõc.
Trid. ſeſſ. 6. c. 14.* Sic aliàs vbi deeſt copia Baptiſmi applicatio Paſſionis Chriſti in ordine
ad remiſſionem culpę originalis quamuis ſine
Sacramento, non tamen ſine voto Sacramẽti,
hoc eſt ſine voluntate, ſeu deſiderio Baptiſmi,
fieri poteſt, *c. debitum 4.* ibi, *propter Sacramẽti
fidẽ,* de *Baptiſmo D. Thom. vbi proximè q. 68.
art. 2. Sot. vbi ſup. diſt. 5. q. vnica,* & alij cõmuniter teſte *Bonacin. de Sacrament. diſp. 5. q. 5.
ſect. 1. punct. 7. num. 1.*

17 Hinc etiam fit vt correctio ſeu poenitentia informis, & ita attritio cũ aliquo impedimento, ſeu obice ad gratiam ex parte pœnitentis, adiuncta Confeſsione Sacramentali ſufficiat ad remiſsionem culpæ, de qua hic, vt tenent *gloſ. vlt. in cap. vlt. de Poenit. diſt. 3. D. Thom. in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. Caiet. in opuſcul. de Confeſſione q. 5. Sot. in 4. diſt. 18. q. 3. art. 2. & 3. Martin. Ledeſm. 2. 4. q. 8. art. 1. Cou. in cap. alma par. 1. §. 4. num. 13. Nau. in man. cap. 9. nu. 40. Soar. Nugn. Peſant.* & alij, quos refert, & ſequitur *Bonacin. de Sacramẽt. diſp. 1. q. 6. art. 1. puncto 6.* Probatur ex eo quia Confeſsio in prædictis terminis quoad ſui ſubſtantiam, & eſſentiam valida fuit, etſi non ſtatim, & de præſenti, ſaltim ex poſtfacto, nimirum ceſ-

sante impedimento, seu obice ad gratiã, & remissionem operatur, patet nam alioquin validitas nihil omnino operaretur, & Sacramentũ otiosum esset, quod nullo modo dicẽdum est, igitur, &c. Deinde eadẽ ratio est in Sacramento Confessionis in ordine ad culpã actualem, quę est in Sacramento Baptismi in ordine ad culpam originalem iuxta ea, quæ resoluunt *Doctores* per tex. ibi in *cap. 2.* cum multis ibid. *de Pœnit. dist. 1.* at qui Baptismus cum impedimento seu obice ad gratiam susceptus etsi nõ statim, & de pręsẽti saltem ex postfacto, nimirum cessante obice, gratiam confert, & remissionem operatur, vt probat tex. aliàs difficilis in *cap. tunc valeret, de consec. dist. 4.* Igitur, &c.

18 His tamen non obstantibus contrariam partem negatiuam tenent *Card. S. Sixti*, & communis in *d. cap. vlt. Mai. in 4. dist. 17. q. 3. & 9. Adrian. q. 4. de Confess. dub. 9. Medin. in Cod. de Confessione cap. de Confessione ficta, Vasq. de Pœnit. q. 92. art. 3 dub. 4.* vbi alios refert, quorum sententia longè tutior est, & probatur, nam si correctio, seu pœnitentia informis, & ita attritio cum impedimento, seu obice ad gratiam adiuncta Sacramentali Confessione saltem ex postfacto gratiam cõferret, vel esset ex absolutione, quæ de pręsenti, idest tunc temporis fit, vel ex absolutione, quæ ex postfacto, idest postquam impedimentum seu obex ad gratiam cessauerit, indulgetur, at qui ex neutra, &c. de prima patet quia absolutio Sacramentalis est actus legitimus, idest suam secum executionem trahens *Ioan. 20. quorum remiseritis, &c.* & vt talis suum effectum nempe gratiam ipsam suspensam habere non potest, *reg. actus. 50. infra hoc tit.* vbi notauimus; de secunda absolutione itidem patet quia nihil potest operari circa remissionem culpæ, quam pœnitens tunc temporis non confitetur iuxta *reg. l. de qua re ff. de iudic.* Igitur, &c. Ad argumenta vero in contrarium respondetur, & ad primum negando maiorem, nam in prædictis terminis Confessio quoad sui substantiam nulla est, nec fit cum vera detestatione peccatorum, nec cum vero propositoamplius non peccandi, neutrum enim habet ille, qui peccata non relinquit; sed in eorum occasionibus persistit. Ad *tex.* vero in *d. cap. tunc valeret*, respondetur prout in *collect. ad eundem.*

SVMMARIVM.

1 *Nemo potest ad impossibile obligari.*
2 *Impossibile quod dicatur, ostenditur.*
3 *Conditio impossibilis, quę vel à natura, vel absolutè talis est, tam ab vltimis voluntatibus, quàm à Matrimonio reijcitur, & declaratur num. 5.*
4 *Conditiones difficiles ab vltimis voluntatibus, & Matrimonio an, & quando reijciantur, ostenditur.*

Regula VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

1 Desumitur ex *l. si quis in graui in princ.* vbi *Bart. ff. ad Syllan. l. si stipuler ff. de verbor. obligat. l. Paulus ff. quæ sent. sine appellat. rescind. l. impossibilium ff. de regulis Iuris, §. impossibilis Instit. de hered. instit.* tradunt *Thom. de Thomasset. reg. 194. Surd. decis. 289. num. 21. Flamin. Paris. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 11. q. 13. num. 8. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de clerico debitore §. 1. num. 4.* Ratio est quia cum omnis obligatio consistat in dando, vel faciendo *l. 2. in princip. ff. de verb. oblig. l. 3. ff. de action. & oblig.* impossibilia autem de facto vel de Iure à nemine fieri possint, vt infra ostenditur, meritò disponitur vt nemo ad aliquod impossibile possit obligari, siquidem obligari, & obligari ad impossibile sunt repugnantia, quam rationem ex *Monach.* intendit *glos. 1. hic*, & alij in *d. l. impossibilium.*

2 Impossibile Iure nostro dicitur omne illud, quod inspecta humana potentia fieri nequit ab vllo mortalium, siue quia natura impedit ne fiat *l. continuus 137. §. illud ff. de verborum oblig.* siue quia à Iure prohibetur, idest quia inspecto Iure naturali, diuino, vel humano, & ita moraliter fieri non potest *l. filius in fine ff. de condition. instit. cap. faciat, & ibi glos. 22. quæst. 2.* resoluit *Gerard. sing. 82.* Vnde licet varias species impossibilium referant *glos. 1. hic*, & *Doctores in dicto §. impossibilis Instit. de hered. instit. & in princip. Instit. de inutilib. stipulat.* tamen omnes reducuntur ad duas species, scilicet ad impossibile de facto, sub quo impossibilia de natura, & perplexa continentur, & ad impossibile de Iure, cuiusmodi est turpe, & inhonestum, vt probat *cap. vlt. de pactis, cap. sciscitatus, de rescriptis*: quo fit vt licet ea, quæ sunt difficilia impossibilia dicantur in Iure, *l. 2. vbi glos.* refert similes, *ff. de ijs quæ vi*, cum aliis adductis

adductis per *Castr. de lege pœnali lib.1.cap. 1. fol.4.* tamen propriè iuxta hanc materiam impossibilia sunt illa, quæ in se sunt infactibilia, & ita quibus factum, vel ius repugnat, nec ab vllo fieri possunt. Difficilia vero, quæ licet in se sint factibilia, tamen propter defectum personæ fieri nequeunt, vt explicat *Iureconsi.in d.§.illud*, vbi *Aret.in princ. l. vlt. ff. de actionib. empti.*

3 Inter has autem impossibilium differentias illud obseruãdum descrimen quòd impossibilis conditio, quæ vel à natura, vel absolute talis est, tam ab vltimis voluntatibus, quàm à Matrimonio reijcitur fine cõtrouersia ex coniectura ta voluntate disponẽtium *l.3.ff.de condit.& demonstr.d.§.impossibilis, cap. vlt. de condit.appos.Molin.de primogen.lib.2.cap. 12. nu.36.* alter *Molin.Theolog. de Iustit.tract.2. disp.206.concl.2.Sanch.de Matrim.lib.5. disp. 4.n.7.* quia in illis iusta impossibilitatis ignorantia dari non potest, tum quia earum euentus inanis est. Vnde Matrimonium tali conditione impossibili reiecta statim valere resoluunt *Sanch.lib.5.disp.3.Gutier. de Matrimon. cap.82. num.38.cum seqq. Franc.Molin. de ritu nupt.lib.1.comp.26.nu.156.* quę autem per suppositionem fuerit impossibilis pariter vitiabitur si disponens impossibilitatis conscius eam adiecerit, vt in *l. multa §.si seruos ff. de condit.& demonstrat.et in l.si Mæuia 45.ff.hęred.inst.* Si vero possibilem credebat vbi manifestum defectum voluntatis depositio non vitiabitur, vt probat *l.seruo manumisso ff. de condict.indeb.* iuxta communem Doctorum interpretationẽ ibidem, quod ipsum docet *Bar. in l.1.num.5.ff.de condit.& instit. Imol. ibid. nu.11.* quam tamen communem sententiam post alios impugnat *Costa lib. 1. select. cap. 9.* aliter intelligens *d.l.seruo manumisso, & Sarmien.lib.2.select.cap.1.* cuius noua interpretatio manifestam vim infert verbis illius tex. atq; ideo cum ratio ostendat immerito reijci conditionem, quam disponens probabiliter credebat possibilem, cum eo animo apposita videatur vt adimpleri debeat, neque aliter videtur iudicandum de voluntate partium, si in conditione verè possibili, ac de impossibili, quã possibilem credebat, *tex.* vero *in l. ab omnibus 107.§.in testamento ff.de legat. 1.* qui in contrarium adduci solet, cum agat de facto testatoris rectè cum *Bart. & communi vbi supra*, intelligi potest vbi ignorãtia nulla fuerit, vel aliter cum *Iasin d.l.seruo, Aretin.in d.l. impossibilis ff.de verb.oblig.* Ex quibus inferes ad intellectum *d.c.vlt.de condit.apposit.* quem ibi præstiti *nu. 12.*

4 Circa vero difficiles conditiones iam dicẽdum videtur illas àb vltimis volũtatibus, & à Matrimonio nõ reijci, quia & cessat volũtatis coniectura, & illa dubia, ac difficilis Iuris interpretatio in vltimis voluntatibus, & Matrimonijs facta, cũ de impossibilibus cõditionibus tantũ agat, nõ est ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod benè docet *glos.*recepta *in d.§.impossibilis*, cõmunis *in d.l.1.ff.de condit.institut.Costa select. lib.1. c. 8.n.14.* sentit *Cou.de sponsalib.p.2.c.3.§.2. Menoch.de arbitr.casu.89.n.8. Molin.d.lib.2. cap. 13.à nu.8.* Vnde in his difficilibus constituendum est quòd si ita sint difficiles vt considerata qualitate personæ, cui iniunguntur, æque pateat manifestè nõ posse per eam aliquo modo præstari etiam ex àmicorum auxilio, dispositio ab initio non valeat iuxta tex. sic intelligendum *in l.cum hæres §.1.ff.de statuliber.* sin autem difficultas talis est, quam persona, cui iniungitur, per amicos per fidem atq; æstimationem suam possit adimplere, tunc non valebit à principio dispositio, & expectabitur futurus euentus, vt si adimpleatur actus valeat, si verò deficiat conditio non valeat, iuxta *tex. in l. Arethusa ff.de stat.homin. & in l. Stichum 39.§.si Stichus ff. de statuliber.*

5 Circa autem conditiones impossibiles de Iure, quæ propriè turpes appellantur, indistinctè reijciuntur in vltimis voluntatibus in pœnã adijciẽtis, in Matrimonio vero ex præsũpta voluntate, quæ omnia si non ex verbis, ex mẽtẽ DD. colligi possũt, & Iureconsultorũ auctoritatibus manifesta sunt, & faciunt quę dixi *in collect.ad d.c.vlt.de condit.apposit.nu. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.*
2 *Priuilegia omnia vel realia sunt, vel personalia, hæc vulgo dicuntur ea, quæ in personam, illa quæ in rem diriguntur.*
3 *Priuilegium personale censetur cum personæ conditio ei locum facit.*
4 *Filij priuilegijs, quæ parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possunt.*
5 *Priuilegium marito personaliter concessum ad vxorem sine lege non extenditur.*
6 *Priuilegium personaliter dominis concessum, non extenditur ad eorum famulos, & familiares, nisi colligantur ex lege seu forma priuilegij.*

7 *Exemptiones, seu priuilegia loco, aut rei concessa destructo loco, vel perempta re amittuntur.*

8 *Iura omnia, priuilegia, & exemptiones concessæ loco sublatæ sunt vbi locus fuerit destructus auctoritate Superioris siue spe refectionis.*

9 *Locus destructus ab hostibus retinet omnia sua priuilegia.*

10 *Ecclesia, ciuitas, castrum, collegium, aliaue loca retinent sua iura, priuilegia, & exemptiones si Superioris auctoritate in alium locum transferantur.*

11 *Beneficium restitutionis in integrum ad hæredes transit.*

Regula VII.

Priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

1 DEsumitur *ex l. in omnibus causis 68. & ex l. priuilegia 157. ff. hoc tit. l. 1. §. permittitur ff. de aqua quotid. & æstiua, l. quia tale ff. soluto matrim. l. 3. ff. de censib. l. sordidorum C. de excusat. mun. lib. 10.* cum multis alijs, quæ post antiquiores adducunt, & explicant Tiraq. *de retractu lig. §. 26. glos. 1. nu. 6. & de iure primog. q. 37. nu. 1. Xuar. ad l. quoniam in prioribus super leg. Regni limit. 11. dub. 1. nu. 1. Menoch. cons. 1007. à num. 95. & cons. 136. num. 2. & de præsumpt. lib. 3. præs. 103. num. 45. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 109. num. 6. Gail. lib. 2. obseru. 144. num. 8. cum seq.* D. *Barbos. in d. l. quia tale, Card. Tusc. tom. 6. lit. P. concl. 746. Soar. de legib. lib. 8. cap. 10. & 11. Salas in simili tract. disp. 17. sect. 6. & 8. Azor. instit moral. par. 1. lib. 5. c. 22. q. 6. Cardos. verbo priuilegium 4.*

2 Priuilegia omnia vel realia sunt, vel personalia, vt colligitur ex *dicta l. priuilegia*; personalia vulgò dicuntur ea, quæ in personam, realia, quæ in rem diriguntur, *d. l. priuilegia, d. l. 1. §. permittitur l. 1. §. personis ff. de iure immunit.* explicant *D. Barbos. in d. l. quia tale nu. 2. vers. sed distinctiùs Card. Tusch. d. lit. P. concl. 744. Soar. d. lib. 8. cap. 3. Menoch. d.*

3 *præs. 103. à princip.* Clarius tamen explicabitur si dixerimus priuilegium personale censeri, cum personæ conditio ei locum facit, itaut quamuis detur ob causam, aut ratione, quod motiuũ dici solet, quæ in alijs quoq; personis reperitur, non tamen eisdem priuilegium sit tribuendum; at verò reale est quando res seu causa ei locum facit, idest vt causę ipsi tribuatur, & omnibus competat, qui in eandem causa sunt, & ad quos eadem causa pertinet, quamuis motiuum concedẽdi fuerit sola persona, vt præ omnibus melius explicat *Donel. commentar. Iuris Ciuilis lib. 21. cap. 14. à prin. Soar. d. cap. 3. nu. 6. vbi nu. 10.* aduertit ad hoc, vt appareat quando personæ, an verò magis causę priuilegium concessum videatur, in primis esse attendenda verba an in personam, an verò in rem ipsam dirigantur, deinde attendendam materiam subiectam, postea recurrendum esse ad speciales coniecturas.

4 His ita breuiter prænotatis primò ampliatur hæc regula vt etiam procedat in filijs, vt scilicet priuilegijs, quę parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possint, vt ex *l. pen. §. si puellæ ff. de ritu nupt. & ex l. priuilegio in princip. l. in filijs C. decurionib. lib. 10.* resoluunt communiter Doctores, & pręcipuè *D. Barbos. in d. l. quia tale nu. 36.* subdens manifestissimum esse priuilegiũ simpliciter datum personæ filijs non communicari, sed tunc demũ si adijciatur terminus aliquis ex quo colligatur filijs primi gradus, vel etiam vlterioris idem priuilegium communicare voluisse, quibus casibus asserit venire filios ex propria vocatione, non autem ex persona patris.

5 Secundò amplia, vt procedat etiam in vxore, ad eã enim sine lege extendi non posse priuilegium marito personaliter cõcessum tradũt *D. Barbos. in d. l. quia tale à n. 22. vers. vltima ampliatio, Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 47. n. 11. et 3. Soar. d. lib. 8. c. 11. n. 1.* Iura autẽ quę in cõtrarium adduci solent procedunt vel ex tenore ipsius priuilegij, quia de certis personis, & earum vxoribus expressam facit mentionem, vel ex vi aliorum iurium, quæ communicant mariti priuilegium eius vxori.

6 Tertiò amplia vt procedat etiã in famulis, & familiaribus, ad illos enim priuilegiũ personaliter eorũ dominis cõcessum extẽdi nõ potest, vt probat *tex. in c. pen. ver. nõ sic, de priuil. lib. 6. & in l. scriniarios 16. C. de testam. militis* notat *Dec. in c. sane 9. ü n. 13. de priuil.* nisi colligatur ex lege vt in *auth. habita C. ne filius pro patre*, ibi, *tã ipsi, quã eorum nuncij, l. 3. ad fi. C. de priuil. scholar. lib. 12. cap. magnæ ad fin.* ibi, *pro te, et famulis tuis, de voto*; seu ex forma priuilegij, vt ipsum priuilegium maxima ex parte maneret inutile nisi ad familiarẽ seu familiares extenderetur, vt notauit *glos. verbo non debent. in d. cap. pen.* recepta secundũ *Nau. in man. cap. 27. n. 181. & Sayr. de censur. lib. 5. cap. 5.*

cap. 5. *à num.* 29. vnde si alicui concedatur, vt post meridiem licitè Sacrum faciat, vel recitet Matutinum, Ministrum ad Sacrũ faciendum, atque etiam socium ad recitandum Officium eodem priuilegio vti posse refert *Soar. d. lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 7.

7 In glos. [Priuilegium] ibi (*vt scilicet extincta re extinguatur priuilegium*) Notatur ad hoc quòd destructo loco, vel perempta re amittuntur exemptiones, seu priuilegia loco, aut rei concessæ, vt per *Afflict. in cap.* 1. *nu.* 12. *cum seq. de capite* Conradi, *Alex. cons.* 43 *num.* 2. *vol.* 1. *Curt. sen. cons.* 29 *num.* 4. *Albert. Brun. in tract. de interitu, & perempt. conclus.* 5. latè *Erasm. à Cocbier de Iurisd. Ord. in exemptos par.* 3. *q.* 19. *à princ.*

8 In ead. glos. ibi (*quod dic verum, &c.*) Notatur ad hoc quòd omnia iura, priuilegia, & exemptiones concessę loco sublara sunt vbi locus fuerit destructus auctoritate superioris sine spe refectionis nullis remanentibus reliquijs, vt per *Felin. in cap. dilecta col. fin. vers. destructo monasterio, de rescript. Bald. in cap. imperialis num.* 10. *de pace* Const. & *in cap.* 1. *col.* 1. *de elect. Albert. Brun. in tract. de mutat. & transformat. memb.* 2. *concl.* 10. *nu.* 68. *Petr. de Perusio tract. de mutat. status Ecclesiæ in princip. num.* 3. & 4. & *cap.* 3. *Erasm. à Cocbier d. par.* 3. *q.* 20. *num.* 5. *vbi nu.* 6. post *Sayr. de censur. lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 16. subdit quod si locus fuerit destructus fatali casu, seu à non habente auctoritatem, eo restaurato reuiuiscet etiam exemptio; est autem ratio differentiæ quia quãdo de Iure destruitur, titulus cassatur, at vero facti calamitas nec ius, nec titulum auferr, nec nomen, *l. seruitutes* §. *si sublatum ff. de seruitut. vrban. præd.*

9 In ead. glos. ibi (*si autem destruatur ab hostibus retinet omnia sua priuilegia*) Ita *Brun. in tract. de refect. cõcl.* 9. *in fi. Gail. lib.* 2. *obseruat.* 61. *Eras. à Cocbier d. quæst.* 20. *num.* 6. *in fine.*

10 In ead. glos. ibi (*Item si auctoritate superioris transferatur in alium locum*) Notatur ad hoc quòd Ecclesia, Ciuitas, Castrum, Collegium, aliauè loca retinent sua iura, priuilegia, & exemptiones si superioris auctoritate in alium locum transferantur, vt per *Alex. cons.* 43. *vol.* 1. *Gail. lib.* 2. *obseru.* 61. *num.* 10. *Albert. Brun. in tractat. de mutat. & reformat. memb.* 3. *concl.* 3. *nu.* 78. *VVames. cons.* 63. *nu.* 2. & *cons.* 64. *num.* 3. *de iudic. Erasm. à Cocbier d. par.* 3. *q.* 21. vbi *q.* 22. an exemptio amittatur si locus alteri vniatur.

11 In ead. glos. in addit. ibi (*quod opponitur de in integrum restitutione minoris, &c.*) Beneficium restitutionis in integrum licet personale sit cum minorum personis personaliter concedatur, quia tamen principalis causa illud concedendi est læsio iuxta *text. in l. non omnia, & in l. quod si minor* §. *non semper ff. de minorib.* cum similibus, concludunt Doctores ideo ad hæredes transire, iuxta *tex. in l. non solum ff. de restit. in integ. & in l. minor* 19. §. *vlt. ff. de minorib.* quas sic interpretantur *Dyn. hic nu.* 7. & alij communiter secundum *Pechium num.* 10. *in solut. secundæ difficult. Anton. Gom. var. tom.* 2. *de contractib. cap.* 14. *num.* 6. *Menoch. d. præs.* 103. *à num.* 16. & alij citati à *D. Barbos. in d. l. quia tale num.* 49. & esse communem ex *Gom.* & alijs testatur *Cald. Pereira in l. si curatorem verbo minoribus nu.* 44. quod etiam videtur voluisse *Maurit. de restitut. in integ. cap.* 15. & eum sequutus *Mysing. lib.* 4. *obseruat.* 19. & cæteri, qui dicunt huiusmodi beneficium restitutionis reale esse, & ideo ad hæredes transire, quia scilicet causæ datur, seu læsioni, vt explicat *Soar. d. lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 6. Ex qua etiam ratione inquiunt procedere *tex. in l. hæredes* C. *ad Velleian.* dum probat Velleianum, quod mulieribus pro alio intercedentibus datur, transire ad hęredes, quia scilicet quamuis personæ mulierum ex ratione fragilitatis sexus concessum videatur, reale tamen est seu mixtum, & quatenus non tam persona, quàm causa illa in persona existens fuit principalis causa cõcesionis, quod etiã simili ratione decisum esse aiunt in Macedoniano, quo filijsfam. mutuum accipientibus succurritur, & ad hæredes transire, ac fideiussoribus prodesse probat *text. in l. exceptiones vers. intercessionis, iuncta glos. ff. de except. & in l. sed etsi* §. *non solum ff. ad Macedon.* quæ ex illo eodemmet fundamento procedere aduertunt *Pechi. & Soar. citatis locis, Donel. lib.* 21. *comment. cap.* 14. *vers. enim vero*, Menoch. *d. præs.* 103. *num.* 18.

SVMMARIVM.

1 *Malus semel semper præsumitur malus, declara vt num.* 8.
2 *Bonus quilibet in dubio præsumitur, & non malus.*
3 *Natura humanã per primum peccatum prona est ad malum.*
4 *Inclinatio naturalis ad malum non est peccatum.*
5 *Homo bonus à Deo creatus est, & potentiam,*

ac aptitudinem habet ad bonum.

6 *Malus ex quo aliquis semel apparuit non potest bonus fieri aliter quàm per poenitentiam.*

7 *Accidens malitia semel commissa in esse productum durare præsumitur donec probetur sublatum.*

9 *Tabellio, qui falsarius conuincitur, licet præsumatur in futurum talis, & propterea remoueri debeat, non tamen præsumitur retro falsarius.*

10 *Suspicione leui, non vrgenti semel malus præsumitur semper malus.*

Regula VIII.

Semel malus, semper præsumitur esse malus.

1 DEsumitur *ex l. filius §. 1. vbi Bart. ff. de accusat. & ex cap. scribam, de præsumpt.* cum aljs citatis à *glos.* hic, tradunt *Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 7. Hippol. sing. 64. & 393. & in rub. de fideiussoribus à num. 67. Mantu. dial. 89. & sing. 401. Lanfranc. in Clem. dispendiosa num. 26. de iudic. Roland. consl. 63. nu. 3. cum seqq. vol. 2. & consl. 98. num. 16. vol. 4. Corset. sing. verbo præsumptio il 1. Euerard. loco 90. de tempore ad tempus fol. 262. Aym. consl. 198. num. 6. Paul. Granut. theorem. 23. Io. Roias sing. 195. nu. 9. Iacob. Simanch. de cathol. instit. cap. 50. num. 15. Gulielm. Benedict. in cap. Raiuuntius verbo in eodem testamento il 2. nu. 44. Gig. consl. 30. nu. 9. & consl. 38. nu. 77. cum seqq. Hieron. de Monte var. Iuris quæst. 13. num. 17. Cott. in memoralib. verbo malus semel pag. mibi 559. Duen. reg. 303. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 32. Mascard. de probationib. concl. 1003. num. 37. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 12. art. 3. Cened. ad Sextum collect. 29. num. 2. Farinac. in praxi crim. par. 1. q. 23. nu. 21. Card. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 28. per totam.*

2 Quamuis in dubio quilibet regulariter præsumatur bonus, & non malus, vt latè ostendi in *collectan. ad cap. vlt. de præsumpt.* & nemo præsumatur delinquere *l. merito, ff. pro socio, cap. vnic. de frut. in Ord. facien. reg. Bote, hoc tit. in Decretalibus*, cum traditis per *Alciat. reg. 3. præs. 1. Duen. reg. 75. Hippolyt. in l. 1. à num. 63. C. de siccar. Mantu. lib. 1. locorum cap. 3. Tiraquel. de poenis tem-*

3 *per. cap. 3. à num.* 18. quia licet per primum peccatum natura humana prona sit ad malum *Genes. 8. cap. omnis 12. quæst. 1.* vnde & fomes peccati ortum habet *Paul. ad Rom. 7. cap. & Paulus 32. quæst. 5.* latè *Couar. in cap. alma mater par. 1. §. 10. num. 11.* tamen

4 quia inclinatio illa ex se peccatum non est, vt resoluit *Sot. lib. 3. de Iustit. quæst. 4. art. 3. Felin. in dicto cap. vlt. num. 15. de præsumpt.*

5 non tollit quominus homo, qui bonus à Deo creatus est, *cap. 1. post. princip. vbi glos. verbo dæmones, de Sum. Trinit.* & qui potentiam, & aptitudinem habet ad bonum *D. Thom. 1. 2. quæst. 63. art. 1.* & alij, quos sequitur *Felin. dicto num. 15.* ius habeat a natura, vt apud alios in dubio in bona sit opinione, ex *D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 3. & Sot. dicta quæst. 4. art. 3.*

6 Attamen quia ex quo aliquis semel malus apparuit, nec bonus potest fieri aliter quàm per poenitentiam *reg. peccatum, sup. hoc tit.* merito interim dum de illa non constat præsumitur in eodem malo, quia mutatio non præsumitur *cap. maiores §. vlt. de Baptismo,*

7 immo accidens malitiæ semel commissæ in esse productum (quippe quod non tollitur tempore, sed poenitentia) durare præsumitur donec probetur sublatum, arg. *l. siue possidetis, vbi glos. & Doctores C. de probation.* docent *Bart. d. §. 1. num. 1. Abb. in cap. accedentibus nu. 6. de priuileg.* & ita hanc rationem intendit *Alciat. vbi supra* iuncta *reg. 2. in princip. Mantu. dial. 4.* & fatis *Dyn. hic nu. 2. & 3.*

8 & ideo semel malus semper præsumatur malus existere in eodem malo semel commisso, vel in eadem volũtate respectu mali eiusdem speciei, non vero præsumitur malus respectu mali diuersi, quia quoad illud nulla adest cõiectura, vnde succedit *reg. l. Papinianus ff. de minor.* & ita aduertit *Bart. in l. Cassius in fine, ff. de Senatorib.* communiter receptus per *Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 7. nu. 2.* & docent *Greg. l. 1. verbo procurado tit. 18. par. 6. Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 2. num. 215. Grammat. decis. 25. nu. 7. Hippol. consl. 15. nu. 9. & consl. 44. num. 18. cum seq. Clar. lib. 5. §. fin. q. 21. num. 1. ad fin. Thom. de Thomaset. reg. 278. Mascard. de probat. concl. 222 num. 20. & d. concl. 1003. nu. 38. Galet. in margarita casuum Conscient. verbo præsumere, Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Arciep. Neap. decis. 4. p. 2. Farin. d. q. 23. nu. 30. Card. Tusch. tom. 5. lit. M. concl. 28. nu. 2.*

9 *Semper.* Intellige ab eo tempore, quo semel malus extitit in futurum, non vero respectu temporis antecedentis, vnde licet tabellio, qui falsarius conuincitur, præsumatur in futurum talis, & propterea remoueri

moueri debeat *l. si aliquid C. de suscceptor. lib.* 10. *glos.* 4. *in l. si quis ex argentarijs, ff. de edendo*, tradit *Felin. in cap. fraternitatis num.* 4. *de haret.* non tamen præsumitur retro falsarius quoad instrumenra confecta ante compertam falsitatem vt resoluunt *Innoc.* & alij citati à *Felin. vbi proximè nu.* 5. tradit in simili *Ias. in l. si prius num.* 45. *ff. de noui operis nunciat.*

10 *Præsumitur*. Suspicione quadam leui, non vrgenti, cum non sit vrgens signum ex quo colligitur, vnde non sufficiet vt accusatus de crimine conuincatur ex eo quòd semel in eodem crimine malus fuerit, vt docet hic *Anchar. num.* 4. *Alciat. d. reg.* 2. *præs.* 7. *num.* 3.

11 Intellige procedere in præsumptione definitiua, per quam determinatè de actu iudicatur, illa verò præsumptio, per quam nihil definitur, sed solum supponitur possibile esse malum ab aliquo fieri ad effectum præcauendi, non est illicita, quippè quæ non ex iudicio, sed ex prudētia procedit, *D. Thom. d. q.* 60. *art.* 3. *ad* 3. *Sot. d. q.* 4. *art.* 4. *vers. tertium.* Pro quibus est tex. qui in hac præsumptione suppositiua loquitur, in *c.* 2. *de elect.* vt patet ibi, *potuisse, plures, &c.* vt bene aduertit ibi *Dec. n.* 6. sic procedit id, quod de filijs ob timorem incontinentiæ paternæ repellendis ab Ordinibus & officijs probat *cap.* 1. *de filijs Presbyter.* iuncto *cap.* 1. *& cap. si gens* 56. *dist.*

SVMMARIVM.

1 *Ratum quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum.*

2 *Fictio triplex est inductiua, priuatiua, & translatiua.*

3 *Inductiua fictio est quando lex fingit esse, quod non est.*

4 *Priuatiua fictio est quando per contrarium lex fingit non esse, vel non existere, quod in veritate existit.*

5 *Translatiua fictio est quando lex actum certo tēpore, vel modo factū, alio factum fingit.*

6 *Ratihabitio non aliter fieri potest quàm per translatiuam fictionem, ad quam spectat duo extrema iungere data vtriusque habilitate.*

7 *Ratihabitio non inducitur ex taciturnitate propter præiudicium quòd continere potest.*

8 *Ratihabitio inducitur non tantum per verba, sed etiam per facta.*

9 *Consensus per ratihabitionem transire non potest in actum omnino alienum, qui nullam habet effigiem, vel symbolum actus mei, itaut actus ille meus efficiatur.*

10 *Declarantur* tex. in l. si fundus §. 1. ff. de pignorib. & in l. aliena 20. in princip. ff. de pignorat. act. & in l. mater 3. C. de rei vendicat.

11 *Ordinatio facta à non proprio Episcopo bene tenet quoad ordinationem, licet non quoad executionem.*

Regula IX.

Ratum quis habere non poterit quod ipsius nomine non est gestum.

1 Desumitur *ex l. si pupilli* 6 § *sed si ego ff. de negot. gestis, cap pen. de senten. excom. hoc lib.* cum alijs citatis à *Tiraq. de retractu lig.* §. 1. *glos.* 9. *num.* 247. *& seq. Menoch. cons.* 191. *num.* 83. *cum sequentib. Surd. decis.* 33. *num.* 15.

2 Circa fictionis diuisionē licet certent DD. aliter atque aliter diuidentes, recepta est illa, quam docuit *Bar. in l. si is qui pro emptore nu.* 25. *ff. de vsucap.* quod scilicèt triplex sit inductiua, priuatiua, & trāslatiua, quod etiā fatentur *Philip. de fiction. p.* 2. *c.* 4. *Mascar. de probat.*

3 *q.* 16. *à nu.* 15. Inductiua est quando lex fingit esse quod nō est, veluti quod mortuus in bello viuit per gloriam *l. bello amissi ff. de excusat. tut.* vel quod in dote intercessit stipulario *l.*

4 *vnic. §. accedit C. de rei vxoriæ act.* Priuatiua quando per contrarium lex fingit non esse, vel non existere, quod in veritate existit, veluti quod Monachus, deportatus, aut fetuus habeatur pro mortuo iuxta *cap. placuit* 16. *q.* 1. *l.* 1. *§.* 1. *ff. de bonorum posses. cōtra tab. l. seruitu-*

5 *tem ff. hoc tit.* Translatiua quando lex actum certo tempore, vel modo factum, alio factum fingit, quasi ad aliud tempus, vel ad aliam formam transferat in ratihabitione actus gesti meo nomine, fingit enim non modo quādo ratum habeo, sed à principio interuenisse, & tūc licet actus gestus fuerit sine mandato meo per ratihabitionem cum illo gestum fuisse fingitur.

6 Quibus præhabitis patet ratio huius regulæ cum ratihabitio non aliter fieri possit quàm per translatiuam fictionem, ad quam spectat duo extrema iungere data vtriusque habilitate, tam in extremo à quo, idest secundum tempus præsens ex quo fictiō inchoatur, quàm etiā in extremo ad quod, idest ad quod fictio

fictio extenditur, vel refertur, aliter enim deficiēte extremorum habilitate fictio fieret super impossibili de se, & operaretur plusquam veritas, ita ex multorum Iurium auctoritate obseruat *Bart. in l. si is, qui pro emptore ff. de vsucap. num. 28.* vbi *Ias. nu. 105. & 128. Abb. in cap. 1. nu. vlt. de conuers. infidel.* communis, vt per *Cou. de sponsalib. par. 2. cap* 8. §. 2. *nu. 19.* iunctis traditis per *Philipp. de fictionib. p. 3. c. 3. cū seqq.* At qui habilitas in extremo ad quòd tantum datur in ratihabitione vbi negotium gestum est nomine mei ratum habentis, adest enim tunc aliquid habens effigiem, & symbolum actus mei, in quem consensus per ratihabitionem facile transit arg. *l. in rem 24. §. item vers. non idem ff. de rei vendicat.* cum late traditis per *Mantu. lib. 1. locorum cap. 22.* & ita actus, vel negotium efficitur illius, qui ratum habuit perinde atsi mandasset, vt colligitur ex *l. 12. vers. ratū, et ex l. Paulus,* aliàs, *non tātum ff. rem rat. haberi, l. si pupilli 6. §. item quæritur ff. de negot. gestis,* intendit *Bart. l. 1. §. sed etsi ff. de vi, & vi armata, Philipp. de fictionib.*
7 *p. 4. cap.* 3. Vnde notabis quòd licet ratihabitio nō induecatur ex taciturnitate propter prę. iudicium, quod continere potest *arg. l. qui vos 49. vers. vetare ff. de furtis,* obseruant *Dec. cons. 98. in fine, Menoch. cons. 3. num. 34.* indu-
8 citur tamen non tantum per verba, & ita expressè, sed etiam tacitè per facta, *d. l. Paulus, cap. vnic. in fine, de desponf. impub. hoc lib. glos. 3. in cap. cum insuper 23. de offic. deleg.* tradunt *Dec. in l. semper quia nu. 8 ff. hoc tit. & Tiraq. de constituto p. 3. limit. 30. num. 11.* apud quos videbis varia exempla tacitæ ratihabitionis, quæ ex facto inducitur.

9 Hæc autem ratio omnino deficit in actu gesto nomine alterius; fieri enim nō potest, vt in actum omnino alienum, qui nullam habet effigiem, vel symbolum actus mei, consensus per ratihabitionem ita transeat, vt actus ille meus efficiatur iuxta *l. verum 32. iuncta l. aliud est 121. in princip. ff. hoc tit.*

10 Non obstant *tex. in l. si fundus §. 1. ff. de pignorib. & in l. aliena 20. in princip ff. de pignorat. act. & in l mater 3. C. de rei vend.* vbi admittitur ratihabitio, & tamen actus, de quibus ibi non sunt gesti nomine ratum habētis, quia reiecta concordia *Bart. in dictis Iuribus, & in l. 1. §. sed etsi ff. de vi, & vi armata,* existimantis regulam hanc tantum procedere vbi agitur de ratihabitione in vtilitatem ratum habentis, vt actus ad illum trahatur, & efficiatur ipsius, non verò vbi agitur de ratihabitione in præiudicium solius ratum habentis, quo casu procedere ait prędicta Iura; melius respondetur hanc nostram regulam tantum locum habere vbi agitur de negotio, quod nullo modo meum, nec ad me pertinere potest, nisi ex voluntate agentis, tunc enim oportet illud meo nomine geri, vt ratihabitio sequatur; at verò vbi negotium à principio meū est, vel ad me spectat re ipsa, idest quia super re mea eelebratur, vel alio ex ijs tribus modis, de quibus per *glos. in d. l. si pupilli §. item verbo ipso gestu,* vbi communis, tūc licet nō fiat nomine meo, ratihabitio locū habet, nec procedit hæc reg. Sic intelligitur *text. in d. §. 1. & in d. l. mater,* agitur enim ibi de ratihabitione vēditionis, & hypothecæ rei meæ, vt intelligit *Mud. de pignorib. cap. quis possit hypothec. num. 9.* Differentiæ autē ratio illa videtur quia primo casu ratihabitio, eo tendit vt per illam actus alienus ex voluntate gerentis efficiatur meus per ratihabitionem iuxta supradicta, & propterea oportet quòd præcedat aliquid habens effigiem actus mei, super quo ratihabitio fundetur, & adsit habilitas in termino ad quem, vt ita actus fiat mihi, idest meo nomine, at verò vbi negotium ad me pertinet re ipsa, iam ex se habet effigiem actus mei, & est habile, vt sequuta ratihabitio meū vere efficiat, nec pendet à voluntate gerentis an fiat mihi nec ne, & propterea non requiritur, quòd constet illum facere meo nomine, immo præsumendū est illum agere contemplatione mei, ne aliter delictū præsumatur, hoc est, quòd animo de prædandi, & acquirendi fecit aliquid in re mea, contra reg. *l. merito ff. pro socio*; id quod non contingit vbi actus non est meus, nisi ex voluntate gerentis, & proprius efficitur per ratihabitionem.

11 In glos. [Contradicit] ibi *(verius dic quòd ordinatio facta à non proprio Episcopo bene tenet quoad ordinationem, licet non quoad executionem, &c.)* Hic est verus intellectus *cap. Lugdunen. 9. q. 2.* quem sequuntur omnes hic, *Innoc. in cap. prudentiam num. 4. de officio deleg. Mayn. in l. hoc iure §. detecit num. 3. ff. hoc tit.* quicquid aliter intelligant de ratihabitio. ne *glos. in d. cap. Lugdunen. & Menoch. vsufrequent. cap. 40. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*

2 *Intellige vbi mandatum ab initio potuit interuenire*

teruenire, limita vbi facta retrotractione non potuit ratum habens id ipsum mandare.

3 *Negotium infantis, vel furiosi nomine gestum non potest ab eisdem etiam cessante impedimento ratum haberi.*

4 *Ratihabitio cessat vbi negotium à principio nullum est itaut non sit in potestate ratum habentis.*

5 *Ratihabitio vt sit legitima, & habilis in extremo à quo duo requiruntur.*

6 *Ratihabitio requiritur vt fiat eo tempore, quo actus principalis, de cuius ratihabitione agitur, fieri potuisset.*

7 *Ratihabitionis tempore vt ea legitime fiat, debent omnia esse in eo statu, quo fuerant tempore, quo negotium gestum est.*

8 *Ratihabitionis effectus cessat vbi per illam fieret praeiudicium tertio.*

9 *Fictio retrotractionem non operatur stante praeiudicio tertij.*

10 *Ratihabitio retrahitur non solum ad tempus, sed etiam ad locum actus à principio gesti.*

11 *Contractum, vel delictum ratum habens non in loco ratihabitionis, sed in loco actus gesti forum sortitur.*

12 *Ratihabitio legitima aequiparatur mandato, immo inducit mandatum fictum, etiam in delictis, vt num. 14.*

13 *Mandato speciali aequiparatur ratihabitio.*

14 *Restitutioni obnoxius est ille, qui ratum habet damnum suo nomine illatum acsi mandasset.*

15 *Ratihabitio mandato non aequiparatur in ijs in quibus à principio mandatum pro forma requiritur.*

16 *Irregularitatem non incurrit ratam habens occisionem, vel membri mutilationem.*

Regula X.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.

1 Desumitur ex *l. si fundus 16. §. 1. ff. de pignorib. & ex l. 1. §. deiecisse ff. de vi, & vi armata, & ex l. vlt. C. ad Macedon. cum citatis hic à glos.* quę ostendit regulam obtinere in omni actu, similis *glos. verbo petere in cap. quam sit 6. de elect. hoc lib.* tradit latè *Felin. in cap. sicut tuis num. 1. de simon.* refert plures varia decidentes per hanc reg. *addit.* ad *Dyn. hic in princip. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 64. Plac. de delictis cap. 18. Couar. in Clem. si furiosus part. 2. §. 1. num. 4.*

2 Ratio est quia ratihabitio fit per fictionem translatitiam ex coniunctione duorum extremorum, per quam fingitur actum de cuius ratihabitione agitur fuisse à principio gestum ex mandato ratum habentis, vt hic, & dixi in *reg. praecedenti*, hęc autem coniunctio fieri non potest nisi aliquod extremum trahatur ad aliud; vnde oportuit ratihabitionem ipsam, quae est extremū à quo fictio inchoatur, trahi retro ad actum pręcedentem, tanquam ad id quod per fictionem principaliter prętenditur, iuxta quę constat necessariò requiri quòd vtrumque extremum à quo, & ad quod sit habile ad eliciendum actum de quo agitur, & insuper quòd nihil impediat vtriusque coniunctionem, aliter enim ratihabitio, nec retrotrahi, nec mandato comparari potest. Requiritur insuper quod actus ille potuerit fieri ex mandato ratum habentis, siquidem cum ratihabitio retrotrahatur, & mandato comparetur, in ijs tantum negotijs versatur in quibus mandatum à principio potuit interuenire, cessabit tamen vbi facta retrotractione non potuit ratum habens id ipsum mandare, vt aduertit *Bald. in l. 1. num. 29. C. qui admitti*, prosequitur post alios *Ias. in l. qui in aliena, in princip. num. 19. ff. de acquirend.*

3 *hered.* Vnde negotium infantis, vel furiosi nomine gestum non potest ab ijsdem etiam cessante impedimento haberi ratum *Abb. in cap. 1. num. vlt. de conuers. infidel.* sequitur *Mayn. in l. hoc iure §. deiecit num. 3. ff. hoc tit. Syluest. in sum. verbo consensus 6. vers. 4.* Sic similiter vbi negotium à principio nullum

4 est, itaut non sit in potestate ratum habentis illud validum efficere, cessat ratihabitio, & retrotractio, cum à principio ex mandato ipsius fieri nequiuerit, probat *l. obseruare, in fine ff. de officio Procons.* vbi *Bart. num. 4. Innoc. & Abb. num. 19. in cap. prudentia, de offic. deleg. Dec. in l. semper qui num. 16. ff. hoc tit.* communis ex *Menoch. remed. 15. recuper. num. 154. & 156.*

5 *Ratihabitionem.* Quae vt sit legitima, & habilis in extremo à quo duo requiruntur, primò quod quis ratum habeat tanquam gestum suo nomine, aliter enim si gestum approbet, non tamen qualitatem illam, scilicet quod suo nomine gestum sit, ratihabitio deficit, quia nihil est in extremo à quo, per quod etiam per retrotractionem actus efficiatur illius, qui ratum habet, idque docet *glos. verbo ratum in l. 1. §. deiecisse*

eisse ff. de vi, & vi arm. vbi Bart. num. 3. & Bald. num. 22. in l. non ideo C. de accusat. Syluest. in sum. verbo census num. 5. Nau. in man. cap. 17. num. 133.

6 Secundo requiritur quòd fiat ratihabitio eo tempore, quo actus principalis, de cuius ratihabitione agitur, fieri potuisset, l. pen. in princip. ff. rem ratam haberi, vbi Bart. & communis, cap. non solet 2. q. 6. glos. verbo petere in d. cap. quamsit, & verbo adhærentes, in fine in cap. vt circa 4. de electione, hoc lib. communis, vt per Tiraquel. de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 89. Ant. Gom. l. 45. Tauri num. 83. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 5. & satis iuuat quòd hæc reg. cum similibus satis probant quòd ratihabitio æquiparatur mandato, igitur oportet illam eo tempore fieri, quo res ex mandato ratum habentis perfici potuisset, quamuis contrarium contra communem intendant nonnulli, vt per Ias. in l. si is qui num. 130. & 134. ff. de vsucap. Philipp. de fictionib. par. 4. cap. 4. Non obstat quod ratihabitio datur etiam in homicidio cap. pen. de sent. excommunicationis hoc lib. & tamen illud non potest committi tempore ratihabitionis cum semel occisus iterum occidi nequeat, cui argumento non satisfacit Angel. in d. l. pen. nec etiam Paul. quem sequitur Mench. controuers. vsu freq. cap. 40. num. 17. & tandem illi succumbit Felin. in cap. sicut tuis num. 5. de simon. sed refellitur si intelligas cum communi oportere quod actus præsenti tempore fieri possit non simpliciter, & rebus sic stantibus, hoc est supposito quod actus iam sit gestus, sed in hoc sensu, quod scilicet nisi gestus ab alio meo nomine, posset modo fieri ex meo mandato, id quod etiam in actu homicidij reperitur.

7 *Retrotrahi.* Intellige vbi nihil est quod impediat retrotractionem, & vtriusque extremi coniunctionem, vnde oportet rem esse integram, idest tempore ratihabitionis omnia esse in eo statu, quo fuerunt tempore, quo negotium gestum est, Bart. in l. si vxor. §. si quis vxorem nu. 3. ff. de adult. Dec. in l. semper qui nu. 13. ff. hoc tit. Mench. de successión. §. 18. num. 91. Surd. decis. 111. num. 1. Sic similiter cessat effectus rati-
8 habitionis vbi per illam fieret præiudicium tertio, cui vel medio tempore, vel aliter vtrunque ius quæsitum est, arg. l. si partem §. vlt. ff. quemadm. seruitutes, docet Bart. in l. aliena in princip. ff. de pignorat. act. communis, vt per Tiraq. de constit. par. 2. ampl. 17. num. 5. Plac. de delict. cap. 18. num. 3. & satis
9 voluit glos. hic in princip. stante enim præiudicio tertij minime huiusmodi fictio retrotractionem operabitur, vt probat expressè tex. in cap. si pro te, & in cap. quamuis, de rescrip. hoc lib. cum multis, quos copiosè refert Tiraq. de primogen. q. 34. num. 19. & de retractu lig. §. 1. glos. 10. num. 71. Brunor. in locis commun. verbo ratificatio 2. Surd. decis. 245. num. 8. Vasq. in opusc. de restitut. cap. 6. §. 2. dub. 5. num. 25. iunctis ijs, quæ resoluunt Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 64. & latè Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. par. 1. cap. 2. per totum, præcipue num. 8. & 17. Non obstat l. cum decem §. vlt. ff. de solut. quia respondetur in ea non posse considerari præiudicium tertij respectu debitoris, cuius filio, vel seruo post solutionem factam procuratori creditoris ipse creditor ignorans solutionem fecit acceptilationem.

10 Intellige ratihabitionem retrotrahi non solum ad tempus vt hic, & in l. si fundus §. 1. ff. de pignorib. & sic ad diem actus celebrati, vt docent Bertachin. in repert. verbo ratificatio, pag. mihi 264. Surd. decis. 70. num. 20. cum seqq. Bernard. Graua. ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 47. consid. 1. num. 9. sed etiam ad locum actus à principio gesti, in quo ratum habens id ipsum fingitur gessisse, vel mandasse, d. l. cum decem §. 1. ibi, quasi tunc præsentis, Card. in Clem. 1. q. 28. vt lite pendente, Felin. in cap. nonnulli num. 46. col. 2. de rescript. contra glos. verbo collato in d. Clem. 1. quam sequuntur Abb. ibi, & Imol. nu. 20. Tiraq. de retractu tit. 1. §. 1. glos. 10. nu. 68. Vnde
11 fit vt is, qui ratum habet contractum, vel delictum non in loco ratihabitionis, sed in loco actus gesti, forum sortiatur iuxta cap. vlt. de foro compet. obseruat Bart. in l. si pecuniam C. de negot. gestis, vbi Fulgos. Placa dicto cap. 18. num. 7.

12 *Et mandato non est dubium comparari.* Ergo ratihabitio legitima æquiparatur mandato, immo inducit mandatum fictum, secundum cōmunem ex Bart. in l. si is qui num. 4. ff. de vsucap. Cou. in Clem. si furiosus par. 2. §. 1. nu. 5. col. 3. Bernard. Grau. d. consid. 1. num. 9. Fr. Anton. à Sousa in relect. de censuris Bullæ Cœnæ cap. 3. disp. 22. num. 4. & cap. 12. disp. 64. nu. 1. & 2. Farin. in praxi crimin. par. 5. q. 135. num. 84. cum seqq.

13 Amplia primò etiam quoad ea, quæ mandatum speciale requirunt, cui ratihabitio æquiparatur, l. quod speciale ff. de minorib. l. 3.

§. si

§. *si procurator ff. quod quisque Iuris, cap. vlt. de iureiurand. hoc lib.* cõmunis vt per *Tiraq. d. glos. 10. nu 64. Cou. lib. 3. vari. cap. 16. num. 5. Surd. decis. 159. num. 12. & decis. 231. num. 11. Flamin de resignat. lib. 9. q. 8. num. 16.* quamuis contradicat *glos. magna in l. si per procuratorem, ff. de acquirend. hæred. & Franc. hic nu. 5.* Communis tamen non procedit in specie *cap. nonnulli 28. §. sunt, de rescript.* vt aduertit *glos. ibi verbo fine*, vbi *Abb. num. 4.* dicit communem *glos. hic ante finem*, ex eo quia mandatum speciale in ea specie non requiritur propter grauitatem negotij, vel præiudicium partis, sed propter bonum publicum vitandi lites.

14 Secundò amplia æquiparationem de qua hic procedere etiam in delictis, vt probant *text. in dicta l. 1. §. deiecisse, & in cap. penult. de sentent. excommun. hoc. lib. glos. verbo petere in cap. quamsit, de elect. hoc lib. Cou. in dicta Clement. si furiosus par. 2. §. 1. num. 4. Plac. dicto cap. 18.* Intellige in illis tantum delictis, quæ per alios committi possunt, secus in his, quæ consistunt in propria libidine committentis tantum, veluti adulterium, & stuprum, sicut enim hæc non nisi proprio instrumento fiunt, ita nec mandari, vel ab alijs gesta ratihaberi possunt, secundum *glos. verbo mandato in dicto §. deiecisse*, declarando tamen vt per *Plac. d. cap. 18. num. 2. & Philip. de fiction. par. 4. cap. 9. ad finem.*

15 Tertiò amplia etiam ad effectum restitutionis, vt proinde quis teneatur ad illam si ratum habeat damnum suo nomine illatum, acsi mandasset, vt per hanc reg. post *Palud.* probant *Syluest. in sum. verbo restitutio 3. §. 6. Nauar. in man. cap. 17. num. 133.* quamuis contradicat *Medin. de restit. quæst. 7. ad 4. argum.* cuius sententia ex ipsius fundamentis satis defendi posset, tum etiam ex alijs, quæ adducit *Vasq. in opusculo de restit. cap. 9. §. 1. à num. 19.* vbi illum sequitur.

16 Limita primò æquiparationem de qua hic non procedere in ijs, in quibus mandatum à principio pro forma requiritur, vel in vim auctoritatis, cui non satisfit per ratihabitionem, argum. *cap. cum dilecta, de rescrip.* cum traditis ibi à *Felin. num. 6. vers. amplia primò, cum seqq. Surd. decis. 159. num. 16.*

17 Limita secundò non procedere æquiparationem quoad irregularitatem incurrendam ex homicidio, vel membri mutilatione, vt per *glos. in cap. si quis viduam 50. distinct. Couar. in dicta Clement. si furiosus par. 2. §. 1. num. 4. Vgolin. tract. de irregularit. cap. 15. §. 2. Soar. tom. 5. de censur. disp. 44. sect. 3. num. 24. Sayr. eodem tractat. lib. 7. cap. 4. num. 17. Bonacin. in simili tract. disp. 7. q. 4. puncto 8. num. 42.* Contra *Nauar. in man. cap. 27. num. 233. & Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 33. memb. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Reo fauendum est potius quàm actori cum sunt partium Iura obscura.*
2 *Sententia est ferenda pro reo data paritate probationis ex parte Actoris, & Rei.*
3 *Declaratur l. si quis intentione 66. ff. de re iudic.*
4 *Actor vbi tuetur causam aliquam iure fauorabilem illi potius fauendum est quàm Reo.*

Regula XI.

Cum sunt partium Iura obscura Reo fauendum est potius, quàm Actori.

1 Desumitur ex *l. fauorabiliores ff. hoc tit. & ex §. retinendæ Instit. de interdict.* cum alijs citatis à *glos. 1. hic*, tradunt multa *Hippol. in l. vnius §. in ea, à num. 6. ff. de quæst. & cons. 51. num. 41. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præs. 44. Menoch. in simili tract. lib. 2. præsumpt. 90. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2 cap. 9. nu. 51.*

2 Facit etiam quod data paritate probationum ex parte Actoris, & Rei, sententia est ferenda pro reo, secundum *glos. 2. in cap. clerici 81. dist. Hippol. cons. 2. nu. 12. & nu. 18. cum seqq. Duen. reg. 313. limit. 2.*

3 Nõ obstat quod obscura petitio actoris declaratur in fauorem ipsius Actoris, & non Rei, *l. si quis intentione 66 ff. de re iudic.* cum alijs, quia reiecta solutione *glos. hic verbo Actori, & glos. 2. in cap. cum ad Sedem, de restit. spol.* asserentium hanc reg. procedere in fine iudicij, hoc est in decisione causarum, at vero *dictam l. si quis*, in principio litis, quo tempore magis fauetur Actori, respondetur sensum huius reg. & similium esse quòd vbi Iura partium, idest Actoris, & Rei, sunt obscura hinc inde, quia scilicet post discussionem eorum, quæ vtrinque adducta, & allegata sunt, res adhuc est obscura, omniaque sunt paria, & necessariò facienda est interpretatio in fauorem alterius ex litigantibus, tunc potius reo fauendum est, tum propter condi-

tio-

tionem ipsius miserabilem, secundum quam cum præsumatur eum non plenè instructum accessisse, & tamen æqualiter docuit de iure suo, plus aliquid egisse videtur quàm Actor, & par est credere quod si plenè esset instructus, plenissimè suam innocentiam ostenderet: tum etiam propter causam absolutionis, quæ in re dubia securior, & fauorabilior est, *l. absentem ff. de pœnis, cap. alligant vers. nonne 26. quæst. 7.* Vnde fit vt hęc regula non tantum in fine respectu sententiæ ferendæ, sed etiam in principio, & in medio litis procedat, vt quia reus aliquid petit, quod re hinc inde discussa pro vtraque parte dubium est an concedi debeat. Vnde cum in *d. l. si quis*, non agatur de interpretatione eorum, quę vtrinque sunt obscura, sed de declaranda petitione, quæ dubia proponitur per Actorem, meritò tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ Actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem Rei, cui sat est (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet inf. hoc eodem tit.*) idem concedi, vt videlicet exceptio, quam dubiam proposuit, in ipsius fauorem explicetur iuxta *dictam l. si quis*.

4. Limita tamen regulam hanc non procedere si Actor tueatur causam aliquam Iure fauorabilem, ex quo enim tunc omnia ex parte ipsius, & Rei non sunt paria, pręponderat fauor causæ, & sententia pro actore fertur, *cap. ex litteris, de probat. cap. vlt. in princ. de te iudic. l. in pares 38. ff. illo tit.* resoluit *Alciat. d. præsump. 44. num. 13. Tiraquel.* idextendens ad quamcunque causam piam, *de priuilegijs piæ causæ priuil. 146. cum seq.*

SVMMARIVM.

1 Acceptatio personarum in iudicijs non est habenda.

2 Personam hominis accipere est hominem non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est, honorare.

3 Iudiciorum nomine quid veniat in præsenti materia, ostenditur.

4 Acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, non ex gratia distribuit.

5 Deus nemini est gratiæ debitor, sed ipse benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter.

Regula XII.

In iudicijs non est acceptatio personarum habenda.

1 Desumitur ex *Prouerb. cap. 18. cap. nouit vers. caterum, de iudic* cum alijs citatis hic à *glos. verbo in iudicijs*, tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 63. art. vlt. Sot. de Iustit. lib. 3. q. 6. art. 5. S. Antonin. par. 2. tit. 1. cap. 19. & 20. Aldobrandin. in §. Iustitia num. 4. Instit.*
2 *de Iustitia, & iure*. Personam hominis accipere, ait *Gregorius*, est hominem non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare, propterea Iure dicitur personæ acceptationem quandam esse fatuam reuerentiam alicui non causa debiti, sed ex timore, vel propter vtilitatem exhibitam.
3 Iudiciorum nomine in præsenti intelliguntur illa omnia in quibus de meritis qualitercunque iudicatur, & examinandæ sunt qualitates necessariç secundum iustitiam in ordine ad id, de quo agitur, & ita includuntur non tantum iudicia inter Actorem, & Reum, sed etiam distributiones quorumcunque bonorum, quæ fiunt per modum definitionis, & iudicij. Excluduntur autem actus illi, in quibus non agitur de qualitatibus, nec oportet ad illas extendere, vt quia distributio non fit secundum leges Iustitiæ, sed ad voluntarem, prout cótingit vbi quis bona propria ad suum arbitrium distribuit, cessat enim tunc acceptatio personarum iuxta illud *Math. 20. Nõne licet mihi, &c.* docet *D. Thom. d. q. 63. art. 1. ad vlt. Sot. d. q. 6. art. 1. ad 1. Syluest. in sum. verbo*
4 *acceptatio, in princip.* Et ita acceptatio personarum rantummodo locum habet in his, quę quis ex debito dare debet, quare si quia aliqua non ex debito, sed ex gratia distribuit, magis vni quàm alteri, non per hoc acceptor dicendus est personarum, vnde cum Deus ne-
5 mini sit gratiæ debitor, iam enim gratia non esset gratia si ex debito daretur, ideo nequaquam dici potest personarum acceptor quando vni gratiam communicat, quàm alteri nequaquam impartitur, immo potius benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter, dicitur enim eleganti metaphora in Sacris litteris, vel gratia, vel Deus ipse fons hortorum, puteus aquarum viuentium, nam sicut hortorum aquæ in varios ductę fentea ad singulas madefaciendas herbulas fluunt, è planta in

in plantam currunt, itaut placida irrigatione totus dicatur hortulus omninò madefactus, sic plane gratia Diuina fons hortorum, puteus aquarum viuentium appellatur, vt siquidem agnoscatur nulli ipsam Diuinam denegari gratiam, at quemadmodum hortorum aqua fluens ibi manet vbi concauum, & bassum reperit, imminens verò non attingit, ita pariter diuina gratia in omnes ex se fluit, vult enim Dominus omnes homines saluos fieri, in humili vero firma consistit *Isai. 66.* Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, quietum, & timentem Deum?

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia est simplex, & imperfecta notitia, seu scientia, ac etiã cognitionis rei priuatio.*

2 *Ignorantia est actus priuatiuus habens annexam negatiuam de Iure improbabilem.*

3 *Ignorantiam habere ille dicitur, qui nihil omnino sciuit nec per famam, nec per aliam quamuis rationem.*

4 *Ignorantia an differat ab errore, & in quibus ostenditur.*

5 *Ignorantia per se non est peccatum, nec importat culpam aliquam nisi vel malitia, vel negligentia pracedat.*

6 *Ignorantia alia iusta, & probabilis, seu, vt Theologi dicunt, inuincibilis, alia crassa, seu supina, alia affectata.*

7 *Probabilis, & iusta ignorantia illa dicitur, quã nulla pracedit malitia, vel negligẽtia.*

8 *Crassa, seu supina ignorantia est nescire id, quod quis inuestigare, & scire tenetur.*

9 *Episcopus non præsumitur ignorare vacationem beneficij in sua diœcesi.*

10 *Iurispatronatus deuolutionem præsumitur scire Episcopus cum semel in anno Ecclesiam visitare teneatur.*

11 *Ignorantia crassa, & supina non excusat.*

12 *Affectata ignorantia est illa, quam habet is, qui cum posset, & deberet noluit scire, vt liberiùs peccaret.*

13 *Ignorantia considerata respectu rei ignorata diuiditur in ignorantiam facti, & ignorantiam Iuris.*

14 *Factum prout opponitur Iuri. dicitur omne illud in quo consistit actus in se prout est ex parte agentis.*

15 *Ius prout opponitur facto est quicquid consistit in decisione, & auctoritate legum.*

16 *Iuris appellatione non tantum venit naturale, Diuinum, & commune, sed etiam statutarium, & municipale:*

17 *Ignorantia facti, qua regulariter probabilis est, regulariter excusat.*

18 *Ignorantia affectata non excusat.*

19 *Ignorantia facti proprij non excusat tanquam crassa, & improbabilis.*

20 *Factũ propriũ quando est antiquum, in quo sit verosimilis obliuio, excusat illius ignorãtia*

21 *Ignorantia facti proprij excusat quãdo illud est intricatum, & obscurum, vel vbi ignorans multis negotijs implicatus est, aut in extremis laborat.*

22 *Ignorantia facti alieni in dubio præsumitur, & excusat, nisi sit publicum, graue, & ponderosum.*

23 *Ignorantia Iuris non præsumitur nec excusat. Intellige siue humani, siue communi, siue municipalis, siue statutarij, vt nu. 25.*

24 *Leges scire omnes debent, & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare.*

26 *Ignorantia Iuris excusat quando habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti.*

27 *Ignorantia Iuris an, & quando excuset rusticum, militem, vel minorem & remissiuè.*

Regula XIII.

Ignorantia facti, non Iuris excusat.

1 Antequam ad materiam huius reg. deuenamus pro faciliori illius declaratione aliqua à nobis sũt præmittenda, & primò præmittendum ignorantiã ex mẽte *Azon. in sum. C. de Iuris, & facti ignor. Arch in c. quãuis 38. distin. Syl. in sum. verbo ignorantia in princ. D. Thom. 1. 2. quæst. 66. art. 2.* nihil aliud esse quàm priuationẽ scientiæ, quam quis potuit adipisci, quod & alij clarius protulerunt dum dicunt ignorantiã esse simplicẽ, & imperfectã notitiam, seu sciẽtiam, aut etiam cognitionis rei priuationẽ, cũ ignorare sit nihil approbare, vt per *Rolãd cons. 36. n. 3. lib. 2.* quem refert *Mascard. de prob. concl. 45. n. 51.* qui propterea
2 ait ignorantiam esse actum priuatiuũ habentem annexã negatiuã de iure improbabilem.
3 Aliqui autẽ, vt refert *Put. decis. 77. n. 4. lib. 2. in vtraq; edit.* dixerũt ignorãtiam habere dici illum, qui nihil omnino sciuit, nec per famam, nec per aliam quãuis rationẽ; simile est quod scripsit *Bertaz. de clauſ. instr. clauſ. 11. glo. 4. n. 1. & Menoch. de præs. lib. 6. præs. 23. n. 3.* dicentes ignorantiã esse cũ quis de facto nihil scit, sed nec aliquid suspicatur, refert, pluraq; in hac materia adducens *Io. Bap. Costa de facti scien-*
4 *tia, & ignor. insp.* 80. Licet à nostris Iurisperi-

tionem ipsius miserabilem, secundum quam cum præsumatur eum non plenè instructum accessisse, & tamen æqualiter docuit de iure suo, plus aliquid egisse videtur quàm Actor, & pat est credere quod si plenè esset instructus, plenissimè suam innocentiam ostenderet: tum etiam propter causam absolutionis, quæ in re dubia securior, & fauorabilior est, *l. absentem ff. de pœnis, cap. alligant vers. nonne 26. quæst. 7.* Vnde fit vt hęc regula non tantum in fine respectu sententiæ ferendæ, sed etiam in principio, & in medio litis procedat, vt quia reus aliquid petit, quod re hinc inde discussa pro vtraque parte dubium est an concedi debeat. Vnde cum in *d. l. si quis*, non agatur de interpretatione eorum, quę vtrinque sunt obscura, sed de declaranda petitione, quæ dubia proponitur per Actorem, meritò tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ Actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem Rei, cui sat est (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet inf. hoc eodem tit.*) idem concedi, vt videlicet exceptio, quam dubiam proposuit, in ipsius fauorem explicetur iuxta *dictam l. si quis*.

4 Limita tamen regulam hanc non procedere si Actor tueatur causam aliquam Iure fauorabilem, ex quo enim tunc omnia ex parte ipsius, & Rei non sunt paria, pręponderat fauor causæ, & sententia pro actore fertur, *cap. ex litteris, de probat cap. vlt. in princ. de re iudic. l. in pares 38. ff. illo tit* resoluit *Alciat. d. præsump. 44. num. 13. Tiraquel.* id extendens ad quamcunque causam piam, *de priuilegijs pia causa priuil. 146. cum seq.*

SVMMARIVM.

1 *Acceptatio personarum in iudicijs non est habenda.*

2 *Personam hominis accipere est hominem non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est, honorare.*

3 *Iudiciorum nomine quid veniat in præsenti materia, ostenditur.*

4 *Acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, non ex gratia distribuit.*

5 *Deus nemini est gratia debitor, sed ipse benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter.*

Regula XII.

In iudicijs non est acceptatio personarum habenda.

1 Desumitur ex *Prouerb. cap. 18. cap. nouit vers. cæterum, de iudic* cum alijs citatis hic à *glos. verbo in iudicijs*, tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 63. art. vlt. Sot. de Iustit. lib. 3. q. 6. art. 5. S. Antonin. par. 2. tit. 1. cap. 19. & 20. Aldobrandin. in 9. Iustitia num. 4. Instit.*
2 *de Iustitia, & iure*. Personam hominis accipere, ait *Gregorius*, est hominem non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare, propterea Iure dicitur personæ acceptationem quandam esse fatuam reuerentiam alicui non causa debiti, sed ex timore, vel propter vtilitatem exhibitam.

3 Iudiciorum nomine in præsenti intelliguntur illa omnia in quibus de meritis qualitercunque iudicatur, & examinandæ sunt qualitates necessariç secundum iustitiam in ordine ad id, de quo agitur, & ita includuntur non tantum iudicia inter Actorem, & Reum, sed etiam distributiones quorumcunque bonorum, quæ fiunt per modum definitionis, & iudicij. Excluduntur autem actus illi, in quibus non agitur de qualitatibus, nec oportet ad illas extendere, vt quia distributio non fit secundum leges Iustitiæ, sed ad voluntatem, prout cótingit vbi quis bona propria ad suum arbitrium distribuit, cessat enim tunc acceptatio personarum iuxta illud *Math. 20. Nõne licet mihi, &c.* docet *D. Thom. d. q. 63. art. 1. ad vlt. Sot. d. q. 6. art. 1. ad 1. Syluest in sum. verbo*
4 *acceptatio, in princip.* Et ita acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quę quis ex debito dare debet, quare si quis aliqua non ex debito, sed ex gratia distribuit magis vni quàm alteri, non per hoc acceptor dicendus est personarum, vnde cum Deus ne-
5 mini sit gratiæ debitor, iam enim gratia non esset gratia si ex debito daretur, ideo nequaquam dici potest personarum acceptor quando vni gratiam communicat, quàm alteri nequaquam impartitur, immo potius benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter, dicitur enim eleganti metaphora in Sacris litteris, vel gratia, vel Deus ipse fons hortorum, puteus aquarum viuentium, nam sicut hortorum aquæ in varios ductę fontes ad singulas madefaciendas herbulas fluunt, è planta in

in plantam currunt, itaut placida irrigatione totus dicatur hortulus omninò madefactus, sic plane gratia Diuina fons hortorum, puteus aquarum viuentium appellatur, vt siquidem agnoscatur nulli ipsam Diuinam denegari gratiam, at quemadmodum hortorum aqua fluens ibi manet vbi concauum, & bassum reperit, imminens verò non attingit, ita pariter diuina gratia in omnes ex se fluit, vult enim Dominus omnes homines saluos fieri, in humili vero firma consistit *Isai. 66.* Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, quietum, & timentem Deum?

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia est simplex, & imperfecta notitia, seu scientia, ac etiã cognitionis rei priuatio.*

2 *Ignorantia est actus priuatiuus habens annexam negatiuam de Iure improbabilem.*

3 *Ignorantiam habere ille dicitur, qui nihil omnino sciuit nec per famam, nec per aliam quamuis rationem.*

4 *Ignorantia an differat ab errore, & in quibus ostenditur.*

5 *Ignorantia per se non est peccatum, nec importat culpam aliquam nisi vel malitia, vel negligentia praecedat.*

6 *Ignorantia alia iusta, & probabilis, seu, vt Theologi dicunt, inuincibilis, alia crassa, seu supina, alia affectata.*

7 *Probabilis, & iusta ignorantia illa dicitur, quã nulla praecedit malitia, vel negligẽtia.*

8 *Crassa, seu supina ignorantia est nescire id, quod quis inuestigare, & scire tenetur.*

9 *Episcopus non praesumitur ignorare vacationem beneficij in sua dioecesi.*

10 *Iurispatronatus deuolutionem praesumitur scire Episcopus cum semel in anno Ecclesiam visitare teneatur.*

11 *Ignorantia crassa, & supina non excusat.*

12 *Affectata ignorantia est illa, quam habet is, qui cum posset, & deberet noluit scire, vt liberius peccaret.*

13 *Ignorantia considerata respectu rei ignoratae diuiditur in ignorantiam facti, & ignorantiam Iuris.*

14 *Factum prout opponitur Iuri dicitur omne illud in quo consistit actus in se prout est ex parte agentis.*

15 *Ius prout opponitur facto est quicquid consistit in decisione, & auctoritate legum.*

16 *Iuris appellatione non tantum venit naturale, Diuinum, & commune, sed etiam statutarium, & municipale.*

17 *Ignorantia facti, quae regulariter probabilis est, regulariter excusat.*

18 *Ignorantia affectata non excusat.*

19 *Ignorantia facti proprij non excusat tanquam crassa, & improbabilis.*

20 *Factũ propriũ quando est antiquum, in quo sit verosimilis obliuio, excusat illius ignorãtia*

21 *Ignorantia facti proprij excusat quãdo illud est intricatum, & obscurum, vel vbi ignorans multis negotijs implicatus est, aut in extremis laborat.*

22 *Ignorantia facti alieni in dubio praesumitur, & excusat, nisi sit publicum, graue, & ponderosum.*

23 *Ignorantia Iuris non praesumitur nec excusat. Intellige siue humani, siue communi, siue municipalis, siue statutarij, vt nu. 25.*

24 *Leges scire omnes debent, & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare.*

26 *Ignorantia Iuris excusat quando habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti.*

27 *Ignorantia Iuris an, & quando excuset rusticum, militem, vel minorem? remissiuè.*

Regula XIII.

Ignorantia facti, non Iuris excusat.

1 ANtequam ad materiam huius reg. deueniamus pro faciliori illius declaratione aliqua à nobis sũt praemittenda, & primò praemittendum ignorantiã ex mẽte *Azon. in sum. C. de Iuris, & facti ignor. Arch in c. quãnis 38. distin. Syl. in sum. verbo ignorantia in princ. D. Thom. 1. 2. quaest. 66. art. 2.* nihil aliud esse quàm priuationẽ scientiae, quam quis potuit adipisci, quod & alij clarius protulerunt dum dicunt ignorantiã esse simplicẽ, & imperfectã notitiam, seu sciẽtiam, aut etiam cognitionis rei priuationẽ, cũ ignorare sit nihil approbare, vt per *Rolãd cons. 36. n. 3. lib. 2.* quem refert *Mascard. de prob. concl. 45. n. 51.* qui propterea
2 ait ignorantiam esse actum priuatiuũ habentem annexã negatiuã de iure improbabilem.
3 Aliqui autẽ, vt refert *Put. decis. 77. n. 4. lib. 2. in vtraq; edit.* dixerũt ignorãtiam habere dici illum, qui nihil omnino sciuit, nec per famam, nec per aliam quãuis rationẽ; simile est quod scripsit *Bertaz. de claus. instr. claus. 11. glo. 4. n. 1. & Menoch. de praes. lib. 6. praes. 23. n. 3.* dicentes ignorantiã esse cũ quis de facto nihil scit, sed nec aliquid suspicatur, refert, pluraq; in hac materia adducens *Io. Bap. Costa de facti scien-*
4 *tia, & ignor. insp. 80.* Licet à nostris Iurisperi-

Tt tis

tis ignorantia sumatur pro errore, & è contra vt obseruat *Menoch.d.præs. 23.n.2. cum seqq.* veritas tamen est quod ignorantia differt ab errore, quia vt dixit *D.Thom.in 4.sent. dist.30. art.1.* ignorātia de sui natura nō ponit aliquē cognitionis actum, error vero ponit iudicium peruersum, & sic aliquam notitiam eius circa id quod erratur, quod & idē in substantia voluerunt *Azo.in d.sum. C.iuris, & facti ignor. n.1.& 2. Arch.in c.in quibus 22.q.2. Alberic.in l.error n.1.C.de iuris,& facti ignor.* scribentes ignorātiam esse cum de facto nihil scitur, nec inde aliquid suspicatur, & *S.Aug. in c.quamuis 38.dist.* vbi præsertim *Præposit.& Turrecr.* rectè propterea dicit errorē esse vera pro falsis approbare, ignorare verò nihil approbare, cū ignorantia sit, vt dixi, simplex scientię priuatio, & in summa plus est ignorare, quàm errare; ignorantia enim nullam supponit scientiā, error vero aliquā, vt per *Seraph. de priuil. iuram.priuil.4. n.125.* vbi amplius dicit errorem differre ab ignorantia tanquam effectum à sua causa, & ignorantiam propriè consistere
5 in omittendo, errorem vero in committendo. Vnde infertur ignorantiam per se nō esse peccatum, nec importare culpam aliquam, cum enim scientia nō sit virtus aliqua moralis, vtique nec priuatio illius peccatū esse potest, & præterea quia ignorantia est vitiū intellectus, non voluntatis, quam ignorans non habet respectu rei ignoratæ, *l.nihil.2 17.ff.de reg. iuris,* & in qua tantum peccatū consistat, non vero in intellectu, *tex.in princip.15. q.1.* resoluit *S. Thom.d.q.76.art.2.ad 2.Durand.in 2.sentent. dist.22.q.3. Castr.lib.2. de lege pœnali cap. 14. fol.mihi 291.Cou.in reg.possess.p.2.S.7. nu.7.* & satis significat *tex.in d.princ.* Intellige nisi vel malitia, vel negligentia præcedat, tunc enim ignorātia per accidēs, & indirectè cēsetur volita, & cōsequenter peccatū importat secundū præcitatos, sic procedit *l.1.ff.de legib.* vbi *glos.* refert similes, *cap. excellentiss.11.q.3.* & illud *Pauli 1.ad Corinth.c.14.* ignorans ignorabitur, cū alijs per *Tiraq.de pœnis temp.c.11. in princ.*
6 Secundò præmittendum est ignorantiā aliā esse iustā, & probabilē, seu, vt Theologi dicūt, inuincibilem, aliam crassam, seu supinā, aliam autem affectatā, quas species declarant *B.Io.à Capistr.in spec.Consc.nu.145.& 186.Carbon. in tract.de legib.lib.8.disp.13.Iacob. Ayner. in repet.l.vt vim par.3.nu.4.& seq.ff. de iust.& iure, Cordub.in suo quæst.lib. 2.q.1. Azor. inst. mor.p.1.lib.1.cap.12.Sayr.in claui Regia lib.2. cap.2.nu. 15. cum seqq.& cap.9.n.4.cum seqq. Farin.in praxi crim.par.3.q.90.insp.2.Sanch. de Matr.lib.2. disp.32.nu.23.cum seqq.& in pracep.Decalogi tom.1.lib.1.cap. 16.& cap.23. à num.162.Paul.Comitol.respons.moral. lib.5.*
7 *q. 2.* Iusta, & probabilis ignorantia illa est quam nulla præcedit malitia, vel negligentia, vt quia præmissa debita diligentia non potuit quis scientiam adipisci, vt tenent *D.Thom.&*
8 alij supra citati. Crassa verò, seu supina ignorantia (à Theologis improbabilis, vel vincibilis dicta) est nescire id, quod quis inuestigare, & scire tenetur, & debet, præsertim ratione officij, tunc enim ignorans habetur pro sciente, vt per *Lap.alleg.51. circa fin. num. 17.*
9 *vers.ad tertium,* vbi de Episcopo, quod non præsumatur ignorare vacationem beneficij, quia cū debeat visitare Ecclesias, pręsumitur hoc scire, *Bellem.cons.10.nu.23.vers. sed oportet,* vbi quod Episcopus præsumitur sciuisse collationem beneficij diu obtentā ab inferiore collatore in sui pręiudicium, eo quia ex officio tenetur inquirere beneficiorum collationes, *Rom.cons.481.nu.4.vers.ad hoc, & nu.8.* vbi etiam de Episcopo quod præsumitur scire
10 deuolutionem iurispatronatus cum semel in anno Ecclesiam visitare teneatur, *Gabr. com sub hoc tit.concl.5.n.11.& n.31.& seq.& concl. 6.à n.40.Sfort.Odd.de rest.in integr.par.1. q.8. nu.48.cum seqq.& nu.69.Mascard. de probat. concl.637.nu.3. & conclus.879. n.7.cum seqq. Menoch.d.præs.23.nu.66.Seraph.d.priuil.4. à n.115.Io.Bapt.Costa de facti scientia, & ignor.*
11 *reg.2.per tot.* ac proinde huiusmodi ignorantia, crassa, & supina non excusat *c.1. de postul. Prælat.cap.cum in tua, qui Matr. accus. poss. l. nec supina ff.de iuris, & facti ignor.* cū alijs citatis à *Sfort.d.q.8.nu.57.Gabr.d.concl.6.n. 43. Sebast.Medic.de cas. fort. par. 1.q.3.nu.10. Io. Bapt.Costa d. tract.inspect. 81.nu.16.* Affecta-
12 ta ignorantia est illa, quam habet is, qui cum posset, & deberet, noluit scire, vt liberiùs peccaret iuxta illud Psalmi 35. Noluit intelligere, vt benè ageret, *cap. penult. 37. dist.* de qua ignorantia habetur in *cap. eos, de temporibus ordin. hoc libro, Andr. Gail lib. 2. obseruat. 48. num. 18.* vbi alijs relatis dicit ignorantiam affectatam esse quando quis per simulationem aliquid ignorat, hoc est quando scire potuit, sed noluit, quia dissimulauit, quod idem asserunt *Mascard. conclus. 879. num. 33. Sfort. Odd. dicta quæst. 8. num. 58. Ioann. Baptist. Costa dicta inspection. 81.* quæ quidem nullo pacto ignorantem excusat *Gail. dicta obseru.48.num.18.*

Honded.

Honded. conſ. 87. *num.*41. *lib.* 1. *Seraphin. d. priuil.* 4. *à num.* 102. *Ioan. Baptiſt. Coſta d. inſpect.* 81. *num.*9. *cum ſeqq.*

13 Tertiò præmittendum quod etſi ignorantia multipliciter diuidatur, vt late per *Syluest. vbi ſupra*, *Caſtr. d. cap.* 14. *per totum*, tamen conſiderata reſpectu rei ignoratæ, diuiditur in ignorantiam facti, & ignorantiam Iuris, vt hic, & in *tit. ff. & Cod. de iuris, & facti ignor.* licet autem valdè controuerſum ſit, quid factum, & quid ius dicatur, vt ita dignoſcantur ea circa quę vtrumq; verſatur, vt per *Bald. in princip. de pace Conſtant. num.* 23. *Alciat. lib.* 1. *paradox. cap. vlt. Philip. de fictionibus par.* 1. *cap.* 5. *Loriot. axiomate* 14. *cum ſeqq.*
14 tamen ex mente communis in *l.* 1. *ff. de acquir. poſſeſſ.* vbi *Iaſ. num.* 32. *Philip.* vbi proximè, dici poteſt factum prout opponitur Iuri, eſſe omne illud in quo conſiſtit actus in ſe,
15 prout eſt ex parte agentis, ius vero prout opponitur facto, eſſe quicquid conſiſtit in deciſione, & auctoritate legum, vt patet ex *l.* 1. vbi proponũtur exempla, *ff. de iuris, et facti ignor.* Vnde fit vt ſicut appellatione facti quicunquè actus continetur ſiue ab homine, ſiue à
16 Deo, vel à natura proueniat; ſic ſub Iuris nomine non tantum naturale, diuinum, & commune, iuxta *tit. Inſtit. de iure naturali*, ſed etiam ſtatuta locorum municipalia, vel ſynodalia, iuxta §. 1. *Inſtit. de iure natur. & cap. ius ciuile* 1. *diſt.* docent *gloſ. verbo Iuris in proœm. Clement. Tiraquel. in tract. le mort in præfat. declar.* 7. *num.* 5.

17 *Ignorantia facti, &c.* Intellige de ſola ignorantia ſimplici, vel probabili, hæc enim ſolum excuſat ſimpliciter, idest in totum, & abſolute iuxta ea, quæ in ſecundo præludio dixi; & ideo hæc regula idem importat acſi diceret, ignorantia facti, quæ regulariter probabilis eſt, regulariter excuſat, ignorantia vero Iuris non excuſat regulariter, quia regulariter eſt improbabilis. Vnde conſtat primò regulam hanc non procedere in ignoran-
18 tia affectata, quæ cum habeat admixtam malitiam ſcire nolentis, vt liberiùs peccet iuxta ea, quæ dixi in præcitato *prælud.*2. tantum abeſt vt excuſet, vt immo ex ea delinquens magis incuſetur, *cap. eos, de tempor. Ordin. hoc lib.* vbi *gloſ. cap. cum inhibitio* §. 1. *de clandeſtin. deſponſat. l. qui contra*, ibi, *affectato errore C. de inceſtis nupt. Tiraquel. de pœnis temper. cap.* 13. *num.*22. *& de retractu lig.* §.35. *gloſ.* 4. *num.*28. *Caſtr. d. cap.* 14.

19 Secundò conſtat regulam non procedere in ignorantia vincibili, craſſa, aut improbabili, quæ propter rationem pręcedentis negligentiæ volita cenſetur, & ita culpam habet, ex dictis in pręcitato *pralud.* 2. Vnde fit vt ignorantia facti proprij non excuſet tanquam craſſa, & improbabilis, *l. quamquam ff. ad Velleian. cap. ab excommunicato, in fine, de reſcript. Iaſ. in* §. *ſi quis agens num.* 6. *Inſtit. de actionibus*, *Soccin. reg.* 219. *Mantu. paralipomen. cap.* 34. *Marant. in repet. l. is poteſt num.* 227. *ff. de acquirend. hereditat. Ruin. conſ.* 127. *num.* 16. *lib.* 3. *Gail lib.* 2. *obſeruat.* 48. *num.* 19. *Sfort. dicta quaſt.* 8. *num.* 61. *Maſcard. concluſ.* 637. *num.* 3. *& concluſ.* 879. *num.* 40. *Menoch. lib.* 6. *præſumpt.* 23. *num.* 32. *Cardin. Tuſch. verbo ignorantia*, *concluſ.* 22. *num.* 1. *& num.* 10. *& concluſ.* 23.
20 *num.* 25. Intellige præterquam in illis caſibus in quibus ex circumſtantijs negotij, & perſonarum etiam in factis proprijs admittitur probabilis excuſatio, veluti quando factum eſt antiquum in quo ſit veroſimilis obliuio, ſecundum *Marant. in dicta l. is poteſt num.* 227. *in* 3. *limit. Gail dicta obſeruat.* 48. *num.* 20. *Sebaſtian. Medic. de caſu fortuito part.* 1. *quaſt.* 3. *num.* 17. *Menoch. dicta præſumpt.* 23. *num.* 28. *& ſeq. Cardin. Tuſch.
21 verbo Ignorantia*, *concluſ.* 22. *num.* 15. Vel quando factum eſt intricatum, & obſcurum, *Marant. in repet. dicta l. is poteſt num.* 227. *in* 4. *limit. Gail. dicta obſeruat.* 48. *num.* 207. *verſ. item ſi factum*, *Sfort. dicta quaſt.* 8. *num.* 28. *Menoch. dicta præſumpt.* 23. *num. num.* 41. Vel in eo, qui multis negotijs implicitus eſt, *Marant. dicto num.* 227. *in* 5. *limit. Sebaſtian. Medic. dicta quaſt.* 3. *num.* 12. *& num.* 18. *Honded. conſ.* 55. *num.* 57. *&* 58. *lib.* 1. *Menoch. dicta præſumpt.* 23. *num.* 47. *& ſeq.* aut in extremis laborat, *Marant. dicto num.* 227. *in* 2. *limit. Seraphin. dicto priuil.* 4. *num.* 28. *Maſcard. dicta concluſ.* 879. *num.* 51. *cum ſeqq.* *Menoch. dicta præſ.* 23. *num.* 49.
22 Sic ſimiliter, licet regulariter ignorantia facti alieni in dubio præſumatur, & excuſet, *l. verius ff. de probation. l. hoc autem ff. de adminiſtrat. tut. l. fin. in fine ff. pro ſocio*, cum alijs citatis ab *Honded. conſ.* 9. *num.* 35. *& conſ.* 55. *num.* 48. *& conſ.* 109. *num.* 26. *lib.* 1. *Gabriel. ſub hoc titulo concluſ.* 5. *num.* 11. *Gail. dicta obſeruation.* 48. *à num.* 1. *& num.* 19. *verſ. ſecus*, *Menoch. dicta præſumpt.* 23. *à num.* 51. *Sfort. d. q.* 8. *à num.* 55. *& num.* 60. *& q.* 38. *num.* 5. non procedit hæc noſtra

regula in ignorantia facti alieni vbi aliquid proponitur propter quod, & potuit, & debuit sciri per mediocrem diligentiam, vt quia factum, vel est publicum, *cap.1. de postulat. Prælat. cap. vlt. qui Matrim. accus. pos. cap. cum illorum, de sentent. excom. Gabr. d. concl. 5. à num. 18. Mascard. concl. 879. sub num. 11. 12. 16. & 17. Menoch. d. præs. 23. nu. 68. cum seqq. Gail d. obseru. 48. num. 16. Sfort. d. q. 8. num. 67. Sebast. Medic. d. q. 3. num. 4. vers. si erat publice notum, & num. 10. vers. octauo.* Vel notabile, graue, ponderosum, *Mascard. d. concl. 879. num. 47. Menoch. d. præs. 23. num. 81. & seq. Card. Tusch. verbo Ignorantia concl. 21. num. 16. & verbo Scientia concl. 64. num. 38.*

23 *Non iuris excusat.* Probat hæc reg. in hac secunda parte ignorantiam Iuris non præsumi, ac proinde non excusare, vt per *Gail d. obseruat. 48. nu. 22. Gabr. sub hoc tit. concl. 7. num. 1. Paris. cons. 68. à num. 302. lib. 4. Valasc. de iure emphyt. q. 38. num. 15. Sebast. Medic. d. q. 3. num. 1. Menoch. d. præs. 23. à num. 10. Sfort. d. q. 8. num. 39. & 40. Card. Tusch. d. verbo Ignorantia*
24 *concl. 11. num. 1. & 2.* leges enim scire omnes debent, & lata culpa est Iuris dispositionem ignorare *l. leges sacratissimæ C. de legibus, Soccin. cons. 108. num. 12. vers. & licet, Aym. cons. 671. num. 11.*

25 Amplia procedere non tantum in ignorantia Iuris diuini, naturalis, vel gentium, *cap. turbatur §. notandum 1. q. 4. l. 2.* vbi *glos. C. de in ius vocando, glos. in sum. 38. dist. Ign. in l. 3. §. si conditioni à num. 3. ff. ad Syllan.* sed etiam in ignorantia Iuris humani, siue communis, siue municipalis, vel statutarij, vt per *Gabr. d. concl. 5. num. 12. Sebast. Medic. d. q. 3. num. 42. vers. item statuti ignorantia, Gail d. obseru. 48. num. 26. Mascard. concl. 879. num. 24. Card. Tusch. verbo Ignorantia, concl. 11. num. 3.* nisi ciuis esset nouellus, in quo tunc statuti ignorantiam præsumi, & ipsum excusare voluerunt *Gail. d. obseru. 48. num. 28. & Seraphin. d. priuil. 4. num. 177. cum seqq.* vbi etiam resoluit quòd licet ignorantia ne dum Iuris, sed etiam statutorum, seu constitutionum non excuset, benè tamen excusat ignorantia alicuius Extrauagantis, non positæ in librorum, statutorum, seu constitutionum corpore.

26 Limita tamen quando ignorantia Iuris habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti, *Soccin. cons. 47. num. 11. lib. 1. Mascard. conclus. 639. num. 20. Cardin. Tusch. verbo Ignorantia conclus. 13. num. 18.* Vel quando Ius est dubium, obscurum, difficile, seu arduum, *Sebast. Medic. dicta quæst. 3. num. 1. vers. nisi esset, Sfort. d. q. 8. num. 44. Seraph. dicto priuil. 4. num. 16. & 17. Mascard. con-*
27 *clus. 639. num. 19.* Ignorantia Iuris nunquid excuset rusticum, mulierem, militem, vel minorem? Vide *Sfort. d. par. 1. quæst. 9. Cardin. Tusch. dicto verbo Ignorantia, concl. 13.* latè *Farinac. fragment. crimin. par. 2. verbo Ignorantia, num. 27. cum multis seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Ignorantiæ iustam causam habere censetur cum quis in Ius succedit alterius.*
2 *Subrogatus* Motu proprio *in lite ab altero capta præsumitur ignorare sententiam contra suum antecessorem latam.*
3 *Successor in Ecclesia præsumitur ignorare gesta tempore sui antecessoris.*
4 *Successor singularis præsumitur ignorare factum defuncti.*
5 *Hæres regulariter præsumitur ignorare factum defuncti, illiusq. testamenta, & omnia in eo contenta, quando agitur de damno vitando.*
6 *Filius hæres adhuc præsumitur ignorare factum patris defuncti.*

Regula XIV.

Cum quis in ius succedit alterius iustam ignorantiæ causam censetur habere.

1 DEsumitur ex reg. *l. qui in alterius 43. ff. hoc tit.* vbi *Doc.* tradunt *Tiraquel. de retractu tit. 2. §. 4. glos. 6. num. 5. Rot. Bononien. decis. 69. Cassad. decis. 2. vt lite pend.* vbi
2 in specie quod subrogatus Motu proprio in lite ab altero cępta præsumitur ignorare sententiam contra suum antecessorem latam, *Ruin. cons. 166. num. 27. lib. 1.* vbi de successo-
3 re in Ecclesia quòd præsumatur ignorare gesta tempore sui antecessoris, & *cons. 54. num. 3. in fine lib. 5. Natt. cons. 506. num. 19. lib. 3. Afflict. decis. 37. num. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. num. 56. Card. Tusch. verbo Ignorantia conclus. 18. à num. 1.* Ratio est quia huiusmodi ignorantia versatur circa factum alienum *l. vlt. ff. pro socio*, & consequenter censetur iusta, *l. 2. ff. de iuris, & facti ignorantia*, cum alijs adductis in regula præcedenti.

4 In-

4 Intellige regulam non tantum procedere in successione singulari declarando, vt per *Menoch. remed. 16. recuper. nu. 19. cum seqq.*
5 sed etiam in vniuersali, qualis est hæres, ille enim regulariter præsumitur ignorare factum defuncti, illiusq; tastementum, & omnia in eo contenta *d. l. vlt. Menoch. remed. 10. recuper. num. 52. & d. præs. 23. num. 55. Sebast. Medic. de casu fortuito par. 1. q. 3. num. 31. vers. item hæredes, Car. Tusch. verbo hæres concl. 73. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 7. num. 18. & de renouat. emphyt. q. 5. num. 28. & q. 6. num. 27.* quando scilicet agit de damno vitando, secus de lucro captando, tunc enim præsumitur scientia secundum *Dyn. in reg. præsumitur, in fine infra hoc tit.* vbi *Ioan. Andr. sub num. 1. Mascard. concl. 779. num. 37. Card. Tusch. d.*
6 *concl. 73. num. 43.* & amplia quamuis hæres sit filius, adhuc enim præsumi ignorare factum patris resoluunt *Duen. reg. 125. limit. 5. Honded. cons. 83. num. 12. lib. 1. Mascard. concl. 413. num. 8.* & *concl. 780. à num. 3. Menoch. dicta præsumpt. 23. num. 57.*

SVMMARIVM.

1 *Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.*
2 *Odium in hac reg. accipitur latius prout significat tædium, & molestiam.*
3 *Fauor in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat.*
4 *Dispositio an censeatur fauorabilis, vel odiosa colligitur ex principali intentione disponentium.*
5 *Fauor in dubio considerandus est potius quàm odium.*
6 *Extensio non admittitur in odiosis etiam ex identitate rationis.*

Regula XV.

Odia restringi, & fauores cōuenit ampliari.

1 DEsumitur ex *l. cum quidam ff. de liberis, & posthum. cap. renouantes 22. distin.* tradunt *Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 209. Ioseph. Aldrete de religiosa disciplina tuenda lib. 2. cap. 14. nu. 6. Monet. de distribut. quotid. par. 1. q. 10. nu. 1. Ioseph. de Sesse Aragoniæ decis. 18. nu. 102. & decis. 45. nu. 27. Marc. Ant. Genuens. in practicab. ecclesiast. q. 541.*
2 Odium in hac materia non accipitur formaliter prout importat appetitum dissonantem à charitate, de quo *S. Thom. 2. 2. q. 34. & cap. 1.* vbi *glos. de re iudic. hoc lib.* sed accipitur latius prout significat tædium, & molestiam, in quo sensu reperitur passim apud bonos Auctores, & ita comprehendit ea, quæ præstant materiam odij, idest fastidij, cuiusmodi sunt omnia illa, quæ pœnam, vel dispendium alicuius continent, & primo aspectu videntur
3 acerba, & iniusta. Per contrariū verò fauor in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat, & ita gratiā, vt vtrum. que benè deducitur ex *l. qui exceptionem in princ. ff. de condict. indeb. & l. quod fauorem C. de legib.* iuncta *reg. quod ob gratiam, inf. hoc*
4 *tit.* An & quando dispositio censeatur fauorabilis, aut odiosa colligitur ex principali intentione disponentium, *Tiraq. de retractu lig. §. 30. glos. 2. nu. 5. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 1.*
5 *num. 4.* In dubio vero potius est considerandus fauor quàm odium *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 6. proœm. num. 37.*
6 Amplia vt in odiosis non admittatur extensio etiam ex identitate rationis *Corset. in sing. verbo extensio il 2. num. 1. Tiraquel. de retract. in præfat. nu. 62. & 63. Honded. cons. 95. n. 98. & 112. lib. 1. Farin. fragment. crimin. par. 2. lit. E. num. 115.* vbi *num. 117.* subdit quod extensio non conceditur ex identitate rationis etiam quod ratio sit expressa in dispositione quando sumus in materia odiosa, & odium est irrationabile.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium concessum à Principe decet esse mansurum.*
2 *Concessiones gratiæ per obitum Principis non expirant etiam re integra.*
3 *Dispensatio non corruit quando causa, quæ à principio fuit vera, erat impulsiua licet postea cesset.*
4 *Princeps potest etiam post ius quæsitum priuilegia per se, vel prædecessoru suum subditis concessa pro libito suæ voluntatis reuocare.*

Regula XVI.

Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum.

1 DEsumitur ex *cap. si super gratia 9. de officio deleg. hoc lib.* & ex *cap. si cui nulla 36. de præbend. hoc eodem lib.* cum alijs citatis hic à *glos.* ex quibus colligitur quæcunque Principum beneficia secundum

honestate debere esse permansura, nisi contrarium ex intentione, vel aliunde colligatur,
2 etenim Princeps intendit beneficium quàm perfectum, & firmum conferre, vt ita plenior sit liberalitas, *cap.* 1. *de donat. Molin. de primog. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 20. Vnde infertur concessiones gratiosas per obitum Principis non expirare etiam re integra iuxta hanc reg. quam sic interpretatur Pontifex in *d. cap. si cui in* 1. *par.* probat *d. cap. si super gratia*, *Ros. decis.* 12. *de officio deleg. in nouis*, *Boer. decis.* 346. *Cou. pract. cap.* 11. *num.* 2. *Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap.* 15. *num.* 36. cum alijs adductis in *collect. ad d. cap. si super gratia*, & *ad cap. si gratiosè*, *de rescript.*

3 In glos. [Decet] in addit. ibi (*etiamsi cessset causa concessionis priuilegij, dummodo illa causa fuerit impulsiua*) Notatur ad hoc quòd dispensatio non corruit quando causa, quæ à principio fuit vera, erat impulsiua, licet postea cesset, ex adductis per *Sanch. de Matrim. lib.* 8. *disp.* 30. *num.* 7.

4 In glos. [Mansurum] ibi (*ipsum enim priuilegium per se concessum diminuere, vel moderari, & etiam in totum tollere potest*) Notatur ad hoc quòd Princeps potest etiam post ius quæsitum priuilegia per se, vel prædecessorem suum subditis concessa pro libito suæ voluntatis reuocare, vt per *Couar. lib.* 3. *var. cap.* 6. *num.* 1. *Peregrin. de iure fisci lib.* 1. *tract.* 3. *num.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium à Iure indultum non est alicui auferendum.*
2 *Intellige vbi beneficiũ aufertur à Iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere.*
3 *Legitima filiorum Iure præscripta ab homine tolli, vel minui non potest, bene tamen minuitur à consuetudine, lege, vel Principis auctoritate.*
4 *Beneficia si concedantur à Iure nõ simpliciter, sed in defectum prouisionis hominis, tunc si homo prouideat, cessat beneficium legis.*
5 *Dilationes à Iure concessæ non possunt per Iudicem auferri.*

Regula XVII.

Inductum à Iure beneficium non est alicui auferendum.

1 DEsumitur ex *l.* 1. *vers. nec enim ff. de ferijs*, *l. adulter C. ad l. Iul. de adult.* cum similibus, ex quibus colligitur quęcunque beneficia simpliciter alicui concessa à Iure non posse inuito temerè per inferiorem auferri, quia dispositiones Iuris communis, maximè in alicuius gratiam specialem, sine facto eiusdem per inferiores auferri nequeunt, iuxta regulam *cap. cum inferior*, *de maioritat. & obedient.*

2 Ex quibus infertur primò regulam tantum procedere vbi beneficium aufertur à Iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere, secus si ab ipsa lege auferatur, quia par in parem, &c. *cap. innotuit*, *de elect.* aduertit *glos. hic*, per Iura quæ citat, probat communis, vt per *Cuman. in l.* 2. *num.* 4. *ff. de re iudic.* Vnde licet
3 legitima filiorum iure præscripta ab homine tolli, vel minui non possit, vt per *totum tit. de inoffic. testam.* consuetudine tamen, lege, vel Principis auctoritate rectè minuitur *Dyn. hic*, communis vt per *Cou. de sponsal. par.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 4. *Xuar. in l. quoniam ad leges Regni*
4 *limit.* 2. *à num.* 6. Secundò infertur regulam non obtinere in beneficijs, quæ à Iure conceduntur non simpliciter, sed in defectum prouisionis hominis, tunc enim si homo prouideat, cessat beneficiũ legis, vt probant tex. sic intelligendi in *l. ex hac*, & *in l. vlt. C. de pactis conuent.* & *in l. & habet* §. *cum quis ff. de precar.* cum alijs, per quę vulgò dicitur quod prouisio hominis tollit prouisionem legis, scilicet introductam non simpliciter, sed in defectum hominis, de quo per *glos. magnam ad med.* vbi post *Bart.* & alios tradit *Ias. à num.* 143. *in l.* 2. *C. de iure emphyt. Palat. in repet. rub.* §. 14. *Rip. in l. ita stipulatus à num.* 82. *ff. de verbor.*
5 *obligat.* Denique infertur dilationes à Iure concesas non posse per Iudicem auferri, vt probat *glos. magna in fine in l. quod iussit ff. de re iudic.* quam ibi sequuntur *Doctores*, *Dec. in cap. cum sit Romana nu.* 23. & *ibi Felin. nu.* 7. *de appellat. Rip. d. l.* 2. *num.* 18. *ff. de re iudic.* & in notabili casu tradit *Roman. singular.* 459. aliàs 465.

SVMMARIVM.

1 *Tractu temporis non firmatur quòd de Iure ab initio non subsistit.*
2 *Nullitatis effectus tam productus nunquam cessat etiam sublata causa.*
3 *Actu ab initio nullo existente si ex postfacto tacite saltem superueniat ea omnia ex quibus ille constituitur, non habito respectu ad id, quòd præcessit nulliter, incipiet ex nunc*

actus

actus nouus, & validus.
4 Declaratur tex. in cap. auditis 29. de elect.

Regula XVIII.

Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit.

1 DEsumitur *ex l. quod initio 30. & l. pen. ff. hoc tit. & ex c. auditis 29. de elect.* cum alijs, per quæ Iura ita tradunt, & varias quęstiones decidunt *Imol. in l. 1. §. vlt. ff. de verb. oblig.* Rot. *decis. 26. de procurator. in antiq. Calderin. consf. 1. de elect. Barbat. consf. 70. col. 1. & 2. lib. 3. Dec. consf. 665. num. 14. D. Barbos. in l. 1. ff. solut. matrim. p. 4. num. 91.* vbi *num. 96.* ait regulam non procedere in actu conditionali.
2 Licet autem nō conualescat illemet actus, qui à principio nullus fuit, quoniam affectus nullitatis iam productus nūquam cessat etiam sublata causa *l. vlt. in princip. ff. vnde liberi*, cum alijs, vt per *Tiraquel. in tract. cessante*
3 *causa limit. 12. in princip. et limit 19.* tamen si ex postfacto tacitè saltem superueniant ea omnia, ex quibus cōstituitur actus ille, de quo agitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus nouus, & validus, sic procedit *l. 1. §. 1.* ibi, *quasi nunc datum ff. de legat. 3. l. eos 65.* ibi, *effici, ff. de ritu nupt. c. 2. de coniug. seru.* cū alijs, de quibus per *glos. hic*, & in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credunt actum à principio nullum conualescere si superueniat causa confirmās, idest incipit actus valere si superueniat causa confirmās, ex qua actus ille nunc constituitur, & de nouo cōficitur, intellige esto quòd actus prior nullus fuerit ipso iure, cū enim nō agatur de ipsius conualescentia, aut confirmatione, sed de creatione alterius noui, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipso iure inducta non obstat, id quod satis probat tex. *in d. l. 1. §. 1. ff. de legat 3.* cum alijs, quamuis *glos. vlt. in fin. in cap. cum nos 3. de ijs, quæ fiunt à Prælatis*, & plures relati per *Tiraquel. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 415.* aliud innuere videantur, quorum sententia, vt ille explicat *nu. seq.* procedit tantum ad effectum, vt actus idem à principio nulliter gestus confirmetur, & valeat vt ex tunc.
4 Non obstat *tex. in cap. auditis 29. de elect.* vbi electio nulla propter defectum consensus electorum non valet vt ex nunc etiam eisdem consentientibus propter hanc reg. quoniam quicquid aliud intendāt *glos. ibi verbo ex postfacto, glos. verbo tractatus in c. 1. de rebus Eccles. non alien. hoc lib. glos.* hic post medium, & vtrobique Doctores, veriùs videtur electionem illam non constitui validam etiam vt ex nunc, quia consensus ille superueniens nō sufficiens fuit ad electionem nouam constituendam per se absque auxilio illorū, qui nulliter processerunt, & quæ oportuit de nouo iterari.

SVMMARIVM.

1 *Culpæ obnoxius est qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.*
2 *Falcē in messem alienā quis ponere non debet.*
3 *Medicus imperitus, & culpabilis de damno sequuto tenetur, & aliquando punitur.*
4 *Iudex per imperitiam iniquè iudicās de damno sequuto tenetur, & punitur.*
5 *Nauis magister imperitus quando teneatur ad damna sequuta? remissiuè.*

Regula XIX.

Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

1 DEsumitur ex *l. culpa 37. ff. eod. tit. & ex c. tua il 1. de homicid.* tradunt *Thom. de Thomas. reg. 203. Corras. miscel. lib. 4. cap. 1.*
2 *num. 10.* nam falcem in messem alienam quis ponere non debet *Bald. consf. 396. Quod autem num. 2. lib. 4. Card. Tusch. tom. 3. lit. F. conclus. 35.* & facit illud vulgare, tractent fabrilia fabri, & quam quilq; norit artem in ea se exerceat, de quo *Strach. de mercat. par. 3. tit. de nautis nu. 33. Card. Tusch. tom. 1. lit. F. concl. 2.* Vnde colligitur non esse sine culpa omnes illos, qui absque competenti peritia artis eandem profitentur, immiscentes se officio non
3 pertinenti ad eosdem. Sic medicus imperitus vt culpabilis de damno sequuto tenetur, & aliquando puniri potest *l idem iuris §. vlt. ff. ad leg. Aquil. l. illicitas §. veritas ff. de officio Præsidis*, tradunt *glos.* & communis *in cap. tua in cap. ad aures, de ætate, & qualit. Felin. in d. cap. tua in princip.* latè *Rip. de peste par. 4. §. videamus à princip.* & citati per *Farin. fragm. crimin. par. 2. lit. I. num. 428.* Sic similiter in Iudice per
4 imperitiam iniquè iudicante probat *tex. in l. vlt. ff. de var. & extraord. cognit. tex. in princ. Instit. de obligat. quæ ex quasi delicto, Menoch. de arbitr. cent. 4. casu 339. Valasc. consf. 16. num. 4. Mascard. de probat. concl. 532. num. 20. Farinac. in praxi crimin. q. 87. nu. 44.*

D. Bar-

D.Barbos.in l. filiusfam. num. 41. ff. de iudic.
5 Idque etiam in magistro nauis imperito per hanc regulam tradit Strach.d.par. 3. num.32. Illa enim dicuntur non pertinere, vel impertinentia, quæ aliquo respectu indicuntur alicui, quia saltem propter circumstantias non conueniunt, sed repugnant personę, officio, vel statui vt in d.cap.tua,& ita perinde est immiscere se rei,quæ ad eum non pertinet,vt hic dicitur, ac immiscere se rei,quæ ponit aliquid contrarium,& repugnans his,quæ ad illum, vel statum ipsius ob quamcunque circumstantiam pertinent,vt intendunt glos. 2. & omnes in d.l.culpa.

SVMMARIVM.

1 *Defensionibus pluribus nullus vti probibetur.*
2 *Reus ad sui defensionem potest multiplicare titulos sui iuris.*
3 *Dominij seu Iuris acquisitio semel ex certo titulo perfecta non potest ex alio fieri, secus quoad conseruationem* Iuris *iam quæsiti.*
4 *Multiplicatio titulorum datur in beneficialibus.*
5 *Reo non licet vti pluribus exceptionibus, quæ necessariam, & ineuitabilem contrarietatem continent.*

Regula XX.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.

1 DEsumitur ex *l. is qui 5.& l.nemo 8.ff.de except l.nemo ex his 44. ff. hoc tit.*cum alijs citatis per Cou.lib.1.var.cap.2.nu.2. Po-
2 test enim reus ad sui defensionem multiplicare titulos sui Iuris, quia ex hoc nulla insurgit contrarietas cum possibile fuerit reum saltem ad cautelam vtrūq; titulum de facto habuisse, veluti si dicat rē ad se pertinere ex titulo donationis, & ex titulo emptionis, & ex priuilegio,& pręscriptione,vt satis insinuat *d.l.nemo,* & probat *cap. auditis, de præscript.cap. constitutus, cap.pen.de relig. domib. cap.cum personæ vers.quod si, de priuileg.hoc lib.cap.post electionem,de conceß.preb.*& vtrobique Doctores, resoluunt *Felin.in cap.inter dilectos nu.19.de fide instrum.& in cap.in nostra nu.2.de rescript. Ias.in l.3.§.pluribus num.13.ff. de acquir. poss. Dec.in d.l.nemo §.quoties num.2.ff.hoc tit. Bellem.in cap.imputari à n.19.de fide instrum. Nau. in cap.accepta opposit.3. num.3.*

3 Non obstat quod dominium, vel ius ex pluribus titulis acquiri nō potest d.§.*ex pluribus*, & quod nostrum est amplius nostrū effici nequit *d.cap.inter dilectos*, vnde sibi contrarius videtur qui plures titulos proponit, quasi id, quod per alterum acquisiuit,rursus ex reliquo de nouo acquisierit, ex qua ratione effectum est vt non liceat actori titulos multiplicare,ex quibus multiplicatis ius prætensum acquirere non potuit,*cap.vt quis duas,de elect.hoc lib.* & est recepta sententia.Respondetur enim argumentum cōcludere quoad acquisitionem dominij,vel Iuris,quę perfecta semel ex certo titulo non potuit ex alio fieri iuxtà tradita *in d. §.ex pluribus*, non vero procedit quoad conseruationem Iuris iam quæsiti ad quem effectum potest quis dubius de iure sui tituli alios titulos multiplicare ad cantelam arg. *l. testamentum C.de testament.*& vtrumque in iudicium deducere nō simpliciter quasi ex vtroq; simul ius acquisierit, vel vt ex vtroque simul obtineat, sed in eum sensum vt si alter non sufficiat,ex altero tamen defendatur, vt docet *Innoc.in d.cap.auditis nu.2.*communiter receptus ex *Cagnol.in d.l.nemo n.3.* & ideo in be-
4 neficialibus dari multiplicationem titulorum censuit non semel *Rota* vt ipsa testatur *decis. 742.num.3. apud Farinac. par.2. recent.* Nec item obstat quod actor nonpotest vti pluribus actionibus,sed alteram eligere debet *d.l.nemo ex his §. quoties* cum alijs, quia respondetur aliud esse multiplicare actiones, aliud vero multiplicare titulos,quorum plures contineri possunt sub vna,& eadem actione, vt si quis agens rei vendicatione intendat rem ad se pertinere ex titulo donationis, vel emptionis, aut simili.

5 *Pluribus vti defensionibus.* Etiam diuersis,hoc est, quibus nihil aliud obstat, quominus proponantur à reo, quàm earundem pluralitas, non vero vbi aliud obstat, nempe contrarietas, reo enim non licet vti pluribus exceptionibus,quæ necessariam, & ineuitabilem contrarietatem cōtinent, idest quæ ad nullum rectum sensum possunt simul esse veræ iuxta exēplum *glos.in d.c.imputari*, & similia, & ita resoluunt *Cuman.et Soc.in d.l.nemo 8.Cagnol. in d.l.nemo ex his num.8. Couar.d cap.2.nu.3. Bellem.in d.cap. imputari num.18.*quo casu si rectè aduertas nec plures dici possunt exceptiones cum alia detrahat illi, cui repugnat, *d.cap.imputari*. Non obstant *d.l.nemo ex bis, & l.cum de indebito,inprincip.ff. de probation.*

proce-

procedunt enim vbi negatio non est omnino contraria exceptioni secundo loco propositę.

SVMMARIVM.

1 *Displicere amplius non potest quod semel placuit.*
2 *Perseuerantia in bono est tenenda.*
3 *Perseuerantiam si tollas nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam.*

Regula XXI.

Quod semel placuit amplius displicere non potest.

1 DEsumitur ex *l. sicut C. de actionib. et obligat.* cum alijs citatis per *glos. hic*, tradūt *Mayn. in l. nemo potest mutare ff. hoc tit. glos. verbo partibus, ad fin. in Clem. sæpe de verb. significat. Mantu. dialog. 94. Surd. decis. 265. nu. 25. & decis. 288. num. 5. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 16. num. 15.* & de *resolut. emphyt. cap. 15. num. 7. Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 6. lit. Q concl. 48.*

2 Perseuerantiam in bono docet hæc regula, quia, vt inquit *Bernard. epist. 139.* absque perseuerantia nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur, nutrix est ad meritū, mediatrix ad pręmium, sotor patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum; è contra. Væ tibi, ait *Bernardus* qui reuerti desideras ad vomitum, redite ad luctum. Nam sicut nauis quæ multos fluctus transit, multasq; tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impigit, ita inquit *Chrysost.* multi postquam sustinuere labores, ieiunia, aliasque virtutes, tunc autem quando in portu iam & magis securi esse pos-
3 sunt, naufragium faciunt. Tolle perseuerantiam, inquit *Bernardus*, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiā, nec laudem fortitudo, sola est, cui æternitas redditur, vel potius quę æternitati hominem reddit, dicente Domino, qui perseuerauerit vsque ad finem hic saluus erit. Refert *Thom. Boss. lib. 3. cap. 2.* quod Theodoricus Imperator quamuis hęreticus esset Arrianus cum seruum haberet, qui relicta Fide Catholica, vt ei placeret, Arrianus est factus, eum ipsemet pugione confodit, dicens esse non posse, vt qui Deo fidelis non fuit, homini seruet fidem.

SVMMARIVM.

1 *Odio alterius non debet aliquis prægrauari.*
2 *Regula hæc in quo differat à sequenti ostenditur.*
3 *Pœna æterna nūquam punitur vnus pro alio.*
4 *Pœnis tēporalibus sępe punitur quis pro alio.*
5 *Filius pro peccato patris non sēper puniendus.*
6 *Filius iustus nascitur nonnunquam ex patre peccatore.*
7 *Filius peccator, & vilissimus aliquando nascitur ex patre iusto, & illustri.*
8 *Romani plures inclyti, & illustres, vilissimos reliquerunt filios.*
9 *Filius alter optimus, alter pessimus ex eisdem parentibus aliquando surgit.*

Regula XXII.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

1 DEsumitur ex *l. non debet alteri 75. & ex l. factum 197. ff. hoc tit.* exempla huius reg constant in *l. vlt. C. de acquir. possess. & in cap. 1. de iniur. hoc lib.* cum alijs adductis *à glo. hic*, tradūt *Rebuff. ad l. Vrbis appellatio 2. vers. in quantum, prope fin. ff. de verb. signif. pag. mihi 19. Surd. decis. 102. num. 1. Farinac. in praxi crimin. par. 4 consl. 40. num. 45. & consl. 65. num. 98. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. §. 8. num. 6. 7. & 8. Tiraq. de iure meriti glos. 8. nu. 141.*

2 Vulgò creditur regulam hanc probare id ipsum, quod in reg. sequenti deciditur, scilicet neminem esse afficiendum pœna pro delicto alterius, sed minus bene, quia non est verisimile Summum Pont. Bonifacium VIII. vtramque regulam immediatè ad idem retulisse, quare dicendum est in hac regula non tractari de pœna alicui non inferenda pro delicto alterius, de quo in reg. sequenti, sed magis quòd nullus damnum pati debet ex pacto, contractu, vel odio alterius in se considerato, & cui nulla infligitur pœna à lege, vel à Iudice, id quod denotat verbum, *prægrauari, l. si quando §. illud C. de inoffic. testam.*

3 Intellige regulam hanc veram esse de pœna æterna, pœna enim ęterna nunquam punitur vnus pro alio *cap. 1. cap. iam itaq; & seq. 1.*
4 *q. 4.* De poenis verò temporalibus sępe puniri potest quis pro alio, & poena spirituali, & pœna corporali; Nam *Exodi 20.* ait Dominus, *Ego sum Deus Zelotes visitans iniquitates patrum*

patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Vnde pro peccato Cam Chanaam filius eius maledictus est, vt habetur *Genes. 7*. & pro peccato Achan *Iosua 7*. populus Israel in manus traditus est hostium; Immo & bruta etiam animantia, quæ ratione carent, iussa sunt interfici pro Amalechitarum peccato *1. Regum 15*. De qua re bene *D. Thom. 2. 2. q. 108. art. 4.* firmat hominem pœna mere spirituali, quæ scilicet animæ salutem directè concernat, nunquam puniri pro peccato alterius, bene tamen pœna temporali, triplici ratione, primò quia vnus homo temporaliter est res alterius, & ita in pœnam eius etiam ipse punitur; sicut filij secundum corpus sunt quædam res patris, & serui quædam res dominorum alio modo in quantum peccatum vnius deriuatur in alterum, vel per imitationem, sicut filij peccata parentum imitantur, & serui peccata dominorum, vt audacius peccent, vel per modum meriti sicut peccata subditorum merentur peccatorem Prælatum secundum illud *Iob 34*. qui regnare fecit hominem hipocrytam propter peccata populi, vnde pro peccato Dauid populum numerantis, populus Israel punitus est. Secundò per aliqualem consensum, seu dissimulationem, sicut etiam boni interdum temporaliter puniuntur cum malis, quia eorum peccata non redarguerunt, vt *Augustinus 1. de ciuitate Dei* dicit. Tertiò ad commendandum vnitatem humanæ societatis ex qua vnus debet pro alio solicitus esse ne peccet, & ad detestationem peccati, dum pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes essent vnum corpus, sic docente *Augustino* de peccato Achan.

5 Verum semper nō est filius pro peccato patris puniendus, vt habetur *in cap. si habes 24. q. 3.* vbi dicitur quòd non excommunicatur filius pro peccato patris, & *Ezech. 18. filius non portabit iniquitatem patris*. Non est vtique grauandus, aut culpandus filius propter peccatum patris. Ideo *August. super Math.* ait Nunquam de vitijs erubescamus parentum, sed vnum illud quæramus amplectamur virtutem; non est, addit ille, omnino nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inde verè, aut obscurus, aut clarus est. Et D. *Hieron. ad Pamach.* Nasci de adulterio non eius culpa est, qui nascitur, sed illius, qui generat.

6 Vidimus nanque ex patre peccatore filium nasci iustum, vt eleganter ostendit *D. Chrysost. super illud Math. 4.* Patrem habemus Abraham. Quid, inquit, Timotheo nocuisse creditur quod patrem habuit Tharam luteorum Deorum cultorem, nonne separatus à genere suo positus est in caput fidelium, vt non iam diceretur filius peccatorum, sed pater Sanctorum, nec potuerunt eius gloriam fordidare paterni errores?

7 Per contrarium ex patre iusto, & illustri, aliquando nascitur peccator, & vilissimus filius, & est mirabile quod animaduertit Auidius *Cassius in vita Imper. Seueri*, & refertur

8 à *Pogio Florentino in lib. de infelicitate Principum*, nēpè nullos ex magnis, & inclytis viris Romanis illustres reliquisse filios, sed vilissimos, quod etiam retulit Elius Spartianus Imperatori Diocletiano, & scriptum reliquit *Petrus Crinit. lib. 21. de honesta disciplina*. Sic Scipio Africanus filium procreauit tam excellenti indignum patre, vt *Valer. Max. lib. 3.* eum obscuritatem ex maximo splēdore exortam iure appellet. Ita etiam narrat Quintus Fabius quòd de inuictissimo Imp. Marco Aurelio Commodus filius est ortus infamis penitus, ac deperditus.

9 Ex eisdem nonnunquam parentibus alter optimus, alter pessimus surgit filius. Ex Adam si nascitur Cain malus, probus quoque Abel producitur. Ex Abraham oritur Ismael impius, oritur etiam Isaac pius. Ex Isaac venit Esau reprobus, venit ex eodem Iacob electus. Mundi igitur deliramentum est, & fallax omnino prēsumptio si propter parentum peccata descēdentes vsq; ad septimam generationem sine personarū distinctione puniantur, & infamia notabili excludantur. Videant Principes quomodo hæc stare, & Deo placere possint.

Regula XXIII.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus

1 Desumitur ex *l. si putator ff. ad legem Aquil. & ex cap. cognoscentes de constitut. ex cap. cum voluntate, de sentent. excom.* tradunt *Thom. de Thomasset. in floribus legum reg. 283. Barthol. Perett. ad* Extrauag. *ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. pag. 94. nu. 30. Ioseph. Aldret. de relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 10. num. 8.* Nam vbi non adest culpa propria respectu puniti cessat consideratio, & mensura supplicij, & deinde quia causa deficit, cessat ratio medecinæ, quæ sine causa, & necessitate non adhibetur iuxta illud *Math. 9.* non

est

est opus valentibus medico. Necessitas vero boni publici potest esse iusta causa vt pœna innocentes comprehendat quatenus in illis, & delinquens condignè punitur, & medicinę ratio conseruatur; hęc enim necessitas boni publici est iusta causa, vt pœna delicti aliquādo comprehendat omnes partes, & res delinquentes vt in illis omnibus condigne puniatur iuxta mensuram delicti, & insuper ratio medicinæ in Republ. conseruetur, vt constat ex reg. *l. item vulneratus ff. ad legem Aquil.* contingit autem inter delinquentes, & innocentes eam esse connexionem, vt hic censeantur veluti pars, & res illius, vt est filius, respectu patris, *l. cum scimus ad fin.* ibi, *pars quodammodo C. de agricol. lib. 11. l. vlt. C. de impub. & alijs*, subditus respectu Superioris in quibus veluti in partibus sui pater, & dominus delinquentes condigne puniuntur *l. isti quidem, ad fin. ff. quod metus causa, cap. si sententia 16. de senten. excom.* & insimul medicinę ratio conseruatur, dum enim parti proximiori applicatur, magis affligit, & citius medetur non solum delinquentibus, sed etiam partibus ipsis in quibus infirmitas magis timetur *l. quisquis §. 1.* ibi, *exemplo metuuntur, C. ad leg. Iuliam maiest.* Hinc fit vt pœna spirituali nullus innocēs pro delicto alterius puniri debeat, quia cum pœna hæc animam afficiat, quoad illam innocens non potest considerari vt res, vel pars delinquentis, in qua delinquens ipse puniatur; & rursus non conseruatur medicinæ ratio, immo offenditur dum pro remedio boni temporalis fit priuatio in bono spirituali, quod est dignius *cap. solitæ, de maiorit. & obed.* & ita in pœna spirituali excommunicationis probat *text. in cap. non imputatur 1. quæst. 4. & in cap. 1. 24. quæst. 3. glos. 4. in cap. si sententia, de sent. excommun.* D. Thom. 2. 2. *quæst. 108. art. fin.* Cou. *lib. 2. var. cap. 8. num. 1.*

SVMMARIVM.

1. *Iudicis mandato quod quis facit dolo facere non videtur.*
2. *Agens ex mandato Superioris præsumitur facere ex necessitate obedientiæ.*
3. *Mandato Superioris iniusto contra legem diuinam, vel humanam, aut potestatem Superioris, non tenetur subditus parere.*

Regula XXIV.

Quod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur.

1 DEsumitur ex *l. non videtur 128. §. qui iussu ff. hoc tit.* cum alijs citatis à *glos. hic, & glos. 4. in l. 4. ff. de aqua pluuia arc.* tradunt Greg. Lop. *l. 3. verbo por mandado tit. 16. part. 2. Bonacos. commun. crimin. par. 1. verbo mandatum pag. mihi 109. Tiraq. de pœnis temper. causa 34. num. 4. & causa 35. num. 1. Capic. decis. 132. Grammatic. decis. 36. n. 81. cum seqq. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 89. num. 126. & q. 97. nu. 109.* Ratio est quia agens ex man-2 dato Superioris, cui parere tenetur iuxta *cap. 2. de censib. & l. 2. ff. de Iust. & iure*, pręsumitur facere ex necessitate obedientię, & ita non habere animum machinandi, sine quo dolus non contrahitur, vt satis intendit tex. in præsenti, vnde infertur hanc reg. procedere in ijs, quæ licet primo aspectu, & regulariter sint illicita aliquando tamen cum causa, & ex auctoritate Superioris licita fiunt, cuiusmodi est occisio, vel verberatio alicuius, adhuc enim in ijs pro Superiore præsumitur, vt in dubio licita censeantur, & subditus parere teneatur, *cap. qui culpatur 23. q. 5. glos. in cap. 2. de maiorit.* communis ex Cagnol. *in l. velle num. 15. ff. hoc tit. Afflict. lib. 1. constitut. rub. 8. num. 58.* & consequēter subditus in ijs dolo facere nō videtur ex ratione de qua hic, intēdūt *glo. 1. Dyn. & omnes hic, et in d. §. qui iussu.*

3 *Mandato.* Dummodo illud non sit notoriè iniustum contra legem diuinam, vel humanam, aut potestatem Superiorem, quo casu subditus non tenetur, nec debet parere, vt probat *tex. in cap. non semper, cum seqq. 11. q. 3. cap. inter cæteros, de re iudic.* Abb. & communis *in cap. si quando, de offic. deleg.* D. *Thom. 2. 2. q. 64. art. 6. ad 3.* Cou. *lib. 1. var. cap. 1. nu. 10.* in qua specie potest subditus violenter resistere Superiori temerè persistenti *l. prohibitum C. de iure fisc. lib. 10.* vbi *glos. verbo resistentibus*, post alios *Cou. lib. 1. var. cap. 2. nu. 12. Menoch. remed. 8. recuper. num. 9.* ac subinde cum cesset necessitas in qua hæc reg. fundatur, vtique cessabit illius decisio,

SVMMARIVM.

1. *Mora appellatur nonnunquam dilatio culposa circa debitum soluendum, vel creditum recipiendum.*

2 *Mora*

2 *Mora est culpa prætermittendi officij in soluendo, recipiendouè debito, quæ alteri damnosa est.*

3 *Mora alia dicitur regularis, alia irregularis.*

4 *Mora regularis illa est quæ ex legitima hominis interpellatione, vel oblatione inducitur.*

5 *Mora in facto cõsistit ac proinde probari debet.*

6 *Mora irregularis est quæ re ipsa solummodo nulla interpretatione vera vel ficta cõtrahitur, sed fit absq; hominis facto legis ministerio.*

7 *Mora omnis quoad suos effectus nocere debet moroso, nisi ab illa per legitimam purgationem ex Iuris æquitate liberetur.*

8 *Mora Rei principalis quando noccat fideiussori ostenditur.*

9 *Mora purgari non potest vbi obligatio in diem concepta est adiecta pœna statim incurrenda ex lapsu diei.*

Regula XXV.

Mora sua cuilibet est nociua.

1 DEsumitur ex *l. in condemnatione 133. §. vnicuiq; ff. hoc tit. & ex l. emptori ff. de aqua pluuia arc.* cum alijs citatis *à glos. hic.* Sed pro terminorum cognitione primò præmittendum est moram de qua hic importare tarditatem, quę cum alicuius culpa coniuncta alteri damnosa est; vnde dilationem culposam circa debitum soluendum, vel creditum recipiendum moram appellari tradunt *Petr. Gregor. Syntag. Iuris par. 3. lib. 21. cap. 14. à num. 1. Mascard. de probationib. concl. 1070. num. 1. & 4. D. Barbos. in l. mora 10. in princip. ff. solut. matr.* quos refert *Pichard. in tract. de*
2 *mor a nu. 10.* Definitur autem multipliciter vt per *glos. magnam in l. mora ff. de vsur. Salicet. in l. quod te nu. 2. vbi Alex. & alij ff. si certum petat. Corras. lib. 2. miscel. cap. 6. Mayn. lib. 3. action. cap. 13. Loriot. de mora axiom. 1. Cuiac. in l. si ex legati causa ff. de verb. oblig. Muda in l. Iulianus §. 1. de action. empti. Ferret. in tractat. de mora col. 3. Sapor. eod. tract. cap. 1. num. 5. Forcatul. in simili tract. par. 1. nu. 1.* breuiter definiri potest, vt sit culpa prætermittendi officij in soluendo, recipiendouè debito, quæ alteri damnosa est, quam definitionem amplectitur, & declarat *Pichard. vbi supra num. 23. cum seqq.*

3 Secundò præmittendum est duplicem in Iure moram reperiri, alia est ex persona, quę regularis à Doctoribus dicitur, quia regulariter in omnibus casibus, & modo ordinario secundum regulas morę inducitur; alia vero est ex re, quæ vulgò irregularis dicitur, tum quia procedit per modum irregularem, & extraordinarium, & insuper quia in certis tantum casibus pręter, vel contra regulas moræ inducitur, vt colligitur ex tex. sic intelligendo in *l. mora in princip. & in l. sed etsi Reipubl. §. vlt. ff. de vsur. & ex l. 5. ff. de minorib.* & passim fatentur Doctores, quos refert *Pichard. dicto tract. de mora num. 37.*

4 Mora ex persona vel regularis illa est, quæ ex legitima hominis interpellatione, vel oblatione inducitur, vt satis probat *dicta l. mora l. si ex legati 23. ff. de verb. oblig.* nam cum mo-
5 ra in facto consistat iuxta ea, quæ adducit *Pichard. vbi supra num. 13. cum sequen.* probari omnino debet non aliter quàm ex interpellatione *Mascard. d. concl. 1070. num. 7. Pichard. dicto loco num. 43.* quæ vnica sufficit præcedere, ex *Menoch. de arbitr. casu 220. à num. 26. Petr. Gregor. d. par. 3. lib. 21. tit. 14. num. 4. Mascard. d. conclus. 1070. num. 11. Garc. reg. 118. nu. 2. D. Barbos. in d. l. mora num. 9.*

6 Irregularis vero mora est, quæ re ipsa solummodo nulla interpretatione vera vel ficta contrahitur, sed fit absq; hominis facto legis ministerio *l. in minorum 3. C. in quibus causis in integr. restit. Pichard. vbi supra num. 38.* Quibus autem casibus contrahatur hæc irregularis mora tradunt *Cuiac. in dicta l. si ex legati causa lit. B. vbi Segura num. 185. cum sequentib. Tiraquel. de priuileg. piæ causæ priuil. 141. Bauer. in tract. de mora par. 2. à nu. 1. Salicet. eodem tract. p. 1. num. 2. in præamb. Ferret. etiam in simili tract. col. 3. à num. 9. Sapor. cap. 2. Caballin. de vsuris q. 70. num. 537. cum seqq. Lucan. in tract. de fisco par. 1. num. 34. Menoch. de arbitr. casu 220. num. 8. cum multis seqq.*

7 His ita constitutis conclusio sit quod omnis mora quoad suos effectus nocere debet moroso nisi ab illa per legitimam purgationem ex Iuris æquitate liberetur, nam cum omnis culpa noceat delinquenti quoad pœnam nisi ab illa ex æquitate, vel iusta causa liberetur, vt patet in *l. sancimus C. de pœnis, & in cap. vt famę 35. de sentent. excommun.* iuncta *l. auxilium 38. §. in delictis ff. de minorib. l. ad ea 199. ff. hoc tit.* & omnis mora culpam, ac omnes morę effectus contineant pœnam, ideo conclusio supradicta procedit. Dixi, *per legitimam purgationem, &c.* quia licet mora, sua natura inspecto ri-

ēto rigore Iuris perpetuò nociua sit moroso, vt probatur hic, & in *l. Titia 89. §. vsuras*, ibi, *semel ff. de legat. 2.* ex æquitate tamen inductum est vt si morosus legitimè satisfecerit suæ obligationi absque detrimento creditoris moram ipsam purget, & ab illius effectibus liberetur, *l. si seruus 91. §. sequitur, & l. interdum 73. §. vltim. ff. de verbor. obligation.* hinc fit vt regula hæc generaliter procedat in omni mora, & quoad omnes illius effectus, dummodo hęc mora non alij noceat quàm morosо, quia nullum delictum quoad suos effectus pœnales nocere debet alij quàm delinquenti *d. l. sancimus C. de pœnis, cap. 2. de ijs, quæ fiunt à Prælatis*, sed omnis mora censetur delictum propter culpabilem dilationem arg. *l. hominem 33. in fine, & l. si dolus 47. ff. mandati*, effectus autem illius censetur pœna, qua morosus iure afficitur *l. quod te ff. si certum pet.* cum alijs, quæ prosequitur *glos. magna in dicta l. mora 32. ff. de vsur.* Igitur, &c.

8 Non obstat quod mora Rei principalis nocet fideiussori *l. mora Rei 88. ff. de verborum obligat.* siquidem fideiussor (quatenus ipsius obligatio se extendit velut accessorium repræsentans obligationes principalis) non censetur alius, immo ipse cum Reo moroso, *§. fideiussores Instit. de fideiussor.* iuncta *reg. accessorium, hoc tit.* Vnde meritò mora Rei nocet fideiussori quoad ipsam obligationem perpetuandam, non vero quoad augmentū eiusdem velut pœnam, seu interesse debitum à moroso, quia in his, in quibus se fideiussor non obligauit, cessat prędicta ratio, & mora Rei censetur omnino aliena nisi in omnem causam fideiussisset, *l. vlt. ff. de fideiuss. l. centum Capuæ ff. quod certo loco*, resoluunt *glos. in l. siue in duplum ff. qui satisdare cog.* omnes in *d. §. vnicuique*, communis secundum *Hippol. in rub. de fideiussoribus num. 91. & 96.* Sic similiter eadem ratione mora tutoris pupillo, defuncti vero hæredi nocet *l. sed si ex stipulatu 24. ff. de verbor. obligat. l. cum paterfam. ff. de vsuris*. Nec obstat *l. pen. ff. de duobus reis*, ibi, *alterius factum*, quia cum *Roncheg. ibi num. 3.* respondetur illum text. agere de facto, vel mora vnius ex reis, vt noceat alij tantum quoad effectum perpetuandæ obligationis, nam cum illa inter ipsos vnica sit, & vniformis, & insuper vnicus contractus *l. 2. l. 3. §. vltim. ff. eodem tit. de duobus reis, l. vltim. C. eodem*, meritò propter hanc vnionem obligatio, quæ perpetuatur quoad vnum propter moram, quoad alium etiam perpetuari debet, ne aliter vna, & eadem obligatio maneat quoad vnum, dissoluatur vero omnino quoad reliquum, contra id, quod intendit *text. in l. vlt. ff. de duobus reis*, & contra reg. *tex. in cap. cum in tua 30. de decimis*. Nec item obstat *d. §. vnicuique*, quia dum dicit moram nocere solum moroso, quod in duobus Reis obseruatur, planè procedit in his, in quibus duo Rei non censentur vnum, & idem, & considerantur vt diuersi, veluti quoad augmentum obligationis, interesse scilicet, vel pœnam, quoad hęc enim diuersa est cuiusq; obligatio, & propterea mora vnius non nocet alij, vt diximus supra in fideiussore, secus vero quoad effectum obligationis perpetuandæ iuxta supradicta, quicquid contradicat *glos. in præsenti*.

9 In glos. [Mora sua] ibi *(dic quod vbi dies, &c.)* Ergo mora purgari non potest vbi obligatio in diem concepta adiecta pœna statim incurrenda ex lapsu diei, similis *glos. in l. etsi post ff. si quis caut, glos. 3. in l. interdum 73. §. vlt. ff. de verborum obligation.* sequuntur *Bart. num. 5. Bald. in lect. num. 31 & in repet. num. 20. Paul. num. 4. Alexand. num. 9. & 14. & Ias. à num. 20. in l. si insulam 84. ff. eodem tit. de verborum obligat. Loriot. tract. de mora axiom. 26. Fachin. lib. 1. controuers. cap. 98. Couar. lib. 3. var. cap. 17. num. 4. Gregor. Lop. l. 35. tit. 11. part. 5. Valasc. de Iure emphyt. quæst. 5. num. 13. Anton. Gom. l. 33. Tauri num. 3. Caroc. in tract. de locato, & cond. par. 4. tit. de mora num. 52. cum seqq. Garc. reg. 397. num. 1. Matien. l. 10. glos. 2. num. 3. tit. 17. lib. 5. nouæ Recopilat.*

SVMMARIVM.

1 *Facta à Iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.*

2 *Facta per Iudicem extra territorium, aut sine Iuris ordine procedentē, vel quia omnino incōpetens est, viribus non subsistunt.*

Regula XXVI.

Ea, quæ fiunt à Iudice si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

1 DEsumitur ex *l. factum à Iudice 132. ff. hoc tit.* cum alijs citatis à *glos. hic*, & tradunt *Cou. lib. 1. var. cap. 17. num. 13. ad fin. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1013.*

Ratio est quia officium Iudicis fundantur in iurisdictione, hoc est in potestate de publico introducta, à qua validitas gestorum per Iudicem pendet *cap. forus vers. Iudex de verb. signific. iuncta glos.* 4. communiter recepta in *l. 1. ff. de iurisd. omnium Iud.* Vnde in his, quæ ad Iudicis officium, & potestatem non spectant, priuatus censetur *cap. conquerente, de restit. spoliat.* & consequenter gesta ab illo tanquam à priuato propter defectum publicæ potestatis nullius sunt momenti.

2 Vnde infertur primò regulam procedere in omnibus actibus, qui quacunque via non pertinent ad Iudicis officium, siue quia extra territorium ius dicit *cap. vltim. de constitut. hoc lib.* siue quia est omnino incompetens *cap. at si clerici, in princ. de iudic. & per totum Cod. si à non compet.* vel tandem quia licet sit competens, tamen sine Iuris ordine procedit *d. cap. conquerente, l. prolatam C. de sentent. & interloc.* tradit latè *Menoch. remed. 9. recup. à num. 8.* Secundò infertur procedere similiter in quocunque Iudice, vel Superiore etiam supremo, cuiusmodi est Princeps secularis in ijs, quæ pertinent ad officium, vel potestatem ecclesiasticorum, *cap. Ecclesia S. Mariæ, de constit. glos. 1. hic.* Vel è conuerso *cap. causam quæ, qui filij sint legit. glos. verbo vsuris in Clem. 2. de iudic.* docet *Innoc. in cap. inquisitioni, in fine, de sentent. excommun.* sequuntur & alij, vt per *addit. Abb. in fine, Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. notab. 2. §. 1. à num. 16.* Tertiò infertur regulam procedere tantum in ijs, quæ constat notoriè ad Iudicis officium non pertinere, in quibus viget ratio superior, & locum habent verba huius tex. ibi, *non spectant*; secus vero in ijs de quibus an pertineant dubitatur necne, circa quæ pro Iudice præsumitur ad cuius officium spectat examinate ea, quæ ad ipsius iurisdictionem pertinent, *cap. super litteris, de rescript. l. si quis aliena 15. ff. de iudic.* & propterea interim gesta per illum valent mero iure *glos. 2. hic*, & omnes.

SVMMARIVM.

1 *Scienti, & consentienti non fit iniuria, nec dolus.*
2 *Iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio illatam patitur.*
3 *Declaratur text. in* cap. quod vero 22. quæst. 2.

Regula XXVII.

Scienti, & consentienti non fit iniuria, nec dolus.

1 Desumitur ex *l. nemo videtur 187. ff. hoc tit. l. eum donationis*, vbi Padil. *C. de transact.* cum alijs, vt per *glos. hic*, tradunt *Aristot. lib. 5. ethicor. cap. 9. & 11. S. Thom. 2. 2. q. 59. art. 3. Sot. lib. 3. de Iustit. q. 3. art. 3. Menoch. consil. 98. num. 39. cum seqq. Thom. de Thomasettis in floribus decis. reg. 275. Surdus decis. 194. num. 1. Sebast. Naui. ad l. 1. num. 15. ff. de iniur. Ioseph. Sessæ Aragon. decis. 189. num. 15. Cæs. Argel. de contrad. legit. quæst. 10. num. 66. & num. 97.*

2 Ratio est quia iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio illatam patitur *l. 3. in princip. & §. 1. ff. de iniur.* nec enim potest ab aliquo sibi ipsi fieri, secundum *S. Thom. 2. 2. quæst. 58.*
3 *art. 2.* non obstante *text. in cap. quod vero 25. quæst. 2.* ibi, *iniuriam mihi facio*, quia intelligitur scilicet per indirectum, & retorquutionem secundum *Archid.* & alios ibi, planè sciens, & consentiens non patitur ab alio; quia de natura patientis iniustitiam est quòd resistens, & inuitus patiatur, sunt de natura agentis quod sponte agat ex *Aristot. & Sot. vbi supra*; & ita qui consentit potius ex se spontè agit quàm ab alio patiatur, & consequenter eidem non fit iniuria, nec iniustitia.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio exorbitans dicitur quæ non in totum, sed in aliquo Ius commune corrigit.*
2 *Statutum est correctorium iuris communis quando illud in totum corrigit, exorbitans vero quando illi in aliqua parte tantum derogat.*
3 *Extensio regulariter nõ fit in exorbitãtibus.*
4 *Extensio fit in exorbitantibus fauore piæ causæ, & fauore animæ, vt num. 5.*

Regula XXVIII.

Quæ à Iure communi exorbitant nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

1 Desumitur ex *l. quod contra rationem ff. hoc tit.* & ex alijs Iuribus citatis à *glos. hic.* Dicitur autem dispositio exorbitans, quæ nõ in totũ, sed in aliquo Ius cõmune corrigit, vt per

vt per *Aym. de antiq. temp. p. 4. in princ. nu. 75. Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis num. 19.* Villag. *in tract. de extensione legum rub. de extensione legum exorbitantium, & in rub. de different. inter dispos. limit. & correct. num. 1. Menoch. remed. 1. recuper. possess. num. 20. Honded. cons. 95. num. 29. lib. 1.* ex Corn. &
2 Rimin. subdit statutum esse correctorium Iuris communis, quando illud in totum corrigit, exorbitans vero quando illi in aliqua parte tantum derogat, refert Farin. *fragm. crimin. par. 1. lit.* E. *num. 120.*

3 Vnde extensionem regulariter non fieri in exorbitantibus per hanc reg. resoluunt *Tiraq. d. verbo libertis sub num. 27. Aym. cons. 6. num. 10. in fine, Osasc. Pedam. decis. 120. num. 8. & decis. 126. num. 12. Menoch. remed. 15. recup. num. 17. Honded. d. cons. 95. num. 121. lib. 1. Villag. d. rub. de extens. legum exorbitantium num. 3.* vbi intelligit in odiosis, & pœnalibus, quem refert, & sequitur *Farinac. d. lit. E num. 124.* vbi *num. 125.* subdit extensionem fieri de casu ad casum in quo adest eadem ratio quando dispositio non est contra ius, sed præter ius, & *num. 126.* quod in exorbitantibus facilius admittitur extensio quàm in correctorijs, & ius correctorium difficilius extenditur quàm ius exorbitans.

4 Limita vt in exorbitantibus fiat extensio fauore piæ causę, vt per *Aym. de antiquitat. tempor. par. 4. in princip. num. 79.* vbi loquitur quando agitur de fauore Religionis, & de extensione facienda fauore relictorum pro anima, *Villag. in tract. de extens. legum rub. de extens. legum limitatiuarum num. 9. cum seqq.* refert Farin. *d. lit. E. num. 108.*

5 Item & fauore animę ex allegatis per *Crot. in repet. l. omnes populi num. 189. concl. 12. ff. de Iust. & iure, Aym. d. num. 79. Villag. d. rub. de extens. legum exorbitantium num. 3. in fine in vlt. ampliat. Farin. d. lit. E. num. 109.*

SVMMARIVM.

1 *Approbari ab omnibus debet quod omnes tãgit.*
2 *Intellige in ijs, quæ pentinent tanquam ad singulos, vel in speciali, secus in ijs, quæ spectant tanquam ad vniuersos, vel in communi.*
3 *Pertinentia ad aliquos velut ad singulos, de quorum præiudicio principaliter agitur, debent ab omnibus approbari, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperiatur.*
4 *Approbatio illorum de quorum præiudicio secundariò agitur, non est necessaria.*
5 *Verbum, tangit, per prius, & non per posterius verificatur tantum in ijs, quorum detrimentum principaliter vertitur.*
6 *Pars maior etiam in ijs, quæ tanquam ad singulos pertinent, sufficit ex iusta causa, vel vbi sequeretur absurdum aliquod, aut iniquitas, quæ vitari debent, vel exiguum esset præiudicium.*

Regula XIX.

Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari.

1 Desumitur ex *l. 1. & vlt.* C. *de auctorit. præst. & ex l. per fundum 11. ff. de seruit. rustic. præd.* cum alijs, vt per *glos. hic.* Pro
2 solutione autem multorum, quæ solent obijci in contrarium, communis distinguit inter ea, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, & inter ea, quę pertinent tanquam ad vniuersos, vel in communi, veluti ad collegium, vt in illis tantum procedat hæc reg. in ijs vero sufficiat maior pars *cap. 1. de ijs, quę fiunt à maiori parte* Capit. ita *Dyn. glos.* & omnes hic, *glos. 1. in cap. cum omnes, de constit.* vbi Dec. *nu. 5. Felin. à nu. 15. & Exea à nu. 144. Padil. in l. aquam num. 3.* C. *de seruitut. Gom. var. tom. 2. cap. 3. num. 14. Duen. reg. 295. Salzed. ad Bernard. reg. 449. Garc. reg. 95. nu. 4. Azeued. ad* Cur. *Pisan. lib. 2. cap. 14. lit.* B.

3 Verũ quia adhuc huius distinctionis membra peculiares habent difficultates, videtur melius dicendũ quod ea, quę pertinent ad aliquos velut ad singulos, de quorum pręiudicio principaliter agitur, debẽt ab omnibus approbari, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperiatur. Dixi, *de quorum*
4 *præiudicio, &c.* tum ad excludendos illos, de quorũ præiudicio secũdariò agitur, quorũ approbatio nõ est necessaria arg. *l. 1. §. denũciari, ibi, primo gradu ff. de vẽtre insp.* docet *glos. magistra 2. in l. de vnoquoq; 47. ff. de re iudic. glos. vlt. in cap. quamuis pactum de pactis lib. 6* communiter recepta, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios pag. 2.* Nau. *in c. si quãdo, de rescrip.*
5 *pag. 77.* tum etiã quia verbum, *tangit*, de quo hic, per prius, & non per posterius verificatur tantũ in ijs, quorum detrimentũ principaliter vertitur iuxta *d. l. de vnoquoq; iũcta glo. verbo singulorum in l. 1. §. huius,* vbi *Paul. & Bald. ff. de Iustit. Tiraq. vbi supra pag. 5. vers. huic.*

Dixi insuper, *nisi ex iusta causa, &c.* quia per illam iure induci potest, vt maior pars etiam in ijs sufficiat, *cap. 2. de iurepatron.* ibi, *plurimorum*, in quo speciale est, vt in negotio prçsentationis, quæ ad singulos patronos pertinet, sufficiat maior pars, vt aduertit *Roch. de iurepatron. verbo honorificum num. 91.* vel quia aliàs sequeretur absurdum aliquod, vel iniquitas, quæ vitari debent *l. nam absurdum ff. de bonis libert.* vel quia exiguum est præiudicium *l. scio ff. de in integr. restit.* vel tandem quia vtilitas, & bonum publicum maximè vrgent arg. *l. Lucius 11. ff. de euiction.*

Regula XXX.

In obscuris minimum est sequendum.

1 DEsumitur ex *l. semper in obscuris, & ex l. semper stipulationibus ff. hoc tit.* cum alijs citatis à *glos.* hic, tradunt *Tiraq. de retractu lig. §. 30. glos. 1. num. 27. & 29. cum seqq. Roland. cons. 16. num. 32. lib. 3. Alciat. resp. 492. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 106. num. 17. Surd. decis. 298.*

Regula XXXI.

Eum qui certus est certiori vlterius non oportet.

1 DEsumitur ex *l. 1. ff. de action. empti.* tradunt *glos. verbo cognouerunt, in princip. in cap. cum inter 18. de elect. Tiraq. de retractu lig. glos. 2. §. 36. num. 24. Gemin. cons. 33. num. 5.* vbi ampliat in actibus de sui natura prohibitis, quia sufficit vt quis sciat quomodocunque, etiamsi non sequatur intimatio prohibitionis, *& nu. 13. vers. item quando,* pariter ampliat, vt procedat etiam in casibus, in quibus requiritur insinuatio, & intimatio, quando quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio, *Rimin. iun. cons. 238. num. 37. vol. 3. Rebuff. in tract. nominat. q. 14. nu. 117. cum seqq. Thesaur. Pedam. decis. 221. in fine, Menoch. cons. 825. num. 11. vol. 9. Surd. cons. 272. num. 12. & decis. 288. num. 44. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. C. conclus. 199. à princip.*

2 Declara multipliciter cum *Alex. cons. 27. viso themate, in princip. lib. 6. & cons. 138. viso puncto lib. 7.* vt scilicet quando denunciatio, intimatio, vel certioratio fit solum ad finem vt quis sciat, tunc sufficiat quòd quis sciat, & isto casu certús non debet certiorari: si verò certioratio est de substantia, vel forma, prout quando lex mandat denunciari, aliàs actus sit nullus, tunc non sufficit scientia, sed debet fieri denunciatio ei, qui certus est. Vel alio modo, vt scilicet quando notificatio, & intimatio fit, vt quis reddatur certus de aliquo, tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde, non sit necessaria alia notificatio, vel certioratio, si vero fiat ad incitandum notificatum vt aliquid faciat, vel ad prohibendum ne aliquid faciat, tunc non sufficiat scientia, & quando res esset dubia an sit facienda ad effectum notificandi vt sit certus, an vero incitandi vt aliquid faciat, vel non, in dubio præsumitur, vt certus reddatur, adeo quòd si sciat aliunde is, cui dèbet fieri notificatio, tunc non sit necessaria. Vel denique distingui potest, aut intimatio, vel denunciatio requiritur ad commodum denunciantis, aut requiritur ad commodum denunciati; primo casu si ad commodum denunciantis, & tunc si agitur vt ex notificatione notificans ius acquirat, vel vt notificatus pœnam, vel moram incurrat, non sufficit, sola scientia notificati, si vero agitur solum vt notificatus incidat in malam fidem sola scientia sufficit; si vero agitur vt fiat denunciatio ad commodum eius, cui denunciatur, semper, sufficit sola scientia, ex *Car. Tusch. d. concl. 199. nu. 8. cum seqq.* refero *Ego ipse in tract. Axiomatum Iuris vsufreq. Axiom. 41. num. 2.*

Regula XXXII.

Non licet actori quod reo licitũ non existit.

1 DEsumitur ex *l. non debet ff. hoc tit.* tradũt *Thom de Thomasset. in florib. legum reg. 204. Sigism. Scacc. de appellat. q. 18. lim. 7. n. 23. Card. Tusch. pract. concl. lit. A. concl. 119.* Nam à pari procedunt actor, & reus, vt ex reg. *cap. 2. de mutuis petit. & l. vlt. C. de fruct. & litium expen.* prosequuntur *Ant. Gab. com. opin. tom. 3. tit. de clausulis concl. 1. à n. 66. Card. Tusch. tom. 6. concl. 49. Valasc. consult. 25.* Et actor, & reus sunt correlatiua *Mart. Antonin. var. resolut. lib. 3. resolut. 9. nu. 3.* refero *Ego ipse in nouissimo tractat. Axiomatum Iuris vsufrequent. Axiom. 10. num. 7. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Consilium mutare quis non potest in alterius detrimentum.*

2 *Intellige vbi ex consilio alicui ius quæsitum est.*

3 Con-

3 *Consilium mutare in melius sapientis est vbi iuri tertij quæsito non præiudicatur.*

Regula XXXIII.

Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.

1 DEsumitur ex *l. nemo potest mutare ff. hoc tit.* tradunt *Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 186. Surd. de aliment. tit. 5. q. 3. num. 39. & seq. Cald. Pereira de potest. eligen. cap. 5. num. 1. & de resolution. emphyt. cap. 14. num. 5. cum seqq.*

2 Intellige vt procedat tantum vbi ex consilio alicui ius quæsitum est, vt paret in electione, præsentatione, vel sententia Iudicis, & alijs per quæ ius acquiritur electo, præsentato, vel ijs, pro quibus sententia fertur, *cap. cum inter*, ibi, *ius ex sententia factum*, *de sententia, & re iud. cap. quam sit 6. vers. electus, de elect.* tunc enim cum ius alteri quæsitum nemo possit auferre inuito, *l. id quod nostrum, ff. hoc tit.* vtique nec consilium mutare, & ita interpretantur *Archidiacon. in cap. certe, verbo muto 12. q. 1. Abb. in cap. bona il 2. num. 11. de postulat. Prælat.* post alios *Tiraquel. in l. boues §. hoc sermone limit. 23. à num. 2. ff. de verbor. signif.* & est de mente communis hic, cui satis consonant verba illa, *in alterius detrimentum*, quæ propriè respiciunt damnum Iuris quæsiti, *cap. 2. de constit.* Vnde circum-
3 scripto hoc damno Iuris tertio quæsiti consilium mutare in melius sapientis est *l. nonnunquam*, vbi *glos. ff. de collat. bonor. princip. Instit. de legatis, Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num. 4. Bertaz. in repet. l. si quis maior C. de transact. num. 282. Card. Tusch. pract. conclus. lit. M. concl. 435. Surd. cons. 167. num. 10. Sigismund. Scacc. de appellat q. 17. limit. 47. memb. 1. num. 33.* refero Ego *ipse in nouissi. tract. Axiom. Iuris vsufreq. Axiom. 55. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur.*

2 *Dispositiones duæ vbicunq; sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci salua quoad fieri potest vtriusq; natura, & verborum proprietate.*

3 *Limita regulam in specie subiectiua generi, et alijs modis vt num. 4.*

5 *Legibus generalibus per sequentes speciales derogatur, & è conuerso.*

Regula XXXIV.

Generi per speciem derogatur.

1 DEsumitur ex *l. in toto iure 81. ff. hoc tit. & l. sanctio 41. ff. de pœnis, cap. 1. & cap. pastoralis §. quoniam, de rescript.* cum alijs, vt per *glos. hic*, tradunt *Menoh. cons. 141. num. 26. cum seqq. & num. 37. Armendar. in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ num. 5. Surd. de aliment. tit. 2. q. 15. num. 130.* vbi ampliat in legatis, *& tit. 9. q. 8. & decis. 255. num. 21. & cons. 352. num. 1. Thom. de Thomasset. in floribus legum reg. 132. Gutier. practic. lib. 3. q. 24. num. 6. Cæs. Argel. de contradict. legit. q. 2. num. 212. Aldrete de relig. disciplina tuenda lib. 2. cap. 7. num. 26. Card. Tusch. practicarum conclusion. tom. 4. lit. G. conclusion. 32. & 36.*

2 Ratio vero in eo consistit, vt genus, & species diuersa concordentur, nam vbicunque duæ dispositiones sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci, salua quoad fieri potest vtriusque natura, & verborum proprietate, *cap. cum tu 16. de testib. cap. cum expediat 29. in princip. de elect.* planè vbi genus, & species sibi inuicem aduersantur, possunt ad concordiam reduci salua vtriusque natura, & proprietate si generi per speciem derogetur, igitur, &c. vt per *Bald. cons. 292. num. 3. lib. 2. Perus. hic in princip. Mantu. dialog. 90. vers. quia, Castr. lib. 2. de lege pœnali cap. 8. fol. paruo 201. cum seq.* & ad hoc reducendę sunt rationes *Monach. hic num. 7. Bart. in l. si alij ff. de vsufr. leg.* quę per se non concludunt, & ita intelligitur *glos. in l. si domino 107. ff. de legat. 1.* dum inquit speciem derogare generi ex Iuris interpretatione, sequuntur *Bald.* ibi, *Mantu. vbi supra vers. glos.* Sic cessat difficultas, quam contra hanc regul. mouet *Gammar. in topicis lib. 3. cap. 3. num. 2.* quia regula *l. semper in generalibus 190. hoc tit.* cum alijs non procedit in specie excepta, quę generi aduersatur, vt hic.

3 Limita igitur regulam non procedere in specie subiectiua generi, veluti cum genus, & species respiciunt idem, & possunt concurrere simul, cessat enim tunc contradictio, & necessitas cõcordiæ, & consequenter species nõ derogat generi, sed gratia exẽpli ad tollẽdam dubitationem, vel ex superabundãti censetur adiecta, sic procedunt tex. *in l. quæsitum 12. §. vlt. in princip. ff. de fundo instr.* vbi *Bart.* & communis, & *in l. legata 9. in primo casu ff. de*

*supellect.leg.*resoluit *Dyn. & Perus.hic, Paris. cons.92.à num.35.lib.1.* declarando tamen vt per eosdem,& per *Abb. in cap. sedes num.12. de rescript.*vbi *Dec. nu.8.* nisi ex mente disponentis,vel aliunde colligatur speciem fuisse adiectã ad restrictionem generis præcedentis, *d.l.legata,in secundo casu,l.pediculis 35.§.Labeo in princip.& in fine, ff.de auro, & argento leg.* quod tamen non ex vi huius regulæ, sed aliunde ex mente testatoris procedit.

4 Limita etiam in iurisdictionalibus fauore publico ex *Gutier.d.q.15. num.6.* vel quando genus est certum,determinatum, & præcisum ex *Surd.d.cons.352.nu.11.*Vel denique quando genus exprimitur per verba dispositiua, species autem per verba enunciatiua *Surd. eod.cons.352.num.17.*

5 *Per speciem.* Siue illa sequatur siue præcedat genus,vtrũque enim casum comprehendunt verba hæc,& ratio de qua supra,probat *l.seruo 15.ff.de pecul. leg* cũ alijs vt post *Dyn.*resoluunt *Dec.num.7.& 14. in l.in toto iure ff.hoc tit.*idem *Dec.num.6. & Beroi.num.45.in cap.1. de rescript.* Vnde sicut legibus generalibus per sequentes speciales derogatur, ità & è conuerso *l.sedet 27.ff. de legib.*docet *glos.1.in l.sciẽdum ff.qui satisd.cog.* cum alijs,quas communiter recipi testatur *Tiraquel.de retract.lig.§.1.glos.14.num.93.*Sic etiam legi specialiter concedenti.

SVMMARIVM.

1 *Plus & minus multipliciter consideratur.*
2 *Plus in quantitate necessariò, & naturaliter continet id, quod est minus,sicut & totum suas partes.*
3 *Intellige regulam procedere ex ipsa rei natura, non verò ex Iuris interpretatione, item & in omni casu, & in quacunque materia.*
4 *Dispositio concepta super summa,vel quantitate maiori, verificatur etiam in minori per se, declarando vt num.6.*
5 *Dispositio non verificatur nisi secundum verba, vel mentem disponentis.*
6 Declaratur *l.in eo quòd plus 111. ff.hoc tit.*
7 Declaratur *l.si decem 54.in princ.ff.locati.*

Regula XXXV.

Plus semper in se continet quod est minus.

1 Desumitur ex *l.in eo quòd plus 111.ff.hoc tit.*cum alijs hic citatis à glos.ad cuius veram intelligentiam præmittendum est plus & minus,quod attinet ad hãc materiam,multipliciter considerari, aliquando in quantitate,vt in maiori summa, mensura, vel pondere respectu minoris,de quo hic,*& in l.1. §.si stipulanti ff.de verb. obligat.* Aliquando in toto & suis partibus, vt *in reg. in toto infra eod.* cuiusmodi est domus, & partes respectu illius *l.eum qui ædes 23.ff. de vsucap.* Aliquando in genere respectu specierum *l.si chorus 87. in princ.ff.de legat.3.*Aliquando tandem in qualitate, vt in obligatione pura,vel in diem respectu conditionalis iuxta *tex.in §. fideiussores,*ibi,*plus,Instit. de fideiussoribus,*tradit *glos. in §.præterea Institut.de inutilib.* Vel etiam per comparationem duobus inter se comparatis, alterum plus, idest maius, alterum verò minus apparet,vt in *reg. cui licet,inf. eod.* quæ omnia colliguntur ex traditis in *d.l.eum qui,* & per *Dec.& Cagnol.in l.in toto & pars ff. hoc tit.glos.hic ad fin.Mench.de succesion.§.13.nu. 109.Euerard. loco 8.fol.49. cum seqq.* vbi latè explicat, quo pacto procedit argumentum *d.l. in toto*; in hac vero regula tantum agitur de eo,quod est plus quantitate,vel toto, quia in his tantum,& non in alijs plus semper continet sub se quod est minus.

2 Quibus præhabitis colligitur conclusio indubitabilis. Plus in quantitate necessariò, & naturaliter continet id, quod est minus, sicut & totum suas partes; idque patet omnino, quia impossibile est plus quantitatiuum, vel totum aliquod consistere, vel considerari absque eo quòd est minus, vel sine aliqua parte totius, tradunt *Card.Tusch.tom.7.lit.S. conclus. 885.*

3 Vnde constat hanc regulam procedere ex ipsa rei natura, non vero ex Iuris interpretatione, vt satis denotat verbum, *continet*, & *text.in d.l.in eo,verbo inest,*resoluit *Ias. l.1.§. si stipulanti num. 4. vbi Alciat. num. 13.* & communis ex *Crot.num.3.ff. de verbor. oblig. Dec.in d.l.in eo num.2. Menoch. de arbitrar. casu 38. num.6.* quicquid contra communem intendat *Couar.lib.1.vari.cap.2.num.5. vers. in oppositum,ad fin.* Deinde constat regulam similiter procedere in omni casu, & in quacunque materia sine vlla exceptione,vt significat text. tam hic, quàm in *d. l. in eo*, verbo *semper,* quamuis vulgò Doctores in *d.§.si stipulanti,* vt per *Ias.ibi à nu. 9. Crot. nu.5. & Dec. vbi supra num. 5. glos. hic ad finem* perperam plures referant limitationes. Non obstat quod genus dicitur plus respectu singula-

gularium specierum, quæ sunt minus, & tamen genus in multis casibus non continet suas species, vt supra tetigi, quia respondetur si aduertas plus continere quod est minus, sicut & totum suas partes necessariò,& actualiter, vt in hac regula cum similibus, genus vero comprehendit species habitu tantum, vnde ad destructionem vnius partis,vel membri contenti in toto, vel in eo quod est plus destruitur totum ipsum, vel plus *d.l. eum qui ædes ff. de vsucap.* ibi, *separatis*, quod secus est in genere ad destructionem speciei, vt ex *Agricola*,& alijs hanc & alias differentias annotauit *Euerard.in topicis loco 6.ad fin.*

4 Quapropter dispositio cõcepta super summa,vel quantitate maiori verificatur etiam in minori per se,itaut super ea disponens tantum sit contentus, id quod pro regula firmant Doctores per tex.hic, & *in l.1. §. stipulanti ff. de verbor.oblig.* vbi *Ias.nu.8.Alciat.Crot.*& nouiores *in l. debet cui, hoc tit.post princip.* omnes *in l.eo quod plus,eod.tit. Bernard.reg.718.*

5 Verum obstat maxime quia dispositio non verificatur nisi secundum verba, vel mentem disponentis,*l.si ancillas 66.& l. ab omnibus 105. ff. de legat.1.* latè *Tiraq.in l.si vnquam verbo Libertis nu.53.C.de reuoc.donation.*Verba autem,quæ maiorem quantitatem significant, vt putà viginti, non verificãtur in decem tantum, sicut etiam nec mens, quæ (vt ex verbis colligitur dum aliud non apparet *l. non aliter 63.ff.de leg.3.*) ad integram summam, non vero ad partem aliquam per se attendit *l. Lutius §.tutor ff. de vsuris*. Igitur &c. Accedit quod stipulatio omnis in qua aliquis ex contrahentibus expresist maiorẽ summam nisi aliud constet,non valet etiam in minori *§.præterea, Instit.de inutilib.*Vrgent tex.*in l. diligenter vers.item ff.mandati, l.si decem 54. in 1.casu ff. locati.* Quare veriùs videtur regulam esse constituendam negatiuam,vt scilicet dispositio super maiori quantitate non verificetur in minori per se solã, nec disponens ea tantum sit contentus iuxta supradicta,nisi verosimilliter aliud appareat de mẽte illius, cui standum est, *d.l.non aliter*,& in hoc casu procedunt *tex.in l.qui quartam 15. in princip. ff. de legat.1. l.quoties 9.§.1. ff.de hæred.instit. l.si decem in 2.casu ff.locati* cum alijs,quę pro cõ-

6 muni citantur. Nec obstat hęc reg.*& d.l.in eo*,quia solum probãt in eo quod est plus contineri minus,non quidem per se solum,sed velut membrum & partem ad integrandũ ipsum plus, vt patet,& intendit *tex in d.l.in eo,& in d.§.stipulanti*, ibi, *& minus inest*,quasi aliud etiam insit, scilicet id, quod deficit ad integrandum plus,vt aduertunt *Dec.num.4. 5. & 9. & ibi Cagnol. in d.l.in eo,Dec.in l.nemo potest num.4. ff.hoc tit.Alciat.nu.11.in d.§.si stipulanti*,& ita hęc regula tantum euincit eum, qui consentit in maiori quantitate consentire etiam in minori, eo modo,quo hæc sub illa continetur,idest tanquam in parte illius,quod nemo negat, non vero euincit consentire in minori per se, de quo est dubitatio.Cætera de materia & intellectu *d.§.si stipulanti* vide per *Anton.Gom.var.tom.2.cap. 9. num.4. Menoch. de successionib.§.10.num.142.cum seqq.*

7 Nec obstat *d.l.si decem 54.in princip.ff. locati*,vbi dispositio cõcepta super maiori summa nõ verificatur in minori,quia cõmunis respõdit propterea dispositionẽ cõceptam super maiori sũma nõ verificari in minori,quia agitur de causa onerosa,in qua nõ procedit principiũ illud, sed tantum in causa lucratiua, ita *Bar in d. l.stipulanti, Ant.Gom.d.c.9.n.4. Conan.comment.lib.7.cap. 11.num.4. Costa lib. 1. selectar.cap.2.n.1.*Verum hic intellectus conuincitur ex eadem *l.si decẽ, in 2.casu*,vbi probatur maiorem summam prolatam à conductore verificari in minori per se.Quare reiecto prædicto *Bart.*& sequacium intellectu considero dispositionem conceptam super maiori summa non verificari in minori nisi appareat verisimiliter disponentem intendisse quamcunque summam contentam sub maiori, cum vero primo casu dictæ *l. si decem* maior summa proferatur à petente, scilicet à domino rei locatæ, ideo non videtur consentire in minori summa, quia est ei præiudiciale, attamen in secundo casu maior summa profertur à promittente, scilicet conductore, & ideo in minori consensisse videtur, nam verisimiliter præsumitur conductorem,qui in maiori summa consentit,à fortiori consentire in minori, si intelligeret locatorem minus velle locare, quia per hoc fit melior cõditio ipsius.

Regula XXXVI.

Pro possessore habetur qui dolo desijt possidere.

1 DEsumitur ex *l. qui dolo desierit,l. non parem esse, l.ad ea §.semper ff.hoc tit.* & ex alijs Iuribus in glos.citatis, iunctis adductis *per Menoch. remed.1. adipisc.possess.num. 65.cum sequentiq. Mascard. de probat.conclus. 532.num.100.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Vtile non debet per inutile vitiari in diuiduis et separabilibus scilicet, secus in indiuiduis.*

2 *Testis in aliqua testimonij parte falsum dicens, in nulla fidem habet, & totum corruit testimonium.*

3 *Fidei articulo vni non credens in nullo retinet Fidem Catholicam.*

4 *Notarij fides & auctoritas vbi deficit quia in aliqua parte instrumenti falsum dixit, totum corruit instrumentum.*

5 *Litteræ Apostol. habentes in aliqua parte vitium falsæ grãmaticæ, quare in totum corruant, ostenditur.*

6 Declaratur *tex. in* l. Libertus 16. vers. si quis plures, de iurepatron.

Regula XXXVII.

Vtile non debet per inutile vitiari.

1 DEsumitur ex *l. 1. §. sed si mibi ff. de verb. oblig.* cum alijs vt per *glos. hic*, contra quam tamen reg. obstãt plura Iura, vt pet candem *glos. in præsenti, & in cap. pura 3. q. 9.* vnde Doctores communiter aliam insuper regulam contrariam adijciunt, vt hæc negatiua in diuiduis, & separabilibus, contraria affirmatiua in indiuiduis procedat, vt per *glos. hic, & in c. vlt. in glos. pen. de Pœnit. hoc lib. glos. 4. in l. pecuniæ 9. ff. de vsuris*, cõmunis vt pet *Ancharr. cons. 215. nu. 5. & seq. vers. septimo inducitur, Alex. cons.* 38. *Consideratis ijs col. fin. lib. 2. Aegid. Bellem. cons. 42. num. 11. Tiraq. de retract. tit. 1. ad fin. num. 74. & tit. 2. ad fin. nu. 145. Molin. de primog. lib. 1. cap. 2. nu. 28. vers. vt autem, Surd. de aliment. tit. 7. q. 17. num. 27. & decis. 7. nu. 35. Seraphin. decis. 483. nu. 8.* Cald. *Pereira de empt. & vendit. cap. 32. n. 36. Cas. Argel. de contradict. legit. q. 10. n. 149. Rot. decis. 135. nu. 9. & decis. 552. nu. 10. par. 1. recent. & ibidem decis. 649. num. 4. Card. Tusch. lit. V. concl. 373. per tot.* cum alijs per me plenè citatis *in tract. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo vtile*. Sic intelligentes tex. in *l. Padius* 7. aliàs incip. *parui* §. 1. *ff. de arbitr. et in cap. cum super 23. de offic. deleg. et in cap. ad probandum 24. de re iudic.* in quibus propterea vtile vitiatur, quia agitur de sententia, quæ est quid indiuiduũ *l. in hoc iudicio 28. ff. familiæ hercisc.* sicut propter eandem indiuisibilitatem in negotio electionis procedit tex. *in cap. Messana 56. de elect.* & satis hanc differentiam inter diuidua & indiuidua vltra alia, quæ citat *glos. hic*, probat *Iurisconsf. in l. 1. vers. item quæritur*, ibi, *non posse diuidi*, iuncto vers. seq. ibi, *pecora separari possunt. ff. de aqua quotid. & æstiua.*

2 Non obstat quod vbi testis in aliqua testimonij parte falsum dixit, in nulla fidem habet, & totum corruit testimonium, vt probat *tex. in cap. pura*, ibi, *aliquid*, & ibi, *totum testimonium fidem partis mendacio decolorat. 3. q. 9.* iuuat *cap. si ad scripturas 9. distinct.* resoluunt *glos. 2. in cap. quid ergo* iuxta veram litteram ibi, *vel testimonium 23. q. 5. glos. 1. in princ.* ibi, *idem videtur in cap. in nostra 32. de testib.* recepta communiter ibi, & alibi, vt per *Bald. in l. si ex falsis num. vlt. C. de transact. Bernard. & addit. reg* 348. communis ex *Tiraq. de pœnis temper. cap. 44. num. 42.* con-
3 sonat doctrina *D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3.* secundum quam non credens vni articulo Fidei in nullo retinet Fidem Catholicam, quemadmodum etiam litteræ Apostolicæ ob vitium constructionis, & falsæ grammaticæ in aliqua parte repertum in cæteris omnibus fidem, & auctoritatem non habent, quoad omnia alia etiam separata quę in eisdem litteris absque aliquo vitio continentur, vt colligitur *ex tex. in cap. ad audientiam 11. de rescript.* dum simpliciter, & absolutè non vult fidem huiusmodi litteris adhiberi, resoluunt *Bald. & Felin. ibidem, Rebuff. in praxi benef. tit. opponi quæ possunt contra Bullam num. 20.* sicut etiam vbi
4 deficit auctoritas & fides notarij, quia in aliqua parte instrumenti falsum scripsit, totum corruit instrumentum etiam quoad alias partes, & capitula separata arg. *l. 2. vbi glos. verbo libri C. de veteri iure enucl. cap. quanto vers. absentium, de his quę fiunt à Prælat. glos. in d. cap. si ad scripturas, in fine, d. glos. 2. in d. cap. quid ergo, Bart. in d. l. si ex falsis*, vbi communis *ex Padil. num. 14. Bernard. & add. dictis locis.*

5 Non inquam hæc obstabunt quia respondetur quòd cum fides testimonij, & fides notarij sit omninò indiuisibilis iuxta *d. cap. si ad scripturas, & d. cap. pura*, rectè fit vt falsitas in vna parte commissa in totum reddat suspectum testimonium testis, & fidem notarij. Quod vero attinet ad litteras Apostolicas habentes in aliqua parte vitium falsæ grammaticæ, vt in totum corruant, respondetur quòd ex illa insurgit vehemẽs quædam præsumptio per quam prædictæ litteræ non censentur à Sede Apost. emanasse, & ita absurdum erat vt

stante

ſtante huiuſmodi vitio quod aliquam partem litteræ Apoſtolicę non cenſerentur, nec fidem facerent, iuxta *d. cap. ad audientiam*, & quoad alias & fidem facerent, & Apoſtolicæ cenſerentur.

6 Nec etiam obſtat tex. in *l. libertus 16. verſ. ſi quis plures ff. de iurepatron.* vbi alienatio plurium rerum in totum vitiatur, cum tamen in aliquibus rebus potuiſſet valere, ſufficiebat namque reuocare illas res per quas libertus minor centenario non maneret, quia reſpondetur ideo ibi vtile per inutile vitiari, quia cum plurium rerum ſimul alienatio facta fuerit, non apparet cur magis hæc, quàm illa debeat reuocari, & ita non conſtat de parte vtili, quæ manere debeat, & ſuadetur ex *verſ. ſi quis planè* infra proximo, vbi diuerſum Ius conſtituitur eo caſu, quo plures res diuerſis temporibus alienantur, quia tunc de vtili conſtare poterit, quam reſolutionem colliges ex *Iaſ. nu. 7. Alciat. 36. ind. 1. §. ſed ſi mihi ff. de verb. obligat. Alex. in l. ſtipulatio hoc modo nu. 21. ff. eod. tit. Gom. l. 69. Tauri num. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Approbare quis non poteſt quod ſemel reprobauit.*
2 *Approbatũ ſemel nõ poteſt amplius reprobari.*
3 *Approbare & improbare poteſt quis diuerſis reſpectibus.*

Regula XXXVIII.

Ex eo non debet quis fructum conſequi quod niſus extitit impugnare.

1 Hinc prouenit vt quis approbare non poſſit, quod ſemel impugnauit, ſicuti per *l. diſpenſatorem ff. de ſolutionib.* tradunt *Menoch. conſ. 395. num. 89. Surd. conſ. 157. num. 10. & conſ. 196. num. 2. cum ſeqq. & conſ. 364. num. 27. Rot. deciſ. 636. num. 8. apud Farinac. par. 1. recent.*

2 Semel enim approbatũ non poteſt amplius reprobari, *l. Pomponius ff. de negot. geſtis, Surd. conſ. 18. num. 2. & conſ. 351. num. 41. & deciſ. 132. num. 4. Mantic. deciſ. 274. num. 2. & 3. Mari. Antonin. var. reſolut. lib. 2. reſol. 30. nu. 25. Sanch. de Matrim. lib. 9. diſp. 6. num. 9. Rot. deciſ. 456. nu. 4.* apud *Farin. par. 2. recent.* Diuerſis tamen reſpectibus poteſt quis approbare, & improbare, vt per *Tiraquel. de nobilit. cap. 28. num. 15.* quem refert *Card. Tuſch. tom. 3. lit. E. concl. 54. num. 6.*

Regula XXXIX.

Cum quid prohibetur prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo.

1 Deſumitur ex *l. oratio ff. de ſponſalib. l. pupillus §. ſed ſi per interpoſitam ff. de auctorit. tutor. l. eos, in fine C. de vſuris, l. legem in fine C. de naturalib. liber. l. fin. C. de rebus alien. non alien. cap. præterea, de offic. deleg.* tradunt *gloſ. verbo contrahere in Clem. 1. de conſang. & affin. Dec. conſ. 502. num. 3. Vital. de Camban. in tract. clauſ. pag. mihi 293. nu. 22. Surd. conſ. 301. num. 74. late Maſcard. de probat. concl. 102. per tot.* vbi diuerſimodè limitat, & principaliter quando actus non eſſet perpetuò prohibitus, *Franc. Galet. in margarita caſuum Conſcientiæ verbo prohibere, Ioan. Franc. Leo in theſauro fori Eccleſiaſtici par. 1. cap. 15. num. 20.*

2 Intellige in his per quæ neceſſariò perueniitur ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perueniri poteſt contingenter, aut poſſibiliter, iuxta tradita per *Bart. in l. ambitioſe num. 22. ff. de decret. ab ordin. facien. & in l. 2. ad fin. ff. de iuriſd. omn. Iudic.* receptum communiter, vt ex *Purpur.* refert & ſequitur D. *Barboſ. in l. 1. par. 3. num. 57. ff. ſoluto matrim.*

Regula XL.

Pluralis locutio duorum numero eſt contẽta.

1 Deſumitur ex *l. vbi numerus ff. de teſtib. & ex l. libertas §. vlt. ff. de manum. teſtam. l. inter illa §. fin. ff. de verb. obligat.* cum ſimilibus, tradunt *Oldrad. conſ. 215. Puncta breuia col. fin. num. 8. verſ. deinde opponitur, Ioan. de Imola conſ. 101. num. 2. Calderin. conſ. 438. in princip. alias 21. de Iurepatron. Euerard. in topicis legalib. loco 54. Maſcard. de probat. concl. 838. num. 12. Eſcob. de ratiocin. cap. 18. num. 43. Mari. Antonin. variar. reſolut. lib. 1. reſol. 109. num. 37. Card. Tuſch. tom. 2. lit. D. concl. 333. nu. 1. & lit. P. concl. 367.* & late *Ego ipſe in tract. Axiomatum Iuris vſufrequent. verbo Pluralis.*

2 Pluralis tamen locutio verificatur in ſingulari quãdo eſt eadem ratio vnius, & multorum, vt per *Rebuff. in l. non eſt ſine liberis col. 3. verſ. notãdũ igitur ff. de verb. ſign. Ruſtic. ad l. eum auus lib. 6. cap. 7. nu. 18. ff. de condit. & demonſtr. Stephan. Grat. diſcept. forenſ. cap. 621. num. 31.*

num.31. & cap.741.nu.13. vbi dicit quod pluralitas resoluitur in singularitates quando concurrit mens contrahentis, & non sequitur absurdum, aut aliquid repugnans Iuri naturali, aut Ciuili, iustitiæ, & æquitati.

Regula XLI.

Imputari non debet ei per quem non stat si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

1 Desumitur ex *cap.vlt.de elect.et cap. quia diuersitate,de conceß.præbendæ*, cum alijs citatis à *glos.hic*, quæ etiam eleganter resoluit quod quando culpa non est ordinata ad impedimentum tunc ipsum impedimētum excusat etiamsi culpa impediti proueniat, at vero quando est ordinata tunc non excusat, sequuntur *Boui.de præscrip.statut.glos. 21. nu. 92. Sfort.Odd.de restitut.in integr. q. 28. art. 6. nu.52.Corbul.de iure emphyteut.tit.de causis priuat.ob non solut.canon.limit. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Accessoriū sequitur naturam sui principalis.*
2 *Dispositio concedens aliquid principale censetur etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale.*
3 *Sepultura concessa censetur concessa celebratio pro defunctis, & delatio mortui processionaliter.*
4 *Accessorium quādo venit in necessariam consequentiam principalis concesso principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest.*
5 *Accessorium sequitur naturam sui principalis etiam in pœnalibus, correctorijs, & exorbitantibus.*
6 *Accessorium quamuis sit dignius ipso principali sequitur ipsius naturam.*
7 *Ecclesia Parochialis si vniatur accessoriè beneficio simplici omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit.*
8 *Ratio diuersa vbi militat accessorium non sequitur naturam sui principalis.*
9 *Accessorium non sequitur naturam sui principalis in actibus denotantibus translationem dominij.*
10 *Accessorium quando est arduum, & non fuit verosimiliter cogitatum à concedente, tunc illud non censetur concessum concesso principali.*
11 *Principale illud dicitur quod per se stat, & in propria virtute subsistit.*
12 *Accessorium quot modis accipiatur, ostēditur, & qualiter interuenire possit in quacunq; dispositione, num.13.*
14 *Principale non regulatur secundum naturam accessorij.*
15 *Pignore remisso non censetur remissum debitum principale.*
16 *Declaratur* l.2.ff.de pactis.
17 *Declaratur regula de qua in præsenti.*
18 *Declaratur* l.2.C.de licit.pignor.
19 *Declaratur* auth.ex causa C.de liber.præt.
20 *Declaratur* cap.debitores, de iureiur.

Regula XLII.

Accessoriū naturā sequi congruit principalis.

1 Desumitur ex *l.cum principalis 139. & l. nihil dolo 172.vers.cum principalis ff. hoc tit.l.etiam C.de iure dot.* & ex alijs citatis à *glos.hic*, tradunt *glos.verbo neq; in c.inter dilectos, de fide instr. Soc.reg.5. Pute. decis.1. nu. 2. lib.1. in vtraq. edit. Menoch. cons.58.nu.13. cum seq.Ias.in l eius qui §. quas num. 3. ff.si certum petat. Afflict.lib. 3. constitut. rub. 5. à num.50. Mantu. dialog 93.Hippol.in l.penul.à num.07.ff.de quæst.& in pract.§.2. à num. 3. Tiraq.de constituto par.3. limit. 7. à num. 24. & de retractu tit.1 §. 2.glos.18. à nu.51. Cou. in cap.quamuis pactum par.2. §.3 .nu.2.vers. tertio, Surd.de aliment.tit.9.q.31.num. 8. cum seqq. & decis. 88.num.10.Pichard.ad §.si quis alium nu.32.Instit.de inutilib.stipulat.Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. par.2. cap.16.nu. 70.Anton.Monach.Bononien.decis. 27.num. 4. & decis.28.num. 56.Mari. Antonin. var. resol. lib.1.resol.72.nu.6.Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 76. Ego ipse in tract. de Axiom. Iuris vsufrequent. Axiom.4.* vbi plura colligo notabilia, *Rot.decis.97. num. 2.apud Farin.par.2.recent.*

2 Dispositio igitur concedens aliquid principale censetur etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale, *cap.ad prudentiam §.si vero,de offic.deleg.* vbi notant Doctores quod delegata causa principali censetur etiam delegata omnia necessaria ad causam, quem tex. ad id notauit *Alberic. ad l.cum principalis ff.de reg.Iuris,* & aduertit *Euerar. in loco à concessione antecedentis ad concessionem consequentis* post *num. 2. Aymon. de antiq.tempor.par.4.in princip.nu.67.* vbi propterea

præterea subdit quòd consuetudo seu præscriptio etiam quod sit stricti iuris, & de sui natura non extendenda, extenditur tamen ad accessoria, & præscribens fundum censetur
3 etiam præscribere seruiturem fundo competentem. Hinc etiam concessa sepultura censetur concessa celebratio pro defunctis *Federic. de Senis cons. 186. in princ.* & delatio mortui processionaliter *Oldrad. cons. 225. nu. 14. in fine, vers. vltimo videtur, Card. Tusch. d. lit. A. concl. 77. num. 9. & 10.*

4 Hinc etiam quando accessorium venit in necessariam consequentiam principalis concesso principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest *l. 2. ff. de iurisd. omn. Iud. Feder. de Senis cons. 163. in princ. vers. in contrarium, & cons. 186. in princip. Aym. d. par. 4. in princ. num. 64. cum seqq. Villagut. in tract. de extensione legum rub. de extens. legis correctoria nu. 17. in 9. fallent. Card. Tusch. d. lit. A. concl. 77. num. 1.*

5 Amplia primò hanc regulam vt procedat etiam in pœnalibus, correctorijs, & exorbitantibus, vt per *Aym. d. par. 4. §. Videamus modo num. 36. Nicol. Euerard. in loco à ratione legis larga num. 35. Villagut. d. rub de extens. legis correctoria, & pœnalis simul num. 266. cum sequenti.*

6 Amplia secūdò vt procedat etiamsi accessorium sit dignius quàm principale, *Roman. cons. 330. Circa primum num. 13. in fine, vbi Apostil. in verbo digniue, Cardin. Tusch. d. concl. 76. num. 26. D. Barbos. in l. cum prætor §. fin. num. 21. ff. de iudic.* Et ideo ea, quæ habent diuersam naturam si annectantur accessoriè alteri rei diuersæ, tunc res annexa tanquam accessoria perdit suam naturam, & recipit natu-
7 ram principalis, cui fit annexio, *Roman. d. cons. 330. nu. 14.* purà si Parochialis Ecclesia vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit, ex *Nauar. consil. 10. num. 3. de maiorit. & obed. in nouis, Azor. instit. moral. par. 2. lib. 6. c. 28. q. 20. in fine, Nicol. Garc. de benefic. par. 11. cap. 5. num. 195.*

8 Limita primò vbi militat diuersa ratio, & in separatis, *Alex. cons. 4. Circa primum nu. 5. lib. 1. Thom. de Thomass. in florib. legum reg. 8. in declarat. Brunor. à Sole in locis comm. verbo accessorium, Card. Tusch. lit. A. concl. 76. nu. 39. & concl. 79. nu. 4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cōp. 12. n. 22.* Vt quia in principali tractatur de damno, & in accessorio de lucro *Crauet. in q. de indemnit. mul. num. 47. Menoch cons. 58. in fine, vers. ita etiam non refragetur, Card. Tusc. d. concl. 76. num. 34.*

9 Limita secundò in actibus denotantibus translationem dominij, quando omnino non cohæret principali, sed ab eo est diuisibile, *Oldrad. cons. 121. num. 9. vers. quarto in actibus, Cardin. Tusch. d. lit. A. concl. 79. num. 2.* vbi *nu. 3.* subdit idem esse in adiacentijs ad ipsum principale, quia non censentur translatę, nisi de illis sit dictum, & citat *l. si quoniam C. de bonis vacant. Oldrad. cons. 121. nu. 11. vers. sexto videtur expressum.*

10 Limita tertiò quando illud, quod dicitur accessorium, est arduum, & non fuit verisimiliter cogitatum à concedente, quia tunc accessoria non censentur concessa cōcesso principali, *Federic. de Senis cons. 191. num. 3. vers. & si opponatur*, quem refert *Card. Tusc. d. lit. A. concl. 79. num. 3.*

11 Verum quia obstant contra hanc reg. plura Iura, quæ in contrarium solent per Doctores adduci, ideo pro eorum solutione, & totius materiæ cognitione præmittendum est primò quod licet principale tā apud bonos Auctores quàm in Iure nostro multipliciter accipiatur, vt per *Bart. in l. ambitiosa num. 19. ff. de decret. ab ordin. facien. Tiraq. de iure primog. q. 12. in princip.* tamen in hac materia dicitur principale illud, quod per se stat, & in propria virtute subsistit; accessorium verò multipliciter quoque accipitur, vt per *Bald. & Prepos. in cap. dilectus, in princip. de appellat. Anch. in præsenti nu. 1. Mantu. d. dial. 93. vers. lōgum*, sed in hac materia nihil aliud est quā id, quod pendet à principali, & per se non subsistit, sed alteri inest, & accedit, sicut apud Philosophos accidens adhæret subiecto, colliguntur hęc ex *cap. super gratia, de offic. deleg. hoc lib.* Hoc
12 autem accessorium quatuor modis potest accipi, primo modo dicitur id, quod ita rei prodest, vt sine eo res vel nulla, vel inutilis reddatur *d. cap. si super gratia, tex. in l. cum fundus 21. ff. de fund. instr.* ibi, *paucis exceptis*; quasi dicat exceptis paucis sine quibus fundus maneret inutilis, quæ cum accessorię sint fundo legato cedunt. Secundò modo dicitur accessorium id, quod alicui rei inest, itaut sit portio vel pars illius *tex. opt. in l. etsi non sunt 21. §. prauenimus ff. de auro & arg. leg. d. l. cū fundus*, ibi, *& quæcunq; infixa &c. l. in rem. 24. §. 1. & 2. ff. de rei vendit.* Tertiò modo dicitur accessorium, quod vel ex natura rei, vel legis dispositione, aut mente partium ita aliquid concomitatur, vt semper illud sequatur *l. heres meus*

res meus 98. §. *pen. l. liberorum* 50. §. *chartis ad fin. ff. de legat.* 3. Quarto tandem modo dicitur accessorium id, quod pendet ex aliqua re immediatè tanquam effectus à causa, talis enim effectus suæ causæ inesse videtur, secus si non immediatè dependeat, tex. sic intelligendus *in l. verum* 40. *ff. de furtis.* Intellige autem per naturam in hac reg. sumi vim, conditionem, & qualitatem rei, vt notat *Brisson. verbo natura.*

13 Secundò præmittendum est accessorium dupliciter posse in quacunq; dispositione interuenire, vel tanquam tale verè & propriè, scilicet aliquo ex modis, de quibus præludio præced. vel non tanquam tale, idest quod licet vt accessorium constitui videatur, & illius figuram habeat, vere tamen, & propriè est principale & per se subsistit in sua propria virtute, prout in specie *cap. debitores, de iniur.* vbi iuramentum de soluendis vsuris accedens illarum promissioni non vt accessorium, sed vt principale iudicatur, vt infra ostendetur, iuxta quem etiam sensum accipienda est *l. ex placito C. de rerum permutat.* vbi similiter stipulatio per se subsistit licet figuram accessorij habere videatur. Inter vtrumque accessorij genus illa est differentia, quòd prius sui principalis naturam & conditionem sequi debet, cum per se nõ possit subsistere, iuuat illud Philosophicum axioma, *propter quod vnum quodq; tale, & illud magis, auth. multò magis C. de Sacros. Eccles. Clem.* 1. *in princ. de reliq. & ven. Sanctor.* posterius autem non ita, cum tanquam principale consideretur, ac perconsequens propria virtute nitatur iuxta supradicta.

14 Tertiò, & vltimò præmittendum est quòd licet maxime congruum, & conueniens sit vt accessorium principalis naturam sequatur, secus tamen è conuerso, quia nõ conuenit principali regulari secundum naturam accessorij; quod cum sit accidens potest adesse, & abesse sine principalis corruptione. Hinc fit quòd quemadmodum ex accessorio legitimo principale vitiosum non substinetur *l. ex pupillari* 44. vbi *Ias. ff. de vulgari*, sic per contrarium nec ex accessorio vitioso principale legitimum vitiatur *l. fundi* 8. *ff. quibus modis vsufr. amit.* quicquid *glos. vlt.* ibi rationem

15 Iurisconsulti non percipiat. Fit item quòd remisso pignore non censetur remissum debitum principale iuxta *l.* 3. *ff. de pactis, l. seruo* 25. C. *de pignor.* sequuntur citati à *Negusant. de pignorib. par.* 6. *memb.* 3. *an.* 9. *Conan. lib.* 4. *commet. cap.* 13. cuius rei ratio patet ex supradictis, cum enim pignus sit accessio inducta ad securitatem debiti principalis *l. in omnibus* 43. *ff. de solut.* rectè fit, quod eo remisso, vel extincto non remittatur vel extinguatur debitum principale. Non obstat tex. *in l.* 2. *ff. de*

16 *pactis*, cum alijs, quibus habetur quòd si creditor reddat debitori instrumentum debiti videtur debitum remisisse, quia respondetur diuersam esse rationem in vno ac in alio casu, nam in instrumento debiti ipsum debitum continetur, & ideo eius traditio remissionem præseferre videtur, iuuat *l.* 1. C. *de donat.* vbi traditio instrumenti, traditionẽ importat eius, quod in instrumento continetur, latè *Gom. l.* 45. *Tauri num.* 59. at vero pignus non ipsum debitum, sed tantum debiti accessionem continet, sicùt & fideiussio iuxta *d. l. in omnibus*, ac proinde reddito pignore debitum non censetur remissum, sicut nec liberato fideiussore *l. fideiussoris* 24. *ff. de pactis*, facit quòd in dubio donatio non præsumitur vbi alia interpretatio commodè fieri potest, *l. cum de indebito ff. de probat.* constat autem pignoris redditionem posse debitori vtilitatem afferre, scilicet vsum ipsius pignoris, ex redditione autem chirographi nulla vtilitas potest debitori resultare, & ita fit ex remissione pignoris debitum principale non censeri remissum iuxta *d. l.* 3. quia non congruit vt principale sequatur naturam accessorij iuxta supradicta.

17 Ex quibus patet vera ad nostram reg. intelligentia vt procedat in quocunq; accessorio, quandiu tale verè & propriè permanet, non autem in eo, quod licet illius figuram habere videatur, vere tamen non est; insuper nostra regula non procedit è conuerso, non enim conuenit principale secundum naturam accessorij regulari, qui intellectus quoad omnia membra euidenter deducitur ex præmissis, & ita in effectu hanc regulam interpretãtur plures ex Doctoribus in principio citati.

18 Non obstat *l.* 2. C. *de luit. pignor.* dum probat sublata actione personali, & ita extincto debito principali pignus stare posse, cum illud ad prædictum debitum sit accessorium iuxta *l. in omnibus* 43. *ff. de solution.* ac perconsequens illius naturam sequi debebat iuxta regulam in præsenti. Omissis namque pluribus, quæ ad illius intellectum cumulant *Alex. in l. debitor num.* 59. *ff. ad Trebel. Fab. in d. l. cum principalis, in fine,* Tiraq. *de retractu tit.* 2. §. 1. *glos.* 2. *num.* 41. *Sarmien. lib.* 2. *select. cap.* 9. *Padil. in l.* 3. *nu.* 34. *cum seqq.* C. *de fideicom.*

Balb.

Balb. de praescript.4.par.quarta q. 3. quorum nonnulli illum tex. exemplificant cum *glo.fin. ibi vers. tu dic*, quando videlicet actio personalis extinguitur praescriptione 30. annorum, tunc enim adhuc durat hypothecaria per decem annos sequentes, quia scilicet non minus quam 40. annis illa extinguitur, iuxta *l. cum notissimi* § 1.*C.de praescript.*30. quod quidem exemplum licet in se verissimum sit, quippe quòd expressè probatur ibi, nihilominus dicendum videtur *tex.in d.l.*2. non potuisse habere respectum ad constitutionem *d.l.cũ notissimi*, quia ille tex.*in d. l.*2. fuit cõditus à Gordiano Imp. qui regnauit anno Dom. circiter 240. at vero hic tex. *in d.l cum notissimi*, fuit conditus à Iustino, Arcadio, & alijs Imper. qui regnauerunt multò post, scilicet post annum Domini circiter 400. vt notat *glos. in l. qui occiderit 30. ff. ad leg. Aquil.* Respondetur igitur iuxta ea, quae tradunt *glos. & Bart. in l.debitor ff. ad* Trebel. *& in l. fideiussor in princ. ff. de fideiuss. Alex. cons.47. nu.5.lib.3.* Imperatorem in *d.l.*2. habuisse respectum *ad l.1.eod.et ad l.1.& 2.infra tit.proximo,si vnus ex pluribus haeredibus, &c.* quibus Iuribus probatur quòd si debitor hypothecarius decedat duobus haeredibus relictis, & vnus ex ijs debitum pro sua parte soluat, liberatur ab obligatione personali, qua tenebatur creditori, cum illa inter hęredes debitoris pro portionibus haereditarijs sit diuersa *l.1. C. si certũ pet.* & tamen vinculum pignoris, quod erat obligatum creditori, adhuc durat etiam pro parte illius hęredis soluentis, quia scilicet pignus indiuiduum permanet vsque ad totam debiti solutionem iuxta *tex. in l. in executione* §.*pen.ff de verb.oblig.*& ideo meritò inquit tex. in *d.l.*2. actione personali semota pro parte alicuius haeredis soluentis adhuc durare vincula pignoris, quia videlicet est indiuiduum, neque soluitur nisi toto debito soluto, iuxta *d.l.1.C. de luit. pign.*

19 Nec etiam obstat *auth. ex causa §. caetera C.de liber. praeter.* dum probat quòd si testamentum ex causa prętęritionis, vel exhaeredationis filij irritum fiat, non proinde inualida erunt legata, fideicõmissa, libertates, tutorum dationes, & caetera testamẽti capitula, respondetur enim ideo prędicta deberi à venientibus abintestato quia ab ipsa lege grauati censentur, sequuta in hoc praesumptam patris voluntatem, idq; ex noua Imperatoris decisione, qui irrito testamẽto voluit vt legata deberentur, cuius constitutionis ea potuit esse ratio, nam cum filius praeteritus, vel exhęredatus ex causa praeteritionis, vel exhaeredationis solum agat ad impugnandam haeredis scripti institutionem in eo, quod sibi praeiudicium, & iniuriam inferebat, & ita solum intendat reponi in eum statum, quem semota tali praeteritione, vel exhęredatione habuisset, meritò testamentum sit irritum quoad institutionẽ in eo, quod sibi nocet, nõ autem quoad legata, libertates, & caetera testamenti capitula, propter quę nec damnum, nec iniuriam patitur cum patens relicta debita portione posset de cętetis bonis ad libitum disponere, & ita limitata causa limitatum producet effectum, *l. in agris 16. ff. de acquir. rerum domin.*

20 Nec deniq; obstat *cap.debitores de iureiur.* dum probat vsurarũ promissionem nullius esse momenti, & iuramentum de illis soluendis obligare ipsum iurantem ad illarum solutionem, quia omissa responsione quod haec reg. non procedat in iuramentis accessorijs, quia iuramenta valent licet non teneat principale propter diuersam vtriusq; rationem, meliùs respondetur hanc reg. non habere locum in ijs, quę licet habeant figuram accessorij, verè tamen sunt principalia, quippe quae nulli accedunt principali, sed per se subsistunt, vt docent *Cyn.in l.eos nu.3.C.de vsur. Salicet.in l.2.n.7. C.de luit.pign. Dec.in d.l.cum principalis n. 10. et seq.ff.hoc tit.* vnde cũ in specie *d.c.debitores*, promissio vsurarum sit nulla, & percõsequens nullum detur principale, cui possit accedere iuramentum, quippe quod & principale est, & per se subsistit, cum in eius obseruãtia nullum detur peccatũ, meritò in hac specie cessat reg. in praesenti, vt post *Fortun.* quę refert, resoluit *Cou. in c.quamuis pactũ p.2.§.3.n.2. vers.tertio*, & iuxta hunc sensum procedit similiter *l. ex placito C.de rer.perm.* sicut etiam *l.stipulatio 38.§.alteri vers.plane ff. de verbor.obligat.*

SVMMARIVM.

1 *Tacens consentire videtur.*

2 *Legi, vel simili dispositioni, in qua expressus consensus requiritur non satisfit per illum, qui ex taciturnitate colligitur.*

3 *Iura plura referuntur in quibus ex sola taciturnitate, nisi aliud addatur, non praesumitur consensus.*

4 *Regulam hanc non affirmatiuè, vt hic, sed negatiuè esse concipiendam tenuerunt aliqui.*

5 *Tacens quòd regulariter non consentiat si agatur de amittendo rei propriae dominio, tenuit* glos. in cap. nonne, de pręsumpt.

6 *Tacens quòd consentire præsumatur in actibus, quos poterat contradicendo impedire, non ita in illis, qui eo inuito, & contradicente validè celebrantur, fuit communis DD. opinio.*

7 *Pignoris constitutio in re aliena absque domini consensu non valet.*

8 *Venditio rei pignori obligatæ si fiat præsente creditore, & tacente, consentire præsumitur in liberatione pignoris.*

9 *Præsens, & tacens quòd in fauorabilibus præsumatur consentire, non ita in præiudicialibus, tenuit communis Doctorum opinio, quę confutatur num. 10.*

11 *Tacens si ignoret actum fieri nunquam censebitur consentire.*

12 *Consensus ferri non potest in illud, quod est omnino ignoratum.*

13 *Tacens prȩsumitur consentire quando res hinc inde est ȩqualiter dubia, & legitima in contrarium non datur coniectura.*

14 *Tacens præsumitur consentire in sibi vtilibus, & in illis circa quę dubium est an sint vtilia, an praeiudicialia.*

15 *Sciens, & praesens si tacet ipsa taciturnitate ostendit proprium consensum, nisi legitima in contrarium detur coniectura, vel nutu, aut signo ostendat contradictionem.*

16 *Declaratur tex. in* l. 2. C. si res aliena.

17 *Declaratur* l. filiusfam. 8. §. inuitus ff. de procurator.

18 *Declaratur* l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon.

19 *Declaratur* l. fideiuss. 26. §. pater ff. de pign.

20 *Declaratur text. in* l. qui vas 49. vers. vetare ff. de furt.

21 *Declaratur text. in* l. inuitum 4. ff. de seruitut.

Regula XLIII.

Qui tacet consentire videtur.

1 Desumitur ex *l. 2. §. voluntatem ff. soluto matrimon. l. qui tacet, vbi Dec. & Cagnol. ff. hoc tit. l. 2. C de acquir. possess. l. si fine C. ad Velleian. l. si hypothecas C. de remiss. pignor. cap. non ne, de præsumption.* cum similibus citatis à *glos. hic*, tradunt *glo. in l. quoniam, vbi Bart. ff. rem ratam hab. glos. in l. filiusfam. §. inuitus ff. de procuratoribus, Gerard. sing. 36. Corset. in sing. taciturnitas, Caballin. milleloq. 453. Anton. Scapp. de iure non scripto lib. 5. cap. 101. Sebast. Medices in tractat. mors omnia soluit par. 2. conclus. 5. num. 21 Ioseph. Ludou. Perus. decis. 9. num. 21. cum sequentibus, Menoch. de præsumpt. lib. 3. praesumpt. 9. num. 20. Mascard. de probation. conclus. 1218. Aloys. Rice. in collect. decis. par. 4. collect. 1040.* Mari. *Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 92. num. 6.*

2 Verum obstat quòd vel consensus collectus ex taciturnitate est expressus, vel prȩsumitur, vt constat à sufficienti partium enumeratione, primum non dabis quia legi, vel simili dispositioni, in qua expressus consensus requiritur, non satisfit per illum, qui ex taciturnitate colligitur, vt videre licet in terminis *cap. statutum 11. §. in nullo, de rescript. lib 6.* iuncta *glos. verbo expressus in l. 3. vbi glos. verbo probare ff. de auctorit. tutor. cap. pen. de re iud. lib. 6.* & ibi *glos. verbo mandantibus*. Secundum si intelligas de consensu præsumptum videtur falsum, quia præsumptio fundatur in signis verosimilibus, planè in dubio non est verosimile quòd tacens in sibi præiudicialibus consentiat arg. *l. cum de indebito 25. vers. qui enim ff. de probation. cap. super hoc 5. de renunciat.* vnde est quòd Doctores communiter in sibi nociuis regulam constituunt negatiuam, vt infra dicemus.

3 Rursus obstant plura iura citata à *glos. vlt. in d. cap. nonne*, in quibus ex sola taciturnitate, nisi aliud addatur, non prȩsumitur consensus *l. 3. C. si res aliena, l. filiusfam. 8. in fine princip. ff. de procurator. l. si filiusfam. absente 18. ff. ad Macedon. Clem. 1. vbi glos. vlt. de procurator. l. fideiuss. 26. §. pater ff. de pignoribus, l. qui vas 49. vers. vetare ff. de furtis, l. in eo 45. vers. inuitum ff. de ritu nupt. l. inuitum 4. ff. de seruitut. vrban. praed.* cum alijs citatis à *glos. hic, & in d l qui tacet.*

4 Propter quorum aliqua nonnulli mole difficultatum succumbentes opinantur regulam circa consensum ex taciturnitate collectum non affirmatiuè, vt hic, sed negatiuè concipiendam esse, ita ex alijs refert *Abb. in dicto cap. nonne num. 1. vers. & sic, Cyn. in l. inuitus num. 7. C. de procurator. & in l. si fine C. ad Velleian. Succin. reg. 488.* Sed loquuntur contra hanc regulam vbi expresè illa ponitur affirmatiuè.

5 Idcircò *glos. vltim. in dicto cap. nonne*, intelligit quod si agatur de amittendo rei propriæ dominio tacens regulariter non consentiat, quasi in tacente tunc solum præsumatur consensus quando rei suæ dominium non amittit; ratio est quia in dubio nemo præsumendus est ita supinus vt res suas, quarum dominium multis fortasse laboribus comparauit,

rauit, velit profundere *d. l. cum de indebito, vers. qui enim, dict. cap. super hoc*. Sed confunditur per *tex. in l. si seruus communis 39. ad fin. ff. de donation. inter virum*, vbi ex præsentia, & taciturnitate inducitur donatio pro parte dominij, quod dominus habet in seruo, & per *text. in cap. si seruus sciente 54. distinct.* vbi agitur inter extraneos de dominio serui amittendo, & tamen tacens habetur pro consentiente.

6 Quamobrem exploso primo intellectu dictæ *glos. vlt. in dicto cap. nonne, eadem glos. in vers. vel melius*, Abb. *dicto loco*, & alij statim citandi, qui rem altiùs tetigisse putarunt, distinguunt inter actus, quos tacens poterat contradicendo impedire, & inter illos, qui eo inuito, & contradicente validè celebrantur, vt in prioribus tacens consentire præsumatur, iuxta hanc regulam, & ita procedat *dicta l. 2. §. voluntatem ff. soluto matrimon. dict. cap. si seruus, cap. 2. de ijs, quae fiunt à Praelat.* cum similibus. Non sic dicendum in posterioribus, v.g. in venditione, & legato rei alienæ, quorum vtrumque de re aliena validè fieri potuit, *l. rem alienam 28. ff. de contrah. empt. §. non solum, Instit. de legat.* & ijs, ac similibus rectè procedere aiunt *l. sicut 8. §. non videtur in princip. ff. quibus modis pignus, l. Caius 39. ff. de pignorat. act.* Ratio differentiæ est quia priores, vt supponimus, omnino pendent à consensu tacentis, itaut liberum foret, ac facillimum contradicendo impedire, vnde si tacet imputet sibi si præsumatur consentire. Iuuat maximè naturalis hominum propensio ad contradicendum illis, quæ fieri nolunt, quando negotium ab ipsorum libero pendet arbitrio, vt experientia docet, quæ ratio prorsus cessat in posteriori, qui inuito, & cõtradicente, & tacente fieri possunt, & quos, licet maximè vellet, non poterat contradicendo impedire, vt supponimus: ita obseruant, & distinguunt sic intelligentes hanc regulam cum concordantijs supra citatis *dicta glos. vlt. Abb. num. 1. Felin. num. 11.* & communis *in dicto cap. nonne, glos. 3. in cap. 1. 27. distinct. glos. vlt. post med. in dicta l. Caius, glos. verbo non probatur in vers. item in eo, qui impedire non potest, in dicta l. filiusfam. 8. §. inuitum, Bart. in l. quae dotis num. 22. vbi Las. num. 76. ff. soluto matrimon.* communis ex *Ias. num. 7. in l. si fundum per fideicommissum in princip. ff. de legat. 1. Tiraquel. de retractu tit. 1. §. 1. glos. 9. num. 149.* omnes, vt per *Menoch. consil. 120. num. 10. Surdus decis. 294. num. 13. & decis. 302. num. 2. Couar. practic. cap. 1. num. 5. vers. tertiò, Gam. Lusit. decis. 215. num. 6.* communis, vt per *D. Barbos. in dicta l. quae dotis num. 152. ff. solut. matrimon. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 38. num. 21. & cap. 68. num. 16. Cald. Pereira de empt. cap. 33. num. 81.*

7 Verum si exactè rem consideremus adhuc communis non omni ex parte satisfacit, & plures contra se patitur instantias, esto prima, etenim pignoris cõstitutio est de illis actibus, quos dominus præsens poterat contradicendo impedire; patet quia in re aliena absq; domini consensu non valet pignoris constitutio, *l. aliena res 20. ff. de pignorat. act. l. quae praedium C. si aliena res pignori, l. si sine 5. in princ. C. ad Velleian. Neguzan. de pignor. 2. p. memb. 3. nu. 4.* & tamen licet dominus præsens sit ac taceat non præsumitur consentire, nisi aliud addatur, de quo in *l. 2. C. si aliena res pignori*, ibi, *in fraudem creditoris ignorantis dissimulasti, d. l. si sine vers. quod si patientiam*. Altera

8 sit instantia. Venditio rei pignori obligatæ, sicut & venditio rei alienæ, est actus, qui à creditore, vel à domino prohiberi non potest, *d. l. rem alienam 28.* & tamen si venditio fiat præsente creditore, & tacente consentire præsumitur in liberatione pignoris, cum ius pignoris remisisse censeatur *l. 2. C. de remiss. pig. l. si debitor 4. §. 1. ff quibus modis pignus, Bart.* qui rationem reddit, in *l. qui Romae §. duo fratres num. 5. ad fin. ff. de verb. oblig. D. Barbos. in d. l. quae dotis num. 151.* agnoscimus enim circumstantiam illam quòd tacens possit actum contradicendo impedire, vel nõ possit, alicuius esse considerationis, non tamen sufficere, vt tacens consentire, vel dissentire præsumatur.

9 Quare Doctores magis communiter vulgò distinguunt vt in fauorabilibus præsens, & tacens præsumatur consentire, atque ita procedat hęc regula cum concordantijs, *l. qui patitur 18. ff. mandati, l. si absentis 4. C. si certum pet. Bart. num. 21. ad fin. in d. l. quae dotis, & ibi Ias. num. 70. Abb. in cap. non iniuste num. 7. de procurat. glos. magna in fine in l. illud 17. C. de sacrosanct. eccles.* quam sic intellexit communis, vt per *Couar. in rub. de testament. par. 3. num. 13. vers. verum, Meneb. il. lustr. cap. 62. à num. 8. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. num. 76. Clar. §. donatio q. 14. num. 5. Cost. in l. si ex cautione fallent. 4. num. 2. Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 42. nu. 11. & num. 24. & lib. 6. praes. 99. num. 11. Mascard. de probation. conclus. 1158. num. 25. D. Barbos.*

in l. quæ dotis num.153. & 164. ff. soluto matrim. Sanch. *de Matrim. lib.1.disp.5. num.5.* In præiudicialibus vero non pro consentiente, sed pro dissentiente regulariter habeatur, ita *glos. in tertio intellectu in reg. is qui tacet, infra hoc tit. glos.2. in cap. sicut 21. de elect. hoc lib.* communis vt per *Couar. practic. cap.15. num. 5. vers. quinto deinde*, *Felin. in d. cap. nonne num.3. Philip. de fictionib. par.4. cap.3. Castr. lib.1. de iusta hæret. punit. cap.4. Menoch. dicta præsumpt.99. num.53. Fachin. controuers. lib.8. cap.64. Surd. decis. 302. num.3. & cons. 349. num.4. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 11. num. 11. & de empt. cap. 33. num. 81. & seq. D. Barbos. in l.2. §. vlt. à num. 6. ff. soluto matrimon. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 38. num.20. & cap. 68. num. 16. Sanch. d. disp. 5. num. 5. Benedict. Aegid. in repet. l. ex hoc iure ff. de Iustit. & iure tom.1. cap.9. nu.81.* per tex. quem sic intelligunt in *l. filiusfam.8. §. inuitus ff. de procurat. l. qui vas 49. vers. vetare ff. de furtis, l. in eo 45. vers. inuitum ff. de ritu nupt. l. inuitum 4. ff. de seruitut. vrbanor.* & argumento à speciali per *text. in d. cap. si seruus, d. cap. 2. de ijs, quæ fiunt à Prælat. Clem. sæpe, ad fin.* ibi, *non contradicentibus, de verborum significat. l.4. §. vlt. ff. de fideiussor. tutor. l.1. §.2. vers. cæterum ff. de executor.* in quibus *Felin. in d. cap. nonne num.7. & Ias. d. loco num. 80.* constituunt speciale esse vt in præiudicialibus tacens præsumatur consentire, quasi regulam in eisdem in contrarium sit statuenda.

10 Sed hæc vulgaris opinio quamuis magis communiter recepta, improbabilior est, & confutatur primò ex *text. in d. cap. nonne, de præsumpt.* vbi D. Gregorius regulam statuit affirmatiuam, ibi, *tacendo consensit*, neque distinguit inter fauorabile, & præiudiciale, quinimmo si ad originale recurratur saltem ad nefandam, & impiam Pharisæorum intentionem secundum sensum litteralem, deprehendetur agi ibidem de præiudicialibus. Deinde Bonifacius in hac nostra reg. indistinctè affirmat tacentem videri consentire, planè si regula in solis vtilibus verificaretur, facillimum foret illud exprimere, quinimmo cum experientia doceat longè frequentius contingere præiudicialia quàm vtilia, oportebat potius regulam negatiuam concipere in præiudicialibus, quia frequentiora arg. *l. iura 3. & l. nam ad eà 5. cum multis ibidem ff. de legib. glos. verbo placere, post princ. in cap. litteras 4. de despons. impub.* D. *Thom. 2.2. q. 120. art.1.* Igitur, &c. Deinde confutatur ex plerisque Iuribus in quibus agitur de materia præiudiciali, & tamen tacens præsumitur consentire, bonus *tex. in* d. *l.4. §. vlt. d. cap. si seruus, d. cap. 2.* cum alijs citatis *à glos. verbo non probatur in d. §. inuitum*.

11 Idcircò vt Pontificum, & Iurisconsultorum regulam tueamur retenta sermonis proprietate absque eo quòd suppleamus, vel restringamus, sciendum est primò quòd si tacens ignoret actum fieri nunquàm censebitur
12 consentire. Ratio est quia consensus ferri non potest in illud, quod est omninò ignoratum, nec dicitur volitum nisi illud, quod vel aliquo modo scimus, vel scire tenemur *l. nihil. 117. in fine ff. hoc tit.* notant Doctores in *l. regula 9. ff. de iuris, & facti ignor. & in cap. turbatur §. notandum 1. quæst.4. D. Thom 1.2. quæst. 76. art. 2. ad 2. Castro lib. 2. de lege pœnali cap. 14. Couar. in reg. possessor. par.2. §.7. nu.7. Cardin. Tusch. tom. 2. lit. C. conclus. 754.* magis in specie *l. in eo 45. §. deinde ff. de ritu nupt.* ibi, *nec si ab ignorante diuerterit.*

13 Secundò sciendum est in dubio siue agatur de amittendo rei dominio, siue non, siue de vtilibus, aut præiudicialibus, & tandem siue actus validitas possit impediri per contradictionem, siue non, illum qui tacet præsumi consentire præsumptione de qua infra *n.15.* dummodo tamen res hinc inde sit æqualiter dubia, & legitima in contrarium non detur coniectura, constat ex *tex. in d. cap. nonne,* secundum communem litteram, ibi, *tacendo consensit*, & ex *tex. in præsenti*, si consideremus vtrobique solam taciturnitatem expendi, vt in dubio consensus ex illa præsumatur *l.2. §. voluntatem,* ibi, *nisi euidenter contradicat videri consentire ff. soluto matrimon. cap.2.* ibi, *sciente, de his, quæ fiunt à Præl.* vbi *glos. 1.* Doctores vtrobique nouiores, qui regulam agnoscunt, quamuis diuersos cogantur assignare intellectus, consonat *dict. cap. si seruus*, cum similibus supra citatis. Iuuat ratio, etenim in dubio nulla proponitur coniectura impediens facultatem contradicendi, vt supponimus, & ideo facillimum foret vnicuiq; contradicendo ostendere proprium dissensum, & voluntatem; cum ergo sit nobis omnibus natura insitum cõtradicere illis, quæ fieri nolumus, nisi aliàs impediamur, fit consequens in dubio indistinctè præsumendum tacentem consensisse propter naturalem in nobis ad contradicendum propensionem: sic aliàs in dubio dum aliud non constat, in

nobis

nobis præsumuntur illa, ad quæ nos ducit naturalis propositio, *l. isti quidem ff. de eo quod metus causa*, *cap. 2. de præsumpt.* sic in dubio nemo præsumitur velle suum patrimonium iactare *cap. quia verisimile 10. eodem tit. l. cum de indebito 25. ff. de probat. cap. super 5. de renunciat.* Sic neque in Iudicem suspectum in dubio quis consentire præsumitur *Clement. pastoralis* §. *cæterum*, ibi, *hac abhorret natura*, *de re iudic.*

14 Quibus primò consequens est, & satis probabiliter hoc ipsum procedere in vtilibus respectu tacentis *d. l. qui patitur*, *d. l. si absens*; cum alijs, *glos. Bart. Ias.* & nouiores citati supra *num. 9.* quibus addantur *Corras. de Iure Ciuili p. 3. cap. 8. Clar. §. donatio q. 14. Menchi. vsufrequent. cap. 23. num. 3. & illustr. cap. 64. num. 3.* & apud omnes in confesso est: iuuat maximè naturalis hominum inclinatio, qua sibi vtilia amplectuntur, *d. cap. quia verisimile.*

Secundò consequens est illum, qui tacet etiam præsumi consentire in illis circa quæ dubium est an sint vtilia, an præiudicialia, *l. item quæritur 14.* §. *qui impleto ff. locati*, *l. in adoptionibus 5. ff. de adoptionibus*, *l. si vt proponis C. de nupt. cap. 1.* §. *vlt. de desponsat. impub. lib. 6.* cum ijs, quæ *Tiraquel. de nobilit. cap. 6. num. 31. Sot. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Couar. de sponsalib. par. 2. cap. 4. num. 4. Ant. Gom. tom. 2. var. cap. 3. num. 16. Gam. Lusit. decis. 57. nnm. 4.* Iuuat maximè *d.* §. *voluntatem*, vbi habetur familiam tacentem videri consentire, nisi euidenter contradicat, planè quando dubium est an res sit vtilis, vel præiudicialis nisi aliud addatur, non proponitur euidens contradictio, vt patet, Igitur, &c.

Tertiò consequens est quod licet materia sit merè præiudicialis adhuc tacens præsumitur, dummodò in contrarium nulla detur fortior coniectura *l. 4.* §. *vlt. ff. de fideiussorib. tutor.*

15 Tertiò sciendum est illũ, qui sciens, & præsens tacet ipsa taciturnitate ostendere propriũ consensum, nisi legitima in contrarium detur coniectura arg. *cap. vlt. 23. q. 3.* cum supra adductis; ratio est quia qui tacet cum posset dissentire ipsa taciturnitate, ostendit se simul sentire, vt supra probauimus, idq; ex verosimili Iuris præsumptione, quam satis significat verbum, *videtur*, de quo in *d. reg. qui tacet*, quod sane vt plurimum ad præsumptionem refertur, *l. sciendum 30. vbi glo. ff. de verb. oblig. cap. quod quis mandato sup. hoc eod. tit.* consonat maximè *dicta l. qui patitur*, ibi, *intelligitur*, idest præsumitur, *glos. verbo intelligitur*, idest præsumitur, & verbo Intellige, idest præsume in *cap. ex studijs 3. de præsumption.* & ideo data in contrarium legitima, fortiorig; coniectura cessabit, arg. *cap. litteras 14. cap. licet causam*, *de probation.* Vnde est quod si nutu, vel alio signo ostendat cõtradictionem, cessabit omnino præsumptio, quia nutu, vel gestu contraria voluntas ostenditur, *l. si tamen 48.* §. *ei qui ff. de ædilit. edicto*, *l. Paulus respondit 5. in princip. ff. rem ratam haberi*, *l. reprehendenda 5. in princip. C. de institut. & substitut. glos. 1. & 2. in cap. 1. 74. dist.* post *Roman.* quem citat, *Felin. in d. cap. nonne num. 20.* ex quibus colligitur consensum in proposito non fictum, sed præsumptum ex verosimili iudicio collectum iudicandum esse, vt per *Corras. de Iure Ciuili in methodo par. 3. cap. 7. D. Barbos. in l. 2.* §. *vlt. num. 29. ff. soluto matrimon.* ac proinde ex omnibus supradictis iam deprehenditur quòd in dubio præsens, & sciens si taceat regulariter, & indistinctè præsumitur consentire, dummodo nullatenus contradicat, vel alia fortior coniectura non detur, quæ faciat præsumptionem euanescere.

16 Non obstat *d. l. 2. C. si res aliena*, dum probat mulierem non præsumi consentire in hypotheca rei suæ, nisi quando sciens hoc agi per fraudem dissimulauit in præiudicium creditoris, ergo cessante fraude quamuis præsens, & tacens non præsumitur consentire, eo maxime cum in manu sua esset impedire hypothecam protestando res illas suas esse, non hypothecantis, ac subinde minime consentire, *l. 1. C. illo tit. l. aliena res 20. ff. de pignorat. act. l. fideiussor 26.* §. *1. vbi glos. verbo manifestum ff. de pignorib.* & esse magis receptum ex *Neguzant. & Curt. Iun.* quos refert, & sequitur, fatetur *D. Barbos. in d. l. qua dotis n. 159. in fine ff. soluto matr.* Respondent enim *Alex. in d. l. qua dotis nu. 28.* & Doctores communiter ibidem, *Ludou. Gom. in* §. *item Seruiana num. 24. Instit. de actionib. Gam. Lusit. decis. 245. nu. 3.* & hoc verius, & receptius esse affirmat *D. Barbos. vbi proximè num. 162.* quod mulier de qua ibi tacens, & præsens, si aliud non addatur, non præsumitur consentire quia in præiudicialibus (vt illi credunt) non procedit hæc nostra regula, quia tamen ibidem per frandem dissimulauit reputatur consentire in hypotheca rei suæ, per *text. in l. si fine 5. vers. quod si patientiam*, *C. ad Velleian. l. mulier 11. C. de distract. pignor.* Verum hæc solutio offendit generalia verba

huius reg. & resolutionem supra positam, quæ indistinctè procedit tàm in vtilibus, quàm in sibi damnosis, vt supra resoluimus. Idcirco cum *Imp. in d. l. si fine vers. quod si consensisti, & vers. sequenti* salua manebit nostra resolutio si distinguantur sequentes casus. Primus erit. Pignoris vel hypothecæ constitutio in re vxoris absq; illius voluntate nulla est, *d. l. si fine, in princip. d. l. aliena res*, cum supra citatis. II. Si tacente & præsente muliere res ipsius pignori obligantur ex tacito mulieris consensu mero iure sustinetur obligatio, sed auxilio Senatusconsulti Velleiani vti potetit, *d. vers. quod si consensisti*, si intelligas de mulieris consensu expresso vel præsumpto ex tex. in præsenti, *& l. 4. C. ad Velleian.* III. Si mulier tacens vel aliter patientiam præstans, vt maritus quasi suas res pignori dedisset, voluit decipere ignorantem creditorem, auxilio Velleiani minimè iuuabitur, *d. l. mulier, d. l. si fine*, ibi *decipere voluisti mutuam pecuniam dantem, & ideo tibi non succurretur, &c.* & in his terminis rectè procedit *d. l. 2. ibi, si non sciens hoc agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulasti*. Sensus ergo ille erit quòd licet pignoris restitutio in re mulieris præsentis, & tacentis consistat ex præsumpto illius consensu, vt probat nostra reg. iuuabitur tamen Velleiano nisi hoc sciens agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulauerit, vt ex Iuribus modò citatis satis probabiliter deprehenditur, quicquid aliter intelligant, & limitent nouiores modo citati.

17 Nec obstat *d. l. filiusfam. 8. §. inuitus*, quia quicquid respondere conentur plures, quos refert, & sequitur *D. Barbos. d. loco num. 159. vers. tertia limitatio*, distinguentes inter casum in quo agitur de obliganda persona præsentis & tacentis, & inter illum, quo agitur de iure reali, vt in primo præsens & tacens minime præsumatur consentire, & ita procedit *d. §. inuitus*, vbi agitur de iure personali, nempe de obliganda persona procuratoris, in secundo autem sub distinctione iterum resoluendum arbitrantur, sed nullam differentiæ rationem proponunt, & manifestè pugnant cum aliquo respõso eiusdem *Vlpian. in l. si defunctus 15. ad finem princ. ibi, sciente procuratore, & non contradicente ff. illo tit.* Respondetur enim, (reiecto supradicto intellectu, & altero *gloss. ibidem verbo non probatur*, quę putat in eo casu taciturnitatem consensui non æquiparari) facillime intelligi si series expendatur, prædixerat enim Vlpianus procuratorem inuitum dati non solere, explicat deinde quando inuitus debeat censeri in hunc modum, vt non tantum ille, qui contradicit, verum & ille, qui consensisse non probatur, atq; ita solus inuitus dicitur ille qui, vel contradicit, vel non probatur, consensisse nec verè nec præsumptiuè, planè cum ille, qui præsens est & tacet præsumptiuè consentiat, vt satis ostensum est, & ea stante præsumptione probetur consensisse, fit consequens ibidem non contineri, nec pro inuito accipiendum, ac subinde nihil ibidem proponi contra eam, quam sequimur, resolutionem.

18 Nec item obstat *d. l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon.* dum probat patrem præsentem ac tacentem non præsumi consentire, nisi vlterius litteras in quibus agitur de eo obligãdo, recipiat absque vlla protestatione contrariæ voluntaris, respondetur namq; potest satis nobiscum conuenire dum inquit in dubio patrem recipientem filij litteras in quibus agitur de eo personaliter obligãdo si taceat videri consentire, quamuis actus sit tantopere nociuus, id quod satis deprehenditur ex verbis tex. ibi, *debet pater si actum improbat continuo testationem imponere contrariæ voluntatis*, quasi sit sensus patrem in dubio tacentem, & litteras filij recipientem obligari, quòd si non taceat, sed contradicendo actum improbet, debet statim protestari de contraria voluntate, vnde *gloss. vlt.* ibidem rectè aduertit etiam in præiudicialibus eum, qui non improbat, approbari censeri. Quòd si vlterius aliquis vrgeat inibi non solum præsentiam, & taciturnitatem, sed insimul cum facto tacentis in litterarum receptione cõsensum inducere, *Clem. 1. ibi, à te sciente receptis, de procurator.* adhuc respondendum erit in prædictis Iuribus factum recipientis cum taciturnitate insimul concurrere, & ex illis insimul à fortiori consensum præsumi, sed huiusmodi præsumptionem potissimum resultare ex taciturnitate illius, qui cum posset non contradicit, patet in audiente nuncium, & tacente, qui absque vllo facto interueniente præsumitur consentire, *Bald. in l. 1. col. 2. ff. mandati*, fatetur D. *Barbos. in d. l. quæ dotis num. 159.* propter eandem in vtroque casu rationem, itaque si vltra taciturnitatem illius, qui non contradixit, concurrat aliquod ipsius factum consensui adæquatum, à fortiori præsumetur cõsensus, sed ex eo non sequitur præsentiam & taciturnitatem non sufficere si aliud non impediat, *arg. d. l. filiusfam.* expensæ vt supra.

19 Nec

19 Nec item obstat *d.l.fideiuss. 26. §. pater ff. de pignorib.* quia quicquid respondere conatur *gloss. ibi verbo manifestum*, quam magis communiter receptam ex *Neguzant.& Curtiun.* affirmat *D.Barbos.vbi supra nu. 159. prope fin.* propterea ibidem patiẽtiam, & taciturnitatem filio pręiudicare, quia agebatur de obliganda re propria filij, cuius validitatem ipse contradicendo poterat impedire protestando rem suam esse, non hypothecantis, cuius solutionem supra impugnauimus, respondet *Alex. in d.l. qua dotis num. 27. in fine* præsentiam filij, & taciturnitatem minime sufficere ad præsumendum consensum nisi insuper cõcurrisset actus subscriptionis, qui plus operatur *l. sicut 8. §. non videtur vers. sed si subscripserit ff. quibus modis pignus, Bart. in d. l. qua dotis num. 23.* vbi *Ias. num. 94. Tiraq. de retractu lig. §1. glo. 9. à nu. 142.* Sed adhuc non declarant quæ fuerint in causa cur in *d. §. pater* ex sola filij pręsentia, & taciturnitate nõ pręsumatur consensus in hypotheca rei propriæ. Idcirco omissis multis, quæ congerunt modò citati circa illius tex. intellectum, probabiliùs dicendum videtur in dubio dum ex coniecturis aliud efficaciter nõ apparuerit, si quis pręsens sit, & taceat in hypotheca rei propriæ absque protestatione præsumendum esse consentire sicut in quacunq; alia re, quamuis pręiudiciali, vt supra probauimus, quòd si vltra pręsentiam & taciturnitatem tanquam principalis persona subscribat, tunc à fortiori id ipsum resoluendum erit propter coniecturam subscriptionis, quam fecit tanquam principalis persona, vt statim clarius apparebit. Si verò vlterius replicetur multò maiorem coniecturam ad consensum præsumendum dari in illo, qui præsens est, & tacet, & insimul se vt testis subscribit, quàm si sola præsentia & taciturnitas detulit, quippè cũ vltra pręsentiam & taciturnitatem concurrunt subscriptio, cui Iuteconsulti tantopere detulerunt circa consensum præsumendum *d. §. pater*. Respondendum erit negãdo maiorem dari coniecturam, quinimo nec ęqualem, etenim qui cum pręsens sit ac tacens se vt testis subscribit, ex tali subscriptione significat se non aliter cõsentire quàm sub ratione testis, ad illius officiũ exercendum, non autem tanquam principalis persona, propria obligatio consistat, ac subinde ex coniectura limitatę subscriptionis limitatus sequitur effectus arg. *l. in agris 16. in prin. ff. de acquir. rerum domin.* Contra vero in illo, qui simpliciter & absolutè pręsens est ac tacet absque vlla protestatione, vel qui se subscribit absque aliqua restrictione, vt in Iuribus modò citatis, ex quibus deprehenditur rectè procedere responsum Iureconsulti in *l. Titia. 35. §. Lutia, ibi, quasi testis adfuit ff. de legat. 2. l. Caius 39. ff. de pignor. act. l. si pater 6. C. de fideius. Bart.& Doctores* communiter vtrobiq; plures vt per *Tiraq. de retractu tit. 1. §. 1. glos. 9. nu. 142.* expendẽs illud vulgare, officium suum nemini debet esse damnosum, *l. sed & si quis 7. ff. quemadmod. testam.* Quod si quis adhuc vrgeat acritèr de tex. *in cap. ex litteris 6. de transact.* ibi, & *testis inscriptus fuerat, &c.* reiecto intellectũ *glos. ibidem verbo testis, & verbo inficeretur, & Abb. nu. 5.* qui rem satis inuoluit, & aliorum vt per *Tiraq. vbi proximè*, respondebitur ibidem propterea silentiũ imponi testi, qui se transactioni inscripserat, quia subreptionem commisit in impetratione tacendo transactionem, cuius scientiam habebat, ex eo quòd eidem tanquam testis interfuerat, & insuper quia tẽpore impetrationis non dum habebat primam Tonsuram, vt tex. habet, in ratione, quam reddit, non vero ex eo quòd testis subscribendo qua talis suo iuri præiudicet contra Iura modò citata.

20 Nec item obstat *tex. in l. qui vas 49. vers. vetare ff. de furtis*, respondetur namque cum *D. Barbos. in d. l. qua dotis num. 151. vers. prima sit conclusio*, procedere in tacẽte, qui ignorat actum fieri, is enim qua talis nunquam censetur cõsentire, sic intelligendo *l. in eo 45. §. inuitum ff. de ritu nupt.* cuius rei totalis ratio in eo est quòd ignorans non consentit, vt notatur *in reg. ignorantia, supra hoc tit.* qui quidem intellectus, etsi nullam inuoluat nec dirimat controuersiam, litteræ tamen vtriusq; textus non parum consonat, quamuis aliter intelligant *Doctores hic*, vbi *Dyn. nu. 4.*

21 Nec denique obstat tex. *in l. inuitum 4. ff. de seruitutib. vrban.* dum probat in seruitutibus vrbanis inuitum censeri illum non solum, qui non contradicit, sed etiam qui non consentit, quia respondetur textum illum cum similibus, qui tali verborum tenore vtuntur, in nihilo nobiscum pugnare si attentè legatur absque vlla verborum iniuria, non enim probat eum, qui præsens est & tacet censeri inuitum contra supra resoluta, sed solum inuitum accipi illum, qui contradicit, & illum, qui non cõsentit, vt ita excludatur omnis ille, qui vel expressè, vel tacitè & Iuris censura præsumitur cõsentire, quibus est præsens, & tacẽs absq; vlla protestatione, vt supra ostendimus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Tacens non fatetur, sed nec vtique negare videtur.*

2 *Intellige vbi absolutè tacet absq; aliqua coniectura extrinsecus adueniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut coniectura in contrarium proponatur.*

3 *Præsens & tacens cur regulariter præsumatur consentire non vero præsumatur fateri vel negare, ostenditur.*

Regula XLIV.

Is qui tacet non fatetur, sed nec vtique negare videtur.

1 Desumitur ex *l. qui tacet 185. ff. hoc tit. l. 1 § sciētiam ff. de tribut. act.* cum alijs citatis à *glos. hic*, tradunt *glos. verbo non cōtradicentibus, in fine in Clem. sępe, de verbor. signif. Bart. in l. qua dotis num. 21. ff. solut. matrim. Sot. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Lanfranch. de arbitr. par. 1. num. 41.* Ratio est quia tacens medium tenet inter confitentem, & negātem, ergo non eligit aliquid ex prædictis extremis.

2 Verum obstat maximè *reg. qui tacet, supra proxima*, cum ibi adductis, sed pro materiæ explicatione sciendum est illum, qui præsens est, & tacet dupliciter posse considerari, vel enim simpliciter, & absolutè tacet absque aliqua coniectura extrinsecus adueniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut coniectura in contrarium proponitur, vel si ex duobus illatis alterum neget, vel fateatur. Primo casu medium datur inter confessionem & negationem, itaut tacens neque fateri neq; negare videatur, & ita procedit hęc *reg. & d. l. qui tacet*, cum similibus. In secundo vero aduersatiuè ex sibi illatis alterum fatetur, vel negat *d. cap. nonne, de præsumpt. cap. 1. de postulat. Prælat.* ibi, *non negauit in Fratrum nostrorum præsentia requisitus, cap. qualis*, ibi, *de vno negatur consequens est, &c. 25. dist. l. tribunus 21. §. vlt. vers. amplius ff. milit. testam.* Ratio differentię est quia in primo casu quando aliquis simpliciter & absolutè tacet, nihil affirmat verum vel falsum; deinde nihil negat quod hoc vel illo modo acciderit, & subinde neque confitetur, iuxta illa, quę de confessione, vel negatione veri aut falsi boni Auctores, & Philosophi docent. Contra vero in secundo si ex duobus illatis alterum fatetur, vel negat ex eo quòd vnum negauit alterum tacendo fateri videtur, tex. *in dicto cap. nonne*, cum supra citatis, Et vice versa si vnum fatetur, alterum tacendo negat; ex coniectura enim quod se se ad vnum restrinxerit, in alijs oppositum significat approbando, vel negando *d. l. cum prætor, d. vers. amplius, d. cap. qualis* ibi, *consequens est, &c. iuncta glos. in fine in casus positione*, quæ coniectura restrictionis in primo casu non reperitur, vt supponimus.

3 Si vero vlterius illud difficile perquiratur quid sit in causa cur præsens & tacens regulariter præsumatur consentire ex eo quia liberum erat cōtradicere, non verò præsumatur confiteri, vel negare cum liberum sit alterum eligere, eo maximè cum is, qui consentit, in effectu fateri, seu approbare videatur. Dubiū excitant *Doctores in præsenti*, vbi *Frāc. num. 1.* sed insolutum relinquunt, neque sanè nodus dissoluitur si Doctores communiter sequamur qui inter consensum, & dissensum, inter confessionem, & negationem non distingunt, & dictam *reg. qui tacet*, cum hac nostra reg. ad idem reducunt: offendunt enim manifestè verba, & mentem vtriusque regulę, cum hæc nostra aduersatiuè ad priorem *reg. qui tacet*, illum sensum faciat, quòd licet tacens in dubio consentire pręsumatur propter rationes expensas supra in reg. præcedenti, non tamen confiteri, vel negare, vt modo considerauimus. Ratio igitur est quia cum consensus sit actus voluntatis eligentis, hęc datur vbi quis eum posset verbis, vel signis contradicendo contrariam voluntatem ostendere, non contradixit, iuxta ea, quę supra diximus reg. præcedenti. At vero confessio, vel negatio in affirmatione veri vel falsi consistit, vt modo tetigimus, planè qui simpliciter, & absolutè tacet, non ostendit, neque affirmat quod nam sit verum, vel falsum, cum neque vllum verbum, aut signum protulerit veritatis, aut falsitatis à se significatæ, vt supponimus. Igitur, &c. Vnde est quod licet regulariter per partis negationem res efficiatur dubia *l. 3. vbi glos. verbo dubium C. quibus ad libertatem procl.* cum concordātijs citatis *à Felin. in cap. super eo, nu. 2. de testib. cogen.* vbi regulam ponit cum sex fallentijs; per solam tamen taciturnitatem, nisi aliud concurrat, res non efficitur dubia *l. nego 10. C. de acq. possess. Felin. num. 3. in cap. vlt. de probation.*

Regula

Regula XLV.

Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumq; fieri consueuit.

1 DEsumitur ex *l. in obscuris inspicimus ff. hoc tit.* & alijs citatis à *glos. in præsenti.* Verosimile autem dicitur, quod vel Iuri, vel naturę rei conforme est, vt scripserunt *Gozad. cons. 13. num. 26. Aym. cons. 75. num. 24. Menoch. cons. 191. num. 85.* & ideo verisimilitudo dicitur naturæ cognata, idē *Menoch. cons. 114. nu. 12. & nu. 13.* subdit quod habetur pro lege, *Mascard. de prob. concl. 1402. nu. 2. 5. & 6.* vbi quod est omnium interpretationum caput, & dispositiones omnes ab illa regulam accipiunt; vide quæ cumulaui in *collect. ad cap. quia verisimile, de præsumpt. & in tract. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo Verisimile.*

Regula XLVI.

Is qui in ius succedit alterius eo iure, quo ille vti debebit.

1 DEsumitur ex *l. qui in ius, et l. aliud §. fin. & l. non debeo ff. hoc tit.* tradunt *Rebuff. in tract. nominat. q. 8. nu. 12. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 15. §. 1. num. 79. Aloys. Ricc. in collectan. decis. par. 5. collect. 1784. Monet. de decimis cap. 8. q. 4. num. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Ignorãtia præsumitur vbi sciẽtia nõ probatur*
2 *Ignorantia dicitur probata eo ipso quòd non probatur scientia.*
3 *Ignorantia facti alieni regulariter in dubio præsumitur, & excusat.*
4 *Sciẽtia præsumitur circa ea, quæ publice fiũt.*
5 *Scire quis id præsumitur quod aliàs indagare tenetur.*
6 *Nescire id, quod quis inuestigare & scire tenetur, est ignorantia crassa, & supina.*
7 *Episcopus non præsumitur ignorare vacationem beneficij.*
8 *Hæres conficiens inuentarium præsumitur scire bona defuncti.*
9 *Episcopus præsumitur scire deuolutionem beneficij Iurispatronatus cum quolibet anno Ecclesiam visitare teneatur.*
10 *Tutor præsumitur scire facta pupilli, cuius bona administrat.*
11 *Ignorantia Iuris naturalis, vel quasi nec minorem nec mulierem, nec militem excusat.*

Regula XLVII.

Præsumitur ignorantia vbi scientia non probatur.

1 HANC regulam exornant *Anton. Gabr. tom. 3. commun. opinion. lib. 6. tit. de regulis Iuris concl. 5. per tot. Menoch. de interdict. remed. 16. recuper. possess. nu. 28. & de præsumptionib. lib. 6. præs. 23. num. 51. Mascard. de probat. conclus. 879. Brunor. à Sole in locis communibus verbo Ignorantia num. 5. Azeued. l. 2. num. 10. cum seqq. tit. 20. lib. 6. nouæ Recopil. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 19. num. 22. Magon. Lucen. decis. 49. nu. 11. Surd. decis. 221. in princ. & num. 14. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 5. nu. 4. cum seqq. Flores de Mena var. lib. 1. q. 3. nu. 5. Octauian. Glorit. resp. 10. num. 109. Sanch. de Matrimon. lib. 9. disp. 32. num. 4. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 1015.*

2 Satis igitur ignorantia dicitur probata eo ipso quòd non probatur scientia, secundum *glos. verbo edocere potes in l. 1. C. ad Maced. & verbo ostenderis in l. si tutor petitus C. de peric. tutor. Nouell. reg. 145. in princ. Menoch. remed. 16. recup. num. 28. Sebast. Medic. de cas. fort. p. 1. q. 3. nu. 16. Gail. lib. 2. obser. 48. post nu. 2. i. vers. probatur autẽ ignorãtia, Honded. cons. 52. n. 50. & cons. 55. n. 75. lib. 1. Mascard. concl. 880. n. 3.*

3 In glos. [Præsumitur] in addit. margin. ibi *(& vt dicit Dyn. ad ignorantiam facti restringitur hac regula)* Ergo ignorantia facti alieni regulariter in dubio præsumitur, & excusat, vt per *Roman. cons. 54. num. 3. in fine, vers. contrarium puto verius, & cons. 59. nu. 5. vers. primo ex regula, Roland. cons. 36. num. 1. cum seqq. lib. 2. Honded. cons. 9. num. 35. & cons. 55. num. 48. & cons. 109. num. 26. lib. 1. Grammat. decis. 36. nu. 16. Viui. opin. 835. nu. 1. cum seqq. Anton. Gabr. d. concl. 5. nu. 11. Honded. cons. 9. num. 35. & cons. 55. num. 48. & cons. 109. num. 26. lib. 1. Mascard. concl. 879. num. 1. & 2. & concl. 880. num. 3. Sfor. Odd. de restit. in integr. par. 1. q. 8. num. 55. & 60. & q. 38. nu. 5. Card. Tusch. d. verbo ignorantia concl. 18. num. 9. & 11. & concl. 23. num. 1. & 24. Polyd. Rip. de nocturno temp. cap. 64. num. 1.*

4 In ead. glos. ibi *(circa ea, quæ publicè fiunt præsumitur scientia, &c.)* Ita *glos. verbo publicè in cap. cũ tua, qui Matr. accus. poss. & verb. ostenderis, in princ. in l. si tutor C. de peric. tutor. & verbo publicè in cap. 1. §. verum, de postulat. Prælat. Marsil. in l. qui ignorans num. 24. & in l. qui falsam nu. 94. ff. ad leg. Cornel. de falsis*

de falsis, *Roman.cõs.227.in fine, & cons. 340. post num.11.in fine*, *Ioan.de Anania cons. 70. in fine*, *Nouell.reg.545.vers.fallit in notorijs*, *Cephal.cons.147.num.9.Soc.reg.176.in 2. fallent. Roland.cons.54 num.3. lib. 5. Grammat.decis. 36.num.16.Gabr.d.concl.5.num.58. cum seqq. Menoch.de præsumpt.lib.6. præs. 23. num. 68. cum seqq. & remed.16.recup. nu.34.Mascard. concl.637.n.14.& cõcl.879 sub nu.11.12.16.et 17.Sebast.Medic.de casib.fort. par.1.q.3.nu.4. vers.si erat publicè notum, & nu.10.vers.octauo*, *Anton.Maria Corat.in tract.commun opin. lib.3. tit.13. num.14. Andr. Gail.d.obseru 48. num.16.Viui.opin.695.num.1.2.& 5. & opin. 835.num.10.& 11.Sfort.Odd.de restitut. in integr.par.1.q.8.num.67.*

5 In ead.glos.ibi (*in his autem, quæ quis scire,
vel indagare tenetur, nõ habet locũ &c.) Nota-
tur ad hoc quòd quis id scire præsumitur, quod
aliàs indagare tenetur, vt per *Ioan. Garc. de*
6 *nobilit.glos. 4. nu.29.* Nescire autem id, quod
quis inuestigare & scire tenetur, est ignoran-
tia crassa, & supina, & tunc ignorans habetur
pro sciente, sicuti docent *Soccin. reg. 176. in*
prima fallẽtia, Lap.alleg.51.circa finem, nu.17.
7 *vers. ad tertium*, vbi de Episcopo quod
non præsumitur ignorare vacationem benefi-
ficij, quia cum debet visitare Ecclesias præsu-
mitur hoc scire, *Crescent.decis.10.nu.11.de dolo,*
& contum. Gramm.decis.503.num.36.& seq.
Abb. cons.73.Circa primum nu.7.in fine vers.
præterea non fuerunt lib 2. vbi loquitur in hæ-
8 rede conficiente inuentarium, qui præsumitur
scire bona defuncti ex quo illa indagare tene-
tur, *Bellam.cons.10.num.23.vers. sed oportet,*
9 vbi quod Episcopus præsumitur sciuisse col-
lationem beneficij diu obtentam ab inferiore
collatore in sui præiudicium ex eo quia ex of-
ficio tenetur inquirere beneficiorum collatio-
nes, *Roman. cons.481. num. 4. vers. ad hoc,*
& num. 8. vbi etiam de Episcopo quod præ-
sumitur scire deuolutionem iurispatronatus,
cum semel in anno Ecclesiam visitare te-
neatur, & *cons. 342. Quoad primum num. 4.*
vers. & huius est ratio, Aym.cons.225. nu. 8.
Alba cons.58. num.4.& addit.lit. D. vbi quod
10 tutor præsumitur scire facta pupilli, cuius bo-
na administrat, cũ ratione officij illa perqui-
rere teneatur, *Roland.cons.72.nu.20.cum seqq.*
lib.3. Gabr.d concl.5.nu.11. & à num. 35. &
concl.6.à num.40.Menoch.de præsumpt. lib.6.
præsumpt.23.num.66.Mascard. concl.637.
num.13. & concl.879.nu.7.cum seqq. & concl.
881.nu.17. Sebast. Medic.d.par.1.q.3.nu.29.
Sfort.Odd.de in integ restit.par.1. q. 8.nu. 48.
cum seqq. & nu.69. Seraphin. de priuileg. Iu-
ram.priuil. 64.num.98. & 99.Baptista Costa
in tract.de facti scient.& ignor. reg.2.per tot.

11 In ead.glos. ibi, (*quia ignorantia Iuris præ-
cipuè naturalis non excusat, &c.*) Notatur ad
hoc quòd ignorantia Iuris naturalis, vel quasi
nec minorem, nec mulierem, nec militem,
nec rusticũ excusat, vt per *Tiraq.de pœn.tem-
per.causa 11. n. 7.Sebast. Medic. de casib.fort.
par.1.q.3.num.1.vers. Iuris tamen naturalis
ignorantia non excusat, et nu.4.Stephan. Lam-
berteng. de contract.eorum, &c glos.1.nu.358.
cum seqq. Plot. de in litem iurando num. 259.
Menoch. remed.9.recuper.num.18.cum seqq.
& de præsumpt.lib.6.præs.23.nu.23.Mascard.
de probat.con.l. 639.num.14.& concl. 640.nu.
4.& seq. Ludou.Peguer.crim.decis.34.num.3.
vers.neque huius iuris*, latè *Sfort. Odd. Perus.
d.par.1.q.8.num.80. & q.9. num.4. cum seqq.
Farin.in praxi crimin.par.3.q.98.num.49.*

Regula XLVIII.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

1 DEsumitur ex *l. iure naturæ 206. ff. hoc tit. l.nam hoc natura, l. naturaliter §. fin.l.hæc conditio 66.ff.de cond.indeb. l. vlt. C. de vsucap.pro emptore*, tradunt *Vital de Camban. in tract. clausular.pag. mihi 15.n.11.Cæs. Argel.de contradict.legit.q.20.num.48. Thom. de Thomass. reg.24.Pichard. ad §. sed naturalia Instit. de iure naturali nu. 3. & in disp. de nobilitate communic. nu. 73. Ant. Monach. Lucen.decis.23.num.23.*Mari.Antonin. *var. resolut.lib.1. resol.23.num.3.& lib.2.resol. 41. num.53.*Vgolin.*de offic.& potest. Episcopi cap. 18.§.2.num.4.*

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio benignior facienda est in pœnis.*
2 *Poenæ non sunt extendendæ sed restringendæ.*
3 *Iudex debet imponere poenam secũdum qualitatem loci, temporis, & personæ, & durius, ac remissius, secundum quod magis videbitur* Reip.*expedire.*
4 *Verba huius regulæ non important necessitatem.*

Regula

Regula XLIX.

In pœnis benignior est interpretatio facienda.

1 DEsumitur ex *l. factum cuique* §. *in poena-lib. hoc tit. l. pen. ff. de poenis, cap. poena, de Poenit. dist. 1. cap. ex litteris, de constitution.* tradunt *Thom. de Thomass. in floribus legum. reg.* 158. *Tiraq. in l si vnquam verbo reuertatur num.* 246. C. *de reuocan. donation. Aloys. Riec. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut.* 303. *nu.* 2. *in* 2. *edit. Vgolin. de offic. & potest. Episcopi cap.* 6. §. 1. *nu.* 3.

2 Vnde pœnæ non sunt extendendæ, sed restringendę secundum *Burg. de Pace cons.* 8. *nu.* 2. *Thom. de Thomass. reg.* 227. *Surd. de alimen. tit.* 1. *q.* 51. *num.* 12. etiamsi extensio fiat ex similitudine rationis, *Imol. in l si vero* §. *de viro col.* 8. *ff. solut. matrim. Duen. reg.* 287. *Garc. Gironda de priuilegiorum expliceat. num.* 540. nisi detur omnimoda æquiparatio secundum *glos. verbo progogamus in cap. constitutus, de Regularib. & verbo sanè in cap.* 1. *de voto lib.* 6. *Gironda vbi supra num.* 539. *& num.* 561.

3 Illud tamen aduertere oportet Iudicem esse ministrum legis, ac proinde debere imponere pœnam secundum qualitatem loci, temporis, & personæ, & duriùs, ac remissius agere secundum quod magis videbitur Reipub. expedire ad *l. respiciendum, in princip. & l. aut facta in fine ff. de poenis, Menoch. de arbitrar. lib.* 1. *q.* 85. *in princip.* vbi dicit quòd fuit traditum per modum cõsilij, non autem per mo-
4 dum necessitatis, vt in pœnis alternatiuis Iudex eligat miriorem, & respondet ad tex. in præsenti cum similib. concordãt. vt eius verba non importent necessitatem, refert *Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia differ.* 207. *num.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.*
2 *Actus legitimi à legibus sunt instituti vt statim suum effectum consequantur, ac proinde conditio suspendens aduersatur ipsorum substantiæ.*
3 *Conditio est qualitas dispositioni adiecta, vel inhærens eandem dispositionem in dubium futurum euentum suspendens.*
4 *Conditio expressa actum suspendit, tacita verò potius suspẽdit executionem & effectum obligationis, quàm obligationem ipsam.*
5 *Actus omnes, qui à nostra voluntate procedũt, regulariter conditionem & diem recipiũt.*
6 *Actus legitimi illi solum dicuntur quoad effectum huius reg. qui vel ex rei natura repugnante conditionem non recipiunt, vel aliqua specialis legis prohibitio efficit ne conditio eis apponatur.*
7 *Declaratur hac reg.*
8 *Matrimonium conditionem propriam & suspensiuam recipit.*
9 *Sacramenta Baptismi, Poenitentiæ, & Eucharistiæ conditionem propriam suspensiuam non recipiunt.*
10 *Declaratur tex.* in cap. 2. de Baptismo.
11 *Absolutio in Sacramento Poenitentia an & quando sub conditione prẽstari possit, ostenditur.*
12 Excommunicationis *sententia, seu quæuis alia censura non est propriè & verè actus legitimus.*
13 *Actus legitimi recipiunt modum.*
14 *Actus legitimi recipiunt conditionem, quæ inest ex natura rei, & actus de quo agitur.*
15 *Declaratur tex.* in l. qui hæredi §. 1. ff. de acquir. hæred.
16 *Tacitè quod inest si exprimatur nihil operatur.*
17 *Tutoris datio licet sit actus legitimus, ac proinde apposita conditione vitietur, potest tamen sub conditione tolerari si satisdederit, ex eo quia talis conditio iam tacitè à Iure inerat.*
18 *Beneficij collatio potest fieri sub conditione si vacat, quippè quæ intrinseca est, & à Iure inest.*
19 *Conditionis tacitæ in futurum conceptę duplex species assignatur.*
20 *Cõditio resolutiua nõ repugnat actui legitimo.*

Regula L.

Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.

1 DEsumitur ex *l. actus legitimi ff. hoc tit.* exornant *Roman. cons.* 403. *num.* 19. *&* 20. *Card. Tusch. tom.* 1. *lit. A. concl.* 129. *Sanch. de Matrim. lib.* 3. *disp.* 1. *à num.* 5. *Ego ipse in tract. de Axiomat. Iuris vsufreq. Axiom.* 12. *nu.* 13. *Rot. decis.* 638. *num.* 2. *apud Farin. par.* 2.
2 *recent.* Sunt enim huiusmodi actus à legibus instituti vt statim suum effectum consequantur, ac proinde conditio suspendens aduersatur ipsorum substantiæ, sicuti docent *Sot. in* 4. *dist.* 29. *q.* 2. *art.* 1. *ante* 2. *concl. vers. rursus,* Cou.

Cou. de sponsalib. par. 2. cap. 3. in init. num. 4. quos refert & sequitur Sanch. *de Matrim. lib. 5. disp. 1. num. 5. vers. & hinc.*

3 Verum quia hæc reg. varios patitur intellectus, & difficilis solet reputari, vt verus pateat omissis alijs qualitatibus & adiectionibus, quç quibuscunq; humanis actibus adijci possunt, prout est modus, de quo in *l. 1. & per tot. C. de condit. quæ sub modo, l. quibus diebus* §. *Termilius, l. Titio centum.* § *Titio cẽtum il 1. ff. de condit. & demonstrat.* & notant scribentes per tex. ibi *in cap. verum, de condit. appos.* & demonstratio, de qua in *l. demostratio falsa*, & in *l. falsa demostratio, & per tot. ff. illo tit. de condit. & demonstrat.* & insuper ea, de qua in *d. l. demostratio falsa* §. *1. tot. tit. C. de falsa causa adiecta leg.* dicendum est duas esse potissimas & principales, quibus appositis in quibusuis actibus, vel ipsa obligatio, vel saltem eiusdem effectus, & executio suspenditur, prout est conditio, & dies, de priori adest prædictus *tit. ff. de condit & demonst.* de posterioribus totus *tit. ff. de in diem adiectione, l. in diem ff. de condict. indeb. l. cedere diem. ff. de verborum signif.* Licet autem definiat aliter *Bart.* communiter receptus in *l. cum ad præsens ff. si certum petatur, Alciat. in l. debitor num. 2. ff. de pactis*, conditio legitimè definiri potest, vt sit qualitas dispositioni adiecta, vel inhærens eandem dispositionē in dubium futurum euentū suspendens. Ponitur verbum, *qualitas*, loco generis, quia conuenit cęteris qualitatibus, de quibus supra, quæ conditiones non sunt. Diximus, *dispositioni adiecta, vel inhærens*, ad comprehendendas tā expressas, quàm tacitas cōditiones de quibus *in l. 1. in fine ff. de condition. & demonstr. l. conditiones quæ extrinsecus ff. eod.* Diximus, *in futurum euentum*, ad excludendas conditiones de præsenti, vel de pręterito, quæ cum actum non suspendant in futurum euentum, propriè conditiones non sunt *d. l. cum ad præsens ff. si certum petat. tex.* singularis *in l. 3. vers. si tamen ff. de bonis libert.* Posuimus verbum *dubium*, ad excludendas conditiones necessarias, & quæ licet in futurum concipiantur, non tamen pendent ex dubio euentu, sed necessariò debent existere, veluti si cras Sol orietur, & similes *l. illa* §. *vlt. de verborum oblig. l. si pupillus* §. *qui sub conditione ff. de nouation. Bart. in dicta l. 1. Ripa in l. hæc verba num. 1. ff. de legat. 1.* Ponitur denique verbum, *suspendit*, ad excludendam conditionem resolutiuam, quç non suspendit actum, sed potius illum purum, & perfectum resoluit, de quo *in l. 1. & per tot. ff. de lege commiss. tex.* singularis *in l. 2. ff. de in diē adiect.*

4 Secundò præmittendum est inter vtrasque suprapositas cōditionum species eam esse differentiam quòd expressa conditio actum suspendit, ac proinde ante adimplementum licet obligatio oriatur vt stetur pactioni, nec licita sit pœnitentia pendente conditione, *tex.* sic intelligendus *in l. si vsusfructus* ibi, *ex præsenti die vices accipit, ff. de stipulat. seru.* cum tamen ea apposita actus, & illius obligatio sint in suspenso, non debitum, sed spes tantum consideratur vt *in d. l. cedere diem ff. de verb. sign.* vnde & in vltimis voluntatibus talis expressa conditio trāsmissionem impedit *l. vnica* §. *sin autem aliquid C. de caduc. tollen.* secus dicendum in conditione tacita, quæ inest ex rei natura, qua extante potius executio, & effectus obligationis, quàm obligatio suspenditur, nec trasmissio impeditur, vt in *d. l. conditiones quæ extrinsecus,* præterquam si insunt ex voluntate testatoris, veluti si legatum purè relictum postea sub cōditione relictum censetur, quo casu sub contraria conditione relictū censetur, & ita non ex rei natura simpliciter, sed potius ex expressa mente, & voluntate testatoris, quo casu vera datur conditio actum suspendens, tex. singularis in *l si legatum ff. de adimend. leg.* idem dicendum nempe tacitam conditionem non suspendere etiamsi eo modo exprimatur, quo inest, secus si diuerso, de quo *in l. si ita legatum* §. *illi si volet. ff. de legat. 1. l. si ita expressum 68. ff. de condit. & demon. d. l. actus vers. nonnunquam, iuncta l. expressa nocent ff. hoc tit.* declarant *Iaf. in d. l.* §. *si ita legatum num. 5. & 8. Alex. in l. 1. num. 17. ff. de vulgari*, communis ex *Alciat. in l. 3. nu. 18. ff. de legat. 1.* Insuper eadem est differentia inter cōditiones de futuro certas tamen, & cōditiones dubias, cū illę propriè conditiones non sint, nec actū suspendunt iuxtà pręcitata iura.

5 Tertiò & vltimo præmittendum est omnes actus, qui à nostra voluntate procedunt regulariter conditionem, & diem recipere, sicut quamcunq; aliam ex prædictis qualitatibus, exceptis illis actibus, in quibus vel rei natura repugnat, vel specialis aliqua legis prohibitio reperitur; patet hoc, nam cum omnes actus humani à nostra voluntate proueniant & consensu vero, vel interpretatiuo, qui habet se in eisdem actibus per modum substantiæ *l. consensu, l. obligationum substantia ff. de actionib. & obligat.* §. *per traditionem*, ibi, *nihil enim, &c. Instit. de rerum diuis.* Sic naturalis

tutalis libertas voluntatis petit vt quilibet possit hoc, vel illo modo licito & honesto contrahere, ac proinde modum, conditionem, & quicquid aliud adijcere, facit *tex. in cap. intelligentia, de verbor. signif.* iuncta *reg. l. in re mandata, C. mandati*: confirmatur insuper ex vulgari axiomate, quod omnia licent, quę non prohibentur, de quo in *l. necnon* §. *quod eis ff. ex quibus causis maiores, l. ab ea parte, cum*
6 *similibus, ff. de probat.* Inde fit vt solum illi actus legitimi dicantur quoad effectum de quo in hac nostra regula, qui vel ex rei natura repugnante conditionem non recipiunt, vel aliqua specialis legis prohibitio efficit ne cōditio in eisdem apponatur. Ad priorem speciem pertinent actus, qui certam habent verborum formam, sub qua concipiuntur, cuius est natura per conditionem, aut diem vitiari iuxta reg. *d.* §. *qui rem, & d. l. Iulianus, cap. cum dilecta, de rescript. d. l. cum hi* §. *si prætor ff. de transaction.* Ad posteriorem speciem pertinent non solum actus de quibus in *d. l. actus*, fit mentio, sed cæteri quicunque in toto corpore Iuris repetiantur, in quibus specialis prohibitio reperitur ne conditionem recipiant; quibus adde vtramq; actuum legitimorum speciem in eo conuenire, quòd omnes per temporis, aut conditionis appositionem vitiantur, vt de posterioribus patet in *d. l. actus*, ibi, *vitiantur in totum per temporis, aut conditionis adiectionem*;

7 Ex quibus ita prænotatis iam primò infertur intellectus ad nostram regulam in priori parte, quatenus de actibus legitimis agit, vt intelligatur de illis, qui vel ex rei natura, vel ex speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere, & verba quæ sequuntur; *conditionem non recipiunt*, idem importāt acsi Pontifex diceret, vitiātur per conditionis, aut diei appositionem, id enim importat verbum, *nō recipiunt*, hoc est nō sunt capaces conditionis, vel diei, vt sic reducatur hæc reg. ad sensum, & dispositionem *d. l. actus*, quæ non eò rendit vt ostēdat, qui nam sint actus legitimi, sed vt ostendat actus legitimos, quicunq; illi sint, illos esse, nempe qui vel ex rei natura, vel speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere per temporis, aut conditionis adiectionem vitiari, non obstante reg. *cap. ad Apostolicam, de Regul. cap. biduum 2. q. 6.* in specie tex. in *l. obtinuit ff. de cond. & demonst. cap. fin. de condit. appos.* quibus, & alijs Iuribus constat sępe actus contra legis prohibitionem celebratos obtinere vbi non simplex, & absoluta proponitur prohibitio, sed secundum quid, & conditiones adiectas contra Iuris prohibitionem nullatenus dispositionem vitiare.

8 Secundò infertur Matrimonium conditionem propriam, & suspensiuam recipere. Probatur primò nam illi tantum actus dicuntur legitimi ad effectum, vt conditionem non recipiant, & eadem apposita vitientur, qui vel ex rei natura, vel ex aliqua speciali legis prohibitione conditionem recipere prohibentur, sed in Matrimonio neutrum datur, propterea quòd non habet à lege diuina, aut humana certam verborum formam, neq; lex aliqua est, quæ directè, aut indirectè prohibeat sub suspensiua conditione contrahi, vt patet ex *toto tit. de condition. appos.* Igitur, &c. Secundò probatur. Vel Matrimonium non recipit cōditionem quia Sacramētum est, vel quatenus contractus, sed nihil horum impedit conditiones. Ergo, &c. Maior patet. Prior pars minoris probatur ex eo quia Sacramentum hoc Matrimonij ab alijs ex eo differt quòd alia à Christo Domino etiam quoad materias, & formas de nouo instituta sunt, hoc autem ita factum est, vt naturalis eius ratio, materia, & forma non fuerit immutata, sed id, quod erat contractus, inter Catholicos Sacramenti excellētiam recepit, atq; ideo recte sequitur quòd si quatenus contractus conditionem admittit, quatenus Sacramentum nihil prohibet, cum tunc temporis Sacramentum sit cum verus, & purus est contractus: posterior pars minoris vel ex eo manifesta est quòd neq; ratione, atq; lege aliquid habet contractus iste, quod conditionem excludat, quemadmodum excludunt actus legitimi, qui sub conditione fieri prohibentur, quinimmo naturalis, & ciuilis ratio dictat, vt vnusquisq; in traditione, & conuentione rei suæ liberam habeat facultatem vbi expressè non prohibetur iuxta *l. in re mandata C. mandati* §. *per traditionem Instit. de rerum diuis.* & omnia Iure licent, quæ non prohibentur *l. necnon* §. *quod eis ff. ex quibus caus. maior.* Tandem hoc idem probatur *in cap. super eo, & in cap. de illis, de condit. appos.* in quibus eodem modo conditiones recipiuntur, & interpretantur in Matrimonio, quo in cæteris contractibus. Quo fit vt hanc sententiam probauerint merito *glo. Card. Abb. Prępos. in d. cap. 1. de cond. appos. Magist. in 4. dist. 28. cap. 3. cum seqq.* vbi *S. Thom. dist. 29. q. 2. Durand. dist. 28. q. 2. Bonau. q. 3. Palud. & Ricard. ibidem art. 2. q. 2.* Quare otiosa est distinctio *Soti in 4. dist. 29 q. 2. art. 1. & Couar. dicto cap. 3. in ini-*

in initio num. 3. ac Sanch. d. lib. 5. disp. 1. nu. 5.
asserentium consensum recipere cōditionem,
nō vero Matrimonium, quia in omnibus con-
tractibus conditio ideo actum suspendit sicut
consensum, neq; enim aliter vult ille, qui con-
ditionem adijcit quàm si illa adimpleatur, vn-
de semper illa respicit immediatè consensum,
& in consequentiam impedit perfectionem
actus, & ideo inepte specialiter in hoc contra-
ctu ponunt conditionem in consensu, quasi
in alijs sit diuersum.

9 Vnde his consequens est Sacramenta Ba-
ptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ conditio-
nem propriam suspensiuam non recipere se-
cundum S. Antonin. par. 3. tit. 24. cap. 77. §.
1. Nau. in man. cap. 26. num. 12. patet ex di-
ctis, nam ille actus legitimus censetur, & vt
talis conditionem non recipit nec diem, & in-
super ea apposita vitiatur, quæ vel certam ha-
bet verborum formam, vel quando aliqua
datur specialis legis prohibitio conditionis
impeditiua; at qui prædicta Sacramenta cer-
tam habent verborum formam ex ipsa diuina
institutione, vt constat Math. vlt. & ad Ephes.
cap. 5. Circa Sacramentum Baptismi colligitur
ex cap. detrahe 1. q. 1. latè Henriq. in sum. lib.
2. cap. 9. Victor. de Sacrament. tit. de Baptismo
q. 23. Math. cap. 18. Ioan. cap. vlt. Amplia
idem dicendum in cæteris Sacramentis præ-
ter Matrimonium, quorum forma licet in
Euangelio non reperiatur expressa, est tamen
de Fide omnia indistinctè à Christo Domino
instituta vt colligitur ex Cōc. Trid. sess. 7 de Sa-
10 cram. in genere can. 1. Non obstat tex. in cap. 2.
de Baptismo, vbi quando proponitur dubium
facti, vel iuris an quis fuerit baptizatus, præ-
scribitur forma ab Ecclesia sub qua talis de-
bet baptizari ad vitandam Baptismi reitera-
tionem, quia respondetur quod conditio de
qua in eo text. non subintrat, nec introuertit
formam verborum prescriptam ex ipsa diuina
institutione, quia illam antecedit, & insuper
quia non mutat sensum eorundem verborum,
cum sit de præsenti, seu de præterito, quæ non
suspendit arg. tex. in l. cum ad præsens ff. si cert.
pet. d. l. 3. §. si tamen ff. de bon. libert. l. institutio
talis, ad fin. ff. de condit. inst. id quod à fortio-
ri dicendum est si adijciatur quæuis alia con-
ditio de eo, quod tacitè inest, veluti si dicatur
si es viuus, si es animal rationale, si non con-
tradicis, ego te baptizo, &c. arg. tex. cum ibi
notatis per Doctores in l. si ita legatum §. illi si
volet ff. de legat. 3. non obstante d. l. actus legi-
timi, in vers. nōnunquam, iuncta reg. l. expressa
ff. hoc tit. quæ procedunt quando conditio ta-
cita exprimitur, quę tamen de futuro est, &
actum suspendit, vt patet in exemplis per Iu-
11 reconsf. adductis in eadem l. actus. Quod idem
ex eadem ratione in Sacramento Pœnitentiæ
procedit, veluti si Sacerdos dicat, si es contri-
tus, si habes votum satisfaciendi ego te absol-
uo, &c. cum talis cōditio, quæ de præsenti est,
id solum contineat, quod tacitè inest, nempe
contritionem, & satisfactionem in voto, quæ
insimul cum Cōfessione necessariò requirun-
tur ex parte pœnitentis, & habent se vt mate-
ria proxima Sacramenti Pœnitentię Conc. Tri-
dent. sess. 14. de Sacram. Pœnit. can. 4. Vnde fit
quòd si Sacerdos in absolutione Sacramenta-
li pœnitentiam iniungat per modum condi-
tionis, veluti si dicat ego te absoluo si ieiunaue-
ris tot diebus, vel si tot eleemosynas erogaueris,
vel quid simile feceris; quòd attinet ad vali-
ditatem absolutionis, sic distinguendum est.
Vel enim profert talia verba in vim exhorta-
tionis, & monitionis tantùm, qua intendit pœ-
nitentem obligare, vt in l. muto §. sub conditio-
ne ff. de tutel. glos. notabilis in cap. non potest, de
elect. hoc lib. itaut non intendat absolutionem
suspendere donec pœnitens satisfaciat, sed
tantum illum ad satisfaciendum exhortare.
Vel è conuerso profert prędicta verba in vim
proprię conditionis, itaut non aliter intendat
absoluere quàm si pœnitens satisfaciat, & pœ
nitentiam adimpleat; priori casu manebit ab-
solutus si tempore absolutionis habebat satis-
faciendi votum, quantumuis postea non satis-
faciat, cum absolutio Sacramentalis pura se-
mel præstita suum effectum operetur, nec sit
in suspenso, licet pœnitens ex postfacto non
satisfaciens mortaliter peccauerit; in poste-
riori vero casu absolutio non valebit propter
conditionis adiectionem, quam non recipit
cum sit actus legitimus.

12 Tertiò infertur sententiam excommunica-
tionis, & quamuis aliam censuram non esse
propriè, & verè actum legitimum, quippè
quòd nec sub certa verborum forma conci-
pitur, nec datur legis prohibitio conditionis im-
peditiua, immo approbatio, de quo latè egi
in collect. ad cap. Romana vers. caueant, de
sent. excom. hoc lib. vbi vide.

13 Quarto infertur actus legitimos de quibus
in d. l. actus, licet conditionem, aut diem non
recipiant, recipere tamen modum, quia
licet conditio, & dies suo modo dispositio-
nem suspendant, quę suspensio repugnat actui
legitimo, quem lex voluit purè, & perfectè
cele-

celebrari,secus tamen dicendum est in modo, qui nequaquam dispositionem, aut illius effectum suspendit, quando data cautione de eodem modo adimplendo statim suum effectum sortiatur *l. quibus diebus* §. *Termilius*, vbi *Bart. num. 1. Soccin. num. 7. ff. de condit. & demonstr. l. cum ab eo ff. de contr. empt.* Hinc fit vt licet acceptilatio actus legitimus sit,nec conditionem recipiat, *d.l. actus*, possit tamen sub modo celebrari ex prædicta ratione, iuncta *l.* 4. vbi notant *Paul. Alex. & Ias. ff. de condict. ob causam*, quod intelligitur, & declaratur itaut quando actus talis est, quod semel perfectus reuocari, aut inualidari nequit, prout sunt Sacramenta nouæ legis non solum purus, & perfectus, etiam adiecto modo consideretur, sed etiam postea non adimpleto modo minimè dissoluatur, aut retractetur prout aliàs in conditione resolutiua alibi diximus. Vnde si quis Baptismi, aut Pœnitentiæ Sacramentum ministrauerit sub hac forma, *Ego te baptizo, vel absoluo, &c. vt tale quid facias*, absolutio, sicut & Baptismus valebit, itaut quantumuis postea non adimpleto modo nullatenus inualidetur nisi aliàs aliunde nullitas proueniat, velut quando modalis, vel pecuniam continet, vel aliquid aliud temporale pecunia ęstimabile, quod in materia Sacramentorum simoniam inuoluat, veluti si Minister dicat, *Ego te absoluo, &c. vt centum mihi des, vel vt tale quid facias*, quod sit pecunia æstimabile, non aliter intendens absoluere, seu baptizare, quo casu actus tanquam simoniacus non valebit ex reg. *text. in cap. quam pio, & per tot. 1. q. 1. cap. ad Apostolicam, & per tot. de simon.* Non obstat quòd modus, & conditio æquiparantur ex *l. 1. C. de condit. quæ sub modo*, vnde sicut conditionem sic etiam modum actus legitimus recipere, non debuisset, quia respondetur ęquiparationem tantùm procedere quoad necessitatem adimplementi, quę in vtraque dispositione tam conditionali quàm modali eadem est, non vero quoad suspensionem eiusdem dispositionis, vt aduertit *glos. in eadem l. 1.* communis, vt per *Tiraquel. de retractu lig.* §. 1. *glos. 2. num.* 34.

14 Quintò infertur hanc nostram reg. non procedere in conditione de præsenti, seu de prędterito, vel etiam de futuro, quæ tamen inest ex natura rei, & actus de quo agitur. Ratio prioris membri est quia conditio de præterito, seu de præsenti cum non pendeat ex dubio rei euentu, sed statim de præsenti, & à parte rei certa sit, *l. cum ad præsens ff. si certum petat. l. institutio talis, ad fin. ff. de condition. institut. l. 3. vers. si tamen ff. de bonis lib.* conditio propriè dici non potest; & ideo prædictorum Iurium argumento illationem tenent Fab. *in* §. *pen. Instit. de verbor. obligation. Anton. Gom. de contractib. cap. 11. num. 37. vers. quarto infero, Nau. in man. cap. 26. nu. 12.* iuuat *tex. in cap. 2. de Baptismo.*

15 Non obstat difficilis *tex. in l. qui hæredi* §. 1 *ff. de acquir. hæred.* vbi aditio hæreditatis, quam constat esse actum legitimum, ex *d. l. actus*, non sustinetur, immo vitiatur apposita conditione de pręsenti, nempe si hæreditas est soluendo; respondetur enim quòd prædicta conditio licet quoad figuram verborum videatur de præsenti, resoluitur tamen in conditionem de futuro ex mente adeuntis, qui cum possit deliberare an velit adire ex *l. 1. & per tot. ff. & C. de iure delib.* non tamen aliter vult adire quàm sub prędicta conditione, quę in effectu in illam resoluitur si postea apparuerit quòd hæreditas quoad omnia debita sit soluendo. Vel melius, & verius dici potest ex ea ratione conditionem de qua ibi vitiare aditionem, quia repugnat substātiæ eiusdem, iuxta quam qui adit hęreditatem ex quodam quasi contractu sicut tenetur ita intendit se obligare ad omnia debita defuncti etiam vltra vires hæreditarias, & ideo ius deliberandi ei competit antequam adeat *S. hæres Instit. de oblig. quę ex quasi contractu*: vnde cum tali obligationi repugnet conditio si hæreditas est soluēdo, per quam qui adit nō simpliciter, sed intra vires hęreditarias se ipsū obligare intendit, necessariò talis aditio vitiari debet iuxta notata in *c. fin.* per tex. ibi, *de condit. appos. l. cū manu sata ff. de contrah. empt.* sic similiter licet copula non sit de substantia Mattimonij, est tamen de substantia obligatio ad eandem, & ideo Matrimonium contractum sub conditione, *si copulam euitaueris*, vtpote contra substantiam vitiat Matrimonium iuxta *text. in dicto cap. final.* Sic similiter licet translatio dominij non sit de substantia contractus emptionis *l. rem alienam ff. de contrah. empt.* est tamen de substantia obligatio ad illud transferendum quando venditor est dominus, ideo conditio apposita ad impediendam translationem dominij reddit contractum nullum *d. l. cum manu sata*.

16 Posterioris vero membri ratio est quia quod tacite inest si exprimatur nihil operatur, ex regula *l. cum quid ff. si certum petatur,*

petatur, *l. conditiones quę extrinsecus ff. de condit. & demonstr. l.* 3. *ff. de legat.* 1. *cap. significasti*, *de elect.* atque ita resoluunt *Dec. in d. l. actus*, Tiraq. *in l. si vnquam, verbo donatione largitus num.* 307. *C. de reuocand. donat.* Rimin. *Hippol. in §. item vobis num.* 66. *Instit. per quas person.* obseruat *glos. in l. Iudex C. de sentent. interlocut.* Vnde fit vt licet tutoris datio actus legitimus sit, & apposita conditione vitietur ex nostra reg. iuncta *l. muto* 6.
17 *§.* 1. *ff. de tutel.* potest tamen sub conditione celebrari si satis dederit, ex eo quia talis conditio iam tacitè à Iure inerat *l.* 1. & 2. *C. tutor. vel curat.* atque ita potius monitionem quàm
18 conditionem inuoluit iuxta *tex. in d.* §. 1. Hinc etiam fit vt collatio beneficij fieri possit sub conditione si vacat, quippe quę intrinseca est, & à Iure inest arg. *tex. in cap.* 1. & 2. *de concess. præbend. glos. verbo incerta in cap.* 2. *de elect. hoc lib.* communiter recepta ex *Cou. lib.* 3. *var. cap.* 16. *num.* 2. licet in electione contrarium teneat, in quo, & communiter recepta est secundum *Cou. d. loco*, idq; ex eo procedit non quòd conditio vitiet electionem ex capite actus legitimi, sed potius quia in electione suffragia electorum non solum pura, & sine conditione, sed etiam certa præstari debent ex eodem *cap.* 2. ibi, *conditionalia*, quę certitudo non datur qualis requiritur apposita cōditione etiamde præsenti sub prędicta forma, vt post *Paul.* aduertit *Mayner. in d. l. actus n.* 28.
19 Non obstat quòd tacita conditio in futurum concepta propriè, & verè suspendit, & quoad effectum suspensiuum vera est cōditio; *l.* 1. §. 1. *ff. de condit. & demonstr. l. interdum* 73. *ff. de verb. oblig. l. sub conditione* 16. *ff. de solution. glos.* recepta, *verbo mala in l. item quia ff. de pactis, & in l.* 2. §. *creditum verbo post ff. si cert. pet.* Respondetur enim si aduertatur duplicem esse tacitæ conditionis speciem, vna, quæ ex ipsa rei seu actus natura principaliter prouenit, veluti quando partus ancillæ, vel fructus nasciturі in obligationem deducũtur, quo casu tacita conditio intelligitur si nascantur ex *d. l.* 1. *ff. de cond. & demon. l. nonnunquam ff. de verb. oblig.* Altera vero, quæ non ex rei, seu actus natura principaliter, sed potius extrinsecus aduenit, nempe ex voluntate disponentis; prout quando legatum purè relictum sub conditione admittitur, quo casu censetur sub contraria conditione relictum, tacita quidem, non tamen ex natura actus, sed extrinsecus adueniente, de quo in *l. si legatum ff. de adimend. leg.* exemplum etiam est in *d. l. actus* *vers. nonnunquam ff. hoc tit.* Inter has species ea est differentia quòd prior conditio sicut tacita non vitiat, sic etiam expressa vitiare non debet actum legitimum, quo pacto procedit reg. *tex. in l. cum quid ff. si certum pet.* posterior vero licet tacita non vitiat, vitiat tamen quando exprimitur iuxta *text. in d. l. actus*, *vers. nonnunquam*, iuncta reg. *l. expressa ff. hoc tit.* Nec intelligi potest id procedere ex eo quòd data expressione talis conditionis vitietur forma actus legitimi, quasi lex, quę prohibet eidem actui conditionem adijci, certam formam præscripserit, quæ per conditionis oppositionem vitietur, ex reg. *tex. in cap. cum delicta, de rescript. l. Iulianus §. qui rem ff. ad exhibendum*, id enim falsum est, & absurdum, primò quia ex tali prohibitione forma non inducitur, deinde quia etiamsi induceretur, ea quidem non vitiatur per expressionem conditionis, quæ tacitè inest, iuxta supra resoluta. Vnde melius dici potest in specie *d. l. actus*, *vers. nonnunquam*, propterea acceptilationem vitiari per conditionem expressam, quia quæ tacite inerat per accidēs inerat, quatenus scilicet ab antecedenti obligatione conditionali debitor nòn aliter liberatus dicitur per acceptilationem nisi adimpleta conditione stipulationi adiecta, cum antea debitum non consideretur ex vulgata *l. cedere diem ff. de verb. signif. §. ex conditionali Instit. de verbor. oblig.* quando vero eadem conditio acceptilationi adijcitur expressè, non per accidens, iam tunc ex voluntate disponentis adijci censetur, ac proinde sicut quæuis alia actum legitimum vitiat iuxta nostram reg. operatur enim eo casu plus natura, & rei veritas, & tanquam magis dignum attrahit ad se minus dignum, nempe id, quod per accidens contingit, arg. *tex. in l.* 3. *ff. de tutel. l. quæritur ff. de statu hominum. cap. quod in dubijs, de consec. Eccles.*
20 Sextò infertur regulam nostram limitari quoad cōditionem resolutiuam, quæ cum non habeat effectum suspensiuum, sed tãtum resolutiuum actui legitimo non repugnat, de qua in *l.* 2. *ff. de in diem adiect. l.* 1. & *per tot. ff. de lege commiss. cap. illo vos, de pig.* obseruat *Alciat. lib.* 3. *parerg. cap.* 8. Vnde fit vt licet emancipatio vtpote actus legitimus conditionem non recipiat suspensiuã, recipit tamen resolutiuam arg. *tex. in l. vnic. C. de ingrat. lib.* Sic etiã licet tutoris datio sub conditione suspensiua constitui non possit, de quo est *tex. in d. l. muto* §. 1. *ff. de tutel.* recipit tamen resolutiuam arg. *tex. in* §. 1. & *per tot. Instit. quibus modis tutor.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Debitoris est electio in alternatiuis.*

2 *Interpretatio in obligationibus sæpe fit in dubio contra debitorem.*

3 *Alternatiuarum plures species recensentur.*

4 *Eligendi facultas in alternatiuis non solum debitori competit, sed etiam ad ipsius hæredes transit.*

5 *Ius declarandi defuncti voluntatem non transit in hæredem.*

6 *Legatarius legati alternatiui si pendente conditione decedat, electio nõ trãsit ad hæredes.*

7 *Debitori alternatiuo non solum in soluendo, sed etiam in repetendo competit electio.*

8 *Electio in alternatiuis debitori cõpetit etiam perempta alia re ex alternatiuè debitis, ita ut vel superstes, vel peremptæ æstimatio ab eodem præstari possit.*

9 *Debitori in alternatiuis ita electio competit ut etiam facta electione licitum ei sit variare quoties voluerit, declarando, ut num.* 12.

10 *Declaratur tex. in* l. huiusmodi 86. §. Stichum ff. de legat. 1.

11 *Declaratur text. in* l. si quis stipulatus 112. in princip. ff. de verb. oblig.

13 *Eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiuè si expressa facultas concessa sit, putà in vita, vel in morte, facta semel nominatione per actum irreuocabilem an variatio licita sit? remissiuè.*

14 *Legatis alternatiuis electio est legatarij, & ita creditoris, declarando ut num.* 15.

16 *Principum in gratijs, & beneficijs non est concedentis electio quam gratiam velit concedere, sed potius recipientis arbitrium, declarando ut num.* 17.

18 *Actorum, seu remediorum in alternatiua, electio creditoris est, cui prædictæ actiones competunt, ut scilicet quæ voluerit experiatur, non vero debitori tribuitur.*

19 *Promittens in certo termino centum soluere, vel pignora, aut fideiussores dare, electio spectabit ad creditorem, ut possit, vel pignora suscipere, vel si voluerit debitorem præcise ad debitum soluendum compellere.*

20 *Pœnis alternatiuè impositis an electio ad reum, vel potius ad Iudicem spectet, ostenditur, & num.* 21.

22 *Reo electio tribuitur in pœnis alternatiuè impositis etiam casu, quo verba ad illum passiuè referantur.*

23 *Promittens Romæ, vel Neapoli soluere electio non ad promissorem, sed ad creditorem spectabit.*

24 *Alternatiua ordinis, summarum, temporum, ac similium, & personarum non procedit hac reg. & num.* 25. & 26.

27 *Alterum adimplere sufficit in alternatiuis.*

28 *Conditionibus disiunctiuo modo comprehensis sufficit altera tantum pars adimpleri.*

29 *Alternatiuis non solum affirmatiuè, sed etiam negatiuè conceptis sufficit alterum adimpleri.*

30 *Alternatiua personarum in coniunctiuam resoluitur.*

31 *Alternatiua ubi concipitur per particulam, seu, non sufficit alterum adimpleri, declarando ut ibi.*

32 *Alternatiua quoties ponitur inter genus, & speciem, partem, & totum, non sufficit alterum adimpleri.*

33 *Alternatiua legis non sufficit alterum adimpleri.*

34 *Alternatiuis non sufficit alterum adimpleri quoties lex, verosimilis mens disponentis, seu materia subiecta contrarium suadet, vel aliqua insurgit iniquitas si alternatiuam in coniunctam non resolueretur.*

35 *Alternatiua ordinis non procedit hac reg. sed necessariò ordo scripturæ seruandus est.*

36 *Alternatiua apposita inter personas honoratas licet in coniunctam resoluatur, non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectionis, quia tunc inspicitur ordo litteræ.*

37 *Maioratus institutio cũ clausula, ut succedat filius, aut filia maior, est ex ordine scripturæ præferendus filius licet iunior, existente filia etiam maiori.*

38 *Maioratum instituendi in filio aut filia Regiam facultatem obtinens si instituat in filia existente filio an valeat? remissiuè.*

39 *Repræsentatio excluditur quoties ad maioratum alternatiuè vocati fuerint filij, vel nepotes.*

40 *Testator si substituat Titium, aut Seium, tunc censetur prius vocatus Titius postea Seius.*

41 *Declaratur tex. in* cap. mandato, in fine, de præbend. hoc lib.

Regula LXX.

In alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

1 DEsumitur prima pars huius reg ex *l. pleramq; 8. vers. vlt. ff. de iure dot. l. si in*

emptione 34. §. si emptio, l. si ita 25. ff. de contrab. empt. l. si quis pen. C. de condict. indeb. §. hinc autem, vbi Corras. num. 3. Instit. de actionibus, cum multis alijs concordantibus, de quibus *glos. in d. vers. vlt. glos. & Doct.* communiter in dictis Iuribus, & in *l. Lutio 23. ff. de legat. 2. & in cap. inter cæteras 4. de rescript.* notant post antiquiores plura adducentes *Euerard. in loco à natura alternatiuæ, in princip. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 11. num. 38. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 10. num. 52. & de renouat. q. 18. num. 34. & de potest. elig. cap. 11. num. 29. Surd. decis. 318. num. 3. & cons. 225. num. 6. Cott. in memorab. verbo Alternatiuarum, Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 2. num. 22. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo debitor num. 62.*

2 Ratio vero ex eo deducitur quia cum in obligationibus in dubio sępe fiat interpretatio contra debitorem ex ratione regulæ *l. veteribus 39. ff. de pact. l. quicquid adstringendæ, l. stipulatio 38. §. in stipul. ff. de verbor. obligat.* & alternatiua dispositio dubia sit, cum incertum continere dicatur, *l. vbi autem 75. §. qui illud ff. eod. tit.* ideo censetur debitor in dubio electionem sibi concessisse, & ita minus quàm ei sit possibile se obligasse iuxta reg. *l. cum de indebito ff. de probat.*

3 Alternatiuarum plures species à Doctoribus annumerantur habito respectu ad materiam in qua singulę versantur, septem autem, aut sex post antiquiores constituit *Ias. in l. 3. §. non vtique num. 1. ff. de eo quod certo loco, & in §. huic num. 4. vbi Fab. Plat. & Angel. Instit. de actionib.* sequitur *Mantu. lib. 2. obseru. 11. in fine, Cald. Pereira d. q. 10. nu. 51. in fine*, ex quorum tamen dictis resoluere oportet omnes alternatiuarum species à Doctoribus traditas ad quatuor principales reduci, scilicet personarum, quando inter plures personas alternatiua ponitur, de qua in *l. cum quidam. C. de verb. signif.* rerum cum inter plures res, vt in *d. l. cum quidam §. sin autem, l. cum res 48. vers. sed si Stichus ff. de legat. 1.* Locorum vbi inter diuersa loca, vt in *d. §. non vtique*, & denique temporum cum inter plura tempora disiunctiua constituitur, vt in *l. si ita stipulatus 109. de verbor. oblig. l. si ita relictum §. fin. ff. de legat. 2.* secundum quas species totidem aliæ mixtæ, nempe locorum, & rerum simul, vt in in *d. §. non vtique, vers. proinde*; locorum, rerum, & personarum, & sic de cæteris constitui poterunt; similiterq; iuxta materiam subiectam plures aliæ poterunt reperiri alternatiuarum species, videlicet alternatiua pœnarum, cum plures pœnæ alternatiuè pro eodem delicto imponuntur, vt in terminis *l. quicunque*, vbi notatur, *C. de seruis fugit.* alternatiua remediorum, seu actionum, de qua in *l. rescriptum §. si pacto, ff. de pactis*, & similes, quibus adde alternatiuam ordinis, quam ponit *Cald. Pereira d. q. 10. num. 52.* vt in specie *l. cum pater 79. §. à te peto ff de legat. 2. & in l. hæredes mei §. vlt. ff. ad Trebell.* quæ tamen omnes ad prędictas quatuor reducuntur, vt rectè intuenti perspicuum apparebit.

4 His ita præmissis iam amplia primò facultatem eligendi in alternatiuis non solum debitori competere, sed etiam ad ipsius hęredes transire, similiterq; ad hęredes legatarij, vel similium, vbi ad illos electio spectauerit, vt ex *text. in l. si stipulatus fuerim 76. in princ. ff. de verb. oblig. l. illud 19. ff. de opt. leg.* notant *Doctores ibidem*, in specie *Anton. Gom. d. cap. 11. nu. 41. Cald. Pereira d. q. 10. num. 82. in fine*; Quamuis enim facultas eligendi competens nomine alieno, vel in vtilitatem alterius, veluti in fideicommisso, aut alijs bonis relictis vni ex certis personis, quem hęres elegerit, personalissima sit, neq; ad hæredes transitoria, vt in terminis *tex. in l. vnũ ex familia 67.*
5 *§. rogo ff. de legat. 2.* nec similiter ius declarandi defuncti voluntatem iuxta *glos. pen. in fine*, quam Doctores reputant singularem, in *l. idem Põponius scribit 5. §. vlt. ff. de rei vend.* & vtrobique Doctores, plures de quibus *Tiraq. de retract. tit. 1. §. 26. glos. 1. nu. 76. & glos. 3. nu. 33. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. n. 62.* & in notabili casu *Gam. Lusit. decis. 18.* vbi *Flores de Mena in addit.* plures refert, nihilominus tamen quando electio venit in consequentiam alicuius iuris pręambuli iure proprio competentis, seu in proprium commodum, & vtilitatem, vt in nostris terminis, sine dubio in hæredes trãsmittitur iuxta *tex. in d. l. si ita, & in d. l. illud*, qui in hoc casu procedũt, declarant *Gom. Molin. & Flores citatis locis.*

6 Limitatur tamen hęc ampliatio, vt non procedat in legato alternatiuo quando altera illius pars conditionalis fuerit, tunc enim si pendente conditione legatarius decedat, sicut nec legatum, ita nec electio ad hęredes transibit iuxta *tex. in l. cum illud 25. in fine princ. ff. quando dies leg.* quem extollunt *Rom. sing. 89. Euerard. in loco à natura alternatiuæ limit. 5. Corn. in l. vnica §. in nouissimo num. 3. C. de caduc. tollend.*

7 Amplia secundò vt non solum in soluendo,

sed

sed etiam in repetendo debitori alternatiuo competat electio, itaut si vtrumque per errorem ab eo solutum, & alterum repetere possit, ac in repetitione eius non creditoris sit electio, ita probat tex. elegans in *l. pen. C. de condict. ind.* & ibidem Salicet. Bald. & cæteri scribentes, *Bart. in l. plane 21. & in l. si non sortem §. si decem ff. de condict. indeb. Fulgos. in l. si pœna 19. §. vlt. num. 2. ff. eod. tit. Felin. in cap. inter cæteras num. 3. in fine post Ioan. And. & Imol. ibi, de rescript. Duaren. in tit. de condict. indeb. cap. 9. Cuiac. lib. 8. obseru. cap. 35.* Non obstant *d. l. plane 21. vers. igitur, & d. l. si non sortem §. si decem vers. vlt. ff. de condict. indeb.* vbi in prædicta specie creditori retinendi, & soluendi quod velit, non vero debitori electio tribuitur, quia omissa distinctione *Accursij in d. l. plane, verbo creditoris*, quem ibi sequuntur *Bart. & Fulgos. d. num. 2.* responderi potest non dubitari in *d. l. plane*, an si duo Rei debendi alternatiui, Stichi v.g. aut Pamphili vtrumque seruum per errorem soluant, in repetitione electionem habeant ad repetendum scilicet Stichum vel Pamphilum, an vero creditoris sit electio, vt quem maluerit restituat, (quæ nostra est huius ampl. disputatio) sed solum in specie illius *l. plane*, agitur de duobus Reis debendis alternatiuis (neque enim aliter dici potest propter exempla, & rationem Iureconsulti, quę in obligatione alternatiua locum habet iuxta *tex. in l. in executionem 85. §. pro parte ff. de verbor. oblig.*) qui Rei cum in effectu vnum tantum seruum, seu vnam drogam, vel denaria mille soluere tenerentur, iuxta reg. *l. 3. §. vlt. ff. de duobus reis*, pariter duos seruos, Stichum scilicet, & Pamphilium, seu drogas duas, aut denaria duo millia per errorem soluerunt, vt satis colligitur ex littera tex. & ex tex. immediate pręcedenti, ad quem *d. l. plane*, se refert, & principium est quæstionis in *l. si pœna 19. §. vlt. eodem tit.* vbi similiter agitur de duobus reis quantitatis, qui cum decem tantum deberent viginti persoluerunt, vnde quia in prædicta specie ambę partes repetere non poterant, sicut in *d. §. vlt.* ex ratione de qua in eadem *l. plane*, videlicet quia ab initio partes soluere non poterant, cum obligatio alternatiua in diuidua sit solutione *d. l. in executione §. pro parte, l. 2. §. & harum in fine, de verb. obligat.* Nec insuper cum pariter, & eodem tempore soluissent locum habere poterat decisio *tex. in l. cum duo 25. l. vlt. §. Titius ff. de condict. indeb.* vbi pluribus idem debitum soluentibus vltimo soluenti conceditur repetitio, atque ita cum mutuò se inuicem impedirent, neutri conditio dabatur, meritòque decidit Iureconsulto eo casu creditoris esse electionem, non quòd velit soluere, scilicet vnum vel alterum seruum (de hoc enim, quod est nostra quæstio, non agitur, ac subinde Iuris dispositioni relinquitur) sed cui velit soluere, hoc est cui Reo, quia videlicet nec ambo ad partes repetēdas, vt in *d. §. vlt.* nec vnus tantum ad totum condicendum poterant admitti iuxta supradicta & hæc videtur mens, & sensus Iureconsulti *in d. l. plane*, licet Doctores communiter aliter intelligere nitantur.

8 Amplia tertiò electionem in alternatiuis debitori competere etiam perempta alia re ex alternatiuè debitis, itaut vel superstes, vel peremptę æstimatio ab eodem pręstari possit, vt probat *Iureconsul. in l. cum res 47. ad finem principij, vers. sed si Stichus, & vers. qua ratione ff. de legat. 1.* notant *glos. & Doctores ibi, glos. 3. in l. si Stichus 16. in princ. ff. de verbor. oblig. Paul. Bart. & Imol. in l. Stichum. 95. in princip. & §. 1. ff. de solution. Paul. in d. l. cum res num. 7. Anton. Gom tom. 2. var. cap. 11. num. 40. Cuiac. in comment. ad Papinian. lib. 28. quæst. ad l. 95. de solution.* qui optimè respondent ad plures textus Iuris Ciuilis, qui huic resolutioni obstare vidētur, & præcipuè *Gom. relato nu. 40.* subdit ideo in specie *l. electio 46. §. si is quem ff. de noxalib. action.* seruo, & ita re noxali perempta neq; æstimationem deberi, & obligationem in totum extingui, quia æstimatio debetur ratione serui principaliter, & ab eo fuit causata, vnde seruo extincto extinguitur etiam altera pars alternatiuæ, nempe æstimationis, quæ ab eo causam, & originem habuit, secus vero quando vtraque res, seu pars alternatiuæ est in obligatione principaliter, & de per se, vt in nostris terminis, quia tunc altera extincta manet præcisè obligatio in alia, iuxta *d. l. Stichum in princip. & §. 1. l. si Stichum 16. in princ. ff. de verb. oblig.*

9 Amplia quartò in alternatiuis ita debitori electionem competere, vt etiam facta electione licitum ei sit variare quoties voluerit, ita probat *tex.* notabilis *in l. eum qui 138. §. 1. ff. de verb. oblig. tex.* similis loquens de obligatione generis *in l. qui ex pluribus 106. ff. eod. tit.* notant vtrobique Doctores, post *Bar. Paul. Imol. Aretin. Duaren. in d. l. eum qui §. 1.* plures de quibus *Tiraq. de retractu tit. 1. §. 24. glos. vnica num. 7. & in l. boues §. hoc sermone limit. 29. & limit. 9. num. 9. ff. de verb. signif.*

10 Non

10 Non obstant *tex. in l. huiusmodi 86. §. Stichum ff. de legat. 1. & in l. statuliberum §. 1. in fine ff. de legat. 2.* vbi in legato alternatiuo facta semel electione non licet debitori, hoc est hæredi, sententiam mutare, quia procedũt in legato, seu quacunque alia vltima voluntate alternatiuã, tunc enim neque hęredi, hoc est debitori, neque legatario hoc est creditori facta semel electione licitum esse variare siue tacitè siue etiã expressè, quibuscunque verbis electio competat, probant Iura proxime citata, sequitur dicens communem *Costa lib. 2. select. cap. vlt. num. 7. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 35. Aurel. lib. 1. sent. cap. 9.*

11 Nec etiam obstat *tex. in l. si quis stipulatus 112. in princ. ff. de verb. oblig.* vbi si in stipulatione alternatiua electio competat creditori tunc solum permittitur variatio quando concessa fuerit electio per verbum, *volam*, & tunc vsque ad litem contestatam, quia procedit ex eo quòd alternatiuus libellus non admittitur tanquam incertus iuxta *cap. 2. de libelli oblat.* iuncta reg. *l. prętor 7. §. quod autem ff. de iniur.* Vnde postea litem super illare contestando nouum negotium super eadem contrahere censetur ex reg. *l. 3. §. idem scribit ff. de peccul.* ac subinde vocationi locus non relinquitur iuxta reg. *tex. in l. sicut C. de action. oblig.* ita in specie declarant *Las. num. 7. in d. l. si stipulatus*, vbi *Alciat. etiam num. 7. Duaren. in d. l. eum qui §. 1. eod. tit.*

12 Quod tamen vt melius percipiatur aduertere oportet stipulatione, seu quacunque alia obligatione alternatiua contractus celebrata circa facultatem variandi differentiam esse constituendam inter eum casum, quo potestas eligendi expressè competit ex partium conuentione, & illum in quo tacitè, scilicet ex Iuris dispositione; in primo casu quando scilicet expressè competit si talis potestas detur per verbum *volueris*, electione semel facta, amittitur, si vero per verbum *voles*, variatio licita est, vt probat *d. l. si stipulatus vers. an autem, vbi glos.* cuius differentiæ ratio desumitur ex verborum vi & proprietate, quę in contractibus maximè attenditur *l. quicquid adstringendæ ff. de verb. oblig.* ita explicãt *Cuiac. & Alciat. in d. l. si quis stipulatus, Costa d. num. 7. Aurel. d. cap. 9. ad fin. Conan. comment. Iuris Ciuilis lib. 7. cap. 3. num. 2. in fine.* In secũdo vero casu quando neutro ex his verbis, sed tacitè competit electio, prout in debitore alternatiuo, cui etiamsi id non exprimatur à Iure, tamen electio conceditur iuxta nostram regulam, & tunc decidit *Iurecons. in d. l. eum qui 138. §. 1. ff. de verb. oblig.* posse debitorem indistinctè variare, reddens rationem quia diuersa causa est voluntatis expressæ, & eius, quæ inest, quasi apertiùs diceret quòd quãuis si debitori expressè electio daretur distinctio esset facienda inter verbum, *voles*, & *volueris*, tamen si id non exprimatur, quo casu facultas eligendi tacitè inest, variatio indistinctè licita erit. Cuius decisionis, & differentiæ licet plures rationes assignent Doctores, quas ibi post alios tradit *Alciat. n. 14.* vnamq; satis congruam censeat *Conan. d. cap. 3. nu. 2.* ea tamen potior videtur quòd cum in dubio illa sit interpretatio faciẽda per quam debitor minus obligetur *d. l. quicquid 99. ff. de verb. oblig.* cum similibus, & electio tacitè competens debitori possit intelligi concessa vel per verbum, *voles*, vel per verbum *volueris*, potiùs per verbum *voles*, concessa intelligitur, vt sic iuxta verbi proprietatem variatio admittatur, & debitori minùs præiudicetur, quam resolutionem præsensit *Aurel. d. cap. 9. ad fin.* licet aliàs tex. illum interpretetur *Flores de Mena var. lib. 3. q. 22. n. 14.*

13 Vtrum autem si expressa facultas eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiuè concessa sit, purà in vita, vel in morte, facta semel nominatione per actum irreuocabilem variatio licita sit? vide *Peralt. in l. cum pater §. à filia num. 89. ff. de legat. 2. Valasc. consult. num. 32. & 33. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. à num. 35. Flores de Mena d. q. 22. num. 32. & in addit. ad Gam. Lusit. decis. 36. num. 1. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. num. 83. & seq. & de potest. elig. cap. 2. & 3. à princip. & cap. 4. à num. 20. cum multis sequentibus.*

14 Limita primo regulam non procedere in legatis alternatiuis, in quibus electionem esse legatarij, & ita creditoris probant manifestè *tex. in l. plane 34. §. pen. ff. de legat. 1. & in l. si is cui 19. in 1. par. & in l. Lutio 23. ff. de legat. 2. & in l. si Titio 10. iuncto summario Bartoli ibi, ff. de vsuf. leg.* notant plures de quibus *Euerard. in loco à natura alternatiuę limit. 1.* & alij citati à *Cald. Pereira d. q. 10. num. 62.* In contrarium tamen vrgent maximè tex. in *d. l. si is cui in 2. par. l. si ita relictum 43. §. vlt. in fine ff. de legat. 2. l. Titio 21. ff. de vsuf. leg. l. cum res 49. §. sed si Stichus vers. toties, l. si quãdo 109. §. vlt. in princip. ff. de legat. 1. l. qui concubinam 29. §. 1. in fine ff. de legat. 3.* in quibus ferè Iuribus agitur de legatis alternatiuis, & tamen electionem hæredis esse, & ita

& ita debitoris apertè probant.

15 Vnde in hoc Iurium conflictu rem ita componit *Accurs. in d.l. Lutio ff. de legat. 2. verbo vendicare*, vt si verba testatoris legantis ad hæredē referantur ipsius sit electio,& ita procedant *d.l.si is cui in 2.par.d.l.si ità §.vlt.*cum alijs supra in contrarium adductis; si verò versus legatarium dirigantur ad illum spectet electio, & ita intelligatur *d.l.planè §. pen.*cum similibus, de quibus supra. Denique si sumus in dubio, vt si testator simpliciter legauerit electionem legatarij esse, & ità creditoris iuxta *d.l.Lutio*, & in hoc tantum casu discrimen constitui putat inter legata,in quibus in dubio ad creditorem, & contractus in quibus in dubio electio ad debitorem pertinet iuxta hanc reg. cuius discriminis rationem desumit idem *Accurs.*ex reg.*tex.in l.ex testamentis ff. de reg. Iuris* aliamq; subtiliorem ex *Fulgos.*ponit *Corn. in d. l. pen. num. 3. C. de verbor.signif.*scilicet quòd lex præstans legatario actionem personalem vel reiuendicationem pro legato prout magis elegerit iuxta *tex.in l.cum filius 76.§. varijs ff. de legat. 2.* quæ reiuendicatio necessariò in rem certam dirigitur *l.si in rem 6. ff.de reiuendic.* perconsequens eidem legatario electionem etiam circa res alternatiuè legatas concessisse intelligitur, vt ita possit in rem certam, quam voluerit, prædictam reiuendicationem intentare, quod non potuisset, prædictamq; electionem eidem abstulisse videretur si electio hæredi competeret, & in manu eius esset quam velit præstare, quam rationem sentir in proposito *Iureconsult.in l.si seruus 108. §.cum bomo in fine ff. de legat.1.*atque ita prædictam *Accurs.*distinctionem sequuntur*Doctores* communiter ibi, *Bart.num.1.Paul.num.2.Cuman. in princip. Peralt.num.4.in fine cum seqq.Dyn. & Ioan.Andr.in præsenti, post Imol.Felin n. 4. in cap.inter cæteras, de rescript.* testantur receptam *Igne.in l.3.§.si cum omnes num. 73. ff.ad Syllan.Roman.in l.2.§.ex his num.19. ff. de verb.oblig.* tradunt *Barbat. num. 11. & ibi Cou. num.3.in cap.indicante, de testam. Alex. num.3.& alij in l.qui duos 20. ff. de legat. 1. Anton.Gom.var.tom.2.cap.11. num 43. Madera animaduersionum Iuris cap. 23. num. 4.* & alibi latiùs explicabimus.

16 Limita secundò hanc regulam non procedere in gratijs, seu Principum beneficijs alternatiuè concessis,in quibus nō concedentis electionem esse quam gratiam velit concedere, sed potiùs recipientis arbitrium,quam velit eligere, notant omnes Doctores per *tex.in l.2.C.de castrensib.& min. lib.12.* ibi, *vltimus forma tertiæ*,iūcta explicatione glossæ, quam sequuntur,& inducunt *Platea,& Rebuff. ibi*, tradunt *Bald. Alberic. num.3.& alij in l.beneficium ff.de constitution.Princip. Alex.num. 4. Imol.num.2.in l.qui duos 20.ff.de legat.1. Felin.*post alios *in cap.inter cæteras,num.4.vers. fallit quarto, de rescript.Euerard. in loco à natura alternatiua limit. 5.* & plures, quos sequuntur *Peralta in l.Lutio num.10. ff.de legat. 2. Cald. Pereira de nomin.emphyt.q.10. nu. 61.*

17 Quamuis autem prædicta limitatio non ita sufficienter probetur ex tex.*in d.l.2.*secundum explicationem *Cuiac.* ibi, in se tamen vera videtur ex reg.*d.l.beneficium*,cum similibus, in quibus habetur in beneficijs Principum plenissimam semper in fauorem partium esse interpretationem faciendam, ac subinde cessat ratio in qua regula nostra nititur,vt supra in principio ad illam notauimus. Vnde hanc limitationem declarant nonnulli locum habere tantum in gratijs Motu proprio factis, non ita in ijs, quæ ad partis petitionem conceduntur, in quibus non recipientis, sed potiùs concedentis electionem esse putant per *tex. in cap.si pluribus 24. de præbend. hoc lib.* iunctis traditis per *Ias. in l.imperium nu. 13. ff. de iurisd.omn.Iudic.addit.ad Bernard. reg. 579. vers.quarto,* generaliter contendentes quod in Principum beneficij ad partis petitionem concessis nō lata sed stricta debet fieri interpretatio,ac subinde cessat ratio *d.l.beneficium*,de qua supra,sequuntur in specie *Imol. d.num.2. Aretin.*aliter subdistinguens in eadem *l.qui duos, ad fin.* Verum prędicta differentia generaliter vera non est, immo videtur cōtra *tex.in d.l.2.C.de castrens.lib.12.*ibi,*valuit impetrari*, vbi tex. loquitur de gratia ad impetrationem partis facta, prout eleganter dictam differentiam reprobans expedit *Alex. d. num.4.* sequuntur *Peralt. & Cald. Pereira locis proximè citatis*, indistinctè tenentes in vtraque gratia tam Motu proprio, quàm petitione partis cōcessa electionem ad recipientem pertinere.Nec obstat *tex.in d. cap. si pluribus*, iuncta resolutione *Iasonis*, de quâ supra, quia respondetur tex. specialiter procedere in gratijs ad beneficia Ecclesiastica;cum enim in illis strictè,vel latè interpretandis distinctio fiat inter eas gratias, quę Motu proprio, & illas, quę ad postulationem emanant, itaut in posterioribus,quia ambitiosę sunt, & pręseferunt quandam petentis ambitionem,

stricta

10 Non obstant *tex. in l. huiusmodi 86. §. Stichum ff. de legat. 1. & in l. statuliberum §. 1. in fine ff. de legat. 2.* vbi in legato alternatiuo facta semel electione non licet debitori, hoc est hæredi, sententiam mutare, quia procedũt in legato, seu quacunque alia vltima voluntate alternatiua, tunc enim neque hęredi, hoc est debitori, neque legatario hoc est creditori facta semel electione licitum esse variare siue tacitè siue etiã expresse, quibuscunque verbis electio competat, probant Iura proxime citata, sequitur dicens communem *Costa lib. 2. select. cap. vlt. num. 7. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 35. Aurel. lib. 1. sent. cap. 9.*

11 Nec etiam obstat *tex. in l. si quis stipulatus 112. in princ. ff. de verb. oblig.* vbi si in stipulatione alternatiua electio competat creditori tunc solum permittitur variatio quando concessa fuerit electio per verbum, *volam*, & tunc vsque ad litem contestatam, quia procedit ex eo quòd alternatiuus libellus non admittitur tanquam incertus iuxta *cap. 2. de libelli oblat.* iuncta reg. *l. prętor 7. §. quod autem ff. de iniur.* Vnde postea litem super illa re contestando nouum negotium super eadem contrahere censetur ex reg. *l. 3. §. idem scribit ff. de pecul.* ac subinde vocationi locus non relinquitur iuxta reg. *tex. in l. sicut C. de action. oblig.* ita in specie declarant *Ias. num. 7. in d. l. si stipulatus*, vbi *Alciat. etiam num. 7. Duaren. in d. l. eum qui §. 1. eod. tit.*

12 Quod tamen vt melius percipiatur aduertere oportet stipulatione, seu quacunque alia obligatione alternatiua contractus celebrata circa facultatem variandi differentiam esse constituendam inter eum casum, quo potestas eligendi expresse competit ex partium conuentione, & illum in quo tacitè, scilicet ex Iuris dispositione; in primo casu quando scilicet expresse competit si talis potestas detur per verbum *volueris*, electione semel facta, amittitur, si vero per verbum *voles*, variatio licita est, vt probat *d. l. si stipulatus vers. an autem, vbi glos.* a cuius differentiæ ratio desumitur ex verborum vi & proprietate, quę in contractibus maximè attenditur *l. quicquid adstringendæ ff. de verb. oblig.* ita explicãt *Cuiac. & Alciat. in d. l. si quis stipulatus, Costa d. num. 7. Aurel. d. cap. 9. ad fin. Conan. comment. Iuris Ciuilis lib. 7. cap. 3. num. 2. in fine.* In secũdo vero casu quando neutro ex his verbis, sed tacitè competit electio, prout in debitore alternatiuo, cui etiamsi id non exprimatur à Iure, tamen electio conceditur iuxta nostram regulam, & tunc decidit *Iureconf. in d. l. eum qui 138. §. 1. ff. de verb. oblig.* posse debitorem indistinctè variare, reddens rationem quia diuersa causa est voluntatis expressæ, & eius, quæ inest, quasi apertiùs diceret quòd quãuis si debitori expresse electio daretur distinctio esset facienda inter verbum, *voles*, & *volueris*, tamen si id non exprimatur, quo casu facultas eligendi tacitè inest, variatio indistinctè licita erit. Cuius decisionis, & differentiæ licet plures rationes assignent Doctores, quas ibi post alios tradit *Alciat. n. 14.* vnamq; satis congruam censeat *Conan. d. cap. 3. nu. 2.* ea tamen potior videtur quòd cum in dubio illa sit interpretatio faciẽda per quam debitor minus obligetur *d. l. quicquid 99. ff. de verb. oblig.* cum similibus, & electio tacitè competens debitori possit intelligi concessa vel per verbum, *voles*, vel per verbum *volueris*, potiùs per verbum *voles*, concessa intelligitur, vt sic iuxta verbi proprietatem variatio admittatur, & debitori minùs præiudicetur, quam resolutionem præsensit *Aurel. d. cap. 9. ad fin.* licet aliàs tex. illum interpretetur *Flores de Mena*

13 *var. lib. 3. q. 22. n. 14.* Vtrum autem si expressa facultas eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiuè concessa sit, putà in vita vel in morte, facta semel nominatione per actum irreuocabilem variatio licita sit? vi. *de Peralt. in l. cum pater §. à filia num. 89. ff. de legat. 2. Valasc. consul. vlt. num. 32. & 33. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. à num. 35. Flores de Mena d. q. 22. num. 32. & in addit. ad Gam. Lusit. decis. 36. num. 1. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. num. 83. & seq. & de potest. elig. cap. 2. & 3. à princip. & cap. 4. à num. 20. cum multis sequentibus.*

14 Limita primo regulam non procedere in legatis alternatiuis, in quibus electionem esse legatarij, & ita creditoris probant manifestè *tex. in l. plane 34. §. pen. ff. de legat. 1. & in l. si is cui 19. in 1. par. & in l. Lutio 23. ff. de legat. 2. & in l. si Titio 10. iuncto summario Bartoli ibi, ff. de vsuf. leg.* notant plures de quibus *Euerard. in loco à natura alternatiuę limit. 1.* & alij citati à *Cald. Pereira d. q. 10. num. 62.* In contrarium tamen vrgent maximè tex. in *d. l. si is cui in 2. par. l. si ita relictum 43. §. vlt. in fine ff. de legat. 2. l. Titio 21. ff. de vsuf. leg. l. cum res 49. §. sed si Stichus vers. toties, l. si quã do 109. §. vlt. in princip. ff. de legat. 1. l. qui concubinam 29. §. 1. in fine ff. de legat. 3.* in quibus ferè Iuribus agitur de legatis alternatiuis, & tamen electionem hæredis esse,

& ita

& ita debitoris apertè probant.

15 Vnde in hoc Iurium conflictu rem ita componit Accurs. *in d.l. Lutio ff. de legat.2. verbo vendicare*, vt si verba testatoris legantis ad hæredē referantur ipsius sit electio, & ita procedant *d.l.si is cui in 2.par.d.l.si ità §.vlt.* cum alijs supra in contrarium adductis; si verò versus legatarium dirigantur ad illum spectet electio, & ita intelligatur *d.l.planè §. pen.* cum similibus, de quibus supra. Denique si sumus in dubio, vt si testator simpliciter legauerit electionem legatarij esse, & ità creditoris iuxta *d.l.Lutio*, & in hoc tantum casu discrimen constitui putat inter legata, in quibus in dubio ad creditorem, & contractus in quibus in dubio electio ad debitorem pertinet iuxta hanc reg. cuius discriminis rationem desumit idem Accurs. ex reg. *tex. in l.ex testamentis ff. de reg. Iuris* aliamq; subtiliorem ex Fulgos. ponit Corn. *in d. l. pen. num. 3. C. de verbor. signif.* scilicet quòd lex præstans legatario actionem personalem vel reiuendicationem pro legato prout magis elegerit iuxta *tex. in l.cum filius 76.§. varijs ff. de legat. 2.* quæ reiuendicatio necessariò in rem certam dirigitur *l.si in rem 6. ff. de reiuendic.* perconsequens eidem legatario electionem etiam circa res alternatiuè legatas concessisse intelligitur, vt ita possit in rem certam, quam voluerit, prædictam reiuendicationem intentare, quod non potuisset, prædictamq; electionem eidem abstulisse videretur si electio hæredi competeret, & in manu eius esset quam velit præstare, quam rationem sentit in proposito *Iureconsult. in l.si seruus 108. §.cum bomo in fine ff. de legat.1.* atque ita prædictam Accurs. distinctionem sequuntur *Doctores* communiter ibi, *Bart. num.1. Paul. num.2. Cuman. in princip, Peralt. num.4. in fine cum seqq.* Dyn, *& Ioan. Andr. in præscuti, post Imol. Felin n. 4. in cap. inter cæteras, de rescript.* testantur receptam *Igne. in l.3.§.si cum omnes num. 73. ff. ad Syllan. Roman. in l.2.§. ex his num. 19. ff. de verb. oblig.* tradunt *Barbat. num. 11. & ibi Cou. num.3. in cap. indicante, de testam. Alex. num.3. & alij in l. qui duos 20. ff. de legat. 1. Anton. Gom. var. tom.2. cap.11. num 43. Madera animaduersionum Iuris cap. 23. num. 4.* & alibi latiùs explicabimus.

16 Limita secundò hanc regulam non procedere in gratijs, seu Principum beneficijs alternatiuè concessis, in quibus nō concedentis electionem esse quam gratiam velit concedere, sed potiùs recipientis arbitrium, quam velit eligere, notant omnes Doctores per *tex. in l.2. C. de castrensib. & min. lib. 12.* ibi, *vltimus formæ tertiæ*, iūcta explicatione glossæ, quam sequuntur, & inducunt *Platea, & Rebuff. ibi*, tradunt *Bald. Alberic. num. 3. & alij in l. beneficium ff. de constitution. Princip. Alex. num. 4. Imol. num. 2. in l. qui duos 20. ff. de legat. 1. Felin.* post alios *in cap. inter cæteras, num.4. vers. fallit quarto, de rescript. Euerard. in loco à natura alternatiuæ limit. 5.* & plures, quos sequuntur *Peralta in l. Lutio num. 10. ff. de legat. 2. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. nu. 61.*

17 Quamuis autem prædicta limitatio non ita sufficienter probetur ex tex. *in d.l.2.* secundum explicationem *Cuiac.* ibi, in se tamen vera videtur ex reg. *d.l. beneficium*, cum similibus, in quibus habetur in beneficijs Principum plenissimam semper in fauorem partium esse interpretationem faciendam, ac subinde cessat ratio in qua regula nostra nititur, vt supra in principio ad illam notauimus. Vnde hanc limitationem declarant nonnulli locum habere tantum in gratijs Motu proprio factis, non ita in ijs, quæ ad partis petitionem conceduntur, in quibus non recipientis, sed potiùs concedentis electionem esse putant per *tex. in cap. si pluribus 24. de præbend. hoc lib.* iunctis traditis per *Ias. in l. imperium nu. 13. ff. de iurisd. omn. Iudic. addit. ad Bernard. reg. 579. vers. quarto*, generaliter contendentes quod in Principum beneficij ad partis petitionem concessis nō lata sed stricta debet fieri interpretatio, ac subinde cessat ratio *d.l. beneficium*, de qua supra, sequuntur in specie *Imol. d. num. 2. Aretin.* aliter subdistinguens in eadem *l. qui duos, ad fin.* Verum prędicta differentia generaliter vera non est, immo videtur cōtra *tex. in d.l.2. C. de castrens. lib. 12.* ibi, *valuit impetrari*, vbi tex. loquitur de gratia ad impetrationem partis facta, prout eleganter dictam differentiam reprobans expedit *Alex. d. num. 4.* sequuntur *Peralt. & Cald. Pereira locis proximè citatis*, indistinctè tenentes in vtraque gratia tam Motu proprio, quàm petitione partis cōcessa electionem ad recipientem pertinere. Nec obstat *tex. in d. cap. si pluribus*, iuncta resolutione *Iasonis*, de qua supra, quia respondetur tex. specialiter procedere in gratijs ad beneficia Ecclesiastica; cum enim in illis strictè, vel latè interpretandis distinctio fiat inter eas gratias, quę Motu proprio, & illas, quę ad postulationem emanant, itaut in posterioribus, quia ambitiosę sunt, & pręseferunt quandam petentis ambitionem, stricta

strictà fiat interpretatio; *cap. quamuis, in prin eod. tit. de præbendis hoc lib.* non ita in prioribus in quibus ob defectum postulationis prædicta cessat ambitio, sic etiam ex eadem quoq; ratione distinctio circa facultatẽ eligendi erit admittenda quando tales gratiæ ad beneficia alternatiuè fuerint concessę iuxta *d. cap. si pluribus*, cuius distinctio ex prædicta ratione debet explicari. Secus dicendum in alijs gratijs, seu beneficijs, quæ sicut nulla facta distinctione latè interpretanda sunt ex generalitate *d. l. beneficium*, & bene probat *d. cap. quamuis si* rectè expendatur in regula, quam proponit, & exceptione, quam facit *c. ad audientiam 12. de decim.* cum alijs, quicquid contradicant *Ias.* & alij de quibus supra; Sic etiam in illis alternatiuè factis electio indistinctè ad accipiẽtem pertinere debet iuxta supradicta. Nec obstat *tex. in cap. mandato 10. illo tit. de præbend. hoc lib. in prin. & vers. si vero* vbi in gratia alternatiua ad beneficia ecclesiastica electio non datur, quia respõdetur tex. procedere in alternatiua ordinis, iuxta ea, quę infra dicemus.

18 Limita tertiò locum non habere regulam nostram in alternatiua actionum, seu remediorum, in qua electio creditori, cui prædictæ actiones competunt, vt scilicet qua voluerit, experiatur, non vero debitori tribuitur, probant limitationem *tex. in l. si seruus 108. §. cum bomo, in fine, ff. de legat. 1. l. cum filius 76. §. varijs, & ibi glos. verbo electa ff. de legat. 2. l. rescriptum 10. §. si pacto ff. de pactis, l. quod in haredem 9. §. eligere ff. de tributor. l. nemo 43. vers. quoties, vbi glos. pen. in fine vers. item dic ff. hoc tit.* cum similibus, deduciturque primò ex eo quia cum alternatiua actionum competat pro maiori securitate creditoris, & in eius fauorem, eidem etiam electio competere debebat; deinde comprobatur ex ratione *tex. optimi in l. 2. §. Sauola in fine; aliàs l. 3. vers. alioquin ff. de eo quod certo loco*, ne scilicet aliàs si debitori electio relinqueretur in manu ipsius maneret ius & intentionem actoris perpetuò eludere: notant Franc. *in præsenti num. 1. Bald. nu. vlt. Paul. 4. Curt. sen. 8. & iun. 7.* & alij, quos refert & sequitur *Padil. nu 8. in l. cum proponas post glos. ibi C. de transact. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 11. num. 42. glos.* & scribentes *in d. §. eligere, et in d. l. nemo vers. quoties, & in reg. nullus 20, sup. hoc tit.* infiniti, de quibus *Anton. Gabr. commun. tit. de action. concl. 1. à princ.* latè disputantes an & quando actor, seu creditor vnam tantum ex pluribus actionibus sibi competentibus teneatur eligere, vel possit plures insimul cumulare, vel denique vna electa ad aliam regressum habere, ad intellectum *tex. in d. §. eligere, & in dicto vers. quoties*, cum similibus; de quo vltra præcitatos (quia ad præsens non attinet institutum) vide *Dyn.* & omnes *ibi in d. regul. nullus, glos. vlt.* & communem *in cap. pen. de relig. domib. Marian. in cap. vlt. de libelli oblat. à num. 12. & 17. cum seqq. Loriot. de regulis Iuris axiom. 181. cum seq. Mayn. lib. 2. actionum cap. 34. & lib. 4. cap. 8.*

19 Ex quibus illud Doctores ad praxim deducunt quòd si quis alternatiuè promittat in certo termino centum soluere, vel pignora, seu fideiussores dare, electio similiter ad creditorem spectabit, vt possit vel pignora suscipere, vel si voluerit debitorem pręcisè ad debitum soluendum compellere, quod ex dictis rationibus manifestè sequi putant, cum enim altera pars alternatiuę præstandis pignoribus solum in fauorẽ creditoris videatur adiecta pro maiori ipsius securitate, non debet in illius odium retorqueri, quòd plane contingeret si debitori electio competeret in cuius potestate maneret pignora præstando debitum nunquam persoluere contra *reg. d. vers. alioquin in d. l. 3. ff. de eo quod certo loco*, prout ex his & alijs ita notant *Paul. num. 4. Curt. sen. 9. Ias. 6. in d. l. cum proponas*, vbi *Padil. nu. 9.* & fuit originalis doctrina *Bart. per tex. ibi in l. quamuis num. 2. & 3. ff. de pignorat. act.* quam sequuntur Doctores ibi, plures de quibus *Tiraq. de retract. lig. §. 3. glos. 3. num. 16. Gom. d. num. 42. Padil. vbi proximè*, late *Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. nu. 53.* sic generaliter limitantes regulam nostram vt non procedat quoties altera pars alternatiuè non fuerit in obligatione, sed tantum in fauorem creditoris adiecta, prout in proposito. Verum licet prędicta communis sententia in praxi omnino sequenda sit, nec ab ea ausus fuerit recedere *Alciat. resp. 109.* in rigore tamen vera non videtur, neque enim prędicta alternatiua fauore creditoris, sed potius debitoris videtur adiecta, qua ratione de prædicta communi dubitauit *Ias. in l. 1. num. 6. ff. qui satisdare cog. & arg. tex. in l. 4. §. ait prator ff. de re iudic.* contrarium constanter tenuere *Rip. ibi in §. si ex conuentione num. 4.* vbi prædictum textum inducit, *Dec. num. vlt. in cap. inter cæteras, de rescript. Cald. Pereira num. 54. cum seq. dicto loco*, quicquid communem sententiam defendere, & explicare nitantur *Negusant. de pignorib. membr. 1. par. 5. num. 5. cum sequen.*

sequen. cuius resolutio confunditur ex adductis per *Ias. Rip. & Cald. Pereira dictis locis*. cum quibus satisfieri potest fundamentis in contrarium adductis.

20 Limita quartò regulam nostram locum nõ habere in pœnis alternatiuè impositis, in quibus electionem non ad reum, scilicet debitorem, sed potius ad Iudicem spectare contendunt ex decisione *tex. in cap. quoniam frequenter §. vlt. vers. si autem, vt lite non contest. l. 1. C. de his qui latrones*, & ex eo, quia Iudex legis minister censetur, pœnamque delicto cõmensuratam imponet, reus autem semper minorem eliget; ex quibus hanc limitationem probant *glos. vlt. in cap. sicut, de Iuda. & in cap. à crapula, de vita, & honest. cleric. & in cap. fraternitatis 34. dist.* & vtrobique scribentes, *Franc. in presenti num. 1. Felin. num. 5. & Dec. num. 9. in cap. inter ceteras, de rescript.* plures de quibus *Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 10. num. 81.* & alij citati à *Cened. ad Decretal. collect. 59. num. 4.*

21 Verum hæc limitatio indistinctè vera non est, vt etiam supracitati fatentur, ideoque ex doctrina *Bart. in l. 1. vers. expillatores num. 2. ff. de effractorib.* quam sequuntur *Abb. Felin. & Dec. dictis locis, Clar. in pract. §. fin. q. 85. num. 6. Menoch. de arbitrar. q. 94. num. 1. cum seqq.* & alijs de quibus *Cened. vbi sup.* ac plenè *Buccaron. de differ. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ. 207. per tot.* distinguẽdum est quod si verba legis pœnas alternatiuè irrogantis ad Iudicem referantur ipsius erit electio, & ita procedant *d. l. 1. C. de his qui latrones, d. cap. quoniam frequenter §. vlt. l. si fugitiui, vbi Bal. num. 8. C. de seruis fugit.* cum similibus. Si vero reum respiciunt, veluti soluat centum, vel recedat à Ciuitate, ad illum electio spectabit & ita intelligatur *l. quicunque, in princ.* iuncta *glos. 2. C. de seruis fugit.* in dubio autem electio sit delinquentis ex reg. *l. si præses in fine, l. interpretatione ff. de pœnis*, & in decisione nostri tex. iuncta reg. *l. omnem ff. de iudic.* lex enim duas, vel plures pœnas alternatiuè imponens, altera licet minori, quam in dubio reum electurum præsumit, contenta esse videtur, & ita cessat argumentum de quo supra, quod tamen non procedit quando vtraque pœna fuerit corporalis arg. tex. in *l. aut damnũ in princ. vers. proinde ff. de pœnis, l. liber homo ff. ad leg. Aquil.* latè Dec. *num. 10. dicto loco*, omnibus satisfacit, quæ in contrarium poterant adduci.

22 Ampliatur autem supradicta vt reo electio tribuatur etiam casu, quo verba ad illum passiuè referantur, veluti patiatur hanc vel illam pœnam, vt per *Dec. d. num. 10. & in d. l. si fugitiui num. 96. Menoch. num. 5. vbi supra*, quicquid contradicat *Abb. d. loco per tex. in d. cap. sicut, iuncta glos. vlt. de Iudæ.* quod tamen nihil obstat, quia cum in altera parte alternatiuę agat de excommunicatione, quę à Iudice imponi debet, eodem etiam modo altera pars est intelligenda, nempe quòd à Iudice priuatio de qua ibi fiat arg. *l. 1.* cum ibi notatis *ff. de rebus dub.* declarat *Dec. d. nu. 10. Menoch. nu. 6. vbi proxime*.

23 Limita quintò regulam nostram non procedere in alternatiua locorum cum videlicet quis promisit Romæ, vel Neapoli soluere, tunc enim electionem vbi petatur nõ ad promissorem, sed potius ad creditorem spectare probat expresse *tex. in l. 2. §. Sæuola vers. quia, aliàs l. 3. in princip. ff. de eo quod certo loco*, reddens rationem quia alias concessa electione debitori in manu ipsius esset an deberet, quod iura non permittunt, notant latè explicantes *Bart. ibi num. 7. Salicet. 1. & 2. Ias. & Paul. 4. Fulgos. 1. in fine, Soccin. post alios in cap. dilecti num. 28. de foro compet. Duaren. in d. tit. de eo quod certo loc. cap. 3. Mayn. lib. 4. action. cap. 3.* Quæ quidem limitatio procedit etiam in alternatiua mixta rerum & locorum, itaut si quis promittat soluere Romæ, vel Neapoli decem vel Stichum, non tantum loci vbi petatur, sed etiam rerum electio ad creditorem spectet *d. l. 3. vers. proinde*, vbi notant *Paul. nu. vlt. Ias. 5.* dicentes esse singulare, vt in consequẽtiam electionis loci creditor etiam rerum electionẽ habeat ex ratione de qua Iureconsul. ibi, tradit *Mayn. d. cap. 3. vers. idemque Iuris.* Vnde si creditor in proposito alteram tantum rem præcisè petat non dicetur plus petere, sic limitato *tex. in §. plus autem Instit. de action.* quæ tantum procedunt in simplici alternatiua rerum, cuius diuersitatis rationem nititur assignare *Mayn vbi proximè*. Illud tamen aduertere oportet quòd licet creditori detur electio locorum vbi petat, debitori tamen cõpetit electio vbi soluat ante petitionem creditoris idest antequam creditor petendo in altero loco eligat, *d. l. 3. vers. & generaliter*, vbi *Bart. num. 9. Bald. 6. Duaren. & Mayn. d. cap. 3. in princip.*

24 Limita sextò regulam nostram non procedere in alternatiua, quam vocant ordinis, vt dicant comodiùs *infra num. 35.*

25 Limita septimò in alternatiua summarum,

& tem-

& temporum, ac similium, in quibus affectio non datur, vt per *tex. in l. si ita relictum* 43. *§. fin. ff. de legat. 2.* resoluit *Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10 num. 80.* in illis enim cum vnum tãtum, scilicet quod minus est, in obligatione esse censeatur iuxta *l. si stipulatus* 12. *l. inter stipulantem* 83. *§. si stipulantem, l. si ita* 69. *ff. de verb. oblig.* nullatenus alternatiua suum effectum operari, aut electio propriè verificari potest, quæ non nisi inter duas saltem res versatur ex reg. *tex. in l. si tibi* 8. *§. 1. ff. de opt. leg. Auendan. de exequend. mand. par. 1. cap. 19. num. 22.*

26 Limita octauò in alternatiua personarum, de quo latiùs dicemus *infra num. 36. cum seq.*

27 *Sufficit alterum adimpleri.* Desumitur ex *l. in eo* 111. *§. vbi verba ff. illo tit.* idemq; probant *l. si haeredi* 5. *vers. si disiunctim ff. de condit. instit. l. cum pupillus* 78. *§. 1. ff. de condition. & demonstrat. cap. inter cæteras* 4. *de rescript. §. pen. Instit. de hæred. instit.* cum alijs citatis à *glos. hic*, & *in d. §. vbi verba*, & vtrobique scribentes, tradunt *Doctores in l. si is, qui ducenta §. vtrum ff. de rebus dub. & in l. pen. C. de verb. signif. Rebuff. in l. sæpe* 53. *ff. illo tit. vbi Aleiat. nu.* 10. *cum seqq. Cott. in memorabil verbo alternatiuarum electio*, & alij plures, de quibus *Garc. Falcon. reg. 22. in prin. Duen. reg. 235.* Accedit & illa ratio quòd vbi in alternatiua dispositione altera tantum pars adimpletur, & verborum proprietas sustinetur, & natura eiusdem dispositionis seruatur.

28 Amplia primò hanc regulam in hac secũda parte vt procedat in conditionibus disiunctiuo modo comprehensis, in quibus vt dispositio verificetur sufficere alteram tantum adimpleri, siue casuales, siue potestatiuæ sint, probant *d. l. si hæredi* 5. *ff. de condit. institut. l. cum pupillus* 78. *§. 1. ff. de cond. & demonst. d. §. pen. Instit. de hæred. instit.* notant glos. & Doctores eisdem locis. Non obstant *l. sub diuersis* 51. *in princip. vers. legato, l. quod traditum* 86. *ff. de condit. & demonstr.* vbi conditionibus separatim & disiunctim eidem legato adscriptis non sufficit alteram, sed necessarium, et nouissimam conditionem adimpleri, quia respondetur non agere de conditionibus disiunctiuo, seu alternatiuo modo in legato conceptis de quibus hic, sed potius de diuersis conditionibus separatim, idest in diuersis testamẽti partibus eidem legato adscriptis, sic explicandum est verbum *disiunctim*, hoc est separatim de quo in *d. l. sub diuersis*.

29 Amplia secundò regulam procedere in alternatiuis non solum affirmatiuè, sed etiam negatiuè conceptis, vt exempla tradendo probat *tex. in l. si quis ita stipulatus* 129. *vers. at si sit, ff. de verb. oblig.* notantq; Doctores communiter ibi ex *Ias. num. vlt. Dyn. num. 5. & Franc. num. 1. Ioan. Andr. hic*, quicquid in alternatiuis negatiuis hanc regulam limitent *Arct. num. 12. Alb. num. 2. Bellem. in fine in d. cap. inter cæteros*, *Cagnol. in d. §. vbi verba nu. vlt.* existimantes in illis oportere vtrumque non fieri. Nec pro illis facit *tex. in l. si res qui ducenta §. cum ita*, & *§. vtrum ff. de reb. dub.* quia omissa resolutione *Zaz. in d. §. ea lege à num. 2.* distinguendum est quòd si agatur de obligatione inducenda, & stipulatione committenda, quemadmodum in affirmatiuis sufficit alterum fieri, ita in negatiuis sufficit alterum non fieri, *d. vers. at si sit, d. §. cum ita, in princip. d. §. vtrum, vers. nam cum ita.* Si vero de obligatione non inducenda & stipulatione non committenda tractetur, sicut in affirmatiuis requiritur quòd vtrumque fieri oporteat, & hoc intendunt *tex. in d. §. cum ita*, & *in d. §. vtrum*, exemplisque propositis clarum erit, quicquid hac in re Doctores illis Iuribus suis scriptis tenebras potius quàm lumen addiderint, tradit post *Imol. ad fin. Felin. nu. 16. Dec. num. 6. in d. cap. inter cæteras*, eleganter *Madeira animaduersionum cap. 24. per tot.*

30 Limita primò hanc regulam non procedere in alternatiua personarum, quæ in coniunctiuam resolui probat expressè tex. vbi exempla referũtur, *in l. 1. C. de verb. signif.* post alios *Ias. ibi num. 2.* plures de quibus *Euerard. in loco à natura alternat. vers. secundo limit. 1. Garc. Falcon. d. reg. 22. num. 1. Mayner. in d. §. vbi verba nu. 3. Rebuff. in d. l. sæpe vers. secundo ff. de verb. signif.* & alij de quibus *Crass. receptarum sent. §. legatum q. 66. num. vlt.*

31 Limita secundò non procedere quoties alnatiua concipitur per particulam *seu*, quam non distinguendi, sed potius copulandi, & augendi vim habere probari videtur ex tex. in *l. si quis ita* 32. *iuncto vers. hoc enim ff. de auro & arg. leg. vbi glos.* & scribentes, *glos. 4. in c. Ego Ludouicus 63. dist.* plures de quibus *Cou. in d. §. legatum q. 66. num. 2. Mayner. in d. l. in eo. §. vbi verba num. 8. ff. hoc tit.* Verum quia hæc limitatio secura non est ex multis de quibus post alios *Cou. vbi proximè*, *Madeira animaduersionum cap. 22.* dici potest dict. *seu* in *d. l. si quis ita*, ideo non distinguere, sed copulate, quia non inter res legatas, sed potius

inter

inter demõstrationes legati gratia ampliandi à testatore fuit interposita, vt intelligit *Madeira vbi supra*, & videtur sentire *Menchac. de success. progressu* §. 27. *num.* 21.

32 Limita tertiò vt locum non habeat quoties alternatiua apponitur inter genus & speciem, partem & totum, vt per *tex. in l. sæpe* 53. *vers. & cum duximus ff. de verborum signif.* tradit *Bart.* communiter receptus in *l.* 1. *ff de rebus dub.* & plures de quibus *Euerard. in dicto loco à natura alternatiuarum limit.* 3.

33 Limita quartò in alternatiuis legis, vt sunt illę, quibus in progressu suorum responsorum Iurisconsulti vtuntur, vel quibus aliquando leges, vel statuta concipiuntur, has enim sępe in copulam conuerti, & sæpe non posse in alterutra parte effectũ sortiri contendunt, vt patet ex tex. in *l. pen. vers. quemadmodu C. de verb. significat l. vbicunque in fine ff. de fideiussoribus* expenduntq; etiam tex. in *l. Quintus* 1. *vers. plane, iuncta glos. verbo quæ ff. de auro, & arg leg.* cum alijs, de quorum tamen intellectu, & vera resolutione in hoc articulo post *Cyn. in d. l. penul. num.* 4. agunt *Bart. in dicta l. si is qui ducenta* §. *vtrum num.* 1. & 3. *ff. de rebus dub. Mayner. in dicto* §. *vbi verba num.* 17. latè *Madeira animaduers. cap.* 21.

34 Limita quintò, vt non procedat quoties lex, verisimilis mens disponentis, seu materia subiecta contrarium suadet, vel aliqua insurgerit iniquitas si alternatiua in coniũctam non resolueretur, vt videre licet in specie *l. generaliter in princ. C. de instit. & substitut. l. Lutius la* 2. *ff. de hæredib. institut.* tradunt latè hanc limitationem, illorum Iurium intellectum disputantes vltra scribentes ibidem, *Soccin. in l si is qui ducenta* §. *vlt col.* 1. & 2. *ff. de rebus dub. & consl.* 52. *col.* 1 & 2. *vol.* 1. *Alex. in l Gallus* §. *quidam recte nu.* 6. *ad fin. vbi Bart. nu.* 4. & *Iaf.* 23. *ff. de liber. & posthum. Mayner. in d.* §. *vbi verba nu.* 18. & 19. *Tiraq. in l. si vnquam verbo susceperit liberos nu.* 42. *de reuocand. donat. Xuar. ad leges Regni alleg.* 27. *vers. sed audio, Mench. de successiun progressu* §. 4. *num.* 7. *in fine*, & 8. *Bellon. lib.* 3. *supput. cap.* 9. *Madeira animadu. cap.* 33. *per tot.* & alios citatos à *Garc. Falcon. reg.* 22. *nu. vlt.* apud quos videbis in prædictæ leges fauore tantum liberorum, vel etiam in extraneis locum habeant, quibus adde *Peregr. de fideicom. art.* 13. *nu.* 31. & 34. & *art.* 17. *nu.* 8.

35 In glos. [In alternatiuis] ibi (*sunt tamen quædam &c.*) Probat glos. iuncto tex. quem citat in alternatiua ordinis (quæ tunc dicitur quando apponitur inter plures res, seu personas inter quas cadit ordinata affectio) non esse locum huic regulæ tam in prima quàm in secunda parte, sed necessariò ordinem scripturę seruandum esse, idem probant tex. in *l. hæredes mei* §. *vlt. ff ad Trebell.* & alij, de quibus *glos.* notant *Felin. num.* 4. & *Rip. num.* 50. *in cap. inter cæteras, de rescript. Euerard. dicto loco à natura alternatiuarum limit.* 4. *Cald. Pereira de nomin. emphyt. q.* 10. *num.* 52.

36 Vnde licet aliàs alternatiua apposita inter personas honoratas in coniunctam resoluatur *l. penul. C. de verborum signif.* non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectionis, quia tunc inspicitur ordo litterę, *l. cum pater* §. *pen. ff. de legat.* 2. *l. hæredes mei* §. *vlt.* ita adduni latè scribentes vtrobique, *Bald. in d.* §. *pen. Rip. in d.* §. *vlt. col.* 3. *Fortun. in l Gallus* §. *quidam recte col.* 6. *Alex. ead. l.* §. *etiamsi parente col pen. ad fin. ff. de liberis, & posthum. Iaf. in d. l. pen. num.* 2. *Pelaez de maiora tib. par.* 2. *in initio num.* 34. & *seq. Molin. de primogen. Hispan. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 7. & quoad substitutionem notant, & declarant *Peregr. de fideicom. art.* 18. *num.* 24. nouissime *Fusar. de subst it. q.* 476. *num.* 77. & 78.

37 Indeque inferunt Doctores ad maioratum in quo si dicatur, *succedat filius, aut filia maior*, asserunt ex ordine scripturæ præferendum esse filium licet iuniorem existente filia etiam maiori, de qua quæstione latè *Anton. Gom. in l.* 40. *Tauri num.* 62. *Couar. lib.* 3. *var. cap.* 5. *num.* 5. *Gam. Lusit. decis.* 337. *nu.* 11. *cum sequen.* vbi *Flores de Mena in addit.* Idemq; etiam admittendum putant in emphyteusi concessa pro filio, aut filia nominanda, cuius tamen contrarium in Portugalię Regno seruari asserit *Gam. decis.* 260. *num.* 2. quicquid aliud sentire videatur *Cald. Pereira d. nu.* 52. *in fine.*

38 Inferunt etiam ad resolutionem quæstionis vtrum vigore Regiæ facultatis instituendi maioratum in filio, aut filia, valeat in filia, existēte filio instituere, de qua latè *Palaez. de maiorat. p.* 1. *q.* 16. *n.* 4. & *q.* 13. *n.* 20. *Molin. de primogen. Hispanor. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 3. *cũ multis seqq.*

39 Sic illorum Iurium decisionem notãt Doctores ad excludendũ repræsentationem quoties ad maioratum alternatiuè vocati fuerunt filij, vel nepotes iuxta celebrem doctrinã *Cumani* per tex. ibi *in l hæredes mei* §. *vlt.* quam post *Cou.* & ab eo citatos *pract. c.* 24 *n.* 4. *vers. septimo*, probat *Valas. de iure emphy. q.* 50. *n.* 29

40 Quid autem dicendum sit quando testator vocat alios per alternatiuam hoc modo substituo Titium, aut Seium, & tenendum est Titium censeri prius vocatum, postea Seium, *l. cum pater §. penult. ff. de legat. 2. l. haeredes mei §. vlt. ff. ad Trebel. Roman. cons. 35. num. 1. Ruin. cons. 162. num. 8. & cons. 193. num. 9. lib. 1.* quos referunt, & sequuntur *Cephal. cons. 656. n. 35. Fusar. de substitut. q. 476. num. vlt.*

41 In eadem glos. ibi (*eo lib. de praebendis cap. mandato in fine*) intellige hunc textum, procedere ex eo quia similiter ordo litterę seruandus est quando alternatiua ponitur inter personas inter quas verosimiliter maior datur ratio grauaminis in priores, quàm in posteriores, ex doctrina *Ias. in l. pen. num. 2. vers. tertio C. de verbor. signific.* quae coniectura in proposito reperitur eo ipso, quòd mandatum ad ipsum Episcopum dirigitur, & prius in sua collatione grauatus proponitur, quod ampliabis cum *glos. vlt. ibi.*

Regula LI.

Semel Deo dicatum non est ad vsus humanos vlterius transferendum.

1 AD comprobandam hanc regulam allegatur *tex. in cap. quae semel 19. q. 3. et in cap. ligna, & in cap. vestimenta, de consec. dist. 1. & in cap. mancipia, de rerum permut.* & illius materiam prosequere cum *Bruno lib. 3. de cerem. cap. 2. Remig. in tract. de immun. Eccles. ampl. 20. Petr. de Perus. de permut. statu Ecclesiae vol. 2. Nau. de spolijs clericorum §. 18. num. 7. & 8.*

2 Ex hoc tex. infert *D. Thom. 2. 2. quaest. 88. art. 11.* non posse Papam dispensare cum Monacho professo, vt contrahat Matrimonium, & illum sequuntur *Sot. de Iustit. lib. 8. quaest. 4. art. 2.* & alij citati per me in *collect. ad cap. cum ad monasterium num. 12. de statu monach.* vbi tamen num. 13. contrariam opinionem sequutus sum multis ad id ductus rationibus, & auctoritatibus, vt ibi videre poteris.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum non praestat quod de Iure non sortitur effectum.*
2 *Nullum quod est nullum producit effectum.*
3 *Paria sunt nullum esse vel esse sine effectu.*
4 *Paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum.*

Regula LII.

Non praestat impedimentum, quod de Iure non sortitur effectum.

1 HAnc regulam exornant *Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 105. Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 13. num. 5. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 139. num. 2. & tom. 5. lit. N. concl. 140. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 22. num. 21. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 57. num. 30. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 58. num. 6. cum seqq.* cum alijs per me citatis *in tract. Axiomatum Iuris vsufrequentior. verbo impedimentum.*

2 Quod enim nullum est, nullum producit effectum *l. 4. §. condemnatum ff. de re iudic. l. non putauit §. non quaeuis ff. de bonorum possess. contra tab. l. 2. ff. de auctorit. tutor. l. si aut nullum C. de legit. haered. l. non dubium C. de legib. l. fin. C. de sent. ex breuil. recit. cap. illud de iurepatron. Barthol. Peretti in extrauagan. ambitiosa, de rebus Ecclesiae non alienan. verbo infringere num. 4. Cott. in memorab. verbo actus nullus, Surd. decis. 40. num. 8. & cons. 3. num. 11. & cons. 373. num. 24. Flamin. Paris. de resignat. lib. 7. quaest. 1. num. 26. Aloys. Ricc. in collectan. decis. par. 3. collect. 623. Caesar. Argel. de contradict. legit. quaest. 7. num. 146. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 21. nu. 43. Roi. decis. 572. nu. 9. par. 1. recent.*

3 Paria enim sunt nullum esse, vel esse sine effectu, *Surd. decis. 51. num. 21. & 22. & cons. 3. à num. 8. & cons. 157. à num. 13. & cons. 179. à num. 49. & cons. 381. à num. 13. Anton. Monach. Bononien. decis. 40. puncto 7. num. 20. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 61. num. 24.*

4 Sic & paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum *l. 1. §. nihil. ff. de inoffic. testam. l. si quis sub conditione ff. de testamen. tutel. l. ex consensu §. 1. ff. de appellat. Surd. cons. 245. num. 14. Anton. Monach. dicto puncto 7. num. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Plus cui licet vtique quod est minus licere debet.*
2 *Argumentum de maiori ad minus validum est.*

3 *Intel-*

3 *Intellige regulam procedere in ijs tantum, quæ propriè, & absolutè à Iure communi conceduntur.*
4 Argumentum de maiori ad minus non habet locum in dispensationibus ab homine scilicet concessis non vero à lege vt n. 10.
5 *Declaratur tex.* in cap. per venerabilem, qui filij sint leg. & nu. 6. 7. & 8.
9 *Maius & minus quando sunt in eodem genere tunc dispensatio in maiori verba pragnantia habens, extenditur ad minus.*
11 *Declaratur tex.* in cap. ex parte 17. de decimis.
12 *Dispensatio ad Sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores.*
13 *Minus cui non licet, nec licere debet quod est plus.*

Regula LIII.

Cui licet quod est plus licet vtique quod est minus.

1 Desumitur ex *l. non debet ff. hoc tit.* facit tex. *in l. in suis, ad fin. ff. de liberis, & posthum.* dum inquit licitum esse exhæredare quos lex occidere permittebat, *l. nec in ea 22.* ibi, *qui occidere potest adulterum multò magis contumelia afficere ff. ad leg. Iul. de adulter.* Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disput.* 2. *nu.* 15. vbi ait hanc regulam locum habere quando minus continetur in maiori tanquam pars in to-
2 to, vel species in genere. Vnde fit vt validum sit argumẽtum de maiori ad minus *auth. multò magis C. de sacros. Eccles. cap. si ergo* 8. *q.* 1. *cap. si Paulus, & ibi glos.* 32. *quæst.* 5. *cap. per venerabilem, qui filij sint legit.* cum alijs adductis per *Euerard. in topicis legalibus loco 66. Petr. Andr. Gammar. in dialect. legali lib.* 2. *loco à maiori ad minus, Roland. conf.* 15. *num.* 41. *vol.* 1. *Aym. conf.* 290. *num.* 7. *& conf.* 326. *num.* 10. *Flamin. Paris. de resignat. lib.* 1. *q.* 13. *num.* 19. *& de confident. q.* 20. *num.* 4. vbi *num.* 6. subdit quòd valet in statutis, & etiam in correctorijs quando verba possunt trahi ad casum in quo concluditur maioritas, vel paritas rationis, *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 9. §. 2. *num.* 24. *Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 501. *per tot.* vbi *nu.* 10. declarat quod valet etiam affirmatiuè quando maius, & minus sint eiusdem qualitatis, secus si diuersæ.

3 Intellige regulam hanc procedere in ijs tantùm, quæ propriè, & absolutè à Iure communi conceduntur secundum *Ias. in l.* 3. *num.* 43. *ff. de constit. Princip. Feln. in cap. postulasti num.* 9. *de rescript. Paul. Aemil. decis.* 8. *num.* 6. *part.* 1. *Rebuff. in praxi tit. de dispensat. ad plura num.* 64. *Campan. in diuers. Iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 92.

4 Vnde in dispensationibus non habet locum argumentum de maiori ad minus, ac proinde in eis fallit regula in præsenti, ex reg. *quæ à Iure sup. hoc tit. & cap. fin. de translat. Episcopi,* vbi dispensatio vt quis ad Archiepiscopatum promoneatur non extenditur ad Episcopatum, *& cap. cui non de Sacerdotali, de preb. in 6.* vbi deciditur eum, cui integram præbendam conferri mandatur, non posse accipere dimidiam, licet in ea Ecclesia sint integræ, & dimidiæ præbendæ, & si mandatur conferri præbendam certi valoris non posse minoris valoris recipere. Et ideo hanc partem tenent *Gig. de pension. q.* 18. *ad fin. Cou. de sponsalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 8. *num.* 11. *Maiol. lib.* 5. *de irregul. cap.* 51. *num.* 10. *Molin. de primog. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 48. *&* 49. *Gutier. canon. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 124 *&* 126. *Brunor à Sole in locis communibus verbo dispensationes sunt odiosæ, Surd. decis.* 268. *nu.* 20. *et* 21. *Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst.* 21. *num.* 65. *Rendina in prompt. recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 29. *num.* 12. *Molin de Iustit. tract.* 2. *disp.* 591. *num.* 2. & alij plures, quos refert, & sequitur *Sanch. de Matrimon. lib.* 8. *disp.* 1. *num.* 32. *& disp.* 24. *num.* 17.

5 Non obstat difficilis *tex.* qui loquitur in dispensatione, *in cap. per venerabilem, qui filij sint leg.* ibi, *quod in maiori conceditur licitum esse videtur & in minori,* quia multipliciter respondeti potest. In primis sunt qui distinguant inter dispensationes odiosas, & fauorabiles, vt in ijs posterioribus procedat *dictum cap. venerabilem,* qui de legitimatione agit, quam inquiunt ea ratione fauorabilem, quia per eam fit regressus ad Ius naturale secundum quod omnes homines legitimi nascebantur, *auth. quibus modis naturales efficiantur sui §. illud,* iuncta regula *tex in l. si vnus §. pactus in fine ff. de pactis,* notat *glos. verbo alpha in cap. ab exordio* 35. *dist.* recepta vt per Mantu. *dialogo* 82. At vero in prioribus, scilicet odiosis, procedit communis sententia, quam sequimur, & Iura pro ea adducta, ita *Abb. in cap. ad aures num.* 8. *de rescript. Dec. in cap. at si clerici §. de adulterijs à num.* 91. *de iudic.*

quorum sententiam videtur sequutus *Soar. de legib.lib.8.cap.27.à nu.2.*

6 Sed contra hanc distinctionem multis insurgit *Feltn. in cap. postulasti num. 9. vers. limita secundo, de rescript.* tum quia omnis dispensatio eo ipso quòd à Iure communi recedit odiosa censeri debet, & exorbitans, ac restringenda, *l. singulare ff. de legibus, reg. quæ à Iure communi, supra hoc tit.* tum quia omnes resoluunt fauorabilem non censeri con cessionem, quę tertij odium, seu pręiudicium continet ex reg. *cap. super eo, de offic. deleg. Abb. in cap. certificari num.9. de sepult.* & post alios *Soar. dicto cap. 27. num.9.* legitimatio autem quamuis personæ legitimatę fauorem respiciat, odium tamen continet respectu eorum ad quos deficiente legitimatione hæreditas debuit peruenire: tum denique quia falsò supponitur in *dicto cap. per venerabilem*, agere Pontificem de legitimatione fauorabili, per quam fit regressus ad Ius naturale, cum potius agat de dispensatione, quia cum in Matrimonij radice legitimi fieri non potuerint filij de quibus illic, neque ad omnia simpliciter legitimentur, sed quoad aliqua tantum, scilicet spiritualia, minimè legitimatio diei potest iuxta differentias dispensationis, & legitimationis, & confirmatur ex verbis *dicti cap. per venerabilem, in princip.* ibi, *cum adulterinis etiam dispensauit*, & meliùs ex *vers. videbatur*, ibi, *cum tuis videbatur ex benignitate Sedis Apost. dispensandum*, quibus verbis clarè probatur de dispensatione agere Pontificem, non de legitimatione.

7 Alij igitur distinguunt inter legitimationem, quam fatentur odiosam, & restringendam sicut dispensationem, & inter potestatem legitimandi, seu dispensandi de qua intelligunt *dictum cap. per venerabilem*, quam inquiunt esse fauorabilem, & extendendam iuxta *cap. vlt. de simon.* ita *Cou. d.§.8. num.6.* & alij de quibus *Sanch. d.lib.8.disp.2. num.1.* Sed non satisfaciunt, quia tex. non solùm de potestate agit legitimandi, sed etiam de ipsa legitimatione facta, vt patet ibi, *cum in spiritualibus dispensetur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum*; & deinde quia vt benè *Alciat. lib. 1. paradox. cap. 16.* frustra distinguitur inter potestatem legitimandi, & ipsam legitimationem, vtrum enim potestas illa fauorabilis sit, vel odiosa non aliunde expendi potest, quàm ex fine, seu effectu propter quem conceditur, & in quem dirigitur, & denique quia ex hac distinctione probat ille text. Pontificem, qui potestatem habet legitimandi ad spiritualia legitimare ad temporalia, quæ sunt minora, quod tamen est falsum ex dictis.

8 Quare his, & alijs intelligendi modis reiectis facilis, & verus sensus est argumentum, illud de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus in *dicto cap. per venerabilem*, non esse Pontificis, sed partis petentis ad temporalia ligitimationem, quam Pontifex ibidem negauit, & ita nihil nobiscum pugnat.

9 Intellige limitationem suprapositam, quam in dispensationibus ad nostram regulam adduximus, procedere quando maius, & minus sunt in diuersis generibus, secus vero si vtrumque sit in eodem genere, quia tunc dispensatio in maiori verba pręgnantia habens, extenditur ad minus, ita *Felin. in dicto cap. postulasti num. 13. in fine limit. 8. Borgas. de irregularit. par. 2. tit. de interpretat. dispensat. num. 17.* quos refert, & sequitur *Sanch. dicto lib. 8. disput. 1. num. 37.* vbi *num.38.* post multos, quos ibi refert, hinc infert Episcopum, aut Monachum, cui concedit Pontifex testandi facultatem, posse quoque codicillum facere, aut causa mortis donare, quia hæc sunt partes vltimæ voluntatis, quæ concesso testamento conceduntur.

10 Intellige etiam procedere eandem limitationem in dispensationibus ab homine concessis, secus in ijs, quæ à Canone, vel lege indicuntur, quia illę strictè, hæ vero largè interpretandæ sunt, ita *Couar. dicto §. 8. num.11. Sanch. dicto lib. 8. disput. 1. num. 36.*

11 Vnde patet intellectus *ad cap. ex parte 27. de decimis*, quod non agit de priuilegio, aut concessione speciali circa decimas recipiendas, sed magis de concessione Iuris communis, per quam eodem attento poterat Abbas, vel Parochus ille percipere decimas de laboribus terræ Parochiarum suarum, & ita illius texr. sensus est, *cum tibi concessum sit*, similiter à Iure communi de quo in *cap. cum contingat, vers. vnde, de decim. quod maius est*, nempe vt percipias decimas de laboribus, & *minus concessum esse videtur*, nempè vt eas percipias de noualibus.

12 Declara tamen eandem limitationem non procedere quando id minus est annexum, vel inclusum in maiori tanquam pars eius, tunc enim dispensatio in casu maiori extenditur ad minorem, vt dispensatio ad Sacer-

Sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores, vt per *Sarmien. de reddit. eccles. par. 4. cap. 4. num. 5. Maiol. lib. 5. de irreg. cap. 51. num. 10. Sayr.* & alios, quos refert, & sequitur *Sanch. d. lib. 8. disp. 1. num. 35.*

13 Nota validam esse hanc regulam negatiuè conceptam, putà cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus, vt per *Ferrer. in constitutiones Cathalon. glos. 4. num. 43. Surd. decis. 254. num. 15. Farinac. cons. 65. num. 84. tom. 1. Mascard. de probation. conclus. 1253. num. 2.* vbi ait locum habere in delictis. Limita in mandatis, in quibus hæc nostra reg. tam affirmatiuè, quàm negatiuè concepta locum non habet, ex *Tiraquel. in l. si vnquam, verbo libertis num. 59. C. de reuoc. donat. Nauar. de redditibus eccles. quæst. 3. mon. 10. num. 2.*

Regula LIV.

Qui prior est tempore potior est Iure.

1 Desumitur ex *l. qui balneum, in princip. & ex l. potior in princip. ff. qui potiores in pignore habeantur, l. si fundum C. eod. tit. l. distractis, cum seqq. C. de pignoribus*, exornant *Duen. reg. 198. Cassan. in catbalogo gloriæ mundi par. 12. consider. 99. Balb. in tractat. de pignoribus cap. 19. Neguzant. in simili tractat. par. 5. princip. memb. 2. num. 11. & num. 39. Rebuff. tom. 2. ad leges Galliæ tit. de constitut. redditiuum glos. 8. Felician. tom. 1. de censibus lib. 3. cap. 5. num. 12. Capol. caut. 122. & 124. Cott. in memorabil. verbo creditor 7. Mascard. de probation. concl. 1228. Ioseph. Ludouic.* Peruſ. *decis. 45. num. 7. Matien. l. 7. glos. 5. num. 3. tit. 16. lib. 5. noua* Recopilat. *Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 94. num. 15. & decis. 255. num. 1. Gom. de Leon in centur. cap. 85. & 86. Bertazol. in tractat. clausul. instrument. claus. 1. glos. 5. num. 42. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num. 357. Seraphin. decis. 187. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo Ius num. 15. & verbo pignus num. 26. Mari. Antonin. var. lib. 1. resol. 81. num. 7. & lib. 2. resolut. 50. num. 82.* latè *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 465. Flores de Mena var. quæst. 6. art. 3. num. 24.* Donel. *de pig. cap. 12. & comment. Iuris Ciuilis lib. 23. cap. 15.* latè *Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 3. collect. 473. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 11. tit. 22. à num. 1.*

Regula LV.

Qui sentit onus sentire debet commodum, & è contra.

1 Desumitur ex *l. secundum naturam ff. hoc tit.* cum alijs citatis *à glos. 1. in præsenti*, exornant *Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 15. Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de fauore clericor. canonis* §. 2. *num. 28.* latè *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 144. Ferrer. in constit. Cathaloniæ glos. 3. num. 89.* vbi quòd incommoda eum sequi oportet, quem commoda, & vtilitates sequuntur, *Roman. cons. 477. In casu nu. 19. vers. quarto*, vbi quòd à quo remouetur officium oneris, debet remoueri officij præmium, & *cons. 514. In quæstione, in princ.* vbi quod Episcopus qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis, cum alijs per me citatis in *in tract. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo damnum* Axiom *63. n. 2. & verbo onus, Castill. controuers. Iuris lib. 2. cap. 5. num. 56.* vbi ait procedere in ijs, quæ obueniunt ex ipsius actus natura, non vero in ijs, quæ ex accidenti contigunt.

SVMMARIVM.

1 *Prohibentis conditio potior est in re communi.*
2 *Commodum, & incommodum alicuius negotij aut respicit plures primò, & principaliter, & tunc omnium consensus requiritur, aut minus principaliter, & secundariò, & tunc sufficit maioris partis.*
3 *Sententia lata contra heredem institutum nocet substituto non vocato, & lata contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis præiudicium infert.*
4 *Declaratur tex. in* l duo ex tribus 39. vers. sed si ff. de re iudic.
5 *Declaratur tex. in* l. & suum §. hodie ff. de pactis, *& num. 6.*
7 *Declaratur tex. in* cap. 3. de iurepatron.
8 *Declaratur tex. in* cap. vlt. de ijs, quæ fiunt à maiori parte Capit.

Regula LVI.

In re communi potior est cōditio prohibentis.

1 Desumitur ex *l. Sabinus ff. communi diuid. l. in concedendo ff. de aqua pluu.*

arc. cum similibus, de quibus *gloss. hic*, *& in reg. quod omnes tangit 29. sup. hoc tit.* vbi rationem præstiti quare in negotijs tangentibus plures vt singulos cōcors requiratur omnium consensus, vt hic, & ibi, in tangentibus vero plures vt vniuersos, sufficiat maior pars, prosequuntur citati ad *d. reg. quod omnes, in princ.*

2 Pro resolutione materię, & difficultatum, quæ contra hanc regulam solent adduci, aduertere oportet commodum, & incommodum alicuius negotij aut respicere plures primò, & principaliter, aut minus principaliter, & secundariò, in prioribus procedit hæc reg. omniumq; consensus est necessarius nisi lex ex iustis rationibus aliter disposuerit ex infra resoluendis, in posterioribus vero, eorum scilicet, quos secundariò res tangit, consensus non spectatur, vel non est necessarius, probat *text.* elegans *in l. 1. §. pen. vers. denuntiari ff. de ventre inspic.* notat *gloss. vltim. in cap. quamuis pactum, de pact. hoc lib. gloss. 2. in l. de vnoquoque ff. de re iudic.* cum multis alijs, quę congerit *Tiraq. in tract. res inter alios acta limit. 1. Cou. in cap. Raynutius §. 3. num. 10. de testam. & in d. cap. quamuis pactum par. 3. §. 3. num. 7. ad fin.* & alij de quibus *Alphan. col.*

3 *lect.* 688. Vnde notant scribentes sententiam latam contra hæredem institutum nocere substituto non vocato, & latam contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis pręiudicium inferre arg. *l. ex contractu, ff. de re iudic.* prosequuntur *Cou. practic. cap. 13. num. 6. Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 73. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. par. 3. à num. 48. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 8. à num. 3. Gutier. canon. lib. 1. cap. 34. à num. 34.*

4 Ex quibus iam primò colligitur facilè procedere decisionem Iurecōsulti in *l. duo ex tribus 39. vers. sed si ff. de re iudic.* dum probat sententię latæ à maiori parte Iudicum standum esse: quamuis enim iudicandi officium singulos respiciat, atq; ita videretur concors omnium consensus necessarius iuxta hāc reg. quia tamen diximus illam procedere vbi com modum, & incommodum negotij omnes, & singulos tangit primò, & principaliter, planè officium iudicandi, & illius commodum, & incommodum non ipsos Iudices principaliter respicit, sed vel litigantes, vel publicum fauo rem; publicum enim munus est, & inde ad illud acceptandum quis cogi potest *l. vlt. ver. iudicandi ff. de mun. & honor. cap. pastoralis, in princ. de offic. deleg.* notat *Boer. decis. 222. à num. 2. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 41. num. 3.* Et constat deinde quia cum ius dicere ad Iustitiam pertineat *l. pen. ff. de Iustitia, & iure* & Iustitia virtus sit non ad se, sed ad alios, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 58. art. 2. Sot. de Iustit. lib. 3. q. 2. art. 2.* sequitur manifestè commodum, & incommodum iudicandi principaliter non respicere ipsos Iudices, & perconsequens omnium consensum non esse necessarium; quia verò certius est iudicium, quod plurimorum arbitrio comprobatur, *cap. prudentiam 21. in fine princip. de offic. deleg.* meritò maioris partis consensus requiritur.

5 Secundò colligitur contra strictum Iuris rigorem procedere decisionem *tex. in l. & suum 8. §. hodie, cū seqq. ff. de pact.* dum probat quòd si plures sint creditores, & dissentiant circa partem debiti remittendam debitori, sequendam esse maiorem partem; facit in simili circa spatium, seu inducias debitori concedendas decisio *tex. in l. vlt. vers. pari C. qui bonis cedere pos.* notant ibi scribentes omnes, *Tiraq. in tract. res inter alios limit. 34. Afflict. decis. 288. Strach. de mercat. tit. de decoctor. par. 6. à nu. 5.* plures de quibus *Alphan. collect. 391. Duen. reg. 294. Rot. Genuens. decis. 17. num. 12.* quod tamen omnibus supradictis videtur repugnare, cum enim in ijs, quæ singulorum commodum, vel incommodum principaliter respiciunt, requiratur omnium consensus, & constet commodum, & incommodum ex debiti remissione singulos respicere principaliter, iam secundum Iuris rigorem videbatur dicendum maiorem partem creditorum non sufficere, neq; alijs non consentientibus præiudicium inferre, atq; ita contra Iuris rigorem hoc introductum fuisse ex speciali Imperatoris Diui Marci rescripto colligitur ex *d. §. hodie* iuncta *l. rescriptum 11. ff. de pactis*, atq; ita intelligendus est *Bald. in d. cap. cum omnes, de constitut. num. 20. ad fin.* & ibi *Abb. num. 5. circa fin.* dum hoc tribuunt fauori liberationis, vt dicamus propter fauorem liberationis legem id induxisse, non autem quod fauor ille absque lege sufficeret, vt benè sentit *Dec. in dicto cap. cum omnes num. 24.* & ibidem *Bero. à num. 63.* & post *Paul. de Castr. Strach. vbi supra num. 8.*

6 Vnde iam fit consequens decisioni illorum Iurium locum non esse, neq; maiori parti creditorum standum esse extra casus illis legibus specialiter expressos, scilicet quando pactum de remittenda parte debiti fit hæredibus defuncti debitoris, qui aliter nolunt adire hæreditatem, in quibus terminis loquitur *text. in l.*

in l.iurisgentium §. *fin. ff. de pactis*, eum similibus. Vel si debitor paratus sit bonis cedere si creditores dilationem concedant iuxta terminos *d. l. vlt.* C. *qui bonis cedere pos.* Addunt DD. tertium casum, scilicet quando debitor aufugit, & ita non est qui conueniatur, quo casu inquiunt vigere etiam rationem *d.* §. *hodie*, atque ita extra hos tres casus non esse trahendam decisionem illorum Iurium iudi. cauit Senatus Neapolitanus teste *Afflict. d. decis.* 288. *num.* 4. & notat *Dec. vbi proximè*, quamuis post *Angel. Strach. vbi supra nu.* 21. contendat ad omnes debitores esse trahendam æquitatem illorum Iurium.

7 Tertiò ex dictis consequitur non sine maxima difficultate procedere decisionem *text. in cap.* 3. *de iurepatron.* dum probat quòd si plures fundatores Ecclesiarum, aut hęredes earum, atque ita patroni, quibus non iure Collegij, sed vt singulis ius competit patronatus, dissentiant plurimos præsentantes, is præficiendus est Ecclesiæ, qui plurimorum approbatur assensu. Dixi in his, quæ pertinent ad plures vt singulos maiorem partem non sufficere, sed omnium concordem consensum esse necessarium, in ijs autem terminis proponebatur iuspatronatus ad plures vt singulos pertinere, ergo videbatur maiorem partem non sufficere, iuxta *d. reg. quod omnes*, & ibi notata, atque ita Iure nouo hoc inductum fuisse videtur comprobari ex verbis ipsius tex. ibi, *pręsenti decreto statuimus*, notat Card. *Imol.* & alij, de quibus *Deci. in dicto cap. cum omnes num.* 26. Sed melius cum eodem teneri potest textum illum nihil noui in eo induxisse, patetq; ex nostra resolutione si aduertas regulam hanc, & *d. reg. quod omnes*, procedere vbi negotium commune singulos principaliter tangit quoad ipsius negotij principale commodum, vel incommodum, non ita si principaliter alium tertium respiciat. Planè præsentationis commodum non principaliter ipsos patronos respicit, sed vel Ecclesiam, cui prouidetur, vel præsentatum ipsum, nihil ergo mirum si omnium consensus necessarius non sit, vnde iam sequitur legem non de nouo induxisse vt maior pars sufficiat, sed vt esset necessaria, quia scilicet lex magis fidit plurimorum iudicio iuxta reg. *d. cap. prudentiam, in princip.* & quæ circa Iudices supra resoluimus.

8 Quartò ex dictis consequitur non sine maxima ratione Doctores admodum defatigari circa interpretationem *text. in cap. vltim. de ijs, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, agitur ibi de certa parte fructuum præbendarum deputanda à Canonicis ad fabricam Ecclesiæ reparandam, & inquit tex. quòd si aliqui duxerint resistẽdum, obtineat sententia plurimorum, cum tamen agatur de fructibus singularum pręebendarum, quorum commodum principaliter singulos respicit in particulari: vnde perconsequens dicẽdum videbatur meliorem esse prohibentis, vel etiam vnius contradictionem iuxta nostram reg. Sed reiecta communi interpretatione, quę firmabat hanc reg. & nostram resolutionem procedere in tãgentibus plures vt singulos iure singulari, secus si singulos tangat Iure Collegij, de qua per *Abb. in d. cap. cum omnes num.* 5. *vers. item procedit, Felin. num.* 15. *vers. fallit sexto*, & ibi *Bero. num.* 60. *Mayner. in l. aliud* §. *refertur num.* 69. *ff. hoc tit. Sarmien. de reddit. par.* 3. *cap.* 3. *à num.* 8. Dicendum est contra strictum Iuris rigorem statuisse *Pont. in d. cap. vlt.* suadente ęquitate, atque fabricę necessitate, quod confirmatur ex verbis eiusdem tex. ibi. *statuimus*, ratio verò deducitur ex illis verbis *operi tam pio & necessariò*.

9 Limitatur tamen hęc nostra reg. plerisque casibus, in quibus contrarium Iure expressum est, veluti fauore fisci, vt *in l.* 2. *commun. rerum alien.* cũ alijs de quibus *Duen. reg.* 295. *limit.* 3. *& reg.* 375. atque etiam fauore libertatis vt *in l.* 1. C. *communi seruo manum.* cum alijs de quibus *Anton. Gom. l.* 40. *Tauri num.* 9. *Cou. lib.* 3. *var. cap.* 14. *num.* 7. *& seq.*

SVMMARIVM.

1 *Lex id noluisse præsumitur cum facile id exprimere potuisset, neque expressit.*
2 *Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda.*
3 *Testis verbum ambiguum contra producentem interpretatur.*

Regula LVII.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

1 Desumitur ex *l. in contrahenda venditione ff. hoc tit.* & alijs citatis *à glos. in præsenti*. Lex enim id noluisse præsumitur, cum facile id exprimere potuisset, neque expressit, *Menoch. cons.* 30. *num.* 8. *Armendar. in proæm. addit. ad recopil. legum Nauarræ num.* 150.

Gonzal. ad reg. 8. *Cancel. glos.* 9. §. 1. *num.* 33.

2 Vnde verba dubia contra proferentem esse interpretanda probant *tex. in l. veteribus* 40. vbi *Bart. ff. de pact. l. quicquid adstringendæ ff. de verb. oblig. l. Labeo ff. de contrah. empt.* exornant Menoch. *cons.* 110. *num.* 36. *& cons.* 179. *num.* 19. *Surd. decis.* 322. *num.* 63. *& de aliment. tit.* 6. *q.* 1. *num.* 26. *D. Barbos. in l. si quis intentione ambigua* 66. *num.* 28. *ff. de iudic. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 41. *Cardos. in praxi Iudicum, verbo Verbum num.* 9. latè Card. *Tusch. tom.* 8. *lit. V. concl.* 107. *Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 99. *cum seqq.* vbi rationem reddit quare in contractibus fiat interpretatio contra proferentem, non sic in iudicijs.

3 Eodem modo verbum ambiguum testis contra producentem interpretari per *glos. hic*, tradunt *Tiraquel. de retract. lig.* §. 1. *glos.* 16. *num.* 4. *Bellacomb. tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 389. *Surd. decis.* 260. *num.* 10. plures refert *Farin. in praxi crimin. par.* 2. *q.* 60. *num.* 60. vbi *num.* 61. limitat.

Regula LVIII.

Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.

1 EXornant *Menoch. de successión. creat. lib.* 3. §. 28. *num.* 7. *iuncto num.* 10. *&* 17. *Gutier. de Iuram. confirm. par.* 1. *cap.* 40. *num.* 4. *Marchesi. de commissionib. par.* 3. §. 1. *num.* 44. *pag.* 193. *Cardin. Tusch. practic. conclus. tom.* 4. *lit. I. concl.* 511. *num.* 29. *Molin. de Iustit. tract.* 2. *disp.* 151. *col.* 6. *in solut. ad* 1. *& disp.* 271. *col.* 6. *vers. ad id vnde*, *Azori. instit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 6. *ad fin. & cap.* 7. *à princ. Soar. tom.* 2. *de Relig. tract. de Iuram. lib.* 2. *cap.* 21. *per tot. Rebell. de obligat. Iustit. par.* 2. *lib.* 1. *q.* 9. *num.* 1. *Cald. Pereira de empt. cap.* 30. *num.* 18. *Lessii de Iustit. lib.* 2. *cap.* 17. *dub.* 7. *nu.* 50. *D. Barbos. in l. cum prætor* §. *vlt. num.* 266. *ff. de iudic.* quorum plures asserunt hanc reg. esse intelligendam de iuramento contra bonos mores naturales, qui scilicet retrahunt nos à via recta, & optimo modo viuendi, non autem contra ciuiles.

2 Vnde cum pactum affirmatiuum de succedendo, quando scilicet quis promittit alteri se eum hæredem instituturum iuxta *l. stipulatio hoc modo* 61. *ff. de verb. oblig. l. pactum quod dotali* 15. *C. de pact.* bonis moribus naturalibus aduersetur, & turpitudinem contineat, vt probant *d. l. stipulatio*, *& d. l. pactum*, quia scilicet liberam testandi facultatem aufert contra naturam vltimæ voluntatis, quæ est vsque ad mortem deambulatoria *l.* 1. *C. de sacrosanct. eccles.* ideo tali pacto non potest accedere iuramentum, ac proinde succedit hæc reg. ita resoluunt communiter Doctores in *d. l. stipulatio hoc modo concepta*, *& in d. l. pactum quod dotali*, est communis ex citatis ab *Anton. Gom. l.* 22. *Tauri à num.* 17. *cum seq. Cou. in cap. quamuis pactum par.* 2. *in princip. num.* 3. *Menoch. de success. creat.* §. 1. *num.* 17. *&* §. 18. *à num.* 191. *Conan. comment. lib.* 6. *cap.* 4. *post princ.* communem etiam dicit *Valasc. cons.* 130. *num.* 12. *vers. sed neque*, quamuis in puncto Iuris contrarium longè verius sit, vt per *Cou. in rub. de testam. par.* 2. *ex num.* 5. *Cutac. in l. generaliter ff. de verb. oblig. Menoch. de success. creat.* §. 3. *num.* 22.

Regula LIX.

Dolo facit qui petit quod restituere oportet eundem.

1 DEsumitur ex *l. in condemnatione* §. *dolo facit ff. hoc tit.* cum alijs citatis à *glos. in præsenti*, exornant *Duen. reg.* 209. *Mascard. de probation. concl.* 531. *num.* 81. *Menoch. de præsumption. lib.* 5. *præs.* 3. *num.* 88. *Cardos. in praxi Iudicum & aduocat. verbo dolus num.* 8. *Ego ipse in tract. Axiom. Iuris vsufreq. verbo dolus* Axiom. 76. *num.* 3.

Regula LX.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

1 DEsumitur ex *l. nulla intelligitur ff. hoc tit.* refert Pichard. *in disput. de mora num.* 29. *prope fin.* Ratio est quia mora dici non potest, quæ inculpata inuenitur *l. pecuniæ fœnebris* 9. §. *fin. ff. de vsur.* & sic in mora non constituitur debitor qui iustam causam habuit ignorandi se debere, *l. qui sine dolo malo ff. hoc tit. l. si quis* 24. *vers. vtique si iuste*, *l. paratum* 47. *ff. de vsuris*, & qui iustam causam litigandi habet etsi retardetur non tamen moram facit, vt ex *Tiraq.* colligit *Pichard. d. disp. de mora num.* 33.

Regula LXI.

Quod ob gratiam alicuius conceditur non est in eius dispendium retorquendum.

1 Desumitur ex *l. nulla Iuris ratio 24. ff. de legib. & ex l. quod fauore C. eodem tit.* exornant *Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 143. Surd. decis. 195. num. 5. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent lib. 2. tit. 12. num. 27. Monet. de optione can. cap. 3. nu. 142. Ego ipse in tractat. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo fauor.*

Regula LXII.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non sit, obligatur.

1 Desumitur ex *l. consilij 48. ff. hoc tit. & ex l. 2. in fine ff. mandati, Sayr. in claui Regia lib. 10. tract. 2. cap. 8 num. 9.* Cuius rationem *glos. 1. hic* ex eo deducit quia consilium non inducit necessitatem, nec cogit illum, cui datur, sed magis vt deliberet, & ita liberum est ei acceptare, vel non *d. l. 2. cap. vlt. in fi. 4. dist.* cũ alijs infra citandis, quam rationem sequuntur Doctores hic, *Dec. & Cagnol. in dicta l. consilij*, sed non placet, tum quia obligatio cuiusque non pendet à necessitate quam alijs imponit, sed ab ea, quam ipse sibi per propriam voluntatem imponit *l. sicut C. de action. & oblig. cap. licet, de voto*, & tam in donatione patet, quàm in alijs contractibus, in quibus consentiens obligatur, & tamen alij necessitatem non imponit, tum etiam quia consilium fraudulentum obligat, vt habetur in hoc tex. & tamen in eo viget ratio glos. quia non imponitur necessitas ei, cui præstatur, & tandem quia licet consilium necessario sit obseruandum, aliquando adhuc non obligat, vt infra dicetur, nec contrarium probat *d. l. 2. in fine*, ibi, *quia liberum*, quoniam illa verba tantum reddunt rationẽ propter quam non obligatur quis ex consilio, quod non expedit ei, cui datur, cum tamen obligetur ex mandato. Dicendum ergo rationem esse quia cum consilium procedat à dictamine rationis, & iudicio intellectus circa ea, quę agenda sunt ex *Diuo Thom. 1. 2. q. 14. art. 1. cum seq.* sua natura non habet consensum sine quo obligatio non contrahitur, quia nulla obligatio contrahi potest absque consensu & complacentia voluntatis vera, vel interpretatiua, per quam quis applicat appetitiuum motum *l. 1. S. 1. in fine ff. de pactis, l. obligamur ff. de action. & oblig.* vnde sequitur regulam procedere etiamsi consilium ex necessitate sit obseruandum, vt in specie *cap. vlt. vers. iubemus*, ibi, *consilij, de haret.*

2 Declara regulam nostram non procedere in eo, qui vt peritus in arte officium profitetur, & ita ratione talis officij, vel artis tenetur ad aliquod opus consilij, idest procedens per modum consilij ab intellectu, vt sunt assessores, aduocati, iudices, & alij, qui obligantur ex iniquo consilio etiam per imperitiam præstito *l. 2. in fine ff. quod quisque Iuris, Butr. Abb. & Felin. in cap. sua de homicid. Nau. in man. cap. 25. num. 15.*

3 In glos. [Nullus ex consilio] ibi *(nullus enim tenetur consilium sequi, immo explorare, & deliberare debet apud se ipsum an sibi expediat necne)* Notatur ad hoc quòd consilij natura est vt quamuis excitet ad deliberandum non tamen obliget ad sequendum *l. cum pater 77. S. mandato* & ibi *Bart. ff. de legat. 2. l. 1. S. idem Pomponius, vbi glos. ff. depositi, Cou. in cap. quamuis pactum par. 2. S. 2. num. 6. & 7. vers. secundum, & de sponsalib. par. 2. cap. 3. S. 8. num. 3. Garc. reg. 10. num. 1. Menoch. de presumpt. lib. 6. pręs. 34. num. 25. cum seq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. nu. 36. cum seq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 34. num. 24.* cum alijs per me citatis in *tract. Axiom. Iuris vsufreq. verbo consilium Axiom. 55. num. 2.*

Regula LXIII.

Exceptionem obijciens non videtur de intentione aduersarij confiteri.

1 Exornant *Cou. vari. lib. 1. cap. 1. nu. 2. vers. eodem iure, Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 12. num. 16. Cacheran. Pedam. decis. 178. nu. 9. Franc. Milanen. Siciliæ decis. 3. num. 46. lib. 2. Bellon. Genuen. decis. 38. nu. 8. & decis. 91. nu. 1. Petr. Greg. syntagm. Iuris lib. 21. cap. 17. num. 3. Surd. decis. 24. num. 5. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 2. tit. de except. resol. 2. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo exceptio num. 26. Stephan. Gratian. Marchia decis. 19. num. 19. Mari. Antonin. vari. resolut. lib. 2. resolut. 50. num. 31. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. E. conclus. 427 Ego ipse in tractat. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo exceptio.*

Regula LXIV.

Quæ contra Ius fiunt debent vtiq; pro infectis haberi.

1 EXornant *Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo factum num. 2. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 16. q. 17. Brunor. à Sole in locis communib. verbo factum* 12. Actus enim corruit omissa forma legis, *l. cum hi* §. *si prætor ff. de transact. l. traditionibus C. de pact. cap. cum dilecta, de rescript. cap. quia propter, de elect. cap. 1. de rebus Eccles. non alien. lib. 6. Tiraq. de retractu conuent* §. 4. *glos. 6. num. 31. Surd. decis. 268. num. 8. Cald. Pereira de potest. eligen. cap. 7. num. 13. Anton. Monach. Lucen. decis. 53. num. 35. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 30. num. 10. Escob. de ratiocin. cap. 11. num. 19. Ferrer. in consilit. Cathaloniæ glos. 1. num. 350.* plures per me citati in *tract. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo actus Axiom. 12. num. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Possidentis potior est conditio in pari delicto, vel causa.*
2 *Procedit in materia iustitiæ, & aliarum virtutum.*

Regula LXV.

In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis.

1 DEsumitur in quantum agit de delicto ex *l. cum par delictum ff. hoc tit.* & in quantum dicit de causa ex *l. in pari causa ff. eod.* exornat *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 10. ad finem.*

2 Et hæc regula quòd in dubio, & pari causa melior est conditio possidentis, non solum procedit in materia iustitiæ, vt tenent *Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 51. num. 10. Anton. Perez certamine 10. scholastico dub. 2. nu. 132. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 2. cap. 19. quæst. 10. & lib. 11. cap. 15. quæst. 2. Vasq. 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 65. cap. 3. num. 36. & disp. 66. cap. 1. Salas etiam 1. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. vnica sect. 17. num. 152. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 16. num. 30. casu 1. & in claui Regia lib. 1. cap. 13. num. 36.* sed etiam in materia aliarum virtutum secundum *Soar. tom. 5. de censur. disp. 40. sect. 5. num. 15. & tom. 2. de Relig. tractat. 4. lib. 2. cap. 33. num. 2. & tractat. 6. de voto lib. 4. cap. 5. à num. 7. cum sequentib. Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 41. num. 32. & d. cap. 10. num. 11.*

Regula LXVI.

Cum non stat per eum ad quem pertinet quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

1 DEsumitur ex *l. in Iure Ciuili 24. ff. hoc tit.* & alijs citatis à *glos. in præsenti,* exornant *Cuman. cons. 38. circa fin. Angel. cons. 301. Factum tale num. 3. Cephal. cons. 8. num. 6. Put. decis. 19. lib. 1. in correctis,* vbi ait quod hæc reg. non habet locum in conditione porestatiua, *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 223. num 41.* vbi declarat dummodo non simus in conditione depēdente à mera potestate promittentis, *Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo conditio num. 7. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 595. num. 32. cum seqq. Rot. apud Farinac. decis. 493. num. 3. & 6. par. 1. recentior. Ego ipse in tractat. Axiom. Iuris vsufrequent. verbo conditio Axiom. 48. num. 4.*

Regula LXVII.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

1 VIde ad materiam huius reg. *Menoch. de arbitr. casu 459.*

SVMMARIVM.

1 *Facere quis potest per alium quod potest facere per se ipsum.*
2 *Facere per se videtur qui per alium facit.*
3 *Professio Fidei potest fieri per procuratorem.*
4 *Professio in Religione fieri potest per procuratorem.*

Regula XLVIII.

Potest quis per alium quod potest per se ipsum.

1 DEsumitur ex *l. 1. §. deiecisse ff. de vi, & vi armata l. ita §. quod si quis ff. de administ. tutor. l. si per alium ff. ne quis eum, l. is damnum dat,* vbi *Dec. & Cagnol. ff. de regul. Iuris*

Iuris, l. non ideo C. de accusat. cap. mulieres §. 2 illi vero, de sét. excom. ex quibus Iuribus vulgò colligitur quòd per se facere videtur, qui per alium facit, exornant Duen. reg. 378. ampl. 3. Corras. lib. 2. miscelan. cap. 22. Clar. §. vlt. q. 38. nu. 6. Plac. de delictis lib. 1. cap. 15. nu. 17. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 39. & l. 45. Tauri num. 91. Menoch. remed. 1. recuper. num. 407. & cons. 1. num 304. Flamin. Paris. de confident. q. 28. num 83. & q. 31. num. 12. Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 17. num. 2. Surd. cons. 360. num. 19. latè Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 3. lit F. concl. 7.

3 Vnde prouenit vt etiam Fidei professio, quam prouisi de beneficijs quibuscunque curam animarum habentibus, ac de dignitatibus & Canonicatibus in Ecclesijs Cathedralibus emittere tenentur iuxta terminos Concilij Trid. sess. 24. de reform cap. 12. vers. prouisi, per procuratorem præstari possit, prout arg. huius regulæ resoluunt Nau. cons. 11. nu. 2. de iureiur. in antiq. aliàs cons. 4. num. 2. sub tit. de summa Trinit. in nouis, Petr. de Ledesma in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. post 10. concl. diffic. 6. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 7. cap. 2. q. 6. Zerol. in praxi Episcop. par. 2. verbo Fidei professio, Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 8. cap. 3. nu. 19. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 5. num. 7. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 1. cap. 13. nu. 21. cum seq. Rot. in vna Vermien. Canonicatus 13. Iunij 1608. coram Card. Sacrato, quorum opinionem sequutus fui in tract. de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 60. nu. 20. Quicquid absque bono fundamento contrarium tenuerint Nicol. Garc. de benefic. par. 3. cap. 3. num. 75. Vgolin. de officio Episcopi cap. 50. §. 16. num 1. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 166. num. 22. & acriter nimis Fr. Sigismund. à Bononia de elect. dub. 26. quorum fundamentis optime satisfecit me à cuiusdam cauillationibus defendens Massobrius in tract. de Synodo Episcopi cap. 40. dub. 40. secundum Romanam impress.

4 Hinc etiam infertur professionẽ in Religione per procuratorẽ fieri posse, vt per hãc reg. resoluunt Syluest. verbo Religio 3. q. 15. Sanch. in præcep. Decal. tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 8. vbi refert quinque conditiones, quæ desiderantur vt procurator nomine absentis profiteri valeat, Fr. Barthol. à S. Fausto in thesauro Relig. lib. 5. q. 217. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 13. dub. 3.

Regula LXIX.

In malis promissis fidem non expedit obseruare.

1 EX hac reg. iuncto cap. in malis 22. q. 4. probari videtur promissiones malas, & turpes validas esse ex se, & in illis fidem præstari, & accipi, & obligationem producere, id enim important in hoc text. verba, fidem non expedit, & in d. cap. in malis, ibi, rescinde fidem, arg. l. decem 116. ff de verb. obligat. cap. ad dissoluendum, de desponsl. impub. ac perconsequens quòd dabatur fidei violatio in actibus, qui deuiant à virtute, nisi horum Iurium auctoritate contrarium statueretur. In cuius rei confirmationem expendi potest d. cap. in malis, cum enim tex. ille retulisset duas turpium promissionum classes, alteram illarum, quę inter homines fiunt, alteram vero illarum eorum, quæ Deo præstantur, prout sunt turpia vota, in prima inquit text. illam rescinde, in secunda vtitur alia phrasi, scilicet muta decretum, quod incautè vouisti ne facias; igitur vt thematis mutatio aliquid operetur, dicendum videtur quòd licet promissiones de re turpi factæ Deo nullam producant obligationem, in his tamen, quæ fiunt hominibus secus dicendum sit.

2 Verum in contrarium est veritas, quia non potest dari periurium in transgressione iuramenti promissorij quando res sub iuramento promissa deuiat à virtute: patet hoc si expendas has transgressiones non alio ex capite esse periuria quàm ob violatã fidem sub iuramento præstitam, ac subinde cum non sit dabilis fidei violatio in ijs, quæ deuiant à virtute, fides enim est virtus D. Thom. 2. 2. q. 80. art. 1. ad 3. late Caiet. 2. 2. quæst. 113. rectè sit quòd quicquid deuiat à virtutute nequit esse actus fidei, immo cesset eo casu eiusdem fidei violatio, & consequenter periurium. Et ideo iuramentum promissorium de actu qui sine peccato mortali fieri non potest, nullam inducere obligationem per cap. si vero, de iureiuran. tenent D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 2. & q. 98. art. 2. ad 1. Cou. in cap. quamuis pactum par. 1. §. 6. num. 6. Nau. in man. cap. 12. num. 15. vers. 16. Sayr. in claui Regia lib. 5. cap. 6. num. 2. & cap. 7. num. 2. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de Iuram. lib. 2. cap. 14. per tot.

3 Quare omissis his, quę tradunt Abb. in cap. vlt. de pact. Rip. in l. si plagij ff. de verb. oblig. Ias. in l. generaliter ff. eod. tit. D. Thom. 2. 2. q.

2.2. *q*.88. *art*.2. *ad* 2. respondetur regulam nostram, & *d cap. in malis*, procedere in malis promissis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autem promittentis, videlicet per dolum, metum, vel similem modum peccaminosum, licet enim huiusmodi promissiones valeant mero iure iuxta *tex. in princip. Instit. de except.* ibi, *palam est te Iure Ciuili obligatum esse, non tamen expedit Reip. fidem datam obseruari*; vnde merito promissoribus Iure succurritur per exceptionem, vel alia opportuna remedia iuxta d. Princip. ibi, *sed iniquum est te condemnari*, probat *rub. ff. doli mali, seu metus except.* & ita ad argumentum in forma respondemus, quòd quamuis verum sit nullam obligationem oriri ex malis promissis, quæ ex se, & in sui substantia talia sunt, veluti promissio de homine occidendo, vel de mentiendo, aut similis, & in his nulla dabilis sit fidei violatio, vt euincunt quæ dixi in *vers. Verum*. Secus tamen dicendum est in malis promissis; quæ ex se talia non sunt, sed supposita turpitudine acceptantis, in quibus tamen licet mero Iure fides data valeat, expedit tamen illam non seruari, iuxta hanc reg. & *d. cap. in malis*.

Regula LXX.

In alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

1 DE materia huius regulæ plenè diximus *supra sub hoc eodem tit. ex pag.* 533. *vsque ad pag.* 542.

Regula LXXI.

Qui ad agendum admittitur est ad excipiendum multò magis admittendus.

1 DEsumitur ex *l. inuitus* §. *cui damus ff. hoc tit* & *ex l.* 1. § *qui superficiem ff. de superficieb.* exornant *Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum. & vxor.* §. 8. *nu.* 2. vbi limitat, *Surd. cons.* 377. *nu.* 45. & alij per me citati in *tract. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo exceptio num.* 1.

Regula LXXII.

Qui facit per alium est perinde acsi faciat per se ipsum.

1 DEsumitur ex *l. quod iussu alterius ff. hoc tit.* exornant *Menoch. remed.* 1. *recuper possess. num.* 407. *Surd. cons.* 360. *num.* 19. *Card. Tusch. practic. conclus. lit.* F. *conclus.* 7. Quod enim facimus per nostros procuratores per nos metipsos facere videmus, *Roman. cons.* 94. *Visis num.* 3. *vers. ea enim*, *Card. Tusch. d. conclus.* 7. *num.* 3.

2 In glos. [Perinde] Notatur adhoc quòd consensus per procuratorem præstitus non est propriè, sed fictè, & interpretatiuè consensus contrahentium, vt per *Dyn. hic num.* 6. *Bart. in l. si is qui pro emptore à num.* 57. *ff. de vsucap.* & plures alij, quos refert, & sequitur *Tiraq. ad leges connub. glos.* 6. *verbo consentement num.* 27. & ideo *Zilet. in consilijs Matrimonial. cons.* 83. *num.* 13. ait quodammodo videri præsentes, qui per procuratorem adsunt.

Regula LXXIII.

Factum legitimè retractari non debet licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

1 DEsumitur ex *l. in ambiguis* §. 1. *ff. hoc tit.* & alijs Iuribus citatis à *glos. in præsenti*, exornant *Tiraq. in tract. cessante causa limit.* 12. *num.* 15. *cum seqq. Cou. in cap. quamuis pactum par.* 2, §. 1. *num.* 7. *vers. quarto*, benè *Bald. in l. si Gaudentius* 6. *C. de contrah. empt.* vbi cum *Bart. in l. pluribus* §. *etsi placeat ff. de verb. oblig.* distinguit, quod vel res deducitur ad impossibile tempus fiendi, & non vitiatur si erat perfecta per prius, vt in *l. patre furioso ff. de ijs, qui sunt sui*, aut euenit ad impossibile tempus essendi, & vitiatur ad not. *in l. Vranius ff. de fideiuss.* refert *Buratt. decis.* 106. *num.* 11. & 12.

Regula LXXIV.

Quod alicui gratiosè conceditur trahi non debet ab alijs in exemplum.

1 EX hac reg. vulgò colligitur quòd priuilegia, & dispensationes per quas dum aliquid gratiosè conceditur, Ius commune pro parte corrigitur, de casu ad casum similem, de persona ad personam, & ita in exemplum, vel consequentiam non trahuntur iuxta reg. *quæ in argumentum*, *hoc tit. cap.* 1. *ad fin. de filijs presbyt. hoc lib. cap. sane* 9. *de priuil. l.* 1. *in fine ff. de constit.* Princip. tradunt *Alex. in l. nō tantum ff. de re iudic. Ias. in l. vlt. à n.* 38. *ff. de con-*

de constit. Princip. Rebuff. *in praxi tit. de different. inter rescriptum, & priuilegium à num. 6.* iunctis ijs, quę dixi in *collect. ad d. cap. sane, & ad reg. priuilegium, sup. hoc tit. & ad reg. cui licet 53. eodem tit.* Ratio est quia cum priuilegia, & dispensationes præmissa per superiorem causæ cognitione concedantur *glos.* recepta in *cap. requiritis §. nisi rigor 1. q. 7.* & Ius singulare constituant *l. ius singulare ff. de legib.* meritò superior, qui causę cognitionē præmisit tantum super casu expresso voluit in eo solùm Ius singulare constituere, & consequenter deficit omnino voluntas illius quoad casus similes eādem vel maiorem rationem habentes, inde contra superioris intentionem nequeũt inferiores super alijs causæ cognitionem adhibere, nec Ius illud singulare velut Ius commune extendere idque intendit *tex. in d. cap. sane.*

Regula LXXV.

Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

1 Exornant *Panorm. cons. 61. Videtur primo col. 2. lib. 2. Roman. cons. 204. pro discutienda veritate col. 2. vers. secundò & idem probatur, & cons. 517. In casu proposita quęstionis col. 1. Barbat. cons. 36. Sapienter scripsit Propheta col. 12. vers. præterea pondero, Corn. cons. 343. In causa vertente col 2. vers. his tamen non obstantibus,* Tiraq. *l. 13. connub. glos. 1. par. 13. num 42.*

2 In glos. [Frustra] Notatur ad hoc quòd fides non seruatur ei, qui eandem fidem frangit *l. eum qui* §. 1. *ff. de inoff. testam. l. quæro 56. §. inter locatorem ff. locati, l. qui fidem ff. de transact. l. cum proponas 21. ad fin.* vbi *glo. vlt.* Barthol. *Bald. & Alex. C. de pactis*, cum alijs adductis per *Roland. cons. 57. nu. 21. & seq. lib. 1. Tiraq. de retractu tit. 2. §. 3. glos. vnica nu. 19. Ioseph Ludou. tom. 3. cõmun. opinion. tit. de probat. concl. vnica vers. qualibet enim, pag. 473. Menoch. cons. 1. nu. 364. Surd. cons. 359. nu. 9. Christoph. de Pace in schol. ad leges Ityli l. 41. n. 26. Seraphin. de priuileg. Iuram. priu. 74. nu. 154.* Cardos. *in praxi Iudicũ & aduocat. verbo fides num* 2. Farin. *in praxi crimin. par. 1. q. 29. nu. 65.* Cardin. *Tusch. practic. conclus. tom. 3. lit. F. concl. 337. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de verb oblig. resolut. 2.* iunctis ijs, quæ cumulaui in *tract. Axiomatum Iuris vsufrequent. verbo fides.*

Regula LXXVI.

Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare.

1 PER hanc reg. vulgò tradi solet monasterium non teneri de deposito illo, quod culpa Religiosi est deperditum, aut deterius effectum, nisi quatenus res deposita in monasterij vtilitatem conuersa fuerit, quod scilicet ex illa factum est locupletius, vt per *Molin. de Iustit. tract. 2. disput. 525. col. antepen. vers. nõ solum,* Less. *de Iustit. lib. 2. cap. 27. dub. 3. num. 12.* qui benè addit idem dicendum esse si depositum sit apud Abbatem, quia neq; ex delicto peculiaris Abbatis tenetur monasterium, refert S*anch. in pręcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 14. nu. 29.*

Regula LXXVII.

Rationi congruit vt succedat in onore, qui substituitur in honore.

1 ERgo à contrario sensu quem quis nō honorat grauare non potest, vt per tex. in *l. ab eo C. de fideicom.* tradunt *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 1. nu. 8. & lib. 2. cap. 4. nu. 15. cum seqq.* Pereg. *de fideicom. art. 33. nu. 3. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 1. nu. 33. Menoch. cons. 707. nu. 1. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 14. nu. 1. & cons. 236. n. 16. Benedict. Pinel. select. Iuris interpret. lib. 1. cap. 1. nu. 13.* Cald. *Pereira quæst. forens. cons. 31. num. 3.*

Regula LXXVIII.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

1 DEsumitur ex *l. quę propter necessitatem, ff. hoc tit.* & faciunt multa, quæ tradidi *in tract. Axiomatum Iuris vsufrequent. verbo necessitas.*

2 In glos. [In argumentum] ibi *(& nota ex hac regula illud generale, &c.)* Notatur ad hoc quòd necessitatis causa cessante cessat quod ob causam statutum est, vt per *Tiraquel. cessante causa par. 1. nu. 184. & 185.*

3 In ead. glos. ibi *(quod verum est circa facienda, &c.)* Notatur ad hoc quòd regula hęc procedit circa facta, non facienda, vt per *Tiraq. d. tract. limit. 12. nu. 3.*

Regula

Regula LXXIX.

Nemo potest plus Iuris transferre in alium quàm sibi competere dignoscatur.

1 Desumitur ex *l. nemo plus ff. hoc tit. & ex* alijs citatis *à glos. in præsenti* exornant *Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 188. nu. 15. & 23. Pichard. ad Princip Instit. de acquisit. per arrogat. n. 49. Surd. cons. 126. nu. 31. Caj. Argel. de contradict. legitimo q. 9. n. 58.* Nemo enim dat quod non habet, vt per hanc reg. tradunt *Ioan. de Imola cons. 8. num. 6. & cons. 40. per tot. Anchar. cons. 318. In quæstione num. 4. & 5. Thom. de Thomass. in florib. legum reg. 191. Surd. cons. 194. num. 57. & cons. 247. num. 10. & cons. 265. num. 6. Cæs. Argel de contradict. legitimo q 5. num. 28. Anton. Monach. Bononien. decis. 19. num. 4. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 3. q. 10. num. 19. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 17.* & alij per me citati *in tract. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo dare Axiom. 64. à num. 1. cum seqq.*

Regula LXXX.

In toto partem non est dubium contineri.

1 Desumitur ex *l. in eo quod plus, 111. & ex l. in toto 114 ff. hoc tit.* cum alijs citatis *à glos. in præsenti, & in reg. plus semper, hoc eod. tit.* vbi latè dixi, exornant *Cou. lib. 1. var. cap. 2. ex num. 5. & cap. vlt. num. 7.* citati *ab Alphan. collect. 82. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 9. num 4. Menoch. de arbitrar. casu 47. nu. 6. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 8. lit. T. conclus. 336. per tot.* vbi *num. 6.* limitat quando totum constituens in partes diuersas est diuisum, & distinctum, quia tunc vnaquæque pars per se stat, secus quando sunt indiuisæ.

Regula LXXXI.

In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

1 Exornant *Corn. cons. 89. Viso prædicto nu. 12. lib. 3. & cons. 83. Circa primum nu. 2. lib. 4. et cõs. 181. n. 11. lib. 3.* vbi loquitur in generali cõmisione, *Surd. cõs. 73. n. 17. Card. Tusc. tract. conclus. tom. 3. lit. G. concl. 31. num. 2.* vbi cum *Corn. cons. 176. num. 22. lib. 2.* extendit in generali mandato. Nunquam enim quis præsumitur velle comprehendere sub generali dispositione illud de quo specialiter disponere non potuisset, *Roman. cons. 155. num. 2. vers. nec refragatur, Cardin. Tusch. d. lit. G. concl. 31. num. 16.*

Regula LXXXII.

Qui contra Iura mercatur bonam fidem præsumitur non habere.

1 Vulgò allegatur hæc reg. ad hoc quòd contrahens sine solemnitatibus à Iure requisitis, est in dolo præsumpto, & mala fide, vt per *Menoch. remed. 15. recuper. possession. num. 179. & de præsumpt. lib. 3. præs. 130. num. 33. & lib. 5. præs. 3. num. 76. & cons. 314. num. 6. Mench. illustr. cap. 81. Farin. in praxi crimin. par. 3. q. 89. num. 83.*

Notari etiam solet ad hoc quod errans in Iure præsumitur in dolo, vbi Ius contrauenit, vel actui restitit, vt per *Mascard. de probat. concl. 640. num. 2.*

Regula LXXXIII.

Bona fides non patitur vt semel exactum iterum exigatur.

1 Desumitur ex *l. bona fides ff. hoc tit.* cum alijs citatis *à glos. in præsenti,* exornant *l. 6. in fine tit. 3. part. 5. Tiraq. de retractu lig. §. 29 glos. 4. num. 13. Afflict. Neapol. decis. 150. num. 19. & 20.*

Regula LXXXIV.

Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

1 Allegari vulgò solet hæc regula ad hoc quod prohibitum vna via non censetur alia permissum, *l. quod dictum ff. de pactis, l. cum hi §. si cum ijs ff. de transaction. l. athletas §. ait prætor ff. de infamib. l. si quis §. minor ff. qui, & à quibus, l. illud ff. ad leg. Aquil. Surd. cons. 301. num. 75. D. Barbos. in l. cum prætor §. vlt. num. 235. ff. de iudic.* Prohibitum enim directò non potest fieri per indirectum *l. Seius, & Augerius,* vbi *Bart. ff. ad leg. Falcid. l. scire oportet §. si mater ff. de tutor. et curator. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 189. num. 82. Surd. decis. 21. num. 4. Bellet. disquis.*

disquis. clerical. par. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis §. 7. *num.* 6. Vide quæ latè dixi *in tract. Axiomatum Iuris vsufrequent. verbo prohibitum.*

Regula LXXXV.

Contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur.

1 DEsumitur ex *l. contractus ff. hoc tit. & ex l. 1. §. si conueniat ff. depositi, l. lege ff. de pactis conuent. l.* 1. *C. commodati*, exornant *Castr. cons. 472. Viso supradicto, in princ. lib. 1. & cons. 145. Videndum est, in fine, & cons. 219. in causa quę vertitur, col. 2. vers. contractus autem lib. 2. Petr. de Gregorio de concess. feudi par. 3. quęst. 1. vers. ex pręmissis, Menoch. cons. 52. num. 58. & cons. 477. nu. 3. Picbard. ad §. si quis alium num. 2. Instit. de inutilib. stipulat. Surd. cons. 383. num. 6. Cald. Pereira de renouatione emphyt. quæst. 11. num. 19. & quæst. forens. cons. 38. num. 1. Octau. Glorit. resp. 7. num. 61. Seraph. decis. 787. num. 2. Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo contractus num. 12. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 980. Rot. apud Farin. decis. 669. num. 4. part. 1. recent.* vbi quòd à partium conuentione recipit formam contractus, *& decis. 415. num. 4. ead. par. 1. recent.* vbi ampliat etiamsi fuerit conuentum vltra, vel præter naturam contractus, refero *Ego ipse in tract. Axiomatum Iuris vsufreq. verbo Contractus Axiom. 57. num. 1.*

Regula LXXXVI.

Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non alijs imputari.

1 DEsumitur ex *l. quod quis ex sua culpa ff. hoc tit.* casum ponit *glos. ex l. emptor fundi C. de euict.* vbi dicitur quod si emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra venditorem, quia sua culpa res euicta videtur, de quo *Marant. de ordine iudic. par. 6. memb. 5. in princip. Perez ad tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194. Morl. in emporio Iuris par. 1. tit. 9. in prælud. num. 40. vers. septimus D. Barbos. in l. 2. §. fin. num. 41. ad fin. & nu. 42. ff. solut. matrim. & in l. venditor num. 7. ff. de iudic.*

COLL.

SVMMARIVM.

1 *Infamibus portæ non pateant dignitatum.*

2 *Infamia quid sit, & quomodo contrahatur, & de multiplici eius genere, remissiue.*

3 *Infamia Iuris non solum impedit præfici, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis.*

4 *Infamia facti licet repellat quem à dignitatibus habendis, non tamen repellit ab obtentis.*

5 *Infames Iuris vt patiantur eosdem effectus, quos ipsamet Iuris infamia parere solet, oportet quod sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, & sententia declaratoria condemnati.*

Regula LXXXVII.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

1 EXornant *Greg. Lop. per tex. ibi in l. 7. tit. 6. part. 7. Cou. in cap. quamuis pactum par. 1. §. 7. num. 3.* & alij plures per me citati *de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 43. per tot.*

2 In glos. [Infamibus] ibi (*de infamia autem quid sit, & quomodo contrahitur, & de multiplici eius genere &c.*) De his omnibus latè egi *d. alleg. 43.*

3 In glos. [Dignitatum] ibi (*non solum impedit, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis &c.*) Ita de infamia Iuris tradunt *Cou. practic. cap. 19. nu. 5. concl. 5. Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 8. num. 33. Tiraq. de nobilit. cap. 8. num. 7. & cap. 15. num. 30. D. Barbos. in l. cum prætor §. vlt. num. 182 ff. de iudic. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. num. 27. Ego ipse d. alleg. 43. num. 19.*

4 Nam infamia facti licet repellat quem à dignitatibus habendis non tamen repellit ab obtentis, vt obseruant *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 38. §. 3. in med. Campan. in diuersor. Iuris Canon. rub. 18. cap. 18. num. 5. in fine, Nicol. Garc. dicto cap. 8. num. 35. & 36.* vbi *num. 7.* subdit id procedere in dignitatibus, & honoribus citra titulos beneficiales, quia in eis non est tex. hoc dicens.

5 Illud autem aduertere oportet, quod vt Iuris infames patiantur eosdem effectus, quos ipsamet Iuris infamia parere solet, oportet quòd sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, secundum *Farin. in praxi crimin. par. 2.*

par.2.quæst.59. num.5. & 18. Soar.tom.5. de de censur. disp.48. sect.1.num.8.& 9. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 11.num. 3. Molses. in sum. Theologiæ moralis tract. 6. cap. 8. num. 12. Fr. Sigism. à Bononia de elect. dub.86.num. 1. vers. ad banc, ac proinde sententia declaratoria de crimine famoso, quod infamet, condemnati, vt ex Rotæ decisione dixi *d.alleg.43. num.14.* & me citato in illo loco tradiderunt *Homobon.de Bonis de examine Ecclesiast.tract. 12. cap. 3. quæst. 7.suppos.* 2. Fr. *Sigism. à Bononia dicto dub. 86. num. 6.* de qua tamen sententia vbi infamia prætextu illius incursa prætenditur, constare debet, itaut non sufficiat si testibus probaretur latam fuisse secundum *Lanfranc. in cap. quoniam contra num. 72. de probation.*

Regula LXXXVIII. & vlt.

Certum est quod is committit in legem, qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem.

1 DEsumitur ex *l. non dubium C. de legib.* vbi habentur hæc eadem verba. Ratio est quia mens magis debet attēdi quàm verba *l.3.C.de liber.præter. l. quoniam indignum C. de testam. cap. quanto 26. de priuileg. Sigism. Scacc.de appellat.q. 4.nu.21. Armendar. in proœm addit.ad recopil.legum Nauarræ nu. 19.Sanch.de Matrim.lib. 8.disp.1.nu.11.* Verba enim se habent vt corpus, & superficies, ratio vero ac mens vt spiritus & anima *Gonz.ad regul.8.Cancel.glo.48.nu.56.*

FINIS.

COLLE-

COLLECTANEA DOCTORVM TAM VETERVM, QVAM RECENTIORVM,

In Ius Pontificium vniuersum.

PARS SECVNDA TERTII TOMI.

In qua continentur Collectanea super Clementinas, & Extrauagantes tùm viginti Ioannis Papæ XXII. tùm etiam Communes.

AVCTORE AVGVSTINO BARBOSA I.V.D. LVSITANO, Protbonotario Apostolico,

ROMAE. Ex Typographia R. Cameræ Apost. M.DC.XXIX.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEG.

INDEX TITVLORVM

Clementinarum secundum ordinem alphabeticum.

INDEX CAPITVLORVM Clementinarum.

Religiosi

INDEX EXTRAVAGANTIVM VIGINTI IOANNIS XXII. iuxta ordinem alphabeticum.

INDEX TITVLORVM quinq. librorum Extrauagantium Communium secundum ordinem Alphabeticum.

Crimine

INDEX OMNIVM CAPITVLORUM Extrauagantium Communium secundum ordinem alphabeticum.

Approbatio Operis.

Imprimatur si videbitur Reuerendiss. P. Magist. Sac. Palatij Apost.
A. Episc. Bellicastren. Vicesg.

EGo Petrus Albertinus in Almæ Vrbis gymnasio Pontificij Iuris Primarius professor de mandato Reuerendiss. P. F. Nicolai Rodulfij Sacri Apost. Palatij Magistri perlegi ac recensui diligenter opus hoc nuncupatum COLLECTANEA DOCTORVM in Clementinas, & Extrauagantes Excellentissimi D. Augustini Barbosæ I. V. D. Lusitani, &c. nihilque in eo reperi, quod vel bonis moribus, vel Religioni aduersetur, quinimo ob egregiam in eo contentam doctrinam ad vsum etiam forensem quám maxime accommodatam dignum existimo vt ad publicam vtilitatem quantò citius typis mandetur. In quorum fidem hæc propria manu subscripsi Romæ die 3. Ianuarij 1629.

Petrus Albertinus qui supra manu propria.

Imprimatur.
Fr. Hyacintus Lupus Sotius Reuerendiss. P. M. S. P. ac totius Ordinis Prædicatorum Vicarij Apostolici.

Priuilegij Summa pro Impressore Camerali, & Vaticano.

CLemens Papa VIII. Diplomate sanxit, ne quis citra voluntatem Dominici Basæ, olim in Typographia Vaticana Impressoris, sacram Bibliam, Concilia generalia, Epistolas decretales, libros ad Ecclesiasticum munus pertinentes, ac etiam Sanctorum Patrum volumina, libros etiam cuiuscunque generis, vel nouiter ab ipso edendos, vel nouis additionibus auctos, per decennium ab editione cuiusque voluminis imprimat, vel impressa venalia habeat. Quod Priuilegium Paulus Papa V. peculiari Chirographo in fauorem Hieremiæ Guelphi I. V. D ac Impressoris Cameralis transtulit, indulsitque. Id idem Gregorius Papa XV. Literis expeditis, ratum, firmùmq; haberi voluit. Violatores excommunicationis latæ sententiæ pœna puniuntur. Quòd si in Terris S. R. E. subiectis id contigerit, confiscatione etiam librorum, ac quingentorum ducatorum auri solutione mulctabuntur, vt latius patet in Literis ipsius Gregorij Papæ, datis Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub anulo Piscatoris die 18. Octobris 1621. Pontificatus sui anno primo. Quæ omnia Sanctiss. D. N. Vrbanus Papa VIII. in fauorem Andreæ Brogiotti Typographi Cameralis & Vaticani translata & indulta haberi iussit, datis Literis apud S. Petrum sub anulo Piscatoris die 23. Martij 1628. Pontificatus sui anno quinto. Signat. M. A. Maraldus.

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Clementinarum ex professo, vel incidenter scripserunt.

SVMMARIVM.

1 *Clementinarum* Libros *quis ediderit, & Glossis illustrauerit, ostenditur.*
2 *Iuris appellatione venit* Ius *municipale.*
3 Partium *ex conuentione quando aliquid fieri debet secundum* Ius, *intelligitur secundum leges* Regni.
4 *Consuetudo venit appellatione Iuris.*
5 *Arbiter si habeat potestatem terminandi causam de* Iure *potest pronuntiare secundum consuetudinem.*
6 Fieri *dicitur de* Iure, *quod fit secundum consuetudinem.*
7 Papa *unde dicatur.*
8 *Papa dicitur quasi* Pater Patrum.
9 *Priuilegia, quæ per se dantur, idest non per viam legis, non promulgantur.*

In Procemium Clementinarum.

1 CLEMENS Papa V. natione Gallus, Prouincia Vasconia Diœcesis Burdegalensis anno 1305. Romanus Pontifex creatus non modo in Concilio Viennensi, sed etiam ante, & post ipsum Concilium plurimas Constitutiones edidit, quas cum & assidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere, vt decreuerat, non potuisset, illas Ioannes XXII. eius successor promulgauit, & deinde ipsas Ioannes Andreas Bononiensis glossis illustrauit.

2 In glos. [*vel municipale.*] Notatur ad hoc quod Iuris appellatione venit Ius municipale, vt per *Menoch. cons.* 95. *num.* 93. *Pereg. de fideicom. art.* 25. *num.* 53. *Fusar. de substit. q.* 477. *num.* 53. quos refero *Ego ipse in tract. de appellat verbor. vtriusq. Iuris si-*3 *gnificat. appell.* 123. *num.* 2. Et ideò quando ex partium conuentione aliquid fieri debet secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, ac proinde secundum Ius municipale, vt per *Mart. in votis nouiss. decis. voto* 154. *nu.* 4. *Stephan. Gratian. discep. forens. cap.* 99.

4 Notatur etiam ad hoc, quòd appellatione Iuris venit cõsuetudo, sicuti docent *Menoch. vsufruct. cap.* 3. *n.* 2. *Bertaz. de clausulis in-*5 *strum. claus.* 4. *gloss.* 35. *nu.* 2. Vnde euenit vt si arbiter habeat potestatem terminandi causam de Iure, potest pronuntiare secundum consuetudinem, vt docent *Duen. reg.* 57. *in princip. Mich. Grass. tom.* 1. *commun. opinion.* 6 *lib.* 3. *tit.* 26. *nu.* 85. *pag.* 355. De iure enim dicitur fieri quod fit per consuetudinem *Tiraq. in tract. le mort. in præfat. declar.* 7. *n.* 5.

7 In glos. [Papa] ibi (*idest admirabilis.*) Notatur ad hoc quòd Papa diriuatur à dictione græca Papè, quod est interiectio admirantis, & verè admirabilis, quia vices Dei in terris gerit; ita *Archid. in cap. quia Sacerdotes n.* 2. 10. *q.* 1. *Nau. de spoliis clericor.* §. 2. *num.* 1. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 1. *num.* 33. *Isidor. Moscon. de maiestat. militant. Eccles. par.* 1. *cap.* 1. *pag.* 22.

8 In ead. glos. ibi (*ethymologia verò nominis, idest Pater Patrum.*) Ita *Azor. instit. moral. par.* 2. *lib.* 4. *c.* 4. *q.* 1. *Gonzal. dicta glos.* 1. *num.* 49. *& seq. Isidor. Moscon. citato loco.*

9 In glos. [De cætero] ibi (*nisi dicas aliud in priuilegio simpliciter dato, &c.*) Notatur ad hoc quòd priuilegia, quæ per se dantur, idest non per viam legis, non promulgantur, vt per *Bart. in l. leges num.* 2. *C. de legib. Felin. in cap.* 2. *num.* 7. *vers. tertia limitatio, de constitut. Fr. Emman. quæst. Regul. to.* 1. *q.* 7. *art.* 6. *Azor. instit. moral. par.* 1. *lib.* 5. *cap.* 23. *q. vlt. Salas de legib. disp.* 17. *sect.* 5. *à n.* 31. *&* 34. *Soar. in simili tract. lib.* 3. *cap.* 24. Vtrum autem scientia aliorum, quibus præiudicat, necessaria sit? Vide scribentes

in cap. 2. de constit. lib. 6. vbi Felin. 7. *Dec.* à *num.* 17. aliàs à *num.* 42. *in 1. lect. Bero.* à *num.* 48. *Ias. in l. vlt.* à *num.* 39. *ff. de constit. Princip. Molin. de primog. lib. 2. cap. 7. n. 68. Menoch. de arbitrar. casu* 185. à *num.* 30. *Salas d. sect. 5. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disput.* 36. vbi plenissimè ad hoc sex refert opiniones.

IN LIBRVM PRIMVM Clementinarum.

De Summa Trinitate, & Fide Catholica. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Mysteria Christi fatetur Pont. & approbat Euangelium Ioannis.*
2 *Anima intellectiua est vera, & propria hominis forma.*
3 *Paruulis in Baptismo infunduntur gratia, & virtutes.*
4 *Anni incohantur, & computantur secundum loci consuetudinem.*
5 *Perusij, & Paduæ anni à Natiuitate Domini inchoantur.*
6 *Crux an habuerit quatuor genera lignorum remissiuè.*

Clem. Fidei. Vnic. Clem. V.

1 FAtetur mysteria Christi, & approbat Euangelium Ioannis, reprobatq. ac hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet
2 quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiuæ verè, & per se humani corporis non sit forma.

3 §. Ad hoc. Probat paruulis in baptismate infundi gratiā, & virtutes, ita *Petr. Ledesma in sum. par. 1. vbi de Sacramento Baptismi cap. 9. concl. 3. Chamerot. de Baptismo cap. 6. dub. 2. & 3. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 4. cap. 34. q. 1. vers. octaua, & lib. 8. cap. 2. q. 2. Bonacin. de Sacramen. disp. 2. q. 2. punct. 7. num. 2. cum seqq.*

4 In glos. [Et tempore] ibi (*& ab hac Incarnatione computant quidam annos Domini, &c. alij à Natiuitate.*) Ideò seruandam esse consuetudinem loci, & secundum eam annos inchoandos esse meritò dicit *Specul. in §. 2. de instr. edit. in vers. subsequenter,* sequitur *Bart. in auth. vt præp. nom. Imper. nu.* 12. dicens
5 in Tuscia annos computari ab Incarnatione, Perusij verò à Natiuitate, *Imol. Alex. & Ias. in l. de diuisione, in princip. ff. solut. mat. Dec. in cap. 1. de relig. domib. lib. 6.* quo loci ait Paduæ esse consuetudinem annos à Natiuitate inchoari, prout eos refert *Bertazol. de clausul. instrum. claus. 1. glos. 2.* & latè *Camill. Borrell. in sum. omnium decis. tit. 14. de consuetud. num.* 103.
6 In glos. [Cruci] ibi (*fertur etiam Crucem quatuor genera lignorum habuisse, &c.*) De hoc vide latè *Fr. Iayme Bleda in libro, quem inscripsit Hispanico sermone, milagros de la Cruz en el tratado de la Cruz cap. 1. Iacob. Gretser. de Sancta Cruce tom. 1. lib. 1.*

De Rescriptis. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Abbates, & Præsidentes alicui administrationi quando possint auctoritate literarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reos sibi subditos occasione beneficiorum.*
2 *Iudex delegatus cognoscere potest vtrum sua sit iurisdictio si opponatur nullam habere iurisdictionem in causa.*
3 *Constitutio pœnalis sæpè extenditur ex eadem ratione.*
4 *Frequentioris vsus ratione posita non restringunt dispositionem, nec excludunt similes casus minus frequentes.*

Clem. Abbates. I. Clem. V.

1 ABbates & Præsidentes alicui administrationi ad tollendas fraudes contra *cap. statutum, de rescript. in 6.* non possunt auctoritate litterarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reos sibi subditos occasione beneficiorum, nisi vbi, & coram quibus sunt subditi immediatè, vel nisi vbi conuenirent si haberent specialem administrationem talium beneficiorum, quamuis illa beneficia sint de mensa Abbatis; si verò aliquem contra dispositionē huius tex. vexauerint, Iudex apud quem vexatur, condemnabit Abbatem in expensis, & omnis processus contra præmissa habitus est ipso iure irritus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Panor. Paul. de Eleazarijs, Ancb. Zabarell. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ratio. lib. 1. pag. 78. Alagonain compend. pag. 29.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Coram quo vexatio fiet, &c. Notatur ad hoc

hoc quòd Iudex delegatus cognoscere potest vtrum sua sit iurisdictio, si opponatur nullam habere iurisdictionem in causa, vt per *Surd. cons.* 286. *num.* 6. *Cabed. Lusit. decis.* 41. *n.* 2. *par.* 1. *D. Barbos. in l. si quis ex aliena n.* 112. *ff. de iudic.*

3 In glos. [Præsidentes] ibi (*idem si denominetur, &c.*) Ergo constitutio pœnalis sæpè extenditur ex eadem ratione, secundum *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n.* 303. *C. de reuoc. donat.*

4 Et in ead. glos. ibi (*sed quia id rarum, hoc frequentatum, ideò de Religiosis loquitur.*) Notatur ad hoc quod posita ratione frequentioris vsus non restringunt dispositionem, nec excludunt similes casus minus frequentes, vt per *Tiraq. de retract. l. gn* §. 20. *nu.* 6. *Surd. decisioue* 19. *num.* 3. *Sanch. de Matr. lib.* 9. *disp.* 14. *num.* 16. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 121. *num.* 20. *Doctor Barbos. in l. cum prætor, in princ. num.* 51. *ff. de iudic. Flores de Mena var. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 15.

S V M M A R I V M.

1 *Officialis principalis Episcopi, & Prior Conuentualis licet obedientiarius delegari possunt à Papa, non autem officialis foraneus, & Prior claustralis.*

2 *Vicarius generalis Episcopi potest à Sede Apostol. dari delegatus, idem in Vicario Episcopi electi, & confirmati licet non dum consecrati, & in Vicario Capituli Sede vacante.*

3 *Prior Conuentualis potest dari delegatus a Sede Apost.*

4 *Prior Conuentualis quis dicatur, ostenditur.*

5 *Vicarius foraneus Episcopi non potest esse delegatus Apost.*

6 *Priori claustrali delegatio fieri non potest.*

7 *Prior claustralis quis dicatur, ostenditur.*

8 *Religiosus Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Cathedralis an possit à Sede Apost. dari delegatus, & num.* 9. *&* 12.

9 *Monachis ne Iudices esse possent prohibitum erat ante cap. statutum.*

10 *Qualitates duæ quando concurrunt, quarum vna nocet altera prodest, ea, quæ nocet debet præualere.*

11 *Canonicus Cathedralis propter maximam præeminentiam dignitatem habere censetur.*

13 *Monacus ex legitima dispensatione factus Canonicus Ecclesiæ Cathedralis non potest esse delegatus Pontificis.*

14 *Officiales duo Episcopi vbi sunt & delegatio sit simpliciter officiali, & alter ex illis est principalior, illi soli censetur facta commissio.*

15 *Commissio vbi sit Archidiacono, & sunt plures, intelligitur de principaliori.*

16 *Vicarius Episcopi dicitur Officialis.*

17 *Vicarij Prælatorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem non possunt esse delegati Papæ.*

18 *Vicarij generales à Capitulo Sede vacante nominati possunt Iudices esse delegati, & constitui executores gratiarum beneficialium.*

19 *Vicarius Episcopi confirmati non dum tamen consecrati capax est delegationis Apost.*

20 *Beneficium Regulare collatum à Prælato potest ab eo ad illius nutum, & libitum reuocari.*

21 *Vicarius Episcopi potest in Conseruatorem deputari.*

22 *Priores, & Guardini Conuentuales non possunt in Conseruatores deputari.*

24 *Subscriptiones faciunt Ius.*

25 *Papa ex certa scientia Monacho causam committit expresso scilicet nomine monachatus.*

26 *Principis de certa scientia an necessarium sit quod constet in rescripto, vel sufficiat quod aliunde probetur per testes? remissiuè.*

Clem. Et si principalis. I I.

1 Officialis principalis Episcopi, & Prior Conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt à Papa, Officialis verò foraneus, seu Prior claustralis non; Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anth. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazarijs, Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 79. *Alagon. in compend. pag.* 30. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par.* 1. *&* 2.

2 Principalis Officialis Episcopi, &c. Notatur ad hoc quod Vicarius generalis Episcopi potest a Sede Apost. dari delegatus, ac proinde mandatorum & gratiarum Apostolicarum deputari executor, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap.* 106. *num.* 28. *Menoch. cons.* 51. *num.* 33. *Sbroz. de officio Vicarij lib.* 2. *q.* 23. *nu.* 6. *Flores de Mena var. lib.* 1. *q.* 4. *num.* 6. vbi à *num.* 14. *cum seqq.* ampliat in Vicarijs nominatis à Prælatis inferioribus habêtibus Episcopalem, & Ordinariam iurisdictionem, latè Ego *ipse de officio, & potestate*

testate Episcopi par. 3. alleg. 54. n. 132. cum seqq. vbi *num. 137. & seq.* ampliaui ad Vicarium Episcopi electi, & confirmati licet non dum consecrati, & ad Vicarium Capituli Sede vacante, refert me citato *Massobr. de Synodo diœcesana cap. 4. dub. 13. à n. 10. vsq. ad n. 16.*

3 Aut Religiosus Conuentualē, &c.

Notatur ad hoc, quòd Prior Conuentualis potest dari delegatus à Sede Apostolica, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 20. propè fin. Massobr. dict. tract. de Synodo diœces.*
4 *cap. 4. dub. 13. num. 40.* hic enim propriè dignitatem habere dicitur, & est ille, qui Cōuentui Religiosorum præficitur cum administratione bonorum, iurium, & iurisdictionis in ijs, quæ regulam concernunt, de quibus agit tex. *in cap. nullam 18. q. 2.* vbi *Nau. à num. 4. & in cap. nisi essent, de præbend. & in Clem. 1. §. cæterum, de statu monach. Rebuff. in praxi benefic. tit. Regularia benef. num. 4. Corras. de Sacerdot. par. 4. cap. 3. num. 4. Pet. Greg. Syntag. lib. 18. c. 18. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 8. num. 113.*

5 In Officiali tamen foraneo, &c.

Notatur ad hoc quòd Vicarius foraneus Episcopi non potest esse delegatus Apostolicus, vt docent *Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 22. num. 13. Flores de Mena d. q. 4. num. 6. cum seqq.* Ego ipse *d. alleg. 54. nu. 139. cum. seqq.* & me citato *Massobr. d. cap. 4. dub. 13. à num. 18.*

6 Aut Religioso monasterij sui Priore claustrali, &c. Notatur ad hoc quòd Priori claustrali delegatio fieri non potest, vt per *Azor. citato loco, & Massobr. d. dub. 13. num. 40. Sanch. in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 75.* Sunt enim illi, quos
7 Subpriores, vel Vicarios nuncupamus, quia monasterio, & claustro præficiuntur cum administratione iurisdictionis tantum circa ea, quæ ad claustrum, & regulam monachalem spectant, de quibus agit *tex. in cap. cum ad monasterium, vers. Prior, de statu monach. glos. verb. Prioratus in Extrauag. Execrabilis, de praeben. inter communes, Selu. de benef. par. 1. q. 2. à num. 41. Rebuf. d. tit. Regularia beneficia num. 5. Petr. Greg. tes benef. cap. 10. num. 22. Azor. d. cap. 20. Gonzal. d. glos. 8. num. 114.*
8 Quæstio est autem controuersa vtrum Religiosus Ecclesiæ Cathedralis Regularis possit à Sede Apost. dari delegatus? non enim agimus quando Summus Pont. ex certa scientia id facit, quia tunc etiam simplici monacho potest causa à Sede Apost. committi, seu delegari, vt constat ex tex. *in cap. cū olim 14.* ibi, *Abbatibus, & F. Monacho, de priuileg.* & ex resolutis per *Vant. de nullitatib. tit. ex defectu iurisdictionis delegatæ num. 79.*
9 In qua Doctores communiter post *Calderin.* resoluunt commissionem non valere, vt multis probant *Archid. num. 1. in fin. Ioan. Andr. statim in princ. Anchar. n. 2. q. 2. Franc. in princ. nu. 5. & Domin. num. 3. in d. cap. statutum, de rescript. in 6. Felin. in cap. causam, quæ n. 4. de iudic. Ludou. Gom. in d. c. statutum num. 32. de rescrip. lib. 6. Duen. reg. 78. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 270. num. 6. Massobr. de Synodo diœces. c. 4. dub. 13. num. 30.* Ex pluribus rationibus, eaq. præcipuè, quia ante dictū *cap. statutum*, prohibitum erat Monachis, ne Iudices esse possēt, iuxta *cap. de præsentium*, & ibi *glos. verbo defensor 16. q. 1.* iuncta generali reg. *tex. in c. 1. & in cap. clericis vers. iubemus, ne clerici, vel monachi*, quia mortui sunt mundo, & velle non habent nec nolle, & sine Prælati sui licentia actum aliquem legitimum, aut ciuile exercere non possunt, nec consentire electioni, *cap. si Religiosus 27. de elect. lib. 6.* nec suscipere executoris officium, *cap. 2. de testam. eod. lib.* aut procuratoris *Clem. Religiosus de procurat.* cum multis alijs, quæ latè prosequitur *Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 3. cap. 5. à nu. 111. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. c. 11.* Quare noua Constitutio *d. c. statutum*, quæ facta est ad restringendas Iudicum à Sede Apost delegatorum commissiones, requirendo in eis plures qualitates, non sustulit prohibitionem, seu impedimētum procedens in monachatu, quemadmodum etiam in habente dignitatem non sustulit impedimentum minoris ætatis, vt omnes notant in *eod. cap. statutum*, & vltra illos resoluunt *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 270. n. 7. D. Barbos. in l. cū prætor, §. vlt. n. 60. ff. de iudic. Massob. de Synodo diœc. c. 4. dub. 11.*
10 Facit etiam quia quando cōcurrunt duę rationes, quarum vna nocet, altera prodest, ea, quæ nocet debet præualere, iuxta tex. *in l. si quis in graui §. vlt. cum l. seq. ff. ad Sylan. l. 3. ff. de suspect. tutor.* & in impedimentis si duo concurrant vno sublato alterum remanere optimè probat tex. *in §. affinitatis*, ibi, *alia ratione, &c. Instit. de nupt.* commendat *Valasc.*

Valasc. cons.60. nu.6. & multi citati à *Garc. Falcon.reg.78.num.2.* licet igitur in Religioso Canonico Cathedralis concurrat ratio Canonicatus,quæ potens est,vt ei fieri possit delegatio , cum tamen in eo reperiatur altera monachatus, quæ impedit, hæc attenditur, & præualet.

11 Contrariam tamen sententiam tenet *Abb. in d.cap.cum olim 14. num.13.de priuileg.* & latius in *d. cap. causam quæ nu. 9.* & in eius sententiam videtur magis inclinare *Dec.* ibi *a num.4.* sequitur *Vant.d.tit.ex defectu iurisdictionis delegatæ num. 82. Fr. Eman. quæst. Regul.tom.2. q.124. art. 1.* & hanc esse veriorem profitetur *Ludou. Gom. in d. cap. statutū num. 32.*& tenet *Sanch. in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. cap.13. num. 83.* mouentur ex auctoritate huius *Clem.* dum decidit sufficere vt valeat commissio facta Religioso à Sede Apost. quod in eo reperiatur qualitas, quæ sufficit in clerico seculari, veluti quòd Prior sit Conuentualis , atque ita dignitatem habeat iuxta tex. *in d. cap. statutum*; sed Religiosus Canonicus Cathedralis habet dignitatem, quæ sufficit, iuxta eundem tex. ergo etiam illi fieri potest commisio: & facit quia Canonicus Cathedralis propter maximam præeminentiam, dignitatem habere censetur, vt argum. tex. *in c. quamuis, de præbend.in 6.* multis adductis probat *Gom. in d.c.statutum a n.24. Roi.* & plures alij , de quibus *Gonz. ad reg. 8. Cancel.glos.2.n.39.*

12 Verum à communi recedendum non existimo , & ad oppositionem *Abb.* respondetur cum *Felin.*& alijs pro communi adductis negando in proposito argumentum de Abbate, aut Priore Conuentuali ad Canonicum,nam Abbatibus,& alijs administrationem plenam habentibus Iure communi prohibitum non erat, quòd Iudices esse possunt, vt docuit *glos. 1. in d. cap. de præsentium 16. q. 1.* ex ratione, quam reddit, quòd alteri subiecti nō sint , & consequenter ad Canonicum Regularem, vel aliàs monachum, qui Iure antiquo prohibitus erat , & Superiori subiectus est, sine cuius licētia velle nō habet,nec nolle,trahenda non est, vt benè resoluit Communis .

13 Ex quibus deducitur Monachum ex legitima dispensatione factum Canonicum Ecclesiæ Cathedralis secularis non posse esse delegatum Pontificis , vt tenent *Felin. in d. cap. causam quæ nu. 5.Rimin. iun.cons.403.n. 9.vol.4.*quicquid dicant *Gamb.de offic.Legati à latere lib.8. cap. vltim.a n. 31.* & *Sanch.d. c.13.n.83.*

14 In glos. [Principalis] ibi (*quid ergo si plures Officiales insolidum habet Episcopus, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi sunt duo officiales Episcopi, & delegatio fiat simpliciter officiali , & alter ex illis est principalior, illi soli censetur facta commissio , vt per *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 27. n. 36.* vbi etiam ex *Bellem. in cap. quoniam Abbas nu. 4.* &
15 & ibi *Imol.num. 5. de offic.deleg.* tradit in simili quòd vbi fit commissio Archidiacono,& sunt plures , intelligitur de principaliori.

16 In glos. [Officialis] ibi (*alibi Vicarius.*) Notatur ad hoc quòd Vicarius Episcopi dicitur Officialis , secundum *Menoch. cons.51. num.38. Sanch. d. disp. 27.num. 29.*& alios, quos citaui *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appell. 174. num. 1.*

17 In glos. [Episcopi] ibi (*ergo secus in officiali Archidiaconi, vel inferioris ab Episcopo.*) Notatur ad hoc quòd Vicarij Prælatorū habentium iurisdictionem quasi Episcopalem non possunt esse delegati Apost. sequuntur hic *Cardin.num.14.q.12.Imol.num. 19. Bonif. num. 30.*& resoluunt *Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 23. num. 8. Ego ipse de officio & potest. Episc. par. 3. alleg. 54. num. 141.* & me citato in illo loco *Massobr.de Synod. diœces. cap. 4. dub. 13. num. 20.* quidquid dicant *Sanch. d. lib. 8. disput. 27. num. 34.* & *Flores de Mena var. lib. 1. q. 4. num. 14.*

18 In eadem glos. ibi (*Sed quid de officiali, quē dat Capitulū Episcopali sede vacāte, &c.*) Notatur ad hoc quòd Vicarij generales à Capitulo Sede vacante nominati possunt Iudices esse delegati , ac proinde essequutores gratiarum beneficialium,quę expediuntur in Romana Curia, vt per *Menoch. cons. 320. num. 42.Flores de Mena var.lib.1.q.4.n.11. Sanch. d. disp. 27. num. 32. Ego ipse d. alleg. 54. num. 137.* & me citato *Massobr. d. dub. 13. num. 16.*

19 In ead. glos. ibi (*& idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati.*) Notatur ad hoc quòd Vicarius Episcopi confirmati nō dum tamen consecrati, capax est delegationis Apostolicæ , vt per *Paulin. de potestate Capituli sede vacante par. 2. q. 10. nu. 6. Sbroz. de Vicario Episcopi par. 2. q.23. nu.4.Sanch. d. disp. 27.nu. 35.Ego ipse d. alleg.54. n.138.* & me citato *Massob.d.dub.13. num.15.*

20 In glos. [Per electionem] ibi (*qui remoueri potest ad nutum sui maioris, &c.*) Notatur ad hoc quòd beneficium Regulare collatum a Prælato potest ab eo ad illius nutum & li-

bitum reuocati, vt per *Nau. com. 4. de Regular. n. 22. vers. ex quibus facile, et nu. 23. Azor. inst. moral. par. 1. lib. 12. cap. 9. q. 8. & par. 2. lib. 3. cap. 26. quest. 12. 13. & 14. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 34. artic. 2. Sanch. in praecepta Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 29. n. 111.*

21 In glos. [Delegatus] ibi (*quid dices de Conseruatore, &c.*) Haec glos. videtur tenere Vicarium Episcopi posse in Conseruatorem deputari, quae licet in hoc dubia resideat, cum in fine dicat quòd eius dictum eget declaratione, tamen hanc partē sustinent hic *Abb. num. 17. Ioan. Picard. cons. 52. num. 33. inter consilia Menochij, Pauin. d. q. 10. num. 6. Sbroz. d. lib. 2. q. 27. num. 4. cum seqq. Erasm. a Cochier de iurisd. Ordin. in exemptos par. 1. q. 39. num. 4. Massobr. d. dub. 13. num. 11.* declara tandem iuxta ea, quae dixi *de officio, & potestate Episc. par. 3. alleg. 106. nu. 13.* vbi etiā *nu. 15.* ex decreto Sacrae Congr. negotijs

22 Episcoporum, & Regularium praepositae, resoluo Priores, & Guardianos Conuentuales minimè posse in Conseruatores deputari.

23 In glos. [Fotaneo,] De materia huius glossae dixi late ad *cap. 2. limit. 3. & per tot. de consuet. lib. 6.*

24 In gloss. [Claustrali] ibi (*ex quarum subscriptionibus patet, &c.*) Notatur ad hoc quòd subscriptiones faciunt ius, vt per *Ioan. Garc. de nobilit. glos. 48. §. 3. num. 23.*

25 In glos. [Obseruari] ibi (*nisi id fieret ex certa scientia Principis, &c.*) Ergo Summus Pontifex ex certa scientia monacho causam committit, expresso scilicet nomine monachatus, vt fecit *in d. cap. cum olim 14.* ibi, Abbatibus, & F. Monacho, *de priuileg.* comprobat *Ludou. Gom. in d. c. statutum num. 51. & Vant. de nullit. tit. ex defectu iurisdictionis delegatae num. 79.* Sicut quando inhabilitas non fuit expressa in litteris promotionis, sed fuit adiecta clausula ex certa scientia, tunc praesumitur dispensatum, & sufficit tacita expressio inhabilitatis, vt ex hac *glos.* colligit *Menoch. de praesump. lib. 2. praes. 20. num. 2.*

26 Vtrum autem necessarium sit quòd in ipso rescripto constet de certa scientia Principis, vel sufficiat, quòd aliundè probetur per testes? Vide *Anton. Gabr. comun. tit. de clausulis num. 65. cum seqq. Mascard. de probat. concl. 282. à princip. Menoch. de praesumpt. lib. 6. praes. 20. num. 19.*

SVMMARIVM.

1 *Auditor in Romana Curia deputatus a Papa de beneficio, quod pronunciabit alicui de Iure fore debitum poterit eidem, absque commissione alia prouidere.*

2 *Reseruatio reg. 8. Cancel. ligat etiam Auditorem Rotae, vt de beneficio reseruato conferre non valeat vigore huius tex.*

3 *Circuitus sunt vitandi.*

4 *Auditores Rotae sunt Iudices delegati.*

5 *Doctores referuntur de Auditoribus Rotae, & eorum institutione agentes.*

6 *Beneficij appellatione largo sumpto vocabulo venit dignitas.*

7 *Extensio ex identitate rationis in materia odiosa admittitur ad casum, qui sublata vocabuli significatione contineri potest.*

8 *Extēsio, quae fit in correctorijs ex lata verborū significatione ad casus, quos ratio legit correctoriae comprehendit, dicitur intellectiua, & virtualis.*

9 *Lex generaliter concepta comprehendit non solū casus expressos, sed et omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest.*

10 *Aliud est esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debitum.*

Clem. Auditot. III.

1 Auditor in Romana Curia deputatus à Papa de beneficio, quod pronunciabit alicui de Iure fore debitum, poterit eidem absq. commissione alia, vt euitetur circuitus, prouidere. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaza. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 1. pag. 80. Alagon. in compend. pag. 30.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Selu. de benef. par. 2. q. 13. per tot. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 23. num. 14.* vbi *glos. 31. num. 51. cum seqq.* tenet reseruationem dictae regulae ligare etiam Auditorem Rotae, vt de beneficio reseruato conferre non valeat vigore textus in praesenti.

3 Vt euitetur circuitus. Notatur ad hoc quòd circuitus sunt vitandi, vt per *Tiraq. de retract. tit. 2. §. 2. glos. 1. nu. 24. & 71. Vincent. de Franc. decis. 273. ad fin. Menoch. cons. 68. nu. 19. cum alijs per me citatis Axiomate 43.*

4 In glos. [Auditor] ibi (*de alijs Auditoribus causarum non, &c.*) Notatur ad hoc quòd Auditores Rotae sunt delegati, vt per *Specul. in tit. de Iudice deleg. §. nunc dicendum nu. 9. Card. q. 2. Imol. num. 15. & Sicul. col. 3. in* pre-

præsenti, Alciat. in rub. de officio Ordin. n.20. Anton. Natt. *cons.* 51. *num.* 14. *lib.* 1. quidquid dicant *Ias.* *Purpurat.* & alij de quibus D. *Barbos. in l. cum prator* §.1.*n.*75.*ff. de iudic.*

5 De Auditoribus Rotæ, & eorum institutione latè agunt *Octauian. de stylo Curia lib.* 2. *cap.* 17. *Lal. Zechi. de Republica ecclesiast. cap.* 11. *Azor. instit. moral. par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 41. *Lotter. de re benefic. in apparatu.*

6 In glos. [Beneficio] ibi (*largè sumitur vt comprehendat etiam dignitates.*) Notatur ad hoc quòd beneficij appellatione largè sumpto vocabulo venit dignitas, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q.* 9. *num.* 5. & alios, quos citaui *in tract. de appellatiua verbor. vtriusq. Iuris significat. verbo beneficium.*

7 Vnde colligi videtur, quòd in materia odiosa ex identitate rationis admittitur extensio ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest, vt obseruat D. Bar-

8 *bos. ad rub. ff. solut. matr. par.* 4. *num.* 51. Extensio enim, quæ fit in correctorijs ex lata verborum significatione, ad casus, quos ratio legis correctoriæ comprehendit, dicitur intellectiua, & virtualis, secundum *Ferrer. in constit. Cathaloniæ glos.* 2. *num.* 33.

9 Hinc etiam prouenit, quod si lex generaliter concepta sit, & ratio etiam generalis existat, vt postea lex aliquos casus particulares enumeret, lex illa non solùm casus expressos, sed & omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest, videtur comprehendere quādo verba legis possunt saltem secundum largam significationem illos comprehendere, vt per D. *Barbos. in l. si constante in princ. n.* 103. *ff. soluto matrim.*

10 In glos. [Debitum] ibi (*est ergo differentia inter suum, & debitum, &c.*) Notatur ad hoc quòd aliud est esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debitum, vt per *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell.* §. 2. *procem. num.* 68.

SVMMARIVM.

1 *Dignitatem, vel beneficium Curatum expectans si antequam gratia habeat effectum obtinet pacificè aliud beneficium incompatibile cum præmisso, non potest amplius expectatiua vti gratia, etiamsi renunciauerit beneficio obtento, & num.* 2.

3 *Liti renunciatur per assecutionem incompatibilis.*

4 *Beneficij appellatione lato sumpto vocabulo venit Curatum, dignitas, vel personatus.*

Clem. Gratiæ. I V.

1 Expectans dignitatem, vel beneficium Curatum si antequam gratia habeat effectum obtinet pacificè aliud beneficium incompatibile cum præmisso, nō potest amplius expectatiuæ vti gratia, etiamsi renunciauerit beneficio obtento. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Vtuian. in ration. lib.* 1. *par.* 80. *Alagon. in compend. pag.* 30. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumunt *Duen. reg.* 71. *& Azor. institut. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *q.* 9. & aliqua de vi & effectu tacitę renūciationis super hunc tex. tradit *Aloys. Ricc. in collect. decis. par.* 4. *collect.* 1427.

3 In glos. [Renunciare] ibi (*per hoc renunciat liti.*) Notatur ad hoc, quòd liti renūciatur per assecutionem incompatibilis, vt per *Flam. Paris. de resignat. benef. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 20. *Aloys. Ricc. d. collect.* 1427. *vers. secundo.*

4 In glos. [Beneficium] ibi (*Curatum scilicet, vel dignitatem, &c.*) Notatur ad hoc, quòd beneficij appellatione latè sumpto vocabulo venit Curarum, dignitas, vel personatus, vt per *Selu. de benef. par.* 1. *q.* 3. *à princip.* & plures quos retuli in *tract. de appellatiua verborum vtriusq. iuris significat. verb. beneficium.*

SVMMARIVM.

1 *Litteræ super conferendo beneficio vacaturo beneficiū post ipsarum datam creatum non comprehendunt.*

2 *Beneficiorum sub reseruationibus per regulas Cancellariæ, vel Constitutiones Apost. factis non comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata.*

3 *Litteræ beneficiales sunt odiosæ, & præsentia tantum comprehendunt.*

4 *Iura, quæ obstant referuntur.*

5 *Indefinita ex adiectione signi particularis in particularem resoluitur.*

6 *Principum in concessionibus non est lata interpretatio adhibenda quando ex tali interpretatione aliquod nocumentum tertio resultare posset.*

7 *Verus intellectus ad hunc text. præstatur.*

8 *Decisio huius text. non est Iuris noui inductiua.*

9 *Vica-*

9 *Vicarius, cui ab Episcopo facta fuit facultas conferendi beneficia suæ diœcesis an possit virtute huius facultatis beneficia nouiter creata conferre, ostenditur.*

10 *Nouum non censetur quod reficitur.*

Clem. Litteras. V. & vlt.

1 Litteræ super conferendo beneficio vacaturo beneficium post ipsarum datā creatum non comprehendunt. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zab. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Ituian. in ration. lib. 1. pag. 81. Alagon. in compend. pag. 31.* remissiuè *Ximen. in concord. pag. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Azor. institutionum moral. par. 2. lib. 6. cap. 33. q. 13. & c. 34. q. 13. in fin.* vbi subdit quòd sub reseruationibus beneficiorū per regulas Cancellariæ, vel Constitutiones Apost. factis, nō comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata, idem dicit *Gonzal. ad reg. 8. Canc. glos. 9. §. 5. in princ.*

3 Ratio est quia litteræ beneficiales sūt odiosæ, & vti tales restringendæ, vt probat text. *in cap. quamuis 4. de præben. lib. 6. cap. cum in illis 16. eod. tit.* vbi Anchar. *n. 3. & Franch. num. 4. Staphil. de litteris gratiæ tit. de modo, & forma impetrandi à princip. & tit. de dispensat. ad plura num. 66.* ergo mirum videri non debet si præsentia tantùm comprehendāt, nec ad futura trahantur, vt notant *Menes. in l. non modus num. 5. C. de seruitut. Afflict. lib. 3. constitut. rub. 4. num. 10. Albert. Brun. 1. par. statutorum q. 116. Petr. Antib. in tract. de muneribus §. 4. incip. de pluribus quæstionibus a num. 140. Mandos. ad reg. Cancell. reg. 3. q. 7. D. Barbos. in l. diuortio §. in anno nu. 18. ff. soluto matr. Valasc. cons. 58. a num. 7. to. 1. Cabed. Lusit. decis. 22. in fin. p. 2*

4 Verùm prædictæ resolutioni multa, eaq. grauissima obstant, & præcipuè tex. *in cap. quia circa 22, in fin. de priu.* vbi probatur, quòd in gratiis ac beneficijs non solū præsentia, sed etiā futura veniunt, *& in c. cū M. 9. de constit. & in cap. dilectis 19. de præbend.* vbi quod habens expectatiuam ad proximam vacaturam præbandam, potest ex vi ipsius consequi præbendam de nouo ordinatam, ac constitutam, *& in l. si seruitus 22. vers. quod si ff. de seruit. vrban.* quo loci Iureconsultus decidit stipulationem illam ne luminibus officiatur, non solùm ad præsentia, sed etiam ad futura trahi, *& in l. placet, de liber. & posthum.* vbi institutio posthumi, non solùm cōprehendit eum, qui in vtero est, sed qui post testamentum factum suscipitur, de quo memini *in tract. de appellatiua verborum vtriusq. iuris signif. appell. 209.*

5 Propter quæ sunt qui existiment ex eo in specie huius tex. mandatum de prouidendo non comprehendisse beneficia nouiter creata, quia scilicet erat conceptum per verba particularia, id ipsum probantes, quia licet verbum, beneficium, de quo in hoc tex. simpliciter prolatum sit indefinitum, cum ex sua natura aptum sit quodlibet comprehendere beneficiū, vt dixi *d. tract. verbo beneficiū*, ramē cum restringatur ac denominetur per verbū, *vacaturo*, quod ad certū, videlicet quod prius vacauerit, tantùm refertur, particulare reddirur, iuxta illud tam Philosophorum, quàm nostrorum axioma, indefinita ex adiectione signi particularis in particularem resoluitur, secundum *Aristotel. in princ. Priorum, Titelm. in lib. dialecticæ lib. 3. cap. 7. Teixeira in l. si is qui, §. vtrum ff. de rebus dub.* latè *Cou. lib. 1. var. cap. 13. num. 1. cum seqq.* ita in effectu *Card. hic col. 5. ad med. Bellapert. in l. non modus num. 3. C. de seruitut.* quorum sententia non displicuit *D. Barbosa in d. l. diuortio, §. quod in anno num. 7. ad fin.*

6 Alij verò, ex quorum numero sunt *Mandos. ad reg. 3. Cancell. q. 7. Rot. decis. 33. n. 4. vers. secunda ratio, de præbend. Fortun. in l. Gallus, §. & quid si tantum nu. 16. ff. de liber. & posthum. Rebuf. in praxi benef. tit. de forma* Vicariatus *num. 124.* & alij quos refert *Valasc. cons. 58. num. 11.* arbitrantur ex eo mādatum de prouidendo, de quo in hoc tex. nouiter creata beneficia non comprehendisse, vt ita per illud minus præiuditium inferatur Ordinarijs, ad quos aliàs spectat prouisio omnium beneficiorum in sua diœcesi existentia, iuxta *reg. cap. omnes Basilicæ 16. q. 7.* cum similibus, quia licet in concessionibus Principum regulariter latissima sit interpretatio adhibenda ex *reg. tex. in l. 3. ff. de constit. Princip.* cum similibus, tamen quando ex tali interpretatione aliquod nocumentum tertio resultare posset, illa restringenda est, & verba ita interpretanda, vt ius tertij saluū maneat, vel saltem minus lædatur, vt probat tex. *in cap. super eo 14. de offic. deleg. cap. 2. de relig. domib. cap. super eo, de priuileg. l. 2. §. si quis à Principe ff. ne quid in loco publico.* notant *Roias in epitome successionum cap. 23. num. 41. Capic. decis. 194. In causa num. 3.*

Sar-

Sarmien. lib. 1. select. cap. 8. num. 16. cum seqq.

7 Ego verò dicendum puto ideò Clementem V. decidisse in hoc tex. mandatum de prouidendo beneficium, nouiter creatum nō comprehendisse, quia in litteris expressus fuit certus vacationis, ac prouisionis modus, scilicet beneficij vacaturi, qui quidem verificari non potest in beneficio de nouo creato, cum illud vacasse minimè dici possit ex eo, quòd nūquam fuerit prouisum ex vulgari regula tex. *in cap. ad dissoluendum, de desponsat. impub. & l. decem. 116. ff. de verb. oblig. cum similibus*, tum quia noua beneficij creatio, vel erectio non est modus, per quem beneficium vacare dicatur, sed potius per quem ipsum beneficium in esse producatur, duo enim in Iure nostro præcipui sunt modi per quos beneficium vacare censetur, per resignationem scilicet, & per obitum obtinentis, *cap. quamuis, cap. vlt. de præbend. lib. 6. Flamin. de resignat. beneficior. lib. 1. q. 4. n. 12. & q. 6. n. 15. Bursat. cons. 362. num. 1.*

8 Ex quibus primo respuenda venit opinio *glos.* in præsenti *verbo statuimus*, in princip. existimantis huius text. decisionem Iuris noui esse inductiuam, contrariamq. antiqui Iuris regulis, pro qua non facit, quòd verbum, *statuimus*, quo Pontifex vtitur, natura sua noui Iuris constitutionem inducit, vt notat *glos. verb. decernimus in Clem. per litteras, de præbend.* iunctis ijs, quæ dixi *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict.* 384. quia respondetur, quòd licèt regulariter verbum, *statuimus*, prout etiam verbum, *decernimus*, *præcipimus*, & similia Ius nouum importent, tamen multoties ex materia subiecta solùm antiqui, & eius, quod iam erat, declarationem significant, vt notant *Abb. n. vlt. & Rip. n. 1.* per tex. ibi *in cap. 2. de iudic.*

9 Secundò ex dictis infertur veram non esse opinionem Rebuffi, qui *in praxi benef. sub tit. forma Vicariatus n. 124. vers. item non poterit*, asserit Vicarium, cui ab Episcopo facta fuit facultas conferendi beneficia suæ diœcesis, non posse virtute huius facultatis beneficia nouiter creata conferre, per tex. in præsenti, quia vt supra dixi, in specie huius text. non fuit gratia indiffinitè concepta, sed restrictè limitata per verbum, *vacaturum*, cum tamen in beneficijs, quæ vacant per resignationem, aut mortem, verificetur iuxta supradicta, igitur nil mirum videri debet, si ad nouiter creata non referatur, at verò in casu, de quo loquitur Rebuf. facultas non fuit restricta ad beneficia vacatura, sed concessa ab Episcopo indefinitè ad conferendum beneficia suæ diœcesis, in qua concessione Iuris cōmunis dispositioni non derogatur, quia licèt Vicarius de Iure, & ratione proprij officij prohibeatur beneficia conferre, non tamen prohibetur, quinimò expresè ad hoc admittitur, accedente Episcopi commissione, vt est tex. expressus *in cap. vlt. de offic. Vicarij lib. 6.* item nec alicui præiudicium infertur præterquam ipsi Episcopo concedenti, in cuius tamē manet arbitrio talem facultatem quoties voluerit reuocare, vt probat tex. *in cap. dudū 14 vers. considerantes, de præbend. lib. 6.*

10 In glos. [Creatum] ibi (*& de creato tantùm loquitur non de renouato.*) Ergo nouum non censetur, quòd reficitur, vt per *Ioseph. Sesse Aragon. decis. 153. num. 23.*

De Electione, & electi potestete. Tit. I I I.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatum alterius* Religionis, *& si contra fiat electio est nulla, in Episcopum tamen secularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesiæ licitè eligi poterit, & num. 2.*

3 *Minister Fratrum Minorum Prælatus nuncupatur.*

4 *Dispositio ex ratione expressa in lege, vel alia Cōstitutione extenditur in correctorijs, & exorbitantibus.*

5 *Ratio ampliat & extendit dispositionem.*

6 *Ratio expressa in lege habetur pro lege.*

7 *Extensio in materia odiosa ex idētitate rationis admittitur ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest.*

8 Nouitius *venit appellatione* Religiosorum.

Clem. Cum rationi, I. Clem. V.

1 Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis, & si contra fiat electio est nulla, in Episcopum tamen secularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesiæ licitè eligi poterit. Colligūt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 221. Alagon. in compend. pag. 79.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc

2 Hanc eandem concluſ. quoad primã eius partem ex hoc tex. deſumunt Fr. Emmanuel. *quæſt. Regular. tom. 2. q. 52. art. 8. in fine*, *Zerol. in praxi* Epiſcopali *par. 1. verbo Abbatiſſa verſ. ad quartum*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 8. nu. 78. Soar. de* Relig. *tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 3. num. 11.* Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 16. n. 127. & ſeq.* Sigiſm. *à* Bononia *de elect. dub. 60. n. 4.* Aſcan. Tamburin. *de iure Abbatum tom. 1. diſput. 5. q. 11.* Paul. Laym. *canon. quæſt. de Prælat. eccleſiaſt. elect. q. 192. reſp. 2. Azor. inſtit moral. par. 1. lib. 12. cap. 13. q. 11. Mirand. in* Man. *Prælat. tom. 2. q. 23. art. 11. concl. 4.*

3 In gloſ. [Prælatum] ibi (*Miniſtrum, &c.*) Notatur ad hoc, quòd Miniſter Fratrum Minorum Prælatus nuncupatur, vt per *Rebuf. de pacificis poſſeſſ. num. 95.*

4 In gloſ. [Eligatur] ibi (*probationem hic expreſſam, quæ communis eſt.*) Notatur ad hoc
quòd in correctorijs, & exorbitantibus ex-
tenditur diſpoſitio ex ratione expreſſa in le-
ge, vel alia conſtitutione, vt per *Tirdq. in*
tract. ceſſante cauſa num. 158. Cald. Pereira
de empt. & vendit. cap. 33. num. 52. Cordu-
ba de Lara in l. ſi quis à liberis §. *idem reſcri-*
pſit num. 43. ff. de liber. agnoſc. Surd. de ali-
5 *ment. tit. 1. q. 44. num. 15. vbi quod ratio*
ampliat, & extendit diſpoſitionem, Mench.
illuſtrium quæſt. cap. 37. num. 4. & cap. 57.
num. 15. & cap. 76. n. 1. & cap. 87. nu. 27.
vbi ratio expreſſa in lege habetur pro lege,
Maſcard. de probat. concl. 312. num. 10. vbi
6 quòd ratio generalis efficit, vt dictum extẽ-
datur ad caſum ad quem aliàs non adaptãtur
verba etiam in materia ſtricta, *Gutier. canon.*
lib. 1 cap. 10. num. 3. vbi quod ex ratione
expreſſa in lege, vel quacunque alia Conſti-
tutione licita eſt extenſio ad caſum omiſſum
vbi eadem ratio cõcurrit, ac militat etiam in
correctorijs, *D. Barboſ. in rub. ff. ſoluto matrim.*
7 *par. 4. num. 51.* vbi quod in materia odio-
ſa ex identitate rationis admittitur extenſio
ad caſum, qui ſub lata vocabuli ſignificatio-
ne contineri poteſt, *& in l. ſi conſtante, in*
princip. num. 102. ff. eod. tit. vbi quòd ſi in
lege correctoria ratio ſit expreſſa, admittitur
extenſio ad omnes caſus, quibus ea ratio
adaptari poteſt, quaſi tunc præcipuè non di-
catur extenſio, ſed magis comprehenſio.
Ioan. Valer. de differens. inter vtrumq. forum
verbo lex differ. 5.

8 In gloſ. [Religioſus] ibi (*etiam nouitius.*) Ergo nouitius venit appellatione Religioſorum de quo dixi latè *in tract. de appellat. verborum vtriuſque* Iuris *ſignificat. appel. 233 num. 16. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 Cardinalium Cœtus Sede Apoſt. vacante iuriſdictionem Papalem non exercet, niſi in quantum permittit Concil. Lugdunen. & num. 2.

3 Lex Superioris per inferiorem tolli non poteſt.

4 Cõſtitutiones Summorum Pontificum per Collegium Cardinalium Sede vacante corrigi, immutari, vel moderari non poſſunt.

5 Cardinales creare non poteſt Collegium Cardinalium Sede Apoſt. vacante.

6 Legatus Sedis Apoſt. non poteſt mittere, nec reuocare transmiſſos Collegium Cardinalium Sede vacante, niſi vrgeret neceſſitas.

7 Lex Superioris per pœnæ adiectionem poteſt iuuari ab inferiore.

8 Princeps ſecularis poteſt pœnæ conſtitutæ à Papa contra hæreticos pœnam addere.

9 Vſurarios punire poſſunt Principes ſeculares addenda pœnas, & adiuuando Ius Canonicum.

10 Cardinales eligere & creare ſolius eſt Romani Pontif.

11 Camerarij, & Pœnitentiariorum Papæ Officia durant eo mortuo, qui ſi deficiant poterit Cœtus Cardinalium pro tẽpore vacationis alios ſubrogare.

12 Pœnitentiariorum Papæ officium extra forum conſcientiæ conquieſcit eo mortuo.

13 Officia omnia præter expreſſa, in Vrbe Romana ſuſpenduntur Sede Apoſt. vacante vſq. ad electionem noui Pont.

14 Auditor Cameræ Apoſtolicæ eſt Iudex Ordinarius.

15 Papa eligendus eſt in Ciuitate, in cuius diſtrictu ſeu territorio moritur.

16 Diſtrictus à ciuitate diſtinguitur.

17 Curia Romana ibi eſt, vbi eſt cauſarum, & litterarum Apoſt. audientia, quamuis ibi non ſit Papa.

18 Papam obijſſe, vel Papatui renunciaſſe paria ſunt.

19 Iuriſdictionis diuiſio non importat diuiſionem territorij.

20 Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui.

21 Cardinales omnes ſi Romano Pont. non electo exiuerint ſimul de Conclaui quid faciendũ.

22 Papæ

22 *Papæ electio ad quos pertineat si omnes Cardinales mortui fuerint, & n. 23. 24. & 25.*
26 *Electio Papæ spectabit ad unum Cardinalem si ille tantum remanserit in Conclaui.*
27 *Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione Papæ non repelluntur, & num. 28.*

Clem. Ne Romani. II.

1 Coetus Cardinalium Sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Concil. Lugdunen. nec illud vel eius partem alterare potest. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Vivian. in ration. lib. 1. pag. 223. Alagon. in compend. pag. 79.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmat ad multa inferens *Iul. Lauor. vari. lucubrat. tom. 1. tit. 3 de conclaui, & conclauistis c. 3. n. 10. cū multis seqq. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 3. q. 1.*

3 Lex Superioris per inferiorem tolli non potest. Ita *Menchaq. illustrium quæst. cap. 35. nu. 10. cum seq. Surd. cons. 58. num. 6. Azeued. l. 2. num. 56. tit. 14. lib. 4. nouæ* Recop. *Brunor. à Sole in locis communib. verbo inferior, 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 45. §. 1. num. 69.*

4 Modificari possit, corrigi, &c. Notatur ad hoc quòd per Collegium Cardinalium Sede vacante non possunt corrigi, immutari, vel moderari Constitutiones Summorum Pont. nec eis quicquam addi, vel detrahi, præsertim circa illa, quæ de electione futuri Pont. disponunt, ita *Barbat. cons. 1. num. 1. Henric. Boich de simon. par. 3. n. 124. Manfred. decis. 261.* quos refert, & sequitur
5 *Iul. Lauor. d. tit. 3. cap. 3. nu. 10.* vbi *n. 11.* quod nec potest creare Cardinales, *& n. 13.* quod nec potest mittere Legatos, Sedis Apo-
6 stol. nisi vrgeat necessitas, *& num. 14.* quod è cõuerso nec potest reuocare Legatos trãsmissos à Pontifice defuncto, nisi similiter vrgeret necessitas, *& num. 15.* quod nec potest dare pileum, vel alia insignia Cardinalitia, & similiter nec claudere, nec aperire os Cardinalibus de recenti creatis.

7 In glos. [Tolli] ibi (*iuuari posset per pœnæ adiectionem.*) Notatur ad hoc, quòd lex Superioris per pœnæ adiectionem potest iuuari ab inferiore, vt docent *Gutier. practic. lib. 2. q. 1. n. 14. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordi. pag. 23. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 47. num. 12.* Franc. *Molin. de ritu nupt. lib. 2. differ. 7. num. 63.*

8 Vnde per hanc *glos.* tenet *Cordub. in l. si quis à liberis §. si mater n. 19. ff. de liberis agnosc.* quod Princeps secularis potest pœnæ constitutæ à Romano Pontif. contra hæreticos pœnam addere, & D. *Barbos. in l. Titia num. 49.*
9 *ff. soluto matrim.* dicit, quòd seculares possunt addere pœnas, & punire vsurarios adiuuando Ius Canonicum.

10 In glos. [Potestatis.] Notatur ad hoc quòd solius Romani Pont. est Cardinales eligere, & creare, vt per *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 1. q. 7. Camill. Borrell. in summa decis. tit. 5. num. 1.*

§. Eo tamen.

11 Camerarij, & Pœnitentiariorum Papæ officia durant eo mortuo, qui si deficiant poterit Cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Colligunt *Doct.* in *tex.* citati, & latè *Iul. Lauor. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 3. de Conclaui, & Conclauistis cap. 3. num. 36. cum seqq.* & aliquid *Azor. instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 37. à princ.*

12 De Pœnitentiarijs id solum intelligit *Lauor. vbi sup. num. 39.* quoad forum Conscientiæ ad vitandum periculum animarum, ac proinde *nu. 40.* subdit extra forum Conscientiæ eorum officium conquiescere, veluti in dispensationibus matrimonialibus, absolutionibus, necnon quibuscunque alijs expeditionibus forum, vt aiunt, fori mixtim, vel separatim quomodolibet concernentibus, vt statutum reperitur à Pio IV. in Constit. sua incip. *In eligendis §. 10. vers. Pœnitentiarios verò,* quæ est in *Bullario nouo in ord. 63.* Subiungit idem *Lauor. citato loco num. 41.* quod nec in foro Cõscientiæ Summus Pœnitentiarius posset aliquid expedire dum manet inclusus in Conclaui, quia licet retineat iurisdictionem, non tamen retinet exercitium, cum sit impeditus extra negotiari, quo impedimento cessante, veluti si vellet manere extra Conclaue, (prout fecit Cardinalis Tusculanus) benè posset concernentia Consciẽtiam expedire, prout etiam posset intra Conclaue quoad illos, qui in eodem Conclaui existunt.

13 Quorum officium, &c. Ergo non in Vrbe Romana omnia alia officia præter expressa suspen-

ſpenduntur vſque ad electionem noui Pontificis, vt obſeruant D. *Barboſ. in l. quia tale num.* 84. *ff. ſoluto matrim. & Lauor. d. cap.*3. *num.* 51. *cum ſeqq.*

14 In gloſ. [Expirare] ibi (*& Auditor Cameræ habet Ordinariam, &c.*) Notatur ad hoc, quòd Auditor Cameræ Apoſtolicæ eſt Iudex Ordinarius, vt per *Iaſ. Purpur.* & alios, de quibus D. *Barboſ. in l. cum prætor*, §. 1. *num.* 75. *ff. de Iudic. Flores de Mena var. lib.* 1. *q.* 12. *num.*6. *Iul. Lauor. d. cap.*3. *n.*49.

§. Sanè.

15 Papa eligendus eſt in Ciuitate, in cuius diſtrictu, ſeu territorio moritur, ideſt in diœceſi, niſi in certo loco cauſarum, & litterarũ Apoſt. audientia remanẽte Papam alibi mori contingat, quia in eo electio fieri debet, dummodo ante mortẽ Papa de Curia transferenda nihil ordinaſſet. Colligunt ex Ordin. Doctores principio in tex. citati.

16 In Ciuitate in cuius diſtrictu, &c. Ergo diſtrictus à Ciuitate diſtinguitur, vt per *Bonacoſ. commun. crimin. par.*2. *verbo diſtrictus fol.*23. *verſo, & fol.*120. *verſo num.*62.

17 Cauſarum & litterarum Apoſt. audientia, &c. Notatur ad hoc quòd ibi eſt Curia Romana vbi eſt cauſarum, & litterarum Apoſt. audientia, quamuis ibi non ſit Papa, vt per *Cou. practic. cap.* 4. *num.* 10. *Perez l.* 39. *tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin. pag.*389. & alios, quos refert *Nicol. Garc. de benefic. par.* 5. *cap.*1. *num.* 388.

18 In gloſ. [Mouente] ibi (*vel cedente.*) Notatur ad hoc quòd paria ſunt Papam obijſſe, vel Papatui renunciaſſe, vt per *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. §.* 5. *proœm. num.* 27. Mors enim ciuilis æquiparatur naturali quando vtraque eundem operatur effectum, iuxta ea, quæ latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſq. Iuris ſignificatione appell.* 156. *num.* 4.

19 In gloſ. [Diœceſim.] Notatur ad hoc quòd diuiſio iuriſdictionis non importat diuiſionem territorij, vt per *Cou. pract. c.* 37. *verſ. primus ſi quidem caſus, Vincent. de Frãch. deciſ.* 22. *& deciſ.* 316. *num.* 4. *à Ponte conſ.* 51. *n.* 6. *tom.*1. *Glorit. reſp.* 10. *nu.*104.

20 In gloſ. [Vacare] ibi (*ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, &c.*) Notatur ad hoc quòd vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui, vt per *Tiraq. de nobilit. cap.* 18. *n.*3. *Garc. Gironð. de priuileg. & exemp. explicat. n.*175. *cum ſeqq.*

§. Porro.

21 Cardinales omnes ſi Romano non electo Pontifice ſimul vel ſucceſſiuè exiuerint de Conclaui, executores conſtitutionis Gregorij X. illos ex ipſis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excuſationẽ nõ dabit, idẽ Conclaue, quàm citò poterunt, reintrare compellant, pœnas in dicta Conſtitutione contentas niſi hoc fecerint, incurſuri. Cardinales reintrãtes ad electionem procedant, & cõſtit. præfatam obſeruent ſecundum ſtatum, in quo erant in eodem Conclaui, quando ipſum exiuerunt. Colligunt Doctores in principio tex. citati.

22 Ad quem autem ſpectabit electio Pontificis, ſi omnes Cardinales (quod Deus auertat) mortui ſint, & nullus extaret, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari.

23 Quidam tenent electionem hoc caſu ſpectare ad Canonicos Lateranenſes, quorũ Eccleſia eſt propria Sedes Pontificis ſuper omnes Orbis & Vrbis Eccleſias, ita *S. Antonin. par.* 3. *Sum. tit.* 22. §. 2. *n.* 4. *Silueſt. Aldobrandin. in ſchol. ad Philip. Dec. in cap. licet de vitanda, de elect. ſub num.* 52. *aliàs* 31. *in verbo altera opinio*, *Dyoniſ. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.* 16. *nu.* 13. *Iul. Lauor. vari. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 6. *num.*27. *in princip.*

24 Alij verò affirmant ſpectare ad Concilium generale, quia Pontifex non ſolùm Vrbis Romæ, ſed totius Eccleſiæ vniuerſalis eſt Paſtor, ita *Auguſt. de Anchona in ſum. q.* 3. *art.* 3. *& Hoſt. in d. cap. licet.*

25 Nonnulli tamen aiunt tunc temporis electionem pertinere ad Patriarchas, vt per *Bald. in l. vbi abſunt ff. de tutor. & curat. Lancell. Conrad. in templo omnium iudic. lib.*2. *cap.* 1. *§.* 2. *in princ. num.* 6. Sed priores opiniones magis probabiles dicit *Azori. inſtit. moral. par.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 11. & ego primam probabiliorem duco.

26 In gloſ. [Omnes] ibi (*in illos vel illum reſideret ius eligendi.*) Notatur ad hoc quòd ſi vnus Cardinalis tantum remanſerit in Conclaui ad illum ſpectabit electio, *Lauden. de Cardin. q.*14. *Pauin. de officio Capituli Sede vacante præl.* 5. *num.*8. *Manfred. deciſ.* 296. An autem dictus Cardinalis ſolus poſſit ſe ipſum eligere ? negat *Abb. in cap. gratum, de poſtulat. Præl.* qui tamen *in d. cap. licet, in fine* daſ

dat remedium, quo possit se ipsum eligere, vt scilicet is totum Sacri Collegij nomine alteri eligendi potestatem demandet, qui velut compromissarius ipsum eligat; *Alban.* verò *q.* 24. dicit opinionem *Abb.* procedere quando ille solus remansisset cæteris exeuntibus, vel absentibus, non autem mortuis.

§. Cæterum.

27 Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione Papæ non repelluntur. Colligunt *Doctores in principio tex. citati*.

28 Hoc idē statutū fuit à *Pio IV. in sua Cōst. incip. In eligēdis sub dat.* 9. *Octob.* 1562. *in vers. et ne dissēsiones, et à Greg. XV. in sua Bulla incip. Greg. Episc. in vers. volumus etiā, et decernimus sub Dat.* 17. *Kal. Decemb. anno Incarn. Dom.* 1621. confirmata per Sanctiss. D. N. VRBANVM VIII. *in sua Bulla incip. Ad Romani Pont. prouidentiam sub Dat.* 5. *Kalend. Februarij* 1625. refert *Iul. Lauor. vari. lucubrat. to.* 1. *tit.* 3. *de Conclaui cap.* 3. *num.* 18. *& tit.* 4. *de elect. cap.* 6. *num.* 23

SVMMARIVM.

1 *Electionis, postulationis, seu prouisionis causa per appellationem ad Sedem Apost. emissa non intelligitur ad illam deuoluta nisi infra mensem, vel post mensem, quàm citò commodè fieri potest ab interpositione ipsius legitimè intimata.*

2 *Dispositio huius tex. procedit tantùm in beneficialibus.*

3 *Præsentia habet vim citationis.*

4 *Mandatum speciale requiritur in denunciatione.*

5 *Commodè viuere quando dicatur relinquitur arbitrio Iudicis.*

6 *Intimantis expensis debet intimatio fieri.*

7 *Dictio, videlicet, est de sui natura præcedētium declaratiua.*

8 *Citatio fieri potest ad domum habitationis citati etiamsi non sit eius propria, sed conductitia.*

9 *Habitare quis dicitur vbi pro maiori anni parte habitat.*

10 *Publicum dicitur, quod fit solemniter inter Missarum solemnia.*

11 *Denunciatio simplex non sufficit, sed fieri debet cum protestatione, & requisitione venditori præmissa, vt liti motæ assistat.*

Clem. Causam. II.

1 Causa electionis, postulationis, seu prouisionis per appellationem ab ipsa, vel occasione ipsius ad Sedem Apostol. emissa, non intelligitur ad illam deuoluta nisi infra mensem, vel post mensem, quā citò commodè fieri potest ab interpositione ipsius legitimè intimata, & qualiter intimatio fieri debeat multipliciter declaratur. Colligunt ex Ordinar. *Anchar. Imol. Zabarel. Panormit. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 229. *Alagona in compen. pag.* 80. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Dispositionem huius tex. procedere tantū in beneficialibus censuit *Rot.* apud *Seraph. decis.* 1123. *num.* 2. & sic hospitale religiosorum gaudere hoc priuilegio dicit *Mascar. de probation. concl.* 869. *num.* 26.

3 Præsentia interposita, &c. Notatur ad hoc quod præsentia habet vim citationis, vt per *Cott. in memor. verbo citatio il* 3. *vers. fallit tertio, Fichar. tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 6. *Rutg. Ruland. de commissionib. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 1. *par.* 1. *Vant. de nullitat. tit. qualiter sententia, & processus num.* 116. *Menoch. cons.* 100. *num.* 11. *Gutier. pract. lib.* 1. *q.* 133. *num.* 12. *Brunor. à Sole in locis communibus, verbo citatio* 7. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 9. *§.* 1. *in annot. n.* 158. *Amat. Roderic. in pract. videndi, seu examinandi processum cap.* 4. *num.* 19. *D. Barbos. in l. si mora num.* 53. *ff. soluto matrim. Cabed. Lusit. decis.* 15. *num.* 13. *par.* 2. *Mendez à Castro in praxi Lusitana lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 1.

4 In glos. [specialiter] Notatur ad hoc quod in denunciatione requiritur speciale mandatum, vt per *Tiraq. de retractu lig. §.* 36. *glos.* 2. *n.* 12. *cum seqq.*

5 In glos. [Commodè] ibi (*veniet hoc in arbitratu boni viri*) sequitur *Tiraq. de retractu lig. §.* 9. *glos.* 3. *n.* 26. *& in l. si vnquam verbo omnia n.* 31. *C. de reuocand. donation. Menoch. de arbitrar. casu* 227.

6 glos. [Porrectio] ibi (*per hoc patet quod expensis intimantis habet hoc fieri*) vide *Tiraq. de retractu lig. §.* 1. *glos.* 10. *n.* 107. *Boer. decis.* 303. *num.* 7.

7 In glos. [videlicet] ibi (*declarat verbum legitimè, quod præmisit*) Notatur ad hoc quod dictio, *videlicet*, est de sui natura præcedētiū

B decla-

declaratiua, vt docent plures Doctores, quos citaui *in tract. de diction. vsufreq. dict.* 423. *n.* 1

8 In glos. [Habitare] ibi (*etiamsi sit inquilinus.*) Notatur ad hoc quòd denũciatio, siue citario fieri potest ad domum habitationis citati etiamsi non sit eius propria, sed conducticitia vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 2. num. 33.*

9 In glos. [Communiter] ibi (*ex quo tamen ibi habitat plus, &c.*) Notatur ad hoc quòd dicitur quis habitare vbi pro maiori parte anni habitat, vt per *Afflict. decis.* 384. *num.* 11. Et ideò si citandus habear plura domicilia, in quibus habitet nunc hic, nunc illic, illud, quod frequentius habitare consueuerit, inspiciendum est, secundum *Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 6. num.* 11.

10 In glos. [Solemniter] ibi (*in publica Missa*) Notatur ad hoc quòd publicum dicetur, quod fit solemniter inter Missarum solemnia, vt per *Ludou. Gom. de publicand. quæst. 9. col. pen. vers. tertius casus, Flamin. de resignat. benefic. lib. 11. q. 6. num. 17.*

11 In glos. [Plena] De marcria huius glos. vide *Boer. decis.* 347. *n.* 14. *&* 15. *Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 2. num. 16. & §. 36. glos. 2. num. 30. Anton. Gabr. commun. lib. 7. tit. de crimin. concl. 8. num.* 59.

12 In glos. [In alijs casibus] ibi (*tenetur quis non solùm intimare, sed requirere*) Notatur ad hoc quòd non sufficit denunciatio simplex, sed fieri debet cum protestatione, & requisitione venditori præmissa, vt liti moræ assistat, causamq. defendat, sicut docet *Couar. var. lib. 3. cap. 17. num. 3. vers. secundo.*

S V M M A R I V M.

1 *Declaratur cap. vt circa, hoc tit. in 6.*

2 *Constitutio quando requirit expressionem per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere.*

3 *Tertius comparens in iudicio prosequitur causam in statu, quo reperitur.*

4 *Casus omissus à Canone habetur pro omisso.*

Clem. Constitutionem. IV.

1 Constitutio, *vt circa hoc tit. in 6.* non habet locum quando quæ opponuntur, directè respiciunt ius Ecclesiæ, vel opponentis personæ; sed quando per competitorem quemlibet appellantem in formam, aut personas, defectus, vel crimina opponuntur; & in hoc casu si omittit specificationem circumstantiarum non est amplius audiẽdus, etiamsi sciret de nouo illas accepisse. Si verò aliquis habet interesse proprium contra appellatum potest illud prosequi, sed non debet admitti pro interesse communi contra appellatum, non seruata forma circa eosdem articulos, licet possit appellanti assistere. Qualiter autem appellans possit agere per viam simplicis querelæ vide hic. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag.* 233. *Alagon. in compend. pag.* 80. remissiuè *Ximen. in concor. par. 1. & 2.*

2 Specificationem prædictus omittit, &c. Notatur ad hoc quòd cum Constitutio requirit expressionem per verba geminata tunc non sufficit expressio in genere, vt per *Tiraq. de Iure mariti glos. 7. n.* 117

3 Licet appellanti possit assistere, &c. Notatur ad hoc quòd tertius comparens in iudicio prosequitur causam in statu, quo reperitur, vt per *Surd. decis. 60. num. 6. & decis. 147. num. 6.*

4 Præterquam in casibus, &c. Notatur ad hoc quòd casus omissus à Canone pro omisso habetur, vt per *Tiraquel. de iure primog. quæst. 40. num. 194. Ferrer. in consuet. Cathalon. glos. 1. n.* 140. & alios, quos retuli *Axiomate 39. n. 1. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Cathedrali Ecclesiæ, quæ clero caret, & populo Christiano sibi subiecta nullus sine speciali licentia Papæ prouidere potest de Pastore, & num. 2.*

3 *Populi appellatione an comprehendatur clerus, remissiuè.*

Clem. In plerisque. V.

1 Nullus sine speciali licentia Papæ prouidere potest Ecclesiæ Cathedrali sibi subiectæ de Pastore, quæ clero caret, & populo Christiano. Religiosus igitur per Prælatum licentiari non debet, vt tali prouisioni cõsentiat, cõsentiẽs enim quamuis fuerit cõsecratus, nõ recipitur in Episcopali honore, & in pœnã manet subditus in sua Religione, nec ad aliquem illius gradum, seu dignitatẽ ascẽdere valet; Circa prouisionẽ verò aliarum Eccle-

Ecclesiarum, id est habentium populum, & Clerum Cathedralium, & nō Cathedralium, nihil coarctat, vel limitat. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 236. Alagon. in compend. pag.* 80. remissiuè *Ximen. in concord. par.* 1. & 2.

2 Communiter allegari solet hic tex. ad hoc quod non potest aliquis Religiosus præfici in aliqua Ecclesia, quæ Clero careat, & populo Christiano, vt per *Mirand. in man. Prælator. tom. 2. q. 23. art. 14. concl. vnica in fine*.

3 In glos. [Vt populo] An & quando populi appellatione comprehendatur Clerus, vide quę dixi in *tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. appell.* 204.

Clem. Quod circa. VI.

1 CAp. *quorundam hoc tit. in 6.* quoad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur de discordia, & numeri minoritate, quæ in facto, non in fictione, vel Iuris effectu consistunt. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 237. Alagon. in compendio pag.* 80. remissiuè *Ximen. in concord. par.* 1. & 2.

SVMMARIVM.

1 *Declaratur cap. quia sapè, hoc tit. in 6.*
2 *Bona relicta à Prælatis Cathedralium, seu Collegiatarum Ecclesiarum, vel obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent.*
3 *Consuetudo de relictis, vel obuentionibus tempore vacationis non reseruandis futuro successori, est specialiter reprobata quando vacat Cathedralis, Collegiata, vel Regularis Ecclesia, secus in alijs.*
4 *Fructus percipiens in omni casu non potest excusari ab impensis factis in illis colligendis.*
5 *Lex prohibens consuetudinem vult etiam nouam, & futuram improbare, intellige, & concorda vt num. 6.*

Clem. Statutum. VII.

1 CAp. *quia sapè, hoc tit. in 6.* dū dicit quod bona Sedis vacantis non occupentur, extenditur ad emolumenta, quæ proueniunt ex iurisdictione, & sigillo Curiæ Ecclesiasticæ, vel secularis, & ad omnia, quæ spectarent ad Prælatum Sede non vacante, non obstante consuetudine contraria, quæ omnia deductis rationabilibus expensis reseruanda sunt successori, nisi tunc certæ dignitati cōpetat iurisdictio cum ipsius emolumento. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 238. Alagona in compend. pag. 81.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par.* 1. & 2.

2 Futuris successoribus fideliter reseruandis. Notatur ad hoc quòd bona relicta à Prælatis Cathedralium, seu Collegiatarum Ecclesiarum, vel obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent, vt per *Boer. decis. 340. num. 2. cum seqq. Cou. in cap. relatum il 2. n. 3. de testament. D. Barbos. in l. diuortio par. 2. num. 59. ff. soluto matrim.*

3 Consuetudine qualibet contraria non obstante. Intellige quando vacat Ecclesia Cathedralis, Collegiata, vel Regularis, quia hoc casu consuetudo de relictis, vel obuentionibus tempore vacationis nō reseruādis futuro successori est specialiter reprobata, vt probat *tex. in præsenti, & in c. quia sæpè, vers. non obstantib. hoc tit. lib. 6.* Secus autem erit quando vacat Ecclesia, quæ talis non est, tunc enim valet consuetudo, & admittitur, & procedit *tex. in cap. præsenti vers. nisi, & vers. porro, de officio Ordin. lib. 6.* vbi *Franc. num.* 2.

4 Rationabiles deducātur expensæ. Ratio est quia fructus percipiens in omni casu non potest excusari ab impensis factis in illis colligendis, *l. fundus 52. in fin. princip. ff. familia hereis. Tiraq. de retractu lig. §. 15. glos. 1. à princip. Alphan. collect. 386. Duen. reg. 387. Garc. Falcon. reg. 183. Ioan. Garc. de expens. c. 1. n. 11. cum seqq. Valasc. cons. 83. n. 15*

5 In glos. [Consuetudine] ibi (*tollere noluit, &c.*) In aliquibus Codicibus affirmatiuam litteram reperiri scilicet, *tollere voluit,* asserit *Azeued. l. 3. num. 19. tit. 1. lib. 2. nouæ Recop.* & in hunc sensum glossam hanc communiter approbari, vt scilicet lex prohibens cōsuetudinem velit etiam nouam, & futuram improbare, tenuit *glos. vlt. in l. de quibus, ff. de legib.* & Doctores communiter ex *Ias. n.* 11. *Oros.* & alijs ibi, & citati à *Duen. reg.* 144. & in hanc videtur inclinare *Cou. lib. 3. var. cap. 13. num. 4. Mench. vsufruct. lib. 1. cap. 3. nu.* 10.

Armendar. in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ num. 186.

6 Verùm contraria littera negatiua, scilicet, *tollere noluit*, habetur in omnibus libris, quos vidi, & testantur Auctores grauissimi, & ideò in hunc sensum sequuntur hanc *glos. Abb. in cap. vlt. col. vlt. de consuetud. Azeued. d. l. 3. num. 20. cum seqq.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 31. num. 2.* Pro conciliatione tamen vide ea, quæ latè dixi *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 87. num. 12. secundum* Lugdunen. *impress.*

SVMMARIVM.

1 *Concessio licentia generalis datæ Religioso à suo Superiore, vt possit consentire electioni vel promissioni si quam de ipso fieri contigerit, non valet.*

2 *Verbum*, prouisio, *comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem.*

Clem. Cum concessa. VIII. & vlt.

1 COncessio licentiæ generalis datæ Religioso à suo Superiore, vt possit consentire electioni, vel prouisioni, si quam de ipso fieri contigerit, non valet. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag.* 239. *Alagon. in compend. pag.* 81. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 In glos. [Prouisioni] ibi (*latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, po-*
2 *stulationem, præsentationem, & collationē, &c.*) Ita *Rebuff. in concord. rub. de collat. §. præfati Ordinarij in gloss. verbo prouisionem, & in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus num. 5. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos. 17. num. 1. Rot. decis. 791. num. 9. p. 1. diuers. & decis. 638. num. 4. apud Farin. in prima collect. nouissimarum, aliàs p. 4. diuers.* & plures alij, quos refero Ego *ipse in tract. de appellatiua verborum vtriusq. Iuris significat. appell. 227. n. 1.*

De Renunciatione. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorem ad hoc constitutum licet prius ipse procurator fuerit reuocatus ipso tamen & superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata.*

2 *Episcopatus, & oīa beneficia simplicia, & Curata per procuratorem resignari possunt.*

3 *Procurator datus ad resignādū potest reuocari.*

4 *Reuocatio procuratoris constituti ad resignandum debet intimari.*

5 *Resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimationē reuocationis est valida, nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti.*

6 *Intimatio sufficit deducì ad notitiā Superioris.*

7 *Procuratoris reuocatio an sufficiat intimarè resignatario absq; eo quòd intimetur procuratori constituto ad resignandum.*

8 *Resignatio facta per procuratorem reuocatum nō autem intimatum minimè valet quoties per malitiam illius, aut Superioris, in cuius manibus renunciatio erat facienda, non potuit fieri intimatio ante cessionem.*

9 *Laicus potest cōstitui procurator ad resignandum beneficia ecclesiastica.*

10 *Procuratoris constitutio vbi esset facta per metum tunc tenet reuocatio etiamsi non peruenerit ad notitiam procuratoris.*

11 *Procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione, vt ea prosit.*

12 *Mādatū datū ad resignādū benef. cessat morte ipsius mādātis, et declaratur multipliciter.*

13 *Dominium nusquam transfertur à procuratore, cuius mandatū reuocatū est, etiamsi ipse bona fide rem tradiderit minime certus de reuocatione.*

Clem. Cum Illusio. Vnic.

1 REnunciatio dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorē ad hoc constitutum, licet prius ipse procurator fuerit reuocatus ipso tamen & Superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Colligunt ex Ordin. *Anch. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 266. Alagon. in compendio pag.* 92. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Vt si quis ad cedendum Pontificali, &c. Notatur ad hoc quod Episcopatus, & omnia beneficia simplicia & Curata per procuratorē resignari possunt, vt resoluit *Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 9. q. 2. per tot.* Interueniēte scilicet speciali mādato, sicut docent *Rebuff. de nominat. quæst. 14. num. 112. Flamin. dicto lib. 9. q. 7. num. 9. Cardos. in*

praxi

praxi Iudicum verbo Procurator, *num.* 40.

3 Duxerit quomodolibet reuocandũ. Ergo procurator datus ad resignandum potest reuocari, vt per *Flamin. Parif. d. lib.* 9. *q.*25.*à principio*,*Azor. instit. moral.p.*2.*lib.*7. *cap.* 22. *q.* 14.

4 Tenet cessio facta per eum antequam. &c. Notatur ad hoc, quòd reuocatio procuratoris cõstituti ad resignandum debet intimari, vt per *Rebuff. in praxi benef. tit. de procur. ad resign.reuoc. num.* 2. *& conf.* 90. *num.*13.*verf.tertio*,*Flamin.d.lib.*9. *q.*25. *num.* 12. vbi *num.* 29. subdit quòd non sufficit scientia reuocationis, sed requiritur inti-
5 matio; & ideò resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimationem reuocationis est valida, vt tenet idem *Flamin. d.lib.* 9.*q.*25.*num.* 17.*cũ seqq.*Nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti, quia tunc non requiritur intimatio, sicut docet idẽ *Flamin.lib.*13.*q.*1.*num.*48.

6 Ad ipsius, vel alterius notitiam, &c. Ergo sufficit intimationẽ deduci ad notitiam superioris, vt per *Flamin. Parif.d.lib.* 9.*q.*26.*num*,2.*cum seqq.*

7 Vtrum autem sufficiat reuocationem procuratoris intimare resignatario absq.eo quòd intimetur procuratori constituto ad resignãdum? Vide latè *Flamin.d.lib.*9.*q.*27. *per tot.* & de intimatione vide multa apud *Stephan. Gratian. discept. forenf. cap.* 191. *num.* 20. *cum seqq.*

8 Nisi forte, &c. Notatur ad hoc quòd resignatio facta per procuratorem reuocatũ, non autem intimatum minimè valet quoties per malitiam illius, aut superioris in cuius manibus renunciatio erat faciẽda, non potuit fieri intimatio ante cessionem, vt per *Ioann. Selu.de benef. par.* 3. *q.* 16. *num.* 2. *verf. & præmissa*, *Flamin. d. lib.* 9. *quæst.*25.*n.*39. *&* 53.

9 In glos. [Procuratorem] ibi (*Laicum, vel clericum,&c.*) Notatur ad hoc quòd laicus potest constitui procurator ad resignandũ beneficia ecclesiastica, vt per *Rebuf.in tract. nominat. q.* 14. *nu.*96. *Flamin. Parif.d.lib.*9. *q.*3. *num.* 12.*Azor. instit.moral. par.*2.*lib.*7. *cap.* 20.*q.*3.*& cap.*22.*q.*2.

10 In glos. [Liberè] ibi (*potest respicere libertatẽ constituentis.*) Notatur ad hoc quòd vbi constitutio procuratoris esset facta per metum, tunc tenet reuocatio etiamsi non peruenerit ad notitiam procuratoris, ita *Ioan. Selu. de benef. par.* 3. *q.*16. *num.*2. *Rebuff. in praxi benefic. tit. de reuocat. procur. num.*10. *Parif. d.lib.*9.*q.*25.*num.*34.

11 In glos. [Ignorante] ibi (*quia talis procurator censetur constitutus ad negotia,&c.*) Notatur ad hoc quòd procurator costitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione, vt ea prosit, sicut docet *Sanch.de Matrim. lib.* 2. *disp.* 11. *num.* 6.

12 In glos.[Quomodolibet] ibi (*si verò mortuus fuisset,&c.*) Notatur ad hoc, quòd mandatum datum ad resignandum beneficium cessat morte ipsius mandatis, vt per *Azor. d. par.*2.*lib.*7.*cap.*22.*q.*13.*Flamin.Parif.d.lib.*9 *q.* 24.*per tot.* vbi *à num.*3. ampliat procedere etiam procuratore ignorante ipsam mortẽ & *à nu.*14.limitat quoties procurator constitutus ad resignandum beneficium porrexit supplicationem, quæ fuit signata, & datata viuo resignante, namq. si postea moriatur resignans, & sic ante præstitum consensum formalem, poterit procurator illum præstare post mortem ipsius constituentis, nisi principalis porrexerit supplicationem, & posteà constituerit procuratorem ad cõsentiendum resignationi, quia si moriatur principalis, iste procurator post eius mortem non potest præstare consensum, prout sublimitat idem *Flamin.d.q.*24.*n.*28.

13 In glos. [Teneat] ibi(*exemplum in translatione dominij rei mea, &c.*) Notatur ad hoc quod dominium nusquam transfertur à procuratore, cuius mandatum reuocatum est, etiamsi ipse bona fide rem tradiderit minimè certus de reuocatione, sicuti docet *Cou.practic.cap.*11.*num.*2

14 In glos. [Manibus.] Renunciatio beneficiorum in cuius manibus sit facienda, vide quæ latè dixi *in tract. de officio, & potestate Episcopi par.* 3. *alleg.* 69.

De Supplenda negligentia Prælatorum. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Regularium Prælatorum negligentiam in beneficijs prouidendis quis supplere possit.*

2 *Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prælatorũ Regula-*

gularium si Prælatus Regularis infra semestre non prouiderit.

3 *Legatus non potest conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prælati Regularis exempti, quæ Episcopus confert auctoritate Apost.*

4 *Delegata magis, quàm Ordinaria videtur cõcessa iurisdictio quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit.*

5 *Superior ad quem conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad obseruationem eiusdẽ ordinis & formæ, quæ ab inferiore erat obseruanda.*

6 *Regularia beneficia à Prælato collata possunt ab eo ad solum eius nutum, & libitum, etiã absque iusta causa reuocari, seu conferri.*

7 *Abbas nõ potest monacho beneficia Regularia aut Ecclesiæ administrationem perpetuam, hoc est ad vitam eius, conferre.*

8 *Beneficia Regularia manualia sunt, atque ad nutum Abbatis reuocabilia.*

9 *Beneficium Regulare obtinens ad libitum Abbatis quandocunque, & quomodocunque amoueri potest.*

10 *Verbum*, dispositio, *latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidendi.*

11 *Patronus Regularis quando neglexerit ad beneficium ecclesiasticũ præsentare intra tempus sibi præstitutum tunc collatio deuoluitur ad instituentem, etiamsi non sit Episcopus, sed eius inferior.*

12 *Collationis in materia attẽditur locus vbi situ est beneficium, & non locus vbi est persona ad quam spectat collatio.*

13 *Monachi Regularem præsentare non possunt ad Ecclesiam, quæ consueuit regi per clericos seculares.*

14 *Abbates, & alij Superiores Regulares nequeunt ad beneficia consueta regi per seculares, præsentare, aut prouidere Regulares.*

15 *Beneficia de mensa non dicuntur vacare, ac proinde in illis non datur negligentia in prouisione.*

16 *Beneficium manuale vacat per obitum, & reuocationem Superioris.*

17 *Beneficia manualia, siue secularia, siue Regularia non includuntur sub reseruationibus.*

18 *Papa, aut Episcopus quando confert per deuolutionem beneficium aliquod Regulare manuale nullatenus censetur alterare naturã illius.*

Clem. Quia Regulares. Vnic.

1 Egulares Prælati, qui possunt beneficia conferre, si illa intra sex menses nõ conferant, tunc Diœcesani locorum in nõ exemptis, propria, in exemptis verò Apostolica auctoritate conferre possunt, dummodo Regularia Regularibus, secularia secularibus conferant, nec permittãt illa incorporari mensæ, nec augeri, vel imponi pensionem. Hoc autem intelligi debet de beneficijs, quæ non sunt de mensa Prælatorum, sed de alijs, quæ habent suos Rectores, ad quæ beneficia extẽditur Cõstitutio Bonifacij de qua in *cap. præsenti, de offic. Ordin. lib.6.* Prohibetur denique Regularibus quòd non possint præesse pluribus Prioratibus, aut Ecclesijs curam animarum habentibus, etiãsi cura per aliũ exerceatur. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazarijs, Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib.1. pag.273. Alagon. in compend. pag. 95.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Diœcesani locorum, &c. Notatur ad hoc quòd Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prælatorum Regularium si Prælatus Regularis infra semestre non prouiderit, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par.1. verbo beneficia vers. ad tertium.*

3 In exemptis verò Apostol. auctoritate, &c. Notatur ad hoc quòd Legatus non poterit conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prælati Regularis exempti, quæ Episcopus confert auctoritate Apostol. vt per *Nicol. Garc. de benef. par. 5. cap. 3. num. 32.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscat, magis delegata, quàm Ordinaria hoc casu videtur concessa iurisdictio, vt per D. *Barbos. in l. cum. prætor §. 1. num. 33. ff. de iudic.*

5 Illa videlicet quæ consueuerunt, &c. Notatur ad hoc quòd Superior, ad quẽ conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad obseruationem eiusdem ordinis, & formæ, quæ ab inferiore erat obseruanda, vt per *Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 1. num. 58.*

6 Libe-

6 **Liberè possint ad claustrum, cum oportuerit, reuocari.** Notatur ad hoc quòd beneficia Regularia à Prælato collata possunt ab eo ad solum eius nutum, & libitum, etiam absque aliqua iusta causa reuocari, seu auferri, vt per *Nau. com. 4. de Regul. num. 22. vers. ex quibus, Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. c. 9. q. 8. & cap. 22. q. 10. & par. 2. lib. 3. c. 26. q. 12. 13. & 14. Sanch. in præcepta De-*
7 *calogi lib. 7. cap. 29. num. 11.* & ideò Abbas non potest monacho beneficium Regulare, aut Ecclesiæ administrationem perpetuam, hoc est ad vitam eius, conferre, ita *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 9. q. 8.* Nam
8 Regularia beneficia manualia sunt, atque ad nutum Abbatis reuocabilia, *Ioan. Selu. de benef. p. 3. q. 68. Cassad. decis. 4. nu. 3. de præbend. Mandos. ad reg. 3. Cancel. q. 11. n. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. n. 6. & glos. 8. num. 7. Campan. in diuers. Iuris*
9 *Canon. rub. 12. cap. 7. num. 21.* ac proinde illud obtinens ad libitum Abbatis quandocunque, & quomodocunque amoueri potest *Azor. d. p. 1. lib. 10. cap. 4. q. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. num. 46.*
10 In glos. [Dispositionem] ibi (*idest collationem, vel prouisionem,*) Notatur ad hoc quòd dispositionis verbum latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidendi, vt per *Selu. de benef. par. 3. q. 1. num. 36. Mandos. reg. 32. Cancel. q. 4. n. 5. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 20. num. 1. Viuian. in praxi. iurispatr. lib. 5. cap. 1. num. 47.*
11 In ead. glos. ibi (*quia si ad solam præsentationem, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando patronus Regularis neglexerit ad beneficium ecclesiasticum præsentare intra tempus sibi præstitutum, tunc collatio deuoluitur ad instituentem, etiamsi non sit Episcopus, sed alius ipsi inferior, vt per *Imol. num. 33. & Card. num. 5.* in præsenti, *Rebuff. in praxi tit. de deuolut. num. 26.* quos refero *de officio, & potest. Episcopi par. 3. alleg. 126. num. 66. secundum Lugdunen. impress.*
12 In glos. [Locorum] ibi (*ergo non personarum, &c.*) Notatur ad hoc quòd in materia collationis attenditur locus, vbi situm est beneficium, & non locus, vbi est persona, ad quã spectat collatio, ac proinde attẽditur beneficiũ, nõ persona negligens, vt per *Simonet. de reseruat. q. 75. Tiraq. de retractu lig. §. 36. glos. 3. nu. 27. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. c. 3. n. 28. Cald. Pereira de empt. & vendit. c. 14. n. 14.*
13 In glos. [Secularibus] ibi (*vbi dicunt quod ad Ecclesiam, quæ consueuit regi per seculares clericos, monachi Regularem præsentare non possunt*) sequitur *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 8. n. 39.* vbi loquitur è conuerso, videlicet,
14 quòd Abbates, & alij Superiores Regulares nequeunt ad beneficia cõsueta regi per seculares, præsentare, aut prouidere Regulares, & *num. 40. & seq.* subdit quòd si de facto prouiderentur Regulares, esset prouisio ipso iure nulla, nec excusaret negligentia habentis præsentare, vel conferre quominus locum habeat deuolutio ad superiorem.
15 In glos. [De mensa] ibi (*illa ergo non intelligerentur vacare, &c.*) Notatur ad hoc quòd beneficia de mensa non dicuntur vacare, ac proinde in illis non datur negligentia in prouisione, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Canc. glos. 5. §. 6. num. 63. Flores de Mena vari. lib. 2. q. 10. num. 14.*
15 In glos. [Reuocari] in vers. *Et feias*, ibi (*& temporales Prioratus vacãt per mortẽ, etc.*) Notatur ad hoc quòd beneficium manuale vacat per obitum, & reuocationem Superioris, vt tenent in præsenti *Card. in §. præmissa q. 5. num. 8. Imol. num. 44. post med. vers. redeo ad glos. Abb. num. 17. & Vitalin. num. 9. Anast. Germon. de indultis Cardin. §. regularia num. 16. Rot. decis. 739. num. 4. par. 1. diuers. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 11. num. 4. & lib. 11. q. 3. n. 94. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. num. 14.*
17 In eadem glos. in fine ibi. (*Et ob hanc causam, &c.*) Notatur ad hoc hoc quòd beneficia manualia, siue secularia, siue regularia non includuntur sub reseruationibus, vt per *Gonzal. d. glos. 5. §. 6. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 1. num. 510.* vbi plures refert Doctores.
18 In ead. glos. ibi (*quia nec plus, nec aliter confert supplens, quàm negligens, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando Pontifex ipse, aut Episcopus confert per deuolutionem beneficium aliquod regulare manuale nullatenus censetur alterare naturam illius, sed postea integrũ erit Abbati reuocare, acsi ipsemet contulisset, vt per *Lap. alleg. 9. num. 4.* vbi *Mandos. lit. E, eundem Mandos. de priuileg. ad instar glos. 6. num. 4. Selu. de benef. par. 3. q. 69. num. vlt. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. num. 133.*

De

De Ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum. Tit. VI.

Clem. Cum Ecclesiæ. I.

Diœcesani locorum diligenter seruare debent, & à suis subditis seruari facere statuta Canonica circa præficiendos Ecclesijs sub pœna diuinæ offensæ, & Apostolicæ vltionis. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 306. Alagona in compend. pag. 108.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Vocem nullus habet in Capitulo nisi sit Subdiaconus.*

2 *Dignitatem, personatum, officium, vel prebendam obtinens, cui certus Ordo annexus est, nisi infra annum ad illum impedimento cessante promoueatur, in Capitulo vocem non habet, & dimidiam perdit distributionum partem.*

3 *Cathedralibus in Ecclesiis omnes Canonicatus, ac portiones habere debent annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, & Subdiaconatus.*

4 *Canonicus, qui non est Subdiaconus, non habet vocem in Capitulo.*

5 *Canonicus etiam Subdiaconus, cuius Canonicatui annexus est Ordo superior, nisi ad eum infra annum promoueatur, statim post annum amittit vocem in Capitulo.*

6 *Dispensatus à Papa vt in minori ætate fiat Subdiaconus, iste talis fit factus habet vocem in Capitulo.*

7 *Canonicus in Sacris minimè constitutus collegiales actus exercere potest, ac proinde ea omnia, quæ extra Capitulum fiunt.*

8 *Canonicus in Sacris præbendam, & domum optare potest.*

9 *Subdiaconatus Ordinem sufficit habere Canonicum tempore electionis ad hoc vt in ea vocem habeat.*

10 *Habilitas quoties à principio requiritur non sufficit quòd postea interueniat.*

11 *Canonicus in Sacris non constitutus si velit promoueri intra quatuor tēpora proxima, non erit expectandus si immineat tempus electionis.*

12 *Prælatus principalis Ecclesiæ quamuis non sit in Sacris habet vocem in Capitulo.*

13 *Capitulum conuocare de consuetudine Ecclesia spectat ad Archidiaconum, etiamsi non sit in Sacris.*

14 *Prælatus, & Capitulum sunt diuersa.*

15 *Collegij, vel Capituli appellatione non comprebenditur Prælatus.*

16 *Prælatus de quadam longissima verbi significatione nomine Capituli comprehenditur.*

17 *Lex pœnalis simul, & correctoria non potest extendi etiamsi habeat expressam rationem quamuis si esset solùm pœnalis, vel correctoria extenderetur.*

18 *Dictionis, donec, vis, & effectus remissiuè.*

19 *Dictio, nullo modo, quam vim, & effectum habeat remissiuè.*

20 *Portio debet fieri pro qualibet hora.*

21 *Alimenta non dantur ex fructibus beneficij clerico suspenso propter cōtumaciam, à qua parendo exire potest.*

22 *Distributiones quotidianæ clerici suspensi, vel excommunicati accrescunt alijs.*

Clem. Vt ij. II.

1 IN Capitulo Cathedralis, vel Collegiatę Ecclesiæ etiam Regularis, nullus habet vocem, nec illi concedi potest nisi sit Sub-
2 diaconus; Obtinens verò dignitatem, personatum, officium, vel præbendam, cui certus annexus est Ordo, nisi infra annū ad illū impedimēto cessante promoueatur in Capitulo vocē nō habet, & interim dimidiā pdit distributionū partē, alijs tamē pœnis cōtra tales in suo robore permansuris. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 307. Alagon. in compend. pag. 109.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

3 Ad suscipiendos Sacros Ordines, &c. *Sacrum Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 12.* circa id ipsum ita nouissimè disponit. In omnibus verò Ecclesijs Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeāt annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, vel Subdiaconatus; Episcopus autem cum consilio Capituli designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisq. Ordo ex Sacris annexus in posterum esse debeat, ita tamen vt dimidia saltem pars Presbyteri sint, cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi, vbi verò consuetudo laudabilior

habet

habet, vt plures, vel omnes sint Presbyteri omninò obseruetur. Hactenus Trid. cuius decisionem referunt Flamin. Parisf. de resignat. lib. 4. q. 9. n. 10. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 238. illam tamen in Collegiatis Ecclesijs locum non habere tradunt Nau. cons. 3. de temp. ordin. in antiq. aliàs cons. 51. de ætate, & qualit. in nouis, Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficia §. 5.

4 Statuimus vt nullus, &c. Notatur ad hoc quòd Canonicus, qui non est Subdiaconus non habet vocem in Capitulo, innouatur, & ampliatur per Conc. Trid. sess. 22. de reform. cap. 4. & docent Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 3. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 51. art. 5. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 11. q. 20. latè Monet. de distribut. quotid. par. 2. cap. 20. num. 3. cum seqq. Villar. del patronado de Calatajud. par. 7. §. 1. num. 15. Vgolin. de officio, & potest. Episcop. cap. 19. §. 3. num. 1. Piasec. in praxi Episcop. par. 2. cap. 3. num. 7. Paul. Laym. canon. quæst. de Prælatorum Ecclesiasticor. elect. q. 181. resp 3. & q. 28. resp. 2. Mirãda in man. Prælat. tom. 2. quæst. 23. art. 5. concl. 5. Rot. apud Farin. decis. 600. num. 4. in 1. collect. nouissim. aliàs par. 4. diuers. Nicol. Garc. de benefic. p. 3. c. 4. n. 24. Raguc. de voce Canonicorum in Capitulo q. 24.

5 Illi verò, &c. Notatur ad hoc quòd Canonicus etiam Subdiaconus, cuius Canonicatui annexus esset Ordo superior, nisi ad eum infra annum promoueatur, statim post annum amittit vocem in Capitulo, itaut nullo modo, nec ex Capituli concessione, nec ex Episcopi dispensatione post annum eam habere possit, donec ad illum requisitum Ordinem fuerit promotus, vt per Monet. de distribut. quotid. par. 2. c. 20. num. 9.

6 Illud aduertere oportet quòd si Pontifex dispenset in ætate cum Canonico, vt fiat Subdiaconus, is sic ex dispensatione factus Subdiaconus vocem haberet in Capitulo, vt resoluunt Felin. in cap. postulasti num. 11. de rescript. Sanch. de Matrimon. lib. 8. disp. 1. n. 23. Raguc. de voce Canonicorum in Capitulo quæst. 5. num. 7.

7 In glos. [In Capitulo] Notatur ad hoc quòd Canonicus in Sacris minimè constitutus, collegiales actus exercere potest, ac proindè ea omnia, quæ extra Capitulum fiũt, vt per Bonifac. hic. nu. 16. & 17. Nicol. Garc. d. par. 3. cap. 4. num. 29. vbi num. 3. subdit ex decisione Rotę quòd Canonicus etiam in Sacris non constitutus ad effectum conferendi suam hebdomadam habere debet, & ratione suę hebdomadæ potest conferre, & num. 31. subiungit quòd Capitulum potest committere collationem, vel nominationem beneficij ad illud pertinentis Canonico, qui non sit in Sacris.

8 In ead. glos. ibi (quòd talis Canonicus non in Sacris præbendam, & domum optare potest.) Ita Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 34. à n. 128. Nicol. Garc. dicta par. 3. cap. 4. n. 31.

9 In glos. [Constitutus] ibi (Sed pone, &c.) Notatur ad hoc quòd sufficit, vt Canonicus habeat Ordinem Subdiaconatus tempore electionis ad hoc, vt in ea vocem habeat, sic docet Monet. de distribut. quotid. par. 2. q. 20. n. 6.

10 In ead. glos. ibi (Si ponderemus initium, &c.) Notatur ad hoc quòd quoties à principio requiritur habilitas, non sufficit quòd postea interueniat, vt per Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. q. 1. n. 14.

11 In ead. glos. ibi (Sed fortius quæro, &c.) Notatur ad hoc quòd Canonicus in Sacris non constitutus si velit promoueri intra quatuor tempora proxima non erit expectandus si immineat tempus electionis, vt per Monet. d. q. 20. n. 5.

12 In glos. [In eisdem] ibi (Sed mihi remanet dubium an hoc cap. in vtroque responso locum habeat in principalibus Prælatis, &c.) Notatur ad hoc quòd principalis Prælatus Ecclesiæ quamuis non sit in Sacris vocem habet in Capitulo, vt per Raguc. de voce Canonicorum in Capitulo quæst. 24. num. 3. Vnde Archidiaconus, ad quem de consuetudine Ecclesiæ spectat, absente Decano, conuocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest etiamsi non sit in Sacris, cum iste sit actus iurisdictionis, qui cõpetit Archidiacono, etiam in Sacris non cõstituto, & ad Decanum non spectat ratione Ordinis, sed antiquitatis, & superioritatis, ita per Sacram Cõgregationem decisum fuisse refert Nicol. Garc. d. par. 3. cap. 4. num. 26. & in addit. hoc ipsum multis rationibus confirmat.

13

14 In ead. glos. ibi (vnde potest dici quòd cum Prælatus, & Capitulum sint diuersa, &c.) Ita Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. num. 54. Non enim Prælatus Collegij, vel Capituli appellatione comprehenditur, vt per Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 8. & citatos

tatos per me *in tract. de appellatiua verborum vtriusq. iuris significat. verbo* Capitulum, quibus addo Paul. *Laym. quæst. canon. de Pral. ecclesiast. elect. q.* 18. *vers. quia*

16 In ead. glos. ibi (*Etsi dicatur quòd de quadam largissima verbi significatione Prælatus nomine Capituli comprehendatur.*) Ita Rebuff. *in tract. nominat. q.* 8. *n.* 34.

17 In ead. glos. ibi (*Mihi satis est; &c.*) Notatur ad hoc quòd lex pœnalis simul & correctoria nō potest extendi, etiamsi habeat expressam rationem, quamuis si esset solùm pœnalis, vel correctoria extenderetur, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa par.* 1. *num.* 162. *Farinac. in praxi crimin. par.* 4. *consf.* 65. *n.* 124 *& fragment. criminal. p.* 1. *lit.* E, *n.* 77.

18 In glos. [Donec] De hac dict. dixi *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict.* 93. *secundum Lugdunen. impress.*

19 In glos. [Nullo modo] *De vi, & effectibus borum verborum dixi in dicto tract. dict.* 228.

20 In glos. [Certis horis] ibi (*vt per omnes horas fieret ipsarum compa rtitio, &c.*) Notatur ad hoc quòd pro qualibet hora debet fieri portio, vt per *Zerol. in praxi* Episcop. *par.* 1. *verbo distributiones vers. ad quartum.*

21 In glos. [Pars dimidia] ibi (*& imputent sibi, &c.*) Notatur ad hoc quòd clerico suspenso propter contumaciam, à qua suspensione parendo exire potest, non dantur alimenta ex fructibus beneficij, vt per *Surd. de aliment. tit.* 7. *q.* 36. *n.* 4.

22 In ead. glos. ibi (*& scias quòd ista dimidia substracta accrescit alijs interessentibus, &c*) Notatur ad hoc quòd distributiones quotidianę clerici suspensi, vel excommunicati accrescunt alijs, vt per *Surd. de aliment. tit.* 1. *q.* 82. *n.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Aetas ad* Ordines *Sacros de Iure communi requisita quæ ? ostenditur, & num.* 2. *& quæ ex noua dispositione Concilij Trid. refertur num.* 3.

4 Verbum, decernimus, *inducit Ius nouum, & non declarat antiquum.*

5 *Liberè significat idem quòd sine dispensatione.*

7 *Anno certo qui debet facere actum sufficit facere in quacunque anni parte.*

8 *Annus inceptus an & quando sufficiat, & habeatur pro completo, ostenditur.*

9 *Verba*, cum peruenerit ad 25. annum, *ex proprietate non verificantur in* 25. *anno cœpto.*

Clem. Generalem III. & vlt.

1 AD Subdiaconatum promouetur quis in 18. anno, ad Diaconatum in 20. ad Presbyteratum in 25. Colligunt ex Ordina. *Anchar. Imol. Zabarel. Panorm.* Paul. *de Eleazarijs*, Bonifac. *de Vitalinis*, *Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 308. *Alagon. in compend. pag.* 109. remissiuè *Ximen. in concord. par.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc textu desumunt Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 26. *Menoch. de arbitr. casu* 427. *num.* 15. *Fr. Emman. quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 23. *art.* 6. Ego *ipse de officio, & potestate Episcopi par.* 2. *alleg.* 16. *num.* 1.

3 Attenta verò noua dispositione *Concilij Trid. sess.* 23. *de reform. cap.* 12. nullus in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatum ante vigesimum tertium, ad Presbyteratum ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoueri potest, ex quo ita tradunt *Gutter. d. c.* 26. *n.* 8. *Henriq. in sum. lib.* 10. *c.* 19. §. 2. *Zerol. in praxi Episcop. p.* 1. *verbo* Ordo §. 1. *Piasec. in simili praxi p.* 1. *c.* 1. *sub rub. de requis. ætatis n.* 23. *Fr. Emman. quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 23. *art.* 6. *Galganet. de iure publico lib.* 3. *tit.* 24. 25. *&* 26. *Monet. de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 19. *n.* 12. *Nicol. Garc. de benefic. p.* 7. *cap.* 4. *n.* 21. *Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 166. *Fr. Ludou. Miranda in Manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 39. *art.* 2. *Carol. de Grassis de effectib. clerical. in prælud. n.* 289. 291. *&* 295. *Stephan. Quarant. in Summa Bullarij verbo Ordo vers. colliguntur*, Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib.* 1. *tit.* 2. *l.* 1. *de ætate in declar. n.* 4. *Aegid. de Coninck de Sacram. to.* 2 *disp.* 20. *num.* 102. *Zipæ. in analytica posteriori Iuris ecclesiast. enarratione sub. tit. de elect. n.* 11. *Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub.* 7. *c.* 3. *Vgolin. de officio, & potestate Episcopi cap.* 26. §. 6. *num.* 4. *&* 5. *Homobon. de Bonis de examine ecclesiast. p.* 1. *tract.* 1. *cap.* 10. *q.* 60. *vers. ad maiores, Ego ipse d. alleg.* 16. *n.* 1.

4 In glos. [Decernimus] ibi (*non dicit declaramus*) Notatur ad hoc quòd verbum, *decernimus*, inducit ius nouum, & non declarat antiquum, vt per *Flamin. Paris. de resignat. lib.* 13. *q.* 2. *num.* 3. *Sanch. de* Matrimon. *lib.* 7. *disp.* 82. *num.* 18. cum alijs, quos refero Ego *ipse in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 79. *secundum* Lugdunen. *impress.*

5 In

5 In glos. [Libere.] ibi (*idest sine dispensatione*,) Ita hanc dictionem interpretatur *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 53. nu. 9.* & faciunt, quæ dixi dicto *tractat. de dictionib. vsufrequent. dict. 190.*

6 In glos. [In decimo octauo] ibi (*intelligo inchoato*) Ita *Perez ad tit. 2. lib. 7. Ordina. pag. 409. Fr. Emm. d. q. 23. art. 7.*

7 Et notatur etiam ad hoc quod in quacunque parte anni sufficit actum facere, qui debet facere certo anno, vt per *Surd. decis. 178. num. 2.*

8 Cõtrouersum est in Iure an & quando annus incœptus sufficiat, & habeatur pro completo? de quo agunt *glos. & Doctores per tex.* ibi *in l. ad Remp. ff. de muner. & honor. & in l. 3. §. minore ff. de minorib. & in l. si cui. ff. de legat. 1. glos. in c. subdiaconus. 77. dist. glos. 2. in c. ad nostram, de regular. Felin. num. 7. in c. cum vigesimum, de offic. deleg. Conan. lib. 3. comm. cap. 12. nu. 7. Nauar. in man. cap. 25. nu. 115. vers. ad 9.* Communiter distingui solet inter dispositionem fauorabilem, & odiosam, sed cum annus secundùm veritatem, & proprietatem sermonis completus intelligatur iuxta *l. anniculus. 134. ff. de verb. signif.* & cœptum haberi pro completo procedat ex fictione, & mente disponentis, planius videtur semper attendenda esse verba dispositionis, quæ si expresse ad annos perfectos, & consumatos, vel simpliciter ad tot annos referantur non sufficiet annum inchoari, si vero ad solam existentiam in tali anno, & ingressu illius referantur, sufficiat inchoasse, vt sic, si aliud ex mente disponentis non colligitur, verborum proprietas attendatur, tam in materia fauorabili, quàm in odiosa, iuxta *l. non aliter. 67. ff. de legat. 3. iuncta l. cum lege. 24. ff. de testam.* Sic verba hæc, *post viginti annos, post vigesimum, cum expleuerit*, & similia procul dubio annum completum prærequirunt *l. si ita 41. vers. & inter ff. de manu testam. l. 2. in princ. ff. de excus. tutor. cap. cum in cunctis, in princ. de elect.* Sic etiam dispositio *cum quis fuerit viginti annorum, vel habuerit viginti annos*, completos exigit, quia antequam compleantur verum non est esse quê viginti annorum, vel illos habere *arg. d. l. anniculus*: sic procedit *tex. in d. l. si cui*, vbi *glos. & Doct. communiter*, intendit *glos.* hic recepta ab omnibus vt per *Troff. de vero, & perfecto clerico lib. 2. c. 17. num. 2. Cou. de sponsal. par. 2. cap. 2. num. 2.* Per contrarium vero ad annum incœptum referuntur verba illa *cum fuerit in vigesimo anno, cum attigerit*, vel quæ prohibent, *ne quis ante vigesimum annum faciat*, quia proprie loquendo qui iã incœpit, attingit, & qui iam est in vigesimo anno, ante illum non facit, sed potius in illo, *d. c. cum in cunctis. §. inferiora. tex. & glos. in præsenti, d. l. si ita in princ. Conc. Trid. sess. 23. de reform. cap. 12.* resoluunt *glos. in d. l. si cui*, vbi communis, *Nau. & alij* vbi supra.

9 Vnde infertur verba hæc, *cum peruenerit ad 25. annum* ex proprietate non verificari in 25. anno cœpto, sed completum requirere, vt est de natura illius dict. Per, *l. vrbana. 198. ff. de verb. signif. glos. verb. pernoctauit. in cap. si confiteri, de accusat.* late *Tiraq. in l. si vnquã verb. reuertatur à num. 194. C. de reuoc. donat.* probat in specie *tex. in l. non putabam, 47. ff. de condit. & demonstrat.* quamuis aliter intelligat *Conan. vbi supra.* Nec obstat *tex. in l. qui filium 73. §. 1. ff. ad Trebell.* ibi, *cum ad annum vigesimum peruenisset*, per quem *Conan. d. loco* recedit à communi, quia reiecto intellectu glos. & Doctorum ibi, & in dictis locis, qui existimant textum illum procedere simpliciter fauore filij, cui intellectui repugnat idẽmet tex. dum probat Imperatorem motum fuisse verbis testamenti, dici potest testatorem illic non tantum dixisse, *cum filius ad annum vigesimum peruenerit*, sed adiecisse, *quod si ante vigesimum annum decesserit, &c.* quæ verba sequentia iuxta supradicta significant testatorem non accepisse verbum, *peruenerit*, in suo proprio significatu, immo sensisse de anno inchoato, vel saltem res erat dubia, ita ut in hoc dubio Imperator motus verbis, quæ ad vtrumque sensum referri poterãt, ex æquitate in fauorem filij pronunciauerit.

10 In glos. [Diaconatus] Hæc glos. communiter recipitur secundùm *Couar. de sponsalib. par. 1. cap. 2. num. 2.*

De Officio Vicarij. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Iura loquentia de Ecclesijs Curatis per receptionem aliarum similium amittendis, ac ipsarum Rectoribus promouendis ad Sacerdotium, ac de eorum ætate, habent locum in perpetuis Ecclesiarum Parochialium Vicarijs, & num. 2.*

3 *Vicariæ perpetuæ sunt vera beneficia ecclesiastica.*

4 *Vicarius perpetuus in Ecclesia parochiali intra annum Sacerdos fieri debet.*

Bene-

5 *Beneficium simplex quando vnitur non solet cõstitui Vicarius perpetuus, sed temporalis.*

Clem. Quæ de Ecclesijs, Vnic.

1 Vra loquentia de Ecclesijs Curatis per receptionem aliarum similium amittendis, ac de ipsorum Rectoribus promouẽdis ad Sacerdotium, necnõ de eorum ætate, in perpetuis Ecclesiarum Parochialium Vicarijs locum habent. Colligunt ex Ordinar. Lap. *Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag.* 356. *Alagon. in compẽd. pag.* 130. remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 9. nu. 7. & q. 16. nu. 13. Flam. Paris. de resignat. benef. lib. 3. q. 1. num. 315. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Can*

3 *cell. glos. 5. §. 3. num. 21.* Vicariæ enim perpetuæ sunt verè beneficia ecclesiastica, vt per *Flam. d. tract. lib. 2. q. 1. nu. 112. Gonzal. d. §. 3. à num. 19. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 6. q. 5.* vbi *cap. 8. q. 5.* obseruat Vicarium perpe-

4 tuum in Ecclesia Parochiali intra annum Sacerdotem fieri debere.

5 In glos. [Parochialium] ibi (*quia solum in Ecclesijs Parochialibus annexis perpetua Vicaria videtur permissa*) Ergo quando vnitur beneficium simplex non solet constitui Vicarius perpetuus, sed temporalis, secundum *Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicaria perpetua num. 5. Rota decis. 758. num. 2. par. 1. diuers. Gonzal. d. §. 3. num. 15.* Hic autem Vicarius temporalis, seu ad nutum amouibilis an habeat actualem curam, siue habitualem, aut solum exercitium latè disputauimus in collect. *ad cap. vlt. hoc tit. in Decretalib.*

De Officio, & potestate Iudicis delegati. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudices super receptione testium in causa ciuili, necnon executores ad prouidendum aliquibus si per inquisitionem solertem eos esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ repererint à Sede Apost. deputati alijs possunt committere licitè vices suas, & nu. 2.*

3 *Testes quando iurarunt in die iuridico possunt tunc examinari in die feriato.*

4 *Rubrica ostendit potestatem eius, de quo in titulo agitur.*

5 *Iudex delegatus potest testem etiam exemptũ, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo testimonio commiserit.*

6 *Clausula, si persona sit idonea, sonat in monitionem, non in conditionem.*

7 *Beneficia conferri debent magis incolis, quàm exteris.*

8 *Examinatio quando fit super idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri potest absente eo, cuius interest.*

9 *Iuris communis forma quoties exprimitur in commissione eo modo, quo Iure inest, non est intentio committentis inducere nouam formam, & conditionem, sed est admonitio quædam, vt seruetur forma.*

Clem. Iudices. Vnic.

1 Vdices super receptione testium in causa ciuili, necnõ executores ad prouidendũ aliquibus si per inquisitionem solertem eos esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ repererint, à Sede Apost. deputati alijs possũt committere licitè vices suas. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag.* 411. *Alagon. in compẽd. pag.* 149. remissiuè *Ximen. in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *D. Barbos. in l. cum prætor. §. 1. num. 113. cum seqq. ff. de iudic. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 60. num. 33.*

3 In glos. [Iudices] ibi (*& talis actus fieret die feriato*) Notatur ad hoc quod quando testes iurarunt in die iuridico, possunt tunc examinari in die feriato, vt per *Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. nu. 294. pag. 544. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 30. num. 15. Mascar. de probat. in proœm. quæst. 5. num. 91. Farin. in praxi crimin. p. 2. quæst. 80. num. 56.*

4 In ead. glos. ibi (*& not. hoc principium, &c.*) Notatur ad hoc quod rubrica ostendit potestatem eius, de quo in titulo agitur, vt per *Mascard. de probat. concl. 1284. num. 3.*

5 In ead. glos. ibi (*punit testem, &c.*) Notatur ad hoc, quod Iudex delegatus potest testem etiam exemptum, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo testimonio commiserit, vt per *Con. practic. cap. 18. num. 8.*

In

6 In glos.[Receperint] ibi *(quod sunt clausulæ, quæ sonant in monitionem, non in conditionem, putà, si persona sit idonea, & similia)* Vide, quæ dixi in *tract. de clausulis vsufrequēt. clausul.* 151. *num.* 1. *secundum Lugdunen. impress.*

7 In ead. glos. ibi *(si de tali vico sit oriundus)* Notatur ad hoc quòd beneficia conferri debent magis incolis quàm exteris, vt per *Zerol. in praxi Episc. p.* 1. *verbo beneficia vers. ad octauum*, *Flamin. Paris. de resign. benef. lib.* 4. *q.* 7. *Azor. instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *quæst.* 25. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 9. *§.* 1. *nu.* 37.

8 In ead. glos. ibi *(& non vocatis ijs, quos res tangit)* Notatur ad hoc quòd quando fit examinatio super idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri potest absente eo, cuius interest, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta vers. limita quarto pag. mihi* 20. *Rebuff. in tract. nominat. quæst.* 13. *num.* 3.

9 In ead. glos. ibi *(dicit demum Innocent. &c.)* Notatur ad hoc quod quoties exprimitur in commissione forma Iuris communis eo modo, quo Iure inest, non est intentio committentis inducere nouam formam, & conditionem, sed est admonitio quædam vt seruetur forma Iuris communis, quare ea prætermissa non irritatur actus, qui aliàs validus esset, nisi vt commissione ea forma exprimeretur, vt docent in præsenti *Imol. nu.* 20. *&* 21. *Cardin. q.* 13. *& Bonifac. num.* 36. *Nau. in man. cap.* 27. *nu.* 37. *Cou. in c. alma mater p.* 1. *S.* 9. *n.* 8. *Sanch. de Matrim. lib.* 3. *disp.* 33. *num.* 3.

De Officio Iudicis Ordinarij. Tit. IX.

Clem Vt Clericorum. I.

1 EPiscopi ita debent diligēter corrigere scandalosos clericorum excessus, vt ipsi Clerici metu pœnæ arceantur ab insolentijs, & alij eorum exemplo timeant similia perpatrare. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Ancb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 465. *Alagon. in compend. pag.* 163. remissiuè *Ximen. in concordant. p.* 2.

2 Ad materiam huius text. conducunt plura quæ dixi *de off. & potest. Epis. p.* 1. *tit.* 2. *glos.* 12

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio facta à collatore quolibet citra Legatum Apost. valet non facta mentione de beneficio, quod prius habebat, cui fit, & nu.* 2.

3 *Mentionem de obtentis facere non tenetur impetrans in prouisione facta ab Ordinario.*

4 *Episcopi & Ordinarij intelliguntur prouidere Ecclesijs Motu proprio.*

5 *Iurisdictio Ordinaria dicitur naturalis & fauorabilis.*

Clem. Etsi ab Apost. II. & vlt.

1 ETsi ab Apostolicæ Sedis Legato de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet, facta fuerit mentio specialis, in alijs tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus hoc non obseruatur. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Ancb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in rat. lib.* 1. *pag.* 466. *Alagon. in compend. pag.* 163. remissiuè *Ximen. in concord. p.* 2

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc tex. desumunt *Tiraq. de iure mariti glos.* 7. *num.* 114. *Azor. instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 10. *q.* 5. *&* 6. & citati per me *in collect. ad cap. si motu proprio, de præb. lib.* 6.

3 In alijs tamen, &c. Notatur ad hoc quòd in prouisione facta ab Ordinario non est opus impetranti facere mentionem de obtentis, vt per *Azor. d. c.* 10. *q.* 4. *Nicol. Garc. de benef. p.* 11. *c.* 4. *n.* 99. *Sanct. var. resol. q.* 50. *n.* 5. Nam Episcopi,

4 & Ordinarij intelliguntur prouidere Ecclesijs Motu proprio cum ad hoc teneantur, sed Papa, & Legati prouident personis, & non Ecclesijs, vt dicit *Card. in præsenti sub num.* 13. *q.* 17. quem sequuntur *Fel. in c. ad aures n.* 15. *vers. vnde dicit Card. de rescrips. Menoch. de arbitr. casu* 201. *nu.* 154. *& seq. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. §.* 6. *proœm. num.* 10. *& glos.* 5. *num.* 173. *&* 184.

5 In glos. [Nolumus] ibi *(Ordinariorum vero collatio vt naturalis, vel fauorabilis, &c.)* Notatur ad hoc quod iurisdictio Ordinaria dicitur naturalis, & fauorabilis, vt per *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. §.* 6. *proœm. n.* 7.

De Procuratoribus. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum, vel litteras suæ procurationis scienter sine protestatione recipiens, quibus constituens pro ipso cauebat, super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur.*

2 *Mandatum datur per literas missiuas, seu epistolas.*
3 *Procurator constitutus si recipiat literas mandati, & taceat, videtur consentire.*
4 *Instrumentum procuratoris scienter sine protestatione recipiens, videtur acceptare, & certus de suo iure potest substituere, si potestatem habeat substituendi.*
5 *Debiti confessionem per epistolam missiuam quomodo quis extorquere possit, ostenditur.*
6 *Præsens, & tacens sibi præiudicat etiam in præiudicialibus, quando vltra taciturnitatem concurrit aliquis actus positiuus.*
7 *Litteras recipiens scienter præsumitur approbare actum in eis contentum secus si ignoranter.*

Clem. Instrumento. I.

1 PRocuratorem, quando quis eligit, & misit ei instrumentum, in quo cauet de iudicato soluendo, si procurator simpliciter, & scienter acceptat litteras nulla facta protestatione non potest retrocedere, sed tenetur, & potest cogi defēdere reū. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 533. Alagon. in compend. pag.* 186. remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Vel litteris. Ergo per litteras missiuas, seu epistolas datur mandatum, *Achill. decis. 17. nu. 2. de procuratorib. Caputaq. decis. 183. n. 1. & decis. 185. nu. 8. p. 2.* quos refert, & sequitur *Gonzal. ad regul. 8. Cancell. glos. 63. num. 20. Flamin. Parisi. de resignat. benef. lib. 9. q. 6. nu. 3.*

3 Simpliciter nulla facta protestatione à te scienter receptis. Notatur ad hoc quod si procurator constitutus recipiat litteras mandati, & taceat, videtur consentire, vt per *D. Barbos. in l. quæ dotis num. 158. ff. sol. matrim.*
4 ac proinde mādatum acceptasse, & certus de suo iure potuisse substituere, si potestatem habeat substituendi, vt per *Mil. in repert. verbo procurator non dicitur, nec censetur num. 42. Vant. de nullit. tit. ex defectu mandati nu. 103.* quos refert, & sequitur *Rot. decis. 451. num. 2. apud Farin. p. 2. recent.*
5 Ex verbis supra relatis bona desumitur cautela ad extorquendam confessionem debiti, cuius creditor probationem non habet, vt scilicet epistolam, in qua debitū narretur, debitori mittat, quam prius coram testibus legat, qui postea præsentes sint receptioni talis epistolæ, qua recepta, si debitor tacuerit, sibi præiudicat, ita *Bart. per tex.* ibi *in l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon. addit. ad Alex. lit. B. in l. quæ dotis. n. 34. ff. soluto matrim. Mathesil. notab. 22. Sepola cautel. 9.* plures, vt per *Hippol. in rub. de probationib. nu. 246. & in practic. §. si diligenter nu. 138. Cou. in cap. Ioannes num. 4. de testam. Menoch. de arbitr. casu 23. Anton. Gabr. comun. tit. de præsumptionib. concl. 2. Brunor. in locis communibus, verbo littera nu. 6. D. Barbos. in d. l. quæ dotis nu.* 158. vbi *n.* 159. ex alijs idem affirmat resoluendū in audiente nuncium alterius, & tacente, vt nisi statim arbitrio boni viri contradicat similiter præsumatur consentire sicut quando litteras recepisset, vt in *d. l. si filiusfam.* quinimo vlterius addit idem *D. Barbos.* quod siue in litteris contineatur quòd recipiens aliquid soluat tanquam debitor, vel contineatur aliquid nociuum, & præiudiciale recipienti, nisi recipiens de contraria voluntate protestetur, consentire præsumatur, idque ex taciturnitate insimul cum facto accipientis, *arg. d. l. si filiusfam. & text. in præsenti.*

6 Non potes postea recedere, &c. Notatur ad hoc quod præsens, & tacens sibi præiudicat etiam in præiudicialibus quando vltra taciturnitatem concurrit aliquis actus positiuus, vt per *Mascard. de probat. conclus. 1218. nu. 51. Surd. decis. 32. num. 11. & decis. 264. num. 8.*
7 In glos. [Scienter] ibi (*Secus ergo si ignoraret, &c.*) Notatur ad hoc quod litteras recipiens scienter præsumitur approbare actum in eis contentum, secus si ignoranter, vt per *Anton. Gabr. lib. 1. commun. opin. tit. de præsumpt. concl. 2. Mascard. de probationib. conclus. 480. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsump. 65. num. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator habens mandatum iurandi, & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum, contra electum, vel prouisum opponere non potest crimina, vel defectus, & num. 2.*
3 *Generalis facultas cum expressione aliquorū casuum exigentium speciale mandatum, non extenditur ad speciales casus maiores expressis.*

Minor

4 *Minor non est restituendus ad opponenda crimina, vel defectus contra electum.*

5 *Renuntians generaliter casibus fortuitis non videtur renuntiare grauioribus, & maioribus.*

Clem. Non potest. II.

1 PRocurator generaliter constitutus ad agendum, defendendum, iurandum de calumnia, vel veritate dicenda, & ad omnia; quæ speciale mandatum exigunt, non potest opponere in personam electi nisi specialiter hoc in mandatis habeat, quia cum illa generaliter non veniunt maiora, vel grauiora, quæ in procuratorio sunt expressa. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 134. Alagon. in compend. pag.* 189. remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant *Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordinam. pag. 556. Ceuall. commun. contra commun. q. 808. nu. 47.*

3 Cum sub generalitate tali, &c. Notatur ad hoc quod generalis facultas cum expressione aliquorum casuum exigentiū speciale mandatum non extenditur ad speciales casus maiores expressis, vt per *Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum p. 1. num. 253. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. q. 65. n. 12.* vbi cirat *Paris. cons. 40. num. 1. & 2. lib. 4. Crauet. cons. 95. n. 10. vol. 1.*

4 In glos. [Grauiora] ibi (*in tantum quòd Ecclesia exclusa per peremptorium non restituitur ad ista proponenda*) Notatur ad hoc quod minor non est restituendus ad opponendum crimina, vel defectus contra electum, vt per *Cou. practic. c. 20. n. 4. vers. secundo, Maurit. de in integr. restit. p. 2. q. 64. art. 6. nu. 41.*

5 Et ex hac glos. iuncto tex. colligit *Fr. Emm. in sum. tom. 1. c. 22. n. 5. ante fin.* quod etiamsi quis generaliter renuntiet casibus fortuitis nō videtur renūtiare grauioribus, & maiorib.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus etiam pro conreligioso, nisi pro consorte eiusdem litis, non potest procurator cōstitui sine licētia Superioris, nec etiam aliū constituere, nec substituere licet habeat in mandatis.*

2 *Religiosis interdicitur procuratoris officium obire sine Superioris licentia.*

3 *Monachus procurator constituitur extra res sui Monasterij cōcurrente Superioris licētia*

4 *Religiosus potest procurator institui ante licentiam Superioris, sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat.*

5 *Superior immediatus sufficiens est ad dandam licentiam Religioso, vt procuratoris officium suscipere valeat.*

6 *Religiosus si absque Superioris licentia procurator constituatur non valet actus procuratoris titulo gestus in Iudicialibus saltē.*

7 *Religiosus non potest ex quantouis alicuius mandato ad id dato procuratorem constituere, aut substituere.*

8 *Nouitius potest sine Superioris licentia procurator constitui.*

9 *Prælatus potest procuratoris munus obire.*

10 *Monachi plures vbi admittūtur in prosequutione cuiusuis negotij, & conueniunt in idē potest vnus ex illis constitui procurator pro alijs.*

11 *Exceptio defectus licentiæ post litem contestatam opponi potest.*

12 *Religiosus quoties potest esse in iudicio absque Superioris licentia, integrum quoque ei est constituere procuratorem absque illa.*

Clem. Religiosus. III.

1 REligiosus sine licentia Superioris non potest esse procurator nisi pro suo consorte in eadem lite, nec etiam alium constituere, nec substituere licet habeat in mandatis. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Ancb. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 535. Alagon. in compend. pag.* 186. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Sicut non potest sine sui Superioris licentia, &c. Notatur ad hoc quod Religiosis interdicitur procuratoris officium obire sine Superioris licētia, vt per *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 41. art. 2. D. Barbosa in l. si longius §. si filius fam. nu. 50. ff. de iudic.* latè *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 13. nu. 13. cum*

3 *seqq.* Vnde colligitur posse monachum procuratorem constitui extra res sui Monasterij cōcurrente sui Superioris licentia, sicuti docent *Card. hic n. 8. Vital. n. 22. & 23. Inn. in c. cū 1 & A n. 2. in fi. & n. 3. de sent. & re iud.* vbi *Fel. n. 21. vers. & illud, Roman. reg. 278. in ap. Monachus nu. 2. Achill. decis. 5. de procur.* & alij; quos refert, & sequitur *Rot. decis. 445. num. 1. p. 2. recent.* vbi reprobat *Ioan. And. Abb. & Anchar.* contrarium tenentes.

4 Sine sui Superioris licentia. Obtenta scilicet, vt docent in præsenti *Card.nu.3.oppos.2. & Imol.nu.8.* quos refert, & sequitur *Sanch. d.c.13.num.5.* vbi *nu.6.* subdit quod ante licentiam potest Religiosus procurator institui, sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat.

5 Sui Superioris. Etiam immediati, vt tenet hic *Card. nu.2. notab.2.& Imol.num.8.* quos refert, & sequitur *Sanch.d.c.13.num.8.*

6 Non potest, &c. Ergo si Religiosus absque Superioris licentia procurator cōstituatur non valet actus procuratoris titulo gestus in iudicialibus saltem, vt per *Dec.in cap.2. à nu.78. cum multis seqq.de iudic.in 2.edit. Cardin.in præsenti n.7. oppos.11.Imol.nu.13. & Bonifac. num. 26. & 27.*& vide *Sanch.d.c.13,num.39.cum seqq.*

7 Ita non potest alium procuratorem constituere,&c. Notatur ad hoc quod Religiosus non potest ex quantouis alicuius mandato ad id dato procuratorem cōstituere, aut substituere;ratio est,quia substitutus non recipit officium absque actu substituentis,atque adeo etsi potestas substituti deriuetur à primo cōstituente,sit tñ mediante actu Religiosi;si autem adsit Superioris licentia potest Religiosus constituere ac substituere procuratorem, quia etsi tex. in præsenti decidat non posse constituere,& non dicat absque licentia, cum tamen id addiderit in priori parte,vbi dixerat non posse cōstitui ipsum Religiosum procuratorem,censetur idem repetitum in posteriori, quippe vtitur hic tex.particula, *ita,* quæ eius est natura,vt præcedentia repetat, ita docent in præsenti *Card.n.4.oppos.7.10. & 12.Imol. n.15.& Bonif.n.35.& 36.*quos refert *Sanch. d.lib.6.c.13.n.12.& 13.* subijcit quod si Religiosus habeat licentiam, vt sit procurator, & talis constituatur cū facultate substituendi nō indiget noua Superioris facultate, vt substituere valeat,quia eo ipso quod facultas acceptandi officij procuratoris est sibi cōcessa,cēsetur quoque concedi facultas substituēdi ex solo substituentis mandato concessa.

8 In glos. [Religiosus] ibi (*includit omnem professum*) Ergo Nouitius in hac prohibitione non comprehenditur,quia non est verus Religiosus,vt per *Abb.hic nu.11. & Imol.num.10. Sanch.d.lib.6.c.13. n.2.* quicquid dicant *Tiraq.de retract.lig.§.1.glos.8.num.23. Anton. Cuch.lib.3.instit.maior.tit.1.n.95.& Lel.Zec. de Repub.Ecclesiast.tit.de Regular.cap.3.n.10.*

9 In ead. glos. ibi (*secus in Prælato*) Notatur ad hoc quòd Prælatus potest procuratoris munus obire, quia sicut potest dare subditis licentiam huius muneris obeundi, ita ipse potest id obire, ita tenent in præsenti *Card.nu. 3. oppos.1.Imol.n.12.Abb.n.4. & Bonif.n.21. & 22.Dec.in c.2.n.71.de iudic.in 2.edit. Nauar. comm.2.de Regul.n.64.Azor.instit. moral.p.1. lib.12.c.11.q.9.Fulu.Pacian.consf.162. n.176. cum seqq.to.1.Sanch.d.lib.6.c.13.num.18.* vbi intelligit dūmodo adsit vtilitas Monasterij.

10 In glos. [Consorte] Notatur ad hoc quòd in prosequutione cuiusuis negotij, vbi plures monachi admittuntur, & conueniunt in idē, potest vnus ex illis constitui procurator pro alijs, putà si plures accusent Abbatem, vel prosequantur electionem, vel alio simili modo sit res cōmunis,vt docent in præsenti *Card. nu.13.q.10.Innoc.in c. cum I & A à nu.4. & ibi Host.n.2.Ioan.And.n.2.Abb.nu.29.Anch. num.12.Imol.n.pen.& Bellem.nu.7.de sent.& re iudic.Sanch.d.lib.6.c.13.n.25.*

11 In glos. [Suscipere] ibi (*verius tamen est quòd excipi potest, &c.*) Notatur ad hoc quòd exceptio defectus licentiæ etiam post litem contestatam opponi potest,sicuti docent in præsenti *Abb.n.5. Card. n.13.q.9. Imol.num, 13.& Bonifac. nu.28. Dec.in cap.2. nu.88. de iudic.in 2.edit. Sanch. d.lib.6.c.13.n.43.*

12 In glos. [Constituere] ibi (*repete sine Superioris licentia*) Notatur ad hoc quod quoties Religiosus potest esse in iudicio absque Superioris licentia, integrum quoque ei est constituere procuratorem absque illa, quia cum possit per se ipsum in iudicio tunc comparere, poterit similiter per alium iuxta *reg. potest,de regul.iuris lib.6.* quare ita docent in præsenti *Imol. nu.15.Card. n.3. oppos.3. Abb. num.7. Doctores in c. cum I & A.de re iudic. Sanch.d.lib.6.c.12.nu.32.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator à Rectore Ecclesiæ pro ea constitutus reuocatur per obitū ipsius etiam quoad iam cœpta,& num.2.*

3 *Morte ciuili Rectoris Ecclesiæ reuocatur procurator ab eo constitutus.*

4 *Episcopi per mortem censetur reuocata iurisdictio Ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam cœpta.*

Vica-

5 Vicarij iurisdictio suspenditur excommunicatione Episcopi.
6 Mandatum per mortem Rectoris reuocatur etiamsi causa sit eius propria.

Clem. Procuratorem. IV. & vlt.

1 PRocurator constitutus à Prælato, Rectore, vel alio quolibet pro Ecclesia sua, vel beneficio censetur reuocatus per mortem ipsius Rectoris etiam quoad negotia iam cœpta. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 536. Alagona in compend. pag. 186.* remissiue *Ximen. in concordant. p. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *Cald. Pereira de resolut. emphyt. c. 15. nu. 46. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 2. collect. 319. in princ. Put. decis. 186. alias 182. num. 3. lib. 2. Mantic. decis. 213. num. 5.* vbi ampliat etiamsi procurator huiusmodi dominus litis sit effectus.

3 Per mortem. Etiam ciuilem, vt tenent *Rot. decis. 28. de procurat. in nouis, Cassador. decis. 2. de appellat. Flamin. Paris. de resign. benef. lib. 1. quæst. 5. n. 43. Cald. Pereira de empt. & vendit. c. 15. nu. 33. Aloys. Ricc. d. collect. 319.*

4 In glos. [Contestata] ibi (*quod mortuo, &c.*) Notatur ad hoc quòd per mortem Episcopi censetur extincta iurisdictio Ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam cœpta, vt docet *Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 3. q. 43. Surd. consil. 50. num. 30. Vgolin. de officio Episcopi p. 1. cap. 4. §. 6. num. 4. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 30. à num. 1. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 106. num. 27. D. Barbos. in l. quia tale num. 93. ff. soluto matrim. Narbona de appell. à Vicario ad Episcopum p. 1. nu. 157.*

5 In ead. glos. ibi (*sed excommunicatus suspenditur, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatione Episcopi suspenditur iurisdictio Vicarij, *Sbroz. d. lib. 3. q. 17. nu. 1. & 2. Sanch. d. lib. 3. disput. 30. num. 2. cum seqq. Iacob. de Laurent. de Indice suspecto cap. 4. nu. 10. Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo Vicarius §. 8. Narbona d. p. 1. nu. 118. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 9. num. 127.* vbi citat *Marant. Gutier. & Rebuff.*

6 In glos. [Pro Ecclesia] ibi (*innuit quod secus si pro causa propria, &c.*) Vide *Mantic. dec. 213. nn. 9.* vbi post *Cassad. decis. vlt. num. 3. de lite pend. & decis. 2. num. 3. de appellat.* resoluit hanc glossam dum insinuate videtur mandatum per mortem Rectoris non reuocari si causa sit eius propria, non esse veram, vel non seruari.

De Restitutione in integrum. Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis.*
2 *Restitutio aduersus lapsum quadriennij non conceditur.*
3 *Quadriennium restitutionis statutum est non solum ad incoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis.*
4 *Quadriennij spatium solum ad implorandam restitutionem tàm in foro Ciuili, quàm Ecclesiastico hodie obseruatur.*
5 *Quadriennium restitutionis à principio est vtile, & in progressu continuum.*
6 *Ecclesia licet restitui velit aduersus lapsum temporis, quod minus fuerit quadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadriennium habebit.*
7 *Quadriennij lapsus nullatenus Ecclesiæ nocebit si per Iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud finiatur.*
8 *Restitutio concessa post quadriennium est nulla.*
9 *Appellandi terminus non currit quando aduersarius, vel Iudex fuit in culpa ne appellaretur.*
10 *Tempus continuum illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitime impeditis.*
11 *Quadriennium non currit in minori ætate, sed ex eo demum est computandum, quo maior est effectus.*
12 *Quadriennium Ecclesiæ statim currit à tempore læsionis.*

Clem. Ab Ecclesia. Vnic.

1 ECclesia potest petere restitutionẽ in integrũ aduersus lapsum tẽporis in quo se læsam affirmat, & ad illud tẽpus tantum restituitur, & infra quadrenniũ à tẽpore læsionis. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Vinian. in ration. lib. 1. pag. 553. Alagon. in compend. pag. 193.* remissiue *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Aduersus lapsum temporis, &c. Nusquam tamen aduersus lapsum quadriennij erit restitutio concedenda, aliàs enim daretur restitutio ad restitutionem implorandã, & ita sequeretur processus in infinitum, iuxta doctrinam *glos. vlt. ad fin. in l. interdum ff. de minorib. Morl. in emporio Iuris p. 1. tit. 5. in prælud. num. 15. vers. minus obstat, & q. 5. nu. vlt. vers. neque obstat.*

3 Finiri debet, &c. Ergo quadriennium, de quo hic, statutum est non solùm ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis, vt per *Bernard. reg. 653. in princ. Mascard. de probat. concl. 1282. num. 1. Duaren. ad tit. C. de temporib. restit. col. 2. Sfort. Odd. de restitut. in integr. q. 19. nu. 38. & 94. Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 23. de restit. §. 1. n. 1.*

4 Verum cum iam hodie terminus litium finiendarum nullus sit, antiquata decisione *l. properandum C. de iudic.* huiusmodi quadriennij spatium solum ad implorandam restitutionem obseruari, idque tàm in foro ciuili, quàm ecclesiastico testantur *Rebuff. tom. 2. ad leges Galliæ art. 2. glos. 1. num. 4. cum seqq. Caldas Pereira in l. si curatorem verbo infra legitimum num. 1. C. de in integr. restit. minor. Morl. d. tit. 5. in prælud. num. 16. Pichard. in §. extraneus num. 67. Instit. de hæredum qualit. & differ.*

5 Intra quadriennium continuum. Quamuis quadriennium restitutionis sit vtile à principio, itaut non incipiat currere nisi omni impedimento cessante, postquam vero incœpit, & ita in progressu continuum est, in quo sensu accipi debet tex. in præsenti secundum *Card. hic num. 28. & 30.* & vtrumque probat text. sic intelligendus *in l. vlt. C. de tempor. in integ. restit.* ibi, *continuum*, & ibi, *ex die ex quo annus vtilis currebat* & obseruãt *Fab. in ration. l. intra vtile in princip. ff. de minorib. Caldas Pereira d. verb. infra legitimum nu. 3. Card. Tusc. lit. R concl. 298. nu. 9. & 16.*

6 Etiamsi minus quadriennio, &c. Notatur ad hoc quòd licet Ecclesia restitui velit aduersus lapsum temporis, quod minus fuerit quadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadrienniũ habebit, vt per *Sfort. Odd. de in integ. restitut. quæst. 19. num. 39. vers. quarto, Bursat. cons. 291. num. 59. Caldas Pereira d. verbo infra legitimum num. 8. Surd. decis. 136. num. 2.*

7 In glos. [Finiri] ibi (*Si tamen non staret per Ecclesiam, sed per Iudicem, vel aduersarium, &c.*) Notatur ad hoc, quod si per Iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud tempus finiatur, lapsus illius nullatenus Ecclesiæ nocebit, vt per *Cassador. decis. 2. sub hoc tit. Paris. cons. 65. num. 60. lib. 3. Afflict. decis. 210. num. 4. & 5. Donel. comment. Iuris Ciuilis lib. 21. c. 10. §. pen. Sfort. Odd. de restit. in integ. q. 19. n. 56. & q. 20. n. 53. & 54. Cald. Pereira d. verbo infra legitimum nu. 2.*

8 In ead. glos. ibi (*sed quid si post finitum quadriennium detur restitutio, &c.*) Notatur ad hoc quòd restitutio concessa post quadriẽnium est nulla, vt per *Bernard. reg. 653. Mascard. de probat. concl. 1276. num. 1.*

9 In ead. glos. ibi (*vnde si per appellationem, &c.*) Notatur ad hoc quod terminus appellandi non currit quando aduersarius, vel Iudex fuit in culpa ne appellaretur, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 3. proœm. num. 40.*

10 In glos. [Continuum] ibi (*continuum est, quod cõtinue currit, &c.*) Notatur ad hoc quod tempus continuum illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitime impeditis, & in hoc à tempore vtili discriminatur, quod neque tempore impedito, neque impeditis cedit, vt per *Bard. de tempore vtili, & continuo cap. 2. num. 6. cum seqq. Balb. de præscr. p. 4. q. 6. num. 3. Perez l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 599. Azeu d. l. 5. num. 15. tit. 4. lib. 8. noua Recop. Sfort. d. q. 19. nu. 13. cum seqq. Card. Tusc. tom. 8. lit. T. concl. 33.*

11 In glos. [À tempore] ibi (*in hoc differt Ecclesia à minori, &c.*) Notatur ad hoc quòd licet quadriennium minori non currat à tempore contractus, aut læsionis, nec proinde in minori ætate, sed ex eo demum est computãdum, quo maiores sunt effecti, vt per *tex. in l. vlt. C. de tempor. in int. rest.* tradũt *Cald. Pereira d. verbo infra legitimum nu. 1. & Sfort. d. q. 20. à num. 1.* tamen Ecclesiæ quadriennium

12 statim currit à tempore læsionis, vt bene explicant *Bernard. reg. 219. Bero. in cap. 1. nu. 9. sup. hoc tit. in Decretalib. Balb. de præscr. 1. p. 6. nu. 28. Sfort. d. q. 20. num. 27. cum seqq.* inde aduertentes vulgarem illam traditionem, quæ habet Ecclesiam circa restitutionem fungi iure minoris, esse intelligendam de minore etiam maiore effecto, vt in specie dicit *glos. verbo iure minoris in c. 1. & verbo Ecclesia, in fin. sup. hoc tit. & glos. 1. in c. 1. eo. tit. in 6. Morl. d. tit. 5. in prælud. nu. 15.*

In

IN LIBRVM SECVNDVM Clementinarum.

De Iudicijs. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio Bonifacij restringitur ad eos, qui impediũt nè ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilijs tutè non potest adiri.*
2 *Personarum appellatione non veniunt Collegia, Vniuersitates, Capitula, & Conuentus.*
3 *Papa mandat reum citari per edictum.*
4 *Citatio per edictum potest fieri contra eos, qui sunt in loco non tuto.*
5 *Tempus, quo citationes in audientia litterarum Apostolicarum debent remanere affixæ est Iudici arbitrarium.*
6 *Res vt dicatur nõ integra sufficit vnica citatio.*
7 *Verba, cuiuscunque sint status, dignitatis, &c. quam vim, & effectum habeant.*
8 *Specialiter cum aliquid debet fieri non sufficit verbis generalibus fieri.*

Clem. Dudum. I. Clem. V.

1
ONSTITVTIO Bonifacij VIII. quę habet quòd citationes etiam extra dies solemnes publicè factæ de mandato Papæ in audientia litterarum Apostolicarum, vel Papali Palatio affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum Curia sua degit, arctent citatum, acsi ad eum personaliter deuenissent, restringitur ad eos, qui impediunt nè ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè non potest adiri. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib.* 2. *pag.* 20. *Alagon. in compendio pag.* 207. remissiuè *Ximen. in concord. par.* 1. & 2.

2 De personis quibuscunque. Non tamen Collegijs, Vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis, vt docent *Bonifac. hic num.* 7. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 37. *num.* 17. cum latè per me adductis *in tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. appell.* 197.

3 Id mandante, &c. Papa ergo mandat reum citari per edictum, secundum *Menoch. cons.* 100. *num.* 95. *cum seqq.*

4 Vel quorum domicilia, siue loca non possunt tutè, &c. Notatur ad hoc quòd citatio per edictum fieri potest contra eos, qui sunt in loco non tuto, vt per *Marian. de citat. ar.* 23. *Marant. de ordine iudic. p.* 6. *tit. de citat. memb.* 1. *num.* 85. *Vant. de nullitat. tit. ex defectu citat. n.* 124. *cum seqq. Menoch. remed.* 8. *recuper. n.* 114. & *cons.* 666. *n.* 4. *Ceual. commun. q.* 809. *num.* 30. *Melch. Phœbos Lusit. decis. tom.* 1. *Aresto* 131. *Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit.* 4. *de citat. num.* 47.

5 Ianuis affigendæ, &c. Tempus autẽ quo remanere debent sic affixæ est Iudici arbitrarium, vt per *Menoch. de arbitr. casu* 463. *n.* 3. quem refert *Mari. Antonin. vari. resol. lib.* 1. *resol.* 20. *num.* 11. vbi subdit cum *Surd. cons.* 181. *num.* 36. satis esse quòd Nũcius referat se affixisse.

6 In glos. [Citationes] ibi (*vt sciatur super tali citatione posse firmari iudicium, &c.*) Notatur ad hoc quòd vt res dicatur non integra sufficit vnica citatio, & non requiritur trina, vt per *Sanch. de Matrim. lib.* 8. *disp.* 28. *n.* 14.

7 In glos. [Quibuscunque] ibi (*cuiuscunq. sint status, dignitatis, vel praeminentia, &c.*) De vi autem, & effectu horum verborũ vide *Rebuff. in tract. nominat. q.* 8. *num.* 21. *Monet. de decimis cap.* 9. *q.* 3. *n.* 122. vbi quod comprehendit etiam S. R. E. Cardinales, *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 38. *per totam.*

8 In glos. [Specialiter] ibi (*non sufficeret ergo generale mandatum, &c.*) Notatur ad hoc quòd cum aliquid debet fieri specialiter non sufficit verbis generalibus fieri, vt per *Tiraq. de iure mariti glos.* 7. *num.* 119.

9 In glos [Ex certa scientia] ibi (*quare littera ista videtur excludere mandatum, quòd Papa faceret per ignorantiam, vel errorem, &c.*) Notatur ad hoc quòd tunc dicitur aliquid fieri ex certa scientia, quãdo non fit per ignorantiam, vel errorem, vt per *Xuar. allegat.* 12. *num.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Simpliciter, & de plano absq. iudiciorũ strepitu, & figura iudicij proceditur in causis etiã pẽdẽtibus beneficialibus, decimarũ, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus.*

2 De-

2 *Decimarum in causis proceditur summariè, præcipuè quando est inter clericos, quibus de Iure debentur decimæ, vel quando quæstio inter duas Ecclesias super iure percipiēdi decimas, & num. 3.*

4 *Decimarum controuersia vbi quæstio Iuris est etiam incidens, spectat ad Iudicem Ecclesiasticum.*

5 *Decimas non soluens potest & debet excommunicari.*

6 *Iudex, qui fuit competens ad cognoscendum de causa principali, efficitur etiam competens ad cognoscendum de connexis, & dependentibus à causa principali.*

7 *Quæstio dependens illa esse dicitur, quæ quoquomodo negotium principale tangit, & ab eo originem trahit.*

8 *Clausula, simpliciter, & de plano, quàm vim & effectum habeat, remissiuè.*

9 *Simpliciter, & de plano, & absque ordine iudiciario proceditur in causis summarijs.*

10 *Ecclesia, & hospitalia parificantur.*

11 *Monachatus est beneficium Regulare.*

12 *Canonicatus sub nomine venit etiam Canonicatus Regularis.*

13 *Beneficialis causa tunc dicitur quando agitur dumtaxat de collatione iam facta, vel facienda, & sic de titulo in re, vel ad rem, tam in petitorio, quàm possessorio.*

Clem. Dispendiosam. II. & vlt.

1 AD euitandam dispendiosam prorogationem litium, quæ nascitur ex subtili obseruatione Iuris, statuitur vt in causis super electione, postulatione, prouisione dignitatibus, officijs, canonicatibus, præbendis, vel quibusuis beneficijs ecclesiasticis, aut super decimis, matrimonialibus, vsuris, vel eas quomodolibet tangentibus, procedi possit simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij. Colligunt ex Ordinar. Lap. *Abb. Anch.* Imol. Zabarel. *Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin.* Viuian. *in ration. lib. 2. pag. 20. Alagon. in compend. pag. 207.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 2. & 2*

2 Supe decimis. Notatur ad hoc quòd in causis decimarum proceditur summariè, præcipuè quando est inter clericos, quibus de Iure debentur decimæ, & eos, qui soluere debent, *Monet. de decimis cap. 8. num. 41.* immo & procedi poterit sine aliqua Iuris solemnitate, vt tradit *Card. hic num. 28. & Imol. num. 7.* item tempore feriarum ob necessitates, sicuti docet *Euerad. in topicis legal. in loco à tribut. ad decim. num. 4.*

3 Amplia vt procedat etiam quando quæstio fuerit inter duas Ecclesias super iure percipiendi decimas, secundum *Rot. decis. 14. num. 2. de decim. in nouis, Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 9. n. 174. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo decima vers. ad sextum, Monet. dict. cap. 8. n. 43.* vbi *num. 271.* disputat an quando exactio vel solutio decimæ Papalis in iudicium deducitur summarie tractari possit iuxta dispositionem tex. in præsenti.

4 Notatur etiam textus in præsenti ad hoc quòd decimarum controuersia, vbi quæstio Iuris est etiam incidens, spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, vt per *Rebuff. in tract. de decim. q. 10. num. 2. & 38. Monet. in simili tract. cap. 8. à princip. Perez l. 1. vers. dubitatur vlterius tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 129. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 7. c. 36. q. 1. Gutierr. pract. lib. 3. q. 26. n. 3. & 4. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo decima, §. 6. Seraphin. decis. 1047. n. 3. D. Barbos. in l. Titia n. 39. ff. soluto matrimonio.*

5 Censura Ecclesiastica coerceri. Notatur ad hoc quòd non soluens decimas potest, & debet excommunicari, *Concil. Trid. sess. 25. de reformat. c. 12. Monet. d. cap. 8. num. 64.*

6 Et eas quoquo modo tangentibus. Eadem ergo esse solet natura quæstionis incidentis, atque emergentis in causa principali, quæ est ipsius causæ principalis, vt per *Menoch. remed. 4. adipiscendæ possess. n. 813.* Et ideò Iudex, qui fuit competens ad cognoscendum de causa principali, efficitur etiā cōpetēs ad cognoscēdū de cōnexis, & dependētibus à causa principali, secūdū *D. Barbos. in l. venditor, n. 185. ff. de iudic.* quia connexorū idem est iudicium, vt dixi *Axiomate. 51.*

7 Notatur etiam ad hoc quòd dependens quæstio illa esse dicitur, quæ quoquo modo negotium principale tangit, & ab eo originē trahit, sicut docet *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 45 n. 6. cum seqq.*

8 Simpliciter, & de plano, &c. De vi, & effectibus huius clausulæ dixi latè *in tract. de clausulis vsufreq. clau. 176. secundum Lugdunen. impress.*

9 Notatur ad hoc quòd in causis summarijs pro-

proceditur simpliciter de plano, & absque ordine iudiciario, vt per *Guid.Pap.decis.369. Ozasc.decis.1. Aloys. Ricc. in collect.decis.p.4. collectan.1202.* vbi enumerat multa priuilegia, quæ habet iudicium summarium.

10 In glos. [Beneficijs] ibi (*nunquid in causis super hospitalibus,&c.*) Notatur ad hoc quòd quando parificantur Ecclesiæ, & hospitalia tunc quod in beneficijs statuitur, habet locũ & in hospitalibus, vt per *Rebuf. in tract. nominat.q.9.n.8.* Vbi enim materia est fauorabilis appellatione beneficiorum hospitalia cõtinentur, prout ex hac glos. colligunt *Ioan. Selu. de benefic. p. 1. q.3.Flamin.Paris.de resignat.benefic.lib.11.q.3.n.49.Gonzal.ad reg.8. Cancel.glos.5.§.4.n.2.*

11 In ead. glos. ibi (*eadem ratione cum monachatus sit officium,&c.*) Notatur ad hoc quòd monachatus est beneficium Regulare, vt per *Azor.instit.moral.par. 2. lib. 3. cap. 26. q. 7.*

12 In ead. glos. ibi (*Negari non potest quin Canonicatus Regulares,&c.*) Notatur ad hoc quòd sub nomine Canonicatus venit etiam Canonicatus Regularis, vt per *Card. hic q. 5. n. 13. & Imol. num. 3. Nau.in com.1. de Regularib.n.4.& com.2. nu.67. vers. addo 14. Flamin.de resignationib.lib.11.q.3.n.88. Rot. decis.667.n.1. apud Farin. in 1.collect. nouiss. aliàs p.4.diuers.*

13 In ead.glos. ibi(*cum illa quæstio beneficialis non sit, &c.*) Notatur ad hoc quòd tunc dicitur causa beneficialis quando agitur dumtaxat de collatione iã facta,vel faciẽda,& sic de titulo in re, vel ad rem, tam in petitorio, quàm in possessorio, ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §.2.proœm. n.65.cum seqq.* quem tacitè transcripsit *Aloys. Ricc. in collect. decis. p.5.collect.1564.*

14 In glos. [Ecclesiasticis] ibi (*in secularibus ergo nihil est mutatum, quamuis in ecclesiastico foro tractentur*) Ita *Gig. de pensionib.quæst. 71. num. 5.*

15 In glos. [Decimis] ibi (*quid de decima Papali, &c.*) An & quando exactio, vel solutio decimæ Papalis in iudicium deducitur, causa summariè tractari possit? vide *Monet. de decimis c.9.q.5.n.271.*

16 In ead. glos. ibi(*ergo si dicebantur ex pacto, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi fuerit quæstio de decimis debitis ex pacto, vel pollicitatione tunc causa non est summaria, vt tenet *Monet. de decim. q. 8. num.46.*

17 In glos. [Præmoniti] ibi (*quod faciant monitionem, &c.*) Notatur ad hoc quòd non soluens decimas excommunicari potest monitione præmissa, vt per *Monet. de decim. c.8.num.69.*

18 In glos. [Coerceri] ibi (*& contra pertinaces inuocari potest brachium seculare*) Notatur ad hoc quòd contra pertinaces in solutione decimarum inuocari potest brachium seculare, vt per *Rebuff.de decim.quæst.vlt. num. 18. Monet. in simili tract. c.8.n.57.*

19 Notatur etiam ad hoc quòd Iudex Ecclesiasticus non debet inuocare brachium seculare antequam procedat primò excommunicãdo deinde anathematizãdo,& interdicẽdo, vt per *Palat.in repet.c.per vestras,de donat.inter virum & vxor. notab. 2. §. 1. n.17.*

20 In glos. [Matrimonijs] Quis sit competens in causis Matrimonialibus, & vbi est quæstio successionis, & natalium, in qua incidit causa Matrimonialis in principali, dixi latè *de officio,& potest.Episcop. p.3. alleg.84.*

21 In glos. [Vsuris] In causis vsurarum quis sit verus, & competens Iudex vide quæ dixi in *collect. ad cap. post miserabilem 12. de vsuris, in Decretal.*

22 In glos.[Pendentia]Notatur ad hoc quòd quando lex concernit modum ordinandi,seu præparandi causas,includit etiam pẽdentes in quocunque statu sint, vt per *Melch. Phabos Lusitan.decis.50.n.6.tom.1.*

De Foro competenti. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Episcopus gaudet alternatiua si non potest ingedi nec residere in sua diœcesi ob proteruiam, & crudelitatem impiorum, qui illam occupatam habent.*

3 *Partis nomine continetur dimidia.*

4 *Dictio,* Pars, *iuncta verbo,* aliqua, *verificatur in qualibet minima parte.*

5 *Exemptus locus intra diœcesim iudicatur vt extra diœcesim.*

6 *Publicatio, quæ fieri debet diebus festiuis, & solemnibus,dum celebrãtur Diuina,sufficit fieri tempore prædicationis.*

7 *Subditus propriè quis dicitur ratione domicilij, & habitationis.*

8 *Dictio,* omnimoda, *est vniuersalis omnia comprehendens.*

9 *Princeps si concedat castrum cum tota iurisdictione,concessum dicitur etiam merum,& mixtum imperium.*

10 Dic-

10 *Diœcesani dicuntur illi, qui in loco habent Episcopalem iurisdictionem, vel quasi.*

11 *Consuetudine quacunque reprobata, censetur reuocata, & sublata etiam immemorialis.*

Clem. Quamuis. Vnic.

1 ICET Sacris Canonibus prohibitum sit Episcopum exercere iurisdictionem in diœcesi aliena, tamen conceditur Episcopo, qui expulsus à sua diœcesi non potest per se, vel per aliũ in aliqua parte suæ diœcesis residere, vel iurisdictionẽ exercere, vt valeat in ciuitatibus, vel locis insignib⁹ alienæ diœcesis vicinioribus suæ diœcesi, quibus securè morari poterit, & iurisdictionem suam exercere, contra expulsores, eorum consiliarios, & fautores liberè procedere, prout iustitia postulauerit; Et si Episcopus non audet modo præfato, citare illos, vel ipsimet malitiosè impediunt, citentur in pluribus diebus festiuis, cum concursus populi sit ad Diuina in solemnibus Ecclesijs alienæ diœcesis, vt verisimiliùs citatio ad illos perueniat, & transacto termino procedat. Item Episcopus expulsus si per se, vel per alium nõ audet, vel non possit in propria diœcesi, exerceat iurisdictionem inter suos subditos in aliena, itaut subditi, qui non sunt expulsores, vel adiutores non trahantur extra fines diœcesis vltra duas diætas; Item ante omnia petat licentiam à Diœcesano illius loci, & si petitam non obtinet potest exercere iurisdictionem. Item si Episcopus dicat quòd in sua diœcesi contra præfatos nequit, vel non audet exercere iurisdictionem, vel non tutè possit citare, standum est simplici dicto illorũ & caueant nè mendacium dicant. Item conuicini Episcopi locorum requisiti faciant denunciare sententias, & processus in propria diœcesi, & per prædicta nullum generetur præiudicium superioribus eorũdem locorum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Elazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 39. Alagon. in cõpend. pag. 214.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc text. desumit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. num. 200.* hinc inferẽs quod gaudere valet alternariua Episcopus, qui nõ potest ingredi, nec residere in sua diœcesi ob proteruiam, & crudelitatem impiorum, qui illam occupatam habent.

3 In glos. [Aut earum parte] ibi (*quia nomine partis continetur dimidia*) Ita *Card. in præsenti q. 9. Tiraq. in l. si vnquam verbo omnia, vel partem num. 8. C. de reuocand. donat. Brun. cons. 9. num. 3. & cons. 154. num. 28.* vbi ait procedere in dubio *Bald. cons. 54. Casus breuis in fine, vers. vnde lib. 1.* vbi dicit quòd testes deponentes simpliciter de parte intelliguntur de dimidia, *& cons. 326. Acturus petitione num. 2. vers. sequitur lib. 2. Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. lib. 4. solut. 4. num. 8. fol. 380. Surd. decis. 102. num. 1. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 103. num. 2. & 3.* quos refero Ego *ipse de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. appellat. 185. num. 1.*

4 In ead. glos. in addit. marginali ibi (*dictio, pars, iuncta verbo, aliqua, verificatur in qualibet minima parte*) Ita *Gemin. cons. 6. num. 6. vers. similiter dicitur, Anch. cons. 160. num. 4. vers. præterea, Curt. sen. cons. 49. n. 96. Math. Brun. d. cons. 154. n. 29. Ranchin. lib. 2. concl. 237. Bernard. reg. 529. vers. secundo limita, Surd. decis. 283. num. 8. Valasc. de iure emphyt. q. 37. num. 24. col. fin. Ferrer. in constit. Cathaloniæ glos. 4. n. 187. Mantic. decis. 192. num. 2. Card. Tusch. d. lit. P. concl. 103. num. 7.* Ego *ipse d. appell. 185. n. 3.* Et faciunt quæ de *dict. Aliquis*, dixi, *in tract. de diction. vsu freq. dict. 22.*

5 In eadem glos. ibi (*quid si in aliquo loco sua diœcesis tamen exempto, &c.*) Notatur ad hoc quòd locus liber, seu exemptus intra diœcesim iudicatur vt extra diœcesim, vt per *Flores de Mena variar. lib. 3. q. 24. n. 32.*

6 In glos. [ad Diuina] ibi (*quid si conuenissent ad audiendum verbum Dei, &c.*) Ergo publicatio, quæ fieri debet diebus festiuis, & solemnibus dum celebrantur Diuina, sufficit tempore prædicationis secundum *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 6. n. 14.*

7 In glos. [subditos] ibi (*qui non ratione domicilij, &c.*) Notatur ad hoc quòd propriè quis dicitur subditus ratione domicilij, & habitationis, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 2. num. 22. Cou. pract. cap. 11. nu. 4. Surd. cons. 313. n. 66. Cald. Pereira in resp. pro* Ferdinando *Pereira n. 3.* D. *Barbos. in l. hæres absens §. vlt. n. 39. ff. de iudic.*

8 In glos. [Omnimodam] Notatur ad hoc quòd dict. *omnimoda*, est vniuersalis omnia comprehendens, vt per *Anton. de Butr. cons. 19. num. 5, Decian. cons. 35. n. 47. lib. 2. Card. Tusch.*

*Tuſch. pract. concluſ. tom.2. lit.D. concl.*320. *num.*1. quos refero *Ego ipſe in tract. de dict. vſufrequent. dict.* 238. *ſecundum Lugdunen. impreſſionem.*

9 In ead.gloſ. ibi (*etiam merum, & mixtum imperium,&c.*)Notatur ad hoc quòd ſi Princeps concedat caſtrum cum omnimoda,ſiue tota iuriſdictione,tunc conceſſiſſe dicitur etiã merum & mixtum imperium,vt tradunt *Cou. pract.c.*1.*n.*10.*verſ.primum,Menoch. de praſumpt.lib.*3.*praſ.*97.*num.* 34. faciunt quæ dixi *d.tract.dict.*339.

10 In gloſ. [Diœceſanis] ibi (*per diœceſanos intelligo eos,qui habet in loco Epiſcopalem iuriſdictionem, vel quaſi*) ita *Sanch. de Matrim. lib.*3.*diſp.*29. *nu.*14. *&* 16. *Flores de Mena vari. lib.*3.*q.*24.*num.* 9. cum alijs per me citatis *in tract. de appellatiua verborum Iuris ſignificat. verbo Diœceſanus.*

11 In gloſ.[Quanticunque] ibi (*etiam cuius initij, vel contrarij non ſit memoria, &c.*) Ergo reprobata conſuetudine quacunque cenſetur reuocata, & ſublata etiam immemorabilis, ſecundum *Cou. var. lib.* 3. *c.* 13. *num.* 5.*Flores de Mena vari.lib.*2.*q.*31.*n.*16. *Gutier.practic.lib.*3.*q.*31.& alios plures,quos citaui *in tract. de clauſulis uſufrequent. clauſ.* 87.*num.*3. vbi tamen *n.* 8. refero multò plures contrarium tenentes.

De Cauſa poſſeſsionis, & proprietatis. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij in cauſa delata etiam per appellationem ad Curiam vtraq.pars poteſt petitoriũ & poſſeſſorium intentare, & ante cauſa concluſionem poteſt ſpoliatus ſuſpenſo petitorio ſuo, vel aduerſarij,poſſeſſorium proſequi, & n.* 2.

3 *Beneficij appellatione comprehenduntur maiora, & minora beneficia, ac præbendæ.*

4 *Spoliatus, qui petit reſtitutionem beneficij Eccleſiaſtici ex remedio recuperandæ poſſeſſionis nequit reſtitui, niſi probato titulo ſaltem apparenti, ſeu colorato.*

5 *Titulus coloratus dicitur ille, qui eſt habitus ab eo, qui dare poterat, & ita eſt ex ſe legitimus.*

6 *Tituli color quomodo probetur, remiſſiuè.*

7 *Declaratur tex. in cap. in litteris, de reſtit. ſpoliato.*

8 *Reſtitutio non fit ubi agitur de beneficio Pontifici reſeruato etiamſi probetur titulus coloratus, ſed oportet examinare an titulus verè, & realiter reſeruationi derogauerit.*

9 *Reſtitutio beneficij tam reſeruati, quàm non reſeruati quando petitur ex remedio attentatorum, tunc conceditur etiamſi non probetur titulus coloratus.*

Clem. Cauſa Vnic.

1
N cauſa beneficiali per legitimam appellationem deuoluta ad Curiam, vtraque pars poteſt intentare petitorium, & poſſeſſorium, & ante cauſæ concluſionem poteſt ſpoliatus ſuſpenſo petitorio ſuo, vel ab aduerſario intentato, poſſeſſorium proſequi. Colligunt ex Ordin.*Lap.Abb.Ancb.Imol.Zabarel. Panor.Paul.de Elazar.Boniſac.de Vitalin.Viuian.in ration.lib.*1.*pag.*90.*Alagon. in cõpend. pag.*230.remiſiuè *Caſal. in annot.& Ximen. in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt,& declarant multipliciter *Cou.lib.* 1.*vari.c.*16.*n.*13.*Ioan.Garc.de nobilitat.gloſ.* 1.*S.*2.*n.*21.*Aloyſ.Riec. in collect.deciſ.p.*2.*collect.*254.*per tot.Valaſc.conſ.*91.*n.*2.*cum ſeqq. D.Barboſ. in l.ſi de vi num.* 453. *cum ſeqq. ff. de iudic.*

3 In gloſ.[Beneficiali] ibi (*comprehendit minora, & maiora beneficia, & præbẽdas,&c.*) Notatur ad hoc quòd beneficiorum appellatione comprehenduntur maiora, & minora beneficia ac præbendæ lato ſumpto vocabulo, vt tradunt per me citati in *tract. de appellatiua verborum vtriuſq. Iuris ſignificat. verbo beneficium,in principio.*

4 In gloſ. [Solo] ibi (*contra de filijs, &c.*) Notatur ad hoc quòd ſpoliatus, qui petit reſtitutionem beneficij eccleſiaſtici ex remedio recuperandæ poſſeſſionis, nequit reſtitui, niſi probato titulo ſaltẽ apparẽti, ſeu colorato, ſicuti docent *Cou.practic.c.*23.*n.*4.*Mich.Graſſ. tom.*2. *cõmun.opinion.lib.*7.*tit.*21.*n.*191.*pag.* 316.*Anton.Gabr.lib.*3.*cõmun.tit.de reſtit.ſpoliator.cõncl.*1.*n.*121.*cum ſeqq.Menoch.remed.* 15.*recuper. n.*459. *cum ſeqq. & n.* 464. *Maſcard. de probat. concl.* 1322. *Brunor. à Sole in locis communibus verbo beneficia num.* 5. *Flamin.Pariſ.de reſignat benefic.lib.* 13.*q.*5.*n.* 100. *cum ſeqq. Cardin. Tuſch. practic. concl. to.*7.*lit.S. cõcl.*187.*Cald.Pereira quæſt.forenſ. lib.*1.*q.*22.*n.*38.*Valaſc.conſ.*79. *n.*4. *cũ ſeqq. & conſ.*93.*n.*2.*D.Barboſ.in l.ſi de vi nu.* 137. *ff.de*

ff.de iudic.& in l.si Prætor §.Marcellus,n.37. ff.eod.tit.

5 Titulus verò coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, qui dare poterat, & ita est ex se legitimus, idest secundum leges in communi, vt obseruant *Cosm. in pragmat. tit. de pacif.possess.verbo colorata*, Rebuff. *in concord.*
6 *rub.de annatis vers.septima regula*, *Afflict.lib. 1.constit. rub.* 24.*num*.45. Quomodo autem probetur tituli color tradit *Mascard. de probat concl.*1374. *cum seqq.*

7 Non obstat tex. *in cap. in litteris, de restit. spoliat.* tantùm enim probat non esse agêdum de canonica institutione; idest vtrum sit vera & valida, non tamen negat, immo supponit, agendum esse de colorata sine qua in beneficijs possessio probari non potest, similitudo verò prædonis, quam *tex.* in fine habet, est veluti argumentum à fortiori, quasi dicat, si prædo, qui nullum titulum probat, secundũ Iuris rigorem, restituendus est, multò iustiùs restituetur is, qui beneficij restitutionem petit, quia etiamsi canonicum titulum non probet, probat tamen saltem coloratum, vt intendit Pan.*in d.c.in litteris n.*23. *in fine*, vbi *Bero.nu.*77. *Menoch.remed.*1.*recuper.n.*131 apud quos vide alios illius tex. intellectus.

8 Si verò agatur de beneficio Pontificiè reseruato non fit restitutio etiamsi probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus verè, & realiter reseruationi derogauerit, Rot. *decis.*3.*de restitut. spoliat.in nouis*, *Naua.in cap.accepta opposit.*10.*illo tit.* *Caffad.* & infiniti alij, vt per *Menoch. d. remed.* 15. *num.*443. *Valasc.de iure emphyt.q.*8.*num.*27. ratio est secundum illos quia reseruatio non solùm titulum, sed etiam possessionem annullat, propter decretum, quod semper habet annexum irritans collationem in contrarium factam, & omnia inde sequuta, & ita etiam possessionem arg.*cap.si eo* 45.ibi *vt effectu careant ea, quæ postmodum, &c. de elect.hoc lib.* atqui restitutio non fit nisi probetur possessio. Igitur &c.

9 Sic etiam quando restitutio beneficij tam non reseruati, quàm etiam reseruati petitur ex remedio attentatorum, vt quia spoliatus lite, vel appellatione pendente spoliatus fuit, tunc conceditur, etiamsi non probetur titulus coloratus, vt videri potest ex generalitate *tex. in c.bonæ* 51.*ad fin.*ibi, *decernimus reducendos, &c. de appellat.* in specie Nau. *in d.cap.accepta opposit.* 2.*n.*5.Cou.*d.cap.*23.*n.*4. *Anton.* Gabr.*d.concl.*1.*n.*123. *Mandos. in formis commissionum forma* 14. *vers. casum col.*2. Ratio etiam illa est quia remedium attentatorum non requirit probationem possessionis iuxta generalitatem *tit. vt lite pendente, & ff. nil nouari*, at qui vbi possessio non requiritur, titulus coloratus necessarius non est, iuxta supradicta. Igitur, &c.

De Dolo, & contumacia. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ante diffinitiuam etiam à diffinitiua lata eo absente citato, vel non, appellare potest, nisi prima appellatio fuerit friuola manifestè, qua casu non appellat tantum manifestus contumax.*

2 *Contumax fictus, qui fuit ad domum citatus, non in personam, auditur appellando.*

3 *Contumax verus dicitur, qui fuit citatus personaliter.*

Clem. Si ante. Vnic.

1 Appellans ante diffinitiuam sententiam, si Iudex non deferens eius appellationi eo citato, vel non citato vlterius in causa procedat, & sententiam diffinitiuam contra ipsum etiam absentem ferat, vbi prima appellatio nõ fuerit manifestè friuola, potest ab illa sententia definitiua intra tempus debitum appellare. Colligunt ex Ordinar. *Ancb.Imol.Zabarel. Panor. Paul.de Eleazar.Bonifac.de Vitalin.Vinian.in ration.lib.*2.*pag.*115.*Alagon.in compend. pag.* 241.remissiuè *Ximen.in concordant.p.*1.*&* 2.

2 Eo citato, vel non citato, &c.

Notatur ad hoc quòd fictus contumax, qui fuit ad domum citatus, & non in personam, auditur appellando, vt per *Perez l.* 1. *vers.*
3 *quæro* 17.*tit.*2.*lib.*3.*Ordinam.pag.*493. Dicitur enim verè contumax, qui fuit citatus personaliter, sicuti latè docet *Sigism.Scacc.de appellat.q.*17.*limit.*3.*n.*3.*cum seqq.* vbi à princip. *d.limit.* 3. probat verum contumacem non appellare.

Vt lite pendente nil innouetur. Tit.V.

SVMMARIVM.

1 *Litigantes duo super beneficio si moriantur, siue vterq in Curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum altero alibi moriente, ad Papam, & in conuersis casibus*

bus ad Ordinarium spectat collatio si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur, si superstes, vel alius, cuius interfis, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat.

2 *Titulus ex possessione præsumitur nedum in fauorem possessoris, sed etiam tertij.*

3 *Possessor obtinere debet vbi vtriusque Iura obscura sunt.*

4 *Possessio consideratur vt quis possit conferre, præsentare, eligere, & fructus percipere, nō autem quis bonum ius habeat.*

5 *Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur donec futurus litis declaretur euentus.*

6 *Lis extinguitur per obitum vtriusq. collitigātis in beneficialibus, & beneficium manet liberum.*

7 *Vacare non dicitur in Curia beneficium per electum non confirmatum.*

8 *Electio sine confirmatione non tribuit ius in re, sed ad rem.*

9 *Beneficium esse collatiuum aliud est dicere, & aliud sibi debitum.*

10 *Vacatio durat vsque ad confirmationem.*

11 *Episcopalis Sedes dicitur vacare vsque ad cōfirmationem electionis vbi per electionem processum fuit.*

12 *Beneficium non dicitur vacare ex parte præsentati ante institutionem.*

13 *Beneficium non vacat per mortem prouisi in forma dignum ex causa resignationis antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, sed per mortem sui vltimi possessoris.*

14 *Beneficia priora non dicuntur vacare, nisi post adeptam pacificam possessionem secundi.*

15 *Collatio priorum beneficiorum incompatibiliū vacantium in mense Ordinario spectat ad illum non obstante quòd beneficiarius tunc temporis existebat in Curia, quia ibi dicitur vacare beneficium vbi apprehenditur possessio.*

16 *Beneficium existentis in partibus renunciatum per procuratorem in Curia, in ea vacat.*

17 *Ordinarij collatores sunt, qui suo iure conferre possunt beneficia ecclesiastica, siue habeant à iure, siue à Papa, vel consuetudine.*

18 *Possidens melius Ius habere præsumitur.*

19 *Dominium præsumitur ex possessione beneficij, modò titulus incidenter deducatur.*

Clem. Si duobus. I.

1 I duo litigant super beneficio ipsis collato, & moriantur in Curia, tunc collatio beneficij spectat ad Papam, si ambo moriantur extra Curiam spectat ad Ordinarium, dummodo ius beneficij fuerit penes defunctos, non penes tertium. Si vnus moritur in Curia, alter extra, si moriens in Curia beneficium possidebat ad Rom. Pont. si verò alius ad Ordinarium; si neuter possidebat & moriantur vnus extra, alter intra, præfertur Papa in collatione facienda, si vnus tantùm moritur, alter prosequitur litem, interim beneficium non confertur, & si postea cognoscatur beneficium spectasse ad defunctum si mortuus fuit in Curia spectat ad Papam, si extra ad Ordinarium, si ad neutrum spectabat, tunc Ordinarius cōfert. Salua, &c. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eliaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 125. Alagon. in compend. pag. 246.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Beneficium possidebat, &c. Notatur ad quod ex possessione præsumitur titulus ne dū in fauorem possessoris, sed etiam tertij, vt per *Tiraq. de Iure primogen. quæst. 17. opinion. 11. num. 20. Rebuff. in tract. nominat. q. 17. n. 27*

3 Notatur etiam ad hoc quòd vbi vtriusq. Iura obscura sunt, obtinere debet possessor, vt

4 per *Mascard. de probat. concl. 1194.* Et quod ad effectum vt quis possit conferre, præsentare, eligere, & fructus percipere solùm consideratur quis possideat, non autem quis bonum ius habeat, tradit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. S. 1. n. 54. cum seqq.*

5 Si verò alter tantummodo, &c. Notatur ad hoc quòd Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur, donec futurus litis declaretur euentus, vt per *Cou. practic. conclus. c. 36. sub num. 7. vers. quinto ad idem, Simonet. de reseruat. quæst. 10. num. 5. Mandos. in reg. de impetrantib. beneficia per obitum famil. Cardin. quæst. 9. num. 5. 6. & 7. Gonzal ad reg. 8. Cancel. S. 7. proœm. n. 118. & glos. 6. n. 146. cum seqq.*

6 Mori contingat vtrumque, &c.

Notatur ad hoc quòd per obitum vtriusque collitigantis in beneficialibus extinguitur lis, & beneficium manet liberum, vt per *Card. in præsenti n.3.& Vitalin.n.1.2.& 34.Cou.d. c.36.num.7. vers.primus casus,Put.decis.354. aliàs 353.num. 1. lib.3.in correctis, Gonzal. d.glos.6. num. 151.*

7 In glos.[Collato] ibi (*& per hoc puto solui &c.*)Notatur ad hoc quòd vacare non dicitur in Curia beneficium per obitum electi non cõfirmati, vt per *Vitalin.in præsenti n.47.Couar. pract.c.36.n.7.vers.primus casus constituitur*, *Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.15.§.2.n.3*

8 Et ideò per hanc glos. probatur electionẽ sine cõfirmatione nõ tribuere ius in re,sed ad rẽ,vt dicit *Mascard.de probat.concl.1375.n.5*

9 Et ex illa etiam colligitur quòd aliud est beneficium esse collatum, & aliud dicere sibi debitum, vt testatur *Gonzal. ad reg.8. Cancel.§.2.proœm.n.68.*

10 In ead. glos. ibi (*durat enim prima vacatio vsq.ad confirmationem.*)Notatur ad hoc quòd vacatio durat vsq. ad confirmationem, vt per *Flamin.Paris.de resignat.benefic.lib.7.q.23.nu.*

11 *pen.* Vnde Sedes Episcopalis dicitur vacare vsque ad confirmationem electionis, vbi processum fuit per electionem, *Rota in Plocen.beneficiorum* 10.*Nouemb.*1617.coram *Reuerendiss.*D.*meo Coccino Decano*,cuius meminit *Lauor.var.lucubrat.tom.1.tit.4.c.25.sub n.19.*

12 Hinc etiam ante institutionem beneficium non dicitur vacare ex persona præsentati, secundum *Aloys.Ricc.in collect.decis.p.5.collect.*

13 1742. Et ideò sequuta morte prouisi in forma dignum ex causa resignationis antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris, vt nouissimè fuit tentum *in Rota in vna Ampurien.beneficij* 18. *Februarij* 1625.coram *R.P.D.Merlino*, sicut refero *Ego ipse in tract. de clausulis vsufreq. claus.66.n.7.secundum Lugdunens. impress.*

14 In ead.glos.ibi (*sed per possessionem pacificam, &c.*) Notatur ad hoc quòd beneficia priora non dicuntur vacare nisi post adeptam pacificam possessionem secundi, vt per *Zerol. in praxi Episcop.par.1.verbo vacatio.vers.pri-*

15 *mo*, & ideò collatio priorum beneficiorum incompatibilium vacãtium in mense Ordinario spectat ad illum, non obstante quòd beneficiarius tunc temporis existebat in Curia, quia ibi dicitur vacare beneficium, vbi apprehenditur possessio, & attendendus est locus vbi procurator exercet illud ministeriũ, ita in præsenti docent *Bonifac.Vitalin. nu.73. Cardin.n.18.& Imol.n.19.in fine*,quos refert *Gonzal.d.glos.15.§.2.n.8.*vbi *n.9.*subdit hanc *glos.*respõdere tacitæ obiectioni,scilicet quod talis possessio quoad primum beneficium fingit illum mortuum, sed mori non potest nisi in Curia,vbi personaliter est,quia respondet negando esse verè mortuum, sed fictè, & illa

16 fictio trahitur ad locum vbi capta fuit possessio: nam aliter sequeretur quòd beneficiũ existentis in partibus,renũciatum per procuratorem in Curia, vacaret in partibus, & non in Curia,quod falsum est,vt docent *Cou.pract. c.36.n.4.vers.cæterum,Flamin.Paris.de resign. lib.1.q.4.n.56.Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos. 13.n.43.Imol.hic n.19.vbi n.20.* subdit aliud esse dicendum si possessio in partibus capta nõ fuisset per procuratorem, sed per amicum, vel gestorem,& postea esset ratificata per existentem in Curia,quia ante ratificationem nõ vacat,sed in ipsa die ratificationis, & sic in Curia; vnde *Surd. decis.245. n.7.* colligit argumento huius glossæ quòd locus ratificati, non autem celebrati contractus attenditur quando contractus nullus ratificatur.

17 In glos. [Ordinarium] ibi (*idest collatorem, etiamsi aliàs non haberet Ordinariam iurisdictionem.*)Notatur ad hoc quòd Ordinarij collatores sũt, qui suo iure conferre possunt beneficia ecclesiastica,siue id habeant à Iure, siue à Papa,vel consuetudine,quamuis aliàs nõ habeant Ordinariam iurisdictionem, vt per *Rebuff.in tract.nominat.q.8.n.2.& in concord. tit.de collation.§.1.verbo Ordinarius collator, & §.præfatiq. Ordinarij,verbo Ordinarij collatores,Corras.de benefic.p.2.c.4.nu.1.& p.4. c.1.n.11.Petr.Greg.eod.tract.c.38.n.2. Flam. Paris.de resignat. benefic.lib.8. q. 9. num.23. & 27. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 21. num. 33. cum seqq.*

18 In glos.[Possidebat]ibi (*sicut ergo in multis,&c*) Notatur ad hoc quòd possidens melius Ius habere præsumitur, vt per *Gonzal.*

19 *ad reg.8. Cancel.§.3.proœm. n.52.* nam ex possessione beneficij præsumitur dominium, vt notat *Imol. hic num.* 2. modò titulus incidenter deducatur *Menoch.de præsumpt.lib.6. præs.63.num.11 cum seqq.* quẽ refert *Gonzal. vbi proximè num.53.* vbi *num.55.* subijcit, quòd eo ipso quòd constat de possessione beneficij præsumitur titulus cum sine illo possideri non possit, & *num.59.* quod propterea dicitur vulgariter, *beatus, qui possidet.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Lis dicitur pendere quoad hoc vt nihil debeat innouari, cum citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret cum tali expressione, quod potuit instrui, super quo conueniatur, & n. 2.*

3 *Lis quoad hoc vt nihil debeat innouari, probatur ex citatione ad dicendum contra commissionem executa contra collitigantem.*

4 *Attentatum vt dicatur, necessarium est quòd pendeat lis inter easdem partes, saltem per citationem factam cum effectu.*

5 *Litis pendentia vt per citationem inducatur, necesse est vt citatio emanauerit à Iudice competenti.*

6 *Lis nulla non inducit litis pendentiam, quia habetur pro non facta, nisi citatus comparuerit, vel procuratorem ad illam causam constitueris.*

7 *Litis pendentia censetur inducta per citationē etiam non exequutam, & ad partis instātiam non deuentam, quando ab eadem parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perueniret.*

8 *Citari impediens, vt habeatur pro citato necesse est vt dolosè impedierit.*

9 *Attentatum reuocatur per solum Iudicis officium neq. dato libello, neq. lite contestata.*

10 *Attentatum committit qui alienat rem litigiosam.*

11 *Attentare non dicitur ille, qui vtitur eadem possessione, qua antea vtebatur.*

12 *Attentare non videtur continuans.*

13 *Lis dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transiuit fecit in rem iudicatam.*

14 *Lis non dicitur finita per sententiam interlocutoriam.*

15 *Lis non dicitur amplius pendere si Iudex per sententiam interlocutoriam, se incompetentem pronunciauit.*

16 *Lis dicitur finita per sententiā diffinitiuā latā ad fauorem Rei, seu si ad fauorem actoris.*

17 *Litis pendentia non inducitur per recursum petitum in casu, in quo nō poterat appellari.*

18 *Lis durare censetur quando petita fuerit restitutio in integrum ad appellādum saltem super restitutione.*

19 *Iudex competens ille est, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio.*

20 *Res vt desinat esse integra sat est à Iudice prolatum citandi decretum, quamuis citatio non sit intimata citato.*

Cap. Cum lite. II. & vlt.

1 LIs dicitur pendere quoad hoc, vt nihil debeat lite pendente innouari, cum citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eā stetit quominus perueniret, si tamen in citatione sint ea expressa per quę possit plenè instrui super quibus in iudicio cōuenitur. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Ancb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vinian. in ration. lib. 2. pag.* 126. *Alagon. in cōpend. pag.* 247. remissiuè *Ximen. in cōcord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Turzan. tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 3. *tit.* 11. *n.* 94. *pag.* 394. *Tiraq. de retractu lig. §.* 8. *glos.* 2. *n.* 5. *Menoch. de arbitr. casu* 202 *n.* 5. *cum seqq. Vestr. in praxi lib.* 4. *c.* 1. *num.* 1. *Mascard. de probat. conclus.* 984. *num.* 3. *Cabed. Lusit. decis.* 15. *n.* 11. *cum seqq. par.* 2. *Stephan. Gratian. disc.ept. forens. cap.* 2. *n.* 33. & *cap.* 66. *n.* 30. D. *Barbos. in l. si quis postea quam nu.* 32. *ff. de iudic.* remissiuè *Cened. ad Decretal. collect.* 53. *n.* 6.

3 Vnde Rota tenet quoad hunc effectum litem probari ex citatione ad dicendum contra commissionem executa contra collitigantem, vt per *Cassad. decis.* 1. *n.* 4. *sub hoc tit.* & fuit dictum *in Gerunden. Canonicatus* 14. *Maij* 1601. *coram Greg. XV. apud Farinac. decis.* 42. *n.* 1. *p.* 2. *recent.*

4 Et ideò hinc argumēto huius tex. colligi solet ad hoc vt dicatur attētare, necessariū esse quòd pendeat lis inter easdem partes, & saltem quòd pendeat lis per citationem factam cum effectu, vt docent *Valasc. cons.* 156. *nu.* 12. *Cabed. Lusit. decis.* 120. *n.* 14. *p.* 1.

5 A Iudice competenti. Ergo vt per citationem litis pendentia inducatur necesse est, vt eadem citatio emanauerit à Iudice competenti, vt per *Ancb. num.* 4. *in* 3. *notab. Imol. num.* 2. *vers. secundo, & n.* 5. *Bonifac. de Vital. num.* 38. *in præsenti, Lancel. p.* 2. *c.* 4. *n.* 49. *cum seqq. in præfat. Farin. fragm. crimin. par.* 2. *verbo litigiosa num.* 391.

6 In ea citatio, &c. Limita nisi sit nulla, quæ propterea habetur pro non facta, *Bonifac. hic n.* 33. & *seq. Afflict. decis.* 336. *n.* 14. *cum seqq. Lancel. d. c.* 4. *in præfat. à n.* 82. *Farinac. vbi sup. n.* 388. Vel per Iudicem circumducta *Granat. ad Vestr. in pract. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 10. *Afflict. & Lācel. locis proximè citatis.* Sublimita tamen quando citatus cōparuerit, vel procuratorē specialem ad illā causam constituit, cū per comparitionē omnē

citationis defectus purgetur, *Roland. conf. 9. nu. 36. lib. 1. Mandos. super reg. de annali q. 34 n. 2. Lancel. d. cap. 4. in praefat. n. 115. cum seqq. Farin. vbi proximè n. 394.*

7 Vel per eam factum fuit, &c. Notatur ad hoc quòd litis pendentia cēsetur inducta per citationem, etiā non exequutam, & ad partis notitiam non deuentam quando ab eadē parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perueniret, vt docent hic *Anch. nu. 5. in 4. notab. Card. Zabarel. in summar. & nu. 3. & 5. Bonifac. ante n. 1. in figurat. casus, & n. 2. & n. 11. in 2. notab. Rot. decis. 261 aliàs 11. de dolo, & contum. in nouis, Lancell. d. c. 4. in praefat. n. 93. cum seqq. & n. 108. & 109* vbi de eo, qui quando audiuit se citari, minatus fuit notario si eum citasset, *Farinac. d. verbo litigiosa n. 384.* vbi *num. 385. cum Zaba-*
8 *rel. hic n. 12. in 8. opposit.* declarat quia ad hoc vt impediens citari habeatur pro citato necesse est vt dolosè impedierit.

9 In glos. [Cum lite pendente] ibi (*sine libello ex puro, & mero Iudicis officio, &c.*) Notatur ad hoc quòd attentatum reuocatur per solū Iudicis officium, neque dato libello, neque lite contestata, vt per *D. Barbos. in l. si de vi n. 207. ff. de iudic.*

10 In glos. [Innouari] ibi (*vel alienaretur res litigiosa*) Ergo attentatū committit, qui alienat rem litigiosam, vt per *Farinac. fragm. crimin. par. 2. lit. L, num. 355.*

11 In ead. glos. ibi (*antiqua verò possessione vti non est innouari, &c.*) Notatur ad hoc quòd attentare non dicitur ille, qui vtitur possessione, qua antea vtebatur, vt per *Bertran. cōs. 137. n. 3. lib. 5. Menoch. remed. 17. recup. possess. n. 49. & 50. Lancel. de attent. p. 2. c. 4. limit. 1.*
12 *à n. 2. Valasc. conf. 156. n. 6.* Et continuās non videtur attentare, sicuti docent *Lancellot. d. p. 2. in praefat. à n. 84. & limit. 26. & p. 3. c. 24. q. 20. Surd. decis. 16. n. 13. & decis. 45. n. 79. Mascard. de probat. concl. 148. n. 24. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 3. n. 29. & 72. Flores de Mena vari. lib. 1. q. 10. nu. 67. Rot. decis. 653. n. 2. & decis. 693. n. 3. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, aliàs p. 4. diuers.*

13 In glos. [Postquam] ibi (*quod esse potest per sententiam, &c.*) Notatur ad hoc quòd lis dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in iudicatum, vt per *Paris. conf. 30. n. 36. lib. 4. Afflict. decis. 342. n. 3. Mādos. ad reg. de subrog. collitig. q. 12. n. 2. Lancel. de attent. p. 2. c. 4. in praefat. à n. 213. usq. ad n. 243.*

14 Intellige si huiusmodi sententia fuerit diffinitiua, secus si interlocutoria, vt per *Mohed.*
15 *decis. 105. incip. Postea, sub hoc tit.* nisi essemus in interlocutoria per quā Iudex se incōpetētem pronunciaret, tunc enim lis non dicitur amplius pendere, ex allegatis per *Menoch. de arbitr. casu 202. n. 23.* refert, & sequitur *Lancellot. d. c. 4. in praefat. n. 239. & seq.*

16 Intellige etiam vbi sentētia diffinitiua lata fuerit ad fauorem Rei, secus si ad fauorem actoris, sicuti docēt *Lācel. d. c. 4. in praef. n. 241 Card. Tusch. verbo lis finita concl. 385. n. 8.*

17 Amplia etiamsi petitus fuerit recursus in casu, in quo non poterat appellari, nam per talem recursum non inducitur litis pendentia, secundum *Franc. Marc. decis. 624. Queritur n. 7. Lancel. d. c. 4. in praefat. n. 215.*

18 Limita quando ad appellandum petita fuerit in integrum restitutio, tunc enim lis adhuc durare censetur saltem super restitutione, *Rot. decis. 379. aliàs 51. de appellat. in nouis, Lancellot. d. c. 4. in praefat. n. 217. cum seqq.* vbi extendit quamuis non dum fuerit obtenta, sed tātùm commissa causa restitutionis in integrum cum clausula *prout de Iure*, quod limitat, & declarat duobus modis.

19 In glos. [Competenti] ibi (*competentem autem hic dico eum, qui causae iurisdictionem habet cum exercitio, &c.*) Vide *D. Barbos. in l. si quis ex aliena n. 45. & 73. ff. de iudic.*

20 In glos. [Ad partem] ibi (*licet ergo quoad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationē emanasse, &c.*) Notatur ad hoc quòd sat est à Iudice prolatū citandi decretū, vt res desinat esse integra, quamuis citatio non sit intimata citato, vt per *Sāch. de Matr. lib. 8. disp. 28. n. 13*

21 In glos. [Plenè] ibi (*sed nuncius non sufficienter retulerit, &c.*) Vide *Tiraq. de retract. in lig. S. 36. glos. 2. n. 45.*

De Sequestratione possessionum, & fructuum, Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij sequestratio per loci Ordinarium fieri debet si super illo contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio vna diffinitiua fertur in Curia, etiamsi nulla fore dicatur, quam sequestrationē impediēs, vel sequestratos fructus occupans excōmunicatus est, & si est de litigātibus cadit à Iure suo, & respicit pēdentia.*

2 Seque-

2 *Sequestratio per Ordinarium loci fieri debet vna in Romana Curia contra possessorem ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiua.*

3 *Sequestratio necessaria, seu iudicialis contra possessorem non admittitur, sed potius regulariter prohibita est.*

4 Verbum, diffinimus, *est Iuris noui inductiuum*

5 *Sententia vna, quæ requiritur in Curia Romana promulgata contra possessorem beneficij ad hoc, vt sequestratio per Ordinarium fieri possit, debet esse prima, nō respectu causæ, sed loci.*

6 *Sequestrationi per Ordinarium faciendæ locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur.*

7 *Beneficium Ecclesiasticum contra cuius possessorem indicere potest sequestrationem Ordinarius loci, sententia vna in Curia Romana contra talem possessorem promulgata, sufficit siue illud sit simplex, siue Curatum, siue dignitas, siue personatus, siue pensio, quæ in titulum conceditur ecclesiastici beneficij.*

8 *Hospitalium in bonis habet locum dispositio huius tex.*

9 *Abbatissatus est certo modo beneficiū, & ideò vbi lata est sententia contra Abbatissam debet contra ipsam fieri sequestrationem secundum terminos huius tex.*

10 *Sequestrum quando non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel rei ipsius, non intrat dispositio huius tex.*

11 *Sententia quando est lata in causa beneficiali super attentatis non habet locum tex. in præsenti.*

12 *Sequestrum interpositum post sententiam latā super attentatis si violaretur, talis violās non incideret in pœnam huius tex.*

13 *Lis pendere debet apud Sedem Apostolicam in Curia, vt locus sit dispositioni huius tex.*

14 *Beneficium ipsum, eiusque fructus, & possessio sequestrari possunt in casu huius tex.*

15 *Dispositio huius tex. cessat contra illum, qui iam per triennium beneficij pacificam habuerit possessionem.*

16 *Ordinarius habet facultatem apponendi sequestrum quamuis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota vbi prima sententia prolata fuerit.*

17 *Beneficium non debet apud duas, sed apud vnam tantùm idoneā personam sequestrari*

18 *Sequestri plures deputantur in beneficio data iusta causa, veluti primo mortuo, vel malè administrante.*

19 *Idoneitas in sequestro debet adesse circa curam Ecclesiæ, & circa curam redditunm.*

20 *Sequester in tribus præcipuè idoneus debet esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine.*

21 *Possessor reus quando à sententia contra eum lata appellat rei petitæ fructus, non autem res ipsa sequestrari debet.*

22 *Beneficij Ecclesiastici in sequestratione iuxta terminos huius tex. non tantùm fructus, sed & ipsum beneficiū in totū sequestratur*

23 *Sequester habet possessionē beneficij sequestrati & potest validè & rectè omnia ipsius beneficij Iura exercere.*

24 *Sequester apud quem beneficium pendente lite est sequestratum, potest ea pendente præsentare, eligere, &c.*

25 *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt præsumentes impedire sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacifico non possesso lata in Curia Romana vna sententia diffinitiua in possessorio, vel petitorio contra ipsius possessorem.*

26 *Dictio,* ipso facto, *quam vim, & effectum habeat, remissiue.*

27 *Sequestrationem iuxta terminos huius tex. impediens eo ipso cadit à Iure, quod habebat in causa.*

28 *Beneficium vacat ipso iure per violationem sequestri impositi vigore sententiæ diffinitiuæ in Romana Curia prolata in causa beneficiali.*

29 *Beneficium, quod vacat per violationem sequestri an possit impetrari per quemcumq. & an comprehendatur sub claus.* siue alio quouis modo, *remissiue.*

30 *Tex. in præsenti procedit in causis tunc per appellationem pendentibus.*

31 *Sequestri relaxationem petens ex capite sententiæ nullæ non auditur.*

32 *Lex, vel statutum vbi tollit facultatem dicendi de nullitate contra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis.*

33 *Sequestratio per satisdationem, vel cautionem an reuocetur, seu impediatur; ostenditur.*

34 *Sequestrationi locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia*

citationis defectus purgetur, *Roland.conf. 9. nu. 36.lib, 1.Mandof.super reg.de annali q. 34 n.2.Lancel.d.cap. 4.in præfat.n.115.cum seqq. Farin.vbi proximè n. 394.*

7 Vel per eam factum fuit, &c. Notatur ad hoc quòd litis pendentia cẽsetur inducta per citationem, etiã non exequutam,& ad partis notitiam non deuentam quando ab eadẽ parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perueniret,vt docent hic *Anch. nu. 5. in 4.notab. Card.Zabarel. in summar.& nu.3.& 5.*Bonifac,*ante n.1. in figurat. casus,& n.2.& n.11.in 2.notab.Rot.decis.261 aliàs 11.de dolo,& contum.in nouis,*Lancell.*d. c.4.in præfat.n.93.cum seqq.& n.108.&* 109 vbi de eo,qui quando audiuit se citari,minatus fuit notario si eum citasset, *Farinac. d. verbo litigiosa n.384.*vbi *num.385.cum Zaba-*
8 *rel.hic n.12.in 8.opposit.* declarat quia ad hoc vt impediens citari habeatur pro citato necesse est vt dolosè impedierit.

9 In glos.[Cum lite pendente]ibi(*sine libello ex puro, & mero Iudicis officio,&c.*) Notatur ad hoc quòd attentatum reuocatur per solũ Iudicis officium,neque dato libello,neque lite contestata, vt per *D.Barbos.in l. si de vi n. 207. ff. de iudic.*

10 In glos.[Innouari] ibi (*vel alienaretur res litigiosa*) Ergo attentatũ committit, qui alienat rem litigiosam,vt per *Farinac.fragm. crimin.par.2.lit.L,num.355.*

11 In ead. glos. ibi (*antiqua verò possessione vti non est innouari,&c.*) Notatur ad hoc quòd attentare non dicitur ille, qui vtitur possessione,qua antea vtebatur, vt per *Bertran.cõs. 137.n.3.lib.5.Menoch.remed.17.recup.possess. n.49.& 50.Lancel.de attent.p.2.c.4. limit. 1.*
12 *à n.2.Valasc.cons.156.n.6.*Et continuãs non videtur attentare,sicuti docent *Lancellot.d.p. 2.in præfat.à n.84.& limit.26.& p.3.c.24.q. 20.Surd.decis.16.n.13.& decis.45.n.79.Mascard.de probat. concl.148.n.24.Flamin.Paris. de resignat.benefic.lib.2.q.3.n.29.& 72. Flores de Mena vari.lib.1. q.10.nu.67. Rot.decis.653.n.2.& decis.693. n.3. apud* Farin.*in 1.collect.nouissimorum,aliàs p.4.diuers.*

13 In glos.[Postquam] ibi(*quod esse potest per sententiam,&c.*)Notatur ad hoc quòd lis dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in iudicatum,vt per *Paris.cons.30.n.36. lib.4. Afflict. decis. 342.n.3.Mãdos.ad reg.de subrog.collitig. q.12.n.2. Lancel.de attent.p.2.c.4.in præfat.à n.213.usq.ad n.243.*

14 Intellige si huiusmodi sententia fuerit diffinitiua,secus si interlocutoria, vt per *Mohed.*
15 *decis.105.incip.Postea,sub hoc tit.* nisi essemus in interlocutoria per quã Iudex se incõpetẽtem pronunciaret, tunc enim lis non dicitur amplius pendere,ex allegatis per *Menoch. de arbitr.casu 202. n.23.* refert,& sequitur *Lancellot.d.c.4.in præfat.n.239.& seq.*

16 Intellige etiam vbi sentẽtia diffinitiua lata fuerit ad fauorem Rei, secus si ad fauorem actoris,sicuti docẽt *Lãcel.d.c.4.in præf.n.241 Card.Tusch.verbo lis finita concl.385.n.8.*

17 Amplia etiamsi petitus fuerit recursus in casu,in quo non poterat appellari, nam per talem recursum non inducitur litis pendentia,secundum *Franc.Marc.decis.624.Quaeritur n.7. Lancel.d.c.4.in præfat.n.215.*

18 Limita quando ad appellandum petita fuerit in integrum restitutio, tunc enim lis adhuc durare censetur saltem super restitutione,*Rot.decis.379.aliàs 51.de appellat.in nouis, Lancellot.d.c.4.in præfat. n.217. cum seqq.* vbi extendit quamuis non dum fuerit obtenta, sed tãtùm commissa causa restitutionis in integrum cum clausula *prout de Iure*, quod limitat, & declarat duobus modis.

19 In glos.[Competenti]ibi(*competentem autem hic dico eum,qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio, &c.*)Vide *D.Barbos.in l.si quis ex aliena n.45.& 73.ff.de iudic.*

20 In glos.[Ad partem] ibi (*licet ergo quoad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationẽ emanasse,&c.*)Notatur ad hoc quòd sat est à Iudice prolatũ citandi decretũ, vt res desinat esse integra, quamuis citatio non sit intimata citato,vt per *Sãch.de Matr.lib.8.disp.28.n.13*

21 In glos. [Plenè] ibi (*sed nuncius non sufficienter retulerit,&c.*) Vide *Tiraq.de retractu lig.S.36.glos.2.n.45.*

De Sequestratione possessionum, & fructuum. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij sequestratio per loci Ordinarium fieri debet si super illa contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit,in petitorio, vel possessorio vna diffinitiua fertur in Curia, etiamsi nulla fore dicatur, quam sequestrationẽ impediẽs, vel sequestratos fructus occupans excõmunicatus est,& si est de litigãtibus cadit à Iure suo, & respicit pẽdentia.*

2 *Seque-*

2 *Sequestratio per Ordinarium loci fieri debet vna in Romana Curia contra possessorem ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiua.*

3 *Sequestratio necessaria, seu iudicialis contra possessorem non admittitur, sed potius regulariter prohibita est.*

4 Verbum, diffinimus, *est Iuris noui inductiuum*

5 *Sententia vna, quae requiritur in Curia Romana promulgata contra possessorem beneficij ad hoc, vt sequestratio per Ordinarium fieri possit, debet esse prima, nō respectu causa, sed loci.*

6 *Sequestrationi per Ordinarium faciendae locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur.*

7 *Beneficium Ecclesiasticum contra cuius possessorem indicere potest sequestrationem Ordinarius loci, sententia vna in Curia Romana contra talem possessorem promulgata, sufficit siue illud sit simplex, siue Curatum, siue dignitas, siue personatus, siue pensio, qua in titulum conceditur ecclesiastici beneficij.*

8 *Hospitalium in bonis habet locum dispositio huius tex.*

9 *Abbatissatus est certo modo beneficiū, & ideò vbi lata est sententia contra Abbatissam debet contra ipsam fieri sequestrationem secundum terminos huius tex.*

10 *Sequestrum quando non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel rei ipsius, non intrat dispositio huius tex.*

11 *Sententia quando est lata in causa beneficiali super attentatis non habet locum tex. in praesenti.*

12 *Sequestrum interpositum post sententiam latā super attentatis si violaretur, talis violās non incideret in poenam huius tex.*

13 *Lis pendere debet apud Sedem Apostolicam in Curia, vt locus sit dispositioni huius tex.*

14 *Beneficium ipsum, eiusque fructus, & possessio sequestrari possunt in casu huius tex.*

15 *Dispositio huius tex. cessat contra illum, qui iam per triennium beneficij pacificam habuerit possessionem.*

16 *Ordinarius habet facultatem apponendi sequestrum quamuis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota vbi prima sententia prolata fuerit.*

17 *Beneficium non debet apud duas, sed apud vnam tantùm idoneā personam sequestrari*

18 *Sequestri plures deputantur in beneficio data iusta causa, veluti primo mortuo, vel malè administrante.*

19 *Idoneitas in sequestro debet adesse circa curam Ecclesiae, & circa curam redditium.*

20 *Sequester in tribus praecipuè idoneus debet esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine.*

21 *Possessor reus quando à sententia contra eum lata appellat rei petitae fructus, non autem res ipsa sequestrari debet.*

22 *Beneficij Ecclesiastici in sequestratione iuxta terminos huius tex. non tantùm fructus, sed & ipsum beneficiū in totū sequestratur*

23 *Sequester habet possessionē beneficij sequestrati & potest valide & rectè omnia ipsius beneficij Iura exercere.*

24 *Sequester apud quem beneficium pendente lite est sequestratum, potest ea pendente praesentare, eligere, &c.*

25 *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt praesumentes impedire sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacifice non possesso lata in Curia Romana vna sententia diffinitiua in possessorio, vel petitorio contra ipsius possessorem.*

26 *Dictio,* ipso facto, *quam vim, & effectum habeat, remissiue.*

27 *Sequestrationem iuxta terminos huius tex. impediens eo ipso cadit à Iure, quod habebat in causa.*

28 *Beneficium vacat ipso iure per violationem sequestri impositi vigore sententiae diffinitiuae in Romana Curia prolata in causa beneficiali.*

29 *Beneficium, quod vacat per violationem sequestri an possit impetrari per quemcumq. & an comprehendatur sub clausu.* siue alio quouis modo, *remissiue.*

30 *Tex. in praesenti procedit in causis tunc per appellationem pendentibus.*

31 *Sequestri relaxationem petens ex capite sententiae nullae non auditur.*

32 *Lex, vel statutum vbi tollit facultatem dicendi de nullitate contra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis.*

33 *Sequestratio per satisdationem, vel cautionem an reuocetur, seu impediatur; ostenditur.*

34 *Sequestrationi locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia,*

contra ipsum pro petitore promulgentur.
35 *Sententia dicitur interlocutoria vbicunque pendente principali controuersia contingit disputari super aliquo emergenti.*
36 *Sententia illa censetur merè diffinitiua, quæ definit articulum, de quo principaliter mota fuerat quæstio.*
37 *Sentētia lata super possessione, de qua principaliter agitur, diffinitiua est.*
38 *Sequester plenam curam habere debet de beneficio, cuius possessio est sequestrata.*
39 *Triennium de quo in hoc tex. debet esse completum, & consummatum, nec sufficit inchoatum, aut inceptum.*
40 *Inferior in quo casu de causa deuoluta ad Curiam se intromittat, ostenditur.*
41 *Absolutio absque forma præstita in hoc tex. valet.*
42 *Sententia nulla non meretur habere nomen sententiæ.*
43 *Nullitatis exceptione sublata nō censetur sublata, quæ ex iurisdictionis defectu prouenit.*
44 *Nullitatem ex defectu iurisdictionis opponere potest etiam ille, qui iurauit se de nullitate non oppositurum.*
45 *Iurisdictionis defectus est insanabilis.*
46 *Acta per Iudicem incompetentem nulliter facta etiam de partium consensu conualidari non possunt.*
47 *Sententia instè lata ab incompetenti Iudice potest ex eisdem actis approbari.*
48 *Nullitas proueniens ex defectu iurisdictionis quandocunque etiam termino elapso allegari, & proponi poterit.*
49 *Exceptio nullitatis ratione incompetentiæ proponi potest etiam post sententiam, & impedit illius executionem.*

Clem. Ad compescendas. Vnic.

1 VM in Curia Romana super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio vna diffinitiua fertur etiamsi nulla fore dicatur, tūc ipsius beneficij sequestratio apud idoneam personam, quæ plenam de ipso, & debitam curam gerat, per Ordinarium fieri debet, itaut fructus, qui supersunt solutis oneribus restituantur ei, qui in causa finalem victoriam habebit: qui verò sequestrationem huiusmodi impedire, vel quomodolibet sequestratos fructus occupare præsumpserit, ipso facto est excommunicatus, & absolui non debet, nisi facta restitutione, vel amoto impedimento, & si est ex litigantibus cadit à iure, quod habet in beneficio, vel ad beneficium. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ratio. lib. 2. pag. 130. Alagon. in cōpend. pag. 249.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Diffinimus vt vna contra possessorem diffinitiua sententia, &c. Collige principaliter ex tex. vnà in Romana Curia contra possessorem ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiua ipsius beneficij sequestrationem per Ordinariū loci fieri debere, ita in præsenti tenent *Imol. n. 3. Bonifac. n. 1. Abb. nu. 3. Octau. Vestr. in introduct. Rom. aulæ lib. 7. c. 2. à n. 5. Cassad. decis. 1. cum seqq. Gig. de pensionib. q. 46. Duen. reg. 42. n. 15. Mātu. lib. 5. dialogo. 97. Caroc. de sequestro p. 2. q. 1 à num. 2. Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 21 à num. 52. Hercul. Marescot. vari. lib. 2. cap. 77. num. 2. Sabag. in cap. vnico num. 36. hoc tit. in Decretalibus.*

3 Quamuis in contrarium esset negatiua, & prohibitiua regula sequestrationis faciendæ contra talem possessorem, qua attenta necessaria, seu iudicialis sequestratio non admittitur, sed potius regulariter prohibita est, iuxt. *l. vnic. C. de prohib. sequest. pecun. glos. verbo sequestrari in c. 2. hoc tit. in Decretalib.* vbi *Abb. n. 16. Curt. in tract. de sequestris in princ. nu. 6. Iacob. de Arena in tract. de sequest. n. 2. Perusin. eod. tract. n. 2. Caroc. d. p. 2. in princ. n. 1. Cald. Pereira d. q. 21. n. 31. Marescot. d. c. 77. n. 1.* Tamē
4 de nouo emanauit *tex. in præsenti* nouum faciendæ sequestrationis casum meritò statuēs, vt notauit *glos. 1.* & omnes hic, id quod clarè patet ex verbo, *diffinimus*, quo Pontifex vtitur, quod quidem Iuris noui inductorium est, vt in terminis dicit *Card. hic n. 2.* Finalis autem causa, & intentio huius Constitutionis fuit, vt & litigantium malitiæ compescantur, vt illa exorditur, nè aliàs ecclesiastici beneficij possessores de suo iure parum confidentes malitijs, & cauillationibus vtantur, & immodicis dilationibus beneficiales lites differant, & interim beneficiorum fructus potiantur cum maximo, & suæ, & aliarum animarū periculo, Ecclesiarumq. detrimento, quibus maximè conuenit, vt in eis vitiosus ingressus non detur iuxta *tex. in c. 1. de eo, qui mit-*

titur

titur in possess.lib.6.& lites, quæ super ecclesiasticis beneficijs plerumque immortales esse solent, præcindantur, & finiantur, cum ecclesiastica beneficia sine dispendio diu vacare non possint, & longa in eis mora, quæ valde suspecta est, magnam in temporalibus, & spiritualibus Ecclesiæ læsionem pariat, vt colligitur *ex tex. in c. finè litibus, de dolo*, vbi dixi, & *ex c.quoniam frequenter §.1.vt lite non contest. c.cum inter 18. §. quia vero, c.ne pro defectu 41.in princ.de elect.cum similibus*.

5 Vna sententia. Idest prima sententia, non quidem respectu causæ, sed respectu loci, quamuis enim in partibus pro possessore sententia feratur, si tamen postquam causa ad Sedem Apostolicã delata est contra possessorem in Romana Curia, prima sententia promulgatur, habet locum decisio huius *tex.*vt colligitur ex *glos. in præsenti verbo promulgata*, vbi tenẽt *Abb.n.7 & Bonif.nu.8.Carec.de sequest.p.2.q.1.nu.19.*

6 Vnde fit quod si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur, huiusmodi sequestrationi locus nõ erit iuxta doctrinam *glos. verbo possessorem*, & declarat *Card. hic num. 13.Ioan.And.ad Specular.sub hoc tit. vers. sed propter, Vestr.d.lib.7.c.2.n.7.& alij*, quos refert, & sequitur *Cald.Pereira d.q.21.n.63.*secundum quos ratio est, quia eo casu, tàm possessor, quàm petitor habent pro se vnius sententiæ in Curia latæ præsumptionem, & in pari præsumptionis causa melior possidentis conditio est, iuxta *reg.in pari,de reg.Iuris lib. 6.* Sicque dantur duæ præsumptiones contrariæ, alia pro possessore, alia vero pro petitore, quæ quidem faciunt deficere rationem huius tex.vt aduertunt *Card.hic nu.13. Cald.Pereira vbi proxime*.

7 Super beneficio, &c. Collige textum in præsenti procedere in sententia lata super quocunque beneficio ecclesiastico, siue illud simplex, siue Curatum sit, siue dignitas, siue personatus, &c.vt docẽt *in præsenti Bonifac. nu.38. Imol. num.16. & Cardin. num.6. Marescot.d. c.77. num.20.*subdens *nu. 39.* locum etiam habere in pensione perpetua, quæ conceditur in titulum ecclesiastici beneficij, & faciunt, quæ dixi *in tract. de appellatiua verborũ vtriusque iuris signif. verb. beneficium.*quamuis decisionem huius tex. in pensione locum non habere resoluat *Gig.de pens. q.46.* nisi eius opinio intelligenda veniat in pensione concessa ad tempus, quæ beneficium ecclesiasticum non est, nec beneficij nomine intelligitur.

8 Amplia primò vt dispositio huius tex. Locum habeat in bonis hospitalium, sicut docet *Perez in l.1.vers.quæro 23.tit.10.lib.3. Ordinam.pag.665.* & conducunt ea, quæ dixi *d. verbo beneficium*.

9 Amplia secundò vbi lata est sententia contra Abbatissam, quo casu debere contra ipsã fieri sequestrationem refert in Rota decisum *Flam.Paris.de resign.benef.lib.2. q.1. num.72.* ex ea ratione, quia Abbatissatus est certo modo beneficium, tum quia militat eadem ratio ne bona familiæ dilapidentur.

10 Limita primò quando sequestrum non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel re ipsius, vt per *Caputaq. decis.153.p.3. Aloys.Ricc.in collect. decis. p.1. collect.223. vers.limita secundo*.

11 Limita secundò quando sententia est lata in causa beneficiali super attentatis, *Bellem. decis.54.Put.decis.33. alias 35.lib.2.in correctis, Aloys.Ric.d.collect.223.vers.limita tertio.*

12 Limita tertio si violaretur sequestrum interpositum post sententiam latam super attentatis, quia talis violans non incideret in pœnam huius text. sicut docent *Put. dec. 45. aliàs 46.lib.2.in correctis, Aloys.Ric.d.collect. 223.vers.limita quarto*.

13 Apud Sedem Apostolicam dumtaxat, &c. Ergo vt locus sit dispositioni huius text. debet lis pendere apud Sedem Apostolicam, secundum *Gonzal. ad reg.8.Cancell. §.7.proœm.nu.38.*

14 Beneficium ipsum, &c. Notatur ad hoc quod in casu huius text.non solum sequestrantur fructus, sed etiam possessio, & ipsemet beneficium vt obseruat. *Gonzal. dict. §. septimo, proœm.nu.41.*& quod fructus beneficij sequestrari possunt ait *Perez l.1.vers.quæro 24. tit. 10.lib.3.Ordinam.pag.665.*

15 Dum tamen triẽnio pacificè, &c. Notatur ad hoc quod dispositio huius text. cessat contra illum, qui iam per triennium illius beneficij pacificam habuerit possessionem, vt per *Vestr.lib.7.cap.2.num.8.Cassad. decis.4.num.1.sub hoc tit. Put.decis.347. alias 346.num.3.lib. 3. in correctis, Caputaq. decis. 354.nu.1.& 2.p.2. Cald.Pereira d.lib.1.q.21. num.54. Marescot.d.lib.2.cap.77.nu.35.cum seqq.Gonzal.ad reg.8.Cancell.§.7.proœm.n.72*

Ratio

Ratio autem ob quam contra huiusmodi triẽnalem possessorem sequestrum non fit illa cõmuniter circumfertur, quia iniquum lex iudicauit, vt possessor, qui pacificè triennio possedit sua possessione priuetur, propter primã tantum sententiam in Romana Curia latam, à qua appellatum est, licet enim pro ipsa in fauorem actoris aliàs præsumatur, vt supra diximus, contra ipsum tamen actorem, qui tãto tempore tacuit præsumptio est, quæ quidem triennali possessori fauet, sic instum, & conueniens fuit, vt hęc præsumptio triennalis possessionis præsumptionem sententiæ excluderet, vt optime aduertit *Cardin. hic nu.* 18.

16 Per loci Ordinarium. Ergo loci Ordinarius facultatem habet apponendi sequestrum, quamuis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota, vbi prima sententia prolata fuerit, vt tenent in præsenti *Card. num.* 8. *&* 20. *Anch. n.* 7. *vers. in casu ergo, &* Imol. *n.* 15. vbi notat casum in quo de causa ad Curiam deuoluta se intromittit Ordinarius, refert *Gonzal. d. §.* 7. *proœm. num.* 47.

17 Apud aliquam personam idoneã. Textus hic dum personæ solius meminit, in numero singulari satis probat beneficium non debere apud duas, sed apud vnam tantũ personam idoneã sequestrari, vt notant *Card. num.* 3. & omnes hic, *Ioan. Andr. in addit. ad Speculator. sub hoc tit. vers. secundo quæro*, *Vestr. d. lib.* 7. *cap.* 2. *nu.* 10. post alios *Caroc. in tract. de sequestro p.* 2. *q.* 1. *nu.* 36. qui omnes illam adducunt rationem, quia si de duobus, vel pluribus Pontifex sensisset, idem expressisset, sicut fecit de duobus coadiutoribus Episcopi *in cap. vnic. de clerico agrot. lib.* 6. Et comprobatur, quia cum de regimine vnius beneficij agatur nulla causa suadet, vt plures sequestro in locum vnius beneficij subrogentur, maxime cum vna tantum idonea persona possit ipsius beneficij plenam, debitamque curam habere, & ipsius fructus conseruare, restituereq; iuxta formam in hoc tex. præscri-
18 ptam; quæ licet ita sint, practica tamen Curiæ obseruat, vt successiuè plures sequestri deputentur data iusta causa, veluti primo mortuo, vel male administrante, seu aliter impedito, vt post *Ioan. Andr. & Cardin.* secundum stylum Romanæ Curiæ docet *Vestr. d. num.* 10. *cum seq.*

19 Idoneitas autem principaliter in sequestro circa duo in præsenti requiritur, videlicet circa curam Ecclesiæ, & circa curam reddituum, vt bene considerauit *Imol. hic notab.* 3. & probat text. in sequentibus verbis ibi, *qui plenam de ipso, &c.* merito igitur debet seque-
20 ster in tribus præcipue idoneus esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine, quem sequestratum beneficium requirit, vt docent *Bonif. hic nu.* 2. *&* 3. *Vestr. d. lib.* 7. *cap.* 2. *in princ. Caroc. dict. p.* 2. *quæst.* 1. *num.* 2.

21 Quæ plenam de ipso, &c. Licet attento Iure communi, de quo in *cap. vlt. sup. hoc tit.* cũ similibus, quando reus possessor à sententia contra eum lata appellat, rei petitæ fructus, non autem res ipsa sequestrari debeãt, in hac
22 tamen noua Ecclesiastici beneficij sequestratione non tantum fructus, sed & ipsum beneficium in totum sequestratur, vt notat *glos. verbo beneficium hic*, omnes *in c. examinata, de iudic.* atque ita ille, qui beneficium vsque ad tempus sequestrationis possedit, non poterit amplius in eodem beneficio pendente sequestro se intromittere non solum colligendo, seu recipiendo eius fructus, sed nec Ecclesiæ inseruiendo, Missas celebrando, vel verbũ Dei prædicando, vel etiam reliqua Ecclesiastica Sacramenta tanquam Parochus, seu Rector illius beneficij ministrando, vt in terminis docent *Vestr. d. c.* 2. *nu.* 2. *Cald. Pereira d. quæst.* 21. *num.* 52. *post med. Caroc. dict. p.* 2. *quæst.* 1. *num.* 4.

23 Per hanc igitur ecclesiastici beneficij sequestrationem ab Ordinario factam, quamuis ipse non exprimat, ipsius tamen beneficij possessio adeo in sequestrẽ recta via transfertur, vt possit ipse valide, & rectè omnia ipsius beneficij iura exercere iuxta doctrinam *glos. verbo beneficium, in præsenti*, vbi etiam notauit *Abb. num.* 8. *Vestr. Caroc. & Cald. Pereira proxime citatis locis.* Vnde fit quod cum persona illa apud quam beneficium sequestratur ipsum possideat, & debitam, plenamq; de eo curam habere debeat, vt tex. habet, rectè fit quod si tale beneficium fuerit Episcopatus, vel alia dignitas, ad quam pertineat beneficia conferre, eligere, vel præsentare, sequester hæc omnia pendente lite facere poterit, vt ex hoc tex. deducunt *Card. num.* 9. *hic*, *Innoc. in d. c. examinata de iudic.* vbi etiam *Imol. n.* 11. *Fel. in cap. cum* Bertoldus *num.* 29. *cum seq. de re iudic. Corras. lib.* 3. *miscel. cap.* 2. *nu.* 16. post alios *Cened. pract. & canon. quæst. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 3. *Nicol. Garc. de benef. p.* 5. *c.* 6. *à princ.*

Ex-

25 Excommunicationis sententiam, &c. Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt præsumentes impedire sequestrationem factā per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacificè non possesso lata, in Curia Romana vna sententia diffinitiua in possessorio, vel proprietate contra ipsius possessorem, vt per *Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 5. n. 1. Lauor. de Indulgent. p. 2. c. 13. num. 41. Filliuc. tract. 14. nu. 67. vers. prima*, refero alios *Ego ipse de officio* Episcopi *p. 3. alleg. 50. num. 220. secundum Lugdunen. impress.*

26 Ipso facto. De vi, & effectibus horum verborum dixi *in tract. de dictionib. vsufr. d. 178. secūdū* Lugdun. *impress.*

27 Et nihilominus si de litigantibus, &c. Litigans igitur, qui sequestrationem huiusmodi impedit, vel sequestratos fructus occupare præsumit, vltra sententiam excommunicationis, quam ipso facto incurrit, eo ipso cadit à iure, quod habebat in causa, vt docent *Viuian. in praxi iurisp. lib. 8. cap. 8. num. 12. in vlt. impress. Perez l. 1. vers. quarere oportet, tit. 10. lib. 3. Ordin. pag. 661. Gonzal. d. §. 7. proœm. nu. 45.* vbi *num. 46.* subdit pœnā huius text. tanquam odiosam non extendi ad casum similem, & vltra terminos, de quibus
28 loquitur, & *nu. 59.* subiungit quod vacat ipso iure beneficium per violationem sequestri impositi vigore sentētiæ definitiuæ in Romana Curia prolatæ in causa beneficiali. Vtrum autē beneficiū, quod vacat per violationē se-
29 questri possit impetrari per quēcunq. & an comprehendatur sub claus. *siue alio quouis modo, &c.* vide *Mohed. decis. 2. sub hoc tit.*

30 Præmissis ne dū circa futura, &c. Procedit ergo text. in præsenti in causis tunc per appellationem pendentibus, vt obseruat *Gonzal. d. §. 7. proœm. nu. 92.*

31 Non obstante si contra, &c. Notatur ad hoc quòd opponens de nullitate sententiæ non potest excusare sequestrum, atque ex capite sententiæ nullæ petens relaxationem sequestri non auditur, sicuti docēt *Vestr. d. lib. 7. c. 2. Caroc. d. p. 2. q. 1. nu. 25. Mascard. d. lib. 2. c. 77. num. 4. cum duob. seqq. Aloys. Ricc. d. collect. 223. vers. amplia dispositionem, Gonzal. d. §. 7. proœm. nu. 77.* quod tamen limitatur, vt non procedat quando opponitur nullitas ex defectu iurisdictionis, hæc enim sequestrū impediet, vt notant post alios *Vestr. d. c. 2. num. 7. Caroc. d. q. 1. nu. 15. & 35. post glos. vlt. in præsenti* communiter receptā, quam singularem dicit *Cardin. hic num. 1.* & ad quam teste *Imola* quotidie omnes aduocati concurrunt, illam allegantes ad hoc quòd
32 vbi lex vel statutum tollit facultatem dicēdi de nullitate cōtra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis, seu personæ Iudicis, vt ad eam commodiùs notabimus.

33 Vtrum autem huius text. sequestratio per satisdationem, vel cautionem reuocetur, seu impediatur, ab aliquibus in dubium reuocari solet, in quo negatiuam partem sustinēt *Ioan. And. in addit. ad Spec. sub hoc tit. vers. quid si sequester, Curt. in tract. de sequestr. num. 55. Vestr. dict. lib. 7. c. 2. num. 9. Caroc. d. p. 2. quæst. 1. num. 10.* Sicut etiam non reuocatur quamuis prima sententia contra possessorem beneficij in Romana Curia lata per secundam in eadē Curia confirmetur, sed in alijs victoria expectanda est iuxta nostrum tex. vt post alios resoluit *Vestr. d. num. 9.* & post *Roman. cons. 405.* notat *Caroc. d. q. 1. num. 21.*

34 In glos. [Contra possessorem] Notatur ad hoc quòd si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitore promulgetur, sequestrationi locus non erit, vt per *Vestr. d. lib. 7. cap. 2. num. 7. Cald. Pereira d. lib. 1. q. 21. num. 63.*

35 In glos. [Diffinitiua] ibi (*est autem interlocutoria, &c.*) Notatur ad hoc, quòd vbicunque pendente principali controuersia, contingit disputari super aliquo emergenti, sententia exinde tanquam inter principium & finem causæ lata dicitur interlocutoria, vt per *Surd. de aliment. tit. 9. q. 7. nu. 2. Menoch. cons. 360. num. 1. Azeued. l. 3. à num. 7. tit. 18. lib. 4. noua* Recop. *Cardos. in praxi Iudicum verbo sententia num. 4.*

36 In ead. glos. ibi (*diffinitiua vero, &c.*) Notatur ad hoc quòd omnis illa sententia censetur merè diffinitiua, quæ definit articulum, de quo principaliter mota fuerat quæstio, vt per D. *Barbos. in d. l. si debitori n. 204. ff. de iud.*

37 In glos. [Possessorio] ibi (*etiam super possessorio fertur sententia diffinitiua*) Notatur ad hoc quòd sententia, quæ fertur super possessione, de qua principaliter agitur, & sic in causa, & iudicio possessorio, diffinitiua est, vt per *Marant. de ordine iudic. 3. p. 6. princip. num. 15. Menoch. remed. vlt. recuper. possess. num. 51. & remed. 3. retinendæ à num. 841.*

In

10 *Diœcesani dicuntur illi, qui in loco habent Episcopalem iurisdictionem, vel quasi.*

11 *Consuetudine quacunque reprobata, censetur reuocata, & sublata etiam immemorialis.*

Clem. Quamuis. Vnic.

1 LICET Sacris Canonibus prohibitum sit Episcopum exercere iurisdictionem in diœcesi aliena, tamen conceditur Episcopo, qui expulsus à sua diœcesi non potest per se, vel per aliũ in aliqua parte suæ diœcesis residere, vel iurisdictionẽ exercere, vt valeat in ciuitatibus, vel locis insignibus alienæ diœcesis vicinioribus suæ diœcesi, quibus securè morari poterit, & iurisdictionem suam exercere, contra expulsores, eorum consiliarios, & fautores liberè procedere, prout iustitia postulauerit; Et si Episcopus non audet modo præfato, citare illos, vel ipsimet malitiosè impediunt, citentur in pluribus diebus festiuis, cum concursus populi sit ad Diuina in solemnibus Ecclesijs alienæ diœcesis, vt verisimiliùs citatio ad illos perueniar, & transacto termino procedat. Item Episcopus expulsus si per se, vel per alium nõ audet, vel non possit in propria diœcesi, exerceat iurisdictionem inter suos subditos in aliena, itaut subditi, qui non sunt expulsores, vel adiutores non trahantur extra fines diœcesis vltra duas diætas; Item ante omnia petat licentiam à Diœcesano illius loci, & si petitam non obtinet potest exercere iurisdictionem. Item si Episcopus dicat quòd in sua diœcesi contra præfatos nequit, vel non audet exercere iurisdictionem, vel non tutè possit citare, standum est simplici dicto illorũ & caueant nè mendacium dicant. Item conuicini Episcopi locorum requisiti faciant denunciare sententias, & processus in propria diœcesi, & per prædicta nullum generetur præiudicium superioribus eorũdem locorum. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar.* Bonif. *de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 39. Alagon. in cõpend. pag.* 214. remissiuè *Casal. in annot. &* Ximen. *in concordant. par.* 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc text. desumit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. num.* 200. hinc inferẽs quod gaudere valet alternatiua Episcopus, qui nõ potest ingredi, nec residere in sua diœcesi ob proteruiam, & crudelitatem impiorum, qui illam occupatam habent.

3 In glos. [Aut earum parte] ibi (*quia nomine partis continetur dimidia*) Ita *Card. in præsenti q. 9. Tiraq. in l. si vnquam verbo omnia, vel partem num.* 8. C. *de reuocand. donat. Brun. cons. 9. num. 3. & cons. 154. num.* 28. vbi ait procedere in dubio *Bald. cons.* 54. *Casus breuis in fine, vers. vnde lib.* 1. vbi dicit quòd testes deponentes simpliciter de parte intelliguntur de dimidia, *& cons.* 326. *Actiorus petitione num. 2. vers. sequitur lib. 2. Sim. de Prettis de interp. vltim. volunt. lib. 4. solut. 4. num. 8. fol. 380. Surd. decis. 102. num. 1. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 103. num. 2. &* 3. quos refero Ego *ipse de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. appellat. 185. num.* 1.

4 In ead. glos. in addit. marginali ibi (*dictio*, pars, *iuncta verbo*, aliqua, *verificatur in qualibet minima parte*) Ita *Gemin. cons. 6. num. 6. vers. similiter dicitur, Anch. cons. 160. num. 4. vers. præterea, Curt. sen. cons. 49. n. 96. Math.* Brun. *d. cons. 154. n. 29.* Ranchin. *lib. 2. concl. 237. Bernard. reg. 529. vers. secundo limita,* Surd. *decis. 283. num. 8. Valasc. de iure emphyt. q. 37. num. 24. col. fin.* Ferrer. *in constit. Cathaloniæ glos. 4. n. 187. Mantic. decis. 192. num. 2. Card.* Tusch. *d. lit. P. concl. 103. num. 7.* Ego *ipse d. appell. 185. n. 3.* Et faciunt quæ de *dict.* Aliquis, dixi, *in tract. de diction. vsufreq. dict.* 22.

5 In eadem glos. ibi (*quid si in aliquo loco suæ diœcesis tamen exempto, &c.*) Notatur ad hoc quòd locus liber, seu exemptus intra diœcesim iudicatur vt extra diœcesim, vt per *Flores de Mena variar. lib. 3. q. 24. n.* 32.

6 In glos. [ad Diuina] ibi (*quid si conuenissent ad audiendum verbum* Dei, *&c.*) Ergo publicatio, quæ fieri debet diebus festiuis, & solemnibus dum celebrantur Diuina, sufficit tempore prædicationis secundum F*lamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 6. n.* 14.

7 In glos. [subditos] ibi (*qui non ratione domicilij, &c.*) Notatur ad hoc quòd propriè quis dicitur subditus ratione domicilij, & habitationis, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 2. num. 22.* Cou. *pract. cap. 11. nu. 4.* Surd. *cons. 313. n. 66.* Cald. *Pereira in resp. pro* Ferdi*nando* Pereira *n. 3.* D. Barbos. *in l. hæres absens §. vlt. n. 39. ff. de iudic.*

8 In glos. [Omnimodam] Notatur ad hoc quòd dict. *omnimoda*, est vniuersalis omnia comprehendens, vt per *Antan. de* Butr. *cons. 19. num.* 5. Decian. *cons. 35. n. 47. lib. 2. Card.*

Tusch.

Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 320. num. 1. quos refero *Ego ipse in tract. de diction. vsufrequent. dict. 238. secundum* Lug*dunen. impressionem.*

9 In ead. glos. ibi (*etiam merum, & mixtum imperium, &c.*) Notatur ad hoc quòd si Princeps concedat castrum cum omnimoda, siue tota iurisdictione, tunc concessisse dicitur etiã merum & mixtum imperium, vt tradunt *Cou. pract. c. 1. n. 10. vers. primum, Menoch. de praesumpt. lib. 3. praes. 97. num.* 34. faciunt quae dixi *d. tract. dict.* 339.

10 In glos. [Dioecesanis] ibi (*per dioecesanos intelligo eos, qui habẽt in loco Episcopalem iurisdictionem, vel quasi*) ita *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 29. nu. 14. & 16. Flores de Mena vari. lib. 3. q. 24. num.* 9. cum alijs per me citatis *in tract. de appellatiua verborum Iuris significat. verbo Dioecesanus.*

11 In glos. [Quanticunque] ibi (*etiam cuius initij, vel contrarij non sit memoria, &c.*) Ergo reprobata consuetudine quacunque censetur reuocata, & sublata etiam immemorabilis, secundum *Cou. var. lib. 3. c. 13. num. 5. Flores de Mena vari. lib. 2. q. 21. n. 16. Gutier. practic. lib. 3. q. 31.* & alios plures, quos citaui *in tract. de clausulis usufrequent. clausf. 87. num. 3.* vbi tamen *n.* 8. refero multò plures contrarium tenentes.

De Causa possessionis, & proprietatis. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij in causa delata etiam per appellationem ad Curiam vtraq. pars potest petitoriũ & possessorium intentare, & ante causae conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo, vel aduersarij, possessorium prosequi, & n. 2.*

3 *Beneficij appellatione comprehenduntur maiora, & minora beneficia, ac praebendae.*

4 *Spoliatus, qui petit restitutionem beneficij Ecclesiastici ex remedio recuperandae possessionis nequit restitui, nisi probato titulo saltem apparenti, seu colorato.*

5 *Titulus coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, qui dare poterat, & ita est ex se legitimus.*

6 *Tituli color quomodo probetur, remissiuè.*

7 *Declaratur tex. in cap. in litteris, de restit. spoliato.*

8 *Restitutio non fit vbi agitur de beneficio Pontificii reseruato etiamsi probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus verè, & realiter reseruationi derogauerit.*

9 *Restitutio beneficij eam reseruati, quàm non reseruati quando petitur ex remedio attentatorum, tunc conceditur etiomsi non probetur titulus coloratus.*

Clem. Causa Vnic.

1
IN causa beneficiali per legitimam appellationem deuoluta ad Curiam, vtraque pars potest intentare petitorium, & possessorium, & ante causae conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo, vel ab aduersario intentato, possessorium prosequi. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vi. uian. in ration. lib. 2. pag. 90. Alagon. in cõpend. pag.* 230. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, & declarant multipliciter *Cou. lib. 1. vari. c. 16. n. 13. Ioan. Garc. de nobilitat. glos. 1. §. 2. n. 21. Aloys. Riec. in collect. decis. p. 2. col. lect. 254. per tot. Valasc. cons. 91. n. 2. cum seqq. D. Barbos. in l. si de vi num. 453. cum seqq. ff. de iudic.*

3 In glos. [Beneficiali] ibi (*comprehendis minora, & maiora beneficia, & praebẽdas, &c.*) Notatur ad hoc quòd beneficiorum appellatione comprehenduntur maiora, & minora beneficia ac praebendae lato sumpto vocabulo, vt tradunt per me citati in *tract. de appellatiua verborum vtriusq. Iuris significat. verbo beneficium, in principio.*

4 In glos. [Solo] ibi (*contra de filijs, &c.*) Notatur ad hoc quòd spoliatus, qui petit restitutionem beneficij ecclesiastici ex remedio recuperandae possessionis, nequit restitui, nisi probato titulo saltẽ apparẽti, seu colorato, sicuti docent *Cou. practic. c. 23. n. 4. Mich. Grass. tom. 2. cõmun. opinion. lib. 7. tit. 21. n. 191. pag. 316. Anton. Gabr. lib. 3. cõmun. tit. de restit. spoliator. concl. 1. n. 121. cum seqq. Menoch. remed. 15. recuper. n. 459. cum seqq. & n. 464. Mascard. de probat. concl. 1322. Brunor. à Sole in locis communibus verbo beneficia num. 5. Flamin. Paris. de resignat benefic. lib. 13. q. 5. n. 100. cum seqq. Cardin. Tusch. practic. concl. to. 7. lit. S. cõcl. 187. Cald. Pereira quaest. forens. lib. 1. q. 22. n. 38. Valasc. cons. 79. n. 4. cũ seqq. & cons. 93. n. 2. D. Barbos. in l. si de vi nu. 137. ff. de*

ff. de iudic. & in l. si Prætor §. Marcellus, n. 37. ff. eod. tit.

5 Titulus verò coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, qui dare potetat, & ita est ex se legitimus, idest secundum leges in communi, vt obseruant *Cosm. in pragmat. tit. de pacif. possess. verbo colorata*, *Rebuff. in concord.*
6 *rub. de annatis vers. septima regula*, *Afflict. lib. 1. constit. rub. 24. num. 45.* Quomodo autem probetur tituli color tradit *Mascard. de probat concl. 1374. cum seqq.*

7 Non obstat tex. *in cap. in litteris, de restit. spoliat.* tantùm enim probat non esse agêdum de canonica institutione; idest vtrum sit vera & valida, non tamen negat, immo supponit, agendum esse de colorata sine qua in beneficijs possessio probari non potest, similitudo verò prædonis, quam *tex.* in fine habet, est veluti argumentum à fortiori, quasi dicat, si prædo, qui nullum titulum probat, secundũ Iuris rigorem, restituendus est, multò iustiùs restituetur is, qui beneficij restitutionem petit, quia etiamsi canonicum titulum non probet, probat tamen saltem coloratum, vt intendit *Pan. in d. c. in litteris n. 23. in fine*, vbi *Bero. nu. 77. Menoch. remed. c. recuper. n. 131* apud quos vide alios illius tex. intellectus.

8 Si verò agatur de beneficio Pontificij reseruato non fit restitutio etiamsi probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus verè, & realiter reseruationi derogauerit, *Rot. decis. 3. de restitut. spoliat. in nouis*, *Naua. in cap. accepta opposit. 10. illo tit.* *Cassad.* & infiniti alij, vt per *Menoch. d. remed. 15. num. 443. Valasc. de iure emphyt. q. 8. num. 27.* ratio est secundum illos quia reseruatio non solùm titulum, sed etiam possessionem annullat, propter decretum, quod semper habet annexum irritans collationem in contrarium factam, & omnia inde sequuta, & ita etiam possessionem arg. *cap. si eo 45.* ibi *vt effectu careant ea, quæ postmodum, &c. de elect. hoc lib.* atqui restitutio non fit nisi probetur possessio. Igitur &c.

9 Sic etiam quando restitutio beneficij tam non reseruati, quàm etiam reseruati petitur ex remedio attentatorum, vt quia spoliatus lite, vel appellatione pendente spoliatus fuit, tunc conceditur, etiamsi non probetur titulus coloratus, vt videri potest ex generalitate *tex. in c. bonæ 51. ad fin.* ibi, *decernimus reducendos, &c. de appellat.* in specie *Nau. in d. cap. accepta opposit. 2. n. 5. Cou. d. cap. 23. n. 4. Anton. Gabr. d. concl. 1. n. 123. Mandos. in formis commissionum forma 14. vers. casum col. 2.* Ratio etiam illa est quia remedium attentatorum non requirit probationem possessionis iuxta generalitatem *tit. vt lite pendente, & ff. nil nouari*, at qui vbi possessio non requiritur, titulus coloratus necessarius non est, iuxta supradicta. Igitur, &c.

De Dolo, & contumacia. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ante diffinitiuam etiam à diffinitiua lata eo absente citato, vel non, appellare potest, nisi prima appellatio fuerit friuola manifestè, quo casu non appellat tantum manifestus contumax.*
2 *Contumax fictus, qui fuit ad domum citatus, non in personam, auditur appellando.*
3 *Contumax verus dicitur, qui fuit citatus personaliter.*

Clem. Si ante. Vnic.

1 Appellans ante diffinitiuam sententiam, si Iudex non deferens eius appellationi eo citato, vel non citato vlterius in causa procedat, & sententiam diffinitiuam contra ipsum etiam absentem ferat, vbi prima appellatio nõ fuerit manifestè friuola, potest ab illa sententia definitiua intra tempus debitum appellare. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 115. Alagon. in compend. pag. 241.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 Eo citato, vel non citato, &c.

Notatur ad hoc quòd fictus contumax, qui fuit ad domum citatus, & non in personam, auditur appellando, vt per *Perez l. 1. vers.*
3 *quaero 17. tit. 2. lib. 3. Ordinam. pag. 493.* Dicitur enim verè contumax, qui fuit citatus personaliter, sicuti latè docet *Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 3. n. 3. cum seqq.* vbi à princip. *d. limit. 3.* probat verum contumacem non appellare.

Vt lite pendente nil innouetur. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Litigantes duo super beneficio si moriantur, siue vterq in Curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum altero alibi moriente, ad Papam, & in conuersis casibus*

bus ad Ordinarium spectat collatio si ad alterum beneficium pertinebat . Si autem alter tantum moritur, si superstes, vel alius, cuius interfit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat .

2 *Titulus ex possessione præsumitur nedum in fauorem possessoris, sed etiam tertij .*

3 *Possessor obtinere debet vbi vtriusque Iura obscura sunt .*

4 *Possessio consideratur vt quis possit conferre, præsentare, eligere, & fructus percipere, nō autem quis bonum ius habeat.*

5 *Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur donec futurus litis declaretur euentus .*

6 *Lis extinguitur per obitum vtriusq. collitigātis in beneficialibus , & beneficium manet liberum.*

7 *Vacare non dicitur in Curia beneficium per electum non confirmatum.*

8 *Electio sine confirmatione non tribuit ius in re , sed ad rem.*

9 *Beneficium esse collatiuum aliud est dicere, & aliud sibi debitum .*

10 *Vacatio durat vsque ad confirmationem .*

11 *Episcopalis Sedes dicitur vacare vsque ad cōfirmationem electionis vbi per electionem processum fuit .*

12 *Beneficium non dicitur vacare ex parte præsentati ante institutionem.*

13 *Beneficium non vacat per mortem prouisi in forma dignum ex causa resignationis antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, sed per mortem sui vltimi possessoris.*

14 *Beneficia priora non dicuntur vacare , nisi post adeptam pacificam possessionem secundi .*

15 *Collatio priorum beneficiorum incompatibiliū vacantium in mense Ordinario spectat ad illum non obstante quòd beneficiarius tunc temporis existebat in Curia , quia ibi dicitur vacare beneficium vbi apprehenditur possessio .*

16 *Beneficium existentis in partibus renunciatum per procuratorem in Curia , in ea vacat.*

17 *Ordinarij collatores sunt , qui suo iure conferre possunt beneficia ecclesiastica, siue habeant à iure, siue à Papa, vel consuetudine.*

18 *Possidens melius Ius habere præsumitur.*

19 *Dominium præsumitur ex possessione beneficij, modò titulus incidenter deducatur .*

Clem. Si duobus. I.

1 I duo litigant super beneficio ipsis collato , & moriantur in Curia, tunc collatio beneficij spectat ad Papam, si ambo moriantur extra Curiam spectat ad Ordinatum, dummodo ius beneficij fuerit penes defunctos, non penes tertium. Si vnus moritur in Curia, alter extra , si moriens in Curia beneficium possidebat ad Rom. Pont. si verò alius ad Ordinarium ; si neuter possidebat & moriantur vnus extra, alter intra, præfertur Papa in collatione facienda, si vnus tantùm moritur, alter prosequitur litem , interim beneficium non confertur , & si postea cognoscatur beneficium spectasse ad defunctum si mortuus fuit in Curia spectat ad Papam, si extra ad Ordinarium, si ad neutrum spectabat, tunc Ordinarius cōfert. Salua, &c. Colligunt ex Ordinarijs Lap. Abb. Ancb. Imol. Zabar. Panor. *Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 115. Alagon. in compend. pag. 246.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Beneficium possidebat, &c. Notatur ad quod ex possessione præsumitur titulus ne dū in fauorem possessoris, sed etiam tertij, vt per *Tiraq. de Iure primogen. quæst. 17. opinion. 11. num. 20. Rebuff. in tract. nominat. q. 17. n. 27*

3 Notatur etiam ad hoc quòd vbi vtriusq. Iura obscura sunt, obtinere debet possessor, vt

4 per *Mascard. de probat. concl. 1194.* Et quod ad effectum vt quis possit conferre, præsentare, eligere, & fructus percipere solùm considératur quis possideat, non autem quis bonum ius habeat, tradit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. §. 1. n. 54. cum seqq.*

5 Si verò alter tantummodo, &c. Notatur ad hoc quòd Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur, donec futurus litis declaretur euentus, vt per *Cou. practic. conclus. c. 36. sub num. 7. vers. quinto ad idem, Simonet. de reseruat. quæst. 10. num. 5. Mandos. in reg. de impetrantib. beneficia per obitum famil. Cardin. quæst. 9. num. 5. 6. & 7. Gonzal ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. p. 118. & glos. 6. n. 146. cum seqq.*

6 Mori contingat vtrumque, &c.

Notatur ad hoc quòd per obitum vtriusque
collitigantis in beneficialibus extinguitur lis,
& beneficium manet liberum, vt per Card.
in præsenti n.3.& Vitalin.n.1.2.& 34.Cou.d.
c.36.num.7. vers.primus casus, Put.decis.354.
aliàs 353.num. 1. lib.3.in correctis, Gonzal.
d.glos. 6. num. 151.
7 In glos. [Collato] ibi (& per hoc puto solui
&c.) Notatur ad hoc quòd vacare non dicitur
in Curia beneficium per obitum electi non cō-
firmati, vt per Vitalin.in præsenti n.47.Couar.
pract.c.36.n.7.vers.primus casus constituitur,
Gonzal.ad reg.8.Cancel.glos.15.§.2.n.3
8 Et ideò per hanc glos. probatur electionē
sine cōfirmatione nō tribuere ius in re, sed ad
rē, vt dicit Mascard.de probat.concl.1375.n.5
9 Et ex illa etiam colligitur quòd aliud est
beneficium esse collatum, & aliud dicere si-
bi debitum, vt testatur Gonzal. ad reg. 8.
Cancel.§.2.proœm.n.68.
10 In ead. glos. ibi (durat enim prima vacatio
vsq.ad confirmationem.) Notatur ad hoc quòd
vacatio durat vsq. ad confirmationem, vt per
Flamin.Paris.de resignat.benefic.lib.7.q.23.nu.
11 pen. Vnde Sedes Episcopalis dicitur vacare
vsque ad confirmationem electionis, vbi pro-
cessum fuit per electionem, Rota in Plocen.be-
neficiorum 10.Nouemb.1617.coram Reueren-
diss.D.meo Coccino Decano, cuius meminit La-
uor.var.lucubrat.tom.1.tit.4.c. 25.sub n. 19.
12 Hinc etiam ante institutionem beneficium
non dicitur vacare ex persona præsentati, se-
cundum Aloys.Ricc.in collect.decis.p.5. collect.
13 1742. Et ideò sequuta morte prouisi in for-
ma dignum ex causa resignationis antequam
dignus repertus, seu declaratus fuerit, bene-
ficium non vacat per mortem illius, sed per
mortem vltimi possessoris, vt nouissimè fuit
tentum in Rota in vna Ampurien.beneficij 18.
Februarij 1625.coram R.P.D.Merlino, sicut
refero Ego ipse in tract. de clausulis vsufreq.
claus.66.n.7.secundum Lugdunens. impress.
14 In ead.glos.ibi (sed per possessionem pacifi-
cam, &c.) Notatur ad hoc quòd beneficia
priora non dicuntur vacare nisi post adeptam
pacificam possessionem secundi, vt per Zerol.
in praxi Episcop.par.1.verbo vacatio.vers.pri-
15 mo, & ideò collatio priorum beneficiorum
incompatibilium vacātium in mense Ordina-
rio spectat ad illum, non obstante quòd be-
neficiarius tunc temporis existebat in Curia,
quia ibi dicitur vacare beneficium, vbi ap-
prehenditur possessio, & attendendus est lo-
cus vbi procurator exercet illud ministeriū,
ita in præsenti docent Bonifac.Vitalin. nu.73.
Cardin.n. 18.& Imol.n.19.in fine, quos refert
Gonzal.d.glos.15.§.2.n.8.vbi n.9.subdit hanc
glos.respōdere tacitæ obiectioni, scilicet quod
talis possessio quoad primum beneficium fin-
git illum mortuum, sed mori non potest nisi
in Curia, vbi personaliter est, quia respondet
negando esse verè mortuum, sed fictè, & illa
16 fictio trahitur ad locum vbi capta fuit pos-
sessio: nam aliter sequeretur quòd beneficiū
existentis in partibus, renūciatum per procu-
ratorem in Curia, vacaret in partibus, & non
in Curia, quod falsum est, vt docent Cou.pract.
c.36.n.4.vers.cæterum, Flamin.Paris.de resign.
lib.1.q.4.n.56.Gonzal.ad reg. 8. Cancel. glos.
13.n.43.Imol.hic n.19.vbi n. 20. suddit aliud
esse dicendum si possessio in partibus capta
nō fuisset per procuratorem, sed per amicum,
vel gestorem, & postea esset ratificara per exi-
stentem in Curia, quia ante ratificationem nō
vacat, sed in ipsa die ratificationis, & sic in
Curia; vnde Surd. decis.245. n.7. colligit ar-
gumento huius glossæ quòd locus ratificari,
non autem celebrati contractus attenditur
quando contractus nullus ratificatur.
17 In glos. [Ordinarium] ibi (idest collatorem,
etiamsi aliàs non haberet Ordinariam iurisdi-
ctionem.) Notatur ad hoc quòd Ordinarij col-
latores sūt, qui suo iure conferre possunt be-
neficia ecclesiastica, siue id habeant à Iure, si-
ue à Papa, vel consuetudine, quamuis aliàs nō
habeant Ordinariam iurisdictionem, vt per
Rebuff.in tract.nominat.q.8.n.2.& in concord.
tit.de collation.§.1.verbo Ordinarius collator,
& §.præfatiq. Ordinarij, verbo Ordinarij col-
latores, Corras.de benefic.p.2.c.4.nu.1. & p.4.
c.1.n.11.Petr.Greg.eod.tract.c.38.n.2. Flam.
Paris. de resignat. benefic.lib.8. q. 9. num.23.
& 27. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 21.
num. 33. cum seqq.
18 In glos.[Possidebat] ibi (sicut ergo in mul-
tis, &c) Notatur ad hoc quòd possidens me-
lius Ius habere præsumitur, vt per Gonzal.
19 ad reg.8. Cancel. §. 3. proœm. n. 52. nam ex
possessione beneficij præsumitur dominium,
vt notat Imol. hic num. 2. modò titulus inci-
denter deducatur Menoch.de præsumpt. lib.6.
præs.63.num.11 cum seqq. quē refert Gonzal.
vbi proximè num. 53. vbi num. 55. subijcit,
quòd eo ipso quòd constat de possessione be-
neficij præsumitur titulus cum sine illo possi-
deri non possit, & num.59. quod propterea
dicitur vulgariter, beatus, qui possidet.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Lis dicitur pendere quoad hoc vt nihil debeat innouari, cum citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret cum tali expressione, quod potuit instrui, super quo conueniatur, & n. 2.*

3 *Lis quoad hoc vt nihil debeat innouari, probatur ex citatione ad dicendum contra commissionem executa contra collitigantem.*

4 *Attentatum vt dicatur, necessarium est quòd pendeat lis inter easdem partes, saltem per citationem factam cum effectu.*

5 *Litis pendentia vt per citationem inducatur, necesse est vt citatio emanauerit à Iudice competenti.*

6 *Lis nulla non inducit litis pendentiam, quia habetur pro non facta, nisi citatus comparuerit, vel procuratorem ad illam causam constituerit.*

7 *Litis pendentia censetur inducta per citationē etiam non exequutam, & ad partis instātiam non deuentam, quando ab eadem parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perueniret.*

8 *Citari impediens, vt habeatur pro citato necesse est vt dolosè impedierit.*

9 *Attentatum reuocatur per solum Iudicis officium neq. dato libello, neq. lite contestata.*

10 *Attentatum committit qui alienat rem litigiosam.*

11 *Attentare non dicitur ille, qui vtitur eadem possessione, qua antea vtebatur.*

12 *Attentare non videtur continuans.*

13 *Lis dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in rem iudicatam.*

14 *Lis non dicitur finita per sententiam interlocutoriam.*

15 *Lis non dicitur amplius pendere si Iudex per sententiam interlocutoriam, se incompetentem pronunciauit.*

16 *Lis dicitur finita per sententiā diffinitiuā latā ad fauorem Rei, secus si ad fauorem actoris.*

17 *Litis pendentia non inducitur per recursum petitum in casu, in quo nō poterat appellari.*

18 *Lis durare censetur quando petita fuerit restitutio in integrum ad appellādum saltem super restitutione.*

19 *Iudex competens ille est, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio.*

20 *Res vt desinat esse integra sat est à Iudice prolatum citandi decretum, quamuis citatio non sit intimata citato.*

Cap. Cum lite. II. & vlt.

1 Lis dicitur pendere quoad hoc, vt nihil debeat lite pendente innouari, cum citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eā stetit quominus perueniret, si tamen in citatione sint ea expressa per quę possit plenè instrui super quibus in iudicio cōuenitur. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Ancb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vivian. in ration. lib. 2. pag. 126. Alagon. in cōpend. pag. 247.* remissiuè *Ximen. in cōcord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Turzan. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 11. n. 94. pag. 394. Tiraq. de retractu lig. §. 8. glos. 2. n. 5. Menoch. de arbitr. casu 202 n. 5. cum seqq. Vestr. in praxi lib. 4. c. 1. num. 1. Mascard. de probat. conclus. 984. num. 3. Cabed. Lusit. decis. 15. n. 11. cum seqq. par. 2. Stephan. Grattan. discept. forens. cap. 2. n. 33. & cap. 66. n. 30. D. Barbos. in l. si quis posteaquam nu. 32. ff. de iudic.* remissiuè *Cened. ad Decretal. col. 3 lect. 53. n. 6.* Vnde Rota tenet quoad hunc effectum litem probari ex citatione ad dicendum contra commissionem executa contra collitigantem, vt per *Cassad. decis. 1. n. 4. sub boc tit.* & fuit dictum *in Gerunden. Canonicatus 14. Maij 1601. coram Greg. XV. apud Farinac. decis. 42. n. 1. p. 2. recent.*

4 Et ideò hinc argumēto huius tex. colligi solet ad hoc vt dicatur artētare, necessariū esse quòd pendeat lis inter easdem partes, & saltem quòd pendeat lis per citationem factam cum effectu, vt docent *Valasc. cons. 156. nu. 12. Cabed. Lusit. decis. 120. n. 14. p. 1.*

5 A Iudice competenti. Ergo vt per citationem litis pendentia inducatur necesse est, vt eadem citatio emanauerit à Iudice competenti, vt per *Ancb. num. 4. in 3. notab. Imol. num. 2. vers. secundo, & n. 5. Bonifac. de Vital. num. 38. in præsenti, Lancel. p. 2. c. 4. n. 49. cum seqq. in præfat. Farin. fragm. crimin. par. 2. verbo litigiosa num. 391.*

6 In ea citatio, &c. Limita nisi sit nulla, quæ propterea habetur pro non facta, *Bonifac. hic n. 33. & seq. Afflict. decis. 336. n. 14. cum seqq. Lancel. d. c. 4 in præfat. à n. 82. Farinac. vbi sup. n. 388.* Vel per Iudicem circumducta *Grauat. ad Vestr. in pract. lib. 4. c. 1. n. 10. Afflict. & Lācel. locis proximè citatis.* Sublimita tamen quando citatus cōparuerit, vel procuratorē specialem ad illā causam constituit, cū per comparitionē omnē

D. 2 cita-

citationis defectus purgetur, *Roland. conſ. 9.*
nu. 36. lib. 1. Mandoſ. *ſuper reg. de annali q. 34*
n. 2. Lancel. *d. cap. 4. in præfat. n. 115. cum ſeqq.*
Farin. vbi proximè n. 394.

7 Vel per eam factum fuit, &c. Notatur ad hoc quòd litis pendentia cēſetur indu-
cta per citationem, etiã non exequutam, & ad
partis notitiam non deuentam quando ab ea-
dē parte factum fuit quominus exequeretur,
& ad eius notitiam perueniret, vt docent hic
Anch. nu. 5. in 4. notab. Card. Zabarel. in ſum-
mar. & nu. 3. & 5. Bonifac. *ante n. 1. in figurat.*
caſus, & n. 2. & n. 11. in 2. notab. Rot. deciſ. 261
aliàs 11. de dolo, & contum. in nouis, Lancell. *d.*
c. 4. in præfat. n. 93. cum ſeqq. & n. 108. & 109
vbi de eo, qui quando audiuit ſe citari, mina-
tus fuit notario ſi eum citaſſet, *Farinac. d.*
verbo litigioſa n. 384. vbi *num. 385. cum Zaba-*
8 *rel. hic n. 12. in 8. oppoſit.* declarat quia ad hoc
vt impediens citari habeatur pro citato ne-
ceſſe eſt vt doloſè impedierit.

9 In gloſ. [Cum lite pendente] ibi (*ſine libello*
ex puro, & mero Iudicis officio, &c.) Notatur
ad hoc quòd attentatum reuocatur per ſolũ
Iudicis officium, neque dato libello, neque li-
te conteſtata, vt per *D. Barboſ. in l. ſi de vi n.*
207. ff. de iudic.

10 In gloſ. [Innouari] ibi (*vel alienaretur res*
litigioſa) Ergo attentatũ committit, qui alie-
nat rem litigioſam, vt per *Farinac. fragm. cri-*
min. par. 2. lit. L, num. 355.

11 In ead. gloſ. ibi (*antiqua verò poſſeſſione vti*
non eſt innouari, &c.) Notatur ad hoc quòd
attentare non dicitur ille, qui vtitur poſſeſ-
ſione, qua antea vtebatur, vt per *Bertran. cõſ.*
137. n. 3. lib. 5. Menoch. remed. 17. recup. poſſeſſ.
n. 49. & 50. Lancel. de attent. p. 2. c. 4. limit. 1.
12 *à n. 2. Valaſc. conſ. 156. n. 6.* Et continuãs non
videtur attentare, ſicuti docent *Lancellot. d. p.*
2. in præfat. à n. 84. & limit. 26. & p. 3. c. 24. q.
20. Surd. deciſ. 16. n. 13. & deciſ. 45. n. 79. Ma-
ſcard. de probat. concl. 148. n. 24. Flamin. Pariſ.
de reſignat. benefic. lib. 2. q. 3. n. 29. & 72. Flo-
res de Mena vari. lib. 1. q. 10. nu. 67. Rot. de-
ciſ. 653. n. 2. & deciſ. 693. n. 3. apud Farin. in
1. collect. nouiſſimarum, aliàs p. 4. diuerſ.

13 In gloſ. [Poſtquam] ibi (*quod eſſe poteſt per*
ſententiam, &c.) Notatur ad hoc quòd lis di-
citur finita per ſententiam à qua non eſt ap-
pellatum, vel aliter tranſitum fecit in iudica-
tum, vt per *Pariſ. conſ. 30. n. 36. lib. 4. Afflict.*
deciſ. 342. n. 3. Mãdoſ. ad reg. de ſubrog. collitig.
q. 12. n. 2. Lancel. de attent. p. 2. c. 4. in præfat. à
n. 213. uſq. ad n. 243.

14 Intelligẽ ſi huiuſmodi ſententia fuerit dif-
finitiua, ſecus ſi interlocutoria, vt per *Mohed.*
15 *deciſ. 105. incip. Poſtea, ſub hoc tit.* niſi eſſemus
in interlocutoria per quã Iudex ſe incõpetẽ-
tem pronunciaret, tunc enim lis non dicitur
amplius pendere, ex allegatis per *Menoch. de*
arbitr. caſu 202. n. 23. refert, & ſequitur *Lan-*
cellot. d. c. 4. in præfat. n. 239. & ſeq.

16 Intellige etiam vbi ſentẽtia diffinitiua lata
fuerit ad fauorem Rei, ſecus ſi ad fauorem
actoris, ſicuti docẽt *Lãcel. d. c. 4. in præf. n. 241.*
Card. Tuſch. verbo lis finita concl. 385. n. 8.

17 Amplia etiamſi petitus fuerit recurſus in
caſu, in quo non poterat appellari, nam per
talem recurſum non inducitur litis penden-
tia, ſecundum *Franc. Marc. deciſ. 624. Quæri-*
tur n. 7. Lancel. d. c. 4. in præfat. n. 215.

18 Limita quando ad appellandum petita
fuerit in integrum reſtitutio, tunc enim lis
adhuc durare cenſetur ſaltem ſuper reſtitutio-
ne, *Rot. deciſ. 379. aliàs 51. de appellat. in nouis,*
Lancellot. d. c. 4. in præfat. n. 217. cum ſeqq. vbi
extendit quamuis non dum fuerit obtenta,
ſed tãtùm commiſſa cauſa reſtitutionis in in-
tegrum cum clauſula *prout de Iure,* quod li-
mitat, & declarat duobus modis.

19 In gloſ. [Competenti] ibi (*competentem au-*
tem hic dico eum, qui cauſæ iuriſdictionem ha-
bet cum exercitio, &c.) Vide *D. Barboſ. in l. ſi*
quis ex aliena n. 45. & 73. ff. de iudic.

20 In gloſ. [Ad partem] ibi (*licet ergo quoad*
perpetuandam iuriſdictionem ſufficiat citationẽ
emanaſſe, &c.) Notatur ad hoc quòd ſat eſt à
Iudice prolatũ citandi decretũ, vt res deſinat
eſſe integra, quamuis citatio non ſit intimata
citato, vt per *Sãch. de Matr. lib. 8. diſp. 28. n. 13*

21 In gloſ. [Plenè] ibi (*ſed nuncius non ſuffi-*
cienter retulerit, &c.) Vide *Tiraq. de retractu*
lig. §. 36. gloſ. 2. n. 45.

De Sequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum, Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij ſequeſtratio per loci Ordinarium fieri*
debet ſi ſuper illo contra ipſius poſſeſſorem,
qui triennio non poſſedit, in petitorio, vel
poſſeſſorio vna diffinitiua fertur in Curia,
etiamſi nulla fore dicatur, quam ſequeſtra-
tionẽ impediẽs, vel ſequeſtratos fructus oc-
cupans excõmunicatus eſt, & ſi eſt de litigã-
tibus cadit à Iure ſuo, & reſpicit pẽdentia.

2 Seque-

2 *Sequestratio per* Ordinarium *loci fieri debet vna in* Romana Curia *contra possessorem ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiua.*

3 *Sequestratio necessaria, seu iudicialis contra possessorem non admittitur, sed potius regulariter prohibita est.*

4 Verbum, diffinimus, *est* Iuris *noui inductiuum*

5 *Sententia vna, quæ requiritur in* Curia Romana *promulgata contra possessorem beneficij ad hoc, vt sequestratio per Ordinarium fieri possit, debet esse prima, nō respectu causæ, sed loci.*

6 *Sequestrationi per Ordinarium faciendæ locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem* Curia *contra ipsum pro petitorio promulgetur.*

7 Beneficium *Ecclesiasticum contra cuius possessorem indicere potest sequestrationem Ordinarius loci, sententia vna in Curia Romana contra talem possessorem promulgata, sufficit siue illud sit simplex, siue Curatum, siue dignitas, siue personatus, siue pensio, quæ in titulum conceditur ecclesiastici beneficij.*

8 H*ospitalium in bonis habet locum dispositio huius tex.*

9 *Abbatissatus est certo modo beneficiū, & ideò vbi lata est sententia contra* Abbatissam *debet contra ipsam fieri sequestrationem secundum terminos huius tex.*

10 Seque*strum quando non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel rei ipsius, non intrat dispositio huius tex.*

11 *Sententia quando est lata in causa beneficiali super attentatis non habet locum tex. in præsenti.*

12 Seque*strum interpositum post sententiam latā super attentatis si violaretur, talis violās non incideret in pœnam huius tex.*

13 Lis *pendere debet apud* Sedem Apostolicam *in* Curia, *vt locus sit dispositioni huius tex.*

14 *Beneficium ipsum, eiusque fructus, & possessio sequestrari possunt in casu huius tex.*

15 *Dispositio huius tex. cessat contra illum, qui iam per triennium beneficij pacificam habuerit possessionem.*

16 *Ordinarius habet facultatem apponendi sequestrum quamuis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota vbi prima sententia prolata fuerit.*

17 *Beneficium non debet apud duas, sed apud vnam tantùm idoneā personam sequestrari*

18 *Sequestri plures deputantur in beneficio data iusta causa, veluti primo mortuo, vel malè administrante.*

19 *Idoneitas in sequestro debet adesse circa curam* Ecclesiæ, *& circa curam redditnum.*

20 *Sequester in tribus præcipuè idoneus debet esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine.*

21 *Possessor reus quando à sententia contra eum lata appellat rei petitæ fructus, non autem res ipsa sequestrari debet.*

22 *Beneficij Ecclesiastici in sequestratione iuxta terminos huius tex. non tantùm fructus, sed & ipsum beneficiū in totū sequestratur*

23 *Sequester habet possessionē beneficij sequestrati & potest valide & rectè omnia ipsius beneficij Iura exercere.*

24 *Sequester apud quem beneficium pendente lite est sequestratum, potest ea pendente præsentare, eligere, &c.*

25 *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt præsumentes impedire sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacifice non possesso lata in Curia Romana vna sententia diffinitiua in possessorio, vel petitorio contra ipsius possessorem.*

26 Dictio, ipso facto, *quam vim, & effectum habeat, remissiue.*

27 *Sequestrationem iuxta terminos huius tex. impediens eo ipso cadit à Iure, quod habebat in causa.*

28 *Beneficium vacat ipso iure per violationem sequestri impositi vigore sententiæ diffinitiuæ in* Romana *Curia prolatæ in causa beneficiali.*

29 *Beneficium, quod vacat per violationem sequestri an possit impetrari per quemcumq. & an comprehendatur sub clausi.* siue alio quouis modo, *remissiue.*

30 *Tex. in præsenti procedit in causis tunc per appellationem pendentibus.*

31 *Sequestri relaxationem petens ex capite sententiæ nullæ non auditur.*

32 *Lex, vel statutum vbi tollit facultatem dicendi de nullitate contra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis.*

33 *Sequestratio per satisdationem, vel cautionem an reuocetur, seu impediatur, ostenditur.*

34 *Sequestrationi locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia*

contra ipsum pro petitore promulgentur.

35 *Sententia dicitur interlocutoria vbicunque pendente principali controuersia contingit disputari super aliquo emergenti.*

36 *Sententia illa censetur merè diffinitiua, quæ definit articulum, de quo principaliter mota fuerat quæstio.*

37 *Sententia lata super possessione, de qua principaliter agitur, diffinitiua est.*

38 *Sequester plenam curam habere debet de beneficio, cuius possessio est sequestrata.*

39 *Triennium de quo in hoc tex. debet esse completum, & consummatum, nec sufficit inchoatum, aut inceptum.*

40 *Inferior in quo casu de causa deuoluta ad Curiam se intromittat, ostenditur.*

41 *Absolutio absque forma præstita in hoc tex. valet.*

42 *Sententia nulla non meretur habere nomen sententiæ.*

43 *Nullitatis exceptione sublata nō censetur sublata, quæ ex iurisdictionis defectu prouenit.*

44 *Nullitatem ex defectu iurisdictionis opponere potest etiam ille, qui iurauit se de nullitate non oppositurum.*

45 *Iurisdictionis defectus est insanabilis.*

46 *Acta per Iudicem incompetentem nulliter facta etiam de partium consensu conualidari non possunt.*

47 *Sententia iustè lata ab incompetenti Iudice potest ex eisdem actis approbari.*

48 *Nullitas prouueniens ex defectu iurisdictionis quandocunque etiam termino elapso allegari, & proponi poterit.*

49 *Exceptio nullitatis ratione incompetentiæ proponi potest etiam post sententiam, & impedit illius executionem.*

Clem. Ad compescendas. Vnic.

1 CVM in Curia Romana super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio vna diffinitiua fertur etiamsi nulla fore dicatur, tūc ipsius beneficij sequestratio apud idoneam personam, quæ plenam de ipso, & debitam curam gerat, per Ordinarium fieri debet, itaut fructus, qui supersunt solutis oneribus restituantur ei, qui in causa finalem victoriam habebit: qui verò sequestrationem huiusmodi impedire, vel quomodolibet sequestratos fructus occupare præsumpserit, ipso facto est excommunicatus, & absolui non debet, nisi facta restitutione, vel amoto impedimento, & si est ex litigantibus cadit à iure, quod habet in beneficio, vel ad beneficium. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ratio. lib. 2. pag. 130. Alagon. in cōpend. pag. 249.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Diffinimus vt vna contra possessorem diffinitiua sententia, &c. Colligе principaliter ex tex. vnà in Romana Curia contra possessorem ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiua ipsius beneficij sequestrationem per Ordinariū loci fieri debere, ita in præsenti tenent *Imol. n. 3. Bonifac. n. 1. Abb. nu. 3. Octau. Vestr. in introduct. Rom. aulæ lib. 7. c. 2. à n. 5. Cassad. decis. 1. cum seqq. Gig. de pensionib. q. 46. Duen. reg. 42. n. 15. Mātu. lib. 5. dialogo. 97. Caroc. de sequestro p. 2. q. 1 à num. 2. Cald. Pereira quæst. forensi. lib. 1. q. 21 à num. 52. Hercul. Marescot. vari. lib. 2. cap. 77. num. 2. Sabag. in cap. vnico num. 36. hoc tit. in Decretalibus.*

3 Quamuis in contrarium esset negatiua, & prohibitiua regula sequestrationis faciendæ contra talem possessorem, qua attenta necessaria, seu iudicialis sequestratio non admittitur, sed potius regulariter prohibita est, iuxt. *l. vnic. C. de prohib. sequest. pecun. glos. verbo sequestrari in c. 2. hoc tit. in Decretalib.* vbi *Abb. n. 16. Curt. in tract. de sequestris in princ. nu. 6. Iacob. de Arena in tract. de sequest. n. 2. Perusin. eod. tract. n. 2. Caroc. d. p. 2. in princ. n. 1. Cald. Pereira d. q. 21. n. 31. Marescot. d. c. 77. n. 1.* Tamé
4 de nouo emanauit *tex. in præsenti* nouum faciendæ sequestrationis casum meritò statuēs, vt notauit *glos. 1.* & omnes hic, id quod clarè patet ex verbo, *diffinimus*, quo Pontifex vtitur, quod quidem Iuris noui inductorium est, vt in terminis dicit *Card. hic n. 2.* Finalis autem causa, & intentio huius Constitutionis fuit, vt & litigantium malitiæ compescantur, vt illa exorditur, nè aliàs ecclesiastici beneficij possessores de suo iure parum confidentes malitijs, & cauillationibus vtantur, & immodicis dilationibus beneficiales lites differant, & interim beneficiorum fructus potiantur cum maximo, & suæ, & aliarum animarū periculo, Ecclesiarumq. detrimento, quibus maximè conuenit, vt in eis vitiosus ingressus non detur iuxta *tex. in c. 1. de eo, qui mittitur*

titur in possess. lib. 6. & lites, quæ super ecclesiasticis beneficijs plerumque immortales esse solent, præcindantur, & finiantur, cum ecclesiastica beneficia sine dispendio diu vacare non possint, & longa in eis mora, quæ valde suspecta est, magnam in temporalibus, & spiritualibus Ecclesiæ læsionem pariat, vt colligitur *ex tex. in c. finè litibus, de dolo*, vbi dixi, & *ex c. quoniam frequenter §. 1. vt lite non contest. c. cum inter 18. §. quia vero, c. ne pro defectu 41. in princ. de elect. cum similibus*.

5 Vna sententia. Idest prima sententia, non quidem respectu causæ, sed respectu loci, quamuis enim in partibus pro possessore sententia feratur, si tamen postquam causa ad Sedem Apostolicā delata est contra possessorem in Romana Curia, prima sententia promulgatur, habet locum decisio huius *tex.* vt colligitur ex *glos. in præsenti verbo promulgata*, vbi tenēt *Abb. n. 7 & Bonif. nu. 8. Caroc. de sequest. p. 2. q. 1. nu. 19.*

6 Vnde fit quod si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur, huiusmodi sequestrationi locus nō erit iuxta doctrinam *glos. verbo possessorem*, & declarat *Card. hic num. 13. Ioan. And. ad Speculat. sub hoc tit. vers. sed propter; Vestr. d. lib. 7. c. 2. n. 7. & alij*, quos refert, & sequitur *Cald. Pereira d. q. 21. n. 63.* secundum quos ratio est, quia eo casu, tàm possessor, quàm petitor habent pro se vnius sententiæ in Curia latæ præsumptionem, & in pari præsumptionis causa melior possidentis conditio est, iuxta *reg. in pari, de reg. iuris lib. 6.* Sicque dantur duæ præsumptiones contrariæ, alia pro possessore, alia vero pro petitore, quæ quidem faciunt deficere rationem huius tex. vt aduertunt *Card. hic nu. 13. Cald. Pereira vbi proxime*.

7 Super beneficio, &c. Collige textum in præsenti procedere in sententia lata super quocunque beneficio ecclesiastico, siue illud simplex, siue Curatum sit, siue dignitas, siue personatus, &c. vt docēt *in præsenti Bonifac. nu. 38. Imol. num. 16. & Cardin. num. 6. Marescot. d. c. 77. num. 20.* subdens *nu. 39.* locum etiam habere in pensione perpetua, quæ conceditur in titulum ecclesiastici beneficij, & faciunt, quæ dixi *in tract. de appellatiua verborū vtriusque iuris signif. verb. beneficium.* quamuis decisionem huius tex. in pensione locum non habere resoluat *Gig. de pens. q. 46.* nisi eius opinio intelligenda veniat in pensione concessa ad tempus, quæ beneficium ecclesiasticum non est, nec beneficij nomine intelligitur.

8 Amplia primò vt dispositio huius tex. Locum habeat in bonis hospitalium, sicut docet *Perez in l. 1. vers. quæro 23. tit. 10. lib. 3. Ordinam. pag. 665.* & conducunt ea, quæ dixi *d. verbo beneficium*.

9 Amplia secundò vbi lata est sententia contra Abbatissam, quo casu debere contra ipsā fieri sequestrationem refert in Rota decisum *Flam. Paris. de resign. benef. lib. 2. q. 1. num. 72.* ex ea ratione, quia Abbatissatus est certo modo beneficium, tum quia militat eadem ratio ne bona familiæ dilapidentur.

10 Limita primò quando sequestrum non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel re ipsius, vt per *Caputaq. decis. 153. p. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 223. vers. limita secundo*.

11 Limita secundò quando sententia est lata in causa beneficiali super attentatis, *Bellem. decis. 54. Put. decis. 33. alias 35. lib. 2. in correctis, Aloys. Ric. d. collect. 223. vers. limita tertio*.

12 Limita tertio si violaretur sequestrum interpositum post sententiam latam super attentatis, quia talis violans non incideret in pœnam huius text. sicut docent *Put. dec. 45. alias 46. lib. 2. in correctis, Aloys. Ricc. d. collect. 223. vers. limita quarto*.

13 Apud Sedem Apostolicam dumtaxat, &c. Ergo vt locus sit dispositioni huius text. debet lis pendere apud Sedem Apostolicam, secundum *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. nu. 38.*

14 Beneficium ipsum, &c. Notatur ad hoc quod in casu huius text. non solum sequestrantur fructus, sed etiam possessio, & ipsemet beneficium vt obseruat. *Gonzal. dict. §. septimo, proœm. nu. 41.* & quod fructus beneficij sequestrari possunt ait *Perez l. 1. vers. quæro 24. tit. 10. lib. 3. Ordinam. pag. 665.*

15 Dum tamen triēnio pacificè, &c. Notatur ad hoc quod dispositio huius text. cessat contra illum, qui iam per triennium illius beneficij pacificam habuerit possessionem, vt per *Vestr. lib. 7. cap. 2. num. 8. Cassad. decis. 4. num. 1. sub hoc tit. Put. decis. 347. alias 346. num. 3. lib. 3. in correctis, Caputaq. decis. 354. nu. 1. & 2. p. 2. Cald. Pereira d. lib. 1. q. 21. num. 54. Marescot. d. lib. 2. cap. 77. nu. 35. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 72*

Ratio

Ratio autem ob quam contra huiusmodi triẽnalem possessorem sequestrum non fit illa cõmuniter circumfertur, quia iniquum lex iudicauit, vt possessor, qui pacificè triennio possedit sua possessione priuetur, propter primã tantum sententiam in Romana Curia latam, à qua appellatum est, licet enim pro ipsa in fauorem actoris aliàs præsumatur, vt supra diximus, contra ipsum tamen actorem, qui tãto tempore tacuit præsumptio est, quæ quidem triennali possessori fauet, sic iustum, & conueniens fuit, vt hęc præsumptio triennalis possessionis præsumptionem sententiæ excluderet, vt optime aduertit *Cardin. hic nu.* 18.

16 Per loci Ordinarium. Ergo loci Ordinarius facultatem habet apponendi sequestrum, quamuis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota, vbi prima sententia prolata fuerit, vt tenent in præsenti *Card. num.*8. *&* 20.*Anch.n.*7.*vers.in casu ergo,& Imol.n.*15. vbi notat casum in quo de causa ad Curiam deuoluta se intromittit Ordinarius, refert *Gonzal.d.§.7.proœm.num.*47.

17 Apud aliquam personam idoneã. Textus hic dum personæ solius meminit in numero singulari satis probat beneficium non debere apud duas, sed apud vnam tantũ personam idoneã sequestrari, vt notant *Card. num.*3.& omnes hic, *Ioan. Andr.in addit. ad Speculator.sub hoc tit. vers.secundo quaero*, *Vestr.d,lib.*7.*cap.*2.*nu.*10. post alios *Caroc. in tract.de sequestro p.*2.*q.*1.*nu.*36. qui omnes illam adducunt rationem, quia si de duobus, vel pluribus Pontifex sensisset, idem expressisset, sicut fecit de duobus coadiutoribus Episcopi *in cap.vnic. de clerico agrot. lib.*6. Et comprobatur, quia cum de regimine vnius beneficij agatur nulla causa suadet, vt plures sequestro in locum vnius beneficij subrogentur, maxime cum vna tantum idonea persona possit ipsius beneficij plenam, debitamque curam habere, & ipsius fructus conseruare, restituereq; iuxta formam in hoc tex.præscri-
18 ptam;, quæ licet ita sint, practica tamen Curiæ obseruat, vt successiuè plures sequestri deputentur data iusta causa, veluti primo mortuo, vel male administrante, seu aliter impedito, vt post *Ioan.Andr.& Cardin.* secundum stylum Romanæ Curiæ docet *Vestr. d. num.*10.*cum seq.*

19 Idoneitas autem principaliter in sequestro circa duo in præsenti requiritur, videlicet circa curam Ecclesiæ, & circa curam reddituum, vt bene considerauit *Imol. hic notab.*3. & probat text. in sequentibus verbis ibi, *qui plenam de ipso,&c.* merito igitur debet seque-
20 ster in tribus præcipue idoneus esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine, quem sequestratum beneficium requirit, vt docent *Bonif. hic nu.*2. *&* 3.*Vestr.d.lib.*7.*cap.*2.*in princ. Caroc. dict.p.*2. *quæst.*1.*num.*2.

21 Quæ plenam de ipso,&c. Licet attento Iure communi, de quo in *cap.vlt.sup. hoc tit.* cũ similibus, quando reus possessor à sententia contra eum lata appellat, rei petitæ fructus, non autem res ipsa sequestrari debeãt, in hac
22 tamen noua Ecclesiastici beneficij sequestratione non tantum fructus, sed & ipsum beneficium in totum sequestratur, vt notat *glos. verbo beneficium hic*, omnes *in c. examinata, de iudic.* atque ita ille, qui beneficium vsque ad tempus sequestrationis possedit, non poterit amplius in eodem beneficio pendente sequestro se intromittere non solum colligendo, seu recipiendo eius fructus, sed nec Ecclesiæ inseruiendo, Missas celebrando, vel verbũ Dei prædicando, vel etiam reliqua Ecclesiastica Sacramenta tanquam Parochus, seu Rector illius beneficij ministrando, vt in terminis docent *Vestr.d.c.*2.*nu.*2. *Cald.Pereira d. quæst.*21.*num.*52. *post med. Caroc. dict. p.* 2. *quæst.*1. *num.*4.

23 Per hanc igitur ecclesiastici beneficij sequestrationem ab Ordinario factam, quamuis ipse non exprimat, ipsius tamen beneficij possessio adeo in sequestrẽ recta via transfertur, vt possit ipse valide, & recte omnia ipsius beneficij iura exercere iuxta doctrinam *glos. verbo beneficium, in præsenti*, vbi etiam notauit *Abb.num.*8.*Vestr.Caroc. & Cald. Pereira proxime citatis locis.* Vnde fit quod cum persona illa apud quam beneficium sequestratur ipsum possideat, & debitam, plenamq; de eo curam habere debeat, vt tex. habet, recte fit quod si tale beneficium fuerit Episcopatus, vel alia dignitas, ad quam pertineat beneficia conferre, eligere, vel præsentare, sequester hæc omnia pendente lite facere poterit, vt ex hoc tex.deducunt *Card.num.*9. *hic*, *Innoc. in d.c.examinata de iudic.* vbi etiam *Imol. n.*11. *Fel.in cap.cum Bertoldus num.* 29. *cum seq. de re iudic.Corras.lib.*3.*miscel. cap.*2.*nu.*16. post alios *Cened. pract. & canon.quæst.lib.*1.*q.*10. *n.*3.*Nicol.Garc.de benef.p.*5.*c.*6.*à princ.*

Ex-

25 Excommunicationis sententiam, &c. Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt præsumentes impedire sequestrationem factā per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacificè non possesso lata in Curia Romana vna sententia diffinitiua in possessorio, vel proprietate contra ipsius possessorem, vt per *Soar.tom.5.disp.23.sect.5.n.1. Lauor.de Indulgent.p.2.c.13.num.41. Filliuc. tract.14.nu.67. vers. prima*, refero alios *Ego ipse de officio Episcopi p.3.alleg.50. num.220. secundum Lugdunen.impress.*

26 Ipso facto. De vi, & effectibus horum verborum dixi *in tract. de dictionib.vsufr.d.178.secūdū Lugdun. impress.*

27 Et nihilominus si de litigantibus, &c. Litigans igitur, qui sequestrationem huiusmodi impedit, vel sequestratos fructus occupare præsumit, vltra sententiam excommunicationis, quam ipso facto incurrit, eo ipso cadit à iure, quod habebat in causa, vt docent *Viuian.in praxi iurisp.lib.8. cap.8. num.12.in vlt.impress.Perez l.1. vers.quarere oportet, tit.10.lib. 3. Ordin.pag.661. Gonzal. d.§.7.proœm.nu.*45. vbi *num.*46. subdit pœnā huius text.tanquam odiosam non extendi ad casum similem, & vltra terminos, de quibus
28 loquitur, & *nu.*59. subiungit quod vacat ipso iure beneficium per violationem sequestri impositi vigore sentētiæ definitiuæ in Romana Curia prolatæ in causa beneficiali. Vtrum autē beneficiū, quod vacat per violationē se-
29 questri possit impetrari per quēcunq. & an cōprehendatur sub claus. *siue alio quouis modo, &c.* vide *Mohed. decis.2.sub hoc tit.*

30 Præmisis ne dū circa futura, &c. Procedit ergo text.in præsenti in causis tunc per appellationem pendentibus, vt obseruat *Gonzal.d.§.7.proœm.nu.*92.

31 Non obstante si contra, &c. Notatur ad hoc quòd opponens de nullitate sententiæ non potest excusare sequestrum, atque ex capite sententiæ nullæ petens relaxationem sequestri non auditur, sicuti docēt *Vestr.d.lib 7.c.2. Caroc.d.p.2.q.1.nu.25. Marescot. d. lib. 2. c. 77. num.4. cum duob. seqq. Aloys.Ricc.d.collect.223. vers. amplia dispositionem, Gonzal.d.§.7.proœm.nu.* 77. quod tamen limitatur, vt non procedat quando opponitur nullitas ex defectu iurisdictionis, hæc enim sequestrū impediet, vt notant post alios *Vestr.d.c.2.num.7.Caroc.d.q.1.nu.15. & 35. post glos.vlt. in præsenti* communiter receptā, quam singularem dicit *Cardin. hic num.1.* & ad quam teste *Imola* quotidie omnes aduocati concurrunt, illam allegantes ad hoc quòd
32 vbi lex vel statutum tollit facultatem dicēdi de nullitate cōtra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis, seu personæ Iudicis, vt ad eam commodiùs notabimus.

33 Vtrum autem huius text.sequestratio per satisdationem, vel cautionem reuocetur, seu impediatur, ab aliquibus in dubium reuocari solet, in quo negatiuam partem sustinēt *Ioan. And.in addit.ad Spec.sub hoc tit.vers.quid si sequester, Curt.in tract. de sequestr.num.55.Vestr.dict.lib.7.c.2.num.9.Caroc.d.p.2. quæst.1. num.10.* Sicut etiam non reuocatur quamuis prima sententia contra possessorem beneficij in Romana Curia lata per secundam in eadē Curia confirmetur, sed in alijs victoria expectanda est iuxta nostrum tex.vt post alios resoluit *Vestr.d.num.9.*& post *Roman.cons.*405. notat *Caroc.d.q.1.num.21.*

34 In glos. [Contra possessorem] Notatur ad hoc quòd si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitore promulgetur, sequestrationi locus non erit, vt per *Vestr.d.lib.7.cap.2. num.7. Cald. Pereira d.lib.1.q.21.num.63.*

35 In glos. [Diffinitiua] ibi (*est autem interlocutoria, &c.*) Notatur ad hoc, quòd vbicunque pendente principali controuersia contingit disputari super aliquo emergenti, sententia exinde tanquam inter principium & finem causæ lata dicitur interlocutoria, vt per *Surd. de aliment.tit.9.q.7.nu.2. Menoch. cons.*360.*num.*1. *Azeued.l.3.à num. 7. tit. 18. lib.4. noua Recop. Cardos. in praxi Iudicum verbo sententia num.4.*

36 In ead. glos.ibi (*diffinitiua vero, &c.*) Notatur ad hoc quòd omnis illa sententia censetur merè diffinitiua, quæ definit articulum, de quo principaliter mota fuerat quæstio, vt per *D.Barbos.in d.l.si debitori n.*204.*ff.de iud.*

37 In glos. [Possessorio] ibi (*etiam super possessorio fertur sententia diffinitiua*) Notatur ad hoc quòd sententia, quæ fertur super possessione, de qua principaliter agitur, & sic in causa, & iudicio possessorio, diffinitiua est, vt per *Marant. de ordine iudic. 3. p. 6. princip. num.15.Menoch. remed. vlt. recuper. possess. num.51.& remed.3.retinendæ à num.*841.

In

38 In glos. [Beneficium] ibi (*iura ergo beneficij, &c.*) Notatur ad hoc quod sequester plenam curam habere debet de beneficio, cuius possessio est sequestrata, & est illius legitimus administrator, sicut is, qui Sede vacante administrat, vt per *Gig. de pens. quæst. 72. num. 2.*

39 In glos. [Triennio] ibi (*nec puto sufficere annum tertium inchoatum, &c.*) Notatur ad ad hoc quòd huiusmodi triennium completum, & consumatum debet esse, nec sufficit inchoatum, aut incœptum, vt per *Vestr. dict. lib. 7. cap. 2. num. 8.* Cald. Pereira *d. lib. 1. q. 21. num. 54.*

40 In glos. [Loci Ordinarium] ibi (*& notà casum in quo de causa deuoluta ad Curiam se inferior intromittit*) Obseruant Canoc. *d. p. 2. q. 1. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. procem. num. 47.*

41 In glos. [Nullatenus] ibi (*in contrarium videtur, &c.*) Absolutionē absque forma præstita in hoc tex. ab excommunicatione valere per hanc *glos. in vltim. opin.* tenent *Card. hic quæst. 6.* & alij, quos refert, & sequitur *Con. in cap. alma mater p. 1. §. 11. num. 7. in med. vers. etenim*, licet in præsenti de hoc dubitauerint *Abb. Imol. & Barbat.* atque cōtrarium tenuerit *Bonifac.* sequutus priorem opinionē huius glossæ, quam Ias. sequitur in *l. vlt. ff. de ferijs num. 25.* & plures alij eandem annorauerint ad hoc quod dictio, *nullatenus*, inducit decretum irritans, seu irritum decernens contrarium actum, quòd minime oberit priori sententiæ, siquidem id intelligendum est nisi materia subiecta dictet actum alioquin absque ea forma validum fore, *glos. in cap. pueri 1. quæst. 1.* Plura de dictione, *nullatenus*, dixi latè *in meo tract. de dictionib. vsufrequen. dict. 226. secundum Lugdunen. impress.*

42 In glos. [Non obstante] ibi (*sententia nulla non meretur habere nomen sententiæ*) ita Tiraq. *in l. boues §. hoc sermone limit. 1. num. 9. ff. de verb. signif.* Et ideo non transit in rem iudicatam, Azeued. *l. 2. num. 23. tit. 17. lib. 4. noua Recop. Amat.* Roder. *in pract. videndi, seu examinandi processum cap. vlt. p. 2. num. 10. & 11.* Cald. Pereira *quæst. forens. lib. 2. quæst. 37. à princip.* Nec parit exceptionem rei iudicatæ, *l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. glos. 2. à num. 5.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ tit. de sentent. execut. art. vlt. num. 4. pag. mihi 256.*

43 In ead. glos. ibi (*licet alia nullitas non possit opponi, illa tamen opponi poterit per quam negetur iurisdictio*) Notatur ad hoc quod exce-
ptione nullitatis sublata, non censetur subla-
ta, quæ ex iurisdictionis defectu prouenit, si-
cuti docent Dec. *cons. 38. Alex. cons. 79. in fin.*
lib. 7. Vant. de nullit. tit. ex defectu iurisd. nu. 4.
Anton. Gabr. lib. 6. commun. tit. de statutis concl.
3. Menoch. remed. 5. recuper. nu. 13. & cons. 2.
num. 152. Couar. practic. c. 25. num. 4. in princ.
Ioan. *Garc. de nobilit. glos. 1. §. 2. nu. 24. Hieron.*
Magon. Lucensi decis. 22. num. 18. Veral. decis.
97. num. 4. lib. 1. Nicol. Reusner. *Germ. dec. 21.*
num. 26. lib. 4. Camil. Borrel. *in summa decis.*
tit. 41. à nu. 86. quod adeo verum est vt quam-
44 uis se de nullitate non oppositurum quis iu-
rasset, tamen hanc nullitatem ex defectu iu-
risdictionis opponere potest, prout ex Fel. &
alijs inducit *Crauet. cons. 383. num. 16.* & post
alios resoluit *Anton. Gab. tom. 3. commun. opin.*
45 *lib. 6. tit. de statutis concl. 3. num. 7. pag. mihi*
355. cum talis defectus iurisdictionis dicatur
insanabilis, *Verall. decis. 38. nu. 2. lib. 3. Thom.*
Triuis. Venetia dec. 11. nu. 2. lib. 2. Camil. Bor-
rell. d. tit. 31. nu. 124. itaut nec de partium
consensu acta per Iudicem sic incompetentem
46 nulliter facta conualidari possint, ex *Thom.*
Triuis. dec. 68. num. 4. & 5. lib. 1. Camil. Bor-
rel. d. tit. 41. num. 191. contra *Steph. Gratian.*
discept. forens. cap. 16. num. 35. nisi sententia
iuste lata ex eisdē actis approbaretur secundū
Gam. decis. 219. Cabed. p. 1. dec. 36. num. vlt.
47 *Camil.* Borrel. *d. tit. 41. num. 90.* Bapt. *Cost. de*
facti scientia cent. 1. dist. 100. num. 78.

48 Vnde nullitas, quæ prouenit ex defectu iurisdictionis, quandocunque etiam termino elapso allegari, & proponi poterit, secundum *Azeued. l. 2. num. 26. tit. 17. lib. 4. nouæ* Recop. & adhuc sententia lata, vt tradunt *Perez l. 2. vers. dubitatur vtrum tit. 6. lib. 3. Ordinam. pag. 580. & tit. 16. eod. lib. 3. pag. 737. Gam. de Sacram. præstau. vltimo supplicio damnatis q. 5. num. 25. Azeued. ad Curiam Pisanam lib. 4. cap. 6. num. 31. & l. 7. num. 15. tit. 18. lib. 4. nouæ* Recop. cuius exequutionem exceptio huiusmodi nullitatis impedire potest secundum Gam. *Lusit. dec. 342.* Cabed. *p. 1. dec. 22. Mendez à* Castro *in praxi seculari* Lusit. *lib. 3. c. 21. num. 44.* Cald. *Pereira quæst. forens. lib. 2. q. 36. à num. 12. Alex. Trentasinq. vari. lib. 2. tit. de execut. rei iudicatæ resolut. 1. nu. 8.* & etiam post tres sententias conformes, sicuti docent *Hippol. cons. 31. num. 37. cum seqq. Perez l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 601. Gutier. practic. lib. 1. quæst. 96. num. 8. Trentasinq. citato loco.*

SVM-

De Probationibus. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Verba litterarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia, vel intentio Papa fundatur, & num. 2.*

3 Pap*æ aßertio atteſtantis de ſuo facto proprio, ita probat vt in contrarium probatio non admittatur.*

4 *Verba enunciatiua Summi Pontificis, ſeu alterius Principis ſuper facto alieno, quamuis ſuper eo innitatur intentio reſcribentis, regulariter non probant.*

5 *Principi aſſerenti de benemeritis eſt credendũ.*

6 *Papæ, ſeu alterius Principis aſsertioni creditur, præſumptiue, ſcilicet quouſque non conſtat de contrario, vt num. 7.*

8 *Narratiua* Pap*æ de facto alieno* Motu *proprio eſt ſtandum, donec contrarium probetur.*

9 *Enunciatiua Papæ etiam in facto alieno in antiquis plenè probat.*

10 Princip*is atteſtationi ſtatur, quamuis narret factum prædeceſsoris.*

11 Pap*a, & alij Principes ſeculares ſuperiorem non recognoſcentes, non autem inferiores gaudent prærogatiua huius tex.*

12 *Papæ litteris creditur atteſtantibus tale beneficium fuiſſe in eius manibus reſignatum.*

13 Pap*a quoties aſserit renunciationem factam fuiſse in manibus commiſsarij, aut* Ordina*rij, vel alterius, tunc eius aſsertioni non ſtatur.*

14 *Legati de* Latere *atteſtatio de cõſuetudine plenam probationem facit.*

15 I*nferiores à Papa habentes facultatem conferendi, & recipiendi reſignationes beneficiorum non poſsunt committere receptionem reſignationis, & collationem.*

16 Pri*ncipis aſsertio recipit probationem in contrarium per indirectum.*

17 P*ræſumptio iuris, & de iure admittit probationem in contrarium per indirectum.*

Clem. litteris. Vnic.

1 Erba narratiua in litteris Apoſtolicis, ſuper quibus fundatur gratia, vel intentio Papæ proprium factum narrantis, plenã fidẽ faciunt. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Imol. Zabar. Panor.* Paul. *de Eleaz. Bonif. de Vitalinis,* Vinian. *in ration. lib. 2. pag. 146.* Alagon. *in compend. pag. 257.* remiſsiuè *Caſal. in annot. &* Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.
deſumit T*iraq. de retract. lig. §. 1. gloſ. 14. num.*
49. vbi intelligit quando Papa de ſuo ipſius
facto agit, non ſic de alieno, *Maſcard. de*
3 *probationib. concl. 139.* vbi dicit quod aſſertio
Papæ atteſtantis de ſuo facto proprio ita probat,
vt in contrarium probatio non admitta-
4 tur *& concl. 621. nu. 3.* vbi quod enunciatiua
verba Summi Pontificis, ſeu alterius Principis
ſuper facto alieno, quãuis ſuper eo innitatur
intẽtio reſcribẽtis, regulariter nõ probãt,
Menoch. cõſ. 2. n. 19. vbi quod verba enũciatiua
Principis probãt, *Io. Garc. de nobil. gl. 2. n. 20.*
5 *cum ſeqq.* vbi quod Principi aſſerenti de benemeritis
eſt eredendum, *Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 5. collect. 1825.* vbi quòd verba narratiua
Papæ inducunt probationem, *Ceuall. commun. contra communes tom. 4. q. 897. num. 178. Flamin.* Pariſ. *de reſign. benef. lib. 8. q. 11. à num. 1.* Azeued. *ad tit. 2. in rub. nu. 222. lib. 6. nouæ Recop. & l. 8. num. 3. cum ſeq. tit. 1. eod. lib. 6. Rot. in Oxomen. beneficij 24. Octobris 1611. coram Card. Sacrato, impreſſa per* Farin. *deciſ. 361. num. 1. p. 2. recent.* Iacob. *Valdeſ. de dignitate* Regum, *Regnorumq; Hiſpaniæ c. 22. num. 10.* vbi tradit Gallos non admittere
decisionem textus in præſenti.

6 Vnde hic text. ſolet allegari ad hoc quòd aſſertioni Summi Pontificis creditur, vt per *Xuar. alleg. 8. nu. 20.* Maſcard. *de probat. concl. 1143. Valaſc. conſ. 167. num. 10.* Farin. *in praxi crimin. p. 2. q. 63. num. 79. cum ſeqq.* & ſic alterius ſupremi Principis, ſicuti docent *Bart. in l. ambitioſa num. 28. ff. de decret. ab ord. facien. Gozadin. conſ. 8. num. 43. Curt. iun. conſ. 157. nu. 14. & 21. Afflict. in c. 1. num. 27. qui ſucceſs. ten.* Ruin. *conſ. 31. nu. 10. vol. 1.* Gramm. *conſ. 100. num. 66.* Alex. *conſ. 15. vol. 5. Soccin. iun. conſ. 65. num. 10. & conſ. 66. num. 6. vol. 1.* Rip. *reſp. 1. num. 28. p. 1. Mandel. conſ. 75. num. 6.* Natt. *conſ. 487. num. 39. vol. 3. Franc.* Becc. *conſ. 56. num. 23. vol. 1.* Menoch. *conſ. 1. num. 8. & conſ. 2. num. 19. & conſ. 402. num. 25. Ant. Gabr. communiũ tit. de prob. cõcl. 2.* Maſc. *de pro concl. 1227. n. 1. Ceual. d. tom. 4. q. 897. n. 179. Octau. Gloris. reſp. 1. p. 1. n. 61. & reſp. 3. n. 7.*

7 Intellige præſumptiuè, quouſque non conſtat de contrario, vt per R*oman. conſ. 369. nu. 38. Ruin. cons. 41. nu. 15. vol. 1.* Crau*et. de antiq. tempor. p. 1. n. 13. & cons. 235. nu. 42. Ant. Gabr. d. concl. 2. n. 49.* Menoch. *d. cons. 100. n. 25 Maſcard. d. concl. 1227. n. 64. & 67.*

Nar-

8 Narratiuæ Papæ de facto alieno Motu proprio est standum donec contrarium probetur, vt per *Cardin. hic quæst.* 10. *Petr. de Anch. quæst.* 1. *Imol. in 4. col. vers. prædicta*, & alios, quos refert, & sequitur *Put. decis.* 101. *aliàs* 100. *lib.* 3. *in correctis*.

9 In antiquis enunciatiua Papæ etiam in facto alieno plenè probat, *Rot. dec.* 142. *n.* 6. *apud Farin. in* 1. *collect. nouissimarũ, aliàs p.* 4. *diuer.*

10 Principis etiam attestationi statur quamuis narret factum prædecessoris, sicuti docent in præsenti *Imol. col. pen. vers. idem per omnia*, *& Card. quæst.* 9. *Paris. cons.* 99. *num.* 3. *vol.* 4. *Rip. d. resp.* 1. *num.* 28. *lib.* 1. *Gabr. d. concl.* 2. *nu.* 17. *Mascard. d. concl.* 1227. *num.* 48. *Flamin. d. quæst.* 11. *num.* 11.

11 Litteris nostris. Ergo procedit tantum in Summo Pontifice, vt tenent *Paul. de Castr. Gemin. Felin. Alex. Ias. Dec. Curt. iun. & Crauet.* quos refert *Ant. Gabr. d. concl.* 2. *num.* 20. *& Mascard. d. concl.* 1227. *num.* 24. *Flamin. de resign. lib.* 8. *quæst.* 11. *num* 6. sed extendi etiam ad Principes seculares Superiorem non recognoscentes sustinent Doctores citati à *Gabr. num.* 18. *& Mascard. num.* 23. *Flamin. nu.* 7. proximè citatis locis, & ex *Bellug. & Rẽdina* tradit *Ceuall. dict. tom.* 4. *quæst.* 897. *num.* 179. & ideo in alijs inferioribus prærogatiuæ huius text. locum non esse obseruant *Gab. d. concl.* 2. *num.* 21. *Mascard. d. concl.* 1227. *num.* 26. *& Pereg. de iure fisci lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 26.

12 Aut resignationem beneficij, &c. Notatur ad hoc quod creditur litteris Papæ attestantibus tale beneficium fuisse in eius manibus resignatum, vt per *Paris. Flamin. de resign. benefic. lib.* 8. *quæst.* 11. *num.* 1. *cum seq.* vbi *nu.* 10. ampliat vt procedat non solùm si attestetur fuisse in suis manibus factam resignationem, & ab eo receptam, sed etiam si attestetur in manibus prædecessoris, & per ipsum acceptatam, & *nu.* 13. limitat quoties

13 Papa asserit renunciationem factam fuisse in manibus Commissarij, aut Ordinarij, vel alterius, quia tunc eius assertioni non statur, & *nu.* 16. limitat etiam si Summus Pontifex asserat renunciationem talis beneficij esse factam coram se in eius manibus per procuratorem, quia tunc licet probet huiusmodi assertio renunciationem, non tamen probat illum fuisse verum procuratorem, & habuisse legitimum mandatum.

14 In glos. [Reseruasse] ibi (*Salua consuetudine Curiæ, &c.*) Notatur ad hoc quod Legati de Latere attestatio de consuetudine plenam probationem facit, vt per *Gondisal. in tract. de Legat. in* 6. *quæst.* 1. *part. col.* 4. *Alex. cons.* 106. *nu.* 13. *lib.* 2. *Flamin. Paris. d. lib.* 8. *quæst.* 11. *num.* 31. vbi etiam post *Mascard. concl.* 269. *n.* 7. id procedere ait in ijs, quæ veniunt de iure Ordinario ex effectu Legationis.

15 In glos. [Commisisse] ibi (*non tamen posset concedere facultatem recipiendi, &c.*) Notatur ad hoc quòd inferiores à Papa habentes facultatem conferendi, & recipiendi resignationes beneficiorum non possunt committere receptionem resignationis, & collationẽ, vt per *Flam. Paris. de resig. benef. lib.* 7. *q.* 29. *nu.* 1.

16 In glos. [Fecisse narramus] ibi (*nisi contrarium probetur*) Ergo Principis assertio recipit probationem contrariam per indirectũ, vt per *Mascard. de probationib. conclus.* 1236. *num.* 39. *Rot. decis.* 523. *num.* 7. *apud Farin. in* 1 *collect. nouissimarum*, *aliàs p.* 4. *diuers.* vbi decisum constat quòd contra attestationem Papę factam Motu proprio admittitur probatio in contrarium.

17 Et hinc inferri solet ad hoc quòd præsumptio Iuris, & de Iure admittit probationem in contrarium per indirectum, vt tradunt *Mascard. concl.* 1371. *nu.* 44. *Sanch. de Matrim. lib.* 7. *disp.* 37. *num.* 33.

De Testibus. Tit VIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, & Sarraceni conuinci possunt per testes Christianos non obstantibus contrarijs priuilegijs Regum, & Principum, quibus si vtantur subtrahitur illis Christianorum commercium, & num.* 2.

3 *Exhortatio licet videatur consilium, est tamen reuerentia, cui necessariò parendũ est.*

Clement. Cum Iudæi. I.

1 IVdæi, & Sarraceni conuinci possunt per testes Christianos non obstantibus priuilegijs Regum in contrarium; & si Iudæi, & Sarraceni præsumpserint talibus priuilegijs vti, illis substrahi debet Christianorum commercium, & si opus fuerit Christiani censura ecclesiastica compellãtur ab eorum communione abstinere. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib.* 2. *pag.* 186. *Alagon. in compend. pag.* 275.

*pag.*275. remissiuè *Casal. in annotation. &* *Ximen. in concordan. par.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. deducunt *Perez per tex.* ibi *in l.*32.*glos.*1.*post princ. tit.*3. *lib.*8. *Ordin. Marquard. de Susanis in tract. de Infidel. lib.p.*2.*c.*5.*num.*9. *in princ.*

3 In glos. [Exhortamur] ibi (*licet autem hac exhortatio videatur consilium, est tamen reuerentia, cui necessario parendum est*) Vide *Tiraq. de pœnis tempor. causa* 35. *num.*4. *Auiles ad c.* 1. *Pratorum verbo Mandamiento nu.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Testes publicatis attestationibus produci non possunt etiam in causa appellationis super eisdem articulis, vel directò contrarijs, & num.* 2.

3 *Testes in causa appellationis produci non possunt super eisdem articulis, vel directò contrarijs, & num.*4.

5 *Declaratur tex. in l. eos* §. *si quid autem* C. *de appellat.*

6 *Declaratur tex. in l. fin.* C. *eod. tit.*

7 *Testes nulliter recepti per Iudicem possunt, & debent iterum examinari etiam post publicatas attestationes.*

8 *Articulus nouus dicitur, qui directò addita aliqua qualitate non deducta primo contrariatur.*

9 *Testes post publicationem possunt ex consensu litigantium produci super eisdem articulis, vel directò contrarijs.*

Cap. Testibus. II. & Vlt.

1 PVblicatis attestationibus non licet accipere nec eosdem testes, nec alios super eisdem vel directò contrarijs articulis, tam in causa principali, quàm in causa appellationis, quia in vtraque subornatio est timenda. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Ancharan. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib.* 2. *pag.* 187. *Alagon. in compend. pag.* 276. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p.* 1. *&* 2.

2 In principali causa, &c. Collige ex text. publicatis, seu editis attestationibus vlteriorem testium productionem non dari super eisdem articulis, vel directò contrarijs, de quo latè egi *ad cap. ex tenore* 35. *hoc tit. in Decretal.* vbi circa hoc sexdecim retuli limitationes.

3 Sic non debet in appellationis causa licere. Collige ex text. in causa appellationis non posse produci testes super eisdem articulis, vel directò contrarijs, de quibus in prima instantia actum est, ita *glos. verbo in appellationis Card. num.* 2. *& alij in præsenti, Cou. practic. c.* 18. *nu.* 6. *Marant. de ordine iudic. p.* 6. *de testium product. nu.* 22. *Perez l.* 4. *tit.* 11. *lib.* 3. *Ordin. Roland. cons.* 45. *num.* 14. *lib.* 2. *Mascard. de probation. quæst.* 5. *à num.* 45.

4 Ratio est quia in causa appellationis datur eadem ratio, quæ in causa principali apparet, siquidem idem periculum, & idem timor subornationis resultat, vt fatetur Pontifex in præsenti, *vers. cum non minus*, qua data ratione necessariò dari debet eadem dispositio iuxta *reg. l. illud ff. ad legem Aquil.* Accedit quod licet instantia appellationis alia esse videatur, non tamen diuersa reputatur, & vti talis licet diuersum tribunal efficiat, non tamen diuersum omnino iudicium in effectu constituit, ac proinde cum res non in diuerso, sed in eodem iudicio pertractetur *arg. tex. in l.* 1. *in fin. ff. ad Turpil.* aduertit in specie *Cardin. in præsenti num.* 3. *in fin.* vtique necessariò dicendum videtur quòd in illo similiter testes produci nequeunt super eisdem articulis causæ, vel directò contrarijs illius.

5 Non obstat *tex. in l. eos.* §. *si quid autem* C. *de appellat.* vbi manifestè probari videtur in causa appellationis, & ita in secunda instantia licitum esse non allegata allegare, & non probata probare, quòd etiam dicit *tex. in l. per hanc*, vbi *Bart.* C. *de tempor. appellat.* quia reiecta aliquorum responsione asserentium hæc Iura correcta esse, & emẽdata, respõdetur procedere quando super nouis articulis dependentibus ex prioribus, qui vti tales tantummodo in eadem instantia proponi possunt vt aduertit *Alberic. in d. l. per hanc num.* 2. *&* 5. testes producuntur, tunc enim non est inconueniens, vt recipiantur sicut in causa principali, prout aduertunt eleganter *Innocent. in cap. fraternitatis num.* 2. *de testibus*, vbi *Abb. num.* 3. *Bellemer. num.* 42. *& Mysing. num.* 9. per text. quem sic intelligunt, in *cap. ex tenore, & in cap. tam litteris, & in cap. causam quæ* 19. *hoc tit.* in quibus terminis procedit etiam *text. in cap. Ioannes* 10. *versic. cum igitur, de fide instrument.* secus verò esset super eisdem articulis, quibus testes iam fuerunt recepti iuxta resoluta in *dict. cap. fraternitatis*.

6 Nec etiam obstat *tex. in l. fin.* C. *hoc tit.* satisfit

tisfit enim si dicas verum quidem esse textum illum agere de articulis antiquis, in quibus testes fuerunt recepti, interim tamen non à Iudice habente iurisdictionem ad recipiendos illos, sed ab arbitro carente illa, *ex reg. tex. in l. priuatorum C. de iurisd. omn. iud.* & ea de causa minus iudicialiter iuxta decisionem *tex. in l. 1. ff. de arbitr.* Vnde nil mirum si quantumcunque fuissent publicatæ illorum depositiones idem testes iterum, atque etiam alij super eisdem articulis possint interrogari, & examinati, excepto casu, de quo ibi.

7 In glos. [Rite] ibi (*quia si receptio testium non teneret, &c.*) Notatur ad hoc quòd testes nulliter recepti per Iudicem, possunt & debent iterum examinari, etiam post publicatas attestationes, vt per *Soar. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 316. pag. 552. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 75. à nu. 358.*

8 In glos. [Directo contrarijs] ibi (*essent autem directè contraria, &c.*) Notatur ad hoc quòd articulus nouus dicitur, qui directo addita aliqua qualitate non deducta primo contrariatur, vt per *Xuar. alleg. 5. num.*

9 In glos. [Producere] ibi (*contra partem inuitam, &c.*) Notatur ad hoc quòd post publicationem testium possunt ex consensu litigantium produci testes super eisdem articulis, vel directò contrarijs, sequuntur *Abb. num. 4. Felin. & Imol. num. 6. & Bellem. num. 20. ac Paris. num. 53. in cap. fraternitatis, hoc tit. Lanfranc. in repet. cap. quoniam contra num. 73. de probat. Duen. reg. 23. num. 2. Menoch. vsufrequent. cap. 31. num. 20. ad fin. Farin. dict. quæst. 75. num. 179. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 75. nu. 3.*

De Iureiurando. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenta, quæ Romanæ Ecclesiæ præstant Romani Principes fidelitatis existunt.*

2 *Imperator vnctionem, consecrationem, & Imperij coronam accipit à Summo Pont.*

4 *Scholaris notoriè peritus quando gradum suscipit licentiaturæ non debet examinari.*

5 *Imperator ante confirmationem, & coronationem non est Imperator.*

6 *Papa cognoscit de causa vel dubio aliquo inter ipsum, & Imperatorem.*

7 *Arnulphus Caroli Magni filius nunquam ab antiquis Scriptoribus Imperator fuit nominatus, sed semper Rex.*

8 *Imperator coronatur triplici corona.*

9 *Parentelæ appellatione qui veniant? remissiue.*

10 *Electis duobus in discordia vterque administrat quando sunt suffragijs vtrinque pares.*

11 *Imperator si non potest recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi Archiepiscopo.*

12 *Donatio Constantini facta Ecclesiæ Romanæ vbi discutiatur, ostenditur.*

Clem. Romani. Vnic.

1 Eges Romanorum, qui succedunt Imperio, iurant fidelitatem Ecclesiæ Romanæ, vt fecerunt Henricus, & eius prædecessores. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Ancb. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 238. Alagon. in compend. pag. 302.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Necnon vnctionem, consecrationem, &c. De hoc latè dixi in *collect. ad c. venerabilem nu. 5. cum seqq. de elect. in Decretal.* & ibi citatis adde *Anast. Germon. de sacrorum immunit. lib. 3. in proœm. n. 5. Ioan. à Cochier in schol. ad preces primarias Imperat. sect. 1. verbo confirmatam pag. 18.*

3 Quæ á Græcis Imperium transtulit in Germanos. De hac Imperij translatione dixi latè in *collect. ad d. c. venerabilem, nu. 3. de elect.*

4 Cuius etiam nos, & Fratres nostri aliqualem prius notitiã habebamus. Hinc colligit *Rebuff. de priuileg. schol. priuileg. 86.* quod scholaris notoriè peritus quando gradum suscipit licentiaturæ, non debet examinari.

5 Ego Henricus Romanorum Rex annuẽte Domino futurus Imperator. Ergo nullus ante confirmationem, & consecrationẽ dicitur est Imperator, sicut docent *Perez. l. 2. vers. ex quibus tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 155. Cott. in memor. verbo* Imperator *il 2.*

Aucto-

6 Auctoritate Apostolica, &c. Notatur ad hoc quod de causa, vel dubio aliquo inter Papam, & Imperatorem cognoscit Papa, vt per *Pereg. de iure fisci lib. 1. tit. 2. n. 34*

7 In glos. [Futurus] ibi (*vides enim quòd etiã approbatus ab Ecclesia, &c.*) Hinc rectè animaduertit *Card. Baron. tom. 10. annalium Ecclesiæ sub anno Christi* 888. Arnulphum Caroli Magni filium nunquam ab antiquis Scriptoribus Imperatorem fuisse nominatum, sed sẽper Regem, eo quòd nefas esset Imperatoris nomen assumere nisi illud ab Apostolica Sede collatum esset, vnctus itaque, & coronatus demum Imperatoris nomine donabatur, vt per *Rest. Castald. in tract. de Imperat. q. 45. n. 1.*

8 In glos. [Vestigijs] ibi (*Rex Romanorum coronatur triplici corona, &c.*) Coronatur igitur Imperator triplici corona, prima ferrea, idque Aquisgrani, quam recipit ab Archiepiscopo Coloniensi, secunda argentea, quam Italiam ingressus recipit à Mediolanensi Archiepiscopo, tertia aurea, qua per Papam Romæ in Ecclesia S. Petri ad altare S. Mauritij coronatur: quid autem istæ coronæ designent consule *Rest. Castald. de Imperat. q. 33. Carol. Sigonium lib. 7. de Regno Italiæ, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 10. cap. 5. vers. quicquid senserunt, Cott. in memorabil. verbo Imperator il 2. pag. mibi* 404.

9 In glos. [Parentelam] ibi (*& ponitur pro affinitate*) Parentelæ appellatione qui veniant dixi latè *in tractat. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signific. appell.* 183.

10 In glos. [Reges] ibi (*quod duobus electis in discordia vterque administrat Rex, &c.*) Sequuntur *Castald. de Imper. q. 70. & Azor. instit. moral. p. 2. lib. 10. cap. 6. q. 2. vers. insuper quæri solet*; vbi intelligit cum electores ita dissentiunt vt sint suffragijs vtrinque pares, hoc est cum tres vnum eligunt, & totidem eligunt alterum in Imperatorem.

11 In ead. glos. ibi (*quod si Imperator non possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi Archiepiscopo*) Ita *Castald. de Imperat. q. 49. Ioan. à Cochier in schol. ad preces primarias Imper. schol. 1. verbo aduocatum deuonisti pag.* 19. vbi dicit hoc verum nisi sit à Papa confirmatus.

12 In glos. [Constantinum] ibi (*disputant aliqui an donatio per Constantinum facta Ecclesiæ Romanæ, &c.*) De hac donatione latè *egi de officio, & potest. Episc. p. 1. tit. 3. c. 2. n. 77. cũ seqq.*

De Exceptionibus. Tit. X.

Clem. Excommunicationis Vnic.

1 Excommunicationis exceptio potest semper opponi etiam postquam lis fuerit contestata, & Iudex præfixerit terminum peremptorium ad probandas exceptiones dilatorias, & declinatorias, & terminus fuerit transactus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib. 2. pag.* 250. *Alag. in compend. pag.* 308. remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumũt *Specul. in tit. de except. §. 2. vers. sed nunquid Felin. in c. exceptionem n. 12. vers. primo igitur, hoc tit. in Decretal. Soar. de Pace in pract. tom. 1. p. 1. temp. 5. nu. 59. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 83. n. 4. Pereg. de iure fisci lib. 3. tit. 11. n. 14 Moscatel. in praxi ciuili Neapol. p. 3. glos. similes nu. 2. Amat. Roder. in practica videndi, & examinandi processum c. 5. num. 72. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap. 31. nu. 27.*

3 Amplia., vt procedat etiamsi quis iurauerit non opponere exceptionem excommunicationis, quia poterit nihilominus illam opponere iuramento non obstãte, nam talis oppositio non cõcernit ius partis, sed publicum, cui non potest iuramento renunciari, vt per *Felin. in c. intelleximus sub n. 7. vers. item facit, de iudic. & in c. exceptione nu. 15. hoc tit. Geminian. in cap. 1. ad fin. princip. eod. tit. Anton. Ricciul. d. cap. 31. num. 28.*

De Sententia, & re iudicata. Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Sententias tres contrarias in quauis causa reportans de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta, ac respicit etiam pendentia, & num. 2.*

3 *Tertius pro suo interesse potest de nullitate dicendo impedire executionem etiam trium sententiarum conformium.*

4 *Sententiæ executio, vt impediatur debet prius pronuntiari super ipsius nullitate.*
5 *Nullitas vbi apparuerit ex inspectione ipsius sententiæ, vel ex eisdem actis, tunc opponi potest contra tres sententias conformes.*
6 *Commissio data ad exequendum tres sententias conformes intelligitur de validis.*
7 *Nullitas ex defectu iurisdictionis potest opponi etiam contra tres sententias conformes.*
8 *Sententiæ duæ conformes ex statuto Vrbis faciunt iudicatum inter ciues Romanos.*
10 *Sententiæ appellatione an & quando veniat diffinitiua, & interlocutoria, remissiuè.*
11 *Sententiæ dicuntur conformes quando vna confirmat aliam.*
12 *Conformitas trium sententiarum vt appareat, non requiritur quòd prima expressè confirmet secundam, & secunda tertiam, sed quòd in substantia idem contineant.*

Clem. Vt Calumnijs. I.

1
IS, qui in beneficiali, vel alia quauis causa tres cōtra se in petitorio, vel possessorio sententias reportauit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicuius ex eis nullatenus admitti debet, donec huiusmodi sententiæ plenariè fuerint exequutioni mandatæ. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 2. pag.* 286. *Alagon. in compend. pag.* 323. remissiuè *Casal. in annotation. & Ximen. in concordan. par.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt *Soccin. reg.* 162. *Gasp. Caball. in addit. ad conf.* 18. *Ant. de Butrio lit.* B. Roman. *singul.* 291. Hippol. *de Marsil. sing.* 10. *Brunor. à Sole in quæstion. legal. q.* 24. *nu.* 84. *Martin de Olano in antinom. lit.* E, *num.* 23. *Mich. Graff. tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 7. *tit.* 16. *num.* 116. *pag.* 282. *& Fiebar. ibid. lib.* 8. *tit.* 28. *pag.* 326. Anton. Gabr. *commun. lib.* 2. *tit. de execut. rei iudicatæ concl.* 1. *Gutier. practic. lib.* 1. *q.* 96. *num.* 5. *cum seqq. Menoch. de arbitr. casu* 9. *per tot. & casu* 202. *num.* 52. *& conf.* 345. *num.* 39. *cum seqq. & conf.* 353. *num.* 40. *cum sequentib.* vbi limitat quando nullitas ex actis manifestè apparet, vel aliàs, *Mascard. de probationib. conclus.* 686. *num.* 3. *cum seqq. Marches. de commissionib. p.* 3. *§.* 4. *cap.* 4. *pag.* 139. *cum multis seqq. Ceuall. commun. contra commun. q.* 808. *n.* 98. *& n.* 104. *& q.* 830. *n.* 52. latè Card. *Tusch. pract. concl. tom.* 2. *lit. C. concl.* 374. *à nu.* 1. vbi multipliciter ampliat, *Stephan. Gratian. discept. forens. c.* 42. *à princip. Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 56. *num.* 67. *Cald. Pereira quæst. forens. lib.* 1. *q.* 36. *n.* 7.

3 Limita primò in tertio, qui pro suo interesse potest opponere de nullitate sententiæ, & impedire executionem etiam trium sentētiarum conformium, vt per *Benitend. Bononien. decis.* 67. *num.* 12. *Cou. pract. cap.* 15. *num.* 9. *Mich. Graff. tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 7. *tit.* 16. *num.* 115. *vers. secundo limita pag.* 282. *& num.* 120. *pag.* 283.

4 Secundo limita si victor est passus quòd per victum proberur nullitas, nam ad impediendam executionem sententiæ debet pronuntiari super ipsa nullitate, & tunc impedietur executio, vt per *Hippol. consil.* 19. *n.* 9.

5 Tertio limita in exceptione nullitatis notoriæ, vbi nullitas apparuerit ex inspectione ipsius sententiæ, vel ex eisdem actis, quia tunc poterit opponi contra tres sententias conformes, ita *Hippol. conf.* 64. *num.* 26. *& conf.* 89. *num. Cou. practic. cap.* 25. *num.* 1. *in fine, Steph. Gratian. d. cap.* 42. *num.* 2. *& cap.* 118. *num.* 48. Et ideò commissio data ad
6 exequendum tres sententias conformes intelligitur de validis, secundum *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 57. *num.* 20.

7 Quarto limita in nullitate, quæ ex defectu iurisdictionis prouenit, hæc enim opponi potest etiā contra tres sentērias cōformes, sicuti docent *Gig. de pensionib. q.* 100. *n.* 20. *Hippol. conf.* 81. *num.* 37. *cum seqq. Cou. pract. cap.* 25. *num.* 4. *Perez l.* 1. *tit.* 8. *lib.* 3. *Ordin pag.* 600. *Gutier. practic. lib.* 1. *q.* 96. *n.* 8.

8 Contra quem tres sententiæ, &c.

Ex *Statuto Vrbis lib.* 1. *cap.* 178. duæ sententiæ conformes faciunt rem iudicatam inter ciues Romanos, incolas, & districtuales, vt censuit Rota *decis.* 647. *num.* 1. apud *Farin. par.* 1. *recent.* vbi subdit quòd huiusmodi statutum seruatur in omnibus Curijs, ac etiam in Rota.

9 In glos. [Contra se] ibi (*de tertio, qui vult propter suum interesse executionem sententiæ impedire.*) De hoc dixi supra *limit.* 1. *n.* 3.

10 In glos. [Sētentias] ibi (*per quod patet, &c.*) An & quando appellatione sententiæ veniat diffi-

diffinitiua, & interlocutoria latè dixi in *tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. appell.* 241.

11 Illud aduertere oportet quòd sententiæ dicuntur conformes, quando vna confirmat aliam, sicuti docent *Couarr. practicar. cap.* 25. *num.* 5. *& 6. Anton. Gab. commun. tit. de execution. rei iudic. concl.* 1. *num.* 33. *& seq. Thesaur. decis.* 228. *nu.* 2. *Surd. consil.* 102. *nu.* 9. *&* 10. quos refert *Rot. in vna Romana pecuniaria* 23. *Iunij* 1614. *coram Vbaldo, impressa per Farin. decis.* 647. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* Immo

12 ad hoc vt constet de conformitate trium sententiarum non requiritur quòd prima expresse confirmet secundùm, & secunda tertiam, sed sufficit quòd in substantia idem contineant, sicuti docet *Bald. in l. creditor §. cum de forte num.* 1. *ff. de solution.* & censuit *Rot. decis.* 98. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* & quod non adsit difformitas circa substantiam, vel qualitatem principalem, *Alex. cons.* 77. *num.* 3. *vers. sicut ergo lib.* 2. & fuit resolutum in *vna Bracharen. fructuum* 18. *Aprilis* 1625. *coram bonæ memoriæ Buratto.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem nulla est ipso iure, & num.* 2.

3 *Crimen læsæ maiestatis committitur in confederatione, seu lega facta cum hostibus Principis.*

4 *Citatio quod quis veniat responsurus in loco notoriè non tuto non arctat citatum ad comparendum.*

5 *Citatus sibi imputare debet si non potest tute comparere in loco non tuto ob inimicitias à se causatas.*

6 *Citari nullus potest à Iudice extra suum territorium.*

7 *Delicti ratione sortitur quis forum eo loci, quo deliquit.*

8 *Crimen læsæ maiestatis non committitur nisi per subditum.*

9 *Domicilium licet quis mutet, & illud transferat in aliud Regnum, tamen ratione originis semper remanet subditus primo Regi.*

10 *Citatio cum à iure proueniat naturali, à Principe tolli non potest.*

11 *Sententia absque citatione etiam à Principe lata nulla est.*

12 *Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, & passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure latam continet.*

13 *Verbum duplex seu geminatum futuri temporis vbi in eadem constitutione esset, tunc est lata sententia.*

14 *Citatio non arctat etiam sine appellatione ad comparendum in loco notoriè non tuto.*

15 *Captus ad pœnam, vel periculum mortis si relaxetur iuramento suo de redeundo ad carcerem certo die si mors erat iniuriosa, redire non tenetur.*

16 *Delinquens est ad locum delicti remittendus quamuis detentus sit à Iudice originis, vel domicilij.*

17 *Iudex à quo petitur remissio delinquentis debet adhibere cognitionem vtrum qui petitur remitti re vera delictum commiserit.*

18 *Feudum ligium quod dicatur, ostenditur.*

19 *Homo ligius vnius non potest esse ligius alterius.*

20 *Iuspatronatus non perditur per confiscationem Iudicis secularis.*

Clem. Pastoralis. II. & Vlt.

1 SEntentia lata contra citatum extra citantis territorium existentem nulla est ipso iure, & ideo declaratur hic sententiam Henrici Imperatoris contra Robertum Regem Siciliæ esse nullam. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib.* 2. *pag.* 287. *Alagon. in compend. pag.* 323. remissiuè *Casal. in annotationib. & Ximen. in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Mich. Grass. tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 33. *pag.* 245. *Perez. l.* 1. *glos.* 1. *pag.* 488. *in princip. tit.* 2. *lib.* 3. *Ordin. Lancel. Conrad. in templo omnium Iudicum lib.* 2. *cap.* 1. *§.* 3. *vers.* 3.

3 Confœderationes, & conspirationes, &c. Notatur ad hoc quòd crimen læsæ maiestatis committitur in confœderatione seu liga facta cum hostibus Principis, vt per *Farinac. in praxi crimin. p.* 5. *quæst.* 113. *num.* 32.

4 Esto igitur quòd Rex ipse, &c.

Notatur ad hoc quòd citatio quòd quis veniat responsurus in loco notoriè non tuto, nō arctat citatum ad comparendum, vt docent *Bonacos. commun. crim. p.* 1. *verbo citatus pag.* 24. *Menoch. cons.* 100. *num.* 183. *cum seqq.*

5 *vbi n.* 208. subdit quòd citatus sibi imputare

 debet

debet ſi non poteſt tute comparere in loco non tuto ob inimicitias à ſe cauſatas, *Bernar. Græuæ. ad practic. Camer. Impor. lib. 1. concl. 52. conſid. 1.* D. *Barboſ. in l. ſi quis ex aliena nu. 46. ff. de iudic.*

6 Deſiperet igitur, &c. Notatur ad hoc quod nullus citari poteſt à Iudice extra ſuum territorium, vt per *Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ tit. de citat. art. 1. gloſ. 1. num. 2. Baptiſt. Coſta de remed. ſubſid. remed. 16. à nu. 7.* Camil. *Borrel. in ſumma omnium deciſ. tit. 44. de citat. à num. 62.*

7 Verum eſt quidem ſi in eodem diſtrictu fuiſſet inuentus. Notatur ad hoc quod ratione delicti ſortitur quis forum eo loci, quo deliquit, de quo dixi in *collect. ad cap. poſtulaſti 14. de foro compet.* & ibi citatis addo *Hieron. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 130. num. 1.*

8 Rurſus non eſt ſilentio relinquendum, &c. Notatur ad hoc quod crimen læſæ maieſtatis non committitur niſi per ſubditum, vt per *Clar. in §. læſa maieſtas num. 6.* Menoch. *conſ. 99. à num. 19. Pereg. de iure fiſci lib. 5. tit. 1. num. 18. Decian. in tract. crimin. lib. 7. cap. 8. num. 5. & cap. 32. nu. 10. & cap. 49. num. 5. Aloyſ.* Ricc. *in collect. dec. p. 4. collect. 1446. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 658. verſ. item vt aliquis, Bernardin. Muſcatel. in practic. crimin. tit. de crimine læſæ maieſt. nu. 14. Mart. de iuriſdict. p. 4. caſu 133. num. 16.* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 51. num. 80. & quæſt. 112. num. 240. cum ſeqq.* vbi
9 *num. 258.* ſubdit etiam per hunc tex. quod ad hoc vt crimen læſæ maieſtatis commiſſum dicatur ab aliquo ſufficit quod ſit ſubditus ratione domicilij. Sic etiam per hunc text. dicit D. *Barboſ. in l. hæres abſens §. proinde in art. de foro ratione originis nu. 7. ff. de iudic.* quod licet quis mutet domicilium, & illud tranferat in aliud Regnum, tamen ratione originis ſemper remanet ſubditus primo Regi, ac proinde ſi illum offendat, incurrit crimen læſæ maieſtatis.

10 Quæ á Iure prouenit naturali, &c. Notatur ad hoc quod citatio cum à Iure proueniat naturali à Principe tolli non poteſt, de quo plures citaui Doctores in *collect. ad c. 1. num. 7. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* quibus addo nouiſſimè *Octau. Glorit. reſp. 7. num. 51.*

11 Sententiã, & proceſſus omnes, &c. Notatur ad hoc quod ſententia abſque citatione etiam à Principe lata, nulla eſt, vt per *Suar. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 14. num. 125. pag. 266. Cald. Pereira in l. ſi curatorem verbo cum non abſimilis num. 7. verſ. quod autem, C. de in integ. reſtit. minor. Aloyſ.* Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect. 1753.*

12 Eſſe omninò irritos, & inanes, Notatur ad hoc quod lex in qua ponitur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut paſſio, quæ in pœnam criminis per legem impoſita eſt, ſententiam à iure latam continet, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

13 Notatur etiam ad hoc quòd vbi in eadem conſtitutione eſſet duplex ſeu geminatum verbum futuri temporis, tunc eſt latæ ſententiæ, vt per *Tiraq. in l. ſi vnquam verbo reuertatur num. 46. & 47. C. de reuocand. donat.*

14 In gloſ. [Notorio] ibi (*quod non ſolum aſſignato loco notorie non tuto poſſit appellari etiam exceptione non oppoſita, ſed etiam, quòd ſine appellatione citatio non arctet.*) Ita *Bernard. Græuæ. ad practic. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 52. conſid. 1. nu. 4.*

15 In gloſ. [Per violentiam] ibi (*ſi captiuus ad pœnam, vel periculum mortis relaxetur iuramento ſuo de redeundo ad carcerem certo die ſi mors erat iniurioſa redire non tenetur*) Ita *Duen. reg. 393. verſ. quarto limita, Clar. §. fin. quæſt. 21. num. 27. Couar. var. lib. 1. cap. 2. num. 7. Nauar. comment. 4. de* Regularib. *num. 63.* Menoch. *conſ. 82. num. 125. Gutier. de iuram. confirmat. par. 1. cap. 57. num. 24. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo defenſio differ.* 8. quia licitum eſt mortem violentam fugere *Perez tit. 7. lib. 5.* Ordin. *pag. mihi 200. col. 2. ad fin.*

16 In gloſ. [De more] ibi (*dicunt in omni graui delicto remiſſionem fieri ad Iudicem delicti*) Notatur ad hoc quòd delinquens eſt ad locum delicti remittendus, quamuis detentus ſit à Iudice originis, vel domicilij, vt per *Couarr. variar. lib. 2. cap. 20. num. 15. verſ. 28. & practic. cap. 11. num. 8.* Azeued. *l. 1. num. 24. tit. 16. lib. 8. nouæ* Recop. *Perez l. 2. gloſ. 1. poſt princip. tit 17. lib. 8. Ordin.* vbi notat ex hoc text. quod remiſſio non habet locum in delicto leui.

17 In ead. gloſ. ibi (*quidam contra quod præcedet aliqualis cognitio, &c.*) Notatur ad hoc quòd

quòd Iudex à quo petitur remissio delinquẽtis debet adhibere cognitionem vtrum qui petitur remitti re verâ delictum commiserit, nè aliâs per capturam afficiatur iniuria absq; vlla iusta causa, vt per *D. Barbos. in liberes absens S. proinde in ant. de foro delicti n. 74. ff. de iudic. Azeved. d. l. n. 40.*

18 In glos. [Homoq. ligius] ibi (*Hominis ligiũ fit Imperatori, vel Regi, &c.*) Notatur ad hoc quòd feudum ligium dicitur si conceditur ab Imperatore vel Rege præstita fidelitate absolutè, & nullius alterius domini fide conseruata, vt per *Cott. in memorabilib. verbo feudũ l* Et de vassalitio, & cæteris, de quibus in hac glos. vide *Perez. l. 4. glos. 1. col. 2. ante fin. tit. 3. lib. 4. Ordin.*

19 In ead. glos. ibi (*nec videtur quis esse posse ligius duorum, &c.*) Notatur ad hoc quòd homo ligius vnius non potest esse ligius alterius, & ita non potest aliquis esse homo ligius duorũ dominorum, vt per *Clar. §. Feudũ quæst. 11. Menoch. conf. 2. num. 24. cum seqq. & conf. 32. num. 7.*

20 In glos. [Subiectæ] ibi (*quod per confiscationem Iudicis secularis nõ perdit quis ius patronatus*) Ita *Azori. instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 20. q. 14. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 25. nu. 151. Sanch. in præcepta* Decalogi *to. 1. lib. 2. c. 19. n. 5*

De Appellationibus. Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio coram maiore parte plurium Iudicum valet, sed appellato est appellatio, dilatio, & termini præfixio intimanda.*
2 *Iudicum appellatione qui contineantur, remissiuè.*
3 *Iudex vnus ex pluribus quoties procedere potest, ab ipso solo si procedit poterit appellari.*
4 *Iudicem, qui non potest habere coram publicis, & honestis personis appellare debet.*

Clem. Si à Iudicibus. I.

1 Lures Iudices quando sunt in vna causa si appelletur coram maiori parte eorum valet appellatio, acsi ab omnibus simul præsentialiter fuisset appellatum, sed appellato ignoranti est facienda legitima intimatio appellationis, dilationis, & termini præfixi. Colligunt ex Ordinat. *Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de* Eleuzar. *Bonif. de Vitalin. Vivian. in ratio. lib. 2. pag. 356. Alagon. in cõpend. pag.* 347. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 In glos. [Si à Iudicibus] ibi (*& quod dicit iudicib. intelligo Ordinarÿs, vel delegatis, &c.*) Iudicum appellatione qui contineantur dixi *in tract. de appellatiua verbor. vtriusque Iuris significat. appellat.* 121.

3 In glos. [Simul] ibi (*hoc tamen scias quòd quoties vnus ex pluribus Iudicibus procedere potest, & ab ipso solo si procedit poterit appellari.*) Vide Tiraq. *in l. si vnquam verbo susceperit liberos n.* 257. *C. de reuocand. donat.*

4 In glos. [Maiori] ibi (*coram publicis, & honestis personis.*) Vide *l. 17. tit. 2. lib. 3. Ordin. vbi glos. 1. Azeved. l. 3. num. 148. tit. 10. lib. 4. noua* Recopil.

SVMMARIVM.

1 *Apostolos peti sufficit vno contextu sæpiùs, & instanter, ad quos recipiendos si Iudex certum terminum statuat appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat, idem cum Iudex statuit terminum Iuris incertum intra quem appellans illos debitè nõ petiuit, vel oblatos recipere renuit.*
2 *Apostoli non semel petẽdi sunt, sed debent plùries, & instantissimè peti.*
3 *Appellationi renuntiare præsumitur is, qui appellauit, & non petit sibi de apostolis responderi infra terminum Iuris, scilicet triginta dierum.*
4 *Appellans, qui non redÿt pro apostolis appellationi renuntiare videtur.*
5 *Apostoli peti debent intra triginta dies.*
6 *Spatium triginta dierum intra quod apostoli peti debent, cõnumerandũ est à tempore latæ sententiæ data illius scientia, non verò interpositæ appellationis.*
7 *Iudex potest prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis, & data causa potest breuius præfiniri.*
8 *Apostoli exhibendi sunt expensis appellantis.*
9 *Offerre debens aliquid, tenetur id proprÿs ipsius offerentis sũptibus, & expensis facere*
10 *Iudex si congruo loco, & tempore requisitos apostolos expresse denegauerit, aut malitiose, vel negligenter tradere omiserit, ex tunc si in causa procedat inualidus erit processus.*

Clem. Quamuis. II.

Licet Iuris rigor velit vt apostoli petantur sæpius, instanter, congruo loco, & tempore, ta-

re, tamen sufficit si vnico contextu sæpiùs, & instanter petantur, ad quos recipiendos si Iudex certum terminum statuat, & appellans in illo termino eos non petierit, suæ appellationi renunciasse censetur. Idem dicendum cũ Iudex statuit terminum Iuris incertum intra quem appellans illos debitè non petiuit, vel oblatos recipere renuit. Si verò Iudex non dederit apostolos appellanti petenti intra præfixum tempus, vel si dixit se daturum intra præfixum Iuris terminum, & postea non curat dare petenti congruo loco,& tempore, sæpiùs, & instanter vnico contextu,tunc appellans potest prosequi suam appellationem, acsi fuissent expresse illi negati apostoli. Colligũt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuia. in ration. lib. 2. pag. 356. Alagon. in cõpend. pag. 348. remissiuè Ximen. in cõcord. p. 1. & 2.

2 Sæpiùs, & instanter. Ergo apostoli non semel petendi, sed debent pluries, & instantissimè peti, vt per Lancellot. de attent. par. 2. c. 12. limit. 50. num. 196. Sigism. Scacc. de appellat. lib. 3. c. 2. q. 13. n. 25. verſ. extende primò.

3 Appellationi suæ renunciasse videtur. Notatur ad hoc quòd is, qui appellauit, & non petit sibi de apostolis responderi infra terminum Iuris, scilicet 30. dierum, præsumitur appellationi renuntiare, vt per Cassador. decis. 8. sub n. 1. hoc tit. Rot. dec. 57. aliàs 460. sub n. 4. eod. tit. Sigism. Scacc. d. q. 13. n. 25. verſ. extende primò, Mantic. decis. 92. nu. 1. vbi ampliat quamuis appellans die 31. pro apostolis reuersus fuerit, & decis. 128. n. 3. vbi resoluit quod appellãs, qui nõ redijt

4 pro apostolis, appellationi renunciasse videtur, nisi intra terminum Iuris ei assignatum causam commiserit, quia tunc non tenebatur amplius redire, & citat Crescent. dec. 65. lib. 1.

5 In glos. [Tempore] ibi (triginta dierũ, &c.) Notatur ad hoc quòd apostoli peti debent intra triginta dies, ita Guid. in tract. huius tit. n. 27. Federic. eod. tract. n. 31. Vestr. lib. 7. cap. 3. n. 33. vbi Grauat. n. 63. Soar. de Pace in pract. tom. 2. p. 2. n. 6. quod quidem spatium est patti, & Iudici commune, sicut enim appellans petere, sic Iudex intra illud apostolos exhibere tenetur, Franc. n. 2. per tex. ibi in c. ab eo, hoc tit. lib. 6. Vestr. & Soar. citatis locis.

6 In eadem glos. ibi (qui currunt à tempore sententiæ, &c.) Notatur ad hoc quòd dictum spatium 30. dierum connumerandum est à tempore latæ sententiæ data illius scientia, non verò à die interpositæ appellationis, vt per Guid. in tract. huius tit. num. 23. Vestr. d. lib. 7. c. 3. n. 65. Soar. de Pace d. nu. 6. vide DD. citatos in glos. verbo à die Clem. 3. infra hoc tit.

7 In glos. [Videtur] ibi (tutius est ex quo secundus terminus, &c.) Notatur ad hoc quòd Iudex potest prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis, vt per Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glos. 7. n. 29. Sic etiam data causa poterit breuius spatium præfinire ad apostolos petendos, vt per Marian. in c. de appellatione n. 223. hoc tit. Afflict. lib. 2. constitut. rub. 45. n. 40. & ita seruari generali cõsuetudine testatur Ferrar. in pract. tit. forma responsionis Iudicis à quo appellatur verbo statuit n. 2. et Grauat. d. c. 3. n. 71. pertransit tanquam sine dubio Soar. de Pace d. n. 6.

8 In glos. [Oblatos] ibi (communius seruat quòd expensis appellantis, &c.) Notatur ad hoc quòd communiter seruatur apostolos exhibendos esse expensis appellantis, vt per Tiraq. de retractu tit. 1. §. 1. glos. 10. n. 107. & glos. 17. n. 7. Afflict. lib. 2. constit. rubr. 45. n. 22 Boer. decis. 303. n. 5. Soar. de Pace in pract. to. 2 p. 5. cap. vnic. num. 7.

9 Vnde hæc conclusio ad multa notabilia per Doctores adduci solet, ex quibus Tiraq. d. glos. 17. n. 7. notat quod cũ quis offerre debet aliquid, intelligitur vt proprijs ipsius offerẽtis sumptibus, & impensis id faciat, & non illius, cui ea oblatio fieri debet, & Duen. reg. 5. verſ. tertio limita, obseruat ad hoc quòd copia libelli debet dari sumptibus actoris.

10 In glos. [Deneganti, vlt.] ibi (contra Iudicem, &c.) Notatur ad hoc quòd si Iudex congruo loco, & tempore requisitos apostolos expressè denegauerit, aut malitiosè, vel negligenter tradere omiserit, ex tunc si in causa procedat omninò inualidus erit processus, vt per Lancellot. d. attent. p. 2. c. 13. n. 6.

SVMMARIVM.

1 *Appellans prosequi, & finire tenetur appellationem extraiudicialem intra annum à die interpositæ appellationis, vel illati grauaminis, quo non facto (impedimento iusto cessante) appellatio est deserta, & n. 2.*

3 *Tempus appellationis quando debeat currere, remissiuè.*

Clem. Sicut appellatione. III.

1 Appellans tenetur infra annum prosequi, & definite suam appellationem iudicialem,

lem, vel extraiudicialem incipiendo à die appellationis, vel grauaminis, si appellauit à grauamine, quod si non fecerit, nec aliquod iustum impedimentum habuit, appellatio censetur deserta. Colligunt ex Ordinarijs *Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 356. Alagon. in compend. pag.* 348. remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 De hac materia dixi latè ad *cap. cum sit Romana 5. hoc tit. in* Decretalib.

3 In glos. [A die] ibi (*scire debes quòd olim hanc quaest. deputaui, scilicet quãdo deberet currere tempus appellationis, &c.*) De hac quaest. vide *Pute. decis. 147. lib. 2. in correctis*, Tiraq. *de retractu lig. §. 1. glos. 11. n. 30. & n. 51. & in tract. cessante causa p. 1. n. 82.* Rebuff. *tom. 1. ad leges* Galliæ *in proœm. glos. 5. num. 3. Perez. l. 1. glos. 1. col. 2. tit. 16. lib. 3. Ordin.*

Clem. Quamdiù. IV.

1 TEmpus ad prosequendam appellationẽ ab homine, vel à Iure præfixũ non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi periculo imminente ex mora Iudex aliud decernat. Colligunt ex Ordinar. L*ap.* Abb. A*nch. Imol. Zabarel. Panor.* P*aul. de* Ele*azar. Bonifac. de* Vi*talin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 357.* Alagon. *in compẽd. pag. 348.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eand. conclus. firmant *Perez in rub. tit. 1. glos. 1. pag. 446. lib. 3.* Ordin. *& l. 3. glos. 2. vers. item etiam durante tit. 16. eod. lib. 3.* Ordin. B*ellacomb. tom. 2. communium opinion. lib. 7. tit. 32. nu. 19. pag. 319. Gutier. de iuram. confirm. p. 3. c. 5. n. 15. Parens meus in comment. ad* Or*din. Regiam* L*usitan. lib. 3. tit. 70. §. 3. n. 9*

3 In glos. [vel aliàs] Hanc glos. dicit singularem P*erez in proœm. Ordinam. quaest. 7. ad med.* & de ea meminit *l. 6. glos. 6. col. 4. Ordin. tit. 2. lib. 4. Azeued. l. 1. n. 39. tit. 5. et l. 1. num. 14. tit. 8. lib. 4. noua* Recop.

SVMMARIVM.

1 *Appellanti ante diffinitiuam non licet prosequi causas in appellatione nominatim non expressas, nec processus primi* Iudicis *iustificari, vel impugnari potest nisi ex actis coram eo, & n. 2.*

3 *Notorium licet releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.*

4 N*otorium non indiget probatione, sed sufficit quòd allegetur.*

Clem. Appellanti. V.

1 APpellans ab interlocutoria, vel à grauamine non potest prosequi alias causas, sed illas tantùm, quæ nominatim sunt expressæ in appellatione: nec processus primi Iudicis iustificari, vel impugnari potest ex nouis, vel de nouo probandis, sed tantùm ex illis, quæ coram ipso fuerunt exhibita, vel acta. Colligunt ex Ordinar. L*ap. Abb. Anchar.* I*mol. Zabarel.* P*anor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 2. pag.* 358. *Alagon. in compend. pag.* 348. remissiuè *Casal. in annot. &* X*imen. in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt D*uen. reg. 47. à princip. Soccin. reg. 38. Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. & quandoq. appellatur n. 159. cum. seqq. pag. mihi* 441. *Bernard.* G*rauæ. in pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 128. consid. 1. n. 1.* Aloy*s. Ricc. in collectan. dec. p. 5. collect.* 2004. vbi diuersimodè limitat.

3 In glos. [Alias causas] ibi (*licet enim notorium releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.*) Ita *Bernard. reg. 497. Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 1. n. 32. pag. 280. Don. à* F*in. ibid. lib. 4 tit. 9. n. 30. pag. 478.* M*ascard. de probat. concl.* 1104. Et ideò notorium non indiget probatione, sed sufficit quòd allegetur, secundum Hippol. *cons.* 100. *n. 7. & cõs.* 125. *n.* 13. *&* 14. Ti*raq. de retractu lig. §. 32. glos. 1. num. 98. & de præscript. par. 1. glos. 2. vers. sed quaestionis est, Perez l. 16. tit. 2. lib. 3.* O*rdin. pag. 58. & lib. 6. tit. 2. lib. 4. pag. 798.* M*ascard. de probat. concl. 78. n. 50. & conclus. 1103. nu. 1. & concl. 1267. num. 9. &* 10. V*aldes. ad Xuar. par. 2. in præmium fori num. 14. pag. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Processus appellationis desertæ non impedit quin sententia censeatur in rem iudicatam transiuisse, & n. 2.*

3 *Terminus ad appellationem interponendam de consensu partium prorogari non potest.*

4 D*ilatio vni parti concessa alteri est communis, quamuis sit concessa minori Iure speciali per restitutionem in integrum.*

Clem. Si appellationem. VI.

1 APpellatio quando per negligẽtiam appellantis est deserta, vt si appellans nõ petijt apostolos, vel nõn comparuit in termino assignato, vel non introduxit suam appella-

pellationem intra terminum, non quòd appellationem sic desertam prosequatur, sententia lata transit in rem iudicatam acsi non fuisset appellatum. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar.* Bonifac. de *Vitalin. Vivian. in ration. lib. 1. pag. 360. Alagon. in compend. pag. 349.* remissiuè *Cajal. in annot.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Stephan. Gratian. discept. forens. c. 10. n. 10 Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 3. collect. 645.* vbi multipliciter declarat quando dicatur appellatio deserta.

3 In glos. [Desertam] ibi (*Fortius in expressa deserta per renunciationem.*) Notatur ad hoc quòd terminus ad appellationem interponendam de consensu partium prorogari non potest, de quo vide *Tiraq. de retract. lig. §. 1. glos. 7. n. 29. Bellacomb. & Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 22. n. 5. & 6. Marant. de ordine iudic. par. 6. tit. de appellat. n. 240. Brunor. à Sole in locis commun. verbo appellatio 38. Azeved. l. 2. n. 4. tit. 18. lib. 4. noua Recop. Bredirod. de appellation. p. 2. tit. 9. col. 212. vers. appellatio est deserta, Soar. de Pace in pract. tom. 2. p. 5. cap. vnico n. 5. Gam. Lusit. decis. 217 in fine, Zerol. in praxi Episcop. verbo instantia vers. septimo, Ignat. del Villar in sylua respons. lib. 1. resp. 15. q. 4. n. 1. cum multis seqq.*

4 In glos. [Cum appellato] ibi (*licet ergo dilationes, &c.*) Notatur ad hoc quod dilatio vni partium concessa, alteri est communis, quamuis sit concessa minori Iure speciali per restitutionem in integrum, de quo vide *Marant. de ordin. iudic. par. 6. tit. de dilation. num. 18. Ozasch. Pedam. decis. 97. num. 4. Vincent. de Franchis decis. 269. num. 3. Petr. Gregor. syntagm.* Iuris *lib. 48. c. 8. num. 18. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo vel aduersarij dolo num. 22. Gutier. practic. lib. 2. q. 32. n. 8. Menoch. consil. 367. n. 23.* vbi *num. 28. vers. primò*, subdit quòd non est communis ei, qui iam probationibus renunciauit, & *num. 35. & 38.* idem asserit vbi verisimiliter subornationis periculum in aduersario dilationem sibi communem esse contendente, timeri possit, *Cardos. in praxi Iudicum, & aduocat. verbo dilatio num. 8. Curi. Philip. p. 1. §. 16. num. 9. Amat. Roderic. in pract. videndi, seu examinandi processum cap. 7. num. 25. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 47. de dilationib. num. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Appellans secundò, & succumbens à peremptoria repulsa ex alio quàm propter ineptitudinem, non auditur super appellatione à diffinitiua, & num. 2.*

3 *Sententia lata super exceptionibus est interlocutoria.*

4 *Iudex suam interlocutoriam potest tantùm regulariter bis reuocare.*

5 *Interlocutoria geminata reuocari amplius non potest, quamuis aliàs semel pronunciata reuocari rectè valeat.*

Clem. Cum à repulsione. VII. & vlt.

1 Appellans à repulsione exceptionis peremptoriæ bis, & succumbens prima, & secunda vice, non potest in causa appellationis postmodum à diffinitiua emissæ super ea vlterius audiri, nisi tunc ritè proposita ex eo prius repulsa fuisset, quia proponebatur ineptè. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 360. Alagon. in compend. pag. 349.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit *Tiraq. in l. boues §. hoc sermone limit. 1. n. 18. ff. de verb. signif.*

3 In glos. [Repulsione] ibi (*quod sententia lata super peremptoria interlocutoria est, &c.*) Notatur ad hoc quòd sententia lata super exceptionibus est interlocutoria, vt per *Bernard. regula 671.*

4 In glos. [Super ea] ibi (*per quod videtur quod etiam Iudex causæ, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudex suam interlocutoriam potest tantùm regulariter bis reuocare, vt per *Fichard. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 8. n. 26. pag. 244* & attenta *Ordin.* Regia *Lusitan. lib. 3. tit. 65. §. vlt.* semel tantùm reuocari potest, vt testatur *Parens meus in comment. ad eundem. tit. 65. in princ. n. 4.* Licet interlocutoriam sententiam millies reuocari posse dixerit *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 147. n. 11. & c. 155. n. 16.*

5 *cum seqq.* & ideò notari solet hęc glos. ad hoc quòd interlocutoria geminata reuocari amplius non potest, quàmuis aliàs semel pronunciata reuocari rectè valeat, sicuti docent *Cald. Pereira de potestate eligendi, seu nominandi cap. 2. num. 38. Stephan. Gratian. d. cap. 155. num. 26. Parens meus d. tit. 65. in princip. sub num. 3. in fine.*

IN

IN LIBRVM TERTIVM Clementinarum.

De Vita, & honestate Clericorum. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati puniuntur, & alij personaliter, & publicè carnificum, & tabernariorum officium excercentes, qui per diœcesanos nominatim, & tertiò moniti illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt, & excitantur diœcesani contra illos clericos, qui seculares actus exercent.*

2 *Clericus exercens macellum, seu tabernam deponitur, & clericale priuilegium amittit.*

3 *Clericus coniugatus cum vnica, & virgine, reassumendo vestes clericales, quas deposuerat, priuilegia clericalia recuperat.*

4 *Diœcesanorum appellatione non veniunt Ordinarij, qui in loco iurisdictionem habent.*

5 *Taberna dicitur domus, in qua panes, vinum, & carnes cocta venduntur.*

6 *Clericus exercens macellum, seu tabernam incurrit pœnas huius tex. si per se, & personaliter exerceat, secus si per alium.*

7 *Statutum infligens pœnam personaliter mandatario propter ius commune mandantem non comprehendit.*

8 *Dictio, nominatim, intelligitur proprijs nominibus expressis.*

9 *Nominatim excommunicatus quis dicatur, ostenditur.*

10 *Monitio, quæ debet fieri clericis in minoribus vt reassumant habitum, & tonsuram, & quod aliàs amittant priuilegium, debet esse specialis in persona nominati facta.*

11 *Clericus incedens sine habitu, & tonsura non perdit priuilegium fori nisi præcesserit trina monitio specialis, nominatim, & in persona facta.*

12 *Citatus vt incurrat pœnam ratione contumaciæ requiritur præcisè trina monitio.*

13 *Adimplendū vbi requiritur aliquid specifice pro forma, non sufficit si per æquipollens adimpleatur.*

Clem. Diœcesanis. I.

1
ORDINARII monere debēt Clericos exercētes publicè officia carnificum, seu macellariorum, vel tabernariorum, vt infra certum terminū à se præfigendum desistant, & quòd nullo vnquam tempore illa reassumant, & si ter personaliter moniti non desistunt, vel deindè reassumunt, tunc clerici coniugati omni careant priuilegio clericali, & si tanquam laici incedant, careant etiam in personis eo ipso, quamdiu in præmissis perstiterint. Aduersus verò alios clericos negotiationibus, vel commercijs secularibus, vel officijs non conuenientibus clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant statuta, quod & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi. Colligunt ex Ordinarijs *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 13. Alagon. in compēd. pag. 358.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Seu macellariorum, aut tabernariorū, &c. Notatur ad hoc quòd clericus exercens macellum, seu tabernam deponitur, & clericale priuilegium amittit, vt per *Menoch. de arbitrar. casu* 412. *Farin. fragment. crimin. par. 1. lit.* C, *nu.* 127. latè *Beller. disquisit. clerical. par. 1. tit. de disciplina clericali, §* 20. cum alijs per me citatis *ad cap. clerici* 15. *n. 4. hoc tit. in Decretalib.*

3 Ab his non destiterint, aut ipsa exercendo resumpserint, &c. Ergo clericus coniugatus cum vnica, & virgine resumendo vestes clericales, quas deposuerat, priuilegia clericalia recuperat, vt per *Con. pract. cap. 31. num. 8. vers. quinto; in fine, Clar. S. fin. q. 36. num. 19. D. Barbos. in l. Titia 35. num. 33. ff. soluto matrim. Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo clericus vers. ad decimum tertium.* & plures, quos refert, & sequitur *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 46. nu. 29.* vbi subdit quòd licet varia sit interpretatio Doctorum an dictio, *omninò*, denotet priuationis perpetuitatem, an solam priuationem omnium priuilegiorum, quibus gaudet clericus coniugatus;

at re

at re vera non denotat perpetuitatem, sed particula, *quandiu*, refert ad omnia, nam est vnica oratio, & clausula omnia contenta in eadem oratione determinat, *l. in repetendis, ff. de legat.* 3. non ergo per contrarium actum amittitur perpetuum priuilegium, sed dum ab illo non desistitur.

4 In glos. [Diœcesanis.] ibi (*non dicit Ordinarijs locorum, &c. per quod videtur quod alij Ordinarij, licet in loco iurisdictionem habeat, hoc non possint*) Vide *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp.* 19. *num.* 14. & quæ dixi in *tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signif. verbo Diœcesanus.*

5 In glos. [Tabernariorum] ibi (*dicitur domus, in qua panes, vinum, & carnes cocta venduntur.*) Ita *Rebuff. in l. tabernæ appellatione* 183. *ff. de verb. signif. pag.* 596. *& seq. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom.* 8 *lit. V, concl.* 1. quos refero *Ego ipse in tract. de appellatiua verb. vtriusq. Iuris signif. appel.* 257. *n.* 1.

6 In glos. [Publice, & personaliter] ibi (*vel per alium hoc exerceatur*) Notatur ad hoc quòd tunc demum punitur pœna huius text. exercens macellum, seu tabernam, si huiusmodi artes exerceat per se & personaliter, secus si per alium, vt per *Duen. reg.* 99. *vers. limita tertio, Menoch. de arbitr. casu* 412. *num.* 6. *Perez l.* 3. *glos.* 1. *pag.* 96. *tit.* 4. *lib.* 8. *Ordin. Azeued. l.* 15. *num.* 2. *tit.* 7. *lib.* 7. *nouæ Recop.* & hinc colligit *Cou. in c. quamuis pactum p.* 1. *§.* 5. *n.* 9. *col.* 3. non posse per alium fieri quod ex lege, vel Canone, à propria persona agendum est.

7 Hinc etiam statutum indicens pœnam personaliter mandatario præter Ius commune mandantem non comprehendit, vt per *Menoch. de arbitr. casu* 353. *num.* 18.

8 In glos. [Nominatim] ibi (*proprijs nominibus eorum expressis*) Vide *Anton. Gom. var. tom.* 1. *c.* 2. *n.* 6. *Cou. in c. cum tibi n.* 5. *de testam. Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 9. *à num.* 5.

9 Et hinc nominatim dici excommunicatum, vel interdictum quando proprium nomen exprimitur, tradunt *glos. verbo nominatim in c. cum & plantare §. excommunicatus, de priuileg. & alia verbo nominatim in c. constitutionem, de sent. excom. Cou. in c. alma mater p.* 1. *§.* 2. *n.* 8. *Gutier. canon. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 27. *Soar. tom.* 5. *de censuris disp.* 9. *sect.* 2. *n.* 10. *Sayr. in simili tract. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 17. *& lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 11.

10 In ead. glos. ibi (*quasi non sufficiat diœcesano monere in genere, &c.*) Notatur ad hoc quòd monitio, quæ debet fieri clericis in minoribus, vt reassumant habitum, & tonsuram, & quod aliàs amittant priuilegium, debet esse specialis in personam nominati facta, vt per *Cou. pract. cap.* 32. *num.* 1. *vers. sed D. Barbos. in l. Titia n.* 35. *ff. soluto matrim. Farin. fragm. crimin. p.* 1. *lit. C, n.* 140.

11 In glos.] Tertio] ibi (*debet ergo habere aliquorum dierum interualla, &c.*) Notatur ad hoc quòd clericus incedens sine habitu & tõsura non perdit priuilegium fori nisi præcesserit trina monitio specialis, nominatim, & in personam facta, itaut nec vnica nec generalis sufficiat, sic vt tradunt *Stephan. Gratian. discept. forens. c.* 190. *n.* 11. *Farin. frag. crimin. p.* 1. *lit. C, num.* 143.

12 Et ideò hinc colligit *Clar. §. fin. q.* 31. *n.* 22 quod quando lex disponit quod citatus incurrat pœnã ratione contumaciæ requiritur præcisè trina citatio. Et pari modo ex hac glos. infert *Tiraq. de retractu lig. §.* 1. *glos.* 21. *num.* 11. *& §.* 36. *glos.* 2. *num.* 58. quod quando aliquid requiritur à lege pro forma, idest specificè adimplendum, non sufficit si per æquipollens adimpleatur.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Vestes quales deferre debeant clerici, remissiuè.*
3 *Priuationis pœna simpliciter imponenda non est, nisi à Iure exprimatur.*
4 *Monachus portans habitum suum coopertum habitu clericorum secularium an sit apostata.*
5 *Præstimonia aliquando dantur in titulum.*
6 *Beneficij appellatione continetur pensio cum lex vtitur verbis generalibus.*
7 *Pensio perpetua, quæ conceditur in titulum ecclesiastici beneficij, est beneficium ecclesiasticum, & sub eius propria appellatione comprehenditur.*
9 *Monachus ex legitima superioris licentia causa studij, seu peregrinationis extra monasterium versans potest facere gratuitam eleemosynam moderatam.*
10 *Eleemosyna moderata censetur quando Religiosus ex legitima superioris licentia studẽs eã elargitur, quã alij scholares, aut peregrini honesti eiusdem cõditionis solẽt erogare.*

Clem. Quoniam. II. & Vlt.

1 Clericus beneficiatus, qui sine causa rationabili vtitur veste virgata, est suspensus ipso iure per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, si nõ est beneficiatus, sed

sed Diaconus, vel Subdiaconus inhabilis fit statim ad habenda beneficia ecclesiastica, idem de clericis alijs vestem talem simul, & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Habentes verò dignitatem, personatum, beneficium Curatum, Sacerdotes & Religiosi si publicè ferant talem vestem, vel infulam, seu pileum lineum publicè portent in capite, sunt suspensi à fructibus per annum; Sacerdotes autem & Religiosi sunt inhabiles ad beneficium per annum. Sed & tales & cæteri quicunque clerici vtentes tabardo foderato vsque ad oram ita breui, quod vestis inferior notabiliter videatur, dent tabardum pauperibus infra mensem siue sint Religiosi habentes administrationem, siue clerici seculares. Religiosi verò non habentes administrationem infra idem tempus tenentur illud consignare suis superioribus in vsus pios conuertendum. Item clerici præsertim beneficiati vti non debent publicè caligulis scacatis rubeis, aut viridibus. Colligunt ex ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 13. Alagon. in compend. pag.* 358. remissiuè *Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Vestes quales deferre debeant clerici dixi latè *de officio, & potestate Episcopi par. 2. allegat. 9. per totam*, & aliqua tetigi *in collect. ad cap. clerici 15. à num. 12. hoc tit. in Decretalib.*

3 In glos. [Suspensus] ibi (*cum hoc non sit expressum à iure*) Notatur ad hoc quòd pœna priuationis simpliciter imponenda non est nisi à Iure exprimatur, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur nu. 249. C. de reuocand. donation.*

4 In glos. [Extrinseci] ibi (*facit ad quæst. olim aisputatam de monacho, qui bene portat habitum suum, quem tamen cooperit habitu clericorum secularium quod sit apostata*) Vide *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 76. art. 3. Paul. Comitol. resp. moral. lib. 6. q. 8. num. 9.* latè *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. num. 5. & 62. cum. seqq.*

5 In glos. [Quodcunque beneficium] ibi (*includit præstimonia*) Notatur ad hoc quòd præstimonia aliquando dantur in titulum, vt per *Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficia vers. septimo* vbi in *vers. decimo*, subdit pet dict. *quodcunque*, venire hospitale, & quod præstimonia, præsertim in Hispania, solis clericis conferuntur, & dantur in titulum perpetuum beneficij, & inter beneficia ecclesiastica connumerantur, tradunt plures Doctores, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 2. num. 117.* contra nonnullos, quos ibi refert *nu. seq.*

6 In eadem glos. ibi [*vel pensionem*] Notatur ad hoc quòd cum lex vtitur verbis generalibus appellatione beneficij continetur pensio, sicuti docent *Gig. de pensionib. q. 19. nu. 1. & q. 28. n. 11. & 12. & q. 86. num. 2. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 28. nu. 36.*

7 In ead. glos. ibi (*quæ haberet in titulum.*) Notatur ad hoc quòd pensio perpetua, quæ conceditur in titulum ecclesiastici beneficij, & beneficium ecclesiasticum, & sub eius propria appellatione comprehenditur, vt per *Cou. practic. cap. 36. num. 10. vers. quarto*, & alios, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. par. 1. cap. 5. num. 5. & 8.*

8 In glos. [Conuertendum] ibi (*sed quid si talis monachus erat in studio, &c.*) Notatur ad hoc quòd Monachus ex legitima Superioris licentia causa studij, seu peregrinationis extra monasterium versans potest facere gratuitam eleemosynam moderatam, vt per *Nau. comm. 2. de Regularib. n. 8. concl. 1. Mendoza in suis quodlib. q. 8. concl. 3. Valent. 2. 2. disp. 10. q. 4. puncto 3. corol. 5. Iacob. de Graff. in decis. aureis par. 1. lib. 3. cap. 5. num. 63. Petr. de Ledesma in sum tom. 2. tract. 4. cap. 3. concl. 31. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 12. cap. 10. quæst. 3. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 57. art. 2. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 276. ad fin. Less. in simili tract. lib. 2. cap. 18. dub. 11. num. 85. Sanch. in præcepta Decalogi*
9 *tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 98.* vbi *num. 99.* subdit censeri elemosynas moderatas quando talis Religiosus eas eleemosynas largitur, quas alij scholares, aut peregrini honesti eiusdem conditionis solent erogare.

De Præbendis, & dignitatibus. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur ne animarum cura, si dignitati immineat, negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem Curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur.*

F Bene-

1 Beneficium Curatum non venit in expectatiuarum litteris, nisi de cura expressa fiat mentio.
3 Clausulæ executiuæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem.
4 Beneficialibus in impetrationibus illa tantùm sunt exprimenda, quæ in Iure expressa reperiuntur.
5 Qualitates requisitæ à Iure, vel à Curiæ stylo si non exprimantur in litteris vitiant gratiam.
6 Gratia redditur subreptitia ex omni veritatis taciturnitate, quamuis ea cognita Princeps non concessisset.
7 Ordinis annexi beneficio, seu præbendæ ex consuetudine, statuto, priuilegio, seu fundatione non est necessariò facienda mentio ab impetrante quòd sit in ætate ad talem Ordinem requisita.
8 Gratiam ad aliquod beneficium impetrans à Romano Pont. tenetur beneficia obtenta, & eorum valorem exprimere.
9 Dictio, nullus, est vniuersalis negatiua.
10 Adiectiuum resoluitur in relatiuum.
11 Vacationis nullo modo exppressò omnis vacandi modus continetur.
12 Participium aliquãdo resoluitur in relatiuum.

Clem. Si dignitatem. 1.

1 Dignitatem habenti si de alia prouideri præhabita dispensatione mandatum sit, quæ curam animarum obtineat, nulla de ea facta mentione, gratia huiusmodi nullius est penitùs momenti, quamuis in prouisione apposita fuerit clausula quòd animarum cura (si dignitatibus ipsis, vel alteri earum immineat.) nullatenus negligatur. Item si Papa mandat prouideri de dignitate pertinente ad collationem, prouisionem, seu quamuis aliam dispositionem quorumcunque, &c. & inhibet illis, ad quos spectat collatio, prouisio, vel electio, non potest prouideri de beneficio electiuò, cum in concessione gratiæ (ad quam non augendam, sed exequendam debent, quæ de inhibitione sequuntur, referri) nulla de electione facta fuerit mentio. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 99. Alagon. in compend. pag. 397.* remissiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. parte prima, & secunda.*

2 Non habita mentione, &c. Notatur ad hoc quòd in expectatiuarum litteris non venit beneficium Curatum, nisi de cura expressa fiat mentio, vt per *Staphile. de litteris gratiæ S. de formis expectatiuarum nona forma, nu. 34. & 35. Ludou. Gom. in tract. de expectatiuis nu. 94. vers. post prædicta verba*, quos refert, & sequitur *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. nu. 6.* In impetratione enim beneficij si non fit mentio quòd sit Curatũ gratia est ipso iure nulla, *Selu. de benefic. par. 3. q. 11. nu. 12. Gonzal. d. glos. 6. n. 3. & 4.*

3 Ad quam non augendam, &c. Notatur ad hoc quòd clausulæ executiuæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem, vt per *Cou. in rub. de testam. par. 2. nu. 13. vers. tertia conclusio, Molin. de primog. lib. 4. cap. 2. num. 42. & 49. cum seq. Menoch. cons. 2. num. 58. & cons. 84. num. 45. & cons. 285. num. 35. Aloys. Ricc. in collect. decis. par. 4. collect. 786. Seraphin. decis. 574. num. 2. & decis. 716. num. 3. & decis. 1231. num. 5. Greg. decis. 311. num. 5. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 48. cum seqq.* refero plures *Ego ipse in tract. de claus. vsufreq. claus. 60. secundum Lugdunen. impress.* vbi multipliciter amplio, & limito.

4 In glos. [Vel alteri] ibi (*non enim habetur in Iure expressum, &c.*) Notatur ad hoc quòd in impetrationibus beneficialibus illa tantùm sunt exprimenda, quæ in Iure expressa reperiuntur, vt per *Menoch. de arbitr. casu 201. num. 26. cum seqq. & num. 156. Azeued. l. 2. n. 19. tit. 1. lib. 2. noua Recopil. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 23. q. 2.*

5 Et ideò ex hac glos. deduci solet quòd qualitates requisitæ à Iure, vel à Curiæ stylo, si non exprimantur in litteris, vitiant gratiã, secundum *Menoch. cons. 316. num. 12. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 2. n. 13.*

6 Hinc etiam infert *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 21. n. 12.* quod nõ ex omni veritatis taciturnitate redditur gratia subreptitia, quãuis ea cognita Princeps non concessisset, sed tunc solum quando tacetur veritas, quæ Iura iubent exprimi.

7 In eadẽ glos. ibi (*qualis Ordo sit annexus beneficio, &c.*) Notatur ad hoc quòd de Ordine annexo beneficio, seu præbendæ ex consuetudine, statuto, priuilegio, vel fundatione non est necessariò facienda mentio

ab

ab impetrante quod sit in ætate ad talem Ordinem requisita, vt docent Doctores, quos refert, & sequitur *Nicol. Garc. de benefic. par. 7. cap. 1. num. 45.*

8 In ead. glos. ibi (*vel quantitatem reddit, tuum, quam habet ex vno beneficio, &c.*) Notatur ad hoc quòd impetrans gratiam ad aliquod beneficium à Romano Pontifice licet teneatur beneficium obtentum exprimere, de illius tamen valore non tenetur mētionem facere, sicuti resoluunt *Felin. in cap. ad aures num. 5. de rescript. Nauar. cons. 1. de constit. q. 19. num. 50. Mascard. de probat. conclus. 887. n. 3.* dum ait propter non ex expressionem valoris gratiam non probari subreptitiam. Sed contraria sententia verior est, eamq. contra glossam in præsenti, tuentur *Stapbil. de litteris gratiæ tit. de formis expectat. §. nona forma à n. 43. Selu. de benef. p. 3. q. 12. Ludou. Gom. in reg. de valore benef. exprim. q. 1. & 5. Con. lib. 1. vari. c. 20. n. 7. & lib. 3. c. 13. n. 1.*

9 In glos. [Nullius] ibi (*vniuersale negatiuū est, &c.*) Notatur ad hoc quòd dict. *nullus*, est vniuersalis negatiua, secundum Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de dictionib. vsufreq. dict. 229. num. 1. secundum Lugdunensem impressionem.*

10 In glos. [Si dignitatibus] ibi (*imminens, idest si qua imminet.*) Notatur ad hoc quòd adiectiuum resoluitur in relatiuum, & suum verbum, quando agitur de actu futuro, tv per *Las cons. 55. col. 5. vers. confirmatur lib. 3.* vbi exponit verbum, *descendentes*, idest qui descendent, & *cons. 65. col. 2. vers. sed præmissis eod. lib. Ruin. cons. 49. n. 11. lib. 3. Fusar. de substitut. q. 318. n. 51. & 88.*

11 In glos. [Quamuis] ibi (*sicut quiuis alius ex quo nullus exprimitur, &c.*) Notatur ad hoc quòd nullo vacationis modo expresso, omnis vacandi modus continetur, vt per *Felin. in cap. in nostra, de rescript. corol. 32. vers. & nota quòd si nullus modus num. 27. & corol. 37. num. 37. Selu. de benefic. par. 3. quæst. 13. vers. decima quinta qualitas, Menoch. de arbitr. casu 201. num. 100. Rendina in promptuario recep. sentent. tit. 7. n. 14.*

12 In glos. [In certa] ibi (*cum illud in aliquo sit relatiuum, &c.*) Notatur ad hoc quòd participium aliquando resoluitur in relaxatiuum, vt per *Menoch. cons. 1. num. 194. & cons. 395. num. 64.*

SVMMARIVM.

1 *Litteræ super prouisione clericorum non includunt hospitalia, & loca similia, & habentia Iura spiritualia, nisi exprimatur, & num. 2.*
2
3 *Hospitalia in multis locis vocantur eleemosynariæ.*
4 *Hospitale in dubio potius præsumitur laicale, quàm ecclesiasticum.*
5 *Verba, decernimus, inducit Ius nouum.*
6 *Beneficium si est hospitale illius qualitatis facienda est mentio.*
7 *Beneficium si est iurispatronatus illius qualitas est exprimenda.*
8 *Legatus non confert Ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni.*
9 *Papa potest derogare iurispatronatus laicorum.*
10 *Verba generalia non sufficiunt vbi aliquid expressè requiritur.*

Clem. Per litteras. II.

1 Litteræ à Sede Apostolica, vel Legatis ipsius super prouisione clericorum non includunt Xenodochia, leprosaria, hospitalia, loca similia, etiamsi habeant capellas, decimas, aut alia loca spiritualia iura, nisi hoc in litteris exprimatur. Colligunt ex Ordina. Lap. *Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 100. Alagon. in compend. pag. 398.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eadem conclusionem, & quòd regulariter hospitalia non veniant appellatione beneficij, firmant *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 9. num. 8. & quæst. 15. num. 12. & in tract. de pacificis possess. num. 287. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. quæst. 3. num. 45. Valasc. cons. 105. num. 31. Rota decis. 668. num. 1.* apud *Farin. in 1. collect. nouissimarum, aliàs par. 4. diuers.* latè *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 5. §. 4. num. 7. cum seqq.* vbi *num. 12.* ampliat per tex. in præsenti quamuis prædicta hospitalia, seu quomodocunque nuncupentur, sint auctoritate Episcopi fundata, & habeant Ecclesiam, & campanile, ibique perpetuò Missæ celebrantur, & *n. 14.* limitat quando dantur in titulum, & conferuntur in perpetuum.

3 In glos. [Eleemosynarijs] ibi (*in multis locis hospitalia vocantur eleemosynariæ*) Ita *Simonet. de reseruat. quæst. 7. num. 1. Mandos. in reg. 1. Cancel. quæst. 9. Gonzal. dicta glos. 5. §. 4. num. 11.*

4 In glos. [Ecclesias] ibi (*Quid in dubio, &c.*) Notatur ad hoc quòd in dubio hospitale potius præsumitur esse laicale, quàm

quàm ecclesiasticum sicut docent in præsenti *Imol. num.* 16. *vers. si verò non apparet*, *Anchar. num.* 10, *vers. quid in dubio*, *& Abb. num.* 5. *in fine*, Rebuff. *in tract. nominat. quæst.* 15. *Rot. decis.* 725. *n.* 6. *cum seqq. p.* 1. *diuers.* Gonzal. *d. glos.* 5. §. 4. *n.* 24.

5 In glos. [Decernimus] ibi (*videtur ergo esse ius nouum. &c.*) Notatur ad hoc quod verbum, *decernimus*, induxit Ius nouum, vt per Flamin. *Paris. de resignat. benefic. lib.* 13. *quæst.* 2. *num.* 3. *& de confident. quæst.* 58. *num.* 44. quem refero Ego *ipse de dictionib. vsufrefreq. dict.* 79. *secundum* Lugdunensem *impressionem*.

6 In glos. [Prouideri] ibi (*sicut ergo certa qualitates sunt in litteris beneficialibus exprimenda, &c.*) Notatur ad hoc quòd si beneficium est hospitale illius qualitatis facienda est mentio, vt per *Menoch. de arbitr, casu* 201. *num.* 89. vbi *num.* 71. etiam per hanc
7 glos. subijcit quòd si beneficium est iurispatronatus illius qualitas est exprimenda, de quo etiam *Flamin. Parisius de resignat lib.* 10. *quæst.* 3. *num.* 34.

8 In glos. [Apostolicis] ibi (*quia Legatus non confert Ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni.*) Ita *Roch. de Iurepaton. verbo honorificum num.* 8. *Lambert. in simili tract. par.* 3, *lib.* 2. *quæst.* 8. *art.* 1. *&* 2. *Rebuff. in praxi benefic.* 3. *par. signaturæ verbo necnon iurispatronatus num.* 30. Gambar. *de officio, & potest. Legati lib.* 3. *à num.* 239 Cuch. *instit. maior. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 77. *Crauet. cons.* 63. *n.* 6. *& cons.* 82. *n.* 10. Azori. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 29. *quæst.* 27.

9 In ead. glos. ibi (*quam tamen Papa confert*) Notatur ad hoc quòd Papa potest derogare iuripatronatus laicorum, vt per *Cherian. to.* 1. *communium opinion. lib.* 1. *tit.* 4. *nu.* 16. *pag.* 168 *Perez l.* 2. *vers. dubitatur tamen tit.* 6. *lib.* 1. *Ordinam. pag.* 149. Flamin. *Paris. de resignat. benefic. lib.* 2. *q.* 4. *n.* 32.

10 In glos. [Expressè] ibi (*per quod sufficere non videntur verba generalia, &c.*) Vide *Tiraq. de iure mariti glos.* 7. *num.* 115. *Cabed. Lusit. decis.* 38. *n.* 2. *p.* 2.

Clem. Si plures. III.

1 DIgnitates plures obtinens, si aliam similem, vel beneficium curatum sine legitima dispensatione acceptet post pacificam possessionem vltimæ vacant omnes præcedentes ipso iure, sicut vacat vna obtenta alia simili pacificè possessa. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zaba. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de* Vitalin. Vivian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 101. *Alagon. in compend. pag.* 398. remissiuè *Ximen. in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclusionem firmat Azori. *instit. moral. par.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *q.* 10. & vide, quæ dixi in *collect. ad cap. de multa, hoc tit. in Decretalib.*

SVMMARIVM.

1 *Prouisio facta proprio* Motu Papæ *tacentis beneficia prouisi quæcunq. & quotcunque, valet, & num.* 2.

3 Claus. Motu proprio, *in litteris Papæ, vel* Principis *apposita supplet vitium subreptionis, & obreptionis.*

4 Claus. Motu proprio, *non supplet personæ inhabilitatem.*

5 Claus. Motu proprio, *incompatibilitatem beneficiorum non aufert.*

6 Claus. Motu proprio, *defectum intentionis non tollit.*

Clem. Si Romanus. IV.

1 PRouisio de beneficio facta alicui per Papam motu proprio, de beneficijs quibuscunque, & quotcunque, quæ obtinet, non habita mentione, valida est. Colligunt ex Ordinar. *Anchar. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de* Eleazar. Bonif. *de Vitalin. Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 101. *Alagon. in compend. pag.* 399. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumunt Azori. *institut. moral. par.* 2. *lib.* 6. *c.* 10. *q.* 3. *vers. quæres. quinto.*

3 In glos. [Validum] ibi (*quoad vitium subreptionis, &c.*) Notatur ad hoc quòd clausula Motus proprij in litteris Papæ, vel Principis apposita supplet vitium subreptionis, & obreptionis, sicuti docent *Menoch. cons.* 1. *num.* 429. *& cons.* 378. *num.* 22. *& de arbitrar. casu* 201. *num.* 8. *& de præsumptionib. lib.* 2. *præsumpt.* 13. *num.* 11. *Soar. de legib. lib.* 8. *cap.* 12. *num.* 11. *Sanch. de* Matrim. *lib.* 8. *disput.* 21. *num.* 47. *cum seqq. Aloys.* Ricc. *in praxi aurea resolut.* 390. *num.* 1. *Monet. de commut. vltim. voluntat. cap.* 6. *n.* 157. Alex. *Trētacinq. vaiarū. resolut. tom.* 1. *lib.* 1. *tit. de rescript. resolut.* 5. *num.* 30. *cum sequentibus*, & alij plures, quos refero *Ego ipse in tractatu de clausulis vsufrequent. clausula* 79. *num.* 16. *secundum* Lugdunensem

sem impressionem vbi numeris seqq. multipliciter declaro.

4 In ead. glos. ibi (*aliā enim inhabilitatē, &c.*) Notatur ad hoc quòd clausula *Motus proprij*, non supplet personæ inhabilitatem, vt per *Xuar. alleg. 12. num. 42. Sanch. d. disput. 21. num. 49. Anton. Ricciul. de Iure personarum lib. 4. cap. 6. num. 8.*

5 In ead. glos. ibi (*etiamsi illa ex talium pluralitate procedat, &c.*) Notatur ad hoc quòd clausula, *Motus proprij*, incompatibilitatem beneficiorum non aufert, vt per *Antoninum Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis concl. 2. num. 48. Flam. Parisium de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 1. num. 126.*

6 In ead. glos. ibi (*nec alium operabitur præter intentionem rescribentis.*) Notatur ad hoc quòd clausula, *Motus proprij*, defectum intentionis non tollit, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 32. num. 5. Monet. de commutat. vlt. volunt. cap. 6. num. 162. Seraphin. decis. 398. num. 1. Rot. decis. 656. num. 7. par. 2. recent.* & plures alios, quos refero *dict. clausula 79. num. 47.*

Clem. Si de beneficio. V.

1 EXpectans beneficium ad cuiuscunque Episcopi collationē spectans si aliquod ex negligentia Episcopi deuolutum fuit ad Capitulum, de eo non poterit prouideri, deuolutum tamen ad Episcopum, vel etiam ad Papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 101. Alagon. in compend. pag. 399.* temissiuè *Ximen. in concord. p. 2.*

2 In glos. [Siue ad nos] ibi (*quod delegatus Papæ possit talia beneficia ad Papam deuoluta cōferre.*) Potest igitur Legatus à Latere conferre beneficia, etiamsi eorum collatio sit ad Sedem Apostolicam deuoluta, secundum *Gambar. de officio, & potestate Legati de Latere lib. 3. num. 13. & num. 624. Petr. Gregor. de re benefic. cap. 2. num. 4. Pute. decis. 266. aliàs decis. 258. lib. 2. in correctis Lel. Zech. de Republ. Ecclesiast. cap. de statu Legati nu. 4. vers. tertio potest, & de benefic. & pensionib. eccles. cap. 2. vers. Legati etiam.*

Clem. Si iuxta. VI. & vlt.

1 CAnonicatum, & præbendam in vna Ecclesia habens, potest ibidem acceptare dignitatem, cui si est annexa præbenda, vacabit prima præbenda post pacificam possessionem secundæ. Colligunt ex Ordinarijs. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in rational. lib. 3. pag. 102. Alagon. in compend. pag. 399.* temissiuè *Ximen. in concord. par. 2.*

2 Qualiter auem Canonicatus, & dignitas in eadem Ecclesia, & sub eodem tecto obtineri possit, dixi in *collect. ad cap. eam te 7. num. 7. de rescript.* & ibi citatis addo *Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 4. Filliucc. tom. 3. tract. 41. c. 1. n. 18. vers. sextum.*

De Concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum Papæ conditionale ante conditionis euentum, non afficit potestatem Ordinarij, vel alterius collatoris, secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab exequutore petit, vel recipit, illud intelligitur acceptasse, quæ vacatio nota dicitur acceptanti, ex quo in loco beneficij publicè scitur.*

2 *Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet.*

3 *Decreti irritantis vis, atque effectus, remissiue.*

4 *Forma quoties non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu æquipollenti, & sufficit.*

5 *Gratia conditionalis dicitur, & reputatur imperfecta.*

6 *Decretum irritans regulatur secundum naturam dispositionis, super qua interponitur.*

7 *Decretum irritans nihil operatur, nisi in pro quo fuit appositum, acceptauerit, & eo vti velit.*

8 *Ordinarij manus sunt ligatæ infra mensem concessum expectantibus.*

9 *Beneficium non sufficit probare aliquem acceptasse nisi probetur infra mensem acceptasse.*

10 *Scientia non præsumitur ex eo solo quod in loco beneficij sit nota vacatio.*

11 *Impetranti cum clausula*, Motu proprio, *non currit tempus à die notæ vacationis in loco, sed à die suæ scientiæ.*

12 *Papa quãdo mãdat alicui prouideri de beneficio proxime vacaturo, includitur beneficium, quod vacabat tempore datæ.*

13 *Papæ mens est consideranda an sub verbo futuri temporis comprehendatur præteritum, vel præsens.*

14 *Forma impleri debet vere, & proprie, & non per actum fictum, & improprium.*

15 *Procurator habens speciale mandatum potest beneficium ecclesiasticum acceptare.*

Clem. Cum ei. Vnic.

1 MAndatum Papæ conditionale non afficit potestatem Ordinarij, vel alterius collatoris ante expletam conditionem, etiam adiecta clausula irritante. Veluti si Papa mandat Episcopo, vt prouideat alicui de beneficio viginti librarum valoris, vel minoris si clericus voluerit acceptare, si Episcopus cõferat alteri beneficium taxati valoris antequam suam impetrans volũtatem declararet, collatio tenet. Sed si appofuit vt intra mensem posset acceptare cum decreto irritanti infra mensem, collatio non tenet. Acceptare autem intelligitur quando petit per suum executorem sibi conferri, vel præsens recipit. Notitiam vacationis habere dicetur si est in loco, vel Ecclesia vbi vacat, & sic currit mensis, & si nescit sibi imputet. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 137. Alagon. in compend. pag. 414.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Ex tunc etiam inane decernentes, & irritum. Notatur ad hoc quòd lex, in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à Iure latam continet, vt per *Sayr. in claui Regia lib. 3. c. 8. n. 26.*

3 Plura de clausula decreti irritantis dixi in *tract. de clausulis vsufreq. claus. 40. secundum Lugdunen. impress.*

4 Quia decretum, &c. Notatur ad hoc quòd quoties forma non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu æquipollenti, & sufficit, vt per *Flamin. Parisium de resignat. benefic. lib. 11. quæst. 13. num. 37.*

5 Antequã extet prima cõditio, &c. Notatur ad hoc quòd gratia conditionalis dicitur, & reputatur imperfecta, vt per *Cald. Pereira de resolut. emphyt. c. 6. num. 36.*

6 Secus autem fore censemus, &c. Notatur ad hoc quòd decretum irritans regulatur secũdum naturam dispositionis super qua interponitur, secundum *Menoch. cons. 134. n. 29. Pute. decis. 1. vers. & ratio est, lib. 1. in correctis*. Et ideò non ligat nec operatur ante impletam conditionem etiam subintellectam si apponatur gratiæ conditionali, ex *Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis concl. 3. n. 46. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 67. n. 51. Monet. de commutant. c. 7. n. 254. Mart. de clausulis p. 1. claus. 255. n. 11.* plures refero *Ego ipse d. claus. 40. n. 55.*

7 Priusquam suam impetrans, &c. Notatur ad hoc quòd decretum irritans nihil operatur nisi is, pro quo fuit appositum, acceptauerit, secundum *Pute. decis. 230. n. 3. lib. 1. in correctis*, & eo vti velit, ac de illo opponat *Gonzal. d. glos. 67. n. 52.*

8 Vt appositio mensis eiusdem, &c. Notatur ad hoc quòd manus Ordinarij sunt ligatæ infra mensem concessum expectantibus, vt per *Cald. Pereira de potestate eligendi cap. 15. num. 15.*

9 Notatur etiã ad hoc quòd non sufficit probare aliquem acceptasse beneficium nisi probetur intra mensem acceptasse, vt per *Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 16. n. 8.*

10 Ex quo ipsa vacatio in loco, &c. Ergo nõ præsumitur scientia ex eo solo, quòd in loco beneficij sit nota vacatio, secundum *Flores de Mena variar. lib. 1. q. 3. n. 18.*

11 Impetranti cum clausula, *Motu proprio*, non currere tempus à die notæ vacationis in loco iuxta tex. in præsenti, sed tantùm à die suæ scientiæ resoluunt *Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausulis concl. 2. num. 92. Monet. de commut. vltim. voluntat. cap. 7. num. 92.* quos refero *Ego ipse in tract. de clausul. vsufreq. claus. 79. n. 27. secundum Lugdunen. impress.*

In

12 In gloſ. [Notitia] ibi (*fateor tamen quòd vacans poteſt acceptare*, &c.) Notatur ad hoc quod Papa cum mandat alicui prouideri de beneficio proximè vacaturo, includitur beneficium, quod vacabat tempore datæ, vt per *Put.deciſ.*48.*nu.*5.*lib.*3. *in correctis*, *Villalob.tom.*1.*commun.opin.lib.*1.*tit.*9. *num.*27. *pag.*183.

13 In ead.gloſ.ibi (*& hoc conuenit huic menti, ſecus vbi mẽs reſiſteret*) Notatur ad hoc quòd mens Papæ eſt conſideranda an ſub verbo futuri temporis comprehendatur præteritũ, vel præſens, vt per *Vitalis hic num.*38.*Gonzal.ad reg.*8.*Cancell.*§.5.*proœm.nu.*67.

14 In gloſ.[Quin etiam]Notatur ad hoc quòd forma impleri debet verè,& propriè,& non per actum fictum, & improprium etiam æquipollentem, vt per *Tiraq.de iure mariti gloſ.*7. *num.* 188. *Cald. Pereira de renouat. emphyt. quæſt.*11.*num.*36.

15 In gloſ.[Præſenti] ibi (*idem in procuratore habente ad hoc ſpeciale mandatum*, &c.) Notatur ad hoc quòd procurator habens ſpeciale mandatum poteſt beneficium eccleſiaſticum acceptare,vt per *Couar.lib.*3.*var.cap.*16.*n.*4. & 5.*Villalob.tom.*1.*commun.opin.lib.*4.*tit.*14. *num.*15.*pag.*611. *Brunor. à Sole in locis communibus verbo mandatum* 14. *Flamin.Pariſ. de reſignat.benef. lib.*10. *quæſt.* 6. *num.* 13.& *quæſt.*8.*num.*34.*Camil. Borrel. in ſumma omnium deciſ.tit.*66.*num.*165.

De Rebus Eccleſiæ non alienandis.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui concedit alicui ad vitam, vel certum tempus, iura, redditus, vel poſſeſſiones adminiſtrationis, cui præeſt, ſuſpenſus eſt ab officio, niſi duo concurrant, nec valet conceſſio, duos caſus excipie.*

2 *Eccleſiæ Prælatus donare aliquid non poteſt de rebus Eccleſiæ.*

3 *Abbatis auctoritas regulariter non ſufficit in alienandis rebus Monaſteriorum.*

4 *Abbas non habens Conuentum, aut Capitulũ debet adhibere Prælati Superioris conſenſum in alienatione rei eccleſiaſticæ.*

5 *Prælati Regulares habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſuis Monaſterijs.*

6 *Fructus decimarum, & beneficij poſſunt vnicuique etiam laico locari.*

7 *Beneficiarius non poteſt ad vitam locare res ex quibus beneficij fructus colliguntur.*

8 *Locatio facta ad vitam alicuius dicitur facta ad longum tempus.*

9 *Abbas exemptus habet quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem, & eſt Ordinarius, & poteſt omnia regulariter, quæ Epiſcopus in ſua diœceſi circa ea, quæ ſunt iuriſdictionis.*

10 *Locatio longi temporis eſt prohibita in rebus Eccleſiæ.*

11 *Locatione prohibita cenſetur etiam prohibita illa, quæ fit ad longum tempus.*

12 *Dominium vtile transfertur per locationem longi temporis.*

13 *Tempus modicum quod dicatur relinquitur arbitrio Iuris.*

14 *Tempus modicum dicitur intra decennium.*

Clem. Monaſteriorum. I.

1 Eligioſus præſidens alicui monaſterio, vel Eccleſiæ non poteſt concedere iura, redditus,& poſſeſſiones eiuſdem Eccleſiæ alicui ad vitam eius, ſeu ad certum tempus etiam recepta pecunia, niſi neceſſitas, aut vtilitas monaſterij,Prioratus Eccleſiæ, aut adminiſtrationis huiuſmodi hoc expoſcat, Conuentus ſui, aut ſi Conuentum non habeat, Prælati proprij aſſenſu ad hoc nihilominus accedente, qui ſecus fecerit eo ipſo eſt ſuſpenſus, nec recipienti ius aliquod acquiritur, non ſic dicendum in locationibus etiam redditũum, aut fructuum vẽditionibus ad tempus modicum faciendis. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul.de Eleaz.Boniſ.de Vital.*Viuian.*in ration. lib.*3.*pag.*165. *Alagon. in compend. pag.*426. remiſſiuè *Caſal. in annotat. & Ximen. in concord.p.*1. & 2.

2 Quouis modo concedat, &c. Nutatur ad hoc quod Eccleſiæ Prælatus donare aliquid non poteſt de rebus Eccleſiæ,vt per *Menoch.de arbitr.caſu* 434.

3 Conuentus ſui, &c. Ergo in alienandis rebus monaſteriorum non ſufficit regulariter Abbatis actoritas, vt per *Couar.lib.*1.*cap.*3.*num.*9.

4 Aut ſi Conuentum non habeat Prælati proprij aſſenſu, &c. Notatur ad hoc quod Abbas non habens Conuentum, aut Capitulum debet adhibere Prælati Superioris conſenſum in alienatione rei eccleſiaſticæ, vt per *Tiraq.de iure mariti gloſ.*8.*n.*21.

Vnde

5 Vnde inferri solet Prælatos Regularium habere iurisdictionem, quasi Episcopalem in suis monasterijs, vt per *Nauar. com. 2. de Regular. num. 63. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo excommunicationis causa materialis vers. secundo* Fr. *Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 43 art. 2.* vbi loquitur de Prouincialibus.

6 Verũ præmissa ad locationes, &c. Notatur ad hoc quod fructus decimarum, & beneficij possunt vnicuique etiam laico locari, sicuti docent *Caroc. de locato p. 3. tit. de decimis num. 6.* D. *Barbosa in l. Titia num. 47. & in l. vsufructu nu. 16. cum seq. ff. soluto matrimonio Molin. de Iustit. tract. 2. disput. 466. col. 4. lit.* D. *Card. Mantica de tacit. & ambig. conuen. lib. 5. tit. 3. nu. 12.*

7 In glos. [Eius] Notatur ad hoc quod beneficiarius non potest ad vitam locare res ex quibus beneficij fructus colliguntur, vt per *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 3.*

8 In ead. glos. ibi (*& talis concessio dicitur perpetua*) Notatur ad hoc quod locatio facta ad vitam alicuius, dicitur facta ad longum tempus, vt per *Couar. var. lib. 2. cap. 16. n. 3. D. Barbos. in l. filius. §. fi. n. 26. ff. solut mat.*

9 In glos. [Proprij] ibi (*ex quo habet Episcopalem iurisdictionem, &c.*) Notatur ad hoc quod Abbas exemptus habet quasi Episcopalem iurisdictionem, & est Ordinarius secundum *Flor. de Mena var. lib. 3. q. 24. nu. 6.* Et potest omnia regulariter, quæ Episcopus in sua diœcesi circa ea, quæ sũt iurisdictionis, vt per *Frãc. Mol. de ritu nup. lib. 2. diff. 11. n. 58.*

10 In glos. [Locationes] Notatur ad hoc quod locatio longi temporis est prohibita in rebus Ecclesiæ, vt per *Couar. var. lib. 2. cap. 16. num. 1. Valasc. de iure emphyt. q. 29. nu. 8.*

11 In ead. glos. ibi (*illud verum si fiat ad modicum tempus, &c.*) Ergo prohibita locatione censetur etiam prohibita locatio ad longum tempus, vt per *Tiraq. de retract lig. §. 1. glos. 14. num. 81. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 16. num. 7.* Per locationem enim longi temporis transfertur vtile dominium, sicut docet *Tiraq. d. glos. 14. num. 80. Sarmien. lib. 3. select. cap. 2. num. 31. Pinel. in l. 1. p. 3. num. 63. C. de bonis matern. Valasc. de iure emphyt. q. 20. num. 19. & q. 29. num. 2. & 5. Menoch. de arbitrar. casu 31. Mozz. de contract lib. tit. de diuisione locationis num. 7. Gutier. in reg. l. nemo potest num. 50. ff. de legat. 1. & canon. lib. 2. cap. 8. à nu. 22. Ceuall. commun. contra commun. q. 199. num. 5. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuen. lib. 5. tit. 4. num. 7. Marta in voti nouiss. decis. voto 37. num. 4. Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 11. num. 2.*

13 In glos. [Ad tempus modicum] ibi (*relinquendum Iudicis arbitrio*) Ita *Couar. var. lib. 2 cap. 16. num. 3. vers. quod vero, Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 1. num. 23.*

14 In ead. glos. ibi (*quod modicum tempus dicatur intra decennium*) Ita *Menoch. de arbitrar. casu 5. num. 8. Math. de Afflict. in tract. de iure protbom. notab. 8. num. 25. Mandos. ad Lap. alleg. 80. Boer. decis. 284. num. 4. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 26. num. 39.* Vnde locationem longi temporis esse dicendam, quæ vltra decennium fit, tradunt *Molin. de primog. lib. 1. cap. 21. à num. 29. Card. Mantic. d. tit. 4. num. 3. Ceuall. d. q. 199. nu. 13. cum seqq. Mastril. Siciliæ decis. 4. num. 10. Marta d. voto 37. num. 5. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 3. Rebell. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 13. q. 5. num. 6. Cald. Pereira d. lib. 1. q. 11. num. 1. Caroc. de locato p. 2. tit. de locatione ad longum tempus.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus vnire potest Ecclesiam alteri, vel loco religioso donare etiam non vocato Rectore, vel defensore.*
2 *Capituli consensus requiritur in vnione facienda per Episcopum.*
3 *Vnire potest Episcopus Ecclesiam, seu beneficium suæ diœcesis loco Religioso.*
4 *Rectoris, seu possessoris beneficij consensus an exigatur, ostenditur.*
5 *Vnio facta ab Episcopo ipsi Capitulo non valet.*
6 *Vnio potest fieri omnibus præbendis, seu distributionibus simul.*
7 *Abbates non possunt vnire Ecclesias etiam sibi pleno iure spectantes cum hoc sit* Episcopale.
8 *Consuetudine sublata censetur etiam sublata immemorialis quando additur dictio* vniuersalis.
9 *Ecclesia vacans nullo ipso dato defensore potest alteri Ecclesiæ in totum vniri, dummodo auctoritas* Episcopi, *& consensus Capituli interueniat.*
10 *Conciliatur text. in præsenti cum cap. i, hoc tit. lib. 6. & num. 11. 12. 13. & 14.*

Clem. Si vna. II. & vlt.

1 EPiscopus cum consensu Capituli potest vnire vnam Ecclesiam alteri, vel loco Reli-

Religioso donare, etiam non vocato Rectore vel illius Ecclesiæ defensore; mensæ tamen suæ vel Capitulo etiam de illius consensu vnire non potest non obstante consuetudine in contrarium. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Vivian. in ration. lib. 3. pag. 166. Alagona in compend. pag.* 427. remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Suo consentiente Capitulo, &c. Notatur ad hoc quod in vnione facienda per Episcopum requiritur consensus Capituli, vt per *Rebuff. in praxi benef. tit. de vnion. glos. 11. num. 2. Hoied. de incompatib. benefic. p. 2. cap. 3. num. 9. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 26. n. 5. Marian. Soccin. in c. sicut vnire art. 6. concl. 1. nu. 92. de excess. Prælat. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 28. quæst. 12. Nicol. Garc. de benefic. p. 12. cap. 2. num. 145. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 29. num.* 164. vbi *nu. seq.* subdit satis esse, si huiusmodi consensus præcedat, refero *Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 66. à num. 21. secundum Lugdunen. impress.*

3 Aut Religioso loco donetur, &c. Notatur ad hoc quod Episcopus potest Ecclesiam seu beneficium suæ diœcesis vnire loco Religioso, vt docent in præsenti *Cardin. num. 4. notab. 4. & num. 11. quæst. 7. Anchar. num. 4. notab. 4. Imol. num. 2. & 3. & Bonifac. num. 3. Marian. Soccin. in d. cap. sicut vnire art. 4. q. 4. num. 61. Selu. de benef. p. 3. quæst. 11. num. 126. Azor. d. cap. 28. q. 19. Sanch. d. c. 29. num.* 148. vbi *nu.* 187. subijcit id quoq; licere stantibus decretis *Concilij Trid.* cum duplici tamen limitatione, prior est, vt beneficiũ non sit extra diœcesim, in qua est monasterium, quia interdicit idem *Concil. sess. 24. de Reform. c. 9.* vnire beneficia alterius diœcesis; posterior est ne beneficium illud vniendum sit Curatum, quia ex altero eiusdem *Concilij decreto sess. 24. de reform. cap. 13.* interdicitur vnire beneficia curata loco Religioso.

4 Ex eo quòd Rector ipsius, &c. Notatur ad hoc quòd non exigitur consensus Rectoris siue possessoris beneficij ab Episcopo vniendi, aut si vacet, defensoris illius beneficij, sed illis non citatis potest Episcopus vnire, vt per *Azor. d. cap. 28. q. 12. Sanch. d. cap. 29. num.* 171. & alios, quos refero *Ego ipse d. alleg. 66. num. 20. cum seq.* Verum conclusio illa ex hoc text. desumpta quod potest Episcopus Ecclesiam sibi subiectam alteri vnire causa legitima subsistente, proprio Rectore minime requisito, intelligenda necessariò venit dummodo in vita illius vnius effectu suspendatur, quo casu nullum ipsi infertur considerabile præiudicium, quod satis probat *tex. opt. in cap. consultationibus, ad fin. de donat.* ait enim Ecclesias non vacantes rectè posse in proprietate concedi de consensu Episcopi locis Religiosis, subdit deinde quod personæ dictas Ecclesias possidentes eis in vita sua non debebant spoliari, resoluunt *glos. verbo vocatus, & Doctores* communiter *in præsenti & in d. c. consultationibus*, *Abb. & communis in c. cum venisset, de restit. spoliat. Rot. decis. 1. num. 2. hoc tit. in nouis, & decis. 1. num. 4. de off. delegat. Rebuff. in praxi tit. de vnionib. glos. 11. num. 8. & p. 2. tit. de reprobata beneficij viuentis impetr. num. 58. Alex. cons. 215. num. 3. lib. 7.* sicque inter tex. in præsenti, & *cap. ad audientiam il 1. de Eccles. ædific.* illa erit discriminis ratio, quod hic ideo non vocatur Rector, cuius Ecclesia vnitur, quia scilicet vnio in vita eius suspenditur, at vero in *d. c. ad audientiam*, iuncto *Concil. Trid. sess. 2. de reform. cap. 4.* ideo necessarium est quòd prius legitimè audiatur, quia dismembratio Ecclesiæ matricis statim in vita Rectoris suum operatur effectum. Si autem adhuc aliquis quærat cur in specie huius text. etiam in vita ipsius Rectoris illo non vocato fiat vnio, quæ quãuis suspensa sit quandiu vixerit, nihilominus tamen ipsi admodum præiudicialis est, constat namque facultatem beneficiario à Iure competentem vt possit beneficium, quod legitimè obtinuit, permutare *ex cap. ad quæstiones de rerũ permut. Cle. vnic. illo tit.* per prædictã vnionem auferri, vt resoluunt *Ioan. Andr. ad Specul. tit. de præben. in fine principij, Rebuff. d. glos. 11. num.* 8. poterit namque responderi præiudicium Rectoris in hoc casu minus principaliter, & in quandam consequentiam prouenire, & vti tale non esse considerabile iuxta *glos. 2. in l. de vnoquoque ff. de re iudic.* facit *l. 1.* ibi, *prima enim ratio ff. de auctor. tut.* quod quidem extra dubium est quando ex principali dispositione vtilitas publica prætenditur, planè Episcopus vniendo vnam Ecclesiam alteri principaliter intendit vtilitati, seu necessitati Ecclesiæ consulere, & sic verum est dicere ex causa tolli beneficiario ius à iure indultum vt possit suum beneficium permutare, quod licitè fieri potest iuxta tradita per

per *Doctores in reg. indultū de reg. Iuris lib. 6.* Magnum vero versatur discrimen quoad hoc propositum inter Rectorem Ecclesię,& patronum ipsius; Rector namque habet solummodo quoddā ius personale, quod cum persona extinguitur *cap. ad extirpandas, de fil. Presbyt. cap. 1. de præb. Clem. vlt. de procurat.* patronus vero habet ius quoddam perpetuum ipsi beneficio inhærens, quod ad hæredes transmittitur iuxta *cap. quoniam, de iurepatr. Clem. plures, eod. tit.* vnde cum per vnionis constitutionem maximum ipsi patrono præiudicium fiat, quippe qui priuatus manet facultate amplius ad prædictam Ecclesiam præsentandi, merito illius consensus in tali constitutione requiritur iuxta *cap. suggestum, de iurepatr.* Per contrarium vero Rectori nullum infertur saltem considerabile, cum effectus vnionis in vita sua debeat suspendi, & sic ius suum personale, quod solummodo habet, ipsi illæsum, & saluum maneat, vnde illius consensus non requiritur, iuxta tex. in præsenti.

5 Quod si Episcopus, &c. Notatur ad hoc quòd non valet vnio facta ab Episcopo ipsi Capitulo, vt per *Hieron. Gab. conf. 186. lib. 2. Nicol. Garc. de benef. p. 12. cap. 2. nu. 168.* vbi *nu. 169.* subdit procedere quando vnio fit Capitulo principaliter, & directè, secus verò quando in consequentiam,& indirectè,& *nu. 170.* secus ait vbi vnio fieret alicui dignitati, vel præbendæ Capituli, & *nu. 171.* subijcit in
6 terminis *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 15.* posse fieri vnionem omnibus præbendis, seu distributionibus simul, & *num. 175.* cum *Hier. Gabr. citato loco,* resoluit quòd potest itē Episcopus cum consensu Capituli supprimere præbendam, dignitatem, aut officium, eius fructus applicando non Capitulo, sed distribuendo inter singulos Canonicos, assignando scilicet cuique Canonico, vel præbendæ certam portionem.

7 In glos. [Episcopum] ibi (*licet ad Abbates spectent, Ecclesia pleno iure, tamen illas vnire non possunt, vel vnum alteri subijcere, cum hoc sit Episcopale.*) Ita plures, quos refert *Nicol. Garc. d. p. 12. cap. 2. nu. 71. & Sanch. d. lib. 7. cap. 29. num. 159.*

8 In glos. [Quauis] ibi (*scilicet, & cuius contrarij, &c.*) Notatur ad hoc quòd sublata consuetudine censetur etiam sublata immemorialis quando additur dictio vniuersalis, vt per *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 33. num. 8.* vide tamen quæ dixi *in tract. de clausulis vsufrequent. claus. 87. num. 3. cum seqq. secundum Lugdunen. impress.*

9 Nequaquā id poterit impugnari: Probat hic text. quod Ecclesia vacans nullo ipsi dato defensore potest alteri Ecclesiæ in totum vniri, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat, cuius contrarium ex diametro decidit *tex. in cap. 1. hoc tit. lib. 6.* dum ait non posse Episcopum etiam de consensu Capituli sui partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut prębēdæ non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti, auget difficultatem *text. in l. quæ de tota 75. ff. de rei vendicat. cap. cuilicet, de reg. iuris lib. 6. cap. ex parte 27.* vbi *glos. pen.* similia iura citat, *de decim.*

10 Pro quorum Iurium conciliatione sciendum est duo inter se admodum diuersa in materia vnionis quoad nostrum propositum posse considerari, prius est quando vna Ecclesia alteri in totum vnitur aliquo ex tribus modis, de quibus egi *de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 66. à num. 1.* & in hoc casu loquitur text. in præsenti: posterius vero quādo pars decimarum, seu bonorum alicuius Ecclesiæ alteri vnitur, seu conceditur, & in hoc casu procedit *tex. in d. cap. 1.* Vterque autem vniendi modus licet in aliquo conueniat, in alio tamen differt. Conuenit quidem quia vtraque vnio cum celebratur easdem fere solemnitates exigit, de priori patet, quia ex duobus causis fieri debet, necessitatis scilicet, vel vtilitatis, vt probat *cap. exposuisti 33. de præbend.* cum alijs adductis per *Rebuff. in praxi benef. tit. de vnionib. num. 36. Boer. decis. 345. Hoted. de incompat. benef. p. 1. cap. 7. nu. 8.* Insuper debent interuenire solemnitates, quę Iure ad alienandum res Ecclesiæ præscribuntur, de quibus in *d. cap. sine exceptione 12. q. 2* & in hoc text. post alios *Redoan. de rebus Eccles. rub. de significat. verbi Alienatio § sub hoc vocabulo pag. 44.* Cuius rei ratio est, etenim cum per vnionem alienatio inducatur; ipsa namque Ecclesia vnita in alterius potestatē transit, & ita eius status quodammodo immutatur, saltem si primo, & secundo modo accipiatur *tex. in l. vlt. ff. de capit. dimin. §. minima Instit. eod.* ac subinde ex eo capite alienationis verbo in hac materia vnio contineatur iuxta *tex. in cap. tua nuper, de his, quæ fiunt à Prel. cap. pastoralis, de donat. Redoan. vbi sup.* rectè fit vt ad suam validitatem prædictas causas cum solemnitatibus requirat iuxta supradi-

prædicta, quo fit vt cõsensus Capituli debeat interuenire in vnione facta ab Ordinario per hunc tex. & *Clem.* 1. *§. ad hæc* iuncta *glos. verbo assensu, de statu monac.* & tractatus debeat præcedere iuxta *dict. cap. sine exceptione*, licet *Rebuff.* illum non requirat in alienatione *d. tit. de vnion. glos.* 11. *num.* 2. *& in compend. alienat. num.* 14. *Rot. decis.* 1. *sub hoc tit. in antiq. Imol. num.* 3. post alios *in præsenti*, de posteriori item patet quia quãdo pars decimarum alicuius Ecclesiæ alteri conceditur, debent similiter omnes solemnitates, de quibus supra, insimul interuenire, vt expresse probat *d. cap.* 1. quod simili etiam ratione probatur, etenim cum per huiusmodi bonorum Ecclesiæ concessionẽ alteri factam inducatur prædictæ Ecclesiæ dismembratio vt probat *Rodoan. vbi proximè, §. intelligitur etiam pag.* 45. quæ quidem appellatione alienationis similiter continetur, rectè fit vt prædictas requirat solemnitates, & ita probant *Franc. hic col.* 1. *Rot. decis.* 229. *sub hoc tit. in nouis Rebuff. in d. compend. num.* 68. *Redoan. vbi proximè.*

11 In eo tamen inter vtramque vnionem est notabilis differentia, quòd quando Ecclesia vacans in totum alteri vnitur non est dandus Ecclesiæ vacanti vnitæ defensor, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat iuxta text. in præsenti. Per contrarium vero quando pars bonorum, seu decimarum alicuius Ecclesiæ vacantis alteri vnitur, seu conceditur, vltra consensum Episcopi, & Capituli necessariò dandus est defensor ipsi Ecclesiæ vacanti iuxta *d. cap.* 1. Circa cuius differentiæ rationem admodum laborant Doctores nostri; nonnulli primo loco asserunt quòd quando in totum vnitur Ecclesia alteri nihil de bonis Ecclesiæ vnitæ detrahitur, sed potius augetur coniunctione alterius Ecclesiæ ad quam fit accessio; quando vero pars bonorum, seu decimarum ipsius cõceditur, planè minuitur de bonis illius Ecclesiæ, cuius bona alienantur, & ideo in primo casu non est necessarius defensor iuxta *tex. in præsenti*, secundo autem sic iuxta *d. cap.* 1. Verum hæc solutio omnem difficultatem non tollit, quia licet procedat in vnione, per quã ex duobus Ecclesijs fit vna, insuper in vnione per quam duæ Ecclesiæ æquè principaliter annectuntur, deficit tamen in Ecclesijs, quæ subijciuntur alicui præbendæ, vel dignitati, prout in specie *cap. super eo, de præbend. in* 6. quo casu manet eadem Ecclesia, in qua ponitur Vicarius cum certa portione, & reliqui fructus applicantur præbendæ *cap. annectitur, cap. extirpandæ §. qui verò, de præbend.* & ita verum est dicere in hoc casu ipsius bona diminui, & tamen non requiritur datio defensoris iuxta *tex. in præsenti*.

12 Alij igitur eam rationem assignant quòd quando annectitur, & subijcitur alicui dignitati, seu præbendæ contingit quidem alienatio, nam possessori dignitatis, seu præbendæ applicantur omnes fere fructus Ecclesiæ vnitæ, valet tamen quia fit cum solemnitatibus à Iure requisitis subsistente insimul iusta causa necessitatis, neque est aliqua deformitas pauperem dignitatem seu præbendam sustentari ex fructibus Ecclesiæ sibi annexæ iuxta *d. c. exposuisti*, cum alijs, & ideo non fuit necessarius defensor iuxta *tex. in præsenti*, quando vero pars decimarum, seu bonorum Ecclesiæ non annexæ deputatur ad sustentationem dignitatis, seu præbendæ, fit quædam alienatio non satis rationabilis, quia pars illa bonorum ordinata ad sustentationem illius Ecclesiæ, quæ adhuc manet, & existit principaliter sicut antea, traducitur ad dignitatem, seu præbendam, cum qua nullam habet communionem, vnde cum huiusmodi alienatio magis videatur à ratione aliena, quàm illa, de qua in hoc text. merito Pontifex *in d. c.* 1. decidit illam requirere maiorem solemnitatem vltra consensum Episcopi, & Capituli, nempe quod detur Ecclesiæ vacanti defensor. Verum hæc ratio similiter difficultatem non tollit, licet enim fateamur nullam dari deformitatem in eo quòd ex fructibus Ecclesiæ annexæ consulatur pauperi dignitati, seu præbendæ, insuper licet verum sit prædictam annexionem rectè fieri potuisse ob causam paupertatis vel similẽ, ac subinde validam fuisse Ecclesiæ vnitæ alienationem interuenientibus solemnitatibus requisitis, nullatenus tamen docet cur in hoc casu Ecclesiæ non sit dandus defensor antequam fiat annexio, cum in casu *d. c.* 1. necessariò dandus sit licet omnes prædictæ solemnitates interuenissent. Insuper eadem irrationabilis alienatio, quæ consideratur in concessione partis bonorum Ecclesiæ, debet etiam considerari in concessione totius Ecclesiæ. Igitur vel vtroque casu debuit dari defensor, vel neutro.

13 Quare ego rationem differentiæ in eo posse consistere probabiliùs duco, quòd quando vnio fit totius Ecclesiæ vacantis non potest considerari aliquod præiudicium futuri Rectoris, seu Parochi, cui per vnionem nihil detrahi-

trahitur, sed potius ipsius prouentus augentur cũ vnus,& idem sit futurus Rector vtriusque Ecclesiæ, scilicet tàm vnitæ, quàm ipsius, cui fit vnio, insuper per vnionem neutri Ecclesiæ præiudicium infertur, scilicet nec vnitæ si enim diues sit loco redditiuum, qui alteri Ecclesiæ applicantur, illius priuilegia digniora,& præstantiora consequitur iuxta doctrinã *glos. 2. in cap. 1. ne Sede vacante,* si autem fuerit pauper illius paupertati, & exiguitati consulitur iuxta *dict. cap. exposuisti 33. de præbend.* Rursus neque etiam Ecclesiæ, cui fit vnio, nã ipsius redditus ampliantur coniunctione alterius Ecclesiæ, quæ ei vnitur, vt palam est, vnde merito talis vnio Ecclesiæ vacantis fit nullo ipsi dato defensore iuxta *tex. in præsenti,* & hęc est vera ratio quare potest fieri vnio vacantis Ecclesiæ iuxta hunc tex. cum tamen desolutio vnionis eiusdem Ecclesiæ vacantis fieri non possit iuxta *cap. 1. ne Sede vac.* quia videlicet per vnionem neutri Ecclesiæ præiudicium infertur iuxta modo dicta, per desolutionem vero maximum vtrique Ecclesiæ præiudicium generatur, vt diximus ad *cap. 1. de maior. & obed. lib. 6.* At vero quando vnio fit partis bonorum seu decimarum Ecclesiæ datur maximum futuri Rectoris præiudicium cuius interest ne diminutio, seu dismembratio beneficij fiat iuxta *rubr. vt ecclesiastica beneficia, cap. maioribus, cum alijs, de præbend.* licet enim nunc temporis ipsum beneficium vacet, per se tamen, & principaliter existit,& vti tale proprium debet habere Rectorem, ac proinde quemadmodum viuente illo dismembratio, seu diminutio aliquorum bonorum fieri nequit sine ipsius consensu iuxta *cap. placuit 12. q. 2.* (nisi lex ex iusta causa contrarium statuat, prout in specie *cap. ad audientiam de Eccles. ædific.*) ita etiam vacante Ecclesia fieri non potest non dato defensore iuxta *d. cap. 1.* quam differentię rationem in effectu sensisse videntur *glos. verbo in concessione, in d. cap. 1. & verbo defensor, in præsenti, vbi Cardin. num. 6. vers. 7. & Bonifac. num. 31.*

14 Qua retenta resolutione non obstat regula *d. l. quæ de tota, & d. c. cui licet,* cum alijs, quia respondetur regulariter verum esse quòd cui conceditur maius,& minus concessum censetur, nisi ab illo minori prohibeatur ex causa, vt in specie *cap. vlt. vbi glos. verbo ad parem, de transl. Prał. cap. 2.* vbi *glos. vlt. ad finem, de raptorib. cap. 1.* vbi *glos. vlt. de torneam.* resoluit communis secundum *Abb. in cap. at si §. de adulterijs, n. 8. de iudic. Felin. in cap. postulasti num. 8. de rescript. Rein. in l. 2. col. 15. ff. de legat. 1.* planè licet Episcopo permissum sit vnire vacantem Ecclesiam alteri non dato defensore, & ita liceat maius, non tamen licet minus, idest partem bonorum Ecclesiæ concedere, idque ex iusta causa, de qua supra egimus, quod in effectu docet *glos. in præsenti verbo defensor.*

De Rerum permutatione. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Collatio de beneficijs causa permutationis vacantibus facta alijs, quàm permutantibus non tenet, & num 2.*
3 *Permutatio nihil aliud est nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit.*
4 *Hospitalia, quæ dantur in titulum beneficij ecclesiastici, veniunt appellatione beneficij.*
5 *Episcopus potest beneficij renunciationem acceptare licet eius collatio sit Pontificis.*
6 *Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis.*
7 *Permutationi auctoritatem præstare non potest inferior Episcopo.*
8 *Capitulum Sede vacante potest permutationi auctoritatem præstare.*
9 *Capitulum potest interponere auctoritatem in beneficiorum permutatione quando eorum collatio spectabat ad ipsum simul, & Episcopum.*
10 *Beneficij in permutatione requiritur consensus illorum ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet.*
11 *Verbum, collatio, quando ponitur in lege, institutionem, & omnem modum prouidendi comprehendit.*

Clem. Ne concesione. Vnic.

1
Ollatio de beneficijs causa permutationis resignatis facta aliis, quàm ipsis permutare volentibus, non tenet. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 193. Alagon. in compend. pag. 347.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Couar. var. lib. 1. cap. 5.* vbi subdit quòd ante decisionem huius tex. erat veteri Iure compertum Prælatum, apud quem est facta renunciatio ex causa permutationis ex summo Iuris

Iuris rigore seclusa æquitate ita potuisse liberè conferre beneficium ecclesiasticum,cui renunciatum fuerat, sicuti si ex simplici renunciatione vacaret.

3 Ex causa permutationis ab aliquo bus resignata,&c. Notatur ad hoc quòd permutatio nihil aliud est nisi quædam reciproca resignatio, quæ adinuicem inter permutantes fit, vt per *Cassad.decis.1.num.2.sub hoc tit. Flamin. Paris.de resignat.benef.lib.11.q.5. num. 19. Gonzal. ad reg.8.Cancell.glos.14.num.40.*

4 In glos. [Beneficia] ibi (*includit etiam hospitalia, &c.*) Notatur ad hoc quòd quando hospitalia dantur in titulum beneficij ecclesiastici, tunc veniunt appellatione beneficij, iuxta ea, quæ tradit *Gonzal.ad reg.8.Cancel. glos.5.§.4.num.14.*& dicit per hanc glos. *Rebuff.in tract.nominat.q.9.n.8.*quod quādo parificātur Ecclesiæ,& hospitalia,quod in beneficijs statuitur habet locū ēt in hospitalibus.

5 In glos.[Conferantur] ibi(*vel per alios collatores*] Ergo potest Episcopus beneficii renunciationem acceptare licet eius collatio sit Pontificis,vt per *Sanch. de Matrim.lib.8.disp.32.nu.4.*& ideo in manibus Episcopi resignari possunt beneficia reseruata licet illa conferre non possit, sicut resoluunt *Flamin. de resignat.lib.7.q.14.nu.6.Massob. in praxi habendi concursum requis.7.dub.39. nu.22. Ego ipse de offic.& potest.Episcop.p.3.alleg.69.n.23*

6 In ead. glos. ibi (*quòd Episcoporum est permutare, vel permutationibus auctoritatem præstare*) Notatur ad hoc quòd Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis, quas faciunt permutantes, & eorum cuilibet collationem de beneficio sic resignato facere,vt per *Gonzal.ad reg.8.Cancell.glos.14.num.32.& 33.Nicol. Garc.de benefic.p.11.c.4.n.60.Ego ipse d.alleg.69.à n.11.*

7 In ead.glos. ibi (*& non inferiorum*) Notatur ad hoc quòd inferior Episcopo non potest permutationi auctoritatem præstare, vt per *Rebuff.in praxi benefic.tit.de permut.nu.20.& in 3.p.Signaturæ verbo necnon iurispatronatus nu.42.Zerol.in praxi Episcop.p.1.verbo renunciatio.§.4.Azor.instit.moral.p.2. lib.7.c.29. q.4.vers.si quæras Lessi.de Iustit.lib.2.cap.34.nu.196.Nicol.Garc.d.cap.4.num.68.*

8 In ead.glos.ibi (*quid de Capitulo,&c.*) Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante potest permutationi auctoritatem præstare, vt per *Nicol.Garc.d.c.4.n.75.cum seqq.*& plures alios, quos refero *Ego ipse d.alleg.69.nu.8.*

9 In ead.glos.ibi(*hæc verba nisi beneficia illa, vel alterum illorum spectarent ad collationem Episcopi solius sine Capitulo*) Notatur ad hoc quòd Capitulum potest interponere auctoritatem in beneficiorū permutationibus quādo eorum collatiò spectabat ad ipsum simul, & Episcopum,sicuti docent *Steph. Quarant.in summa Bullarii verbo Capitulum Sede vacante q.9.vers.quæ conclusio,Azor.instit.moral.p.2. lib.7.cap.29. q.4. vers.dubitatur.*

10 In ead.glos.ibi (*vel præsentare*) Ergo requiritur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio,electio, seu præsentatio pertinet,quia ipsorum interest, quamuis Episcopus totum debeat expedire, *Less.d.c.34.num. 198.Azor.d.c.29 q.6.& 32.Cabed.de patronat.Regiæ Coronæ c.11.Nicol.Garc.d.c.4.n.72.*

11 In ead.glos.ibi (*puto autem quòd hoc decretum afficiat nedum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationem, & præsentationem,&c.*) Notatur ad hoc quòd verbum, *collatio*,cum ponitur in lege, institutionem,& omnem modum prouidendi comprehendit, vt per *Flamin.Paris.de resign.benef.lib.11.q.3 nu.23.Viuian.in praxi iurisp.lib.5.c.1.nu.96.* Et quod verbum, *collatio*, comprehendat largo sumpto vocabulo præsentationem, tradunt *Flamin.Paris.vbi sup.lib.12.q.3.num.25. Azor.instit.moral.p.2. lib.7.cap.28. q.6.* Propriè tamen prædicta non comprehendit si in rescriptis ponatur *Gonzal.ad reg.8.Canc.glos. 16.n.11. Viuian. d.cap.1. n.96.in vlt.impress.*

De Testamentis, & vltimis voluntatibus. Tit.VI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius loci rationem exigit à Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt, & si circa id deliquerint,illos punit, & num.2.*

3 *Religiosus,etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire nisi petita prius,& obtenta à suo Superiore licentia.*

4 *Testamentorum omnem speciem comprehendit vltima voluntas.*

5 *Religiosi non claustrales præpositi alicui Ecclesiæ seculari exemptæ ab Episcopi iurisdictione si testamenti executores sint, non tenentur rationē reddere Episcopo, sed Papæ.*

6 *Licentia vbi exigitur ad aliquem actū debet esse expressa,nec satis est tacita,& præsūpta*

7 *Fratres Minores hodie non licentiantur ad executionis testamentariæ officium.*
8 *Geminatio operatur vt nulla requiratur petitio.*

Clem. Religiosis. Vnic.

1 Ordinarius loci rationem exigit à Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas de Superiorum licentia, gesserunt, & si circa id deliquerunt, illos punit. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis,* Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 234. Alagon. in compend. pag. 454.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Fr. *Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 70. art. 5. Siluest. in sum. verbo testamentum 2. quæst. 2. dicto 4. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 247. col. pen. vers. si* Religiosi, *Tamburin. de iure Abbatum, cæterorumque* Prælatorum *tam secularium, quàm* Regularium Episcopis *inferiorum tom. 1. disp. 15. q. 7. nu. 23. Sanch. in præcepta* Decalogi *tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 22.* vbi aduertit quòd licet aliqui ex supracitatis Doctoribus dicant decisionem huius text. habere locum in Religiosis solam communem exēptionem habentibus, qui possunt coram Ordinariis conueniri ratione delicti, vel contractus iuxta *cap. 1. de priuil. in 6.* tamen ipse credit textum in præsenti absolutè loquentē procedere in omnibus Religiosis quantumcumque exēptis, nisi speciale priuilegium contra illius decisionem habeant.

3 Nisi á Superiore suo petita, &c. Notatur ad hoc quòd Religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti cōstitutus sit, non potest tale munus subire nisi petita prius, & obtenta à suo Superiore licentia, vt per Fr. *Emman. d. q. 70. art. 1.* & plures, quos citaui ad *cap. 2. hoc tit. lib. 6.* vbi luculenter de hac materia egi.

4 In glos. [Cuiuslibet] in addit. ibi (*vltima voluntas comprehendit omnem speciem*) Vide quæ dixi in *tract. de appellat. verborum vtriusque iuris significat. appell. 261. num. 1.*

5 In glos. [Deputatis] ibi (*reddat ergo Papæ, Legato, &c.*) Notatur ad hoc quòd Religiosi non claustrales præpositi alicui Ecclesiæ seculari exemptæ ab Episcopi iurisdictione, si testamenti executores fiut, non tenentur rationem reddere Episcopo, sed Papæ, vel eius Legato, aut illi, qui legitimus eorum Superior fuerit, vt post *Abb. hic n. 5.* docet *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. nu. 23.*

6 In glos. [Obtenta] ibi (*reprobatum videtur, &c.*) Notatur ad hoc quòd quoties ad aliquē actum exigitur licentia, debet esse expressa, nec satis est tacita, & præsūpta, vt per *Tiraq. de legib. connub. glos. 7. n. 8. cum seqq. Auendan. de exequend. mand. lib. 1. c. 12. n. 27. Sanch. de Matrimon. lib. 3. disp. 35. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 47. num. 50. Cened. pract. & canon. quæst. lib. 1. q. 30. num. 79.*

7 In glos. [Suscipere] ibi (*Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa suscipiunt*) latè *Sanch. d. lib. 6. c. 11. à nu. 24.* & dixi commodiùs ad *Clem. exiui §. proinde, de verbor. signif.*

8 In glos. [Exigere] Notatur ad hoc quòd geminatio operatur vt nulla requiratur petitio, sicut ait *Surd. decis. 57. num. 11.*

De Sepulturis. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Sepelientes in casibus non permissis defunctos in cœmeteriis tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publicè nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios, excommunicati sunt licet sint exempti, & num. 2.*
3 *Excommunicatus sepultura ecclesiastica carere debet.*
4 *Cœmeterium non probatur ex eo quòd quædam corpora in eo loco sepulta reperiantur.*
5 *Excommunicatus nominatim quis dicatur.*
6 *Vsurarii manifesti possunt sepeliri in loco sacro præstita cautione ab eius hæredibus de satisfaciendo partibus.*

Clem. Eos, qui. I.

1 Sepelientes scienter defunctorum corpora in cœmeterijs interdicti tempore in casibus non concessis à Iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vsurarios manifestos, sunt ipso facto excommunicati, & non possunt absolui, nisi prius arbitrio Ordinarij satisfecerint offensis de iniuria irrogata, non obstante quouis priuilegio sub quacunque forma concesso, &c. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar, Bonif. de Vital. Viuian. in ra-*

in ration. lib. 3. pag. 248. Alagona *in compend. pag.* 460. remissiuè Ximen. *in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Fr. *Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 61. art. 3. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 13. q. 8. vers. sexta*, & alij, quos citaui in *collect. ad c. sacris num. 3. hoc tit. in Decretal.* quibus addo *Iul. Lanor. var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 12. n. 2. & num.* 10. agit de publicis, & manifestis vsurarijs, Gambar. *de casibus reseruat. c. 11. nu. 2.* Rainer. *in cachalogo censurarum extra* Bullam *cap. 9. num. 51. & 53. Filliuc. tract. 14. nu. 67. vers. secunda, & num. 69.* quos refero *Ego ipse de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 221.*

3 Vel excommunicatos, &c. Ergo excommunicatus sepultura ecclesiastica carere debet, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 11. §. 3. & cap. 43. §. 3. Azeued. l. 6. num. 8. cum seq. tit. 18. lib. 4. noua Recop.*

4 In glos. [Cœmeterijs] ibi (*quamuis autem in cœmeterijs corpora sepeliantur*) Notatur ad hoc quòd cœmeterium non probatur ex eo quòd quædam corpora in eo loco sepulta reperiantur, vt per *Mascard. de prob. concl. 289.*

5 In glos. [Nominatim] Vide quæ dixi ad *glos. verbo nominatim in Clem. 1. de vita, & honest. cleric.*

6 In glos. [Manifestos] ibi (*nisi cautum sit de restituendo, &c.*) Notatur ad hoc quòd manifesti vsurarii possût sepeliri in loco sacro præstita cautione ab eius hæredibus de satisfaciendo partibus, vt per *Conar. var. lib. 3. cap. 3. num. 9. vers. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Compendiū huius text. refertur, & n. 2. & 3.*

2 *Prædicatores Regulares quomodo examinandi, & approbandi.*

5 *Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus habet auctoritatem coercendi, ac puniendi quoscunque exemptos tam seculares, quàm Regulares, qui in alienis* Ecclesijs, *quæ suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, & in Ecclesijs suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumpserint.*

6 *Confessarij approbatio quando, & quibus danda sit.*

7 *Regulares præsentatos à suis Superioribus ad Confessiones audiendas si Episcopus sine iusta causa admittere nolit an possint etiam attenta dispositione Concilij Tridentini Confessiones audire perinde ac si admissi essent, & num. 8.*

9 *Fratres Prædicatores, & Minores libere possunt ad sepulturam recipere omnes, qui sepeliri elegerint in suis* Ecclesiis, *& locis.*

10 *Quarta funeralis debetur Ecclesiæ* Parochiali *illius, qui elegit alibi etiam apud Mendicantes sepulturam.*

11 *Quarta Canonica ex quibus solui debeat, ostenditur.*

12 *Priuilegij ad perfectam rationem constituendam sufficiunt verba, & non est necessaria scriptura.*

13 *Scriptura non est necessaria ad substantiam, & valorem gratiæ.*

14 *Prædicatorum, & Minorum Ordinum professores sunt coadiutores Curatorum à Sede Apostol. deputati.*

15 *Principi competit facultas concedendi studium generale.*

16 *Prælatorum appellatione veniunt* Prælati *claustrales.*

17 *Confessio peccatorum debet primum audiri, deinde imponitur pœnitentia, & demum fit absolutio.*

18 *Sacerdotes Sacræ Confessionis Ministri debent se præsentare personaliter coram locorum Ordinariis.*

19 Beneficii *præsentatio debet fieri personaliter coram Ordinario.*

20 *Præsens dicitur qui præbetur sensibus corporis.*

21 *Curam Parochialis Ecclesiæ is dicitur habere, qui ex necessitate offici adstringi potest ad administrationem Sacramentorum, & cogere ad se venire parochianos.*

22 *Præsidentium numerus est deputandus secundum quantitate subiectorum.*

23 *Dictio,* liberè, *importat quòd actum quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia, & auctoritate.*

24 *Liberum dicitur quod ab omni impedimento, & grauamine est abstractum.*

25 *Regulares non possunt etiam vigore quorumcunque priuilegiorum absoluere à casibus Episcopo reseruatis.*

26 *Funeralia quæ dicantur, ostenditur, & nu. 27.*

28 *Statutum vltimum non tollit primum nisi specialiter, & expresse faciat mentionē de illo.*

29 *Constitutio quantumuis generalis non tollit pacta, aut concordias confirmatas per Sedem Apostolicam, nisi de eis faciat expressam mentionem.*

Clem. Dudum. II. & vlt.

1 FRatres Prædicatores, & Minores in suis Ecclesijs, & locis ac plateis communibus liberè valent clero, & populo prædicare, hora illa dumtaxat excepta in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, nisi aliud voluerint, & licentiam concesserint. In studijs autem generalibus, vbi solet prædicari ad clerum certis diebus, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus eorundem Frarrum, possunt ijdem Fratres liberè prædicare, nisi illa hora Episcopus, vel Superior vellet clerum ad se vocare generaliter, vel duceret congregandum clerum, ex aliqua iusta, & vrgenti causa. In Ecclesijs verò Parochialibus Fratres ijdem non audeant prædicare nisi à Parochis inuitati & vocari, vel de illorum beneplacito, seu petita, & obtenta licentia, nisi Episcopus, vel Prælatus velit per eos sibi prædicari.

2 Item Superiores maiores petere debent facultatem ab Ordinariis locorum, vt Fratres ad hoc electi in eorum diœcesibus possint audire, & absoluere volentes confiteri, sic aliàs Superiores huiusmodi eligentes personas idoneas, sufficientes, peritas, probas, & sic electas præsentent Prælatis, vt de licentia eorum audiant Confessiones, & cum hac licentia extra illas diœceses, & Ciuitates Confessiones non audiant: quod si Prælatus nollet aliquem præsentatum admittere, præsentetur alius, si adhuc Ordinarii nollent admittere electos à Superioribus his conceditur de plenitudine potestatis Apost. licentia audiendi Confessiones, & absoluendi, sicuti Curatis, & Parochialibus Sacerdotibus est à Iure concessa, & non plus nisi Ordinarii maiorem conferant.

3 Item prædicti Regulares liberè possunt in Ecclesiis, vel locis suis sepelire quoscunque, qui in illis sepulturam eligunt, dummodo tamen ipsi Fratres de omnibus prouentibus tã funeralibus, quàm quocunque modo relictis distinctè, vel indistinctè ad quoscunque certos vel indeterminatos vsus, de quibus etiam quarta non consueuit solui, vel non debet de Iure, necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo, vel in infirmitate, de qua decesserunt, Fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem, semper quartam partem integram dent Ecclesiis Parochialibus, & eorũ Rectoribus, immo quæ danda essent ipsis Fratribus in morte non curẽt sibi dari in vita, ne quartã soluant. Si quid autẽ fecerint cũ fraude, & dolo, præter peccatum, quod incurrunt, quartã omnino restituere tenentur, vltra quã non possunt Fratres ad aliud cogi, cum reuocatione omnium priuilegiorum, &c. & in fine Curatis præcipitur, vt beneuole Fratres tractent. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Zabar. Imol. Panor. Paul. de* Elcaz. *Bonif. de Vical.* Viuian. *in ratiom. lib. 3. pag. 249. Alagon. in compend. pag. 461. remissiuè* Ximen. *in concordant. p. 18. & n.*

4 Statuimus, & ordinamus, vt dictorum Ordinum Fratres, &c.

Circa Prædicatores Regulares hodie seruanda est noua *Conc. Trid.* dispositio *sess. 5. de reform. cap.* 2. vbi sic habetur. *Regulares vero cuiuscunque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ne de eorum licentia etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis vero, quæ suorum Ordinum non sunt, vltra licentiam suorum* Superiorum *etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Item & infra *sess. 24. de reform. cap. 4.* sic disponitur. *Nullus autem sæcularis, siue Regularis etiam in Ecclesijs suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat.* De his Decretis, & eorum materia agunt latè Fr. *Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 32. art. 1. cum seqq. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 50. art. 2. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rubr. 12. cap. 13. num. 6. cum seqq. Vgolin. de potest. Episcopi cap. 42. §. 2. num. 4. Valer. Reginald. in praxi fori pænit. lib. 18. num. 123. Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 290. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico tract. 2. cap. 3. q. 36. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 75. nu. 18. cum seqq.* vbi *nu.* 20. obseruo Decretum *Concilij dicto cap.* 4. de non prædicando contradicente Episcopo quoad Regulares intelligendum esse ac limitandum de illo tempore, & hora, qua Episcopus prædicare voluerit, aut coram se facere solemniter prædicari, non verò aliàs, ne contrariari videatur alteri textui in *d. c. 2.* cõcedenti Prædicatoribus Regularib. in Ecclesiis suorũ Ordinũ cũ sola Episcoporũ benedictione posse prædicare etiã nõ habita expressa licentia.

5 licentia. Habet denique Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus auctoritatē coercendi ac puniendi quoscunque exemptos tàm seculares, quàm Regulares, qui in alienis Ecclesijs, quæ suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, & in Ecclesijs suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumpserint, vt statuit *Greg. XV. in sua Constit. incip. Inscrutabili, sub Dat. Nonis Februarij 1622.*

6 Statuimus etiam, & ordinamus auctoritate, &c. Circa Confessariorum approbationē statuit *Cō cil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 15.* nullum etiam Regularem posse Confessiones secularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, priuilegijs, & consuetudine quacunque, &c. de cuius materia latè egi *de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg. 25.*

7 Si verò ijdem Prælati, &c. Hinc colligūt aliqui Episcopo nolente sine iusta causa admittere præsentatos, eos posse iuxta dispositionē text. in præsenti, etiam stante dispositione *Concil. Trid. d. cap. 15.* omnia perinde exercere acsi admissi, & auctorizati essent, ex quorū numero sunt *Erasm. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exempt. p. 4. quæst. 77. Cened. practic. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 38. nu. 20. & 21. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta prac. 2. lib. 7. cap. 2. num. 15.* & iuuatur communi aliorum doctrina asserentium hanc *Clement.* nullatenus esse in hac parte derogatam, & renouatam per *Concil. Trid. d. cap. 15.* quin verò per ipsum confirmatam, & approbatam, & eidem quàm maxime conformem, vt tenent *Nau. in man. cap. 27. num. 264. in fine, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 59. art. 2. & in addit. ad Bullam Cruciatæ §. 9. num. 30. Fr. Ludou. Miranda in man. Prælator. tom. 1. quæst. 45. art. 6.*

8 Verum hæc sententia non videtur tuta, cum ipsa Cōcilij dispositio clarè exigat Episcopi approbationem, ac subinde ab eo obtinendam esse statuat, quapropter illam iam petere non sufficit, licet iniustè exhibere recusauerit, sicut meliùs resoluunt *Soar. tom. 4. disp. 28. sect. 5. à num. 5. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 1. à num. 192. Aegid. de Coninck de Sacrament. & censur. tom. 2. disput. 8. num. 58. Fernandez in examine Theologiæ moralis p. 3. cap. 9. §. 8. num. 2.*

9 Huiusmodi quoque statuto, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Prædicatores, & Minores liberè possunt ad sepulturam recipere omnes, qui sepeliri elegerint in suis Ecclesijs, & locis, vt per *Iul. Lauor. var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 9. num. 10.* vbi subdit id ipsum per Pium V. ad reliquos Religiosos fuisse ampliatum.

10 Verum ne Parochiales, &c. De quarta parochiali debita Ecclesiæ Parochiali illius, qui elegit alibi etiam apud Mendicantes sepulturam, late agit *Lauor. d. tit. 2. cap. 17. per totum, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 13. quæst. 13.*

11 Necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte, &c. Notatur ad hoc, quòd quarta canonica solui debet Ecclesiæ Parochiali de omnibus donatis causa mortis, de relictis iure institutionis, de oblationibus, cādelis, anniuersarijs, & similibus ratione sepulturæ alibi electæ, vt per *Petr. de Vbald. in tract. de quarta Episc. p. 1. cap. 6. Lauor. d. tit. 2. cap. 17. num. 18.* Non debetur igitur de donationibus inter viuos, *Sebast. Medic. de Sepultur. p. 2. quæst. 12. nu. 7. tom. 2. Lauor. d. cap. 17. num. 52.* benè autem deberetur de legatis etiam pro Missis dicendis, *Petr. de Vbald. dict. p. 1. cap. 7. vers. quod si testator, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 86. n. 20. cum seqq. Lauor. d. cap. 17. num. 18. in fine.*

12 Verbo, seu scripto, &c. Ergo ad priuilegij perfectam rationem constituendam, eiusque validitatem sufficiunt verba, & non est necessaria scriptura, vt per *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 7. art. 5. Soar. de legib. lib. 8. c. 12. à nu. 1.* nouissimè *Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. disp. 16. quæst. 2.*

13 Notatur etiam ad hoc quòd non est necessaria scriptura ad substantiam, & valorem gratiæ, sed statim ac concessa est per verbum, *fiat*, in se valida, & perfecta est quoad substātiam, indiget tamen expeditione litterarum ad probationem vt ex illa agi possit in iudicio, ita *Sanch. de Matrim. lib. 8. dis. 29. n. 2. Paul. Comitol. resp. moral. lib. 1. q. 105. nu. 2. Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo Bulla §. 1. & 4.*

Nam solo verbo Papæ perficitur gratia ex *Flamin.* Paris. *de resign. benefic. lib.* 8. *q.* 2. *nu.* 8.

14 Tanquam cooperatores eorũ,&c.

Quod professores Ordinum Prædicatorum, & Minorum sint coadiutores Curatorum à Sede Apostolica deputati ex hoc text. colligit *Fr. Emman. quæst.* Regular. *tom.* 3. *q.* 31. *art.* 4. *vers. quod ego*.

15 In glos. [Generalibus] ibi (*ex priuilegio, &c.*) Notatur ad hoc quod Principi competit facultas concedendi studium generale, vt per *Zabarell. hic in §. nos autem quæst.* 15. *Nat. cons.* 657. *nu.* 1. *vol.* 4. *Caßan. in cathal. gloriæ mundi p.* 10. *consid.* 32. *col.* 4. *vers. ad vnam tamen*, *Octau. Gloriti. resp.* 1. *p.* 1. *num.* 170.

16 In glos. [Non habentur] ibi (*possent tamen Prælati, &c.*) Ergo appellatione Prælatorum veniunt Prælati claustrales, vt per *Farin. in praxi crimin. p.* 2. *q.* 60. *num.* 546.

17 In glos. [Audire] ibi (*primò audiatur Confessio, secundo imponatur pœnitentia, tertio fiat absolutio*) ita Beia *resp. casuum Conscient. p.* 3. *casu* 3.

18 In glos. [Præsentari] ibi (*personalis ergo præsentatio fieri debet*) Notatur ad hoc quòd
Sacerdotes Sacræ Confessionis ministri debent se præsentare personaliter coram locorum Ordinarijs, vt per *Zerol. in praxi Episc. p.* 1. *verbo* Confessores §. 1. *Aloys. Ricc. in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1229. Sicut etiam beneficij
19 præsentationem debere fieri personaliter coram Ordinario resoluunt *Cened. ad Decretum collect.* 15. *num.* 4. *&* *Zerol. d. p.* 1. *verbo Iuspatronatus* §. 7.

20 In ead. glos. ibi (*nam dicitur præsens qui præbetur sensibus corporis*) Ita Tiraq. *de legib. connub. glos.* 6. *num.* 31. *Gonzal. ad reg.* 8. Cancell. *glos.* 48. *num.* 36.

21 In glos. [Impendant] ibi (*quia nec ipsi adstricti sunt, &c.*) Notatur ad hoc quòd curã habere Parochialis Ecclesiæ is dicitur, qui ex necessitate officij adstringi potest ad administrationem Sacramẽtorum, & cogere ad se venire Parochianos, vt per *Card. hic q.* 9. *Imol. num.* 32. *&* *Abb. nu.* 24. *Rebuff. de nomin. q.* 19. *num.* 10. *Ferrett. cons.* 255. *num.* 11. *Mantic. decis.* 48. *num.* 5. *Flamin.* Paris. *de resignat. benefic. lib.* 2. *q.* 1. *num.* 106. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 6. *num.* 36. *Rot. decis.* 52. *num.* 10. *p.* 2. *diuersor. Viuian. in praxi Iurispatr. lib.* 2. *cap.* 6. *sub num.* 22. *col.* 2. *in vlt. impress.*

22 In glos. [Exigit] ibi (*not. numerum præcedentium deputari secundum quantitatem subiectorum*) Sequitur *Menoc. de arbitr. casu* 465. *num.* 3.

23 In glos. [Libere] ibi (*denotat quòd non est necesse licentiam Sacerdotis Parochialis haberi*) Notatur ad hoc quòd dictio, *libere*, importat quòd actum quis facere possit sua sponte & sine alterius licentia, & auctoritate, vt per
Roland. *cons.* 42. *num.* 19. *lib.* 1. *Surd. cons.* 313. *num.* 96. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 45. *nu.* 11. *cum seqq. & glos.* 48. *nu.* 3. *& glos.* 53. *n.* 3. *Cardin. Tusch. tom.* 2. *lit.* D. *concl.* 306. *nu.* 10. *Monet. de commut. vlt. volunt. cap.* 7. *num.* 144 *& cap.* 8. *num.* 137. & plures alios, quos citaui in *tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 190. *num.* 2. *secundum* Lugdunen. *impress.* Liberum enim
24 dicitur quòd ab omni impedimento, & grauamine est abstractum *Ruin. cons.* 1. *num.* 21. *vol.* 1. *Decian. cons.* 44. *num.* 91. *vol.* 1. *Menoch. cõs.* 1042. *n.* 10. *Octau. Gloris. resp.* 1. *p.* 1. *n.* 185.

25 In glos. [Concessa] ibi (*hoc intendat quia in casibus Episcopo reseruatis non possunt absoluere, &c.*) Notatur ad hoc quòd Regulares non possunt absoluere à casibus Episcopo non solum de Iure, sed etiam specialiter per ipsum reseruatis, quod quidem Sacra Congregatio ampliauit, vt nec etiam per priuilegium, quod *Mare Magnum* vocatur, hodie hanc habeant facultatem, sicuti attestantur *Campan. in diuers. Iuris Canon. rub.* 12. *cap.* 13. *nu.* 63. *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 46. *art.* 2. *in fine*, *Nicol. Garc. de benef. p.* 3. *cap.* 2. *nu.* 269. *Homobon. de Bonis de examine ecclesi. tract.* 5. *cap.* 2. *quæst.* 10. Ego *ipse de officio, & potestate Episcopi p.* 3. *alleg.* 52. *n.* 8. Et nouissime emanauit reuocatio amplissima vt sequitur.

Reuocatio omnium indultorum quibusuis Religionibus, Societatibus, &c. quomodolibet concessorum audien. secularium Confessiones absque Ordinarij examine, & approbatione.

RBANVS Papa VIII. ad futuram rei memoriam. Cum sicut accepimus, aliquibus Religiosis quorundam Ordinum, seu Congregationum à Sede Apostolica indultum fuerit, vt Sacramentales personarum secularium Confessiones audire valeant, etiamsi ab Episcopis Diœce-

sanis

sanis ad id examinati, & approbati non fuerint; nec desint, qui temerè asseuerent, hoc ipsum priuilegium cæteris quoque aliorum Ordinum Regularibus competere,ex amplissimis priuilegiorum cõmunicationibus, quas ab eadem Sede Apostolica obtinuerunt, & hinc saluberrimum Sacri Concilij Tridentini decretum desuper sancitum penitus euertatur. Nos huic malo opportunè prouidere volentes, de Venerab. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotijs regularium præpositorum consilio, omnia, & singula indulta huiusmodi audiendi secularium Confessiones absque Ordinarij examine,& approbatione, quibusuis Collegijs, Capitulis,Religionibus,Societatibus,etiam Societati Iesu, Congregationibus, & Ordinibus, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, necnon Monachorum quorumcunque, etiam S. Benedicti, Cisterciẽ, & Carthusiẽ, ac etiam quibusuis Militijs, etiam Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, ac quibuscunq. Ecclesijs etiã Patriarchalibus, & Metropolitanis,Monasterijs, cæterisque locis pijs, siue eorum, & earum respectiuè Abbatibus,Præpositis,Decanis,Magistris,Ministris Prælatis, Prioribus, Rectoribus, etiam Generalibus, vel Prouincialibus, Capellanis,Confessarijs, aut alijs quocunq. nomine nuncupatis Superioribus, & personis quibuscunq. etiam quomodolibet exemptis, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectis cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, & conditionis existentibus, & quouis priuilegio munitis, & tam ad supplicationem partium, quàm Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hactenus quandocunque, & qualitercunque, ex quauis, etiam de necessitate exprimenda causa, & aliàs quomodolibet concessa, Apostolica auctoritate, tenore præsentium reuocamus, cassamus, tollimus, abrogamus, & annullamus, viribusquè, & effectu euacuamus, ac reuocata, cassa, sublata, abrogata, & annullata, viribusque, & effectu vacua esse, & fore,nec Religionibus,Societatibus,etiam Societati Iesu Congregationibus, Ordinibus, ac Militijs, & Ecclesijs, Monasterijsque prædictis, eorunque Superioribus, & personis quibuscunque in posterum vllo modo suffragari,minusq. illos, & illas, etiamsi de ijs specialis, specifica, expressa, ac de verbo ad verbum mentio habenda foret,indultis huiusmodi vti posse; præsentes verò litteras, & in eis contenta quæcunque etiam ex eo quòd quicunque in præmissis interesse habẽtes,seu habere prætendentes, ad hoc vocati, & auditi non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quocunque defectu notati, impugnari, redargui, in ius, vel controuersiam reuocari, ad terminos Iuris reduci,aut aduersus illas quodcunque Iuris, gratiæ, vel facti remedium impetrari nullatenus posse, sed illas semper validas,& efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri,& obtinere; Sicq. per quoscunque Iudices Ordinarios,& Delegatos,etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E.Cardinales etiam de Latere Legatos, & Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicãdi,& interpretãdi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Non obstãtibus præmissis,ac quibusuis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis, Ordinationibus, Societatibus, & Congregationibus prædictis, eorumq. Præpositis, Decanis, Magistris,Abbatibus,Ministris,Prioribus, Rectoribus, & alijs Superioribus,Capellanis,alijsq. prædictis, sub quibuscunq. tenoribus, & formis,ac cũ quibusuis etiã derogatoriarum derogatorijs, alijsq. efficacioribus, insolitis clausulis, ac irritantibus, & alijs decretis,in genere,vel in specie, ac aliàs in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis, etiãsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumq. totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruãda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habẽ,illis aliàs in suo robore permansuris,hac vice dumtaxat specialiter, & expresè derogamus, cæterisq. contrarijs quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium transumptis etiam impressis,manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus vbiq. fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Quodq.

exdem

eædem præsentes litteræ, seu illarum exempla ad valuas Basilicarum S.Io.Lateraneñ, ac Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, acsi vnicuique personaliter intimata fuissent. Dat. Romæ apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris. Die xij. Septembris 1628. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

M. A. Maraldus.

26 In glos. [Funeralibus] ibi (*illa esse funeralia, quæ cum funere deferuntur*, &c.) Ita *Corn. cons.* 496. *lit. A*, *Stephan. Grattan. discept. forens. c.* 94. *num.* 17. *Tamburin. de iure Abbatum tom.* 1. *disp.* 15. *q.* 17. *nu.* 3. *Lauor. d. tit.* 2. *c.* 17. *n.* 19. vbi *n.* 20. subdit quòd funeralia hodie intelliguntur candelæ, quæ circa cadauer accenduntur, maceries omnis, quæ supra castrum doloris, & corpus construitur, pannus siue laneus, siue sericus, siue auro cótextus, quo feretrum tegitur, & omnia, quæ cum funere computantur, & pro illo in Ecclesia per hæredes præparantur, siue aliàs efferuntur, subijcitq. *n.* 23. se vidisse Romæ practicari quòd hæredes, seu qui curam gerunt funeralium, paciscuntur cum Curato nè pannum, & reliqua alia pretiosa, quæ solent afferri, ille accipere possit, oblata ei in compensationem aliqua pecuniæ quantitate.

27 Amplia vt non solum funeralia dicantur, quæ cum funere deferuntur, sed etiam omnia, quæ obueniunt Ecclesiæ ratione funeris siue antequam corpus sit in terra conditum, siue post, & vsque ad trigesimum diem, & quandiù fit memoria de funere, sicuti docet *Zabarel. in d. Clem. dudum §. verum vers. tertio quæro*, optimè *Calderin. cons.* 4. *de sepultur. Lauor. d. tit.* 2. *cap.* 3. *n.* 191. *cum seqq. Azori. instit. moral. par.* 2. *lib.* 9. *cap.* 14. *quæst.* 13. *vers. funeralia.*

28 In glos. [Pacta] ibi (*quia non est expressè sublatum*, &c.). Notatur ad hoc quòd vltimum statutum non tollit primum nisi specialiter, & expressè faciat mentionem de illo, vt per *Hippol. cons.* 64. *n.* 31. & *cons.* 79. *n.* 21.

29 In ead. glos. ibi (*nec sequitur pactum est sublatum, ergo & pactum firmatur sententia, & confirmatione*) Notatur ad hoc quòd constitutio, aut dispositio quamtumuis generalis non tollit pacta, aut concordias confirmatas per Sedem Apostolicam, nisi de eis faciat expressam mentionem, ita *Flores de Mena variar. lib.* 1. *q.* 10. *nu.* 41. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 25. *num.* 14.

De Decimis, Primitijs, & Oblationibus. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi grauantes, vel fraudantes Ecclesias circa decimas eis debitas si requisiti per illos, quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de vsurpatis, vel retentis intra duos menses non fecerint emendam in quibus casibus suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs, & talia non habentes sunt excõmunicati, & n.* 2.

3 *Constitutio puniens Religiosum fraudantem decimas alicuius Ecclesiæ non extenditur ad clericos seculares eadem facientes.*

4 *Priuilegium quando conceditur alicui Religiosorum Ordini, vt sit immunis & liber à decima soluenda si sit personale tantùm nõ se extendit ad conductores prædiorum, secus si sit personale.*

5 *Priuilegium cognoscitur esse personale, vel reale ex verbis ipsius, nam si refertur ad personam censetur personale, si autem refertur ad rem censetur esse reale.*

6 *Grex differt ab armento, quod est maiorum animalium, vt equorum, & boum, grex verò minorum, vt porcorũ, caprarum, &c.*

7 *Suspensus donec satisfecerit licet satisfaciat realiter nihilominus quoad Ecclesiam in foro exteriori indiget absolutione, vel saltẽ Iudicis declaratione super satisfactione.*

8 *Suspensio ad tempus tollitur absque aliqua absolutione elapso termino in ea designato, secus in excommunicatione ad tempus lata.*

Clem. Religiosi. I.

1 Religiosi, qui de decimis ad eos non pertinentibus aliquid sibi appropriare, vel vsurpare præsumpserint, & qui immiscent animalia aliorum cum proprijs, vt pro alienis non soluantur decimæ, & qui in fraudem Ecclesiæ animalia à pluribus locis emunt, & tradunt venditoribus, & qui tradunt terras alijs excolendas, & non permittunt, seu prohibent soluere decimas Ecclesiæ, si post requisitionem ab eo factam, cuius interest, intra mensem à præmissis non desistant, vel si intra duos menses non restituerint Ecclesiæ damnificatæ, sint & tandiù maneant suspensi ab officijs, administrationibus, & beneficijs donec

nec destiterint, & satisfecerint, & Religiosi si non habuerint administrationem, seu beneficia, sunt excommunicati, nec possunt absolui nisi restituant, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, &c. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zaba. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vivian. in ration. lib. 3. pag. 279. Alagon. in compend. pag. 473.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Horat.* Gambarupt. *de casibus reseruatis c. 11. n. 7. fol. 171. verso, Azori. instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 13. q. 13. Iul.* Lauor. *de Indulgent. p. 2. c. 13. n. 46. Filliuc. tract. 14. n. 125. vers. quinta, & n. 137. Rainer. in cathalogo censurarum extra* Bullam *c. 3. excom. 15.* Nauar. *in man. c. 27. n.* 188. *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. allegat. 50. num. 222. secundum* Lugdunensem *impressionem.*

3 In glos. [Religiosi] ibi (*& per hoc verbum Religiosi patet in secularibus clericis, vel laicis, qui in hoc delinquerent, non esse locum his pœnis*) Notatur ad hoc quòd hæc Cõstitutio, quæ punit Religiosum fraudantem decimas alicuius Ecclesiæ, non extenditur ad clericos seculares eadem facientes, vt per *Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo pœna differ. 1. n. 1. vers. ad idem.*

4 In glos. [Excolendas] ibi (*quasi eximũt terras, &c.*) Notatur ad hoc quòd quandocunque priuilegium conceditur alicui Religiosorum Ordini, vt sit immunis, & liber à decima soluenda, si sit personale tantùm non se extendit ad conductores prædiorum, si verò sit priuilegium reale protenditur ad conductores agrorum, vt per *Bonacos. tom. 1. cõmun. opinion. lib. 1. tit. 10. n. 13. pag. 186. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 7. c. 37. q. 7.*

5 In ead. glos. ibi (*puto ponderanda verba priuilegiorum*) Notatur ad hoc quòd priuilegium cognoscitur esse personale, vel reale ex verbis ipsius, nam si referantur ad personam, censetur esse priuilegium personale, si autem referantur ad rem censetur esse reale, vt per D. *Barbos. in l. quia tale num. 2. & 3. ff. soluto matrim. Soar. de legib. lib. 8. c. 3. n. 6.*

6 In glos. [Gregibus] ibi (*grex differt ab armẽto, quod est maiorum animalium, vt equorum, & boum, grex verò minorum, vt porcorum, caprarum, &c.*) Ita *Rebuff. ad l. Neratius vers. quinque ff. de verb. signif. pag. 381. Ego ipse in tract. de appellatiua verb. vtriusque iuris significat. appell. 110. n. 3.*

7 In glos. [Donec] ibi (*fit suspensi indigent absolutione, &c.*) Notatur ad hoc quòd suspensus donec satisfecerit, licet satisfaciat realiter, nihilominus quoad Ecclesiam in foro exteriori indiget absolutione, vel saltem Iudicis declaratione super satisfactione, vt per *Ioan. Valer. de different. inter vtrumq. forum verbo absolutio differ. 14. n. 1.*

8 In ead. glos. ibi (*non sic in suspensis ad tempus, &c.*) Notatur ad hoc quod suspensio ad tempus tollitur absque aliqua absolutione elapso termino in ea designato, secus in excommunicatione ad tempus lata, sicuti docet *Rip. in repet c. 1. col. 2. de iudic.* vbi limitat tribus modis *Bernard. reg. 445. Borgas. de irregul. p. 6. tit. de suspens. n. 46. Naua. in man. c. 27. n. 161. in fine, & in d. c. 1. de iudic. notab. 6.* vbi alias quatuor glossas similes refert, *Henriq. in sum. lib. 13 c. 29. §. 2. lit. S, & c. 35. §. 2. lit. X, Perez ad tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 33. & tit. lib. 8. Ordin. pag. 96. Gutier. canon. lib. 1. cap. 5. num. 7. Zerol. in praxi* Episcop. *p. 1. verbo Dimissoriæ §. 4. Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo absolutio differ. 14. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Decima beneficiorum alicui concessa sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currenti, nec possunt collectores propter hoc distrahere, vel occupare ornamenta diuinis Officijs deputata.*

2 *Monetarum valoris attenditur, qui est solutionis tempore.*

3 *Decimarum onus grauat proprietarum, non conductorem.*

4 *Beneficium ecclesiasticum debet auctoritate Episcopi fundari.*

5 *Capellaniæ perpetuæ auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectæ sunt beneficia ecclesiastica.*

Clem. Si beneficiorum. II. & vlt.

1 DEcimam beneficiorum alicui ad tempus concessam ipse secundum taxationem in illis partibus consuetam, & ad monetam currentem accipere debebit; nec Collectores propter hoc distrahere, vel occupare poterunt Calices, libros, & alia ornamenta ad seruitium Dei, & Diuinorum Officiorum deputata. Colligunt ex Ordinarijs *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vivian. in rational. lib. 3. pag. 280. Alagon. in compend. pag. 474.* remissiuè *Ximen. in concord. par. 2.*

Et

2 Et ad monetam currentem, &c.

Notatur ad hoc quòd monetarum valor is attenditur, qui est solutionis tempore, vt per *Surd. conf.* 454. *num.* 1. hoc ipsum in censu agnoscit *Gasp.Roderic.de annuis reditib.lib.2.q.15.num.92.* & demum monetæ valor iuxta quod tempus considerãdus sit contractus ne, an solutionis disputant plures, quos plena manu refert *Parens meus in comment.ad Ordinat. Reg. Lusitan. lib. 4.tit.21.in princ.nu.2.*

3 In glos. [Si beneficiorum] ibi (*tunc illi, quorum est proprietas illa decimare debebunt*) Notatur ad hoc quòd onus decimarum grauat proprietarium non conductorem, vt per *Gig. de pensionib.q.59.n.1.Vincent.de Francb. decis.*107. *num.*1.

4 In eadem glos. ibi (*quia constat illa esse beneficia ecclesiastica ex quo sic sunt per Episcopũ ordinata, &c.*) Ergo beneficium ecclesiasticũ debet auctoritate Episcopi fundari; Sicuti docent *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel.glos.5.n.7. Lotter.de re benefic.lib.1.q.5. n.40.* & alij per me citati *de officio, & potest.Episcopi par.3.al-70.post n.35.vers. illud, secundum Lugdunen.*

5 *impressionem*. Vnde colligi videtur capellanias perpetuas auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectas beneficia ecclesiastica esse, sicuti docent *Fusc.de visitat. lib.2.cap.11.n.6. cum seqq.Ceuall. commun.contra communes q.693.n. 19.Petr.Greg.de re benefic. c.11.n.10. Zerol.in praxi Episcop.p.1.verbo beneficia §.1. ad fin.& p.2.eod. verbo.§.10. Azori. instit. moral.p.2.lib.3.c.8.q.3.Petr.de Ledesma in sum.p.2.tract.9.c.4.cõcl.6.diff .7.Aloys.Ricc. in decis.Curiæ Archiep.Neapol.decis.190.nu. 10.p.2.Gonzal. ad reg.8.Cancel.glos.5.n.68.*

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Professi Ordinum Mendicantium etiam licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in Capitulo, etiamsi alij de Capitulo id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus, vel officia etiam tanquam Vicarij, nec pro se, vel alijs animarum curam gerere, & irritat contra factum, & num. 2.*

3 *Mendicantes ad Carthusianam transeuntes non afficiuntur pœnis huius tex.*

4 *Mendicantium appellatione, qui comprehendantur, remissiue.*

5 *Fratres Minores non possunt habere beneficia.*

6 *Vox vbi simpliciter interdicitur, intelligitur tam actiua, quàm passiua interdicta.*

7 *Officiorũ appellatione in terminis huius tex. veniũt officia Sacristæ, Camerarij, Oeconomi, Syndici, Cellarij, Ostiarij, & similia.*

8 *Prædicare est officium, ac proinde interdicto officio interdicitur prædicandi munus.*

Clem. Vt professores. I.

1
Rofessi Ordinum Mendicantiũ ad non Mendicantes etiam de licentia Sedis Apost. trãseuntes, nõ possunt habere vocem in Capitulo, Prioratus, administrationes, vel officia etiã tanquam Vicarij, nec pro se, vel alijs animarum curam gerere, quicquid contra tentatũ fuerit, est irritum, &c. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib.3. pag.303. Alagon. in compend. pag.482.*

2 Hanc eand. conclusionẽ ex hoc tex. desumunt *Nau. commento 4.de Regul.n.24. Azor. instit. moral.p.1.lib.12.cap.14.q.12.Sanch. in præcepta Decalogi tom.2.lib.6.c.7. n.120.cum multis seqq.Fr.Barthol.de Vecchbis in praxi observanda in admittendis ad Relig. stat. nouit. disp.15.dub.5.n.12.cum seq.*

3 Et quamuis *Less. de Iustit.lib.2.cap.41.dub. 13.n.105.& Miranda in man. Prælator.to.1. q.31. art.8. concl.2.* existiment affici ijs pœnis etiam Mendicantes ad Carthusianam transeuntes, meritò tamen *Sanch.d.c.7.num. 110.& Fr.Barthol.de Vecchis d.dub.5.nu.13.* hanc ampliationem non admittunt, quia tex. in præsenti loquitur de ijs, qui transeunt virtute alicuius priuilegij ad laxiorem, sed transitus ad Carthusianam fit vi Iuris communis in *Extrau. viam ambitiosæ de regularib.*

4 Mendicantes quoslibet, &c. Mendicãtium appellatione qui comprehendatur, dixi latè *in tract. de appellat. verborum vtr iusq. Iuris significat. appell. 146.per tot.* vbi *n. 12.ex Azori. d. q. 12. vers. quæres*, tradidi sub his verbis comprehendi absolutè quoslibet Mendicantes etiam post hanc Clem. approbatos, & à Sede Apost. institutos, *Fr. Barthol. de Vecchis d.disp.15.dub.5.n.14.*

5 Ad Prioratus quoque, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores non possunt habere be-

re beneficia, vt per *Duen. reg.* 381.*vers.amplia quarto*, Rebuff.*in tract. de pacificis possess. num.* 258.

6 Vocem. Intellige de voce tam actiua, quàm passiua, quia indistinctè tex. loquitur, vt per *Nau. d. commento* 4. *de* Regular.*n.*24.*Sanch.d.lib.*6. *cap.*7. *n.* 120. vbi *num.*126. subdit probabile esse in terminis huius tex. interdici quoque vocem, & locum in quacunque administratione extra monasterium, *Fr. Barthol. de Vecchis dicto dub.* 5. *num.* 15.

7 In glos. [Officia] Officiorum appellatione in terminis huius tex. venit officiũ Sacristæ, Camerarij, Oeconomi, Syndici, Castaldi, Ostiarij, Cellarij, & similia, vt per A*nch. hic num.* 5. *Nau. d. num.* 24. Azori. *d. quæst.* 12. *vers. quæres*, *Sanch. dicto lib.*6. *c.*7.*num.* 127. *Fr. Barthol. de Vecchis d. dub.* 5. *num.* 15. *vers. per officia*.

8 In ead. glos. ibi (*Contrarium puto cum prædicare sit officium, &c.*) Notatur ad hoc quòd prædicare est officium, ac proinde interdicto officio interdicitur prædicandi munus, vt per *Anch.hic n.*5.*Imol.n.*14.*Nau. & Azori. locis proxime citatis*,Leon.*Less.de Iustit.lib.*2.*c.*41. *dub.*13.*n.*105.*Surd.de aliment.tit.*1.*q.*59.*n.*7 *Sanch.d.lib.*6.*c.*7. *n.*128. vbi *nu.* 129. subdit idem dicendum in terminis de officio Lectoris Theologiæ, vel Iuris Canonici, & *n.* 131. subijcit posse huiusmodi Religiosos transeuntes, de quibus in tex. gradu aliquo litterario insigniri, quia ad hos gradus progredi non est officium, aut administratio.

SVMMARIVM.

1 *Pubes per annum deferens nouitiorum habitũ non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professus, & n.* 2.

2 *Professio tacita hodie nõ inducitur nisi expleto nouitiatus anno, & etiam completis* 16. *annis profitentis.*

4 *Habitus nouitiorum distincti delatio quantocunque tempore non inducit professionem.*

5 Tex.*in præsenti non corrigit c.*1.*hoc tit.lib.*6.

6 Nouitius *pubes habitum nouitiorum non patenter distinctũ ab habitu professorum per annum extra* Religionem *deferens, non intelligitur professus.*

7 *Nouitius si protestetur se nolle profiteri per eos actus, quibus inducitur tacita professio, tunc talis protestatio prodest.*

Clem. Eos, qui. II. & vlt.

1 Constitutus in ætate discretionis, qui portauerit habitum nouitiorum per annum in aliqua Religione si habitus nouitiorũ, & professorum non est distinctus, tunc intelligitur professus, si verò distinctus est patenter in colore, scissura, vel forma, non dicitur professus. Colligunt ex Ordinar. *Lap.* Abb. *Anchar.Imol.Zabarel.Panorm.Paul.de Eleaz. Bonifac.de Vitalin.Viuian.in ration.lib.*3.*pag.* 304. *Alagon. in compend.pag.* 483. remissiuè *Ximen. in concord. p.*2.

2 Hãc eand.concl.ex hoc tex.desumũt *Nau. comment.*4.*de* Regularib.*n.*74. Fr.*Emm.quæst.* Regul.*tom.*3.*q.* 52.*art.*28.*& q.*61.*art.*4. Azori.*instit.moral.p.*1.*lib.*12.*cap.*2.*q.*2.*& c.*4.*q.*3 *vers. tertio*, Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*2. *lib.*5.*c.*3.*n.* 30. *cum seqq.Fr.Barthol.à Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad* Religionis *statum nouitijs disp.*13.*dub.*8.*n.*8.*cum seqq.*

3 aduertentes iam hodie non induci tacitam professionem nisi expleto nouitiatus anno, & etiam completis sexdecim annis profitentis, & in alijs Concilium Trid. quoad huiusmodi professores minimè correxisse Ius antiquum. Et vide quæ supra dixi *Ego ipse ad cap.* 1. *hoc tit. lib.* 6.

4 In glos. [Deinceps] ibi (*delatio habitus nouitiorum distincti quantocunque tempore non inducit professionem,*) Ita Nau. *d. num.* 74. *Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom.* 4. *cap.* 640. *à nu.*21. Fr. Bartholom. *de Vecchis dicto dub.* 8. *num.* 9.

5 In glos. [Portauerint] ibi (*sed non credo quòd hæc Decretalis illud corrigat.*) Asserit *Sanch. d. cap.* 3. *num.* 33. bene aduertere hanc glossam textum in præsenti intelligendum esse iuxta distinctionem traditam in dicto *cap.* 1. quamuis illum correctum esse per hunc asserant *Nau.d.n.*74 *& Azori.d.lib*12. *cap.* 4.*quæst.*3.*in fine*.

6 In glos. [In aliqua] ibi (*Secus verò si extra Religionem*) Ita Fr.*Emman.quæst. Regul. tom.*3. *quæst.* 17. *art.* 1.

7 In glos. [Professorum, vlt.] ibi (*adde casum quod protestatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd si nouitius protestetur se nolle profiteri per eos actus, quibus inducitur tacita professio, tunc talis protestatio prodest, eo quòd non est contraria facto, sed animi declaratoria, vt per Syluest. *in summa verbo* Religio 3. *quæst.* 19. *vers. tertiò inducitur*, *Bar-*

Barbat. consil. 59. num. 2. vers. modo ex istis, Nau. dict. num. 74. vers. aduertendum tertiò, Menoch. de præsumption. lib. 6. præsumpt. 83. num. 17. Honded. consil. 78. num. 25. lib. 1. adden. ad Greg. decis. 385. Sanch. dicto cap. 3. num. 35. Rot. decis. 579. num. 3. par. 1. recent. & decis. 705. num. 5. par. 2. etiam recent. & in vna Brixien. Parochialis 20. Martij 1620. coram bo. mem. Vbaldo.

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Regularium de Confessione, & Communione singulis mensibus facienda vbi tractetur; remissiue.*
3 *Venationes, & aucupationes Regularibus prohibentur, & eis interesse, aut canes, vel aues venaticos per se, vel per alios tenere.*
4 *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt Monachi, aut Canonici Regulares administrationem non habentes, qui petunt Curias Principum animo nocendi suis Prælatis, & monasterijs; item & Monachi, qui sine licentia Abbatum suorum tenent arma intra septa monastrij.*
5 *Pœnitentiæ locus non est vbi quid fit ipso iure.*
6 *Renuncians tacite non potest pœnitere.*
7 *Armorum appellatione quid veniat, remissiue.*
8 *Officiorum appellatione quæ officia veniant in Religione, ostenditur.*
9 *Abbates, aliíq. Prælati Episcopo inferiores non possunt uniones facere, quantumcunq. habeant Ecclesias pleno Iure subiectas, nisi hoc habeant ex priuilegio.*
10 *Religiosus prouisus ad beneficium parochiale alicuius Ecclesiæ si Ecclesia illa nullatenus subijciatur Prælatis monasterij, eximitur ille ab obedientia, & potestate Prælati Regularis, & incipit subiectus esse imperio Ordinarij, cui illa Ecclesia subest.*
11 *Religiosus Parochialis Ecclesiæ Præfectus an teneatur habere sociũ sui Ordinis, ostẽditur.*
12 *Abbas, qui contulit beneficium Regulare habẽs curam animarum pleno iure monasterio subiectum, potest suo nutu reuocare.*
13 *Prioratus Conuentualis alicui conferendus non est, nisi 25. annum attigerit, si verò cura animarum per Vicarium exerceretur tunc vigesimum attingens annum idoneus est.*
14 *Priores in Ecclesijs Conuentualibus intra annum Presbyteri fieri debent.*
15 *Religiosus nisi sit expresse professus eligi nequit in Abbatem, seu Prælatum.*

Clem. Ne in agro. I.

1
Onachis nigris interdicit hic tex. superfluum ornatum, & cultum vestium, & describit modum vestiendi; item prouidet vt singulis mensibus saltem semel confiteantur, & communicent in prima Dominica, nisi eis ex iusta causa interdicatur; item quod regula in Capitulo legatur vulgariter, & nouitijs detur fidelis instructor: item quòd non venentur, nec aucupentur, nec eis intersint, nec canes ad hoc habeant per se, vel per alios in monasterio, & si quis contrafecerit priuetur, & puniatur: item quòd euntes ad Curias, vt suis Prælatis, vel monasterijs noceant, sint excommunicati ipso facto, & similiter arma tenentes intra septa monasterij sine licentia Abbatum: item agit de ætate Priorum, & Sacerdotum, & professione, habitatione, ordine, ac studijs, innouatq. *tex. in cap. cum ad monasterium, & in cap. in singulis, sup. hoc tit.* Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital.* Viuian. *in rational. lib. 3. pag. 334. Alagon. in compend. pag. 499.* remissiuè *Xymen. in concordant. par. 1. & 2.*

§. Sanè.

2 Circa Regularium Confessiones, & Communicationem singulis mensibus faciendas extat decretum *Concilij Trident. sess. 25. de Regularibus cap. 10.* vbi loquitur de Monialibus, & vide *Zerol. in praxi* Episcop. *par. 1. verbo moniales §. 7. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 62. art. 1. Fr. Ludou. Miranda de sacris Monialibus quæst. 10. art. 1. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 40. quæst. 1. & 2. & lib. 12. cap. 19. quæst. 16. & 17. Molfes. in summ. tract. 7. cap. 10. num. 21. Homobon. de Bonis in examine ecclesiastico tract. 8. cap. 2. quæst. 3. Fagund. in quinque Ecclesiæ præcepta præc. 2. lib. 2. cap. 2. n. 18.*

§. Porro.

3 Prohibet Regularibus venationes, & aucupationes, & eis interesse, aut aues, vel canes venaticos per se, vel alios tenere, vt per *Nau. comm. 4. de Regularib. num. 26. Azori. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 19. q. 16.*

q. 16. *Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de disciplina clericali, §. 19. n. 2. vers. quod etiam multò magis*. De venatione etiam clericis interdicta dixi ad *cap. 1. & 2. sup. de clerico venatore*.

§. Quia verò.

4 Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt Monachi, aut Canonici Regulares administrationem non habentes, qui petunt Curias Principum animo nocendi suis Prælatis, & monasterijs. Item Monachi, qui sine licentia Abbatum suorum tenent arma intra septa monasterij, ita *Nau. in man. cap. 27. num. 139. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 5. num. 4. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 60. art. 2. vers. quarta, Filliuc. tract. 14. n. 119 Iul. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 45. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 223. secundum Lugdunensem impressionem*.

5 In glos. [ipso facto] ibi (*siue quia pœnituit, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbi quid fit ipso iure non est locus pœnitentiæ, vt per *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur n. 307. C. de re-*
6 *uocandis donat.* Et ideò ex hac glos. colligit *Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 1. q. 13. n. 10* quòd tacitè renuncians non potest pœnitere, & redire ad beneficium renunciatum.

7 In glos. [Arma] Armorum appellatione, quæ veniant latè dixi *in tract. de appellatiua verbor. vtriusq. Iuris significat. verbo Arma.*

§. Ad hæc.

8 In glos. [Officijs] ibi (*vt eleemosynariæ, sacristiæ, &c.*) Notatur ad hoc quòd Officiorum appellatione venit officium Sacristæ, Camerarij, Oeconomi, Syndici, Ostiarij, & similia, vt per *Nau. commento 4. de Regular. num. 24. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 127.* quos refero *Ego ipse in tract. de appellatiua verborum vtriusq. Iuris signif. appell. 175.*

9 In glos. [Ordinatios] ibi (*quod Abbates Ecclesias etiam pleno iure subiectas vnire non possunt*) Notatur ad hoc quòd Abbates, alijq. Prælati Episcopo inferiores nō possunt vniones facere quantuncunque habeant Ecclesias pleno sibi iure subiectas, nisi hoc vniendi ius ex priuilegio aliquo Pontificio, aut legitima præscriptione acquisiuerint, vt docent in præsenti *Imol. num. 9. & Bonifac. in princ. num. 12. & in cap. sicut vnire, de excess. Prælat. Innoc. num. vnic. Ioan. Andr. num. 2. Butr. num. 5. Anchar. num. 3. notabili 3. Rebuff. in praxi tit. de vnionib. benefic. nu. 32. & 33. Staphil. de litteris gratiæ tit. de mod. prouis. num. 20. Hoied. de incompat. benefic. par. 2. cap. 3. num. 7. vers. denique inferiores, Azori. instit. moral. par. 2 lib. 6. cap. 28. quæst. 11.* quicquid dicant *Flores de Mena var. lib. 3. quæst. 24. num. 15. & Sanch. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. num. 160.*

10 In glos. [Ad claustrum] ibi (*si ergo monachus est perpetuus institutus ad curā populi, etc.*) Notatur ad hoc quòd Religiosus promotus ad beneficium Parochiale alicuius Ecclesiæ, si Ecclesia illa nullatenus subijciatur Prælatis monasterij, eximitur ille ab obedientia, & potestate Prælati, & monasterij Regularis, & incipit subiectus esse imperio Ordinarij, cui illa Ecclesia subest, vt per *Nau. commento 2. de Regular. num. 6. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 34. art. 6. & 7. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 6. n. 36.*

11 In eadem glos. ibi (*socium non tenet, &c.*) Circa illam quæstionem an Religiosus Parochialis Ecclesiæ præfectus teneatur habere socium sui Ordinis, sic distinguit hæc glos. Aut Ecclesia est monasterio plenè subiecta, itaut Parochus illius possit ad nutum Abbatis reuocari ad monasterium, & tunc necessariò habere debet socium sui Ordinis, quo casu intelligitur *tex. in cap. 2. de statu monach. & in cap. quòd Dei timorem, eod. tit.* Aut non est subiecta, & tunc non est necessarius sui Ordinis socius, quia cum Religiosus ille Abbati non subijciatur, non est cur ei socium dare debeat. Ita docent in præsenti *Cardin. num. 1. oppos. 4. Aneb. num. 32. quæst. 26.* item *in d. cap. quòd Dei timorem, idem Card. num. 6. quæst. 4. Anchar. num. 9. & Ioann. Andr. num. 17. Anton. Cuch. lib. 3. institut. maior. tit. 1. num. 159. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 19. q. 14.*

12 In ead. glos. ibi (*qui solo nutu Abbatis reuocatur ad claustrum, &c.*) Ex hac glos. colligit post alios *Azori. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 22. quæst. 10.* quòd Abbas, qui contulit beneficium Regulare habens curam animarum, & ita Parochiale, potest suo nutu reuocare, quem *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 120.* intelligit si illud beneficium Curatū Regulare subsit pleno iure monasterio. Si autem non subsit pleno iure tunc nequit ad nutū Abbatis auferri, quia hoc casu necessaria est auctoritas Episcopi, & in his terminis procedunt, quæ resoluunt *Felin. in cap. per tuas num. 4. de*

H *maio-*

maiorit. & obed. Cassad. decis. 4. num. 3. 4. & 5. de praebend. Azori. par. secunda lib. 3. cap. 26. quaest. 15.

§. Caeterum.

13 Probat hic §. Prioratum Conuentualem alicui conferendum non esse nisi 25. annum attigerit, si verò animarum curam per Vicarium exerceretur tunc vigesimum attingens annum idoneus esset, ita *Rebuff. in tract. de pacificis possess. num.* 181. *Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 7. c. 6. num.* 88.

14 Qui autem Prioratus istos, &c. Notatur ad hoc quòd Priores in Ecclesijs Conuentualibus intra annum Presbyteri fieri debent, vt per *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 5. §. 8. *num.* 7. *Azori. instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *q.* 6. quod limitat in Priore Conuentuali Canonicorum Regularium, *Nau. commento* 3. *de Regular. num.* 43.

15 Nisi expresse professus, &c. Notatur ad hoc quòd Religiosus, nisi sit expressè professus eligi nequit in Abbatem, seu Praelatum, vt per *Seraphin. decis.* 647. *num.* 1. Fr. Bartholom. *de Vecchis. in praxi nouit. disputat.* 14. *dub.* 7. *num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Moniales, quae nulli subsunt, nisi Papae, & Canonici seculares per Ordinarios, & alia exempta per suos Praelatos debent annis singulis visitari, & declaratur, ac innouatur, hic tex. vt num.* 2.

3 *Abbatissae, quae sunt perpetuae, solummodo benedici debent, & si quae aliae forsan solitae sunt benedici.*

4 *Abbatissa post electionem, confirmationem recipere debet.*

5 *Canonicae seculares in Germania, & Flandria sunt mulieres, quae simul congregantur, & ad instar Canonicorum Regularium viuunt, ac Diuinas Laudes, & preces recitare, & cantare solent.*

6 *Visitatores Monialium, ac etiam Canonicorum Regularium impedire praesumentes circa ea, quae pertinent ad officium visitationis eorundem, si à visitatoribus admitti non desistant, excommunicationis sententiam ipso iure incurrunt.*

7 *Verbum, debet, plerumque ex natura sua necessitatem importat.*

8 *Abbatis benedictio his diebus dari debet, quibus Ordines minores conferri valent.*

9 *Abbatissa benedictio non est iteranda, nisi forte probaretur Curiam seruare contrarium.*

10 *Abbates semel benedicti, si deinde ad aliam Abbatiam eligantur, non sunt iterum benedicendi.*

11 *Abbatissa eligi non potest corrupta.*

Clem. Attendentes. II. & vlt.

1 Monialium monasteria, quae nulli subsunt, nisi Papae, Apostolica, non exempta verò Ordinaria auctoritate, eodem modo & mulieres, quae vulgò dicuntur Canonicae seculares, ac alia exempta per alios, quibus subsunt, annis singulis visitari debent, Monialesq. ipsas visitatores reforment. Abbatissae verò, quae solent benedici intra annū à suae confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant, alioquin à iure suo (nisi subsit causa rationabilis) prorsus se nouerint cecidisse, per illos, ad quos id pertinet prouisione de Abbatissis monasterijs ipsis canonicè facienda, quos quidem Visitatores si quis impedire praesumpserit, & monitus non desistit, ipso facto est excōmunicatus. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 349. *Alagon. in compend. pag.* 500. remissiuè *Ximen. in concordant. par.* 1. & 2.

2 Innouatur à *Concilio Tridentino sess.* 25. *de Regularibus cap.* 9. vbi disponitur quòd monasteria sanctimonialiū Sanctae Sedi Apostolicę immediatè subiecta etiam sub nomine Capitulorum Sancti Petri, vel Sancti Ioannis, vel aliàs quomodocunque nuncupentur, ab Episcopis tanquam dictae Sedis delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque. Quod quidem decretum *Sacra Congregatio* declarauit esse intelligendum quoad spirituale gubernium, sed non quoad temporale, vt refert *Armendar. in addit. ad recopilat. legū Nauarrae lib.* 2. *tit.* 18. *l.* 7. *de Religionib. n.* 93. vbi *n.* 94. subdit per illud Concilij Decretum nullā iurisdictionē esse cōcessam Episcopo in monasterijs Sedi Apostolicae immediatè subiectis, nisi in concernentibus spiritualia, in temporalibus verò nihil agere posse.

3 In quibus Abbatissae sunt solitae benedici, &c. Notatur ad hoc quod non omnes Abbatissę possunt, aut debent benedici, sed solummodo illae, quae

quæ sunt perpetuæ, & si quæ aliæ forsan solitæ sunt benedici, vt per Fr. Ludou. Miranda in tract. de sacris monialibus quæst. 7. art. 7. concl. vnica, Nauar. cons. 2. An Abbatissa à num. 1. de statu monach. Azori. instit. mor. p. 1. lib. 13. c. 10. q. 4.

4 Intra annum à suæ confirmationis tempore, &c. Ergo Abbatissa post electionem confirmationem accipere debet, vt per Azori. instit. moral. par. 1. lib. 13. cap. 10. q. 3. vbi subdit quod si exempta sit, & Romano Pontifici proximè subiecta, ab eo, vel ab alio eius auctoritate est confirmanda, si verò exempta sit Monachorum, siue Religiosorum præfecto subiecta, ab eo confirmationem accipit, si sit in Episcopi iurisdictione, & potestate ab eo confirmatur.

5 Quæ vulgò dicuntur Canonicæ Seculares, &c. In Germania, & Flandria sunt mulieres, quæ simul congregantur, & instar Canonicorum Regularium viuunt, ac diuinas Laudes, & preces recitare, & cantare solent, & vulgò dicuntur Canonicæ seculares, quæ non sunt verè, & propriè Religiosæ, non enim trium votorum professionem emittunt, ac proindè nulla lege clausurā seruare coguntur, & quāuis Clem. V. in præsenti huiusmodi Canonicarum viuendi rationem, vt Religionem non approbet, non tamen improbat eam viuendi normam, & institutum, ita Azori. d. lib. 13. cap. 9. quæstione 5. vers. secundum.

6 Si quæ verò, &c. Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententia ipso iure incurrunt, qui præsumunt impedire visitatores Monialium, & etiam Canonicorum Regularium, quæ pertinent ad officium visitationis eorundem si à visitatoribus admoniti non desistant, vt per Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 43. Fillius tract. 14. nu. 67. vers. tertia, & n. 72. quos refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 50. num. 225. secundum Lugdunensem impressionem.

7 In glos. [Debeant] ibi (cum hoc verbum sit præcepti, & necessitatem importet) Notatur ad hoc quòd verbum, debet, plerumq. ex natura sua necessitatem importat, vt per Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 15. num. 1. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 47. num. 9. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 1. nu. 2. Seraph. de priuileg. iuram. priuil. 33. num. 70. Ioseph. Sesse Aragoniæ decis. 230. num. 15. Et alios plures, quos citaui in tract. de dictionibus vsufrequent. dict. 77. secundum Lugdunensem impressionem.

8 In glos. [Benedici] ibi (his diebus dari debet, quibus dandus est Ordo, &c.) Notatur ad hoc quòd benedictio Abbatis his diebus dari debet, quibus Ordines minores conferri valent, sicuti docent plures, quos citaui in tractatu de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 27. num. 53. quibus addo Tamburin. de Iure Abbatum. tom. 1. disp. 11. q. 7. Paul. Laym. in canoncis quæst. de Prælatorum ecclesiasticorum elect. quæst. 214.

9 In eadem glos. ibi (sed dubitatur an hæc benedictio sit iterabilis, &c.) Notatur ad hoc quòd Abbatissæ benedictio non est iteranda nisi fortè probaretur Curiam seruare contrarium, vt per Nau. d. cons. 2. de statu monach. Azor. d. lib. 13. c. 10. sub. q. 4. Ludou. Miranda d. tract. de sacris monialib. q. 7. art. 7. concl. vnica, vers. secundo probatur, & in Abbatibus
10 quòd semel benedicti si deindè ad aliam Abbatiam eligantur non sint iterum benedicendi tradunt Nau. cons. 2. de Sacram. non iterand. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 12. art. 3. Azori. d. p. 1. lib. 12. cap. 20. q. 4. Tamburin. de Iure Abbatum disp. 11. q. 6. tom. 1. Paul Laym. vbi supra q. 215.

11 In glos. [Rationabilis] ibi (quia corrupta non potest in Abbatissam eligi) Ita Mandos. de signatura Gratiæ tit. dispensatio pro corrupta, statim in princip. Selu. de benefic. par. 4. quæst. 7. nu. 7. Maiol. de irregul. lib. 1. c. 29. num. 13. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 54. art. 3. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, par. 3. alleg. 100. num. 14. contra Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib 5. cap. 5. num. 22. & Portel. in dub. Regularib. verbo Abbatissa post num. 10.

De Religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ: Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 Beguinarum statum mulieres sectantes, & de nouo assumentes ac Religiosi in hoc dantes consilium, vel fauorem ipso facto sunt excommunicati, status autem pœnitentialis per hoc non interdicitur, & n. 2.

3 *Tertiariarum* Monialium *circa statum vbi referatur decretum, ostenditur.*

Clem. Cum de quibusdam. I.

1 Vlieres statum Beguinarum sectantes, & de nouo assumentes, ac Religiosi in hoc dantes consilium, vel fauorem ipso facto sunt excommunicati, status tamen pœnitentialis in suis proprijs hospitijs cu spiritu humilitatis per hoc interdictus non censetur. Colligunt ex Ordinariis *Ancharan. Imol. Zabarel. Panormitan. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 356. *Alagon. in compend. pag.* 503. remissiuè *Casal. in annot. Ximen. in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. deducunt *Azori. instit. moral. par.* 1. *lib.* 12. *cap.* 13. *q.* 14. *Gamb. de casibus reseruatis c.* 11 *num.* 11. *Iul. Lauor. de Indulgent. par.* 2. *cap.* 13. *num.* 35. *Filliuc. tract.* 14. *num.* 67. *vers. quarta, & num.* 74. & 143. *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 226. *secundum* Lugdunensem *impressionem.*

3 In glos. [Obedientiam] ibi (*& per hoc videtur quod hac Constitutio sorores* Minorum, *quæ dicuntur tertij Ordinis, non includat, &c.*) Super statu mulierum tertij Ordinis in priuatis domibus degētiū decretum refert *Erasm. à Cocbier. de iurisdict. Ordin. in exemptos p.* 1. *quæst.* 17. & aliqua tradit *Tamburin. de Iure Abbatum tom.* 1. *disp.* 17. *quæst.* 1. *sub num.* 49. *vers. Moniales* Tertiariæ *cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Hospitalia reformari debent per collatores ipsorum, & cogi* Rectores *eorum ad conseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam, quorum collatorum defectus, & negligentia est supplenda per locorum Ordinarios etiam circa exēpta, innouatur per* Concil. Trid. *vt num.* 2. *& Doctores referuntur num.* 3.

4 *Episcopus habet iurisdictionem super hospitalibus, & potest in illis exercere iura Episcopalia si auctoritate illius sint erecta.*

5 *Hospitalis* Rector *sumit alimenta de redditibus eiusdem non solùm pro se inseruiente, sed etiam pro tota familia.*

6 *Episcopus animaduertere potest in* Rectores *hospitalium, leprosariorum, eleemosynariorum, aut xenodochiorum, qui negligunt, seu non versantur, vt oportet, in administratione, non obstante quacunque exemptione.*

7 *Ratio reddenda est Episcopo de omnibus locis pijs ab administratoribus, siue ea sint publica, siue priuata, ecclesiastica, vel laicalia.*

8 *Rationes administrationis Ordinarius exigere potest ab administratoribus donec coram eodem doctum fuerit de institutione in qua secus expressè cautum sit.*

9 *Administrator piorum locorum videns se constrictū ad reddendam rationem suæ administrationis si appellaret, licet admittatur appellatio, non propter hoc impeditur, aut suspenditur executio.*

10 *Rationes ab administratoribus hospitalium, & piorum locorum quando pluries repeti possint, ostenditur.*

11 *Legata ad certum vsum destinata regulariter in alium conuerti non possunt, nisi in casibus relatis n.* 12.

13 *Papa potest pias defunctorum voluntates commutare.*

14 *Apostolica auctoritate qui aliquid facere possunt delegati sunt.*

15 *Verba*, carere decernimus omni robore firmitatis, *continent latam sententiam, & intelliguntur ipso iure.*

16 *Beneficium ecclesiasticum dicitur quando in eo proceditur per electionem, quæ exigit confirmationem Superioris, secus si illa necessaria non esset.*

17 *Hospitale ecclesiasticum debet censeri si habuerit oratorium cum campanili ad Diuina Officia pulsari solito.*

18 *Hospitale erectum auctoritate Episcopi dicitur locus pius, & Religiosus.*

Clem. Quia contingit. II. & vlt.

1 HI ad quos de Iure, seu de statuto fundationis locorum, vel de auctoritate Papæ pertinet, hospitalia secundum eorum fundationes reformare studeant, occupata, deperdita, & alienata indebitè ad debitum statum reduci faciant, ita ut proreceptione, & sustentatione miserabilium inseruire possint; ad quod Rectores compellere debent, & si ipsi fuerint negligentes, vel deficiant, tunc locorum Ordinarij per se ipsos, vel alios Rectores eosdem vtique

vtique non exemptos propria, exemptos verò, & alios priuilegiatos Apostolica ad id auctoritate compellant, contradictores, & præbentes eis auxilium, consilium, vel fauorem per censuram ecclesiasticam, & alijs Iuris remedijs compescendo. Hospitalia in beneficium concedi non debent alicui clerico non obstante quacunque consuetudine, nisi aliter in fundatione fuerit constitutum, & Rector esset eligendus per electionem. Eorum autem locorum gubernatio viris prouidis, & idoneis dari debet, qui ad instar tutorum, & curatorum iuramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inuentaria conficere, & Ordinarijs, seu alijs, quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandi ab eis annis singulis de administratione sua rationem reddere teneantur: & si quid secus fuerit attentatum, collationem, prouisionem, seu ordinationem ipsam carere decernitur omni robore firmitatis; quæ omnia supradicta ad Religiosorum, & Ordinum Militarium hospitalia non extenduntur, sed eorum Rectores secundum suorum Ordinum statuta, & antiquas obseruantias prouidere procurēt, quos ad hoc cogere debent Superiores statutis, & consuetudinibus non obstantibus quibuscunque. Conseruatis tamen cica Diuina Officia, & Sacramenta antiquis consuetudinibus. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Aneb. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 537. *Alagon. in compend. pag.* 503. remissiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. parte prima, & secunda.*

2 Innouatur à *Concilio Tridentino sess. 7. de reformat. cap.* 15. in hæc verba. *Curent Ordinarij vt hospitalia quacunque à suis administratoribus, quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, Constitutionis Conc. Vien. nen. quæ incipit, Quia contigit, forma seruata, quam quidem Constitutionem eadem S. Synodus innouandam duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.* Innouatur etiam ab eodem *Concilio Tridentino sess.* 25. *de reformat. cap.* 8.

3 Hanc eandem conclusionem, & materiam ex hoc tex. desumptā tradunt *Fr. Emm. quæst. Regul. tom. 2. q.* 63. *art. 7. vers. quinio, & q.* 84. *art. 2. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Hospitale §. 2. Azori. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 40. quæst. 10. vers. & sess. Valasc. consul.* 105. *num.* 23. vbi ait, quod tex. in præsenti debet intelligi de hospitalibus publicis, & erectis auctoritate Ordinariorium, & *nu.* 28. quod xenodochia, & hospitalia pertinent ad solicitudinem Episcoporum, & *nu.* 32. an

4 Rectores hospitalium sint de iurisdictione ecclesiastica, & à *num.* 45. quod Episcopus habet iurisdictionem super hospitalibus, & potest in illis exercere iura Episcopalia si auctoritate illius sint erecta, *Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. q.* 14. vbi quod hospitalia, quæ dantur Clericis in administrationem iuxta formam huius tex. possūnt resignari simpliciter, & in fauorem, *Surd. de aliment. tit. 1. q.* 87. vbi quod Rector hospitalis sumit alimenta de redditibus eiusdem non solum pro se inseruiente, sed etiam pro tota familia, *& tit. 4. q. 24. num. 15. Erasm. à Coebier de iurisdict. Ordin. in exemptos par. 1. q. 31. nu. 7. & p. 2. q. 45. num. 77. & num.* 97. vbi ait Epi-

6 piscopum animaduertere in Rectores hospitalium, leprosariorum, eleemosynarum, aut xenodochiorùm, qui negligunt, seu non verſantur, vt oportet, in administratione non obstante quacunque exemptione.

7 De omnibus locis pijs Episcopo rationem reddendam esse ab administratoribus, siue ea sint publica, siue priuata, Ecclesiastica, vel laicalia, refert decisum *Armendar. in addit. ad recop. legum. Nauarræ lib. 1. tit. 18. l. 7. n.* 78 quem citaui *de officio, & potestate Episc. p. 3. alleg.* 75. *num.* 58.

8 Rationes administrationis Ordinarius exigere potest ab administratoribus donec corā eodem doctum fuerit de institutione, in qua secus expressè cautum sit, secundum *Mart. de Iurisdict. p. 2. cap. 18. n. 9. & 10.* quem refero *Ego ipse d. alleg.* 75. *n.* 58.

9 Si quis administrator piorum locorum videns se cōstrictum ad reddēdam rationem suæ administrationis appellaret, licet admittatur appellatio, non propter hoc impeditur, aut suspenditur executio, vt per *Zerol. in praxi Episcop. par. 1. verbo hospitale §. 3. vers. sexto,* quem refero *Ego ipse d. alleg.* 75. *n.* 62.

10 Rationes ab administratoribus hospitaliū, & piorum locorū pluries repeti possunt, præcipuè quando Episcopo constiterit illas dolosè redditas fuisse, vel quando redditio non fuit finalis, & plena cum restitutione reliquorum, secundum *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. resolut.* 134. *in 2. edit.* quem refero *d. alleg.* 75. *n.* 63.

11 Cum tamen ea, quæ ad certum

vsum, &c. Notatur ad hoc quòd legata ad certum vsum destinata regulariter in alium conuerti non possunt, vt per *Vezin. to. commun. opinion. lib.26.tit.30. num.50.pag.* 158. *Zerol. in praxi* Episcop.p.1 *verbo legatum §.2. Nicol.Garc.de benefic. p.7. cap.1.num.* 108. *& seqq.*

12 Verum hæc resolutio aliquando fallit secundum subiectam materiam, veluti si legata ad certum illum vsum non sufficerent, quia tunc in alium per Episcopum conuerti possunt, secundum *Vgolin. de officio Episcopi cap. 61.num.* 3. Aloys. *Ricc. in collect. decis. p.* 3. *collect.* 558. *vers. tertia causa, Monet. de commut. vltim. volunt. cap.* 5. *num.* 330. & alios, quos refero Ego *ipse d.p.* 3. *alleg.* 83. *num.*7. Item si vsus legatus non potest adimpleri, *Aloys. Ricc. d. collect.* 558. *vers. prima, Monet. d. cap.* 5. *num.*322. *Ego ipse d. alleg.*83. *num.*8. Vel si res legata non possit deseruire pro vsu designato Iuris, vel facti impedimento, *Ego ipse d. alleg.* 83. *n.* 9. vel denique vbi legatum esset factum ad certum vsum non ita necessarium, ex adductis per *Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Neapol.c.* 19 *in vlt. impress. Vgolin. d.c.*61. *num.* 5. *Homobon. de Bonis in examine ecclesiast. tract.* 9. *cap.*16. *q.*28. *prope fin.* & alios, quos refero Ego *ipse d. alleg.*83. *num.*12.

13 Salua quidem Sedis Apostolicæ auctoritate. Ergo soli Romano Pont. licet pias defunctorum voluntates commutare, vt per Tiraq. *de priuileg. piæ causæ priuil.* 135. Pinel. *in rub.* C. *de rescind. vendit p.* 1. *cap.*2. *nu.*19. *Perez ad tit.* 2. *lib.*5. Ordin. *pag.* 72. *Henriq. in sum. lib.*7. *cap.*37. §.2. *lit. F, & lib.*9. *cap.*22. *§.*6. *lit.* M, *Mench. illustr. cap.*25. *n.*26. *cum seq.* Fr. Emman. *quæst.* Regul. *tom.*4. *q.*125. *art.*9. Ludou. Beia *respons. casuū Conscientiæ p.*4. *casu* 22. *Iacob. de Graff. de arbitr. Confessor. lib.*2. *cap.*69. *num.*1. *Cened. practic. & canon. quæst. lib.*1. *q.*35. *n.*12. *Melch.* Phæbos *Lusit. decis.*47. *num.*2. *cu seqq. to.*1. & alios per me citatos *d.p.*3. *alleg.*83. *n.*1.

14 Apostolica ad id auctoritate copellant. Id est tanquam delegati, vt obseruat D. *Barbos. in l. cum prætor* §.1. *num.*33. *ff. de iudic.*

15 Carere decernimus omni robore firmitatis. Hæc verba continent latam sētentiam, & intelliguntur ipso Iure, secundum Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur num.*86. C. *de reuocandis donation.* Sayr. *in claui Regia lib.*3. *c* 8. *n.*26.

16 In glos. [Electionem] ibi (*per electionem confirmandam*) Notatur ad hoc quòd electiuum beneficium dicitur quando in eo proceditur per electionem, quæ exigit confirmationem Superioris, secus autem si confirmatio superioris necessaria non esset, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q.*15. *num.*26. *&* 32. *Aene. de Falcō. de reserua. benefic. p.*1. *q.*3. *princ. n.*21. *Aloys. Ricc. in collect. dec. p.*5. *collect.*1697. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 19. *num.* 11.

17 In glos. [Altare] ibi (*talia hospitalia, cum Ecclesia, &c.*) Notatur ad hoc quòd hospitale ecclesiasticum debet censeri si habuerit oratorium cum campanili ad Diuina Officia pulsari solito, vt per *Mantu. sing.*50. *Selu. de benefic. p.*1. *q.*6. *à num.* 25. *Vezin. to.*1. *commun. opin. lib.*1. *tit.*1. *n.*27. *pag.*148. *Mart. de iurisdict. p.*4. *cent.*2. *casu* 113. *nu.*29. *metipsum d. alleg.* 75. *num.*5.

18 In ead. glos. ibi (*ex quo autem hospitale est locus Religiosus, & auctoritate Episcopi deputatus, &c.*) Ergo hospitale erectum auctoritate Episcopi dicitur locus pius, & Religiosus, de quo *Menoch. remed.*15. *recuper. num.*22. *& seq. Mascard. de probat. concl.*869. *Azeued. l.* 1. *à num.* 26. *tit.*1. *lib.* 4. *& l.* 1. *num.* 4. *tit.* 18. *lib.* 9. *nouæ Recop. Gutier. canon. lib.*1. *cap.*35. *num.*29. *Ceual. commun. contra commun. q.* 896. *num.*982. *tom.*4. *Zerol. in praxi Episcop. par.*1. *verbo hospitale* §. 3. *dub.*2. *Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib.*25. *tit.*6. *num.* 69. *Benedict. Aegid. in repet. l.*1. *p.*1. *in initio num.* 54. *C. de sacros. Eccles. Flores de Mena vari. lib.*2. *q.*25. *nu.*179. *cum seqq. Bobadil. in sua politica lib.*2. *cap.*18. *num.*228. *Nicol. Garc. de benefic. par.*5. *cap.*1. *num.*601. *cum seqq. Mart. de iurisdict. par.* 2. *cap.*23. *num.*19. *Alex. Trentacinq. vari. resol. lib.*1. *tit. de rescript. resol.* 4. *Viuian. in praxi Iurispatron. lib.*3. *cap.*2. *num.*3. *cum seqq. in vlt. impress.* & alij per me citati *d. par.* 3. *alleg.* 75. *num.* 4.

De Iurepatronatus. Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Diœcesanus congruam portionem assignare debet si ea intra terminum competentem non assignatur præsentatis ad Ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueuerunt omnia onera supportare, nisi onera sint per patronos supportanda, et n.*2.

Diœce-

3 *Diœcesanorum appellatione non veniunt inferiores Prælati.*

4 *Repetitio dictionis in eadem dispositione significat id esse cum mysterio factum.*

5 *Geminatio solet operari, ut omnis extensio, omnisque interpretatio excludatur.*

7 *Lex seu statutum si aliquid prohibet tunc demum quòd contra prohibitionem factum est remanet nullum, etiam quod expresse actus non annulletur, quando prohibitio facta à lege, seu statuto est perpetua.*

8 *Lex seu statutum prohibēt actum quando stat in puris terminis prohibitionis, & ultra non procedit, etiam quòd illum non annullet, si contra fiat censetur eundem actum annullare, & irritare, secus si ulterius procedat, imponendo scilicet pœnam, &c.*

9 *Actus valet, & tenet licet fiat non seruata forma præscripta quamuis contrafaciens possit puniri quotiescumque simpliciter, & sine clausula annullatiua committitur habenti aliàs potestatem illum faciendi.*

10 *Dictio*, ex tunc, *extremitatē temporis significat.*

11 *Conscientiæ Episcopi ubi aliquid remittitur an detur appellatio à pronunciatione Episcopi, ostenditur.*

Clem. Constitutio. I.

1 Diœcesani præsentatum aliquē à quacunque persona ecclesiastica ius præsentandi ad Ecclesiam aliquam habente admittere non debent nisi intra certum terminum competētem per ipsos præsentantibus præfigendum ipsi præsentato fuerit coram eis congrua de prouentibus Ecclesiæ assignata portio, quam si intra terminum præscriptum præsentantes assignare neglexerint, ex tunc diœcesanus præsentatum admittere debet, ad ipsum diœcesanum potestas assignationis huiusmodi deuoluta, itaut debitā portionis moderationem non excedat. In Prioratuum verò, vel aliorum tàm Regulariū, quàm secularium locorum Ecclesijs, in quibus Religiosi, vel alij, ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, prædicta consueuerūt onera supportare, præmissa nullatenus obseruari debent, sufficit enim tunc Presbyteros, & Vicarios congruè, & decenter tractare, & sustentare. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Zabar. Imol. Panor. Paul. de* Eleaz. *Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 386. Alagon. in compend. pag. 515.* remissiuè *Casal. in annot. Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Tiraq. *de iure mariti glos. 8. n. 87. Rebuff. in tract. congruæ portionis n. 47. Flores de Mena var. lib. 1. q. 14. n. 2. Paul. Laim. in canon. quæstionibus de Prælatorum ecclesiast. electione quæst. 209. lit. E.*

3 In glos. [Diœcesanis] in addit. marginali ibi (*appellatione Diœcesanorum non veniunt inferiores Prælati*) Vide *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 29. nu. 14.* & alios Doctores per me citatos in *tract. de appellatiua verborum utriusque Iuris signif. verbo* Diœcesanus.

4 In ead. glos. ibi (*nec potest negari quin seriosè diœcesanos exprimat cum hoc sit hic octies repetitum*) Notatur ad hoc quòd repetitio dictionis in eadem dispositione significat id esse cum mysterio factum, vt per *Sanch. de* 5 *Matrim. lib. 7. disp. 37. num. 19.* Nam geminatio solet operari vt omnis extensio, omnisq; interpretatio excludatur, sicuti per hanc *glos.* tradit *Menoch. cons. 10. nu. 1.*

6 In glos. [Inhibentes] Pulchra est hæc glos. quam optime exornat sex modis declarando, & limitando *Felin. in c. ex parte 2. 2.* vbi *Dec. num. 6. vers. & in simili est glos. de constitut.* quos refert *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 46. num. 18.*

7 Et ex illa vulgò colligi solet quòd si lex siue statutum aliquod prohibet, tunc demum quod contra prohibitionem factum est, remanet nullum, etiam quòd expressè actus non annulletur, quando prohibitio facta à lege, seu statuto est perpetua, sicuti docent *Pute. decis. 338. aliàs 330. num. 6. lib. 1. in correctis Vant. de nullitat. rub. quot & quibus modis nullitas in iudicio proponatur num. 52. vers. idem foret, Soar. de legib. lib. 5. cap. 25. num. 7. cum seqq. Sanch. de* Matrim. *lib. 7. disp. 2. nu. 4.* Ioan. *de Salas in simili tract. q. 96. tract. 14. disput. 16. sect. 8. num. 19. & num. 27. ante fin.* vbi declarat quando lex prohibens dicatur habere causam prohibitionis temporalem.

8 Sic etiam quando lex, seu statutum prohibens actum stat in putis terminis prohibitionis, & vltra non procedit, etiam quòd illum non annullet, si contra fiat, censetur eundem actum annullare, & irritare, *Vant. vbi sup. nu. 55. ante med. Virgil. Boccac. in constitut. Piceni glos. 6. num. 107. Soar. d. lib. 5. cap. 28. num. 20. Salas d. sect. 8. nu. 22.* Secus autem erit si vlterius procedat, imponendo scilicet pœnam, quia specialis pœna per legem imposita facit cessare

cessare actus nullitatem *Cephal. cons.47.num. 14.* Vant. vbi supra *num. 54. Soar.d.lib.5.c.28. num.29.* Salas *d.sect.8.num.27. vers. quidam dicunt,* Alderan. *Mascard.de generali stat. interpr.concl.9.num.38. & 39. Fr. Barthol.de Vecchis in praxi nouitior.disput.7.dub.4.in fin. Rot.decis.34.num.2.p.1.recent.*

9 In ead.glos. ibi (*puto quòd cum diœcesanus, &c.*) Notatur ad hoc quòd actus valet, & tenet licet fiat non seruata forma præscripta quamuis contrafaciens possit puniri quotiescunque simpliciter, & sine clausula annullatiua committitur habenti aliàs potestatem illum faciendi, vt per *Felin. in c. ex parte nu.1. prope finem vers. secunda limitatio, de constitut. Brun. in tract. de forma fol. mihi 33. col.2. limit.2. & fol.57. col.1. ad fin. limit.6.* quos sequuta est *Rot. in Ianuen.* Matrimonij *16. Maii 1583. coram* Cantuccio.

10 In glos. [Ex tunc] ibi (*& extremum tempus designat*) Notatur ad hoc quòd dictio, *ex tunc*, extremitatem temporis significat, & denotat vltimum temporis implemẽtum, vt per *Tiraquel. de retractu lig. §.1.glos.11. num.39. Matiens.l.14.num.44.glos.1.tit.4. lib.5. noua* Recopil. *Flamin. de resign.benef. lib.11. q.2. num.15. Cald. Pereira quæst.forens. lib.1.q.6. num.74.* cum alijs per me citatis in *tract. de dict. vsufreq. dict.118.n.1. secundũ Lugd. impres.*

11 In glos. [Oneramus] ibi (*fateor tamen quòd Superior, ad quem appellatum est, emendaret quod male factum esset*) Notatur ad hoc quòd dum textus remittit conscientiæ Episcopi moderationem portionis patroni debitæ, si appelletur à tali moderatione Episcopi, Superior ad quem appellatum fuerit, poterit emẽdare quòd malè factum esset, vt per *Tiraq. de retractu lig. §.4. glos.1. nu.11. Padil. in l. cum quidam num.11. ff. de legat. 2. Caualcan. p.1. decis.46. num.422. Flores de Mena var. lib.1. q.14. num.6.* Contra tamen stat *glos. verbo relinquatur in cap. statutum §. assessorem, de rescript. lib.6.* vbi dicit quòd quoties aliquid relinquitur Cõscientiæ non potest moueri quæstio quòd malè egerit, nisi illam intelligamus quando Canon remittit Conscientiæ Iudici s non explicans quid fieri debeat, sed absolutè, hanc verò de qua in præsenti intelligendo si explicet quid fieri debeat, vel vbi intelligeretur illa per viam iustitiæ, hæc verò per viam supplicationis, & misericordiæ, & alijs modis, quos prosequitur *Sanch. de Matrim. lib. 3. disp.10. num.13. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus per stirpes transit in plures hæredes vnius ex pluribus patronis.*

2 *Iuspatronatus transit in quoscunque hæredes etiam extraneos.*

3 *Hæredes plures vnius patroni vnam tantum vocem habent.*

4 *Iurepatronatus succeditur in stirpes, & non in capita.*

5 *Hæredes, & successores patronorum propria auctoritate absque superioris consensu facere possunt concordiam de Rectore alternis vicibus præsentando.*

6 *Patroni possunt ad vacantem Ecclesiam plures præsentare ea lege, vt vnus ex illis ab Episcopo, vel habente instituere eligendus instituatur.*

7 *Præsentatio potest fieri sub conditione incerta dubia, & obscura, dummodo talis conditio infra tempus datum ad præsentandum purificetur, incertitudo certificetur, & obscuritas fiat clara.*

8 *Dictio, liberè, idem importat quòd sine Superioris auctoritate.*

9 *Iuspatronatus sine consensu Episcopi potest vnus patronus compatrono renunciare.*

10 *Patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successiuè præsentare, quod non possunt facere patroni ecclesiastici.*

Clem. Plures. II. & vlt.

1 IN plures hæredes vnius ex patronis transit iuspatronatus per stirpes, & non in capita. Item patroni ipsi possunt liberè inter se conuenire de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando. Item patroni præsentari possunt plures personas ad vnam Ecclesiam, vt vna ex eis per Episcopum eligi, & admitti valeat. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Ancharan, Imol. Zabarell. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. in ration. lib.3. pag.387. Alagon. in compend. pag. 516.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p.1. & 2.*

2 Relicti hæredes, &c. Ergo iuspatronatus trãsit in quoscunque hæredes etiam extraneos, vt per *Bonacos. tom.1. commun. opin. lib.1. tit.5. nu.36. pag.170. Cald. Pereira de empt. cap.12. nu.16.* & plures, quos refero *de officio, & potestate Episcopi p.3. alleg.71. num.2. & 3.* quibus addo *Viuian.* & multos ab eo citatos *in sua praxi Iu-*

xi Iuspatronat. p. 1. lib. 4. cap. 2. num. 1. secundum nouiss. impress.

3 Vocem dumtaxat vnius habebũt.

Notatur ad hoc quòd hæredes plures vnius patroni vnam tantum vocem habent, vt per Azeued. l. 9. nu. 2. tit. 6. lib. 1. nouæ Recop. Quia 4 in Iurepatronatus succeditur in stirpes, & nõ in capita, sicuti docent Tiraq. de iure primog. q. 36. nu. 3. Perez l. 1. vers. mouere iuuat, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 140. Spin. in speculo testam. glos. 4. princ. num. 61. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 45. num. 61. Cened. ad Sextum collect. 7. num. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1733. & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 120. num. 1. p. 2. Nicol. Garc. de benef. p. 5. cap. 9. num. 143. Viuian. d. lib. 4. cap. 1. num. 58. Ego ipse d. p. 3. alleg. 72. num. 70. latè Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 521. per tot.

5 Libere conuenire de Rectorem ab eis alternis vicibus præsentando.

Notatur ad hoc quòd hæredes, & successores patronorum propria auctoritate absque Superioris consensu facere possunt cõcordiã de Rectorem alternis vicibus præsentado, vt per Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 6. nu. 9. Cened. d. collect. 7. num. 2. Azeued. l. 9. num. 2. tit. 6. lib. 1. nouæ Recop. Viuian. d. lib. 4. c. 1. num. 69. Ego ipse d. alleg. 71. num. 30.

6 Quibus etiam ex eadẽ causa, &c.

Notatur ad hoc quòd patroni possunt ad vacantem Ecclesiam plures præsentare ea lege vt vnus ex illis ab Episcopo, vel habente instituere, eligendus instituatur, vt per Lamber. de iurepatron. lib. 2. p. 2. q. 3. art. 6. & 8. Viuian. in praxi iurispatron. lib. 8. cap. 6. num. 15. in vlt. impress.

7 Vnde argumẽto huius text. colligi videtur posse fieri præsentationem sub conditione incerta, dubia, & obscura, dummodo talis conditio infra tempus datum ad præsentandum purificetur, incertitudo certificetur, & obscuritas fiat clara, vt per Rebuff. in concord. in forma mandati verbo innodatus existit ad fin. Lambert. d. q. 3. art. 5. num. 5. & art. 9. nu. 4. & fuit dictum in Pampilonen. Parochialis 30. Octobris 1602. coram Card. Lancell. & in Viennen. iurispatr. 28. Nouemb. 1605. coram Greg. XV. Nicol. Garc. de benef. p. 8. cap. 2. num. 3. Viuian. d. cap. 6. num. 24. vbi subdit quòd procedit etiam in ecclesiastico patrono.

8 In glos. [Liberè] ibi (idest sine Superioris auctoritate,) Ita Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 53. num. 16.

9 In ead. glos. ibi (& eadem ratione videretur, &c.) Notatur ad hoc quòd quando sunt plures hæredes, vel compatroni potest alter eorum alteri compatrono renunciare iuspatronatus sine consensu Episcopi, vt per Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 8. num. 3. Campan. in diuersorio Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 368. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Iuspatr. §. 2. vers. secundum dubium, & plures alios, quos refero de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 71. num. 28.

10 In glos. [Permittimus] ibi (bene enim poterat laicus præsentato vno alium præsentare, &c.) Notatur ad hoc quòd patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successiuè præsentare, quòd nõ possunt facere patroni ecclesiastici, vt per Gutier. de iuram. confirmat. p. 3. c. 13. Fusc. de visit. lib. 2. cap. 10. num. 3. Spin. in speculo testam. glos. 4. à nu. 73. Ceual. commun. contra commun. q. 265. & 693. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 9. num. 211. & 212.

De Censibus, exactionibus, & procurationibus. Tit. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant Ecclesijs per eos ante Concil. Vienen. acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa iuuentur, quæ priuilegia, vel exemptiones non iuuant in Ecclesijs post Concil. acquirendis.*

2 *Res omnis, cui est annexum onus, transit in Ecclesiam cum suo onere.*

3 *Census possessorem sequitur, & comitatur in quemcunque transeat successorem.*

Clem. Cum sit. I.

1 Religiosi subire tenentur onera, vt sunt procurationes Legatorum Sedis Apostolicæ, ac iura Episcopalia, quæ incumbebant Ecclesijs per eos ante hoc Concilium acquisitis, nisi priuilegio, exẽptione, vel alia iusta causa iuuentur, quæ tamen causæ, & priuilegia non extenduntur ad Ecclesias post Concilium acquirendas. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 410. Alagon. in compendio pag. 527.

*pag.527.*remissiuè *Ximen. in concord. p.1. & 2.*

2 In glos. [Solita] ibi (*res aliqua habens onus annexum peruenit ad Ecclesiam in quam transit cum suo onere*) Ita *Bellacob. tom.1. commun. opinion. lib.3. tit. communia seruitutum nu. 67. pag. mihi 426. Menoch. consi.2. nu.31. & consi. 63. num.11. & consi.80. num.79. D. Barbos. in l. post dotem num. 5. ff. soluto matrim. Card. Tusc. tom.5. lit. O. conclus. 145.* & alij plures, quos refero Ego *ipse axiomate*.

3 Notatur etiam ad hoc quòd census possessorem sequitur, & comitatur rem in quemcunque transeat successorem, vt per *Surd. de aliment. tit.7. q.33. nu.14. & decis.32. num.6. Zerol. in praxi Episcop. p.1. verbo Clericus §.11 Cald. Pereira de resolut. emphyt. c.3. n.23.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopi ad monasteria Cisterciensium venientes hospitalitatis causa, gratiosè victualia recipiunt, causa vero visitationis procurationes debitas de Iure, vel consuetudine accipiunt, & si velint, possunt comedere carnes extra septa monasterij.*

2 *Visitator à Papa delegatus habet mercedes equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possit.*

3 *Religiosi possunt in eleemosynas erogare fragmenta, quæ ex ipsorum mensa supersunt.*

Clem. Ad nostrum. II.

1 EPiscopi si ad monasteria Cisterciēsium venerint non causa visitationis, sed hospitalitatis, victualia gratiosè recipiant, quæ charitatis gratia ei fuerint ministrata; si verò veniant causa visitationis, accipiant procurationes debitas de Iure, vel consuetudine, & si velint possunt comedere carnes, non tamen intra septa monasterij, vel saltèm non intra portam Regularem, & reliquias possunt dare pauperibus, ab alijs grauaminibus se abstinentes. Colligunt ex Ordinar. *Ancharan. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in rational. lib.3. pag. 411. Alagon. in compend. pag. 527.* remissiuè *Ximen. in concordant. par. 2.*

2 Pro equitaturis quoque, &c: Visitator à Summo Pontifice delegatus habet mercedes equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possit, vt per *Azor. instit. moral. p.2. lib.3. c.42. q.8.*

3 In glos. [Fragmenta] ibi (*panes ergo integros, qui de mensa leuantur, &c.*) Fragmenta igitur, quæ ex Religiosorum mensa supersunt, potest Religiosus in eleemosynas erogare, vt per *Iacob. de Graff. in aureis decis. p.1. lib.3. c.5 num. 62. Sanch. in praecepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 103.* vbi tamen aduertit glossam hoc non dicere.

SVMMARIVM.

1 *Diæcesani (quibus hoc constat) illos, qui exigendo à clericis pedagia, vel guidagia excommunicati sunt, vel interdicti, publicare debent.*

2 *Clerici negotiatores tenentur in concernentibus negotiationem gabellas soluere.*

3 *Ecclesiæ bona, & fructus, etsi immunia sint ab omni collecta, eadem immunitate non fruuntur conductores, & emptores eorum.*

4 *Iuramento extrahentis probatur quòd quis frumentum extraxerit pro vsu suo.*

5 *Citatio partis requiritur in declaratoria sententia pœnæ incursæ ipso iure.*

6 *Claus. si constiterit, importat cognitionem iudicialem cum citatione partium.*

Clem. Præsenti. III. & vlt.

1 DIœcesani locorum omnino publicent, & publicari faciant excommunicationis, & interdicti sententias à Iure prolatas contra eos, qui suo, vel alieno nomine exigunt, vel extorquent pedagia ab Ecclesijs, vel personis ecclesiasticis pro earum rebus proprijs, quas non negotiandi causa deferunt, vel deferri faciunt, vel transmittunt, donec exacta restituantur, & trāsgressores satisfecerint competenter. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 412. Alagon. in compend. pag. 528.* remissiuè *Ximen. in concord. p.1. & 2.*

2 Quas non negotiandi causa deferunt, &c. Ergo clerici negotiatores tenentur in concernentibus negotiationem gabellas soluere, vt per *Duen. reg. 100 vers. fallit vndecimo, Perez. l.1. vers. est & aliud tit.3. lib.1. Ordin. pag. 56. Stephan. Quarant in sum. Bullarij verbo vectigal vers. tertio quatenus pag. 494. cum seqq.* & plures alios, quos citaui *ad cap. quamquam de censib. lib.6.*

3 In glos. [Non negotiandi] ibi (*vbi etiam arguit contra emptores redditeum clericorum, &c.*) Notatur ad hoc quòd Ecclesiæ bona, & fructus etsi immunia sint ab omni collecta eadem immunitate non fruuntur conductores,

res, & emptores eorum, vt per *Tiraq. de retractu lig.§.1.glos.13. num.12.* Bonacos. *commun.crimin.p.1.verbo gabella pag.* 77. Perez *l.12.tit.4.lib.4.* Ordin.*pag.828.Menoch.cons. 136.num.5.*

4 In ead. glos. ibi (*vnde videtur committendum iuramento deferentium, &c.*) Notatur ad hoc quòd probatur iuramento extrahentis, quòd quis frumentum extraxerit pro vsu suo, vt per *Mascard. de probat. conclus. 953. num. 11. Seraphin. de priuil. iuram.priuil.14. num.2.Farinac.fragment.crimin.p.1.lit.B.nu. 57.Marta de iurisdict.p.4. casu* 83. *num.7.*

5 In glos. [Constiterit] ibi(*parte vocata,&c.*) Notatur ad hoc quòd citatio partis requiritur in declaratoria sententia poenæ incursæ ipso iure, vt per Tiraq. *in tract.res inter alios act.24.* Gig.*de pension.q.78.num.5. Couar.in cap.alma mater p.1.§.9.num.5.ante fin. Clar. in §.fin.q.31. nu.3.*Mandos.*in tract. de monit. q.26.in fine* Ioan.*Valer.de differ.inter vtrumque forum verbo excommunicatio different.10. num.1.vers.sed certe,*Fachard.*tom.1. commun. opin.lib.2.tit.2. num.6. pag.289. Aloys.*Ricc.*in collect. decis.p.4. collect.* 869. *Suar. tom.5. disp.3.sect.20. num.25. Aula de censur. p. 2. cap.5.disp.1.dub.5.concl.2.*

6 De clausula, *si constiterit*, quod importet cognitionem iudicialem cum citatione partium tradunt *Seraph. decis.601. num.3. Cardin. Tusch. tom.2. lit.* C. *concl.368.à num.1. Sanch.de Matrim.lib.8.disp.34.nu.26.Moneta de commutat.vltim.volunt. cap.7. n.139. Nicol.Garc.de benef.p.6.cap.3.num.36.* & alij plures per me citati in *tract. de claus.vsufreq. claus.146.num.1.*

De Celebratione Missarum, & alijs diuinis Officijs. Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse solliciti vt horis debitis in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesijs horæ Canonicæ deuote psallantur, & quod in Ecclesijs alijs celebretur conuenienter, & debitè diuinum officium, & nocturnum.*

2 *Syncopare quid significet, & an & quando mortale peccatum committatur si fiat sincopatio in horis Canonicis recitandis, remissiuè.*

5 *Missa non est de numero Horarum Canonicarum.*

6 *Vigiliæ in Ecclesijs olim fiebant.*

Clem. Graui. I.

1 SI locorum Ordinarij, ad quos spectat correctio, sint negligentes, eorum Superiores curent vt Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesijs horis debitis deuotè psallatur, & in alijs conuenienter, & deuotè celebretur diuinum Officium nocturnum, & diurnum, contradictores per censuram ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) alijsque opportunis remedijs compescendo, facientes, prout ad eos spectat, in his, & alijs, quæ ad diuinum cultum, & morum reformationẽ pertinent, ac Ecclesiarum, & coemeteriorum respiciunt honestatem, Sacrorum statuta Canonum, ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter obseruari. Colligunt ex Ordinar. *Ancb.Imol.Zabarel.Panor. Paul.de Eleazar. Bonif.de Vitalin. Viuian.in ration.lib.3.pag.431. Alagon.in compend.pag.* 537. remissiuè *Ximen. in concord.p.* 2.

2 Transcurrendo, syncopando, &c. Syncopare quid significet, & an, & quando mortale peccatum committatur si fiat syncopatio in Horis Canonicis recitandis vide *Azor.instit.moral.p.1.lib.10.cap.7. quæst.11. Lessi.de Iustit. lib. 2. cap. 37. num.56. &* quæ dixi in *collect. ad cap.dolentes 9.nu.* 10. *&* 11. *hoc tit.in* Decretalib.

3 Horis debitis. Vide quæ dixi in *collect. ad cap.1. nu.7. cum seqq. hoc tit.in* Decretalib.

4 Deuotè psallatur. Vide quæ dixi in *collect.ad d.cap.dolentes num.19.*

5 In glos. [Canonicas] ibi (*Missam de Officio dicimus, sed non de Horis*) Notatur ad hoc quòd Missa non est de numero Horarum Canonicarum, vt per Nau.*de Orat. cap.3.nu.29.*

6 In glos. [Vigilijs] De his Vigilijs in Ecclesiis olim apud Christianos fieri solitis tractãt *Fr.Hieron.*Roman. *de Republica Christiana lib.5.cap.13. Cardin. Cæs. Baron. in addit.ad martyrol.Romanum 5.Ianuarii pag.13.Cened. ad Sextum collect. 11.num.4.*

Clem. Dignum. II. & vlt.

1 CLerici etiam Religiosi domestici commensales Cardinalium, ac quorumcunque

que Pontificum gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentium, possunt se cum ipsis in Diuinis Officijs accōmodare; vt illud, quod ijdem Cardinales, seu Pontifices dicēt officium, licitè dicere valeant. Colligunt ex Ordinar. *Ancharan. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 432. Alagon. in compend. pag. 538.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 In glos. [Pontificum] ibi (*Electos confirmatos, &c.*) Notatur ad hoc quòd electus, & confirmatus nondū consecratus non dicitur Pontifex, vt per *Selu. de benef. p. 1. q. 2. nu. 20.*

De Baptismo, & eius effectu. Tit. XV.

SVMMARIVM.

1 *Baptisma in fontibus Ecclesiarum, & non in priuatis domibus concedi debet, duos casus excipit, & transgressores punire præcipit.*
2 *Aula, & Palatium in quo differant, ostenditur.*
3 *Baptizare non licet Parocho sine exorcismo, & alijs solemnitatibus.*
4 *Duces Regales, non verò Venetiarum, & Ianuensium comprehenduntur sub dispositione huius tex.*
5 *Diuites an possint dici Principes, in eisque habeat locum dispositio huius tex. remissiuè.*
6 *Tyrannus Rex quis dicatur, remissiue.*
7 *Liberorum appellatione continentur nepotes ex filiis, ac omnes descendentes tàm masculi, quàm fœminæ.*
8 *Filiorum appellatione regulariter non comprehenduntur nepotes.*
9 *Illegitimus, seu bastardus an & quando contineatur nobilium appellatione, remissiuè.*
10 *Filiorum appellatione non veniunt qui sunt naturales tantum.*
11 *Nobilitas, & litteratura æquiparantur.*
12 *Præsentia semper à lege requiritur ex proposito, & ad aliquid operandum.*

Clem. Præsenti. Vnic.

1 BAptisma conferri non debet in Aulis, vel Cameris, aut alijs priuatis domibus, sed dumtaxat in Ecclesijs, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, nisi Regum, vel Principum, quibus valet in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerserit propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi; qui autem secus præsumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur quòd alii attentare similia non præsumant. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Zabar. Imol. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 438. Alagon. in compend. pag. 540.* remissiuè *Casal. in annot. Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 In aulis, &c. Aula enim, & Palatium licet aliquando pro eodem ponantur, tamen interdum inter se differunt, quia Palatium Imperatorum, Regum, & Principum est, aula verò inferiorum, sicuti tradit *Cabed. Lusit. decis. 1. num. 13. p. 1.*

3 Dumtaxat in Ecclesijs, &c. Notatur ad hoc quòd non licet Parocho sine exorcismo, & aliis solemnitatibus baptizare, vt per *Henriq. in sum. lib. 2. cap. 26. §. 2. lit. Q.* De ritibus verò, & cœremoniis ad Baptismum pertinentibus latè tractant *Valent. tom. 4. disput. 4. quæst. 1. puncto 4. Barthol. ab Angel. dialogo 2. §. 16. Vasq. 3. p. q. 61. disp. 166. c. 2. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 27. cap. 5. num. 32. cum seqq.*

4 Nisi Regum, vel Principum, &c. vide *Vital. hic n. 43.* vbi ait tex. in præsenti intelligendum esse de magnis dominis, subditq; non comprehendi Ducem Venetiarum, & Ianuensem, sed Duces Regales, itaut sub hac dispositione non contineatur Marchio Montis Ferrati, licet bene Marchio Brundeburgēsis secundum *Paset. cons. 12.* quem referunt *Alciat. in tract. de sing. certam. c. 32. num. 5. & Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 427. in princ.* vbi probat quòd Principes Regni Neapol. includuntur sub dispositione huius text. Diuites autem an dici possint Principes, in eisque
5 habeat locum text. in præsenti, vide *Tiraq. de nobilit. cap. 3. num. 5. Rebuff. in proœm. concord. verbo subnixa est pag. 508. Molin. de primog. lib. 1. cap. 2. nu. 24. Mascard. de probat. concl. 998. num. 4.*

6 In glos. [Regum] propè fin. ibi (*tyrannus est propriè, &c.*) Plura de Tyrannis Regibus tradit *Pinel. in rub. C. de de rescind. vendit. p. 1. cap. 2. num. 25.*

7 In glos. [Liberi] ibi (*comprehendit nepotes ex filiis, & aliis descendentes.*) Notatur ad hoc quòd liberorum appellatione continētur nepotes ex filiis, ac omnes descendentes tàm masculi, quàm fœminæ, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 4 præs. 84. à num. 22. & præs. 89. nu. 74.*

num-74.& conf.204.n.50. & conf.420. n.26. Surd.decis.66.num.3. Peregr.de fideicom. art. 22.num.43.& art.25.num.8. Steph.Gratian. discept.forens.tom.1. cap.120. num.26. Sanch. in pracepta Decalogi *tom.2.lib.7.cap.9.nu.13. Fusar.de substitut.q.326. num.1. Franc.Molin.de ritu nupt.lib.3.q.25.nu.17. & 18.* Rota corã Reuerendiss. D. meo Coccino *inter eius impressas decis.111.n.8.& decis.480.n.3.*& alios plures,quos refero in *tract.de appellat.verborũ vtriusque Iuris significat. appell.129. num. 1.*

8 In ead.glos.ibi (*appellatio enim filiorum regulariter non comprehendit nepotes.*) Ita *Menoch.d.lib.4. praes.94. & cons.328. num.4. & cons.347.nu.3.Surd.de aliment.tit.9. q.36. & decis.73. Cald.Pereira de potest.eligendi cap.5. num.2.Valasc. cons.* 140. & alij plures per me citati in *d.tract. verbo filij.*

9 In ead.glos.ibi(*dic quod ad parentum reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, sed quoad commodum liberorum, vel honores non*) Illegitimus, seu bastardus an & quando contineatur nobilium appellatione dixi *dict. tract. de appellatiua verb. vtriusque Iuris signif.appell.163.num.7.*

10 Notatur etiam ad hoc quòd filiorum appellatione non veniũt qui sunt naturales tantum,vt per *Azor.instit.moral.p.2.lib.2.cap.6. quaest.11. Stephan. Gratian. discept.forens.cap. 157.num.8.*

11 In glos. [Necessitas] ibi (*Nobilitas, & litteratura*) Notatur ad hoc quòd nobilitas, & litteratura æquiparantur,vt per *Tiraq. de nobilit.cap.5.num.5.*& dixi in *collect. ad cap. de multa,in fine, de praebend.in Decretalib.*

12 In glos.[Præsentiam] ibi(*ex proposito,&c.*) Notatur ad hoc quòd præsentia semper à lege requiritur ex proposito, & ad aliquid operandum, vt per *Auendan.ad l. 44. Tauri glos. 14.num.4.*

13 In glos. [Castigetur] ibi (*arbitrariè*) Sequitur *Menoch.de arbitr.lib.2. cent.5. casu 431.*

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum. Tit.XVI.

SVMMARIVM.

1 *Festum Corporis Christi praecipitur quotannis celebrari, & Indulgentiae conceduntur ijs, qui in festo,vel infra octauam Officio, vel horis interererunt.*

2 *Institutio festi Corporis Christi vbi tractetur remissiuè.*

3 *Officium Corporis Christi fuit compositum à S.Thoma Aquinate.*

4 *Lex praecipiens in virtute sanctae obedientiae obligat transgressorẽ ad mortalem culpã.*

5 *Dies ecclesiasticus quantum ad Indulgentias, & caetera priuilegia constituitur à Vesperis in Vesperas inclusiuè.*

6 *Indulgentia,quae relaxatur de iniunctis poenitentijs, quid importet, ostenditur.*

7 *Indulgentia vbi conceditur visitantibus aliquam* Ecclesiam, *& in ea orantibus an ad illam consequendam teneantur ingredi, vel sufficiat orare prope templum si prae multitudine gentium ingredi non possint, ostenditur, & num.* 8.

9 *Chronicorum, & historiarum exemplum probat.*

10 *Opus bonum factum ex voto plus meriti habet quàm aliud non ex vi voti factum.*

Clem. Si Dominum. Vnic.

1 FEstum Corporis Christi in virtute sanctæ obedientiæ solemniter, & deuotè celebrari præcipitur singulis annis feria quinta post octauam Pentecostes, & certæ Indulgentiæ conceduntur ijs, qui in festo, vel infra octauam Officio,vel Horis interẽrunt, ac multa piè, deuotè, & doctè de Sanctissima Eucharistia referũtur. Colligũt ex Ordin. *Anch. Zabar.Imol.Panor.Paul.de Eleaz.Bonif.de Vital.Viuian.in ration.lib.3.pag.444. Alagon.in compend. pag.* 544. remissiuè *Ximen. in concordant. p.1. & 2.*

2 De festo Corporis Christi, & eius institutione agunt *Azor.instit.moral.p.2.lib.1.c.14. Vincen.Filliuc.in sum.to.2.tract.27. c.3.n.45.*

3 Officium sanctissimi Corporis Christi fuit compositum à S. Thoma Doctore Angelico iussu Vrbani IV. à quo in prœmium retulit columnam argenteam, vt ex *Naucl. & Genebr.* refert *Raguc. de Missa in Ecclesia q.109.nu.6.*

4 In virtute sanctæ obedientiæ. Per hæc verba lex obligat transgressores ad mortalem culpam, vt per *Sayr. in claui Regia lib.3.cap.7.num.22.*

5 In primis ipsius festi Vesperis. Notatur ad hoc quòd dies ecclesiasticus quãtum ad Indulgentias, & cætera priuilegia constituitur à Vesperis in Vesperas inclusiuè, vt per *Tiraq.de retractu lig.§.1.glos.11. n.13.*

6 De iniunctis sibi pœnitentijs relaxamus. Quid autem importet hæc Indulgentia ostendit *Ludou.Beia respons.casuum Conscientiæ p.*1. *casu* 38. *vers. hæc eadem conclusio*, *Iul. Lauor. de Indulgent. p.*2. *cap.*16.*num.*12. *cum multis seqq.*

7 In glos. [In Ecclesia] ibi (*patet quod non sufficit interesse Horis extra Ecclesiam, &c.*) Ergo vbi conceditur Indulgentia visitantibus aliquam Ecclesiam, & in ea orantibus, ad illam consequendam necessariò debent fideles Ecclesiam ingredi, itaut si ob gentium multitudinem ingredi non possint, non consequantur, quamuis orent propè templum. Ratio est quia Indulgentia conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam, & in ea orantibus, orare autem in Ecclesia non dicitur, qui eam non ingreditur, eo maximè quia Indulgentia tantum valet, quantum eius verba sonant: ita *Mich.* Zanard. *p.*1.*direct. Theologorum de Sacramento Pœnitentiæ cap.*20. *quæst.*40. vbi ait quod quādo in diplomatibus dicitur quod eis Indulgentia conceditur, qui talem Ecclesiam visitauerint, & in ea deuotè orauerint, ad acquirendam talem Indulgentiam necessariò requiritur vt fideles ingrediantur in eam, quia oratio facta In valuis, non dicitur esse facta in Ecclesia, additque idem *Zanard.* quod, quando verba Indulgentiæ habent tantum, *Qui talem Ecclesiam visitauerint*, sufficit ex ianua eam visitare, & Indulgentia comparabitur.

8 Verùm alii ex præsumpta concedentis mēte resoluunt quòd quando quis Ecclesiā ingredi non potest propter populi multitudinē, cōsequatur Indulgētiā si oret foris propè ianuā Ecclesiæ, vt per *Cordub. in quæst. lib.* 1. *q.* 31.*not.*2. *Fr. Emm.in sum.p.*1.*c.*184.*n.*2.*Bonac. de Sacram.disp.*6.*q.*1.*punct.*5.*n.*26.*Frāc. Rodrig.de* Iubilæo *c.*3.*num.*8.Sed melius *Soar. tom.*4.*de Pœnit.disp.*52.*sect.*1.*nu.*7. ait attendenda esse verba cōcessionis Indulgentię, itaut si in diplomate dicatur vt Sacerdos sacrificet in Ecclesia si Indulgentiam consequi voluerit, non satisfacit si sacrificet extra eam prope fores, quāuis ob confluentium multitudinem illam ingredi non possit; si verò præcipiatur solum visitare Ecclesiam, poterit quis Indulgentiam consequi absque eo quòd illam corporaliter ingrediatur; si præcipiatur orare in Ecclesia, satis etiā est si prope fores Ecclesiæ oret, nam hic censetur moraliter in Ecclesia orare, & iuxta moralem loquēdi modum talis oratio dicitur fieri in Ecclesia, quod præcipuè est verum, quando quis facit quod in se est, vt Ecclesiam ingrediatur, cum tamen ob populi multitudinem non possit.

9 In glos. [Vrbano] in fine ibi (*vt patet in chronicis*) Ergo Chronicorum, & Historiarum exemplum probat, vt per *Duen.reg.*157.*Cassan.in cathalogo gloriæ mundi p.*10.*consid.*46. *ad fin.Menoch.cons.*378.*nu.*8.*Mascard.de probat.conclus.*105.*nu.*9.*& concl.*287.ac earū Scriptoribus, etsi enunciatiuè loquantur, fides adhiberi solet in antiquis, *Doct. in l.*1. vbi *Bart.nu.*22. *Alex.nu.*34. *Ias.nu.*25.*Dec. nu.*21.*& Bolognet.nu.*39.*ff.si certum pet. Fel. in c.*2.*nu.*46.*ff.de rescript.Marsil.in rub.C.de probat.num.*813.*Paris.cons.*23.*sub nu.*233.*&* 252. *vers. & quoniam vol.*1. *Soccin. iun. cons.* 76.*nu.*64.*lib.*1.*Natt.cons.*536.*num.*41.*vol.*4. *Roland.cons.*2.*nu.*60.*vol.*1. *Menoch.cons.*378. *num.*8.*& cons.*701. *nu.*8.

10 In glos. [Se ipsum] ibi (*quod idem opus meritorium laudabilius est in vouente, &c.*) Collige bonum opus factum ex voto plus meriti habere, quàm aliud non ex vi voti factum, vt per S. *Thom.*2.2. *q.*88. *art.* 6. *& opusc.* 17. *c.*2.*& opusc.*18.*c.*3.*Nau.in man.cap.*12.*n.*32. *vers. quarto præsupponimus*, *Pined. in vita S. Ioannis Baptistæ lib.* 3.*art.*1.*cap.*4.*pag.*73.

De Immunitate Ecclesiarū. Tit. XVII.

SVMMARIVM.

1 Cap. clericis, hoc tit. lib.6. *cum suis §§. reuocatur.*

2 *Papa potest suam legem irritare, & reuocare quoad effectus Iure humano ex ea sequutos.*

3 *Lex mandans sub obtestatione diuini iudicij obligat transgressores ad mortalem culpā.*

4 *Princeps vbicunque tollit constitutionem, mandans ea haberi pro infecta, tolluntur omnes actus etiam præteriti, & consumati.*

5 *Princeps facere potest vt res factæ habeantur pro infectis.*

Clem. Quoniam. Vnic.

1 Reuocat, & pro infectis haberi vult *cap.clericis, hoc tit.lib.*6. cum suis declarationibus. Colligunt ex Ordinar. *Anchar*an. *Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de* Vitalin. *Viuian.in ration.lib.*3. *pag.*552. *Alagon.in compend.pag.*464. remissiuè *Ximen.in concord.p.*1.*&* 2.

Peni-

2 Penitus reuocamus, &c. Notatur ad hoc quòd Pontifex potest suam legem irritare, & reuocare quoad effectus Iure humano ex ea sequutos, & non tantum quoad in posterum incurrendos, vt non incurrantur, sed etiam quoad iam incursos, abolendo illos acsi eã lex edita nunquam fuisset, ita *Sanch. de Matrim. lib.* 8. *disp.* 7. *num.* 4.

3 Sub obtestatione diuini iudicij. Lex per hæc verba obligat transgressorem ad mortalem culpam, vt per *Sayr. in claui Regia lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 22.

4 In glos. [Pro infectis] ibi (*vide quanta est Papalis auctoritas, &c.*) Notatur ad hoc quòd vbicunque Princeps tollit constitutionem mandans eam haberi pro infecta, tolluntur omnes actus etiam præteriti, & consumati, vt per *Cald. Pereira in responso pro Sebastiano*

5 *Limpo num.* 43. Potest enim Princeps facere, vt res factæ habeantur pro infectis etiã quoad effectus præteritos, secundum *Tiraq. de iure constit. p.* 3. *limit.* 7. *num.* 47.

6 Vnde ex hac glos. colligit *Pereg. de iure fisci lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 58. quod cum Princeps declarat confiscationem factam fieri non potuisse, & vult eam haberi pro non facta per. inde acsi facta non fuisset, tunc omnia exinde sequuta retractantur.

AD LIBRVM QVARTVM Clementinarum.

De Consanguinitate, & affinitate Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium scienter contrahens in gradu consanguinitatis, vel affinitatis probibito, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet, & vitari, idem in professo, & professa, vel constituto in Sacris, & num.* 2.

3 *Pœnæ imposita cõtrahentibus incestas nuptias per verba masculini generis, fœminas comprehendunt.*

4 *Masculinum verbum fœmininum sexum comprehendit etiam in pœnalibus quando respectu vtriusque eadem viget probibitionis ratio.*

5 *Excommunicationem de qua in hoc tex. non incurrunt illi, qui nuptias hic probibitas ignoranter contraxerunt.*

7 *Ignorantia non tantum probabilis, & iusta, sed etiam crassa, & supina excusat ab excommunicatione, de qua in hoc textu.*

8 *Pœna imposita aduersus scienter gerentes actũ probibitum, non comprehendit eos, qui etiam per ignorantiam crassam illud committunt, nisi sit affectata.*

9 *Excommunicationem in hoc text. comminatã non incurrunt illi, qui non solum matrimonium contrahunt factum ignorantes, sed etiam qui factum tenentes, Ius tamen ignorant.*

10 *Matrimonium contrahentes si sint vel voto solemni adstricti, vel in Sacro Ordine constituti, excõmunicationẽ incurrũt ipso iure.*

11 *Excommunicatio de qua in hoc tex. non incurritur si matrimonium ineatur cum infideli, cognata legali, vel spirituali, vel cum impedimento publicæ honestatis.*

12 *Lex vbi ponit pœnam facienti aliquid scienter ignorantia probabilis, idest inuincibilis, excusat.*

13 *Ignorantia affectata non excusat à pœnis scientium, & præsumptionem exigentibus.*

14 *Ignorantia affectata æquiparatur scientiæ.*

15 *Matrimonium scienter contrahens in gradu consanguinitatis, vel affinitatis probibito, iste solus ligatur excommunicatione de qua in hoc tex. non vero ignorans.*

16 *Matrimonium contrahens falsò putans subesse impedimentum consanguinitatis, &c. non ligatur excomunicatione de qua in hoc tex.*

17 *Matrimonium bona fide, & conscientia contrahentes, si postea impedimenti conscij facti nihilominus in ipso matrimonio perseuerauerint an excommunicationem de qua in hoc tex. incurrant ostenditur, & nu.* 18.

19 *Excommunicatio de qua in hoc tex. incurritur etiamsi quis contrahat matrimonium cum consanguinea in gradu Lege diuina, ac naturali probibito.*

20 *Matrimoniũ licet nõ sit cõsummatũ, nihilominus incurritur excõicatio de qua in hoc tex.*

21 *Sponsalia de futuro contrahentes non incurrũt excommunicationem de qua in hoc tex.*

22 *Pœnã apposita contrahentibus matrimonium non afficit contrahentes sola sponsalia.*

23 *Matrimonium si contrahatur metu valente in virum constantem cum consanguinea, vel affine in gradu probibito, non incurritur excommunicatio de qua in hoc tex.*

24 *Absolutio excommunicationis de qua in hoc textu Episcopo reseruatur.*

Clem. Eos, qui, Vnic.

1
Matrimonium scienter cõtrahentes in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, aut cum Monialibus, necnon Religiosi, & Moniales, ac clerici in sacris Ordinibus constituti, si cõtrahunt, sunt excommunicati ipso iure, & denunciari, ac euitari debent donec absoluantur, alijs pœnis contra sic contrahentes impositis in suo robore permansuris. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Vivian. in ration. lib. 4. pag. 86. Alagon. in compend. pag. 589.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumũt *Soar. tom. 5. de censur. disp. 23. sect. 5. num. 23. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 13. num. 33. Filliuc. tract. 14. num. 67. vers. quinto, & num. 75. & 113.* Ego *ipse de officio Episcopi p. 3. alleg. 50. nu. 227. secundum Lugdunen. impress.*

3 **Eos, qui, &c.** Ergo pœna excommunicationis in præsenti præscripta aduersus eos, qui in casibus hic prohibitis matrimonium contrahere non verentur, æque locum habet tàm contra masculos, quàm contra fœminas, vt apertè probatur *arg. text. in l. qui contra C. de incest. nupt.* vbi pœnæ impositæ contrahentibus incestas nuptias per verba masculini generis, fœminas etiam comprehendunt, vt ex littera tex. manifestè fit, idem expresè colligitur ex *l. si quis incesti C. eod. tit,* notant *Costa in cap. si pater 1. p. verbo uxorem nu. 5. Anton. Gom. ad l. 80. Tauri in 28,* Valasc. *conf.* 15. *fere per*
4 *totam.* Facit in confirmationem quia, vt magis etiam receptum est, & Iuris prudentiæ cõgruentius, in pœnalibus masculinum verbum etiam fœmininum sexum comprehẽdit quãdo respectu vtriusque eadem viget prohibitionis ratio, vt probant omnes per tex. ibi in *l. si quis 7. ff. de iurisd. omn. iud.* notant *Ias. in l. Gallus num. 8. & ibi Galeaul. num. 33. ff. de liber. & posth. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 9. nu. 221. Mandos. reg. 19. Cancel. q. 3.* Menoch. *remed. 4. adipisc. num. 6. cum seqq.*

5 **Scienter in gradibus consanguinitatis, &c.** Collige excommunicationem, de qua in præsenti, non incurrere eos, qui nuptias hic prohibitas ignoranter contraxerunt, etenim cum illa aduersus scientes fulminata sit, ad ignorantes trahi nõ debet ex *reg. sex. in cap. pœnæ, de Pœnit. dist. 1.* & ideo ita sentiunt *Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 4. c. 74. n. 14. Perez l. 5. tit. 15. lib. 8. Ordin. pag. 315. & l. 7. tit. 19. eod. lib. 8. pag. 365. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 5. num. 3. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 48. nu. 19. in princ.*

6 Amplia primò ad incurrẽdam excommunicationem, de qua in præsenti, scientiam requiri non tantum in contrahentibus matrimonia in tribus prioribus casibus, de quibus in prima eius parte, scilicet in his, qui contrahunt cum consanguineis, affinibus, *vel* Monialibus, sed etiam in alijs relatis in secunda parte *in vers. necnon*, vt constet ex infra dicendis *ad glos. verbo contrahentes.*

7 Secundò amplia vt ab excommunicatione de qua in hoc tex. non tantum excuset ignorantia probabilis, & iusta, sed etiam crassa, & supina, nempe illa, quæ versatur circa rem, quam quis tenetur scire, propter nimiam tamen negligentiam ignorat, sicut tradunt *Imol. n. 4. & Bonif. n. 10. & 19. hic,* Nauar. *in man. c. 27. n. 141.* vbi asserit, & in iudicando, & in consulendo ita semper esse resoluendum; suffragaturo; cõmunis opinio, secundum quam
8 pœna imposita aduersus scienter gerẽtes actũ prohibitum non comprehendit eos, qui etiã per ignoranriam crassam illud committũt, de quo *Cou. de sponsal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 21. Menoc. de arbitr. casu 324. à princ. Valasc. cõs. 83. n. 10* Declara tamen vt non procedat in ignorãtibus affectatè, idest in ijs, qui scire noluerunt, vt liberius peccarent, iuxta illud *Psalmi 35.* noluit intelligere, vt bene ageret, habetur in *c. pen. 38. dist.* prout sentiunt *Iacob. de Graff. d. nu. 14. Henriq. in sum. lib. 13. c. 23. in commento lit. D. Sanch. d. lib. 7. disp. 48. num. 19.*

9 Tertiò amplia non solum ab excõicatione de qua in præsenti, excusari eos, qui contrahunt matrimoniũ factũ ignorãtes, ex quo inter illos impedimẽtũ datur, prout sunt omnes illi, qui vel ignorãt cõsanguinitatis gradũ, quo cõiunguntur, vel copulã ex qua inter ipsos affinitatis impedimentum ortũ est, sed etiam eos, qui factũ tenentes Ius tamen ignorant, existimantes in aliquo ex casibus in hoc text. prohibitis matrimoniũ licitum esse, ratio est quia vt supradixi, ignorantia etiã crassa excusat ab excommunicatione de qua hic, sed hæc Iuris ignorantia nisi aliud addatur ad plurimum crassæ terminos attingit, & eidem æquiparatur, vt probant *Bart. in l. si adulterium in prin. nu. 11.*

*n.11.ff.de adult.*Imol.*col.2.& Anch.col.3.*hic, ergo recte fit talẽ Iuris ignorantiam excusare ab excommunicatione, de qua in hoc text. Cætera vide in *collect. ad glos. verbo scienter*.

10. Necnon Religiosos, & moniales, &c. Notatur ad hoc quòd Matrimonium contrahẽtes si sint vel voto solemni adstricti, vel in Sacro Ordine constituti excommunicationem incurrunt ipso iure, vt per *Zerol. in praxi Episcop.p.1. verbo casus pag. 80. Paul.Comitol.resp.moral.lib.1.q.56.& q.115. n.3.Farin.in praxi crimin.p.5.q.138.num.97.*

11 In glos. [Eos] ibi (*vnde si contrahat quis cum habẽte maritum, vel cum Iudæa, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio, de qua hic, non incurritur si matrimonium ineatur cũ cognata legali, vel spirituali, vel cum impedimento publicæ honestatis, vel quocunque alio dirimenti extra tria illa nimirum consanguinitatis, affinitatis, voti solemnis emissi in Religione, aut Ordine Sacro, quia text. hic solum de iis mentionem fecit, & cum sit pœnalis non est extẽdendus; ita *Nauar. in man. cap.22. nu.45.* Iacob.*de* Graff.*d.cap.24.n.14.* Petr.*de* Ledesma *de* Matrim. *q.51.art.9.dub.1. paulo ante solutionem ad argum.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch.*d.lib.7.disp.48.n.14.*

12 In glos.[Scienter]ibi(*intelligo in ignorantia facti probabili*) Notatur ad hoc quòd vbi canon imponit pœnam facienti aliquid scienter, ignorantia probabilis, idest inuincibilis, excusat, vt per *Sanch.de* Matrim.*lib.9.disputat.32.num.35.*

13 In ead. glos. ibi (*& non affectata*) Notatur ad hoc quòd ignorantia affectata non excusat à pœnis scientiam, & præsumptionem exi-
14 gentibus, vt per Sanch.*d. disput.32. num.40.* Ignorantia enim affectata æquiparatur scientiæ, sicuti docent Tiraquell. *de retractu lig. §.35.glos.4.num.28.& de pœnis temper. causa 13.num.22.& seq.*

15 In ead. glos. ibi (*si verò alter solus sciens, iste solus ligatur*) Ita Sanch. *d.lib.7. disput.48. num.19.in fine.*

16 In ead.glos. ibi (*quid si contraham cum illa, quam credebam esse consanguineam, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicatione, de qua hic, non ligatur, qui falsò putãs subesse impedimentum consanguinitatis, aut voti solemnis, iniret matrimonium, quia reuera non contraxit cum tali impedimento, nec hic tex. punit prauam voluntatẽ opere non subsequuto, vt per Card.*hic n.3.q.4.* & Anch.*n.6.q.1. ac Imol.n.5.*Iacob. *de Graff.d.c.24.n.14.* Nau. *d.c.22.n.43. Sanch. d.lib.7.disp.48. num.18.*

17 Sed quid si illi, qui bona fide, & consciẽtia contraxerunt, postea scientia impedimẽti accedente, nihilominus cum ea, & cum peccato cohabitarunt, & in ipso matrimonio perseuerarunt, an excommunicationem de qua hic incurrant? quam quæstionẽ tàm nostri, quàm Theologi admodum subobscurè tractant, nos vt in ea certa ab incertis separemus duos cõstituemus casus, vel enim contrahentes cum impedimenti ignorantia postea superueniente ipsius scientia perseuerant in matrimonio, & cohabitatione animo fornicario, & sine intentione maritali. Vel rursus in cohabitatione persistunt maritali affectione. Primo casu securè resoluendum est ita animo fornicario cohabitantes omni iure inspecto ab excõmunicatione excusari; ratio est quia illa in hoc tex. non imponitur pro incestu, vel pro peccato, quod in ipsa cohabitatione reperitur, sed pro illo, quod cernitur in contrahendis nuptiis, de quibus in textu, vt ex ipsius serie, & verbis satis apparet, ac proinde cũ supponamus nuptias sine peccato fuisse contractas, licet postea superueniente scientia, & cum ea cohabitantes grauissimè peccent, nihilominus tamen excommunicationem non incurrerent vt tenet *hæc glos. in vers. contrarium*, recepta ex Card.*hic nu.3.& Imol.n.5.Duen.reg.150. limit.2.*Nau.*d.c.27.n.241.*Couar.*de sponsalib. p.2.cap.6.§.8.nu.19.Sanch.d.lib.7. disput.48. n.20.Farin.in praxi crimin.p.5.q.149.n.198.*

18 In secũdo vero casu, nempe quando à principio ignoranter contrahẽtes postea scientes impedimentum animo, & intentione maritali cohabitant, dicendum est tales attento Iure huius text. excommunicatione de qua in eo ligari; ratio est quia licet hi propter priorem consensum, vtpote bona fide exhibitum, excõmunicationem de qua in præsenti non incurrerent, tamen ratione huius posterioris, qui in ipsa cohabitatione, vt supponimus, includitur, & attẽto tempore huius tex. & antiquiori per se sufficiens erat ad matrimonium producendum iuxta text.& ibi notata in *cap. is, qui fidem, de sponsalib. in Decretalib.* eadem irretiti censeri debent, sicuti docent *Nau. & Sanch. vbi supra*, qui vltimo loco citatus post *Petr.de Ledesma*, quem refert, bene obseruat ante Tridentinum veram fuisse hanc solutionem.

19 In glos. [Canonica] ibi (*ne dum diuina*) Notatur ad hoc quòd excõmunicatio de qua in hoc tex. incurritur etiamsi quis contrahat

matrimonium cum consanguinea in gradu lege diuina, & naturali interdicto, quia constitutio pœnalis comprehendit casum omnino similem, in quo fortior ratio militat, tum etiã quia lex Canonica prohibens matrimonium inter consanguineos vsque ad quartum gradum *cap. non debet, de consang.* comprehendit etiam primum gradum lege naturali vetitũ, vtpote qui intra quartum includitur, ita post *Cardin. & S. Antonin.* tradit *Sanch. d. lib. 7. disp.* 48. *num.* 15.

20 In glos. [Contrahere] ibi (*licet non consummet*) Notatur ad hoc quòd excommunicatio, de qua in præsenti, incurritur, licet matrimonium non sit consummatum, quia hic tex. non punit copulam incestuosam, sed solũ Matrimonii contractum, cuius essentia perfecta est ante consummationem per copulam; sic docent *Imol. hic num.* 9. *Petr. de Ledesma de Matrimon. q.* 50. *art.* 9. *dub.* 1. *paulo ante solutionem ad argum. Sanch. d. lib.* 7. *disputat.* 48. *num.* 6.

21 In ead. glos. ibi (*quid si non contraxit Matrimonium, sed sponsalia tantum, &c.*) Notatur ad hoc quòd non est locus excommunicationi de qua in præsenti per solum sponsalium de futuro contractum, vt per *Nau. d. c.* 27. *nu.* 141. *& in cap. si quando, de rescript. except.* 6. *Cou. de spons. p.* 2. *cap.* 6. *in princip. num. vlt. Tiraq. de iure mariti glos.* 2. *num.* 8. *Ioan. Valer. de differ. inter vtrumque forum verbo pœna differ.* 1. *n.* 1. *vers. facit etiam glos. Iacob. de Graf. d. cap.* 24. *nu.* 14. *Petr. de Ledesma loco proxime citato, Sanch. d. disp.* 48. *num.* 7.

22 Vnde ex hac glos. colligitur pœnam appositam contrahenribus matrimonium, non afficere contrahentes sola sponsalia, vt per *Tiraq. de iure mariti glos.* 2. *nu.* 8. *Perez. l.* 1. *vers. preterea confirmatur tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 4. *Menoch. de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 93. *n.* 6. *Azeued. l.* 1. *num.* 2. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recop. Gutier. de Iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 51. *num.* 7. *Cald. Pereira in l. si curatorem verbo læsis nu.* 128. *C. de in integ. restit. minor. Cabed. Lusitan. decis. p.* 2. *Aresto* 47. *D. Barbos. in l. si ante nu.* 25. *&* 26. *ff. soluto matrim. Sanch. de Matrim. lib.* 1. *disput.* 12. *num.* 2. *& disp.* 13.

23 In glos. [Matrimonialiter] ibi (*videtur quòd coactus ad contrahendum non incurrat hanc pœnam*) Notatur ad hoc quòd non incurritur excommunicatio de qua in hoc tex. si matrimonium metu viri constantis ineatur, tum quia est consensus inefficax defectu libertatis, tum etiam quia Ecclesia non tam graui censura punit tanto metu compulsum, ita *Cardin. hic nu.* 14. *quæst.* 27. *Ancharan. nu.* 8. *quæst.* 3. *Imola num.* 8. *Bonif. num.* 23. *Nau. nu.* 141. & alii, quos refert, & sequitur *Sanch. d. lib.* 7. *disp.* 48. *num.* 12.

24 In glos. [Obtinere] ibi (*per Episcopum, &c.*) Notatur ad hoc quòd absolutio excommunicationis, de qua in hoc tex. Episcopo est reseruata, vt per *Farinac. in praxi crimin. p.* 5. *quæst.* 138. *num.* 97.

IN LIBRVM QVINTVM Clementinarum.

De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia studendi. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Studijs Romanæ Curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino qui debent eligi pro singulis linguis Hebraica, Arabica, & Chaldæa.*
2 *Doctores referuntur de variis Academiis, & studiis agentes.*
3 *Bononia habuit priuilegia studii à Theodosio.*
4 *Chronicis in antiquis fides adhibetur.*

Clem. Inter solicitudines. I.

1 IN studiis Romanæ Curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamanrino duo viri Catholici, & periti eligi debent pro singulis linguis Hebraica, Arabica, & Chaldæa, qui scholas regant, et libros in latinum transferant, aliosque doceant: pro quibus prouidendis contribuere tenentur omnes Ecclesiarum Prælati, monasteria etiam exempta, non obstantibus quibuscunque priuilegiis in contrarium. Colligunt ex *Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib.* 5. *pag.* 53. *Alagon. in compend. pag.* 636. *temisuẽ Ximen. in concordant. par.* 1. *&* 2.

2 De variis studiis, et Academiis agunt *Cassan. in cathal. gloriæ mundi p.* 10. *consid.* 32. *Horat. lut. in tractat. de priuilegiis Scholar. tu. de*

tit. de ijs, qui gaudent priuilegijs scholar. n. 23. Fr. Hieron. Roman. de Republ. Christiana lib. 5. cap. 17. 18. & 19. vbi *cap. 20.* agit de insigni Conimbricensi Academia, de qua etiam multa scribit *Petrus Mariz in dialogis variæ historiæ dial. 5. cap. 3. pag. 353.*

3 In glos. [Bononien] ibi (*Bononia habuit priuilegia studij à Theodosio, &c.*) Ita *Cassan. d. consid. 32. vers. de studio Bononiensi.*

4 In ead. glos. ibi (*prout ex chronicis, &c.*) Ergo chronicis in antiquis fides adhibetur, de quo vide quæ dixi ad *glos. verbo urbano sup. in Clem. unica, de reliq. & venerat. Sanctor.*

SVMMARIVM.

1 *Magisterium, vel* Doctoratum *ex officio tribuens prius à doctorando recipere debet iuramentum, quod in solemnitate sua non expendet vltra summam trium millium Turonen. argentorum, quòd si non fecerit, etiamsi sit Episcopus per sex menses à collatione* Magisterij *est suspensus.*

2 *Absurdum semper est vitandum.*

3 *Magistri Artium appellatione* Doctorum *continentur.*

4 *Scholaris indignus* Doctoralia *insignia petens peccat mortaliter.*

5 *Suspensus, vel alia pœna affectus ad tempus si durante eo tempore aliam suspensionem, vel similem pœnam ad tempus incurrat, hoc posteriùs tempus incipit statim à die sententiæ Iudicis illud inferentis.*

6 *Capitulum an possit aliquem ad* Doctoris, *vel Magistri gradum promouere, sicut posset Episcopus, ostenditur.*

Clem. Cum sit nimis. II. & vlt.

1 IS ad quem spectat magisterium, vel Doctoratum tribuere prius à doctorando recipiat iuramentum quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium millium Turonen argentorum, quod si non fecerit, etiamsi sit Episcopus, per sex menses à collatione Magisterij, seu Doctoratus huiusmodi est suspensus. Colligũt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel.* Panor. Paul. *de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 54. Alagon. in compend. pag. 636.* remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Cum sit nimis absurdum, &c. Quia absurdum semper est vitandum, vt per *Viui. tom. 2, commun. opin. lib. 6. tit. 15. nu. 188 vers. nam absurditas,* Card. Mantic. *de coniect. vltimarum volunt. lib. 3. tit. 7. à princ. & de tacitis, & ambig. conuẽt. lib. 2. tit. 13.* Card. *Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 66.* cum aliis per me citatis *Axiomate 2.*

3 In glos. [Doctoratus] ibi (*Doctores in Iure Canonico, vel Ciuili, magistri dicuntur in Theologia, vel Artibus*) Igitur Magistri Artium appellatione Doctorum continentur, & illorum priuilegiis gaudent, vt per *Ioan. Martini à Costa in addit. ad tract. libellorũ annot. 53. num. 7. cum multis seqq.* vbi hoc latè Iuribus, & exemplis confirmat.

4 In glos. [Honorem] ibi (*in indigno verò est peccatum præsumptionis*) Notatur ad hoc quòd scholaris indignus doctoralia insignia petens, peccat mortaliter, sicuti docent *Perez l. 1. tit. 16. lib. 2. Ordin. pag. 374. Azeued. l. 2. num. 7. tit. 9. lib. 3. nouæ* Recopilat. Bobadil. *in sua politica lib. 1. c. 3. n. 70.*

5 In glos. [Sequentes] ibi (*si autem pendente primo semestri, &c.*) Notatur ad hoc quòd suspensus, vel alia poena affectus ad tempus, si durante eo tempore aliam suspensionem, vel similem poenam ad tempus incurrat, hoc posterius tempus incipit statim à die sententiæ Iudicis illud inferentis, aut quando incurritur ipso iure statim à die commissi delicti, sicuti tradit *Sanch. de Matrim. lib. 3. disputat.* 50. *num. 3.*

6 In glos. [Suspensum] ibi (*Episcopus cum Capitulo hoc faciet, &c.*) An Capitulum possit aliquos ad honorificum Doctoris, vel Magistri gradum promouere sicut posset Episcopus, solet ab aliquibus in dubium reuocari, qui per hanc glos. sic distinguendum esse putant. Aut ea potestas pertinet ad solum Episcopum, aut communiter ad Episcopum, & Capitulum, si hoc secundum ea manet penes Capitulum Sede vacante, si primum tunc ea potestas, vel Iure communi conuenit Episcopo, vel Iure speciali, si Iure communi, ad Capitulum transit, si speciali non ita: vt post *Pauin. de potest.* Capituli *Sede vac. p. 1. q. 6. Rebuf. in praxi benef. tit. de deuolut num. 69.* resoluit *Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 39. q. 5.*

De Iudæis, & Sarracenis. Tit. II.

Clem. Cedit quidem. Vnic.

1 PRincipes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Machometti, & à peregrinatione, quam facere

solent

solent ad eius sepulchrum, & contrafacientes ita punire debent, vt alij eorum exemplo perterriti à præsumptione simili arceantur. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 67. Alagon. in compendio pag. 642.* remissiuè *Ximen. in concordantijs parte prima, & secunda.*

2 In glos. [Sarraceni] ibi (*qui debent à Christianis publicè distingui per habitum*) Sic de Iudæis diximus in *collect. ad cap. nonnullis sup. hoc tit. in Decretal.* Nisi priuilegium de non deferendo signum ex causa bene visa concedatur Hebræis per Summum Pontificem, sicuti docent *Fulgos. consil. 55. num. 2. vers. secundo sciendum, Foller. in constitut. Regni Neapol. sub tit. de Iudæis in pragm. incip. & contra perfidorū n. 3. Marquar. de Iudæis p. 1. c. 4. vers. valeret tamen*, quos refert, & sequitur *Anton. Ricciul. de iure personarum lib. secundo cap. 43. num. 5.*

3 In glos. [Zabacala] Vide *Marquard. de Susan. in tract. de infide lib. p. 1. cap. 3. num. 6. cum seqq. Azeued. in rubr. tit. 2. num. 9. cum seqq. lib. 8. Recop.*

De Hæreticis. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur, & Doctores de eius materia agentes citantur num. 2.*

3 *Clausula*, Conscientiam tuam oneramus, *quam vim, & effectum habeat, remissiue.*

4 *Inquisitor est competens Iudex in causis hæreticorum.*

5 *Inquisitor sine* Episcopo, *&* Episcopus *sine Inquisitore non valet hæreticum ad pœnam in duro, & arcto carcere ponere.*

6 *Episcopus si in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare voluerit hæreticum, debet requirere Inquisitorem, & è contra Inquisitor* Episcopum, *vt intra octo dies insimul conueniant ad præmissa resoluenda.*

7 *Requisitio vnica sufficit facta Inquisitori ab Episcopo volente in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare hæreticum.*

8 *Episcopus si requisitus ab* Inquisitore, *& Inquisitor ab* Episcopo *noluerit, vel non potuerit insimul conuenire, poterit vnus alteri suas vices delegare, vel per litteras suū consilium, & consensum significare.*

9 *Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in cognitione causarum hæreticalium.*

10 *Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore potest torturam testibus infligere ad eruendam veritatem, secus si contra testem falsum procedi valeat ad pœnam ordinariam.*

11 *Verba*, non valere, *denotant ipso iure.*

12 *Verbum duplex, seu geminatum futuri temporis quando est in constitutione tunc importat latam sententiam.*

13 *Episcopus, & hæreticæ prauitatis Inquisitores possunt in causis hæresis committere vices suas.*

14 *Carcer debet dari secundum personam, & delicti qualitatem.*

15 *Inquisitor loco torturæ potest etiam ad eruendum veritatem ieiunia imponere.*

16 *Condemnādi, & absoluēdi facultas vbi à lege alicui est tributa, & deinde ei aufertur facultas condemnandi, non tamen sublata censetur potestas absoluendi.*

17 *Sententiam absolutoriam an Episcopus sine Inquisitore, et Inquisitor sine Episcopo proferre valeat, ostenditur, & n. 18.*

19 *Ecclesia vt non vacare dicatur, &* Episcopus *possit administrare, litteræ debent esse expeditæ.*

20 *Capitulum mortuo Prælato non succedit in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis.*

21 *Terminum non est necesse exprimi in requisitione facienda per* Episcopum *Inquisitori, & èconuerso, sed ipso iure statim currit.*

22 *Appellatio datur in crimine hæresis à decreto torturæ.*

23 *Appellari potest ab interlocutoria vt quis tormentis subijciatur, cum afferat damnum in diffinitiua irreparabile.*

24 *Carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, et custodum ministri quomodo faciendi, ostenditur & n. 25.*

26 *Iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, ac aliorum officialium* S. *Inquisitionis ponitur.*

27 *Notarij* Inquisitionis *debent iurare suum officium fideliter exercere coram* Episcopo, *&* Inquisitore, *vel substitutis ab eis.*

28 *Euangeliorum tactura est necessaria in iuramento.*

29 *Iuramentum si exigatur ab statuto tactis scripturis, ei non satisfit si præstetur præsentibus scripturis, non tamen tactis.*

30 *Iuramenti in præstatione inspiciendus est mos regionis.*

31 *Iuramenti in præstantia sufficit quod tangatur quælibet scriptura sacra vbi non exprimitur de Euangeliorum tactura.*

32 No-

32 *Notarius in causis hæreticorum electus ab Episcopo, seu Inquisitore potest eligi clericus, & in Sacris constitutus, & etiam Religiosus, qui Notarius esset antequam Religionem ingrederetur.*

33 *Episcopi, Inquisitores, & eorum substituti, qui faciendo, vel omittendo delinquunt in officio, quomodo puniātur, ostēditur, et n. 34*

35 *Dictio*, Et, *copulat.*

36 *Hæretici mentales an incurrant excommunicationem contra hæreticos comminatam, ostenditur, & num. 37.*

38. *Constitutio humana punire potest crimen omnino occultum.*

39 *Episcopus non potest absoluere à suspensione temporaria intra tempus.*

40. *Episcopus, vel Inquisitor si omiserit procedere non odij gratia, amoris, vel lucri causa, sed propter timorem, vel propter euitanda scandala, non incurrit pœnas in hoc §. comminatas.*

Clem. Multorum. I.

1 NE Inquisitionis officiū, quod ad augmētum Fidei noscitur institutum, in fidelium cedat detrimentum, si Inquisitores ipsi sui officij metas excedāt, ideò Inquisitionis negotium tàm per Episcopum diœcesanum, quàm per Inquisitores sine carnali amore, odio, vel timore, seu affectione commodi temporalis exerceri debet. Et quamuis quilibet ex prædictis possit citare, arrestare, capere, ac tutæ custodiæ mancipare etiam in compedibus, vel manicis ferreis, & inquirere contra illos, prout in Domino visum fuerit; non potest tamen Episcopus sine Inquisitore, nec Inquisitor sine Episcopo, aut eius Officiali, vel Episcopali Sede vacante super hoc delegato (si intra octo dies postquam se se requisierint adinuicem alterius copiā habere possint) duro tradere carceri, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, & si secus præsumptum fuerit nullum sit, & irritum ipso iure. Si autem neuter eorum nequeat, vel nolit personaliter conuenire, tunc poterit Episcopus, vel eius Officialis, seu delegatus Sede vacante committere suas vices, aut per litteras suum consilium, vel consensum Inquisitori significare, & è contra; sicut habetur vsque ad §. *Propter* inclusiuè. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor, Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Vinian, in ration, lib. 5. pag.* 102. *Alagon, in compend, pag.* 658. remissiuè *Ximen, in concordat, p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eand. conclus. ex hoc tex. in §. Porro desumunt Roias *sing.* 27. *num.* 5. *Simanch. de Cathol. instit. tit.* 34. *num.* 22. *& num.* 37. *&* 38. *Zanchin, in tract. de haret. cap.* 8. *num.* 4. *Gondisal. eod. tract. q.* 8. *num.* 3. *&* 4. *& q.* 13. *num.* 8. *in fine, Carrer. in simili tract. num.* 72. 73. *&* 86. *Clar, §. hæresis num.* 5. *vers. Sed si quis*, Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 21. *nu.* 11. *& cap.* 22. *num.* 15. *& cap.* 29. *num.* 6. Eymeric. *in direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 47. *num.* 1. *cum seqq.* latè cum ampliationibus, & limitationibus *Farin. de hæresi quæst.* 186. *§.* 3. *n.* 67. *cum multis seqq.*

3 Super quo ipsius Conscientiam oneramus, &c. De vi, & effectibus huius clausul. dixi in *tract. de clausulis vsufreq. claus.* 24. *secundum Lugdunensem impressionem.*

4 Tam per Diœcesanos Episcopos, quàm per Inquisitores, &c. Notatur ad hoc quòd Inquisitor est competens Iudex in causis hæreticorum, vt per *Gondisalu. in tract. de hæretic. q.* 7. *num.* 8. *vers. & etiam Inquisitores, Carrer. in simili tract. num.* 84. *Azori. instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18. *q.* 1. *Farin. de hæresi q.* 186. *§.* 1. *num* 17.

5 Duro tamen tradere carceri, &c. Intellige quod hic tex. ait de Episcopo sine Inquisitore, & de Inquisitore sine Episcopo non valente hæreticum in duro, & arcto carcere ponere, vt procedat quando hoc vellet facere ad pœnam, secus si ad custodiā, vt quia forte alibi custodiri non possit, vt per *Gondisalu. in tract. de hæret. q.* 8. *num.* 3. *&* 4. *Petr. Greg. syntagm. Iuris lib.* 33. *cap.* 7. *num.* 1. *vers. primum Eymer. in direct. Inquisitor. p.* 3. *q.* 47. *num.* 2. *Decian. d. lib.* 5. *cap.* 22. *num.* 6. *Farin. loco proximè citato num.* 75.

6 Intra octo dierum spatium, &c. Notatur ad hoc quod si Episcopus in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare voluerit hereticum, debet requirere Inquisitorem, & è contra Inquisitor Episcopum, vt intra octo dies insimul conueniant ad præmissa resoluenda, vt per *Bonifac. de Vitalin. num.* 51. *&* 66. *in* 24. *notab. & Zabarel. in §.* *duro*

duro num. 1. *in notab.* 1. *Vmbert, Locat. in in iudic.Inquisit. in verbo expectare*, *Squillacen in tract. de Fide Cathol.c.* 40. *sub num.*1. *Farinac.de hæresi q.*186.*§.*6.*num.*98.*&* 109. dicit quòd hic terminus octo dierum currit à tempore, seu à die requisitionis factæ, & *num.* 110. subdit quod potest re integra requisitus Episcopus, seu Inquisitor admitti ad causam si conuenire & interesse voluerit.

7 Intellige vt vnica tantùm sufficiat requisitio, sicut docent *glos. hic verbo requisiuerint*, *& Anch. num.*4.*vers. sufficiat*,*Imol.num.*12. *vers.deinde*,*Bonifac.de Vital.num.* 64. *Campeg.in addit.ad Zancbin.in tract.de hæret.c.*8. *lit.* D,*verbo torquere*,*Decian.lib.*5.*c.*29.*n.*6. *vers. sed sufficeret semel requirere*, *Farin. vbi proximè num.* 99. In qua non est necesse exprimere terminum octo dierum, qui propterea ipso iure statim currit, *Farin. citato loco n.* 100. & sufficit huiusmodi requisitionem facere per nuncium, vel epistolam, & ad domum, ex eodem *Farin.num.* 101. *vbi sup.*

8 Verum si Episcopus, &c. Notatur ad hoc quòd si Episcopus requisitus ab Inquisitore, & Inquisitor requisitus ab Episcopo noluerit, vel non potuerit insimul conuenire, poterit vnus alteri suas vices delegare, vel per litteras suum consilium,& consensum significare, vt per *Imol.num.*13. *Bonif. de Vital. num.* 70. *& num.*80.*cum seqq.Eymer.in direct.Inquisit. p.*3.*q.*49. vbi *Penna commento* 98. *Farin.d.q.* 186. *§.* 6. *num.* 103.

9 Vel Episcopali Sede vacante,&c. Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in cognitione caussarum hæreticalium, vt per *Decian. d. lib.* 5. *cap.*21. *num.*15. *Farin.d.q.*186.*§.*11.*n.*178. vbi *num.* 179. ampliat in quasi Sede vacante, & *num.* 182. limitat quoad exemptos.

10 Vel tormentis exponere, &c. Limita non procedere in torturam testibus infligenda pro eruenda veritate, quam Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore infligere potest, secus si contra testem falsum procedi valeat ad pœnam ordinariam, ita *Eymer. in direct.Inquisit. par.*3. *q.*73. vbi *Penia commento* 122.*& eadem p.*3.*q.*53.*commento* 102. *vers. sed hoc intelligendum est*, *Farin.d.q.*186.*§.*3.*n.*75.

11 Non valebit. Hoc verbū præcedēte negatiua denotare ipso iure resoluit *Sayr.in claui Regia lib.*3.*c.*8.*n.*26.

12 Nullum sit irritum ipso iure. Ex his verbis colligit *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num.*46. *&* 47. *C.de reuoc. donat.* quòd quando in Constitutione est duplex siue geminatum verbum futuri temporis, tunc importat latam sententiam.

13 Super illis committere vices suas, etc. Ergo Episcopus, & hæreticæ prauitatis Inquisitores possunt in causis hæresis committere vices suas, vt per *Cou. var. lib.*3.*cap.*20.*n.*3.*vers.quarto*,*Farinac.fragm. crimin. par.* 1. *lit.*D,*n.*71.

14 In glos.[Duro] Notatur ad hoc quòd carcer debet dari secundum personarum, & delicti qualitatem, vt per *Zerol. in praxi Episcop.par.*1.*verbo hæretici* §.22.*pag.* 171.

15 In glos. [Tormentis] ibi (*puto autem quod ieiunia,&c.*)Notatur ad hoc quòd Inquisitor loco torturæ potest etiam ad eruendam veritatem ieiunia imponere, per ieiunium enim corpus torquetur, vt per *Simancb.de Cathol. instit.tit.*34.*rubr.de Inquisitoribus Apostol. nu.*39.vbi subdit Inquisitorem sine Episcopo hoc tormenti genus imponere non posse, *Farinac. de hæresi quæst.* 185. §. 8. *num.* 138. vbi notat hodie hoc tormenti genus non seruari cum ieiunia non indicantur nisi loco pœnitentiæ.

16 In glos. [Contra eos] ibi (*sed nunquid præeis,&c.*)Notatur ad hoc quod si alicui tributa sit à lege facultas condemnandi, & absoluendi, & deinde ei auferatur facultas condemnandi, non tamen dicitur sublata potestas absoluendi, vt per *Socin.reg.*4.*vers. secūdo fallit*, *Clar. S. hæresis n.*6. *Menoch. de arbitr.lib.*1.*q.*43.*num.*29.

17 In ead. glos. ibi (*Sed ita est, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo proferre potest sententiam absolutoriam,vt per *Decian.in tract. crimin.lib.*5.*cap.*21.*num.*11. *& cap.*22.*n.*11. vbi testatur de magis communi, *Ludou.à Paramo de origine S.Inquisitionis lib.* 3.*q.* 4. *rub. de expedit.processus in causis Fidei*,*in fine*, vbi ita vsu receptum esse testatur, *Farin. de hæresi q.*186.*§.*3.*n.*60.

18 Contrarium tamen tenent *Simanch.de Cathol.instit.tit.*3 *num.*8.*&* 9.*Zanchin. de hæret. cap.*8.*lit.E*,*in verbo diffinitiuam*, *Roias sing.* 27.*num.*7.*Carrer. in tract.de hæret. num.* 72. *Azoris instit. moral. par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18. *quæst.*16.*D.Barbos.in l. cum prætor*, §.1. *num.* 478. *ff. de iudic.*

In

19 In glos. [Sede vacante] ibi (*quia nondum habet litteras, &c.*) Notatur ad hoc quòd litteræ debent esse expeditæ, vt non dicatur Ecclesia vacare, ac Episcopus possit administrare, vt per *Imol. hic num. 3. vers. glos. vacante*, *Cardin. num. 5. in fine*, *Paulin. de potest. Capituli Sede vacante prælud. 7. num. 14. Abb. in c. qualiter in 1. not. de elect. Dec. in rub. de constitut. num. 421. Cassador. decis. 8. num. 5. de restit. spoliat. Selu. de benefic. p. 2. q. 15. in princip. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. §. 2. num. 84. cum seq.* vbi obseruat quòd licet huiusmodi Doctores simpliciter loquâtur quòd sit necessaria expeditio litterarum, non tamē excludunt illarum transportationem, ostensionem, & præsentiam, immò illam præsupponunt, ex quo ad id probandum allegant *Extrauag. iniunctæ, de elect. inter communes*, quæ de litterarum ostensione, & præsentatione expresè disponit, ac decretum irritans continet, & graues pœnas non solùm vtenti iurisdictione, sed etiam Capitulo, seu Conuentui admittenti ad possessionem, seu iurisdictionis exercitium, ante dictarum litterarum præsentationem, ita fuit resolutum, & declaratum *in Burgen. Canonicatus 3. Iunij 1582. coram Cardin. Lancellotto seniore*, quod hodie nulla caret difficultate cum per *reg. 2. aliàs 3. Cācel. in nouiss.* expresè dicatur quòd duret vacatio Sedis Episcopalis vsq. ad prouisionē illius Apostolica auctoritate faciendam, & adeptam pacificam possessionem.

20 In glos. [Capituli] Notatur ad hoc quòd Capitulum mortuo Prælato non succedit in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt per *Nau. cons. 28. sub tit. de tempor. ordinat. in antiq. Flamin. de resignat. benefic. lib. 7. q. 23. nu. 13. & 25. Azori. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 40. quæst. 8. Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 7. num. 2.*

21 In glos. [Requisierint] ibi (*in requisitione non est necesse terminum exprimi, sed ipso iure statim currit*) Vide *Duen. reg. 271. ad fin. Tiraq. de retractu lig. §. 9. glos. 3. n. 23. Farinac. d. quæst. 185. num. 100.*

22 In glos. [Ipso iure] ibi (*quod si interlocutoria, &c.*) Notatur ad hoc quòd datur appellatio in crimine hæresis à decreto torturæ, vt per *Ioan. de Imola num. 13. vers. per hoc dicit glos. in præsenti, Simanch. in enchirid. viol. relig. tit. 52. rub. de tormentis num. 11. & tit. 65. rub. de appellat. num. 2. Eymer. in direct. Inquisit. par. 3. rub. de appellat. num. 121.* vbi *Penia commento 31. lit. A. pag. mihi 487. Farinac. de hæresi q. 185. §. 15. num. 235.* vbi subdit quòd non obstante appellatione poterit Iudex ad torturam deuenire quando appellatio ab illius decreto fuerit calumniosa, & sic quando videt ex processu legitima extare indicia ad torquendum.

23 In eadem glos. ibi (*lex permittit tunc appellare, quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendam, &c.*) Notatur ad hoc quòd à decreto, vt quis tormentis subijciatur, appellari potest cum afferat grauamē irreparabile, quod in diffinitiua reparari nō valeat, vt per *Hippol. in l. 1. ff. de quæstion. nu. 34. Clar. §. fin. q. 64. num. 27. Azeued. l. 3. num. 6. tit. 18. lib. 4. nouæ Recopil. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 642. vers. secundò, Zerol. in praxi Episcopali par. 1. verbo appellatio, §. 9. Alexād. Trentacinq. var. resolut. lib. 2. tit. de appellat. resolut. 13. num. 15. Sigism. Scacc. in tract. de appellat. q. 17. limit. 47. à num. 143.*

§. Sanè.

24 Carcer quilibet Inquisitionis debet esse communis Episcopo, & Inquisitori, & habere duos custodes principales, discretos, industriosos, & fideles, vnum, quem volet Episcopus, cui ille prouidebit, alterum, de quo voluerit Inquisitor, cui etiam ipse prouidebit, & quilibet eorum poterit habere sub se fidelem, & bonum ministrum. In quolibet etiam conclaui eiusdem carceris, siue muri erunt duæ claues diuersę, quarum vnam vnus, alteram alter custos habebit, & cum quando est ministrandum carceratis, poterit committere, vel subdelegare ministro. Colligunt ex Ordin. *Doctores in princ. tex. citati.*

25 Hoc idem ex hoc tex. desumunt *Simanch. de Catholic. instit. tit. 16. de custodia reorum, per tot. Zanchin. in tract. de hæret. c. 8. num. 4. vers. sic etiam ambo prædicti*, *Gundisalu. in simili tract. q. 11. n. 6. 11. & 13. Læl. Zecbi. in sum. p. 1. tit. de Fide rub. de hæresi c. 11. n 14. vers. etiam potest habere carcerem. Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. rub. de modo interrogandi reum, num. 75.* vbi *Penia commento 18. lit. C*, & latiùs *d. p. 3. q. 58. cum duabus seqq.* vbi *Penia commento 107. 108. & 109.*

§. Porro.

26 Coram Episcopo, vel Sede vacante coram Capitulo, & Inquisitoribus, vel eorum substitutis custodes prædicti antequam suum officium exequantur, ad Sacra Dei Euangelia corporaliter à se tacta iurabunt, quòd

fide-

fideliter adhibebunt omnem diligentiam ad custodiã incarceratorum pro hæresi, & quòd vnus nõ loquetur alicui carcerato in secreto, quin alter custos audiat, & quòd fideliter, & absque diminutione ministrabunt incarceratis prouisionem, quam recipiunt ex communi ordinatione, & id quod à parentibus, amicis, vel alijs fidelibus offertur, dum Superiores non contradicant; similiter iurent coram Episcopo, & Inquisitore, etiamsi carceres non sint communes, sed solius Episcopi; item Notarij Inquisitionis iurabunt corã Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis exercere fideliter suum officium, idemq. faciant aliæ personæ necessariæ ad prædictum officium exequendum. Colligunt ex Ordinar. *Doctores in principio tex. citati.*

27 **Iurabunt suum officium fideliter exercere.** Notatur ad hoc quòd Notarij Inquisitionis debẽt iurare suum officium fideliter exercere coram Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis ab eis, vt per *Imol. num. 17. vers. Glossa iurabunt, Bonifac. de Vital. num. 148. cum seqq. in præsenti, Campeg. in addit. ad Zanchin. cap. 9. lit. B, vers. debet itaque Inquisitor,* Roias *sing. 142. Penia in direct. Inquisitor. p. 3. q. 19. commento 68. vers. illud est tamen, Farinac. de hæresi q. 185. n. 11.*

28 In glos. [Tacta] ibi (*sed requiritur tactura Euangeliorum*) Notatur ad hoc quod tactura Euangeliorum est necessaria in iuramento, vt per *Abb. in rub. de iureiur. num. 2. & in cap. quamuis pactum in initio p. 1, nu. 7. Menoch. cons. 37. num. 52. Ioseph. Ludouic. commun. conclus. tit. de iureiur. concl. 6.* & plures alios, quos refert *Cened. ad Decretal. collect. 108. num. 6.* quibus addo *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 1. in annot. num. 111. Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 108. num. 14. Sayr. in claui Regia lib. 5. cap. 1. num. 12.*

29 Vnde non satisfieri statuto exigenti iuramentum tactis scripturis si præstatur iuramẽtum præsentibus scripturis, non tamen tactis per hanc glos. tenet *Tiraquel. de iure mariti glos. 7. num. 98.*

30 In ead. glos. ibi (*apud Italicos interpretatur consuetudo, &c.*) Notatur ad hoc quòd in præstatione iuramenti inspiciendus est mos regionis, vt per *Tiraquel. de notabilit. cap. 37. num. 126.*

31 In ead. glos. ibi (*quod sufficit quemlibet librum, vel quamlibet scripturam tangere, &c.*) Notatur ad hoc quòd in præstatione iuramẽti sufficit quod tangatur quælibet scriptura sacra vbi non exprimitur de Euangeliorum tactura, vt per *Nicol. Garc. de benefic. par. 5. cap. 4. num. 171.*

32 In glos. [Notarij] ibi (*qui possunt esse constituti in Sacris, & Religiosi, &c.*) Notatur ad hoc quòd Notarius in causis hæreticorum electus ab Episcopo, seu Inquisitore potest eligi Clericus, & in Sacris constitutus, & etiã Religiosus, qui Notarius esset antequam Religionem ingrederetur, vt per *Ioan. de Imola num. 17. & Bonifac. de Vitalin. nu. 149. Ioan. à Roias sing. 133. Zanchin. in tract. de hæret. cap. 9. lit. B, vers. adde rursus, Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 18. & 19. vbi Penia commento 67. & 68. Farinac. de hæresi q. 185. §. 2. nu. 10.*

§. Verum.

33 Episcopi, Inquisitores, & eorum substituti sub præcepto sanctæ obedientiæ discretè & promptè procedere debent contra suspectos, vel diffamatos de hæresi nè malitiosè, aut fraudulenter talem labem falsò alicui imponant; quòd si odio, gratia, amore, lucro, procedunt, vel innocentes vexant, tunc Episcopus, vel Superior est suspensus ab officio per triennium, alij verò sunt excommunicati ipso facto, à qua excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem, nequeunt, prçterquàm in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere, nullo in hac parte priuilegio suffragante. Colligũt ex Ordin. *Doctores in principio tex. citati.*

34 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. colligũt *Simanch. de Cathol. instit. tit. 34. n. 40 Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 24. num. 2. vbi Penia commento 73.* latè *Farinac. de hæresi q. 186. §. 9. num. 145. cum seqq. Cened. practic. & canon. quæst. lib. 1. q. 36. num. 21. Nau. in man. cap. 27. num. 100. Couar. practic. cap. 36. n. 21. Gambar de casibus reseruat. cap. 7. num. 1. & 2. Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam cap. 6. excom. 1. Filliuc. tract. 15. num. 206. vers. prima, & num. 207. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 95. secundum Lugdunen. impressionem.*

35 In glos. [Et Conscientiam] ibi (*nota quod, &, copulat*) Ita *Menoch. cons. 111. num. 9. & cons. 117. num. 54. Bernardin. Muscatel. in tract. de cognit. delict. tit. de recep. stor. nu. 18. Cened. post tract. pract. & canon. quæst. sing. 50 num. 1. Ceuall. communium contra commun. q. 828. num. 87. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. procem.*

proœm.n.123.& gloſ. 3. n.1. & refero *Ego ipſe in tract.de diction.vſufreq.dict.110.n.4*

36 In gloſ.[Eo ipſo]Probat hæc *gloſ.*hæreticū omninò mentalem incurrere excommunicationem contra hæreticos comminatam, quā ſententiam ſequūtur hic *Card. Anchar.Imol. & Vital.n.183.Albert.de hæret.q.30. Burſat. cōſ.14.n.5.& 9.Tiraq.in l.ſi vnquā verb.reuertatur n.240. C.de reuocād.donat.* Albert.*Pyg. de eccleſiaſt. hyerarchia lib.6.cap.6.circa med.* Roias *de hæret.p.1.n.146.Azeued.l.1.n.151. cum ſeq.tit.3.lib.8.noua Recopil.Clar.§. ſin.q. 91.Menoch.de arbitr.caſu 360.n.6.*Spin. *in ſpeculo teſtament.gloſ.7.n.13.cum ſeqq.* Cætero *in quaſt.crimin.p.2.c.1.n.8.* Ceuall. *communiū contra communes q.*698.*Salas de legib.diſp.9. ſect.1.§.reſolutio auctoris,Azori. inſtit.moral. p.1.lib.5.c.10.verſ.in hac itaq.&lib.8.c.10.q.3*

37 Contrariam tamen ſententiam,nempe excommunicationem non incurri per hæreſim mētalem,ſed requiri quod ſit verbo,aut facto exteriùs prolata, ac proinde Eccleſiā quoad cenſuras eccleſiaſticas nō habere poteſtatem in actibus merè internis,tenent D*riedon.de libert.eccleſiaſt.lib.3.c.5.circa fin.Con.in reg.pec catū p.2.in princ.n.7.*Nau.*in man.c.11.n.17.et c.23.n.38.& c.27.n.56.Simanch. de Cathol. inſtit.tit.42.*Aragon.*2.2.q.11. art.3. vbi Ban. art.4.*Henriq.*in ſum.lib.4.c.4.§.1. in com. lit. D. Vgolin.de cenſur. tab.1.cap.9.§.12.Gutier. canon.lib.1.c.13.n.4.5.& 28.Iacob. de Graff. in aureis deciſ.lib.2.c.9.n.3.Veg.in ſum. p. 1. c.54.caſu 1.& c.85.caſu 26.& c.125.caſu 10. Petr.de Ledeſma in ſum.p.2.tract.1.c.9.& 10 Gabr. Vaſq.1.2.tom.2.diſp.160. Sayr. de cenſur.lib.c.9.n.14.& 15.& lib.3.c.4.à nu. 20. Soar.eod.tract.tom.5.diſp.21.ſect.2.n.2.& diſp.4.ſect.2.et ſect.3.à n.5.*Auil.*in ſimili tract. p.1.dub.10.& p.7. diſp, 2. dub.1. Carbo de legib.lib.8.diſp.14.*Mar. Alter.de cenſur.tom.1. lib.3.c.2.diſp.1.col.2.ſub. lit.* E, *Nicol. Garc. de beneſic.p.11.c.10.n.91.Sanch.in præcepta De calogi lib.2.c.8.n.2.*

38 Notatur etiā hæc gloſ. ad hoc quòd cōſtitutio humana punire poteſt crimē omninò occultum,vt per *Gregor.Lop l.2.verb. non mereſce tit.31.p.7.Perez tit.4.lib.8.Ordinam. pag.*84. *Paul.Comitol.reſponſ.mor.lib.1.q.63.n.5.et 6.*

39 In gloſ.[Excommunicationis] ibi (*& vbi ſic determinatum eſt,videtur quòd non poſſit Superior abſoluere, &c.*) Notatur ad hoc quòd Epiſcopus non poteſt abſoluere à ſuſpenſione temporatia intra tēpus, vt per *Gutier.canon. lib.1.cap.5.num.6.*

40 In gloſ.[Obtenta]ibi(*vbi verò, &c.*) Notatur ad hoc quòd ſi Epiſcopus, vel Inquiſitor omiſerit procedere non odij gratia, amoris, vel lucri cauſa, ſed propter timorem, vel propter vitanda ſcandala non incurrit pœnam in hoc. §. contra illos comminatam, vt per *Vmbert.Locat.in Iudicial.Inquiſi.n.*149 *Farin.d.q.*186*.§.9.n.*149.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius texe.refertur.*

2 *Inquiſitoris Officium nulli, niſi qui quadrageſimum ætatis annum attigerit, committi debet.*

3 *Bona clerici hæretici habentis beneficium eccleſiaſticum applicāda ſunt Eccleſiæ, in qua illud obtinet, vel ſtipendia accipit.*

4 *Bona clericorum patrimonialia propter hæreſim confiſcata applicātur fiſco* Eccleſiæ *Epiſcopalis ſi ipſe clericus non habeat ſtipendia ab aliqua Eccleſia.*

5 *Bona clericorum licet propter hæreſim confiſcentur, non tamen confiſcantur bona Eccleſiæ etiam illi per clericum hæreticum acquiſita, &* Iudex *ſic confiſcans incurrit pœnam excommunicationis ipſo iure.*

6 *Excommunicationis ſententiam ipſo iure incurrunt Inquiſitores, & ipſorum, vel Epiſcoporum, aut Capitulorum Sede vacante commiſſarij deputati in cauſis Fidei, qui prætextu ſui Officij Inquiſitoris illicitè ſumunt pecuniam aliquam, & qui ſcienter confiſcant bona Eccleſiaſtica etiam applicanda fiſco* Eccleſiæ.

7 *Verba*, Excommunicationis ſententiæ ſubiaceat,*denotant ipſo iure.*

8 *Inquiſitores poſſunt tenere armatam familiā pro defenſione ſua perſona, vel familia ſua & ad capiendum hæreticos.*

9 *Familiares* Inquiſitorum *Fidei arma licitè,& impunè deferre poſſunt.*

10 *Arma qui officiales, & familiares* Inquiſitionis *deferre poſſint, oſtenditur.*

11 *Conſtitutio in qua adeſt dictio*, ex tunc, *ſtatim ligat à tempore promulgationis ipſius.*

12 *Lex ſtatim, & incontinenti ligat cum vult eo ipſo quòd promulgata eſt, obſeruari.*

13 *Conſtitutio quoties exprimit à quo tempore debeat obligare, officis ignorantes quoad nullitatem actus, licet non afficiat quoad alias pœnas.*

14 *Inquiſitor in crimine hæreſis imponere poteſt etiam pœnam pecuniariam S. Inquiſitionis Officio applicandam.*

15 *Commiſſariorum nomine veniunt Vicarij Inquiſitorum.*

 16 Epi-

16 *Episcopi non includuntur nomine Inquisitorũ.*
17 *Pecuniæ extorsio debet esse prætextu officij Inquisitionis, vt sit locus pœnæ huius tex.*
18 *Inquisitores & Commissarij incurrunt pœnam excommunicationis & priuationis extorquendo prætextu S. officij non solùm pecuniam, sed etiam omnem aliam rem.*
19 *Pecuniæ appellatione largo sumpto vocabulo venit quodcunq. pecunia æstimabile.*
20 *Absolutio ab excommunicatione de qua in hoc tex. præstita ab inferiore. valet in articulo mortis non præmissa reali satisfactione, & excusante paupertate.*
21 *Ordinarij Episcopi possunt absoluere ab excõmunicatione non reseruata Sedi Apost.*
22 *Iudex confiscans bona Ecclesiæ, ignoranter nesciens scilicet bona esse Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc tex.*
23 *Hæreticus si fuerit aliquis Monachus alicuius Ecclesiæ Prælatus, cum id quod acquirit, nõ sibi, sed Ecclesiæ acquirat, ideò eius bona confiscari non possunt.*
24 *Clericus hæreticus, cuius bona confiscantur, si habeat stipendia à pluribus Ecclesijs ipsius bona inter illas diuiduntur.*
25 *Probare posse dicitur, qui habet vnum testem integrum.*
26 *Boni viri tacent illud, quod probare nõ possunt.*

Clem. Nolentes. II.

1 INquisitionis Officium committi non debet, nisi attingenti quadragesimum annũ. Deputati ab Inquisitore, vel Episcopo, aut Capitulo Sede vacante ab aliquo prætextu officij Inquisitionis pecuniã non extorqueãt, nec attentent applicare fisco bona Ecclesiæ ob delictum clericorum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, à qua non absoluãtur, nisi plenè satisfecerint dominis, seu in mortis articulo; Notarij verò, Officiales, fratres, & socij, qui hoc sciuerint, illos in secreto arguant, & corrigant, & si probare possunt denuncient Superioribus, qui amoueant tales ab officijs. Deniq. præcipitur Inquisitoribus, vt non abutantur concessione portandorum armorum, nec habeant plures officiales, nisi necessarios, qui se cõferant cum Inquisitoribus ad officia exequẽda. Colligũt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuia. in ration. lib. 5 pag. 106. Alagon. in compen. pag. 659.* remissiuè *Ximen. in concordat. p. 1. & 2.*

2 Nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint. Notatur ad hoc quòd Inquisitoris officium nulli nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerit, committi debet, vt per *Decian. tract. crimin. lib. 5. c. 22. n. 3. Azori. instit. moral. p. 1 lib. 8. c. 18. q. 4. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 7. c. 6. n. 122. Conrad. Brun. in tract. de hæret. lib. 4. c. 2. Iacob. Simanch. in enchirid. tit. 9. n. 2. & 3. Perez l. 3. glos. 1. pag. 134. tit. 4. lib. 8. Ordin. Farin. de hæresi q. 186. §. 2. n. 46. cum seqq.* vbi ampliat, & limitat.

3 Fisco etiã Ecclesiæ applicare, etc. Verba hæc, quæ de fisco Ecclesiæ mentionẽ faciunt, non esse ad fiscum Prælatorum, sed ad fiscum Romanæ Ecclesiæ, & Cathedralis referenda aduertit *Cou. var. lib. 2. c. 9. n. 11. in fine.* Sed hoc cum declaratione accipiendum est, nam bona clerici hæretici habentis beneficium ecclesiasticum applicanda esse Ecclesiæ, in qua beneficium obtinet, vel stipendia accipit, resoluit *Conrad. Brun. de hæret. lib. 5 c. 6. n. 8. Gondisal. eod. tract. q. 15. n. 2. vers. bona autem, Clar. §. hæresis n. 11. vers. item bona cõdemnatorum, Simanch. de Cathol. tit. 7. n. 89. Palat. in repet. rub. de donat. inter virũ, et vxor. §. 31. n. 7. ad finem, Fr. Emm. quæst. Regul. to. 2. q. 83. art. 2. Ceuall. commun. contra com. to. 4. q. 897. n. 24. Sanch. in præcepta Decalogi lib. 2. c. 20. n. 3. cũ seqq. Pereg. de iure fisci lib. 4. tit. 5. n. 31. vers. clericorum bona, Decian. in tract. crimin. lib. 5. c. 44. nu. 2. in princ. vers. fiscus autẽ Ecclesiæ, Farin. de hæresi q. 190. §. 11. n. 155.* vbi *n. 156.* reprobat aliquos contrarium tenẽtes, & *n. 157.* an diuidenda sint bona clerici
4 hæretici inter Ecclesias, à quibus stipendia recipit, de quo infra *n. 24.* Quoad bona verò clericorum patrimonialia propter hæresim confiscata resoluendum est applicari fisco Ecclesiæ Episcopalis si ipse clericus non habeat stipendia ab aliqua Ecclesia, vt per *Syluest. in sũ. verbo hæreticus, §. 1. n. 13. vers. vel si sũt clerici, Burs. cons. 43. n. 37. Carrer. in tract. de hæret. n. 135. ante med. vers. bona verò clericorum, Decian. d. loco vers. & si clericus nulla stipẽdia, Brun. Pereg. Clar. citatis locis,* & alios plures, quos refert & sequitur *Farin. d. §. 11. n. 158.* vbi *n. 159.* reprobat contrarium tenentes.

5 Nec scientes attentẽt Ecclesiarũ bona, &c. Notatur ad hoc quòd quamuis propter hæresim bona clericorũ confiscentur, non tamen confiscantur bona Ecclesiæ, etiã illi per clericũ hæreticũ acquisita, & Iudex sic confiscans incurrit pœnã excommunicationis ipso iure, vt per *Carrer. in tract. de hæretic. n. 135. ante fin. vers. limita tamen, Eymer. in direct. Inquisit. p. 3. q. 112. vers.*

est

est tamen considerandum, vbi Penia commento
161. vers. quo autē plenius, *Sācb.* latè declarātē
lib. 2. c. 20 à princ. Farin. d. q. 190. §. 11. n. 162.
6 Excommunicationis sentētiæ eos
subiacere, &c. Notatur ad hoc quod excō-
municationis sentētiam ipso iure incurrunt Inquisitores, & ipsorum,
vel Episcoporum, aut Capitulum Sede vacā-
te Commissarij deputati in causis Fidei, qui
prætextu sui Officij Inquisitionis illicitè su-
munt pecuniam aliquam, & qui scienter con-
fiscant bona Ecclesiastica etiam applicanda
fisco Ecclesiæ, vt per *Nau. in man. c. 27. n. 142*
Gamb. de casib. reseru. c. 11. n. 13. Filliuc. tract.
14. n. 168. Ego ipse de offic. & potest. Episcopi
p. 3. alleg. 50. n. 228. secūdū Lugdunen impress.
quibus addo *Sanch. in præcepta Decalogi to. 1.*
lib. 2. c. 20. n. 3. Farin. de hæresi q. 186. §. 7. n. 134
7 *cum seqq.* Verba enim supradicta denotare
latam sententiam tradit *Tiraq. in l. si vnquam*
verbo reuertatur n. 149. C. de reuocand. donat.
8 Vt ne abutantur quomodolibet
cōcessione portationis armorū, etc.
Notatur ad hoc quòd Inquisitores possūt te-
nere armatam familiam pro defensione suæ
personæ, vel familiæ suæ, & ad capiendum
hæreticos, vt per *Eymer. in direct. Inquisit. p. 3*
q. 56. & ibi *Penia, Farin. de hæresi q. 186. §. 6.*
9 *n. 90.* Familiares Inquisitorum Fidei arma
licitè, & impunè deferre possunt, vt per *Ioan.*
Roias sing. 21. n. 7. vol. 2. Lucer. Inquis. verbo
Inquisitor n. 14. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. c. 32
n. 17. Roland. cons. 37. n. 9. vol. 4. Menoch. de ar-
bitr. casu 394. n. 66. Iacob. Simanch. de Cathol.
instit. c. 34. n. 24. & c. 41. n. 15. Penia in direct.
Inquisit. p. 3. q. 56. commento 105. fol. mihi 631
10 *col. 2. vers. rursus arma deferre*, vbi dicit hanc
armorum licentiam non solùm dandam esse
Officialibus destinatis ad denunciandos hæ-
reticos, sed etiam cæteris, qui quauis alia ra-
tione Sancto Officio inseruiunt, veluti aduo-
catis, notarijs, consultoribus, custodibus, aut
illi, qui aduersus hæreticos publicè scribunt,
dummodo non sint personæ scelestæ, & alie-
nigenæ, nec Iudæis, aut alijs infidelibus con-
uersis, tales enim non facilè, & nō nisi ex ma-
gna causa creandi sunt familiares S. Officij,
refert *Farin. de hæres. q. 182. §. 6. n. 91.* vbi *n. 92*
ex hoc tex. intelligit supradictā cōcl. dumodo
præfati Officiales armorū delatione, & Inqui-
sitores licētiarum cōcessione non abutantur.
11 In glos. [Ex tunc] ibi (*voluit Papa per hoc*
quod hæc pars Cōstitutionis statim ligaret, etc.)
Notatur ad hoc quòd constitutio in qua est
dictio, *ex tunc*, statim ligat à tēpore promul-
gationis illius, vt per *Rebuff. ad l. 13. vers. idem*
ff. de verbor. signif. Tiraq. de retract. tit. 2. §. 2.
glos. 1. n. 86. Lex enim statim, & incontinenti
12 ligat cū vult eo ipso quòd promulgata est, ob-
seruari, vt per hāc glos. tenēt *Menoc. de arbitr.*
casu 185. n. 3. Sayr. in claui Regia lib. 3. c. 5. n. 6.
13 In ead. glos. ibi (*non quoad hoc quòd contra*
facientes, &c.) Notatur ad hoc quòd quoties
cōstitutio exprimit à quo tēpore debeat obli-
gare afficit ignorātes quoad nullitatē actus,
licet non afficiat quoad alias pœnas, vt per
Sayr. d. c. 5. n. 12. Sanch. de Matri. lib. 3. disp. 17.
n. 10. Farin. in praxi crimin. p. 4. cons. 65. n. 3.
14 In glos. [Illicitis] Notatur ad hoc quòd po-
test Inquisitor in crimine hæresis imponere
etiam pœnam pecuniariā S. Inquisitionis of-
ficio applicandam, vt per *Zanch. in tract. de*
hæret. c. 16. n. 9. vers. poterit, Eymer. in direct. In-
quisit. p. 3. q. 103. vbi *Penia commento 152. De-*
ciā. lib. 5. c. 44. sub n. 7. Roias sing. 1. n. 22. vers.
& Inquisitores, Farin. de hæresi q. 193. §. 6. à
num. 108. cum seqq.
15 In glos. [Ipsorum] ibi (*dāt ergo Inquisitores*
commissarios, quos vocamus vicarios, &c.) No-
tatur ad hoc quòd commissariorum nomine
veniunt Vicarij Inquisitorum, vt per *Sācb. in*
præcepta Decalogi lib. 2. c. 20. n. 4. Farin. d. q.
186. §. 7. sub num. 141.
16 In glos. [Commissarijs] ibi (*de Episcopis lo-*
qui non videtur,) Ergo Episcopi nō includūtur
nomine Inquisitorū, vt per *Sācb. d. c. 20. n. 6.*
17 In glos. [Prætextu] ibi (*vbi ergo non eo præ-*
textu illicitè exigit, licet male faciat, non tamen
est locus pœnæ) Notatur ad hoc quòd pecuniæ
extorsio debet esse prætextu Officij Inquisi-
tionis, vt sit locus pœnę huius tex. sicut docēt
Sanch. d. c. 20. n. 8. Farin. d. q. 186. §. 7. n. 140.
18 In glos. [Pecuniam] ibi (*intelligo largè*) No-
tatur ad hoc quòd Inquisitores, & Commis-
sarij incurrunt pœnam excommunicationis,
& priuationis extorquendo prætextu Officij
non solum pecuniam, sed etiam omnem aliā
rem, vt per *Sanch. d. c. 20. n. 9. Farin. d. q. 186.*
19 *§. 7. n. 140.* nam pecuniæ appellatione largè
sumpto vocabulo venit quodcunq. pecunia
æstimabile, vt per *Tiraq. de retract. lig. §. 1.*
glos. 14. n. 42 Gig. in tract. de crim. læsæ maiest.
lib. 1. q. 34. n. 14. Mozz. vbi de cōtract. de empt.
tit. quæ veniāt appell. ver. §. deuenio n. 25. Sācb.
d. c. 20. n. 9. quos refero *Ego ipse in tract. de ap-*
pell. verb. vtriusq. Iuris signif. appell. 195. n. 1.
20 In glos. [Satisfecerint] ibi (*si habent vn-*

de alias verò paupertas excusat) Notatur ad hoc quòd in articulo mortis non præmissa reali satisfactione, & excusante paupertate valet absolutio excõmunicationis huius tex. ab inferiore, secus verò extra illum articulũ, vt per *Sanch. d. cap. 20. num. 19. Farin. dicta quæst. 186. §. 7. num. 142.*

21 In glos. [Absolui] ibi (*per Ordinarios cum sibi non reseruet*) Notatur ad hoc quòd ab ista excommunicatione ex quo non fuit reseruata Sedi Apost. possunt etiam Ordinarij Episcopi absoluere, vt per *Sanch. d. c. 20. n. 18.* vbi subdit hanc absolutioné non esse simpliciter cõcessam, sed permitti cum quadam conditione, videlicet in mortis articulo tantùm, & donec plenè fuerit satisfactũ de pecunijs extortis, & sic cũ effectu, refert *Farin. d. q. 186. §. 7. n. 143.*

22 In glos. [Scienter] ibi (*ignoranter ergo non tenet hæc pœna*) Notatur ad hoc quòd Iudex confiscans bona Ecclesiæ ignoranter, nesciens scilicet bona esse Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc tex. vt per *Cardin. Zabarel. hic in §. Inquisitoribus ante num. 1. in 3. notab. Imol. n. 6. in fine vers. nota scienter, Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. c. 20. n. 11.* vbi subdit quòd quæcũq. ignorãtia excusat dũmodo nõ sit affectata, vel adeò crassa, vt ingẽs temeritas dicatur.

23 In glos. [Ecclesiarum] ibi (*& per hoc dico quod si monachus, &c.*) Notatur ad hoc quòd si hæreticus fuerit aliquis monachus alicuius Ecclesiæ Prælatus, cum id, quod acquirit, non sibi, sed Ecclesię acquirat, ideò eius bona confiscari non possunt, vt per *Imol. hic num. 7. vers. ex hoc infers, Bonifac. de Vitalin. num. 71 Sanch. d. c. 20. n. 13. & 14.* vbi etiam quid si hæresis fuerit commissa ab aliquo Religioso Franciscani Ordinis prorsus proprij incapace, refert *Farin. de hæresi q. 190. §. 11. num. 161.*

24 In glos. [Applicare] ibi (*vbi bona clericorũ damnatorum, &c.*) Notatur ad hoc quòd si clericus hæreticus, cuius bona confiscantur, habeat stipẽdia à pluribus Ecclesijs ipsius bona diuiduntur inter Ecclesias, à quibus stipẽdia recipit, vt per *Decian. in tract. crim. lib. 5. c. 44. n. 2. vers. sed quid si clericus hæreticus, Didac. Cantera in quæst. crimin. rubrica de hæret. apostatis, &c. c. 1. n. 41. vers. quod si à pluribus Ecclesijs, Farin. d. q. 190. §. 11. n. 157.*

25 In glos. [Valeant] Dicitur autem posse probare si habeat vnum testẽ integrum, *Nau. in man. c. 25. n. 33. in fine, et in c. inter verba 11. q. 3. concl. 6. corol. 66. n. 284. Anton. Bernard. in sum. c. 31. n. 16. vers. dicesse,* nam boni viri tacent illud, quod probare non possunt *Alex. cõs. 55. n. 4. vol. 4. Gutter. canon. lib. 1. c. 11. n. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Beguardorum, & Beguinarum Alemaniæ secta damnatur, & octo ipsorum errores, & excitatur Diœcesanorum, & Inquisitorum officium contra illos.*

2 *Ieiunia non seruans legibus Canonicis instituta, & præcepta, peccat mortaliter.*

4 *Fornicatio simplex est peccatum mortale, itaut oppositum asserere pertinaciter sit hæreticũ.*

5 *Beguardorum error damnatur nolentium assurgere neque reuerentiam exhibere in eleuatione Corporis Christi.*

6 *Peccare penitus in nullis potius Diuinitatis est quàm humanitatis.*

7 *Impeccabilis fuit ex priuilegio Beatiss. Virgo.*

8 *Ecclesia militans exemplata est diuinitus à triumphante.*

9 *Oscula et amplexus ex beneuolẽtia, et amicitia honesta vel patriæ cõsuetudine culpa vacãt.*

10 *Oscula libidinosa, & amplexus, ac tactus si fiant ad delectationem sunt mortalia.*

11 *Aspectus turpes gratia delectationis, quæ ex ipsis captatur, an sint peccata mortalia, ostenditur.*

Clem. Ad nostram. III. & vlt.

1 Reprobat & damnat Beguardos & Beguinas in Alemania & eorum errores, præcipitq. vt Inquisitores in eos inquirant, suumq. officium exerceant, nisi pœnitentes sponte abiurent, & satisfaciant. Colligunt ex *Ordin. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viui. in ration. lib. 5. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 660.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 Secundo quòd ieiunare non oportet hominem, &c. Notatur ad hoc quòd ieiunia Canonicis legibus instituta ita ex pręcepto seruãda sũt, vt mortalis peccati reus sit omninò censendus, qui absq. iusta causa eadem seruare omiserit, vt per *Cou. vari. lib. 4. c. 20. n. 10.*

3 Tertiò quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis, &c. Vide *Azorẽ. instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 6. q. 1. vers. secundò obijcitur, Soar. de Relig. lib. 2. de orat. c. 11. n. 4. Sayr. in claui Regia lib. 3. c. 4.*

4 Actus autem carnalis, &c. Notatur ad hoc

hoc quod fornicatio simplex est peccatum mortale, itaut oppositum asserere pertinaciter sit hæreticum, sicuti docent *Anton. Gom. l.80. Tauri. nu.4. Cou. de sponsalib. p.1. cap.4. num.8. Nau. in man. cap.16. in princip. Clar. §. hæresis n.1. Auendan. de exequend. mand. p.2. cap.26. à n.1. Henriq. in sum. lib.11. cap. 8. §. 3. lit.H, Sayr. in claui Regia lib.8. cap.2. nu.2. cum seqq. Lessi. de Iustit. lib.4. c.3. dub.7. à n.47*

5 Quod in eleuatione Corporis, &c. Notatur ad hoc quòd damnatur secta, & error Beguardorum nolentium assurgere, neque reuerentiam exhibere in eleuatione corporis Domini Nostri Iesu Christi, vt per *Azeued. l.2. n.14. tit.1. lib.1. nouæ Recop.*

6 In glos. [Impeccabilis] ibi (*si hoc intelligeretur de Dei potentia, &c.*) Et ideò benè dicit *Imper. in l.2. C. de veteri Iure enucl.* quòd in nullis penitùs peccare Diuinitatis potius est, quàm humanitatis, cuius dictum exornant *Bobadil. in sua politica lib.5. cap.1. n.134 Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit. fin. num. 41. & de tacitis, & ambig. conuent. tom.2. lib.27. tit.7. num. fin.* Vnde votum de nunquam peccando nō esse validum resoluunt *Azori. instit. moral. p.1. lib.11. cap. 14. q.4. Sayr. in claui Regia lib.6. cap.3. num.9 Sayr. de Relig. tom.2. lib.2. de voto c.3. n.2. & 3 Lessi. de Iustit. lib.2. cap.40. dub.5. n.33.*

7 In eadem glos. ibi (*& hoc priuilegium gloriosa Virgini Mariæ creditur datum esse diuinitus*) Ita *Tiraq. de pœnis temper. causa 51. nu.85. Henriq. in sum. lib.3. c.11. §.4. lit.X.*

8 In glos. [Ecclesiæ] ibi (*est enim Ecclesia militans exemplata diuinitus à triumphante*) Ita *Perez l.5. tit.2. lib.1. Ordin. pag.42.*

9 In glos. [Septimo] ibi (*& hoc modo oscula, amplexus, vel tactus non sunt mortalia cum possint absq. libidine fieri, vel ex consuetudine regionis, &c.*) Notatur ad hoc quòd oscula, & amplexus ex beneuolentia, & amicitia honesta habita secundum patriæ consuetudinē culpa vacant, quia ibi nulla est turpitudo, sed castus amor, vt per *S. Thom. 2.2. q.154. art.4. Sanch. de Matrim. lib.9. disp.46. num. 3.* vbi subdit idem dicendum esse quando habentur ob delectationem honestam, vt ad augendā amicitiam, & beneuolentiam honestam, quamuis inde motus sensualitatis inordinatus, & delectatio venerea insurgant, minimè assensum præstante voluntate, quia finis est honestus, & contra voluntatem prauus ille motus insurgit.

10 In ead. glos. ibi (*oscula autem libidinosa, amplexus, & tactus si fiant propter delectationem huiusmodi, sic enim solùm libidinosa censentur, manifestum est propter hanc causam libidinosa oscula fore mortalia*) Ita *S. Anton. 3. p. tit.16. cap.1. §.10. not.1.* dicēs tactus cum fuerint ex libidine, & amore carnalis luxuriæ esse mortales, *Nider. in sua sum. prac. 6. cap. 2. ad fin. vers. secundò principaliter*, dicens esse lethales huiusmodi tactus cum sunt libidinosi, & ea intentione, vt in se, vel in muliere excitetur concupiscentia, *Margar. Confessorum 6. præcepto fol. 90.* dicens oscula, & amplexus habita ex lasciuia esse mortalia, & tunc id contingere quando habentur, vt sequatur pollutio, vel cum periculo, *Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 203. num. 2.* dicens oscula tunc esse mortalia quando diriguntur ad actum carnalem, vel libidinosum.

11 In ead. glos. ibi (*nec mirum cum id dicatur etiam de libidinoso aspectu, &c.*) Notatur ad hoc quòd aspectus turpes gratia delectationis, quæ ex ipsis captatur, in ea insistendo habiti sunt peccata mortalia, sicut de tactibus diximus supra, quod significauit Dominus *Math. 5.* qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mœchatus est in corde suo, *Card. hic verbo septimo statim in princ. Abb. ad fin. Imol. n.17. Tabiena verbo delectatio q. pen. Syluest. eod. verbo q.4. Nau. in c. si cut n.9. de Pœnit. dist.1. Iacob. de Graff. in decis. aureis p.1. lib.2. c.75. n.10. & c.78. n.16.* Verùm *Sanch.* post multos à se relatos, *d. lib.9. disp.46. n.22.* ait sibi magis placere discrimen esse inter visum & tactū, quod hic suaptè natura ordinetur ad concubitum, ac proinde cōsentire in delectationem sensibilem ipsius sit quasi quædam copulæ inchoatio, & consensus in delectationem copulæ, & peccatum lethale; ille verò nō ordinetur ita ad venerea, & proinde eius delectatio non sit cōmuniter venerea, & solùm peccatum veniale, nisi aspiciens ad alium malum finē ordinet; prætereà quia delectatio ex visu consurgens non est tā. ta nec ita appetitum sensitiuum excitat, vt non possimus dicere pertinere ad paruitatem materiæ delectationis venereæ, ac proinde excusari eam à culpa lethali.

De Homicidio voluntario, vel casuali. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Furiosus, infans, vel dormiens, hominem*

 muti-

mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis, nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, suum inuasorem occidit, vel mutilat.

2 *Irregularitas non incurritur ex mutilatione, siue homicidio patrato à furioso, etiamsi sua culpa in furorem inciderit, vt num.* 3.

4 Furiosus *in furore delinquens excusatur à pœna.*

5 I*nfans delinquendo non fit irregularis, etiamsi sit doli capax, vt num.* 6.

7 I*nfans in delictis excusatur.*

8 Dormiens *si aliquem mutilet, aut occidat irregularitatem non incurrit.*

9 *Ebrius si aliquem mutilet, aut occidat an irregularitatem contrahat, ostenditur, & numero* 10.

11 *Irregularitas non incurritur ab illo, qui hominem occidit ad sui necessariam defensionem, etiam de iure nouissimo Concilij* Trid. *vt num.* 12.

13 Declaratur *Concil. Trident. sess.* 14. *de reform. cap.* 7.

14 *Irregularitas non incurritur ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit praeueniendo, & non expectando se ab illo percuti.*

15 *Irregularitas non incurritur etiam ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit, quamuis in periculo mortis non sit constitutus, dummodo tamen existat in periculo mutilationis alicuius membri.*

16 *Odium cordis internum non facit, vt contrabatur irregularitas, si re vera quis inuasorem occidat ad tuendam vitam suam.*

17 *Irregularitatem non incurrit, qui pro sui necessaria defensione occidit innocentem inuasorem, putà freneticum, & amentem si aliter saluus esse non possit.*

18 Socium *vocans in defensionis auxilium non incurrit irregularitatem si talis socius occidat inuasorem.*

19 *Irregularitas non incurritur ab eo, qui aliū occidit pro defensione sui proximi, vel rerum suarum, vt num.* 20.

21 *Moderamen inculpatæ tutelæ excedere non debet, qui alium occidit ad sui necessariam defensionem, vt euitet irregularitatem.*

22 I*rregularitas, qua incurritur ob excessum moderaminis inculpatæ tutelæ, pertinet ad homicidium casuale, & non ad voluntariū.*

23 *Irregularitas incurritur ab eo, qui aggressorem occidit cū possit mortis periculum euadere, & cum minori læsione se defendere, etiam fugiendo.*

24 *Furiosus habens dilucidā interualla excusatur à pœna.*

25 *Furiosus habens dilucida interualla in dubio præsumendum est potius quòd deliquerit tēpore furoris, quàm tempore sanæ mentis.*

26 *Furiosus non potest* Religionem *profiteri.*

27 *Mutilatio homicidio comparatur quoad irregularitatem.*

Clem. Si Furiosus. Vnic.

1 Vriosus, infans, vel dormiens hominem mutilans, vel occidens non efficitur irregularis, nec etiā ille, qui aliter mortem vitare nequiens suum inuasorē occidit, vel mutilat. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de* Eleaz. *Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib.* 5. *pag.* 129. *Alagon. in compend. pag.* 676. remissiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. p.* 1. & 2. & latam repetitionem fecit *Cauar.*

2 Furiosus. Notatur ad hoc quòd irregularitas non incurritur ex mutilatione, siue homicidio patrato à furioso, vt per *Maiol. de irregularit. lib.* 5. *cap.* 48. *num.* 11. *Menoch. de arbitr. casu* 325. *num.* 6. *Henriq. in sum. lib.* 14. *cap.* 15. §. 7. *Auil. de censuris p.* 7. *rub. de homicid. casuali disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 12. *Farin. in praxi crimin. q.* 92. *nu.* 46. *cum seqq. & q.* 94. *n.* 26. *& fragm. crimin. p.* 2. *lit. I, n.* 417. & alios citatos à *Cened. ad Sext. collect.* 17. *num.* 1.

3 Amplia etiam quòd occisor sua culpa in furorem inciderit, secundum *Maiol. d. n.* 11. *vers. quod procedit,* Nau. *in man. cap.* 27. *num.* 230. *Auil. d. dub.* 12. *vers. notandum est primò,* Farin. *d. lit.* I, *n.* 418. vbi *n.* 421. post Auil. *vbi proximè in vers. secundo notandum*, intelligit procedere in eo, qui occidit durante furore, vnde secus si habens dilucida interualla occidat tempore sanæ mentis, nam adhuc regularitas manet.

4 Furiosus enim in furore delinquens excusatur à pœna, sicut docent Duen. *reg.* 259. *vers. amplia tertiò,* Tiraq. *de pœnis temper. causa* 2. *à princ.* Clar. §. *fin. q.* 60. *nu.* 7. *Menoch. de arbitr. casu* 325. *Facbin. controuers. lib.* 9. *cap.* 3 *Ceuall. commun. contra commun. q.* 33. *Petr. Caball. in tract. de omni genere homicidij n.* 179. *cū seqq. Molin. de* Iustit. *tom.* 4. *tract.* 3. *disput.* 38 *à n.* 1. *Farinac. d. q.* 94. *à princip.*

5 Aut infans. Notatur ad hoc quòd infans delinquendo nō fit irregularis, vt per *Cou. hic p.* 3. *in initio n.* 5. *Henriq.*

riq. in sum. lib. 14. cap. 3. §. 4. in fine, Farin. in praxi crimin. p. 3. quæst. 92. nu. 179.

6 Amplia procedere etiamsi contingat patrari homicidium ab aliquo infante doli capace, quia tunc nec etiam irregularitatem incurrit, prout relatis, & reprobaris contrarium tenentibus scriptum reliquerunt *Sayr. de censur. lib. 6. cap. 17. nu. 30. Auil. in simili tract. p. 7. rub. de homicid. casuali disput. 6. sect. 1. dub. 13.* qui etiam hoc admittunt in infante maiore septennio, non tamen doli capace, quicquid secus dixerint *Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 43. num. 11. vers. infans quoque, Perez l. 1. glos. 1. vers. confirmatur pag. 6. tit. 1. lib. 5. Ordinam.*

7 Infans enim in delictis excusatur iuxta ea, quæ tradunt *Clar. §. fin. q. 60. num. 2. cum seqq. Tiraq. de pœnis temper. caus. 7. Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 57. cum seqq.* Bonacos. *commun. crimin. p. 1. verbo minor pag. 114. verso, & p. 2. eodem verbo pag. 49. Hippol. cons. 48. num. 54. Placa de delict. cap. 32. à num. 10.* Ioseph. Ludou. Lucen. *decis. 17. Duen. reg. 259. vers. amplia secundò, Menoch. de arbitr. casu 329. Thesaur. Pedam. decis. 161. Honded. cons. 104. vol. 1. Ayer. de homic. p. 2. num. 124. & seq.* Maurit. *de in integ. restit. cap. 153.* Bartbol. Humad. *l. 21. glos. 4. tit. 1. par. 1. fol. 25. Alex. Rauden. de annalog. cap. 22. nu. 78. Cald. Pereira in l. si curatorem verbo vel aduersarij dolo num. 50. cum seqq. C. de in integr. restit. minor. Morl. in emporio Iuris p. 1. tit. 5. q. 7. à num. 7. Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 36. Petr. Caball. in tract. de omni genere homicid. à nu. 179. Farin. d. p. 3. q. 92. num. 49. cum seqq. & à num.* 115. citati à *Cened. ad Sextum collect. 17. n. 3.*

8 Seu dormiens. Notatur ad hoc quòd si dormiens aliquem mutilet, aut occidat non incurrit irregularitatẽ, vt per *Henriq. lib. 14. cap. 15. §. 7. lit. M. Farin. de pœnis temper. q. 98. nu. 68. cum seqq. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 17. num. 36. & seq. Auila in simili tract. p. 7. rub. de homicid. casuali disp. 6. sect. 1. dub. 14.* qui etiam disputanr quid dicendum si in somnijs aliquem dormiens occidat quando vigilans aduertit se consueuisse in somnis arma capere, & homines offendere, & non adhibuit debitam diligentiam, vt huiusmodi periculum euitaret, purà includendo se cubiculo bene obserato: An & quando dormiens puniatur de delicto commisso in somnijs vide Doctores per me citatos in *collect. ad cap. sicut dignum, in princip. hoc tit. in Decretalib.*

9 De ebrio solet ab aliquibus in dubium reuocari an irregularitatem contrahat si aliquẽ mutilet, aut occidat? quidã censuerunt ebrietatem non excusare ab irregularitate, ea motiratione quòd ebrietas non est expressa in hoc tex. prout expressum est de furioso, infante, & dormiente, & ideo hanc partem sustinent *Card. Zabarel. & Imol. in præsenti, Tabien. verbo ebrietas §. 8. num. 9. & verbo irregularitas 1. num. 5. Siluest. verb. homicidium 3. q. 4. n. 5. Villadieg. in tract. de irregularit. lib. 5. cap. 48. num. 11. vers. in ebrio.*

10 Verùm contrariam sententiam, immo irregularitatem nõ incurri ab eo, qui ebrius existens, aliquem occidit, aut mutilat, meritò tenent *Bonifac. hic num. 25. & 26. Cou. p. 3. in princ. num. 3. Nauar. in man. cap. 27. nu. 230. Soar. de censur. disp. 46. sect. 1. nu. 12. vers. nam communis, Sayr. in simili tract. lib. 6. cap. 17. nu. 34. vers. secunda opinio, Auila eod. tract. p. 7. rub. de homicidio directè voluntario sect. 1. dub. 15. vers. secunda conclusio,* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 33. q. 7. Farin. d. p. 3. q. 93. num. 9.* qui eam reddũt rationem quòd ebrius ebrietate durante caret vsu rationis, & ideo in eo subest eadem ratio excusandi ab irregularitate, quæ inest in furioso, ampliantquè procedere etiam quod quis culpa sua se inebriauerit immoderatè bibendo, dummodo non se inebriasset debita opera, vel nisi aliàs esset solitus in ebrietate arma sumere, & homines percutere.

11 Et idem de illo censemus, &c. Notatur ad hoc quòd irregularitas ab eo non incurritur, qui hominem occidir ad sui necessariam defensionem, vt per *Sot. de Iustit. lib. 5. q. 1. art. 8. Cou. hic p. 3. §. 1. num. 1. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. num. 6. Caiet. 2. 2. q. 64. art. 7. Nau. in man. cap. 27. num. 207. & 211. Placa de delictis cap. 28. & 29. Duen. reg. 192. vers. amplia sexto, Soar. de censur. disp. 46. sect. 1. num. 1. & 2. Auil. eod. tract. p. 7. disp. 5. sect. 3 dub. 1. vers. loquendo de Iure nouo, Sayr. in simili tract. lib. 6. cap. 17. à num. 1.* Henriq. *in sum. lib. 14. cap. 11. §. 2. lit. N. Cardos. in praxi Iudicum verbo homicidium num. 5. & verbo irregularitas num. 10.* Aloys. *Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 930.* latè *Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. I. à num. 472.* refert plures *Cened. ad Sextũ collect. 17. num. 5.* Potest enim quis se defendere vsque ad occisionem iniusti aggressoris, vt docent citati per me in *collect. ad c. 2. nu. 3. hoc tit. in Decretalib.*

Amplia

12 Amplia primò vt non solum irregularitas
non incurratur propter homicidium commis-
sum ad necessariam defensionẽ de Iure anti-
quo ante dispositionem huius text. sicuti do-
cent Soar.d.sect.1.num.1.in princip. & num. 2.
vers.immo probabiliùs est, Sayr.d.cap.17.n.9.
Auil.d.sect.3.dub.1.vers.1.sed nec etiam Iure
nouissimo Concilij Trid. licet enim sess. 14. de
reform.cap.7. loquens de homicidio, quod
contingit vim vi repellendo, statuerit dispen-
sationem Ordinario committi, quasi quòd ta-
le homicidium irregularitatem inducat, aliter
dispensatio non esset necessaria, vt videtur
esse de mente Maiol.de irregular.lib.5.cap.48.
13 num.10.vers.sexta declaratio. Veritas tamen
est quòd prædictum Concilij Decretum intel-
ligi debet non de homicidio facto ad necessa-
riam defensionem, sed de homicidio patrato
cum aliqua culpa, & excessu moderaminis in-
culpatæ tutelæ, vt communiter tenere viden-
tur Doctores ex Soar.d.disput.46.sect.1.nu 3.
Auil.d.sect.3.dub.1.vers.loquẽdo de Iure nouo,
Campan.in diuersor. Iuris Canon. rub.11.cap.
23.num.51.Bonacin.de censur. disp.7.q.4.pun-
cto 6.num.3.cum seqq. Cened. pract. & canon.
quæst.lib.1. quæst. 24. n. 13. Bellet. disquisit.
clerical.p.1.tit. de disciplina clericali §.5. num.
109.cum seqq. Farin.d.lit.I.num.475. Ego ipse
de officio, & potestate Episcopi p. 2. allegat. 39.
num.54.

14 Amplia secundò vt etiam irregularitas
non incurratur ab eo, qui ad sui defensionem
aliquem occidit, præueniendo, & non expe-
ctando se ab illo percuti, vt per Sot. de Iustit.
lib.5.q.1.art.8. vers.at vero, Nauar. in man.
cap.15. num.3. Iacob. de Graff. in aureis decis.
lib.2.cap.65.num.6.& 7.Viuald.in candel.au-
reo tit.de irregularit.num.215. Sayr.de censur.
lib.6. cap.17. num.8. Auil.in simili tract. p. 7.
disp.5.sect.3.dub.2. vers.secunda concl. Farin.
d.lit.I.num.476.

15 Amplia tertiò vt irregularitas non in-
curratur etiam ab eo, qui ad sui defensionem
aliquem occidit, quamuis in periculo mortis
non sit constitutus, dummodo tamen existat
in periculo mutilationis alicuius membri, vt
per Siluest. in sum. verbo homicidium 3. q. 3.
vers.primum, Nau.in man. cap.27. num.211.
Sayr.d.cap.17.num.3. & 4.Soar.d.disput.46.
sect.2.num.6. vers. rursus, vbi reprobat Plo-
uium, Villadieg. & Maiolum contrarium te-
nentes, subditque idem videri dicendum
etiamsi non timeatur mutilatio, aut vulnus
lethale, sed solum immineat periculum gra-
uis percussionis corporis, siue grauitas sit po-
sita in notabili læsione, vel infamia, prout est
in alapa, vel in percussione alia virgæ, vel
arundinis.

16 Amplia quartò vt irregularitas non in-
curratur etiam ab eo, qui ad sui defensionem
occidit ex odio; odium enim cordis internum
non facit, vt contrahatur irregularitas si re
vera quis inuasorem occidat ad tuendam
vitam suam, quamuis ex hoc odio peccato
commaculetur, secundum Con. hic p.2. §.5.
num.2. Sayr.d.cap.17.num.12. Auil. d.sect.3.
dub.1.sub vers.loquendo de Iure nouo, post med.
ibi, secundo habet verum, Farin.d.lit.I.n.478.

17 Amplia quintò vt nec etiam irregulari-
tas incurratur ab eo, qui pro sui defensione
necessaria occidit innocentem inuasorem, pu-
tà fræneticum, & amentem, si aliter saluus
esse non possit, nisi occidendo, vt per Sayr.d.c.
17.n.6.Farin.d.lit.I.n.481.

18 Amplia sextò vt nec etiam incurratur
irregularitas quando quis, vt se ab inuaso-
re defendat, vocat socium in defensionis au-
xilium, illequè socius inuasorem occidit, tũc
enim qui socium vocauit irregularis non est,
sicut enim quis per se ipsum occidendo irre-
gularitatem non incurrit, ita nec per alium,
vt per Nau.in man.cap.27.num.212. vers.se-
cundo, Sayr.d.c.17.num.14. & Auil. d.sect.3.
dub.1. vers. loquendo de Iure nouo, ibi, primo
quando aliquis, qui eadem p.7. disp. 6. sect.2.
dub.5.vers.secunda quæstio, resoluit conuocan
tem amicos ad sui defensionem dum illicitè
rixatur cum Ioanne, qui ab eo occiduntur,
irregularitatem incurrere.

19 Amplia septimò vt nec etiam irregula-
ritas incurratur ab eo, qui alium occidit pro
defensione sui proximi, & præsertim si insul-
tatus fuerit aliquis ex illis, quos quis defen-
dere tenetur non solum ex charitate, sed
etiam ex præcepto iustitiæ, seu obligatione, vt
per Con.hic p.3.§.unico num.5. Petr. Nau. de
restit.lib.2.cap.3. num.419. Iacob. de Graff. d.
lib.2.cap.65.num.15. Viuald.d.tit. de irregul.
num.228.Soar.d.disput.46.sect.3. per totam,
Sayr.d.cap.17.nu.21. vers.secunda opinio, vbi
relatis contrarijs hanc sententiam sibi valde
probabilem videri affirmat, Auil.d.p.7.disp.5.
sect.3.dub.5.Nicol.Garc.de benefic.p.7.c.11.
num.53.in fine, Quicquid contrarium teneant
Abb.Siluest.Angel.Tabien.Maiol.& alij plures,
quos refert, & sequitur Farin. d.lit.I.n.487.

20 Amplia octauò, vt nec etiam irregula-
ritas incurratur ab eo, qui alium occidit, vt
putà

putà furem pro defensione rerum suarum magni momenti, si aliter eas recuperare nequeat, vel pro sui honoris defensione, quem aliter defendere, & conseruare non potest, nisi occidēdo eum, qui ignominiam seu iniuriam maxime realem infert, ita *Sot. Fortun. Garc. Caiet. Petr. Nau.* & alij citati à *Sayr. d. cap. 17. nu. 21. Soar. d. disp. 46. sect. 2. per tot. Auil. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 4. vers. sit tamen conclusio*, & faciunt per me resoluta in *collect. ad c. 2. nu. 4. & 5. hoc tit. in Decretalib.*

21 Intellige supradictas ampliationes procedere vbi occidens ad sui necessariam defensionem non excedit moderamen inculpatæ tutelæ, vt per *Sayr. d. c. 17. num. 7.* vbi etiam benè explicat in quibus consistat istud moderamen inculpatæ tutelæ, quod etiam declarant *Soar. d. disp. 46. sect. 1. num. 7. Auil. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dubit. 2.* vbi *dub. 1. vers. loquendo de Iure nouo*, subdit quòd non omnis excessus defensionis irregularitatem inducit nisi

22 fuerit mortalis; Illud autem aduertere oportet quod irregularitas, quæ incurritur ob excessum moderaminis inculpatæ tutelæ pertinet ad homicidium casuale, & non ad voluntarium, vt per *Nau. cons. 36. sub hoc tit.* quem refert, & sequitur *Soar. d. disp. 46. sect. 1. n. 13.*

23 Qui mortem aliter vitare non valens, &c. Ergo irregularitas incurritur ab eo, qui aggressorem occidit cum possit mortis periculum euadere, & cum minori læsione se defendere, vt per *Siluest. verbo homicidium 3. q. 3. in princ. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 6. vers. secunda declaratio, Soar. d. disp. 46. sect. 1. num. 8. Auil. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers. tertia conclusio, Farina c. d. lit. L. nu. 506.* etiam fugiendo, quāuis sit nobilis, miles, aut aliàs, quibus fugere dedecus esset, licet enim personæ huiusmodi, quibus fuga sit ignominia, & dedecus, non teneantur fugere, non tamen euitant irregularitatem, iniqua enim est commutatio ob tutelam proprij honoris alterius vitā adimere, sicuti docent *Nau. in man. cap. 27. num. 211. Petr. Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 370. Iacob. de Graff. d. lib. 2. cap. 55. num. 10. & 11. Cou. hic p. 3. §. vnic. num. 4. Maiol. d. lib. 5. cap. 48. in princ. num. 6. vers. quarum prima est, Tolet. lib. 1. de instruct. Sacerd. cap. 27. vers. tutus, Greg. de Valentia tom. 3. disput. 5. q. 8. puncto 4. Sayr. d. lib. 6. cap. 17. nu. 16. & 17. Auil. d. p. 7. disp. 5. sect. 3. dub. 2. vers.* ex dictis sequitur, *Farin. d. lit. I. num. 496.*

24 In glos. [Furiosus] ibi (*siue continuo furore laboret, siue per interualla, &c.*) Notatur ad hoc quòd furiosus habēs dilucida interualla excusatur à pœna, vt per *Farinac. in praxi crimin. p. 3. q. 94. num. 5.* vbi *num. 7.* intelligit si constet eum deliquisse tempore furoris.

25 Si verò dubitetur quo rempore deliquerit furiosus habens dilucida interualla, an scilicet tempore furoris, an verò tempore sanæ mentis, in dubio ad excludendum delictum, & pœnam, præsumēdum est potius quòd deliquerit tempore furoris, quàm tempore sanæ mentis; idem si dubitetur an actus ab ipso gestus sit gestus tempore furoris, vel interualli; ita *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 45. num. 63. Mascard. de probat. concl. 39. num. 4. Farin. d. q. 9. nu. 8. cum seqq. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 8. num. 17. vers. tandem si furiosus, Cald. Pereira quæst. forens. cons. 24. à num. 4. Fr. Barthol. à Vecchis in praxi obseruanda in admitten. ad Religionis statum nouitijs disputat. 13. dub. 1. num. 10.*

26 In ead. glos. ibi (*nec Religionem profitetur*) Notatur ad hoc quòd furiosus non potest Religionem profiteri, vt per *Rot. decis. 107. nu. 13. & decis. 129. p. 2. diuers. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disput. 13. dub. 1. n. 10.*

27 In glos. [Mutilet] ibi (*Nota quoad irregularitatem mutilationem homicidio comparari*) Ita *Cou. hic p. 3. in initio num. 8. Henriq. in sum. lib. 14. cap. 12. §. 1. lit. B. & cap. 14. §. 1. lit. G. Sanch. in præcepta* Decalogi *tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 49.*

De Vsuris. Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Officiales Communitatum faciētes, & dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundum illa, vel non delentes illa, si possunt, intra tres menses de libris* Communitatum, *vel illa seruātes excommunicati sunt, & num. 2.*

3 *Princeps an possit concedere Iudæis facultatem fœnerandi, remissiuè.*

4 *Verbum, incurrant, importat ipso iure.*

5 *Fœneratores quando agitur de causa vsuraria censura ecclesiastica cogi possunt suos libros rationum producere, & num. 6.*

7 *Liber rationum priuati probat contra scribentē.*

9 *Iudæi an possint ab Ecclesia excommunicari, remissiuè.*

Iudæus

9 *Iudæus potest puniri per indirectum pœnis ecclesiasticis si fœnus exerceat.*
10 *Hæres tenetur exhibere librum rationum defuncti in eo casu in quo defunctus teneretur, cuius iuramento non statur quòd liber ille ad se non peruenerit.*
11 *Fœneratori asserenti sub iuramento non habere librum rationum, sicut non creditur, ita nec creditur iuramento eius hæredis.*
12 *Vsuras exercere non esse peccatum mortale, si quis pertinaciter asseruerit, est hæreticus. & num.13.*
14 *Hæreticus formaliter non est, nec vt talis punitur nisi constet scientiam & pertinaciam adfuisse.*

Clem. Ex graui. Vnic.

1 Fficiales Communitatum facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris non soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundum illa, vel non delentes illa, si possunt, intra tres menses de libris Communitatum, vel illa seruantes, sunt excommunicati. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Ancb. Imol. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 155. Alagon. in compend. pag. 690. remissiuè Ximen. in concord. pag. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclusionem firmant Cou. lib. 3. var. cap. 1. nu. 6. Cott. in memorab. verbo Vsura pag. mihi 933. Sayr. in claui Regia lib. 5. cap. 7. nu. 2. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 22. q. 13. in princ. Gambar. de casibus reseruat. cap. 11. num. 4. Iul. de Lauor. de Indulg. p. 2. cap. 13. num. 40. Filliuc. tract. 14. num. 170. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. allegat. 50. num. 229. secundum Lugdun. impress.

3 Vtrum autem Principes concedere possint Iudæis facultatem fœnerandi? vide Alex. de Neuo cons. 100. Thesaur. decis. 57. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 2. cap. 10. propè fin. & lib. 8. c. 22. q. 13. Marquar. de Iude. p. 1. cap. 11. num. 11. cum. seqq. Amade. à Ponte in cons. posito post decis. 57. Antonij Thesauri, Gasp. Thesaur. in suo consilio post decisionem Antonij Patris 57. & plures, quos refert Farinac. fragm. crimin. p. 2. lit. I. num. 672. cum seqq.

4 In glos. [Incurrant] ibi (incontinenti fine temporis interuallo) Idest ipso iure, & fine alia sententia, vt per Tiraq. in l. si vnquã verbo reuertatur nu. 145. C. de reuocand. donat. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 21. vers. fallit.

§. Cæterum.

5 Fœneratores quando agitur de causa vsuraria censura ecclesiastica cogi possunt suos libros rationum producere. Colligunt ex Ordin. Doctores in princip. tex. citati.

6 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Gemin. de vsuris comment. 4. in præfat. num. 17. Mascard. de probat. conclus. 1417. num. 23. Perez in rub. tit. 2. glos. 1. pag. 26. vers. vsurarum lib. 8. Ordin. Morl. in emporis p. 1. tit. 8. q. 17. num. 2.

7 In glos. [Rationum] ibi (item scias quòd istis rationibus staretur contra eos, pro eis non) Notatur ad hoc quòd liber rationum priuati probat contra scribentem, vt per Mascard. de probat. concl. 974.

8 In glos. [Censura] Iudæi an possint ab Ecclesia excommunicari? vide late Anton. Ricciul. in tract. de iure personarum lib. 2. cap. 6. à princ. & quibus pœnis si delinquant puniri debeant agit Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. I. num. 655. cum seqq.

9 In ead. glos. ibi (tamen indirectè contra Iudæos exercet Ecclesia, &c.) Notatur quòd Iudæus potest puniri per indirectum pœnis ecclesiasticis si fœnus exerceat, vt per Menoch. de arbitr. casu 449. num. 17.

10 In glos. [Compellendos] ibi (in eo ergo quod dicit se non habere, &c.) Notatur ad hoc quòd hæres tenetur exhibere librum rationũ defuncti in eo casu, in quo defunctus teneretur, cuius iuramento non statur quòd liber ille ad se non peruenerit, vt per Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 61. num. 10.

11 Notatur etiam ad hoc quòd sicut non creditur fœneratori asserenti sub iuramento non habere librum rationum, ita nec creditur iuramento eius hæredis, vt per Menoch. cons. 354. num. 14.

§. Sanè.

12 Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum mortale, est hæreticus, & si aliqui sint diffamari, vel suspecti de huiusmodi errore, Ordinarij, & Inquisitores contra eos tanquam contra diffamatos, & suspectos de hæresi procedere non omittant. Colligunt ex Ordin. Doctores in principio tex. citati.

13 Hanc eandem conclusionem ex hoc §. desumunt Perez in rub. tit. 2. glos. 1. pag. 24. col. 1 vers. de iure diuino lib. 8. Ordin. & l. 1. glos. 4. col. 1.

col.1.eod.tit.2. Azeued, l.1.nu.46. & 47.tit.6. lib.8.noua Recop. *Siluest. in summ. verbo hæresis* §.1.*num.7. Simanch. de Catholic. instit. tit.66. rub. de vsuris nu.4.* Decian. *in tract. crim. lib.5. cap.12. num.31. & cap.17. vers.10. & vers. 126. Thom. Triuis. decis. crimin. 35. num.7. lib.2. Menoch. de præsumpt. lib.5. præs.6. nu.11. Farinac. de hæresi q. 178. §.3. num.85.* vbi *num.86.* ait procedere in eo, qui simpliciter asserit vsuram non esse peccatũ, secus si dubitaret in aliquo particulari casu vtrum sit vsura necne.

14 Vt pertinaciter affirmare præsumat, &c. Notatur ad hoc quòd non puniatur quis vt hæreticus nisi constet scientiam, & pertinaciam adfuisse, vt per D. *Barbos. in l. Titia num.37. ff. soluto matrimon.* quousque enim pertinacia non adest forma hæresis non est perfecta, non obstante quod adsit error intellectus voluntarius *Anton. Ricciul. de iure personarum lib.5. c.1. nu.14. & 15.*

De Excessibus Prælatorum. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Grauamina triginta enumerantur, quæ Episcopi Religiosis inferebant, & prohibetur ne Episcopi deinceps inferant, &c.*

2 *Iniuria domestica occasione mei illata mihi irrogatur.*

3 *Beneficia Curata vnita mensæ Abbatis, vel Abbatissæ, aut alterius* Prælati *nunquam vacant.*

4 *Beneficia de mensa Ecclesiastica ea dicuntur, quæ perpetuò vnita fuerunt Ecclesiæ.*

5 *Bona illa de mensa Ecclesiæ præsumuntur, quorum dominium vtile, & directum spectat ad ipsum.*

Clem. Frequens. Vnic.

1 Numerat triginta grauamina, quæ Episcopi Religiosis inferebãt, vltra alia relata in *cap. nimis 1. & 2. hoc tit. in Decretal.* & prohibet Episcopis ne inferant, sed vt Regulares cũ charitate foueant, & eorum priuilegia seruari faciant. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib.5. pag.191. Alagon. in compend. pag. 710.* remissiuè *Ximen. in concord. p.2.*

2 Seruientes quoque, & vassallos, &c. Notatur ad hoc quòd iniuria domestico occasione mei illata, mihi irrogatur, vt per *Card. hic num.4. notab.13. Felin. in cap. Ecclesia num. 99. de constitut. Ias. in l.1. nu.4. C. de indict. vid. tollen. Sanchez de Matrim. lib.4. disp.4. num.10.*

3 Ecclesiæ in veritate non vacent. Notatur ad hoc quòd beneficia Curata vnita mensæ Abbatis, vel Abbatissæ, aut alterius Prælati nunquam vacant, vt per *Flores de Mena variar. lib.1. q.10. num.13. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.6. §.6. num. 63.* & fuit dictum in *Ciuitatis Castelli Parochialis* 20. Iunij 1614. *coram D. Dunozetto,* impressa per *Farin. decis.646. num.2. p.1. recent.* & ideo non comprehendi in nominationibus resoluit *Rebuff. in tract. nominat. q.15. num.31.*

4 In glos. [Ad mensam] ibi (*sed quæritur quæ Ecclesia dicatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd ea sunt de mensa Ecclesiæ, quæ perpetuò vnita fuerunt Ecclesiæ, atque ita quæ nunquam alteri ab Ecclesia post à se quæsitum dominium concessa fuerunt; vt per *Menoch. de arbitr. casu 433. num.2.* Præsumuntur autem de mensa Ecclesię illa bona, quorum dominium vtile, & directum spectat ad ipsam, vt per *Mascard. de probationib. concl.203. n.2.*

De Priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi in sex casibus excommunicantur, & illorum absolutio Papæ reseruatur, ac priuilegijs, & exemptionibus non obstantibus eos per Ordinarios locorum denuntiari præcipitur.*

2 *Sacerdotes Regulares, qui clericis secularibus siue laicis Sacramentum Extremæ vnctionis sine proprij Parochialis Presbyteri speciali licentia ministrauerint, ipso facto sunt excommunicati, & illorum absolutio reseruatur Papæ. Idem si Eucharistiam ministrauerint, vt num.3.*

4 *Eucharistiam ministrare prohibetur Religiosis de Iure non solum quando confertur sanis, sed etiam quando datur vt viaticum moribundis.*

5 *Regulares Sacerdotes matrimonia ministrantes siue solemnizantes non habita super his Parochialis Presbyteri licentia speciali ipso facto*

facto sunt excommunicati excommunicatione Sedi Apostolica reseruata.

6 Excommunicatio de qua in hoc text. contra Sacerdotes Regulares matrimonium solemnizantes an sit correcta per suspensionem Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. ostenditur, & num. 7.

8 *Licentia specialis vbi requiritur debet esse expressa.*

9 *Parochiales* Presbyteri *non possunt absoluere ab excommunicatione maiori lata à Iure.*

10 Religioso *credendum est dicenti se habere licentiam à* Parocho *ad ministrandam Eucharistiam, Extremam vnctionem, & solemnizandum matrimonium.*

11 *Excommunicatus semel & denunciatus debet ab omnibus vitari in foro exteriori donec probet duobus saltem testibus se esse absolutum, at in foro Conscientiæ sufficit vt ipsemet dicat se iam esse absolutum.*

12 *Scholares, mercenarij, & his similes subsunt Presbytero in cuius Parochia inhabitant.*

13 *Parochus non Sacerdos potest licentiam de qua in hoc tex. concedere.*

14 Vicarius *generalis potest dare* Religioso *licentiam administrandi Sacramentum Eucharistia, vel Extremæ vnctionis, seu solemnizandi matrimonia.*

15 *Parochi non proprietarij, qui præficiuntur toti* Parochiæ *per Episcopum, vt curam eius regant, possunt delegare assistentiam matrimonij alij* Sacerdoti.

16 Religiosus *administrans Sacramentum* Pœnitentiæ, *vel Baptysmi sine licentia Parochi non incurrit pœnas huius text.*

17 Religiosorum *septem culpæ referuntur.*

18 *Prædicatores si in eorum sermonibus Ecclesiarum Prælatis detraxerint per duos menses subiacere debent illis pœnis, quæ secundum eorum regulam, vel statuta pro grauibus criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi.*

19 Regulares *hodie nec per priuilegium, quod* Mare *magnum vocatur, facultatem habent absoluendi pœnitentes à casibus* Episcopo *reseruatis.*

20 *Religiosis prohibetur ne* Indulgentias *pronuntient indiscretas.*

21 *Matricis appellatione in dubio venit Cathedralis.*

Clem. Religiosi. I.

1 Religiosi, qui sine speciali licentia Parochi præsumunt clericis, aut laicis Sacramentum Vnctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniuè solemnizare, seu absoluere excommunicatos à Canone, vel à sententijs per statuta Prouincialia, aut Synodalia promulgatis, exceptis casibus in Iure expressis, vel per priuilegia Sedis Apostolicæ concessis, excommunicationis incurrunt sententiam ipso facto per Sedem Apostolicam duntaxat absoluendi, quos etiam locorum Ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciāt publicè denunciari donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, super hoc exemptionis, vel alio priuilegio nō obstante. Colligūt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viui. in ration. lib. 5. pag. 218. Alagon. in compend. pag. 726.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 **Sacramentum Vnctionis Extremæ, &c.** Notatur ad hoc quòd Sacerdotes Regulares, qui Clericis secularibus, siue laicis Sacramentum Extremæ Vnctionis sine proprij Parochialis Presbyteri speciali licentia ministrauerint ipso facto sunt excommunicati, cuius excommunicationis absolutio Sedi Apost. est specialiter reseruata, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 40. §. 4. lit. N. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Extrema vnctio vers. secundo, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 60. art. 2. vers. decima*, Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 13. q. 5. vers. primū*, Paul. Comitol. *resp. moral. lib. 1. q. 44.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 49. art. 1. metipsum de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 96. secundum Lugdunen. impress.*

3 **Vel Eucharistiæ.** Notatur ad hoc quòd Religiosi ministrantes secularibus Eucharistiam absque Parochialis Presbyteri speciali licentia excommunicationem Sedi Apostolicæ reseruatā incurrunt, non obstantibus quibuscunque, vt per *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 56. art. 1. Henriq. Azor. & Paul. Comitol. locis proximè citatis*, latè *Fr. Ludou. Miranda d. tom. 1. q. 42. art. 1. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 23. num. 17.* vbi limitat si ministrent alieno Religioso sine licen-

licentia sui Prælati; *Gambar. de casibus reseru. cap.7. n.3. Mari. Alter. de censur. disp. 22. cap.3. dub.3. Iul.Lauor. de Indulgent. p.2.cap. 21. num.24. Filliuc. tract. 15. num. 184. cum multis seqq.*

4 Amplia vt Religiosi in his terminis prohibeantur Eucharistiam ministrare non solum quando confertur sanis & bene valentibus, sed etiam quando datur vt viaticum moribundis, ita *Nau. in man.cap.21. n.52. Azori. d.cap.13. q.5. vers. sed ambigue*, itaut absque priuilegio non possit contrarium fieri, sicuti tenere videntur *Sot. in 4. dist.12. q.1. art. 11. §. secundo dicimus, Suar. tom.3. in 3. p. S. Thomæ q.82. art.3. disp. 72. sect.2. dub. vlt. Fr. Emman. d.tom.1. q.56. art.4. & 5.* quicquid dicat *Fr. Ludou. Miranda d.q.42. art.3.*

5 Matrimoniaue solemnizare, &c.

Notatur ad hoc quòd Sacerdotes Regulares Matrimonia ministrantes, siue solemnizantes non habita super his Parochialis Presbyteri licentia speciali ipso facto sunt excõmunicati excommunicatione Sedi Apost. reseruara. Ita *Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q.2. art. 1. Azor. d.q. 5. vers. primum*, *Henriq. in sum. lib.13. cap.38. §.2. lit.E. Fr. Ludou. Miranda d. tom.1. q.48. art.2.* Qualiter autem possint Religiosi in nouo Indiarum Orbe Matrimonio assistere absque Parochi licentia differit *Saneb. de Matrim. lib.3. disp.26. à princip.*

6 Meritò dubitabit aliquis an Regularis Sacerdos Matrimonium solemnizans absque proprij Parochi licentia vltra suspensionem ad nutum Ordinarij staturam à *Concilio Trident. sess.24. de reformat. Matrim. cap. 1.* incurrat excommunicationem Pontifici reseruatam, de qua in hoc tex. vel potius hæc antiqua ex communicatio correcta sit per illam suspensionem? Videtur correctã esse, quia noua pœna mitior lege noua statuta corrigit rigidiorem antiquæ legis ex doctrina *Greg. Lop. l. fin. verbo à furto tit. 3. par.4.* ergo illa suspensio, quæ minor pœna est, Iurisq. nouioris, corriget hanc excommunicationem: & ideo hanc partem sustinent *Henriq. d. lib.13. c.38. §.2. in commento lit. E. Soar. tom.5. disp. 12. sect.4. num.13. Sayr. de censur. lib.4. cap. 15. num.2. Bonacin. in simili tract. disp.3. q.6. puncto 5. num. 19. in fine, & de Matrim. quæst.4. puncto 6. num. 3. Basil. Pont. de impedimentis Matrimon. capitulo 26. §. secundo vers. ex quibus conditio, & §. sexto, in princip.*

7 Verum absque dubio tenendum est non corrigere, sed illum Regularem vtraque affici pœna, sicuti meliùs docent *Nau. consil. 1. num.7. sub. tit. de pœnis in 2. edit. aliàs consil. 10. sub tit. de constitut. in 2. edit. Maiol. de irregular. lib.3. cap.25. num.12. vers. elandestinum, Vgolin. de potestate Episcopi cap.15. §.12 num. 8. Saneb. de Matrim. lib. 3. disp. 48. num.8. & 9. Molfes. in sum. Theologiæ moralis tom.1 tract.4. cap.8. num.66. Mari. Alter. de censuris tom.2. disp.11. cap.4. vers. sed quæres, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par.2. alleg. 32. num.192.* Nec doctrina illa, quam pro prima citauimus sententia, in aliquo huic nostræ obstat, quia vt respondet *Nau. citato loco*, verum habet in pœnis à Iudice infligendis, non autem in ijs, quæ ipso iure incurruntur, vt sunt excommunicatio, & suspensio illa Tridentini.

8 Licentia speciali. Id est expressa, vt per *Anchar. hic q.3. Cardin. q.22. & Bonifac. num. 17. Sanch. d. lib.3. disp.35. num.4. D. Barbos. in l. 1. art. 1. num.121. ff. de iudic.*

9 Aut qui excommunicatos à Canone, &c. Notatur ad hoc quòd Parochiales presbyteri non possunt absoluere ab excommunicatione maiori lata à Iure, vt per *Cou. in cap. alma mater par. 1. §. 12. num. 5.*

10 In glos. [Non habita] ibi (*sed nunquid credet Religiosus Parochiano dicenti se habere talem licentiam, &c.*) Notatur ad hoc quòd in terminis huius tex. credendum est Religioso dicenti se habere licentiam à Parocho ad ministrandum Eucharistiam, Extremam Vnctionem, & solemnizandum Matrimonium, vt per *Angel. verbo excommunicatio 5. casu 12. num.17. Tabien. eod. verb. 5. casu 11. q.4. n.5. Siluest. eod. verbo 7. casu 14. dub.7. n.35. Sanch. d. lib.3. disp. 37. n.1. ad fin.*

11 In ead. glos. ibi (*illa vera in foro contentioso secus in pœnitentiali*) Notatur ad hoc quòd licet semel excommunicatus, & denunciatus debeat ab omnibus vitari in foro exteriori donec probet duobus saltem testibus se esse absolutum *cap. sicut 39. de sentent. excomm.* in foro tamen Conscientiæ vt quis possit cum excommunicato communicare etiam in Diuinis sufficit vt ipsemet dicat se iam esse absolutum, ita *Ioann. Valer. de different. inter vtrumque forum verbo excommunicatio differ. 1.*

12 In glos. [Parochialis] ibi (*per hoc quoad scholares, mercenarios, & his similes intelligo Presbyterum in cuius Parochia inhabitat.*) Ita *Card. hic q. 16. Siluest. verbo excommunicatio 5. casu 11. q. 4. num. 5. Rebuff. de decimis. q. 6. num. 24. Nauar. cons. 1. de paroch. in antiq. Sanch. dict. lib. 3. disp. 23. nu. 12.*

13 In glos. [Presbyteri] ibi (*puto licentiam Parochialis sufficere, qui adhuc Presbyter non est*) Notatur ad hoc quòd Parochus non Sacerdos potest licentiam de qua in hoc text. concedere, vt per *Anch. hic. q. 2. Cardin. q. 18. Abb. num. 8. & Bonifac. num. 30. Syluest. verbo excommunicatio 7. casu 14. dub. 11. num. 36. Tabien. eod. verbo 5. casu 11. q. 3. nu. 4. Nauar. in man. cap. 27. num. 102. Soar. 3. p. quaest. 82. art. 3. disp. 72. sect. 3.* vbi subdit in hoc text. de Presbytero Parochiali mentionem fieri, quia vt plurimum Parochi solent esse Presbyteri, *Sanch. d. lib. 3. disp. 20. num. 3.*

14 In ead. glos. ibi (*videtur etiam sufficere licentia Vicarij generalis, &c.*) Notatur ad hoc, quòd saltem post factum Episcopus, vel Vicarius generalis potest dare Religioso licētiam administrandi Sacramentum Eucharistiae, vel extremae Vnctionis, seu solemnizandi Matrimonia Parochianis Parochorum Episcopo subiectorum, vt per *Card. hic quaest. 20. Anch. quaest. 7. & Bonifac. num. 34. Syluest. verbo excommunicatio 7. casu 14. dub. 11. num. 39. Nau. in man. cap. 27. num. 102. & cons. 47. num. 1. sub tit. de sponsalib. in 1. edit. aliás cons. 14. nu. 1. sub tit. de clandest. desponsat. in 2. edit. Soar. 3. p. quaest. 82. art. 3. disp. 72. sect. 3. Sanch. d. lib. 3. disput. 29. num. 15. vers. ad idem sunt alij Doctores.*

15 In ead. glos. ibi (*& ex licentia Episcopi, vel Archipresbyteri, &c.*) Notatur ad hoc quòd Parochi non proprietarij, qui praeficiuntur toti Parochiae per Episcopum, vt curam eius regant, possunt delegare assistentiam Matrimonij alij Sacerdoti, vt per *Card. hic quaest. 19. Imol. num. 14. & Bonifac. num. 34. Nau. in man. cap. 27. num. 102. & in cap. placuit, de Poenit. dist. 6. num. 66. Rebuff. in repet. cap. omnis vtriusque sexus, de Poenit. & remiss. §. proprio Sacerdoti, vers. quando est verum, Henriq. in sum. lib. 6. de Poenit. cap. 7. §. 2. in com. lit. N. & lib. 11. de Matrim. cap. 3. §. 5. Sanch. d. lib. 3 disput. 31. num. 13.*

16 In glos. [Speciali] ibi (*not. quod hic de Poenitentia non dicitur, &c.*) Notatur ad hoc quòd Religiosus administrans Sacramentum Poenitentiae, vel Baptismi sine licentia Parochi non incurrit poenas huius text. cum solum loquatur de Sacramentis Eucharistiae, Matrimonij, & Extremae Vnctionis, vt per *Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum ver. bo poena differ. 1. num. 1. vers. hinc dicit.*

§. Quibus.

17 Religiosis sub praecepto obedientiae inhibetur ne in suis sermonibus Ecclesiarum Praelatis detrahant, nec laicos ab accessu, & frequentia suarum Ecclesiarum retrahant, nec Indulgentias indiscretas, & nō concessas pronuntient, nec quando intersunt testamentis condendis retrahant testatores à debitis restitutionibus, vel legatis Matricibus Ecclesiis faciendis, nec legata, vel debita, vel ablata, incerta sibi, aut alijs singularibus sui Ordinis Fratribus, vel Conuentibus in aliorum praeiudicium fieri, seu erogari procurent, nec quemquam absoluere à casibus reseruatis Sedi Apostolicae, vel locorum Ordinarijs praesumant, nec personas Ecclesiasticas praesertim coram Iudicibus delegatis à Papa suam contra eos iustitiam prosequentes indebitè vexare praesumant, aut ad plura loca praesertim remota conuenire. Qui vero contra praedicta attentare praesumpserint, illis poenis per duos menses subiaceant, quae per eorum regulam, vel statuta consueuerunt imponi pro grauibus criminibus, vel culpis, super quibus non possit dispensari sine manifesta necessitate. Si autem eorum Praelati requisiti super his, quae ad ipsos peruenerunt, non satisfecerint plenè intra mensem Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis damnificatis, vel laesis, sint suspensi eo ipso, donec debitè satisfaciant, non obstantibus quibuscunque priuilegiis sub quocunque tenore, &c. Colligunt ex Ordinariis *Doctores in principio textuati.*

18 Ne in sermonibus suis Ecclesiarū Praelatis detrahant, &c. Notatur ad hoc quòd Praedicatores si in eorum sermonibus Ecclesiarum Praelatis detraxerint per duos menses subiacere debent illis poenis, quae secundum eorum regulam, vel statuta pro grauibus criminibus, seu culpis eis consueuerunt imponi, vt per *Azor. instit moral. p. 1. lib. 12. c. 13. quaest. 5. vers. tertio, Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 3. quaest. 32. art. 2. Farinac. in praxi crimin. p. 3. q. 105. num. 406.*

Aut

19 Aut locorum Ordinarijs reseruatis quemquam absoluere. Hodie Regulares nec per per priuilegium, quod Mare magnum vocatur, facultatem habent absoluendi pœnitentes à casibus Episcopo reseruatis, vt declarauit Sacra Congregatio, sicuti refer unt *Campan. in diuersor. Iuris Canonici rub. 12. cap. 13. num. 63. Fr. Ludouic. Miranda in manuali Prælatorum tom. 1. quæst. 46. art. 2. in fine, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 61. art. 13. Filliuc. tom. 1. tract. 15. num. 248. Nicol. Garc. de benefic. p. 3. cap. 2. num. 269. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 52. num. 8.* Vide *ad Clem. dudum post num. 25. de sepultur.*

20 Seu Indulgentias pronuncient indiscretas. In virtute sanctæ obedientiæ Religiosis inhibetur ne Indulgentias pronuncient indiscretas, hoc est, vt ait glossa, non concessas, nimirum subreptitias, suppositiasuè, falsas, & inanes, ita *Azor. d. cap. 13. q. 5. vers. quinto, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 98. art. 2.*

21 In glos. [Matricibus] ibi (*Cathedralibus*) Notatur ad hoc quòd nomine Matricis in dubio venit Cathedralis, vt per *Rebuff. in tract. de decimis q. 6. num. 6.*

22 In glos. [Necessitate] ibi (*puta infirmitate, senectute, & his similibus*) Vide *Tiraq. de iure primog. in præfat. num. 160.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopi per loca exempta Prouinciæ suæ faciunt Crucem ante se deferri, ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt Diuina, & illa celebrant, & faciunt celebrari; per hoc tamen exemptis, vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium.*

2 *Archiepiscopus potest ante se deferri facere Crucem per totam suam Prouinciam etiãsi locus sit exemptus.*

3 *Benedictio vbi & quando ab Episcopo impartienda sit populo, remissiuè.*

4 *Episcopus non potest pro tribunali sedere in loco exempto suæ diœcesis.*

5 *Archiepiscopus intra quamlibet Ecclesiam suæ Prouinciæ potest pallio vti etiam in loco exempto.*

6 *Episcopus in aliena diœcesi potest Sacra Missarum solemnia in Pontificalibus celebrare.*

7 *Pontificalia non possunt extra diœcesim exerceri nisi accesserit consensus Ordinarij loci.*

Clem. Archiepiscopo. II. & Vlt.

1 ARchiepiscopus per quæuis loca exempta suæ Prouinciæ transiens, aut ad ea forsitan declinans potest liberè ante se portare Crucem, populo benedicere, diuina Officia priuatim vel publicè ibidem audire, & ea etiam in Pontificalibus celebrare, & in sua præsentia sine Pontificalibus celebrari facere, quouis priuilegio contrario non obstante. Similiter Episcopus in locis suæ diœcesis exemptis potest populo benedicere, audire diuina Officia, & ea celebrare, vel in sua præsentia celebrari facere. Dummodo tamen per hoc tàm Archiepiscopus, quàm Episcopus in locis huiusmodi exemptis, vel priuilegiatis nullam aliam iurisdictionem exerceant, nec personis exemptis molestiam vel grauamen inferant, nec in alio exemptioni priuilegiatorum præiudicetur, nec ipsis Archiepiscopo, & Episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 219. Alagon. in compend. pag. 727.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 2.*

2 Ante se liberè portari faciat, &c. Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus potest ante se deferri facere Crucem per totam suã Prouinciam, etiamsi locus sit exemptus, vt per *Ruza. de prærogatiuis Archiepiscopalis dignit. priuil. 2. Lal. Zeth. de Repub. Ecclesiast. tit. de statu Illustriss. Patriarch. num. 6. Quarant. in summa Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 28.* vbi ampliat etiam extra Visitationem, & limitat nisi esset præsens Legatus Papæ, vel Cardinalis non Legatus, seu Nuncius cum facultate Legati de Latere, refero *Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 4. nu 39 secundum Lugdunen. impress.*

3 Possit populo benedicere, &c. De benedictione ab Episcopo impartienda populo egi in *meo tract. de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg. 27. nu. 64. cum seq.*

4 Nullam aliam iurisdictionem, &c. Notatur ad hoc quòd Episcopus non potest pro tribunali sedere in loco exempto suæ diœcesis, vt per *Nau. consi. a. num. 1. cum seqq. de offic. Ordin. Rot. decis. 145. num. 1. p. 2. diuers. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 43. num. 181.* cũ alijs per me citatis *de offic. & potestate Episcopi p. 3. alleg. 80. à nu. 7.*

5 In glos. [Pontificialibus] ibi (*intelligo etiam cum pallio, &c.*) Notatur ad hoc quod Archiepiscopus intra quamlibet Ecclesiam suæ Prouinciæ potest pallio vti etiam in loco exempto, vt per *Stephan. Quarant. in summa Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas vers.* 32. & plures, quos refero *de officio, & potest. Episcopi p.* 1. *tit.* 4. *num.* 41. *secundum Lugdunen. impress.*

6 In glos. [Etiam celebrare] ibi (*in Pontificialibus, &c.*) Notatur ad hoc quod Episcopus in aliena diœcesi potest Sacra Missarum solemnia in Pontificialibus celebrare, vt per *Zabarel. hic nu.* 5. *in fin. vers. ex hoc infertur*, *Imol. num.* 4. & 10. & *Bonif. de Vitalin. nu.* 13. *vers. nam in loco exempto, Cou. vari. lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 9. *Quarant. d. verbo Archiepiscopi auctoritas vers.* 30. *Fusc. de visit. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 5. *Rot. decis.* 236. *num.* 3. *apud Farinac. p.* 2. *recent.*

7 In ead. glos. ibi (*non vtuntur Pontificialibus, &c.*) Notatur ad hoc quod Pontificalia non possunt extra diœcesim exerceri nisi accesserit consensus Ordinarij loci, vt per *Cou. d. num.* 9. *ante vers. cæterum, & practic. cap.* 9. *num.* 2. *Flamin. de resignat. benef. lib.* 1. *q.* 17. *num.* 17. *Quarant. d. vers.* 30.

De Pœnis. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopum percutiens, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensor cum suis posteris, Ciuitas in hoc delinquens & eius officiales, pœnis varijs per Concilium puniuntur.*

2 *Consulens delictum punitur eadem pœna, qua ipse delinquens.*

3 *Fauorem delinquenti præstantes eadem pœna puniuntur, sicut dantes consilium.*

4 *Episcopum percutientes iniuriosè sunt excommunicati excommunicatione Papæ reseruata.*

6 *Ciuitas aliquid committens contra Episcopum suum incidit in pœnam interdicti.*

7 *Episcopum vel Cardinalem offendens causa suæ propriæ defensionis non incidit in pœnam huius text.*

8 *Delicti ratificatio vt obliget ad pœnam requiritur delictum fuisse commissum nomine proprio.*

9 *Socij puniuntur sicut delinquentes quando in ipso delicto cooperantur.*

10 *Fautor quis dicatur? remissiue.*

11 *Consilium præstans delinquenti post delictum non tenetur eadem pœna.*

12 *Auxilium post delictum percussori Cardinalis, vel Episcopi præstans illum defendendo, & impediendo ne ad manus Iudicis veniat, eadem pœna punitur, qua delinquens.*

13 *Auxilium præstitum bannito per viam iudiciariam, licitum est, & non punibile.*

14 *Beneficijs & officijs publicis obtinendis priuatus nõ censetur qui priuatur antea habitis.*

15 *Balliuus vox vulgaris est apud Gallos seu Prouinciales, qua iusticiarios, seu locorum Rectores significant.*

16 *Excommunicatum quando dicatur commodè tre potuisse Romam vt impetraret absolutionem, iudicis arbitrio relinquitur.*

17 *Assertioni, & iuramento asserentis aliquid aduersus præsumptionem Iuris creditur in foro Conscientiæ.*

18 *Citatio eius, de cuius præiudicio agitur, requiritur in sententia declaratoria Iuris.*

Clem. Si quis. I.

1
Episcopum percutiens, capiens, & banniens, vel hoc mandans, seu ratificans, aut socius in his fuerit faciendis consilium dederit, aut fauorem, seu scienter defensauerit excommunicationem incurrit Summo Pontifici reseruatam, & varijs pœnis, prout etiam Ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales puniuntur. Colligunt ex Ordinar. *Ancharan. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Banifac. de Vital. Viuia. in ration. lib.* 5 *pag.* 246. *Alagon. in compen. pag.* 740. remissiuè *Ximen. in concordat. p.* 2.

2 **Aut consilium in his dederit.** Ergo consulens delictum punitur eadem pœna, qua ipse delinquens, vt per *Farinac. in praxi crimin. p.* 5. *q.* 129. *num.* 23. *cum seqq.* iunctis alijs per me citatis *in collect. ad cap. sicut dignum nu.* 11. *cum seqq. de homicid. in Decretalib.*

3 **Aut fauorem.** Ergo præstantes fauorem delinquenti eadem pœna puniuntur, sicut dantes consilium, vt per *Farinac. dict. quæst.* 129. *nu.* 40. cum alijs per me relatis *ad dictum cap. sicut dignum.*

Ana-

4 Anathematis mucrone percussus, &c. Notatur ad hoc quòd percutientes iniuriosè, aut temerè Episcopum sunt excommunicati excõmunicatione Summo Pontifici reseruata, vt per *Clar. §. fin. q. 77. num. 23. Nau. in man. cap. 27. num. 66.*

5 A feudis insuper, &c. Vide *Tiraq. in l. si vnquam verbo reuertatur num. 8. C. de reuocand. donat.*

6 Ciuitas autem, quæ præmissa, &c. Notatur ad hoc quòd Ciuitas aliquid committens contra Episcopum suum incidit in pœnam interdicti, vt per *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 5. lit. M. Clar. d. §. fin. q. 76. n. 3.* vbi intelligit hanc pœnam locum non habere nisi sit suus proprius Episcopus illius Ciuitatis.

7 In glos. [Vel temerè] ibi (*illc igitur qui percuteret se defendendo non ligabitur his pœnis*) Notatur ad hoc quòd offendens Episcopum, vel Cardinalem causa suæ propriæ defensionis non incidit in pœnam huius text. vt per *Fichar. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 12. num. 28. pag. 199. Clar. §. fin. q. 77. n. 23.*

8 In glos. [Rata habuerit] ibi (*oportet ergo quòd hæc facta fuerint ipsius contemplatione, &c.*) Notatur ad hoc quòd vt ratificatio delicti obliget ad pœnam requiritur delictum fuisse cõmissum nomine proprio, vt per *Clar. p. 5. §. fin. q. 87. num. 5.*

9 In glos. [Defensauerit] ibi (*Hic tamen puto strictè socium sumi pro agente qui aliquid cooperatur, &c.*) Notatur ad hoc quòd socij puniuntur sicut delinquentes quando in ipso delicto cooperantur, vt per *Farinac. in praxi crimin. p. 5. q. 131. num. 23. & 24.*

10 In ead. glos. ibi (*Circa tertium de fautore, &c.*) Qui talis dicatur remissiuè *Farinac. d. q. 129. num. 41.*

11 In ead. glos. ibi (*& quia littera hic, &c.*) Notatur ad hoc quòd consilium præstans delinquenti post delictum non tenetur eadem pœna, vt per *Farin. d. p. 5. q. 132. num. 1.*

12 In ead. glos. propè fin. ibi (*Est alius defensor, &c.*) Notatur ad hoc quòd præstans auxilium post delictum percussori Cardinalis, vel Episcopi illum defendendo, & impediendo ne ad manus Iudicis veniat, eadem pœna punitur, vt per *Farin. d. p. 5. q. 132. nu. 7.*

13 In ead. glos. in fine, ibi (*de illo qui defendit in iudicio patrocinando, &c.*) Notatur ad hoc quòd auxilium præstitum bannito per viam iudiciariam, videlicet aduocando, & procurando pro illius remissione, & gratiam à Principe impetrando, licitum est, & non punibile, vt per *Farin. d. p. 5. q. 133. num. 73.*

14 In glos. [Obtinenda] ibi (*non priuat obtentis, &c.*) Notatur ad hoc quòd priuatus beneficijs, & Officijs publicis obtinendis non censetur priuatus antea habitis, vt per *Couar. var. lib. 2. cap. 8. num. 4. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 28. num. 28. D. Barbos. in l. cum prætor §. vlt. num. 186. ff. de iudic.*

15 In glos. [Balliuus] ibi (*vulgare Prouincialium, &c.*) Notatur ad hoc quòd Balliuus vox vulgaris est apud Gallos seu Prouinciales, qua iustitiarios, seu locorum Rectores significant, vt tradit *Eymeric. in direct. Inquisit. p. 2. quæst. 53.* vbi *Penia commento 78. pag. mihi 372.*

16 In glos. [Quam cito] ibi (*sed Iudex habebit hoc arbitrari, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudicis arbitrio relinquitur quando dicatur excommunicatum commodè ire potuisse Romam, vt impetraret absolutionem, ita *Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 5. casu 450. nu. 5.*

17 In ead. glos. ibi (*fateor id verum in foro pœnitentiali, &c.*) Notatur ad hoc quòd in foro Conscientiæ creditur assertioni, & iuramento asserentis aliquid aduersus præsumptionem Iuris, vt per *Menoch. de præsumpt. lib. 1 præs. 77. num. 16.*

18 In ead. glos. ibi (*nisi prius eo vocato, &c.*) Notatur ad hoc quòd in sententia declaratoria Iuris requiritur eius citatio, de cuius præiudicio agitur, vt per *Tiraq. in tract. res inter alios acta limit. 24.* cum alijs citatis supra ad *glos. verbo constiterit in Clem. præsenti, de censib.*

SVMMARIVM.

1 Procurantes capi viros Ecclesiasticos, vt renuncient beneficijs, vel vt citati non vadant ad Curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per Canones antiquos incurrunt, si sint Prælati à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores verò beneficijs sunt priuati, eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant, & resignatio sic facta non tenet.

2 Metum inferentes vt fiant renunciationes beneficiorum sunt excommunicati, & priuantur beneficijs obtentis, vt nu. 3.

4 Renunciatio facta de beneficio à capto per dominum secularem, & detentum donec il-

 lud

lud renunciaret, est nulla ipso iure.

5 *Resignatio beneficiorum potest fieri coram Episcopo.*

Clem. Multorum. II.

1 DEtinentes, seu procurantes capi personas Ecclesiasticas vt renuncient suis beneficijs, vel ne citati vadant ad Curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per Canones antiquos incurrunt, si sint Prælati à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores verò beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt qui citati non veniunt ad Sedem Apostolicam, & procurant se capi à potestate seculari. Resignationes autem modo prædicto extortæ, licet sint receptæ, & ratæ habitæ à Prælato resignantium, declarantur esse nullæ, quas quidem pœnas vbi primum locorum Ordinarij aliquem incurrisse sciuerint, statim illum publicare non differant, curentque vt pœnæ mandentur executioni prout ad eos pertinuerit. Colligunt ex Ordinar. Ancharan. *Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Elazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 247. Alagon. in compend. pag. 741.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 Vt præter sententiam Canonis, &c. Notatur ad hoc quòd inferentes metum vt fiant renunciationes beneficiorum, sunt excommunicati, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de resign. met. extort. num. 3. Flamin. Parif. de resignat. benefic. lib. 3. q. 2. nu. 38.*

3 Eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati. Notatur ad hoc quòd inferentes metum vt fiant renunciationes beneficiorum priuantur beneficijs, vt per *Rebuff. in praxi tit. de mod. amitten. benefic. n. 46. Flamin. Parif. citato loco.*

4 Sane resignationes beneficiorum, &c. Notatur ad hoc quòd renunciatio facta de beneficio à capto per dominum secularem, & detentum donec illud renunciaret, est nulla ipso iure, vt per *Bonifac. de Vitalin. hic num. 27. Ruin. conf. 121. num. 14. vol. 4. Flamin. d. lib. 3. q. 2. num. 18.*

5 Licet á resignantium ipsorum Prælatis, &c. Ergo coram Episcopis fieri potest beneficiorum resignatio, vt per *Flamin. Parif. de resignat. benefic. lib. 7. quæst. 14.* cum alijs per me citatis *de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 69. per tot.*

6 In glos. [Obtentis] ibi (*in obtinendis non videtur impedire*) Vide supra *cap. proximo ad glos. verbo obtinendis.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosi Mendicantes transgressores Constitut. Bonifacii in cap. vnic. de excess. prælat. lib. 6. excommunicantur, necnon omnes Religiosi, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus & in Confessionibus sub certis pænis suadere tenentur, nisi sint tales quorum monasteriis, vel Ecclesiis competat percipere decimas, & num. 2.*

3 *Confessores debent purgare Conscientiam confitentium in solutione decimarum.*

4 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ nihil aliud est quàm suspensio à Diuinis.*

5 *Suspensio vsum prohibet omnium, quæ consistunt in exercitio alicuius Ecclesiasticæ functionis.*

6 *Suspensus ab officio an & quando censeatur suspensus à beneficio, remissiuè.*

7 *Violatores cap. 1. de sepult. lib. 6. excommunicantur, excommunicatione Papæ reseruata, & num. 8.*

Clem. Cupientes. III. & vlt.

1 REgulares Mendicantes, qui domos, vel loca de nouo accipiunt vel recepta mutant, vel ea alienant in alios vltra pœnas *cap. vnic. de excessib. Prælat. lib. 6,* sunt etiam excommunicati ipso facto. Similiter, qui præsumunt proferre aliqua in suis sermonibus, vel alibi vt audientes retrahant à soluendis decimis, sunt excommunicati. Item si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum in certis diebus festiuis quando prædicant, & in Confessionibus audiendis populum non instruunt, vel Conscientiam non faciunt, vt non omittant soluere decimas vltra peccatum mortale grauiter argui debent à suis superioribus, & superiores eorũ sub pœna peccati mortalis faciant statuta pœnalia contra huiusmodi prædicantes, itavt pœna acris sit in exemplum alijs. Item Religiosi, qui scien-

ter

ter postponunt conscientiam facere de soluendis decimis ipso facto tandiu sunt suspensi ab officio prædicandi donec si commode facultatem dicendi habuerint, fecerint conscientiam pœnitétibus, & si prædicta negligentia nõ purgata præsumpserint prædicare sunt ipso facto excommunicati. Item hæc constitutio non extenditur ad Religiosos Monasteriorum, & Rectores Ecclesiarum percipientiũ decimas, salua in suo robore constitutione Gregorij IX. sub hoc edita, vt habetur in *cap. 1. de decim. in 6.* Colligunt ex Ordinar. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 248. Alagona in compend. pag. 741.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem text. ex eo desumunt *Siluest. in sum. verbo* Excommunicatio 9. *casu* 44. 45. & 46. *Angel. eod. verbo 7. casu* 44. *Nau. in man. cap. 27. num.* 144. *Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 13. vers. decimoseptimo, & vers. vigesimo primo, Fr. Emman. quæst. Regul. tõ. 2. quæst.* 49. *art. 9. Farin. de hæresi quæst. 178. num. 67. Iul. Lauor. de Indulgent. par. 2. cap. 13. num. 36. Gambar. de casibus reseru. cap. 11. num. 15. Filliuc. d. tract. 14. num. 145. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 230. & 231. in vlt. impress.*

3 Necnon & his, quorum Confessiones audient, conscientiã facere, &c. Notatur ad hoc quòd Confessores debẽt purgare conscientiam confitentium in solutione decimarum, vt per *Rebuff. in tract. de decimis quæst. 13. num. 109. Fr. Emman. d. tom. 2. quæst. 44. art. 8.*

4 In glos. [suspensi] ibi (*quandoq. suspenditur quis ab ingressu, &c.*) Notatur ad hoc quòd suspensio ab ingressu Ecclesiæ nihil aliud est quàm suspensio à Diuinis, vt per *Fr. Emman.*

5 *quæst. Regular. tom. 1. q. 20. art. 14.* Suspensio autem vsum prohibet non omniũ Diuinorum qua talia sunt, sed eorum tantum, quæ consistunt in exercitio alicuius ecclesiasticæ functionis, secundum *Nau. in man. cap. 27. num. 151. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 31. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 1. à n. 6. & n. 13. & 16.*

6 In ead. glos. ibi (*Et quia supra posui, &c.*) Suspensus ab officio an & quando censeatur suspensus à beneficio, vide quæ dixi in *tract. de appellat. verborum vtriusq. Iuris signif. appell. 255. num. 2.*

§. Sanè.

7 Religiosi & clerici seculares, qui ad vouendum, iurandum, & promittendum inducunt homines vt eligant sepulturam in eorum Ecclesijs, vel electam non mutent, ipso facto sententiam excommunicationis reseruatæ Sedi Apostolicæ incurrunt, priuilegijs, seu statutis quibuscunq. non obstantibus, pœna contenta *in cap. 2. de sepultur. in 6.* in suo robore perdurante. Colligunt *Doctores in princip. textus citati.*

8 Hanc eandem conclusionem firmant *Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam cap. 2. in princ. & cap. 3. excom. 1. Gambar. de casibus reseruat. cap. 7. num. 4. Iuli Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 25. Filliuc. tract. 15. num. 170. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 100.*

De Pœnitentijs, & Remissionibus. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Damnatis ad mortem hoc petentibus Pœnitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo, & num. 2.*

2 *Damnatis ad mortem ministrandum est Sacramentum Eucharistiæ.*

3 *Extrema vnctio non conceditur damnatis ad mortem quia non dicuntur infirmari.*

4 *Cadauera punitorum solent habita licentia à Iudice tradi sepulturæ.*

Clem. Cum secundum. I.

1 Amnatis ad mortem non est deneganda Pœnitentia, si petant, & locorum Ordinarij Iustitiarios omnes, & Dominos temporales ad hoc, cum cõmode poterunt, diligenter monere, & si necesse fuerit, ecclesiastica censura compellere non omittant. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 261. Alagon. in compend. pag. 749. Ximen. in cõcordant. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt. *Sayr. in claui Regia lib. 7. cap. 11. num. 7. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 59. Cened. practic. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 9. in princip.*

3 In glos. [Pœnitẽtiæ] ibi (*nec Eucharistiæ, etc.*) Notatur ad hoc quòd damnatis ad mortem ministrandum est Sacramentum Eucharistiæ, vt

vt per *Cou. lib.2. var. cap. 1. num. 11. Clar. lib.5. §. fin. q. 99. num. 3. Anton. Gom. var. tom.3. cap.14. num.6. vers.item adde,Anton. Gam. in speciali tract.de Sacramentis præstandis vltimo supplicio damnatis, Nau. in man.c. 25. num.23. & cons. 16. sub hoc tit. in antiq. Flamin.Chartar. de execut. sentent.capto bannito c.fin. num. 433. cum seqq. Azeued. l.2. n. 13. tit.2. lib.1.nouæ Recopil.Cened. ad Decretum collect. 4. num. 1. Henriq. in sum. lib.8. cap. 5. §. 4. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q.109. art.3. Azor. instit. moral. par.1.lib.2. cap.10. in med. vers. an damnatis ad mortem, Sayr. d.cap.11.num.8.Martin.Delri.disquisit. magic.lib.5. sect.18. pag.mihi 423. Hortens. Caualcan.de brachio Regio p.4. n. 306.* Non

4 tamen illis conceditur Sacramentum extremæ Vnctionis, quia non dicuntur infirmari, sicut docent *Cou. d. n.11. vers.sicut nec eis, Viuald. in candelabro aureo tit.de Extrema Vnctione n.21. Simanch. de Cathol.institut.cap. 57. num.16. Chartar. d. cap. fin.n.435. Hortens. Caualcan. d.p.4. n. 307. Penia in 3. par. direct. Inquisit. schol.146. ver. non tamen,Zerol. in praxi Episcop. par.1. verbo extrema Vnctio vers. tertiò, Aegid. de Coninc. de Sacrament. tom.2. disp. 19. d.num.22. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib.28. n.68.*

5 In ead.glos. ibi (*& de sepultura pates,&c.*) Notatur ad hoc quòd cadauera punitorum solent habira licentia à Iudice tradi sepulturę, vt per *Cou. d.cap.1. num. 11. Clar. d.§.fin.q. 100. num.1. Anton. Gom. tom.3.cap.14.n.8. Chartar. d.cap.fin. n.457. cum seqq.*

Clem. Abusionibus. II. & Vlt.

1 REpetit Cõcilium generale de quo *in c. cum ex eo eodē*,cõtra quæstores nõ admittēdos fine litteris Apostolicis, vel Diœcesanorũ,& addit per Diœcesanos litteras Apostolicas examinari debere, numeratq; excessus quæstorum,& delinquentes quęstores per Episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegijs. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch.Imol.Zabar. Panor. Paul. de Eleazar.Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 5.pag. 261. Alagona in compend. pag.749.*remissiuè *Ximen. in concordant.p.1.& 2.*

2 Multa de his quæstoribus eleemosynarũ, & eorum abusu tradunt *Paul. Fusc. de visitat. lib.1. cap.30. num. 34. cum seqq. Nau. de Indulgent. not.31. num.46. cum seqq. Perez l. 2. tit.8. lib.1. Ordin. pag.162.col.2.Petr.Bello in œconomia canon. 3. class. §. 4. Zerol. in praxi Episcop. par.1. verbo quæstores, Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 290.Cened. ad Sextum & Clement.collect. 9. Iul.Lauor. de Indulgent. par.2. cap.13. Flores de Mena uar.lib. 3. q.24. num.20. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p.3. alleg. 109.per tot. & Concil.Trid. sess.21.de reformat. cap.9.*statuit vt in quibuscunque Christianæ Religionis locis quæstorum nomẽ,atque vsus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur.

3 Quomodo autem Ordinarij concedere valeant facultatem colligendi eleemosynas in Parochia pro Confraternitate, seu in Vrbe & diœcesi formulas posui in meo formulario Episcopali *post tract. de officio & potest. Episcopi Lugduni impresso form. 39. cum duabus seqq.*

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi etiam exempti violantes interdictum positum per Sedem Apostolicam, vel Ordinarium loci, vel generalem cessationem Diuinorum factam per Prouinciale Conciliũ, vel per eũ,quibus possit, seruatam per Cathedralem, seu Matricem Ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso iure, non obstantibus, &c. & num. 2.*

3 *Verba, cuiuscunq. Ordinis, & conditionis, comprehendunt tam laicos,quàm clericos.*

4 *Clerici seculares non tenentur interdictum, quod nullum est, seruare, etiamsi* Matrix *Ecclesia illud seruet.*

5 *Matrix* Ecclesia *quæ sit, & cur ita dicatur remissiuè.*

Clem. Ex frequentibus. I.

1 RELIGIOSI etiam exempti violantes interdictum, quod sciunt obseruari à Cathedrali, seu Matrice, aut Parochiali Ecclesia, & aliud,ac cessationem à Diuinis a Concilio Prouinciali pręscriptam, necnon cessationem generalem a Diuinis Ciuitatum,Terrarum, & aliorum locorum,quas ponunt Conuentus, vel Capitula ex consuetudine,seu alia via, excommunicati sunt ipso facto, non obstantibus priuilegijs, conuentionibus, & consuetudinibus, ac statutis in con-

contrariũ, & respicit pendentia. Colligunt ex Ordin. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 323. Alagon. in compend. pag.* 784. remissiuè *Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. deducunt *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q.* 60. *art. 2. vers. secunda est, & q.* 108. *art. 4. 5. & 6. & q. 109. art. vlt. & in explicat. Bullæ Cruciatæ in addit. ad §. 5. n. 34. Azort. instit. moral par. 1. lib. 12. cap. 13. vers. decimo octauo*, *Nau. in man. cap.* 27. *num.* 146. *Sayr. de censur. lib. 3. cap. 33. num. 44. Gambar. de casibus reseru. cap. 11. n. 17. Iul. Lauor. de Indulg. p. 2. cap. 13. n. 38. & 44. Filliuc. d. tract. 14. n. 125. vers. duodecimo, & n. 148. Ego ipse de officio, & potest.* Episcopi *p. 3. alleg.* 50. *n. 232. secundum Lugdunen. impress.*

3 Cuiuscunq. ordinis, & conditionis existant. Verba hæc comprehendunt tam laicos, quàm clericos, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q.* 8. *n.* 21.

4 In glos. [Religiosi] ibi (*& per hoc patet quòd clericos seculares, &c.*) Notatur ad hoc quòd clerici seculares non tenentur interdictum, quod nullum est, seruare, etiamsi Matrix Ecclesia illud seruet, vt per *F. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q.* 108. *art.* 4.

5 In glos. [Matricem] Matrix Ecclesia quæ sit, & cur ita dicatur, vide *Rebuff. de decimis q. 6. n. 6. & 7. Monet. in simili tract. cap. 7. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Domini temporales, qui cogunt alios in loco interdicto celebrare Diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati, vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti Ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti qui non exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absoluendi, & n. 2.*

3 *Missæ Sacrificium non potest finiri si excommunicatus ingrediatur Ecclesiam, dummodo id contingat ante inchoationem Canonis.*

4 *Occultus excommunicatus non vitatur in publico.*

5 *Prohibitio ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti omnes modos compulsionis complectitur.*

6 *Consanguineos clericorum grauantes in personis, vel in rebus excommunicationem incurrunt.*

7 *Excommunicationem can. si quis suadente incurrit percutiens consanguineum clerici causa eiusdem clerici.*

Clem. Grauis. II.

1 DOmini temporales, qui præsumpserint quomodolibet cogere celebrari Diuina Officia in locis interdictis, vel per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publici excommunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti Ecclesias exeant, & ipsi nominatim, qui non exeunt, excommunicationẽ incurrunt Sedi Apost. reseruatam. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 5. pag.* 324. *Alagon. in compend. pag.* 785. remissiue *Ximen. in concord. par. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Henriq. in sum. lib. 13. cap. 43. §. 3. lit. E. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 82. n. 10. ad fin. Suar. tom. 5. disp. 22. sect. 4. n. 27. Nau. in man. cap. 27. n. 104. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 4. num. 8. Hombbon. de Bonis de examine Ecclesiast. tract. 12. cap. 11. q. 23. resol. 2. Iul. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 21. n. 46. Filliuc. tract. 15. n. 72. vers. 1. & n. 73. & n. 102. Ego ipse de offici, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 101. secundum Lugdunen. impress.*

3 De Ecclesijs dum in ipsis Missarum, &c. Notatur ad hoc quòd Missæ Sacrificium non potest finiri si excommunicatus ingrediatur Ecclesiam, dummodo id contingat ante incboationem Canonis, ita *Nau. in tract. de oratione cap. 16. n. 59.*

4 In glos. [Publicè] ibi (*occultum enim excommunicatum non vitamus in publico, &c.*) Ita *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. num. 3. vers. quid autem, & num. 4.*

5 In glos. [Quomodolibet] ibi (*omnem modum compulsionis, &c.*) Notatur ad hoc quòd prohibitio ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti, omnes modos compulsionis amplectitur, vt per *Mascard. de probat. concl.* 1236. *n.* 89.

6 In eadem glos. ibi (*consanguineos grauant in personis, &c.*) Notatur ad hoc quòd consanguineos clericorum grauantes in personis, vel in rebus excommunicationem incurrunt, vt per *Imol. hic n. 12. Bonifac. num. 27. Siluest. verbo excommunicatio 7. casu 17. in init. n. 51. Nau. in man. cap. 27. n. 104. Sanch. de Matrimon. lib. 4. disp. 5. n. 8. vers. quarto.*

7 Vnde

7 Vnde deducitur quòd percutiens consanguineum clerici causa eiusdem clerici incurrit excommunicationem *can. si quis suadente 17. quæst. 4.* vt per *Duen. reg. 99. vers. amplia undecimo*.

SVMMARIVM.

1 *Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis Ecclesijs ad* Diuina, *Fratres, & sorores tertij Ordinis excommunicati sunt, nec priuilegia iuuant, & n. 2.*

2 *Religio vt approbata per* Sedem *Apostol. dicatur non sufficit vt modus viuendi ab illa approbatur, nisi tanquam vera* Religio *approbetur*.

Clem. Cum ex eo. III.

1 FRatres Minores si tẽpore interdicti recipiũt in suis Ecclesijs ad Diuina Fratres, & sorores tertij Ordinis, eo ipso excõmunicationis sententiã, à qua nisi per Romanũ Pont. vel satisfactione præmissa per locorum Ordinarios absolutionis beneficium nequeunt obtineri. Colligunt ex Ordin. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Elea*zar*. Bonif. de Vital. Viui. in ration. lib. 5. pag. 325. Alagon. in compend. pag. 785.* remissiuè *Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. deducunt *Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. q. 60. art. 2. vers. prima est, & q. 65. art. 5. Iul. Lauor. de indulgent. p. 2. cap. 21. n. 27. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 102. secundum Lugdunen. impress.*

3 In glos. [Tertio] ibi (*& potius est modus viuẽdi quàm properè dicatur regula*) Ergo vt Religio approbata per Sedem Apost. dicatur non sufficit vt modus viuendi ab illa approbetur, nisi tanquam vera religio approbetur, vt per *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 19.*

SVMMARIVM.

1 *Papa si etiam scienter cum excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle, & n. 2.*

3 *Papa si nominet quem sub titulo dignitatis per talem nominationem non præsumitur ipsum approbare in illa dignitate.*

4 *Communicatio cum excommunicatis etiam per epistolam, aut nuntium prohibita est.*

5 *Episcopus non potest licite communicare cum excommunicato etiam à se ante formalem absolutionem ab excommunicatione.*

6 *Papa si aut Episcopus, videat irregularem celebrare, vel habentes impedimentum contrahere Matrimonium, in quo potest ipse Episcopus dispensare, non per hoc inducitur tacita dispensatio, sed contrarium verius, vt num. 7.*

8 *Papa, vel Imperator si promoueat scienter inhabilem censetur cum eo dispensare.*

9 *Papa sciens Petrum excommunicatum si conferat ei beneficium absque præuia absolutione censetur prius absoluere, quàm conferre.*

Clem. Si Summus Pont. IV. & Vlt.

1 PApa si scienter etiam communicat cum excommunicato verbo, osculo, vel alio modo, per hoc non censetur illum absoluere, nisi hoc se velle exprimat. Et si scienter quẽ sub titulo cuiusuis dignitatis ex certa scientia verbo, constitutione, vel titulo nominet, honoret, aut tractet, per hoc non intelligitur illum in dignitate constituere, seu approbare, aut quicquam ei concedere. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Elea*zar*. Bonifac. de Vital. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 326. Alagona in compend. pag. 785.* remissiuè *Casal. in annot. Ximen. in concordant. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc tex. deducunt *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. n. 2. in princip. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 20. n. 38.* An autem, & quando Romanus Pont. possit licite absque peccato communicare cum excommunicato? vide *Cou. d. p. 1. §. 1. n. 8. Vgolin. de censuris tab. 1. cap. 2. §. 2. à n. 2. & tab. 2. cap. 23. §. 12 n. 3. Soar. tom. 5. eod. tract. disp. 7. sect. 9. à n. 12. Sayr. in simili tract. lib. 2. cap. 15. n. 13. Auila etiam eod. tract. p. 2. cap. 6. disp. 9. dub. 1. concl. 3. cum seq. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesi. exist. lib. 4. c. 42. ante num. 14.*

3 Quoad secundum vero huius tex. partem, quòd scilicet si Papa nominet quem sub titulo dignitatis, per talem nominationem non præsumatur ipsum approbare in illa dignitate, id ipsum per hunc tex. firmant *Tiraq. de nobilit. cap. 6. n. 24. & seq. Mascard. de probat. conclus. 260. n. 17.*

4 In glos. [Litteris] ibi (*argue quòd scribens excommunicato, &c.*) Notatur ad hoc quòd communicatio cum excommunicatis etiam per epistolam, aut nuncium prohibita est, vt per *Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 2. n. 1.*

5 In glos. [Velle] ibi (*in inferioribus à Papa non*

non haberet hoc locum, &c.) Notatur ad hoc quòd communicatio cum excommunicatis etiam per epistolam, aut nuncium prohibita est, vt per Cou. *in cap. alma mater p.1.§.2.n.1.*

5 In glos. [Velle] ibi (*in inferioribus à Papa non haberet hoc locum, &c.*) Notatur ad hoc quòd Episcopus non potest licitè communicare cum excommunicato etiam à se ante formalem absolutionem ab excommunicatione, vt per *Cou. in d. cap. alma mater p.1.§.2.n.2*

6 In glos. [Approbare] ibi (*vbi tenet quod si Episcopus Missam audiat, vel procurationem recipiat à male ordinato, &c.*) Notatur ad hoc quòd si Pontifex vel Episcopus videat irregularem celebrare, vel habentes impedimentum contrahere Matrimonium, in quo potest ipse Episcopus dispensare, non per hoc inducitur tacita disputatio, sicuti docent in præsenti *Card. & Anch. in fine, Imola num.9. Bonifac. num.51. Selu. de benefic. p.3. q.8. n.49. & q.10. n.25.* Maiol. *de irregul. lib.5. cap.51. num.8. Anton.* Gabr. *commun. tit. de præsumpt. concl.8. num.18. Sayr. de censuris lib.7. cap.14. num.16. Menoch. de præsumpt. lib.2. præs. 20. num.32.*

7 Verum probabilius existimo censeri tunc tacitam dispensationem si Prælatus ille cum posset facile contradicere, non contradicit, sed tacet; ratio est quia cũ Prælato ex officio incumbat delictis subditorum obuiare, cum ea videt, ac facile contradicere potest, præsumeretur grauissimum Prælati delictum non contradicentis, nisi ipsum censeri dispensare dicamus, vt melius tenent Emman. *Sa verbo votum vbi de voti irritatione, & dispensatione n.23. Azor. instit. moral. p.1. lib.5. q.15. q. fin. Sanch. de Matrimon. lib.8. disp.4. n.26.*

8 Vnde prouenit vt si Papa, vel Imperator promoueat scienter inhabilem, censeatur cum eo dispensare, prout tenent multi, quos refert & sequitur *Flamin. de resignat. benefic. lib.4. q.3. n.64. &* Henriq. *in sum. lib.14. cap.17. §.4. lit.G.* vbi *lib.13. cap.13. §.3. lit.A.* resoluit quod dum Papa sciens Petrum excom-
9 municatum confert ei beneficium absq. præuia absolutione, censetur prius, absoluere, quàm conferre.

De Verborum significatione. Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Summarium huius tex. refertur.*

2 *Exceptio à regula cum dictione taxatiua ad similia trahitur.*

3 *Donare prohibitus vltra quantitatem præscriptam à lege vsque ad eam donare potest.*

4 *Regulæ S. Francisci professores non ita Deo obligantur vt compellantur ad omnia* Euan*gelica Christi consilia exequenda, sed solùm ad vota emissa seruanda.*

5 *Tutior pars est tenẽda in ijs, quæ salutem animæ respiciunt ad vitandos graues* Consc*iẽtiæ remorsus.*

6 *Fratres Minores sunt incapaces bonorum in particulari, & in communi.*

7 *Fratres* Franc*iscani nec in communi, nec in particulari habent dominium rerum, quæ vnico consumuntur vsu.*

8 *Fratres Minores nullatenus sunt capaces successionum, & hæreditatum, nec possunt capere ex testamento.*

9 *Hæredes etiam per fideicommissum vniuersale institui non possunt Fratres Minores.*

10 *Testamentum erit irritum si de facto* M*inorum monasterium, aut aliquis eorum hæres instituatur nullo substituto, aut cohærede assignato.*

11 *Successores abintestato admittuntur quando de facto Minorum monasterium, aut aliquis eorum hæres instituatur nullo substituto, aut cohærede assignato, & tuta* Con*scientia hæreditatem retinere poterunt, nulla soluta illius æstimatione eiusdem Fratribus.*

12 *Institutio non valet etiam vbi Fratribus Minoribus hæredibus institutis adiecta est clausula, vt hæreditas vendatur, & in necessaria illis pretium cedat.*

13 *Hæredes possunt institui cum ea onere, vt hæreditatem vendant, ac pretium in Fratrum Minorum necessitatem conuertant.*

14 *Ecclesia* F*ratrum Minorum non potest validè hæres institui.*

15 R*edditus annui inter immobilia computantur.*

16 *Fratres Minores sunt incapaces cuiuscunq. redditus annui quantumuis exigui.*

17 R*edditus annui si legentur Fratribus* M*inoribus ad modicum tempus, huiusmodi legati capaces erunt, secus quando est ad longum tempus.*

18 *Tempus modicum dicitur, quod est infra decennium, at longum tempus quod est decenniũ, & vltra.*

19 *Redditus perpetui deputati non ad Fratrum Minorum victum, sed ad certum diuini cultus vsum non repugnant eorum paupertati, ac proinde illorum capaces sunt.*

20 A*nniuersaria perpetua relicta Minoribus repu-*

repugnant eorum paupertati.

21 *Legata annua pro studio Fratrum Minorum non repugnat eorum Mendicitati.*

22 *Legati annui quod hæres, aut hospitale, vel quicunq. alius grauatus à testatore est ipsis dare, adeo incapaces sunt Fratres Minores, vt nec in foro Conscientiæ teneatur hæres implere voluntatem testatoris soluendo Fratribus Minoribus quotannis eam quantitatem.*

23 *Executores testamentorum esse nequeunt Fratres Minores de Obseruantia etiam obtenta suorum Superiorum licentia.*

24 *Fratres Minores de Obseruantia possunt pauperum electionem facere.*

25 *Fratribus Minoribus potest testator committere nominationem executorum sui testamenti, ipsique nominare possunt.*

26 *Testatoribus integrum est percipere executoribus sui testamenti vt in rebus exequendis, & distribuendis, quas exequi, & distribuere præcipiunt in suis testamentis, consilium à Fratribus Minoribus petant.*

27 *Fratres Minores non possunt esse in iudicio pro nulla re temporali.*

28 *Syndicus Fratrum Minorum potest petere vt hæres velit nolit soluat illis legata modo licito eis relicta, & quorum sunt capaces, quia ad hoc ei competit obligatio, & actio.*

29 *Fratres Minores non possunt habere Monasteria sumptuosè ædificata nisi adsit rationabilis, & debita Papæ dispensatio.*

30 *Prouincialis Ministri Ordinis Minorum electio deuoluitur ad Generalem si Capitulum ea die, qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum.*

Clem. Exiui. I.

1 Declaratur in aliquibus regula S.Francisci, & *cap.exiit qui seminat,hoc tit.in 6.* & præcipuè an Fratres Minores teneantur ad obseruantiam eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur, deinde multa inserũtur ad quæ Fratres ipsi obligantur,& consequenter eorum nouem excessibus prolixè discussis de electione Ministri ipsorum luculentissimè tractatur. Colligunt ex Ordinar. *Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar.Bonif. de Vital.Vtuian.in ration.lib.5. pag.342.Alagona in cõpend.pag.796.*remissiuè *Casal.in annot.& Ximen.in cõcord.p.1.et 2.*

2 Cum autem natura termini, &c. Notatur ad hoc quòd si quid excipiatur à regula apposita dictione taxatiua eadem exceptio ad similia trahitur, vt per *Cou. var. lib.2. cap.5. n.6.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd prohibitus donare vltra quantitatem præscriptam à lege vsque ad eam donare potest, vt per *Cordub.de Lara in l.si quis à liberis, §. idem rescripsit n. 65. ff. de liber. agnoscendis.*

4 Item quia præter ea, &c. Notatur ad hoc quòd professores regulæ S.Francisci non ita Deo obligantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solum ad vota emissa seruanda, & ad ea,quæ in regula tanquam præcepta, aut prohibita exprimuntur, vt per *Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 24. q.1.* Omnia enim, & singula verba præceptiua, & prohibitiua posita in lege Euangelica significant in dubio conditorẽ,eius habere animũ obligandi ad mortale, nisi de contraria legislatoris intentione aliunde constet, vt per *Sayr. in claui Regia lib.3. cap.7. n.22.*

5 Nos itaque, &c. Notatur ad hoc quòd in ijs, quæ salutem animæ respiciunt, ad vitandos graues Conscientiæ remorsus tutior pars est tenenda, vt per *Cassan. in cathalogo gloriæ mundi par.12. consid.3. vers.quinto.*

6 Proinde cum vir Sanctus, &c.

Notatur ad hoc quòd Fratres Minores sunt incapaces bonorum in particulari, & in communi, vt per *Duen. reg. 381. à princ. Nau. commento 2. de Regularib. num. 3. Mench. illustr. cap.32. num.13. Pereg.de iure fisci lib.3. tit.14. num.1. Fr.Emman. quæst.Regular.tom. 1. q.65. art. 3. & tom.3.q.29.art.5. Azori. instit. moral. p.1. lib.2. cap.9.*

7 Hinc etiam colligitur Fratres Franciscanos nec in communi, nec in particulari habere dominium rerum,quæ vnico consumuntur vsu, sed solum vsum, vt per *glos. hic verbo proinde, Aluar. Pelag. de planctu Ecclesiæ lib. 2. cap.55. & 56. Nauar.in apolog. de reditib. q.1. toto mon.14.& 16. & commento 1.de Regular. num.13. & commento 2.n.2. Mench. illustr. lib.1. cap.17. num.10. Quesad. in suis quæst. var.cap.14. num.22. Bannes 2.2.q.62. in initio tract. de dominio q.1. dub.1. concl. 3. & 4. & ibi Salon q.1.art.2. concl. unic. Azor. d.p.1. lib.12.cap.24. q.vlt.in fine, Molin.de Iustit.tom.2. disp.6. col.2. vers.bis non obstantibus, Valent.2.2. disp.5. q.10. puncto 1. q.2.*

Fr.

Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 3. q. 29. aut. 4. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 3. dub. 8. num. 32. Rebell. de Iustit. p. 1. lib. 1. q. 7. sect. 4. n. 33.

8 Cum enim, &c. ibi, *Quia igitur in successionibus transit, &c.* Notatur ad hoc quòd Fratres Minores nullatenus sunt capaces successionum, & hæreditatum, nec possunt capere ex testamento, vt per Nau. cons. 14. de testam. in antiq. Mich. Grass. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 14. n. 32. pag. 71. Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 2. q. 78. art. 1. cum sequentib. Quare nec per fideicommissum vniuersale possunt hæredes in-
9 stitui Bart. in tract. Minoricarum lib. 1. dist. 2. cap. 1. Ancb. hic num. 8. Duen. reg. 381. ampl. 1. num. 1. Fr. Emman. d. q. 78. art. 2.

10 Si verò de facto Minorum monasterium, aut aliquis eorum hæres instituatur, nullo substituto, aut cohæredè assignato, erit irritum testamentum, eo quòd hæres capax institutus non sit, ac hæreditas pertinebit ad successores abintestato, Bart. d. lib. 1. dist. 1. cap. 2. Sorb. in compendio priuileg. Mendic. int. verbo hæreditas in suis annot. in princ. Camill. Borrel. cons. 17. à num. 13. vol. 1. Spin. in speculo testam. gloss. 12. princ. num. 15. & 16. Fr. Emman. d. q. 78. art. 3. & tom. 3. q. 69. art. 10.

11 Qui quidem successores abintestato nullatenus tenebuntur ad soluendam illius hæreditatis æstimationem Fratribus Minoribus, sed poterunt tutissima Conscientia eam retinere, sicuti docent in præsenti Card. num. 11. q. 2. & Ancb. n. 8. Duen. d. reg. 381. ampl. 5. n. 5. Quesad. in quæstion. varijs Iuris cap. 22. n. 16. Spin. vbi proxime, Fr. Emman. d. q. 78. art. 2.

12 Ex dictis infertur primò institutionem prorsus non valere etiam vbi Fratribus Minoribus hæredibus institutis adiecta est clausula vt hæreditas vendatur, & in necessaria illius pretium cedat, quia dum tex. in præsenti Fratres Minores omnino incapaces reddit, solum considerat ius hæredis quocunq. modo ex natura sua esse vniuersale, atque obligare hæredem ad onera hæreditati annexa, & illius transferre dominium saltem breui tempore, quæ omnia in hac institutione reperiuntur, cum nullus alius hæres sit præter ipsos Fratres Minores institutus: Quare ita sentiunt Duen. reg. 381. ampl. 8. n. 8. subdens: siue hæreditas illa sit opulenta, siue modica, eo quod hic tex. in §. cupientes vers. ne liceat, distinguens an magni valoris an parui sit res Minoribus relicta, loquitur in legaris, Cordub. in reg. S. Francisci cap. 6. q. 11. puncto 1. Cardin. hic num. 11. q. 2. & Ancbar. num. 4. q. 1. contra Bart. d. lib. 1. dist. 5. cap. 2. num. 30. & 31. Guid. Papæ decis. 327. num. 1. Fr. Em-
13 man. d. tom. 2. q. 78. art. 4. Valeret tamen absque dubio si non ipsi Minores instituantur hæredes, sed alius cum eo onere vt hæreditatem vendat, ac pretium in Fratrum necessitatem conuertat, quia tunc Fratres hi non succedunt in aliquod defuncti ius, nec sunt veri hæredes, ac proinde nec in eos transeunt onera hæreditati annexa, vt resoluunt Sorb. in compend. priuileg. Mendicant. verbo hæreditas, in suis annot. vers. si autem Fratres, Cordub. d. puncto 1. Fr. Emman. d. q. 78. art. 4. in fine, Less. de Iustit. lib. 2. cap. 19. dub. 5. n. 54.

14 Secundò infertur Ecclesiam Fratrum Minorum non posse validè hæredem institui, vt tenent Ancb. hic. num. 6. & 7. Cordub. d. puncto 1. Azor. d. lib. 12. cap. 23. q. 15. Quesad. in suis quæst. Iuris cap. 22. num. 19. Anton. Gabr. commun. opin. tom. 3. tit. de hæredib. instituen. concl. 1. num. 2. Contra Anton. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. num. 37. Fr. Emman. d. q. 78. art. quinto.

15 Cumq. annui redditus immobilia censeantur à Iure. Ergo annui redditus inter immobilia computantur, sicuti docent Emman. Soar. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. num. 278. pag. 214. Tiraq. de retractu lig. §. 1. glos. 6. num. 4. & seq. Menoch. de arbitr. casu 233. Valasc. de iure emphyt. q. 12. num. 5. Valdes. ad Xuar. p. 1. num. 28. pag. mihi 140. Gutier. pract. lib. 2. q. 146. num. 1. & lib. 3. q. 83. Bernard. Graue. ad practic. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 10. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 29. n. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 668. Cened. ad Sextum collect. 24. n. 4.

16 Nulla dubitatio est quòd prædictis Fratribus redditus quoscunq. etc. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores sunt incapaces cuiuscunq. redditus annui quantumuis exigui, vt per Tiraq. in tract. de iudicio in rebus exig. num. 158. vers. 55. Quesad. in diuersis quæst. Iuris cap. 22. num. 29. Duen. reg. 381. vers. amplia septimo, Nau. cons. 13. de testament. in antiq. Cordub. in reg. S Francisci cap. 6. q. 11. puncto. 3.

17 Si vero legentur Fratribus Minoribus annui redditus ad modicum tẽpus, huiusmodi legati capaces erunt, secus quando est ad longum tempus, ita Sorb. in compendio priuil.

Mendicantium verbo legata, in suis annot. vers. si vero aliquid annuum non perpetuum, Emman. Sa *in sum. verbo Religio num.* 57. *Cordub. d. q.* 11. *puncto* 3. Et iuxta hanc distinctionem intelligendi sunt Doctores aliqui absolutè dicentes legatum annuum pro alimentis Fratrum Minorum valere, vt scilicet eorum dicta procedant quando id legatum est ad modicum tempus, ex quorum numero sunt *Duen. d. reg.* 381. *limit.* 1. *Redoan. de spolijs Ecclesiast. quæst.* 8. *in princip. num.* 17. Anton. *Gom. var. tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 46. *Craß. de successi.*

18 *§. legatum quæst.* 9. *in fine*. Dicetur autem modicum tempus quod est infra decennium, at longum tempus quod est decennium, & vltra, vt per Lap. *alleg.* 30. *in noua edit. in fine*, Mandos. *ad eund.* Lap. *alleg.* 80. *Math. de Afflict. in tract. de iure prothom. notab.* 8. *num.* 25. Card. *hic numero.* 13. Boer. *decis.* 234. *num.* 4.

19 Redditus perpetui deputati non ad Fratrum Minorum victum, sed ad certum diuini cultus vsum, vt ad frumentum, vel vinum, necessaria materiæ consecrationis, oleum pro lampadibus, ornamenta, Calices, &c. non repugnant eorum paupertati, ac proinde illorum capaces sunt ijdem Minores, vt per *Card. hic n.* 13. *&* Anchar. *num.* 18. *&* 21. *Cordub. d. q.* 11. *puncto* 3. Nau. *cons.* 13. *num.* 3. *in antiq. alias cons.* 9. *num.* 3. *sub tit. de testam. Sorb. verbo legata in annot.* Menoch. *cons.* 1014. *n.* 36. *&* 37. *Fr. Emman. quæst. Regular. tom.* 2. *q.* 126. *art.* 3. Ribadaneira *de instituto Societatis Iesu cap.* 23. *fol.* 191. Contra *Azor. instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 13. *q.* 15.

20 Anniuersaria verò perpetua relicta Minoribus, veluti si hæres iubeatur à testatore largiri quotannis Fratribus Minoribus certam quantitatem vt sacra, vel alia Officia diuina fiant pro testatore, repugnant eorum paupertati, ac proinde incapaces sunt illorum, quia id legatum est verè annuorum redditUum & perpetuum, tollitq. omnino Fratrum mendicitatem, cum id in victu, & vestitu eorum expendendum sit, & ideo ita docent *Anch. hic num.* 21. *in fine, & num.* 22 *in princ.* Nau. *cons.* 14. *à num.* 3. *in antiq. alias cons.* 8. *à n.* 3. *in nouis, sub tit. de testam.* Cordub. *d. q.* 11. *puncto* 4. *notab.* 2. *Surd. de aliment. tit.* 3. *q.* 4. *num.* 13. *Sorb. d. verbo legata in annot. vers. ex quibus colliges*, Azor. *d. lib.* 12. *cap.* 23. *q. vlt.* Contra Anton. *Cucb. lib.* 3. *instit. maior. tit.* 1. *num.* 36. *cum seqq. & Fr. Emman. d. tom.* 2. *q.* 126. *art.* 4. existimantes legata hæc non repugnare paupertati Fratrum Minorum.

21 Legata annua pro studio Fratrum Minorum non repugnat eorum mendicitati, vt per *Rebuff. de priuileg. schol. priuil.* 135. *Horat. Luti. in simili tract. priuil.* 92. Redoan. *de spolijs Ecclesiast. q.* 8. *in princ. num.* 16. *Menoch. cons.* 1014. *num.* 38. vbi *num.* 34. limitat si administratio non sit penes Fratres, sed penes seculares. Contra *Quesad. in diuersis quæst. Iuris cap.* 22. *num.* 23. nisi eum intelligamus eo casu, quo annui redditus legentur ad alimenta necessaria studentibus, quia cum sit legatum pro alimentis, tollit mendicitatem, & poterit iure optimo communis opinio procedere vbi redditus illi annui legantur ad libros, & reliqua studio necessaria coemenda, vt explicat Anton. *Cucb. lib.* 3. *instit. maior. tit.* 1. *num.* 39.

22 Legati annui, quod hæres, aut hospitale vel quicunq. alius grauatus à testatore est ipsis dare, adeo incapaces sunt Fratres *Minores*, vt nec in foro Conscientiæ teneatur *hæres* implere voluntatem testatoris, soluendo Fratribus Minoribus quotannis tam quantitatem, ita *Nau. cons.* 14. *num.* 8. *in antiq. alias cons.* 8. *num.* 8. *in nou. sub tit. de testament.* vbi loquens de annuis redditibus cum onere faciēdi Sacra, & alia diuina Officia ait nec æstimationem deberi, sed haberi legatum pro non scripto, *Quesad. in diuersis quæst. Iuris cap.* 22. *num.* 9. dicens nec æstimationem tunc deberi, *Cordub. in reg. S. Francisci cap.* 6. *q.* 11. *puncto* 4. *notab.* 2. affert ad hoc constitutiones in duobus Capitulis generalibus sui Ordinis factas, *Surd. de aliment. tit.* 3. *q.* 4. *n.* 13. vbi dicit esse illis interdictum ex suorum Patrum ordinationibus, nec posse recipere etiamsi fiat anniuersaria titulo legati illius, sed ab hærede sponte sua dante. Contra *Siluest. verbo legatum* 2. *q.* 3. *dict.* 3. *Tabien. eod. verbo* 1. *q.* 4. *num.* 5. Fr. *Emman. d. tom.* 2. *q.* 126. *art.* 4.

23 Verum etiam, &c. ibi, *prædictis Fratribus non licet, etc.*

Notatur ad hoc quòd Fratres Minores de Obseruantia etiam obtenta suorum Superiorum licentia executores testamentorum esse nequeūt, vt per *Duen. reg.* 381. *ampl.* 6. *Greg. Lop. l.* 2. *verbo frailes tit.* 10. *part.* 6. *Perez tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 139. *Mench. illustr. cap.* 98. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 123. *n.* 1. *cum seqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. Cancel. *glos.* 46. *num.* 20. *&* 21. late *Sanch. in præcepta*

Decalogi

Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 24. cum cum seqq. vbi num. 27. ampliat etiamsi distributio debeat fieri inter ipsos Fratres, vel Moniales S. Claræ ipsis subiectas.

24 Licet autem Fratribus Minoribus interdictum sit munus executorum testamenti obire, illis tamen permissum est pauperum electionem facere, vt dixi ad gloss. verbo Religiosus in cap. vlt. in princip. de testamnt. lib. 6. & late tradit Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 31. cum seqq. vbi num. 33. subdit quod si testator disponeret vt Fratres Minores eligant pauperes, inter ipsosq. distribuant, possent vtique Minores eligere, sed non distribuere, quia cum sint hæc duo separabilia non vitiatur prior pars vtilis per posteriorem inutilem, & n. 34. subiungit quòd ad hanc pauperum electionem faciendam exigitur licentia Superioris, quia quamuis ea non sit totum executoris testamēti officium, est tamen quædam eius pars.

25 Poterit etiam testator committere Fratribus minoribus nominationem executorum sui testamenti, ipsique nominare possunt, quia solum interdicitur eis esse executores, hoc autem longe diuersum est ab executoris munere, & ita docent Cou. in cap. tua nos num. 1. in fine, de testament. Matien. l. 14. glos. 1. num. 3. tit. 4. lib. 5. nouæ Recop. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 70. art. 2. & in sum. tom. 2. cap. 70. num. vlt. Contra Molin. de Instit. tom. 1. disp. 247. vers. illud est obseruandū.

26 Verumtamen in his exequendis dare consilium, &c. Notatur ad hoc quòd integrum est testatoribus præcipere sui testamenri executoribus, vt in rebus exequendis, & distribuendis, quas exequi & distribuere præcipiūt in suis testamentis, consilium à Fratribus Minoribus petant, vt per Sanch. d. tom. 2. lib. 6. cap. 11. num. 28. vbi subdit quod consilio petito non tenentur illud sequi, & num. 35. subiungit quod si executor iussus aliquid cum consilio vel consensu Fratrum Minorum exequi, omittat id consilium, vel consensum petere, irrita erit executio.

27 Cumque dicti Ordinis professores, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores non possunt esse in iudicio pro nulla re temporali, vt per Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 7. num. 4. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 39. art. 3. & q. 41. art. 2.

28 Aliquibus tamen medijs consuli potest Fratribus Minoribus, vt hæres velit nolit soluat illis legata modo licito eis relicta, & quorum sunt capaces; primum medium est vt ciuitas, seu syndicus eius petat hoc, quia ei competit obligatio, & actio, ita Bart. in tract. Minoricarum lib. 2. dist. 7. c. 3. num. 41. Collect. compend. Mendic. verbo hæreditas num. 6. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 78. art. 1. qui subiungunt hoc cuilibet de populo posse competere; adduntq. alterum medium esse vt Iudex ex suo mero officio nemine petente compellere possit hæredem vt adimpleat, quia interest Reip. ne quis sua re malè vtatur, atque vt voluntas testatoris impleatur; vltimum denique medium adiungit Fr. Emman. citato art. 1. vt scilicet Syndicus Minorum petat nomine Ecclesiæ Romanæ, quippe quòd possunt Fratres vti Syndico ad hoc, dummodo aliæ debitæ circumstantiæ concurrant.

29 Hinc est etiam, &c. Notatur ad hoc quòd Fratres Minores non possunt habere monasteria sumptuosè ædificata nisi adsit rationabilis, & debita Papæ dispensatio, vt per Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 5. art. 1.

30 Demum quia ex eo, &c. Notatur ad hoc quòd in electione Prouincialis Ministri Ordinis Minorum, si Capitulum Prouinciale ad quod pertinet electio ea die, qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum, ex tunc electio supradicti Prouincialis Ministri ad Generalem deuoluitur, vt per Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 33. concl. 3. vbi declarat.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, simpliciter, & de plano & sine strepitu, & figura iudicij quam vim & effectum habeat, ostenditur.*

2 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt libellus non requiratur, sed solum quædam simplex petitio facti narrationem continens.*

3 *Claus.* simpliciter & de plano, &c. *operatur vt litis contestatio non sit necessaria.*

4 *Claus.* simpliciter & de plano, &c. *tollit dilationes, & exceptiones, ac alia, quæ processum retardare consueuerunt.*

5 *Probationes necessarias non tollit* claus. simpliciter, & de plano, &c.

6 *Citationem non tollit* clauf. fimpliciter, & de plano, &c.

7 *Iuramentum calumnia non tollit* clauf. fimpliciter, & de plano,&c.

8 *Iuramentum calumnia præstatur etiam in causis summarijs.*

9 *Sententia debet esse conformis libello.*

10 *Iudex in criminalibus potest condemnare in plus, quàm sit petitum.*

11 *Sententia in causis summarijs lata est mere diffinitiua.*

12 *Citatio ad sententiam est necessaria, & omissio illius inducit nullitatem ipso iure.*

13 *Clauf.* fimpliciter, & de plano, &c. *operatur ut non sit necesse quòd Iudex sedens proferat sententiam, dummodo ferat in scriptis.*

14 *Legatus de* Latere *non potest causam appellatione remota committere.*

15 *Tempus alicui præfixum ad probandum non currit illi quandiu aduersarius differe respondere eius positionibus.*

16 *Instrumenta vsque ad conclusionem in causa produci possunt.*

17 *Notarius non potest conficere instrumentum de eo, quod ipse facit.*

18 *Notarius non potest constituere procuratorem in sua causa propria per instrumentum publicum à se confectum.*

19 *Instrumento fides adhibetur contra notarium scribentem.*

20 *Notarius potest in proprio instrumento se obligare.*

21 *Iudicium, qui diu mouere distulit, præsumitur fouere malam causam.*

22 *Interrogationes semper recipiuntur in summarijs iudicijs.*

23 *Clauf.* fimpliciter, & de plano, &c. *operatur vt Iudex etiam ad instantiam partis possit interrogare principalem, & testes post conclusum in causa.*

24 *Citatio specialis requiritur ad audiendum sententiam diffinitiuam, nec sufficit generalis.*

25 *Citatio ad sententiam debet esse specifica ad sententiam, itaut non sufficiant æquipollentia verba.*

26 *Citatio ad sententiam debet esse peremptoria nisi in causis beneficialibus, & alijs summarijs.*

27 *Iudex partibus inuitis, vel altera tantum parte inuita potest in causa concludere.*

28 *Consensus expressus dicitur, qui verbis exprimitur, tacitus vero qui ex factis resultat.*

29 *Consentiens tacitè, vel expressè in aliquibus actibus contrarijs, in alijs vero diuersis minime sibi præiudicat.*

30 *Consensus tacitus nunquam extenditur vltra actum in quo interuenit, bene tamen expressus.*

31 *Consentiens in vno actu iudicij non censetur consentire in reliquis.*

32 *Citatio partis desideratur ad testium receptionem in summarijs causis.*

33 *Dictio*, irritus, *simplex & per se, ac sine adiectione alterius, latam sententiam significat.*

Clem. Sæpè contingit II. & vlt.

1 CLausula in iudicialibus commissionibus inserta quod procedatur simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, operatur, vt non exigatur necessariò libellus, non postuletur litis contestatio, non possit procedi tempore feriarum, amputat materiam dilationum, facit litem breuiorem repellendo exceptiones, appellationes, dilatorias, & frustratorias, refrænat contentiones & iurgia partium, & aduocatorum, & superfluos testes: admittit vero probationes, & defensiones legitimas & necessarias, citationem, iuramentum de calumnia, vel de veritate dicenda, operaturq. vt Iudex stans vel sedens proferat sententiam; si tamen seruabit ordinem iudiciarium siue in toto siue in parte non contradicentibus partibus processus erit validus, & non irritandus. Colligunt ex Ordinar. *Lap. Abb. Ancharan. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuia. in ration. lib.* 5 *pag.* 343. *Alagon. in compen. pag.* 797. remissiuè *Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par.* 1. *&* 2.

2 Necessario libellum non exigat.

Notatur ad hoc quòd *clausula simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt libellus non requiratur, sed solum quædam simplex petitio facti narrationem continens, vt per *Marant. de ordine iudic. p.* 4. *tit. & au iudex sit competens num.* 8. *Grauat. ad Vestr. lib.*5. *cap.* 1. *num.*7. *Marchesan. de commission. par.*2. *pag.* 419. *num.*82. *in* 2. *edit. Cabed. Lusitan. deces.* 72. *num.* 2. *p.*1. *Surd. de aliment. tit.* 8. *q.* 2. *num.*3. *Honded. conf.*94. *num.*52. *tom.*1. plures refero Ego *ipse in tract. de clausulis vsufreq. clausul.* 176. *num.* 11. *secundum Lugdunen. impress.*

3 Litis cōtestationem non postulet.
Notatur ad hoc quòd *clausula simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt litis contestatio non sit necessaria, secundum *Cardin. Tusch. tom.1. lit. C. concl.366. n.4.*

4 Amputet dilationum materiam. Notatur ad hoc quòd claus. *simpliciter, & de plan, &c.* dilationes tollit, vt per *Ludou. Rodolphin. var. quæst. lib.2. q.39. num. 7.* & ita sublatæ censentur exceptiones, & alia, quæ processum retardare consueuerunt, vt tradūt *Oldrad.cons.115.vers.Frustratoria vero,Card. Tusch. d. concl. 366. num. 3. Ego ipse d. claus. 176. num.16.*

5 Probationes necessariæ, & defensiones legitimæ, &c. Notatur ad hoc quòd *claus. simpliciter, & de plano, &c.* non tollit probationes necessarias vt per *Marant. de ordine iudic. p.4.tit. & an Iudex sit competens num.10. Mart. de clausulis par.1. claus. 160. num.10. in 1. edit. aliàs claus.180. num.10. in 2. edit.* quos refero *Ego ipse d.claus.176.n.21.*

6 Citationem vero, &c. Notatur ad hoc quòd claus. *simpliciter, & de plano, &c.* non tollit citationem, vt per *Calderin. cons. 130. circa med. vers. nec illa verba, aliàs cons. fin. de iudic.* quod duplicatur *cons.136. aliàs cons.4. de dilation. Marant. de ordine iudic. p. 4. tit. & an Iudex sit competens num. 9. Cardin. Tusch. d. concl. 366. num.2.* quos refero *Ego ipse d.claus. 176. num.19.* Vnde in iudicio summario deberi partes citari resoluit *Bellacamb. tom. 1. commun. opin. lib.3. tit.1. num.8. pag.361.*

7 Ac præstationem iuramenti de calumnia, &c. Notatur ad hoc quòd claus. *simpliciter, & de plano, &c.* Iuramentum calumniæ non tollit, sicut tradit *Seraphin. de priuileg. iuram. priuil.22. num. 67.* Illud enim præstatur etiam
8 in causis summarijs, secundum *Surd. decis.18. num. 6. Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapolit. decis.56. num.9. p.2.*

9 Iuxta petitionis formam pronunciatio sequi debet. Notatur ad hoc quòd sententia debet esse conformis libello, vt per *Cardos. in praxi Iudicum verbo sentētia n.6. & 7. Garc. Gironda de priuilegiorum & exemptionum explicat. n. 803. Rot. decis. 56. num.3. apud Farin. in 1. col. lectione nouiss. siue p. 4. diuers.* Limita tamen
10 in criminalibus in quibus potest Iudex condemnare in plus quàm sit petitum, *Anton. Gom. tom.3. var. cap.1. num.39. col.3. vers. & confirmatur, Bonacos. commun. crimin. p.2. verbo sententia fol. 68. verso, Menoch. cons. 80. num. 44. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 49. num. 127.* latè *Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 7. per totam.*

11 Sententiam vero diffinitiuā, &c. Ergo sententia in causis summarijs lata est merè diffinitiua, vt per *Menoch. vsu frequent. cap.35. à princ.*

12 Citatis ad id, &c. Notatur ad hoc quòd citatio ad sententiam est necessaria, & omissio illius inducit nullitatem sententiæ ipso iure, vt per *Vant. de nullit. ex defectu citationis num. 10. Roman. cons. 366. num. 8. Alex. cons. 105. num.5. lib.5. Felin. in cap. consuluit n. 16. de offic. deleg. Rot. in Toletana, seu Almerien. decimarum 15. Nouembris 1613. coram R.P.D. meo Pirouano, impressa per Farin. decis. 486. num.2. p.2. recent. & decis.584. n. 1. ead. p.2. Greg. decis.46. n.6. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect.1470. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos.9. S. 1. in annot. n. 117. Bernard. Graueæ. ad pract. Cameræ Imper. concl. 109. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 11. cap. 4. à num. 71. in vlt. impress.*

13 Stans, vel sedens proferat. Notatur ad hoc quòd claus. *simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt non sit necesse quòd iudex sedens proferat sententiam, dummodo ferat in scriptis, vt per *Steph. Gratian. discept. forens. cap. 522. num.4.* quem refero *Ego ipse d. claus.176. num.14.*

14 In glos. [Mandamus] ibi (*quod alius non posset etiam Legatus de Latere*) Notatur ad hoc quod Legatus de Latere non potest causā appellatione remota cōmittere, vt per *Bernard. reg. 418. Sigism. Scacc. de appellation. q. 16, limit.1. num.106. & 109. metipsum d. tract. de clausulis vsu freq. claus.9. n.3.*

15 In glos. [Post dilationem] ibi (*illud ergo tempus, &c.*) Notatur ad hoc quòd tempus alicui præfixum ad probandum non currit illi, quandiu aduersarius differt respondere eius positio-

positionibus,vt per Tiraq.de retract.lig.§.12.
gl.2.n.3.Gonzal.ad reg.8. Canc.gl.27.n.48.
16 In glos.[Non obstante] ibi (vsq.ad conclu-
sionem,&c.)Notatur ad hoc quòd instrumēta
vsque ad conclusionem in causa produci pos-
sunt,vt per Crass.tom.1.commun.opin.lib.4.tit.
11. num. 169. pag. 577. Perez l.6.tit.11.
lib.3.Ordin.pag.675.Amat.Roderic. in pract.
de modo & forma videndi seu examinandi pro-
cessum cap.8. num.16.
17 Illud aduertere oportet, quod notarius
non potest conficere instrumentū de eo,quod
ipse facit, l.exemplo C.de probat. l. interchar-
tulas C.de conuen. fisc.debit.lib.10.Tiraq. de
constit.p. 3. limit. 30. num. 39. Cald.|Pereira
de empt.cap.34.num.17.& ita non potest con-
stituere procuratorē in sua causa propria per
18 instrumentum publicū à se confectum Cabed.
Lusit.decis.p.1. decis.128.n.3. Camill:Borrell.in
sum.decis.tit.66. de procurator.n.83.Nec po-
test se rogare de mandato procuræ in personā
suā,vt ex Bart.resoluit Flamin.Paris.de resign.
19 benef.lib.9.q.1.n.1.& 2. Et quāuis ex supra-
dictis notarius non possit cōficere instrumen-
tum in sui fauorē,contra se tamen potest,& fi-
des adhibetur instrumento contra notarium
scribentem ex Bart.in l. seruus comm. sub n.1.
ff.de stipul.seru.Angel.in rep.l. sciendū n.1.vbi
Alex.n.5.ff.de verb.obl.Crauet.de antiq.temp.
20 p.1.limit.4.n.67.& potest notarius in proprio
instrumento se obligare Bart.in l.ex sententia
§.fin.ff.ad leg.Cornel.de fals. Bold.cons.43.sub
n.1.& cons.476.n.7.lib.1.Alex.cons.184. sub
n.8. lib.7. Rot.in Ferrarien.bonorum 21.Apri-
lis 1627. coram R.P.D. Merlino.
21 In ead.glos.ibi (Tertij distingunt, &c.) No-
tatur ad hoc quòd qui diu distulit mouere iu-
dicium præsumitur fauere malam causam, vt
per Menoch.de præsumpt. lib.2.præs.91.n.7.
22 In glos.[Interrogabit] ibi (nisi dicas in his
speciale,&c.)Notatur ad hoc quod interroga-
tiones semper recipiuntur in summarijs iudi-
23 cijs,vt per Menoch.de arbitrar.casu 51.n.40.
Clausula enim simpliciter,et de plano operatur
vt Iudex etiam ad instantiam partis possit in-
terrogare principalē,& testes post conclusum
in causa, sicuti per hanc glos. resoluit Marant.
de ordine iudic.p.4.tit.& an Iudex sit competēs
n.28.vbi n.30.subdit in causis sūmarijs posse
Iudicem post conclusionem interrogare par-
tes, & testes non solum ex officio, verum etiā
ad partis instantiam.

24 In glos.[Ad id] ibi (non sufficit ergo citari
nisi exprimatur,&c.)Notatur ad hoc quòd ci-
tatio specialis requiritur ad audiendā senten-
tiam diffinitiuam,nec generalis sufficit,vt per
Menoch.cons.345.n.14.Gonzal.ad reg.8. Can-
25 cel. glos.9. §.1.in annot.num.118. Rot. decis.
141.n.3.apud Farin.p.2.recent. Et quod cita-
tio ad sententiā debere esse specifica ad senten-
tiam,itaur non sufficiant æquipollētia verba,
tenuit eadē Rot.decis.18.n.2.p.1.recent.
26 In glos. [Non peremptoriè] ibi (arg. quòd
in alijs causis, &c.) Notatur ad hoc quòd ci-
tatio ad sententiam debet esse peremptoria,
nisi in causis beneficialibus, & alijs summa-
rijs, vt per Gonzal. vbi supra n.131.
27 In glos. [Conclusione] ibi (itē ipsis vel al-
tera ipsarum inuita) Notatur ad hoc quòd Iu-
dex partibus inuitis vel altera parte inuita
potest in causa cōcludere, vt per Mich.Graf.
tom.2.commun.opinion.lib.7.tit.14. n.80.pag.
263. vbi Bellacomb.n.214.resoluit quòd con-
clusio in causa non est de substantia iudicij in
causis beneficialibus, & summarijs.
28 In glos.[Non contradicentibus] ibi(secun-
do nota casum, &c.) Notatur ad hoc quòd
consensus expressus dicitur, qui verbis expri-
mitur,tacitus vero consensus,qui ex factis re-
sultat, vt per Gonzal. ad reg. d. Cancel. glos.
47.n.23. Viuian. in praxi iurispatron. lib. 12.
cap.5. n.39. in vlt. impress.
29 In glos. [Partibus] ibi (puto quod in occur-
rentibus postea, &c. Notatur ad hoc quòd ta-
citè vel expressè in aliquibus actibus contra-
rijs consentiens, in alijs vero diuersis minime
sibi præiudicat, & ideo in actibus postea se-
quutis in iudicio contradicere poterit, vt per
D.Barbos.in l.si de vi n.100.ff.de iudic. Vnde
colligit Tiraq. de iure marit glos.7. n.50. &
30 seq.quod tacitus consensus nunquam exten-
ditur vltra actum in quo interuenit, expressū
autē extenditur. Et dicit per hanc glos. Surd.
31 de alim.tit.4. q.16.n.32. quod consentiens in
vno actu iudicij nō cēsetur cōsentire in reliq.
32 In glos. [Defensiones] ibi (non tamen illa,
quæ instruunt & decidunt causā, &c.) Colligi
videtur ex hac glos.in summarijs causis ad te-
stium receptionē partis citationē desiderari,
vt per Felin.n.4. Misyng. n.13.& alios in c.2.
de testib. Bart. n.4.in l. filiusfam. in princ. ff.de
donat.Bald.in l.militis C.de testam.mil. Vant.
de nullit.tit.ex defectu processus n.52.Mascard.
de probat.concl.683.n.9.& concl.1372.n.4.

FINIS CLEMENTINARVM.

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Extrauagantium Ioannis XXII. ex professo vel incidenter scripserunt.

De Electione, et electi potestate. Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Papa quare se vocet seruum seruorum Dei, remissiue.*
3 *Clauf.* De plenitudine potestatis, *quam vim, & effectum habeat, remissiuè.*
4 *Dictio,* quibuscunq. *comprehendit omnes, & quascunq. personas etiam exemptas, & priuilegiatas.*

Extrauag. Ad onus. I.

1 ELECTI, qui pro suarum electionum negotio ad Curiam venire, vel mittere tenentur, si personaliter se præsentarũt, & fecerunt quod de Iure debebant, etiam Sede vacante non tenentur in ipsa Curia moram trahere, & licet alibi morentur nullum eis præiudicium generatur. Colligunt ex Ordinar. *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 240. Alagon. in compend. pag. 81.*

2 In glos. [Seruitutis] ibi (*& hoc respectu Papa se vocat seruum seruorum, &c.*) De hoc dixi late *in collect. ad proœmium* Decretal. *n. 13. cum seqq.*

3 In glos. [Plenitudine] De vi & effectus clausulæ *De plenitudine potestatis*, & an & quando Papa, & quilibet alius Princeps ea vti possit, dixi late *in tract. de clausulis vsufreq. clauf. 41. secundum Lugdunen. impress.*

4 In glos. [Quibuscunque] ibi (*nota verbum vniuersale, &c.*) Collige ex hac glos. dict. illam comprehendere omnes, & quascunque personas etiam exemptas, & priuilegiatas, vt per *Octau. Vulpel. de præposit. & aduerb. signific. sub dict. quicunq. pag. 93. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 108. num. 60. Cald. Pereira quæst. forens. conf. 30. num. 16.* cum alijs citatis per me *in tract. de dictionib. vsufreq. dict. 317. num. 1. secundum Lugdunen. impres.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Consuetudo valet vt mortuo, seu eius hæredibus dentur fructus beneficiales primi anni.*
3 *Ecclesiæ verbum multipliciter sumitur.*
4 *Priuilegium modificare & minuere non est ipsum tollere.*
5 *Verbum,* statuimus, *Ius nouum inducit.*
6 *Dictio,* integrè, *importat idem, quod in totũ.*
7 *Dictio,* nihil, *de sui natura nihil includit.*
8 *Dictio,* dumtaxat, *taxationem, & limitationem denotat.*
9 *Dictio,* omnino, *idem importat, quod in totum.*
10 *Terminus decem dierum ad appellandum non potest augeri, nec diminui etiam de partium consensu.*
11 *Dictio,* ex tunc, *temporis extremitatem denotat.*
12 *Copula,* &, *coniungit ea, quæ de sui natura diuersa sunt.*
13 *Mensis computatur vt in Kalendario.*
14 *Decima Papalis non soluitur ex distributionibus quotidianis.*

Extrauag. Suscepti. II. & vlt.

1 CONsuetudo, priuilegium, vel statutum quando est in aliqua Ecclesia, vt beneficio vacante debeantur fructus alicui, putà fabricæ, vel personæ habenti annalia per aliquod tempus, si consueuerunt taxari decimæ, illas solum accipere debent, & nouus beneficiarius reliquum, vel vice versa, cuius rei optio annalium collectori datur, & si infra decem dies non elegerint, oprio defertur ad beneficiatum, si non consueuit, fructus per dimidi[...]artem diuidendi sunt, & si aliquis non est contentus, qui acquiescit accipere potest totum

totum cum onere expensarum. Qui vero prædictis non fuerit contentus, sed voluerit vltra debitam sibi partem accipere, si infra mensem non restituerit, si est superior, aut Episcopus ipso facto à Pontificalibus & ingressu Ecclesiæ est suspensus, si Capitulum, Vniuersitas, vel Collegium eo ipso interdicto, donec plenè satisfaciat, subiacet, si sit particularis persona excommunicationis sententiam Papæ reseruatam ipso facto incurrit. Colligunt ex Ordinar. Zenzil. *Viuian. in ration. lib. 1. pag.* 240. *Alagon. in compend. pag.* 82.

2 Quod fructus primi, vel secundi, &c. Notatur ad hoc quòd valet consuetudo vt mortuo, seu eius hæredibus dentur fructus beneficiales primi anni, vt per *Ioan. Andr. num.* 3. *Anchar. num.* 2. *in fine & Gemin. in §. qui vero num.* 7. *in cap. vnic. de clericis non residentib. lib.* 6. *Monet. de distrib. quotid. p.* 2. *q.* 12. *num.* 63. vbi *num.* 65. post *Azor. instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 5. *vers. quæres an licita sit*, subdit huiusmodi consuetudinem non esse admittendam quoad quotidianas distributiones.

3 In glos. [Ecclesijs] ibi (*verbum Ecclesia multipliciter sumitur, &c.*) De hoc latè *Anton. Ricciul. in tract. de iure personarum lib.* 1. *cap.* 1. *& Massobr. in praxi habendi concursum prælud.* 1. *ad* Parochiales *Ecclesias vacantes*.

4 In glos. [Volentes] in addit. marginali ibi (*not. quod modificare, & minuere priuilegiũ non est ipsũ tollere*) Ita colligitur ex *Siluest. in sum. verbo priuilegium q.* 10. *Soar. de legib. lib.* 8. *cap.* 39. *num.* 7. *Bonacin. in simili tract. disp.* 1. *q.* 3. *puncto* 8. *§.* 3. *num.* 17. *vers. ex dictis, Monet. de commutat. vltim. valunt. cap.* 8. *num.* 529.

5 In glos. [Statuimus] ibi (*per hoc videtur constitutio fore noui Iuris editiua*) Probant *Doctores*, quos citaui *in meo tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 384. *num.* 1. *secundum Lugdun. impres.*

6 In glos. [Integrè] ibi (*idest in totum, & sic nulla parte saltem modica beneficiatis reseruata*) Ad quod vide per me dicta *in d. tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 167.

7 In glos. [Nihil] ibi (*quod verbum, nihil, de sui natura nihil includit*) Vide Doctores, quos citaui *d. tract. dict.* 214.

8 In glos. [Dumtaxat] ibi (*hoc enim verbum taxationem, & limitationem denotat*) [illegible]em tradunt per me citati *d. tract. dict.* 97. *n.* 2.

9 In glos. [Omnino] ibi (*idest in totum*) Sic interpretantur *Doctores* per me relati *d. tract. dict.* 240. *à num.* 2.

10 In glos. [Decem dies] ibi (*Si etiam quæres à me, &c.*) Notatur ad hoc quòd terminus decem dierum ad appellandum non potest augeri, nec diminui etiam de partium consensu, sicuti docent *Doctores citati in collect. ad cap. cum sit* Romana *num.* 16. *&* 17. *de appellat. in Decretalib.*

11 In glos. [Ex tunc] ibi (*hoc verbum temporis extremitatem denotat, &c.*) Ita *Doctores* per me citati *d. tract. dict.* 118. *num.* 1.

12 In glos. [Fructus] ibi (*cum per copulam, & coniunguntur, quæ de sui natura diuersa copulat*) Ita *Doctores* per me citati *d. tract. dict.* 110. *num.* 3.

13 In glos. [Infra mensem] ibi (*intellige vt in Kalendario computandum*) De hoc late dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusq. Iuris significat. appell.* 147. *n.* 2.

14 In glos. [Soluere consueuit] ibi (*de decima, quæ debetur* Papæ, *&c.*) Notatur ad hoc quòd decima Papalis non soluitur ex distributionibus quotidianis, vt per *Rebuff. in tract. nominat. q.* 9. *num.* 40.

De Maioritate, et obedientia. Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Subditorum interest ne plures dominos habeant.*
3 *Iudex Ordinarius constitutus à domino terrarum non expirat per eius mortem quamuis fuerit electus per populum, & ab ipso confirmatus.*
4 *Princeps lex est animata in terris.*

Extrauag. Ecclesiæ. Vnic.

1 IN Tuscia, Sabinæ comitatu, & terra Arnolphorum, quæ sunt de patrimonio Ecclesiæ, cum plures assumerent dominium, & se creari facerent potestates, & capitaneos, inhibetur hic ne tales de cætero assumantur, neque illis tanquã talibus obediatur, & quòd nullus huiusmodi præeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia Sedis Apost. Et si sint aliquæ ciuitates, vel personæ particulares, quæ habeant ius eligendi rales Capitaneos per Sedem Apostol. confirmandos, prohibet Papa quod ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præstetur obedientia. Colligunt ex Ordinar. Zenzi-

Zenzilin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 482. *Alagona in compend. pag.*169.

2 In glos. [Suorum] ibi (*quod eorum interest dominum suum alteri non subijci, &c.*) Notatur ad hoc quòd subditorum interest ne plures dominos habeant, vt per *Tiraq. de iure primog. q.*4.*n.*30.

3 In glos. [Debeat] ibi (*non est ante absonum, &c.*) Notatur ad hoc quòd Iudex Ordinarius constitutus à domino terrarum non expirat per eius mortem, quamuis fuerit electus per populum, & ab ipso confirmatus, vt per D.*Barbos. in l.quia tale num.*94.*ff. soluto matrim.*

4 In glos. [Decernentes] ibi (*Princeps qui lex est animata in terris*) Ita *Menoch. cons.* 423. *num.* 5. *Octau. Glorit. resp.* 7. *num.* 31. *in fine.*

De Præbendis, & dignitatibus. Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Compendium tex. refertur, & num.*2.*Doctores de eius materia agentes citantur.*

3 *Sedes Apost. pauperibus clericis, & alijs benemeritis personis prouidere desiderat.*

4 *Pluralitas dignitatum ad incurrendam pœnam huius tex. quomodo consideranda, ostenditur.*

5 *Dispensatus od plura etiam non canonicè non incurrit pœnam huius tex.*

6 *Inhabilis renunciatus ad quacunq. beneficia obtinenda, non extenditur ad obtenta.*

7 *Beneficium primum Curatum, seu dignitatem, &c. eiusque possessionem si quis dimittat realiter ac cum effectu, & sine fraude, euitat pœnas huius tex.*

8 *Dimissio primi beneficij, quæ hic iubetur fieri coram Ordinario, facienda est intra mensem, sed quod statim, & incontinenti fieri debeat, resoluunt* Doctores *citati n.*9.

10 *Beneficia priora, quæ per adeptionem posteriorum vacant virtute* cap.de multa,de præbend. *non reseruantur, sed solum posteriora, quæ propter indebitam retentionem prioris vacant virtute huius tex.*

11 *Beneficia quæcunq. vacantia per assecutionem quarumcunq.dignitatum,personatuum officiorum, Canonicatuum, & aliorum beneficiorum per Papam collatorum seu auctoritate litterarum ipsius reseruantur in* Extrauag. ad regimen. de præbend.

12 *Vacationis per incompatibilitatem plura vbi tractentur ostenditur.*

13 *Dictio,* semper, *denotat omnimodam temporis continuationem.*

14 *Beneficij appellatione quæ comprehendantur. remissiue.*

15 *Dictio,*Immo, *quam vim, & effectum habeat, remissiue.*

16 *Dispensatio dicitur esse Iuris rigorosi relaxatio.*

17 *Dispensatio super retentione plurium beneficiorum à quo obtineri possit, remissiue.*

18 *Dictio,* vix, *quam vim & effectum habeat, remissiue.*

19 *Litteratis viris Ecclesia* Dei *permaxime noscitur indigere.*

20 *Vagabundus reputatur ille, qui à loco in quo assiduus habet esse, aberrat.*

21 *Beneficia illa dicuntur curam animarum habere, quæ eam habent actu, non vero habitu.*

22 *Dictio,* quicunq. *comprehendit omne genus personarum etiam priuilegiatarum.*

23 *Personæ appellatione secundum propriam significationem non venit ciuitas, collegium, vel vniuersitas, seu quilibet alius locus.*

24 *Cardinales sic dicuntur quia Sede Apost. quæ axis est & cardo aliarum Ecclesiarum, seruiunt.*

25 *Sedes Apost. an de Iure diuino debeat residere* Romæ, *remissiue.*

26 *Curia* Romana *ibi est vbi est Papa.*

27 *Filius heretici propter delictum patris non amittit beneficia iam obtenta.*

28 *Vidua Regis retinet dignitatem & titulum Reginæ.*

29 *Filiorum appellatione an & quando contineantur nepotes, remissiuè.*

30 *Nobiles ignobilibus sunt praferendi in sessionibus, salutationibus, & alijs id genus præferentijs.*

31 *Dictio,*extunc, *extremum tempus significat.*

32 *Dictio,* absque, *priuationem denotat.*

33 *Verba,* ipso iure, *denotant latam sententiam.*

35 *Vicariæ temporales non veniunt sub nomine beneficij.*

36 *Beneficium habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia dicitur habere curam animarum.*

37 *Suspensus ab officio an intelligatur suspensus à beneficio, remissiuè.*

38 *Locus contractus apponendus est in instrumentis contractuum, vel procurationum.*

Extra-

Extrauag. Execrabilis. Vnic.

1 DISPENSATIONE legitima ante hāc Extrauag. obtinētes plures dignitates, Personatus, Officia Prioratus, seu beneficia incōpatibilia, vnum tantum ex Ecclesijs, vel beneficijs huiusmodi, quibus cura imminet animarū, cū dignitate, Prioratu, vel beneficiō sine cura, quæ habere maluerit, intra mēsē numerādū à tēpore notitiæ huius Extrauag. eligere, & retinere teneantur, & possint. Cætera vero beneficia cum cura, vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, verbaliter, realiter, ac in effectu dimittere teneātur coram Ordinario cum testimonio publico, nec ad ea redire, aut eorum administrationi sine noua collatione se immiscere præsumant, aliter sunt ipso iure priuati illis, & alijs duobus, quæ virtute huius Extrauag. retinere poterant, & inhabiles fiunt ad similia beneficia, Cardinalibus tātum S. R. E. & Regum filijs exceptis. Illi autem, qui duo beneficia iuxta moderatione huius Extrauag. iam per electionem à se factam obtinent, si ex dispēsatione habeant expectatiuam similium cum vacauerint, debent cum vacabunt infradicti temporis spatium duo eligere, & dimissis alijs recipere in forma præscripta, ac licitè retinere. Beneficia plura huiusmodi qui sine canonica dispensatione retinere præsumunt, vltimo tantum retento, si in eo ex collatione Canonica ius eisdem competat, intra dictum tempus verbo, & facto, ac sine fraude coram Ordinario, sub testimonio publico dimittere teneantur, quod si non fecerint etiam illo sūt ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles penitus ad quæcunq. obtinenda ecclesiastica beneficia censentur. Deinde habens dignitatem, Personatū, Officium, vel aliud beneficium cum cura animarum, si obtinuerit aliud simile, post pacificam secundi possessionem, vel si per ipsum steterit quin illam habeat, statim ipso iure est priuatus primo, & debet illud pariter dimittere in manibus Ordinarij, si secus fecerit est ipso iure priuatus secundo, & inhabilis reputatur ad sacros Ordines, & ad quæcunq. ecclesiastica beneficia obtinenda. Quæ omnia, & singula beneficia vacatura, seu virtute huius Extrauag. dimissa Papæ, & Sedis Apost. dispositioni reseruātur, & si secus fiat à quoquā quauis auctoritate munito irritum est, & inane. Ordinarij, vt sunt Episcopi, in quorum diæcesi beneficia huiusmodi, seu eorum aliqua existunt, quæ debent secundum præmissa dimitti, vel Sedibus vacantibus eorum Capitula, quamprimum commodè poterunt, certificare debēt Sedem Apost. de beneficijs dimissis, seu deperditis, vt disponat. Beneficium cum cura, vt possit retineri cum alia dignitate sine cura, vt dictum est, illud intelligitur, quod Parochiā habet, in qua est animarum cura, non per Vicarium perpetuū, sed per Rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel *illorum temporales* Vicarios exercenda, sicut etiam *illud* tale dicitur, cuius ministro ratione illius cōpetit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere excommunicare, absoluere à censuris de consuetudine, vel de iure remanētibus alijs Iuribus quoad cætera in suo robore, quæ de cura animarum loquuntur Colligunt. *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 103. Alagon. in compend. pag. 400.*

2 De execrabilitate, & materia huius tex. vide *Caputaquen. dec. 325. p. 1. Pute. dec. 74. et seqq. in antiq. alias 70. & 94. in correctis lib. 1. & decis. 293. n. 3. alias 297. lib. 3. Mandos. in reg. 1. Cancel. q. 6. in fine, et q. 7. 8. & 9. Simon. de reseruat. q. 9. n. 2. Crescent. decis. 6. de restit. spoliat. Hoted. de in comp. benefic. p. 1. cap. 13. n. 79. cum seqq.* Nauar. *cons. 12. de præbend. Menoch. remed. 9. recuper. q. 37. nu. 273. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 15. in princip. n. 9. cum seqq. & glos. 58. nu. 38. latè* Nicol. *Garc. de benefic. p. 11. cap. 5. n. 17. cum seqq.*

3 ## Quæ multis litteratis viris, &c.

Meritò dolet Pontifex de inæquali beneficiorum distributione, eo quòd interdum vnus, qui vnicum quamuis modicum vix officium implere potest, plurimorum sibi vendicat stipendia, quæ multis litteratis viris, qui mēdicant, possent æqua distributione collata abundè sufficere: optima est S. Sedis Apost. intentio, cupit enim pauperibus clericis, & alijs benemeritis, & idoneis personis prouidere *cap. graue 29. de præbend. cap. ex parte in fine, de cōstitut. cap. nihil est, cap. causam quæ, de elect. cap. ad decorem, de instit. cap. de multa, in fin. de præb. cap. is cui, eod. tit. lib. 6. Extrauag. ad regimen, de præbend.* cum alijs multis eleganter adductis per *Gonzal. ad reg.* 8. Cancel. *glos. 4. per tot.* At ob varias, & diuersas nationes in hanc Romanam Curiam de toto Orbe con[illegible] fluentes,

fluentes, qualis idoneitas sit in persona, multoties sciri non potest, sed ex aliorum relationibus interdum, proh dolor, indignus indebitè commendatur, & ideo ignoranter digniori postponitur, optime hac de re *Pius II. in opusculo de moribus Germanorum in eius opere charta mihi* 1045. in hæc verba. *Fatemur in Romana Curia, quam regunt homines, non omnia esse nitida, & plurima fieri digna correctione, nec ambigimus ipsos primæ vrbis Antistites cum Christi Dei nostri Vicariatum assumunt, homines remanere, ac propterea falli, errare, labi, & decipi posse. Sedent pij Patres in thalamo suo; veniunt ad eos nunc Cardinales, nunc Episcopi; nunc fortis alterius homines, & modo hunc, modo illum laudibus cumulant, dignumq. graui regimine adscribunt, adstruunt, credit Apostolica pietas, hisq. beneficia mandat, quos commendatos accipit, atq. ita fit, vt aliquando virtus pecuniæ cedat, non quia Pontifex probitati præferat nummum, sed quoniam internuncij, siue, vt aiunt, mediatores, argento, aut amicitia victi indignum digno præponunt.* Hactenus Pius II. Audi quæso *Franciscum Zipeum in analytica postremi Iuris Ecclesiastici enarratione ad tit. de institut.* ita dicentem. *Itaq. reseruationes Romanæ vtinā tàm Ecclesiæ essent vtiles, quàm augent splendorem illius Aulæ: & quamuis eò attrahant insignes sæpe ingenijs, & virtute viros, nihilominus tamen non semper non periculosæ sunt, dum ignotis datur, quod notis auferatur, non mea, nec huius temporis est hæc querela, est Concilij Basiliēsis, aliorumq. sunt hæc verba, tum ante S. Bernardi lib. 1. de considerat. cap. 3. nunquid ad tum de toto Orbe confluebant, &c. vt ipsius Apostolica auctoritate vel obtinerent honores ecclesiasticos, uel retinerent, &c.*

4 Pluralitatem huiusmodi dignitatum, etc. Ergo non habet locum in Canonicatibus, vt censuit *Rot. in Giennen. Canonicatus 28. Aprilis, 1617. coram bonæ mem. Buratto*. Hinc notari solet hanc Extrauag. & eius pœnam locum habere etiamsi dignitas, Personatus, aut Officiū sit sine cura, ita quod ad incurrendam eius pœnam non sit necessarium retinere duo Curata, aut beneficium Curatum cum dignitate, Personatu, vel Officio habentibus curam animarum saltem fori contentiosi, sed sufficit retinere beneficiū Curatum, siue strictè, siue largè cum dignitate, Personatu, vel Officio sine vlla cura, vel duas dignitates, Personatus, aut alia Officia sine cura aut dignitatem cum Personatu, vel Officio, sine cura, &c. ita *Staphil. de litteris Gratiæ tit. de var. modis vacat. §. tertius vacationis modus, num. 1. & tit. de qualit. & stat. benef. §. huiusmodi num. 7. aliàs 41. Cassad. decis. 1. de constit. num. 2. Mandos. ad reg. 1. Cancel. q. 14. Nau. in cap. si quando, de rescript. except. 6. n. 5. & in cap. accepta, de restit. spoliat. opposit. 10. in solut. num. 10. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 13. q. 1. Nicol. Garc. de benefic. p. 11. cap. 5. num. 24.* quicquid dicat *Hoied. de incompatib. benefic. cap. 16. n. 5. & 6.*

5 Absque dispensatione canonica, &c. Ergo hæc Extrauag. non habet locum in legitimè dispensato ad plura, quod ampliatur ad eū, qui illa recipit non canonicè, nam licet peccet, & contra eum procedi possit, quia male tenet, & sine titulo canonico, non tamen quia plura tenet ex quo habet dispensationem, ita *Mil. in repertor. verbo dispensatus vt possit plures, Cassad. decis. 36. super reg. num. 3. Hoied. de incompat. benefic. p. 1. cap. 17. num. 29. & p. 2. cap. vlt. num. 80. Nicol. Garc. d. p. 11. cap. 5. num. 18. & num. 122.* post *Gom. in reg. de annali q. 14.* subdit pœnam *huius Extrauag.* non habere locum in habente dispensationem quamuis subreptitiam, & insufficientem, quæ nihilominus excusat assequētem secundum Curatum à pœna illius, *& num. 23.* post *Nau. cons. 12. à num. 12. de rescript.* subijcit nec etiam habere locum in retinente plures Parochiales obtentas cum dispensatione Papæ, quas ipso iure perdidit ob non promotionem infra annum, vel aliàs.

6 Et inhabiles penitus ad quæcunq. obtinenda, &c. Ergo non extenditur ad alia, purà ad obtenta, vt per *Cassad. d. decis. 1. de constit. Hoied. d. cap. 23. num. 191. Nicol. Garc. d. p. 11. cap. 5. n. 17.*

7 Qui vero deinceps, &c. ibi, *in Ordinariorū manibus, &c.* Ad euitandas igitur pœnas huius *Extrauag. in hoc vers.* sufficit quòd quis dimittat primum beneficium Curatum, seu dignitatem, &c. realiter, & cum effectu, absque fraude, & eius possessionem, licet coram Ordinario sub publico testimonio illud verbo tenus non dimittat, vt docent *Staphil. d. §. tertius vacationis modus num. 6. 7. & 8. Hoied. cap. num. 6. & cap. 13. num. 80. vers. sexto declaratur, Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficium §. 3. circa fin.* vbi subdit quod

quamuis

quamuis in rigore non sit vera hæc sententia, quia repugnant verba huius Extrauag. quæ sunt clara, tamen ex *Bellam. decis. 754. num. 6. vers. tamen*, adiungit quòd de facto videtur consuetudine recepta, & approbata, quia nunquam, aut rarò fit talis verbalis dimissio coram Ordinario, refert *Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 41. & 42.*

8 Dimittere debeant pari modo: Ex his verbis colligit *glos. Guilielmi in præsenti verbo pari modo* dimissionem primi beneficij, quæ hic iubetur fieri coram Ordinario, faciendam esse intra mensem, & sequuntur *Rebuff. in praxi benef. in forma Signaturæ verbo aut per constitut. execrabilis, & tit. de dispensatione ratione ætatis verbo quoad vixeris n. 11. Zerol. d. §. 3. circa fin.*

9 Contrarium tamen, videlicet quod dicta dimissio debeat fieri statim & incontinenti videtur tenere *glos. Zenzil. hic verbo absque mora dispendio, & verbo pari modo, Gambar. de offic. Legati lib. 5. tit. an Legatus possit plura beneficia vni conferre n. 71.* ibi, *nisi statim, Flores de Mena vari. q. 13. num. 2. & 4. Nicol. Gar. d. p. 11. cap. 5. num. 36. & 37.* vbi probat ex illis verbis, *absque mora dispendio*, & quod illa verba, *pari modo*, solù significãt quòd fiat dimissio verbo, & facto, & sic sine fraude, cum effectu, ac sub testimonio publico, vt dicitur in vers. præcedenti.

10 Quæ omnia & singula, &c.

Notandum est maxime hic non reseruari beneficia priora, quæ per adeptionem posteriorum vacant virtute *cap. de multa, de præbend.* sed solum posteriora, quæ propter indebitam retentionem prioris vacant virtute huius Extrauag. Vt rectè dicit hic *glos. Zenzil. verbo vt præmittitur, & verbo vel dimissa*, sequuntur *Nau. in d. cap. accepta opposit. 10. in solut. n. 31. & cons. 12. num. 12. & 14. vers. quarto, de rescript. & cons. 18. num. 3. de præbend.* vbi obseruat prudenter agere beneficiarios, qui promouentur ad Ecclesias Parochiales expectantes quantum Iure possunt adeptionem possessionis pacificam vsque ad mensem Ordinariorum collatorum vt beneficia vacantia ipsimet conferant viris idoneis, *Zerol. d. verbo beneficium §. 3. circa fin.* dicens sic vidisse seruari in praxi, & in facto non vidisse adiri Sedem Apostol. pro collatione Parochialis, quæ vacabat per collationem alterius, *& p. 2. eod. verbo §. 22. Flores de Mena var. q. 23. num. 58.* qui licet indistinctè crediderit beneficia incompatibilia vacantia per assecutionem aliorum reseruari in hoc tex. dicit tamen istam reseruationem esse iam antiquatam, & illum, qui adipiscitur beneficium incompatibile ipso iure priuatum esse primo, & Ordinarium illud conferre siuè illicò dimittat, siue non, iuxta *tex. in cap. licet Episcopus, de præbend. in 6.* & ita semper vidisse practicari, & nunquam de tali reseruatione vidisse mentionem, aut existimationem fieri, & in Regno Galliæ pariter esse antiquatam asserit *Rebuff. in praxi benef. in forma Signaturæ, verbo aut constitut. execrabilis*, & iuxta supradicta accipienda est reseruatio *Reg. 1. Cancel.* in qua reseruantur beneficia, quæ per Constit. execrabilis vacant, vel vacare contigerint.

11 Beneficia vero quæcunq. vacantia per assecutionem quarumcunq. dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, & aliorum beneficiorum per Papam collatorum, seu auctoritate litterarum ipsius, reseruantur *in Extrauag. ad regimen, de præbend.* quæ semper renouatur per omnes summos Pont. *in regul. 1. Cancel.* vt referunt *Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 15. §. 2. num. 13. & glos. 51. nmu. 36. Nicol. Garc. d. p. 11. cap. 5. num. 52.*

12 Plura de vacatione per incompatibilitatem dixi *in collect. ad d. cap. de multa, de præbend. in Decretalib. & ad cap. 4. sess. 7. de reform. in Concil. Trid. & de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 62.*

13 In glos. [Semper] ibi (*hoc aduerbium denotat omnimodam temporis continuationem*) Ita *Doctores* per me citati in *tract. de dictionib. vsufreq. dict. 361. num. 6. secundum Lugdunen. impress.*

14 In glos. [Beneficium ecclesiasticum] ibi (*verbum istud comprehendit ne dum Canonicat; præbendam, &c*) Ità latè per me citati in *tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo beneficium.*

15 In glos. [Immo] ibi (*hæc dictio potest esse, etc.*) Multa de hac dict. dixi in *d. tract. de diction. vsufreq. dict. 151.*

16 In glos. [Dispensatiue] ibi (*dispensatio dicitur esse Iuris rigorosi relaxatio, &c.*) Ita *Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 2. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 11. in princip. Soar. de legib. lib. 6. cap. 10. num. 7.* & alij plures per me citati *de offic. & potest. Episcopi p. 2. alleg. 83. num. 3.*

17 In ead. glos. ibi (*sed per quem super talibus benefi-*

beneficijs pluribus retinendis dispensari possint, &c.) De hoc dixi late *d. tract. de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 62.*

18 In glos. [Vix] Plura de hac particula dixi *d. tract. de diction. vsufreq. dict. 427. secundum Lugdunen. impres.*

19 In glos. [Litteratis viris] ibi *(quibus Ecclesia Dei permaxime noscitur indigere, etc.)* Vide quæ dixi *d. tract. de officio Episcopi p. 2. alleg. 46. num. 1.*

20 In glos. [Vagandi materia] ibi *(et per hoc videtur ille vagabundus reputari, qui à loco in quo assiduus habet esse, aberrat)* Vide *de offic. & potest. Episcopi p. 2. alleg. 32. n. 75.*

21 In glos. [Habentia] ibi *(sola illa, quæ in actu, non autem habitu, &c.)* Notatur ad hoc quòd ista beneficia dicuntur curam animarũ habere, quæ eam habent actu, non vero habitu, vt per *Bonif. de Vitalin. in Clem. 1. num. 4. de offic. Vicarij*, *Capra concl. 90. n. 76.*

22 In glos. [Cuicunq.] ibi *(ad cuiuscunq. qualitatis personas extenditur, &c.)* Notatur ad hoc quòd dict. *quicunq.* comprehendit omne genus personarum etiam priuilegiatarum, vt tradunt plenè per me citati *d. tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 317. n. 7. & 8.*

23 In glos. [Personæ] ibi *(& comprehendat dispensationes personis non locis concessas)* Notatur ad hoc quòd personæ appellatione secundum propriam significationem, non venit communitas, Collegium, vel vniuersitas, seu quilibet alius locus, vt per *Card. Tusch. tom. 6 lit. P. concl. 318.* latè *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 37. num. 1. cum seqq.* & plures, quos citaui *in tract. de appellatiua verborum vtriusq. Iuris significat. appell. 197. à princip.*

24 In glos. [Cardinalibus] ibi *(sic dictis quia Sedi Apost. quæ axis est & cardo altarum Ecclesiarũ, seruiunt)* Hanc Cardinalis ethymologicam desumit *Fr. Hieron. Roman. lib. 3. de Republ. Christiana cap. 1. in princip. pag. 184.*

25 In glos. [Romanæ Ecclesiæ] ibi *(certum est enim quod Deus non in loco, sed in persona S. Petri suam Ecclesiam fundauit, &c.)* Vtrum autem Sedes Apost. de Iure diuino debeat residere Romæ? Vide *Mich. Antnon de vnit. ouil. & pastor. cap. 18. num. 1. cum seqq. & cap. 21. num. 22. vers. & ita Anacletus, Petr. Magdalen. de num. testium par. 1. cap. 3. num. 83. cum seqq. Aluar. Pelag. de planctu Eccles. lib. 1. cap. 32. Cordub. lib. 5. quæst. q. 1. propos. 8. vers. sed vtrum sedes ista*, latè *Alphons. Mendoza in quodlibet. q. 4. scholastica per tot. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 11. q. 2. vers. his testimonijs*, *Cardin. Cas. Baron. in addit. ad Martyrolog. Roman. die 18. Ianuarij pag. mihi 30.* plures alios refert *Cened. ad Decretum collect. 11. n. 4.*

26 In ead. glos. ibi *(vbi est Papa ibi est Romana Curia)* Ita *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 13. §. 1. num. 2. cum seqq. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 387.* D. *Barbos. in l. 2. §. legatis num. 36. ff. de iudic.* late *D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. à princip.*

27 In glos. [Regum] ibi *(vbi post hæresim parentum prohibetur filijs beneficiorum acquisitio non tollitur ante factam)* Notatur ad hoc quòd filius hæretici propter delictum patris non amittit beneficia iam obtenta, vt per *D. Barbos. in l. cum prætor §. fin. num. 185. ff. de iudic.*

28 In ead. glos. ibi *(illoque mortuo retinuit dignitatem Regina)* Notatur ad hoc quòd vidua Regis retinet dignitatem, & titulum Regium vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 18. n. 7.*

29 In glos. [Filijs] ibi *(sed quid dices an hic appellatione filiorum continebuntur nepotes saltem nati ex filijs)* De hoc dixi late in *d. tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris signif. verbo filij.*

30 In glos. [Generis claritatem] ibi *(not. habendam rationem nobilitatis, &c.)* Notatur ad hoc quòd nobiles ignobilibus sunt præferendi in sessionibus, salutationibus, & alijs id genus præferentijs, vt per *Tiraq. de nobilit. cap. 20. num. 51.*

31 In glos. [Ex tunc] ibi *(tunc extremum tempus significat.)* Ita Doctores per me citati *d. tract. de dictionib. vsufreq. dict. 117.*

32 In glos. [Absque] ibi *(hæc præpositio, absque, priuationem denotat)* Ita *Doctores* per me adducti *d. tract. de dictionib. vsufrequent. dict. 2. num. 2.*

33 In glos. [Ipso iure] ibi *(& sic est canon latæ sententiæ)* Ita sentiunt plures *Doctores*, quos plena manu refero *d. tract. de dictionib. vsufreq. dict. 178.*

34 In glos. [Vicarios perpetuos] De materia huius glos. vide quæ late dixi in *collect. ad cap. vlt. de officio Vicarij in Decretalib.*

35 In glos. [Temporales Vicarios] Notatur ad hoc quod Vicariæ temporales non veniũt sub nomine beneficij, vt censuit *Rot. in Iacen. Vicariæ 25. Maij 1615. coram bona memor. Buratto.*

36 In glos. [Visitare] ibi *(ista quæ sequuntur reddunt beneficium Curatum, &c.)* Notatur ad hoc quòd beneficium habens iurisdictionem

visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia dicitur habere curam animarum, vt per Iacob. de Graff. in aureis decision. p. 1. lib. 2. cap. 97. n. 4. Rebuff. in repet. cap. extirpandæ §. qui vero n. 130. de præbendis, Quint. in repet. cap. de multa n. 76. eod. tit. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 7. n. 5. Mascard. de probat. concl. 438. n. 20. cum seqq. Rot. decis. 52. p. 2. diuersor.

37 In glos. [suspendere] ibi (si quis est suspensus ab Officio, an intelligatur suspensus à beneficio, &c.) De hoc dixi late in tract. de appellat. verborum vtriusq. Iuris significat. Appellat. 255. num. 2.

38 In glos. [Datum Auinione] ibi (arg. instrumentis contractuum vel procurationum fore apponendum locum contractus) Ita Stephan. Grattan. Marchiæ decis. 28. Cald. Pereira de empt. cap. 5. n. 9. Bernard. Grauæ. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 13. in coronide n. 9.

De Concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis. Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Litteræ Apost. continentes gratiam vel Iustitiã quando dantur alicui pro aliqua diœcesi, si illa diuidatur in plures, illæ litteræ habebunt in omnibus illis pluribus executionem.*

2 *Papa solus Ecclesiæ erigit, & constituit in Cathedralem.*

3 *Ciuitas dicitur antequã ibi sit Sedes Episcopalis.*

Extrauag. Sedes Apost. I.

1 LItteræ Apostolicæ continentes gratiam vel iustitiam quando dantur alicui pro aliqua diœcesi, si illa diuidatur in plures, illæ litteræ habebunt in omnibus illis pluribus executionem. Colligunt Zenzil. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 139. Alagon. in compend. p. 415.

2 Et Ecclesias ereximus Cathedrales.

Ergo solus Papa Ecclesiam erigit, & constituit in Cathedralem, vt per Rebuff. in praxi benef. tit. de erect. in Eccles. Cathed. n. 1. & 5. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 5. c. 29. q. 25. in princip. & lib. 6. cap. 30. q. 2. & 4. Nicol. Garc. de benefic. p. 12. cap. 5. n. 1. Monet. de commutat. vltim. volunt. cap. 11. num. 251.

3 In glos. [Ciuitates] ibi (not. ciuitatẽ di antequam ibi sit Sedes Episcopalis) Ita Bart. in extrauag. qui sint rebelles verbo Lombardiæ, latè Dec. in cap. 1. de priuileg. Rebuff. in concord. tit. de collat. §. volumus verbo in ciuitatibus, Ego ipse de officio, et potest. Episc. p. 1. tit. 1. c. 7. n. 16. plures refert Cned. ad Decretal. collec. 101. n. 1.

SVMMARIVM.

1 *Papa quando diuidit Episcopatum non præiudicat Iuribus Ecclesiæ, uel personarum ecclesiasticarum, seu Officialium, nisi quatenus in litteris exprimitur.*

2 *Papa solus potest diœceses diuidere, et separare.*

3 *Princeps per factum suum Iura alterius derogare non intendit.*

4 *Papæ de expressa dispositione qualitercunquè constet nihil amplius est de illa quærendum.*

5 *Principis de potestate non est disputandum, quia esset sacrilegium.*

Extrauag. Ad Apostolatus. II. & vlt.

1 PApa quando diuidit Episcopatum non præiudicat Iuribus Ecclesiæ, vel personarum ecclesiasticarum, seu Officialium, nisi quatenus in literis exprimitur; & ideo Capitulum, Archidiaconus, & alij Officiales possunt exercere sua officia, vt prius. Colligunt Zenzil. Viuian. in ration. lib. 3. p. 139. Alagon. in compend. pag. 415.

2 Auctoritate Apost. diuisarum, &c.

Ergo solus Papa potest diœceses diuidere, & separare, vt per Paleoth. de sacr. Consist. consult. p. 1. q. 3. in resp. ad 3. arg. Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 11. à princip. iunctis pluribus alijs, quos refero de officio, & potestate Episcopi par. 3. alleg. 50. n. 5. secundum Lugdunen. impress.

3 In glos. [Aliquatenus] ibi (quia Princeps per factum suum iura alterius derogare non intendit) Ita Dec. cons. 11. n. 4. & cons. 271. & cons. 606. n. 17. Curt. iun. cons. 88. n. 8. Marsil. sing. 480. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præs. 11. Rimin. iun. cons. 6. n. 68. vol. 1. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 9. n. 11. à Ponte cons. 59. nu. 35. Octau. Glorit. resp. 2. n. 8. & resp. 6. n. 65.

4 In glos. [Continetur expresse] ibi (nec est qui audeat dicere Domine cur ita facis) Notate ad hoc quod qualitercunq. constet de expressa Papæ dispositione nihil amplius est de illa quærendum, vt per Archid. in cap. si eo tempore n. 1. de elect. quẽ refert Dyonis. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erectione cap. 5. num. 21.

5 De potestate enim Principis non est disputandum, secundum Gozadin. cons. 92. num. 17. Curt. iun. in l. venia n. 5. C. de in ius vocando, Duen. reg. 43. fallent. 5. Ber. cons. 367. n. 8. & cons. 393. n. 5. Becc. cons. 56. n. 53. vol. 1. quia

sacrilegium

ſacrilegium hoc eſſe affirmant Doctores, vt tradunt *Dec.conſ.*588. *num.*2. *Iaſ. conſ.* 101. *vol.*4. *Cephal. conſ.*87. *num.* 3. *vol.*1. *Soccin. iun.conſ.*91. *num.*16. *vol.*2. *Roland. conſ.*100. *num.* 47. *cum ſeq. vol.* 4. *Menoch. conſil.* 103. *num.* 38.

Ne Sede vacante aliquid innouetur. Tit. V.

Extrauag. ſi Fratrum. Vnic.

1 IMPERATORE mortuo qui retinent, vel de nouo aſſumunt nomen Vicarij, ſeu alterius Imperialis officij in aliqua parte Orbis, vel eo vtuntur ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, & qui eoſdem ſub hoc titulo recipiũt, vel eis obediunt, aut alios obedire permittunt, ſeu in hoc eis præſtant auxilium, conſenſum, aut fauorem, excommunicationis pœnam incurrunt, & eorum terræ, & loca ſubijciuntur interdicto, & alijs arbitrarijs pœnis, ac in hoc illorum ſubditi à iuramento ſoluuntur; ſi quid præſtiterunt, omniaq. iuramenta, & fœdera tanquam iniquitatis diſſoluta pronunciantur. Colligunt *Zenzil.*Viuian. *in ration. lib.*3.*pag.* 143. *Alagon. in compend. pag.*417.

2 In glo. [Multo fortius] ibi (*nam prima charitas incipit à ſe ipſo*) De hoc vide plures Doctores, quos citaui *Axiom.*42.*n.*1.

3 In gloſ. [Commiſit] ibi (*an etiam ſuper non Catholicos, & infideles, &c.*) An & quãdo Papa poteſtatẽ habeat ſuper infideles dixi *de offic. & poteſt. Epiſcopi p.*1.*tit.*3.*c.*2.*n.*32.*cum ſeqq.*

De Voto, & voti redemptione. Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Votum per ſuſceptionem Ordinis ſacri ſolemnizatum licet impediat, & annullet Matrimonium ſequens, non diſſoluit tamen præcedens, etiamſi nondum eſſet per carnis copulam conſummatum.*

2 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per aſcẽſum ad Ordinem ſacrum.*

3 *Vxoratus an & quando poſſit promoueri ad primam Tonſuram & Ordines minores, oſtenditur, & num.*4.

5 *Declaratur tex. in præſenti.*

6 *Coniugatus ſi etiam nondum conſũmato Matrimonio ad Ordinem ſacrum abſque vxoris licentia tranſeat, nequit conſtante Matrimonio, aut eo ſoluto in ſuſcepto Ordine miniſtrare, aut ad ſuperiorem prouehi, nec poteſt ad officium aliquod, aut beneficium promoueri.*

7 *Coniugatus ſi ad Ordinem ſacrum etiam non conſũmato Matrimonio abſque vxoris licentia tranſeat, non poteſt promoueri ad quantumuis modicum beneficium, aut officium Eccleſiæ, etiam minoribus Ordinibus deputatum.*

8 *Coniugatus ſi poſt Matrimonium ratum initiatur Sacris non incurrit ſuſpenſionem vllam ſi ſtatim intret & profiteatur Religionem.*

9 *Coniugatus abſque licentia expreſſa ac ſpontanea vxoris Matrimonio non dum conſummato ad Ordines ſacros promotus, non tenetur ingredi Religionem.*

10 *Coniugatus vt de licentia vxoris ad Ordines promoueatur, an deſideretur ingreſſus vxoris in Religionem, vel ſufficiat vt caſtitatem voueat in ſæculo, oſtenditur, & num.*11.

12 *Coniugatus Sacris initiatus abſque vxoris licentia ſi ab ipſa reuocetur ad conſortium coniugale, non poteſt valide tranſire ad alias nuptias ea defuncta.*

13 *Coniugatus ſi Sacris initiatus abſque vxoris licentia ab ipſa reuocetur obligatur ad abſtinendum à petione debiti quantum lex Matrimonij permittit.*

Extrauag. Antiqua. Vnic.

1 VOTVM per ſuſceptionem Ordinis ſacri ſolemnizatum licet impediat, & annullet Matrimonium ſequens, non diſſoluit tamen præcedens, etiamſi nondum eſſet per carnis copulam conſummatum. Nullus igitur in Matrimonio rato præſumat accipere aliquem de ſacris Ordinibus, quod ſi fecerit, diſſoluto etiam Matrimonio, nec in illo miniſtrare, nec ad ſuperiores aſcendere poterit, niſi aliquam de Religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expreſſè vel tacitè profiteatur. Eſt autem talis coniugatus ſic ordinatus per Diœceſanum monendus vt Religionem ingrediatur ſi Matrimonium non dum eſt conſummatum, quod ſi renuerit, & vxor inſtiterit, compellitur per excommunicationem ad Matrimonij cõſum-

mationem. Colligunt *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 327. Alagon. in compend. pag. 494.*

2 Ad dissoluendum tamen prius contractum, &c. Notatur ad hoc quòd Matrimonium ratum non dissoluitur per ascensum ad Ordinem sacrum, vt per *Couar. de sponsalib. par. 2. cap. 7. §. 4. num. 9. D. Barbos. in rub. ff. soluto Matrim. p. 2. num. 87. cum seqq. Sanch. de Matrimonio lib. 7. disp. 38. à princip. & lib. 2. disp. 18. num. 9.* vbi rationem differentiæ reddens quare Matrimonium ratum dirimat solemnis in Religione professio, non autem ascensus ad Ordinem sacrum, dicit hoc ex eo procedere, quia Ius de sola solemni professione hoc statuit, votum autem Ordini sacro annexum est per accidens solemne, *Bonacin. de Matrim. q. 3. puncto 9. n. 12.*

3 Aliquem de sacris Ordinibus, &c. Quid de minoribus? Videbatur nullatenus viro prohiberi promotionē ad primam Tonsuram & Ordines minores, etiam absque vxoris licentia, quia Ordinibus minoribus non est annexa continentia, tum quia *in cap. 2. de cleric. coniug.* solum interdicitur ne coniugatus ad Ordines sacros promoueatur, item in hac Extrauag. vbi similiter prohibetur promotio viri ad Ordines, sermo est de Ordinibus sacris, ergo quod de vno negatur, de alio concessum esse videtur, *cap. qualis 25. dist.* & saltem existente iusta causa posse vxoratum ad Ordines minores promoueri tradunt *in d. cap. coniugatus de conuers. coniug. Innoc.* statim in princip. *Host. num. 1. & Henric. num. 6.* obseruantes non esse perendum votum continentiæ ab hoc coniugato ad Ordines minores ascendenti.

4 Verum contrarium, immo vxoratum ad primam etiam Tonsuram & Ordines minores promoueri non posse absque vxoris licentia, & seruatis iis, de quibus *in d. cap. coniugatus,* probatur *in cap. fin. de tempor. Ordin. lib. 6.* & docent *gloss. ibi verbo diffinitum, & Dominic. num. 6. gloss. etiam verbo ad sacros in d. cap. coniugatus, vbi Ioan. Andr. num. 3. Butr. etiam num. 3. Abb. num. 2. Cardin. q. 1. & Anch. num. 2. Maiol. de irregularit. lib. 1. cap. 34. num. 1. Lancel. in institt. Iuris Canonici lib. 2. tit. de diuort. §. his exceptis verbo ad sacros, Azton. Cucb. instit. maior. lib. 4. tit. 12. c. 197. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 34. n. 1.* quos refert, & sequitur *Sanch. d. lib. 7. disp. 38. num. 6.* vbi *num. 7.* intelligit etiamsi non dum consummatū sit Matrimonium, quia quoad promotionem ad Ordines nil refert an solum ratum, an etiam Matrimonium consummatū sit, & *num. 9.* subdit non posse etiam huiusmodi coniugatum ad primam Tonsuram promoueri, nisi velit quoque ad sacros Ordines ascendere, pro nitratque continentiæ votum, quia quamuis Ordinibus minoribus non sit illa annexa, ac proinde ex hac parte non repugnet eos assumi post coniugium, repugnat tamen propter specialem Iuris prohibitionē.

5 Non obstat tex. *in præsenti*, nam reiecto *Abbat. suo supra* responso, credentis illum, & similem *in d. cap. coniugatus*, de solis Ordinibus sacris mentionem facientes, intellexisse Ordines sacros amplè, itaut minores, & primam Tonsuram sub se habeant, melior solutio est Iura illa solam promotionem ad sacros Ordines intellexisse, at vero *d. cap. fin. de tempor. ordin. lib. 6.* prohibuisse quoque promotionem ad Ordines minores, & primam Tonsuram; nec argumentum à contrario sensu quod ex tex. in præsenti, & *in d. cap. coniugatus* deducitur, alicuius est momenti, cum id argumentum nil probet quando inde alterius Iuris correctio resultat vt tenent *plures*, quos plena manu citaui *in locis communibus argument. Iuris loco 27. num. 29.*

6 Quod nec Matrimonio soluto in sic suscepto Ordine ministrare, &c. Notatur ad hoc quòd si coniugatus nondum etiam consummato Matrimonio ad Ordinem sacrum absque vxoris licentia transeat, nequit, constante Matrimonio, aut eo *soluto* in suscepto Ordine ministrare, aut ad superiorem proueli, nec potest ad officium aliquod, aut beneficium promoueri; vt per *Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, §. 18. num. 27. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 49. num. 2.* quod quidem procedere ait *gloss.* hic *verbo nec matrimonio*, siue soluatur Matrimonium morte, siue ingressu alterutrius coniugis in Religionem ante consummationē, quia indistinctè loquitur tex. iste, & *verbo officium*, iuncto *verbo nec ad aliquod* ait non posse pro-
7 moueri hunc ad quantumuis modicum beneficium, aut officium Ecclesiæ etiam minoribus Ordinibus deputatum, propter generalitatem, qua vtitur tex. in præsenti; quare hunc ita promotum ad Ordinem sacrum effici irregularem sustinent *Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 4.*

cap.4.n.10.Cou.de sponsalib.p.2.cap.6.§. 3.n. 2.Petr. Ledesma de Matrim.q.53.art.4. paulo post princip. Azor.instit.moral.p.1.lib. 13.cap. 14.q.3.Henriq.in sum.lib.13.cap.39.S. 1.Rebell.de obligation. Iustit.p.2.lib.3.q. 12.n.13. Sayr.de censur.lib.4.cap.14.n.28. Bonacin. de Matrimon.q.3.puncto 9.in fine n. 20.

8 Nisi aliquam de Religionibus approbatis,&c. Ergo qui post Matrimonium ratum initiatur Sacris non incurrit suspensionem vllam si statim intret,& profiteatur Religionem,vt per *Palat.citato loco, Henriq.in sum.lib.14.cap.4.S.1.lit. Q.*

9 Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum , &c. Notatur ad hoc quod vir absq.licentia expressa ac spontanea vxoris Matrimonio non dum consumato ad Ordines sacros promotus, non tenetur ingredi Religionem, cum ad id tantum hortetur,& non præcipiat hic tex. vt expressè tenet *glos. hic verbo præcipimus*, dum ait: Episcopum teneri admonere vt ingrediatur, *& verbo renuerit* ait supponere expresse eum textum posse sic initiatum renuere, sequitur *Sanch.d.lib.7.disp. 38.n.18.* dicit esse probabile *Petr.de Ledesma de Matrim. q.53. art. 4. dub.2. quod mouet circa primum statum coniugati concl. vnica*, & videtur tenere *Henriq. in sum.lib.11,de Matrim.cap.5.n. 10.* vbi dicit hunc hortandum esse ad Religionis ingressum.Quamuis illum teneri ingredi,vt sic possit votum Ordini sacro annexum implere minus bene sustineant *Azor.d.lib.13.cap.14.q. 2. Archid.& Bellem. vterq. n.4.in cap.desponsatam 27.q. 2.*

10 In glos. [Nouerit conuenire] ibi (*puta de licentia coniugis, &c.*) Notatur ad hoc quod vt vir de licentia vxoris ad Ordines promoueatur nõ desideratur ingressus vxoris in Religionẽ,siue senex siue iunior sit,sed satis esse in vtroq. euentu, vt castitatem in seculo voueat,similis *glos.verbo sequestrato in cap. Episcopus 77. dist. & verbo nec religiosam in cap. quia sunt 28.dist.& verbo castitatem in cap.2. de cleric. coniug.* sequuntur *Maiol.de irregul. lib. 1.cap. 34. n. 3. vers. in alijs autem,Franc. Marc. decis. 734.n.2.p.1.Caet.in repet.cap.ad limina 30.q.1.§.4.q.195.n. 467.*

11 Verum communis sic distinguit si vxor est senex non suspecta de incontinentia , sufficit votum continentiæ ipsius in seculo, secus si iuuenis, quia tũc desideratur ingressus ipsius in Religionem , ita *Greg.Lop. l.38. uerbo muniria tit.6.par.1.Nau.in man. cap. 22.n. 52. Cou.de sponsal.p.2.cap.6.S.3.n. 3.Ant. Cuch. instit.maior.lib.5.tit.12.n.223.Sanch.d. lib.7. disp.39.n.6.*

12 In glos. [Nec ad aliquod] Notà quod si vir Sacris initiatus absq.vxoris licentia ab ipsa reuocetur ad consortium coniugale, non potest validè transire ad alias nuptias , ea defuncta, itaut si de facto contrahat tale Matrimonium erit irritum, sicut docent *Caet. d. q. 195.n.467.Lancel.in instit.Iuris Canon.lib.2. tit.de diuort.S.his exceptis verbo ad sacros,Anton.Gom.in exposit.Bullæ Cruciatæ claus. 10.n. 69.Henriq.lib.11.de Matrim.cap. 15.§.9. in fine,D.Barbos.in rub.ff.soluto Matrim.p.2.n. 89.& 101.Sanch.d.lib.7.disp.38.n. 23.*

13 In glos. [Consumare, vlt.] ibi (*sed licet iste cogatur muliere instante Matrimonium consumare nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? dicas quod non*) Ratio est quia obligatur voto castitatis annexo Ordini assumpto ad abstinendum in quantũ lex Matrimonij permittit, ac proinde visus est omnino, & plenè Iuri suo exigendi cedere,teneretur tamẽ reddere, quia non potuit per Ordinem superuenientem præiudicare Iuri exigendi acquisito ab vxore,ita docent *Nau.in man.ca.22.n.52. Cou.de sponsalib.p.2.cap.6.§.3.n. 2. Maiol. de irregul.lib. 1.cap.4.n.9.& cap.34.n.9.Anton.Cuch.d.lib.4.tit.12.n. 196. Henriq. d.lib. 11.cap.15.§.9. & lib. 12.cap.5. §.10. Azor. instit.moral.p.1.lib.13.ca.14.q. 1.* plures alij, quos refert,& sequitur,*Sanch. d.l.7.disp. 38. num.21.* vbi *n. 22.* subdit veriùs esse vxorem non teneri debitum reddere viro absque eius spontanea licentia ordinato , & sibi restituro .

De Religiosis domibus. Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis pœnam ipso iure incurrunt assumentes sectam, & ritum fraticellorum, seu fratrum de paupere uita, Bizocborum, seu biguinarum, & n.2.*

3 *Conuenticulas ad malum facere per Iura prohibitum est.*

4 *Dictio, quasi, pro tanquam, exponitur,& tunc non est expressiua veritatis.*

Extrauag. Sancta Romana. Vnic.

1 Sectantes statum , siue sectam , & ritum assumptum,vel de nouo assumere præsumentes

eorum, qui vulgariter vocantur fraticelli, seu fratres de paupere vita, bizochi, seu biguini, vel alijs nominibus, & Episcopi, ac quicunque Prælati prædictum ritum viuendi, & habitum permittentes excõmunicationis pœnam ipso iure incurrunt. Colligunt *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 3. p. 160. Alagon. in compend. p. 504.*

2 Hanc eand. conclus. ex hoc tex. deduxunt *Card. Toles. in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 38. n. 12. Sayr. de cẽsur. lib. 3. cap. 32. n. 24. Iul. Lauor. de censur. p. 2. cap. 19. n. 47. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 239. secundum Lugdunen. impress.*

3 In glos. [Conuenticulas facere] ibi (*ipsas ad malum fieri per Iura prohibitum est, &c.*) Vide *Guid. Pancirol. in thesauro variarum lect. lib. 2. cap. 168. Decian. in tract. crimin. lib. 7. cap. 20. n. 7. Mart. de Iurisdict. p. 4. cent. 1. casu 23. à princip.*

4 In glos. [Quasi] ibi (*pro tanquam expone, non est hic expressiuum veritatis, &c.*) Ità *Doctores* per me citati *in tract. de dictionib. vsu frequent. dict. 311. n. 2. & 3. secundum Lugdunen. impress.*

De Iudæis, & Sarracenis. Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Arma, ferrum, lignamina, et victualia deferentes ad Sarracenos Regni Granatæ, quas pœnas incurrant, ostenditur.*

2 *Armorum appellatione quæ comprehendantur, remissiue.*

3 *Victualium nomine quid veniat, remissiue.*

4 *Argumentum à contrario sensu cessat ubi Iura alia obuiarent.*

5 *Verba, ipso facto, denotant latam sententiam.*

Extrauag. Copiosus. Vnic.

1 PEtrus filius Regis Castellæ, vt pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à Regno Granatæ expelleret, districtius inhiberet, ne quis arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunq. prohibita ad Alexandriam, & terras Aegipti deferri *in cap. ita quorundam, & in cap. ad liberandam sup. eod.* quomodolibet intra triennium ad Saracenos dicti Regni Granatæ deferre præsumat sub pœnis in illis Iuribus contentis, nec non excommunicationis sententia contra præstantes auxilium, cõsilium, vel fauorem prædictis Sarracenis, aut prosecutionem dicti negotij directè, vel indirectè impedientes, aut turbantes. Colligunt *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 68. Alagon. in compend. pag. 642.*

2 In glos. [Arma] ibi (*appellatione armorum cõprehenduntur ne dum arma offensionis, &c.*) De hoc vide late quæ dixi *in tract. de appellat. verborum vtriusq. Iuris signif. verbo* Arma.

3 In glos. [Victualia] ibi (*quod ipsorum appellatione continentur, &c.*) Vide quæ dixi *in d. tract. verbo* Victualia.

4 In glos. [Intra triennium] ibi (*cessat enim argumentum à contrario sensu vbi Iura alia obuiarent*) Ità *Hippol. Riminald. cons. 419. n. 8. vol. 4. & cons. 582. num. 8. vol. 5. Cephal. cons. 299. num. 20. tom. 2. & cons. 422. num. 54. tom. 3. Fachin. cons. 32. num. 19. lib. 3. Sim. de Prettis cons. 138. num. 53. lib. 1. Pereg. cons. 144. num. 4. vol. 5. Mastril. Siciliæ decis. 261. num. 101. Rostre. in l. cum avus ff. de condit. & demonstrat. lib. 2. cap. 18. num. 5. & lib. 5. cap. 8. num. 6. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 498. num. 86. & 87. Greg. decis. 297. num. 5. Rot. decis. 491. num. 9. apud Farin. p. 1. recent.* nisi dispositio redderetur inutilis, quia tunc argumentum à contrario sensu valet etiam vbi Iura obuiarẽt, & ad illorum correctionem, *Pichard. in disput. de mora num. 132. Ferrer. in constit. Cathaloniæ glos. 3. num. 44. Card. Tusch. d. concl. 498. num. 98.*

De Torneamentis. Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Torneamenta constitutio Clementis V. inhibens in quibuscunque Regnis sub pœna excommunicationis, reuocatur, & n. 2.*

3 *Sapientis est mutare consilium in melius.*

4 *Ius Canonicum in omnibus causis vbi vertitur periculum animæ seruandum est.*

5 *Peccati ratione subijcitur laicus Ecclesiastico iudicio.*

6 *Papa in ordine ad finem supernaturalem potest abrogare leges Ciuiles scriptas, & non scriptas, approbantes peccata subditorum, & pro illis præmia concedentes.*

Extrauag. Quia in futurorum. Vnic.

1 CONSTITVTIO Clementis V. in quibusdam Regnis torneamenta inhibens sub pœna excommunicationis, & interdicti, reuocatur hic, & illi, qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur. Colligunt *Zenzil. Viuian.*

Viuian. in ration. lib. 5. pag. 130. Alagon. in compend. pag. 677.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumit *Nau. in cap. contrarium num. 15. & 16. de Pœnit. dist. 5.*

3 In glos. [Conclusus] ibi (*sapientis est enim mutare consilium in melius*) Sequuntur *Rebuff. in tract. nominat. q. 17. n. 4. Sigismund. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 47. memb. 1. num. 33. Bertazol. in repet. l. si quis maior C. de transactionib. num. 282. Surd. cons. 167. num. 10. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 435.*

4 In glos. [Torneamenta] in fine ibi (*erga eadem ratione in quocunque alio casu, vbi subest peccatum, &c.*) Notatur ad hoc quòd Ius Canonicum in omnibus causis vbi vertitur periculum animæ seruandum est, vt per *Doctores,* quos retuli *in collect. ad cap. clerici 8. num. 3.*
5 *de iudic.* Ratione enim peccati subijcitur laicus Ecclesiastico iudicio, vt dixi *de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 82. num. 17. & in collect. ad cap. nouit 13. n. 5. eod. tit. de iudic.*

6 In ead glos. ibi (*sed supposito, &c.*) Notatur ad hoc quòd summus Pont. in ordine ad finem supernaturalem potest abrogare leges Ciuiles scriptas, & non scriptas approbantes peccata subditorum, & pro illis proemia concedentes, aut quomodolibet eidem fini, & bono spirituali aduersantes, si earum conditores à summo Pont. moniti & requisiti noluerint reuocare, vt per *Menchb. de success. creat. §. 10. num. 649. Padil. in l. 2. num. 78. C. de seruit. Molin. de Iustit. tom. 1. disp. 29. vers. ex dictis, Soar. de legib. lib. 3. cap. 6. num. 6. cum seqq. & de defens. Fidei lib. 3. cap. 22. num. 10.* quos refero *de Officio Episc. p. 1. tit. 3. c. 2. n. 94.*

De Crimine falsi. Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Monetam in Regno Franciæ & locis circumuicinis falsificans in ære, vel figura, vel pondere, seu falsas introducens scienter excommunicationis sententiam incurrit Sedi Apost. reseruatam.*

2 *Monetam cudere, approbare, & reprobare est de regalibus; maioribus scilicet spectantibus ad Ius supremi dominij, vt n. 3.*

4 *Monetam cudere non licet priuato, etiamsi ab eo bona ligæ, & iusti ponderis fiat, vt num. 5.*

6 *Monetam falsam expendentes qua pœna puniantur? remissiue ...*

Extrauag. Prodiens. Vnic.

1 ONETAM in Regno Franciæ, & locis circumuicinis falsificans in ære, vel figura, vel pondere, seu falsas introducens scienter excommunicationis sententiam Sedi Apost. reseruatam incurrit. Colligunt *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 161. Alagon. in compend. pag. 694.*

2 Cum de Regalibus sit formare monetas, illasque cudere, approbare, & reprobare, ac etiam eis valorem tribuere, vt tradunt communiter Feudistæ per illum *tex. in cap. 1. in verbo moneta, quæ sint Regalia, l. 1. & 2. C. de falsa moneta, Canonistæ in cap. quanto de iureiur. Franc. Curt. de monet cap. 1. Martin. Lauden. eod. tract. l. 2. num. 1. Fabian. de Monte de empt. & vendit. q. 5. in princ. Franc. Marc. decis. 186. vol. 1. & decis. 614. & 648. vol. 1. Mising. cent. 4. obseru. 24. Capi in sua inuest. in verbo Regalia uers. moneta fol. mihi 282. Couar. de numism. cap. 8. num. 1. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 1. num. 25. Decian. in tract. crimin. lib. 7. cap. 26. num. 1. Cardos. in praxi Iudicum & aduocat. verbo Moneta num. 2. Cabed. Lusit. decis 45. à princip. p. 2. Marl. in emporio iuris p. 1. tit. 2. q. 24. num. 4. Mastril. de magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 139. Bernardin. Muscatel. in pract. crimin. tit. de falsa moneta num. 2.*

3 Ac proinde sit de Regalibus maioribus spectantibus ad Ius supremi dominij, secundum *Peregrin. d. lib. 1. tit. 2. sub num. 97. Peguera decis. 46. in princip. Claud. Seyssel. in speculo feudorum rub. de his, qui feudũ dare poss fol. 114. à Rosenth. de feudis cap. 5. concl. 48. Mascard. de probat. concl. 1066. sub num. 2. Decian. d. lib. 7. cap. 23. num. 1. Camill. Borel. in tract. de præstantia Regis Catholici cap. 12.*

4 Quapropter non licet priuato monetas cudere, vt tradunt *Bart. Bald. Salicet.* & alij *in l. fin. C. de falsa moneta, Host. Abb. Felin. Imol. & cæteri Canonistæ in d. cap. quanto, Camill. Borrell. d. cap. 12. num. 6. Mastril. d. cap. 10. numero 142.*

5 Etiamsi ab eo bonæ ligæ, & iusti ponderis fiant, sicuti tenent *glos. in l. sacrilegij ff. ad leg. Iul. pecul. Bart. in l. qui falsam num. 2.* vbi *Marsil. num. 54. ff. de falsis,* Alex. *in l. singularia num. 36. ff. si certum pet. Boss. tit. de falsa moneta num. 2. Peguera d. decis. 46. n. 6. à Rosenth. d. cap. 5. concl. 48. num. 2. Mascard. d. concl. 1066. num. 3.* Baiard. *ad Clar.*

§. falsum

§. falsum num.309. Menoch. de arbitrar.casu 316. num. 18. Farinac. in praxi crimin. q. 115. inspect. 1. n. 18. Ioan. Aquilan. de potest. monetæ p.1. cap.9. vers. vnde colligitur.

6 In glos. [Expendunt] ibi (*tales crimine falsi,&c.*) Expendentes falsam monetam qua pœna puniantur, differunt *Hippol. cons. 47. lib.1. Menoch. de arbitrar.casu 316.num.51. cum seqq.* Vincent. de Franch. *decis.* 401. *Decian. lib. 7.cap. 25. num.3. cum seqq. Aloys. Ricc. in collect. decis. p.1. collect. 172. ampl.4. Farin. in praxi crimin. q.115. num.81. & num.130. cum seqq.* qui ampliant, limitant, & declarant varijs modis.

De Priuilegijs. Tit. XI.

Extrauag. Ad nostri. Vnic.

1 RIVILEGIA omnia aliquorum nobilium, Principum, & Communitatum Campaniæ, & maritimæ ecclesiasticæ receptandi bannitos impune hæc Constitutio propter causas hic insertas reuocat, & annullat. Colligunt Zenzil. *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 220. Alagon. in compend. pag.728.*

2 In glos.[Commodis] Faciunt quæ de pace dixi ad *rub.de tregua & pace n.3.in Decretal.*

De Pœnis. Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huis tex. refertur.*

2 *Leges, & statuta imponentia pœnas temporales filijs ob parentum delicta an & quando valida sint, remissiue.*

3 *Filij ob delictum paternum puniuntur, vt hac ratione etiam parentes puniantur, & dolore crucientur.*

4 *Pater & filij si simul torquendi sunt, prius torquetur filius.*

5 *Amor paternus omnem alium vincit.*

6 *Filius censetur vna, eademq. persona cum ipso patre.*

7 *Patre & filio equaliter indigente, pater filio plus succurrere tenetur.*

Extrauag. Dierum. Vnic.

1 OCTORES, vel Officiales prouinciæ Marchiæ offendentes secundum XVII. modos offensæ totidem pœnas incurrunt, & horum filij propter patrum iniquitatem à quibuscunque honoribus & beneficijs tanquam indigni repelluntur, ac deinde sic delinquentes excommunicationis reseruatæ sententiæ, Vniuersitas vero, seu Communitas, quæ deliquerit in prædictis, eiusque territorium, & districtus interdicto Ecclesiastico subiacent ipso facto. Concordant *cap.ad aures.cap.in quibusdam, eod.tit. in Decretal. cap. felicis, eod.tit.lib.6.iuncta Clem. si quis suadente, etiã eod. tit.* Colligunt *Zenzil. Viuian. in ration. lib.5. pag. 240. Alagon. in compend. pag.742.*

2 In glos. [Quomodolibet] Circa validitatem legum, vel statutorum imponentium pœnas temporales filijs ob parentum delicta vide *Simanch. de Cathol. instit. tit.29. num.1. cum seqq. Cou. lib.2.var.cap.8. per tot. Cranet. de antiquit. temp. p.4. §. transeo nunc n.157. Roias sing. 66. Clar. §. fin. q.86. Repert. Inquisit. verbo filij heret. vers. item quæritur, Hosed. de incompatib. benefic. p.1. cap. 23. n. 97. Menoch.cons.99. n.220. & cons. 226. Gutter. lib.2. canon. cap.30.*

3 In ead glos. ibi (*sed cum pater terreatur ob affectum paternum in pœna filij magis quàm in sua, &c.*) Notatur ad hoc quòd puniuntur filij ob delictum paternum, vt hac ratione etiam parentes puniantur, & dolore crucientur, & hanc ob causam magis arceantur ab huiusmodi enormi us delictis committendis, vt per *Sanctarel. de heresi cap.34. dub.3. num. 23. vers. 8.* Vnde Doctores firmant

4 quòd si pater & filij simul torquendi sint prius torqueatur filius, quia pater conspectu filij facilius veritatem manifestabit, vt per *Hippol. in l.1. in princip. ff. de quæstionib. Ma-*

5 *rant. de ordine indic. in proœm. num.74.* cum paternus amor omnem alium vincat *l. vlt.C. de curat. furiosi, l.isti quidem §. fin. ff. quod metus causa*, cum adductis per *Mexi.in tract. tassæ panis concl.2. num.58.cum seq.Mascard. de probat. concl. 570. num. 3. Gutter. de tutel. p.2. cap.8. num.9. Card. Mantic.de tacitis & ambig. conuent. tom.2. lib.21. tit.10.num.21.* tanti amoris rationem ponit *Iureconf. in l. liberorum, in fine ff.de verb. signif.* quia scilicet, per filios parentum memoria conseruatur

vel

vel etiam quia pars corporis ipsius patris cen-
6 sentur esse *l. cum simus C. de agricol. lib. 11.* seu potius vna eademq; persona cum ipso patre *l. vlt. in fine ff. de impub.* multis rationibus, & insignibus exemplis exornant tam nostri, quàm Physici, *Aristot. 8. ethic. cap. 12. Plutarch. per integrum tract. de amore parentum in liberos*, plenè *Tiraq. in præfat. l. si vnquam num. 9. cum seqq. Cost. in. lib. 1. select. sup. 15. Ioan. de Salorzano de parricid. lib. 2.*
7 *cap. 10.* Ex quibus infertur patrem plus diligere filium, quàm filius patrem, ac subinde ordinem naturæ postulare vt parte & filio æqualiter indigente pater filio potius succurrere teneatur, vt tradunt *Anchar. in cap. cum haberet num. 12. de eo qui duxit in Matrim. Lara in l. si quis à liberis in princ. num. 35. ff. de liber. agnosc.* Contra *Surd. de aliment. tit. 1. q. 94. num. 6. & Azor. instit moral. p. 2. lib. 2. cap. 2. q. 16.* existimantes potius parenti succurrere debere.

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti. Tit. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Mercenarius dignus est mercede sua.*
3 *Monetam esse mutandam qui sciuerit, si soluat, mutuet, vel det illam ante legem an teneatur ad restitutionem, remissiue.*
4 *Paupertatis priuilegia, & laudes remissiue.*

Extrauag. Cum ad Sacrosanctæ. Vnic.

1
LITTERA gratiæ cum clausulis consuetis super Canonicatu, præbenda, vel alio beneficio cum cura & sine cura vacante, vel vacaturo, etiamsi sit dignitas, officium, vel personatus, in Curia Sedis Apost. taxatur decem Turonen grossis, & non vltra, idem quoque in similibus litteris beneficialibus gratiosis, vt super Prioratu, administratione, sic & in executorijs earundem seruari debebit. Si vero eisdem litteris gratiæ, & executorijs earundem aliquæ clausulæ non communes, vel insolitæ apponantur, & scripturæ clausulæ non faciant lineam, tunc nec propter hanc clausulam augmentabitur taxatio. Si vero per se, vel alijs clausulis addita facit lineam, quæ linea debet continere 150. litteras, seu 25. dictiones, pro qualibet linea soluatur quarta pars Turonen. grossi, & quod lineæ superfluerit, minus tamen littera non murat taxationem. Eadem taxatio seruetur cum suo moderamine quando litteræ gratiæ sunt registrandæ in registro Apostol. eandem seruent Abbreuiatores etiam in executorijs. Litteræ autem datæ in forma pauperum soluunt tantum octo Turonen. grossos, & hoc vt deferatur paupertati. In litteris de iustitia nihil taxatur, sed seruetur laudabilis mos soluendi. Dum Curia erat vltra montes soluebantur dicti Turonen. sed quando est citra Montes siue Romæ soluuntur Romanini pro Turonibus in eadem taxatione. Si Abbreuiator formauit ineptè notam ex qua grossa littera procedit, & esset rescribenda, ipse Abbreuiator soluet scriptori. Omnes, & singuli scriptores, & Abbreuiatores si vltra taxam accipiunt eo ipso sunt suspensi ab officio per sex menses prima vice, secunda in perpetuum, Abbreuiatoribus vero imponitur pœna excommunicationis. Colligunt *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 326. Alagon. in compend. pag. 786.*

2 In glos. [Satisfiat] ibi (*dignus est enim mercenarius mercede sua*) Vide quæ dixi in *collect. ad cap. cum secundum Apostolum num. 2. de prabend.*

3 In glos. [Taxetur] ibi (*quia forte desineret cursum publicum habere, &c.*) An autem sciens monetam esse mutandam si soluat, mutuet, vel det illam ante legem teneatur ad restitutionem? Vide *Afflict. decis. 399. n. 9. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. cap. 2. num. 22. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. n. 32. in fine, Menoch. in tract. de arbitrar. casu 185. num. 20. & 21. Mex. in tract. tassæ panis concl. 6. num. 6. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo pragmatica pag. mihi 275. Suyr. in clavi Regia lib. 3. cap. 5. num. 1. Paul. Comitol. responsi. moral. lib. 3. q. 32. Valer. Reginald. in praxi fori pænit. lib. 25. num. 188. Ioan. de Salas de contract. tract. de empt. dub. 22. in fine.*

4 In glos. [Paupertati] ibi (*nota rationem paupertatem haberi, &c.*) De priuilegijs, & laudibus paupertatis, deque ipsius damni late agunt *Luc. de Penna in l. fin. C. de his, qui num. liber. lib. 10. Ioan. de Indagine in speciali tract. quem scripsit de laude paupertatis, Cornel. Beninc. de priuileg. paupert. Aluar. Pelag. de planctu Ecclesiæ lib. 2. cap. 65. col. 10. cum seqq. Rebuff. de priuileg. schol. priuil. 90. Paul. Montan.*

tan. de tutel. cap. 36. glos. 2. à num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 7. num. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 2. plures, quos refert *Cened. ad Decretum collect. 27. n. 2.*

De Verborum significatione. Tit. XIV.

Extrauag. Quorundam. I.

1 RATRES Minores cum indui vestimentis vilibus debeant, secundum eorum regulam, & de qua vilitate hoc sit intelligendum posset ab aliquibus in dubium reuocari, ideo superioris iudicio relinquit, quanta debeat esse longitudo, latitudo, grossities, subtilitas, forma, figura, & similia habitus, caputij, & tunicæ interioris, sicut de colore & grossitie illis imposuit *Nicol. in cap. exijt qui seminat, & Clem. in c. exiui de paradiso, sup. hoc tit.* præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens Fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos, & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur si in hoc Superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt an habenda sint granaria, & cellaria pro necessarijs ad victum colligendis. Tandem Fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & castitati esse præferendam. Colligunt ex Ordinar. *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 344. Alagon. in cōpend. pag. 798.*

2 Maxima autem obedientia, &c.

Ergo obedientiæ votum præcipuum est inter tria essentialia, & substantialia Religionis vota, sicuti optime docent *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælator. tom. 1. q. 26. art. 1. concl. vnica, Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum lib. 6. de voto q. 41.*

Extrauag. Quia nonnunquam. II.

1 SVspendit ad beneplacitum Sedis Apost. excommunicationem contra glossantes *Decretalem exijt qui seminat, hoc tit. lib. 6.* per quam quidem suspensionem nequaquam licentia cuiquam intenditur impertiri quod contra Fratrum Minorum regulam dogmatizare, scribere, seu determinare, prædicare seu prauè loqui liceat publice, vel occulte. Colligunt ex Ordin. *Zenzil. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 345. Alagon. in compend. pag. 798.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur, & n. 2. & 3.*
4 *Doctores citantur de materia huius tex. agentes.*
5 *Franciscani habent tantum facti vsum in rebus vnico vsu consumptibilibus.*
6 *Dominium rerum Fratrum Minorum licet Ioannes XXII. abdicauerit à se & à Sede Apost. postea Alex. VI. & alij summi Pont. idem dominium recepere.*
7 *Immobilium nomine an comprehendantur nomina & actiones, remissiuè.*
8 *Experientia magistra rerum dicitur.*
9 *Absurdum vocetur consumptio rerum quæ vnico vsu consumuntur, ostenditur.*

Extrauag. Ad conditorem. III.

1 DOminium rerum, quæ perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Ecclesia Romana simplici vsu facti ipsis Fratribus reseruato *in cap. exijt qui seminat, hoc tit. lib. 6.* Summus Pont. in præsenti refutat, multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti, & statuit quod de cætero nullum ius, nullumq. dominium habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur, vel offerentur ipsis Fratribus. Excipit tamen Ecclesias, oratoria, officinas, habitationes, vasa, libros, vestimenta diuinis Officijs dedicata, circa quæ seruari iubet Constitutionem Nicolai IV. *Exijt.*

2 Item præcipit vt in posterum nemo nominetur, aut constituatur procurator S.R. Ecclesiæ pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis, seu administrandis bonis oblatis, vel collatis Ordini, vel Fratribus, nec in iudicio agatur nomine S. Romanæ Ecclesiæ nisi de speciali licentia eiusdem, secus quicquid fit est irritum.

3 Item tollit vsum facti in rebus, quæ vsu consumuntur, quia est nociuum Fratribus, & Ecclesiæ, Fratribus quia adhuc remanent soliciti de bonis temporalibus, quæ solicitudo distrahit mentem ab actu charitatis, & ab vnione cum Deo in quo consistit perfectio, tum quia vsus facti esset Ecclesiæ, cuius est dominium, & non Fratrum, & tamen Fratres possunt permutare, vendere, donare, & sic non sunt simplices vsuarij, tum quia rerum, quæ vsu consumuntur, non possunt habere vsum facti, seu esse simplices vsuarij, cum in ijs dominium non distinguatur ab vsu, proprietas

prietas enim quam habet Ecclesia, esset inutilis, & otiosa. Papa ergo intellexit de his, quæ vsum non consumuntur, ac proinde Fratres habebunt vsum rerum, quæ non consumuntur vsu, abusus enim significat consumptionem rei quasi contra naturam vti, idest non remanet substantia, immo quando datur vsus rei consumptibilis, datur solum ius ad vsum, & non vsus, vsus enim est actio operantis, sicut in re consumptibili datur ius vt exerceat actum, v. g. equitando in equo, deinde iste vsus non potest dari, quia nec ante actum, nec post actum, nec in ipso actu; tum quia iste vsus esset iniustus, quia qui non habet ius vtendi, iniuste vtitur, ergo quando conceditur vsus facti, intelligitur de illis rebus in quibus Fratres habent ius vtendi, & non in alijs; tum etiam quia dicta determinatio non expedit honori Ecclesiæ Romanæ, & dignitati cum quotidie vi illius esset litigandum pro rebus paruis & minimis, tum denique quia esset grauis, & molesta Prælatis & Rectoribus Ecclesiarum, quia sæpe oporteret litigare, & se opponere Ecclesiæ Romanæ. Colligunt ex Ordin. *Zenzel. Viuian. in ration. lib. 5. pag. 346. Alagon. in compendio pag. 798.*

4 Circa materiam huius tex. late agunt *Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 24. q. 12. Sayr. in claui Regia lib. 9. cap. 7. num. 15. cum seqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 18. à princip.*

5 Quod autem quo ad res, quæ vsu consũmuntur, &c. Vtrum autem Franciscani habeãt vsum Iuris in rebus vnico vsu consumptibilibus, quæstio est in hac materia à Doctoribus disputata, in qua reiecta sententia *Ban. 2. 2. q. 62. tract. de dominio q. 1. dub. 1. in corol. illato ex 4. conclus.* existimantis eos habere vsum iuris & facti, communis tamen resoluit illos tantum habere facti vsum, sicuti docent *Meneh. Illustr. lib. 1. cap. 17. num. 10. Quesad. in suis quæst. var. cap. 14. num. 22. Nau. commento 1. de Regularib. num. 13. & commento 2. num. 2. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 24. q. vlt. in fine, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 29. art. 4. Rebell. de obligat. Iustitiæ p. 1. lib. 1. q. 7. sect. 4. num. 33. Molin. de Iustit. tom. 2. disp. 6. vers. bis non obstantibus,* qui pariter resoluunt posse in his rebus separari verum dominium ab vsu, ac proinde Fratres Franciscanos nec in communi, nec in particulari habere dominium harum rerum, sed solum vsum, & hæc est communis sententia præcipue Theologorum modernorum. Quamuis alij adhærendo litteræ huius tex. teneant in his rebus minime distingui posse vsum à dominio, sed habentem vsum illarum habere quoque dominium, ex quorum numero sunt *Bart. in tract. Minoricarum lib. 2. dist. 4. cap. 2. ad fin. Syluest. in sum. verbo dominium q. 2. vers. vsus autem, Turrec. in sum. Ecclesiæ lib. 2. cap. 112. ad fin. Sarmien. de redditibus ecclesiast. p. 1. cap. 1. n. 11. cum seqq. & in defensor. p. 1. toto monit. 12. & 14. Aragon. d. tit. de dominio dub. 3.*

6 Illud aduertere oportet quod licet Ioannes XXII. in præsenti abdicauerit à se & à Sede Apostol. totum dominium rerum Fratrum Minorum, postea tamen Alex. VI. & alij Summi Pont. idem dominium receperũt, vt habetur in priuilegijs Fratrum Minorum verbo paupertas, quæ refert *Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 8. n. 15. in fine.*

7 In glos. [Mobilium] ibi *(an nomina & actiones nemine immobilium comprehendantur, &c.)* De hoc latè dixi in *tract. de appellatiua verborum vtriusque Iuris significat. verbo Mobilia.*

8 In glos. [Experientia] ibi *(quæ magistra rerum dicitur)* Ita *Surd. cons. 61. num. 36. & cons. 132. num. 23. Ludou. Rodolph. var. quæst. lib. 2. q. 35. n. 24. Cardin. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 648. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2. resol. 33. num. 10.*

9 In glos. [Vel abusum] Notatur ad hoc quod consumptio rerum, quæ vnico vsu consummuntur, vocatur abusus, non quod sit illicitus vsus, sed quia vsus illarum est assumptio, seu consumptio illarum, vt per *Conan. coment. Iuris Ciuilis lib. 4. cap. 4. n. 1. Sanch. d. lib. 7. cap. 18. num. 4. in med.*

SVMMARIVM.

1 *Opinio, quæ asserit Christum & eius Discipulos nihil habuisse in particulari, & in communi, erronea est, & heretica.*

2 *Declaratur tex. in cap. exiji, de verbor. signif. lib. 6. & concordatur cum hac Extrauag.*

Extrauag. Cum inter. IV.

1 Opinio, quæ asserit Christum & eius Discipulos nihil habuisse in particulari nec in communi, & in his quæ habuerunt nullum ius eis fuisse vtendi illis, vendendi, aut donandi, seu ex ipsis aliqua acquirendi, erronea est

nea est & hæretica, cum Sacræ Scripturæ contradicat. Colligunt ex Ordinar. *Zenzil.* *Viuian. in ration. lib. 5. pag.* 346. *Alagon. in compend. pag.* 799.

2 Obstat tamen maxime *tex. in cap. exijt de verbor. signif. lib.* 6. dum docet Christum Dominum abdicatione proprietatis tam in particulari, quàm in communi verbo docuisse pariter & exemplo. Sed omissis multis, quæ pro concordia adducunt *Turrec. in sum. lib.* 2. *cap.* 112. *vers. ad* 10. *Canon. de locis Theolog. lib.* 6. *cap.* 8. *vers. ad sextum*, *Cardin. Bellarmin. tom.* 1. *de Ecclesia milit. lib.* 4. *de Romano Pont. cap.* 14. *vers.* 34. *Azor. instit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 24. *q.* 8. facile respondetur præmisso duplici paupertatis gradu, quem pro diuersis temporibus Christus Dominus verbo & exemplo docuit; aliquando enim rigidam illam paupertatem verbo, & exemplo approbauit, vt neque in communi neque in particulari licitum fuerit aliquid proprium habere, *verbo*, cum mittens Apostolos ad prædicandum dixit *Math.* 10. *nolite possidere aurum neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, nec peram, &c. exemplo* cum *Math.* 8. inquit *filius hominis non habet vbi reclinet caput*, & cum *Lucæ* 8. *fœminæ deuota ipsum sequentes eidem & Apostolis nihil in communi vel particulari habentibus necessaria tantum ministrabant*. Aliquando tanquã communis parens alteram paupertatem minus rigidam docuit infirmitatibus hominum condescendens, hoc est pro illis, qui vitam illam perfectiorem sectari non auderent, sic loculos, & proprium in communi habuisse legimus *Ioan.* 13. iuncto *cap. habebat*, & *cap. exemplum* 12. *q.* 1. & quæ de consuetudine Apostolorum refert *tex. in cap. dilectissimis eadem causa, & quæst.* Hoc supposito iam apparet facilis sensus *tex. in d. cap. exijt*, vt enim concluderet licitam esse strictam illam paupertatem in particulari, & in cõmuni asserit Christum Dominum eam aliquando verbo & exemplo docuisse, minime autem negat aliquando etiam loculos, & alias res habuisse in communi, immo id expresse fatetur *in vers. nec his*. Per contrarium vero Ioannes XXII. in hac Extrauag. solum inquit hæreticum esse negare Christum Dominum, eiusque Apostolos in speciali, vel in communi aliqua habuisse, non vero damnat eorum sententiam, qui asserunt aliquando verbo, & exemplo Christum docuisse paupertatem illam perfectam & abdicationem proprietatis in communi & particulari, atque ita *secundum diuersa* tempora facile conciliantur Pontifices, vt scilicet Nicolaus *in d. cap. exijt* velit aliquando Christum docuisse paupertatem in particulari, & in cõmuni, aliquando etiam loculos habuisse, at vero Ioannes XXII. in præsenti solum decernat hæreticam eorum sententiam, qui absolutè negant Christum & Apostolos loculos, vel alias res in communi, vel particulari vnquam habuisse.

Extrauag. Quia quorundam. V.

1 Reprobat opinionem illorum detractatorum, qui præsumunt impugnare Constitutiones *Ad conditorem*, & *Cum inter nonnullos*, supra immediatè præcedentes, & præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarat tanquam hæreticos & Romanæ Ecclesiæ rebelles ab omnibus euitandos, si deinceps scienter verbo vel scripto aliquid defendere, vel approbare contra illos præsumpserint. Hinc habetur sub parte secunda, & tertia de Clauium materia prolixa, & vtilis disputatio. Colligunt ex Ordin. *Zenzil. Viuian. in ration. lib.* 5. *pag.* 347. *Alagon. in compend. pag.* 799.

2 In glos. [De suis discipulis] Suorum appellatione qui veniãt late dixi *in tract. de appellat. verborum vtriusq. Iuris signific. verbo sui.*

COLLE-

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Extrauagantium communium ex professo, vel incidenter scripserunt.

IN LIBRVM PRIMVM.

De Consuetudine.

Extrauag. Super gentes. Vnic. Ioan. XXII.

1 ONSVETVDO impediens ne Legati Sedis Apost. recipiantur, non valet, & illa non obstante Legati ipsi sūt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subijciuntur interdicto. Colligunt ex Ordinat. *Ioan. Monach.* Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 91.* Alagon. *in compend. pag. 36.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt Nauar. *in man. cap. 27. num. 149. vers. quinquagesima prima*, vbi subdit quod licet excommunicatio de qua in hoc tex. non sit reseruata virtute illius, est tamen quatenus includitur in Bulla Cœnæ, *Gambar. de casibus reseruat. cap. 12. num. 2.* Iul. Lauor. *de Indulgent. p. 2. cap. 13. num. 48. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. allegat. 50. num. 234. secundum* Lugdunen. *impress.*

De Postulatione Prælatorum.

Extrau. Dispendij. Vnic. Ioan. XXII.

1 VLLVS postulari potest, si sit secularis, ad Cathedralem, si sit Regularis ad quamcunq. Ecclesiam ante 27. annum, sub pœna quòd ita scienter postulantes ea vice postulādi, & eligendi facultate careant, & per triennium suspensi sint ab omnibus beneficijs, quæ obtinent in illa Ecclesia ad quam huiusmodi postulationem fecerint. Postulati verò, qui in Romana Curia suam postulationem fuerint prosequuti, seculares vsque ad 35. annum, Regulares vero in perpetuum ad administrationes suorum Ordinum, & omnia beneficia sint inhabiles. Colligunt Ioan. *Monach.* Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 97.* Alagon. *in compend. pag. 39.*

De Electione.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, & alij Prælati Superiores, Abbates, & cæteri monasteriorum regimina exercentes à Sede Apost. prouisi absque litteris Apost. ad commissas eius Ecclesias, & monasteria accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non debent, & numero 2.*

3 *Limita vt non procedat quoad pœnas in foro Conscientiæ.*

4 *Commendatarius ad tempus non comprehenditur sub dispositione huius tex.*

5 *Cardinales possunt conferre, & iurisdictionem exercere ante captam possessionem, & ostensionem litterarum.*

6 *Episcopi, aliique Prælati recipientes administrationem suarum Ecclesiarum non præstito solito fidelitatis, & obedientiæ iuramento, seu à Curia decedentes non accepto Pallio incidunt in pœnas in hoc tex. comminatas.*

7 *Delegatam fuisse sibi causam à Sede Apostol. non creditur alicui nisi in citatorio inseri faciat rescripti, seu commissionis tenorem.*

8 *Cardinalibus attestantibus sibi à Sede Apost. causam fuisse delegatam creditur.*

Extrauag. Iniunctæ. I. Bonif. VIII.

1 PISCOPI & alij Prælati Superiores, necnon Abbates, Priores, & cæteri Monasteriorum regimina exercentes, qui à Sede Apost. promouentur, aut consecrantur, seu benedicuntur, ad commissas eis Ecclesias, & monasteria absque litteris Apostolicis accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant, quicquid autem secus actum fuerit, interim est irritum, & non possunt percipere fructus, Capitulares vero ipsos recipientes, vel eis obedientes sine prædictis litteris sunt suspensi à suis beneficijs. Idem dicendum de Episcopis, & alijs Prælatis, qui non præstant solitum iuramentum fidelitatis, & obedientiæ. Idem quoq. de ijs, qui accepto pallio sine litteris discedunt. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 1. pag. 241. Alagon. in compend. pag. 82.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc tex. desumunt D. *Barbos. in l. diuortio in princip. p. 2. num. 50. ff. soluto Matrimon. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. q. 5. num. 33. Azor. institut. moral. p. 2. lib. 3. cap. 29. q. 9. vers. cæterum, & lib. 7. cap. 1. q. 2.* Rot. in Burgen. Canonicatus 3. Iunij 1583. coram Card. Lancellotto, *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect.* 1325. *vers. quia hodie, Iul. Lauor. var. lucub. tom. 1. tit. 4. cap. 25. n. 9. in fine,* Ego ipse *de officio & potest.* Episcopi *p. 3. alleg. 54. num. 161.*

3 Limita primo non procedere decisionem huius tex. quoad pœnas in foro Conscientię, vt per *Nau. in cap. accepta, de restitut. spoliat. opposit. 8. num. 35. vers. 11.* quem refert, & sequitur *Ioan. Valer. de differentijs inter vtrumq. forum verbo obedientia differ. 4.*

4 Limita secundò in commendatario ad tempus, quia loquitur tantum de titulari, prout tenuisse Rotam refert *Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 7. q. 21. n. 20.*

5 Limita tertiò in Cardinalibus, qui non obstante dispositione huius tex. possunt conferre, & iurisdictionem exercere ante captam possessionem, & ostensionem litterarum, vt per *Bellencin. in tract. de charitatiuo subsidio q. 66. Selu. de benefic. p. 2. q. 3. num. 46. vers. octauũ priuilegiũ,* Ludou. Gom. *in proœm.* Regularum Cancellariæ *q. 4. num. 9.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 21. num. 7.* nouissime *Iul. Lauor. var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. de elect. cap. 25. num. 10.* metipsum *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 114. num. 35. Rot. in Burgen.* Canonicatus 3. Iunij 1583. *coram Card.* Lancellotto.

6 Similiter quoque Episcopi, &c. Notatur ad hoc quòd Episcopi, aliique Prælati recipientes administrationem suarum Ecclesiarum non præstito solito fidelitatis, & obedientiæ iuramento, seu à Curia discedentes non accepto pallio incidunt in pœnas hoc tex. contentas, vt per *Mar. Alter. in tract. de censur. tom. 2. vbi de suspens. disp. 16. cap. 3. vers. vndecima, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 2. cap. 1. q. 2. Iul. Lauor. d. cap. 25. num. 12.* vbi *num. 13.* ponit formam talis iuramenti.

7 Afferenti namque, &c. Notatur ad hoc quòd non creditur alicui asserenti sibi à Sede Apostolica causam fuisse delegatam nisi in citatorio inseri faciat rescripti, seu commissionis tenorem, vt per Boer. *de potest. Legati prælud. 5. Guid. Papa q. 286. in fine, & q. 445. num. 2. & q. 450. num. 2. Grauat. ad Vestr. in pract. lib. 7. cap. vlt. num. 39. Gambar. de potest. Legati p. 9. à num. 1. Ioan. Valer. de different. inter vtrumq. forum verbo iustis differ. 4. num. 1. vers. hinc praxi.*

8 Limita in Legatis Cardinalibus per tex. in *cap. nobilissimus 97. dist. Selu. de benefic. p. 2. q. 3. num. 46. vers. octauum priuilegium, Ioan. Valer. d. differ. 4. num. 1. vers. limita,* vbi in *vers. adde,* subijcit aliam limitationem videlicet in præceptis Superiorum maxime Religiosorum, subdens textum in præsenti procedere in rebus forum contentiosum concernentibus, vt in delegationibus causarum, in visitationibus, & similibus.

Extrau. si Religiosus. II. Benedict. XI.

1 Religiosus electus si intra tempus moderandum pro præsentia, vel absentia Superioris ipse, vel eius electores licentiam consentiendi non petierint, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. Colligunt *Ioan. Monach. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 242. Alagon. in compend. pag. 83.*

Extrauag. Sancta Romana. III.

1 Quatuor Patriarchalibus Ecclesijs vacantibus, Constantinopolitana scilicet, Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana, quandiu ciuitates ipsæ schysmatico-

maticorum, aut infidelium subsunt, aut subeunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum Patriarchalium Sedium de præficiendo sibi Patriarcha vel Pastore nullo modo procedere possunt quousque ad Apostolicæ Sedis notitiam deducatur, aliter autem facta electio irrita est. Colligunt *Ioan. Monach.* Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 243. Alagon. *in compend. pag.*83.

2 De his quatuor Patriarchis late dixi *de officio, & potestate Episcopi p.*1. *tit.*3. *cap.*1. *&* 3. *cum seqq. & in collect. ad cap. antiqua, de priuileg.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Extrauag. hæc fuit temporalis, & cum conditore expirauit.*

3 *Vacatio in Curia, & apud Sedem in quo differat, remissiue.*

4 *Beneficiorum appellatione an & quando veniant pensiones, remissiue.*

Extrauag. Ex debito. V. Ioan. XXII.

1 EPiscopales, & earumq; Superiores Sedes, monasteria, & Regulares Ecclesiæ, Prioratus, officia, administrationes, dignitates, Personatus, præbendæ, aliaque Ecclesiastica beneficia cum cura, vel sine cura apud Sedem Apost. vacantia prouisioni summi Pont. reseruata sunt. Hoc autem intelligitur siue prædicta beneficia vacauerint per mortem, siue per depositionem, priuationem, electionem, cassationem, postulationem, repulsionem, renunciationem, prouisionem, translationem, siue quocunque alio modo. Ecclesiæ quoque, monasteria, & beneficia Cardinalium, etiamsi alibi moriantur, intelliguntur apud Curiam vacare. Idem etiam procedit in dignitatibus, siue beneficijs officialium Papæ, putà Vicecancellarij, Camerarij, Notariorum, Auditoris contradictarũ, Correctorum, Scriptorum litterarum, ac Pœnitentiariorũ, Abbreuiatorum, Capellanorum, commensalium, & similium si decedant extra Curiam in aliqua legatione, vel negotio Sedis Apostol. Nomine autem beneficiorum non comprehenduntur pensiones, illæ enim liberè reuerti debent ijs, ad quos earum dispositio pertinet, nisi vel Canonicum impedimentum obstiterit, vel aliter Papa disposuerit. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 244. *Alagon. in compend. pag.*183.

2 Donec Christi dignatio, &c.

Ex his verbis colligitur hanc Extrauag. fuisse temporalem, & cum conditore expirasse, vt per *Mandos. reg.* 1. *Cancel. q.* 1. *sub num.* 1. *Zerol. in praxi Episcop. p.* 1. *verbo beneficium, §.*2. *fallent.* 5. quos refert *Nicol. Garc. de benefic. p.* 5. *cap.* 1. *num.*85. *D. Lotter. de re benefic. lib.*2. *q.*27. *num.*90. vbi ait reseruationem huius Extrauag. esse inductam ratione loci, non autem personæ, quod subdit esse bene obseruandum respectu eius partis, quæ innouata est per *Extrauag. Ad regimen §. ac etiam per obitum*, quia qua parte non est expresse innouata expirauit cum Ioanne XXII. illius conditore.

3 Apud dictam Sedem per eorum obitum, &c. Ergo non datur differentia inter vacationem in Curia, & apud Sedem, de quo tamen vide quæ dixi *de officio, & potest. Episc. p.* 3. *allegat.*57. *sub n.* 24 *secundum Lugdunen. impres.* late D. *Lotter. de re benefic. lib.* 2. *quæst.* 27. *num.* 14. *cum sequentibus.*

4 Pensiones insuper annuas, &c.

An & quando nomine beneficiorum veniant pensiones dixi *in tract. de appellatiua verba rum vtriusq. Iuris significat. verbo beneficium.*

De Officio Custodis.

Extrauag. Quia cunctos. Vnic. Ioann. XXII.

1 MENDICANTES absque licentia Papæ in suis Conuentibus habere non possunt nisi vnam campanam pro populo, sed ad vsus proprios multas campanulas. Colligunt *Viuian. in ration. lib.*1. *pag.* 351. *Alagon. in compend. pag.*127.

Vide *Oldrad. consil.* 228. *Dec. à num.*22. *Socin. à num.* 12. *& Abb. in fine in cap. patentibus* 10. *de priuileg. Alciat. lib. 8. Parerg. cap.*11. & de campanis plura dixi *in tract. de officio, & potestat. Episcopi part.* 2. *alleg.* 27. *num.*46. *cum seqq.*

De Officio Delegati.

Extrauag. Sedes Apost. Vnic. Ioann. XXII.

1 LITTERAE Apostolicæ impetratæ ad gratias, seu beneficia vacatura, vel ad lites pro aliqua diœcesi si contigerit ante illarum effectum diœcesim illam de mandato Papæ propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum diuidi in plures diœceses, habebūt eandem vim & sub eisdem modo, & forma illum vigorem in singulis diuisis, sicut habebant quando erat vna diœcesis, & executores ac Iudices deputati illas executioni mandare debent. Colligunt *Ioan. Monach. Guilelm. de Monte Lauduno Viuian. in ration. lib. 1. pag. 41.. Alagon. in compend. pag. 149.*

3 In glos. [Lucem amans] ibi *(bene agentes hanc diligunt)* Ita *Surd. conf.* 132. *num.* 24.

4 In glos. [Diœceses] ibi *(præscribi non possunt)* De hac materia dixi late *de officio, & potestate Episcopi p.* 3. *alleg.* 131. *per. tot. secundum Lugdunen. impress.*

De Officio Iudicis Ordinarij.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus quando visitat monasterium Regularium in visitationis actu duas vel tres personas, clericali charectere insignitas, quarum vnam ad minus sit Religiosa illius Ordinis, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures.*

2 *Monachi an & quando officium tabellionis exercere possint, remissiuè.*

3 *Officio duplici quando quis fungi possit, remissiuè.*

4 *Inhabilis ad testificandum, eo quòd periurij, aut furti damnatus sit, efficitur quis per professionem aptus.*

5 *Visitatio & procuratio an præscribi possint, remissiuè.*

Extrauag. Debent. I. Bonif. VIII.

1 EPISCOPVS quando visitat Monasterium Regularium in visitationis actu duas, vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit Religiosa illius Ordinis, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium hactenus facta, non obstante. Colligunt *Ioan. Monach. Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 467. *Alagon. in compend. pag.* 163.

2 In glos. [Compellatur] An & quando monachi officium tabellionis exercere possint latè tradit *Sanch. in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 46. *cum seqq.*

3 In ead. glos. ibi *(& fungi duplici officio, &c.)* Vide *glos. verbo admitti in cap. insuper* 6. *de testib.* vbi *n.* 6. citaui ad hoc *Perez super leges Ordinam.*

4 In glos. [Suspecti] Illud maxime aduertendum est circa monachos in testes admittendos, quod ineptus ad testificandum eo quòd periurij aut furti damnatus sit, efficitur per professionem aptus ad testimonium ferendum, sicut docet *Sanch. d. tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 27.

5 In glos. [Non obstante] ibi *(quia licet visitationi non præscribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione visitationis, &c.)* An & quando visitationi, & procurationi præscribi possit vide quæ late dixi *de officio, & potest. Episcopi p.* 3. *alleg.* 129. *&* 130. *secundum Lugdunen. impress.*

Extrauag. Vt quos II. & vlt. Ioan. XXI.

DIgnitatem, aut personatum, seu beneficium Curatum obtinēs si aliud simile prædictis acquirat, habita possessione secundi, vel si per ipsum omni dolo & fraude cessantibus, quominus habeat steterit, priuatur primo beneficio ipso iure, & tenetur illud in manibus Ordinarij intra duos menses dimittere, de quo disponent illi ad quos pertinent tanquam vacante; quod si non fecerit, est ipso iure secundo priuatus, & inhabilis fit ad Ordines, & ad quæcunq. beneficia obtinenda. Et debet Ordinarius sub pœna sanctæ obedientiæ, & suspensionis ab ingressu Ecclesiæ tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem, & de processibus super his exhibitis Sedem Apost. per scripta publica certiorem facere. Colligunt *Gulielm. de Monte Lauduno, Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 468. *Alagon. in compend. pag.* 163.

De incompatibilitate beneficiorum dixi late *ad cap. de multa, de præbend.* Hodie per *Concil. Trid. sess.* 7. *de reform. cap.* 4. in requirentibus

rentibus residentiã, aut aliàs quomodocunq. incompatibilibus beneficijs, etiamsi Canonicatus sint & portiones, inducitur vacatio primi ipso iure per adeptionem secundi pacificè possessi, iuxta *cap. de multa, de præbend.* sicuti decisũ referunt à Sacra Congr. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 15. *§.* 16. *Nicol. Garc. de benefic. p.* 11. *cap.* 5. *§.* 2. *num.* 84. *in* 6. *declarat. Aloys. Ricc. in praxi fori Ecclesiast. decis.* 393. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 332. *in* 2. *edit. Armendar. in addit. ad recopil legum* Nauarræ *lib.* 4. *tit.* 7. *de pluralitate benefic. num.* 17. Ego *ipse de officio, & potestate Episcopi p.* 3. *alleg.* 62. *n.* 28.

De Maioritate, & obedientia.

Extrauag. Vnam sanctam. I. Bonif. VIII.

ECCLESIA Sancta Catholica & Apostolica est vna, quæ vnũ corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus, Christi vero Deus, & Christi Vicarius solus Petrus, & Petri successor, sub cuius cura qui non sunt, non sunt de grege Christi. In hac Ecclesia, seu in potestatẽ illius est duplex gladius, primus spiritualis in manu Sacerdotis existens, qui ab Ecclesia exercetur, secundus temporalis in manu Regum & militum, sed ad nutum & patientiam Sacerdotis, qui exercetur pro Ecclesia, sub primo tamen, cum oporteat gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati, vnde secundus iudicatur à primo, & qui exercet primum iudicatur à Papa, sed Papa à nemine nisi à Deo, quia prima potestas est à Deo de Iure diuino, & ideo subesse Romano Pont. omnem humanũ creaturam est omnino de necessitate salutis. Colligunt *Ioan. Monach. Petr. Bertrand. Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 483. *Alagon. in compend. pag.* 169.

De materia huius tex. late egi *de officio, & potest. Episcopi p.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. *num.* 19. *cum multis seqq.*

Vterque ergo est in potestate Ecclesiæ, &c. Collige ex tex. Summum Pont. qua talem ex vi Pontificalis officij habere sufficientem potestatem super omnia negotia secularia etiam inter seculares, vt de illis iudicet & disponat quando id expedierit ad quietem, & conseruationem ac Ecclesiæ defensionem, & ad bonum spirituale, & ad finem ecclesiasticæ potestatis assequendum, sicuti docent *Cou. in reg. peccatum. p.* 2. *§.* 9. *num.* 7. *Nau. in repet. cap. nouit notab.* 3. *de iudic. Molin. de Iustit. tract.* 2. *disp.* 29. *vers. tertia conclusio*, *Rebel. de obligat. Iustitiæ p.* 2. *lib.* 14. *q.* 23. *sect.* 1. *num.* 2. *&* 3. *& sect.* 5. *num.* 29. *Soar. de defensione Fidei Catholicæ lib.* 3. *cap.* 22. *Card. Bellarm. de Romano Pont. controu.* 3. *generali lib.* 5. *cap.* 6. *&* plures alij, quos retuli *d. cap.* 2. *num.* 31. vbi tamen aduerto Summum Pont. directè potestatem non habere in temporalibus, & procedere *cap. cum ad verum* 96. *dist. & d. cap. nouit*, eam tamen habere casualiter, & indirectè in ordine ad spiritualia, & procedere *tex. in præsenti, & cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi.*

Extrau. Vt Prælatorum. II. Ioann. XXII.

EPiscopi & Superiores Prælati sine causa rationabili extra suam diœcesim mutato habitu non discurrant indiscretè, qui si ad Curiã venerint inde recedere non debent sine Papæ licentia, aliàs ipsi & receptantes ipsos si Papæ non manifestant, excommunicati sunt. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 1. *pag.* 485. *Alagon. in compend. pag.* 170.

Extrauag. Etsi deceat. III.

NVllus Præsul sine sui Superioris licentia nisi pro negotijs Ecclesiæ sibi commissæ extra suam diœcesim pernoctare audeat. Quicunque Episcopus Romam venerit primùm Palatium visitet Papale, exhibiturus reuerenntiam Papæ si detur opportunitas, nec recedat à Curia nisi super hoc petita & obtenta licentia à Papa, qui secus fecerint sunt excommunicati, & habentur vt infideles tam ipsi quam receptatores si illorum aduentum non significauerunt. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 486. *Alagon. in compend. pag.* 170.

De Tregua, & Pace.

Extrauag. Ad vniuersalis. I. Sixt. IV.

SIXTVS IV. volens discordiã ex pragmatica sanctione subortam sedare Ordinarijs Regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit Februarium scilicet, Aprilem, Iulium, Augustum, Octobrem, Decembrem,

brem, nisi Iure vel per Benedictum VIII. & Ioannem XXII. vel per suas regulas Cancellariæ aliqua clausula generali fuerint Papæ reseruata; excipit tamen aliquas personas particulares, quæ habebant expectatiuas. Beneficia Cardinalium, & eorum, qui Cardinalibus sunt familiares, in Regno Franciæ existentia suæ dispositioni vsque ad certũ tẽpus reseruat. De beneficijs promouendorum quid fieri debeat ostendit. Beneficia Notariorum Sedis Apost. qui habitum per eiusdem Sedis notarios gestari solitum publicè & continuò gestant, suæ dispositioni reseruat. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari vsque ad diffinitiuam inclusiuè, ante quam appellari vetat, nisi à grauamine, & interlocutoria extra negotium principale, quod non possit reparari per appellationem à diffinitiua. Quid de causis in Curia pendentibus faciendum sit narrat; Sic attem eadem causa in diuersis Curijs diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic dicitur. Iudices prolongantes lites incurri excommunicationem Papæ reseruatam declarat. Taxas beneficiorum, editas à Ioanne XXII. seruandas censet. Tandem tempus ponit intra quod vult ista acceptari & seruari. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 1. pag. 490. Alagon. in compend. pag. 171.*

2 **In concessionibus gratiarum expectatiuarum, &c.** Expectatiuas huiusmodi omnino sustulit *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 19.* & referunt *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. num. 57. cum multis seqq. Massob. in praxi habendi concursum prælud. 23. in princ. n. 16. secundum Romanum impress. Lotter. de re benefic. lib. 1. in apparatu hum. 16.*

3 **Omnes, & singulæ causæ, &c.** Hodie attenta noua dispositione *Sacri Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 20.* Causæ omnes ad forum ecclesiasticum spectantes coram Ordinario locorum in prima instantia decidi, & infra biennium terminari debent, & ex eo ita colligunt *Paul. Fusch. de visitat. lib. 1. cap. 33. post num. 3. Aloysi Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1353. in fine, Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 15. num. 3. Zerol. in praxi Episcopali p. 1. verbo instantia §. 4. Pasc. in simili praxi p. 2. cap. 4. num. 3. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 81.* vbi late egi de hac materia.

SVMMARIVM.

1 *Compendium tex. refertur.*
2 *Papæ munus est discordantes fideles populos ad pacem reducere.*
3 *Parochus tenetur populum monere vt frequenter ad suas Parochias diebus saltem Dominicis, & maioribus festis accedant.*
4 *Episcopus non potest cogere populum mulctis & pœnis etiam in casu notabilis negligentiæ ire ad audiendam Missam in Parochia sua.*
5 *Religiosis ex priuilegio confessus an teneatur iterum suo Parocho confiteri? remissiue.*
6 *Rectores Ecclesiarum, & Religiosi Mendicantes in Germania existentes, qui pacem inter ipsos factam violant, sententiam excommunicationis incurrunt.*

Extrauag. Vices. II. Sixt. IV.

1 Confirmat concordiam factam in Germania inter Parochos, & Mendicantes, & addit pœnam excommunicationis; idest ne Parochi non dicant hæreses emanasse à Mendicantibus, & Mendicantes non dicant nec prædicent populos non teneri audire Missas in eadem Parochia diebus festiuis, cum hoc sit Iure cautum nisi iusta causa excusaret. Item neutri inducant ad eligendum sepulturas in suis Ecclesijs, quia est contra Canones. Item Mendicantes non prædicent populos non teneri confiteri saltem in Paschate suis Parochijs cum sit Iure cautum. Item conueniant in pulsandis campanis, & horis, & non adinuicem detrahant. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 1. pag. 491. Alagon. in comp. pag. 171.*

2 **Pacem, & charitatẽ inducere, &c.** Quod particulare summi Romani Pont. munus sit discordãtes fideles populos ad pacem reducere ex eo fit manifestũ; quia præcipuus, ac verus Vicarius est Christi, qui in terrã descendens pacem per Angelos suos nunciauit hominibus dicens. *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Lucæ cap. 2.* habetur *in cap. nocte sancta, de consecrat. dist. 1.* & de terra in Cœlum rediẽs eandem pacem Discipulis in Testamento reliquit dicens. *Pacem relinquo vobis. Ioan. cap. 14.* & habetur *in cap. nisi bella 23. q. 1.* quiq. Patrem rogauit dicens. *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint unum sicut & nos. Ioan. cap. 17.* & habetur

habetur in cap. cum Marsha R. derum, de celebrat. Missar. Omnium namq. rerum & parens & nutrix est pax, pace enim vigēt leges, floret Reip. disciplina, feruet Religio, valet æquitas, pollet humanitas, vberior est quæstus pauperū, & splendidior opulentia diuitū.

3 Cum Iure sit cautum illis diebus, &c. Parochum teneri populum monere, vt frequenter ad suas Parochias diebus saltem Dominicis, & maioribus festis accedant, statuit Concil. Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ, & referunt Azor. instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 6. q. 4. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. q. 43. art. 7. Zerol. in praxi Episcop. p. 2. uerbo Pa-
4 rochia, & p. 1. uerbo Missa. §. 6. vbi attestatur decisum non posse Episcopum cogere populum mulctis, & pœnis etiam in casu notabilis negligentiæ ire ad audiendam Missam in parochia sua, Ego ipse de officio, & potest. Episco-
5 pi par. 2. alleg. 24. num. 17. vbi num. 18. aduerto Missæ audiendæ præceptum adimpleri quocunq. in loco audiatur, siue in propria Parochia, siue in qualibet alia ecclesia, aut loco vbi celebretur, posse tamen fieri aliunde, vt aliquis peccet non audiendo Missam in propria Parochia, videlicet si nolit eam audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat ea, quæ Parochiani scire tenentur.

5 Saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti, &c. Vtrum autem qui ex priuilegio confitētur Religiosis teneantur suis Parochis, seu Presbyteris Parochialibus postea iterum confiteri, an vero prædictis Religiosis peccata sua confitendo ecclesiastico præcepto satisfaciant de confitendo semel in anno? Vide Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 2. q. 2. Fr. Ludou. Mirando in man. Prælat. tom. 1. q. 45. art. 3. & 4.

6 Sub pœna excōmunicationis, &c. Notatur ad hoc quod Rectores Ecclesiarum & Religiosi Mendicantes in Germania existentes, qui pacem inter ipsos factam violant, sententiam excommunicationis incurrunt, vt per Sayr. de censur. lib. 3. cap. 33. num. 4. Rainer. in cathalog. censur. extra Bullam Cœnæ cap. 8. excom. 13. Filliuc. tract. 14. num. 149. Iul. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 13. n. 50. quos refero Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 237. secundum Lugdun. impress.

IN LIBRVM SECVNDVM.

De Iudicijs.

Extrau. Frequentes, Vnic. Ioan. XXII.

PRAELATI & Rectores, nec non Fratres quatuor Ordinum Mendicantium adinuicem non se iniurijs afficiant circa iudicia ferenda, sed omnino seruent Decretalem super cathedram, & constitutionem Clem. dudum, neque propter illam debent Religiosi Mendicantes esse molesti, & graues Prælatis, neque Prælati ipsis Religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ, vel molestationes hinc inde factæ Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi, summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, vel aliter prout qualitas excessuum exigit, non obstantibus quibuscunq. obstaculis, quæ possent his obuiare. Colligunt Viuian. in ration. lib. 2. pag. 21. Alagon. in compend. pag. 208.

Summarie, simpliciter, et de plano, etc. De vi, & effectibus huius clausulæ dixi in tract. de clausulis v. sufreq. claus. 176. secundum Lugdun. impr.

De Dilationibus.

Extrau. In delictorum. Vnic. Ioan. XXII.

FABRICANTES falsos Florenos citantur peremptorie data illis dilatione trium mensium intra quos coram Papa compareant ad reddendam rationem: quare ipsis prædictos florenos competat ius cudendi, aliàs contra ipsos eorum absentia non obstante procedetur prout iustitia suadebit. Colligunt Viuian. in ration. lib. 2. pag. 70. Alagon. in compend. pag. 224.

De Dolo, et contumacia.

SVMMARIVM.

1. *Citationes, qui impediunt ne ad eos peruenire possint, vel quorum domicilium tutè adiri non potest, quomodo citandi sint, ostenditur.*
2. *Doctores referuntur de citatione per edictum agentes.*

3 Citan-

3 *Citandus habetur pro citato si facit vt ad illum citatio non perueniat.*
4 *Accessus non tutus quoad citationes debet liquidari & probari; & non sufficit quòd Officialis de eo attestetur.*
5 *Dictio*, præsertim; *quandoq. tenetur comparatiuè.*
6 *Citatio est principium iudiciorum, et omnium actionum instituendarum.*
7 *Papa an valeat procedere contra aliquem sine citatione, remissiuè.*

Extrauag. Rem nouam. Vnic. Bonif. VIII.

1 ILLI, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè adiri non potest, per citationes etiã extra dies solemnes publicè factas de mandato Papæ in audientia litterarum Apostol. vel Papali palatio affixas ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum Curia sua degit, ita arctantur acsi ad eos personaliter deuenisset, quamuis sint Reges, & Imperatores, non obstantibus priuilegijs, &c. Colligunt *Ioan. Monach. Viuian. in ration. lib. 2. pag. 116. Alagon. in compend. pag. 242.*

2 Citationis edictum, &c. De citatione per edictum vide *Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. de citat. memb. 1. num. 83. Mysing. cent. 3. obseru. 71. à num. 5. Rebuff tom. 3. ad leges Galliæ in præfat. num. 94. cum seqq. Menoch. remed. 8. recuper. à num. 102. & cons. 100. à num. 95. Azeued. l. 3. à num. 28. tit. 10. lib. 4. nouæ Recop. Ceuall. commun. contra commun. q. 809. à num. 18. Soar. de Pace in pract. p. 1. tom. 1. temp. 3. num. 20. cum seqq. Aloys. Ricc. in collectan. decis. p. 1. collect. 117. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 44. de citation. num. 77. cum seqq.* ex nostris Lusitanis *Gam. decis. 237. Cabed. p. 1. Aresto 58. Valasc. de partit. cap. 7. num. 13. Cardos. in praxi Iudicum verbo citatio num. 28.* D. *Barbos. in l. ad peremptorium num. 99. ff. de iudic.*

3 Qui impedit, aut facit etiam se celando, etc. Citandus enim habetur pro citato si facit vt ad illum citatio non perueniat, ita *Tiraq. de retractu lig. §. 2. glos. 1. num. 8. & 9. Franc. Marc. Delphin. decis. 400. num. 14. p. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 66. num. 32.*

4 Tutè vel liberè adiri non possunt. Aduerte non sufficere quòd officialis attestetur de non tuto accessu, sed debet liquidari & probari secundum *Dec. cons. 460. num. 26. & Mascard. de probat. concl. 17. cum seq.* Et *Farin. in praxi crimin. q. 18. num. 43.* inter casus loci non tuti ponit metum Iudicis minantis, inimicorum, belli, pestis, tempestatis maritimæ, & similia.

5 In glos. [Præsertim] ibi (*verba*, præsertim, *quandoq. tenetur comparatiuè*) Ita *Gutier. canon. lib. 1. cap. 20. num. 5. Card. Tusch. lit. D. concl. 338. num. 1. Cened. sing. 83. num. 1.* & alij, quos refero *Ego ipse in tract. de dictionib. vsufreq. dict. 227. num. 1. secundùm Lugdunens. impress.*

6 In glos. [Personaliter apprehendissent] ibi (*citatio, quæ est principium iudiciorum, &c.*) Ita *Greg. l. 1. tit. 7. par. 3. Vant. de nullit. tit. ex defectu nullitatis processus num. 27. Marant. de ordine iudic. p. 6. memb. 1. num. 1. Bonacos. commun. opinion. tom. 1. lib. 2. tit. 2. n. 8. Azeued. ad rub. tit. 3. num. 14. lib. 4. nouæ Ricop. Amator Roderic. in pract. de modo, & forma videndi seu examin. processum cap. 4. de citat. num. 2. & 3. Camil. Borrell. in summa omnium decis. tit. 44. à num. 7.* & est omnium actionum instituendarum principium, ex *Tiraq. in tract. res inter alios acta, statim in princip.* D. *Barbos. in l. si quis posteaquam num. 26. ff. de iudic.*

7 In glos. [Non obstantibus] ibi (*ad euidentiam præmissorum quæro an Papa procedere contra aliquem valeat citatione nõ præmissa?*) De hac quæstione late dixi in *collect. ad cap. 1. numero 7. cum seqq. de causa possess. in Decretalib.*

IN LIBRVM TERTIVM.

De Vita, et honestate Clericorum.

Extrauag. Docta. Vnic. Ioann. XXII.

MVSICAS Lasciuas in Officijs diuinis, præsertim Horis Canonicis, vel Missis solemnibus nullus sub pœna suspensionis ab officio per octo dies cantare præsumat, per quod autem non intenditur prohibere quin interdum vltra cantum

tum ecclesiasticum aliquas consonantias, quę melodiam faciant, canere liceat. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 14. Alagon. in compend. pag. 359.*

Cantus igitur purus, & honestus nullo Iure prohibetur, is enim in Ecclesia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, canentium vires recreat, mentem ad Deum eleuat, tristia corda consolatur, vt inquit *Isidor lib. 3. sentent. cap. 7.* gratiores mentes facit, fastidiosos oblectat, inertes excitat, & peccatores ad lamenta inuitat, in hoc vero tex. solus indecens canendi modus prohibetur, sicut in *Concil. Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis & euitandis in celebrat. Missa vers. ab Ecclesijs vero musicas eas, &c.* Colliges hæc ex *Nau. de orat. & horis canon. cap. 16. num. 32. & 33. F. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 40. art. 1. & 2. Soar. de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 4. cap. 13. num. 16. & 17. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 37. num. 7.* cum his, quæ ad hoc propositum cumulaui in *collect. ad cap. dolentes n. 15. cum seqq. de celebrat. Missar. in Decretal.*

De Præbendis, et dignitatibus.

Extrauag. Piæ. I. Bonif. VIII.

BENEFICIA quæcunq. apud Sedem Apostolicam vacantia Papa sibi reseruat, & si secus fiat ignoranter vel scienter irritum decernit, & inane. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 105. Alagon. in compend. pag. 402.*

De hac materia dixi latè *in collect. ad cap. 2. & 3. hoc tit. lib. 6.* vbi etiam an hic tex. reuocauerit dictum *cap. 3.* & ibi citatis commendo *D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. à num. 55. cum seqq.* per me post illa scripta visum, vbi contra *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. à num. 153.* late probat dispositionem *cap. statutum, de præbend. lib. 6.* non esse reuocatam per hanc Extrauag.

Decernentes ex nunc irritum, etc.

De vi & effectibus decreti irritantis dixi *in tract. de clausulis vsufreq. clausf. 40. secundum Lugdunen. impress.*

Extrauag. Ex supernæ. II. Clem. V.

PRouisiones sub titulo cōmendæ factas de Ecclesijs Parochialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & monasterijs ad petitionem Regum, vel quorumcunq. Magnatum reuocat. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 106. Alagon. in compend. pag. 402.*

Extrauag. Etsi in temporalium. III.

BEneficia maiora, & minora vacantia, & vacatura præsertim in prouincia Burgegaien. Clemens V. certis ex causis suæ dispositioni reseruauit cum appositione decreti. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 402.*

Extrauag. Execrabilis. IV. Ioan. XXII.

HAEc Extrauag. habetur supra inter Extrauagantes Ioannis XXII. etiam sub hoc tit. cum glossis Zenzilini, hic vero ponitur cum glossis Guilelmi de Monte Lauduno.

Extrauag. Saluator. V.

THolosana Ecclesia in redditibus plurimum abundans erigitur in nouam Metropolim, cui de nouo pro suffraganeis Ecclesijs deputantur quatuor Villæ in nouas ciuitates erectæ; quibus assignantur aliqui fructus Ecclesiæ Tholosanæ; & tandem censuræ ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Ex quibus vtilitas habetur quoniam cognosci poterunt causæ erigendi, & diuidendi, eximendi, & subijciendi Ecclesias. Colligunt *Viuian. in rationali lib. 3. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 402.*

Hinc dicit *Nau. de spolijs cleric. §. 3. num. 1.* quod frequenter Papa applicat rem vnius Ecclesiæ alteri, immo & totam vnam Ecclesiam cum suis bonis per vnionem & diuisionem, vt hoc in tex. fecit Ioannes XXII. & his temporibus Pius IV. tanquam partem ademit Episcopatui Leodien. quanta sufficit tribus Episcopatibus de nouo erigendis.

Suffraganei sub Tholosano Archiepiscopo qui hodie existant, ostendi *in tract. de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 1. post cap. 7.* vbi agitur de notitia Episcopatuum totius Orbis.

Extrauag. Nuper. VI.

IMpedientes Episcopatus Tholosani erectionem in Ecclesiam Cathedralem, & eius diuisionem in quinque diœceses vltra pœnas in Constitutione Superiore declaratas perdunt

perdunt feuda, & quæcunq. beneficia spiritualia, & temporalia, & si sint personæ ecclesiasticæ efficiuntur inhabiles ad quæcunq. beneficia ecclesiastica obtinenda. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 109. *Alagon. in compend. pag.* 402.

II. Extrauag. Nuper. VII.

EXecutores quatuor dantur ad pœnas supradictas solemniter publicandas. *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 109. *Alagon. in compend. pag.* 402.

III. Extrauag. Nuper VIII.

DIspensat cum quodam Abbate vt Episcopus possit esse licet defectum patiatur in Ordinibus, & ætate. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 102. *Alagon in compend. pag.* 402.

Quam vero ætatem, & Ordines habere debeat promouendus in Episcopum dixi in *tract. de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg.* 1. *n. 26. & à n. 36.*

Extrauag. Ad cuiuslibet. IX.

HOrtatur quendam in multis commendatum, vt accipiat Episcopum, & curam Pastoralem administret in Ecclesia, quæ de nouo fuerat in Cathedralem erecta. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 102. *Alagona in compend. pag.* 402.

Humilis an sit ille, qui superni nutus arbitrio, vt debeat præesse intelligit, & tamen ex humilitate præesse contemnit? Vide quæ dixi *de officio, & potest. Episcopi p. 1. tit. 2. glos. 2. num.* 25.

Extrauag. Postulasti. X.

DEclaratur an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium, & vacaturorum, vsque ad certi temporis spatium deputatorum pro Cameræ Apost. oneribus facilius supportandis, possit cum obtinentibus beneficia conuenire, & an Altaria dotata cadant sub tali reseruatione, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 111. *Alagon. in compend. pag.* 403.

Extrauag. Cum nonnullæ. XI.

REsoluit plurimas ambiguitates ortas circa reseruationem & solutionem supradictorum fructuum cap. præcedenti contentorum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia omnia secularia, & Regularia etiã Patriarchales; Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ apud Sedem quomodocunq. vacantia, ac etiam per obitum* S. R. E. *Cardinalium, ac Officialium dictæ Sedis, eius dispositioni reseruantur.*
2 *Hic tex. semper innouatur per reg.* 1 *Cancel.*
3 *Beneficiorum vacantium apud Sedem reseruatia vbi tractetur, ostenditur.*
4 *Cardinalium* S. R. E.
5 *Camerarij.*
6 *Notariorum seu Prothonotariorum.*
7 *Auditorum Apostol. Palatij.*
8 *Scriptorum litterarum Apost.*
9 *Abbreuiatorum.*
10 *Commensalium Papæ.*

(4–10:) Beneficia dispositioni Sedis Apost. reseruantur

11 *Commensales Papæ quoad effectum reseruationis qui dicantur, ostenditur.*
12 *Capellanorum Papæ beneficia sunt reseruata Sedi Apost.*
13 *Beneficia quæcunq. vacantia & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, & Episcopatum, & monasteriorum regimina, sunt Sedi Apost. reseruata.*
14 *Beneficia vacantia per dispositionem, priuationem, translationem, aut muneris consecrationis susceptionem, auctoritate Apost. factas, sunt Sedi Apost. reseruata.*
15 *Beneficia vacantia, seu vacatura per assecutionem pacificam quorumcunq. Prioratuum, dignitatum, personatuum, Officiorum, Canonicatuum præbendarum & aliorum beneficiorum, auctoritate Apost. prouisorum, sunt Sedi Apost. reseruata.*
16 *Beneficium vacans per assecutionem pacificam alterius incompatibilis ab Ordinario collati si vacauerit in mense Ordinarij illius prouisio spectabit ad Ordinarium.*
17 *Beneficia illa Papæ reseruantur de quibus in concordia, vel discordia electi, seu postulati fuit facta electio, vel postulatio, quæ postea cassata fuit, seu repulsa, aut renũciata.*

Extrauag. Ad regimen. XIII.
Bened. XI.

1 Dispositioni Apostolicæ reseruantur beneficia omnia cum cura & sine cura, secularia & Regularia, etiam Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ, & consueta conferri per electionem, vel alio modo, apud Sedem Apost. quomodocunq. vacantia, & in posterum vacatura, etiam per depositionem, vel priuationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem, ac etiam per obitum Cardinalium S. Roman. Eccl. ac officialium dictæ Sedis, videlicet Camerarij, Vicecancellarij, &c. vel Legatorum Nunciorum vbicunque moriantur; necnon & aliorum, qui pro negotijs veniunt vel recedũt à Curia si intra duas dietas legales moriantur, & ibi non habeant proprium domicilium. Decernentes ex tunc, &c. Non obstantibus, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* ш. *Alagon. in compend. pag.* 403.

2 Innouatur semper per omnes Sũmos Pont. in *reg.* 1. *Cancel.* vt referunt *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 8. *num.* 17. *& Nicol. Garc. de benefic. p.* 5. *cap.* 1. *num.* 192. vbi *num.* 86. obseruat ideo innouari tex. in præsenti per *d. reg.* 1. quia erat temporalis, & expirauit cum conditore, quod etiam aduertit D. *Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.* 27. *num.* 97.

3 Apud Sedem Apost. &c. De reseruatione beneficiorum vacantium in Romana Curia, seu apud Sedem dixi late ad *cap.* 2. *&* 3. *de præbend. lib.* 6.

4 Ac etiam per obitum Cardinalium. Notatur ad hoc quòd dispositioni ... Sedis Apost. reseruantur quæcunq. beneficia vacatura per obitum S. Rom. Eccl. Cardinalium, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancel. §. de beneficijs generaliter reseruatis vers. item beneficia Cardinalium*, *Ludou. Gom. in reg. de impetran. benef. vacan. per obitum famil. Card. q.* 13. *sub num.* 11. *Bursat. cons.* 126. *num.* 97. *lib.* 2. *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 51. *num.* 6. D. *Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.* 27. *num.* 84. *&* 85.

5 Camerarij. Vide *Cassad. decis.* 4. *de constitut.* *Mandos. in reg.* 1. *Cancel. q.* 4. *Flamin. Paris. de resign. benefic. lib.* 2. *q.* 16. *num.* 39. *Gonzal. d. glos.* 51. *numero* 10.

6 Notariorum. Vide *Mandos. in reg.* 1. *Cancel. q.* 5. *sub num.* 7. *Bellem. decis.* 655. *incip. Notarij Pœnitentiariæ*, *Gonza l. d. glos.* 51. *num.* 12. D. *Lotter. d. q.* 27. *num.* 97. *in fine*, vbi per *Rot. in Ferrarien. Canonicatus* 26. *Aprilis* 1624. *coram* R.P.D. *meo Pirouano*, subdit hanc reseruationem Prothonotariorum posse dici clausam in corpore Iuris, & de Prothonotarijs vide per me dicta *de officio, & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 74. *à n.* 30. & late D. *Melch. Lotter. d. lib.* 2. *quæst.* 28. *& quæst.* 29.

7 Et Apostolici Palatij, &c. De Auditoribus Rotæ vide *Aene. de Falcon. de reseruat. p.* 1. *q.* 3. *paulo ante num.* 15. *vers. & in quantum*, *Gonzal. d. glos.* 51. *num.* 5. *D. Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.* 27. *sub num.* 68.

8 Et Scriptorum litterarum Apost. Vide *Rot. decis.* 70. *per tot. p.* 1. *diuers.* D. *Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.* 27. *n.* 86.

9 Ac Abbreuiatorum. Vide *Put. decis.* 204. *&* 263. *in antiq. aliàs decis.* 234. *&* 257. *lib.* 1. *in correctis*, vbi quod beneficia Abbreuiatorum de minori sunt reseruata per hunc tex.

10 Necnon commensalium. Ex *Constit.* 78. *et* 79. *Pauli III. & Const.* 44. *Iulij III.* quoad hunc effectum reseruationis veri familiares,
11 & continui Papæ commensales sunt omnes Referẽdarij, & alij Officiales ex Palatio Apostol. panem habentes, Prothonotarij, Subdiaconi, Auditores Rotæ, Acolyti, Scutiferi, Secretarij, litterarum Apost. Scriptores, Cubicularij, ac Milites S. Petri, & reliqui officiales Romano Pont. pro tempore existenti in Palatio deseruientes, aut custodiam facientes, licet in eodem non habitauerint, nec habitent, nec forsan habitabunt, nec in tinello comederint, nec comedant, nec in futurum forsan comedent, referunt *Gonzal. d. glos.* 51. *num.* 17. *& Ioan. à Cochier in reg.* 3. *Cancel. numero* 34.

12 Et aliorum quorumlibet capellanorum, &c. Vide *Aene. de Falconibus de reseruat. q.* 3. *princ. n.* 15. *in fine*,

fine, & num.16. Simon. in simili tract. q.37. & 38. Mandos. in reg.1. Cancel. q.5. & 6. Gonzal. d. glos.51. num.8.

13 Rursus monasteria, Prioratus, etc.

Notatur ad hoc quòd beneficia quæcunq. vacantia & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatū, vel monasteriorum regimina, sunt Sedi Apost. reseruata, vt per *Simon. de reseru. q.27. Mandos. ad reg.1. Cancel. q.13. & 14. Cochler in reg. 1. Cancel. num.23. vers. septimus, Flamin. de resign. benefic. lib.3. q.1. num. 76. Anastas. Germon. de indultis Cardin. §. si vero à num. 20. Azor. instit. moral. p.2. lib.7. cap.16. q.2. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.15. num.33. & glos. 51. num.15. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit.21. num.84. & 86. Nicol. Garc. de benefic. p.1. cap.6. à num.1. metipsum de officio, & potest. Episcopi p.3. alleg.57. num. 71. cum seqq.*

14 Necnon per depositionem, vel priuationem, etc. Notatur ad hoc quòd beneficia vacantia per depositionem, priuationem, translationem, aut muneris consecrationis susceptionem auctoritate Apostol. factas, vel fiendas, sunt Sedi Apost. reseruata, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancellariæ §. sequuntur beneficia reseruata generaliter, Flamin. Parif. de resignat. lib.2. q.16. num.27. Gonzal. d. glos.51. n.32. Ioan. à Cochier. in reg.1. Cancel. n.22. vers.5. Viuian. in praxi iurispatron. lib. 14. cap. 1. num.16. in vlt. impress.*

15 Necnon etiam quæ per assecutionem pacificam, etc. Notatur ad hoc quòd beneficia vacantia, & vacatura per assecutionem pacificam quorumcunq. Prioratuū, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, Præbendarum auctoritate Apost. prouisorū, seu prouidendorum, sunt Sedi Apostol. reseruata, vt per *Simon. de reseruat. q 26. num. 1. Bursat. cons.126. num.96. lib.2. Gonzal. d. glos. 51. num.36. Nicol. Garc. de benefic. p.11. cap.5. à num. 51. Viuian. vbi sup. num. 18. & 19. D. Lotter. de re benefic. lib.2. q.27. à num.37.*

16 Secus autem erit si col. atum fuerit secundum beneficium non à Papa, sed ab Ordinario, quia tunc si primum beneficiū incompatibile vacauerit in mense Ordinarij, illius prouisio spectabit ad Ordinarium, iuxta ea quæ resoluit *Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.15. §.2. à n.8.*

17 Necnon si forsan, etc. Notatur ad hoc quòd beneficia illa Papæ reseruantur de quibus in concordia vel discordia electi, seu postulati fuit facta electio, vel postulatio, quæ post ea cassata fuit, seu repulsa, aut renūciata, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancel. §. sequuntur beneficia super quibus, Viuian. in praxi iurispatron. lib.14. cap.1. n.17. in vlt. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficia quæcunq. dispositioni Apostol. reseruata, ita per talem reseruationem sunt affecta, vt illorum collatio non teneat si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*
2 *Regula 10. alias 11. Cancel. cum hoc tex. symbolizat.*
3 *Doctores referuntur de affectione per appositionem manus Papæ agentes.*
4 *Beneficia semel reseruata, & affecta semper remanent affecta.*
5 *Resignatio etiamsi resoluatur, putà propter regulam de viginti, non tamen resoluitur inducta per appositionem manus valedam.*
6 *Beneficium vbicunq. afficit manus appositio; eatenus durat reseruatio quatenus prouisio Papæ consumitur.*

Extrauag. Ad Romani. XVI. Paul. II.

1 Beneficia quæcunq. dispositioni Apostolicæ reseruata ita per talem reseruationem sunt affecta, vt illorum collatio non teneat si per alium à Romano Pont. fuerit facta. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 112. Alagon. in compend. pag.403.*

2 Cum hoc tex. habet quandam conformitatem, & symbolizat *reg.10. aliàs 11. Cancellariæ*, quæ incip. *Item declarauit omnium, & singularum Cathedralium, &c.* vt tradunt *Mandos. super eadem reg. quæ aliàs erat 9. q.5. & 6. Gonzal. ad reg.8. Cancel. §.5. proœm. num.84. & 85. Ioan. à Cochier ad d. reg. 9. seu 10. Cancel. n.7. Nicol. Garc. de benefic. p.5. cap.1. num.783. cum seqq.*

3 Romani quoque Pont. manus appositionem, etc. De affectione per appositionem manus Papæ agunt latè *Aen. de Falc. de reseruat. prælud. 3. & q.4. effectu 16. Simonet. in simili. tract. q.57. & 58.*

& 58. *Mandos. in reg. 4. Cancel. q. 4. num. 4. & reg. 5. q. 6. num. 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 52. per tot.* Nicol. *Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 138. cum multis seqq. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 26. num. 38.* vbi cum Rota *decis. 190. num. 9. p. 2. recent.* ait dispositionē huius tex. procedere nulla existente prouisione Papæ, vbi in appositione manus Papæ concurrit præexistens reseruatio generalis cum decreto irritanti.

4 Remanere semper affecta, &c.
Notatur ad hoc quòd beneficia semel reseruata, & affecta semper remanent affecta, *Rot. decis. 12. & 13. de præbend. in nouis, Cassad. decis. 1. num. 8. de restit. spoliat. & decis. 2. num. 30. de vnion. Gemin. cons. 93. n. 16. Simonet. de reseruat. q. 57. Petr. Greg. de re benefic. cap. 24. n. 17. Gonzal. d. §. 5. proœm. num. 85. ver. in hoc casu, Ioan. à Cochier vbi proxime num. 9.* Vnde etiamsi resoluatur resignatio, putà propter regulam de viginti, non tamen resoluitur reseruatio inducta per appositionem manus validam, *Roman. cons. 342. à num. 1. Sarnen. ad reg. de infirm. q. 33. ad fin.* quos refert, & sequitur *Lotter. d. lib. 2. q. 27. num. 35.*

6 Illud tamen aduertere oportet cū *eod. Lotter. d. q. 26. num. 39. & 40.* quod vbicunq; manus oppositio afficit beneficium, eatenus durat reseruatio, quatenus prouisio Papæ cōsumitur, intelligitur autem consumpta siue prouisus possessionem apprehenderit *Rot. d. decis. 190. n. 9. in fine*, siue non apprehenderit, cum possessio sit quid penitus separatum à prouisione, per quam consumitur vacatio, vt respondit *Rot. decis. 512. à num. 3. p. 3. lib. 3. diuers.*

De Sede vacante aliquid innouetur.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Consuetudo est valida vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælato defuncto, vel eius hæredibus applicentur, etiamsi non conuertantur in pia opera ad liberandam animam defuncti in purgatorio, vt num. 3.*
4 *Infinitas reprobatur.*
5 *Resuscitatus recuperat filios, non tamen vxorem, & non tenetur iterum baptizari, nec ordinari.*

Extrauag. Suscepti. Vnic. Ioann. XXII.

1
Papa volens prouidere diuino cultui, & ministris eiusdem, & occurrere dispendijs, quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes vacantium Ecclesiarum primi anni, eo quod Ecclesiæ ipsæ, seu personæ aliquæ ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, primi, aut secundi, vel plurium annorum fructus beneficij vacantis sibi vendicant, statuit quod quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, tali residuo penes eum, cui collatum est beneficiū, remanente, vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterū intra decem dies dicti eligant collectores, alias post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidi debent per medium, & vtriq; eorum medietas tribuatur, ita quod si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem trāseat ipso iure. Et si aliquis accipit aliquid vltra præmissa si fuerit Prælatus, suspensus est ab ingressu Ecclesiæ, si est Capitulum, Vniuersitas, vel Collegium, est interdictum, donec restituat, si particularis persona, est excommunicata, nec potest absolui nisi facta restitutione, & ad hunc finem reuocantur omnia priuilegia, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 144. Alagon. in cōpend. pag. 418.*

2 Ex hoc tex. colligitur validam esse consuetudinem vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælato defuncto, vel eius hæredibus applicentur, vt per *Cou. in cap. cum in officijs num. 9. vers. cæterum, de testam. Nau. de reditib. q. 3. num. 12. & in apologia q. 1. monitu 48. aliàs q. 1. monitu 52. à num. 6. Sarmien. in defensorio monit. 48. Gam. Lusit. decis. 313. num. 7. ad fin.* Cuius rei rationem reddit *Abb. in d. cap. cum in officijs num. 5. ad fin.* quod talis consuetudo Ecclesiæ non præiudicat, sed tantum successori, ad quem pertinent fructus sequentium annorum. Verum reprehenditur à *Cou. proxime citato loco*, aduertente quod etiam relicta à defuncto debent futuro successori reseruari iuxta tex. *in Clem. statutum 7. de elect. cum similibus*, & ideò non rectè *Abb.* videtur facere differentiam inter

fructus sequentium annorum, & relicta à defuncto.

3 Vnde minus bene *Nau. citatis locis*, quem sequitur *Gutier. lib. 2. pract. q.* 114. *n.* 14. contendit in terminis huius Extrau. iuxta doctrinam *glos. in præsenti verbo defuncto*, non posse defendi consuetudinem, quæ fructus primi, & secundi anni applicat defuncto, vel eius hæredibus, nisi vt conuertantur in opera ad liberandam animam defuncti à purgatorio, quia de consuetudine contrarium obseruari testis est *Sarmien. dicto mon.* 48.

4 In glos. [Primi, vel secundi, aut alterius] ibi (*merito est reprobanda*) Notatur ad hoc quòd infinitas reprobatur, vt per *Escob. de ratiocin. cap.* 18. *num.* 4. *Valasc. cons.* 51. *n.* 49. *& de partit. cap.* 9. *num.* 50. *&* 51. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 600. *n.* 3.

5 In glos. [Vacantium] ibi (*quod etiamsi in instanti miraculose resuscitetur, &c.*) Vide late *Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num.* 1283. vbi ait quod resuscitatus recuperat filios, non tamen vxorem, *& num.* 1285. quod non tenetur iterum baptizari, nec ordinari, *& num.* 1286. quod monachus resuscitatus tenetur redire ad monasterium.

De Rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Doctores citantur de eius materia agentes.*

3 *Textus hic an sit hodie vbique vsu receptus, ostenditur.*

4 *Locatio fructuum ecclesiasticorum vltra trienium non est licita, & valida.*

5 *Alienationis nomine quæ comprehendantur, & an Prælatus possit repudiare legatum seu hæreditatē relictam Ecclesiæ, ostenditur.*

6 *Bona immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possunt, non valent absq. solemnitate hypothecari.*

7 *Bona ecclesiastica non possunt locari vltra triennium.*

8 *Beneficiarius potest se obligare obligatione personali ad dandam commoditatem & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante vita ipsius beneficiarij.*

9 *Triennium vltra quod non possunt bona ecclesiastica locari, computandum est ex tribus fructuum collectionibus, & n.* 39.

10 *Triennium de quo in hoc tex. potest per statuta Episcoporum limitari ad vnum, vel duos annos.*

11 *Locatio facta vltra triennium de bonis Ecclesiæ an in totum vitietur, vel quoad dictum triennium sustineatur, ostenditur, & n.* 12.

13 *Locatio de bonis Ecclesiæ si fiat ad duo triennia adiecto pacto vt post primum incipiat secundum an valeat, ostenditur.*

14 *Ecclesiæ res in quibus casibus inconsulto Romano Pontifice alienari possint, remissiue.*

15 *Bona Ecclesiæ in emphyteusim concedi possunt Romano Pont. inconsulto tribus concurrentibus conditionibus.*

16 *Prælatus potest de Iure libere res solitas concedi in emphyteusim, vel feudum, cui vult, conferre etiam absque Capituli consensu.*

17 *Bona vt in emphyteusim concedi solita dicantur, sufficit vnica concessio, & esse elapsos 40. annos.*

18 *Emphyteuticæ res Ecclesiæ solitæ emphyteuticari si ad Ecclesiam reuertantur possunt iterum emphyteuticari absque solemnitate requisita in alienatione rerum ecclesiasticarum.*

19 *Bona, quæ seruando seruari non possunt, sunt res mobiles, quæ non durant triennio, vel vsu consumuntur, & non fructificant.*

20 *Alienatio vini, olei, frumenti, ouium caprarum, dummodo non sit totus grex, fieri potest sine solemnitate.*

21 *Excommunicationem incurrunt alienantes, vel locantes res, seu bona Ecclesiastica extra casus à Iure permissos in plures quàm in tres annos.*

22 *Concil. Trid. sess.* 22. *de reform. cap.* 11. *comprehendit solummodo occupantes bona Ecclesiastica, vel ea vsurpantes.*

23 *Alienans res Ecclesiæ absque debita solemnitate ex ignorantia Iuris vel facti, modo ignorantia non sit coniuncta cum ingenti temeritate, non incurrit excommunicationem de qua in hoc tex.*

24 *Alienans res Ecclesiæ absque debita solemnitate si pœnitentia ductus alienationem reuocauit ante realem & pacificam traditionem, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc tex.*

25 *Cardinales an subijciantur legibus, & pœnis contra alienantes indebitè bona Ecclesiastica impositas, remissiue.*

26 *Beneficijs ipso facto priuantur inferiores, qui Ecclesias cum cura, & sine cura habentes beneficia & bona sine solemnitate huius Extrauag. alienant.*

27 *Arbores fructiferæ cædi non possunt, & si succiderit emphyteuta poterit priuari.*

28 *Vsu-*

28 *Vsufructuarius arbores frugiferas cædens amittit ius, quod habet, & expelli potest.*

29 *Colonus & conductor arbores frugiferas cædens expelli potest.*

30 *Beneficiarius succindens arbores, quæ radices egerunt etiam non fructiferas incurrit excommunicationem de qua in hoc tex.*

31 *Sylua immatura à fructuarijs succidi non potest.*

32 *Emphyteota punitur propter incisionem lignorum, quæ breui tempore non renascuntur.*

33 *Prælati & beneficiati syluas cæduas, quæ maturæ sunt, & breui tempore renascuntur, cædere possunt.*

34 *Sylua cædua illa dicitur, quæ destinata est ad hoc vt cædatur, & talis esse debet vt succisa ex stirpibus vel radicibus renascuntur.*

35 *Arbores syluæ cæduæ sunt eius qualitatis, vt nisi excidantur certis annis adeo senescunt, vt renascantur nunquam.*

36 *Emphyteuta syluas cæduas cædere potest.*

Extrauag. Ambitiosæ. Vnic. Paul. II.

1 PROHIBET omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum præterquam in casibus à Iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tum Ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia; & innouat decreta, & Constitutiones prædecessorum super hoc editas: Et ita quando contra hoc decretum Ecclesiarum bona alienantur non tenet alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, infeudatio, & tam ille, qui alienat, quàm qui alienatas res accipit excõmunicationis sententiam incurrunt. Si vero fuerit Episcopus, vel Abbas, qui bona Ecclesiæ alienat inconsulto Papa, ingressus Ecclesiæ illis penitus interdicitur, & si in tali interdicto obstinatè perdurauerint per sex menses eo ipso sunt suspensi ab omni administratione Ecclesiæ, vel monasterij in temporalibus, & spiritualibus. Inferiores vero, qui Ecclesias cum cura, vel sine cura habentes beneficia, & bona alienant, sunt ipso facto beneficijs priuati, & tanquam vacantia possunt conferri alijs, exceptis ipsis priuatis, & bona alienata reuertentur ad easdem Ecclesias. Colligum Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 167. Alagon. in compend. pag. 427.*

2 Explicatur hæc Extrauag. à *Hieron. Maynasio in consulto de spolijs num. 274.* & integris repetitionibus eam declarant *Benedict. Canofilius, & Bartholom. Perettus.* Et de illius materia, & intellectu plura tradunt citati per *Cened. ad Sextum collect. 32.* quibus addo *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 115. cum seqq. in 1. edit. aliàs resol. 100. cum multis seqq. in 2. edit. Scort. in selectas constit. theorem. 117. Bonacin. var. tractat. lib. 1. tract. 2. de alienat. bonorum ecclesiast. Quarant. in summa Bullarij verbo alienatio rerum* Ecclesiæ; *Filliuc. tom. 3. tract. 44. cap. 1. num. 7. cum seqq. metipsum de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 95. per tot.*

3 Vtrum autem hæc Extrauag. fuerit & sit hodie vsu recepta videtur ab aliquibus in dubium reuocari? In quo affirmatiuam partem sustinent *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1673. in princ. & in praxi rerum fori* Ecclesiast. *decis. 95. in 1. edit. alias resol. 81. in 2. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 36. §. 3. lit.* T. *Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 21. num. 15. & resol. 38. num. 10. & resol. 50. num. 28. Filliuc. tract. 44. cap. 1. num. 8. Marc. Anton.* Genuens. *in praxi Archiep.* Neap. *cap. 60. n. 1. Melch. Prebos* Lusit. *decis. 60. num. 1. tom. 1. Rot. in vna Brixien locationis* 5. Decemb. 1594 *coram Penia, impressa per Farin. decis. 30. n. 1. p. 1. recent.* in qua fuit dictum Rotam non seruare decisionem *Mobedani 8. de locato* dicentem probandum esse vsum huius Extrauag. cuius similes refero *Ego ipse d. p. 3. alleg. 95. num. 49.* cum enim sit inserta in corpore Iuris præsumitur de Iure vsu recepta, *Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 35. num. 1. Eugen. consil. 24. num. 7. tom. 1. Flamin. de resignat. lib. 3. q. 6. num. 25. Mari Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 21. num. 15.* Et saltem quoad nullitatem contractus, non vero quoad pœnas excommunicationis, & alias extrinsecas receptam esse defendunt *Sarmien. de redditib. ecclesiast. p. 1. cap. 2. num. 20. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 5. cap. 91. vers. tertio de hac Paulina, Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 74. vers. circa quam Constit. in nouiss. edit. Quarant. d. verbo alienatio rerum ecclesiast. num. 48*

plures ex citatis per *Cened. ad Sextum collect. 32. num. 1.* Gam. *decis. 390. num. 2. Sayr. in claui* Regia *lib. 3. cap. 5. num. 15. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 2. q. 1. vers. quod attinet, Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 466. n. 10.* Rebell. *de obligat.* Iustit. *p. 2. lib. 14. q. 5. Homobon. de Bonis de examine ecclesiast. tract. 9. cap. 22. q. 66. ante resolut.*

4 Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum, &c. Ergo comprehendit fructus & redditus rerum ecclesiasticarum, ac proinde locatio fructuum vltra triennium non erit licita & valida, sicuti docent *Gam. Lusit. decis. 390. num. 6. & decis. 156. num. 2.* Boer. *decis. 224. num. 2.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 8. num. 14. Philiarch. de offic. Sacerd. p. 2. lib. 4. cap. 22. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 3. cap. 4. num. 7.* Fr. *Emman. in sum. tom. 1. cap. 18. num. 5. Solis de censib. lib. 2. cap. 3. n. 10. Quintanad. ecclesiast. lib. 2. n. 69. Aloys. Ricc. in d. praxi resol. 106. Cened. ad* Decretal. *collect. 76. num. 3.* Bonacin. *var. tract. 2. de alienat. bonorum ecclesiast. disp. 2. q. vnic. puncto 2. num. 25. vers. sed oppositum mihi probabilius videtur,* Ego *ipse d. alleg. 95. n. 20.* Cōtra Cou. *var. lib. 2. cap. 16. num. 6. ad fin. Iacob. de Graff.* sibi contrarium *d. p. 1. lib. 4. cap. 24. num. 20.* Auendan. *de exequendis mand. p. 1. cap. 4. num. 32. ad fin. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 5. tit. 3. num. 21. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo alienatio §. 3. Vasq. de redditib. cap. 1. §. 2. n. 34. Scort. in selectas Consil. theor. 115.* Filliuc. *d. tract. 44. cap. 4. q. 1. Caroc. p. 3. tit. de rebus Eccles. locan. n. 51.*

5 Alienationem. Nomine alienationis in præsenti materia intelligitur actus, quo dominium rei directū, vel vtile, aut vsusfructus, aut Ius in alterum transfertur, vel abdicatur, ac proinde non solum venit venditio, aut alius contractus gratuitus, vel onerosus, quo rei dominium in alterum transfertur, verum etiam hypotheca, locatio vltra triennium, infeudatio, & contractus emphyteuticus, vt per *Rodoan. de alienat. rerum Eccles. q. 2.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 6. num. 6. Mar. Alter. in simili tract. tom. 2. disp. 16. cap. 2. col. 3. vers. alia suspensio, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 1. q. 2.* Filliuc. *tom. 3. tract. 44. cap. 2.* de his & alijs dixi *ad cap. nulli, de rebus Eccles.* An autē Prælatus seu beneficiarius possit remittere caducitatem emphyteutæ Ecclesiæ absque solemnitate & auctoritate Sedis Apost. vide quæ dixi *in collectan. ad cap. potuit, de locato num. 121.* & ibi citatis addo *Bonacin. var. tractat. tit. de alienat. bonorum ecclesiast. q. vnica puncto 2. num. 21.* Vtrum vero Prælatus validè & absque pœna excommunicationis, de qua in hoc tex. possit repudiare hæreditatem, seu legatum relictum Ecclesiæ non seruata solemnitate requisita in alienatione rerum Ecclesiæ quæstio est dubia, in qua licet *Lambertin. de iurepatron. lib. 2. q. 9. art. 1. num. 31. concl. 5.* & alij resoluant non posse, tamen contrarium verius esse, ac proinde dispositionem huius Extrauag. non habere locum in repudiatione seu remissione legati, vel hæreditatis, ac rei Ecclesiæ nō incorporatæ meritò tradunt *Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ num. 43. limit. 9. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 71. num. 32. Ceruantes l. 6. Tauri num. 79. Spin. in speculo testam. glos. 8. princ. num. 63. in fine, Scort. in select. consil. epith. 1. theor. 2. Sanch. de Matrim. lib. 6. disp. 4. n. 11. cum seqq.* Aloys. *Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 97. in 1. edit. alias resol. 82. in 2. edit.* Bonacin. *d. q. vnic. puncto 2. n. 33.*

6 Hypothecam. Notatur ad hoc quòd immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possunt, non valent absque solemnitate oppignorari, vel hypothecari, vt per *Cou. lib. 1. var. cap. 16. num. 7. Vasq. in opuscul. de redditib. cap. 2. §. 2. dub. 8. Quarant. vbi supra num. 16. & 17. Bonacin. d. q. 2. puncto 2. n. 23.*

7 Locationem, & conductionem.

Notatur ad hoc quòd omnes res, & bona ecclesiastica non possunt locari vltra triennium, vt per *Perez ad tit. 7. lib. 5. Ordinam. pag. 202. Cou. d. cap. 16. num. 4. Mascard. de probat. concl. 603. num. 28. Azeued. l. 33. tit. 3. lib. 1. nouæ* Recopilat. *Azori. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 3. & p. 3. lib. 8. tract. de locato cap. 3. q. 3. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 2. num. 28. Less. de* Iustit. *lib. 2. cap. 24. dub. 11. num. 68. Caroc. de locato p. 3. tit. de rebus Ecclesiæ locan. concl. 5. 6. & 9. Vasq. in opusc. de reddit. cap. 2. §. 2. dub. 1. cum seqq.* Bonacin. *d. q. 2. puncto 2. num. 24.* Cùm autem promis-

8 sio de re locanda non sit locatio, nec alienatio, sed obligatio personalis alienandi, poterit beneficiarius obligare se obligatione personali ad dandam commoditatem, & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante

vita

vitæ ipsius beneficiarij, quia hoc pacto non dicitur rem Ecclesiasticam alienare cum nullum ius rei transferat in alterum, sed solum obligetur personaliter, ita *Gutier. canon. lib. 2. cap. 13. Quarant. vbi supra num. 18. vers. 3. Molin. disp. 466. num. 5. vers. in tertia autem, Filliuc. d. cap. 2. §. 1. quæst. 8. Bonacin. d. q. vnica puncto 2. sub num. 24. vers. addo cum Molina.*

9 **Vltra triennium.** Computandum scilicet ex tribus fructuum collectionibus, ita vt si ex quolibet triennio vnus tantum fructus percipiatur, tunc triennium pro vno anno computari debebit, & locatio fieri poterit vsque ad nouennium, sicuti docent *Cou. d. cap. 16. num. 6. Gutier. canon. lib. 1. cap. 8. num. 12. Azor. d. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 8. & lib. 9. cap. 2. q. 2. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ num. 18. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 5. tit. 3. num. 22.* Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccles. num. 21. Cald. Pereira d. cap. 2. num. 31.* Vasq. *in opuscul. de redditib. c. 2. §. 2. dub. 6. num. 30. Marc. Anton. Genuens. in praxi* Archiepi Neapol. *cap. 60. num. 10. Filliuc. d. tract. 44. cap. 2. quæst. 3. Bonacin. d. puncto 2. num. 24. vers. aduertendum, Ego ipse d. alleg. 95. num. 4.*

10 Cum autem hæc Extrauag. non iubeat locationes fieri vsque ad triennium, sed ne vltra fiant solummodo prohibeat, poterit triennium illud per statuta Episcoporum limitari ad vnum, vel duos annos, vt tenent *Alex. cons. 160. à num. 6. vol. 6. Ancbar. cons. 116. num. 5. Ego ipse d. alleg. 95. n. 08.*

11 Vtrum vero locatio facta vltra triennium in totum vitietur, aut quoad triennium sustineatur, quæstio est dubia, in qua vna opinio tenet hanc locationem in totum nullam esse, nec quoad triennium sustineri, vt probari videtur ex verbis huius Extrauag. ibi, *nullius omnino sit roboris, & momenti*, quæ propter illam particulam, *omnino*, omnes annos comprehendit, ac omni ex parte locationem annullat. Quare ita docent *Bart. in auth. qui rem num. 7. & ibi Ias. num. 21. C. de sacros. Eccles. Cou. d. cap. 16. num. 5. Pinel. in l. 1. p. 3. num. 75. in fine C. de bonis mat. Gutier. in l. nemo potest num. 53. ff. de legat. 1. Valasc. de Iure emphyt. q. 29. num. 15. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 2. num. 30. & de empt. cap. 32. num. 32. Azor. d. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 4. & lib. 9. cap. 2. q. 4. Card. Mantic. d. lib. 5. tit. 5. in princ. Vasq. d. c. 2. §. 2. dub. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 162. num. 22. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 16. n. 5. Rot. apud Farin. decis. 30. p. 1. recent.*

12 Altera opinio ex diametro contraria tenet locationem rerum Ecclesiæ factam ad plures annos validam manere quoad dictum triennium per *reg. vtile, de regul. iuris lib. 6.* eamq. sustinent *Bald. in auth. si quas ruinas C. de sacros. Eccles. Clar. in §. emphyteusis q. 6. & in §. donatio. q. 17. num. 2. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 21. num. 28. vers. contrarium, P. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 467. col. 2. Perez l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 203. col. 1. Stephan. Quarant. d. verba Alienatio rerum Ecclesiæ num. 18. Gam. Lusit. decis. 390. Vgolin. de officio Episcopi cap. 14. §. 7. num. 5. vers. 4. Rebello de obligation. Iustit. p. 2. lib. 1. quæst. 6. Aloys. Ricc. in d. praxi resolut. 102. in 2. edit.* Ego vtramque opinionem adhibita distinctione ad concordiam reduxi *d. p. 3. alleg. 95. n. 11. cum seqq.* vbi videre poteris ne ibi dicta hic transcribere videar.

13 Quid dicendũ si locatio fiat ad duo triennia eo adiecto pacto vt post primum incipiat secundum, an valeat? Communis tenet sententia talem locationem vltra triennium non tenere, sicuti scribunt *Lap. alleg. 12. Alex. cons. 165. lib. 2. Cou. d. cap. 16. num. 4. Valasc. de iure emphyt. q. 29. num. 15. Molin. d. tract. 2. disp. 466. col. fin. Azor. d. lib. 9. cap. 2. q. 3. Ego ipse d. alleg. 95. num. 17. Vasq. in opuscul. de redditib. cap. 2. §. 2. dub. 4. num. 25. Bonacin. d. q. 2. puncto 2. sub num. 24. Scort. in selectas constitut. epit. 43. theorem. 115.*

14 **Præterquam in casibus à Iure permissis.** Qui sint isti casus vltra expressos in hac Extrauag. in quibus res Ecclesiæ inconsulto Romano Pont. alienari possunt, dixi *Ego ipse d. alleg. 95. à num. 22.* videlicet si eueniat casus necessitatis Ecclesiæ, vel pietatis, scilicet pro redemptione captiuorum, & alimonia pauperum, seu incommoditatis, veluti quando res est Ecclesiæ incommoda, aut inutilis, & à *num. 50. vsque ad n. 65.* nouem casus adduco & declaro.

15 **Ac de rebus, & bonis in emphyteusim, &c.** Notatur ad hoc quòd bona Ecclesiæ in emphyteusim concedi possunt Romano Pont. inconsulto tribus concurrentibus conditionibus, putà in casibus à Iure permissis, & de bonis solitis ab antiquo dari in emphyteusim, & cum

euidenti Ecclesiæ vtilitate, secundum ea, quæ
16 latè deduxi *d.alleg.95. à num.22.* & ibi eita-
tis addo *Bonacin. d.q. vnic.puncto 2.num.20.*
Prælatus enim potest de Iure liberè res solitas
concedi, vel in emphyteusim, vel in feudum,
cui vult, conferre etiam absque consensu Ca-
pituli, sicuti docent *Bald. in cap. 1. col. 1. qui
feud.dare pos.vbi Ias.n.7. vers.an autem, Felin.
in cap.cum causa n. 14.de iudic. & in cap.e do-
ceri sub num. 2. de rescript. Federic. de Senis
cons.109. incip. Quidam Prælatus, Castren.cons.
134.lib.1.Curt.iun.in tract. de feudis p.2.q.1.
num.2. & q.2. Menoch. cons.79. n.6.*

17 Ab antiquo concedi solitis, &c.

Vt bona in emphyteusim concedi solita di-
cantur, sufficit vnica concessio, & esse elap-
sos quadraginta annos, secundum *Rebuff. de
rebus Eccles. non alien. num. 33. Gam. Lusit.
decis.342.num.4. Camil.Borrel.d.tit.33.num.
136. Marc. Anton. Genuens. d.cap.60.num.5.*
cum alijs per me adductis *d.alleg.95.num.36.*
18 Res Ecclesiæ solitæ concedi in emphyteu-
sim cum beneplacito Apostolico semel impe-
trato si ad Ecclesiam reuertantur, possunt ite-
rum emphyteuticari absque solemnitate re-
quisita in alienatione rerum ecclesiasticarũ,
sicuti docent *Gam.Lusit.decis.24.& decis.36.
num.6. & decis.344.num.4.Rot.Bonon.decis.
13. num. 7. & 8. Menoch. de arbitr. casu
81. à num.5. & cons.66. num.31. & cons.79.
num.1. cum seqq. & cons.90. num.22. Qua-
rant.d.verbo alienatio rerum Ecclesiæ num.39.
& 40.Zerol. in praxi* Episcop. *p.1. verbo alie-
natio rerum* Ecclesiæ *§. 3. Cald. Pereira de re-
nouat. emphyt.q.16. num. 71. Aloys. Ricc. in
praxi rerum fori* Ecclesiast. *decis. 126. in 1.
edit. aliàs resol. 110. in 2. edit. Melch. Phe-
bos* Lusit.*decis.82. num. 34.tom.1. Camil.Bor-
rel. d. tit. 33. à num. 129. Ceuall. commun.
contra commun. tom. 4. q.897. à num. 899.
Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 194.
Ego ipse d.alleg.95. num.29. vbi numeris seqq.*
hanc sententiam multis comprobo funda-
mentis.

19 Quę seruãdo seruari non possunt.

Quæ autem sint hæc bona, quæ seruando ser-
uari non possunt, vix definiri valent, nisi di-
camus esse res mobiles, quæ non durãt trien-
nio, vel vsu consummuntur, & non fructificãt,
vt exemplificant *Nau. de alienat.rerum Eccles.
num.4. Rebuff. in compend. alienat. num. 25.
Quarant. d.verbo alienatio rerum Eccles.n.38.
Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast.
decis.62. in 1.edit. aliàs resol. 59. in 2. edit.
Marc. Anton. Genuens. d. cap. 60. num. 7.
Ego ipse d.alleg. 95. num. 38.* vbi *num. 39.* li-
mito nisi sint res mobiles pretiosæ, quia
æquiparantur immobilibus, & pari passu am-
bulant in hac materia. Vnde sequitur vali-
dam esse alienationem vini, olei, frumenti,
20 ouium, caprarum, & cæterorum factam sine
solemnitate, quia huiusmodi bona non cen-
sentur pretiosa, quæ seruando seruari possint
vt ex *Molin. Quarant.* & alijs tradit *Bona-
cin. d. tract. de alienat. bonor. eccles. q. vnica
puncto 2. num. 4.* vbi subdit non posse vendi
totum gregem ouium de quo percipi consue-
uerunt redditus, & emolumenta.

21 Sententiam excommunicationis incurrat.

Notatur ad hoc quòd alienãtes,
vel locantes res, seu bona Ec-
clesiastica extra casus à Iure permissos in plu-
res quàm in tres annos sententiam excom-
municationis incurrunt, vt per *Rainer. in ca-
thalogo censur. extra Bullam in Cœna Domini
cap.2. excom. 13. Filliuc. tract. 14. num. 99.
vers. septima, & num. 114.* quos refero *Ego
ipse d.p.3. alleg.50. num.235.secundum Lug-
dun. impress.* & licet aliqui apud *Franc.Leon.
in thesauro fori ecclesiast. p. 1. cap.15.num.53.*
teneant malè recipientes, & alienantes bona
Ecclesiastica, seu alienationi consentientes (si
consentiens sit clericus) affici excommunica-
tione Papæ reseruata in *Concilio Trid.sess.22*
22 *de reform. cap.11.* contrarium tamen melius
sustinet *Filliuc. d.tract.44. cap.6. q.3.num.3.*
quia decretum illud Concilij comprehendit
solummodo occupantes bona Ecclesiastica,
vel ea vsurpantes, ad not. per *Suar. tom.5.de
censur. disp.22. sect.6. num.22. Azori. instit.
moral. p.1. lib.9. cap.27. q.10. in med.Zerol.
in praxi Episcop. p.1. verbo bona, Sayr. de cen-
sur. lib.3.cap.31. n.26.*
23 A censura tamen huius tex. excusatur
alienans ex ignorantia Iuris vel facti, modo
ignorantia non sit coniuncta cum ingenti te-
meritate, vt per *Nau. cons.19.de rebus Eccles.
non alien. in nouis, Quarant. vbi supra num.9.
& 50. Filliuc. d.tract. 44. cap.6. q.4. num. 5.
Bonacin. d.q.vnica puncto 5. sub num. 1. vers.
ex quo sequitur,* vbi etiam subdit hanc cen-
suram non incurri ob tractatum, cogitatio-
nem, vel attentationem alienationis.
24 Excusatur etiam ille, qui bona Ecclesiæ
alienauit absque debita solemnitate si pœni-
tentia,

ntia, aut alio titulo ductus alienationem reuocauit ante realem & pacificam traditionem, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 16. num. 7. Nauar. conf. 18. de rebus Eccles. non alien. Quarant. vbi supra num. 50. Filliuc. tract. 14. num. 119. & tract. 44. cap. 6. q. 5.*

Vtrum autem Cardinales subijciantur legibus, & poenis contra alienantes bona ecclesiastica impositis? vide *Bonac. d. quaest. vnic. punct. 5. num. 6.*

Inferiores vero Praelati, &c.

Notatur ad hoc quòd inferiores, qui Ecclesias cum cura, vel sine cura habentes beneficia, & bona sine solemnitate huius Extrauag. alienant, ipso facto beneficijs priuantur, vt per *Petr. Greg. de re benefic. cap 25. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 63. Massobr. in praxi habendi concursum requis. dub. 2. num. 24. secundum Romanam impress.* quos refero Ego *ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 57. num. 226.*

Restat nunc per coronide decidenda quaestio, & quando Praelati seu beneficiati caedentes arbores caeduas ad suam Ecclesiam, vel beneficia spectantes euadant excommunicationem in hac Extrauag. comminatam, cuius resolutio pendet solum ex coditione an syluae sint omnino caeduae, vel vero aliquo modo fructiferae dicantur, cum sicut emphyteuta arbores frugiferas caedens amittit ius, quod habet, & expelli potest, *Clar. in §. emphyteusis q. 26. Bursat. cons. num. 3. lib. 1. Pinel. in l. 1. de bonis mat. p. num. 60. Surd. decis. 286. num. 9. Ioan. Garc. expens. cap. 11. num. 34.* D. *Barbos. in l. diuortio* §. *si fundum num. 15. & 16. ff. soluto matr.* & pari modo vsufructuarius, ad tradita *Mieres de maioratu p. 4. q. 39. num. 5. Craff.* §. *legatum q. 33. in princ.* D. *Barbos. in* §. *si fundum, num. 17. & 18.* necnon colonus, & conductor, secundum *Caroc. de locato gradu 4. accid. q. 3. num. 5. & 6. Menoch. cons. 130. num. 4. & seq. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 94. p. 2. Caualcan. decis. 44. num. 72. in fine. p. 1.* ita beneficiatũ succidentem arbores, quae radices egerũt etiam non fructiferas incurrere hanc excommunicationem consul. *Nauar. conf. 6. & 7. hoc. tit. de rebus Eccle. non alienand.* & ex eo *Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 5.* vbi quod Abbas sine consensu Conuentus & sui Generalis arbores fructiferas & non fructiferas scindendo, & vendendo peccat, & excommunicationem contra male alienantes res Ecclesiasticas latam incurrit, nisi arbores tantum opacas locorum sui monasterij pro vberiori fructuum collectione caedat, praesertim si arborum abscissarum pretia in commodum & vtilitatem monasterij conuertat, tunc enim neque peccat, neque in poenam aliquam incidit, & di-

31 cit *Cardin. Mantic. d. tit. 29. num. 31.* quòd sylua immatura à fructuarijs sueeidi non

32 potest, addit *Craff. de successionib. verbo legatum q. 33.* emphyteutam, & caeteros huiusmodi puniendos esse propter incisionem lignorum, quae breui tempore non renascuntur.

33 Ex quibus colligo Praelatos & beneficiatos syluas caeduas quae maturae sunt, & breui tempore renascuntur, absque censurarum incursu caedere posse, has enim & vsufructuarius cae-

34 dere potest, ad *l. ex sylua & l. si absente ff. de vsufructu l. diuortio* §. *si fundum ff. soluto matrim.* Sylua autem caedua illa dicitur, quae destinata est ad hoc vt caedatur, & talis esse debet, vt succisa ex stirpibus, vel radicibus renascatur, vt per tex. *in l. sylua caedua ff. de verbor. signif. vbi Alciat. & Rebuff.* tradit *Alexand. cons. 118. n. 3. l. b. 5. et Ego ipse in meo dictionar. Lusitani colat. lit.* D. *col. 390.* haec

35 enim vere dicitur sylua caedua etiãsi aliquos modicos fructus producat, sunt tamen illius arbores eius qualitatis vt nisi excidantur certis annis adeo senescunt, vt renascantur nunquam, sicut optimè notat *Ioan. Garc. de expens. & meliorat. cap. 12. à num. 79.*

36 Sic à simili posse emphyteutã absque incursu poenae *auth. qui rem C. de sacros. Eccles.* syluas caeduas incidere, resoluunt *Mieres de maioratu p. 4. q. 39. num. 5. Craff. d.* §. *legatum q. 33. vers. aut vero quaerimus, Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. p. 2. num. 59.* D. *Barbos. in d. l. diuortio* §. *si fundum num. 3. Gutier. de tutel. p. 3. cap. 27. num. 9. Cardin. Mantic. d. tit. 26. num. 7. & 31.*

De Emptione, & venditione.

SVMMARIVM.

1 *Censuales contractus etiamsi fiant per decem ad centum, & cum conditione vt venditor possit in totum vel in partes redimere censum, non tamen possit cogi ad redimendum, sunt liciti non vsurarij.*

2 *Census consignatiui contractum approbauit, & sub certa forma seruari solitum decreuit Martinus V. in praesent.*

3 *Census*

3 *Citandus habetur pro citato si facit vt ad illum citatio non perueniat.*

4 *Accessus non tutus quoad citationes debet liquidari & probari; & non sufficit quòd Officialis de eo attestetur.*

5 *Dictio, præsertim; quandoq. tenetur comparatiuè.*

6 *Citatio est principium iudiciorum, et omnium actionum instituendarum.*

7 *Papa an valeat procedere contra aliquem sine citatione, remissiuè.*

Extrauag. Rem nouam, Vnic. Bonif. VIII.

1
ILLI, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè adiri non potest, per citationes etiã extra dies solemnes publicè factas de mandato Papæ in audientia litterarum Apostol. vel Papali palatio affixas ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum Curia sua degit, ita arctantur acsi ad eos personaliter deuenisset, quamuis sint Reges, & Imperatores, non obstantibus priuilegijs, &c. Colligunt *Ioan. Monach. Viuian. in ration. lib. 2. pag.* 116. *Alagon. in compend. pag.* 242.

2 Citationis edictum, &c. De citatione per edictum vide *Marant. de ordine iudic. p.6. tit. de citat. memb. 1. num.* 83. *Mysing. cent. 3. obseru.* 71. *à num.* 5. *Rebuff tom. 3. ad leges Galliæ in præfat. num.* 94. *cum seqq. Menoch. remed.* 8. *recuper. à num.* 102. *& cons.* 100. *à num.* 95. *Azeucd. l. 3. à num.* 28. *tit.* 10. *lib.* 4. *nouæ Recop. Ceuall. commun. contra commun. q.* 809. *à num.* 18. *Soar. de Pace in pract. p. 1. tom. 1. temp. 3. num.* 20. *cum seqq. Aloys. Ricc. in collectan. decis. p. 1. collect.* 117. *Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit.* 44. *de citation. num.* 77. *cum seqq.* ex nostris Lusitanis *Gam. decis.* 237. *Cabed. p. 1. Arest* 58. *Valasc. de partit. cap. 7. num.* 13. *Cardos. in praxi Iudicum verbo citatio num.* 28. D. *Barbos. in l. ad peremptorium num.* 99. *ff. de iudic.*

3 Qui impedit, aut facit etiam se celando, etc. Citandus enim habetur pro citato si facit vt ad illum citatio non perueniat, ita *Tiraq. de retractu lig. §. 2. glos. 1. num. 8. & 9. Franc. Marc. Delphin. decis.* 400. *num.* 14. *p. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 66. *num.* 32.

4 Tutè vel liberè adiri non possunt. Aduerte non sufficere quòd officialis attestetur de non tuto accessu, sed debet liquidari & probari secundum *Dec. cons.* 460. *num.* 26. *& Mascard. de probat. concl.* 17. *cum seq.* Et *Farin. in praxi crimin. q.* 18. *num.* 41. inter casus loci non tuti ponit metum Iudicis mitantis, inimicorum, belli, pestis, tempestatis maritimæ, & similia.

5 In glos. [Præsertim] ibi (*verba, præsertim, quandoq. tenetur comparatiue*) Ita *Gutier. canon. lib. 1. cap. 20. num. 5. Card. Tusch. lit. D. concl.* 338. *num. 1. Cened. sing.* 83. *num. 1.* & alij, quos refero *Ego ipse in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 227. *num. 1. secundam Lugdun. impress.*

6 In glos. [Personaliter apprehendisset] ibi (*citatio, quæ est principium iudiciorum, &c.*) Ita *Greg. l. 1. tit. 7. par. 3. Vant. de nullit. tit. ex defectu nullitatis processus num.* 27. *Marant. de ordine iudic. p. 6. memb. 1. num. 1. Bonacos. commun. opinion. tom. 1. lib. 2. tit. 2. n. 8. Azeucd. ad rub. tit. 3. num. 14. lib. 4. nouæ Recop. Amator Roderic. in pract. de modo, & forma videndi scu examin. processum cap. 4. de citat. num. 2. & 3. Camil. Borrell. in summa omnium decis. tit. 44. à num.* 7. & est omnium actionum instituendarum principium, ex *Tiraq. in tract. res inter alios acta, statim in princip.* D. *Barbos. in l. si quis posteaquam num.* 26. *ff. de iudic.*

7 In glos. [Non obstantibus] ibi (*ad euidentiam præmissorum quæro an Papa procedere contra aliquem valeat citatione nõ præmissa?*) De hac quæstione late dixi in *collect. ad cap. 1. numero 7. cum seqq. de causa possess. in Decretalib.*

IN LIBRVM TERTIVM.

De Vita, et honestate Clericorum.

Extrauag. Docta. Vnic. Ioann. XXII.

MVSICAS Lasciuas in Officijs diuinis, præsertim Horis Canonicis, vel Missis solemnibus nullus sub pœna suspensionis ab officio per octo dies cantare præsumat, per quod autem non intenditur prohibere quin interdum vltra can-

tum

tum ecclesiasticum aliquas consonantias, quę melodiam faciant, canere liceat. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 14. *Alagon. in compend. pag.*359.

Cantus igitur purus, & honestus nullo Iure prohibetur, is enim in Ecclesia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, canentium vires recreat, mentem ad Deum eleuat, tristia corda consolatur, vt inquit *Isidor lib.* 3. *sentent. cap.*7. grauiores mentes facit, fastidiosos oblectat, inertes excitat, & peccatores ad lamenta inuitat, in hoc vero tex. solus indecens canendi modus prohibetur, sicut in *Concil. Trid. sess.* 22. *in decreto de obseruandis & euitandis in celebrat. Missa vers. ab Ecclesijs vero musicas eas, &c.* Colliges hæc ex *Nau. de orat. & horis canon. cap.* 16. *num.*32. & 33. *F. Emman. quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 40. *art.* 1. & 2. *Soar. de Relig. tom.*2. *tract.* 4. *lib.*4. *cap.*13. *num.*16. & 17. *Sanch. in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.*2. *cap.*37. *num.*7. cum his, quæ ad hoc propositum cumulaui in *collect. ad cap. dolentes n.* 15. *cum seqq. de celebrat. Missar. in Decretal.*

De Præbendis, et dignitatibus.

Extrauag. Piæ. I. Bonif. VIII.

BENEFICIA quæcunq. apud Sedem Apostolicam vacantia Papa sibi reseruat, & si secus fiat ignoranter vel scienter irritum decernit, & inane. Colligunt *Viuian. in ration. lib.*3. *pag.* 105. *Alagon. in compend. pag.*402.

De hac materia dixi latè *in collect. ad cap.* 2. & 3. *hoc tit. lib.*6. vbi etiam an hic tex. reuocauerit dictum *cap.* 3. & ibi citatis commendo D. *Lotter. de re benefic. lib.* 2. *q.*27. *à num.*55. *cum seqq.* per me post illa scripta visum, vbi contra *Gonzal. ad reg.*8. *Cancel. §.*1. *proœm. à num.*153. late probat dispositionem *cap. statutum, de præbend. lib.*6. non esse reuocatam per hanc Extrauag.

Decernentes ex nunc irritum, etc.

De vi & effectibus decreti irritantis dixi *in tract. de clausulis vsufreq. claus.*40. *secundum Lugdunen. impress.*

Extrauag. Ex supernæ. II. Clem. V.

PRouisiones sub titulo cōmendæ factas de Ecclesijs Parochialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & monasterijs ad petitionem Regum, vel quorumcunq. Magnatum reuocat. Colligunt *Viuian. in ration. lib.*3. *pag.*106. *Alagon. in compend. pag.*402.

Extrauag. Etsi in temporalium. III.

BEneficia maiora, & minora vacantia, & vacatura præsertim in prouincia Burgegaien. Clemens V. certis ex causis suæ dispositioni reseruauit cum appositione decreti. Colligunt *Viuian. in ration. lib.*3. *pag.* 107. *Alagon. in compend. pag.*402.

Extrauag. Execrabilis. IV. Ioan. XXII.

HAEc Extrauag. habetur supra inter Extrauagantes Ioannis XXII. etiam sub hoc tit. cum glossis Zenzilini, hic vero ponitur cum glossis Guilelmi de Monte Lauduno.

Extrauag. Saluator. V.

THolosana Ecclesia in redditibus plurimum abundans erigitur in nouam Metropolim, cui de nouo pro suffraganeis Ecclesijs deputantur quatuor Villæ in nouas ciuitates erectæ; quibus assignantur aliqui fructus Ecclesiæ Tholosanæ; & randem censuræ ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Ex quibus vtilitas habetur quoniam cognosci poterunt causæ erigendi, & diuidendi, eximendi, & subijciendi Ecclesias. Colligunt *Viuian. in rationali lib.*3. *pag.* 107. *Alagon. in compend. pag.* 402.

Hinc dicit *Nau. de spolijs cleric. §.* 3. *num.* 1. quod frequenter Papa applicat rem vnius Ecclesiæ alteri, immo & totam vnam Ecclesiam cum suis bonis per vnionem & diuisionem, vt hoc in tex. fecit Ioannes XXII. & his temporibus Pius IV. tanquam partem ademit Episcopatui Leodien. quanta suffecit tribus Episcopatibus de nouo erigendis.

Suffraganei sub Tholosano Archiepiscopo qui hodie existant, ostendi *in tract. de officio, & potestate Episcopi p.*1. *tit.*1. *post cap.*7. vbi agitur de notitia Episcopatuum totius Orbis.

Extrauag. Nuper. VI.

IMpedientes Episcopatus Tholosani erectionem in Ecclesiam Cathedralem, & eius diuisionem in quinque diœceses vltra pœnas in Constitutione Superiore declaratas perdunt

perdunt feuda, & quæcunq. beneficia spiritualia, & temporalia, & si sint personæ ecclesiasticæ efficiuntur inhabiles ad quæcunq. beneficia ecclesiastica obtinenda. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 109. *Alagon. in compend. pag.* 402.

II. Extrauag. Nuper. VII.

Executores quatuor dantur ad pœnas supradictas solemniter publicandas. *Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 109. *Alagon. in compend. pag.* 401.

III. Extrauag. Nuper VIII.

Dispensat cum quodam Abbate vt Episcopus possit esse licet defectum patiatur in Ordinibus, & ætate. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 102. *Alagon in compend. pag.* 402.

Quam vero ætatem, & Ordines habere debeat promouendus in Episcopum dixi in *tract. de officio, & potestate Episcopi p. 2. alleg. 1. n. 26. & à n. 36.*

Extrauag. Ad cuiuslibet. IX.

Hortatur quendam in multis commendatum, vt accipiat Episcopum, & curam Pastoralem administret in Ecclesia, quæ de nouo fuerat in Cathedralem erecta. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 102. *Alagona in compend. pag.* 402.

Humilis an sit ille, qui superni nutus arbitrio, vt debeat præesse intelligit, & tamen ex humilitate præesse contemnit? Vide quæ dixi *de officio, & potest. Episcopi p. 1. tit. 2. glos. 2. num.* 25.

Extrauag. Postulasti. X.

Declaratur an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium, & vacaturorum, vsque ad certi temporis spatium deputatorum pro Cameræ Apost. oneribus facilius supportandis, possit cum obtinentibus beneficia conuenire, & an Altaria dotata cadant sub tali reseruatione, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag.* 111. *Alagon. in compend. pag.* 403.

Extrauag. Cum nonnullæ. XI.

Resoluit plurimas ambiguitates ortas circa reseruationem & solutionem supradictorum fructuum cap. præcedenti contentorum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia omnia secularia, & Regularia etiã Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ apud Sedem quomodocunq. vacantia, ac etiam per obitum* S. R. E. *Cardinalium, ac Officialium dictæ Sedis, eius dispositioni reseruantur.*

2 *Hic tex. semper innouatur per reg. 1. Cancel.*

3 *Beneficiorum vacantium apud Sedem reseruatio vbi tractetur, ostenditur.*

4 *Cardinalium* S. R. E.
5 *Camerarij.*
6 *Notariorum seu Prothonotariorum.*
7 *Auditorum Apostol. Palatij.*
8 *Scriptorum litterarum Apost.*
9 *Abbreuiatorum.*
10 *Commensalium Papæ.*

(4–10:) Beneficia dispositioni Sedis Apost. reseruantur.

11 *Commensales Papæ quoad effectum reseruationis qui dicantur, ostenditur.*

12 *Capellanorum Papæ beneficia sunt reseruata Sedi Apost.*

13 *Beneficia quæcunq. vacantia & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, & Episcopatum, & monasteriorum regimina, sunt Sedi Apost. reseruata.*

14 *Beneficia vacantia per dispositionem, priuationem, translationem, aut muneris consecrationis susceptionem, auctoritate Apost. factas, sunt Sedi Apost. reseruata.*

15 *Beneficia vacantia, seu vacatura per assecutionem pacificam quorumcunq. Prioratuum, dignitatum, personatuum, Officiorum, Canonicatuum præbendarum & aliorum beneficiorum, auctoritate Apost. prouisorum, sunt Sedi Apost. reseruata.*

16 *Beneficium vacans per assecutionem pacificam alterius incompatibilis ab Ordinario collatũ si vacauerit in mense Ordinarij illius prouisio spectabit ad Ordinarium.*

17 *Beneficia illa Papæ reseruantur de quibus in concordia, vel discordia electi, seu postulati fuit facta electio, vel postulatio, quæ postea cassata fuit, seu repulsa, aut renũciata.*

Extrauag.

Extrauag. Ad regimen. XIII. Bened. XI.

1 Dispositioni Apostolicæ reseruantur beneficia omnia cum cura & sine cura, secularia & Regularia, etiam Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ, & consueta conferri per electionem, vel alio modo, apud Sedem Apost. quomodocunq. vacantia, & in posterum vacatura, etiam per depositionem, vel priuationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensioncm, ac etiam per obitum Cardinalium S. Roman. Eccl. ac officialium dictæ Sedis, videlicet Camerarij, Vicecancellarij, &c. vel Legatorum Nunciorum vbicunque moriantur, necnon & aliorum, qui pro negotijs veniunt vel recedũt à Curia si intra duas dietas legales moriantur, & ibi non habeant proprium domicilium. Decernentes ex tunc, &c. Non obstantibus, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. ııı. Alagon. in compend. pag. 403.*

2 Innouatur semper per omnes Sũmos Pont. in *reg. 1. Cancel.* vt referunt *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 8. num. 17. & Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 192.* vbi *num. 86.* obseruat ideo innouari tex. in præsenti per *d. reg. 1.* quia erat temporalis, & expirauit cum conditore, quod etiam aduertit D. *Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. num. 97.*

3 Apud Sedem Apost. &c. De reseruatione beneficiorum vacantium in Romana Curia, seu apud Sedem dixi late ad *cap. 2. & 3. de præbend. lib. 6.*

4 Ac etiam per obitum Cardinalium. Notatur ad hoc quòd dispositioni Sedis Apost. reseruantur quæcunq. beneficia vacatura per obitum S. Rom. Eccl. Cardinalium, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancel. §. de beneficijs generaliter reseruatis vers. item beneficia Cardinalium, Ludou. Gom. in reg. de impetran. benef. vacan. per obitum famil. Card. q. 13. sub num. 11. Bursat. cons. 126. num. 97. lib. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 51. num. 6.* D. *Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. num. 84. & 85.*

5 Camerarij. Vide *Cassad. decis. 4. de constitut. Mandos. in reg. 1. Cancel. q. 4. Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 2. q. 16. num. 39. Gonzal. d. glos. 51. numero 10.*

6 Notariorum. Vide *Mandos. in reg. 1. Cancel. q. 5. sub num. 7. Bellem. decis. 655. incip. Notarij Pœnitentiariæ, Gonza l. d. glos. 51. num. 12.* D. *Lotter. d. q. 27. num. 97. in fine*, vbi per *Rot. in Ferrarien. Canonicatus 26. Aprilis 1624. coram* R. P. D. *meo Pirouano*, subdit hanc reseruationem Prothonotariorum posse dici clausam in corpore Iuris, & de Prothonotarijs vide per me dicta *de officio, & potest. Episc. p. 3. alleg. 74. à n. 30.* & late D. *Melch. Lotter. d. lib. 2. quæst. 28. & quæst. 29.*

7 Et Apostolici Palatij, &c. De Auditoribus Rotæ vide *Aene. de Falcon. de reseruat. p. 1. q. 3. paulo ante num. 15. vers. & in quantum, Gonzal. d. glos. 51. num. 5. D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. sub num. 68.*

8 Et Scriptorum litterarum Apost. Vide *Rot. decis. 70. per tot. p. 1. diuers.* D. *Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. n. 86.*

9 Ac Abbreuiatorum. Vide *Put. decis. 204. & 263. in antiq. aliàs decis. 234. & 257. lib. 1. in correctis*, vbi quod beneficia Abbreuiatorum de minori sunt reseruata per hunc tex.

10 Necnon commensalium. Ex *Constit. 78. et 79. Pauli III. & Const. 44. Iulij III.* quoad hunc effectum reseruationis veri familiares,
11 & continui Papæ commensales sunt omnes Referẽdarij, & alij Officiales ex Palatio Apostol. panem habentes, Prothonotarij, Subdiaconi, Auditores Rotæ, Acolyti, Scutiferi, Secretarij, litterarum Apost. Scriptores, Cubicularij, ac Milites S. Petri, & reliqui officiales Romano Pont. pro tempore existenti in Palatio deseruientes, aut custodiam facientes, licet in eodem non habitauerint, nec habitent, nec forsan habitabunt, nec in tinello comederint, nec comedant, nec in futurum forsan comedent; referunt *Gonzal. d. glos. 51. num. 17. & Ioan. à Cochier in reg. 3. Cancel. numero 34.*

12 Et aliorum quorumlibet capellanorum, &c. Vide *Aene. de Falconibus de reseruat. q. 3. princ. n. 15. in fine,*

fine, & num. 16. Simon. in simili tract. q. 37. & 38. Mandos. in reg. 1. Cancel. q. 5. & 6. Gonzal. d. glos. 51. num. 8.

13 Rursus monasteria, Prioratus, etc. Notatur ad hoc quòd beneficia quæcunq. vacantia & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatũ, vel monasteriorum regimina, sunt Sedi Apostol. reseruata, vt per *Simon. de reseru. q. 27. Mandos. ad reg. 1. Cancel. q. 13. & 14. Cochier in reg. 1. Cancel. num. 23. vers. septimus, Flamin. de resign. benefic. lib. 3. q. 1. num. 76. Anastas. Germon. de indultis Cardin. §. si vero à num. 20. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 16. q. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 33. & glos. 51. num. 15. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 21. num. 84. & 86. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 6. à num. 1. metipsum de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 57. num. 71. cum seqq.*

14 Necnon per depositionem, vel priuationem, etc. Notatur ad hoc quòd beneficia vacantia per depositionem, priuationem, translationem aut muneris consecrationis susceptionem auctoritate Apostol. factas, vel fiendas, sunt Sedi Apost. reseruata, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancellariæ §. sequuntur beneficia reseruata generaliter, Flamin. Paris. de resignat. lib. 2. q. 16. num. 27. Gonzal. d. glos. 51. n. 32. Ioan. à Cochier in reg. 1. Cancel. n. 22. vers. 5. Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 14. cap. 1. num. 16. in vlt. impress.*

15 Necnon etiam quæ per assecutionem pacificam, etc. Notatur ad hoc quòd beneficia vacantia, & vacatura per assecutionem pacificam quorumcunq. Prioratuũ, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, Præbendarum auctoritate Apost. prouisorũ, seu prouidendorum, sunt Sedi Apostol. reseruata, vt per *Simon. de reseruat. q. 26. num. 1. Bursat. cons. 126. num. 96. lib. 2. Gonzal. d. glos. 51. num. 36. Nicol. Garc. de benefic. p. 11. cap. 5. à num. 51. Viuian. vbi sup. num. 18. & 19. D. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 27. à num. 37.*

16 Secus autem erit si collatum fuerit secundum beneficium non à Papa, sed ab Ordinario, quia tunc si primum beneficiũ incompatibile vacauerit in mense Ordinarij, illius prouisio spectabit ad Ordinarium, iuxta ea quæ resoluit *Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. §. 2. à n. 8.*

17 Necnon si forsan, etc. Notatur ad hoc quòd beneficia illa Papæ reseruantur de quibus in concordia vel discordia electi, seu postulati fuit facta electio, vel postulatio, quæ post ea cassata fuit, seu repulsa, aut renũciata, vt per *Hieron. Paul. in praxi Cancel. §. sequuntur beneficia super quibus, Viuian. in praxi Iurispatron. lib. 14. cap. 1. n. 17. in vlt. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficia quæcunq. dispositioni Apostol. reseruata, ita per talem reseruationem sunt affecta, vt illorum collatio non teneat si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*
2 *Regula 10. alias 11. Cancel. cum hoc tex. symbolizat.*
3 *Doctores referuntur de affectione per appositionem manus Papæ agentes.*
4 *Beneficia semel reseruata, & affecta semper remanent affecta.*
5 *Resignatio etiamsi resoluatur, putà propter regulam de viginti, non tamen resoluitur inducta per appositionem manus validam.*
6 *Beneficium vbicunq. afficit manus appositio, eatenus durat reseruatio quatenus prouisio Papæ consumitur.*

Extrauag. Ad Romani. XVI. Paul. II.

1 Beneficia quæcunq. dispositioni Apostolicæ reseruata ita per talem reseruationem sunt affecta, vt illorum collatio non teneat si per alium à Romano Pont. fuerit facta. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 112. Alagon. in compend. pag. 403.*

2 Cum hoc tex. habet quandam conformitatem, & symbolizat *reg. 10. aliàs 11. Cancellariæ*, quæ incip. *Item declarauit omnium, & singularum Cathedralium, &c.* vt tradunt *Mandos. super eadem reg. quæ aliàs erat 9. q. 5. & 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. num. 84. & 85. Ioan. à Cochier ad d. reg. 9. seu 10. Cancel. n. 7. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 1. num. 783. cum seqq.*

3 Romani quoque Pont. manus appositionem, etc. De affectione per appositionem manus Papæ, agunt latè *Aen. de Falc. de reseruat. prælud. 3. & q. 4. effectu 16. Simonet. in simili. tract. q. 57. & 58.*

& 58. *Mandos. in reg. 4. Cancel. q. 4. num. 4. & reg. 5. q. 6. num. 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 52. per tot.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. cap. 1. num. 138. cum multis seqq. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 26. num. 38.* vbi cum Rota *decis. 190. num. 9. p. 2. recent.* ait dispositionē huius tex. procedere nulla existente prouisione Papæ, vbi in appositione manus Papæ concurrit præexistens reseruatio generalis cum decreto irritanti.

4 Remanere semper affecta, &c. Notatur ad hoc quòd beneficia semel reseruata, & affecta semper remanent affecta, *Rot. decis. 12. & 13. de præbend. in nouis, Cassad. decis. 1. num. 8. de restit. spoliat. & decis. 2. num. 30. de vnion. Gemin. cons. 93. n. 16. Simonet. de reseruat. q. 57. Petr. Greg. de re benefic. cap. 24. n. 17. Gonzal. d. §. 5. proœm. num. 85. ver. in hoc casu, Ioan. à Cochier vbi proxime num. 9.* Vnde etiamsi resoluatur resignatio, putà propter regulam de viginti, non tamen resoluitur reseruatio inducta per appositionem manus validam, *Roman. cons. 342. à num. 1. Sarnen. ad reg. de infirm. q. 33. ad fin.* quos refert, & sequitur *Lotter. d. lib. 2. q. 27. num. 35.*

6 Illud tamen aduertere oportet cū *eod. Lotter. d. q. 26. num. 39. & 40.* quod vbicunq. manus oppositio afficit beneficium, eatenus durat reseruatio, quatenus prouisio Papæ cōsumitur, intelligitur autem consumpta siue prouisus possessionem apprehenderit *Rot. d. decis. 190. n. 9. in fine,* siue non apprehenderit, cum possessio sit quid penitus separatum à prouisione, per quam consumitur vacatio, vt respondit *Rot. decis. 512. à num. 3. p. 3. lib. 3. diuers.*

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Consuetudo est valida vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælato defuncto, vel eius hæredibus applicentur, etiamsi non conuertantur in pia opera ad liberandam animam defuncti in purgatorio, vt num. 3.*

4 *Infinitas reprobatur.*

5 *Resuscitatus recuperat filios, non tamen uxorem, & non tenetur iterum baptizari, nec ordinari.*

Extrauag. Suscepti. Vnic. Ioann. XXII.

1

PApa volens prouidere diuino cultui, & ministris eiusdem, & occurrere dispendijs, quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes vacantium Ecclesiarum primi anni, eo quod Ecclesiæ ipsæ, seu personæ aliquæ ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, primi, aut secundi, vel plurium annorum fructus beneficij vacantis sibi vendicant, statuit quod quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, tali residuo penes eum, cui collatum est beneficiū, remanente, vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterū intra decem dies dicti eligant collectores, alias post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidi debene per medium, & vtriq. eorum medietas tribuatur, ita quod si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem trānseat ipso iure. Et si aliquis accipit aliquid vltra præmissa si fuerit Prælatus, suspensus est ab ingressu Ecclesiæ, si est Capitulum, Vniuersitas, vel Collegium, est interdictum, donec restituat, si particularis persona, est excommunicata, nec potest absolui nisi facta restitutione, & ad hunc finem reuocantur omnia priuilegia, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 144. Alagon. in cōpend. pag. 418.*

2 Ex hoc tex. colligitur validam esse consuetudinem vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælato defuncto, vel eius hæredibus applicentur, vt per *Cou. in cap. cum in officijs num. 9. vers. cæterum, de testam. Nau. de reddit. q. 3. num. 12. & in apologia q. 1. monitu 48. alias q. 1. monitu 52. à num. 6. Sarmien. in defensorio monit. 48. Gam. Lusit. decis. 313. num. 7. ad fin.* Cuius rei rationem reddit *Abb. in d. cap. cum in officijs num. 5. ad fin.* quod talis consuetudo Ecclesiæ non præiudicat, sed tantum successori, ad quem pertinent fructus sequentium annorum. Verum reprehenditur à *Cou. proxime citato loco,* aduertente quod etiam relicta à defuncto debent futuro successori reseruari iuxta tex. *in Clem. statutum 7. de elect. cum similibus,* & ideò non rectè *Abb.* videtur facere differentiam inter

fructus sequentium annorum, & relicta à defuncto.

3 Vnde minus bene *Nau. citatis locis*, quem sequitur *Gutier. lib. 2. pract. q.* 114. *n.* 14. contendit in terminis huius Extrau. iuxta doctrinam *glos. in præsenti verbo defuncto*, non posse defendi consuetudinem, quæ fructus primi, & secundi anni applicat defuncto, vel eius hæredibus, nisi vt conuertantur in opera ad liberandam animam defuncti à purgatorio, quia de consuetudine contrarium obseruari testis est *Sarmien. dicto mon.* 48.

4 In glos. [Primi, vel secundi, aut alterius] ibi (*merito est reprobanda*) Notatur ad hoc quòd infinitas reprobatur, vt per *Escob. de ratiocin. cap.* 18. *num.* 4. *Valasc. cons.* 51. *n.* 49. *& de partit. cap.* 9. *num.* 50. *&* 51. *Stephan.* Gratian. *discept. forens. cap.* 600. *n.* 3.

5 In glos. [Vacantium] ibi (*quod etiamsi in instanti miraculose resuscitetur, &c.*) Vide late Garc. *Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. num.* 1283. vbi ait quod resuscitatus recuperat filios, non tamen vxorem, *& num.* 1285. quod non tenetur iterum baptizari, nec ordinari, *& num.* 1286. quod monachus resuscitatus tenetur redire ad monasterium.

De Rebus Ecclesiæ non alienandis.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*

2 *Doctores citantur de eius materia agentes.*

3 *Textus hic an sit hodie vbique vsu receptus, ostenditur.*

4 Locatio *fructuum ecclesiasticorum vltra triennium non est licita, & valida.*

5 *Alienationis nomine quæ comprehendantur, & an Prælatus possit repudiare legatum seu hæreditatē relictam Ecclesiæ, ostenditur.*

6 Bona *immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possunt, non valent absq. solemnitate hypothecari.*

7 *Bona ecclesiastica non possunt locari vltra triennium.*

8 Beneficiarius *potest se obligare obligatione personali ad dandam commoditatem & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante vita ipsius beneficiarij.*

9 Triennium *vltra quod non possunt bona ecclesiastica locari, computandum est ex tribus fructuum collectionibus, & n.* 39.

10 Triennium *de quo in hoc tex. potest per statuta* Episcoporum *limitari ad vnum, vel duos annos.*

11 *Locatio facta vltra triennium de bonis Ecclesiæ an in totum vitietur, vel quoad dictum triennium sustineatur, ostenditur, & n.* 12.

13 *Locatio de bonis Ecclesiæ si fiat ad duo triennia adiecto pacto vt post primum incipiat secundum an valeat, ostenditur.*

14 *Ecclesiæ res in quibus casibus inconsulto Romano Pontifice alienari possint, remissiue.*

15 *Bona Ecclesiæ in emphyteusim concedi possunt* Romano *Pont. in consulto tribus concurrentibus conditionibus.*

16 *Prælatus potest de Iure liberè res solitas concedi in emphyteusim, vel feudum, cui vult, conferre etiam absque* Capituli *consensu.*

17 *Bona vt in emphyteusim concedi solita dicantur, sufficit vnica concessio, & esse elapsos 40. annos.*

18 *Emphyteuticæ res* Ecclesiæ *solitæ emphyteuticari si ad* Ecclesiam *reuertantur possunt iterum emphyteuticari absque solemnitate requisita in alienatione rerum ecclesiasticarum.*

19 Bona, *quæ seruando seruari non possunt, sunt res mobiles, quæ non durant triennio, vel vsu consumuntur, & non fructificant.*

20 Alienatio *vini, olei, frumenti, ouium caprarum, dummodo non sit totus grex, fieri potest sine solemnitate.*

21 *Excommunicationem incurrunt alienantes, vel locantes res, seu bona Ecclesiastica extra casus à* Iure *permissos in plures quàm in tres annos.*

22 *Concil. Trid. sess. 22. de reform. cap. 11. comprehendit solummodo occupantes bona* Ecclesiastica, *vel ea vsurpantes.*

23 *Alienans res Ecclesiæ absque debita solemnitate ex ignorantia* Iuris *vel facti, modo ignorantia non sit coniuncta cum ingenti temeritate, non incurrit excommunicationem de qua in hoc tex.*

24 *Alienans res* Ecclesiæ *absque debita solemnitate si pœnitentia ductus alienationem reuocauit ante realem & pacificam traditionem, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc tex.*

25 Cardinales *an subijciantur legibus, & pœnis contra alienantes indebitè bona* Ecclesiasti*ca imposita, remissiue.*

26 Beneficijs *ipso facto priuantur inferiores, qui* Ecclesias *cum cura, & sine cura habentes beneficia & bona sine solemnitate huius* Extrauag. *alienant.*

27 *Arbores fructiferæ cadi non possunt, & si succiderit emphyteuta poterit priuari.*

28 *Vsu-*

28 *Vsufructuarius arbores frugiferas cædens amittit ius, quod habet, & expelli potest.*

29 *Colonus & conductor arbores frugiferas cædens expelli potest.*

30 *Beneficiarius succindens arbores, quæ radices egerunt etiam non fructiferas incurrit excommunicationem de qua in hoc tex.*

31 *Sylua immatura à fructuarijs succidi non potest.*

32 *Emphyteota punitur propter incisionem lignorum, quæ breui tempore non renascuntur.*

33 *Prælati & beneficiati syluas cæduas, quæ maturæ sunt, & breui tempore renascuntur, cædere possunt.*

34 *Sylua cædua illa dicitur, quæ destinata est ad hoc vt cædatur, & talis esse debet vt succisa ex stirpibus vel radicibus renascuntur.*

35 *Arbores syluæ cæduæ sunt eius qualitatis, vt nisi excidantur certis annis adeo senescunt, vt renascantur nunquam.*

36 *Emphyteuta syluas cæduas cædere potest.*

Extrauag. Ambitiosæ. Vnic. Paul. II.

1 PROHIBET omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum præterquam in casibus à Iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & cum Ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia; & innouat decreta, & Constitutiones prædecessorum super hoc editas: Et ita quando contra hoc decretum Ecclesiarum bona alienantur non tenet alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, infeudatio, & tam ille, qui alienat, quàm qui alienatas res accipit excõmunicationis sententiam incurrunt. Si vero fuerit Episcopus, vel Abbas, qui bona Ecclesiæ alienat inconsulto Papa, ingressus Ecclesiæ illis penitus interdicitur, & si in tali interdicto obstinatè perdurauerint per sex menses eo ipso sunt suspensi ab omni administratione Ecclesiæ, vel monasterij in temporalibus, & spiritualibus. Inferiores vero, qui Ecclesias cum cura, vel sine cura habentes beneficia, & bona alienant, sunt ipso facto beneficijs priuati, & tanquam vacantia possunt conferri alijs, exceptis ipsis priuatis, & bona alienata reuertentur ad easdem Ecclesias. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 167. Alagon. in compend. pag. 427.*

2 Explicatur hæc Extrauag. à *Hieron. Maynasio in consulto de spolijs num. 274.* & integris repetitionibus eam declarant *Benedict. Canofilius, & Bartholom. Peretus.* Et de illius materia, & intellectu plura tradunt citati per *Cened. ad Sextum collect. 32.* quibus addo *Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 115. cum seqq. in 1. edit. aliàs resol. 100. cum multis seqq. in 2. edit. Scort. in selectas constit. theorem. 117. Bonacin. var. tractat. lib. 1. tract. 2. de alienat. bonorum ecclesiast. Quarant. in summa Bullarij verbo alienatio rerum Ecclesiæ, Filliuc. tom. 3. tract. 44. cap. 1. num. 7. cum seqq. metipsum de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 95. per tot.*

3 Vtrum autem hæc Extrauag. fuerit & sit hodie vsu recepta videtur ab aliquibus in dubium reuocari? In quo affirmatiuam partem sustinent *Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1673. in princ. & in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 95. in 1. edit. alias resol. 81. in 2. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 36. §. 3. lit. T. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 21. num. 15. & resol. 38. num. 10. & resol. 50. num. 28. Filliuc. tract. 44. cap. 1. num. 8. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Neap. cap. 60. n. 1. Melch. Prebos Lusit. decis. 60. num. 1. tom. 1. Rot. in vna Brixien. locationis 5. Decemb. 1594 coram Penia, impressis per Farin. decis. 30. n. 1. p. 1. recent.* in qua fuit dictum Rotam non obseruare decisionem *Mobedani 8. de locato,* dicentem probandum esse vsum huius Extrauag. cuius similes refero *Ego ipse d. p. 3. alleg. 95. num. 49.* cum enim sit inserta in corpore Iuris præsumitur de Iure vsu recepta, *Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 35. num. 1. Eugen. cons. 24. num. 7. tom. 1. Flamin. de resignat. lib. 3. q. 6. num. 25. Marc. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 21. num. 15.* Et saltem quoad nullitatem contractus non vero quoad pœnas excommunicationis, & alias extrinsecas receptam esse defendunt *Sarmien. de redditib. ecclesiast. p. 1. cap. 2. num. 20. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 5. cap. 91. vers. tertio de hac Paulina, Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 74. vers. circa quam Constit. in nouiss. edit. Quarant. d. verbo alienatio rerum ecclesiast. num. 48*

plures ex citatis per *Cened. ad Sextum collect. 32. num. 1. Gam. decis. 390. num. 2. Sayr. in claui Regia lib. 3. cap. 5. num. 15. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 2. q. 1. vers. quod atti- net, Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 466. n. 10. Rebell. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 14. q. 5. Homobon. de Bonis de examine ecclesiast. tract. 9. cap. 22. q. 66. ante resolut.*

4 Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum, &c. Ergo comprehendit fructus & redditus rerum ecclesiasticarum, ac proinde locatio fructuum vltra triennium non erit licita & valida, sicuti docent *Gam. Lusit. decis. 390. num. 6. & decis. 156. num. 2. Boer. decis. 224. num. 2. Gutier. canon. lib. 1. cap. 8. num. 14. Philiarch. de offic. Sacerd. p. 2. lib. 4. cap. 22. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 3. cap. 4. num. 7. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 18. num. 5. Solis de censib. lib. 2. cap. 3. n. 10. Quimanad. ecclesiast. lib. 2. n. 69. Aloys. Ricc. in d. praxi resol. 106. Cened. ad Decretal. collect. 76. num. 3. Bonacin. var. tract. 2. de alienat. bonorum ecclesiast. disp. 2. q. vnic. puncto 2. num. 25. vers. sed oppositum mihi probabilius videtur,* Ego ipse *d. alleg. 95. n. 20.* Cōtra *Cou. var. lib. 2. cap. 16. num. 6. ad fin. Iacob. de Graff.* sibi contrarium *d. p. 1. lib. 4. cap. 24. num. 20. Auendan. de exequendis mand. p. 1. cap. 4. num. 32. ad fin. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 5. tit. 3. num. 21. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo alienatio §. 3. Vasq. de redditib. cap. 1. §. 2. n. 34. Scort. in selectas Constit. theor. 115. Filliuc. d. tract. 44. cap. 4. q. 1. Caroc. p. 3. tit. de rebus Eccles. locan. n. 51.*

5 Alienationem. Nomine alienationis in præsenti materia intelligitur actus, quo dominium rei directū, vel vtile, aut vsusfructus, aut Ius in alterum transfertur, vel abdicatur, ac proinde non solum venit venditio, aut alius contractus gratuitus, vel onerosus, quo rei dominium in alterum transfertur, verum etiam hypotheca, locatio vltra triennium, infeudatio, & contractus emphyteuticus, vt per *Rodoan. de alienat. rerum Eccles. q. 2. Suar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 6. num. 6. Mar. Alter. in simili tract. tom. 2. disp. 16. cap. 2. col. 3. vers. alia suspensio, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 1. q. 2. Filliuc. tom. 3. tract. 44. cap. 2.* de his & alijs dixi *ad cap. nulli, de rebus Eccles.* An autē Prælatus seu beneficiarius possit remittere caducitatem emphyteutæ Ecclesiæ absque solemnitate & auctoritate Sedis Apost. vide quæ dixi *in collectan. ad cap. potuit, de locato num. 121.* & ibi citatis addo *Bonacin. var. tractat. tit. de alienat. bonorum ecclesiast. q. vnica puncto 2. num. 21.* Vtrum vero Prælatus validè & absque pœna excommunicationis, de qua in hoc tex. possit repudiare hæreditatem, seu legatum relictum Ecclesiæ non seruata solemnitate requisita in alienatione rerum Ecclesiæ quæstio est dubia, in qua licet *Lambertin. de iurepatron. lib. 2. q. 9. art. 1. num. 31. concl. 5.* & alij resoluant non posse, tamen contrarium verius esse, ac proinde dispositionem huius Extrauag. non habere locum in repudiatione seu remissione legati, vel hæreditatis, ac rei Ecclesiæ nō incorporatæ meritò tradunt *Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ num. 43. limit. 9. Seraphin. de priuileg. Iuram. priuil. 71. num. 32. Ceruantes l. 6. Tauri num. 79. Spin. in speculo testam. glos. 8. princ. num. 63. in fine, Scort. in select. constit. epist. 1. theor. 2. Sanch. de Matrim. lib. 6. disp. 4. n. 11. cum seqq.* Aloys. *Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 97. in 1. edit. alias resol. 82. in 2. edit.* Bonacin. *d. q. vnic. puncto 2. n. 33.*

6 Hypothecam. Notatur ad hoc quòd immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possūnt, non valent absque solemnitate oppignorari, vel hypothecari, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 16. num. 7. Vasq. in opuscul. de redditib. cap. 2. §. 2. dub. 8. Quarant. vbi supra num. 16. & 17. Bonacin. d. q. 2. puncto 2. n. 23.*

7 Locationem, & conductionem. Notatur ad hoc quòd omnes res, & bona ecclesiastica non possunt locari vltra triennium, vt per *Perez ad tit. 7. lib. 5. Ordinam. pag. 202. Cou. d. cap. 16. num. 4. Mascard. de probat. concl. 603. num. 28. Azeued. l. 33. tit. 3. lib. 1. nouæ* Recopilat. *Azori. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 3. & p. 3. lib. 8. tract. de locata cap. 3. q. 3. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 2. num. 28. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 24. dub. 11. num. 68. Caroc. de locata p. 3. tit. de rebus Ecclesiæ locan. concl. 5. 6. & 9. Vasq. in opusc. de reddit. cap. 2. §. 2. dub. 1. cum seqq. Bonacin. d. q. 2. puncto 2. num. 24.* Cùm autem promis-
8 sio de re locanda non sit locatio, nec alienatio, sed obligatio personalis alienandi, poterit beneficiarius obligare se obligatione personali ad dandam commoditatem, & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante

vita

vita ipsius beneficiarij, quia hoc pacto non dicitur rem Ecclesiasticam alienare cum nullum ius rei transferat in alterum, sed solum obligetur personaliter, ita *Gutier. canon. lib. 2. cap. 13. Quarant. vbi supra num. 18. vers. 3. Molin. disp. 466. num. 5. vers. in tertia autem, Filliuc. d. cap. 2. §. 1. quæst. 8. Bonacin. d. q. vnica puncto 2. sub num. 24. vers. addo cum Molina.*

9 **Vltra triennium.** Computandum scilicet ex tribus fructuum collectionibus, ita vt si ex quolibet triennio vnus tantum fructus percipiatur, tunc triennium pro vno anno computari debebit, & locatio fieri poterit vsque ad nouennium, sicuti docent *Gom. d. cap. 16. num. 6. Gutier. canon. lib. 1. cap. 8. num. 12. Azor. d. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 8. & lib. 9. cap. 2. q. 2. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ num. 18. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 5. tit. 3. num. 22.* Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccles. num. 21. Cald. Pereira d. cap. 2. num. 31. Vasq. in opuscul. de redditib. c. 2. §. 2. dub. 6. num. 30. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiepi. Neapol. cap. 60. num. 10. Filliuc. d. tract. 44. cap. 2. quæst. 3. Bonacin. d. puncto 2. num. 24. vers. aduertendum, Ego ipse d. alleg. 95. num. 4.*

10 Cum autem hæc Extrauag. non iubeat locationes fieri vsque ad triennium, sed ne vltra fiant solummodo prohibeat, poterit triennium illud per statuta Episcoporum limitari ad vnum, vel duos annos, vt tenent *Alex. cons. 160. à num. 6. vol. 6. Anchar. cons. 116. num. 5. Ego ipse d. alleg. 95. n. 18.*

11 Verum vero locatio facta vltra triennium in totum vitietur, aut quoad triennium sustineatur, quæstio est dubia, in qua vna opinio tenet hanc locationem in totum nullam esse, nec quoad triennium sustineri, vt probari videtur ex verbis huius Extrauag. ibi, *nullius omnino sit roboris, & momenti*, quæ propter illam particulam, *omnino*, omnes annos comprehendit, ac omni ex parte locationem annullat. Quare ita docent *Bart. in auth. qui rem num. 7. & ibi Ias. num. 21. C. de sacros. Eccles. Cou. d. cap. 16. num. 5. Pinel. in l. 1. p. 3. num. 75. in fine C. de bonis mat. Gutier. in l. nemo potest num. 53. ff. de legat. 1. Valasc. de Iure emphyt. q. 29. num. 15. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 2. num. 30. & de empt. cap. 32. num. 32. Azor. d. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 4. & lib. 9. cap. 2. q. 4. Card. Mantic. d. lib. 5. tit. 5. in princ. Vasq. d. c. 2. §. 2. dub. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 162. num. 22. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 16. n. 5. Rot. apud Farin. decis. 30. p. 1. recent.*

12 Altera opinio ex diametro contraria tenet locationem rerum Ecclesiæ factam ad plures annos validam manere quoad dictum triennium per *reg. vtile, de regul. Iuris lib. 6.* eamq. sustinent *Bald. in auth. si quas ruinas C. de sacros. Eccles. Clar. in §. emphyteusis q. 6. & in §. donatio. q. 17. num. 2. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 21. num. 28. vers. contrarium, P. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 467. col. 2. Perez l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 203. col. 1. Stephan. Quarant. d. verba Alienatio rerum Ecclesiæ num. 18. Gam. Lusit. decis. 390. Vgolin. de officio Episcopi cap. 14. §. 7. num. 5. vers. 4. Rebello de obligation. Iustit. p. 2. lib. 1. quæst. 6. Aloys. Ricc. in d. praxi resolut. 102. in 2. edit.* Ego vtramque opinionem adhibita distinctione ad concordiam reduxi *d. p. 3. alleg. 95. n. 11. cum seqq.* vbi videre poteris ne ibi dicta hic transcribere videar.

13 Quid dicendũ si locatio fiat ad duo triennia eo adiecto pacto vt post primum incipiat secundum, an valeat? Communis tenet sententia talem locationem vltra triennium non tenere, sicuti scribunt *Lap. alleg. 12. Alex. cons. 165. lib. 2. Cou. d. cap. 16. num. 4. Valasc. de iure emphyt. q. 29. num. 15. Molin. d. tract. 2. disp. 466. col. fin. Azor. d. lib. 9. cap. 2. q. 3. Ego ipse d. alleg. 95. num. 17. Vasq. in opuscul. de redditib. cap. 2. §. 2. dub. 4. num. 25. Bonacin. d. q. 2. puncto 2. sub num. 24. Scort. in selectas constitut. epit. 43. thorem. 115.*

14 **Præterquam in casibus à Iure permissis.** Qui sint isti casus vltra expressos in hac Extrauag. in quibus res Ecclesiæ inconsulto Romano Pont. alienari possunt, dixi *Ego ipse d. alleg. 95. à num. 22.* videlicet si eueniat casus necessitatis Ecclesiæ, vel pietatis, scilicet pro redemptione captiuorum, & alimonia pauperum, seu incommoditatis, veluti quando res est Ecclesiæ incommoda, aut inutilis, & à *num. 50. vsque ad n. 65.* nouem casus adduco & declaro.

15 **Ac de rebus, & bonis in emphyteusim, &c.** Notatur ad hoc quòd bona Ecclesiæ in emphyteusi non concedi possunt Romano Pont. inconsulto tribus concurrentibus conditionibus, putà in casibus à Iure permissis, & de bonis solitis ab antiquo dari in emphyteusim, & cum

euidenti Ecclesiæ vtilitate, secundum ea, quæ
16 latè deduxi *d. alleg. 95. à num. 22.* & ibi citatis addo *Bonacin. d. q. vnic. puncto 2. num. 20.* Prælatus enim potest de Iure liberè res solitas concedi, vel in emphyteusim, vel in feudum, cui vult, conferre etiam absque consensu Capituli, sicuti docent *Bald. in cap. 1. col. 1. qui feud. dare poss.* vbi *Ias. n. 7. vers. an autem, Felin. in cap. cum causa n. 14. de iudic. & in cap. edoceri sub num. 2. de rescript. Federic. de Senis cons. 109. incip. Quidam Prælatus, Castren. cons. 134. lib. 1. Curt. iun. in tract. de feudis p. 2. q. 1. num. 2. & q. 2. Menoch. cons. 79. n. 6.*

17 Ab antiquo concedi solitis, &c.

Vt bona in emphyteusim concedi solita dicantur, sufficit vnica concessio, & esse elapsos quadraginta annos, secundum *Rebuff. de rebus Eccles. non alien. num. 33. Gam. Lusit. decis. 342. num. 4. Camil. Borrel. d. tit. 33. num. 136. Marc. Anton. Genuens. d. cap. 60. num. 5.* cum alijs per me adductis *d. alleg. 95. num. 36.*

18 Res Ecclesiæ solitæ concedi in emphyteusim cum beneplacito Apostolico semel impetrato si ad Ecclesiam reuertantur, possunt iterum emphyteuticari absque solemnitate requisita in alienatione rerum ecclesiasticarũ, sicuti docent *Gam. Lusit. decis. 24. & decis. 36. num. 6. & decis. 344. num. 4. Rot. Bonon. decis. 13. num. 7. & 8. Menoch. de arbitr. casu 81. à num. 5. & cons. 66. num. 31. & cons. 79. num. 1. cum seqq. & cons. 90. num. 22. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ num. 39. & 40. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo alienatio rerum Ecclesiæ §. 3. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 16. num. 71. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 126. in 1. edit. aliàs resol. 110. in 2. edit. Melch. Phæbos Lusit. decis. 82. num. 34. tom. 1. Camil. Borrel. d. tit. 33. à num. 129. Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. q. 897. à num. 899. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 6. num. 194. Ego ipse d. alleg. 95. num. 29. vbi numeris seqq.* hanc sententiam multis comprobo fundamentis.

19 Quę seruãdo seruari non possunt.

Quæ autem sint hæc bona, quæ seruando seruari non possunt, vix definiri valent, nisi dicamus esse res mobiles, quæ non durãt triennio, vel vsu consummuntur, & non fructificãt, vt exemplificant *Nau. de alienat. rerum Eccles. num. 4. Rebuff. in compend. alienat. num. 25. Quarant. d. verbo alienatio rerum Eccles. n. 38. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 62. in 1. edit. aliàs resol. 59. in 2. edit. Marc. Anton. Genuens. d. cap. 60. num. 7.* Ego ipse *d. alleg. 95. num. 38.* vbi *num. 39.* limito nisi sint res mobiles pretiosæ, quia æquiparantur immobilibus, & pari passu ambulant in hac materia. Vnde sequitur validam esse alienationem vini, olei, frumenti,
20 ouium, capratum, & cæterorum factam sine solemnitate, quia huiusmodi bona non censentur pretiosa, quæ seruando seruari possint, vt ex *Molin. Quarant.* & alijs tradit *Bonacin. d. tract. de alienat. bonor. eccles. q. vnica puncto 2. num. 4.* vbi subdit non posse vendi totum gregem ouium de quo percipi consueuerunt redditus, & emolumenta.

21 Sententiam excommunicationis incurrat.

Notatur ad hoc quòd alienãtes, vel locantes res, seu bona Ecclesiastica extra casus à Iure permissos in plures quàm in tres annos sententiam excommunicationis incurrunt, vt per *Rainer. in cathalogo censur. extra Bullam in Cœna Domini, cap. 2. excom. 13. Filliuc. tract. 14. num. 99. vers. septima, & num. 114.* quos refero *Ego ipse d. p. 3. alleg. 50. num. 235. secundum Lugdun. impress.* & licet aliqui apud *Franc. Leon. in thesauro fori ecclesiast. p. 1. cap. 15. num. 53.* teneant malè recipientes, & alienantes bona Ecclesiastica, seu alienationi consentientes (si consentiens sit clericus) affici excommunicatione Papæ reseruata in *Concilio Trid. sess. 22.*
22 *de reform. cap. 11.* contrarium tamen melius sustinet *Filliuc. d. tract. 44. cap. 6. q. 3. num. 3.* quia decretum illud Concilij comprehendit solummodo occupantes bona Ecclesiastica, vel ea vsurpantes, ad not. per *Soar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 6. num. 22. Azori. instit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 27. q. 10. in med. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo bona, Sayr. de censur. lib. 3. cap. 31. n. 26.*

23 A censura tamen huius tex. excusatur alienans ex ignorantia Iuris vel facti, modo ignorantia non sit coniuncta cum ingenti temeritate, vt per *Nau. cons. 19. de rebus Eccles. non alien. in nouis, Quarant. vbi supra num. 9. & 50. Filliuc. d. tract. 44. cap. 6. q. 4. num. 5. Bonacin. d. q. vnica puncto 5. sub num. 1. vers. ex quo sequitur,* vbi etiam subdit hanc censuram non incurri ob tractatum, cogitationem, vel attentationem alienationis.

24 Excusatur etiam ille, qui bona Ecclesiæ alienauit absque debita solemnitate si pœnitentia,

tentia, aut alio titulo ductus alienationem reuocauit ante realem & pacificam traditionem, vt per *Cou. lib. 2. var. cap. 16. num. 7. Nauar. conf. 18. de rebus Eccles. non alien. Quarant. vbi supra num. 50. Filliuc. tract. 14. num. 119. & tract. 44. cap. 6. q. 5.*

25 Vtrum autem Cardinales subijciantur legibus, & pœnis contra alienantes bona ecclesiastica impositis? vide *Bonac. d. quæst. vnic. punct. 5. num. 6.*

26 Inferiores vero Prælati, &c.

Notatur ad hoc quòd inferiores, qui Ecclesias cum cura, vel sine cura habentes beneficia, & bona sine solemnitate huius Extrauag. alienant, ipso facto beneficijs priuantur, vt per *Petr. Greg. de re benefic. cap 25. num. 16. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 15. num. 63. Massobr. in praxi habendi concursum requis. 1. dub. 2. num. 24. secundum Romanam impress.* quos refero Ego *ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 57. num. 226.*

27 Restat nunc per coronide decidenda quæstio, an, & quando Prælati seu beneficiati cædentes arbores cæduas ad suam Ecclesiam seu beneficia spectantes euadant excommunicationem in hac Extrauag. comminatam, cuius resolutio pendet solum ex cognitione an syluæ sint omnino cæduæ, an vero aliquo modo fructiferæ dicantur, nam sicut emphyteuta arbores frugiferas cædens amittit ius, quod habet, & expelli potest, *Clar. in §. emphyteusis q. 26. Bursat. cons. 91. num. 3. lib. 1. Pinel. in l. 1. de bonis mat. p. 2. num. 60. Surd. decis. 286. num. 9. Ioan. Garc. de expens. cap. 11. num. 34.* D. *Barbos. in l. diuortio* §. *si fundum num. 15. & 16. ff. soluto*

28 *matr.* & pari modo vsufructuarius, ad tradita per *Mieres de maioratu p. 4. q. 39. num. 5. Crass. §. legatum q. 33. in princ.* D. *Barbos. in d. §. si fundum, num. 17. & 18.* necnon co-

29 lonus, & conductor, secundum *Caroc. de locato gradu 4. accid. q. 3. num. 5. & 6. Menoch. cons. 130. num. 4. & seq. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 94. p. 2. Caualcan. decis. 44. num. 72. in*

30 *princ. p. 1.* ita beneficiatū succidentem arbores, quæ radices egerūt etiam non fructiferas incurrere hanc excommunicationem consuluit *Nauar. cons. 6. & 7. hoc. tit. de rebus Ecclesiæ non alienand.* & ex eo *Sayr. in floribus decis. sub eod. tit. decis. 5.* vbi quod Abbas sine consensu Conuentus & sui Generalis arbores fructiferas & non fructiferas scindendo, & vendendo peccat, & excommunicationem contra male alienantes res Ecclesiasticas latam incurrit, nisi arbores tantum opacas locorum sui monasterij pro vberiori fructuum collectione cædat, præsertim si arborum abscissarum pretia in commodum & vtilitatem monasterij conuertat, tunc enim neque peccat, neque in pœnam aliquam incidit, & di-

31 cit *Cardin. Mantic. d. tit. 29. num. 31.* quòd sylua immatura à fructuarijs succidi non

32 potest, addit *Crass. de successionib. verbo legatum q. 33.* emphyteutam, & cæteros huiusmodi puniendos esse propter incisionem lignorum, quæ breui tempore non renascuntur.

33 Ex quibus colligo Prælatos & beneficiatos syluas cæduas quæ maturæ sunt, & breui tempore renascuntur, absque censurarum incursu cædere posse, has enim & vsufructuarius cædere potest, ad *l. ex sylua & l. si absente ff. de*

34 *vsufructu l. diuortio §. si fundum ff. soluto matrim.* Sylua autem cædua illa dicitur, quæ destinata est ad hoc vt cædatur, & talis esse debet, vt succisa ex stirpibus, vel radicibus renascatur, vt per tex. *in l. sylua cædua ff. de verbor. signif. vbi Alciat. & Rebuff.* tradit *Alexand. cons. 118. n. 3. l. b. 5. et* Ego *ipse in meo dictionar. Lusitani colat. lit.* D. *col. 390.* hæc

35 enim vere dicitur sylua cædua etiāsi aliquos modicos fructus producat, sunt tamen illius arbores eius qualitatis vt nisi excidantur certis annis adeo senescunt, vt renascantur nunquam, sicut optimè notat *Ioan. Garc. de expens. & meliorat. cap. 12. à. num. 79.*

36 Sic à simili posse emphyteutā absque incursu pœnæ *auth. qui rem C. de sacros. Eccles.* syluas cæduas incidere, resoluunt *Mieres de maioratu p. 4. q. 39. num. 5. Crass. d. §. legatum q. 33. vers. aut vero quærimus, Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. p. 2. num. 59.* D. *Barbos. in d. l. diuortio* §. *si fundum num. 3. Gutier. de tutel. p. 3. cap. 27. num. 9. Cardin. Mantic. d. tit. 26. num. 7. & 31.*

De Emptione, & venditione.

SVMMARIVM.

1 *Censuales contractus etiamsi fiant per decem ad centum, & cum conditione vt venditor possit in totum vel in partes redimere censum, non tamen possit cogi ad redimendum, sunt liciti non vsurarij.*

2 *Census consignatiui contractum approbauit, & sub certa forma seruari solitum decreuit Martinus V. in præsenti.*

3 *Census*

3 *Census emptio & venditio an & quando, & cum quibus cõditionibus sit licita, remissiuè.*

4 *Pius V. edidit constitutionem super forma creandi census.*

5 *Constitutio super forma creandi census à Pio V. edita in Hispania, & apud Germanos, ac Belgas non fuit recepta.*

6 *Censualis contractus natura est vt possit quandocunque census redimi & extingui.*

7 *Census redimi potest in totum vel pro parte, contraria conuentione non obstante.*

8 *Census tunc redimi dicitur quando per debitorem illius restituitur domino census liberè recipienti pretium, quod in illius emptionem & acquisitionem fuerat erogatum.*

9 *Census extinctio non sequitur absque pretij restitutione.*

10 *Census redimibilem emere vel vendere licitum est.*

11 *Redemptio in censibus & redditibus annuis, qui cum pacto redimendi constituuntur, an perpetuò absque vlla temporis præscriptione permissa sit? ostenditur.*

12 *Census iuste constitui potest ad vitam ementis, etiamsi tanto tempore is superuixerit quòd fructus excedant pretium solutum.*

13 *Contractus erit illicitus si census, seu redditus annui redemptio conferatur in voluntatem venditoris, hac tamen lege vt maiori pretio redditus redimendus sit, quàm constitutus fuerat.*

Extrauag. Regimini. I. Martin V.

1 ONTRACTVS censuales etiamsi fiant pro decem ad centum, & cum conditione vt venditor possit in totum vel in partes redimere censum, non tamen possit cogi ad redimendum, sunt liciti, non vsurarij. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 182.* Alagon. *in compend. pag. 432.*

2 Contractum census consignatiui approbauit Martin. V. in præsenti, & sub certa forma seruari solitum decreuit, cuius Constitutionem confirmauit Calixtus *III. in seq. cap.* vt referunt *Marc. Anton.* Eugen. *consi. 100. n. 34. lib. 1.* Felician. *de solis de censib. tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 1. & 2.* Cenc. *in simili tract. p. 1. cap. 1. q. 2. à princip.*

3 An autem & quando, & cum quibus conditionibus emptio, & venditio census sit licita, vide *Greg. l. 28. verbo à censo tit. 8. par. 5. Sot. de Iustit. lib. 6. q. 5. Cou. lib. 3. var. cap. 7. num. 2. cum seqq. Nau. de vsuris §. 22. à n. 72. cum seqq. Mich. de Palac. de contract. lib. 4. cap. 6. & 7.* Brunor. à Sole *in quæst. legalibus q. 2. cum duabus seqq.* Franc. Garc. *p. 2. contractuum cap. 4.* Ioan. Garc. *de expens. cap. 9. n. 73. cum seqq. Petr. Salaz. de vsu & consuetud. cap. 11. num. 72. & à num. 74. Caualcan. p. 2. decis. 2. num. 48. Valasc. de Iure emphyt. q. 12. num. 6. & q. 32. num. 8. col. 2. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo contractus censuales,* plures refert *Cened. ad Sextum collect. 24. n. 1.*

4 Super forma creandi census constitutionem edidit *Pius V. incip. Cum onus sub Dat. Romæ 14. Kalend. Februarij* 1568. quam referunt *Nau. in man. cap. 17. à num. 232. Quarant. in sum. Bullarij verbo contractus censualis,* eamq. declarant Bursat. *consil. 214.* Ioan. *Lup. in l. 2. C. de pactis inter empt. §. 2. num. 84. Molin. de Iustit. tract. 2. à disp. 389. vsq. ad disp. 395.*

5 Verum quòd in Hispania recepta non fuerit, testantur Henriq. *in sum. lib. 7. cap. 20. §. 1. lit. l.* Fr. *Emman. in explicat.* Bullæ *Cruciatæ pag. 214. Valasc. consi. 133. num. 10. Bernard. Græue. ad pract.* Cameræ *Imper. lib. 2. concl. 7. in coronide,* vbi etiam quod apud Germanos non recipitur, & quod nec apud Belgas asserit *Less. de Iustit. lib. 2. cap. 25. dub. 3. num. 33.*

6 Possent extinguere, & redimere, &c. Notatur ad hoc quòd de natura contractus censualis est vt possit census quandocunq. redimi & extingui, vt per *Cenc. de censib. p. 2. cap. 1. q. 3. art. 7. à principio Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 258. n. 18. & 19. Rot. apud eundem Cenc. decis. 151. num. 2. & 5.* itavt si ex conuentione partium irredimibilis sit, redimi tamen possit in totum

7 vel pro parte, contraria conuentione non obstante, sicuti docent Cou. *lib. 3. var. cap. 8. n. 7. Rebuff. ad leges* Galliæ *tom. 3. tit. de constitut. redituum art. 1. glos. 17. num. pen.* Ioan. Garc. *de expensis cap. 9. num. 75.* Cardos. *in praxi Tridinum verbo census num. 10.* Gutier. *practic. lib. 3. q. 168. num. 8.*

8 Redimi autem tunc census dicitur cum per debitorem illius restituitur domino census liberè recipienti pretium, quod in illius emptionem, & acquisitionem fuerat erogatum, vt per Pelician. *de censib. tom. 2. lib. 4. cap. vnic. num. 12. vers. qualiter, Cenc. in simili tract. p. 3. cap. 1. q. 3. art. 1. num. 4.*

9 Et absque tali pretij restitutione census extinctio non sequitur, vt fuit dictum in Rot. *decis.*

decis.204. num.3. & 4. & decis. 182. *num.* 1. *& decis.*272. *num.*3. *&* 4. impressa per eundem Cenc. *in fine dicti sui tractatus*.

10 Notari etiam solet tex. in præsenti ad hoc quòd censum redimibilem emere, vel vendere licitum est, vt per *Cou. lib.3. var. cap.7. num.*2. *Tiraq. de retract. lig.* §.1. *glos.6. n.*15. *Anton. Gom. ad l.*68. *Tauri num.*2. *Valasc. de Iure emphyt. q.*32. *num.*8. *Ioan. Garc. d. cap.*9. *n.*73. *Molin. d. tract.* 2. *disp.*385.

11 Quandocunque vellent, &c.

Vtrum autem in censibus & redditibus annuis, qui cum pacto redimendi constituuntur, ea redemptio perpetuò absque vlla temporis præfinitione permissa sit? *Cou.* affirmatiuè respondet *lib.*1. *var. cap.* 9. *n.*8. multis adductus rationibus per illum adductis. Communis tamen est in contrarium, vt per *Anton. Gom. var. tom.*2. *cap.*2. *num.*28. *Gam. Lusit. decis.*247. *num.* 3. *Perez l.*2. *tit.*13. *lib.*3. *Ordin. Anton. Gabr. commun. opin. lib.*5. *tit. de præscript. concl.*6. *Menoch. de arbitrar. casu* 217. *num.*2.

12 Census quoque rectè & iustè constitui potest ad vitam ementis, & contractus dicitur licitus, quia sicut potest quis diu viuere, ita potest citò mori, & dubius euentus, finisq. incertus contractum iustificat, sicut docent *Nau. in com. de vsuris super Bullam* Pij V. *q.* 45. *num.* 128. *Viui. tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.*22. *num.* 69. *pag. mihi* 602. *Gemin. de vsuris commento* 3. §.4. *num.*96. *Surd. consil.* 162. *num.*36. *& de aliment. tit.* 9. *q.*11. *n.*2. *Paul. Comitol. respons. moral. lib.*3. *q.*25. *Farin. p.*4. *decis.*30. Etiamsi tanto tempore is supereuenerit quòd fructus excedant pretium solutum *Gemin. vbi proxime, Surd. d. q.*11. *num.*8.

13 Pro eadem summa, &c. Ergo si census, seu redditus annui redemptio conferatur in voluntatem venditoris, hac tamen lege, vt maiori pretio redditus redimendus sit, quam constitutus fuerit, contractus erit illicitus, vt per *Cou. d. lib.*3. *cap.*9. *num.*4.

Extrau. Regimini. II. Calixt. III.

1 Contractum quendam emptionis, & venditionis præcedenti similem declarat Pontifex esse Iuri consonum, & ab vsuris alienum, & tandem iubet præsentem Bullam cunctis manifestari. Colligunt *Viuian. in ration. lib.*3. *pag.*181. *Alagon. in compend. pag.*462.

De Sepulturis.

Extrauag. Detestandæ. I. Bonif. VIII.

1 Corpora defunctorum exenterantes, & in frusta immaniter secātes, ac aquis decoquentes, vt ossa à carnibus separata in terras suas deferant tumulanda, sunt ipso facto excommunicati cum reseruatione Papæ. Colligunt *Viuian. in ration. lib.*3. *pag.* 250. *Alagon. in compend. pag.* 462.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt Nau. *in man. cap.*27. *num.*105. vbi limitat in eo, qui hoc facit ad anathomiam, vel ne fæteat cadauer, *& cons.* 54. *de sentent. excom. in antiq. alias* 10. *de sepultur. in nouis*, vbi ait non extendi ad consentientes vt id fiat, *Gambar. de casibus reseruat. cap.*7. *num.*7. *Sayr. in floribus decis. sub tit. de sentent. excommun. decis.*50. *Filliuc. tract.* 15. *num.* 72. *vers. tertio, & num.*77. *Iul. Lauor. de Indulgent. p.*2. *cap.*21. *num.*28. *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p.*3. *alleg.*50. *num.*103. *secundum Lugdunen. impress.*

Extrauag. Super cathedram. II. & vlt.

1 Bonifacius VIII. in hac Extrauag. copiosissimam facit facultatem Regularibus, & Religiosis, ad audiendas secularium Confessiones, præcepit tamen vt Prælati Religiosorum Mendicantium præsentarent Episcopis prius in id Sacerdotes, quos idoneos dijudicarent, quibus, & ipsi facultatem facerent tum prædicandi, tum etiam Confessiones audiendi. Illis tamen hoc facere renuentibus ipse summus Pont. concedit in præsenti prædictis Regularibus, vt eo nihilominus non obstante id ipsum possent efficere.

Postmodum Bonifaciū VIII. subsequutus est Benedictus XI. in quadam sua *Extrau. incip. Inter cunctas, de priuil.* qui reuocata prædicta moderatione Bonifacij VIII. amplissimam facultatem præbuit prædictis Religiosis prædicandi, & Confessiones audiendi nulla facta coram Episcopo præsentatione, neque ab eo aliqua petita licentia. Demum Clemens V. in Concilio Viennensi vt refertur in *Clem. dudum de sepultur.* reuocauit Benedicti prædicti decretum, & renouauit hoc Bonifacij VIII. de quo in præsenti hæc ita narrat *Fr. Ludou. Miranda in man. Prælat. tom.*1. *q.*45. *art.*4. quæ olim vsque ad tempora Concilij Trid. perpendere oportebat, hodie vero

seruari

seruari debet decretum ipsius *Concilij Sess. 23. de reformat. cap. 15.* de quo plura dixi *in d. Clem. dudum*, vbi etiam ad saturitatem de materia huius Extrauag.

De Decimis.

SVMMARIVM.

1 *Summarium huius tex. refertur.*
2 *Summa plures quando petuntur an possint omnes cumulari vt sciatur excedantnè iurisdictionem Iudicum, qui eam habent limita tam ad certam summam, remissiue.*
3 *Res transit cum suo onere.*
4 *Sacerdos an possit perpetuò locare operas suas pro Missis celebrandis? remissiue.*

Extrauag. Declarationes. Vnic. Bonifac. VIII.

1 ECLARAT multa dubia suborta circa collectionem decimarum impositarum à Papa Ecclesijs, & ecclesiasticis personis pro expeditione belli Siciliæ, quæ hic clarè & prolixe per te videre poteris. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 281. Alagon. in compend. pag. 474.*

2 Simul tamen collecta, &c. Ex his verbis potest deduci resolutio ad quæst. illam an quando petuntur plures summæ, possint omnes cumulari ad effectum vt sciatur excedantne iurisdictionem Iudicum, qui eã habent limita tam ad certam summam? Vide *Tiraq. de retract. lig. §. 25. glos. 9. num. 12. & de retract. conuent. §. 2. glos. 1. num. 22.* Perez *tit. 16. lib. 3. Ordin. pag. 751. Azeued. l. 7. n. 17. tit. 18. lib. 4. noua Recopil. Cabed. Lusit. decis. 21. per tot. p. 1.* quos refert *Parens meus in commentar. ad Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 70. §. 6. n. 3.*

3 Quia res transit cum onere suo. Vide *Doctores*, quos plena manu citaui *in meo nouissimo tractatu Lugduni impresso de Axiomat. Iuris vsufrequent. verbo Res.*

4 Vel plures Capellanos cõducere. Vtrum autem Sacerdos possit perpetuò locare operas suas pro Missis celebrandis? Vide *Aloys. Ricc. in praxi aurea resol. 494. alias vlt.*

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem.

Extrauag. Viam ambitiosæ. I. Martin. V.

1 ENDICANTES virtute cuiuscunq. priuilegij litterarum Apostol. vel Pœnitentiariæ, transeuntes ad Religionem non Mendicantium, excepta Carthusiana, sine licentia Sedis Apost. necnon & tales recipientes pœnam excommunicationis latæ sententiæ incurrunt. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 305. Alagon. in compend. pag. 483.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Gamb. de casibus reseru. cap. 7. num. 10. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 30. Soar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 5. num. 16. Sayr. in simili tract. lib. 3. cap. 30. num. 8. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 14. q. 12. vers. inter Extrauagantes, & q. 16. Aldrete de relig. discipl. tuenda lib. 2. cap. 18. à num. 11. Iul. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 31. Filliuc. tract. 15. num. 183. vers. tertio, & num. 192. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 105. secundum Lugdunen. impress.* Et quamuis *Lessi de Iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 164. & Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 68.* existiment hunc tex. vel non esse vsu receptum, vel loqui de ijs, qui absque legitima causa transeunt, nihilominus tamen contra eos stat vera conclusio ex huiusmodi tex. desumpta, sicuti docet *D. Antonin. p. 3. tit. 16. c. 4. §. 4. ad fin. Sayr. d. num. 8. Soar. d. sect. 5. n. 16. & 19. Sorb. tit. de apostat. vers. aduertendum est, Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 3. q. 52. art. 15. Fr. Barthol. a Vecchis in praxi nouit. disp. 15. dub. 5. num. 9.*

Extrauag. Ad nostrum. II. & vlt. Ioan. XXII.

1 REligiosi cuiuscunq. Ordinis non se transferant ad partes vltramarinas, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur sine licentia sui Superioris per patentes ipsius litteras concessa sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reseruatæ, sub qua etiam præcipitur Superioribus ne huiusmodi licentiam concedant nisi viris

viris litteratis, prouidis, & expertis: quare Ecclesiarum Prælatis inhibetur ne tales transeuntes ad vltramarinas partes admittant ad prædicandum, vel celebrandum Diuina, nisi patentes litteras Superioris plenam fidem faciant, sed ipsos tanquam apostatas capi faciant, & incarcerari donec modo prædicto constet de licentia. Item Prælati Ecclesiarum incarcerent Religiosos approbantes ea, quæ Sedes Apost. reprobat, vel quæ sunt contraria Fidei, vel dogmatizāt in concionibus, vel priuatis locutionibus, & de prædictis summariè, & sine strepitu iudicij, & figuras ac simpliciter, & de plano, per se vel per alios se informent, & reos castigent tantum secundum Canones, non obstantibus exemptionibus, & priuilegijs quibuscunq. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 305. Alagon. in compend. pag. 484.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc tex. deducunt *Filliuc. tract. 15. num. 183. verf. secunda, & num. 190. Ial. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 21. num. 97. Ego ipse de officio & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. sub num. 105. verf. nona, secundum Lugdunen. impress.*

3 Vel quæ aliàs sunt Fidei obuia, in suis prædicationibus, &c. Prouidet Concil. *Trid. sess. 5. de reform. cap. 2.* in hæc verba. *Si vero (quod absit) prædicator errores aut scandala disseminauerit in populum, etiamsi in monasterio sui, vel alterius Ordinis prædicet, Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicauerit contra eum secundum Iuris dispositionem, & loci consuetudinem procedat etiamsi prædicator ipse generali, vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu Episcopus auctoritate Apostol. & tanquam Sedis Apostol. delegatus procedat.* referunt Fr. *Ludou. Mirand. in man. Prælat. tom. 1. q. 50. art. 7. Campan. in diuers. Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. num. 21. Homobon. de Bonis in examine* Eccles. *tract. 11. cap. 7. q. 18. resol. 3. in fine, Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 76. num. 49.*

De Religiosis domibus.

Extrauag. Ratio. Vnic. Ioan. XXII.

1 FOEMINAE Beguinæ honestæ, quæ in suis vel parentum, vel conducititijs domibus simul habitantes honestè viuunt, obedientes Ordinarijs & Parochis sine scandalo, & errore, non comprehenduntur sub *Clem. 1. hoc tit.* nec sunt tales per Ordinarios molestandæ. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 360. Alagon. in compend. pag. 504.*

De Censibus, exactionibus, & procurationibus.

SVMMARIVM.

1 *Compendium tex. refertur.*
2 *Præscriptio, quæ solum diminuit, non autem penitus aufert, aut tollit procurationem, an sit improbata, ostenditur.*
3 *Consuetudo non valet vt Episcopi, siue alij Prælati à subditis suis possint exigere, & à volentibus recipere charitatiuum subsidium vltra taxam positam in hac Extrauag.*

Extrauag. Vas electionis. I. Benedict. XII.

1 TAxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitatiuum: saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, ac indemnitatem pauperum, inhibet contrauenire, punit transgressores, & eorū familiares. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 3. pag. 413. Alagon. in compend. pag. 528.*

2 Nostræ tamen intentionis existit, &c. Vtrum autem tex. iste approbans consuetudines minuentes procurationem, procedat in præscriptione? quidam tenent non esse improbatam præscriptionem quæ solum diminuit, non autem penitus aufert, aut tollit procurationem, ex quorum numero sunt *Abb. num. 13. & Felin. num. 16. in princip. in cap. cum ex officij, de præscript. Marian. de visitat. num. 47. & 55. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 42. q. 11. verf. si roges.* Verum licet hæc sententia non sit improbabilis, contraria tamen in rigore Iuris proba-

probabilior est ex adductis per me *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg.* 130. *num.* 8. *cum seqq.* Nec pro prima opinione facit tex. in præsenti, quia non approbat præscriptiones minuentes procurationem, sed consuetudines in quibus longè diuersa videtur ratio. Nec aliud vult *Concil. Trid. sess.* 24. *de reformat. cap.*3. *vers. in his vero*, quia de consuetudine propria intelligendum est, non vero extendendum ad præscriptionem, quæ ex proprietate sermonis differt à consuetudine, vt patet *ex titulo de præscript. & ex tit. de consuetud.* cum etiam quia in consuetudine admittenda viget multò maior & longè diuersa ratio, cum in ea detur frequentia actuum totius multitudinis, vel maioris partis, pro qua magis præsumitur, & cui magis fauendum est: tum denique quia cum consuetudo rationabilis esse debeat *cap. vlt. de consuetud.* necessariò in ea supponitur ratio, seu causa aliqua iusta per quam cohonestatur, at vero in præscriptione de qua in *d. cap. cum ex officij*, nec ratio huiusmodi requiritur, nec multitudinis, vel maioris partis, sed vnius cuiusq. singularis præscribentis actus supponitur.

3 Ad pabulum charitatis extendimus, &c. Notatur ad hoc quòd non valet consuetudo vt Episcopi, siue alij Prælati à subditis suis possint exigere, & à volentibus recipere charitatiuum subsidium vltra taxam positam in *hac Extrauag.* sicuti docet *Bellenc in. de charitat. subsid. q.*42. vbi *q.*44. ostendit quæ pœnæ imponantur exigentibus charitatiuum subsidium vltra taxam, & *q.*46. resoluit quod subditi possunt denegare charitatiuum subsidium Episcopo in eo, in quo excedit taxam, refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p.* 3. *alleg.* 87. *n.* 37.

De Celebratione Missarum.

Extrauag. Discipulorum. Vnic. Ioann. XII.

1 RECES dicendæ in Missa pro Ecclesiæ necessitate dicunt indulgētia viginti dierum indicuntur. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 432. *Alagon. in compend. pagina* 538.

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum.

Extrauag. Cum præexcelsa. I. Sixt. IV.

1 ONCEPTIONIS Beatæ Mariæ Virginis in ipso die qui Missam, & Officia Sixti IV. celebrauerit, vel dixerit, aut illis Horis Canonicis interfuerit, & per octauas, quoties id fecerit, eandem prorsus Indulgentiam & peccatorum remissionem consequitur, quam lucrantur illi, qui iuxta *Clement.* 1. *hoc. tit.* Missam & Horas Canonicas in festo Corporis Christi celebrant, dicunt, aut Missæ, Officio, & Horis huiusmodi intersunt. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 445. *Alagon. in compend. pag.* 644.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. deducunt *Henriq. in summ. lib.* 3. *cap.* 11. *§* 13. *lit. M. Spin. in speculo testament. glos.* 3. *princip. num.* 17. *Fr. Emman. quæst. Regular. tom.* 1. *q.* 57. *art.* 3. *Azor. instit. moral. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 21. *q.* 1. *in princip.*

Extrau. Graue nimis. II. & vlt.

1 AFfirmare præsumentes mortaliter peccare, vel esse hæreticos illos, qui defendunt Beatissimam & gloriosissimam Virginem Dei matrem esse conceptam sine peccato originali, & è contra, & affirmantes peccare eos, qui colunt festum immaculatæ Conceptionis, & qui concionibus intersunt, excommunicationis sententiam eo ipso incurrunt Papæ reseruatam. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 3. *pag.* 445. *Alagon. in compend. pag.* 544.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. desumunt *Nau. in man. cap.* 27. *num.* 107. *Soar. tom.* 5. *disp.* 22. *sect.* 5. *num.* 30. *Gambar. de casibus reseru. cap.* 7. *num.* 12. *Sayr. de censur. lib.* 3. *cap.* 30. *num.* 10. *Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam Cœnæ cap.* 5. *excom.* 4. *& cap.* 9. *excom.* 14. *Iul. Lauor. de Indulgent. p.* 2. *cap.* 21. *num.* 32. *cum seq. Filliuc. tract.* 15. *n.* 72. *vers. octauo, & num.* 88. *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p.* 3. *alleg.* 50. *num.* 109. vbi *num.* 111. plures Doctores refero de immaculata B. Virginis conceptione agentes, & integra volumina edentes.

3 Innouatur tex. in præsenti per *Conc. Trid. sess.* 5. *de peccato originali, in fine*, & à Sacra Con-

Congregatione S. R. E. & vniuersalis Inquisitionis coram sanctæ mem. Paulo V. die 31. Augusti 1617. cuius decretum refert *Campan. in diuersis Iuris Canon. rub. 12. cap. 13. n. 140.* in quo illud nouiter statutum fuit, vt in posterũ donec articulus huiusmodi à S. Sede fuerit definitus, vel per Sanctitatem suam, & Sedem Apostol. fuerit aliter ordinatum non audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & alijs quibuscunq. actibus publicis asserere quòd eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali; & quòd etiam negatiuam opinionem videlicet quod non fuerit concepta cum peccato originali in publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agãt, seu tractent sub censuris, & pœnis prædictarum Constitutionum; tribuens insuper tam Episcopis, & Prælatis Superioribus, alijsque Ordinarijs locorum, quàm hæreticæ prauitatis vbique locorum deputatis Inquisitoribus potestatem seuerè animaduertendi contra transgressores etiam Regulares cuiusuis Ordinis, & instituti etiam quomodolibet exemptos, & alias quascunque Ecclesiasticas, & seculares personas cuiuscunque status, conditionis, gradus, aut dignitatis tam ecclesiasticæ, quam sæcularis.

4 Postmodum eadem *Sacra Congreg. die 24. Maij 1622. coram felicis record. Gregorio XV.* prædictum decretum Pauli V. ampliauit, etiam ad colloquia priuata, præcepitq. ne de cætero negatiuam opinionem, videlicet quòd non fuerit concepta cum peccato originali, in publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agãt, seu tractent, mandans vt in reliquis omnibus vbi huic decreto non aduersantur Constitutiones Sixti IV. Alexandri VI. Pij V. & Pauli V. super Conceptione Beatissimæ Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, necnon vt in Missis & diuinis Officijs publicè vel priuatè celebrandis Conceptionis nomine vtatur sub pœnis, & censuris in dictis Constitutionibus appositis.

5 Denique idem S. D. *Gregorius XV. per suã Bullam* incipien. *Eximij sub die 28. Iulij 1622* in fauorem Fratrum Prædicatorum concessit, vt de cætero in quibuscunq. priuatis eorum colloquijs, seu conferẽtijs inter se dumtaxat, de materia eiusdem conceptionis B. Virginis differere & tractare absque vllo pœnarum in dictis decretis contentarum incursu libere & licitè possint & valeant, quam refert *Flau. Cherubin. in fine compendij Bullarij noui.*

De Immunitate Ecclesiarum.

Extrauag. Quod olim. I. Bened. XI.

1 Cap. *Clericis hoc tit. lib. 6.* quod fuit reuocatum in *Clem. quoniam, eod.* habet locum quantum ad pœnas in exigentibus tantum, & ad id dantibus auxilium, consilium, vel fauorem, non vero in soluentibus etiam sponte, præcipitur deinde Lateranense, & generalia Concilia diligenter obseruari. Colligunt *Viutan. in ration. lib. 3. pag. 464. Alagon. in compend. pag. 228.* Et vide dicta in *collect. ad cap. non minus, hoc tit. in Decretal.*

Liber quartus vacat.

AD LIBRVM QVINTVM.

De Simonia.

SVMMARIVM.

1 *Pastus, vel localia exigentes, & etiam dantes pro Religionis ingressu si sunt singulares personæ excommunicationis, si Conuentus, vel Capitulum suspensionis sententias ipso iure incurrunt, cuius vtriusq. vinculi absolutio soli Papæ reseruatur, alijs pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte & sine pactione obtulerint, vt num. 2.*

3 *Dantes & recipientes aliquid pro sustentatione ingredientis Religionem ob necessitatem an incidant in excommunicationem huius tex. ostenditur.*

4 *Moniales non incurrunt excommunicationem latam contra dantes, vel exigentes aliquid pro ingressu Religionis.*

5 *Dantes, vel recipientes aliquid tempore receptionis ad habitum non incurrunt excommunicationem nisi professio emittatur.*

6 *Religionem ingrediens si recipiat aliquid à monasterio vt ingrediatur nullam excommunicationem incurrit.*

7 *Religionem vt quis ingrediatur licitum est illecebris, vel muneribus absque vllo pacto captare beneuolentiam.*

8 *Suspensionis sententia, quam incurrunt dantes, vel recipientes aliquid pro ingressu Religionis, à quibus suspendat, ostenditur.*

Extrauag. Sanc. I. Vrb. IV. aliàs V.

1
Vllus siue priuatus, siuè Prælatus, aut mas, vel monialis, seu Conuentus ipse à volentibus ingredi eorum Religionē, seu loca, in eorum receptione siue ante, siue post præsumat petere vel exigere quidlibet directè, vel indirectè, pastus, iugalia, pecunias, vel alias res etiam ad vsum ecclesiasticum, vel pium deputandas. Contrauenientes vero si sint singulares personæ excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt, si est Capitulum, vel Conuentus sit suspensus eo ipso, nec potest absolui nisi à Papa, alijs pœnis Iuris in suo robore remanentibus, nisi ipsa persona ingrediens purè, spontè, plena liberalitate, & omni pactione cessante, dederit, vel obtulerit aliquid Ecclesiæ seu monasterio, aut pio loco. Colligunt *Vsuian. in ration. lib. 5. pag. 48. Alagon. in compend. pag. 632.*

2 Districtius inhibemus ne tam, &c.

Ex his verbis colligitur ad incurrendas pœnas, de quibus in præsenti, opus esse vt adsit præsumptio, nam hic bis repetitur hoc verbum, *qui præsumunt*, præterea opus esse vt datio, vel receptio fiat ex pacto pro ingressu in Religionem, vnde prædictas pœnas non incurri quoties aliquid sponte, & liberaliter, seu sine pactione tacita, vel expressa traditur resoluunt *Nau. in man. cap. 27. num. 106. ex com. 20. Bonacin. var. tractat. tit. de Simonia q. 7. §. 4. num. 2. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi seruanda in admittendis ad* Religionis *statum nouitijs disp. 1. dub. 3.*

3 Dans & recipiens aliquid pro sustentatione ingredientis Religionem ob necessitatem non incidit in excommunicationem in hoc tex. comminatam, vt tradunt *S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. Caietan. in sum. casu 73. Nau. d. excom. 20. vers. nec per acceptionem, Soar. tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 5. num. 9. & seq. Filliuc. tract. 15. cap. 4. quæst. 6. n. 64. & seq.* adnotantes quòd si monasterium diues sit, non poterit quicquam licitè dari, vel accipi, & dando vel accipiendo censura incurritur. Licet probabilitate non careat eorum sententia, qui asserunt istam excommunicationem non incurri dando vel recipiendo aliquid pro sustentatione ingredientis etiamsi monasterium diues sit, & locuples, ex quorum nimero sunt *Siluest. in sum. verbo Simonia num. 15. Sot. de Iustit. lib. 9. q. 6. art. 2. ad 4. Fr. Ludou. Miranda in tract. de monialib. q. 8. art. 7. concl. 2.* quos refert, & sequitur *Bonacin. d. q. 7. §. 4. num. 4. vers. secunda sententia*, vbi eam limitat modò non adsit excessus, & præciso scandalo, alioue peccato.

4 Moniales non afficiuntur hac excommunicatione tum ob consuetudinem legitimo tempore receptam & toleratam post istam Extrauag. tum quia multi Pontifices exemerunt ab hac censura moniales accipientes dotem ob ingressum alicuius in monasterium; nam Innocentius VIII. priuilegium concessit monialibus non incurrendi labem simoniæ (intellige quoad prohibitionem ecclesiasticam) in receptione aliarum in monasterium excepto duplici casu, quorum vnus est si pactum ineant de aliquid dando, vel soluendo pro ingressu in Religionem, alter si recipiant inhabilem ob spem habendi aliquid, tunc enim sufficienter constat inhabilem non recipi nisi ob spem habendi aliquid pro ingressu. Præterea ad tollendos scrupulos simoniæ, quibus moniales vexabantur in recipiendis fœminis in monasterium, Clemens VII. indulsit monialibus vt reæ non sint labis simoniacæ, dum conuentiones faciunt circa dotem recipiendarum pro congruenti, & sufficienti sustentatione; hæc & alia priuilegia referunt *Nau. d. excom. 20. Capuccin. in comp. priuileg. verbo Moniales n. 16. & 31. Ludou. Miranda in tract. de monial. q. 8. art. 7. concl. 1. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 35. dub. 13. n. 131.* & demum id comprobari cōmuni Ecclesiæ vsu & cōsuetudine tradunt *Sard. de alim. tit. 9. q. 27. n. 5. Soar. tom. 3. de Relig. l. 5. cap. 9. n. 15. Fr. Barthol. de Vecchis d. disp. 1. dub. 3. n. 5.*

5 Illud aduertere oportet censuram, de qua hic, non incurrere illos, qui dant, vel recipiūt aliquid tempore receptionis ad habitum, nisi professio emittatur, quia censura non incurritur nisi adsit effectus completus sub censura prohibitus, qui solum adest dum fit traditio rei temporalis & spiritualis nempe professio, seu admissio ad professionem; vnde si receptio ad habitum, fuit simoniaca, sed professio postea gratis admittitur, quia scilicet factum retractatur, & pecunia non recipitur, vel redditur, excommunicatio non incurritur, sicut ex opposito incurreretur si receptio ad habitum gratis facta fuit, sed postea tempore pro-

professionis aliquid exigitur. Colliges hæc ex *Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 56. num. 7. Valeri Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 23. num. 179. Filliuc. tract. 45. cap. 13. quæst. 4. num. 11. Bonacin. d. q. 7. puncto 4. num. 11.*

6 Volentibus ingredi earum Religionem, &c. Ergo censura huius Extrauag. non comprehendit ingredientem, qui petit aliquid ex pacto, vel recipit à monasterio vt ingrediatur, quia his excommunicatio imponitur exigentibus pecuniam à volentibus ingredi, non autem dum traditur ingredienti, seu volenti ingredi, aut alteri, qui curet ipsum ingredi, licet simonia committatur hoc casu, ita ex *Soar. & Filliuc.* tradit *Bonacin. d. q. 7. puncto 4. num. 12.* Licitum vero absque dubio erit illecebris vel
7 muneribus gratis, & absque vllo pacto factis beneuolentiam captare vt quis sponte Religionem ingrediatur, quia hæc est liberalis omnino donatio nullo pacto vestita, quæ in egregium finem dirigitur; ita *S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. & q. vlt. art. 9. Siluest. in sum. verbo simonia q. 8. dicto 3. in fine, & verbo* Religio *2. q. 2. Sot. de Iustit. lib. 9. q. 6. art. 2. ad 4. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 1. q. 2. Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de simon. cap. 16. num. 3. & tom. 3. eiusdem de Relig. lib. 5. cap. 9. n. 15. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 39. num. 2. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 18. num. 374. Less. de Iustit. lib. 2. cap. 35. dub. 12. Barthol. de Vecchis in praxi ... disp. 1. dub. 2.*

8 Suspensionis sententijs eo ipso, &c. Hanc suspensionem esse ab officio, & beneficio tenent aliqui, ex eo quòd nomine suspensionis absolute prolatæ cõprehenditur totalis suspẽsio, ad not. per me *de appellatiua verborum vtriusq. Iuris significat. verbo suspensio.* Sed probabilis est sentẽtia eorum, qui tenent Capitulum suspendi ab omni actu, seu officio Capitulari & communi, quod iurisdictionem vel administrationem ecclesiasticam requirit; ratio est quia Capitulum in communi non est capax alterius suspensionis, & tota illa iurisdictio comprehenditur sub absoluta sententia suspensionis; quare ita tenent *Mar. Alter. de censur. tom. 2 disp. 17. cap. 2. ad finem, Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simonia cap. 56. num. 8. Filliuc. tract. 45. de Simonia cap. 13. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniaci omnes cuiuscunq. dignitatis, aut status sunt ipso iure excommunicati, nec habent simoniace Ordinati executionem, & electiones, & aliæ prouisiones per simoniam factæ non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt, & num. 2.*
3 *Pij V. constitutio refertur.*
4 *Sixti V. constitutio contra clericos male ordinatos Clemens VIII. in suo robore permanere voluit quoad censuras, & pœnas ibi contra simoniace ordinantes, & ordinatos inflictas.*
5 *Beneficium habere per simoniam ab eo, vel ab altero eo sciente commissã nullum ius ab initio acquisiuit, & titulus nullus est ipso iure.*
6 *Excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt committentes simoniam in Ordine, vel beneficio, &c.*
7 *Simoniaci mentales tantum non incurrunt excommunicationem comminatam in hoc tex.*
8 *Ordinum appellatione veniunt tam minores quam Sacri, vt etiam prima Tonsura.*
9 *Beneficij nomine quoad pœnas huius tex. veniunt tantum ea, quæ propriè beneficia vocantur.*
10 *Excommunicatione huius tex. non afficitur ille, qui tradidit pecuniam pro consequutione Ordinis, vel beneficij antequam Ordo, vel beneficium conferatur.*
11 *Simoniam ratam habentes non ligantur excommunicatione huius tex.*
12 *Ordinati simoniace ab executione suorum Ordinum tam susceptorum quàm suscipiendorum sunt suspensi.*
13 *Suspensio quam incurrunt simoniace ordinati, non ligat mediatores simoniæ.*
14 *Suspensio quam incurrunt simoniacè ordinati, non committitur attentia persona inscio ipso ordinante.*
15 *Absolutio à suspensione, quam incurrunt simoniace ordinati, præstari poterat ab Episcopo attenta hac Extrauag. secus post Sixti V. constitutionem.*
16 *Simoniacus occultus potest dispensari ab Episcopo, non autem rehabilitari ad beneficia in posterum obtinenda, nec ad ea retinẽda.*
17 *Simoniacus in beneficio non incurrit suspensionem sicut incurrit simoniacus in Ordine.*
18 *Simoniacus in beneficio vel Ordine non facit fructus suos etiam consumptos, & non perceptos, qui tamen percipi debuerunt.*

Extrauag. Cum detestabile 2. II. Paul. II.

1 Renouat omnes pœnas Canonum contra Simoniacos etiamsi sint Cardinales, & addit simoniacè Ordinatos suspensos esse ab exequutione suorum Ordinum. Qui vero simoniacè eligitur, postulatur, confirmatur, prouidetur, seu quoquo modo disponitur in Ecclesijs, monasterijs, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibuscunque beneficijs, caret viribus, nec ius aliquod acquirit, nec facit fructus suos, & si quos percipit, restituere debet. In prædictis autem simoniam committentes dando, vel recipiendo, aut mediatores existendo sententiam excommunicationis incurrunt, à qua absolui non possunt nisi à Papa. In virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungit quibuscunq. personis, &c. vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse, vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint quantocitius reuelare non omittāt per se, vel per alios, si secus, peccant, & absolui non possunt donec reuelent. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 48. Alagon. in compend. pag. 632.*

2 De materia, & intellectu huius Extrauag. agunt *Nauar. in man. cap. 27. sub num. 106. Paris. cons. 29. num. 12. cum seqq. vol. 4. Salzed. ad* Bernard. *in pract. cap. 94. lit.* D. *in nouiss. impress.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 9. Quarant. in summa* Bullarij *verbo simonia,* Vgolin. *in tract. de simon. tab. 4. cap. 3. cum seqq.* Fr. Emman. *in sum. tom. 2. cap. 58. concl. 6. Campan. in diuersor.* Iuris Canon. *rub. 11. cap. 27. num. 61. cum multis seqq. Ioan.* Valer. *de different. inter vtrumq. forum differ. 1. verbo simonia.*

3 Innouantur, & ampliantur eius pœnæ per *Pium V. in sua Constit.* incip. *Cum primum sub* Dat. *Romæ Kalend. Aprilis* 1566. in hæc verba. Vt simoniacæ prauitatis labes prorsus aboleatur Constitutiones Antecessorum nostrorum contra Simoniacos editas, & præsertim Pauli IV. inuiolabiliter obseruari mandamus, & delinquentes tam in sacrorum Ordinum receptione, quàm in beneficiorum assecutione statutis etiam inferius pœnis nostra auctoritate affici volumus. Quicunq. igitur detestabile crimen simoniacæ prauitatis commisisse conuictus fuerit in consequendis Ordinibus eo ipso sit ab illorum exequutione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates Ecclesiasticas simoniace acquisierit illis sit ipso iure priuatus in futurum inhabilis ad eas, & qualescunq. alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesiasticum simoniace adeptus fuerit, illi similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuò sit inhabilis ad ea, & quæcunq. alia beneficia ecclesiastica obtinenda. Si quis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit, præter supradictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab Ordinibus ecclesiasticis degradatus à fidelium consortio ejiciatur. Qui vero Ordines & beneficia simoniace contulerint pœnis à Iure statutis puniantur cuiuscunq. gradus, conditionis, & dignitatis, etiamsi Episcopi, Archiepiscopi, vel maiores fuerint. Caueant præterea quicunque in Sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant, alioquin grauissimè puniantur per locorum Ordinarios, qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coercere procurent iuxta Concilij Trid. statuta. Hactenus Pij V. constitutio, quam optime exponunt *Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 94. lit. D. & Quarant. d. verbo Simonia pag. mihi 603.*

4 Postea *Sixtus V. in sua Constit.* incip. *Sixtus Episcopus sub* Dat. *Romæ nonis Ianuarij anno Dominicæ Incarnationis* 1588. alias pœnas addidit contra promouentes & promotos ad Ordines simoniace etiam in prima Tonsura; quæ quidem Constitutio licet per *Clem.* VIII. in alia incip. *Romanum Pont. decet sub* Dat. *Pridie Kalend. Martij anno Incarnat. Dominicæ* 1595. redacta fuerit ad terminos sacrorum Canonum, ac Constitutionis bonæ mem. Pij II. & ad dispositionem decretorum Sacri Concilij Trid. tamen ipsemet Clemens VIII. censuras & pœnas in eiusdem Sixti litteris contra simoniace ordinantes & ordinatos inflictas in suo robore permanere voluit.

5 Per electiones vero, &c. Notatur ad hoc quòd beneficium habens per simoniam ab eo, vel ab altero eo sciente commissā, nullum ius ab initio acquisiuit, & titulus nullus est ipso iure, ac proinde tenetur etiam in animæ iudicio beneficium dimittere, fructusque omnes restituere, vt per *Sanctum Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. Cou. in reg. peccatum p. 2. §. 8. num. 7. vers. Sic qui beneficium, Menoch. remed. 1. recuper. n. 135. & 336. & remed. 5. num. 68.*

num.68. & conf. 67. num.4. Henriq. in sum. lib.13. cap.37. §.3. lit.X. Azor. instit. moral. p.2. lib.7. cap.17. q.1. vers. nonum crimen, Gutier. canonic. quaest. lib.1. cap.9. Perez l.3. tit.3. lib.1. Ordin. pag.71. Fr. Emman. *quaest. Regular. tom.1. q.20. art.13. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib.7. q.2. à num.12. Soar. de Relig. tom.1. tract. de simonia lib.4. cap. 53. & cap.55. num.4. & cap.56. num.9. Paul. Comitol. respons. moral. lib.6. q.41. Farin. fragment. crimin. p.1. lit.C. num.299. Gonzal. ad reg.8. Cancel. glos.15. n.69.*

6 Sententia excommunicationis incurrant, á qua, etc. Notatur ad hoc quòd committentes simoniam in Ordine, vel benefici o, seu Religionis ingressu, & similiter accipientes pro collatione, siue traditione possessionis beneficij, seu de dando aliquid iurare facientes prouisum de beneficio, incurrunt excommunicationis sententiam Papæ reseruatæ, vt per *Soar. tom.5. disp.22. sect.5. num.11. Sayr. de censur. lib.3. cap.36. num.7. Gambar. de casibus reseru. cap.6. num.8. & 9. Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam cap.3. excom.4. & cap.9. excom.11. & 12. Iul. Lauor. de Indulgent. p.2. cap.21. num.29. Filliuc. tract.15. num.72. vers. sexto, & num.82.* metipsum *de officio, & potestate* Episcopi *p.3. alleg.* 50. *num.104. secundum Lugdun. impress.*

7 Non comprehendere simoniacos mentales tantum, sed solum reales resoluunt *Nau. in man. cap.23. num.106. & cap.25. num.112. Azor. instit. moral. p.2. lib.7. cap.17. q.9. vers. si quaeras, Paris. consf. 29. num.12. cum seq. vol.4. Rebuff. in praxi benefic. tub. de simon. in resignat. num.9. Vgolin. de simon. tab.4. cap.3. vers. pœna igitur, & cap.10. num.4. Fr. Emman. in sum. p.2. cap.58. concl.6. Sayr. de censuris lib.7. cap.12. sub num.17. Rot. decis.* 408. *p.1. diuersor. Salzed. ad* Bernard. *in pract. cap.94. lit.D. in princ. in nouiss. editi.*

8 Ordinum nomine in hac materia veniunt tã minores, quàm Sacri, quia omnes propriè loquendo sunt Ordines, & per vnumquemq. peculiaris potestas confertur in ordine ad Sacerdotium, in quo character Ordinis completur, ita *Bonacin. var. tractat. tit. de simonia q.7. §.2. num.2.* quod etiam ad primam Tonsuram extendunt *Vgolin. de simon. tab.4. cap.3. num.2. & cap.4. num.1. Salzed. ad Bernard. d. cap.94. Soar. tom.1. de Relig. lib. 4. de simonia cap.56. num.5. Mar. Alter. de censuris tom.2. disp.15. cap.4. ad finem, Filliuc. tom.3. tract.45. cap.13. quaesit.4. num.9. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib.23. cap.12. num.174.* securè resoluentes committentem simoniam in prima Tonsura conferenda, vel recipienda puniri pœna excommunicationis huius Extrauag. Contra *Less. de Iustit. lib.2. cap.35. dub.24. num.133. & alios.*

9 Beneficij nomine etiam in præsenti materia licet quodlibet munus spiritualis regiminis venire contendant *Caietan. verbo excommunicatio cap.75. Nau. in man. cap.27. num. 116. Soar. tom.5. de censur. disp.22. sect.5. n. 24. & disp.31. sect.4. num.45. Filliuc. tract. 15. cap.4. quaest.7. num.87.* tamen veriùs est venire ea solum, quæ propriè beneficia vocantur, sicut resoluunt *Less. d. lib.2. cap.35. dub.25. num.137. Azor. instit. moral. p.3. lib.12. de simonia cap.21. q.6. ad fin. vers. quaeres.* Et ideo simoniacum in collatione pensionis non subijci huic censuræ, quia pẽsio propriè non est beneficium, tenuerũt *Nau. in man. cap.23. num.111. Soar. d. lib.4. de simonia cap.55. num.22. Less. d. lib.2. cap.35. dub. 28. num.130. & dub.25. num.137. Valer. Reginald. d. lib.23. cap.12. num.175. Azor. d. loco q.8. Nicol. Garc. de benefic. p.1. cap.5. n. 20. Filliuc. tract.42. quaest.4. n.6.*

10 Hac quidem excommunicatione non afficitur ille, qui tradidit pecuniam pro consequutione Ordinis, vel beneficij, antequam Ordo, vel beneficium conferatur, vt per *Nau. d. cap.23. num.103. Cou. in reg. peccatum p.2. §.8. num.7. & seq. Vgolin. de simon. tab. 1. cap.5. Less. d. lib.2. cap.35. dub.27. n.149. Filliuc. tom.3. in tract. de simonia cap.13. quaest.5. num.15.* vbi testatur de praxi Romanæ Curiæ, & sacræ Pœnitentiariæ.

11 Quomodolibet dando, vel recipiendo, &c. Ergo hac excommunicatione non ligantur ratam habentes simoniam, & ita tenent *Cou. in reg. peccatum p.2. §.8. num.7. Nau. in man. cap. 25. num.68. Henriq. in sum. lib.13. cap.37. num.4. Soar. tom.5. de censuris disp.22. sect.5. num.26. ad fin. Sayr. in simili tract. lib.4. cap. 14. num.6. Less. d. lib.2. cap.35. dub.24. num.136.*

12 A suorum sint Ordinum executione suspensi. Probat hic tex. ordinatos simoniacè à suorum Ordinum executione esse suspensos, intellige

non solum ab executione Ordinum susceptorum, sed etiã ab alijs suscipiendis, quia hæc Extrauag. absolute, & indistinctè loquitur; quod deinde *Sixtus V. in d. sua Constit.* contra malè promotos id apertis verbis declarauit, ibi. *Clericos posthac male promotos ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuò suspensos declaramus*. quamuis ita simoniacum in Ordine remanere tantummodo suspensum ab executione Ordinum simoniacè susceptorum, vt in eo puniatur in quo peccauit, probabile existiment *Soar. de censur. disp. 31. sect. 4. num. 33. Filliuc. tom. 3. tract. de simonia cap. 13. n. 12.*

13 Vnde ex hac Extrauag. in præcitatis verbis apparet primò non esse latam huiusmodi suspensionem contra mediatores simoniæ, sed excommunicationem Papæ reseruatam, vt aduertit *Soar. d. disp. 31. sect. 4. num. 29.* subdens ex hoc patere differentiam inter mediatores, & suscipientes Ordines simoniace, illi enim non sunt suspensi, sed excommunicati, isti vero non solum sunt excommunicati, verum etiam suspensi.

14 Secundò infertur huiusmodi suspensionem non incurri si vitium simoniæ committatur à tertia persona inscio ipso ordinando, quia hæc Extrauag. loquitur expressè de simoniace ordinatis, tum quia hoc est proprium censuræ in pœnam delicti impositæ, vt non incurratur nisi ob culpam, qua iste caret, vt supponi debet, ita *Nau. in man. cap. 25. num. 68. Henriq. in sum. lib. 13. cap. 37. S. 4. Soar. d. lib. 4. de simon. cap. 56. num. 9. & de censur. disp. 31. sect. 1. & sect. 4. num. 40. Filliuc. d. tract. de simonia cap. 7. num. 129. Alter. de censur. tom. 2. disp. 9. cap. 4. ad fin. Less. d. lib. 2. cap. 35. dub. 24. n. 136.* Contra *S. Thom. 2. 2. q. 100. art. vlt. ad 3. Siluest. verbo suspensio num. 7. Auil. de censur. par. 3. disp. 5. dub. 9. concl. 2.* & alios existimantes remanere suspensum ab Ordine sic suscepto.

15 Tertiò infertur absolutionem ab hac suspensione ab Episcopo præstari posse, ex ea ratione quia licet in hac Extrauag. absolutio excommunicationis reseruetur Papæ, non tamen reseruatur absolutio istius suspensionis, vt ex tex. patet, reseruatio autem afferenda non est nisi sit expressa. Verum licet hæc procedant attenta dispositione huius Extrauag. hodie si attendamus dictam Sixti V. Constitutionem non potest Episcopus absoluere, quia idem Sixtus reuocauit omnes facultates, & concessiones etiã Cruciatæ absoluendi huiusmodi simoniacos, ex *Sayr. d. lib. 4.*

16 *cap. 17. ad fin.* nisi sit simoniacus occultus, quia talis poterit dispensari ab Episcopo, non autẽ rehabilitari ad beneficia in posterum obtinenda, nec ad ea retinenda, quæ per simoniã occultam obtinuit, vt dixi *de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 39. n. 44.*

17 Quartò infertur simoniacum in beneficio non incurrere hanc suspensionem, sicut incurrit simoniacus in Ordine, quia in hoc tantum non in illo reperitur in hoc tex. expressa, sicut tenent *Nau. in man. cap. 25. num. 111. vers. tertiò, Soar. d. lib. 4. de simon. cap. 56. num. 16. & de censur. disp. 31. sect. 4. num. 45. Auil. de censur. p. 3. disp. 5. dub. 9. concl. 5. Filliuc. tom. 3. tract. 45. de simonia cap. 13. quæst. 4. num. 12.* Contra *Siluest. verbo suspensio q. 7. Henriq. lib. 13. cap. 37. S. 5. Alter. tom. 2. disp. 15. cap. 5. col. 3. vers. ad hanc dubitationem*, existimantes incurrere suspensionem ab Ordine, & beneficio.

18 Nec inde faciat aliquis fructus suos. Intellige etiam non perceptos, qui tamen percipi debuerunt, quamuis vt illos perciperet Ecclesiæ inseruiret, vt per *Rebuff. in praxi benefic. tit. de simonia per resignat. num. 15. & in tract. de pacificis possess. num. 189. Menoch. consf. 67. num. 6.* Intellige etiam procedere in fructibus consumptis, quos restituere teneri simoniacum tradit *Vgolin. de simon. tab. 4. cap. 6. S. 3.* vbi *num. 4.* declarat vt sint restituendi exceptis expensis factis causa illorum quærendorum, ac in Ecclesiæ vtilitatem erogatis, quod ante eum tenuerat *Borgas. in tract. de irregular. p. 6. tit. de simonia num. 85.*

De Iudæis.

Extrauag. Multa. I. Clem. V.

CHRISTIANI arma, victualia, mercimonia in Alexandriam, & loca Sarracenorum terræ Aegypti deferentes, mittentes, vel portantes, promittentes, seu extrahentes, seu permittentes quod extrahãtur de portibus Christianorum, vt illuc deferantur, vel auxilium aut consilium dantes eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt, à qua nisi in mortis

mortis articulo postquam tantundem de proprijs bonis in auxilium terræ sanctæ soluerint, absolui non debent, in diebus Dominicis vt excommunicati publicentur. Nihilominus si personæ eorum capi contingat, serui & infames fiunt, ac intestabiles tam actiuè quàm passiue habentur, ad publica officia non admittuntur, & fiscus ipsorum bona accipere poterit. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 69. Alagon. in compend. pag. 642.*

Circa materiam huius tex. vide quæ dixi *in collect. ad cap. ita quorundam. hoc tit. in Decretalib.*

Extrauag. Dignum. II. Ioan. XXII.

IVdæi ad Fidem conuersi non sunt molestandi in suis bonis ne sint deterioris conditionis post Baptismum, quàm si essent ante. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 69. Alagon. in compend. pag. 642.*

Hodie habemus constitutionem *Pauli* III. incip. *Cupientes, in ordine 32. Bullarij noui*, in qua Iudæis ad Fidem conuersis remittūtur & gratiosè condonantur omnia, & quæcunq. bona etiam ex vsura, & alio illicito quæstu acquisita, dummodo personæ, quibus esset facienda restitutio, sint incertæ, de qua meminit D. *Anton. Ricciul. in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existem. lib. 2. cap. 26. num. 8.*

De Hæreticis.

Extrauag. Ex eo. I. Benedict. XI.

1 DECLARAT *cap. per hoc, eod. tit. lib. 6.* quod scilicet tunc Episcopi, & Inquisitores teneantur sibi inuicem communicare processus, quando vtrique agunt seiunctim, & non quando Episcopi tantū, vel Inquisitores tantum agunt, & processus sunt communicādi solummodo in fine quando nihil restat nisi promulgare sententiam. Secus vero quando alter commodè procedere non potest nisi alterius actis visis, quia tūc semel tantum in toto negotio copia tribui debet ne detur locus fraudi. Episcopus procedens propter expensas factas non potest petere partem prouentuum deputatorum officio Inquisitionis de bonis hæreticorum, quia Ordinarius proprijs stipendijs seu expensis debet inquirere. Similiter nec exposcat rationem prouentuum Officij Inquisitionis ab Inquisitoribus non obstante mandato, vel consuetudine, sed Inquisitores illos reddant, cui Romanus Pont. reddi iusserit. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 107. Alagon. in compend. pag. 661.*

Extrauag. Vas electionis. II. Ioan. XXII.

1 TRes erronei articuli Ioannis de Poliaco Doctoris Parisiensis damnantur in præsenti. Primus erat quod confitentes Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi Confessiones tenerentur eadem peccata iterum proprio Sacerdoti confiteri. Secundus quod stante *cap. omnis vtriusque sexus, de Pœnit.* Papa non potest facere quod Parochiani non teneantur omnia sua peccata proprio Sacerdoti, idest Parochiali Curato confiteri. Tertius quod nec Papa nec Deus potest dare generalem potestatem audiendi Confessiones alicui, itaut confessus eadem peccata non teneatur iterum confiteri. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 108. Alag. in compend. pag. 661.*

2 Hoc idem ex hoc tex. desumunt *Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 1. q. 1. vers. Inde Parisienses, & cap. 2. q. 1. Ludouic. Beja responsi. casuum Conscient. p. 2. casu 31. Miranda in man. Prælat. tom. 1. q. 45. art. 3. concl. vnl. ante vers. ad primum.*

Extrauag. Cum Mathæus. III. & vlt.

1 ORdinarij, & Inquisitores sancti Officij, seu quicunque alij Iudices siue Ordinarij, siue delegati contra Apostolicæ Sedis Officiales, seu Nuncios, aut contra aliquem ipsorum quoquo modo, seu quacunque occasione vel causa procedere non præsumant, nec promulgare audeant excommunicationem, vel suspensionem, aut aliam sententiam sine specialis Sedis Apost. licentia concedenda in scriptis faciente plenā de præsenti decreto mentionem, & si quid contra illud attentatum fuerit, est irritum & inane. Verum si Nuncius, aut officiales Sedis Apost. indebitè aliquid forte attentēt, aut faciant, tunc Diœcesani, Inquisitores, seu alij Iudices Ordinarij,

rij, vel delegati, ad quos illud negotium pertinet, plenè de illo se informent, studeantq. Papæ significare, vt super eo de remedio opportuno prouidere valeat. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag.* 108. *Alagon. in compend. pag.* 661.

2 De materia huius tex. & qui Officiales & Nuncij sint huiusmode de quibus ille loquitur, vide *Ioan. Rotas de priuileg. Inquisit. n.* 430. *vers. neque procedunt, Iacob. Simanch. in enchirid. tit.* 8. *num.* 1. *cum seqq. & de Cathol. institut. tit.* 34. *num.* 37. *Franc. Penia in direct. Inquisit. p.* 2. *schol.* 5. *in finalib. verbis*, & latè *p.* 3. *schol.* 92. *& q.* 26. *comment.* 75. *Anton. Cucb. instit. maior. lib.* 4. *tit.* 6. *§. verum, Mandos. in reg.* 1. *Cancellar. q.* 5. *num.* 7. *Paul. Granut. theor.* 19. *num.* 16. *vers. de vno tamen, Farin. de heresi. q.* 186. *§.* 2. *n.* 45.

De Schismaticis.

Extrauag. Dudum. Vnic. Benedict. XI.

1 PROCESSVS, & sententias latas per Bonifac. VIII. contra Iacobum, & Petrum de Columna tanquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat in præsenti Benedictus XI. exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 5. *pag.* 111. *Alagon. in compend. pag.* 663.

2 Corrigit igitur, & prorsus reuocat hæc Extrauagans *cap. vnicum, hoc tit. lib.* 6. *vbi dixi.*

De Furtis.

Extrauag. Infideles. Vnic. Ioan. XXII.

1 EXCOMMVNICAT illos, qui furati sunt Thesaurum Ecclesiæ, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant; & hic habetur optima praxis monendi malefactores vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc Extrauag. clarè manifestat. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 5. *pag.* 142. *Alagon. in compend. pag.* 683.

2 Monitoria pro rebus deperditis inueniendis sub pœna excommunicationis quomodo, & in quibus casibus concedenda sint, dixi latè *de officio, & potest. Episcopi p.* 3. *alleg.* 96. *per tot.*

De Crimine falsi.

Extrauag. Spondent. Vnic. Ioann. XXII.

1
ALCHIMIVM aurum, vel argentum facientes, vel fieri sequuto facto mandantes, vel ad hoc scienter dum id fieret, facientibus ministrantes; aut scienter vtentes vendendo, vel dando in solutum, tenentur tantundem de bono & vero auro siue argento in publicum pauperibus erogare, quanti alchimitum existat, & si eorum facultates non sufficiant, pœna per Iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici beneficijs habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Colligunt *Viuian. in ration. lib.* 5. *pag.* 162. *Alagon. in compend. pag.* 238.

2 De Alchimistis vide *l.* 13. *tit.* 5. *par.* 2. *& l.* 9. *in fine tit.* 7. *part.* 7. *vbi* Greg. Lop. *Eymer. in direct. Inquisit. p.* 3. *vbi Penia comment.* 26. *n.* 115. *Cassan. in cathalogo gloria mundi p.* 11. *consid.* 40. *Bonacos. commun. verbo Alchimia pag.* 9. *Sebast. Nau. in l.* 1. *n.* 3. *C. de argenti pretio lib.* 10. *Zerol. in praxi Episcop. p.* 2. *verbo Moneta, Martin. Delri. disquisit. magicar. lib.* 1. *cap.* 5. *pag. mihi* 29. *cum seqq. & q.* 4. *pag.* 39. *Paul. Comitol. respons. moral. lib.* 3. *q.* 33. *Sanch. in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 51. *Farinac. in praxi crimin. q.* 115. *num.* 98.

De Priuilegijs.

Extrauag. Inter cunctas. I. Bened. XI.

1
FRATRES Minores, & Prædicatores possunt prædicare in suis Ecclesijs, & in publicis plateis, licentia ab Episcopis non petita, sine qua tamen id efficere non valent in hora in qua Episcopus concionatur, vel coram se

prædi-

prædicari facit, aut quando vrgente necessitate ad se conuocat clerum. In Parochialibus vero non prædicent inuitis Parochis, nisi ab eorum Superioribus iussi fuerint. Electi à suis Superioribus ad audiendas Confessiones liberè audire possunt eis peccata sua confiteri volentes. Religiosos autem, qui secundum statuta suorum Ordinum proprijs Prælatis confiteri debent, & excommunicatos ac criminosos, quorum crimina egent publica pœnitentia, & quoscunque à casibus Episcopo reseruatis absoluere prohibentur; Item Religiosi possunt sepelire mortuos. Multa denique disponuntur de funeralibus, & quarta, & de quibus non soluitur falcidia, Canonica portio, &c. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 220. Alagon. in compendio, pag. 728.* Vide dicta in *Extrauag. super cathedram, de sepultur.*

2 Valeant clero, & populo prædicare, &c. Hodie circa huiusmodi Regularium prædicatorum approbationem ex *Concil. Trid. sess. 5. de reform. cap. 2. & sess. 24. etiam de reform. cap. 4.* aliter se res habet, prout late explicaui *de officio, & potest. Episc. p. 3. alleg. 76. & in Clem. dudũ, de sepult.*

3 Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendas Confessiones, &c. Circa approbationem Regularium Sacerdotum ad audiendas secularium Confessiones late egi *d. tract. de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 25. per tot. & in collect. ad d. Clem. dudum, & ad d. Extrauag. super cathedram.*

4 Porro vt circa sepulturam, &c. Ergo licebat Fratribus corpora defunctorum qui in Ecclesijs suis, dum viuerent, elegerunt sepulturam, processionaliter cum Cruce proprias ingrediendo Parochias assumere, & ad suas deferre Ecclesias tumulanda, vt per *Iul. Lauor. tom. 1. var. lucubrat. tit. 2. cap. 3. num. 206.* Verum iam non licet Regularibus etiam prætextu alicuius consuetudinis Parochias cum Cruce processionaliter, aut aliàs ad deferenda defunctorum funera intrare, vel illa leuare, & efferre nisi vocato, & expectato proprio defuncti Parocho, eoque ibidem præsente, si ipse tamen aliter fieri non consentiat, & permittat, vel nisi requisitus venire expressè recuset, vt declarauit Sacra Congreg. negotijs Episcoporum & Regularium præposita *sub die 12. Ianuarij 1604.* cuius decretum post *Quarant. in sum. Bullarij* refert *Iul. Lauor. d. cap. 3. num. 217.* & alibi sæpe fuisse resolutum attestatur idem *Lauor. eod. tit. 2. cap. 9. num. 118.*

Extrauag. Meruit. II. Clem. V.

1 Rex Franciæ & Regnicolæ per *Extrauag. vnam sanctam, sup. de maiorit. & obed.* non amplius Ecclesiæ Romanæ sunt subiecti, quam antea existebant. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 221. Alagon. in comp. p. 728.*

2 Hoc idem ex hoc tex. desumunt *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 11. cap. 5. q. 6. vers. at inter* Extrauag. *Garc. de nobilit. glos. 9. num. 53. vers. secunda conclusio.*

3 Licet quidam Iuris Ciuilis interpretes putent dictam *Extrauag. vnam sanctam* fuisse à Clemente V. in præsenti abrogatam, tamen veritas est in contrarium, nam cum Bonifacius VIII. in eadem *Extrauag. vnam sanctam* inter alia dixisset esse vnum Christi ouile & vnam Ecclesiam, & Reges ac Principes esse huius Ecclesiæ filios, & huius ouilis oues, spiritualemque potestatem esse supremam, quæ terrenam dirigere, moderari, & iudicari possit, & debeat, hinc Philippus Francorum Rex ansam cœpit conquerendi Pontificem Rom. sibi omnem potestatem temporalem vendicare voluisse, & ipsum Regnum Galliæ tanquam tributarium, & vectigal Ecclesiæ Rom. efficere, in hunc sensum verba Pontificis detorquens; cum tamen Bonifacij mens ea re vera fuerit omnes mundi Reges, & Principes tanquam Christi oues Romano Pont. subijci, vt patri filios, vt pastori oues, vt capiti membra, vt ab eo quisq. prout ratio, & Ius postulat, in omnibus dirigatur, corrigatur, & si opus sit Regno priuetur ob communem Reip. Christianæ salutem tuendam, & bene conseruandam. Ita *Azor. instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 19. vers. quarta obiectio col. 4.*

Extrauag. Diuina. III. Eugen. IX.

1 Ordinarij, vel alij Superiores non præsumant excommunicare, suspendere, interdicere, vel priuare officio, vel beneficio, vel aliam sententiam ferre contra officiales pro tempore existentes in obsequijs Papæ, & Sedis Apostol. nec contra alios venientes ad Sedem Apostol. pro suis, vel suorum causis prosequendis, nec in ea morantes dum durat prosequutio causarum, vel ab ea recedentes & si quomodolibet priuant, vel priuatos declarant

clarant beneficijs, vel illa alijs conferunt, vel ad hoc se intromittunt, tam dantes, quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati, suspensi, & interdicti, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, vel Concilijs etiam generalibus in contrarium. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 221. Alagon. in compend. pag. 728.*

2 Aduertendum est quod priuilegia, quæ residentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Constitut. aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in ijs, qui beneficia Ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minime intelliguntur, sed Ordinarij iurisdictioni subiecti permanent, non obstantibus quibuscunque inhibitionibus, vt statuit *Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 11. vers. quæ vero*, & resoluunt *Cened. practic. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 4. num. 31. vers. pro vero, Sanctarel. variar. resolut. lib. 1. quæst. 16. num. 2.* vbi subdit *Concil. Trid. citato cap. 11.* loqui de Constitutione Eugeniana concessa Curialibus Romanis, non autem de concessa Vniuersitatibus studiorum.

Extrauag. Exhibitas. IV. & vlt. Ioan. XXII.

1 MIlites Hospitalarij S. Ioannis, qui ex priuilegio, consuetudine, vel statuto percipiunt fructus annales beneficiorum vacantium, vel plurium annorum, debent etiam habere præbendam, quam beneficiarius haberet si in Ecclesia resideret, vel quam haberent si aliàs ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitimè excusarentur, quia cum dicta pars Capitulo non accresceat, illis accrescere debet. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 223. Alagon. in compend. pag. 729.*

De Pœnis.

Extrauag. Diuinis. Vnic. Ioan. XXII.

1 PISCOPVS Caturcensis perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatusque fuit Pontificali, Sacerdotali, & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus propter varios excessus per ipsum perpatratos, videlicet quia nimis ambitiose, & simoniace fuerat ingressus in Pontificatum, mox Sedi Apostolicæ, suis subditis, & sibi ipsi inturiosus fuerat, & tanquam tyrannus terrore, iniuria, fraude grauabat subditos extorsionibus, & frequentibus procurationibus, & alijs quæstibus illicitis, non curando de modo, & causa, non citatos & non conuictos priuabat beneficijs iniustè, dictabat falsa instrumenta, simoniace conferebat beneficia in suis manibus resignata, quorum redditus sibi occupabat, erat irregularis, incontinens cum fœminis, &c. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 250. Alagona in compend. pag. 743.*

2 Ex hoc tex. optimè colligitur pro quibus excessibus Prælatus deponi potest, de quo vide tex. & quæ ibi dixi *in cap. veritatis, de dolo & contum. & in cap. nouerit. est clonis, de excessibus Prælator.* & in *Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 3.*

De Pœnitentijs, & remissionibus.

SVMMARIVM.

1 *Compendium tex. refertur.*
2 *Iubilaeum centesimum quis Pontifex primus promulgauerit, ostenditur.*
3 *Indulgentia plenaria, plenior, & plenissima quantum attinet ad rationem Indulgentiæ idem sunt, differunt in nomine tantum, vel in causa concedendi.*
4 *Indulgentia plenaria, seu plenissima refertur ad integram remissionem omnium peccatorum.*
5 *Iubilaeum, & Indulgentiam anni Sancti æqualiter lucrantur illi, qui sunt Romæ, sicut & illi qui veniunt ex longissimis terris.*
6 *Curiales Romæ habitantes debent Basilicas SS. Petri & Pauli per triginta dies visitare, illi vero qui veniunt Romam poterunt in quinque diebus Iubilæum lucrari.*

Extrauag. Antiquorum. I. Bonif. VIII.

1 ENTESIMO quoque anno, qui dicitur Iubilæi, visitantibus Basilicas Beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum plenissima peccatorum venia conceditur, cuius Indulgentiæ qui voluerint participes fieri si fuerint Romani ad minus triginta diebus continuis,

tinuis, seu interpollatis, & saltem semel in die, si vero peregrini fuerint, aut forenses simili modo diebus quindecim ad Basilicas easdem accedant. Qui vero amplius, & deuotius illas frequentauerit, plus merebitur, & efficacius Indulgentias consequetur. Colligunt *Viuian. in ration. lib.5. pag. 262. Alagon. in compend. pag. 751.*

2 Quamuis de initio huius Iubilæi fateantur aliqui nihil certum inueniri posse, sicut dicit *Ioan. Friburgen. in tract. de Indulg. quæst. 6.* & alij eius inuentorem prædicent Bonifacium VIII. de quo in præsenti, ex quorum numero sunt *S. Antonin. p. 1. tit. 10. cap. 3. §. 6. Polyd. Virgil. de inuent. rerum lib. 8. cap. 1. Luc. Pinel. de Indulg. cap. 23.* Veritas tamen est illud antiquius fuisse, nam cum in die Vigiliæ Natiuitatis Dominicæ 1299. ad Vesperas, & subsequentibus diebus, immo per totum illum annum tam ingens hominum multitudo ex longinquis & diuersis mundi partibus ad Vrbem confluxerint, vt nec Vrbs eos caperet, aut euntibus & redeuntibus itinera sufficerent, nec in tam magna lata & spatiosa Vrbe locus penè, aut per vias transeundi, aut in domibus commorandi esset, cæpit hac nouitare prædictus Bonifacius magna affici admiratione, & causam huius rei quærens inuenit quod celebris & generalis fama per totum Orbem, & per ora hominum referebat ab antiquis & extra memoriam hominum temporibus Romæ centesimo quoque anno Iubilæum esse, celebrarique solitum, & ideo illo anno, qui centesimus incidebat, tot ad Vrbem homines confluebant vt ab omnium culpatum sordibus absoluerentur. Quapropter perlectis Bonifacij iussu vetustioribus libris, reuolutisque antiquioribus Bullis, nihil quòd ad rem hanc pertineret, omnino repertum fuit; statuit propterea diligentia inter superstites vti an huius nouæ Indulgentiæ esset memoria apud aliquem: Fuit inter multos senior Peregrinus repertus, qui annum centesimum septimum suæ ætatis agebat, qui coram eodem Sanctissimo Pont. attestatus est se meminisse patrem suum agricolam superiore centesimo venisse Romam ad consequendas Indulgentias, à quo etiam admonitus fuerat vt si ad venturi centesimi tempus perueniret, non grauaretur Romam venire, vbi singulis quibusque diebus illius anni magnæ erant Indulgentiæ. Eiusdem rei testes alij duo reperti sunt ex Gallia, & in Italia non pauci tanti æui memores idem confirmantes, & omnes hoc vnum vnanimiter asserentes Romæ scilicet eo anno esse remissionem peccatorum. His auditis Romanus Pont. ne tam grandis populorum deuotio à Spiritu Sancto excitata frustaretur, Sanctum Iubileum eodem anno cum solemnitate celebrari mandauit, & tunc promulgata fuit ista Extrauag. quod narrant *Nau. de Iubilæo notab. 7. num. 4. Benzon. in simili tract. lib. 3. cap. 5. Iul. Lauor. p. 1. cap. 3. num. 3. cum seqq.* Ex quibus bene colligitur Bonifacium VIII. innouatorem potius quàm institutorem huius sancti Iubilæi fuisse, sicuti docent *Henriq. in sum. lib. 7. cap. 15. §. 6. Fr. Hieron. Roman. de Republ. Christiana lib. 1. cap. 23. Gretser. lib. 2. de sacris pereg. cap. 15. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 85. art. 3. & 4. Sanctarel. de Iubilæo anni sancti dub. 3. Dyonis. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erectione cap. 14. num. 12. cum seqq.* & præcipue *à num. 17.*

3 Plenam, & largiorem, immo plenissimam, &c. Indulgentia igitur plenaria, plenior, & plenissima, quantum attinet ad rationem Indulgentiæ, idem sunt, differunt namque in nomine tantum, vel in causa concedendi, quia ponuntur ad exagerationem, vel maiorem declarationem, & ad tollendum scrupulum. Vide *Nau. de Indulg. notab. 9. num. 31. & notab. 26. Gregor. de Valent. de Indulg. cap. 6. Benzon. de Iubilæo lib. 4. cap. 2. Fr. Emman. d. q. 85. art. 3. Iul. Lauor. de Indulgent. p. 2. cap. 10. num. 62. cum seqq. Zerol. in praxi Episcop. p. 2. verbo Annus sanctus §. 4.*

4 Omnium suorum concedimus veniam peccatorum. Statuentes, &c. Ergo Indulgentia plenaria, seu plenissima refertur ad integram remissionem omnium peccatorum, vt per *Fr. Emman. in explicat. Bullæ Cruciatæ §. 8. dub. 2. pag. mihi 58.*

5 In glos. [Confitebuntur] ibi (*Quia ergo Indulgentiæ,) &c.* Notatur ad hoc quod Iubilæum & Indulgentiam Anni sancti lucrantur æqualiter illi, qui sunt Romæ, sicut & illi, qui veniunt ex longissimis terris, vt per *Nau. de Iubil. notab. 31. num. 35. Henriq. lib. 7. de Indulgent. cap. 14. §. 4. Benzon. de Iubilæo lib. 5. cap. 15. dub. 1. Hieron. Gratian. eod. tract. p. 1 cap. 12. Lauor. in simili tract. p. 1. c. 16. num. 15. vers. illud, Iodoch. verbo Iubilæus n. 23. Pinel. de Indulgent. cap. 16. Sanctarel. de Iubilæo*

Iubilæo Anni sancti cap. 5. dub. 5.

6 In glos. [Forenses] ibi (*Quid de curialibus,&c.*) Notatur ad hoc quod Curiales Romæ habitantes debent Basilicas SS. Petri & Pauli per triginta dies visitare, vt per *Nau.de Iubilæo notab. 32. num. 43.* Illi vero, qui venient Romam occasione alicuius negotij, vel litis poterunt in quinque diebus Iubilæum lucrari, & habentur pro alienigenis si habebant animum reuertendi ad patriam finito negotio secundum *Hieron. Gratian. de Iubilæo p.2. cap. 12.* vbi subdit venientem ex patria ad Romam causa lucrandi Iubilæum, in quindecim diebus illud lucrari, licet toto anno Romæ detineatur, ibique pro eo tempore domum conducat.

SVMMARIVM.

1 *Annus* Iubilaus, *siue plenaria remissio, qua olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus verè pœnitentibus & confessis visitantibus* Basilicas *Beatorum Petri & Pauli per istam Extrauag. ad annum 50. reducitur, & num.2.*

3 *Vrbanus* VI. *ordinauit vt annus* Iubilaus *celebraretur trigesimo tertio quoque anno.*

4 *Paulus* II. *statuit vt annus* Iubilæus *celebraretur vigesimoquinto quoquo anno.*

5 *Bonifacij* VIII. *tempore pro consequutione anni* Iubilai *visitandæ tantum erant Basilicæ SS. Petri & Pauli, Clemens* VI. *addidit Ecclesiam S. Ioannis Lateranensis, Gregorius* XI. *prædictis tribus adiunxit Ecclesiam S. Mariæ Maioris.*

6 *Exteris minor numerus dierum, quo Ecclesias visitare tenentur in* Anno Iubilao, *assignatur quàm incolis.*

7 *Visitatio* Ecclesiarum *in anno* Iubilæo *fieri potest vel pedibus incedendo, vel equitando.*

8 *Visitatio quatuor Ecclesiarum in anno Iubilæo vnica die fieri debet, & non satisfacit, qui vnam vel alteram* Ecclesiam *visitaret vno die.*

9 *Visitatio Ecclesiarum per 30. dies facienda ab illis, qui lucrari volunt* Iubilæum *Anni sancti sufficit si vel de die vel de nocte fiat.*

10 *Visitationes duas eodem die quis facere non potest ad effectum satisfaciendi duorum dierum visitationi ad lucrandum* Iubileum *Anni sancti.*

11 *Iubilæum* Anni *sancti potest quis bis, ter, vel pluries lucrari faciendo visitationes requisitas.*

12 *Indulgentia concessa visitantibus Ecclesiam pro tempore determinato, semel tantum quæri potest.*

13 *Iubilæum Anni sancti lucrantur, qui illud lucrandi causa petunt Romam, sed infirmitate, vel morte præuenti perficere non potuerunt.*

14 *Iubilæum Anni sancti lucrari cupientes antecenantur antequam Ecclesiarum visitationem incipiant, peccata sua confiteri, ostenditur, & num. 15.*

15 *Thesaurus Ecclesiæ non solum collectus est ex meritis Passionis Christi, sed etiam ex martyrijs, & operibus Sanctorum.*

Extrauag. Vnigenitus. II. Clem. VI.

1 Annus Iubilæus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno, omnibus verè pœnitentibus, & confessis visitantibus Basilicas Beatorum Petri & Pauli per istam Extrauag. ad annum quinquagesimum reducitur, additurq. Basilica S. Ioannis Lateranensis. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 263. Alagon. in compend. pagina 751.*

2 **Ad annum quinquagesimum duximus reducendã. Statuentes, &c.**

Licet annus Iubilæus renouatus fuisset à Bonifacio VIII. centesimo quoque anno, vt vidimus supra primo cap. succedentibus postea temporibus considerata breuitate, & debilitate vitæ, carnis infirmitate, & vt citius ac frequentius labentibus hominibus succurratur, Clemens VI. in hac Extrauag. ad annos quinquaginta huiusmodi Iubilæum reduxit, & ita fuit celebratus anno 1350. sicuti referunt *Iul. Lauor. de Iubil. & Indulgent. p. 1. c. 3. num. 17. & Sanctarel. de Iubilæo anni sancti cap. 1. dub. 3.*

3 Deinde Vrbanus VI. ordinauit vt hic Iubilæus celebraretur trigesimotertio quoquo anno, vt scripserunt *Granzi. lib. 10. Metrop. Gretser. lib. 2. de sacris Peregrin. cap. 15. Iul. Lauor. d. c. 3. num. 19. & 21. Sanctarel. d. dub. 3.*

4 Postea Paulus II. statuit vt celebraretur vigesimo quinto quoquo anno, vt vnaquæq. ætas huius thesauri particeps fieret, quod à Sixto IV. confirmatum fuit, qui proinde Iubilæum celebrauit anno 1475. & sic successiuè ad hæc nostra tempora continuatum extitit, videlicet Alexand. VI. anno 1500. Clemens VII. anno. 1525. Iulius III. an. 1550.

Gregor.

Gregor. XIII. an. 1575. Clemens VIII. an. 1600. & S. D. N. Vrbanus VIII. an 1625.

5 Et Lateranensem Ecclesiam,&c.

Tempore Bonifacij VIII. vt in Extrauag. præcedenti, pro consequutione Iubilæi visitandæ tantum erant Basilicæ Apostolorum Petri & Pauli, postea vero Clementis VI. tempore, de quo in hoc tex. addita fuit Ecclesia Sancti Ioannis Lateranensis, eo quòd in ea baptizatus fuerat Constantinus Imper. à B. Syluestro Papa. Demum Gregorius XI. prædictis tribus adiunxit Ecclesiam Sanctæ Mariæ Maioris, & sic istæ quatuor Ecclesiæ pro consequutione Iubilæi ab illo tempore vsque ad præsens visitari debent, sicut statuit S. D. N. Vrbanus VIII. in sua Bulla publicationis Iubilæi incip. *Omnes gentes plaudite*, sub Dat. Romæ tertio Kalend. Maij. 1624. Pontificatus sui anno Primo. Vide *Iul. Lauor. de Iubilæo p. 1. cap. 17. num. 1. Sanctarel. de Iubilæo anni sancti cap. 1. dub. 4.* In quibus Ecclesiis quatuor portæ (quæ ob excellentiam sanctæ vocantur) solemni ritu aperiuntur, vt tradunt *Nauar. de Iubilæo notab. 34. num. 8. Benzon. in simili tract. lib. 4. cap. 13. & Iul. Lauor. p. 1. cap. 24. Dyonys. Paul. de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 14. n. 8.*

6 Quam inclitæ recordationis,&c.

Multa de Lateranensi Ecclesia tradit *Dyonys. Paul. d. tract. de vera quatuor Patriarch. sedium erect. cap. 15. n. 32. cum seq.*

7 Si Romani ad minus triginta,etc.

Assignatur igitur minor numerus exteris quā incolis ob laborem susceptum in itinere, immo solent Romani Pontifices aliquando ad tres & paucos dies reducere, habita consideratione ad labores, sudores, incommoda, pericula, impensas, & alias graues molestias in itinere passas, & ne peregrini diutius in Vrbe commorantes grauioribus onerentur impensis, vt refert *Iul. Lauor. d. p. 1. cap. 17. num. 10. & Sanctarel. de Iubilæo anni sancti cap. 7. dub. 2.* vbi subdit quòd si fuerit concessum per Papā vt paucioribus diebus quis lucrari possit Iubilæum, verbi gratia per quindecim dies quatuor Ecclesias visitando, si tempore talis concessionis per quatuordecim dies iam haberet prædictas Ecclesias visitatas, postea visitando vnica vice lucraretur Iubilæum.

7 Et hæc visitatio potest fieri vel pedibus incedendo, vel equitando, quia hi omnes pariter & eodem modo Iubilæum lucrantur, licet meritum non sit æquale, vt aduertunt *Benzon. d. lib. 5. cap. 15. dub. 22. Franc. Rodrig. de Iubilæo cap. 3. num. 7. Hieron. Gratian. eod. tract. par. 2. cap. 12. Iodoch. verbo Iubilæum numero 23.*

8 Huiusmodi quatuor Ecclesiæ vnica die visitari debent, & non satisfacit qui vnam vel alteram Ecclesiam visitaret vno die, & altero, vel tertio aliam vel alias, vt tradunt *Nau. de Iubil. notab. 32. num. 41. Pinel. de Indulgent. cap. 23. Henriq. in sum. lib. 7. cap. 14. §. 5. lit. D. Benzon. de Iubil. lib. 5. cap. 15. dub. 5. Hieron. Gratian. in simili tract. p. 2. c. 3. & 12. Franc. Rodriguez eod. tract. cap. 3. num. 6.* vbi asserit ita declarasse Gregorium XIII. Quamuis *Ioan. Monach. in Extrauag. 1. supra hoc tit. in glos. verbo semel* scripserit sufficere quòd fiat visitatio earum diuersis diebus, subdens hoc respondisse Bonifacium auctorem illius Extrauag.

9 Et quando dicitur huiusmodi visitationes faciendas esse per triginta dies, &c. intelliguntur de diebus temporalibus, & sic siue de die, siue de nocte, sicuti docent *Benzon. d. cap. 15. dub. 5. Rodriguez d. cap. 3. n. 8. Hieron. Gratian. d. p. 2. cap. 12. Iul. Lauor. d. p. 1. cap. 17. num. 33.*

10 Ex quibus dicendum videtur non posse quem duas visitationes eodem die facere ad effectum satisfaciendi duorum dierum visitationi, secundum *Nau. d. notab. 32. num. 41. in fine, Fr. Emman. in sum. p. 1. cap. 184. num. 3. Filliuc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. quæst. 5. num. 255.* Poterit tamen bis, ter, vel pluries hanc Indulgentiam Iubilæam sibi quærere bis, ter, vel pluries faciendo visitationes requisitas, ex *Nau. d. notab. 32. num. 46. vers. pars vero affirmans, & notab. 34. num. 6. vers. tertio, Benzon. lib. 5. cap. 15. dub. 23. Emman. Sa verbo Indulgentia num. 7. Henriq. d. lib. 7. cap. 10. §. 2. Francisc. Roderiguez de Iubilæo cap. 3. num. 10. Hieron. Gratian. in simili tract. p. 2. cap. 12. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 7. cap. vlt. sect. 4. num. 155. Filliuc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. q. 7. num. 261. Zerola in praxi Episcop. p. 2. verbo Annus sanctus §. 6. Iodoch. verbo Iubilæus num. 23.*

12 Illud aduertere oportet quòd grandis datur differentia inter Indulgentiam perennem, qualis est quadraginta dierum concessa visitantibus Ecclesiam B. Petri Vrbis Romæ, & inter Indulgentiam concessam pro tempore

determinato, quales sunt, quas videmus passim concessas certis locis pro certis diebus à Vesperis in Vesperas eos visitantibus; prior enim sæpius quæri potest, posterior vero semel tantum, secundum S. *Thom. in 4. dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 3. *quæstiunc.* 2. *ad.* 4. *Felin. in tract. de Indulg. num.* 37. *Ioan. de Friburgo in sum. Confess. lib.* 3. *tit.* 34. *quæst.* 184. *Cordub. in quæst. lib.* 5. *quæst.* 33. *Emman. Sa verbo Indulgentia num.* 7. *Tolet. in sum. lib.* 6. *cap.* 28. *in fine*, Nau. *de Iubil. notab.* 31. *num.* 37. *& notab.* 15. *num.* 19. *Benzon. d. lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 23. *Henriq. in sum. lib.* 6. *cap.* 16. *§.* 3. *in commento lit. M. Soar. tom.* 4. *de Pœnit. disp.* 57. *sect.* 1. *num.* 7. *Mich. Zanard. p.* 1. *director. tract. de Sacram. Pœnit. cap.* 21. *q.* 40. *Filliuc. tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *q.* 2. *num.* 197. Nugn. *in addit. q.* 27. *art.* 4. *post tertiam difficultatem vers. alia difficultas*.

13 Adijcientes vt ij etiam, etc. Notatur ad hoc quòd illi, qui causa lucrandi Iubilæum, petunt Romam, vel aliquas ex conditionibus adimplere incipiunt, sed infirmitate vel morte præuenti, iter, vel conditiones perficere minime possunt, Iubilæum lucrantur, vt per Nau. *de Iubilæo notab.* 19. *n.* 4. *Iodocb. verbo Iubilæus num* 23. *Benzon. lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 10. *Sanctarel. cap.* 7. *dub.* 1. *vers. quando si concede*, *Iul. Lauor. d. p.* 1. *cap.* 17. *num.* 21. Et S. D. N. Vrbanus Octauus in d. Bulla publicationis Iubilæi apertis verbis declarat huiusmodi personas illud lucrari, in hæc verba. Quoniam euenire potest vt ex ijs, qui hac de causa iter aggressi fuerint, vel ad Vrbem se contulerint, aliqui in via, aut etiam in ipsa Vrbe, morbo, vel alia legitima causa impediti, aut morte præuenti præfinito dierum numero completo, ac nec quidem fortasse inchoato præmissa exequi, ac Ecclesias, & Basilicas huiusmodi adiri nequeant. Nos piè promptèque illorum voluntati, quantum in Domino possumus, benignè fauere cupientes, eosdem verè pœnitentes, & confessos, prædictæ Indulgentiæ, & remissionis participes perinde fieri volumus acsi Ecclesias, & Basilicas prædictas diebus à nobis præscriptis re ipsa visitassent. Hactenus dicta Bulla. Quæ cum loquatur solum de peregrinis, non comprehendit Romanos, illi enim si morte præuenti visitationes peragere non valuerint, minime consequenter Iubilæum, & sentiunt *Iul. Lauor. d. p.* 1. *cap.* 17. *num.* 23. *& Sanctar. vbi proxime*, aduertens quòd in Bulla Clementis Octaui incip. *Inter sollicitudines*, priuilegium hoc conceditur etiam Romanis, & alijs Romæ habitantibus.

14 Qui verè pœnitentes, et confessi, etc. Vtrum autem fideles Iubilæam Indulgentiam anni sancti lucrari cupientes teneantur antequam Ecclesiarum visitationem incipiant, peccata sua confiteri, & omnes visitationes in statu gratiæ conficere? dubia est quæstio. Quidam affirmatiuam partem sequuntur, subijcientes visitationes aliter factas non suffragari ad consequendum Iubilæum, ex quorum numero sunt Nauar. *vbi supra notab.* 17. *num.* 11. *& notab.* 19. *num.* 16. *&* 19 Caiet. *tract.* 10. *de Indulgent. quæst.* 2. *tom.* 2. *Armil. verbo Indulgentia num.* 14. *Benzon. d. lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 4. *vers. dico quinto*, Paul. *Comitol. respons. moral. lib.* 1. *q.* 37. *num.* 2.

15 Verùm probabilius est hoc casu ad consequendum sanctissimum hoc Iubilæum sufficere visitationem vltimam facere in statu gratiæ, vt sentiunt Nau. *notab.* 32. *num.* 47. *Vitiald. in suo candelab. tit de Indulgent. num.* 15. *Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib.* 7. *cap. vlt. quæst.* 4. *num.* 180. *&* 188. *Filliuc. tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 10. *quæst.* 5. *num.* 258. *Franc. Rodriguez de Iubilæo cap.* 3. *num.* 5. *Hieron. Gratian. in simili tract. p.* 2. *cap.* 12. Ad consequendum enim Iubilæum non est necessarium facere omnia opera in statu gratiæ secundum *Sot. in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 1. *&* 2. *art.* 3. *Siluest. verbo Indulgentia. quæst.* 10. *vers.* 9. *Sa verbo Indulgentia num.* 2. *Valent. tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 20. *puncto* 5. *ad fin. Soar. tom.* 4. *de Pœnitent. disp.* 52. *sect.* 2. *num.* 7. *& sect.* 5. *num.* 8. *Aegid. Coninck. de Sacram. disp.* 12. *de Indulgent. dub.* 7. *num.* 37. *&* 39. *Benzon. d. lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 4. *vers. puto autem*, *Mich. Zanard. p.* 1. *director. tract. de Sacram. Pœnit. cap.* 21. *quæst.* 19. *Fr. Emman. in sum. p.* 1. *cap.* 184. *num.* 4. *Hieron. Gratian. d. p.* 2. *cap.* 12. *Nugn. in addit. q.* 27. *art.* 1. *vers. aliud dubium, & art.* 3. *dub.* 5. *prope fin. & dub.* 8. *Valer. Reginald. d. lib.* 7. *num.* 173. *&* 180. *Fernandez p.* 3. *cap.* 8. *§.* 8. *num.* 1.

16 Ad cuius quidem Thesauri cumulum, etc. Notatur ad hoc quòd Thesaurus Ecclesiæ non solum collectus est ex meritis Passionis Christi, sed etiam ex martyrijs & operibus Sanctorum, vt per *Cou. in cap. alma mater p.* 1. *§.* 4. *num.* 7. *col.* 4.

tol.4. Henriq. d.lib.7. cap.2. §.9. & 4. benè Sanctarel. de Iubilao anni sancti cap.3.dub.4.

Extrauag. Etsi Dominici. III.
Paul. II.

1 Reseruat sibi certos casus à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia Sedis Apostol. videlicet offensam ecclesiasticæ libertatis, violationem interdicti à Sede Apost. positi, crimen hæresis, conspirationem in personam, aut statum Romani Pont. quamuis offensam, seu rebellionem eiusdem Pont. in Sedem Apostol. Presbytericidium, offensam personalem in Episcopum, seu alium Prælatum, inuasionem, deprædationem, occupationem, aut deuastationem terrarum Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectarum, ac etiam inuasionem Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam Curiam venientium, prohibitionem deuolutionis causarum ad dictam Curiam, delationem armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionem nouorum onerum realium, vel personalium Ecclesijs, vel ecclesiasticis personis, simoniam super Ordinibus, vel beneficijs assequendis intra, vel extra Curiam, qui casus absolui non possunt per indulta, & concessiones generales nisi fiat specialis mentio. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 264. Alagon. in compend. pag. 751.*

2 Multos ex his casibus, & plures alios sibi reseruat Papa singulis annis in processu Bullæ in Cœna Domini, & specialiter alijs in locis, quos in vnum redegi *de officio, & potestate Episcopi p. 3. alleg. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur. & num. 2.*
3 *Indulgentia plenariæ suspenduntur solum tempore Iubilai anni sancti.*
4 *Indulgentiarum suspensio prohibet ne aliæ Indulgentiæ prædicentur tàm in publico, quàm in priuato durante anno sancto.*
5 *Indulgentiarum suspensio à Clemente Octauo facta in anno sancto Iubilai, qua?*
6 *Indulgentiæ plenaria, & plenissima omnium peccatorum remissiones suspensæ intelliguntur, non vero temporariæ, & omnes aliæ non plenariæ.*
7 *Verba geminata includunt prorsus omnia absque vlla limitatione.*
8 *Indulgentiæ suspenduntur durante tantùm anno sancto.*

Extrauag. Quemadmodum. IV.
Sixt. IV.

1 Confirmat Iubilæum publicatum, & suspendit vsque ad beneplacitum suum, & Sedis Apostol. omnes, & singulas plenarias etiam ad instar Iubilæi Indulgentias, ac etiam commutandi vota, aut super eis, & malè incertis, aut per vsurariam prauitatem, vel alium illicitũ modum extortis dispensandi, & cõponendi, aut illa sub certis modo & forma remittẽdi, & deputandi Confessores cum potestate absoluendi etiã in casibus Sedi Apost. reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis, & eadem Sede, vel illius auctoritate, quibuscunque Ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, & pijs locis, tam in perpetuum quàm ad certum tempus, aut quauis causa quomodolibet concessas, & concessa, itaut suffragari alicui non valeant. Indulgentijs tamen Basilicarum, & Ecclesiarum Vrbis in suo plenario robore durantibus. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 264. Alagon. in compend. pag. 751.*

2 Similem suspensionem fecit *Gregor.* XIII. in aperitione Iubilæi de anno 1575. in sua Bulla incip. *Quoniam sancti Iubilæi* de qua agunt *Nauar. in tract. de Iubilao notab. 28. à princip. Benzon. in simili tract. lib. 4. cap. 8. dub. 23. cum seqq. Iul. Lauor. de Iubilao & Indulgent. p. 2. cap. 10. num. 2.*

3 Omnes et singulas plenarias, etc. Ergo suspenditur solum facultas quærendi Indulgentias plenarias, & non alias, quæ non erant plenariæ, quod clariùs expresserunt *Clemens Septimus* in sua Bulla incip. *Inter sollicitudines*, & *Iulius Tertius* in Constit. incip. *Si Pastores*, & *Gregorius* XIII. in dicta Bulla incip. *Quoniam sancti Iubilai*, & ita tradunt *Nau. de Iubilao notab. 33. num. 1. & consil. 17. num. 3. sub hoc tit. Benzon. d. lib. 4. cap. 8. dub. 2. Henriq. lib. 7. cap. 15. §. 8. Zerol. in praxi* Episcop. *p. 2. verbo annus sanctus §. 3.* Quando enim in Bullis suspensionis Indulgentiarum huiusmodi prohibebatur ne aliæ Indulgentiæ prædicarentur tam in publico quàm in priuato durante anno sancto, hoc intelligebatur de plenarijs tantummodo Indulgentijs, vt exponunt *Nau. d. tract. de Iubilao notab. 33. n. 6. Benzon. d. lib. 4. cap. 8. dub. 7.*

Hieron. Gratian. in tract. de Iubileo lib. 1. n. 13.

5 In ſuſpenſione autem facta à *Clemente Octauo* in ſua Bulla incip. *Cum ſancti, ſub Dat. Romæ 21. Maij. 1599.* non apparent ſuſpenſæ niſi omnes, & ſingulæ Indulgentiæ etiam perpetuæ, & peccatorum remiſſiones, necnon facultates, & indulta abſoluendi à caſibus reſeruatis etiam in Bulla Cœnæ Domini conceſſæ quibuſcunque locis & perſonis etiam ad inſtar Iubilæi quacunque cauſa & occaſione ſub quibuſcunque tenoribus, formis, & clauſulis etiam Motu proprio, prohibendo ne aliter Indulgentiæ publicentur ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ.

6 Ex qua quidem Clementis ſuſpẽſione tantum plenariæ, & pleniſſimæ omnium peccatorum remiſſiones ad inſtar Iubilæi ſuſpenſæ intelliguntur, reliquæ vero Indulgentiæ temporaneæ, ideſt tot dierum, vel annorum, ſeu tertiæ, vel quartæ partis quadragenæ, carenæ, ſeſtenæ, & omnes aliæ non plenariæ etiam quòd ſint conceſſæ locis, & perſonis quomodolibet, ſuſpenſæ minime intelliguntur, ita docent *Nauar. conſ. 17. num. 4. & 5. ſub hoc tit. Franciſc. Rodriguez in tract. de Iubileo cap. 3. num. 2.* Hieron. Gratian. *in ſimili. tract. lib. 1. cap. 13. Sanctarel. in eod. tract. cap. 9. dub. 7. Iodoch. Lorich. in theſauro nouo vtriuſq. Theologiæ verbo Iubilæus num. 16. Filliuc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. quæſt. 3. num. 251. Iul. Lauor. de Iubilæo, & Indulgent. p. 1. cap. 10. n. 3. cum ſeqq.* vbi *n.* 17. oſtẽdit an Indulgentiæ pro defunctis tempore Iubilæi anni ſancti ſuſpendantur & *num.* 25. agit de Indulgentijs, quæ conceduntur Confraternitatibus Hiſpaniæ, vel alibi extra Vrbem exiſtentibus, aggregatis tamen alicui Vrbis Archiconfraternitati, cuius Indulgentiæ non ſuſpenduntur. Verum ſupradicta ſententia non tranſit ſine difficultate, nam dicta Bulla Clementis Octaui, & nouiſsima S.D.N. *Vrbani Octaui* incip. *Cum nuper, ſub Dat. Romæ non. Maij.* 1624. ita cantant. *Omnes, & ſingulas Indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remiſſiones,*

7 *&c.* quæ verba, *omnes & ſingulas*, ita geminata includunt prorſus omnia abſque vlla limitatione *gloſ. verbo omnia & ſingula in cap. vt circa, de elect. lib. 6.* & de natura illorum eſt vt nihil prætermiſſum cenſeatur, ſicuti docent Card. *Tuſch. tom. 1. lit. C. concl. 296. num. 8. & 19. Cened. ſing. 72. num. 1.* & plures alij, quos refero in *tract. de clauſul. vſuſreq. clauſ. 96. num. 4. ſecundum Lugdunen. impreſſ.* Tum quia dictio illa, *etiam*, exprimit caſum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem *l. etiam ff. de verb. ſignif. l. conuenticula C. de Epiſcop. & cleric.* cum innumeris propemodum à me citatis Doctoribus in *tract. de dictionib. vſuſrequent. dict. 112. num. 1. ſecundum* Lugdunen. *impreſſ.*

8 Vſque ad noſtrum, & eiuſdem Sedis beneplacitum ſuſpendimus.

Intelligi durante tantùm anno ſancto aſſerunt *Nauar. de Iubilæo notab. 28. num. 31. cum ſeqq. Filliuc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. quæſt. 3. num. 253. Sanctarel. de Iubilæo anni ſancti cap. 9. dub. 7. in fine* Idque attentis dictis Bullis Clementis Octaui & S. D. N. Vrbani Octaui nullam pariter difficultatem, ſuſpenduntur Indulgentiæ durante anno ſancto, ac proinde eo elapſo illæ ad priſtinum redeunt abſque dubio, vt aduertit *Iul. Lauor. d. p. 1. cap. 10. num. 23.*

Extrauag. Etſi Dominici. V.

1 Sixtus IV. reuocat Indulgentias, & facultates abſoluendi à caſibus Bullæ in Cœna Domini, commutandi quinque vota Papæ reſeruata, & multas alias Indulgentias quas ipſe conceſſerat, à quibus ſi quis abſoluere, vel ea vota commutare præſumpſerit, excommunicationis ſententiã Romano Pont. reſeruatæ ipſo iure incurrit; & talis abſolutio, vel cõmutatio nullius eſt roboris, & momenti. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 265. Aldigon. in compend. pag. 752.*

2 Et per eos emiſſa peregrinationis, etc. Nullus igitur Prælatus præter Romanum Pont. poteſt diſpenſare in quinque votis, nempè de intranda religione, de perpetua caſtitate ſeruanda, de peregrinatione in terram ſanctam, quod vocatur Hieroſolymitanum, de viſitando limina Apoſtolorum Petri, & Pauli, & de peregrinatione in diuum Iacobum Compoſtellæ, ita *Sot. lib. 7. de Iuſtit. quæſt. 4. art. 3. Cou. in cap. quamuis pactum p. 1. §. 3. num. 12. Nau. in man. cap. 12. num. 75. & comment. 4. de Regularib. num. 22. verſ. ſexto, Henriq. in ſum. lib. 7. cap. 30. §. 6. lit. A. Iacob. de Graff. in aureis deciſion. p. 1. lib. 2. cap. 31. num. 21. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 18. q. 4. verſ. mihi videtur, & cap. 19. quæſt. 3. Fr. Emman. in ſumm. tom. 2. cap. 97. num. 1. & in explicat. Bullæ Cruc. §. 9. num. 104. Sayr. in*

claui

clavi Regia lib.5. cap. 8. num.9. & lib.6. cap. 11. num. 33. cum seqq. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de Iuram. lib.2. cap.40. num.4. cum seqq. & tract. de voto lib.6. cap.21. à num.2. Franc. Leo in thesauro fori eccles. p.2. cap.8. num.51. Less. de Iustit. lib.2. cap.46. dub.13. num.104. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib.18. num.330. Molfes. in sum. Theologiæ moral. tract. 11. cap.15. à num. 137. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 40. per tot. Homobon. de Bonis de examine ecclesiast. tract. 11. cap.6. quæst.12. resol.3. vers. porro, latè Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi p.2. alleg.27. per tot.* quorum plures asserunt prædicta quinque vota esse summo Pont. reseruata ex antiquissimo Curiæ stylo, potius quàm Iure scripto, & aduertit *Less. d. num.* 104. ex hoc tex. non benè deduci huiusmodi reseruationem, cum solum hic fiat mentio prædictorum votorum ad effectum, ea subtrahendi Confessarijs, qui prætextu facultatum à Sede Apost. concessarum ab illorum vinculis absoluebant.

3 Et contrafacientes eo ipso excommunicationis, etc. Notatur ad hoc quòd excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt absoluentes à casibus Bullæ in Cœna Domini, vel Papalibus prætextu priuilegiorum, secundum *Filliuc. tract. 15. num. 180. cum seqq.* quem refero *Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p.3. alleg. 50. num. 106. secundum Lugdunen. impres.* sicut etiam per hunc tex. incurrunt violantes ecclesiasticam libertatem, & interdictum Apostolicum, & conspirantes in personam, & statum Papæ & offendentes Episcopum, siue alium Ecclesiæ Prælatum, prout resoluunt *Gambar. de casib. reseru. cap. 7. num. 6. Filliuc. d. tract. 15. num.72. vers. quarto, & vers. quinto, & num. 78.* Iul. Lauor. *de Iubil. & Indulgent. p.2. cap.21. n.78.*

De Sententia Excommunicationis.

SVMMARIVM.

1 Excommunicati *sunt qui pactis, aut promissionibus iustitiam, vel gratiam à Sede Apostol. obtinent, & qui tales non reuelant, nec illis absolutio facilè conceditur, & num.* 2. & 3.

4 *Excommunicationem maiorem incurrunt dantes, aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apostol.*

5 *Excommunicatio differt ab anathemate.*

6 *Pœna huius tex. quod hominum genera comprehendant, ostenditur.*

7 Dantes, *aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apost. vbicunque existant, et non solum orti in* Vrbe, *et oriundi ab ea, sed etiam inhabitantes eam, et reliquam Italiam, Hispaniam,* Galliam, *et quæuis alia Regna, includuntur sub hoc tex.*

8 *Excommunicatio imposita propter dationem, seu receptionem pecuniæ pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem* Apost. *non habet locum quando non interuenit realis datio, promissio, pactum, aut aliquod verbum, quia sola cogitatio, et mentalis resolutio non sufficit.* 2

9 *Dantes, aut recipientes etiam quid minimum pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem* Apostol. *sunt excommunicati.*

10 *Promissio sola absque eo quòd aliquid detur vel recipiatur pro obtinenda gratia vel iustitia apud* Sedem *Apostol. facit incurrere pœnas de quibus hic.*

11 Dantes, *aut recipientes siue palam siue occultè pro obtinenda gratia vel iustitia apud* Sedem *Apost. sunt excommunicati.*

12 *Promissio generalis an, et quando faciat incurrere in pœnas huius tex. ostenditur.*

13 *Dantes, aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem* Apost *sunt excommunicati non solum si dent, aut recipiant pecunias, sed etiam omnem aliam rem, seu vtilitatem.*

15 *Proxeneta, seu mediator in obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apost. cum datione seu receptione pecuniæ, est etiam excommunicatus.*

16 Dantes *vel recipientes pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem* Apost. *non solum in scriptis, vt putà per litteras Apost. sed etiam aliàs quomodocunq. sunt excommunicati.*

17 *Gratiam seu iustitiam obtinere apud Sedem Apost. quando quis dicatur, ostenditur.*

18 *Dare, aut recipere aliquid post obtentam gratiam, vel iustitiam, non est improbatū.*

19 Scientes, *et non reuelantes eos, qui pro obtinenda gratia, vel iustitia apud* Sedem Apost. *aliquid dederunt, seu receperunt, sunt excommunicati.*

20 Excommunicati *ob datum, vel receptum pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem* Apostol. *non possunt absolui nisi à* Papa, *vel*

ab alio ad id speciale mandatum habente praeterquam in mortis articulo.

21 Excommunicatus *ob datum vel receptum pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apost. absolui non potest nisi prius quantum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur.*

22 Gratia *seu iustitia pactis, aut promissionibus obtenta apud Sedem Apost. nulla est ipso iure.*

23 Gratia *seu iustitia propter aliquod datum seu receptum obtenta si quis scienter vsus fuerit, excommunicationem incurrit.*

24 Beneficiorum *et officiorum priuatio ipso iure imponitur dantibus, aut recipientibus pro gratia seu iustitia obtinenda apud Sedem Apost.*

25 *Excommunicationis appellatione venit maior.*

26 *Episcopos etiam comprehendit hic tex.*

27 Aduocatus*, procurator, et tabellio petens salaria, et conueniens de eisdem non ligatur excommunicatione, de qua in hoc tex.*

Extrauag. Excommunicamus. I. Bonif. VIII.

CLERICI omnes, Religiosi, vel Laici vtriusque sexus, etiamsi sint familiares Curiae, vel alij vbicunque, qui faciunt pactum, vel aliquid paruũ, vel magnum promittũt, vel promissionẽ recipiũt, vel qui ex pacto, seu promissione occulta, aut manifesta facta sub generalibus verbis nec plenè expressis, vel sub specialibus, & apertè expressis quicquam dederint, vel acceperint paruũ, vel magnum, seu promissionem de quacunq. re, vel vtilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint pro aliqua iustitia vel gratia pro se, vel pro alio in causis, vel iudicijs, seu aliàs per litteras Apost. aut aliam viam apud Sedem Apost. obtinenda, item qui sciuerit aliquem culpabilem in praedictis & intra triduũ non reuelat Papae, vel alicui per quem ad Papam fideliter deferatur, & qui scienter huiusmodi gratia, vel iustitia vtuntur, excommunicationem incurrunt, à qua solus Papa absoluit nisi in articulo mortis, quando non potest haberi recursus ad Papam, & nisi prius quantum dedit, vel recepit, pauperibus eroget, iustitia vero vel gratia sic obtenta est nullius momenti & caret robore, & firmitate. Colligunt *Viuian. in ration. lib. 5. pag. 327. Alagon. in compendio pag. 787.*

2 Hoc idem ex hoc tex. desumunt *Nau. in man. cap. 27. num. 106. vers. vigesimatertia, Gambar. de casib. reseru. cap. 7. num. 11. Sayr. in claui* Regia *lib. 3. cap. 11. num. 13. vers. alij vero, Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. q. 7. Farinac. in praxi crimin. p. 3. q. 111. num. 291. cum seqq. Filliuc. tract. 15. num. 71. vers. nono, & num. 92. & num. 127. vers. prima, & num. 128. cum multis seqq.* vbi latè declarat. *Ego ipse de officio, & potest.* Episcopi *p. 3. alleg. 50. num. 107. secundum* Lugdun. *impress.*

3 Innouata est & aucta per *Greg. XIII.* in sua Bulla incip. *Ab ipso Pontific. nostri principio, sub Dat. Romae Non.* Nouembris 1574. Pontificatus sui Anno Tertio, quam doctis comment. exornauit *Nauar.* qui inscribuntur de datis, & promissis pro iustitia & gratia obtinenda.

4 Excommunicamus. Intellige de maiori excommunicatione, non autem de minori, vt per *Monach. hic verbo excommunicamus*, vbi respondet ad tex. *in cap. pia, de except. in 6. Nauar. in dict. comment. de datis & promiss. in 4. notab. num. 8. & 9.* vbi arguit ad partes, & hanc sententiam benè defendit, eamque septem fundamentis comprobat *Virgil. Boccac. in tract. de pact. p. 1. num. 1. vers. hanc excommunicationem,* quos refert & sequitur *Farin. d. q. 111. n. 229.*

5 Et anathematizamus ex parte, &c. Ergo excommunicatio differt ab anathemate de quo vide *Nauar. vbi supra num. 10. Virgil. Boccacc. d. p. 1. ex n. 2. vsq. ad n. 12.*

6 Omnes Clericos Religiosos, &c. Notatur ad hoc quòd sub poena huius tex. suppositi sunt omnes personae siue clerici, siue Religiosi, siue laici, siue masculi, siue foeminae, siue etiam familiares Curiae, vt per *Nauar. dict. tract. de datis & promiss. in 6. notab.* latè *Virgil. Boccac. d. tract. de pactis p. 1. n. 1. in 1. notab. & num. 14.* vbi de religiosis, & *num. 15.* vbi de laicis vtriusque sexus, & *num. 16.* vbi de familiaribus Curiae.

7 Vndecunque. Propter hanc dictionem, de cuius natura est vt nullus excludatur *cap. vndecunque 56. dist.* resoluit *Nau. in dict. comment. de datis & promiss. in 7. notab. num. 12.* quòd sub hoc tex. includuntur non solum orti in Vrbe, & oriundi ab ea, sed etiam illam habitantes, & reliquam Italiam, Hispaniã, Galliam, & quae-

uis

vis alia Regna, sequuntur *Virgil. Boccac. d.p.1. n.17. & Farin. d.q.111. num.322.*

8 **Qui aliquod pactum fecerint, &c.**
Ergo ad hoc vt locum habeat pœna excommunicationis, de qua in hoc tex. requiritur aliquod pactum, vnde secus si vnus in mente resolueret se daturum, & alter recepturum, vel alter tantum daturum, & alter recepturum, vel alter tantum daturum, & alter pariter tantum recepturum, tunc enim ex hac sola cogitatione pœna non incurritur, vt per *Nau. d. comment. de datis & promissis in 11. notab. num. 23. in fine, vers. non tamen sufficeret. Virg. Boccac. in tract. de pact. p.3.n.79. Farinac. d.q.111. num.353.*

9 **Seu aliquod paruum, vel magnũ.**
Collige ex his verbis pœnam excommunicationis de qua in hoc text. locũ habere quamuis id, quod datur, & recipitur, sit quid paruũ; vide *Nau. in dict. comment. de datis, & promiss. in 10. notab. num. 20.* vbi arguit ad partes, & postea distinguendo, resoluit quòd ad hoc vt huius text. pœnæ locum habeant, non sufficit datio cuiuscunque rei paruæ, sed requiritur vt tanta sit, quæ probabiliter præsumenda sit apta ad mouendum & flectendum à recto recipientem, vnde secus si datio ac receptio rei paruæ credatur non motura Iudicem vel auctorem gratiæ à recto, tunc enim nec dantes, nec recipientes pœnam prędictam incurrere post Nau. resoluunt *Virgil. Boccac. d. tract. de pact. p.1. num.31. Farin. d.q.111. num.323.*

10 **Promiserint, vel promissionem receperint.** Sola igitur promissio dandi, etiam quòd aliquid non detur, facit incurrere pœnam huius tex. tam respectu promittentis, quàm respectu acceptantis promissionem, vt per *Nau. dict. comment. de datis & promiss. in 8. notab. num.13. vers. tertio, & in 12. notab. num. 24. in fine vers. quarto, Farin. d.q. 111. num. 313.* Declaratur tamen dupliciter. Primò vt non omnis promissio faciat incurrere pœnas prædictas, sed tantum illa, quæ est prohibita, & quæ Iure naturali, diuino, & humano ante huius tex. promulgationem inducebat peccatum mortale, secus si talis promissio non erat improbata, & prohibita, & quatenus prohibita ex ea promittens mortaliter non peccabat secundum *Nau. vbi supra in 11. notab. num.21. cum seqq. & Farin. d.q.111. num.314.* Secundò vt non procedat respectu eius, cui promittitur, nisi promissio ei facta acceptata fuerit, aliàs secus, vt videtur suaderi ex hoc tex. ibi, *vel promissionem receperint*, vide *Virgil. Boccac. d.p.1. ex num.22. Farin. d.q.111. num. 315.*

11 **Occulta vel manifesta facta, &c.**
Ergo excommunicationis pœna de qua hic, incurritur siue promissio vel datio sit occulta siue etiam manifesta, vt per *Virgil. Boccac. d. p.1. num. 23.* vbi declarat quæ dicatur occulta promissio, & *num.25.* vbi pariter declarat quæ dicatur promissio manifesta, refert *Farin. d.q. 111. num.324.*

12 **Sub generalibus & plenariè, &c.**
Etiam quòd promissio sit generalis incurritur pœna excommunicationis de qua in presenti, vt per *Virgil. Boccac. d.p.1. num.26. Farin. d.q. 111. num.325. & seq.* declarantes non quamlibet generalem promissionem facere incurrere has pœnas, sed tantum illam, quæ Iure naturali, diuino, & humano anteriore erat prohibita, peccatumq. mortale inducebat.

13 **De quacunq. re, aut vtilitate, &c.**
Pœna igitur de qua in hoc tex. incurritur non solum si detur, vel promittatur pecunia, sed etiamsi detur, vel promittatur alia res, seu vtilitas, vt per *Nau. vbi supra in 12. notab. num.28. Virg. Boccac. d.p.1. num.33.* vbi *n.34.* subdit in proposito rei appellatione iura corporalia, & incorporalia contineri, & *num.35.* extendit ad quamcunq. vtilitatem, commodum, fructum, vel emolumentum necessariũ, aut delectabile, refert *Farin. d.q.111. n.327.*

14 **Pro aliqua iustitia siue gratia, &c.**
Ergo pœna de qua hic incurritur etiam quòd quid detur, seu promittatur pro consequendo iustitiam, secundum *Virgil. Boccac. d. p. 1. num.38. & p.3. num.71. & seq.* vbi ait procedere quando quid datur, aut promittitur animo, & intentione obtinendæ victoriæ in lite, & declarat non habere locum quando constat de synceritate animi illius, qui pecuniam dedit, aut promisit, vt Iudex iustitiam faciat, refert *Farin. d.q.111. n.328.*

15 **Pro se, aut pro alio in causis, &c.**
Comprehendunt igitur pœnæ, de quibus hic, etiam illum, qui dat seu promittit non pro se, sed

fed pro alio, & sic etiam tertiam personam, prout est proxeneta, seu mediator, vt per *Nauar. dictis comment. de datis & promiss. in 20. notab. num. 30. Virgil. Boccac. d. p. 1 in. 40. 41. & 79. & p. 3. num. 94. in fine, Farin. d. q. 111. num. 308.*

16 Per litteras Apostolicas, &c.
Ergo habet locum etiam quòd detur seu promittatur pro consequenda gratia non solum in scriptis, vt putà per litteras Apost. sed etiã aliàs quomodocunq. vt per *Nau. dict. comment. de datis, & promiss. in 17. notab. num. 29. Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 46. & 47. Farin. d. q. 111. num. 330.*

17 Apud Sedem Apostolicam, &c.
Ergo secus si quid detur, aut promittatur pro obtinenda gratia, vel iustitia ab aliquo alio Principe, Magistratu, seu persona, vt per *Nauar. dict. comment. de datis & promiss. in 18. notab. num. 29.* vbi *in vers. ex quibus infertur* cum *seqq.* ait quòd quis dicitur gratiam seu iustitiam obtinere apud Sedem Apostolica si eam obtineat à Gubernatore Vrbis, vel burgi, à Iudicibus Capitolij, vel eorum delegatis, seu alijs Auenionis, Anconæ, aliarumq. terrarum Sedi Apost. subiectarum, & à Pœnitentiario, Vicario, Auditoribus Rotæ, Contradictarum, ab Auditore Cameræ, aut alijs quibuscunq. ministris Papæ, latè *Virgil. Boccac. d. p. 1. n. 45. & 46.* vbi dicit se credere tex. in præsenti, & dictam Constitutionem Gregorij XIII. verificari in omnibus causis delegatis à Papa, Iudicibusq. Romanæ Curiæ Ordinarijs, vel Referendario, aut Clerico Cameræ, seu Prælato, & siue causa sit spiritualis, siue profana, siue ciuilis, siue criminalis, siue etiam mixta. Et *Clemens* VIII. in Bulla de bono regimine publicata die 15. Aug. 1592. extendit tex. in præsenti, & dictã Extrauag. Greg. XIII. etiam ad promissa data, & recepta ne dum apud Sedem Apost. sed in quocunq. Tribunali, aut iudicio etiam seculari, & tam in Curia Romana, quàm extra in quacunq. prouincia, ciuitate, aut loco status Ecclesiastici.

18 Obtinenda. Ergo non comprehendit dantes seu recipiẽtes post obtentam gratiam, vel iustitiam, vt per *Nau. in dict. comment. de datis et promis. in 21. notab. num. 31. Virgil. Boccac. d. tract. de pact. p. 3. num. 78.* vbi declarat dummodo ea, quæ dantur post obtentam gratiam, vel iustitiam, sint moderata, aliàs secus, refert *Farin. d. q. 111. num. 348.*

19 Illos quoque qui aliquem sciuerint, &c. Notatur ad hoc quòd scientes culpabiles in dando vel recipiendo aliquid pro iustitia seu gratia à Sede Apost. obtinenda, & non reuelantes intra tres dies, incurrunt pœnas de quibus hic, vt per *Nau. dict. tract. de datis et promissis notab. 22. num. 37.* vbi declarat quòd ad hanc reuelationem non tenentur nisi soli existentes in Curia, & quòd ante reuelationẽ debeat præcedere fraterna correctio, vide latè *Virgil. Boccac. d. p. 1. ex num. 50. vsque ad num. 57.* vbi multipliciter declarat, *Farin. d. q. 111. n. 331. cum seqq.*

20 Decernimus etiam vt nullus, &c.
Notatur ad hoc quòd excommunicati ob datum vel receptum pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostol. non possunt absolui nisi à Pontifice, vel ab alio ad id speciale mandatum habente præterquàm in mortis articulo, vt per *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 1. in 2. notab. et à num. 58. Farin. d. quæst. 111. num. 294.*

21 Nec etiam ad absolutionis gratiam, &c. Notatur ad hoc quod sic excommunicatus etiam vt supra absolui non potest nisi prius quantum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur, vt per *Nau. d. tract. de datis et promissis in 23. notab.* vbi ait non sufficere parti, quæ pecuniã dedit, remissionem, seu donationem, declaratq. vt impotentia restituendi excuset, latè *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 1. in 9. notab. et num. 61.* vbi quòd integraliter debet fieri hæc restitutio, & *num. 62.* an teneatur etiam pauperibus restituere fructus perceptos ex gratia obtenta.

22 Iustitiam vero, siue gratiam, &c.
Notatur ad hoc quòd gratia seu iustitia pactis, aut promissionibus obtenta apud Sedem Apostol. nulla est ipso iure, vt per *Nauar. in d. tract. de datis, et promiss. in 23. notab. post num. 38.* late *Virgil. Boccac. in tract. de pactis p. 1. num. 1. in 4. notab. et num. 68. cum seqq. et p. 3. num. 102.* ampliat in exequutione facta in vim gratiæ & iustitiæ obtentæ quòd est nulla ipso iure.

Sed

23 **Sed & ſcienter vtentes, &c.**

Notatur ad hoc quòd excommunicarionis de qua hic pœna innodantur ij, qui ſcienter vtuntur gratia ſeu iuſtitia ſic vt ſupra propter aliquod datum ſeu receptum obtenta, vt per *Nau. d. cõment. de datis et promiſſ. notab. 25. n. 38. in fine*, *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 1. in 1. notab. et num. 72. et 73. Farin. d. quaſt. 111. num. 312.*

24 Quamuis in hoc tex. nulla infligatur priuario, aut ſuſpenſio à beneficio, vigore tamen dictæ Conſtitutionis Gregorij XIII. expreſsè non ſolum omnium beneficiorum priuatio imponitur, ſicuti referunt *Nauar. d. cõment. de datis et promiſsis notab. 31. num. 44.* & larè *Virgil.* Boccac. *d. tract. de pact. p. 2. num. 36. cum ſeqq.* ſed etiam officij ſecularis, & temporalis, ex eod. *Nau. d. notab. 31. num. 40.* quam quidem priuarionem beneficiorum & officiorum ipſo iure incurri cauetur in ead. Conſtir. Gregorij XIII. de quo vide *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 66. et ſeqq.* vbi an iſto caſu requiratur ſententia declaratoria, in eaque ſic priuati in officijs & beneficijs Eccleſiaſticis redduntur inhabiles ad illa, ſeu alia in poſterum obtinenda, & incurrunt infamiam *Nauar. d. notab. 31. num. 40.* Virgil. *Boccac. d. tract. de pact. p. 2. num. 47.*

25 In gloſ. [Excommunicamus. 1.] ibi (*dic contra, &c.*) Notatur ad hoc quòd excommunicationis appellatione venit maior, vt per Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de appellatiua verborum vtriuſq. iuris ſignif. verbo excommunicatio.*

26 In gloſ. [Clericos] ibi (*dic contra propter generalitatem verborum, &c.*) Notatur ad hoc quòd hæc Extrauag. comprehendit etiam Epiſcopos, quia & ipſi ſunt verè elerici, vt per *Nauar. in d. comment. de datis & promiſſis notab. 6. n. 11.* vbi criam latè diſputat an ſub ea includãtur Cardinales de quibus omnibus vide *Virgil. Boccac. d. p. 1. num. 12. cum ſeq. Farin. d. q. 111. n. 306. & ſeq.*

27 In gloſ. [Sub generalibus] Conrra eam tenet *Nauar. vbi ſup. notab. 9. n. 19. verſ. 5.* dicens hane Extrauag. includere illum, qui aliquam iſtarum actionum faceret pro auferenda, vel differenda iuſtitia.

28 In ead. gloſ. ibi (*ſed nunquid aduocatus, procurator, &c.*) Notatur ad hoc quòd aduocarus, procurator, & tabellio petens ſalaria, & conueniens de eiſdem non ligatur hac ſanctione, vt per *Nau. vbi ſupra notab. 19. n. 34. verſ. octauo,* vbi in *verſ. nono* ſubdit illum incurrere pœnas de quibus hic, ſaltem in foro interiori, qui daret aduocato, vel notario plus iuſto ſalario, non tam pro ſalario quàm vt ipſe tanquam amicus Iudicis, & multùm apud eum valens amore, vel precibus flecteret eum ad ferendam ſententiam pro ipſo, ſiquidem ipſe illud plus verè principalius dat pro iuſtitia, ſiue ſententia conſequenda, quàm pro ſalario.

Extrauag. Prouide. II.

1 INterdicto eccleſiaſtico ſine ſpeciali licentia Papæ ſupponi non deber ciuitas, villa, vel quiuis alius locus Ordinaria, vel delegata auctoritate pro pecuniario debiro, ſeu pro cuiuſuis monetæ, vel pecuniæ quantitate pro eo maximè quòd ipſorum domini, rectores, habitatores, &c. ſtatutis rerminis huiuſmodi debirum ſeu quantitatem non ſoluerunt hactenus, aut in anrea non perſoluent. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 328. Alagon. in compend. pag. 787.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc tex. deſumunt Duen. *reg. 253. Couar. in cap. alma mater p. 2. §. 1. n. 5.* Nau. *in man. cap. 27. n. 168. verſ. nec ſufficit culpa non ſoluendi debitum, Soar. tom. 5. de cenſur. diſp. 36. ſect. 3. à n. 8.*

3 Verum autem diſpoſitio huius Extrauag. procedat tantum in generali interdicto, an etiam extendatur ad ſpeciale controuertunt Doctores, & quòd procedat etiam in ſpeciali tenuit *Cou. d. n. 5.* quem ſequitur *Henriq. in ſum. lib. 13. cap. 50. §. 3.* Sed veriùs eſt hanc Extrauag. ſolum eſſe intelligendam in interdicto generali ſicut docent D. *Antonin. p. 3. tit. 26. cap. 3. col. 2. Calderin. in tract. de eccleſiaſt. interd. col. 8. Sayr. de cenſur. lib. 5. cap. 11. à n. 17.* Vnde ſequitur meritò recentiores reprehendere *Felinũ in cap. ſane il 2. n. 3. de offic. deleg.* quem ſequitur *Cou. d. §. 1. n. 9.* qui voluerunt interdictum vnius Parochiæ ciuitatis, in qua plures ſunt, particulare eſſe, & ideo pro debito pecuniario ſine auctoritate Romani Pont. ferri poſſe, contra eos enim obſtat quòd parochia nomen eſt collectiuum plurium locorum, nam continet locum ſacrum, & profanum, & in vtroque Diuina fieri prohibet eius interdictum, vt melius conſiderant *Nau. d. n. 168. Henriq. d. lib. 13. cap. 51. §. 3. Sayr. d. lib. 5. cap. 2. n. 9.* & latè *Soar. d. tom. 5. diſp. 32. ſect. 2. à n. 5.* benè aduertens ſine dubio hanc poſteriorem ſententiam eſſe veram ſi parochia ſumatur

pro

pro toto ipsius ambitu, quamuis prior vera sit si nomine Parochiæ solum ipsius templum intelligatur.

Extrauag. Ad certitudinem. III. Clem. V.

1 Andronicum Palæologum se Imperatorem Græcorum nominantem, & hæresis ipsorum fautorem excommunicatum denuntiat hic Clemens V. omnesq. cum eo sic manente societatem contrahentes ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto, esseque priuandos bonis, quæ obtinent ab Ecclesia. Colligunt *Viuian. in ration. lib.5. pag. 329. Alagon. in compend. pag.* 788.

Extrauag. Quia nonnulli. VI. & Vlt.

1 Excommunicat eos, qui audent impugnare litteras Papæ super quibuscunq. negotijs ante eius coronationem factis. Colligunt *Viuian. in ration. lib.5. pag. 33. Alagon. in compend. pag.* 788.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumunt *Rainer. in cathalogo censurarum extra Bullam Cœnæ cap.9. excom.58. Iul. Lauor. de Iubilæo & Indulgent. p.2. cap.13. n.34 Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p.3. alleg. 50. n.238. secundum* Lugdunen. *impress.*

FINIS.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z;
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr
Sſ Tt Vu Xx Yy Zz,
a A B C D E F G H I K L M N O P Q R.

Omnes ſunt Terniones præter Zz, Quaternio, & a Duernio.

ROMAE, Ex Typographia Reuer. Cameræ Apoſt. M. DC. XXIX.

SVPERIORVM PERMISSV.